

# NORDISKA RÅDET

13:e SESSIONEN

1 9 6 5

REYKJAVIK

STOCKHOLM 1965

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

Redaktör: Olof Wallmén

## Innehållsöversikt

Inledning	5
Kallelse till sessionen	7
Medlemslista	8
Regeringsrepresentanter och valda medlemmar efter länder och par- tier	10
Saklista för 13:e sessionen jämte förteckning över övriga i rådet anhängiga saker	20
Översikt över sessionen	31
 Protokoll	 33
 Saker m. m.	 229
Medlemsförslag (A-saker)	231
Regeringsförslag (B-saker)	1440
Berättelser (C-saker)	1465
Meddelanden (D-saker)	1606
Dokument utanför saklistan	1930
 Beslut	 1993
Rekommendationer	1995
Övriga beslut (utom val) m. m.	2072
Val	2080
 Presidium, arbetsutskott, sekretariat, sakkunniga	 2081
 Supplement: Utdelning av Nordiska rådets litteratur- och musikpris	 2087
 Register	 2105
Översikt över sakernas behandling	2107
Personregister	2122
Ämnesregister	2130
 Plan över sessionssalen	 2139



# INLEDNING



## Kallelse till sessionen

Till Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar samt valda medlemmar och suppleanter av Nordiska rådet.

Sedan Nordiska rådets presidium med stöd av rådets bemyndigande fattat beslut om tidpunkten för rådets trettonde session, får presidiet härmed jämlikt § 1 arbetsordningen meddela, att rådets trettonde session kommer att äga rum i Reykjavik med början den 13 februari 1965.

Enligt 3 § arbetsordningen för rådet skall regerings- och medlemsförslag för att kunna upptagas till behandling vid sessionen ha ingivits till vederbörande lands sekretariat senast den 13 december 1964. Av hänsyn till utskottsarbetet vore det önskvärt, om meddelanden och berättelser kunde lämnas före utgången av 1964.

Stockholm den 20 oktober 1964

För Nordiska rådets presidium

*Bertil Ohlin*

## Medlemslista

(Upprättad enligt § 6 arbetsordningen och godkänd vid mötet den 13 februari med ändring vid mötet den 16 februari)

Lista godkänd den 13 februari

### Regeringsrepresentanter

<i>Andersen, K. B.</i> , Danmark	<i>Jussila, Mauno</i> , Finland
<i>Benediktsson, Bjarni</i> , Island	<i>Kling, Herman</i> , Sverige
<i>Cappelen, Andreas</i> , Norge [närv. 13/2—17/2]	<i>Krag, J. O.</i> , Danmark [närv. 17/2—18/2]
<i>Edenman, Ragnar</i> , Sverige	<i>Lange, Gunnar</i> , Sverige
<i>Erlander, Tage</i> , Sverige	<i>Lie, Trygve</i> , Norge
<i>Gerhardsen, Einar</i> , Norge [ej närv.]	<i>Lindberg, Kai</i> , Danmark
<i>Gislason, Gylfi P.</i> , Island	<i>Nielsen, K. Axel</i> , Danmark
<i>Grünbaum, Henry</i> , Danmark	<i>Saukkonen, Jussi</i> , Finland
<i>Guðmundsson, Guðmundur Í.</i> , Island	<i>Sivertsen, Helge</i> , Norge
<i>Hafstein, Jóhann</i> , Island	<i>Skoglund, Gösta</i> , Sverige [närv. 15/2—18/2]
<i>Hermansson, Rune</i> , Sverige	<i>Söderhjelm, J. O.</i> , Finland
<i>Hækkerup, Hans</i> , Danmark	<i>Teir, Grels</i> , Finland
<i>Hækkerup, Per</i> , Danmark [närv. 13/2—14/2]	<i>Tenhiälä, Juho</i> , Finland
<i>Jónsson, Emil</i> , Island	<i>Thoroddsen, Gunnar</i> , Island
<i>Jónsson, Ingólfur</i> , Island	<i>Wiherheimo, T. A.</i> , Finland

### Valda medlemmar

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Damsgaard, K.</i> , Danmark
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Groes, Lis</i> , Danmark
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Hallberg, Raino</i> , Finland



*Hara, Erkki*, Finland  
*Hartling, Poul*, Danmark  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Hernelius, Allan*, Sverige  
*Honkonen, Kuuno*, Finland  
*Horn, Spend*, Danmark  
*Hyytiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland  
*Hönsvold, Nils*, Norge  
*Ingrimundarson, Sigurður*, Island  
*Jacobsen, Nils*, Norge  
*Jóhannesson, Ólafur*, Island  
*Jönsson, Magnús*, Island  
*Kleemola, Kauno*, Finland  
*Kähönen, Urho*, Finland  
*Larsen, Aksel*, Danmark  
*Lassinantti, Ragnar*, Sverige  
*Leirfall, Jon*, Norge  
*Lundström, Birger*, Sverige  
*Lyng, John*, Norge  
*Lyngstad, Bjarne*, Norge  
*Løbak, Harald*, Norge  
*Mellqvist, Sven*, Sverige  
*Moe, Finn*, Norge

*Møller, Poul*, Danmark  
*Møller Warmedal, Johan*, Norge  
*Mørk, Niels*, Danmark  
*Nederström-Lundén, Judit*, Finland  
*Nielsen, Harald*, Danmark  
*Nielsen, Peter*, Danmark  
*Normann, A. C.*, Danmark  
*Ohlin, Bertil*, Sverige  
*Petersen, Carl*, Danmark  
*Pettersson, Georg*, Sverige  
*Ranmark, Dagmar*, Sverige  
*Remseth, Jakob*, Norge  
*Rognerud, Berte*, Norge  
*Rosenberg, Gösta*, Finland  
*Runtu, Paula*, Finland  
*Røiseland, Bent*, Norge  
*Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sverige  
*Sillanen, Sylvi*, Finland  
*Skytte, Karl*, Danmark  
*Sukseläinen, V. J.*, Finland  
*Sundin, Sven*, Sverige  
*Sørensen, Poul*, Danmark  
*Thapper, Fridolf*, Sverige  
*Thestrup, Knud*, Danmark

#### Ändring den 16 februari

Bland de valda medlemmarna ersattes Lis Groes, Danmark, för denna dag av *Peter Mohr Dam*, Danmark.

## Regeringsrepresentanter och valda medlemmar jämte suppleanter efter länder och partier

(Vid sessionens början)

### D a n m a r k

#### Regeringen

(Representanterna utsedda den 19 januari 1965)

<p><i>Krag, Jens Otto</i>, f. 14. Statsminister, Frederiksberg. (S)</p> <p><i>Hækkerup, Per</i>, f. 15. Udenrigsminister, Lillerød. (S)</p> <p><i>Hækkerup, Hans</i>, f. 07. Indenrigsminister, Frederiksberg. (S)</p> <p><i>Lindberg, Kai</i>, f. 99. Minister for offentlige arbejder, København. (S)</p>	<p><i>Nielsen, K. Axel</i>, f. 04. Justitsminister, Hadsund. (S)</p> <p><i>Andersen, K. B.</i>, f. 14. Undervisningsminister, København. (S)</p> <p><i>Grünbaum, Henry</i>, f. 11. Økonomiminister og minister for nordiske anliggender, Virum. (S)</p>
---	---

#### Folketinget

(Val den 7 oktober 1964 för tiden intill nästa val med senare gjorda ändringar)

#### Socialdemokratiet (S)

##### Delegerede

*Mørk, Niels*, f. 09. Maskinarbejder, Helsingør.

*Bomholt, Julius*, f. 96. Folketingets formand, fhv. minister, Roskilde.

*Groes, Lis*, f. 10. Fhv. minister, København.

(Förfall vid 13:e sessionen 16/2;  
ersatt av Peter Mohr Dam, se under Stedforträdere)

##### Stedforträdere

*Andersen, Nina*, f. 00. Frue, København.

*Nielsen, Helge*, f. 18. Forretningsfører, København.

*Mohr Dam, Peter*, f. 98. Fhv. lagmand, lærer, Tverå, Færøerne.

(Medlem vid 13:e sessionen 16/2)

- Horn, Svend*, f. 06. Maskinarbejder, Nyborg.
- Nielsen, Peter*, f. 10. Statsrevisor, Nørresundby.
- Petersen, Carl*, f. 94. Fhv. minister, Ågerup.
- Dupont, Wilhelm*, f. 06. Redaktør, Skanderborg.
- Hækkerup, Grete*, f. 14. Frue, Lille-rød.
- Lysholt Hansen, R.*, f. 19. Overlærer, Nykøbing F.
- Møller, Orla*, f. 16. Sognepræst, Ålborg.
- Suppleant for A. C. Normann*  
(*Det radikale Venstre*)

### V e n s t r e (V)

#### *Delegerede*

- Eriksen, Erik*, f. 02. Fhv. statsminister, Ringe.
- Damsgaard, Kresten*, f. 03. Statsrevisor, Vester Skerninge.
- Hartling, Poul*, f. 14. Seminarirektor, cand. theol., Charlottenlund.
- Nielsen, Harald*, f. 96. Partisekretær, Frederiksberg.

#### *Stedfortrædere*

- Kofoed, Conrad*, f. 06. Gårdejer, Al-linge.
- Jensen, Jens Peter*, f. 22. Chefredaktør, Holte.
- Thisted Knudsen, P. B.*, f. 04. Landsretssagfører, Ringsted.
- Eriksen, Niels*, f. 02. Gårdejer, Ringe.

### Det k o n s e r v a t i v e F o l k e p a r t i (KF)

#### *Delegerede*

- Sørensen, Poul*, f. 04. Fhv. minister, Charlottenlund.
- Møller, Poul*, f. 19. Statsrevisor, landsretssagfører, Skodsborg.
- Thestrup, Knud*, f. 00. Dommer, Her-ning.

#### *Stedfortrædere*

- Jensen, Jørgen*, f. 15. Underdirektør, cand. polit., Rungsted Kyst.
- Toft, H. C.*, f. 14. Gårdejer, Uglev.
- Thomsen, Knud*, f. 08. Direktør, ci-vilingeniør, Hellerup.

### Det r a d i k a l e V e n s t r e (RV)

#### *Delegerede*

- Normann, A. C.*, f. 04. Fhv. minister, Helsingør.
- Skytte, Karl*, f. 08. Fhv. minister, Højrup.

#### *Stedfortrædere*

- Møller, Orla*.
- Se under Socialdemokratiet*
- Helveg Petersen, K.*, f. 09. Fhv. mi-nister, København.

## Socialistisk Folkeparti (SF)

*Delegeret*

*Larsen, Aksel*, f. 97. Fhv. minister,  
København.

*Stedfortræder*

*Sigsgaard, Erik*, f. 38. Lærer, borger-  
repræsentant, København.

## Finland

## Regeringen

*(Representanterna utsedda den 29 januari 1965)*

*Söderhjelm, J. O.*, f. 98. Justitiemi-  
nister, Helsingfors. (Sv)

*Wiherheimo, T. A.*, f. 98. Handels-  
och industriminister, Helsingfors.  
(Kok)

*Jussila, Mauno*, f. 08. Lantbruksmi-  
nister, Maaria. (Ml)

*Saukkonen, Jussi*, f. 05. Undervis-  
ningsminister, Helsingfors. (Kok)

*Tenhiälä, Juho*, f. 12. Socialminister,  
Tavastehus. (Kp)

*Teir, Grels*, f. 16. Kommunikations-  
minister, Gamlakarleby. (Sv)

## Riksdagen

*(Val den 10 februari 1965 för tiden intill nästa val)*

Maalaisliitto (Agrarförbundet) (Ml)

*Medlemmar*

*Klemola, Kauno*, f. 06. Riksdagens  
talman, förutv. minister, lant-  
bruksråd, Kannus.

*Kähönen, Urho*, f. 10. Förutv. minis-  
ter, generaldirektör, Helsingfors.

*Ruutu, Paula*, f. 06. Lektor, Joen-  
suu.

*Sukseläinen, V. J.*, f. 06. Förutv.  
statsminister, generaldirektör,  
Esbo.

*Suppleanter*

*Pohjonen, Mauno*, f. 07. Agronom,  
Jyväskylä.

*Lahtela, Olavi*, f. 15. Förutv. minis-  
ter, överombudsman, Kemijärvi.

*Väänänen, Hilja*, f. 96. Husmor,  
Muuruvesi.

*Mattila, Matti*, f. 12. Agronom, Röyk-  
kä.

Suomen kansan demokraattinen liitto — Demokra-  
tiska förbundet för Finlands folk (Skdl)

*Medlemmar*

*Nederström-Lundén, Judit*, f. 98. Bokfö-  
rare, Åbo.

*Rosenberg, Gösta*, f. 11. Redaktör,  
Helsingfors.

*Saarinen, Aarne*, f. 13. Förbundsord-  
förande, Helsingfors.

(*Förfall vid 13:e sessionen; er-  
satt av Georg Backlund, se under  
Suppleanter*)

*Tiekso, Anna-Liisa*, f. 29. Förbunds-  
ordförande, Kemi.

(*Förfall vid 13:e sessionen; er-  
satt av Kuuno Honkonen, se under  
Suppleanter*)

*Suppleanter*

*Torvi, Irma*, f. 13. Studiesekreterare,  
Uleåborg.

*Rosnell, Irma*, f. 27. Pol. kand., Björ-  
neborg.

*Backlund, Georg*, f. 05. Redaktör,  
Närpes.

(*Medlem vid 13:e sessionen*)

*Honkonen, Kuuno*, f. 22. Lektor,  
Tammerfors.

(*Medlem vid 13:e sessionen*)

Sosialidemokraattinen puolue — Socialdemokratis-  
ka partiet (Sd)

*Medlemmar*

*Fagerholm, Karl-August*, f. 01. För-  
utv. statsminister, generaldirektör,  
Helsingfors.

*Henriksson, Gunnar*, f. 05. Chefre-  
daktör, Träskända.

*Pitsinki, Kaarlo*, f. 23. Partisekrete-  
rare, Helsingfors.

(*Förfall vid 13:e sessionen; er-  
satt av Sylvi Siltanen, se under  
Suppleanter*)

*Suppleanter*

*Sirén, Eino*, f. 09. Vicehäradshöv-  
ding, Helsinge.

*Lindeman, Lars*, f. 20. Förbundssek-  
reterare, Ingå.

*Siltanen, Sylvi*, f. 09. Bokfö-  
rare, Åbo.

(*Medlem vid 13:e sessionen*)

Kansallinen kokoomus (Nationella samlingspartiet)  
(Kok)

*Medlemmar*

*Hallberg, Raino*, f. 90. Bankdirektör,  
Joensuu.

*Suppleanter*

*Hamara, Irma*, f. 04. Agronom, Sää-  
minki.

*Hara, Erkki*, f. 14. Vicehäradshövding, Helsingfors.

*Rihtniemi, Juha*, f. 27. Direktör, Helsingfors.

(Förfall vid 13:e sessionen; ersatt av *Margit Borg-Sundman*. se under *Suppleanter*)

*Borg-Sundman, Margit*, f. 02. Fil. mag., Helsingfors.

(Medlem vid 13:e sessionen)

*Lähtenmäki, Olavi*, f. 09. Teol. dr, Åbo.

#### Svenska folkpartiet i Finland (Sv)

##### Medlem

*Högström, Sven*, f. 08. Förutv. minister, häradshövding, Ekenäs.

##### Suppleant

*Ehrnrooth, Georg*, f. 26. Vicehäradshövding, Helsingfors.

#### Suomen kansanpuolue (Finlands folkparti) (Kp)

##### Medlem

*Hyytiäinen, Veikko*, f. 19. Vicehäradshövding, Jyväskylä.

##### Suppleant

*Hosia, Armi*, f. 09. Fil. mag., Helsingfors.

#### Island

##### Regeringen

(Representanterna utsedda den 3 februari 1965)

*Benediktsson, Bjarni*, f. 08. Forsættisráðherra (statsminister), Reykjavík. (Sj.)

*Gislason, Gylfi Þ.*, f. 17. Menntamála- og viðskiptamálaráðherra (undervisnings- och handelsminister), Reykjavík. (A)

*Guðmundsson, Guðmundur Í.*, f. 09. Utanríkisráðherra (utrikesminister), Hafnarfjörður. (A)

*Hafstein, Jóhann*, f. 15. Dóms- og kirkjumálaráðherra (justitie- och kyrkominister), Reykjavík. (Sj.)

*Jónsson, Emil*, f. 02. Sjávarútvegs- og félagsmálaráðherra (fiskeri- och socialminister), Hafnarfjörður. (A)

*Jónsson, Ingólfur*, f. 09. Landbúnaðar- og samgöngumálaráðherra (jordbruks- och kommunikationsminister), Hella á Rangárvöllum. (Sj)

*Thoroddsen, Gunnar*, f. 10. Fjármálaráðherra (finansminister), Reykjavík. (Sj)

**Alþingi (altinget)***(Val den 22 december 1964 för tiden intill nästa val)*

Efri deild (Övre avdelningen) = E; Neðri deild (Nedre avdelningen) = N

Sjálfstæðisflokkurinn (Selvstændighedspartiet) (Sj)

*Fulltrúar (Ombud)**Varafultrúar (Suppleanter)**Bjarnason, Sigurður*, f. 15. Ritstjóri (redaktör), Reykjavík. N.*Mathiesen, Matthias A.*, f. 31. Sparisjóðsstjóri (sparkassedirektör), Hafnarfjörður. N.*Jónsson, Magnús*, f. 19. Bankastjóri (bankdirektör), Reykjavík. E.*Björnsson, Ólafur*, f. 12. Prófessor (professor), Reykjavík. E.

Framsóknarflokkurinn (Fremskridtspartiet) (F)

*Fulltrúar (Ombud)**Varafultrúar (Suppleanter)**Jóhannesson, Ólafur*, f. 13. Prófessor (professor), Reykjavík. E.*Bergs, Helgi*, f. 20. Verkfræðingur (civ.ing.), Reykjavík. E.*Bjarnason, Ásgeir*, f. 14. Óðalsbóndi (gårdsägare), Ásgarður Dala-sýslu. E.*Skaftason, Jón*, f. 26. Hæstaréttarlögmaður (Högstodomstolsadvokat), Kópavogur. N.

Alþýðuflokkurinn (Det socialdemokratiske parti) (A)

*Fulltrúi (Ombud)**Varafultrúi (Suppleant)**Ingimundarson, Sigurður*, f. 13. Efnaverkfræðingur (dipl.ing.), Reykjavík. N.*Finnsson, Birgir*, f. 17. Forstjóri (direktör), Ísafjörður. N.**Norge****Regeringen***(Representanterna utsedda den 15 januari 1965)**Gerhardsen, Einar*, f. 97. Statsminister, Oslo. (A)

sjef for Finans- og tolldepartementet, Oslo. (A)

*Lie, Trygve*, f. 96. Statsråd, sjef for Handels- og skipsfartsdepartementet, Oslo. (A)*Sivertsen, Helge*, f. 13. Statsråd, sjef for Kirke- og undervisningsdepartementet, Oslo. (A)*Cappelen, Andreas*, f. 15. Statsråd,

## Stortinget

(Val den 17 december 1964 för tiden den 1 januari 1965 till och med den 31 december 1965)

(Lagtinget = L; Odelstinget = O)

## Det norske arbeiderparti (A)

## Representanter

*Hegna, Trond*, f. 98. Redaktör, Stavanger. O.

*Hønsvald, Nils*, f. 99. Fhv. statsråd, lagtingspresident, Sarpsborg. L.

*Moe, Finn*, f. 02. Fhv. ambassadör. Oslo. L.

*Hagelia, Maghild*, f. 04. Revisor, Fjære. L.

*Bratteli, Trygve*, f. 10. Fhv. statsråd, Oslo. O.

*Klippenvåg, Harry*, f. 13. Forretningsfører, Kirkenes. O.

(Förfall vid 13:e sessionen; ersatt av Jakob Remseth, se under Varamenn)

*Jacobsen, Nils*, f. 08. Småbruker, Skjervøy. L.

*Løbak, Harald*, f. 04. Fhv. statsråd, småbruker, Trysil. O.

## Varamenn

*Johannessen, Guri*, f. 11. Fru, Hol. O.

*Svendsen, Hartvig*, f. 02. Byggningsnekker, Ski. O.

*Remseth, Jakob*, f. 97. Fabrikkarbejder, Sauda. O.

(Medlem vid 13:e sessionen)

*Engelstad, Gunvald*, f. 00. Smed, Verran. O.

*Sælerøy, Anders*, f. 01. Småbruker, Surna. L.

*Reinsnes, Peter O.*, f. 04. Gårdbruker, Sortland. O.

*Salvesen, Salve*, f. 09. Sekretær, Kristiansand S. L.

*Berntsen, Parelius*, f. 10. Arbeider, Nord-Rana. L.

## Høire (H)

## Representanter

*Lyng, John*, f. 05. Fhv. statsminister, fylkesmann, Skien. O.

*Møller Warmedal, Johan*, f. 14. Lærer, Nøtterøy. O.

*Rognerud, Berte*, f. 07. Avdelingsbestyrer, Oslo. O.

## Varamenn

*Petersen, Erling*, f. 06. Professor, Oslo. O.

*Willoch, Kåre Isaachsen*, f. 28. Fhv. statsråd, konsulent, Oslo. O.

*Knudson, Olaf*, f. 15. Gårdbruker, Sigdal. L.



## Venstre (V)

## Representanter

## Varamenn

*Røiseland, Bent*, f. 02. Gårdbruker,  
Holum. L.

*Ramndal, Lars*, f. 93. Gårdbruker,  
Mosterøy. O.

*Lyngstad, Bjarne*, f. 01. Gårdbruker,  
Inderøy. O.

*Hordvik, Olav*, f. 01. Gårdbruker,  
banksjef, Åsane. O.

## Senterpartiet (Sp)

## Representanter

## Varamenn

*Leirfall, Jon*, f. 99. Gårdbruker, Heg-  
ra. O.

*Sandberg, Ole Rømer*, f. 00. Gårdbru-  
ker, Nordfold. O.

*Borten, Per*, f. 13. Fylkesagronom,  
Flå. O.

*Hovdhaugen, Einar*, f. 08. Gårdbru-  
ker, Ringebu. O.

## Kristelig folkeparti (Kf)

## Representant

## Varamann

*Bondevik, Kjell*, f. 01. Fhv. statsråd,  
rektor, Sauda. O.

*Toven, Knut*, f. 97. Gårdbruker, Nes-  
set. O.

## Sverige

## Regeringen

(Representanterna utsedda den 5 februari 1965)

*Erlander, Tage*, f. 01. Statsminister,  
Stockholm. (s)

*Skoglund, Göstå*, f. 03. Statsråd och  
chef för kommunikationsdeparte-  
mentet, Umeå. (s)

*Lange, Gunnar*, f. 09. Statsråd och  
chef för handelsdepartementet,  
Bromma. (s)

*Edenman, Ragnar*, f. 14. Statsråd  
och chef för ekklesiastikdeparte-  
mentet, Uppsala. (s)

*Kling, Herman*, f. 13. Statsråd och  
chef för justitiedepartementet,  
Stockholm. (s)

*Hermansson, Rune*, f. 17. Statsråd,  
Stockholm. (s)

## Riksdagen

(Val den 14 januari 1965 för tiden intill nästa val)

(Första kammaren = F; andra kammaren = A)

## Sveriges socialdemokratiska arbetareparti (s)

## Medlemmar

*Andersson, Birger*, f. 01. Redaktör, Tidaholm. F.

*Gillström, Anselm*, f. 99. F. d. chefredaktör, Skönsberg. F.

*Ahlkvist, Emil*, f. 99. Riksbanksfullmäktig, Jordholmen. F.

(Förfall vid 13:e sessionen; ersatt av Dagmar Ranmark, se under Suppleanter)

*Pettersson, Georg*, f. 07. Skyddsassistent, Visby. F.

## Suppleanter

*Ranmark, Dagmar*, f. 99. Rektor, Värmlands Bro. F.

(Medlem vid 13:e sessionen)

*Geijer, Arne*, f. 10. Landsorganisationens i Sverige ordförande, Stockholm. F.

*Larsson, Lars*, f. 21. Typograf, Lortorp. F.

*Johansson, Tage*, f. 21. Assistent, Jönköping. F.

*Ekendahl, Sigrid*, f. 04. Ombudsman, Stockholm. A.

*Gustafsson, Hans*, f. 12. Metallarbetare, Stockholm. A.

(Förfall vid 13:e sessionen; ersatt av Sven Mellqvist, se under Suppleanter)

*Thapper, Fridolf*, f. 99. Talman, Finspång. A.

*Lassinantti, Ragnar*, f. 15. Kriminalkommissarie, Luleå. A.

*Mellqvist, Sven*, f. 12. Expeditor, Falun. A.

(Medlem vid 13:e sessionen)

*Kellgren, Nils*, f. 15. Sekreterare, Stockholm. A.

*Hammarberg, Sven*, f. 12. Ombudsman, Västerås. A.

*Bergman, Per*, f. 15. Direktör, Göteborg. A.

## Folkpartiet (fp)

## Medlemmar

*Lundström, Birger*, f. 04. Redaktör, Bromma. F.

*Segerstedt Wiberg, Ingrid*, f. 11. Journalist, Göteborg. F.

## Suppleanter

*Andersson, Axel*, f. 99. Chefredaktör, Örnsköldsvik. F.

*Ohlin, Bertil*, f. 99. Förutv. statsråd, professor, Stockholm. A.

*Gärde Widemar, Ingrid*, f. 12. Advokat, Stockholm. A.

*Gustafsson, Henning*, f. 00. Kommunalarbetare, Skellefteå. A.

*Edström, Gunnar*, f. 98. Med. dr, professor, Lund. F.

(Medlem vid 13:e sessionen)

### Högerpartiet (h)

#### Medlemmar

*Andersson, Ebon*, f. 96. F. d. bibliotekarie, Stockholm. F.

(Förfall vid 13:e sessionen; ersatt av Allan Hernelius, se under Suppleanter)

#### Suppleanter

*Hernelius, Allan*, f. 11. Chefredaktör, Stockholm. F.

(Medlem vid 13:e sessionen)

*Björkman, Folke*, f. 07. Chefredaktör, Bromma. A.

*Cassel, Leif*, f. 06. Jur. kand., lantbrukare, andre vice talman. A.

*Eliasson, Rolf*, f. 12. Lantmästare, Moholm. A.

### Centerpartiet (cp)

#### Medlemmar

*Sundin, Sven*, f. 15. Lantbrukare, Nordingrå. F.

#### Suppleanter

*Carlsson, Eric*, f. 14. Lantbrukare, Vikmanshyttan. F.

*Gustafsson, Einar*, f. 14. Lantbrukare, Österstad. A.

*Nilsson, Jan-Ivan*, f. 24. Lantbrukare, Tvärålund. A.

## Saklista

### för 13:e sessionen jämte förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker

*(Nedan upptages i nummerföljd alla den 13 februari 1965 i rådet anhängiga saker. På förslag av presidiet har enligt rådets beslut den 13 februari 1965 å saklistan för sessionen av dessa saker uppförts alla utom dem, som försetts med \*.)*

#### A. Medlemsförslag

- \*A 1/j. Medlemsförslag om erkännande av Europeiska domstolens för de mänskliga rättigheterna jurisdiktion (väckt av Nils Hønsvald, Jon Leirfall och Olov Rylander).
- \*A 2/t. Medlemsförslag om gemensam nordisk transportpolitik (väckt av Per Borten och Harry Klippenvåg).
- \*A 2/Ä/t. Ändringsförslag om riktlinjer för nordisk transportpolitik (väckt av Hans Gustafsson).
- \*A 3/T/t. Tilläggsförslag om en frihamn för Finland i Nordnorge (väckt av V. J. Sukselainen).
- \*A 3/Ä/t. Ändringsförslag om transitohamn i Nordnorge (väckt av V. J. Sukselainen).
- \*A 4/k. Medlemsförslag av nordisk tentamensgiltighet (väckt av Jean Braconier, Helge Larsen och Hugo Osvald).
- \*A 5/T/j. Tilläggsförslag om ny renbeteskonvention mellan Norge och Sverige (väckt av Hugo Osvald).
- A 6/e. Medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden (väckt av Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald och Bertil Ohlin).
- \*A 7/e. Medlemsförslag om samarbete beträffande beskattningens utformning (väckt av Holger Eriksen, Hans Gustafsson och Harras Kyttä).
- A 8/s. Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden (väckt av Nina Andersen, Nils Hønsvald, Nils Kellgren, Aksel Larsen, Olavi Lindblom, Chr. Madsen och Hans Rasmussen).
- \*A 9/T/t. Tilläggsförslag om upphävande av lotsplikt i Norge för vissa mindre fartyg (väckt av Birger Lundström).
- A 10/s. Medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker m. m. (väckt av Nina Andersen, Birger Andersson, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Judit Nederström-Lundén och Hannibal Valdimarsson).
- \*A 11/j. Medlemsförslag om barns skadeståndsansvar (väckt av Ingrid Gärde Widemar, Harras Kyttä och Knud Thestrup).
- A 12/k. Medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia (väckt av Trond Hegna och Helge Larsen).

- A 12/Ä/k. Ändringsförslag om universitetskurser i arkeologi och folk-livsforskning (väckt av Georg Backlund, Per Borten och Jean Braconier).
- A 13/e. Medlemsförslag om statistiskt samarbete (väckt av Erkki Hara).
- A 14/s. Medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden (väckt av Nina Andersen och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 15/s. Medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning (väckt av Kaarlo Pitsinki och Aarne Saarinen).
- A 16/k. Medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi (väckt av Paula Ruutu).
- \*A 17/k. Medlemsförslag om samarbete i fråga om forskning och utbildning på vattenvårdens område (väckt av Hugo Osvald).
- A 18/s. Medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen (väckt av Sven Högström).
- A 19/t. Medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 20/T/t. Tilläggsförslag om enhetlig nordisk telefontaxa (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 21/T/j. Tilläggsförslag om motverkande av oljeföroreningar i havet (väckt av Birger Lundström).
- A 22/k. Medlemsförslag om en nordisk namnlista för växter och djur (väckt av Hugo Osvald).
- A 23/j. Medlemsförslag om förenhälligande av förhandsgranskning av film (väckt av Ingrid Gärde Widemar, Gunnar Henriksson och Paula Ruutu).
- A 24/k. Medlemsförslag om inrättande av ett nordiskt institut för elementarpartikelfysik (väckt av Jean Braconier och Anselm Gillström).
- A 25/j. Medlemsförslag om nordisk preskriptionslagstiftning (väckt av Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Ragnar Lassinantti, Johan Möller Warmedal, J. O. Söderhjelm och Knut Toven).
- A 26/t. Medlemsförslag om förlängning av giltighetstiden för resepass (väckt av Gunnar Helén).
- A 26/Ä/t. Ändringsförslag om lätlnader vid passutfärdande (väckt av Svend Horn och Aksel Larsen).
- A 27/e. Medlemsförslag om norsk-svenskt samarbete i fråga om utbyggnad av vattenkrafttillgångarna (väckt av Hans Gustafsson, Nils Kellgren och Harald Løbak).
- A 28/j. Medlemsförslag om en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden (väckt av Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Erkki Hara, Ingrid Gärde Widemar, Nils Hønsvald, Ragnar Lassinantti, Gösta Rosenberg, J. O. Söderhjelm, Knud Thestrup och Knut Toven).
- A 29/j. Medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt (väckt av Ingrid Gärde Widemar, J. O. Söderhjelm och Knud Thestrup).
- A 30/k. Medlemsförslag om stipendier till deltagare i Nordisk journa-

- listkursus (väckt av N. Chr. Christensen, Karl-August Fagerholm, Anselm Gillström och Berte Rognerud).
- A 31/t. Medlemsförslag om nordisk fribrevsrätt (väckt av Karl-August Fagerholm).
- A 32/s. Medlemsförslag om enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (väckt av Birger Andersson, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Harald Løbak och Judit Nederström-Lundén).
- A 33/s. Medlemsförslag om samarbete på näringsforskningens område (väckt av Birger Andersson, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Harald Løbak och Judit Nederström-Lundén).
- A 34/s. Medlemsförslag om internordisk giltighet för recept (väckt av Sigrid Ekendahl och Einar Gustafsson).
- A 35/j. Medlemsförslag om förenhetligande av straffarterna (väckt av Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar och Knud Thestrup).
- A 36/j. Medlemsförslag om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafiken (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 37/e. Medlemsförslag om samarbete på den ekonomiska politikens område (väckt av Ebon Andersson och Allan Hernelius).
- A 38/k. Medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning (väckt av Georg Backlund, Anselm Gillström, Håkon Johnsen och Nils Kellgren).
- A 39/k. Medlemsförslag om högre nordisk fiskeriutbildning (väckt av Georg Backlund, Veikko Hyytiäinen, Nils Jacobsen och Ólafur Jóhannesson).
- A 40/t. Medlemsförslag om fria resor för Nordiska rådets ledamöter och suppleanter (väckt av Nils Kellgren och Aksel Larsen).
- A 41/e. Medlemsförslag om inrättande av investeringsfond för Nordkalotten (väckt av Olavi Lahtela, Jon Leirfall och Sven Sundin).
- A 42/t. Medlemsförslag om samarbete mellan luftfartsmyndigheterna (väckt av Vagn Bro, Svend Horn och Birger Lundström).
- A 43/k. Medlemsförslag om nordisk utbildning av pappersingenjörer (väckt av Leif Cassel).
- \*A 44/e. Medlemsförslag om rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske (väckt av Gunnar Helén och Sven Högström).
- A 45/e. Medlemsförslag om samarbete mellan de centrala tulladministrationerna (väckt av Ebon Andersson).
- A 46/t. Medlemsförslag om dansk-svensk storflygplats (väckt av Leif Cassel, Jørgen Jensen, Urho Kähönen, Aksel Larsen, Poul Møller och Ingrid Segerstedt Wiberg).
- A 47/s. Medlemsförslag om gemensam medicinalstatistik (väckt av Gunnar Edström, Gunnar Henriksson, Urho Kähönen och Judit Nederström-Lundén).
- A 48/k. Medlemsförslag om en gemensam nordisk litteraturhistoria (väckt av Jean Braconier och Paula Ruutu).
- \*A 49/j. Medlemsförslag om ett nordiskt institut för komparativ rätt (väckt av Ingrid Gärde Widemar och Harras Kytä).

- A 50/t. Medlemsförslag om fast öresundsförbindelse (väckt av Leif Cassel och Aksel Larsen).
- A 50/Ä/t. Ändringsförslag om uppskov med beslut om fast öresundsförbindelse (väckt av Georg Pettersson).
- \*A 51/e. Medlemsförslag om gemensam jordbrukspolitik (väckt av K. Damsgaard, Poul Møller, Harald Nielsen, Carl Petersen, Karl Skytte och H. C. Toft).
- \*A 52/s. Medlemsförslag om nordiskt sjukhusfysikerssamarbete (väckt av Nina Andersen, Sigurður Bjarnason, Kjell Bondevik, Sigrid Ekendahl, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Urho Kähkönen, Harald Løbak, Judit Nederström-Lundén och Harald Nielsen).
- \*A 53/k. Medlemsförslag om samnordiska kortvågssändningar till utlandet (väckt av Jean Braconier och Birger Lundström).
- \*A 54/j. Medlemsförslag om nordiska observatörer i nationella utredningar (väckt av Ingrid Gärde Widemar och Nils Kellgren).
- \*A 55/j. Medlemsförslag om likartad nordisk näringslagstiftning (väckt av Ebon Andersson och Allan Hernelius).
- \*A 56/j. Medlemsförslag om enhetlig nordisk lagstiftning beträffande rätt till berikligande såvitt avser radio och TV (väckt av Nils Hönsvald, Bertil Ohlin och Knud Thestrup).
- A 57/e. Medlemsförslag om åtgärder för utökande av medlemsantalet i Interparlamentariska unionen (väckt av Georg Backlund, Hertta Kuusinen, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg och Arne Saarinen).
- \*A 58/t. Medlemsförslag om samarbete rörande trafiksäkerhetsforskning (väckt av Leif Cassel, Svend Horn och Harry Klippenvåg).
- A 59/T/t. Tilläggsförslag om inrättande av nordiskt investeringsinstitut (väckt av Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Magnus Jónsson, Nils Kellgren, Kaarlo Pitsinki, V. J. Sukselainen och Sven Sundin). (rek. 9/1964).
- A 60/T/e. Tilläggsförslag om nordiskt EFTA-samarbete (väckt av Bertil Ohlin).
- A 61/T/e. Tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet (väckt av Ragnar Lassinantti).
- A 62/T/k. Tilläggsförslag om ett nordiskt Asien-institut (väckt av Ingrid Segerstedt Wiberg).
- \*A 63/T/j. Tilläggsförslag om administration m. m. av gemensamma institutioner (väckt av Ingrid Gärde Widemar).
- \*A 64/T/t. Tilläggsförslag om nordiskt samarbete för transportekonomisk forskning (väckt av Birger Lundström).
- A 65/T/t. Tilläggsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar (väckt av Ragnar Lassinantti).
- \*A 66/T/s. Tilläggsförslag om specialistkompetens för nordiska läkare (väckt av Sigrid Ekendahl).

### *B. Regeringsförslag*

- B 1/Ä/k. Ändringsförslag om nordisk kulturfond (väckt av Helge Larsen, Bertil Ohlin, Paula Ruutu och J. O. Söderhjelm).

- B 2/j. Regeringsförslag om nordiska patent (väckt av Sveriges regering).

*C 1965. Berättelser*

- \*1/j. Berättelse om samarbete på lagstiftningens område (överlämnad av Norges regering).  
 \*2/k. Berättelse från Nordiska kulturkommissionen (överlämnad av Danmarks regering).  
 \*3/s. Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (överlämnad av Islands regering).  
 \*4/t. Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (överlämnad av Danmarks regering).  
 5/e. Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (överlämnad av Norges regering).  
 \*6/l. Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén) (överlämnad av Finlands regering).  
 \*7/s. Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (överlämnad av Norges regering).  
 \*8/e. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (överlämnad av Finlands regering).  
 \*9/k. Berättelse om samarbete mellan språknämnderna (överlämnad av Danmarks regering).  
 \*10/s. Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (överlämnad av Sveriges regering).  
 11/e. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (överlämnad av Norges regering).  
 \*12/e. Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (överlämnad av Danmarks regering).  
 13/c. Berättelse om samarbete beträffande utrikestjänsten (överlämnad av Finlands regering).

*D 1965. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer*

- 26/1954/j. Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).  
 29/1954/j. Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (överlämnade av Finlands, Islands och Sveriges regeringar).  
 \*12/1955/j. Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (överlämnat av Danmarks regering).  
 16/1956/j. Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående för enhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).  
 18/1956/s. Meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (överlämnat av Finlands regering).  
 1/1958/j. Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordning av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).



- \*11/1958/k. Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhelliga regler för legitimation för psykologer m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 14/1958/s. Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 18/1958/s. Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*19/1958/s. Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*22/1958/e. Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 29/1958/j. Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 30/1958/k. Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*31/1958/k. Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- \*32/1958/s. Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 4/1959/j. Meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- \*24/1959/e. Meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhellig utformning av exportdokument (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- 1/1960/s. Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (överlämnat av Sveriges regering).
- \*2/1960/s. Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*11/1960/k. Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- 12/1960/j. Meddelande om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen (överlämnat av Sveriges regering).
- 3/1961/e. Meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- \*9/1961/k. Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- \*8/1961/s. Meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- \*11/1961/j. Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*12/1961/j. Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (överlämnat av Finlands regering).
- 1/1962/j. Meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen (överlämnat av Danmarks regering).
- \*2/1962/s. Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*3/1962/e. Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*4/1962/e. Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 5/1962/t. Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i öresundsregionen (överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar).
- 8/1962/j. Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 9/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*11/1962/s. Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- \*12/1962/s. Meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar).
- 14/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (överlämnade av Finlands, Norges och Danmarks regeringar).
- 15/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning (överlämnade av Danmarks och Norges regeringar).
- 16/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*18/1962/j. Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (överlämnat av Sveriges regering).
- \*19/1962/s. Meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen (överlämnat av Danmarks regering).

- \*21/1962/l. Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (överlämnat av Islands och Sveriges regeringar).
- 22/1962/t. Meddelande om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnat av Sveriges regering).
- \*26/1962/s. Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 28/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språkläkare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*29/1962/s. Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- 30/1962/e. Meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*31/1962/j. Meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*32/1962/j. Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (överlämnat av Finlands regering).
- \*33/1962/k. Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*1/1963/s. Meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- \*2/1963/e. Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående kontrollbestämmelser för elmateriel (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 3/1963/t. Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*4/1963/t. Meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- \*5/1963/t. Meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*7/1963/j. Meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- 8/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 9/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).

- 10/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 12/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 13/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 14/1963/t. Meddelande om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar (överlämnat av Norges regering).
- 15/1963/j. Meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar (överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar).
- \*16/1963/s. Meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- \*19/1963/j. Meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående inter-nordiska flyttningsbetyg (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 20/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av ett »Nordens hus» i Reykjavik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*21/1963/k. Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 23/1963/e. Meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- \*24/1963/t. Meddelande om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler (överlämnat av Finlands regering).
- 25/1963/s. Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 26/1963/s. Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 28/1963/t. Meddelande om rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresundsförbindelse (överlämnat av Danmarks regering).
- \*29/1963/t. Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*1/1964/j. Meddelande om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen (överlämnat av Islands regering).
- \*2/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*3/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).

- 4/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 4/1964 angående teater-samarbete inom Nordkalotten (överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 5/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 6/1964/s. Meddelanden om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 7/1964/s. Meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 8/1964/t. Meddelande om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (överlämnat av Sveriges regering).
- 9/1964/e. Meddelanden om rekommendation nr 9/1964 angående nordisk investeringsbank (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- 10/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala dubbelbeskattningsavtal (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 11/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 12/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 12/1964 angående samarbete rörande samespörsmål (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 13/1964/s. Meddelanden om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen (överlämnade av Norges och Sveriges regeringar).
- 14/1964/s. Meddelanden om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- 15/1964/t. Meddelanden om rekommendation nr 15/1964 angående samordning av järnvägslaxorna för godstrafik (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 16/1964/e. Meddelanden om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden (överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar).
- 17/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 18/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationskollärare (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 19/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- 20/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 21/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 21/1964 angående förbättrade tekniska förutsättningar för radio- och televisions-

- mottagning (överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar).
- \*22/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige (överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar).
- \*23/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 24/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 25/1964/k. Meddelanden om rekommendation nr 25/1964 angående nordiskt musikpris (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).
- 26/1964/e. Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 27/1964/e. Meddelanden om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (överlämnade av Finlands, Islands och Sveriges regeringar).
- \*28/1964/e. Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (överlämnade av Finlands och Norges regeringar).
- \*29/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för frilidsändamål (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- 30/1964/t. Meddelanden om rekommendation nr 30/1964 angående en kommission för trafiksamarbete (överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar).
- \*31/1964/j. Meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder (överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar).

*Utanför saklistan förelägges följande dokument för rådet:*

1. *Rapport från Nordiska rådets presidium.*
2. *Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt».*

## Översikt över sessionen

Rådets plenarmöten hölls i samlingsalen i Islands universitets huvudbyggnad. Platsfördelningen i salen framgår av den sist i sessionsförhandlingarna intagna planen. För utskottens, delegationernas och presidiets möten, för sekretariatens och pressens arbete m. m. disponerades lokaler i samma byggnad och i Hótel Saga.

### Plenarmöten

Lördagen den 13 februari kl. 11.00—11.43 och 14.50—18.12  
 Söndagen den 14 februari kl. 14.00—17.10  
 Måndagen den 15 februari kl. 15.00—17.10  
 Tisdagen den 16 februari kl. 15.00—17.33  
 Onsdagen den 17 februari kl. 10.00—12.14 och 15.00—18.30  
 Torsdagen den 18 februari kl. 9.00—10.40

### Utskottsmöten

#### *Juridiska utskottet*

Måndagen den 15 februari kl. 10.00—12.30  
 Tisdagen den 16 februari kl. 10.00—12.00  
 Onsdagen den 17 februari kl. 9.15—9.40

#### *Kulturutskottet*

Måndagen den 15 februari kl. 10.00—12.30  
 Tisdagen den 16 februari kl. 10.00—12.00 och 18.10—18.45

#### *Socialpolitiska utskottet*

Måndagen den 15 februari kl. 10.00—11.10  
 Tisdagen den 16 februari kl. 10.00—10.55

#### *Trafikutskottet*

Måndagen den 15 februari kl. 10.00—12.15  
 Tisdagen den 16 februari kl. 10.00—11.05

#### *Ekonomiska utskottet*

Måndagen den 15 februari kl. 10.00—12.45  
 Tisdagen den 16 februari kl. 10.00—12.00  
 Onsdagen den 17 februari kl. 9.00—9.30

**Särskilda arrangemang**

- Lördagen den 13 februari: Lunch å Sjálfstæðishúsið (värd: Islands Alting).
- Söndagen den 14 februari: Middag å Hótel Saga (värd: Reykjavíks stad).  
Föreställning å Þjóðleikhúsið (Kálmán, Czar-dasfurstinnan).
- Måndagen den 15 februari: Mottagning (värdar: Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges ambassader).
- Tisdagen den 16 februari: Lunch (värdar: Altingspartierna).  
Ceremoni på Þjóðleikhúsið för utdelande av Nordiska rådets litteratur- och musikpris samt för anföranden om »Nordens hus» i Reykjavík Supé (värd: Nordiska rådets isländska delegation).
- Onsdagen den 17 februari: Middag å Hótel Borg (värd: Islands regering).



# PROTOKOLL



## Protokoll

### 1:a mötet (1:a avd.)

**Lördagen den 13 februari 1965 kl. 11.00**

**Presidenter: Bertil Ohlin (1—3) och Sigurður Bjarnason (4—11)**

#### Dagordning

1. Öppningsanförande av presidenten Bertil Ohlin
2. Namnupprop; godkännande av medlemslista
3. Val av presidium
4. Anförande av den nyvalde presidenten
5. Fastställande av saklista
6. Tillsättande av utskott
7. Val av medlemmar i utskotten
8. Val av medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
9. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»
10. A 29/j: medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt
11. A 36/j: medlemsförslag om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafiken
12. A 38/k: medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning
13. A 46/t: medlemsförslag om dansk-svensk storflygplats
14. A 50/t: medlemsförslag om fast öresundsförbindelse
15. B 1/Å/k: ändringsförslag om nordisk kulturfond

16. Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

17. Bemyndigande för utskotten att lägga sådana meddelanden och berättelser till handlingarna, vilka ej upptagits på saklistan

18. Rapport från Nordiska rådets presidium

#### 1

**Öppningsanförande av presidenten  
Bertil Ohlin**

**Presidenten:** Ärade radsmedlemmar! Jag vill först uttrycka den glädje, som jag är säker alla känner, över att Nordiska rådet nu för andra gången och till en ordinarie session samlas på Island. Vi förstår att det reser problem, vilkas lösning vållat mycket arbete och en hel del uppoffringar. Våra isländska vänner skall veta att vi mycket uppskattar deras villighet att inbjuda oss hit och att påta sig de med sessionen förenade uppgifterna.

Nordiska rådet är en institution i utveckling. Dess arbetsformer undergår en förskjutning, som alla hoppas — fast några tvivlar — skall visa sig betyda en effektivisering av verksamheten. Den session som nu börjar är den första som förberetts genom vanliga utskottssammanträden mellan sessioner-

na. I en rad frågor är materialet därför i förväg färdigbehandlat för utskottens del — i andra blir det en kompletterande behandling i utskotten före rådsbehandlingen.

Utän tvivel tilldrar sig — i varje fall inom Danmark och Sverige — frågan om en fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn eller på annat ställe över Öresund och tanken på en gemensam storflygplats på Saltholmen ett synnerligen livligt intresse. Det är min uppfattning att Nordiska rådet inte gärna kan avsluta denna 13:e session utan att ha gjort vad som göras kan för att trygga att dessa spörsmål de närmaste åren behandlas med all den energi som deras angelägna art motiverar. Att bygga broar mellan Nordens folk — är det inte en god beskrivning på hela rådets verksamhet? Hur skulle vi då kunna underlåta att motarbeta onödiga uppskov med arbetet på att i bokstavlig mening åstadkomma en radikal förbättring av kommunikationerna för stora delar av Norden och så föra folken närmare varandra!

I den allmänna debatten kommer säkerligen bl. a. de nordiska staternas relationer till den Europeiska frihandelsorganisationen och dennas stärkande att dryftas — liksom den närmare nordiska samverkan inom denna organisations ram. Internationellt kan vad som här säges tilldra sig intresse i vida kretsar.

I ett avseende står de nordiska staterna och Nordiska rådet vid ett vägskäl. Skall vi ta steget över till nordiska institutioner med egen beslutanderätt inom en begränsad sfär, t. ex. en gemensam klagoinstans i patentärenden eller en nordisk kulturfond? Sådana institutioner skulle undslippa de besvär och förseningar som eljest följer med förslagets lotsande genom fem statliga förvaltningar — och kanske några kommunala därtill.

I viss mån skulle en utveckling av sådana gemensamma institutioner med egen beslutanderätt betyda att Norden slog in på en *politisk* väg, som man ti-

digare ryggat tillbaka för — medan som hittills utrikespolitik och försvar lämnades utanför samverkan. Andra länder har tvärtom börjat med dessa senare ting. Jag ser ingen anledning varför inte vi skulle välja *våra* metoder och pröva dem steg för steg.

Den konferens för höga tjänstemän från en rad internationella samarbetsorganisationer med säte i Europa, som Nordiska rådets presidium inbjudit till i juni detta år, har fått ett mycket välvilligt mottagande. Bl. a. EEC — Gemenskapen — Comecon, Benelux, Unesco, ECE — Economic Commission for Europe — och Europarådet har svarat ja. Avsikten med konferensen är att sprida upplysning om samverkan i Norden, dess former och resultat, samt att ge tillfälle till meningsutbyte rörande internationella samarbetsproblem. Det har sagts mig — fast jag kan inte garantera det — att denna förvisso rätt blygsamma konferens, skulle vara den första *internationella* konferens för *internationella* organisationer. Härmed må nu vara hur som helst, så ser jag det som ett uppmuntrande tecken på de nordiska folkens anseende i internationella samarbetsammanhang att svaren på presidiets inbjudan blivit så positiva. Skall vi kunna bevara vår position som — åtminstone i någon mån — ett föredöme i fråga om praktiskt samarbete på det internationella planet, tror jag att vi får skynda på uppe i Norden och de närmaste åren framvisa nya resultat.

I förhoppning att den närmaste veckans arbete skall betyda att ännu en sten muras in i den fasta grunden för samhörigheten i Norden förklarar jag Nordiska rådets trettonde session öppnad.

## 2

Namnupprop; godkännande av  
medlemslista

Namnupprop företogs enligt följande medlemslista, upprättad enligt § 6 arbetsordningen:

*Regeringsrepresentanter*

Andersen, K. B., Danmark  
 Benediktsson, Bjarni, Island  
 Cappelen, Andreas, Norge  
 Edenman, Ragnar, Sverige  
 Erlander, Tage, Sverige  
 Gerhardsen, Einar, Norge<sup>1</sup>  
 Gislason, Gylfi P., Island  
 Grünbaum, Henry, Danmark  
 Guðmundsson, Guðmundur f., Island  
 Hafstein, Jóhann, Island  
 Hermansson, Rune, Sverige  
 Hækkerup, Hans, Danmark  
 Hækkerup, Per, Danmark<sup>1</sup>  
 Jónsson, Emil, Island  
 Jónsson, Ingólfur, Island  
 Jussila, Mauno, Finland  
 Kling, Herman, Sverige  
 Krag, J. O., Danmark<sup>1</sup>  
 Lange, Gunnar, Sverige  
 Lie, Trygve, Norge  
 Lindberg, Kai, Danmark  
 Nielsen, K. Axel, Danmark  
 Saukkonen, Jussi, Finland  
 Sivertsen, Helge, Norge  
 Skoglund, Gösta, Sverige<sup>1</sup>  
 Söderhjelm, J. O., Finland  
 Teir, Grels, Finland  
 Tenhiälä, Juho, Finland  
 Thoroddsen, Gunnar, Island  
 Wiherheimo, T. A., Finland

*Valda medlemmar*

Andersson, Birger, Sverige  
 Backlund, Georg, Finland  
 Bjarnason, Asgeir, Island  
 Bjarnason, Sigurður, Island  
 Bomholt, Julius, Danmark  
 Bondevik, Kjell, Norge  
 Borg-Sundman, Margit, Finland  
 Borten, Per, Norge  
 Bratteli, Trygve, Norge  
 Cassel, Leif, Sverige  
 Damsgaard, K., Danmark  
 Edström, Gunnar, Sverige  
 Ekendahl, Sigrid, Sverige  
 Eriksen, Erik, Danmark  
 Fagerholm, Karl-August, Finland  
 Gillström, Anselm, Sverige  
 Groes, Lis, Danmark

Gustafsson, Einar, Sverige  
 Hagelia, Magnhild, Norge  
 Hallberg, Raino, Finland  
 Hara, Erkki, Finland  
 Hartling, Poul, Danmark  
 Hegna, Trond, Norge  
 Henriksson, Gunnar, Finland  
 Hernelius, Allan, Sverige<sup>1</sup>  
 Honkonen, Kuuno, Finland  
 Horn, Svend, Danmark  
 Hyytiäinen, Veikko, Finland  
 Högström, Sven, Finland  
 Hønsvald, Nils, Norge  
 Ingimundarson, Sigurður, Island  
 Jacobsen, Nils, Norge  
 Jóhannesson, Ólafur, Island  
 Jónsson, Magnús, Island  
 Kleemola, Kauno, Finland  
 Kähönen, Urho, Finland  
 Larsen, Aksel, Danmark  
 Lassinantti, Ragnar, Sverige  
 Leirfall, Jon, Norge  
 Lundström, Birger, Sverige  
 Lyng, John, Norge  
 Lyngstad, Bjarne, Norge  
 Løbak, Harald, Norge  
 Mellquist, Sven, Sverige  
 Moe, Finn, Norge  
 Møller, Poul, Danmark  
 Møller Warmedal, Johan, Norge  
 Mørk, Niels, Danmark  
 Nederström-Lundén, Judit, Finland  
 Nielsen, Harald, Danmark  
 Nielsen, Peter, Danmark  
 Normann, A. C., Danmark  
 Ohlin, Bertil, Sverige  
 Petersen, Carl, Danmark  
 Pettersson, Georg, Sverige  
 Ranmark, Dagmar, Sverige  
 Remseth, Jakob, Norge  
 Rognerud, Berte, Norge  
 Rosenberg, Gösta, Finland  
 Ruutu, Paula, Finland  
 Røiseland, Bent, Norge  
 Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige  
 Siltanen, Sylvi, Finland  
 Skytte, Karl, Danmark  
 Sukselainen, V. J., Finland  
 Sundin, Sven, Sverige  
 Sørensen, Poul, Danmark

<sup>1</sup> Ej närvarande vid uppropet.

Thapper, Fridolf, Sverige  
Thestrup, Knud, Danmark

*Medlemslistan godkändes.*

### Meddelande

**Presidenten:** Innan jag går vidare, kanske rådet tillåter att jag uppläser en hälsning som rådet har erhållit från sin förutvarande president Gisli Jónsson. Han skriver, att han önskar Nordiska rådets presidium, delegerade, ministrar och gäster hjärtligt välkomna till den trettonde sessionen i Reykjavik. Han hoppas, att resultatet av sakens behandling skall föra till ett ännu starkare samarbete mellan Nordens folk i kampen för allt högre kultur, bättre levnadsvillkor och tryggare världsfred. Han skickar en magnifik blomsteruppsats som ett tack för det värdefulla samarbete och den vänlighet, som han har mött i rådet under många år:

Hr. President. Ønsker Nordisk Raads præsedium, delegerede, ministre og gæster hjærtelig velkommen til den 13. session i Reykjavik. Haaber at resultaterne af sagerne forhandlinger maa føre til endnu stærkere samarbejde imellem de nordiske folk i kampen for stadig højere kultur, bedre almindelige livsvilkår og tryggere verdensfred.

Medfølgende blomster er en lille taksigelse fra mig for behageligt samarbejde og venlighed igennem mange år.

*Gisli Jónsson*

Jag tillåter mig föreslå, att rådet beslutar uppdra åt presidiet att framföra ett hjärtligt tack till Gisli Jónsson för hans vänlighet.

*Presidentens förslag bifölls.*

### 3

#### Val av presidium

Arbetsutskottet hade föreslagit, att till president skulle väljas Sigurður Bjarnason, Island, och till vice presi-

denter Harald Nielsen, Danmark, Karl-August Fagerholm, Finland, John Lyng, Norge, och Bertil Ohlin, Sverige.

*Arbetsutskottets förslag bifölls.*

Sigurður Bjarnason övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

### 4

Anförande av den nyvalde presidenten

**Presidenten:** Ærede rådsmedlemmer, mine damer og herrer. På det nyvalgte præsidiets vegne tillader jeg mig at takke for den tillid og ære, der er blevet os vist. Samtidig vil jeg på den islandske delegationens vegne byde Dem velkommen til Reykjavik.

Nordisk Råds første møde her i landet blev afholdt i sol og sommer året 1960. Det var rådets ottende session. Nu påbegynder vi Nordisk Råds 13:e møde her i landet, midt om vinteren, i Nordatlantens næsten mørkeste tid. Det kan godt være, at nogen vil mene, at det bærer vidne om ikke så lidt dristighed og for megen tillid til vejrgudernes nåde. Men de nordiske folk har altid været dristige i deres forhold til himmel og hav, lige siden vore forfædre sejlede mod vest på deres vikingeskibe, eller nordpå til Island, Grønland og Vinland for at opdage nye lande og skabe en lykkelig fremtid for de nordiske folk i nye egne.

De, ærede delegerede, er ikke denne gang kommet hertil over det vilde hav. De er kommet på vindenes vinger og har benyttet den moderne luftbro, der nu forbinder Island med vore frænder og venner i Norden.

Det islandske folk, Altinget og Islands regering hilser Dem hjerteligt velkommen. Allerede i begyndelsen vil vi udtrykke det dobbelte ønske, at den islandske ishavsvinter ikke går for hårdt frem mod vore gæster, og at Nordisk Råds 13. møde vil føre til et frugtbringende resultat.

Vi ved, at forholdene ved at afholde

et så stort og omfangsrigt møde i visse henseender er vanskeligere her end i de andre nordiske lande, der alle ejer store og prægtige tinghuse. Ikke desto mindre håber vi, at vores arbejde her i Islands universitet vil føre til et godt og lykkebringende resultat.

Nu da Nordisk Råd afholder sit 13. møde er fredsudsigterne i de internationale forhold stort set temelig gode. Der er ingen, hvem det glæder mere, når fredens sag fremmes, end de nordiske folk. De nordiske nationers deltagelse i det internationale samarbejde går i alle henseender ud på at lægge disse rodfæstede demokratiske nationers lod, på fredens, menneskeværdighedens og tryghedens vægtskål. Hele de nordiske folks indbyrdes samarbejde går ud på at skabe en forøget retfærdighed, fremme troen på, og respekten for det kæmpende menneskes ret til at leve et selvstændigt og lykkeligt liv, befriet for frygtens og utryghedens åg, mangel og sygdomme.

Det er denne respekt for mennesket, dets individuelle kamp, de unges såvel som de gamles, der har været karakteristisk for de nordiske folks samfund de sidste årtier. Det nordiske samfund lægger den største vægt på omsorgen for individet, barnet i vuggen, ungdommen, der vokser op til mandom og overtager arbejdet, de gamle, der har opbrugt deres kræfter.

Et af det nordiske samarbejdes mål er netop at styrke det nordiske ideal om menneskeværdien, støtte fælles bestræbelser for fremskridt og opbygelse på stadig flere områder i vore nationers liv.

Det nordiske samarbejde er ingen nyhed. Men det har i de senere år fået et forøget indhold og er blevet mere realistisk og omfattende, bl. a. på Nordisk Råds initiativ.

Men sandheden forholder sig sådan, at det ikke kun er de nordiske landes regeringer og rigsdager, der har skabt det nordiske samarbejde og ført det frem til dets nuværende form. Det er selve menneskene overalt i de nordiske

lande der egenhændigt har indført et indbyrdes, mangesidigt, levende og frugtbart samarbejde. Dette samarbejde ledes ikke af nogen offentlig part men af den brede befolknings initiativ og interesse.

For nogen tid siden blev der truffet foranstaltninger til at forfatte en oversigt over de foreninger og parter her i landet, som på en eller anden måde deltager i det nordiske samarbejde. Antallet af disse parter nærmer sig nu sandsynligvis 150, og for hvert år kommer nye parter til. Så godt som alle klasser og erhvervsgrupper i de nordiske lande har indført et mere eller mindre omfattende samarbejde. Blandt andet kan man nævne læger og jurister, bønder og sømænd, handelsfolk og håndværkere, kunstnere og naturhistorikere, telefonpersonale, guldsmede og afholdsfolk, lodser og elektrikere, industridrivende og musikere, boghandlere og arkitekter, sportsfolk og akademikere, farmaceuter og jordemødre, præster og postfunktionærer, komponister og toldere, teaterfolk og maskinmestre, meteorologer og teknikere og så videre.

Jeg vil derfor tillade mig at hævde: Det er selve folkene i de nordiske lande, der har påtaget sig det nordiske samarbejdes sag. Menneskene i disse lande vil lære hinanden at kende og forenes med venskabets og slægtskabets stærke bånd.

Vi, der her deltager i Nordisk Råds 13. møde, er blevet valgt som repræsentanter for disse mennesker, der i mange henseender lever i forskellige kår, i byerne og på landet, i dalene og ved kysten. Det er vor opgave at forbedre vore nationers muligheder for at nærme sig hinanden, for at kunne samle kræfterne om forskellige fælles formål, der fremmer alle de nordiske folks velfærd og udvikling. Jeg anser også, at det ikke er et for stærkt udtryk at sige, at i de 13 år, som Nordisk Råd har virket, har dets arbejde givet et positivt resultat. På dets initiativ er der blevet gennemført en omfattende koordine-

ring af lovgivningen på talrige områder. Det har på mangfoldig måde været til gavn for de nordiske folk. Et nært samarbejde inden for folkeforsikringen, nordboernes gensidige rettigheder, pasfrihed, forbedret samfærdsel og mangfoldige lettelser for de rejsende, samt et mangesidigt samarbejde på det kulturelle område, inden for skolevæsenet, kunsten, forskning og videnskab er et uigendriveligt bevis på, at det nordiske samarbejde i dag er realistisk, ikke blot et ideal men et faktum, som alle kan se, der vil se.

Resultatet af det nordiske samarbejde er måske blevet størst på kulturens og de sociale sagers område. Der har de modstridende interesser, der ofte vanskeliggør et internationalt samarbejde, mindst gjort sig gældende.

Vi islændinge må gerne gøre os det særlig klart, at i nogle af de sager, der ligger os mest på hjerte, er der i kraft af det nordiske samarbejde sket så store fremskridt, at vi kan forudse deres løsning i den nærmeste fremtid.

Men det ville ikke være klogt at rose sig af det opnåede resultat. Vi kan glæde os over det, der er blevet godt udført. Men vi må ikke glemme fremtiden og de talrige opgaver, der skal løses. Det er hovedsagen, at vi husker dem.

På dette Nordiske Råds møde vil cirka 100 sager blive behandlet. De er selvfølgelig ikke alle lige vigtige, men de tager alle sigte på forøgede fremskridt i nationernes liv og de nordiske folks samkvem.

Jeg vil i denne forbindelse nævne koordineringen af den nordiske skolelovgivning, oprettelsen af et nordisk kulturfond, stiftelsen af en nordisk investeringsbank, broen over Öresund, koordineringen af den sociale lovgivning i de nordiske lande og samarbejdet mellem luftfartsmyndighederne.

På dette møde vil Nordisk Råds litteraturpris blive uddelt for fjerde gang og musikprisen for første gang. Uddelingen af disse priser foregår ved en særlig højtidelig næste tirsdag aften i Nationalteatret.

Jeg vil til sidst tillade mig at udtrykke ønsket om, at arbejdet på dette Nordisk Råds møde må foregå godt og gnidningsløst, og at dets deltagere kan tage herfra med lyse minder om et arbejde, der har givet positive resultater, og med en forøget tro på værdien af det ideal, hvorpå Nordisk Råd er baseret.

## 5

## Fastställande av saklista

*Rådet beslöt fastställa saklista i enlighet med föreliggande förslag (se Förteckning över i Nordiska rådet anhängiga saker).*

## 6

## Tillsättande av utskott

Arbetsutskotten hade föreslagit, att det skulle tillsättas ett juridiskt utskott, ett kulturutskott, ett socialpolitiskt utskott och ett trafikutskott, samtliga med 13 medlemmar, samt ett ekonomiskt utskott med 17 medlemmar.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

## 7

## Val av medlemmar i utskotten

Arbetsutskotten hade föreslagit följande fördelning av rådets medlemmar på utskotten:

*Juridiska utskottet:*

- Danmark: Peter Nielsen (S)  
Carl Petersen (S)  
Knud Thestrup (KF)
- Finland: Erkki Hara (Kok)  
Sven Högström (Sv)  
Gösta Rosenberg (Skdl)
- Island: Magnús Jónsson (Sj)
- Norge: Nils Hønsvald (A)  
Bjarne Lyngstad (V)



Sverige: Johan Møller Warmedal (H)  
Gunnar Edström (Ingrid  
Gärde Widemar) (fp)  
Ragnar Lassinantti (s)  
Dagmar Ranmark (Emil  
Ahlkvist) (s)

*Kulturutskottet:*

Danmark: Julius Bomholt (S)  
Poul Hartling (V)  
A. C. Normann (RV)  
Finland: Kuuno Honkonen (Anna-  
Liisa Tiekso) (Skdl)  
Veikko Hyytiäinen (Kp)  
Paula Ruutu (MI)  
Island: Ólafur Jóhannesson (F)  
Norge: Per Borten (Sp)  
Trygve Bratteli (A)  
Berte Rognerud (H)  
Sverige: Anselm Gillström (s)  
Ingrid Segerstedt Wiberg  
(fp)  
Fridolf Thapper (s)

*Socialpolitiska utskottet:*

Danmark: Niels Mørk (S)  
Harald Nielsen (V)  
Poul Sørensen (KF)  
Finland: Gunnar Henriksson (Sd)  
Urho Kähönen (MI)  
Judit Nederström-Lundén  
(Skdl)  
Island: Sigurður Bjarnason (Sj)  
Norge: Kjell Bondevik (Kf)  
Magnhild Hagelia (A)  
Harald Løbak (A)  
Sverige: Birger Andersson (s)  
Sigrid Ekendahl (s)  
Einar Gustafsson (cp)

*Trafikutskottet:*

Danmark: K. Damsgaard (V)  
Svend Horn (S)  
Aksel Larsen (SF)  
Finland: K.-A. Fagerholm (Sd)  
Raino Hallberg (Kok)  
Kauno Kleemola (MI)  
Island: Ásgeir Bjarnason (F)  
Norge: Nils Jacobsen (A)  
Jon Leirfall (Sp)  
Jakob Remseth (Harry Klip-  
penvåg) (A)

Sverige: Leif Cassel (h)  
Birger Lundström (fp)  
Georg Pettersson (s)

*Ekonomiska utskottet:*

Danmark: Erik Eriksen (V)  
Lis Groes (S)  
Poul Møller (KF)  
Karl Skytte (RV)  
Finland: Georg Backlund (Aarne  
Saarinen) (Skdl)  
Margit Borg-Sundman (Juha  
Rihtniemi) (Kok)  
Sylvi Siltanen (Kaarlo Pit-  
sinki) (Sd)  
V. J. Sukselainen (MI)  
Island: Sigurður Ingimundarson (A)  
Norge: Trond Hegna (A)  
John Lyng (H)  
Finn Moe (A)  
Bent Røiseland (V)  
Sverige: Allan Hernelius (Ebon An-  
dersson) (h)  
Sven Mellqvist (Hans Gus-  
tafsson) (s)  
Bertil Ohlin (fp)  
Sven Sundin (cp)

*Arbetsutskottens förslag bifölles.*

## 8

**Val av medlemmar i Redaktionskommit-  
tén för »Nordisk Kontakt»**

De nationella delegationerna hade till medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» föreslagit från Danmark Svend Horn och Poul Møller, från Finland Georg Backlund och V. J. Sukselainen, från Island Torleifur Thorlacius, från Norge Erling Fredriksfryd och Trond Hegna och från Sverige Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wiberg.

*Delegationernas förslag bifölles.*

## 9

**Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»**

Den svenska delegationen hade till revisorer för »Nordisk Kontakt» före-

slagit Leif Cassel, Sverige, och Anselm Gillström, Sverige.

*Delegationens förslag bifölls.*

## 10

**A 29/j: medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte återförvisa saken till juridiska utskottet för förnyad behandling.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

## 11

**A 36/j: medlemsförslag om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafiken**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte återförvisa saken till juridiska utskottet för förnyad behandling.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

## 12

**A 38/k: medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte återförvisa saken till kulturutskottet för förnyad behandling.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

## 13

**A 46/t: medlemsförslag om dansk-svensk storflygplats**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte återförvisa saken till trafikutskottet för förnyad behandling.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

## 14

**A 50/t: medlemsförslag om fast öresundsförbindelse**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte återförvisa saken till trafikutskottet för förnyad behandling.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

## 15

**B 1/Ä/k: ändringsförslag om nordisk kulturfond**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rådet måtte återförvisa saken till kulturutskottet för förnyad behandling.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

## 16

**Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»**

Arbetsutskotten hade föreslagit, att rapporten måtte hänvisas till kulturutskottet.

*Arbetsutskottens förslag bifölls.*

## 17

**Bemyndigande för utskotten att lägga vissa meddelanden och berättelser till handlingarna**

Presidiet hade föreslagit, att utskotten måtte få rådets bemyndigande att lägga till handlingarna de meddelanden och berättelser, som avgivits till sessionen men som icke upptagits å saklistan.

*Presidiets förslag bifölls.*

Förhandlingarna avbröts kl. 11.43.

## Protokoll

### I:a mötet (2:a avd.)

**Lördagen den 13 februari 1965 kl. 14.50**

President: Sigurður Bjarnason

Förhandlingarna återupptogs kl. 11.50.

#### Meddelande

Det meddelades, att udenrigsminister Per Hækkerup, Danmark, intagit sin plats i rådet.

18

#### Rapport från Nordiska rådets presidium

**Sundin, Sverige:** Herr president! Att vi lever i en omvandlingens värld fick vi bildligt uppleva på resan hit till Reykjavik, när flygplanet kretsade kring den nya ö som plötsligt stigit upp ur havet — en fascinerande syn som gav bevis för hur förunderligt föränderligt allting kan vara.

Men det var inte bara föränderligheten som sådan, som gav oss bestående intryck. När vi kom fram till Island — det sagoomspunna landet med en gammal och förnämlig kultur, som förklarar det bästa i historien med allt det nya som händer i tiden och som gör det på ett mycket lyckligt sätt — fick vi bevis för att allt nytt har sina rötter i det som en gång varit. Nödvändigheten av gemenskap och samarbete har sina anor från det förflutna.

När denna session öppnades, deklarerade såväl professor Ohlin som den nyvalde presidenten nödvändigheten av

det som kan sammanfattas i orden: enade vi stå men söndrade vi falla.

Den tid vi lever i kräver allt mer av samarbete mellan folken och ger oss tekniskt sett allt större möjligheter till samarbete. För oss i de nordiska länderna är den gemenskap vi har genom Nordiska rådets verksamhet den första grunden och anhalten. Kanske vi inte kan säga, att vi ännu nått så långt på samarbetets väg som önskvärt skulle vara. Men vi har dock framsteg att glädja oss at. Nu kan vi väl särskilt fästa uppmärksamheten vid det klart förbättrade samarbetet på handelsns område. Det är till stor del en följd av tullavtrappningen inom EFTA, som därmed inte minst verkat som ett organ för bättre relationer även inom Norden.

Självklart skall våra blickar vara riktade ut mot världen, så att vi kan ta vara på de möjligheter vi har att som små nordiska länder verka för freden och samarbetet i världen. Det kan bara råda en mening om betydelsen för oss av arbetet inom FN och dess olika organ, t. ex. OECD och GATT. Det har varit till ovärderlig nytta för de nordiska länderna. Vi är nu särskilt spända på vilket resultat den s. k. Kennedyronden kan ge.

Men framför allt har vi naturligtvis anledning att intressera oss för de problem som möter i strävandena att vidga det ekonomiska samarbetet i Europa.

Jag tänker alltså på EFTA och EEC, det framtida förhållandet mellan dessa organisationer och hoppet om att de skall kunna kongrueras med varandra eller kanske till och med uppgå i en gemensam organisation. Hur utvecklingen i det avseendet kommer att bli är det ju för närvarande en ren omöjlighet att bedöma. För oss i Sverige är det självklart, att vi inte kan ingå i en organisation som är mer eller mindre fast knuten till Atlantpaksorganisationen. Det måste stå klart, att denna vår ståndpunkt är baserad på vad vi tror vara till bästa gagn för fred och samarbete i världen. Jag undrar ändå om inte den politiska utvecklingen inom EEC varit sådan, att vi i de nordiska länderna kan anse oss ha i stort sett samma inställning när det gäller dessa frågor. Men det får ju inte på något sätt förlama våra strävanden att nå fram till största möjliga ekonomiska gemenskap i Europa. Viktigast i detta avseende är ju — utöver vårt samarbete i Nordiska rådets hägn — att vi kan stärka EFTA-organisationen.

Liksom vi kan konstatera, att EFTA varit till gagn för det nordiska samarbetet, bör det vara självklart för oss att inom Nordiska rådet ägna oss åt åtgärder, som kan stärka EFTA-organisationen. Vi får ju också vid denna session tillfälle att direkt ta ställning till förslag i det syftet.

Just nu är vi väl alla oroade av den förtroendekris som råder inom EFTA — vi får bara hoppas att Englands 15-procentiga importavgift mycket snart skall höra till det förflutna. Med en viss tacksamhet får man därför notera att det, som gjorts på ministerplanet, har fört med sig att engelsmännen har lovat att försöka avveckla importavgiften så snart ske kan.

En annan fråga vid denna session gäller inrättandet av ett nordiskt investeringsinstitut eller en investeringsbank. Även här kan vi väl sikta till en vidare gemenskap, men vi bör kunna börja på det nordiska planet. En investeringsbank är enligt min mening ett

uttryck för nordisk solidaritet över huvud taget. Jag hoppas, att rådet skall kunna uppnå enighet om ett principbeslut när det gäller att fullfölja tanken på ett nordiskt finansieringsinstitut.

I fortsättningen skall jag något ägna mig åt en del problem som vi hittills kanske inte så ofta berört inom Nordiska rådets verksamhet. Många stora frågor har varit föremål för utredning och rekommendation — låt mig bara nämna socialpolitiska frågor, en del juridiska spörsmål, kulturpolitiska problem o. s. v. Men inför det som nu inträffat i England — en ekonomisk kris — kan man fråga sig om vi inte på nordisk basis borde ägna litet mera utredningstid åt de ekonomiska frågorna. Först och främst vill jag då föra in i bilden den penningvärdeförsämring som äger rum, med andra ord den pågående inflationen. Efter ankomsten till Reykjavik i går lyssnade jag på utsändningarna i radion. Där intervjuades den norske handelsministern Trygve Lie om penningvärdeförsämringen och inflationen, och hans ord föll ungefär på det sättet, att i Norge har vi inte större inflation än man har exempelvis i Sverige, Danmark och det övriga Europa. Slutorden blev: »Och då kan vi känna oss tämligen nöjda.» Det förundrade mig rätt mycket att slutsatsen kunde bli sådan. Flyttar vi blicken till Sverige, så har ju vår finansminister för cirka fjorton dagar sedan vid ABF:s budgetstämma uttalat sig på ett sätt som innebär att det är något naturligt med 3 å 4 procents penningvärdeförsämring varje år. Det finns tydligen en viss samstämmighet mellan vad man tror på andra sidan Köln och vad vår regering hemma i Sverige tror.

För min del accepterar jag inte ett sådant tänkande. De verkningar som ofrånkomligt uppstår kommer att drabba såväl de enskilda och industrien som i mycket stor utsträckning även samhället i dess helhet. Jag vill här ställa den frågan till berörda ekonomer inom respektive regeringar: det är väl ändå inte så, att man rent statsfinansiellt

spekulerar i en penningvärdeförsämring?

Den andra fråga som enligt min mening förtjänar betydligt större uppmärksamhet är skatteproblematiken i hela dess vidd. Jag skall på inget sätt diskutera om vi i Sverige, i Norge, Island, Finland eller Danmark har för höga skatter. Skulle man fråga den enskilde på gatan eller vägen, förmodar jag att svaret entydigt skulle bli att skatterna är för höga — men den sidan av problemet lämnar jag därhän. Vad jag i stället vill ta upp är förhållandet mellan direkt och indirekt skatt, en fråga som jag tycker att Nordiska rådet mer än hittills bör uppmärksamma i sitt arbete. Utöver detta bör sådana förhållanden skapas, med tanke på den rådande konkurrensen, att vi får en utgiftsbeskattning där produktionsmedlen så långt möjligt blir skatteneutrala. I Sverige har vi ju haft en skatteutredning, där vi förordade den s. k. mervärdesskatten. Här är inte platsen att diskutera den frågan, men det må vara tillåtet att uttrycka det önskemålet, att Nordens länder så fort som möjligt skall komma fram till en skattepolitik som blir enhetlig — allra främst när det gäller industrien — och som är så konstruerad att den blir produktionsneutral. Och den konstruktion som mervärdesskatten bygger på innehåller just detta, som jag anser värdfullt.

Statsbudgetens roll i samband med den ekonomiska utvecklingen i samhället är en tredje fråga som enligt min mening ägnas för liten uppmärksamhet; jag knyter här an till vad jag sade om penningvärdeförsämringen. Låt mig bara ta ett enda exempel från Sverige och säga, att när vi vet att statsbudgeten i dag omspanner mer än en tredjedel av hela nationalinkomsten, då förstår vi också vilken betydelse den har för vår ekonomiska utveckling över huvud taget. Låt mig uttrycka förhoppningen, att man skall kunna nå ett samförstånd som ger alla de nordiska länderna större möjligheter att konkurrera ute på den internationella marknaden.

Till sist skulle jag vilja komma in på ett problem som jag tror är likartat i alla de nordiska länderna — jag tänker på utformningen av lokaliseringspolitiken. I Sverige har vi nyligen tagit ett första steg för att om möjligt nå en vettig lösning, och jag tror att problematiken i de andra nordiska länderna är ungefär densamma. Vad som händer i fråga om koncentration till tätorter och centralisering till stora företagsenheter — tendensen är ju densamma även då det gäller våra kommunala enheter — bör enligt min uppfattning bli föremål för en gemensam utredning i Nordiska rådets hägn.

Jag vill i det sammanhanget säga, herr president, att jag på intet sätt är naivist i denna fråga. Jag föreställer mig inte att vi kan ha ett företag i varje by här på Island eller i Sverige eller något annat land utan jag försöker att så långt möjligt bedöma problemet rent företagsmässigt med hänsyn till olika berörda enheter i samhället. Men det som oroar mig allra mest — för dagen är det kanske inte så påtagligt men kommer med säkerhet att bli en verklighet — är att man i industrialismens samhälle kanske blir så effektiv att man glömmer bort människan som sådan. Det finns många okända faktorer i dessa sammanhang, och jag tycker att ett utredningsmaterial och en forskning på detta område skulle vara till gagn för samtliga länder här i Norden. Ett dylikt utredningsarbete borde utformas på sådant sätt att man tar hänsyn till den service, som de enskilda individerna kräver i vårt samhälle.

Låt mig sammanfattningsvis säga, att jag tror på rådets framtid, dess arbete och dess möjligheter. Rådet skapar framför allt en mänsklig kontakt, som speciellt för de små nationerna är en absolut nödvändighet. Det har ju även gett oss belägg för att en isolering leder till försvagning. Ett samarbete vidgar möjligheterna för varje enskilt land. Och låt oss allra sist hoppas att de svårigheter som uppstått skall vara övergående — jag avser här den »fnur-

ra på tråden» som gäller EFTA. Låt oss tro att organisationen skall bli samarbetsduglig och att det inte bara skall lända till gagn för Nordens länder utan också till ett gemensamt ekonomiskt utbyte i Europa.

Udenrigsminister Per Hækkerup, Danmark: Hr. formand! Det er vel naturligt, at vi på mødet her med den situation, der findes i den europæiske politik, i høj grad kommer til at beskæftige os med Nordens udadvendte forhold, og baggrunden for en diskussion omkring disse problemer er jo, som vi alle sammen ved, at vi med den britiske 15 pct.s særtold er kommet ud i en kriseagtig situation omkring EFTA. Jeg tror nok det er rigtigt, at det kom som en meget ubehagelig overraskelse for os alle sammen, da Storbritannien så sig nødsaget til at gennemføre denne ekstratold på importen også fra dets EFTA-partnere, en beslutning, som klart og tydeligt var i strid med EFTA-konventionens både bogstav og ånd.

Da vi for 3 1/2 måned siden drøftede disse problemer på EFTA-ministermødet, gav de britiske ministre klart udtryk for, at denne ekstratold kun skulle være en midlertidig foranstaltning, og mødet vedtog, som man sikkert vil erindre, en udtalelse eller et pressecommuniqué, hvori det blev sagt, at påbegyndelsen af afviklingen af ekstratolden skulle ske snarest muligt og i løbet af nogle måneder.

Nu er der som sagt gået 3 1/2 måned, og i løbet af en uge skal vi have det næste møde i EFTAs ministerkomité. Derfor melder naturligvis det spørgsmål sig, om vi på dette møde får den afklaring, som vil være egnet til at genskabe tilliden til EFTA.

I diskussionerne herom har man anført, at den britiske regering ikke skulle være så europavenlig, som måske den tidligere regering var det. Det kan naturligvis være vanskeligt at vurdere, men jeg vil gerne pege på, at i alle de tilkendegivelser, den britiske regering har fremsat over for os og over for

offentligheden, har den stærkt understreget, at den netop i forhold til EFTA er meget positivt indstillet og ønsker at bygge sin europæiske politik på et stærkt og et levedygtigt EFTA. Jeg kan henvise til, at så sent som forleden dag i en tale i Bruxelles sagde den nye britiske udenrigsminister det meget klart og stærkt, og vi har naturligvis kun grund til at føle tillid til de udtalelser, der fremsættes fra den britiske regering og forventer derfor, at den snarest muligt påbegynder afviklingen af 15 pct. tolden. Den britiske regering har hele tiden sagt, at det måtte afhænge af den faktiske økonomiske udvikling for Storbritannien og derunder først og fremmest den handelsmæssige udvikling. Vi har ventet med spænding på at få tallene for januars handelsbalance for Storbritannien. De er kommet i dag, og tallene viser, at den udvikling, som fandt udtryk i decembertallene, og som var en gunstigere udvikling for Storbritannien, er fortsat, omend i svækket tempo. Det er således, efter de oplysninger jeg har fået, at Storbritannien i januar måned har haft et handelsunderskud på 97 mill. £, medens man sidste år havde et handelsunderskud på 135 mill. £, og medens handelsunderskuddet i december måned, altså den foregående måned, var noget mindre end de 97 mill. £.

På denne baggrund synes jeg vi har lov til at forvente, at der bliver en realitet af den britiske regerings tilkendegivelse om, at den snarest muligt vil påbegynde afviklingen af 15 pct.s særtolden.

Vi har de nordiske markedsministre imellem diskuteret det for en uges tid siden og dér klart tilkendegivet vor opfattelse, og jeg håber, at de ord, vi ved den lejlighed gav udtryk for, også vil møde forståelse hos den britiske regering. Hvis det, eller rettere når det, på denne måde og forhåbentlig snart lykkes at overvinde den nuværende krise inden for EFTA, melder det næste spørgsmål sig: hvorledes skal vi forme vor politik fremover?

Der kan jeg kun sige, at efter min opfattelse vil det blive nødvendigt og også naturligt, at vi, når krisen er overvundet, forstærker og udbygger samarbejdet imellem EFTA-landene. Det drejer sig her både om muligheder for industrivarer og for landbrugsvarer. Der findes en række sekundære handelshindringer, der kan være nok så effektive som toldsatser i retning af at spærre for vareindførsel, og disse handelshindringer er vi gået i gang med at drøfte inden for EFTA, og det må vi fortsætte med, ligesom vi må fortsætte udbygningen af samarbejdet mellem EFTA-landene. Det er spørgsmålet om restriktive forretningsmetoder, det er spørgsmålet om offentlige myndigheders indkøbspolitik, spørgsmålet om mærkningsbestemmelser, etableringsret o. s. v. Der melder sig altså en række problemer, hvor vi har mulighed for, hvis den politiske vilje er til stede, at fortsætte udbygningen af samarbejdet, og jeg tror, det vil være i alle vore landes interesse, at det sker.

Det gælder også med hensyn til det område, som vi i Danmark naturligvis følger os særlig berørt af, nemlig spørgsmålet om landbrugspolitikken.

I sidste års Annual Reviews rapport, i øvrigt den første der er kommet, påvises en række forhold vedrørende landbrug, produktion og handel imellem EFTA-landene indbyrdes, og der peges på en række problemer, som nødvendigvis må angribes og løses, hvis vi skal få en videre udvikling af det landbrugsmæssige samarbejde i EFTA, og det er efter min opfattelse en forudsætning, hvis EFTA i det hele taget skal videreudvikle sig. Det er problemer som selvforsyningspolitikken, det er problemer som overskudsproduktionen, problemer som subsidieret eksport fra tredjelande til EFTA-lande til skade for den anden EFTA-partner.

Der melder sig altså en lang række muligheder — hvis vi har viljen til det — for at styrke og udbygge EFTA. Her vil jeg gerne sige til vore venner i de andre nordiske lande, at man må for-

stå, at det for Danmark er afgørende, at den konstruktive videre udbygning af EFTA møder en aktiv støtte hos de øvrige nordiske lande. Hvis vi ikke gennem en videreudbygning af EFTA-samarbejdet er i stand til at se en fremtid for vor økonomiske udvikling, ja, så kan Danmark på trods af sin vilje — og det er et stort folketingsflertal, der står bagved den hidtil førte markedspolitik — blive tvunget til at revidere sin markedspolitik. Jeg tror, vi må appellere til de andre nordiske lande om at forstå den særlige vanskelighed, vi har på grund af sammensætningen af vor eksport, og dermed også betydningen af, ja, jeg vil sige nødvendigheden af, at vi møder en aktiv støtte hos de øvrige nordiske lande i den videre udbygning af EFTA, som jeg mener, vi allesammen er interesseret i.

Endelig vil jeg gerne gøre et par enkelte bemærkninger om udbygningen af eller styrkelsen af det nordiske samarbejde os imellem og inden for den markedsramme, som er skabt med EFTA.

Vi ved jo allesammen, det fremgår af de tal, vi får forelagt, at den indbyrdes handel mellem EFTA-landene er vokset stærkt, siden vi begyndte toldafviklingen; men vi ved også, at omsætningen mellem de nordiske lande er vokset meget stærkere end samhandelen mellem EFTA-landene i almindelighed. Ja, man kan vel sige, at vi har fået en faktisk integration af de nordiske økonomier i løbet af de 4—5 år, vi har haft EFTA, som overstiger de forventninger, vi havde, dengang vi diskuterede den nordiske toldunion, som vi ikke kunne beslutte os til at iværksætte, da begivenhederne løb fra os.

Vi har fra 1959 haft en stigning i vor indbyrdes samhandel på ca. 78 pct., og alt tyder på, at en sådan udvikling vil kunne fortsætte. Det betyder samtidig, at en hel del af den frygt, som viste sig under drøftelserne om den nordiske toldunion, har vist sig ikke at være begrundet i den faktiske udvikling. Der er ikke sket de ulykker for vore landes

erhvervsliv, som nogle troede ville komme, når vi gik til en afvikling af tolden, men der er tværtimod sket en styrkelse af vor økonomi. Dengang vi drøftede den nordiske toldunion, havde vi en lang række områder, hvor vi i tilknytning til selve toldunionen ønskede at styrke samarbejdet. Visse af disse områder er genstand for forhandling inden for EFTA, men andre af disse problemer behandles ikke i EFTA. Jeg tror, det ville være særdeles hensigtsmæssigt, om vi bad de nordiske samarbejdsministre gennemgå listen af økonomiske samarbejdsmuligheder og se på de områder, hvor vi kan styrke det nordiske samarbejde uden at komme i strid med EFTA-bestemmelserne, og gå i gang med at udarbejde forslag til konkrete løsninger på disse områder.

Her ligger der to medlemsforslag på bordet. Jeg skal ikke gå nærmere ind på dem, men kun knytte nogle ganske enkelte bemærkninger til dem.

Det ene medlemsforslag er et dansk forslag og sigter til at skabe et nordisk fælles landbrugsmarked. Nu kan man jo — det fremgår helt klart af medlemsforslaget — spørge sig selv, hvad der menes med et sådant fælles landbrugsmarked imellem de nordiske lande. Hvis man herved tænker på, at der skulle være en fuldstændig fri bevægelighed for landbrugsvarer imellem de nordiske lande indbyrdes, ja, så ville det vel være noget, vi i Danmark ville hilse med stor begejstring. Men på den anden side må vi vel nok realistisk erkende, at det kan vi i hvert fald ikke nå inden for en overskuelig fremtid.

Derimod kan man jo også organisere et nordisk marked på den måde, at man virkelig organiserer det under en hensyntagen til de produktionsforhold, de sociale forhold, de indtægtsforhold o. s. v., som gør sig gældende i de enkelte lande, og som man i de enkelte lande søger at sikre igennem en nordisk landbrugspolitik. Jeg tænker altså på, at man ved forhandlinger kan nå

frem til en aftalt, indbyrdes koordineret landbrugspolitik, hvor man i den udstrækning, det er muligt, begunstiger de andre nordiske lande.

Det er klart, at det er spørgsmålet om selvforsyningen og selvforsyningsgraden, der her bliver vigtigst. Jeg skal ikke bestride, at det er lidt svært for os i Danmark at forstå, at man på et tidspunkt siger til os, at vi på det industrielle område skal afvikle todsatser og dermed udsætte os for en konkurrence også i forhold til industrier, hvor vore naturlige forudsætninger er ringere end de andre nordiske landes, samtidig med at man f. eks. i Norge opretholder en 100 pct.s selvforsyningspolitik; det kan ikke i det lange løb hverken socialt eller økonomisk være en fornuftig anvendelse af vore økonomiske ressourcer, hvis vi bærer os ad på den måde.

Vi har med glæde i Danmark set, at selvforsyningsgraden inden for det svenske landbrug gradvis nedsættes — jeg tror, vi har en god hjælp i flugten fra land til by — og det hilser vi naturligvis også med stor tilfredshed og glæde. Men hvis man med disse situationer som udgangspunkt kunne sætte sig hen og drøfte igennem, hvorledes man kunne organisere et fælles nordisk landbrugsmarked, så tror jeg, det ville være af stor værdi ikke blot for det nordiske samarbejde, men også for den videre udvikling af vore økonomier.

På tilsvarende måde mener jeg, at vi måtte kunne hjælpe hinanden i spørgsmålet om beskyttelse mod subsidieret eksport fra tredjeland til skade for vor indbyrdes handel.

Jeg vil også gerne knytte en enkelt bemærkning til det forslag, som hr. Ohlin har stillet og som, så vidt jeg kan skønne, ligger på linje med den grundbetragtning, jeg har fremhævet her. Jeg mener, og jeg forstår det ligger bagved Hr. Ohlins forslag, at vi virkelig har muligheder for at styrke vore økonomier inden for EFTA uden at komme i strid med EFTA. Disse konkrete om-



råder mener jeg det må være samarbejdsministrenes og embedsmandsudvalgenes opgave at se på.

Endelig vil jeg gøre en bemærkning om et forslag, som jeg går ud fra, den danske økonomiminister senere vil komme ind på, nemlig spørgsmålet om investeringsbanken, hvor vi fra dansk side ikke vil stille os afvisende. I den forbindelse vil jeg gerne understrege betydningen af, at den mangeårige diskussion, vi har haft imellem Danmark og Sverige om etableringen af en Øresundsbro, nu ikke blot bringes frem til en virkelig saglig og ansvarlig diskussion, men også hurtigst muligt sættes i værk. Sammen med dette hænger for Danmarks vedkommende etableringen af en Store Bælts-bro. Jeg vil gerne nævne det perspektiv, der ligger heri, fordi vi må være klar over, at med den vældige økonomiske vækst på det europæiske kontinent drages et land som Danmark næsten som efter en magnet, som i en magnets virkefelt, mod syd. Hvis vi ikke får en forbindelse, der går øst-vest gennem vore broer imellem de danske landsdele indbyrdes og imellem Danmark og Skandinavien, den skandinaviske halvø, ja, så risikerer vi, at utallige økonomiske forbindelser søger vejen ned over Hamburg, ned over Flensburg.

Jeg tror derfor, det ud fra et større nordisk perspektiv og ud fra ønsket om at bevare en nordisk tilknytning for Danmarks vedkommende til de øvrige lande er overordentlig betydningsfuldt, at vi kan få sat pres på arbejdet med — jeg havde nær sagt — at lænke de nordiske lande sammen igennem disse broforbindelser.

Lyng, Norge: Dagsordenen for Nordisk Råd i år inneholder jo svært mange saker, til dels viktige saker og interessante saker, saker som det kunne være av interesse å trekke fram også under generaldebatten for å sette dem inn i visse videre perspektiver. Men

i betraktning av den elskverdige henstilling presidenten rettet til talerne om å holde seg til ca. 10 minutter — et kvarter — og for at noen av talerne iallfall skal prøve å gjøre dette, vil jeg for mitt vedkommende holde meg til et enkelt problem, det samme problem som utenriksminister Hækkerup nettopp har behandlet og som også hr. Sundin streift inn på, nemlig problemet om markedssituasjonen og enkelte av de aspekter den reiser. Hr. Hækkerup kastet ved slutten av sitt innlegg et blikk bakover i tiden. Han antydte at den engstelse som i sin tid gjorde seg gjeldende overfor tanken om en nordisk tollunion, den hadde vist seg å være overdreven eller ubegrunnet. Nå har vi fra norsk side et lite kompleks når det gjelder akkurat dette spørsmål, fordi det jo var vel kjent at det var på norsk side det ble vist størst tilbakeholdenhet overfor tanken om tollunionen. Jeg vil derfor, for å ha det helt klart i protokollen, ha understreket uttrykkelig at vi ser det fremdeles slik at det for vårt land og vårt næringsliv ville vært en uheldig utviklingsform å gå gjennom den nordiske tollunion. Men la nå da den i den form den den gang ble diskutert, være begravet, og la oss se på fremtidsperspektivene.

Da vil jeg si som hr. Hækkerup at det vi har opplevd i EFTA, det har jo både reist et kortsiktig problem og et mer langsiktig problem, og det siste, de mer langsiktige perspektiver, vil jeg for mitt vedkommende si er de viktigste.

Jeg skal ikke gå i detaljer her, men jeg har lyst til å prøve å få utkrystallisert så klart som mulig det som jeg på en måte ser som hele situasjonens problematikk.

Det vi har opplevd, det er altså da at i et traktatforbund, hvor fire av våre nordiske land er tilknyttet, et traktatforbund som har vært av den største betydning for disse fire nordiske land, så våkner vi en morgen og får vite at en av våre avtalepartnere har tatt et

skritt som hr. Hækkerup etter min mening ganske korrekt karakteriserte som både formelt og reelt stridende mot den traktat vi alle sammen har sluttet oss til. Jeg vil nesten gå litt lenger. Den umiddelbare hensikt med hele EFTA-avtalen var jo å få nedtrappet tollsatsene, og det vi opplever, det er altså at en av partnerne uten konsultasjon med de andre, gjennomførte en direkte motsatt operasjon når vedkommende selv kom i en vanskelig handelspolitisk situasjon. Nå, det er ingen grunn for oss til å kritisere eller å dadle i denne situasjon. Det får man gjøre i andre forbindelser og i andre fora. Men problematikken blir en kort-siktig og en langsiktig, og den kort-siktige er naturligvis: Hvordan skal vi nå få håndtert denne situasjon så de skadevirkninger vi blir tilført, kan bringes til opphør snarest mulig? Vi har fått stilt i utsikt at dette skal være et midlertidig tiltak. Vi har fått stilt i utsikt at det kanskje i løpet av vårmånedene skulle kunne påbegynnes en beskjeden trappevis nedbygging. Men foreløpig må man vel si at vi har intet konkret å holde oss til. Det som vel da må gjøres og som våre regjeringer selvfølgelig er klar over må gjøres, det er å presse sterkest mulig på for her å få satt i gang en slik avtrapping.

Men selv om man får gjennomført det og kanskje mot formodning får gjennomført det raskt, så står likevel den viktigste del av problematikken, den mer langsiktige del av problematikken tilbake, og det er: Hva skal man egentlig gjøre med avtaler, med forbund som håndteres på denne måte av ens avtalepartnere? Jeg skal fremdeles uttrykke meg meget forsiktig, men det er jo ganske klart for oss alle at det som her er skjedd, det er ikke av den slags begivenheter som tjener til å bygge opp den internasjonale og mellomfolkelige tillit og tilliten til avtaler og kontrakter. Hvorvidt det er egnet til å bygge opp tilliten til dem som treffer slike disposisjoner, det er et spørsmål som jeg overhodet ikke skal formulere

her, og som det selvfølgelig ikke er denne forsamlings sak å diskutere.

Jeg ser det slik at det er naturlig også for Nordisk Råd, det er naturlig i hvert fall for de fire av våre nordiske land som er direkte tilknyttet EFTA, nå mest mulig i felleskap å vurdere denne situasjonen, og prøve å finne hvordan vi kan samordne våre ressurser for best mulig å løse den. Hr. Bertil Ohlins forslag som vil kunne realitetsdrøftes og realitetsbehandles i denne sesjon, gir jo et meget godt grunnlag til å behandle dette problem, først i det økonomiske utskott og så under plenumsbehandlingen. Rent personlig vil jeg allerede nå også reise det spørsmål om det kunne være naturlig og riktig at det fra Nordisk Råds møte her også ble vedtatt en rekommandasjon — det måtte vel i tilfelle gjøres som en rekommandasjon — til regjeringene, hvor disse da ble anmodet om å bruke alle muligheter og fremholde alle synsmåter for å få brakt den foreliggende markedssituasjon, de engelske restriksjoner til en avslutning. Ikke ut fra en ren økonomisk begrunnelse, men ut fra den begrunnelse at en slik avvikling tross alt nå ville være den beste mulighet for å få gjenskapt tilliten til EFTA, og for å få gjenreist EFTA's muligheter som et instrument i det fortsatte samarbeidet mellom EFTA-landene.

Jeg forstår godt hr. Hækkerups utredninger og refleksjoner når det gjelder spesielt den danske nasjons stilling i denne sammenheng. Jeg er enig med ham i at det vil være meget naturlig at man nå de fem nordiske nasjoner imellom, og kanskje spesielt mellom de fire EFTA-partnere, tar opp en grundig drøftelse for å finne fram til hvordan vi her kan koordinere våre krefter. Jeg vil gjerne si at jeg tror utgangspunktet fra norsk side for en slik drøftelse i skandinavisk sammenheng er godt. Om jeg ikke tar meget feil, har Norge fremdeles et importoverskudd fra de øvrige skandinaviske land på meget over 1 milliard kroner, så vi er

ingen dårlig kunde i forhold til de andre nordiske land, og vil gjerne diskutere med dem en ytterligere utbredt varehandel og ytterligere utbygd samhandel også i den form at vi kanskje da kunne bli kvitt noe av dette store importoverskudd.

Jeg vil konkludere med å si at jeg synes det bør overveies om det ved siden av hr. Ohlins forslag, også bør legges fram for denne forsamling et voringstema som mer konkret gir uttrykk for vårt syn på de engelske restriksjoner. Jeg tar intet endelig standpunkt til hvorvidt det bør gjøres eller i hvilken form det bør gjøres, men jeg tror ubetinget det bør overveies.

Statsminister **Bjarni Benediktsson**, Island: Jeg tillader mig at uttrykke min fornøjeelse over, at detta møte nu afholdes her netop midt på vinteren. Det er ikke så forfærdelig længe siden, at det ville være blevet anset for utænkeligt, at så mange ledende folk kom hele vejen her til Island på denne tid af året. Med deres besøg her beviser de to ting, både hvor afstandenes betydning nu er meget mindre end i forrige tiden, og hvorledes dette faktum gør en nærmere forbindelse nødvendige end nogen sinde før. Mødets afholdelse her bærer vidne om, at man har forstået heraf at drage den rigtige slutning. Et nærmere kendskab til de stedlige forhold er en betingelse for et lykkebringende samarbejde, og vi må da huske på, at der her er flere ting, der er af betydning end de formelle resolutioner, der bliver vedtaget på vore møder.

På mødet i Stockholm i fjor omtalte jeg f. eks. med få ord den overhængende strid mellem SAS og Loftleiðir og de vanskeligheder den kunde skabe mellem de respektive regeringer, om end jeg vidste, at den sag ikke ville blive taget til beslutning på mødet. Nu er denne strid blevet løst; først lykkedes det at udsætte den og senere at finde frem til en heldig løsning. Der

er ingen tvivl om, at et voksende bekendtskab og vilje til et nordisk samarbejde her spillede den afgørende rolle, og jeg vil her takke alle dem, der har ydet deres bidrag til løsningen.

Vi islændinge er også taknemmelige for den velvilje, der får udtryk i oprettelsen af det nordiske hus i Reykjavik. Det er ikke længere først og fremmest afstanden, der vanskeliggør islændingenes fulde deltagelse i det nordiske samarbejde. Sproget spiller også en stor rolle på dette område. Det nordiske hus, placeret her, og den dermed forbundne virksomhed vil kunne hjælpe til at bygge en bro over den kløft, som vort særlige sprog skaber mellem os islændinge og vore frændefolk. Men lad os da huske på, at den afstand, der af disse grunde skabes mellem os islændinge og jer andre, ikke forårsages af, at vi fjerner os fra vor nordiske oprindelse, som man efter hvad man hører folk sige, til tider kunne tro; tværtimod taler vi endnu vort gamle nordiske sprog, og har derved lettere adgang til den gamle kultur, der prægede vores alles liv før i tiden, og som endnu indeholder et stort budskab til os.

Man taler nu om en fælles nordisk skoleordning eller et fælles skolesystem. Det er sikkert nu nødvendigt at revidere den gældende ordning på grund af talrige tekniske nyheder og viden, som ikke fandtes før, men som man må følge med i nu til dags. Men lad os mindes Bondeviks tankevækkende advarsler i »Nordisk Kontakt«. Ingen teknik eller ny viden formår at formindske end sige ødelægge værdien af visse principer, der præger menneskets sind. Kristendommen har haft og har endnu så stor indflydelse på den vestlige kultur at den almenne dannelse i de vestlige lande må omfatte et kendskab til kristendommens læresetninger. Og til de nordiske folks almenne dannelse hører kendskab til den gamle fælles nordiske kultur blandt andet til de gamle Eddadigte og

Snorri Sturlusons Heimskringla. De gamle håndskrifter har netop sin enestående betydning som vidnesbyrd om åndelige værdier ikke alene vi nordiske folk men alle mennesker burde kende. Naturligvis må andre end vi islændinge nøjes med oversættelser, men det samme er jo alligevel tilfældet med en stor del af det, vi lærer, og det spiller i og for sig ikke stor rolle. Men vi må ikke lade såkaldte praktiske synspunkter føre til, at vi forsmår vor oprindelse eller forsømmer de kulturelle værdier, der udgør så stor en del af den karakter, der har givet de nordiske folk så meget stærkere stilling i verden end deres antal giver anledning til.

Under forhandlinger på Nordisk Råds møder i de foregående år er der blevet gjort rede for, hvor store bekymringer udviklingen af markeds-sammenslutningerne i Europa har forvoldt islændingene. Det er blevet forklaret, hvilken særstilling Island på dette område indtager og hvilke alvorlige følger denne udvikling synes at kunne have for Island, ikke blot hvad angår vor handel med nabolandene i Vest-Europa, men også for den politiske og kulturelle forbindelse med disse.

I fjor fremhævede jeg, at disse bekymringer snarere angik fremtiden end nutiden, thi endnu havde markeds-sammenslutningenes uheldige følger for Islands eksport ikke gjort sig meget gældende. Dette er endnu tilfældet, hvilket først og fremmest skyldes en gunstig prisudvikling for de fleste fiskeprodukter i markedslandene, der på den anden side synes at skyldes formindskede fiskefangster i Nord-Atlanten.

Det er en følelig byrde for Island at måtte betale en 10 % told af frossen fisk til Storbritanien samtidig med, at konkurrenterne inden for EFTA kun betaler 3 %, en afgift der desuden bortfalder inden 3 år. Dette har dog ikke forhindret islændingene i at kunne sælge frossen fisk til Storbri-

nien til forholdsvis gunstige priser. Derimod er det forståeligt, at de islandske producenter ugærne vil påtage sig udgifter og besvær ved at styrke deres stilling på det britiske marked, et marked, hvor de bliver så stærkt diskrimineret. Det samme gælder i endnu højere grad for Fællesmarkedet. Jeg tror derfor ikke, at de foregående års erfaring har vist, at islændingenes bekymringer er ubegrundede, men kun at ualmindelig gunstige ydre forhold i nogen tid har formindsket vanskelighederne.

Island har nu tilsluttet sig GATT på provisorisk basis og deltager i de forhandlinger, der nu på GATT's vegne føres om toldanliggender. Vi har i disse forhandlinger lagt vægt på, at fiskeprodukter bør få de samme vilkår som industrivarer, men ikke sættes i kategori med landbrugsprodukter. Dette synspunkt har alle de nordiske lande støttet og desuden forskellige andre nationer, hvor fiskeriet har stor betydning. Jeg behøver ikke at gå udførligt ind på hvilken betydning det har for Island at få dette synspunkt anerkendt, men det vil sandsynligvis møde modstand fra nogle af de større industrialisationer, der driver et beskyttet og kun lidet konkurrencedygtigt fiskeri. Som hidtil er islændingene villige til fuldstændig at revidere deres toldsystem og nedsætte deres beskyttelsestolde meget, hvis vi i mod dette kunne få en nedsættelse af toldene og en ophævelse af importrestriktioner for vore eksportvarer. Vi er også interesseret i at ophæve så mange som muligt af de importrestriktioner, der endnu findes i Island, og vi vil gøre det i samme grad, som vor betalingsbalance og muligheder på eksportmarkederne tillader. Den gunstige udvikling af betalingsbalancen året 1964 gjorde det muligt for os i begyndelsen af dette år at tillade fri import af mange varer, der indtil da havde været underkastet licens. Dette var det største skridt i retning af forøget importfrihed, der var blevet steget siden 1960, og nu er mere

end 3/4 dele af al import til landet på friliste.

På de foregående møder i Nordisk Råd er oprettelsen af en fælles nordisk investeringsbank blevet udførligt diskuteret. Denne sag har fået en meget grundig behandling i Nordisk udvalg for finansielle spørgsmål og resultaterne af denne undersøgelse foreligger nu. Nordisk ministerkomité for økonomiske samarbejde har diskuteret denne sag, og fra dens side vil der blive gjort rede herfor. Jeg vil blot minde om, at oprettelsen af en fælles nordisk investeringsbank fra begyndelsen af har haft Islands interesse, og islændingene har anset, at en sådan bank kunne på en heldig måde bidrage til fremskaffelsen af kapital til landets udvikling. På den anden side forstår vi fuldt ud de synspunkter, der fra de andre nordiske landes side er blevet fremført mod oprettelsen af en sådan bank og man må også erkende, at både Finlands og Islands stilling på de udenlandske kapitalmarkeder er blevet meget sterkere i de sidste år. Alligevel må man mene, at et nordisk samarbejde på dette område kunde være af væsentlig betydning for Finland og Island og de omstændigheder kunde opstå at det også var værdifuldt for de andre nordiske lande at et sådant samarbejde kom i stand. Efter vor opfattelse er det derfor nu som før meget ønskværdigt at søge nordiskt samarbejde her selvom vi tror at dette samarbejde på ingen måde udelukkende behøver at være bundet til idéen om en investeringsbank i den hidtil omtalte form.

Til slut vil jeg udtrykke håbet om, at dette bliver et frugtbart møde og at vi finder frem til en nærmere forståelse af de mange emner der her skal diskuteres og til en heldig løsning af de emner som er modne der til.

**Harald Nielsen, Danmark:** Jeg kan, idet jeg slutter mig til, hvad der allerede har været udtalt her ved mødets begyndelse, sige, at vi også fra de danske

rådsmedlemmers side har glædet os meget til at komme til Island igen. Vi har kun gode minder fra vort rådsmøde her i 1960, og vi tvivler ikke noget øjeblik om, at det møde, som nu er påbegyndt, vil bringe os gode og værdifulde oplevelser med vore frænder her højt mod nord, og forhåbentlig kan mødet også bringe et og andet praktisk resultat til yderligere styrkelse af denne samhørighed.

Men når det er sagt, så må jeg tillade mig et lille hjertesuk med hensyn til tidspunktet for mødets afholdelse, noget vore værtsfolk naturligvis ikke har mere ansvar for end alle andre nordiske lande, for vi har været enige om, at rådets møder skulle falde i februar. Min beklagelse gælder ikke årstiden, for Island kan også tage sig overmåde smuk ud i vinterdragt, og der er jo heller ikke tale om en turistrejse, men om en sammenkomst, hvor der først og fremmest skal udrettes noget til fælles gavn. Nej, det der giver mig anledning til betragtninger over tidspunktet, er det forhold, at netop en sådan uges afbrydelse af arbejdet i en af det danske folketings mest travle måneder gang på gang har virket yderst uheldigt ind på lovgivningsarbejdet og i virkeligheden også været mindre godt for rådets arbejde, idet vi mere end én gang har oplevet, at danske ministre eller andre fremtrædende danske politikere har måttet forlade rådsmødet i utide, fordi deres nærværelse hjemme var blevet absolut nødvendig. Jeg tror derfor, det bliver nødvendigt, at vi på ny tager spørgsmålet om tidspunktet for det årlige rådsmødes afholdelse op til overvejelse for at se, om det dog ikke skulle være muligt at finde et i hvert fald for os danske mere velegnet tidsrum, som også andre nordiske lande kunde erklære sig tilfreds med.

Hvad jeg ellers har at sige her, knytter sig også for en del til de betragtninger, som allerede er fremkommet vedrørende markedsproblemet. Det er ingen hemmelighed, at det utilfredsstillende for Danmark — det kom også frem i udenrigsminister Hækkerups tale

— ved EFTA i ikke ringe grad er at søge i det forhold, at landbrugsvarer, ja levnedsmidler i det hele taget, ikke er med i liberaliseringen af samhandelen inden for dette område; og en liberalisering er jo lige så værdifuld for landbruget som for industrierhvervet, hvorfor et land som Danmark med en stor landbrugseksport ganske naturligt må være utilfreds med, at fødevarer holdes udenfor.

Det er det, der er baggrunden for, at vi er nogle stykker fra dansk side, der har tilkendegivet et ønske om, at vi i hvert fald inden for de nordiske lande tog et skridt til en sådan frigørelse af handelen med levnedsmidler, og ikke mindst fordi et sådant skridt ville give vort krav til andre EFTA-lande om friere afsætningsforhold for landbrugsvarer en øget styrke. Nu må jeg erkende, at jeg nærer ikke alt for store forhåbninger om, at det ligefrem kan føre til et fælles landbrugsmarked i Norden, dertil kender jeg alt for godt de indvendinger, som gøres bl. a. fra norsk og svensk hold, og som naturligvis ikke uden videre kan fejes til side som uvæsentlige og betydningsløse. Men selv et lille skridt i den retning, som vor udenrigsminister antydede, vil dog være af nogen betydning for Danmark.

I øvrigt må jeg tilstå, og det kan jeg lige så godt sige rent ud her, at jeg er blandt de danske, som ikke har haft nogen synderlig stor tillid til EFTA-organisationens levedygtighed og fremtidsmuligheder, og jeg ser med voksende bekymring — men jeg kan ikke sige som hr. Lyng, at det kommer mig som en fuldstændig overraskelse — hvorledes denne organisations grundlag synes at være ved at smuldre bort. Hermed tænker jeg ikke alene på EFTA:s noget løse opbygning og den sørgelige kendsgerning, at den største partner i dette samarbejde, England, har lagt torpedoen under det hele ved i strid med traktaten at gennemføre en 15 pct.s told. Det er naturligvis vigtigt at få det repareret, men det er også vigtigt, som hr. Lyng sagde, at sikre, at noget sådant ikke kan

ske i fremtiden. Hvordan man vil sikre sig det, kan jeg ikke give noget svar på for øjeblikket. Men selv om nu EFTA overlever den krise, det i øjeblikket er inde i, så ser jeg også med bekymring på, at det ser ud til, at organisationen vil udvikle sig til noget helt andet end det, i hvert fald nogle af dens fædre havde tænkt sig, nemlig en overgangsordning, der skulle lette os vejen ind i det meget fasttømrede og som alt tyder på overordentlig levedygtige fællesmarked, fundamentet for det forenede Europa, som utvivlsomt engang må komme.

Hvordan det nu end går i den nærmeste fremtid med disse store spørgsmål, så må vi naturligvis ikke herover undlade at foretage de mindre skridt i forsøget på at sikre vore landes markedsforhold bedst muligt. Et sådant uhyre beskedent skridt på levnedsmiddelområdet til fremme af samhandelen med levnedsmidler inden for Norden søgte vi fra finsk og dansk side at få taget ved den sidste session, idet vi dengang foreslog en rekommandation gående ud på at undersøge muligheden for at få udarbejdet ensartede regler i Norden for bekæmpelse af husdyr-sygdomme, således at et veterinærtifikat udstedt i ét nordisk land uden yderligere kontrol skulle være gyldigt i et andet nordisk land. Sådanne ensartede veterinærbestemmelser ville nemlig efter vor opfattelse betyde en lille lettelse i samhandelen med kød og charcuterivarer inden for Norden. Det må nemlig ikke glemmes, at det til den fulde frihandels gennemførelse er utilstrækkeligt at fjerne told og alment kendte restriktioner. Der er noget, der hedder den skjulte beskyttelse, og som går ud på at lukke af ved hjælp af forskellige kontrol- og kvalitetsbestemmelser — noget vi nok, efterhånden som tolden og restriktionerne forsvinder, kommer til at beskæftige os noget mere med. Det var her, vi var nogle stykker, der satte ind for at se, om der dog ikke på det lille, beskedne felt var nogle småhindringer for levnedsmiddelsamhandelen i Norden, som vi i hvert fald

uden synderlig skade for nogen part kunne fjerne. Forslaget blev ikke vedtaget, og det skuffede mig, det må jeg tilstå, og gør naturligvis, at jeg ikke er alt for forhåbningsfuld med hensyn til, hvor meget vi kan nå med det forslag, vi har stillet, og som går ud på videregående ønsker om en friere samhandel med levnedsmidler.

Men dette, at det nok i hvert fald i øjeblikket kan ligge vanskeligt med nordisk samarbejde på felter, der har relation til markedspolitikken, bør naturligvis ikke slå vort mod ned og afholde os fra på andre områder at fremme samarbejdet. Og her skal man ikke foragte de små og beskedne fremskridt, for tilsammen er de alligevel noget betydningsfuldt. Det ser vi, når vi opregner det meget, både stort og småt, der er nået i den forløbne tid, og ikke mindst i den tid Nordisk Råd har virket.

Blandt sådanne mindre og mere begrænsede opgaver, som ligger for, kan jeg nævne oprettelsen af et fælles nordisk finansieringsinstitut, som også her er blevet omtalt af den islandske statsminister, og som især Island og Finland mener at kunne have gavn af. For de øvrige nordiske lande kan det måske ikke betyde så meget, men det kan heller ikke, så vidt jeg har fået oplyst, volde nogen større skade for de nordiske lande som helhed. Og når det ligger sådan, så bør man efter min mening støtte forslaget også for derigennem at vise vilje til at hjælpe hverandre, og det ikke blot når man selv har fordel deraf. For det er med den slags handlinger, man befæster tilliden til det nordiske samarbejde i vore folk.

Af andre mindre sager, som allerede er gennemført, kan det være naturligt at nævne, nu da vi er i Island, at rådet på baggrund af, hvad vi foretog os heroppe i 1960, har foranlediget, at der stilles særskilte stipendier til rådighed for islændinge, som tager ophold på andre nordiske landes folkehøjskoler. Omvendt er der bevilget støtte til studierejser til Island for studerende i nordiske sprog.

Hermed berører jeg det kulturelle samarbejde, som når alt kommer til alt efter min opfattelse er et meget væsentligt bindemiddel i det nordiske samarbejde. For man bliver ikke nordist, for nu at bruge det udtryk, alene fordi man øjner økonomiske fordele af samarbejdet, man bliver det først og fremmest gennem oplevelsen af det nære frændskab, således som det åbenbarer sig i vore landes historie, digtekunst og al anden kulturel livsudfoldelse.

Her taler jeg ud fra egen erfaring. Jeg er født og opvokset på en dansk folkehøjskole og førtes allerede som barn ind i Nordens historie. Min far og stedets præst, en søn af maleren Constantin Hansen, var skandinaver i gammeldags, romantisk forstand og levende optagne af nordisk åndsliv. Som barn på mine fødselsdage forærede de mig altid nordiske bøger, Tegnér, Frithiofs Saga, Topelius, Feltlægens historier, Snorres Norske Kongekronike i Grundtvigs gengivelse og naturligvis Bjørnsons »En glad gut« for bare at nævne enkelte værker. Hver onsdag vinteren igennem holdtes velbesøgte møder med foredrag for egnens folk af skolens lærere eller folk udefra, og der var altid en række foredrag om Nordens historie eller om nordiske digterværker. I hjemmene var det almindeligt dengang med højtlesning om aftenen ofte af bøger også fra andre nordiske lande, ja selv svensk poesi forsøgte man at læse op på originalsproget og gjorde det i hvert fald så godt, at jeg i den anledning fattede en varig interesse for den svenske digter Gustaf Fröding. Aage Meier Benediktsen, en datidens globetrotter og store taler, har jeg hørt fortælle om en rejse, han havde foretaget til Island, idet han samtidig skildrede det islandske folk på en sådan måde, at jeg følte, så jeg aldrig har glemt det, at det også var et broderfolk, Danmark havde her langt mod nord.

I nutiden sker sådan påvirkning jo mest gennem massemedierne, radio og fjernsyn, og de, der råder over disse virkemidler, må ikke forsømme at give

rigelig plads for nordisk stof, ikke mindst nordisk stof af kulturel art. Det betyder overmåde meget til styrkelse af fællesskabsfølelsen imellem de nordiske folk.

I Nordisk Råd har vi indstiftet forfatterpris og musikerpris med samme hensigt. Der må rammes en pæl igennem den opfattelse, at det alene er sket til ære og gavn for kunstnerne. Naturligvis er det også til ære og gavn for dem, men det er dog først og fremmest sket for at gøre de nordiske landes folk opmærksomme på, at der her er kommet noget værdifuldt frem på kunsten og det kulturelle livs område, som de i deres egen velforståede interesse bør gøre sig bekendt med.

Hr. Bertil Ohlin omtalte, at vi på begrænsede områder skulle give Nordisk Råd større myndighed, det vil sige besluttende myndighed. Når det drejer sig om rent administrative opgaver, lader det sig sikkert gøre. F. eks. kunne Nordisk Råd administrere en fond, som landene har skudt penge sammen til. Men videre bør man næppe gå. Og skal vi have sådanne administrative organer, så må det efter min mening være Nordisk Råd alene, der bestemmer sammensætningen af sådanne organer.

Fra disse spredte bemærkninger vender jeg tilbage til markedspolitikken. Det nordiske samarbejde går jo ikke ud på, at Norden skal isolere sig og søge at blive sig selv nok. Det hedder ikke: enten nordisk samarbejde eller europæisk samarbejde. Det hedder både og. Vi skal fortsat på alle områder, hvor det er gør ligt, støtte og hjælpe hinanden og fremme det gensidige samarbejde, og det må aldrig, hvad der end sker, ophøre, men vi skal også samtidig være med fuldt og helt i bestræbelserne for europæisk samarbejde og europæisk enhed. For vel er vi skandinaver, men vi er også europæere, og vore landes skæbne er uløseligt knyttet sammen med Europas.

Statsminister Erlander, Sverige: Det är med stor glädje som vi återigen gäs-

tar Island. Det blir för oss en påminnelse om ett gemensamt förflutet; en påminnelse som samtidigt är en förpliktelse för oss att söka skapa en framtid i gemenskap. Vi betraktar Island som en omistlig del av den västerländska kulturkretsen och vi följer med beundran dess folks kamp för att under understundom svåra förhållanden skapa en solid grund för snabba fortsatta framsteg.

En överläggning mellan ansvariga nordiska politiker kring det nordiska samarbetets problem är av en alldeles speciell vikt i dagens läge. Spänningar utanför Norden har gjort det naturligt för oss att med särskild styrka känna den nordiska samhörigheten. Ingen kan väl undgå att känna en oro för EFTA-samarbetet men vi har all anledning att tro att svårigheterna skall kunna övervinnas. För oss i Norden är det av vikt att de övervinnas så att en stabil grund lägges för en dynamisk och sund utveckling av den största EFTA-partners, Englands, ekonomi.

Vårt intresse av att stödja EFTA framkallas icke minst av att EFTA har löst ett av de problem, som vi har under de gångna sessionerna av Nordiska rådet ägnat mycken omtanke och många skarpsinniga ord. Den nordiska marknaden framstod för många av oss som ett eftersträfvansvärt mål. Det mötte svårigheter att nå detta mål, men tack vare EFTA är vi nu ett gott stycke på väg.

EFTA:s utomordentliga betydelse för utvecklingen av våra länders samarbete har belysts i de rapporter som redovisats inför Nordiska rådets möten under senare år. Årets rapport visar på fortsatta framsteg. Ur EFTA-sekretariatets statistik kan vi inhämta att den nordiska samhandeln under tiden 1953—59 ökade med knappt 11 procent per år medan den under »EFTA-perioden» 1959—63 har ökat med drygt 15 procent per år. Den nordiska samhandeln utgör i dag mer än en fjärdedel av hela samhandeln inom EFTA. Denna utveckling är enastående. Enligt EFTA:s ge-



neralsekreterare överträffas den inte av någon region i världen.

Utvecklingen är särskilt intressant i Danmark. Inte blott har den danska industrivaruexporten nu i värde gått om exporten av jordbruksprodukter. I handeln med de nordiska länderna är denna utveckling än mer markerad.

Sverige är nu Danmarks största marknad för industriprodukter, före Tyskland, Norge och Storbritannien. Under 1963 importerade Sverige danska industrivaror för 166 miljoner dollar, vilket motsvarar hela den danska exporten av lantbruksprodukter till Tyskland. Norges utveckling till storkund hos den danska industrin har gått snabbare än Sveriges, även om man ännu inte kommit upp till samma totala omslutning. I alla våra länder kan uppvisas positiva resultat av samarbetet inom EFTA.

Handelshindrens avveckling inom ramen för EFTA har emellertid inte bara påverkat handelsexpansionen utan också skapat förutsättningar för ett direkt samarbete mellan företagen över de nordiska gränserna, ett samarbete som blivit allt livligare för varje år.

Vi befinner oss nu i ett skede där alla våra länder besjålas av en önskan, att få ut något konkret av den samhörighet vi känner. Vi har också i år liksom tidigare en imponerande samling, meddelanden, berättelser och förslag i många skiftande ärenden på Nordiska rådets bord. Enbart det stora antalet frågor som här förs fram är ett uttryck för såväl viljan att åstadkomma ett fruktbringande nordiskt samarbete över ett vitt fält som tron på Nordiska rådets möjligheter att påskynda förverkligandet av detta samarbete.

Men det är inte antalet ärenden som blir behandlade i rådet som är avgörande för bedömandet av dess verksamhet. Det viktiga är det slutliga resultatet av våra diskussioner. Här möter vissa bestämda svårigheter som vi måste beakta när vi formar vår arbetsmetodik.

Vi som samlas till Nordiska rådets

överläggningar deltar alla i utformningen av våra länders politik. Vi söker därvid utifrån olika utgångspunkter och värderingar att bidra till att skapa så gynnsamma förutsättningar som möjligt för folkens sociala och ekonomiska framsteg. När vi gör det kan vi se de olika problem som möter som delar av ett stort sammanhang. Vi vet att framstegstaktens styrka icke minst beror på hur vi lyckas avväga de olika kraven inom helhetens ram. Som grund för vår helhetsbedömning ligger i alla våra länder regeringsförslag samlade i en budget eller en statsverksproposition.

Nordiska rådets arbete utgår från samma grundvärderingar men har svårare att angripa de skilda problemen utifrån den samlade överblickens ståndpunkt bl. a. därför att vi icke har någon nordisk gemensam beskattningsrätt och därför icke heller har någon vare sig möjlighet eller skyldighet att klara de statsfinansiella problem som genomförandet av olika projekt skapar.

Det finns därför risk för att vi kan falla för frestelsen att uppgöra önskelistor utan kontakt med en hård verklighet. Desto angelägnare är det att våra ställningstaganden blir fattade på så grundliga undersökningar och utredningar som möjligt. Vi tror också att en av förutsättningarna för att så skall ske är ett så nära samarbete mellan regeringarna och Nordiska rådet som man kan åstadkomma. Det glädde mig när Bertil Ohlin vid fjolårets session i Stockholm uttryckte sin tillfredsställelse över att samarbetet mellan råd och regeringar har utvecklats sig i mycket gynnsam riktning.

De nya arbetsformer för utskottens arbete som vi för närvarande prövar för första gången måste bedömas efter vilken effekt som de har inte bara på rådets arbete utan också på samarbetet mellan regeringarna och rådsmedlemmarna. Det är måhända för tidigt att här avge något slutomdöme men vid bedömning av den fortsatta inriktningen i rådets arbete bör den nu framförda synpunkten tillmätas vikt.

Justitieminister Söderhjelm, Finland: Herr president. Förteckningen över frågor som skall behandlas vid denna råds-session utgör åter ett tecken på den vitalitet, som utvecklas av det Nordiska rådets medlemmar. Ärendenas antal är icke blott stort, de rör dessutom de mest olikartade samhälls- och verksamhetsområden.

I Finland tror vi på Norden och på det nordiska samarbetets värde för oss alla. Vi förenar oss med övertygelse i det nyligen i en TV-debatt i Nordvisionen fällda omdömet att frågeställningen Europa eller Norden är helt oriktig. Genom nordismen främjar vi i högsta grad det europeiska och även det internationella samarbetet. Det skall icke heta Norden eller Europa utan Norden och Europa.

I samband med denna råds-session hoppas vi att projektet Nordens Hus här i Reykjavik skall ta ett steg mot sitt förverkligande. Stadsbilden i den isländska huvudstaden får ett nytt inslag, när Alvar Aaltos skapelse har tagit form på platsen nedanför universitetet. För oss från Finland är det en speciell källa till glädje, att uppdraget att rita Nordens Hus givits en vår landsman och vi hoppas, att detta exempel på finländsk arkitektur skall motsvara sådana estetiska och praktiska krav, som bör ställas på denna symbol för den kulturella samhörigheten mellan Island och det övriga Norden. Vi väntar alla, att med detta hus en kanal skall skapas, som förmedlar kunskaper och impulser i bägge riktningar över det vida hav, som skiljer oss åt.

I Finland har vi med största tillfredsställelse hälsat underrättelsen om, att ett lektorat i finska inrättats vid Reykjaviks universitet. Vid Helsingfors universitet har vi ännu icke någon lektorstjänst i isländska, men denna brist hoppas jag skall bli avhjälpt genom ett anslag i statsförslaget för år 1966.

Samarbetet mellan Finland och EFTA har under det år som gått sedan vi möttes i Stockholm blivit fastare och funnit stadgade former för Finlands del.

Detta framgår av att EFTA-ärenden i allt större utsträckning behandlas i det gemensamma rådet, och att det associerade Finland sålunda i högre grad än tidigare deltar i diskussionerna på samma bas som de egentliga EFTALänderna. Då man omnämner relationerna mellan Finland och dess EFTAPartners, kan man inte underlåta att betona betydelsen av att vi kunnat främja och komplettera det nordiska samarbetet inom EFTA's krets och i dess anda.

I detta sammanhang vill jag gärna erinra mig den tanke som utrikesminister Hækkerup här framlade om en utveckling av det nordiska samarbetet inom ramen och utöver EFTA. Min tanke går då tillbaka till de kanske alltför subjektiva men i alla fall lyckliga dagar då vi alla tillsammans arbetade på den nordiska tullunionen. Det var egentligen en idyll men det var en djärv tanke som det var en verklig uppgift att tjäna och jag tror fortfarande att mycket finns att göra på den linjen. Jag är ledsen att Per Hækkerup inte kan vara här men jag skulle rörande lantbrukets produktivitet påpeka för honom att Finland har världens nordligaste och sämst lönande lantbruk. Men vi vill inte och kan inte heller tänka oss att en så väsentlig del av vår befolkning skulle flytta över eller ens ha chanser att finna sin utkomst inom några andra yrken.

Det mest brännande problemet inom EFTA har som bekant sedan någon tid varit den tilläggsimportavgift på 15 %, som infördes i England i slutet av oktober. Omkring 36 % av vår export till England drabbades av denna pålaga. I ljuset av än så länge tillgängliga uppgifter är det svårt att definitivt värdesätta effekten i reda pengar. Avgörande blir naturligtvis, huru länge denna som tillfällig betecknade extra importavgift kommer att bibehållas. Finland har i likhet med övriga EFTA-länder ansett åtgärden strida mot EFTA-konventionens anda och bokstav.

Finlands inställning till Kennedy-

rondens underhandlingar är präglad av det största allvar. Då Finlands export till över 70 % består av skogsindustriprodukter, fäster vi vid underhandlingarna huvudvikten vid slopandet av tullar och handelshinder inom dessa varugrupper. Den Europeiska Ekonomiska Gemenskapen är i alla fall Finlands viktigaste diskussionspartner i EFTA-ronden, var export till europamarknaden utgör c:a 30 % av vår totalexport och består till 86 % av skogsindustrins produkter. Det bör konstateras, att speciellt pappersindustrin inom EEC energiskt strävat till att på undantagslistan få med praktiskt taget hela denna sektor. Om för Finlands del icke balans mellan giva och taga uppnås vid Kennedy-förhandlingarna, måste vi självfallet ompröva hela vår inställning till dessa.

I detta sammanhang kan det vara skäl att poängtera det säkerligen för många överraskande faktum, att de nordiska länderna bildar ett mera betydande marknadsområde för exporten från EEC-länderna än t. ex. England eller USA. Finland utgör givetvis en del av denna för EEC så viktiga helhet.

I Finland känner vi ett stort intresse för den verksamhet som inletts av UNCTAD. Vi erkänner det som en nödvändighet att i ökad omfattning begrundade de möjligheter vi inom ramen för våra resurser har att underlätta utvecklingsländernas deltagande i världshandeln. Så även på detta område har ett glädjande samarbete mellan de nordiska länderna etablerats.

Formerna för det kulturella umgänget mellan våra länder har fått en ökad stadga genom den nyligen genomförda reorganisationen av den Nordiska kulturkommissionen. Men fortfarande hämmas förverkligandet av beaktansvärda initiativ genom de dröjsmål, som förorsakas av att den finansiella sidan skall klaras upp i alla fem länder, innan någonting positivt kommer till stånd. Ett av de mest betydande problemen vid denna session är huruvida medel för gemensamma kulturella an-

damål av de skilda länderna skall skjutas till för att disponeras av ett fristående sammordiskt organ.

Finlands regering, som är övertygad om att dessa gemensamma medel kommer att brukas efter riktlinjer, om vilka full enighet mellan länderna råder, tvekar icke att acceptera förslaget. Årligen anslår vi mycket betydande belopp till olika internationella organ, utan att vi har något reellt inflytande på huru medlen användes. I jämförelse härmed väger enligt min mening betänkligheterna mot att ge ett av oss själva skapat nordiskt organ dispositionsrätt till gemensamma medel icke särdeles tungt.

På socialpolitikens område lägger man från Finlands sida vikt på de under behandling varande ärenden, vilka rör harmoniseringen av sociallagstiftningen. I fråga om användningen av nordisk arbetskraft skulle det vara av särskilt stor vikt, om stipulationer rörande arbetares rätt att kvarstå i arbete skulle i samtliga nordiska länder genomföras på ett möjligt enhetligt sätt, såsom redan skett i fråga om den sociala tryggheten i allmänhet.

Då såväl trafik- som arbetsolycksfallen i Norden, liksom överallt i världen, visar en oroväckande tendens att öka, vore en gemensam, ingående utredning beträffande möjligast effektiva åtgärder för olycksfallens förekommande önskvärd. Förslag om en utveckling av det nordiska samarbetet på detta plan kommer från Finlands sida att göras i form av en rekommendation.

I det väsentliga likartade lagar om samarbete mellan de nordiska länderna vid verkställandet av domar i brottmål trädde i kraft den 1 januari 1964 i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige. Av denna man kan säga sedvanliga suveränitetsbegrepp, eller skall vi säga -fördomar, helt åsidosättande gemensamma lagstiftning, har vi alltså nu ett års erfarenhet. Jag kan nämna några siffror som rör det första år denna lag kommit till tillämpning i Finland. Från de andra nordiska länderna

har anhållan om verkställighet av straff eller anordnande av övervakning av villkorligt dömd eller frigiven i Finland gjorts i sammanlagt 2 055 fall, av vilka 129 gällde verkställighet av frihetsstraff, 1 893 utkrävande av böter o. dyl. och 33 anordnande av övervakning. Antalet fall, där finska myndigheter anhållit om straffverkställighet eller anordnande av övervakning i annat nordiskt land var 1 443, av vilka 38 angick verkställighet av frihetsstraff, 1 379 utkrävande av böter o. dyl. och 6 anordnande av övervakning. Härav kan man se, att ifrågavarande lag fyller ett verkligt stort praktiskt behov. Vid tillämpningen av lagen har det dock framkommit, att det ännu finns luckor i bestämmelserna, som bör fyllas. Främst gäller detta villkorlig frigivning, vilket institut är rätt olika reglerat i de nordiska länderna. En annan viktig fråga är förenhetligandet av straffarterna, ett problem, som kommer att behandlas vid förevarande session på grundvalen av ett i saken gjort medlemsförslag. Som ett tredje spørsmål kan jag nämna frågan om likartade regler angående benådning.

Vid denna session behandlas också ett medlemsförslag rörande förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafiken. Denna fråga är betydelsefull, men torde kräva omfattande undersökningar och ingående diskussioner innan ett konkret samnordiskt förslag kan läggas fram. I detta sammanhang vill jag understryka betydelsen av effektivt nordiskt samarbete i alla lagstiftningsfrågor, som rör vägtrafiken.

I ett på saklistan för förevarande session uppfört medlemsförslag efterlyses en generell plan för det vidare samarbetet rörande nordisk skadeståndsrätt. Efter andra världskrigets slut var bl. a. skadeståndslagstiftningen ett av de ämnen, som gjordes till föremål för nordiskt samarbete. Detta har lett till att kommittébetänkanden framlagts i de olika länderna. Dessa betänkanden har delvis ännu ej lett till lagstiftningsåtgär-

der och det återstår alltså en betydande kraftansträngning, innan en enhetlig nordisk lagstiftning på dessa många områden av skadeståndsrätten har genomförts.

Jag har i det föregående berört endast några få detaljer i det överväldigande vitt omfattande gemensamma nordiska lagstiftningsarbetet. Snart sagt på varje juridikens område är man i färd med att skapa nya gemensamma regler eller att modifiera och justera existerande lagar och förordningar i avsikt att nå sakligt likartade, ofta också till formen likalydande bestämmelser. Jag tror knappast att jag misstager mig, om jag påstår att det nordiska samarbetet på lagberedningsarbetets område nått längst, till och med avsevärt längre än på något annat gebit.

I detta sammanhang må en personlig reflexion tillåtas mig. På lagstiftningens gamla, klassiska områden, såsom familjerätt, förmögenhetsrätt, processrätt bygger Sveriges och Finlands rättssystem på samma grund, det stora klassiska lagverket, 1734 års lag. Danmark, Norge och Island har av historiska orsaker gått andra vägar, utvecklingen har byggt på lagverk av delvis annat innehåll och i varje fall av helt annan form. Detta har länge avskräckt juristerna i de båda grupperna från att söka närmare samarbete på de centrala rättsgebiten. Med undantag för vissa rena specialområden har egentligt samnordiskt lagstiftningsarbete icke påbörjats tidigare än i mediet och slutet av 1930-talet. Men när man övervunnit de hinder som olika skrivsätt och en olikartad historisk lagstiftningsutveckling hade betingat, har man upptäckt att nående av enighet i fråga om lagberedningsarbetets materiella innehåll icke mött några svårigheter. Trots olika lagar från olika århundraden har det visat sig att rättsuppfattningen inom våra nordiska länder är så enhetlig, att fastställande genom lag och förordning av vad som är rätt och utformandet av handlingsregler på samhällslivets olika

områden icke störts av några mera fundamentala sakliga motsättningar.

Nordiska juristmöten, nordiska specialkommittéer, nordiska justitieministersammankomster, otaliga möten och konferenser och nu Nordiska rådet och speciellt dess juridiska utskott har haft och har en gemensam fast rättsgrund att bygga på, när arbetet skall föras vidare mot ett i fjärran hägrande mål, ett odelat enhetligt nordiskt rättsområde.

Statsråd Lie, Norge: Den islandske handelsminister Gylfi Gislason vil presentere for den ærede forsamling den rapport som de nordiske ministre for økonomisk samarbeid har utarbeidet for Nordisk Råd. Jeg skal derfor ikke kommentere denne, men vil gjerne si noen ord i tilknytning til den statistikk over utviklingen i samhandelen mellom de nordiske land som er vedlagt rapporten.

Det framgår av denne statistikk at handelen mellom våre land stadig öker, slik som fremholdt av statsminister Erlander og av utenriksminister Hækkerup, og at vi i de nordiske land innenfor rammen av EFTA- og FINEFTA-avtalene raskt beveger oss mot det felles marked for industrivarer mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige som var et av de viktige ledd i den plan for en nordisk tollunion som i sin tid ble dröftet i Nordisk Råd. Det er imidlertid verdtt å merke seg at de nordiske lands utenrikshandel har steget sterkere enn verdenshandelen som helhet. Dessuten er stigningen i de nordiske lands innbyrdes samhandel nesten dobbelt så sterk som stigningen i deres samlede utenrikshandel. Særlig gleder det meg her å kunne si i Reykjavik at Norge i fjor fordoblet sin import fra Island slik at det nå nesten er balanse i vår samhandel. Næringsmidler, råvarer og brensel har en relativt liten andel av den nordiske samhandel, og denne andel er i tilbakegang. Det er således samhandelen med bearbejdede varer — de typiske vekstvarer — som har bidratt

til den gledelige utvikling av handelsforbindelsen innen Norden.

I mitt innlegg i generaldebatten i fjor i Stockholm pekte jeg på en del av de mest karakteristiske trekk i den nordiske samhandel, på den ene side Sveriges store overskudd i samhandelen med de andre nordiske land og på den annen side Norges store underskudd. I 1963 kjøpte vi i Norge varer fra de andre nordiske land for om lag 1.1/2 milliard kroner mer enn vi solgte. Vi klager ikke over dette. Varene vi fikk kunne vi sikkert ikke fått billigere og bedre andre steder, og det som er det gledelige, er at vår eksport er også stigende. Jeg önsker bare her å understreke Norges rolle som de andre nordiske lands gode kunde, slik at vår på mange måter unge eksport, særlig av industrielle ferdigvarer, kan bli mött med en imötekommenhet i de andre nordiske land som igjen kan legge grunnlaget for en større norsk import.

De nordiske lands økonomi har alltid vært sterkt berört av de økonomiske forhold på de britiske öyer. EFTA-samarbeidet har knyttet de nordiske lands utenrikshandel og økonomi enda nærmere til utviklingen i Storbritannia. Storbritannias økonomi har i mange år dessverre vært preget av svak produktjonsvekst. Landets internasjonale konkurransevne er etter hvert blitt svekket, og det har slått ut i store underskudd på handelsbalansen. Dessuten har pundet vært gjenstand for spekulative transaksjoner, slik at forverringen på handelsbalansen har vært fulgt av alvorlige forverringer av betalingsbalansen. Da den nye britiske regjering tiltrådte i fjor höst, så den seg derfor nödsaget til å iverksette visse krisetiltak, först og fremst importavgiften på 15 % og støtteordninger for eksporten.

Alle EFTA-landene er sterkt avhengig av Storbritannias økonomiske vekst. Det er en klar sammenheng mellom de økonomiske tilbakeslag i Storbritannia og landets importevne. Storbritannia er det største marked for norske eksportvarer, og landet er Norges tredje største leve-

randør etter Sverige og Vest-Tyskland. Norge har en åpenbar interesse i en jevn og tilfredsstillende vekst i den britiske økonomi. Dette er en avgjørende forutsetning for at Norge på lengre sikt skal kunne opprettholde og utvide sin eksport til det britiske marked. Hvis derfor Storbritannia hadde valgt å devaluere pundet, ville det ha fått de alvorligste følger for Norge med de store skipsfartsinntekter i pund. Det er etter min mening klart i Nordens interesse at Storbritannia mestrer sine betalingsvanskeligheter og sikrer grunnlaget for en rimelig økonomisk vekst.

På den annen side er det nødvendig at Storbritannia bidrar til å fjerne den tillitskrise som i dag gjør seg gjeldende innen EFTA-landene, og som helt ut kan føres tilbake til det forhold at britene innførte importavgiften i strid med EFTA-konvensjonens regler og uten forhåndskonsultasjoner med de øvrige EFTA-land. Den norske regjering venter derfor at den britiske regjering i forbindelse med kommende ministerrådsmøter i EFTA vil vesentlig redusere og avvikle importavgiften i samsvar med de uttalelser som britene kom med på forrige ministerrådsmøte.

Et annet internasjonalt forum hvor de nordiske land har store interesser å varetta, er GATT. Som kjent har Danmark, Sverige og Norge ikke framlagt unntakslistor i denne omgang av Kennedy-runden, men har forbeholdt seg rett til å tilbakekalle framlagte tilbud for å oppnå resiprositet. I disse dager har CEE's liste vært gjenstand for eksaminasjon. De forhandlinger som utover året skal føres i Genève vil bli av meget stor betydning for oss alle. For Norge er hovedproblemet at Fellesmarkedet i sitt forhandlingsopplegg ønsker å holde utenfor forhandlingene viktige deler av norsk eksport. Vi kan til slutt komme i den situasjon at det ikke vil bli mulig for oss å oppnå en rimelig resiprositet slik at vi kan bli nødt til å trekke oss fra forhandlingene.

Når det gjelder nordiske saker som er til behandling her og i de kommende

dager, vil jeg bare komme med noen få uttalelser om disse.

I det foreliggende medlemsforslag om opprettelse av investeringsfond for Nordkalotten henstilles det til regjeringene å utrede spørsmålet. Jeg tror imidlertid at det i situasjoner med press på de nasjonale ressurser er nødvendig å se utbyggingsplaner i Nordkalotområdet i nær sammenheng med regionalplanleggingen på nasjonal basis. For meg ser det ut som prosjekter på Nordkalotten best kunne realiseres ved samarbeid mellom de spesielle organer for distriktutbyggingen i Sverige og i Norge og sentralmyndighetene i Finland.

Det tidligere gjentatte medlemsforslag om fiskerigrensene i Norden synes nå å skulle kunne finne sin løsning for så vidt angår Skagerak og Kattegat. Spørsmålet om rettslig likestilling for nordiske borgere i spørsmål om yrkesfiske er derimot ikke modent for noen avgjørelse ennå. Visse dispensasjoner, blant annet til fordel for danske og svenske fiskere, vedrørende fiske i beltet mellom 6 og 12 sjømil utenfor grunnlinjen er imidlertid gitt fra norsk side.

Når det gjelder grensehandelen i de nordlige strøk, har det for Norge oppstått problemer med de tradisjonelle finske tømmerleveranser til et sagbruk i Karasjok. Jeg nevner det her fordi det har vært offentlig debattert i Stortinget. Vår ambassade i Helsingfors har tatt opp denne sak med de finske myndigheter. Jeg håper at det vil være mulig å finne en tilfredsstillende løsning.

Jeg begynte mitt innlegg med å hen vise til de gunstige resultater EFTA hadde ført til for den nordiske samhandel. Disse resultater må ikke spoles ved at EFTA-samarbeidet brytes opp. Norden alene er ikke noen tilfredsstillende alternativ løsning til EFTA. Det er fremdeles Nordens oppgave på lengre sikt å arbeide for et større europeisk marked, som er åpent vendt mot verden med sikte på å fremme hele verdenshandelen. Det er av avgjørende betydning at EFTA for gjennomføringen av denne felles oppgave bevares

som et samarbeids- og integrasjonsorgan i påvente av en fremtidig løsning av markedsproblemen i Vest-Europa og også i verden for övrig. Jeg hilser derfor med glede ethvert tiltak som kan styrke samholdet innen EFTA og dermed bevare det nordiske samarbeid og dets resultater.

**Hara, Finland:** På kulturområdet har utbildnings- og skolfrågorna under en lång följd av år intagit en central ställning på Nordiska rådets saklista. Flere rekommendationer har antagits, som avser skapande av bättre kontakter mellan de nordiska länderna. Hitills har den främsta uppmärksamheten ägnats den egentliga skolan, särskilt läroverket, medan yrkesutbildningen inte i samma mån varit före. Om man beaktar vilken betydelse yrkesutbildningen idag har för hela samhället och hur stora medborgarkategorier som får sin utbildning på denna linje ter det sig naturligt att frågan om de nordiska kontakterna och en effektivisering av dessa mellan yrkesutbildningsanstalterna upptas till allvarlig prövning också inom de officiella nordiska samarbetsorganen.

Sedan gammalt har praktikantverksamheten utgjort en central form av yrkesutbildningen. Det anses vara av stor betydelse, att ungdomar, som lär sig ett yrke, är i tillfälle att genom att praktisera i ett annat land vinna nya erfarenheter, lära sig andra arbetsmetoder och erhålla kontakter med fackmän i andra länder. Dessutom är en praktikantvistelse i utlandet värdefull med tanke på språkkunskaperna.

Jag vill i det följande anlägga några synpunkter på praktikantutbytet i Norden, som visar varför det speciellt ur finsk synpunkt vore betydelsefullt att ytterligare utveckla denna utbytesverksamhet.

År 1964 nådde myndigheterna i Finland och Sverige överenskommelse om att 500 finska lärdoms- och yrkesskole-

elever skulle få vistas i Sverige som språk- och yrkespraktikanter. Detta s. a. s. »försökspraktikantutbyte» gav ytterst goda resultat och uppfylde förväntningarna.

Nu har man kommit överens om att utöka praktikanternas antal till 1 000 personer år 1965. Samtidigt beslöt man att för dessa ungdomar försöka arrangera av svenska staten ekonomiskt understödda språkkurser på 2 veckor på olika internat i grupper om 30 personer så snart praktikanterna anlänt till Sverige. Organiseringen av dessa språkseminarier har överlämnats åt föreningen Norden i Sverige, som redan har vidtagit åtgärder i samråd med föreningen Pohjola-Norden i Finland.

Det praktikantutbyte som nu pågår mellan Finland och Sverige måste man enligt min åsikt anse vara betydande på många sätt. Vi håller på att bygga upp en nordisk samhörighet. I detta samarbete är vi finnar i en särställning på grund av vårt modersmål. Det är mera eller mindre vår plikt att lära oss det svenska språket så att vi därigenom skall kunna bygga upp det viktiga nordiska samarbetet på en bredare bas. Vårt lands finska befolkningsförmåga att använda det svenska språket är begränsad. Vackra festal på slutna tillställningar räcker inte till för att skapa en verklig känsla av samhörighet. För detta fordras i vår nuvarande värld ett omfattande internationellt samarbete på det mänskliga livets olika områden.

Ofta framkastas tanken på att engelskan skulle användas som ett gemensamt språk i samarbete mellan de nordiska länderna. En sådan tanke har naturligtvis i många avseenden en förnuftig grund. Dess förverkligande är dock en långvarig uppgift. För närvarande och under de närmaste årtiondena måste vi i vårt samarbete komma till rätta med det svenska språket. Genom att vi finnar lär oss detta språk som är så nära besläktat med de tyska och engelska språken blir det lättare för oss att lära oss också andra

internationellt använda språk. Vi har i vårt land en svenskspråkig befolkning, en minoritet, men redan detta, i och för sig gör att vi har ett behov av att lära oss svenska.

Emedan finska språket är så egenartat leder detta till att vår nation, om den endast behärskar detta språk skulle isolera sig och på detta sätt bli lämnad utanför den ekonomiska och kulturella utvecklingen. En dylik isolering är för vår nation synnerligen ofördelaktig under en tidpunkt, då man bygger upp en världsomfattande marknadsökonomi. Det är fara för att vi helt blir lämnade utanför den ifrågavarande utvecklingen och att vi inte får ta del av de fördelar, som det internationella handels- och kulturutbytet i allmänhet bjuder nationerna. Också i detta avseende skulle vi vara i en märkbart bättre ställning om vi som en aktiv medlem kunde delta i den enhet, som uppbyggs av de nordiska folken.

Enligt min uppfattning borde man utvidga det praktikantutbyte som påbörjades senaste år och samtidigt anknyta till en systematisk PR-verksamhet och goodwill-uppfostran. I denna verksamhet borde vi aktivt få med också ungdomen från Sverige. Finskspråkiga familjer behöver studerande från andra länder, vilka kan verka som språklärare för familjens yngsta barn, som på grund av sin ålder ännu inte kan sändas utomlands. I detta nu kommer sådana studerande inom ramen för praktikantutbytet från England, Frankrike, Väst-Tyskland, USA och Kanada, men från de nordiska länderna har man tillsvidare inte fått till stånd en motsvarande verksamhet. Finska familjer har, såvitt jag vet, oavlättligt gjort förfrågningar om möjligheterna att få en svensk studerande till sig, men tyvärr har detta varit omöjligt att ordna. Att få en studerande från USA är märkbart lättare än att få en sådan från Sverige. Detta torde otvivelaktigt visa att något borde göras också i Sverige. Knappast kan man anta att samhörighetskänslan ens här i

Norden skulle kunna växa om inte arbetet för denna är ömsesidigt.

För oss finnar är det viktigare att lära oss tala svenska än danska eller norska. Därför borde sådana praktikanter, för vilka språkövningen är det viktigaste, i främsta rummet dirigeras till Sverige. Med Danmark och Norge borde ett effektivt samarbete däremot utvecklas i fråga om praktikanter, för vilka den egentliga yrkesutbildningen står i främsta rummet. Vi finnar kan ju tyvärr endast bereda yrkespraktikantplatser, vilka kunde utveckla praktikanterna och ge dem nya impulser, på begränsade produktionsområden för de nordiska länderna. Men hittills har man inte ens utnyttjat dessa möjligheter, kanske närmast därför, att den ifrågavarande verksamheten inte konsekvent utvecklats i de olika nordiska länderna. Till denna uppgift fordras en organisation, som skulle organisera utbytet och utföra den nödvändiga informationsverksamheten. Enligt min uppfattning finns det ännu mycket att göra för utvecklandet av samarbetet på detta område mellan de nordiska länderna och säkerligen kan goda resultat uppnås.

Røiseland, Norge: Som rimelig kan være var både hr. Hækkerup og hr. Harald Nielsen inne på det danske forslag om et friere jordbruksmarked i Norden. I begrunnelsen for dette forslaget er det sagt at en relativt liten eksport av jordbruksvarer fra andre nordiske land kan skape uro på markedet, og derved skade den danske eksport. Dersom dette er riktig, er jeg enig i at en bør søke å endre forholdet, og det må kunne gjøres ved drøfting og forhandling. Det kan ikke være vanskeligere spørsmål enn at vi må kunne komme fram til en rimelig ordning her. Men i denne sammenheng vil jeg ellers gjerne ha gjort oppmerksom på at den norske kraftforordning er en kraftig bremse både på jordbruksproduksjonen og dermed også på eksport av eventuell overproduksjon.



Hr. Hækkerup snakket en del om det han kalte den norske selvforsyningspolitikk nar det gjalt jordbruket. La meg da først fa gjøre oppmerksom pa at selvforsyningen er ikke større i Norge enn at vi faktisk importerer hele vart brödkorn.

När det eilers gjelder den norske jordbruksproduksjon, er ikke det bare spørsmål om forsyning, men det er i nesten like stor utstrekning spørsmål om bosetting. Det er et spørsmål om store distrikters være eller ikke være. Det er politisk enighet i Norge om at det nå skal sökes gjennomfört en storstilt utbygging av svake distrikter. Det er först og fremst tenkt gjort gjennom industrireiseing, men dersom vi innen disse distrikter skal svekke jordbruket i noen vesentlig grad, tar en bort med den ene hand det en gir med den andre. Det kan gjerne være det er fornuftig å diskutere disse spørsmål også med danskene. Jeg skulle gjerne tro at en da ville komme til det resultat at de også ville regne med nordmennene som et rimelig og forståelsefullt folkeferd.

När en snakker om import og eksport, kan det også være grunn til a nevne at Norge er det nordiske land som importerer mest fra de andre nordiske land. EFTA- og markedsspørsmålet er blitt et gjennomgangstema, og det er ikke noe underlig. Markedsspørsmålet har vært et gjennomgangstema, for ikke å si den viktigste sak i en rekke möter i Nordisk Råd. Vi diskuterte nordisk tollunion, vi diskuterte Maudling-forhandlingene, vi diskuterte bruddet i Brussel, vi diskuterte EFTA og na diskuterer vi EFTA i dag. EFTA har som flere har sagt, vært til stor fordel for oss. Det har for det første skapt et större marked, et marked på 90 millioner for alle nordiske land, og det har gitt oss et nordisk marked innenfor sin ramme og et nordisk marked uten en del av de skyggesider som et lite marked ville ha fört med seg.

Sa diskuterer vi EFTA i dag. Den nye formann for EFTA har nylig sagt at selve eksistensen for EFTA er truet

i disse dagene. Og det er riktig sagt. Den er truet på to måter. Den er truet fordi den engelske aksjon har skapt ökonomiske problemer for staten og for næringslivet. Og den er truet fordi tilliten er svekket og usikkerhet er kommet istedenfor tillit. Midt i alt dette er det den fare, som også hr. Trygve Lie var inne på, at vi er svært avhengig av britisk ökonomi. Det er alle nordiske land, noe forskjellig, men alle er avhengig, og det er overmåte viktig for oss alle sammen at den britiske ökonomi er i orden. Vi kan godt si det åpent og ærlig, for England vet det så inderlig godt. Det må være viktig for oss i denne forbindelse å prøve å styrke EFTA, men skal vi få styrket EFTA mener jeg at det er to ting som da må bli i orden. Vi må få et löfte om at den britiske avgiften skal bli avvirket innen rimelig tid, og vi må få et löfte om at noe slikt ikke skal gjenta seg. Statene må holde seg til det skrevne ord i traktaten. Uten garantier pa disse områder har jeg vanskelig for å tro at tilliten til EFTA kan bygges opp igjen, og at EFTA kan styrkes. Men kunne også maktene bli enig om at EFTA skulle være forhandlingsorgan med Fellesmarkedet, ville mye være vunnet. Det ville styrke EFTA i og for seg, og det ville også hindre at det ene landet etter det andre falt ut av EFTA, og at EFTA til sist stod ribbet tilbake. Kunne det oppnås, ville mye være vunnet, og jeg mener at en bör fra Nordens side sette alt inn på a få EFTA godkjent som forhandlingsorgan.

Undervisnings- og handelsminister Gylfi þ. Gíslason, Island: Hr. præsident. Mine damer og herrer. Den nordiske ministerkomité for ökonomisk samarbejde holdt möde i Köbenhavn den 1. december i fjor. På dette möde ekspederede ministerkomiteen en redegörelse til Nordisk Råd, og det blev overdraget mig at forelægge den for dette rådets 13. möde. Redegörelsen er offentliggjort på bilag til sag C 5, og bilag hertil er

vedrørende de Nordiske landes samarbejde indenfor internationale organisationer, handelssamkvemmet mellem de Nordiske lande inbyrdes, og oprettelsen af en fællesnordisk investeringsbank.

Det fremgår af redegørelsen, at der har været et intimt samarbejde mellem de Nordiske lande indenfor de internationale organisationer, som landene er medlemmer af. I denne forbindelse er der særlig grund til at påpege, i hvor stort omfang handelssamkvemmet mellem de nordiske lande indbyrdes er blevet udvidet i de sidste år, idet det da heller ikke vil vare lang tid, inden de nordiske lande med undtagelse af Island bliver et fælles marked for industriprodukter. Den indbyrdes samhandel mellem de nordiske lande er siden 1959 steget ikke mindre end 77—78 %, hvilket er næsten dobbelt så meget som stigningen i de nordiske landes udenrigshandel i det hele. Denne stigning er ikke mindst en følge af de nordiske landes deltagelse i EFTA. Selvom Island ikke er medlem af EFTA, er landets samhandel med de øvrige nordiske lande i de samme år vokset meget betydeligt. Importen er steget med 76 % og eksporten med 54 %. Importen fra de øvrige nordiske lande er steget mere end tre gange så meget som den samlede import, mens eksporten er vokset i samme forhold som eksport til andre lande. Embedsmandsudvalget for økonomisk samarbejde holdt i året 1964 to møder med de nordiske industriorganisationer. Det samarbejde, der er etableret med hensyn til eksportgarantier mellem Danmark, Norge og Sverige omfatter nu også Finland. Man følges med de forhandlinger, der nu foregår på Den internationale banks vegne vedrørende kapitalinvestering i udviklingslandene. Samarbejdet om koordinering af statistik i de nordiske lande fortsætter. Og hvad angår samarbejdet med hensyn til økonomisk politik i almindelighed kan man oplyse, at disse anliggender nu ikke drøftes indenfor Nordisk ministerkomité for økonomisk samarbejde, idet

de nordiske finansministre nu også har optaget regelmæssige møder.

Om oprettelsen af en nordisk investeringsbank kan man sige, at det nordiske finansudvalg har udfærdiget en indgående rapport om denne sag og er kommet til det resultat, at spørgsmålet, om der bør oprettes en nordisk investeringsbank, først og fremmest må besvares ud fra politiske synspunkter, idet det er vanskeligt at pege på bestemte opgaver, som det ikke er muligt at skaffe kapital til fra de allerede eksisterende institutioner. Embedsmændenes samarbejdsudvalg erklærede sig enigt med denne konklusion. Sagen blev taget specielt til behandling, både på finansministermødet og på samarbejdsministrenes møde i begyndelsen af december i København. På disse møder viste det sig, at de norske og svenske ministres indstilling var negativ, men de finske og islandske ministres positiv. Den danske regering havde ikke taget stilling. I fortsættelse af sit eget møde afholdt ministerkomitéen derpå et møde sammen med Nordisk Råds økonomiske udvalg, hvor man først og fremmest behandlede markedssituationen.

Det er ganske naturligt, at markedsforholdene bliver det centrale i generaldebatten, nu ved begyndelsen af Nordisk Råds møde. Grunden hertil er ikke mindst det berammede møde hos EFTA's ministerkomité om 10 dage og de alvorlige forhandlinger der da nødvendigvis må finde sted angående den britiske regerings foranstaltninger sidste efterår, ja måske endog selve EFTA's fremtid. Netop fordi Island ikke er medlem af EFTA, vil man måske tillade at jeg nu fremsætter nogle bemærkninger i denne anledning.

Storbritannien er en af de nordiske landes vigtigste handelspartnere, både hvad angår hvert land for sig og landene i helhed. Det må derfor være af den største interesse for de nordiske lande, at Sterling står så sikkert som muligt. De er således stærkt interesseret i, at den britiske økonomi er stabil, Englands økonomiske udvikling tilfreds-

stillende, og at der opnås betalingsbalance overfor udlandet. Ud fra disse synspunkter skulle den britiske regerings foranstaltninger til at få bugt med en negativ betalingsbalance og styrke Sterlings-pundets stilling møde forståelse i de nordiske lande og være i overensstemmelse med nordiske interesser, når man betragter sagen på langt sigt. Den britiske regering havde kunnet gribe til direkte importrestriktioner for at opnå disse formål, uden at man ville have kunnet beskyldte den for misligholdelse af sine kontraktmæssige forpligtelser overfor EFTA og GATT. Den valgte dog ikke denne vej, men greb til en importafgift og direkte støtte til eksportproduktionen.

Personlig er jeg af den anskuelse, at importafgifterne har været en mere rational foranstaltning end importrestriktioner. Og jeg er også af den anskuelse, at for de nordiske lande i det hele taget ville importrestriktioner have været mere skadelige end importafgiften. Dette synes jeg, at vi i de nordiske lande ikke må glemme.

Man kan ikke nægte, at EFTA har lidt skade ved de britiske foranstaltninger. Det er selvfølgelig slemt, at det største medlemsland griber til så radikale foranstaltninger uden at have samråd med andre medlemslande. Men ville det i virkeligheden have været bedre, om den britiske regering havde forelagt sine planer for de andre medlemslande, disse protesteret skarpt, og den britiske regering — til trods herfor — alligevel havde gennemført planerne? Kan man faktisk vente, at en regering, som er ansvarlig for et af verdens vigtigste betalingsmidler, Sterling, kan gøre andet, end hvad den mener er uundgåeligt for at beskytte denne valuta? Og er det ikke netop i vores fælles interesse, at dette lykkes?

Selvom Island ikke er medlem af EFTA, er vi dog interesseret i at EFTA-samarbejdet fortsætter således at EFTA-landene ikke hver for sig står isoleret overfor De Seks og ved internationale økonomiske forhandlinger i det hele ta-

get, som f. eks. Kennedy-forhandlingerne. Det er dog slet ikke først og fremmest islandske interesser, som jeg tænker på når jeg siger, at det er vigtigt, at strid om de britiske regerings økonomiske foranstaltninger ikke må svække EFTA-samarbejdet, endsige splitte det. Det er min anskuelse, at som forholdene nu ligger i den internationale handel må de nordiske landes samarbejde være så intimt som muligt, og at den mest naturlige forbindelse udadtil for de nordiske lande netop er gennem EFTA. En svag økonomi hos Storbritannien og en usikker sterlingkurs ville efterhånden have undermineret EFTA-samarbejdet. Og hvis EFTA-samarbejdet er vigtigt for de nordiske lande i det lange løb, denne anskuelse har hersket i de Nordiske lande — eller ville de ikke være medlemmer af EFTA — så er alle foranstaltninger som styrker et enkelt land, i overensstemmelse med alle EFTA-landenes fælles interesser i det lange løb. Det er af disse grunde, at jeg udtrykker det oprigtige ønske og håb, at EFTA-landenes ministermøde om 10 dage vil være præget af forståelse og samarbejdsvilje i retning af styrkelse af EFTA-samarbejdet. På den måde vil de Nordiske landes sande interesser i det lange løb være bedst tjent.

Moe, Norge: Jeg vil gjerne få lov til å si et par ord om nordisk økonomisk samarbeid og europeisk økonomisk samarbeid. Jeg tror ikke det er noen grunn til å tvile på at man fra britisk side mener det alvorlig når man sier man vil redusere og senere oppheve importavgiften så snart situasjonen tillater at dette gjøres uten fare for betalingsbalansen. Men det er med full grunn at det fra de nordiske EFTA-lands side er protestert kraftig mot det brudd på EFTA-avtalen som innførelsen av denne importavgiften betyr. Kanskje gjør det seg her gjeldende en viss mentalitetsforskjell. Britene går pragmatisk til verks og gjør det de mener er nødvendig og ser på folk som insisterer på at bestemmelser er til

for å overholdes som legalister. Men om det er en mentalitetsforskjell kan den kanskje forklare men ikke forsvare brudd på en avtale. På britisk hold må man forstå at små land som de nordiske må basere seg ikke på makt, men på lov og rett, og at vi derfor må insistere på at internasjonale forpliktelser overholdes. Derfor må importavgiften vekk. Så lenge den eksisterer vil EFTA være mer eller mindre lammet, i sitt daglige virke og i sine framtidige perspektiver. For man kan ikke godt vente at medlemsstatene skal gjennomføre f. eks. nye bestemmelser som kanskje betyr en politisk og økonomisk belastning for dem, så lenge ett EFTA-medlem ikke gjennomfører en av avtalens ganske viktige bestemmelser.

Jeg tror imidlertid man skal være forsiktige med å gå lenger enn til å kreve importavgiften fjernet når situasjonen tillater det. Selv om importavgiften har rammet mange av våre eksportører hårdt, har den likevel ikke rammet så hårdt at vi ved eventuelle motforholdsregler skulle bidra til å forverre Storbritannias betalingsbalanse og dermed ikke bare bidra til at importavgiften opprettholdes, men kanskje framprovosere skritt som ville ramme oss langt hårdere enn selve importavgiften. Jeg tror tvert om at det er i vår interesse å bidra det vi kan til at Storbritannia kan komme over sine vansker med betalingsbalansen.

Til gjengjeld kan vi kreve at man fra britisk side forstår at de har skapt en tillitskrise i EFTA — særlig blant mange mindre bedrifter som i tillit til EFTA-samarbeidet har satset på det britiske marked. Det er derfor mange i dag som spør om EFTA har noen framtid, og hvis samarbeidet ikke har noen framtid, er det jevngodt med at det bryter sammen.

Selve det at EFTA-samarbeidet, som det har vært påvist også i denne debatt, har ført til en stor økning av handelen mellom EFTA-landene, selve det at dette samarbeidet brøt sammen, ville i seg selv være en ulykke.

Men det ville også kunne ha skjebnesvangre følger for det nordiske økonomiske samarbeid. Vi må ikke glemme at det er nær sammenheng mellom det europeiske og det nordiske samarbeid, vi må ikke glemme at nordisk økonomisk samarbeid først kan utfolde seg helt og fullt innenfor rammen av europeisk samarbeid. Det var vel Roma-traktaten og starten av EEC som veltet tanken om en nordisk tollunion akkurat i det øyeblikk den skulle settes ut i livet. Og den økte handel vi i dag har mellom de nordiske land, den skyldes ikke egne nordiske tiltak. Den skyldes og er en konsekvens av EFTA-samarbeidet. Om dette brøt sammen ville det derfor uvegerlig ha uheldige følger for nordisk samhandel.

Det er vel idag en noksa alminnelig og utbredt oppfatning at den økonomiske splittelse i Europa ennå vil være i en årrekke, selv om siktepunktet fortsatt er en økonomisk integrasjon som omfatter hele Europa. Men når dette blir aktuelt, når den årrekke det tales om er slutt, vil EEC være en langt mer sammensveiset og integrert enhet enn den er i dag. Da vil vi møte et sammensveiset fellesskap som er ferdig med sin oppbyggingsperiode, som har en felles landbrukspolitik, en felles finans- og konjunkturpolitikk, en felles valuta og ett organ som forhandler på fellesskapets vegne.

Hvis og når det blir tale om et videre europeisk økonomisk samarbeid er det klart at det i forhandlinger med EEC vil være en fordel om for det første også EFTA-statene er økonomisk mer integrert enn de er i dag, og for det annet om EFTA-statene da ikke opptrer enkeltvis, men som en gruppe med sitt apparat. Allerede nå ville det være en fordel om framtidige kontakter med EEC kunne være med EFTA og ikke med de enkelte EFTA-land.

Jeg tror også at det med disse framtidige perspektiver for øye er viktig at vi holder fast ved EFTA og ikke på grunn av berettiget indignasjon over et av EFTA-landenes egenrådige hand-

lemåte opptrer slik at EFTA svekkes og sprekker.

Men jeg tror det trengs mer enn bare å holde fast ved EFTA. Den nåværende tillitskrise kan bare overvinnnes ved å styrke EFTA, ved å utvide samarbeidet og dermed levere beviset for at EFTA er kommet for å bli. Derfor må jeg si at jeg for mitt vedkommende finner det forslag som hr. Ohlin har fremsatt, av den aller største interesse. Det er ganske interessant å se at den tanken om å føre samarbeidet videre, den er allerede til stede i EFTA-avtalen. Avtalen gjør det klart at et frihandelsområde omfatter mer enn bare å eliminere toll og kvantitative restriksjoner. Avtalen henviser til en rekke områder hvor man bør finne fram til felles regler. Og arbeidsgrupper innenfor EFTA arbeider med å undersøke behovet for ytterligere eller endrede regler for etablering, for restriktive forretningsmetoder og for offentlig anbudspolitik, og arbeider også med andre spørsmål, jeg nevner dumping, usynlige transaksjoner og overføringer og økonomisk og finansiell politikk.

Når EFTA-avtalen på disse områder ikke har bestemte forpliktelser, så henger vel det sammen med situasjonen da avtalen ble til. Men her er et stort område for å sveise EFTA mer sammen, for å styrke EFTA. Men for at det skal lykkes, må visse forutsetninger være til stede. EFTA består av en stormakt og en rekke mindre stater. Man har ofte inntrykk av at det er en viss forskjell på hvordan man ser på betydningen av EFTA-samarbeidet i Storbritannia og i de mindre EFTA-stater. Det ser ofte ut som man på britisk side nettopp fordi Storbritannias EFTA-partnere er små, har en tilbøyelighet til å glemme at den relative betydning av EFTA-samarbeidet er langt større for de mindre EFTA-partnere enn for Storbritannia.

Det som derfor kanskje har større betydning enn selve importavgiften, det som egentlig har skapt tillitskrisen i EFTA, det er inntrykket av, følelsen av

at man i Storbritannia ikke legger så stor vekt på EFTA-samarbeidet som man gjør i de andre, mindre EFTA-statene, f. eks. i de nordiske land. Man har ofte følelsen av at man i Storbritannia mangler forståelse for hva medlemskapet i EFTA innebærer. Og jeg synes det var typisk at argumentene var de samme når det gjaldt å forsvare avgiften overfor EEC-landene og overfor EFTA-landene, som dog er Storbritannias partnere i et frihandelsområde.

For å forsvare sin holdning henvises det på britisk hold gjerne til Storbritannias verdensomfattende forpliktelser, ikke bare til EFTA, men til Samveldet, til pund sterlings rolle som internasjonal valuta, til forpliktelser øst for Suez, osv.

Vi er klar over disse forpliktelser, bittert klar over dem. Det ville i og for seg være interessant å finne ut, hvis det var mulig, hvor meget av importavgiften på EFTA-landene som går til å finansiere troppeforsendelser til Malaysia. Malaysia er medlem av Samveldet, så forpliktelsen på britisk side er utvilsom. Spørsmålet har derfor bare interesse som et middel til å belyse problemet med Storbritannias forpliktelser overfor dets europeiske EFTA-partnere og dets andre forpliktelser.

Og spørsmålstillingen har faktisk relevans til den nåværende krise i EFTA. I henhold til en oversikt utarbeidet av EFTAs sekretariat er Storbritannias underskudd på handelsbalansen blitt betraktelig redusert i løpet av de siste 12 år, men steg igjen betraktelig i 1964. Men dette underskuddet ble forverret ved et større underskudd i balansen for usynlige transaksjoner. Dette underskudd igjen skyldes økningen i oversjøiske utbetalinger. Og halvdelen skyldes stigning i militære utgifter i oversjøiske områder og tilskudd til andre land.

Det hevdes ofte i britiske kretser at Storbritannia må redusere sine forpliktelser. Det kan ikke vi uttale oss om. Det eneste vi kan gjøre er å uttale håpet om at reduksjonen ikke vil gå ut

över EFTA-partnerne, slik som det synes å ha vært tilfelle med importavgiften.

Som jeg sa til å begynne med, tror jeg vi må ha all sympati for Storbritannias arbeid for å løse sine vansker og gjøre det vi kan, gjerne bringe offer for at Storbritannia kan komme ut av en vanskelig situasjon.

Men til gjengjeld ville vi gjerne at Storbritannia viste sin interesse for EFTA ved å være med å styrke et samarbeid som har brakt så mange positive resultater, ikke minst for det nordiske samarbeid. Og det er nettopp mot denne bakgrunn at et forslag som det herr Ohlin har fremsatt, og som bygger på den tanke at nå er tiden inne til å styrke EFTA-samarbeidet — det er på denne bakgrunn at et slikt forslag har en overordentlig stor interesse. Ut fra nordiske interesser kan vi ikke annet enn foreslå Storbritannia å styrke EFTA.

Statsrådet Lange, Sverige: Herr president. Det har blitt en tradition att samarbeidsministrarna tar till orda på ett tidigt stadium i Nordiska rådets generaldebatt. Det är naturligt att vi i vår position lägger huvudvikten vid det interna nordiska samarbetet, men jag har ändå, i likhet med de av mina kolleger som tagit till orda före mig i dag och liksom några av de övriga talarna i debatten, för avsikt att anlägga några synpunkter närmast på det nordiska samarbetets internationella aspekter.

Jag tror inte det är någon överdrift att påstå, att opinionen i våra länder mer och mer börjar inse värdet av den utveckling som förbindelserna på det ekonomiska området mellan våra länder undergått de senaste åren, ja låt mig säga under det senaste decenniet.

I det sammanhanget finns det anledning att peka på det stora utrymme som de olika länderna ger det nordiska samarbetet i utformningen och utövandet av sin handelspolitik, det må nu gälla de regelmässiga kontakterna inom ramen för nordiska samarbetsutskottet el-

ler ansträngningarna att tillgodose de gemensamma nordiska intressena genom samråd inför möten och ställningstaganden i olika internationella organisationer såsom GATT, OECD och naturligtvis EFTA. Jag hoppas för min del att ministerkommitténs rapport, presenterad av min isländske kollega handels- och undervisningsminister Gislason, bidragit till att klarlägga vilket finmaskigt nät av samarbetskontakter som den nordiska samverkan på det handelspolitiska området utgör.

I dagens läge finner jag det naturligt, som jag redan i viss mån antytt, att koncentrera mitt anförande till Nordens ställning i EFTA. Ur nordisk synpunkt är det naturligtvis glädjande att utvecklingen i EFTA bidragit till en exceptionellt stark stegring av den nordiska samhandeln. Här ansluter jag mig helt till den uppfattning som åtskilliga talare redan framfört i debatten, herr president. Inte minst den analys som handelsminister Trygve Lie i sitt anförande för en stund sedan gav oss tror jag är av utomordentligt värde för oss alla.

För att också jag skall kunna bidra med en belysning av vad som här har skett skall jag tillåta mig att anföra några siffror, som jag tror kan ha sin betydelse för bedömningen av vad som sker.

Medan EFTA-ländernas totala handel sedan 1958 — året innan EFTA kom till stånd — ökat med 39 procent och den interna handeln inom EFTA stigit med 73 procent, så har de nordiska ländernas samhandel under denna period ökat med i det närmaste 90 procent.

Det är sålunda i synnerhet de nordiska länderna — låt oss alla här i Nordiska rådet komma ihåg det — som dragit nytta av EFTA:s tillkomst. Vi håller på, som jag tror vi alla insett, att förverkliga ett gammalt mål: den gemensamma nordiska marknaden.

Såväl genom handelsutvecklingen som genom det bl. a. därav föranledda allt livligare samarbetet över de nordiska gränserna direkt mellan företagen har de nordiska länderna blivit alltmer be-

roende av varandra. Det måste ju då framstå som ytterst angeläget att vi på allt sätt söker bevara grunden för vad vi har uppnått oss emellan, allra helst som denna grundval har avsevärt ökat vår handelspolitiska potential. På samma sätt som varje enstaka nordiskt land står starkare om det samverkar med andra nordiska länder så står naturligtvis Norden som helhet starkare om vi samverkar med andra länder och ländergrupper som har samma mål som vi på det ekonomiska området. I samverkan med andra bör vi ha större förutsättningar att på ett verksamt sätt bidra till nya landvinningar för en friare handel och uppnå de övriga mål, som vi uppställt för vår internationella samverkan på det ekonomiska fältet.

I EFTA har de nordiska länderna fått en sammanslutning som representerar en av världens ledande handelsgrupperingar. Den svarar, herr president och ärade rådsledamöter, för över 15 procent av världshandeln, och den tredubblar därmed Nordens andel, som ju i och för sig är imponerande med sina 5 procent. Siffran för Norden — om jag bara håller mig till vår lilla del av världen — överträffas i själva verket endast av ett fåtal länder, såsom USA, Västtyskland, England och Frankrike, medan Japan med sina 80 eller 90 miljoner invånare — jag har glömt den senaste befolkningssiffran — har en lägre andel av världshandeln än vi nordiska länder svarar för.

Givet är att samverkan inom EFTA är av den största betydelse för de nordiska länderna också inför de överläggningar och försök att få till stånd ett vidare handelspolitiskt samarbete och därmed en friare världshandel som pågår inom andra internationella organisationer — jag tänker här särskilt på GATT.

Det finns därför all anledning för oss i Norden att hårt satsa på en konsolidering av EFTA. Vi befann oss på god väg när de engelska krisåtgärderna vidtogs. EFTA:s utgångsläge var bättre än någonsin. Den interna utvecklingen inom

frihandelsområdet hade fortskridit utan störningar och till och med snabbare än ursprungligen förutsetts. I omvärlden slutade man mer och mer betrakta EFTA som ett störningsmoment, och man började i stället acceptera frihandlssammanslutningen som en partner att räkna med i ännu större sammanhang.

Jag har nu talat med en viss rörelse, eftersom jag tror det finns anledning att hålla det här i minnet vid bedömningen av det läge som vi i dag befinner oss i. Den situation som våra länder kom i genom de brittiska åtgörandena hade ju varit åtskilligt besvärligare, om vi inte hade haft EFTA och inte hade fått åtnjuta de förmåner som utvecklingen inom ramen för frihandelsområdet givit oss. Vi måste dra en slutsats, som inte alltid uttalas av pressen i våra länder: vi bör ändå på allt sätt utnyttja de möjligheter som EFTA-organisationen kan ge oss och erkänna att vi har haft stora fördelar under de år som gått.

Det finns ingen anledning att uppge hoppet om att vi på sikt skall kunna fortsätta vår konsoliderings- och utvecklingsverksamhet i EFTA. De akuta problem som dagens krisläge ställt oss inför får inte komma oss att glömma det längre perspektivet. I det sammanhanget tycker jag också att en översyn av Stockholmskonventionen kan bli aktuell.

Att vi, såsom professor Ohlin föreslagit i ett tilläggsförslag, på den vägen söker stärka EFTA har därför mycket som talar för sig. Om jag förstod herr Finn Moe rätt, anslöt sig även han till den tanken.

För egen del vill jag emellertid ifrågasätta det riktiga i att redan i dagens läge ta upp dessa frågeställningar. EFTA upplever en kris, såsom många här har understrukit, och vi är fullt medvetna — hoppas jag i varje fall — om dess bakgrund. Våra ansträngningar, herr president, måste sättas in på att snarast möjligt eliminera orsakerna till de svårigheter som vi upplever, eftersom endast härigenom förtroendet inom fri-

handelssammanslutningen kommer att kunna återvinnas. Om den saken är regeringarna — det anser jag mig kunna försäkra — helt eniga.

Jag vill emellertid betona att detta ingalunda betyder att vi saknar förståelse för skälen till den brittiska regeringens beslut — tvärtom. Höstens pundkris var det synliga uttrycket för påtagliga svårigheter i den brittiska ekonomien. Visst är det riktigt, som det har sagts här i debatten, att vad som händer i England har avgörande betydelse för oss men att vad som händer med oss inte är lika betydelsefullt för vår engelska partner!

I det känslösvall som forsar fram nästan som vågorna omkring den nya ön vid Islands kust får vi inte glömma att Storbritannien svarar för mellan 30 och 40 procent av hela vår utrikeshandel men att vi små länder — och nu begränsar jag mig inte endast till Norden utan tar med även de övriga EFTA-medlemmarna Schweiz och Österrike — svarar för 15 procent av den engelska handeln. Låt oss icke glömma detta, ärade rådsmedlemmar! Det vittnar om den svaghet som ligger inneboende i frihandelssammanslutningens uppbyggnad och hela dess struktur.

Men om vi ändå är på det klara med den nytta vi har av EFTA så bör vi också se till att inte alltför mycket försvåra ett fortsatt samarbete för den medlem som ger oss 30 å 40 procent av våra marknader och bara tar 15 procent från oss i sin handel. Det är därför jag måste säga att jag nog tycker att kommentarerna i den press, som kritiskt framfört olika synpunkter om vad som hänt, har varit inte bara överdrivna utan till en del också skadliga.

Jag hoppas dock att det värsta nu är över och att man på engelsk sida snart skall börja avveckla avgifterna i enlighet med de utfästelser som gjordes bl. a. vid förra ministermötet. Vi tror — nu talar jag för alla regeringarna i de nordiska länderna — att detta kommer att bidra till att stärka pundet, och att så sker har central betydelse för den

ekonomiska utvecklingen i alla Nordens länder.

Men om krisen blir långvarig eller flera akut, aktualiseras inte då andra lösningar av våra marknadsproblem än EFTA erbjuder? Frågan är berättigad, jag upprepar det, men vilka alternativ har de nordiska länderna? Den stora marknadslösningen, en gemensam marknad för hela Europa, förefaller i dag ligga långt fram i tiden. Vi hoppas väl alla på stormarknaden som slutmålet, och de nordiska länderna har väl just i sammanhållningen med EFTA sett de bästa möjligheterna att nå det målet. Jag instämmer helt i vad herr Finn Moe nyss sade från denna talarstol, och jag tror att en föregående talare — herr Røiseland — också gav uttryck åt de stora förhoppningar vi hade anledning att knyta till vår samverkan i EFTA när det gällde att nå vidare i våra försök att åstadkomma ett ekonomiskt närmande till EEC. Men det är en sak. En separat anslutning till EEC, i vilken form den än må äga rum, anser vi på svensk sida — här talar jag bara för mig själv, min regering och mitt land — varken praktiskt möjlig eller önskvärd i dagens läge.

Slutsatsen förefaller då ganska klar: det EFTA vi har — ett EFTA som i dag inte alls fungerar idealiskt — är i alla fall bättre än varje alternativ som står till buds inom den närmaste tiden. Inom ramen för ett sådant EFTA får vi dock vår nordiska marknad, och vi kan utvidga samarbetet mellan våra länder på sådana områden där övriga EFTA-medlemmar tills vidare kanske inte anser sig kunna ta del. I den mån en sådan översyn som professor Ohlin rekommenderar i sitt tilläggsförslag kan bidra till nya uppslag när det gäller samarbetet mellan samtliga EFTA-länder eller endast de nordiska länderna, kan det vara lämpligt att i sinom tid pröva den möjligheten.

De danska tankar på en gemensam nordisk jordbruksmarknad, vilka framförts i ett medlemsförslag, har som bekant tidigare varit under behandling i



olika sammanhang. Även om det inte är avsikten att realbehandla medlemsförslaget vid denna session skulle jag vilja peka på den första översikten över handeln med jordbruksprodukter, som gjorts i enlighet med EFTA-konventionens artikel 25 och som visar att EFTA-handeln med jordbruksprodukter stigit i takt med EFTA-handeln i allmänhet. Det förhållandet har man ibland förbiset i diskussionen. Denna utveckling tillskrives bl. a. import- och produktionspolitiken i Storbritannien, Schweiz och Sverige. Jag är naturligtvis medveten om att den engelska marknaden när det gäller jordbruksprodukter betyder oerhört mycket mer för Danmark än den nordiska marknaden kan göra. Och visst bör vi så långt vi förmår stödja Danmark i strävandena att finna avsättningsmöjligheter för jordbruksprodukter inte bara i söder utan också i väster. Men låt oss vara på det klara med att våra möjligheter är begränsade. Nordiska rådet har ju oftast eftersträvat en viss realism i diskussionerna och behandlingen av olika ärenden, och med tanke därpå tror jag det är angeläget att man här understryker att våra möjligheter att hjälpa våra danska vänner att finna avsättning för jordbruksprodukter inte är så stora. En hänvisning till den engelska marknaden — som herr Ohlin då och då gör — kan väl i varje fall knappast från dansk sida vinnas uppskattning såsom ett heroiskt svenskt initiativ. Det påminner mig närmast om den diskussion som fördes i Sverige på 1930-talet, när man ansåg att England borde inta en mera bestämd hållning i internationella kriser och när det uttrycket präglades, att varje svensk var beredd att slåss till den sista engelsmannen. Vi gör för danskt jordbruk redan själva det vi kan, herr Ohlin; men jag skall inte gå närmare in på den saken.

Mot bakgrunden av vad vi vunnit inom ramen för EFTA förefaller det ligga i alla de nordiska ländernas intresse att återställa förtroendet till frihandelsammanslutningen. Allmän enighet har

rätt om nödvändigheten av någon typ av ingrepp i den engelska ekonomin, liksom också allmän enighet har rätt om att det ligger i allas intresse att Storbritanniens ekonomi stärkes. De åtgärder som valts — främst importavgifterna — har stått i strid med EFTA-konventionen; det har sagts från alla håll och upprepats här i rådet. Därför har det också funnits en grund för reaktionen. Understundom har väl den reaktionen ändå skjutit över målet — den godtagbara anledningen till åtgärderna har dock varit att vi haft ett bestämt intresse av att Storbritanniens ekonomiska läge förbättras. Vi har också känt det som en nödvändighet att värna om pundet. Men i diskussionen har den bakgrunden ibland dolts för opinionen.

Jag tror att det i dagens läge finns all anledning att hålla tillbaka känslomässiga tongångar. Nordiska rådets ledamöter bör ha klart för sig att den brittiska statsledningen — både parlamentet och den nuvarande regeringen — är medveten om skadeverkningarna och nackdelarna liksom också om den besvikelse som skapats av de vidtagna åtgärderna. Jag tror att det därför, men inte endast av den anledningen, ligger lika mycket i engelsmannens som i vårt intresse att vi återställer det förtroendet, och jag känner mig övertygad om att man på brittisk sida vet att så inte kan ske utan att man eliminerar importavgifterna och snarast tar steg i den riktningen.

Våra ansträngningar måste — jag vill avsluta med att säga det — sättas in på att få till stånd en avveckling av de engelska krisåtgärderna i takt med det tillfrisknande i den brittiska ekonomin, som jag och ni hoppas att vi ganska snart skall få se tecken på. Därigenom tillgodoser vi också vårt omedelbara intresse av att stärka EFTA.

Jag hade för avsikt, herr president, att också säga ett ord om den nordiska investeringsbanken, men min kollega minister Gylfi Gíslason var inne på den frågan och jag vet att jag redan har

överskridit den tid jag trodde att jag skulle behöva här i talarstolen. Därför vill jag nöja mig med att här bara säga, att den negativa inställning som från svensk sida intagits till detta projekt — som ju är noga undersökt och övervägt — inte sammanhänger med någon ovilja mot att finna nya former för ett nordiskt samarbete och nya uppgifter för vår samverkan utan beror på att vi inte blivit övertygade om att en så-

dan institution skulle främja och gagna det syfte vi kan vara överens om på detta område, nämligen att hjälpa Norden att också finna nya finansiella möjligheter utanför våra länders gränser.

Den fortsatta behandlingen av saken uppsköts till nästa möte.

Mötet avslutades kl. 18.12.

## Protokoll

### 2:a mötet

**Söndagen den 14 februari 1965 kl. 14.00**

**President: Harald Nielsen**

#### Dagordning

1. Rapport från Nordiska rådets presidium (fortsatt behandling)

2. D 1965/26/1954/j: meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring

3. D 1965/18/1956/s: meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem m. m.

4. D 1965/30/1958/k: meddelanden om rekommendation nr 30/1958/k angående gemensam bokmarknad m. m.

5. D 1965/12/1960/j: meddelande om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen

6. D 1965/1/1962/j: meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen

7. D 1965/22/1962/t: meddelande om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

8. D 1965/9/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten

9. D 1965/10/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island

10. D 1965/15/1964/t: meddelanden om rekommendation nr 15/1964 angående samordning av järnvägstaxorna för godstrafik

11. D 1965/21/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 21/1964 angående förbättrade tekniska förutsättningar för radio- och televisionsmottagning

12. D 1965/25/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 25/1964 angående nordiskt musikpris

#### 1

**Rapport från Nordiska rådets presidium  
(fortsatt behandling)**

**Møller, Danmark:** Hr. præsident! På rådets dagsorden står, som det nu er vanligt, også overrækkelsen af litteraturprisen. Det var en god idé, Nordisk Råd fik, da vi i sin tid instituerede litteraturprisen. Det var også en god idé, at overlade afgørelsen til sagkyndig bedømmelse og ikke til politikerne, men er det også en god ide, at de sagkyndige i år deler litteraturprisen? Tyder det ikke på, at de har lært for meget af po-

litikerne? Det er et typisk kompromis, og det havde vi selv kunnet finde på afgørelsen af, men efter betingelserne bør det være sådan, at det er én person, der får denne litteraturpris. Skal kompromisernes halve principper overføres til kunstens halve priser, kan vi så ikke risikere, at de til næste år bliver fjerdedele, tiendedele, og at prisen derved efterhånden mister sin betydning.

Jeg vil derfor gerne henstille, hr. præsident, at man prøver på at undersøge, hvorvidt halveringen af prisen er i overensstemmelse med de vedtægter, der er givet for Nordisk Råds litteraturpris.

Jeg har dernæst, hr. præsident, nogle mere materialistiske betragtninger at gøre. Ellers ville man vel heller ikke have troet, at det var en dansker, der talte. Se, vi var alle glade, da vi i sin tid i Helsingfors vedtog Helsingforsoverenskomsten. Efter Helsingforsoverenskomsten skabte vi et grundlag for vort virke. I denne overenskomst har vi forpligtet os til at uddybe det økonomiske samarbejde mellem vore lande. Vi har forpligtet os til gennem denne traktat at gå videre i vort økonomiske samarbejde, end vi kan det inden for EFTA. Hvad ville nordisk samarbejde i det hele taget være værd, hvis vi økonomisk kun kan handle og samarbejde i det omfang, Storbritannien, Portugal, Schweiz og Østrig vil være med i vort samarbejde? Meningen med den nordiske tanke og meningen med Helsingforsoverenskomsten er naturligvis, at vi skal kunne gå videre, selv om vi ikke kan få Portugal, Schweiz, Østrig og England med. Derfor er forslaget om en fælles landbrugspolitik og et fælles landbrugsmarked en logisk følge og en rationel uddybning af Helsingforsoverenskomsten. Vi har jo et industrielt frihandelsområde, som for tiden ganske vist ikke fungerer, af andre grunde, men vi har det i en traktat med det europæiske frihandelsområde. Men vi mangler en rimelig løsning på landbrugsproblemerne. Det er så forfærdeligt svært for os, der er forslagsstillere,

at forstå, at på et tidspunkt, hvor Frankrig, Tyskland og Italien har overvundet modstående økonomiske og nationale interesser på landbrugsområdet, skulle vi ikke inden for Norden kunne nå lige så langt. Der må dog være langt mere, der binder os, end det der binder italienere, tyskere og franskmænd. Og hvis vi derfor siger, at vi giver op over for denne opgave ud fra forskellige nationale interesser, så har jeg svært ved at se, at vi kan udfylde Helsingforsoverenskomsten, på den rette måde. Vi, der er forslagsstillere, ønsker ikke, hr. præsident, at oversvømme Norden med danske landbrugsvarer, men vi ønsker, at man principielt er rede til at sikre en mulighed for en konkurrence på rimelige vilkår på landbrugsområdet, som man forlængst har sikret det på det industrielle område. Enhver markedsløsning, der ikke tilgodeser levnedsmiddelproduktionen, men kun de produkter, som ikke kan spises og ikke kan drikkes, enhver sådan markedsløsning vil efter vor opfattelse komme til at halte. Selv med alle politiske hensyn taget i betragtning til landbrugsinteresserne i de forskellige nordiske lande, så har vi formentlig også alle som politikere hensyn at tage til forbrugerne. Skulle et reguleret landbrugsmarked i Norden medføre, at vi kommer til gennemsnitligt at arbejde med lidt lavere levnedsmiddelpriser, så kan det vel ikke være den største ulykke, der kan times et nordisk folk. Af og til, når vi drøfter problemerne, har man indtryk af, at det ville være den største ulykke, hvis levnedsmiddelpriserne var noget lavere i Norden.

Ud fra disse synspunkter beder jeg derfor indtrængende Nordisk Råds medlemmer om at overveje og arbejde med det forslag, som en række danske repræsentanter har fremsat, og som nu er i Nordisk Råds økonomiske udvalg. Det kan ikke komme til en direkte behandling, fordi udvalgsarbejdet ikke er afsluttet, men jeg kan ikke tilbageholde et suk over den form, vort arbejde har. Fremsætter man et forslag i september

1964, så er remissyttrande ikke så tidligt afgivet, at det kan realitetbehandles i februar 1965, og når det ikke kan realitetsbehandles i februar 1965, kan det først realitetsbehandles i februar 1966, altså ca. 18 måneder efter at det er fremsat. Men vor udenrigsminister fra Danmark gav i går en anvisning på, at vi uden rådets afsluttende behandling af forslag har muligheder for at gennemføre et samarbejde, nemlig gennem samarbejdsministrenes initiativ, og jeg skulle se det med meget stor glæde, hvis de ville tage fat på arbejdsopgaven, selv om rådsbehandlingen ikke er afsluttet, for det skulle jo nødig være sådan, at rådsbehandlingen med dens komiteer blev en dækmand og gav en mulighed for at trække de ting ud og i langdrag, som vi alle vel i og for sig ønskede at få en hurtig realitetsbehandling af.

Hr. præsident, jeg vil gerne gøre nogle bemærkninger om den britiske ekstratold, som blev behandlet meget indgående i går. Jeg lyttede med stor interesse og ikke med mindre forundring, efterhånden som de mange ministre fortalte os, hvorfor England var nødsaget til at gøre det, de gjorde den 26. oktober i fjor. Jeg var glad for de udtalelser, der kom i starten fra Danmarks udenrigsminister, Per Hækkerup, men efterhånden som ministre så mødte her oppe på talerstolen og kappedes om at forsvare den engelske regering, så kom jeg til at tænke på 30 års krigens general Wallenstein, da han så sine lejetropper rykke frem, for så sagde han: jeg ved ikke, hvordan fjenden reagerer, men mig forskrækker de nu. Og da jeg hørte ministrenes ord om Englands nødvendighed og Englands forhold, blev jeg klar over, at med de fortalere ved EFTA-mødet, der skal holdes om nogle dage, så forskrækker det i hvert fald mig. Der var jo ikke meget bid over for englænderne, og det har man vel med vilje villet undgå, men holdes de samme taler i EFTA-for-samlingerne som dem vi hørte i går, så tror jeg det vil have lange udsigter med

at få repareret kløften i EFTA og få genskabt tilliden til EFTA. Den største fare er, at man så åbenbart nu er ved at indstille sig på ekstratolden som noget mere eller mindre permanent for beskyttelsen af britisk økonomi. Choket er væk, der er gået 3 til 4 måneder, og vi skal nu alle overbevises om, at englænderne i virkeligheden tog alt muligt hensyn til os og kunne have handlet på en for os meget værre måde, hvis de havde overholdt traktaten og ikke havde brudt traktaten. Jeg tror aldrig vi kommer af med den ekstratold, hvis Nordisk Råd tager på den på en sådan måde, som det skete i går.

Man kan så stille det spørgsmål til mig: er vi da ikke alle interesseret i den britiske økonomi, i dens stabilitet? Selvsagt. Naturligvis. Men hvis man vil diskutere britisk økonomi her på Nordisk Råds møde, som mange af ministre gjorde det, hvis vi overhovedet vil indlade os på at bedømme Storbri-tanniens økonomi og ikke blot holde os til den traktat, der forbinder Storbri-tannien med de nordiske lande, så må man dog vist spørge: er det et rimeligt middel? Hvis den engelske konkurrenceevne svigter, er det så et rimeligt middel at fordyre omkostningsniveauet i Storbritannien? Er det et rimeligt middel, hvis man har fuld beskæftigelse, som man har i Storbritannien, så at gøre importen dyrere og vanskeliggøre det at forsyne den britiske industri med nyt maskineri, med det der kunne fremkalde en højere produktivitet? Denne bemærkning er kun fremsat fordi man har været så stærkt inde på den britiske økonomi, og jeg mener, at det, der var Nordisk Råds opgave, var først og fremmest at holde sig til EFTA-traktaten. Der er ingen af os, der ønsker en engelsk devaluering; en sådan faretruende mulighed er også blevet omtalt i går. Men skyldes denne faretruede mulighed ikke, at man har talt mere om den, end godt er? Når en række ministre, og når Storbritanniens egne ministre vil forsvare en handling med, at de ellers var nødsaget til at devaluere

det britiske pund, så skal man ikke være meget økonomisk indstillet for at forstå, at så foregår der en spekulation imod pundet. Den regering, der skaber tvivl om sin egen mønts værdi, den regering må også forvente, at der foregår en kapitalflugt fra dette land. Se derfor, hr. præsident, tror jeg også, at de panikagtige foranstaltninger, man gennemførte i oktober, har været med til at fremkalde den vanskelige kapitalbalance og betalingsbalance, England har stået i siden. For hvis vi ser selve oprindelsen til den engelske økonomis vanskeligheder i den skæve handelsbalance, som først blev anført som årsag, så er det dog rigtigt, at det underskud, Storbritannien har i sin handelsbalance pr. indbygger, er mindre end det, Danmark havde i 1964 pr. indbygger, og der er dog ingen af os, der ville drømme om at nedskære kronen, fordi vi har dette handelsbalanceunderskud. De nordiske lande er bekendt med handelsbalancevanskeligheder på samme måde, som Storbritannien er det, og vi er da også bekendt med, at vi aldrig ville anvende importtold og forhøjelse af toldsatserne som et middel til at afhjælpe handelsbalancevanskeligheder. Jeg er derfor helt enig i de betragtninger, som Finn Moe, Lyng og Røiseland fremførte her i går. EFTA kan ikke fungere medmindre særtolden forsvinder. Nordisk Råd bør derfor efter min opfattelse udtale sig ganske klart herom, inden vi skilles fra dette rådsmøde. Tavshed fra Nordisk Råd eller valne og uldne udtalelser kan kun give regeringen i London grund til at tro, at den kan tage problemerne uhyre roligt. Derfor vil det også være psykologisk forkert, hvis vi i dette rådsmøde på dette tidspunkt udtalte os for en styrkelse af EFTA, inden den ubetingede forudsætning for en styrkelse af EFTA er opfyldt, nemlig at særtoldens afvikling er en kendsgerning.

Fællesmarkedet udvikler sig atter, efter at det har overvundet sine landbrugsproblemer, efter sine egne indre love. Hvad enten vi kan lide det eller

ikke, så må vi her i Nordisk Råd erkende, at fællesmarkedet bygger på den europæiske idé og er kernen i denne idéns praktiske udformning. EFTA kan over for EEC aldrig blive andet end det, den var, da EFTA blev skabt, nemlig en nødværgeforanstaltning. De lande, der efter Maudlingkomiteens sammenbrud stod uden for EEC, måtte skabe deres nødværgeforanstaltning, men at opretholde nødværgeforanstaltningen kan jo aldrig blive et mål i sig selv. Det var, som om der i flere indlæg i går var den undertone, at EFTA skulle efterhånden blive et mål i sig selv. EFTA blev skabt for at føre os ind i Europa. Den blev ikke skabt for at føre os bort fra det europæiske samarbejde, der finder sted i Centraleuropa. At styrke EFTA må derfor ikke komme til at betyde, at vi fjerner os mere fra fællesmarkedet, og det er den iøjnefaldende risiko, vi stadig står over for. Hvis EFTA ikke kan virke som forhandlingsorganisation, så vil jeg gerne i år som i fjor henstille til de nordiske regeringer at vogte på enhver mulighed for et europæisk initiativ. Den dag kan komme, hvor det er mest naturligt for de nordiske regeringer at tage et sådant initiativ, og hvis de ikke evner det alene, så vil jeg henstille, at man prøver, om man sammen med andre europæiske små stater kan skabe et nyt europæisk initiativ, der kan forny de europæiske forhandlinger. Vi, de små stater, er måske trods alt Europas samvittighed, og hvis vi er det, så har vi også en forpligtelse til at se, om vi kan finde en konstruktiv plan i fællesskab. De kloge og de skeptiske kan altid sige, at det lader sig ikke gøre, hr. præsident, men opgaven er ofte at gøre det umulige muligt, for så at realisere det mulige som politikkers kunst. Mange ting har man troet var umulige; selve det fællesmarked, der er skabt, og som fungerer med en dynamisk udvikling, var der mange der i sin tid sagde var en umulighed, var simpelt hen både en geografisk og en geopolitisk og en almindelig politisk umulighed, men det blev skabt.

Vi har ikke på samme måde inden for Norden været i stand til at gøre det umulige muligt, men vi kunne måske have en opgave, fordi vi har fælles interesse i at få skabt et bredt Europa. Vi må nemlig aldrig stille os tilfreds med et opdelt Europa. Vi må ikke blive randstater, der små og alene er afhængige af Storbritanniens økonomi og Storbritanniens økonomiske politik, og jeg henstiller derfor stærkt til rådet, at vi i denne session, ud over at udtale os og udtale vor mening om den engelske særtold, også gør et forsøg på at tale således, at man kan forstå, at de nordiske lande ønsker, at der gøres alt hvad der kan gøres, for at den europæiske markedsdeling ikke bliver permanent, men at vi får en bred europæisk løsning.

Birger Andersson, Sverige: Herr president! Denna generaldebatt har ju tenderat att bli en EFTA-debatt. Jag skall emellertid inte alls tala om EFTA-problemen utan om vissa av de organisatoriska frågor som är angelägna för Nordiska rådet självt.

De som varit med från början vet att man redan 1953 i rådet mycket ingående diskuterade hur man egentligen borde arbeta på sessionerna och inom utskotten. Det var ju från starten vissa brister, närmast det att de första utskottssammanträdena var tämligen exklusiva tillställningar utan deltagande av regeringsrepresentanter och utan sakkunniga. Man famlade så att säga i mörkret och visste ännu inte vad man skulle göra; mångfalden av medlemsförslag hade inte börjat komma. Man efterlyste då med all rätt ett närmare samarbete mellan utskotten och representanter för regeringarna och departementen. Det samarbetet kom till stånd, och så småningom skapades de s. k. niomannakommittéerna vilka arbetade mellan sessionerna och förberedde de olika förslag som skulle handläggas på rådsmötena. Denna ordning var ju från vissa håll utsatt för kritik. Man menade

att det var fel att av ett utskott, som hade kanske tretton medlemmar, nio skulle ingå i kommittén. Varför skulle de övriga fyra utskottsmedlemmarna ställas utanför? Man kom då fram till att inte utvidga niomannakommittéerna till att omfatta hela utskotten utan att avskaffa det gamla sättet att arbeta. I stället för niomannakommittéerna skulle mellan sessionerna utskotten sammanträda.

Detta har, åtminstone enligt vad jag tycker mig förstå, inte utfallit lyckligt. Visserligen sade herr Ohlin i sitt tal i går: »Nordiska rådet är en institution i utveckling. Dess arbetsformer undergår en förskjutning, som alla hoppas — fast några tvivlar — skall visa sig betyda en effektivisering av verksamheten.» Jag vill för min del i år liksom förra året uttrycka tvivel när det gäller denna utveckling. Man riskerar nämligen att komma bort från det värdefulla och enligt min mening nödvändiga samarbetet mellan rådets av parlamenten valda ledamöter och regeringsrepresentanterna.

Nu står det i den rapport som Nordiska rådets presidium lämnat till denna session, att det »framgår av § 13 arbetsordningen för rådet att utomstående personer har rätt att delta i utskottets förhandlingar i viss sak endast efter inbjudan av utskottet», och rapporten fortsätter: »I de fall ett utskott finner det vara av intresse för sakens behandling att viss regeringsmedlem deltar i dess möte, skall särskild inbjudan tillställas denne.» Ja, det kan ju för all del låta sig göra, men jag skulle vilja hänvisa till den erfarenhet jag själv har från socialpolitiska utskottet. Vi har kanske ett sammanträde som varar en dag, och en av frågorna är sådan att man rätt gärna skulle vilja ha möjligheter att samråda med berörda statsråd. Men de statsråd, som skulle ha uppgifter att lämna i denna enda fråga, är kanske till antalet tio eller tolv stycken inom hela Norden, och man kan rimligen inte begära att de skall resa till sammanträdet för att vara med vid behand-

lingen av en fråga som blir avgjord på kanske någon timme.

När däremot niomannakommittéerna arbetade, gjorde de vissa förberedelser, kom fram till preliminära beslut och sammanträdde under sessionerna med statsråden och de sakkunniga, som då var församlade, och först i det sammanhanget träffades det slutgiltiga avgörandet. Denna ordning var enligt min mening värdefull ur den synpunkten att den innebar ett rationellt arbetssätt.

Låt mig, herr president, ta ett exempel som visar hur det kan vara nu. Trafikuskottet sammanträdde i september månad utan att några regeringsrepresentanter deltog. Utskottet beslöt vid detta tillfälle, alltså i september, att föreslå en rekommendation angående Öresundsbron. I december hölls ett nytt sammanträde där kommunikations- och samfärdselsministrarna från Danmark och Sverige deltog. De upplyste om att vissa utredningar pågick men icke hunnit slutföras. Det var därför inte lämpligt att föreslå en rekommendation vid sessionen i år. Men rekommendationsförslaget kvarstod. Utvecklingen hade kanske blivit en annan om de berörda statsråden hade deltagit i det första sammanträdet, om man gjort förberedelser men väntat till sessionen med ett definitivt beslut.

Jag har vid några tillfällen tidigare försvarat niomannakommittéerna, när de var föremål för kritik. Jag varnade i fjol för den nya ordning, som nu tillämpas, och jag vill fortsätta att varna. Jag tror nämligen, att om man fortsätter med detta, som avses vara en effektivisering av arbetet, riskerar man att rådet fjärnas från regeringarna och blir en församling, som närmast tar till sin uppgift att vara ett pådrivningsorgan i stället för ett samarbetsorgan. Jag vill verkligen vädja till rådets medlemmar att ta en allvarlig funderare över våra arbetsformer och betrakta den nya arbetsordningen som blott och bart en försöksverksamhet, på det sätt som några medlemmar gjorde förra

året, då de säkert skall inse, att försöket har misslyckats.

**Borten, Norge:** På tross av at mange har berørt situasjonen i EFTA, vil jeg berøre den med et par ord — det var jo ventet at det ville bli gjennomgangstemaet i debatten, og det har det blitt hittil. Jeg vil si det på den måten at britene har både før møtet i pressen og også her måttet tåle en viss kritikk for den måte hvorpå de har håndtert sine problemer. For annen gang på kort tid har britene neglisjert sine partnere med hensyn til konsultasjon på forhånd, først med sin beslutning om å søke medlemskap i Fellesmarkedet, og nå ved innføring av 15 % importavgiften i strid med traktaten.

Det er klart at slikt tærer på samholdet innenfor en hvilken som helst organisasjon. Mange har framholdt at det alternativ britene nå valgte med 15 %-avgiften, det har iallfall fra enkelte EFTA-partnerses synspunkt tross alt vært det alternativ som har forvoldt minst skade, og at resultatene dersom spillereglene var blitt fulgt, om de andre var blitt konsultert, kanskje ville ha ført til en form for tiltak som ville ha gjort mer skade for oss andre. Likevel vil jeg si som min mening at selv om man risikerer at et tiltak ikke blir fullt så effektivt på kort sikt ved å konsultere hverandre, tror jeg at det er riktig at man gjør det, fordi at mellomfolkelig samarbeid dreier seg ikke bare om kroner og øre, men det har også en psykologisk side hvis det skal bli et tillitsfullt samarbeid på lengre sikt. Og derfor tror jeg en må holde fast ved som vesentlig at en må overholde spillereglene i alt mellomfolkelig samarbeid.

Herr Hækkerup, Danmarks utenriksminister, var i går inne på at det var nødvendig å bøte på virkningene av det som britene nå har gjort, og prøve å styrke EFTA på andre måter. I parentes vil jeg bemerke at jeg synes herr Hækkerup i sitt innlegg var tilbøyelig til å tillegge utviklingen i Storbritannia



etter at tiltakene ble satt i verk, en noe for optimistisk virkning, hvis herr Hækkerup har de samme tall som jeg, synes jeg ikke at virkningen har gått i forönsket retning i den grad som herr Hækkerup gav uttrykk for. Jeg synes fortsatt, om vi dömmet etter de tall vi nå har fått, at det ser bekymringsfullt ut for utviklingen i britisk ökonomi. Men jeg er selvsagt enig med alle som har sagt at vi har felles interesser med britene i at de skal utvikle en sunn ökonomi, og at vi også må ta hensyn til det i vår opptreden nå når vi skal håndtere sakene framover.

Herr Möller sa det på den måten at vi ikke burde stille oss slik at vi var avhengig av britisk ökonomi. Jeg kan være enig i det, men jeg vil også legge til at vi er vel alle interessert i britisk ökonomi, enten vi liker det eller ikke, og ut fra det synspunkt mener jeg at vi må legge vekt på det momentet under handsaming av saken. Men jeg kan også tillegge når det er sagt, at jeg deler den oppfatning, og da på bakgrunn av den psykologiske side at vi må gjøre hva vi kan for å få britene til å manifestere at de har ment noe med den annonserte avtrapping av 15 %-avgiften som de har gjennomført.

Så tilbake til herr Hækkerups og også for så vidt herr Möllers anførsler når det gjelder mulighetene for liberalisering videre innen EFTA og innen Norden. Det som begge disse talerne har pekt på, det at det er en betingelse, som det ble sagt igår, for videre utvikling at man liberaliserer også omsetningen av levnettsmidler i Norden.

Jeg tror, som jeg har gitt uttrykk for før, at det er en noe forhastet oppfatning at man skal nå store resultater ad den vei, for det er nemlig et faktum at Nordens landbruk er ikke komplementært. Norge importerer en stor del av sin kaloridekning for kullhydrater, og både Finlands, Sveriges og Norges jordbruk er avhengig av å produsere nettopp de animalske produkter som Danmark er interessert i å selge. Det ble

også sagt i går at det er en meningsløshet at man liberaliserer industrien sett fra dansk synspunkt og ikke samtidig er villig til å liberalisere næringsmiddelomsetningen. Jeg har for meg statistikken her på det området når det gjelder forholdet Danmark—Norge — jeg har ikke sett på de andre tall — og tallene viser ganske klart synes jeg, at det er ikke grunnlag for danskene til å rette noen bebreidelse mot andre i Norden når det gjelder trenden i utviklingen. Jeg har her indekstall for utviklingen fra 1959 til 1962/63. Når det gjelder bearbejdede industrivarer har importen til Danmark fra Norge stått på 133 og 132 for 1962 og 1963, mens de tilsvarende tall for levnettsmiddel eksporten fra Danmark til Norge er 132 og 203 for 1963. Det viser i hvert fall at trenden er riktig, og jeg synes ikke det på denne bakgrunn er grunnlag for så vidt sterke bebreidelser og sterk forundring som det ble gitt uttrykk for over den selvforsyningspolitikk som bl. a. Norge påstås å føre og som det vel også er en realitet at det føres når det gjelder det området.

Men det viktigste momentet mot å ville liberalisere er tross alt den vesentlige strukturelle forskjellen vi har i våre nordiske land. Jeg er overbevist om at dersom det lyktes å få en beslutning om full liberalisering, felles landbruksmarked — så fikk vi strukturelle problemer innenfor hvert av de övrige fire nordiske land som vi i solidaritetens navn måtte løse på andre måter. Og da vil jeg gjerne stille spørsmålsteget ved om det er klokt hvis man vil nordisk samarbeid å kjöre såpass hardt på en liberalisering på det området. Og jeg tror — jeg er forresten overbevist om at våre danske venner vet også meget godt at om vi liberaliserte så ville det ikke løse det danske markedsproblemet på noe vis. Og derfor tror jeg, dersom jeg nå skal få lov til å avslutte med en henstilling, at jeg vil si det på den måte at jeg tror vi gjør nordisk samarbeid en bedre tjeneste om vi går litt varsomt

fram med den saken. Jeg har ikke noe imot at den blir utredet, og jeg har ikke noe imot at den blir utredet slik at det kan føre til at dansk eksport kan supplere i større utstrekning enn hva som er tilfelle i dag — selvsagt har jeg ikke noe imot det — men jeg vil advare mot å gå så langt som å prøve å gi uttrykk for at det er realpolitikk å etablere et fullstendig fellesmarked for en levnetsmiddelomsetning i Norden i hvert fall i dag.

**Rosenberg, Finland:** Herr president! Jag har begärt ordet i anledning av det medlemsförslag, som fem medlemmar i den finländska delegationen har väckt och som utmynnar i en hemställan, »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna, att dessa, på sätt, som de finner lämpligt, måtte verka för att länder med egna parlament, vinner inträde i Interparlamentariska unionen».

I motiveringen till förslaget fäster vi rådets uppmärksamhet på Tyska demokratiska republiken, främst därför att utvecklingen av den tyska frågan, på grund av geografiska förhållanden och historiska erfarenheter i synnerligen hög grad rör våra nordiska länder och folk. Förutom vad som redan har nämnts i motiveringen till medlemsförslaget, vill jag här ytterligare komma med en del kompletterande upplysningar innan förslaget har behandlats och avgjorts i utskottet.

Till frågan om förhållandena mellan de båda tyska staterna och Interparlamentariska unionen kan nämnas att Tyska förbundsrepubliken blev medlem av IPU år 1951. Den 25 juni 1955 grundade parlamentet i Tyska demokratiska republiken en interparlamentarisk grupp, som anhöll om medlemskap i IPU. Detta initiativ från TDR:s interparlamentariska grupps sida ledde den gången tyvärr inte till något påtagligt resultat. Likväl är det ett faktum, att Tyska demokratiska republiken redan nu är likvärdig medlem av c:a 250 internationella organisationer, både vetenskapliga, kulturella, ekonomiska och

idrottsorganisationer i olika delar av världen. Allt detta är ett belägg på att Tyska demokratiska republiken i realiteten har erkänts som en suverän stat. I själva verket har även IPU utgått från detta faktum, eftersom Tyska förbundsrepubliken är representerad i Interparlamentariska unionen enbart på basen av sin befolkningsnumerär. Så länge Tyska demokratiska republiken inte är medlem av IPU är den del av det tyska folket som är bosatt i TDR således inte representerad i denna världsomfattande union. Denna situation måste betecknas som onormal och ohållbar och är otvivelaktigt ett hinder för en fredlig utveckling av det mellanfolkliga samarbetet.

Det har i Nordiska rådet i olika sammanhang poängterats, att en av rådets huvuduppgifter är att utgöra ett opinionsbildande forum. Det har också deklarerats, att rådet varken velat eller kunnat begränsa det nordiska samarbetet till frågor som uteslutande berör de nordiska ländernas inbördes förhållanden. Det är också ett faktum, att folken i våra länder i allt högre grad intresserar sig för och engagerar sig i vad som sker runt om i världen. Man har blivit allt mer medveten om att framtiden för oss här i Norden står i ett direkt beroendeförhållande till utvecklingen på det internationella planet. Det anses ju också överallt i världen, att de nordiska länderna intar en fördomsfri hållning till internationella frågor och att de representanter för våra länder, som verkar inom olika internationella organ och deltar i internationella konferenser, målmedvetet arbetar för en världspolitisk avspänning och konsekvent motsätter sig all diskriminering av andra länder och folk. Uppmärksamheten och aktade är också de initiativ, som har tagits från nordiskt håll, då det gäller att minska friktionerna mellan stormakterna, öka säkerheten och stabiliteten i världen och bredda och jämna vägen för en fredlig samexistens.

Jag tänker då närmast på de initiativ, som har tagits av president Kekkonen,

utrikesminister Undén på sin tid i den livsviktiga frågan om upprättandet av kärnvapenfria zoner och att hindra spridningen av atomvapen. Upprättandet av kärnvapenfria zoner som ett led i en allmän världsomfattande nedrustning, samt fredlig samlevnad mellan folken med samtidigt erkännande av skilda samhällssystem som en realitet, är i dag en nödvändighet och samtidigt huvudvillkoret för att det nordiska samarbetet skall kunna fördjupas och utvecklas.

För att återgå till vårt medlemsförslag vill jag ytterligare peka på några fakta. Alla våra nordiska länder är sedan gammalt medlemmar av IPU och ända till år 1957 bildade de nordiska ländernas interparlamentariska grupper ett eget nordiskt interparlamentariskt råd som regelbundet samlades vartannat år med uppgift att bl. a. samarbeta för att främja IPU:s allmänna målsättningar och dryfta folkrättsliga och andra spörsmål av betydelse för de nordiska ländernas förhållande till andra länder. När Nordiska rådet tillkom och alla de nordiska länderna hade anslutit sig, upphörde Nordiska interparlamentariska rådet med sin verksamhet. Dess sista möte hölls som känt här i Reykjavik år 1957. Jag har inte haft tillfälle att ta del av protokollen från detta möte, varför jag inte har vetskap om huruvida det på sagda möte eventuellt har gjorts ett beslut om att nedlägga Nordiska interparlamentariska rådets verksamhet, eller om ifrågavarande råd helt enkelt stilla har avsomnat i den övertygelsen att Nordiska rådet har övertagit skötseln av dess angelägenheter. Vare därmed hur som helst. Det verkar i alla fall, som om det senaste antagandet vore det riktiga, dvs. att Nordiska rådet har övertagit Nordiska interparlamentariska rådets befogenheter. Det heter nämligen, som alla känner till, i artikel 30 i samarbetsavtalet av år 1962 — det s. k. Helsingfors-avtalet — att de »avslutande parterna böra i de fall detta är möjligt och lämpligt rådgöra med varandra i frågor av gemensamt intresse,

som behandlas i internationella organisationer och vid internationella konferenser».

Hur man än tolkar denna artikel, så berättigar och förpliktigar den oss att här i Nordiska rådet behandla och rådgöra i frågor som också berör IPU, som ju internationellt sett är en av de viktigaste organisationerna. Men ifall man tolkar nämnda artikel i samarbetsavtalet på så sätt, att den inte gäller IPU, eller att man på grund av formella orsaker här inte kan fatta beslut om rekommendationer som rör IPU, då har enligt min mening Nordiska interparlamentariska rådet alltså en viktig uppgift sig förelagd. Rådet bör då, synes det mig, återupplivas och med det snaraste på nytt vidta med sin verksamhet.

Jag har här, herr president, i all korthet ytterligare motiverat vårt medlemsförslag, och vill till slut särskilt poängtera det måttfulla i klämman, nämligen att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att dessa, på sätt som de bäst finner lämpligt, måtte verka för att länder med egna parlament vinner inträde i Interparlamentariska unionen.

Jag är medveten om att en rekommendation till regeringarna i denna fråga från Nordiska rådets sida kanske formellt inte motsvarar praxis, men å andra sidan vill jag hänvisa till att Nordiska interparlamentariska rådet de facto har upphört med sin verksamhet och att det fördenskull vore både naturligt och också nödvändigt, att Nordiska rådet skulle befatta sig också med alla de frågor, som annars hade bort tillkomma Nordiska interparlamentariska rådet. Detta i all synnerhet, som samarbetsavtalets artikel 30 ger Nordiska rådet befogenheter härtill.

Till slut vill jag ännu fästa rådets uppmärksamhet på en annan fråga, en fråga som rör det sätt på vilket rådsmedlemmarna utses inom våra respektive parlament. Det heter i Nordiska rådets stadga, 2 §, att »Bland varje lands valda medlemmar skola olika politiska riktningar vara företrädde». Men nu följer

man inte denna anvisning inom alla parlament. Vi saknar här bl. a. representanter för Sveriges kommunistiska parti. Ett parti, som sedan gammalt är representerat i den svenska riksdagen och som vid de senaste valen märkbart ökade sina mandat. Ifall att det av den svenska riksdagen praktiserade sättet att välja medlemmar till rådet inte ger rum för Kommunistiska partiets representation, borde det väl dock inte vara förenat med allt för stora svårigheter att ändra detta valsätt så, att 2 § i rådets stadga skulle kunna uppfyllas.

Detsamma gäller i ännu högre grad den isländska delegationen. Som känt, har Folkalliansen denna gång ingen representant här på denna session trots att Folkalliansen är den 3:e i storleksordningen av partierna i det isländska alltinget. Detta kan, synes det mig, uppenbarligen inte överensstämman varken med ordalydelsen eller med andemeningen i ovannämnda 2 §. Man får därför hoppas, att vederbörande länders parlament rättar till detta vid närmast följande val av medlemmar till Nordiska rådet. Detta, herr president, sagt i all välmening och med tanke på de ofta omvittnade nordiska demokratiska traditionerna.

Lassinantti, Sverige: Herr president! Det är fascinerande att tänka på att man befinner sig i ett universitet och ändå är i ett land, som inte har fullt 200 000 invånare. Detta faktum borde verka inspirerande för oss, som har kommit hit och tycker, att problemen många gånger är oss övermäktiga på det nationella planet.

Jag tänkte anföra några reflexioner från de nordligaste bygderna. Jag tänker på ett anförande, som den norske statsministern Gerhardsen höll i Kiruna och som uppmärksammades av flera anledningar. Herr Gerhardsen framhöll, att man, när man strävar efter att komma in i en större marknad, måste ägna en alldeles speciell uppmärksamhet åt de perifera områdena.

Så har ju också skett både i Finland och i Norge genom den imponerande återuppbyggnaden av Lappland i Finland och av de nordligaste områdena i Norge. Men inte nog med det — Nordnorge-fonden fick speciellt stor betydelse som föredöme för oss i Sverige, när vi diskuterade, hur man skulle kunna öka sysselsättningen och bredda basen för näringslivet i nordligaste Sverige. Vi vet ju också, att man i Finland för närvarande håller på att lägga sista ordet vid en utredning, som syftar till att stimulera företagsamheten i glesbygderna.

Det har alltså skett åtskilligt. Vi har lärt av varandra, och vi har kunnat tillgodogöra oss varandras rön och erfarenheter.

Det är nu åtta år sedan Nordiska rådet rekommenderade de tre regeringarna att inleda ett närmare ekonomiskt samarbete på Nordkalotten. Vi tycker att de ekonomiska framstegen inte har varit så lysande, som skulle ha varit önskvärt. Å andra sidan har ju erfarenheten visat, att varje land är nationellt mycket hårt bundet till den egna marknaden och att det är svårt att få i gång en växelverkan över riksgränserna. Men vi tycker ändå, att de utsatta bygderna där uppe borde genom de nationella regeringarnas försorg komma under närmare utredning. Man borde försöka vidta punktåtgärder för att finna, när man kan komma till konkreta resultat.

När våra vänner i Finland beslöt bygga järnvägen till Kolari från Kauliranta visade det sig, att man på svensk sida kunde sätta i gång undersökning av malmerna i Kaunisvaara i närheten av Pajala. Man har tidigare på den svenska sidan ansett att kommunikationsproblemet på vår sida var olösligt, men nu fann man att det skulle finnas möjligheter att, på samma sätt som sker med Kiruna-malmen, som transporteras över Norge, nyttja den finska järnvägen vid en eventuell brytning uppe i Pajala.

Jag tror, att kommunikationerna har en mycket stor betydelse för det ekonomiska samarbetet. Inte bara den finska

järnvägen har spelat en betydande roll, när de gäller planläggning av det ekonomiska livet; vi vet också att landsvägen mellan Kautokeino i Norge och Enontekiö i Finland är av mycket stor betydelse för avsättningen av renprodukter i Kautokeinoområdet.

Vi har här i Nordiska rådet många gånger diskuterat mellanriksvägar och ansett det vara något av ett fattigdomsbevis, att inte Sverige har någon landsvägsförbindelse med den halva av Norge, som ligger norr om Saltfjäll. Vi hade hoppats, att det, sedan den svenska riksdagens statsutskott gjort ett besök i Bodöområdet 1961, skulle ha varit möjligt att påskynda vägbyggandet över Graddis till Bodö-området, och vi är något besvikna över det resultat, som den norsk-svenska, blandade kommissionen har kommit till i fråga om takten för utbyggandet av mellanriksvägarna. Med hänsyn till möjligheterna att nyttja medlen för bekämpande av arbetslöshet är kostnaderna exempelvis för Graddis-vägens utförande synnerligen ringa. Också en annan väg, Kiruna-vägen, skulle få utomordentlig betydelse för samarbetet mellan Kiruna och bygderna i norra Nordland och i Troms.

Om man har syftat till ett ekonomiskt samarbete, så har man i stället kunnat nå betydande resultat på det kulturella området. Visserligen återstår ännu mycket att göra, men vi kan med glädje notera, att klimatet just på kulturfronten för närvarande är mycket tilltalande — det finns inte så mycket nationell prestige att bevaka nu.

Vi på Nordkalotten hade hoppats, att fjolårets mycket positiva rekommendation från rådet beträffande radio- och TV-samarbetet skulle leda till en intensifierad samverkan över riksgränserna, när det gäller såväl programutbyte som tekniska åtgärder för att förbättra hörbarheten och sebarheten i grannländerna. Jag fick för några dagar sedan ett brev från finska Muonio, där man klagade över att man inte kunde se TV, och även från svenska Karesuando har det framförts önskemål, att man skulle

ta ett raskt grepp för att förbättra TV:sebarhet inom ett betydande område. Vi hoppas alltså att myndigheterna och regeringarna inte glömmer den utomordentligt välvilliga hållning, som fjolårets råds-session intog till samarbetet just på det här området.

Herr Hara var i går inne på de kulturella aspekterna i Norden. Han talade om, att det fanns sådana, som förordade, att man på finsk-språkigt håll i stället för att utnyttja svenskan i kontakterna inom Skandinavien skulle övergå till engelska. Det är naturligtvis svårt för oss, som står utanför, att ge råd i detta fall, men jag tror, att det skulle bli mycket svårt att bevara kontakterna med den rikt fasetterade nordiska kulturen, om man på det sätt, som här åsyftas, skulle gå över till umgänge över riksgränserna på ett av världsspråken.

Om något av språken i Norden skulle dö, så skulle det enligt min mening vara ett bevis på en utarnning. Jag kan som exempel nämna samiska. Det betyder mycket för renskötarna — det är ju renskötarspråket framför andra — men när samerna uppe i norr skall närma sig de himmelska tingen, så övergår de till det finska språket. Det har sagts, att det är stor risk för att finska språket skall förlora sin ställning i norra Norge — liksom också delvis i norra Sverige, men farorna där är ju inte lika betydande.

Statsminister Gerhardsen tog upp det här problemet vid Stockholms-sessionen i fjol. Han framhöll i generaldebatten, att den omständigheten, att det i norra Norge och norra Sverige finns människor som behärskar det finska språket, är av den allra största betydelse för det nordiska samarbetet. Vi har också kunnat konstatera att man t. ex. i Hammerfest och i Tromsö studerar finska i betydande utsträckning.

Jag vill anföra detta som en liten vänlig replik till herr Hara. Jag tror, att det på det språkliga området har uppstått en växelverkan, som är av mycket stor betydelse.

Uppe i Finnmarken hade man en stor-

tingsman, som hette Isak Saba. En same visade mig en grav alldeles intill Sabas. Gravstenen påminde mig om en gammal kommunordförande, som hetat Ruska, vilket betyder »höstfägring». Den norske sockenprästen hade förnorskat stavningen och det hade blivit Roska, d. v. s. »skräp».

Jag nämner detta bara därför, att vi kanske i det nordiska umgänget inte alltid har närmat oss varandras kulturkretsar med tillbörlig pietet.

Vi har till vår stora glädje kunnat konstatera, att Nordiska kulturkommissionen har tagit ett mycket behjärtansvärt initiativ, när den har föranställt om översättning av Nordkalottens Kalevala, Samuli Paulaharjus »Kiveliöitten kansaa» »Skogarnas folk», till svenskt språk, så att detta utomordentliga arbete blir tillgängligt för en större publik.

Fastän det alltså råder ett milt klimat vid gränserna, kan vi ändå tala om gränsens psykologi. Det finns ännu inte möjlighet t. ex. för dem, som bor i Torne-dalen, att på ett enkelt och smärtfritt sätt besöka sina släktingar och grannar på andra sidan älven, utan de har fortfarande skyldighet att fara miltals för att komma till det fastställda övergångsstället. Här kan vi alltså konstatera, att fastän det nordiska samarbetet har fört Nordens folk närmare varandra, så har vi ännu många enskilda detaljer att klara av, innan vi har kommit till målet. Faktum är nämligen, att dessa bestämmelser för gränsövergång fjärrar människorna från varandra, och jag tror det sammanhänger just med vad jag har kallat gränsens psykologi.

Vi har ett förflutet på detta område. Jag vill gärna erkänna, att jag ännu, när jag nästan var en vuxen man, tyckte ganska illa om danskarna. Jag hade nämligen läst i historieböckerna: »Så körde vi jutar i Brunbäcks älv, så vatt-net dem porlade om, men det vi sörjde, att Kristian själv där tillika ej omkom». Jag tyckte illa om danskarna ända till dess jag kom till Köpenhamn och såg svenskarna i Nyhavn — då förstod jag att detta inte var någonting för oss

svenskar att vara stolta över och förhåva oss över.

Vi kommer också ihåg Carl Snoilskys dikt Sveriges karta: »Längst upp i norr ett blodrött snitt, där vidtog Ryssland tomt och vitt».

Jag tror, att vi inte har kunnat helt lösgöra oss från denna förankring i den gamla gränspanykologien. Jag har kommit till den uppfattningen, att alla är eniga om att en gräns skall förorsaka ohägn. De som bor vid gränsen, skall utan knot och veklagan bära detta ohägn, men så fort det blir någon nytta med att bo vid en gräns, t. ex. om man kan handla varor förmånligare på den andra sidan gränsen än på den egna, då höjs det röster som kräver att det skall tillsättas en kommitté, som avskaffar det nyttiga momentet.

Jag vill ge min fulla anslutning till det som herr Hara sade beträffande utbytet av ungdomar mellan Nordens olika länder. Jag tror, att det skulle vara utomordentligt värdefullt, om denna verksamhet kunde expandera ytterligare. Jag vet, att det är förenat med betydande svårigheter att placera t. ex. finsk-talande ungdomar i svenskspråkiga hem — det kan ha många orsaker, som jag inte skall gå närmare in på — men genom medverkan av föreningen Norden och vederbörande kommunala och statliga myndigheter borde man kunna visa ett större tillmötesgående på det här området.

Jag skulle också sätta mycket stort värde på om man i Norge och i Finland kunde anslå medel till stipendier för språkstudier på det sätt, som under de två senaste åren har kunnat ske i Sverige. Genom välvilligt tillmötesgående från Kulturfonden för Sverige och Finland och från det svenska ecklesiastikdepartementet har funktionärer av olika kategorier kunnat bedriva studier i finska språket i Finland. Jag tror, att dessa människor, som kommer till ett annat land och stiftar bekantskap med detta lands språk och kultur, blir utomordentliga ambassadörer för en god förståelse och för en god grannsamja. Men

vi skall naturlegvis i första hand sätta vårt hopp till ungdomen. Vi äldre är ju i viss mån miljöskaadade på grund av vårt alltför nationella förflutna.

**Bondevik, Norge:** Både her og andre stader har det i det siste vore mykje tale om å byggja ut samarbeidet innan EFTA. Me i Norden skulle ha eit sams ønske i så måte. Men det viser seg at ikkje alle land ser det slik — i realiteten. Eg tenkjer då særleg på den kulde ein må seia at Storbritannia har vist i det siste. Og det er vel eit faktum at utbygginga av EFTA har hatt heller liten framgang samanlikna med det som andre har makta, til dømes i EEC. England må få vita klårt og avgjort at dei andre EFTA-landa for framtida ikkje vil finna seg i at eit land bryt ei samarbeidsavtale på eit så sentralt punkt som det no har hendt. Det største og det sterkaste landet må kjenna seg like bunde av vedtak som dei mindre og veikare. England lovar heller ikkje særleg godt og vonfullt kvar gong spørsmålet er aktuelt. Det er helst utflytande og uvisse talemåtar som ein vert mata med. Kjernen i saka er den at England ikkje gjorde nokon av EFTA-landa merksam på det viktige som skulle skje, men det fann det rimeleg å orientera Sambandstatane, som ikkje har noko med EFTA å gjera. Alle ventar at me skal få ei avtrapping av 15 pst. avgifta, og at det vil taka til om heller stutt tid. Men hittil har ein i alle fall ikkje fått noko konkret framlegg i så måte. Som fredselkande nasjonar må me her i Norden gå snøgt og effektivt til verks mot det ein gjerne kan kalla lovløysa i internasjonal politikk. Det er inga fullgod orsaking at Storbritannia i ein vanskeleg situasjon vel denne vegen, fordi det var andre måtar å løysa det økonomiske spørsmålet på om ein hadde vilja velja ein av desse. Det er heller ikkje noka forklaring at England ville ha handla på same måten under ei regjering med ein annan farge. Alt slikt er hypotesar som ikkje er verd noken ting. Eg synest det er viktig for oss å

vera klår over at det ikkje er rimeleg å venta at me til no har fått den fulle effekt av 15 pst.-avgifta, fordi denne har verka i for stutt tid. Eksporten til England har mått innstilla seg på å vinna over denne kneiken for å halda på ein marknad som ein er interessert i, og difor er det mange eksportørar som har gjeve eit offer for ikkje å missa sin viktige marknad i Storbritannia. Eg reknar med at Nordisk Råd vil koma med ein resolusjon som gjev tydeleg atterklang i Storbritannia, for ei slik framferd kan me ikkje akseptera.

Når eg har sagt dette, vil eg gjerne streka sterkt under at for oss i dei nordiske landa er det mykje om å gjera å byggja EFTA opp att, slik at det kan verta eit verkeleg samarbeidsorgan for oss. Eit særmerkt nordisk prosjekt, anten det no heiter tollunionen eller noko anna, løyser ikkje våre problem, for den nordiske økonomi er i høg grad vend utetter og må ha eit stort marknadsområde. Som alle veit, er vegen inn i EEC for tida stengt.

Ein sams nordisk kultur- og skulepolitikk skulle alle vera interessert i, men ein vil utan tvil støyta på vanskar og motstand dersom ein ikkje vel den rette framgangsmåten. Etter mitt skjøn vil det vera uklokt om ein går snøgt fram og femner for vidt. Når det gjeld skulepolitikken i Norden, kan me nok finna ei romsleg ramme som grip om alle landa og som gjev høve til nasjonale og lokale variasjonar, og det vil sikkert også vera mogleg å kunna setja fram sams sentrale eksamenskrav som opnar vegen for ein felles andeleg og kulturell arbeidsmarknad, men lenger bør ein ikkje gå i dag. Ei einsretting av skuletilboda på offentlig hald er ein tvang mot individet. Det let seg ikkje lett stengja inne i det som ein kan kalla for eit fengsel for tankar og idear. Menesket er no ein gong individuelt, og det skal ikkje verta så sosialisert at særmerka kverv. Demokratiet må ikkje slå inn på einsformingsvegen. Det frie initiativ skal også ha levekår i dei industrialiserte og materialiserte samfunn

som me lever i, og då ikkje berre formelt, men reelt. Og her spelar dei økonomiske vilkåra som ein vil gjeva dei private skular ei avgjerande rolle. Som kjent skil Norden seg sterkt på dette sentrale punkt. Ein må ikkje med pengar dirigera dei meiningsbrytingar som ein har på ein slik måte at den eine parten, det offentlege — staten og kommunane — har alt å vinna, og den andre parten alt å tapa.

I ein annan samanheng skal eg koma inn på spreinga av dei felles nordiske kultur- og utdanningssentra som me for ein del har fått, og som me sikkert skal få fleire av. Dersom ein ikkje her vil følgja ei rettvis og naturleg spreiding, så er eg redd for at denne kulturgreina kan koma til å brotna, og då til skade for alle landa og den nordiske tanken.

Nordisk Råd skal etter mi vurdering vera nett det som namnet seier, eit råd for regjeringar og nasjonalforsamlingar og ikkje noko anna. Det ligg i så måte på line med den parlamentariske representasjonen i Europarådet, og samarbeidsministrane som me har, kan tena som den ministerkomité ein har i Europarådet. Med såpass få land skulle eg tru at farten må kunne haldast i eit høveleg tempo jamvel om ein ikkje går til nye steg som kanskje vil vera førebuingar til eit nordisk parlament. Tida er ikkje mogen til noko slikt.

Til slutt vil eg gjerne koma litt inn på sosiale spørsmål, mellom anna det som skal opp om nokre få dagar og som eg ser som ei viktig sak, det som har vorte kalla for harmonisering av sosiallovgevinga i dei nordiske land. Det er mange som trur at dette er ei lett sak. Etter mitt skjøn støyter ein her på i alle fall to hovudvanskar som ein ikkje kan greia å løysa i den aller første tida. For det eine må ein vera klår over at dei sosiale institusjonar, mellom anna trygdesystema, har vorte bygde opp på ulikt sett i landa, og ein har hatt ei ulik prioritering. Det er ikkje lett å rykkja dette opp dersom ein skal få alt einslaga med ein gong.

For det andre veit me at det som kanskje er den største vansken i dag, er nett det økonomiske grunnlaget som er så ulikt i dei nordiske landa. Og det er klårt at det er umogleg å følgja det land som er kome lengst, for det vil øydeleggja økonomien i dei andre landa. Men eg trur at akkurat på dette område — ved sidan av det kulturelle — har Nordisk Råd ei stor oppgåve i framtida, og føresetnaden for ei harmonisering både på dette område og på det kulturelle område, skulle liggja svært godt til rette når ein tek tida til hjelp.

Statsrådet Kling, Sverige: Herr president! Det inträffar inte så ofta, att en justitieminister tar till orda i Nordiska rådets generaldebatt, och när jag nu gör det, är det inte för att diskutera något speciellt juridiskt problem utan för att från regeringssidan något belysa ett spørsmål, som tidigare i dag berörts av herr Birger Andersson, nämligen frågan om Nordiska rådets arbetsformer.

Vid förra årets session framlade rådets presidium ett förslag till en ganska radikal omläggning av rådets arbetsformer. Förslaget gick i korthet ut på att man dels skulle utsprida Nordiska rådets förberedande arbete över hela året, dels koncentrera frågornas behandling vid sessionerna. Kortare sessioner och mindre mängder tryckta papper skulle bli vinsten av denna ändring.

Såsom samordnande inom den svenska regeringen av nordiska frågor hälsade jag vid rådets förra session med tillfredsställelse, att en bättre arbetsordning skulle komma till stånd. Men jag tillät mig i samma anledning uttala vissa farhågor för de följdverkningar som förslaget kunde komma att ha. Till förslagetets obestridliga förtjänster hörde — såsom vi då trodde — att det inte skulle behöva på saklistan vid Nordiska rådets sessioner upptagas en mängd ärenden, som antingen inte var färdiga för realbehandling eller som absolut



inte kunde vid tidpunkten i fråga bli föremål för någon allvarlig diskussion.

När nu ett år gått sedan beslutet om en försöksverksamhet fattades, finns det anledning fråga sig, om förändringen inneburit en sådan förbättring, som vi räknade med. Till min besvikelse måste jag i huvudsak svara nej på denna fråga. Saklistan för årets session är synnerligen omfattande, och någon större utrensning av ännu icke mogna ärenden kan jag för min del icke skönja. Översvämningen med tryckta papper har snarare tilltagit än avtagit. Förseeningen av trycket är värre än någonsin. Koncentrationen av ärendenas behandling vid sessionerna har inte föränlett mer än en dags minskning av sammanträdestiden.

Förslagets förtjänster har således inte i alltför hög grad kommit till synes under det första årets försöksverksamhet. Hur förhåller det sig då med de farhågor, som jag i fjol uttalade, när det gäller avigsidorna med denna omläggning av Nordiska rådets arbetsformer? Jag framhöll då, att Nordiska rådets verksamhet förutsatte en intim samverkan mellan de valda parlamentsrepresentanterna och regeringarnas representanter. Denna samverkan hade dittills etablerats under utskottens arbete vid rådets sessioner. I utskotten hade det förekommit otvungna meningsutbyten mellan de valda representanterna och regeringsrepresentanterna. Missförstånd hade kunnat klaras upp och meningsskiljaktigheter utjämnas. Resultatet hade oftast blivit en lösning, som låg inom möjligheternas gräns. Det kunde befaras att detta tillfälle till fria och otvungna meningsutbyten mellan de parlamentsvalda och regeringarnas representanter skulle till stor del gå förlorat med den nya formen för frågornas förberedande. Likaledes måste det anses angeläget, att ministrarna kunde följa de mera permanenta utskottens arbete på samma sätt som utskottsarbetet under sessionerna.

Saken hade också varit föremål för en ingående diskussion vid det möte

mellan statsministrarna och Nordiska rådets presidium som år 1963 ägde rum på Marienborg i Köbenhavn. Statsministrarna fann sig därvid böra tillstyrka förslaget men endast såsom ett försök, och det betonades betydelsen av att den nya ordningen icke skulle medföra någon försvagning av förbindelsen mellan regeringsrepresentanterna och rådets utskott. Även när det gäller dessa befarade avigsidor har vi nu tillgodgjort oss ett års erfarenheter och vad säger oss dessa erfarenheter? Har farhågorna besannats?

Svaret måste också på denna punkt innehålla ett uttryck för min besvikelse. Farhågorna har inte bara besannats. Resultatet har blivit sämre än vi kunde tänka oss. När Nordiska rådet fattade sitt beslut om de nya arbetsformerna förutsattes det, att regeringsrepresentanterna skulle kallas till de sammanträden, som utskotten håller mellan sessionerna och därvid inte bara till överläggningssammanträdena utan också — vilket är ännu viktigare — till de sammanträden, då utskotten justerar sina utlåtanden. Vidare skulle vi få utskottens förslag till betänkanden oss tillsända.

Hur har det i verkligheten gått till? Själv har jag inte under tiden efter förra sessionen kallats till eller eljest beretts tillfälle att deltaga i ett enda justeringssammanträde. Inte heller har jag i förväg erhållit några förslag till utskottsbetänkanden, utan endast betänkanden, som varit dagtecknade åtskilliga dagar tidigare än jag erhållit dem. Inför årets session har presenterats åtskilliga slutjusterade betänkanden. Ingen enda av mina kolleger, som jag tillfrågat i saken, har heller fått deltaga i justeringssammanträdena inom utskotten.

Det sätt, varpå utskottsarbetet har bedrivits under det gångna året, är verkligen nedslående. De tilltänkta förtjänsterna hos de nya arbetsformerna har inte kunnat uppnås i praktiken. Å andra sidan har vi i högsta grad fått uppleva, vad den nya ordningen icke skulle

medföra, nämligen en försvagning av förbindelsen mellan regeringsrepresentanterna och rådets utskott.

Om försöksverksamheten i fortsättningen kommer att bedrivas på samma sätt som hittills måste följderna bli, att regeringsrepresentanternas intresse för Nordiska rådet och dess arbete minskar. Detta mitt påstående gäller inte bara utskottsarbetet, utan också rådets sessioner. Regeringsrepresentanterna kan inte finna det särskilt tillfredsställande, att de skall resa runt till en mängd utskottssammanträden, utspridda över hela rådet, och därvid bara få närvara vid överläggningarna och svara på frågor men inte få vara med, när besluten skall formuleras och fattas. Och de kommer da inte heller att ha något större intresse av att samlas till en veckas råds-session, där alla saker i praktiken är avgjorda på förhand.

Jag är den förste att beklaga, om utvecklingen skulle gå i denna riktning. Ingen kan väl tvivla på min uppriktiga önskan att effektivisera och utbygga det värdefulla arbetet, som har ägt rum inom Nordiska rådet, när det gäller den nordiska samhörigheten och förverkligandet av den tanke som ligger till grund för Helsingfors-överenskommelsen. Men jag vill — utan att uttala någon egen mening om avsikten med reformen, sådan den tillämpats i praktiken — allvarligt understryka risken för att Nordiska rådet, om försöksverksamheten fortsätter på samma sätt som hittills, kommer att förlora en del av det inflytande, som rådet hittills otvivelaktigt haft.

**Aksel Larsen, Danmark:** Det forekommer mig, at den opfattelse, der er kommet til orde gennem hr. Birger Anderssons og justitsminister Klings udtalelser her, må anses for at være noget forhastet og aldeles for skarp.

Vi har ikke et fuldt års erfaringer med den nye arbejdsordning; jeg tror ikke, man har ret til efter de foreløbige erfaringer at udtale sådanne absolutte fordømmelser eller næsten komme med

en undsigelse af arbejdet i Nordisk Råd fra regeringsrepræsentanters side.

En af de største svagheder ved arbejdet hidtil i Nordisk Råd var, at udvalgene havde alt for ringe mulighed for at beskæftige sig med spørgsmålene, sætte sig ind i sagerne og komme med virkelig gennemarbejdede rekommandationer til rådet.

Nu har udvalgene større muligheder for det. Det betyder ikke, at der ikke skal være samarbejde og rådslagning med regeringsrepræsentanter, men det er givet, at skal Nordisk Råd som sådan have betydning, må Nordisk Råds parlamentariske repræsentanter have langt større mulighed end tidligere for virkelig at deltage i arbejdet og sætte sig ind i det, og jeg skulle tro, at det bliver muligt i fremtiden at finde en tillempling af arbejdsordningen, så at den risiko, man befrygter og som er udtalt bl. a. af justitsminister Kling, ikke vil være til stede.

**Statsrådet Kling, Sverige:** Herr president! Jag har inte vänt mig mot det förhållandet, att utskotten och deras ledamöter får tillfälle att sakligt sätta sig in i de olika frågorna; det är tvärtom bara bra att så sker. Men jag har velat framföra en bestämd varning för att de nya arbetsformerna tillämpas på det sätt, som har varit fallet under det gångna året. Därigenom har just inträffat, vad statsministrarna uttalat sig mot, nämligen en väsentlig försvagning av förbindelsen mellan utskotten och regeringsrepresentanterna.

**Bratteli, Norge:** Den europeiske situasjon og krisen i EFTA har vært kanskje det viktigste gjennomgangstema i denne generaldebatten, og det er vel på mange måter naturlig at dette har blitt ganske inngående diskutert. Etter å ha sittet og lyttet til denne debatten både i går og i dag, vil jeg likevel ikke holde tilbake den refleksjon at det selvsagt også på en måte har visse ulemper i et organ som Nordisk Råd å undergi et utenforstående land en inngående behandling

og dröftelse, uten at det land det gjelder, selv kan være til stede og gjøre sine synsmåter gjeldende. Og det understreker i alle fall at selve de reelle problemer det her dreier seg om, ikke bare kan behandles i dette råd, men selvsagt også må behandles i de organer hvor det land som diskuteres, er til stede og kan forsvare sine interesser og hevde sine synsmåter.

Men når det nå diskuteres her — og jeg gjentar at jeg synes det er naturlig — så vil det jo i alminnelighet være så at det har en liten hensikt bare enten a rose eller å kritisere slik i all alminnelighet. Et representativt møte som Nordisk Råd kan selvfølgelig ikke hensette seg i den situasjon som en kjenner fra historien om de brave borgere som satt i vertshuset og löste all verdens problemer. En må ha et siktepunkt når det er oppstått en situasjon som den en kjenner fra EFTA, og det siktepunkt en etter en vurdering velger, vil selvfølgelig i høy grad måtte virke inn både på uttalelser og på handlinger når det gjelder vedkommende sak. Om en vurderte stillingen slik at den krise som er oppstått i EFTA, hadde fört til at vi betraktet organisasjonen som likegyldig eller av mindre betydning, så er det klart at det ville komme til å virke inn på den måte en behandlet denne sak på. På den annen side, hvis det er så at en mener at det grunnleggende siktepunkt alle forhold tatt i betraktning skal være å söke å styrke EFTA, da måtte også det komme til å virke inn på ord og handlinger under behandlingen av denne saken. Jeg er i og for seg enig med hr. Möller i at under diskusjonen om EFTA — og det står vel også i selve EFTA-traktaten, så vidt jeg husker — var oppfatningen den at de land som sluttet seg til EFTA, så på denne organisasjon som en bro til Europa. Det er selvsagt ikke skjedd noen endring i det. Og det er heller ingen som når det gjelder en organisasjon som EFTA, har sett på den som en ordning for evigheten av forholdene i Europa eller i en del av Europa. Riktignok er det så at prøver

en her å se tingene i perspektiv av en lengre framtid, så blir de enda mer uklare enn de er i dag. Men ingen har vel i og for seg sett på EFTA som noen evig institusjon.

Fremdeles er jo imidlertid situasjonen den at de fleste som har deltatt i denne debatt, har gitt uttrykk for at vårt grunnleggende siktepunkt må være å styrke EFTA. Det er en vurdering jeg for min del er enig i. Det er riktig også at det ser ut til at det europeiske fellesmarked, som selvsagt er en realitet i flere henseender, nå er på vei igjen inn i en raskere utvikling enn det som preget det et par års tid. Nå er jeg for min del ikke så sikker på om jeg vil istemme med hr. Möller når han sier at EEC er et uttrykk i dag for »den europeiske idé». Jeg tror noe av krisen i Europa består blant annet deri at EEC i dag, for så vidt i motsetning til da organisasjonen ble startet, er mer en materialisering av ideen om et samarbeid mellom de land som nå en gang er kommet med der. Det er også for meg noe av bakgrunnen for at vi i den gitte situasjon etter min oppfatning bör legge stor vekt på å kunne styrke EFTA.

Selvsagt kan en ikke innstille seg på 15 pst. avgiften som noe permanent, slik det ble sagt her. Og jeg er der i prinsippet enig i det som har vært uttrykt fra flere, at selve det at denne 15 pst. avgiften eksisterer, innebærer selvsagt at en vesentlig side av hele EFTA-ordningen mer eller mindre er suspendert. En virkelig styrking av EFTA sett på lengre sikt forutsetter at en slik ordning blir brakt til opphör. Men når det er sagt, vil jeg understreke som min vurdering at så vanskelig som forholdene ligger an, tror ikke jeg vi tjener noe verken nordisk eller nasjonalt formål ved i ord eller handlinger å foreta oss ting som gjør situasjonen enda vanskeligere enn den allerede er. Og de vanskeligheter vi her står overfor, lar seg etter mitt skjönn dessverre ikke löse ensidig ved tiltak eller vedtak fra en gruppe av EFTA-landene, i dette tilfelle av disse land som er med i Nordisk Råd.

Når det gjelder selve hendingsforløpet og den alminnelige vurdering av de engelske tiltakene, er det gjentatt så mange ganger i løpet av denne debatt at jeg for min del ikke vil repetere dem. Men også jeg vil gjerne understreke at det som etter min oppfatning vil være det verste stöt EFTA kunne få selv om det skjedde i fullt samsvar med alle traktater og regler, det var om Storbritannia gjennomløp en utvikling som førte mer eller mindre til et økonomisk sammenbrudd i dette viktige land innenfor EFTA-organisasjonen. Dette er ikke noe forsvar for fremgangsmåten med 15 pst. avgiften. Det er heller ikke fra min side i dette øyeblikk en vurdering av hvorvidt det var det mest hensiktsmessige tiltak sammenliknet med andre tiltak som objektivt sett kunne komme på tale. Det er også mulig — jeg sier dette etter å ha lyttet til hr. Møllers innlegg her i dag — at vurderingen av Storbritannia, av dets økonomi og av Storbritannia som marked, det fortøner seg noe annerledes, i en noe annen nyanse fra København enn fra Oslo. Men jeg er i hvert fall ikke i tvil om at sett fra et norsk synspunkt kunne en lang rekke tenkelige tiltak vært ganske annerledes ugunstige for oss enn dette også selvfølgelig i og for seg ugunstige tiltak som 15 pst. avgiften var. Det jeg imidlertid legger vesentlig vekt på, det er at når en nå en gang er kommet i denne situasjon og hvis en i hovedspørsmålet vurderer det slik at en må sikte etter å komme gjennom denne krisen, sikte etter å få reetablert tillitsforholdet innenfor EFTA, da må også det være siktepunktet for det en foretar seg i den vanskelige situasjon en nettopp nå står oppe i.

Får jeg så bare föye til et par betraktninger om andre ting som har vært oppe her, dels litt større og dels litt mindre ting. Jeg vil bare si i forbifarten at den framstilling vi fikk av de internasjonale landbruksproblemer, peker på problemer som selvfølgelig er reelle nok. De ble i dag behandlet fra dansk side på et så prinsipielt grunnlag at når jeg

så å si fölte dem i relasjon til aktuelle norske landbruksproblemer, så gikk det i prinsipiell behandling nesten over grensen av det abstrakte. Det er helt klart at de nordiske landbruksproblemer er höyst reelle, og de står i en annen stilling enn de industrielle problemene gjør. Eller for å si det på en annen måte; det er ikke noen av de nordiske land som på industriens felt har å gjøre med problemer av samme art som da først og fremst Norge og Finland, men også Sverige skulle jeg tro, i atskillig grad har når det gjelder landbruket.

Det verken kan eller må være til hinder for at en også kan ta de problemer opp til åpen dröfting. Men jeg har lyst til å si i relasjon til den skremmende tidsfristen på 18 måneder for å få et forslag frem til behandling — og det er ment i all vennskapelighet — at hvis det dreier seg om forslag som virkelig går inn på mer fundamentale endringer ved vårt tradisjonsbundne nordiske jordbruk, så er i og for seg 18 måneder ikke en så forferdelig lang tid. Det bör ikke irritere vår tålmodighet altfor meget om det krever en periode av den lengde å overveie slike spørsmål som reiser seg.

Jeg må etter dette, hvorav det kanskje har fremgått at jeg på et par punkter ikke deler herr Møllers synspunkter, få lov til i et lite spørsmål å si at jeg er hjertens enig på ett punkt — det er svært lite — nemlig at jeg tror man for alvor bör overveie om det er hensiktsmessig med den glans man har prøvd å skape omkring den nordiske litteraturpris, å dele den opp; og det ganske uansett hva der står i statuttene på det område. Det siste kjenner jeg ikke til.

Får jeg avslutte med å si én ting: Jeg har vært borte fra Nordisk Råd en tid, og jeg grublet litt over institusjonen da jeg skulle tre inn her igjen. Nå skal jeg si noe som höres veldig höytidelig ut.

Vi arbeider i dette råd med en masse detaljer, og det gjør at en av og til kanskje glemmer, eller ikke til hverdags bærer i sitt sinn at de nordiske land

dog har oppnådd seg imellom det som er det viktigste formål i all utenrikspolitikk, nemlig å leve i fred og vennskapelighet med hverandre. Internasjonale relasjoner, det er jo til syvende og sist ikke bare spørsmål om hvorledes handelsregnskapene balanserer. Når vi ser hvordan det tar seg ut i mange områder i verden, i mange regioner som verken i landområde eller folketall er større enn de nordiske, bør vi ikke tape av syne at det er dog denne fred og fordragelighet som er det vesentlige. Og jeg tror faktisk at Nordisk Råd her ved det samkvem det har skapt mellom ledende politikere som ellers har sin hverdag i disse lands nasjonalforsamlinger, har vært et bidrag til å utdype denne internordiske forståelse og derfor bør en også vise noen tålmodighet om en av og til synes at arbeidet med de konkrete enkeltsaker støter på vanskeligheter, eller at det av og til også kan synes vanskelig å finne konkrete enkeltsaker av den betydning at de så å si kan begrunne at så mange opptatte mennesker møter, som de der møter i Nordisk Råd.

**Normann, Danmark:** Jeg har lyst til ligesom hr. Bratteli og også uden for mit emne at slutte mig til dem, der har kritiseret, at litteraturprisen er blevet delt. Jeg vil også gerne understrege, at det er noget, der ikke bør blive en vane.

Dernæst vil jeg sige, at vi har haft grund til at glæde os, hver gang i årenes løb Nordisk Råd efter kortere eller længere pauser har formået at tage et eller andet betydeligt skridt fremad. Jeg finder det opmuntrende, at der nu synes at være et godt håb om, at det såre betydningsfulde spørgsmål om finansieringen af det nordiske kultursamarbejde kan finde en løsning. Jeg tager ordet her for at søge at støtte den tanke, som kulturudvalget for nylig efter en dybtgående drøftelse er gået ind for, at kulturfonden gøres til en egentlig og selvstændig fond. Hvis ikke fonden bestyres under Nordisk Råds direkte indflydelse gennem et organ udpeget og fortsat valgt

af Nordisk Råd, ængstes jeg for, at den store opgave snart vil ophøre med i befolkningernes bevidsthed at stå som et af Nordisk Råds fornemme resultater, og den vil komme til at savne hele den baggrund, at den bæres og fortsat præges af, at dens ophav og dens ledelse er folkevalgt. Jeg tror, at en sådan løsning vil være af værdi både for fonden og for rådet, hvis den gennemføres nogenlunde efter de retningslinjer, kulturudvalget har foreslået, og jeg tror i øvrigt, at Nordisk Råd da vil have alle gode muligheder for at blive en fortræffelig og levende og kritisk indstillet pressionsgruppe bag ved det organ, der dér dannes.

Jeg vil gerne tilføje, at skulle det nu vise sig, at der ikke kan samles fornøden enighed om en sådan ordning, vil det også være en acceptabel udvej at oprette et fælles nordisk dispositionsbeløb til kulturelle fælles formål. Et forslag herom blev jo fremsat af undervisningsministrene under den fælles drøftelse med kulturudvalget den 8. januar i Oslo. Har vi endnu ikke mod til at rekommandere oprettelsen af et kulturfond, vil et sådant fælles dispositionsbeløb være et betydningsfuldt første skridt henimod en snarlig gennemførelse af samarbejdet om kulturelle projekter, om hvilke der er bred nordisk enighed. Der foreligger jo allerede flere gode forslag om forskning og om uddannelse. Jeg hæfter mig blandt de nye forslag særlig ved forslaget om et nordisk samarbejde om forskningen af international politik, i den udstrækning denne har relation til internationale konflikter eller konfliktstof. Forståelsen af en sådan forsknings værdi tror jeg er øget stærkt, efter at rekommandationen til Nordisk Råd nu er blevet udredet af et ekspertudvalg, hvis indstilling blev positivt modtaget på undervisningsministermødet i januar.

Fhv. minister Helveg Petersen ville gerne selv have haft lejlighed til at anbefale sit forslag her over for Nordisk Råds plenum, men blev i sidste øjeblik forhindret i at være til stede.

Nu er indstillingen sendt til rådet af Danmarks regering, repræsenterende det koordinerende land. Jeg håber, at Nordisk Råd vil støtte de 2 forslag, der jo begge er udsprunget af rådets arbejde, det ene understregende rådets ønske om en demokratisering af kulturspredningen i Norden, og det andet understregende den nordiske tradition, der er for, at vi bidrager til at styrke freden, og det sker her på en måde, som hæver sig op over den forskelligartethed, der for tiden er i de nordiske landes internationale engageringer.

Ohlin, Sverige: Herr president! Jag hade inte tänkt deltaga i dagens debatt om EFTA, eftersom det blir tillfälle att återkomma till detta spörsmål när ekonomiska utskottet har behandlat bl. a. den av mig väckta motionen, men efter att ha lyssnat till herr Poul Møller, vilkens anförande innebar ett bestämt förord för en viss långsiktande handläggning av de handelspolitiska, för att inte säga politiska problemen i Europa, så känner jag mig manad att redan nu komma med en kommentar.

Jag utgår då ifrån att vi är överens om att det är önskvärt med en stor-marknad i Europa och att vi helst ser att den inte kringgärdas av höga tullar, utan att den arbetar på ett sätt som befrämjar en relativt fri handel mellan Europa och andra delar av världen och alltså innebär ett positivt fullföljande av de förhandlingar som påbörjats i Genève under beteckningen Kennedyronden.

Innan jag med anledning av herr Poul Møllers anförande framför mina egna synpunkter vill jag emellertid göra en liten observation i anslutning till vad herr Bratteli sagt. Även om inte briter och schweizare, portugiser och österrikare är närvarande vid detta rådsmöte finns det all anledning för rådet att diskutera EFTA:s kris ur de nordiska staternas synvinkel. Det är inte fråga om att dra upp något pro-

gram för den engelska politiken, utan det gäller EFTA:s problem, betraktade ur nordiska aspekter. Jag tror att det med rätta skulle framkalla mycken förvåning, om Nordiska rådet var samlat till session denna vecka utan att behandla denna del av EFTA-problematiken, vilket förvisso icke är detsamma som alla sidor av denna problematik. Men det är en sida som vi för vår del icke kan gå förbi.

Herr Poul Møller talade om EFTA-problematiken på litet längre sikt och han hade tydligen sin ställning klar. Han sade ungefär så här: EFTA kan inte bli något annat än en »nödvärnsföranstaltning»; att upprätthålla EFTA kan aldrig utgöra ett mål i sig själv. EFTA skapades för att föra oss in i Europa, inte för att hålla oss utanför Europa. Regeringarna bör därför passa på varje möjlighet att ta ett initiativ för att kunna förnya de europeiska förhandlingarna.

Det är tydligt att herr Poul Møller — i ett liksom alltid elegant, innehållsrikt och konsekvent anförande — med dessa uttalanden syftade till att vi bör så snart som möjligt försöka skapa en situation, då de nordiska staterna och EFTA-staterna i övrigt träder in i EEC, och att EFTA i detta sammanhang bör försvinna. Han är alltså villig att mycket hårt binda Nordens handlingslinjer på ett sätt som skulle innebära ett återvändande till den problematik som förlorade sin aktualitet genom De Gaulles nej till Storbritannien.

Jag skulle kunna säga mycket om detta resonemang att vi i denna ovisshetens värld skulle ta ställning till förmån för en så hård bindning av den nordiska politiken. Men tiden räcker endast till en reflexion. Att i dagens läge framföra funderingar om EFTA:s så att säga snara hädanfärd, kan knappast betraktas såsom en åtgärd för att stärka EFTA på det psykologiska planet.

Enligt herr Poul Møllers uppfattning skulle tydligen Romtraktaten, på vilken EEC vilar, vara den självklara

grunden för vår inställning till det europeiska samarbetet. Får jag, herr president, säga att det finns andra tänkbara vägar för den ekonomiska och handelspolitiska utvecklingen i Europa under det närmaste årtiondet och för Nordens inställning till det europeiska samarbetet. För min del vill jag inte i dag bestämt förorda någon viss väg, men jag anser att vi inte nu bör binda oss för den väg som herr Poul Møller så kraftigt rekommenderar.

Får jag bara antyda en annan väg: att EFTA verkligen stärks, tullarna försvinner och importavgifterna successivt avvecklas, att EFTA utbygger en del annat ekonomiskt samarbete — kanske delvis efter nordiskt mönster. Vidare är det tänkbart att Nordamerika och EFTA finner en gemensam grund under Kennedyförhandlingarna — medan EEC där är vida mindre handlingsvillig ur amerikansk synvinkel när det gäller att successivt reducera tullarna. Då kanske EFTA och Nordamerika finner möjligheter att samarbeta, till att börja med när det gäller Kennedyronden, men också i ett bilateralt samarbete där man tar ömsesidiga hänsyn till handelspolitiska intressen utan att detta, i varje fall till en början, betyder att man går utanför mest-gynnad-nations-klausulens ram.

Om EFTA stärks på detta sätt och handelspolitiskt kommer i närmare kontakt med Nordamerika — i Nordamerika inräknar jag självfallet Kanada — och kanske också med andra stater, exempelvis Australien, och det visar sig att EFTA har en flexibel organisation, som kan anpassa sig efter de skiftande förhållandena, är det möjligt att EFTA kommer att framstå som ett utomordentligt effektivt och nyttigt instrument för friare handel och närmare ekonomiska kontakter i världen. Då skapas kanske en sådan atmosfär att sympatierna inom Gemenskapen EEC för en uppgörelse med EFTA växer, så att *det* blir möjligt som vi vet att EEC i dag absolut förkastar, näm-

ligen att EFTA och EEC börjar förhandla på lika fot. Då kanske EFTA och EEC båda kan gå in i den europeiska stormarknad som vi väl alla önskar.

Ur nordisk synvinkel är det av stor betydelse att det, om ingenting oförutsett inträffar, ordnas så att hela Norden kan komma in, självklart om de nordiska staterna så vill. Om vi däremot skulle binda oss för att vandra Romtraktatens väg, som Poul Møller rekommenderade, är det risk för att det blir svårigheter för Sverige och för Finland — hur Island ser på saken vägar jag inte uttala mig om. EEC och Romtraktaten är ju av många inflytelserika politiker tänkta som ett första steg till en politisk federation, där ett starkt politiskt dirigerande inflytande skulle komma att utövas av ett par stormakter på kontinenten.

Om man ser saken rent ekonomiskt, är det väl någon fördel att ha ett mera flexibelt och mindre byråkratiskt system för en europeisk stormarknad än det som EEC innebär. Om vi talar för mycket om att situationen nog snart skall mogna, så att vi alla kan förhandla om att träda in i EEC, då stärker vi positionen för de ovilliga i EEC som inte vill gå oss till mötes utan bara vill att vi skall komma med hatten i handen och fråga, när vi kan börja förhandla om att få komma in. Om vi däremot anvisar en annan väg, som stärker EFTA:s position, så tror jag att vi även på det sättet ökar möjligheterna till att en kompromissvilja växer fram, och t. o. m. blir mycket intensiv inom en del EEC-stater.

Jag är helt enig med Poul Møller när han säger att vi uppe i Norden inte får bli randstater — vi förstår vad han lägger in i det ordet — men jag vill tillägga att det är ett gemensamt intresse för oss alla att inte splittra Norden. Den risk som kan uppstå om vi går EEC-vägen är uppenbar, och den fick vi belyst för ett par år sedan. Detta talar ju för att vi i varje fall allvarligt överväger att välja en väg som le-

der till så goda chanser som möjligt för *alla* nordiska stater.

Jag är alltså helt enig med Poul Møller om att vi inte vill tänka oss någonting som innebär en permanent uppdelning av Västeuropa i två stormarknader. Men även om man är enig om det, så finns ju de alternativa vägar som jag har antytt, och flera varianter kan tänkas. Jag vill tillägga att det även ur världsekonomisk synpunkt med avseende på Kennedypolitiken förefaller som om denna väg, att stärka EFTA och sedan försöka verka för förhandlingar på lika fot mellan EFTA och EEC, skulle ha ett företräde framför den andra linjen, som är att vi skall återgå till den problematik Västeuropa hade för två-tre år sedan.

Vill man vandra den väg som det innebär att stärka EFTA för att möjliggöra den antydda utvecklingen, då blir det inte mindre angeläget att de brittiska importavgifterna avvecklas snarast möjligt. Då kan det med rätta sägas, såsom flera talare har gjort, att man kanske inte främjar det syftet genom att använda mycket hårda ord — vi har inget intresse av att Storbritannien utbyter importavgifter mot kvantitativa restriktioner, vilka sedan kanske skulle bli mera långlivade. Jag har fattat det så att ingen här vill acceptera att de brittiska importavgifterna skulle bli permanenta — samtliga talare både på regeringssidan och på den rent parlamentariska sidan har varit överens om att det gäller att få till stånd en början till en väsentlig avveckling av importavgifterna i en nära framtid. Äv vi överens om det, behöver kanske inte olikheten i uttrycksätt åstadkomma någon olikhet i ståndpunkterna längre fram. Jag har för min del ingenting att invända mot att det sägs ifrån av Nordiska rådet, eventuellt vid behandlingen av EFTA-frågorna i utskottet, att vi anser det naturligt med ett väsentligt steg till avveckling av de brittiska importavgifterna i en nära framtid. Däremot tror jag att det är klokt att inte upprepa en reaktion som

väl var naturlig när det första meddelandet kom men som, upprepad i dag, inte förefaller mig tjäna något förnuftigt syfte. Bland annat just för att övervinna förtroendekrisen i EFTA och även stärka EFTA ter det sig ganska självklart att önska ett lugnt men bestämt hävdande av denna ståndpunkt i fråga om de brittiska importavgifterna, att en väsentlig avveckling skall börja i en nära framtid.

Herr president! Vad jag här velat antyda är alltså bara att det finns skäl som talar för ett fritt och obundet grepp på de europeiska handelspolitiska samarbetsproblemen. Detta grepp bör innefatta ett erkännande av att tiden *kanske* definitivt har gått förbi Romtraktatens väg såsom en för alla de västeuropeiska staterna gemensam väg; att EFTA *kan* bli ett medel att föra Norden närmare Europa, en bro till närmare kontakt med Europa; att det inte därför är givet att EFTA skall betraktas bara som någonting tillfälligt innan man finner att steget in i EEC kan bli aktuellt; att vi bör räkna med möjligheten att EEC kan fortsätta som nu till och med under rätt många år framåt men att EEC och EFTA eventuellt kan om ett antal år inträda i en större europeisk marknad som sedan kanske längre fram kan utvecklas till en ekonomisk union. De europeiska rent politiska problemen kan då liksom försvarsfrågorna handläggas av andra organisationer. Det bör inte vara någonting självklart att den, som inte vill vara med i politiska och försvarspolitiska organisationer, skall ha stora svårigheter att komma med i de ekonomiska samarbetsorganisationerna eller där eventuellt få en särställning, om man inte håller sig utanför.

Önskar vi ett sammanhållet, alltmera samverkande Norden, då tycker jag att vi har starka skäl att inte på förhand avvisa en väg som just ur den synvinkeln sett medför mindre risker och större fördelar än den andra väg som var den enda aktuella för två-tre år sedan, och som återigen *kan* bli aktuell,



det vill jag erkänna, men som vi enligt min uppfattning i dag inte är mogna att åter binda oss för.

**Møller, Danmark:** Hr. præsident! Jeg lyttede med den største glæde til hr. Bertil Ohlins tale, som vi jo alle sammen altid gør det, og jeg har blot bedt om ordet for at udrydde en misforståelse. Jeg brugte i mit første indlæg overhovedet ikke ordet »Romtraktaten«, og jeg forestiller mig naturligvis ikke, at vi alle pludselig kan melde os ind under Romtraktaten. Derimod talte jeg om, at EFTA måtte løse opgaven, og hvis denne organisation ikke kunne, så måtte de nordiske regeringer overveje et initiativ for at få de europæiske forhandlinger i gang igen med henblik på at opnå en bred europæisk løsning. Om det så bliver på det ene eller på det andet grundlag, tør jeg slet ikke udtale mig om på nuværende tidspunkt — så lidt som hr. Bertil Ohlin formentlig kan det.

Det var blot for at fjerne denne misforståelse, jeg tog ordet i denne replik.

**Ohlin, Sverige:** Herr president! Jag är mycket glad över Poul Møllers meddelande. Romtraktaten är ju grunden för EEC, och jag uppfattade Poul Møllers första anförande som om han ville liksom på längre sikt säga, att nu har EFTA gjort sin tjänst, nu kan EFTA gå; vi skall träda in i en europeisk gemenskap. Jag fattade detta så att han ville att vi skulle försöka att så snart som möjligt få tillfälle att förhandla med EEC om ett inträde i denna organisation. Men nu har Poul Møller givit det mycket viktiga kompletterande meddelandet, att han tänker sig möjligheten att EEC kan undergå en väsentlig förändring, att Romtraktaten alltså kan på väsentliga punkter komma att ändras och att någon ny organisation kan bli lösningen på de europeiska problemen.

Med hänsyn därtill vill jag be om ursäkt för att jag första gången missför-

stod Poul Møller. Han har nu, tycker jag, angivit en tredje linje — inte den vanliga och inte heller min — och från min utgångspunkt att vi inte i förväg skall binda oss för någon viss linje utan vara villiga att diskutera alla uppslag, ser jag det som en stor fördel att också Poul Møllers linje har blivit antydd här. Vi får säkert tillfälle att återkomma till och diskutera även den linjen.

Jag tackar alltså Poul Møller för att han, som vanligt, har gjort ett mycket intressant inlägg.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bestöt rådet lägga rapporten till handlingarna.*

## 2

**D 1965/26/1954/j:** meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Dagmar Ranmark, Sverige** (utskottets talesman): Herr president! Vid Nordiska rådets andra session antogs en rekommendation, vari hemställdes till de nordiska ländernas regeringar att, när det gällde utlänningars rätt att driva näring, vara styrelsemedlemmar i aktiebolag och andra liknande sammanslutningar en sådan praxis skulle följas beträffande de nordiska medborgarna, att bestämmelsen om en längre tids vistelse i landet skulle mildras. Av de från regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige ingångna svaren framgår, att en sådan liberalisering nu skett.

Utskottet föreslår därför, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och för sin del anse spörsmålet slutbehandlat.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

## 3

**D 1965/18/1956/s: meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Magnhild Hagelia, Norge** (utskottets talesman): Komitéen reknar seg ferdig med denne saka, men komitéen meiner ikkje med det at alt samarbeidet om saka skal leggjast bort. Det er framleis tenleg med eit samarbeid mellom dei nordiske land om desse problem, men komitéen meiner at samarbeidet nar det gjeld dei delvis arbeidsføre best kan skje på helsemyndighetenes plan. Også sosialministrane møttest iblant, og dei bør heller ikkje gløyma bort dei problem dei delvis arbeidsføre kan ha. Komitéen meiner at kvart land sjölv må löyse problema for sine egne delvis arbeidsføre ved opplæring, ved omskoling, trening, verna sysselsetting og på andre matar som kan vere tenlege. Oppgåvene er store og kvart land bør finne den löysing det meiner er best. Hovudsaka er ikkje å få ei lik löysing i alle fem landa, men å finne ei löysing som er mest tenleg i kvart einskilt land. Det er klart at landa her kan lære av hvarandres erfaringar, og dei erfaringar som det eine landet gjer, bør kome dei andre landa til gode, men som sagt, komitéen meiner at desse erfaringane best kan bringast frå det eine landet til det andre på helsemyndighetenes plan.

**Socialminister Tenhiälä, Finland:** Herr president. Emedan Finland är ko-ordinerande land för denna rekommendation tillåter jag mig att med några ord beröra den.

Då inemot tio år redan gått sedan rekommendationen godkändes, uppstår självfallet frågan därom, vilka resultat som uppnåtts vid förverkligandet av re-

kommendationen under denna tid. Såsom socialpolitiska utskottet konstaterat, har endast begränsade resultat kunnat uppnås i anledning av rekommendationen, vilket enligt utskottets mening torde bero på att arbetet med rehabilitering av partiellt arbetsföra i första hand måste bedrivas nationellt. Så torde också vara fallet, men jag ville gärna tillägga att orsaken till de begränsade resultaten även bestått däri, att i vederbörande länder inte kunnat frigöras tillräckligt arbetskraft för beredandet av de nordiska frågorna. I detta sammanhang är det också skäl att hänvisa till, att de nordiska ländernas statsministrar år 1962 förklarade sig vilja överväga att ge Nordiska socialpolitiska kommittén ökade resurser.

Även begränsade resultat är av betydelse, och rekommendationen torde även annars ha verkat stimulerande på det nordiska samarbetet inom invalidvårdens område. Om man också lägger huvudvikten vid det nationella arbetet, torde åtskilligt återstå att uträtta även i internordiskt hänseende, speciellt i fråga om en intensifiering av rehabiliteringsverksamheten. Som ett exempel på möjligheterna för samarbete kunde man nämna de gemensamma anskaffningarna av proteser och hörselapparater. Kanske kunde man också tänka sig gemensamma rehabiliteringsanstalter, särskilt då det är fråga om patienter, vilkas antal är ringa i varje land.

Även om rådet torde kunna anse frågan vara slutbehandlad, skulle detta icke få innebära en avmattning i det nordiska samarbetet. Då man i Finland som bäst har en statskommitté, som överväger, på vilket sätt arbetet för de partiellt arbetsföras rehabilitering kunde intensifieras, önskar man på finskt håll fullt och fast, att det nordiska samarbetet kunde fortsättas och utvecklas inom de gränser som rekommendationens hittills uppnådda resultat skapat, under beaktande av tillbudsstående nya medicinska och sociala terapi- och vårdåtgärder samt den allra senaste tekniska utvecklingen.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

## 4

D 1965/30/1958/k: meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Ólafur Jóhannesson**, Island (utskottets talesman): Herr president. Jag kan fatta mig mycket kort i denna sak, som jag dock anser av en stor betydelse. Kulturutskottet har konstaterat att de åtgärder som under de gångna åren vidtagits som följd av rekommendation nr. 30/1958 verkar till förmån för livligare växelverkan på litteraturens område mellan de nordiska länderna. Det har lagts fast grundval för en fortsatt utveckling av det litterära samarbetet i Norden. Kulturutskottet anser att i fortsättningen bör tillsynen över dessa frågor lämpligast kunna utövas av Nordiska kulturkommissionens sektion II, men Nordiska rådet vill så få tillfälle att följa med sakens vidare utveckling genom kulturkommissionens berättelser. På sitt sista möte har därför kulturella utskottet beslutat att föreslå att rådet anser spörsmålet för sin del slutbehandlat. Jag tillåter mig i övrigt att hänvisa till utskottets behandling av saken och ber herr president, påyrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

## 5

D 1965/12/1960/j: meddelande om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handling-

arna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Rosenberg**, Finland (utskottets talesman): Herr president. Denna fråga grundar sig på ett medlemsförslag, som behandlades på rådets åttonde session här i Reykjavik för fem år sedan. Rådet antog då en hemställan till regeringarna om att sträva efter att uppnå lättnader för nordiska medborgare att vinna medborgarskap i andra nordiska länder. Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål. Saken har sedermera varit uppe till behandling inom alla nordiska länders regeringar och utredning har pågått. Bl. a. beslöt justitieministermötet i Helsingfors den 18 januari 1961, att utredningsarbetet skulle ombänderhas av en -- två därtill utsedda personer från varje land och Sverige skulle sammankalla dessa personer. I slutet av samma år var dessa utsedda. På justitieministermötet i Reykjavik år 1962 undersöktes frågan om tillträde för de nordiska länderna till FN-konventionen av den 30 augusti 1961 angående begränsning av statslöshet ävensom spörsmålet om att ändra medborgarlagstiftningarna i de nordiska länderna för den händelse konventionen skulle tillträdas. I december 1962 höll de sakkunniga möte i Stockholm, där riktlinjerna för arbetet drogs upp. Vid mötet mellan de sakkunniga år 1963 överenskom man preliminärt om att avge ett gemensamt betänkande i frågan och beräknade, att detta skulle vara färdigt under förra hälften av 1964. Under sessionen i Stockholm i fjol hade frågan avancerat så långt, att rådet antog juridiska utskottets förslag till rekommendation, som gick ut på sådana bestämmelser, att medborgarskap i annat nordiskt land skulle kunna beviljas efter högst tre års hemvist. Vi har framför oss ett nytt meddelande, av vilket framgår att vid mötet den 22 och 23 oktober senaste år i Köpenhamn har de delegerade nått enighet om utformningen av ett gemensamt nordiskt betänkande. Detta betänkande blir slutligen ju-

sterat i början av detta år, och där framlägges förslag till vissa lättnader i de nuvarande möjligheterna för nordiska medborgare att vinna medborgarskap i annat nordiskt land. I betänkandet kommer dessutom att behandlas frågan om ett tillträde från de nordiska ländernas sida till FN-konventionen angående begränsning av statslöshet och redovisas för de ändringar i svensk, dansk och norsk lagstiftning som skulle bli nödvändiga. Efter att ha tagit del av dessa svenska regeringens meddelanden, som kommer upp i förbindelse med rekommendation nr 1/1964, har utskottet enhälligt beslutat föreslå, att rådet skall lägga meddelandena till handlingarna och anse föreliggande rekommendation, nämligen rekommendation nr 12/1960, för slutbehandlad. Jag hemställer, att rådet antager utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

## 6

**D 1965/1/1962/j: meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska gemenskapen**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

## 7

**D 1965/22/1962/t: meddelande om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Hallberg, Finland** (utskottets talesman): Nordiska rådet antog vid sin tionde session i mars 1962 i Helsingfors följande rekommendation beträffande färjeförbindelsen mellan Finland och Sverige:

Nordiska rådet hemställer till regeringarna i Finland och Sverige att undersöka möjligheterna och behovet för att samordna arbetet med upprättande av ändamålsenliga reguljära förbindelser för automobiltrafiken mellan Finland och Sverige, härunder förbindelser över Åland.

Sedermera beslöt regeringarna i Sverige och Finland att i enlighet med rek. nr 8/1961 tillsätta en finsk respektive en svensk arbetsgrupp med uppgift att i samråd utreda frågor rörande färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige via Åland och samtidigt framlägga förslag till huvudsträckningen för en i Europavägsystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan dessa länder.

Arbetet inom gruppen bedrivs för närvarande huvudsakligen efter följande arbetsprogram:

1. Den hittillsvarande trafiken, varvid persontrafiken, personbiltrafiken och lastbiltrafiken behandlas var för sig

2. Inventering av nuvarande trafikordningar m. m. såsom fartyg, färjelägen, väg- och parkeringsförhållanden, ägoförhållanden o. s. v.

3. Beräkning av kostnader för färjetransporter, exklusive kostnader för investeringar i vägar och fasta hamnanläggningar o. s. v.

4. Förslag till lokalisering av den framtida färjeförbindelsen samt sättet och formen för därvid aktuella investeringar från det allmännas sida.

Den finska arbetsgruppen har hållit sju och den svenska fem sammanträden, av vilka två har varit gemensamma, varvid huvudsakligast befintliga färjelägen och vägförbindelser studerats. Arbetsgrupperna räknar med att arbetet skall kunna slutföras före utgången av 1965.

Nyligen har av Sveriges och Finlands järnvägsstyrelser tillsatts en kommitté för att undersöka möjligheterna att öppna en tåg färjeförbindelse mellan dessa två länder och därjämte att utsträcka järnvägsförbindelsen ända till andra europeiska länder. Enligt kom-

mittens uppfattning borde med järnvägsfärjorna åtminstone till en början bedrivas endast godstrafik, som enligt uppgift kunde påbörjas redan under nästa år. De av den ovannämnda kommittén utarbetade förslagen i saken överlämnas inom närmaste framtid till de båda ländernas järnvägsstyrelser.

Då färjeförbindelserna i sin helhet är av mycket stor betydelse för trafiken mellan länderna och den utveckling, som i detta avseende redan nu tydligt kan skönjas också mellan de nordiska länderna och vars vidare utveckling är betydelsefull för varje land i många avseenden, borde dessa synpunkter allvarligt begrundas även inom ramen för Nordiska rådets program i framtiden. Det vore skäl för regeringarna att överväga möjligheterna för att ge arbetsgrupperna i uppdrag att även utreda frågan om eventuella järnvägsfärjor mellan Finland och Sverige fastän arbetsgruppernas arbete därigenom i viss mån skulle draga ut på tiden utöver detta år.

Av det ovsagda framgår att arbetet med frågan om färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige är i gång på basen av den rekommendation rådet antog år 1964. Det synes riktigast, såsom även trafikutskottet föreslagit, att anse rekommendationen av år 1962 slutbehandlad. Därför får jag hemställa, att rådet lägger meddelandet om rekommendation nr 22/1962 till handlingarna och anser nämnda rekommendation slutbehandlad för rådets vidkommande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

8

D 1965/9/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handling-

arna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Honkonen**, Finland (utskottets talesman): Herr president. I denna fråga fäste Nordiska rådet genom sin rekommendation av år 1963 uppmärksamhet på de speciella förhållanden, som är kännetecknande för de nordligaste delarna i Norge, Sverige och Finland, där nationella minoriteter förekommer och vilkas problem har uppmärksamats ifråga om dessa minoriteters situation, speciellt i språkligt hänseende. Rådet pekade speciellt på behovet av forskning i dessa frågor och hänvisade till sådana praktiska samarbetsformer som lärarutbyte mellan de berörda länderna. Det framgår av de meddelanden, som regeringarna lämnat till rådet att vissa åtgärder i linje med rekommendationens syftemål har föreslagits, särskilt med avseende å att föreningarna Norden under de par senaste åren avsevärt effektiviserat sin verksamhet inom den s. k. Nordkalotten. Speciella organ har tillsatts för att sköta nordkalotts- och samefrågor. Bland dessa hör särskilt nämnas Nordkalottens kulturråd. Regelbundet anordnas dessa Nordkalott- och samekonferenser, vid vilka nordkalottsfrågor dryftas. Utskottet har därför konstaterat att förutsättningar har skapats för att dessa frågor kommer att skötas på ett ändamålsenligt sätt och föreslår att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

9

D 1965/10/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handling-

arna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölles.*

10

**D 1965/15/1964/t: meddelanden om rekommendation nr 15/1964 angående samordning av järnvägstaxorna för godstrafik**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Nils Jacobsen, Norge (utskottets talesman): På Nordisk Råds möte i Stockholm i fjor vedtok rådet en rekommendasjon til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige i overensstemmelse med et av Nordisk Trafikkomité i 1963 framsatt forslag om forsøksvis anvendelse av et system for ensartede jernbanetakster for visse arter av gods.

Det foreligger nå for rådet melding fra regjeringene i de nevnte land om hva som er foretatt i sakens anledning. Av disse meldinger framgår at det allerede med visse unntagelser er innført slike enhetstakster for visse arter av vognladningsgods i trafikken mellom Danmark og Sverige, mellom Norge og Sverige og mellom Finland og Sverige. Dermed er rekommendasjonen realisert.

Det opplyses også at det arbeides videre med spørsmålet om en fullt utbygd enhetstariff for vognladningsgods som sendes mellom Sverige og et av de øvrige land, og at en slik ordning fra 1. januar i år, bortsett fra Lapplandsmalm, mellom Norge og Sverige er innført på prøve, samt at lignende ordninger ventes innført i løpet av 1965 for trafikken mellom Danmark og Sverige.

Trafikkutvalget, som har merket seg det gode samarbeid som er til stede mellom jernbanestyrelsene i de nordiske land, forutsetter nå at alle muligheter for en videre utbygging av de

nordiske godstariffer blir prøvet og også utvidet til trafikken mellom Sverige og Finland.

Trafikkutvalget henstiller om at enhetstariffene utvides til å omfatte også stykkgoods, og til å gjelde forsendelser gjennom flere av de nordiske land.

De resultater som man allerede har oppnådd, har medført fraktreduksjoner på opptil 30 pst, og har bidratt både til en vesentlig lettelse i fraktomkostningene for vognladningsgods og til en vesentlig styrkelse av jernbanens konkurransevne overfor andre transportforetagender.

Ikke alle saker som Nordisk Råd arbeider med, kan like hurtig føres fram til positive resultater. Her er en sak som har funnet en både rask og positiv løsning, og det er all grunn til å si seg tilfreds med resultatet.

Jeg vil derfor nå idet saken erklæres for ferdigbehandlet fra rådets side, få rette en takk både til regjeringene og til jernbanestyrelsene i de fire land for positiv medvirkning til dette gode resultat.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *bifölles utskottets förslag.*

11

**D 1965/21/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 21/1964 angående förbättrade tekniska förutsättningar för radio- och televisionsmottagning**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Hyytiäinen, Finland (utskottets talesman): Herr president. Man måste beklaga att frågan om rekommendation angående förbättrande av tekniska förutsättningar för radio- och televisionsmottagning har drabbats av det öde att meddelandena föreslås lagda ad acta. Paradoxalt är att allt detta sker huvud-

sakligen på grund av tekniska skäl! Som surrogat betonar man vikten av ett ökat samarbete ifråga om programutbyte, men det är klart att intet utbyte kan motsvara möjligheten att direkt mottaga utsändningar från grannländerna. Det finns väl människor som har hobby att skaffa sig sådana apparater som kan emottaga sändningar från nästan hela världen, och å andra sidan har nuförtiden många vanliga medborgare sådana lyxmottagare, som försvarligt kan förmedla ljudet från grannlandet, men allt detta betyder inte att läget är tillfredsställande och därtill kommer att det vad jag sagt ovan kan gälla endast radioutsändningar och icke alls televisionen. Kulturutskottet har fäst sitt hopp på den tekniska utvecklingen som småningom komme att erbjuda möjligheter till förbättringar, och när vi vet huru snabbt tekniken på alla områden verkligen utvecklar sig, kan det vara att vi ganska snart skall se något positivt, men då förbättringarna är också beroende av internationella pakter, vore det skäl att vidtaga alla nödvändiga åtgärder i det sistnämnda avseendet. Vi hoppas att vederbörande fackmyndigheter noggrant skall stå på vakt i saken och vidtaga alla behövliga initiativ.

Högström, Finland: Herr president. Vid Nordiska rådets senaste session godkändes följande rekommendation till regeringarna: »att snarast förbättra möjligheterna att i de nordiska länderna taga del av radio- och televisionsprogram från de övriga nordiska länderna».

Ytterligare beslöt rådet rekommendera regeringarna i Finland och Sverige att överenskomma om förbättrad mottagning av svensk television inom de svenska bosättningsområdena i Finland samt att finna medel så att den finskspråkiga befolkningen i Sverige i större utsträckning än för närvarande kan få följa radio- och televisionsprogram på det egna språket.

I meddelandet framhåller Danmarks, Norges och Sveriges regeringar, att med anledning av rekommendationen har kontakter ägt rum mellan den svenska teleförvaltningen samt teleförvaltningarna i Danmark, Finland och Norge. Det har därvid konstaterats råda en enig uppfattning om att nu gällande internationella planer för olika sändarfrekvenser lägger hinder i vägen för att genom våglängdstekniska åtgärder förbättra mottagningsmöjligheterna ifråga om program, som distribueras via lång- och mellanvågsstationer. Möjligheterna att öka sådana stationers effektiva räckvidder blir därför beroende av vilka resultat, som kan uppnås vid en eventuell framtida våglängdskonferens. I fråga om ljudradio- och televisionsprogram utsända över ultrakortvågsstationer, hänvisas till den begränsning av stationernas räckvidder, som följer av de ultrakorta vågornas natur.

Sammanfattningsvis framhålles, att man sålunda kan konstatera, att det åtminstone i nuvarande läge saknas möjligheter att i någon nämnvärd utsträckning genom tekniska åtgärder förbättra förutsättningarna för direktmottagning av andra nordiska länders rundradiosändningar. Ansträngningarna synes under sådana förhållanden i första hand få inriktas på ett ökat samarbete ifråga om programbyte.

Slutligen sägs, att det får bli en uppgift för de nordiska regeringarna även som givetvis för de nordiska teleförvaltningarna och rundradioföretagen att följa den tekniska utvecklingen och pröva de möjligheter till förbättringar, som denna successivt kan erbjuda.

Kulturutskottet å sin sida beklagar i sitt betänkande att förutsättningarna för direktmottagning av sändningar allmänt är ogynnsamma och hänvisar till nyssanförda uppgift för de nordiska regeringarna och teleförvaltningarna samt tillägger, att vid sådant förhållande synes saken nu få anstå för att upptagas, då läget ljusnat.

På grund härav föreslår kulturutskottet, att rådet lägger meddelandena

till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Mot bakgrunden av allt det positiva, som åstadkommits inom ramen för det nordiska samarbetet, måste man konstatera, att det resultat regeringarna kommit till i denna fråga, som berör så gott som samtliga medborgare i våra nordiska länder, är lindrigt sagt nedslående.

Frågan om förbättrandet av möjligheterna att mottaga radio- och televisionsprogrammen från ett annat nordiskt land är av så stor betydelse för samhörigheten mellan de nordiska folken att det fortfarande krävs aktiv insats från regeringarnas sida för att lösa frågan på ett tillfredsställande sätt. Därför kan frågan ingalunda anses färdigbehandlad. Tvärtom ville jag hänföra denna fråga till en av de stora frågor, där regeringarna bör göra allt för att trygga ett framgångsrikt slutresultat. När det gäller att bygga broar mellan Nordens folk, som professor Ohlin talade om i sitt hälsningsanförande, intar frågan om radio- och televisionssamheten en framskjuten plats.

Enligt mitt förmenande borde en fråga av denna centrala och aktuella art inte få lämnas på framtiden under så vaga former som kulturutskottet stannat för nämligen att frågan upptas då läget ljusnat.

I detta sammanhang måste man fråga sig, vilka tekniska hinder som finns i denna sak i en tid, då man just med teknikens hjälp löst frågor av de mest oanade slag. Jag vill bara hänvisa till att vi med tillhjälp av rymdsatelliter kunde följa med de olympiska spelen i det avlägsna Tokio i våra TV-apparater och att man utan svårigheter med berömvärd snabbhet kunde ordna TV-utsändningen av spelen på Åland.

Det har bland annat påståtts att upphovsrättsliga frågor skulle stå i vägen för en sådan form av återsändning, som vore den enklaste ur teknisk synpunkt, nämligen en s. k. slavsändare på Åland. Dessutom har det uppgivits, att Sveriges radio och svenska artistorganisationer

vore negativt inställda till en dylik lösning. Med anledning härav må framhållas, att direktören för Sveriges telestyrelse Erik Esping i ett utlåtande av den 20 januari 1964 framhållit, att sådana problem bör närmare diskuteras, men att de inte torde vara alltför svåra att komma till rätta med. Nyligen har bland annat ledande personer inom svenska artistorganisationer vid intervjuer ställt sig synnerligen förståelsefulla bland annat beträffande de åländska önskemålen.

Frågan om ett utvidgat radio- och TV-samarbete mellan Sverige och Finland står fortfarande olöst. Planerna på förbättrande av radio- och TV-verksamheten för Ålands vidkommande är likaså oklara.

Ansvar för skötseln av denna för de nordiska folken så vitala fråga vilar fortfarande på regeringarna. Ehuru spörsmålet formellt lägges till handlingarna ankommer det enligt mitt förmenande på regeringarna att energiskt verka för en positiv lösning.

Enär regeringarnas meddelanden är synnerligen knapphändiga och då Finlands regering icke alls lämnat något meddelande, är det befogat att under behandlingen av denna fråga få kompletterande uppgifter från regeringshåll.

Kommunikationsminister Grels Teir, Finland: Herr president. Riksdagsmännen Hyytiäinen och Högström har givetvis rätt, då de uttrycker sin förvåning över kulturutskottets enligt mitt förmenande rätt nedslående betänkan- de. Men i detta sammanhang bör det genast framhållas, att ärendet ingalunda är slutbehandlat inom och mellan regeringarna utan tvärtom är föremål för synnerligen intensiv bearbetning. Då det gäller möjligheterna att se svenska TV-utsändningar på Åland, kan jag försäkra, att regeringarna i Sverige och Finland i denna fråga etablerat ett mycket gott samarbete och undersöker alla möjligheter för att få frågan löst på ett positivt sätt. Jag kan försäkra,



att trots att denna rekommendation från Nordiska rådets session 1964 nu anses slutbehandlad i dag i Nordiska rådet, behandlas denna fråga intensivt i gott samförstånd mellan regeringarna i Finland och Sverige, och jag vågar t. o. m. tro, att frågan skall snart kunna föras till en saklig lösning såsom rekommendationen förutsätter, när det gäller möjligheterna att se svensk TV på Åland. Frågan har en ännu större räckvidd, när det gäller utbyggandet av sändarverksamheten mellan Sverige och Finland. Preliminärt har denna fråga också tagits upp bl. a. när det gäller att bygga upp utsändarnätet för att tillgodose möjligheterna för finsktalande befolkningsgrupper i Sverige att få program på sitt modersmål.

Jag ville, herr president, endast ge detta korta meddelande för att åtminstone tillbakavisa en sådan tro, att ärendet blivit bortglömt inom regeringarna. Regeringarna är väl medvetna om det ansvar, som vilar på dem tills frågan blivit löst. Det är riktigt att TV-frågan utgör en av de viktigaste, när det gäller att bygga broar mellan våra nordiska broderfolk.

**Lassinantti, Sverige:** Herr president! Jag ber att få instämma med herr Högström, fastän från litet andra utgångspunkter.

Det finns ett intresse även i Sverige för att få till stånd detta förbättrade samarbete inom ljudradion och televisionen. Vi har nämligen i norra Sverige en grupp människor, som är födda i Sverige men som ändå har finska språket som sitt modersmål. Det finns t. o. m. äldre människor, som är födda i Sverige och aldrig har vistats utanför vårt lands gränser, men som inte behärskar svenska språket. Vi har alltså människor, som hela sitt liv varit hänvisade till utsändningarna i Finlands rundradio. Ur dessa synpunkter tillmäter vi det här samarbetet den allra största betydelse.

I detta sammanhang vill jag också

erinna om att efter andra världskriget ungefär 200 000 människor kommit över till Sverige från Finland; jag räknar då familjeförsörjarna, deras hustrur och deras barn. Den finskspråkiga minoriteten i Sverige är därför utomordentligt betydande.

Även jag blev litet orolig, när jag läste kulturutskottets betänkande och tänkte, att detta radio- och televisions-samarbete nu kanske begravs i all tysthet. Jag vill emellertid säga, att jag tror, att man även på svenskt håll är mycket optimistisk, när det gäller detta samarbete. En av rådets medlemmar sitter nämligen med i en stor radioutredning, vars betänkande har aviserats till nästa månad, alltså i mars. Där torde, såvitt jag känner till, den finskspråkiga minoritetens problem bli föremål för behandling. De tekniska förutsättningarna för ett bättre nordiskt samarbete på detta område torde också bli klarlagda i betänkandet.

Jag ber alltså att till alla delar få instämma med herr Högström i att denna fråga är synnerligen angelägen. Vi sätter vår lit till regeringarna och hoppas att de löser frågan på allra bästa sätt.

**Högström, Finland:** Herr president. Med hänsyn till vad under behandlingen framkommit och med beaktande av att Sveriges och Finlands regeringar för livliga underhandlingar angående frågans lösning föreslår jag, att saken inte måtte anses slutbehandlad.

**Lassinantti, Sverige:** Herr president! Jag understöder det sistnämnda förslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering mellan utskottets förslag och Sven Högströms i debatten framförda förslag.

*Utskottets förslag bifölls med 22 röster mot 19 för Sven Högströms förslag.*

## 12

**D 1965/25/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 25/1964 angående nordiskt musikpris**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Thapper, Sverige** (utskottets talesman): Herr president! När det gäller instiftande av ett nordiskt musikpris, vill man med stor glädje konstatera, att vi nått enighet och mycket snabbt kunnat komma till ett positivt resultat.

Om jag till detta får knyta en personlig reflexion, så är det även min för-

hoppning att man i fortsättningen skall sträcka sig så långt, att priset kan utdelas i odelat skick.

Vi säger i utskottets betänkande:

Nordiska rådets musikpris har instiftats i enlighet med rekommendationen, och åtgärder har vidtagits för utdelning av priset. Utskottet, som gläder sig åt rekommendationens snabba förverkligande, får därför föreslå, att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

Mötet avslutades kl. 17.12.

## Protokoll

### 3:e mötet

**Måndagen den 15 februari 1965 kl. 15.00**

**President: Fagerholm (1—12, 12—16), Sigurður Bjarnason (12)**

#### Dagordning

1. A 10/s: medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker m. m.

2. A 12/k: medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia

3. A 12/Å/k: ändringsförslag om universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

4. A 13/e: medlemsförslag om statistiskt samarbete

5. A 14/s: medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden

6. A 15/s: medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning

7. A 16/k: medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi

8. A 18/s: medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

9. A 19/t: medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort

10. A 20/T/t: tilläggsförslag om enhetlig nordisk telefontaxa

11. A 21/T/j: tilläggsförslag om motverkande av oljeföreningar i havet och D 1965/4/1959/j: meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeföreningar i Östersjön

12. A 22/k: medlemsförslag om en nordisk namnlista för växter och djur

13. A 23/j: medlemsförslag om förenhetligande av förhandsgranskning av film

14. A 25/j: medlemsförslag om nordisk preskriptionslagstiftning

15. A 26/t: medlemsförslag om förlängning av giltighetstiden för resepass och A 26/Å/t: ändringsförslag om lättnader vid passutfärdande

16. A 27/e: medlemsförslag om norsk-svenskt samarbete i fråga om utbyggnad av vattenkrafttillgångarna

#### Meddelande

Det meddelades, att statsrådet Gösta Skoglund, Sverige, och Allan Hernelius, Sverige, intagit sina platser i rådet.

## 1

**A 10/s: medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker m. m.**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av likartade regler angående auktorisation av glasögonoptiker samt att i anslutning härtill undersöka möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna yrkesgrupp.

**Mörk, Danmark** (utskottets talesman): Hr. præsident! Når spørgsmålet om optikernes uddannelse og eventuelle autorisation samt retten til at udøve virksomhed i de øvrige nordiske lande er taget op til behandling, skyldes det især, at man anser optikervirket for et meget betydningsfuldt og ansvarsfuldt yrke.

Ud over at henvise til det socialpolitiske udvalgs udtalelse i sagen, vil jeg gerne understrege den bemærkning i samme udtalelse, at en eventuel autorisation ikke bør medføre nogen monopoliseret stilling for optikerne.

Hr. præsident, udvalget foreslår, at Nordisk Råd antager følgende rekommendation:

Nordisk Råd henstiller, at regeringerne udreder forudsætningerne for indførelse af ensartede regler angående autorisation for optikere samt i tilslutning hertil undersøger mulighederne for en fælles specialuddannelse.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnsedlar.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Herneilius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen,

Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Paula Ruutu, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Bomholt, Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Magnús Jónsson, Moe, Peter Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Berte Rognerud, Rosenberg, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.*

## 2

**A 12/k: medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. upprätta en nordisk kursverksamhet för studerande med ämnet historia som huvudfack i likhet med de kurser, som anordnas för de modersmålsstuderande samt skapa en ordning, enligt vilken historiker från de andra nordiska länderna vid universiteten kunde meddela undervisning i sina respektive länders historia för övriga historiestuderande; samt

2. undersöka, huruvida behov av förstärkning av det nordiska inslaget i universitetsundervisningen genom exempelvis nordisk kursverksamhet eller beviljande av stipendier för studier i annat nordiskt land finnes inom andra ämnen med nära anknytning till den nordiska kulturtraditionen.

Hartling, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! De kursus i nordiske sprog og nordisk litteratur, som siden 1955 har været arrangeret, er blevet en så stor succes, at det var naturligt, at man måtte overveje, om ikke lignende foretagender på andre områder også kunne være ønskelige.

Det nærmeste felt, som opmærksomheden måtte rettes imod, var historieundervisningen ved de nordiske universiteter. Det var så meget mere naturligt at tænke på universiteternes historieundervisning, som en del af det obligatoriske pensum netop er de nordiske nabolandes historie.

Dertil kommer, at det må ligge alle, der er interesserede i at styrke den nordiske tanke, varmt på sinde, at netop de kommende historielærere har et grundigt og personligt kendskab til nabolandenes historie. Det må anses for at være et nyttigt middel til at fremme dette formål, at der ordnes historiske kursus — på lignende måde som de nævnte kursus for modersmålsstuderende — således at historiestuderende på første hånd kan stifte bekendtskab med den historiske forskning og med vigtige historiske steder og samlinger i de andre nordiske lande.

Alle de myndigheder og organisationer, der er blevet spurgt, har varmt anbefalet forslaget.

I forbindelse med den praktiske tilrettelægning og overvejelse af, hvilket omfang disse kursus kan få, er der peget på, at antallet af historiestuderende er stort, mens antallet af universitetslærere i forhold dertil er lille, og man ønsker derfor, at kursusvirksomheden kun skal gælde studerende med historie som hovedfag og dermed lige-stillede. For de øvrige historiestuderende anbefales en ordning med gæsteforelæsere fra andre nordiske lande.

Man har også ønsket, når en praktisk grundig forberedelse af disse kursus finder sted, at spørgsmålet om udgivelsen af en lærebog i Nordens historie blev taget op.

Skal kurserne blive til nytte, må det

heller ikke glemmes, at det er nødvendigt at skaffe stipendier til kursusedtagerne.

Udvalgets tanker er gået videre fra historien til andre fag og fagområder. Nordiske synspunkter kommer stærkest frem i de sproglige discipliner, så sandt de nordiske sprog er nært i familie med hinanden, og i de historiske discipliner, så sandt de nordiske landes historie er tæt sammenvævet. Men også andre fag, som har med den nordiske kultur-tradition at gøre, kan komme på tale. Arkæologi og folkelivsforskning er taget op i et særligt ændringsforslag, som jeg skal tillade mig at omtale om et øjeblik.

Men andre emner, hvorom der ikke foreligger særlige ændringsforslag, bør også tages op til undersøgelse. Det gælder f. eks. kunsthistorie, statskundskab, kirkehistorie, retshistorie.

I dette år hvor sprogkurserne kan holde 10 års jubilæum, foreslår udvalget da for det første at oprette nordiske kursus for studerende med historie som hovedfag og at sørge for gæsteforelæsere fra de andre nordiske lande til undervisningen af de øvrige historiestuderende og for det andet, at man undersøger, om det nordiske indslag i universitetsundervisningen i andre fag, der har forbindelse med nordisk kultur-tradition, kan styrkes ved kursusvirksomhed eller udsendelse af stipendiater.

Udvalget beder Nordisk Råds medlemmer give disse forslag tilslutning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigríd Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius,

Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Bomholt, Borten, Bratteli, Magnús Jónsson, Møller, Peter Nielsen, Normann, Rosenberg, Sylvi Siltanen och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 59 röster.*

### 3

#### A 12/Å/k: ändringsförslag om universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

**Hartling**, Danmark (utskottets talesman): Hr. præsident! I forbindelse med det nys nævnte forslag om kursus i historie og med en ganske tilsvarende motivering skal jeg tillade mig at fremlægge ændringsforslag om oprettelse af universitetskursus i arkæologi og folkelivsforskning.

Udvalget har indhentet en række udtalelser fra de pågældende myndigheder. I det store og hele går alle udtalelser i princippet ind for forslaget. Imidlertid er der ret store forskelle mellem de respektive landes læseplaner, stu-

denterantal og lærerantal i disse fag. Således findes fagene ikke ved Islands universitet, der derfor ikke kan anbefale, at der afholdes sådanne kurser ved Islands universitet, mens man i øvrigt fra islandsk side støtter, at sådanne kurser oprettes i de andre nordiske lande. Andre landes autoriteter peger på, at denne kursusvirksomhed ikke bør blive en obligatorisk del af studierne, men bør tilbydes de studerende som en mulighed til at uddybe deres kundskaber og knytte nordiske kontakter. På den anden side må de studerende, der benytter sig af denne mulighed, kunne opnå den fordel, at deltagelse i kursus regnes dem til gode under deres fortsatte studier i hjemlandet.

Den praktiske undersøgelse og tilrettelæggelse foreslår udvalget, at man overdrager til Den nordiske Kulturkommissions videnskabelige sektion.

Vi foreslår altså, hr. præsident, at Nordisk Råd anbefaler regeringerne at tage skridt til at indrette nordiske universitetskursus for studerende i arkæologi og folkelivsforskning.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigríd Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth,

Berte Rognerud, Paula Ruutu, Røise-land, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande var:*

Bomholt, Borten, Magnús Jónsson, Møller, Peter Nielsen, Normann, Rosenberg, Sylvi Siltanen och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.*

4

#### A 13/e: medlemsförslag om statistiskt samarbete

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för en intensifiering av det nordiska statistiska samarbetet särskilt på de områden, där det raskt ökande nordiska samarbetet ställer växande krav på fullt jämförlig statistik.

**Sigurður Ingimundarson, Island** (utskottets talesman): Herr president. Det foreliggende medlemsförslag ble fremsatt på rådets tolfte sesjon og henvist til det økonomiske utvalg.

Utvalget har behandlet saken på to møter i Helsingfors og København og det foreligger ytringer fra 15 forskjellige organisasjoner og myndigheter.

Man er enig i at det voksende nordiske samarbeid krever en harmonisering og voksende insats på det statistiske område. Enhetlige definisjoner og sammenlignende statistik er grunnlaget for den riktige forståelse og oppfattning av de forskjellige problemer, som rådet behandler til enhver tid. Dette fremgår bl. a. av at de nordiske nasjoner har gjennom ratifisering av Helsingforsoverenskomsten forpliktet seg til at medvirke til samordning av statistiken.

Man er også oppmerksom på at man i mange tilfelle bør samordne den nor-

diske statistik med den internasjonale på en hensiktsmessig måte. I denne sammenheng kan det pekes på at de internasjonale statistiske organisasjonene, i første rekke De forenede nasjoners statistiske kommisjon og den europeiske sjefstatistikerkonferanse som driver et omfattende arbeid med sikte på å øke sammenlignbarheten av medlemslandenes offisielle statistik. Her må vores nordiske eksperter vise veien. Sjefferne for de nordiske statistiske byråer har allt lenge samarbeidet på sit faglige område og videre deltatt i det internasjonale samarbeid. En kan vel regne med at de forsøker å fremme de felles nordiske standpunkter og tar sikte på å koordinere den nordiske statistik med den internasjonale.

Noen av de foreliggende ytringer stiller seg for tiden i mot forslaget 2. punkt angående et nordisk statistisk kvartalsskrift. Det pekes bl. a. på mangel av kvalifisert arbeidskraft.

Det økonomiske utvalg anser at de nordiske sjefstatistikermøtene får nærmere undersøke hvilke kvartalsvise publikasjoner er hensiktsmessige og kan realiseres uten større vanskeligheter. På den anden side vil utvalget i likhet med foreslagsstilleren understreke at det raskt voksende nordiske samarbeid på stadig flere områder stiller store krav til en samnordisk statistik og at en intensivering av samarbeidet er påkrevd. På grunnlag av dette har utvalget utformet rekommendasjonen, slik den nå foreligger.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Her-

nelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande var:*

Bomholt, Borten, Magnús Jónsson, Møller, Peter Nielsen, Normann, Rosenberg, Sylvi Siltanen och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.*

5

**A 14/s: medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga nordiska länder.

**Kähönen, Finland** (utskottets talesman): Herr President. Det nu behandlade medlemsförslaget har inlämnats till Nordiska rådets 12:e session och innehåller ett förslag till en rekommendation

om att få till stånd en vidareutbildning av arkitekter på en nordisk, effektiverad bas och om att skapa enhetliga bestämmelser ifråga om användningen av arkitektbenämningen i Norden. Vid rådets 12:e session uppskötts ärendet för fortsatt utredning. Socialpolitiska utskottet har för denna session färdigställt sitt förslag, som nu är före.

Utskottet har konstaterat, att utbildningen av arkitekter i samtliga länder i allmänhet sker i form av högskoleundervisning baserad på studentexamen och att undervisningen tar 4—5 år i anspråk. I Finland utbildas dock vid byggnadsplaneringslinjen vid de tekniska läroverken i Lahti och Tammerfors ingenjörer på mellanskolebasis, vilken utbildning har nära beröringspunkter med utbildningen av arkitekter.

Utskottet har även konstaterat, att arkitektbenämningen är skyddad genom lag endast i Island, men inte i de övriga nordiska länderna, i vilka således användningen av densamma är helt fri. Däremot är benämningen i många EEC- och EFTA-länder skyddad genom lag.

Alla de nordiska institutioner och förbund, som har avgivit yttranden över anordnandet av en specialiserad vidareutbildning på nordisk bas, har ställt sig positiva till den. I somliga yttranden har man dock understrukit, att hänsyn borde tagas till nationella särförhållanden i denna utbildning. Utskottet har kommit till det resultatet, att man borde undersöka förutsättningarna för att få till stånd en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas.

Vidare är utskottet av den uppfattningen, att man borde tillskapa en enhetlig benämning för arkitekter, som fyller vissa kompetenskrav och att denna benämning borde skyddas genom lag. Denna fråga borde enligt utskottets uppfattning ses i det sammanhanget, då man inför gemensamma normer för utövandet av arkitektyrket i Norden.

Utskottet har också varit ense därom, att uppdrag med anknytning till



planeringen av statens och kommunernas byggnads- och stadsplanefrågor om möjligt borde lösas genom internordiska tävlingar, öppna för arkitekter från samtliga nordiska länder. Denna tanke, som framförts av Nordiska arkitektförbundet, ingår som en tredje punkt i socialpolitiska utskottets förslag till rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande var:*

Bomholt, Borten, Møller, Peter Nielsen, Normann, Ohlin, Berte Rognerud, Rosenberg och Sylvi Siltanen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.*

6

**A 15/s: medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt låta undersöka möjligheterna att genom en likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av spörsmålet om arbetstagares trygghet i anställning, varvid huvudvikten bör läggas på frågan om arbetsgivares fria rätt till uppsägning av anställda.

Nina Andersen, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Jørgen Jensen och Harald Nielsen hade i en reservation föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

**Henriksson, Finland** (utskottets talesman): Herr president. Föreliggande medlemsförslag inlämnades redan till Nordiska rådets session i Stockholm 1964, men först nu föreligger en rekommendation, och saken skall avgöras. De två finska motionärer, som ställt förslaget, konstaterar bl. a., att förhållandena på detta område är mycket brokiga i de nordiska länderna, och kommer till den slutsatsen, att denna fråga är av stort allmänt intresse och griper in på olika områden. Då Norden är ett gemensamt verksamhetsområde, skulle det vara naturligt, att frågan löstes likartat i de olika länderna. Motionärerna hänvisar till att många tjänstemän icke har sina anställningsvillkor bundna i kollektiva avtal. Därför borde man inrikta sig på att få en lagstiftning till stånd, som lägger fast vissa minimikrav. Lagstiftningen borde sedan kunna byggas ut i kollektivavtalen med mera detaljerade regler. Motionärerna föreslår en rekommendation, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt låta undersöka möjligheterna att genom en likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av frågan om arbetstagares trygghet i anställning, varvid huvudvikten bör läggas på frågan om arbetsgivares fria rätt till uppsägning av anställda.

Den tidigare socialpolitiska niomanakommittén har ingående behandlat

frågan och har konstaterat, att den är av stor betydelse. Utskottet har erhållit ett stort antal yttranden från myndigheter och organisationer. Yttrandena är av olika slag. I vissa yttranden motsätter man sig bestämt en lagstiftning och anser, att avtalsvägen är den enda framkomliga och naturliga, i andra yttranden anser man att motionärernas uppfattning är befogad och att frågan i varje fall är värd att undersökas. Alla dessa yttranden är refererade i handlingarna så jag skall inte referera dem här. Utskottet konstaterar i sitt uttalande, att spørsmålet inte skall betraktas endast ur arbetsmarknadssynpunkt utan fastmer är en fråga om medborgarnas sociala trygghet, vari som väsentlig faktor ingår vissheten om arbetsförhållandets beständighet. Att ha försörjningsfrågan för sig och sin familj säkrad utgör icke blott en stor fördel för den anställde själv utan kommer även arbetsgivaren tillgodo i form av ökad trivsel och arbetsglädje på arbetsplatsen och därav betingad förbättring av arbetsprestationerna. Även ur samhällets synpunkt utgör tryggheten i anställning en värdefull tillgång såväl socialt som ekonomiskt. I Finland och Island saknar vi alla bestämmelser om trygghet i arbetet. Den är inte ordnad genom lagstiftning och inte genom avtal. I Norge har man sedan 1936 en lagstiftning, och den skärptes för ett par år sedan. Såvitt jag vet, är man i Norge tillfredsställd med denna lagstiftning. I Sverige och Danmark är denna fråga reglerad genom avtal och tilläggsavtal. Utskottet har i alla fall kommit till den slutsatsen, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt låta undersöka möjligheterna att genom en likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av spørsmålet om arbetstgares trygghet i anställning, varvid huvudvikten bör läggas på frågan om arbetsgivares fria rätt till uppsägning av anställda. Denna rekommendation innebär närmast, att utskottet anser, att frågan är värd

en grundlig granskning och utredning.

Utskottet är inte denna gång enhälligt. Detta förslag till resolution är undertecknat av sju ledamöter, sex utskottsledamöter har reserverat sig och anser, att en internordisk lagstiftning på området kanske senare kan rekommenderas, men att någon lagstiftning på området under inga förhållanden kan rekommenderas under nuvarande förhållanden. Man pekar på avtalsförhandlingar, som ägt rum i Sverige och Danmark, och man anser, att vi först bör få del av de erfarenheter man gjort under dessa avtalsförhandlingar, innan man kan godkänna en dylik rekommendation. Min uppgift som utskottets talesman är att rekommendera utskottets förslag om att en rekommendation bör riktas till regeringarna. Det är inte min uppgift att rekommendera reservanternas ståndpunkt.

**Sigrid Ekendahl, Sverige:** Herr president! Som utskottets talesman har sagt, har den här frågan varit föremål för en omfattande remissbehandling. Man kan säga utan överdrift, att de flesta remissinstanserna har varit positivt inställda till sakfrågan, nämligen tryggheten i anställningen för arbetstgaren. Vi är också eniga inom socialpolitiska utskottet om detta. Det är bara i fråga om de åtgärder, som bör vidtas som meningarna skiljer sig.

Reservanternas uppfattning framgår av det som står med början i stycket 5 i utskottsutlåtandet. Vi menar, att den här frågan är en av de mest betydelsefulla frågorna inom arbetsrätten och att förhastade ståndpunktstaganden därför bör undvikas. Vi pekar på att arbetsmarknadsparterna i Sverige så sent som föregående år har träffat överenskommelser om anställningstrygghet och att detaljfrågorna har slutbehandlats mellan parterna så sent som i år. Vi har sålunda ännu ingen erfarenhet av hur detta avtal kommer att verka, och den saken har varit vägledande för reservanterna, när vi har sagt, att man

inte för närvarande borde begära att regeringarna skall göra en sådan här utredning.

De danska och svenska ledamöterna av utskottet är överens om reservationen, som utmynnar i att Nordiska rådet för närvarande icke skall företaga sig något i anledning av medlemsförslaget. Vi säger i reservationen: »Möjligt är att i ett senare skede en internordisk lagstiftning på området skulle kunna rekommenderas. En sådan måste dock utformas under hänsynstagande till de ytterligare praktiska erfarenheter, som i Danmark, Finland och Sverige efterhand kommer att vinnas av den hittills praktiserade anordningen».

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till reservationen, som innebär att Nordiska rådet för närvarande inte företar sig något i anledning av medlemsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Fagerholm, Magnhild Hagelia, Hegna, Gunnar Henriksson, Honkonen, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kähönen, Leirfall, Lyng, Lyngstad, Løbak, Moe, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Röiseland och Sylvi Siltanen.

*Mot* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hartling, Hernelius, Horn, Hyttiäinen, Högström, Kleemola, Aksel Larsen, Lassinantti, Mellqvist, Møller, Mørk, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Paula Ruutu, Skytte, Sukselainen, Sun-

din, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

Lundström, Ohlin och Ingrid Segerstedt Wiberg *avstod från att rösta*.

*Frånvarande var:*

Bomholt och Magnús Jónsson.

*Utskottets förslag till rekommendation hade sålunda förkastats med 38 röster mot 26.*

*Rådet beslöt att i enlighet med reservationen icke företaga sig något i saken.*

## 7

### A 16/k: medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta undersöka, i vilken omfattning skolresor förekommer mellan de nordiska länderna och överväga åtgärder för förbättrad planering av dessa.

Jean Braconier, Anselm Gillström och Nils Kellgren hade i en reservation hemställt, att rådet i anledning av medlemsförslaget icke borde företaga annat än att uppdraga åt presidiet att tillsammans med föreningarna Norden överväga lämpliga åtgärder för att utbygga och ytterligare förbättra deras skolresetjänst.

**Backlund**, Finland (utskottets talesman): Herr president. Detta medlemsförslag väcktes av den finska ledamoten Paula Ruutu vid 12:e sessionen i Stockholm, och det har behandlats av utskottet, som har ägnat frågan en betydande uppmärksamhet, och vid mötet i Trondheim i juni 1964 rörde sig diskussionen till stor del om denna fråga. Kulturutskottet föreslår efter att ha företagit grundliga undersökningar, att Nordiska rådet måtte rekommendera

regeringarna att låta undersöka, i vilken omfattning skolresor förekommer mellan de nordiska länderna samt överväga åtgärder för en förbättrad planering av dessa. Till detta beslut har tre medlemmar av kulturutskottet fogat en reservation, som inte alltför mycket avviker från kulturutskottets majoritets inställning men närmast vill överföra frågan till föreningarna Norden för fortsatt dryftning där. Jag anser det därför nödvändigt att i korthet redogöra för de synpunkter, som ligger till grund för att majoriteten inom utskottet kommit till att frågan måtte rekommenderas att gå till regeringarna för fortsatt behandling.

Vi konstaterade, när vi började behandla denna fråga, att det rådde en formlig djungel på skolresornas område och det var vid dessa förundersökningar som sekreteraren kom till den slutsatsen, att det var nödvändigt att verkställa en noggrannare undersökning av skolresornas omfattning i de olika nordiska länderna. Därför sände utskottet förfrågningar till alla nordiska länder med uppmaning att man skulle inkomma med litet mera utförliga redogörelser över skolresornas omfattning. Nu var det emellertid så, att det var endast ett lands regering, som hade låtit verkställa en sådan undersökning, och det var Finland. Det var endast från Finland, som det kom en mycket utförlig redogörelse över skolresornas omfattning och arrangemang. Och när förhållandet är det, att det endast är ett land, som har verkställt en grundligare undersökning i denna fråga, ansåg majoriteten i utskottet, att det inte var skäl att ännu avföra frågan från dagordningen utan att man fortsättningsvis skulle uppmana regeringarna att låta undersöka omfattningen av skolresorna och överväga åtgärder till en förbättrad planering av dessa. Vi kom till den uppfattningen att — förutom att det råder en fullkomlig djungel på området — så är det också fråga om rätt betydande ekonomiska uppföringar för barnens föräldrar, och,

om denna fullständiga planlöshet får fortgå, innebär det i fortsättningen betydande ekonomiska uppföringar. Därför, herr president, ber jag att få hemställa, att rådet måtte godkänna utskottets rekommendation i majoritetens avfattning.

**Gillström, Sverige:** Herr president! Till utskottsförslaget är knuten en reservation, till vilken jag har anslutit mig. Reservationen avviker inte nämnvärt från det som utskottsförslaget siktar på — det är om relativt underordnade saker, som vi inte har kunnat enas.

Vi är ense om att denna verksamhet har stor betydelse för det nordiska samarbetet. Vi är också ense om att resorna bör planeras bättre och att de bör erhålla ett så starkt ökat stöd som möjligt. Jag vill emellertid erinra om att Nordiska rådet vid sin session förra året beslöt i rekommendation nr 20/1964 att anbefalla regeringarna att medverka till ökat stöd åt skolutbytesresorna, och vi räknar med att den rekommendationen också måste avse stöd och hjälp åt de i enskild regi anordnade skolresorna. Därmed har rådet så sent som i fjol uttalat sig positivt i det syfte, som medlemsförslaget avser. Vi har tyckt, att det knappast kan vara rimligt att återkomma med en ny rekommendation i strängt taget samma fråga även i år.

På det här området bedriver föreningen Norden genom sin speciella skolresetjänst en betydande verksamhet. Det har väl någon gång framförts anmärkningar mot det sätt, på vilket den genomfört denna mycket omfattande verksamhet, men i stort sett tror jag den har fått ett riktigt grepp om uppgiften. Reservanterna har ansett, att det knappast kan vara riktigt, att man nu skall gå till regeringarna i Norden med en begäran om att skaffa statistik på hur många resor som företas, hur stor frekvensen är av skolresor i enskild regi. Det räcker, menar reservan-

terna, att uppdra åt rådets presidium att överväga tillsammans med föreningarna Norden, vilka åtgärder som kan möjliggöra en bättre planering av denna verksamhet.

Jag tycker, att det borde räcka med en sådan framställning från rådet, och jag yrkar bifall till reservationen.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Bratteli, Damsgaard, Erik Eriksen, Fagerholm, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Lyngstad, Løbak, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Carl Petersen, Remseth, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Sylvi Siltanen, Sukselainen, Poul Sørensen och Thesstrup.

*Mot* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Cassel, Edström, Sigrid Ekendahl, Gillström, Einar Gustafsson, Hara, Aksel Larsen, Lassinanntti, Lundström, Mellquist, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Røise-land, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sundin, och Thapper.

Margit Borg-Sundman, Lis Groes och Hernelius *avstod från att rösta*.

*Frånvarande* var:

Bomholt, Borten, Leirfall, Lyng, Moe, Møller, Mørk, Rosenberg och Skytte.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 39 röster mot 18.*

## 8

**A 18/s: medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder — genom bilaterala avtal, genom en revision av dubbelbeskattningsavtalen och sjömansskattelagarna eller på annat sätt — för att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna måtte tillfalla den beskattade sjömannens hemkommun, för såvitt gäller skatt erlagd av nordisk sjöman, som är hemmahörande i kommun i nordiskt land.

**Judit Nederström-Lundén** (utskottets talesman), Finland: Herr president. Till den ifrågavarande saken om revision av sjömansskattelagstiftningen har socialpolitiska utskottet ställt sig positivt genom att framställa en rekommendation till regeringarna om att sköta saken så, att den av sjömannens lön innehållna andelen av kommunalskatt måtte tillkomma den ifrågavarande sjömannens hemkommun.

Utskottet har framlagt olika möjligheter för lösandet av saken i praktiken för att de tidigare förordningarna inte skall vara ett hinder för den reform, vilken man ansett vara nödvändig. Det bilaterala avtalet utgör den primära lösningen.

Så riktigt det på sätt och vis också är, att den av lönen innehållna skatten går till det nordiska land, under vars flagg den från Norden härstammande sjömannen seglar, måste man minnas, att hans egentliga hemort med dem, vilka han eventuellt har att försörja, ligger i något av de nordiska ländernas kommuner. Denna kommun får bära ansvaret för denna person och möjligtvis erlagga kostnader för den ifrågavarande personen eller för dem, som han försörjer. Sålunda vore det rättmätigt att få till stånd ett sådant arrangemang, att kommunalskatteandelen skulle uttryckligen utbetalas till sjömannens hemkommun.

Detta förutsätter också den alltjämt utvidgade nordiska arbetsmarknaden. T. ex.: finska sjömän arbetar på nordiska skepp till ett antal av ungefär 2 000. De är till en stor del från mind-

re bemedlade skärgårdskommuner, men även från andra håll i vårt land. Den växande utbildningen av sjömän kommer att föra allt flera ungdomar på denna yrkesbana. Bättre än tidigare kommer de för sitt yrke utbildade sjömännen att utföra sin uppgift och uppenbarligen kommer de i allt högre grad att söka sig till tjänst på fartyg av andra nordiska länder. Man skulle göra rätt för deras hemkommuner, om man betalade den av sjömannen innehållna kommunalskatten åt den ifrågasvarande hemkommunen. Eftersom de flesta ifrågasvarande kommunerna är mindre bemedlade, skulle sjömannens kommunalskatt kännas i form av inkomst i kommunens budget. Det som beträffar Finland anser jag att för sin del berör även andra nordiska länder, varom de angivna positiva expertutlåtandena bär vittne.

Jag anser, att medlemsförslaget är gjort i en riktig sak och att socialpolitiska utskottet har förhållit sig i saken rätt. Genom praktiska åtgärder får man saken utan större svårigheter på rätt led.

Utskottet hemställer, att Nordiska rådet måtte godkänna rekommendationsförslaget.

**Högström, Finland:** Med särskild tillfredsställelse har jag tagit del av socialpolitiska utskottets betänkande, där det efterlyses en grundlig utredning av saken om revision av sjömannsskattelagstiftningen. Såsom av motiveringen och flera remissyttranden framgår, är frågan av särskild betydelse för våra skärgårds- och kustkommuner och särskilt för de åländska kommunerna. Dessa kommuner hör till våra små kommuner, som i allmänhet har ett svagt ekonomiskt underlag. För dessa representerar inkomstbortfallet en kännbar ekonomisk förlust. I en del remissyttranden framhålles, att revisionen innebär ett steg från huvudprincipen i dubbelbeskattningsavtalen. Till detta ville jag genmäla, att dubbelbeskattningsavtalen är alltför schematiskt uppgjorda och

att man vid utarbetandet av dessa avtal inte fäst tillbörlig uppmärksamhet vid de speciella förhållanden, som gäller för sjömän och deras familjer. Det är denna lucka som medlemsförslaget avser att rätta till. Alla är väl i saken om att rättvisesynpunkter kraftigt talar för en revision av sjömanslagstiftningen på den punkten. Några större praktiska eller administrativa svårigheter står inte hindrande i vägen för genomförande av reformen. I detta sammanhang vill jag särskilt taga fasta på de grundprinciper, som utskottet framhåller, nämligen att om grundtanken, att Norden om möjligt skall betraktas som en enhet, skall realiseras, bör icke kommunerna behandlas olika allt efter som medlemmar av kommuner seglar på fartyg under olika nordiska länders flagg.

Herr president, jag hoppas att de åtgärder som rekommendationen avser, skall vidtagas utan dröjsmål.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Fagerholm, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Mot* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Peter Nielsen.

Normann och Røiseland *avstod från att rösta*.

*Frånvarande* var:

Bomholt, Borten, Erik Eriksen, Gillström, Kähkönen, Moe, Mørk, Georg Pettersson, Skytte och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster mot 1.*

## 9

### A 19/t: medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer med henblik på at give de i et nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

**Aksel Larsen**, Danmark (utskottets talesmann): Udvalget har behandlet medlemsforslaget om internordisk gyldighed for kørekort. Udvalget har undersøgt sagen og er kommet til det resultat, at det vil være bedst at nå frem til en ordning, så et førerbevis udstedt i ét af de nordiske lande enten umiddelbart får gyldighed i de øvrige lande eller uden nærmere formaliteter uden videre i de andre lande kan ombyttes med nationalt førerbevis. Det forudsætter imidlertid, at der i de nordiske lande indføres nogenlunde ensartede bestemmelser for erhvervelse af kørekort, og at gyldighedstiden for kørekort bliver den samme i de nordiske lande. Til eksempel må det anføres, at i Sverige udstedes kørekort på livstid, mens det i Danmark kun udstedes for 5 år.

Ud fra disse betragtninger indstiller

udvalget, at Nordisk Råd vedtager en rekommandation, der lyder således: »Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer med henblik på at give de i et nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande».

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähkönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller Warmedal, Judith Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiiberg, Sylvi Siltanen, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Bomholt, Lis Groes, Hara, Møller, Mørk, Georg Pettersson och Skytte.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.*

## 10

### A 20/T/t: medlemsförslag om enhetlig nordisk telefontaxa

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Cassel, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Redan Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdslinje m. m. — såsom kommittén så kortfattat kallades — uppmärksammade frågan om underlättandet av umgängandet över de nordiska gränserna genom en billigare och mera ensartad taxa för telegram och telefonsamtal. På telegrafens område kom också genom samarbete med telegrafverken i de olika länderna till stånd en överenskommelse, som fick sådan utformning att i både Danmark, Norge och Sverige skulle telegram mellan dessa länder behandlas och taxeras såsom inländska telegram, under det att taxorna i Island och Finland betydligt sänktes, när det gällde telegram till de övriga nordiska länderna.

Även på telefontrafikens område har ett fruktbarande samarbete under flera år varit i gång, såsom framgår av en rapport till rådets förra session. Jag hänvisar den som är intresserad av denna rapport till Sak C 14/1964.

Vid rådets förra session väcktes av herr Lassinantti ett tilläggsförslag, som innebar att regeringarna skulle rekommenderas att i samband med den pågående automatiseringsprocessen inom telefonväsendet undersöka möjligheterna att nedsätta avgifterna för internordiska telefonsamtal, särskilt i gränstrakterna. Över detta förslag har infordrats yttranden från myndigheter och en serie enskilda sammanslutningar.

Utskottet har också med tillfredsställelse antecknat att de nordiska telefonadministrationerna redan på den nordiska telefonkonferensen i Reykjavik 1961 beslöt genomföra en väsentlig taxenedsättning i takt med automatiseringen av telefonnätet. I enlighet med föreliggande planer kommer sålunda — framhåller utskottet — att redan under åren 1966 och 1967 företas en rad nedsättningar av telefontaxorna.

Utskottet har också pekat på den minskning av telefonkostnaderna som automatiseringen de facto föranlett därigenom, att man numera endast be-

talkar avgift för exakt den tid ett telefonsamtal pågår och inte behöver erlagga särskild avgift för varje påbörjad period om minst tre minuter.

Vidare har utskottet understrukit betydelsen av att i särskilt tätbefolkade bygder, som ligger utspridda på bägge sidor om en gräns — som exempel nämnes Tornedalen och Öresundsområdet — tillämpas en och samma taxa.

Utskottet hemställer, att berörda myndigheter har sin uppmärksamhet riktad på möjligheterna att åstadkomma ytterligare taxenedsättningar. Dessutom anser utskottet, att det bör företagas en särskild undersökning i syfte att lösa de speciella problem som möter i Tornedalen och Öresundsområdet. Denna sak är emellertid enligt utskottets mening så gott i gång, att någon formlig rekommendation inte kan anses nödvändig. Därför hemställer utskottet, att rådet icke måtte företaga sig någonting i anledning av tilläggsförslaget.

Lassinantti, Sverige: Herr president! Jag är glad över den optimism, som trafikutskottets talesman här gett uttryck för, och jag hoppas, att utskottet skall bli sannspått i framtiden. Emellertid känner vi ju till, inte minst från gårdagens debatt om radion och televisionen, att de tekniska svårigheterna är betydande när det gäller kontakterna över riksgrensarna.

Jag skall inte ta upp någon större debatt på denna punkt utan vill bara framhålla, att, enligt mitt sätt att se, bör en riksgrens inte vara en större skiljelinje i detta hänseende än t. ex. en sockengrens inom det egna landet. Den redovisning, som telegrafadministrationerna lämnat, visar emellertid, att man fortfarande har en väsentlig skillnad härvidlag. Tornedalskommunernas förbund framhåller, att det kostar 45 öre att där ringa ett samtal till en plats, som man mycket väl kan se från det egna fönstret. Vad är orsaken till den kostnaden? Jo, det är så att en älv bildar gräns mellan de bägge platserna. Men när man telefonerar över en älv inom



det egna landet, då kostar det ingenting extra.

Vi möter även här ett gränstänkande. Men jag hoppas att trafikutskottets optimism är motiverad; eljest vill jag återkomma vid ett senare tillfälle.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

## 11

**A 21/T/j: tilläggsförslag om motverkande av oljeföroreningar i havet och D 1965/4/1959/j: meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeföroreningar i Östersjön**

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge at tilvejebringe en effektiv kontrol med at olieudtømning i havet ikke sker i strid med olieskadekonventionen af 1954;

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 4/1959 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Møller Warmedal, Norge** (utskottets talesman): I denne saken ber det juridiske utvalg rådet om å anbefale for regjeringene at det søkes etablert en effektiv kontroll med at uttømming av olje i havet ikke skjer i strid med oljeskadekonvensjonen av 1954. Utvalgets innstilling er i overensstemmelse med det tilleggsforslag som herr Birger Lundstrøm fremsatte i fjor.

Det kan muligens synes noe pretensiosøst å fremheve en så tilsynelatende liten sak som denne på et rådsmøte, hvor interessen naturlig er samlet om fellesnordiske problemer av alvorligere karakter, enten det nu gjelder EFTA, nordiske prosjekter ved Öresund eller andre spørsmål. Men jeg har tatt ordet likevel, fordi jeg tror at menigmann i

en betydelig del av Norden ser en sak som den foreliggende som like viktig for seg personlig som mange av de såkalte »store» saker rådet behandler. Kanskje rådets beslutninger i »de nære ting» sterkest bidrar til å forsvare og illustrere berettigelsen av Nordisk Råds eksistens hos den menige nordiske kvinne og mann.

Den foreliggende sak hører til »de nære ting». Uttømming av olje i sjøen er nemlig en alvorlig plage for tusentall av nordboere. Det gjelder fastboende ved kyststrekningene langs Östersjøen og Nordsjøen, og det gjelder alle dem som har sine feriemuligheter ved disse strender. Verken de fastboende ved kysten eller de ferierende der kan avfinne seg med at båter og badestrender blir tilgriset av olje som slippes i sjøen fra passerende skip. Om mulighetene for dette bare var til stede for skip fra de nordiske land, ville problemet formodentlig være relativt lett å hanskes med. Men vanskelighetene ligger i å føre en tilstrekkelig kontroll med uttømming av olje fra skip også fra andre land enn de nordiske. Det er flere land som har undertegnet konvensjonen, men som ikke har ratifisert den. Det finnes også land som ikke en gang har sluttet seg til konvensjonen av 1954, og enda flere som står utenfor de endringer og tillegg i konvensjonen som ble vedtatt på konferansen i London i 1962 og som bl. a. forbyr uttømming av olje i hele Östesjøen og Nordsjøen.

Vi må derfor hilse med glede ethvert initiativ som blir tatt, både fra den mellomstatlige rådgivende sjøfartsorganisasjon, IMCA, og fra enkelte nordiske land, for å få flest mulig land til å ratifisere konvensjonen. Jeg må få lov til å si, at det i dette tilfelle er en særlig lite smigrende situasjon for de land som riktignok har undertegnet konvensjonen, men etterpå ikke har gjort antydninger til å ratifisere den. Dette gjelder jo heldigvis ingen av de nordiske land.

Det spørsmål som reises i herr Lundstrøms tilleggsforslag og i utvalgets inn-

stilling, er av praktisk karakter: Hvordan skal vi ordne oss for på beste måte å sørge for at bestemmelsene i konvensjonen av 1954 blir håndhevet?

Skal man være istand til å føre bevis for hvilket skip det er som i en bestemt situasjon har tömt ut olje i sjøen på ulovlig måte, har erfaringene lært oss at det må føres en ganske mer effektiv kontroll fra de nordiske lands egen side enn det hittil har vært gjort. Det må selsvagt være det enkelte lands sak å bestemme hvilken offentlig myndighet det mener skal ha ansvaret for kontrollen. Både marine, flyvåpen og losvesen og samarbeide med rederier og oljeselskaper kommer her naturlig inn i bildet. Saken har selsvagt sin betydelige økonomiske side det kan vi ikke se bort fra. Likevel burde det være mulig å etablere en mer effektiv kontroll enn hittil hvis alle de nordiske land beflitter seg på å koordinere sine anstrengelser på dette område og uten for store omkostninger. Kontrollen bør søkes satt mer i system slik at bestemte organer har ansvaret for at innsatsen både fra de offentlige myndigheter, fra organisasjoner, fra private og andre koordineres på en hensiktsmessig måte.

Innstillingen går ut på å rekommandere at nødvendige forhandlinger mellom de respektive myndigheter i de nordiske land finner sted for å søke frem til en mer tilfredsstillende ordning enn hittil.

Med dette anbefaler jeg utvalgets innstilling til vedtagelse.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde voteringen medelst namnopprop beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna,

Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Sigurður Bjarnason, Bomholt, Hønsvald, Aksel Larsen, Leirfall, Peter Nielsen och Carl Petersen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 62 röster.*

*Utskottets förslag, punkt II, bifölls.*

## 12

### A 22/k: medlemsförslag om en nordisk namnlista för växter och djur

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för utgivande av en nordisk namnlista över växter och djur.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Lassinantti, Leirfall, Lund-

ström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Petersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Sigurður Bjarnason, Bomholt, Hegna, Hønsvald, Aksel Larsen, Peter Nielsen, Carl Petersen och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 61 röster.*

### 13

#### A 23/j: medlemsförslag om förenhetligande av förhandsgranskning av film

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. i fællesskab at lade foretage en undersøgelse af filmens indvirkning på tilskuerne, særlig børn og unge,

2. at træffe foranstaltninger med henblik på at tilvejebringe størst mulig ensartethed i Norden ved censur af film.

Knut Toven hade i en reservation föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

**Lassinantti**, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Det föreliggande medlemsförslaget, som väcktes i april förra året, synes ha utgått från det faktum, att man i de nordiska länderna kommer till olika resultat vid bedömandet av en och samma film när det gäller förhandsgranskning för visning. För oss finns det emellertid inte någon anledning att här diskutera de konkreta orsakerna till förslaget. Förslagsställarna vill, att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna att gemensamt låta verkställa undersökning av filmens inverkan på åskådarna, särskilt på barn och ungdom, samt vidtagna åtgärder i syfte att åstadkomma största möjliga enhetlighet vid förhandsgranskning av film.

Juridiska utskottet har ägnat stor uppmärksamhet åt frågan, och det föreligger remissutlåtanden från inte mindre än 23 instanser.

Förslagsställarna har framhållit, att en viss enhetlighet vid bedömandet av film är motiverad redan av det förhållandet, att film ofta visas i TV och att TV-programmen i viss utsträckning har åskådare även i ett annat land.

Det kan sägas, att de nuvarande bestämmelserna för filmgranskning här i Norden företer en betydande enhetlighet. Film, som strider mot sedlighet eller som verkar förråande eller moraliskt nedbrytande, får inte visas. Inte heller får filmen påverka barnen i negativ riktning.

En annan sak är, att en enhetlig lagstiftning aldrig utgör någon garanti för att praxis också blir enhetlig. Vi vet, att redan i ett och samma land kan en lag tolkas olika av olika rättsinstanser.

Ett förhållande har för utskottet framstått med all önskvärd tydlighet, när utskottet studerat remissutlåtandena, nämligen att man vet ytterst litet om filmens inverkan på åskådarna och särskilt på barn och ungdom. Utskottet finner det motiverat, att man på samnordisk bas gör en undersökning om saken. Det möter säkerligen svårigheter att finna vetenskapligt hållbara grunder för en sådan undersökning, men just den omständigheten, att utvecklingen på filmens område har gått så fort, gör det påkallat med en samnordisk insats av det slag jag här talat om.

Utskottet förutsätter, att Nordiska kulturkommissionen kommer att höras beträffande den närmare uppläggningsen av denna undersökning.

Vi gör oss emellertid inga illusioner beträffande möjligheten att åstadkom-

ma en uniformitet i Norden, då det gäller filmgranskningen. Vi vet, att en film bedömes olika redan inom olika delar av ett nordiskt land, och det måste naturligtvis föreligga skiljaktigheter i detta avseende även mellan de olika länderna. Jag skall emellertid inte i detta sammanhang beröra de bedömanden ur geografiska synpunkter som gjorts inom utskottet. Vi är, som sagt, inställda på att det bör ske en samnordisk undersökning beträffande filmens inverkan på åskådarna och framför allt på barn och ungdom.

Däremot tror vi inte mycket på möjligheterna att genomföra en ensartad filmcensur. Såsom jag nyss framhöll utgör inte ens en gemensam lagstiftning någon säkerhet för att det inte tillämpas olika bedömningsgrunder. Tiden är nog inte heller mogen för en gemensam lagstiftning när det gäller filmcensuren.

Fråga är förresten om det över huvud taget är önskvärt med någon sådan uniformitet. Det gäller dock här bedömning av en konstart. Jag vet, att många menar, att film över huvud taget eller en viss film inte förtjänar epitetet konst, men det kan bero på att smaken växlar, när det gäller film likaväl som beträffande andra företeelser på konstens och litteraturens område.

För övrigt är censurlagstiftningen redan föremål för omprövning i Danmark, Finland och Sverige samt delvis även i Norge. Enligt utskottets mening finns det anledning att i detta sammanhang upprätthålla kontakt över de nordiska riksgrensarna, och vi förordar att man försöker komma till största möjliga samstämmighet i Norden vid censur av film. Jag kan emellertid inte underlåta att erinra om den reservation, som jag nyss gjorde beträffande en sådan enhetlig censur.

Såsom framgår av handlingarna har inte utskottet varit enigt. Vår vän Knut Toven, som inte längre tillhör Nordiska rådet, anslöt sig vid utskottets sammanträde den 8 december 1964 till ett uttalande av det norska justitiedeparte-

mentet, som innebar att några åtgärder icke borde vidtagas i anledning av medlemsförslaget. Sedermera har emellertid de nordiska justitieministrarna vid ett möte i Oslo dryftat frågan och därefter har norska justitiedepartementet avgivit ett utlåtande som är intaget i handlingarna.

Studerar man detta senaste aktstycke från norska justitiedepartementet, finner man, att det inte föreligger några större avvikelser mellan detta utlåtande och utskottets uttalande i frågan. Jag tror därför, att om Knut Toven deltagit i denna session, skulle det ha funnits stora möjligheter för oss att vinna enighet om det förslag utskottet nu framlagt.

Juridiska utskottet föreslår sålunda, att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt företa en undersökning av frågan om filmens inverkan på åskådarna, särskilt på barn och ungdom, samt att träffa anstalter för att få till stånd största möjliga samstämmighet i Norden vid censur av film.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Sigurður Bjarnason övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

**Hara, Finland:** Jag vill en stund uppehålla mig vid en fråga, som har varit före i juridiska utskottet, nämligen förslaget om förhandsgranskning av film. Här berörs ett område av brännande aktualitet i alla de nordiska länderna och ett område, där allt inte tycks vara ordnat så, som det borde. Från de senaste åren har vi nämligen flera konkreta exempel på fall, i vilka vederbörande censurorgan i stöd av gällande bestämmelser har fattat avgöranden, som har gett upphov till livlig debatt och stundom häftig kritik. Och detta har förekommit i alla de nordiska länderna, låt vara enligt ett något varierande mönster.

Det är också här fråga om ett område, där utvecklingen är mycket snabb

inte bara i fråga om det tekniska utan också vad beträffar människornas åsikter och värdeomdömen, som ständigt undergår förändringar. Det som för tjuugo eller bara tio år sedan väckt anstöt hos mången, ter sig i dag kanske nästan harmlöst. Det säger sig självt, att risken är stor för att skrivna bestämmelser i en sådan situation lätt blir föråldrade och att tyngdpunkten därför måste läggas vid deras tillämpning. Undervisningsministeriet i Finland betonar enligt min mening med rätta, att i fråga om filmgranskningsverksamheten den anda, i vilken lagen tillämpas, är av större betydelse än lagens ordalydelse. Uppfattningen om när en film skall anses vara »förråande», »ägnad att inge skräck» eller »kränkande för sedligheten» kan variera i hög grad, och även om lagtexterna skulle vara exakt likalydande i olika länder, kan de som tillämpar lagen, komma till mycket olika resultat. Så länge vetenskapliga undersökningar om filmens inverkan på åskådarna inte har utförts, måste avgörandena i hög grad bli beroende av censorernas subjektiva uppfattning.

Sett mot denna bakgrund träffar juridiska utskottet synbarligen det rätta, när det konstaterar, att det troligen skulle gestalta sig svårt att genomföra en helt enhetlig lagstiftning och praxis på filmcensurernas område i Norden. Utskottet understryker emellertid samtidigt, att största möjliga enhetlighet borde genomföras på detta område och pekar särskilt på möjligheterna att ytterligare utveckla det redan pågående samarbetet mellan de nordiska ländernas censurmyndigheter för att uppnå en så stor enhetlighet som möjligt i fråga om praxis. Samtidigt understryker utskottet nödvändigheten av att man vid framtida lagrevisioner i de nordiska länderna söker nå fram till enhetliga regler.

Om man betänker vilken oerhörd betydelse filmen har för dagens människa, som den numera genom televisionens snabba utveckling dessutom når i hennes hem till och med i den mest avlägs-

na stuga långt borta i ödemarken, är det nästan skrämmande, att juridiska utskottet i sitt betänkande nödgas konstatera, att någon grundläggande undersökning på nordisk basis ännu inte finns om filmens inverkan på åskådarna. Detta sakförhållande ter sig särskilt skrämmande, när man betänker vilket inflytande filmen utövar på barnen och den växande ungdomen. Alla vi, som har barn, vet ju, vilket problem TV-tittandet kan utgöra i ett hem. Myndigheterna kan visserligen hänvisa till att vissa bestämmelser om åldersgräns och tidpunkt för visning av olika filmer följs, när det gäller barn, men i praktiken är nog situationen den, att ansvaret för vad barnen ser och inte ser helt har övervältrats på hemmen och föräldrarna. Dessa har i dagens samhälle ofta ens ingen faktisk möjlighet att övervaka barnens TV-tittande, dessutom saknar de förutsättningar, dvs. den nödiga sakkunskapen för denna uppgift. När det dessutom inte finns några pålitliga undersökningar om filmens inverkan på barn och ungdom, som kunde ge en viss vägledning, kan man nog säga att barnen i praktiken får se det mesta i TV — också sådant, som de absolut inte borde se — något som vissa lokala undersökningar bland folkskolbarn synes bekräfta. Enligt min mening är det orätt av myndigheterna att lägga hela ansvaret för vad barnen ser i TV på hemmen. Här finns plats för undersökningar och åtgärder. Då det är fråga om synnerligen mångfasetterade och krävande undersökningar på vetenskapligt plan, borde ett samgående mellan de nordiska länderna kunna ge ett gott resultat. Dessutom är förhållandena i våra länder dock såpass likartade t. ex. vad gäller fördelningen mellan stad och landsbygd, levnadsvanor och traditioner, att förutsättningarna och underlaget för en undersökning och av dennas resultat betingade praktiska åtgärder är tämligen enhetliga. De nordiska barnfilmnämnderna har redan utfört ett betydande arbete på detta område. De bör kunna lämna värdefullt bistånd

vid samnordiska undersökningar om filmens inverkan speciellt på barn och ungdom.

Det framgår vidare av remissmaterialet, att svenska filminstitutet inlett en omfattande undersökning av dessa frågor med anlitande av landets främsta sociologiska, pedagogiska, psykologiska och barnpsykiatriska expertis. Denna undersökning — i detta nu den enda på vetenskapligt plan i Norden — borde kunna utgöra en stomme för en allsidig samnordisk undersökning.

För min del anser jag, att denna punkt i utskottets förslag — den som gäller en samnordisk utredning om filmens inverkan på åsådarna, särskilt barn och ungdom — är den viktigaste. Det är att hoppas att regeringarna med kraft skall gå in för den och verkligen skapa förutsättningar för en allsidig och förutsättningslös klarläggning av dessa frågor.

Till slut vill jag ännu belysa dessa tankegångar med en praktisk aspekt, hur läget är i dag. Svensk TV kan ses på den finska sidan av Bottniska viken och i Lappland, där också finsk TV kan ses på den svenska sidan. En naturlig följd härav vore väl, att bestämmelserna om vad som kan visas i dessa två program såvitt möjligt vore enhetliga. Och blickar vi framåt i tiden, bör vi kunna räkna med att möjligheterna att ta del av grannländernas TV-program kommer att vara betydligt bättre, kanske kommer hela Norden en gång i framtiden att vara ett gemensamt TV-område. Om inte förr så då bör enhetliga bestämmelser utarbetas så att en film, som är tillåten i ett lands TV inte är förbjuden i ett annat lands, men i praktiken kan ses bara genom att byta kanal till det land, där filmen får visas.

**Bondevik, Norge:** Denne rekommandasjonen har eit I og eit II. Det er i realiteten spørsmål som har lite og inkje med kvarandre å gjera, og det ville difor vera naturleg om det var høve til å røysta over rekommandasjonen punktvis.

Det første punkt gjeld eit problem

som er gamalt og kjent, og ein kan mange gonger undra seg over at det på dette område ikkje er gjort noko som verkeleg kan visa at ein har kome fram til eit sikkert resultat. Men ein får vel gå ut frå — slik som det ofte har vore hevda mellom anna i presse og kringkasting — at ein her ikkje har noko sikkert å halda seg til, endå det synest svært urimeleg, for eg reknar med at alle pedagogar er klår over at film — i alle fall ei viss form for film — ikkje kan anna enn ha ein viss innverknad på vårt sjeleliv. Det strider i høg grad mot all psykologi om ikkje filmen skulle ha innverknad på barnet og den unge. Det er iallfall etter mi vurdering nokså opplagt at den utbreidde ungdomskriminalitet som ein har i stigande grad i store delar av verda, i høg grad heng saman med dette problemet. Dersom det er høve til å røysta punktvis, vil eg røysta for I og røysta mot II. Er det ikkje høve til punktvis avrøysting, røystar eg mot begge, og eg skal gje ein grunn for dette.

Det kom nokså tydeleg fram av det som ordføraren hadde å seia, at når det gjeld II så er ein faktisk i den situasjon at ein for tida ikkje kan oppnå nokon ting. For det første gjekk det fram av innlegget til ordføraren at det er små sjansar til å få ei eins lovgjeving i dei nordiske land i den næraste tida, og dessutan hevda han at om ein fekk eins lovgjeving, ville ikkje dette gje eins resultat, og då er det då heilt vonlaust å prøva å få til eit lovverk som ikkje skal verka nokolunde likt i dei nordiske landa.

Til slutt vil eg nemna ein ting som også den førre talaren var inne på. Det gjeld filmsensur. I alle fall i somme av dei nordiske land så har filmsensuren høve til å setja ei aldersgrense for visse filmar som berre kan synast for til dømes vaksne personar. I og med at ein har fått film gjennom TV, er denne aldersgrensa i realiteten borte. Det vert i tilfelle foreldra som må vera det politi som skal passa på at ein følgjer den aldersgrense som ein har fastslått i si lovgjeving. Dette er også eit pro-

blem som bör granskast i dei nordiske landa, og eg går ut frå at eit slikt punkt som dette vil koma inn under I. Eg vil difor, dersom det ikke vert punktvis avrøysting, røysta mot rekommendasjonen.

**Fagerholm** overtog herefter ledningen av förhandlingarna.

**Lassinantti**, Sverige: Herr president! Bara några reflexioner!

Herr Hara talade om att man i olika delar av Norden har olika uppfattningar och det är alldeles givet, att vi kan se med olika ögon på det här problemet. Jag har t. ex. i TV-debatten mött det argumentet, att TV visserligen är en bra uppfinning men, televisionen hanteras av människor som står i den ondes tjänst och att man därför måste ta ställning mot hela televisionen som sådan.

Nu tror jag inte det finns anledning att fördjupa sig i de här sakerna. Det råder ju allmän enighet om att frågan är av så stor vikt, att en undersökning av filmens inverkan på åskådarna, och då särskilt på barn och ungdom, är väl motiverad, och eftersom detta arbete är ogjort i samtliga nordiska länder, förefaller det naturligt att man här förenar sig om en samnordisk uppgift. Vi vet naturligtvis inte vilket resultat en sådan utredning kan leda till, men jag tror att det vore något lätsinnigt att inte nu göra någonting åt just det momentet.

Jag förstår mycket väl, att herr Bondevik är rädd att ett samarbete enligt rekommendationens punkt II skulle kunna leda till en i några hänseenden liberalare bedömning än vi för närvarande har, men förslagsställarna har i utskottet framhållit att deras syfte icke har varit att göra bedömningen snävare.

Vi vet ju inte, vad lagstiftningsarbetet i de olika länderna kan leda till, men jag tror det är litet onödigt att vara rädd för en samverkan över gränserna. Redan nu förekommer en kontinuerlig kontakt mellan censurmyndigheterna, som har sammankomster vart annat år, och vidare sker det en fortlöpande informa-

tionsverksamhet i fråga om de olika ländernas bedömning av censurärenden. Jag tror att denna kontakt över gränserna är utomordentligt värdefull, och även om vi godtar punkt II i rekommendationen så tror jag inte att det kommer att uppstå några allvarliga olägenheter.

Jag anser, att vi i den här frågan bör följa den gamla goda regeln i nordiskt samarbete att i bästa sämja undersöka hur långt vi kan enas och, när vi finner att vi inte längre kan samverka, lämna frågan och låta varje land gå sin egen väg.

**Margit Borg-Sundman**, Finland: Tiden är långt framskriden, så jag skall inte ta mycket tid i anspråk utan bara säga några ord. Jag anser, att rekommendationen är viktig och riktig, och då avser jag dess första del, som betecknas med I. Det har dock redan gjorts några undersökningar också i Finland, mera i England och Väst-Tyskland, så mycket i alla fall att det klart visats, att vi behöver en samnordisk undersökning i denna sak. En sådan är faktiskt av värde. Däremot beträffande punkt II, gällande enhetlig förhandsgranskning av filmer, tror jag, att ni märker, när ni alla närmare tänker efter, att den inte är en lyckad del i denna rekommendation.

Jag hoppas, herr president, att omröstningen kan ske separat för vardera momentet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils

Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Mot* utskottets förslag röstade:  
Fagerholm.

Georg Pettersson *avstod från att rösta.*

*Frånvarande* var:

Bomholt, Horn, Hønsvald, Aksel Larsen, Mørk, Peter Nielsen, Normann och Carl Petersen.

*Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt I, hade sålunda antagits med 59 röster mot 1.*

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt II.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bratteli, Edström, Sigrid Ekendahl, Gillström, Lis Groes, Magnhild Hagelia, Hegna, Gunnar Henriksson, Honkonen, Horn, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Lassinantti, Lundström, Lyng, Løbak, Moe, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Remseth, Rosenberg, Paula Ruutu, Sylve Siltanen, Sundin, Thapper och Thestrup.

*Mot* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Bondevik, Margit Borg-Sundman, Borten, Cassel, Damsgaard, Erik Eriksen, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hartling, Hernelius, Hyytiäinen, Högström, Kähönen, Leirfall, Lyngstad, Mellqvist, Møller, Harald Nielsen, Ohlin, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Skytte och Poul Sørensen.

Møller Warmedal, Georg Pettersson och Sukselainen *avstod från att rösta.*

*Frånvarande* var:

Bomholt, Hønsvald, Ólafur Jóhannesson, Aksel Larsen, Peter Nielsen, Normann och Carl Petersen.

*Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt II, hade sålunda antagits med 32 röster mot 27.*

14

#### A 25/j: medlemsförslag om nordisk preskriptionslagstiftning

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

**Högström**, Finland (utskottets talesman): Herr president. Enligt föreliggande medlemsförslag till gemensam nordisk lagstiftning rörande preskription av fordran skulle bestämmelser om en allmän tio års preskriptionstid och en kortare tre års preskriptionstid för det dagliga livets fordringar införas. I båda fallen skulle preskriptionstiden räknas från förfallodagen. Avbrott beträffande den kortare preskriptionstiden skulle enligt förslaget kunna ske endast genom anhängiggörande av talan, medan avbrott ifråga om den längre tiden skulle kunna ske genom erinran om fordringen.

Vid behandlingen av medlemsförslaget har utskottet funnit det motiverat att genomföra en ensartad nordisk lagstiftning på ifrågavarande område.

Åstadkommandet av likartade nordiska rättsregler på detta område förutsätter emellertid att gällande lagar i de nordiska länderna måste i viss omfattning ändras. I flere av remissyttrandena kan ett visst motstånd mot att ändra rättsreglerna för preskription konsta-



teras. Detta kan till en del bero på att man fruktar att allt för detaljerade och komplicerade rättsregler skall utarbetas på basen av 1957 års förslag.

Utskottet vill för sin del understryka behovet och betydelsen av att klara och enkla preskriptionsregler utarbetas och förutsätter att man kan uppnå enighet på detta rättsområde.

Enligt utskottets uppfattning bör lagstiftningen i föreliggande fall utgå från tvenne olika preskriptionstider — en längre på tio år och en kortare för det dagliga livets krav. I Sverige och Finland har man icke någon kortare preskriptionstid för det dagliga livets krav utan i dessa länder gäller för alla fordringar en allmän preskriptionstid om tio år. I Norge är den kortare preskriptionstiden tre år, i Danmark fem år och i Island 4 år.

I medlemsförslaget ingår detaljbestämmelser om beräkandet av preskriptionstiden och avbrytandet av preskriptionen. Utskottet, som anser att det kommer att krävas noggranna överväganden innan man kommit fram till en gemensam nordisk lagstiftning på detta rättsområde, finner det riktigast att man icke i rekommendationen tar ställning till vilka rättsregler som i detta avseende skall gälla.

Med hänvisning till utredningen föreslår utskottet att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation: »Nordiska rådet hemställer till regeringarna att genomföra en gemensam nordisk lagstiftning om preskription av fordran baserad på en längre allmän preskriptionstid på tio år och en kortare frist för preskription av det dagliga livets krav.»

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Borten, Brateli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm,

Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernehus, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högeström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Bomholt, Hønsvald, Aksel Larsen och Ohlin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 65 röster.*

## 15

A 26/t: medlemsförslag om förlängning av giltighetstiden för resepass och A 26/Å/t: ändringsförslag om lättnader vid passutfärdande

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at udvide gyldighedstiden for pas til ti år;

II. att rådet i anledning av ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Island, at der ved pasudstedelse ikke opkræves større beløb i gebyr, end der medgår til dækning af omkostningerne i forbindelse med udstedelsen.

Leirfall, Norge (utskottets talesman): Jeg skal si minst mulig. — Vi har i tra-

fikkutskottet fått oversendt et medlemsforslag fra Gunnar Helén om forlængelse av gyldighetstiden for reisepass og et endringsforslag om lettelse ved passutstedelse reist av Svend Horn og Aksel Larsen. Forslagene går bl. a. ut på at man henstiller til regjeringene om gyldighetstiden for pass kan utstrekkes til 10 år, videre at gebyrene settes slik at de bare dekker utgiftene ved passutstedelsen, og at man ellers søker a for-enkle utstedelsen av pass mest mulig.

Utskottet foreslår følgende rekommandasjoner: »I. Nordisk Rad henstiller til regjeringene i Finland, Island, Norge og Sverige at utvide gyldighetstiden for pas til ti år. — II. Nordisk Råd henstiller til regjeringerne i Finland og Island, at der ved pasutstedelse ikke oppkræves større beløb i gebyr, end der medgår til dækning af omkostningerne i forbindelse med udstedelsen».

Jeg anbefaler rekommandasjonene vedtatt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnopp-rop beträffande utskottets förslag, punkt I.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksen, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinnantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Hønsvald och Sigurður Ingimundarson.

*Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt I, hade sålunda antagits med 61 röster.*

Härefter skedde votering beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Hegna, Gunnar Henriksen, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinnantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Hønsvald och Sigurður Ingimundarson.

*Rekommendationen enligt utskottets förslag, punkt II, hade sålunda antagits med 64 röster.*

## 16

### A 27/e: medlemsförslag om norsk-svenskt samarbete i fråga om utbyggnad av vattenkrafttillgångarna

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

*Utskottets förslag bifölls.*

Mötet avslutades kl. 17.10.

## **Protokoll**

### **4:e mötet**

**Tisdagen den 16 februari 1965 kl. 15.00**

**President: Lyng**

#### **Dagordning**

**1**

1. A 30/k: medlemsförslag om stipendier till deltagare i Nordisk journalistkursus

2. A 31/t: medlemsförslag om nordisk fribrevsrätt

3. A 32/s: medlemsförslag om enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

4. A 33/s: medlemsförslag om samarbete på näringsforskningens område

5. D 1965/20/1963: meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av ett »Nordens hus» i Reykjavik

6. A 38/k: medlemsförslag om nordisk skolordning

**A 30/k: medlemsförslag om stipendier till deltagare i Nordisk journalistkursus**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt arligen ställa ett belopp av tillhoppa minst 20 000 svenska kronor till förfogande för stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus i Århus.

**Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige** (utskottets talesman): Herr president! Kulturutskottet har haft till behandling ett medlemsförslag om att 20 000 svenska kronor arligen skall ställas till förfogande för fem stipendiater, som skall deltaga i journalistkursen i Århus.

Utskottet rekommenderar förslaget men har gjort den lilla ändringen, att det skall vara minst 20 000 kronor. Utskottet anser också, att man kan hysa tilltro till regeringarna och låta dem avgöra, hur många som skall dela summan.

Utskottet rekommenderar rådet att antaga detta förslag.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

#### **Meddelande**

Det meddelades, att Lis Groes, Danmark, för denna dag lämnat sessionen och ersatts av Peter Mohr Dam, Danmark.

*Rådet beslöt godkänna den härav föranledda ändringen i medlemslistan.*

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Dam, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Gillström, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande var:*

Cassel, Fagerholm, Einar Gustafsson, Hegna, Horn, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Peter Nielsen, Carl Petersen, Georg Pettersson och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 54 röster.*

## 2

### A 31/t: medlemsförslag om nordisk fribrevsrätt

Utskottet hade föreslagit, att icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

*Utskottets förslag bifölls.*

## 3

### A 32/s: medlemsförslag om enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen.

Votering skedde medelst namnupprop.

*För utskottets förslag till rekommendation röstade:*

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Bratteli, Cassel, Dam, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Kähönen, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande var:*

Borten, Einar Gustafsson, Hegna, Sigurður Ingimundarson, Magnús Jónsson, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Moe, Peter Nielsen, Carl Petersen, Røiseland och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.*

## 4

### A 33/s: medlemsförslag om samarbete på näringsforskningens område

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvud-

sak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna från Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

**Løbak, Norge** (utskottets talesman): Jeg vil gjerne benytte denne anledning til å understreke nærværende saks store betydning for bedring av de nordiske folks helsemessige velferd. Riktig ernæring gjør det mulig for menneskene å opprettholde livet, og gjennom en riktig ernæring kan vi legge grunnlaget for en økt sunnhet og trivsel.

De seneste medisinske forskningsresultater har i sterkere grad enn før reist spørsmålet om ernæringens innflytelse på og årsak til tidens omfattende sykdom i hjerte og kar. Her vil det være gavnlig om ernæringsforskning og medisinsk forskning samarbeider for på den måte å sikre det beste resultat. Den veterinærmedisinske forskning bør også komme med i dette samarbeid. Det er tross all detaljforskning helheten som for oss mennesker teller når vi skal bestemme vårt daglige kosthold, og vite at vi ikke ved dette kosthold bryter ned vår helse, men at vi bygger den opp.

Nordisk Råd var tidlig oppmerksom på denne saks store betydning, og rekommanderte allerede i 1956 regjeringene å nedsette en felleskomité av eksperter for å undersøke muligheten for et samarbeid mellom de da eksisterende nasjonale institusjoner på næringsforskningens område i de nordiske land. Den felles nordiske komité for næringsforskning ble så nedsatt. Finland og Island møtte den gang i komitéen med observatører. Komitéen sa seg uenig i tanken om å opprette et felles nordisk næringsforskningsinstitutt, men mente at det burde opptas et samarbeid mellom de eksisterende institutter i de enkelte nordiske land. Videre foreslo komitéen at det burde opprettes en permanent komité for nordisk næringsforskning. Denne komité skulle ha som oppgave å fremme samarbeidet

på næringsforskningens område i videste betydning. Heri ligger at forskningen skulle omfatte næringsfysiologi, klinisk medisin og forskning av råprodukter og deres videreforedling. Det ble videre henstilt til det enkelte land å oppnevne nasjonale komitéer med representanter for de enkelte forskningsområder samt for respektive sentralmyndigheter.

Rådet avgav en ny rekommandasjon i 1957. I rekommandasjonen ble det henstilt til regjeringene å søke å utvikle samarbeidet etter de retningslinjer som foran nevnte komité hadde foreslått. Imidlertid avskrev Nordisk Råd i 1961 rekommandasjonen som sluttbehandlet, idet den ikke hadde ført til noe positivt resultat.

Av rapportene fra regjeringene i årene 1958—1961 framgår det imidlertid at regjeringene i Danmark og Norge tok en positiv holdning til rekommandasjonen fra 1957. Imidlertid meddelte Sveriges regjering i 1959 at næringsforskningens stilling i Sverige var opptatt til ny vurdering av en spesialkomité. Den svenske regjering ønsket ikke å ta standpunkt til 1957-års rekommandasjonen for spesialkomitéen hadde avsluttet sitt arbeid.

Da Sverige er det koordinerende land i denne sak, skjedde det ikke noe mer. Den nevnte spesialkomité i Sverige avgav sin innstilling i 1963, og det er antatt at det kan ventes satt fram proposisjon for 1965-års riksdag.

Det synes etter dette således å foreligge et stort behov for en sterkt utvidet næringsforskning i de nordiske land. Det sosialpolitiske utvalg mener derfor, slik som medlemsforslaget antyder, at spørsmålet om et utvidet samarbeid mellom de nordiske land på nevnte område på ny bør tas opp til behandling. Forslaget fra 1956 om samarbeidets former har fremdeles aktualitet. Disse former og mulighetene for å skape et nordisk institutt på næringsforskningens område bør derfor bli nøye vurdert av regjeringene i de øvrige nordiske land.

Det koordinerende land Sverige vil på grundlag av disse vurderinger kunne få et godt grundlag for sitt standpunkt i saken.

Når det gjelder mulighetene for å opprette et nordisk næringsforskningsinstitutt, mener det sosialpolitiske utvalg at det for tiden ikke foreligger sterke nok grunner for å opprette et slikt institutt.

Utvalget mener derimot at en forsterkning av næringsforskningen bør skje gjennom utbygging av de nasjonale forskningsressurser og ved at det etableres et fast samarbeid mellom våre land slik at erfaringer og resultater kan komme alle land til gode.

Jeg har funnet det nødvendig å gi denne orientering, idet det sosialpolitiske utvalg nå på ny anbefaler en rekommendasjon til regjeringene, slik som den foreliggende innstilling viser. Jeg anbefaler radets medlemmer å stemme for den foreslåtte rekommendasjon.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde votering medelst namnuttrop.

*Før* utskottets forslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Lørg-Sundman, Bratteli, Dam, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hartling, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Kähönen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyp. Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Borten, Cassel, Hegna, Magnús Jónsson, Aksel Larsen, Moe, Peter Nielsen, Carl Petersen och Røiseland.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.*

## 5

### D 1965/20/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av ett »Nordens hus» i Reykjavík

Utskottet hade föreslagit, att radet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Normann**, Danmark (utskottets talesman): Der foreligger nu meddelelser fra samtlige landes regeringer om, at bevillingerne er i orden efter det nye overslag på godt 3,7 mill. kr. Udvalget har behandlet sagen i går og foreslar herefter, at radet anser spørsmålet for rådets vedkommende for slutbehandlet.

Det kan udvalget og rådet gøre med god samvittighed. Vi har arbejdet hurtigt og med god vilje og opnået enstemighed i udvalget om sagen. Samtidig kan jeg godt sige, at sagen er et prøveksempel på, hvor hurtigt regeringer og administrationer kan arbejde. Pengene er fremskaffet meget, meget hurtigt, og statutterne, som godkendtes på ministermødet i Oslo den 8. januar, undertegnedes i forgårs og er trådt i kraft i går.

Hvad der vejer mere til end eventuelle yderligere oplysninger om denne betydningsfulde sag er, at hvis vi kunne se ud ad vinduerne, ville vi se gravemaskinerne igang med allerede at planere den smukke, velbeliggende grund, som Island har stillet til rådighed for formålet.

Jeg giver udtryk for den glæde, vi alle i udvalget har følt, og som jeg er sikker på også vil føles i rådet, over, at

denne store opgave nu er kommet til en god afslutning, en god løsning, og at byggeriet meget hurtigt gar igang.

**Dam, Danmark:** Hr. præsident! Som hørende til den måske mest nordiske nation i Norden har jeg med den allerstørste interesse overværet plenar- eller hovedmøderne, der i disse dage har fundet sted her i Reykjavik mellem de 5 af de 6 nordiske nationer. Det har været vældig interessant og løftende at lægge mærke til, hvor stærk og intenst følt erkendelsen er af, at den størst mulige samhørighed mellem de nordiske nationer er intet mindre end en livsbeholdning for nordisk and og liv.

De skillende skranker falder. Områderne, hvor trangen til fællesskab gør sig gældende, bliver flere og flere. Og man behøver ikke at være særlig visionær eller profetisk begavet for at forstå og se, at den dag ikke er fjern, men nærmere end mange har gjort sig tanker om, da rådets indstillende opgave på de forskellige områder, hvor fællesskabsbehovet gør sig gældende, udvides til besluttende myndighed. Den enkeltes suverænitet ombyttes med fællesskabets afgørelse af hensyn til helheden, en udvikling der ikke er fremmed blandt folkegrupper uden for Norden.

Jeg ville ikke være ærlig, hvis jeg ikke vedgik, at jeg i det ret store sagsmateriale, der er til behandling i Nordisk Råd, savet som i den mundtlige forhandling, der har fundet sted, har savnet erkendelsen af og bevidstheden om, at der eksisterer en sjette broder, at der ikke bør figurere bare 5 i det nordiske svanefølge men 6, og at der på asken, det store nordiske gude træ, ikke vokser bare 5 grene, men at der også findes en sjette gren. Jeg forstår en af Færøernes største digtere, når han i en sang udbryder:

Ódn hevnr limin av  
askinum broteð,  
ei batnar brestut, tí  
benið er rotið,  
rotnað av rakstri  
i aldarfløð.

Vel så det en overgang ud til, at det skulle gå færingerne lige så galt som shetlænderne, hvis nordiske kultur og liv blev opslugt af det vældige britiske imperium og den internationale tiltrækningskraft. Men det skete ikke.

Det færøske sprog fortsatte ikke alene sit liv i pur og ren tilstand i folkets daglige tale, i digtning og sang, men det vandt også pladsen som folkets skriftsprog og hovedsprog. I kraft af at vi lærer det færøske sprog og det danske sprog grundigt, er færingerne vist det eneste folk i Norden, der uden besvær kan forstå alle de andre nordiske sprog, og som således har nøglen til Nordens kulturkilder.

Der findes intet nordisk folk, som i højere grad end det færøske generation efter generation har suget kraft fra den nordiske ask, det nordiske gudetræs stamme.

70 000—100 000 vers har levet i folkemunde, i sang og tale, i dansestuerne, ude på søen og på markerne, men måske særlig i røgstuerne, hvor man sad og kartede, spandt og strikkede under sang og foredrag af kæmpe- og kærlighedskvadene om livet ikke bare på Færøerne men også ude i den vide verden. Det var en god skole. Det blev til en tradition og en hobby at digte og en hæder at kunne sige mål og helst overgå det, som forfædrene havde kunnet præstere.

Vi har vort eget lovgivende ting, der lovgiver for alle vore særanliggende, samtidig med at vi har repræsentation på den danske rigsdag, der lovgiver for fællesanliggende, men dog således at lovene skal have hjemmestyrets godkendelse, inden de bliver sat i kraft på Færøerne. Vort lagting er vist et af de ældste parlamenter i verden, hvis det ikke er det ældste.

Vi har vort eget flag.

Da det danske folk med udelt tilslutning fra alle rigsdagens partier vedtog den nye styrelsesordning for Færøerne, skrev det sit smukkeste blad i Danmarks tusindårige historie. Man har kaldt denne ordning en friheds- og ven-skabspagt, hvad den i virkeligheden

også er. Den er en friheds- og venskabspagt, der søger sin mage, idet den samtidig med at den giver rum for overtagelsen af den fulde suverænitæt i sin form er det stærkeste grundlag for varig samhørighed.

Tryk avler som bekendt modtryk. Dette, at alt tryk i forholdet mellem færingerne og danskerne er blevet fjernet ved den nye styrelsesordning, gør en rolig, venskabelig og fornuftig overvejelse af alle forhold mellem de 2 folk mulig, og da fornuften, hjertet og tiden i alt stærkere og stærkere grad taler for samhørighed mellem menneskene, særlig mellem dem der igennem århundreder åndeligt som materielt har delt livets skæbne, det gode med det onde, føler jeg mig ikke blot overbevist om, at samhørigheden mellem det danske og det færøske folk vil bestå og udvikle bånd, der aldrig vil bryde, men jeg føler tillige, at det samme er ved at ske, når talen er om forholdet mellem de nordiske nationer i det hele taget.

Henvisende til det, som jeg her desværre kun har haft tid til løseligt at berøre, tillader jeg mig her fra den nordiske høje talerstol på egne og færingernes vegne at henstille til vore nordiske venner og frænder at tage under velvillig overvejelse at give færingerne som den sjette nordiske nation plads i det nordiske råd.

Vi færingar føler os meget beæret af den hæder, som fra Nordisk Råds side er overgået en af vore store sønner, digteren William Heinesen.

Den islandske præsident fandt i sin nytårstale til det islandske folk anledning til at udtrykke Islands glæde og stolthed over, hvad det islandske folk har præsteret på kulturens og kunstens område, og han fremhævede særlig hæderen ved at være nået et så højt stade, at man kunne tælle en Nobelpristager i rækken af de store islandske digtere.

Vi færingar har ikke mindre grund til at være glade og stolte over at kunne tælle en mand som digteren William Heinesen iblandt vore store digtere. Uddelingen af den nordiske pris til

ham vil ske i den bedste nordiske ånd, når den foregår under bruset af de 6 nordiske faner.

Lad os bygge det rummeligst mulige nordiske hus, hvor også Nordens sjette broder kan finde sin plads.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

## 6

### A 38/k: medlemsförslag om nordisk skolordning

Utskottet hade anmält, att det hade för avsikt att vid nästföljande möte återupptaga sakkbehandlingen av frågan på grundval av det i ärendet tidigare hopbragta materialet, de av regeringarna avgivna översiktterna angående utbildningsväsendet och dess struktur i de olika länderna samt de i debatten framkommande synpunkterna.

**Bomholt**, Danmark (utskottets talesman): Hr. formand! Det er et forslag med meget kortfattet begrundelse, der her er til forhandling. Spørgsmålet om en 9-årig grundskole blev første gang drøftet på undervisningsministermødet her i Reykjavik; initiativtager var undervisningsminister Bergersen. Det førte ikke til nogen konklusion, da vi i Danmark på det pågældende tidspunkt måtte søge at opbygge et 8. skoleår.

Nu er vi igen i Reykjavik. Spørgsmålet er rejst på bredere basis, dog er ingen dansk med blandt forslagsstillerne.

Begrundelsen er den enkle, at en fælles skoleform vil give bedre basis for et kulturelt samspil mellem de nordiske lande, og at et fælles arbejdsmarked vil lette forholdene for de titusinder af familier, der flytter fra et nordisk land til et andet.

De mange sagkyndige udtalelser, der ledsager forslaget, er af overvejende tøvende karakter, og tilsammen viser de, at der her er tale om et uhyre kompliceret problem. Der er enighed om, at skolen i alle vore lande er inde i en



dynamisk udvikling. Det skyldes vel sagtens mange faktorer: den stigende velstand, den hastige tekniske udvikling, der stiller voksende krav, og den fortsatte demokratisering på alle områder. Nogle siger da: i denne ekspansive periode bør den fælles nordiske målsætning ind i billedet, og deri har de utvivlsomt ret. Det er udmærket, at tanken rejses og søges afklaret. Andre tilføjer: vi bør have en fælles nordisk planlægning med klare konstruktive linjer, blandt andet sigtende på 9 års grundskole.

På dette punkt er det, at meningerne brydes. Fra dansk side hælder vi til den anskuelse, at vi, så længe den dynamiske udvikling står på, ikke skal møde med alt for strenge normer.

Den sidste danske skolelov er fra 1958 og er endnu ikke fuldt virkeliggjort. Da strukturen i skoleordningen blev til gennem forhandlinger i slutningen af min undervisningsminister-tid, kan jeg sige, at den ikke er af evigheds karakter. Overgangen fra 2. realklasse til gymnasiet er en ordning, der formentlig relativt hurtigt vil forsvinde ud af billedet. Vi holder skolepolitisk på en mellemstation, og det vides ikke, nar toget kører, forhåbentlig sker det inden alt for længe.

Personlig ser jeg med stor ro på udviklingen. Jeg tror, at vi i kraft af en række fælles betingelser nærmer os en ordning, der stort set er fælles for Norden, men jeg tvivler på, at der kan blive tale om nogen som helst form for ensretning. Der er, set med mine danske øjne og sagt hviskende ned imod vestelommen, for megen konformitet i det svenske skolesystem.

Vi har i Danmark en basisskole på 7 år, og det går vel ikke i det lange løb. Et industrielt samfund vil, hvordan vi end vender og drejer tingene, kræve en basisskole på i hvert fald 8 år. Det 8. skoleår er allerede så kraftigt inddækket hos os ad frivillig vej, at det uden større besvær kan indgå i en obligatorisk ordning.

Hvad så med den 9. skoleår? Ja, hvis

jeg skulle råde, så bør det 9. og 10. skoleår tilhøre ungdomsskolen, og jo mere nuanceret og varieret denne ungdomsskole er des bedre. Private og kommunale skoler må her kunne mødes, og der er selvsagt ikke ønske om på nogen måde at begrænse den kommunale indsats. Jeg ser meget gerne, at der indføres uddannelsespligt på 1 år efter afslutningen af basisskolen, således at forsta at de unge frit kan vælge den skoletype, de ønsker. Denne tanke blev i sin tid ført frem i ungdomsskolekommissionen, der resulterede i loven af 1954. Jeg vil meget advare imod, at der tilstræbes balance i skolebilledet ved hjælp af en 10-årig kommunal skole som enefaktor. Der må være balance, hvad angår basisskolen, det vil sige lige muligheder i by og på land, en virkelig fælles folkelig skole med en pædagogisk tiltællagt differentiering, der ikke sønderbryder fællesskabet. De skoletyper, der bygges oven på basisskolen, må nødvendigvis være af forskellig varighed: realskoler, gymnasier, handelskoler, teknisk skole, kommunal ungdomsskole af forskellig art, efterskole o. s. v.

Det er en svaghed i det foreliggende forslag, at det ensidigt fremhæver de eksakte fag, som peger i retning af den faglige dygtiggørelse. I de mange udtalelser, der findes, søger man forgæves efter ord som humanisme, ånds-fag. Det er politikernes sædvanlige svaghed: de taler om uddannelse, uddannelse, uddannelse og overser dermed det dog vist nok væsentlige, nemlig skolens almen-kulturelle formåls linje.

Hvilket formål skal nordisk skole have? Ja, her melder sig jo mange bestræbelser: den kristne livsanskuelse, den nationale solidaritet ønskes o. s. v. Hvor disse formål har forbindelse med forældrekredsen, vil de fortsat leve. Men hvor findes et formål, der samler alle børn fra alle hjem? Er det ikke at søge i de etiske værdier, der er grundlaget for vore demokratier, det vil sige ærbødigheden for medmennesket, viljen til samarbejde. I filmen, som vi så

forud for mødet her, betonedes den fælles retsbevidsthed. Demokratiet står og falder med den frihed, som den enkelte har, den enkeltes selvstændighed og ansvar i mening og handling, og denne demokratiets ånd skulle gerne findes i skolen. Den kan ikke kommanderes derind, den kan ikke dirigeres derind. Den afhænger især af den grad af demokratisk forståelse, som blandt andet lærerpersonalet er i besiddelse af. Det vil atter sige, at blandt andet digtning og historie, eller hvad vi kunne sammenfatte under begrebet de musiske fag, må have sin primære plads i skolens liv, og at skolen i øvrigt i praksis søger at fremme selvarbejde og samarbejde. Konklusionen er da i overensstemmelse med den foreliggende betænkning i sag A 38/k udtrykt således:

»Utskottet har för avsikt att vid nästföljande möte återupptaga sakbehandlingen av frågan på grundval av det i ärendet tidigare hopbragta materialet, de av regeringerna avgivna översikterna angående utbildningsväsendet och dess struktur i de olika länderna».

Herunder er det af betydning, at udvalget holder sig underrettet om alle mere betydende ændringer i skolebilledet, og så at sige har adgang til en lille dokumentationscentral, samt at udvalget har sin opmærksomhed henvendt på skolens formål fortrinsvis dens placering i demokratiet med dets idealer og etiske krav, og at de almenkulturelle fag fremmes på linje med de reale.

Ud fra disse overvejelser vil det være udvalgets opgave at pege på de veje, der naturligt fører frem mod en nordisk skole.

**Paula Ruutu, Finland:** I all pedagogisk verksamhet är den mänskliga insatsen, alltså uppfostrarens roll vida viktigare än något system. Så förhåller det sig även i fråga om skolundervisningen. Sålunda måste vi fästa särskild vikt vid utbildning av lärare och fortbildning av lärare samt vid sådana åtgärder, som leder till att vi kan få lämp-

liga och kunniga personer att utbilda sig till lärare. Men även om ett system inte i och för sig kan skapa en levande effektiv skola, har skolsystemet givetvis stor betydelse för samhället och utbildningens inriktning. Det är sålunda på sin plats, att Nordiska rådet gör jämförelser mellan de olika skolsystemen i de nordiska länderna och undersöker möjligheterna till att utforma ett enhetligt nordiskt skolsystem.

Finland förbereder i dag en reform av grundskolan med den så kallade enhetsskolan som utgångspunkt. En reform av detta slag har inom skolväsendet i Sverige redan utvecklats tämligen långt. Vid vår skolreform i Finland kommer vi att följa det svenska exemplet, och vi får i detta arbete mycket värdefullt material genom de i Sverige utvecklade planerna och de erfarenheter man gjort där. Detta får emellertid ej innebära, att vi skulle ordna våra skolförhållanden enligt något utifrån kommet mönster. Dessutom tvingar redan bristen på tillgängliga medel oss att skynda långsammare.

De olika nordiska ländernas skolsystem kommer automatiskt att närma sig varandra, strävandena går ju i samma riktning. Vi kan forcera denna utveckling genom att bl. a. komma överens om gemensamma pensa i de läroämnen där detta är möjligt — t. ex. språkundervisningen i våra skolor måste givetvis av självklara orsaker fortfarande avvika från språkundervisningen i de övriga nordiska länderna. På samma sätt måste undervisningen i historia i de olika länderna basera sig på en nationell grundval och så vidare. Det finns dock mycket sådant i fråga om pensa och kurslitteratur samt beträffande många detaljer inom skolsystemet, vari det är nyttigt att företa grundliga jämförelser och sträva efter en så stor enhetlighet som möjligt. Det oaktat är vi knappast ännu mogna för att fatta beslut om en enhetlig nordisk skolform, utan varje land måste få tillfälle att utveckla sitt skolväsende också med beaktande av de nationella förhållandena

och synpunkterna. Även i Finland finns det många som anser att vi, samtidigt som vi tar lärdom av förebilder inom skolväsendet i andra länder och framförallt i de nordiska broderländerna, bör undersöka och experimentera i vårt eget land, innan vi i detalj bestämmer hur det skolväsende bör se ut, som vi hoppas att effektivare än förr skall betjäna barnen och ungdomen i Finland i deras utveckling till medlemmar i samhället.

Undervisningsminister **K. B. Andersen**, Danmark: Vi har i alle vore lande ensartede problemer at kæmpe med på visse felter inden for skolens område. Jeg tænker f. eks. på lærermangel og lokalemangel. Det er alvorligt, men det er ikke det alvorligste.

Mere afgørende er spørgsmålet, om vi på den ene side har fantasi til, og om vi på den anden side har realitetssans til at forestille os, hvordan skolen skal se ud i dag for at være en god start for børn og unge, som skal gøre en indsats i de næste 40—50 år, altså på den anden side af årtusindskiftet og gøre det i et samfund, der er mere dynamisk end nogen sinde. Det er dagens afgørende skolespørgsmål.

Der er mange områder inden for fremtidens skole, hvor vi i de nordiske lande kan lære af hinanden og arbejde sammen. Det gælder det meget vigtige forskningsmæssige samarbejde, hvor der finder et samvirke sted gennem Nordisk kulturkommission, et samvirke, der yderligere kan fremmes. Det gælder arbejdet for at få det rette forhold imellem de erhvervsbetonede fag og tendenser og det almene i folkeskolen. Der er jo ikke tvivl om, at fremtidens uddannelsesbillede bliver billedet af de mange korte, ofte genkommende special- og efteruddannelser, der må have en bred basis at hvile på, som kun folkeskolen kan give.

Vi kan samarbejde med hensyn til at give en højere prioritet til de vigtigste fag i skolen, nemlig at lære eleverne, hvordan man lærer, hvordan man til-

egner sig kundskab, et fag, der bliver stadig mere vigtigt, netop i en omskiftelig verden. Vi kan samarbejde i spørgsmålet om, hvordan vi gør vore skolesystemer smidige nok i erindring om, at det er skolen, der skal indrette sig efter børnene, og ikke børnene, der skal indrette sig efter skolen. Vi kan ikke mindst samarbejde i spørgsmålet om, hvordan vi i højere grad kan bruge vore skoler til at opdrage til demokrati. Det er endnu i alt for høj grad et for sømt felt i skolerne i Danmark og vel også i de andre nordiske lande. Det drejer sig ikke om flere lektioner i samfundslære, i og for sig heller ikke uden videre om elevråd. Det drejer sig om selve den atmosfære, der præger skolen i det daglige, den grad, hvori vi giver børnene medansvar og giver dem lyst til at virke med på opbygningen af det lille samfund, som skolen udgør. Vi kan samarbejde med hensyn til det nordiske i skolen. Tager vi det alvorligt nok? Vi skal ikke isolere os i det nordiske, men vi skal også i skolen forberede mødet med det europæiske og det globale gennem det nordiske.

Men der er også felter inden for nutidens og fremtidens skolepolitik, hvor vi ikke kan gå ganske de samme veje. Det gælder først og fremmest spørgsmålet om udvidelsen af undervisningspligten. Jeg er ikke villig til at acceptere og mit parti er ikke villigt til at acceptere en ensartet nordisk skolestruktur, hvis den skal forstås som en 9-årig obligatorisk folkeskole. For ikke at blive misforstået vil jeg gerne sige ganske klart: vi skal have en 9-årig undervisningspligt.

Jeg skal ikke her tage diskussionen op med min forgænger i embedet, det kan jeg gøre i Danmark, men jeg tror i anledning af bemærkningerne om toggangen i hr. Bombholts indlæg, at jeg kan sige, at de fleste i Danmark vil være enige i, at det 8. obligatoriske år er toget definitivt kørt fra.

Vi må for alle unge sikre den menneskeret, at ungdomsår bliver uddannelsesår. I Sverige regner man ikke med at

have gjennomført den 9-årige undervisningsplikt fuldt ut før i 1972. I Norge regner man med gjennomførelse først i 70-erne. Vi vil også kunne nå at gjennomføre en 9-årig undervisningsplikt inden for dette tidsrum.

Men det afgørende må etter min mening være at fremhæve, at denne undervisningsplikt ikke alene skal kunne oppfylles inden for folkeskolen. Vi må også give mulighet for, at denne fortsatte undervisning kan finne sted f. eks. i ungdomsskolen, der netop i disse år oplever en vældig utvikling, eller i efterskolerne, der er et meget verdifuldt led i det danske skolebillede, i en faglig utdannelse med en god teoretisk skoling eller lignende. Det afgørende må være, at vi fastholder de mange forskjellige tilbud. På den måde bliver vi også bedst i stand til at imødekomme de unges højest forskjelligartede behov.

Det forslag om utvidet undervisningsplikt, som vi må arbeide med i Danmark i de kommende år, må ligge på denne linie. Det stemmer bedst med dansk undervisningsvæsen. Det kan ikke være riktig at starte en ny skolepolitisk utvikling med at slå verdifulde led i skolebilledet ihjel. Men det stemmer også bedst med moderne pædagogisk tankegang. Vi vil give de unge like muligheter, og vil vi det, må vi give dem forskjellige muligheter, fordi de nu engang er sa forskjellige. Jeg ser med fortrosthing frem til den dag, hvor vore nordiske venner kommer frem til at give os ret på det punkt.

**Berte Rognerud, Norge:** Jeg må si at jeg er meget tiltalt av det syn den tidligere taler gav uttrykk for. De nordiske land har meget til felles når det gjelder samfunnsform, historie, sprog og kulturgrunnlag i det hele tatt. Men vi kan jo heller ikke se bort fra at det finnes felter hvor disse land har noe forskjellige tradisjoner, og hvor det hersker forskjellige forhold som det også må tas hensyn til. Hver for seg har de nordiske land verdifulle momenter å ta vare på i sin egen arv også på skole-

vesenets område — og ikke minst på skolevesenets område. Dette er noe man må være oppmerksom på, og personlig tror jeg ikke man gavner saken ved f. eks. å la hensynet til en felles nordisk tilpassing bli så dominerende i vår bevissthet at vi er villige til å gi avkall på alt som heter særpreg i våre spesielle nasjonale tradisjoner. Vi må etter min mening ikke drive samordningen sa vidt at vi ikke tar hensyn til det enkelte lands egenart og tradisjoner også på dette område.

Vi har da eksempler på hvordan de nordiske land opp gjennom tidene har övet innflytelse på hverandre i skolemessig henseende. Jeg tenker på folkehöyskoletanken som Norge i sin tid fikk fra Danmark. Og mens Norge vel var først da det gjaldt den 7-årige folkeskolen, har Sverige blitt noe av et mønster når det gjelder den 9-årige folkeskole.

Når det gjelder grunnskolen har Norge og Sverige meget store felles trekk. Det er et faktum. Derimot er det en vesentlig forskjell hvis vi ser på Danmarks og Finlands grunnskole. Og det må jo da være ganske naturlig at forskjellige geografiske og kommunikasjonsmessige forhold også kommer til å gi seg utslag i skolens struktur. Vi kan bare tenke på hvordan forholdene nødvendigvis må bli forskjellige i land som Danmark og Norge f. eks.

Når vi ser på den høyere almenskole, finner vi at de private skoler har en helt annen plass og stilling i andre land enn f. eks. i Norge. For Finlands vedkommende vet vi at de private skoler har en meget dominerende stilling i det videregående skoleverk. Og det er klart at dette viser at det er forskjell i skoletradisjon og skoleutvikling i Norden, en forskjell som jeg tror vi kanskje skal være meget varsomme med å forsøke å fjerne.

Nå er det klart at det med fordel kan finne sted en større samordning av skoleordningen i de nordiske land på mange områder. Men la oss ikke glemme at det også er områder hvor man

skal vise varsomhet. Jeg går da også ut fra at man i hvert enkelt land først og fremst tenker på hva som vil være til gagn for sin egen ungdom og sitt eget land. Det er de bestemte forhold slik de fortøner seg i de enkelte land man først og fremst plikter å ta hensyn til når man bygger ut et skoleverk. Men som jeg sa, bør det allikevel selvsagt være muligheter for en samordning innen skolefronten, hvilket da også allerede skjer. Vi må dog aldri tape av syne at ånds- og kulturgrunnlaget skal tillegges stor vekt, og vi må være på vakt mot en omlegging av skolesystemet, slik at f. eks. det materialistiske skulle komme til å dominere og kanskje fortrenge var åndelige kulturarv, som igjen er Vestens kulturarv. Det ville bli en fattig skole.

Jeg kan ikke se at en samordning av nordisk skolestell nødvendigvis skulle måtte føre til felles skolesystem med felles oppbygging og struktur. Det ville etter min mening være en for høy pris å betale for et samarbeid, og jeg er redd det ville komme til å bryte med de enkelte lands særpreg. Og om det finnes omstridte idé- og kultursyn som betinger at de nordiske land finner å ville gå noe forskjellige veier, så må det tas hensyn til det.

Det er et faktum at skolen i vår tid er en meget dominerende faktor i de unges liv, og inntar en selvstendig stilling også overfor hjemmene. Derfor blir det i stor utstrekning skolen og undervisningen som kommer til å forme og prege vår ungdom. Men, som jeg sa, det er visse ting som gjør at det er naturlig for de nordiske land å samarbeide også på skolens område. Det har jo bl. a. nær sammenheng med både sprogfellesskap og kulturfellesskap, og erfaringer som et av de nordiske land gjør i sin oppbygging av skolen, må man kunne dra nytte av i et annet. Vi er jo hver for oss små nasjoner, og de ressurser vi har til disposisjon, er begrensede. En samordning der dette er naturlig og rimelig, har foregått i Norden og må fortsette. Men, som jeg sa, vi må ikke

drive samordningen så langt at vi ikke tar hensyn til det enkelte lands egenart og tradisjoner.

Statsråd **Helge Sivertsen**, Norge: Den sak vi har til drøfting, er medlemsforslaget om å ta sikte på felles nordisk skoleordning, og eg er for min del samd i tanken, slik eg også gav uttrykk for under Nordisk Råds 12. sesjon. Vi har her etter mi oppfatning å gjere med ei av dei store sakene i nordisk samarbeid, og den har alt vore drøft ei tid. Herr Bomholt gjorde merksam pa at spørsmålet var oppe i Reykjavik for 10 år sidan på undervisningsministermötet der, og det er korrekt. Den var framme på undervisningsministermötet etter at den först var drøft i Nordisk kulturkommissjon. Herr Bomholt sa at det vart ingen konklusjon på drøftingane den gongen. Det er vel ikkje heilt rett. Undervisningsministermötet slutta seg til kulturkommissjonens konklusjon, som gjekk ut på at skolens videre utvikling i dei nordiske land burde skje på ein slik mate at ein oppnaade størst mogleg samstemmighet landa imellom på dette område.

I dei 10 år som er gått sidan Reykjavik-mötet, har det vore ei markert utvikling i retning av større samsvar mellom skolesystema og større samarbeid om undervisningsmetodar og innhald. Vi har og fått eigne samarbeidsorgan på dette feltet, kulturkommissjonens seksjon 2 og det nordiske samarbeidsutval for pedagogisk forsök og forskning.

Det er slik at samstemming av skolesystem gjer seg ikkje sjölv. Skolereformer som går inn på skoleordningane er av den karakter at det berre er regjering og parlament som kan gjennomføra dei. Ein institusjon har alltid vanskeleg for sjölv å endre sin struktur, og vi skal ikkje vente at dei som arbeider i skolen, meir enn andre skal kunne gjere det utan stönad utanfrå. I praksis ser det ut til å vere slik i alle land at skal skoleordningane endrast, må det vere dei folkevalde organ som gjer det. Med det felles grunnlag vi har i våre nor-

diske samfunn, og med den politiske målsetting som er kommen til uttrykk gjennom skiping av Nordisk Råd og gjennom Helsingfors-avtalen, er det rimelig, synest eg, at tanken i medlemsframlegget om felles nordisk skoleordning, far tilslutning i Nordisk Råd. Vil vi ha ei ramme som gjer samarbeidet på skolens område til ein full realitet i Norden, er det parlamenta og berre dei som kan skaffe oss den.

Det viktigaste som er skjedd hittil, er utan tvil den grad av likskap som finst i våre folkeskolelover, og den retning som i seinare tid er kome til uttrykk gjennom nye lover og parlamentsvedtak på dette område. Sveriges riksdag og Norges Storting har vedteke å utvikle ein 9-årig folskeskole eller grunnskole som einskapsskole fram til 16 års alder, og Finland og Island har same siktepunkt i sin skolepolitikk, medan Danmark som vi har høyrt, ikkje er med i dette fellesskapet på same måten.

Den 9-årige skolen utforma som einskapsskole, er elles ikkje först og fremst eit strukturspørsmål. Skolens organisasjon er her som elles berre den ytre ramme som skal gjere det mogleg å realisere skolens mål. Der er eg samd med hr. Bomholt i det han sa om at den ytre ramma som regel kjem einsidig fram i drøftingar og diskusjonar.

Når vi vil at alle barn som kan det, skal gå i folkeskolen, er det fordi vi meiner det har verdi for deira sosiale utvikling, for deira evne til å lære å leve saman med og setje pris på andre menneske med ulik bakgrunn og ulik utrustning. Den nye skolen skal möte den einskilde eleven på elevens eigne föresetnader og före han så langt fram i arbeidsevne og sinnets rikdom som skolen kan makte. Den nye nordiske einskapsskolen — så langt det blir ein nordisk einskapsskole — må motverke klatrementaliteten og konkurransejaget. Den må söke å utvikle ei holdning som gjer det sjölvsagt å samarbeide med andre, og som gjer det naturleg å verdsetje hjelpsomhet og godvilje like högt

som læreevne og intelligens. Dei djuptgåande reformer som trengst for å oppnå ein skole der ikkje samanliknande karakterar dominerer den einskilde elevs skoleliv og skoleår, men der skolens heile arbeidsform og atmosfære fremjar den einskildes trivsel og menneskelege vokster, dei reformer treng vi å setje inn heile vår pedagogiske kraft i Norden på. Eg trur fullt og fast at dei nordiske land gjennom sin folkeskole her kan nå lenger enn dei kan i dei fleste andre land med deira skole-system.

Vi står framfor ei utvikling då ventelig alle vil kunne få inntekter store nok til å kunne dekkje sine reelle behov. Dei gamle klasseskilja med grunnlag i økonomisk makt, vil kunne overvinnast. I denne situasjon må vi då leggje særskilt vekt på at ikkje kunstige skilje blir skapt gjennom utdaningsinstitusjonane. Skolen må ut frå dette synspunkt formast slik at vi oppnår sterke sambindande krefter på tvers av den isolasjon som yrkesspesialiseringa kan före med seg. Både grunnskolen og den vidaregåande skole må i dei nordiske samfunn få si utforming under eit slikt perspektiv. Det tilseier til dels omfattande reformer, ikkje minst i dei vidaregåande skolane.

Undervisningsminister Gylfi Þ. Gíslason, Island: I de sidste år er der dels blevet realiseret, dels lagt grunden til flese væsentlige ændringer i det islandske skolevæsen. Selve lovgivningen om den obligatoriske skolegang er dog ikke blevet forandret siden 1946, da der her på Island blev vedtaget en lov om en otte års enhedsskole. Derimod blev der i 1960 fastsat en ny undervisningsplan for hele enhedsskolen, hvor man søgte at tage hensyn til moderne synspunkter og moderne krav til den obligatoriske skole. For syv år siden blev der vedtaget en ny lov for universitetet, for to år siden en ny lov om læreruddannelse og seminarier, hvorved statens lærerseminarium samtidig får ret til at dimittere studenter, og samme år blev

der vedtaget den første lov om et tek-  
nikum. Der er blevet gjort forberedel-  
ser til en ny lovgivning om håndværker-  
uddannelsen, hvormed det er hensigten  
i vid udstrækning at overføre den fag-  
lige uddannelse fra mestrene til værk-  
stedsskoler. Grunden er blevet lagt til  
en ny lovgivning for Skolen for kunst-  
og kunsthåndværk, og gymnasieloven  
er blevet taget op til revision. Der er  
blevet drøftet en så gennemgribende  
ændring af gymnasieundervisningen, at  
man må regne med at det vil være na-  
turligt igen at revidere hele undervis-  
ningsstoffet og organisationen af de  
skoler der forbereder eleverne til gym-  
nasierne, og da på samme tid undervis-  
ningsstof og organisation af andre fort-  
sættelsesskoler end gymnasierne. Man  
kan derfor med rette sige at hele det  
islandske skolesystem faktisk er i  
smeltediglen. Sandheden er da også den,  
at der nu til dags sker så hastig en ud-  
vikling i den menneskelige viden og de  
sociale forhold, at undervisningsstof og  
skolesystem må underkastes stadige  
ændringer, hvis det skal være i stand  
til at fremskynde ønskelige forand-  
ringer og til at føre de ændringer som  
samfundsudviklingen i øvrigt medfører,  
ind på kulturelt mere hensigtsmæssige  
baner end det måske ellers ville være  
tilfældet. Et stivnet undervisningsstof  
og en stagneret skoleorganisation er en  
hæmsko for en sund samfundsudvik-  
ling.

Det er derfor kun yderst naturligt at  
skolerne og i skolepolitikken endnu en  
gang skal være et af hovedemnerne på  
Nordisk Råds møde. Hvis et moderne  
samfund skal kunne bringe borgerne  
voksende velstand og højnet kultur, så  
må skolernes rolle i samfundet udvides  
og skolerne selv forbedres. Hvis vi nor-  
diske folk, som alle er små efter den  
store verdens målestok, hvis vi fortsat  
skal kunne hamle op med de store na-  
tioner med hensyn til velstand og fag-  
lig dygtighed, så må vi blive ved med  
at udvide og reformere vore skoler,  
og hvis vi, de små nordiske na-  
tioner, ønsker at bevare vor kulturarv

og vort kulturelle særpræg i denne  
stormfulde verden, der domineres af  
nationer der tæller hundreder af mil-  
lioner, så må hver eneste samfundsbor-  
ger fa den uddannelse og den åndelige  
kraft, som nu til dags kun en lang sko-  
legang kan give. Disse problemer er  
fælles for os alle. Hvorfor skulle vi så  
ikke prøve at løse dem i fællig?

Dette er grunden til at jeg blev be-  
gejstret for den tanke undervisningsmi-  
nister Helge Sivertsen fremsatte på det  
sidste møde i Nordisk Råd i Stockholm,  
at de nordiske lande skulle koordinere  
deres skolepolitik. Selvfølgelig er en så-  
dan koordination ikke ensbetydende  
med at alle skoler på samme niveau i  
alle de nordiske lande skulle være  
ens, så lidt som parallelle skoler er  
ens inden for hvert enkelt land. Hoved-  
sagen er at der er en vis samordning  
mellem skolerne i de forskellige nor-  
diske lande, ligesom der er samord-  
ning mellem skolerne i hvert enkelt af  
dem. Det drejer sig naturligvis her om  
langt mere komplicerede og omfangs-  
rige problemer end det er muligt at  
løse på kort tid. Men problemet er af  
en sådan art at det skal løses, og derfor  
må man begynde at arbejde med dets  
løsning.

Vi islændere har en særlig grund til  
at hilse tanken om en nordisk skolepo-  
litik med glæde. Vi har den særstilling  
blandt de nordiske folk og blandt vest-  
europæiske nationer i det hele taget, at  
vi på grund af vor fåtallighed sender  
relativt langt flere unge til studier i ud-  
landet end noget andet folk i Vesteuro-  
pa. Antallet af islandske studerende i  
udlandet er nu mellem elleve og tolv  
hundrede, det svarer f. eks. til at 45 til  
50 000 unge svenskere studerede i ud-  
landet. Cirka halvdelen af disse island-  
ske studerende i udlandet, eller fem-  
seks hundrede, studerer ved universite-  
ter eller tekniske læreanstalter og får  
studielån og legater fra den islandske  
stat. Antallet af studenter ved Islands  
universitet ligger omkring 900. Heraf  
fremgår det at næsten en tredjedel af de  
unge islændere, som følger et universi-

tetsstudium, gjør dette i utlandet. Og næsten halvdelen af alle disse unge studerer i de nordiske lande, langt de fleste i Danmark, og hovedparten af dem studerer fag inden for eksakt videnskap og teknik. Heraf følger at islænderne har direkte interesser at varetage i den henseende, at deres skolevæsen står i så nær tilknytning som muligt til skolesystemet i de lande, hvor unge islændere først og fremmest studerer. Hvis vort skolevæsens struktur var væsensforskellig fra systemet i de lande, hvor en mængde unge islændere dyrker forskjellige studier, så ville det være et alvorligt handicap for dem. Men netop denne nære tilknytning mellem skolesystemet her i landet og skolerne i de andre nordiske lande, i Vesteuropa og, i de sidste år, i Amerika, har været og er en stadig spore til fornyelse og nye anstrengelser. Men tilknytningen måtte efter min mening godt blive endnu større. På dette punkt gjør isolation stadig større fortræd. Jo nærmere derfor den islandske skoles struktur og den islandske skolepolitikk blev knyttet til de andre nordiske skolers struktur og en nordisk skolepolitikk jo større ville udbyttet blive af unge islænderes studier i de nordiske lande, og jo lettere skulle nye ideer fra de andre nordiske lande finde vej ind i islandsk skolevæsen.

Men hovedargumentet for nødvendigheden og værdien af en fællesnordisk skolepolitikk består selvfølgelig ikke i at noget sådant er i overensstemmelse med islandske interesser. Hovedargumentet er dette — og hermed skal jeg slutte disse betragtninger — at for at vi skal knyttes sammen med sterkere bånd, for i voksende grad at gjøre vore lande til en kulturel og økonomisk helhed, uden dog at nationalitet eller selvstændighet ofres, så må vi koordinere den opvoksende generations uddannelse og sætte os et fornuftigt fælles mål i skolepolitikken.

**Bondevik, Norge:** I generaldebatten prøvde eg med få ord å gie ei skisse av

mitt syn på dette store og vanskelege problemet som tek sikte på å få ein sams nordisk skulepolitikk, og eg kan difor i dag vera svært stutt og visa til det som eg då sa. Likevel er det eit par ting som eg gjerne vil poengtera sterkarre. For det første får eg eit inntrykk av at det framlegget som ligg til grunn for denne debatten, har ikkje møtt den velvilje som ein kanskje skulle tru i fleire av dei instansar som har uttala seg om dette spørsmålet, og då har gjeve grunnar for sine meiningar. Det biletet som eg får ved å lesa gjennom det dokument som me har framfor oss, er dette at meiningane i dag er så pass skilde i dei nordiske landa at det faktisk er urad å finna ei line som ein kan seia er allment godkjent, og det far meg til å dra den sluttsatsen at tidspunktet i alle fall i dag ikkje er inne til å ga med nokon særleg stor fart i dette spørsmålet. Eg synest at framlegget fører ein argumentasjon som far ein til å tenkja på at her er det meir spørsmål om matematikk og mekanikk og teknikk, naturvitskapelege fag og framande språk enn det er tale om verkeleg andelege verdiar, som trass i alt er det viktigaste for vår skule.

Dei problema som framlegget reiser, er trass i alt berre *delar* av eit større problem, og eg vil seia at det er den minste delen. Eg har inntrykk av at det er mange som i vår tid tenkjer at me skal berre vera *samtids*-menneske. Tradisjonen og dei store liner attover i var og i antikk kultur har kome sterkt i bakgrunnen, og det får oss til å ha ein viss otte for den utvikling som skulepolitikken kan ta i dei nordiske landa. Me må framom alt i dei nordiske landa, slik *eg* ser det, ikkje verta eit rotlaust folkeferd som ikkje er klår over at me har sterke band og røter som fører oss tilbake til vårt opphav og grunnlag. Dette er i høg grad skapt av åndelege og kulturelle verdiar.

Me kan ikkje i dag gå dei same vegane i Norden, men det hindrar ikkje at me kan *nærma* oss kvarandre, og bør det. Föresetnadene for å gå noko sær-



leg fort fram er i dag svært smaa. Samanvekslinga ma difor koma lenger for me kan ta dei viktige steg, og eg er glad for at kulturkomiteén vil sjå på denne saka i tida framover og vurdera kor snøgt det er høve til å gå i dei åra som kjem nærast.

I hovudsaka kan eg seia meg samd i dei synsmåtar som til dømes den danske undervisningsminister kom med, og som saksordføraren, herr Bomholt, gjorde seg til talsmann for. Eg er glad for at ein ikkje har hoppa på dette framlegget utan ei ny vurdering. Vi seier ofte i Norge om ei sak som ikkje er mogen for löysing at »det er eit langt lerft a bleikja», og det trur eg er det rette i denne samanheng. For ein går til ei verkeleg sterk samordning av skulesystema i Norden, må ein i alle tilfelle på nasjonal basis i alle land vera villjug til å gje den skulestrukturen som har lange røter attende i tida, like vilkor med dei nyare former for undervisning som det offentlege har teke på seg. Men på dette området synest iallfall ein del av oss at det manglar ikkje så lite i vårt land, og for dette grunnlaget er ferdig, er det iallfall ein del av oss som meiner at det nasjonale grunnlaget må først vera i orden, slik at ein er på lik line med dei andre nordiske landa for ein prøver på ei verkeleg samansveising av eit meir einslaga system enn det som i dag er moge for fullføring.

Framom alt står det slik for meg at noko av det som vår tid særleg krev av oss, er at me passar på *individet*. Det har sin eigenrett som me ikkje må gå for nær. Me er trass i alt ulike, me er individ, og individet skal ha høve til ei verkeleg utvikling utan at det vert pressa inn i ei ramme som kan høve for storparten av individa elles.

Med dette vil eg slutta mitt stutte innlegg, og seia meg glad for at denne saka skal drøftast vidare. Eg vil gjerne få poengtera at ingen må misforstå meg i den lei at eg er imot ei rimeleg samordning så langt som ho er praktisk og mogleg i dag. Det prøvde eg også å få fram i mitt innlegg i generaldebatten, at

det er mange ting me kan få sams, men ikkje alt i dag. Me treng enno ei heller lang tid for me kan koma dit.

**Hartling, Danmark:** Hr. præsident; Det forslag om en ensartet skoleordning, som er udgangspunktet for vor debat, kan underbygges med mange gode grunde. Der er imidlertid ogsaa store vanskeligheder ved at gennemføre det, at man nok indtil videre ma lade det forblive ved den gode hensigt og saa henvise hvert lands skolevæsen til at udvikle sig efter de traditioner, som nu engang er saa stærke ved vore skoler. Et gammelt skolevæsen får stærke traditioner. Vi begynder jo ikke på bar bund. Vore skoler i de nordiske lande har menneskealdre bag sig, og derfor må enhver udvikling i skolen komme skridt for skridt. Nogle af de lærere, som underviser i skolen i dag, er født i det forrige århundrede og uddannet under 1. verdenskrig, og dem laver man ikke sådan om på.

Men under hensyntagen til de nationale traditioner er det rigtigt og vigtigt, at vi hvad angår skoleordningerne søger at nærme os til hinanden i Norden, især således at de prøver og eksaminer, der giver særlig kompetence eller rettigheder, bliver så ensartede, at rettighederne kan gælde i alle lande. Det vil lette omflytninger fra land til land.

Hvad struktur angår, vil det ikke være heldigt, efter min mening, at føre debat. Vi har ført en strukturdebat i Danmark igennem 10—12 år, indtil vi fik nye skolelove i 1958. En sådan debat er udmarvende, men den førte dog til sidst til en løsning. En nordisk strukturdebat ville nok kun være udmarvende. Landene har skriftligt redegjort for deres skoleordninger, og hele den side af sagen kan vi derfor lade ligge her i denne mundtlige drøftelse. I Danmark er skoleordningen af 1958 først nu begyndt rigtig at virke, og vi kan ikke med det første ændre den.

Når man nu her har ønsket en general debat om skolen, skulle den da i

første række gælde mål og indhold. Det er ikke uden videre let at tale om skolens mål. Skolen hænger jo sammen med hele vort samfund, og det er i dette århundrede, præget som det er af 2 verdenskrige og en eksplosiv udvikling økonomisk og sociologisk, vanskeligt at fastslå et bestemt mål, som alle i samfundet vil kunne enes om.

Der har været generationer, hvor man uden at ryste på hånden kunne sige noget klart og entydigt om samfundets og skolens mål. Der har været tider, hvor man uden at tvivle kaldte landet et kristent land og fastslog, at skolen skulle være en kristen skole. Vi er stadig i Norden dybt præget af disse traditioner, men vi er nok ikke i stand til at tale så enkelt om tingene, selv om vi kunne ønske det. Alligevel kan det vel være berettiget at give udtryk for nogle synspunkter, også personlige. Det må jo være meningen med en debat, at hver skal komme med sit, og jeg føler trang til ganske kort at fremhæve 2 synspunkter.

Det første er det menneskelige over for det effektive. Der er i vore dage en stærk tendens til at gøre skolen effektiv. Det er typisk, at en økonomisk organisation som OECD også beskæftiger sig med skole og uddannelse. Jeg har været med til en af OECDs konferencer — det var i Kungälv i Sverige — som handlede om skolens opbygning og indhold. Hvorfor det? Hvorfor talte denne økonomiske organisation om skolespørgsmål? Jo, fordi man måtte have begavelsesreserverne frem. Maskinerne og økonomien kunne ikke undvære det, der så betegnende blev kaldt for den menneskelige faktor. Man trængte til »menneskelige faktorer«, der var dygtige til kemi og fysik og matematik og fremmedsprog.

Vist skal vi da gøre børnene dygtige. Vist skal de da lære fysik og matematik, men har vi ikke også lov til at sige, at det er en nordisk tradition, at vi ikke vil nøjes med dette mål for skolen? Barneskolen skal ikke blot være effektiv. Vi har i Danmark nu indført

fremmedsprog som obligatorisk fag i hovedskolen, vi har mere matematik og mere naturvidenskab end nogensinde før på vore læseplaner. Ja, men vi vil ikke glemme modersmålet, historie, litteratur, kristendomskundskab, vi vil også have plads til musik og sang og fornøjelse og fortælling og leg i vore skoler. Skolens mål og indhold må ikke blot blive effektivitet.

Det andet synspunkt, jeg ville fremhæve, er meget i familie med det første. Jeg ville kalde det det personlige over for det konforme. Der er en tendens til at gøre alting ensartet, og i forslaget om en ensartet skoleordning kunne man frygte noget af det samme. Vi har i de nordiske lande udviklet en personlig og levende kultur, som netop var hver enkelt persons eje. Den gjaldt med lige værdighed i borg og hytte. Den levede, når islændingene fortalte deres gamle fortællinger ved aftenvagten i skumringen, og når færingerne sad i røgstuen, og de gamle fortalte. Det var ikke en ensartet kultur, der blev påtrykt ovenfra eller indlært udefra. Det var hver enkelt ejendom, og det var ikke et privilegium for bestemte klasser, men netop for hver enkelt i folket.

Denne tradition farver også skolen i vore lande. Vi har i Danmark haft et skolevæsen eller et uddannelsesvæsen, som i sig har haft et tydeligt drag af frivillighed. Når unge mennesker tog på højskole eller på efterskole, så var det frit; det gav ingen eksamen, det gav ingen kompetence, der var ingen faste læseplaner, ingen autoriserede lærere, ingen ensartethed. Og denne frivillighed præger i nogen grad også folkeskolen hos os. Jeg har ingen tro på, at man gør os nogen gavn ved at gennemtvinge en længere undervisningspligt.

Vi har i Danmark en undervisningspligt, men vi har ingen skolepligt. Al undervisning må efter sit væsen være frivillig. Ja, man kan fremtvinge en legemlig tilstedeværelse, man kan vel også gennemtvinge en øvelse, men en virkelig undervisning forudsætter frivillighed. Det er et virkeligt frem-

skridt, synes jag, at vi i Danmark er ved at få en 9- eller 10-årig skole for børnene ad frivillighedens vej. Efter det 7. skoleår er der ingen undervisningspligt, men  $\frac{4}{5}$  eller efterhånden flere fortsætter nu med et eller flere ars undervisning. Det hilser jeg med stor glæde, og det gør efter min mening det 8. og 9. og 10. skoleår langt mere værdifuldt, at det er frivilligt.

På samme linje ligger et ønske hos mig om at bevare de frie skoler og de private skoler. Den offentlige skole i Danmark, den kommunale skole eller den statslige skole, er visselig meget frisindet, men det er den nok også, fordi vi har haft en grundfæstet tradition for og påvirkning fra private og frie skoler.

Jeg vil gerne, at disse synspunkter kom med i overvejelserne, også når vi nu i udvalget skal arbejde videre, og jeg mener, at de i høj grad må modificere gode og ønskværdige bestræbelser for en ensartet skoleordning. Jeg ønsker ingen uniformeret skole i mit eget land og endnu mindre i Norden. Det har vist sig hos os, at mange skoler i frihed kan trives side om side. De kan lære af hinanden, inspirere hinanden og på mange måder samarbejde, men de bliver ikke derfor ens og behøver ikke at være ens. På samme måde må det kunne være i Norden. Når vi tænker på skoleordningen i et moderne samfund, et industrialiseret samfund, et uddannelsessamfund, lad os så i de nordiske lande ikke glemme det menneskelige og det personlige.

Statsrådet **Edenman**, Sverige: Herr president! En skoldebatt kan ju ha som utgångspunkt många vitt skilda ting, och jag vill börja med att något beröra skolan som en del av det moderna samhället. Vi bör inte glömma, att i alla våra nordiska samfund krävs praktiskt taget av samtliga medborgare ökade kunskaper och färdigheter. Det är omöjligt att komma förbi detta faktum liksom det förhållandet, att hela produk-

tionsprocessen genomgår en oerhört kraftig omställning. Utan längre och alltmer kvalificerad utbildning blir valmöjligheterna på arbetsmarknaden små för den enskilda individen. Det är därför en realitet, när man i dag inte bara i Sverige och Norden utan i hela Väst- europa och Amerika talar om utbildningssamhället.

Det är emellertid inte enbart det växande kravet på utbildad arbetskraft, som driver fram den väldiga utbildningsvågen. Lika mycket har medvetet vidtagna utbildningspolitiska åtgärder betytt i samband med samhällets demokratisering och levnadsstandardens stegring. Jag tänker då i första hand på den allmänna och våldsamma kapacitetsökning, som kännetecknar skol-systemet i alla de nordiska länderna, med en långt driven geografisk spridning av utbildningsmöjligheterna och olika studiesociala åtgärder.

Därtill kommer — det hör också med i bilden av det moderna samhället — en växande kunskapsörst och en längtan hos den enskilde att genom utbildning berika sitt liv, detta alldeles oavsett karriärsynpunkter. Det finns annars inte någon möjlighet att lämna en förklaring till bl. a. den väldiga stegringen av intensiteten i folkbildningsverksamheten, en intensitet, som ökar trots att den vanliga skolbildningen också ökar.

Det är dessa krafter som tillsammans åstadkommit den utbildningsexplosion, som vi i dag upplever. Och denna situation skapar givetvis många och svåra problem, men den fyller oss samtidigt med glädje och tillförsikt, i medvetande om att all satsning på utbildning kommer hela samhället till godo och att vi därigenom gör en ovanligt säker investering i framtiden.

Själva tanken på en gemensam nordisk skolordning har under denna debatt livligt diskuterats. Jag tillhör dem, som utan tvekan hänför denna tanke till en av de stora frågorna i det nordiska samarbetet.

Utvecklingen går ju mot ett ökat sam-

arbete i Norden på praktiskt taget alla områden, alldeles oavsett de beslut vi fattar i regeringar och parlamentariska församlingar och i Nordiska rådet. Detta gäller inte minst arbetsmarknaden. Vi kommer säkert att få en nästan helt gemensam nordisk arbetsmarknad. Den relativt stora likheten mellan strukturen hos de skilda nordiska ländernas arbetsmarknader i kombination med arbetskraftens ökade rörlighet har sålunda i åtskilliga fall medfört, att elever påbörjar skolgången i ett nordiskt land och fullföljer den i ett annat. Om även skolsystemens struktur i de olika nordiska länderna bringas i större överensstämmelse, skulle anpassningen till skolgången i ett annat nordiskt land i betydande grad underlättas.

Jag vill, herr president, understryka, att vad jag här talar om inte är någon principfråga. Det spelar ingen roll, vad vi själva tycker eller tänker; utvecklingen har i alla fall sin gång. Det är ju framför allt människor i produktiv ålder, som flyttar från det ena landet till det andra, och följderna blir att tiotusentals föräldrar kommer att kräva, att de, som har ansvaret för skolutvecklingen i de olika nordiska länderna, ordnar det så, att även barnen utan svårighet kan följa med till det nya landet. Därför måste vi förr eller senare — och förmodligen ganska snart — sätta oss ned och allvarligt överväga åtgärder för att underlätta en utveckling i denna riktning.

Jag ser alltså inte i första hand frågan om en gemensam nordisk skolordning såsom en principfråga utan som en praktisk fråga. Till vad jag nyss sagt kan läggas t. ex. sådana synpunkter som att ett mera förenhetligt skolsystem skulle kunna medföra större möjligheter till utbyte av lärarkrafter. Vi skulle kunna få en större och mer effektivt organiserad skolboksmarknad. Planerandet och genomförandet av olika utredningsprojekt på skolans område skulle kunna underlättas, och det skulle kunna ske ett intensivare utbyte av forskningsrön, när det gäller pedago-

giska och andra framsteg på skolans område.

Samtidigt vill jag emellertid i likhet med så många andra talare i debatten framhålla, att ett samarbete av detta slag inte främjas av att något land eller någon grupp av länder försöker påtvinga andra länder sin uppfattning. Det är inte möjligt att utan vidare genom något beslut av Nordiska rådet eller av våra parlament åstadkomma en gemensam nordisk skolordning. Såsom jag tidigare sagt, ter sig det hela för mig sasom en praktisk fråga. Inte bara i de nordiska länderna utan överallt i världen kan skönjas en sådan lagbundenhet i utvecklingen, som jag här talat om. Alla utvecklade länder och stater står inför samma problem på skolans och utbildningens område.

Våra danska vänner har ju klart och tydligt skildrat skolsituationen i Danmark. Den skiljer sig inte så kolossalt mycket från den vi hade i Sverige för tio år sedan. I dag är denna gamla ordning nästan bortglömd i Sverige. Hela den debatt, som nu senast herr Hartling tog upp, för vi också i Sverige oerhört intensivt. Men debatten hos oss gäller inte frivillighet eller obligatorium under åttonde eller nionde skolåret, utan den gäller en 10-, 11- eller 12-årig ungdomsskola, och om denna skall vara frivillig, eller om den kan läggas upp på något annat sätt. Jag skall, herr president, om ett ögonblick återkomma till den frågan — som är principiellt intressant — eftersom man har samma problem i Danmark, bara med den skillnaden, att det där gäller ett annat aldersstadium.

Jag vill allmänt hänvisa till de redogörelser, som har lämnats i trycket. Jag tycker, att det är en tillgång bara det, att vi har fått denna översikt till årets nordiska rådsmöte — den är ett konkret bidrag till nordiskt samarbete. Lat mig endast säga, att genomförandet av den svenska grundskolan är en ganska långvarig process. Det första beslutet om grundskolan fattades redan 1950, och det definitiva beslutet kom icke

förrän 1962. När jag nu om ett ögonblick skall tala om den problematik, som gäller de gymnasiala skolformerna, menar jag självfallet, att grundskolereformen — den för alla öppna obligatoriska skolan — är det väsentliga i alla sammanhang; vid alla prioriteringar, som man kan komma att ställas inför, måste den obligatoriska skolan i fråga om resurser gå före.

Genomförandet av en nioårig obligatorisk skola innebär ju en total demokratisering av utbildningsmöjligheterna upp till 16-årsåldern, utan några undantag med hänsyn till ekonomiska, sociala eller geografiska förhållanden; alla kommer fram till gymnasiet, fackskolans och yrkesskolans portar. I dag bor något över 80 % av alla barn i kommuner, som har nioårig grundskola, och år 1968 övergår den sista kommunen till det nya skolsystemet.

Det intressanta, som händer på grundskolans område i Sverige just nu, är, att det förenhelligande, som vi var praktiskt taget överens om i den svenska riksdagen, tydligen ändå inte sträckts tillräckligt långt. Den svenska grundskolan har, som framgår av översikten, nio linjer i klass 9. Vi trodde för några år sedan, att man i stort sett skulle kunna styra utvecklingen och med hjälp av yrkesvägledning och studierådgivning få 25 å 30 % av eleverna att välja mer teoretiskt inriktade gymnasie-linjer, 40 å 50 % mer praktiskt inriktade yrken och återstoden en del mellanlinjer. Vad är det som håller på att hända? Jo, det rapporteras att i år 70 å 75 % av alla elever med föräldrarnas understöd väljer renodlat teoretiska utbildningsvägar även på grundskolans högstadium för att hålla möjligheten till vidare teoretisk utbildningsgang öppen. Detta är ett faktum, som man inte kan komma förbi. Det är betingat dels av driften hos väldigt många att hålla möjligheten till fortsatt teoretisk utbildning öppen, dels också av en annan lika stark tendens, som vi bör uppmärksamma, nämligen att unga människor, som medvetet avser att ägna sig at prak-

tiska yrken, föredrar att i grundskolan skaffa sig en renodlat teoretisk utbildning. Det är intresset av en allmän utbildning, som tydligen helt dominerar dessa ungas föreställningsvärld, vilket förmodligen beror på osäkerhet, när det gäller arbetsmarknaden, farhågor för att en tidig specialisering kan leda en ung människa in på sidospår eller in i återvändsgränder. Av sådana anledningar vill man skjuta upp den mer specialiserade yrkesutbildningen så länge som möjligt. Detta är, herr president, ytterligare ett sådant handfast argument för en allmän obligatorisk nioårig skola, som vi inte kan göra någonting åt.

När man i Danmark har vunnit större erfarenhet av det nuvarande fria systemet, tror jag, att man skall dra samma slutsats, som vi har gjort i Sverige, Norge och Finland och som man har dragit även i USA och Sovjetunionen m. fl. länder, nämligen att man i stort sett bör sträva till att genomföra en allmän obligatorisk utbildning under de första 8 å 9 åren.

Jag sade nyss, att jag skulle i någon mån beröra gymnasieproblematiken i Sverige just mot bakgrunden av den debatt, som förs i Danmark. Jag skall inte trötta med siffror, men även när det gäller gymnasiet, är vi helt överrump-lade — all planering slår fel. Det gymnasiebeslut, som den svenska riksdagen fattade i december förra året, innebär, att vi räknar med — inte av ideologiska eller principiella skäl utan därför att resursernas begränsning tvingar oss till det — att 30 % av ungdomarna skall gå till gymnasier, 20 % till vad vi kallar tvååriga fackskolor och 20 å 25 % till fortsatt yrkesutbildning. Jag tror, att det i Sverige inte finns någon som på allvar räknar med att de siffrorna skulle hålla, om valet vore fritt — det är uteslutande på grund av en stark styrning, framtvingad av våra resursers begränsning, som vi kanske kan föra den politiken. Jag var själv ordförande i den kommitté, som planlade grundskolan. Alla svenska politiska partiers representanter liksom hela den statistiska

och pedagogiska expertis vi kunde mobilisera saknade för fem år sedan den fantasi, som skulle ha erfordrats för att inse att mer än 20 å 25 % av ungdomarna över huvud taget kunde vilja söka till gymnasiet. Det är den oväntade nya utvecklingen i detta hänseende, som vi kallar en utbildningsexplosion.

När det sedan gäller obligatoriet, vill jag för säkerhets skull slå fast, att vi i Sverige inte räknar med att en förlängning av skolplikten utöver nio år är praktisk politik — jag vill tillägga: under överskådlig tid. För tiden efter 1970 måste vi i alla fall räkna med att 80, kanske 90 % av årskullarna får någon form av utbildning utöver grundskolan. Vi får kanske 80—90 % av 16-17-18-åringarna i utbildning. Här har vi samma synsätt som våra danska vänner, och jag kan till och med använda samma formulering som herr Hartling: Kan vi inte säga, att vi har en tio-elvaårig ungdomsskola, när 80—90 % går i den? Jo, det tycker jag. Jag tycker också, att man i Danmark kan tala om en nio-årig ungdomsskola när 90—95 % går i den — men helst bör det vara 100 %, då man diskuterar på det planet.

När man i den svenska debatten har fört in begreppet ungdomsskola, har man däremot kommit utanför den praktiska politikens domäner. Men utvecklingen går fort, och vi bör kanske ändå uppmärksamma, vad det är fråga om. Det gäller då inte bara att integrera gymnasier, fackskolor och yrkesskolor organisatoriskt i en gymnasial skola, utan även att pedagogiskt och innehållsmässigt åstadkomma ett förenhetligande av hela skolstadiet ovanpå den obligatoriska skolan, dessutom med fritt studieval för den enskilde eleven. Men då är det ju inte längre fråga om gymnasiala skolor, utan om en tio- eller elvaårig medborgarskola, som skulle innebära, att universitetsförberedelser och all yrkesutbildning uppskjuts ytterligare ett par år. Vi har i dag enligt min uppfattning inte ett samhälle med sådan ekonomisk och social struktur,

att det orkar med en sådan skola, men vad som kan komma i framtiden, vet vi ju ingenting om.

Jag vill, herr president, till sist bara säga, att det nordiska samarbetet på skolans och utbildningens område har kommit långt. Jag tycker inte vi har någon som helst anledning att vara pessimistiska i dag under denna debatt. Ingen behöver påtvinga de andra någon uppfattning, men vi bör inte vara alltför blygsamma, när vi värderar resultatet av det nordiska samarbetet. De personliga kontakterna på skolområdet är ovanligt många. Jag vill inte nämna några tal, herr president, men några tiotusental lärarkontakter över gränserna, det är inte dåligt. På ämbetsmannaplanet är det nästan vardagspolitik att skriva eller ringa till kolleger i de andra länderna. Vi har vidare pedagogiska utskottet, Nordiska kulturkommissionen och Nordiska rådet, och i undervisningsministermötena har vi numera också en ganska fast organisation.

Jag tror alltså, att utvecklingen i alla våra nordiska länder trots allt går i samma riktning, men det behöver inte vara någon uniformitet. Linjerna här är så omfattande och de allmänna värderingarna i så hög grad gemensamma, att vi inte behöver med någon konstlad vänlighet i debatten söka komma fram till enighet i dag. Vi kommer säkerligen dit ändå.

**Hyytiäinen, Finland:** Herr president. Det kan säkerligen inte råda den minsta oenighet hos oss, som är församlade här i Reykjavik, om den principen, att skolordningen borde vara så enhetlig som möjligt i Norden. I ännu högre grad väntar man på utvecklandet av förenhetligandet hos de medborgargrupper, vilka vi representerar och i synnerhet hos dem, som är tvungna att antingen som hela familjer eller för somliga familjemedlemmars del flytta helt eller för en viss tid från ett land till ett annat, somliga kanske endast för studiers skull. Det är inte för mig skäl

att ytterligare motivera denna sida av saken i synnerhet, när detta redan blivit gjort i många tidigare inlägg.

En helt annan sak är dock att ge en rekommendation om omedelbara åtgärder för att få till stånd en enhetlig skolordning. Ätminstone i Finland skulle förverkligandet av rekommendationen just nu stöta på övermäktiga svårigheter, särskilt med hänsyn till det läge, i vilket utvecklingen av vårt skolväsen nu befinner sig. I princip är det skäl att fråga sig, om skolordningen i något enskilt land borde vara mycket restriktiv och sålunda utgöra en tvångströja för valfriheten. Därför är det enligt mitt förmenande än mindre skäl att sträva till att åstadkomma en fullkomlig enhet i de nordiska länderna där förhållandena, trots många likheter, dock är olika i många avseenden. Den klämman, som föreslagits i denna sak, är därför i min mening även i och för sig alltför kategorisk och trång, och därför måste man i varje fall modifiera den avsevärt. I detta skede är det dock inte ännu anledning till att ge ett positivt motförslag, men jag fäster dock uppmärksamhet därvid vad t. ex. föreningen Norden har påpekat i sitt uttalande, daterat den 16 oktober 1964 i Stockholm.

I saken bör man alltså enligt min åsikt följa det romerska ordspråket »Festina lente», men det är vår plikt att i varje avseende fortsätta med och utöka utbyttandet av erfarenheter mellan våra länder, ty vår gemensamma strävan bör vara, att, såsom läroverkslärarna i Finland (Finlands statsläroverkslärarförbund) säger i sitt uttalande, »likartat lärostoff i varje land behandlas i ungefär likartad utsträckning enligt likartade metoder och utgående från en likartad kulturell grundsyn».

**Backlund, Finland:** Förslaget om en enhetlig nordisk skolordning, som väcktes vid kulturutskottets möte i Trondheim i juni 1964, hör enligt min uppfattning till de mera betydelsefulla och angelägna förslag, som lagts fram för diskussion och behandling inom Nor-

diska rådet. Detta säger jag inte därför att jag råkar befinna mig bland undertecknarna — jag är inte initiativtagare — utan på rent objektiva grunder. Hur angelägen och aktuell frågan är framgår väl också av att Nordiska rådet redan vid denna session ägnar den så stor uppmärksamhet, att diskussionen kring densamma bereddes extra utrymme och blir en av huvudfrågorna vid 13:e sessionen. Avsikten är dock inte att nu fatta något beslut eller avlåta någon rekommendation utan endast att förbereda dryfta frågan, få fram åsikter och synpunkter som grundval för den fortsatta behandlingen i rådet.

Det stora intresset för frågan står att söka i det faktum, såsom det framhålles i motiveringen till förslaget, att det för närvarande pågår en kraftig utbyggnad och omläggning av skolsystemet i samtliga nordiska länder. Vad är då i en sådan situation naturligare än att man under denna omvandlingsprocess strävar att komma fram till så likartade former och så likartat innehåll som möjligt, då man ju annars står inför faran, att de nordiska länderna glider allt längre ifrån varandra längs divergerande linjer på detta viktiga avsnitt, just på det avsnitt, där vi borde ha de största möjligheterna och de största förutsättningarna samt det största intresset av att närma oss varandra så mycket som möjligt.

Jag skall inte här upprepa de argument, som framförs i motiveringen till medlemsförslaget, jag förutsätter nämligen att rådets medlemmar studerat texten. Men när man tar del av en del av de invändningar, som gjorts mot förslaget bl. a. från läroverkslärarnas organisationer i Finland, så får man det intrycket, att man på sina håll antingen inte läst motiveringarna tillräckligt noggrant eller också avsiktligt velat misstyda och missförstå dem. Motargumenten kommer nämligen i de flesta fall från motståndarna till enhets- eller grundskoleidén, som åtminstone i vissa fall har intresse av att misskreditera den. Jag är själv varm anhängare av

enhetsskoletanken och ser i den för närvarande den förnuftigaste linjen för en planmässig utveckling och utbyggnad av skolsystemet. Denna idé har ju också tagit konkret form, blivit en realitet, i det att skolsystemen i såväl Island och Norge som Sverige håller på att läggas om enligt dessa linjer. Även Finlands riksdag har med mycket stark majoritet i princip fattat beslut om övergång till enhets- eller grundskolelinjen — fastän formerna för denna omläggning i vart land ännu inte hunnit klart utkristalliseras.

Man ser sålunda av exemplen från dessa nordiska länder, att grundskole-tanken så att säga blivit tidens melodi, en stark ström i tiden, vilken inte later sig hejdas, ty det är en tanke, som, märk väl, inte påtvingats folken uppifrån utan snarare tvingats fram underifrån från folkets breda lager på grund av folkets behov. Denna utveckling har också tvingats fram av egen kraft sin inneboende förnuftsmässighet, anpassad som den är till skolningsbehoven i ett i dynamisk utveckling varande samhälle och till den strävan till breddad demokrati, som präglar tiden.

Mig synes det därför mindre klokt att fortsätta att rida spärr mot denna utvecklingstendens och utvecklingsrealitet men i stället klokt att acceptera den och ägna tankarna och krafterna åt att finna de bästa formerna för övergång till denna linje med bibehållande så långt det kan anses vara ändamålsenligt av kära nationella särdrag och traditioner men i medvetande om att det inte bara gäller att bevara traditioner utan också att skapa nya så att undervisningen både till form och innehåll kan bli möjligast likartad i våra i många avseenden likartade och på många avsnitt nära samverkande nordiska länder. Den stora betydelsen härav ligger i så öppen dag och har så övertygande framhallits i själva medlemsförslaget och det på basen härav hopbragta materialet, att jag inte behöver uppta tiden med att ytterligare upprepa dem. Jag vill bara efter detta anspråkslösa

inlägg, som närmast har formen av en principdeklaration, sluta med en förhoppning om att diskussionen och behandlingen i denna fråga i Nordiska rådet skall bidra till att föra de synpunkter, som föresvävat förslagsställarna, närmare sin lösning, ju snabbare desto bättre.

**Margit Borg-Sundman**, Finland: Herr president. Att åstadkomma en enhetlig skolordning i alla våra nordiska länder föreslås i medlemsförslaget, som vi har framför oss. Tidpunkten för åstadkommandet av detta påstås av hemställarna vara just nu gynnsamt. Men är den det?

Skolväsendet genomgår som bäst i varje nordiskt land en utveckling, vars slutresultat ej ännu kan ses klart. Reformerna tycks i varje land utföras något olika. Denna mångsidighet bör ej ses som något negativt, tvärtom: det är en positiv sida i utvecklingsskedet. Man har ju då en möjlighet att använda sig av erfarenheter och iakttagelser, vunna av experiment i mera än ett land. Är det ej då allt skäl att ge tid till fortsatta experiment, innan man slår fast något.

Sett ur Finlands synpunkt — eller åtminstone min — finns det speciella förhållanden, som talar emot det föreslagna förenhetligandet. Blott en synpunkt: I motsats till några andra länder i Norden, där skolorna är övervägande statens eller kommunernas, är lärdoms-skolorna i Finland till största delen privata. Dessa skolor är högt aktade, och de flesta av reformerna i skolväsendet i vårt land, t. ex. flickornas högre skolundervisning, likaså beaktandet av landsortens skolbehov har haft sitt ursprung i dessa privata lärdoms-skolor, varifrån samma utveckling sedan gått över till de statliga skolorna.

Med andra ord: vore det ej viktigare att i stället för förenhetligande sträva till allt effektivare samarbete. Åter blott ett praktiskt exempel. Om man i gott samarbete mellan Nordens länder kunde komma överens om kurserna — t. ex. i matematik, fysik, biologi — då vore



det ej så svårt för en ung människa från ett nordiskt land att fortsätta i ett grannland. I det moderna Norden, som synes bli ett allt enhetligare arbetsmarknadsområde, skulle redan detta underlätta den unga arbetskraftens anpassning i nya förhållanden utan att förenhetligandet av själva skolordningen behövt ske.

När man — enligt vad jag förstått — i dag diskuterar skolfrågorna även i allmänhet, ber jag ytterligare att få poängtera tre — i mitt tycke — viktiga sidor i skoluppfostran.

För det första: Yrkesutbildningen borde allt mera uppmärksammas. I alla skoldebatter och reformplaner må den ha sin plats. De praktiska linjerna — tekniska, merkantila, jordbrukets, hemhushållningens o. s. v. — borde nivelieras på rätt sätt i olika stadier av lärodomsskolorna och övergången till dessa samt till fackskolor borde göras smidig. Må jag i detta sammanhang få påpeka vikten av att i yrkesskoleplanerna i praktiken förverkligas den teoretiskt godkända principen om likadana möjligheter såväl för flickor som gossar.

För det andra: medborgaruppfostran och samhällslära borde få större plats i skolplanen. Den fria demokratin förutsätter fria medborgare, som väl vet både sina rättigheter och förpliktelser. Utbildningen till medlemskapet i samhället borde ge de unga kunskap och fakta om samhället de bor i, dess lagar och institutioner, samt skapa sociala attityder och hållningssätt gentemot medmänniskorna, arbetet och samarbetet samt framför allt: väcka och fördjupa ansvarskänslan för samhället och de allmänna, gemensamma frågorna.

Last but not least. För det tredje: Karaktärsdaning borde aldrig försummas i någon pedagogisk målsättning. I tilläggsbetänkandet ser jag, att man efterlyser undervisningens målsättning. Undervisningen kan ej betyda endast givandet av kunskaper och färdigheter. Uppfostran av personligheten, helhetspersonen är en viktig del av och i all undervisning. I denna vår moderna värld med dess höga materiella levnadsstandard märker man allt tydligare behovet av även högre etisk och andlig standard. Det får inte glömmas. Annars kommer vi en vacker dag att befinna oss i en värld av intellektuella och tekniska jättar men moraliska dvärgar. Att skapa materiellt och moraliskt sunda nationer genom att bygga upp individernas karaktär är även en uppgift för skoluppfostraren desto mera ju starkare inflytandet av de s. k. sidouppfostrarna — film, TV, tidskrifter o. s. v. blir. Med allt det goda och positiva de givit och har att ge åt ungdomen kan man ej blint och stumt gå förbi de negativa och nedrivande tendenserna, brutalitet, brott, smaklöshet och överbetoning av sex och materia — det må sedan gå t. o. m. under konstens täckmantel och i verklighetens och frihetens namn — allt det negativa i hela atmosfären, som de skapat kring ungdomen. Desto viktigare ter sig mot denna bakgrund skolans karaktärsdanande uppgift i dagens samhälle.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet att lägga utskottets anmälan till handlingarna.*

Mötet avslutades kl. 17.33.

## Protokoll

### 5:e mötet (1:a avd.)

**Onsdagen den 17 februari 1965 kl. 10.00**

**Presidenter: Fagerholm (1—10) och Ohlin (11—13)**

#### Dagordning

1. A 6/e: medlemsförslag om fiskeri-gränserna i Norden

2. A 8/s: medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden

3. D 1965/1/1960/s: meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land

4. A 29/j: medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt

5. A 34/s: medlemsförslag om inter-nordisk giltighet för recept

6. A 35/j: medlemsförslag om förenhetligande av straffarterna

7. A 36/j: medlemsförslag om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafiken och D 1965/16/1956/j: meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykthet

8. D 1965/8/1962/j: meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luffartslagstiftningen

9. C 1965/5/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, A 60/T/e: tilläggsförslag om nordiskt EFTA-samarbete, A 61/T/e: tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet, C 1965/11/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål och A 37/e: medlemsförslag om samarbete på den ekonomiska politikens område

10. D 1965/27/1964/e: meddelanden om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning, D 1965/26/1964/e: meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen och D 1965/30/1962/e: meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar

11. D 1965/9/1964/e: meddelanden om rekommendation nr 9/1964 angående nordisk investeringsbank och A 59/T/e: tilläggsförslag om inrättande av nordiskt investeringsinstitut.

12. B 1/Å/k: ändringsförslag om nordisk kulturfond och D 1965/19/1964/k:

meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål

13. A 39/k: medlemsförslag om högre nordisk fiskeriutbildning

14. A 40/t: medlemsförslag om fria resor för Nordiska rådets ledamöter och suppleanter

15. A 41/e: medlemsförslag om inrättande av investeringsfond för Nordkalotten

16. A 42/t: medlemsförslag om samarbete mellan luftfartsmyndigheterna

17. A 43/k: medlemsförslag om nordisk utbildning av pappersingenjörer

18. A 45/e: medlemsförslag om samarbete mellan de centrala tulladministrationerna

19. A 47/s: medlemsförslag om gemensam medicinalstatistik

20. A 48/k: medlemsförslag om en nordisk litteraturhistoria

21. A 46/t: medlemsförslag om dansk-svensk storflygplats, A 50/t: medlemsförslag om fast öresundsförbindelse, A 50/Å/t: ändringsförslag om uppskov med beslut om fast öresundsförbindelse, 1965/28/1963/t: meddelande om rekommendation nr 28/1963 angående fast öresundsförbindelse och D 1965/5/1962/t: meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i öresundsregionen

22. D 1965/14/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

23. D 1965/18/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

24. D 1965/25/1963/s: meddelanden

om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning

25. D 1965/26/1963/s: meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

26. D 1965/3/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet

27. D 1965/14/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar och A 65/T/t: tilläggsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar

28. D 1965/15/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning

29. D 1965/30/1964/t: meddelanden om rekommendation nr 30/1964 angående en kommission för trafiksamarbete

### Meddelande

Det meddelades, att statsminister Jens Otto Krag, Danmark, intagit sin plats i rådet och att Lis Groes återtagit sin plats i radet.

### 1

#### A 6/e: medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Rad henstiller til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for en felles løsning av fiskerigrensespørsmålene i Skagerak og Kattegat.

**Røiseland**, Norge (utskottets talesman): Den rekommandasjon som utvalget foreslår, handler bare om *fiskerigrensene* i Skagerak og Kattegat. I medlemsforlaget var også tatt med spørsmålet om utøving av fisket i dette område innenfor fiskerigrensene. Komiteen fant det naturlig at det siste spørsmålet ble drøftet sammen med en annen rekommandasjon om utøvingen av fisket. Dette spørsmålet om fiskerigrensene og utøving av fisket i Skagerak og Kattegat, er et overmåte gammelt spørsmål. Det er eldre enn Nordisk Råd, og det har vært holdt nesten utallige møter om det. Det har vært et vanskelig spørsmål. Det har vært ikke lite motsetninger, og det er ikke rett å si at noen har vært urimelige, for motsetningene har hvilt på berettigede interesser hos begge parter. Spørsmålet har vært utsatt av Nordisk Råd gang etter gang på grunn av de forhandlingene som har vært drevet på det internasjonale og på det europeiske plan om fiskerigrensespørsmål. Først konferansen i Geneve. Den førte ikke til noe resultat. Senere fikk vi konferansen i London. Her viser det seg altså at Norge sammen med Island finner å måtte stå utenfor konvensjonen, mens Sverige og Danmark er gått med, riktignok med forbehold om å holde en stor del av sin fiskerigrense utenfor.

Som situasjonen er, skulle jeg tro at det nå likevel var grunn til å oppta nye forhandlinger. De blir sikkert ikke lette, for vi har også nå motsetninger som hviler på berettigede interesser. Men det er likevel åpenbart for noen hver at vi har nokså mange faktiske tilfelle der det viser seg at det blir urimelige byrder og vanskeligheter for enkelte, uten at det er til gagn for noen som helst.

Situasjonen er blitt så åpenbart uelastisk og upraktisk at de fleste er vel enig om at en bør prøve å komme fram til mer elastiske og bedre regler, og alle de nordiske fiskeriorganisasjoner går nå inn for et slikt syn. Jeg vil håpe

at arbeidet blir tatt opp med det aller første og blir brakt til et resultat.

Jeg finner også grunn til å understreke i denne sammenheng og fra denne talerstol, at med det nordiske samarbeid vi har hatt og under henvisning til traktaten fra Helsingfors, så skulle en nordisk avtale om disse spørsmål ikke gi moralsk rett til andre land til å komme og gjøre sine krav gjeldende i den forbindelse.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde votering medelst namnopp-rop.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Magnahild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Klecmola, Aksel Larsen, Leirfall, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller Warmedal, Mørk, Judit Norderström-Lundén, Harald Nielsen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensens, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Ásgeir Bjarnason, Borten, Bratteli, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hartling, Kähönen, Lassinantti, Lundström, Møller, Peter Nielsen, Normann och Ohlin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.*

## 2

**A 8/s: medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendationer:

I. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester.

II. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om socialhjälp.

**Bondevik, Norge** (utskottets talesman): Denne saka er både gamal og komplisert. Ein har arbeidd med ho både i den nordiske sosialkomite, i 9-mannskomiteen og i sosialutskottet gjennom lengre tid. Det resultat som ein har kome fram til, er dette at spesielt nokre få område skulle vera heller laglege til ei harmonisering eller samordning, og det er då dette som sosialutskottet har kome med ein rekommendasjon om. Det gjeld mellom anna ferietid eller semester. Der viser det seg at i dei nordiske landa fylgjer ein ikkje same system. Ferieåret er til dømes ikkje det same i dei nordiske landa. Somme reknar det frå 1. april til 31. mars, andre frå 1 mai til 30. april, og det er eit spørsmål om ein ikkje kan koma fram til å fylgje kalenderåret. Når det gjeld den yting som ein kan gje for ferie, sa er det sjølv sagt eit økonomisk spørsmål, som vel må løysast ulikt i landa etter dei økonomiske ressursar som ein har.

Når det gjeld sosiallovgevinga, fylgjer alle landa det same prinsipp, at ein skal laga denne slik at det mest mogleg vert hjelp til sjølvhjelp. Men elles er dette området svært komplisert, fordi dei nordiske landa har starta på ulikt tidspunkt og teke lovgevinga i

ulik rekkefylgje, og det må eit langt arbeid til før ein kan koma fram til ei nokolunde samordning i dei nordiske landa. Ein har no eit godt grunnlag å byggja på, fordi den nordiske sosialkomite har valt eit underutval som har kome med to store rapportar om dette spørsmålet, og ut frå dette skal ein då arbeida vidare med saka.

Sosialutskottet kjem med ein rekommendasjon som gar ut på to ting. Det eine er at ein så langt som råd er skal prøva å gjera ferietida lik, og det andre er at sosialhjelpa skal fylgja dei same prinsippa, og eg tilrår difor at denne rekommendasjonen vert vedteken.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, skedde votering medelst namnupp-rop betråffande rekommendation I.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røise-land, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Asgeir Bjarnason, Borten, Bratteli, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hartling, Kähönen, Lyng, Møller, Møller Warmedal, Peter Nielsen, Normann och Ohlin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.*

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande rekommendation II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

Frånvarande var:

Ásgeir Bjarnason, Borten, Bratteli, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hartling, Kähönen, Lyng, Møller, Møller Warmedal, Peter Nielsen, Normann och Ohlin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.*

### 3

**D 1965/1/1960/s: meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Gunnar Henriksson**, Finland (utskottets talesman): Herr president. Denna fråga är rätt gammal. Nordiska rådet

godkände redan för fem år sedan här i Reykjavik en rekommendation i vilken Sveriges regering rekommenderades att i samverkan med övriga nordiska länders regeringar närmare utreda möjligheterna, på vad sätt medborgare i annat nordiskt land än Sverige, som arbetar i sistnämnda land, skall kunna erhålla likställighet med svensk medborgare med avseende å rätten till förmåner från allmänna tjänstepensioneringen i Sverige. Tillsvidare har något resultat inte uppnåtts, men utskottet har informerats om att en kommitté, pensionskommittén arbetar i Sverige med att utreda frågan och att kommittén beräknar få sitt arbete färdigt under innevarande år. Sedan skall ju proposition utarbetas, så följer riksdagsbehandling och man kan utgå ifrån att frågan blir löst eventuellt år 1967. Och det är ju gott det. Det är ett faktum, att svenska ATP-lagstiftningen är diskriminerande för andra nordiska länders medborgare, som arbetar i Sverige. Även om man är mantalsskriven i Sverige innebär det inte att man skulle vara likställd med svenska medborgare utan på flera punkter är nog en person från annat nordiskt land i sämre ställning än svenska medborgare. Detta är omständigheter som borde kunna undanröjas. I betänkandet av år 1960 konstaterar socialpolitiska niomannakommittén att efter tillkomsten av den gemensamma nordiska marknaden har dessa problem redan nu fått en betydande storleksordning och de kan förväntas öka i omfattning i framtiden. Nu arbetar väl i Sverige ca 50 000 finnar, vilka då är diskriminerade i fråga om tjänstepension. Utskottet understryker frågans vikt och vår socialminister, som hördes i utskottet, frågans angelägna karaktär ur finsk synpunkt.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag.*

4

**A 29/j: medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt**

Utskottet hade anmält saken för rådet i syfte att få till stand en debatt i rådet, innan utskottet tager slutgiltig ställning till förslaget.

**Edström, Sverige** (utskottets talesman): Herr president! Redan 1946, för nu snart 20 år sedan, upptogs frågan om nordiskt lagstiftningssamarbete på skadeståndsrättens område, och år 1950 uppdrogs vissa riktlinjer för detta lagstiftningssamarbete. Man avsåg att successivt behandla olika detaljfrågor; först lagstiftning om ersättning för skada orsakad av motorfordon, sedan statens och kommunernas skadeståndsansvar, som tredje punkt lagstiftning om ersättning för skador vållade av barn och själsligt abnorma, samt som fjärde punkt arbetsgivarens ansvar för anställda samt det s. k. principalansvaret.

Under de gångna femton åren har detta lagstiftningsprogram såtillvida genomförts, att utredningar på alla de nämnda områdena verkställts. Emellertid har man inte ännu nått fram till en i alla nordiska länder antagen likartad lagstiftning på något av de nämnda fyra specialområdena.

Orsakerna härtill är flera. En av dem är viss oenighet beträffande grundläggande frågeställningar. Då det gällt motorfordonsskada, har man t. ex. icke kunnat enas om huruvida lagstiftningen bör bygga på gängse huvudprincip, att ersättning skall erläggas av den som varit vållande till skadan, den s. k. culpa-regeln, eller om man skall övergå till strikt ansvar utan vållande för ägaren av motorfordonet. Inte heller har man, då det gällt stats och kommuns ansvar för sina befattningshavares felaktiga åtgärder, kunnat enas om i vilken utsträckning man skall bygga på strikt ansvar för det allmänna. I rådet har, då det gällt skadeståndsansvaret för barn, uppkommit tvekan om hur långt

man skall bygga på vållanderegeln och i vilken utsträckning man bör gå över till försäkringsformen.

I denna situation har den tanken framkommit, huruvida det inte vore enklare att söka åstadkomma en allmän lagstiftning, som löste vissa grundfrågor och på vilken man sedan kunde bygga vidare beträffande olika detaljfrågor. Samhället har blivit mer och mer komplicerat. Vi beröres alla till dagligdags av mer eller mindre allvarliga störningar. Även tillfälliga och högst ursäktbara misstag kan förorsaka skador till så stora belopp, att den skadevällande knappast har möjlighet att själv betala utan ekonomisk ruin. På samma sätt kan den, som oförvållat lidit skada, i många fall icke få ut någon ersättning alls från en skadevällare, som ej har tillräckliga tillgångar för att kunna betala. Ur denna situation har den tanken vuxit fram, att man på stora områden borde ersätta skadeståndsreglerna med försäkringssystem, vilka fördelar riskerna jämnare och samtidigt garanterar att den skadelidande under alla omständigheter får ut sin ersättning.

Förskjutningarna inom skadeståndsrätten har i stor utsträckning försiggått genom domstolarnas praxis, mest på grund av att nya situationer uppkommit, som näst lösas på ett eller annat sätt.

En rad remissinstanser har uttalat sig om den i medlemsförslaget framlagda tanken på en allmän plan för lagstiftningssamarbetet inom skadeståndsrättens område, som även skulle innefatta en genomgång av de huvudprinciper, efter vilka skadeståndsrätten borde uppläggas. Meningarna går relativt mycket isär. På många håll har uttalats intresse för här föreliggande förslag, medan andra ställt sig negativa och önskat, att skadeståndsrätten även framgent skulle i sina huvudprinciper få fritt utvecklas, obunden av lagstiftning.

Då juridiska utskottet behandlat denna sak, har det framgått att justitiedepartementen ställer sig relativt avvisan-

de till förslaget huvudtanke om allmän kodifiering av skadeståndsrättens centrala delar. Medverkande orsak därtill torde ha varit viss rädsla för att det skulle bli alltför tidskrävande, och att ett sådant program skulle bli svårt att effektuera. Ministrarna har därför närmast uttalat sig för fortsatt arbete efter hittillsvarande linjer med upptagande av olika delproblem till mer definitiv lösning.

Denna inställning synes mig knappast riktig, även om man kan förstå densamma. Det bör nämnas, att svenska regeringen under 1964 utarbetat ett förslag till lag med allmänna bestämmelser om skadestånd, ett förslag som enligt min uppfattning borde kunna utgöra tjänligt underlag för fortsatta överläggningar om allmän nordisk lagstiftning på området. Såsom framgår av promemorian i Sak A 29, har där angivits en rad frågor, som lämpligen skulle kunna lösas med en sådan lag, och jag hänvisar till det tryckta dokumentet.

I detta sammanhang vill jag rikta uppmärksamheten på önskvärldheten av att man får till stånd en allmän undersökning om i vilken utsträckning den moderna tiden nödvändiggör övergång från en rättspraxis, som bygger på att skadevållaren skall betala ersättning för de skador han förorsakat, till försäkringssystem. Då det gäller motorfordonskadorna, har man kommit långt på denna linje. Juridiska utskottet önskar närmare undersöka, huruvida en försäkringsordning lämpligen också bör införas för reglerandet av skador, vållade av barn. Även inom andra områden borde försäkringstanken kunna bli mer aktuell.

Justitieministrarna har meddelat, att de längre fram under denna vår avser att samråda för att närmare planlägga framtida gemensamt nordiskt lagstiftningssamarbete beträffande skadeståndsrätten. Man vill därvid endast vädja till dem att icke förbise de möjligheter till klarare ordning, som en allmän lagstiftning måhända skulle kunna innebära, om den på en gång gjor-

des så smidig, att den icke alltför hårt bunde domstolarna i fortsatt rättsutveckling men ändock därvid uppdroge vissa fasta linjer. Det svenska lagförslaget synes därvid kunna bli vägläggande.

I dagens läge har jag intet annat yrkande än att ärendet måtte bli föremål för fortsatt behandling.

**Thestrup, Danmark:** Hr. præsident! Det spørgsmål, vi her behandler, er jo af så specifik juridisk art, at det skulle synes mindre velegnet til en debat her i plenum. At det imidlertid har en stor almindelig interesse, skal jeg søge at vise ved at nævne et par eksempler.

Der skete for et par så siden i en by i Danmark følgende: en lille pige, der ikke var så gammel, at hun selv kunne skønne over det farlige i sin handling, rev sig løs fra den barnepige, der gik med hende i hånden, og løb ud på kørebanen på en befærdet gade. En motorcyklist drejede for at undgå at pakøre pigen skarpt til siden, og pakørte derved et modgående automobil, og han pådrog sig derved en sådan skade, at han blev 100 pct. invalid for livstid.

Denne mand kunne ingen erstatning få. Den lille pige var for lille til, at hun kunne pålægges noget ansvar for sin handling, og hverken forældre eller barnepige kunne pålægges ansvar for at have ladet det mangle på tilsyn. Efter den hidtil gældende ret, er det en betingelse for, at der kan pålægges nogen at udrede erstatning, at der foreligger en fejl fra en persons side, at der foreligger det, som vi med et latinsk ord betegner som culpa.

Må jeg nævne Dem et andet eksempel. For nogle år siden skete det, at der på sygehuse i mit land fandt 2 dødsfald sted under bedøvelse. Det var ikke, fordi der var nogen særlig sygdom til stede, bedøvelsen skulle ikke på nogen måde være farlig for de pågældende; men det viste sig, at det apparat, man brugte til at etablere bedøvelsen, ligesom andre apparater af



samme slags havde det, man betegner som funktioneringsfejl, fejl, som ingen kan gøre for, men som med visse mellemrum kommer igen, uden at man kan hindre det.

I begge disse tilfælde ramte ulykken forsørgere. I det første tilfælde afslog domstolene — overensstemmende med den hidtil gældende praksis — at tilkende enke og børn erstatning; der var jo ingen, der kunne pålægges ansvar, der kunne pålægges skyld for dette dødsfald.

I det andet tilfælde derimod tilkendte man erstatning med en begrundelse, som vel må siges at være noget tvivlsom.

Jeg har nævnt disse tilfælde for at give Dem et indtryk af, at det spørgsmål, vi behandler, ikke er et ubetydeligt eller ligegyldigt spørgsmål, men drejer sig om retsregler, der er af stor betydning for vort samfund og af overordentlig betydning for de enkelte mennesker i dette. Det er tilfælde af denne og af lignende art, der har rejst spørgsmålet, om vi vedblivende kan blive stående på reglen om en fejl begået af en person som det egentlige ansvarsgrundlag, om vi vedblivende kan blive stående på culpa-reglen.

Men når jeg har sagt det, må jeg til gengæld indrømme, at det er meget svært at finde frem til, hvad vi skal sætte i stedet eller eventuelt, hvorledes vi skal supplere culpa-reglen. Dertil kommer, at culpa-reglen er en regel, der i hovedsagen er udviklet gennem domstolenes praksis og ikke gennem lovgivningen, og så spørger man uvilkårligt: kan vi da ikke vedblivende lade domstolene om denne sag og lade være med at blande lovgivningsmagten og Nordisk Råd ind heri?

Afgørelsen af dette spørgsmål er nu ikke så ligetil. Der er netop nu opstået fare for, at den nordiske retsudvikling, der i forvejen på dette punkt rummer visse forskelligheder, yderligere skal dele sig og gå i forskellige retninger. De retsregler, vi har, er, som jeg har nævnt, opbygget over lang tid gennem

domstolenes praksis, og hviler derfor i ikke ringe grad på forhold, der i vor tid undergår betydelige forandringer.

Den moderne tekniske udvikling og den moderne trafik rummer farer for, at der kan opstå skader, der på den ene side kan være af så stort et omfang, at ingen privatmand eller i hvert fald kun meget få privatmænd vil være i stand til at erstatte dem, og hvor det på den anden side kan være ganske overordentlig vanskeligt for ikke at sige umuligt at fastslå, om en enkelt person virkelig har nogen skyld i, at skaden er sket.

Her må også, som det blev nævnt af den foregående taler, tages i betragtning den udstrakte anvendelse af forsikring, både af privat forsikring og af offentlig forsikring. Det er klart, at hvor der i alle tilfælde er en forsikring, der dækker skaden, bliver spørgsmålet om placering af et ansvar hos en enkelt person mindre vigtigt.

Som jeg nævnte før, er grunden til, at spørgsmålet er rejst her, faren for, at udviklingen i Norden på dette område kan dele sig og gå hver sine veje. I Norge forbereder man en ny lov om børns erstatningsansvar, om principalansvaret og om det offentliges ansvar. I Sverige har justitsdepartementet udarbejdet forslag til en lov med almindelige bestemmelser om erstatning.

Det er i denne situation, at det juridiske udvalg har ment det rigtigt, at vi her i rådets plenum forhandler sagen, for at vi eventuelt derigennem kan få en vis vejledning om, hvorvidt vi skal lægge denne sag helt til side, eller vi skal vedblive at arbejde for ensartede regler, måske nye eller nyere regler på dette område. Jeg mener, at vi skal arbejde for nordisk retsenhed på dette område, men jeg mener rigtig nok også, at vi skal være forsigtige, og at vi ikke skal gå ind for noget, der kan bevirke et for voldsomt brud med de eksisterende regler.

Jeg skal da som min opfattelse udtale, at vi bør fortsætte vore undersøgelser på dette område, og jeg vil

sige det samme, som der står i udvalgets betænkning, at det er meget ønskeligt, at det nordiske samarbejde inden for erstatningsretten føres videre med henblik på tilvejebringelse af en ensartet nordisk lovgivning.

Högström, Finland: Herr president. Ur de flesta remissyttranden rörande föreliggande medlemsförslag framgår att det vore synnerligen angeläget att man på bred bas kunde påbörja beredningen av en allmän skadeståndslag. Men samtidigt framhålles, att skadeståndsrätten omfattar ett så vidsträckt område, att vi här ställs inför ett mycket tidskrävande och arbetsdrygt lagstiftningsarbete. Tillika gäller det att ta ställning till många stora principiella frågor inom skadeståndsrätten. Framför allt ställs vi i många fall inför det problemet i vilken omfattning den gamla culpa-regeln skall tillämpas och i vilka fall ett vidsträcktare obligatoriskt försäkringskydd bör införas.

Det må här framhållas att i Finland och Norge har lag givits beträffande trafikskada på basen av det gemensamma lagberedningsarbete, som utförts i de nordiska länderna och att denna lagstiftning bygger på skadeståndsansvarighetsprinciper utan culpa.

För Finlands del finnes ett särskilt behov av koncisa rättsregler beträffande barns och föräldrars skadeståndsansvar samt rörande den s. k. husbonde- eller principalansvarigheten. Beträffande dessa rättsområden har kommittébetänkanden framlagts i Danmark, Norge och Sverige. I Finland blir kommittébetänkandena färdiga inom en snar framtid.

Enligt det beslut, som justitieministerrarna fattade i Oslo i december senaste år kommer samarbetet på departementsplanet att påbörjas våren 1965 rörande ovannämnda kommittéförslag ang. barns och föräldrars ansvar, husbondeansvar samt statens och kommunernas skadeståndsansvar.

Aktuella delreformer inom skadeståndsrättens område som inom den

närmaste tiden kommer att upptas till behandling är frågor om ersättning för invaliditet, ersättning för förlust av försörjare och obligatorisk ansvarsförsäkring i vissa fall.

Sammanfattningsvis må framhållas, att framför allt den snabba moderna tekniska utvecklingen men också den snabba utveckling samhället överhuvudtaget undergår, skapar ett brännande behov av nya och kompletterande rättsregler på skadeståndsrättens område. Vi kan redan nu konstatera, att rättsreglerna inom detta rättsområde i många fall är föråldrade.

Under dessa förhållanden synes det angeläget att lagstiftningsarbetet koncentreras på de enskilda rättsområden av skadeståndsrätten, där ett aktuellt behov föreligger. Jämsides med mera brådskande lagstiftningsuppgifter är det då enligt min åsikt skäl att arbeta med den utredning och beredning, som tar sikte på åstadkommandet av en allmän plan efter vilka huvudprinciper en kodifiering av skadeståndsrätten bör läggas upp. För detta kodifierings- och planlägningsarbete borde man överväga tillsättande av en permanent samnordisk kommitté.

Justitsminister Axel Nielsen, Danmark: Hr. præsident! Jeg vil gerne knytte nogle få bemærkninger til den sag, der her behandles, om samarbejdet inden for erstatningsretten. I det rådsdokument, der foreligger om sagen, er der på fortrinlig måde redegjort for problemstillingen, og jeg skal ikke gå nærmere ind herpå. Et hovedspørgsmål er jo, om man skal søge udarbejdet en almindelig erstatningslov, altså indføre lovgivning på et område, der hidtil i hovedsagen har været ulovbestemt i alle de nordiske lande.

For mit eget vedkommende — og her har jeg hele den danske sagkundskab bag mig — er jeg overbevist om, at vi ikke skal betræde denne vej. Heraf følger også, at jeg ikke er tilhænger af, at man skal forsøge at udstikke bestemte retningslinier for en fremtidig

lovgivning på enkelte områden, således som det blev foreslået til rådets 12. session.

Det er muligt, at vi på begrænsede områder efterhånden kan nå frem til ensartede erstatningsregler. I departementerne har vi allerede liggende komitéindstillinger om statens og kommunernes ansvar, om principalansvar og om børns erstatningsansvar.

Selv når talen er om disse begrænsede emner, er min optimisme imidlertid til at overse. De lette emner, såsom familieretten, den centrale formueret og myndighedslovgivningen, er vi forlængst færdige med i det nordiske lovsamarbejde. Det er de vanskelige emner, hvor udgangspunktet er ret forskelligt i de forskellige lande, vi nu er nået til.

Jeg beder om, at man forstår, at dette nødvendigvis må indebære, at ikke et hvilket som helst initiativ i løbet af en kort årrække kan ventes at føre frem til en ny fælles nordisk lovgivning. Dette er så langt fra et udtryk for, at det nordiske lovsamarbejde er ved at spille fallit. Det er tværtimod et udtryk for, hvor langt vi er nået.

**Hernelius, Sverige:** Herr president! Den fråga det här gäller är inte någon ny fråga i de nordiska samarbetsdiskussionerna. Det var under sådana förhållanden ägnat att förvåna att den svenska regeringen under förra året till lagrådet överlämnade ett förslag till skadeståndslag, som enligt allmän uppfattning icke tillräckligt beaktade behovet av ett nordiskt samarbete på området. I detta lagförslag fästes mycket ringa hänsyn till utvecklingen i de övriga nordiska länderna.

Efter någon tid togs emellertid lagförslaget tillbaka från lagrådet och därigenom har alltså tid vunnits för fortsatt nordiskt samråd. Man får hoppas att denna tid begagnas av den svenska regeringen.

Emellertid vill jag gärna tillfoga — och jag an knyter därvid till vad justitiiekanslerämbetet i Sverige anmälde i

sitt yttrande — att utvecklingen internationellt sett går så fort att skadeståndsfrågorna och deras legala reglering icke gärna enbart kan betraktas som en nordisk angelägenhet. Det förefaller mig som om man borde sträva efter en gemensam europeisk eller internationell lagstiftning. Den ökade resetrafiken, turismen och världens sammankrympning över huvud taget gör det nödvändigt att vidga blickfältet utöver Norden.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *beslöt rådet lägga utskottets anmälan till handlingarna.*

## 5

#### A 34/s: medlemsförslag om internordisk giltighet för recept

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, skall kunna expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

**Sigröd Ekendahl, Sverige** (utskottets talesman): Herr president! I det föreliggande medlemsförslagen hemställs att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att föranstalta om att ett recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, kan expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

Medlemsförslaget har varit ute på remiss och många yttranden har inkommit, de flesta positiva till sakfrågan. Jag skall inte närmare redogöra för dessa yttranden, utan jag vill bara säga några ord om hur vi inom socialpolitiska utskottet har sett på det hela.

Det är ett gammalt spörsmål det här gäller; samarbete på läkemedelsområdet har förekommit under flera decennier. Redan 1923 påbörjades mellan företrädare för de nordiska ländernas farmakopé kommittéer, ett samarbete som år 1936 ledde fram till beslut om utarbe-

tande av en gemensam nordisk farmakopé.

Vid Nordiska rådets session år 1954 gjorde rådets socialpolitiska utskott ett uttalande om att man borde försöka åstadkomma ett internordiskt godkännande av läkarrecept, och mot denna bakgrund antog rådet en rekommendation till regeringarna att närmare utreda spörsmålet om att vidareutveckla det nordiska samarbetet på läkemedelsområdet.

Arbetet med frågan om internordiska recept har legat nere i avvaktan på färdigställandet av den gemensamma nordiska farmakopén, vilken enligt föreliggande uppgifter skulle träda i kraft inom de nordiska länderna senast den 1 april i år. Genom införandet av en nordisk farmakopé som innebär ett viktigt steg mot en gemensam nordisk läkemedelsmarknad, har enligt utskottets mening möjligheterna för genomförande av internordisk giltighet för recept ökat.

Utskottet konstaterar också att tillkomsten av en sådan nordisk giltighet är ett naturligt led i strävandena att åstadkomma en samordning av medicinsk och social verksamhet i Norden. Åtgärder i olika former har vidtagits för att underlätta det utbyte av läkare som redan sker. Det föreligger sålunda redan utredningar om bl. a. en gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och tandläkare — en fråga som är väl bekant för Nordiska rådet, eftersom den många gånger behandlats av rådet.

Jag skall inte närmare beröra de överväganden som lett till att utskottet finner det angeläget att frågan om internordisk giltighet av recept löses. Allt flera medborgare i de nordiska länderna beger sig på semesterresor inom något annat nordiskt land än det egna och det vore säkert av stort värde för dem att kunna på apotek i detta land inhandla den medicin som de eventuellt behöver.

Utskottet har därför beslutat hemställa, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åt-

gärder för att recept å läkemedel, utfärdad i ett nordiskt land, kan expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

Herr president! Jag vill yrka bifall till utskottets utlåtande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Damsgaard, Edström, Sigríd Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriks-son, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundar-son, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Lyng, Løbak, Mellqvist, Møller, Møller War-medal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Carl Petersen, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rog-nerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røise-land, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Poul Sø-rensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Birger Andersson, Borten, Bratteli, Cassel, Erik Eriksen, Lis Groes, Hart-ling, Hernelius, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Leirfall, Lundström, Lyngstad, Moe, Peter Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.*

6

A 35/j: medlemsförslag om förenhetligande av straffarterna

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge arbejdet i Nordisk straffe-

retskomit  fremmet mest muligt og med henblik herpå stille de fornødne økonomiske midler til rådighed til tilvejebringelse af sekretariatsbistand.

**Hara, Finland (utskottets talesman):** För förenhetligande av straffarterna har medlemmarna Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar och Knud Thestrup gjort ett medlemsförslag, där det föreslogs, att Nordiska rådet måtte hemställa till regeringarna följande:

1. att försöka få arbetet i nordiska straffrättskommittén främjat i så hög grad som möjligt och med avseende på detta ställa de nödiga medlen till förfogande för upprättandet av ett sekretariat f r kommittén och utrusta detta med n dig personal och

2. att försöka genomföra enhetliga bestämmelser beträffande straff- och sanktionsformer, i första rummet strafformerna.

Medlemsförslaget om förenhetligande av straffarterna i Norden behandlar en mycket central och viktig fråga inom kriminalr tten. Avsikten med förslaget har varit att främja den redan fungerande nordiska straffrättskommitténs arbete och samtidigt påskynda arbetet med medel som omnämnes i förslaget. Sedan samarbetet beträffande straffverkställighet blivit genomfört i Norden fr. o. m. 1 januari 1964, bör man nu anse det viktigaste arbetsm let vara att förenhetliga brottspåföljderna i Norden.

Det juridiska utskottet har ställt sig i princip positivt till förslaget samtidigt som det har slutit sig till de synpunkter som den nordiska straffrättskommittén har framfört beträffande kommitténs arbetsplan och uppgifter i en snar framtid. På grund av detta anser sig inte utskottet kunna rekommendera redan i detta skede förenhetligande av straffarterna i Norden. Däremot anser utskottet det vara synnerligen viktigt, att man understöder den nordiska straffrättskommitténs arbete med alla till buds stående medel bl. a. ekonomiskt så, att kommittén kan åtnjuta hjälp av sekreterare.

Jag f r härmed föreslå att rådet måtte godkänna juridiska utskottets betänkande.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund,  sgeir Bjarnason, Sigur ur Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Damsgaard, Edström, Sigr d Ekendahl, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Högström, H nsvald, Sigur ur Ingimundarson, Nils Jacobsen, Magn s J nsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, L bak, Mellqvist, M ller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltaanen, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Borten, Bratteli, Cassel, Erik Eriksen, Lis Groes, Hartling, Hegna, Hernelius,  lafur J hannesson, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Moe, M ller, M rk, Peter Nielsen, Georg Pettersson och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.*

7

**A 36/j: medlemsförslag om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafikens och D 1965/16/1956/j: meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet**

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken.

II. att rådet måtte lägga meddelandena om rekommendation nr 16/1956 till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Lassinantti**, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Under senare år har man ju eftersträvat största möjliga enhetlighet när det gäller trafiklagstiftningen i Norden. Det svenska beslutet att övergå till högertrafik får ses som ett led i dessa strävanden.

När vi inom juridiska utskottet har diskuterat frågan om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafiken, så har det visat sig att det knappast föreligger någon enighet om hur en gemensam nordisk lagstiftning på området bör utformas. Å andra sidan har vi blivit övertygade om att man inte kan uppge försöken att åstadkomma en sådan enighet.

För de övriga nordiska ländernas del har ansetts att den svenska utredningen, som publicerades häromåret, skulle vara normgivande för lagstiftningsarbetet på området, men den svenska justitieministern har sedermera meddelat att det torde bli nödvändigt med en omfattande överarbetning av det svenska förslaget. Möjligheterna att uppnå enighet bör därför ha ökat på den senaste tiden.

Jag vill i detta sammanhang erinra om att vi eftersträvar på det straffrättsliga området en sådan ordning att ett brott kan beivras i brottslingens hemland. Även detta förutsätter att det finns likartade bestämmelser i de olika nordiska länderna. Det är något kränkande mot rättskänslan, om vi skulle vara tvungna att skicka en rattfyllerist tillbaka till ett annat nordiskt land för att där undergå rättslig prövning.

För min del har jag bedrivit vissa studier här i Reykjavik om hur lagstiftarna själva betar sig, och jag har kommit till den uppfattningen att lag-

stiftarna är lika lättsinniga som medborgarna i gemen — jag har inte sett att någon av lagstiftarna haft lagboken med sig när man här har gått på restaurang i ett nordiskt grannland. Och likadant är det med medborgarna överhuvudtaget i de nordiska länderna. Ingen har mer än en viss hum om vad som är tillåtet eller icke när det gäller alkoholkonsumtion före en bilfärd.

I Norden finns det ju ganska långa landgränser, och det är stridande mot rättskänslan om exempelvis en viss alkoholkonsumtion hos bilförare skulle betraktas som olaglig i ett land men inte i ett annat land på sidan om dessa gränser. Detta skulle kunna leda till mycket allvarliga komplikationer när motortrafiken över landgränserna håller på att expandera i den takt som sker.

Juridiska utskottet har kommit till den uppfattningen att det numera förefinns stora möjligheter att åstadkomma en gemensam nordisk lagstiftning om missbruk av alkohol i trafiken och därför har utskottet stannat vid att föreslå rådet att göra en rekommendation i den riktningen. Jag hemställer å utskottets vägnar att rådet måtte antaga denna rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupptag.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Nils Jacobsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Lundström, Løbak, Mellqvist, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Ge-

org Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukse-lainen, Sundin, Poul Sørensen, Thap-per och Thestrup.

*Mot förslaget röstade:*  
Normann.

*Frånvarande var:*

Borten, Bratteli, Lis Groes, Hartling, Hegna, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Leirfall, Lyng, Lyngstad, Moe, Møller Warmedal och Peter Nielsen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster mot 1.*

*Utskottets förslag, punkt II, bifölls.*

## 8

D 1965/8/1962/j: meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

Magnús Jónsson, Island: Herr president. For Nordisk Råds session i 1962, vedtog rådet en rekommendation, hvor i det blev indstillet til regeringerne, at undersøge mulighederne for at søge gennemført i alle landene ensartede og fuldtbetryggende bestemmelse i luftfartslovgivningen mod alkoholmisbrug. Det har vist sig, at være vanskeligt at få enighed om sådanne regler på grund af de samme synspunkter som gør sig gældende med hensyn til lagstiftningen om alkoholmisbrug i trafikken i almindelighed. Man er i og for sig enige om, at der bør gældes strenge regler, som forbyder flyvere brug af alkohol før eller under arbejdet, men man har endnu ikke kunnet enes om bevis af

reglerne, det vil sige pro mille reglen. Fra Nordisk Råds sidste session er der i Finland og Island vedtaget nye luftfartslove med strenge forbud mod flyveres alkoholbrug og den svenske regering har meddelt, at inden kort tid ventes der en betænkning fra trafiknykterhedskomiteen og da vil man optage spørgsmålet til diskussion mellem trafikministrene. Udvalget mener, at man bør vente på det bebudte svenske initiativ i sagen og foreslår derfor at rådet nu tager de indsendte meddelelser til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste session.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, bifölls utskottets förslag.

## 9

C 1965/5/e: berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, A 60/T/e: tilläggsförslag om nordiskt EFTA-samarbete, A 61/T/e: tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalott-området, C 1965/11/e: berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål och A 37/e: medlemsförslag om samarbete på den ekonomiska politikens område

Rådet företog ovannämnda fem saker till behandling i ett sammanhang.

I. Utskottet hade beträffande C 1965/5/e föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;

II. Utskottet hade beträffande A 60/T/e föreslagit, att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

1. a. at regjeringene i de nordiske land, som er tilsluttet EFTA, ved førstkommende møte i EFTA:s ministerkomité i fellesskap virker for å sikre en hurtig og fullstendig avvikling av den britiske importavgift,

b. at de samme regjeringer virker for en utvikling av det økonomiske samar-

beid — också vedrørende jordbruks- og fiskeriprodukter — innenfor EFTA under hensyntagen til hvert enkelt lands særlige forhold, og

c. at regjeringene undersøger alle muligheter for å sette EFTA i stand til aktivt å støtte bestrebelsene for å sikre en utvidet europeisk samhandel,

2. å fortsette bestrebelsene på å utvide det nordiske økonomiske samarbeid innen EFTA:s ramme;

III. Beträffande A 61/T/e hade utskottet anmält sin avsikt att fortsätta behandlingen av tilläggsförslaget efter sessionen.

IV. Utskottet hade beträffande C 1965/11/e föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna;

V. Utskottet hade beträffande A 37/e föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för samarbete och arbetsfördelning beträffande bevakningen av den internationella konjunkturutvecklingen.

Ohlin, Sverige (utskottets talesman):  
Herr president! Skulle vi ha en ingående debatt om dessa spörsmål, finge vi hålla på större delen av dagen och helt rubba arbetsordningen. Jag skall därför bara helt kort beröra ett par saker i anslutning till utskottsförslagen.

Ministerrapporten är innehållsrik i vissa avseenden. Det gäller kanske inte redovisningen av det rent nordiska ekonomiska samarbetet — där sker tydligen inte så mycket — men inom EFTA tycks man ha påbörjat en hel del utredningar och överläggningar rörande konkreta punkter som ligger utanför tullreduktionerna. Jag nämner här bara några saker: sekundära handelshinder, industriell standardisering, restriktiva affärsmetoder, etableringsrätten, vissa patentspörsmål, den offentliga anbudspolitiken, subventionerad export av jordbruksprodukter, skattefrågor, exportbefrämjande åtgärder.

I den mån EFTA-överenskommelser om dessa ting visar sig dra ut på tiden när spörsmållen är tillräckligt utredda uppkommer givetvis frågan om eti snabbt vidtagande av sådana åtgärder på det nordiska planet, att det nordiska samarbetet går snabbare än det allmänna EFTA-samarbetet.

Ministerrapportens redogörelse för det internationella samarbetet inom GATT och OECD och på andra håll omtalar inte närmare att det har förekommit några nordiska kontakter inom ramen för detta samarbete, men vi vet att sådana kontakter förekommer. Jag tillåter mig framhålla att det kanske vore bra om ministrarna ett kommande år ville mera explicit ange, i vad mån de har samarbetat inom dessa organisationer. Jag förstår väl att det i vissa fall kanske inte är lämpligt att gå in i några detaljer därvidlag, men något bör kunna sägas.

I anslutning till rapporten, som utskottet föreslår att rådet lägger till handlingarna, har utskottet också behandlat ett tilläggsförslag av mig, och det har i anslutning till båda dessa dokument föreslagit ett uttalande, som ligger på rådsledamöternas bord. Detta uttalande består av fyra olika ingredienser.

Den första gäller den kris inom EFTA som har uppkommit i anledning av de engelska importavgifterna. Man kan väl säga att det som utskottet här föreslår är ett mycket bestämt men realistiskt uttalande, att man förväntar att brittiska regeringen skall acceptera en snabb och fullständig avveckling av importavgifterna. Man har alltså i detta läge av uppenbara skäl avstått från att precisera något om tiden, men uttalandet får läsas mot bakgrund av att utskottet citerar de nordiska ministrarnas uttalande, att ministrarna förväntar sig att den brittiska regeringen till nästa EFTA-ministerråd ger till känna att den då är beredd att väsentligt reducera avgiften. Utskottets förslag innefattar alltså ett instämmande i den attityd som den nordiska minis-



terkommittén intagit. Det har enligt vad jag har kunnat upptäcka inte funnits någon tendens till meningsskiljaktighet mellan ministrarna och utskottet på denna punkt.

För det andra innehåller utskottsförslaget en uppmaning till regeringarna att verka för en utveckling av det ekonomiska samarbetet inom EFTA. Det påpekas att detta samarbete även berör jordbruks- och fiskeriprodukter men att liksom hittills varje enskilt lands speciella förhållanden skall beaktas. Det finns redan i EFTA-traktaten angivet att jordbruks- och fiskespörsmålen inte i och för sig är undantagna, även om de inte direkt behandlas på samma sätt som frågorna om industritullarnas avveckling.

Jag vill, herr president, göra ett personligt tillägg, som jag alltså inte gör i egenskap av talesman för utskottet. I den mån den ekonomiska gemenskapen EEC utvecklar ett gemensamt system för jordbruksreglering som kommer att i växande grad beröra EFTA-staternas möjligheter till avsättning på kontinenten förefaller det mig som om den dag måste närma sig då även EFTA tar upp spörsmålet om i vad mån dessa åtgärder inom EEC motiverar särskilda åtgärder från EFTA:s sida varvid man beaktar vilka intressen som blir lidande av regleringen inom EEC.

Utskottets resolutionsförslag innehåller en tredje punkt, enligt vilken regeringarna skall uppmanas att pröva alla möjligheter att sätta EFTA i stånd att aktivt stödja strävandena att trygga en utvidgad europeisk samhandel. Här gäller det alltså samhandeln inom Europa såväl mellan EFTA och EEC som handeln i övrigt. Detta betyder att man reser spörsmålet, om inte vissa möjligheter kan uppkomma, som regeringarna då bör utnyttja, att ge EFTA något vidgade uppgifter. EFTA är en organisation i utveckling. Men utskottet har uttalat sig mycket klart på en punkt: det är inte berett att precisera att EFTA skulle tilldelas någon viss bestämd funktion i internationella sammanhang.

Självfallet har det inte varit fråga om att EFTA skulle överta den bilaterala handelspolitikens uppgifter, men sådan som världen är nu är det mycket möjligt att EFTA med fördel kan finna vissa möjligheter att verka för en relativt tryggad utveckling av den europeiska samhandeln. Det är klart att denna samhandel också i hög grad berör handeln mellan EFTA-staterna och EEC-staterna.

För det fjärde innehåller resolutionsförslaget en uppmaning till regeringarna att fortsätta strävandena att utvidga det nordiska ekonomiska samarbetet inom EFTA:s ram. Jag har redan förut sagt att många utredningar är i gång inom EFTA och att det spörsmålet helt naturligt reses, om inte de nordiska staterna här kan gå fortare fram. Sedan finns det naturligtvis en del uppgifter när det gäller ekonomiskt samarbete som de nordiska staterna kan ta upp och som i varje fall hittills inte har berörts i förhandlingarna mellan EFTA-staterna.

Det är väl en allmän önskan att det, när ministerrapporten kommer nästa gång, skall finnas mer att tala om beträffande detta nordiska samarbete. Det innebär givetvis inte att det skulle vara något fel — tvärt om — om detta samarbete på det ekonomiska området på vissa punkter syftar direkt till ett samarbete mellan samtliga EFTA-stater, men i den mån detta icke visar sig möjligt bör man enligt min mening inte vänta en obestämd tid, utan se vad som kan göras på det nordiska planet.

Herr president! I övrigt kan väl dokumenten tala för sig själva. Jag tillåter mig den personliga reflexionen att det förefaller tillfredsställande att utskottet trots fragornas ömtaliga karaktär har under herr Röislands skickliga ledning kunnat komma till eniga slutsatser i anledning av förslagen.

Hegna, Norge: Jeg hadde egentlig ikke tenkt at jeg skulle få ordet såpass tidlig i debatten her. Mine bemerkninger er snarere et par momenter som kan-

skje bedre passet ved slutten av debatten enn i begynnelsen av den.

Jeg vil gjerne få lov å understreke hva ordføreren hr. Ohlin uttalte om beretningen fra ministerkomitéen om det økonomiske samarbeidet. Det er etter min mening et meget betydningsfullt dokument, et meget opplysende dokument, vel gjennomarbeidet, og for alle som er interessert i å ha ajourført orientering om hva som foregår på dette område, et overmåte nyttig dokument. Når vi sitter her ved bordene og har alle disse papirer foran oss, kan det muligens av og til på dette rådsmøte som ved mange tidligere anledninger, reise seg en viss reaksjon generelt mot papir. Vi forstår alle sammen og mer eller mindre deler vi vel alle sammen også denne reaksjon. Men min erfaring i Nordisk Råd er den at ved siden av det som blir gjort i form av vedtak og drøftelser, så er noe av det som man har fått av nytte gjennom Nordisk Råd, den felles behandling av økonomiske spørsmål og økonomisk politikk som er kommet til uttrykk i større og mindre utredninger, som jeg tror er av meget stor nytte for alle dem som beskjeftiger seg med disse spørsmål.

Jeg vil ikke her en gang snakke om den store utredning som gikk forut for behandlingen av spørsmålet om nordisk tollsamarbeid. Det førte i sin konklusjon ikke til noen ting. Men selve det utredningsarbeid som der foregikk, det har vært til stor nytte for all senere innsats på dette felt.

Den beretningen fra ministerkomitéen som vi har foran oss her, står for så vidt i en annen stilling. Det er en regelmessig tilbakevendende publikasjon, den skal følge opp utviklingen. Jeg vil gjerne få lov å legge vekt på det som sakens ordfører pekte på, at vi avventer videre slike beretninger som et nyttig grunnlag for vårt arbeid her i rådet.

Ellers kunne det kanskje være grunn til å si noe om den uttalelse som foreligger fra den økonomiske komite angående EFTA-samarbeidet. Det er vel ikke grunn til å komme bredere inn

på det etter den omfattende behandling som spørsmålet fikk under generaldebatten. Og jeg slutter meg helt ut til ordførerens uttalelse om at all den stund det jo under generaldebatten var meget tydelig at det her var et ganske bredt spektrum av nyanserte oppfatninger, så er det et resultat som man må kunne slå fast med tilfredshet, at det har lyktes i behandlingen i det økonomiske utvalg å komme med en uttalelse som er så samstemmig med hensyn til de spørsmål som vi alle her har betraktet som viktige, som tilfelle er.

For mitt eget vedkommende tror jeg at det henger sammen med en ting som også kom fram under generaldebatten, men som vel også har gjort seg gjeldende hos alle som har drøftet disse spørsmålene. Vi har snakket om 15%-avgiften, og den står jo meget sterkt fremme i den uttalelse som foreligger fra den økonomiske komite, og vi snakker om tillitskrise i EFTA. Den har vi vel alle inntrykk av er tilstede. Men vi må vel også føye til, at det er noe svært vesentlig at det her på Nordisk Råd er kommet til uttrykk bredt sett og uansett alle nyanser for övrig, en særdeles klart uttrykt og sterkt positiv oppslutning om EFTA, og da ut fra den enkle kjensgjerning som står uttrykt i uttalen: at EFTA-samarbeidet har betydd svært meget for den økonomiske utvikling i alle medlemsland i EFTA. Men noe som vi legger overordentlig stor vekt på her, er at det har betydd såpass mye for utviklingen av det økonomiske samarbeid i Norden. Og den erkjennelse går jo meget sterkt fram av uttalen. For mitt eget vedkommende kunne jeg gjerne føye til at den annen side av saken er vel den at det er en alminnelig følelse at den egentlige årsak til krisen i EFTA, den som vi har vært opptatt av, har vel sammenheng med det at det største land, man kan godt si det land som økonomisk betyr mest, er kommet opp i en betalingsbalansekrise. Det er der man har årsaken. Og det er vel en sterk følelse av at

det er dette som er grunnlaget for krisen, som gjør det mulig også å kunne rette blikket mot det å kunne bidra til å fremme en utvikling så man kan overvinne denne betalingsbalansekrise. Og at det også bestemmer formen for de uttalelser som kommer og den holdning som man tar fra nordisk side. Jeg for min del tror gjerne at det fremdeles er mange nyanser i oppfatningen, kanskje et like stort spektrum som jeg nevnte, nå som tidligere. Men jeg tror at noe av det som er resultatet av debatten her i Nordisk Råd, det er at erkjennelsen av visse fundamentale forhold i EFTA-samarbeidet og det nordiske samarbeid i den situasjon vi nå har, har bruddt igjennom og skapt det grunnlag for en felles uttalelse som jeg for mitt vedkommende har vært med på som medlem av utvalget, og som jeg synes er et meget godt resultat av behandlingen av et — som sakens ordfører nevnte — ganske delikat spørsmål.

**Røiseland, Norge:** Jeg bad om ordet for å komme med noen få merknader om Kennedy-runden. Det er viktig for hele Norden at Kennedy-runden lykkes, eller iallfall gir et noenlunde positivt resultat. Det ville lette samhandelen i Vest-Europa, det ville eliminere noen av de vanskeligheter og de ulemper som det er ved markedstillingen i dag. Men vi er vel alle klar over at det går ikke så glatt med Kennedy-runden, og det er ingen grunn til å legge skjul på at vi i Norge ser med nokså stor uro på utviklingen. Alle vet at Finland, Sverige og Norge vil ha felles vansker når det gjelder treforedlingen, men i tillegg til det må vi nok regne med at Norge får spesielle vansker når det gjelder en så viktig eksportartikkel som aluminium og andre lettmetaller.

Jeg mener det vil være nokså viktig, ikke minst for Norge, men jeg våger å si også for Norden, at vi støtter hverandre under Kennedy-runden, slik at vi kunne komme fram til brukbare resultater.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs sakerna till avgörande var för sig.

I. Beträffande C 1965/5/e bifölles utskottets förslag, punkt I.

II. Beträffande A 60/T/e skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Anderson, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensens, Thapper och Thestrup.

Backlund, Honkonen, Judit Nederström-Lundén och Rosenberg *avstod från att rösta.*

*Frånvarande* var:

Borten, Bratteli, Edström, Lis Groes, Hartling, Mørk och Peter Nielsen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 58 röster.*

III. Beträffande A 61/T/e *beslöt rådet lägga utskottets anmälan till handlingarna.*

IV. Beträffande C 1965/11/e *bifölles utskottets förslag.*

V. Beträffande A 37/e skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Hønsvald, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røise-land, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Spørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Borten, Bratteli, Edström, Lis Groes, Hartling, Högström, Sigurður Ingimundarson, Mørk och Peter Nielsen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.*

### 10

**D 1965/27/1964/e:** meddelanden om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning, **D 1965/26/1964/e:** meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen och **D 1965/30/1962/e:** meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar

Rådet företog dessa tre saker till behandling i ett sammanhang.

I. Utskottet hade beträffande D 1965/27/1964/e och D 1965/26/1964/e föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session;

II. Utskottet hade beträffande D 1965/30/1962/e föreslagit, att rådet måtte

lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

**Hegna, Norge** (utskottets talesman): Konklusionen på det ökonomiske utvalgs behandling av disse saker innbyr sannsynligvis ikke til noen særlig stor debatt, og jeg skal heller ikke gjøre det. Men jeg vil gjerne få lov til å peke på at det økonomiske utvalg — det framgår av dokumentene — har behandlet de spørsmål som knytter seg til en interessant side av den indirekte beskatning, nemlig merverdibeskatningen under forskjellige faser. Og det jeg gjerne vil få lov til å vise til ved denne anledning, det er at disse faser har til dels antatt en noe skiftende karakter. Det var en stund da man faktisk hadde det inntrykk at innføringen av systemet med merverdibeskatning var noe som umiddelbart stod foran sin løsning i flere av de nordiske land. Vi kan vel si at situasjonen er ikke akkurat den nå, og også i de land som er mest interessert utenfor Norden, har det vist seg visse komplikasjoner i forbindelse med dette system som gjør utviklingen — kanskje mer i tid enn i realitet — noe usikker. Under alle omstendigheter mener jeg det er riktig at vi fortsatt holder oss nøye orientert om utviklingen av merverdibeskatningssystemet. Uansett hvordan det ellers går, så kan man vel si at det er det system som hittil i hvert fall gir sterkest og mest realistisk grunnlag for en framtidig ordning av et ensartet indirekte beskatningssystem eller omsetnings-skattesystem. Men selve utviklingen på det nåværende tidspunkt, og så langt vi kan overskue den, peker ikke i retning av at dette kan bli aktuell politikk i noen særlig nær framtid.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs sakerna till avgörande var för sig.

I. Beträffande D 1965/27/1964/e *bi-fölls utskottets förslag.*

II. Beträffande D 1965/26/1964/e *bi-följs utskottets förslag.*

III. Beträffande D 1965/30/1962/e *bi-följs utskottets förslag.*

Bertil Ohlin övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

11

D 1965/9/1964/e: meddelanden om rekommendation nr 9/1964 angående nordisk investeringsbank och A 59/T/e: tilläggsförslag om inrättande av nordiskt investeringsinstitut

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka, huruvida och i vilka former de nordiska länderna såsom ett led i en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden kan stödja varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden med speciellt sikte på att öka kapitaltillförseln till de kapitalsvagare länderna.

Margit Borg-Sundman, Finland (utskottets talesman): Herr president. Min otacksamma uppgift är att vara talesman för ekonomiska utskottet i frågorna om investeringsbanken och investeringsinstitutet, otacksam såtillvida att jag hade hoppats personligen utskottets rekommendation skulle blivit positivare och mera konkret. Men som talesman må jag redogöra för utskottets, icke min eller andra finnas och utlänningars tankar.

Först några historiska fakta. Frågan om investeringsbanken har varit länge och flera gånger till behandling i olika nordiska instanser.

Vid sin 12:e session år 1964 antog Nordiska rådet följande rekommendation till de nordiska ländernas regering-

ar: »Nordisk Råd henstiller til regeringene snarest å utrede behovet og forutsetningene for opprettelse av en nordisk investeringsbank eller et finansieringsinstitut».

Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete hänsköt behandlingen av rekommendationen till det ekonomiska samarbetsutskottet, vars särskilda finansutskott avgav sitt betänkande i saken i oktober 1964.

I motiveringen till det tilläggsförslag som i december samma år undertecknades av 10 medlemmar i Nordiska rådets ekonomiska utskott — från Island, Finland, Sverige och som nu behandlas — påpekas det att om det ekonomiska samarbetet i Norden skall kunna utvidgas med minsta möjliga friktioner, bör den ekonomiska utvecklingen försiggå på sådant sätt att länderna i möjligaste man håller jämna steg med varandra. Därvid är det av grundläggande vikt sägs det i motiveringen att tillförseln av kapital är tillräckligt god för att överallt möjliggöra en snabb ekonomisk utveckling. Skulle något land halka efter kommer denna situation att vara till skada även för de övriga. Hemställarna, som ansåg att frågan redan var tillräckligt förberedd och kunde utan ytterligare utredningar tagas till slutlig behandling, föreslog, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att föranstalta om att principbeslut fattas om inrättande av ett nordiskt finansieringsinstitut samt om att erforderliga praktiska bestämmelser för ett sådant utarbetas.

Detta förslag till rekommendation behandlas nu vid ekonomiska utskottets möte i Reykjavik den 15 februari 1965. Denna rekommendation blev ej accepterad av utskottet. Den bild av investeringsbanken vi i förrgår såg i den vackra filmen om nordiskt samarbete blev således ej verklighet. Utskottet har dock ej förkastat tanken om denna sorts ekonomiska samarbete i Norden. Utskottet ansåg att det primära syftet med tilläggsförslaget, nämligen att åstadkomma en förbättring av de nordiska län-

dernas möjligheter att skaffa kapital i utlandet kan nås på annat sätt, nämligen sålunda på den internationella kapitalmarknaden. Utskottet kommer till positivt resultat på följande sätt:

1) att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka huruvida och i vilka former de nordiska länderna såsom ett led i en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden kan stödja varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden med speciellt sikte på att öka kapitaltillförseln till de kapitalsvagare länderna.

2) att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 9/1964 till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Såsom talesman föreslår jag, herr president, att rådet måtte godkänna denna rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag, punkt I.*

Beträffande utskottets förslag, punkt II skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Åsgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kähönen, Aksel Larsen, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensens, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Borten, Bratteli, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Hartling, Hernelius, Hønsvald, Kleemola, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Lyng, Møller Warmedal, Peter Nielsen och Carl Petersen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 53 röster.*

## 12

**B 1/Ä/k: ändringsförslag om nordisk kulturfond och D 1965/19/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål**

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet i anledning av ändringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ingående av en överenskommelse mellan länderna om tillskapande av en nordisk kulturfond, som till sitt förfogande skulle årligen erhålla 3 000 000 danska kronor och som skulle ställas under gemensam nordisk förvaltning;

II. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Berte Rognerud, Norge:** Jeg tror at det nordiske samarbeid har både sin naturlige begrensning og sine naturlige utvidelsesmuligheter.

Det er uten tvil på det kulturelle område at mulighetene er størst, fordi selve grunnlaget for den nordiske samhörighet ligger i de felles kulturelle tradisjoner. Det gjelder historie, litteratur, kunst og vitenskap. Og uten det kulturelle fellesskap ville vi ikke hatt noe Norden slik det fortøner seg i dag. Den nordiske fellesskapsfølelse har sin naturlige forankring i kjennskap til og respekt for hverandres livsstil og leve-sett.

Nordisk kulturenhet er et gammelt ideal, og i vår tid har den nordiske

tanke fått en ekstra utfordring. Jeg tenker på det stigende kulturelle press utenfra som de små sprogområder utsettes for og som det kan være vanskelig nok å stå imot enkeltvis. Har vi derimot en samlet nordisk kulturfront, vil det stille seg ganske annerledes. Dersom våre fem land er seg fullt bevisst at de i det vesentlige er et ensartet kulturområde, vil den nordiske kulturfront endog kunne utvide sin påvirkningskrets også utenfor Norden. Det melder seg stadig nye kulturoppgaver som krever sin løsning. Mange av dem vil vi ikke kunne makte enkeltvis, men ved forenede krefter og i fellesskap vil det være mulig.

Debatten om samarbeidet på det kulturelle område i Norden har i den seneste tid vært dominert av organisatoriske spørsmål, men også finansieringen har vært viet stadig større oppmerksomhet. Det har vært en alminnelig oppfatning at de nuværende former for finansiering av kultursamarbeidet ikke tilsvaret dets omfang og betydning. Det har vært gitt uttrykk for at det man først og fremst savner er raskt tilgjengelige midler for å kunne innlede nye samarbeidsprosjekter.

Spesielt fra dansk hold har tanken om et Nordisk Kulturfond vært bragt frem som et effektivt hjelpemiddel for å løse finansieringsvanskelighetene. Det ble således fremsatt et konkret forslag av den danske regjering for vel 1 år siden. Senere ble dette forslag forandret til et nordisk regjeringsforslag om større disposisjonsmidler for det kulturelle samarbeide. Dette resulterte siden i en rekommendasjon med samme innhold.

Samtidig ble kulturfondtanken tatt opp under Nordisk Råd som et endringsforslag av nevnte regjeringsforslag. Og det er først og fremst dette endringsforslag som ligger til grunn for sakens behandling i kulturutvalget.

Nordisk Råds kulturutvalg har forsøkt å danne seg en så allsidig oppfatning som mulig av de aktuelle problemstillinger, og er blitt stående ved

at raskt tilgjengelige midler er nødvendige for å løse de forskjellige prosjekter som de nordiske samarbeidsorganer og regjeringene har fattet beslutninger om. Det vil lett komme til å gå for lang tid fra det øyeblikk de nordiske land er blitt enige om et samarbeidsprosjekt til det kan settes ut i livet, fordi vi kjenner til at budsjettforslag, proposisjoner og parlamentsbehandlinger erfaringsmessig tar lang tid. Og det er jo først når pengene foreligger i alle land at prosjektene i alminnelighet kan settes ut i livet.

Det har gjentatte ganger vært hevdet at det er nettopp på det kulturelle område at det nordiske samarbeide kan styrkes og utdypes. Et nordisk kulturfond skulle således kunne være av stor betydning for et slikt utvidet kulturelt samarbeide i Norden. På denne måten vil man kunne ha tilgjengelige midler for nordiske tiltak, og midler som man kan få tak i hurtig. Dette fond skal man da kunne ha ved siden av de nasjonale fonds. Det beløp som kulturutvalget foreslår er jo ikke stort men med dette beløp markeres en vilje til å manifestere at på det kulturelle område bygger vi de første virkelige broer mellom de nordiske land. På dette område vil vi ta skritt i retning av å opprette en nordisk institusjon med egen beslutningsrett.

Våre land er villige til å gå ganske langt når det gjelder å gi myndighet og beslutningsrett til internasjonale organer, men i de internordiske forhold har vi vært noe tilbakeholdne i så måte. Jeg skulle tro at et Nordisk Kulturfond kan bane vei for en for fremtiden virkelig fordomsfri innstilling til det nordiske samarbeide. Der ved følger vi også opp med praktiske tiltak den nordiske samarbeidsavtale som ble inngått i Helsingfors i 1962.

Med god vilje bør dette spørsmål kunne løses på en for alle parter tilfredsstillende måte. Det viktigste er at vi får pengene hurtig frem til det kulturelle samarbeide.

Det er vel riktig å si at savel de

nordiske samarbeidsorganer som parlamentene og regjeringene for lengst har innsett nødvendigheten av å effektivisere det kulturelle samarbeide og man har også gjentatte ganger fått deklarerert sin vilje til et slikt utvidet samarbeid på dette område.

Jeg kan for så vidt henwise til den omfattende kulturdebatt som fant sted under rådets siste sesjon. Det var en manifestasjon av kulturell samarbeidsvilje fra de nordiske lands regjeringers side. Foreningene Norden drøftet også spørsmålet på sin kongress i 1964, og vedtok en resolusjon som støtter tanken om et felles nordisk kulturfond.

Ifølge det forslag som foreligger, skal de nordiske land bevilge et visst beløp årlig over statsbudsjettene. Det samlede beløp som kulturutskottet foreslår skal utgjøre 3 millioner danske kroner og skal fordeles etter folketallet slik at 23 % faller på Danmark, 22 % på Finland, 1 % på Island, 17 % på Norge og 37 % på Sverige.

Spørsmålet om opprettelse av et nordisk kulturfond er en av de saker som har vært imøtesett med både interesse og forventninger i alle de nordiske land. Jeg er derfor meget glad for at det har lyktes for kulturutvalget a finne frem til en form i sin innstilling som det kunne oppnås full enighet om. Det er jo noe *nytt* vi her er i ferd med å slå inn på, og fordi saken er av så stor prinsipiell betydning, ville det ha vært synd om det skulle blitt uenighet og strid om den. Jeg røber sikkert ingen hemmelighet når jeg sier at det har kostet meget både av tid og tanker å nå frem til de resultat som kommer til uttrykk i tilleggsinnstillingen fra utvalget.

Nå er det jo ingen uenighet om selve spørsmålet opprettelsen av et nordisk kulturfond. Det er også full enighet om at det må forvaltes på felles nordisk basis.

Men under behandlingen av spørsmålet i kulturutvalget er det kommet frem visse prinsipielle betenkeligheter når det gjelder den forvaltnings-

form som utvalget foreslo i sin motivering for rekommandasjonen. Blant annet har det vist seg at det hersker forskjellige nasjonale oppfatninger forsåvidt gjelder formene for parlamentariske organers medvirkning til løsninger av administrative oppgaver.

Utvalget har også drøftet inngående forskjellige spørsmål vedrørende Nordisk Råds funksjoner i det nordiske samarbeide, hvor det også på enkelte punkter rår en viss uklarhet.

På denne bakgrunn har kulturutvalget funnet det påkrevet å henstille at fondets forvaltning blir gjenstand for nærmere utredning. Men for ikke a forsinke opprettelsen av et nordisk kulturfond har vi ment at det nu midlertidig må kunne tillempes en provisorisk forvaltningsform slik det går frem av vår tilleggsinnstilling. — Jeg anbefaler rekommandasjonen.

**Undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark:** Jeg vil gerne udtrykke min glæde over, at dette forslag, der nu har været drøftet i flere år, og som jo oprindeligt startede i et dansk regeringsforslag, nu synes at stå foran vedtagelse her i Nordisk Råd.

Uden i øvrigt at ville tage rådets tid kan jeg føje til, at de af os, der har været mange år i nordisk kulturelt samarbejde og har set mange projekter lide skibbrud netop af den grund, som talsmanden her var inde på før, kun kan glæde os over, at der nu synes at komme midler, der gør, at de vedtagelser, vi foretager her på det kulturelle område, virkelig kan føres ud i praksis.

Når jeg tager ordet, er det dog først og fremmest for — og jeg ved, jeg kan gøre det på mine nordiske kollegers vegne — at sige en oprigtig tak til kulturudvalget for de sidste dages forhandlinger. De var nok så besværlige af og til, og der lå måske ikke i alle ordene, der faldt, at det var taknemlighed, vi ville give udtryk for. Derfor er det måske rigtigt at gøre det nu, da slaget er endt på en positiv måde. Det var jo en blanding af vor meget stær-



ke positive interesse for denne sag og oprigtige principielle betænkeligheder, der gjorde, at diskussionen fik en måske til tider lidt kontroversiel karakter.

Men nu er vi altså kommet igennem, og jeg vil gerne på mine kollegers og egne vegne udtrykke taknemlighed over for udvalget og ikke mindst over for udvalgsformanden for, at vi er kommet så langt, som vi er kommet. Jeg bør måske sige, at vi nu fra regeringernes side meget hurtigt vil arbejde med denne sag. Det vil vi gøre, dels på grund af vor interesse i den, dels fordi det nok vil være ganske klogt af os, når vi skal møde udvalget igen om 1 år, at man virkelig kan se, at der er sket noget med denne sag. Om vi om 1 år, når vi mødes, præcis har brugt de 3 mill. kr., derfor tør jeg ikke garantere, men jeg havde også indtryk af i udvalget, at det var ikke det, det drejede sig om.

Nu er der sat denne ramme, og nu vil vi arbejde hurtigt med sagen. Vi vil skaffe pengene frem, i det omfang vi kan, allerede i dette finansår. Men det afgørende er, at fonden som sådan nu skulle kunne blive etableret, og at de gamle ønskemål med hensyn til løsning af en række kulturelle opgaver på det nordiske felt dermed skulle være bragt et meget betydeligt skridt videre frem.

Sedan diskussionen forklarats avsluttet, skedde votering medelst namnupprop, betræffande utskottets förslag, punkt I.

*För utskottets förslag till rekommendation röstade:*

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Högeström, Hønsvold, Sigurður Ingmundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen,

Aksel Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande var:*

Borten, Bratteli, Fagerholm, Lis Groes, Hartling, Hernelius, Leirfall, Møller, Møller Warmedal, Peter Nielsen, Carl Petersen, Skytte, Sukselainen och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.*

*Utskottets förslag, punkt II, bifölls.*

### 13

#### A 39/k: medlemsförslag om högre nordisk fiskeriutbildning

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknnytning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola.

**Normann, Danmark** (utskottets talesman): Kulturudvalget har i to møder grundigt behandlet medlemsforslaget om en højere fiskeriuddannelse og det er anerkendt, dels i en række remisudtalelser, dels fra alle sider i udvalget, at behovet for den højere uddannelse næppe kan anses for at være dækket på helt tilfredsstillende måde, selv om der ikke endnu har været peget på praktiske udveje for at gennemføre en fælles uddannelse, endside en fællesnordisk fiskerihøjskole på det akademiske niveau, som man her har tænkt

på. Det er kommet til udtryk under forhandlingerne, at man muligvis kunne opnå fordele ved et nærmere fællesskab om uddannelsen på fiskeribiologiens områder, hvor der jo er et vist samarbejde i gang. Der er allerede nu et nært samarbejde i gang inden for marinbiologien, og udvalget peger bl. a. på oceanografien, teknikken og fagets bedriftsøkonomi som områder, hvor en fælles indsats om uddannelsen kan være nyttig. Udvalget foreslår derfor Nordisk Råd at anbefalere regeringerne et samvirke dem imellem om at klarlægge forudsætningerne for etableringen af en nordisk uddannelsesanstalt på universitetsniveau, samt at man under arbejdet hermed drager nytte af en norsk udredning, der i øjeblikket foregår vedrørende en fiskerihøjskole i Norge.

Samtidig har forslaget medført en drøftelse af mulighederne for et fællesskab om en faglig uddannelse på et lavere niveau, altså en uddannelse af fiskere, hvad der har været en meget betydelig interesse for, især fra de lande hvor det har været yderst vanskeligt at skaffe et tilstrækkeligt antal elever til, at sådanne faglige skoler kan drives med en rimelig økonomi. Resultatet er blevet, at udvalget går ind for på dette område, at det nordiske kontaktoorgan for fiskerisørgsmål, som er nedsat af Nordisk Råd, på foranledning af regeringerne bør overveje spørgsmålet om den almindelige fiskerifaglige uddannelse. Dette kontaktoorgan råder over den fornødne sagkundskab i så henseende både af fagfolk og af teoretiske eksperter. Jeg kan godt sige, og jeg vil gerne understrege det, at udvalget tillægger fiskernes praktiske og i en vis udstrækning teoretiske uddannelse meget stor betydning. I Danmark har vi ikke kunnet holde en fiskerihøjskole, som vi kalder det, igang. Den var på det folkelige niveau, skal vi sige på samme niveau som vore folkehøjskoler, med en vis faglig uddannelse, men vi kaldte det en fiskerihøjskole. Måske vil

der i nogle af landene være interesse for en fælles institution eller for adgang til at give stipendier til fiskere, der ville søge uddannelse i et andet land, simpelt hen fordi opgaven ellers bliver for kostbar under hensyn til det lave elevtal. Vi ser i så henseende hen til Norge som det land, der har arrangeret sig bedst med hensyn til at udnytte fiskeriskoler som et middel til højnelse af den stand, der spiller en så stor og stadig stigende rolle i samtlige nordiske landes næringsliv.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Dansgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Gillström, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högeström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Lundström, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltaanen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Backlund, Borten, Bratteli, Fagerholm, Lis Groes, Hartling, Hønsvald, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lyng, Møller, Møller Warmedal, Peter Nielsen, Berte Rognerud, Rosenberg, Skytte, Sukselainen och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.*

Förhandlingarna avbröts kl. 12.14.

## Protokoll

### 5:e mötet (2:a avd.)

**Onsdagen den 17 februari 1965 kl. 15.00**

**Presidenter: Ohlin (14—19 och 22—29) och Sigurður Bjarnason (20—21)**

Förhandlingarna återupptogs kl. 15.00.

14

A 40/t: medlemsförslag om fria resor för Nordiska rådets ledamöter och suppleanter

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

*Utskottets förslag bifölls.*

15

A 41/e: medlemsförslag om inrättande av investeringsfond för Nordkalotten

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Hegna, Norge (utskottets talesman): Jeg tror det er på sin plass å knytte et par bemerkninger til det økonomiske utvalgs innstilling om at dette medlemsforslag ikke foranlediger noe tiltak fra Radets side. Medlemsforslaget gar ut på opprettelse av et investeringsfond for Nordkalotten, og er fremsatt av Lathela, Leirfall og Sundin. Det jeg gjerne vil få

lov å understreke, det er at det økonomiske utvalg i sin behandling av dette forslag og når det gjelder konklusjonen, vesentlig har knyttet konklusjonen til selve den form som forslaget tar sikte på å oppnå bestemte resultater ved: nemlig opprettelsen av et investeringsfond. Nesten alle de forskjellige instanser som har uttalt seg om akkurat denne form, har stilt seg skeptisk og til dels nokså avvisende. Og det økonomiske utvalg fant også for sitt vedkommende at den form som det her var tale om med sikte på en bestemt virksomhet, den var det vanskelig å gå inn for. Men jeg vil feste oppmerksomheten ved hva utvalget sier: at man ser at de samme intensjoner som forslagsstillerne har, de vil i meget høy grad kunne fremmes på annen måte ved et direkte samarbeid med allerede eksisterende myndigheter og institusjoner som virker også innenfor Nordkalott-området, og at flere av de instanser som har uttalt seg, har pekt på nytten av et nærmere samarbeid mellom disse. Og det økonomiske utvalg knytter til dette den bemerkning at det er »utvalgets håp at slikt et samarbeide vil bli begynt snarest mulig». Jeg vil spesielt nevne denne uttalelse fra utvalgets side. For etter min mening innebærer den en positiv anerkjennelse

av de intensjoner forslagsstillerne har tatt opp ved sitt forslag, og som da utvalget ut fra de nevnte formelle grunner ikke finner bør gi anledning til noen forføyning for øvrig.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *bifølls utskottets forslag.*

## 16

**A 42/t: medlemsforslag om samarbeide mellom luftfartsmyndigheterna**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at foretage en undersøgelse af forudsætningerne for at oprette et fælles organ vedrørende luftfartstekniske spørgsmål og for at give et sådant organ ret til at træffe endelige beslutninger.

**Lundström, Sverige** (utskottets talesman): Herr president! Det försiggår, huvudsakligen mellan de skandinaviska länderna, ett kontinuerligt samarbete mellan luftfartsmyndigheterna genom särskilda samarbetsorgan, som framlägger rekommendationer för de olika ländernas beslutande myndigheter. Där emot har dessa organ själva ingen slutgiltig beslutanderätt.

Motionärerna tycker att det skulle vara praktiskt att reformera samarbetet på så sätt, att samarbetsorganet skulle ha beslutanderätt i vissa frågor inom begränsade områden och när alla delegater är eniga.

Remissbehandlingen har givit skiftande resultat. På en del håll anser man att det i varje fall för närvarande är ganska bra som det är, medan man på andra håll anser att ett beslutande organ skulle innebära fördelar åtminstone i tekniska frågor och inom begränsade områden.

Utskottet anser, att en undersökning om förutsättningarna för ett sådant beslutande organ vore av värde för alla

nordiska länder och föreslår en rekommendation härom. I motsats till motionärerna inskränker sig utskottet därvid till de rent luftfartstekniska frågorna.

Jag föreslår, att Nordiska rådet antar rekommendationen.

*För utskottets förslag till rekommendation röstade:*

Birger Andersson, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Horn, Hyytiäinen, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Sylvi Silta, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande var:*

Backlund, Bomholt, Margit Borg-Sundman, Bratteli, Hartling, Honkonen, Högström, Magnús Jónsson, Lassinantti, Moe, Møller Warmedal, Normann, Røiseland och Ingrid Segerstedt Wiberg.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 55 röster.*

## 17

**A 43/k: medlemsförslag om nordisk utbildning av pappersingenjörer**

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

*Utskottets förslag bifølls.*

18

**A 45/e: medlemsförslag om samarbete mellan de centrala tulladministrationerna**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å undersøke forutsetningene for å få i stand et felles beslutende samarbeidsorgan i tolltekniske spørsmål.

**Hernelius**, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Ännu för några år sedan var varje gränspassage mellan de nordiska länderna förenad med diverse högtidliga tullformaliteter. I det avseendet har det skett en betydande förenkling och förbättring. De nordiska tullstyrelserna har också ett samarbetsorgan — Nordiska tulladministrativa rådet — som verkar just i förenklande syfte.

Nu föreslås i det föreliggande medlemsförslaget, att detta råd eller annan instans skall få beslutande kompetens. Det förslaget har väckt instämmande och gehör hos praktiskt taget alla remissinstanser. Å andra sidan är det alldeles klart att vissa formaliteter måste iakttas för att ämbetsverk med självständig ställning skall kunna överlåta beslutanderätt på ett internordiskt organ. Därför föreslår utskottet att regeringarna måtte anmodas att undersöka förutsättningarna för att få till stånd ett sådant gemensamt beslutande organ i tulltekniska spørsmål. Innan man fattar beslut om ett sådant organ på regeringsplanet skulle man alltså undersöka kompetensområdet och formerna för delegaternas beslutanderätt samt vilka frågor som lämpligen bör bli föremål för sådan beslutanderätt.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottets rekommendation.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondenvik, Borten, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Leirfall, Lundström, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognrud, Rosenberg, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Surdin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Bomholt, Margit Borg-Sundman, Bratteli, Hartling, Högström, Ólafur Jóhannesson, Lassinantti, Lyng, Moe, Møller Warmedal, Normann och Røiseland.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 57 röster.*

19

**A 47/s: medlemsförslag om gemensam medicinalstatistik**

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utreda förutsättningarna för en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna.

**Birger Andersson**, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Alla församlingar har ju sina eviga följeslagare, och för Nordiska rådets del tycks detta vara fallet med frågan om en gemensam medicinalstatistik, ett ärende som mer eller mindre förekommit vid alla rådets

sessioner från 1953 men som aldrig resulterat i vad man från början tänkt sig.

Genom den ofullständiga medicinalstatistik, som föreligger trots att Förenta nationerna och Världshälsoorganisationen utfärdat vissa normer, som dock i praktiken icke följes, brukar Sverige få toppa listan över självmord i världen. Detta är ett bevis för att något måste göras, så att man får ensartade regler för denna statistik och att dessa regler även följes. Det gäller inte bara beträffande statistiken över födelser och dödsfall och liknande, utan även beträffande sjukhusstatistiken i största allmänhet.

I de tryckta handlingarna i detta ärende finns en del mycket intressanta remissvar från olika institutioner; det gäller bl. a. statistiska centralbyrån i Sverige och kanske inte minst Svenska landstingsförbundet. Dessa remissvar visar angelägenheten av att frågan så skyndsamt som möjligt bringas till en slutlig lösning, så att man verkligen uppnår det resultat som redan för 12, 13 år sedan åsyftades.

Socialpolitiska utskottet föreslår nu i sin rekommendation att regeringarna skyndsamt utreder förutsättningarna för en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna. Vi inom utskottet är väl medvetna om de svårigheter som har mött, men vi hoppas att efter denna session kraftansträngningar verkligen göres för att skyndsamt utreda och slutföra denna fråga.

Herr president! Jag ber att få yrka bifall till utskottsförslaget.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Bratteli, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg,

Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Remseth, Aksel Larsen, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Ohlin, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Margit Borg-Sundman, Borten, Fagerholm, Hartling, Högström, Lassinantti, Moe, Møller Warmedal och Normann.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 60 röster.*

Sigurður Bjarnason övertog här efter ledningen av förhandlingarna.

## 20

### A 48/k: medlemsförslag om en gemensam nordisk litteraturhistoria

Utskottet hade föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta en kortfattad jämförande studie över centrala fall av växelverkan på litteraturens område mellan de nordiska länderna samt utreda förutsättningarna för utgivandet av en större nordisk litteraturhistoria.

Paula Ruutu, Finland (utskottets talesman): Herr president! I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att låta utarbeta en nordisk litteraturhistoria. Enligt förslagsställarna avses härmed en beskrivande och jäm-

förande skildring av den nordiska litteraturhistorien. I ett sådant verk skulle de olika litteraturperiodernas nationella växelspel genom århundradena kunna komma till sin rätt och en helhetsbild av nordisk litteratur med djup och perspektiv kunna växa fram. Av remissyttrandena framgår vilken stor brist det utgör att man ej ännu fått till stånd ett dylikt verk. Men ett större verk skulle kräva dryga kostnader, stor arbetskraft och rundlig tid. Av den anledningen anser kulturutskottet, som i sitt utkast tillstyrker medlemsförslaget, att ett mindre verk först borde utarbetas. Ett sådant arbete kunde förhållandevis lätt och utan större tidsutdräkt åstadkommas och skulle fylla en viktig uppgift t. ex. i lärarutbildningen och på många andra områden. Enligt utskottets åsikt kunde detta verk också ha en väckande uppgift och ge anledning till litteraturdebatter och verka stimulerande på det litterära utbytet mellan de nordiska länderna. Såsom även framgick av den diskussion om nordiskt kultursamarbete, som dansk television nyligen förmedlade, har vi ännu mycket att uträtta på detta område. Detta arbete kunde i framtiden följas av en vidlyftigare framställning av den nordiska litteraturen. Utarbetandet av ett mindre verk kunde kanske även ge erfarenheter, som vore värdefulla vid förverkligandet av planerna på en större nordisk litteraturhistoria, som även kunde vara till nytta för den egentliga forskningen och universitetsundervisningen.

**Bomholt**, Danmark: Det vil være af overordentlig stor værdi, om vi kunne få en sådan litteraturhistorie og i det hele taget formidle et mere intimt kendskab til hinandens litterære værker. Sandheden er, at vi ved for lidt. Vi kommer ved en lejlighed som denne uvilkårligt til at tale med hinanden om de skribenter, der får den nordiske pris, og jeg har lagt mærke til, at det ikke er alle, der er lige kendt med Wil-

liam Heinesens vidunderlige værker. Han er den største prosaskribent, vi i dag har inden for det rigsdanske område. Der er værker af ham, der vil leve længe, længe fremover. Vi beundrer hans fantasi, hans ordkunst, hans alsidige digteriske begavelse. Der kunne nævnes andre, tilsvarende eksempler på, hvorledes vi igennem en bestræbelse af denne karakter kan åbne døre, der hidtil har været lukkede.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop.

*För utskottets förslag till rekommendation röstade:*

Birger Andersson, Backlund, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Bondevik, Borten, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kleemola, Kähönen, Aksel Larsen, Leirfall, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Peter Nielsen, Carl Petersen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta-nen, Skytte, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande var:*

Margit Borg-Sundman, Bratteli, Fagerholm, Hartling, Lassinantti, Lundström, Moe, Møller Warmedal, Harald Nielsen, Normann, Ohlin, Røiseland och Sukselainen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 56 röster.*

A 46/t: medlemsförslag om dansk-svensk storflygplats, A 50/t: medlemsförslag om fast öresundsförbindelse, A 50/Å/t: ändringsförslag om uppskov med beslut om fast öresundsförbindelse, D 1965/28/1963/t: meddelande om rekommendation nr 28/1963 angående fast öresundsförbindelse och D 1965/5/1962/t: meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i öresundsregionen

Rådet företog dessa fyra saker till behandling i ett sammanhang.

I. Utskottet hade beträffande A 46/t föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresundsregionen, og herved i første række undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm i Øresund.

Georg Pettersson hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att saken måtte återförvisas till trafikutskottet för vidare behandling.

II. Utskottet hade beträffande A 50/t och A 50/Å/t föreslagit,

1. att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige så snart som muligt at tage initiativ til, at der træffes principbeslutning om at anlægge den første faste forbindelse i Øresund mellem København og Malmö og om dens finansiering, samt til, at de nødvendige projekteringsarbejder sættes i gang.

2. att rådet sålunda icke måtte företa sig något i anledning av ändringsförslaget.

Georg Pettersson hade i reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att A 50/t måtte återförvisas till trafikutskottet, som hade att avvakta resultatet av pågående utredning, innan

frågan om eventuell rekommendation i saken upptages till behandling.

Utskottet hade beträffande D 1965/28/1963/t föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

III. Utskottet hade beträffande D 1965/5/1962/t föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Horn**, Danmark (utskottets talesmann): Hr. præsident! Der er, som det just blev nævnt, 4 sager, der her behandles under ét. Man kan sige, at de alle har en vis sammenhæng med hinanden, men de 2 sager, A 46 og A 50, har jo en meget nøje sammenhæng med hinanden.

Må jeg indledningsvis sige, at jeg tror, det er forkert, når nogle har forestillet sig, at dette spørgsmål skulle blive det store dramatiske nummer på Nordisk Råds møde. Jeg tror, man skal skrue forventningerne ned. Jeg kan heller ikke se nytten af, at nogle har forsøgt at dramatisere dette spørgsmål. Der er ingen, der skal forestille sig, at man fra dansk og svensk side ikke skulle kunne enes om en fornuftig ordning. Jeg fraråder alle at forsøge at spærre, det være sig af prestigemæssige eller andre grunde; dette være sagt til inledning, og jeg tror jeg kan sige, at det fuldt og helt dækker udvalgets mening og også Georg Petterssons reservation.

A 46 er kommet til at foreligge ved, at 6 medlemmer har stillet forslag om, at vi snarest muligt fik afklaret det spørgsmål, hvor en central lufthavn skal ligge i Øresundsregionen. Dette har af flere grunde nær sammenhæng med tanken om at bygge én eller to faste forbindelser over Øresund. Når denne tanke er rejst fra de 6 medlemmers side, har udvalget forstået det sådan, at medlemmerne mener, at der her foreligger et alvorligt problem, hvis løsning man må passe på ikke at forsinke, idet der er store økonomiske interesser på spil først og fremmest naturligvis for



de 2 lande mellem hvilke forbindelsen skal etableres, Danmark og Sverige nærmere betegnet Bulltofta ved Malmö og Kastrup ved København. Da Kastrup lufthavn er anerkendt som Nordens centrale lufthavn, er alle de nordiske lande lige interesseret.

Vi ved, at vi lever i en tid, hvor de tekniske muligheder også på luftfartens område næppe er udtømt. Vi ved endog, at der i flere store lande ofres milliardbeløb på at videreudvikle flyveteknikken. Vi ved, at den velstand, der er i verden og som forhåbentlig fortsætter, betinger, at man i højere grad kan anvende lufttransport, end man tidligere har gjort det. Vi kan heraf slutte, at Kastrup i løbet af få år må forventes at være for lille til at klare det nordiske behov, og det samme er vel tilfældet for Bulltofta på den svenske side. Jeg vil gerne indskyde den bemærkning, at vi fra dansk side er meget glade for, at den svenske trafikminister tydeligt og klart har udtalt, at vi må have én central lufthavn i Øresundsregionen. Det er en stor hjælp, når vore 2 lande kan enes herom, og de øvrige nordiske lande har samme opfattelse.

Vi ved, der vil være en række besværligheder i forbindelse med at få klarlagt, hvor den centrale lufthavn nu skal ligge, som skal erstatte Kastrup lufthavn. Det må de 2 lande afgøre sig imellem. Vi ved imidlertid også fra Øresundskonferencen, der blev afholdt i april i fjor, og fra Øresundsmødet i Lyngby i november måned, at både kommuner, amter og län, altså alle de kommunale instanser på begge sider af Øresund, lægger stor vægt på, at spørgsmålet afklares så hurtigt som muligt, fordi der er store økonomiske interesser forbundet med, hvorledes planlægningen skal foregå. Det er sikkert rigtigt, som det også blev fremhævet i udvalgsrådet, at der allerede foregår en spekulation i jord, og hverken kommunerne eller de 2 statsamfund, Sverige og Danmark, kan være interesseret i, at den fortsætter længere end højst nødvendigt.

Vi er altså enige om, at denne centrale lufthavn må ligge i Øresundsregionen, og det er rimeligt, at vore venner i Island, Finland og Norge også får lejlighed til at udtale sig herom, således som det har været tilfælde i udvalget. Disse lande skal — det gælder først og fremmest Norge og til dels Finland — være med til at levere det befolkningsunderlag, der skal til for at drive en så stor central lufthavn. Jeg vil gerne understrege, at der har jo ikke været tale om, at hverken Norge, Finland eller Island skulle deltage i de økonomiske omkostninger, der er forbundet med anlægget af en sådan større havn, og det samme gælder naturligvis, hvor der er tale om en fast forbindelse.

Jeg har forstået, at problemet har været gjort til genstand for drøftelse i Norge, og at man havde den opfattelse, at der i forbindelse med dette samarbejde også skulle lægges penge på bordet. Det har der ikke været tale om, selv om det måske kunne blive en ganske god forretning på længere sigt, om Norge og Finland gik ind i det; det skal jeg lade ligge, men det er i hvert fald rimeligt, når vi har et nordisk samarbejde, at vi da taler med hinanden om det, således at alles interesser bliver tilgodeset på en fornuftig måde, og det mener vi også vil være tilfældet her.

Der er naturligvis en lang række problemer i denne forbindelse, men foruden de spørgsmål, jeg lige har omtalt, er der for den almindelige befolkning det såkaldte bulderproblem, altså den støj, som jetflyene giver, og som vi måske ikke tør håbe bliver mindre, hvis man går igang med at flyve med såkaldte overlydsfly. Skal man finde en anden centralt beliggende plads, der har samme fordele, som Kastrup har fremfor en række andre lufthavne, nemlig at den ligger så tæt ved Malmös og Københavns centrum, og vil man samtidig prøve at løse bulderproblemet, vender man blikket mod den danske ø Saltholm, der ligger imellem København og Malmö. Det var egentlig et meget hensigtsmæssigt sted at bringe den nye

centrallufthavn. Man er ved at undersøge om det også løser bulderproblemet. Man er ikke overbevist om det, man kan risikere, at Malmö, hvis lufthamnen bliver flyttet over til Saltholm, bliver forstyrret af bulderet. Hvis man samtidig tænkte, således som teknikerne har gjort det, at anvende Saltholm som mellemstation for den eller de faste forbindelser, der skal bygges over Øresund, er det klart, at der opstår nye vanskeligheder af forskellig art og ikke mindst af flyveteknisk art, det er der i hvert fald nogen, der påstår. Det er givet, at her må en lang række undersøgelser til, inden man kan træffe endelig beslutning.

Jeg vil gerne fremhæve, at når udvalget har stillet forslag om en rekommandation, er det ikke for at være »overklog«, det er ikke for at kritisere nogen myndighed eller nogen minister personligt. Jeg tror, at forslagsstillerne virkelig har haft følelsen af, at her må ske noget, og udvalget har givet sin tilslutning uden at sige: ja, men der sker for lidt. Jeg tror, jeg tør sige det på den måde, at det måske kunne være til støtte for ministrene i deres videre arbejde, at Nordisk Råd tilkendegiver, at man har denne særlige interesse.

Så meget om A 46. I den betænkning, der foreligger som bilag 3, vil jeg gerne gøre opmærksom på, at altingsmand Ásgeir Bjarnason har meddelt, at Island kun har ringe interesse i at deltage i udredningsarbejdet vedrørende en lufthavn i Øresundsområdet, og at han derefter vil undlade at stemme for den foreslåede rekommandation.

Dette hænger sammen med, at man måske på Island forestiller sig, at det, at de andre lande skulle med i denne drøftelse, kunne betyde, at man forventede, at der blev lagt lidt penge ved. Det har der ikke været tale om, og det skal der heller ikke være, medmindre man selv skulle komme og sige: den forretning vil vi egentlig gerne med ind i. Men den tid den sorg.

Rekommandationen, som udvalget med undtagelse af Georg Pettersson,

som har reservation, foreslår, udtaler, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsspørgsmålet i Øresundsregionen, og herved i første række undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm i Øresund.

Jeg har lige gjort rede for de synspunkter, som udvalget har lagt til grund for sin vurdering.

A 50 drejer sig om det gamle spørgsmål om en fast forbindelse over Øresund. To medlemmer af udvalget, Casse og Aksel Larsen, har ment, at det var hensigtsmæssigt allerede nu at få taget initiativ til en principbeslutning om den første faste forbindelses placering og finansiering. Vi ved, at vi for kun 2 år siden pålagde regeringerne i Danmark og Sverige at finde frem til en løsning af spørgsmålet om en fast forbindelse over Øresund.

Ligesom om forslag A 46 kan man i og for sig med rette sige: hvilken mening er der i, at man blot 2 år efter kommer med forslag til en ny rekommandation vel vidende, at der pågår et betydeligt arbejde med at klare de udredninger, som blev sat i gang. Der har jo både i det danske folketing og også nu for nylig i den svenske rigsdag været drøftelser af disse faste forbindelser. Vi har i trafikudvalget været enige om ikke at ville afvise forslaget.

Her må jeg måske indskyde den oplysning, at den gamle samfærdselskomité, hvoraf jo nogle medlemmer er blevet tilbage i trafikudvalget, i flere år har drøftet både denne sag og lufthavnsp problemerne, så det er altså ikke noget, man sådan 1, 2, 3 sætter sig hen og bliver enig om. Det, man her er kommet til, er vel betænkt, og, som jeg sagde om den første sag, vi har ikke villet genere nogen, ikke kritisere nogen, men vi har ment, at det kunne være en støtte for ministrene, at de fik denne »pådrivning« fra Nordisk Råds side. Jeg beder om, at den bliver opfattet som sådan. Jeg vil også tro, der

kan være enighed, hvis man vil forstå det med samme åbne sind, som udvalget har fremlagt tingene med. Det er forudsætningen; for hvis man møder med skyklapper for øjnene, er der jo ingen muligheder for at komme på talefod med hinanden, og det mener jeg fortsat, vi er.

Der er reservation fra Georg Petterssons side dateret den 19. januar 1965, som går ud på, at det er for tidligt at angive, hvor man vil placere den første forbindelse. Nu kunne jeg jo godt komme ind på en række tekniske og økonomiske betragtninger over dette, men jeg skal nøjes med at henvise til den betænkning, som udvalget har afgivet, hvori det meget udførligt har redegjort for sine synspunkter. Med den interesse, der har været for sagen alle vegne, næsten i alle kroge af dette hus, går jeg ud fra, at alle har læst den, så de ved, hvad de tager stilling til. Jeg mener, at vi på en forholdsvis knap made har formået at give udtryk for, hvordan sagen ligger, og jeg vil navnlig pege på punkt 6 — det står på side 5 i betænkningen — hvor det ganske klart siges, at udvalget ikke ved sin stillingtagen endeligt har givet udtryk for, at det bør være i K-M-läget, altså mellem København og Malmö, men vi siger udtrykkeligt, at hvis de forudsætninger, vi har i dag, holder, når de endelige detailundersøgelser er bragt til ende, så må udvalgets flertal — og det vil altså sige alle udvalgets medlemmer med undtagelse af Georg Pettersson — tilråde Nordisk Råd at stemme for rekommandationen, der går ud på, at man lægger den første forbindelse imellem København og Malmö.

Jeg vil gerne her også fremhæve, at det i og for sig ikke er noget tilbagetog, men det er en mere dansk betragtning. Der er jo ikke tale om, at vi her kan beslutte, hvor disse faste forbindelser skal ligge, og hvilken der skal komme først. Der er tale om, at Nordisk Råd kan tilkendegive sin mening om, hvordan det skal være. Det er jo det danske folketing og den svenske rigsdag, som

til sin tid skal beslutte, hvor og hvor mange forbindelser der skal være.

Jeg vil også gerne, hr. præsident, have lov til at minde om, at vi er stadig fra dansk side glade for den forståelse, vi mødte på sessionen i 1963 for, at Danmark først må have bygget sin Store Bælts-bro. Der stiller det sig sådan, at der kan være mulighed for, at man ikke behøver at vente til den ene eller den anden er færdig, men at der både er tekniske og økonomiske fordele ved at lade dem overlappe hinanden. Det er stillingen fra dansk side, og vi er meget taknemlige for, at man fra svensk side i 1963 var enig med os i dette standpunkt.

Sluttelig vil jeg om reservationen udtale — og det er vel det, der måtte blive diskussionsemnet — at jeg forstår det sådan, at man har ment, at der er så mange usikre momenter i den sag endnu, som ikke er tilstrækkeligt oplyst, at det er uforsvarligt at tilråde Nordisk Råd at anbefale den første forbindelse lagt i K-M-linjen. Vi ved udmærket, at der er nogle bundundersøgelser, som ikke er afsluttet. Vi ved, at der er en række andre tekniske og vel også i nogen grad økonomiske undersøgelser, som ikke er afsluttet. Hvis man tænker tilstrækkeligt langt frem, ser sagen i et videre perspektiv, er det ikke sikkert, disse økonomiske undersøgelser har så stor praktisk værdi. Det er jo mange generationer efter os, der lever i dag, der skal bruge denne bro.

Når vi fra udvalgets side har tilladt os den dristighed, som vi for øvrigt ikke mener er nogen særlig dristighed, at pege på K-M-linjen som den, der bør bygges først, er det, fordi vi mener, at der i det materiale som kan fremlægges, ikke kommer ting frem, som kan forandre det billede, som tegner sig for os i dag dels på grundlag af Øresundsudvalgets betænkning dels på grundlag af den konference, som Nordisk Råd foranstaltede i april 1964. Jeg tvivler meget stærkt om, at der skulle komme ting frem, som kunne forandre dette hovedindtryk.

Ud fra dette synspunkt stiller vi forslaget til rekommandation, og skulle det vise sig, at der kom detaljer frem bl. a. vedrørende bundundersøgelserne, som gør det usikkert, om det kan lade sig gøre, ja, så må vi altså erkende det og respektere det; men vi har også taget forbehold over for den situation; jeg henviser atter til punkt 6.

Jeg skal ikke komme med flere ord til støtte for vore synspunkter, men jeg må måske dog komme med den slutbemærkning, at når hr. Birger Andersson her i søndags gav udtryk for, at behandlingsformen i udvalgene ikke er rigtig gennemtænkt og virker dårligt — og jeg forstod det saledes, at denne arbejdsform bevirkede, at der ikke rigtig var kontakt mellem udvalg og regeringer — er det ikke rigtigt i dette tilfælde. Der blev jo i plenarforsamlingen svaret ganske klart, at nu måtte man passe på ikke at misforstå situationen og ikke skabe sådanne forhold mellem udvalg, regeringer og ministre, der lå udenfor, hvad der er almindelig demokratisk skik her i Norden. Hvis der er sket nogen fejl her, er det et rent teknisk spørgsmål, og derfor har trafikudvalget i går besluttet, at for fremtiden skal der drages sikkerhed for, at ministrene og regeringerne underrettes om alle de sager, der passerer igennem trafikudvalget. Den dagsorden, som opstilles for trafikudvalgets møder, bliver tilsendt ministrene, så man kan sætte ind og sige: den sag vil vi nu gerne tale med d'herrer i trafikudvalget om, inden de behandler den endeligt. Jeg kan sige, at for denne sags vedkommende ville der ingen ulykke være sket, selv om trafikudvalget har anvendt den tidligere arbejdsordning. Denne sag er behandlet så mange gange i udvalget, og der har ingen tvivl været. Det er først i sidste øjeblik, da et nyt medlem kommer ind, at denne tvivl rejses.

Jeg anbefaler denne rekommandation, som er delt i 2 dele. Jeg behøver vist ikke at læse den op.

D 1965/28/1963/t falder helt bort, hvis udvalgets rekommandation, A 50, bliver vedtaget.

Jeg skal anbefale udvalgets 2 rekommandationer til vedtagelse.

Georg Pettersson, Sverige: Herr president! Frågan om en fast förbindelse över Öresund var ett av de första ärenden som Nordiska rådet hade att behandla. Vid 1953 års session beslöts en rekommandation, som innebar att man skulle hänvända sig till regeringarna i Danmark och Sverige och begära att få en utredning om förutsättningarna för en fast förbindelse över sundet. Den rekommandationen resulterade i att regeringarna redan på våren 1954 tillsatte en utredning, bestående av en kommitté från dansk sida och en kommitté från svensk sida, med uppgift att utreda förutsättningarna för en fast förbindelse mellan Danmark och Sverige över Öresund. Denna utredning arbetade så, att den i november månad 1962 kunde avlämna sitt betänkande. Naturligtvis kan man tycka att utredningen har tagit lång tid, men jag tror inte att Nordiska rådet skall ge sig på utredningsmännen och säga att de arbetat för länge med frågan; de har troligen behövt denna tid för att kunna framlägga några förslag.

Utredningens förslag — som innehöll olika meningar beträffande den fasta förbindelsens placering — blev föremål för mycket omfattande remissbehandling både i Sverige och i Danmark. Med hänsyn till frågans storlek och de många problem, som uppstår i samband med tillkomsten av en fast förbindelse, blev remisstiden mycket lång. Från början sattes den till ett halvt år, men det fanns remissinstanser som icke ansåg sig kunna bli färdiga med sina yttranden på den tiden. Bl. a. önskade Malmö stad en förlängd remisstid. Resultatet blev att remisstiden utsträcktes till ett år. Alla remissvaren samlades sedan, publicerades i en bok och lades också

till grund för den s. k. Öresundskonferensen, som Nordiska rådet anordnade i april månad 1964. Av remissvaren framgick att man i de flesta fall ställde sig positiv till en fast förbindelse över Öresund, men från många håll framkom att ytterligare undersökningar behövde verkställas innan ett definitivt beslut kunde träffas.

Man kan säga att den rekommendation, som rådet fattade beslut om år 1953, genom detta arbete blivit tillgodosedd och att utredningen var färdig. Avsikten var att spörsmålet skulle avskrivras vid sessionen 1963 som färdigbehandlat.

Så blev emellertid inte fallet. På grund av ett tilläggsförslag antogs en ny rekommendation med hemställan till regeringarna i Danmark och Sverige att låta bygga en fast förbindelse över Öresund. Detta är alltså en beställning, eller vad man vill kalla det — i varje fall en rekommendation som Nordiska rådet har givit regeringarna i Danmark och Sverige vid sessionen 1963. Den rekommendationen om att åstadkomma en fast förbindelse över Öresund står, vad jag kan förstå, fast.

Nu hade trafikutskottet i juni månad 1964 ett sammanträde, där frågan om den fasta Öresundsförbindelsen var föremål för behandling, framför allt med anledning av den beslutande rekommendationen; det brukar ju lämnas en redogörelse för vad som åtgjorts med anledning av rådets rekommendation. Till denna sammankomst hade icke inbjudits några representanter för de danska och svenska regeringarna. Trafikutskottet arbetade i sin ensamhet med frågan.

Så sammankom trafikutskottet på nytt den 29 och 30 september 1964. Ej heller till denna sammankomst hade några regeringsrepresentanter inbjudits. Men till sammankomsten hade från herrar Cassel och Aksel Larsen kommit ett medlemsförslag daterat den 28 september 1964. En dag innan trafikutskottet skall sammanträda kommer allt-

så detta medlemsförslag, med en hemställan att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att ta initiativ till ett principbeslut om den fasta Öresundsförbindelsens placering och finansiering, att beslutet ofördröjligen fattas samt att nödiga projekteringsarbeten igångsättes. Detta medlemsförslag ger då till resultat att trafikutskottet, utan att skaffa sig vetskap om vad regeringarna vidtagit i ärendet, beslutar till rådet framlägga en rekommendation som sträcker sig ännu längre än vad de nämnda bägge medlemmarna av trafikutskottet föreslagit — utskottet beslutar föreslå en rekommendation om anläggning av den första fasta förbindelsen över Öresund mellan Köpenhamn och Malmö, samt om finansieringen av detta företag.

Nu sägs det att man inte skall fästa avseende vid vad som står i rekommendationen utan vid det som sägs i motiveringen till rekommendationen. Men i Nordiska rådet är det ju inte brukligt att man fattar beslut beträffande en motivering till en rekommendation. Under sådana förhållanden är rekommendationen värdelös — då är det ingen rekommendation, därför att den är försedd med massor av undantag. Och skulle det som sägs i motiveringen få vara vägledande, skall man inte fästa avseende vid rekommendationen bara — som talesmannen här har sagt — om utredningen ger en annan bild.

Man talar också i motiveringen om hur denna bro eller denna fasta förbindelse skall vara beskaffad, man säger att det skall vara fyra körbanor, o. s. v. Gäller motiveringen i ena avseendet, borde den väl gälla också i andra avseendet. Det är litet underligt att gå fram med sådana rekommendationer, vad jag kan förstå.

Rekommendationen föreslogs alltså utan att utskottet hade vetskap om vad regeringarna åtgjort i ärendet. Nu kommer ett meddelande från den danska och den svenska regeringen, daterat den 7 december 1964, där det sägs att

man i början av 1964 har träffat avtal om vad som behöver göras för att vidareföra och ytterligare aktualisera frågan om denna fasta förbindelse; det gällde att verkställa ytterligare tekniska, statistiska och ekonomiska undersökningar för att få en fastare grundval för ett kommande beslut. Inte mindre än tre arbetsgrupper är i verksamhet. Meddelandet till trafikutskottet slutar med förklaringen att först när dessa tekniska, trafikekonomiska och andra nödvändiga undersökningar är färdiga kan det vara möjligt att påbörja överläggningarna om bl. a. förbindelsens lokalisering.

Meddelandet lämnas alltså till utskottet före det sammanträde som hålles den 18 december. Vid det tillfället lämnar också kommunikationsministrarna muntliga redogörelser om det arbete som pågår och det intresse som föreligger för att verkligen söka åstadkomma ett resultat.

Det finns kanske också skäl att nämna, att denna fråga samtidigt är föremål för behandling i den svenska riksdagen, med anledning av en motion där man hemställt att riksdagen skulle fatta ett principbeslut om den fasta förbindelsens placering till linjen Malmö—Köpenhamn. Vid behandlingen av denna motion hade vederbörande utskott registrerat att tre expertgrupper var sysselsatta med beredning av brofrågan. Utskottet yttrade att resultatet av det utredningsarbetet självfallet måste avvaktas innan ett definitivt ställningstagande äger rum. Utskottet förutsatte vidare att utredningsarbetet skall bedrivas med skyndsamhet samt att därav föranledda förslag skall utan tidsutdräkt i vederbörlig ordning framläggas. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Det kan också vara skäl i att erinra om att ledamoten av trafikutskottet herr Cassel i den svenska riksdagen förklarade att det var självklart, att man hade att avvakta vad dessa utredningar kunde komma fram till, innan riksdagen fattade ett principbeslut. Detta är

litet underligt. Den 30 september vill man att Nordiska rådet skall fatta principbeslut om brons förläggning; i december vill man inte i den svenska riksdagen vara med om att fatta ett principbeslut vad beträffar brons förläggning; men när man sedan kommer till Nordiska rådet i februari 1965 är man på nytt av den uppfattningen, att nu skall ett principbeslut fattas. Så kan man väl i alla fall inte vackla fram och tillbaka, bara därför att det är två olika församlingar man tillhör.

I den svenska riksdagen avlogs motionen utan votering. Så sammankom trafikutskottet på nytt den 18 december; jag nämner detta därför att det verifierar vad herr Birger Andersson anförde i generaldebatten om Nordiska rådets problem vad beträffar arbetet i utskotten. Vid denna sammankomst lämnar som sagt kommunikationsministrarna upplysningar om utredningsarbetet. Då säger man att utskottet hade fattat sitt beslut i september och därför inte hade anledning att fästa något avseende vid det som framkom den 18 december. Skulle det bli en ändring, fick den ske vid Nordiska rådets session.

Då det har framförts att jag inte var med, bör jag kanske säga att det inte var nödvändigt att jag deltog — min ersättare vid sammanträdet den 18 december önskade nämligen en sakbehandling av frågan, så att han med hänsyn till de lämnade upplysningarna kunde anföra att han hade en annan uppfattning än utskottet enligt beslutet den 30 september, vilket alltså grundade sig på ett för svagt och felaktigt underlag. Han säger att någon förnyad sakbehandling av ärendet enligt hans mening inte förekom den 18 december. Om sådan ägt rum, borde hänsyn ha tagits till de faktiska förhållanden som redovisats för utskottet. De faktiska förhållanden som bort föranleda omprövning av utskottets ställningstagande var enligt hans mening meddelandet från danska och svenska regeringarna av den 7 december 1964

rörande rekommendationen från 1963, svenska riksdagens beslut den 9 december och kommunikationsministrarnas upplysningar den 18 december. Sedan dessa upplysningar lämnats och min ersättare inte kunnat få någon ändring till stånd, var det ju nödvändigt att den ordinarie ledamoten av utskottet framlade det förslag som ersättaren faktiskt blivit hindrad att få behandlat i behörig tid. Det skall enligt min mening inte gå till på detta sätt.

Mitt ändringsförslag grundar sig nu på att man rimligen inte kan fatta beslut om bronns förläggning, innan alla dessa utredningar slutförts; det har ju också framhållits av herr Cassel i den svenska riksdagen. Min mening är den att skall man avge en rekommendation bör man också kunna stå för den. Man skall inte behänga rekommendationer med en massa undantag; sådana rekommendationer blir praktiskt taget värdelösa. Och hur skulle det sluta för Nordiska rådet om de rekommendationer som antages skulle vara behängda med så många reservationer som man tänker sig i det här fallet?

Om det nu är så, vore det då inte bättre för Nordiska rådet att dröja med ett ställningstagande? Det kan väl inte vara så att rekommendationen är det väsentliga, utan det väsentliga är vad som åstadkommes i sakfrågan tack vare utredningsarbetet. Man skall väl inte bara åstadkomma rekommendationer för rekommendationernas egen skull — vi kan drunkna i rekommendationer, särskilt om de också är värdelösa.

Jag skulle kunna sluta min framställning med att åberopa den svenska riksdagens motivering; självfallet bör resultatet av utredningsarbetet avvaktas före ett ställningstagande.

Jag yrkar alltså bifall till min reservation, vilket innebär att frågan blir föremål för fortsatt behandling av trafikutskottet. Detta innebär att rådets rekommendation 1963 om den fasta förbindelsen står kvar — frågan är bara var förbindelsen egentligen skall gå.

I fråga om storflygplatsen har jag

också anfört reservation och ber att få fästa radsmedlemmarnas uppmärksamhet på en sak. Om vi ser på medlemsförslaget skall vi finna att det bara innehåller, att man skulle rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att undersöka möjligheterna för en samfällad lösning av flygplatsfrågorna i Öresundsregionen, och det kan man ju biträda, i synnerhet om man har klart för sig att arbetet med dessa spörsmål pågår. Det behövs dock ingen rekommendation — frågan är föremål för svenska och danska regeringens behandling. Trafikutskottet har nu inte stannat vid en sådan rekommendation utan föreslår utöver detta att den eventuella storflygplatsens förläggning till Saltholm i Öresund i första hand bör undersökas. Detta gör ju frågan betydliga mera komplicerad, framför allt också med tanke på den fasta förbindelsen över Öresund. Skall man nämligen ta med en storflygplats på Saltholm i bilden, är det ingen tvekan om att man på nytt måste sätta sig ned och undersöka jämväl spörsmålet om den fasta förbindelsen. Där finns ett så starkt samband att man inte kommer förbi det. Det kan väl också sägas, att om man är föga intresserad för den fasta förbindelsen skall man rösta för rekommendationen om storflygplats på Saltholm — då kommer det nämligen att dröja åtskilligt innan en lösning blivit klar. För övrigt finns det, såsom meddelades i trafikutskottet den 18 december, en arbetsgrupp under danska och svenska regeringarna vilken sysslar med dessa frågor. Man är också överens om vad som skall utredas — här finns massor av mycket besvärliga frågor.

Jag har därför ansett att man bör dröja med ett beslut tills man har fått en hel del av problemen undersökta. Framför allt tycker jag att Nordiska rådet har all anledning att om det nu skall bli någon storflygplats, avvakta med beslutet om var den i så fall skulle förläggas. Den frågan förefaller mig vara sådan, att Nordiska rådet har all anled-

ning att avvakta resultaten av det pågående utredningsarbetet. En rekommendation finns ju också beträffande utbyggnaden i Öresundsregionen, och den kommer att ge anledning för berörda regeringar att till rådet lämna upplysningar om vad som sker på detta område.

Jag ber alltså, herr president, att få yrka bifall till mina två reservationer.

Leirfall, Norge: Hr. Pettersson har jagitt en skildring av arbetsmåten i trafikutskottet som må ha forundret Rådets medlemmer, og som naturligvis har direkte adresse til meg som formann som har ledet utskottets forhandlinger. Jeg må derfor si at hr. Petterssons fremstilling av sakbehandlingen i utskottet er helt gjennom uriktig, og stemmer ikke på noe punkt med de faktiske forhold. Hans varamann deltok i behandlingen av denne sak den 30. september og stemte for rekommandasjonen. Han deltok videre i desembermøtet, og det er ikke tilfelle som hr. Pettersson sa, at han ble »vägrad» å få opp saken til ny behandling. Han gjorde ikke noe krav på det, og tok ingen reservasjon til vedtaket at vi skulle betrakte utvalgets innstilling som avgitt og ikke forandre den. Det går tydelig fram av protokollen, og jeg går ut fra at hr. Pettersson, som har så stor interesse for denne sak, også har hatt tid til å lese protokollene fra utvalgets møter, selv om han ikke har hatt tid til å delta i utvalgsmøtene siste år.

Cassel, Sverige: Herr president! Redan på det gamla Tingvalla förekom, såvitt jag kan förstå, någonting som vi känner till från valdebatter och dylika upptåg: att söka slå ihjäl ett argument genom att låta påskina att den motståndare, som framför det, är en ovederhäftig person av vars omdöme intet gott kan vara att vänta. Men, herr president, det är knappast en metod som man bör praktisera inför en församling av Nordiska rådets höga kvalitet. Om

herr Georg Pettersson har svårt att skilja mellan A) att omedelbart fatta ett beslut i den svenska riksdagen, och B) att i Nordiska rådet rekommendera de berörda regeringarna att »så snart som möjligt ta ställning», så hoppas jag att det beror på en tillfällig indisposition i tankeverksamheten som vi väl alla kan tro snart skall gå över.

Men det var inte för att tala om herr Pettersson som jag begärde ordet, herr president.

Spörsmålet om byggande av en fast förbindelse över Öresund är en stor nordisk fråga, som berör inte bara Danmark och Sverige utan indirekt också Finland och Norge. Det gäller inte heller bara en trafikfråga utan ett spörsmål av betydande allmänpolitisk räckvidd.

Därför är det självklart att Nordiska rådet tvingats engagera sig och ta en ställning som någon gång måste mynna ut i en preciserad rekommendation. Att bara år efter år komma tillbaka och tala om angelägenheten av att få denna fasta förbindelse till stånd — som Nordiska rådet nu har hållit på med sedan 1953, i tolv år — för inte frågan framåt. Trafikutskottet har för sin del funnit att ögonblicket nu är kommet för att ta ett steg vidare och att rådet för sin del bör välja position. Utskottet föreslår att prioritet skall ges åt ett av de båda alternativen, nämligen Malmö—Köpenhamn-linjen.

Det har redan nämnts att utskottet den 30 september 1964 fattade ett enhälligt beslut i den riktningen. Saken var då inte alls ny för utskottet — diskussionerna hade ägt rum redan på varen 1964 och formuleringarna var gjorda — men vi tog upp frågan på nytt i september och gick mycket noga igenom alla de data som förelåg. Den gången var beslutet också enhälligt; herr Petterssons vikarie herr Lars Larsson deltog i beslutet och hade ingen erinran, det är först senare han har kommit på andra tankar.

Man har nu kritiserat utskottet för detta beslut och sagt att utskottet tagit ställning för tidigt, innan pågående ut-



redningar är färdiga och därför — som det heter — på ett otillräckligt material. Mina damer och herrar! Utskottet har mycket noga prövat det argumentet och fört följande resonemang. I en fråga av den här omfattningen kommer det alltid att finnas delproblem av olika slag, som är av den karaktären att de endera *måste* utredas eller vilkas utredande *kan* motivera att man skjuter på avgörandet av en besvärlig och betydelsefull fråga där viljorna går starkt isär.

Hur vi än väntar, kan vi alltid komma att mötas av stoppsignalen »utredning pågår».

Utskottet var i juni och september förra året helt på det klara med att utredning just nu pågår, att undersökningar av trafikekonomisk och teknisk art är i gång.

Därför har också utskottet mycket noggrant redovisat, att dess ställningstagande sker på grundvalen av det material som föreligger i dag. Skulle vid de pågående utredningarna nya fakta komma fram som på ett väsentligt sätt ändrar den bild som nu tecknar sig — vilket inte förefaller särskilt troligt — är det självklart att regeringarna måste ta hänsyn härtill. Och jag vill betona att det inte har varit och inte är utskottets mening att tillråda regeringarna att fatta sitt beslut på stående fot, utan att avvakta resultatet av pågående utredningar. Det är detta vi har lagt in i orden »så snart som möjligt» — de skall läsas så, att när nu pågående utredningar med någon raskhet hunnit slutföras, då är tiden inne för regeringarna att fatta beslut, men inte förr.

Föreställningen att man i dag skulle sakna material är helt ogrundad. En kommitté har som sagt arbetat i många år och presterat ett betydelsefullt utlåtande, ett mycket stort antal remissinstanser har yttrat sig, både Köpenhamn, Malmö och Hälsingborg har presenterat egna utredningar och en rad uttalanden har gjorts av olika sakkunniga bl. a. vid Öresundskonferensen förra året.

I och för sig, herr president, är det inte något märkvärdigt i att ett rådgivande organ tar ställning tidigare än det beslutande. Detta är den naturliga gången — så har alla de remissinstanser gjort som yttrat sig i ärendet.

Och jag slår än en gång fast: utskottsmajoriteten har aldrig gjort gällande att det skulle vara möjligt för de berörda regeringarna att ta ståndpunkt *nu* och framlägga förslag i respektive parlament. Men å andra sidan har majoriteten velat klart markera, att ärendet är brådskande och inte får ytterligare fördröjas en dag mer än som är strängt nödvändigt. Förhållandena på båda sidor om Sundet blir omöjliga att bemästra ur planeringssynpunkt så länge beslutet rörande denna stora trafikleds placering inte är fattat. Både bostadsbyggande och industriplanering hämmas.

Men, ärade rådsmedlemmar, medan de nordiska länderna tvekar om att ta ett initiativ, som får avgörande betydelse för att skapa den stora enheten vid Öresund, växer Hamburgområdet inflytande dag för dag och kryper allt längre norröver.

Herr president! Det har man och man emellan talats om att regeringarna i Danmark och Sverige kanske kan vara beredda att redan under 1965 ta ställning till frågan om förbindelseledens förläggning. Detta vore i högsta grad tillfredsställande. Men det vore tämligen säreget om regeringarna toge ställning i en så utomordentligt viktig nordisk fråga utan att Nordiska rådet hade fått uttala sin mening; och det skulle bli fallet om rådet i dag följer reservanten.

Så långt, herr president, om *tidpunkten* för ställningstagandet. Men låt mig också helt kort peka på några av de skäl som varit vägledande för utskottets majoritet, när vi stannat för Malmö — Köpenhamnsalternativet. Jag vill genast säga att det inte har varit något lätt val — mycket goda skäl har anförts också för den s. k. H—H-linjen, Hälsingborg—Helsingör; så goda att det

redan nu står klart att bägge dessa leder måste komma till stånd inom en ganska nära framtid. Problemet i dag är en fråga om prioritering — det är nödvändigt att avgöra vilken led man först skall påbörja.

Egentligen är alternativen inte helt jämförbara. De löser olika trafikproblem. H—H-linjen ligger bäst till för järnvägarna och för en del av den genomgående långtrafiken, medan den södra sträckningen på ett helt annat sätt tjänar till att integrera de båda största städerna och deras uppland med varandra. Det är klart att södra alternativet vinner avsevärt i styrka om ett gemensamt storflygfält på Saltholm skulle komma till stånd, men detta har inte för oss varit ett avgörande argument. Vare sig flygfältet kommer på Saltholm eller på någon annan plats i Skåne eller Själland, anser vi att den första förbindelseleden över Sundet skall dras i Malmö—Köpenhamn-läget.

Det råder allmän enighet om att förbindelseleden skall finansieras med avgifter. Lika klart är väl att trafikinkomsterna blir störst i den södra sträckningen. Bron förlagd dit kommer, har man all anledning tro, att bli självbärande ekonomiskt sett och snabbt nog kunna amorteras. Redan det tycker jag är ett gott skäl att börja med den leden, även om initialkostnaderna där skulle bli större än i den norra. Det avgörande är inte kapitalinsatsens storlek utan utsikterna till räntabilitet och därmed pay off-periodens längd.

Herr president! Jag vill inte förneka att projektet är stort och att många svårigheter och bekymmer möter innan det kan vara genomfört. Men de båda regeringarna får inte låta skrämman sig av detta. Ingen har begärt av dem vare sig att de skall bygga förbindelseleden över Sundet eller att de skall klara finansieringen. Det finns redan enskilda intressenter som är beredda att omedelbart sätta i gång med projektering, byggande och finansiering. Städerna Malmö och Köpenhamn kan mycket väl själva stå som byggherrar, om de så

önskar. Visst är det svårt att finansiera en så stor sak, och att finna arbetskraft, men vanskligheterna är säkerligen inte större än att de kan övervinnas. Vad vi nu begär av de båda regeringarna — och det gäller inte bara Nordiska rådets ledamöter, det gäller en mycket bred allmänhet runt om i den nordiska gemenskapen — är att de skall fatta ett beslut utan att vänta en dag längre än som är oundgängligen nödvändigt.

Detta beträffande brofrågan, herr president. När det gäller storflygfältet måste jag först och främst säga, att det förefaller mig ganska förvånande att man kan ha någonting att invända mot trafikutskottets förslag till rekommendation. Det första uttalandet innehåller att vi skall åstadkomma ett framtida storflygfält och utreda den frågan i gemenskap. Detta är så självklart att vi knappast behöver orda mycket om saken. Luftrummet är ju gemensamt, och det är befolkningsunderlaget på bägge sidorna om Sundet som måste till. Det kan naturligtvis diskuteras huruvida inte Danmarks och Sveriges regeringar ensamma borde vara med om denna sak, men vi har velat ge åtminstone Norge och Finland, som också är mycket intresserade, möjligheter att följa arbetet redan från början. Att utredningen skall göras i nordisk gemenskap förefaller nästan generande självklart.

Utskottets andra uttalande är att man skall börja med att utreda Saltholmsalternativet. Det betyder naturligtvis inte — som några velat hårdra det — att man skall lägga ner de pågående utredningarna rörande eventuella flygfält i Skåne och på Själland, utvidgning av Kastrups flyghamn på Amager, och vad det kan vara; visst inte. Att vi har särskilt nämnt Saltholm beror på de mycket positiva uttalandena från SAS. En rad skäl talar enligt SAS för att Saltholm är utmärkt; ön erbjuder i vissa avseenden enastående goda möjligheter att förlägga ett flygfält. Men SAS *vet* inte att Saltholm är det bästa alternativet, och vi påstår inte heller att utskottet vet det. Men vi har på känn — det

är väl ungefär så man kan säga — att Saltholm är ett intressant alternativ och att det i första hand måste utredas.

Reservanten herr Pettersson säger att så många intrikata problem är förenade med frågan om flygfältets förläggning, att det inte finns någon anledning att ta ställning. Ja, det är riktigt. Ingen människa har heller begärt att vi skall ta ställning. Det enda som begärs är att man skall starta en utredning om saken.

Vi vet att frågan är brådskande. Både Kastrup och Bulltofta blir om få år helt otillräckliga för den stora flygtrafik som då sätts in. Utredningsarbetet måste bedrivas snabbt, så att vi inte råkar i en tidsnöd som kan bli ödesdiger inte minst ur ekonomiska synpunkter. Vi får inte skapa trafikproblem som det i framtiden blir alldeles omöjligt att bemästra.

Statsrådet Skoglund, Sverige: Herr president! Verkligt stora och betydelsefulla frågor som appellerar till vår fantasi och önskan att åstadkomma någonting eftersträvansvärt behandlas inte alltid med den realism deras storlek och betydelse motiverar.

Personligen har jag förståelse för detta och är därför inte överraskad över den otålighet som efter hand kommit till uttryck vid behandlingen av frågan om en fast förbindelse över Öresund. Jag är själv i hög grad angelägen om att vi så snart som möjligt får erforderligt underlag för att kunna bedöma vilket alternativ som i första hand bör väljas.

Det behöver väl inte sägas att en ansvarig instans inte kan ta ställning i denna stora och betydelsefulla fråga innan resultatet av de pågående undersökningarna föreligger.

Med anledning av vad som anförts under remissbehandlingen av Öresundsdelegationens betänkande har regeringarna som bekant ansett det nödvändigt att få vissa spørsmål ytterligare belysta. Den dansk-svenska arbetsgrupp, som

tillsatts för att svara för de erforderliga utredningarna, har hjälp av experter, representerande skilda områden. En av gruppens största och viktigaste uppgifter har varit att genomföra kompletterande grundundersökningar i Öresund. Dessa undersökningar är relativt omfattande och komplicerade och torde komma att kosta omkring 2,5 miljoner danska kronor. — Genom att den borrhingsutrustning, som tidigare använts i Stora Bält, omgäende kunde ställas till förfogande för undersökningarna i Öresund, har vi vunnit tid och får lägre kostnader än som annars skulle varit fallet. Jag har erhållit uppgift om att ett slutligt utlåtande rörande grundförhållandena i norra delen av sundet kommer att föreligga nästa månad och att de återstående undersökningarna kommer att utföras instundande sommar.

Enligt vad som framkommit vid de kontakter vi haft med de svenska ledamöterna i arbetsgruppen borde det för en bedömning av den första fasta förbindelsens lokalisering erforderliga utredningsmaterialet kunna föreligga nästa år. Detta sagt under förutsättning att inte någon kommer att kräva ytterligare undersökningar eller att man tvingas vänta eller göra nya undersökningar med hänsyn till de förslag som kan komma att framläggas av utredningen om Köpenhamns lufthamns framtid.

Jag vill i detta sammanhang nämna att spørsmålet om erforderlig flygteknisk samordning av de olika flygplatsfrågorna i Öresundsregionen har behandlats, bl. a. vid förra årets nordiska transportministermöte, och att särskild kontakt upprätthålles mellan danska och svenska kommunikationsdepartementen i detta ärende. Detta är en smidig form som inte på något sätt behöver försena det utredningsarbete som pågår. Här liksom i fråga om Öresundsförbindelsen förekommer självfallet också överläggningar med företrädare för kommuner och andra berörda parter.

Från utskottsmajoritetens sida vill man ha en annan form för handläggningen av flygplatsfrågorna. Man rekommenderar att samtliga nordiska stater — Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige — skall utse en gemensam utredningskommitté, som mer eller mindre skall överta det utredningsarbete som sedan ett par år pågår om Köpenhamns lufthamns framtid och det arbete som sker i nära anslutning till de särskilda kontakter rörande flygteknisk samverkan som upprätthålles mellan de danska och svenska kommunikationsdepartementen.

En sak vet man redan nu om ett sådant arrangemang som utskottsmajoriteten föreslår, nämligen att en lösning av flygplatsfrågorna i Öresundsregionen skulle fördröjas, men också — vilket är allvarligare — att frågan om en fast förbindelse över Öresund skulle komma att försenas. Vill man påskynda handläggningen av dessa frågor, bör man inte välja utskottsmajoritetens förslag.

Avslutningsvis vill jag också — liksom herr Georg Pettersson redan gjort — erinra om att den svenska riksdagen i fråga om Öresundsförbindelsen givit uttryck för samma uppfattning som jag tillåtit mig hävda, nämligen att det pågående utredningsarbetet självfallet bör avvaktas före ett definitivt ställningstagande till frågan om förverkligandet av något av de skilda alternativen.

Men, herr president, allt beror naturligtvis på hur dessa förslag till rekommendationer skall uppfattas. Är det så — och det har ju herr Cassel fastslagit tre eller fyra gånger i sitt anförande — att resultatet av det pågående utredningsarbetet skall avvaktas och att rekommendationerna skall ge de ansvariga och beslutande instanserna möjlighet till en helt fri bedömning, grundad på det sakmaterial som kommer att föreligga när det pågående utredningsarbetet är avslutat, ja, då finns det inte så mycket att invända.

Den svenska regeringen kan i varje fall inte ta ställning till frågan förrän

utredningsmaterialet föreligger och kan följaktligen inte heller känna sig bunden av en rekommendation, baserad på det ofullständiga material som legat till grund för utskottets förslag till en rekommendation.

**Aksel Larsen, Danmark:** Hr. præsident. Jeg vil begynde med at sige, at jeg fuldt ud kan slutte mig til den fremstilling, der er leveret, og de argumenter, der er givet af hr. Horn som udvalgets talesmand, af hr. Cassel og ogsaa den fremstilling, der er givet af udvalgets formand, hr. Leirfall, og jeg beder forsamlingen erindre sig disse udtalelser, idet jeg, så vidt jeg er i stand til det, vil undgå at gentage de argumenter, der er kommet frem.

Jeg tilstår, at jeg blev noget forbavset over den fremstilling af udvalgsarbejdet, vi fik af hr. Georg Pettersson. Man fik det indtryk, at udvalget overhovedet ikke havde undersøgt sagen, og da udvalget fik forhandling med ministrene, nægtede de overhovedet at diskutere sagen.

Udvalget har haft masser af materiale til at drøfte og behandle denne sag, og hvis jeg havde villet tage materialet med, ville det fylde en hel del, men jeg kan blot henvise til Nordisk utredningsserie; man ved dog, at der ligger udtalelser, dokumenter o. s. v. fra Øresundskonferencen. Vi var aldeles ikke på bar bund. Jeg tillader mig at gøre opmærksom på, at hr. Georg Petterssons stedfortræder, hr. Larsson, deltog i udvalgets møder gennem 1964. Efter mødet i september blev et udkast til den rekommendation, vi var blevet enige om, med dens begrundelse rundsendt skriftligt til alle deltagere i udvalgmødet den 18. september. Der blev forhandlet skriftligt frem og tilbage, og samtlige udvalgsmedlemmer og deltagere i udvalgsarbejdet godkendte formuleringen, herunder hr. Larsson. Først efter mødet i december fik hr. Larsson visse betænkeligheder. Ja, men man kan ikke bebrejde udvalget, at det gik ud fra, at sagen måtte være til-

strækkeligt oplyst. Det må endvidere siges, at også i december, til trods for at vi havde slutbehandlet sagen og gjort rekommandationen færdig, optog vi den til drøftelse på ny, men efter det materiale, der kom frem, efter de udtalelser, der faldt, efter de argumenter, der fremførtes på fællesmødet mellem udvalget og trafikministrene, var udvalget enigt om, at det ikke havde grund til at ændre standpunkt.

Sådan er forholdet, og udvalget har efter min mening ikke optrådt letfærdigt. At der her og dér kan have været tale om, att den nye arbejdsordning kunne tillempes på smidigere sæt også fra udvalgets side, skal jeg ikke bestride, men når der er tale om en ny arbejdsordning, så må man have lov til at indhøste visse erfaringer.

Dernæst vil jeg tillade mig at sige, hr. præsident, at man bør ikke diskutere eller afgøre denne sag i Nordisk Råd ud fra den opfattelse, at her skal vi træffe beslutning om, hvor den nordiske eller skandinaviske storlufthavn skal ligge, og her skal vi træffe beslutning om, hvor den faste forbindelse skal bygges, og hvornår den skal bygges. Det skal vi ikke. Det er ikke sådan, at når afstemningen er forbi her, sa gar man, hvis rekommandationerne bliver vedtaget, dagen efter i gang med at inddæmme Saltholm, støbe startbaner, bygge lufthavnsbygninger. Det er ikke sådan, at dagen efter går man i gang med at bygge den faste forbindelse fra København til Malmö. Det gør man ikke. Her er tale om en rekommandation, hvor Nordisk Råd på grundlag af det indtil nu oplyste kan sige: det forekommer os, at dette tilsiger, at man kan vælge disse alternativer; men der kan ikke være tvivl om, hvad i hvert fald udvalgsflertallet mener med sin rekommandation, idet man i — vi kalder det på dansk præmisserne — udtrykkelig siger, at under forudsætning af, at det ligger, som det nu ligger for udvalget, tilråder vi dette. Skulle der så som resultat af de endnu ikke fuldførte undersøgelser komme

noget frem, som totalt kuldkaster dette, så er det noget andet.

Men tillad mig at sige, hr. præsident, at det blev oplyst for os i december, at hvad angår spørgsmålet om hvilken linieføring over Øresund der bør have prioritet, lå det således, at det, der kunne forrykke opfattelsen, det var, om bundforholdene ved Helsingør—Hälsingborg var så meget bedre, at man ubetinget måtte give denne linie prioritet. Det vidste man ikke. Man vidste, at bundforholdene var bedre, end man oprindeligt forventede, men om de var så meget bedre, turde man ikke udtale sig om. Dette har udvalget taget hensyn til. Derfor siger det, at hvis ikke resultatet af disse undersøgelser — det resultat, som hr. trafikminister Skoglund fortæller os kommer i næste måned — forrykker bedømmelsen, da tilråder vi, at man giver København—Malmö prioritet.

At vi fra udvalgets side — og det er også allerede klargjort af hr. Horn og af hr. Cassel — har ment at måtte komme med rekommandationen nu, det skyldes bl. a., at det i almindelighed haster uhyre meget. Hvad storlufthavnen angår, siger de luftfartssagkyndige, at det er udelukket, at man længere end højst 10 år kan klare sig med Kastrup lufthavn. Jeg tror ikke man behøver at argumentere meget for at folk forstår, at det er nødvendigt med en skandinavisk storlufthavn, og at den simpelt hen kun kan placeres i en rimlig nærhed af den eksisterende storlufthavn i Kastrup. Det haster meget, og derfor er det rimeligt, at Nordisk Råd beskæftiger sig med sagen.

Hvad den faste forbindelse over Øresund angår, ja, da ligger det sådan, som hr. Cassel har været inde på det, men jeg beder, hr. præsident, om at få lov til at understrege, at her drejer spørgsmålet sig om hele den erhvervsøkonomiske udvikling i vore nordiske lande. Det er sådan, at vi mangler det virkelige store erhvervsøkonomiske industri- og havnecentrum; og om man kender til vore forhold, om man ser på

landkortet og undersøger, hvor industrien er beliggende, og om man tager i betragtning, at Øresund er hovedindløbet til Østersøen og det baltiske hav, da må man erkende, at dér kan dette store erhvervsøkonomiske centrum skabes, dér og ingen andre steder, men dets skabelse forudsætter én eller flere faste forbindelser over Øresund. Trafikudvalget er hele tiden gået ud fra, at der vil komme mindst 2 faste forbindelser, én mod syd og én mod nord, og for trafikudvalget stod kun spørgsmålet: hvilken kan vi tilråde at man giver prioritet? Vi har tilrådet den sydlige forbindelse, hvis ikke der kommer resultater frem af den pågående undersøgelse, som totalt kuldkaster det, vi har bygget på, og vi har gjort det, fordi alt taler for, at dér skulle det være lettest og hurtigst at bygge forbindelsen. Man må også tage i betragtning, at der er gjort så meget forarbejde, at detailprojektering og bygning vil kunne gå hurtigere, end hvis man skal tage fat på mere bar bund andre steder. Videre: det vil økonomisk være fordelagtigt med henblik på den meget store lokaltrafik, der skal passere forbindelsen mellem København og Malmö. Dertil kommer, at det er simpelt hen en nødvendighed, efter at denne sag har været aktuel siden 1953, at de interesserede kommuner, län, amter o. s. v. på begge sider af Øresund får besked om, hvor den første faste forbindelse skal etableres. Lokal planlægning er næsten umulig, så længe man svæver i uvidenhed, og grundspekulation vil florere. Det er påtrængende nødvendigt, at der så snart som overhovedet muligt bliver givet besked, og det har Nordisk Råds trafikudvalg ønsket at understrege med sin rekommandation.

Jeg skal i øvrigt ikke beskæftige mig med hr. Georg Petterssons argumentation imod storflyvepladsens eventuelle anbringelse på Saltholm; jeg vil ikke gøre det, fordi han kom til, da han havde anvendt en del andre argumenter, at sige: om der overhovedet skal

være en storflyveplads. Når det ligger sådan, at Georg Pettersson er i tvivl om, hvorvidt der er brug for en storflyveplads, ja, undskyld, så opfatter jeg det sådan, at han faktisk er modstander af det, og så behøvede han ikke at argumentere om, hvor den burde placeres eller ikke placeres, så kunne han argumentere for, at vi slet ikke skal have den, inclusive at vi bør nedlægge Kastrup lufthavn.

Det har i øvrigt været anført her, at om man vedtager rekommandationen om en storflyveplads, har man så at sige lagt gift for den faste forbindelse og skudt den ud i en fjern fremtid, og det burde udvalget ikke stille forslag om. Jeg tillader mig at sige, at jeg forstår ikke den argumentation. Jeg står her med en meddelelse, som alle Nordisk Råds medlemmer har fået, afgivet den 7. december af Danmarks regering på begge regeringers vegne vedrørende en fast Øresundsforbindelse. Her står til slut — det er på side 2: »Det skal i denne forbindelse tilføjes, at den afgørelse, der træffes, med hensyn til Kastrup lufthavns fremtidige placering eventuelt på Saltholm, vil kunne influere på overvejelserne om brospørgsmålet». Ganske uafhængigt af trafikudvalget siger de 2 regeringer, herunder også Sveriges regering, også Skoglunds regering, at under alle omstændigheder vil spørgsmålet om Saltholm som storflyveplads influere på planerne vedrørende en fast forbindelse over Øresund. Hvorfor så fortælle, at nu er det trafikudvalget, der ved at påpege noget lignende ønsker at forsinke den faste forbindelse? Det ønsker vi aldeles ikke, og jeg tror nok, det er muligt at udføre det fornødne undersøgelses- og planlægningsarbejde, så der ikke sker nogen unødvendig forsinkelse hverken af det ene eller det andet.

Jeg vil derfor henstille, at Nordisk Råd vedtager de rekommandationer, som trafikudvalgets majoritet har fremført, og afviser de reservationer, der er kommet fra Georg Pettersson.

Lundström, Sverige: Herr president! Även jag nödgas säga ett par saker rörande herr Georg Petterssons framställning. Då jag har deltagit i behandlingen av den här frågan under de senaste åren, så har jag mycket väl följt med vad som har förekommit.

Jag vill först protestera mot påståendet att trafikutskottets rekommendation är full av undantagsbestämmelser. Rekommendationen gör ett enda undantag, nämligen för två undersökningar som pågår och som inte har hunnit bli slutförda, och säger att om dessa ställer hela frågan i en ny belysning, måste regeringarna naturligtvis ta hänsyn till detta.

Herr Georg Pettersson säger dessutom att utskottet har tagit ställning utan att man har haft vetskap om vad regeringarna har före. Att de undersökningar som pågår var kända vid utskottets sammanträde i september, då beslut fattades, framgår av utskottsberäkningen, där den nyssnämnda reservationen görs. Vad var det då för nyhet som regeringarnas representanter meddelade utskottet den 18 december? Det var bara ett meddelande om dessa undersökningar, och såvitt jag kan erinra mig var det endast en sak som jag inte kände till förut, nämligen att bottenundersökningarna utvidgats till att gälla inte bara HH-linjen, utan även KM-linjen, men inte heller den upplysningen tror jag har haft någon betydelse för utskottets ställningstagande, eftersom vi redan talat om »ingående bottenundersökningar».

Jag har för min del biträtt utskottsberäkningen av de skäl som är redovisade i beräkningen.

Jag medger att jag har haft en känsla av att man från regeringshåll inte visat något påtagligt intresse för att påskynda denna fråga. Detta gäller både den danska och den svenska regeringen. Det har varit svårt att få verkligt klara besked under de senaste åren. Uttalanden från olika håll tidigare har givit olika intryck om när ministrarna ansett att

arbetet med den fasta Öresundsförbindelsen skulle komma i gång.

Nu är det alltså två undersökningar som är av stor betydelse. Statsrådet Skoglund säger att någon kan komma att anse att det, även sedan de är färdiga, är nödvändigt att göra kompletterande eller utvidgade undersökningar. Jag hoppas att han i så fall inte biträder de framställningarna, om det inte gäller alldeles livsviktiga saker — i annat fall kan man befara att utredningarna fortsätter i det oändliga, och det tycker jag ändå måste absolut förhindras. Någon gång måste man ju, som herr Cassel sade, fatta beslut, och det har redan dragit ut på tiden.

I detta sammanhang har behandlingen i den svenska riksdagen apostroferats, och herr Cassel har fått sin beskärda del för sina ståndpunktstaganden. När jag hörde det tänkte jag på ett gammalt ordspråk i mitt hemlän som säger att »regnar det på prästen, så stänker det på klockaren». Visserligen är jag inte villig att vara klockare i herr Cassels församling, men eftersom jag också deltog i riksdagsbeslutet så vill jag för undvikande av missförstånd uppläsa en liten passus av vad jag sade i den lilla debatt som förekom i första kammaren. Sedan jag hade nämnt om dessa undersökningar som pågår sade jag: »Vad planutredningen beträffar vet man däremot aldrig hur lång tid den kan ta. Dessutom kan man väl hitta på flera saker att utreda, och jag är därför inte villig, herr talman, att reservationslöst biträda den mening i utskottets uttalande som jag nyss läste upp» — nämligen att utredningsarbetet måste avvaktas.

Jag har alltså tagit ställning för att regeringarna bör avvakta de två utredningarna, men jag har sagt att jag inte anser att man reservationslöst bör gå därutöver.

Till känslan av att det har varit litet si och så med viljan att verkligen snabbt komma fram i det här ärendet kommer nu motståndet mot en rekommendation

att i flygplatsfrågan undersöka Saltholmsprojektet med en viss prioritet. I den offentliga debatten om flygplatsen har ju Saltholmen intagit en så framskjuten plats, att man inte kan gå förbi det alternativet. När nu en flygplats på Saltholm får betydelse för den fasta förbindelsens utformning — om den nu skall läggas i KM-linjen — så måste motståndet mot att ge Saltholmsprojektet prioritet vid undersökningarna innebära antingen att man inte vill ha brofrågan avgjord ännu på lång tid, kanske i förhoppning att det kan öka intresset för att den första fasta förbindelsen skall gå i HH-leden, eller att man genom ett tidigt avgörande enligt KM-alternativet vill föra bort Saltholmsprojektet ur debatten. Vilket skälet kan vara vet jag inte, och jag skall inte försöka mig på några tolkningar, men jag tycker nog att den intagna attityden har motiverat att det görs en liten påtryckning på regeringarna.

Vad sedan gäller linjesträckningen har utskottet, såsom jag har fattat saken, uttalat sig för sträckningen Malmö—Köpenhamn utifrån den bestämda uppfattningen att den första förbindelsen, om intet okänt framkommer, måste gå mellan dessa städer, därest vi över huvud taget under rimlig tid skall få en fast förbindelse. Hur stark den övertygelsen har varit framgår bl. a. därav, att även utskottsledamöter som skulle ha föredragit den nordliga förläggningen har avstått från att driva den uppfattningen. De har kommit till insikt om att en fortsatt strid om den ena eller den andra leden skulle komma att förlama hela frågan och skjuta ett avgörande på framtiden, kanske långt på framtiden.

Det föreliggande sakmaterialet bl. a. från Öresundskonferensen, där trafikutskottet hade en mängd samtal med lokala myndigheter och med befolkningen på platserna, och senare också överläggningar av olika slag har gjort att vi kommit till den bestämda uppfattningen, att även om man skulle ha skjutit på ett avgörande i den här frå-

gan, den första förbindelsen ändå till slut måste förläggas till leden Malmö—Köpenhamn. Det visade sig t. ex. när vi talade med befolkningen i de två nordligare städerna att överfarten med färja där är så kort och så billig, att bron i fråga om lokaltrafiken mellan städerna aldrig kan konkurrera. Bron blir till för genomfartstrafiken och naturligtvis för järnvägen — vilken i och för sig är viktigt — men vägtrafikens behov kan under några år, tills den andra förbindelsen blir färdig, tillgodoses med den sydligare linjen. Där kommer den fasta förbindelsen att omedelbart bli av ett enormt värde ur integrations-synpunkt — en sak som väl ingen kan bestrida.

Mot denna bakgrund och på de skäl som för övrigt anges i utskottets motivering har jag biträtt trafikutskottets förslag, och jag hoppas att Nordiska rådet skall göra detsamma.

**Leirfall, Norge:** När det gjelder spørsmålet om en storflyplass i Öresundsområdet, vil også jeg understreke at det som rekommendasjonen går ut på, er å få undersøkt mulighetene for en felles løsning, altså en rent forutsetningsløs utredning, hvor Saltholmsprosjektet spesielt skal undersøkes. Det er naturlig å nevne Saltholm som i det siste har så sterkt førts fram i den offentlige diskusjon.

Det er vanskelig å forstå at det skal kunne stables sammen så mange innvendinger og betenkeligheter om en slik undersøkelse som det er blitt gjort fra enkelte i denne sak. Jeg har selv vært med og stemt for mange rekommendasjoner om utredning selv om jeg ikke er enig i en bestemt løsning av saken; likevel kan jeg gjerne se den utredet.

Herr Georg Pettersson har sagt at det er så mange uopplarte problem i denne saken at han ikke finner tiden moden til å være med på en undersøkelse, en rekommendasjon. Han sa forresten »mogen for ställningstagande från rådets sida». Men *det* er det jo



ikke tale om, det er ingen som i det hele tatt har krevd noen *stillingtagen* her. Det er en ren undersøkelse vi ber om, og å argumentere på den måten at fordi en sak har uopplarte problemer, kan en ikke være med på å sette i gang undersøkelser — det står jeg helt uforstående til. Det minner meg om en replikk i Norges storting, hvor en representant sa om en annen: Min ærede kollegas argumentasjon påminner meg om Guds fred, den skal etter sigende også overgå all menneskelig forstand. Og det samme er jeg fristet til å si her når det kan hevdes at vi vil forsinke saken, forsinke en fast Öresund-forbindelse ved at Saltholm-prosjektet blir undersøkt. Det forstår ikke jeg noe av.

Norge har naturligvis ikke den samme direkte interesse av denne saken som Sverige og Danmark, og jeg har notert meg, og vil be også de andre fra Norge å notere seg hva talesmannen, herr Svend Horn, sa, at det har aldri vært på tale med økonomisk bidrag fra Norge eller Finland i forbindelse med Saltholm-prosjektet. Men vi har stor interesse av hvordan saken skal ordnes med flyplassforholdene i Öresund-regionen. Jeg skulle gå ut fra at den norske regjering ikke har noen interesse av å delta i de rent anleggstekniske undersøkelser, om grunnforholdene på Saltholm, innflygingsforholdene osv., men de trafikkmessige undersøkelser har vi jo all interesse av å være orientert om og følge med i. Norge har behov for og interesse av at det blir en storflyplass i Öresund-regionen, og vi kan ikke se det som noe alternativ til norske planer som er kommet fram i det siste. Det er to helt forskjellige ting. En løsning av storflyplassspørsmålet i Öresund-området, det er bl. a. avgjørende for at vi kan få en tilfredsstillende rutefrekvens til kontinentet og interkontinentalt, og derfor har vi all interesse av at det også finnes en felles nordisk løsning på dette spørsmål.

Når det gjelder Öresund-broen, vil jeg likedan som flere andre, ha sagt

at det som det egentlig gjelder, det er spørsmålet om hvilken bro som skal bygges *först*. Jeg ser det også slik at i løpet av kort tid vil det vise seg at det blir nødvendig med to broer. Men faren er at vi strides så lenge om hvilken som skal bygges *först*, at det ikke blir bygd noen i det hele tatt, eller at man blir nødt til å bygge begge to samtidig. Hr. Georg Petterssons innlegg synes jeg var et godt eksempel på hva man kan oppnå når man for alvor søker å misforstå en sak. Saken er jo ikke av den art og størrelsesorden, synes jeg, at hr. Pettersson skulle behøve å arbeide seg opp i en slik effekt eller å ofre så mye tid på å fortelle Rådet om hva som har foregått på utskottsniöter som han ikke har deltatt i. Men jeg kan berolige hr. Pettersson med at denne sak har vi arbeidet med i mange år, *först* i den nordiske samferdselskomite og senere nå i trafikkutskottet, så det skal iallfall ikke sies at vi har hoppet på et forslag til rekommendasjon to dager etter at vi fikk et medlemsforslag i saken. For Norges vedkommende så er det jo klart at en nordlig forbindelse er den mest tjenlige, den mest verdifulle av hensyn til togforbindelsene og langtransportene av gods, og jeg ville sikkert ha kunnet erverve meg en viss popularitet i Norge hvis jeg hadde dissertert i dette spørsmål og sagt at nei, vi skal ha broen Helsingör—Hälsingborg. Men etter å ha studert dokumenter som foreligger, etter å ha deltatt i Öresund-konferansen og prøvd å lodde stemningen der omkring sundet, er jeg kommet til at det er nyttelöst for oss i Norge og også for andre å arbeide for at den nordlige forbindelse skal komme *först*. Det vil bare utsette saken. Jeg vil si det med et paradoks: For at den nordlige forbindelse som vi i Norge og Vest-Sverige og sikkert også hr. Skoglund er mest interessert i, skal komme så raskt som mulig, må vi nå beflitte oss for å bygge den sydlige forbindelse. Det er på den måten vi kan påskynde en forbindelse i II—H-linjen.

Ohlin, Sverige: Herr president! Efter denna grundliga belysning av frågan skall jag be att få framföra egentligen bara en enda synpunkt, men den måste ha som bakgrund en redovisning av vad som skedde vid Nordiska rådets Öresundskonferens i april 1964, där ju för övrigt regeringarna var representerade, vilket herr Georg Pettersson hade förbisett.

Vid denna konferens var det inte tal om att det skulle behövas några omfattande grundundersökningar i Malmö—Köpenhamnsområdet. En byråchef i det svenska kommunikationsdepartementet refererade ingående undersökningar och remissyttrandet om grundförhållandena. En lång rad myndigheter och andra hade förklarat att grundundersökningar måste göras för Hälsingborg—Helsingörslinjen, och Sveriges geologiska undersökning underströk vikten av att, sedan principbeslut fattats, geologiska och geotekniska detaljundersökningar snarast igångsattes. Vidare klagade en del remissinstanser över att den tidigare svensk-danska utredningen inte hade tillräckligt med pengar för att kunna genomföra grundundersökningen i leden Hälsingborg—Helsingör, men det förekom inte i denna redogörelse någonting som tydde på att man sedan måste börja omfattande grundundersökningar i leden Köpenhamn—Malmö, utan experterna var av den uppfattningen, att grundförhållandena där var mycket gynnsammare. Ingenjörfirmorna har ju också varit beredda att sätta i gång arbetena — så övertygande är de om att grundförhållandena där är bättre.

Vi har här ett exempel på hur det sätts i gång nya utredningar. Det har väl varit en allmän känsla av att det inte finns någon garanti för att det inte sätts i gång nya utredningar när en utredning är färdig. Så går tiden, och det blir i viss mån en försening.

Såvitt jag förstår måste vi här resa frågan, vad det kan bero på att det i motsats till traditionerna vid Nordiska rådets sessioner har blivit en så all-

varlig motsättning mellan särskilt den svenska regeringens företrädare och en betydande krets inom Nordiska rådets trafikutskott. Om vi skall vara uppriktiga, så kan det väl inte gärna förhålla sig på något annat sätt än att man både inom trafikutskottet och på en del andra håll i rådet har fått det intrycket, att de ansvariga på regeringshåll inte har varit verkligt intresserade av att skynda på, så att det föreligger risk för att det blir nya utredningar och frågan därigenom rentut sagt förhalas. Detta intryck kanske är orättvist, men kommunikationsminister Skoglund har ju i så fall här ett tillfälle att lägga det till rätta.

Jag lyssnade därför intensivt när herr Skoglund kom till denna passus om nya utredningar. Han sade att han ville påskynda de utredningar som pågår, men när det sedan gällde frågan, om han ville ställa i utsikt att det inom någon viss tid kunde anges vara färdigt, så att det inte skulle bli ständigt nya utredningar, kom statsrådet Skoglund tyvärr med flera brasklappar — våra nordiska vänner vet kanske vad brasklapp betyder. Hans yttrande innebar att »såvida inte det inträffar och såvida inte det inträffar, kommer det inte att behövas nya utredningar». Han höll tydligen flera dörrar öppna för nya utredningar, och det är väl just vad trafikutskottet velat förhindra för att det inte skall bli en långtgående försening.

Jag utgår nu från vad herr Cassel sade nyss. Han sade att utskottet har ansett det ligga i skrivningen att regeringarna borde kunna vara färdiga med sina utredningar och kunna ta ställning, inte genast, men före nästa session med Nordiska rådet.

Tillåt mig säga, herr president, att vi för att försöka komma ifrån den motsättning som uppkommit möjligen skulle kunna tänka oss en liten kompromiss på följande sätt. Antag att man från regeringshåll ville uttala, att man hoppas och har för avsikt att arbeta för att utredningarna skall vara slutförda och materialet föreligga före Nordiska

rådets nästa session, i februari 1966, och antag vidare att regeringarna förklarar att de har för avsikt att därefter så skyndsamt som möjligt ta ställning i frågan. Ett sådant yttrande skulle skapa en viss trygghet för frågans kommande handläggning, och det var egentligen det som herr Skoglund skulle ha sagt, om han inte hade hängt på de här brasklapparna.

Skulle det inte vara möjligt att vi fick ett sådant klagörende från regeringarna? Då skulle utskottsutlåtandet här förlora sin karaktär av ett ganska markerat påpekande för regeringarna, och då skulle det egentligen bara framstå som om utskottet har varit litet ivrigare än regeringarna men att man i grund och botten är ganska enig. Det är ju ändå en stor nordisk angelägenhet det gäller, och jag kan inte tro annat än att vi i sista hand skulle kunna enas om någon linje som inte blott inför rådet utan även inför Nordens folk — särskilt de danska och norska folken — klargör att vi alla har en gemensam strävan: att lösa den här frågan inom kortast möjliga tid.

Minister for offentlige arbejder Lindberg, Danmark: Hr. præsident! Jeg havde oprindeligt ikke tænkt mig at tage del i denne diskussion. Jeg har i udvalget sagt, hvad jeg mente om det spørgsmål, der er til behandling her. Men den sidste ærede taler, hr. Ohlin, kaldte mig herop. Der lå i nogle af hans bemærkninger ligesom en antydning af, at man fra dansk og svensk regeringshold skulle have foranstaltet de undersøgelser, der nu finder sted, for at trække tiden ud for påbegyndelsen af den faste Øresundsforbindelse. Det vil jeg gerne tage afstand fra.

Det ligger sådan, at disse bundundersøgelser under alle omstændigheder skal udføres; det bliver de jo alle steder, hvor man skal udføre faste forbindelser, enten der er tale om en bro eller en tunnel. Derfor foranledigede jeg, at disse bundundersøgelser kom igang. Da vi imidlertid ikke på for-

hånd havde nogen principafgørelse af, om den faste forbindelse skulle være imellem Malmø og København eller imellem Hålsingborg og Helsingør — da det tværtimod lå sådan, at den kommission, der havde arbejdet med tingene, havde peget på den nordlige linje som den første — så mente vi, det var nødvendigt og rigtigt at foretage bundundersøgelser begge steder. Den svenske regering og min kollega i Sverige har givet tilslutning til dette undersøgelsesarbejde. Jeg vil altså gerne præcisere, at det er for at fremme sagen, dette undersøgelsesarbejde er sat igang.

Nu kan man selvfølgelig sige, som hr. Ohlin prøvede at antyde, at så kan man bare sætte nye undersøgelser i gang, når det arbejde, der nu pågår, er færdigt. Jeg vil da ikke bestride, at det kan blive nødvendigt, særlig i forbindelse med det andet forslag til rekommandation, der foreligger, om en storlufthavn i Øresundsregionen eventuelt på Saltholm. Jeg vil da ikke bestride, at det i forbindelse hermed kan være nødvendigt at sætte nye undersøgelser i gang, idet det kommissionsarbejde, der drejede sig om en fast Øresundsforbindelse, ikke beskæftigede sig med muligheden af en lufthavn på Saltholm. Derfor vil jeg ikke på forhånd love hverken hr. Ohlin eller nogen anden her i Nordisk Råd, at nye undersøgelser ikke kan blive en kendsgerning, men jeg vil gerne understrege, at fra dansk side har vi den allerstørste interesse i så hurtigt som muligt at kunne nå frem til det tidspunkt, da vi kan træffe en principbeslutning om den faste Øresundsforbindelse, dog — sådan som hr. Horn sagde det — under den bestemte forudsætning, at Store-Bæltsforbindelsen påbegyndes først; sådan er i hvert fald stemningen i Danmark, at vi ønsker denne rækkefølge for disse store broforbindelser.

Statsrådet Skoglund, Sverige: Herr president! Jag har begärt ordet i anledning av herr Ohlins inlägg i debatten.

Såsom framgick av vad min kollega

Lindberg nyss sade önskade man från dansk sida att få till stånd de berörda grundundersökningarna, och på svenskt håll fann vi alla skäl att biträda denna önskan. Undersökningarna som sådana syftar ju till att möjliggöra en bättre bedömning av förutsättningarna för lokaliseringen och även av frågan om det tekniska utförandet och de kostnader som är förknippade med byggandet av en fast förbindelse över Öresund.

Det överraskade mig inte att herr Ohlin var missnöjd med mig — jag vet från debatterna på hemmaplan att det alltid är svårt att tillfredsställa honom. Men jag vill till protokollet återigen läsa in vad jag sade om ytterligare undersökningar: »Enligt vad som framkommit vid de kontakter vi haft med de svenska ledamöterna i arbetsgruppen borde det för en bedömning av den första fasta förbindelsens lokalisering erforderliga utredningsmaterialet kunna föreligga nästa år.» Men så gjorde jag — kalla det gärna en reservation, men det var i varje fall ett påpekande om att någon naturligtvis kunde, såsom herr Lundström uttryckte det, komma med ett så starkt argument för att nya undersökningar borde företagas, att man inte kunde avvisa detta. Herr Lundström var, om jag förstod honom rätt, alldeles överens med mig om att det skulle kunna komma krav om undersökningar av en typ som vi icke kan avvisa.

Detta ger mig anledning att såsom minister Lindberg säga att jag inte kan utställa något löfte om att det fullständiga materialet skall föreligga vid Nordiska rådets session i januari eller februari nästa år, eftersom det alltså finns dessa moment som vi inte på förhand kan förutse. Men för min del är jag — jag upprepar ännu en gång vad jag sade i mitt inledningsanförande — beredd att så långt det över huvud taget är möjligt påskynda utredningsarbetet. Vi har också från svensk sida under utredningsarbetets gång ställt till förfogande all tänkbar expertis för att man inte skulle

kunna säga att undersökningarna förse- nats på grund av bristande tillgång till expertis.

Till sist vill jag understryka att det inte är fråga om någon ensidig svensk utredning, utan om en dansk-svensk.

**Horn, Danmark (utskottets talesman):**  
Hr. præsident! Det skal blive en ganske kort replik.

Må jeg først sige, at jeg ligesom hr. Aksel Larsen er meget forundret over hr. Georg Petterssons bemærkning om, hvorvidt vi skal have en storlufthavn i Øresundsregionen. Nu er der ingen grund til at diskutere det, men jeg kunne have lyst til at spørge: hvad ligger der bag den udtalelse, når hr. Skoglund i går i udvalget sagde, at vi skulle have en sådan storlufthavn i Øresundsregionen?

Jeg forstår, hvis flere af rådets medlemmer ville sige: ja, men når nu statsrådet Skoglund og Georg Petersson peger på, at der mangler oplysninger, og når statsrådet Skoglund siger, at den svenske rigsdag ikke vil træffe nogen beslutning, før alle oplysninger er fremme, er det så forsvarligt at stemme ja til de 2 rekommandationer, som udvalget foreslår? Må jeg sige heroverfor: det er at overdimensionere problemet at stille det op på den måde. Der er en 6—7 hovedproblemer i de 2 sager, som der kan være tvivl om, hvor det kan være et spørgsmål, om det er rigtigt at gøre sådan og sådan, og så er der tusinder af detaljer, som denne forsamling, den svenske rigsdag og det danske folketing overhovedet aldrig kommer til at beskæftige sig med, da det er rent tekniske problemer. Der er nogle ganske få hovedproblemer, og det varer ikke flere år at udrede dem. Vi har både andetsteds i Europa og i Amerika en række rent faktiske lufthavns- og broprojekter, som kan være mønster for, hvad man rent teknisk har mulighed for at gennemføre. Det vil jo være sådan, at fra det tidspunkt, da man begynder at bygge, og til det tidspunkt, da man slutter, vil der være adskillige

ting i det første projekt, som bliver helt forandret. Det ved de teknikere, som er til stede her, at sådan er det med al teknik, vejbygning, jernbanebygning o. s. v. Jeg siger til rådsmedlemmerne: De kan roligt stemme for de 2 rekommandationer, for her træffes jo ingen beslutning om, at de 2 parlamenter skal lave centrallufthavnen på Saltholm, eller at den første bro over Øresund skal bygges i K—M-linjen. Der siges kun fra udvalgets side, at disse muligheder peger man på som de mest acceptable, hvad alle nordiske repræsentanter i udvalget har givet udtryk for.

Jeg tilråder endnu en gang, at man stemmer for disse rekommandationer. Jeg mener ikke, at det kompromis, som hr. Bertil Ohlin antydede, har nogen chance for at få støtte fra udvalget.

Ohlin, Sverige: Herr president! Får jeg først till kommunikationsminister Lindberg säga att det ligger kanske i sakens natur att jag inte här vill ge mig in på att fördela ansvaret för vad som sker och inte sker mellan de två ländernas regeringar, men den som lyssnade till mitt föregående anförande kunde väl dra en del slutsatser. Jag har inte antytt att grundundersökningarna Köpenhamn—Malmö skulle vara någon manöver, tillkommen för att försena tillkomsten av en fast Öresundsförbindelse, men jag har påpekat att när hela frågan ventilerades vid konferensen i Malmö—Köpenhamn—Hälsingborg, så var det grundförhållandena vid H—H-linjen som diskuterades på basis av det stora material som då förelåg.

Det kan lätt bli en glidning från den ena saken till den andra, nämligen å ena sidan frågan om vilka utredningar som måste vara klara för att ett principbeslut skall kunna fattas och å andra sidan frågan om vilka utredningar som måste föreligga innan själva byggandet av förbindelsen kan påbörjas. Jag är uppriktigt sagt för min personliga del litet ängslig för att den gränsen skall överskridas, så att det kom-

mer att företagas många utredningar, som i och för sig är ytterligt väl motiverade men som inte är nödvändiga för fattandet av ett principbeslut. Många remissinstanser har ju också haft den uppfattningen, att man mycket väl kan fatta ett principbeslut men så går det ett år och så blir en ny utredning aktuell, och så går det ett år till o. s. v. Herr Skoglund gjorde för övrigt själv här en reservation när det gäller utredningen om Köpenhamns lufthamn.

Skulle det inte vara möjligt för regeringarna att på ett eller annat sätt skapa hos rådets ledamöter en känsla av trygghet för att saken kommer att drivas med största möjliga energi, vilket väl är det som trafikutskottet önskar? Om man på regeringssidan är helt överens med trafikutskottet om detta, borde man kunna finna formuleringar som inte på något olämpligt sätt binder handlingsfriheten men som ändå ger uttryck för en enig inställning av detta slag. Man skulle t. ex. kunna säga att om ingenting oförutsett inträffar, så är man beredd att handla på ett visst sätt.

Herr president! Jag ser inte bara detta som en fråga om Öresundsförbindelsen, vilket i och för sig är en mycket viktig sak, utan också som en fråga om Nordiska rådets arbete och arbetsformer. Jag beklagar mycket, om man inte skall kunna undgå motsättningar av den art som här föreligger. Herr Lindberg kan vara övertygad om att detta uteslutande varit vägledande för mig och att jag inte på något vis ifrågasätter, att det inte skulle ha förelegat en god vilja från regeringssidan vid det ställningstagande som gjorts. Men med hänsyn till tryggheten för framtiden vore det värdefullt, om den goda viljan kunde visa sig i form av ett mera bestämt uttalande än som hittills förekommit.

Minister for offentlige arbejder Lindberg, Danmark: Hr. president! Jeg tror selvfølgelig gerne på hr. Ohlins gode vilje til at være med til at fremme denne sag, men jeg vil dog gerne sige, at der

alligevel stadig væk bliver hæftet en mistanke på om, at man icke fra rege- ringshold i Sverige og Danmark gør, hvad der er muligt, for at nå frem til det tidspunkt, da man kan træffe en principbeslutning. Jeg vil gerne væge mig imod at blive udsat for en sådan mistanke, og jeg mener, den er ube- grundet.

Det kan være rigtigt nok, hvad hr. Ohlin siger, at på et eller andet tids- punkt må man jo afslutte de undersø- gelser, der skal finde sted. Men hvis man nu antager, at situationen kommer til at ligge sådan, at der skal være en lufthavn på Saltholm — lad os tænke os det som et tankeeksperiment — så forrykker det fuldkommen forudsæt- ningerne for, hvad en fast forbindelse over Øresund vil komme til at koste, i hvert fald efter de oplysninger jeg har fra teknikerside. Der kan blive tale om, at man slet ikke kan bygge en bro, som man har beregnet, fra Saltholm over til Skåne, men at man må have en tunnel. En sådan tunnel vil, efter hvad jeg har fået oplyst, koste ca. 300 mill. kr. mere. Der kan blive tale om, eller rettere sagt der vil blive tale om, hvis der kommer en lufthavn på Saltholm, at man ikke kan nøjes med den projek- terede tunnelforbindelse fra Amager over til Saltholm. Der kan blive tale om, at man skal fordoble dens kapaci- tet, fordi lufthavnstrafikken skal med.

Jeg mener, at som ansvarlig poli- tiker, som ansvarlig regeringsrepræsen- tant kan man ikke være ligeglad med, om et projekt koster 1 milliard kroner mere eller mindre. Det må man under- søge til bunds, før man giver sig ud i eventyr og begynder at bygge derpå.

Statsrådet Skoglund, Sverige: Herr president! Efter den deklaration, som herr Lindberg nyss gjort, skulle jeg ha kunnat avstå från att yttra mig. Vi be- dömer båda saken på samma sätt och jag kan till fullo instämna i vad han här sagt.

Jag tog emellertid ändå ordet, efter- som herr Ohlin tycktes vilja konsta-

tera, att jag hängde på en rad reserva- tioner på vad jag yttrade om att det inte skulle behövas några ytterligare utredningar. Jag förmodar, att han där- vid syftade på följande passus i mitt första anförande: »Detta sagt under förutsättning att inte någon kommer att kräva ytterligare undersökningar eller att man tvingas vänta eller göra nya undersökningar med hänsyn till de förslag som kan komma att fram- läggas av utredningen om Köpenhamns luffthamns framtid».

Herr Ohlin bör observera att jag an- vände uttrycket »tvingas vänta».

Cassel, Sverige: Herr president! Jag tycker att denna debatt bör kunna av- slutas i en ganska avspänd och lugn sinnesstämning. Jag förstår egentligen inte varför man från regeringssidan ta- git utskottets uttalande såsom någon sorts anmärkning eller irritationsmo- ment. Det finns inte några formulering- ar som ger anledning till detta. Utskot- tet framför inte någon kritik över att nu pågående utredningar har igång- satts.

Det har inte heller i utskottets skriv- ning antytts att man skulle spåra nå- got slags ond vilja — om jag så får säga — hos de båda trafikministrarna. Tvärt- om är vi övertygade om att när de sä- ger att de vill göra allt för att påskynda utredningsarbetet, så kommer de att såsom gentlemen stå vid sitt ord. Det betvivlar vi inte ett ögonblick.

Å andra sidan får trafikministrarna finna sig i att Nordiska rådet är vad det är: en församling av parlamenta- riker som har till uppgift att ibland gå före och driva på, att ibland vara mer entusiastiska för nordiska problems lö- sande än vad de ansvariga ministrarna för ögonblicket kan vara. Nordiska rå- det kan inte fungera på ett naturligt och riktigt sätt, om Nordiska rådet vid varje tillfälle skall inskränka sig till att ge ministrarna de råd som ministrarna just då önskar att få.

**Aksel Larsen, Danmark:** Hr. præsident! Jeg vil gerne erindre om, at spørgsmålet om nødvendigheden af en storlufthavn i Øresundsregionen er rejst med umådelig styrke ikke mindst fra luftfartens side. Jeg tror, at alle trafikkyndige er klar over, at den er en nødvendighed, og at dette spørgsmål må løses nogenlunde, inden 10 år er gået. Dette bevirker, at Saltholm kommer ind i overvejelserne. Det er ganske givet, at man må se at finde ud af, hvor denne lufthavn placeres bedst, og kommer man til det resultat, at den må placeres på Saltholm, så er man også kommet til det resultat, at der må være en fast forbindelse fra Saltholm til begge sider af Øresund. Dette siger altså, at i så fald bør man foretrække den sydlige linjeføring; i den prioritetsfølge skal den første faste forbindelse bygges. Sådan ligger det, det er vi alle klar over. Det var medvirkende til, at trafikudvalget ikke nærrede tvivl om det rigtige i at anbefale, at når man ville undersøge, hvor en storlufthavn bedst kunne placeres, skulle man i første omgang rette blikket mod Saltholm. Det var for ikke at risikere nogen yderligere forsinkelse af bygningen af den faste forbindelse. Vi er klar over, at om man vil have lufthavnen på Saltholm, får det indflydelse på den faste forbindelses linjeføring og udførelse. Derfor kom vi med vore reservationer. Naturligvis havde vi også andre grunde til det, men dette er årsagen til, at vi sagde om storlufthavnen, at vi tilråder, at man i første omgang retter blikket mod Saltholm.

Sedan diskussionen förklarats avslutad företogs sakerna till avgörande var för sig.

I. Beträffande A 46/t skedde först votering om Georg Petterssons i reservation till utskottets betänkande i A 46/t framlagda förslag om återförvisande av saken till utskottet.

*Förslaget avslogs med 40 röster mot 9 för bifall.*

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation i A 46/t.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Backlund, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Cassel, Damsgaard, Edström, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Nils Jacobsen, Kleemola, Aksel Larsen, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Moe, Møller, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Remseth, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Poul Sørensen och Thestrup.

Mot utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Sigrid Ekendahl, Gillström, Einar Gustafsson, Mellquist, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Sundin och Thapper.

Ásgeir Bjarnason, Bondevik, Magnhild Hagelia, Mørk och Judit Nederström-Lundén *avstod från att rösta.*

*Frånvarande var:*

Margit Borg-Sundman, Borten, Bratteli, Hartling, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kähönen, Lassinantti, Møller Warmedal, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu och Sukselainen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 40 röster mot 9.*

II. Beträffande A 50/t och A 50/Å/t skedde först votering om Georg Petterssons i reservationen till utskottets betänkande i A 50/t och A 50/Å/t framlagda förslag om återförvisande av saken till trafikutskottet.

*Förslaget avslogs med 40 röster mot 9 för bifall.*

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag till rekommendation i A 50/t.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Backlund, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bomholt, Cassel, Damsgaard, Edström, Erik Eriksen, Fagerholm, Lis Groes, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Hernelius, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Nils Jacobsen, Kleemola, Aksel Larsen, Leirfall, Lundström, Lyng, Lyngstad, Moe, Møller, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Ohlin, Carl Petersen, Remseth, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Poul Sørensen och Thestrup.

*Mot* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Sigrid Ekendahl, Gillström, Einar Gustafsson, Mellquist, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark och Thapper.

Bondevik, Hegna, Løbak, Mørk, Judit Nederström-Lundén och Sundin *avstod från att rösta*.

*Frånvarande* var:

Margit Borg-Sundman, Borten, Brateli, Hartling, Honkonen, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jóhnnsson, Kähönen, Lassinantti, Møller Warmedal, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu och Sukselainen.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 40 röster mot 8.*

Beträffande D 1965/28/1963/t *bifölls utskottets förslag.*

III. Beträffande D 1965/5/1962/t *bifölls utskottets förslag.*

Bertil Ohlin övertog härefter ledningen av förhandlingarna.

22

D 1965/14/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handling-

arna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölls.*

23

D 1965/18/1958/s: meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölls.*

24

D 1965/25/1963/s: meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölls.*

25

D 1965/26/1963/s: meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölls.*

26

D 1965/3/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handling-



arna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

27

**D 1965/14/1963/t: meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående bygginge av mellanriksvägar och A 65/T/t: tilläggsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar**

I. Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

II. Utskottet hade beträffande tilläggsförslaget anmält sin avsikt att fortsätta behandlingen därav efter sessionen.

**Nils Jacobsen**, Norge (utskottets talesman): På Nordisk Råds möte i Oslo i 1963 vedtok rådet en henstilling til regjeringene i Norge og Sverige om å ta opp kontakt med sikte på en samordning av bygging av aktuelle mellomriksveger. Regjeringene etterkom denne henstilling og nedsatte et norsk-svensk utvalg for å utrede dette spørsmål.

Utvalget har nå avgitt sin innstilling som er blitt oversendt trafikkutvalget til behandling. Som det vil ses av utvalgets innstilling, er denne utredning på grunn av for knapp tid i utvalget ikke blitt behandlet til denne sesjon.

Utvalget har også fått oversendt et medlemsforslag opptatt av rådsmedlem Lassinantti om snarlig bygging av de nevnte mellomriksveger. Det norsk-svenske utvalg som har utredet saken, innstiller på bygging av mellomriksvegene Umbukta—Mo i Rana og vegen over Graddis, men konkluderer med at vegen fra Kiruna til Troms, eventuelt Norvik, foreløpig ikke bygges.

Jeg er tilfreds med det resultat som er oppnådd for så vidt angår de to førstnevnte vegene. Men når det gjelder uttalelsen om at vegen Kiruna—Troms inntil videre skal bero, så må jeg si meg i høyeste grad utilfreds med dette.

Jeg viser til den sterke reaksjon som

er kommet til uttrykk i nord-norsk presse, og også i Norges storting på dette forslag.

Det er også av utredningsutvalget anerkjent at det er Kiruna—Troms-vegen som har det største trafikkpotensial, og som vil ha den største betydning for distriktenes næringsmessige utvikling. Og sett ut fra et næringsøkonomisk synspunkt synes det nå meget påkrevd at denne veg blir bygd snarest mulig.

Jeg vil ikke legge skjul på at det kanskje er Norge som har den aller største interesse av denne veg, men at det finnes sterke interesser for dette foretakende også på svensk side, er det gitt sterkt uttrykk for fra de berørte distrikter i Sverige.

Det blir i utvalgets utredning henvist til at svenske militære interesser er imot bygging av denne veg. Slike militære tendenser er heller ikke ukjent i Norge når det har dreiet seg om løsningen av norske vegbyggingssoppgaver, men de har likevel måttet vike av hensyn til den næringsmessige utvikling av de enkelte områder. Rent generelt kan man kanskje si at de militære interesser ville føle seg best betrygget om man ved alle grenser i stedet for mellomriksveger bygde barikader, men i vår tid kan ikke det nytte. Og mellom to broderfolk som det svenske og det norske kan det vel ikke være tvil om hvilken linje man skal følge. I Norge, og spesielt i Troms håper vi nå at den svenske regjering vil gå inn for en mer fremskrittssvennlig linje enn den som er kommet til uttrykk i den foreliggende utredning.

Jeg håper derfor at det videre arbeid med denne sak må føre til at også vegen Kiruna—Troms kan bli bygd, og med dette håp avventer jeg den videre behandling av denne for samarbeidet og utviklingen på Nordkalotten så viktige sak.

Sedan diskussionen forklarats avsluttad, *bifölles utskottets förslag angående meddelanden om rekommendation nr 14/1963.*

*Rådet beslöt att lägga utskottets anmälan angående A 65/T/t till handlingarna.*

28

**D 1965/15/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Judit Nederström-Lundén, Finland:** Herr president! Nordiska rådet har godkänt år 1962 en mycket viktig rekommendation. Nordiska rådet anbefaller regeringen att undersöka om det finns underlag och behov för att upprätta ett nordiskt institut för konfliktforskning. Denna sak har förberetts i en kommitté, där de nordiska länderna har varit representerade genom sina representanter och denna kommitté har helt nyligen avgivit sitt värdefulla betänkande. Jag ville understryka att det vore önskvärt, att man påskyndar denna gynnsamma utveckling. I de olika nordiska länderna har man utfört ett förberedande arbete för att få till stånd en vetenskaplig forskning om orsakerna till konflikter mellan olika länder och förutsättningarna till en fredlig lösning av dessa. Arbetet har påbörjats i Norge. Nordiskt samarbete vore på sin plats i detta sammanhang, och det skulle ge Nordiska rådets arbete vidsträckt nordisk och in-

ternationell bärkraft med tanke på fredsfrågan. Jag understöder kulturutskottets förslag.

**Bomholt, Danmark:** Det var förhöværende undervisningsminister Helveg Petersen, der rejste denne sag og var overordentlig stærkt interesseret i dens løsning, og vi vil mene, at sagen nu har fundet en realistisk løsning gennem en ordning, som fuldt ud tilfredsstiller de motiver, der oprindelig fremkom. Denne forskning skal nu henlægges til den allerede eksisterende komité for studier af international politik, der blev nedsat i 1959, og der skal tilrettelægges et gradvis udbygget arbejde, og det skal gennemføres så hurtigt som muligt. Jeg synes, at vi fra alle sider kan være tilfredse med den løsning, der nu er nået.

Sedan debatten förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

29

**D 1965/30/1964/t: meddelanden om rekommendation nr 30/1964 angående en kommission för trafiksamarbete**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölles.*

Mötet avslutades kl. 18.30.

## Protokoll

### 6:e mötet

**Torsdagen den 18 februari 1965 kl. 9.00**

**President: Sigurður Bjarnason**

#### Dagordning

1. B 2/j: regeringsförslag om nordiska patent, D 1965/29/1954/j: meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent och A 28/j: medlemsförslag om en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden

2. A 57/e: medlemsförslag om åtgärder för utökande av medlemsantalet i Interparlamentariska unionen

3. D 1965/3/1961/e: meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

4. D 1965/23/1963/e: meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete

5. C 1965/13/e: berättelse om samarbete beträffande utrikestjänsten

6. D 1965/5/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet

7. D 1965/1/1958/j: meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter

8. D 1965/29/1958/j: meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning

göra avdrag för i annat land påförda skatter

9. D 1965/15/1963/j: meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar

10. D 1965/12/1964/j: meddelanden om rekommendation nr 12/1964 angående samarbete rörande samespörsmål

11. D 1965/9/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare

12. D 1965/14/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation.

13. D 1965/16/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi och A 62/T/k: tilläggsförslag om ett nordiskt Asien-institut

14. D 1965/28/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare

15. D 1965/8/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

16. D 1965/12/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation

17. D 1965/13/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna

18. D 1965/20/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studietutbytesresor mellan nordiska skolor

19. D 1965/24/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

20. Dokument 2: rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

21. Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer

22. Tid och plats för nästa ordinarie session

23. Sessionens avslutning

## 1

**B 2/j: regeringsförslag om nordiska patent, D 1965/29/1954/j: meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent och A 28/j: medlemsförslag om en gemensam nordisk klageinstans i patentärenden**

Rådet företog de två sakerna till behandling i ett sammanhang.

I. Utskottet hade beträffande B 2/j och D 1965/29/1954/j föreslagit, att rådet i anledning av regeringsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska Råd henstiller til regeringerne snarest at søge gennemført det i Nordisk udredningsserie 1963:6 indeholdte udkast til fællesnordisk patentlovgivning,

att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Bjarne Lyngstad och Johan Møller Warmedal hade i en reservation till ut-

skottets betänkande angivit, att de vid dåvarande tidpunkt icke var beredda att antaga utskottets rekommendationsförslag.

II. Utskottet hade beträffande A 28/j föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne nærmere at udrede spörsmålet om oprettelse af en fælles nordisk klageinstans i patentsager.

**Thestrup, Danmark** (utskottets talesmand): Hr præsident, det forslag vedrørende nordisk patentret, som her foreligger, er jo resultatet af lange undersøgelser og mange forhandlinger, sat i gang ved en rekommendation i Nordisk Råd i 1954. Nu foreligger der et udkast til en fællesnordisk patentlovgivning, og det juridiske udvalg anbefaler, at dette udkast, som findes i Nordisk udredningsserie 1963, nr. 6, gennemføres. Der er fra norsk side taget reservation. Jeg anbefaler forslaget. Endvidere anbefaler jeg vedrørende forslaget om en fællesnordisk klageinstans i patentsager den indstilling, der er gjort af udvalget.

**Møller Warmedal, Norge:** Som det fremgår av innstillingen, og som sakens ordfører har opplyst, har hr. Lyngstad og jeg tatt en reservasjon i denne sak. Slik det hele ligger an for Norges vedkommende i saken, skal jeg ikke bruke så mange ord til å begrunne vår reservasjon. Jeg kan være enig i at saken har ligget så lenge i Rådet at det nå kunne være ønskelig å få den sluttbehandlet. Men la meg få tilføye at det ikke er noe som er eksepsjonelt for denne saken, og at det derfor har forbauset meg personlig noe at man har tatt et så markert initiativ fra svensk regjeringshold som det som er gjort i dette tilfelle. Nå vil man se av innstillingen at det i utvalget er opplyst at det norske industridepartement og den norske regjering ennå på tross av den tid som er gått, ikke er beredt til fullt ut å

fremme de tiltak når det gjelder norsk lovgivning som det foreliggende forslag til rekommandasjon forutsetter. Personlig hadde jeg derfor helst ønsket en ytterligere gjennomdrøftelse og en utsettelse av spørsmålet om å rekommandere noe som helst i denne sak. Det er jo også i denne forbindelse verd å merke seg at Island i den stensilerte innstilling vi har, på side 2 i Meddelelserne sier at »man i Island vil afvente den nye patentlovgivnings gjennomførelse i de andre nordiske lande, inden der tages stilling till en ny patentlov i Island». Vel, det er mulig at det er en heldigere måte å gjøre det på slik som arbeidsgangen er i Nordisk Råd. Men når det likevel foreslås en rekommandasjon på tross av den situasjon som foreligger, og foreslås nå, da må jeg for min del gi uttrykk for min personlige oppfatning slik saken etter mitt skjønn ligger an ut fra norske interesser og ut fra den stilling den norske regjering og vårt industridepartement har tatt, ved å svare nei til denne rekommandasjon.

Ellers kunne det være meget å si her i denne saken, men det kan eventuelt utstå.

**Hønsvald, Norge:** Denne saken er ikke bare 10 år gammel, den er i virkeligheten 15 år gammel, idet det i 1949—50 ble oppnevnt en dansk-norsk-svensk komite til å utrede spørsmålet om nordisk samarbeid på patentrettens område. Saken ble altså tatt opp för Nordisk Råd så dagens lys. Denne komiteen anbefalte at et system med nordiske patent ble nærmere utredet. Det førte til at saken ble tatt opp i Nordisk Råd i 1954, og det ble rekommandert regjeringene å dra omsorg for at et slikt system ble gjennomført snarest mulig. Denne rekommandasjonen var enstemmig.

Regjeringene svarte med å nedsette komiteer bestående av sakkyndige på patentrettens område. Komiteene avgav en foreløpig innstilling i 1963, og en endelig innstilling i 1964. Både den foreløpige og den endelige innstilling fra

komiteene ble forelagt interesserte parter til uttalelse, og komiteene tok i sin endelige innstilling hensyn til de bemerkninger som kom. Innstillingen er for tiden til sluttbehandling på det departementale plan.

Saken er altså grundig utredet, og er gjennom Nordisk Råds utredningsserie gjort kjent for alle interesserte. Forslaget inneholder som man vet en ny patentlov, stort sett enslydende for de fire landene som deltok i utredningen. Det er i og for seg et stort framskritt om man kan få en slik lov, men det viktigste er likevel en bestemmelse om at et patent som bevilges i ett av de nordiske land, så å si automatisk blir gjeldende i de andre nordiske land så fremt patentsøkeren ønsker det. Han kan altså gjennom en ansökning oppnå særskilt patent for hvert enkelt av de fire landene.

Forutsetningen for en slik ordning er enslydende patentlover, og en i størst mulig utstrekning ensartet vurdering. I en særskilt rekommandasjon foreslår den juridiske komiteen at spørsmålet om en felles nordisk ankeinstans blir utredet, og jeg synes det er klart at en slik instans er nødvendig for at ordningen skal kunne fungere knirkefritt og sikre en ensartet bedömmelse av söknadene.

For detaljene i den foreslåtte ordning er det gjort rede i dokumentene. En regner med at et system med nordiske patentansökninger vil före med seg en betydelig arbeidsbesparelse for patentverkene i alle de nordiske landene. Hvert enkelt land vil få færre söknader å behandle enn nå, i gjennomsnitt 34 % er det regnet ut. For patentansökere blir lettelsen selvsagt meget stor.

Ordningen hindrer ikke at det også etter en nyordning blir adgang til å få patentet begrenset til et enkelt land.

Den sakkyndige komiteens forslag til en enslydende patentlov er stort sett godt mottatt i de interesserte instansene. Derimot er det, som man forstod av de to foregående talerne, delte meninger om ordningen med en nordisk patent-

ansökning, hvor industrien i Danmark og Norge har framholdt betenkeligheter. På regjeringshold i Danmark, Sverige og Finland er man imidlertid beredt til å fremme lovforslag både om enslydende patentlov og om en fellesordning for patentansøkninger. Fra den norske regjering foreligger ennå ikke offisiell stillingstagen til det siste punkt jeg nevnte, men komiteen er underhånden underrettet om at regjeringen ikke kan tilrå at ordningen med nordiske patentsøknader blir satt i verk foreløpig.

Det er opplyst at forhandlingene på departementsplanet om detaljene i lovforslaget ennå ikke er slutført, men det vil skje med det første. Om det der vil være mulig å overvinne den norske regjeringens betenkeligheter, eller om en kan finne fram til en ordning av en eller annen art som reduserer de betenkeligheter som industriforbundene i Danmark og Norge har framholdt, kan jeg ikke si noe. Men jeg vil sterkt beklage om denne viktige saken ikke blir løst på det grunnlag som sakkyndige fra alle nordiske land har lagt fram. De hadde en overmåte vanskelig oppgave, og det er rimelig at de måtte bruke så lang tid på den som 10 år, men det lyktes altså for representanter fra patentverkene, fra departementene og fra industrien å bli enige. Deres innstilling er helt enstemmig nå. Jeg går ut fra at departementene i likhet med den juridiske komite i Nordisk Råd, er holdt løpende underrettet om de sakkyndiges arbeid. Vi i komiteen har ventet på resultatet med en viss utålmodighet. Vi liker ikke den vanlige formuleringen som går igjen fra år til år om at saken utsettes i påvente av nye meldinger. Det er derfor med tilfredshet komiteen nå kan konstatere at reformen er klar til lovgivning. Komiteen har helt til det siste møte vært enstemmig om sakens prinsipielle side.

Jeg har før vært med på en positiv rekommandasjon i denne saken, og finner å måtte opprettholde dette standpunktet, selv om jeg er klar over at Industriforbundet i Norge er motstander av ordningen med felles patentsøknad.

Det finnes jo også andre meningsberettigede i Norge enn Industriforbundet, og de deler ikke Industriforbundets betenkeligheter.

Et annet moment som jeg tillegger vekt, er at Europarådet arbeider med en liknende patentordning for alle vest-europeiske land. Jeg vet ikke hvor langt en er kommet på det hold, men jeg vet at de som stiller med saken i Europarådet, følger patentsaken i Norden med den største oppmerksomhet.

Det har hendt før at utviklingen ute i Europa har distansert oss i Norden fordi vi har trengt så lang tid for å bestemme oss, og fordi vi har vært fyllt av betenkeligheter. Jeg håper at det ikke skal bli tilfelle i denne saken, at Europarådet er klar til realitetsbehandling av spørsmålet om et europeisk patent før vi har sluttbehandlet forslaget om et felles nordisk patent.

Det gjenstår som nevnt ennå noen forhandling for lovproposisjonen kan sendes nasjonalforsamlingen, og det er mitt håp at det vil lykkes under disse forhandlingene å få en fullstendig nordisk enighet, overensstemmende med den oppfatning Nordisk Råd for 10 år siden og forhåpentlig også på dette rådsmøte gir uttrykk for.

Statsrådet Kling, Sverige: Herr president! Många ord skulle kunna sägas om denna sak, som har varit aktuell i rådet under hela dess tillvaro och som var aktuell långt innan rådet bildades. Men efter det klarläggande anförandet nyss av herr Hønsvald tror jag att jag kan inskränka mig till ett par synpunkter.

Det gäller här ett tekniskt mycket svårt lagstiftningsproblem. Hela immaterialrätten är oerhört vanskelig att komma in på livet, och det gäller inte minst patentlagstiftningen. På detta mycket svåra område har man dock nu efter femton års arbete nått det enastående resultatet att man i fyra länder har enats om en exakt likalydande lagstiftning. Och det rör sig här inte bara om ensartad lagstiftning, utan också om ett försök att införa en gemensam anord-

ning i rent administrativt hänseende, som för varje land skulle innebära en mycket stor rationaliseringsvinst — man räknar med att i genomsnitt ungefär 30 procent av arbetet skulle försvinna därest enighet om detta kan vinnas.

Inte bara inom kommittéerna där man arbetat med att få fram en likalydande lagtext utan också på departementsplanet har det framstått som angeläget att nå resultat. De överläggningar som ägt rum på departementsplanet under 1964 och även i år har visat synnerligen goda resultat, men på en punkt har det skurit sig något. Man har nämligen från norsk sida, som vi nyss hörde, gjort det förbehållet att man inte för närvarande är beredd att genomföra systemet med gemensamma ansökningar, där den stora vinsten ligger. Man har, som herr Hönsvald nämnde, hänvisat till en del negativa uttalanden från det norska industriförbundet.

Herr Møller Warmedal var förvånad över att det i denna sak kommit ett regeringsförslag som var så positivt. Förvånningen bör vara mindre om jag lämnar den upplysningen, att det vid mötet mellan statsministrarna och presidiet på Harpsund den 24 och 25 oktober förra året rådde full enighet om att man skulle göra allt man kan för att främja detta förslag. Och det är så mycket viktigare som hela världen har sin uppmärksamhet riktad på Nordiska rådet i detta fall — här kan rådet verkligen göra någonting som opinionsbildande och pådrivande faktor. Över hela världen har man med stor förvåning noterat att det hos oss varit möjligt att på kommittéplanet få fram förslag till en i minsta detalj ensartad lagstiftning inom detta vanskliga område. Lyckas vi nu inte genomföra detta, kommer också det att väcka stor uppmärksamhet.

Jag vill därför på det varmaste anbefalla juridiska utskottets majoritets förslag till rekommendation.

**Magnús Jónsson, Island:** Herr præsident, Island har ikke deltaget i de andre nordiske landes forberedelser og sam-

arbejde i denne sag, men vil ta standpunkt når resultatet av dette arbejde foreligger. Jeg tror vi har en særstilling i sagen, som jeg tror alle vil forstå, men som jeg ikke nu vil komme nærmere in på. Sikkert vil vi søke efter at følge den væntede nordiske lovgivning så nøje vi kan. I den originale teksten regnes det heller ikke direkte med Islands deltagelse. I det juridiske udvalg har jeg ikke gjort en direkt reservation for jeg har naturligvis intet mod at de andre land fortsætter sit arbejde, men med henvisning til de islandske samfærdsels- og industridepartements meddelelser til rådet vil jeg afstå fra at stemme.

**Møller Warmedal, Norge:** Det er ganske riktig som det er sagt av hr. Hönsvald og også av hr. Kling, at denne saken er eldre enn Nordisk Råd selv. Men det behøver jo ikke bety at den av den grunn skulle få den løsning som her foreslås av flertallet. Vi har mange saker som ligger i Nordisk Råd fremdeles, og som er like gamle som Nordisk Råd selv, hvor man ikke er kommet frem til noen løsning og hvor man ikke har opplevd noe regjeringsforslag, verken fra Sverige eller andre, for å bringe avslutning på saken. Og særlig i dette tilfelle, hvor det er opplyst i dokumentene at det skal holdes et møte om knapt en måned for å drøfte saken videre, synes jeg for min del ikke det er tilfredsstillende at man nå i Nordisk Råd skal ta en positiv beslutning når det ikke er enighet i spørsmålet.

Til det hr. Hönsvald sa, må jeg få bemerke at det er jo den norske regjering og det norske industridepartement som fraråder oss å slutte oss til en eventuell rekkommandasjon i denne saken. Det er ikke noe påfunn fra noen av oss i den norske delegasjon her i Rådet, men det er på grunnlag av de råd vi har fått fra vårt eget industridepartement og fra Regjeringen, at jeg for min del har tatt det standpunkt jeg har tatt.

Nå er det jo kanskje litt merkelig for dem som kjenner forholdene hjemme i Norge at en av opposisjonen står frem og er talsmann for det norske industri-

departement og for den norske regjering, og ikke en som hører til det parti som denne regjering er utgått fra. Det må man jo si. Men i dette tilfelle må selv jeg påta meg den belastning å være talsmann for det norske industridepartement og den norske regjering om ikke hr. Hønsvald eller andre vil gjøre det. Og selv om jeg blir alene om å stemme nei, vil jeg gjøre det. Jeg synes at når man først har ventet fra før Nordisk Råd ble til med å komme frem til en ordning, måtte man kunne tåle å vente det år som trenges, så det ble 16 år og ikke 15 før man avgav en rekommendasjon, når det ikke er enighet. For det må man være klar over, at om det skulle skje at den norske regjering og det norske industridepartement skulle endre oppfatning, og det fremsettes proposisjon og den kommer til Odelstinget, da må man jo også forvente at det blir en debatt om patentlovgivningen, og det en debatt som saken ikke er tjent med, og da må man heller kunne tåle å vente et år før man avgir noen rekommendasjon. Det er ikke noen motvilje fra min side mot at man her skal søke frem til en felles lovgivning, men jeg mener det er galt på det nåværende tidspunkt, når vi er løsningen så nær som vi er, å anbefale at man skal få en felles lovgivning, og jeg føler meg som nordmann fullstendig i pakt med det norske industridepartement og den norske regjering når jeg sier nei til rekommendasjonen.

**Hønsvald, Norge:** Jeg vil for ordens skyld gjøre oppmerksom på at verken Industridepartementet i Norge eller den norske regjering har frarådet oss å vedta noen rekommendasjon. Det som foreligger for oss i den norske delegasjon, er en meddelelse om at Industridepartementet vil rå til at Norge i prinsippet slutter seg til forslaget om en ensartet nordisk patentlovgivning, men så sier departementet videre at det ikke kan tilrå at ordningen med nordiske patentansøkninger blir satt i verk foreløpig, hvoretter det erklærer seg enig i

å framsette et lovforslag som omfatter hele ordningen, på den betingelse at ikrafttreddelsen av kapittel III blir utsatt. Det er det som foreligger fra departementet, det er ingen fraråding av noen rekommendasjon.

**Statsrådet Kling, Sverige:** Herr president! Jag vill bara konstatera, att ibland är vissa saker utredda, ibland är de det inte. Vart har i dag Nordiska rådets stora frejdighet tagit vägen? Är det »eftertankens kranka blekhet» som gör sig gällande i den här frågan?

**Møller Warmedal, Norge:** Jeg går ut fra at statsråd Klings spørsmål like meget var rettet til ham selv som til oss andre.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, företogs sakerna till avgörande var för sig.

Beträffande B 2/j skedde votering medelst namnupprop.

*För* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Bomholt, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Herneilius, Honkonen, Horn, Hyytiäinen, Hønsvald, Nils Jacobsen, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Leirfall, Lundström, Løbak, Mellqvist, Moe, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Georg Pettersson, Remseth, Rosenberg, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Silta, Skytte, Thapper och Thestrup.

*Mot* utskottets förslag till rekommendation röstade:

Møller Warmedal och Poul Sørensen.

Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Magnhild Hageia, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Lyngstad, Berte Rognerud och Røise-land *avstod från att rösta.*



*Frånvarande* var:

Borten, Bratteli, Hartling, Högström, Sigurður Ingimundarson, Kleemola, Lyng, Møller, Ohlin, Carl Petersen, Dagmar Ranmark, Sukselainen och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 45 röster mot 2.*

Beträffande A 28/j skedde votering medelst namnupprop.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Backlund, Bomholt, Margit Borg-Sundman, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Hernelius, Honkonen, Horn, Hyttiäinen, Hønsvald, Nils Jacobsen, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Lundström, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller Warmedal, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Rosenberg, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Lyngstad och Røiseland *avstod från att rösta.*

*Frånvarande* var:

Borten, Bratteli, Cassel, Hartling, Högström, Sigurður Ingimundarson, Kleemola, Leirfall, Lyng, Møller, Carl Petersen, Sukselainen och Sundin.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 49 röster.*

*Utskottets förslag om meddelandena bifölls.*

2

#### A 57/e: medlemsförslag om åtgärder för utökande av medlemsantalet i Interparlamentariska unionen

Utskottet hade föreslagit, att rådet icke måtte företaga sig något i anledning av medlemsförslaget.

Georg Backlund hade i en reservation, fogad till utskottets betänkande, föreslagit, att rådet i anledning av medlemsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna, att dessa på det sätt, som de finner lämpligt, måtte verka för att länder med egna parlament vinner inträde i Interparlamentariska unionen.

**Backlund, Finland:** Herr præsident. Jag beklagar, att ekonomiska utskottet på formella grunder ställt sig negativt till det i medlemsförslaget framställda önskemålet om en rekommendation till regeringarna att på sätt som de finner lämpligt verka för att länder med egna parlament vinner inträde i Interparlamentariska unionen. Utskottet har kommit till att förslaget »vedrører forhold som faller utenfor Nordisk Råds naturlige saksområde».

Det kan man naturligtvis säga om man strängt håller sig till formella synpunkter. Interparlamentariska unionen är en från regeringarna fristående och oavhängig organisation i vars verksamhet regeringarna inte äger blanda sig. Knappast kunde det dock anses att blanda sig i dess affärer om regeringarna skulle åta sig att till dem framföra ett budskap från de parlamentariker, som är samlade i Nordiska rådet. Om man i samtliga fall skulle hålla sig till det strängt formella i Nordiska rådet så kunde man ju t. ex. fråga sig varför det inte i andra fall dras en klarare gränslinje mellan EFTA och Nordiska rådet. Här har man ju t. o. m. stundom trott sig snarare befinna sig på ett EFTAmöte än i Nordiska rådet. Detta visar att man inte i alla frågor känner sig lika starkt bunden vid det formella som i nu föreliggande fall.

Ej heller går det att dra en alltför snäv gränslinje mellan regeringar och parlament, varken i Nordiska rådet eller IPU. Med den erfarenhet jag har från deltagande i flera IPU-konferenser kan jag vittna om att parlamentarikerna från de skilda länderna där oftast talar som om de snarare vore representanter för sina respektive regeringar än enbart för parlamentariska grupper. Därför skulle jag knappast tro att de nordiska parlamentarikerna skulle ha känt sig alltför förnärmade om ett budskap av i medlemsförslaget önskat innehåll skulle ha framförts till dem.

Då det knappast är att hoppas att rådsmedlemmarna nu vid omröstningen skall ta en fråga utskottsmajoriteten avvikande inställning i denna fråga vill jag använda detta tillfälle att uppmana de närvarande parlamentarikerna att inom sina respektive länders parlamentariska grupper ta upp frågan och verka för att de länders parlament som diskriminatoriskt förnekats inträde i IPU får möjlighet att bli medlemmar där. Detta gäller såväl Tyska demokratiska republiken som även folkrepubliken Kina och en del andra länder — vilka uppenbart diskrimineras av rent politiska orsaker och för att de har ett från borgerliga länder avvikande statsskick. De har dock egna folkvalda parlament och uppfyller därmed stipulationerna i IPU's stadgar. Det bör ju ligga i parlamentarikernas intresse att bekämpa all diskriminering på politiska grunder. Detta såväl i IPU som här i rådet varför jag, samtidigt som jag uttalar förhoppningen att rådsmedlemmarna ville rösta för den i reservationen föreslagna rekommendationen, än en gång vill understryka det av rådsmedlemmen Rosenberg framförda önskemålet, att man vid val av representanter till Nordiska rådet måtte beakta stipulationerna i Nordiska rådets stadga 2 § om att alla politiska riktningar bör vara företrädade, en bestämmelse som f. ö. även gäller sammansättningen av Nordiska rådets presidium.

**Lyng, Norge** (utskottets talesman): Jeg vil gjerne slutte meg til hr. Backlunds avsluttende refleksjoner. Han henstilte til de respektive medlemmer av Den parlamentariske union å overveie dette spørsmål, og det synes jeg er en riktig måte å gripe problemet an på. En parlamentarisk union, en sammenlutning av parlamentarikere, bør selv avgjøre hvem som skal være medlemmer i denne unionen. Medlemmene bør selv gjøre seg opp sin mening om det spørsmål, og jeg vil gjerne understreke at når utskottets flertall ikke har kunnet slutte seg til hr. Backlunds forslag, så er det ikke ut fra noen vurdering av sakens realitet. Vi har ikke vurdert sakens realitet. Vi har ikke tatt opp til drøftelse spørsmålet hvilken medlemsliste parlamentarisk union bør omfatte. Men vi har funnet at forslaget går for meget ad omveie. Det hr. Backlund her inviterer oss til, det er at denne forsamling som også er en parlamentarisk forsamling, skal henstille til fem regjeringer å ta standpunkt til hvilket medlemskap en annen parlamentarisk forsamling skal ha, ta standpunkt til hvordan en annen parlamentarisk forsamling skal stille seg til en sjettede stats medlemskap. Det mener vi er en kunstig og en unaturlig måte å gå frem på. Det mener vi ligger utenfor denne forsamlings naturlige mandat. Og det er ut fra det syn og uten å vurdere sakens realitet nærmere, at vi her har tatt avstand fra hr. Backlunds forslag.

**Aksel Larsen, Danmark:** Jeg er ganske enig i den udtalelse, som hr. Lyng fremsatte til at begynde med, hvor han opfordrede forsamlingen til at tilslutte sig hr. Backlunds sidste anmodning om, at parlamentsmedlemmerne virkede i forslaget's ånd, og jeg formoder ikke, det kan forbavse så mange, at jeg i et konkret spørgsmål kan blive så enig med en højremand — det har man jo set i går.

Jeg vil have lov til derudover at sige, at det er almindeligt anerkendt, at den regering, der faktisk har og udøver re-

geringsmagten i et land, bør man anerkende som dette lands regering, og det er naturligvis fuldkommen legalt, om Nordisk Råds medlemmer ønsker i Nordisk Råd at arbejde for, at vore lande skal anerkende denne eller hin regering -- det være sig i Østtyskland, Kina eller andetsteds. Jeg kan imidlertid ikke se, at det er velanbragt at arbejde for dette ad sådanne omveje, som dette forslag vil gå, og jeg vil tilføje, at det kan ikke være et regeringsanliggende at virke for, hvem der skal være medlemmer af den interparlamentariske union, eller hvem der ikke skal være medlemmer. Jeg ser mig derfor nødsaget til at stemme imod hr. Backlunds forslag og gå ind for udvalgets udtalelse.

**Røiseland, Norge:** Ved siden av det moment som alt er nevnt, at en her i tilfelle ville be regjeringene å blande seg opp i en parlamentarisk sak, er det også et annet moment som har telt for meg. Det er at her har vi å gjøre med et utenriksspørsmål, et viktig utenriksspørsmål, der ingen av de nordiske land er direkte interesserte, og da mener jeg det skal være et prinsipp at Nordisk Råd skal la være å uttale seg.

Når det ellers gjelder denne saken, vil jeg nok erklære meg enig med hr. Backlund i at det vil være overmåte ønskelig om Tysklandsspørsmålet kunne bli løst, men jeg vil legge til at jeg er fullstendig uenig i at det skal løses på den måte han antyder.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, skedde votering medelst namnupprop beträffande det i reservationen framställda förslaget till rekommendation.

*För* förslaget till rekommendation röstade:

Backlund, Honkonen, Judit Nederström-Lundén och Rosenberg.

*Mot* förslaget till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit

Borg-Sundman, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Fagerholm, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Hegna, Gunnar Henriksson, Horn, Hyytiäinen, Högström, Hønsvald, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Moe, Møller, Møller Warmedal, Mørk, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Remseth, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Røiseland, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Frånvarande* var:

Bomholt, Borten, Bratteli, Cassel, Hartling, Hernelius, Kleemola, Leirfall, Lundström, Normann, Ohlin, Carl Petersen och Sundin.

*Rekommendationsförslaget hade sålunda förkastats med 52 röster mot 4.*

*Utskottets förslag bifölls.*

3

**D 1965/3/1961/e:** meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölls.*

4

**D 1965/23/1963/e:** meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Moe, Norge** (utskottets talesman): Jeg vil gjerne bare få lov til å understreke at utvalget foreslår at dette spørsmålet bør prøves på utenriksministernivå, og grunnlaget for det er at det har vist seg at det var en positiv reaksjon på mange hold.

Jeg må si at jeg har meget vanskelig for å forstå den negative holdning som den nordiske kulturkommisjon har tatt til denne saken. Jeg kan være enig i at det kanskje ikke har noen hensikt å opprette et institutt for utdanning og informasjon av tjenestemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt samarbeid, men at det ikke skulle være av interesse å arrangere felles nordiske kurser, kan jeg virkelig ikke forstå.

Jeg skal bare peke på en ting, og det er at vi har en lang rekke internasjonale organisasjoner — De forente nasjoner, Den internasjonale arbeidsorganisasjon, EFTA, Europarådet, for bare å nevne noen — og det må da være en fordel for disse organisasjoner når de skal sende foredragsholdere, at de kan sende foredragsholderen til et nordisk kurs istedenfor til fem forskjellige land. Man vil jo også på den måten sikkert få flere foredragsholdere, og også et bedre organisert kurs. Når man ser at kulturkommisjonen i et forslag som vi kommer til senere, anbefaler at det opprettes et nordisk Asia-institutt — et forslag som jeg i og for seg er helt enig i — så må man da også kunne si at det kanskje ville ha en hensikt å opprette et institutt for studier i forbindelse med de internasjonale organisasjoner som vi er medlemmer av. Jeg har således vært sterkt inne på den tanken at kulturkommisjonen da den behandlet denne saken, ikke var klar over hva den beskjeftiget seg med.

Med disse ord vil jeg anbefale at vi hver i våre land sørger for at denne saken blir behandlet på den måte den fortjener.

**Hegna, Norge:** Bare en kort bemerkning siden jeg var til stede på det møte i Nordisk kulturkommisjon som kom

med den uttalelse hr. Finn Moe nå så sterkt angrep. Jeg er ikke selv medlem av den seksjon som forberedte saken, det er Seksjon I, men jeg tror man skal feste seg ved det som kommisjonen uttaler, at man hadde ikke fått tilstrekkelig grunnlag for å ta noen positiv beslutning om saken på det møtet. Hvis det kan skaffes, kan vi vel gå ut fra at kommisjonen, hvis den får saken til videre behandling, vil ta et annet standpunkt.

Sedan debatten forklarats avslutad, *bifølls utskottets förslag.*

## 5

**C 1965/13/e: berättelse om samarbete be-  
träffande utrikestjänsten**

Utskottet hade föreslagit, att radet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

*Utskottets förslag bifølls.*

## 6

**D 1965/5/1964/k: meddelanden om rek-  
ommendation nr 5/1964 angående sam-  
arbete mellan institutioner för kulturell  
upplysning i utlandet**

Utskottet hade föreslagit, att radet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifølls.*

## 7

**D 1965/1/1958/j: meddelanden om rek-  
ommendation nr 1/1958 angående sam-  
ordnande av fridlysnings- och jakttider  
för vissa djurarter**

Utskottet hade föreslagit, att radet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Lassinantti, Sverige** (utskottets talesman): Herr president! Detta är en gamla gammal fråga — den anhängiggjordes ju redan vid rådets sjätte session år 1958 — och vi tycker i juridiska utskottet att de konkreta resultaten hittills varit alltför blygsamma. Emellertid har vi fått underrättelse från det koordinerande landets jordbruksdepartement, att man nu har kommit i gång med arbetet och att de erforderliga kontakterna över gränsen kan beräknas komma att tas inom den allra närmaste framtiden.

Juridiska utskottet är angeläget att betona att någonting måste ske på det här området. Vi tycker att gemensamma jakttider vid olika landgränser och även likartade fridlysningsbestämmelser är i hög grad motiverade.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

8

**D 1965/29/1958/j: meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölles.*

9

**D 1965/15/1963/j: meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Edström, Sverige** (utskottets talesman): herr president! Det har tillsatts en nordisk kommitté för undersökning

av boxningens skadeverkningar. Från Danmark har meddelats, att kommittén kommer att sammanträda under den närmaste tiden, och därför är det i dag ingenting annat att göra för Nordiska rådet än att bordlägga ärendet.

**Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige:** Herr president! Herr Karl August Fagerholm behöver inte vara rädd; jag skall fatta mig mycket kort.

Jag vill bara påpeka, att det har tagit två år, innan den kommitté, som herr Edström talade om, har samman kallats, och jag vill uttrycka den förhoppningen att det inte skall dröja ytterligare två år, innan kommittén kommer att sammanträda efter påstötningar från rådet.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

10

**D 1965/12/1964/j: meddelanden om rekommendation nr 12/1964 angående samarbete rörande samespörsmål**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölles.*

11

**D 1965/9/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

12

**D 1965/14/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölls.*

13

**D 1965/16/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi samt A 62/T/k: tilläggsförslag om ett nordiskt Asien-institut**

Utskottet hade föreslagit,

I. att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session,

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att upprätta ett nordiskt Asien-institut i enlighet med det förslag, som framlagts i betänkandet »Afroasiatiska studier i Norden» (NU 1965: 5).

Ingrid Segerstedt Wiberg, Sverige (utskottets talesman): Herr president! Efter mitt förra anförande fick jag en karamell av Karl August Fagerholm, och därför blev frestelsen för stor. Jag hoppas att jag nu får minst en karamell till, om jag fattar mig kort.

Ärendet om en nordisk institution för sinologi har handlagts med stor snabbhet. Frågan behandlades i Helsingfors 1962 och rådet antog då en rekommendation, vilken hade till följd att kulturkommissionen tillsatte en kommitté. Kommitténs arbete har resulterat i en stor översikt över hela problemet, inte bara då det gäller sinologi utan forskning i frågor som överhuvudtaget rör

Asien. Det är en utmärkt översikt som jag rekommenderar alla som är intresserade av saken. I denna översikt tas även upp problemet om utvecklingsländerna, som herr Finn Moe här nyss berörde.

Expertkommitténs undersökning utmynnar i ett förslag om att det först och främst skall inrättas ett Asieninstitut. Man framhåller att Norden är sent ute i detta avseende. Vi ligger efter de flesta västerländska länder och bör skynda på med gemensamma ansträngningar.

Kulturutskottet rekommenderar Nordiska rådet att uppmana regeringarna att upprätta ett nordiskt Asieninstitut i enlighet med det förslag som framlagts av expertkommittén.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölls utskottets förslag, punkt I.*

Härefter skedde votering medelst namnupprop beträffande utskottets förslag, punkt II.

För utskottets förslag till rekommendation röstade:

Birger Andersson, Ásgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Bondevik, Margit Borg-Sundman, Cassel, Damsgaard, Edström, Sigrid Ekendahl, Erik Eriksen, Gillström, Lis Groes, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Hallberg, Hara, Gunnar Henriksson, Honkonen, Hyytiäinen, Högström, Sigurður Ingimundarson, Nils Jacobsen, Ólafur Jóhannesson, Kähönen, Aksel Larsen, Lassinantti, Lundström, Lyng, Lyngstad, Løbak, Mellqvist, Møller, Mørk, Judit Nederström-Lundén, Harald Nielsen, Peter Nielsen, Normann, Ohlin, Georg Pettersson, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, Sylvi Siltanen, Skytte, Sukselainen, Sundin, Poul Sørensen, Thapper och Thestrup.

*Horn avstod från att rösta.*

*Frånvarande var:*

Backlund, Bomholt, Borten, Bratteli, Fagerholm, Hartling, Hegna, Hernelius, Hønsvald, Magnús Jónsson, Kleemola, Remseth, Leirfall, Moe, Møller Warme-

dal, Carl Petersen, Rosenberg och Røiseland.

*Rekommendationen hade sålunda antagits med 50 röster.*

## 14

**D 1965/28/1962/k: meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna och anse spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

*Utskottets förslag bifölls.*

## 15

**D 1965/8/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

**Paula Ruutu, Finland** (utskottets talesman): Filmen uppfattades tidigare av den stora allmänheten huvudsakligast som en form av underhållning, som erbjöd en lättare tillgänglig avkoppling än t. ex. teatern. Televisionen har gjort också filmen till ett massmedium. Det är sålunda förståeligt, att man bland psykologer, lärare, uppfostrare m. fl. har börjat fästa allvarlig uppmärksamhet vid filmens och i allmänhet televisionens inflytande på barnens och de ungas utveckling och utformandet av deras världsbild.

Enligt rekommendation borde i de nordiska länderna möjligheter skapas för meddelande av utbildning i film- och televisionskunskap vid lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor samt som en första åtgärd anordnas ett nordiskt sommarseminarium för lärare och

andra ungdomsledare i berörda ämnen. Sommarkurser på detta område, vilka man anordnat i alla de nordiska länderna. Av dessa kurser, såsom även av försöksundervisning, som anordnats både på folkskole- och gymnasialstadiet genom försorg av härför intresserade lärare, har man säkerligen nytta av vid planerandet av utvecklandet av ifrågavarande fack. I Danmark har det dessutom redan i läroplanerna för fyra lärarhögskolor ingått filmkunskap, men endast som frivilligt ämne, och sålunda har blott ett ringa antal elever deltagit i undervisningen. Vi kan konstatera, att utvecklandet av detta område tills vidare varit beroende av »olika intresserade pionjärgrupper», såsom den danske filmkonsulenten Erik Saxtorph preciserar saken. Sålunda borde man få de officiella ledande organen inom skolväsendena i de olika länderna att handla snabbare för att ordna och effektivisera film- och televisionsutbildningen.

Strävandena att införa television- och filmkunskap i skolornas läroplaner har förorsakats framförallt av bekymren för att dessa massmedia, vilka trängt sig in i nästan varje hem, utgör en fara för barnens utveckling. Filmens negativa inverkan ligger till exempel inte endast däri, att en del produkter kan verka förråande på barnens känsloliv, utan lika fördärvliga är de filmer, som ger en förljugen eller ytlig uppfattning av livet. Ett av syftemålen med filmuppfostern är alltså att bibringa eleverna förmågan att kritisera och välja. Men detta är inte det enda syftet. Filmen har förutsättningar att bli också en faktor med positivt inflytande och således ett stöd för uppfostern. En högklassig film kan fördjupa och äga ett hälsosamt inflytande på känslö- och förnimmelserreaktionerna och på så sätt berika barnens och de ungas psykiska utveckling. Men för att rätt förstå de uttrycksmedel som filmen använder — och när det gäller barn även innehållet — behövs handledning. En dylik handledning kan lärare och andra ungdomsledare ge en-

dast i det fall, att de själva har fått utbildning härför. Vi kan inte utestänga barnen och de unga från televisionen och filmen: låt oss alltså använda dessa också som uppfostringsmedel och byggnadsmaterial i samhället. Om vi godkänner denna princip, måste vi påskynda anordnandet av utbildningen i film- och televisionskunskap vid läraranstalterna och socialhögskolorna.

Sedan diskussionen förklarats avslutad, *bifölles utskottets förslag.*

## 16

**D 1965/12/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

## 17

**D 1965/13/1963/k: meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

## 18

**D 1965/20/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

## 19

**D 1965/24/1964/k: meddelanden om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden till nästa ordinarie session.

*Utskottets förslag bifölles.*

## 20

**Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»**

Utskottet hade föreslagit, att rådet måtte lägga berättelsen till handlingarna.

*Utskottets förslag bifölles.*

## 21

**Bemyndigande för presidiet att tillsätta kommittéer**

Presidiet hade föreslagit, att rådet måtte bemyndiga presidiet att, i den mån det visade sig nödvändigt för att förbereda spörsmålens behandling till nästa ordinarie session, tillsätta mindre kommittéer, vilkas medlemmar i förekommande fall skulle väljas av de nationella delegationerna.

*Presidiets förslag bifölles.*

## 22

**Tid och plats för nästa ordinarie session**

**Harald Nielsen, Danmark:** Vi står nu ved afslutningen af Nordisk Råds 13. session. Dens saglige udbytte skal jeg ved denne lejlighed ikke forsøge at vurdere, men som arrangement kan sessionen kun karakteriseres med et eneste ord: succes, og det fra vi kom i fredags og til dette øjeblik. Særlig vil jeg understrege, at man ved denne lejlighed på så vellykket og forbilledlig måde,



som vi oplevede i forgårs aftes, har forstået at imødekomme et vidt udbredt ønske om en værdig ramme om uddeelingen af Nordisk Råds kulturpriser.

Ansvarer for den altid store, men naturligtvis her i Reykjavik, forstår vi, særlig vanskelige opgave at forberede sessionen og praktisk at gennemføre den påhviler i første række det islandske medlem af præsidiets, hr. Sigurður Bjarnason, og sammen med ham hele den islandske rådsdelegation, delegationens generalsekretær, hr. Friðjón Sigurðsson, og alle deres hjælpere og medarbejdere på de mange forskellige poster. Det er dem, der har haft ansvaret, og det er derfor også dem, der har æren af den i alle måder glansfulde gennemførelse af sessionen. Jeg beder enhver af dem modtage en hjertelig tak fra alle de tilrejsende delegationer.

En ganske særlig tak vil vi dog bringe vor præsident, altingsmand Sigurður Bjarnason, for hans ledelse af sessionen. På Nordisk Råds vegne ønsker jeg også at takke Islands universitet, dets rektor, professorer og studenter, fordi de har stillet dette smukke hus til rådighed for sessionen og underkastet sig de besværligheder, dette nødvendigvis måtte volde universitetets daglige arbejde i den forløbne uge.

Det er mig også en kær opgave at takke for den store, hjertelige, ægte islandske gæstfrihed, som fra så mange sider er vist deltagerne i sessionen. Denne tak retter jeg til altingets præsidium, til Reykjavik stad, til Nordisk Råds islandske delegation, til Nationalteateret og nu senest til Islands regering for den festlige middag i går aftes.

En rådsessions udbytte kan ikke vurderes alene efter de direkte resultater, den giver. For det nordiske samarbejdes udvikling spiller det en vigtig rolle, hvilket indtryk offentligheden får af vort arbejde. Derfor takker vi også nordisk presse, radio og television for den interesse, de viser Nordisk Råds virksomhed, ikke blot under sessionen men også hele året rundt.

Vi tilrejsende sessionsdeltagere forlader om ganske kort tid Reykjavik og

drager hjem hver til sit med sindet fyldt af lyse minder og stærke indtryk af Island på en årstid, som vist kun de færreste af os har oplevet heroppe. Også dette tager vi med os hjem som et værdifuldt resultat af denne i alle måder vellykkede rådssession.

Ved sædvane er der skabt en bestemt rækkefølge for sessionernes mødesteder. Efter denne tradition tilkommer det Danmark at være vært for den 14. session. På den danske delegations vegne har jeg derfor den ære at foreslå, at Nordisk Råd træder sammen til sin 14. session de sidste dage i januar 1966, og at det overdrages rådets præsidium at fastsætte den nøjagtige dato for denne sessions åbning.

**Præsidenten:** Ærede rådsmedlemmer. Jeg takker Harald Nielsen for de smukke og varme ord, som han henvendte til mig og den islandske delegation og sekretariat. Jeg takker ham og den danske delegation for indbydelsen til at holde det næste rådsmøde i København, som vi modtager med glæde, hvis det ikke gøres invendinger derimod.

*Rådet beslöt förlägga nästa ordinarie session till København med början den dag i slutet av januari 1966, som præsidiets senare bestämmer.*

## 23

### Sessionens afslutning

**Præsidenten:** Nordisk Råds trettende møde er nu ved at slutte sit arbejde. Dette har været et arbejdsomt møde, hvo mange og gavnlige sager er blevet behandlet og ekspederet.

I forbindelse med det nordiske samarbejde, og forresten internationalt samarbejde i det hele taget, hører man ofte tale om overdrevent bureaukrati og papirsvirvar. Vi kan gå ind på, at til tider synes en sådan kritik at have nogen fundering. Men sagens kerne er dog, at ophavet til alle sager er tanken, derpå skrives der, så tales der, og til slut bliver opgaverne udført. Disse fire

trin i menneskenes handlinger danner grundlaget for den stadige udvikling, som bringer vore folk mangfoldige fremskridt og reformer for hvert år, der går.

Angsten for papir og bureaukrati må derfor hverken skræmme folkene i de nordiske lande eller andre dele af verden fra et naturligt samarbejde, der for hver dag der går bliver mere og mere uundgåeligt, efter at afstandene er blevet besejret og hele menneskeheden bor i et verdensomfattende naboskab.

Ved slutningen af dette møde må vi endnu en gang lægge vægt på, at et godt samarbejde mellem rådet og regeringene er den første betingelse for, at vore rekommandationer i rådet bringer resultater.

Jeg ville tillade mig at hævde, at der hos begge parter hersker fuld forståelse af dette. Nordisk Råd er det forum, hvor ideerne opstår, på lignende måde som i vore nationale parlamenter. Men rådet har ikke magt til at gennemføre sine rekommandationer og forslag. Her må regeringernes bistand påkaldes.

Det er derfor af stor betydning at regeringerne så godt som muligt følges med, hvad der foregår indenfor rådet og dets udvalg.

Efter at rådets nye forretningsorden blev indført, har ministre i tiltagende omfang deltaget i udvalgsmøder mellem rådsmoderne. Dette er utvivlsomt til stort gavn.

Det er naturligt, at Nordisk Råd lægger vægt på at dets rekommandationer bliver gennemført, og at der bliver det gavn af dem, som hensigten er.

Men for at dette kan lade sig gøre, må dets samarbejde med regeringerne være intimt og stadigt. Dette stræber man mod, bl. a. med statsministrenes og præsidiets fælles møder, og de enkelte ministres deltagelse i møder hos udvalg indenfor rådet, der behandler de sager, der hører under deres porteføljer.

På dette møde hos Nordisk Råd er der blevet arbejdet godt og ihærdigt. Forskellige betydningsfulde sager er blevet

ekspederet. Jeg anfører blot tre af dem: for det første rekommandationen om oprettelse af en nordisk kulturfond med årlige bidrag på 3 millioner dkr eller godt 18 millioner islandske. Denne fond vil blive under fælles Nordisk styre og skal anvendes på mangfoldige områder til støtte af folkenes kulturelle liv. En anden betydningsfuld rekommandation er forslaget, der tager stilling fra rådets side til EFTA og opfordrer til et udvidet økonomisk samarbejde mellem de Nordiske lande og i Europa. Forslaget om en Øresund-bro er også en sag af største omfang, som, når den bliver gennemført, vil have en vidtrækkende indflydelse på samfærdselen og den økonomiske udvikling i Skandinavien i fremtiden.

Disse tre rekommandationer på kulturens, samfærdselens og økonomiens områder giver udtryk for en realistisk indstilling hos de Nordiske folk, der vil være af den største betydning.

Til sidst vil jeg tillade mig at slutte mig til Harald Nielsens tak til rådets general sekretærer for hele forberedelsen af mødet. Deres assistenter og hele mødets personale bringer jeg en tak for et stort og godt arbejde, som har haft sin del i, at arbejdet er gået godt og smidigt. Særskilt takker jeg vore islandske generalsekretær Friðjón Sigurðsson, som har udført et meget stort arbejde i forbindelse med sessionens forberedelse og organisering. Pressen, radioen og fjernsynet takker jeg for deres betydningsfulde interesse for vort arbejde. Rådets vicepresidenter bringer jeg en varm tak for et broderligt og værdifuldt samarbejde, og Dem alle, ærede rådsmedlemmer og ministre, takker jeg for et fornøjeligt samvær. Jeg takker Dem for, at de er kommet her til Reykjavik, og jeg ønsker både Dem, kunstnerne, der her modtog det Nordiske råds musik- og litteraturpriser, og alle medarbejdere en god rejse hjem og en lykkelig hjemkomst.

Mötet avslutades kl. 10.40.

### **Godkännande av protokollen**

Förestående protokoll, som innefattar stenografiskt och på band upplagna referat av förhandlingarna vid Nordiska rådets 13:e session i Reykjavik den 13—18 februari 1965, har förts av den vid sessionen enligt § 8 arbetsordningen fungerande sekreteraren, sekreteraren i Nordiska rådets isländska delegation, byråchefen Friðjón Sigurðsson.

Jämlikt § 19 arbetsordningen godkännes protokollen härmed.

För Nordiska rådets presidium

*Sigurður Bjarnason*



**SAKER M. M.**



## Medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden

*(Väckt av Karl-August Fagerholm, Nils Hønsvald och Bertil Ohlin  
till 8:e sessionen 1960<sup>1</sup>)*

### 1. Huvudreglerna rörande fiskerigränserna

#### *Danmark*

Danmark, inklusive Grönland, hävdar enligt gällande ordning, att gränsen för landets territorialvatten, tillika fiskerigränsen, går tre sjömil från kusten, med den modifikation, som följer av vad nedan uppgives om Färöarna.

Genom notväxling mellan danska och brittiska regeringarna den 27 april 1959 har speciella regler införts beträffande fiskerigränsen kring Färöarna. Följande regler har härigenom fastställts att gälla för vattnen kring denna ögrupp. På vatten, som är beläget mellan baslinjen och sex sjömil från denna, är fisket exklusivt förbehållet »færingar og andre danske statsborgere». Fiske i vatten mellan sexmilsgränsen och tolvmilsgränsen får dessutom bedrivas av båtar, som är inregistrerade i Storbritannien. De brittiska fiskarnas rätt att fiska i detta område är emellertid icke obegränsad; med hänsyn till »den færøske økonomis særlige afhængighed af fiskeri» stadgas vissa inskränkningar i rätten att under vissa delar av året bedriva fiske med andra redskap än »langline och håndline» i vissa delar av området mellan sex- och tolvmilsgränsen. Såsom framgår av danska regeringens förslag till Folketinget 1959, är den väsentliga praktiska betydelsen av denna inskränkande bestämmelse, att »linefiskere, hvilket i praksis så godt som udelukkende vil sige de færøske linefiskere, i disse perioder undgår konkurrence fra trawlfiskere».

Det må vidare nämnas, att det dansk-brittiska avtalet är interimistiskt; det anges skola förbli i kraft, intill dess »en almindelig konvention, der fastsætter territorialfarvandets bredde og fiskerigrænser, træder i kraft». Såframt en dylik konvention icke trätt i kraft inom en tidrymd av två och ett halvt år från avtalets ikraftträdande, skall de båda fördragslutande parterna överväga ändringar i överenskommelsen. I avvaktan på att överens-

<sup>1</sup> Se Sak A 23/1960, A 6/1961, A 8/1962, A 13/1963 och A 15/1964.

kommelse kan nås om sådana ändringar skall överenskommelsen förbli i kraft med rätt för vardera fördragsslutande parten att uppsäga avtalet med ett års uppsägningstid.

Notväxlingen får anses bygga på den förutsättningen, att Danmark vad angår Färöarna, i vart fall interimistiskt, hävdar en fiskerigräns om tolv sjömil från kusten, ehuru vissa förmåner givits främmande fiskare inom området mellan sex och tolv sjömil, vilka traditionellt fiskar där.

### *Finland*

Den av Finland hävdade territorialvattensgränsen, tillika fiskerigräns, går fyra mil från kusten.

### *Island*

Islands territorialvatten sträcker sig fyra sjömil från landets kust.

Island hävdar emellertid därjämte en särskild fiskegräns. Enligt lag den 5 april 1948 har Altinget lämnat vederbörande minister fullmakt att beträffande vatten ovan den Island omgivande kontinentalsockeln fastställa zoner, inom vilka fisket skall vara underkastat isländsk jurisdiktion. Med stöd av denna lag utfärdades den 30 juni 1958 regler, som trädde i kraft den 1 september 1958, enligt vilka Islands fiskerigräns skall dragas på ett avstånd av tolv sjömil från kusten.

### *Norge och Sverige*

För Norge och Sverige gäller, att territorialvattengränsen, tillika fiskevattensgräns, går fyra sjömil från kusten.

## *2. Bilateral avtal mellan nordiska länder m. m.*

Genom överenskommelser mellan Danmark och Sverige den 31 december 1932, å ena sidan, samt mellan Norge och Sverige den 20 december, å andra sidan, har de fördragsslutande parterna medgivit varandra vissa betydelsefulla fiskerättigheter innanför de gränser, som länderna principiellt hävdar enligt ovan.

Konventionen mellan Danmark och Sverige avser ett område i Kattegatt, begränsat mot norr av räta linjer, dragna från Skagens nordligaste udde till Vinga fyr och vidare därifrån till närmaste kusten av Hisingen samt mot söder av räta linjer, dragna från Hasenøre till Gniben och från Gilbjerg-hoved till Kullens fyr, i Östersund räknat från linjen Gilbjerg-hoved—Kullens fyr i norr till en linje från Stevns fyr till Falsterbo fyr i söder samt i Östersjön farvattnen längs kusten från Falsterbo fyr till Simrishamns fyr samt kring Bornholm och ögruppen Kristiansø.

De i konventionen fastställda ömsesidiga rättigheterna innebär i huvudsak följande: I Kattegatt är vardera landets fiskare berättigade att idka fiske intill ett avstånd av tre distansminuter från det andra landets kust. I



Öresund skall »fiske allestädes vara gemensamt för båda ländernas fiskare, dock med den inskränkningen, att innanför ett djup invid stranden av sju meter det andra landets fiskare icke må driva annat fiske än sillfiske med garn samt under månaderna juli, augusti, september och oktober även krokfiske». I Östersjön skall sillfisket med drivgarn vara gemensamt för de båda ländernas fiskare från och med den 1 maj till och med den 31 augusti.

I artikel 2 i konventionen uttalas uttryckligen, att »dessa medgivanden icke innebära något uppgivande av den ståndpunkt, som vardera av de fördragsslutande staterna intager rörande allmänna principer för beräkning av territorialvattnens utsträckning».

Genom överenskommelsen mellan Norge och Sverige den 20 december 1950 tillförsäkras norska fiskare rätt att bedriva fiske på ett noggrant angivet område inom svenskt territorialvatten utanför norra Bohuslän. På samma sätt är svenska fiskare berättigade att idka fiske på ett område inom norskt territorialvatten utanför Oslofjorden. Rätten omfattar dock enligt artikel 3 i konventionen icke fiske med förankrade garn, ryssjor eller ryssjeli knande redskap och ej heller med krabb- och hummertinor.

Enligt överenskommelse mellan Danmark och Norge den 9 juli 1924 tillerkännes norska fartyg rätt att i viss utsträckning bedriva fiske i de östgrönländska farvattnen. I överenskommelsens artikel 1 definieras Östgrönland såsom området mellan Lindenowsfjord och Nordostrundingen med undantag dock för Angmagssalik-distriktet. Enligt artikel 3 får fisket icke bedrivas »paa hensynsløs Maade, saaledes at der kan opstaa Fare for Udryddelse af sjældne eller nyttige Dyrearter».

Beträffande färöiska fiskares rättigheter att bedriva fiske på grönländskt territorialvatten föreligger en överenskommelse den 28 augusti 1959. Överenskommelsen, som är resultatet av förhandlingar mellan å ena sidan Grönlands landsråd och å andra sidan representanter för Färöarnas »landsstyre», ger färöiska fiskare rättigheter att anlägga landstationer på vissa delar av Grönlands kuster samt att bedriva fiske i vissa närmare angivna delar av det grönländska territorialvattnet. Överenskommelsen har godkänts av danska regeringen.

Det kan tilläggas, att Finland och Sovjetunionen ingått en överenskommelse den 21 februari 1959, enligt vilken finländska medborgare från Viro-lahti Vehkalahti och Aspö socknar har rätt att driva fiske på visst sovjetiskt sjöterritorium i Finska viken.

### 3. Havsrättskonferensen i Genève

Av speciellt intresse i förevarande sammanhang i fråga om den havsrättskonferens, som i Förenta Nationernas regi ägde rum i Genève den 16 mars—27 april 1960, är i första hand det s. k. amerikansk-kanadensiska kompromissförslaget samt ett till detta fogat isländskt ändringsförslag; se

*Tillägg.* Enligt det amerikansk-kanadensiska förslaget skulle varje stat tillerkännas rätt att utsträcka sitt territorialvatten till ett avstånd av sex sjömil från kusten — resp. baslinjer längs kusten — samt att dessutom fastställa en särskild fiskezon utanför detta territorialvatten om högst sex sjömil. Inom denna yttre zon skulle kuststatens medborgare tillerkännas exklusiv rätt till fiske, dock med den inskränkningen att, under en övergångstid om tio år, medborgare i de stater, som under åren 1953—1957 regelbundet bedrivit fiske inom detta bälte, skulle få fortsätta därmed. Enligt det till det amerikansk-kanadensiska kompromissförslaget fogade isländska ändringsförslaget skulle rätten för främmande länders medborgare att under en övergångstid fiska i fiskezonen icke tillämpas i fråga om sådana stater, vilka för sin försörjning och ekonomiska utveckling vore till väsentlig del beroende av fisket.

Vid votering anställdes först omröstning om det isländska ändringsförslaget. Detta förkastades med 24 röster för, 48 emot samt 15 nedlagda röster. Av de nordiska staterna röstade endast Island självt för förslaget, Finland lade ned sin röst; de övriga nordiska länderna röstade mot förslaget.

Även det amerikansk-kanadensiska förslaget förkastades med röstsiffrorna 54 för, 28 emot och 5 nedlagda (för antagande av en resolution krävdes en kvalificerad majoritet om 2/3). Av de nordiska staterna röstade samtliga för förslagets antagande utom Island, som röstade emot.

Vidare är i detta sammanhang att nämna, att Island framlade ytterligare ett förslag till resolution — *se Tillägg* — enligt vilket kuststaterna skulle tillerkännas en viss allmän prioritet till fisket även utanför territorial- och fiskegränserna. Detta förslag förkastades med 25 röster för ( däribland Island ), 37 emot ( däribland Norge och Sverige ) samt 26 nedlagda röster ( däribland Danmark och Finland ).

#### 4. Norsk regeringsdeklaration

Efter Genève-konferensen har norska regeringen beslutat sig för att gå in för tillämpning av en tolvmilsgrens för bestämmande av de norska fiskevattnen. Härom yttrade Norges utrikesminister Halvard Lange i Stortinget den 13 maj 1960 följande:

Som jeg sa innledningsvis, er Regjeringen meget skuffet over at det heller ikke denne gang lyktes å komme fram til enighet om sjøgrensespørsmålene. Regjeringens prinsipale linje har alltid vært at disse spørsmål bør søkes løst gjennom internasjonal overenskomst med størst mulig tilslutning.

Gjentatte ganger når kystfiskernes organisasjoner har krevd at Norge skal følge Islands eksempel og proklamere en fiskerigrens på 12 mil, har derfor Regjeringen henstilt til fiskerne å vise tålmodighet og avvente resultatet av FN's arbeid for å løse disse spørsmål på globalt grunnlag.

Antakelig må vi nå trekke den lærdom av konferansen i 1958 og den konferanse som nylig ble avsluttet, at det i oversiktlig framtid ikke vil være mulig å komme fram til en overenskomst om breddespørsmålene som alle

stater eller et overveiende antall av verdens stater vil kunne slutte seg til.

På bakgrunn av denne situasjon finner Regjeringen det ikke lenger for-  
svarlig å utsette spørsmålet om en norsk utvidelse. For at vi bedre skal kunne trygge våre kystfiskere mot de skader fremmede trålere hvert år volder på norsk faststående redskap, og for å sikre fiskernes næringsgrunnlag i framtiden, vil Regjeringen nå treffe de nødvendige forberedelser med sikte på å utvide fiskerigrensen til 12 mil.

Regjeringen er naturligvis klar over at når vi går til en slik utvidelse, vil det kunne medføre alvorlige vansker for de fremmede lands fiskere som i dag driver fiske i norske farvann mellom 4 og 12 mil. For å gjøre det lettere for disse fiskere å tilpasse seg til den nye situasjon, er Regjeringen villig til å innlede forhandlinger med de fremmede land det gjelder om en rimelig overgangsordning.

Etter at det nye nederlag i Genève var en kjensgjerning, har det fra forskjellig hold vært antydning at de 54 land som på konferansen støttet det amerikansk/kanadiske forslag, eller en regional gruppe av disse land, burde inngå en overenskomst seg imellom på grunnlag av dette forslag. Noe konkret initiativ til en slik multilateral avtale er imidlertid ennå ikke tatt av noe land, og det er derfor for tidlig å uttale seg om tanken kan realiseres. For sitt vedkommende har Regjeringen ennå ikke tatt endelig standpunkt til spørsmålet om norske interesser vil være best tjent med at forhandlingene om en overgangsordning blir ført på bilateral basis med hvert enkelt land eller multilateralt med en gruppe av land. Dette spørsmålet vil Regjeringen i kontakt med Stortingets organer overveie i lys av mulige initiativ som måtte komme i den nærmeste framtid.

I det läge, som oppkommit sedan jämväl den andra Genève-konferensen misslyckats med uppgiften att skapa tillräcklig enighet bland FN:s medlemsstater kring frågan om fiskerigränsernas sträckning, blir det varje lands egen sak att ta ställning till detta spörsmål. Island har för sitt vidkommande redan lidigare träffat ett avgörande. Från övriga nordiska länder, för vilka fisket också är av betydelse för samhällsekonomin — större eller mindre — är likaså viktiga avgöranden att vänta. Det vore naturligt, om sistnämnda länder vid kommande ställningstaganden i denna sak sökte finna gemensamma lösningar. Ur folkrättslig synpunkt vore det en fördel, om åtminstone regionalt viss enhetlighet i betraktelsesättet kunde vinnas. Oaktat att de ifrågavarande nordiska länderna torde ha i viss mån skilda intressen, är under sådana omständigheter överläggningar mellan regeringarna i saken angelägna. Vissa sådana torde också redan ha förekommit. Ett gynnsamt tillfälle att mera ingående fortsatt diskutera spörsmålet både inom vidare grupper och i de nordiska fiskeriministrarnas trängre krets erbjuder sig i samband med den nordiska fiskerikonferens, som skall taga sin början i Karlskrona den 16 augusti 1960 och till vilken företrädare för myndigheter och organisationer i alla de nordiska länderna, vilka sysslar med fiskets problem, inbjudits, samt vid det nordiska fiskeriministermötet efter konferensen.

Sedan utsträckningen av de nationell jurisdiktion underkastade fiskevatt-

nen väl fastslagits för varje lands del, uppkommer frågan, om och i vad mån medborgare i de berörda nordiska länderna skall äga möjlighet att bedriva fiske på varandras fiskevatten. I och med — som är att vänta — de nuvarande fiskevattnen kommer att utsträckas och bringas att omfatta områden, som för närvarande är internationellt vatten, fritt för alla, får detta spörsmål ökad betydelse. För vissa befolkningsgrupper i Norden är det här t. o. m. fråga om den fortsatta utkomsten.

Såsom framgår av den inledningsvis givna redogörelsen har redan tidigare bilaterala överenskommelser träffats mellan nordiska länder, varigenom rätt till fiske på de egna vattnen upplåtits till ett grannlands medborgare. Mest vittgående torde det dansk-svenska avtalet av 1932 vara. Det är sålunda här icke fråga om att förorda en ny ordning. Det gäller närmast en fortsatt utbyggnad av ett redan existerande system av avtal. Självfallet vore det mest tilltalande, om därvidlag den av Nordiska rådet i många sammanhang hävdade principen om likställighet mellan nordiska medborgare kunde åtminstone i någon mån vinna tillämpning. De överenskommelser, varom det kan bli fråga, torde komma att gälla skilda begränsade områden i olika regioner i Atlanten, Nordsjön, Skagerack, Kattegatt, Öresund och Östersjön med vikar.

Under hänvisning till det anförda får vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar att undersöka möjligheterna för en gemensam lösning av fiskerigränsfrågan för dessa länders del samt att, i den mån det låter sig göra, överenskomma om likställighet för nordiska medborgare eller särskilda grupper av sådana vad angår fisket inom speciella områden.

Helsingfors, Oslo och Stockholm den 27 maj 1960

*Karl-August Fagerholm*

*Nils Hønsvald*

*Bertil Ohlin*

## TILLÄGG

### Förslag framlagda vid havsrättskonferensen i Genève den 16 mars—27 april 1960<sup>1</sup>

1. Det amerikansk-kanadensiska förslaget, antaget av »committee of the whole» den 13 april 1960 (document A/Conf. 19/L. 4, annex)

1. Varje stat är berättigad att fastställa territorialvattnets bredd till högst sex sjömil från baslinjen.

<sup>1</sup> *Texterna översatta från engelska.*

2. Varje stat är berättigad att fastställa en fiskezon i anslutning till territorialvattnet till en bredd av högst tolv sjömil från den baslinje, från vilken territorialvattnets bredd räknas; i denna fiskezon skall staten ha samma rättigheter beträffande fiske och utnyttjande av havets levande organismer som den har inom sitt territorialvatten.

3. Varje stat, vars fiskefartyg — under femårsperioden omedelbart före den 1 januari 1958 — regelbundet bedrivit fiske i den yttre fiskezon om sex sjömil, som enligt stycke 2 fastställts av kuststaten, må fortsätta att fiska där under en period om tio år, räknat från den 31 oktober 1960.

---

**2. Isländska regeringens ändringsförslag till det av »committee of the whole» godkända amerikansk-kanadensiska förslaget (document A/Conf. 19/L. 13)**

Tillägg till tredje stycket:

Bestämmelserna i detta stycke skola icke tillämpas, när ett folk för sitt uppehälle eller sin ekonomiska utveckling till övervägande del är beroende av fisket vid kusterna.

**3. Det isländska förslaget angående viss prioritetsrätt för kuststaten till fisket i områden utanför territorialvattens- och fiskegränserna (document A/Conf. 19/L. 4, annex)**

När ett folk för sitt uppehälle eller sin ekonomiska utveckling till övervägande del är beroende av fisket vid sina kuster och det visar sig nödvändigt att begränsa den totala fångsten av ett eller flera fiskeslag i de områden, som gränsar till den zon, inom vilken kustfiske bedrivs, skall kuststaten ha företrädesrätt till fisket i den utsträckning, som nödvändiggörs av dess beroende av fisket.

*BILAGA 1***Fiskeriöverenskommelser i Norden**

Av betydelse för fisket är en rad multilaterala och bilaterala överenskommelser. Enär det kan vara av intresse att äga samlad upplysning om dessa överenskommelser nämnes de samtliga här.

*a) multilaterala:*

1937 års konvention mellan Danmark, Norge och Sverige angående skydd för fisket efter rödspätta och sandskädda i Skagerack, Kattegatt och Öresund,

1952 års överenskommelse mellan Danmark, Norge och Sverige om åtgärder till skydd av beståndet av djupvattensräkor, hummer, havskräftor och krabbor med viss ändring år 1959,

1959 års nordostatlantiska fiskerikonvention,

1962 års överenskommelse mellan Danmark, Sverige och Förbundsrepubliken Tyskland rörande skydd för beståndet av lax i Östersjön.

*b) bilaterala:**Danmark och Sverige*

1932 års konvention angående fiskeriförhållandena i de till Sverige och Danmark gränsande farvattnen med viss ändring år 1956.

*Finland och Sverige*

1927 års konvention angående ordnandet av det samfälliga laxfisket i Torne och Muonio älvar med viss ändring år 1933.

*Norge och Sverige*

1949 års konvention angående lax- och laxöringsfisket i Idefjorden och Svinesund.

*BILAGA 2*

**Konvention mellan Danmark och Sverige angående fiskeriförhållandena i de till Sverige och Danmark gränsande farvattnen, undertecknad i Stockholm den 31 december 1932**

---

Artikel 1

Denna konvention avser följande farvatten:

Kattegatt, begränsat mot norr av räta linjer, dragna från Skagens nordligaste udde till Vinga fyr och vidare därifrån till närmaste kusten av Hi-

singen samt mot söder av räta linjer, dragna från Hasenøre till Gniben och från Gilbjerghoved till Kullens fyr.

Öresund, räknat från linjen Gilbjerghoved—Kullens fyr i norr till en linje, dragen från Stevns fyr till Falsterbo fyr i söder, samt

av Östersjön, farvattnen längs kusten från Falsterbo fyr till Simrishamns fyr samt kring Bornholm och ögruppen Kristiansø.

#### Artikel 2

1. De fördragsslutande staterna medgiva varandras fiskare fiskerätt i sina respektive kustvatten i den omfattning här nedan sägs. Dessa medgivanden innebära icke något uppgivande av den ståndpunkt, som vardera av de fördragsslutande staterna intager rörande allmänna principer för beräkning av territorialvattnens utsträckning.

2. I Kattegatt äro vardera landets fiskare berättigade att idka fiske intill ett avstånd av tre distansminuter från det andra landets kust eller ytterst därutanför liggande holmar och skär, som icke ständigt av vattnet översköljas.

För så vitt angår bukter äro vardera landets fiskare berättigade att idka fiske intill ett avstånd av tre distansminuter från en rät linje, dragen tvärs över bukten på det mynningen närmast belägna stället, där bredden icke är större än tio distansminuter. Utanför Laholmsbukten skall dock nämnda avstånd räknas från en rät linje, dragen från Tylø fyr till Hallands Väderø fyr.

3. I Öresund skall fiske allestädes vara gemensamt för båda ländernas fiskare, dock med den inskränkning, att innanför ett djup invid stranden av sju meter det andra landets fiskare icke må driva annat fiske än sillfiske med garn samt under månaderna juli, augusti, september och oktober även krokfiske. Såsom drivgarn vid sillfiske må endast närdingar användas.

Utanför den nämnda sjumetersgränsen skall söder om en linje Ellekilde Hage—Lerberget allt slags fiske med trål och vad vara förbjudet; dock må agnnot, som, då den fullt utsträcker, icke håller längre avstånd mellan armarnas ändar än 7,5 meter, begagnas på Middelgrundet. Norr om nämnda linje må enligt för vardera landet gällande bestämmelser fiske idkas med trål och med snurrevad intill ett avstånd av tre distansminuter från kusterne, varjämte det må vara danska fiskare förbehållet att vid danska kusten idka snurrevadsfiske innanför denna gräns.

4. Vid Bornholms och ögruppen Kristiansø's kuster samt vid svenska kusten från Falsterbo fyr till Simrihamns fyr skall sillfisket med drivgarn vara gemensamt för båda ländernas fiskare från och med den 1 maj till och med den 31 augusti.

5. Strand- och fiskerättsägare förbehålles de särskilda rättigheter, som dem jämlikt vardera landets lagar kunna tillkomma.

#### Artikel 3

Det skall vara båda ländernas fiskare tillåtet att, utan intrång i enskild rätt och under iakttagande av gällande tullföreskrifter samt andra dylika bestämmelser, fritt färdas och ankra allestädes i de farvatten, denna konvention avser, dock att i Öresund under tiden från och med den 1 juli till och med den 31 oktober förankrade fiskebåtar skola lätta, om det kan befaras, att drivgarnsfiskares redskap skall drivas på den förankrade fiskebåten eller dess ankardon.

## Artikel 4

Vid fiskets bedrivande skola båda ländernas fiskare med det undantag, som följer av bestämmelsen i artikel 3, iakttaga, att, sedan någon intagit en fiskeplats och behörigen utmärkt sin redskap, han icke må, så länge han har sin redskap behörigen utmärkt och begagnar densamma till fiske, utträngas från platsen eller lida intrång i sitt fiske av andra fiskare.

Sättes eller driver fiskredskap på annan mans behörigen utmärkta redskap eller drages vad (not) så, att behörigen utmärkt redskap skadas, eller uppkommer skada därigenom att någon i fall, som avses i artikel 3 underlåter lätta ankar, skall redskapens ägare hava rätt till ersättning av den, som tillfogat sådan skada, så framt icke skadan framkallats genom nödläge eller annan orsak, som ej kan tillräknas denne.

För att redskap skall anses vara behörigen utmärkt, skola följande regler vara iakttagna:

1. Bottengarn, ålhommesätt («ålestader»), räkrusor, strandsätt för lax och annan dylik redskap, som är fästad vid pålar, skall vid huvudpålen eller den yttersta pålen vara försedd med en mörk flagga eller en mörk korg, som når minst 1,5 meter över vattnet, samt från solens nedgång till dess uppgång med en lanternas visande fast violett sken runt horisonten.

2. Ryssjor (hommor), som icke äro fästade vid pålar, skola, när de sätas spridda, var för sig vara utmärkta med en upprättstående stake utan toppstecken, vilken räcker minst 1,2 meter över vattnet. Utsättas ryssjorna (hommorna) i rad, kan utmärkningen inskränkas till en sådan stake för de två yttersta ryssjorna i raden och en boj eller mindre stake för var och en av de övriga ryssjorna.

Tinor skola vara utmärkta genom en flytande träklubb eller en stake utan toppstecken.

3. För annan faststående redskap, vare sig densamma är bottensatt eller flyter, skall i vardera ändan av länken anbringas en stake med eller utan tunna, vars topp räcker minst 1,2 meter över vattnet och är utmärkt med en flagga, tre decimeter i fyrkant för den ända av länken, som står i kompassens östliga halvcirkel (från norr genom ost till syd), samt två trekantiga, tre decimeter långa flaggor för den ända, som står i kompassens västliga halvcirkel (från syd genom väst till norr). Mellan dessa märken skall anbringas en mindre stake utan toppstecken eller en boj för minst var sexhundra meter. För så vitt angår laxlänkar i farvattnen omkring Bornholm och ögruppen Kristiansø skall staken vid vardera ändan av länken räckta minst 2 meter över vattnet. Dessa märken skola, där sillfiske med drivgarn pågår, vara av sådan beskaffenhet, att drivgarn kunna gå över dem.

4. Drivvad skall vid vadvåsen eller kalven (kilen) vara försedd med boj-lina samt en svartmålad kage eller boj utan toppstecken.

5. Vid fiske med snurrevad skall från fartyget vara utsatt en stake med blå flagg i den riktning, varest passagen är fri, eller ock för skyddande av redskapen givas de signaler, som av de fördragsslutande staterna i sådant syfte äro särskilt medgivna.

6. Drivande eller svajande redskap skall vid den fasta ändan av länken, som är förankrad vid botten eller fastgjord vid båten, utmärkas med en boj utan stake samt vid den fria ändan med en boj med stake, som räcker minst 1,2 meter över vattnet. Drivande redskap skall, när fisket sker i Öre-



sund, om natten föra en vit lanterna på denna stake; svajande redskap skall föra en trekantig flagg.

7. Intet fiskemärke må räcka högre över vattnet än 2,5 meter.

#### Artikel 5

Det i artikel 4 nämnda skydd för faststående redskap gäller beträffande omkring Bornholm och ögruppen Kristiansø utsatta laxlinor och laxrevar endast från och med den 1 oktober till och med den 31 mars.

#### Artikel 6

Artiklarna 4 och 5 hava ej avseende å de vartdera landets egna fiskare helt förbehållna fiskeområdena.

#### Artikel 7

De farkoster, som idka fiske i de farvatten, denna konvention avser, skola vara tydligt märkta med nummer och distriktsmärke såväl å skrovet som å storseglet.

#### Artikel 8

Överträdelser av de i artikel 4 angivna föreskrifter åtalas, avdömas och straffas i det land, vartill den skyldiges fartyg hör.

#### Artikel 9

Tillsynen över efterlevnaden av bestämmelserna i denna konvention utövas av de båda länderna gemensamt; dock må det ena landets tillsyn ej sträckas in på det andra landet förbehållet fiskeområde och utanför de respektive länder förbehållna fiskeområdena gentemot det andra landets fiskare utövas endast på så sätt, att överträdelse konstateras och behörig anmälan därom göres.

#### Artikel 10

De fördragsslutande staterna förplikta sig att omedelbart vidtaga de åtgärder, som äro erforderliga för att säkerställa genomförandet av denna konvention, samt att ömsesidigt därom underrätta varandra.

---

#### Artikel 12

Denna konvention skall ratificeras, och ratifikationsinstrumenten skola snarast möjligt utväxlas i Stockholm.

Konventionen träder i kraft en månad efter det ratifikationerna utväxlats och förbliver gällande intill dess sex månader förflutit från den dag, då endera parten uppsagt densamma.

---

*BILAGA 3*

**Överenskommelse mellan Norges regering och Storbritanniens och Nord-irlands regering angående fiskeriförhållandena mellan de båda länderna, undertecknad i Oslo den 17 november 1960**

Regeringen i kongeriket Norge (heretter kalt »den norske regjering») og regjeringen i Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland (heretter kalt »Det forente kongerikes regjering»);

som har tatt i betraktning det forslag om bredden av sjøterritoriet og fiskerigrensen som ble fremsatt i fellesskap av regjeringene i Amerikas forente stater og Canada på De forente nasjoners annen konferanse om havets folkerett i 1960 og som oppnådde 54 stemmer;

som bekrefter som sin oppfatning at en overenskomst siktende på å stabilisere fiskeriforholdene mellom de to land bør være basert på dette forslag og ikke medføre en utelukkelse av fiskefartøyer fra noe område utenfor grensen av den fiskerisone som er nevnt i dette forslag;

som ønsker å stabilisere fiskeriforholdene mellom Norge og Det forente kongerike;

er blitt enige om følgende:

#### Artikkel I

I denne overenskomst skal:

a. uttrykket »mil» bety en nautisk mil (1 852 meter) beregnet som en sekstiendedel av en meridiangrad;

b. uttrykket »territorium», når det gjelder Det forente kongerike, bety territoriet til Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland, innbefattet øya Man; og når det gjelder Norge, territoriet til kongeriket Norge;

c. uttrykket »fartøy» bety ethvert fartøy eller enhver båt som driver fiske.

#### Artikkel II

Fra en dato som den norske regjering vil gi Det forente kongerikes regjering behørig underretning om, skal den sistnevnte regjering ikke motsette seg at fartøyer registrert i Det forente kongerikes territorium av den norske regjeringens kompetente myndigheter blir utelukket fra å fiske i et område som støter til Norges sjøterritorium og som strekker seg ut til en grense som ligger 6 mil fra den grunnlinje som sjøterritoriet er regnet fra.

#### Artikkel III

I tidsrommet mellom den dato som er nevnt i artikkel II i denne overenskomst og den 31. oktober 1970, skal den norske regjering ikke motsette seg at fartøyer registrert i Det forente kongerikes territorium fortsetter å fiske i området mellom 6 og 12 mil fra den grunnlinje som Norges sjøterritorium regnes fra.

#### Artikkel IV

Etter den 31. oktober 1970, skal Det forente kongerikes regjering ikke motsette seg at fartøyer registrert i Det forente kongerikes territorium av

den norske regjerings kompetente myndigheter, blir utelukket fra å fiske innenfor en grense på 12 mil fra den grunnlinje Norges sjøterritorium regnes fra.

#### Artikkel V

Hvis den norske regjering på noe tidspunkt før den 31. oktober 1970 finner at det har funnet sted en fundamental endring i karakteren av det fiske som blir drevet av fartøyer registrert i Det forente kongerikes territorium på det område som er nevnt i artikkel III i denne overenskomst, kan den norske regjering ta saken opp med Det forente kongerikes regjering, og de to regjeringer skal i fellesskap vurdere situasjonen på ny.

#### Artikkel VI

Bortsett fra mulige ordninger mellom den norske regjering og regjeringene i andre skandinaviske land med hensyn til Skagerak, skal den norske regjering innrømme fiskefartøyer registrert i Det forente kongerikes territorium en behandling som ikke er dårligere enn den som blir innrømmet fiskefartøyer fra andre fremmede land.

#### Artikkel VII

Å regne fra den dato som er omhandlet i artikkel II i denne overenskomst, skal de kontraherende parter anvende bestemmelsene i tilleggene til denne overenskomst<sup>1</sup>, som skal anses som en integrerende del av overenskomsten, overfor fartøyer som er registrert i deres respektive territorier.

#### Artikkel VIII

Intet i denne overenskomst skal anses for å prejudisere de kontraherende regjeringers syn når det gjelder folkerettens regler om avgrensningen og begrensningen av sjøterritoriet og den eksklusive jurisdiksjon i fiskerispørsmål.

#### Artikkel IX

Denne overenskomst skal ratifiseres. Utvekslingen av ratifikasjonsdokumenter skal finne sted så snart som mulig i London og overenskomsten skal tre i kraft den dag ratifikasjonsdokumentene er blitt utvekslet.

---

*I Norges regerings proposition till Stortinget nr 41/1960—61 om samtycke till ratifikation av överenskommelsen kommenteras artikel VI som följer:*

Artikkel VI inneholder en bestevilkårsklausul som ble tatt med etter britisk ønske. Tatt i betraktning at Storbritannia er det land som har de betydeligste fiskerierinteresser i norske farvann, erklærte man seg på norsk side villig til å gå med på dette.

Klausulen inneholder et forbehold for mulige ordninger mellom den norske regjering og regjeringen i de andre skandinaviske land med hensyn til Skagerak.

Det var partenes forutsetning at man med betegnelsen Skagerak skulle forstå det havområde som av Det internasjonale råd for havforskning betegnes som det statistiske området III A (begrenset i vest av linjen Lindesnes—Hanstholmen fyr på Jylland). Denne forståelse er fastslått i en brevveksling av 28. september 1960 mellom formennene for de to forhandlingsdelegasjonene.

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

## BILAGA 4

**Författningar angående Norges fiskerigräns****1. Lov av 24. mars 1961 om Norges fiskerigrense**

§ 1. Fiskerigrensen utenfor Norge og Jan Mayen skal gå i en avstand av 12 nautiske mil (en nautisk mil lik 1 852 meter) utenfor og parallelt med de grunnlinjer Kongen til enhver tid har fastsatt.

§ 2. I særlige tilfeller kan Kongen for bestemte områder innenfor fiskerigrensen gjøre unntak fra bestemmelsene i § 1, første ledd, i lov av 2. juni 1906 om forbud mot at utlendinger driver fiske m. v. innenfor Norges fiskerigrense.

Med virkning for område hvor slikt unntak er gjort, kan Kongen treffe bestemmelser om at fiskevirksomhet som tillates etter første ledd, helt eller delvis ikke skal være undergitt norsk lovgivning.

§ 3. Når det er nødvendig til gjennomføring av overenskomst med fremmed stat, kan Kongen treffe bestemmelser om:

a. At norsk fiskerioppsyn skal kunne utøve kontroll med at avtalte fiske-regler blir overholdt,

b. at utenlandske fiskerioppsyn utenfor fiskerigrensen skal ha adgang til å kontrollere at fisket fra norske fartøyer foregår i samsvar med avtalte regler.

§ 4. Kongen kan fastsette at eldre lovbestemmelser om fiske, helt eller delvis ikke skal gjelde i området mellom 4 og 12 nautiske mil utenfor grunnlinjene eller i deler av dette området.

Bestemmelser gitt i medhold av første ledd kan gis gyldighet inntil to år fra denne lov trer i kraft.

§ 5. Denne lov trer i kraft fra det tidspunkt Kongen bestemmer.

Kongen kan for en overgangsperiode fastsette:

1) at nærmere bestemte kyststrekninger inntil videre skal unntas fra utvidelsen,

2) at utvidelsen for hele kysten eller nærmere bestemte strekningers vedkommende inntil videre skal gjøres gjeldende for et smalere belte enn ut til 12 mil.

I forbindelse med vedtak etter annet ledd kan Kongen gi nærmere bestemmelse om opptrekkingen av den midlertidige fiskerigrense.

**2. Kronprinsregentens resolusjon av 24. mars 1961 om ikrafttredden av loven om Norges fiskerigrense**

I medhold av § 5 i lov av 24. mars 1961 om Norges fiskerigrense bestemmes:

I. Lov av 24. mars 1961 om Norges fiskerigrense trer i kraft 1. april 1961.

II. 1) Kyststrekningen østenfor en linje rettvistende  $136^{\circ}$  fra Lindesnes fyr unntas inntil videre fra grenseutvidelsen.

2) Inntil 1. september 1961 gjøres grenseutvidelsen for den øvrige del av kysten gjeldende inntil 6 nautiske mil utenfor og parallelt med de grunnlinjer som Kongen til enhver tid har fastsatt. Fra 1. september 1961 gjøres

grenseutvidelsen for dette område gjeldende inntil 12 nautiske mil som bestemt i lovens § 1.

3) Grenseutvidelsen gjøres inntil videre ikke gjeldende for Jan Mayen.

III. Denne resolusjon trer i kraft 1. april 1961.

### **3. Kongl. resolusjon av 18. august 1961 om endring av kronprinsregentens resolusjon av 24. mars 1961 om ikrafttreden av loven om Norges fiskerigrens**

I medhold av § 2 i lov om Norges fiskerigrens av 24. mars 1961 fastsettes følgende bestemmelse om adgang for danske og svenske fiskefartøyer til å drive fiske innenfor den norske fiskerigrens:

§ 1. Fra bestemmelsen i § 1, første ledd, i lov av 2. juni 1906 om forbud mot at utlendinger driver fiske m. v. innenfor Norges fiskerigrens, gjøres unntak for fiskefartøyer, registrert i dansk og svensk territorium, som inntil videre gis adgang til å fiske i området mellom 6 og 12 nautiske mil utenfor og parallelt med de grunnlinjer Kongen til enhver tid har fastsatt.

Det fiske som drives fra danske og svenske fiskefartøyer i nevnte område er undergitt norsk lovgivning og norsk jurisdiksjon.

§ 2. Denne resolusjon trer i kraft 1. september 1961.

## **BILAGA 5**

### **Fiskerikonventionen den 9 mars 1964**

Sedan Storbritannien den 25 april 1963 uppsagt 1882 års konvention om fiskeriordningen i Nordsjön, inbjöd brittiska regeringen samtliga sju medlemmar av Europeiska frihandelssammanslutningen (EFTA) och samtliga sex medlemmar av Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC) samt Irland, Island och Spanien till en fiskerikonferens. I inbjudningen framhölls att Storbritannien med hänsyn till de inskränkningar av det öppna havet, vilka till följd av utvidgningen av fiskerigränserna ägt rum under senare år, särskilt i Nordostatlanten, ej längre ansåg det möjligt att bibehålla sin traditionella 3-mils fiskegräns och att det var i syfte att söka nå fram till en lösning av gemensamma fiskeriproblem på europeisk basis, som fiskerikonferensen utlysts.

EFTA:s ministerråd välkomnade vid sitt möte den 9—11 maj 1963 i Lissabon den brittiska regeringens initiativ, och i förberedande syfte avhölls i juni månad ett expertmöte inom ramen för EFTA.

Konferensen, som med deltagande av samtliga sexton inbjudna stater ägde rum i London i tre mötesomgångar tiden 3 december 1963—2 mars 1964 hade på dagordningen fyra punkter: fiskets frihet och tillträde till fiskeområden (inbegripet frågan om fiskegränser), tillträde till marknader, fiskeövervakning samt övriga frågor, varvid spörsmålet om fiskegränserna kom att ägnas särskild uppmärksamhet. Med hänsyn till konferensens resultat kom dessa dagordningspunkter att återspeglas i följande huvud-

ämnen: 1. fiskegränserna, 2. handeln med fisk och fiskeprodukter, 3. fiskeövervakning och 4. bevarandet av fiskebeståndet. Beträffande det första ämnet blev resultatet en fiskerikonvention — huvudsakligen behandlande fiskegränsfrågor — jämte ett signaturprotokoll rörande provisorisk tillämpning av konventionen; konventionen har två bilagor, den ena angående de kustområden å vilka den skall tillämpas och den andra rörande skiljedom. Övriga tre ämnen gjordes till föremål för resolutioner, vilka dock ej upplades till behandling här. Konventionen och signaturprotokollet (se *Bihang 1—2*) har undertecknats av samtliga i konferensen deltagande stater med undantag av Island, Norge och Schweiz. Av de nordiska länderna har sedermera Danmark och Sverige ratificerat konventionen.

Enligt *art. 1* må varje konventionsstat införa konventionens fiskeriodning eller bibehålla gällande ordning, förutsatt att denna senare är gynnsammare än den förra för de andra staternas fiske.

I *art. 2* och *3* ges bestämmelser för fisket till ett avstånd av 12 sjömil från baslinjen för kuststaternas yttre territorialvatten. Inom sexmilszonen närmast baslinjen, vilken zon behandlas i *art. 2* har kuststaten uteslutande rätt att fiska och uteslutande jurisdiktion i fiskerifrågor. Inom den yttre sexmilszonen, som behandlas i *art. 3*, må fisket utövas av såväl kuststaten som annan konventionsstat, vars fiskefartyg vanligen fiskat inom detta område under åren 1953—1962. Sistnämnda rätt för »traditionellt» fiskande stat lider emellertid enligt *art. 4* den inskränkningen, att dess fiskefartyg ej må rikta sina fiskeriansträngningar mot fiskbestånd eller fångstplatser som väsentligen avviker från dem de vanligen utnyttjat. Inom den yttre zonen äger kuststaten jämlikt *art. 5* reglera fisket, förutsatt att därvid diskriminering icke göres gentemot annan konventionsstats fiskefartyg. Innan reglerande åtgärd vidtages, skall övriga berörda parter underrättas.

Vid dragande av räta baslinjer skall folkrättens regler och särskilt 1958 års Genèvekonvention om yttre territorialvattnet och tilläggszonen (denna konvention har ej ratificerats av Sverige) iakttagas (*art. 6*). Om två staters kuster vetter mot eller gränsar till varandra, utgör enligt *art. 7* mittlinjen mellan dessa den gräns på vars andra sida den ena staten ej må göra sin fiskeriodning gällande, därest ej särskild överenskommelse av annan innebörd föreligger.

*Art. 8* vill förhindra diskriminering till förmån för en utanför konventionen stående stat. Om konventionsstat infört den i konventionens *art. 2—6* bestämda fiskeriodningen, skall sålunda varje rätt till fiske, som den må medgiva en utanför konventionen stående stat, automatiskt tillkomma övriga konventionsstater, oavsett om dessa skulle kunnat kräva denna rätt på grund av vanligen utövat fiske eller ej, i den omfattning den stat som tillerkänts förmånen verkligen och regelmässigt begagnar sig därav. Även rätt som medgives konventionsstat, vilken denna ej kan kräva med stöd av *art. 2—3*, skall automatiskt utsträckas till övriga konventionsstater.

Om konventionsstats fiskare till följd av införande av den i art. 2 stadgade ordningen utestängs från vanligen utövat fiske i den inre zonen, skall de enligt *art. 9* tillåtas att fortsättningsvis fiska i denna under en övergångstid, om vars längd de berörda staterna skall träffa överenskommelse. Härutöver upptager art. 9 bestämmelsen, att konventionsstat alltid äger medgiva annan konventionsstats fiskare rätt att fiska i den inre zonen, därest de vanligen gjort detta med stöd av uppgörelser grundade på grannelagshänsyn («by reason of voisinage arrangements»).

Härefter uppräknas i *art. 10* vilka stater, som oavsett konventionens bestämmelser må sinsemellan bibehålla eller införa särskilda fiskeriordningar, bl. a. Danmark, Norge och Sverige. Härjämte anges att undantagsbestämmelser jämväl må gälla för Skagerack och Kattegatt.

Även *art. 11* upptager ett undantag från konventionsordningen. Kuststat äger nämligen enligt denna undantaga bestämda områden inom den yttre zonen för att lämna Ortsbefolkningen företräde, därest denna är väsentligen beroende av kustfisket för sitt uppehälle.

I *art. 12* bestämmes konventionens geografiska tillämpningsområde genom hänvisning till *bilaga I (se Bihangstillägg)*, vari uppräknas de kustvatten, för vilka konventionen skall gälla; denna förteckning kan ändras med samtycke av konventionsstaterna. För Sveriges del har i bilagan angivits »västkusten norr om en linje dragen från Kullen till Gilbjerg Hoved» och för Danmark kusterna intill Nordsjön, Skagerack och Kattegatt. Tvister om tolkning och tillämpning av konventionen skall, därest ej annat sätt avtalats för tvistens biläggande, enligt *art. 13* lösas genom skiljedomsförfarande på sätt närmare anges i *bilaga II*<sup>1</sup> till konventionen.

Av de i *art. 14* och *15* upptagna slutbestämmelserna må nämnas, att konventionen skall ratificeras eller godkännas och att den träder i kraft, när åtta stater vidtagit sådan åtgärd. Har konventionen ej trätt i kraft den 1 januari 1966, må de stater, som ratificerat eller godkänt densamma, genom särskilt protokoll överenskomma om dess ikraftträdande. Efter dess ikraftträdande må även stat, som ej undertecknat konventionen, ansluta sig till denna på de villkor, som den må överenskomma med konventionsstaterna. Konventionen har i princip obegränsad giltighetstid men må uppsägas med två års varsel, när den varit i kraft under en tid av 20 år.

Protokollet om provisorisk tillämpning av konventionen tillerkänner stat, som ratificerat eller godkänt konventionen, rätt att efter notifiering av brittiska regeringen provisoriskt börja tillämpa konventionen, innan den ännu trätt i kraft (*art. 1*). Stat, som begagnat sig av denna rätt, blir automatiskt bunden av samtliga konventionsbestämmelser. Den måste sålunda finna sig i att annan stat, som undertecknat protokollet och konventionen, åberopar dess bestämmelser, även om denna senare stat ej ratificerat eller godkänt konventionen (*art. 2*). Protokollet träder i kraft, då två stater

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

undertecknat detsamma (*art. 3*). I förhållandet mellan de stater, som undertecknat protokollet, upphör det att gälla i och med att konventionen träder i kraft mellan de stater, som tillträtt konventionen. Om stat förklarar sig icke komma att tillträda konventionen, upphör protokollet automatiskt att gälla för den staten (*art. 4*).

BIHANG 1

### Fiskerikonvention<sup>1</sup>

Regeringarna i Belgien, Danmark, Frankrike, Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Sverige, Förbundsrepubliken Tyskland samt Österrike, vilka önska fastställa en fiskeriodning av beständig natur, hava överenskommit om följande.

#### Artikel 1

1. Varje avtalsslutande part erkänner rätten för övriga avtalsslutande parter att införa den fiskeriodning, som anges i artiklarna 2—6 i denna konvention.

2. Varje avtalsslutande part vidbliver emellertid rätten att bibehålla den fiskeriodning, som den tillämpar när denna konvention öppnas för undertecknande, om denna ordning är gynnsammare för andra länders fiske än den som anges i artiklarna 2—6.

#### Artikel 2

Kuststaten har uteslutande rätt att fiska och uteslutande jurisdiktion i fiskerifrågor inom en zon om sex sjömil räknat från baslinjen för dess yttre territorialvatten.

#### Artikel 3

I en zon mellan sex och tolv sjömil räknat från baslinjen för det yttre territorialvattnet må rätten att fiska utövas endast av kuststaten och av de andra avtalsslutande parter, vilkas fiskefartyg vanligen fiskat i denna zon mellan den 1 januari 1953 och den 31 december 1962.

#### Artikel 4

Annan avtalsslutande parts fiskefartyg än kuststatens vilka äga fiska enligt artikel 3 må icke rikta sina fiskeansträngningar mot fiskbestånd eller fångstplatser, som väsentligt avvika från dem som de vanligen utnyttjat. Kuststaten äger tillse att denna bestämmelse efterlevs.

#### Artikel 5

1. I den zon som nämnes i artikel 3 har kuststaten befogenhet att reglera fisket och att tillse att denna reglering efterlevs, däri inbegripet reg-

<sup>1</sup> Översättning.



lering, som avser att få internationellt överenskomna skyddsåtgärder tillämpade, under förutsättning att därvid diskriminering icke förekommer, vare sig formellt eller i verkligheten, gentemot andra avtalsslutande parter fiskefartyg, vilka fiska där i överensstämmelse med artiklarna 3 och 4.

2. Innan kuststaten vidtager denna reglering skall den därom underrätta övriga berörda avtalsslutande parter och rådgöra med dem om de så begära.

#### *Artikel 6*

Varje rät baslinje eller baslinje tillslutande buker, som avtalsslutande part må uppdraga, skall stå i överensstämmelse med allmänt erkända folkrättsliga regler och särskilt med bestämmelserna i konventionen rörande yttre territorialvattnet och tilläggszonen, vilken öppnades för undertecknande i Genève den 29 april 1958.

#### *Artikel 7*

Om två avtalsslutande parter kuster vetta mot varandra eller gränsa till varandra är ingendera parten, i avsaknad av överenskommelse mellan dem av motsatt innebörd, berättigad att införa fiskeriordning på andra sidan en mittlinje, på vilken samtliga punkter ligga på samma avstånd från närmaste punkter på lågvattenlinjerna vid de berörda avtalsslutande parternas kuster.

#### *Artikel 8*

1. När avtalsslutande part infört den ordning, som angivits i artiklarna 2—6, skall varje rätt till fiske, som den därefter må medgiva stat som icke är avtalsslutande part, automatiskt utsträckas till övriga avtalsslutande parter, oavsett om dessa skulle kunnat kräva denna rätt med stöd av vanligen utövat fiske, i den omfattning som den stat som ej är avtalsslutande part verkligen och regelmässigt begagnar sig av denna rätt.

2. Om avtalsslutande part som infört den ordning, som angivits i artiklarna 2—6, skulle medgiva annan avtalsslutande part någon rätt till fiske, som den senare icke kan kräva enligt artiklarna 3 och 4, skall samma rätt automatiskt utsträckas till samtliga övriga avtalsslutande parter.

#### *Artikel 9*

1. För att möjliggöra för de övriga avtalsslutande parternas fiskare, som vanligen fiskat i den zon, som angivits i artikel 2, att anpassa sig till utestängningen från denna zon, skall avtalsslutande part, som infört i artiklarna 2—6 bestämd ordning, medgiva dessa fiskare rätt att fiska där under en övergångstid, som skall fastställas genom överenskommelse mellan de berörda avtalsslutande parterna.

2. Avtalsslutande part som infört den ordning som angivits i artiklarna 2—6 må, oavsett bestämmelserna i artikel 2, fortsättningsvis medgiva andra avtalsslutande parter, vilkas fiskare vanligen fiskat i området med stöd av uppgörelser grundade på grannelagshänsyn, rätt att fiska i hela eller delar av den i artikel 2 angivna zonen.

#### *Artikel 10*

Icke någon bestämmelse i denna konvention skall förhindra bibehållandet eller införandet av särskild ordning i fiskerifrågor

a) mellan de stater som äro medlemmar av eller associerade med Europeiska ekonomiska gemenskapen,

- b) mellan de stater som äro medlemmar av Benelux' ekonomiska union,
- c) mellan Danmark, Norge och Sverige,
- d) mellan Frankrike samt Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland i vad avser Granville Bay samt öarna Minquiers och Ecrehos,
- e) mellan Spanien, Portugal och deras resp. grannländer i Afrika samt
- f) i Skagerack och Kattegatt.

#### Artikel 11

Med förbehåll för de övriga avtalsslutande parternas godkännande må kuststat undantaga bestämda områden från fullständig tillämpning av artiklarna 3 och 4 i avsikt att lämna ordsbefolkningen företräde, om denna är väsentligen beroende av kustfisket.

#### Artikel 12

Denna konvention är tillämplig på de vatten utanför de avtalsslutande parternas kuster vilka angivas i bilaga I [*se Bihangstillägg*]. Denna bilaga må ändras med de avtalsslutande parternas regeringars medgivande. Ändringsförslag skall tillställas regeringen i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland, som skall bringa det till samtliga avtalsslutande parter till kännedom och underrätta dem om tidpunkten för ändringens ikraftträdande.

#### Artikel 13

Med mindre parterna överenskomma om att söka en lösning på annat sätt för fredligt avgörande skall tvist, som må uppkomma mellan de avtalsslutande parterna rörande tolkningen eller tillämpningen av denna konvention, på någon av parternas begäran överlämnas till skiljedom enligt bestämmelserna i bilaga II till denna konvention<sup>1</sup>.

#### Artikel 14

1. Denna konvention skall hållas öppen för undertecknande från den 9 mars 1964 till den 10 april 1964. Den skall ratificeras eller godkännas i överensstämmelse med de konstitutionella bestämmelser, som gälla för de regeringar som undertecknat densamma. Ratifikations- eller godkännandeinstrument skall deponeras snarast möjligt hos regeringen i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland.

2. Denna konvention skall träda i kraft, när ratifikations- och godkännandeinstrument från åtta signatärregeringar deponerats. Därest emellertid detta villkor icke uppfyllts den 1 januari 1966, må de regeringar, som deponerat ratifikations- eller godkännandeinstrument, i särskilt protokoll överenskomma om dagen för denna konventions ikraftträdande. I båda fallen skall konventionen träda i kraft i förhållande till regering, som där efter ratificerar eller godkänner, den dag, då dess ratifikations- eller godkännandeinstrument deponeras.

3. Efter konventionens ikraftträdande må stat ansluta sig till densamma på villkor, varom överenskommelse må träffas mellan den och de avtalsslutande parterna. Anslutning på de överenskomna villkoren skall ske genom skriftligt meddelande, som riktas till regeringen i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland.

4. Regeringen i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland skall underrätta alla regeringar, som undertecknat eller anslutit sig till kon-

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

ventionen, om samtliga depositioner av ratifikations- eller godkännande-instrument och om mottagna anslutningsmeddelanden samt skall tillkännagiva för dessa regeringar, vilken dag och beträffande vilka regeringar denna konvention träder i kraft.

#### *Artikel 15*

Denna konvention skall hava obegränsad varaktighet. När som helst efter utgången av en tidrymd om 20 år från det denna konvention trätt i kraft må emellertid avtalsslutande part uppsäga densamma genom att två år i förväg skriftligen tillkännagiva uppsägningen för regeringen i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland, som därom skall underrätta övriga avtalsslutande parter.

Till bekräftelse härå hava undertecknade, därtill vederbörligen bemyndigade, underskrivit denna konvention.

Som skedde i London den 9 mars 1964, på engelska och franska, vilka båda texter äga lika vitsord, i ett enda exemplar, som skall vara deponerat i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirlands regerings arkiv. Denna skall översända bestyrkt avskrift därav till varje stat, som undertecknat eller anslutit sig till konventionen.

#### *BILAGSTILLÄGG*

#### **Konventionens geografiska tillämpningsområde**

De avtalsslutande parternas kuster på vilka konventionen är tillämplig äro följande.

##### *Belgien*

Alla kuster.

##### *Danmark*

Kusterna intill Nordsjön, Skagerack och Kattegatt (d. v. s. det område som ligger norr och väster om linjer dragna från Hasenøre Hoved till Gni-bens Spids, från Korshage till Spodsbjerg samt från Gilbjerg Hoved till Kullen).

##### *Frankrike*

Atlanten, Nordsjön och Engelska kanalkusten.

##### *Förbundsrepubliken Tyskland*

Nordsjökusten.

##### *Irland*

Alla kuster.

##### *Nederländerna*

Nordsjökusten.

*Portugal*

Atlantkusten norr om 36:e breddgraden och Madeirakusten.

*Spanien*

Atlantkusten norr om 36:e breddgraden.

*Sverige*

Västkusten norr om en linje dragen från Kullen till Gilbjerg Hoved.

*Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland*

Samtliga kuststräckor, inbegripet Isle of Man och Kanalöarna.

BIHANG 2

**Protokoll rörande provisorisk tillämpning av fiskerikonventionen<sup>1</sup>**

Regeringarna i Belgien, Danmark, Frankrike, Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Portugal, Spanien, Sverige, Förbundsrepubliken Tyskland samt Österrike hava överenskommit om följande.

*Artikel 1*

De avtalsslutande parterna kunna icke resa invändning mot att regering, som ratificerat eller godkänt den i London den 9 mars 1964 för undertecknande öppnade fiskerikonventionen, provisoriskt tillämpar dess bestämmelser efter att dessförinnan hava underrättat regeringen i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland om detta sitt beslut.

*Artikel 2*

1. Provisorisk tillämpning av bestämmelserna i fiskerikonventionen från avtalsslutande parts sida skall medföra upprättandet av den förteckning över skiljedomare, varom bestämmes i artikel 1 i bilaga II till konventionen.

2. Avtalsslutande part, som börjat provisoriskt tillämpa konventionens bestämmelser, skall vara bunden av dess bestämmelser, särskilt artikel 13, och må ej resa invändning mot att regering, som undertecknat detta protokoll och konventionen, även om denna senare regering ännu icke ratificerat eller godkänt konventionen, åberopar bestämmelserna i avsikt att bilägga tvist, som uppkommit genom denna provisoriska tillämpning.

*Artikel 3*

Delta protokoll skall hållas öppet för undertecknande från den 9 mars 1964 till den 10 april 1964. När det undertecknats av två regeringar, skall det träda i kraft mellan dessa; för regering, som därefter undertecknar, skall det träda i kraft på dagen för undertecknandet av denna regering.

*Artikel 4*

1. I och med att konventionen träder i kraft, skall detta protokoll automatiskt upphöra att gälla mellan de regeringar, som tillträtt konventionen.

2. Detta protokoll upphör att gälla för varje regering, som underrättar re-

<sup>1</sup> Översättning.

geringen i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland om att den beslutat att icke ratificera eller godkänna konventionen.

#### *Artikel 5*

Regeringen i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirland skall utan dröjsmål lämna samtliga regeringar, som undertecknat detta protokoll, uppgift om varje underrättelse, som mottagits i enlighet med bestämmelserna i artikel 1 eller i artikel 4 mom. 2.

Till bekräftelse härå hava undertecknade, därtill vederbörligen bemyndigade, underskrivit detta protokoll.

Som skedde i London den 9 mars 1964, på engelska och franska språken, vilka skola äga lika vitsord, i ett enda exemplar, som skall vara deponerat i Förenade Konungariket Storbritannien och Nordirlands regerings arkiv, vilken skall överlämna bestyrkt avskrift därav till varje regering, som undertecknar eller ansluter sig.

### *BILAGA 6*

#### **Protokoll fört vid möte mellan representanter för de danska, norska och svenska fiskerierorganisationerna den 9 september 1964**

År 1964 onsdag den 9. september kl. 13 afholdtes på Hotel Mercur, Vester Farimagsgade 17 D, København K., møde mellem repræsentanter for de danske, norske og svenske fiskerierorganisationer. I mødet deltog som repræsentanter for

##### *Dansk Fiskeriforening*

formanden, fiskeskipper Henry Sørensen, København,  
 næstformanden, fiskeskipper Knud Andersen, Århus,  
 medlem af hovedbestyrelsen, fisker Jes Christensen, Årøsund,  
 medlem af hovedbestyrelsen, fisker Søren Andersen, Hundested,  
 medlem af hovedbestyrelsen, fisker Karl Olesen, Lønstrup,  
 medlem af hovedbestyrelsen, fiskeskipper Søren Knudsen, Skagen,  
 medlem af hovedbestyrelsen, fiskeskipper Gunnar Olsen, Frederikshavn,  
 formanden for Skagen Fiskeriforening, Adolf Jørgensen,  
 formanden for Centralforeningen af Fiskeriforeninger i Vendsyssel, fiskeskipper Arne Pedersen, Strandby,  
 formanden for Læsø Fiskeriforening, Chr. E. Pedersen,  
 formanden for centralforeningen for Østjyllands Fiskeriforeninger, fiskeskipper Richard Mortensen, Århus,  
 sekretæren i centralforeningen for Vendsyssel, kriminalassistent Holger Jørgensen,  
 formanden for Grenå Fiskeriforening, fiskeskipper Holger Jørgensen,  
 formanden for Gilleleje Fiskeriforening, fisker Vilhelm Nielsen, Gilleleje,  
 næstformanden i Hundested Fiskeriforening, fisker Niels Jørgen Larsen, Hundested, og  
 formanden for Helsingør Fiskeriforening, Georg Johansen, Helsingør.

*Vestjysk Fiskeriforening*

formanden, fiskeskipper Fr. Lodberg Jensen, Esbjerg,  
formanden for Esbjerg Fiskeriforening, fiskeskipper Knud Schrøder, Esbjerg, og  
formanden for Hirtshals Fiskeriforening, fiskeskipper Jørgen Heilesen, Hirtshals.

*Norges Fiskarlag*

formanden Einar Andreasson,  
generalsekretær Hallstein Rasmussen,  
hr. Jarle Larsen og  
sekretær Edvard Andersen.

*Svenska Väst kustfiskarnas Centralförbund*

ordföranden, riksdagsman Olof Johansson,  
ombudsman Georg Åberg,  
kontrollant Åke Bengtsson,  
fiskare Lennart Wounch og  
ombudsman Rune Johnsson.

Man behandlede følgende dagsorden:

1. Fiskerigrænser
2. Eventuel oprettelse af konsolstation på den nordjyske vestkyst
3. Udkastning af kasserede fiskeredskaber
4. Erhvervsfiskeriets forhold til bierhvervsfiskeriet
5. Gensidigt organisationsbidrag.

*Pkt. 1. Fiskerigrænser*

Der opnåedes enighed om, at de repræsenterede fiskeriororganisationer til deres respektive regeringer afgiver indstilling om en samtidig iværksættelse i Danmark, Norge og Sverige af en udvidelse af de pågældende landes fiskerigrænser til 12 sømil for følgende områder:

For Norge fra Lindesnæs til den norsk-svenske grænse,

for Sverige fra den norsk-svenske grænse til Kullen,

for Danmark fra den dansk-tyske grænse langs Jyllands vestkyst rundt Skagen og udfør de danske kyststrækninger i øvrigt i Skagerak og Kattegat indtil linjen: Gniben—Hassensøre—Gilbjerghoved—Kullen.

Indstillingerne afgives under forudsætning af, at der samtidig mellem den danske, den norske og den svenske regering opnås enighed om en ordning, hvorefter de pågældende lande indrømmer hinanden gensidige rettigheder til fiskeri på en del af det således udvidede fiskeriterritorium.

De gensidige indrømmelser gælder dels farvandet mellem linjen: Hanstholm—Lindsnæs og Skagen—Vinga eller Skagen—Paternosterne i det følgende kaldet Skagerakområdet, dels farvandet mellem linjen Skagen—Vinga eller Skagen—Paternosterne og linjen Hassensøre—Gniben—Gilbjerghoved—Kullen i det følgende kaldet Kattegatområdet.

### A. Skagerakområdet

De repræsenterede fiskerierorganisationer indstiller, at Danmark, Norge og Sverige i dette område gensidigt indrømmer hinanden adgang til fiskeri indtil en 4 sømilegegrænse i området. Udenfor 4 sømilegegrænsen betragtes de pågældende landes fiskeriterritorier i indbyrdes henseende som internationale farvande, hvor danske, norske og svenske fiskere kan udøve fiskeri uden iagttagelse af de pågældende landes fiskeribestemmelser og uden at være underkastet tilsyn eller jurisdiktion i fiskerimæssig henseende fra kystlandets side i hvert fald indtil fiskerilovgivningen i de tre lande bliver ensartet.

Fra dansk side gøres opmærksom på, at de danske fiskerierorganisationers indstilling til den danske regering om en fiskerigrænseudvidelse som anført vil blive gjort betinget af, at den danske saltvandsfiskerilovs bestemmelser om fiskeri med slæbende redskaber ikke udstrækkes til at blive gældende udover den nuværende 3 sømilegegrænse. Det fremhæves herved, at de danske fiskerierorganisationer erkender, at dette spørgsmål er af intern dansk karakter, og at organisationerne ikke anser dette forbehold for at ville blive hindrende for ordningens gennemførelse.

Spørgsmålet om, hvorvidt Skagerakområdet i forhold til Kattegatområdet bør afgrænses efter linjen Skagen—Vinga eller Skagen—Paternosterne, var organisationerne enige om at lade henstå til nærmere forhandling på regeringsplan.

### B. Kattegatområdet

De danske og svenske fiskerierorganisationer var enige om for dette områdes vedkommende at indstille til deres respektive regeringer, at Sverige og Danmark gensidigt indrømmer hinanden fiskerirettigheder indtil en 3 sømilegegrænse fra de respektive landes kyststrækninger. Da der allerede mellem Danmark og Sverige består aftaler om gensidigt fiskeri i dette område, vil indstillingen i realiteten komme til at gå ud på en revision af de gældende bestemmelser. Fra dansk side pegedes i denne forbindelse på ønskeligheden af en samtidig revision af den dansk-svenske Øresundskonvention med hensyn til ændringer og ajourføring af samme, idet der allerede har fundet drøftelser sted mellem de interesserede danske og svenske fiskerierorganisationer herom.

For Kattegatområdet betragtes ligesom for Skagerakområdet territoriet udenfor de to landes 4 sømilegegrænse i gensidig henseende som internationalt farvand, medens fiskeri i området mellem 3 og 4 sømil henholdsvis ved den svenske og den danske kyst må foregå i overensstemmelse med de fiskeriregler, som gælder i de respektive landes fiskerilovgivning. Fra dansk og svensk side er man dog ganske enig i, at disse regler i videst mulig grad bør gøres ensartede for de to landes fiskere, og organisationerne i Sve-

rige og Danmark tilsiger hinanden gensidig støtte til opnåelse af dette mål.

Fra Kattegatområdet tages fra dansk side samme forbehold for ordningens tiltrædelse som for Skagerakområdet med hensyn til en begrænsning af de danske bestemmelser om fiskeri med slæbende redskaber til kun at gælde indtil den nuværende danske 3 milegrænse.

De norske repræsentanter rejste spørgsmålet om de norske interesser i Kattegat og henviste til, at norske fiskere har drevet fiskeri i det nordlige Kattegat. Da man ikke var klar over, om andre lande kan gøre krav på indrømmelse af de samme rettigheder, som eventuelt bliver givet norske fiskere i dette område, blev man enig om at henvise dette spørgsmål til de forhandlinger, som vil finde sted på regeringsplan, og hvor dette kan blive nærmere klarlagt.

Der konstateredes almindelig enighed om, at der ved iværksættelse af den ovenfor nævnte samlede ordning fastsættes en sådan løbetid for ordningen og sådanne gensidige opsigelsesvarsler, at ordningen bliver sikret en forsvarlig levetid.

Der var mellem de repræsenterede organisationer enighed om ikke at offentliggøre resultatet af de foranstående forhandlinger, forinden indstilling var afgivet til de respektive regeringer, men alene at udtale, at der på vigtige principielle punkter i fiskerigrænsespørgsmål var opnået enighed mellem organisationerne, og at disse måtte betragte forhandlingsresultatet som tilfredsstillende.

### *Pkt. 2. Konsolstation på den nordjyske vestkyst*

De repræsenterede organisationer var enige om at rette henvendelse til deres respektive regeringer om en fælles dansk-norsk-svensk indsats med det formål at få et sådant anlæg etableret, idet man fra alle sider anerkendte den overordentlig store betydning såvel for de danske som for de norske og svenske fiskere, en sådan station vil have i navigationsmæssig henseende.

### *Pkt. 3. Udkastning af kasserede redskaber*

Efter at der af de deltagende organisationers repræsentanter var fremført en lang række eksempler på den skade og de gener, som den fortsatte udkastning af kasserede redskaber såvel i Kattegat som i Skagerak og Nordsoen påfører landenes fiskere, og idet man beklagede, at de hidtil iværksatte bestræbelser for at få bragt dette forhold til ophør ikke havde bragt de ønskede resultater, vedtog organisationerne til deres respektive regeringer at henstille, at der tages et fælles dansk-norsk-svensk initiativ på regeringsplan med det formål at få udkastningerne bragt til endeligt ophør.

I forbindelse med behandlingen af denne sag fremførtes ligeledes en række eksempler med udkastning af andre genstande end redskaber til skade



for fiskeriet, ikke mindst fra de skibe, som besejler de såkaldte »spiritusruter».

Det vedtoges, at organisationerne i deres respektive lande tilskriver samtlige rederier med anmodning om at påse, at udkastning fra skibene af affald, flasker og andre faste genstande, som kan skade fiskeriet, fremtidig undlades.

*Pkt. 4. Erhvervsfiskeriets forhold til bierhvervsfiskeriet*

Såvel fra dansk som fra norsk og svensk side blev givet udtryk for den overordentlig store betydning af en tilfredsstillende løsning af det heromhandlede problem, og det vedtoges, at organisationerne i deres hjemlande anmoder fiskeriadministrationerne om gensidigt at informere hinanden om de retsregler og de juridiske synspunkter, der er gældende eller kommer til at gøre sig gældende i hver af landene og i fællesskab at underkaste det indsamlede materiale en undersøgelse og bedømmelse med henblik på muligheden af iværksættelse af ensartede skandinaviske regler herom.

*Pkt 5. Gensidigt organisationsbidrag*

Man drøftede spørgsmålet om gensidigt organisationsbidrag i de tilfælde hvor danske, norske og svenske fiskere ilandbringer fisk direkte fra søen til andet land end deres eget og særligt fra dansk side fremhævedes ønskeligheden og rimeligheden af iværksættelse af en ensartet opkrævningsordning på dette område. De danske organisationer påtog sig at udarbejde et skriftligt oplæg i sagen til videre drøftelse organisationerne imellem.

Formanden for Dansk Fiskeriforening, Henry Sørensen, fremsatte forslag om, at de repræsenterede organisationer i fællesskab fremtidig tilrettelægger jævnlige møder, f.eks. en gang årligt til gensidig drøftelse af de mange vigtige spørgsmål, såvel af faglig som økonomisk karakter, der har vist sig at være af fælles interesse for de danske, norske og svenske fiskere. Såvel fra svensk som fra norsk side tiltrådtes dette forslag fuldt ud.

Mødet hævdes kl. 17.30.

For Dansk Fiskeriforening

*Henry Sørensen*

for Norges Fiskarlag

*Einar Andreasson*

For Vestjysk Fiskeriforening

*Fr. Lodberg Jensen*

for Svenska västkustfiskarnas  
centralförbund

*Olof Johansson*

*Varje lands fiskeriorganisation har sedermera överlämnat ovanstående protokoll till sitt lands regering med hemställan om vidtagande av erforderliga åtgärder med avseende å fiskerigränserna.*

**BILAGA 7****Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över  
medlemsförslaget**

Til det økonomiske utvalg er henvist utsatt medlemsforslag om fiskerigrensene i Norden. Forslaget har vært behandlet av utvalget på dets møter 26. oktober 1964 i Helsingfors og 30. november 1964 i København. Som sakkyndig har ved siste tilfelle deltatt departementschef J. Nørgaard, Danmark.

**1. Innledning**

I medlemsforslaget henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for en felles løsning av fiskerigrensespørsmålene for disse land, samt i den utstrekning det lar seg gjøre, komme overens om likestilling for nordiske statsborgere eller særskilte grupper av disse, når det gjelder fisket innen spesielle områder.

Medlemsforslaget ble fremsatt til rådets 8. sesjon og er deretter blitt utsatt fra sesjon til sesjon.

Foranledningen til at rådet under den 12. sesjon besluttet å utsette videre behandling av medlemsforslaget til neste ordinære sesjon, var den da i London pågående vest-europeiske fiskerikonferanse. Konferansen ble avsluttet den 2. mars 1964.

Utvalget vil nå behandle forslaget for så vidt angår Skagerak og Kattegat.

**2. Uttalelser om medlemsforslaget**

Det er ikke innhentet uttalelser etter rådets 12. sesjon.<sup>1</sup>

**3. Utvalget**

Utvalget er kjent med at representanter for danske, norske og svenske fiskerorganisasjoner har sendt en innstilling vedrørende fiskerigrensene i Skagerak- og Kattegat-området til de respektive regjeringer. (Bilaga 6).

Hovedtrekkene i denne tilråding går ut på en samtidig iverksettelse i Danmark, Norge og Sverige av en utvidelse av angjeldende lands fiskerigrenser til 12 sjømil i nærmere angitte områder i Skagerak og Kattegat, under forutsetning av at det mellom den danske, den norske og den svenske regjering

<sup>1</sup> Se Sak A 6/1961 (12:e sess., s. 309).

oppnås enighet om at hvert av landene gjensidig innrømmer hverandre rettigheter til å fiske på en del av det utvidede fiskeriterritorium. For Skagerakområdet er således de danske, norske og svenske fiskerorganisasjoner blitt enige om å foreslå at Danmark, Norge og Sverige gjensidig innrømmer hverandre adgang til å fiske mellom de respektive lands 4 mils- og 12 milsgrenser i området. For Kattegatområdet var det enighet mellom de danske og svenske fiskerorganisasjoner om å tilrå deres respektive regjeringer at Danmark og Sverige gjensidig innrømmer hverandre fiskerirettigheter inntil 3 sjømil fra de respektive lands kyststrekninger. På grunn av uklarhet i spørsmålet om andre land vil kunne gjøre gjeldende krav på samme rettigheter som eventuelt måtte bli gitt til norske fiskere i Kattegatområdet, var det enighet blant fiskerorganisasjonene om å henvise dette spørsmål til forhandlinger som ventes å ville finne sted på regjeringsnivå.

På bakgrunn av nevnte innstilling som ligger nær opp til første del av det opprinnelige medlemsforslag, antar utvalget at det skulle være mulig for Danmark, Finland, Norge og Sverige å komme fram til en felles løsning av fiskerigrensespørsmålene i Skagerak og Kattegat. Utvalget finner derfor å kunne gi sin tilslutning til denne del av medlemsforslaget.

Annen del av medlemsforslaget tar sikte på i den utstrekning det lar seg gjøre, å komme overens om likestilling for nordiske statsborgere eller særskilte grupper av disse, når det gjelder fisket innen spesielle områder. Dette spørsmål har nær tilknytning til medlemsforslag om rettslig likestilling for nordiske borgere i spørsmål om yrkesfiske, sak A 44 c, og bør derfor, etter utvalgets mening, behandles sammen med sistnevnte medlemsforslag.

Utvalget innstiller,

at rådet i anledning av medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for en felles løsning av fiskerigrensespørsmålene i Skagerak og Kattegat.

København, 30. november 1964

<i>G. Backlund</i>	<i>Hans Gustafsson</i>	<i>Henning Gustafsson</i>
	Formann	
<i>Lysholt Hansen</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Sigurður Ingimundarson</i>
<i>John Lyng</i>	<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Kaarlo Pitsinki</i>	<i>Bent Røiseland</i>
<i>Karl Skytte</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>	<i>Sven Sundin</i>

## Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden

*(Väckt av Nina Andersen, Nils Hønsvald, Nils Kjellgren, Aksel Larsen, Olav Lindblom, Chr. Madsen och Hans Rasmussen till 11:e sess. 1963<sup>1</sup>)*

Det nordiska samarbetet inom sociallagstiftningen har gamla traditioner. Redan i början av detta sekel samlades representanter för de statliga olycksfallsförsäkringsanstalterna i Danmark, Norge och Sverige till ett första möte. Under årens lopp har samverkan kommit att successivt utvidgas till allt flera områden av socialpolitiken. Särskilt intensivt har samarbetet blivit under tiden efter andra världskrigets slut till följd av de socialpolitiska åtgärdernas växande betydelse i alla de nordiska länderna.

Som det viktigaste resultatet av nordisk samverkan på det socialpolitiska området står 1955 års konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om social trygghet m. m., som kan sägas utgöra en sammanfattning till en helhet av en rad tidigare ingångna konventioner avseende bl. a. indrivning av underhållsbidrag, barnbidrag, alderspension, arbetslöshetsförsäkring, sjukvård och socialvård. Enligt grundprincipen i denna konvention åtnjuter nordiska medborgare, som vistas i annat land än hemlandet, i stort sett samma sociala förmåner som landets egna medborgare. Denna betydelsefulla överenskommelse innebär vidare tillkomsten av en viktig förutsättning för ett förverkligande av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden och för ökad rörlighet för befolkningen i de nordiska länderna över huvud taget. Vid konventionens tillkomst betonades särskilt att överenskommelsen endast syftade till jämställdhet för nordiska medborgare inom varje land. Däremot var man icke beredd att söka förenhetliga sociallagstiftningen i de olika länderna och än mindre att söka åstadkomma till art och omfattning överensstämmande sociala förmåner. Det uttalades till och med att det kunde ligga ett värde i att detta område av lagstiftningen kunde utvecklas fritt i varje enskilt land. Konventionen har sålunda icke medfört någon harmonisering av de olika ländernas socialpolitik.

Denna begränsade målsättning hade säkerligen vid tidpunkten för konventionens tillkomst sitt berättigande. Denna har också lagt en solid grund för ett fortsatt nordiskt lagstiftningssamarbete på socialpolitikens område.

<sup>1</sup> Se Sak A 19/1963 (11. sesj., s. 470) och Sak A 19/1964 (12:e sess., s. 588).

Emellertid kan strävanden, som ligger bakom trygghetskonventionen, icke fullt ut tillgodoses, om man ej söker att gå vidare och i möjligaste mån förenhetligar de olika ländernas sociallagstiftning. Tanken på att få till stånd en verklig harmonisering av sociallagstiftningen, motsvarande den som genomförts beträffande stora delar av övrig lagstiftning i Norden, har också efterhand fått spridning och under senare år har ett ganska omfattande utredningsarbete nedlagts på att undersöka möjligheterna för en vidare utvidgning av den genom 1955 års konvention stadfästa likställighetsprincipen i nu angiven riktning. Tiden torde nu vara inne att påbörja detta lagstiftningsarbete. Det bör därför ankomma på Nordiska rådet att här taga ett initiativ.

Hittills har enhetlighet kunnat genomföras endast inom vissa specialområden, såsom beträffande reglerna för utbetalning av ålderspension vid flyttning från ett nordiskt land till ett annat. Det inledda harmoniseringsarbetet måste nu fortsättas med kraft och bringas att avkasta patagliga resultat. Det naturliga målet för samarbetssträvandena på detta område bör vara att uppnå en även i materiellt hänseende likartad sociallagstiftning i Norden. Målsättningen torde i första hand böra vara att uppnå en gemensam lagstiftning på sådana områden, där enhetlighet får omedelbar praktisk betydelse för medborgarna. Mycket talar för att den gemensamma nordiska arbetsmarknaden fordrar en materiellt mera enhetlig sociallagstiftning.

Det står emellertid klart att, om det nu angivna målet skall kunna förverkligas inom en nägorlunda snar framtid, det kräves mera intensiva insatser än för närvarande. Av olika skäl torde det vara uteslutet att uppnå full enhetlighet inom samtliga områden av den nordiska sociallagstiftningen. På de områden, där möjlighet till harmonisering synes föreligga, bör emellertid de nödvändiga förberedande undersökningarna snarast igångsättas. Skiljaktigheterna mellan ländernas sociallagstiftning är självfallet olika omfattande beträffande olika sociala förmåner. På somliga områden torde skillnaderna vara små och därmed tämligen lätt överbryggbara, under det att beträffande andra socialförmåner olikheterna är av grundläggande art, varigenom arbetet att harmonisera systemen på dessa områden ställer sig komplicerat. Det synes därför nödvändigt att arbetet bedrivs etappvis för varje socialförmån eller typ av förmåner för sig.

Det kan erinras om att Danmarks, Norges och Sveriges ansökningar om anknötning i en eller annan form till Europeiska ekonomiska gemenskapen aktualiserat harmoniseringsproblem på socialpolitikens område. Denna omständighet medför emellertid icke att det ej skulle finnas skäl att nu arbeta på ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning eller att ett sådant arbete skulle sakna betydelse. Hur än marknadsfrågan kommer att lösas för de olika länderna, är det av stor betydelse om de nordiska länderna förenhetligar sitt sociala trygghetssystem och får möjlighet att utåt uppträda såsom ett nordiskt socialpolitiskt block. Varje utredning,

som syftar till att klargöra i vilka hänseenden skilljaktigheter föreligger mellan de nordiska ländernas lagstiftning och att belysa möjligheterna till ett förenhetligande av denna, måste under alla förhållanden komma att få stort värde.

Här bör slutligen nämnas, att Nordiska rådets presidium beslutat att under hösten 1962 med de nordiska statsministrarna upptaga frågan om att låta harmoniseringen av sociallagstiftningen i Norden bli ett huvudämne i Nordiska rådets fortsatta arbete.

Under återopande av vad som ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att uppnå ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstiftning.

Köbenhavn, Oslo, Stockholm och Helsingfors i augusti 1962

*Nina Andersen*

*Nils Hønsvald*

*Nils Kellgren*

*Aksel Larsen*

*Olavi Lindblom*

*Chr. Madsen*

*Hans Rasmussen*

*BILAGA 1*

**Yttranden över medlemsförslaget**

*(Se Nordisk Råd 1963, s. 473—486, och Nordiska rådet 1964, s. 588—589)*

## Tablå över de nordiska ländernas lagstiftning om semester

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	Löv om ferie med lön 31/3 1953, ändrad genom lag 13/5 1964	Lag om arbetstagares semester 30/4 1960, ändrad genom lag 20/6 1960	Löv om ferie 26/2 1943	Löv om ferie 1964	Lag om semester 17/5 1963
Lagens tillämpningsområde	Varje arbetstagare, funktionär eller medhjälpare, anställd i offentlig eller enskild tjänst; undantag a) personer i statens, folkkyrkans eller folkskolans tjänst, som hör under lagstiftningen för statens, kyrkans och folkskolans tjänstemän, eller som tillförsäkrats semester med lön under motsvarande förhållanden; b) lärlingar som hör under lärlingslagen; c) personer som hör under medhjälpärlagen; samt d) personer, anställda på fartyg, såvitt de uteslutande avlönas med del i nettovinsten. Därjämte undantages personer i statlig eller kommunal tjänst, som tillförsäkrats semester med lön enligt »Löningsregulativet» och icke därigenom kommer i sämre ställning än genom semesterlagen. Även anställda inom fackliga områden, som tillförsäkrats semester med lön enligt särskild överenskommelse	Varje arbetstagare i arbetsavtals- eller läroavtalsförhållanden till en arbetsgivare; undantag a) rörelse, inrättning eller företag, i vilka enbart medlemmar av arbetsgivarens familj är anställda; b) inom lantbruket arbetare, som är medlemmar av arbetsgivarens familj; och c) personer som uteslutande avlönas med vinstandel. För sjömäns semester gäller särskilda bestämmelser.	Varje arbetstagare i annans tjänst	Varje arbetstagare i annans tjänst; undantag a) arbetstagare, avlönad uteslutande med del av nettovinsten eller väsentligen med lott eller på motsvarande sätt; b) arbetstagare i visst släktskapsförhållande till arbetsgivaren; c) arbetstagare, som hör under lagen om offentliga tjänstemän eller som är ämbetsman; d) arbetstagare i »bistillingar» (bisyssla), då det förutsättes att arbetsförhållandet icke skall vara mer än 3 månader, eller arbetet icke kommer att vara mer än 200 timmar under ett kalenderår, eller arbetet avlönas enbart med provision. Vederbörande departement kan bestämma att semesterlagen icke skall gälla för arbetstagare som genom särskilda regler eller tariffavtal tillförsäkrats minst lika fördelaktigt ferierätt som enligt lagen.	Varje arbetstagare i allmän eller enskild tjänst; undantag a) arbetstagare för vilken gäller särskilda bestämmelser rörande semester enligt statliga föreskrifter; b) arbetstagare som är medlem av arbetsgivarens familj; samt c) arbetstagare, avlönad uteslutande genom andel i vinst.



	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Lagens tillämpningsområde	eller »regulativ» kan undantagas från semesterlagens tillämpningsområde, såvida den anställda därigenom icke kommer i sämre ställning än genom semesterlagen.				
Kvalifikationsåret	1 april—31 mars (»ferieåret»)	1 april—31 mars	15 maj—14 maj	1 maj—30 april (»opptjeningsåret»)	Kalenderår, såvida icke avtalats att annan tolv månaders period skall gälla.
Semesterens längd	1 1/2 dag för varje månad under kvalifikationsåret. Har arbete utförts under kortare tid än en månad, bestämmes semesterrätten i förhållande till anställningens längd. Semesterrätt förvärfvas även å tid, då arbetstagare åtnjutit semester enligt semesterlagen, ävensom å tid då arbetstagare på grund av sjukdom eller yrkesskada varit berättigad att upplåra semesterlottgörelse; jfr härom nedan.	1 1/2 dag för varje månad under kvalifikationsåret. Månad, då arbete utförts under kortare tid än 16 dagar, räknas icke. 2 dagars semester per kalendermånad ges om arbetsförhållandet intill utgången av mars månad oavbrutet varat minst 10 år. Som arbetsdag räknas jämväl dag då arbetstagaren åtnjutit semester, samt varit förhindrad till arbete på grund av a) övriga anställdas semester, b) viss militärtjänstgöring, c) sjukdom, olycksfall, havandeskap eller barnsörd under visst antal dagar, d) vissa förtroendeuppdrag, e) permittering för högst en månad för varje gång av arbetstagare av orsaker som är oberoende av arbetstagarna, samt f) andra orsaker, då ar-	1 1/2 dag för varje månad under kvalifikationsåret.	21 arbetsdagar under varje ferieår; arbetstagsanställd senare än 30 september under ferieåret (1 maj—30 april året efter kvalifikationsåret) har icke rätt till semester.	2 dagar för varje kalendermånad av kvalifikationsåret, då arbete utförts å minst 15 dagar. Då arbete utförts å minst 8 och högst 14 dagar under en kalendermånad ges 1 dags semester för sådan månad. Jämställd med dag då arbete utförts är i princip dag då arbetstagaren under pågående anställning a) åtnjutit semester, b) varit oförmögen till arbetet på grund av sjukdom under visst antal dagar, c) på grund av havandeskap eller barnsörd avhållit sig från arbetet under visst antal dagar, d) fullgjort viss militär övning, samt e) fullgjort viss civil försvarstjänstgöring. — För vissa arbetstagare, s. k. okontrollerade arbetstagare, föreligger icke rätt till semesterledighet utan till särskild

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<i>Semesterns längd</i>		betsgivaren, trots arbetslagarens frånvaro på grund av lag är skyldig att utbetala lön till denne.			semesterlön med viss procent av arbetsinkomsten.
<i>Semesterns förläggning</i>	Semester på 12 dagar eller därunder skall utgå i ett sammanhang under tiden 2 maj—30 september (ferieperioden). Vid längre semester än 12 dagar skall även det antal dagar som överstiger 12 ges i sammanhang men kan förläggas utanför ferieperioden. För sjömän, värnpliktiga och i lantbruket anställda gäller särskilda bestämmelser. Efter överläggningar mellan direktören för »arbeits- och fabriksstillsynet» samt arbetsgivare- och arbetslagareorganisationer kan semestern under vissa förhållanden uppdelas och ges utanför ferieperioden.	Semester beviljas på tid som bestämmas av arbetsgivaren under semesterperioden 2 maj—30 september. För arbetare i lantbruk och liknande säsongbetonade arbeten må semester ges innan kalenderårets slut. Med arbetstagarens samtycke kan semestern utgå även under annan tid av kalenderåret, eller överföras till nästa år, dock sist till 30 april. Semestern skall i allmänhet ges i ett sammanhang, dock kan den del av semestern som överstiger 9 dagar eller för lantbruksarbetare och liknande 6 dagar ges för sig på en gång eller delas.	Semester skall som regel utgå i ett sammanhang under tiden 1 juni—15 september, undantag för lantbruksarbetare, sillfiskare m. fl. Semestern kan uppdelas om arbetsgivare och arbetslagare är ense därom.	Arbetsgivaren fastställer tid för semester efter överläggning med arbetslagaren. 18 dagar av semestern skall utgå i ett sammanhang under tiden 16 maj—30 september. Resten skall ges i sammanhang eller två delar innan utgången av ferieåret. För anställda i lantbruk och andra säsongbetonade arbeten kan hälften av semestern förläggas utanför tiden 16 maj—30 september. Ovan nämnda bestämmelser kan frånträdas genom tariffavtal eller andra avtal; detta gäller dock icke regeln att semestern skall ges före ferieårets slut. I förskott kan semester ges endast efter skriftligt avtal mellan arbetsgivare och arbetslagare.	Arbetsgivaren äger bestämma tid för semester; dock bör den, om arbetstagaren icke annat begär, förläggas till sommartid. Semester skall utgå i ett sammanhang, om icke annat avtalats mellan parterna. Vid semester överstigande 24 dagar må dock semestern förläggas till två skilda perioder, den ena utgörande minst 24 dagar. Sjukdagar eller andra med arbetsdagar jämställda frånvarodagar, vilka infaller under semestern, får på yrkande av arbetstagaren frånräknas semestern. De skall i så fall läggas ut till en särskild senare period.
<i>Semestergottgörelse</i>	Semestergottgörelsen utgör 7 1/4 % av den lön, som utbetalats för det arbete, som ligger till grund för semesterätten. Vidare ges semestergottgörelse under bortovaro på grund av sjukdom under mer än 3 dagar, dock för högst 3 månader under ett ferieår och vid en anställningstid av	1. Arbetstagare, avlönad per vecka eller för längre tidsenhet, uppstår den å semestertiden belöpande lönen. 2. Annan arbetstagare uppstår såsom semesterlön för varje semesterdag den genomsnittliga dagslönen för det år, enligt vilket semestern fastställdes. At arbetslagare,	Fast anställda uppstår sedvanlig lön under semestern. Övriga anställda uppstår semesterlön med 6 % av den lön han uppburit under kvalifikationsåret, vilken utbetalas i form av »feriemerker» som säljes på postkontoren och inlöses där när semestern skall uttagas.	1. Arbetstagare med fast års-, månads- eller veckolön har rätt till full lön för vanlig arbetstid under semester, om han uppburit lön från verksamheten hela kvalifikationsåret. För sådana arbetslagare, som uppburit lön endast under en del av kvalifikationsåret, reduceras semesterersätt-	1. Arbetstagare, avlönad per vecka eller för längre tidsenhet, uppstår den å semestertiden belöpande lönen. 2. För annan arbetslagare utgör semesterlönen för hela semestertiden 9 % av arbetslagarens sammanlagda arbetsinkomst i anställningen under kvalifikationsåret

## Semestergottgörelse

### Danmark

minst 1 år före sjukdomsfallet, ävensom under bortovaro på grund av yrkesskada i sammanlagt högst 3 månader, om vederbörande vid skadans uppkomst varit anställd hos arbetsgivaren i 6 dagar i följd. Semestergottgörelsen för ett ferieår, skall utnyttjas under året 1/4—3/3 närmast efter ferieåret och skall ges i form av »feriemerker» under årets lopp och utbetalas när semestern skall utgå genom inlösen av märkena på postkontoren. Är den semesterberättigade anställd månadsvis eller på längre tid och det således icke görs avdrag på lönen för helgdagar, sjukdagar, o. dyl. kan den anställde i stället för semestergottgörelse enligt ovan erhålla semester med lön. Sådan arbetstagare har alltid rätt att i stället för semester med lön kräva semestergottgörelse dock bara med 6 3/4 %. Arbetstagare som erhåller semester med lön och därför ej uppbär semestergottgörelse, har rätt till, när semester utgår, att få ett kontant tillägg till semesterlönen på 3/4 % av den lön, som hos vederbörande arbetsgivare införtjänats under den semestergrundande pe-

### Finland

som utfört arbete under så få dagar i en kalendermånad att han icke är berättigad till semester, erlagges om han arbetat minst 16 dagar under kvalifikationsåret, som semesterersättning 6 % av den lön han uppburit under kvalifikationsåret. Vid anställningens upphörande är arbetstagare som haft arbetet i minst 16 dagar berättigade att i stället för semester erhålla en semesterersättning som motsvarar lönen för semestertiden för lika många arbetsdagar för vilka han skulle erhålla semester för de kalendermånader före arbetets upphörande, för vilka han därförinnan icke erhållit semester eller ersättning.

### Island

### Norge

ningen i förhållande här till. Halv månad eller mer räknas som hel månad, medan kortare tid icke medräknas. Dessa arbetstagare kan kräva att få sin semesterersättning beräknad på sådant sätt som nämnts här nedan under punkt 2, om detta belopp blir större än ordinarie lön under semestern.

2. Andra arbetstagare än här ovan nämnts har rätt till semesterersättning, om arbetsförhållandet varit minst 6 dagar, med 9,5 % av arbetsförtjänsten från 1 maj 1966. Från 16 maj—30 april 1966 skall procentsatsen vara 9.

3. För särskilda grupper av arbetstagare (t. ex. kortvarigt anställda, avlönade med drickspengar, avlönade delvis med del av vinsten) kan av departementet beslutas att semesterersättning skall utgå efter särskilda bestämmelser. För under 2) nämnda arbetstagare i byggnadsfacket införes semesterersättningen av arbetsgivaren i form av »feriemerker», inköpta från postverket, i en feriebok. Inestående semesterersättning utbetalas av postverket, när semester skall utgå. Arbetstagare med minst 3 månaders föregående tjänstgöringstid har rätt

### Sverige

med tillägg av genomsnittligen beräknad inkomst för sådan frånvaro, som jämställs med arbetad tid. Har arbetstagare, som nämnts under 2, rätt till längre semester än 24 dagar skall för varje överstigande dag semesterlönen ökas med 4/10 % av inkomsten.

3. S. k. okontrollerade arbetstagare har rätt till särskild semesterlön med 9 % av arbetstagarens sammanlagda arbetsinkomst hos arbetsgivaren under kvalifikationsåret. Upphör anställning innan arbetstagaren åtnjutt semester eller semesterlön ges semesterersättning, beräknad i förhållande till anställningens varaktighet.

*Semestergottgörelse*

*Danmark*

rioden. Tillägget beräknas efter samma löneandel som den allmänna semestergottgörelsen.

*Finland*

*Island*

*Norge*

*Sverige*

till semesterersättning även för den tid han under opptjeningsåret varit frånvarande på grund av sjukdom, olyckshändelse eller militärtjänst upp till 3 månader eller havandeskap upptill 12 veckor, under förutsättning att arbetstagararen återvänder till verksamheten. När arbetstagararen slutar sitt arbete, skall intjänad, icke uppburen semesterersättning avgöras med feriemärken i feriebok.

Vid uppställning av ovanstående tablå har förutom respektive lands lagstiftning följande litteratur använts:

- Danmark: Betänkning afgivet af den af arbejdsministeriet den 8 december 1948 nedsatte ferielovskommission.  
Arbejds- og socialministeriets cirkulære vedrørende lov 31 marts 1953 om ferie med løn.  
Visse af arbejds- og socialministeriets bekendtgørelser om feriemærkeordningen m. v.  
Arbejdsministeriets cirkulære 19 juni 1964 om forhøjelse af feriegodtgørelse m. v.
- Finland: Socialutskottets betänkande nr 4 den 13 april 1960 med anledning av motioner angående stiftande av en lag om semester och om ändring av gällande lag.  
Riksdagens med anledning härav antagna lag om semester den 30 april 1960.  
Regeringens proposition nr 45/1960 med förslag till lag angående ändring av nämnda lag.  
Socialutskottets betänkande nr 6 med anledning av regeringens nämnda proposition.  
Riksdagens svar å propositionen.
- Island: Isländska lagtexten, översatt med hjälp av anställd vid Islands ambassad i Stockholm.
- Norge: Proposition nr 104/1947 om lov om ferie.  
Propositioner nr:s 45/1952, 32/1956, 66/1958, 61/1961—62 och 40/1963—64 om tillegg og endringer i lov om ferie.
- Sverige: Kommentar till semesterlagen den 17/5 1963, utgiven av Hesselgren, Samuelsson och Wallén.

## Tablå över de nordiska ländernas lagstiftning om socialhjälp

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
	Lov om offentlig forsorg 31/5 1961	Lag om förvaltning av socialvården 20/1 1950. Lag om socialhjälp 17/2 1956.	Islands forsorgslov (Lov nr 80/1947.)	Lov om sosial omsorg 5/6 1961	Lag om socialhjälp 1/1 1956
Administration	»Sociale udvalg» i varje kommun, valt av kommunens styrelse. I Köpenhamn och Århus innehas utvalgets uppgifter av magistraten. Amtmannen Socialministeriet	Socialnämnd i varje kommun, vald av kommunens fullmäktige. Distriktsinspektör för varje distrikt, vald i och för kontroll av socialvården. Länsstyrelse Socialministeriet	»Kommunestyre» på landet, »socialstyre» i städerna. Socialministern	»Sosialstyre» i varje kommun valt av kommunens styrelse. Fylkesnemnd Sosialdepartementet	Socialnämnd i varje kommun, vald av kommunens fullmäktige. Länsstyrelse Socialstyrelse under socialdepartementet
Socialhjälp	Varje kommun är skyldig att ge hjälp eller råd och vägledning åt den som <i>vistas</i> i kommunen och som genom förmögenhet eller inkomst icke är i stånd att skaffa sig och sin familj det nödvändiga till livets uppehälle eller till behandling och vård vid sjukdom samt åt den som i övrigt uppfyller lagens betingelser för att uppbära hjälp. Samma rätt till hjälp har den som blivit behövande på grund av att försörjaren icke uppfyllt sin försörjningsplikt. Undantagsvis kan hjälpsökande som har bostad eller hemvist i annan kommun än vistelsekommunen hänvisas till denna. Arbets- och	Varje kommun är skyldig att ge socialhjälp åt den som <i>vistas</i> i kommunen och som icke kan få erforderlig försörjning och vård genom eget arbete, egna tillgångar, annans omvårdnad eller på annat sätt (egentlig socialhjälp). För att trygga underhåll och vård för mindre bemedlade kan kommun bevilja även annat understöd (förebyggande socialhjälp). — Hjälp i form av vård på ålderdomshem, sjukhem o. dyl. skall i princip ges av den behövandes <i>bostads</i> -kommun.	Varje kommun är skyldig att ge socialhjälp åt den som har <i>fast bostad</i> i kommunen och som på grund av hälsoskäl, fattigdom, arbetslöshet eller andra skäl icke genom egen insats kan skaffa sig och sin familj det nödvändigaste till livets uppehälle.	Varje kommun är skyldig att ge hjälp åt den som <i>vistas</i> i kommunen och som icke är i stånd till att sörja för sitt livsuppehälle eller draga omsorg om sig själv eller som är i behov av hjälp för att övervinna eller anpassa sig till en »vanskelig livssituation» —. Vistelsekommunen kan dock hänvisa den som har bostad i annan kommun att söka hjälp där i den utsträckning detta icke må anses skada den hjälpsökande.	Varje kommun skall sörja för att den som <i>vistas</i> i kommunen och som finnes vara i behov av hjälp erhåller sådan: den som ej fyllt 16 år samt den som på grund av ålderdom, sjukdom, lyte eller eljest bristande kropps- och själskrafter icke kan försörja sig genom arbete eller som av hälsoskäl helt eller delvis bör avhålla sig från arbete har rätt att i den mån han själv saknar medel och hans behov icke tillgodoses på annat sätt, erhålla socialhjälp till sitt livsuppehälle och erforderlig vård (obligatorisk socialhjälp). I övrigt må socialhjälp meddelas enligt grunder som kom-

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
<b>Socialhjälp</b>	rehabiliteringsmöjligheterna bör särskilt uppmärksammas vid hjälpbehov.				munens fullmäktige äger bestämma eller om sådana grunder ej fastställts, efter vad socialnämnden prövar erforderligt (frivillig socialhjälp).
<b>Socialhjälpens form</b>	Det sociale udvalg har fri bestämmanderätt — med undantag för några i lagen nämnda fall — över vilken form hjälpen skall ha och storleken av denna. Dock skall hjälpen ges så att den får karaktär av hjälp till självhjälp; hänsyn skall tagas till den hjälpsökandes behov och till hans möjlighet att senare klara sig genom egen hjälp. I första hand utgår hjälp som kontant understöd, om icke hjälp in natura anses lämpligare. Vård i enskilt hem väljes som hjälpform framför vård å anstalt.	a) Understöd i hemmet; b) vård i enskilt hem; c) vård å anstalt. Karaktär av hjälp till självhjälp: den behövandes självverksamhet och hans förmåga att draga försorg om sitt eget och sin familjs underhåll bör såvitt möjligt främjas genom socialhjälpen. — Skyldighet för kommunen att upprätthålla ett behovet motsvarande kommunalhem, ålderdomshem, sjukhem eller annan vårdanstalt.		a) Län, garanti för län eller bidrag till yrkesutbildning för att påbörja ett yrke eller för annat ändamål för att göra den behövande »selv-hjulpn»; b) arbete mot gottgörelse i arbetshem; c) uppehåll i ålderdomshem, sjukhem el. dyl. anstalt; d) vård i enskilt hem; e) Bidrag eller i undantagsfall län till livsuppehälle; f) län eller bidrag till annat ändamål än ovan nämnts. Ekonomisk hjälp kan utgå till personer som är i behov av att övervinna eller anpassa sig till en »vansklig livssituation», även då de behovsvillkor, som skall föreligga för understöd under a—f icke finnas. — Karaktär av hjälp till självhjälp. — Hjälpen ges i naturaförmåner om så anses lämpligast i det enskilda fallet.	a) Kontant understöd, om icke hjälp in natura anses lämpligare; b) tecknande av borgen å län, avsett till utbildning, inköp av verktyg o. dyl.; c) beredande av vård i den behövandes hem, i enskilt hem, vårdhem, sjukvårdsinrättning eller ålderdomshem. Karaktär av hjälp till självhjälp: den behövande bör såvitt möjligt bli i stånd att för framtiden genom eget arbete försörja sig och de sina. — Skyldighet för kommunen att anordna hem för äldre och andra personer som är i behov av vård eller tillsyn som icke eljest tillgodoses.
<b>Försörjningsplikt</b>	Envar man och kvinna är skyldig att försörja sin make samt sina barn under 18 år.	Envar man och kvinna är pliktig att under äkteuskap draga försorg om sin make, sig själv och sina barn under 16 år. Barn är skyldiga att	Äkta makar har ömsesidig försörjningsplikt samt skyldighet att försörja sina barn tills fylla 16 år. Ömsesidig försörjningsplikt föreligger	Civilrättsliga regler om makars ömsesidiga försörjningsplikt enligt »ekteskapsloven» och föräldrars försörjningsplikt mot barn intill viss ål-	Civilrättsliga bestämmelser reglerar frågan om försörjningsplikt.

	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Försörjningsplikt		vid behov efter förmåga försörja sina föräldrar och likaså föräldrar sina barn tills fyllda 21 år. Samma skyldighet åligger barn gentemot sina far- och morföräldrar, om barnet under minst 15 års tid vuxit upp hos dessa. — Arbetstagare, anställd i samma rörelse minst 20 år varunder han förlorat sin arbetsförmåga i sådan grad att han icke kan försörja sig genom arbete, är berättigad att emot arbete efter förmåga till sin död njuta underhåll av sin arbetsgivare.	mellan föräldrar, å ena sidan, och barn, adoptivbarn och fosterbarn, som fyllt 16 år, å den andra.	der enligt »barnelovene» gäller. Huvudregel är att föräldrar icke är försörjningspliktiga mot vuxna barn och barn icke mot föräldrar.	
Ersättningsskyldighet a) enskild	I princip är återbetalningsskyldighet icke knuten till socialhjälpen. Dock undantag härifrån i de fall då hjälptagaren förfarit svikligt eller förslösat hjälpen, då vederbörande, när hjälpen begäres, kan visa att han inom en kortare tid kan tillbakabetaala hjälpen samt för att undvika dubbelt bidrag, då behov icke längre föreligger.	Envar är skyldig att ersätta kommunen erhållen socialhjälp med belopp var till kommunens kostnader för socialhjälpen skäligen kan uppskattas. För socialhjälp till någon, vars försörjningsplikt åligger annan person (t. ex. barn - föräldrar), är kommunen berättigad erhålla ersättning av den försörjningspliktige. För socialhjälp till person under 16 år må ersättning icke av honom uttagas. För socialhjälp till person fyllda 16 men icke 21 år må ersättning icke heller uttagas, om icke hjälpbehovet orsakats av vårdslöshet e. dyl. För socialhjälp till föräldrar eller far-	Försummar någon sin försörjningsplikt är kommunen skyldig utbetala socialhjälp till den behövande, varvid den försumlige försörjaren blir ersättningsskyldig till kommunen.	Den som är underhållsskyldig mot maka och barn är så långt underhållsplikten räcker, ansvarig för socialhjälp som ges dem i form av lån eller garanti för lån. — Obetingad återbetalningsplikt finns icke. Återbetalning skall ske endast när socialhjälpen ges i form av lån eller garanti för lån.	För obligatorisk socialhjälp eller frivillig sådan som lämnats någon innan han fyllt 16 år är hjälptagaren ersättningsskyldig endast om han fått hjälpen på grund av vilseledande uppgifter, eller om hjälpen utgjort förskott på förmån var till han eljest är berättigad och som han efter hjälpens beviljande kommer i åtnjutande av. När det gäller frivillig socialhjälp är hjälptagaren ersättningsskyldig för hjälp som han fått efter fyllda 16 år. Make är med vissa undantag skyldig ersätta obligatorisk socialhjälp som lämnats andra maken. För obligatorisk socialhjälp till barn under 16



	Danmark	Finland	Island	Norge	Sverige
Ersättningsskyldighet		och morföräldrar är barn, som då hjälpen lämnades icke fyllt 21 år, icke ersättningsskyldiga.			är är föräldrar ersättningsskyldiga. Ersättning utgår med det belopp, vartill kommunens kostnader för hjälpen skäligen kan uppskattas. Socialnämnden äger meddela eftergift från ersättningsskyldighet.
b) kommun	Förhållandena om ersättningsskyldighet för stat och kommun regleras av ett flertal komplicerade regler. Som huvudregel gäller att av de utgifter som är föremål för »refusion» bäres 3/10 av vistelsekommunen och 4/10 fördelas på samtliga kommuner; samt	Kommun är icke skyldig att ersätta annan kommun lämnad socialhjälp. Kommunen kommer sluligt att belastas med kostnaderna för socialhjälp, som densamme lämnat personer, vilka kunna anses höra till dess egen befolkning.	Om socialhjälp blir utbetalad av annan kommun än den i vilken hjälptagaren har fast bostad, skall den senare återbetala 2/3 av socialhjälp eller hela dess belopp efter lagens närmare bestämmelser.	Kommun är icke skyldig ersätta annan kommun lämnad ersättning. Huvudregel är att vistelsekommunen ansvarar för all meddelad socialhjälp till envar som vistas i kommunen.	Kommun som lämnat obligatorisk socialhjälp ut svensk medborgare, mantalsskriven inom annan kommun, äger erhålla ersättning därför av denna kommun eller, i vissa specialfall, av den kommun, där hjälptagaren dessförinnan varit mantalsskriven. Ersättning utgår med det belopp vartill kommunens kostnader för hjälpen skäligen kan uppskattas.
c) staten	3/10 bäres av staten. I flertal fall bär staten större delen av utgifterna; t. ex. när staten särskilt förpliktat sig att mottaga utlämningar (flyktingar) utgår full statlig ersättning för kommunens socialutgifter.	Staten ersätter kommun dess socialhjälp utgifter för a) person som icke är finsk medborgare, b) person som icke är mantalsskriven i kommunen, c) person, visserligen mantalsskriven i kommunen året före det socialhjälp lämnades, men som det året erhållit egentlig socialhjälp. Staten ersätter kommunen sådana det genomsnittliga överstigande kostnader, som föranledes av socialhjälp meddelad till främmande kommuner hörande personer.	Staten ersätter kommunen den socialhjälp som meddelats utlämning.	Staten ersätter kommunen a) utgifter för socialhjälp till utlämning; b) nödvändig reshjälp för sådan som hemsänts från utlandet; c) utgifter till socialhjälp från ankomstkommunen till bostadslös som hemsänts från utlandet av offentlig myndighet.	För obligatorisk socialhjälp till i riket icke mantalsskriven svensk medborgare ävensom till icke svensk medborgare är kommun berättigad till ersättning av staten, i den mån gottgörelse ej kunnat utlagas av enskild person. Ersättning utgår med det belopp vartill kommunens kostnader skäligen kan uppskattas.

*Besvärmöjligheter*

*Danmark*

Över beslut av »social-utvalget» i enlighet med loven om offentlig försorg anföres besvär inför vederbörande amtmän, vars avgöranden kan överklagas hos socialministern. Frågor om lagligheten av frihetsberövande prövas inför domstol.

*Finland*

Över socialnämnds beslut sökes ändring hos länsstyrelsen. Över socialnämnds vissa beslut, såsom av disciplinär art, kan ändring icke sökas. Länsstyrelsens beslut om lämnande eller förvägrande av socialhjälp, fören därför eller dess belopp kan icke överklagas. Länsstyrelsens övriga beslut överklagas hos högsta förvaltningsdomstolen.

*Island*

*Norge*

Över socialstyrets beslut angående beviljande av socialhjälp anföres besvär hos socialdepartementet. Tvistemål mellan två eller flera kommuner om vilken kommun som har att utge socialhjälp och bära utgifterna härför avgöres av socialdepartementet.

*Sverige*

Över socialnämnds beslut anföres besvär hos länsstyrelsen. Över länsstyrelsens beslut anföres besvär hos kammarrätten.

Vid uppställning av ovanstående tablå har förutom respektive lands lagtext följande litteratur använts:

- Danmark: Socialministeriets cirkulære af 1/2 1962 vedrørende lov af 31. maj 1961 om offentlig forsorg.  
Nogle til lov om offentlig forsorg af 1961.
- Finland: Regeringens proposition med förslag till lag om socialhjälp den 17/12 1954.  
Lag- och ekonomiutskottets betänkande nr 3 med anledning av nämnda proposition.  
Riksdagens svar å propositionen.
- Norge: Utkast til lov om sosialhjelp; innstilling fra den ved kongelig resolusjon nr 15/12 1950 oppnevnte komité.  
Innstilling om omorganisering av kommunens sosiale administrasjon; fra et utvalg oppnevnt ved kongelig resolusjon av 18/12 1960. Proposisjon nr. 56/1962—63 om lov om sosial omsorg m. m.
- Sverige: »Socialhjälpslagen», utgiven av Wahlberg-Engström-Wernlund.

#### BILAGA 4

### **Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden. Förslaget har varit föremål för behandling vid socialpolitiska utskottets sammanträden i Lahti den 23 maj 1964, i Visby den 28 augusti 1964 och i Köpenhamn den 16 november 1964. Vid sammanträdet i Köpenhamn var närvarande förutom utskottets medlemmar från *Danmark* socialminister Kaj Bundvad, arbetsminister Erling Dinesen, departementschef F. Nielsen, kontorchef P. Juhl-Christensen, kontorchef F. Kampmann och ekspeditionssekreterär fru F. Hartmann, från *Finland* socialminister J. Tenhiälä, kanslichef A. Tarasti, regeringsrådet O. Allanko och regeringssekreterare V. Lappalainen, från *Island* ambassadör Stefan Stefansson, från *Norge* departementsråd O. Lund samt från *Sverige* statsrådet Sven Aspling, statssekreterare L.-Å. Åström och rättsavdelningschef B. Hamdahl.

#### 1. Medlemsförslaget

Till Nordiska rådets elfte session år 1963 väcktes ett medlemsförslag med hemställan att rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i syfte att uppnå ett förenhetligande av de nordiska ländernas sociallagstift-

ning. Rådet beslöt vid denna session uppskjuta medlemsförslagets behandling till en senare session för att bereda rådets socialpolitiska niomannakommitté, som hade att förbereda rådets socialpolitiska saker, tillfälle att närmare utreda frågan.

Inom niomannakommittén påbörjades utredningsarbetet under hösten 1963. Genom en systematisk kartläggning av olikheter och/eller likheter inom den nordiska sociallagstiftningen med hänsyn tagen till harmoniseringsmöjligheterna skulle en klar bild av förutsättningarna att realisera önskemålen i medlemsförslaget om förenhetligande kunna erhållas.

I en promemoria daterad oktober 1962 från svenska socialdepartementet rörande Nordiska socialpolitiska kommitténs dittillsvarande arbete med harmonisering av sociallagstiftningen i Norden nämndes vissa områden, beträffande vilka en harmonisering ansågs möjlig, nämligen bidragsförskottsreglerna, delar av bestämmelserna om arbetslöshetsförsäkringen, arbetarskyddslagstiftningen, socialhjälpslagarna och semesterlagstiftningen.

Vad först harmoniseringsarbetet rörande bidragsförskottslagstiftningen angår har nyligen ny lagstiftning antagits i några länder, varvid vikt lagts vid en nordisk harmonisering av bestämmelserna.

Utredningsarbetet inriktades under sådana omständigheter i första hand på möjligheterna för en harmonisering av de nordiska ländernas arbetslöshetsförsäkringslagstiftningar. På grundval av en inom rådet utförd utredning rekommenderade rådet vid tolfte sessionen regeringarna i de nordiska länderna att utreda förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning på området (rek. nr 13/1964).

Vid samma tolfte session beslöt rådet vidare uppskjuta behandlingen av medlemsförslaget i vad det avsåg en harmonisering av sociallagstiftningen i övrigt till en senare session.

Under tiden efter tolfte sessionen har utredningsarbetet fortsatt inom rådets socialpolitiska utskott, främst vad gäller ländernas lagstiftning om semester och om socialhjälp.

## 2. Semesterlagstiftningen

Av tablån över semesterlagstiftningen i de olika länderna (*Bilaga 2*) framgår, att nordisk enhetlighet bör kunna uppnås på ett flertal punkter inom detta lagstiftningsområde.

Vad först beträffar de bestämmelser som reglerar frågan om lagens tillämpningsområde omfattar dessa i samtliga berörda länder varje arbetstagare i annans tjänst — med vissa här nedan angivna undantag — oavsett inom vilket yrke vederbörande är verksam. I Finland gäller dock en särskild lag för sjömäns semester.

Bestämmelserna gäller vidare icke blott för huvudsyssla utan även för bissyssla. En följd härav blir att envar syssla med vissa inskränkningar ger

vederbörande semesterrätt. Arbetstagare som har att utföra sitt arbete endast under vissa dagar i veckan är således i princip icke uteslutna från semesterrätt. I de norska lagbestämmelserna göres emellertid undantag från semesterlagen för arbetstagare i sådana bisysslor, där arbetsförhållandet förutsättes vara icke längre än tre månader eller icke ge sysselsättning mer än 200 timmar under ett kalenderår samt där innehavaren avlönas med provision.

Utslagsgivande för tillämpningen blir främst innebörden av begreppet arbetstagare. Såsom kriterier på att en person är att anse som arbetstagare brukar anföras bl. a., att ett tjänsteförhållande föreligger mellan honom och en arbetsgivare, att han har att personligen utföra arbetet, att han ställer sin arbetskraft till arbetsgivarens förfogande till efter hand uppkommande arbetsuppgifter, att förhållandet mellan honom och arbetsgivaren såsom kontrahenter är av mera varaktig art, att han är förhindrad att samtidigt utföra liknande arbete av någon betydelse åt annan, att han för arbetets utförande är underkastad bestämda direktiv eller närmare kontroll, att han får ersättning för arbetsprestation åtminstone delvis i form av garanterad lön.

Undantagna från lagtillämpningen är i de finska, norska och svenska bestämmelserna under vissa förhållanden medlemmar av arbetsgivarens familj. Motsvarande undantagsbestämmelse saknas i den danska och den isländska lagen.

Undantagna från tillämpningen av de finska, norska och svenska semesterlagarna är även sådana arbetstagare som uteslutande avlönas med vinstandel samt enligt de norska bestämmelserna därjämte sådan arbetstagare som för det väsentliga avlönas med lott eller på motsvarande sätt. Sådan arbetstagare är uppenbarligen icke i egentlig mening att anse som löntagare. Han kan i stället betraktas som kompanjon till arbetsgivaren. Då undantaget gjorts tillämpligt endast å dem som »uteslutande» avlönas genom andel i vinsten, kommer de personer som förutom en fastställd lön äger rätt till tantiem att falla under lagen. I den danska semesterlagen återfinnes motsvarande undantagsbestämmelse för sådan arbetstagare som är avlönad uteslutande med vinstandel, men undantagsbestämmelsen är här begränsad endast till personer anställda på fartyg.

Därjämte undantages från den danska, norska och svenska lagtillämpningen sådana arbetstagare, för vilka enligt statliga eller andra föreskrifter gäller särskilda regler för semester.

Vad därefter angår bestämmelserna om kvalifikationsår framgår av bilagda tablå att dessa är enhetliga enligt dansk och finsk lag, där kvalifikationsåret löper från 1 april det ena kalenderåret till 31 mars följande kalenderår. I Norge har i den nyligen antagna semesterlagen bestämmelserna för kvalifikationsåret (opptjeningsåret) ändrats så, att det numera avser tiden den 1 maj det ena kalenderåret till den 30 april följande kalenderår.

Härvid har i Norge även diskuterats möjligheten att låta opptjeningsår och ferieår sammanfalla med kalenderåret, vilket ansågs kunna innebära vissa administrativa fördelar. En sådan ändring hade inneburit enhetlighet med de svenska bestämmelserna i ifrågavarande hänseende.

Beträffande frågan om semesterns längd framgår av tablån att den svenska och norska semestern numera omfattar 24 arbetsdagar. Enligt övriga berörda länders regler utgår semester med 1 1/2 dag för varje månad under kvalifikationsåret, då arbetstagare utfört arbete åt arbetsgivaren. Semesterns längd för ett visst år bestämmes enligt danska, finska och svenska bestämmelser med hänsyn till omfattningen av det arbete som arbetstagaren för arbetsgivarens räkning utfört under kvalifikationsåret. Enligt den norska lagen däremot är rätten till semester oberoende av om arbetstagaren åtnjutit semestergottgörelse som svarar mot semestertiden. Bestämmelserna om rätten till semester kan sålunda i Norge omfatta arbetstagare, som inarbetat otillräcklig semestergottgörelse och därför icke är intresserad av att använda rätten till semester. I allmänhet torde den som enligt norska semesterregler har rätt till semester även ha en plikt att använda denna rätt. Plikten torde dock icke utsträckas att gälla mer än den del av semestertiden, för vilken arbetstagaren åtnjuter semestergottgörelse.

Såsom framgår av vad som i tablån angivits under rubriken semesterns förläggning, återfinnes i samtliga berörda länders lagstiftningar regler om att semestern i regel bör utgå i ett sammanhang och förläggas till sommar-månaderna — den tid av året, då arbetstagaren bäst anses kunna utnyttja semestern till vila och rekreation, som det är semesterreglernas huvudsakliga ändamål att skänka. Semesterlagen, som är av utpräglat social natur, vill utbygga det skydd mot överanstängning och alltför tidig förslitning, som söndagsvilan och arbetstidsbegränsningen i sin mån bereder arbetstagarna, med regler åsyftande att tillförsäkra dem en årlig ekonomisk tryggad arbetsfri period av sådan längd, att tillfälle beredes dem att helt koppla av från arbetet och söka lämplig rekreation.

Vad slutligen angår frågan om semestergottgörelse regleras de finska, isländska och svenska förhållandena härvidlag efter samma ordning, allt eftersom arbetstagaren är avlönad med tidlön, beräknad för vecka eller längre tidsenhet, eller annorledes. Den första kategorin arbetstagare, avlönad med tidlön beräknad för vecka eller längre tidsenhet, uppbär under semestertiden samma lön som han skulle ha uppburit om arbete utförts under samma tid. Annan arbetstagare, d. v. s. sådan som är avlönad med tim-, dag-, ackordslön eller dylikt, uppbär semesterlön med ett belopp, motsvarande för Islands och Sveriges del viss procent av arbetstagarens sammanlagda arbetsinkomst i anställningen under kvalifikationsåret samt för Finlands del med den genomsnittliga dagslönen under kvalifikationsåret för varje semesterdag.

I de danska och norska bestämmelserna ges semestergottgörelse i princip

för samtliga arbetstagare i form av en procentuellt beräknad del av arbetsförtjänsten. Arbetstagare, avlönade för längre tidsenhet, har dock rätt att i stället för procentuellt beräknad semesterlottgörelse erhålla semester med den å semestertiden belöpande lönen. Enligt den danska lagen utgår för arbetstagare, som erhåller semester med lön, utöver lönen ett kontant tillägg till denna.

Såsom framgår av vad ovan anförts föreligger på flera punkter inom de nordiska ländernas semesterlagstiftningar likheter som tyder på att förutsättningar för en harmonisering av bestämmelserna förefinnes. Utskottet anser, att särskilt beträffande reglerna om lagens tillämpningsområde, semesterns förläggning och i viss mån angående semesterlottgörelsen enhetlighet torde kunna uppnås. Frågor om t. ex. semesterns längd och semesterlottgörelsens storlek är däremot enligt utskottets uppfattning närmast av allmän politisk innebörd. Deras lösande sammanhänger i huvudsak med vilka ekonomiska resurser som står till buds i landet. Sådana spörsmål torde därför få upptagas av varje land för sig och bör därför i nuvarande läge knappast omfattas av en rekommendation från rådets sida.

Enligt utskottets uppfattning är det av vikt att söka tillgodose intresset hos migrerande arbetare liksom hos andra personer, som utför arbete i annat nordiskt land än hemlandet, av att i uppehållslandet finna likartade lagregler på för honom särskilt betydelsefulla arbetsrättsliga områden. Man bör för den skull söka sig fram till en likartad lagstiftning på sådana områden, där gemensamma bestämmelser kan få praktisk betydelse. Utskottet anser semesterlagstiftningen vara ett sådant område, där en harmonisering av reglerna synes särskilt angelägen med hänsyn till den flyttande arbetskraftens intressen. Den gemensamma nordiska arbetsmarknadens realiserande bör på allt sätt underlättas.

### 3. Socialhjälpslagstiftningen

Socialhjälpslagstiftningen kan betecknas som en lagstiftning, avsedd att läcka ett restområde. Den skall anlitas i de fall då medborgarens egna resurser icke förslår samt socialförsäkring och andra särskilda hjälpformer icke står till förfogande eller icke räcker till. Socialhjälpen är till sin natur av kompletterande och supplerande art. En jämförande sammanställning har uppgjorts beträffande de nordiska ländernas lagstiftning om socialhjälp (*Bilaga 3*).

Som gemensamt drag i samtliga berörda länders socialhjälpslagstiftning återfinnes tanken att socialhjälpen utöver sin uppgift att för tillfället lätta den behövandes beträngda situation skall verka för att på längre sikt främja den behövandes möjlighet till försörjning genom egen verksamhet. Socialhjälpen avser att meddela hjälp till självhjälp. Socialhjälpen skall med andra ord ges på sådant sätt, att den behövande såvitt möjligt blir i stånd att försörja sig och de sina genom eget arbete.

Av tablan över socialhjälpslagstiftningen framgår att i samtliga länder utom Island den behövandes vistelsekommun är pliktig att lämna socialhjälp. Genom regeln att vistelsekommunen i första hand skall svara för att socialhjälp meddelas, tillgodoses den behövandes intresse av att snabbt erhålla hjälp. Vistelsekommunen äger i vissa fall, för vilka närmare redovisas nedan i samband med att frågan om ersättningsskyldigheten behandlas, kräva ersättning för meddelad socialhjälp av annan kommun eller staten.

De finska och de svenska bestämmelserna anger två typer av socialhjälp, nämligen dels egentlig — obligatorisk — socialhjälp, som kommunen är pliktig att meddela behövande, dels förebyggande — frivillig — socialhjälp som meddelas enligt grunder som kommunens fullmäktige själv äger bestämma. I de norska reglerna återfinnes en motsvarighet till denna förebyggande — frivilliga socialhjälp, nämligen kommunens ekonomiska hjälp till personer, som visserligen icke uppfyller grundförutsättningarna för socialhjälp — oförmåga att draga försorg om sig själv eller sörja för sitt uppehälle — men som är i behov av hjälp för att kunna övervinna eller anpassa sig till en »vanskelig livssituasjon». Enligt de danska bestämmelserna kan under vissa förhållanden »utvidet» socialhjälp meddelas personer, som icke är behövande i lagens egentliga mening men som på grund av sjukdom, t. ex. polio eller tuberkulos, råkat i svåra ekonomiska förhållanden.

Beträffande socialhjälpens form framgår av tablan att bestämmelserna härvidlag är i stort överensstämmande. I första hand meddelas socialhjälp i form av kontant understöd eller hjälp in natura och i andra hand i form av vård i enskilt hem eller på anstalt. Som ovan anförts understrykes i samtliga berörda lagstiftningar betydelsen av att hjälpen får karaktär av hjälp till självhjälp.

Vad därefter angår de bestämmelser som reglerar frågan om försörjningsplikt framgår av bilagda sammanställning att för norska och svenska förhållanden denna fråga regleras av civilrättsliga regler. I övriga berörda länders socialhjälpslagar uttalas särskilt att försörjningsplikt tillkommer äkta makar dels ömsesidigt dels gentemot barn, under 16 år enligt de isländska och de finska bestämmelserna och under 18 år enligt de danska. Försörjningsplikt gentemot föräldrar föreligger för barn under vissa förhållanden enligt de finska och de isländska bestämmelserna.

Beträffande frågan om enskild persons ersättningsskyldighet för meddelad socialhjälp föreligger icke obetingad återbetalningsskyldighet enligt någon av berörda länders lagstiftningar om socialhjälp. Enligt de finska bestämmelserna, enligt vilka socialhjälp har karaktär av lån, föreligger visserligen skyldighet för envar som uppburit socialhjälp att återbetala sådan, men i praktiken torde återbetalning icke förekomma i någon större omfattning. Även enligt de norska bestämmelserna kan återbetalningsplikt föreligga, nämligen då socialhjälp ges som lån eller garanti för lån.



Vad angår frågan om mellankommunal återbetalningsskyldighet, d. v. s. kommuns skyldighet att till annan kommun återbetala utgifter för socialhjälp meddelad behövande, hemmahörande i förstnämnda kommun, förekommer icke sådan enligt de finska och de norska bestämmelserna. Där-  
emot föreligger mellankommunal återbetalningsskyldighet för obligatorisk socialhjälp enligt svenska regler och för socialhjälp överhuvudtaget enligt isländska regler. Viss mellankommunal återbetalningsplikt föreligger även enligt danska bestämmelser.

Enligt samtliga berörda länders bestämmelser åvilar visst återbetalnings-  
ansvar staten bland annat för sådan socialhjälp som av kommun meddelats  
utlänning.

Den danska »lov om offentlig forsorg» skiljer sig från de övriga nordiska  
ländernas lagstiftningar på ifrågavarande område i det avseendet att den  
behandlar förutom den hjälp, som avser livsuppehållet, även frågor som  
berör alkoholmissbruk, frågor om hjälp i samband med barnafödsel, frågor  
om bidrag till sociala ändamål, frågor om »særforsorg» (vård av sinnes-  
sjuka, blinda, epileptiker m. fl.) samt barnbidrag till ensamma försörjare.  
Dessa frågor har emellertid hållits utanför den här gjorda undersökningen.

Såsom framgår av det ovan anförda torde förutsättning för harmonise-  
ring föreligga beträffande åtskilliga frågor inom socialhjälpstiftningen.  
Enhetlighet torde kunna uppnås beträffande sådana frågor såsom social-  
hjälpens form, försörjningsplikten och ersättningskyldigheten i viss ut-  
sträckning. Utskottet anser skäl föreligga för att reglerna på detta område  
såvitt möjligt harmoniseras.

Enligt utskottets förmenande torde avsevärda praktiska fördelar vara att  
vinna om rätten till socialhjälp kunde utformas efter enhetliga regler i de  
nordiska länderna. Ifrågavarande lagstiftningsområde med dess karaktär  
av restlagstiftning torde dock icke ha sådan aktualitet att i ett blivande  
harmoniseringsarbete socialhjälpstiftningen bör behandlas med prio-  
ritet.

#### 4. Harmonisering av övrig sociallagstiftning

Såsom inledningsvis anmärkts i den förut omnämnda promemorian från  
svenska socialdepartementet angående Nordiska socialpolitiska kommitténs  
dittillsvarande arbete med frågan om harmonisering av sociallagstiftningen  
i Norden upptogs bland de lagstiftningsområden, beträffande vilka harmoni-  
sering ansågs möjlig, även *arbetarskyddslagstiftningen*.

Sedan länge bedrivs inom Nordiska maskinkommittén för samarbete an-  
gående skyddstekniska spörsmål samt inom Nordiska arbetsutskottet för  
personlig skyddsutrustning ett starkt tekniskt präglat arbete för att få till  
stånd likartade regler för användning av en rad farliga verktyg och maski-

ner. Detta arbete har avsatt betydande resultat; se härom Nordisk utredningsserie 1962: 8 s. 184—186.

Sedan år 1959 arbetar vidare under Nordiska socialpolitiska kommittén ett underutskott för att undersöka förutsättningarna för en likformig nordisk reglering av arbetarskyddslagstiftningen. Detta så kallade harmoniseringsutskott har avgivit två rapporter angående sitt arbete till Nordiska socialpolitiska kommittén. I den första av dessa anges sådana områden inom arbetarskyddet, inom vilka arbete pågår på en nordisk reglering av bestämmelserna, samt sådana områden som anses ägnade för en nordisk samordning. I den senare rapporten behandlas spørgsmålet om bestämmelser för minderårigas användande i arbete. Några mera konkreta resultat av detta senare nordiska samarbete har, såvitt upplysts för utskottet, ej uppnåtts.

En av anledningarna till den relativt långsamma framstegstakten torde vara att söka i det förhållandet att det alltid inom något av berörda länder pågår revision av bestämmelser inom någon del av det omfattande område, som lagstiftningen om arbetarskydd omspannar. Enligt socialpolitiska utskottets mening bör en pågående eller förestående revision av nationella bestämmelser icke utgöra hinder för en parallell nordisk samordning av reglerna på området i fråga. En motsatt uppfattning innebär att möjligheterna för en harmonisering måste bedömas som utomordentligt ringa.

Material har ställts i utsikt att överlämnas till socialpolitiska utskottet, vilket bland annat kommer att ge besked om utvecklingen inom de nordiska länderna med hänsyn till genomförande av de beslut, som fattats av Nordiska socialpolitiska kommittén på grund av harmoniseringsutskottets ovan nämnda första rapport, ävensom angående de förslag till beslut som förelagts Nordiska socialpolitiska kommittén med anledning av harmoniseringsutskottets andra rapport.

Sedan socialpolitiska utskottet fått del av detta material, vill utskottet upptaga till bedömande huruvida utrymme finns för initiativ från utskottets sida beträffande arbetarskyddslagstiftningen.

Vad därefter angår frågan om harmonisering av *sociallagstiftningen i övrigt*, närmast socialförsäkringslagstiftningen, är uppenbart att detta område är av både synnerlig vikt och stor räckvidd. Då redan en förberedande undersökning av förutsättningarna för en nordisk harmonisering av reglerna på detta område måste kräva åtskilligt arbete, har spørgsmålet närmare diskuterats vid utskottets sammanträde denna dag med då närvarande socialministrar och andra representanter för respektive socialministerier.

I detta sammanhang har upplysts, att en större revision av 1955 års konvention mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige om social trygghet förberedes. En genomgripande översyn av konventionen med utgångspunkt från de delvis nya principer, som präglat utvecklingen under

senare år, blir nödvändig att förelaga inom loppet av några år. Behovet av en revision har gjort sig gällande bland annat på grund av de helt nya pensionssystemen — tilläggs pensionsordningar — som redan införts i Finland och Sverige och som väntas bli genomförda inom en snar framtid även i Danmark och Norge. Av särskild stor betydelse är i detta sammanhang att man i Norge avser att gradera grundpensionen efter bosättningstiden i landet. Dessa nya principer överensstämmer icke med de förutsättningar, på vilka konventionen bygger. Konventionen stöder sig på uppfattningen att pensionernas storlek i de nordiska länderna är i stort sett lika samt att pensionerna — bortsett från en eventuell kortare väntetid — ges utan hänsyn till uppehållstid eller till tid varunder pension intjänats (optjenings-tid). I Norge föreligger såsom nämnts förslag till ny pensionsordning, som, under förutsättning att förslaget antages av stortinget, kan väntas träda i kraft tidigast år 1967. Den förestående revisionen av trygghetskonventionen anses icke böra företagas, förrän ett nytt pensionssystem trätt i kraft i Norge, varför den i viss mån ställts på framtiden.

Utskottet ställer sig tveksam till tanken att uppskjuta varje revision av 1955 års konvention, intill dess ett nytt system antagits och satts i kraft i Norge. I den mån brister i nuvarande ordning kan avhjälpas inom ramen för den nu gällande konventionen, bör den planerade framtida revisionen ej få hindra önskvärda partiella reformer. På olika punkter kan dylika del-reformer befinnas böra vidtagas.

Emellertid bör dessa omläggningar icke skymma framtidsperspektivet i stort. Man får icke förlora tanken på en framtida verklig harmonisering ur sikte. En sammanjämkning till vissa huvudlinjer måste på längre sikt eftersträvas. Grundliga överväganden måste till för att man skall kunna nå fram till vissa gemensamma principer, som kan bära upp socialförsäkrings-systemen i alla länderna och kring vilka alla kan enas. För att nå därhän kräves i sin tur ett betydande förberedande arbete, i första hand för att klarlägga och sedan jämföra de grundläggande principerna i de nuvarande nationella socialförsäkringssystemen. Utskottet anser det för sin del angeläget att dylika undersökningar rörande förutsättningarna för en framtida harmonisering av de nordiska ländernas socialförsäkringssystem successivt kommer till stånd. Dylika undersökningar bör företagas oberoende av den ovannämnda planerade revisionen av trygghetskonventionen. Ej heller bör nationella lagrevisioner få verka fördröjande. Stiftandet av nya lagar eller översyn av gamla bestämmelser är ständigt aktuellt i något av länderna. Skulle man i varje situation avvakta avslutandet av sådant arbete i ett vart land, skulle planläggningen av en harmonisering av reglerna på ett så omfattande område som socialförsäkringens överhuvud aldrig komma igång. Uppmärksammas bör att det i första hand icke gäller att omedelbart samordna gällande bestämmelser på området utan fastmer att med hänsynstagande till den snabba utvecklingen, som samhället undergår för närvaran-

de, skapa förutsättningar för en framtida samordning av ländernas lagstiftning på området.

Icke minst för ett effektivt utnyttjande av arbetskraftsresurserna i Norden bör möjligheterna underlättas för arbetskraften till ökad rörlighet inom Norden. En likartad socialförsäkring är härvidlag en icke oväsentlig faktor. Även med beaktande av att Norden är i färd att bli ett gemensamt utbildningsområde är det önskvärt att till främjande av ett vidgat studentbyte mellan de nordiska länderna socialförsäkringslagstiftning i de nordiska länderna blir i möjligaste mån likformig.

Varje lands socialförsäkringssystem är uppbyggt med utgångspunkt från det egna landets förutsättningar och resurser. En i allo enhetlig nordisk socialförsäkringsordning med helt överensstämmande pensionsbelopp och övriga förmåner kan svårigen uppnås. Däremot menar utskottet, att likformighet i lagsystemens uppbyggnad och grundförutsättningar bör eftersträvas. Genom en komparativ analys av grunderna för de skilda ländernas socialförsäkringsbestämmelser torde en klar bild kunna vinnas över möjligheterna att på längre sikt åstadkomma en harmonisering på området i fråga. Utskottet planerar att företaga en sådan utredning under sin fortsatta handläggning av denna sak.

## 5. U t s k o t t e t

Under återopande av det ovan anförda får socialpolitiska utskottet föreslå,

att Nordiska rådet ville antaga följande två rekommendationer:

I. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester.

II. Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om socialhjälp.

Köpenhamn den 16 november 1964

*Nina Andersen*

Förman

*Sigurður Bjarnason*

*Kjell Bondevik*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Jørgen Jensen*

*Nils Kellgren*

*Urho Kähönen*

*Harald Løbak*

*Judit Nederström-Lundén*

*Harald Nielsen*

## **Medlemsförslag**

### **om enhetliga regler för legitimation av optiker**

*(Väckt av Nina Andersen, Birger Andersson, Einar Gustafsson, Gunnar Henriksson, Judit Nederström-Lundén och Hannibal Valdimarsson till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)*

Utprovning av glasögon för rättande av synfel utföres för närvarande i stor utsträckning av personer, som icke innehar läkarlegitimation. I Danmark, Norge och Sverige faller enligt gällande lagstiftning angående behörigheten att utöva läkarkonsten denna för allmänheten betydelsefulla verksamhet på hälso- och sjukvårdens område inom den sektor, där det är tillåtet för lekmän att bedriva medicinsk verksamhet.

En betydande del av glasögonoptikerna har förvärvat kompetens för sin verksamhet genom att avlägga examen vid statsunderstödda eller eljest av staten kontrollerade utbildningsanstalter. Optikerorganisationerna har också ägnat stort intresse åt utbildningsfrågorna och bedriver genom Nordiska optikerrådet ett nordiskt samarbete, som bland annat lagit sig uttryck i att man infört ett nordiskt optikerbrev för att underlätta arbetskraftsutbytet mellan länderna.

Emellertid förekommer även försäljare av glasögon, som icke besitter erforderlig yrkeskunskap. Deras verksamhet innebär utan tvivel påtagliga risker ur hälsosynpunkt. Personer, som behöver glasögon, lider ej sällan av någon sjukdom och bör komma under läkarbehandling. Den icke yrkeskunnige glasögonförsäljaren saknar förutsättningar att avgöra, om ett fall är av den enkla beskaffenheten att en optiker kan utprova glasögon eller om patienten bör hänvisas till ögonläkare.

I syfte att förhindra icke yrkeskunnig verksamhet i kommersiellt syfte på detta område och för att förebygga därmed förenade missförhållanden har i Finland införts krav på auktorisation av glasögonoptiker. Endast legitimerad optiker har rätt att utprova glasögon. Legitimation meddelas av medicinalstyrelsen och förutsätter att vederbörande genomgått godkänd utbildningsanstalt. Övergångsvis har även införts vissa dispensbestämmelser för sådana som redan utövar optikeryrket. I Sverige överväges för närvarande att införa auktorisation för glasögonoptiker.

Även i Danmark och Norge har behov gjort sig gällande av att kring-

<sup>1</sup> Sak A 25/1964 (12:e sess., s. 806).

gärda glasögonoptikernas yrkesutövning med någon form av auktorisation. Det synes önskvärt att arbetsförhållandena för denna betydelsefulla yrkesgrupp göres likartade i de nordiska länderna. Vid införandet av auktorisationsregler bör därför tillses att behörigheten att utöva optikeryrket i ett nordiskt land även kommer att medföra rätt att utöva yrket i övriga nordiska länder. Även utbildningsfrågorna bör kunna lösas gemensamt. Det värdefulla arbete, som de nordiska optikerorganisationerna här nedlagt, bör utgöra en god grundval för det fortsatta arbetet på detta område.

Med hänvisning till vad sålunda anförts föreslås,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna  
att utreda förutsättningarna för införande av ensartade  
regler angående auktorisation av optiker.

Köbenhavn, Stockholm, Helsingfors och Reykjavik den 12 juli 1963

*Nina Andersen*

*Birger Andersson*

*Einar Gustafsson*

*Gunnar Henriksson*

*Judit Norderström-Lundén*

*Hannibal Valdimarsson*

## BILAGA 1

**Yttranden över medlemsförslaget**

(För flertalet yttranden se Nordiska rådet 1964, s. 808--826)

**D a n m a r k****Danmarks Specialoptikerforening:**

Indledningsvis finder vi det påkrævet at nævne, at det forekommer os, at optikerfaget ikke er blevet placeret helt på den plads i sammenhængen, hvor det hører hjemme. Dette finder bl. a. sit udtryk i forslagsstillernes udtalelser om, at faget er en »verksamhet på hälso- og sjukvårdens område inom den sektor, där det är tillåtet för lekmän att bedriva medicinsk verksamhet».

Optikeren beskæftiger sig ikke med syge øjne. Ved brug af optiske hjælpemidler korrigerer han optiske og funktionelle synsfejl.

Faget er altså ikke et medicinsk fag. International Optiker Liga, hvoraf mesterorganisationerne i Danmark, Finland og Norge er medlemmer, har antaget den definition, at brilleoptik er et paramedicinsk fag, idet man her betjener sig af et udtryk i Rom-Traktaten, »Traktat om oprettelse af det europæiske økonomiske fællesskab», og tillige anvender den herfor angivne fortolkning, hvorefter et paramedicinsk fag er et fag, som ikke er en integrerende del af det medicinske fag eller er underlagt dette, men er sideordnet dermed. (Artikel 57).

I udtalelsen fra Den alm. danske Lægeforening gives udtryk for, at befolkningen i Danmark i de fleste tilfælde søger øjenlæge for at få udskrevet en recept på briller, samt at brilleforhandlerne har anset det for en lettelse derigennem at være fritaget for ansvaret med hensyn til bestemmelsen af brillekorrektionens optiske styrke.

Denne udtalelse er ikke baseret på de virkelige forhold. De fra Sverige meddelte oplysninger om, at 75 % af befolkningen i Sverige søger optikeren, og 25 % går til lægen for at få udmålt til de rigtige briller, skal nok vise sig ved nærmere undersøgelse at illustrere forholdene også i Danmark. Den opgave, optikeren har påtaget sig, er blevet ham pålagt af publikum, og udviklingen har medført, at synsundersøgelser til beregning af den rette brillekorrektion, kaldet refraktionsbestemmelser, er blevet en integrerende del af optikerens daglige arbejde.

Den af Lægeforeningen nævnte praksis, at sygekasserne i langt de fleste

tilfælde gør refusionstilskuddet for køb af briller afhængigt af foreliggende lægeordination, gennemføres kun konsekvent for de såkaldte A-medlemmer af sygekasserne i Storkøbenhavn. I det øvrige land har sygekasserne for længst med Sygekassedirektoratets godkendelse frafaldet kravet om lægerecept, idet befolkningen jo vitterligt ikke ville kunne blive betjent i tilfredsstillende omfang på dette område, eftersom øjenlægerne er alt for få i antal til at kunne magte opgaven.

Den del af optikerens arbejdsområde, som angår refraktionsbestemmelse, er i England og Amerika blevet udviklet som et selvstændigt fag under betegnelsen henholdsvis »Ophthalmic Optics» og »Optometry». Optometri er således betegnelsen for det fag, der betjener publikum på det synsfunktionelle område. Ved analyse af synsfunktionen kan optometristen finde ind til synsproblemer, der ellers ville blive overset, og som bereder den person, der har sådanne problemer, store vanskeligheder i hans daglige gerning. Ved at påvise disse synsproblemer og søge at løse dem ved valg af en hensigtsmæssig korrektion, undertiden suppleret med en optræning af øjnene for genoprettelse af normal synsfunktion, opnås en betydelig gevinst, såvel for den enkelte som for det samfund, hvori han skal fungere.

I den danske Sundhedsstyrelses udtalelse, i udtalelsen fra Optikerforeningen af 1958 og endelig i den sammenfattende udtalelse fra Nordisk Råds socialpolitiske 9-mands komité nævnes den mulighed, at der vil kunne forekomme en interessemodsatning imellem det medicinske aspekt og det kommercielle aspekt. Men foreningen er af den opfattelse, at det medicinske aspekt, eller som det retteligt bør hedde, det optometriske aspekt vil ikke på nogen måde kunne påvirkes af kommercielle hensyn. Klienten søger optikeren, fordi han har erkendt et behov for briller. Optikeren foretager sin refraktionsbestemmelse og beregner den nødvendige korrektion. Den styrke, klienten skal have i sine brilleglas, har ingen relation til, hvad disse glas vil koste, da klienten har behov for en ganske bestemt styrke, og der kan for optikeren ikke forekomme andre hensyn end det rent optometriske ved beregningen af korrektionens optiske værdi.

Det kommercielle spørgsmål træder ind i billedet, når klienten skal tage stilling til, hvilket brillestel eller hvilken kvalitet i brilleglas han ønsker at købe, og han vil i denne sammenhæng være nøjagtigt ens stillet, enten recepten foreligger fra en øjenlæge eller som resultat af optikerens udmåling.

København, den 14. februar 1964

For Danmarks Specialoptikerforening

*Egon Petersen*

Formand



**N o r g e**

Sosialdepartementet har i skrivelse den 18 juli 1964 hänvisat till remissvar från Helsedirektoratet den 30 oktober 1963 med tillägg den 15 juni 1964.

Helsedirektoratet har i skrivelse den 15 juni 1964 hänvisat till sitt remissvar den 30 oktober 1963 och ånyo uttryckt förhoppningar om att medlemsförslaget måtte upptagas till behandling av Nordiska rådet.

**Den norske lægeforening:**

-----

Slik autorisasjon er innført i Finland og lignende ordning er under overveielse i Sverige.

Med Deres skriv av 6. april d. å. blir saken av Helsedirektoratet oversendt Den norske lægeforening til uttalelse.

Det har fra optikerhold også i Norge lenge vært arbeidet for å få offentlig autorisasjon av optikere.

Optikernes forhold til kvakksalverloven av 19. juni 1936 ble regulert ved kgl. res. av 18 desember 1936. Det heter her:

Når det gjelder å ta ut passe til og selge briller, må objektive undersøkelsesmåter, derunder undersøkelse i mørkerom eller ved hjelp av øyenspeil, oftalmometer, refraktometer eller lignende apparater eller instrumenter, ikke brukes av andre enn leger.

Ved kgl. res. av 27. mars 1953 ble det oppnevnt en komité som skulle vurdere lovbestemmelsene og eventuelt fremme forslag om revisjon av kvakksalverlovgivningen. Denne komitéen behandlet også optikervirksomheten og spørsmålet om autorisasjon av optikerne. Komitéen gikk imot at spørsmålet om autorisasjon av optikerne ble løst innenfor rammen av kvakksalverlovgivningen og antok at det lå utenfor komitéens mandat og kompetanser å vurdere om en eventuell autorisasjon lå innenfor håndverkslovens ramme.

Komitéen pekte imidlertid på at det var medisinske interesser forbundet med at brilleoptiken ble utøvet på tilfredsstillende måte. Det kunne også være grunn til regulerende bestemmelser, jfr. den ovenfor siterte kgl. res. av 18. desember 1936. Komitéen kjente ikke til at bestemmelsene her hadde voldt vanskeligheter i anvendelsen eller gitt anledning til innvendinger fra fagets utøvere.

Norges øyelegeforening og Norges optikerforbund inngikk i januar 1947 en overenskomst som ble godkjent av Lægeforeningen. Denne overenskomsten innebærer en form for autorisering i Norges øyelegeforenings og Norges

optikerforbunds regi og inneholder også de bestemmelser som er omtalt i den kgl. res. av 18. desember 1936.

Forslaget om felles nordiske autorisasjonsregler har vært behandlet av Den almindelige danske Lægeforening i desember 1963.

*Den almindelige danske Lægeforening* mener at enhver forbedring av optikernes tekniske utdanning må hilses med tilfredshet av legene, men mener at forslaget om felles nordisk statlig autorisasjonsordning for optikere kan innebære at optikerne foretar synsprøving og øyeundersøkelser av mere inngående natur. Befolkningen kan ved at det innføres autorisasjonsordning få tiltro at optikernes undersøkelse er av mere legelig art og gis en falsk følelse av sikkerhet.

Tiltak for å dyktiggjøre optikerstanden vil bli hilst med glede, »mens en autorisasjon, der innebærer utvidede beføyelser, må bestemt frarådes her i landet, fordi den vil rumme faremomenter og ikke er påkrævet».

Medlemsforslaget til Nordisk Råd har vært forelagt *Norsk oftalmologisk forening* som i skriv av 25. april 1964 uttaler:

Styret stiller seg positivt til tanken om ensartede regler for autorisasjon av brilleoptikere i de nordiske land, ut fra ønsket om en høy standard for utdanning og autorisasjon av optikerne.

Styret er derfor interessert i å bli tilstillet konkrete forslag til regler for autorisasjonen.

Forholdene er imidlertid så ulike i de nordiske land at vi går ut fra at det i en tilstrækkelig overgangstid blir tatt hensyn til de mange urmaker-optikere rundt om i vårt land som på en forsvarlig måte har forhandlet briller.

Den almindelige danske Lægeforening har oversendt en betenkning om saken og går imot at der blir autorisasjon av optikerne.

*Den norske lægeforening* forstår de betenkeligheter som gjør seg gjeldende i Den almindelige danske Lægeforening når det gjelder autorisasjon av optikere, men mener at betenkelighetene ved en slik autorisasjon ikke er så store at Den norske lægeforening bør motarbeide et forslag om autorisasjon av optikere.

En ensartet utdanning av optikere med autorisasjon vil skape en bedre trygghet for at optikernes faglige håndverksmessige standard holder mål. Ved autorisasjon foreligger også adgangen til å trekke denne tilbake. Vår lovgivning om kvakksalvervirksomhet og supplerende kgl. res. vedrørende optikernes undersøkelsesmetoder innebærer antagelig en tilstrækkelig bremse for at optikerne ikke kritikkkløst tilpasser briller til pasienter som bør søke lege.

Komitéen til revisjon av kvakksalverloven peker på at de medisinske skadevirkninger av usakkyndig brilletilpasning sikkert er små sammenlignet med den skade som kan voldes ved mange andre former for kvakksalveri.

Etter det som er opplyst fra sakkyndig hold synes det som om skadevirkningene som regel vil innskrenke seg til at pasienten føler seg uvel og

derfor søker annen hjelp. Varige skadevirkninger av medisinsk art kunne visstnok da ikke påvises, selv om det selvsagt foreligger et faremoment for at en usakkyndig ikke har mulighet for å oppdage symptomer på sykelige tilstander som krever legebehandling.

*Sentralstyret i Den norske lægeforening* behandlet saken i møte 21. mai 1964 og fattet følgende vedtak:

Sentralstyret har behandlet medlemsforslaget til Nordisk Råd om innføring av ensartede regler for autorisasjon av optikere.

Sentralstyret stiller seg positivt til tanken om ensartede regler for autorisasjon av brilleoptikere ut fra ønsket om en høy faglig og teknisk standard for disse. Autorisasjonen bør knyttes til håndverkslovgivningen.

I en overgangstid bør det bli tatt hensyn til de mange urmakeroptikere rundt i vårt land som på en forsvarlig måte har forhandlet briller, og der bør åpnes adgang for disse til å skaffe seg supplerende utdanning.

Gjennom undervisning bør de vordende optikere søkes gitt en bred innføring i de faremomenter som foreligger ved at briller ikke er tilpasset hos lege.

Oslo, 28. mai 1964

Den norske lægeforenings sentralstyre

Etter bemyndigelse:

*Odd Bjercke*

*Johan Grevc Brun*

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker. Det har varit föremål för behandling vid socialpolitiska utskottets sammanträden i Lahti den 24 maj 1964 och i Köpenhamn den 16 november 1964.

#### 1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av ensartade regler angående auktorisation av optiker.

Medlemsförslaget, väckt till Nordiska rådets tolfte session 1964, har be-

handlats av rådets socialpolitiska niomannakommitté, som hade att förbereda rådets socialpolitiska saker, vid niomannakommitténs sammanträden i Oslo den 14 december 1963 och i Stockholm den 15 januari 1964. På förslag av rådets socialpolitiska utskott beslöt rådet vid tolfte sessionen 1964 att uppskjuta medlemsförslagets vidare behandling för ytterligare utredning till rådets nästa ordinarie session.

## 2. R e m i s s y t t r a n d e n a

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

*Norden:* Nordisk optikerråd.

*Danmark:* Indenrigsministeriet, Sundhedsstyrelsen, Den almindelige danske Lægeforening, Urmager- og Optiker-forbundet, Optikerforeningen av 1958 och Danmarks Specialoptikerforening.

*Finland:* Finlands läkarförbund och Finlands special-optikerförbund r. f.

*Norge:* Sosialdepartementet, Helsedirektoratet, Den norske lægeforening och Norges optikerförbund.

*Sverige:* medicinalstyrelsen, Sveriges läkarförbund, svenska oftalmologförbundet, svenska optikerförbundet, special-optikernas riksförbund och Sveriges urmakare- och optikerförbund.

Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till införande av likartade regler om auktorisation av optiker och framhåller behovet av att kringgärda glasögonoptikernas ansvarsfulla yrke med någon form av auktorisation samt understryker samtidigt betydelsen av att utbildningsfrågorna löses gemensamt. I denna riktning har följande remissinstanser yttrat sig: *Nordiska optikerrådet, Danmarks specialoptikerforening, Finlands läkarförbund, i Norge Helsedirektoratet och landets optikerförbund* ävensom *den norske lægeforening* samt i Sverige *medicinalstyrelsen, Optikerförbundet och Special-optikernas riksförbund*.

Från dansk sida har emellertid från flera håll uttalats annan mening. *Den almindelige danske Lægeforening* avstyrker varje form av auktorisation, som kan medföra att glasögonoptikern gives möjlighet att företaga egentligt synprov och ögonundersökning av mera omfattande natur, varvid patienten kan få den uppfattningen att undersökningen är av medicinsk art och patienten ingives en falsk känsla av säkerhet. Vidare framhålls från *Lægeforeningen*, att varje undersökning av synbesvär är en rent medicinsk uppgift, som icke utan största betänkligheter kan anförtros personer utan läkarutbildning, samt att sådan erforderlig yrkeskunskap icke kan krävas av optikerna, att de blir i stånd att avgöra om ett fall är av så enkel art att en ögonundersökning är överflödigt. Förslag om förbättring av optikernas tekniska utbildning tillstyrker *Lægeforeningen* starkt. Även *Indenrigsministeriet, Ur-*

*mager- og optikerforbundet* samt *Optikerforeningen af 1958* avstyrker förslaget.

*Sveriges läkarförbund, Sveriges oftalmologförbund* samt *Sveriges urmakare- och optikerförbund* hänvisar till den förordning om legitimation av glasögonoptiker i Sverige, vilken trätt i kraft den 1 januari 1964, och menar att något ståndpunktstagande till medlemsförslaget inte är möjligt, förrän konsekvenserna av förordningens tillämpning i Sverige kan överblickas.

### 3. U t s k o t t e t

Efterhand har ett allt starkare behov gjort sig gällande av att söka skapa enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna beträffande praktiskt taget alla grupper av medicinalpersonal för att åstadkomma så enhetliga kompetenskrav som möjligt för dessa. Undersökningar har tidigare företagits beträffande läkare, tandläkare, sjuksköterskor, sjukgymnaster m. fl. med anledning av förslag som väckts i Nordiska rådet. Det synes därför naturligt, att motsvarande undersökningar kommer till stånd beträffande optikerna, som också på sitt sätt är att betrakta såsom en icke oviktig grupp medicinalpersonal.

Av de remissyttranden, som lämnats i saken, framgår att man inom yrkesgruppen optiker skiljer mellan specialoptiker och övriga optiker. De båda grupperna särhålls framför allt med hänsyn till sin utbildning.

I Danmark finns båda grupperna specialoptiker och övriga optiker. Den grundläggande utbildningen, som är gemensam för alla elever i yrket och omhänderhas av statsunderstödda skolor, leder fram till »svendeprøve». »Svendeprøven» täcker emellertid icke den fullständiga utbildning, som är nödvändig för att optikern skall kunna uppfylla samtliga honom åliggande uppgifter inom facket. »Svendeprøven» innefattar blott kompetens att utföra optikerns verkstadsarbete samt att expediera glasögon efter föreliggande recept. För att företaga ögonundersökning erfordras ytterligare utbildning. Denna vidare utbildning till specialoptiker meddelas sedan 1958 av ett av optikermästarna upprättat institut för optometri. Före 1958 skedde vidareutbildningen för specialoptiker i mycket olika former.

I Sverige är specialoptikerna anslutna till specialoptikernas riksförbund. För medlemskap i detta kräves att vederbörande vunnit legitimation som optiker samt är egen företagare. För legitimation fordras utöver grundutbildning en utbildningskurs vid statens institut för hantverk och industri, vars undervisningsplan i detta avseende fastställes av medicinalstyrelsen. Övriga optiker, som icke genomgår denna längre utbildning, kan icke vinna legitimation som optiker. Rätt att utprova glasögon tillkommer emellertid i Sverige båda grupperna. Uppskattningsvis räknar man med att 75 % av antalet

glasögonutprovningar företages av optikerna — därav 65 % av specialoptikerna — medan endast 25 % företages av läkarna.

Förhållandena i Finland och Norge är likartade.

Utbildningsfrågorna har ägnats stort intresse av de nationella optikerorganisationerna och även av den nordiska facksammanslutningen Nordiska optikerrådet. Genom detta bedrivs ett nordiskt samarbete, som bland annat tagit sig uttryck i försök att gradvis införa likhet i utbildning och kvalifikationskrav. Nordiska optikerrådet utreder för närvarande spörsmålet om upprättande av en gemensam nordisk högskola för utbildning av optiker. Svenska specialoptikernas riksförbund understryker också i sitt remissyttrande betydelsen av att utbildningsfrågorna löses gemensamt. Nämnade riksförbund tager särskilt upp frågan om en gemensam nordisk skola för utbildning av optiker på ett högre stadium. Därmed skulle enhetlighet vinnas i utbildningen, vilket i sin tur skulle vara till fördel för optikerverksamheten inom de nordiska länderna. Genom en gemensam utbildning för samtliga nordiska optiker skulle även garanti kunna skapas för att vid legitimation av optiker en enhetlig bedömning i Norden komme till stånd. Redan nu synes dock samarbetet ha kommit så långt, att relativt likartade regler rörande kvalifikationskrav bör kunna införas i samtliga länder och att kvalifikationsprov, avlagt i ett land, bör äga giltighet även i övriga nordiska länder.

Legitimation av optiker finns för närvarande blott i Finland och Sverige. Det torde emellertid kunna förutses, att småningom krav om legitimation kommer att uppställas i alla nordiska länder. Därvid måste dock undvikas, att allmänheten ingives den föreställningen att optikerlegitimation gör den legitimerade likvärdig med en ögonläkare. Legitimationens syfte är att garantera upprätthållandet av en hög teknisk standard.

I Finland har genom 1960 års lag om utövande av optikeryrket givits bestämmelser om att endast av medicinalstyrelsen legitimerad optiker, som genomgått godkänd läroinrättning, är berättigad att ordinera glasögon. Också avpassning och minutförsäljning av glasögon får utföras endast av legitimerad optiker. Även i Sverige har utfärdats föreskrifter om legitimation av glasögonoptiker att gälla från den 1 januari 1964. Dessa innebär, att den som genomgått av medicinalstyrelsen föreskriven utbildning för utprovning av glasögon äger hos medicinalstyrelsen ansöka om och erhålla legitimation såsom glasögonoptiker. I motsats till den finska lagen innehåller de svenska bestämmelserna icke något krav på auktorisation som villkor för att utöva optikeryrket. Enligt det finska systemet har rätten att utprova glasögon och även minutförsäljning av sådana överlämnats till de legitimerade optikerna, vilka sålunda givits en monopolställning. Enligt det svenska systemet har allmänheten valrätt att vända sig till legitimerad eller till icke legitimerad optiker. Legitimation i Sverige utgör sålunda endast en garanti för att vederbörande erhållit viss utbildning.

Utövändet av optikerverksamhet samt utbildningen av optiker är icke reglerade i lag i Island. — De i landet verksamma optikerna har alltid varit och är fortfarande utlänningar (överbägende tyskar) med utländsk legitimation. Deras verksamhet är direkt och indirekt kontrollerad av ögonläkarna, då det är en fast regel i praxis (som förut sagts utan att vara reglerat i lag) att optikernas utlämnande av optiska hjälpmedel uteslutande sker på grundval av ordination från ögonläkare.

Ehuru man i Island i och för sig skulle vara intresserad av att förbereda en allmän reglering av legitimationen för utövande av optikerverksamhet, må man framhäva, under hänvisning till vad förut upplysts, att en sådan reglering inom den närmaste framtiden skulle överbägende vara begränsad i kontrollhänseende.

Optikerns yrke är tvivelsutan mycket ansvarsfullt. Stora krav ställs på yrkeskunskaper. En felordination eller felexpediering av glasögon kan medföra synnerligen menliga följder. Yrket bör därför icke utövas av andra än dem som fått en gedigen utbildning. Utöver nyssnämnda mera allmänna krav på grundliga fackinsikter tillkommer speciella krav på yrkesutövaren av etisk natur. I dennes avgörande ligger nämligen både frågan om patienten har behov av glasögon (den medicinska aspekten) och frågan om vilka glasögon patienten skall föreslås att inköpa av honom (den kommersiella aspekten). I många fall kan konfliktsituationer tänkas uppstå för yrkesutövaren mellan hänsynen till patientens bästa och till egna kommersiella intressen. Särskilt vid en lagstiftning, som ger optikerna en monopolställning, måste denna situation beaktas.

Socialpolitiska utskottet finner det vara av stort värde, att reglerna för denna betydelsefulla yrkesgrupps verksamhet göres likartade i de nordiska länderna. Av remissyttrandena framgår visserligen, att olikheter finnas i organisation och utbildning såsom t. ex. mellan optiker anslutna till specialoptikerförbund, optikerförbund eller urmakare- och optikerförbund samt mellan optiker med eller utan specialutbildning. Dock finner utskottet i likhet med de flesta remissinstanserna, att glasögonoptikernas yrkesutövning bör kringgärdas med någon form av auktorisation samt att likartade regler för sådan bör införas i de nordiska länderna. Auktorisationen torde dock icke böra medföra någon monopoliserad ställning för optikerna.

Utbildningsfrågorna bör kunna lösas i samarbete. En utbildningsanstalt gemensam för de nordiska länderna synes vara en lämplig form för meddelande av den mera specialistbetonade utbildningen.

Med hänvisning till vad här anförts föreslår utskottet,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda

förutsättningarna för införande av likartade regler angående auktorisation av glasögonoptiker samt att i anslutning härtill undersöka möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna yrkesgrupp.

Köpenhamn den 16 november 1964

*Nina Andersen*

Förman

*Sigrid Ekendahl*

*Gunnar Henriksson*

*Urho Kähönen*

*Sigurður Bjarnason*

*Einar Gustafsson*

*Jørgen Jensen*

*Harald Løbak*

*Harald Nielsen*

*Kjell Bondevik*

*Magnhild Hagelia*

*Nils Kellgren*

*Judit Nederström-Lundén*



## Medlemsförslag

### om universitetskurser i de nordiska ländernas historia

(Väckt av Trond Hegna och Helge Larsen till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)

I 1955 afholdtes i København på Nordisk Kulturkommissions foranledning det første kursus i nordiske sprog og nordisk litteratur, beregnet på modersmålsstuderende ved de øvrige nordiske landes universiteter. Der blev ydet statsstøtte såvel til arrangementet som til stipendier for deltagerne. De følgende år afholdtes tilsvarende kursus på skift mellem de forskellige lande, og erfaringerne, hvad angår både tilslutningen og det saglige udbytte, var så tilfredsstillende, at Nordisk Kulturkommission i efteråret 1962 foreslog kurserne organiseret i fastere rammer og udvidet meget betydeligt (se Nordisk Råd, 9. session 1963 p. 914). Man pegede på, at ved den mere systematiske planlægning kan kurserne indgå som en integrerende del af universitetsstudiet af de nordiske sprog og den nordiske litteratur. Den derved opnåede større effektivitet forventedes at muliggøre en mærkbar forkortelse af studietiden, ligesom der henvistes til, at kurserne har været af stor værdi for de studerende både studiemæssigt og almenkulturelt.

Ved rekommandation nr. 11/1963 anbefalede Nordisk Råd, at de nødvendige midler blev stillet til rådighed til at gennemføre Kulturkommissionens forslag, og sådanne kursus er da også allerede i sommeren 1963 blevet afholdt i København, Oslo, Lund, Reykjavik og Tammerfors.

De overmåde tilfredsstillende resultater af de gennem de senere år afholdte kursus i de nordiske landes sprog og litteratur gør det naturligt, at man overfører denne udbytterige og inspirerende studieform til et område, hvor der er al grund til at vente lignende resultater. På samme måde som de modersmålsstuderende i hele Norden i deres studiepensum har de andre landes sprog og litteratur, indgår i historieundervisningen krav om et betydeligt kendskab til de øvrige nordiske landes historie. Det er fra et nordisk kulturelt synspunkt af megen betydning, at de vordende historielæreres kendskab til broderlandenes historie bliver så fyldigt og så personligt præget, som det er muligt inden for studiets rammer. Afholdelse af kursus for universiteternes historiestuderende efter samme principper som

<sup>1</sup> Se Sak A 31/1964 (12: e sess., s. 1030).

kurserne for de modersmålsstuderende er derfor sagligt lige så påkrævet som for disse. Der kan heller ikke være tvivl om, at interessen blandt de historiestuderende for at deltage vil være meget stor.

Ved sådanne regelmæssige kursus i de enkelte landes historie, tilrettelagt som en integrerende del af studiet, kan yngre universitetslærere forestå det daglige arbejde, men det vil være af stor værdi, om kursusdeltagerne gennem seminarøvelser eller forelæsninger også får lejlighed til at stifte bekendtskab med førende personligheder inden for den historiske videnskab i Norden.

I disse kursus bør iøvrigt ekskursioner til historisk betydningsfulde lokaliteter, besøg i museer og samlinger samt orientering i det pågældende lands aktuelle politiske og økonomiske problemer indtage en vigtig plads.

Bevis for tilfredsstillende deltagelse i et sådant kursus bør — som led i bestræbelserne for nordisk tentamensgyldighed — under den ene eller anden form kunne indregnes i den endelige eksamen.

Det vil være naturligt, om Nordisk Kulturkommissions sektion I, der har arbejdet med kursus for de modersmålsstuderende, også får lejlighed til at udrede spørgsmålet om tilsvarende kursus for historiestuderende.

Med henvisning til ovenstående tillader vi os at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for at oprette en nordisk kursusrvirksomhed for universiteternes historiestuderende i lighed med de kursus, som arrangeres for de modersmålsstuderende.

Oslo og København i september 1963

*Trond Hegna*

*Helge Larsen*

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## Nordisk Akademikerråd:

Saken har vært forelagt Akademikerrådets medlemsforeninger, og på bakgrunn av deres svar vil en få lov til å fremføre følgende synspunkter:

Prinsipielt støtter Nordisk Akademikerråd alle tiltak som fremmer et felles arbeidsmarked og en mer ensartet utdanning for de nordiske akademikere.

Til det foreliggende forslag vil en bemerke følgende:

Under henvisning til de gode resultater som er oppnådd i kursene nordisk språk og nordisk litteratur, vil en støtte det foreliggende forslag om universitetskurser i de nordiske lands historie. Skal disse imidlertid være av verdi, bør en ved utarbeidelsen av pensum ta sikte på at eksamen/deltakelse godkjennes i alle skandinaviske land. En mener at dette er en forutsetning for at kursene på lengre sikt skal kunne bidra til økt integrasjon innen utdannelsessektoren.

I sammenheng med dette anfører vår danske medlemsforening at deltakelse i kursene ikke automatisk bør gi rett til å utøve lærergjerning i andre land enn hvorfra læreren har sin egentlige eksamen.

Vår svenske medlemsforening anfører at det foreliggende forslag bare synes å omfatte studerende ved universitetene. Foreningen påpeker at etter dens mening bør kursene også gjøres tilgjengelige for lærere som ønsker å etterutdanne seg.

Oslo, 11. desember 1963

Nordisk Akademikerråd

*Johan Haffner*

President

*Kolbjørn Pollen*

Sekretær

D a n m a r k

## Undervisningsministeriet:

— — — skal man efter brevveksling med universiteterne meddele, at undervisningsministeriet kan anbefale den foreslåede rekommandation således, at der gennem Nordisk Kulturkommission iværksættes en udredning af spørgsmålet.

Det tilføjes, at Københavns universitetets filosofiske fakultet har udtalt følgende om forslaget:

Fakultetet kan anbefale indførelse af de pågældende kurser, der, såfremt de tilrettelægges på hensigtsmæssig måde, skønnes at kunne blive et værdifuldt supplement til den normale universitetsundervisning i faget historie.

I denne forbindelse gør man opmærksom på, at man finder det vanskeligere at tilrettelægge nordiske kurser inden for historie end inden for f. eks. sprog og litteratur, idet de nordiske landes historie, taget under ét, i stor udstrækning behandles som en integrerende del af vedkommende lands egen historie, ikke blot udenrigspolitisk, men også komparativt, eksempelvis vedrørende kulturstrømninger, institutioner m. v.

Dette forhold vil tillige gøre det vanskeligt at indregne deltagelse i et kursus af omhandlede art i endelig skoleembedseksamen i faget historie på anden måde end ved fritagelse for et vist eksamenspensum efter tilfredsstillende kursusdeltagelse.

Fakultetet føler sig derfor ikke overbevist om, at oprettelse af *fuldstændige* kurser i hvert af de nordiske landes historie vil være den bedste løsning, men henstiller til overvejelse, hvorvidt andre former vil være mere værdifulde, f. eks. kurser over visse større perioder kombineret med seminarer over udvalgte spørgsmål.

Endelig gør man opmærksom på, at det på grund af den i de senere år stedfundne stærke stigning i antallet af historiestuderende vil blive vanskeligt at afse lærerkræfter i tilstrækkeligt omfang til at varetage den pågældende eventuelt indrettede kursusundervisning.

Under henvisning til ovenstående bemærkninger skal fakultetet foreslå, at der afholdes en konference mellem universitetslærere og repræsentanter for de historiestuderende i de nordiske lande med det formål at søge etableret en forsøgsordning, der eventuelt siden kan lægges i fastere rammer.

København, den 9. december 1963

P. m. v.

E. b.

*Helge Thomsen*

fg. fm.

#### Foreningen af Gymnasie- og Seminarielærere i Historie:

-----

Oprettelsen af en nordisk kursusvirksomhed for universiteternes historiestuderende med tilbud om regelmæssige kurser i de enkelte landes historie kan blive til nytte for de historiestuderende og kan derfor anbefales.

Hvorvidt sådanne kurser skal indgå som en integrerende del af studiet, og om tilfredsstillende deltagelse i et sådant kursus bør indregnes i den endelige eksamen, ligger det uden for vor kompetence at tage stilling til.

Kolding, den 3. november 1963

På bestyrelsens vegne

*Aksel Nellemann*

**Studenterrådet ved Københavns universitet:**

Efter drøftelse med Fagnævnet for de historiestuderende glæder det mig at kunne meddele Dem de studerendes fulde tilslutning til forslaget tanker, ligesom Studenterrådet og Fagnævnet vil være glade for at kunne medvirke ved forslaget praktiske udformning.

Imidlertid rummer forslaget efter vor mening en række studiemæssige problemer. Vi skal derfor allerede nu meddele Dem følgende oplysninger:

Hvis de foreslåede kurser skal være »en integrerende del af studiet» med de deraf følgende eksamensmæssige fordele, må de, ligesom det er tilfældet med de tilsvarende kurser i nordiske sprog, afsluttes med en prøve, som direkte fritager for en del af den endelige eksamen. Eksamensbestemmelserne for historie rummer imidlertid ikke, som tilfældet er med faget dansk, nogen særskilt prøve i det stof, som vedrører de øvrige nordiske lande. Den eneste mulighed for eksamensmæssige compensationer for det ved kurset udførte arbejde er anvendelse af bestemmelserne om afløsningsopgaver (*se Bihang*) på den måde, at en af de her nævnte 2 perioder i Nordens historie studeres på kurset og afløses ved dettes afsluttende prøve. Imidlertid er det tidsrum på 6 uger, som er afsat til kurserne for modersmålsstuderende, ikke tilstrækkeligt til at udføre det nødvendige arbejde med den pågældende periode, og det vil derfor være en nødvendig forudsætning, at der på stamuniversitetet gives forberedende undervisning i semestret inden kursets afholdelse.

Endvidere forudsætter netop forslaget formulering, »en integrerende del af studiet», efter vor mening, at der gennem tilstrækkelige stipendiemidler åbnes mulighed for enhver historiestuderende til at deltage i et kursus som det foreslåede. De bevillingsmæssige vanskeligheder, man i faget dansk har haft, gør en understregning af dette punkt nødvendig.

Endelig forudsætter vi visse vanskeligheder for forslaget gennemførelse, forårsaget af de store forskelle i tilrettelæggelsen af det historiske studium ved de forskellige nordiske universiteter.

Idet jeg udtrykker håbet om, at det må lykkes at løse de ovenfor skitserede problemer, skal jeg gentage vort tilsagn om positiv medvirken ved forslaget realisering, når det (forhåbentlig) er blevet vedtaget i Nordisk Råd.

København, den 10. december 1963

Med venlig hilsen

*Arne Olsen*

Fagrepræsentant for historie

**Uddrag af »Studiehåndbog for Det filosofiske fakultet ved Københavns  
universitet, III, Historie»**

Side 5 f:

*Afløsningsopgaver*

Ved aktiv deltagelse i gennemgang af perioder eller øvelser kan der ved skriftlige hjemmeopgaver eller opgaver på 6—8 timer under tilsyn med hjælpemidler, subsidiært 4—6 timer uden hjælpemidler, afløses indtil 2 perioder i verdenshistorie og 2 perioder i Nordens historie. Hver afløsningsopgave tilstilles censorerne med den pågældende faglærers indstillingskarakter, når kandidaten indstiller sig til den endelige eksamen, og karakteren for den enkelte opgave medregnes med 1/4 af den skriftlige eksamen i den pågældende disciplin. I forbindelse med hver afløst periode kan indtil 1 hovedværk og 1 kilde, evt. 2 hovedværker anerkendes som afløst til endelig eksamen.

**Studenterrådet ved Århus universitet:**

Vi har fundet forslaget inspirerende og værdifuldt ud fra den betragtning, at det må være en vigtig opgave at sikre, at netop den studerende ungdom, som senere ved undervisning og anden virksomhed vil komme til at indtage en væsentlig opinionsdannende stilling, i så stor udstrækning som muligt opnår et grundigt kendskab til de nordiske landes sproglige og kulturelle forhold. I særdeleshed må dette gælde de historiestuderende, idet netop deres studium byder på muligheder for at trænge ind i den dybere baggrund for de enkelte landes nuværende sociale og kulturelle egenart. I denne forbindelse skal Studenterrådet ikke undlade at gøre opmærksom på, at netop det historiske studium afslører, at der endnu i historikernes behandling af visse sider af Nordens historie indgår et element af national standpunkttagen, som en øget kontakt i studietiden formentligt vil yde et bidrag til at eliminere.

Dog må vi gøre indvending imod det forhold, at de senere års sprogkursers store resultater umiddelbart tages til indtægt for forslaget om historiekurser i Helge Larsens formulering, idet der er mange gunstige forhold for netop *sprog*kurserne, som ikke umiddelbart kan overføres til det historiske studiums område, og vi må understrege, at en forudsætning for, at Studenterrådet kan anbefale forslaget, er, at en gennemførelse af det på intet tidspunkt kommer til at gribe reducerende ind i bevillingerne til de sprogstuderendes kurser.

Endelig må Studenterrådet anse det for en væsentlig forudsætning for at opnå en ønskelig tilslutning til ordningen, at denne fra begyndelsen opnår en fast placering i fagets eksamensordning, idet man på forhånd må anse det for vanskeligt at formå de studerende til at afse en del af deres efterhånden stærkt komprimerede studietid til et stipendieophold, med mindre dette kan give eksamensrelevante fordele.

Århus, den 6. december 1963

Med venlig hilsen

*Bent Jørgensen*

fmd. f. d. hum. fakultetsråd

## Finland

### Undervisningsministeriet:

-----

Det är utan tvivel av vikt, att de blivande historielärarna äger så omfattande kunskaper som möjligt angående de nordiska ländernas historia. De i medlemsförslaget avsedda kurserna kunde i så avseende vara av betydande värde, särskilt om tyngdpunkten vid dessa kurser skulle läggas på grannländernas historia under nya tiden, som åtminstone i Finland icke synes i tillräcklig mån beaktas vid historieundervisningen. Enligt undervisningsministeriets mening är det emellertid skäl att allvarligt överväga, huruvida det av förslagsställaren avsedda syftet bäst uppnås genom anordnandet av kurser, vilkas omfattning redan av ekonomiska skäl komme att vara rätt begränsad och där behandlingen av stoffet måhända därför komme att bli alltför ytlig, eller huruvida saken måhända bättre kunde befrämjas genom en utveckling av de nuvarande stipendiesystemen därhän, att historiestuderande erbjöds möjligheter att i större utsträckning än hittills bedriva en del av sina studier i något av grannländerna.

Undervisningsministeriet finner det motiverat, att denna fråga, såsom i medlemsförslaget förutsattes, överlämnas till Nordiska kulturkommissionens I sektion för vidare beredning.

Helsingfors den 27 september 1963

Undervisningsminister *Armi Hosiä*

T. f. regeringsråd *Ragnar Meinander*

**Helsingfors universitets konsistorium<sup>1</sup>:**

— — — anser, i det konsistorium förenar sig om historisk-filologiska sektionens närslutna utlåtande [*se nedan*], att initiativet är värt allt stöd, emedan de historiestuderande i Finland på detta sätt skulle erhålla kompetent vägledning i de övriga nordiska ländernas historia och de övriga nordiska ländernas studerande i motsvarande mån på ett systematiskt sätt skulle bli insatta i Finlands historia.

Helsingfors den 23 oktober 1963

Å konsistoriums vägnar:

*Heikki Waris*

*M. Malmberg*

**Historisk-filologiska sektionen vid Helsingfors universitet<sup>1</sup>:**

Initiativet bör hälsas med stor tillfredsställelse, emedan å ena sidan de finska studerande på detta sätt kunde erhålla vägledning av bästa möjliga experter i Danmarks och Norges historia överhuvud samt Sveriges historia isynnerhet i fråga om tiden efter Finlands separering, å andra sidan åter de historiestuderande i de övriga nordiska länderna på ett systematiskt sätt skulle bli förtrogna med Finlands historia.

De avsedda kurserna skulle beröra ett förhållandevis stort antal studerande (enbart vid Helsingfors universitet inleder över ett hundratal studerande årligen sina studier i historia), varför sådana uppenbarligen årligen borde anordnas i varje land. Ytterligare borde kurserna tydligen uppdelas i två linjer på så sätt, att man på den ena linjen skulle genomgå landets historia som helhet, på den andra linjen åter landets historia efter år 1809 (i Danmark och Norge 1814), således i fråga om den tid då föreningen mellan dels Sverige och Finland och dels Danmark och Norge upphört. Detta är nödvändigt av den anledningen, att t. ex. en finsk studerande redan i samband med sina studier i hemlandet blir så väl förtrogen med Sveriges historia före år 1809, att en dylik kort kurs knappast kunde medföra något väsentligt nytt härvidlag, medan däremot ett fördjupande av kännedomen om Sveriges historia efter år 1809 vore utomordentligt nyttigt. Förhållandet torde vara detsamma i fråga om svenska studerande, vilkas kännedom om Finlands historia även i bästa fall torde inskränka sig till tiden före 1809. Även i fråga om de danska och norska studerandes ömsesidiga kännedom om det andra landets historia torde ett liknande förhållande råda. För ett dylikt arrangemang talar även den omständigheten, att det åtminstone i Finland kan ordnas så, att de studerande som godkänts

<sup>1</sup> *Yttrandet översatt från finska.*



vid vardera linjens repetitionsförhör får tillgodoräkna sig de på detta sätt absolverade kurserna i sina studier.

För att erhålla nödig effektivitet borde kurserna vara 2 veckor, under vilka undervisning skulle meddelas ca 4 timmar per dag. Till dem borde anslutas exkursioner för att göra de studerande förtrogna med vederbörande land och de exkursioner, som skulle utsträcka sig längre från kursorten, borde företagas först sedan undervisningen avslutats. Kursernas anordnande borde anförtros i varje land tillsatta kommissioner, som skulle utses av nordiska kulturkommissionen och vilkas arbete skulle koordineras av kulturkommissionen.

Emedan det är skäl att befara, att deltagarantalet i kurserna blir ringa, ifall de studerande själva måste bekosta sina resor till ett annat land och sitt uppehälle där, borde de vid kursförhören godkända beviljas stipendier, som skulle täcka i varje fall hälften av resekostnaderna och uppehållet under kursen.

Helsingfors den 8 oktober 1963

*Eino Jutikkala*

*Pentti Renvall*

*Historianopettaajat — Historielärarna r.y. har i skrivelse den 10 december 1963 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.*

#### **Suomen ylioppilaskuntien liitto — Finlands studentkårers förbund:**

Planerna på nordiska sommarkurser för historiestuderande i syfte att ge en närmare inblick i de nordiska ländernas historia och kultur hälsas med tillfredsställelse av de finländska studenterna. Finlands Studentkårers Förbund hoppas att projektet skall förverkligas och ber att få fästa Nordiska rådets uppmärksamhet vid några omständigheter i samband med kursarrangemangen.

De vitsord som krävs av historielärare i Finland förutsätter tämligen ingående kunskaper i Sveriges historia före år 1808 samt en kortare kurs i Danmarks och Norges historia. De kunskaper studenterna under studietiden får om grannländernas öden och utveckling under de senaste 150 åren är emellertid i hög grad otillfredsställande, inte minst med tanke på att denna period utgör en viktig del av bakgrunden till dagens nordiska samarbete. Därför vore det från finländsk synpunkt önskvärt, att sommarkurserna skulle ägnas speciellt den nyaste tidens historia. Inte heller bör man glömma, att lämpligt upplagda kurser kan erbjuda ett utmärkt tillfälle för deltagarna att stifta bekantskap med historieforskning, forskare och studerande i de övriga nordiska länderna.

I förslaget nämns bl. a. att kurserna skulle utformas så, att de omedelbart ansluter sig till universitetsstudierna. Detta kunde ske t. ex. genom att en genomgången kurs åtminstone för vitsorden approbatur och cum laude

skulle ersätta den del av de normala studiefordringarna för respektive lands historia som kursen omfattar. Men även om sommarkurserna på detta sätt innebär en lättnad i de övriga studierna, är det pensum som här kan genomgå så litet, att man kan ifrågasätta, huruvida det är ekonomiskt lönande att delta i dessa kurser. Därför måste det anses ändamålsenligt, att ett tillräckligt antal stipendier reserveras för tilltänkta kursdeltagare.

Vid uppläggningsen av kurserna borde ytterligare beaktas, att finskspråkiga studerande ofta har avsevärda svårigheter att tillgodogöra sig undervisning på danska och även norska.

Helsingfors den 20 december 1963

Suomen ylioppilaskuntien liitto — Finlands studentkårers förbund

*Timo S. Kylliäinen*

Styrelseordförande

*Kari Tavaila*

Generalsekreterare

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

---

Kirke- og undervisningsdepartementet slutter seg til institusjonenes positive syn på verdien av slike kurs. Man viser særlig til følgende avsnitt av brevet fra *historieeksjonen ved Universitetet i Oslo*, der det blant annet heter:

For det første vil slike kurs uten tvil virke med til å fremme den innbyrdes forståelse mellom de nordiske folk og fjerne årsaker til — eller argumenter for — innbyrdes uoverensstemmelse og strid.

I omtalen av undervisningsmetoder pekes det på den forskjell som består i at det egne lands historie får en langt mer dyptgående behandling enn fremmede lands historie. Her siteres videre:

Dette har ikke bare sine innlysende praktiske og pedagogiske årsaker, men skyldes også at de fleste universitetslærere *som forskere* vesentlig bare har arbeidet inngående med emner fra eget lands historie. Det er på det punkt at kurser i de nordiske nabolands historie ved disse lands egne universitetslærere vil kunne bety en betydelig og betydningsfull utvidelse av grunnlaget for studentenes almenhistoriske forståelse.

De nordiske lands historie byr hver for seg på problemer av tildels meget forskjellig art, og forskjellen er — eller har vært — enda større når det gjelder den måte problemene blir stillet og søkt løst på. I et fag som historie har naturlig nok de nasjonale tradisjoner hatt stor vekt og har hatt lett for å prege også impulser av generell art utenfra. Av universitetslærere i et av de andre nordiske land vil studentene, nettopp når det gjelder dette lands egen historie, kunne få første hånds orientering i andre problemstillinger og andre former for historisk tolkning og resonnement enn de er vant til fra sitt

eget universitet. Dette ville kunne bli et overordentlig viktig moment i den alminnelige historiske forståelse som det er universitetsundervisningens viktigste mål å gi de vordende lærere i dette fag.

I denne forbindelse blir det imidlertid pekt på at undervisning i eget lands historie for andre nordiske studenter stiller særlige krav til læreren, og at det derfor i første rekke blir universitetslærere på høyeste plan, professorer og dosenter, som må gi denne undervisning. Med de lærerkrefter man nå har til rådighet og det antall man kan regne med i de første par år, vil det neppe la seg gjøre å sette i gang kurs av liknende art som i språk og litteratur.

*Kirke- og undervisningsdepartementet* vil peke på at det i de nærmeste år vil være lettere å gjennomføre norske historiekurs for nordiske studenter hvis de ble gitt i form av meget konsentrerte kurs på 2—3 uker istedenfor å vare ca. 6 uker som ved undervisningen i norsk språk og litteratur. Lærerstaben ved våre universiteter er nemlig så sterkt belastet at de vanskelig kan disponere så meget av sommeren til oppgaver som denne.

Oslo, 19. desember 1963

Etter fullmakt

*Olav Hove*

*Dag Omholt*

#### Historisk fagutvalg ved universitetet i Oslo:

---

Da Historisk fagutvalg er representert i historieseksjonen ved Universitetet i Oslo, har det hatt anledning til å kommentere Historieseksjonens forslag til svar på Kirke- og undervisningsdepartementets anmodning om uttalelse i saken. Fagutvalget slutter seg til historieseksjonens oppfatning, og vil på egne vegne bare få understreke dens uttalelse om hvilken nytte og verdi kursvirksomhet i de andre nordiske lands historie ville ha for norske historiestudenter.

Oslo, 18. november 1963

Med vennlig hilsen

Historisk fagutvalg

*Hilde Robberstad*

Formann

#### Sve r i g e

#### Kanslern för rikets universitet:

---

I likhet med de historisk-filosofiska sektionerna finner ämbetet det önskvärt att en förstärkning av de historiestuderandes kunskaper om de nordis-

ka grannländernas historia kommer till stånd, lämpligen genom kurser på sätt angivits i förevarande förslag. De erfarenheter som vunnits av verksamheten med nordiska språkkurser tyder på att dylika kortare studievistelser i andra nordiska länder kan utgöra ett värdefullt inslag i de akademiska studierna. Kanslersämbetet vill emellertid i detta sammanhang erinra om att de nordiska språkkurserna först under de allra senaste åren fått en uppläggning som anses ändamålsenlig ur varje lands synpunkt. Det har fordrats ingående överläggningar mellan vederbörande nordiska ämnesrepresentanter för att få till stånd kurser som deltagarna får tillgodoräkna för sina studier i hemlandet. Liknande överläggningar torde bli nödvändiga även i fråga om kurser i grannländernas historia; bl. a. bör härvid undersökas i vad mån den ekonomiska historien erbjuder särskilda problem.

Professorerna G. Westin och S. U. Palme samt t. f. professorn T. Höjer har i ett särskilt yttrande till historisk-filosofiska sektionen vid universitetet i Stockholm [*se nedan*] framhållit, att det stora antalet studerande i historia av organisatoriska och ekonomiska skäl utesluter att de föreslagna historiekurserna skulle göras till ett reguljärt inslag i undervisningen på lägre stadier. Med hänsyn till att antalet registrerade studerande i historia och ekonomisk historia vid rikets universitet per den 10 oktober 1963 uppgick till 1 665, varav flertalet bedriver studier för två betyg, vill kanslersämbetet i likhet med nyssnämnda ämnesrepresentanter för historia förorda att kursverksamheten begränsas till högstadiestuderande, dvs. trebetygsstuderande och licentiander. Denna inskränkning är motiverad även av det skälet att studiegången för lägre betyg är relativt hårt kursbunden medan den för högre betyg är långt friare. Såsom anförs i nämnda särskilda yttrande bör ett reguljärt inslag i historieundervisningen för lägre betyg kunna skapas genom att historiker inbjuds att verka en eller ett par veckor som föreläsare, kursgivare eller seminarieledare vid annat nordiskt universitet.

Med hänvisning till vad ovan anförts tillstyrker kanslersämbetet att förut-sättningarna för att anordna universitetskurser i de nordiska ländernas historia för högstadiestuderande i historia och ev. ekonomisk historia utreds på sätt angivits i förevarande medlemsförslag. Utredningen bör ske i nära kontakt med vederbörande ämnesföreträdare, och den ekonomiska historiens ställning bör ägnas särskild uppmärksamhet. Vidare bör undersökas i vad mån universitetskurserna kan kompletteras med lärarutbyte mellan de historiska institutionerna vid universitet i Norden.

Stockholm den 2 december 1963

På universitetskanslersämbetets vägnar:

*Torsten Arén*

*Ulla Åhgren-Lange*

**Uppsala universitet:**


---

Sektionen ställer sig odelat positiv till det väckta förslaget, vars förverkligande utan tvivel skulle leda till en välbehövlig förstärkning av de historiestuderandes kunskaper om de nordiska grannländernas historia. För Uppsala universitets del torde det icke erbjuda någon större svårighet att anordna sommarkurser i svensk historia för studerande från grannländerna. Kompetenta lärarkrafter kunna säkerligen uppbringas för ändamålet. Ersättning bör utgå antingen i form av särskilt arvode efter gällande normer, i förekommande fall i förening med traktamenten, eller i form av nedsättning i undervisningsskyldigheten under nästkommande termin, givetvis utan att detta leder till någon minskning av de sammanlagda lärarresurserna för den ordinarie undervisningen. Goda exkursionsmöjligheter finnas också; deras utnyttjande blir i hög grad beroende på anslagstillgången. Svenska studenter, som delta i motsvarande kurser vid universitet i grannländerna, böra få räkna sig dylikt deltagande till godo i form av rimliga lättnader i undervisning och läskurser. Förutsättningen härför måste dock vara, att någon form av kunskapskontroll förekommer. Kurserna böra vara öppna även för utexaminerade historielärare, som önska förkovra sig, även om de icke avse att därmed förbereda sig för fortsatta universitetsstudier i hemlandet.

Uppsala den 21 oktober 1963

På historisk-filosofiska sektionens vägnar:

*Torgny Säve Söderbergh*

*Sven Nyborg*

**Historisk-filosofiska sektionen vid Lunds universitet<sup>1</sup>:**


---

Professorn Rosén hade förklarat sig livligt tillstyrka en utredning på sätt föreslagits i remissen. Professorn Bjurling hade avgivit följande yttrande:

En utredning rörande den ifrågasatta kursundervisningen i historia bör givetvis ske men därvid måste beaktas att det vid de tre svenska universiteten i Lund, Göteborg och Uppsala finns en alternativ studielinje i ämnet historia med särskild betoning av ekonomisk historia och vilken studielinje handhas av vederbörande professor i ämnet ekonomisk historia. Det är naturligtvis nödvändigt att samma system inrättas i alla de nordiska länderna om syftet i det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget skall kunna realiseras.

Sektionen beslöt under hänvisning till vad professorerna Rosén och Bjurling anfört tillstyrka den föreslagna utredningen om en nordisk kursverksamhet för studerande i historia.

Lund den 8 november 1963

*Rolf Linné*

<sup>1</sup> Ur protokollet från sektionens sammanträde den 8 november 1963.

Historisk-filosofiska sektionen vid Stockholms universitet har i skrivelse den 5 november 1963 förklarat sig instämma i yttrande från professorerna Gunnar Westin, Sven Ulric Palme och t. f. professorn Torgny Höjer (se nedan).

**Professorerna Gunnar T. Westin, Sven Ulric Palme och Torgny Höjer:**

I de vid samtliga svenska universitet gällande studieplanerna för ämnet historia anges normalstudietiden för betyget Med beröm godkänd, den i ämbetsexamen vanligast förekommande betygsgraden, till två terminer, d. v. s. en betygsenhet i terminen. För att de studerande skall ha möjlighet att uppfylla detta krav är studiet starkt kursbundet. Studenterna slussas via delstudiekurser med snabbt åtföljande deltentamina fram till en sluttentamen. Som ett obligatoriskt undervisningsled ingår proseminarier under båda terminerna med ett ur pedagogiska och sakliga synpunkter noggrant planerat innehåll. Det vore i och för sig ingen svårighet att i viss grad utöka kurs- och seminarieundervisningen med motsvarande moment *avsedda för studenter från andra länder*, blott statsmakterna ställde nödiga medel till förfogande. Men eftersom det i de svenska studieplanerna icke ingår några särskilda kurser eller seminarieserier avseende just de övriga nordiska ländernas historia, skulle den för svenska studenter i andra nordiska länder anordnade undervisningen betyda en utökning av studiekursen och därmed även av studietiden. Möjligheten finns givetvis att förlägga dylika kurser till ferietid, men därmed bortfaller en av de viktigare motiveringarna för kurserna, nämligen att bringa de svenska studenterna i kontakt med andra nordiska studenter och deras studiemiljö. Man kan också befara, att en till ferietid förlagd utbildning inte skulle kunna få så stark anslutning, att kurserna bleve motiverade. Det torde nämligen vara ofrånkomligt, att om kurser av nämnt slag skall anordnas för denna studerandekategori och bekostas med statsmedel, kurserna måste organiseras så att större delen av de studerande får möjlighet deltaga i dem. Emellertid skulle man då få räkna med att årligen distribuera 5—600 historiestuderande i studiegrupper till övriga nordiska länders universitet, en såvitt vi kan bedöma ur organisatorisk och ekonomisk synpunkt olöslig uppgift.

Av vad vi hittills anfört framgår, att vi anser förslaget i den form det skisserats av dess upphovsman omöjligt att realisera. Själva grundtanken synes oss emellertid innehålla så mycket gott, att den vore värd att utföras i någon annan, mer begränsad form. Vi vill framlägga två förslag.

Den intimare kontakt mellan de nordiska universiteten beträffande historieundervisningen, som utan tvivel är ett samnordiskt intresse, skulle kunna skapas genom att historiker inbjödes att verka en eller ett par veckor

som föreläsare, kursgivare eller seminarieledare vid annat nordiskt universitet. Denna verksamhet skulle ingå i den ordinarie undervisningen, så långt det vore pedagogiskt och sakligt betingat. Här avses alltså icke något enstaka framträdande i form av en gästföreläsning el. dyl., utan ett mer omfattande undervisningsinslag, som skulle komma så stor del av studerandena till godo som möjligt: en serie föreläsningar, en serie kurstimmar, inlagda i de ordinarie delstudiekurserna, eller övertagande av seminarieövningar inom den för studenterna obligatoriska proseminariegången. Dylika arrangemang vore lätta att anordna, skulle inte ställa sig särdeles kostsamma och skulle ge maximal effekt genom att en hel årskull komme i åtnjutande av dem.

Tanken på kurser för svenska historiestuderande i andra nordiska länder och vice versa skulle med stor fördel kunna förverkligas genom att dylika kurser förbehölls studerandena för avläggande av betyget Berömlig respektive licentiatexamen. Dessa studerandegrupper har den elementära kunskap inom ämnet, som är nödvändig för att med gott utbyte kunna omplanteras i annan studiemiljö, där inte bara tillägna sig kunskaper i landets historia utan även orientera sig i den vetenskapliga traditionen och debatten etc. Fördelen med att välja enbart studerande inom dessa stadier är även att de har en långt friare studiegång, varför det inte skulle bli några svårigheter att i deras studium inordna dylika kurser, eller att på ett riktigt sätt värdera deltagande i kursen i förhållande till andra prestationskrav. Kursen ifråga skulle omfatta 14 dagar, stå öppen för 10—15 studerande per termin, ledas av en professor och en docent, samt ha ett efter deltagarnas studienivå anpassat innehåll och så långt möjligt direkt inordnas i det besökta universitetets eget undervisningsprogram. Därigenom skulle studerandena i ämnet historia inom hela Norden, på detta för forskningen i nordisk historia så viktiga utbildningsstadium, bringas i fruktbar kontakt med varandra. Förutsättningar skapas för att berika undervisningen om Nordens historia i Nordens skolor och göra den levande.

Med stöd av det ovan anförda vill vi därför föreslå,

1. att ett system med »gästundervisning» för tvåbetygsstuderande, av här ovan skisserad art utarbetas,
2. att universitetskurser i de nordiska ländernas historia för studerande för betyget Berömlig och för licentander anordnas, och
3. att dessa senare kurser förläggs till universitetsorter i grannländerna, i samarbete med de historiska institutionerna där.

Stockholm den 31 oktober 1963

*Gunnar T. Westin*

*Sven Ulric Palme*

*Torgny Höjer*

**Historisk-filosofiska sektionen vid Göteborgs universitet:**

Historisk-filosofiska sektionen vid universitetet i Göteborg behandlade förevarande ärende vid sammanträde den 8 november 1963. Sektionen beslöt tillstyrka den föreslagna kursverksamheten under förutsättning, att erforderliga lärarkrafter ställs till förfogande.

Göteborg den 18 november 1963

På historisk-filosofiska sektionens vägnar:

*Artur Attman*

*Margit Thorslund*

**Sveriges akademikers centralorganisation:**

En ökad samordning inom utbildningsområdet är enligt SACO:s tidigare uttalade uppfattning en av de åtgärder, som är nödvändig för att de nordiska integrationssträvandena inom andra områden skall kunna fullföljas. Detta gäller i synnerhet om strävandena mot gemensam nordisk arbetsmarknad för olika intellektuella yrken. På initiativ av Nordiska kulturrådet har universitetskurser i nordiska språk och nordisk litteratur anordnats. Med hänsyn till de goda erfarenheter, som dessa kurser givit, och som ett led i den fortsatta nordiska samordningen på utbildningsområdet tillstyrker SACO, att möjligheterna att anordna kurser även i de nordiska ländernas historia på föreslaget sätt undersöks.

Enligt förslaget synes den gemensamma utbildningen endast vara avsedd för studerande vid universiteten. Det vore emellertid enligt SACO:s mening önskvärt, att kurserna även blir tillgängliga för lärare, som önskar fortbilda sig.

Stockholm den 19 november 1963

Sveriges akademikers centralorganisation

*Bertil Östergren*

*Torkel Westling*

**Läroverkslärarnas riksförbund:**

Sedan flera år tillbaka har ett förtjänstfullt arbete nedlagts av Nordiska kulturkommissionen (NKK) på att söka skapa ett vidgat samarbete på den



högre undervisningens område de nordiska länderna emellan. De olika kurser som härvid anordnats har rönt ett positivt intresse. Inte minst värdefullt har varit arbetet på tillskapande av nordisk tentamensgiltighet i en rad akademiska examensämnen.

De kurser, som anordnats i nordiska språk och nordisk litteratur, har givit sådana erfarenheter, att LR för sin del vill tillstyrka det inom Nordiska rådet väckta förslaget om anordnande av motsvarande kurser även i historia. Förbundet anser således, att kurser av detta slag skulle innebära en utmärkt komplettering till den akademiska historieundervisningen i övrigt. En förstärkning av de blivande historielärarnas kunskaper om de nordiska ländernas historia synes väl motiverad.

LR vill i sammanhanget understryka angelägenheten av att de föreslagna kurserna blir tillgängliga även för dem som redan övergått till aktiv lärartjänst och som på detta sätt önskar fortbilda sig, vare sig detta sker i samband med förvärvande av nya akademiska betyg eller inte. Den svenska historieläraren står för närvarande inför en ganska svår uppgift, när han med det begränsade antal timmar som står till hans förfogande skall förmedla kännedom om de nordiska grannländernas historia under olika tidevarv. Genom beivrandet av dylika kurser, med därtill hörande exkursioner, förvärvar han uppenbart ökade möjligheter att göra sin undervisning konkret och meningsfull.

LR vill i detta sammanhang erinra om de synnerligen goda erfarenheter, som många av historielärarnas förenings medlemmar vunnit genom deltagande i olika slags sammordiska kurser och lärarmöten. Förbundet vill därför uttrycka en förhoppning, att det nu tagna initiativet måtte leda till praktiska resultat.

Stockholm den 31 oktober 1963

Läroverkslärarnas riksförbund

*Olle Anderberg*

*Bert Fredriksson*

Sveriges förenade studentkårer:

---

Av förslaget framgår, att dessa kurser avses upplagda enligt samma principer som de sommarkurser i nordiska språk och nordisk litteratur, vilka sedan 1955 anordnats i Nordiska kulturkommissionens regi. Dessa språkkurser har visat sig vara av stort värde för de studerande och det finns all anledning antaga, att liknande kurser i de nordiska ländernas historia kommer att omfattas med stort intresse av de historiestuderande. Kurserna bör

med fördel kunna läggas upp i enlighet med de riktlinjer som skisserats i förslaget.

SFS vill sålunda tillstyrka, att den föreslagna undersökningen om möjligheterna att anordna en nordisk kursverksamhet i de nordiska ländernas historia snarast genomföres.

Stockholm den 29 november 1963

Sveriges förenade studentkårer

*Rolf Wikstrand*

Ordförande

*Monica Brandberg*

Ombudsman

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats ett förslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia. Utskottet, som behandlat förslaget vid sitt möte denna dag, får i anledning härav avgiva följande betänkande.

#### 1. Medlemsförslaget

Inför Nordiska rådets tolfte session väckte två medlemmar av rådet ett medlemsförslag, vari hemställdes, att rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka möjligheterna för att upprätta en nordisk kursverksamhet för universitetens studerande i historia i likhet med de kurser, som anordnas för de modersmålsstuderande. Medlemsförslaget behandlades preliminärt av kulturella niomannakommittén vid dess sammanträden den 21 och 22 november 1963 samt den 13 och 14 januari 1964. Den fortsatta behandlingen av förslaget uppsköts av rådet till en senare session, för att rådets kulturutskott skulle erhålla nödig tid för en grundlig beredning av saken. Därvid förutsattes bl. a. en inventering av andra för nordisk kursverksamhet lämpade studieområden skola företagas.

Förslagsställarna hänvisar till de positiva erfarenheterna av de under de senaste åren anordnade nordiska kurserna i nordiska språk och litteraturen och tar till utgångspunkt det faktum, att historieundervisningen vid universiteten i de nordiska länderna innefattar ett obligatoriskt pensum om de övriga nordiska ländernas historia. Emedan det ur nordiskt kulturell synvinkel är av stor betydelse, att de blivande historielärarna äger en grundlig och personligt präglad kännedom om grannländernas historia, borde

för de historiestuderande efter föredöme av de ovannämnda språkkurserna anordnas nordiska kurser, vid vilka de studerande vore i tillfälle att stifta bekantskap med den historiska forskningen och historiskt betydelsefulla lokaliteter och samlingar i de nordiska länderna.

## 2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Nordisk Akademikerråd

D a n m a r k

Undervisningsministeriet

Foreningen af Gymnasie- og Seminarielærere i Historie

Studenterrådet ved Københavns universitet

Studenterrådet ved Århus universitet

F i n l a n d

Undervisningsministeriet

Helsingfors universitets konsistorium

Historisk-filologiska sektionen vid Helsingfors universitet

Historianopettajat — Historielärarna r.y.

Suomen ylioppilaskuntien liitto — Finlands studentkårers förbund

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet

Historisk fagutvalg ved universitetet i Oslo

S v e r i g e

Kanslern för rikets universitet

Uppsala universitet

Historisk-filosofiska sektionen vid Lunds universitet

Historisk-filosofiska sektionen vid Stockholms universitet

Professorerna Gunnar T. Westin, Sven Ulric Palme och Torgny Höjer

Historisk-filosofiska sektionen vid Göteborgs universitet

Sveriges akademikers centralorganisation

Läroverkslärarnas riksförbund

Sveriges förenade studentkårer

De införskaffade remissyttrandena ger vid handen, att samtliga remissinstanser varmt tillstyrker det i medlemsförslaget framställda förslaget, vars förverkligande skulle leda till en välbehövlig förstärkning av de historiestuderandes kunskaper om de nordiska grannländernas historia. I fråga om den tilltänkta kursverksamhetens omfattning och sättet för dess förverkligande anförs emellertid delvis avvikande åsikter. *Undervisningsministeriet i Finland, Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge och universitetskanslersämbetet i Sverige* pekar med hänvisning till det stora antalet historiestuderande på de ekonomiska och organisatoriska svårigheter ävensom på den brist på kvalificerade lärarkrafter, som skulle anmäla sig,

därest en kursverksamhet omfattande alla historiestuderande skulle etableras. Med anledning härav föreslår kanslersämbetet med hänvisning till ett av ämnesrepresentanter för historia avgivet yttrande, att kursverksamheten skulle begränsas till högstadiestuderande, dvs. trebetygsstuderande och licentiander. I stället kunde behovet av här ifrågavarande undervisning för studerande för lägre betyg lämpligen tillgodoses genom att historiker från de nordiska grannländerna inbjuds att under en kortare tid verka som föreläsare, kursgivare eller seminarieledare vid universiteten, så att deras undervisning skulle utgöra en integrerande del av historiestudierna och komma så många studerande som möjligt till godo. *Historisk-filologiska sektionen vid Helsingfors universitet*, om vars utlåtande *universitetets konsistorium* förenat sig, framhåller det speciella behov av undervisning, som förefinns i Finland och Sverige beträffande tiden efter 1809 och i Danmark och Norge efter 1814, således i fråga om den tid då föreningen mellan dels Sverige och Finland och dels Danmark och Norge upphört och som på ett effektivt sätt kunde tillgodoses genom nordisk kursverksamhet. *Kanslersämbetet i Sverige* understryker behovet av att den ekonomiska historiens ställning ägnas särskild uppmärksamhet vid den fortsatta utredningen. Från flere håll framförs därjämte önskvärdheten av att den tilltänkta kursverksamheten kompletteras med ett utbyggt system av stipendier för studerande och universitetslärare. Det betonas också, att en dylik kursverksamhet för att bli framgångsrik, förutsätter en grundlig utredning, som lämpligen, på sätt i medlemsförslaget anförts, bör utföras av Nordiska kulturkommissionens sektion I i nära samarbete med ämnesrepresentanter för historia.

### 3. U t s k o t t e t

#### 1. Historieundervisningen

På grundval av det i saken hopbragta materialet finner kulturutskottet, att ett starkt behov av en förstärkning av undervisningen i de nordiska grannländernas historia, särskilt i fråga om de senaste tidernas historiska utveckling, förefinnes i samtliga nordiska länder. Det är uppenbart, att en nordisk kursverksamhet på detta område skulle utgöra ett värdefullt komplement till den nu förefintliga undervisningen. Med hänsyn till det stora antalet historiestuderande i de nordiska länderna synes det emellertid icke finnas ekonomiska och praktiska möjligheter att tillgodose ifrågavarande behov genom anordnande av nordiska universitetskurser för samtliga historiestuderande eller flertalet av dessa. Utskottet ansluter sig därför till uppfattningen, att den egentliga kursverksamheten bör begränsas att gälla enbart högstadiestuderande, dvs. studerande med ämnet historia som huvudfack (tre betyg eller motsvarande) och licentiander. För övriga historiestuderande kunde däremot ett förfarande, enligt vilket historiker från de

övriga nordiska länderna inkallas för att vid universiteten undervisa i sitt eget lands historia, tillgodose behovet av ifrågavarande undervisning.

Utskottet finner anledning framhålla önskvärdheten av att den ställning sådana fack inom historien som ekonomisk och politisk historia skall äga inom ramen för denna kursverksamhet upptages till noggrann prövning.

I fråga om den egentliga kursverksamheten önskar utskottet understryka vikten av att den planläggs på ett sådant sätt, att de kurser som kommer att anordnas verkligen blir koncentrerade och studiemässigt effektiva, så att de i desamma deltagande studerande kan tillgodoräkna sig dem vid sina fortsatta studier i hemlandet.

I samband med sakens beredning har det framgått, att det för närvarande icke finnes tidsenliga läroböcker för undervisningen i de nordiska grannländernas historia. Utskottet har tagit del av den för ett antal år sedan uppgjorda planen för åstadkommande av en lärobok i Nordens historia, som tyvärr ej förverkligats. Frågan om utgivandet av en dylik lärobok torde böra ägnas särskild uppmärksamhet i samband med den fortsatta beredningen av denna sak.

Slutligen önskar utskottet framhålla, att det vore angeläget att söka frambringa stipendier för kursdeltagarna ävensom för fortsättningsstudier i annat nordiskt land för att tillgodose det intresse för dylika studier, som kan förmodas uppkomma genom de kontakter som skapas genom deltagande i nordiska kurser. Vetskapen om förekomsten av dylika stipendier vore även ägnad att främja en nordisk orientering hos de studerande vid uppläggningsplaner och fortsatta studier.

## 2. Undervisningen i andra ämnen

Utskottet har i samband med handläggningen av detta ärende funnit anledning överväga, huruvida det nordiska inslaget i undervisningen inom vissa andra akademiska ämnen borde förstärkas genom anordnande av en liknande kursverksamhet som inom modersmåls- och historiestudiet eller genom andra åtgärder, exempelvis utökade möjligheter att erhålla stipendier för studier i annat nordiskt land.

Vid en genomgång av de ämnen, som härvid kunde komma i fråga, har utskottet funnit, att det endast är ett fåtal ämnen, inom vilka den nordiska aspekten gör sig så starkt gällande, att en dylik kursverksamhet vore av behovet påkallad. Det är främst de språkliga (nordiska språk) och historiska disciplinerna samt vissa fack med nära anknytning till den nordiska kulturtraditionen som här kommer i fråga. Behovet av kurser inom *arkeologin och folklivsforskningen*, som nära ansluter sig till det historiska facket, har tagits upp i ett särskilt ändringsförslag om universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning, vartill här endast hänvisas (se Sak A 12 Ä/k, ändringsförslag om universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning).

Ett annat närbesläktat område utgör *konsthistorien*, inom vilken studiet av de nordiska grannländernas konst- och arkitekturhistoria utgör en integrerande beståndsdel av de ordinarie studierna. Utskottet anser, att detta fack bör ägnas betydande uppmärksamhet vid sakens fortsatta behandling. I fråga om konsthistorien gäller, att antalet mera avancerade studerande är förhållandevis ringa samtidigt som specialisering i studierna är påfallande vanlig. I detta ämne är det därför av betydelse, att de studerande kan göra sig förtrogna med det källmaterial i form av byggnader och museisamlingar, som finns i de olika nordiska länderna. Kursverksamheten i detta ämne bör därför kombineras med exkursioner till i denna bemärkelse betydelsefulla platser i de nordiska länderna.

Starka skäl talar vidare för att ett betydande behov av kursverksamhet finnes även i fråga om ämnet *statskunskap*. Utskottet vill därför med avseende å den fortsatta beredningen av saken fästa uppmärksamheten vid detta ämne.

I fråga om vissa specialiserade ämnen med ringa antal studerande saknas underlag för en kursverksamhet. De studerandes behov av direkt kontakt med motsvarande undervisning i de nordiska grannländerna kan lämpligen tillgodoses genom ett utbyggt stipendiesystem för längre hunna studerande för studiebesök och -vistelser i annat nordiskt land. Såsom exempel på ämnen där dylika stipendier kunde behövas önskar utskottet nämna *kyrkohistorien* och *rättshistorien*. Ett dylikt stipendiesystem torde även vara tillfyllest i fråga om *socialhistoria*, *socialpolitik* och *sociologi*. I detta sammanhang kan nämnas att inom den naturvetenskapliga sektorn stipendiering av liknande art införts eller andra åtgärder vidtagits för att tillgodose det nordiska intresset exempelvis inom sådana specialiserade fack som marinbiologin, ekologin, geografin och geologin.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturutskott föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

I. upprätta en nordisk kursverksamhet för studerande med ämnet historia som huvudfack i likhet med de kurser som anordnas för de modersmålsstuderande samt skapa en ordning, enligt vilken historiker från de andra nordiska länderna vid universiteten kunde meddela undervisning i sina respektive länders historia för övriga historiestuderande; samt

II. undersöka, huruvida behov av förstärkning av det nordiska inslaget i universitetsundervisningen genom exempelvis nordisk kursverksamhet eller beviljande av stipen-

dier för studier i annat nordiskt land finnes inom andra ämnen med en nära anknytning till den nordiska kulturtraditionen.

Trondheim den 6 juni 1964

*Kaj Andresen*

*Georg Backlund*

*Per Borten*

*Jean Braconier*

*Anselm Gillström*

*Veikko Hyytiäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*Håkon Johnsen*

*Nils Kellgren*

Förman

*P. B. Thisted Knudsen*

*Berte Rognerud*

## Ändringsförslag

### om universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning

(Väckt av Georg Backlund, Per Borten och Jean Braconier)

Det har visat sig att de universitetskurser i nordiska språk och nordisk litteratur, som anordnats för studerande från de nordiska länderna, varit av utomordentligt stort värde. Inför Nordiska rådets 12:e session 1964 väcktes av Trond Hegna och Helge Larsen ett förslag om en utbyggnad av dessa kurser till att omfatta även historia (se Nordiska rådet 12:e sessionen 1964, s. 1059). Då ämnena arkeologi och folklivsforskning tillsammans med nordiska språk och historia bildar en ämnesgrupp med en mycket stark samnordisk orientering, finner vi det synnerligen önskvärt att nordiska kurser anordnas även i arkeologi och folklivsforskning. De båda sistnämnda ämnena intager en viss särställning, då de har ett källmaterial — fornlämningar, byggnader, museisamlingar etc. — som till stor del måste studeras i fältet. Det är därför nödvändigt att kurserna samordnas med exkursioner. Emedan antalet studerande är förhållandevis begränsat i dessa ämnen, skulle nordiska universitetskurser effektivt kunna utnyttjas av deltagarna. Det erbjuder inga svårigheter att infoga sådana kurser i läroplanerna vid respektive universitet.

Under återopande av vad ovan anförts och med hänvisning till bilagda promemorior (se Tillägg 1 och 2) får vi föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

Trondheim den 6 juni 1964

*Georg Backlund*

*Per Borten*

*Jean Braconier*



## TILLÄGG 1

**PM angående universitetskurser i arkeologi**

Den förhistoriska arkeologien benämns som ämne vid samtliga svenska universitet nordisk och jämförande fornkunskap. Redan av namnet framgår således, att studierna skall omfatta hela det nordiska området. Vid samtliga nordiska universitet, även där ämnets benämning är en annan, ingår i kursplanerna redan för betyg till lägre examen fordringar på goda kunskaper om samtliga nordiska länders förhistoria. Detta har sedan gammalt varit självfallet. Man kan inte förstå den utveckling ett nordiskt lands kultur genomgått under förhistorisk tid utan att känna till den samtida utvecklingen i grannländerna. I de arkeologiska fynden återspeglas mycket tydligt de kontakter, som i alla tider funnits mellan de nordiska länderna, kontakter, vid vilka än det ena, än det andra landet varit den givande parten.

Sedan 1916 hålls, numera vart fjärde år, nordiska arkeologmöten. Vid dessa tillfällen träffas äldre och yngre forskare för att diskutera gemensamma problem. Även studerande brukar delta i dessa möten. Då det gäller studenterna vid universiteten har de utgrävningar i vilka studenter från de nordiska länderna gemensamt deltar varit av mycket stor betydelse för deras utbildning. Från olika nordiska universitet företas också i viss omfattning studieresor till andra nordiska länder. Genom dessa resor får de studerande (av ekonomiska skäl dock endast i begränsad omfattning) tillfälle att genom självsyn skaffa sig åtminstone någon uppfattning om det arkeologiska materialet i skilda delar av Norden.

Detta material omfattar alla produkter av mänsklig verksamhet, som bevarats från förhistorisk tid, och enbart genom litteraturstudier kan man aldrig få någon mer konkret uppfattning om det.

Så länge antalet studerande inom ämnet nordisk och jämförande fornkunskap var mycket litet, kunde de nordiska kontakterna lättare uppehållas. Nu har antalet studerande ökat högst väsentligt, även om ämnet i förhållande till många andra ämnen fortfarande har få studerande. Det har därför blivit allt svårare att tillgodose de krav man måste ställa på studenternas kännedom om de nordiska ländernas förhistoria.

Det är uppenbart, att man i nuvarande läge måste inrikta sig på att bygga ut de nordiska kontakterna för de studerande. De kurser, som anordnats genom Nordiska rådet för studerande i nordiska språk och med deltagare från alla de nordiska länderna har givit ett mycket gott resultat. Förutsättningarna för att motsvarande kurser i arkeologi (nordisk och jämförande

de fornkunskap) skulle slå väl ut är mycket stora. Som ovan framhållits är ämnets källmaterial av den art att det måste studeras på de platser där det finns, i museer och ute i fält. Genom några veckors kurser för studerande till högre betyg i grundexamen och eventuellt även för studerande på licentiatstudiet, i kombination med exkursioner till mer betydande fornminnen, skulle man på ett effektivt sätt och på relativt kort tid kunna ge de studerande en god grund för deras fortsatta studier av Nordens förhistoria. I dessa kurser skulle deltagare från samtliga nordiska länder arbeta gemensamt. Denna undervisning, som bör läggas upp och i detalj utformas i samarbete mellan representanter för ämnet vid de nordiska universiteterna, skulle på ett synnerligen värdefullt sätt komplettera den undervisning som meddelas av (i lyckliga fall) nordiska docentstipendiater och gästföreläsare. Kurserna bör kunna ingå som en integrerande del av de fastställda fordringarna för examen. Men det bör framhållas, att dessa kurser inte blott skulle vara av stor betydelse för de direkta studierna utan även och kanske inte minst för de personliga kontakterna studenterna i de nordiska länderna behöver få med varandra och som bör kunna bli grundläggande för ett framtida samarbete.

Lund den 20 maj 1964

*Holger Arbman*

Professor i nordisk och  
jämförande fornkunskap

## TILLÄGG 2

### **PM angående universitetskurser i folklivsforskning**

Folklivsforskning är en komparativ vetenskap. Jämförelsen är metodiskt betingad och måste för att kunna ge resultat av någon räckvidd vanligtvis omfatta större områden än de som inneslutes av hemlandets gränser. De nordiska länderna utgör den gemensamma undersökningsbasen för »Nordisk och jämförande folklivsforskning». Även då de officiella benämningarna på universitetsdisciplinen icke som i Sverige avgränsar ämnet geografiskt, visar kursplaner och föreläsningsskataloger noggsamt hurusom jämförelserna utöver det egna landets gränser i första rummet omfattar de nordiska grannländerna. Då man i Köpenhamn valt benämningen Europeisk folkelivsgranskning, markeras därmed särskilt Danmarks nyckelställning som en brygga mellan Norden och kontinenten.

Av praktiska skäl omfattar insamlingsverksamheten vid de institutioner där folklivsforskning bedrivs enbart det egna landet eller delar därav. I

Köpenhamn har emellertid strävandena efter ett samnordiskt institut sedan några år tillbaka tagit form i Nordisk Institut for Folkedigtning, som tillkommit genom initiativ av Nordiska kulturkommissionen. Kontakten på *forskarplanet* har under mer än tre decennier stimulerats av de vart annat ar återkommande Nordiska folklivs- och folkminnestorskarmötena, vilka alternerar mellan de nordiska länderna och berör samnordiska frågor. På senare år har kontakten även utbyggts att omfatta gemensam planering av större arbetsuppgifter.

De nordiska kontakterna på *undervisningsplanet* har hittills varit sporadiska och förmedlats av nordiska docentstipendiater, gästföreläsare eller kursgivare. Karakteristiskt för situationen är dock att utnyttjande av sakkunskap från grannländerna ofta ej kunnat ske förrän vid granskning av doktorsavhandlingar. Någon gång har enskilda studerande genom statliga utbytesstipendier kunnat beredas möjlighet att följa undervisningen i grannländerna. Efter hand som studenttillströmningen till ämnet ökat har från de studerandes sida starkare framhållits behovet av ökat nordiskt studentutbyte. Av studenterna har även ett viktigt initiativ redan tagits. För att underlätta informationsspridningen mellan de folklivsstuderande i Norden startades i december 1963 en stencilrad informationsskrift »Nordnytt, organ for nordisk studentkomite i etnologi og folklore». Det hittills utkomna numret om 38 sidor bekostades av Nordiska rådet för antropologisk forskning.

De positiva erfarenheter som trots allt kunnat vinnas under de senare åren vittnar om nödvändigheten av en utbyggnad av de nordiska kontakterna på undervisningsplanet inom ämnet folklivsforskning. Detta synes lämpligast kunna ske genom att de studerande under några veckor beredes möjlighet att delta i universitetskurser som anordnas gemensamt för studerande från de olika nordiska länderna, vartill bör anslutas väl organiserade studiebesök såväl i museer och institutioner som i fältet.

Lund den 20 maj 1964

*Nils Arvid Bringéus*

T. f. professor i nordisk och  
jämförande folklivsforskning

*BILAGA 1***Yttranden över ändringsförslaget****Nordiska akademikerrådet:**

Nordiska akademikerrådet ställer sig i princip positivt till ett øket nordisk samarbeite inom undervisningen. Med beaktande av synpunktene på det ifrågavarande forslaget samt på de bifogede utredningarna understøder Nordiska akademikerrådet sålunda de foreslagna universitetskursene i arkeologi og folklivsforskning. Samtidig forutsattes emellertid, att dessa kurser, såvida dylike arrangeras, inte upptas som obligatoriske delfordringer for någon examen. Dæremot kunde de nämnda universitetskursene alternativt motsvara någon deltentamen. Därvid kunde man också konstatera deras verklike betydelse og nødvendighet på basen av deres popularitet blandt studentene.

Helsingfors den 12 september 1964

Nordiska akademikerrådet

*Nils Salmelin*

Ordförande

*Osmo Jalanne*

Sekreterare

**Nordisk råd for antropologisk forskning:**

Vi viser til framlegg av 20. mai 1964 fra professor Holger Arbman og dosent Nils Arvid Bringéus (begge Lund) om nordiske universitetskurser i nordisk arkeologi og folkelivsgranskning, et framlegg som etter avisreferat å dømme fikk stønad av Kulturkommisjonen under møtet i Trondheim.

Framlegget blei drøfta av Nordisk råd for antropologisk forskning under årsmøtet i Stockholm 2.—5. juni, og det blei enstemmig vedtatt å gi framlegget rådets varmeste stønad.

Nordisk råd for antropologisk forskning omfatter alle de fag som kommer inn under det amerikanske antropologiomgrep (arkeologi, folkelivsgranskning, etnografi, folkeminnegranskning, etnolingvistikk osv.) og har medlemmer på det professorale nivå. Det var ca. 50 medlemmer tilstede.

Vi skriver dette for at Nordisk Råd under den videre behandling av framlegget skal være merksam på at framlegget har vid stønad i de fag det

dreier seg om og nærskyldte fag, — at vi alle vil finne det overlag verdifullt om også arkeologi og nordisk folkelivsgransking kan bli tatt opp i den nordiske universitetskurs-plan, noe som gikk klart fram av alle innlegg i diskusjonen.

Oslo, 16. juni 1964

Nordisk Råd for antropologisk forskning

*Gutorm Gjessing*

Formann

*Karl Malmsten*

Sekretær

D a n m a r k

**Undervisningsministeriet:**

— — — skal man meddele, at man har forelagt forslaget for universiteterne.

*Århus universitet* anbefaler medlemsforslaget.

*Københavns universitet* kan i princippet anbefale forslaget, men peger på forskjellige vanskeligheder. Det hedder herom i udtalelsen fra det *filosofiske fakultet*, hvortil *universitetets rektor* henholder sig:

Fakultetet kan i princippet anbefale indførelse af de pågældende kurser, der, såfremt de tilrettelægges på hensigtsmæssig måde, skønnes at kunne blive et værdifuldt supplement til den normale universitetsundervisning i de pågældende fag. Man vil dog henlede opmærksomheden på det ønskelige i at medtage enkelte forelæsninger og museumsomvisninger inden for klassisk og nærorientalsk arkæologi, idet disse fag altid har været betragtet som væsentlige ved studiet af nordisk arkæologi.

Samtidig må man dog kraftigt understrege en række vanskeligheder, der må tages i betragtning ved overvejelse om tidspunktet for igangsættelse af de omtalte kurser. Både nordisk arkæologi og materiel folkekultur er i Danmark udprægede magisterkonferens-fag. Der er ganske vist mulighed for at tage cand.art.-prøve i begge fag, men antallet af studerende til sådanne bifag er meget ringe, og det kan anføres, at ingen endnu har indstillet sig til en cand.art.-prøve i fagene, til trods for at prøverne blev vedtaget i fakultetet henholdsvis 1958 og 1961. Langt den overvejende del af de svenske studerende — og især dem, der i det svenske forslag er tænkt på — læser derimod fagene til grundeksamen, (d. v. s., at de er yngre og helt unge bifagsstuderende). Antallet af sådanne studerende er i de seneste år vokset kraftigt og er ved de fire svenske universiteter, hvor fagene doceres, meget betydeligt. Såfremt de foreslåede kurser indgår i de fastsatte krav ved svensk fil. kand. eksamen, må der forventes et betydeligt antal deltagere ved nordiske kurser især i Danmark, ligesom man må regne med, at det fra svensk side vil kunne forlanges, at kurser holdes i Danmark mindst hvert andet år; de omtalte svenske bifagsstuderende studerer i realiteten kun de to fag fra ét til to år.

Samtidig er de pågældende fag ved Københavns universitet kun svagt udbygget med faste lærerkræfter, idet der bortset fra stipendiater (kandidatstipendiater og universitetsadjunkter), der ikke bør komme på tale som kursuslærere, samt enkelte undervisningsassistenter kun findes én professor i hvert fag; i forvejen er dette for lidt til at varetage undervisningen af det hastigt voksende antal danske studenter (efter årslisten 1963/64 henholdsvis 39 konferensstuderende i forhistorisk arkæologi og 14 i materiel folkekultur, i virkeligheden ca. 15 % flere). Det vil således være særdeles vanskeligt at fremskaffe kvalificerede lærere til regelmæssigt tilbagevendende nordiske kurser, som svarer til de allerede etablerede inden for modersmålsstudierne. Det må understreges, at i øjeblikket er spørgsmålet om yderligere lærerkræfter ikke alene af økonomisk art, men fuldt så meget et problem om fremskaffelse af kvalificerede folk.

Det vil derfor næppe være forsvarligt at begynde nordiske kurser inden for nordisk arkæologi og folkelivsforskning her i landet, før man råder over et større antal kvalificerede lærerkræfter, ligesom det vil være rigtigt at afvente, hvilke erfaringer der kan gøres ved eventuel etablering af tilsvarende kurser i faget historie.

Undervisningsministeriet, der iøvrigt kan henholde sig til universiteternes udtalelser, skal foreslå, at medlemsforslaget tages op til nærmere undersøgelse i Nordisk Kulturkommission.

København, den 17. september 1964

P. m. b.

E. b.

*E. Drosby*

**Rigsarkivaren:**

Jeg vil gerne på det bedste anbefale, at det stillede ændringsforslag om universitetskurser i arkæologi og folkelivsforskning bliver gjort til virkelighed.

Der kan næppe være tvivl om, at det vil være af betydning for det fremtidige arbejde på disse områder, om sådanne kurser kan blive afholdt. Dels vil der herigennem kunne erhverves værdifuld konkret viden om forhistorie og folkeliv, dels vil det være af betydning, at studenter på så tidligt et tidspunkt som muligt kan få et mere indgående kendskab til de institutioner, som beskæftiger sig hermed, og stifte bekendtskab med de ledende nordiske forskere inden for disse arbejdsområder.

København, den 12. september 1964

*(Sign.)*

**Rigsantikvaren:**

— — — skal jeg udtale, at Nationalmuseet ville hilse det med glæde, om de påtænkte nordiske kurser i arkæologi og folkelivsforskning kunne op-

rettes, idet begge disse områder i høj grad falder ind under Nationalmuseets arbejdsopgaver, og hvortil der, i så stor udstrækning som det er muligt, anvendes studenterhjælp.

Jeg kan ganske slutte mig til de af professorerne Arbman og Bringéus fremsatte forslag og har ingen kommentarer at føje hertil.

Nationalmuseet, den 29. august 1964

*P. V. Glob*

#### **Studenterrådet ved Københavns universitet:**

---

Studenterrådet vil gerne understrege, at hvis de påtænkte kurser oprettes, må det være en forudsætning, at bolig og stipendieforhold er i orden for de studerende.

Studenterrådet ved Københavns universitet er naturligvis villig til at skaffe supplerende oplysninger, hvis dette er nødvendigt og muligt.

København, den 18. september 1964

*Jan Løve*

Næstformand

*Studenterrådet ved Århus universitet har i skrivelse den 17 september 1964 forklarat sig instämma i ändringsförslaget.*

#### **De arkæologistuderende ved Københavns universitet:**

De arkæologistuderende ved Københavns universitet har altid hilst enhver positiv bestræbelse for udbyggelse af kontakterne mellem de nordiske landes arkæologistuderende med glæde. Forbindelserne mellem de nordiske museer er mange og særdeles nødvendige for nordisk arkæologis trivsel. Også i studietiden er kontakten med museerne og med de øvrige arkæologistuderende værdifuld. Idet denne ikke blot giver øget kendskab til nordisk arkæologi for den studerende, men også er af stor betydning for hans kommende praktiske arbejde som uddannet arkæolog. I denne forbindelse skal det dog nævnes, at de danske universiteter lægger en ganske anden vægt på kendskabet til især det kontinentale Europas forhistorie (m. m.) end de øvrige nordiske universiteter, hvorved vores eksamenskrav i et bestemt dansk eller *nordisk* emne ikke stemmer overens med vore nabolandes. Et grundigere studium af nordisk arkæologi kræver også et europæisk udsyn, som ikke må lilsidesættes ved et universitetskursus, der endog er foreslået som en integrerende del af eksamensfordringerne. Jeg refererer her til professor Holger Arbman's udtalelser.

Vi tillader os også at udtrykke tilbageholdenhed med en ubetinget accept af det foreliggende forslag, indtil der er gjort fyldestgørende rede for et sådant kursus' økonomiske aspekter. For adskillige studenter vil det være en meget stor økonomisk belastning indtil flere gange i studietiden at skulle bekoste rejse til et fremmed universitet samt flere små-ophold m. m. dér. I denne forbindelse kan der atter henvises til prof. Arbmans udtalelser, hvori de nordiske arkæologikurser er gjort til en integrerende del af eksamenskravene, hvorved de fra universiteternes side bliver obligatoriske.

Vi føler os desuden overbeviste om, at et sådant kursus på få uger hvert andet til fjerde år (tvungne kurser hvert år må, hvis de skal samle alle »ældre» arkæologistuderende ved de nordiske universiteter, anses for uigen-nemførlige) — ikke i studiemæssig (teoretisk) henseende kan have en så stor betydning, at dets økonomiske bekostning sår mål dermed. Der kræves dog ikke ved Københavns universitet til konferens i forhistorisk arkæologi et primært kendskab til f. eks. svensk materiale. — Undervisningen på de nordiske universiteter er »i forvejen» lagt an på det nordiske plan i teoretisk arkæologi.

Vi indrømmer gerne, at det er af umådelig stor betydning, at de arkæologistuderende ved de respektive universiteter får kendskab til de øvrige landes museer og samlinger. Sådanne studiebesøg synes dog bedst at kunne etableres ved aftaler mellem kun to professorer fra hvert sit (nordiske) universitet. At f. eks. sammenkalde de nordiske universiteters ældre arkæologistuderende på Nationalmuseet i København af studiemæssige grunde vil vist give et meget ringe udbytte med henblik på eksamen. Vi er dog ikke blinde for værdierne af den enkeltes kontakter ved en sådan sammenkomst.

Hvad der er sagt om museer og samlinger kan fra vor side også udstrækkes til at gælde ekskursioner m. m., selvom sådanne lettere lader sig gennemføre med et større antal studenter.

Udgravninger med mandskab fra flere nordiske lande synes at være et rent museumsanliggende og kan ikke i første række vedkomme Nordisk Råd. Der er forøvrigt fra flere sider bestræbelser i gang for at få igangsat fællesnordiske udgravninger.

Vi vil således ved Københavns universitet afvente nærmere oplysninger om de foreslåede kurser i arkæologi, før vi endeligt kan udtale os. — Ovenfor har vi gjort rede for vores principielle forbehold, således som de i dag tegner sig i hovedlinierne. Især vil en ændring af eller en tilføjelse til eksamenskravene være betænkelig, men en sådan hidrører i sidste række ikke under os, men udelukkende under fagprofessoren.

Vi afventer praktiske forslag.

København i september 1964

(Sign.)



**De materiel folkekultur- og folkelivsforskningsstuderende ved Københavns universitet:**

— — — Vi må henvise til, at der på den nordiske folkelivs- og folkemindedforskerkongres i Røros 1963 blev nedsat en »Nordisk studentkomité i etnologi og folklore» for at fremme det nordiske samarbejde på vort område. Kan komiteens arbejde bakkes op fra universitetsside, er dette jo kun dejligt. Det kan nævnes, at der arbejdes alvorligt med planer om at oprette en nordisk studentergruppe i vort fag på det finske såkaldte »sommeruniversitet» i Vasa sommeren 1965. Studiegruppen er således optaget på Vasa sommeruniversitets program, man venter bare på endelig tilslutning fra studenterne. Disse kan imidlertid ikke på nuværende tidspunkt binde sig, da man ikke ved, om det er muligt at opnå legat eller tilskud til et sådant ophold. Kan dette ikke tilskynde Nordisk Råd?

København i september 1964

(Sign.)

*Akademikernes Samarbejdsudvalg har i skrivelse den 4 september 1964 forklarat sig ické ha några invändningar att göra mot ändringsförslaget.*

*Dansk Magisterforening har i skrivelse den 28 september 1964 hänvisat till remissvar från Akademikernes Samarbejdsudvalg (se ovan).*

**F i n l a n d**

*Undervisningsministeriet har i skrivelse den 14 oktober 1964 förklarat sig instämma i ändringsförslaget.*

*Kanslern för Helsingfors universitet har i skrivelse den 13 oktober 1964 instämt i yttrande från universitetets historisk-filologiska sektion (se nedan).*

*Helsingfors universitets historisk-filologiska sektion har i skrivelse den 2 oktober 1964 hänvisat till yttrande av professorerna Ella Kivikoski, Matti Kuusi och Niilo Valonen (se nedan).*

**Professorerna Ella Kivikoski, Matti Kuusi och Niilo Valonen:**

— — — — framför vi högaktningfullt som vår uppfattning, att de planerade kurserna på ett utomordentligt sätt vore ägnade att befrämja och underlätta studierna i ifrågavarande ämnen.

För avläggande av vitsord i finsk och nordisk arkeologi förutsättes, såsom redan av namnet framgår, ett ingående studium av alla nordiska länders

arkeologi. Ätminstone för erhållande av högre vitsord är dessutom kännedom om material och fasta fornlämningar som uppbevarats i de olika ländernas muséer nödvändig. En dylik ingående kännedom skulle betydligt underlättas genom ifrågavarande kurser; därtill vore det stimulerande och nyttigt för de studerande att åhöra utländska föreläsare.

Detsamma gäller i huvudsak beträffande undervisningen i folklivsforskning. Det är allt skäl att genom att anordna ifrågavarande kurser fortsätta effektiveringen av undervisningsarbetet, vilken hittills haft formen av utlandsresor för grupper av studerande under professorernas ledning, gemensamma seminarieövningar och diskussionstillfällen med gästande utländska lärare och studerande samt gruppdeltagande i nordiska vetenskapliga kongresser och symposier. Vi betonar särskilt vikten av studenternas aktivitet samt av en inbördes växelverkan och information.

Helsingfors den 1 oktober 1964

*Ella Kivikoski*

*Matti Kuusi*

*Niilo Valonen*

#### Arkeologiska kommissionen<sup>1</sup>:

— — — får arkeologiska kommissionen vördsamt meddela, att förslaget om anordnande av samnordiska kurser i förhistorisk arkeologi och folklivsforskning enligt kommissionens uppfattning i alla hänseenden är värt stöd. Ett genomförande av förslaget vore ägnat att höja utbildningsnivån samt närma universitetsundervisningen i de nordiska länderna till varandra. Kurserna torde lämpligast anordnas inom ramen för universitetens verksamhet samt med biträde av de centrala muséerna och deras personal.

Helsingfors den 4 september 1964

Å arkeologiska kommissionens vägnar:

Statsarkeolog *Nils Cleve*

Assessor *Sirkka Ahlroth*

#### Island

##### Islands nationalmuseum:

Jeg anser denne ide for at være meget aktuel og er glad for, at den er fremkommet. Jeg kan i enhver henseende slutte mig til de argumenter, der fremkommer i professor Holger Arbman's og Nils Arvid Bringéus' betænkning. Det er let at se, hvor stor værdi det ville have for unge nordiske forskere at kunne deltage i fællesnordiske kursus i de her omtalte fag, og det er

<sup>1</sup> *Yttrandet översatt från finska.*

også klart, at der her er et ypperligt område for nordisk samarbejde. Men jeg vil gerne med nogle få ord påpege den betydning, som sådanne kursus kunne have, især for os islændinge.

Her i landet er der ingen undervisning i arkæologi eller etnografi. Her findes derimod begyndelsen til et forskningsarbejde i begge disse videnskaber og en forståelse af nødvendigheden heraf, og en virkelig vilje at fremme arbejdet og opretholde en forsvarlig videnskabelig standard. Nationalmuseet forsøger at være videnskabeligt institut i arkæologi og foretager udgravninger, og desuden findes der nu inden for dets rammer en etnografisk afdeling, der for nylig har påbegyndt sit arbejde. På Islands håndskriftinstituts program er etnografiske undersøgelser og stednavneundersøgelser. Jeg tror ikke, der er nogen tvivl om, at alt dette vil vokse og forøges de næste år. Men det er da livsnødvendigt ikke at blive isoleret, men opretholde en vågen forbindelse med lignende udenlandske videnskabelige institutioner og da især i de nordiske lande. Det er umuligt at udforske Islands kulturhistorie undtagen under en større synsvinkel. Sandsynligvis vil vordende islandske forskere endnu længe få deres grundlæggende uddannelse ved forskellige udenlandske universiteter. Dette er kun godt, men jeg vil lægge vægt på, at en så omfattende forståelse som muligt af nordiske kulturforhold i almindelighed i denne forbindelse spiller den største rolle. Hvis de her omtalte kursus bliver oprettet, anser jeg det for en selvfølge, at unge islandske forskere og vordende forskere tilskyndes til at deltage i dem. Islandske forskere er altid i stor fare for at isoleres, men kurserne skulle kunne medvirke til at forhindre dette, og desuden vil vi altid først og fremmest søge til de nordiske lande for at få den rigtige forståelse af vor egen kulturhistorie, og i de nordiske lande findes der fremragende forskningsinstitutter og undervisningskræfter i de her omtalte videnskaber.

Det er klart, at vi i dette samarbejde først og fremmest bliver modtagere, i hvert fald i begyndelsen. Det er ikke sandsynligt, at sådanne kursus ville blive afholdt i Island i den nærmeste fremtid. Den tid kunne dog komme, når forskningsinstitutterne her står stærkere, at det ville være muligt at tilbyde noget sådant, i det mindste på bestemte områder. Men foreløbig ville kurserne blive afholdt på de steder i de nordiske lande, hvor de bedste institutter og lærere forefindes.

Når alt tages i betragtning anser jeg, at Islands repræsentanter burde støtte den ide, at kursus af en sådan art med Nordisk Råds bistand bliver oprettet.

Reykjavík, den 25. november 1964

*Kristján Eldjárn*

## N o r g e

## Kirke- og undervisningsdepartementet:

---

På grunn av det vitenskapelige personales sommerferie har de to aktuelle institusjoner, universitetene i Bergen og Oslo, ikke kunnet avgi sine uttalelser innen svarfristens utløp. Universitetet i Bergen har imidlertid i brev av 15. september 1964 meddelt at det »i prinsippet slutter seg til forslaget om den foreslåtte kursvirksomhet både i arkeologi og folkelivsforskning, men tar, når det gjelder arkeologi, avstand fra tanken om at »Kurserna bör kunna ingå som en integrerande del av de fastställda fordringarna för examen».

Så snart en har mottatt uttalelse fra Universitetet i Oslo, vil denne bli oversendt sammen med Kirke- og undervisningsdepartementets endelige svar på forslaget.

Oslo, 26. oktober 1964

*L. J. Wilhelmsen*

*Magnus Fjellestad*

## S v e r i g e

## Universitetskanslersämbetet:

---

Det är universitetskanslersämbetets mening, att undervisning i den föreslagna formen kan vara ett värdefullt komplement till den ordinarie universitetsutbildningen.

Universitetskanslersämbetet ställer sig därför liksom samtliga de fakulteter och sektioner, som avgivit yttranden [*se nedan*], i princip positivt till förslaget. Å andra sidan måste hänsyn tagas till att föreslagna kurser i många fall för de studerande innebär ekonomiska uppoffringar av icke obetydlig omfattning. Särskilda stipendier synes därför böra kunna beviljas studerande, som deltar i kurser av här ifrågavarande slag. Universitetskanslersämbetet vill vidare understryka den från historisk-filosofiska sektionen i Göteborg framförda åsikten, att detta i och för sig värdefulla nya inslag bör erbjudas som en *frivillig* möjlighet att fördjupa kunskaperna, utbyta forskningsresultat och knyta internordiska kontakter. Det är således universitetskanslersämbetets uppfattning, att åsyftade universitetskurser ej bör göras till obligatoriska kursmoment.

Till dessa synpunkter vill universitetskanslersämbetet foga följande.

Det nordiska samarbetet inom angivna ämnen synes på forskarplanet vara relativt tillfredsställande, medan däremot kontaktmöjligheterna för studerande på lågstadiet bör kunna förbättras. Det är i det sammanhanget angeläget, att framföra önskemålet att också viss hänsyn tages till såväl den

grundläggande som den högre skolans läroplaner. Åtskilliga moment i grundskolans lärokurser, speciellt på låg- och mellanstadierna, har många anknytningspunkter till här aktuella ämnen. Samundervisning och samarbete mellan universitetsstudierande och skolans lärare av olika kategorier inom ramen för en universitetskurs torde kunna ge rikt utbyte för båda parter. Dels skulle för lärarna möjligheter ges att få ökade kunskaper inom dessa ämnen och att få orientering om nyvunna forskningsresultat, dels kan inom skolan aktuella pedagogiska frågeställningar verka stimulerande för både studerande och forskare. Även på kort sikt torde ett sådant samarbete vara till gagn för både universitet och skola.

---

Stockholm den 14 september 1964

*Nils Gustav Rosén*

*Sune Björklöf*

#### **Historisk-filosofiska sektionen vid Uppsala universitet:**

---

Med anledning härav får sektionen på förslag av docenten Bertil Ahlgren anföra följande.

Det i nordiska rådet väckta förslaget att regeringarna i de nordiska länderna måtte rekommenderas vidtagna åtgärder i och för anordnande av universitetskurs för studerande i (nordisk) arkeologi, d. v. s. nordisk och jämförande fornkunskap, tillstyrkes under hänvisning dels till professor H. Arbmans utförliga PM i ärendet, dels till det förhållandet att nuvarande studieplan för ämnet vid Uppsala universitet (fastställd den 1 november 1962) för filosofie licentiatexamen uppställer fordringar på studier i de nordiska grannländernas större museer. Dessa studier kunna icke anses tillgodosedda genom ordinarie exkursioner, som dels äro tidsmässigt för korta för detta ändamål, dels blott högst vartannat år kunna beräknas ställda till nordiska länder.

Då studieplanen för ämnet nordisk och jämförande fornkunskap alltså på studenterna ställer fordringar, vilka innebär ur ämnets synpunkt oavvisliga krav (ämnet vore otänkbart utan en odelad, nordisk målsättning), men då det å andra sidan icke med nuvarande organisationsplan finns möjligheter att ur studenternas synpunkt praktiskt underlätta uppfyllandet av dessa fordringar, så synes förslaget till nordiska rådet innebära en ur såväl forskningens som undervisningens — och då icke minst studentsocial — synpunkt betydelsefull åtgärd. Anordnandet av kurser skulle betyda ett flerfaldigt effektivare utnyttjande av den tid som varje student tillbringar i resp. nordiska huvudmuseum (alla belägna i universitetsstäder), vartill kommer att det synnerligen viktiga fältstudiet av monument och utgräv-

ningar i praktiken för den enskilde studenten i ett främmande land är svår-  
bemästrat och blott kan bli helt effektivt inom ramen av en organiserad  
kurs.

Uppsala den 8 september 1964

På Historisk-filosofiska sektionens vägnar:

*Torgny Säve-Söderbergh*

*Sven Nyborg*

**Språkvetenskapliga sektionen vid Uppsala universitet:**

— — — får sektionen på förslag av professor Strömbäck tillstyrka för-  
slaget, såvitt gäller ämnet nordisk och jämförande folklivsforskning, varvid  
sektionen förutsätter, att sådana kurser komma att ledas av akademiska  
lärare med fullgod kompetens.

Uppsala den 10 september 1964

På Språkvetenskapliga sektionens vägnar:

*Gunnar Gunnarsson*

*Sven Nyborg*

**Historisk-filosofiska sektionen vid Lunds universitet:**

Sektionen har vid olika tillfällen haft anledning att framhålla angelägen-  
heten av universitetsstudiernas internordiska och internationella breddning.  
Både de läroämnen som upptages i det aktuella förslaget har som universi-  
tetsdiscipliner i Sverige direkt rubricerats både som »nordiska» och »jäm-  
förande». Samma inriktning har i sak dessa ämnen även i de nordiska  
grannländerna.

De föreslagna kurserna böra som alternativ inordnas i studiefordringarna  
för högre betyg i respektive ämnen. Det är sektionens övertygelse att en  
undervisning i denna form kan fördjupa och levandegöra litteraturläsning-  
en på ett sätt som utgör en effektivisering av studierna och en besparing  
av studietid. Historisk-filosofiska sektionen tillstyrker sålunda livligt det  
framlagda förslaget.

Lund den 11 september 1964

På Historisk-filosofiska sektionens vägnar:

*Krister Hanell*

*Göran Melander*

*Språkvetenskapliga sektionen vid Lunds universitet har i skrivelse den 10 september 1964 förklarat sig ej ha anledning att yttra sig över det framtagda ändringsförslaget i annan måtto än att den framhåller önskvärdheten av nordiska kurser på akademisk nivå.*

#### Historisk-filosofiska sektionen vid Göteborgs universitet:

---

Sektionen behandlade ärendet vid sammanträde den 4 september 1964, varvid professorn i nordisk och jämförande fornkunskap Carl-Axel Moberg var föredragande.

Sektionen har anledning att främst uppehålla sig vid den del av föreliggande förslag, som avser arkeologi. Folklivsforskning är ju icke representerat såsom examensämne vid universitetet.

Sektionen har med stort intresse tagit del av förslaget att anordna nordiska universitetskurser för att ge de studerande till högre betyg i grundexamen o. s. v. en bättre grund för deras fortsatta studier av Nordens förhistoria. Sektionen finner sig kunna i princip tillstyrka den föreslagna åtgärden. I sammanhanget bör emellertid vissa synpunkter särskilt framhållas. Det ämne, som vid svenska universitet har beteckningen nordisk och jämförande fornkunskap, befinner sig allimer markerat i ett skede av metodisk omläggning och nyorientering. Denna tendens gör sig gällande ifråga om såväl denna vetenskaps allmänna metodik som avgränsningen av studiefältet och syftet med studierna. Det är visserligen sant, som framhållits vid ärendets tidigare behandling, att ämnet sedan gammalt betecknats såsom »nordiskt»; lika faktiskt är emellertid att ämnet först i samband med en senare tids, ännu i pionjärarbetets former pågående utveckling av mellan- och nordskandinaviskt särpräglad förhistoria kunnat bli nordiskt i ordets egentliga och fulla mening. Utvecklingen och kompliceringen av arbetsfältet inom de nordiska ländernas territorium är i själva verket av den omfattningen, att man kan få skäl att ifrågasätta om det över huvud taget längre är möjligt för någon ensam arkeolog att på ett tillfredsställande sätt vara orienterad i helheten. Följden härav samt av den samtidigt aktuella metodiska kompliceringen är otvivelaktigt, att det område, som en yngre arkeolog kan bli djupare orienterad i, måste vara en allt mindre del av Skandinavien. Samtidigt måste förr eller senare en stark tendens till utveckling i motsatt riktning göra sig gällande, nämligen till ökat krav på utomnordisk, t. o. m. global allmän orientering. Som resultat av dessa svår-förenliga utvecklingar måste utbildningsprogrammet förändras samtidigt mot större fördjupning i mindre delområden och mot allmännare överblick inom vidare ram. Detta måste med oförändrad studietid innebära minskat utrymme för regional orientering på de mellanliggande planen. Av denna

anledning torde det bli nödvändigt, att de föreslagna nordiska kurserna hålls inom en förhållandevis snäv ram ifråga om sin omfattning. Med hänsyn till studieplanernas utformning bör detta i och för sig värdefulla nya inslag ges karaktären av en för frivilligt utnyttjande erbjuden möjlighet, men däremot under inga omständigheter få infogas som obligatoriskt kursmoment. Sistnämnda åtgärd skulle bl. a. minska möjligheterna för den specialisering av studerande efter personlig inriktning och studiemålsättning, som förefaller alltmer önskvärd.

Slutligen bör framhållas, att medelsanvisning till kurser av den föreslagna arten till mycket stor del måste avse kostnader för resor och uppehälle, eftersom de för syftet erforderliga studierna helt övervägande måste bedrivas under personlig kontakt med källmaterial i fältet, i form av fasta fornlämningar, samt i museisamlingar, i form av fynd.

Göteborg den 7 september 1964

På historisk-filosofiska sektionens vägnar:

*Lennart Breitholtz*

*Carl-Axel Moberg*

*Margit Thorslund*

#### Historisk-filosofiska sektionen vid universitetet i Stockholm:

Det vid Nordiska rådets 12:e session 1964 väckta förslaget om samnordiska universitetskurser i ämnena arkeologi och folklivsforskning (vid svenska universitet benämnda nordisk och jämförande fornkunskap, respektive nordisk och jämförande folklivsforskning) kan med stor tillfredsställelse biträdas av sektionen.

Båda de nämnda ämnena äro i vid bemärkelse samnordiska både i avseende på studieobjekt och forskningsmetodik. Så är till exempel varje tema för licentiat- och gradualavhandlingar regelmässigt av sådan art att de förutsätta inträngande studium av hela det nordiska specialmaterialet. Det har också sedan länge betraktats som en nödvändig fordran, att de studerande redan på ett tidigt stadium skaffa sig god överblick över den samnordiska kulturutvecklingen genom kortare eller längre studieperioder inom olika nordiska områden. Medlet härtill har varit regelbundet återkommande excursioner — vilka de studerande i stor utsträckning nödgats bekosta själva — samt försök att organisera kortvariga anställningar vid större vetenskapliga fältundersökningar och forskningsinstitutioner. Hitintills ha dock tillfällena till dylika studieperioder varit alltför få. Det kan framhållas, att excursioner under medverkan av lärare från både det egna och det gästande landets universitet och med väl förberedda gemensamma diskussions-



manträden (i form av gemensamma seminariesammanträden) visat sig vara synnerligen givande.

Varje förslag att skapa organiserade former för ett fördjupat samnordiskt studium av nordisk arkeologi och folklivsforskning kan sålunda mötas med tillfredsställelse. Sektionen får därför livligt tillstyrka sådana åtgärder, som kunna förverkliga det i Nordiska rådet väckta förslaget.

Stockholm den 5 september 1964

Å historisk-filosofiska sektionens vägnar:

*Örjan Lindberger*

*Björn Bergman*

Språkvetenskapliga sektionen vid Stockholms universitet har i skrivelse den 25 augusti 1964 förklarat sig icke ha anledning att uttala sig över det framlagda ändringsförslaget.

**Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):**

— — — får SACO meddela, att organisationen för sin del stöder förslaget. Tvivelsutan skulle kurser i nämnda ämnen på nordisk basis få stor betydelse för såväl de studerande som forskare och utgöra en smidig form för utbyte av kontakter och erfarenheter. SACO förutsätter, att dylika kurser icke blir obligatoriska för en viss betygsenhet i någon examen.

Stockholm den 8 september 1964

Sveriges akademikers centralorganisation

*Harald Håkansson*

*Bert Fredriksson*

**Sveriges förenade studentkårer (SFS):**

Under förutsättning att universitetskurserna i arkeologi och folklivsforskning anordnas enligt riktlinjerna för redan existerande universitetskurser ställer SFS sig positivt till förslaget. Organisationen vill dock erinra om bristen på handböcker inom dessa ämnen, framförallt i metodik och fältteknik, varför vid kursernas anordnande stor vikt måste läggas vid seminarier och praktiska övningar. Likaså vill SFS kraftigt betona, att i den mån dessa kurser blir en del av den ordinarie undervisningen i arkeologi och folklivsforskning, detta icke får medföra en förlängning av studietiden eller en ökning av kursinnehållet. Dessa moment får då införas på bekostnad av nå-

got nu i belygskurserna ingående moment. Vidare måste då självfallet resebidrag utgå till de studerande.

Stockholm den 21 augusti 1964

Sveriges förenade studentkårer

*Örjan Drakenberg*

*Johnny Andersson*

**Svenska museimannaföreningen och Svenska museimannaföreningens facksektion:**

Vid vara universitet benämns ifrågavarande ämnen Nordisk och jämförande fornkunskap samt Nordisk och jämförande folklivsforskning. Av namnet framgår, att det inom dessa forskningsgrenar anses grundläggande, att studierna skall omfatta hela Norden. I de båda PM, som bifogats förslaget, understrykes detta av representanter för ämnena bland universitetslärarna.

Kunskaperna om många av de företeelser ämnena inrymmer införskaffas bäst genom självsyn ute i fältet. Detta skulle kunna underlättas genom anordnandet av nordiska universitetskurser. Mycket viktiga är de kontakter med studerande och lärare i de övriga nordiska länderna som kurser av detta slag ger tillfälle till, kontakter som kan bli av största betydelse vid fortsatt forskning och kommande yrkesverksamhet, i de flesta fall inom museer eller liknande institutioner.

Svenska museimannaföreningen och facksektionen vill varmt tillstyrka förslaget om införande av nordiska universitetskurser i arkeologi och etnologi.

I detta sammanhang vill Svenska museimannaföreningen och facksektionen framhålla, att det inom ämnet konsthistoria föreligger likartade förhållanden, varför även behovet av kurser inom detta ämne borde utredas.

Stockholm den 20 augusti 1964

För Svenska museimannaföreningen      För svenska museimannaföreningens  
facksektion

*Stig Fogelmarck*

Ordf.

*Folke Hallberg*

Ordf.

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över ändringsförslaget**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats ändringsförslag om universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning. Utskottet, som behandlat saken vid sammanträde den 29 och 30 oktober 1964, får i anledning härav avgiva följande betänkande.

**1. Ä n d r i n g s f ö r s l a g e t**

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning. I förslagets motivering hänvisas till de positiva erfarenheterna av de för studerande från de nordiska länderna under de senaste åren anordnade universitetskurserna i nordiska språk och nordisk litteratur samt till det inför Nordiska rådets 12:e session väckta förslaget om en utbyggnad av denna kursverksamhet till att omfatta även historia (jmf. Sak A 12/k). Förslagsställarna framhåller, att ämnena arkeologi och folklivsforskning tillsammans med de nyssnämnda ämnena bildar en ämnesgrupp med en mycket stark samnordisk orientering, varför de finner synnerligen önskvärt att samnordiska kurser anordnas även i arkeologi och folklivsforskning. Till förslaget har fogats två av företrädare för berörda ämnen uppgjorda sakkunnigutlåtanden.

**2. R e m i s s y t t r a n d e n a**

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Nordiska akademikerrådet  
Nordisk råd for antropologisk forskning

*Danmark*

Rigsarkivaren  
Rigsantikvaren

Københavns universitet  
Århus universitet

Studenterrådet ved Københavns universitet  
Studenterrådet ved Århus universitet

De arkæologistuderende ved Københavns universitet

De materiel folkekultur- og folkelivsforskningsstuderende ved Københavns universitet

Akademikernes Samarbejdsudvalg  
Dansk Magisterforening

*Finland*

Undervisningsministeriet

Kanslern för Helsingfors universitet

Helsingfors universitets historisk-filosofiska sektion (yttr. av professorerna Ella Kivikoski, Matti Kuusi o. Niilo Valonen)

Arkeologiska kommissionen

*Island*

Islands nationalmuseum

*Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet

Bergens universitet

*Sverige*

Universitetskanslersämbetet

Historisk-filosofiska sektionen vid Uppsala universitet

Språkvetenskapliga sektionen vid Uppsala universitet

Historisk-filosofiska sektionen vid Lunds universitet

Språkvetenskapliga sektionen vid Lunds universitet

Historisk-filosofiska sektionen vid Göteborgs universitet

Historisk-filosofiska sektionen vid Stockholms universitet

Språkvetenskapliga sektionen vid Stockholms universitet

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)

Sveriges förenade studentkårer (SFS)

Svenska museimannaföreningen

Svenska museimannaföreningens facksektion

Samtliga hörda remissinstanser tillstyrker, delvis livligt, förslaget. Från vissa håll, huvudsakligen från dansk sida, anförs dock vissa betänkligheter i fråga om formerna för kursverksamhetens förverkligande och tidpunkten för dess inledande.

*Samnordiska organ:* *Nordiska akademikerrådet* tillstyrker förslaget under förutsättning att de tilltänkta kurserna inte göres till obligatoriska delfordringar för någon examen. *Nordisk råd for antropologisk forskning* framhåller, att förslaget har vidsträckt stöd bland företrädare för de berörda och närbelägna facken i hela Norden.

*Danmark*

Både *Københavns universitet* och *Århus universitet* anbefaller i princip förslaget. *Københavns universitet* understryker dock, att båda de berörda ämnena i Danmark är utpräglade magisterkonferensfack med ett mycket ringa antal studerande för lägre examen, medan förhållandet i Sverige är det motsatta, ity att den övervägande delen av de svenska studerande läser dessa fack för grundexamen. Antalet sådana studerande är i Sverige stort, varför det från danskt håll uttalas farhågor för ett mycket stort antal deltagare i nordiska kurser i Danmark ifall kurserna göres obligatoriska. I denna förbindelse framhålles, att de berörda facken vid *Københavns universitet* är svagt utbyggda med lärarkrafter — f. n. endast en profes-

sor i vartdera facket — på grund varav det skulle erbjuda stora svårigheter att framskaffa kvalificerade lärare för regelbundet återkommande nordiska kurser i Danmark. Universitetet anser därför, att det icke är skäl att inleda kursverksamheten i Danmark innan tillgång till ett större antal kvalificerade lärare finnes, varförutom erfarenheterna av de planerade kurserna i historia först borde inväntas. *Undervisningsministeriet*, som förenar sig om universitetens i Köbenhavn och Århus yttranden, föreslår, att förslaget skulle överlätas för närmare undersökning till Nordiska kulturkommissionen. Från de hörda *danska studentorganisationernas* sida anförs allvarliga betänkligheter mot att den föreslagna kursverksamheten skulle, på sätt professor Holger Arbman i sin till förslaget fogade PM avsett, göras till en obligatorisk del av studierna.

#### *Finland*

*Undervisningsministeriet* förordar förslagets godkännande. *Kansler för Helsingfors universitet* förenar sig om *historisk-filologiska sektionens* vid sagda universitet yttrande, vari förslaget varmt bifalles. Sektionen framhåller, att för avläggande av vitsord i finsk och nordisk arkeologi förut-sattes ett ingående studium av alla nordiska länders arkeologi, varförutom åtminstone för erhållande av högre vitsord dessutom erfordras kännedom om material och fasta fornlämningar i de olika ländernas museer. Det-samma gäller i huvudsak beträffande undervisningen i folklivsforskning. *Arkeologiska kommissionen* understöder varmt de föreslagna kurserna, som enligt kommissionens åsikt lämpligast torde anordnas inom ramen för universitetens verksamhet med biträde av de centrala museerna.

#### *Island*

Direktören för *Islands nationalmuseum* tillstyrker varmt förslaget och framhåller, att de planerade kurserna kunde medverka till att förhindra att de isländska forskarna isoleras från forskningen på andra håll samt att det för isländska forskare med tanke på förståelsen av det egna landets kulturhistoria är av stor betydelse att äga en så grundlig kännedom som möjligt om de nordiska kulturförhållandena.

#### *Norge*

*Kirke- og undervisningsdepartementet* hänvisar till yttrande av *universitetet i Bergen*, som i princip tillstyrker förslaget, men i fråga om ämnet arkeologi tar avstånd från tanken om att kurserna skulle ingå som en integrerande del av de fastställda fordringarna för examen i ämnet.

#### *Sverige*

*Universitetskanslersämbetet*, som inhämtat yttranden av *historisk-filosofiska sektionerna vid Uppsala, Lunds, Göteborgs och Stockholms uni-*

versitet samt *språkvetenskapliga sektionerna vid Uppsala, Lunds och Stockholms universitet*, tillstyrker i princip förslaget, men önskar särskilt understryka den av historisk-filosofiska sektionen i Göteborg framförda åsikten, att kursverksamheten bör erbjudas de studerande som en frivillig möjlighet att fördjupa sina kunskaper, utbyta forskningsresultat och knyta internordiska kontakter. Därjämte framhåller kanslersämbetet, att vid kursernas planläggning viss hänsyn bör tagas till såväl den grundläggande som den högre skolans läroplaner, emedan åtskilliga moment i skolans lärokurser, speciellt på låg- och mellanstadierna, har många anknytningspunkter till de berörda ämnena. *Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)* stöder förslaget men förutsätter även, att kurserna icke göres obligatoriska. Även *Sveriges förenade studentkårer* anser, att de aktuella kurserna anordnas enligt riktlinjerna för de redan existerande universitetskurserna. Förslaget vinner varmt bifall även från *Svenska museimannaföreningens* och *Svenska museimannaföreningens facksektions sida*.

### 3. U t s k o t t e t

Kulturutskottet har i olika sammanhang haft anledning att följa med utvecklingen av den sedan några år etablerade nordiska kursverksamheten i nordiska språk och nordisk litteratur och kan för sin egen del helt instämma i de av förslagsställarna och från fackmannahåll framförda omdömena om dessa kursers stora värde såväl med hänsyn till undervisningen som förbättrandet av de nordiska kontakterna inom berörda fack. Utskottet har nyligen förordat ett förslag om kursverksamhetens utvidgande att gälla även ämnet historia. Såsom i ändringsförslaget framhålles, bildar de nu aktuella ämnena arkeologi och folklivsforskning tillsammans med de förenämnda ämnena en ämnesgrupp, kännetecknad av en mycket stark nordisk orientering. Utskottet finner det naturligt, att den nordiska kursverksamheten utvidgas att innefatta även arkeologin och folklivsforskningen.

De i ärendet hörda remissinstanserna tillstyrker överlag varmt inrättande av en nordisk kursverksamhet i de nu aktuella ämnena. Det framgår emellertid av remissmaterialet, att vissa förhållandevis betydelsefulla skilljaktigheter förefinns mellan de nordiska länderna i fråga om arten av studierna i dessa ämnen samt antalet studerande och tillbudsstående lärarkrafter. Utskottet förutsätter, att vederbörlig hänsyn tages härtil vid den närmare utformningen av en blivande kursverksamhet.

Utskottet delar även den från flera håll framförda uppfattningen, att kursverksamheten i dessa ämnen ej bör göras till en integrerande d. v. s. obligatorisk del av de ordinarie studierna, utan erbjudas de studerande som en frivillig möjlighet att fördjupa kunskaperna, utbyta forskningsresultat och knyta nordiska kontakter inom berörda fack. En sådan upplägg-

ning står även i konformitet med de riktlinjer, enligt vilka kursverksamheten i nordiska språk och nordisk litteratur förverkligats och som varit vägledande vid planläggningen av de tilltänkta kurserna i historia. Det förutsättes härvid, att den nu ifrågavarande kursverksamheten erhåller en sådan utformning, att de studerande som deltagit i densamma på samma sätt som i fråga om språk- och litteraturkurserna får tillgodoräkna sig kursdeltagandet vid sina fortsatta studier i hemlandet. Även frågan om beviljande av stipendier och understöd för deltagande i denna kursverksamhet bör enligt utskottets åsikt lösas enligt samma principer som i fråga om tidigare etablerad och planerad nordisk kursverksamhet på universitetsnivå.

Enär de i det föregående berörda frågeställningarna torde kräva ytterligare utredning innan en kursverksamhet i arkeologi och folklivsforskning kan föras ut i livet, föreslår utskottet, att dessa och övriga med kursverksamhetens förverkligande sammanhängande frågor utreds av Nordiska kulturkommissionens vetenskapliga sektion, som i samband med planeringen och genomförandet av de nordiska språk- och litteraturkurserna förvärvat en ingående kännedom om hithörande frågor.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturutskott föreslå,

att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

Horsens den 29 oktober 1964

*Georg Backlund*

*Per Borten*

*Anselm Gillström*

*Veikko Hyytiäinen*

*Håkon Johnsen*

*Helge Nielsen*

Fung. förman

*A. C. Normann*

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

### BILAGA 3

#### I efterhand inkommet yttrande

Islands universitet, Det filosofiske fakultet:

Forslaget blev taget til behandling på fakultetets møde i går.

Den følgende resolution blev vedtaget: »Da der ikke ydes undervisning i

de førømtalte fag ved fakultetet, ser det sig ikke i stand til at anbefale, at kursus af denne art afholdes ved universitetet».

Reykjavik, den 10. december 1964

*Hreinn Benediktsson*

Dekan



## Medlemsförslag om statistiskt samarbete

*(Väckt av Erkki Hara till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)*

Det nordiska samarbetet inom den officiella statistiken försiggår för närvarande i relativt fast organiserade former inom ramen för de s. k. nordiska chefsstatistikermötena. Till sådana möten samlas vart tredje år cheferna för de statistiska centralämbetsverken i Norden. Det första mötet hölls år 1889 och det senaste — det tjugotredje — i Reykjavik i augusti i år. Mötets förhandlingar publiceras i Nordisk statistisk skriftserie.

Samarbetet har regelmässigt bedrivits inom särskilda utskott med uppgift dels att vara forum för informationsutbyte inom respektive statistikområden, dels att utföra speciella utredningsuppdrag med sikte på nordisk samordning av klassificeringar, definitioner o. d.

Vid det senaste chefsmötet beslöt man att utskott skulle tillsättas för följande statistikområden:

- Befolknings- och arbetskraftsstatistik.
- Industri- och annan näringsstatistik.
- Samfärdselstatistik.
- Nationalräkenskaper.
- Undervisnings- och annan kulturstatistik.
- Lantbruksstatistik.
- Teknisk samverkan.
- Socialstatistik (inkl. lönestatistik).

De särskilda utredningsuppgifter, som tilldelades de olika utskotten, förutsattes bli slutförda till nästa chefsmöte år 1966. Vissa av dem tänktes skola kunna lösas av vederbörande utskottet per korrespondens.

Den samarbetsform, som efter hand utkristalliserats på statistikens område, är byggd på erfarenhet och får antagas vara i och för sig tillfredsställande. Mera tveksamt är däremot om samarbetets intensitet kan betecknas som tillfredsställande och om det praktiska resultat det avsatt är tillfyllest i nuvarande läge, då de starkt ökade förbindelserna mellan länderna ställer allt större krav bl. a. på statistisk information. Trots att det nordiska statistiska samarbetet har gamla anor, gäller fortfarande, att de statistiska serierna inom en rad områden praktiskt taget är ojämförbara. För att något belysa riktigheten av det anförda kan hänvisas till den nordiska

<sup>1</sup> Se Sak A 35/1964 (12:e sess., s. 1141).

statistiska årsbok — Yearbook of Nordic Statistics — som sedan 1962 utges av Nordiska rådet. Årsboken fyller uppenbarligen ett sedan länge känt behov av statistisk information, särskilt utom Norden, om samhällsliv och förhållandena över huvud taget i de nordiska länderna. I många fall har emellertid den statistiska redovisningen måst bli ganska knapphändig, vilket ej beror på att nationell statistik saknas utan på att de nationella sifferserierna inte är jämförbara.

Det nordiska statistiska samarbetet bör intensifieras i syfte att lösa nämnda problem och på viktigare områden få fram lätt jämförbara statistiska serier, vilka skulle kunna effektivt utnyttjas i varje enskilt land. Det synes ändamålsenligt att här bygga vidare på den organisationsform som tillämpas vid chefsmötena. Tjänstemän från de statistikproducerande och -bearbetande instanserna i de olika länderna måste få tillräckliga resurser att sammanträffa, så ofta som erfordras för ett snabbt lösande av gemensamma problem, och för att skapa nödig grund för en harmonisering av statistikproduktionen.

Realiserande av detta program kommer att medföra vissa kostnader, bl. a. för resor och för biträdeshjälp. De nordiska länderna har emellertid i artikel 34 i den allmänna samarbetsöverenskommelsen förbundet sig att verka för en samordning av den offentliga statistiken och måste antagas beredda att tillskjuta de resurser, som behövs för realiserande av samarbetsöverenskommelsen på denna punkt.

I anslutning till det anförda kan en jämförelse göras med samarbetet på statistikens område inom Benelux-unionen. Detta torde nämligen kunna i vissa avseenden tjäna som förebild och mönster för ett framtida mer utvecklat nordiskt statistiskt samarbete. Som ett exempel på resultatet av arbetet inom Benelux kan här nämnas unionens statistiska kvartalspublikation — Benelux, Statistisch Kwartaalbericht eller Bulletin Trimestriel de Statistique.

Publikationen innehåller föredömligt färsk statistik — oftast redovisas siffror för sistlidna kvartal — omspännande praktiskt taget alla samhällslivets områden. Särskilt värdefullt är att uppgifterna genomgående möjliggör direkta jämförelser mellan länderna. Alla valutauppgifter redovisas såväl i franc som gulden. Ett kvartalshäfte består av 50 tryckta A 4-sidor, oftast omfattande, bortsett från vissa specialtabeller och diagram, ett femtiotal olika tabeller. Statistiken grupperas under följande huvudavdelningar:

1. Befolkning.
2. Parlamentsval.
3. Undervisning.
4. Sysselsättning och arbetslöshet.
5. Jordbruk och fiske.
6. Industri.
7. Konsumtion.

8. Inrikes handel.
9. Utrikes handel.
10. Transporter och kommunikationer.
11. Turism.
12. Finansier.
13. Löner.
14. Nationalräkenskaper.

Möjligheter att utgiva en liknande publikation för de nordiska länderna bör närmare övervägas. Ett lämpligt forum för undersökning av denna fråga kan måhända chefsmötets utskott vara. Den sakkunskap, som där finns samlad, borde snabbt kunna bedöma, om den nationella statistikens utformning medger en samnordisk kvartalsvis publicering av komparativ statistik. En dylik kvartalspublikation skulle på åtskilliga områden fylla ett påtagligt behov.

På grund av vad som ovan anförts hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna

1. att ställa sådana resurser till de statistiska centralämbetsverkens i Norden förfogande, att en intensifiering av arbetet inom ramen för chefsstatistikermötena möjliggöres och att arbetet på en samordning av den offentliga statistiken snabbt kan giva resultat, samt

2. att närmare undersöka möjligheterna för en löpande publicering av jämförbara serier inom den offentliga statistiken, som har betydelse för det nordiska samarbetet.

Helsingfors i november 1963

*Erkki Hara*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Industriraadet:**

— — — skal Industriraadet meddele, at man intet har at crindre mod en fornuftigt organiseret udbygning af det allerede etablerede nordiske samarbejde på dette område, for så vidt det kan ske til rimelige omkostninger, og uden at påtrængende andre opgaver for de nordiske landes statistiske institutioner forsømmes eller forsinkes.

København, den 6. november 1964

P. r. v.

E. b.

*Jørgen Jensen*

*Erhvervsrådet har i skrivelse den 6 januari 1964 förklarat sig icke ha något att erinra mot förslaget.*

**Det statistiske Departement:**

Samarbejdet mellem de nordiske statistiske centralinstitutioner er i afgørende grad betinget af, i hvilket omfang institutionerne råder over kvalificerede medarbejdere. Der har her i landet i flere år været udpræget mangel på kvalificeret arbejdskraft til statistisk arbejde, og det samarbejde mellem de centrale nordiske statistiske institutioner, der blev planlagt i 1963, er af et sådant omfang, at det vil være forbundet med betydelige vanskeligheder for Det statistiske Departement at deltage fuldt ud i dette. Departementet vil således ikke for tiden kunne medvirke til en intensivering af dette samarbejde, og dette gælder også en eventuel medvirken ved et nordisk statistisk kvartalsskrift.

Arbejdet med tilvejebringelsen af sammenlignelighed mellem de forskellige landes officielle statistik varetages af de internationale statistiske organer, og de af disse rekommanderede nomenklaturer m.v. anvendes på flere væsentlige områder her i landet (f. eks. folketællingen, erhvervs-tællingen, branchegrupperingen i produktions- og omsætningsstatistik for

industrien, nationalregnskabsstatistik, engrospristal, betalingsbalanceopgørelser m.v.).

På adskillige områder vil det enkelte lands statistik være betinget af de institutionelle forhold i landet, og da netop disse forhold varierer fra land til land — også i de nordiske lande —, er muligheden for sammenlignelig statistik på disse områder ringe.

Endelig vil også den forskellige erhvervsstruktur kunne begrunde, at et land på et område har en mere omfattende statistik end et andet land, og det vil næppe være rimeligt, at andre lande af hensyn til sammenligneligheden skal ændre deres statistik, som er tillstrækkelig til dækning af det nationale behov.

København i januar 1964

(*sign.*)

Grosserer-Societetets Komité har i skrivelse den 2 november 1964 förklarat sig icke ha några anmärkningar att göra i anledning av medlemsförslaget.

## Finland

### Handels- och industriministeriet<sup>1</sup>:

Utrikeshandelsstatistiken uppgörs i Finland vid tullstyrelsens statistiska byrå i enlighet med den s. k. Bryssel-nomenklaturen. Från sagda nomenklatur är övergången lätt till det s. k. SITC- (Standard International Trade Classification, Revised) systemet, som bl. a. FN följer i sina publikationer rörande utrikeshandeln. Tullstyrelsens statistiska byrå publicerar i betydande omfattning statistiska serier även i enlighet med SITC-systemet. Statistik i enlighet med Bryssel-nomenklaturen infördes i Finland 1.6.1960. Sedan år 1954 har vissa statistiska serier kunnat erhållas i enlighet med SITC-systemet.

Sverige, Norge och Danmark har övergått till Bryssel-nomenklaturen tidigare än Finland. I detta nu är utrikeshandelsstatistiken för dessa länder jämförbar, även om den av det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet utarbetade samnordiska varunomenklaturen icke helt förverkligats. Ibruktagandet av nämnda Bryssel-nomenklatur bör dock betraktas som en betydande vinning åstadkommen av det nämnda utskottet.

I fråga om industristatistiken följer Sverige och Norge numera samma Bryssel-nomenklatur, medan Danmark och Finland förbereder en övergång

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

till denna nomenklatur. För Finlands vidkommande har övergången planerats så, att uppgifterna för år 1964 om möjligt skulle erhållas i överensstämmelse med det nya systemet. Samma år verkställs även en ny företagsräkning, varför vardera reformen i sinom tid kommer att klarlägga och komplettera vårt näringslivs struktur räknat från sagda år.

Industristatistiken uppgörs nog i detta nu i Finland i enlighet med den internationella branschgrupperingen (ISIC), men i fråga om den bör det betraktas som en stor brist, att jämförelser med utrikeshandelsstatistiken i vissa punkter icke kan företagas. Industristatistiken uppgörs vid statistiska centralbyrån. Enligt ministeriets åsikt äger den i detta yttrande berörda internationella jämförbarheten mellan statistik av olika slag synnerligen stor betydelse. Isynnerhet för de nordiska ländernas vidkommande utförs dylika jämförelser fortlöpande särskilt för varje specialutredning. Huruvida jämförelsen lyckas är förståeligt nog i väsentlig mån beroende av i vilken mån materialet från de olika länderna är jämförbart och enhetligt. I varje fall är detta arbete ofta mycket mödosamt och med hänsyn till sina resultat bristfälligt.

De nordiska länderna borde som främsta mål uppställa att underställa isynnerhet den nationella näringsstatistiken en enhetlig systematik med enhetliga principer och definitioner. Detta mål har redan delvis kunnat uppnås, men i fråga om många slag av till denna grupp hörande statistik föreligger icke jämförbarhet.

De uppgifter inom näringsstatistiken, som närmast gäller utrikeshandels-, produktions- och förrådsstatistik, utvisar det vid envar tidpunkt rådande behovet på olika varor och dessas användning som råvara, för konsumtion eller för investering. Dessa uppgifter behövs som grund bl. a. för s. k. försörjningsbalanser, konsumtionskalkyler, import- och exportkalkyler och kalkyler över nationalinkomsten. Enär dylika utredningar till väsentliga delar således grundar sig på näringsstatistikens uppgifter, vore det av betydelse att kunna föra förenhelligandet så långt som möjligt just i fråga om den grundstatistik, som regelbundet uppgörs. Det föreligger risk för att sammanställningar, som görs på basen av bristfälligt förenhelligad statistik, kan ge vilseledande eller otillförlitliga resultat.

I det förenämnda medlemsförslaget hänvisas bl. a. till Benelux-ländernas förenhelligade och sammanslagna statistiska översikter, vilkas betydelse ytterligare avsevärt ökas genom deras aktualitet och de korta intervallerna mellan deras utgivande. Det vore utan tvivel värt att på det nordiska planet försöka uppnå ett motsvarande resultat. För att ett sådant företag skall lyckas förutsätts dock, att systematiken för den nationella grundstatistiken förenhelligas, något som enligt vad ovan anförts för de olika nordiska ländernas vidkommande ännu icke fullbordats. Sedan arbetet på förenhelligandet slutförts måste ännu frågan om administrationen av redigeringsarbetet

rörande eventuella samnordiska statistiska översikter lösas, vilken fråga även kan föranleda många svårlösta problem.

Helsingfors den 17 december 1963

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

T.f. handelsråd *Jermu Laine*

#### Socialministeriet:

Det statistiska samarbetet mellan de nordiska länderna har av naturliga skäl varit livligare än det internationella samarbetet på området i allmänhet. I det nordiska samarbetet har man i främsta rummet lagt an på att förenhetliga de nationella statistikerna. Det har ständigt gällt att anpassa denna verksamhet efter förändrade förhållanden och i det enskilda fallet utveckla den så långt det har varit ändamålsenligt med tanke på det nationella behovet av statistik, vilket måste anses primärt. Dessutom har det i ständigt ökad utsträckning behövts samlande och jämförande samarbete, vars resultat gör det möjligt att ur en och samma källa snabbt och lätt få fram färska och översiktliga statistiska uppgifter och tillika tillräcklig visshet om att de framlagda siffrorna är komparabla.

Vad beträffar samarbetet inom socialstatistiken bör det arbete nämnas, som utförs av Nordiska socialstatistikkommittén, vilken tillsattes på grund av ett vid nordiska socialpolitiska ministermötet år 1945 framlagt förslag. Denna kommitté uppgör vartannat år en utredning över de nordiska ländernas socialutgifter och sociallagstiftning. Dessa utredningar publiceras i Nordisk statistisk skriftserie, och en del utredningar har utkommit också på engelska. Kommittén har dessutom tillsatt utskott att behandla specialfrågor, såsom olycksfall i arbete, arbetslöshet och barnskydd. Socialstatistikkommitténs sekretariat har alternerat mellan de nordiska länderna. De arbetsformer kommittén har antagit har visat sig nyttiga, och då efterfrågan på statistik ökas, bör det anses, att samarbetet av detta slag på det sociala området skulle kunna utvidgas.

Erfarenheten har visat, att uppgörandet av en jämförbar statistik, vare sig det är fråga om fortlöpande statistik eller om en specialutredning, förutsätter personliga kontakter mellan vederbörande länders myndigheter. Speciellt viktigt är, att de gemensamma konferenserna beivras av de tjänstemän, på vilka uppgörandet av resp. statistiker i varje land ankommer. Vidare bör det konstateras, att de nordiska statistikerna ofta är så arbetsdryga, att de inte kan uppgöras med omsorg utan att arbetet på de nationella statistikerna därigenom blir lidande. Den i och för sig önskvärda utvidg-

ningen av det nordiska statistiska samarbetet är sist och slutligen beroende av huru mycket medel och personal, som kan ställas till de nordiska ländernas förfogande för de utökade uppgifter denna utvidgning för med sig.

Helsingfors den 30 januari 1964

Minister *O. Ojala*

Regeringssekreterare *Veijo Lappalainen*

#### Statistiska centralbyrån:

---

Samarbetet mellan de nordiska statistiska ämbetsverken, vilket fortgått sedan slutet av senaste sekel, har lett till att statistiken i stor utsträckning utvecklats enligt samma principer i de olika nordiska länderna. Av denna orsak föreligger i allmänhet bättre möjligheter till jämförelser av statistiska uppgifter för olika länder inom Norden än på mera omfattande internationell nivå. Sålunda har jämförbara uppgifter om de olika nordiska länderna i rätt stor utsträckning kunnat införas i Nordiska rådets publikation »Nordisk statistisk årsbok».

Den varunomenklatur som uppgjordes inom Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet är det mest omfattande nordiska samordningsprojekt, som hittills utförts inom statistiken. Nomenklaturen tillämpas redan i fyra nordiska länders utrikeshandelsstatistik och nyttan av den kommer ytterligare att ökas när den i alla dessa länder införts även i industristatistiken m. m.

Ehuru graden av enhetlighet i statistiken sålunda är rätt hög inom Norden föreligger talrika fall, där uppgifterna för olika nordiska länder inte är jämförliga. Orsakerna härtill varierar från fall till fall.

I många fall orsakas den bristande jämförbarheten av förhållanden som statistikverken inte förmår ändra. För detaljhandeln kan en gemensam branschnomenklatur inte uppgöras, då de varusortiment som kännetecknar branscherna i vissa fall rätt starkt varierar från land till land. Också systemen för övervakning av och stöd till byggnadsverksamheten växlar och därför kan inte de primäruppgifter för statistiken över byggnadsverksamheten förenhetligas, vilka insamlas i anslutning till dessa system. Om samma statistik kan ytterligare nämnas, att statistikmyndigheterna inte ensamma kan förenhetliga reglerna för beräkning av t. ex. lägenhetsareal, vilka är olika i de olika nordiska länderna.

I andra fall orsakas bristen på nordisk jämförbarhet av att de positiva konsekvenserna av de förändringar som kräves inte ansetts uppväga de negativa. Av negativa följder kan nämnas t. ex. att en förändring i syfte att



öka jämförbarheten mellan ett land och övriga nordiska länder försvårar jämförelsen av de nya uppgifterna med äldre uppgifter om samma land. Tillsvidare har behovet av jämförbarhet inte varit lika stort inom Norden som t. ex. inom EEC, där länderna under de senaste åren i betydande utsträckning tvungits uppge nationella särdrag i sin statistik till förmån för jämförbarhet mellan länderna. Benelux-ländernas gemensamma statistikpublikationer bör ses mot bakgrunden av ett ekonomiskt samarbete som är mycket fastare än det nordiska. Härvid blir även jämförbarheten mellan de statistiska uppgifterna för olika länder viktigare än inom Norden, och till förmån för den måste man i större utsträckning avstå från att fylla nationella specialbehov.

Med hänvisning till det som ovan sagts meddelar Statistiska centralbyrån, att enligt dess uppfattning det allmänna nordiska samarbetet på statistikens område för närvarande har en sådan omfattning och form, att en betydande utvidgning av det inte är motiverad. Vid nordiska förhandlingar om statistikfrågor behandlas fortlöpande frågor som rör förbättrande av jämförbarheten. Behov av utökade nordiska förhandlingskontakter orsakas för närvarande främst av att det mera omfattande internationella samarbetet intensifierats. För att nordiska synpunkter skall beaktas vid arbetet på förenhetligande av statistiken i Europa eller hela världen kräves nämligen ofta att förslagen på förhand underkastas grundlig gemensam beredning.

Statistiska centralbyrån anser det anslag tillräckligt, som i statsbudgeten för år 1964 föreslagits för Centralbyråns deltagande i statistiska möten utomlands. Däremot förutsätter en utvidgning av det nordiska samarbetet ett utökande av tjänstemannapersonalen. T. ex. i fråga om den ovan nämnda nordiska varunomenklaturen har den överlägset största delen av det totala arbete reformen krävt gällt införandet av den färdiga nomenklaturen i de enskilda ländernas statistik.

I detta sammanhang delger Statistiska centralbyrån värdsamt Finlands delegation vid Nordiska rådet de i bilaga [*se Bihang*] nämnda principer, vilka cheferna för de nordiska statistiska centralämbetsverken vid sitt möte i Reykjavík i augusti 1963 enhälligt beslöt framlägga för beaktande i allt nordiskt samarbete, som rör statistik.

I fråga om förslagen till rekommendationer av Nordiska rådet finner Centralbyrån

— att arbetet på att förenhetliga de nordiska ländernas statistik kanske kan intensifieras i någon mån, främst genom att utöka statistikverkens personal. En betydande utvidgning av samordningsarbetet synes dock inte för närvarande påkallad.

— att arbetet på nordiska statistikpublikationer tills vidare borde koncentreras på att utveckla och förbättra den statistiska årsbok Nordiska rådet utger. Enligt Centralbyråns uppfattning har något behov av en gemensam nor-

disk kvartalspublikation med statistiska uppgifter inte hittills gjort sig märkbart.

Helsingfors den 19 december 1963

Överdirektör *Eino H. Laurila*

*Georg Luther*

BIHANG

### Det nordiska samarbetet i statistikfrågor

Cheferna för de nordiska statistiska ämbetsverken sammanträdde i Reykjavík den 15 och 16 augusti 1963. Vid mötet diskuterades bl. a. övervakningen och ledningen av det nordiska statistiska samarbetet. Cheferna för de statistiska ämbetsverken var vid mötet eniga om att vid nordiskt samarbete som gäller officiell statistik följande riktlinjer borde följas för att undvika dubbelarbete och säkerställa en rationell koordinering.

1. Det nordiska samarbetet på det statistiska området bör naturligt koordineras av cheferna för de statistiska centralbyråerna genom dessas chefsmöten eller genom korrespondens mellan cheferna.

2. Innan nya nordiska utskott inrättas som skall behandla statistiska frågor eller före igångsättandet av nya arbetsprogram, som avser att utarbeta statistisk information, bör cheferna för de statistiska centralbyråerna beredas tillfälle till samråd.

3. Centralbyråerna bör ges möjlighet att bli representerade i alla nordiska utskott som sysselsätter sig med statistiskt samarbete.

4. Resultat som uppnåtts av nordiska utskott i vad avser statistiska spörsmål bör icke föras ut i praktiska livet förrän cheferna för de statistiska centralbyråerna haft tillfälle att behandla dem.

#### Centralhandelskammaren<sup>1</sup>:

I förslaget redogöres för de samarbetsformer, vilka allt sedan år 1889 iakttagits emellan de nordiska statistiska myndigheterna och varigenom goda resultat redan uppnåtts. Enär det nordiska ekonomiska samarbetet allt mer intensifieras, icke minst sedan EFTA-avtalet trätt i kraft och vårt land anslutit sig till detsamma, är det uppenbart, att ifrågavarande samarbete bör utvecklas. Det blir därför nödvändigare än förr att genom den offentliga statistiken erhålla uppgifter om detaljer förknippade med de faktorer, vilka inverkar på produktions- och distributionskostnaderna — uppgifter, som i Norden är så lätt jämförbara som möjligt.

<sup>1</sup> Yltrandet översatt från finska.

Som ett exempel hänvisas i förslaget till det statistiska samarbetet i Benelux-länderna, vilket i praktiken har frambragt goda resultat. Även för de nordiska ländernas del skulle jämförbara uppgifter från de områden, vilka ingår i Benelux-ländernas gemensamma statistik, vara av nöden. I detta skede är det dock inte möjligt, knappast ens nödvändigt, att företaga en noggrann precisering av de områden, som den gemensamma nordiska statistiken skulle omfatta.

Centralhandelskammaren meddelar, att den i princip finner initiativet nyttigt och understöder ett vidare utvecklande av den däri framförda planen. Detta planeringsarbete torde lämpa sig bäst för ett organ, utsett gemensamt av de nordiska ländernas statistiska myndigheter. När planeringsarbetet något framskridit, finner centralhandelskammaren det önskvärt att, innan arbetet är slutligt genomfört, det ekonomiska livets organisationer skulle höras. Bland dessa kan viktiga hänvisningar ges om för vilka av det ekonomiska livets olika frågor statistiska uppgifter erfordras samt på vilket sätt det statistiska materialet borde samlas och statistiken slutligen uppgröas.

Helsingfors den 30 december 1963

För Centralhandelskammaren

Ordförande *Matti Virkkunen*

Generalsekreterare *M. E. Koskimies*

#### Suomen ammattijärjestö (Landsorganisationen i Finland)<sup>1</sup>:

Som en följd av det nordiska samarbetet och det vidsträcktare internationella samarbetet har grunderna för det statistiska arbetet redan blivit i avsevärd mån förenhetligade och deras jämförbarhet på så sätt ökats. Till följd av enhetliga klassificeringsgrunder och nomenklaturer kan situationen redan i flera hänseenden betraktas som tillfredsställande. På grund härav är det med avseende å förbättrandet av jämförbarheten mellan flera statistiska serier närmast fråga om tillämpningar, såsom t. ex. om fastställande av samma grunder för gemensamma serier. Jämförelser mellan olika länder skulle givetvis avsevärt underlättas, ifall i gemensamma statistiska publikationer förenhetligandet även i detta hänseende hade förts så långt, att ifrågasvarande räkneoperationer för utförande av direkta jämförelser ej längre skulle behöva företagas, utan serierna vore direkt jämförbara.

I sådana frågor, där klassificeringsgrunderna ännu avviker från varandra och serierna därför är svåra att jämföra med varandra, vore det givetvis önskvärt med ett förenhetligande i syfte att underlätta jämförelser. Detta

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

skulle icke utgöra något hinder för att man i varje enskilt lands nationella statistik i särskilda fall kunde iaktta just de grunder, som med tanke på det ifrågavarande landets förhållanden befunnits mest ändamålsenliga.

På ovan anförda grunder finner Landsorganisationen i Finland det framställda förslaget om utvidgning av det statistiska samarbetet och utgivandet av en regelbundet utkommande samnordisk statistisk publikation värt understöd.

I denna förbindelse önskar Landsorganisationen betona den omständigheten, att det vore önskvärt att för fackföreningsrörelsen betydelsefulla ekonomiska statistiska serier skulle beaktas. En närmare granskning av härmed sammanhängande frågor kunde exempelvis tillgå så, att ifall och då det nu anhängiga förslaget i Nordiska rådet leder till ett positivt resultat, ledningen för de statistiska byråerna i de nordiska länderna och företrädare för arbetsmarknadsorganisationerna samfällt kunde överväga vilka statistiska serier m. fl. uppgifter som skulle tagas med och som är av betydelse för en saklig arbetsmarknadspolitik. Denna synpunkt är av synnerligen stor vikt med tanke på det statistiska arbete, som äger inverkan på förutsättningarna för hela näringslivets funktion. För Finlands vidkommande skulle framsteg i fråga om beaktande av dessa synpunkter uppenbarligen i hög grad underlättas därav, att början skulle göras i samnordisk regi.

Helsingfors den 19 december 1963

Högaktningsfullt

Suomen ammattijärjestö r. y.

*Jaakko Rantanen*

*Orvo Lahtinen*

*Suomen ammattiyhdistysten keskusliitto (SAK) — Fackföreningarnas i Finland centralförbund (FFC) har i skrivelse den 26 november 1963 förklarat sig icke ha något att erinra mot förslaget.*

## N o r g e

*Finans- og tolldepartementet har i skrivelse den 24 december 1963 förklarat sig instämma i yttrande av Statistisk sentralbyrå (se nedan).*

### Statistisk sentralbyrå:

Det nordiske samarbeidet om offisiell statistikk er, som nevnt i det finske sakedokument, organisert innenfor en ramme som trekkes opp av de nordiske sjefsstatistikermøtene. Ved det siste sjefsstatistikermøtet, som

fant sted i Reykjavík i august i år, ble det vedtatt ett opplegg for det praktiske samarbeidet i kommende treårsperiode. Omfanget av den planlagte samarbeidsvirkosomheten, og arten av de konkrete oppgaver som skal tas opp, er vurdert på bakgrunn av, og nøye tilpasset til, de arbeidskraftressurser som i treårsperioden står til rådighet for landenes statistiske sentralbyråer. Det er således i første rekke arbeidskraftsressursene, og ikke budsjettmidler, som for tiden er til hinder for å intensivere det nordiske statistikk-samarbeidet ut over det program som er lagt opp for kommende treårsperiode.

Bakgrunnen for det finske forslaget synes først og fremst å være et ønske om å komme fram til mer direkte sammenlignbar statistikk for de nordiske land. I denne sammenheng vil Byrået peke på at de internasjonale statistiske organisasjonene, i første rekke FN's Statistiske Kommissjon og Den europeiske sjefsstatistikerkonferanse under ECE, driver et omfattende, løpende arbeid med sikte på å øke sammenlignbarheten av medlemslandenes offisielle statistikk. Dette søkes oppnådd ved at organisasjonene vedtar anbefalinger om statistiske programmer, lager utredninger om generelle metodeproblemer, og utarbeider internasjonale standarder for definisjoner, klassifikasjoner m. v. De nordiske land tar aktivt del i dette internasjonale arbeidet, og samarbeidet på dette område mellom de nordiske land innbyrdes kan derfor ikke legges opp uavhengig av hva som skjer på det internasjonale plan, men må til enhver tid koordineres med de internasjonale statistikkorganisasjonenes arbeidsprogrammer. En av arbeidsoppgavene for de samarbeidsutvalg som er nedsatt av de nordiske sjefsstatistikerne er da også å drøfte spørsmål som er aktuelle i forbindelse med det arbeid som pågår i de internasjonale organisasjonene, blant annet med sikte på å komme fram til felles nordiske standpunkter.

Etter det program som de nordiske sjefsstatistikerne trakk opp i Reykjavík skal de nedsatte samarbeidsutvalgene konsentrere sitt arbeid om konkrete problemer som er felles for sentralbyråene og som det anses for nødvendig å få løst i treårsperioden. Ved å ta slike fellesproblemer opp i samarbeidsutvalgene vil landene kunne dra gjensidig nytte av hverandres erfaringer, og i arbeidet med den konkrete sak vil en kunne få i stand en arbeidsdeling som for hvert enkelt land vil gjøre det mulig å spare ressurser. Statistisk Sentralbyrå ser det som svært viktig at det nordiske samarbeidet kan fortsette etter disse retningslinjene.

På bakgrunn av det som er sagt ovenfor kan Byrået for tiden heller ikke gi sin tilslutning til det finske forslag om et nordisk statistisk kvartalsskrift.

Oslo, 6. desember 1963

*Petter Jakob Bjerve*

De nordiske sjefsstatistikermøtene, som blir holdt hvert tredje år mellom sjefene for landenes statistiske sentralbyråer, er et koordinerende organ for det nordiske samarbeidet om offisiell statistikk. Innenfor den ramme som fastlegges av sjefsstatistikermøtene blir konkrete arbeidsoppgaver behandlet i permanente samarbeidsutvalg som er opprettet for ulike statistikkområder. For tiden er 8 slike utvalg i virksomhet.

I de senere år har det fra tid til annen på internordisk basis blitt satt i gang arbeid med statistiske spørsmål på initiativ av andre organer enn de statistiske sentralbyråer og sjefsstatistikermøtene. De problemer dette reiser ble drøftet på sjefsstatistikermøtet høsten 1963, og det var enighet om at det var høyst påkrevd med en samordning av all nordisk statistisk samarbeid. Møtet vedtok derfor å rette følgende henstilling til de respektive myndigheter i de fem nordiske land:

På det 23. nordiske statistiske chefsmøde i Reykjavik den 15.—16. august 1963 drøftedes spørsmålet om det nordiske samarbejde berørende de statistiske områder, som tages op på initiativ af andre organer end chefsmødet. Der var på mødet enighed om, at man for at undgå dobbeltarbejde samt for at sikre en rationel koordinering, henstiller til de respektive myndigheder at iagttage følgende retningslinier:

1. Nordisk samarbejde på det statistiske område bør naturligt koordineres af cheferne for de stitistiske centralbureauer gennem disses chefsmøder eller gennem korrespondance mellem cheferne.

2. Forinden der oprettes nye nordiske udvalg, der skal beskæftige sig med statistik — eller der igangsættes nye arbejdsprogrammer, som indebærer tilvejebringelse af statistik — bør der gives cheferne for de statistiske centralbureauer lejlighed til drøftelse.

3. Der bør gives centralbureauerne lejlighed til at blive repræsenteret i alle nordiske udvalg, der beskæftiger sig med statistisk samarbejde.

4. Resultater opnået af nordiske udvalg, der har behandlet statistiske spørgsmål, bør ikke føres ud i livet førend cheferne for de statistiske centralbureauer har haft lejlighed til drøftelse heraf.

---

Oslo, 31. august 1964

*Petter Jakob Bjerve*

## Sve r i g e

### Kommerskollegium:

---

Ett omfattande internationellt samarbete på det statistiska området bedrivs sedan länge genom olika internationella organ. Bland dessa kan i första hand nämnas FN:s Statistical Commission och den till ECE knutna Europeiska statistikerkonferensen, vilka uteslutande har till ändamål att tjäna det internationella resp. det europeiska statistiska samarbetet. Dessutom bedrivs ett internationellt statistiskt samarbete inom många andra

internationella organ med eller utan anknytning till FN. Här må nämnas FAO, ILO, WHO, UNESCO, IMF, GATT, Brysselrådet och på europeisk nivå OECD och Europarådet. Det internationella statistiska samarbetet är av gammalt datum men har särskilt under efterkrigstiden utbyggts och intensifierats på olika sätt.

Även mellan de nordiska länderna förekommer ett betydelsefullt statistiskt samarbete. För att endast nämna ett exempel kan anföras att de nordiska länderna efter gemensamt utredningsarbete enats om en gemensam nordisk varunomenklatur baserad på Brysselfnomenklaturen och i första hand avsedd för utrikeshandelsstatistiken.

På det statistiska området bedrivs det internationella samarbetet sålunda på flera nivåer. Till det mest betydelsefulla hör det gemensamma utvecklingsarbetet avseende statistikproduktion, analys och metodik vilket till stor del är inriktat på utarbetandet av standards, program och andra slag av rekommendationer för statistikens utformning. Även om dessa i regel icke är bindande för de enskilda staterna innebär de dock många gånger i praktiken ett krav på anpassning av statistiken i väsentliga punkter, varvid bl. a. behovet av större internationell jämförbarhet utgör en starkt pådrivande faktor.

Det nordiska statistiska samarbetet bör icke bedömas isolerat utan infogas i ett större sammanhang. De standards etc., som antages på global eller europeisk nivå, utgör i många fall grundval och ram för det nordiska samarbetet. Möjligheterna till och utbytet av nordiskt statistiskt samarbete växer sannolikt i takt med det internationella samarbetet.

Vad särskilt närings- och handelsstatistiken beträffar torde det av många skäl för närvarande vara mest angeläget att vidga och fördjupa det internationella statistiska samarbetet på europeisk och global nivå. De personella resurserna, som står till förfogande för det statistiska arbetet, är begränsade. Med hänsyn härtill och då det nordiska statistiska samarbetet synes vara gott och utbyggas i den takt som påkallas av utvecklingen, anser kollegium att det för närvarande icke finns tillräckliga skäl för ytterligare samordningsåtgärder på detta område.

I det föreliggande medlemsförslaget hemställs även att möjligheterna för en löpande publicering av jämförbara serier inom den offentliga statistiken, som har betydelse för det nordiska samarbetet, skall närmare undersökas. Kollegium vill inte motsätta sig en sådan undersökning men anser att det samtidigt bör undersökas hur stort behovet av en sådan publikation kan anses vara.

---

Stockholm den 16 januari 1964

*Nils Malmfors*

*Carl Leissner*

**Statistiska centralbyrån:**

---

Enligt föreslagsställarens mening har de starkt ökade förbindelserna mellan de nordiska länderna kommit att ställa allt större krav på bl. a. statistisk information. Trots ett flerårigt nordiskt samarbete på statistikens område kännetecknas de olika statistiska serierna från de nordiska länderna inom en rad områden av bristande jämförbarhet.

Efter att ha granskat de synpunkter som framgår av medlemsförslaget får centralbyrån anföra följande. När det nordiska samarbetet inom statistiken på sin tid upprättades, förelåg egentligen inte något motsvarande samarbete på det internationella planet. Under senare tid och särskilt under tiden efter det andra världskriget har i Förenta Nationernas regi föregått ett mycket omfattande internationellt samarbete inom statistiken. Särskilt betydelsefullt är därvidlag det arbete som i olika former bedrivs av den inom FN:s ekonomiska europakommission verkande europeiska statistikerkonferensen. Målsättningen för konferensens arbete kom på ett mycket tidigt skede att inriktas på att söka åstadkomma enhetliga principer i fråga om definitioner, standarder, klassificeringar, avgränsningar etc., allt i syfte att uppnå största möjliga jämförbarhet i medlemsländernas statistik. Enligt centralbyråns uppfattning bör samordningsfrågorna inom statistikens område mellan de nordiska länderna ske inom ramen för, och ej vid sidan om, det internationella samarbetet.

När det gäller det nordiska samarbetet inom statistiken torde det i flera avseenden föreligga gynnsammare förutsättningar att få till stånd en bättre samordning än vad som gäller på ett vidare internationellt plan. De samhälleliga och institutionella förhållandena i de nordiska länderna är jämförelsevis likartade. Utgångsläget för lösandet av samordningsproblemen torde därför vara ganska bra. Statistik som utarbetas såsom en biprodukt av administrativa förfaranden kan dock i vissa fall vara svår att ändra.

Föreslagsställaren gör vissa jämförelser med den statistik som utarbetas inom Benelux-unionen. Denna jämförelse kan dock inte utan vidare anses gälla det nordiska statistiska samarbetet. Den inom Benelux-unionen samordnade statistikproduktionen fyller ett delvis annat ändamål än det samarbete som bedrivs inom exempelvis Nordiska rådet. Inom Benelux-unionen är statistiken i främsta rummet avsedd som en gemensam informationskälla, från vilken alla de data, i synnerhet ekonomiska, kan hämtas som är erforderliga vid fattandet av beslut inom unionen.

Syftet med ett förbättrat och utvidgat samarbete inom statistikens område mellan de nordiska länderna bör enligt centralbyråns mening ställas i relation till de beslut som skall fattas. Innan Nordiska rådet tar definitiv ställning till frågan om ett utvidgat samarbete inom här berörda område, bör frågan först bli föremål för en något närmare utredning. Utredningen



skulle i första hand söka kartlägga de behov som en utvidgning av samarbetet skulle fylla. Centralbyrån anser sålunda att man bör avvakta en närmare precisering av de behov som kan tänkas föreligga, innan man tar ställning till förslaget om en utvidgning av det nordiska samarbetet inom statistikens område.

---

Stockholm den 16 december 1963

*Ingvär Ohlsson*

*Margit Vinge*

**Delegationen för statistikfrågor:**

---

Förslaget omfattar två huvudpunkter. För det första föreslås en intensifiering av samarbetet med syfte att genom samordning av de nordiska ländernas offentliga statistik på viktigare områden skapa möjligheter till jämförelser. För detta ändamål hemställer förslagsställaren att Nordiska rådet skall rekommendera regeringarna att ställa ökade resurser till de statistiska centrala ämbetsverkens förfogande. För det andra föreslås att möjligheterna för en löpande — närmast kvartalsvis — publicering av jämförbara serier inom de nordiska ländernas offentliga statistik, av betydelse för det nordiska samarbetet, skall undersökas närmare.

Det kan vara anledning att i detta sammanhang såsom bakgrund beröra det vidare internationella samarbetet som förekommer på statistikens område, och vilket bedrivs av eller med anknytning till de internationella organisationerna och vissa andra sammanslutningar. Detta samarbete har intensifierats starkt under efterkrigstiden. En dominerande ställning intar här det arbete som sker i regi av FN eller dess olika underorgan, genom Statistical Commission i New York på världsnivå, genom Europakommissionen (ECE) på europeisk nivå (och motsvarigheter inom andra världsdelar) och genom fackorganisationer för speciella områden. Inom ECE bedrivs det statistiska samarbetet främst genom den s. k. Europeiska statistikerkonferensen och av denna anordnade arbetsgrupper o. dyl. samt i anslutning till vissa till kommissionen knutna tekniska kommittéer. På europeisk nivå förekommer vidare ett visst statistiskt samarbete i anslutning till OECD och dess specialkommittéer. I övrigt kan nämnas att det inom EEC bedrivs ett förhållandevis långtgående samarbete på detta område mellan medlemsländerna, till vilket icke finns någon motsvarighet inom EFTA.

På nordisk nivå förekommer i första hand det samarbete inom ramen för de s. k. nordiska chefsstatistikermötena, som omnämnes i medlemsförslaget. På vissa områden och för vissa ändamål förekommer vidare eller

har förekommit ett organiserat nordiskt statistiskt samarbete även vid sidan härom. Detta gäller bl. a. samarbetet på socialstatistikens område, där rapporter om socialvårdens utgifter och omfattning utarbetas i samband med socialministermötena. I detta sammanhang kan också nämnas att det i anslutning till tidigare planer på en gemensam nordisk marknad utarbetades förslag till nordisk tull- och handelsnomenklatur baserad på internationella nomenklaturer i första hand den s. k. brysselnomenklaturen. Vidare förekommer ett visst nordiskt bilateralt samarbete mellan de statistikproducerande organen i de olika länderna. Såsom exempel härpå kan då det gäller Sverige nämnas bearbetningen av den finska folkräkningen på den svenska statistiska centralbyråns datamaskincentral. En annan form av sådant direkt samarbete är studiebesök, personalutbyte o. dyl.

I det allmänna internationella samarbetet på statistikens område kan särskiljas två olika moment, vilka är desamma som tas upp i medlemsförslaget. Sålunda bedrivs för det första ett samarbete i syfte att genom utformning av standards, program för statistiken och andra förslag och rekommendationer bidra till statistikens utveckling och samtidigt skapa möjligheter till internationella jämförelser. För det andra insamlar de internationella organisationerna statistiska data, dels såsom underlag för egen utredningsverksamhet, dels för publicering i så långt möjligt jämförbar form i olika löpande statistiska publikationer utgivna års-, kvartals- eller allmänt månadsvis. Det är här fråga både om publikationer av mera allmänt innehåll — exempelvis FN:s *Statistical Yearbook* och *Monthly Bulletin of Statistics*, ECE:s månadspublikation *Statistical Indicators of Short Term Economic Changes in ECE Countries* och OECD:s *General Statistics*, som utkommer varannan månad — och om ett stort antal tidskrifter för specialområden. Exempel på det sistnämnda är publikationer för handelsstatistik som utges i olika serier av OECD (*Foreign Trade and Trade by Commodities*) och FN (*Commodity Trade Statistics*), för byggnadsstatistik (ECE:s *Quarterly Housing Construction Summary for Europe*), för energistatistik (ECE:s *Quarterly Bulletin of Electric Energy Statistics for Europe*), för befolkningsstatistik (FN:s *Population and Vital Statistics Report*), för jordbruksstatistik (FAO:s *Monthly Bulletin of Agricultural Economics and Statistics*) m. fl.

Vad gäller det svenska deltagandet i det internationella statistiska samarbetet har detta till övervägande del skett i regi av de statliga verk som inom landet svarat för ifrågavarande statistikproduktion. För samordning av detta deltagande — speciellt det som sker i anknytning till Europeiska statistikerkonferensen — finns inrättad en särskild kontaktkommitté, vars sekretariat är förlagt till statistiska centralbyrån. Såsom en följd av den under de senaste åren genomförda centraliseringen av stora delar av den svenska officiella statistikproduktionen är kommittén i den nuvarande formen inte längre behövlig, varför delegationen föreslagit att dess verksam-

het skall upphöra. I sammanhanget vill delegationen erinra om att den i en nyligen till Kungl. Maj:t avlämnad skrivelse föreslagit inrättandet av ett särskilt samordningsorgan på statistikens område, förslagsvis kallat nämnden för statistikfrågor. Enligt förslaget skulle det bl. a. ankomma på nämnden att — i den utsträckning så befinner sig erforderligt — genom sin verksamhet söka skapa förutsättningar för ett samordnat aktivt deltagande från svensk sida i det internationella statistiska samarbetet, för att resultaten av detta skall kunna nyttiggöras för svensk statistikproduktion, statistikutnyttjande och forskning.

Sett ur de enskilda ländernas synpunkt består utbytet av det internationella samarbetet främst i dels den ökade tillgång på statistik för olika länder i jämförbar form som därigenom kan uppnås, dels i den ekonomiska vinst som det kan innebära att genom gemensamt utredningsarbete och genom vidgad tillgång till andra länders erfarenheter kunna undvika dubbelarbete och dela kostnaderna för utvecklingsarbetet. Då som i föreliggande fall samordningssträvanden försiggår på flera nivåer — världsnivå, europeisk nivå, nordisk nivå och ländernivå — är det ur båda dessa synpunkter väsentligt att de samordningslösningar som uppnås är inbördes förenliga.

I vissa fall kan jämförbarhet just de nordiska länderna emellan vara särskilt viktig. Det kan gälla områden som speciellt berörs av det nordiska samarbetet. Exempelvis kan den samordning av lagstiftningen som man söker uppnå på vissa områden innebära både ett behov av och en speciell möjlighet att uppnå jämförbarhet, då det gäller härav berörd statistik. Ett annat exempel är statistik avseende varumarknader, där det nordiska handelsutbytet är särskilt omfattande eller speciella konkurrensförhållanden råder. För flertalet statistikområden är emellertid måhända en vidare internationell jämförbarhet väsentligare sett även ur de enskilda nordiska ländernas synpunkt. En sådan mera vidsträckt jämförelsemöjlighet torde i varje fall icke böra eftersättas för den nordiska samordningen.

Delegationen har inte haft möjlighet att penetrera problematiken tillräckligt ingående för att kunna uttala sig om i vilken utsträckning och på vilka områden jämförbarheten — sett ur svensk eller nordisk synpunkt — kan behöva gå längre på det nordiska planet än på europeisk nivå i övrigt. Nordiska rådets egna erfarenheter torde här få vara i hög grad utslagsgivande. Delegationen saknar också möjligheter att bedöma vilken betydelse det kan ha ur goodwill synpunkt, för de nordiska ländernas ställning på världsmarknaden m. m., att ha tillgång till en publikation av det slag som åsyftats i medlemsförslaget. Delegationen vill emellertid understryka vikten av att man vid en bedömning av här berörda frågor i första hand undersöker om icke möjligheter föreligger att direkt utnyttja de underlag som finns utarbetade på det internationella planet — både vad gäller i statistiken tillämpade standards och vad gäller publicerade data. Har man ambitionen att på det

nordiska planet uppnå en längre gående jämförbarhet, än i övrigt på det internationella planet, är detta något som kan visa sig vara mera kostnadskrävande än förslagsställaren synes ha räknat med.

Även om behovet av att upprätthålla en mera långtgående jämförbarhet på nordisk nivå skulle vara särskilt framträdande, innebär detta inte att ett nordiskt statistiskt samarbete inte skulle vara lönande. Vid sidan av de särskilda motiv härför som den geografiska närheten, språklig och annan gemenskap kan innebära talar ändå många skäl för ett sådant samarbete. — Likheter i olika avseenden de nordiska länderna emellan kan innebära att de utbyggnader av internationella standards etc. som i regel alltid måste göras för att de skall kunna utnyttjas för inhemska behov, delvis kan göras gemensamt även om man ger avkall på jämförbarhetssträvandena. Eftersom det, då det gäller utarbetande av standards, ofta är fråga om förhållandevis kostnadskrävande arbeten, torde ett samarbete här vara särskilt lönande, under förutsättning att frågeställningarna är någorlunda likartade i de nordiska länderna. Vid sidan härav kan emellertid gemensamma insatser och utbyte av erfarenheter i andra frågor — exempelvis då det gäller planeringen av vissa statistikgrenar, utvecklingen av statistiska metoder, av metoder för insamling och bearbetning etc. — vara av stor betydelse. Vidare kan det på sådana områden, där det allmänna internationella samarbetet vad gäller standards o. dyl. inte kommit tillräckligt långt för att motsvara nordiska önskemål, stundom vara motiverat att utarbeta interimslösningar på nordisk nivå. Innan så sker bör dock — med tanke på framtida samordningsbehov — i första hand tas initiativ till att frågan föres upp på ett allmännare internationellt plan. Härvid kan en gemensam nordisk aktion ofta vara värdefull. — Gemensamma nordiska aktioner kan också i andra sammanhang ha betydelse i det allmänna internationella statistiska samarbetet, exempelvis då det gäller att påverka de standards och överenskommelser etc. som där behandlas. Ett praktiskt exempel härpå utgör det samarbete som förekommit på kreditmarknadsstatistikens område. — I detta sammanhang kan vidare erinras om att endast ett av de nordiska länderna har en representant — f. n. är denne från Norge — i Statistical Commission i New York.

I anslutning till Statistical Commission och Europeiska statistikerkonferensen finns inrättade särskilda sekretariat som svarar för ett grundläggande utredningsarbete såsom förberedelse till konferenser med arbetsgrupper o. dyl. I det motsvarande nordiska samarbetet är man hänvisad till de insatser som i varje särskilt fall kan göras från de enskilda ländernas sida. En förutsättning för att man under sådana omständigheter skall kunna räkna med erforderliga aktiva insatser från deltagarna, torde vara att de projekt, på vilka samarbetet inriktas, har hög prioritet ur de enskilda ländernas synpunkt. Med hänsyn till de skillnader härvidlag som naturligen måste föreligga, kan man i allmänhet inte räkna med att bedriva det sam-

arbete av den art att det kräver aktiva insatser från alla deltagarländerna; det vore inte heller rationellt att ställa krav på det. Tvärtom kan det lämpligaste många gånger vara att ge det nordiska statistiska samarbetet formen av ett utbyte av erfarenheter och synpunkter på ett utvecklingsarbete som ändå pågår i något av länderna. I de fall samma slag av projekt är aktuellt i flera länder samtidigt kan man eventuellt också genomföra en viss arbetsfördelning. Då man i ett av länderna står i begrepp att starta eller vidareutveckla en viss statistisk verksamhet torde vidare ett samarbete, som möjliggör att man genom studiebesök eller på annat sätt mera systematiskt kan tillgodogöra sig de erfarenheter som gjorts i de andra nordiska länderna — speciellt då inom det eller de länder som på området i fråga kommit förhållandevis långt — kunna ge god avkastning och vara förhållandevis litet kostnadskrävande. Även om ett sådant erfarenhetsutbyte i viss utsträckning kan inordnas i de mera traditionella samarbetsformerna med utskott för olika ämnesområden, torde det dock därutöver förutsätta kontakter i friare former.

Enligt delegationens uppfattning bör en intensifiering av det nordiska statistiska samarbetet i friare former — med bl. a. ökat utrymme för studiebesök, tillfälligt personalutbyte o. dyl. — eftersträvas. Däremot ställer sig delegationen — enligt vad som framgått ovan — mera tveksam till tanken på att ökade ansträngningar skall göras i syfte att för speciellt de nordiska länderna uppnå förbättrade möjligheter till jämförelser av statistiska data liksom också till tanken att en särskild nordisk statistisk kvartalspublikation skulle utgivras.

---

Stockholm den 20 december 1963

Underdånigst

För delegationen för statistikfrågor

*Halvdan Åstrand*

*Lennart Fastbom*

**Handelskamrarnas nämnd:**

---

En samordning av den nordiska statistiken i syfte att få fram sådana jämförbara statistiska serier, att de kan direkt utnyttjas i varje enskilt land är givetvis i sig önskvärd. Detta oaktat ställer sig Nämnden i viss mån tveksam till förslaget om en intensifiering av arbetet inom ramen för chefsstatistikermötena. Sålunda bör enligt Nämnden frågan vilka resurser som skall ställas till förfogande för det nordiska utvecklingsarbetet ses mot bakgrund

av det statistiska samarbete på det internationella planet i övrigt som bedrivs framför allt inom FN:s ram — här må särskilt framhållas den till FN:s Europakommission (ECE) knutna Europeiska statistikerkonferensen — men också inom från FN fristående organisationer, såsom exempelvis OECD. Nämnden menar att betydelsen av en speciell nordisk samordning sannolikt kommer att minska allt eftersom den europeiska samordningen fortskrider. Med hänsyn härtill måste enligt Nämndens uppfattning viss försiktighet iakttagas så att icke resurser nedlägges på ett arbete, som sedan måste upprivas och måhända försvåras en anpassning till ett större statistiskt system.

Vad nu sagts innebär givetvis icke att Nämnden är negativt inställd till det nordiska samarbete på området som redan förekommer. Icke heller har Nämnden anledning att utan vidare motsätta sig en vidareutveckling av detta arbete. Nämnden finner det emellertid svårt att på det material som presenterats ta slutlig ställning i frågan. Sålunda hade Nämnden i linje med vad ovan anförts gärna sett att det nordiska samarbetets förhållande till det europeiska något belysts i förslaget. Den närmare inriktningen av den intensifierade nordiska samordningen hade måhända också förtjänat att beröras. I detta sammanhang vill Nämnden framhålla, att för företag och näringsorganisationer problemet ofta är att den statistik som framställs inte sammanfaller med deras behov. För en tillfredsställande lösning av samordningsfrågan torde därför också krävas viss medverkan från statistikkonsumenterna. Såvitt Nämnden kan finna, förutsättes i förslaget ingen sådan medverkan, åtminstone icke i mera organiserade former.

Vad slutligen beträffar förslaget om en löpande publicering av jämförbara serier inom den offentliga statistiken har Nämnden i och för sig icke något att erinra mot att möjligheterna härför undersökes närmare. Nämnden vill dock framhålla, att inom näringslivet något mera påtagligt behov av en sådan publikation hittills icke framkommit.

Stockholm den 19 december 1963

Handelskamrarnas nämnd

*Olof Leffler*

*Ulf Magnusson*

### Landsorganisationen i Sverige:

---

Samarbetet inom Norden på den officiella statistikens område försiggår inom ramen för de s. k. nordiska chefsstatistikermötena, vilka äger rum vart tredje år. Detta samarbete har bedrivits inom särskilda utskott, som

— förutom att utgöra ett forum för informationsutbyte — haft till uppgift att utföra speciella utredningsuppdrag med avsikt att samordna klassificeringar, definitioner o. dyl.

I det framlagda förslaget ifrågasätts om det hittillsvarande samarbetets intensitet kan betecknas som tillfredsställande. Det påpekas, att de starkt ökade förbindelserna mellan länderna ställer allt större krav, bl. a. på statistisk information. Inom flera områden är statistiken knappast jämförbar mellan de nordiska länderna. För att råda bot på detta föreslås, att det nordiska samarbetet intensifieras och att det därvid kan vara lämpligt att bygga vidare på den organisationsform, som tillämpas vid de nämnda chefsstatistikermötena.

Förslagsställaren pekar på att de nordiska länderna i artikel 34 i den allmänna samarbetsöverenskommelsen förbundit sig att verka för en samordning av den offentliga statistiken och då rimligen också måste vara beredda att ställa erforderliga medel till förfogande.

Som ett exempel på vad som kan åstadkommas vid ett statistiksamarbete av anført slag nämns Benelux-unionen, där — enligt förslagsställaren — unionens statistiska kvartalspublikation utgör ett föredöme, inte minst därför att direkta länderjämförelser är möjliga.

LO finner det angeläget, att det nordiska samarbetet tar sig konkreta uttrycksformer även på det statistiska området. Med hänsyn till samarbetet inom andra områden är det väsentligt, att ett jämförbart officiellt statistiskt material står till förfogande, belysande förhållandena och utvecklingen inom dessa gemensamma och närbesläktade områden. Strävandena att åstadkomma jämförbarhet mellan olika statistiska serier av gemensamt intresse för de olika nordiska länderna bör därför fortgå och om möjligt påskyndas.

I detta sammanhang vill LO framhålla, att arbetet inte bör bedrivas så, att det omöjliggör eller försvårar en vidare internationell samverkan på det statistiska området. Målet bör vara internationell jämförbarhet. Arbetet bör därför ske i samarbete med existerande internationella organ, som producerar statistik. Härigenom skulle måhända även det internationella statistiska samarbetet kunna intensifieras.

Förslaget att undersöka möjligheterna att löpande publicera jämförbara serier inom den offentliga statistiken vill LO inte motsätta sig, ehuru det kan vara tveksamt om den bästa publiceringsformen är en särskild nordisk skrift, utgiven t. ex. kvartalsvis. Vid utbytet av statistiska data mellan de nordiska länderna kunde varje lands centralbyrå själv avgöra vilka jämförbara serier, som den skall publicera. Däremot bör intresserade konsumenter hållas underrättade om den nordiska statistik, som finns tillgänglig på resp. centralbyrå. Även när det gäller en publicering av statistiken anser LO att denna bör ske främst genom internationella organ. I avvaktan härpå kan den i år utgivna »Yearbook of Nordic Statistics 1962» förbättras och kom-

pletteras för att i första hand ge utländsk publik en god belysning av nordiska förhållanden.

Stockholm den 16 december 1963

Landsorganisationen i Sverige

*Arne Geijer*

*Ingvär Ohlsson*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om statistiskt samarbete. Förslaget, som väcktes till Nordiska rådets tolfte session 1964 men då uppsköts, har behandlats av utskottet vid dess möten den 26 oktober 1964 i Helsingfors och den 30 november 1964 i Köpenhamn. Vid det senare tillfället medverkade såsom sakkunnig departementschef C. Ulrich Mortensen, det statistiske departement, Danmark.

#### 1. Inledning

Det nordiska samarbetet inom den officiella statistiken bedrivs för närvarande i relativt fasta organiserade former inom ramen för de s. k. nordiska chefstatistikermötena, i första hand inom av chefsmötena tillsatta utskott för speciella statistikområden. I medlemsförslaget anföres, att den samsarbetsform som efter hand utkristalliserats är byggd på erfarenhet och får antas vara i och för sig tillfredsställande. Förslagsställaren ifrågasätter emellertid huruvida samarbetets intensitet kan anses godtagbar och om det praktiska resultat det avsatt är tillfyllest i nuvarande läge, då de starkt ökade förbindelserna mellan länderna ställt allt större krav bl. a. på statistisk information. Förslagsställaren framhåller, att de statistiska serierna inom en rad områden fortfarande praktiskt taget är ojämförbara. Det nordiska statistiska samarbetet bör intensifieras i syfte att lösa nämnda problem och på viktigare områden få fram lätt jämförbara statistiska serier, vilka effektivt kan utnyttjas i varje enskilt land. Tjänstemän från de statistikproducerande och bearbetande instanserna måste få tillräckliga resurser att sammanträffa för att snabbt lösa gemensamma problem och för att skapa nödig grund för en harmonisering av statistikproduktionen. I medlemsförslaget nämns vidare Benelux-unionens statistiska kvartalspublika-



tion — Benelux, Statistisch Kwartaalbericht. Denna publikation omspanner praktiskt taget alla samhällslivets områden. Enligt förslagsställaren bör möjligheten att utge en liknande publikation i de nordiska länderna närmare övervägas. I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna 1. att ställa sådana resurser till de statistiska centralämbetsverkens i Norden förfogande, att en intensifiering av arbetet inom ramen för chefsstatistikermötena möjliggöres och att arbetet på en samordning av den offentliga statistiken snabbt kan giva resultat, samt 2. att närmare undersöka möjligheterna för en löpande publicering av jämförbara serier inom den officiella statistiken, som har betydelse för det nordiska samarbetet.

## 2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från 15 berörda myndigheter och organisationer nämligen:

### *Danmark:*

Erhvervsrådet  
 Det statistiske Departement  
 Industriraadet Grosserer-Societetets Komité

### *Finland:*

Handels- och industriministeriet  
 Socialministeriet  
 Statistiska centralbyrån  
 Centralhandelskammaren  
 Landsorganisationen i Finland  
 Fackföreningarnas i Finland centralförbund (FFC)

### *Norge:*

Finans- og tolldepartementet  
 Statistisk sentralbyrå

### *Sverige:*

Kommerskollegium  
 Statistiska centralbyrån  
 Delegationen för statistikfrågor  
 Handelskamrarnas nämnd  
 Landsorganisationen i Sverige

Följande remissinstanser stöder förslaget, i vissa fall med reservationer: *Erhvervsrådet, Industriraadet, Grosserer-Societetets Komité, Handels- och industriministeriet, Centralhandelskammaren, Landsorganisationen i Finland, Fackföreningarnas i Finland centralförbund och Landsorganisationen i Sverige. Handels- och industriministeriet* framhåller, att de nordiska länderna borde som främsta mål uppställa att underställa i synnerhet den nationella näringsstatistiken en enhetlig systematik med enhetliga principer och definitioner. Av särskild betydelse vore att så långt som möjligt för-

enhetliga grundstatistiken: utrikeshandels-, produktions- och förrådsstatistiken. En dylik samordning anses bl. a. utgöra en av förutsättningarna för utgivandet av den föreslagna nordiska kvartalspublikationen. *Centralhandelskammaren* anser det uppenbart, att det statistiska samarbetet bör utvecklas sedan det nordiska ekonomiska samarbetet alltmer intensifierats. Det har blivit allt nödvändigare att genom den offentliga statistiken erhålla uppgifter om t. ex. de faktorer som inverkar på produktions- och distributionskostnaderna, uppgifter som i Norden är så lätt jämförbara som möjligt. *Landsorganisationen i Sverige* framhåller, att strävandena att åstadkomma jämförbarhet mellan olika statistiska serier av gemensamt intresse för de olika nordiska länderna bör fortgå och om möjligt påskyndas. Arbetet bör emellertid inte bedrivas så att det omöjliggör eller försvårar en vidare internationell samverkan på det statistiska området. Målet bör vara internationell jämförbarhet.

Flertalet remissinstanser ställer sig tveksamma till ett vidgat samarbete efter de riktlinjer, som förordas i medlemsförslaget. En genomgående invändning är att samordningsarbetet bör ske på ett internationellt plan och inte begränsas till de nordiska länderna. *Statistiska centralbyrån*, Sverige, understryker betydelsen av det arbete som bedrivs av den inom FN:s ekonomiska europakommission verkande europeiska statistikerkonferensen. Enligt centralbyråns uppfattning bör samordningsfrågorna inom statistikens område mellan de nordiska länderna ske inom ramen för och ej vid sidan om det internationella samarbetet. Centralbyrån framhåller emellertid att det i flera avseenden föreligger gynnsammare förutsättningar att få till stånd en nordisk samordning än en internationell. Man bör emellertid avvakta en närmare precisering av de behov som kan tänkas föreligga innan ställning tas till förslaget om en utvidgning av det nordiska samarbetet. *Delegationen för statistikfrågor* anför, att det på flertalet statistikområden måhända är väsentligare med en vidare internationell jämförbarhet sett även ur de enskilda nordiska ländernas synpunkt. Liknande synpunkter anlägger *Handelskamrarnas nämnd*, som hävdar, att betydelsen av en speciell nordisk samordning sannolikt kommer att minska när den europeiska samordningen fortskrider.

Flera remissinstanser anför, att möjligheterna till ett intensifierat samarbete kanske främst begränsas av bristen på kvalificerad arbetskraft. *Det statistiske Departement*, Danmark, framhåller, att det under senare år rått stor brist på kvalificerad arbetskraft inom statistikområdet och att det samarbete mellan de centrala nordiska statistikmyndigheterna, som planlades 1963, är av sådan omfattning, att det är förbundet med betydande svårigheter för departementet att fullt ut delta i detta. Departementet anser sig därför för närvarande inte kunna medverka till en intensifiering av detta samarbete, och detta gäller också en eventuell medverkan vid utgivan-

det av en nordisk statistisk kvartalstidskrift. *Socialministeriet* i Finland konstaterar, att de nordiska statistikerna ofta är så arbetstyngda, att de inte kan delta i det nordiska samarbetet utan att den nationella verksamheten blir lidande. Den i och för sig önskvärda utvidgningen av det nordiska statistiska samarbetet är i sista hand beroende av hur mycket medel och personal som kan ställas till statistikmyndigheternas förfogande. Liknande synpunkter anlägger *Finans- og tolldepartementet* samt *Statistisk sentralbyrå*, Norge, och *Kommerskollegium* i Sverige.

Flera remissinstanser anser inte att det föreligger något behov av en nordisk statistisk kvartalspublikation. *Statistiska centralbyrån* i Finland framhåller att Benelux-ländernas gemensamma statistikpublikation får ses mot bakgrund av ett ekonomiskt samarbete, som är mycket fastare än det nordiska. Där blir även jämförbarheten mellan statistiska uppgifter för olika länder viktigare än inom Norden. Enligt centralbyråns mening bör arbetet på nordiska statistikpublikationer tills vidare koncentreras på att utveckla och förbättra Nordiska rådets statistiska årsbok. Liknande argument framföres av *Finans- og tolldepartementet* och *Statistisk sentralbyrå* i Norge, *Statistiska centralbyrån*, *Delegationen för statistikfrågor* samt *Landsorganisationen i Sverige*.

Flera av de remissinstanser som avstyrker förslaget förordar emellertid ett mer begränsat nordiskt samarbete. Sålunda anför bl. a. *Delegationen för statistikfrågor* att jämförbarhet just de nordiska länderna emellan i vissa fall kan vara särskilt viktig. Exempelvis kan den samordning av lagstiftningen, som man söker uppnå på vissa områden, innebära både ett behov av och en speciell möjlighet att uppnå jämförbarhet, då det gäller härav berörd statistik. Ett annat exempel är statistik avseende varumarknader, där det nordiska handelsutbytet är särskilt omfattande eller speciella konkurrensförhållanden råder. Likheter i olika avseenden mellan de nordiska länderna kan innebära att de utbyggnader av internationella standards etc. som i regel alltid måste göras för att de ska kunna utnyttjas för inhemska behov, delvis kan göras gemensamt även om man gör avkall på jämförbarhetssträvandena. Ett samarbete på denna punkt torde vara särskilt lönsamt under förutsättning att frågeställningarna är någorlunda likartade i de nordiska länderna. Vid sidan härav kan gemensamma insatser och utbyte av erfarenheter i andra frågor — exempelvis då det gäller planeringen av vissa statistikgrenar, utvecklingen av statistiska metoder, av metoder för insamling och bearbetning etc. — vara av stor betydelse. Gemensamma nordiska aktioner kan också i andra sammanhang ha betydelse i det allmänna internationella statistiska samarbetet, exempelvis då det gäller att påverka de standards och överenskommelser som där behandlas.

### 3. U t s k o t t e t

Ekonomiska utskottet vill inledningsvis understryka betydelsen av det samarbete som sedan gammalt bedrivs mellan cheferna för de statistiska centralämbetsverken i Norden. Underkommittéer har tillsatts av dessa, vilka utfört ett betydelsefullt arbete. En icke oväsentlig samordning av statistikproduktionen har också uppenbarligen kommit till stånd. På grund av bristande tillgång på medel till bl. a. resor har dock samarbetet ej blivit så effektivt som önskvärt vore. Med tanke på att det nordiska samarbetet på alla fronter allt mer fördjupats bör också ökade resurser sättas in för en intensifiering av statistiksamarbetet. Som framhålles i medlemsförslaget är stora delar av den statistik, som för närvarande produceras i de nordiska länderna, tyvärr alltför ojämförbar.

I detta sammanhang bör starkt understrykas, att målet givetvis på längre sikt är internationellt jämförbar statistik. Det gäller därför vid det nordiska statistiksamarbetet att från fall till fall bedöma, huruvida en internationell samordning inom rimlig tid kan väntas bli aktuell, och, om så är fallet, tillse att denna inte försvåras genom en nordisk aktivitet. Förutsättningarna är dock stundom gynnsammare att få till stånd en samordning inom Norden, beroende på de betydande likheterna i ekonomiska, sociala och kulturella m. fl. förhållanden, än på ett internationellt plan.

Mot bakgrund härav anser ekonomiska utskottet i likhet med förslagsställaren, att en intensifiering av det nordiska statistiska samarbetet är en angelägen sak. Utskottet vill här särskilt framhålla att det ökade samarbetet på allt fler områden ställer anspråk på en samnordisk statistik, ofta av ganska detaljerat slag. Utskottet vill i det följande peka på några områden, där kravet på jämförbar nordisk statistik gjort sig särskilt märkbart.

Vid diskussioner mellan Nordiska rådets och EFTA:s sekretariat har särskilt från EFTA:s sida understrukits betydelsen av att ha tillgång till tillförlitlig och jämförbar handelsstatistik. Fördröjning av handelsstatistiska uppgifter på uppåt ett år är för närvarande ej ovanlig och försvårar EFTA-arbetet i många fall. Önskemål har i detta sammanhang uttalats om att Finland, som i och för sig tillämpar Bryssel-nomenklaturen i sin handelsstatistik, skall företaga den fortsatta grupperingen av varorna i handelsstatistiken på samma sätt som övriga EFTA-länder.

Stora fördelar skulle vinnas, om produktionsstatistiken överallt kunde läggas om så att Bryssel-nomenklaturen följes. Beträffande jordbruksstatistiken föreligger olägenheter av att storleksindelningen av jordbruksenheterna är olika i olika länder; FAO har sökt koordinera dessa klassifikationer utan större framgång. Vidare är socialstatistiken ett område, inom vilket ett intimare nordiskt samarbete ter sig naturligt. Nordiskt statistiskt samarbete på dessa fält bör framför allt inriktas på att nå fram till enhetlig

tillämpning av förekommande definitioner samt till en likartad primärbehandling av grundmaterialet.

Med tanke på det stadigt ökande handelsutbytet mellan de nordiska länderna är en tillförlitlig bedömning av konjunkturutvecklingen mycket betydelsefull. Tillgång till jämförbar statistik över industrins investeringar och investeringsplaner skulle, enligt utskottets mening, avsevärt förbättra möjligheterna härtill.

Nordiska samarbetsgruppen för kulturstatistik har vid flera tillfällen diskuterat frågan om en gemensam nordisk utbildningsklassificering. Vid en integration av olika statistikgrenar blir klassificeringsproblemet av denna art allt mer aktuella. Det fortgående och utvidgade kulturella samarbetet ställer ständigt ökade krav på skol- och utbildningsstatistik. På denna punkt erfordras krafttag.

Enligt utskottets mening finns sålunda en rad områden, där ett intensifierat samarbete är både påkallat och angeläget. Uppenbarligen bör regeringarna ägna ökad uppmärksamhet åt möjligheterna att utveckla det nordiska statistiska samarbetet.

Flera remissinstanser avstyrker förslaget med hänvisning till bristen på nödiga medel och kvalificerad arbetskraft. Den förstnämnda bristen syftar medlemsförslaget till att avhjälpa. Ökade medel erfordras att stå till de statistiska centralämbetsverkens i Norden förfogande, så att dessa kan intensifiera sitt samarbete. I detta sammanhang bör övervägas, huruvida ej chefsstatistikermötena borde hållas oftare, förslagsvis en gång om året. Vad åter gäller bristen på arbetskraft är läget ett annat. Här hjälper uppenbarligen en ökning av anslagen föga för stunden. I stället måste alla möjligheter till en effektivisering och ökad koncentration i statistiksamarbetet beaktas. De nordiska länderna ha redan — genom att ratificera Helsingforsöverenskommelsen, som i art. 34 innehåller en förpliktelse att verka för ökad samordning av statistiken — åtagit sig att tillskjuta för ändamålet behövliga resurser.

Åtskilliga stridiga uppfattningar har kommit till synes vid remissbehandlingen vad gäller angelägenhet av en nordisk statistisk kvartalspublikation. Ekonomiska utskottet anser att det bör ankomma på chefsstatistikermötet och dess utskott att undersöka vilka jämförbara statistiska serier som utan alltför stora kostnader kan sammanställas och publiceras kvartalsvis. Först efter en sådan undersökning kan angelägenheten av publikationen närmare bedömas. Utskottet vill rikta uppmärksamheten på Nordisk statistisk årsbok, som rådet utger och som innehåller ett omfattande nordiskt material.

Under återopande av vad här ovan anförts får ekonomiska utskottet föreslå,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka

för en intensifiering av det nordiska statistiska samarbetet särskilt på de områden där det raskt ökande nordiska samarbetet ställer växande krav på fullt jämförlig statistik.

Köpenhamn den 30 november 1964

*Georg Backlund*

*Hans Gustafsson*

*Henning Gustafsson*

Förman

*R. Lysholt Hansen*

*Trond Hegna*

*Sigurður Ingimundarson*

*John Lyng*

*Finn Moe*

*Poul Møller*

*Bertil Ohlin*

*Kaarlo Pitsinki*

*Bent Røiseland*

*Karl Skytte*

*V. J. Sukselainen*

*Sven Sundin*

## Medlemsförslag

### om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden

(Väckt av Nina Andersen och Ingrid Segerstedt Wiberg till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)

Inden for arkitektstanden i Norden har der gennem en lang årrække fundet et livligt samarbejde sted mellem de enkelte landes faglige organisationer, ligesom et vist samvirke foregår mellem arkitektskolerne. Uddannelsen og de bygningstekniske forhold er stort set de samme i alle landene. Arkitektkonkurrencer står da også i et betydeligt omfang åbne for deltagere fra hele Norden, og der eksisterer et frit nordisk arbejdsmarked for arkitekter i den forstand, at de uden arbejdstilladelse kan tage ansættelse i arkitektfirmaer i de andre nordiske lande. Et stort antal danske arkitekter er således beskæftiget i svenske tegnestuer. Derimod kræves der i hvert fald i Danmark, Finland og Sverige tilladelse for borgere fra andre nordiske lande til at udøve selvstændigt arkitekterhverv.

Dette omfattende nordiske fællesskab ønsker arkitektorganisationerne videreudviklet både for at styrke det faglige samarbejde inden for Norden, for yderligere at højne standens standard og for at sikre de nordiske arkitekter en jævnbyrdigere stilling i forhold til medlemmerne af de øvrige europæiske arkitektorganisationer, den dag tilslutning til eller associering med Det europæiske økonomiske Fællesskab (EEC) atter bliver aktuel for en eller flere af de nordiske stater.

Med dette formål for øje har Danske Arkitekters Landsforbund henvendt sig til Nordisk Råd. De synspunkter og forslag, man fra landsforbundets side ønsker at henlede Nordisk Råds opmærksomhed på, fremgår af en resolution (*se Tillæg 1*), der 26. juni 1962 vedtoges af repræsentanter for de nationale arkitektforbund i Norden, samlet til fælles styrelsemøde i Stockholm for at tage stilling til de følger, en eventuel tilslutning til EEC ville få for arkitekterne i Norden. De principper for det nordiske samarbejde, man her tog til orde for, burde dog efter styrelsemødets opfattelse søges virkeliggjort, uanset om tilslutning til EEC fandt sted eller ej.

Eftersom en ligeværdig uddannelse er det nødvendige grundlag for det

<sup>1</sup> Se Sak A 36/1964 (12:e sess., s. 1145).

fælles arbejdsmarked i Norden og eventuelt i Europa, behandler styrelsemødets resolution først uddannelsesspørgsmålene. Man anbefaler en intensivering af det bestående samarbejde mellem de nordiske arkitektskoler under hensyntagen til den harmonisering af arkitektuddannelsen, som er i gang inden for EEC-landene. Efter arkitektorganisationernes opfattelse bør uddannelsen af de kvalificerede arkitekter foregå således, at hvert af landene yder en normal uddannelse på bred basis. En eventuel specialuddannelse bør derimod finde sted på et nordisk grundlag som en fælles overbygning på de nationale grunduddannelser.

Resolutionen fra Stockholm-mødet peger dernæst på den afgørende betydning det har, at der skabes ensartede normer for udøvelsen af arkitekturhvervet i Norden, og at disse normer afstemmes med de af Den internationale Arkitektunion i 1955 antagne regler (*se Tillæg 2*). Resolutionen henviser særligt til, at man inden for EEC tilsigter at gennemføre en statslig anerkendelse af udøverne af arkitekturhvervet. Styrelsemødet finder det ønskeligt, at en sådan statslig anerkendelse knyttes til betegnelsen »registreret arkitekt«, og at der ved en sådan forstås en arkitekt, som opfylder fordringerne til medlemskab i de nationale arkitektforbund.

Til slut behandler resolutionen de etiske regler for arkitekturhvervet, et forsikringssystem på nordisk basis samt ensartede normer for betaling af arkitekternes arbejde.

\*

Af de emner, Stockholm-resolutionen behandler, vil vi særligt henlede opmærksomheden på uddannelsesspørgsmålene og på problemet om en offentlig anerkendt ensartet nordisk betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitekturhvervet.

\*

Forslaget om en grunduddannelse i hvert land for sig og et nordisk samarbejde om specialdiscipliner svarer principielt til de planer, som er forelagt Nordisk Råd for den tekniske uddannelses vedkommende. I betragtning af byggeriets stadig større økonomiske, kulturelle og alment samfundsmæssige betydning og af det dermed skabte voksende behov for højt kvalificerede arkitekter anser vi det for værdifuldt, om der kan foretages en udredning af behovet og mulighederne for en undervisningsmæssig specialisering mellem arkitektskolerne i Norden.

\*

Hvad angår en offentlig anerkendt betegnelse for kvalificerede udøvere af arkitekturhvervet oplyses, at for nærværende er inden for EEC- og EFTA-



staterne arkitekttitlen beskyttet ved lov i Belgien, Frankrig, Italien, Portugal, Schweiz, Storbritannien og Østrig samt i de vesttyske delstater Bayern og Rheinland Pfalz. Derimod ikke i Holland og Luxembourg.

I Island har man ved lov af 13. januar 1937 fastslået, at »ret til at kalde sig arkitekt har her i landet kun de personer, der har fået ministeriel tilladelse dertil«. Denne tilladelse må ikke udstedes til nogen, medmindre vedkommende har taget en afsluttende eksamen i arkitektur ved et kunstakademi eller en teknisk højskole, som af den islandske arkitektsammenslutning er anerkendt som en fuldgyldig skole i faget.

I Danmark, Finland, Norge og Sverige er benyttelsen af betegnelsen »arkitekt« derimod fuldstændig fri.

Vanskeligheden ved indførelse af en benævnelsesbeskyttelse som den af arkitektforbundene foreslåede består i at definere den kreds af personer, som alene skal være berettigede til at anvende betegnelsen. Et eksempel på den fremgangsmåde, som kan anvendes, finder man i Danmark. Her forelagde undervisningsministeren 9. februar 1955 folketinget et lovforslag om benyttelse af betegnelsen »arkitekt«. Ifølge forslaget, som i øvrigt ikke gennemførtes, begrænsedes betegnelsen arkitekt til personer, som enten har bestået afgangsprøven for arkitekter ved Det kgl. Akademi for de skønne Kunster, eller som på anden måde har godtgjort, at de er i besiddelse af de nødvendige kvalifikationer, og som indstilles af et af undervisningsministeriet nedsat fagligt nævn. Personer, som i det sidste år før den foreslåede lovs ikrafttræden havde drevet arkitektvirksomhed som hovederhverv, skulle dog fortsat kunne benytte arkitektnavnet.

Dette danske lovforslag byggede på en betænkning afgivet i 1952 af den såkaldte arkitektuddannelseskommission. I motiverne til lovforslaget udtaltes, at det »tilsigter at beskytte de byggende, der ikke selv er i besiddelse af sagkundskab på byggeriets område, således at disse fremtidig har sikkerhed for, at betegnelsen arkitekt er en garanti for betryggende kvalifikationers tilstedeværelse«. Men det betonedes udtrykkeligt såvel i kommissionsbetænkningen som i motiverne til lovforslaget, at det ikke var hensigten at indføre nogen form for monopol på arkitekterhvervet. Lovforslaget drejede sig udelukkende om eneret til en betegnelse, uden at der til denne skulle være knyttet nogen erhvervsbeskyttelse.

Det danske lovforslag af 1955 tilsigtede som nævnt at give eneret til betegnelsen »arkitekt«. Det af de nordiske arkitektorganisationer stillede forslag går derimod ud på at anvende særbetegnelsen »registreret arkitekt«, i overensstemmelse med det engelske udtryk »registered architect« og på linie med betegnelsen »civilingeniør«. Derved vil ingen blive forhindret i også fortsat at kalde sig arkitekt.

Udviklingen i Europa har givet principperne i det danske lovforslag fornyet aktualitet og skabt øget interesse om dem i det øvrige Norden. Man må nemlig forudse, at det frie arbejdsmarked for arkitekter, som skal etableres i EEC inden udgangen af 1965, vil blive gjort betinget af en gensidig anerkendelse af eksamensbeviser og af en samordning af medlemslandenes bestemmelser vedrørende udøvelse af arkitekterhvervet. Eftersom så mange af landene inden for EEC har beskyttet arkitekttitlen ved lov, må man forudse, at denne foranstaltning bliver lagt til grund for de harmoniserede regler inden for EEC.

Såfremt der i de nordiske lande tilvejebringes en benævnelsesbeskyttelse for arkitekter med de fornødne faglige kvalifikationer, vil man derfor i den nuværende situation ikke alene tilgodese de samfundsmæssige hensyn, der motiverede det danske lovforslag af 1955, men tillige tilvejebringe en ensartet nordisk retstilstand med henblik på en eventuel europæisk harmonisering af etableringsreglerne for arkitekter og desuden gøre det lettere for nordiske arkitekter at etablere sig inden for EEC.

Men selv uden at der tages hensyn til disse sidste forhold, vil det — i betragtning af den stadig stærkere udvikling af det nordiske arbejdsfællesskab også på dette område — være nyttigt at skabe ensartede normer i Norden for arkitekter med de fornødne kvalifikationer.

Med henvisning til ovenstående tillader vi os derfor at foreslå,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at de undersøger forudsætningerne for en specialisering af den videregående arkitektuddannelse på nordisk grundlag, samt at de iværksætter en udredning af mulighederne for at fastsætte en ensartet betegnelse for de kvalificerede udøvere af arkitekterhvervet i Norden.

København og Göteborg i november 1963

*Nina Andersen*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

## TILLÄGG 1

### **Resolution avgiven av representanter för de nordiska arkitektförbunden den 26 juni 1963**

Representanter för arkitektförbunden i Danmark, Finland, Norge och Sverige har varit samlade till extra nordiskt styrelsemöte i Stockholm för att söka klargöra vilka konsekvenser en eventuell anslutning till den europeiska ekonomiska gemenskapen skulle få för arkitekterna i Norden.

Styrelsemötet har sig bekant att förhandlingar för närvarande pågår mellan den europeiska ekonomiska gemenskapens kommission och den kommitté som de sex medlemsstaternas arkitektorganisationer bildat. Denna kommitté, som bildades i Bryssel den 30 maj 1959, har enats om de principer som bör läggas till grund för arkitektyrkets framtida villkor inom den europeiska ekonomiska gemenskapen. Det nordiska styrelsemötet har diskuterat kommitténs förslag och är enigt om att följande principer bör genomföras i det nordiska samarbetet mellan arkitektförbunden vare sig en anslutning till den europeiska ekonomiska gemenskapen blir aktuell eller ej.

1. Styrelsemötet har sig bekant, att det för närvarande existerar ett samarbete mellan arkitektskolorna i Norden och vill rekommendera en intensifiering av detta samarbete. Härvid bör hänsyn tas till den harmonisering av undervisningen, som arkitektkommittén i Bryssel rekommenderar.

Utbildningen av kvalificerade arkitekter bör ha formen av en normalutbildning på bred basis utan specialisering under studieåren. Eventuell specialisering bör kunna organiseras på internordiskt plan efter genomgången normalutbildning.

2. Det är av avgörande betydelse, att man i överensstämmelse med de internationella regler, som Union Internationale des Architectes antagit år 1955 och som bifogas denna resolution [*se Tillägg 2*], tillskapar enhetliga normer för arkitektyrkets utövande i Norden.

Styrelsemötet anser det önskvärt, att det statliga erkännande av arkitektyrkets utövare, som förutsattes genomförd inom den europeiska ekonomiska gemenskapen, knytes till beteckningen registrerad arkitekt. Med registrerad arkitekt förstås en arkitekt, som uppfyller fordringarna på medlemskap i de nationella arkitektförbunden.

3. Styrelsemötet har ägnat uppmärksamhet åt arkitektens skyldigheter och rättigheter gentemot hans uppdragsgivare och har därvid konstaterat, att de nordiska hedersreglerna är i princip likartade och överensstämmande med de internationella. Styrelsemötet finner dessa regler i stort sett tillfredsällande, men vill samtidigt uttala, att reglerna fortlöpande måste bearbetas, varvid bör beaktas den expansiva utveckling som äger rum inom arkitektyrket.

Med hänsyn till att arkitekten har ett visst ekonomiskt ansvar rekommenderar styrelsemötet förbunden att söka genomföra ett försäkringssystem på internordisk basis. Å andra sidan bör betalningen för arkitektens arbete ske efter i princip gemensamma nordiska normer och de olikheter i dessa normer, som för närvarande föreligger, bör elimineras.

Styrelsemötet förordar, att respektive förbund upptar förhandlingar med

statsmakterna för att söka genomföra gemensamma regler för arkitektyrkets utövande i Norden.

Stockholm den 26 juni 1962

För Danske arkitekters Landsforbund:

*Hans Henning Hansen*

Ordförande

*Bent Røygind*

Generalsekreterare

För Norske Arkitekters Landsforbund:

*Frode Rinnan*

Ordförande

*J. Jervall-Grimelund*

Generalsekreterare

För Suomen Arkkitehtiliitto — Finlands Arkitektförbund:

*Einari Teräsvirta*

Ordförande

*Kaj Palmqvist*

Generalsekreterare

För Svenska Arkitekters Riksförbund:

*Bengt Gate*

Ordförande

*Lars-Olov Andersson*

Verkställande direktör

## TILLÄGG 2

### Den internationale vedtægt for arkitektvirksomhed

Vedtægten består af 3 afsnit: en indledning, et afsnit vedrørende arkitektens sociale position og selve vedtægten, som præciserer arkitektens pligter og rettigheder. I indledningen »Preamble» konstateres det, at uanset at arkitekterne udøver deres virksomhed under forskellige former som selvstændige eller som ansatte, er det både nødvendigt og muligt at fastsætte moralske regler, som gælder for alle, og som gør arkitektbegrebet entydigt over hele verden. I det følgende afsnit »Position Sociale de l'Architecte» defineres først arkitektbegrebet, og arkitektens samfundsmæssige betydning fastslås. Det præciseres, at arkitekten skal løse sine opgaver med hensyntagen til samfundet som helhed, og at han er den, der skal inspirere og koordinere de mange led i byggeprocessen. For at løse sine opgaver på rette måde må arkitekten stadig udvikle sin tekniske indsigt og sine kunstneriske evner, ligesom han må være sig sit moralske ansvar bevidst.

Det udtales derefter, at samfundet på sin side må erkende arkitektstandens betydning og i egen interesse skabe den nødvendige baggrund for dens virksomhed. Gennem lovgivningen må samfundet stræbe efter:

a. at definere hvilke kvalifikationer, der er nødvendige for udøvelse af arkitektvirksomhed,

b. at finde den mest effektive uddannelsesmåde og samtidig forhindre ukvalificeret tilgang til faget,

c. at fastsætte regler for udøvelse af arkitekterhvervet med det formål at sikre en høj moralsk standard.

Endvidere må det

d. hindre overtrædelse af fagets vedtægter ved fastsættelse af strafferegler.

Endvidere fastslås det i dette afsnit, at de nationale arkitektorganisationer uafhængigt af den officielle lovgivning må fastsætte regler, som sikrer gode kollegiale forhold, og at de tillige må vedtage en professionel moral-kodex i overensstemmelse med de i det følgende afsnit angivne principper for arkitektvirksomhed.

Endelig fremholdes det, at uanset under hvilke former arkitekten udøver sin virksomhed, må han altid være sig den fundamentale betydning af sit fag bevidst; kun herved kan han løse sine opgaver i overensstemmelse med de professionelle idealer.

Selve vedtægten »Droits et Devoirs des Architectes» er opdelt i 18 punkter, hvis indhold skal refereres i det følgende:

1. Arkitekten skal stille al sin viden og erfaring til rådighed for sin bygherre, såvel når han udarbejder sit projekt, som når han fører tilsyn med byggearbejdets udførelse, eller når bygherren iøvrigt anmoder om hans råd eller bistand.

2. Arkitekten skal varetage sin bygherres interesser i den udstrækning, det ikke strider mod reglerne for hans erhvervsudøvelse eller de samfundsmæssige interesser.

3. Væksten af arkitektens virksomhed bør alene bero på dens egen værdi. Han må derfor afstå fra enhver form for avertering, og han bør under alle omstændigheder holde sig fri af en merkantil indstilling overfor sit fag.

4. Arkitekten må ikke foretage sig noget, som direkte eller indirekte kan skade en kollega.

5. Arkitekten skal ikke blot afholde sig fra direkte plagiat, men også fra at overtræde de uskrevede moralske love, som på dette område gælder mellem skabende kunstnere.

6. Når arkitekten beskæftiger unge kolleger i sin virksomhed eller på anden måde leder deres arbejde, skal han lade dem nyde godt af sine erfaringer og hjælpe dem i deres bestræbelser for at opnå en stilling, der svarer til deres evner.

7. Arkitekten har den fulde ejendomsret til sine arbejder i henhold til de internationale aftaler og sit eget lands love.

8. Arkitektens faglige uddannelse kvalificerer ham til at lede og koordinere alle slags byggearbejder, herunder også fremstillingen af industrielt udførte elementer og bygningsdele.

9. Når arkitekten tilkalder kunstnere, ingeniører eller andre specialister til et samarbejde, påhviler det ham på forhånd at fastlægge den enkeltes rettigheder, pligter og ansvar.

10. Arkitekten skal med hele sin autoritet søge at skabe et godt indbyrdes samarbejde mellem alle dem, der arbejder på at realisere hans værk, og han skal søge at få dem til at forstå de tanker, der ligger til grund for dette, og de mål, han sigter imod.

11. Arkitekten har ret til rimeligt og retmæssigt vederlag for sine ydelser — herunder også for de ideer, der nyttiggøres. Han skal lade sig betale med honorar eller løn, men under ingen omstændigheder med provision eller andel i overskud. Hvis han samarbejder med byggeindustrien om nye arbejds- eller byggemetoder, er han berettiget til honorering efter de regler, som fastsættes af hans faglige organisation.

12. Enhver ny form for arkitektvirksomhed bør udøves i denne vedtægts ånd.

Indholdet af denne vedtægt afviger, som det vil ses, ikke fra de principper for arkitektvirksomhed, som allerede gennem mange år har været gældende i Danmark og i de øvrige nordiske lande. Den skandinaviske sektion kunne derfor uden betænkeligheder stemme for forslaget, som blev vedtaget med stor majoritet.

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## D a n m a r k

## Boligministeriet:

Ministeriet er enig i, at forudsætningerne for en specialisering af den videregående arkitektuddannelse på nordisk grundlag bør undersøges. Det bør formentlig under den eventuelle undersøgelse nøjre overvejes, hvorledes den samlede undervisning i hvert land bedst kan fordeles på den grundlæggende uddannelse og på specialiseret uddannelse.

Et nordisk samarbejde med hensyn til arkitektuddannelsen må, set ud fra boligministeriets synspunkt, især bedømmes i forhold til, om man ved samarbejde bedre kan opfylde de stadig nye krav, som byggeriets udvikling i de senere år har stillet til byggeriets planlæggere og ledere.

Som eksempler fra denne udvikling kan nævnes anvendelsen af præfabrikerede bygningsdele, stadig øget anvendelse af maskiner på byggepladsen, forudgående planlægning af byggeprocessen, fremkomsten af nye byggematerialer og den stadig større forsyning af byggeriet med tekniske installationer.

Andre træk i udviklingen er modulprojektering, standardisering og typisering, tendensen henimod samling af en væsentlig del af byggeriet i færre og større enheder samt den nyere bygningslovgivnings funktionelle krav til byggeriet, der efterhånden i vidt omfang må medføre, at byggetraditioner afløses af nye på teoretiske undersøgelser baserede byggetekniske bestemmelser.

En anden side af arkitektuddannelsen repræsenteres af byplanundervisningen, hvor man i forbindelse med det forelagte medlemsforslag skal henlede opmærksomheden på Nordisk Råds rekommandation nr. 33/1962 om samordnet nordisk uddannelse i byplanlægning. Denne rekommandation, der iøvrigt ikke alene vedrører arkitekter, men også ingeniører m. fl., har givet anledning til et nordisk møde af repræsentanter for byplanforeningerne. På mødet nedsattes et udvalg, som står over for afgivelsen af en indstilling om etableringen af en nordisk institution for efteruddannelse i by- og regionsplanlægning.

Med hensyn til spørgsmålet om ensartet betegnelse for arkitekter kan ministeriet henholde sig til sin udtalelse i anledning af de overvejelser, der førte til lovforslaget af 1955 om benyttelsen af betegnelsen arkitekt. Ministe-

riet udtalte dengang, at man ville finde det rimeligt, at der tilvejebringes en vis sikkerhed for de byggende ved, at personer, der betegner sig som arkitekter, er i besiddelse af sådanne kvalifikationer, at de må antages på forsvarelig måde at kunne tilrettelægge og gennemføre et byggeføretagende.

Spørgsmålet om, til hvilken betegnelse en sådan officiel anerkendelse af kvalificerede arkitekter skal knyttes, og hvilke kvalifikationer der skal foreligge for at anvende betegnelsen, bør formentlig overvejes nøjere, bl. a. under hensyn til, at det nævnte lovforslag af 1955 ikke blev gennemført.

Det nu for Nordisk Råd fremsatte medlemsforslag om arkitekternes forhold bør formentlig ses i en vis sammenhæng med de for Rådet verserende sager om samarbejde i spørgsmål om højere teknisk uddannelse (rekommendation nr. 2/1959) og om samarbejde i spørgsmål om højere uddannelse og forskning (rekommendation nr. 10/1961), omend man efter boligministeriets opfattelse formentlig med udbytte vil kunne søge de to i medlemsforslaget rejste spørgsmål behandlet særskilt.

København, den 24. januar 1964

P. m. v.

E. b.

(sign.)

*Undervisningsministeriet har i skrivelse den 10 januari 1964 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.*

#### Ministeriet for kulturelle anliggender:

— — — har Ministeriet for kulturelle anliggender indhentet en udtalelse fra Det kgl. akademi for de skønne kunster, hvori det bl. a. hedder:

— — — at man varmt kan anbefale, at der søges gennemført den foreslåede undersøgelse af forudsætningerne for en specialisering af den videregående arkitektuddannelse på nordisk grundlag, samt undersøgelse af eventuelle andre muligheder for samordning af arkitektuddannelsen i det hele. Kunstakademiet kan endvidere anbefale, at mulighederne for en ensartet betegnelse af kvalificerede arkitekter i Norden underkastes en fællesnordisk undersøgelse.

Der har allerede i nogen tid været ført forhandlinger mellem lærere i byplanlægning ved de nordiske arkitekthøjskoler om en fælles løsning af specialuddannelse inden for visse discipliner under dette fagområde, ligesom der i en årrække har været arbejdet på oprettelsen af et fælles nordisk havekunstinstitut blandt andet med sigte på en videregående uddannelse af havearkitekter. Kunstakademiet forudsætter, at en fællesnordisk løsning af opgaver med specialuddannelser efter afslutningen af arkitektuddannelsen ikke sker på bekostning af en begrænsning af speciallærestolene ved de en-



kelte arkitektskoler, idet disse ikke på nogen måde bør reduceres til fagskoler, men fortsat må bevare deres karakter af højere læreanstalt.

For så vidt angår spørgsmålet om ensartet betegnelse af kvalificerede arkitekter, anser man det for at være i akademiets interesse, at de arkitekter, der uddannes på Statens højere læreanstalt for bygningskunst, får mulighed for at markere deres uddannelse med en særlig betegnelse, f. eks. registreret arkitekt.

Ministeriet kan for sit vedkommende principielt tiltræde, at der foretages en fællesnordisk undersøgelse af de i medlemsforslaget angivne problemer angående arkitektuddannelsen og arkitektbenævnelsen.

København, den 11. januar 1964

P. m. v.

E. b.

*Henning Gottlieb*

fm.

#### **Foreningen af danske praktiserende Arkitekter:**

— — — skal man herved meddele, at bestyrelsen på møde den 21. dennes har drøftet forslaget, og at man enedes om ikke at fremsætte kommentarer til forslaget, idet man tog i betragtning, at foreningen er forholdsvis nydannet.

Der er imidlertid stor interesse for sagen i bestyrelsen, der også gav udtryk for, at hovedlinierne i forslaget var rigtige, og man vil derfor gerne have mulighed for at sende repræsentanter til eventuelle orienterende drøftelser.

København, den 22. januar 1964

Ærbødigst

P. f. v.

*Allan Nilsen*

#### **Danske Arkitekters Landsforbund:**

-----  
Landsforbundet takker for den anledning, som hermed er givet, til at komme nærmere ind på de to omhandlede spørgsmål, som er af stor aktuel interesse også for danske arkitekter.

Under hensyn til medlemsforslagets affattelse skal man tillade sig først at knytte nogle bemærkninger til arkitektuddannelsen og derefter behandle spørgsmålet om en ensartet betegnelse for erhvervets udøvere.

### *1. Specialisering af den videregående arkitektuddannelse på nordisk basis*

Landsforbundet vil gerne henlede Nordisk Råds opmærksomhed på den vægt, som E.E.C.-landenes arkitektkomité har tillagt spørgsmålet om en harmonisering af arkitektuddannelsen som helhed. Komiteen har udarbejdet et udførligt program for de kundskaber, der kræves for at opnå diplom som arkitekt, og har foreslået, at den del af undervisningen, der omfatter de almene og byggetekniske discipliner, gøres parallelle i samtlige landes arkitektskoler, hvorimod den del af undervisningen, der tager sigte på arkitekternes kunstneriske skoling, tilrettelægges individuelt. I forbindelse hermed har landsforbundet, som det også fremgår af de nordiske arkitektforbunds resolution af 26. juni 1962, tilrådet, at samarbejdet mellem Nordens arkitektskoler intensiveres, et forslag, som falder ganske i tråd med en betænkning, som et fællesudvalg nedsat af repræsentanter for alle Nordens arkitektskoler afgav den 20. juni 1962. Denne betænkning, som bærer titlen »Hvad er en arkitekt?«, kan antagelig betragtes som sammenfatning af de synspunkter, som fremkom på en arkitekt-undervisningskongres i København i 1959.

Landsforbundet skal iøvrigt tillade sig at erindre om, at det gennem de seneste år har været muligt at gennemføre en betydelig undervisningsmæssig udvidelse af arkitektskolen på Charlottenborg, dens lokaler og lærerstab, samtidig med at planerne om oprettelse af en arkitektskole i Aarhus kan forventes gennemført i meget nær fremtid.

Landsforbundet er vidende om, at Kunstakademiets arkitektskole i sin undervisningsplan for 1963/64 for normaluddannelsen af arkitekter tænker sig de studerende i 2. del af studiet fordelt efter forskellige uddannelseslinier. Netop med henblik på denne nydannelse finder landsforbundet det meget ønskeligt, at en almen drøftelse på nordisk grundlag etableres.

### *2. Ensartet betegnelse for de kvalificerede udøvere af arkitekterhvervet i Norden*

Spørgsmålet om at få tilvejebragt en lovfæstet ordning af arkitekterhvervets forhold har to gange været gjort til genstand for behandling i den danske rigsdag. Første gang var i 1931, hvor statsminister Stauning fremsatte et forslag til en »lov om eneretsbenævnelse for særlig uddannelse«, og anden gang, som omtalt i medlemsforslaget, i 1955, hvor minister Julius Bomholt forelagde et lovforslag om benyttelsen af betegnelsen arkitekt. Begge forslag blev sendt til udvalgsbehandling, men nåede ikke at blive fremsat.

Det er også anden gang, at problemerne omkring ensartede bestemmelser for arkitekterhvervets udøvelse drøftes på nordisk basis. Spørgsmålet var på dagsordenen ved et nordisk styrelsesmøde i september 1956 i Helsingfors. Af den resolution, der blev vedtaget på det nævnte styrelsesmøde,

fremgår det, at de øvrige nordiske arkitektforbund kunne tilslutte sig de principper, som lå til grund for det danske lovforslag fra 1955.

Foruden den værdi, som de enkelte lande i deres erhvervsliv må tillægge en klar betegnelse for de kvalificerede faggrupper, må man anse det for særdeles påkrævet, også af hensyn til den europæisering af arkitekterhvervet, som er under udvikling, og til de eksportinteresser, som Nordens arkitekter må nære, at der tilvejebringes ensartede normer for erhvervets udøvelse, hvad enten der bliver tale om medlemskab eller associering med fællesmarkedet eller ej.

Planerne om oprettelse af Det Europæiske Økonomiske Fællesskab må blot ses som den direkte årsag til, at landsforbundet søgte kontakt med den fælleskommission, som de 6 landes arkitektorganisationer havde nedsat, og fik kendskab til de forslag, som komiteen har fremsat. Ud over en harmonisering af uddannelsen finder komiteen det nødvendigt, at titlen beskyttes for arkitekter, der har gennemgået en af de anerkendte arkitektskoler. Komiteen foreslår, at der i samarbejde med de respektive landes regeringer udarbejdes et reglement, hvori der dels defineres de kvalifikationer, som er nødvendige for udøvelsen af arkitektvirksomhed, dels fastsættes regler for udøvelsen af erhvervet.

Landsforbundet lod foretage en undersøgelse af de praktiseringsregler, som er gældende i europæiske lande, og måtte herefter anbefale de øvrige nordiske arkitektforbund, at en lovfæstet ordning af arkitekterhvervet i Norden udformes i overensstemmelse med de principper, der er nedfældet i den engelske registreringsordning. Denne ordning er baseret på en lov vedtaget af parlamentet den 31. juni 1931, hvorefter titlen »registreret arkitekt» beskyttes. Gennem et tillæg i 1938 er det iøvrigt forbeholdt de registrerede at benytte titlen arkitekt.

### 3. *Sammenfattende synspunkter*

Både med hensyn til en koordinering af den stadig mere vidtgående specialisering i arkitektfaget og dermed i arkitektuddannelsen og med hensyn til den klare definition af de arkitekter, som har gennemgået de højeste uddannelser, eller på anden måde erhvervet sig en kyndighed, som svarer hertil, vil det centrale hensyn efter landsforbundets opfattelse i særlig grad være en beskyttelse af de meget omfattende samfundsinteresser, som knytter sig til planlægning og byggeri, herunder ønsket om at beskytte de byggede, måske ikke mindst den såkaldte »lille» bygherre.

De nordiske arkitektforbund har ganske vist selv opbygget en retsorden ved at håndhæve en række etiske og praktiske regler for den enkeltes virksomhed, hvilket landsforbundet betragter som et samfundsgode; men det er vor opfattelse, at disse bestræbelser yderligere vil kunne styrkes ved gen-

nenmførelsen af en registreringsordning, som vil kunne skabe de nødvendige faste rammer for arkitektstandens virke.

Landsforbundet vil gerne hermed tilsige sin gode medvirken til, at de foreslåede undersøgelser kan gennemføres, men må samtidig tillægge det betydning, at undersøgelserne ikke alene foretages i hvert land for sig, men realiseres på nordisk basis. Landsforbundet skal samtidig pege på det ønskelige i, at spørgsmålet i forbindelse med uddannelsen og problemerne omkring arkitektnavnets benyttelse løses som uafhængige spørgsmål ud fra den betragtning, at en ideel undervisningsplan forudsætter fortløbende overvejelser, medens en lovgivning om arkitektnavnets benyttelse er en eengangsforanstaltning af knap så kompliceret karakter, som en harmonisering af undervisningen må siges at være.

På denne baggrund er det landsforbundets håb, at det fremsatte medlemsforslag vil nyde fremme på Nordisk Råds session i februar måned i Oslo.

København, den 11. januar 1964

Danske Arkitekters Landsforbund

*Hans Henning Hansen*

Formand

*Bent Røtgind*

Generalsekretær

#### **Arkitekt-Sammenslutningen:**

Arkitekt-Sammenslutningen kan fuldt ud bifalde, at Nordisk Råd på sin 12. session 1964 på grundlag af henvendelse fra Danske Arkitekters Landsforbund optager de nordiske landes arkitektuddannelse og registrering af arkitekter til debat.

Arkitekt-Sammenslutningen er stiftet i september 1962 og er således ikke tilsluttet Danske Arkitekters Landsforbund, der er dannet for godt 10 år siden af Akademisk Arkitektforening og Dansk Arkitektforening.

Arkitekt-Sammenslutningen repræsenterer en del af de danske arkitekter, der i tiåret fra 1952 efter Dansk Arkitektforenings optagelse i landsforbundet ikke organisatorisk har haft noget ståsted.

Arkitekt-Sammenslutningen erkender fuldt ud nødvendigheden af ensartede uddannelses- og registreringsnormer for arkitekter såvel under hensyntagen til et fælles nordisk som et fælles europæisk arbejdsmarked.

Arkitekt-Sammenslutningen kan derfor fuldt ud acceptere Nordisk Råds henvendelse til respektive landes regeringer med forslag om at etablere en ensartet arkitektuddannelse med en videregående specialiseret arkitektuddannelse på nordisk grundlag, samt at undersøge mulighederne for fastlæggelse af regler for registrering af den nordiske arkitektstands kvalificerede udøvere.

Arkitekt-Sammenslutningen kan ligeledes i det væsentlige tilslutte sig den i tillæg 1 gengivne resolution fra de nordiske arkitektforbund.

Arkitekt-Sammenslutningen ønsker dog herudover at fremføre følgende supplerende oplysninger:

Den hidtidige og nuværende uddannelse af arkitekter i Danmark har været præget af, at uddannelsen ikke tilstrækkeligt entydigt har haft arkitektuddannelse som sigte. Ud over den uddannelse, der er foregået på Kunstakademiets Arkitektskole — i dennes forskole og hovedskole — har der fundet arkitektuddannelse sted på Bygningskonstruktørskolen (tidligere Bygmesterskolen).

Uddannelsen har her dels haft det formål at danne grundlag for et fremtidigt virke med projekterende arkitektvirksomhed og dels at være grundlag for et virke som bygningstekniker — evt. som mester — inden for byggebranchen.

Arkitekt-Sammenslutningen finder, at der fremover kun bør være én uddannelse, der tager sigte på udøvelse af arkitekterhvervet. Denne uddannelse bør stå åben for såvel studenter som realister, de sidste med en supplerende teoretisk uddannelse. En forudsætning for denne undervisning bør være praktisk arbejds erfaring fra byggeplads, uden at det dog findes nødvendigt med svendeprøve.

Selve uddannelsen skønnes at måtte have en varighed på fem år, og den bør ud over et æstetisk grundlag bibringe såvel et teoretisk som et praktisk grundlag for arkitektvirksomhed. Det findes derfor nødvendigt, at der til skolen bør knyttes en forsøgsbyggeplads samt mulighed for teoretisk videnskabeligt arbejde evt. i et byggeforskningsinstitut.

Det må forudses, at ovenstående uddannelsesform vil kræve oprettelse af mere end en arkitektskole; der bør herunder tages hensyn til en rimelig geografisk fordeling.

Arkitekt-Sammenslutningen finder, at der herudover evt. på nordisk plan gives mulighed for videregående specialuddannelse, men finder dog, at denne uddannelse også bør åbnes for allerede uddannede arkitekter.

Der vil ved ovenstående uddannelsesform fremover være sikret forudsætning for en entydig anvendelse af arkitektbetegnelsen og for registrering heraf.

I overgangsperioden må de arkitekter, der ved Kunstakademiet har bestået afgangsprøven for arkitekter, og de arkitekter, der efter bygningskonstruktøreksamen i fem år har virket i arkitekterhvervet have ret til at blive registreret som arkitekter.

Endelig bør der af staten nedsættes et nævn, der såvel i overgangsperioden som fremover med ovennævnte retningslinier som udgangspunkt kan meddele tilladelse til registrering af arkitekter.

Arkitekt-Sammenslutningen finder således ikke, at et medlemskab af allerede eksisterende foreninger eller forbund er et rimeligt eneste grundlag

for registrering af arkitekter. Man finder dog intet at indvende imod, at man fremover for opnåelse af registrering betinger medlemskab af et landsforbund.

Arkitekt-Sammenslutningen kan iøvrigt tilslutte sig de regler for arkitekterhvervets udøvelse, der kommer til udtryk i tillæg 2 i resolutionen af 1955 for Union Internationale des Architectes.

København, den 10. januar 1964

P. b. v.

f. Arkitekt-Sammenslutningen

*E. Kaalund-Jørgensen*

Formand

*F. Damsgård Hansen*

## **F i n l a n d**

### **Handels- och industriministeriet<sup>1</sup>:**

Ministeriet förenar sig i huvudsak med styrelsernas för de nordiska arkitektförbunden gemensamma utlåtande i ärendet, men inskränker sig i detta sammanhang endast till att behandla skolningsfrågan.

Ur de internationella förbindelsernas synpunkt är ett förenhetligande till en viss gräns och framförallt strävandet till att få undervisningen på samma nivå värdefullt, men detta strävande borde inte betyda ett vidrörande av de nationella särdrag, som byggandets speciella karaktär förutsätter i de olika länderna även för arkitektundervisningen, beroende antingen på olika klimatologiska faktorer eller hävdvunna traditioner.

Den kontakt mellan de nordiska tekniska högskolornas arkitektlärare som redan kommit i full gång — bl. a. genom årligen återkommande gemensamma rådgivningsmöten — ger de bästa garantierna för det ändamålsenliga främjandet av undervisningen i de olika länderna, sålunda att även de i ovannämnda skrivelse gjorda målsättningarna uppnås.

Ministeriet omfattar även den åsikten, att yrkesgrundskolningen på bred bas skall vara gemensam för alla och ouppdelad, och att specialiseringen skall ske först på postgraduate stadiet, varvid de olika ländernas högskolor vid sidan av den fortsatta skolning som föreskrivits i deras respektive stadgar skall komma överens om ordnandet av gemensamma yrkesfortsättningskurser, t. ex. genom att sinsemellan utdela uppgifter under olika år. Genom detta förfaringsätt — att samla den bästa sakkunskapen från olika

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

länder — kan man samtidigt höja den fortsatta utbildningens värde och betydelse.

Helsingfors i december 1963

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

Regeringsråd *Klas Bäckström*

#### Byggnadsstyrelsen:

Byggnadsstyrelsen har haft tillfälle att bekanta sig med utlåtandet som givits av Finlands arkitektförbund i samma ärende, och förenar sig byggnadsstyrelsen med de i utlåtandet givna synpunkterna.

Vidare får byggnadsstyrelsen meddela, att kompetensvillkoren för de tjänster vid byggnadsstyrelsen, som förutsätter arkitektexamen (för generaldirektör, byggnadsråd vid projekterings- och planläggningsavdelningarha, överarkitekt, byråarkitekt och extraordinarie arkitekt) är enligt sagda förordning »arkitektexamen vid teknisk högskola eller vid annan högskola avlagd examen med motsvarande kurs».

Enligt prövning kan även en arkitekt, som avlagt arkitektexamen i något annat av de nordiska länderna komma ifråga.

Helsingfors den 18 december 1963

(*sign.*)

#### Tekniska högskolan i Helsingfors<sup>1</sup>:

Avdelningen förenar sig i huvudsak med styrelsernas för de nordiska arkitektförbunden gemensamma utlåtande i ärendet, men inskränker sig i detta sammanhang endast till skolningsfrågan.

Ur de internationella förbindelsernas synpunkt är ett förenhetligande till en viss gräns och framförallt strävandet till att få undervisningen på samma nivå värdefullt, men detta strävande skulle inte betyda ett vidrörande av de nationella särdrag, som byggandets speciella karaktär förutsätter i de olika länderna även för arkitektundervisningen beroende antingen på olika klimatologiska faktorer eller hävdvunna traditioner.

Den kontakt mellan de nordiska tekniska högskolornas arkitektlärare som redan kommit i full gång — bl. a. genom årligen återkommande gemensamma rådgivningsmöten — ger, enligt avdelningens åsikt de bästa garantierna för det ändamålsenliga främjandet av undervisningen i de olika

<sup>1</sup> Yltrandet översatt från finska.

länderna, sålunda att även de i ovannämnda skrivelse gjorda målsättningarna uppnås.

Avdelningen omfattar även den åsikten, att yrkesgrundskolningen på bred bas skall vara gemensam för alla och ouppdelad, och att specialiseringen skall ske först på postgraduate stadiet, varvid de olika ländernas högskolor vid sidan av den postgraduate skolning som föreskrivits i deras respektive stadgar skall komma överens om ordnandet av gemensamma yrkesfortsättningskurser, t. ex. genom att sinsemellan utdela uppgifter under olika år. Genom detta förfaringssätt — att samla den bästa sakkunskapen från olika länder — kan man samtidigt höja postgraduate skolningens värde och betydelse.

Helsingfors den 3 december 1963

Rektor *Jaakko Rahola*

Bitr. sekreterare *Tuulikki Ijäs*

Stadsförbundets byrå:

-----

Arkitekternas grundskolning torde i de olika nordiska länderna i undervisningshänseende försiggå på en likvärdig nivå. Den arkitektundervisning, som avser specialisering, torde i de olika nordiska länderna variera åtminstone vad beträffar övergångsstadiet till den specialiserade utbildningen. Enligt stadsförbundets byrås uppfattning vore det ändamålsenligt att även i fråga om den specialiserade undervisningen söka göra arkitektutbildningen enhetlig i de nordiska länderna. Frågan därom vid vilken tidpunkt den undervisning, som tar sikte på specialisering, borde inledas, är oklar för byrån. Är det ändamålsenligt att omedelbart efter grundutbildningen övergå till specialiseringslinje eller bör specialutbildningen ges först som en kompletterings- eller fortsättningsutbildning? Då det inom rådet väckta förslaget avser verkställande av en undersökning för uppnående av en enhetlig linje i fråga om arkitekternas specialutbildningsfrågor är ett ståndpunktstagande i den senast berörda frågan i detta skede dock ej aktuellt.

Frågan om »benämningarna» för dem, som avlagt akademiska liksom även andra examina, borde enligt byråns uppfattning i hela dess vidd göras till föremål för en undersökning för alla de nordiska ländernas vidkommande.

Helsingfors 26 maj 1964

Stadsförbundets byrå

Generalsekreterare *Eero Vahtera*



**Suomen arkkitehtiliitto — Finlands arkitektförbund:**

Finlands arkitektförbund finner de i medlemsförslaget uppskisserade riktlinjerna positiva och konstaterar att de framlagda frågorna, fast de främst hänvisar till utvecklingen inom ECE-länderna och en eventuell anslutning eller associering till dessa, även i övriga hänseenden är dagsaktuella och kräver en snar utredning.

Utlåtandet har nedan delats i två avdelningar, vilka motsvarar de i medlemsförslaget ställda förslagen. Den första gäller arkitektutbildningen och den senare arkitektyrket.

*1. Om specialisering i samband med den kompletterande arkitektutbildningen*

Arkitekter utbildas i Finland endast vid arkitektavdelningen i Tekniska högskolan i Helsingfors och vid arkitektavdelningen i tekniska fakulteten vid Oulun yliopisto (Universitetet i Uleåborg). I vardera fallet sker utbildningen som en likvärdig grundutbildning på bred basis i den mening resolutionen från de nordiska ländernas arkitektförbunds styrelsemöte den 26. 7. 1963 innebär. Specialisering genom studier sker i nämnda högskola och universitet först via licentiat- och doktorsexamen, enligt vanlig akademisk praxis.

De senast nämnda examina för främst till ökad kompetens för vetenskaplig verksamhet. I samband med olika praktiska uppgifter ställs det dock successivt ökade fordringar på arkitektens yrkeskunnighet. Därför borde antingen den allmänna grundutbildningen ökas eller en systematisk fortbildning fås till stånd.

För nämnda behov är de former för kompletteringsundervisning, som olika institutioner anordnar, med tanke på kontinuiteten osäkra, och förvärvandet av tilläggskompetens genom erfarenhet för vissa specialuppdrag en för långsam metod.

En grundutbildning med sikte på arkitekternas specialisering för bestämda uppgiftsområden i utbildningsstadiet, vartill strävanden kunnat observeras i Danmark och Sverige, vore skadlig med hänsyn till behärskandet av helhetsgreppet på uppgifterna.

Av en arkitekt, som utför projektering eller övervakning fordras främst, att han har en tillräcklig helhetsuppfattning om byggnads- och samhällsplaneringen, inbegripet alla därtill hörande detaljer. För behärskandet av denna helhet kan blott grundutbildningen skapa en stadig grundval, och därför är även en harmonisering av grundutbildningen i Norden starkt motiverad.

Efter arkitektexamen, då grundutbildningen är slutförd, borde arkitekterna ha möjligheter till kompletterande studier rörande sådana verksamhetsområden, där sådana anses erforderliga.

En uppdelning av den kompletterande utbildningen på föreslaget sätt — genom fortbildning inom olika ämnesgrupper vid olika institut i Norden för arkitekter från alla de nordiska länderna — vore en beaktansvärd lösning för de verksamhetsgrenar, inom vilka en gemensam nordisk utvecklingslinje är nödvändig (för närvarande t. ex. inom samhällsplaneringen), samt ävensom ekonomiskt fördelaktigt med tanke på samundervisningens specialkaraktär.

## 2. Om fastställandet av gemensam benämning för utövare av arkitektyrket

Som arkitektutbildning anses icke en sådan begränsad undervisning i projektering som meddelas i samband med annan skolning eller som åsyftar att göra eleven kompetent att handskas med eller tillämpa handlingar, ej heller en begränsad ensidig undervisning för utförande av på denna baserade deluppgifter inom byggnads- eller samhällsplaneringen. Detta berör såväl undervisning för olika ingenjörer som deltar i byggnads- och samhällsplanering om agronomer, forstmästare, byggmästare etc., samt även den propedeutiska delundervisning i husplanering, som meddelas ingenjörer som utbildas inom studieriktningar för husplanering vid tekniska läroverk i Finland. Dessa undervisningsformer utgör icke arkitektutbildning.

Då benämningen »arkitekt» sålunda begreppsmässigt är bunden vid utbildningen och personer med bestämd kompetens, är den i medlemsförslaget brukade benämningen »arkitektyrkets utövare» i åsyftad mening icke korrekt. Arkitektnamnet betecknar icke blott att verksamhetsfält, utan är i Finland både en akademisk grad och en yrkesbenämning, vars missbruk, som förslagsställarna även nämnt, är ägnad att vilseleda de byggande.

I Finland har detta faktum även klart konstaterats av statsmakten. Detta framgår av protokollet från de underhandlingar, som fördes mellan representanter för statsmakten och Finlands arkitektförbund den 8. 11. 1957, och där det på statsmaktens vägnar meddelades, att statsmakten icke har för avsikt att sänka arkitektutbildningens nivå eller godkänna tilldelande av benämningen arkitekt åt andra än personer, som slutfört arkitektexamen vid Tekniska högskolan eller motsvarande examen (*se Bihang 1*).

I Finland är benämningen arkitekt även fastställd genom författningar, där den definierats som en akademisk grad: författningarna om Tekniska högskolan från 1908 och 1953 samt grundstadgan för Oulun yliopisto (Universitetet i Uleåborg) 1959.

I föreliggande sammanhang borde man således ej tala om »kvalificerad utövare av arkitektyrket», utan om byggnads- och samhällsplanerare med arkitekts kompetens. Ett fastställande och skydd av benämningen bör gälla benämningen »arkitekt» och icke benämningen »registrerad arkitekt».

Arkitektnamnet bör ej jämföras med begreppet ingenjör och därav bildade benämningar civil- eller diplomingenjör, då dessa betecknar olika lär-

domsgrader för det tekniska gebitet i allmänhet. I motsats till benämningen ingenjör, som gäller lika för flera olika yrkesgrupper (t. ex. kemistingenjör, lantmäteringenjör och skeppsbyggnadsingenjör) användes benämningen arkitekt om personer, vilkas kompetens betingar behärskande av alla de uppgifter, som faller inom området för benämningen, och vilka därför även har en enda given lärdomsgrad.

Ett specialskydd för användningen av benämningen arkitekt har icke förverkligats i Finland såsom det genomförts t. ex. gällande den likartade benämningen advokat i de nordiska länderna eller benämningen arkitekt i många länder, som uppräknats i ifrågavarande medlemsförslag till Nordiska Rådet — främst därför, att missbruk av benämningen i vårt land varit ringa och sålunda utan anmärkningsvärd betydelse.

Under de senaste par åren har det dock framgått, att flera av de ingenjörer, som utdimitterats från studieriktningen för husplanering vid ett tekniskt läroverk, har strävat till att bruka benämningen arkitekt vid förvärvande av uppdrag eller anställning, fastän deras utbildning, som ovan nämnts, är kort, ensidig och även beträffande lärarkompetensen betydligt svagare än en arkitektutbildning.

Finlands arkitektförbund har därför den 21 mars 1963 vänt sig till statsrådet i Finland med anhållan om, att regeringen skulle vidta åtgärder för att stävja missbruket av den akademiska graden och yrkesbenämningen arkitekt. Veterligen har statsrådet icke tillsvidare vidtagit åtgärder på grund av denna vädjan.

Medlemsförslaget till Nordiska rådet bör anses som en positiv och nödvändig åtgärd för utvecklingen på ifrågavarande område, särskilt i varje land och speciellt även med tanke på utbyte av yrkesutövare och arbetsmarknaderna både internordiskt och intereuropeiskt. Vad beträffar skyddet av benämningen arkitekt genom lag och därtill anknuten registrering av arkitekterna, anser Finlands arkitektförbund dessa önskvärda både för bevarandet av standarden inom byggnadskonsten och för främjande av byggnads- och samhällsplaneringen. Benämningen arkitekt bör dock förekomma utan bihang ss. »registrerad», »civil» eller »diplom», även med beaktande av, att dylika bihang i många fall befunnits i praktiken omintetgöra betydelsen av ett rättsskydd.

Helsingfors den 4 december 1963

Suomen arkkitehtiliitto — Finlands arkitektförbund

(*sign.*)

**Protokoll från rådpläging mellan statsmakten och representanter för Finlands  
arkitektförbund den 8 november 1957**

I protokollet antecknades ytterligare, att på förfrågan av Finlands arkitektförbund från statsmakternas sida meddelades, att statsmakterna icke har för avsikt att sänka arkitektutbildningens nivå eller godkänna, att titeln arkitekt beviljas andra än personer, som avlagt arkitektexamen vid Tekniska högskolan eller motsvarande examen.

Helsingfors den 8 november 1957

Statsmaktens representanter

*V. J. Sukselainen*

*Teuvo Aura*

*Wiljam Sarjala*

*Erkki Huttunen*

Finlands arkitektförbunds  
representanter

*Olli Kivinen*

*Claus Tandefelt*

*Einari Teräsvirta*

*Jorma Järvi*

*Eero Ahmavaara*

**Utlåtande av Finlands arkitektförbund över ett betänkande om de tekniska  
läroinrättningarnas organisationsform och verksamhet <sup>1</sup>**

Då kommittén vid sin behandling av de tekniska läroinrättningarnas organisationsform och verksamhet har föreslagit, att den examen som avlägges vid studieriktningen för husplanering inom de tekniska läroverkens byggnadsavdelningar borde benämnas arkitektexamen, har Finlands arkitektförbund i första hand sett sig nödgat att fästa uppmärksamhet vid denna del av betänkandet och dess motiveringar.

I betänkandet säges, att införandet av en sådan examen under flere år varit aktuell. Finlands arkitektförbund anser en förklaring nödvändig över

<sup>1</sup> Översättning från finska.

på vems eller vilket organs försorg frågan hållits aktuell, emedan från statsmaktens sida år 1957 meddelats, att det icke är statsmaktens avsikt att sänka arkitektutbildningens nivå eller att godkänna arkitektbenämningens beviljande åt andra personer än sådana som avlagt arkitektexamen vid Tekniska högskolan eller motsvarande examen. Den läroverksexamen som på basen av kommitténs betänkande avsetts utformad kan i intet fall anses motsvara arkitektexamen vid Tekniska högskolan, varken med avseende på grundskolning, lärokurs och kvalitet eller kompetenskraven för lärarna.

Finlands arkitektförbund anholder, att ministeriet ville göra sig förtroget med bilagda till statsrådet inlämnade skrivelse i dess helhet, emedan däri ur olika synpunkter motiverats arkitektbenämningens bevarande som titel och yrkesbeteckning för personer vilka avlagt examen vid Tekniska högskolans arkitektavdelning och vid motsvarande arkitektavdelningar (Uleåborgs universitet).

I det följande visas, att de i kommitténs betänkande i huvudsak på sidorna 12 och 13 framlagda motiveringarna i denna fråga icke stöder kommitténs förslag:

Den i betänkandet citerade ordalydelsen i motiveringarna till 1955 års budget är oklar och dessa motiveringar kan icke anses innefatta det anhängiggörande, som avses i kommitténs motiveringar, med undantag av uttrycket »planerings- (arkitekt-)linje», vars form redan visar, att författaren till budgetmotiveringarna varit osäker på saken. Till lindrande av den däri nämnda arkitektbristen har elevantalet vid Tekniska högskolans arkitektavdelning betydligt ökat sedan år 1955 och därutöver har år 1959 grundats Uleåborgs universitet, som har en arkitektavdelning motsvarande arkitektavdelningen vid Tekniska högskolan.

Beträffande landsbygdens uppgifter, har man numera kunnat konstatera mera upplysta ställningstaganden, som avviker från de år 1955 framförda åsikterna. Landsbygden borde icke hänföras till en andra rangens kategori i jämförelse med städerna, såsom vi konstaterat i vår skrivelse till statsrådet.

Kommitténs uppfattning att ordet arkitekt icke enbart skulle uttrycka »en viss lärdomsgrad, ännu mindre en högskoleexamen, utan att dess allmänbetydelse som yrkesbeteckning är synnerligen anmärkningsvärd», lämpar sig icke som motivering för kommitténs förslag, att benämningen skulle reserveras att beteckna en grad vunnit vid tekniskt läroverk. Det av kommittén föreslagna arrangemanget skulle ofrånkomligt leda till att missbruket av benämningen bland helt oskolade planerare finge allt större omfattning.

Utövändet av byggnads- och samhällsplanering medför icke i sig benämningen arkitekt, utan som allmänna yrkesbeteckningar inom detta område kan i detta nu uttrycken »byggnads-» eller »samhällsplanerare» anses. Kommittén har tydligt varit ovetande om, att den internationella utvecklingen nu håller på att föra mot en exakt definiering och beskydd av benämningen arkitekt.

Kommittén anmärker, att tudelningen mellan diplomingenjörsexamen

och ingenjörsexamen icke medfört någon olägenhet. Den finländska arkitektkårens allmänna uppfattning om saken är den motsatta, grundad på erfarenheter förknippade med de byggnadsplaneringen närstående byggnads-, värme- och sanitets samt elektroingenjörernas yrkeskårer. Dessa sistnämnda allmänt brukade yrkesbeteckningar uppenbarar icke alltid ifrågavarande persons kompetens. Benämningen diplomingenjör undvikas på grund av dess längd och då den därigenom icke är lämpad för det finska eller ens det svenska språket, varför byggherrarna ofta blir vilseledda be- träffande nu ifrågavarande skolningsgrad.

I detta sammanhang strävar kommittén att i enkla ordvändningar likställa diplomingenjörens och arkitektens utbildning och benämning. Dock konstateras i följande mening, att dessa verksamhetsområden är olika, och kommittén anser en naturlig uppdelning av byggnadsplaneringens uppgifter på samma grunder som gäller för ingenjörer icke möjlig. I detta sammanhang må observeras, att arkitektens utbildning icke fullt naturligt ingår i den tekniska akademiska utbildningens krets, utan den sker i många andra länder i anslutning till den konstnärliga akademiska skolan. I alla dessa olika läroinrättningar utgör arkitektavdelningen eller -skolan en till sin natur separat inrättning, vars högskolekaraktär — som en gemensam form för den konstnärliga och den tekniska undervisningen — bör baseras på elevernas grundskolning och på att undervisningens huvudvikt riktas på den personliga handledningen. På grund härav bör också systemet för utväljandet av lärare ligga på en betydligt högre nivå än i läroverken.

Fullkomlig brist på kännedom om arkitektens yrke och utbildning ådagalägger den i betänkandet föreslagna, i världen enastående möjligheten att avlägga arkitektexamen genom självstudier.

Då kommittén behandlar planeringsarbetet och »nästan alltid» anser det för skapande arbete, inom vars krets uppgifterna skulle fördelas mellan arbetsobjekten, har den uppenbarligen icke gjort sig förtrogen med byggnads- och samhällsplaneringen och dess metodik i erforderlig utsträckning. Byggnads- och samhällsplaneringen, vilka nuförtiden fogfritt ansluter sig till varandra, är ingalunda det slags skapande arbete, där olikheter föreligger blott mellan arbetsobjekten. Tvärtom inbegriper planeringsarbetet även upprättandet av dokument och övervakningsuppgifter. För fullgörandet av dessa fordras en i byggnadsplanering insatt yrkeskår, som icke alltid behöver ha avlagt arkitektexamen. Den egentliga planeringen borde däremot alltid ske under ledning av en för byggnads- och samhällsplanering utbildad och kompetent arkitekt, oberoende därav hurudant planeringens objekt är. Fördelningen av uppgifterna borde alltså icke få ske med utgångspunkt däri, huruvida arbetsobjektet som sådant anses enkelt eller krävande. Också i byggnadsprogrammet, miljöförhållandena, etc. för ett skenbart anspråkslöst planeringsobjekt ingår ofta faktorer, som hänför uppgiften till en svårighetsgrad, som avviker från den förmodade. Personer som erhållit en del av utbildningen observerar i allmänhet icke sådana faktorer, och härav föranledda misstag förekommer rätt rikligt i vårt land. Den hegagnade terminologin, då »enklare byggnader» och »mera krävande lösningar» jämförs med varandra, visar att också kommittén anat de förutnämnda svårigheterna vid karakteriseringen av uppgiftens natur utan att dock förmå draga de riktiga slutsatserna därav. Uttrycket de »konstnärligt eller i annat avseende» mest krävande lösningarna visar ävenså kommitténs brist på insikt i arkitektutbildningens natur.

I den av kommittén uppgjorda tabellen kan även observeras, att arkitektexamen icke avlägges i de tekniska instituten i de övriga nordiska länderna, trots att de omfattar avdelningar inom vilka uttryckligen skolas arbetskraft för byggnadsplaneringsområdet.

Då i andra utlåtanden vederbörlig uppmärksamhet torde komma att fästas vid övriga delar av betänkandet, har de icke behandlats i detalj i detta utlåtande.

Finlands arkitektförbund har dock konstaterat, att i kommittébetänkandet förekommer inkonsekvenser i de begrepp som rör de inbördes gradskillnaderna mellan Tekniska högskolan (Uleåborgs universitet är icke omnämnt), de tekniska läroverken och de tekniska skolorna. Sålunda har man i betänkandet onödigtvis strävat att gruppera undervisningen vid teknisk högskola och vid tekniska läroverk inom en högre kategori omfattande »vidsträcktare teoretisk undervisning» och de tekniska skolorna inom en lägre kategori, ehuru man samtidigt har behandlat den naturliga och klara indelningen i tre grader. I detta sammanhang bör observeras, att förslaget om inrättandet av en kortare ingenjörsexamen vid läroverken för personer som avlagt studentexamen, visar att läroverkets läroprogram innefattar lärokurser, som motsvarar undervisningen i gymnasiet, dvs. grundskolningen för högskola, vilket är ägnat att inskränka möjligheterna för dem, som erhållit den riktiga grundskolningen (mellanskola) att under hela lärotiden erhålla den undervisning, som planerats och förberetts med tanke på deras utbildningsmål. I stället för att med kortare kurser locka personer, som avlagt studentexamen till läroverken, borde vid behov högskolorna och universiteten utvidgas eller nya sådana grundas.

Såsom allmän anmärkning må framföras, att läroverkens såväl som skolornas och även högskolornas mål i första rummet borde vara en fast grundutbildning för ett visst bestämt yrke, närmast måhända i de tekniska skolorna för yrkeskunlig arbetsledning, i de tekniska läroverken för mångsidigare drifts- och verkställighetsuppgifter samt för planering under ledning, i de tekniska högskolorna för planering, ledning av denna, forskningsarbete och högre ledarställningar. Exceptionella, på förmåga grundade överflyttningar är givetvis möjliga inom alla yrkesområden, men de får icke utgöra grunden för systemet eller ge upphov till yrkeskonkurrens på osund botten.

Hänvisande till det ovan sagda och till bifogade skrivelse konstaterar Finlands arkitektförbund, att kommitténs förslag innebär en sänkning av arkitektutbildningens nivå i vårt land och att det icke är skäl att taga det i beaktande vid nyorganiseringen av de tekniska läroverken.

Finlands arkitektförbund meddelar även, att det icke godkänner arkitektbenämningens ibruktagande ens som en del av examensbeteckningen, den lärda graden eller yrkesbeteckningen för de ingenjörer vilka utdimitteras från husplaneringslinjen inom de tekniska läroverkens byggnadsavdelningar. För ifrågavarande nya yrkeskår bör en ny gångbar, från arkitektbenämningen avvikande benämning utvecklas, för såvitt benämningen ingenjör icke anses lämplig för denna. Vidare föreslår Finlands arkitektförbund högaktningfullt, att den av ministeriet rekommenderade benäm-

ningen »arkitekturlinje» som beteckning för läroverkens husplaneringslinjer omedelbart avföres. Utbildningsbehovet, kvaliteten och de faktiska kompetenskraven för den mellankategori inom byggnadsplaneringen som skulle utbildas vid husplaneringslinjerna inom de tekniska läroverkens byggnadsavdelningar eller på annat sätt har veterligen icke utretts, utan undervisningen vid husplaneringslinjerna inom de tekniska läroverkens byggnadsavdelningar sker nu slumpmässigt utan motiverat program. Av denna orsak ber Finlands arkitektförbund att få fästa ministeriets uppmärksamhet vid det av förbundet till statsrådet den 21 mars 1963 överlämnade förslaget, att utbildningen för byggnads- och samhällsplanering i sin helhet samt i anslutning härtill planerings- och övervakningsuppgifternas gradering i vårt land skulle upptagas till undersökning.

Helsingfors den 14 maj 1963

Suomen arkkitehtiiliitto — Finlands arkitektförbund

*Jonas Cedercreutz*

Ordförande

*Kai Palmqvist*

Generalsekreterare

**Insinööriliitto (Ingenjörsförbundet):**

Den högre tekniska utbildningen har i Finland liksom i andra europeiska länder uppdelats på två linjer: en vetenskapligt inriktad universitets- och högskoleutbildning och en praktiskt inriktad, mera skolmässig utbildning. Den praktiskt inriktade utbildningsformen representeras i Finland av tekniska läroverket.

För arkitektutbildningens vidkommande är uppdelningen ännu inte så klar som beträffande övriga tekniska yrken, men i och med att kraven ökar och den tekniska nivån i övrigt stiger blir en ökad specialisering nödvändig också på byggnadsplaneringsområdet. En tendens till dylik specialisering kan också skönjas i Finland. En och samma person kan inte längre i praktiken behärska byggandets hela område: samhällsplanering, stadsplanering, de olika husbyggnadsområdena och deras tekniska utförande såsom elementbyggnade osv. Specialisering är en förutsättning för utveckling på området. I det vi förena oss om medlemmens förslag anser vi det vara önskvärt, att behovet av och möjligheterna för en specialisering av arkitektutbildningen vid de nordiska arkitektskolorna utredes.

Medlemmens förslag om en på specialisering inriktad fortbildning av arkitekter i de nordiska länderna förutsätter, att grundskolningen av arkitekter är likartad i de nordiska länderna. Liksom all annan utbildning utgår emellertid också utbildningen av arkitekter från de nationella behoven och har därför utvecklats i olika riktningar i de olika länderna. Härtill kommer



också frågan om, vid hurudana läroinrättningar utbildningen skall ges. Till exempel i Finland utbildas arkitekter vid Tekniska högskolan, Uleåborgs universitet och vid tekniska läroverken i Tammerfors och Lahtis.

Arkitektutbildningen vid de on. tekniska läroverken är i Finland fyra-årig, vartill kommer en praktikanttid på 16 månader. För inträde fordras mellanskolexamen. En stor del av arkitektstuderandena är numera studenter och en av regeringen tillsatt kommitté under ledning av professor Erkki Laurila undersöker som bäst möjligheterna av att utvidga den på studentexamen grundade utbildningen vid de tekniska läroverken.

Medan samhället allt kraftigare kräver en höjning av byggnivån och en sänkning av kostnaderna samtidigt som tekniken snabbt utvecklas, skapas ständigt nya uppgifter, som förutsätter fortbildning och kompletterande utbildning. Den största delen härav torde kunna ges i respektive hemland. Men på sådana av arkitektyrkets områden, där behovet av specialiserade arkitekter åtminstone till en början är så litet, att det inte i ett litet land är ekonomiskt fördelaktigt att ordna med dylik specialutbildning, är det motiverat, att dylik skolning ges såsom fortbildning på nordisk basis.

Med anledning av det ovan sagda föreslår vi högaktningfullt, att de speciella, från utbildningen i de övriga nordiska länderna avvikande förhållanden, som råder beträffande arkitektutbildningen i Finland, beaktas vid utredandet av förutsättningarna för en på specialisering inriktad fortbildning av arkitekter i de nordiska länderna.

Yrkesbeteckningen arkitekt har en stor betydelse för den, som utbildas för byggnadsplanering och som har detta som sitt yrke. Det verkar vara möjligt att i rätt hög grad monopolisera planeringsuppdragen inom byggnadsbranschen, i synnerhet då det finns många för yrket utbildade grupper, av vilka endast en enligt lagen skulle vara berättigad att utöva ifrågasvarande yrke med stöd av yrkesbeteckningen. Ett dylikt förhållande leder sannolikt till försök att monopolisera yrket på bekostnad av andra yrkesgrupper.

I Finland har oklarhet beträffande arkitektbeteckningen uppstått i och med att förordningen angående Tekniska högskolan år 1953 ändrades så, att arkitekt- i stället för såsom tidigare diplomarkitektexamen får avläggas vid högskolan och då å andra sidan medel upptogs i budgeten för år 1955 för inrättandet av en planerings-(arkitekt)linje vid Tammerfors tekniska läroverk för att avhjälpa arkitektbristen.

En av regeringen tillsatt kommitté under ledning av juris licentiaten Tauno Niklander har i ett betänkande av år 1963 behandlat bl. a. frågan om arkitektbeteckningen. Kommittén föreslår att samma arrangemang införs beträffande arkitektbeteckningen som beträffande de officiella diplomingenjör- och ingenjörbeteckningarna (*Se Bihang 1*). Enligt kommitténs uppfattning är arkitektbeteckningen inte enbart ett tecken på en viss lärd grad, utan den har stor allmän betydelse som yrkesbeteckning.

Den skillnad med hänsyn till den formella kompetensen, som förorsakas av den olika inriktning utbildningen vid de olika läroinrättningarna har, torde inte medföra någon oklarhet i byggkretsar, eftersom såväl byggherren som entreprenören känner till varje av dem utsedd planerares formella och verkliga kompetens.

När den fria europeiska arbetsmarknaden eventuellt öppnas kan arkitekternas såväl formella som verkliga kompetens utredas med hjälp av ett internationellt registreringssystem på samma sätt som man förfar inom de nationella europeiska ingenjörorganisationernas centralorganisation (FEANI). Denna organisation utför jämförelse och registrering av de tekniska högskolorna och universiteten samt de tekniska läroverken och de personer som avlagt examen vid dessa olika läroinrättningar.

Med hjälp av en dylik på jämförelse av de olika skolformerna baserad utredning samt utlåtande av en neutral sakkunnig nämnd har man avsevärt större möjligheter att få tillräcklig klarhet rörande olika länders byggnadsplanerares formella och verkliga kompetens än genom ett i olika länder på olika sätt genomfört lagskydd av arkitektbeteckningen.

Byggnadsbranschen och dess olika yrkesgrupper bildar en helhet. Man kan inte göra ändringar i bestämmelserna rörande en av branschens yrkesgrupper utan att dessa ändringar inverkar också på övriga yrkesgrupper och deras verksamhetsbetingelser. Därför bör alla reformer göras med beaktande av helheten. Ett offentligt godkännande och ett yrkesbeteckningskydd som ges åt en yrkesgrupp kan också få negativa verkningar och åstadkomma konflikter och på så sätt inverka bromsande på utvecklingen inom hela byggnadsbranschen.

Frågan om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i de nordiska länderna sammanhänger således intimt med övriga bestämmelser rörande byggnadsverksamheten. Eftersom utbildningen och de byggnadstekniska förhållandena i stort sett är likadana i de olika nordiska länderna föreslår Insinööriitto (Ingenjörförbundet) högaktningfullt, att utredningen inte måtte begränsas enbart till en av byggnadsbranschens yrkesgrupper utan att den måtte omfatta de möjligheter som finns för att för enhetliga bestämmelserna och normerna för hela byggnadsbranschen i de Nordiska länderna.

Helsingfors den 24 mars 1964

Insinööriitto

*Väinö J. Uramo*

Ordförande

*Jaakko Liede*

Verksamhetsledare

Som komplettering till vårt utlåtande av den 24 mars 1964 önskar vi för att klargöra arkitektutbildningens ändamål och karaktär vid Tekniska högskolan och tekniska läroverk framhålla följande:

Båda läroinrättningarna tillämpar samma principer vid inträdesproven. För att vinna inträde vid Tekniska högskolan bör man genomgå ett prov i matematik, frihandsteckning och komposition. Också för inträde i tekniskt läroverk kräves godkända prov i matematik, frihandsteckning och komposition i samband med det allmänna inträdesprovet. Under de senaste åren har antalet elever, som kallats till inträdesprov vid båda läroinrättningarna och antalet godkända i proportion härav, varit ungefär lika.

Utbildningstiden är vid båda läroinrättningarna fyra år. Därtill anslås vid Tekniska högskolan sex månader för diplomarbete, och för inträde vid tekniskt läroverk krävs, att den sökande har minst 16 månaders praktik på någon byggnadsarbetsplats.

---

De allmänna ämnenas stora andel i undervisningen vid ett tekniskt läroverk är en naturlig följd av att undervisningen bygger på mellanskolgrund. Trots att läroämnena har getts avvikande benämningar vid olika läroverk motsvarar deras innehåll i hög grad varandra. Studierna vid Tekniska högskolan är universitetsbetonade och alltså fria. Vid de tekniska läroverken är närvaro vid alla föreläsningar och övningar obligatorisk.

Vid jämförelse mellan läroämnena och deras timfördelning kan man iaktta, att skillnaden i undervisningens karaktär vid Tekniska högskolans arkitektavdelning och de tekniska läroverkens byggnadsavdelnings arkitektlinje är mindre än mellan läroverkens arkitekt- och byggnadsingenjörslinjer. Samma kursböcker användes i arkitektutbildningen vid de båda läroinrättningarna. Likaså är övningsarbetena till sin karaktär lika. Där- emot bör det påpekas, att avsikten med undervisningen i statik och konstruktion såväl i Tekniska högskolans som de tekniska läroverkens arkitektutbildning är att utgöra stöd för den egentliga byggnadsplaneringen och inte att ge kompetens för utförande av ordinarie ingenjörarbeten.

Helsingfors den 24 augusti 1964

Insinööriliitto

*Väinö J. Uramo*

Ordförande

*Jaakko Liede*

Verksamhetsledare

**Utdrag ur betänkande, avgivet år 1963 av kommittén för utredning av reformeringen  
av bestämmelserna rörande tekniska läroinrättningars  
ordningsstadga och verksamhet**

---

Beträffande examinas benämningar föreslår kommittén, att byggmästar-examen avläggs på teknisk skolas byggnadsavdelning och arkitektexamen på byggnadsplaneringslinje. Om den förstnämnda benämningen kan det konstateras, att »byggmästare» är en i praktiken vedertagen benämning på personer som avlagt ifrågavarande examen.

Införandet av arkitektexamen vid tekniska läroinrättningar har varit aktuellt i flere år. I budgeten för år 1955 upptogs medel för grundande av en ny studielinje vid Tammerfors tekniska läroinrättning med följande motivering: »För att avhjälpa bristen på arkitekter borde utbildning av planeringspersonal inledas vid tekniska läroinrättningar. Speciellt landsbygden erbjuder rikligt med uppgifter, som för närvarande onödigtvis och med relativt stora kostnader måste ges åt arkitekter med högskoleexamen. På grund härav föreslås, att en planerings-(arkitekt)linje inrättas på husbyggnadslinjen vid Tammerfors tekniska läroinrättning, för vilket ändamål föreslås inrättandet av en överlärartjänst (arkitekt) (29 löneklassen).» Enligt kommittén uttrycker ordet arkitekt inte enbart en viss lärd grad, än mindre högskoleexamen, utan dess allmänna betydelse såsom yrkesbeteckning är betydande. Då tudelningen i diplomingenjörexamen och ingenjör-examen varit i bruk sedan 1943 och inte medfört några nackdelar, är det endast logiskt, att samma arrangemang genomföres också beträffande arkitektbeteckningen. För ett dylikt arrangemang talar också det faktum, att man, eftersom planeringsarbetet s. g. s. alltid är skapande arbete, inte kan skilja på de uppgifter som ifrågavarande person utför så, att arkitekter med högskoleexamen närmast skulle utföra det skapande och grundläggande arbetet och att arkitekter med examen från teknisk läroinrättning skulle användas i drifts- och realiseringsuppgifter såsom fallet är beträffande ingenjörer. Skillnaden består närmast i arbetsobjekten. Institutsarkitekterna handhar enklare byggnader medan konstnärligt eller annars mera krävande uppgifter faller på högskolearkitekters lott. Ett införande av arkitektbenämningen för personer som gått planeringslinjen på teknisk läroinrättnings byggnadsavdelning förutsätter emellertid en motsvarande ändring av 40 § i förordningen rörande tekniska högskolor av 6. 2. 1953 (72/53). Ett förslag till dylik ändring av förordningen medföljer bifogat till detta betänkande. Högskolearkitekter skulle åter använda benämningen diplomarkitekt, såsom fallet var före nämnda förordnings ikraftträdande.

**Gennmäle från Finlands arkitektförbund i anledning av remissyttrande  
från Ingenjörförbundet**

Finlands arkitektförbund har fått ta del av det brev Ingenjörförbundet (Insinööriliitto) den 24 mars 1964 sänt delegationen. Då brevet och dess bilaga innehåller påståenden, som icke ojusterade kan anses belysa saken på rätt sätt, har Finlands arkitektförbund ansett sig skyldig att framföra vissa justeringar i denna sak.

Ingenjörförbundets påpekande i fråga om främst vetenskapliga strävanden inom arkitektutbildningen i universitet och högskolor, hänsyftar till en strävan, att den nu speciellt för det praktiska yrkesutövande riktade utbildningen borde justeras och arkitektundervisningens standard sänkas. Licentiat- och doktorsexamen hänsyftar främst till vetenskaplig kompetens.

Vad specialiseringen beträffar, har den betydelse för utvecklingen blott i sådana fall då den sker i form av bevarande av en redan uppnådd standard eller utgående härifrån. Specialisering genom att sänka basen för och förkorta arkitektundervisningen torde icke ur samhällets synpunkt vara ändamålsenlig. Finlands arkitektförbunds syfte har icke varit att begränsa yrkesutövningsrätten — endast att hindra ett vilseledande förfaringssätt vid användandet av en redan vedertagen benämning.

Ingenjörförbundets påstående att byggherren alltid skulle ha klart för sig den av honom valda planerarens formella och verkliga kompetens kan hålla streck endast under sådana förhållanden där kompetensen även framgår av den allmänt använda tituleringen. Man torde inte kunna påstå, att undervisningen i byggnadsprojektering vid läroverken skulle leda till resultat som icke vore av någon betydelse. Denna undervisnings riktlinjer och syften ha emellertid vid bildandet av undervisningsformen, och där-efter, förblivit oklara. Detta har antagligen gett upphov till de i nämnda brev framlagda strävandena.

På grund härav har arkitektförbundet föreslagit för statsrådet ett klarläggande beträffande undervisningen i byggnads- och samhällsplanering och dess differentiering. Uppenbarligen är det inte fråga om arkitektundervisning i läroverken. Specialiseringssträvandena för behärskande av utförande vid byggandet — icke planeringsresultaten — hänsyfta till ingenjörutbildning.

Ingenjörförbundet har bilagt ett utdrag ur ett kommittébetänkande från år 1963, där det framlagts några åsikter på arkitektbenämningen. Vi bifogar en avskrift av det utlåtande, som Finlands arkitektförbund givit angående betänkandet samt utdrag av utlåtanden från Byggnadsingenjör-

föreningen och Suomen teknillinen seura (Finlands tekniska — finskspråkiga — sällskap)<sup>1</sup>.

FEANI är en ren ingenjörssammanslutning. Motsvarande internationella organ för arkitektkårerna är Union Internationale des Architectes.

Finlands arkitektförbund ställer sig icke negativt till att yrkesgruppen av läroverksingenjörer, som fått utbildning i husprojektering, kunde få allmänt erkännande och en egen skyddad titel och yrkesbenämning. Denna benämning kan dock ej vara 'arkitekt'.

Helsingfors den 22 maj 1964

Högaktningsfullt

Suomen arkkitehtiliitto — Finlands arkitektförbund

*Jonas Cedercreutz*

Ordförande

*Clas-Olof Lindqvist*

Generalsekreterare

*Tekniska högskolans studentkår i Helsingfors har i skrivelse den 9 december 1963 hänvisat till yttrande från Tekniska högskolan (se ovan) och har samtidigt förklarat sig instämma i de nordiska arkitektförbundens resolution av den 26 juni 1963 (se Tillägg 1 ovan).*

N o r g e

Kirke- og undervisningsdepartementet:

Ovennevnte medlemsforslag har blitt forelagt Norske arkitekters landsforbund og de to norske utdanningsinstitusjoner: Norges tekniske høgskole, Trondheim, og Statens arkitektkurs, Oslo. Disse har avgitt uttalelser av henholdsvis 20., 19., og 18. desember 1963.

I uttalelsene pekes det på at det innen den fastsatte svarfrist ikke er mulig å foreta noen utførlig vurdering av de forskjellige muligheter som foreligger for nordisk samarbeid, men man har avgitt foreløpige uttalelser.

*Norske arkitekters landsforbund* finner at det vil være av stor verdi både for arkitektutdannelsen og arkitekturutviklingen i de nordiske landene at de utredningene som medlemsforslaget tar sikte på, blir satt i verk på felles nordisk basis. Landsforbundet vil gjerne, på linje med de nordiske arkitektforbundene, få medvirke til de foreslåtte utredningene.

Videre uttales det:

<sup>1</sup> *Här ej tryckta.*

## 1. Grunnutdannelsen og en videregående utdanning for arkitekter

Norske arkitekters landsforbund er kjent med at det er ført og fortsatt føres drøftinger mellom de nordiske arkitekturskolene om så vidt mulig ensartede studieplaner. I motsetning til det synet de nordiske arkitektforbundene har hevdet, bl. a. i resolusjonen av 26. juni 1962, at en grunnutdanning på bred basis er nødvendig for at arkitektene skal kunne beherske helheten i sine oppdrag, er spørsmålet om visse spesialiseringer allerede innenfor den nå normale studietiden kommet i forgrunnen. Dette problemet bør ses i sammenheng med de mulighetene for en videregående og spesialisert arkitektutdanning på nordisk grunnlag som medlemsforslaget går ut på å undersøke. Det er neppe tvil om at det i alle fall vil være behov for videregående utdanning i enkelte av arkitektfagets disipliner, og at det da vil være hensiktsmessig å søke slike studiemuligheter etablert på felles nordisk basis der hvor forholdene ligger best til rette.

Nordisk Råds allerede foreliggende rekommandasjon nr. 33/1962 anbefaler en utredning av mulighetene for å gjennomføre en løsning på nordisk plan for utdannelsen av by- og regionplanleggere og en nærmere koordinering av den nordiske byplanforskning.

Selv om denne spesialiseringen også tar sikte på andre fagfolk enn arkitekter i et koordinert planleggings- og forskingsarbeid, bør den sees i sammenheng med det nå aktuelle medlemsforslaget.

## 2. Enhetlige bestemmelser for utøvelse av arkitektyrket og ensartet betegnelse for de kvalifiserte utøverne av arkitektyrket i Norden

Angående bestemmelser for utøvelsen av arkitektyrket vil NAL her innskrenke seg til å vise til pkt. 3 i resolusjon av 26. juni 1962.

I samband med en pågående omorganisering arbeider NAL f. t. med såvidt mulig videre samstemming av sine regler med tilsvarende regler i de andre nordiske landene.

I spørsmålet om yrkesbetegnelse har NAL sett det som sitt primære mål å oppnå lovfestet enerett til betegnelsen »arkitekt» for utøvere av faget med nærmere bestemte kvalifikasjoner, eventuelt ved en offentlig autorisasjon.

Ved tillegg av 8. juli 1949 til loven om Norges tekniske høgskole oppnådde ingeniører med avgangseksamen enerett til tittelen »sivilingeniør». Den Norske Ingeniørforenings aksjon for og valg av denne tittelen har sin bakgrunn i at »civil engineer» i alle fall i de fleste engelsktalende land er et innarbeidet begrep.

Derimot ville f.eks. »sivilarkitekt» være en ny-skapning, forkludre en yrkesbetegnelse som har sine tradisjoner helt fra klassisk oldtid, og lett føre til forveksling med andre kombinasjoner av ordet »arkitekt». NAL fant derfor ikke å kunne følge opp NIF's aksjon, og ble stående ved tittelen »arkitekt, MNAL» med medlemsinitialene som uttrykk for en faglig kompetanse. Arkitektutdannelsen er ikke bare en byggeteknisk og arkitektonisk opplæring, men også en oppøving av personlige evner til analyse og formskapende syntese av byggeoppgavens funksjonelle og estetiske problemer. Med den vekten som må legges på slike personlige evner i kombinasjon med nødvendige faglige kunnskaper, har NAL ikke ansett ordinær arkitektutdanning som eneste mulighet for å oppnå faglig kompetanse. Det er derfor også gitt adgang til medlemskap for den som på

annen måte har kvalifisert seg som arkitekt og har kunnet dokumentere dette gjennom selvstendige arbeider.

Arkitektfagets ekspansjon, oppgavens økende komplikasjoner og omfang, og byggeteknikkens raske utvikling stiller stadig større krav til arkitekten som prosjekterende og koordinerende ledd i byggeprosessen. Tiden skulle derfor være inne til at det blir offentlig fastsatt nærmere bestemte kompetansekrav til den som kan få opptre som arkitekt.

For håndverkets utøvere gjelder lovbestemte krav, for visse installasjoner kreves spesiell autorisasjon, og den norske entreprenørloven av 1952 krever godkjenning for entreprenørvirksomhet over en viss minimal størrelsesorden. Men arkitekten, den ledende og koordinerende person på bygget, har kunnet være en hvem som helst som tillegger seg denne tittelen.

Også for arkitektvirksomhet i by- og områdeplanleggingen må offentlighetens og arkitektstandens interesser møtes i kravet om laglig kompetanse.

For å opprettholde og utvikle videre en høy standard i såvel arkitekturen som i by- og områdeplanleggingen finner Norske arkitekters landsforbund det av største betydning å få tittelen arkitekt beskyttet ved lov i samband med en offentlig registrering på grunnlag av fyldestgjørende kvalifikasjonskrav. NAL vil gjerne få medvirke til utredningen av mulighetene for en felles nordisk løsning av dette spørsmålet.

*Norges tekniske høgskole* viser til en uttalelse fra sin arkitektavdeling, der det pekes på at man allerede har drøftet 2 prosjekter for videreutdanning på basis av nordisk samarbeid, nemlig en videregående skole for hagekunst og en videregående byplanutdannelse. Avdelingen uttaler videre:

Under forutsetning av at de videregående kurser legges til forskjellige høgskoler og til forskjellige land, slik at man får en rimelig fordeling, finner arkitektavdelingen at tanken har meget for seg og vil slutte seg til at man arbeider videre på den linje som allerede er tatt opp.

En antar imidlertid at saken bør vokse fram etter hvert da den reiser en rekke praktiske og psykologiske problemer.

Arkitektavdelingen ved NTH vil for sin del stille seg positivt til å delta i videre drøftelser om disse spørsmål.

Når det gjelder spørsmålet om å fastsette ensartede betegnelser for kvalifiserte utøvere av arkitektyrket i Norden, er avdelingen enig i den resolusjon som er avgitt av de nordiske arkitektforbund fra møtet i Stockholm 26. juni 1963.

*Styret for Statens arkitektkurs* har bl. a. uttalt:

De spørsmål som her er tatt opp til behandling er meget sentrale for arkitektutdannelsen som helhet. Etter vår oppfatning må den generelle grunnleggende arkitektutdannelse være felles for alle studenter og helst samordnes med felles målsetting for alle nordiske land. Enhver form for spesialisering må skje som etterutdannelse etter helt spesielle retningslinjer. Vi vil fullt ut støtte det forslaget som her er tatt opp om etterutdannelse på nordisk grunnlag.

Styret henviser spørsmålet om en ensartet nordisk betegnelse for arkitekter til de respektive lands arkitektorganisasjoner.



*Kirke- og undervisningsdepartementet* viser til disse uttalelser, og har for sin del ikke noe spesielt å tilføye.

Oslo, 3. januar 1964

Etter fullmakt

*Olav Hove*

*Dag Omholt*

S v e r i g e

Bostadsstyrelsen:

---

Den allmänt omvittnade teknikerbristen har under tiden efter andra världskriget skapat en besvärande eftersläpning i stadsplaneringen och in-  
verket menligt även på husprojekteringen. I trängda situationer har kvali-  
teten hos slutprodukten, bostaden-bostadsområdet, blivit lidande och det  
ekonomiska utfallet har inte motsvarat förväntningarna.

För att söka avhjälpa bristen på kvalificerade tekniker har ökade utbild-  
ningsmöjligheter anordnats. Sålunda har antalet årligen intagna elever på  
avdelningarna för arkitektur samt väg- och vattenbyggnad på de tekniska  
högskolorna ökats och en ny teknisk högskola är under uppbyggnad i Lund.

Under rådande bristsituation har Sverige haft stor nytta av att arkitekter  
från övriga nordiska länder har varit verksamma inom vår stadsplanering  
och byggnadsprojektering. Enligt bostadsstyrelsens mening kommer det  
samarbete, som på detta och andra sätt redan pågår mellan arkitekterna i  
de nordiska länderna, att vara av stor betydelse även i fortsättningen; god  
kontakt över gränserna vidgar erfarenhetsområdet och verkar stimulerande  
på arkitekturdebatten.

Bostadsstyrelsen vill tillstyrka ett genomförande av de föreslagna under-  
sökningarna rörande förutsättningarna för att specialisera vidareutbildning-  
en av arkitekter på nordisk grundval och möjligheterna att fastställa enhet-  
liga kvalifikationsnormer för utövarna av arkitektyrket i de nordiska län-  
derna.

---

Stockholm den 19 december 1963

*Bertil Sännås*

*Axel Grape*

**Byggnadsstyrelsen:**

Byggnadsstyrelsen vill understryka värdet av ett utvidgat nordiskt samarbete inom hithörande områden som en vidareutveckling av det nordiska samarbete som sedan en längre tid ägt rum inom husbyggnadsområdet, bl. a. genom Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser. Enhetlighet i väsentliga avseenden vid utbildning till och utövning av arkitekturket bör sålunda enligt styrelsens åsikt eftersträvas. Man bör emellertid konkretisera frågorna i något högre grad än vad som är fallet i föreliggande förslag. Såsom utgångspunkt synes man härvid böra beakta det faktum att varje nordiskt land på detta område utgör en liten marknad för sig med karakteristiska problem inom bl. a. byggnadsteknik och projekteringsmetodik beroende av olika klimat och av byggnadsorganisatoriska olikheter, samtidigt som dessa marknader utgör integrerade delar av en gemensam nordisk enhet med stora likheter när det gäller kultur, levnadsförhållanden, standard och språk. Grundutbildningen skiljer sig också för arkitekter i väsentliga avseenden inom skilda nordiska länder. För närvarande har de olika disciplinerna inom arkitektutbildningen lokala nyanser och olika tyngd i dessa länder beroende icke endast på olika klimatiska och andra lokala förutsättningar utan även på grund av olika tradition, organisation m. m. En större enhetlighet synes härvidlag vara önskvärd bl. a. med tanke på förslaget om en gemensam och likartad yrkesbenämning i Norden som syftar till att underlätta en gemensam nordisk arbetsmarknad på området. En helt gemensam grundutbildning torde emellertid i och för sig ej vara en nödvändig förutsättning för att en gemensam vidareutbildning skall kunna genomföras enligt det väckta förslaget inom olika specialområden. Även på grundval av en något varierande grundutbildning bör en gemensam vidareutbildning kunna äga rum inom detta yrkesområde. Förutom de marknadsmässiga skäl som talar för det framförda förslaget anser byggnadsstyrelsen det naturligt att de olika nordiska ländernas begränsade resurser då det gäller att vid alla högskolor bedriva undervisning och forskning inom arkitekturverksamhetens samtliga specialfack bör tillmätas väsentlig betydelse i detta sammanhang. Även vid en ökad samordning av den grundläggande utbildningen kommer de ovan berörda olika betingelser, som råder i varje enskilt land, att leda till en viss specialinriktning av arkitektutbildningen i de olika länderna liksom, genom olika lärares personliga inriktning, variationer i undervisningen är naturliga. Även detta borde enligt styrelsens mening i sin tur tillvaratagas inom ramen för ett nordiskt samarbete på sådant sätt att under grundutbildningens avslutande del elever kunde ges möjlighet att fullfölja sina studier i vissa ämnen i ett annat nordiskt land.

Mot bakgrunden vad ovan sagts bör den föreslagna undersökningen av möjligheter till en nordisk vidareutbildning inom arkitektutbildningen ses med stor tillfredsställelse och tillstyrkes av byggnadsstyrelsen.

Beträffande förslaget om tillskapandet av gemensam yrkesbenämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden delar byggnadsstyrelsen förslagsställarnas uppfattning att åtgärder av denna art kan komma att ha avsevärd betydelse både i nordiskt och internationellt hänseende. I och med att marknaden vidgas med bl. a. ökad rörlighet bland byggnadsfackmännen som följd är det angeläget att byggnadskonsumenter på detta sätt kan erhålla garanti för att de fackmän som de önskar anlita har bestämda yrkesmässiga kvalifikationer oavsett från vilket land de kommer och icke minst att deras yrkesutövning bygger på samma kodifierade etiska regler för konsultens relationer till uppdragsgivare och samhälle. Byggnadsstyrelsen vill därför betona vikten av att frågan om en gemensam yrkesbenämning ses i samband med frågan om införande av gemensamma normer för utövandet av arkitektyrket i Norden.

---

Stockholm den 19 december 1963

Underdånigst

*Sixten Larsson*

*Erik Rudhe*

#### Överstyrelsen för de tekniska högskolorna:

— — — får överstyrelsen — med överlämnande av från kollegienämnderna vid tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola samt organisationskommittén för teknisk högskola i Lund i ärendet infordrade yttranden — anföra följande.

Såvitt gäller arkitektutbildningen — och överstyrelsen begränsar sig här till denna fråga — avser det föreliggande förslaget, att arkitektutbildningen vid vederbörande nordiska lärosäte skall utformas som en normalutbildning på bred basis samt att förutsättningarna för en därefter specialiserad internordisk vidareutbildning av arkitekter skola göras till föremål för en närmare utredning.

Överstyrelsen vill framhålla, att den nuvarande arkitektutbildningen i Sverige vid tekniska högskolan i Stockholm och Chalmers tekniska högskola är organiserad som en allmän utbildning utan specialisering och att frågan om en breddning av denna utbildning i vissa avseenden för närvarande prövas av 1963 års universitets- och högskolekommitté (U 63). Därjämte finnes en fast organiserad vidareutbildning av högskolearkitekter vid arkitekturskolan vid konsthögskolan i Stockholm, huvudsakligen inom det estetiska området. Vidare må anmärkas, att sedan åtskilliga år vid tekniska högskolan i Stockholm förekomma vissa fortbildningskurser i stadsbyggnad.

Såsom från tekniska högskolans i Stockholm sida i ärendet uttalats är

behovet av en specialiserad vidareutbildning av högskolearkitekter påtagligt inom ett flertal av arkitektens verksamhetsfält såsom bostads-, sjukhus-, skol-, industri-, samhälls- och landskapsplanering, vilket behov även i viss utsträckning gäller civilingenjörer från avdelningarna för väg- och vattenbyggnad samt lantmåteri. Överstyrelsen är jämväl för egen del av den uppfattningen att det skulle vara önskvärt att detta behov av specialiserad vidareutbildning kunde tillgodoses genom internordisk samverkan och vill därför förorda den föreslagna utredningen härutinnan, vilken lämpligen synes böra utvidgas till att avse — förutom arkitekter — den högskoleutbildade arbetskraft i övrigt, som ovan angivits.

Stockholm den 17 december 1963

*Frank Öhman*

*Gunnar MacDowall*

*Till överstyrelsen för de tekniska högskolorna hade remissvar inkommit från kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm, från tekniska högskolans avdelning för arkitektur, från kollegienämnd vid Chalmers tekniska högskola och från organisationskommittén för teknisk högskola i Lund.*

*Kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm har i skrivelse den 9 december 1963 förklarat sig instämma i yttrande från avdelningen för arkitektur vid högskolan.*

#### **Tekniska högskolan i Stockholm, avdelningen för arkitektur:**

— — — vill avdelningskollegium A avge följande yttrande, begränsat till den för högskolan väsentliga frågeställningen rörande samordnad nordisk vidareutbildning av arkitekter.

Arkitektyrket är till sin karaktär omfattande och mångfasetterat. Av det stora kunskapsstoff, som fordras för utövande av arkitektyrkets olika grenar, kan naturligen endast en mycket begränsad del ges i högskolornas arkitektutbildning, vilken primärt syftar till en träning av eleverna i för arkitektverksamheten väsentlig analyserande och syntetiserande metodik med ett parallellt meddelande av ett grundläggande kunskapsunderlag. Behovet av en vidareutbildning av högskolearkitektur är därför påtagligt inom ett flertal av arkitektens verksamhetsfält och därvid såväl, vad gäller ett inhämtande av ett mera omfattande kunskapsstoff som en vidareutvecklade och mera fördjupade metodikskolning i analys och syntes. Exempel på sådana verksamhetsfält, för vilka en organiserad vidareutbildning är angelägen, utgör bostads-, sjukhus-, skol-, industri-, samhälls- och landskapsplanering.

I Norden bedrivs för närvarande en fast organiserad vidareutbildning av

högskolearkitekter endast vid Kungliga konsthögskolans i Stockholm arkitekturlinje. Denna utbildning syftar närmast till en vidare skolning på det estetiska området, hitintills främst möjlig inom husbyggnadssektorn. Därutöver pågår vid KTH sedan 1949 en väl utbyggd verksamhet av fortbildningskurser i stadsbyggnad. Dessa fortbildningskurser är närmast att betrakta som kvalificerade konferenser för representanter för alla de kategorier fackmän, som medverkar i samhällsplaneringen. Konferenserna behandlar aktuella frågeställningar och utgör icke en reguljär vidareutbildning av högskolearkitekter.

Av det anförda framgår, att en väsentlig utbyggnad av den för närvarande i Norden existerande, fasta vidareutbildningen av arkitekter är synnerligen önskvärd. Avdelningskollegiet vill därför tillstyrka, att den i remitterat ärende föreslagna utredningen om förutsättningarna för en på nordisk bas specialiserad vidareutbildning av arkitekter måtte genomföras, och samtidigt hemställa om att denna utredning därvid måtte utvidgas till att omfatta byggnadsfackets samtliga högskoleutbildade kategorier, dvs. utöver arkitekter också lantmätare samt civilingenjörer från avdelningen för väg- och vattenbyggnadskonst.

Stockholm den 5 december 1963

För avdelningskollegium A

*Ove Pettersson*

#### Kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola:

---

Kollegienämnden finner, att de synpunkter, som framföres i den till remissakten fogade resolutionen, som representanter för de nordiska arkitektförbunden avgivit den 26 juni 1962, bör beaktas samt tillstyrker det remitterade förslaget, att Nordiska rådet måtte hos regeringarna begära dels en undersökning om förutsättningarna för en specialisering av den fortsatta arkitektutbildningen på nordisk grund, dels en utredning rörande möjligheterna att fastställa en gemensam beteckning för de kvalificerade utövarna av arkitektyrket i Norden.

Kollegienämnden vill särskilt understryka den i ovannämnda resolution framförda synpunkten, att möjligheter till specialisering av arkitektutbildningen bör erbjudas först efter en på bred bas lagd normalutbildning, kvalitativt likvärdig för alla kvalificerade nordiska arkitekter.

Göteborg den 11 december 1963

På kollegienämndens vid Chalmers tekniska högskola vägnar:

*Nils Gralén*

*Ragnar Thun*

**Organisationskommittén för teknisk högskola i Lund:**

-----

Avdelningen för arkitektur vid tekniska högskolan i Lund startar hösten 1964. Då således någon arkitekturlinje ännu inte finns vid LTH och högskolan saknar egna erfarenheter av arkitektutbildning anser sig organisationskommittén inte beredd att avge remissyttrande i ärendet.

-----

Lund den 10 december 1963

*Hjalmar Olson*

*Lars Ingvar*

**Svenska teknologföreningen:**

-----

En framtida europeisk ekonomisk gemenskap innebär en internationalisering av arbetsmarknad och näringsliv, varvid en rad nationella normer och konventioner måste anpassas till en gemensam europeisk praxis. Denna anpassning kan i många och betydelsefulla avseenden icke ske utan besvärliga ekonomiska återverkningar. På vissa områden bör det emellertid vara möjligt att stegvis genomföra åtgärder som där underlättar övergången till en gemensam marknad. Sådana åtgärder kan tillsvidare tänkas såväl på nordisk bas som inom ramen för EFTA-staterna.

Den konsulterande arkitekt- och ingenjörsverksamheten arbetar nu i icke obetydlig utsträckning med uppdrag utanför landets gränser. Dessa uppdrag avser i regel icke-europeiska länder, men även här konfronteras man med behovet av enhetliga internationella normer såväl när det gäller kompetenskraven som ifråga om betalningen för arbetet.

Det nu ifrågavarande förslaget om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket inom Norden bör ses mot bakgrunden av den utveckling på det europeiska och internationella planet som här antytts i korta ord.

*Grundutbildningen* för arkitekter, dvs. den utbildning som i Sverige kräves för arkitektexamen vid de tekniska högskolorna, bör i princip syfta till att på bred bas ge i stort sett samma utbildningsnivå i de nordiska länderna. Det bör även vara möjligt att göra undervisningens målsättning så pass likartad att avvägningen mellan de teknologisk-vetenskapliga och de konstnärliga elementen i utbildningen blir någorlunda överensstämmande.

*Vidareutbildningen* av arkitekter kan ha olika syften. Den kan avse en ytterligare skolning av de allmänna färdigheterna eller fördjupande av kunskaperna inom något specialområde, därför att vederbörande har behov av detta i sin verksamhet. Den kan också sikta till att ge arkitekten kompetens,

som kan finnas erforderlig för verksamhet i ledande ställning eller överhuvudtaget mera ansvarsfulla och krävande uppgifter. Frågan om vidareutbildningen bör därför även ses mot bakgrunden av vad som vid en gemensam marknad kan komma att krävas i kompetenshänseende av den konsulterande arkitekten i ansvarsställning.

Skall till arkitektyrkets utövare nyttas någon form av auktorisation måste kompetenskravet ställas högre än enbart arkitektexamen vid teknisk högskola. Vid en integrering av de europeiska marknaderna torde de konsulterande arkitekterna komma att få bära ett direkt ekonomiskt ansvar. De måste kunna dokumentera sin förmåga att handha och leda ett projekteringsarbete med ett betydande ansvar för kostnadsövervakningen. Det är därvid knappast tänkbart att enbart medlemskap i ett nationellt arkitektförbund skulle godtas som kompetenskrav för beteckningen »registrerad arkitekt».

I Sverige utgör medlemskap i Svenska arkitekters riksförbund (SAR) bevis för att vederbörande har arkitektexamen vid teknisk högskola eller däremot svarande kompetens. Eftersom medlemskap erhålles omedelbart efter examen, då arkitekten endast har en fyraårig utbildning och en i regel mycket begränsad praktisk verksamhet bakom sig säger medlemskapet icke något om den erfarenhet som är oundgänglig för att han skall kunna utöva arkitektverksamhet som konsult.

För att man skall kunna få fram enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden synes det nödvändig att man söker bilda sig en uppfattning om vilka fordringar som inom en gemensam marknad kan komma att ställas på en »registrerad arkitekt». En uppfattning härom torde också vara erforderlig för en bedömning av vidareutbildningens omfattning och målsättning.

Med det anförda tillstyrker Svenska teknologföreningen att de föreslagna utredningarna kommer till stånd.

---

Stockholm den 8 januari 1964

Svenska teknologföreningen

*Bertil Sjögren*

**Svenska arkitekters riksförbund (SAR):**

---

Förbundet, som tillsammans med övriga nordiska arkitektförbund avgivit den resolution av den 26 juni 1962, vilken ligger till grund för förslaget, vill anföra följande.

Den totala byggnadsverksamheten i större delen av världen har nått en

omfattning i dag som aldrig tidigare. Den närmast explosionsartade utvecklingen under senare år har i Sverige bl. a. resulterat i en ökning av utbildningskapaciteten för arkitekter och förslag om en ytterligare kraftig ökning. I denna situation finner förbundet det synnerligen angeläget att en närmare utredning av de frågor som beröres i föreliggande förslag om samordnad utbildning och enhetliga bestämmelser för utövandet av arkitektyrket kommer till stånd snarast möjligt även oberoende av utvecklingen på europa-marknaden.

Förbundet anser emellertid att denna utredning lämpligen bör utföras gemensamt för de nordiska länderna så att man redan i ett tidigt skede kan sammanjämka de eventuella skiljaktigheter som kan förefinnas mellan länderna.

I utbildningsfrågor existerar i dag ett gott samarbete mellan de nordiska ländernas högskolor. Utbildningen är i huvudsak likartad men förbundet vill understryka vikten av att man vid utredningen beaktar de tidigare utredningar och diskussioner som förts i de olika nordiska länderna beträffande arkitektutbildningen bl. a. vid inrättandet av nya utbildningsanstalter för arkitekter, som t. ex. Lund. En intensifiering av samordningen i dessa frågor synes möjlig och angelägen. Förbundet vill också i detta sammanhang påpeka nödvändigheten av att den grundutbildning på bred basis för arkitekter som är önskvärd kommer att bibehållas till sin nuvarande längd (4 år i Sverige) med hänsyn bl. a. till byggnadsobjektens allt mer komplicerade art.

Bestämmelserna för utövandet av arkitektyrket i de olika nordiska länderna är i vissa delar likartade men på flera punkter skiljaktiga. Då arkitektuppdrag över gränserna under senare år kraftigt ökat finner förbundet det synnerligen angeläget att möjligheterna till lika bestämmelser utredes.

I Sverige är arkitekttiteln helt oskyddad och högskoleutbildade arkitekter använder yrkesbeteckningen arkitekt SAR. Det något egendomliga förhållandet att det i Sverige fordras formell kompetens för byggmästare och installatörer av olika slag medan någon motsvarighet icke finnes för arkitekter, den ledande personen vid ett byggnadsprojekt, förtjänar att påpekas.

Svenska arkitekters riksförbund vill med ovan angivna kompletteringar varmt tillstyrka det föreliggande förslaget i alla dess delar.

Stockholm den 8 januari 1964

Svenska arkitekters riksförbund

*Anders Tengbom*

Ordförande

*Bo Fritzell*

Generalsekreterare



**Svenska stadsförbundet:**

Från de synpunkter stadsförbundet har att företräda finns ingen anledning till erinran mot tanken på en samordnad nordisk arkitektutbildning. På det kommunala fältet råder en markant brist på arkitekter och några medborgarskapshinder i fråga om kommunala arkitekttjänster finns inte. Styrelsen delar åsikten att det framför allt är specialiseringen ovanpå grundutbildningen som med fördel bör kunna organiseras på ett internordiskt plan. Det synes väl motiverat att närmare undersöka förutsättningarna här för.

Beträffande frågan om eventuellt fastställande av en enhetlig beteckning på de kvalificerade utövarna av arkitektyrket vill styrelsen erinra om att man i Sverige genom beteckningen »arkitekt SAR» delvis redan kan sägas ha en motsvarighet till den föreslagna benämningen »registrerad arkitekt», eftersom sistnämnda benämning förutsätter att arkitekten skall uppfylla förordningarna för medlemskap i de nationella arkitektförbunden. Nyheten skulle ligga i att benämningen fick en statlig sanktion. Styrelsen saknar anledning motsätta sig förslaget om att hithörande frågor göres till föremål för utredning.

Stockholm den 13 december 1963

Svenska stadsförbundet

*Hj. Mehr*

*Sten-Sture Landström*

**Svenska landstingsförbundet:**

Landstingsförbundet har vid skilda tillfällen haft anledning uttala sin positiva inställning till strävandena att på olika yrkesområden — exempelvis läkar- och tandläkarverksamhet — införa en gemensam nordisk arbetsmarknad. Jämväl på arkitektområdet finner styrelsen vissa fördelar vara förenade med en vidgad integrering de nordiska länderna emellan. Den större arbetsmarknad, som härmed erbjuder sig, kan förväntas ge ökade förutsättningar för ett större antal arkitekter att specialisera sig på skilda typer av byggnadsobjekt. En bättre tillgång exempelvis på arkitekter, specialinriktade på sjukvårdsinstitutioner, skolbyggnader etc., torde sett ur huvudmännens synpunkt vara till fördel. Det synes sålunda önskvärt, att möjligheterna att bättre samordna såväl grundutbildningen som framför allt vidareutbildningen av arkitekter närmare utreds för att skapa underlag för en mera fullständig integrering av arkitektarbetsmarknaden de nordiska

länderna emellan. I detta sammanhang synas även möjligheterna för införande av enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket — eventuellt med särskild beteckning för kvalificerade utövare — böra bli föremål för närmare övervägande.

Stockholm den 13 december 1963

För Svenska landstingsförbundets styrelse:

*Fridolf Thapper*

*Ivar Dahlgren*

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samordnad utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden.

#### 1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställes, att rådet måtte rekommendera regeringarna att utreda förutsättningarna för en specialisering av vidareutbildningen av arkitekter på nordisk bas samt att undersöka möjligheterna att fastställa en beteckning för de kvalificerade utövarna av arkitektyrket i Norden. I förslaget har åberopats innehållet i en resolution avgiven av representanter för de nordiska arkitektförbunden, vilket fogats som tillägg till förslaget. Arkitektrepresentanterna understryker däri betydelsen av dels en intensifiering av redan existerande samarbete mellan de nordiska arkitektskolorna, särskilt vad avser utbildningen, dels genomförande av enhetliga normer för utövande av arkitektyrket i Norden. Enligt arkitektrepresentanterna bör utbildningen av kvalificerade arkitekter ha formen av en normalutbildning på bred bas i varje land, medan en eventuell specialisering bör kunna organiseras på internordiskt plan efter genomgången nationell normalutbildning. Vad frågan om tillskapande av enhetliga normer för utövande av arkitektyrket angår menar arkitektrepresentanterna, att ett statligt erkännande av arkitektyrkets utövare borde knytas till beteckningen registrerad arkitekt.

Medlemsförslaget, som väcktes till Nordiska rådets tolfte session 1964.

är behandlat av rådets socialpolitiska niomannakommitté, som hade att förbereda rådets socialpolitiska saker, vid niomannakommitténs sammanträden i Oslo den 14 december 1963 och Stockholm den 15 januari 1964. På förslag av socialpolitiska niomannakommittén beslöt rådet vid tolfte sessionen 1964 att, då remissbehandlingen av medlemsförslaget icke avslutats, uppskjuta medlemsförslaget vidare behandling till rådets nästa ordinarie session. Medlemsförslaget har härefter varit uppe till behandling vid rådets socialpolitiska utskotts sammanträden i Lahti den 23 maj 1964 och i Visby den 28 augusti 1964.

## 2. Arkitektutbildningen

I *Danmark* sker utbildning av arkitekter vid Konstakademiets Arkitektskole i Köbenhavn. Utbildningen, som är femårig, omfattar två delar, av vilka den första är tvåårig och gemensam för samtliga arkitektstuderande, medan den andra, treåriga delen, är fördelad på sju olika linjer: trädgårdsarkitektur, samhällsplanering, husbyggnad, möbler, design, restaurering och byggnadsteknik. Efter utbildningens första del, som omfattar grundläggande studier i arkitektfacket, sker en bedömning av elevernas fallenhet för yrket. Den andra delen inleds med obligatoriska studier i bostadsbyggnad efter valda linjer varefter en bedömning sker huruvida eleverna kan tillåtas att fortsätta efter respektive linje. Utbildningen avslutas med ett tre månaders prov som examensarbete.

I *Finland* sker utbildning av arkitekter vid arkitektavdelningen vid tekniska högskolan i Helsingfors och vid arkitektavdelningen i tekniska fakulteten vid universitetet i Uleåborg. För vinnande av inträde på arkitektavdelning fordras avlagd studentexamen. Utbildningen är fyraårig, vartill kommer sex månaders diplomarbete. Specialisering genom studier sker i nämnda högskola och vid universitetet via licentiatexamen och doktorsdisputation enligt vanlig akademisk praxis.

I Finland sker utbildning på planeringsområdet även vid byggnadsplaneringslinjen vid de tekniska läroverken i Lahti och Tammerfors. För inträde i dessa läroverk förutsättes avlagd mellanskolexamen samt en praktikanttid på minst 16 månader. Utbildningen omfattar fyra studieår och leder till ingenjörsexamen.

Personer med finsk hortonomutbildning erhåller efter att ha genomgått de två sista årskurserna vid trädgårdsarkitektlinjen vid Konstakademiets Arkitektskole i Köbenhavn trädgårdsarkitektexamen.

I *Norge* utbildas arkitekter i första hand vid Norges tekniska högskola i Trondheim. Studietiden omfattar fyra år, vartill kommer tre månaders avslutande examensprov. För vinnande av inträde i högskolan fordras »realartium» eller motsvarande examen. Därjämte utbildas arkitekter vid Statens arkitektskole i Oslo. Undervisningen meddelas där i viss utsträckning

som en vidareutbildning för sådana elever, som genomgått avdelning »Bygg», numera benämnd »Arkitekt», vid Statens hantverks- och konstindustriskole. Denna utbildning, som bygger på »realartium» eller motsvarande examen, omfattar fem studieår jämte tre månaders avslutande examensprov.

Vid den norska lantbrukshögskolans trädgårdsplaneringslinje utbildas trädgårdsarkitekter.

Arkitektutbildningen ges i Sverige vid tekniska högskolan i Stockholm, Chalmers tekniska högskola i Göteborg samt sedan innevarande höst vid Lunds tekniska högskola. Utbildningen omfattar fyra studieår fram till arkitektexamen och bygger på avlagd studentexamen. Efter arkitektexamen finns möjligheter till fortsatta studier vid de tekniska högskolorna eller vid kungl. konsthögskolan.

Sedan 1961 finns i Sverige en högre trädgårdsutbildning av högskolemässig karaktär. Denna utbildningsform leder efter fem års studier fram till trädgårdsarkitektexamen.

### 3. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

*Danmark:* Boligministeriet, Undervisningsministeriet, Ministeriet for kulturelle anliggender, Foreningen af danske praktiserende Arkitekter, Danske Arkitekters Landsforbund och Arkitekt-Sammenslutningen.

*Finland:* handels- och industriministeriet, byggnadsstyrelsen, tekniska högskolan i Helsingfors, Finlands arkitektförbund, tekniska högskolans studentkår, Ingenjörsförbundet och Stadsförbundets byrå.

*Norge:* Kirke- og undervisningsdepartementet, som hört Norske arkitekters landsforbund, Norges tekniske høyskole samt styret for Statens arkitektkurser.

*Sverige:* bostadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, överstyrelsen för de tekniska högskolorna, kollegienämnden vid tekniska högskolan i Stockholm, tekniska högskolan i Stockholm, kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola, organisationskommittén för teknisk högskola i Lund, Svenska teknologföreningen, Svenska arkitekters riksförbund, Svenska stadsförbundet och Svenska landstingsförbundet.

Vid bedömning av medlemsförslaget har remissinstanserna särskilt däri framförda två spörsmål, arkitekternas vidareutbildning och benämningsfrågan.

Vad först frågan om vidareutbildning avser har samtliga remissinstanser ställt sig positiva till denna del av förslaget. Remissinstanserna är eniga om att arkitektutbildningen vid vederbörande nordiska lärosäten skall utformas som en normalutbildning, samt att förutsättningarna för en därefter

specialiserad internordisk vidareutbildning av arkitekter skall göras till föremål för närmare utredning. Särskilt uttalas behovet av en specialiserad vidareutbildning av högskolearkitekter inom sådana arkitektens verksamhetsfält som bostads-, sjukhus-, skol-, industri-, samhälls- och landskapsplanering.

Av ett flertal remissinstanser framhålles det vara angeläget att en harmonisering av arkitekternas grundutbildning sker, så att i stort sett på bred bas samma utbildningsnivå nås för alla kvalificerade nordiska arkitekter, varpå en gemensam vidareutbildning kan byggas. *Ministeriet för kulturelle anliggander* ävensom *Arkitekt-Sammenslutningen i Danmark* och *Danske Arkitekters Landsforbund*, *Finlands arkitektförbund*, *Kirke- og undervisningsdepartement i Norge*, *kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola*, *Svenska teknologföreningen* samt *Svenska arkitekters riksförbund* understryker sålunda vikten av en samordning av grundutbildningen för att göra den kvalitativt likvärdig inom de nordiska länderna.

*Handels- och industriministeriet i Finland* och *tekniska högskolan i Helsingfors* anför att ett förenhetligande av utbildningen till en viss gräns och framförallt strävandena att få undervisningen på samma nivå är värdefulla, men dessa strävanden bör inte leda till ett borttagande av de nationella särdrag, som byggandets speciella karaktär förutsätter i de olika länderna även för arkitektundervisningen, beroende antingen på klimatologiska förhållanden eller traditioner.

Även *byggnadsstyrelsen* i Sverige anser att en större enhetlighet i de olika ländernas grundutbildning synes önskvärd. Med hänsyn till att de olika disciplinerna inom arkitektutbildningen i de nordiska länderna har lokala nyanser och olika tyngd beroende såväl på olika klimatologiska och andra lokala förutsättningar som olika tradition, organisation m. m. finner byggnadsstyrelsen en helt gemensam grundutbildning icke lämplig. En helt gemensam grundutbildning torde enligt byggnadsstyrelsens mening i och för sig icke vara en nödvändig förutsättning för att en gemensam vidareutbildning skall kunna genomföras.

*Ingenjörsförbundet i Finland* uttalar att en på specialisering inriktad fortbildning av arkitekter i de nordiska länderna förutsätter, att grundskolningen av arkitekter är likartad i länderna. Utbildningen av arkitekter liksom all annan utbildning utgår emellertid från de nationella behoven och har därför utvecklats i olika riktningar inom de nordiska länderna. Härtill kommer frågan vid vilka läroinrättningar utbildningen skall ges. I Finland har den högre tekniska utbildningen uppdelats på två linjer: en vetenskapligt inriktad universitets- och högskoleutbildning och en praktiskt mera skolmässigt inriktad utbildning.

Arkitekter utbildas sålunda vid Tekniska högskolan i Helsingfors, Uleåborgs universitet och tekniska läroverken i Tammerfors och Lahti. Ingen-

jörsförbundet tillstyrker medlemsförslaget såvitt avser vidareutbildningen men hemställer att de speciella från utbildningen i de övriga nordiska länderna avvikande förhållandena, som råder beträffande arkitektutbildningen i Finland, beaktas vid utredningen.

*Finlands arkitektförbund och byggnadsstyrelsen* i Sverige anser, att väsentlig betydelse bör tillmätas den ekonomiska fördelen av att undervisning och forskning i arkitektverksamhetens specialfack samordnas genom fortbildning inom olika ämnesgrupper vid olika institut i Norden. Även *Ingenjörsförbundet* i Finland uttalar att på sådana av arkitektyrkets områden, där behovet av specialiserade arkitekter åtminstone till att börja med är så litet att det inte i ett mindre land är ekonomiskt fördelaktigt att ordna med dylik specialutbildning är det motiverat, att dylik skolning ges såsom fortbildning på nordisk bas.

Medlemsförslagets betydelse med hänsyn till en eventuell nordisk anslutning till Europeiska ekonomiska gemenskapen framhålles av bland andra *Danske Arkitekters Landsforbund* och *Svenska teknologföreningen*.

Vad därefter angår medlemsförslagets del angående införande av *enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket* i Norden har följande remissinstanser uttalat sig positiva till förslaget: *Boligministeriet, Ministeriet for kulturelle anliggender, Undervisningsministeriet* och *Arkitekt-Sammenslutningen, Danske Arkitekters Landsforbund*, samtliga i Danmark, *byggnadsstyrelsen i Finland* och *Finlands arkitektförbund, Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge, vars yttrande grundar sig på uttalanden från *Norske arkitekters landsforbund, Norges tekniske høgskole* och *Statens arkitektkurs*, samt från Sverige *bostadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, kollegienämnden vid Chalmers tekniska högskola, Svenska arkitekters riksförbund, Svenska landstingsförbundet* och *Svenska stadsförbundet*. Det framhålles såsom angeläget att bestämmelserna för utövande av arkitektyrket, vilka inom de nordiska länderna i vissa delar är likartade men dock skiljaktiga på flera punkter, göres enhetliga med hänsyn till att arkitektuppgifterna över gränserna under senare år avsevärt ökat. Förslaget om tillskapande av gemensam yrkesbenämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden har betydelse både i nordiskt och internationellt hänseende, anför *byggnadsstyrelsen* i Sverige. I och med att marknaden vidgas med bl. a. ökad rörlighet bland byggnadsfackmännen är det angeläget att byggnadskonsumenter kan erhålla säkerhet för att de fackmän som anlitas har bestämda yrkesmässiga kvalifikationer, oavsett från vilket land de kommer. *Finlands arkitektförbund* ävensom *Norske arkitekters landsforbund* anser, att skyddet av benämningen arkitekt genom lag och därtill anknuten registrering på grundval av uppfyllda kvalifikationskrav anses önskvärt både för bevarande av standarden inom byggnadskonsten och för främjande av byggnads- och samhällsplaneringen.

*Ingenjörsförbundet* i Finland framhåller beträffande denna senare del av medlemsförslaget liksom beträffande den förra de olika utbildningsformer som finns i Finland och för vilka ovan redogjorts. Frågan om arkitektbeteckningen har varit föremål för behandling av en av regeringen tillsatt kommitté, som föreslagit samma uppdelning av arkitektbeteckningarna som för de officiella diplomingenjör- och ingenjörbeteckningarna. Ingenjörsförbundet framhåller vidare, att byggnadsbranschen och dess olika yrkesgrupper bildar en helhet. Ändringar i bestämmelserna rörande en av branschens yrkesgrupper kan icke företagas utan att dessa ändringar inverkar också på övriga yrkesgrupper. Frågan om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i de nordiska länderna — med ett offentligt erkännande och ett yrkesbeteckningsskydd för arkitektyrkets utövare — sammanhänger således nära med övriga bestämmelser rörande byggnadsverksamheten. Ingenjörsförbundet hemställer, att utredningen i denna del inte begränsas enbart till en av byggnadsbranschens yrkesgrupper utan att den måtte omfatta de möjligheter som finns för att förenhetliga bestämmelserna och normerna för hela byggnadsbranschen i Norden.

#### 4. U t s k o t t e t

Arkitektens arbetsområde är omfattande och sträcker sig från samhällsplanering i form av region-, general- och stadsplanering över husprojektering i hela dess omfattning till utformning av möbler och bruksföremål. Till detta i egentlig mening skapande arbete kommer uppgifter av granskande, övervakande och administrativ karaktär samt undervisning och forskning. Dagens samhälle med dess starka utveckling och därav följande byggnadsverksamhet medför stora och ansvarsfulla uppgifter för arkitektutövare.

Vid bedömning av medlemsförslaget tar utskottet i första hand ställning till frågan om arkitekternas vidareutbildning. Utskottet finner i likhet med flertalet remissinstanser att en internordisk vidareutbildning bör bygga på en på bred bas utformad grundutbildning utan specialisering under studieåren. Det synes angeläget att redan existerande samarbete mellan de nordiska arkitektskolorna intensifieras för att därigenom åvägabringa mesta möjliga samordning av grundutbildningen och därigenom göra den kvalitativt likvärdig inom de nordiska länderna. Dock bör denna strävan att förenhetliga utbildningen icke medföra ett eliminerande av de nationella särdrag, som byggandets speciella karaktär nödvändiggör i de olika länderna även för arkitektundervisningen, beroende bland annat på olika klimatologiska och andra lokala förhållanden, olika tradition och organisation. En helt gemensam grundutbildning torde icke heller i och för sig vara en nödvändig förutsättning för en gemensam internordisk vidareutbildning.

Utmärkande för grundutbildningen är att den sträcker sig över arkitekternas hela verksamhetsområde och omfattar såväl tekniska och ekonomiska som konstnärliga ämnen. Av det stora kunskapsstoff som fordras för

utövande av arkitektyrkets olika grenar kan endast en mycket begränsad del ges i högskolornas arkitektutbildning, vilken primärt syftar till en träning av eleverna i för arkitektverksamheten väsentlig analyserande och syntetiserande metodik med ett parallellt meddelande av ett grundläggande kunskapsunderlag. Behovet av vidareutbildning av högskolearkitekter är därför påtagligt inom ett flertal av arkitekternas verksamhetsfält såväl vad gäller ett inhämtande av ett mera omfattande kunskapsstoff som en vidareutvecklad och fördjupad metodikskolning i analys och syntes. Sådana verksamhetsområden där en fast organiserad vidareutbildning är angelägen utgör bostads-, sjukhus-, skol-, industri-, samhälls- och landskapsplanering.

Medlemsförslaget om en grundutbildning i varje land för sig och en nordisk vidareutbildning i specialdiscipliner svarar principiellt till det förslag som i början av detta år i ett betänkande avgivits av en med anledning av Nordiska rådet antagen rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m. tillsatt kommitté (NU 1964:2). I betänkandet anföres att grundutbildningen för samhällsplanerare bör ske nationellt och samordnas så att den kvalitativt blir såvitt möjligt likvärdig i länderna. Vidareutbildningen däremot bör delvis göras internordisk, då en utbildning på nordisk bas anses kunna bygga på ett rikare och mera differentierat kunskapsmaterial och med bättre tillgång till facklig kapacitet än en isolerad nationell kurs. Utskottet har uppmärksammat i betänkandet framförda synpunkter, vilka utskottet anser överensstämja med sin uppfattning beträffande frågan om arkitekternas vidareutbildning som dock bör företagas vid de olika ländernas arkitekt högskolor i form av gemensamma yrkesfortsättningskurser och icke vid särskilt inrättade institut.

Utskottet vill även framhålla, att behovet av specialiserade arkitekter åtminstone till en början synes så litet, att det i ett mindre land icke vore ekonomiskt fördelaktigt att ordna med här omnämnda specialutbildning.

En harmonisering av undervisningen pågår för närvarande mellan olika europeiska arkitektskolor. De nordiska arkitekterna bör tillförsäkras en jämnbördig ställning med medlemmarna av övriga europeiska arkitektorganisationer, varför vid samarbetet mellan de nordiska arkitektskolorna hänsyn tages till denna harmonisering.

De nordiska arkitektförbunden har i skrivelse till rådet den 10—11 september 1960 hemställt, att rådet måtte hänvända sig till de nordiska ländernas regeringar med begäran att därtill lämpade statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter måtte lösas efter tävlingar, öppna för arkitekter från samtliga nordiska länder. Denna fråga torde ha visst samband med här aktuella frågor om en samordnad nordisk arkitektutbildning. Utskottet förordar därför, att frågan om angivna arkitekttävlingar beaktas i samband med en undersökning av förutsättningarna för en specialisering av arkitekternas vidareutbildning på nordisk bas i enlighet med förslagsställarnas önskan.



Vad angår förslaget om genomförande av enhetliga bestämmelser för utövande av arkitektyrket i Norden avses därmed framförallt att skapa en officiellt erkänd beteckning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i överensstämmelse med vad som förutsättes genomföras inom Europeiska ekonomiska gemenskapen (EEC).

Arkitekttiteln är genom lag skyddad inom de nordiska länderna endast i Island, där det fastställts, att rätt till att kalla sig arkitekt tillkommer endast de personer som fått vederbörande ministeriums tillstånd därtill. Sådant tillstånd ges endast åt den som avlagt avgångsexamen i arkitektur vid konstakademi eller teknisk högskola som godkänts av den isländska arkitektsammanslutningen. I övriga nordiska länder är användning av benämningen arkitekt däremot helt fri. Inom EEC- och EFTA-länderna är arkitekttiteln skyddad genom lag i Belgien, Frankrike, Italien, Portugal, Schweiz, Storbritannien och Österrike samt i ett par av de västtyska delstaterna.

Utskottet anser i likhet med flertalet remissinstanser det angeläget, att med hänsyn till arkitektyrkets expansion, uppgifternas ökade omfattning och byggnadsteknikens snabba utveckling en garanti skapas för byggnadskonsumenten, att de fackmän de önskar anlita har bestämda yrkesmässiga kvalifikationer, samt att de i sin yrkesutövning bygger på samma kodifierade etiska regler för konsultens relationer till uppdragsgivare och samhälle oavsett från vilket nordiskt land de kommer. För att upprätthålla och vidareutveckla en hög standard inom arkitektur och samhällsplanering synes det således motiverat att skapa en gemensam nordisk benämning för arkitekter, som uppfyllt vissa bestämda kompetenskrav. Denna fråga bör ses i samband med frågan om införande av gemensamma normer för utövande av arkitektyrket i Norden.

I och med att arbetsmarknaden vidgas och byggnadsfackmännens rörlighet ökas med uppdrag utanför det egna landets gränser torde förslaget enligt utskottets mening ha stor betydelse både i nordiskt och internationellt hänseende. Särskilt med hänsyn till den snabba utvecklingen mot en gemensam nordisk arbetsmarknad även på arkitekternas område synes det utskottet lämpligt att en gemensam genom lag skyddad yrkesbenämning införes för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, en åtgärd, som även synes betydelsefull med avseende på en eventuell europeisk harmonisering av etableringsregler för arkitekter.

Med hänvisning till vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en

enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden,

3. samt att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga nordiska länder.

Visby den 28 augusti 1964

<i>Birger Andersson</i>	<i>Kjell Bondevik</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Magnhild Hagelia</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Urho Kähönen</i>
<i>Harald Løbak</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i>	<i>Jan-Ivan Nilsson</i>
	Vice förman	

København, den 15. september 1964

<i>Nina Andersen</i>	<i>Jørgen Jensen</i>
----------------------	----------------------

## BILAGA 3

### I efterhand inkomna yttranden

#### Norge

##### Kirke- og undervisningsdepartementet:

Denne sak har på nytt blant annet vært forelagt Norges tekniske høgskole som foruten å vise til tidligere uttalelse, jfr. Kirke- og undervisningsdepartementets skriv av 3. januar 1964 til Nordisk Råd, også har vist til redegjørelse av 25. august 1964 fra *Arkitektavdelingen ved høyskolen* om arkitektutdanningen i Norge. I nevnte redegjørelse er det blant annet uttalt:

Her har utdanningen hittil vært 4-årig med et diplomsemester (Det store eksamensarbeid) i tillegg, slik at utdanningen f. t. omfatter i alt 9 semester.

Som det vil fremgå av vedlagte materiale, er fagene samlet i forskjellige kategorier, og det er kanskje naturlig å dele det inn i:

1. Almene fag og realfag, slike som Matematikk, Geometri, Mekanikk, Teknisk økonomi o. lign.

2. Byggetekniske fag, slike som Byggekunst I, Bygningsingeniørfag, Sanitær- og varmeanlegg o. lign.

3. Kulturdannende fag, som Byggekunst V, Form og miljø, Tegning, Fargebruk, Modellering, deler av Byggekunst II o. lign.

4. Arkitekturfag, som: store deler av faget Byggekunst II, Byggekunst III, Byggekunst IV, Landbruksbebyggelse og By- og regionalplanlegging.

Til en viss grad er disse fagene integrerte slik at 2 eller flere fag samarbeider med studentene om løsningen av en oppgave. Slik har f. eks. Byggekunst I og Byggekunst II hatt felles oppgaver og likeledes Byggekunst III og By- og regionalplanlegging.

Undervisningen ved NTH er stadig under omforming, særlig har man i de siste 10 år diskutert fordeler og mangler ved det polytekniske prinsipp i forhold til akademi-prinsippet.

Mens man i 1950-årene stort sett mente at det polytekniske prinsipp hadde de fleste fordelene, har det i de siste årene vært enkelte som har fremhevet akademi-prinsippet fordeler og kan tenke seg å bryte den undervisningsmessige tradisjon som hittil har bestått ved Arkitektavdelingen i Trondheim.

Imidlertid må man stadig kunne karakterisere selve oppbyggingen av undervisningen som polyteknisk preget.

Utdanningen i Trondheim skiller seg således vesentlig fra den danske, men har relativt mange trekk felles med utdanningen i Sverige og Finland, selv om det i detaljene også her er en god del skilnad.

Gjennom årene har det vært oppnevnt en rekke komiteer til å undersøke behovet for arkitekter og til å fremkomme med forslag til omlegging av utdanningen. Flere av disse komiteene, og ikke minst Arkitektavdelingens lærerkrefter, har ved vurderingen av forslagene til nye planer alltid forsøkt å få arkitektutdanningen ved NTH på linje med studieplanene for de andre utdanningsstedene for arkitekter i Norden. Ikke minst har man ønsket å få samme kvalitet over utdanningen her i landet som i våre naboland, og man har vært enig i den oppfatning som er kommet til uttrykk ved lærestedene ellers i Norden, at det først og fremst var om å gjøre å gi arkitektstudentene en almen arkitektonisk utdanning. I de senere årene er også spørsmålet om en fordypelse i visse arkitektoniske emner blitt mer brennende. Også her arbeider imidlertid de forskjellige lærestedene stadig i kontakt med hverandre.

Fra *Norske Arkitekters Landsforbund* har departementet den 3. desember 1964 fått oversendt uttalelse som ble vedtatt av blant annet representanter for styrene i det danske, finske, norske og svenske arkitektforbund i et fellesmøte i Oslo den 30. november 1964. Nevnte uttalelse lyder slik:

Ved fellesmøte i Oslo den 30. november og 1. desember 1964 ønsket representanter for styrene i det danske, finske, norske og svenske arkitektforbund og representanter for flere arkitektskoler i disse land å støtte Nordisk Råds medlemsforslag, A 14/1965 om en samordnet nordisk utdanning av arkitekter og om ensartede bestemmelser for utøvelsen av arkitektvirksomhet i Norden.

I forbindelse med forslaget ønske om en felles eller koordinert spesialisering-undervisning i tillegg til de nordiske lands normalundervisning, ønsker man å presisere at en egentlig spesialisering innen arkitektfaget må komme etter den alminnelige arkitektutdannelse, selv om det i de forskjellige lands studieplaner finnes en større eller mindre differensiering på forskjellige fagområder (linjedeling eller lign.) i siste del av utdannelsen.

I den anledning ønsker man å peke på at varigheten og spredningen av en differensiering innenfor rammen av normalstudiet må stå i forhold til studiets varighet, og at en slik spesialisering forutsetter en lengre utdannelsesetid enn de 4 år som i dag er normalt i flere nordiske land.

Differensieringens omfang vil også være avhengig av både innholdet av studiets første del og de forutsetningene elevene har fra differensiert gymnasieundervisning.

Idet vi hoper at det skal være mulig å nå fram til en større likhet i de

nordiske lands normalutdannelse, som jo er grunnlaget for en senere spesialutdannelse, ber vi de nordiske lands respektive Undervisningsministerier ta initiativet til en felles nordisk gjennomgåelse av våre arkitektskolers nåværende og framtidige studieplaner.

*Kirke- og undervisningsdepartementet* viser til dette samt til departementets skriv av 3. januar 1964 til Nordisk Råd om denne sak, og vil uttale at vi fullt ut støtter arbeidet med å få samordnet utdannelsen av arkitekter. Utferdigelse av bestemmelser for utøvelse av arkitektyrket i Norden faller imidlertid utenfor dette departements arbeidsområde.

Oslo, 12. desember 1964

*Olav Hove*

*Dag Omholt*

### Norske Arkitekters Landslag:

Det kongelige Kirke- og undervisningsdepartement har sendt oss kopi av sitt brev av 12. desember 1964 til Nordisk Råd, Den norske delegasjon.

I dette brevet er tatt inn en uttalelse som ble vedtatt av representanter for styrene i det danske, finske, norske og svenske arkitektforbund og representanter for flere arkitektskoler i disse land i møte i Oslo 30. nov. 1964.

I sin innledning støtter denne uttalelsen Nordisk Råds medlemsforslag A 14/s »om en samordnet nordisk utdannelse av arkitekter og om ensartede bestemmelser for utøvelsen av arkitektvirksomhet i Norden».

Den siterte betegnelsen på medlemsforslaget refererer seg direkte til ordlyden av overskriften i det trykte heftet SAK A 14/s. Imidlertid er overskriften ikke helt dekkende for konklusjonen i Nina Andersens og Ingrid Segerstedt Wibergs forslag, datert København og Göteborg i november 1963, og »Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget» med konklusjon i 3 punkter, datert Visby den 28. august 1964 og København den 15. september 1964.

For å forebygge enhver mulig misforståelse vil Norske Arkitekters Landsforbund på vegne av deltakerne i Oslo-møtet 30. nov. 1964 be om å få presisere at de samstemmig og fullt ut ønsket å støtte medlemsforslaget A 14/s med begge de nevnte konklusjonene.

Oslo, 9. februar 1965

Norske Arkitekters Landsforbund

*John Engh*

President

*J. Jervell Grimelund*

Generalsekretær

## **Medlemsförslag**

### **om arbetstagares rätt till trygghet i anställning**

*(Väckt av Kaarlo Pitsinki och Aarne Saarinen till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)*

Förhållandena i de nordiska länderna betecknas ofta som förebildliga då det gäller förhållandet mellan arbetsgivare och arbetstagare. En tillfredsställande reglering har uppnåtts i vissa delar genom avtal mellan parterna, i andra fall genom lagstiftning. På ett område har man, anmärkningsvärt nog, ej lyckats att helt trygga arbetstagarens rätt till säkerhet i anställningen. Huvudprincipen om arbetsgivares fria rätt att efter gottfinnande entlediga sina anställda är nämligen alltjämt gällande, om ock med vissa begränsningar. Härvidlag skiljer sig i själva verket de nordiska länderna från många andra europeiska länder, där denna fråga antingen lösts avtalsvägen eller genom lagstiftning.

Rättsläget i fråga om den fria uppsägningsrätten är i de nordiska länderna följande.

I Danmark har genom avtal skapats möjligheter till förhandling och prövning i en annan ordning av uppsägningsärendet för fastställande av om en viss uppsägningsanledning varit orimlig mot arbetstagaren.

Utöver vissa lagbestämmelser med förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av värnpliktstjänstgöring, äktenskap eller havandeskap eller verksamhet som skyddsombud saknas i Sverige principiella regler angående skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar. Denna fråga regleras i stället genom rättspraxis, avtal mellan arbetsmarknadens parter eller genom föreskrifter i olika tjänstereglementen. I princip sett kan man säga att det råder fri uppsägningsrätt för båda parter i Sverige, d. v. s. om ett arbetsavtal slutits för obegränsad tid, kan det å ömse sidor upptagas till upphörande efter viss uppsägningstid utan att skäl behöver anföras för denna åtgärd. Denna princip har emellertid under årens lopp begränsats genom vissa avgöranden i rättspraxis och framför allt genom överenskommelse mellan arbetsgivarnas och arbetstagarnas organisationer. Sålunda kan sägas att flertalet arbetstagare, vilkas anställningsförhållande regleras genom kollektivavtal, fått sina anspråk på att icke utan bärande skäl bli skilda från sina anställningar i huvudsak beaktade. Fortfarande kvar-

<sup>1</sup> Se Sak A 57/1961 (12:e sess., s. 1154).

står dock stora grupper av anställda, för vilka en tillfredsställande lösning av problemet ännu icke uppnåtts, framför allt tjänstemän, i enskild tjänst.

I Norge fastställdes genom 1936 års arbetarskyddslag skyldighet för arbetsgivare att betala skadestånd till en anställd, om den senare uppsäges utan saklig grund. År 1956 utvidgades detta skydd till att vid sidan av skadeståndsutbetalning omfatta ogiltighetsförklaring av uppsägning. Kravet på skydd för äldre arbetstagare betonades därvid starkt.

I Finland och Island har frågan om anställningstryggheten icke reglerats vare sig genom lag eller avtal.

Anställningstryggheten är för arbetstagaren en fråga av vital personlig betydelse. Att ha sin försörjningsfråga för sig och sin familj säkrad utgör icke blott en väsentlig faktor för den anställde själv utan kommer även arbetsgivaren tillgodo i form av ökad trivsel och arbetsglädje på arbetsplatsen och därav följande förbättring av arbetsprestationerna. Även för samhället utgör trygghet i anställningen en betydande tillgång, enär den sociala anpassningen underlättas och risken för att samhället skall nödgas inskrida med ekonomisk hjälp blir mindre.

Det bör här understrykas att med hänsyn till den anda av förtroende, som präglar förhållandet mellan arbetsmarknadsparterna i de nordiska länderna, arbetsgivarna i praktiken sällan vägrar att uppge skäl för en uppsägning. Vid massuppsägningar på grund av driftsinskränkning förfares på ett ur den anställdes synvinkel tillfredsställande sätt. Den anställdes behov att få känna full trygghet i anställningen motiverar emellertid åtgärder på detta område, och i parlamenten höjes med jämna mellanrum krav på lagstiftning om skydd mot obefogade och därmed sammanhängande frågor. Dessa framställningar ha emellertid ännu ej lett till resultat.

Såsom illustration till att förhållandena i Norden ännu icke är nöjaktigt ordnade för alla grupper på arbetsmarknaden kan nämnas den resolution avseende arbetsledare och tekniska funktionärer, som antogs vid den nordiska arbetsledarunionens kongress i Stockholm 15—16 juni 1963. I resolutionen uppmanades medlemsorganisationerna att snarast med respektive länders arbetsgivareföreningar upptaga förhandlingar om en avtalsmässigt garanterad anställningstrygghet. I de eftersträlvade avtalen borde preciseras de skäl, som skulle berättiga arbetsgivare att verkställa uppsägning, tillförsäkra arbetsledare och teknisk funktionär som utan eget förvållande nödgas lämna sin anställning ett till sitt belopp preciserat avgångsvederlag samt föreskriva inrättandet av ett organ som med bindande verkan hade att avgöra trygghetsfrågor i de fall, då parterna förhandlingsvägen icke kunde enas i saken.

Av vad som ovan framförts torde framgå att förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare vid uppsägning är en fråga av stort allmänt intresse och med aspekter som griper in på många olika områden. Då Norden utgör ett gemensamt arbetsverksamhetsområde, synes naturligt att denna

fråga löses likartat. Med hänsyn till att en stor del av tjänstemännen ej ha sin anställning bestämd genom kollektivavtal torde ej vara möjligt att nå fram till en lösning avtalsvägen. I stället torde man böra inrikta sig på att få till stånd en lagstiftning, som lägger fast vissa minimikrav, som måste vara uppfyllda för att en uppsägning skall anses tillåtlig. Lagstiftning bör sedan kunna byggas ut i kollektivavtalen med mera detaljerade regler. Den grundläggande tryggheten i anställningsförhållandena bör däremot vara lagfäst.

En gemensam nordisk utredning bör snarast igångsättas för att klargöra utgångsläget för en dylik lagstiftning.

Med stöd av dessa synpunkter får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt låta undersöka möjligheterna att genom en likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av spørgsmålet om arbetstagares trygghet i anställning, varvid huvudvikten bör läggas på frågan om arbetsgivares fria rätt till uppsägning av anställda.

Helsingfors i september 1963

*Kaarlo Pitsinki*

*Aarne Saarinen*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget**

(*Se Nordiska rådet 1964, s. 1157—1214*)

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning. Medlemsförslaget har varit uppe till behandling vid rådets socialpolitiska utskotts sammanträden i Lahti den 23 maj 1964, i Visby den 28 augusti 1964 och i Köpenhamn den 16 november 1964.

**1. Inledning**

I medlemsförslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt låta undersöka möjligheterna att genom en likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av spørgsmålet om arbetstagares trygghet i anställning, varvid huvudvikten borde läggas på frågan om arbetsgivares fria rätt till uppsägning av anställda.

Medlemsförslaget, väckt till Nordiska rådets tolfte session 1964, behandlades först av rådets socialpolitiska niomannakommitté, som hade att förbereda rådets socialpolitiska saker, vid sammanträden i Oslo den 14 december 1963 och i Stockholm den 15 januari 1964. På förslag av rådets socialpolitiska utskott beslöt rådet vid tolfte sessionen 1964 att uppskjuta medlemsförslagens vidare behandling till nästa ordinarie session.

Grunden till detta beslut var att rådet önskade avvakta resultatet av pågående avtalsförhandlingar mellan arbetsmarknadsparter i vissa av rådets länder. Dessa förhandlingar har nu avslutats.

**2. Gällande rätt**

Stora olikheter föreligger i de nordiska ländernas system beträffande arbetstagares rätt till trygghet i anställning.



I *Danmark* har genom avtal skapats möjligheter till förhandling och prövning inför särskild nämnd av uppsägningsärende för fastställande av om en viss uppsägningsanledning varit orimlig mot arbetstagare.

I *Finland* och *Island* har anställningstryggheten med några undantag icke reglerats vare sig genom lag eller avtal.

I *Norge* däremot har genom 1936 års arbetarskyddslag fastställts skadeståndsskyldighet för arbetsgivare vid uppsägning utan saklig grund av anställd. Anställningsskyddet har därefter utvidgats till att omfatta även möjlighet till ogiltighetsförklaring av uppsägning. Därvid har särskilt starkt betonats kravet på skydd för äldre arbetare.

Utöver vissa lagbestämmelser med förbud mot arbetstagares avskedande i anledning av värnplikstjänstgöring, äktenskap eller havandeskap eller verksamhet som skyddsombud saknas i *Sverige* principiella regler angående skydd för arbetstagare mot obefogade uppsägningar. Denna fråga regleras i stället genom avtal mellan arbetsmarknadens parter eller genom föreskrifter i olika tjänstereglementen och av rättspraxis i anslutning härtill. Fri uppsägningsrätt kan sägas principiellt föreligga i Sverige för båda parter, vilket innebär att ett arbetsavtal, som slutits för obegränsad tid, kan å omse sidor uppsägas till upphörande efter viss uppsägningstid utan att skäl för denna åtgärd behöver anföras. Denna princip har emellertid under årens lopp begränsats genom vissa avgöranden i rättspraxis och framför allt genom överenskommelser mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer. Flertalet arbetstagare, vilkas anställningsförhållanden regleras genom kollektivavtal, kan sålunda sägas ha fått sina anspråk på att icke utan giltiga skäl bli uppsagda från sina anställningar i huvudsak tillgodosedda. Fortfarande kvarstår dock stora grupper av anställda, för vilka en tillfredsställande lösning av problemet ännu icke uppnåtts, framför allt tjänstemän i enskild tjänst. Årets uppgörelse mellan arbetsmarknadsparterna innebär beträffande i medlemsförlaget aktuella frågor, att arbetstagarnas anspråk på skydd mot obillig uppsägning därvid tillgodosetts genom möjligheten att under vissa förhållanden hänskjuta tvister i samband med uppsägningar till en skiljenämnd för avgörande huruvida saklig grund för ett avskedande förelagat. Finner skiljenämnden att uppsägning skett utan objektivt godtagbara skäl, kan skadestånd utdömas.

### 3. Internationella arbetsorganisationens rekommendation angående uppsägning av anställningsavtal på arbetsgivarens initiativ (nr 119)

ILO antog vid 1963 års konferens en rekommendation om uppsägning av arbetsavtal. Rekommendationen är uppdelad på två huvudavsnitt, av vilka det förra anger vissa allmänna tillämpningsnormer och det senare innehåller kompletterande bestämmelser avseende minskning i arbetsstyrkan.

Huvudprincipen i rekommendationen är att anställningsavtal icke bör

uppsägas utan att det för sådan uppsägning föreligger ett giltigt skäl, som sammanhänger med arbetslagarens duglighet eller uppförande eller som har sin grund i hänsyn till arbetets behöriga gång inom vederbörande företag, anläggning eller verksamhet.

Såsom exempel på skäl som inte skall anses såsom giltiga anger texten a) medlemskap i facklig sammanslutning eller deltagande i facklig verksamhet utanför arbetstiden eller, med arbetsgivarens medgivande, under arbetstiden; b) den omständigheten att någon ämnar uppiräda, uppträda eller har uppirätt såsom ombud för arbetstagarna; c) den omständigheten att någon i god tro ingivit klagomål eller deltagit i rättsligt förfarande mot en arbetsgivare med påstående om lagöverträdelse; d) ras, hudfärg, kön, civilstånd, religion, politisk uppfattning, nationell härstamning eller socialt ursprung.

Rekommendationen stadgar att arbetstagare, som anser sig ha blivit obehörigen uppsagd, äger att inom rimlig tid överklaga uppsägningsbeslutet inför ett organ som upprättats enligt bestämmelser i kollektivavtal eller inför en opartisk instans såsom domstol, skiljedomare, skiljenämnd eller liknande organ. Det tillägges att om besvärinstansen finner att uppsägningen var ogrundad, den kan föreskriva, att vederbörande arbetstagare, såvida han ej återinsättes i arbete med rätt att i förekommande fall uppbära innehållen lön, skall erhålla antingen ett lämpligt skadestånd eller annan form av ersättning.

Arbetstagare som blir föremål för uppsägning bör åtnjuta skälig uppsägningstid eller skälig ekonomisk gottgörelse. Han har också rätt att utfå ett av arbetsgivaren utfärdat intyg. Detta får endast innehålla uppgift om de tidpunkter då arbetstagaren tillträdde respektive slutade sin anställning samt arten av de arbetsuppgifter med vilka han varit sysselsatt. Däremot får intyget inte innehålla något för arbetstagaren ofördelaktigt.

I händelse av allvarlig misskötsel kan uppsägning ske utan varsel eller ersättning därför. Sådan misskötsel kan föranleda att avgångsvederlag eller liknande av arbetsgivaren utgivna förmåner ej beviljas. Innan beslut om uppsägning på grund av allvarlig misskötsel slutgiltigt träder i kraft, bör arbetstagaren få tillfälle att utan dröjsmål förklara sig.

Rekommendationens kompletterande bestämmelser rörande minskning i arbetsstyrkan stadgar att när sådan minskning överväges samråd med arbetstagarnas representanter bör äga rum så snart som möjligt rörande alla därmed sammanhängande frågor, såsom åtgärder för undvikande av minskningen, begränsning av overtid, utbildning och omskolning, överflyttningar mellan olika avdelningar, spridning av uppsägningar över en viss tidrymd, åtgärder för att nedbringa verkningarna av arbetsstyrkans minskning för berörda arbetstagare samt urvalet av de arbetstagare som skall drabbas av minskningen. Sådant urval bör ske i enlighet med noga bestämda kriterier, vilka om möjligt bör fastställas i förväg med vederbörligt hänsynstagande

till såväl förelagets, anläggningens eller verksamhetens som arbetstagarnas intressen; därjämte bör sådan arbetstagare givas företräde till återanställning, när arbetsgivaren på nytt anställer arbetskraft.

I instrumentet uttalas vidare att alla berörda parter bör på lämpligt sätt vidtaga positiva åtgärder för att i möjligaste mån avvärja eller begränsa en minskning av arbetsstyrkan utan att företagens effektiva drift därigenom lider avbräck. De statliga arbetsförmedlingsorganen eller andra lämpliga organ bör till fullo utnyttjas för att i största möjliga utsträckning säkerställa att arbetstagare vilka blivit uppsagda till följd av minskning av arbetsstyrkan utan dröjsmål erhåller annat arbete.

Rekommendationen äger tillämpning på alla grenar av näringslivet och på alla kategorier av arbetstagare. Från rekommendationens tillämpningsområde kan emellertid undantagas arbetstagare som anstälts för bestämmd tid eller för en bestämmd arbetsuppgift, då på grund av arbetets natur anställningsförhållandet icke kan vara av obestämd varaktighet, arbetstagare som fullgör en provotid, såframt denna bestämts på förhand och är av rimlig varaktighet, arbetstagare som anstälts tillfälligt för en kortare period samt tjänstemän i den statliga förvaltningen, dock endast i den omfattning som konstitutionella föreskrifter utesluter dem från tillämpningen av en eller flera av bestämmelserna i rekommendationen.

Vad slutligen beträffar reglerna för rekommendationens genomförande stadgas härom att rekommendationen kan bringas i tillämpning genom nationell lagstiftning, kollektivavtal, interna reglementen och föreskrifter inom företagen, skiljedom eller beslut av dömande myndighet eller på annat sätt som är förenligt med nationell praxis och som kan anses lämpligt med beaktande av förhållandena i varje enskilt land.

#### 4. R e m i s s y t t r a n d e n a

Såsom framgår av ovanstående summariska redogörelse för det aktuella rättsläget, föreligger stora olikheter mellan de nordiska ländernas system beträffande arbetstagares trygghet i anställning. Av de yttranden, som avgivits över medlemsförslaget, framgår även, att de olika remissinstanserna hyser skiljaktiga uppfattningar om förslagets tanke om lagstiftning i ämnet.

I ett flertal remissyttranden har den uppfattningen kommit till uttryck, att regleringen av de inbördes förhållandena mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer bör utan inblandning från statsmakternas sida överlämnas till parterna själva. Denna ståndpunkt intages av *Dansk Arbejdsgiverforening*, *Sammenslutningen af Landbrugets Arbejdsgiverforeninger i Danmark*, *Affärsarbetsgivarnas centralförbund i Finland*, *Landsbygdens arbetsgivareförbund i Finland* och *Arbetsgivarnas i Finland centralförbund*, samt i Sverige av *Handelns arbetsgivareorganisation* och *Svenska arbetsgivareföreningen*. Från danskt och svenskt håll framhålles i detta samman-

hang den räckvidd huvudavtalen har utöver de områden de direkt reglerar. Rättspraxis på detta arbetsrättsliga område har nämligen under senare år i allt högre grad tenderat att, då lagregler saknas, påverkas av de bestämmelser som intagits i kollektivavtalen. *Socialstyrelsen* har i sitt yttrande anslutit sig till den mening, svenska riksdagens andra lagutskott uttalat med anledning av motioner väckta i riksdagen 1957 och 1962 angående ökat skydd åt arbetstagare mot obefogade uppsägningar, och framfört, att ett uppsägningsskydd baserat på frivillig överenskommelse vore förenat med så betydande fördelar, att en lagstiftning på förevarande område icke borde aktualiseras förrän det ådagalagts, att man avtalsvägen icke kunde uppnå en tillfredsställande lösning. *Landsorganisationen i Sverige* delar svenska socialstyrelsens uppfattning och upplyser, att förhandlingar för att lösa frågan om anställningstryggheten inletts med svenska arbetsgivareföreningen. *Kontor- og Handelsfagenes Arbejdsgiverforening*, vars mening delas av *Fællesrepræsentationen for danske Arbejdsleder- og tekniske Funktionærföreningar*, uttalar att funktionärerna numera tillförsäkras lagstadgad trygghet i anställningen efter samma principer som gäller enligt kollektivavtalen mellan de danska huvudorganisationerna på arbetsmarknaden.

I medlemsförslaget framhålls, att förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare vid uppsägning är en fråga av stort allmänt intresse och med aspekter, som griper in på många olika områden, samt att, då Norden utgör ett gemensamt arbetsmarknadsområde, det synes naturligt, att denna fråga löses likartat. *Arbejdsministeriet* i Danmark hänvisar beträffande denna del av medlemsförslaget till att förslag om större enhetlighet i de nordiska ländernas arbetsrättsliga lagstiftning tidigare under åren 1955—1956 varit föremål för behandling i Nordiska rådet, och att förslaget då icke föranlett någon rådets åtgärd. Ministeriet tillägger, att de på detta område mellan de nordiska länderna föreliggande avvikande bestämmelserna icke synes ha medfört svårigheter för genomförande av en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Från norsk sida menar *Arbejdsgiverforeningen* och *Handelens arbejdsgiverforening* att ifrågavarande spörsmål bör regleras av varje enskilt nordiskt land med utgångspunkt från dess förhållande. Även *Skogsbrukets arbejdsgiverforening* avstyrker förslaget.

Motsatt uppfattning till de nu nämnda remissinstanserna, vilka icke funnit skäl föreligga att tillstyrka förslaget, att genom en likartad nordisk lagstiftning söka åstadkomma trygghet i arbetstagares anställning, har emellertid kommit till uttryck från andra håll. Ett flertal remissinstanser, nämligen *socialministeriet*, *Akava*, *Tjänstemannaorganisationernas centralförbund (TOC)* och *Fackföreningarnas centralförbund i Finland*, *Norsk skog- og landarbeiderforbund* och *Landsorganisasjonen i Norge* samt *Sveriges akademikers centralorganisation* och *Statstjänstemännens riksförbund i Sverige*, har åberopat innehållet i en rekommendation, antagen vid Interna-

tionella arbetskonferensen i Genève 1963, rörande avbrytande av arbetsförhållande på arbetsgivarens initiativ. Rekommendationen innebär, att uppsägning alltid bör ha giltig grund, att ett organ bör inrättas med behörighet att avgöra trygghetsfrågor i de fall, då parterna förhandlingsvägen icke kunnat enas i saken, samt att anställd, som utan eget förvållande nödgas lämna sin anställning, bör tillförsäkras skadestånd eller annan ersättning. TOC framhåller, att målsättningen bör vara en likartad lagstiftning i nämnda rekommendations anda kompletterad med avtal och omfattande alla löntagargrupper både i privat och offentlig tjänst.

Nämnda remissinstanser liksom *ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbeten* i Finland och *Statens arbeidstilsyn* i Norge menar även att medlemsförslagets genomförande inte minst har betydelse för strävandena att åstadkomma en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Av de remissinstanser, som ställt sig positiva till förslaget, har uppmärksamheten även fästs vid det förhållandet att kollektivavtalens bestämmelser med skydd mot obefogade uppsägningar icke omfattar de icke organiserade arbetstagarna, varför ett tillräckligt skydd synes kunna uppnås endast genom lagstiftning på området. Bland andra framför *Landsbygdens arbetarförbund*, TOC och *Akava* i Finland denna synpunkt.

Förslaget tillstyrkes även av *Fællesrådet for danske Tjenestemænds- og Funktionærorganisationer* och *Landsorganisationen i Danmark*, *Kommunal- og arbejdsdepartementet* och *Sjöfartsdirektoratet* i Norge samt *Riksförbundet Landsbygdens folk* i Sverige.

*Landsorganisationen i Finland* finner att då det beträffande praxis vid handläggning av med anställningstryggheten sammanhängande frågor kan konstateras stora skiljaktigheter mellan Finland och de övriga nordiska länderna, det synes mest ändamålsenligt att rådet rekommenderar regeringarna att ifrågasvarande spörsmål närmare undersökes mot bakgrund av rådande praxis och med hänsyn till föreliggande utvecklingsmöjligheter. Förslaget bör främjas med utgångspunkt från Internationella arbetskonferensens ovan nämnda rekommendation såsom minimijämförelsegrund, och rådet bör avstå från att rekommendera en likartad lagstiftning, om en sådan visar sig vara mindre ändamålsenlig och mindre resultatbringande för något nordiskt lands vidkommande.

Såväl *arbetsmarknadsstyrelsen* som *socialstyrelsen* framhåller, att med hänsyn till att frågan om anställningstryggheten är föremål för överläggningar mellan Landsorganisationen och Arbetsgivareföreningen i Sverige, utgången av dessa förhandlingar bör avvaktas innan ställning tages till förslaget om en utredning rörande internordisk lagstiftning i frågan.

*Tjänstemännens centralorganisation* i Sverige hävdar att det vore av stort värde om ifrågasvarande problem kunde bli föremål för en allsidig utredning.

## 5. U t s k o t t e t

Av de yttranden, som avgivits av myndigheter och organisationer över medlemsförslaget, framgår, att vissa anser att frågan om skydd mot obefogad uppsägning bör lösas genom en likartad nordisk lagstiftning i ämnet, medan andra menar, att sådant skydd bäst åstadkommes genom avtal mellan arbetsmarknadsparterna i varje enskilt nordiskt land.

I många europeiska länder, Norge inräknat, har man lagstiftningsvägen sökt trygga arbetstagares rätt till innehavd arbetsanställning. Vid internationella arbetskonferensen i Genève 1963, antogs en rekommendation rörande avbrytande av arbetsförhållande på arbetsgivares initiativ, som innebär att uppsägning alltid bör ha giltig grund, att ett organ bör inrättas med behörighet att avgöra trygghetsfrågor i de fall, då parterna förhandlingsvägen icke kunnat enas i saken, samt att anställd, som utan eget förvållande nödgas lämna sin anställning, bör tillförsäkras skadestånd eller annan ersättning. Dessa båda förhållanden kan ses som tecken på att det i samhällen av skilda typer finns företeelser som kommit lagstiftaren att anse det påkallat, att genom särskilda stadganden förhindra ett godtyckligt uppsägande av arbetstagare.

Spörsmålet är icke endast att betrakta ur arbetsmarknadssynpunkt utan är fastmer en fråga om medborgarnas sociala trygghet, i vilken som en väsentlig faktor ingår vissheten om arbetsförhållandets beständighet. Att ha försörjningsfrågan för sig och sin familj säkrad utgör icke blott en stor fördel för den anställde själv utan kommer även arbetsgivaren tillgodo i form av ökad trivsel och arbetsglädje på arbetsplatsen och därav betingad förbättring av arbetsprestationerna. Även ur samhällets synpunkt utgör trygghet i anställningen en värdefull tillgång såväl socialt som ekonomiskt. Skapande av en lagstiftning, som syftar till tryggande av arbetsförhållande, åsamkar ej arbetsgivaren någon egentlig ekonomisk belastning och innehär i och för sig inte någon förändring av de principer, som redan i allmänhet är rådande mellan parterna på arbetsmarknaden.

Förhållandet mellan arbetstagare och arbetsgivare vid uppsägning är en fråga av stort allmänt intresse. Då Norden utgör ett gemensamt arbetsmarknadsområde, synes det naturligt att denna fråga lösas likartat i alla länderna.

Av över medlemsförslaget avgivna yttranden framgår även att de olika ländernas tjänstemannaorganisationer i allmänhet ställer sig positiva till förslaget, vilket torde ha sin förklaring däri, att en stor del av tjänstemännen för närvarande icke har sin anställning bestämd genom kollektivavtal och i stort sett saknar skydd mot obefogad uppsägning.

Då det icke torde vara möjligt att avtalsvägen nå fram till en sådan lösning av frågan om arbetstagares skydd mot obefogad uppsägning att *alla* grupper av anställda kan beredas sådant skydd, anser utskottet sig böra

förorda en enhetlig lagstiftning för samtliga nordiska länder, innehållande regler om enhetliga minimikrav, som måste vara uppfyllda för att en uppsägning skall anses tillåtlig. De rambestämmelser som således åstadkommes kan självfallet kompletteras med avtal mellan arbetsmarknadsparterna.

Under åberopande av vad här ovan anförts får socialpolitiska utskottet föreslå,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt låta undersöka möjligheterna att genom en likartad lagstiftning åstadkomma en för alla parter tillfredsställande lösning av spörsmålet om arbetstagares trygghet i anställning, varvid huvudvikten bör läggas på frågan om arbetsgivares fria rätt till uppsägning av anställda.

København den 16 november 1964

*Sigurður Bjarnason*

*Kjell Bondevik*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Urho Kähönen*

*Harald Løbak*

*Judit Nederström-Lundén*

#### Reservation

avseende utskottets betänkande, avsnitt 5, vilket enligt reservanternas bort ha följande lydelse:

I Sverige har såsom ovan anförts avtalsförhandlingar nyligen avslutats mellan arbetsmarknadens parter, varvid bland annat spörsmålet om arbetstagares rätt till trygghet i anställning varit föremål för behandling. Arbetstagarens anspråk på skydd mot obillig uppsägning har därvid tillgodosetts på sätt här ovan nämnts.

Enligt utskottets mening bör man icke nu, innan erfarenhet vunnits av de praktiska resultaten av de i Sverige nyligen ingångna avtalen, taga ställning till frågan om att lagstiftningsvägen trygga de anställda mot obefogade uppsägningar. Spörsmålet om anställningsskydd är enligt utskottets mening en av de viktigaste och mest betydelsefulla frågorna inom arbetsrätten och förhastade ståndpunktstaganden bör undvikas. Någon lagstiftning av det slag, som önskas i medlemsförslaget, kan under sådana omständigheter icke förordas i närvarande läge.

Möjligt är att i ett senare skede en internordisk lagstiftning på området skulle kunna rekommenderas. En sådan måste dock utformas under hänsynstagande till de ytterligare praktiska erfarenheter, som i Danmark, Finland och Sverige efterhand kommer att vinnas av den hittills praktiserade

ordningen, enligt vilken dessa frågor löses genom överenskommelse mellan arbetsmarknadens parter.

Avsevärd tid torde komma att förflyta innan dylika mera klara erfarenheter erhållits. Det synes under sådana omständigheter lämpligast att medlemsförslaget nu avslås.

Under hänvisning till ovanstående för socialpolitiska utskottet föreslå,

att Nordiska rådet för närvarande icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

København den 16 november 1964

*Nina Andersen*

Förman

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Jørgen Jensen*

*Harald Nielsen*

Stockholm den 17 november 1964

*Birger Andersson*



## Medlemsförslag

### om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi

(Väckt av Paula Ruutu till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)

Sedan gammalt pågår det en rätt omfattande skolreseverksamhet mellan de nordiska länderna i de enskilda skolornas egen regi. Dessa resor, som företages klassvis med en eller ett par lärare som färdledare, finansieras vanligen helt av eleverna själva. Vid slutet av vårterminen deltar sålunda hundratals elever från olika trakter av Finland i dylika resor, som vanligen företas till Sverige, ibland ända till Danmark och Norge. Även i de övriga nordiska länderna torde liknande skolresor anordnas.

Erfarenheterna av dylika resor har dock icke varit enbart positiva. De har oftast gestaltat sig till rena nöjesresor och de skapar mera sällan kontakttillfällen eller utgör verkliga studieresor. Orsaken härtill har främst varit, att på grund av bristande förhandskontakt sakkunnig vägledning inte anordnats från det besökta landets sida. Några uppgifter om hur omfattande denna reseverksamhet är föreligger icke, men av allt att döma är den betydande. De belopp som investeras i denna reseverksamhet uppgår sammanlagt till avsevärda belopp. Därför bör det anses vara ett allmänt intresse att utbytet av resorna verkligen blir det bästa möjliga.

Det synes därför naturligt, att en undersökning skulle företagas, lämpligen med tillhjälp av de centrala skolmyndigheterna, om i vilken omfattning dylik med enskilda medel finansierad skolreseverksamhet förekommer samt vad som kunde göras för att genom en ändamålsenlig planering kanalisera in dessa resor i fåror, som skulle göra dem till värdefulla kontakttillfällen med skolungdomen i det besökta landet och till nyttiga studiebesök i vederbörande land. En tänkbar utväg vore exempelvis, att de ifrågavarande resorna icke såsom nu skulle företagas klassvis, utan på intressebasis så, att skolornas historiska, naturvetenskapliga m. fl. elevföreningar skulle anordna dem och motsvarande föreningar i det besökta landet skulle medverka vid reseprogrammets genomförande. Föreningarna Norden, som har erfarenhet av nordisk skolreseverksamhet, bör även kunna lämna värdefull hjälp i sammanhanget.

Under återopande av vad ovan anförts får jag föreslå,

<sup>1</sup> Se Sak A 38/1964 (12:e sess., s. 1221).

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att låta undersöka, i vilken omfattning nordiska skolresor i enskild regi förekommer, samt överväga åtgärder för en förbättrad planering av dessa.

Helsingfors i oktober 1963

*Paula Ruutu*

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Undervisningsministeriet:

---

I Danmark påtager foreningen Norden sig at arrangere sådanne rejser, og i det omfang de pågældende benytter sig af foreningens bistand, bliver de privat finansierede rejser tilrettelagt på samme måde som de statsfinansierede. Det er ministeriets opfattelse, at en gunstig udvikling på dette felt bedst fremmes ved at støtte og styrke foreningen Nordens virksomhed, jfr. medlemsforslaget om øgede tilskud til nordiske skolerejser (SAK A 32/1964).

---

København, den 19. november 1963

P. m. v.

E. b.

E. Drostby

Læreruddannelsesrådet har i skrivelse den 7 november 1963 förklarat sig biträda förslaget.

Foreningen Norden:

---

Foreningen Norden i Danmark har altid tillagt de nordiske skolerejser en stor betydning, fordi mange børn og unge gennem sådanne rejser får lejlighed til at stifte det første bekendtskab med et broderland.

Det har dog bestandig været foreningens opfattelse, at rejserne kun har værdi under den forudsætning, at forberedelse og gennemførelse sikrer deltagerne et udbytte udover det, den rene ferierejse giver.

Foreningen Norden har da også i sin tid oprettet og opretholder stadig et skolerejsekontor, hvis opgave det er at stå til rådighed for skolerne ved rejsernes tilrettelæggelse og gennemførelse.

Det er vort indtryk, at der har været tilfredshed med den virksomhed, der her er udfoldet, selv om skolerejser i ferietiden ikke giver deltagerne lejlighed til at mødes med skoleungdom i værtslandet, fordi skolerne er lukket.

Foreningen Norden vil gerne fortsat medvirke ved tilrettelæggelse af skolerejser i ferietiden, men vil samtidig henvide til, at kontakt med skoleungdom bedst opnås gennem de elevudvekslinger i selve undervisningstiden, som det har været muligt at gennemføre i de senere år under foreningens Nordens administration.

København, den 15. november 1963

*Ole Harkjær*

Foreningens direktor

## Finland

### Skolstyrelsen:

Då skolstyrelsen konstaterat, att planlöshet och även andra missförhållanden förekommit i samband med skolreseverksamheten, har skolstyrelsen den 11 innevarande oktober till läroverkens rektorer sänt ett frågeformulär angående skolreseverksamheten. Uppgifterna lämnas på en blankett, som skall återställas till skolstyrelsen intill utgången av instundande november månad. Genom frågeformuläret insamlas uppgifter även om de nordiska skolresorna. Sedan det erhållna materialet sammanställts, kommer skolstyrelsen att till prövning upptaga frågan om utfärdande av direktiv om skolreseverksamheten.

Slutligen önskar skolstyrelsen fästa delegationens uppmärksamhet vid att även eleverna vid yrkesundervisningsanstalterna torde företaga nordiska skolresor.

Helsingfors i oktober 1963

Generaldirektör *R. H. Oittinen*

Skolråd *Toivo Aatonen*

*Suomen teiniliitto — (Finlands gymnasieungdomsförbund) har i skrivelse den 13 november 1963 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.*

### Finlands svenska skolungdomsförbund:

Förslaget i sin helhet anser vi vara gott. Det har redan länge stått klart för mången att dessa skol- eller klassresor i många fall urartat. Den egentliga meningen med dem torde väl vara att ge deltagarna erfarenheter i att resa och röra sig utom det egna landets gränser och att ge en praktisk

upplysning och information om den eller de platser man besöker. I detta hänseende fyller resorna rätt ofta inte sin mission, varför vi är tacksamma för eventuella reformer.

Emellertid framkom också ett par andra synpunkter under den diskussion som uppstod inom förbundsstyrelsen i denna sak.

För det första vill vi klargöra vår uppfattning att man allt framgent borde vara fri från alla slags förpliktelser att taga kontakt med och så att säga bli omskött av någon skola på den ort man besöker. Varje resas deltagare och ledare måste själva få bestämma vad de vill eller inte vill se eller göra.

För det andra reagerar vi rätt skarpt mot den i förslaget framförda tanken att resorna inte mera skulle ordnas klassvis utan på intressebasis. En sådan elevförening som i förslaget omtalas består ju av elever i olika åldrar. Dess medlemmar har visserligen ett intresse gemensamt, men det behöver för den skull inte betyda att de också i övrigt skulle ha likartade intressen. Dessutom förekommer det ju rätt stora skillnader beträffande utvecklingsgraden. I jämförelse med detta alternativ skulle vi alltså föredra den hittills använda klassprincipen, emedan klassen jämförd med intressegruppen, enligt vår mening, är en mera homogen grupp. En annan sak är sedan att man i särskilda fall och i mån av möjlighet under resans lopp kan dela upp klassen i grupper på intressebasis.

Med högaktningfull hälsning med en uppriktig önskan om framgång i Nordiska rådets strävanden, tecknar jag på uppdrag av styrelsen för Finlands svenska skolungdomsförbund.

Borgå den 13 november 1963

*Tryggve Forssell*

#### Föreningen Pohjola-Norden<sup>1</sup>:

Vårt förbund anordnar årligen skolresor till Stockholm i maj och början av juni. Som reseledare fungerar lärare, en för tio elever, och i Stockholm sörjer svenska föreningen Norden för programmet, varvid även guider som behärskar finska förevisar Stockholms sevärdheter. Dessa resor med ett tre dagars uppehåll i Stockholm har företagits redan under flera år och traditionellt deltar i dessa årligen ca 400--500 skolelever och lärare.

Vi äger även kännedom om att många skolklasser under lärares ledning företar motsvarande resor. Ifall läraren inte själv i tillräcklig omfattning känner till den ort, som är resans mål, är det givetvis fara för att resorna inte motsvarar sitt syfte och de medel som offrats på dem. Vår skolnämnd fäste likväl uppmärksamhet vid att rätt många av dessa skolresor under

<sup>1</sup> Uttrandet översatt från finska.

en enskild lärares ledning har varit mycket lyckade och lärrika. Resultatet är i främsta rummet beroende av ifrågavarande lärares kompetens. Vår skolnämnd fäste ytterligare uppmärksamhet vid att skolstyrelsen i Finland redan börjat undersöka saken och som bäst insamlar material. Då en dylik undersökning är synnerligen motiverad, har medlemsförslaget enligt vårt förmenande träffat det rätta.

I detta sammanhang fäster vi uppmärksamhet vid den stora betydelse som vänortsrörelsen och de s. k. vänskolorna inom ramen för denna har betr. planeringen av lyckade skolresor. Ifall man önskar få kontakt med eleverna på den ort som är resans mål, är en dylik kontakt rätt svår att åstadkomma, om resorna t. ex. från Finland i främsta rummet företages till de nordiska huvudstäderna. Därför har föreningarna Norden redan i flera års tid rekommenderat skolresor mellan vänorterna och försökt knyta samman vänorternas skolor i s. k. vänskoleförbindelser. Mellan vänskolorna strävar man till att först få till stånd korrespondens mellan eleverna, och en naturlig följd därav är en önskan till personlig kontakt. Denna kan på ett utomordentligt sätt förverkligas genom en skolresa. Härigenom ges även tillfälle till att stifta bekantskap med vänortens skolförhållanden i vidsträcktare mening. Genom försorg av flera av Pohjola-Nordens lokal-föreningar har dylika skolresor till vänorterna anordnats.

Helsingfors den 25 oktober 1963

*Veikko Karsma*

Verkst. dir.

N o r g e

**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Departementet er enig i at det er berettiget å ta opp spørsmålet om bedre planlegging av de enkelte skolereiser. I enkelte tilfelle kan skolereisene ha hatt karakter av fornøylesreiser. En god planlegging som bygger på faste retningslinjer, vil kunne bidra til å gi reisene en annen og mer allsidig karakter. Reisevirksomheten vil være mer berettiget hvis den foruten å gi deltakerne opplevelser og oppmuntring i eller etter skolearbeidet, også tar sikte på å gi en viss innføring i forholdene i nabolandene. Departementet peker i denne forbindelse særlig på uttalelsen fra formannen i Folkeskolerådet og sier seg enig i at en videre utredning av spørsmål i tilknytning til nordiske skolereiser bør kunne utarbeides av foreningen Norden i samarbeid med lærerorganisasjonene.

Oslo, 14. november 1963

Etter fullmakt

*T. Sirevåg*

**Undervisningsrådet:**

Undervisningsrådet mener det er av stor betydning at skoleungdom i Norden i løpet av sin skoletid får høve til å besøke ett eller flere av de nordiske granneland. Slike reiser kan imidlertid komme til å gripe sterkt inn i det daglige arbeid om de skal foretas i skoletiden. De bør derfor i regelen legges til feriene, og vi har da også inntrykk av at de fleste norske elever som reiser til Danmark, Finland eller Sverige — klassevis eller gruppevis — gjør det enten i sommerferien eller vinterferien, og da gjerne med en lærer fra skolen som leder.

Det er klart at alt bør legges opp til en slik utenlandsreise slik at elevene får størst mulig utbytte av den. Skal de det få, må reisen være grundig planlagt, om ikke akkurat i detalj så i store trekk. Det bør for eksempel være fastlagt hvilke historiske steder de skal besøke, hvilke museer, fabrikker etc. de skal få se, og så videre. Og her vil skolene i første rekke få sær god hjelp av Foreningen Norden, som er spesialist i å arrangere reiser for nordisk ungdom. Denne foreningen vil alltid være behjelpelig med planleggingen av skolereiser.

Ellers fins det vel ved de fleste skoler en lærer som er tålig godt kjent på det stedet elevene har tenkt å besøke, og han bør rådspørres. Det bør også søkes kontakt med en skole på det stedet elevene har tenkt å reise til, og det bør sørges for sakkyndige omvisere.

Om nå ikke hele turen skulle kunne planlegges i minste detalj, mener vi at de fleste deltakere i alle tilfelle får med seg noe: de høster erfaring og samler seg kunnskaper bare ved å se og høre, i det hele ved å oppleve grannelandet. Og slike inntrykk er ikke de minst viktige. Vi mener derfor at et oppsatt program ikke bør være altfor sammenpresset, det bør også være rikelig tid for elevene til å skaffe seg kunnskaper ved sjølsyn utenom de faste programmer.

Oslo, 14. november 1963

Etter fullmakt

*Olav Hove*

*T. Sirevåg*

**Folkeskolerådet:**

Klassereiser har blitt mer og mer omfattende i de siste årene. Dette gjelder ikke bare den høgste skole i Norge; men det gjelder like mye for folkeskolen. Hvert år reiser det et stort antall klasser til de nordiske land, og det er en fare for at en klassereise ikke har særlig stor verdi i elevenes øyne uten at den planlegges som en utenlandsreise. Private byråer har stort sett spekulert i denne tanken, uten at en har hatt garantier for at reisene

har blitt formålstjenlige. Problemet har oppstått i og med at alle slike reiser — spesielt for avgangsklasser — skal tas av skoleåret.

Det er i planene for folkeskolen satt opp bestemte regler for slike reiser. Men den enkelte skole har som regel gått langt ut over det som er sagt i planene. I folkeskolen har problemet meldt seg med full styrke ved innføring av 9-årig skole. Det skal gjennomføres en landsomfattende avgangsprøve. Reglementet sier at antall fag som elevene skal opp i, bestemmes for hvert år av Folkeskolerådet. Derfor kan ikke faste datoer for prøvedager og prøvefag oppgis i god tid, og skolene sender derfor inn forespørsel om de kan foreta en skolereise da og da uten å kolliderer med avgangsprøven. Siste år måtte formannen i Folkeskolerådet sperre all reisevirksomhet inntil 15. juni, for å være viss på at elevene var til stede ved avgangsprøven.

Reisevirksomheten for klasser er sikkert en god ting. Men det er nødvendig å få mer systematiske opplegg, slik som antydnet i forslaget. Skal kostbar skoletid nyttes til dette formål, er det nødvendig å ha en god planlegging som gir utbytte på linje med undervisning som foregår i skolen. Da er det etter formannens mening nødvendig å legge om radikalt.

Formannen i Folkeskolerådet ser det derfor slik at det er nødvendig å få en kartlegging av reisesenes omfang, hvordan de organiseres og legges opp og hvilket formål som settes opp for en slik reise.

Lærerorganisasjonene har tidligere vært sterkt inne i bildet når det gjelder skolereiser. Det samme har foreningen Norden når det gjelder de nordiske land.

Formannen i Folkeskolerådet finner det derfor rimelig at departementet vender seg til foreningen Norden og lærerorganisasjonene for å få kartlagt den skolereisevirksomhet som hittil har pågått.

Det ville også være en oppgave for foreningen Norden, i samarbeid med lærerorganisasjonene, å sette ned et utvalg som kunne komme med forslag til organisering av framtidig skolereisevirksomhet. Mandatet burde derfor omfatte både kartlegging og planlegging for framtida.

Oslo, 4. november 1963

*E. Slautto*

*Ragnhild Larsen*

#### Landslaget for norske lærerskoleelever:

---

Lærerskoleelevene har en utstrakt utveksling med elever fra de nordiske lands lærerskoler. Denne utveksling forgår på flere forskjellige måter. Vi vil nevne bl. a.:

1. Enkeltutveksling hvor to eller tre elever utveksles med tilsvarende



elevtall fra en av de nordiske lands skoler. Elevene går da inn i skolearbeidet som en vanlig elev.

2. Utveksling av klasser. Disse går inn i skolearbeidet på tilsvarende måte.

3. Helt skolebesök der skolen reiser på et par dagers besök til f. eks. Hjørring Seminar i Danmark.

4. Felles sommerkurs arrangert av D. N. S. — Det Nordiske Seminar, som er en sammenslutning innen lærerskoleelevorg. i Norden.

Klasseturer arr. som studiereiser. Selv om disse turene, etter de opplysninger vi sitter inne med, har vært vellykkede og gitt til dels meget stort utbytte, mener vi at det forslaget som ligger til behandling i Nordisk Råd har sin berettigelse. Uten å ta noen stilling til Paula Ruutu's uttalelse om klassereiser, vil vi derfor støtte forslaget. Det eneste vi kunne ønske var en tilføyelse til forslaget, som gikk ut på å arbeide for en utstrakt studie/reisevirksomhet innen Norden.

Det er klart at bedre kontaktmuligheter i de forskjellige land vil øke verdien av slike turer. Riktige studiereiser i de nordiske land vil være et utmerket middel til å fremme forståelsen for det nordiske fellesskapet. I parantes vil vi gjerne få bemerke at bedre reisemoderasjoner som også går over landegrensene vil muliggjøre studiereiser i større grad. Særlig syntes vi at det måtte være mulig å få de samme moderasjoner med SAS for reiser mellom de nordiske land, som dem en får innen landegrensene.

Kristiansand, 9. november 1963

Landslaget for norske lærerskoleelever

*Ivar Jacobsen*

f. t. Formann

#### Norges gymnasiastsamband:

Norges gymnasiastsamband har i en årrekke hatt et utmerket samarbeid med elevorganisasjoner i de nordiske landene og har med dem utvekslet erfaring og kunnskaper om skoleungdommens interesser og problemer i disse land. Vårt ønske om kontakt med våre broderorganisasjoner er også uttrykt i Norges gymnasiastsambands formålsparagraf hvor det blant annet heter: »Sambandets formål er å skape kontakt og fremme samarbeidet mellom landets gymnasiaster, og gymnasiaster på nordisk og internasjonal basis».

På årets landsmøte ble det vedtatt en uttalelse hvor vi henstiller til skolemyndighetene i større grad enn nå å legge opp undervisningen i flere fag mer internasjonalt. Vi mener at gymnasiastene bør få mer kjennskap til andre kulturer og land og også at de bør kunne få anledning til å knytte personlige kontakter med gymnasiaster i andre land.

Norges gymnasiastsamband har i en tid vært klar over noen av de problemer som har reist seg omkring de nordiske skolereisene. Vi har liten kjennskap til i hvilken utstrekning disse reisene foretas i Norge, men vi vet at det er meget vanlig at hele klasser avslutter for eksempel realskolen ved å reise til København eller Göteborg.

I tråd med vår linje med kontaktknytning med gymnasiaster i andre land, vil Norges gymnasiastsamband uttale at de nordiske skolereiser kan være en verdifull støtte for elevenes modning og den nordiske samfølelsen hos de unge. Slik som reisene er lagt opp i dag, er det nok tvilsomt om de er så verdifulle som de kan være. Vi mener at en på ingen måte må søke å avskaffe disse reiser, men finne fram til nye linjer for dem.

Vi vil peke på at det finnes ulike alternativ til den praktiske løsning av de problemer som den nåværende ordning medfører. De største problemene er de økonomiske. En reise til Danmark eller Sverige med noen dagers varighet betyr en utgift på noen hundre kroner, og i tillegg til de reiseutgifter skal en ha lommepenger. Når disse reisene så gir et tildels dårlig utbytte, kommer det av at de som oftest er for dårlig planlagt. Reisen skal gå til et sted en kan forlyste seg og har sjelden et tilsnitt av lærdom. Målsettingen er gal, eller kanskje uklar. Fordi planleggelsen er dårlig, vanligvis grunnet manglende kontakt med institusjoner på de steder en skal til, blir utveien »den rene forlystelse».

Norges gymnasiastsamband er av den mening at de nordiske skolereiser må organiseres bedre, fortrinnsvis gjennom foreningen Nordens skoleungdomsreisekontorer.

Det som må rettes på ved reisene, er i første rekke programmene. Vi mener at en må ha fastere program enn nå. Hvis reisen legges til større byer, bør teaterbesøk, kinobesøk og omvisninger på museer være viktige poster. En må forsøke å legge opp et pedagogisk fundert program og søke å gi elevene noe mer enn et opphold i en fremmed by. For at dette skal kunne gjennomføres, må det finnes større muligheter enn vi har i dag til å kunne komme i kontakt med organisasjoner på de steder en skal besøke. Det er ikke nok at et reisebyrå tar seg av det, den personlige kontakt mellom reiselederen og de en ber ta seg av et arrangement må være god.

Reisene må planlegges bedre økonomisk. Hvis en er av den oppfatning at slike utvekslinger kan skape bedre nordisk samarbeid, slik som vi er, må en kunne vente at nordiske instanser bør kunne tre støttende til økonomisk. Dette vil da først og fremst gjelde Foreningen Norden og undervisningsmyndighetene i de nordiske land.

Forslagstilleren Paula Ruutu nevner at en kanskje bør la reisene foregå på interessebasis ved at for eksempel skolenes historiske og naturvitenskaplige elevforeninger skal stå bak dem. Vi vil i den anledning påpeke at ved norske skoler er en slik organisasjonsvirksomhet meget innskrenket. Foreninger som samler elever med så snevre interesser er sjeldne. Den pedagogiske ver-

di som forslagsstilleren tillegger en slik utveksling blir for Norges vedkommende minimal.

Men Norges gymnasiastsamband stiller seg i prinsippet meget positivt overfor ideen. Vi mener imidlertid at en utveksling mellom de elevorganisasjoner som eksisterer på de fleste høgre skoler i de nordiske land, så som elevråd, skoleaviser og kanskje også elevlag/gymnassamfunn, ville kunne være meget givende. Det kan nevnes at representanter for Norsk Skoleavisråd, Norges gymnasiastsambands skoleavisavdeling, har drøftet denne tanken med Svensk elevpress på flere møter. En har vært inne på tanken å utveksle skoleavisredaksjoner. Dette vil være interessant av mange grunner. I første rekke vil det bli en vanlig skolereise, men vi mener at skoleavisrepresentantene også kunne være med på å utgi et nummer av skoleavisen ved den skole de besøker og på denne måten komme med impulser fra et annet land og luftte meninger som hersker der.

Elevrådene er meget sterkt utbygget i Sverige og tildels også i Norge. En utveksling mellom representanter for elevrådene kunne også være av verdi for å øke kunnskapen om hvordan gymnasiaster i de andre landene tenker og hvilke interesser de har.

I Norge finnes det mange byer som har vennskapsbyer i de andre nordiske land. Skolereiser til disse byene for klasser i vennskapsbyen er meget utbredt, og vi mener at det her kan være forsvarlig med en ren klassereiseordning fordi det som oftest dreier seg om mindre byer og få klasser.

Enkelte norske skoler praktiserer også systemet med vennskapsskoler. Dette gjelder først og fremst adoptivskoler i afrikanske land, men også på nordisk basis. Det kan nevnes at Nordstrand høgre skole i Oslo i en årrekke har hatt en vennskapsskole i Sverige, Samskolan i Göteborg.

En har her praktisert en utvekslingsordning som vi finner meget heldig. Hele klasser er blitt utvekslet og har i en tid deltatt i undervisningen i vennskapsskolen. Undervisningen har da i stor grad dreid seg om nordiske problemer og undervisning om utvekslingslandet.

Vi mener at når en skolereise legges til en større by, bør en også her sikte på et fast program. Forruten de tidligere foreslåtte kulturoppleggene, mener vi at en også bør søke å komme i kontakt med en skole i byen for å utveksle impulser og for at elevene skal ha anledning til å treffe elever på deres egen alder i den by de kommer til og for å få et lite innblikk i det annet lands skolesystem.

Norges gymnasiastsamband stiller seg meget velvillig til forslaget om en omleggelse av skolereisene idet vi også mener å ha kunnet spore en tendens til forlystelse og intet annet i samband med skolereisene. Vi mener at hovedmålet for slike reiser må være å styrke kontakten mellom skoleungdom i de nordiske land og gi dem anledning til å utveksle tanker og meninger.

Vi håper at Nordisk Råd nøye vil overveie de forslag til forandringer vi

har kommet med og at en vil kunne komme fram til et opplegg for nordiske skolereiser som i større grad vil kunne oppfylle de krav vi stiller til dem.

Oslo, 7. november 1963

På vegne av Norges gymnasiastsamband

*Per Olav Marcussen*

Formann i Norges gymnasiastsamband

### Foreningen Norden:

---

Foreningene Norden har helt siden de ble stiftet i 1919 vært klar over den store betydning det har for det nordiske samarbeidet at Nordens ungdom ved selvsyn lærer nabolandene å kjenne. Fra midten av 1920-årene har det til den danske, norske og svenske forenings hovedkontorer vært knyttet særlige skole- og ungdomsreisekontorer for arrangering av skole- og ungdomsreiser til og fra nabolandene. Det har vært en virksomhet i stadig vekst. Skole- og ungdomsreisene har omfattet disse grupper:

#### *1. Skoleklassereiser eller gruppereiser fra samme skole*

Disse reiser finner hovedsakelig sted i sommerferien eller vinterferien og skjer under ledelse av lærere fra skolen. Reisene blir lagt an som ferie- og rekreasjonsreiser, samtidig som programmet tar sikte på å gi deltagerne noe kunnskap om vedkommende lands natur, historie og kultur. På grunnlag av flere års erfaringer utarbeider foreningene Norden hvert år skolereisebrosjyrer med forslag til standardturer. I disse inngår besøk i muséer og samlinger, utflukter til historiske steder m. m. I de tilfelle gruppen ønsker det, blir det stillet guider til rådighet.

#### *2. Skolebarnutvekslinger i sommerferien*

Umiddelbart etter frigjøringen i mai 1945 innbød Danmark og Sverige norske skolebarn på feriebesøk i danske og svenske hjem. Ca. 13 000 norske barn besøkte sommeren 1945 nabolandene gjennom Foreningen Nordens formidling. Fra 1946 gikk »Norden» inn for gjensidig utveksling av slike skolebarnreiser som et ledd i samarbeidet mellom de vennskapsforbindelser som »Norden» har etablert mellom kommuner i de nordiske land. Det ble på den måte utvekslet flere tusen skolebarn i årene fremover. I den senere tid har antallet gått sterkt tilbake — dels på grunn av boligforholdene og fordi så mange hjem etter hvert får egen bil og drar ut på camping, og det da blir vanskelig å ha med en gjest fra et naboland.

#### *3. Elevutveksling i undervisningstiden*

Disse reiser finner sted som et ledd i samarbeidet mellom vennskapskommunene, slik at f. eks. en halv klasse fra en skole under et par ukers tid utveksles med et tilsvarende antall elever fra en skole i vennskapskommunen.

Elevene innkvarteres privat i hjemmene til klassens elever, og de følger undervisningen i klassen. Under oppholdet får elevene fra nabolandene også leilighet til å studere forskjellige forhold på stedet. Etter rekommandasjon av Nordisk Råd har undervisningsdepartementene i Norge, Danmark og Finland i hvert land stillet ca. kr. 15 000. — til rådighet gjennom foreningene Norden til dekning av selve reiseomkostningene. Dette foreløpig som en prøvordning. Etter hvert som det blir kjent at det er mulighet for reisebidrag til sådanne utvekslingsreiser og ordningen blir innarbeidet, vil det uten tvil trenge betydelig større bevilgninger.

#### 4. *Gymnasiastreiser*

Fra 1954 har det hvert år for »Konung Gustaf VI Adolfs Fond» vært sendt en svensk gymnasiast fra hvert läroverk på 3-ukers studiereise til Danmark, Finland og Norge. Hver elev kan velge et av de tre land. Foreningene Norden forestår det praktiske arrangement av studiereisene. Etter forslag fra Nordisk Kulturkommisjon har det gjennom undervisningsdepartementene i Danmark, Finland og Norge vært stillet et beløp motsvarende n. kr. 32 000. — til rådighet slik at et antall gymnasiaster fra de andre land har kunnet delta i de svenske »Kungastipendiaters» reiser i Danmark, Finland og Norge, samtidig som det har vært arrangert en tilsvarende felles studiereise i Sverige for danske, finske og norske gymnasiaster.

#### 5. *Nordiske leirskoler*

I Danmark er det blitt alminnelig med leirskoler, og tanken begynner nå også å få feste i Norge og Sverige — kanskje også Finland. Et nordisk samarbeid vil her være naturlig og riktig. Den norske forening Norden har reist forslag om skiftesvis i landene å avholde store nordiske leirer for skolebarn. Mellom enkelte av »Norden»s vennskapskommuner har det vært arrangert mindre ungdomsleirer, og på Voksenåsen ved Oslo har slike svensk-norske leirskoler vært avholdt med stor suksess. For å kunne gjennomføre utvekslinger i denne form — som uten tvil vil være av stor betydning — vil det være nødvendig at det ved statsstøtte skaffes til veie midler til dekning av utgiftene til opphold og reiser. En kan ikke regne med at alle hjem til elevene i en klasse har råd til å bekoste utgiftene ved et leirskoleopphold.

Under henvisning til ovenstående orientering om de forskjellige former for skolereiser som »Norden»s skolereisekontorer hittil hovedsakelig har gått inn for, vil vi ikke unnlate å gjøre oppmerksom på at det er de under pkt. 1 nevnte reiser som utgjør det store antall, og som såvidt vi kan bedømme det, også i fremtiden kommer til å bli de mest omfattende.

Hensikten med disse reiser er først og fremst at de unge skal komme ut, for første gang få oppleve et naboland og møtet med det nordiske. De er ikke studiereiser i egentlig forstand, men slik reisene blir lagt opp vil deltagerne få viss kunnskap om forholdene i det land de besøker. Foreningene

Norden er av den oppfatning at programmet for slike feriereiser ikke må overlesses. Det gjelder her reiser for mindreårige og unge på ferie. Det er inntrykk, stemning og opplevelse reisen skal gi dem.

Med det omfang disse reiser har, må det først og fremst bli hjemmene som skal finansiere reisene. Det vil dog være verdifullt om det i viss utstrekning ved statsstøtte kan skaffes reisebidrag til skolereiser fra fjerntliggende steder og til elever fra hjem som er slik økonomisk stillet at hjemmet ikke har anledning til å sende eleven på skolereise til et av nabolandene.

Det vil ved disse reiser være vanskelig å etablere kontakt med elever i det land som besøkes. Skolene er stengt og elevene spredt for alle vinder.

Ved de under pkt. 2 nevnte reiser blir derimot slik kontakt skapt. Ved at innkvartering skjer i hjemmene og gjest og vert lærer hverandre personlig å kjenne, blir disse reiser særlig verdifulle. Dessverre kan man ikke lengre gjøre regning med at denne form for utvekslingsreiser vil kunne gjennomføres i større omfang.

De under pkt. 3, 4 og 5 nevnte reiser er også meget verdifulle fordi det ved disse reiser skapes kontakt med ungdom i det land som besøkes, og fordi deltagerne får leilighet til å sette seg inn i forholdene i vedkommende land.

Foreningen Norden anser alle de foran nevnte former for skolereiser og skolebarnutvekslinger verdifulle. Den første gruppe fordi disse reiser hvert år omfatter flere tusen deltagere, og de andre grupper fordi personlige og ofte fortsatte kontakter kommer i stand.

Oslo, 28. oktober 1963

Ærbødigst

*Henry N. Bache*

Generalsekretær

**S v e r i g e**

**Skolöverstyrelsen:**

---

Rätt utnyttjade kan skolresor mellan de nordiska länderna bidra till att ge eleverna vidgade vyer och värdefulla erfarenheter och kunskaper liksom till att skapa betydelsefulla kontakter. Överstyrelsen tillstyrker därför de föreslagna undersökningarna och åtgärderna.

---

Stockholm den 12 november 1963

På Skolöverstyrelsens vägnar

*Börje Beskow*

*E. Ullstad*

*Anna-Greta Wallin*

**Sveriges elevers centralorganisation (SECO):**

SECO ställer sig positivt till tanken på en utvecklad och utbyggd skolreseverksamhet mellan de nordiska länderna. Därför instämmer vi i motionärens krav på att saken utredes.

Ätminstone i Sverige är det emellertid så, att ett mycket stort antal skolresor företas till icke-nordiska länder. Av den anledningen finner vi det angeläget, att Nordiska rådet rekommenderar de nordiska ländernas regeringar att undersöka och utreda hela skolreseverksamheten till och från respektive land. Ett intimt samarbete mellan de olika regeringarna anser vi vara utomordentligt nödvändigt i denna fråga.

Motionärens förslag om skolresor på intressebasis är mycket intressant och bör utredas med speciell omsorg. På denna punkt hoppas vi, att SECO och liknande elevorganisationer ska få delta i utredningsarbetet. Över huvud taget torde elevrepresentation vara mycket värdefull i en utredning ang. skolreseplanering.

Problemet med skolresornas finansiering bör också utredas med speciellt intresse.

---

Stockholm den 3 december 1963

*Hans Bratt*

Ordförande

*Rolf Granstrand*

v. Ordförande

**Föreningen Norden:**


---

Ända från sin tillkomst för snart 50 år sedan har den svenska föreningen Norden i likhet med sina systerföreningar tillmätt skolreseverksamhet av olika slag stor betydelse när det gällt att hos ungdomen skapa känsla för nordisk samhörighet och förståelse för vikten av nordiskt samarbete. Genom hänvändelser till myndigheter, skolor, enskilda lärare m. fl. har föreningen kunnat medverka till att skolungdomens möjligheter att genom självsyn lära känna grannländerna allt mera förbättrats.

Liksom sina systerföreningar har den svenska föreningen också själv stått som arrangör av nordiska skolresor. Strax efter sista världskrigets slut upprättade den tillsammans med folkrörelsernas rese- och semesterorganisation Reso ett särskilt skolreseorgan kallat Nordens skolresetjänst, vilket för övrigt uppbär ett mindre årligt statsbidrag för sin verksamhet. Motsvarande organ har bildats också av föreningarna Norden i Danmark och Norge.

Nordens skolresetjänst har hittills i huvudsak anordnat skolresor av traditionell typ, men under senare år har skolresetjänstens styrelse tillsammans med föreningen Nordens skolnämnd dryftat planer på en förnyelse av skolresornas karaktär och innehåll. Skolresetjänsten har medverkat vid genomförandet av den övriga omfattande reseverksamhet för skolung-

dom som föreningen Norden bedriver. Till denna hör årliga studieresor till grannländerna för svenska gymnasister, som erhållit resestipendium ur Hans Majestät Konung Gustaf VI Adolfs 70- resp. 80-årsfonder, anordnande i Sverige av motsvarande resor för statsstipendierade gymnasister från grannländerna, ordnandet av skolungdomsutbyte under ferierna resp. studieutbytesresor för skolungdom under pågående termin samt slulligen nordisk lägerskoleverksamhet.

De synpunkter på den nordiska skolreseverksamheten som framförts i medlemsförslaget synes föreningen Norden i hög grad beaktansvärda och det torde inte möta några svårigheter att försöksvis erbjuda skolorna reseprogram som i högre grad än de nuvarande kan tillgodose de önskemål, som framställs i förslaget. Det är föreningen Nordens uppfattning att nordiska skolresor av traditionell typ i allt mindre utsträckning kommer att te sig attraktiva för lärare och elever och det framstår som angeläget att så rikt varierade alternativ som möjligt kan erbjudas skolungdomen när det gäller uppläggningsen av studieresor till grannländerna.

Föreningen Norden är självfallet beredd att ställa sin mångåriga erfarenhet i här berörda sammanhang till förfogande, därest i enlighet med medlemsförslaget myndigheterna i de nordiska länderna skulle företaga en gemensam utredning rörande nordisk skolreseverksamhet. Nordens skolresetjänst är givetvis också beredd att bistå vid utformningen av reseprogram av den specialiserade typ, som efterlyses i medlemsförslaget.

Stockholm den 15 november 1963

För föreningen Nordens centralstyrelse

*Yngve Kristensson*

Ordförande

*Arne F. Andersson*

Verkst. direktör

## BILAGA 2

### **Av skolstyrelsen i Finland verkställd utredning angående av läroverkselever under läsåret 1962—1963 företagna klassresor, resor anordnade av hobbykretsar och klubbar samt studieresor**

#### A. Klassresor läsåret 1962—63

##### *Finskspråkiga läroverk*

1. Resor företogs av 324 skolor.
2. Klassresor sammanlagt 1 440.
3. Resa företogs av 1 760 klasser.



4. De flesta resorna företogs av femte klasserna.
5. Under terminen företogs 1 253 resor (ofta i anslutning till söndag och lövdag).
6. Under ferierna företogs 87 resor.
7. 100 resor inföll delvis under terminen delvis under ferierna.
8. Resorna varade sammanlagt 570 arbetsdagar, maximalt 12 arbetsdagar för en resa.
9. De vanligaste färdmålen i hemlandet — — — — —
10. Sammanlagt gjordes 64 utlandsresor, nämligen till

	Antal resor
Stockholm	23
Stockholm—Köpenhamn	1
Uppsala—Stockholm	1
Uppsala	1
Haparanda	4
Matarengi	1
Uppsala—Västerås—Örebro—Göteborg—Hälsing- borg—Köpenhamn—Jönköping—Stockholm	1
Gotland	7
Umeå—Stockholm	1
Gotland—Stockholm	1
Tornedalen	1
Umeå	1
Luleå	1
Sverige — utan angiven bestämmelseort	1
Boden	1
Oslo	3
Norska lappmarken	2
Tromsö	1
Skibotn	1
Köpenhamn	6
Leningrad	3
Tyskland—Österrike	1
Utländet	1

11. Sammanlagt antal elever: 58 146.
12. Sammanlagt antal övervakare: 1 995.
13. Sammanlagt antal elever, som ej deltagit i resorna: 4 623.
14. Ickedeltagare har givits lov i 314 fall. På grund av sjukdom var 90 från-  
varande.
15. För ickedeltagare anordnades skolarbete i 286 fall. Partiellt skolarbete  
anordnades i 27 fall. Somliga resor företogs efter skoldagens slut, på  
lördagar och söndagar.
16. För resornas praktiska arrangemang svarade (typfall)

	Antal resor
övervakaren	441
klassen + övervakaren	312
övervakaren + resebyrå	162

	Antal resor
eleverna (skola, klass), övervakaren och resebyrå	123
resebyrå	91
klass—skola	63
klass och resebyrå	35
övervakaren och skolresebyrå	26
klass + övervakaren + skolresebyrå	11

17. Inkvarteringen hade anordnats i (typfall)

- a. ungdomshärbärgen i 436 fall
    - skola i 108 fall
    - hotell, resandehem i 72 fall
    - tält i 25 fall
    - privathem i 24 fall
    - ombord på båt i 20 fall
  - b. Övervakarna övernattade tillsammans med eleverna i 851 fall
  - c. Övervakarna övernattade annorstädes i 9 fall.
- De flesta resorna varade endast 1 dag.

18. Resekostnaderna erlades:

- a. för elevernas del:
  - betalat själva i 1 003 fall
  - delvis med medel, som erhållits genom att anordna skolfester, lotterier och olika insamlingar, delvis betalat själva i 292 fall
  - ur skolans resefond i 41 fall
  - kostnaderna fördelades i 19 fall
  - delvis genom resebidrag, delvis själva i 67 fall
- b. för lärarens del:
  - betalade själva i 1 000 fall
  - resebyrån betalade i 200 fall
  - betalade delvis själv, delvis fördelades intäkterna från fester, som anordnats av eleverna i 97 fall
  - kostnaderna fördelades i 19 fall
  - klass—skola betalade i 112 fall.

19 a. Positiva erfarenheter, typuttalanden:

Välarrangerade resor ger eleverna perspektiv och kunskap; stärker samhörigheten, närmar lärare och elever till varandra.

I allmänhet positiva erfarenheter. Medför välkommen omväxling i arbetet. Ordning och uppförande i allmänhet goda. Endagsresor lämpliga.

- b. Negativa erfarenheter: utlandsresor tröttande såväl för elever som lärare. Lärarna kan vara ovilliga att delta, emedan övervakarens ansvar är tungt. Långa resor i allmänhet tröttande.

*Svenskspråkiga läroverk*

1. Resor företogs av 34 skolor.
2. Klassresor sammanlagt 92.
3. Resa företogs av 133 klasser.
4. De flesta resorna företogs av femte klasserna.

5. Under terminen företogs 78 resor (ofta i samband med söndagar och lovdagar).
6. Under ferierna företogs 11 resor.
7. 3 resor inföll delvis under terminen delvis under ferierna.
8. Resorna varade sammanlagt 49 arbetsdagar, maximalt 4 arbetsdagar för en resa.
9. De vanligaste färdmålen i hemlandet: — — — — —
10. Sammanlagt gjordes 22 utlandsresor, nämligen till

	Antal resor
Gotland (Visby)	7
Stockholm	7
Sverige, utan närmare angiven bestämmelseort	4
Köpenhamn	2
Danmark, utan närmare angiven bestämmelseort	1
Trondheim	1

11. Sammanlagt antal elever: 4 047.
12. Sammanlagt antal övervakare: 162.
13. Sammanlagt antal elever, som ej deltagit i resorna: 493.
14. Ickedeltagare har givits lov i 15 fall. På grund av sjukdom var frånvarande 4.
15. För ickedeltagare anordnades skolarbete i 14 fall. Partiellt skolarbete anordnades i 2 fall. Somliga resor företogs efter skoldagens slut, på lördagar och söndagar.
16. För resornas praktiska arrangemang svarade (typfall)

	Antal resor
övervakaren	24
övervakaren + resebyrå	20
resebyrå	9
övervakare + klass + resebyrå	5
övervakare + klass	4
klass	4

17. Inkvarteringen hade anordnats i (typfall)

vandrar- och resandehem i 36 fall  
ungdomshärbärgen i 4 fall  
tält, ombord på båt (1 + 3) i 4 fall  
hotell, motell i 3 fall  
privathem i 3 fall  
skola i 2 fall

Övervakarna övernattade tillsammans med eleverna i 50 fall.

Övervakarna övernattade annorstädes i 2 fall.

De flesta resorna varade endast 1 dag.

18. Resekostnaderna erlades:

a. för elevernas del:  
betalat själva i 43 fall

- delvis med medel som erhållits genom att anordna skolfester, lotterier och olika insamlingar, delvis betalat själva i 20 fall  
 delvis med medel som sparats i skolans kassa, delvis betalat själva i 20 fall  
 delvis genom olika för ändamålet skaffade understöd, delvis betalat själva i 9 fall
- b. för lärarens del:  
 betalade själva i 37 fall  
 resebyrå betalade i 15 fall  
 betalade delvis själv, delvis erhållit understöd av eleverna i 27 fall  
 betalade delvis själv, delvis fördelades intäkterna från fester, som anordnats av eleverna, i 13 fall.
19. a. Positiva erfarenheter, typuttalanden:  
 Välarrangerade resor ger eleverna perspektiv och kunskap; stärker samhörigheten, närmar lärare och elever till varandra.  
 I allmänhet positiva erfarenheter. Medför välkommen omväxling i arbetet. Ordning och uppförande i allmänhet goda. Endagsresor lämpliga.
- b. Negativa erfarenheter: utlandsresor tröttande såväl för elever som lärare. Lärarna kan vara ovilliga att delta, emedan övervakarens ansvar är tungt. Långa resor i allmänhet tröttande.

B. Resor, som företagits av hobbykretsar och klubbar  
 läsåret 1962—1963

*Finskspråkiga läroverk*

1. Resor företogs av 143 skolor.
2. Resor sammanlagt 460.
3. Resorna företogs av (typfall)

	Antal resor
Naturvetarklubb	99
naturhistorisk klubb	74
naturklubb	71
idrottsförening	23
samhällsklubb och historisk klubb	36
nykterhetsklubb	27
konventet	25

4. Under terminen företogs 331 resor (ofta i samband med söndagar och lovdagar).
5. Under ferierna företogs 116 resor.
6. 13 resor inföll delvis under terminen delvis under ferierna.
7. För resorna åtgick 27,5 arbetsdagar, maximalt för en resa 4 dagar.
8. De vanligaste färdmålen i hemlandet: — — — — —
9. Till utlandet företogs 15 resor, nämligen till

	Antal resor
Grekland	1
Gotland	1

	Antal resor
Norge (Lyngen)	1
Norge (Oslo)	1
Nord-Norge (Lappland)	2
Stockholm	1
Stockholm—Köpenhamn—Hamburg—Bielefeld	1
Bielefeld	1
Haparanda	1
Vestfalen	1
Umeå	1
Uppsala—Karlstad—Oslo—Hemsedal—Trondheim	1
Luleå	1
Leningrad	1

10. Elever sammanlagt 8 384.

11. Övervakare sammanlagt 504.

12. För resornas praktiska arrangemang svarade i (typfall)

kurator i 140 fall  
 övervakaren i 70 fall  
 klubb + kurator i 25 fall  
 klubbs ordförande + lärare i 27 fall  
 elever + klubb i 38 fall  
 resebyrå + kurator i 9 fall  
 elever + lärare + rektor i 23 fall

13. Inkvartering hade anordnats

a. typfall  
   i tält i 40 fall  
   i privathem i 14 fall  
   i vandrarhem- skolor i 49 fall  
   i resandehem i 13 fall  
   i hotell i 4 fall

De flesta resorna varade endast 1 dag.

b. övervakarna övernattade tillsammans med eleverna i 207 fall;

c. övervakarna övernattade annorstädes i 21 fall.

14. Kostnaderna för resorna täcktes

a. för elevernas del (i typfall):  
   betalat själva i 216 fall  
   delvis med på olika sätt anskaffade medel, delvis själva i 91 fall  
   delvis med medel som erhållits genom att anordna skolfester i  
   11 fall  
   klass, klubb m. m. betalade i 29 fall

b. för lärarnas del:  
   betalat själva i 268 fall  
   med på olika sätt anskaffade medel i 16 fall  
   resebyrå anordnade fri resa i 30 fall  
   med intäkter från fester i 11 fall

15. Väl arrangerade resor är givande och bidrager till att vidga elevernas kunskaper. De stärker lärare—elev-andan.  
Erfarenheterna är i allmänhet mycket positiva (i många fall hade denna punkt i blanketten lämnats obesvarad).

*Svenskspråkiga läroverk*

1. Resor företogs av 10 skolor.
2. Resor sammanlagt 18.
3. Resorna företogs av:

	Antal resor
idrottsförening	5
matematikklubb + naturvetarklubb	1
naturvetarklubb	1
skolkör	1
konventet	1
I F klass	1

4. Under terminen 11 resor.
5. Under ferierna 7 resor.
6. Ingen resa inföll delvis under terminen och delvis under ferierna.
7. För resorna åtgick 7 arbetsdagar, maximalt för en resa 4 dagar.
8. De vanligaste färdmålen i hemlandet: — — — — — — — — — —
9. Till utlandet företogs 1 resa, nämligen till Danmark (Gentofte).
10. Elever sammanlagt 444.
11. Övervakare sammanlagt 12; i 4 fall lämnats obesvarad.
12. För resornas praktiska arrangemang svarade:

idrottsförening i 2 fall  
förening + dansk kommun i 1 fall  
förening + kurator i 6 fall  
klubb + kurator i 7 fall  
klass + kurator i 1 fall  
körledare i 1 fall

13. Inkvartering hade anordnats:
  - a. i privathem i 1 fall  
i skolor i 8 fall  
i vandrarhem i 4 fall  
ingen övernattning i 5 fall
  - b. övervakarna övernattade tillsammans med eleverna i 11 fall,
  - c. övervakarna övernattade annorstädes i 1 fall.
14. Kostnaderna för resorna täcktes
  - a. för elevernas del:
    - betalat själva i 5 fall
    - delvis med understöd från klubb, delvis betalat själva i 3 fall
    - delvis med understöd från idrottsförening, delvis betalat själva i 3 fall
    - Hangö stad betalade i 1 fall

med på olika sätt anskaffade medel i 3 fall  
 med medel ur stiftelses stipendiefond i 1 fall  
 ej uppgift i 2 fall

b. för lärarnas del:

betalat själva i 5 fall  
 med understöd från klubb och idrottsförening i 8 fall  
 konventet betalade i 1 fall  
 med medel ur stiftelses stipendiefond i 1 fall  
 ej uppgift i 3 fall

15. Väl arrangerade resor är givande och bidrager till att vidga elevernas kunskaper. De stärker lärare—elev-andan.

Erfarenheterna är i allmänhet mycket positiva.

Negativa uttalanden förekom icke; i många fall hade denna punkt i blanketten lämnats obesvarad.

### C. Studieresor läsåret 1962—1963

#### *Finskspråkiga läroverk*

1. Resor företogs av 114 skolor.
2. Studieresor sammanlagt 296.
3. Under terminen företogs 248 resor (ofta i samband med söndagar och lovdagar).
4. Under ferierna företogs 28 resor.
5. 20 resor inföll delvis under terminen, delvis under ferierna.
6. För resorna användes sammanlagt 206 arbetsdagar, maximalt 16,5 dagar för en resa.
7. I hemlandet företogs 274 resor, till — — — — — — — — — —
8. 22 resor företogs till utlandet:

	Antal resor
Stockholm	4
Leningrad	4
Köpenhamn	2
Gotland	2
Stockholm—Oslo—Köpenhamn	1
Stockholm—Köpenhamn	1
Umeå	1
Viborg—Leningrad	1
Danmark (Hilleröd)	1
Norra Sverige och Norge	1
Sverige—Danmark—Tyskland	1
Väst-Tyskland	1
Tyskland—Schweiz—Österrike	1
»Till utlandet»	1

9. Sammanlagt 14 113 elever.
10. Sammanlagt 496 lärare.
11. Sammanlagt elever, som ej deltagit i resorna 204.

12. Ickedeltagare har givits lov i 78 fall.
13. För ickedeltagare anordnades skolarbete i 52 fall.
14. För resornas praktiska arrangemang svarade (typfall):
  - övervakare-lärare i 120 fall
  - lärare och elever i 43 fall
  - lärare och elever och rese(skol-)byrå i 37 fall
  - övervakare + lärare + rese(skol-)byrå i 48 fall
  - resebyrå i 23 fall
  - klass-skola i 8 fall
15. Inkvarteringen hade ordnats (typfall)
  - a. i vandrarhem i 86 fall
    - i skolor 48 + 13 = i 61 fall
    - i hotell i 10 fall
    - i tält i 7 fall
    - ingen övernattnig i 132 fall
  - b. övervakarna övernattade tillsammans med eleverna i 133 fall
  - c. övervakarna övernattade annorstädes i 3 fall
16. Kostnaderna för resorna täcktes
  - a. för elevernas del:
    - betalade själva i 177 fall
    - med medel, som erhållits genom att anordna skolfester, insamlingar o. dyl. i 58 fall
    - betalade delvis själva, delvis erhållit understöd av skolorna i 29 fall
    - delvis med medel, som sparats i skolans kassa, delvis betalat själva i 6 fall
  - b. för lärarnas del
    - betalade själva i 193 fall
    - resebyrån betalade i 45 fall
    - betalade delvis själva, resebyrån betalade delvis i 13 fall
    - delvis med understöd från skolan och elever delvis betalat själva i 7 fall
    - med intäkter från fester i 11 fall
17. Positivt uttalande: Ordning och uppförande goda.

### *Svenskspråkiga läroverk*

1. Resor företogs av 9 skolor.
2. Studieresor sammanlagt 9.
3. Under terminen företogs 9.
4. Under ferierna företogs inga resor.
5. Inga resor inföll delvis under terminen, delvis under ferierna.
6. För resorna användes sammanlagt 32 arbetsdagar, maximalt 12 dagar för en resa.
7. I hemlandet företogs 5 resor till: — — — — — — — — — —
8. 4 resor företogs till utlandet:



Gotland (Visby)  
 Danmark (Århus)  
 Stockholm  
 Danmark utan angiven bestämmelseort

9. Sammanlagt 339 elever.
10. Sammanlagt 15 lärare (i endel skolor hade denna punkt lämnats obesvarad).
11. Sammanlagda antalet elever, som icke deltagit i resorna?  
 (Frågan har i blanketten besvarats med: skolarbete anordnats, givits lov).
12. I 2 fall har ickedeltagare givits lov.
13. I 4 fall har det anordnats skolarbete för ickedeltagare. Somliga resor företogs efter skoldagens slut, på söndagar eller lovdagar.
14. För resornas praktiska arrangemang svarade:
  - lärare i 1 fall
  - kurator i 1 fall
  - elevkåren i 1 fall
  - skola i 1 fall
  - lärare och resebyrå i 2 fall
  - Pohjola-Norden i 2 fall
  - Byrån för yrkesvägledning i 1 fall
15. Inkvartering hade ordnats
  - a. i privathem i 3 fall
  - på hotell i 1 fall
  - i resandehem i 1 fall
  - ingen övernattning i 4 fall
  - b. övervakarna övernattade tillsammans med eleverna i 2 fall.
  - c. övervakarna övernattade annorstädes i 3 fall.
16. Kostnaderna för resorna täcktes
  - a. för elevernas del:
    - betalade själva i 2 fall
    - med medel, som erhållits genom att anordna skolfester, insamlingar o. dyl. i 2 fall
    - delvis ur resefond, delvis betalat själva i 1 fall
    - delvis genom resebidrag, delvis betalat själva i 1 fall
    - Pohjola-Norden betalade i 1 fall
    - kommunen betalade i 1 fall
    - kostnaderna fördelats i 1 fall
  - b. för lärarnas del:
    - betalade själva i 1 fall
    - med intäkter från fester i 1 fall
    - resebyrå anordnade fri resa i 2 fall
    - Pohjola-Norden betalade i 1 fall
    - kommunen i 1 fall
    - konventet betalade i 1 fall
    - ur skolans resefond i 1 fall

17. Positivt uttalande: elevernas uppträdande oklanderligt.

Negativa rön: skolarbetet blir lidande (skolorna har i allmänhet lämnat denna punkt obesvarad).

BIHANG 1

### **Cirkulär (nr 2122) från skolstyrelsen i Finland till läroverkens rektorer**

Ärende: Elevernas utfärder och resor.

Detta cirkulär berör 1. intressekretsarnas och klubbarnas utfärder, 2. studieexkursioner eller m. a. o. exkursioner, som företages under ledning av en lärare till ett bestämt ställe, enligt på förhand uppgjort program (gäller icke exkursioner som ingår i den yrkesorienterande undervisningen) och 3. klassresor.

Skolstyrelsen anser, att i synnerhet i punkt 1 men även i punkt 2 avsedda utfärder är ändamålsenliga ur skolarbetets synpunkt och att i punkt 3 avsedda resor är tillåtna i begränsad omfattning.

Alla resor är för elevernas vidkommande frivilliga och till alla resor fordras rektors samtycke. Klassresa bör ej företagas, om inte det stora flertalet av klassens elever deltagit i resan.

Intressekretsarnas och klubbarnas utfärder bör så vitt möjligt företagas vid en sådan tidpunkt, att en del av den till utfärden begagnade tiden faller på fritidens del. Till dessa resor får dock även begagnas arbetsdagar enligt rektors prövning. Resor kan företagas i hemlandet och, av speciella skäl, även utomlands.

För studieexkursioner och klassresor bör i allmänhet icke begagnas mer än en dag och man bör i arrangemangen sträva till, att deltagarna ej behöver övernatta under resan. En lovdag eller skolans allmänna exkursionsdag är mycket lämplig att begagna till en resa. Under terminerna bör dylika resor icke företagas till utlandet och åtminstone klassresor bör ej heller i hemlandet företagas till mycket avlägsna orter.

Klassresor borde i allmänhet icke tillåtas andra klasser än mellanskolans högsta klass. Företagandet av en klassresa tillstyrkes av flit och samvetsgrannhet i skolarbetet samt av ett gott uppförande.

På alla resor bör finnas tillräcklig uppsikt. Om både gossar och flickor deltagit i resan, bör, åtminstone om man övernattar under resan, som övervakare vara både en manlig och en kvinnlig lärare. För var 20—25:e elev bör finnas en övervakare. Särskilt avseende bör fästas vid kontrollen av övernattandet.

Alla resor bör planeras med omsorg, varvid bland annat följande bör beaktas:

1. Före resan redogör man i huvuddrag för resan och de med denna förknippade angelägenheterna för eleverna samt betonar nödvändigheten av ett gott uppförande.

2. I synnerhet om resan företages till ett allmänt mål för turism, t. ex. Helsingfors, Åbo eller Tammerfors, försäkras man sig om, att man på den planerade dagen ej företar resor från alltför många skolor till samma ställe; därför bör man i tid taga kontakt med det lokala kommunala turistorganet.

3. Man försäkras sig om, att man på exkursionsorten har tillgång till ordentlig vägledning genom antingen resans övervakares eller t. ex. det kommunala turistorganets försorg.

Ät elever som icke deltagar i resan bör, om deras antal ej är alldeles litet, söka ordnas skolarbete.

Helsingfors den 3 april 1964

T. f. generaldirektör *A. Salmela*

Skolråd *Toivo Aattonen*

### *BILAGA 3*

#### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har hänvisats ett förslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi. Utskottet, som behandlat förslaget vid sitt möte denna dag, får i anledning härav avgiva följande förslag.

#### **1. M e d l e m s f ö r s l a g e t**

Inför Nordiska rådets tolfte session väckte en medlem av rådet ett medlemsförslag, vari hemställes, att rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att låta undersöka, i vilken omfattning nordiska skolresor i enskild regi förekommer, samt överväga åtgärder för en förbättrad planering av dessa. Medlemsförslaget genomgicks preliminärt av kulturella niomannakommittén vid dess sammanträden den 21 och 22 november 1963 och den 13 och 14 januari 1964. På förslag av niomannakommittén beslöt rådet vid tolfte sessionen uppskjuta den fortsatta behandlingen av förslaget till en senare session. Avsikten var därvid att resultaten av den av skolstyrelsen i Finland i slutet av år 1963 inledda undersökningen av skolreseverksamhetens omfattning och natur härvid skulle kunna tagas i beaktande.

I medlemsförslagets motivering framhålles, att det sedan gammalt försigår en rätt omfattande skolreseverksamhet mellan de nordiska länderna i

de enskilda skolornas egen regi. Erfarenheterna av dylika resor har icke varit enbart positiva, emedan de ofta gestaltat sig till rena nöjesresor utan studiemässigt värde och utan att erbjuda kontakttillfällen med skolungdomen i det besökta landet. Emedan avsevärda belopp dock investeras i dylika resor, kan det anses vara ett allmänt intresse att utbytet av dessa verkligen blir det bästa möjliga. Förslagsställaren finner det därför naturligt, att en undersökning företages, lämpligen med tillhjälp av de centrala skolmyndigheterna, om omfattningen av denna reseverksamhet samt om vad som kunde göras för att kanalisera in den i fåror, som skulle öka dess värde i kontakt- och studiehänseende.

## 2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

- Danmark:* Undervisningsministeriet  
Læreruddannelsesrådet  
Foreningen Norden
- Finland:* Skolstyrelsen  
Suomen teiniliitto (Finlands gymnasieungdomsförbund)  
Finlands svenska skolungdomsförbund  
Föreningen Pohjola-Norden
- Norge:* Kirke- og undervisningsdepartementet  
Undervisningsrådet  
Folkeskolerådet  
Landslaget for norske lærerskoleelever  
Norges gymnasiastsamband  
Foreningen Norden
- Sverige:* Skolöverstyrelsen  
Sveriges elevers centralorganisation (SECO)  
Föreningen Norden

De införskaffade remissyttrandena ger vid handen, att samtliga remissinstanser, såväl centrala undervisnings- och skolmyndigheter som skolelevsorganisationer och föreningarna Norden, förenar sig om de i medlemsförslaget framförda tankegångarna. *Undervisningsministeriet i Danmark* hänvisar till den insats föreningen Norden fullgör som researrangör och framhåller, att en gynnsam utveckling på detta område bäst främjas genom att stärka föreningen Nordens verksamhet. *Skolstyrelsen i Finland* har verkställt en utredning angående skolreseverksamhetens omfattning och natur, vars resultat behandlas mera utförligt längre fram (se nedan punkt III). *Kirke- og undervisningsdepartementet och undervisningsrådet i Norge* understryker betydelsen av en god planläggning av skolresorna, som därigenom kan få en annan och mera allsidig karaktär än i detta nu. Det norska *folkeskolerådet* framhåller, att ifall dyrbar skoltid skall användas för skolresor,

det är nödvändigt med en planering som ger ett utbyte motsvarande den undervisning skolan ger, och påpekar, att för folkskolans vidkommande problemet med skolresor under terminerna fått särskilt stor aktualitet genom införandet av den 9-åriga skolan. Folkeskolerådet föreslår, att föreningen Norden i samråd med lärarorganisationerna skulle anmodas att kartlägga skolreseverksamhetens omfattning samt framkomma med förslag om hur den framtida skolreseverksamheten skall ordnas. *Skolöverstyrelsen i Sverige*, som framhåller att skolresorna rätt utnyttjade kan bidra till att ge eleverna vidgade vyer och värdefulla erfarenheter och kunskaper liksom till att skapa betydelsefulla kontakter, tillstyrker de föreslagna undersökningarna och åtgärderna.

Elevorganisationerna *Suomen teiniliitto* (Finlands gymnasieungdomsförbund), *Finlands svenska skolungdomsförbund*, *Landslaget for norske lærerskoleelever*, *Norges gymnasiastsamband* och *Sveriges elevers centralorganisation* tillstyrker samtliga den föreslagna utredningen i det de konstaterar, att en effektiv planläggning av de internordiska skolresorna vore ägnad att öka dessas värde. Från norskt elevhåll framhålles önskvärdheten av att erhålla större resemoderationer vid resor över gränserna i likhet med de rabatter som SAS för närvarande beviljar vid inrikesresor.

*Föreningarna Norden* redogör i sina yttranden för de mångåriga erfarenheter av skolreseverksamhet de äger och förklarar sig beredda att ställa sin sakkunskap till myndigheternas förfogande vid en eventuell gemensam utredning rörande nordisk skolreseverksamhet samt vid utformningen av sådana reseprogram, som efterlyses i medlemsförslaget. Föreningen Pohjola-Norden pekar på de positiva erfarenheter, som vunnits av skolreseverksamhet mellan s. k. vänorter i de olika nordiska länderna. Svenska föreningen Norden finner de i medlemsförslaget framförda synpunkterna i hög grad beaktansvärda och föreslår, att skolorna försöksvis skulle erbjudas reseprogram, som bättre än de nuvarande kan tillgodose de i förslaget framställda önskemålen.

### 3. Skolreseutredningen i Finland

Utskottet har tagit del av den av skolstyrelsen i Finland verkställda utredningen angående av läroverkselever under läsåret 1962—1963 företagna klassresor, resor anordnade av hobbykretsar och klubbar samt studieresor (*se ovan Bilaga 2*). Följande sammanställning av de i utredningen ingående uppgifterna ger en uppfattning om skolreseverksamhetens omfattning i Finland:

	Antal resor	Till utlandet	Elever	Övervakare-lärare	Åtgått arbetsdagar
Klassresor	1 893	86	62 193	2 157	619
Klubbresor	478	16	8 828	516	34,5
Studieresor	305	26	14 452	511	238
Sammanlagt	2 676	128	85 473	3 184	891,5

Av materialet framgår, att endast en mindre del av skolresorna riktat sig till utlandet och härvid endast i ett fåtal fall utanför Norden. Vidare kan det konstateras, att resorna i de flesta fall bekostats av eleverna själva, dvs. vanligen deras föräldrar, och endast i undantagsfall med bidrag från annat håll. De om resorna avgivna omdömena ger vid handen, att välarrangerade resor är ägnade att ge eleverna vidgade perspektiv och kunskaper och stärka samhörigheten mellan lärare och elever samt medför en välkommen omväxling i skolarbetet. Korta resor, endagsresor, anses lämpliga, medan långa resor och utlandsresor är tröttnande för elever och lärare, för vilka sistnämnda ansvaret under sådana resor är betungande.

I det av skolstyrelsen på grundvalen av utredningens resultat utfärdade cirkuläret (*se ovan Bilaga 2, Bihang*) förordas resor, som anordnas av intressekretsar och klubbar samt studieexcursioner, medan klassresor bör ske endast i begränsad omfattning och utlandsresor då speciella skäl talar härför. Om möjligt bör så långa resor undvikas, att övernattning blir aktuell. Arbetsdagar får utnyttjas för resor endast enligt rektors prövning, resor till utlandet bör icke företagas under terminerna. Klassresor får i allmänhet icke företagas av andra klasser än mellanskolans högsta klass. Ytterligare understryker skolstyrelsen vikten av tillräcklig uppsikt över eleverna samt omsorgsfull planering av resorna.

#### 4. U t s k o t t e t

Kulturutskottet konstaterar på grundvalen av det i saken hopbragta materialet, att de i medlemsförslaget berörda frågeställningarna är aktuella i alla de nordiska länder, i vilka här avsedd skolreseverksamhet förekommer i en större omfattning. De aktualiseras ytterligare genom den i samtliga nordiska länder pågående utbyggnaden av skolväsendet, speciellt införandet av den 9-åriga grundskolan. Den snabba utvecklingen på kommunikationernas och reselivets område är också ägnad att främja en livligare skolreseverksamhet än tidigare.

Endast för Finlands vidkommande föreligger en uttömmande utredning om skolreseverksamhetens omfattning och art. Det finns anledning förmoda, att skolreseverksamheten i de övriga nordiska länderna numerärt icke nämnvärt skiljer sig från den finska. I Finland sträcker sig endast ett fåtal skolresor utanför landets gränser, medan skolresor över gränserna kan antagas förekomma förhållandevis mera mellan Danmark, Norge och Sverige.

Skolresorna medför för skoleleverna och i främsta rummet deras föräldrar betydande ekonomiska uppoffringar, som, med den omfattning skolreseverksamheten i Norden uppenbarligen har, tillsammansräknade stiger till avsevärda belopp. Det kan därför betraktas som ett samfällt intresse att söka göra utbytet av resorna så värdefullt som möjligt. Detta gäller speciellt i fråga om de resor, som företas utanför det egna landets gränser och som

genom de med resan förbundna omkostnaderna och genom sin längd är mera betungande för föräldrarna, lärarna och eleverna själva än en i hemtrakten företagen kort resa. Till denna kategori av skolresor hör just de resor, som företas till annat nordiskt land.

Ur nordisk synvinkel förtjänar sistnämnda resor speciell uppmärksamhet. Genom en ändamålsenlig planering kan dessa resor gestalta sig till ett värdefullt komplement till den kontaktskapande verksamhet, som med allmänna och enskilda medel i övrigt bedrivs inom ramen för skolan och med avseende å skoleleverna i de nordiska länderna. Endast på detta sätt uppvägs de betydande kostnader och det intrång i skolans arbetstid, som utgör följder av en skolresa till utlandet. Utskottet, som uppmärksammat, att de i ärendet hörda remissinstanserna enhälligt tillstyrker åtgärder i syfte att ernå en större planmässighet i den nordiska skolreseverksamheten, anser för sin del, att en sådan lämpligen kunde åvägbringas genom samverkan mellan de centrala skolmyndigheterna i de nordiska länderna och föreningarna Norden, som besitter en mångårig erfarenhet av nordisk skolreseverksamhet. Härvid bör även vederbörande lärar- och elevorganisationer kunna lämna aktivt bistånd. För att skapa ett underlag härför borde även i de övriga nordiska länderna som en första åtgärd verkställas en utredning i likhet med den som företagits i Finland angående i vilken omfattning skolresor i enskild regi företages till de nordiska grannländerna samt om erfarenheterna av dessa.

Med avseende å den fortsatta planläggningen av de ifrågavarande skolresorna önskar utskottet fästa uppmärksamhet vid den betydelse frågan om de som reseledare och övervakare på resorna medföljande lärarnas lämplighet och förutsättningar för uppgiften äger. Ytterligare borde möjligheterna att vid internordiska skolresor erhålla liknande rabatter å flygbiljettprisen som vid inrikesresor undersökas, emedan speciellt flygresorna erbjuder möjligheter att företaga snabba resor till grannländerna, varvid de med resorna förenade övervaknings- och inkvarteringsproblemen samt den förlorade arbetstiden avsevärt kan reduceras.

Under återopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturutskott föreslå,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta undersöka, i vilken omfattning skolresor förekommer mellan de nordiska länderna, samt överväga åtgärder för en förbättrad planering av dessa.

Trondheim den 6 juni 1964

*Kaj Andresen*

*Georg Backlund*

*Per Borten*

*Veikko Hyttiäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*Håkon Johnsen*

Förman

*P. B. Thisted Knudsen*

*Berte Rognerud*

### Reservation

avseende avsnittet IV i utskottets betänkande, vilket enligt reservanternas mening bort ha följande lydelse:

För det nordiska samarbetets fortsatta utveckling är av stor betydelse att den uppväxande ungdomen lär känna förhållandena i de nordiska grannländerna. Nordiska rådet har också i rekommendation nr 20/1964 förordat ett betydande utbyte mellan skolklasser, i ett utbyggt skede omfattande i stort sett alla primärskolor i Norden. Detta utbyte förutsättes skola ingå som ett led i den ordinarie undervisningen. Tyngdpunkten i den med allmänna medel understödda reseverksamheten avseende skolungdomen synes utskottet böra läggas på det i nämnda rekommendation förordade skolklassutbytet.

Vid sidan härav finns givetvis även utrymme på en på enskilt initiativ ordnad reseverksamhet, vanligen mera inriktad på förströelse. Fråga är närmast i förevarande sammanhang i vilken utsträckning det allmänna skall ingripa ordnande och reglerande i sådana resor. I den mån resorna sker utanför skoltiden, antingen under ferietid eller exempelvis under veckoslut eller lov-dagar, och bekostas av deltagarna själva eller eljest av enskilda medel, finns knappast anledning till andra åtgärder av det allmänna än sådana av rådgivande och stödjande natur. På denna punkt torde föreningarna Nordens skolresetjänst tillhandahålla behövlig service. Möjligen kunde här ifrågasättas om icke Nordiska rådets presidium kunde med föreningarna Norden upptaga till diskussion frågan vilka åtgärder som ytterligare bör vidtagas för att sprida ökad kännedom om de tjänster dessa sammanslutningar erbjuder dem, som önskar anordna skolresor, samt för att ytterligare effektivisera föreningarnas service på området. Kontakt torde därvid böra tagas även med de centrala skolmyndigheterna.

Vad härefter angår enskilda skolresor, som kan företagas under skollid eller på det allmännas bekostnad, är det enligt utskottets mening angeläget att de anordnas inom ramen för det i rekommendationen nr 20/1964 förordade skolklassutbytet, som är avsett att ingå i den ordinarie undervisningen. De anslag, som kommunerna nu i betydande omfattning anvisa för nordiska skolresor, borde därför företrädesvis användas för resor av sådan art. Under utskottets behandling av denna sak har särskilt understrukits betydelsen av att de lägerskolor, som successivt tillkommer i alla de nordiska länderna, utnyttjas i samband med det nordiska skolutbytet. Hithörande frågor torde emellertid kunna närmare utredas av regeringarna inom ramen för rådets rekommendation nr 20/1964 och någon ny rekommendation torde därför icke vara behövlig i denna del.

Någon fristående undersökning av de enskilda skolresor, som nu förekommer, synes utskottet knappast erforderlig. Av vikt är att arbetet på förverkligande av rådets rekommendation nr 20/1964 intensifieras och att i sam-



band därmed för ändamålet erforderliga utredningar företagas. För dem, som önskar ordna enskilda resor utanför skoltiden, står föreningarna Nordens skolresetjänst till förfogande.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet,

att Nordiska rådet i anledning av förevarande medlemsförslag icke måtte företaga annat än att uppdraga åt rådets presidium att med föreningarna Norden överväga lämpliga åtgärder för att utbygga och ytterligare förbättra deras skolresetjänst.

Trondheim den 6 juni 1964

*Jean Braconier*

*Anselm Gillström*

*Nils Kellgren*

#### BILAGA 4

### I efterhand inkommet yttrande

#### Norge

#### Kirke- og undervisningsdepartementet:

Kirke- og undervisningsdepartementet tillater seg å vise til tidligere melding om denne sak, avgitt i skriv 14. og 18. november 1963.

I skriv av 14. november 1963 pekte departementet på at en videre utredning av spørsmål i tilknytning til nordiske skolereiser burde kunne utarbeides av foreningen Norden i samarbeid med lærerorganisasjonene.

Departementet kan meddele at i terminen 1964 er foreningen Norden tildelt midler bevilget over statsbudsjettet til gjennomføring av nordiske skole-reiser. Dette gjelder så vel for elever i den obligatoriske folkeskolen som i videregående allmennutdannende skoler.

I denne forbindelse kan vi meddele at departementet overveier å overlate foreningen Norden i større utstrekning både den økonomiske og praktiske administrasjon av nordiske skolereiser. Spørsmål i denne sammenheng, herunder planlegging og gjennomføring av slike reiser og regnskap over disponeringen av bevilgede midler, håper departementet å kunne ta opp med foreningen Norden i nær fremtid.

Oslo, 11. desember 1964

Etter fullmakt

*Olav Hove*

*T. Sirevåg*

## Medlemsförslag

### om viss revision av sjömansskattelagstiftningen

*(Väckt av Sven Högström till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)*

Nordiska rådet antog redan år 1954 en rekommendation, vari de nordiska ländernas regeringar uppmanades överväga spörsmålet om ingående av en konvention beträffande gemensamma regler för beräkningen av skatt för sjömän och för uppbörden av sådan skatt. Vid en sjömansskattekonferens i Köpenhamn år 1958 uppdrogs sedan de slutliga riktlinjerna härför. I anslutning till de nordiska ländernas därefter stiftade egna sjömansskattelagar kom de vid nämnda tillfälle gjorda överenskommelserna att bli bestämmande för praxis. De särskilda sjömansskattelagarna trädde i kraft räknat från den 1 januari 1959. Enligt sjömansskattelagarna utgör sjömansskatten en vid källan uppburen definitiv skatt och sjömännens inkomster ombord på fartyg beskattas uteslutande i det land fartyget tillhör.

Vid införandet av sjömansskatten som definitiv källskatt vållade frågan om skatteintäkternas fördelning mellan stat och kommun vissa svårigheter, då en differentiering av kommunandelen beroende på bosättningsorten för de skattepliktiga sjömännen icke syntes möjlig att genomföra. På grund härav stannade man vid en sådan ordning att kommunerna erhöll en schablonmässig andel av antingen sjömansinkomsten (t. ex. i Finland) eller sjömansskatten (t. ex. i Sverige). Gemensamt för samtliga nordiska sjömansskattelagar är, att på nordiska fartyg tjänstgörande utländska sjömans sjömansskatt tillfaller i sin helhet den stat, under vars flagga fartyget seglar. Denna sistnämnda regel, som uppenbarligen dikterats av praktiska skäl, har enligt de erfarenheter, man numera inhämtat av sjömansskattelagarnas tillämpning, medfört betydande olägenheter för sådana mindre kommuner, av vilkas manliga befolkning en betydande del får sin utkomst som sjömän ombord på andra nordiska länders än hemlandets fartyg. I Finland är det i synnerhet de åländska kommunerna, som i detta hänseende får vidkännas en avsevärd inkomstreducering i form av skattebortfall (*Se Tillägg*). Att frågan ej saknar betydelse även i övriga länder framgår av det faktum, att åren 1959—1960 tjänstgjorde c:a 7 600 nordiska sjömän på andra nordiska länders än sitt hemlands fartyg. De finländska sjömännens antal utgjorde härav c:a 2 200.

<sup>1</sup> *Se Sak A 43/1964 (12:e sess., s. 1319).*

Tiden synes nu vara inne för en revision av de nordiska sjömansskattelagarna på denna punkt.

På grund av vad ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att snarast företaga en sådan revision av sjömansskattelagarna, att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna utbetalas till sjömans hemkommun inom Norden även beträffande sådana nordiska sjömän, som är bosatta i annat nordiskt land än fartygets hemland.

Helsingfors den 4 november 1963

*Sven Högström*

## TILLÄGG

### **PM angående skattebortfall för kommuner inom landskapet Åland på grund av att åländska sjömän tjänstgör på nordiska fartyg**

I promemorian har beaktats beskattningen för år 1960, vad gäller Mariehamns stad och de femton landskommunerna i landskapet Åland.

Rent allmänt kan konstateras, att knappast någon sjöman från Åland varit anställd på danska eller norska fartyg, medan det efter genomgång av materialet bekräftades, att en relativt stor del av sjömännen tjänstgjort på svenska fartyg. Sålunda var de, som under längre eller kortare tid av året haft anställning på svenska fartyg, 275 till antalet, därav 143 hemmahörande i Mariehamn och 132 bosatta på den åländska landsbygden och i skärgården. Bland dessa sjömän var 145 gifta (101 bosatta i Mariehamn och 44 i landsorten) och hade en större eller mindre familj, som i huvudsak för sin försörjning varit beroende av sjömannens inkomster. Såsom däcksbefäl hade 81, respektive 36 eller totalt 117 sjömän tjänstgjort, såsom maskinbefäl 34, respektive 22 eller totalt 56, och såsom ekonomiföreståndare samt manskap 28, respektive 74 eller totalt 102 under detta år. Till större delen är det således fråga om utbildat befäl och i övrigt kvalificerade sjömän, som, fastän de tagit anställning på svenska fartyg, fortsättningsvis bor kvar i sina hemkommuner på Åland. Överhuvudtaget medräknades i utredningen endast sådana sjömän, som hade starka personliga förbindelser med hemorten.

Under år 1960 utgjorde de beskattningsbara inkomsterna, utom sjömansinkomsterna, i Mariehamns stad totalt 1 573 miljoner gamla mark (omkring 25,5 miljoner sv. kr.) och i landskommunerna tillsammans totalt

1 749 miljoner gamla mark (omkring 28,5 miljoner sv. kr.), eller sammanlagt 3 322 miljoner gamla mark (omkring 54 miljoner sv. kr.). Andelarna i sjömansskatten på finska fartyg utgjorde för berörda kommuner sammanlagt 40,6 miljoner gamla mark (cirka 660 000 sv. kr.), vilket belopp i stort sett torde motsvara en sjömansinkomst om högst 508 miljoner gamla mark (omkring 8,3 miljoner sv. kr.). De på svenska fartyg under samma tid förvärvade sjömansinkomsterna utgjorde i sin tur för i Mariehamn bosatta sjömän 131 miljoner gamla mark (2 137 879 sv. kr.) och för i landskommunerna bosatta sjömän 72 miljoner gamla mark (1 172 189 sv. kr.) eller sammanlagt 203 miljoner (3 310 068 sv. kr.). Sålunda uppgick sjömansinkomsterna från svenska fartyg till drygt 6 % av de förutnämnda i kommunerna beskattningsbara inkomsterna, medan sjömansinkomsterna från finska fartyg uppgick till drygt 15 % jämfört på motsvarande sätt.

Mot bakgrunden av dessa uppgifter kan man mycket väl förstå skattebortfallets menliga inverkan på de åländska kommunernas ekonomi. Beloppsmässigt kan skattebortfallet för kommunerna tillsammans beräknas stiga till ungefär 20 miljoner gamla mark per år eller till cirka 325 000 sv. kr. Att antalet åländska sjömän, som tjänstgör på svenska fartyg, inte har minskat, sedan utredningen gjordes, utan snarare ökat, visar en i Mariehamn nyligen företagen undersökning, av vilken det framgick, att 166 sjömän från staden var mönstrade på svenska fartyg år 1962, mot — såsom redan nämnts — 143 under år 1960. I detta sammanhang kan dessutom framhållas, att sjöfarten är en av Ålands huvudnäringar och behovet av sjömän därför stort, vilket i sin tur gör, att de luckor, som på ovanrelaterade grunder uppkommer i den åländska handelsflottans sjömanskår, måste fyllas med sjömän från andra kommuner i Finland. Beträffande dessa sjömän blir det däremot aldrig tal om, att någon del av deras sjömansskatt skulle tillfalla landskapet Åland genom att rederierna har sitt säte i Mariehamn. Kommunandelen går givetvis i detta fall regelmässigt till vederbörande sjömans hemkommun i Finland.

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## D a n m a r k

## Finansministeriet:

I henhold til bestemmelsen i § 3. stk. 2, i sømandsskatteoven, jfr. lovbe- kendtgørelse nr. 260 af 7. juni 1963, svared sømænd, der er bosat i et af de øvrige nordiske lande, sømandsskat her til landet af indtægt om bord på dansk skib efter de for her i landet fuldt skattepligtige sømand gældende regler. Provenuet ved denne sømandsbeskatning tilgår i sin helhed stats- kassen. Bestemmelsen finder fuldt ud anvendelse på sømænd, der er bosat i Norge eller Sverige, idet beskatningsretten til indtægt om bord i henhold til de mellem Danmark og henholdsvis Norge og Sverige indgåede dobbeltbe- skatningsaftaler er forbeholdt det land, i hvilket skibet er registreret. Deri- mod er beskatningsretten til indtægt om bord forbeholdt sømandens bopæls- land i den gældende dansk-finske dobbeltbeskatningsaftale, og dansk sø- mandbeskatning er derfor ikke blevet iværksat overfor de om bord på dan- ske skibe forhyrede finske sømænd, der har kunnet fremlægge dokumenta- tion for, at de er fast bosat i Finland. Den mellem Danmark og Finland gæl- dende overenskomst til undgåelse af dobbeltbeskatning søges imidlertid for tiden ændret, således at beskatningsretten ligesom i de mellem Danmark og Norge og Danmark og Sverige gældende overenskomster tillægges det land, hvor skibet er hjemmehørende.

En gennemførelse af det fremsatte medlemsforslag vil således ikke være i overensstemmelse med princippet i de mellem de nordiske lande truffne overenskomster til undgåelse af dobbeltbeskatning. Det forekommer ikke hensigtsmæssigt at bryde med de i dobbeltbeskatningsaftalerne nedfældede principper for så vidt angår den kommunale andel af indeholdt sømandsskat. De grunde, der måtte tale for en sådan undtagelsesregel, synes med samme vægt at kunne gøres gældende i alle tilfælde, hvor en i et nordisk land bosat og fuldt skattepligtig person oppebærer lønindtægt i et andet nordisk land.

Det af Nordisk Råd anførte eksempel fra Ålandsøerne er formentlig ret specielt. For Danmarks vedkommende er de sømandsskattepligtige personer nogenlunde jævnt fordelt over hele landet, og skattedepartementet har ikke kendskab til, at nogen dansk kommune som følge af de nugældende inter- nordiske beskatningsregler for sømænd har lidt et skattetab af betydning for kommunens økonomi. I denne forbindelse bemærkes, at Danmark ved lov

har ordnet forholdet til Færøerne, således at den danske stat til Færøerne afregner både den statslige og den kommunale andel af sømandsskat, opkrævet af sømænd bosiddende på Færøerne. Ordningen beror på det særlige forhold, at Færøerne i skattemæssig henseende ikke udgør en del af Danmark, og at sømandsskattelovens gennemførelse medførte en stærk reduktion af de skatter, der hidtil var opkrævet på Færøerne, fordi færøske søfolk kom til at betale dansk sømandsskat. En gennemførelse af det stillede forslag må antages at ville stille de danske sømandsskattemyndigheder overfor betydelige praktiske og administrative vanskeligheder navnlig ved afgørelsen af, hvorvidt den pågældende sømand under tjenesten om bord har bopæl i et andet nordisk land. Man kan i denne forbindelse henvise til, at det i tiden forud for sømandsskatteordningen var meget vanskeligt at fastsætte retningslinier for, hvornår en ugift dansk sømand i udenrigsfart måtte antages at have bevaret skattepligtsgrundene bopæl her i landet.

Af de anførte grunde må skattedepartementet nære betænkelighed ved gennemførelsen af en regel, hvorefter en andel af den sømandsskat, der opkræves hos sømænd om bord på danske skibe, afregnes til opholdskommunen, når den pågældende er bosat i et af de andre nordiske lande.

København, den 3. januar 1964

*Hans P. Gøtrik*

*P. Bruun Nielsen*

Eksp.sekr.

#### Indenrigsministeriet:

— — — skal man udtale, at indenrigsministeriet principielt intet har at indvende imod en ordning, hvorefter en del af sømandsskatten tilfalder sømandens hjemstedskommune inden for Norden også for så vidt angår sådanne nordiske sømænd, der er bosat i et andet nordisk land end skibets hjemland, men at det på den anden side må erkendes, at hensyn af administrativ eller anden art eventuelt vil kunne være til hinder for en sådan ordnings gennemførelse.

København, den 3. januar 1964

P. m. v.

E. b.

*Johs. Pedersen*

**De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark:**

— — — skal man meddele, at De samvirkende Sognerådsforeninger, såfremt en ordning af det nævnte indhold kan praktiseres uden uforholdsmæssigt administrativt besvær, kan tiltræde, at en sådan ordning søges indført.

København, den 3. januar 1964

P. b. v.

E. b.

*E. Krarup*

**F i n l a n d****Finansministeriet<sup>1</sup>:**

---

I samtliga nordiska länder har sedan den 1 januari 1959 varit gällande en enhetlig sjömansbeskattning, som verkställs som källbeskattning eller såsom en i form av innehållning av lön verkställd slutlig beskattning. Som en enhetlig princip gäller, att sjömannen erlägger skatt till den stat, i vars fartygsregister fartyget är infört. Enligt finsk lag ingår i sjömansskatten förutom inkomstskatt även kommunalskatt och folkpensionsavgift samt från ingången av nästa år även kyrkoskatt. Enligt stadgandena i 13 § lagen om sjömansskatt (208/58) fördelas den av sjömannen innehållna sjömansskatten mellan förenämnda skattetagare enligt nu gällande lag på så sätt, att kommunen erhåller 8 % och folkpensionsanstalten 1,2 % av sjömansinkomsten, medan återstoden tillfaller staten. Kommunens andel kan således enligt finsk lag även för utländska sjömans vidkommande lätt konstateras. Enligt sagda lagrum tillfaller sjömansskatten i dess helhet staten, ifall sjömannen vid skatteårets ingång icke haft bo och hemvist i Finland. Beloppet av den sjömansskatt dylika utländska sjömän under år 1962 erlagt utgjorde 103 139,87 mark, vilket belopp således i dess helhet tillfallit staten.

Enär i samtliga nordiska länder gäller samma princip om att sjömansskatten tillfaller den stat, i vars fartygsregister fartyget är infört, kommer finska sjömän, som tjänstgör låt vara blott tillfälligt i dessa länders handelsflotta, att erlägga hela sin sjömansskatt till sagda länder. Härvid tillfaller även den andel, som belöper sig på kommunalskatten, dessa stater, försåvitt den inkluderats i sjömansskatten.

Vad i själva det i medlemsförslaget ingående förslaget vidkommer, att sjömansskattelagstiftningen skulle justeras så, att den i skatten ingående

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

sjömansskatteandelen skulle erläggas till sjömannens i ett annat nordiskt land belägna hemkommun, har finansministeriet i princip ingenting att invända emot att förhandlingar skulle föras om saken. Det kan anses som skäligt, att i synnerhet i fråga om sjömän med familj den andel av sjömansskatten, som tillkommer kommunen, skulle kunna erläggas till den kommun, i vilken familjen bor och åtnjuter samma förmåner som övriga invånare i kommunen.

Helsingfors den 18 december 1963

Finansminister *Mauno Jussila*

Regeringsråd *Lauri Hervonen*

*Finlands redareförening har i skrivelse den 9 december 1963 förklarat sig avböja att yttra sig över medlemsförslaget, då detta avsåg ett kommunalt, fiskalt intresse.*

*Alands redarförening r.f. har i skrivelse den 12 december 1963 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.*

**Finlands skeppsbefälsförbund r.f.:**

Bestämmelserna i de nordiska sjömansskattelagarna om att sjömansskatt tillfaller i sin helhet den stat, under vars flagga fartyget seglar har visat sig vara synnerligen oförmånligt för de kommuner i vilka sådana sjömän äro bosatta, som tjänstgöra i annat nordiskt lands handelsflotta. Förslaget om en revidering på denna punkt är angeläget emedan de berörda »sjömanskommunerna» till väsentlig del är beroende av sjömansskatteinkomster. Sjömansfamiljerna utgör fortsättningsvis en icke ringa del av befolkningen i vissa kommuner. Finansieringen av den oundgängliga kommunala funktionen blir därför problematisk i dessa. Det kan därför icke heller vara förenligt med framsynt, god sjöfartspolitik att missgynna de kommuner från vilka proportionsvis största antalet sjöfarande män utgår, ty intresset för sjömansyrket är tyvärr i starkt avtagande i de nordiska länderna.

Undertecknat förbund förordar det av Sven Högström gjorda förslaget och föreslår att snabba åtgärder vidtages i och för revidering av den nordiska sjömansskattelagstiftningen till denna del.

Helsingfors, den 13 december 1963

*Yngve Fyhrquist*

*Suomen konepäällystöliitto — Finlands maskinbefälsförbund har i skrivelse den 10 december 1963 förklarat sig biträda medlemsförslaget.*



**Suomen merimies-unioni — Finlands sjömansunion:**

---

Då de speciella skattelagarna för sjöfolk i de nordiska länderna antogs år 1959 innehöllo de en bestämmelse om, att den skatt sjöman betalar i sin helhet tillfaller den stat under vilkens flagga fartyget seglar. Denna bestämmelse har visat sig vara olämplig och synnerligen oförmånlig för vissa kommuner framför allt kommunerna i Åbolands skärgård och på Åland från vilka kommuner en stor del av den manliga befolkningen segla på svenska eller norska fartyg. Därför måste det anses som synnerligen angeläget, att frågan om en revidering av de nordiska sjömansskattelagarna toges upp till diskussion av det Nordiska rådet och förslaget om detta som väckts av riksdagsman Sven Högström bör understödjas.

På grund av ovanstående ber undertecknad organisation högaktningfullt få beordra det av riksdagsman Sven Högström väckta förslaget samt föreslår att brådskande åtgärder företages i och för revidering av den nordiska sjömansskattelagstiftningen.

Helsingfors den 8 december 1963

Finlands sjömansunion r. f.

*Bernt Johansson*

**Stadsförbundets byrå:**

---

Det nuvarande systemet enligt vilket sjöman i samtliga nordiska länder beskattas i den stat, under vars flagga fartyget seglar, är otvivelaktigt praktiskt. Man kunde heller icke anföra några anmärkningar mot rättvisan i ett sådant system, därest de på utländska fartyg anställda sjömännen skulle fördela sig ens någorlunda jämnt mellan de nordiska länderna.

Såsom ur riksdagsman Högströms medlemsförslag framgår, drabbas särskilt de åländska kommunerna — speciellt Mariehamn stad — av det nuvarande systemet. Det faktum, att en betydande del av de åländska sjömännen är anställda på t. ex. svenska fartyg, avlägsnar icke de åländska kommunernas skyldigheter gentemot ifrågavarande sjömän och deras familjer. Då någon kommunalskatt emellertid icke för deras del inflyter, stannar de kostnader, som föranledes av de tjänster kommunen erbjuder, kommunens övriga invånare till last. De åländska kommunerna straffas på sätt och vis för det att ålänningarna är svenskspråkiga och värdesätter sjömansyrket.

Stadsförbundets byrå anser den av riksdagsman Högström föreslagna re-

visionen av de nordiska sjömansskattelagarna synnerligen nödvändig och aktuell.

Helsingfors den 21 december 1963

Stadsförbundets byrå

Tf. direktör *Eero Vahtera*

Byråsekreterare *Eino Österman*

**Maalaiskuntien liitto r.y. (Finska landskommunernas förbund):**

---

Förslaget avser revidering av de nordiska sjömansskattelagarna så, att sjömansskatten för sjömans inkomst ombord på fartyg, d. v. s. för sjömansinkomsten, skall erläggas till respektive sjömans hemkommun. Enligt gällande bestämmelser erlägger sjöman med hemortsrätt i Finland, som tjänstgör t. ex. på svenskt fartyg, sjömansskatt för sjömansinkomsten till Sverige även för den kommunen tillkommande delen. Detta är obilligt med hänsyn till den kommun, där sjömannen har sin bostad och sitt hemvist. Obilligt är förfarandet även på grund av att den enligt bestämmelserna för sjömansinkomsten uppburna sjömansskatten enligt bestämmelserna tillfaller svenska staten. Förenande sig med motiveringen till det till Nordiska rådet framställda förslaget anser Finska landskommunernas förbund, att en rekommendation för revidering av lagstiftningen på det sätt som avsetts är en åtgärd i rätt riktning.

Helsingfors den 19 december 1963

Maalaiskuntien liitto

Förbundets direktör *Aarne Eskola*

Avdelningschef *Eero Koivukoski*

**Finlands svenska landskommuners förbund:**

---

Styrelsen får i alla avseenden förorda förslaget om revision av sjömansskattelagstiftningen i sådan riktning, att kommunandelen av sjömansskatteintäkterna städse skulle tillfalla sjömans verkliga hemkommun inom Norden.

Det för närvarande gällande systemet, enligt vilket sjömans sjömansskatt tillfaller det land, under vars flagga fartyget seglar, ställer sig särskilt betungande för de finländska kommuner, från vilka sjömän inträtt i utländska rederiers tjänst. Då dessa kommuner, främst skärgårdskommuner, är

små, innebær sjömannsskattens bortfall en betydannde försämring av nämnda kommuners budget.

Med utgående från denna synpunkt anser undertecknad styrelse, att den hemslåplan, som förslagsställaren i saken gjort hos Nordiska rådet, är värd allt beaktande.

Helsingfors den 6 december 1963

Styrelsen  
för

Finlands svenska landskommuners förbund

*Levi Jern*

*Gustav Grönlund*

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

---

Saken har vært lagt fram for *Arbeidsdirektoratet*, som i brev av 30. desember 1963 har uttalt:

Direktoratet finner ikke grunn til å gå inn på hvorvidt det nevnte medlemsforslag bør gjennomføres. Det skal kun uttale seg om hvorvidt en gjennomføring av forslaget vil få noen betydning i relasjon til den særlige arbeidsløysetrygd for sjømenn i utenriks fart.

Arbeidsløysetrygden for sjømenn i utenriks fart er regulert ved forskrifter av 21. august 1959 om arbeidsløysetrygd for sjømenn i utenriks fart. Etter forskriftene foreligger bare plikt til arbeidsløysetrygd for sjømenn på norsk skip i utenriks fart når de er norske statsborgere eller har fast bopel i Norge. Som forskriftene lyder i dag skulle således en gjennomføring av nevnte medlemsforslag ikke få noen betydning for arbeidsløysetrygden for sjømenn.

Arbeidsløysetrygden for sjømenn i utenriks fart finansieres bl. a. ved tilskott fra kommuner. Denne andel vil for sjømenn fra andre nordiske land måtte dekkes av hjemstavnskommunen, i likhet med ordningen for norske sjømenn. Arbeidsdirektoratet uttaler om denne ordning:

I dag er forholdet at kommunetilskottet til arbeidsløysetrygden for sjømenn i utenriks fart, jfr. forskriftenes § 7, avholdes i de nordiske kommuners samlede andel av sjömannsskatten og etter bestemte regler fordeles på de respektive kommuner for skatteoppgjør sendes dem.

Dersom medlemsforslaget om revisjon av sjömannsskattlovgivningen skulle bli gjennomført, må det etter direktoratets mening forholdes på tilsvarende måte. Kommunetilskottet til trygden må fratrekkes sjömannsskatten for denne sendes vedkommende land til fordeling på de respektive utenlandske kommuner eller eventuelt direkte til disse. Etter dette skulle en gjennomføring av medlemsforslaget ikke medføre ulemper for arbeidsløysetrygden for sjømenn i utenriks fart.

*Dette departement viser til Arbeidsdirektoratets uttalelse.*

Det er opplyst at for Norge vil en eventuell gjennomføring av Sven Högströms forslag bety at sjömannsskatten fra sjömenn bosatt i Danmark, Finnland og Sverige, vil bli redusert med om lag 3/4. De norske kommuner vil etter forslaget få sjömannsskatt av norske sjömenn på danske, finske og svenske skip. Men disse skatteinntekter vil etter hva en har fått opplyst ikke oppveie det inntektstap som er nevnt foran.

Med hjemmel i de årlige stortingsvedtak om sjömannsskatten er det i de senere år gitt tilskott til fire kommuner som har lidt tap ved at Sverige er tilkjent retten til å skattlegge norske sjömenn på svenske skip. I Ot.prp. nr. 12 for 1963/64 er det foreslått tatt inn i sjömannsskattloven en regel om at slike kommuner skal kunne tilstås tilskott etter søknad som tidligere. Dersom Högströms forslag blir gjennomført, vil det ikke være behov for denne tilskottsordning.

Dette departement vil peke på at kommunene nå står foran gjennomføringen av mange tiltak som kan bety en sterk belastning på kommunebudsjettene. Det bör derfor vises varsomhet med å foreta endringer i skattelovene som vil føre til at kommunene får reduserte inntekter. Departementet finner etter dette ikke å kunne tilrå at Sven Högströms forslag blir gjennomført.

Et eksemplar av Arbeidsdirektoratets forskrifter om arbeidsløysetrygd for sjömenn i utenriks fart ligger ved [*se Bihang*].

Oslo, 7. januar 1964

Etter fullmakt

*Ingvald Ulveseth*

*Helge Brustad*

BIIANG

#### Forskrifter om arbeidsløysetrygd for sjömenn i utenriks fart

*Fastsatt ved Kgl. res. av 21. august 1959 med heimel i § 37 i lov om trygd mot arbeidsløyse av 28. mai 1959*

##### § 1

Pliktig til arbeidsløysetrygd etter disse forskrifter er norsk statsborger eller person med fast bopel i Norge når han er tilsatt på norsk skip som vesentlig går i utenriks fart. Bestemmelsene i lov om syketrygd av 2. mars 1956 § 145, pkt. 1. 1 litra a, første ledd annet punktum og siste ledd får tilsvarende anvendelse.

Unntatt fra plikten til arbeidsløysetrygd er arbeidstakere i fangst og fiske, herunder tilvirkning av fangsten utenfor riket.

I den utstrekning reglene om trygdepliktens omfang er de samme som etter loven om syketrygd, anses spørsmålet om plikt til arbeidsløysetrygd avgjort ved vedtak truffet av syketrygdens organer. Er det ellers tvil om

noen er trygdepliktig etter disse forskrifter, avgjør Arbeidsdirektoratet saken.

## § 2

En trygdet som oppholder seg i riket, får dagpenger etter en grunnsats stor kr. 15, og i tilfelle tillegg etter reglene i lov om trygd mot arbeidsløse § 6. Har han forsørgede i utlandet, ytes tillegg etter satser som fastsettes av Kommunal- og arbeidsdepartementet.

I utlandet kan stønad bare betales til trygdede som oppholder seg innen de områder Kommunal- og arbeidsdepartementet bestemmer. Departementet kan dog fastsette at stønad på nærmere vilkår skal kunne betales også til sjømenn som er fast bosatt utenfor nevnte områder. Stønad utbetales også for søndager. Departementet fastsetter satser for dagpenger og tillegg.

Begrensningen i lov om trygd mot arbeidsløse § 6, sjette ledd, gjelder ikke ved utbetaling av stønad etter første og annet ledd.

Utgifter i henhold til lov om trygd mot arbeidsløse, § 5, pkt. 2 dekkes av arbeidsløsefondet, jfr. disse forskrifters § 8.

## § 3

For å få dagpenger av arbeidsløsetrygden må en trygdet:

- 1) være arbeidsløs,
- 2) være arbeidsløs og ha oppfylt sine plikter etter hyrekontrakten,
- 3) ha meldt seg som arbeidssøker og søkt om stønad,
- 4) ikke rammes av bestemmelsene i lov om trygd mot arbeidsløse § 8, pkt. 1—4 og 6—7,
- 5) ha vært i arbeid som fører med seg plikt til arbeidsløsetrygd i minst 7 måneder (premiemåneder) i løpet av det siste avsluttede stønadsår, eller 10 premiemåneder i løpet av de 3 siste avsluttede stønadsår, jfr. § 4.

Bestemmelsen i lov om trygd mot arbeidsløse § 7, pkt. 4, gjelder ikke når trygdede er arbeidsløs i utlandet.

I riket skjer melding som arbeidssøker i samsvar med bestemmelsene i lov om trygd mot arbeidsløse § 15.

I utlandet skjer melding som arbeidssøker til norsk konsulat. Er det på stedet etablert særskilt norsk institusjon for hyreformidling, skjer meldingen til denne. Meldingen foretas minst en gang i uken og ellers så ofte vedkommende institusjon anser det påkrevd.

## § 4

Trygden yter dagpenger i inntil 20 uker i løpet av et stønadsår. Som stønadsår regnes tidsrommet fra og med 1. oktober et år til og med 30. september det påfølgende år. Ved beregningen av stønadstiden tas omsyn til eventuelle tidligere utbetalinger av dagpenger både i riket og i utlandet i nevnte tidsrom.

Lov om trygd mot arbeidsløse § 9, annet ledd, får ikke anvendelse når trygdede oppholder seg utenfor riket.

Får en sjømann som er trygdet etter disse forskrifter, midlertidig arbeid som medfører trygdeplikt etter bestemmelsene i lov om trygd mot arbeidsløse og varer ikke arbeidet utover 4 uker, skal eventuell stønad under arbeidsløse utbetales etter disse forskrifter.

## § 5

En trygdet som blir arbeidsløs i utlandet, kan ytes hjelp til reise og flytning når han ikke etter lov eller avtale tilkommer slik hjelp. For å få hjelp

av arbeidsløysetrygden må han være sikret arbeid på det nye sted og fylle vilkårene i § 3. Hjelpen kan ikke være høyere enn dagpenger i 6 uker, forsørgingstillegg ikke reknet med. Begrensningen etter § 4, første setning, gjelder ikke.

### § 6

I riket settes krav om stønad fram i samsvar med bestemmelsene i lov om trygd mot arbeidsløyse. Trygdede må framvise fartsbevis, sjøfartsbok eller sertifikat og ellers gi de opplysninger som måtte anses nødvendige for å godtgjøre retten til stønad. Arbeidsnemnda i oppholdskommunen tar avgjerd om stønad. Stønaden blir å utbetale av det stedlige arbeidsløysfond gjennom trygdekassen på stedet. Dagpenger utbetales i etterskott for hver uke.

I utlandet settes krav om stønad fram for den insituisjon som skal motta melding i henhold til § 3, siste ledd. Konsulatet tar på grunnlag av framlagte sjøfartsdokumenter og opplysninger som nevnt i foregående ledd avgjerd om stønad. Dagpenger utbetales i etterskott for hver uke.

Arbeidsdirektoratet gir nærmere regler om framsetting av stønadskrav, om avgjerd og om utbetaling av stønad.

### § 7

For hver trygdet skal det betales en månedspremie så lenge arbeidsforholdet varer eller så lenge den trygdede oppebærer hyre.

Når en trygdet er fritatt for å betale premie etter lov om syketrygd, faller også premien til arbeidsløysetrygden bort.

Premien betales alltid for en hel kalendermåned, uansett hvilken dag i måneden trygdeplikten inntrådte eller opphørte, dog slik at det ikke for noen måned skal betales mer enn den fastsatte månedspremie.

Premien utgjør kr. 8 pr. måned, hvorav en halvpart faller på arbeidsgiveren og en halvpart på medlemmet selv.

Premien innkreves samtidig med og på samme måte som premien til syketrygden.

Stryking av premie må godkjennes av Arbeidsdirektoratet eller den direktoratet gir fullmakt.

Kommunetilskottet utgjør kr. 2 pr. trygdet pr. måned. Det skal betales av den samme kommune som betaler tilskott til syketrygden og innkreves samtidig med og på samme måte som dette.

### § 8

Premier og kommunetilskott for arbeidstakere som trygdes i henhold til disse forskrifter, går til et særskilt arbeidsløysfond som utreder alle utgifter i samband med arbeidsløysetrygden for nevnte arbeidstakere når intet annet er fastsatt. Styre for fondet er Arbeidsdirektoratet.

Med godkjenning av Kommunal- og arbeidsdepartementet kan det bestemmes at særlige utgifter i samband med administrasjonen av fondet skal bæres av fondet selv.

### § 9

Vedtak som en arbeidsnemnd gjør på grunnlag av disse forskrifter, kan ankes inn for Arbeidsdirektoratet. Departementet kan bestemme at en trygdet som oppholder seg i utlandet kan bringe saken inn for en stedlig ankenemnd oppnevnt av departementet. Slik nemnd skal bestå av en uavhengig formann og en representant for redere og en for sjømenn med personlige va-

ramenn. Ankefristen er 6 uker reknet fra den dag den som har rett til anke, ble kjent med vedtaket. Vedtak truffet av en slik ankenemnd, kan påankes til Arbeidsdirektoratet.

### § 10

Bestemmelsene i lov om trygd mot arbeidsløyse av 28. mai 1959 gjelder når intet annet framgår av disse forskrifter.

### § 11

Disse forskrifter trer i kraft 1. oktober 1959.

## Finans- og tolldepartementet:

Forslaget går ut på at Nordisk Råd skal oppfordre regjeringene i de nordiske land til snarest å foreta slik revisjon av sin sjømannsskattlovgivning at kommuneandelen av sjømannsskatten blir utbetalt til sjømannens bostedskommune også i tilfelle hvor sjømannen gjør tjeneste ombord på skip som hører hjemme i et annet nordisk land enn sjømannens bostedsland.

Foranledningen til forslaget er at en relativt stor del sjømenn som er bostatt i det finske landskap Åland (som teller 16 kommuner), gjør tjeneste på svenske fartøyer og at beskatningsretten vedrørende disse sjømenns hyreinntekter etter gjeldende regler i sin helhet tilkommer Sverige, ikke for noen del Finland. Formålet med forslaget er å sikre bostedskommunen den del av den inntrukne sjømannsskatt som beregnes å utgjøre kommuneskatt.

## I

### *Øversikt over de gjeldende regler om skatlegging av nordiske sjømenns hyreinntekter*

#### *1. Bestemmelser i skatteavtaler*

Reglene om beskatningsretten vedrørende nordiske sjømenns hyreinntekter finnes for Norges vedkommende i skatteavtalene med Danmark, Finland og Sverige.

Artikkel 11, punkt 2, i avtalen med *Danmark* av 22. februar 1957, lyder slik, jfr. tilleggsavtale av 21. mai 1959:

Hvor arbeidet helt eller hovedsakelig utføres ombord på norsk eller dansk skip, skal inntekt som omhandlet i punkt 1 skattelegges bare i den stat hvis nasjonalitet skipet har. Utenlandsk skip som befraktes på såkalt bareboat basis av et foretagende hvis virkelige ledelse har sitt sete i Norge eller Danmark, blir i denne forbindelse å likestille med henholdsvis norsk eller dansk skip.

(Punkt 1 omhandler inntekt av personlig arbeid i offentlig eller privat tjeneste, herunder ikke medregnet pensjoner).

Artikkel XI, siste ledd, i avtalen med *Finland* av 29. mars 1954 lyder slik:

Person, ansatt på norsk eller finsk fartøy i utenriks fart, skal, for så vidt angår inntekt oppebåret på fartøyet, skattlegges i den av de to stater hvor fartøyet er hjemmehørende. Dog skal på begjæring skattebeløpet tilbakebetales når det godtgjøres at samme inntekt er blitt skattlagt i den andre staten.

Artikkel 11, punkt 3, første ledd, i avtalen med Sverige av 27. september 1956, lyder slik, jfr. tilleggsavtale av 21. mai 1959:

Hvor arbeidet helt eller hovedsakelig utføres ombord på norsk eller svensk skip, skal inntekt som omhandlet i punkt 1, skattlegges bare i den stat hvis nasjonalitet skipet har. Ved anvendelsen av denne bestemmelse skal utenlandsk skip som befraktes på såkalt bareboat basis av et foretagende hvis virkelige ledelse har sitt sete i Norge eller Sverige, likestilles med henholdsvis norsk eller svensk skip.

(Punkt 1 omhandler bl. a. inntekt av personlig arbeid i andres tjeneste, herunder ikke medregnet pensjoner).

Den refererte bestemmelse i avtalen med Finland fikk første gang anvendelse for inntektsåret 1953, mens de refererte bestemmelser i avtalene med Danmark og Sverige har vært gjeldende fra og med inntektsåret 1960.

Som det ses bygger de refererte bestemmelser på det prinsipp at hyreinntekter skal skattlegges til skipets, ikke sjømannens, hjemland.

Skatteavtalen med Danmark omfatter ikke *Færøyene* eller *Grønland*. Videre merkes at det ikke foreligger noen skatteavtale mellom Norge og *Island*. Sjømenn som opplyser at de er hjemmehørende i disse land, må imidlertid, for å unngå skatteplikt til Norge etter reglene om sjømannsskatt, legitimere at de er bosatt i vedkommende land og at de der er skattepliktige for hele sin inntekt på de norske skip.

I forholdet til *disse* nordiske land går således prinsippet om skattlegging til sjømannens hjemland foran prinsippet om skattlegging til skipets hjemland.

## 2. Skatteberegningen overfor sjømannen

Ifølge den norske lov om skattlegging av sjømenn av 21. mars 1947, slik den lyder etter endringsregler av 28. mai 1959, skal skatteleggingen av sjømenn som er bosatt i Danmark, Finland og Sverige, og som tjenestegjør på norske skip, foretas etter de regler som gjelder for sjømenn bosatt i Norge (§ 3 i loven). Slike sjømenn skal således ha vanlig norsk sjømannsskattkort. Kortet utstedes av Direktoratet for sjømenn.

Skatten skal beregnes etter de tabeller som gjelder for norske sjømenn. Ved skatteberegningen blir det tatt hensyn til sjømannens forsørgelsesbyrde og til hans utgiftsposter.

## 3. Fordelingen av de inntrukne skattebeløp

Den sjømannsskatt som blir trukket inn overfor sjømenn bosatt i Danmark, Finland og Sverige, blir fordelt etter samme regler som skattebeløp inngått ved trekk overfor andre sjømenn som ikke er bosatt i Norge.



Etter de gjeldende regler tilfaller 30 pst. av de inntrukne midler Velferdsfondet for sjøfolk. Av de øvrige 70 pst. tilfaller 1/4 staten og 3/4 kommunene til deling i forhold til antall sjømenn, som var bosatt i den enkelte kommune pr. 10. november i året forut for inntektsåret.

Det er nylig fremmet forslag for Stortinget (Ot.prp. nr. 12 for 1963—64) om at den foran nevnte fordelingsregel skal endres slik at statens del av sjømannsskatten fra sjømenn bosatt i utlandet faller bort. Skatten vil da bli fordelt med 30 pst. på Velferdsfondet og hele den øvrige del 70 pst. på kommunene.

#### *1. Særregler for visse norske kommuner som har sjømenn på danske, finske og svenske skip*

Stortingets vedtak om sjømannsskatt for inntektsårene 1960 til og med 1963 har inneholdt bestemmelse om at kommuner hvis skatteinntekt er blitt vesentlig redusert som følge av bestemmelsene i skatteavtalene med Danmark og Sverige om beskatningsretten vedrørende sjømanns hyreinntekter kan få utbetalt erstatning av de midler som er inngått ved trekk av norsk sjømannsskatt overfor sjømenn bosatt i Danmark, Finland og Sverige. Erstatningsbeløpene blir utbetalt etter spesiell søknad fra vedkommende kommune.

Erstatning har i henhold til disse regler vært utbetalt til 4 kommuner. Høyeste erstatningsbeløp et enkelt år har utgjort kr. 200 000,—, laveste beløp har vært kr. 6 000,—. Nedgangen i kommunens skatteinntekter har i alle tilfelle vært forårsaket av tjenestegjøring på svenske malmbåter.

I den foran under nr. 3 nevnte proposisjon til Stortinget om endringer i sjømannsskattloven er foreslått at lignende regler skal tas inn i et tillegg til sjømannsskattloven. Det har vært Finansdepartementets forutsetning at man på et senere tidspunkt skal ta opp spørsmålet om å avvikle ordningen med årlige erstatninger.

En viser for øvrig til det som er uttalt under avsnitt III i proposisjonen. Avtrykk av proposisjonen vedlegges i 10 eksemplarer.

## II

### *Finansdepartementets vurdering av det fremsatte medlemsforslag*

Sven Högströms forslag går som allerede nevnt, ut på at en bestemt del — kommuneandelen — av sjømannsskatten fra sjømenn som er bosatt i et annet nordisk land enn skipets hjemland, skal utbetales til sjømannens bostedskommune.

En forstår forslaget slik at trekket av sjømannsskatt overfor sjømannen selv fortsatt skal gjennomføres etter de nå gjeldende regler. Innfordringsmyndighetene i skipets hjemland skal imidlertid foreta en beregning av hvilken del av den inntrukne skatt som skal anses som kommuneskatt. Denne

del skal deretter utbetales til vedkommende myndighet i sjømannens hjemland.

En slik ordning vil være gjennomførbar rent teknisk sett selv om den riktignok ville medføre en del merarbeid for Direktoratet for sjømenn.

Finansdepartementet vil imidlertid peke på at ordningen ikke ville kunne gjennomføres uten endring av skatteavtalene med Danmark, Finland og Sverige som alle bygger på prinsippet om skattlegging av sjømenns hyreinntekter til skipets hjemland, jfr. utredningen foran under avsnitt I, nr. 1. En gjør oppmerksom på at dette prinsipp ble lagt til grunn for skatteavtalen med Finland allerede ved inngåelsen av den opprinnelige skatteavtale av 29. mars 1954 og at prinsippet ble innført i skatteavtalene med Danmark og Sverige ved en revisjon av 21. mai 1959 etter oppfordring fra Nordisk Råd.

En viser til rådets behandling av sjømannsbeskatningen under 6. sesjon 1958, jfr. rekommandasjon nr. 30 — 1954 (sak D 21). I innstilling nr. 10 av 11. november 1958 fra det juridiske utvalg, som ble vedtatt i rådet, er blant annet uttalt:

Av meddelandena framgår att Danmark, Finland och Sverige under år 1958 antagit nya lagbestämmelser om sjömansbeskattning. Vid utarbetandet av de nya bestämmelserna har den i Norge nu gällande lagstiftningen på området tjänat såsom förebild.

Det konstaterades vidare i utskottet att det enligt regeringarnas uppfattning för närvarande icke kan anses praktiskt möjligt att ingå en fullständig konvention med gemensamma regler för sjömannens beskattning utan att utarbetandet av en dylik konvention måste skjutas på framtiden i avvaktan på att erfarenheter vinnes om den nyligen införda lagstiftningen i respektive länder. I anledning härav ansåg utskottet meddelandena från regeringarna böra läggas till handlingarna och spørsmålet för rådets del vara slutbehandlat.

Utskottet uttalade emellertid samtidigt att det syntes önskvärt att nå fram till en mera ensartad behandling på förevarande område genom att i dubbelbeskattningsavtalen mellan de nordiska länderna infördes bestämmelser om att nordiska sjömän skall betala skatt i det land, där rederiet har sitt säte, oberoende av var vederbörande sjömän är bosatta.

Under hänvisning till ovanstående föreslår utskottet, att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Finansdepartementet vil videre gjøre oppmerksom på at en gjennomføring av forslaget for Norges vedkommende ville medføre en vesentlig reduksjon av sjømannsskatten fra danske og svenske sjømenn, en reduksjon som på langt nær ville bli oppveid av den skatt som ville bli overført til norske kommuner fra Danmark og Sverige. En viser her til de beregninger som er foretatt av Direktoratet for sjømenn på grunnlag av inntektsåret 1962.

En vil i samme forbindelse peke på at den nylig fremsatte proposisjon til Stortinget angående en forenkling av fordelingsoppgjøret mellom staten og kommunene vedrørende sjømannsskatten (jfr. ovenfor under avsnitt I, nr. 3)

bygger på forutsetningen om bibehold av de någjeldende regler om skattlegging av nordiske sjømenns hyreinntekter.

For Norges vedkommende er de vanskeligheter som de någjeldende beskatningsregler skaper for enkelte kommuner, søkt avbøtet ved hjelp av innterne erstatningsregler som omtalt foran under avsnitt I, nr. 4.

Finansdepartementet finner etter dette ikke å kunne anbefale Sven Högströms forslag.

---

Oslo, 3. januar 1964

Etter fullmakt

*A. Scheel*

*A. Tostrup*

#### Direktoratet for sjømenn:

— — — vil en få omtale at sjømannsskatteordningen som også omfatter utenlandske sjømenn, i Norge baserer seg på de skattesatser og nærmere bestemmelser som Stortinget fastsetter for den enkelte budsjettermin. Trekk foretas ikke hvis sjømannen blir skattlagt til sitt hjemland for hele sin inntekt på det norske skip. Disse reglene gjaldt opprinnelig også danske, finske og svenske sjømenn på norske skip, men er senere nærmere regulert ved skatteavtaler mellom de nordiske land. Ved tilleggsavtale av 21. mai 1959 til avtale av 27. september 1956 mellom Norge og Sverige ble det bestemt at hvor arbeidet helt eller hovedsakelig utføres ombord på norsk eller svensk skip, skal hyreinntekten sktllegges bare i den stat, hvis nasjonalitet skipet har. Tilleggsavtalen trådte i kraft fra og med kalenderåret 1960. Tilsvarende bestemmelser fra samme tid gjelder ifølge tilleggsavtale mellom Norge og Danmark av 21. mai 1959 til skatteavtalen av 22. februar 1957, mens avtaler av slikt innhold ikke er inngått med Island. Ifølge skatteavtalen med Finland av 29. mars 1954 som gjelder fra og med inntektsåret 1953, skal person ansatt på norsk eller finsk fartøy i utenriks fart, for så vidt angår inntekt oppebåret på fartøyet, skattlegges i den av de to stater hvor fartøyet er hjemmehørende. Dog skal på begjæring skattebeløpet tilbakebetales, når det godtgjøres at samme inntekt er blitt skattlagt i den andre staten.

Etter dette blir i Norge sjømenn bosatt i Danmark, Finland og Sverige trukket sjømannsskatt etter de samme regler som er fastsatt for norske sjømenn. Jfr. § 3 i sjømannsskatteloven.

Ovennevnte skatteavtaler er i samsvar med § 15, punkt 3, i mønsteravtalen som er utarbeidet av OECD. Dette mønster har i de seneste år vært lagt til grunn for det alt overveiende antall avtaler som Norge har inngått med andre stater om beskatning av sjømenn. Bl. a. gjelder dette i relasjon til

Spania, hvilket land i dag har flere sjömenn ombord i vår handelsflåte enn noen annen fremmed stat. Pr. 1. november 1963 var antallet spanjoler 3 038 mens det samlede antall danske, finske og svenske sjömenn var 1 762.

Skattekort for sjömenn utferdiges i Norge av dette direktorat, i forhold til nordiske sjömenn på grunnlag av opplysninger som sjömennene gir i det fastsatte skjema for krav om skattekort. Før skattekort utferdiges blir oppgaven i en viss utstrekning sendt sjömannskontorene i vedkommende land for kontroll av sjömannens opplysninger. Dette henger bl. a. sammen med at direktoratets nuværende registrering av nordiske sjömenn, i likhet med andre utenlandske, er noe mangelfull. Dette forhold, som vel også kan gjøre seg gjeldende i de øvrige land, bør en formentlig være klar over i forbindelse med overveielser vedrørende det foreliggende medlemsforslag. En tillater seg for øvrig vedrørende den etablerte skatteordning for sjömenn å vise til vedlagte »Rettleiing», utarbeidet i dette direktorat.

Pr. 1. november 1961, 1. november 1962 og 1. november 1963 var det følgende antall danske, finske og svenske statsborgere i tjeneste på norske skip:

	1. november 1961	1. november 1962	1. november 1963
Danske	1 817	1 471	1 319
Finske	255	214	198
Svenske	320	324	245

Oppgaven omfatter danske, finske og svenske statsborgere uansett bosted. Det regnes med at ca. 10 % av disse sjömenn var bosatt i Norge.

I henhold til de foreliggende avtaler mellom landene utarbeider i Norge dette direktorat oppgave over inntekt ombord på norske skip for sjömenn som er hjemmehørende i Danmark, Finland eller Sverige og som i vedkommende år er trukket sjömannsskatt. Oppgavene sendes sjömannsskattekontorene i de respektive land og tjener til bruk ved ligningen av sjömannenes eventuelle inntekt i land. Oppgavene omfattet følgende antall sjömenn, henholdsvis for 1961, og 1962:

		1961	
Antall sjömenn		Samlet inntekt	Samlet skatt
Danske	2 980	kr. 21 077 084	kr. 2 912 590
Finske	430	» 2 592 293	» 372 984
Svenske	560	» 3 160 022	» 446 700
Sum	3 970	kr. 26 829 399	kr. 3 732 274

		1962	
Antall sjömenn		Samlet inntekt	Samlet skatt
Danske	2 572	kr. 22 491 257	kr. 3 340 404
Finske	383	» 2 808 673	» 423 172
Svenske	624	» 4 063 388	» 592 958
Sum	kr. 3 579	kr. 29 363 318	kr. 4 356 534

På tilsvarende måte mottar dette direktorat inntektsoppgaver fra det danske, svenske og finske sjömannsskattekontor. Ifölge de mottatte oppgaver har i alt 2 570 nordmenn og utlendinger med bosted i Norge i kortere eller lengere tidsrom i 1962 gjort tjeneste på danske, finske og svenske skip, fordelt således:

Finske skip	7
Danske skip	299
Svenske skip	2 264

Oppgavene blir herfra sendt Direktoratet for skattevesenet til videre forsendelse til vedkommende ligningskontor. Det er så vidt vites ikke foretatt noen oppsummering av samlet inntekt og skatt.

Etter någjeldende regler (sjömannsskatteovens § 11) skal belöp som er inngått ved skattetrekk for utenlandske sjömenn, herunder danske, finske og svenske sjömenn, tilfalle Statens velferdsfond for sjöfolk med 30 %. Av de övrige 70 % tilfaller 1/4 staten og 3/4 kommunene.

Finansdepartementet har ellers i St.prp. nr. 31 (1963/64) om sjömannsskatt for 1964 opplyst at Kommunaldepartementet i brev til Finansdepartementet av 14. oktober 1963 har foreslått et nytt og forenklet system for fordelingen av sjömannsskatten for utenlandske sjöfolk. Finansdepartementet sier seg enig i dette, og vil legge frem proposisjon til Stortinget om de nödvendige endringer i sjömannsskatteoven. Så vidt en har forstått, vil forslaget om endringer gå ut på at også statens andel av skatten for utenlandske sjöfolk skal tilfalle kommunene, mot at kommunens andel av sjömannsskatten for sjömenn bosatt i Norge, skal beregnes med samme prosent for alle kommuner, og ikke som nå med varierte prosent, i relasjon til skatteprosenten i de forskjellige kommuner.

Det gjelder for övrig ulike regler i de nordiske land om beregningen av sjömannsskatten, herunder om størrelsen av kommuneandelen. Skulle forslaget om at kommuneandelen av sjömannsskatten skal tilfalle kommunene i det land hvor de nordiske sjömenn er hjemmehörende bli gjennomfört, er det vel sannsynlig at det burde opptas forhandlinger med de respektive land om nærmere ensartede regler for beregningen både av selve skatten og kommunenes andel.

Grunnen til at medlemsforslaget er reist er etter det opplyste skattetao for kommunene på Ålandsöyene som fölge av de eksisterende skatteavtaler. Det er videre på det rene at dette skattetao er et finsk/svensk anliggende, idet det ifölge bilag til medlemsforslaget »rent allmänt kan konstateras att knappast någon sjöman från Åland varit anställd på danska eller norska fartyg, medan det efter genomgång av materialet bekräftades, att en relativt stor del av sjömännen tjänstgjört på svenska fartyg». På denne bakgrunn fremstiller det seg naturlig at det foreliggende spørsmål löses på tosidig basis mellom Finland og Sverige, eventuelt på grunnlag av eksiste-

rende avtaler om grensekommuner i de to land. Man måtte da kunne ha for øye at tilsvarende problem heller ikke er ukjent i forhold til norske kommuner. Dette gjelder spesielt kommunene Ballangen, Evenes, Ankenes og Lödingen som har hatt en rekke skatteyttere som har tjenestegjort på svenske skip, og som derfor trekkes sjömannsskatt i Sverige for hyreinntekten. Forholdet er her ordnet på nasjonal basis ved at nevnte kommuner er tilstått en ekstra fordeling av skatten for utenlandske sjömenn. For 1962 ble således nevnte kommuner i henhold til Det kgl. departements bestemmelse utbetalt henholdsvis kr. 45 000, kr. 20 000, kr. 200 000 og kr. 8 500. På samme måte måtte de finske Ålandskommuner kunne gis tilskudd, eventuelt etter tilskudd fra svensk side.

Det foreliggende initiativ synes for övrig ikke å være i samsvar med de bestrebelsler som innenfor Nordisk Råd har vært gjort for å sikre nordiske sjömenn ombord i skip hjemmehörende i de nordiske land samme behandling som skipets hjemland sikrer egne borgere. Disse bestrebelsler er i første rekke kommet til uttrykk gjennom Rådets rek. nr. 32/1958 om nordisk konvensjon om sjömanns rettsstilling, om felles helsetjeneste for sjömenn m.v. samt rek. nr. 2/1962 om nordiske sjömanns sosiale rettigheter. Disse rekommandasjoner omfatter i prinsippet all den sosiallovgivning som retter seg mot sjömannen i egenskap av yrkesutöver, herunder bl. a. landenes sjömannslover og trygdelover. Dette arbeide må videre sees i sammenheng med de bestrebelsler som har vært gjort for å etablere et felles arbeidsmarked for sjömenn, jfr. således senest Rådets rek. nr. 8/1961 om likestilling ved tilsetning av nordiske sjömenn på nordiske fartöyer.

I forbindelse med disse saker har det bl. a. vært påberopt at nordiske sjömenn i dag betaler skatt til skipets hjemland i likhet med vedkommende lands egne borgere. Dette forhold er da også relevant for så vidt som det offentlige i betydelig utstrekning er med på å bestrjde utgifter i forbindelse med den særlige sosiallovgivning vedrörende sjömenn. Ikke bare gjelder dette i relasjon til statskassen, men også i forhold til kommunene. Således ytes det fra kommunenes side premietilskudd både vedrörende syketrygden og arbeidslöshetsstrygden for sjömenn i utenriks fart.

Arbeidet med de nevnte rekommandasjoner pågår innenfor administrasjonen i hvert av landene, og det kan meddeles at en her overfor Handelsdepartementet har foreslått inntatt i den norske melding vedrörende rek. nr. 2/1962 at en fra Kommunal- og arbeidsdepartementet har fått opplyst at man der arbeider med spørsmålet om fremme av kongelig resolusjon i medhold av lov om trygd mot arbeidslöyse av 25. mai 1959 § 1 om utvidelse av trygdeplikt og trygderettigheter til å omfatte borgere av andre nordiske land også for så vidt disse måtte være uten fast bopel i Norge. En forutsetter at Kommunal- og arbeidsdepartementet på dette grunnlag vil ta opp med Det Kgl. Departement direkte hvorvidt endrede bestemmelser om kom-

munéandelen vil innvirke på dette arbeide. For så vidt det også arbeides med en utvidelse av syketrygden burde formentlig saken også ha vært forelagt for Sosialdepartementet.

Ikke bare finner en det her noe uventet at en samtidig med at spørsmålet om nasjonal behandling av nordiske sjømenn er tatt opp innenfor Nordisk Råd på bredt grunnlag har villet søke gjennomført en endring av sjømannsskatteordningen. En frykter også for at en endring med hensyn til fordelingen av sjømannsskatten overensstemmende med medlemsforslaget vil kunne få uheldige konsekvenser i forhold til andre land som en i dag har skatteavtaler med på basis av OECD's mønsteravtale. En tenker da i første rekke på Spania. Hertil kommer så det merarbeide for direktoratet som den foreslåtte ordning må forutsettes å innebære. En må for sitt vedkommende i så fall forbeholde seg å få den nødvendige personalmessige styrkelse.

Det lar seg vanskelig gjøre på det nåværende tidspunkt å si noe bestemt om i hvilken utstrekning Norge vil bli skattemessig skadelidende ved en endring av sjømannsskatteordningen som forutsett etter medlemsforslaget. I denne henseende vil spille inn ikke bare antallet sjømenn som er involvert, men også deres inntekter og reglene for beskatning i de forskjellige land. Uansett hvilket resultat en måtte komme frem til med hensyn til skatteinntektene, antar en imidlertid her at konsekvensen av en endret skattefordeling overensstemmende med medlemsforslaget vil kunne bli så betydelig at en fra norsk side bør motsette seg at dette blir gjennomført.

---

Oslo, 8. januar 1964

*K. F. Langfeldt*

*Even R. Lund*

#### Statens velferdskontor for handelsflåten:

---

Ifølge brevet vil gjennomføringen av Sven Högström's forslag bety at skatten fra utenlandske sjømenn blir redusert med ca. 3 mill. kroner. For Velferdsfondet vil dette bety en inntektsreduksjon pr. år på ca. kr. 900 000.— hvis en legger trekkåret 1963 til grunn. En slik reduksjon vil bety at Velferdskontorets virksomhet må reduseres betydelig, eller at Staten må bevilge Velferdskontoret tilsvarende beløp. En vil i denne forbindelse nevne at det for tiden drøftes med Handelsdepartementet om det kan være mulig å øke Velferdsfondets inntekter.

På grunn av den korte tidsfrist har departementets brev ikke kunnet forelegges Velferdsrådet.

Oslo, 28. desember 1963

Statens velferdskontor for handelsflåten

*Gunnar Sand*

Velferdssjef

S v e r i g e

Riksskattenämnden:

---

Enligt artikel 11 punkt 2 i avtalet den 21 juli 1958 mellan Sverige och Danmark för undvikande av dobbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet och enligt artikel 11 punkt 3 i motsvarande avtal den 27 september 1956 mellan Sverige och Norge skall i sådana fall, da personligt arbete helt och hållet eller till huvudsaklig del utföres ombord å svenskt eller danskt respektive norskt fartyg, inkomsten härav beskattas allenast i den stat, vars nationalitet fartyget äger. I anslutning härtill har Sjömansskattelagstiftningen i Danmark, Norge och Sverige utformats. Sålunda skall enligt 1 § förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt dylik skatt erläggas av envar, som är anställd i redarens tjänst ombord på svenskt handelsfartyg av viss minsta storlek. Vidare gäller enligt 7 § 2 mom. att, i den mån Kungl. Maj:t därom förordnar, sjöman som är bosatt i Danmark, Finland, Island eller Norge skall erlägga sjömansskatt enligt de bestämmelser som gälla för i Sverige bosatt sjöman. Med stöd av nämnda bemyndigande har Kungl. Maj:t genom särskilda kungörelser (SFS 1958: 541 och 542 samt 1959: 544) förordnat, att sjöman som är bosatt i Danmark, Finland och Norge skall erlägga sjömansskatt enligt de bestämmelser som gälla för i Sverige bosatt sjöman. Ovan angivna stadganden i dobbelbeskattningsavtalen med Danmark och Norge erhöilo sin nu gällande lydelse enligt år 1959 träffade tilläggsavtal. Att den princip rörande beskattningen av sjömän från Sverige, Danmark och Norge, som kom till uttryck i dessa tilläggsavtal, icke genom särskilt tilläggsavtal fastslogs skola gälla även i förhållande till Finland torde ha berott på att man å finsk sida ansåg denna princip gälla redan enligt huvudavtalet mellan Sverige och Finland, d. v. s. det mellan de båda staterna den 21 december 1949 ingångna avtalet för undvikande av dobbelbeskattning beträffande skatter å inkomst och förmögenhet. I enlighet härmed regleras frågan, såvitt angick Finland, genom intern svensk åtgärd. Genom kungörelsen den 16 januari 1959 (nr 20) om tillägg till och ändring i kungörelsen den 26 maj 1950 (nr 198) om tillämpning av



det svensk-finska avtalet meddelades nämligen en ny anvisningsföreskrift av i sak samma innehåll som enligt nyssnämnda tilläggsavtal med Danmark och Norge.

Av det anförda framgår, att så sent som 1959 avtal slöts respektive underhandsöverenskommelse träffades om vissa enhetliga regler för beskattning av sjömän från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Dessa regler torde stå i överensstämmelse med allmänt tillämpade principer på området. Det inom Nordiska rådet väckta medlemsförslaget innebär upprivande av dessa regler. Riksskattenämnden kan icke finna att de i förslaget anförda skälen äro av sådan styrka, att de böra föranleda en dylik ändring i ett system, som principiellt torde vara anmärkningsfritt och som i praktiken är enkelt och lättillämpat.

Riksskattenämnden avstyrker därför det väckta förslaget.

---

Stockholm den 17 januari 1964

*Rolf Dahlgren*

*Bengt Bohman*

#### Sjömansskattenämnden:

---

Nämnden vill inledningsvis erinra om, att enligt de dubbelbeskattningsavtal, som upprättats mellan Danmark, Finland och Norge å ena sidan samt Sverige å andra sidan, skall inkomst, som åtnjutes genom arbete i ett annat nordiskt land, allenast beskattas i det land, där den skattskyldige utövat den verksamhet, från vilken inkomsten härrör. I avtalen med Danmark och Norge har direkt utsagts, att denna princip skall gälla i fråga om arbete ombord på fartyg. Inkomst av sådant arbete skall alltså enligt dessa avtal beskattas i den stat, vars nationalitet fartyget äger. I avtalet med Finland saknas en motsvarande uttrycklig bestämmelse angående inkomst av arbete på fartyg. Emellertid stadgas i den svenska tillämpningskungörelsen av den 18 december 1959 (SFS nr 20/1959), att inkomst på grund av anställning ombord på finskt fartyg skall vara fritagen från svensk skatt. Att direkt föreskrift om sjömän icke finnes i det finska dubbelbeskattningsavtalet, torde sammanhånga därmed, att enligt finsk uppfattning tjänst ombord på finskt fartyg anses likställd med tjänst, som utövas på finskt territorium.

Enligt dubbelbeskattningsavtalet mellan Sverige och Island beskattas däremot inkomst av tjänst, där den skattskyldige är bosatt. För detta lands vidkommande finnes emellertid icke någon särskild sjömansbeskattning genomförd. Det väckta förslaget torde sålunda sakna betydelse för Islands vidkommande.

Det nu framlagda förslaget kan sägas innebära, att man — i strid mot den huvudprincip, som inskrivits i avtalen mellan Sverige å ena sidan samt Danmark, Finland och Norge å andra sidan och som inte endast avser inkomst av arbete ombord utan all inkomst av tjänst förvärvat inom de avtalslutande ländernas territorialgränser — skulle tillerkänna den kommun, där sjömannen är bosatt, en rätt att beskatta inkomst, som sjömannen förvärvat ombord på annat nordiskt lands fartyg.

Den frågan kan naturligen ställas, huruvida de berörda länderna skulle kunna tänkas träffa avtal i syfte att få till stånd någon form av skatteclearing staterna emellan, varigenom särskilt skattetyngda kommuner skulle beredas kompensation för skattebortfall, som uppstår på grund av dubbelbeskattningsavtalens ifrågavarande utformning. Enligt nämndens mening skulle ett sådant förfarande utgöra ett avsteg från den grundsats, på vilken de dubbelbeskattningsavtal bygger, som Sverige ingått med Danmark, Finland och Norge. Samma grundsats återfinnes också i de avtal, som Sverige ingått med flertalet icke nordiska stater. Ett clearingsförfarande måste med tanke på konsekvenserna gentemot dessa senare inge betänkligheter. Sjömansskattenämnden vill också understryka, att spørsmålet icke är begränsat till sjömannens inkomster utan även kan uppstå i fråga om andra inkomsttagare, som äro verksamma utomlands, ehuru de på något sätt bibehålla en anknytning till hemorten.

Innan nämnden ytterligare ingår på dessa spørsmål, anser sig nämnden böra vidröra vissa rent praktiska problem, som en revision i enlighet med vad förslagsställaren avser, skulle medföra. Härutinnan får nämnden anföra följande.

Den svenska sjömansskatten är en ställig inkomstskatt och tillfaller sålunda i sin helhet statsverket. Ersättning för minskade skatteintäkter utgår av statsmedel såvitt angår i Sverige bosatta sjömän till kommun, landstingskommun och municipalsamhälle. Allmän försäkringskassa åtnjuter ersättning för minskade sjukförsäkringsavgifter. Ersättningarna beräknas schablonmässigt och utgå för närvarande till stad, som icke tillhör landstingskommun, med 55 %, till annan kommun med 40 %, till landstingskommun med 15 %, till municipalsamhälle, i vilket utdebiteringen för samhällets behov bestämts till minst en krona för skattekrona, med 2 % och till allmän försäkringskassa med 6 % av den sjömansskatt, som under beskattningsåret erlagts av sjömän bosatta inom kommunen, landstingskommunen, municipalsamhället eller försäkringskassans verksamhetsområde. Ersättning skall dock icke utgå till kommun eller municipalsamhälle, om beloppet icke uppgår till minst 500 kronor.

Följande administrativa förfarande ligger till grund för uträkning av ersättningarna.

Sjöman åligger att uppvisa sin debetsedel å preliminär A-skatt för löpande år eller beslut från lokal skattemyndighet eller i vissa fall från sjömans-

skattenämnden för befälhavaren på det fartyg, där han är anställd. Befälhavaren skall anteckna numret på sjömannens debetsedel eller för honom utfärdat beslut jämte däri angiven kolumnbeteckning. Debetsedelns nummer består av tre siffergrupper, varav den första markerar sjömannens hemortslän, den andra hemortskommunen och den tredje sjömannen. Skatteavdrag sker med ledning av å debetsedeln angiven kolumnbeteckning. Företer sjöman icke debetsedel eller intyg, som nu sagts, är befälhavaren skyldig att göra skatteavdrag enligt den för sjömannen oförmånligaste kolumnen i sjömansskattetabellen.

Redaren redovisar och inbetalar innehållen skatt till sjömansskattekontoret. Redovisning sker på förteckning, upprättad å blankett, vartill sjömansskattenämnden fastställt formulär. På förteckningen angives för varje redovisat skattebelopp för svensk sjöman dennes debetsedelnummer och hemortskommun samt för utländsk sjöman dennes bosättningsland, alltså icke hemortskommunen.

Redovisningarna kontrolleras på sjömansskattekontoret i olika avscenden. På grundval av den uppgift om sjömannens hemort, som skall finnas i redovisningsförteckningarna, kompletteras desamma i förekommande fall med debetsedelnummer såvitt angår i Sverige bosatt sjöman.

Sjömansskattekontoret upprättar årligen med biträde av skatteavdelningen vid postkontoret i Göteborg sammanställningar utvisande för varje kommun, landsting respektive allmän försäkringskassas verksamhetsområde summan av den sjömansskatt, som under nästföregående år erlagts av inom kommunerna respektive området bosatta sjömän, med avdrag för vad under samma år till sådana sjömän restituerats. Uträkningen av ersättningarna sker genom hålkortsbearbetning av rederiernas redovisningsförteckningar. För varje skattebelopp stansas på hålkort debetsedelnummer och belopp. Som tidigare anförts kodifieras sjömannen och hans hemortskommun av debetsedelnumret. Hålkorten stansas fortlöpande för varje uppbördstermin. Bearbetningen av materialet sker emellertid endast för helt beskattningsår. Om redovisat skattebelopp på grund av jämkning eller rättelse helt eller delvis blir föremål för restitution, underrättas skatteavdelningen, som stansar hålkort på avgående belopp. För sjömansskatt, som erlagts med för lagt belopp, stansas hålkort å tillkommande belopp.

Om samma förfarande skall användas för beräkning av ersättning till andra nordiska kommuner än svenska, torde det sålunda bliva nödvändigt, att sjömansskattekontoret utfärdar en debetsedel eller ett skattekort, som i likhet med den svenska debetsedeln å preliminär A-skatt kodifierar sjömannen och hans hemortskommun.

Enligt uppgift från statens utlänningskommission utgjorde antalet ombordanställda danska, norska och finländska sjömän den 1 oktober 1963 3 595 stycken med följande fördelning.

Danska sjömän	1 261
Finländska sjömän	1 508
Norska sjömän	826
Summa	3 595

Det bör dock observeras att dessa uppgifter avse i Sverige arbetsanmälda sjömän. Då påmönstringar även sker utrikes, torde antalet sannolikt överstiga 4 000.

Det skulle sålunda bli nödvändigt för sjömansskattekontoret att efter särskilt ansökningsförfarande utfärda minst 4 000 skattekort för nu ifrågasvarande sjömän. Särskild liggare över de olika kommunerna i Danmark, Norge och Finland jämte sifferkod för varje land och kommun skulle erfordras.

En annan utväg vore måhända att rederierna ålades, att i redovisningarna lämna uppgift om hemortskommun för ombordanställda danska, finska och norska sjömän och att hemortskommunerna kodificerades av sjömansskattekontoret i samband med kontrollen av redovisningsförteckningarna. Det finns emellertid anledning antaga, att befälhavarna icke alltid kunna erhålla riktiga uppgifter om rätt hemortskommun, vilket skulle medföra felaktig fördelning av ersättningsbeloppen.

Det nu skisserade förfarandet, som direkt ansluter sig till sättet för beräkning av ersättning till svenska kommunen, torde emellertid bli synnerligen tungrott i administrativt hänseende. Nämnden anser sig icke kunna förorda detta förfarande.

Man ställes därför inför frågan, om någon annan framkomlig väg står till buds. Möjligtvis skulle kunna övervägas om inte de kontrolluppgifter beträffande sjömannens inkomster, som nu utväxlas till grund för anspråk på ersättning för minskade skatteintäkter. I fråga om dessa kontrolluppgifter gäller för Sveriges vidkommande följande.

Enligt 37 § 1 mom. punkt 8 taxeringsförordningen åligger det redare att årligen före den 1 februari beträffande den, som erlagt sjömansskatt enligt sjömansskattetabell, avgiva kontrolluppgift till ledning för taxering. Kontrolluppgiften skall avse nästföregående kalenderår och skall, förutom vederbörandes namn, födelseår och mantalsskrivningsort, innehålla uppgift om kontant inkomst ombord samt den tid, för vilken mottagaren erlagt sjömansskatt. Uppgift skall lämnas på särskilt fastställt formulär men får även lämnas på annan för ändamålet lämpad blankett. Eftersom sjömän bosatta i Danmark, Norge eller Finland skola erlägga sjömansskatt enligt tabell, omfattas dessa sålunda av uppgiftsskyldigheten. I Kungl. brev den 7 april 1961 har föreskrivits, att kontrolluppgifter, som avse i Danmark, Norge eller Finland bosatta sjömän och som inkommit till länsstyrelse, utan tidsutdräkt skall överlämnas till sjömansskattekontoret. Dit överlämnade eller eljest

dit inkomna kontrolluppgifter skola så snart ske kan översändas till vederbörande sjömansskattemyndighet i Danmark, Finland respektive Norge.

Uppgifter av motsvarande slag erhåller det svenska sjömansskattekontoret även från övriga nordiska länders sjömansskattemyndigheter. Uppgifterna lämnas dock icke direkt av redarna utan av sjömansskattemyndigheten med ledning av redarnas sjömansskatteredovisningar. Det svenska sjömansskattekontoret iordningställer på grundval av de inkomna uppgifterna kontrolluppgifter, som vidareändas till vederbörande taxeringsmyndighet. Antalet sådana uppgifter utgjorde för år 1962 för sjömän på danska fartyg 136, på finska 54 och på norska 597 eller totalt 787 stycken.

Om man överhuvud taget taget kan åstadkomma ett tillrättaläggande av beskattningssystemet i syfte att tillerkänna vederbörande kommun en andel i skatten på sjömannens inkomst ombord på fartyg i annat nordiskt land, torde detta lämpligen få ske genom ett clearingförfarande mellan staterna av den typ, som inledningsvis blivit berörd. Det är emellertid nödvändigt att här välja en mycket grov schablon. Andelens storlek torde sålunda för Sveriges vidkommande få beräknas kollektivt till viss procent av den sjömansskatt, som influtit till sjömansskattekontoret för visst inkomstår från sjömän med hemort i respektive Danmark, Finland och Norge. För att inte det administrativa förfarandet skall kompliceras, bör procentsatsen avvägas så, att hänsyn icke behöver tagas till skatterestitutioner på grund av beslut om jämkning eller rättelse eller till krav på för lågt avdragen skatt. Clearingbeloppen böra, som redan antytts, utväxlas mellan staterna. Det bör sedan ankomma på respektive kommun att hos vederbörande högsta finansmyndighet — eventuellt vederbörande sjömansskattemyndighet — göra framställning om kompensation för påstått skattebortfall. Som grund för sina framställningar torde kommunerna kunna använda de kontrolluppgifter, som erhållits från övriga länder och som förutsätts skola bli distribuerade till vederbörande lokala taxeringsorgan. Det torde få ankomma på respektive stat att internt reglera detta ansökningsförfarande i formellt och materiellt avseende. Sjömansskattenämnden förmenar emellertid, att det för Sveriges vidkommande icke finnes anledning att bereda kommun kompensation för skattebortfall, såvida icke fråga är om belopp, som ur kommunekonomisk synpunkt framstår som betydande.

Det nu skisserade tillvägagångssättet innebär i princip, att svenska sjömans inkomster ombord på danska, finska och norska fartyg med ledning av kontrolluppgifterna skola läggas till grund för beräkning av de svenska kommunernas ersättningsanspråk. Hur denna beräkning skall genomföras i form och i sak torde få bli föremål för särskilda överväganden.

Sjömansskattenämnden kan inte bortse från att den lösning, som nu skisserats — även med de antydda, grova schablonerna — kommer att medföra ett administrativt merarbete inte endast i Sverige, utan även i övriga berörda länder. Detta merarbete kan inte anses stå i proportion till

frågans ekonomiska vikt. Som redan anförts strider därjämte clearingför-  
farandet mot principen att löneinkomst skall beskattas där verksamheten  
utövas. Nämnden vill för sin del icke förorda denna lösning.

Betydligt enklare synes vara att sådana kommuner, där skattebortfallet  
är stort, får inkomma med utredning om storleken av bortfallet till respek-  
tive lands högsta finansmyndighet. Huruvida annat land än det egna skall  
lämna bidrag till skattebortfallets täckande, är en fråga som sjömansskatte-  
nämnden icke anser sig böra taga ställning till.

Därest emellertid den av förslagsställaren framförda rekommendationen  
antages av Nordiska rådet och även vinner gehör hos de berörda regeringar-  
na, synes en sjömansskattekonferens böra anordnas, därvid hithörande  
spörsmål närmare kan dryftas.

---

Göteborg den 17 december 1963

På sjömansskattenämndens vägnar:

*Folke Elfving*

*Hans Wolgast*

**Sveriges redareförening:**

---

Av förslaget framgår, att förslagsställaren önskar, att Nordiska rådet  
mätte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att snarast före-  
taga en sådan revision av sjömansskattelagarna, att kommunandelarna av  
sjömansskatteintäkterna utbetalas till sjömans hemkommun inom Norden  
även beträffande sådana nordiska sjömän, som äro bosatta i annat nordiskt  
land än fartygets hemland. I första hand torde förslaget avse en fråga, som  
berör kommunernas ekonomi.

Ett tillmötesgående av förslagsställarens önskemål skulle emellertid kom-  
ma att ytterligare komplicera det administrativa arbetet med uttagandet av  
sjömansskatt. Detta merarbete skulle icke enbart falla på de svenska skatte-  
myndigheterna utan jämväl på redarna. Liksom sjömansskattenämnden,  
vars yttrande föreningen tagit del av, ifrågasätter föreningen, om detta mer-  
arbete står i proportion till frågans ekonomiska vikt, varför föreningen för  
sin del avstyrker förslaget.

Göteborg den 19 december 1963

Sveriges redareförening

*Douglas Forssblad*

**Svenska sjöfolksförbundet:**

De synpunkter, som förslagsställaren anför, är hämtade och sedda från en mycket snäv synvinkel.

Dubbelbeskattningsavtal, som upprättats mellan Danmark, Finland och Norge å ena sidan, samt Sverige, å andra sidan, har inskrivit den grundsatsen, att inkomst, som åtnjutes genom arbete i ett annat nordiskt land, allenast skall beskattas i det land där den skattskyldige utövar den verksamhet, från vilken inkomsten härrör. I avtalen med Danmark och Norge har direkt utsagts att denna princip skall gälla i fråga om arbete ombord på fartyg. Inkomst av sådant arbete skall alltså enligt nämnda avtal beskattas i den stat vars nationalitet fartyget äger.

Med hänvisning till dubbelbeskattningsavtalen mellan de nordiska länderna kan Svenska sjöfolksförbundet ej tillstyrka det väckta förslaget.

Ett ärende, som omfattar att i vissa fall en sjöman i sitt hemland påföres sociala avgifter, fastän den svenska sjömansskattens storlek är så avpassad, att däri även inkluderas folkpensionsavgift och sjukförsäkringsavgift, är en fråga, som direkt berör sjömannens enskilda ekonomi och ett ärende, som larvar Nordiska rådets uppmärksamhet.

Göteborg den 10 januari 1964

Svenska sjöfolksförbundet

*Ernst Råberg*

**Svenska stadsförbundet:**

Sedan Svenska stadsförbundet beretts tillfälle att avgiva yttrande över ett inom Nordiska rådet väckt medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen, får förbundets styrelse anförda följande.

Sjömansskatten kan sägas innefatta en kommunalskattedel, men vederbörande nordiska stat behåller hela den skatt, som erlagts av sjömän bosatta i annat nordiskt land. Enligt styrelsens mening får ur denna synpunkt en föreslagen fördelning av ifrågavarande skatteintäkter mellan vederbörande stat och sjömannens hemkommuner anses vara sakligt motiverad. För de enskilda svenska kommunernas del torde den ökning av sjömansskatteintäkterna, som ett genomförande av förslaget skulle medföra, bli av ringa storleksordning. För i synnerhet de åländska kommunerna skulle, såsom redovisats i förslaget, ett tillgodoförande av berörda kommunandelar däremot bli av större ekonomisk betydelse.

Hur kommunandelarna skall beräknas och utbetalas till kommunerna har icke närmare behandlats i förslaget. En förutsättning för ett realiserande av detta torde vara att man för fördelningen av de här ifrågavarande skatteintäkterna kan finna ett system, som icke blir komplicerat i tillämpningen.

Styrelsen har sålunda ur kommunal synpunkt icke något att invända mot den föreslagna revisionen av sjömansskattelagstiftningen.

Stockholm den 13 december 1963

Svenska stadsförbundet

*Hj. Mehr*

*Erik Starfeldt*

**Svenska kommunförbundet:**

För de svenska kommunerna skulle den föreslagna revisionen av sjömansskattelagarna sakna ekonomisk betydelse eftersom antalet svenska sjömän, som tjänstgör på andra nordiska länders fartyg, är förhållandevis litet. Därtill kommer att spridningen torde vara mycket stor i fråga om dessa sjömäns kommuntillhörighet.

Beträffande kommunerna i övriga nordiska länder har frågan större ekonomisk räckvidd säskilt i de fall att flera sjömän tillhörande en och samma kommun är anställda på svenska fartyg. Av en till förslaget fogad P.M. framgår att detta är förhållandet med ålandskommunerna. Det skattebortfall, som dessa kommuner får vidkännas på grund av nu gällande regler för fördelningen av sjömansskatten mellan de nordiska länderna, innebär onekligen ett stort ekonomiskt avbräck. Styrelsen har därför förståelse för att nuvarande fördelningsregler för dylika kommuner kan framstå som orättvisa. Med hänsyn härtill har styrelsen inte något att invända mot, att den föreslagna revisionen genomföres.

Stockholm den 12 december 1963

Styrelsen för Svenska kommunförbundet

*Olof Wiklund*

*H. Lindström*

**BILAGA 2**

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över  
medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen.

**1. Inledning**

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att snarast företaga en sådan revision av sjömansskattela-



garna, att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna utbetalas till sjömans hemkommun inom Norden även beträffande sådana nordiska sjömän, som är bosatta i annat nordiskt land än fartygets hemland.

Medlemsförslaget, väckt till Nordiska rådets tolfte session 1964, har behandlats av rådets socialpolitiska niomannakommitté, som hade att förbereda rådets socialpolitiska saker, vid niomannakommitténs sammanträde i Oslo den 14 december 1963 och i Stockholm den 15 januari 1964. På förslag av niomannakommittén beslöt rådet vid tolfte sessionen 1964 att med hänsyn till frågans komplicerade natur uppskjuta medlemsförslagets vidare behandling för ytterligare förberedelse till nästa ordinarie session. Härefter har medlemsförslaget varit uppe till behandling vid rådets socialpolitiska utskotts sammanträde i Lahti den 23 maj 1964 och i Visby den 28 augusti 1964.

## 2. Remissyttrandena

### 1. Allmänt

Över medlemsförslaget har yttranden inkommit från 23 myndigheter och organisationer, varav 3 från Danmark, 9 från Finland, 5 från Norge och 6 från Sverige.

Till medlemsförslaget ställer sig följande instanser positiva, nämligen Indenrigsministeriet och De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark, Finansministeriet och Stadsförbundets byrå i Finland, Finska landskommunernas förbund, Finlands svenska landskommuners förbund, Finlands sjömans-union, Finlands skeppsbefälsförbund, Finlands maskinbefälsförbund, Ålands redareförening samt Svenska kommunförbundet och Svenska stadsförbundet.

Följande remissinstanser är negativa till förslaget, nämligen Finansministeriet i Danmark, Finans- og tolldepartementet, Kommunal- og arbejdsdepartementet och Direktoratet for sjømenn i Norge, riksskattenämnden och sjömansskattenämnden i Sverige, Sveriges redareförening samt Svenska sjöfolksförbundet.

Finlands redareförening anför att enär fråga i främsta hand är om ett kommunalt intresse, anser sig föreningen icke ha anledning avgiva närmare yttrande i saken.

### 2. Till förslaget positiva yttranden

*Indenrigsministeriet i Danmark* framhåller att hänsyn av administrativ eller annan art eventuellt kan lägga hinder i vägen för genomförandet av en ordning i enlighet med medlemsförslaget.

*De samvirkende Sognerådsforeninger i Danmark* säger sig kunna tillstyrka förslaget såvida den tilltänkta ordningen kan sättas i verket utan oproportionerligt administrativt arbete.

*Finansministeriet i Finland* anser det skäligt, att, i synnerhet i fråga om

sjömän med familj, den andel av sjömansskatten, som tillfaller kommunen, skulle kunna erläggas till den kommun, i vilken familjen bor och åtnjuter samma förmåner, som övriga invånare i kommunen.

*Finska landskommunernas förbund* skriver att enligt gällande bestämmelser erlägger sjöman med hemortsrätt i Finland, som tjänstgör t. ex. på svenskt fartyg, sjömansskatt för sjömansinkomsten till Sverige även för den kommunen tillkommande delen. Detta anser förbundet vara obilligt dels med hänsyn till den kommun, där sjömannen har sin hemvist och dels med hänsyn till att sjömansskatten tillfaller svenska staten.

*Finlands skeppsbefälsförbund* påpekar att det kan icke vara förenligt med framsynt god sjöfartspolitik att missgynna de kommuner från vilka proportionsvis största antalet sjöfarande män utgår, enär intresset för sjömansyrket tyvärr är i starkt avtagande i de nordiska länderna.

*Finlands svenska landskommuners förbund*, *Finlands sjömansunion* och *Finlands maskinbefälsförbund* framhåller, att förslaget är synnerligen angeläget med hänsyn speciellt till den försämring, som sjömansskattens bortfall för närvarande innebär för många finländska kommuners ekonomi.

*Svenska kommunförbundet* anser att för de svenska kommunerna skulle den föreslagna revisionen av sjömansskattelagarna sakna ekonomisk betydelse, eftersom antalet svenska sjömän, som tjänstgör på andra nordiska länders fartyg är förhållandevis litet. Därtill kommer att spridningen torde vara mycket stor ifråga om dessa sjömans kommuntillhörighet. Styrelsen har å andra sidan förståelse för att nuvarande fördelningsregler för andra kommuner i nordiska länder kan framstå som orättvisa.

*Svenska stadsförbundet* framhåller att frågan om hur kommunandelarna skall beräknas och utbetalas till kommunerna icke har närmare behandlats i förslaget. Förutsättning för realiserande av detta torde vara att man för fördelningen av de här ifrågakvarande skatteintäkterna kan finna ett system som icke blir komplicerat i tillämpningen.

### 3. Till medlemsförslaget negativa yttranden

*Finansministeriet i Danmark* påpekar att ett genomförande av medlemsförslaget icke skulle stå i överensstämmelse med principerna i de mellan de nordiska länderna ingångna överenskommelserna för undgående av dubbelbeskattning. Det synes Finansministeriet icke ändamålsenligt att bryta med de i dubbelbeskattningsavtalen nedlagda principerna, för såvitt angår den kommunala delen av sjömansskatten. De grunder, som må tala för en dylik undantagsbestämmelse, synes med lika stort skäl kunna göras gällande i alla fall, där en i ett nordiskt land bosatt och fullt skattepliktig person uppbär löneinkomster i annat nordiskt land. Det i medlemsförslaget framförda exemplet från Åland synes även vara av speciell natur. Finansministeriet har för sin del icke kännedom om att någon dansk kommun som följd av nu gällande internordiska beskattningsregler för sjömän

har lidit ett skattebortfall av betydelse för kommunens ekonomi. Finansministeriet framhåller vidare att genomförandet av förslaget får antagas komma att förorsaka de danska sjömansskattemyndigheterna betydande praktiska och administrativa svårigheter särskilt vid fastställandet av hurvida ifrågavarande sjömän under tjänsten ombord har hemvist i ett annat nordiskt land.

*Finansdepartementet i Norge* påpekar att den föreslagna ordningen icke kan genomföras utan en ändring av skatteavtalen med Danmark, Finland och Sverige, som alla bygger på principen om skatteuttag å sjömannens inkomster till fartygets hemland. Finansdepartementet hänvisar vidare till Nordiska rådets behandling av sjömansbeskattningen under sjätte sessionen 1958 och framhåller att juridiska utskottet vid det tillfället efter beaktande av i frågan föreliggande omständigheter fann sig för rådets del böra föreslå att spørsmålet ansågs såsom slutbehandlat. Finansdepartementet skriver slutligen att ett genomförande av förslaget för Norges del skulle innebära en väsentlig reduktion av sjömansskatten från danska och svenska sjömän, en reduktion som icke på långt när skulle uppvägas av den skatt som skulle överföras till norska kommuner från Danmark och Sverige. För Norges del har de svårigheter, som de nuvarande beskattningsreglerna skapar för de enskilda kommunerna sökt avhjälpas med inhemska ersättningsregler på sådant sätt att de kommuner, som fått sin skatteintäkt väsentligt reducerad på grund av ifrågavarande bestämmelser, efter ansökan kan få ersättning från staten av den sjömansskatt som erhållits av sjömän från Danmark, Finland och Sverige.

*Kommunal- og arbeidsdepartementet i Norge*, som hänvisar till uttalande av Arbeidsdirektoratet, pekar på att de norska kommunerna står inför genomförande av många företag, som kan innebära betydande belastning på kommunens budget. Departementet anser därför, att viss försiktighet bör visas vid genomförande av sådana ändringar i skattelagarna, som kan medföra reducerade inkomster för kommunerna. Departementet avstyrker förslaget.

*Riksskattenämnden* anför, att så sent som 1959 slöts avtal, resp. träffades underhandsöverenskommelse om vissa enhetliga regler för beskattning av sjömän från Danmark, Finland, Norge och Sverige, vilka regler torde stå i överensstämmelse med allmänt tillämpade principer på området. Riksskattenämnden, som anser, att det väckta medlemsförslaget innebär ett uppriivande av dessa regler, finner icke de i förslaget anförda skälen av sådan styrka, att de bör föranleda en ändring i ett system, som principiellt torde vara anmärkningsfritt och som i praktiken är enkelt och lättillämpat.

*Sjömansskattenämnden* framhåller att medlemsförslaget kan sägas innebära, att man — i strid mot den grundprincip som inskrivits i avtalen mellan Sverige å ena sidan samt Danmark, Finland och Norge å andra sidan — skulle tillerkänna den kommun, där sjömannen är bosatt rätt att beskatta

inkomst, som sjömannen förvärvat ombord på annat nordiskt lands fartyg. I det sammanhanget ställer sjömansskattenämnden frågan, huruvida de berörda länderna skulle kunna tänkas träffa avtal i syfte att få till stånd någon form av skatteclearing staterna emellan, varigenom särskilt skatte-tyngda kommuner skulle beredas kompensation för skattebortfall som uppstår på grund av dubbelbeskattningsavtalens ifrågavarande utformning. Sjömansskattenämnden vill för sin del icke förorda en sådan clearing bl. a. med tanke på konsekvenserna gentemot övriga länder med vilka Sverige ingått dubbelbeskattningsavtal.

Sjömansskattenämnden berör sedan vissa rent praktiska problem, som en revision i enlighet med förslaget skulle medföra. Därvid ges en översiktlig redogörelse för det administrativa förfarande som ligger till grund för uträkning av de ersättningar för minskade skatteintäkter som utgår av statsmedel, såvitt angår i Sverige bosatta sjömän till kommun, landstingskommun och municipalsamhälle. Det konstaterades därvid, att om samma förfarande skulle användas för beräkning av ersättning till andra nordiska kommuner än svenska, det torde ej kunna undvikas att sjömansskattekontoret utfärdar en debetsedel eller ett skattekort, som i likhet med den svenska debetsedeln å preliminär A-skatt kodifierar sjömannen och hans hemortskommun. Då ej mindre än 3 595 danska, norska och finländska sjömän den 1 oktober 1963 var anställda på svenska fartyg skulle det sålunda bli nödvändigt för sjömansskattekontoret att efter särskilt ansökningsförfarande utfärda närmare 4 000 skattekort för ifrågavarande sjömän. Särskild liggare över de olika kommunerna i Danmark, Norge och Finland jämte sifferkod för varje land och kommun skulle också erfordras.

En annan utväg vore att ålägga rederierna att i redovisningarna lämna uppgift om hemortskommun för de ombordanställda danska, finska och norska sjömännen och att hemortskommunerna kodifierades av sjömansskattekontoret i samband med kontrollen av redovisningsförteckningarna. Ej heller ett sådant förfarande, som av vissa skäl kunde komma att ej bli helt tillförlitligt och därtill synnerligen tungrott i administrativt hänseende, anser sig sjömansskattenämnden kunna förorda.

Sjömansskattenämnden granskar även andra utvägar att lösa frågan men konstaterar därvid, att om man överhuvudtaget skulle kunna åstadkomma ett tillrättaläggande av beskattningssystemet i syfte att tillerkänna vederbörande kommun en andel i skatten på sjömannens inkomst detta lämpligen torde få ske genom ett clearingförfarande mellan staterna, varvid en mycket grov schablon finge begagnas för beräkning av de övriga nordiska ländernas andelars storlek av den till svenska sjömansskattekontoret inflytande sjömansskatten från sjömän med hemort i respektive Danmark, Finland och Norge. Även en sådan lösning anses av sjömansskattenämnden komma att medföra ett administrativt merarbete, ej blott i Sverige, utan även i

berörda länder. Detta merarbete kan icke anses stå i proportion till frågans ekonomiska vikt, varför sjömansskattenämnden för sin del avvisar även denna lösning.

Sjömansskattenämnden påpekar vidare att betydligt enklare system synes vara, att sådana kommuner, där skattebortfallet är stort, får inkomma med utredning om storleken av bortfallet till respektive lands högsta finansmyndighet. Huruvida annat land än det egna skall lämna bidrag till skattebortfalls täckande är en fråga som sjömansskattenämnden icke anser sig böra taga ställning till.

Sjömansskattenämnden framhåller slutligen att därest medlemsförslaget leder till en rekommendation som vinner gehör hos de berörda regeringarna, en sjömansskattekonferens synes böra anordnas, varvid hithörande spörsmål närmare kan dryftas.

*Svenska sjöfolksförbundet* avstyrker förslaget under hänvisning till principerna för dubbelbeskattningsavtalen mellan de nordiska länderna.

*Sveriges redareförening* anser att ett tillmötesgående av förslagsställarens önskemål skulle komma att ytterligare komplicera det administrativa arbetet vid utlagande av sjömansskatt. Detta merarbete skulle icke enbart falla på de svenska skattemyndigheterna utan jämväl på redarna. Liksom sjömansskattenämnden, vars yttrande föreningen tagit del av, ifrågasätter föreningen därför, om detta merarbete står i proportion till frågans ekonomiska vikt.

### 3. U t s k o t t e t

Av de under remissbehandlingen inkomna yttrandena framgår att ett genomförande av den föreslagna rekommendationen skulle strida mot huvudprinciperna i dubbelbeskattningsavtalen mellan berörda nordiska länder, enligt vilka arbetsinkomst i princip skall beskattas i det land, där den är förvärvad, d. v. s. i förevarande fall i det land, under vars flagga fartyget, där arbetet utföres, seglar. Förslagets genomförande kan vidare förmodas komma att innebära vissa administrativa olägenheter med hänsyn till svårigheterna att klarlägga vilken som är sjömannens hemkommun. Dessa skäl kunde i och för sig motivera, att förslaget avslöges.

Å andra sidan talar onekligen betydande rättviseskäl för förslaget. Det synes knappast tilltalande att den stat, som nyttiggör sig arbetskraften från annat nordiskt land, behåller för egen räkning kommunandelen av skatten, under det att den kommun, som har utgifter av olika slag för sjömannens hemmavarande familj, blir helt lottlös. Även om frågans ekonomiska vikt kan förefalla ringa, torde dock för ej så få kommuner i Norden inkomstskattebortfallet med den nuvarande ordningen vara av beaktansvärd storlek. Om grundtanken att Norden om möjligt skall betraktas som

en enhet skall realiseras på detta fält, bör kommunerna i Norden icke behandlas olika, allteftersom deras invånare arbetar på fartyg seglande under olika nordiska flaggor.

En viktig förutsättning för ett tillmötesgående av förslagsställaren synes emellertid vara, att man kan finna ett praktiskt system, som blir någorlunda enkelt i tillämpningen. Genomföres den i annat sammanhang föreslagna ordningen med internordiska flyttningsbetyg, torde möjligheterna att klarlägga en nordisk sjömans hemort förbättras.

Ett sätt att gå till väga vore att träffa mera begränsade uppgörelser av tillfällig natur utan att därigenom rubba huvudprincipen om att inkomst skall beskattas i det land, där den intjänats. Medel skulle exempelvis kunna från fall till fall överföras från stat som uppburit kommunandelar, vilka rätteligen bort tillkomma viss kommun i annat land, till denna. En sådan avräkning sker redan nu vad Norge angår inom landet, i det kommuner, som blivit lidande på att sjömän från dem arbetar ombord å t. ex. svenska och danska fartyg, erhåller gottgörelse av norska staten, som därvid har tillgång till medel, som influtit i form av kommunandel av sjömansskatt erlagd av t. ex. danska och svenska sjömän. Frågan har sålunda för närvarande kunnat lösas i Norge med hjälp av inhemska ersättningsregler. I andra fall torde bilaterala förhandlingar mellan länder, t. ex. mellan Finland och Sverige, erfordras för att man skall kunna nå fram till en rättvis ordning efter denna linje. En generell lösning efter denna princip skulle dock nödvändiggöra årliga förhandlingar för att fastställa de belopp, som skall överföras från ett land till ett annat.

Önskas en lösning av mera generell art med automatiskt verkande korrektioner, fordras för att tillgodose de kommunala intressena ändringar i sjömansskattelagstiftningen. Sådana torde i sin tur icke kunna göras med mindre dubbelbeskattningsavtalen revideras. Ett avsteg från den grundsats, som reglerar dubbelbeskattningsavtalen och för vilken ovan inledningsvis redogjorts, beträffande sjömansskattens kommunandelar kan emellertid i och för sig göras i dubbelbeskattningsavtalen. Tekniskt torde möjlighet härtill föreligga inom kort.

Med anledning av rekommendation nr 10/1964 angående ingående av ett nordiskt multilateralt dubbelbeskattningsavtal beräknas överläggningar om ingående av ett sådant avtal omspannande alla de nordiska länderna kunna upptagas hösten 1964. Ett undantag från huvudregeln skulle kunna göras i ett dylikt multilateralt avtal vad beträffar sjömansskattens kommunandelar. Någon snabb lösning av frågan kan dock icke förväntas, då tidsödande förhandlingar om ett dylikt avtal torde vara att förutse.

Motiveringen för att göra ett undantag för sjömansskatten från huvudregeln är uppenbarligen den att — medan i många andra fall den utanför hemlandet arbetande ej har hemvist i hemlandet — en sjöman ej *kan* vara bosatt ombord å fartyget utan måste ha sin hemvist i kommun i land. Hem-

ortskommunen har ofta nog behov av att skattevägen få ersättning för olika utgifter för sjömannens hemmavarande familj.

En mera generell lösning av den art, som här senast diskuterats, torde erbjuda vissa administrativa svårigheter och även visst merarbete för vederbörande myndigheter, ett förhållande som dock i och för sig icke bör utgöra ett avgörande hinder för förslaget genomförande. Som ovan anförts talar starka rättviseskäl för att man på ett eller annat sätt tillgodoser berättigade kommunala intressen på denna punkt. Det får emellertid ankomma på förhandlingar mellan länderna att utröna vilken metod som lämpligen bör tillämpas för förevarande frågas lösande.

Socialpolitiska utskottet får föreslå,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder — genom bilaterala avtal, genom en revision av dubbelbeskattningsavtalen och sjömansskattelagarna eller på annat sätt — för att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna måtte tillfalla den beskattade sjömannens hemkommun, för såvitt gäller skatt erlagd av nordisk sjöman, som är hemmahörande i kommun i nordiskt land.

Visby den 28 augusti 1964

*Birger Andersson   Kjell Bondevik   Sigrid Ekendahl   Magnhild Hagelia*  
*Gunnar Henriksson   Urho Kähönen   Harald Løbak   Jan-Ivan Nilsson*  
*Judit Nederström-Lundén*

Viceförman

Köbenhavn, den 15. september 1964

*Nina Andersen*

*Jørgen Jensen*

### BILAGA 3

#### I efterhand inkommet yttrande

#### N o r g e

##### Finans- og tolldepartementet:

En viser til departementets brev av 3. januar 1964 (se ovan) angående Sven Högströms medlemsforslag av 4. november 1963.

Finansdepartementet tillater seg å gi følgende tilleggsuttalelse:

Under *avsnitt I, punkt 3*, i den tidligere uttalelse er nevnt at det er frem-

met forslag for Stortinget om endring av reglene om fordeling av den sjømannsskatt som betales av sjømenn bosatt i utlandet. Dette forslag er nå lovfestet, jfr. lov av 3. april 1964 om endring av § 11, nr. 1, i lov av 21. mars 1947 om skattlegging av sjømenn. § 11, nr. 1, har fått følgende ordlyd:

Av beløp som er inngått ved trekk etter § 10, tilfaller 30 % Statens Velferdsfond for Sjøfolk. De øvrige 70 % fordeles på kommunene etter tallet på sjømenn som pr. 1. november i året forut for trekkåret var innført i sjømannsmanntallet som skattepliktige i kommunen etter § 9.

Disse regler får anvendelse ved fordeling av trekk overfor sjømenn som er bosatt i utlandet, derunder Danmark, Finnland og Sverige.

Endringen i § 11, nr. 1, skal gjelde første gang ved fordeling av skatt som er inngått ved trekk i 1964.

Under *avsnitt I, pkt. 4*, i den tidligere uttalelse er omtalt visse norske særregler til fordel for norske kommuner hvis skatteinntekt er blitt vesentlig redusert som følge av at beskatningsretten vedrørende sjømanns hyreinntekter tilkommer skipets hjemland.

De gjeldende bestemmelser på dette område er latt inn under avsnitt III i lov av 3 april 1964 om endringer i lov av 21. mars 1947 om skattlegging av sjømenn og lyder slik:

Når den samlede skatt til kommunen blir vesentlig redusert som følge av bestemmelsene i tilleggsavtale av 21. mai 1959 til skatteavtalen med Sverige av 27. september 1956 kan vedkommende departement etter søknad treffe bestemmelse om at kommunen skal tilstås et særlig beløp av de midler som er inngått ved trekk overfor sjømenn som er bosatt i Sverige.

For øvrig vises til den tidligere uttalelse.

Oslo, 18. desember 1964

Etter fullmakt

*A. Tostrup*

*S. Lødrup*



## Medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort

*(Väckt av Ragnar Lassinantti till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)*

Till Nordiska rådets tionde session framlade tre medlemmar av rådet ett förslag vari hemställdes om en rekommendation till regeringarna att snarast undersöka möjligheterna för att låta nordiska medborgares nationella körkort gälla även vid bosättning i annat nordiskt land än det, där körkortet utfärdats. Detta förslag föranledde ingen åtgärd från rådets sida, enär trafikutskottet på grundval av i utskottet lämnade upplysningar ansåg sig kunna utgå från att regeringarna skulle anmoda Nordiska vägtrafikkommittén att ta upp saken samt att Nordiska samfärdselkommittén även framgent skulle på sin dagordning bibehålla frågan om gemensamma nordiska regler om utfärdande, förnyelse och indragning av körkort.

Anledningen till att jag nu funnit det nödvändigt att ånyo väcka saken i rådet är, att såvitt kunnat utrönas sedan mars 1962 icke några åtgärder vidtagits för att föra denna viktiga fråga närmare sin lösning. Särskilt för befolkningen i gränstrakterna, som oftare än andra folkgrupper har anledning att för längre eller kortare tid vistas i ett grannland, är det av vitalt intresse att snarast få ur världen den källa till växande irritation och praktiska svårigheter som nuvarande körkortsbestämmelser utgör.

Enligt nu gällande regler äger nämligen nordiska medborgare rätt att utnyttja sina i hemlandet utfärdade och där gällande körkort för motorfordon endast vid tillfälliga besök i annat nordiskt land. Denna rätt bortfaller emellertid, så snart körkortsinnehavaren på grund av arbetsanställning eller annan anledning utsträcker sin vistelse i det andra nordiska landet utöver 1 år. Vid sådant fall är han eller hon tvungen ansöka om nytt körkort i vistelselandet efter där gällande regler. Denna föreskrift förefaller onödigt restriktiv och är dessutom ej helt konsekvent. Ur trafiksynpunkt måste givetvis riskerna vara större under det första året en person vistas i ett annat land än sitt eget än under de påföljande, då han får förmodas ha hunnit sätta sig in i det andra landets trafikföreskrifter m. m. Såvitt nu kan förutses, kommer trafikreglerna i Norden att inom överskådlig tid förenhetligas. Det ter sig då naturligt, att ett lands körkort blir omedelbart gällande även i övriga Nordiska länder.

<sup>1</sup> Se Sak A 18/1961 (12:e sess., s. 1352).

Under återopande av vad som ovan framhållits får jag därför hemställa att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna

att genomföra en ordning varigenom personer från de nordiska länderna, som vistas i annat nordiskt land än sitt hemland, tillåtes utan tidsbegränsning utnyttja sina nationella körkort för motorfordon i enlighet med de regler som gäller för körkortsinnehavare i det land där de vistas.

Stockholm i december 1963

*Ragnar Lassinantti*

## BILAGA 1

**Sammanfattning av remissyttranden avgivna till 1962 års session  
i anledning av medlemsförslag om internordisk giltighet  
för körkort (Sak A 19/1962)**

Över 1962 års medlemsförslag, vari påyrkades internordisk giltighet för i ett nordiskt land utfärdat körkort, avgavs yttranden av 32 myndigheter och organisationer. Av dessa kan 11 remissinstanser sägas ha varit helt positiva till medlemsförslaget: De nordiske Motororganisationers permanente Komité, Nordisk union för alkoholfri trafik, Kongelig dansk Automobil Klub, Finlands lastbilsförbund, Statens bilsakkyndiges forening, Motorførernes avholdsforbund, Statspolisens avdelning i Malmö, Poliskammaren i Hälsingborg, Länsstyrelsen i Västmanlands län, Kungl. automobil klubben och Motormännens riksförbund.

Tio remissorgan tillstyrkte förslaget under förutsättning att lagstiftningen rörande körkort i alla nordiska länder åtminstone till sina väsentligaste delar förenhetligas: Ministeriet för inrikesärendena, Justis- og politidepartementet, Samferdselsdepartementet, Kongelig norsk automobilklub, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, länsstyrelsen i Stockholms län, länsstyrelsen i Malmöhus län, landsfogden i Malmöhus län, statens bilinspektion, Malmö distrikt, länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län.

Tre instanser avstyrkte förslaget: *Justitsministeriet, länsstyrelsen i Norrbottens län och landsfogden i Norrbottens län.*

*Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena i Finland* ställde sig tveksamt till förslaget och menade, att dess syfte är riktigt och att det är skäl att sträva därhän genom att i mån av möjlighet förenhetliga alla bestämmelser i saken. Möjligheterna att gradvis lindra bestämmelserna i Stockholms-överenskommelsen av år 1956 om körkortets giltighet borde likväl i första hand undersökas.

*Helsedirektoratet i Norge och Polischefen i Trelleborg* förordade, att en utredning igångsättes rörande möjligheterna för ett förenhetligande av körkortsbestämmelserna i Norden.

*Norges automobil-forbund* liksom *Överståthållarämbetet* och *Poliskammaren i Stockholm* uttryckte sympati för förslaget men framhöll samtidigt, att ett genomförande av detsamma icke synes kunna ske, förrän den nordiska trafiklagstiftningen i alla avseenden är enhetlig, såvitt avser utfärdande och återkallande av körkort, giltighetstid m. m.

*De nordiska motororganisationernas permanenta kommitté*, till vars ytt-

rande *K A K* och *M i Sverige* anslöt sig, framhöll att en ändring i den nu gällande ordningen är nödvändig och naturlig, ej minst med hänsyn till de allt intensivare internordiska förbindelserna. Huruvida en ändring bör genomföras i överensstämmelse med medlemsförslaget eller på så sätt, att innehavarens nationella körkort skall kunna utbytas mot ett körkort utan utställande av lämplighetsintyg eller andra formaliteter vid bosättning i besökslandet, syntes vara avhängigt av om reglerna rörande körkort i samtliga nordiska länder kan bringas till inbördes överensstämmelse.

*Kongelig norsk automobilklub* och *Norges automobil-forbund* påpekade, att det nordiska samarbetet på trafiklagstiftningsområdet i viss mån gjorts om intel genom att Norge infört bestämmelser utan samråd med övriga nordiska länder. Som exempel härpå nämndes de norska reglerna rörande körning på väg med flera körfiler i en riktning, vari ordalydelsen avviker rätt avsevärt från texten i de övriga ländernas trafikregler.

*Poliskammaren i Malmö* menade, att intill dess enhetliga körkortsregler i de nordiska länderna kan komma till stånd, gällande bestämmelser bör uppmyrkas så, att hemlandskörkort får brukas i annat nordiskt land under viss bestämd tid oberoende av under vilka villkor körkortsinnehavaren uppehåller sig i det andra landet.

Liknande tankar uttryckte *länsstyrelsen i Stockholms län*, som ifrågasatte, om man icke i avvaktan på enhetliga regler på området bör överväga att som ett provisorium tillerkänna ett i vederbörandes hemland utfärdat och där gällande körkort samma giltighetstid i övriga nordiska länder som i hemlandet, oavsett om vederbörandes vistelse är av tillfällig eller stadigvarande karaktär.

*Justitsministeriet i Danmark*, som i ärendet inhämtat utlåtanden från rikspolischefen, polisdirektören och den danska föreningen av polismästare, avstyrkte förslaget under framhållande av

1. att åldersgränsen för förvärvande av körkort till motorecykel i Danmark är 18 år, medan den i de andra nordiska länderna är 16 år. Följaktligen kan det bl. a. förväntas, att i Danmark bosatta personer mellan 16 och 18 år i icke ringa omfattning kommer att under ett kortvarigt uppehåll i ett annat nordiskt land, skaffa sig körkort till motorecykel och därefter återvända till Danmark.

2. att svenska körkort utfärdas med obegränsad giltighetstid medan danska körkort utställas med 5 års giltighetstid. Såvida medlemsförslaget genomföres, kommer därför personer, i besittning av svenskt körkort, att få en förmånligare ställning än personer med danskt körkort. Genom olikheten i giltighetstiden kan i Danmark fast bosatta personer befaras komma att skaffa sig denna förmån under ett kortvarigt uppehåll i Sverige.

Dessutom menade Justitsministeriet att skiljaktigheterna mellan de danska och övriga nordiska länders regler för erhållande av förarbevis för lastfordon medför vissa olägenheter.

*Länsstyrelsen i Norrbottens län* liksom *landsfogden i Norrbottens län* ställde sig negativa till förslaget. Det framhölls, att de regler som f. n. gäller om rätt för nordiska medborgare med hemlandskörkort att i Sverige få körkort av motsvarande slag utan förarprov, innebär en avsevärd lättnad för medborgare i de nordiska länderna. Den kontroll i körkortshänsende över i Sverige boende personer, som nu kan vinnas genom körkortsregistret får anses ha en icke oväsentlig betydelse framför allt ur trafiksäkerhetssynpunkt. De besvär, som är förknippade med att skaffa nytt körkort i bosättningslandet synes vara relativt obetydliga. De vinster för de enskilda, som kan vinnas genom att genomföra förslaget, synes icke vara av den storleksordning att de i princip försvara en ändring av nuvarande regler.

Stockholm den 14 januari 1964

## BILAGA 2

### Yttranden över medlemsförslaget

#### Nordiska vägtrafikkommittén:

---

Kommittén har ännu ej tagit befattning med frågor rörande körkort. Med den i Sverige hösten 1962 tillkallade bilförarutredningen, som enligt sina direktiv har att samråda med de svenska ledamöterna av vägtrafikkommittén, har något samråd ej heller ännu ägt rum. Vägtrafikkommittén anser sig ej nu kunna göra annat uttalande än att det synes kommittén önskvärt, att i de nordiska länderna utfärdade körkort får internordisk giltighet utan tidsbegränsning.

Stockholm den 8 februari 1964

För Nordiska vägtrafikkommittén

*Bertil Holmquist*

#### D a n m a r k

#### Justitsministeriet:

— — — skal man meddele, at justitsministeriet kan anbefale, at der søges tilvejebragt en ordning som den foreslåede. En forudsætning for en sådan ordning er det imidlertid, at der tilvejebringes mere ensartede bestemmelser om erhvervelse af førerbevis og om førerbevisers saglige gyldighedsområde

i de nordiske lande, jfr. herom justitsministeriets udtalelse i anledning af det tidligere rejste tilsvarende forslag i Sag A 19/1962.

København, den 9. juni 1964

*Hans Hækkerup*

*Eefsen*

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

Spørgsmålet synes å forutsette større likhet i bestemmelsene om ervervelse og inndragning av førerkort i de nordiske land. Dette vil bli behandlet av Nordisk Vegtrafikkkomité, som dog for tiden har måttet gi spørsmålet om mere ensartede trafikkregler prioritet. I mellomtiden praktiseres de nordiske avtaler av 15. september 1956 om ombytte av førerkort liberalt fra norsk side, idet framvisning av vedkommende lands førerkort, og etter fylte 50 år også legeattest, er tilstrekkelig grunnlag for utstedelse av norsk førerkort til nordiske statsborgere som har bopel i Norge.

Oslo, 26. mai 1964

Etter fullmakt

*Erik Ribn*

*John H. Paval*

## BILAGA 3

### **Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om internordisk gyldighed for førerbeviser til motorkøretøjer. Forslaget har efter Nordisk Råd's 12. session været behandlet på udvalgets møder den 29.—30. september og 18. december 1964 og 15. januar 1965. Ved mødet i december deltog hovrättsråd Bertil Holmquist i behandlingen af sagen.

#### 1. Medlemsfor slaget

I medlemsforslaget, der er fremsat af Ragnar Lassinantti, henstilles, at rådet vedtager en rekommandation til regeringerne om at gennemføre en ordning, hvorefter personer, som er hjemmehørende i et nordisk land, ved

besøg i et andet nordisk land uden tidsbegrænsning kan benytte sit nationale førerbevis i overensstemmelse med de regler, der gælder for indehavere af førerbeviser i besøgslandet.

Forslaget blev fremsat til rådets 12. session (sag A 48, Nordisk Råd 1964, s. 1352—53) men blev efter indstillinger såvel fra Nordisk Samfærdselskomité som fra trafikudvalget udsat til 13. session, fordi man ønskede arbejdet med tilvejebringelsen af en fælles nordisk færdselslov afsluttet, inden de pågældende ressortmyndigheder optog dette spørgsmål, der tidligere har været rejst i rådet (sag A 19/1962; Nordisk Råd 1962, s. 562) til fornyet behandling.

## 2. De gældende ordninger

Der henvises til den i tillæg til sagen år 1962 opstillede oversigt over reglerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige om udfærdigelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer (Nordisk Råd 1962, s. 564—565). Det fremgår heraf, at den væsentligste forskel mellem landene består i, at et førerbevis i Sverige udstedes med ubegrænset gyldighedstid, medens det i de øvrige lande er gyldigt for en periode på 5 år (eller i Danmark i visse tilfælde for kortere perioder).

## 3. Udtalelser

De i 1962 i anledning af de tidligere medlemsforslag indhentede udtalelser, som må antages at have gyldighed, er resumeret i bilag 1 til nærværende forslag.

Følgende nye meddelelser er indhentet:

Udtalelse af 8. februar 1964 fra Nordisk Vejtrafikkomité,

Udtalelse af 9. juni 1964 fra Justitsministeriet i Danmark,

Udtalelse af 26. maj 1964 fra Samferdselsdepartementet i Norge.

*Vejtrafikkomiteen* har endnu ikke taget spørgsmålene vedrørende førerbeviser op til behandling og ser sig derfor kun i stand til at udtale, at også komiteen finder det ønskeligt, at førerbeviserne får internordisk gyldighed.

*Danmarks Justitsministerium* anbefaler, at der søges tilvejebragt en ordning som den foreslåede, men understreger, at dette forudsætter mere ensartede bestemmelser om erhvervelse af førerbeviser og om førerbevisers saglige gyldighedsområde.

*Samferdselsdepartementet* i Norge finder også, at større ensartethed i bestemmelserne er en forudsætning for gennemførelse af forslaget. Dette vil blive behandlet af vejtrafikkomiteen, som dog har måttet give spørgsmålet om fælles færdselsregler prioritet.

## 4. U d v a l g e t

Udvalget tillægger fortsat det rejste spørgsmål stor vægt og mener, at de nordiske lande bør nå frem til en ordning, hvorefter et førerbevis, der er udstedt i et af landene enten umiddelbart får gyldighed i de øvrige lande eller uden unødige formaliteter uden videre i de andre lande kan ombyttes med nationalt førerbevis. Udvalget er enig i, at en sådan ordning forudsætter ensartede — eller stort set ensartede — regler for udstedelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer. Det vil derfor være ønskeligt, at regeringerne i fællesskab tager disse regler op til revision med henblik på at skabe ensartede nordiske regler vedrørende førerbeviser. Det vil eventuelt være hensigtsmæssigt, at denne opgave overdrages Nordisk Vejtrafikkomité. Udvalget ønsker dog at understrege, at arbejdet med dette spørgsmål ikke bør forsinke gennemførelsen af en fælles nordisk færdselslov.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer med henblik på at give de i et nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

Stockholm, den 15. januar 1965

*Leif Cassel*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Harry Klippenvåg*

*Aksel Larsen*

*Jon Leirfall*

Formand

*Birger Lundström*

*Georg Pettersson*



## **Tilläggsförslag**

### **om enhetlig nordisk telefontaxa**

*(Väckt av Ragnar Lassinantti till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)*

I sitt år 1956 avgivna slutbetänkande framhöll Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m., att teleteknikens landvinningar borde öppna möjligheter att avskaffa nationsgränserna på telefontrafikens område. Kommittén underströk önskvärdheten av att taxorna i den internordiska telefontrafiken i sådant syfte fortlöpande revideras och hänvisade till de förutsättningar härför, som tillskapas genom pågående utbyggnad och automatisering av ledningsnätet. Oberoende härav ansåg kommittén, att vissa ytterligare nedsättningar borde kunna genomföras i telefontrafiken mellan de egentliga gränsområdena.

Sedan 1956 har regeringarna vid några tillfällen företagit vissa smärre telefontaxenedsättningar både av allmän natur och avseende gränsregionerna. Dessa åtgärder torde till viss del ha tillkommit för att tillmötesgå Nordiska parlamentariska kommitténs önskemål. Några egentliga taxesänkningar torde emellertid icke ha förekommit under de senaste åren utan endast vissa justeringar av zonstorleken, etc.

I likhet med vad Nordiska parlamentariska kommittén på sin tid anförde anser jag, att de besparingar, till vilka den nu med sådan intensitet i alla nordiska länder bedrivna automatiseringen av telefonnätet ger upphov, bör utnyttjas även för en snar nedsättning av de internordiska telefonavgifterna, i första hand i gränsregionerna. Särskilt för befolkningen i dessa trakter med dess av geografiska och andra skäl betingade särskilda gemenskap med grannländerna, är låga telefonavgifter av stor betydelse. Det synes rimma illa med den nordiska enhetstanken, att, som nu är fallet, ett telefonsamtal över en riksgrens, t. ex. mellan Haparanda och Torneå, skall betinga en högre avgift än ett samtal till en många mil längre bort belägen ort i det egna landet.

Under återopande av vad som ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att  
i samband med den pågående automatiseringsprocessen

<sup>1</sup> Se Sak C 14/1964, Tilläggsförslag (12:e sess., s. 1576).

inom telefonväsendet pröva möjligheterna att nedsätta avgifterna för internordiska telefonsamtal särskilt i gränsregionerna.

Stockholm den 14 januari 1964

*Ragnar Lassinantti*

## BILAGA 1

### Yttranden över tilläggsförslaget

#### D a n m a r k

#### Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet:

Teleadministrationerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige har gennem flere år haft for øje at automatisere afviklingen af internordisk telefontrafik, og det blev på den nordiske telekonference i Reykjavik i 1961 vedtaget at gennemføre en væsentlig takstnedsættelse i takt med den planlagte automatisering.

Takseringen af automatisk afviklede telefonsamtaler vil ske ved hjælp af tællere, således at abonnenterne kun kommer til at betale for samtalens faktiske varighed. Denne takseringsmetode vil medføre en yderligere besparelse for abonnenterne set i forhold til takseringsmetoden for telefonistekspederede samtaler, der takseres pr. påbegyndt minut med minimumsavgift for 3 minutter.

Nedenfor er vist eksempler på aktuelle og fremtidige takster for telefonsamtaler fra Danmark til Finland, Norge og Sverige. Taksterne er anført pr. minut i dansk mønt. Efter automatiseringen vil der gælde samme takst hele døgnet. Beløb over brøkstregen angiver taksten i tid for fuld takst, og beløb under brøkstregen angiver taksten i tid for nedsat takst.

	Gældende takst	Fremtidig takst	Forventet automatiseringstidspunkt
København—Helsingfors	3,05/1,85	2,40	Tidligst 1966
København—Oslo	1,40/0,85	1,00	I løbet af 1965
Fra Danmark øst for Store Bælt til			
Malmö	0,60/0,40	0,50	Tidligst 1966
Göteborg	1,00/0,60	0,70	
Stockholm	1,40/0,85	1,00	
Fra øvrige Danmark til			
Malmö	1,00/0,60	0,70	
Göteborg	1,00/0,60	0,90	
Stockholm	1,40/0,85	1,00	

Siden sommeren 1963 er der på midlertidig basis indført mulighed for automatisk afvikling af telefonsamtaler fra en del abonnenter i København til abonnenter i Stockholm. For automatisk afviklede samtaler fra København til Stockholm gælder allerede den i oversigten anførte nye takst på 1 kr. pr. minut.

Grænsetrafik er for Danmarks vedkommende kun aktuel mellem København og Malmö og mellem Helsingør og Hålsingborg. Også for denne trafik vil der blive gennemført takstnedsættelser, nemlig følgende:

	Gældende takst pr. minut	Fremtidig takst pr. minut
København—Malmö	0,40	0,35
Helsingør—Hålsingborg	0,35	0,25

København, den 30. juni 1964

(Sign.)

## Finland

### Post- och telegrafstyrelsen<sup>1</sup>:

I terminaltelefontrafiken mellan å ena sidan Finland och å andra sidan Danmark, Norge och Sverige tillämpas avgifter i enlighet med CCITT:s (Internationella rådgivande telegraf- och telefonkommitténs) gällande lägsta normer och avsedda att tillämpas i automattelefontrafiken. Mellan de nordiska förvaltningarna har år 1961 träffats en överenskommelse om att allt efter som den internordiska telefontrafiken automatiseras nedsättes avgifterna.

Som ett exempel må nämnas, att ett vanligt 3 minuters samtal från Helsingfors till Stockholm, som nu kostar 3,15 mk, sålunda kommer att kosta 2,52 mk.

I gränstelefontrafiken mellan Finland och Sverige samt Finland och Norge gäller följande avgifter:

#### *Finland-Sverige*

0,31 mk mellan vissa anstalter i omedelbar närhet av riksgränsen och 0,63 mk för övriga gränssamtal per 3 minuters period.

#### *Finland—Norge*

0,42 mk mellan vissa anstalter i riksgränsens omedelbara närhet och för övriga gränssamtal 0,63, 0,84, 1,05, 1,26 eller 1,47 mk per period beroende på avstånden mellan anstalterna.

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

Om man jämför avgifterna t. ex. i gränstelefontrafiken mellan Finland och Sverige och avgifterna i Finlands inrikes telefontrafik, kan konstateras, att ett 3 minuters gränssamtal exempelvis från Uleåborg till Haparanda kostar 0,63 mk, då däremot ett samtal av samma längd mellan Uleåborg och Torneå kostar 0,60 mk, samt vidare, att gränssamtalen mellan samtliga anstalter inom Haparanda riktnummerområde kostar 0,31 mk per 3 minuters period, då åter ett 3 minuters samtal från Torneå till anstalterna inom samma nätgrupp, t. ex. till Kemi, kostar 0,18 mk, men till anstalter inom angränsande nätgrupp, t. ex. till Pello, redan 0,60 mk.

Med beaktande av det ovan framställda anser post- och telegrafstyrelsen med avseende å gränssamtal, att för Finlands vidkommande för närvarande icke är fråga om någon nämnvärd differens i avgifterna i jämförelse med inrikes samtal. Vad de övriga samtalen vidkommer, kommer post- och telegrafstyrelsen att verkställa de planerade taxereduktionerna i samma mån som automatiseringen framskrider.

Beträffande avgifterna i den internordiska telefontrafiken och möjligheterna till nedsättning av desamma kommer post- och telegrafstyrelsen med tillämpning av tidigare praxis att fortsätta undersökningarna och vid behov överlägga om saken med de övriga nordiska teleförvaltningarna.

Helsingfors i juni 1964

Direktör *M. Honkasalo*

Tf. direktör *A. Sinkkonen*

#### Centralhandelskammaren<sup>1</sup>:

---

Det vore självfallet förenligt med Finlands näringslivs intressen, att de internordiska telefontaxorna skulle fastställas till så låga belopp som möjligt. Som ett betecknande exempel på nuvarande förhållanden må nämnas avgifterna mellan Torneå och Stockholm jämfört med avgifterna mellan Haparanda och Stockholm samt mellan Torneå och Haparanda. Torneå—Stockholm kostar 315 penni och Haparanda—Stockholm 120 penni (190 öre).

Då den nuvarande avgiften för ett gränssamtal Torneå—Haparanda är 31 penni, skulle ett samtal Torneå—Stockholm enligt Sveriges tariff kosta (120 penni + 31 penni) 151 penni. Denna kalkyl är givetvis hypotetisk, men den torde dock utvisa, att Finlands telefonavgifter är betydligt högre än Sveriges.

För gränssamtalens vidkommande tycks den fortgående automatiseringen vara ägnad att begränsa gränssamtalens område och samtidigt i praktiken höja telefonavgifterna.

<sup>1</sup> *Yttrandet översatt från finska.*

Hänvisande till det ovan sagda anser Centralhandelskammaren det nödvändigt, att man undersöker möjligheterna till en enhetlig nordisk telefon-taxa som vore lägre än den nuvarande. Undersökningen bör även omfatta avgifterna i gränsregionerna.

Helsingfors den 12 juni 1964

Ordförande *Matti Virkkunen*

Biträdande ombudsman *Veikko Leitto*

## Norge

### Samferdselsdepartementet:

*Telegrafstyret* har 12. juni 1964 avgitt følgende uttalelse:

Spørsmålet om takstreduksjoner i samband med automatisering av den internordiske telefontrafikken var oppe til behandling allerede i 1961, idet Den nordiske telekonferansen i Reykjavík i juli 1961 godkjente et forslag om en ganske vesentlig reduksjon av takstene. Reduksjonen skal settes ut i livet etter hvert som trafikken blir automatisert, dvs. når det innføres abonnentfjernvalg mellom de enkelte land.

Den nåværende nedsatte nattakst vil falle bort, og man vil gå over fra nåværende periodetaksering til taksering ved hjelp av gjentatt telling på abonnentenes samtaletellere. Det siste innebærer at abonnentene betaler bare for den tid samtalen har vart, noe som i seg selv betyr en vesentlig takstreduksjon.

Tabellen nedenfor viser nåværende takst, den kommende takst ved automatiseringen og antatte tidspunkter for automatiseringen for en del av trafikken mellom Norge og Danmark, Finland og Sverige.

	Nåværende takst for 3 min.		Takster for 3 min. etter automatiseringen	Antatt tidspunkt for automatisering
	Full takst kr.	Nedsatt takst kr.		
Oslo—Stockholm	5,10	3,00	3,75	4. kvartal 1965
Oslo—Göteborg	3,90	2,40	3,00	4. kvartal 1966
Oslo—Malmö	5,10	3,00	3,75	—
Oslo—København	5,10	3,00	3,75	4. kvartal 1965
Oslo—Helsingfors	9,90	6,00	8,25	3. kvartal 1967

For grensetrafikken foreligger det ingen aktuelle planer om automatisering for Norges vedkommende. Grensetakstene ligger for øvrig alt nå til dels under gjeldende takster for manuelt ekspedert innenlandsk rikstelefontrafikk i Norge. Telegrafstyret har foreslått de innenlandske rikstelefontakstene økt med virkning fra 1. juli 1964. Dersom forslaget blir vedtatt, vil takstene for alle grensesamtaler ligge under takstene for innenlandske telefonsamtaler over tilsvarende avstander.

Grensesamtaler fra Norge til Sverige koster kr. 1,00 per 3 min. For gren-

sesamtaler fra Norge til Finland varierer taksten mellom kr. 1,00 (over avstander under 50 km) og kr. 3,30 (over avstander ut over 200 km) per 3 min. Etter Telegrafstyrets forslag vil innenlandstakstene bli følgende fra 1. juli 1964:

Over avstander	Kr. per 3 min.
opptil 50 km	1,25
50—200 km	2,50
over 200 km	3,50

Telegrafstyret kan derfor ikke se noen grunn til å regulere grensetakstene *nedover*.

Telegrafstyrets forslag til takstøkninger for innenlandske rikstelefonamtaler ble fremmet i St.prp. nr. 142 (1963—64), men Stortinget har utsatt den videre behandling av saken til høstsesjonen. Departementet slutter seg for øvrig til Telegrafstyrets uttalelse.

Oslo, 12. august 1964

Etter fullmakt

*Sigurd Lorentzen*

*John H. Paxal*

— meddeles at Telegrafstyrets forslag til takstøkninger for innenlandske rikstelefonamtaler — St.prp.nr. 142 (1963—64) — ble behandlet i høstsesjonen og vedtatt av Stortinget 26. oktober 1964. De nye takster ble gjort gjeldende fra 1. november 1964.

Oslo, 8. desember 1964

*Erik Himle*

*John H. Paxal*

## Sve r i g e

### Telestyrelsen:

För såvitt telestyrelsen rätt uppfattat det framlagda tilläggsförslaget till enhetlig nordisk telefontaxa, syftar förslaget till att de besparingar teleförvaltningarna gör i samband med automatiseringen av den internordiska telefontrafiken — speciellt gränstrafiken — måtte resultera i sänkta samtalstaxor. Denna tanke är på intet sätt ny för de nordiska teleförvaltningarna, och frågan har tidigare berörts i samband med remissärende av detta slag. Redan 1960 tillsatte de nordiska teleförvaltningarna (exklusive den isländska) en särskild arbetsgrupp med uppgift att bl. a. framlägga förslag

till nya, sänkta taxor för helautomatisk internordisk telefontrafik. Arbetsgruppens sedermera framlagda taxeförslag godkändes preliminärt vid en nordisk telekonferens i Reykjavik år 1961. De nya taxorna, som beräknas bli införda i den takt som telefontrafiken automatiseras, innebär för den övervägande delen av trafiken kraftiga sänkningar av nu gällande taxor. För att belysa detta har i nedanstående tabell angivits nu, resp. efter automatiseringen gällande avgifter för vissa relationer berörande Sverige. I tabellen anges även de preliminära tidpunkterna för automatiseringen av dessa vior. Det må framhållas, att samma taxa kommer att efter automatiseringen tillämpas hela dygnet och att avgift kommer att uttagas genom markering på abonnenternas samtalsmätare. Härigenom får abonnenterna betala i det närmaste exakt för den tid samtalet pågår till skillnad mot f. n., då avgift utgår för minimum 3 minuter och därefter per påbörjad minut.

Via	Nu gällande taxa för 3 min.		Efter auto- matiseringen gällande taxa för 3 min.	Prel. auto- matiserings- tidpunkt
	Full taxa (kl. 9—18) kr.	Nedsatt taxa kr.		
Stockholm—Köpenhamn	3,60	2,10	2,55	III 1965
Göteborg—	2,70	1,65	1,70	IV 1966
Malmö—	0,90	0,90	0,85	II 1966
Stockholm—Helsingfors	5,10	3,15	2,70	III 1967
Göteborg—	6,00	3,60	2,70	—
Malmö—	6,00	3,60	2,70	—
Stockholm—Oslo	3,60	2,10	2,55	IV 1965
Göteborg—	2,70	1,65	2,10	IV 1966
Malmö—	3,60	2,10	2,55	—

Beträffande gränstrafiken mellan Haparanda och Torneå, som speciellt nämnts i tilläggsförslaget till Nordiska rådet, kan nämnas, att det i samband med automatiseringen av Haparanda riktnummerområde, vilken beräknas ske den 11 juni 1964, inrättas en speciell förbindelsevia, på vilken abonnenterna i nämnda område kan få kontakt med telefonist i Torneå och därefter bli vidarekopplade till 18 stationer i Torneå-området och härvid få debitering på samtalsmätarna med en markering å 7 öre (fr. o. m. den 1 juli 1964: 8 öre) för varje påbörjad tidsperiod om 45 sek. Den nu gällande gränssamtalstaxan, 45 öre för 3 minuter, svarar mot 28 sek:s (fr. o. m. den 1 juli 1964: 32 sek:s) periodlängd mellan markeringar, varför det således blir en betydande taxesänkning. Vidare kommer det av den nämnda gränssamtalstaxan berörda området på svensk sida att utökas från att f. n. omfatta 6 stationer intill gränsen mot Finland till att omfatta samtliga stationer i Haparanda riktnummerområde, d. v. s. 18 stationer vilket antal tillfälligtvis överensstämmer med antalet stationer på finsk sida.

Slutligen vill styrelsen framhålla, att beträffande taxorna för manuellt expedierade internationella telefonsamtal, inklusive samtal mellan de nordiska länderna, gäller, att dessa är fastställda i guldfrancs, varigenom avgiften, som uttages av abonnenterna, blir beroende av gällande uppkrivningskurser.

Stockholm den 29 maj 1964

Kungl. telestyrelsen  
För generaldirektören  
*Nils Roos*

*I. Lönnqvist*

*Sven Josefsson*

**Länsstyrelsen i Norrbottens län:**

— — — får länsstyrelsen med överlämnande av yttrande från Tornedalskommunernas förbund för egen del anföra följande.

Det vore givetvis befrämjande för kontakten över gränserna och till fördel för gränsbefolkningen om avgifterna för internordiska telefonsamtal i gränsregionerna nedsattes till i princip samma nivå som taxorna inom det egna landet.

Under förutsättning att en liknande nedsättning sker även i de övriga av förslaget berörda länderna får länsstyrelsen därför tillstyrka förslaget.

I handläggningen av detta ärende har deltagit undertecknade landshövding och tf landssekreterare.

Luleå i landskansliet den 12 maj 1964

*Manfred Näslund*

*C. G. Wennberg*

**Tornedals-kommunernas förbund:**

Av den utredning, som förbundet företagit, har det framkommit, att det är betydligt dyrare att ringa till byar på finska sidan än till motsvarande byar på svenska sidan. Av följande sammanställning kan de olika kostnaderna utläsas.

Att ringa från Övertorneå över gränsen till Ylitornio kostar 45 öre.

Från Övertorneå till Karungi	35 öre
» » till finska Karungi	90 öre
» » till Haparanda	35 öre
» » till Torneå	90 öre



Från Övertorneå	till Pello	frizon
»	» till finska Pello	90 öre
»	» till Kalix	60 öre
»	» till Rovaniemi, Kemi	90 öre
»	» till Luleå	90 öre

Av det ovan anförda framgår klart, att det ställer sig dyrare att ringa, så snart samtalen kopplas över gränsen. Detta medför givetvis en merkostnad för befolkningen i gränsbygden, som, vilket åtminstone är fallet i Tornedalen, har ständiga kontakter över gränssälven såväl inom affärsvärlden som inom bekantskapskretsen (släktskap).

Förbundets V. U. får sålunda hemställa, att avgifterna för telefontaxan i gränsregionerna nedsättes, så att dessa blir lika inom samma avstånd, oavsett på vilken sida av gränssälven byarna ligger samt att frizoner även kan omfatta motsvarande område på andra sidan gränsen.

Övertorneå den 6 maj 1964

För Tornedals-kommunernas förbund

e. u.

*Hugo Hietala*

Sekr.

#### Handelskamrarnas nämnd:

Nämnden vill vitsorda, att det från näringslivets synpunkt föreligger ett starkt intresse av att avgifterna för telefonsamtal mellan de nordiska länderna hålles på en låg nivå. Icke minst det förhållandet, att en nordisk marknad numera är på väg att förverkligas inom ramen för EFTA, gör det angeläget, att de hinder, som gränserna utgör för kommunikationerna mellan de nordiska länderna, i görligaste mån brytes ner. Även om taxorna för telefonsamtal mellan de nordiska länderna redan i dag måste betecknas som efter internationella förhållanden relativt förmånliga, bör således ansträngningar göras för att ytterligare reducera dem i den utsträckning, som befinnes ekonomiskt motiverat med hänsyn till teleförvaltningarnas kostnader. Överhuvud synes den målsättningen böra gälla för samtrafiken mellan de nordiska länderna, att det förhållandet, att samtal utväxlas över en nationsgräns icke i och för sig bör påverka taxans höjd; taxesättningen bör i stället grundas på samma bedömning, som gäller för samtal inom ett och samma land. I den mån olikheterna i respektive länders allmänna taxepolitik — exempelvis i fråga om avvägningen mellan abonnemangsavgifter och samtalsavgifter — leder till en fördyring av de telefonsamtal, som utväxlas över gränserna, bör olägenheterna härav såvilt möjligt undanröjas.

Enligt vad som framgår av telestyrelsens remissyttrande över medlemsförslaget, av vilket yttrande nämnden tagit del, kommer under de närmaste åren en stor del av den internordiska telefontrafiken att automatiseras. Tillika framgår, att automatiseringen enligt ett preliminärt godkänt förslag kommer att för den övervägande delen av trafiken medföra en betydande reduktion av taxorna, vilket bör hälsas med tillfredsställelse. Det torde finnas anledning räkna med att den planerade automatiseringen och den därigenom möjliga taxereduktionen kommer att leda till att telefonförbindelserna i ökad utsträckning kommer att användas för kommunikationerna mellan företag i de olika nordiska länderna, ej minst för korta samtal, som nu ställer sig förhållandevis dyra på grund av den hittills tillämpade treminuterstaxan. Det kapital, som investeras vid utbyggnaden av automatiken kan på grund härav måhända komma att bli bättre utnyttjat än enligt de kalkyler, som ligger till grund för de föreslagna taxorna. Det synes också möjligt, att fördelningen mellan automatiskt och manuellt utväxlade samtal efter automatiseringens genomförande blir gynnsammare än beräknat. Självfallet är det angeläget, att en sådan utveckling får ge utslag i en reduktion av taxorna för de automatiskt uppkopplade samtalen mellan länderna.

Vad vidare gäller utväxling av närsamtal mellan orter i olika nordiska länder har — såsom likaledes framgår av telestyrelsens yttrande — avsevärda prisnedsättningar redan genomförts beträffande det i tilläggsförslaget särskilt berörda Haparanda-Torneå-området, och ytterligare taxesänkningar har förklarats vara att vänta inom nämnda område. Nämnden vill i anslutning härtill framhålla önskvärdheten av att förutsättningarna för en utvidgning av de taxområden i gränstrakterna, för vilka tillämpas en reducerad taxa, fortlöpande uppmärksammas, något som icke minst gäller Själland och Sydsverige med dessa landsdelars rikt utvecklade näringsliv även inom andra orter än grannstäderna Köpenhamn—Malmö och Helsingör—Hälsingborg.

Samtidigt som nämnden alltså är beredd att vitsorda att redan hittills betydande ansträngningar gjorts och olika åtgärder planeras för att hålla taxorna för telefonsamtal mellan de nordiska länderna på en låg nivå, vill nämnden med instämmande i vad som anföres i tilläggsförslaget understryka angelägenheten av att regeringarna och teleförvaltningarna i de nordiska länderna även i fortsättningen ägnar taxefrågorna i den internordiska telefontrafiken uppmärksamhet i syfte att åstadkomma nedsättningar i taxorna. Det behöver icke särskilt understrykas, att vad sålunda anförts i lika mån äger tillämpning även på taxesättningen för telegram och telex.

Stockholm den 25 augusti 1964

Handelskamrarnas nämnd

*Olof Leffler*

## BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist tillæggsforslag om fælles nordiske telefon-takster, fremsat af Ragnar Lassinantti. Forslaget, som til Nordisk Råd 12. session blev fremsat som tillæg til beretning om samarbejdet mellem de nordiske landes telestyrelser sag C 14/1964, og som blev udsat til behandling på rådets 13. session, har været drøftet på trafikudvalgets møder den 29.--30. september og den 18. december 1964. På udvalgmødet den 18. december har følgende ministre deltaget i behandlingen af sagen: statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund.

**1. Tillæggsfor slaget**

I tillæggsfor slaget henstilles vedtagelsen af en rekommandation til regeringerne om i forbindelse med den igangværende automatisering af telefonnettet at undersøge mulighederne for takstnedsættelser for internordiske telefonsamtaler, især i grænseområderne.

**2. Remissyttranden a**

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från berörda myndigheter och organisationer, nämligen:

*Danmark:*

Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet

*Finland:*

Post- och telegrafstyrelsen  
Centralhandelskammaren

*Norge:*

Samferdselsdepartementet

*Sverige:*

Telestyrelsen  
Länsstyrelsen  
Länsstyrelsen i Norrbottens län  
Tornedals-kommunernas förbund  
Handelskamrarnas nämnd

*Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet, post- och telegrafstyrelsen, Samferdselsdepartementet samt telestyrelsen framhåller, att telead-*

ministrationerna i de nordiska länderna år 1961 beslutat genomföra en betydande reduktion av teletaxorna vartefter trafiken automatiseras, samt att i samband därmed övergång skall ske till debitering efter den tid samtals pågår (f. n. utgår avgift för minimum 3 minuter och därefter per påbörjad minut). *Handelskamrarnas nämnd* anför, att de beslutade reformerna sannolikt kommer att leda till en ökning av främst företagens korta samtal över gränserna, vilka hittills ställt sig förhållandevis dyra, samt att fördelningen mellan automatiskt och manuellt utväxlade samtal möjligen blir gynnsammare än beräknat. Nämnden framhåller, att det självfallet är angeläget, att en sådan utveckling får ge utslag i en reduktion av taxorna för de automatiskt uppkopplade samtalen mellan länderna.

Vad gäller telefontrafiken över gränserna framhåller *post- och telegrafstyrelsen* att för Finlands vidkommande för närvarande inte är fråga om någon nämnvärd differens i avgifterna i jämförelse med inrikes samtal. *Centralhandelskammaren* anför, att Finlands telefonavgifter är betydligt högre än Sveriges. För gränssamtalens vidkommande tycks den fortgående automatiseringen vara ägnad att begränsa gränssamtalens område och samtidigt i praktiken höja telefonavgifterna. *Centralhandelskammaren* anser det därför nödvändigt att man undersöker möjligheterna till en enhetlig nordisk telefontaxa, som vore lägre än den nuvarande. *Samferdselsdepartementet* framhåller, att taxorna för gränssamtal efter genomförandet av beslutade reduktioner kommer att vara lägre än motsvarande inländska taxor. *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, som tillstyrker förslaget, framhåller, att avgifterna för internordiska samtal i gränsregionerna bör nedsättas till i princip samma nivå som taxorna inom det egna landet. *Tornedalskommunernas förbund* anför, att det är betydligt dyrare att ringa till byar på finska sidan än till motsvarande byar på den svenska sidan. Förbundet hemställer därför, att avgifterna för telefontaxan i gränsregionerna nedsättes, så att dessa blir lika inom samma avstånd oavsett på vilken sida av gränssälven byarna ligger samt att frizoner även kan omfatta motsvarande område på andra sidan gränsen.

### 3. U d v a l g e t

Trafikudvalget har med tilfredshed konstateret, at de nordiske teleadministrationer allerede på den nordiske telefonkonference i Reykjavik i 1961 har besluttet at gennemføre en væsentlig takstnedsættelse i takt med automatiseringen af telefonnettet. Efter de foreliggende planer vil der i årene 1966 og 1967 blive foretaget en række nedsættelser af telefontaksterne. Realiseringen af det foreliggende forslag er dermed besluttet.

Udvalget vil henstille, at de pågældende myndigheder har opmærksomheden henvendt på de muligheder for yderligere nedsættelser af taksterne, som måtte vise sig i fremtiden. Man vil endvidere henstille, at der foretages

en undersøgelse af mulighederne for at løse de særlige problemer, som gør sig gældende for Tornedalens vedkommende. Endelig finder man, at der bør foretages en undersøgelse med henblik på at nedsætte taksterne for telefonsamtaler mellem hele Sjælland og det sydlige Sverige, idet udbygningen af det allerede tæt befolkede Øresundsområde må antages at medføre en lige så intensiv udnyttelse af telefonnettet som i den indenlandske trafik og dermed grundlag for fastsættelse af takster på niveau med de indenlandske.

En formel rekommandation i disse henseender er dog efter udvalgets opfattelse ikke påkrævet.

Udvalget indstiller derfor,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af tillæggsforslaget.

Stockholm, den 18. december 1964

*Jean Braconier*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Harry Klippenvåg*

*Aksel Larsen*

*Lars Larsson*

*Jon Leirfall*

*Birger Lundström*

Formand

## **Tilläggsförslag**

### **om motverkande av oljeföreningar i havet**

*(Väckt av Birger Lundström till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)*

De år 1962 vidtagna ändringarna i 1954 års konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja innebär ett stort steg framåt för att skapa skydd mot sådana föroreningar i farvattnen kring de nordiska länderna. Dessa ändringars ikraftträdande, vilket beräknas kunna ske under 1964, måste nu avvaktas, sedan IMCO vid sin generalförsamling i oktober 1963 antagit en resolution, vari understrykes vikten av att alla medlemsstater snarast ratificerar oljeskyddskonventionen.

I avbidan härpå synes ökad uppmärksamhet böra ägnas frågan om huru övervakningen av att oljeutsläpp i havet ej sker i strid mot konventionens regler skall kunna göras så effektiv som möjligt. Denna fråga har för närvarande stor aktualitet. Bl. a. kan nämnas att på initiativ av Västtyskland en konferens kring oljeföroreningsproblemen torde komma att hållas i Hamburg under första halvåret 1964. Meningen är att alla nordsjöstater skall inbjudas till en sådan konferens och att den företrädesvis skall ägnas åt möjligheterna att mera effektivt komma till rätta med utsläppen på havet.

De påföljder i form av böter och i vissa fall fängelse, som kan utdömas vid brott mot 1954 års oljeskyddskonvention, torde vara klart otillräckliga för sitt syfte. Detta förhållande torde ej komma att nämnvärt ändras, när 1962 års ändringar av konventionen träder i kraft. Anledningen härtill är i främsta rummet svårigheterna att övervaka att bestämmelserna i konventionen efterlevs. När en oljeskada på havet upptäcks, är det nämligen till följd av förhållandena i de flesta fall omöjligt att avgöra, när oljeutsläppet gjordes och vilket fartyg som är det skyldiga. Straffbestämmelserna i de olika ländernas lagar förlorar därigenom mycket av sin verkan. Helt klart torde ej heller vara i vad mån straffrättsliga ingripanden kan ske mot utsläpp som sker på internationellt vatten. Oklarhet råder också om vilka myndigheter som har ansvaret för övervakningen.

För rederierna har problemet en ekonomisk sida. Med nutidens snabba fartyg anses t. ex. en tanker på väg från skandinavisk hamn för att hämta

<sup>1</sup> *Se Sak D 23/1964, Tilläggsförslag (12:e sess., s. 1644).*

ny last i Mellersta Östern i vissa fall vara nödsakad att genast efter avfärden börja rensa sina kanske 50 oljetankar, om den vill undvika dyrbar liggetid i ankomsthavn. Befälhavare å fartyg, som seglar under sådant lands flagga, vilket ej är bundet av konventionen, kan därför vara frestade att företaga oljeutsläpp på enligt konventionen förbjudet område.

Glädjande nog synes under 1963, i motsats till tidigare år, i de nordiska farvattnen icke ägt rum någon katastrofal oljeförorening förorsakande tusentals sjöfåglars död och stora skador på stränderna. Men väl har konstaterats en mängd smärre oljeutsläpp som förorsakat ej ringa skada. Utifrån såväl naturvårdande som andra synpunkter måste frågan om en effektiv övervakning därför ägnas oavlåtlig uppmärksamhet.

På denna punkt synes ett intensifierat nordiskt samarbete vara på sin plats. I första hand torde de nordiska länderna bära gemensamt överväga, vilka praktiska åtgärder som kan ifrågakomma, t. ex. i form av övervakning genom flyg eller patrullbåtar. Vidare bör det övervakningsarbete, som redan förekommer, koordineras inom de havsområden, där ett samarbete ter sig naturligt. En jämförelse kan göras med det nordiska isbrytarsamarbetet.

Under åberopande av vad som ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att söka åstadkomma en effektiv övervakning av att oljeutsläpp i havet ej sker i strid mot 1954 års oljeskadekonvention.

Stockholm den 4 februari 1964

*Birger Lundström*

*BILAGA 1***Yttranden över tilläggförslaget****D a n m a r k****Handelsministeriet:**

Spørgsmålet har af handelsministeriet været forelagt rådet vedrørende Foranstaltninger mod Olieforurening, der stærkt har anbefalet, at der søges tilvejebragt et nærmere samarbejde mellem de nord- og østersøstater, der har ratificeret konventionen, med henblik på en effektiv kontrol med olieforurening i Nord- og Østersøen samt mellemliggende farvande.

Handelsministeriet kan helt tilslutte sig rådets indstilling og har, under hensyn til at Danmark er koordinerende land for rekommandation nr. 4/1959 vedrørende forhindring af olieforurening af Østersøen, til hensigt i nærmeste fremtid at indkalde repræsentanter fra vedkommende administrationsgrene i de øvrige nordiske lande til en drøftelse af spørgsmålet.

København, den 29. juni 1964

*(Sign.)*

*Danmarks Rederiforening har i skrivelse den 23 juni 1964 förklarat sig ej ha några kommentarer att göra i anledning av tilläggförslaget.*

**F i n l a n d**

*Försvarsministeriet har i skrivelse den 5 juni 1964 förklarat sig instämma i nedanstående, från huvudstaben inkomna remissvar.*

**Huvudstaben<sup>1</sup>:**

Utan att äga ingående kännedom om 1954 års konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja och de i densamma år 1962 vidtagna ändringarna synes på grundval av den remisskrivelsen åtföljande bilagan det effektivaste sättet att förhindra förorening vara, förutom upplysningsarbete, de skyldigas ställande under laga ansvar. Detta förutsätter åter en effektiv övervakning i och för de skyldigas uppdagande och isynnerhet samverkan mellan staterna i fråga om övervakningen.

<sup>1</sup> *Yttrandet översatt från finska.*



Det må konstateras, att t. ex. försvarsmaktens insats i syfte att konstatera oljeföreningar och uppdaga de skyldiga kan ökas. Huvudstaben kommer också ofördröjligen att för försvarsmaktens sjöbevakningsorgan utfärda en order i saken. I och för de skyldigas uppdagande kommer övervakningen att effektiviseras även genom flygspaning. Vad beträffar nordiskt samarbete är det uppenbart, att det är ändamålsenligt och nyttigt att etablera sådant mellan oss och speciellt Sverige. De områden, inom vilka det i främsta rummet komme i fråga, är Ålands hav och Kvarken samt även norra Östersjön och övriga delar av Bottniska viken. Såsom samarbetsformer skulle främst komma i fråga ömsesidiga framsällningar om bistånd i form av fartygs- och flygpatrullering samt direkta letningar efter de skyldiga. Det är även befogat att överväga, huruvida det vore möjligt att företa en fördelning av övervakningsområden mellan Sverige och oss isynnerhet i Bottniska viken.

De närmare överenskommelserna om samarbetets enskildheter och dess utförande i praktiken föreslås ankomma på staben för gränsbevakningsväsendet.

Med avseende å samarbetet mellan försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet skulle samma principer följas som vid annan sjöbevakning. De med observationerna förenade rannsaknings- m. fl. fortsatta åtgärder skulle även tillkomma staben för gränsbevakningsväsendet.

Helsingfors den 25 maj 1964

Generalkvartermästare, generalmajor *P. Ilmola*

Kommendör *L. Pauhakari*

#### **Handels- och industriministeriet:**

I finska regeringens meddelande till Nordiska rådet om rekommendationen nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförening i Östersjön [*se 12:e sess., s. 1641*] nämnes, att en proposition om de lagändringar, som belingas av de ändringar i 1954 års oljeskadekonvention, vilka gjordes av de fördragsslutande staterna vid sin konferens år 1962 i London är under bearbetning. Utkastet till propositionen är numera på remiss, varför man räknar med att kunna avgiva proposition till riksdagen under vårens lopp. De ändringar, som propositionen innefattar, är tämligen ringa, varför behandlingen i riksdagen icke torde kräva mycket tid. När riksdagen godkänt propositionen, är man från finsk sida beredd att biträda de i konventionen gjorda förändringarna och för sin del bidra till deras bringande i kraft.

Beträffande oljeutsläpp under de senaste åren i finska farvatten må nämnas, att de svåraste föreningarna förorsakats dels av fartyg, som kört på

grund, och dels av fartyg, som ådragit sig skador vid gång i is. Övriga oljeutsläpp har varit av mindre omfattning och har de uppkommit genom ovarsamhet från maskinbefälets sida. I vissa fall har den utsläppta oljan förflyktigats eller försvunnit inom en mycket kort tidsrymd, vilket tyder på, att oljan icke varit av det bestående slag, som oljekonventionen förutsätter. För oljeutsläpp i finska hamnar har vederbörande fartygschefer blivit åtalade vid i lag föreskriven rättsinstans. Enligt art. IV av oljekonventionen berör förbudet av oljeutsläpp icke fartyg, som blir tvunget att göra det för tryggandet av sin egen säkerhet, sin last eller för räddandet av människoliv. Denna bestämmelse torde för sin del ha bidragit till, att t. ex. ett privaträttsligt anfört krav av skadestånd för oljeförorening, som ett condemnerat fartyg givit upphov till, stött på stora svårigheter. Fallet Colaroo.

I Finland är det närmast lotsarna och sjöbevakningen, som har sig anförtrott övervakandet av oljeutsläpp. Men deras verksamhet inskränker sig huvudsakligen till kustområdena. När en oljeförorening från havet driver mot land, kan lotsarna konstatera det, men den skyldige förblir dock okänd.

En effektivare övervakning av oljeutsläpp är utan tvivel högst önskvärd. Med tanke på Östersjön vore det av största betydelse, att åtminstone alla östersjöstater skulle ansluta sig till oljekonventionen. Polen har ratificerat konventionen, men Sovjetunionen torde inte ha gjort det. De övervaknings-sätt, som framkastats i tilläggsförslaget, vore säkerligen till nytta. En uppdelning av Österstjön jämte vikar i likhet med vad som stipuleras i den internordiska överenskommelsen om isbrytarsamarbete vore måhända en lösning. Det bör dock påpekas, att oljeutsläpp i skydd av mörker är svåra att uppdaga vare sig från flyg eller patrullbåtar, vilkas bevakningsverksamhet dessutom torde bliva ganska sporadisk. Eventuellt kunde man tänka sig, att myndigheterna i de nordiska länderna skulle vidtala de linjerederier, som har sin verksamhet förlagd huvudsakligen till »hemnavattnen», och be dem vara behjälpliga vid övervakandet. Huruvida fartygscheferna skulle vara villiga att åtaga sig dylika polisiära uppgifter, är givetvis en sak för sig. I alla fall torde det vara på sin plats, att möjligheterna att anordna en effektiv övervakning upptages till noggrann behandling och undersökning i de nordiska länderna. Den planerade konferensen i Hamburg kan måhända även giva uppslag till förfarings sätt för övervakningen.

Helsingfors den 27 april 1964

(Sign.)

**Tullstyrelsen:**

Tullverkets möjligheter att medverka till åstadkommande av en effektiv övervakning äro mycket begränsade. Då sjöbevakningsväsendet på sin tid inrättades, överfördes tullverkets bevakningsuppgifter på havsområdena på sjöbevakningsväsendet. De fåtaliga motorbåtar tullverket nu för tiden förfogar över, äro avsedda närmast för närbevakning och för färder inom hamnområdena. Även dessa kunna dock givetvis komma till användning genom att bestämma, att chefen för tullbåt äger skrida till vederbörliga åtgärder då det konstateras, att oljeutsläpp i havet ägt rum. Då en dylik övervakning icke i och för sig ingår i tullverkets uppgifter, borde synbarligen med stöd av 9 § tullagen, sådan den lyder i lagen den 18 november 1949 (707/49), en särskild förordning utfärdas.

Helsingfors den 22 juni 1964

I generaldirektörens frånvaro:

Tullrådet *Aimo Puolanne*

Tullrådet *Holger Sandström*

**Länsstyrelsen i Nylands län<sup>1</sup>:**

Enligt lagen och förordningen om åtgärder på förhindrande av oljeskador, förorsakade av faryg, av den 26 augusti 1957 ankommer det i första hand på sjöfarts- och tullstyrelsen underlydande myndigheter samt på sjöbevakningen att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om förhindrande av oljeskador. Sagda myndigheter har även såsom av sjöfartsinspektörens utlåtande framgår vidtagit vissa åtgärder i sagda avseende. Vid överträdelse av bestämmelserna kan åtgärder för väckande av åtal vidtagas i fall fråga är om ett finskt fartyg eller om ett utländskt fartyg, vilket gjort sig skyldigt till överträdelse av ifrågavarande bestämmelser på finskt territorialvatten, men däremot icke i det senare fallet om överträdelser skett utanför Finlands territorialvatten. Enligt sjöfartsinspektörens utlåtande har erfarenheten visat, att oljeskadefrågan icke är svår inom våra territorialvatten och att övervakningen inom detta område bör anses tillräcklig. Däremot är åstadkommandet av en övervakning för förhindrande av oljeutsläpp utanför våra territorialvatten en svårare fråga vid vars förverkligande ett möjligast mångsidigt internationellt samarbete vore önskvärt. Ifall de nordiska länderna i detta avseende genom samarbete kunde få till stånd effektiviserade övervakningsåtgärder vore redan enbart vetskapen om dessas förekomst säkert ägnad att i en viss utsträckning förhindra havsvattnets förorening inom de vattenområden, vilka gränsa till de nor-

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

diska ländernas territorialvatten. De praktiska åtgärderna för förverkligandet av effektivare övervakningsåtgärder kunde kanhända lämpligen överlämnas till de myndigheter i de nordiska länderna, vilka handlägga frågor rörande oljeskador, för att avgöras av dem vid gemensamma överläggningar. I Finland komme därvid närmast i fråga den av statsrådet tillsatta oljeskyddsnämnden.

Helsingfors den 27 juni 1964

T. f. landshövding *Arvi Salonen*

T. f. länsråd *Pehr Johansson*

*Till länsstyrelsen i Nylands län har remissvar inkommit från polisinspektionen i Helsingfors och från sjöfartsinspektören för Helsingfors distrikt.*

#### **Polisinspektionen i Helsingfors<sup>1</sup>:**

De för polisinspektionen i Helsingfors tillbudsstående uppgifterna ger vid handen, att det i allmänhet ej varit möjligt att klarlägga den i stadens yttre skärgård influtna oljans ursprung och att det även bör anses sannolikt, att oljan utsläppts i havet från fartyg utanför Finlands territorialvat-  
tengräns.

Även om utsläpp av olja i havet innanför Finlands territorialvattensgräns är förbjudet och förbudets efterlevnad genom utökad sjöbevakning torde kunna övervakas mera effektivt, anser polisinspektionen sig icke besitta nödig kompetens för att avge utlåtande därom, i vilken mån den av finska myndigheter utövade övervakningen skulle kunna utsträckas till internationellt vattenområde, till vilka myndigheters behörighetsområde den ifrågavarande övervakningen borde höra och på vilket sätt Finland skulle förverkliga sin bestraffningsrätt på sagda område.

Helsingfors den 15 maj 1964

T. f. polismästare *Edv. Urja*

T. f. polismästarens adjoint *V. A. Vepsäläinen*

#### **Sjöfartsinspektören i Helsingfors distrikt<sup>1</sup>:**

Efterlevnaden av gällande bestämmelser om förhindrande av oljeför-  
orening övervakas på havet i främsta rummet av sjöbevakningens fartyg,  
isbrytarna samt lots- och fyrpersonalen. Även övriga staten tillhöriga far-  
tyg samt hamnmyndigheterna övervakar eventuella oljeutsläpp. Även han-

<sup>1</sup> *Yttrandet översatt från finska.*

delsfartygen kan och är skyldiga att göra anmälan om oljeobservationer.

Emedan statens fartyg trafikerar huvudsakligen kustvattnen, är den från dessa utövade observationsverksamheten angående oljeutsläpp effektivast.

Anmälan om i vattnet observerad olja göres till sjöfartsstyrelsen på närslutna tryckta blankett. Den för brott mot bestämmelserna misstänkte anmäles genom förmedling av sjöfartsinspektören till åklagarmyndighet. Domstolarna kan på grundvalen av anmälningar handlägga fall, i vilka

1. finskt fartyg är misstänkt för att ha kränkt bestämmelserna på vilket vattenområde som helst och

2. utländskt fartyg är misstänkt för kränkning av bestämmelserna inom Finlands territorialvatten.

Ifall sjöfartsstyrelsen mottar en anmälan om allt främmande, till 1954 års internationella oljeskyddskonvention ansluten makts fartyg brutit mot konventionens bestämmelser, anses det befogat att sjöfartsstyrelsen anmäler om saken till myndigheterna i ifrågavarande land. Det kan även inträffa, att oljeobservationerna anmäls direkt till polismyndigheterna, utan att vederbörande alls vänder sig till sjöfartsstyrelsen.

En mångårig erfarenhet har redan visat, att oljeföreningensfrågan inom våra territorialvatten ej är svår. Den inom våra territorialvatten utövade övervakningen bör enligt min åsikt anses vara för våra förhållanden tillräcklig liksom även de åtgärder, som våra rannsaknings- och judiciella myndigheter vidtar i anledning av oljeförekomster.

Med anledning av oljeföreningensfrågan hänvisar jag till följande av sjöfartsstyrelsen utfärdade cirkulär och andra direktiv angående oljeövervakningen:

1. 1959 års till finska handelsfartyg riktade frågeformulär rörande fartygs oljeskyddsanordningar;

2. Till ovannämnda frågeformulär ansluten till fartygens befälhavare riktad skrivelse om åtgärder för motverkande av oljeförening, dagtecknad den 20 mars 1959 (KD 760/59/101);

3. Sjöfartsstyrelsens till sjöfartsinspektörerna 13 mars 1958 riktade skrivelse om förande av oljejournal (KD 670/58/102);

4. Sjöfartsstyrelsens till lotsfördelningscheferna och sjöfartsinspektörerna 5 september 1961 riktade skrivelse (KD 3147/61/344) om anmälan av i vattendrag observerad olja;

5. Till förenämnda skrivelse bifogad anmälan att insändas till sjöfartsstyrelsen om i vattnet observerad olja;

6. Finlands viltvårdsstiftelsens blankett om observerade oljeskador.

Sjöfartsmyndigheterna är beredda att på grundvalen av oljeskyddskonventionen och de av oljeskyddskonferensen avgivna rekommendationerna i mån av möjlighet biträda internationella strävanden, som avser anordnande av övervakning för motverkande av oljeutsläpp i havet.

Helsingfors den 16 juni 1964

Sjöfartsinspektör A. H. Sainio

**Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län:**

Frågan om åtgärder, vilkas ändamål är att förhindra havsvattnens speciellt av olja förorsakade förorening, kan anses i den grad viktig, att för uppnående av sagda syfte bör göras allt som är att göras. Effektiviseringen av övervakningen kan således på det varmaste rekommenderas. Ej ens de ekonomiska faktorer, som måhända skulle komma att utgöra hinder för effektiviseringen av övervakningen, kan angivas avgörande betydelse, emedan de ekonomiska uppoffringar, vilka förorsakas härav, länder till nytta för intresse av största vikt. Länsstyrelsen anser således att det gjorda tilläggsförslaget är fullt grundat och motiverat.

Åbo den 30 maj 1964

Landshövding *Esko Kulovaara*

Yngre landssekreterare *Helena Reima*

**Länsstyrelsen i Kymmene län<sup>1</sup>:**

— — — meddelar länsstyrelsen vördsamt såsom sin åsikt, att den i London den 12 maj 1954 undertecknade konventionen till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja förverkligad kommer att förhindra havsvattnets förorening. Då uppnående av detta mål torde kräva effektivare övervakningsåtgärder än hittills och dessutom sådana med skäliga kostnader anskaffbara anordningar, med vilka det är möjligt att avskilja oljan från oljehaltigt vatten som uttöms ur fartyg, anser länsstyrelsen, att den föreslagna rekommendationen är påkallad av ett oundgängligt behov.

Kouvola den 18 juni 1964

På länsstyrelsens vägnar:

*Veikko Iisakkala*

Länsråd

*Olavi Pietikäinen*

Äldre landssekreterare

**I s l a n d****Samgöngumálaráðuneytið (Trafikministeriet):**

— — — vil ministeriet fremhæve, at det med brev, dat. 23. sept. til udenrigsministeriet har foreslået konvention af 1962 om forskellige ændringer af konvention af 1954 hurtigst muligt ratificeres af Island.

Konventionen 1954 blev for Islands vedkommende ratificeret 1962, og i

<sup>1</sup> Yltrandet översatt från finska.

følge en særlig lovhjemmel forberedes der nu i ministeriet regler om omgang med olie i olietankstationer i landet og i skibe, der er mindre end 500 BRT, og som ikke omfattes af konventionen.

Reykjavik, den 19. oktober 1964

*Brynjólfur Ingólfsson*

N o r g e

Departementet for handel og skipsfart:

-----  
Ovennevnte sak ble forelagt Sjöfartsdirektoratet med et brev fra Handelsdepartementet av 23. april d. å.

I sitt svarbrev av 24. juni d. å. har Sjöfartsdirektoratet anført:

Som det fremgår av innstilling nr. 2 av 17. februar 1964 fra Juridisk utvalg i Nordisk Råd vil det forbud mot tömning av olje i sjöen fra skip, som gjelder i henhold til Den internasjonale konvensjon om hindring av oljeforurensning av sjöen av 1954 bli utvidet til å gjelde hele Östersjöen etter at de endringer av konvensjonen som ble vedtatt i 1962 er trådt i kraft.

Det er ennå ikke mulig å si når disse endringene vil tre i kraft. Forholdet er nemlig at endringene först trer i kraft når 2/3 av de land som til en hver tid har tiltrådt 1954-konvensjonen har godtatt endringene. For öyeblikket har tilsammen 28 land tiltrådt 1954-konvensjonen mens bare 11 har ratifisert 1962-endringene. Etersom mange land gir sin tilslutning til 1954-konvensjonen uten samtidig å godta 1962-endringene kan ikraft-tredelsen av endringene bli utsatt på ubestemt tid. Forholdet har nylig vært dröfftet på et möte blant 1954-konvensjonens medlemsland i London. I henhold til ensstemmig beslutning på mötet har IMCO's generalsekretær ved verbal noter av 4. og 9. juni d. å. til i alt 94 stater oppfordret disse til å tiltre såvel 1954-konvensjonen (når det gjelder land som ikke allerede har gjort dette) som 1962-endringene på en slik måte at endringene kan tre i kraft så snart som mulig.

Som kjent har såvel Norge som Sverige tidligere ratifisert 1962-endringene. Også Danmark har nylig ratifisert disse endringer.

Når det gjelder tilleggsforslaget fra Birger Lundström av 4. februar 1964 kan det opplyses at Sjöfartsdirektoratet har innledet et samarbeid med Losvesendet og Flyvåpnet, slik at personell tilhörende disse institusjoner skal innrapportere overtredelser av oljesölkonvensjonen som de måtte oppdage.

Videre har man sökt etablert et liknende samarbeide med Sjöforsvarets overkommando og norske sivile luftfartsselskaper, herunder SAS, uten at en avtale med disse ennå er kommet i stand.

Handelsdepartementet viser for sitt vedkommende til det som er utfalt av Sjöfartsdirektoratet.

Oslo, 29. juni 1964

*Johs. Dalstö*

*Per Bergö*

Ovennevnte sak ble forelagt for Sjøfartsdirektoratet med et brev fra Handelsdepartementet av 20. november 1964.

I sitt svarbrev av 27. s. m. har Sjøfartsdirektoratet bl. a. anført:

Med henvisning til Handelsdepartementets brev av 20. ds. om ovennevnte sak meddeles at saken etter initiativ fra den danske regjering ble drøftet på et møte i København 4. ds. mellom representanter i Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Det ble på møtet konstatert at det allerede består et uformelt løpende samarbeid mellom de nordiske myndigheter på dette området. Det ville imidlertid være ønskelig om dette samarbeid kunne utbygges ytterligere for å gjøre kontrollen med oljeforurensninger i de nordiske lands sjøterritorier og tilgrensede farvann mer effektivt. Det var derfor enighet om å anbefale de respektive regjeringer å nedsette et snevrere nordisk arbeidsutvalg med den oppgave å fremkomme med innstilling om samarbeidets nærmere tilretteleggelse.

Sjøfartsdirektoratet viser for øvrig til den protokoll som ble satt opp over forhandlingene i København 4. november 1964 [*se Bihang*].

Oslo, 14. desember 1964

Etter fullmakt

*Johs. Dalstø*

BIHANG

#### **Protokol over forhandlinger i København den 4. november 1964 vedrørende tillægsforslaget**

I forhandlingerne deltog embedsmænd fra Danmark, Finland, Norge og Sverige.

Efter gennemgang af tillægsforslaget, der vedlægges som bilag, redegjorde repræsentanter fra de enkelte lande for de i de senere år i deres farvande stedfundne olieforureninger samt for de systemer, der i landene anvendes med hensyn til konstatering af og indberetning om stedfundne olieforureninger, og om den kontrol, der udøves med hensyn til overholdelse af 1954-konventionen og de nationale bestemmelser.

Under den efterfølgende diskussion konstateredes det, at der allerede består et uformelt løbende samarbejde mellem de nordiske myndigheder på dette område. Det ville imidlertid være ønskeligt, om dette samarbejde kunne udbygges yderligere for at gøre kontrollen med olieforureninger i de nordiske landes søterritorier og tilgrænsende farvande mere effektivt.



Der var enighed om at anbefale de respektive regeringer at nedsætte et snævrere nordisk arbejdsudvalg med den opgave at fremkomme med indstilling om samarbejdets nærmere tilrettelæggelse.

## S v e r i g e

### Generaltullstyrelsen:

Tanken på ett nordiskt samarbete i syfte att motverka oljeföroreningar i havet synes värd beaktande. Emellertid ifrågasätter styrelsen, huruvida icke för sådant ändamål bör vara tillfyllest, att såsom framhållits i gränschefens promemoria åtgärder vidtagas för åstadkommande av ett så snabbt och effektivt rapportväsen som möjligt länderna emellan. Att utbygga kontrollverksamheten genom insättande av stora och snabba båtar, eventuellt även flygplan, för patrulltjänst på internationellt vatten skulle enligt styrelsens uppfattning kräva en betydande kostnad, utan att någon mera väsentlig förbättring av övervakningens förebyggande verkan därmed vinnes.

Stockholm den 29 juni 1964

Generaltullstyrelsen

*Vidar Fahlander*

*Johan Danielsson*

BIHANG

### **PM angående kustbevakningens tillsyn å efterlevnaden av bestämmelserna mot vattenförorening genom olja från fartyg**

*(Upprättad å gränschefens expedition)*

#### *I. Vissa författningsbestämmelser m. m.*

Genom kungörelser den 28 mars och 29 november 1963 (nr 62 och 644) har Kungl. Maj:t ålagt tjänsteman vid tullverket att under närmare angivna förutsättningar ombesörja viss polisbevakning (sjötrafikövervakning) tills vidare till utgången av år 1964. Tillsyn skall utövas bl. a. å efterlevnaden av bestämmelserna om åtgärder mot vattenförorening från fartyg.

Befogenheterna vid sjötrafikövervakningen i denna del framgå i viss mån av oljeskyddslagen år 1956 (nr 86). Tullmyndighet (liksom bl. a. polismyndighet) har rätt att ta del av fartygs oljedagbok och erhålla bestyrkt utdrag därur (6 §), men att kontrollera skyddsanordningar mot spillolja

i fartyg faller icke inom kustbevakningens (eller polisens) område (4 §).

Kustbevakningstjänsteman är likställd med polisman i fråga om rätt att anställa förhör angående vattenförorening genom olja som utsläppts från fartyg. Däremot saknar han till skillnad från polismannen förhörsrätt i fall då utsläpp av olja icke skett från fartyg utan från anläggning i land, t. ex. vid bunkring av fartyg.

Formellt torde icke vare sig kustbevakning eller polis äga rätt att stoppa ett fartyg enbart på misstanke om oljeutsläpp; jämför den i 20 § tullstadgan åt tullmyndighet givna befogenheten att inom tullområdet, d. v. s. på svenskt territorialvatten, låta stoppa fartyg så länge det »oundgängligen erfordras för utövande av tullkontroll därå». Utanför svenskt territorialvatten torde det ej kunna komma i fråga att i samband enbart med sjötrafikövervakning stoppa fartyg, vare sig svenskt eller utländskt.

Generaltullstyrelsen har genom rundskrivelse den 30 april 1963 i samråd med statspolisintendenten och sjöfartsstyrelsen utfärdat närmare instruktioner för sjötrafikövervakningen. Rundskrivelsen, vari vattenföroreningsfall beröras under punkten 3, tillika med vissa av gränschefen den 19 mars 1962 meddelade anvisningar bilägges härjämte [*se Bihangstillägg 1—2*].

Enligt en jordbruksdepartementets ämbetskrivelse den 17 juni 1955, varav transumt bilägges [*se Bihangstillägg 3*], må länsstyrelserna i kustlänen anlita bl. a. kustbevakningspersonal för att avliva oljeskadad sjöfågel.

## II. Verksamhetens art

När kustbevakningen fått kännedom om en förorening genom olja, brukar närmaste tillgängliga kustbevakningsbåt så snart som möjligt bege sig till platsen. Där bestämmas dels oljans typ så noga ske kan genom yttre besiktning, dels oljefläckens storlek och form, dels det oljeutsläppande fartygets färdriktning i den mån så låter sig göra med ledning av oljefläckens form, dels ock den riktning i vilken oljan kan väntas förflytta sig. Vidare undersökes huruvida och i vilket antal sjöfågel skadats genom oljan. Om så bedömes vara av värde för fortsatt utredning, tas prov av oljan eller av oljedränkta fjädrar. Rapport i saken avges omedelbart bl. a. till lokal polismyndighet.

För det fall att visst fartyg misstänkes för oljeutsläppet och fartyget ligger i eller senare anlöper svensk hamn, ombesörjer kustbevakningen kontroll av oljedagbok och förhör med personer ombord, därest så vid samråd med vederbörande polismyndighet befunnits praktiskt. I enstaka fall ha mindre fartyg, som ertappats på bar gärning med olaga utsläpp av olja, hejdats till sjöss (på svenskt territorialvatten) för kontroll och förhör.

Har sjöfågel skadats så svårt av olja att den förmodas ej kunna över-

leva, brukar i de flesta län kustbevakningspersonal medverka vid avlivande därav.

En verksamhet av i stort sett den art som redovisats här ovan, dock utan förhörsrätt, har av kustbevakningen bedrivits utan särskilt åliggande från år 1953 och till ikraftträdandet av den under I. nämnda kungörelsen den 29 mars 1963.

### *III. Vissa vattenföroreningsfall år 1963*

Under år 1963 undersökte kustbevakningen ett trettiotal föroreningar genom olja i havet eller på stranden. Dessutom ha vid olika tillfällen under januari—mars och december 1963 iakttagelser av oljeskadad alfågel (respektive drygt 2 000 och inte fullt 500 fåglar) på Gotland och Öland gjorts utan att den skadevällande oljan i havet kunnat uppläckas.

De undersökta oljeförekomsterna härrörde i fem fall från fartyg som sprungit läck i samband med kollision eller annan olycka. Utsläpp av olja hade i fyra fall ägt rum från anläggning i land och berodde i ytterligare fyra fall på slarv eller missöde vid bunkring eller länsugning i hamn. Endast tre fartyg kunde bindas vid till sjöss begångna brott mot oljeskyddslagen; av dessa blev det ena på bar gärning upptäckt av en patrullerande kustbevakningsbåt, det andra iaktogs från ett flygplan vars rapport ledde en kustbevakningsbåt till fartyget, och det tredje blev i mycket nära samband med utsläppet iakttaget av fiskare. I ungefär vartannat fall — sammanlagt ett femtontal, varav omkring en tredjedel föranlett mera betydande nedsölning av stränder m. m. — har det ej gått att utröna varifrån oljan kommit.

Ej sällan förekommer att flygplan över havet iakttagit någon företeelse som väcker misstanke om olaga oljeutsläpp men vid närmare undersökning visar sig bestå av endast i ringa grad oljebemängt slagvatten eller har annan förklaring. Sådana fall ha icke medtagits i redogörelsen här ovan.

### *IV. Samverkan med andra myndigheter*

Med sjöfartsstyrelsen har samråd ägt rum bl. a. i fråga om rapportering av kustbevakningens iakttagelser. Förorening genom olja, som lots- eller fyrpersonal upptäckt, bringas i regel till kustbevakningens kännedom genom förmedling av lokal polismyndighet. Av civilflyg gjorda observationer rörande olja på vattnet, vilka från mitten av maj 1963 i första hand rapporteras till sjöfartsverket, bringas i förekommande fall likaledes till kustbevakningens kännedom genom polismyndighets förmedling. Militärflyget samarbetar genom att till kustbevakningen rapportera iakttagelser som tyda på oljeutsläpp. Enligt överenskommelse under hand mellan gränschefen och Svenska Petroleum Institutet kan kostnadsfri expertanalys av oljeprover erhållas genom institutets förmedling i fall, då analyseringen bedömes vara av synnerlig vikt för identifiering och bevisning. Samverkan

med polismyndigheter, lots- och fyrpersonal samt jaktvårdsorgan äger rum bl. a. i fråga om avlivande av oljeskadad fågel.

I smugglingsbekämpandet samarbetar den svenska kustbevakningen med danska och norska tullmyndigheter och med Finlands under inrikesministeriet lydande sjöbevakning. Det är huvudsakligen fråga om utbyte av upplysningar i enkla och snabba former; patrullverksamheten till sjöss samordnas icke utom i de enstaka undantagsfall, då särskilda omständigheter påkalla det. Såvitt på kustbevakningen ankommer kan samarbetet lätt utvidgas till att omfatta även övervakning mot olaga oljeutsläpp. Det kan förutsättas att en sådan utvidgning av samarbetet med Finlands sjöbevakning vid behov sker automatiskt. I Danmark och Norge däremot synas tullmyndigheterna, med vilka kustbevakningen har sitt samarbete, icke ha några åligganden på oljeskyddsområdet.

#### *V. Kommentarer rörande tillsynen*

De av kustbevakningen år 1963 undersökta föroreningarna genom olja ha, såsom framgår av redogörelsen under III, i ungefär en tredjedel av fallen föranletts av olyckshändelse eller skett från land eller i hamn. De skulle således ej ha förebyggts genom ökad patrullering till sjöss. Endast i ett av de omkring tjugo övriga fallen har en kustbevakningsbåt under patrull upptäckt ett fartyg i färd med att släppa ut olja; utsläppet var den gången oavsiktligt. Riskerna för ett oljeutsläppande fartyg att bli upptäckt torde visserligen komma att bli något större än nu, om patrulleringen ökas. För en sådan effektivisering av tillsynen skulle det bli nödvändigt icke blott att öka den vanliga patrullverksamheten utan även att för patrullering utanför territorialvattengränsen sätta in stora snabba bevakningsbåtar, möjligen också flygplan. Merkostnaderna skulle knappast stå i rimlig proportion till den förbättring av tillsynens förebyggande verkan, som vore att vänta.

För utrönande av från vilket fartyg ett oljeutsläpp härrör, är det enligt vad erfarenheterna visat av största vikt att undersökning på platsen kan ske utan uppskov. Då kan användbara prov av oljan tas, det är i någon mån möjligt att med ledning av oljefläckens form bedöma färdriktningen för fartyget och i gynnsamma fall kan detta upphinnas eller genskjutas. Vidare kunna åtminstone vissa motåtgärder vidtagas, för den händelse oljan driver mot land. Det är för den skull angeläget att en enkel och snabb rapporteringsväg finns mellan den som iakttagit ett oljeutsläpp och den som har att verkställa undersökning på platsen. (Från denna synpunkt innebar det en försämring när rapporteringen av civilflygets iakttagelser omlades till att passera vissa mellanhänder på sätt redovisas under IV; det under III angivna fall, då en kustbevakningsbåt efter rapport från flygplan kunde finna det fartyg, som gjort sig skyldigt till oljeutsläpp inträffade före omläggningen.) Den förbättring av bevakningens effektiv-

tet, som är att vänta vid ökad snabbhet i rapporteringen, bör kunna erhållas utan egentlig merkostnad.

Larm i sjöräddningsfall gå till televerkets dygnet runt öppna kuststationer, varifrån de förmedlas till de räddningsorgan som behöva ingripa. Kuststationerna samverka därvid, om så behövs, med sina motsvarigheter i andra länder. Också i fråga om föroreningar av havet genom olja skulle säkerligen alarmering av de enheter, som ha att ingripa, kunna på motsvarande sätt ske med tillbörlig snabbhet. Fartyg och flygplan äro i regel utrustade för radiokommunikation med kuststationerna, och dessa ha sambandsvägar öppna till alla myndigheter som kunna ingripa till sjöss. Genom anlåtande av kuststationerna skulle det också gå att, på redan befintliga sambandsvägar, låta besked i hithörande frågor förmedlas mellan olika länder. Enär föroreningfallen i jämförelse med sjöräddningsfallen ha tämligen ringa frekvens, torde merarbetet för kuststationerna icke bli särskilt betungande. Det kan förutsättas att tullverkets sambandscentraler, vilka också ha passning dygnet runt, biträda med den vidare rapportering till inhemska intressenter som befinnes lämplig.

För närvarande kan det ej anses påkallat att enbart för oljeutsläppens skull hålla farvattnen utanför Sveriges kuster rutinmässigt övervakade med flyg. Däremot skulle åtminstone i vissa fall den snabbhet, som måste till för att klarlägga sambandet mellan ett oljeutsläpp och ett fartyg i närheten, kunna vinnas genom insättande av flyg. Det vore därför önskvärt att i särskilda fall spaning kunde ske med flygplan exempelvis från närmaste militära bas.

Icke heller kan det för närvarande anses behövt att låta den övervakning mot oljeutsläpp, som nu förekommer i Sverige, rutinmässigt samordnas med grannländernas. I de undantagsfall, då särskilda omständigheter göra en samordning önskvärd, torde den kunna erhållas genom kuststationernas förmedling eller, såvitt gäller Sverige och Finland, på nu befintliga sambandsvägar mellan övervakningsorganen.

I enlighet med 1954 års oljeskyddskonvention ha konventionsländerna lagstiftat om förande av oljedagbok (i den svenska oljeskyddslagen: 6 §). Oljedagboken anses vara ett skeppsdokument av samma dignitet som skeppsdagboken; av befälhavare bestyrkt avskrift eller utdrag därav »skall i vilken som helst rättssak kunna åberopas som bevis för sakförhållande varom anteckning gjorts i dagboken» (kommentar av kommerserådet G. Böös till oljeskyddslagen). Vid sådana kontroller av oljedagböcker som på grund av särskilda omständigheter företagits genom kustbevakningens försorg har i ett par fall konstaterats att föreskrifterna om förande av oljedagbok åsidosatts. Att döma av en redogörelse, som ryttmästare B. von Bornstedt i april 1964 ingivit till det år 1963 nybildade Nordiska aktionsutskottet för oljeskydd till sjöss, har frågan om intensifierad kontroll av oljedagböckerna varit uppe i det till sjöfartsstyrelsen knutna statens oljeskyddsråd, varvid konstaterats att fartygsinspektörerna förklarat sig ej

kunna påtaga sig en tidskrävande aktion beträffande oljedagböckerna. Såsom nämnts under I äga vissa svenska myndigheter, bl. a. tull- och polismyndigheter, behörighet att ta del av oljedagboken. Någon skyldighet att rutinmässigt genom kontroll i oljedagbok granska, var och när olja utsläppts från fartyget, föreligger ej för vare sig tull- eller polismyndigheter. Visserligen finns ej någon formell begränsning av åliggandet för kustbevakningspersonal att »övervaka efterlevnaden av bestämmelserna — — — om åtgärder mot vattenförorening från fartyg». Det får dock med hänsyn till kustbevakningens verksamhetsformer anses uppenbart att åliggandet ej avser sådan pappersgranskning i hamn som en rutinmässig kontroll av oljedagböcker skulle innebära.

Stockholm i juni 1964

#### *BIHANGSTILLÄGG 1*

##### **Rundskrivelse från generaltullstyrelsen den 30 april 1963 angående sjötrafikövervakning**

---

3. Beträffande vattenförorening från fartyg skall övervakningen närmast avse i lag eller av länsstyrelse meddelade förbud mot sådan förorening.

##### *Anvisningar*

Då fråga är om olaga utsläpp av olja eller fast avfall från fartyg, skola åtgärder vidtagas i syfte att om möjligt fastslå, från vilket fartyg oljan eller avfallet utsläppts, och bringa saken till beivran. Rapport om iakttaget olaga oljeutsläpp skall ofördröjligen avges till myndighet, på vilken det ankommer att söka hindra skadeverkningar av oljan, dock icke i fall då det är uppenbart att rapporteringen ombesörjts av annan myndighet. Vidare skall i samtliga fall av oljeutsläpp rapportering ske bl. a. till gränschefen. För åtgärder och rapportering gälla i övrigt de närmare anvisningar som meddelats eller meddelas av gränschefen.

#### *BIHANGSTILLÄGG 2*

##### **Anvisningar av gränschefen den 19 mars 1962 rörande vattenförorening genom olja**

Kungl. Maj:t har dels genom beslut den 30 juni 1960 uppdragit åt Kungl. Sjöfartsstyrelsen att följa frågan om åtgärder mot vattenförorening genom olja från fartyg, dels genom beslut den 13 oktober 1961 uppdragit åt underståthållaren E. Ros att utreda frågan om möjligheterna att åstadkomma en

förbättrad övervakning i fråga om efterlevnaden av bl. a. bestämmelserna angående vattenförorening från fartyg m. m.

Efter samråd under hand med sjöfartsstyrelsen och ovannämnda utredningsman får gränschefen, så vitt gäller av kustbevakningen iakttagna oljeutsläpp m. m., meddela följande att tills vidare tillämpas i stället för vad som meddelats i gränschefens (kustbevakningschefens) skrivelser den 9 januari och 9 februari 1953 (d.nr VI 250: 4 och 102: 6 1/2), den 25 februari 1957 (d.nr VI 96/102) och den 30 juni 1961 (d. nr VI 439).

### 1. Rapportering omgående

Av kustbevakningen gjorda iakttagelser m. m. rörande oljeutsläpp och oljeskadad sjöfågel skola omgående rapporteras dels skriftligen till gränschefen, varvid rapporten upprättas enligt bilagt formulär<sup>1</sup> och insändes i 2 exemplar (jfr även nedan under 2), dels på lämpligt sätt till den lokala polischefen samt, efter kdc bedömande, till annan som kan beröras av saken.

### 2. Rapportering kvartalsvis

Sjöfartsstyrelsen har — i enlighet med sitt uppdrag att följa frågan om åtgärder mot vattenförorening genom olja från fartyg — anmodat lotsdirektörerna att kvartalsvis inkomma med rapporter om iakttagna oljeutsläpp på sätt framgår av härjämte i avskrift bilagd cirkulärskrivelse<sup>1</sup>. Enligt överenskommelse ankommer på gränschefen att kvartalsvis tillstålla sjöfartsstyrelsen motsvarande rapporter från kustbevakningens verksamhetsområde.

För sistnämnda ändamål skola kdc inom 14 dagar efter utgången av varje kalenderkvartal till gränschefen inkomma med en extra omgång av de rapporter som under kvartalet insänts efter vad i 1. sägs. För att komplettera bilden av förekomsten av oljeutsläpp är det vidare önskvärt att i förekommande fall en kortfattad sammanfattande uppgift lämnas även om sådana fall av oljeutsläpp, t. ex. i hamnområden o. dyl., som kommit till kdc kännedom men med vilka kustbevakningen icke tagit någon befattning. Sistnämnda uppgift, för vilken formuläret icke är avsett, ingives i 1 exemplar. Rapporterna skola åtföljas av missivskrivelse i 2 exemplar, vari kdc skola framlägga sina synpunkter och erfarenheter rörande oljeskadefallen, särskilt i den mån de synas vara av intresse för sjöfartsstyrelsen vid fullgörandet av förenämnda uppdrag. I förekommande fall skall i stället för missivskrivelse insändas meddelande, att enligt kdc kännedom oljeskadefall inom distriktet ej inträffat under kvartalet.

Här avsedd rapportering skall första gången verkställas efter utgången av andra kvartalet 1962.

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

### 3. *Åtgärder vid inträffat oljeutsläpp*

Så vitt gäller tillsyn i fråga om förande av oljedagbok å fartyg samt biträde med avlivande av oljeskadad sjöfågel grunda sig kustbevakningspersonalens ingripanden på särskilda föreskrifter eller uppdrag. Det ligger i sakens natur att kustbevakningen — i den mån så kan ske utan eftersättande av tulltjänsten — även eljest medverkar till att olaga oljeutsläpp upptäckas och beivras och att skador till följd av sådana utsläpp förebyggas eller avhjälpas. I frågor av här avsett slag bör erforderligt samråd upptagas med polis- och lotsmyndigheter samt andra som kunna beröras av saken.

I fall, då kdc bedömer det ur identifierings- eller bevissynpunkt vara av synnerlig vikt, att olja eller oljeskada å sjöfågel undersökes å oljelaboratorium, kan sådan undersökning tills vidare ske genom förmedling av Svenska Petroleum Institutet, Birger Jarlsgatan 60, 6 tr., Stockholm Ö, tel. 23 58 00. Kdc har därvid att — lämpligen telefonledes — hos överstelöjtnant S. Karlströmer vid sagda institut inhämta uppgift om det oljelaboratorium, dit prov kan insändas, samt de övriga direktiv som kunna ifrågakomma. Prov får således icke insändas direkt till institutet.

Vid provens insändande till anvisat oljelaboratorium gäller — därest Svenska Petroleum Institutet icke i samband med ovannämnda förfrågan bestämt annat — dels att provet skall åtföljas av skrivelse från kdc till oljelaboratoriet med begäran om undersökning och med angivande av att laboratoriet anvisats av Svenska Petroleum Institutet, dels att avskrift av nyssnämnda skrivelse skall tillställas institutet.

Prov av oljeförorenat vatten eller olja bör omfatta omkring en liter. Hela eller större delar av fåglar få ej insändas. Prov från oljeskadad fågel bör därför utgöras av lämpligt antal oljebemängda fjädrar.

Prov skall insändas i plomberat kärl.

Stockholm den 19 mars 1962

A. Holm

BILAGSTILLÄGG 3

**Transumt av jordbruksdepartementets ämbetsskrivelse till vissa länsstyrelser angående bemyndigande för dessa att anlita personal för att avliva oljeskadad sjöfågel, m. m.**

*(Ur tullverkets författningssamling 1956: 39)*

---

Kungl. Maj:t finner — — — gott bemyndiga länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Södermanlands, Östergötlands, Kalmar, Gotlands, Blekinge, Kristianstads, Malmöhus, Hallands, Göteborgs och Bohus, Gävleborgs, Väster-



norrlands, Västerbottens samt Norrbottens län att tillsvidare anlita *dels* jaktvårdskonsulent jämte hos vederbörande länsjaktvårdsförening fast anställd personal, *dels* kustbevakningspersonal, *dels* polisman eller annan lämplig person för att — utan hinder av bestämmelserna i 8 § 2 mom. jaktstadgan<sup>1</sup>, gällande kungörelse om fridlysning av vissa djurarter<sup>2</sup> samt gällande kungörelse angående skydd för djurlivet å vissa platser<sup>3</sup> — i kustområde avliva sjöfågel, som tillfogats sådan skada av olja, att den ej kan anses ha möjlighet att överleva, samt att för ändamålet använda motorbåt. Det ankommer på länsstyrelse att innan kustbevakningspersonal anlitas samråda med vederbörande kustdistriktschef.

Detta får jag, på nådig befallning, härigenom meddela.

Stockholm den 17 juni 1955

*Hj. R. Nilsson*

*Allan Tigerschiöld*

*Till generaltullstyrelsen har remissvar inkommit från cheferna för de i tullverkets organisation ingående kustdistrikten.*

#### **Chefen för östra kustdistriktet:**

1. Inledningsvis kan anföras, att härvarande kustdistrikt inom ramen för tillgängliga resurser ägnat oljeskydds- och övriga vattenföroreningsfrågor sitt intresse alltsedan lagstiftningens tillkomst. Under senare år har metodiken rörande övervakning, rapportering och utredningar för härvarande kustdistrikts del vunnit den stadga, som framgår av bifogade Ökdc SO 61 (4/7 1960), 61 a (3/11 1960, ändr. 22/4 1963), bil. till 61 a (18/6 1962, ändr. 2/7 1963), 61 b (1962) samt — i tillämpliga delar — Ökdc SO 63 (20/6 1962, ändr. 15/7 1963), vilka SO bifogas [*se Bihang*]. (I detta sammanhang bör anmälas, att viss översyn av dessa SO är planerad.)

Under de senast förflutna fem åren har kustdistriktet undersökt ca 150 fall av olaga oljeutsläpp. (Statistik har icke förts, men undersökningsfallen torde snarare ligga över än under siffran 150.) Det ojämförliga flertalet av undersökningarna har lett till, att oljeutsläppen visat sig vara obetydliga eller icke fallande under gällande lagbestämmelser, där icke — såsom ofta varit fallet — utryckningarna skett till följd av »falska» ehuru välmenande larm. Såsom exempel härpå kan nämnas lätt kalkdamm, som flutit på lugn vattenspegel (Mörköfjärden 1959 eller 1960), eller vanligt lugnvatten mellan omgivande »brisade vattenytor» i öppen sjö (civilflygrapporter).

TFS <sup>1</sup> 1955: 225. — <sup>2</sup> 1955: 152. — <sup>3</sup> 1955: 320.

18†—640333. Nordiska rådet.

Under de nämnda fem senast förflutna åren har ett 20-tal fall av verklig vattenförorening kunnat iakttagas och efter verkställd undersökning — i några fall i samarbete med polis — kunnat bringas antingen till beivran eller till full klarhet, att ren olyckshändelse förelegat. Av nämnda 20 fall hänföra sig cirka hälften till annan vattenförorening än genom olja. Av »oljefallen» hänföra sig 2 till slarv vid lossning i oljehamn (Lilla Värtan), 3—4 till tankfartygs grundkänning inom skärgårdsområden och 3—4 till direkta brott. I två av de sistnämnda fallen förelåg nära nog full bevisning. Vederbörande åklagare synes dock icke ha kunnat fullfölja målen. Närmaste anledning härtill torde ha varit, att berörda fartyg tillhört land, som ej var bundet av konventionen. Ett av dessa fall ägde dessutom rum inom 4'—50'-zonen, vilket av allt att döma försvårat beivringen. De här anförda »oljefallen» torde inrymma de flesta av de fall, som under ifrågavarande tid förekommit inom kustdistriktets skärgårdsområden och kustdistriktets anpart av 50'-zonen. I samtliga fall ha snabbast möjliga åtgärd vidtagits för att bringa den utflutna olja under kontroll i och för oskadliggörande. (Jfr bl. a. bil. till Ökdc SO 61 a [*Bihang*]).

Antalet fall av oljeutsläpp inom de olika städernas hamnområden har kustdistriktechefen naturligt nog inte möjlighet (eller förstahandsanledning) att överblicka.

2. I sin skrivelse till Nordiska rådet anför riksdagsman Birger Lundström bl. a. följande: »Helt klart torde ej heller vara i vad mån straffrättsliga ingripanden kan ske mot utsläpp som sker på *internationellt vatten*. Oklarhet råder också om vilka myndigheter som har ansvaret för övervakningen».

Under trycket av den del av ansvaret för övervakningen, som naturligen måste ligga hos chefen för rörlig sjöbevakningsorganisation, utfärdade kustdistriktechefen år 1960 anvisningar till underlydande personal där han, i avvaktan på närmare direktiv, sökte klarlägga tulltjänstemännens befogenheter att ingripa. För att få mening och erforderlig stadga i övervakningen ansågs det oundgängligen nödvändigt, att den patrullerande personalen finge stöd av chefsmyndigheten bl. a. rörande dess befogenheter att ingripa vid överträdelser. Jämför Ökdc SO 61 a, punkt 3 [*Bihang*].

Kustdistriktechefen anhåller nu att få de av honom utfärdade anvisningarna juridiskt prövade.

### 3. Nedgången av oljeskador under 1963

Ehuru part i eget mål torde det böra påpekas, att tullverkets kustbevaknings mera aktiva insatser under de senaste åren i ej oväsentlig grad bidragit till den glädjande utvecklingen. Ehuru väl de ovan nämnda till ett 20-tal uppskattade direkta ingripandena kunna synas vara ringa, torde dessa beivringar ha verkat allmänt preventivt. Det torde exempelvis snabbt ha spridit sig bland de olika rederiernas fartygsbefälhavare, att fartygen

löpa risk för undersökningar även rörande brott mot »vattenföreningenslagen» och dess följdförfattningar.

Även om det följande icke i första hand berör oljefrågor, torde det dock i viss mån belysa det ovan sagda. Så sent som för några år sedan inkom alltsomoftast klagomål från strandägarna kring den s. k. Norrleden (Vaxholm—Furusund—Söderarm) om nedskräpning av stränderna. Endast genom ett fåtal ingripanden synes frågan ha vänt sig, och numera kan kustbevakningspersonalen få höra klagomål över »att de för fisk-, grönsaks- och jordfruktstransporter så lämpliga trälådorna, som de s. k. finlandsbåtarna tidigare kastade ut, numera inte stå att finna vid stränderna».

4. Beträffande nordiskt samarbete kan nämnas, att kustdistriktet i oljeskydds- så väl som andra övervakningsfrågor har ett mycket gott samarbete med Finlands sjöbevakning. Sålunda utväxlas bl. a. kontinuerligt viktigare tjänsteupplysningar per såväl tråd som radio, dels mellan sjöbevakningsstationen i Mariehamn och kustdistriktets sambandscentral i Furusund, dels mellan chefsmyndigheterna i Åbo och Mariehamn samt Stockholm.

5. Den övervakning genom patrullbåtar och flyg, som hittills bedrivits, torde i stort sett vara tillräcklig för att bemästra avhandlat samhällsproblem. Tillkomsten av och en efter hand större anslutning till konventionen, den uppföljande lagstiftningen, tillkomsten av anläggningar för mottagande av oljehaltig blandning, den genom pressen och på annat sätt givna upplysningen i oljeskyddsfrågan m. m. synes ha åstadkommit ett efter hand förbättrat läge.

Här kan emellertid anföras, att för Östra kustdistriktets del drivmedelsanslaget ej heller medgiver en utökad patrullverksamhet.

6. I vad avser rapporteringen av oljeutsläpp har denna fungerat väl, då den skett genom de kanaler som i ett tidigare skede använts, nämligen i möjligaste mån direkt till kustdistriktchefsexpeditionen eller till någon av kustdistriktets ständigt bemannade sambandscentraler. Då rapporteringen skett genom lotsdistrikten ha utryckningarna för undersökning blivit avsevärt fördröjda. I ett fall har genom försenad delgivning fastställandet av den skyldige helt omöjliggjorts. En försenad delgivning kan dessutom medföra, att ett rapporterat oljeutsläpp under fördröjningen hinner att sprida sig, så att det icke går att identifiera när tullkryssaren kommit på plats. En försenad delgivning är till särskilt ohägn om delgivning kommit så sent på dagen, att mörker inträtt innan tullkryssaren kommit på plats, i vilket fall oljeutsläppet gives lång tid för spridning.

Det skulle vara önskvärt om genom hänvändelse till rederierna handelsfartygen kunde förmås att i större utsträckning än hittills inrapportera oljeutsläpp. Fartygens rapportering har visat sig vara säkrare än flygets, som genom avståndet vid iakttagelserna kan misstaga sig (jfr ovan).

7. Den s. k. oljedöden bland främst alfågeln synes i vad avser fågelbe-

ståndet icke vara allvarligare än att sjöfågelbeståndet — alfågeln inte undantagen — märkbart ökat under de senast förflutna åren.

8. Det synes kustdistrikchefen som om man i oljeskyddsfrågan för närvarande med förtröstan kan se framtiden an och avvakta ratificering av ändringarna i 1954 års konvention innan mera omfattande åtgärder rörande övervakningen m. m. inom landet och dess omgivande farvatten vidtagas.

Stockholm den 25 april 1964

Chefen för östra kustdistriktet

(*sign.*)

BIHANG

### Åtgärder mot vattenförorening från fartyg

#### 1. Sammanfattning av lagbestämmelsernas huvudpunkter<sup>1</sup>

##### 1. Geografiska tillämpningsområden

Inre territorialvatten	Yttre territorialvatten	Förbjudna zonen (4—50 naut. mil från land)
Förbud mot praktiskt taget <i>all vattenförorening</i> jml länskungörelserna. <sup>1</sup> (Se vederb. Ufs. Jfr lagen 5 § och tfskr 3 §.	<i>Belräffande olja (Se lagen 1 o. 2 §§ tfskr 2 §)</i> Lagens förbud gäller alla fartyg, oavsett nationalitet, storlek och slag (se lagen 1 §.).	Lagens förbud gäller a) alla svenska fartyg om 500 br. reg. ton och däröver (Se tfskr 1 §.). b) alla fartyg om 500 br. reg. ton eller däröver, <i>tillhörande länder som ratificerat konventionen</i> . Dessa länder äro förutom Sverige: Finland, Polen, Västtyskland, Danmark, Norge, Island, Nederländerna, Belgien, Storbritannien med Nordirland, Eire, Frankrike, Kanada, U.S.A., med vissa förbehåll Mexico, Liberia, med vissa förbehåll Ghana, Kuwait, Förenade Arabrepublikerna, Australien, Dominikanska Republiken, Jordanien och Nederländska Antillerna.

<sup>1</sup> Kungörelsen för Stockholms samt vissa andra län gäller såväl inre som yttre territorialvatten.

##### 2. Det är enligt 1 § lagen förbjudet att uttömma:

råolja  
smörjolja

<sup>1</sup> Ökdc SO 61 a; TFS 1956: 157, 265; 1958: 107.

tjock dieselolja definition enl.  
 annan beständig brännolja tfskr 2 §.  
 oljehaltig blandning härav  
 i koncentration  $> 1/10\ 000$

*Undantag:* (jml lagen 2 §)

- 1) Lättflyktigare oljor (bensin, fotogen o. d.).
  - 2) Oljehaltigt slagvatten från fartyg  $< 500$  br.reg.ton.
  - 3) Oljehaltigt slagvatten, som endast innehåller smörjolja, från fartyg  $> 500$  br.reg.ton.
  - 4) Olja från torrlastfartyg, då det är på väg till annan hamn än Luleå, Stockholm, Norrköping, Malmö, Hälsingborg eller Göteborg.
  - 5) Bottensats av så fast beskaffenhet att den ej kan pumpas ur tanken.
- Obs 1!* Uttömningen skall ske så långt från land som omständigheterna medgiva.  
*Obs 2!* Länsstyrelsernas strängare bestämmelser.

### 3. Tulltjänstemännens befogenheter

	Svenskt terri- torium Hamn eller ankarplats	4'—50'— zonen Eljest	
a) <i>Prejning och utredning</i> vid klart konstaterat brott, som på färsk gärning följts eller spårats.			
1. svenskt fartyg	1	1	1 <sup>1</sup>
2. fartyg tillhörande konventionsstat	1	1	— <sup>2</sup>
3. annat fartyg	1	1	—
b) <i>Granskning av oljedagbok</i> och därav följande utredning			
1. svenskt fartyg	1	1	—
2. fartyg tillhörande konventionsstat	1	—	—
3. annat fartyg	— <sup>3</sup>	—	—

<sup>1</sup> Fartyget bör icke uppehållas under längre tid än som är oundgängligen nödvändigt.

<sup>2</sup> Det torde i vissa fall anses vara försvarat att genom anrop begära upplysningar vad beträffar rederi, destination e. d.

<sup>3</sup> I samband med visitation enligt tullstadgan kan granskning av skeppsdagbok och därmed oljedagbok komma ifråga.

4. *Svenska marinens stridsfartyg* äro undantagna från lagens bestämmelser. Iakttagen uttömning av förbjudna oljor (pkt 2) skall dock ofördröjligen rapporteras till kdc.

### 2. Uppgift å i Sverige befintliga skumslanglänsor den 31 maj 1963<sup>1</sup>

Plats	Svensk slanglänsa	Norsk länsa Oil Boom
<i>Gävle:</i> Gävle stads brandkår genom stadens hamnförvaltning	5 × 50 m	

<sup>1</sup> Ökdc SO 61 a: Bil.

Plats	Svensk slanglänsa	Norsk länsa Oil Boom
<i>Stockholm:</i>		
Hamnen	2 × 98 m	4 × 50 m
Elverket, Hässelbyverken		2 × 50 m
Gasverket	1 × 99 m	
	1 × 50 m	
<i>Lidingö stad:</i>		
Svenska Shell AB		4 × 50 m
<i>Flaxenvik, Åkersberga</i>		
Kungl. vattenfallsstyrelsen		2 × 50 m
<i>Nacka stads brandkår genom Svenska Esso</i>		
	2 × 50 m	
	2 × 100 m	
<i>Nynäshamn:</i>		
Nynäs-Petroleum	9 × 50 m	
<i>Norrköping:</i>		
Hamnförvaltningen	6 × 50 m	
<i>Västerviks stads brandkår</i>		
	4 × 50 m	
<i>Mönsterås:</i>		
Sv. Cellulosa AB		2 × 50 m
<i>Kalmar:</i>		
		4 × 50 m
<i>Västerås:</i>		
Hamnen		4 × 50 m
<i>Köping:</i>		
		3 × 50 m

### 3. Några anvisningar vad gäller tillsynen av att länskungörelserna i rubr. ärende efterlevas<sup>1</sup>

1. Kdc har uppgjort

a) två blanketter för »Tjänsterapport»: Ökd 40, avsedd för fall av vattenförorening genom utsläpp av olja e. d., och Ökd 41, avsedd för fall av vattenförorening genom utkastning av fast avfall samt

b) tre blanketter (Ökd 42, 43 och 44), avsedda som bilagor till »Tjänsterapport».

2. Samtliga blanketter äro uppgjorda med tanke på de olika arbetsfall, som rimligen kunna uppkomma.

Det är av synnerlig vikt, dels att blanketterna ifyllas rätt och att gjorda strykningar äro riktiga, dels att »Tjänsterapporterna» postas direkt till vederbörande landsfiskal brottsdagen, då förhör kunnat hållas eller då fartyg, som icke kunnat bordas, är på direkt resa till utrikes ort.

Då annan kustpostering eller annat kustdistrikt måst anmodas att verkställa förhör, skall M-meddelande, med huvudsakliga uppgifter om vad

<sup>1</sup> Ökdc SO 61 b.

som förevarit, ofördröjligen avsändas till kp eller berörd kdc. — Ex: »Nkdc från kp Siö. Tnr 251347. X-ländska mf Aquilania, destinerat till Köpmanholmen, har å lat. 60°15' long. 18°40' kl. 1330 i strid mot länskungörelse 1/3 1957 utkastat fast avfall, bestående av bl. a. 4 större pappkartonger och 1 trälåda, förutom diverse sopor. Anhåller att förhör hålles. Förhørsprotokoll bör sändas till ktm i Gäe.» I detta fall skall »Tjänsterapporten» insändas till ktm, som, när även förhørsprotokollet kommit honom tillhanda, har att ofördröjligen vidarebefordra ärendet till vederbörlig landsfiskal.

### 3. Ang. användandet av blanketterna Ökd 42 och Ökd 43:

Befälhavaren skall alltid förhöras, då hans fartyg förorsakat vattenförorening (Ökd 42). Omständigheterna kring fallet få avgöra vilken eller vilka andra ombordvarande, som böra undergå förhör (Ökd 43). Av protokoll över förhör med styrman skall framgå, om han haft brygg- eller annan vakt vid tillfället ifråga.

### 4. Ang. användandet av blankett Ökd 44:

Blanketten användes såsom enda bilaga till »Tjänsterapport», då fartyg, som icke kunnat bordas, är på direkt resa till utrikes ort. Fartygets destination utrönes genom prejning eller, då sådan icke kan göras, genom av Sc verkställd förfrågan hos lotsstation eller tullkammare.

Kdcx, ScF och ScG äro tilldelade Sveriges skeppslista.

### 5. Ang. fartygs bruttodräktighet; blankett Ökd 40:

Uppgift om bruttodräktighet har endast betydelse då det gäller oljor eller produkter därav (avfall från). Gränsfallet är 500 bruttoregister-ton (1956: 157).

Förhørsledaren skall genom granskning av mätbrev fastställa fartygets bruttodräktighet.

I tjänsterapporten skall angivas uppskattad bruttodräktighet vid fall, då utländskt fartyg vare sig kan bordas för hållande av förhör eller sådant beräknas kunna hållas enligt punkt 2 ovan och ej heller exakt uppgift om bruttodräktighet kan erhållas genom prejning.

### 1. Rapporter beträffande förseelser mot bestämmelserna för trafiken till sjöss och om åtgärder mot vattenförorening från fartyg<sup>1</sup>

Ansvarsbestämmelserna för ovannämnda förseelser variera avsevärt och omfatta straffskalan fängelse—böter. Det är därför svårt att exakt ange vilken utredning, som bör göras ifråga om olika konstaterade förseelser. De vanligaste förseelserna torde dock vara sådana, för vilka påföljden är fastställd att vara böter högst 300 kronor.

I dylika fall sker fastställandet av straffet antingen genom s. k. straffföreläggande eller, om detta ej godkännes av den åtalade, genom stämning och domstolsförfarande. I sistnämnda fall kallas som regel även vittnen, vilka i här avsedda fall torde komma att bli en eller flera av de kustbevakningstjänstemän, som konstaterat förseelsen. I dessa »normalfall» — där påföljden alltså är böter högst 300 kronor — är det enligt 24 § Fuk tillfyllest med s. k. kortfattade anteckningar. Dessa kunna utgöras av de »Tjänsterapporter» jämte bilagor, som uppgjorts genom kdcx försorg.

<sup>1</sup> Ökde SO 63.

Kdc vill än en gång erinra om att största noggrannhet iakttages, då nämnda tjänsterapport jämte bilagor uppgöres. Kontrollera alltid den misstänktes persondata, liksom de sifferuppgifter och uträkningar, som ligga till grund för fartbestämningar. Likaså är det viktigt att av rapporten framgår huruvida den misstänkte erkänner förseelsen eller ej (jfr 25 § Fuk). Vidare bör som regel, *då medgivande ej kan erhållas*, vittne åberopas, vilket kan ske genom att å lämplig plats i rapporten eller dess bilagor ange vittnets namn, tjänsteställning, adress och telefonnummer eller genom att hänvisa till särskild bilaga innehållande dessa uppgifter. Blankett härför har utsänts. Lämpligt vittne torde vara någon av de tjänstemän, som deltagit i fartkontrollen, och kunnat konstatera förseelsen eller den kusttullmästare eller annan förman, som lett kontrollen.

Då det gäller att bestämma det antal exemplar, som nämnda tjänsterapporter skola utskivas i, föreligga vissa svårigheter att generellt fixera detta antal. Anledningen är dels den, att olika landsfiskalsdistrikt tillämpa varierande rutin vid handläggandet av dylika mål, dels den, att man ej alltid på förhand kan förutse om målet går att slutföra genom enbart straffföreläggande eller om domstolsförfarande kommer till stånd.

Rent generellt kan man dock säga, att följande parter i ett mål skola ha ett exemplar av förekommande undersökningsprotokoll (i detta fall tjänsterapporten) nämligen: domstolen 1 ex., landsfiskalen 1 ex., den eller de åtalade vardera 1 ex. samt deras försvarare vardera 1 ex.

Med hänsyn till att de förseelser, som det här är fråga om, vanligen, som ovan nämnts, kunna handläggas genom s. k. strafföreläggande ha följande landsfiskaler uttryckt önskemål om att normalt få följande antal exemplar av här ifrågasvarande rapporter:

1f i Östhammars distr.	3 ex
» » Häverö »	4 »
» » Norrtälje »	4 »
» » Österåkers »	4 »
» » Gustavsbergs »	3 »
» » Nacka »	3 »
» » Haninge »	4 »
» » Nynäshamns »	4 »
» » Trosa »	4 »
» » Rönö »	4 »
» » Bråbygdens »	4 »

Ovannämnda antal skall ökas med 1 ex., avsett för kdcx, och med ytterligare 1 ex. i det fall ktm önskar behålla ett exemplar för egen del.

Rapporten överlämnas av ktm i ovan angivet antal ex. direkt till vederbörande landsfiskal, dock först sedan exemplaret avsett för kdc varit denne tillhanda under minst två arbetsdagar och inte härunder meddelande om justering av eller tillägg till rapporten ingått till ktm.

Då förseelser konstaterats, vilka bedömas medföra strängare straff än nu nämnda »normalfall» måste som regel vanlig förundersökning ske med upprättande av fu-protokoll.

Ktm skall därför, då dylika fall föreligger, söka samråd med kdcx och vederbörande landsfiskal eller stadsfiskal för att få fastställt vilken utredning som erfordras i aktuellt fall.



## 5. Avlivning av oljeskadad fågel m. m.<sup>1</sup>

### 1. Förundersökning m. m.

a. För att brott mot »Lagen om åtgärder mot vattenförorening från fartyg» skall kunna beivras, äro särskilt snabba åtgärder av nöden. Till följd härav skall befälhavare för under patrull varande eller eljest för tjänst bemannat tullfartyg, som erhållit underrättelse om oljeutsläpp inom sitt bevakningsområde, utan dröjsmål avgå till platsen för oljeutsläppet i och för närmare undersökning. (Pågående uppdrag, som bedömes vara viktigare, får dock icke brytas.) Ktm, som har att leda undersökningen och därav följande åtgärder, underrättas omgående. Avgång får icke under några förhållanden fördröjas genom annan väntan än den, som vid hamnliggande kan erfordras för att samla erforderlig besättning.

b. Om inkommande underrättelse giver vid handen, att visst fartyg kan misstänkas för oljeutsläppet, vidtager ktm — då så bedömes möjligt — med angränsande egna enheter och/eller enheter från angränsande ktm, som kan ställas till förfogande, erforderliga dispositioner för fartygets genskjutande. Kdc hålles underrättad om sålunda vidtagna dispositioner.

c. Giver under punkt a. nämnd undersökning vid handen, att olaga oljeutsläpp förekommit eller eljest att utsläppt olja finnes i sådan mängd, att den kan vara skadlig för sjöfågel, båtar eller annan egendom, skall ktm ofördröjligen signalledes underrättas (M-meddelande). Befälhavaren skall härvid — då vind- och strömförhållandena så påkalla — även meddela sin uppfattning om möjligheterna att indämma oljan.

ScF (Frs), som vidarebefordrar eller följer nämnt M-meddelande, skall hålla kdc underrättad.

d. Ktm skall ofördröjligen underrätta vederbörande landsfiskal om förhållanden enligt punkt c. samt hålla denne underrättad om vidtagna och planerade åtgärder. Ktm skall även utan dröjsmål direkt underrätta vederbörande länsstyrelse (landsfogde).

### 2. Skadad eller död sjöfågel

Iakttagelser beträffande av olja skadad eller död sjöfågel inrapporteras omgående signalledes till kdc via ktm.

### 3. Skriftlig rapport

Skriftlig rapport<sup>2</sup> om olaga oljeutsläpp och skadad, död eller avlivad sjöfågel skall med första postlägenhet efter slutförd aktion insändas enligt följande:

- 2 ex. till Gränschefen
- 2 ex. till Kdc via ktm
- 1 ex. till vederbörande länsstyrelse
- 1 ex. till länets jaktvårdskonsulent, eller jaktvårdsförening (enligt ktm direktiv)

### 4. Provtagning

Då numera olja eller oljeskada å sjöfågel laboratorieundersökes endast då det ur identifierings- eller bevissynpunkt anses vara av synnerlig vikt, insändes dylikt prov först efter kdc hörande.

<sup>1</sup> Ökdc SO 61; TFS 1956: 157, 265; 1958: 107; 1956: 39.

<sup>2</sup> Blanketten »Anmälan om olja som observerats i vattnet». (Ökd 11 makuleras).

Prov av olja eller oljeförorenat vatten bör omfatta omkring en liter. Hela eller större delar av fåglar får ej insändas, varför prov från oljeskadad fågel bör utgöras av lämpligt antal oljebemängda fjädrar. Därest prov skall insändas användes plomberat kärl, och insändandet sker via kdex.

### 5. Avlivning av oljeskadad fågel

På framställning av kustdistriktschefen ha samtliga länsstyrelser med stöd av Kungl. Maj:ts brev den 17 juni 1955 bemyndigat bl. a. inom resp. län tjänstgörande kustbevakningspersonal att — utan hinder av bestämmelserna i 8 § 2 mom. jaktstadgan, gällande kungörelse om fridlysning av vissa djurarter samt gällande kungörelse angående skydd för djurlivet å vissa platser — i kustområdet avliva sjöfågel, som tillfogats sådan skada av olja, att den ej kan anses ha möjlighet att överleva, samt att för ändamålet använda motorbåt.

*Anm. 1.* Ovan nämnt bemyndigande har även meddelats jaktvårdskon-sulenten i länen samt inom länens jaktvårdsföreningar fast anställd personal. Rapp. ang. avlivad oljeskadad fågel (se p. 3).

6. M-blanketter (med talong) förvaras i särskild pärm under 12 månader, brännas därefter. Åtgärder, som redovisas å M-blankett, behöva endast summariskt antecknas i dagbok (Ex: Oljeskada M/T Xyz. Se M-bl.).

7. Då oljeutsläpp eller oljeskador, med vilka kustbevakningen ej tagit befattning, kommit till kännedom, insändes kortfattad skriftlig rapport (ej blanketten) härom i 2 ex. endast till kdex.

### Chefen för södra kustdistriktet:

De i förslaget omnämnda svårigheterna att övervaka efterlevnaden av oljeskyddsbestämmelserna kunna vitsordas. Oljeutsläppen konstateras nämligen nästan alltid först sedan det skyldiga fartyget hunnit avlägsna sig. Att i efterhand utröna, från vilket fartyg föroreningen härrör, är oftast icke möjligt. I de fall man lyckats — utsläpp på grund av olyckshändelse eller missöde härvid undantagna — har detta i allmänhet haft sin grund i att iakttagelser från kustbefolkningens sida kunnat nyttiggöras. Det bör emellertid framhållas, att införskaffande av uppgifter om sådana iakttagelser kan vara ganska tidsödande. Det är nämligen sällan som iakttagelserna meddelas kustbevakningen spontant. En ökad propaganda för att göra bekant, att övervakningsorganen äro intresserade av uppgifter om varje iakttagelse ifråga om oljeutsläpp o. d. borde kunna åstadkomma en icke ringa effekt.

Såsom i förslaget påpekas, torde det icke råda tvivel om att en effektivisering av övervakningen är önskvärd, om icke lagstadgade sanktioner vid överträdelse skola förlora sin preventiva verkan. För att möjliggöra ett snabbt uppdagande av oljeutsläppen är det önskvärt, att kustbevakningen erhåller större såväl personella som materiella resurser för ett utökat patrullerande. En förstärkning av kustbevakningens resurser motiveras även av bl. a. den sjötrafikövervakning, som väntas permanent tilläggas kustbevakningen.

Ingångna rapporter om upptäckter av föroreningar härrör ofta från flygplan, som passerat över ett vattenområde. Det har emellertid visat sig, att det är mycket svårt att från luften skilja »riktiga» oljeutsläpp från s. k. slagvatten. Nästan samtliga till södra kustdistriktet från flygplan iakttagna »oljeutsläpp» ha också vid kontroll visat sig utgöra slagvatten.

I förslaget har påpekats vikten av ett intensifierat nordiskt samarbete på området. Därvid torde lämpligen främst ifrågakomma ett samgående i rapporterings- och planeringshänseende mellan myndigheter, som äro organisatoriskt likställda och som redan ha erfarenhet av gemensamma aktioner. För Södra kustdistriktets vidkommande skulle således ett samarbete med danska myndigheter vara aktuellt. Efter vad kustdistriktchefen har inhämtat, omhänderhas ifrågavarande övervakning i Danmark av polisen. Denna torde emellertid icke ha tillgång till patrullbåtar och sjökunnigt folk. Det kan därför ifrågasättas om ej inom Nordiska rådet borde aktualiseras frågan om att till det danska toldväsenet överföra övervakningen i danska farvatten. Därmed skulle i förevarande fall en samordning kunna åstadkommas av övervakningen i Öresund och i vattenområdet mellan Skånes sydkust och Bornholm, vilket skulle innebära en icke oväsentlig utökning av övervakningsmöjligheterna i de berörda farvattnen.

Med avseende på det ekonomiska problemet för rederierna är det självfallet av vikt, att ytterligare ett antal hamnar ges sådan utrustning, att en snabb tvättning av tankarna blir möjlig. Därigenom slippa fartygen göra långa omvägar och frestelsen till olovliga utsläpp blir mindre.

Malmö den 17 juni 1964

Chefen för södra kustdistriktet

*G. Thenfors*

**Chefen för norra kustdistriktet:**

---

Oljeutsläpp i havet från fartyg i sådan omfattning, att det åstadkommit större skada har, enligt vad kustdistriktchefen äger kännedom om, icke förekommit i Bottenhavet eller Bottenviken under de senaste åren. Mindre utsläpp av oljehaltigt slagvatten har dock förekommit, men några egentliga skador i anledning härav har icke kunnat konstateras.

Ansvar för övervakningen av efterlevnaden av oljekonventionens bestämmelser torde närmast åvila Kungl. sjöfartsstyrelsen, som genom Kungl. Maj:ts brev den 30 juni 1960 bl. a. erhållit i uppdrag att följa frågan om åtgärder mot vattenförorening. Någon samordning av övervakningsverksamheten vare sig nationellt eller internationellt förekommer icke, även om viss kontakt upprätthålles mellan lotsdistrikten, polismyndigheter och

kustbevakningen. I den mån det kan ske utan att tulltjänsten eftersättes, åligger det sedan år 1963 tjänsteman vid tullverkets kustbevakning att bl. a. övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om åtgärder mot vattenförorening från fartyg såsom ett led i sjötrafikövervakningsverksamheten. Sådan övervakning har dock bedrivits långt tidigare av kustbevakningen såsom ett åtagande under hand, varför kustbevakningen såsom övervakande myndighet i detta avseende har lång erfarenhet. Resurserna för övervakningsverksamheten ha dock varit begränsade, men i den mån sjötrafikövervakningsverksamheten utökas och kustbevakningen gives erforderliga resurser härför, torde kustbevakningen kunna ansvara för att övervakningen blir effektiv även i detta avseende. Kustdistriktschefen anser att en internationell samordning av övervakningsarbetet skulle ha stor betydelse och höja effektiviteten. I Bottenhavet och Bottenviken torde en sådan samordning vara lätt att ordna mellan finska och svenska myndigheter, då ett gott samarbete redan sker i ett flertal andra liknande frågor.

Till övervakningsverksamheten hör även kontroll av oljedagböcker och lasthandlingar. En intensifierad verksamhet i detta avseende torde även effektivt bidra till minskat antal smärre oljeutsläpp. Vid dessa kontroller finnes även goda möjligheter att sprida upplysningar om bestämmelserna om åtgärder mot vattenförorening och giva upplysningar om möjligheten att bli av med oljespill samt sopor och annat avfall.

Orsaken till att fartyg pumpa ut olja i havet och kasta skräp över bord torde delvis vara, att effektiva anordningar för mottagande av spillolja, avfall m. m. saknas i många hamnar. Det är endast de större hamnarna, som kunna erbjuda erforderlig service åt sjöfarten i detta avseende. Anläggande av reningssilos för oljor och stationssystem för oljeskydd, avfall m. m. borde vara ett villkor för en hamnanläggning, ty problemet med vattenföroreningar torde icke kunna lösas, utan att sjöfarten gives goda möjligheter att avhända sig oljespill, avfall m. m.

För att minska antalet förseelser mot bestämmelserna om åtgärder mot vattenförorening från fartyg får kustdistriktschefen sammanfattningsvis framföra följande förslag, nämligen

att ansvaret för övervakningen ålägges tullverkets kustbevakning i samband med utökning av sjötrafikövervakningsverksamheten och resurserna härför,

att övervakningsverksamheten samordnas internationellt, i första hand inom Norden,

att kontrollen av oljedagböcker och lasthandlingar intensifieras

samt att erforderliga stationssystem för spillolja, avfall m. m. anordnas i hamnarna.

Umeå den 15 juni 1964

Chefen för norra kustdistriktet

(Sign.)

**Chefen för västra kustdistriktet:**

På svenskt territorialvatten och speciellt då inom de livligt trafikerade skärgårdsområdena utövar distriktets enheter i samband med annan övervakning en fortlöpande tillsyn över att lagen om åtgärder mot vattenföroreningar från fartyg efterlevs. Distriktets personal kontrollerar oljedagböcker, tar prov på utsläppt olja och förhör misstänkta fartygsbefälhavare samt överlämnar i förekommande fall ärendet för åtal.

En övervakning på internationellt vatten speciellt inriktad på att konstatera oljeutsläpp skulle för att bli effektiv fordra en så stor insats av fartyg och flygplan att den torde bli alltför dyrbar att realisera. Inom dessa områden bör man nog i stället försöka aktivera det militära och civila flyget samt alla statliga fartyg, handels- och fiskefartyg att rapportera oljeutsläpp. Rapportvägen bör gå till vederbörande kust(radio)station och därifrån till någon av tullverkets kustbevaknings sambandscentraler på samma sätt som redan sker i sjöräddningsfall. Genom att kustbevakningen i alla kustavsnitt har fartyg till sjöss sysselsatta med övervakningsuppgifter, som tillfälligt kan avbrytas, bör kustbevakningspersonal snabbt kunna vara på platsen. En renodling av ansvaret för hithörande frågor skulle vara önskvärd.

I förekommande fall bör det inte vara någon svårighet för kust(radio)stationerna att — även här enligt sjöräddningsmodell — ta kontakt med övervakningsorganen i de nordiska grannländerna. Eventuellt kan kustbevakningens sambandscentraler påtaga sig denna uppgift.

I detta sammanhang vill kustdistriktchefen framhålla vikten av att det skapas möjligheter att beivra oljeutsläpp även från land. Det synes otillfredsställande att vårdslöshet vid bunkring från fartyg bestraffas, medan motsvarande handlingssätt vid bunkring från land lämnas utan åtgärd.

En fråga, som synes alltför litet beaktad, när det gäller motverkande av oljeföroreningar i havet, är hur man skall oskadliggöra den olja som utsläppts. Den enda effektiva metod som kustdistriktchefen känner till är uppsugning med slamsugare. Sådana monterade på tankbilar används bl. a. av Göteborgs hamn, men har den nackdelen att de endast kan användas från kaj. Borde inte i några hamnar, i vars närhet risken för oljeutsläpp är stor, finnas beredskapsfartyg utrustade med slamsugningsaggregat och tankar för förvaring av oljan?

Göteborg den 4 maj 1964

*Tor Schött*

**Överbefälhavaren:**

-----

1954 års konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja trädde i kraft den 26 juli 1958. Den har tills nu ratificerats av 27 stater. De år 1962 vidtagna ändringarna till konventionen, som innebär en avsevärd skärpning av bestämmelserna, träder i kraft sedan de godkänts av 18 stater. Hittills har de endast godkänts av 10 stater.

I dagens läge kan fartyg, tillhörande stater som ratificerat konventionen, fritt utsläppa olja i delar av Bottenhavet, Östersjön och Nordsjön. Övriga länders fartyg kan till havs fritt släppa ut olja intill territorialgränsen. Detta försvårar en effektiv kontroll av bestämmelsernas efterlevnad. När i en framtid även 1962 års ändringar träda i kraft få ratificerande länders fartyg ej släppa ut olja i vare sig Bottenhavet, Östersjön eller Nordsjön, vilket kommer att underlätta kontrollen.

Marinen och flygvapnet deltar redan nu i ett rapporteringssystem i samarbete med SjöS, tullens kustbevakning samt civilflyg. I den mån utökade kontrollåtgärder kan anses erforderliga kan marinen och flygvapnet biträda härvid inom ramen för dessas verksamhet i övrigt.

Överbefälhavaren delar den i tilläggsförslaget uttalade angelägenheten av ett samarbete beträffande kontrollåtgärder med andra stater med kuster utmed Östersjön och Nordsjön. Den närmaste tidens utveckling av ratifikationsfrågan bör dock avvaktas innan från svensk sida företas särskilda åtgärder för formella överenskommelser om internationell samverkan vid övervakning av efterlevnaden av oljekonventionen.

Stockholm den 23 juni 1964

På uppdrag av överbefälhavaren

*Bengt Lundvall*

Souschef vid försvarsstaben

*Bengt Forssbeck*

**Sjöfartsstyrelsen:**

-----

På inbjudan av brittiska regeringen avhölls våren 1954 i London en internationell oljeskadekonferens. Vid denna konferens antogs den 12 maj 1954 en internationell konvention till förhindrande av havsvattnets förorening genom olja. Konventionen skulle träda i kraft tolv månader efter det den ratificerats av minst tio stater, av vilka fem med envar ett tankfartygstonnage av minst 500 000 registerton brutto. Emellertid dröjde det ända till den 26 juli 1957 innan detta antal ratifikationer förelåg, varför

konventionen trädde i kraft först den 26 juli 1958. Numera har den ratificerats av i bilagda förteckning angivna 28 stater [*se Bihang*].

För Sveriges del godkändes konventionen av 1956 års riksdag. Samtidigt vidtogs de lagstiftningsåtgärder, som föranleddes av konventionen. Sålunda utfärdades den 6 april 1956 (nr 86) lag om åtgärder mot vattenförorening från fartyg. Lagen trädde — med visst undantag — i kraft den 1 januari 1957, d. v. s. mer än ett halvt år före konventionen. Nu gällande tillämpningsföreskrifter till lagen utfärdades genom kungörelse den 2 maj 1958 (nr 191), ändrad och kompletterad genom kungörelsen den 30 juni 1960 (nr 489), den 10 februari 1961 (nr 13) och den 30 juni 1961 (nr 411).

Enligt nämnda svenska föreskrifter får olja icke uttömmas från fartyg i vattenområde som utgör svenskt territorium eller från svenskt fartyg med en bruttodräktighet av minst 50 registerton på internationellt eller annat land tillhörande vattenområde inom vissa s. k. förbjudna zoner. Dessa zoner sträcker sig i allmänhet 50 nautiska mil från land men i vissa fall avsevärt längre ut. I några fall är den förbjudna zonen mindre djup. Såvitt avser Sverige närliggande farvatten täcker de förbjudna zonerna icke helt Bottenviken, Östersjön och Nordsjön, utan finnas där områden inom vilka det är tillåtligt för svenskt fartyg att utsläppa olja. För fartyg, som är registrerat i stat, vilken ratificerat 1954 års konvention, gäller motsvarande förbud, men för de fartyg, vilka är registrerade i annan stat gäller förbud mot oljeutsläpp allenast i den mån sådant utfärdats av fartygets hemland eller av vederbörande kuststat i vad avser dess territorialvatten.

De oljeskador till följd av oljeutsläpp, vilka under senare år drabbat de svenska kusterna, torde endast i relativt ringa mån härröra från otillåtna oljeutsläpp. Då tjocka oljor, som utsläppas i havet, såvitt känt är, kvarstannar på havsytan till dess de av vind och strömmar drivas in mot land, följer därav att det allmänna förbudet mot oljeutsläpp från fartyg inom det svenska territorialvattnet är ett mycket ringa skydd för våra kuster i vad avser oljeutsläpp från fartyg till sjöss. Fartyg, som icke är bundna av konventionen, kan opåtalat utsläppa olja vid sina färder i Nordsjön och Östersjön med dess vikar, blott de därvid håller sig utanför den svenska territorialvattengränsen. Och detsamma gäller svenska och andra konventionsbundna fartyg, om de företager oljeutesläppen inom de tillåtna vattenområdena i Nordsjön, Östersjön eller Bottenhavet.

Av här antydda förhållanden torde framgå att kontrollen av efterlevnaden av oljeskyddslagen är mycket svår. Det rör sig om mycket stora vattenytor och om fartyg av alla nationaliteter, av vilka endast en del är underkastade förbudsbestämmelser.

Stora ansträngningar har likväl gjorts för att göra kontrollen av lagens efterlevnad så effektiv som möjligt. Nämnas må t. ex. att genom samverkan mellan sjöfartsverket med dess lotsbåtar, tullens kustbevakning och marinen samt militärt och civilt flyg skapats ett rapporteringssystem för upp-

täckta oljefläckar. Då sådan oljefläck iakttagas, göres, där så anses praktiskt lämpligt och möjligt, undersökningar beträffande de fartyg som passerat området i fråga på sådan tid att de kan misstänkas hava företagit oljeutsläppet, prov tages av den utsläppta oljan och i vissa fall av oljerester i misstänkta fartyg, varefter genom laboratorieundersökningar jämföres analysresultaten för att om möjligt fastställa, från vilket fartyg oljan utsläppts. Vidare granskas genom fartygsinspektionens försorg konventionsfartygs oljedagböcker för kontroll av att icke olja uttömts i strid mot bestämmelserna. På grund av de många undantag från ett generellt förbud mot oljeutsläpp som medgives såväl i 1954 års oljeskyddskonvention som i 1956 års svenska lagstiftning är det emellertid i regel omöjligt att enbart genom granskning av ett fartygs oljedagbok och skeppsdagbok fastställa att olja icke uttömts i strid mot gällande bestämmelser.

Ofullständigheten i skyddet mot oljeskador genom oljeuttömning från fartyg sådant detta konstruerats genom 1954 års oljeskadekonvention blev snart påtagligt efter konventionens ikraftträdande. Detta föranledde Föränta nationernas sjöfartsorgan, IMCO, som av brittiska regeringen övertagit sekretariatsuppgifterna i vad avser oljeskyddskonventionen, att år 1962 sammankalla en ny internationell oljeskadekonferens. Vid denna konferens företogs en genomgripande översyn av 1954 års konvention i skärpande riktning samtidigt som vissa bestämmelser gavs en klarare och i några fall förenklad utformning. Bland annat utvidgades avsevärt de förbjudna zonerna. Enligt den reviderade konventionens bestämmelser räknas sålunda hela Östersjön och Nordsjön med anslutande vikar till de havsområden, där uttömning av olja i princip är förbjuden.

1962 års ändringar i 1954 års oljeskyddskonvention har emellertid ännu icke trätt i kraft. För att så skall ske fordras att de godkännes av två tredjedelar av de stater, som ratificerat 1954 års konvention. Detta anses innebära att, då 1954 års konvention, såsom nämnts, numera ratificerats av 28 stater, för ikraftträdandet av 1962 års ändringar fordras att dessa godkännas av 19 stater. Hittills har de allenast godkänts av 12 stater. I Sverige godkändes ändringarna av 1963 års riksdag (prop. 1963:161) och den 31 maj 1963 (nr 187) utfärdades lag om erforderliga ändringar i 1956 års oljeskyddslag. Lagändringarna träder i kraft den dag Konungen förordnar.

I detta läge synes det mest angelägna vara att söka förmå så många av de stater, vilka ratificerat 1954 års konvention, att godkänna 1962 års ändringar däri, att dessa träder i kraft. Självfallet bör även övervägas andra möjligheter att så snart som möjligt söka vinna anslutning till principerna i den reviderade konventionen av så många sjöfartsnationer som möjligt. Detta är emellertid ett internationellt problem, därvid olika vägar bör prövas. I detta sammanhang må nämnas, att på initiativ av IMCO:s generalsekreterare företrädare för de stater, vilka ratificerat 1954 års konvention,



sammanträdde till ett möte i London den 25 maj 1964 för diskussion av den föreliggande situationen. Därvid framkom, att det kunde förväntas att ändringarna träder i kraft sommaren 1966.

Då 1962 års ändringar slutligen trätt i kraft och i än högre grad då konventionen vunnit allmän anslutning av alla de stater, vilkas fartyg trafikerar de nordiska farvattnen, torde väsentligt större förutsättningar föreligga än för närvarande, att utöva kontroll av bestämmelsernas efterlevnad. Självfallet bör dock redan nu de åtgärder vidtagas, som kan anses rimliga vid en avvägning mellan kostnaderna för kontrollen och de resultat som kan vinnas genom skärpta kontrollåtgärder. Därvid torde en samverkan mellan de nordiska länderna liksom med andra stater med kuster utmed Östersjön och Nordsjön vara ändamålsenlig. Frågan härom har under hand diskuterats i samband med 1962 års oljeskadekonferens men har ännu icke tagits upp till några formella överläggningar. Det i tilläggsförslaget berörda mötet mellan Nordsjöstaterna har sålunda ännu icke kommit till stånd. Sjöfartsstyrelsen delar emellertid den i tilläggsförslaget uttalade uppfattningen om angelägenheten av sådan samverkan och följer med stor uppmärksamhet frågans utveckling. Enligt styrelsens mening bör dock den närmaste tidens utveckling avvaktas innan från svensk sida företages särskilda åtgärder för formella överenskommelser om internationell samverkan vid övervakningen av efterlevnaden av oljeskyddsbestämmelserna.

Stockholm den 6 juli 1964

*C. G. Widell*

*G. Lindencrona*

*Allan Lundberg*

BIHANG

**Förteckning över stater, vilka ratificerat 1954 års oljeskyddskonvention**

Algeriet	Italien
Australien	Jordanien
Belgien	Kuwait
Canada	Liberien
Danmark	Mexiko
Dominikanska republiken	Norge
Filippinerna	Panama
Finland	Polen
Frankrike	Spanien

Förenade Arabrepubliken	Storbritannien
Ghana	Sverige
Holland	USA
Irland	Venezuela
Island	Västtyskland

### Länsstyrelsen i Gotlands län:

Till följd av länets läge ute i havet har länsstyrelsen under en följd av år haft stark kännning av de skadeverkningar, som äro förbundna med den alltjämt förekommande oljeföroreningen av Östersjöns vatten. Omfattande skador ha till följd härav tillfogats fågellivet i öppna havet och invid länets kuster. Vid flera tillfällen ha stränderna förorenats av ilandfluten, klibbig olja till men särskilt för fisket men ock för bad och annat friluftsliv. Polismyndigheterna inom länet ha lämnat sin medverkan vid organisation och genomförande av jakt å svårt oljeskadad sjöfågel, vilkens avlivning påkallats av hänsyn till djurskyddet.

Till närmare belysning av situationen, som den ter sig ur länets synpunkt, får länsstyrelsen hänvisa till bilagd framställning av den 8 juni 1960 till ministern för utrikes ärendena [*se Bihang*].

Länsstyrelsen, som för sin del helt instämmer i förslagsställarens syfte och sålunda bejakar behovet av ytterligare åtgärder, kan icke bidra med något eget uppslag till hur detta lämpligen bör tillgodoses. En viss förbättring skulle tvevelsutan kunna vinnas genom en personell och materiell förstärkning av kustbevakningen, vilket skulle göra det möjligt för denna att intensifiera sin övervakning av farvattnen. En faktisk förbättring av rådande förhållanden skulle vidare kunna ernås, därest möjligheterna ökades att i hamnarna å ett för sjöfarten billigt och bekvämt sätt omhändertaga förorenad olja, oljehaltigt slagvatten etc.

Visby i landskansliet den 5 maj 1964

*Martin Wahlbäck*

*Steffan Trysén*

BIHANG

### Skrivelse från länsstyrelsen i Gotlands län till ministern för utrikes ärendena angående oljeutsläpp i Östersjön

Vid tre olika tillfällen under det senast förflutna året ha i de Gotland omgivande farvattnen förekommit stora oljeutsläpp med påföljd att vidsträckt oljebälten drivit in mot kusterna. Skadeverkningarna härav ha

främst gjort sig gällande i fråga om sjöfågeln. Som exempel må nämnas att vid senaste oljeutsläppet i mars 1960 omkring 500 oljeskadade sjöfåglar, som i livsodugligt skick drivit in mot Gotlands sydspets, måste avlivas. Det rörde sig till större delen om alfåglar men även om grisslor, svärtor och gräsänder. Antalet avlivade fåglar utgör emellertid endast en bråkdel av dem som dött till följd av beröringen med olja. Genom det senaste årets händelser har skett en allvarlig decimering av sjöfågelbeståndet. Särskilt stötande är att fåglarna utsätts för långvariga plågor innan oljedöden inträder.

De stränder, mot vilka oljan driver in, bli, innan de för betydande summor rensats, otjänliga för bad och annat friluftsliv. De som ha fiske som yrke få redskap och båtar nedsmetade av kringflytande oljerester.

På grund av att oljeutsläppen under senaste tiden blivit allt tätare och kraftigare betraktar länsstyrelsen läget som verkligt oroande. Ett större oljeutsläpp i närheten av Karlsöarna i förening med viss vindriktning kan exempelvis äventyra den nationella tillgång vi äga i det unika fågellivet å dessa öar. Om ett oljebälte sommartid skulle driva in mot någon av Gotlands mest besökta badstränder, skulle därigenom turistnäringen kunna vållas ett avbräck som det skulle ta avsevärd tid att reparera. Såväl i ena som i andra fallet skulle inträffandet av en sådan händelse säkerligen väcka en kraftig opinionstorm, som på grund av det drag av hänsynslöshet som utmärker utsläppandet icke skulle kunna fränkännas berättigande. Det är under dessa förhållanden naturligt att länsstyrelsen söker efter utvägar att motverka fortsatt skadegörelse inom länet av dylikt slag.

Förbud mot oljeutsläpp innebär visserligen icke någon säker garanti i detta hänseende, i det förbudet kan överträdas. Icke desto mindre är ett sådant förbud en nödvändig grund för att komma åt det rådande ofoget. Som bekant gäller också i vårt land sådant förbud, stadgat genom lagen den 9 april 1956 om åtgärder mot vattenförorening från fartyg jämte därtill hörande tillämpningsföreskrifter av den 2 maj 1958. Förbudet har tillkommit på grundval av en konvention av år 1954, som ratificerats av bl. a. Sverige. Såvitt avser Östersjöns farvatten är dock förbudet ofullständigt i tre hänseenden: 1) i enlighet med konventionen gäller förbudet endast inom ett avstånd av 50 sjömil från land, vilket medför att ett område i sydöstra Östersjön om ungefär 1 600 kvadratsjömil icke täckes av förbudet, 2) två av strandstaterna vid Östersjön, nämligen Sovjetunionen och Polen, ha icke ratificerat konventionen, 3) Östersjön passeras av fartyg, tillhörande nationer utom Östersjöområdet, vilka ej heller ha ratificerat konventionen. Att få förbudet att omfatta hela Östersjön är givetvis en omständlig sak, som kan ge resultat endast på längre sikt. Svårigheterna att från svensk sida kunna påverka ett stort antal huvudsakligen utomeuropeiska länder till ratificering av konventionen äro — föreställer sig länsstyrelsen — mycket stora. Vad gäller den återstående ofullständigheten i utsläppnings-

förbudet, nämligen den som har avseende å Sovjetunionen och Polen, skulle en anslutning från dem till konventionen utgöra ett ytterst betydelsefullt steg mot bättre förhållanden på hithörande område. Ehuru det endast i något fall föreligger klarhet om att oljan utsläppts från fartyg, tillhörande något av nämnda länder, är det med hänsyn till flera omständigheter — såsom den livliga trafiken i Östersjön med ryska och polska fartyg, den iakttagna tendensen till övergång till större tankfartyg för oljetransporter samt framdragandet, enligt i pressen förekommande uppgift, av en oljeledning till Klaipéda — antagligt att oljeskadorna i stor utsträckning häröra från olja, utsläppt av ryska eller polska fartyg.

Det är länsstyrelsen bekant, att ett antal organisationer förlidet år gjorde framställning om att Eders Excellens måtte hos Sovjetunionen och Polen hemställa, att dessa länder ville ratificera 1954 års oljeskyddskonvention, ävensom att Nordiska rådet samma år i ämnet riktat en rekommendation till respektive regeringar. Demarscher på diplomatisk väg i syfte att för- må nämnda länder att biträda konventionen torde också ha gjorts från svensk sida. Icke desto mindre har länsstyrelsen med det ovan beskrivna läget i fråga om Gotlands län för ögonen velat rikta Eders Excellens' upp- märksamhet på allvaret i den rådande situationen, vilket enligt länssty- relsens mening gör det i hög grad påkallat att till ifrågavarande länder rikta en förnyad, energisk hänvändelse. Länsstyrelsen hemställer därför vördsamt, att Eders Excellens måtte gå i författning härom.

Visby i landskansliet den 8 juni 1960

*Martin Wahlbäck*

*Steffan Trusén*

#### Oljeskyddsutredningen:

---

Oljeskyddsutredningen har att pröva frågan om den lämpligaste formen för en beredskap vid oljeutflöden samt att därvid i första hand klarlägga vilka myndigheter och andra organ som bör medverka i en beredskaps- organisation. Uppgiften för utredningen är alltså att taga ställning till hur det skall säkerställas att erforderliga åtgärder vidtages när ett oljeutflöde inträffat, vare sig det åstadkommits avsiktligt eller av vårdslöshet eller det inträffat till följd av olyckshändelse och oavsett om det ägt rum på land eller på öppet vatten. Frågorna om vad som bör iakttas för att oljeutflö- den i möjlig mån skall förhindras ankommer däremot knappast på utred- ningen. Dess ståndpunktstagande synes dock kunna vara av viss betydelse för vad som åsyftas med tilläggsförslaget. Ordningen för bekämpandet av

inträffade oljeutflöden torde nämligen kunna inverka på möjligheten att fastställa varifrån den utströmmade oljan härrör.

I stort sett saknas för närvarande bestämmelser om vad som skall göras när ett oljeutflöde inträffar. Lots- och fyrpersonal samt tullens kustbevakning är emellertid ålagda att i viss ordning rapportera gjorda iakttagelser beträffande oljeföröreningar från fartyg. Uppgifter i nämnda hänseende lämnas också av marinen, flygvapnet och det civila flyget. Efter förslag av den utredning, som tillsatts för att undersöka möjligheterna att åstadkomma en förbättrad övervakning av sjötrafiken m. m., har vidare utfärdats kungörelse den 29 mars 1963 (nr 62) angående förordnande för tullpersonal att ombesörja viss polisbevakning, innebärande att tjänsteman vid kustbevakningen kan åläggas övervaka efterlevnaden av bl. a. bestämmelserna om åtgärder mot vattenförorening från fartyg. Generaltullstyrelsen har därefter meddelat närmare instruktioner för kustbevakningen i fråga om utförandet av nämnda övervakning.

Då det gäller oljeutflöde på öppna havet är, såvitt nu kan bedömas, möjligheterna att verksamt ingripa för att förhindra att oljan åstadkommer skada begränsade. Oljan får nämligen i allmänhet en sådan utbredning att det är omöjligt att genom länsor eller dylikt begränsa dess spridning. Väderleksförhållandena omöjliggör dessutom ofta utläggande av länsor till havs. Försök har gjorts att sänka oljan till havsbotten genom att bepudra den med relativt finkorniga och tunga mineral, som bildar agglomerat med oljan. I vissa fall har dock olja kunnat lösgöras, varefter den åter stigit till ytan. För övrigt är det icke uteslutet att sådan sänkning av oljan kan ha menlig inverkan på bl. a. bottenvegetationen. Vid oljeutflöde till havs torde alltså för närvarande knappast annan möjlighet stå till buds än övervakning av uppträdande oljebälten och rapportering av deras rörelser till berörda myndigheter i de kustkommuner, där oljan kan väntas komma att driva iland.

Spörsmålet om övervakningen av och rapporteringen om oljeutflöden ligger nära de uppgifter till vilka utredningen har att taga ställning. Utredningens arbete har ej fortskridit så långt att det nu kan sägas om och i vad mån ändringar kan komma att föreslås i nu gällande ordning. Vad utredningens förslag på denna punkt kan ha för betydelse för möjligheten att klarlägga vem som är ansvarig för ett oljeutflöde är det alltså för tidigt att nu uttala sig om.

När ett oljebälte närmar sig kusten eller olja uppträder inomskärs, blir sådana åtgärder som utredningen har att föreslå att tillämpa. Utredningens hittillsvarande överväganden har emellertid inte heller på detta område nått så långt att utredningen anser sig nu kunna göra något närmare uttalande om vad förslaget kan komma att innehålla.

Det ligger i sakens natur att ett samarbete de nordiska länderna emellan kan vara av betydelse särskilt i fråga om gjorda iakttagelser beträffande

uppträdande oljefläckar till havs. Om varje land genom sina myndigheter följer oljefläckarna på de landet närbelägna vattnen, är det av värde att annat land, som kan få olägenhet av oljefläckarna, erhåller kännedom om gjorda iakttagelser så att det därigenom bättre kan bedöma riskerna för att oljan med vind och ström föres mot detta land. Ett sådant samarbete torde kunna vara av betydelse även ur den synpunkten att det kan medföra att kunskap tidigare än eljest vinnes om ett oljeutflöde och att det därigenom kan bli lättare att spåra källan.

---

Stockholm den 8 juni 1964

För oljeskyddsutredningen:

*Otto Petré*

*Stellan Bärning*

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över tilläggförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist udsat forslag om forhindring af olieforureninger i havet. Udvalget har behandlet forslaget ved møder den 8. maj 1964 i Borgå og den 12. oktober 1964 i Lund.

#### 1. Medlemsforslaget

Spørgsmålet om, hvilke foranstaltninger der burde træffes for at forhindre udtømning af olie i havet, blev drøftet første gang i Nordisk Råd på 7. session i 1959, hvor der vedtoges en rekommandation til regeringerne om i fællesskab at rette henvendelse om ratifikation af olieskadekonventionen af 1954 til de stater, der ikke havde ratificeret konventionen samt at optage spørgsmålet om en revision af konventionen med henblik på at gøre olieudtømning forbudt i hele Østersø-området.

I den siden da forløbne tid har der på forskellig måde fra de nordiske lande været taget initiativ til, at flest mulige stater ratificerede olieskadekonventionen. Denne er yderligere blevet ændret og suppleret ved en konvention i 1962, hvorefter det nu er forbudt at foretage olieudtømning i hele Nord- og Østersø-området. Konventionen af 1954 er ratificeret af i alt 28 stater, medens 1962-konventionen kun er ratificeret af 11 stater, herunder Danmark, Norge og Sverige (Finland og Island forbereder ratifikation) og endnu ikke trådt i kraft.

Det må konstateres, at olieudtømning i strid med 1954-konventionen fortsat sker i en del tilfælde med undertiden ret store skader og ulemper til følge, og uanset at antallet af olieskader vil blive sænket yderligere, når 1962-konventionen træder i kraft, er der her tale om et problem af ikke ringe betydning.

I tillæggsforslag til 12. session henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne at søge at tilvejebringe en effektiv kontrol med, at olieudtømning i havet ikke sker i strid med olieskadekonventionen af 1954. Rådet udsatte ved 12. sessionen den videre behandling af tillæggsforslaget til næste ordinære session.

## 2. R e m i s s u d t a l e l s e r

Udtalelser er indhentet om tillæggsforslaget fra følgende myndigheder og organisationer:

### *Danmark*

Handelsministeriet  
Danmarks Rederiforening

### *Finland*

Försvarsministeriet  
Huvudstabén  
Handels- och industriministeriet  
Tullstyrelsen  
Länsstyrelsen i Nylands län  
Polisinrättningen i Helsingfors  
Sjöfartsinspektören i Helsingfors distrikt  
Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län  
Länsstyrelsen i Kymmene län

### *Island*

Trafikministeriet

### *Norge*

Departementet for handel og skipsfart  
Sjöfartsdirektoratet

### *Sverige*

Generaltullstyrelsen  
Chefen för östra kustdistriktet  
Chefen för södra kustdistriktet  
Chefen för norra kustdistriktet  
Chefen för västra kustdistriktet  
Överbefälhavaren  
Sjöfartsstyrelsen  
Länsstyrelsen i Gotlands län  
Oljeskyddsutredningen

I flere af de udtalelser, der er indhentet, understreges betydningen af, at olieskadekonventionerne ratificeres af det størst mulige antal lande og at der tilvejebringes de fornødne rensningsanlæg i havnene. Med hensyn til forslaget om en intensivering af kontrollen med overholdelsen af bestemmelserne om forbud mod olieudtømmning er fremkommet følgende hovedsynspunkter:

Der er enighed om, at kontrollen må intensiveres mest muligt. Fra forskellig side fremhæves dog de økonomiske perspektiver ved en intensiveret kontrol.

I vidt omfang udøves der kontrol ved forskellige myndigheder, bl. a. toldvæsen, kystbevogtning og lodser. Kontrollen kan imidlertid intensiveres, bl. a. derved at flere myndigheder og eventuelt private (liniereheder, flyselskaber) inddrages i kontrolforanstaltningerne.

Allerede nu foregår i beskedent omfang udveksling af rapporter om olieudtømmning. Noget systematisk samarbejde foreligger imidlertid ikke, men mulighederne herfor bør undersøges.

### 3. U d v a l g e t

Erfaringerne i de forløbne år har vist, at der er store vanskeligheder ved at håndhæve 1954-olieskadekonventionens bestemmelser. Det er ofte bevismæssigt vanskeligt at fastslå, hvilket skib der i en given situation har ud-tømt olie, og dernæst er der betydelige vanskeligheder ved at forfølge en eventuel straffesag mod den pågældende skibsfører.

De bevismæssige vanskeligheder hænger sammen med spørgsmålet om en effektiv kontrol med overholdelsen af konventionen. I tillæggsforslagets motivering foreslås fællesnordiske drøftelser om, hvilke foranstaltninger der vil være mest praktiske samt drøftelser med henblik på en koordinering af den indsats, der ydes på havområder, hvor et samarbejde er naturligt på tilsvarende måde som f. eks. isbrydersamarbejdet.

Udvalget vil for sit vedkommende tillægge det betydelig vægt, at der fortsat udfoldes bestræbelser på at tilvejebringe størst mulig tilslutning til olieskadekonventionerne, og konstaterer med tilfredshed, at der fra regeringernes side, bl. a. gennem den internationale rådgivende søfartsorganisation IMCO, opfordres til større tilslutning til de omhandlede konventioner. Udvalget er bekendt med, at der også fra olieselskaberne udvises bestræbelser for at forhindre olieudtømmning i havene, og finder anledning til at påpege den store betydning det har, at olieselskaberne går i spidsen i kampen mod olieforureningen af havene og kysterne. Udvalget vil endelig understrege betydningen af, at der etableres olieudtømningsanlæg i de mere betydende havne.

Også efter udvalgets opfattelse bør der lægges stor vægt på en effektiv kontrol med og håndhævelse af olieskadekonventionerne. Hvilken myndig-



hed der i de enkelte lande skal tillægges beføjelser til at kontrollere overholdelsen af bestemmelserne, afhænger af de enkelte lands lovgivning, men det er efter udvalgets opfattelse vigtigt, at kontrollen i de enkelte lande intensiveres mest muligt under behørig hensyntagen til de økonomiske aspekter. Kontrollen bør systematiseres således, at bestemte myndigheder har ansvaret for kontrollens gennemførelse og for koordinering af den indsats, de implicerede myndigheder, organisationer og private udøver. Endvidere bør der mellem de nordiske lande etableres et snævert samarbejde med henblik på udøvelsen af kontrollen med bestemmelsernes overholdelse, særlig på det åbne hav. Hvilke former et sådant nordisk samarbejde bør have, må overlades til forhandling mellem de implicerede myndigheder.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at rådet i anledning af tillæggsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge at tilvejebringe en effektiv kontrol med, at olieudtømming i havet ikke sker i strid med olieskadekonventionen af 1954.

Lund, den 12. oktober 1964

*Emil Ahlqvist*

*Ingrid Gärde Widemar*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Ragnar Lassinantti*

Fung. formand

*Johan Møller Warmedal*

*Gösta Rosenberg*

## BILAGA 3

### I efterhand inkommet yttrande

#### Island

#### Samgöngumálaráðuneytið (Trafikministeriet):

I fortsættelse af ministeriets brev til Islandsafdelingen af 19. oktober i fjor (*se oven*), angående havets forurening på grund af olie vil ministeriet fremhæve, at de i nævnte brev omtalte regler angående behandlingen af olie på olie- og benzintanke til lands og ombord i skibe under 500 BRT, blev udstedt den 30. oktober i fjor.

Reykjavik, den 7. januar 1965

På ministerens vegne

*Brgnjólfur Ingólfsson*

## Medlemsförslag

### om en nordisk namnlista för växter och djur

(Väckt av Hugo Osvald)

Bland de talrika medborgare i de nordiska länderna, som nu för tiden avlägger besök i grannländerna eller som står i förbindelse med kolleger i andra nordiska länder, är det förvisso många, som intresserar sig för naturförhållandena och som känner ett behov av att känna till åtminstone de vanligaste växternas och djurens namn på de olika nordiska språken. Många botaniker och zoologer, icke minst lärarna i naturvetenskapliga ämnen, skulle onekligen vid åtskilliga tillfällen kunna ha stor nytta av en lista över de nordiska växt- och djurnamnen. Det vore därför värdefullt, om Nordiska rådet ville taga initiativet till att åstadkomma en lista av nu angiven art, som ej behövde bli alltför omfattande. Den skulle lämna besked till envar, som behöver upplysning om vilken systematisk enhet som avses med ett visst nordiskt växt- eller djurnamn på ett av grannlandsspråken.

Då det likväl i första hand synes vara botaniker och zoologer, som skulle ha praktisk nytta av en sådan lista, bör den lämpligen uppställas så, att de latinska namnen först anges i systematisk ordning. I de fall, då en viss art inte förekommer i ett visst land, bör detta särskilt anges.

En lista skulle t. ex. kunna utformas så här, såvitt gäller några vanliga träd och växter:

*Pinus silvestris L.*

D: Skovfyr; I: —; N: Skogs fyr; S: Tall, fur; F: Mänty, honka.

*Juniperus communis L.*

D: Ene; I: Einir; N: Ein, einer; S: En; F: Kataja.

*Atopocurus geniculatus L.*

D: Knæbøjet rævehale; I: Knjalidagras; N: Kne ræverumpe; F: Ketunlieko.

*Populus tremula L.*

D: Asp, bævreasp; I: Øsp, Bloeøsp; N: Osp, asp; S: Asp; F: Haapa.

*Anthriscus silvestris L.*

D: Skovkørvel, Borh, dial. Hunjatjais; I: —; N: Hundetjeks, kjøvet; S. Hundkæx; F: Koiranputki.

För underlättande av dess användning bör listan lämpligen förses med ett register. En namnlista av angivet slag torde utan större svårighet eller kostnad kunna ställas samman av några nordiska fackmän på naturvetenskapliga områden.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att låta upprätta en nordisk namnlista över nordiska djur- och växtnamn.

Stockholm den 22 december 1963

*Hugo Oswald*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Dansk sprognævn:**

Efter at have indhentet vejledende erklæringer fra danske botanikere og zoologer kan nævnet udtale, at der skønnes at være et vist behov for en sådan liste, omfattende de pågældende navne på latin, dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk, samt muligvis færøsk for så vidt angår planter og dyr, som forekommer på Færøerne.

En sådan liste skønnes at ville være af særlig betydning for amatørbotanikere og amatørzoologer, og listen bør derfor sikkert, som antydtes af forslagsstilleren, indskrænkes til navnene på de almindeligere planter og dyr som forekommer i Norden.

Man finder den foreslåede opstilling, som går ud fra de latinske betegnelser, formålstjenlig. Som ligeledes foreslået må et sådant skrift tillige indeholde et register eller rettere 5 (evt. 6) alfabetiske registre ud fra navnene på dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk (samt evt. færøsk).

Listen måtte udarbejdes af fagfolk, men Dansk sprognævn er rede til at yde enhver sproglig assistance, som måtte ønskes.

Man vil for en ordens skyld henlede opmærksomheden på de arbejder, som allerede foreligger på disse områder. I nedenstående oversigt er kun sådanne værker medtaget som indeholder oplysning om både dansk og et eller flere andre nordiske sprog. Ved hvert værk er anført, på hvilke sprog betegnelserne er opført, idet det er underforstået at de latinske betegnelser er oplyst i alle værkerne.

*1. Plantenavne*

Johan Lange: Ordbog over Danmarks plantenavne (1955—61); dansk, norsk, svensk.

M. Skytte Christiansen: Danmarks vilde planter (1958—61); dansk, norsk, svensk.

*2. Dyrenavne*

Ragnar Spärck: Nordens Dyreverden (1928); dansk, norsk, svensk.

*3. Kun pattedyr*

F. H. van den Brink: Alla Europas däggdjur (1958); dansk, finsk, norsk, svensk.

Erna Mohr: *Glossarium Europae Mammalium Terrestrium* (1961);  
bl. a. dansk, finsk, islandsk, norsk, svensk.

#### 4. *Kun fugle*

H. Anthon & J. Boëtius: *Nordiske Fugle* (1950—55); dansk, norsk, svensk.

Harriet I. Jørgensen: *Nomina Avium Europæarum* (1958); bl. a. dansk, finsk, islandsk, norsk, svensk.

R. T. Peterson m. fl.: *Europas Fugle* (1960); dansk, islandsk, norsk, svensk.

#### 5. *Kun skadedyr i nordiske skove samt visse almindelige skovinsekter*

En liste er under udarbejdelse; dansk, finsk, norsk, svensk.

De fleste af de nævnte værker er omfangsrige (enkelte består af flere binde, og de øvrige dækker kun en del af plante- og dyreverdenen).

København, den 28. september 1964

P. n. v.

*Paul Diderichsen*

Formand

#### Naturfredningsrådet:

— — — skal man udtale, at rådet meget kan anbefale, at en sådan navneliste udfærdiges. Der er gennemgående større forskel på dyre- og planteflavne inden for de nordiske sprog, end tilfældet er med sprogene som helhed, og det volder ofte vanskelighed f. eks. for danske at læse svenske bøger af botanisk og zoologisk art på grund af denne forskel. Hvis det derfor er muligt at fremstille et nogenlunde praktisk opslagsværk, vil det utvivlsomt kunne være til stor nytte ved ekskursioner, udveksling af elever etc. mellem de nordiske lande.

København, den 5. august 1964

P. r. v.

*R. Spärck*

#### Finland

##### Undervisningsministeriet<sup>1</sup>:

— — — meddelar undervisningsministeriet, att ministeriet anser upp-rättandet av en sådan lista vara till nytta och tillstyrker därför förslaget.

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

Ministeriet kan dock inte ännu uttala sig om, när Finland har möjlighet att bevilja medel för arbetets utförande.

Helsingfors den 1 oktober 1964

Minister *Jussi Saukkonen*

Byråchef *Matti Aho*

**Skolstyrelsen:**

Skolstyrelsen anser det vara ändamålsenligt att en förteckning över nordiska växter och djur uppgöres. Det är likväl nödvändigt, att varje lands experter får förteckningens manuskript och ett avdrag av den för granskning. T. ex. *Alopecurus geniculatus*' finskspråkiga namn är 'polvipuntarpää', och artens svenskspråkiga namn nämnes inte alls i förslaget.

Helsingfors den 28 augusti 1964

T. f. generaldirektör *A Salmela*

Överinspektör *Tahvo Kontuniemi*

**Naturskyddsföreningen i Finland:**

Naturskyddsföreningen i Finland kan förorda upprättandet av en namnlista av föreslagen art eftersom det är uppenbart, att den kunde bli till nytta för dem som har att göra med natur- eller naturskyddsfrågor i nordiskt sammanhang.

Det bör dock undvikas, att namnlistan blir alltför omfångsrik. Den borde vara sådan, att den har praktisk betydelse ej blott för yrkesmän, utan även för dem som i praktiken — t. ex. inom naturskydd och landskapsvård — har att göra med djurens och växternas namn.

Förteckningen borde begränsas till att omfatta sådana djurgrupper och växtslag, vilka har allmänt använda »nationella benämningar». På så sätt kunde i namnlistan intagas alla ryggradsdjur, men av de ryggradslösa endast de viktigaste. Likaså kunde ur växtriket medtagas fanerogamerna, men av kryptogamerna blott de viktigaste.

Till namnlistan bör självfallet fogas ett register.

Helsingfors den 2 oktober 1964

På Naturskyddsföreningens i Finland vägnar:

*J. Standertskjöld*

Överombudsman

**Pohjola-Norden r. f.<sup>1</sup>:**

Såsom vår uppfattning får vi anföra, att en dylik förteckning är synnerligen behöflig ej allenast för experter utan för alla medborgare, som kommer i kontakt med medborgare i de övriga nordiska länderna. Den omständigheten, att växter och djur i de skandinaviska språken ofta har olika benämningar, har mången gång försvårat den inbördes förståelsen mellan invånarna i de olika nordiska länderna. Ehuru möjligheterna att förstå finska språket är små i de övriga nordiska länderna, är det enligt vår åsikt likväl mycket befogat och önskvärt, att, såsom Hugo Osvald föreslår, även den finskspråkiga benämningen intages i en samnordisk namnlista. Även i praktiken kommer detta säkert att vara till nytta för mången. Enligt vår åsikt är det även naturligt, att den latinska benämningen läggs till grund för beteckningen.

Med hänvisning till vad ovan anförts ger vi det ifrågavarande medlemsförslaget vårt fulla stöd.

Helsingfors den 9 oktober 1964

Pohjola—Norden r. f.

*S. Mattson*

Viceordf.

*Veikko Karsma*

Verkst. dir.

**N o r g e****Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Kirke- og undervisningsdepartementet gir sin tilslutning til det medlemsforslag som er framsatt av Hugo Osvald om en nordisk navneliste for vekster og dyr. Listen bør utarbeides etter de retningslinjer som er trukket opp av herr Osvald i forslaget. Den bør således utarbeides i samarbeid mellom nordiske fagmenn på naturvitenskapelige områder. Listen bør formodentlig gjennomgås av språknemndene i de nordiske land.

Man skal ellers opplyse at forslaget er sendt følgende til uttalelse: Naturvernrådet, Universitetet i Oslo, Det norske videnskabs-akademi i Oslo, Lærerskolelaget, Norsk lektorlag, Norges naturvernforbund, Den norske turistforening, Foreningen Norden, Norges lærerinneforbund og Norges lærerlag. Det er kommet inn uttalelser fra Norges naturvernforbund, Foreningen Norden, Norges lærerinneforbund og Naturvernrådet [*se nedan*].

Oslo, 24. september 1964

*Oddvar Lie*

*Trygve Tønnessen*

<sup>1</sup> Yltrandet översatt från finska.

**Norges lærerinneforbund:**

-----

Norges lærerinneforbund vil anbefale at forslaget blir fremmet. Det vil utvilsomt ha sin betydning — ikke minst for lærere om en slik oppslagsliste ble utarbeidet.

Kontakten over landegrensene når det gjelder skoler, klasser og elever er stadig økende — med derav følgende økte krav til lærerne.

Vi mener derfor at dette tiltaket vil være en hjelp for dem i deres arbeid i skolen.

Oslo, 21. august 1964

For Norges lærerinneforbund

*Alohild Vettran*

**Naturvernrådet:**

-----

Når departementet — — — ønsker en uttalelse fra naturvernhold og saken haster, tillater jeg meg å svare uten å forelegge saken for rådet.

Naturverninteresserte og naturvernsakkyndige inngår blant dem som forslagsstilleren nevner som ofte avlegger besøk i nabolandene, eller som står i forbindelse med kolleger i andre nordiske land, og som derfor kan ha bruk for å kjenne til hva vanlige plante- og dyrenavn heter på de andre nordiske språk.

Viktigere sett fra naturvernsynspunkt er det at en navneliste som hjelper til lettere å forstå alle de plante- og dyrenavn en støter på i nordisk litteratur om natur og naturvern, må antas å bidra til å fremme forståelsen for naturen i alminnelighet. På den annen side blir det vel vesentlig fagfolk som kommer i besittelse av listen, så den praktiske nytte av den kan bli begrenset.

Skal en slik nordisk navneliste utgis, må en i hvert fall passe på at de norske navnene i den blir korrekte, så det ikke vil forekomme slike grove feil som i eksemplene, der *Pinus silvestris* (furu) på norsk er ført opp med »Skogs fyr».

Ellers er jeg enig i at en slik navneliste bør oppstilles som forslagsstilleren antyder, med de latinske navn først og i systematisk orden.

Oslo, 12. september 1964

*Kristen Krogh*

Naturverninspektør



**Norges naturvernforbund:**

— — — vil i den anledning anbefale at en navneliste som den foreslåtte blir laget. Den vil være av interesse fra et naturvernsynspunkt i det den trolig vil gjøre det lettere for turister, amatørbotanikere og amatørzoologer å bli kjent med gjeldende fredningsbestemmelser.

Hvis listen kommer i stand, bør den for Norges vedkommende etter vår oppfatning først og fremst inneholde det artsnavn som kan betraktes som gjeldende og deretter noen av de viktigste dialektnavn.

Eks: *Juniperus communis*: Einar; brisk, bruse, brakje, sprakje.

Vi vil for øvrig gjøre oppmerksom på at i de eksempler som forslagsstilleren nevner i det trykte forslag, er det feil i de fleste norske eksempler.

Oslo, 19. august 1964

Norges naturvernforbund

*Magne Midttun*

Gen. sekr.

**Norden, norsk forening for nordisk samarbeid:**

— — — — —

Ethvert tiltak som tar sikte på å øke forståelsen for grannespråkene i de nordiske land, hilser Foreningen Norden med glede. Den vil derfor også gjerne støtte det forslag som her er fremmet. Det gjelder riktignok et svært begrenset felt, men vil likevel utvilsomt få sin betydning.

Når det gjelder den praktiske gjennomføring, vil det vel være hensiktsmessig at Nordisk Råd evt. departementet ber Språknemndene i de respektive nordiske land ta seg av oppgaven på samme måte som nemndene nå samarbeider både om registrering og mest mulig ensartet skrivemåte av geografiske navn, historiske navn, flyttermer o. s. v. Språknemndene kan jo lett alliere seg med de nødvendige fagfolk, men bør etter Foreningen Nordens mening ha den språklige kontroll med listen.

Oslo, 20. august 1964

*Gerhard Arnesen*

Adm. direktør

**S v e r i g e****Skolöverstyrelsen:**

— — — — —

För den direkta, kortsiktiga undervisningen i biologi i grundskola, fackskola och gymnasium föreligger för närvarande knappast något behov av ökad kännedom om grannländernas artbeteckningar.

Sett på längre sikt kan det dock betraktas som önskvärt att svenska bio-

logilärare i större utsträckning än nu är fallet toge del av de erfarenheter inom ämnet, som redovisas i våra grannländers tidskrifter och populärvetenskapliga litteratur. Vid läsning av sådan text kan det stöta på svårigheter att noggrant identifiera t. ex. det danska »skov fyr», därför att vi i våra skolor i stort sett saknar våra grannländers bestämmingslitteratur.

Från svenska biologilärares sida föreligger ett betydande intresse att få till stånd ett nordiskt samarbete för försöksverksamhet i biologi i likhet med vad som redan förekommer i fysik (PSSC) och är under förberedande i kemi (NKK). Vid ett sådant internordiskt samarbete skulle en namnlista vara till stor nytta.

Den allmänna tendensen i svensk biologiundervisning är minskat intresse för de internationella latinska artbeteckningarna till förmån för de svenska namnen. I takt därmed minskar också möjligheten att göra sig förstådd på främmande språk. Artnamnen varierar ju så starkt från land till land. För att kompensera detta fordras ökad undervisning om de olika språkens artnamn, vilket kan motivera att början göres med en nordisk artlista. Förekomsten av en sådan förteckning skulle troligen stimulera författare av bestämmingslitteratur att mera allmänt ta med artnamnet på flera språk.

Som sammanfattning kan sägas att det för biologiundervisningen är väl-motiverat med utarbetandet av en nordisk namnlista även om det inte finns direkt utrymme för undervisning om nordiska artnamn i klassrummet.

Stockholm den 14 september 1964

På Skolöverstyrelsens vägnar:

*Maj Bosson-Nordbö*

*Karin Romberg*

*Gun Lundevall*

#### **Vetenskapsakademien:**

En namnlista av nämnt slag förefaller vetenskapsakademien önskvärd, ehuru akademien är klart medveten om vanskligheterna att utarbeta en sådan, även om någon större fullständighet härvidlag icke skulle eftersträvas. Många, särskilt lägre djur och växter ha icke några speciella nationella artnamn, utan endast latinska, och i nordiskt språkbruk benämns de endast kollektivt. En annan stor vansklighet är den stora rikedom på provinsiella benämningar. Det torde därför enligt akademiens mening bli nödvändigt att i namnlistan enbart anföra sådana djur- och växtnamn, som lanseras i de mest använda, auktoritativa fauna- och floraverken.

Stockholm den 10 september 1964

För Vetenskapsakademien

*Erik Rudberg*

**Läroverkslärarnas riksförbund:**

-----

En lista av ovannämnt slag på de fem nordiska språken är i hög grad önskvärd. En viss svårighet torde dock, särskilt ifråga om växtnamn, ligga i att finna det namn som kan anses vara mest känt och använt inom respektive språkområde. Bl. a. av detta skäl föreslår LR att listan, om den kommer till stånd, underställes Biologilärarnas förening för granskning, innan den svenska delen definitivt fastställs.

Stockholm den 14 september 1964

Lärarnas riksförbund

*Nils Hultquist*

*Rolf Wikstrand*

Sveriges lärarförbund har i skrivelse den 18 september 1964 hänvisat till sitt remissvar i anledning av medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning (se Sak A 38/k).

**Svenska naturskyddsföreningen:**

-----

En nordisk namnlista kan i viss mån bidra till att stärka känslan av samhörighet i fråga om den nordiska floran och faunan. Den kan också vara av intresse för såväl vetenskapare som lekmän. Det framlagda förslaget tillstyrks därför. De svenska artnamnen bör lämpligen, innan förteckningen färdigställs, underkastas en granskning ej blott av fackexpertis på området utan även av en språkvetningsman.

Stockholm den 3 september 1964

Svenska naturskyddsföreningen

*Gösta Wallin*

Ordförande

*Gösta Larsson*

Intendent

**Svenska turistföreningen (STF):**

-----

Svenska turistföreningen har en positiv inställning till förslaget. Föreningen har i sitt livliga nordiska samarbete också diskuterat liknande frågor och försökt att i sin egen verksamhet främja kunskapen om de nordiska grannländernas namn på växter och djur. Som exempel därpå kan

omnämnas föreningens serie av handböcker om det svenska fjället, där man i den volym som behandlar djuren angivit de skilda djurarternas namn på svenska, latin, norska, finska och lapska.

Det är önskvärt, att den nu föreslagna namnlistan ges en sådan utformning, att den kan komma till användning inom en så vid krets som möjligt och sålunda ej förbehålls enbart fackkretsar. Särskilt bör uppmärksammas möjligheten att i skolorna använda namnlistan vid undervisningen. Vid presentationen av materialet i namnlistan bör därför hänsyn tas till aktuella undervisningsplaners krav.

Det torde även vara lämpligt att fästa de nordiska bokförlagens uppmärksamhet på önskvärdheten av att vid utgivning av facklitteratur i de aktuella böckerna inkludera en sådan nordisk ordlista.

Stockholm den 28 september 1964

För Svenska turistföreningen

*Uno Willers*

*Halvar Sehlin*

#### Norden, svensk förening för nordiskt samarbete:

---

Det av herr Osvald väckta förslaget synes tillmötesgå ett behov som torde förefinnas i långt vidare kretsar än man omedelbart skulle vara beredd att anta. Föreningen Norden anordnar t. ex. sedan en lång följd av år kurser för nordiska lärare i biologi och botanik. Det har härvid varit besvärande att namnskicket, särskilt på det botaniska området är så olikartat i länderna och att kännedomen om de internationella latinska artnamnen är långt mindre utbredd än man skulle tro. Medborgarnas intresse för i synnerhet fågel- och växtstudier förefaller att på senare år ha tilltagit i betydande omfattning. Det tilltagande nordiska reselivet skapar ökade förutsättningar för kontakt och utbyte mellan zoologiska och botaniska amatörer. Inte minst i detta sammanhang skulle förekomsten av en enkel, prisbillig namnlista av det slag herr Osvald förordar vara av stor betydelse.

I skolbiblioteken Norden runt skulle namnlistan ha en given plats och också fylla ett behov vid universiteten.

Enligt föreningens mening borde frågan närmare utredas av förslagsvis de nordiska språkvårdsnämnderna och föreningarna Norden. Den föreslagna namnlistan kunde ev. utges i någon av dessa organs skriftserier.

Under åberopande av det ovan anförda får sålunda Norden, svensk förening för nordiskt samarbete, livligt tillstyrka, att Nordiska rådet rekommenderar

menderar upprättandet av en nordisk namnlista över nordiska djur- och växtnamn.

Stockholm den 28 augusti 1964

För föreningen Nordens centralstyrelse

*Yngve Kristensson*

Ordförande

*Arne F. Andersson*

Verkst. direktör

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats ett medlemsförslag om en nordisk namnlista för växter och djur. Utskottet, som behandlat förslaget vid sammanträde denna dag, får i anledning härav avgiva följande betänkande.

#### 1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att låta upprätta en nordisk namnlista över nordiska djur- och växtnamn. I förslagets motivering framhålles, att talrika medborgare i de nordiska länderna vid besök i grannländerna eller vid kontakter med nordiska kolleger ävensom botanister och zoologer skulle ha stor nytta av en lista över åtminstone de vanligaste växternas och djurens namn på de olika nordiska språken.

#### 2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från följande myndigheter och organisationer:

##### *Danmark*

Dansk sprognævn  
Naturfredningsrådet

##### *Finland*

Undervisningsministeriet  
Skolstyrelsen  
Naturskyddsföreningen i Finland  
Pohjola-Norden r. f.

*Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet  
 Norges lærerinneforbund  
 Naturvernrådet  
 Norges naturvernforbund  
 Norden, norsk forening for nordisk samarbeid

*Sverige*

Skolöverstyrelsen  
 Vetenskapsakademien  
 Läroverkslärarnas riksförbund  
 Sveriges lärarförbund  
 Svenska naturskyddsföreningen  
 Svenska turistföreningen (STF)  
 Norden, svensk förening för nordiskt samarbete

Samtliga i ärendet hörda remissinstanser tillstyrker varmt det framställda förslaget. Skolmyndigheterna och lärarorganisationerna framhåller, att det såväl med hänsyn till undervisningen i berörda ämnen som kontakterna mellan lärare och elever i de olika nordiska länderna vore nyttigt med en namnlista av föreslagen art. Naturskyddsorganisationerna framhåller, att förteckningen skulle bli till nytta för dem som sysslar med natur- och naturskyddsfrågor samt göra det lättare för turister, amatörbotaniker och -zoologer att lära känna i olika länder gällande fridlysningsbestämmelser. Från föreningarna Nordens sida hänvisas till de under en lång följd av år anordnade kurserna för nordiska lärare i biologi och botanik, vid vilka en dylik namnlista skulle utgöra ett värdefullt hjälpmedel. Vidare framhålls det, att medborgarnas tilltagande intresse för fågel- och växtstudier i förening med det ökade nordiska reselivet talar för åstadkommandet av en namnlista över nordiska växt- och djurnamn.

Från flere håll understryks behovet av att namnlistan erhåller en sådan utformning, att den kan komma till användning inom så vida kretsar som möjligt och ej allenast förbehålls fackkretsar. Samtidigt bör en viss avvägning av materialet företagas, så att i listan i huvudsak medtages enbart sådana djur- och växtnamn, som har allmänt använda nationella benämningar eller ingår i auktoritativa fauna- och floraverk. I detta hänseende anses det angeläget att vid sammanställandet av namnlistan anlita expertis på området, varförutom namnlistan även i språkligt hänseende bör underställas granskning av experter i de nordiska länderna. Ett flertal remissinstanser pekar på möjligheten att tillgodogöra sig den sakkunskap de nordiska språkvårdsnämnderna besitter och överlåta uppgörandet av listan åt dessa i samråd med företrädare för de berörda facken. Den svenska föreningen Norden anför, att namnlistan eventuellt kunde utges i språkvårdsnämndernas eller föreningarna Nordens skriftserier.

## 3. U t s k o t t e t

Det synes utgöra en icke oväsentlig uppgift att åstadkomma en samtidigt fackligt vederhäftig och populärt hållen gemensam namnlista över de nordiska ländernas växter och djur. En dylik lista skulle uppenbarligen utgöra ett värdefullt hjälpmedel för undervisningen, turismen, naturvården och även för den allmänna informationen mellan de nordiska länderna.

Utskottet delar de av ett flertal remissinstanser anförda synpunkterna om att en viss begränsning av materialet i listan bör ske för att denna skall kunna göras praktiskt användbar. Huvudsakligen bör endast sådana växt- och djurnamn medtagas, som är allmänt gångbara i respektive länder eller som är upptagna i de mest använda auktoritativa fauna- och floraverken. Vid denna avvägning bör kvalificerad sakkunskap på ifrågavarande områden anlitas. Det säger sig självt att höga krav bör ställas på en dylik lista även i språkligt hänseende.

Ovan anförda synpunkter skulle bäst tillvaratagas och garantier skapas för att namnlistan finge den mest såväl praktiskt ändamålsenliga som fackligt och språkligt vederhäftiga utformningen, om uppgiften att sammanställa listan överläts åt de nordiska ländernas språknämnder, vilka sedan många år upprätthåller ett intimt samarbete och besitter en ingående erfarenhet av uppgörandet av samnordiska ordlistor på olika specialområden. Uppgiftens lösande förutsätter givetvis ett nära samarbete med berörda fackmän, liksom tillgång på nödiga medel. Enligt utskottets åsikt bör möjligheterna att utge namnlistan som ett nummer i de nordiska språknämndernas publikationsserie uppmärksammas.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturutskott föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för utgivande av en nordisk namnlista över växter och djur.

Horsens den 29 oktober 1964

*Georg Backlund*

*Per Borten*

*Anselm Gillström*

*Veikko Hyytiäinen*

*Håkon Johnsen*

*Helge Nielsen*

Fungerande förman

*A. C. Normann*

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

## **Medlemsförslag**

### **om förenhetligande av förhandsgranskningen av film**

*(Väckt av Ingrid Gärde Widemar, Gunnar Henriksson och Paula Ruutu)*

På senaste tid har de problem, som sammanhänger med förhandsgranskningen av film, tilldragit sig stor uppmärksamhet i den offentliga debatten i samtliga nordiska länder. Orsaken har varit några uppseendeväckande fall på filmcensurans område, i vilka man intagit starkt avvikande ståndpunkter i de olika länderna. Medan en och samma film i ett land anses vara så skadlig för åskådarna, att den helt förbjuds, får den i andra länder visas, i något efter klippning och i ett tredje helt fritt. Den filmdebatt, som nu pågår i de olika nordiska länderna, företer emellertid stora likheter i fråga om argumentation och värderingar. I inte ringa mån har debatten också förts över gränserna, ja, i själva verket framstår filmfrågorna idag som en central samnordisk kulturangelägenhet.

Vissa skiljaktigheter synes föreligga mellan de nordiska länderna beträffande inställningen till filmen, dess konstnärliga värde och framförallt dess inverkan på åskådarna. Med beaktande av den kulturella samhörighet, som på så många andra områden av konstnärligt skapande och kulturell aktivitet tar sig uttryck i likartade tänkesätt och bedömningar, frågar man sig emellertid, om dessa skiljaktigheter verkligen kan vara så djupgående, att de skulle motivera så konträrt motsatta ståndpunktstaganden i de olika länderna. Är det inte snarare så, att de utgör en följd av delvis föråldrade censurbestämmelser och oenhetlighet vid tillämpningen av dem, dvs. bristande kontakter mellan vederbörande instanser, vartill kommer otillräckliga insikter om filmens inverkan på åskådarna, speciellt ungdomen? Det förefaller uppenbart, att de nu gällande reglerna för filmgranskningen och deras tillämpning tillfredsställer varken filmskaparna, kritikerna eller den stora allmänheten.

I nordiskt orienterade kretsar har man länge betraktat filmen som ett värdefullt hjälpmedel vid strävandena att öka det kulturella och konstnärliga utbytet mellan de nordiska länderna. Nordiska kulturkommissionen har sedan flera år på olika sätt sökt främja det nordiska samarbetet på filmens område. Under kommissionen sorterar sålunda ett permanent expertorgan för filmfrågor, Nordiska filmutskottet.



Redan år 1960 uttalade Nordiska kulturkommissionen i en till regeringarna riktad skrivelse angående filmsamarbetet på tal om filmcensuren önskemålet, att regelbundna möten mellan filmcensurer skulle anordnas och att största möjliga likhet i censurbehandlingen borde eftersträvas. Denna framställning synes dock ej ha resulterat i några konkreta åtgärder.

För ästadkommandet av ett livligt samarbete på filmens område i Norden, avseende såväl gemensamt producerade filmer som utväxling av filmer och spridande av filmkunskap, ävensom för uppkomsten av en sund filmdebatt måste det anses önskvärt, att film kan visas i de nordiska länderna enligt i stort sett enhetliga principer.

Den snabba utvecklingen inom televisionen talar också starkt för önskvärdheten av enhetlighet i fråga om bedömningen av film. En avsevärd del av televisionsprogrammen består av filmer, producerade såväl inom Norden som i andra länder. Redan nu kan televisionsprogrammen i viss utsträckning ses över gränserna och i en framtid kommer detta att vara möjligt i betydligt större omfattning både direkt och genom överföring av program. En förutsättning för att denna form av samarbete skall kunna utbyggas på ett friktionsfritt sätt är att visning av film i de olika ländernas televisionsprogram sker i stort sett enligt enahanda grunder.

I fråga om filmerna i televisionen ankommer kontrollen av vilka filmer barnen får se i praktiken så gott som uteslutande på de enskilda hemmen. Denna fråga har tagits upp inom Nordiska barnfilmnämnden, där man på basen av vissa nationella undersökningar bland folkskolebarn kunnat konstatera, att i det närmaste samtliga elever på vissa klasser i den lägre folkskolan, som gjorts till föremål för undersökning, sett sådana filmer, som betecknats som icke barntillåtna. Det är all anledning att fullfölja dessa undersökningar i samnordisk regi i syfte att så småningom uppnå största möjliga enhetlighet i fråga om visning av barnförbjudna filmer i televisionen, bl. a. med avseende å åldersgränser och tid på dygnet, då sådana filmer får visas.

Förutsättningen för uppnående av enhetlighet i ovan berörda hänseenden är, att man äger kännedom om hur filmen påverkar åskådarna. Vid bedömningen av en films förmodade skadlighet spelar just hänsynen till barn och ungdom en stor roll. I samtliga nordiska länder har också bestämmelser införts, som tar sikte på att skydda ungdomen mot förråande och osedliga filmer samt filmer innehållande skräckmoment. Men åsikterna går isär i fråga om hurudana filmer, som skall anses vara på detta sätt mentalt skadliga. Vissa spridda undersökningar har företagits — bl. a. i svenska filminstitutets regi — om filmens inverkan på åskådarna, men någon jämförande och uttömmande utredning för de nordiska ländernas vidkommande finns inte. Enligt undertecknades åsikt vore det angeläget att på samnordisk basis företaga en utredning om filmens inverkan på åskådarna, särskilt barn och ungdom, vars resultat kunde läggas till grund för åtgär-

der för ett förenhetligande av förhandsgranskningen av film i de nordiska länderna.

En ny lagstiftning om filmgranskning är under beredning i Finland och förslag om sådan torde inom en snar framtid föreläggas riksdagen. Även i Norge är filmgranskningsbestämmelserna närmast med avseende å besvär-förfarandet föremål för omprövning. Det är önskvärt att största möjliga likformighet beträffande hithörande bestämmelser i de olika nordiska länderna kan åstadkommas. I samband med de aktuella lagtiftningsåtgärderna bör denna sida av saken uppmärksammas.

Under åberopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna

I. att gemensamt låta verkställa en undersökning av filmens inverkan på åskådarna, särskilt barn och ungdom;

II. att vidtaga åtgärder i syfte att åstadkomma största möjliga enhetlighet i Norden vid förhandsgranskningen av film.

Stockholm och Helsingfors i april 1964

*Ingrid Gärde Widemar*

*Gunnar Henriksson*

*Paula Ruutu*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

— — — skal man meddele, at justitsministeriet kan tiltræde, at de i medlemsforslaget rejste spørgsmål gøres til genstand for en nærmere undersøgelse.

Der er næppe store forskelligheder i de nordiske lande med hensyn til de kriterier, der efter loven skal lægges til grund ved afgørelse af, om en film kan godkendes. Endvidere består der allerede et vist samarbejde mellem de enkelte landes censorer. Siden 1953 har der således hvert andet år været afholdt møde mellem censorerne, hvor man har drøftet spørgsmål af fælles interesse, ligesom der en gang om måneden udveksles lister over de seneste censurerede film med oplysning om censurens stillingtagen. Alligevel viser de i medlemsforslaget påpegede forskelligheder med hensyn til praktisering af censurreglerne, at der bør tilstræbes yderligere tilnærmelse til en ensartet nordisk censurering af film. Det kan i denne forbindelse oplyses, at reglerne om filmcensur også er under revision i Danmark, idet justitsministeriet den 4. juli 1963 nedsatte et udvalg med den opgave at overveje, om der bør ske ændringer i den gældende ordning vedrørende censurering af film.

Justitsministeriet kan endvidere tiltræde det i medlemsforslaget anførte om, at en undersøgelse af filmens påvirkning af publikum må gå forud for forhandlinger om koordinering af censurreglerne i de nordiske lande.

København, den 8. oktober 1964

*K. Axel Nielsen*

*Niels Madsen*

**Ministeriet for kulturelle anliggender:**

— — — skal man herved meddele, at Ministeriet for kulturelle anliggender har forelagt sagen for *Børnefilmnævnet*, der den 11. september 1964 har afgivet en sålydende udtalelse:

I anledning af at ministeriet har udbedt sig børnefilmnævnets bemærkninger til et i Nordisk Råd fremsat medlemsforslag om ensartethed i forhåndsprøvningsgranskningen af film, skal nævnet udtale følgende:

Medlemsforslaget indeholder en henstilling om, at de nordiske lande i fællesskab iværksætter en undersøgelse af filmens indvirken på tilskuerne, særligt børn og unge. En tilbunds gående undersøgelse af disse forhold ville utvivlsomt være af betydelig værdi blandt andet for børnefilmarbejdet, for skolen og som grundlag for tilrettelæggelsen af filmcensurens virksomhed. Nævnet mener imidlertid at måtte fremhæve de meget store vanskeligheder — særlig i metodologisk henseende — der er forbundet med undersøgelser af denne art. Selve tilrettelæggelsen af undersøgelsen kræver et stort forbedringsarbejde omfattende et indgående studium af allerede foreliggende publikationer, og undersøgelsen vil være bekostelig og tidkrævende, samtidig med at det på forhånd må anses for tvivlsomt, om den vil kunne føre til resultater, der lader sig anvende i det praktiske arbejde. Nævnet ser sig derfor ikke i stand til at tage endelig stilling til forslaget, før der foreligger udførlige oplysninger om, hvordan undersøgelsen tænkes tilrettelagt.

Med hensyn til spørgsmålet om ensartede retningslinier for filmcensurvirksomheden i de nordiske lande skal man bemærke, at en sådan ensartethed ud fra almene nordiske synspunkter vel må fremstå som naturlig og ønskelig, men at man dog ikke kan se bort fra, at forholdene i de forskellige lande, socialt eller på anden måde, kan udvise sådanne forskelle, at der er saglig begrundelse for indbyrdes afvigende ordninger. Spørgsmålet bør formentlig iøvrigt stilles i bero, indtil man ser, om det ved hjælp af en undersøgelse, som den ovenfor nævnte, skulle være muligt at tilvejebringe et materiale, der støtter tanken om en ensartet praksis.

Indtil da mener børnefilmnævnet, at man i hovedsagen bør koncentrere sig om sådanne begrænsede foranstaltninger, som der er stillet forslag om i norsk barnefilmnemnds skrivelse af 13. juli d.å. nemlig:

a. at man i hvert enkelt land etablerer en fortløbende udveksling af dokumenter mellem censuren og børnefilmnævnene, samt at man f.eks. 1 eller 2 gange om året arrangerer et fælles møde for censuren og børnefilmnævnet, hvor problemer af fælles interesse kan drøftes.

b. at man ved de nordiske censurmøder og de nordiske børnefilmnævns møder gør det til regel at invitere repræsentanter for henholdsvis børnefilmnævnene og censurinstanserne som observatører.

Man ønsker i den forbindelse at fremhæve, at det yderligere vil være overordentlig værdifuldt at få inddraget folk fra de forskellige landes televisioner i disse uformelle og uforpligtende drøftelser.

Ministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til denne udtalelse.

København, den 15. september 1964

P. m. v.

E. b.

*B. Hedemand*

### **Fællesrepræsentationen for Danmarks Biografteatre:**

— — — vil vi gerne give udtryk for, at det selvfølgelig vil være af betydning, at man i Norden får nogenlunde ens retningslinier med hensyn til filmcensuren.

Imidlertid vil vi gerne gøre opmærksom på, at der af justitsministeriet er nedsat et udvalg til behandling af hele problemet for censurens vedkommende, og før der foreligger et resultat fra dette udvalg, er det lidt vanskeligt at udtale sig konkret om sagen.

København, den 2. november 1964

P. f. v.

*Harry Frandsen*

#### **Sammenslutningen af danske Kortfilmproducenter:**

— — — udtale, at vi fuldt ud tilslutter os og meget gerne anbefaler, at der iværksættes en undersøgelse af filmens indvirkning på tilskuerne, herunder især børn og unge.

Vi skal herudover fremføre som vor principielle holdning i forholdet til filmcensur: at filmcensur bør afskaffes.

Vi finder, at der bør ske en forhåndsgranskning — men alene med det formål at bedømme filmene ud fra deres egnethed for børn — evt. i forhold til forskellige aldersgrupper. Denne bedømmelse bør — i en vedtaget formulering — fremgå af filmens annoncering overfor publikum, som på grundlag heraf selv må træffe sit valg.

Denne praksis følges allerede af de nordiske landes fjernsyn i kraft af en glidende fortolkning af lovene. Dette har resulteret i en ulighed, som det må forekomme urimeligt at opretholde, og som vi herigennem opfordrer Rådet til at søge bragt ud af verden.

Skulle De ønske det, er vi gerne til rådighed for en uddybning af disse principielle synspunkter.

---

København, den 14. september 1964

Med venlig hilsen

p. s. v.

*Ove Sevel*

#### **Finland**

##### **Undervisningsministeriet:**

Strävandena att förenhetliga förhandsgranskningen av filmer är av orsaker, som anföres i medlemsförslaget, värda understöd. Vid utformningen av det förslag till lag om filmgranskning, som för närvarande i form av en re-

geringsproposition är under behandling i Finlands riksdag, har man i möjligast stor utsträckning försökt följa motsvarande lagar i de övriga nordiska länderna, särskilt den svenska. Då denna lagstiftning framdeles utvecklas, bör de i de övriga nordiska länderna inhämtade erfarenheterna kontinuerligt uppmärksammas.

Vid filmgranskningsverksamheten är emellertid den anda, vari lagen tillämpas, en måhända viktigare faktor än lagens ordalydelse. Uppfattningen om, när en film skall anses vara »förråande», »ägnad att inge skräck» eller »kränkande för sedligheten», kan växla i hög grad och oaktat en t. o. m. fullständig överensstämmelse mellan lagtexterna i olika länder kan de, som tillämpar lagen, komma till synnerligen olika resultat. Då sådana objektiva kriterier saknas, enligt vilka filmens inverkan på åskådarna kunde konstateras, kommer avgörandena i hög grad att bli beroende av de i granskningen deltagande personernas subjektiva uppfattning. Så är fallet i synnerhet, så länge omfattande vetenskapliga undersökningar av dessa frågor icke gjorts, vilkas resultat stode till granskningsmyndigheternas förfogande. Då frågan om filmens inverkan på åskådarna och i synnerhet på barn och ungdom är ytterst omfattande och mångfacetterad, torde den lämpa sig väl såsom föremål för en samnordisk undersökning.

Då en vetenskaplig undersökning av dessa frågor givetvis kräver rätt lång tid, vore det skäl att redan därförinnan effektivare än hittills upprätthålla en kontinuerlig kontakt mellan granskningsmyndigheterna och sålunda möjliggöra ett utnyttjande av de erfarenheter man inhämtat i grannländerna. Undervisningsministeriet anser det önskvärt, att företrädare för de nordiska ländernas granskningsmyndigheter regelbundet en gång i året sammankommer till rådplågningar och att granskningsmyndigheterna med korta intervaller tillställer varandra uppgifter om sina granskningsbeslut.

Vad särskilt beträffar televisionen, vore det viktigt, att valet av de filmer, som där framföres, fastställandet av åldersgränser osv. skulle ske med iakttagande såvitt möjligt av samma principer som de, vilka tillämpas vid granskningen av biograffilmer. Det vore därför på sin plats, att de personer, vilka inom televisionsföretagen bär ansvaret för valet av filmer, vore närvarande vid de ovan antydda rådplågningarna mellan granskningsmyndigheterna. Vid det forskningsarbete, som gäller filmens inverkan på åskådarna, borde också särskild uppmärksamhet ägnas televisionens speciella problem, som föranledes av att filmer ses i en hemmiljö, där myndigheterna icke har möjlighet att övervaka, att eventuella föreläsningsinskränkningar iakttas.

Helsingfors den 21 juli 1964

Undervisningsminister *R. H. Oittinen*

Regeringsråd *Ragnar Meinander*

**Statens filmgranskningsbyrå<sup>1</sup>:**

— — — får statens filmgranskningsbyrå vördsamt anmäla, att byrån förordar de i förslaget framlagda rekommendationernas godkännande.

Samtidigt konstaterar filmgranskningsbyrån, att det föreligger talrika hinder, som är ägnade att försvåra uppnåendet av resultat med avseende å förenhetligande av förhandsgranskningen. I detta hänseende skulle redan ett formellt förenhetligande av granskningsorganisationen — dvs. dess ordnande så, att den skulle verka på samma sätt i alla de nordiska länderna — utgöra ett led i uppbyggandet av möjligheter för uppnåendet av en större enhetlighet i granskningsarbetet. Genomförandet av den i förslaget ingående senare rekommendationen kräver uppenbarligen en lång utvecklingsperiod. Det oaktat äger rekommendationen positivt värde som ett uttryck för nordisk samhörighet och vittnesbörd om behovet av och strävandena för att förenhetliga förhållandena i dessa länder.

Helsingfors den 30 juni 1964

Å statens filmgranskningsbyrås vägnär:

Ordförande *A. K. Paasivuori*

**Finlands barnfilmcentral:**

— — — önskar som sin uppfattning framföra följande:

Finlands barnfilmcentral anser förslaget utomordentligt lyckat och hoppas att det så snart som möjligt medför praktiska åtgärder i samtliga nordiska länder.

Undersökningar på samnordisk basis är nödvändiga och synnerligen aktuella inte minst med tanke på filmens stora andel i televisionsprogrammen. Att uppgiften är svår och kräver ekonomiska medel bör inte få utgöra ett hinder för så mångsidiga och djuplodande undersökningar som möjligt, vilka skulle gälla inte bara filmens och televisionens direkta verkan på åskådarna utan också dessa medias positiva och negativa inflytande på längre sikt.

Såsom i förslaget framhålls kunde undersökningsresultaten läggas till grund för åtgärder för ett förenhetligande av förhandsgranskningen av film i de nordiska länderna. De kunde också ge direktiv, då lagstiftningen på annat sätt förnyas samt vara av stort värde för alla uppfostrare.

Även om utredningar än så länge saknas och de nationella och kulturella skiljaktigheterna är betydande, borde man redan nu snarast möjligt sträva till ett enhetligt praktiskt förfarande i de nordiska länderna, speciellt då man fastställer åldersgränserna och därmed sammanhängande förmåner för barnfilmer och andra för barn och ungdom lämpade filmer. Enligt vår

<sup>1</sup> *Yttrandet översatt från finska.*

uppfattning föreligger det inte till dessa delar några större svårigheter att förenhetliga förhandsgranskningen i Norden. Framförandet i televisionen av filmer med åldersgräns har åtminstone i Finland blivit ett socialt problem. Barnens föräldrar motser en lösning av detta och närmast då en ändring av sändningstiderna för förbjudna filmer, så att dessa börjar vid en senare tidpunkt. På den grund gör vi en framställning om att man i fråga om barnförbjudna filmer i televisionen skall sträva till samnordiska överenskommelser rörande åldersgränser, tidpunkt för utsändningen, totalantalet förbjudna filmer samt vissa allmänna kvalitetskrav för i televisionen visade filmer.

Svårast är det väl att komma till ett enhetligt förfarande, då det gäller filmer vilka man fruktar skall ha ett skadligt inflytande på de ungas utveckling och mentala hälsa. Vi tror att undersökningsresultaten här kan ge antydningar om hur ett förenhetligande av förhandsgranskningen av film kan bli möjligt i de nordiska länderna. I princip understöder vi varmt strävandena i denna riktning.

Helsingfors i juni 1964

För Finlands barnfilmcentrals styrelse

Ordförande *Aarre Uusitalo*

Sekreterare *Kirsti Rekola*

*Nordiska barnfilmnämndens Finlandsavdelning har i skrivelse den 10 juni 1964 förklarat sig instämma i yttrande från Finlands barnfilmcentral (se ovan).*

Suomen filmikamari r. y. — Finlands filmkammare<sup>1</sup>:

Enligt vår uppfattning vore det viktigt att förrätta en vittgående och samtliga audivisulformer omfattande undersökning beträffande filmens inverkan på åskådarna och speciellt barn och ungdom. Endast sålunda kan man uppnå resultat och, vilket vore viktigt, genomföra enhetliga granskningsprinciper i de nordiska länderna. Sålunda kunde man också i detalj klarlägga genom vilka begränsningar i visningstid m. m. filmer, vilka inte är att rekommendera för barn eller helt förbjudna för dem, kan visas.

Trots att man i Finland använder tre åldersgränser för barnförbjudna filmer — en film kan förbjudas för barn under 8, 12 eller 16 år — har övervakningen av dessa inte stött på större svårigheter i biograferna.

Beträffande åldersgränserna och andra förbudsgrunder existerar det,

<sup>1</sup> *Yttrandet översatt från finska.*



som känt är, stora variationer i de olika nordiska länderna. I ett land kan en film bli tillåten utan några som helst klippningar, i ett annat land är samma film tillåten endast efter vissa klippningar och i ett tredje land är visningen av denna film helt förbjuden. Med tanke på det nordiska filmulbytet och eventuellt gemensam filmproduktion vore det dock viktigt, att censurbestämmelserna vore ensartade och följde moderna uppfattningar om vad som är förenligt med förhandsgranskningen, vad ej.

På grund av det ovarsagda stöder vi strävandena att i de nordiska länderna försöka nå fram till en så ensartad lagstiftning som möjligt beträffande förhandsgranskningen av film.

Dessutom anser vi det synnerligen viktigt, att samma myndighet baserande sig på lika grunder granskar och godkänner filmerna både för biograferna och televisionen.

Endast på detta sätt kan man uppnå enhetliga linjer vid värderingen av filmkonsten, beträffande åldersgränserna och fostringen.

Helsingfors den 29 juni 1964

Finlands filmkammare r. y.

Ordförande *Mauno Mäkelä*

Verkställande direktör *O. Aittola*

**Suomen arvostelijain liitto r. y. — Finlands kritikerförbund r. f.:**

I den form förslaget fått av de tre interpellanterna gör det ett synnerligen gott helhetsintryck. I de två rekommendationsförslag, som framlägges, kan förbundet helt instämna. På några punkter anser vi dock att en del tilläggssynpunkter bör anläggas.

Emedan kulturutbytet mellan de nordiska länderna är livligt och av allt att döma blir allt smidigare, är det paradoxalt, att det, som anses förenligt med god moral på konstens område i ett land, inte uppfattas som av offentlig moral sanktionerbart i ett annat nordiskt land. Man kunde rentav vänta sig, att lagstiftningen på detta område skulle förenhetligas. Det är naturligtvis en stor och svår uppgift att samordna hela detta problemkomplex, men möjligheterna till ett dylikt förenhetligande borde i varje fall undersökas. Det lagförslag om filmgranskning, som nu är aktuellt i Finland, måste i varje fall kunna justeras så, att det kommer ännu närmare den rikssvenska lagen. Nu saknas i det finländska förslaget mycket, som kunde vara med just med tanke på den i Edert medlemsförslag rekommenderade synkroniseringen.

De tre interpellanterna har möjligen inte observerat, att enligt praxis censorerna i de nordiska länderna har mölts vartannat år och att det dess-

utom är kutym, att månatliga och klart uppställda rapporter utbytes mellan censurmyndigheterna i alla fyra länderna. Rapporterna innehåller utförliga uppgifter om varje enskild granskad film t. ex. om förelagda klippningar — där dessa både karakteriseras till sin art och noggrant anges till sin längd. Förbundet undrar, vilka möjligheter som finnes att utnyttja dessa möten och dessa rapporter för förverkligandet av det här framlagda interpellant-förslaget. Vårt förbund inser, att det inte är möjligt att genom en enda samnordisk granskning få frågan ordnad, detta närmast därför att det vivasi rent politiska frågor existerar stora avvikelser. NATO-länderna Norge och Danmark förhåller sig på ett annat sätt till vissa filmer än de rent neutrala Sverige och Finland.

Men detta är en rent praktisk fråga och principiellt är vår reservation därför obetydlig — det är i varje fall i fråga om huvudprinciperna för granskningen, som förenhetligandet skall eftersträvas.

Visavi undersökningen av filmens inverkan på barn och ungdom anser vårt förbund det vara önskvärt att den blir utförd.

I fråga om granskningen av TV-filmer anser förbundet, att om den, som i förslaget säges, skall ske »i stort sett på enahanda grunder» så förutsätter det att även bedömningsgrunderna blir enahanda. Om en film är tillåten i Sveriges TV men förbjuden i Finland betyder det, att den kan ses av ansemliga skaror av finländska TV-tittare längs kusten av Bottenhavet och på Åland. En förenhetligad förhandsgranskning är här faktiskt en möjlighet. Enligt förbundets åsikt vore det dock måhända bäst, om man kunde nå fram till att TV-företagen i alla nordiska länder vore befriade från förhandscensur. I praktiken har det visat sig möjligt att genom bestämmelser om förevisningstidpunkter för olika kategorier av mer eller mindre barnförbjudna filmer, nå ett rätt tillfredsställande resultat.

I en förordning, avgiven den 1 juli 1963 och gällande i Sverige, stadgas, att de konstnärliga kvaliteterna bör beaktas vid bedömningen. Förbundet anser det vara av stor vikt att, även om annat förenhetligande inte kan nås, inrymma detta stadgande att gälla även i Norge och Finland. Likaså vore det nödvändigt att filmarkiven och filmklubbarnas förbund — såsom praxis är i Danmark och Sverige — fritt skulle få visa film i forsknings- och studie-syfte. Viktigt vore även att i de nordiska länderna kompetenskraven för de personer som utövar granskningsverksamheten skulle förenhetligas.

Finlands kritikerförbund hoppas dessa synpunkter kan vinna beaktande vid behandlingen av Edert medlemsförslag.

Helsingfors den 27 juni 1964

Suomen arvostelijain liitto, r. y. — Finlands kritikerförbund

*N. B. Stormbom*

Viceordf.

*Lars Hamberg*

Sekr.

**Oy Yleisradio Ab (Finlands rundradio)<sup>1</sup>:**

Den 8 maj 1964 gavs lagen angående ändring av lagen om förhandsgranskning av filmer, enligt vilken från granskning är befriade bl. a. journalfilmer, som Oy Yleisradio Ab eller annan sammanslutning, som bolaget med stöd av sin koncession anlitar som hjälp, framställt eller låtit framställa enbart för sina televisionsutsändningar, ävensom filmer, som ingår i sådant program i sagda sammanslutningars televisionsutsändningar, som huvudsakligen har annat innehåll än filmer. Övriga i televisionen visade filmer är däremot underkastade granskning.

I Sverige, Norge och Danmark gäller lagstiftningen om filmgranskning överhuvud icke filmer, som visas i de ifrågavarande ländernas rundradioföretags televisionsprogram. I dessa länder har man uppenbarligen ansett, att emedan förutom filmen även det övriga programmet underlyder det utsändande företags uppsikt och prövning, även filmerna kan lämnas utanför granskningslagstiftningen. Kan man övertyga sig om att rundradioföretagets inre granskningssystem drar försorg om en saklig granskning och innehållet i det övriga programmet, torde det ej finnas någon anledning att försätta filmprogrammen i en undantagsställning i detta hänseende.

Denna i de övriga nordiska länderna gällande praxis är mycket naturlig emedan rundradioverksamhet i dessa länder bedrivs enbart av under statens uppsikt stående eller direkt statliga företag, inom vilka den av staten utövade uppsikten är effektiv. Emedan Oy Yleisradio Ab i Finland i detta hänseende ej avviker från de övriga nordiska rundradioföretagen, är det obegripligt, att en del av det av bolaget utsända televisionsprogrammet bör underkastas granskning.

Emedan det internationella programutbytet avsevärt ökats och då i utbytesmaterialet även ingår filmer, vore det synnerligen betydelsefullt, att enahanda principer kunde iakttagas i fråga om förhandsgranskningen av film. Detta vore ägnat att avsevärt underlätta samarbetet mellan de olika ländernas radioföretag.

Vårt bolag är övertygat därom, att stadgandena i lagen om filmgranskning borde vara enhetliga åtminstone i alla de nordiska länderna, mellan vilka ett ständigt växande programutbyte kan emotes. Därför borde man även i Finland komma därhän, att lagen om granskning av filmer ej borde gälla sådana filmer, som skall visas i televisionen.

I det inom Nordiska rådet väckta förslaget hemställs även om en samnordisk undersökning angående filmens inverkan på åskådarna, särskilt barn och ungdom. Med hänsyn till televisionsverksamhetens utveckling skulle en dylik undersökning säkerligen vara nyttig även med beaktande av vårt bolags fördel, ty ett om sitt ansvar medvetet företag, som bedriver

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

rundradioverksamhet, bör äga vetskap om vilken inverkan det av bolaget utsända programmet har och bör genom att undersöka denna söka undvika eventuella olägenheter.

Helsingfors den 9 oktober 1964

Oy Yleisradio Ab

*Einar Sundström*

*Eero Vallila*

N o r g e

Justis- og politidepartementet:

---

### I.

Som bemerket av Statens filmkontroll, er det i en rekke land foretatt undersøkelser om filmens innvirkning på barn og voksne. Noen omfattende undersøkelser av denne art er imidlertid ikke foretatt i de nordiske land. En har ikke noe å innvende mot at det blir satt i gang en slik undersøkelse, men vil likevel ikke unnlate å peke på at en her befinner seg på et felt hvor det — selv etter inngående og kostbare undersøkelser — synes å være meget vanskelig å trekke noenlunde sikre slutninger om årsak og virkning.

En viser i denne forbindelse til at Europarådets komité for kriminalspørsmål nylig har tatt opp til undersøkelse spørsmålet om forbindelsen mellom massemedia og ungdomskriminalitet.

### II.

Som Statens filmkontroll gjør oppmerksom på eksisterer det allerede et utstrakt samarbeid mellom sensurinstusjonene i de nordiske land med sikte på å dra nytte av hverandres erfaringer og kunnskaper. Før siste verdenskrig ble det holdt 4 nordiske sensormøter og etter krigen er det holdt 7 slike møter. Siden 1955 har slike møter vært holdt hvert annet år. Etter beslutning på sensormøtet i 1946 har de nordiske sensurinstusjoner hver måned utvekslet lister over sensurerte filmer, og dessuten sendt hverandre særskilt melding når en film er blitt forbudt med en nærmere begrunnelse for forbudet. På sensormøtet i 1953 drøftet man bl. a. spørsmålet om mulighetene for å innføre en enhetssensur i Skandinavia. Når avgjørelsene av de nordiske sensurinstusjoner likevel undertiden faller forskjellig ut, synes dette ikke å skyldes manglende kontakt mellom sensurinstusjonene.

Årsaken til de ulike avgjørelser synes heller å måtte søkes i at lovreglene om de kriterier som skal legges til grunn for avgjørelsene er forskjellige. De norske lovregler på dette punkt og den måten de praktiseres på, synes stort sett å tilfredsstille den alminnelige mening her i landet. En har derfor ikke sett noen grunn til å ta opp spørsmålet om en endring i disse bestemmelser, og en stiller seg tvilende til om det for tiden er mulig å nå fram til ensartede lovbestemmelser i Norden på dette punkt. Enda større tvil nærer en om muligheten av å oppnå en helt ensartet praksis når det gjelder hvilke filmer som skal tillates vist offentlig henholdsvis for voksne eller for barn og voksne.

Som forslagsstillerne synes å være oppmerksom på, er det i Norge nylig nedsatt et utvalg til å utrede spørsmålet om det bør åpnes adgang til å få overprøvet filmkontrollens avgjørelser.

Oslo, 1. september 1964

*A. Irgens*

*J. Traagstad*

Justisdepartementet viser til sitt brev av 1. september d. å. [*se ovan*].

Forslaget har senere vært behandlet på det nordiske justisministermøte i Oslo 8. desember. Det var enighet om at spørsmålet om i fellesskap å foreta en undersøkelse av filmens virkning på tilskuerne — særlig barn og ungdom — burde legges fram for Nordisk kulturkommisjon til videre utredning. Videre var det enighet om at det for tiden neppe er mulig å nå fram til en felles nordisk lovgivning om filmkontroll, og at det derfor ikke på det nåværende tidspunkt bør settes i gang et felles utredningsarbeid med sikte på å oppnå dette. En peker i den forbindelse på at den noe forskjellige praksis som følges av filmkontrollen i de nordiske land bare delvis skyldes at de kriterier som skal legges til grunn for avgjørelsene ikke er helt like lydende. At de avgjørelser filmkontrollen i de forskjellige land treffer ikke alltid faller sammen skyldes først og fremst at den alminnelige oppfatning om hva som bør tillates vist offentlig ikke er den samme i de nordiske land. Filmkontrollen i de nordiske land legger således ikke helt det samme i kriterier som er likelydende, f. eks. at filmen ikke må »krenke ærbarhet» eller »virke forrående».

Om dette er Nordisk Råds juridiske komité underrettet i møte den 8. desember.

Oslo, 18. desember 1964

Etter fullmakt

*A. Irgens*

*J. Traagstad*

**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Kirke- og undervisningsdepartementet antar at det vil være av interesse å få nærmere undersøkt hvordan filmen virker inn på tilskuerne, særskilt barn og unge. Om en slik undersøkelse kan gjennomføres i nordisk regi, vil det gi et bredere forskningsmateriale.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil derfor tilrå at spørsmålet om forskningsprosjekt på dette felt i nordisk regi legges fram for Nordisk Kulturkommisjons seksjon I til videre utredning.

Oslo, 19. august 1964

*Olav Hovc*

*Ingeborg Lyche*

**Statens filmkontroll:**

*Ad pkt. I: att gemensamt låta verkställa en undersökning av filmens inverkan på åskådarna, särskilt barn och ungdom.*

Alle undersøkelser, på et forsvarlig vitenskapelig plan, som kan bidra til et fyldigere kjennskap til publikumsreaksjoner på film, vil være til nytte for arbeidet i Filmkontrollen. Slike undersøkelser har vært gjort i mange land, og med til dels nokså forskjellig målsetting.

En temmelig utførlig liste finnes i »Innstilling om endringer i lov av 25. juli 1913» (avgitt av det ved kgl. res. av 27. juli 1951 nedsatte utvalg). Siden dengang er det kommet en rekke arbeider fra forskjellige land. Særlig vises til UNESCO's publikasjon: »The influence of the cinema on children and adolescents» (1961) som vedlegges<sup>1</sup>. Men stoffet trenger selvsagt stadig å ajourføres og Filmkontrollen ser derfor gjerne at det støttes opp om en bredt anlagt nordisk undersøkelse av filmens innvirkning på tilskuerne.

Derimot vil jeg absolutt reservere meg mot de premisser som forslagsstillerne anfører til støtte for sitt forslag. Det settes først opp en nokså generelt formet påstand om dels »starkt avvikande», dels »kontrært motsatta» standpunkter hos de fire lands sensurinstanser, uten at dette belegges med konkrete eksempler. Forslagsstillerne går så ut fra at denne påståtte ulikhet delvis skyldes mangelfullt kjennskap til filmens virkning på tilskuerne, uten at det presiseres hvorfor dette skulle gi seg så forskjellige utslag. Personlig mener jeg de divergenser i bedømmelsene som forekommer, faller mer sammen med en reell forskjell i miljø og tankegang i de respektive land. Men dette, i likhet med premissene forøvrig kan bedre diskuteres under pkt. II i forslaget. Her skal bare pekes på at en under-

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

søkelse av filmens påvirkning også må omfatte en analyse av det publikum den virker på, slik at konkrete undersøkelser av f. eks. barneflokker i København, Stockholm og Oslo derfor ikke blir direkte sammenlignbare. Samme film virker ikke alltid likedan på mennesker med forskjellig miljøbakgrunn og erfaringer. Derfor må resultatet av undersøkelser annetstedsfra, i det daglige arbeide ustanselig sammenholdes med alminnelige opinionsyttringer både i pressen, og under møter og diskusjoner. Denne erfaringsbakgrunn, som de sakkyndige i de respektive land har hver for seg, blir et korrektiv ved filmbedømmelsen med spesielt henblikk på forholdene i de enkelte land.

*Ad pkt. II: att vidtagna åtgärder i syfte att åstadkomma största möjliga enhetlighet i Norden vid förhandsgranskningen av film.*

Den første betingelse for å skape større enhet i filmbedømmelsen i Norden, måtte være å bringe lovene i de forskjellige land i overensstemmelse med hverandre. Det ærede departement har selv, i forbindelse med spørsmålet om ankeinstans i Norge, fått seg oversendt lover og reglementer fra de andre nordiske landene, slik at ytterligere påvisning av likheter og forskjeller skulle være overflødig herfra.

Det kan i den forbindelse pekes på at da den nye aldersgrense på 12-årstrinnet ble innført i Norge (1954/55), hadde det funnet sted en meget nyttig utveksling av erfaringer, særlig med Sverige, hvor et tilsvarende utførlig begrunnet forslag tidligere var lagt fram. Dette ble imidlertid nedstemt i den svenske riksdag, men drøftelsene fortsatte på de nordiske sensormøter, og idag er 12- h.h.v. 11-års grense innført i Danmark og Sverige. Finland har siden 1945 hatt »vilkårlige» aldersgrenser, men i praksis brukes 12 og 8 år mest.

For en drøftelse av videre muligheter vil det være nyttig med en oversikt over det samarbeide som allerede er etablert. (Å dømme etter 1. avs., s. 2 i det tilsendte forslag er underskriverne overhodet ikke kjent med dette.)

Ifølge et intervju i Arbeiderbladet år 1935 (dato ikke angitt) holdtes da det 4de nordiske sensormøte i Oslo. Tidligere var det holdt møter i Stockholm 1914, København 1926, og Stockholm igjen i 1930. Fra disse møter har jeg ikke kunnet finne noe referat i vårt arkiv.

Første møte etter krigen ble holdt 1946 i København, dernest 1948 i Helsinki, 1953 i Stockholm, 1955 i Oslo, 1957 i København, 1961 i Stockholm og 1963 i Oslo. Protokoller fra møtene 1946/1963 finnes i Statens filmkontrolls arkiv.

Alt på møtet i 1946 lyder pkt. 1 på dagsordenen: »Formene for nordisk samarbeide til gjennomføring av ensartede sensurbestemmelser for hele Norden.» Referatet, og det kommuniqué som ble sendt ut etter møtet, sier

intel om forslag til endring i lovtekstene, men det besluttet å utveksle lister over sensurerte filmer hver måned, og dessuten å sende melding *snarest* når en film er blitt forbudt, med nærmere begrunnelse for forbudet. Denne praksis følges fremdeles idag.

Ved møtet i 1948 lyder dagsordens pkt. 4: »Felles gjennomgåelse av repertoarlister for diskusjon av filmer som er blitt ulikt bedømt.» Det var ganske livlig diskusjon, under hvilken det bl. a. ble pekt på at det økede antall »gangster»film var et problem i samtlige land, som tilsa at man skulle prøve å enes om en strengere linje. Videre ble de såkalte »elastiske» aldersgrenser i Finnland omtalt. De øvrige land stilte seg skeptisk til muligheten og ønskeligheten av å innføre en liknende ordning hos seg.

Stockholmsmøtet 1953 hadde satt opp som særlig sak: »Vidgat skandinavisk och internationellt samarbete på censurens område?» Utskrift av saksbehandlingen vedlegges (*Bihang 1*), med en sammenliknende statistikk utarbeidet i Sverige (*Bihang 2*). Videre vedlegges kopi av kontrollsjef Nissens rapport til Justisdepartementet av 16. november 1953 (*Bihang 3*) og pressemelding som ble sendt ut etter møtet (*Bihang 4*). Fra møtet i Oslo 1955 vedlegges kopi av dagsordenen (*se Bihang 5*).

I 1957 lå hovedvekten av møteprogrammet på en gjensidig orientering om undersøkelser som var foretatt om films virkning på barn. Det var en utførlig debatt om dette.

I 1961 drøftet sensorene ungdomskriminalitet i relasjon til film. Direktør Skoglund, sjefen for den svenske filmsensur, holdt et foredrag om »skrekkefilmer», og la frem en oversikt over behandlingen av disse i de forskjellige land. Denne vedlegges (*Bihang 6*).

Endelig viser jeg til referat som finnes i Justisdepartementet fra møtet i Oslo i 1963, med de opplysninger og foredrag som der ble lagt frem, og til vedlagte lille statistiske sammenlikning av sensurresultater i Danmark og Norge (*Bihang 7*), som viser ganske stor overensstemmelse. Liknende oversikt foreligger ennå ikke fra Sverige og Finnland.

Som det vil ses, har det siden 1945 vært en kontinuerlig kontakt, og forsøk på samordning mellom sensurorganene i de nordiske land. Drøftingene på møtene og utvekslingen av filmlister har tjent som et viktig korrektiv i arbeidet, ved at erfaringer og kunnskaper fra et større forum har kunnet trekkes inn som et moment ved vanskelige bedømmelser. Men det er hele tiden blitt understreket at hvert land hadde sine spesielle problemer av sosial, politisk eller psykologisk art, slik at en fullstendig enhetlig sensur ikke ville være mulig. Etter min mening bør man fortsette dette praktiske samarbeide som jo har ført til en viss tilnærming i lovverk og fortolkning når tiden har vært moden for det. Det er ikke mitt inntrykk at opinionen i Norge for tiden går i samme retning som presseopinionen i



Danmark og Sverige. Den gir seg iallfall ikke så sterke utslag. Derimot er det i Norge en viss tendens tilstede for å *skjerpe* sensuren, noe som igjen kommer mindre frem i de andre land.

Det har iblant vært drøftet internt i Statens Filmkontroll om en generell modernisering av lovteksten i likhet med Danmarks og Sveriges skulle anbefales. Erfaringene etter lovendringen i 1954 tyder imidlertid på at den praksis i fortolkningen som deretter har utviklet seg, virker noenlunde bra. I et samfunn som det norske, hvor tildels svært forskjellige miljøer blir stilt overfor et relativt begrenset repertoar-utvalg, må man vente at reaksjonen på en film, og på sensurens behandling av den, kan variere ganske sterkt. Selv om man altså i og for seg kunne ønske en viss modernisering, f.eks. av det noe gammelmodige uttrykk å »krenke ærbarhet», og at man dessuten kunne bringe inn i vurderingen et sterkere presisert mentalhygienisk hensyn ikke bare for barnetillatte filmer, men også med tanke på et voksent publikum, har Filmkontrollen ikke villet ta opp noe forslag om dette på det nåværende tidspunkt. Derimot tillater jeg meg å vise til tidligere innsendt forslag om utvidelse av antallet sakkyndige i Norge og den begrunnelse jeg har gitt for dette, nemlig bl. a. at Norge dermed ville komme mer på linje med de andre land i Norden som alle har flere faste sakkyndige enn vi.

Konklusjon: Med de reservasjoner som er nevnt ovenfor, kan Statens filmkontroll slutte sig til det oversendte forslag.

BIHANG 1

### Vidgat skandinaviskt och internationellt samarbete på censurens område?

(Referat från filmcensormötet i Stockholm 1953)

a. Kan man tänka sig en enhetscensur för hela Skandinavien?

*Hr. Klackenbergh* inledde diskussionen med att säga, att han väl var medveten om de stora praktiska svårigheter som föreligga för ett genomförande av en gemensam censur, men menade att saken kunde vara värd att diskuteras i en tid när man försöker praktisk nordism på andra områden. Det är slöseri med arbetskraft och onödiga kostnader att samma film granskas i länder med i stort sett samma kulturnivå och samma grundläggande bedömningsprinciper. En gemensam institution skulle kanske också få ekonomiska möjligheter till forskning.

*Fru Christmas-Møller* instämde i tanken att man borde kunna finna en form för att undvika det dubbelarbete som för närvarande göres men erin-

rade om att det för närvarande skulle erbjuda alltför stora praktiska svårigheter.

*Hr. Rein* ansåg att tanken på en gemensam filmcensur icke kunde realiseras ännu på länge.

*Ordföranden* erinrade att frågan varit på tal vid tidigare nordiska censorsmöten och föreslog, att man såsom en praktisk åtgärd utöver dem som redan vidtagits skulle enas om att omedelbart efter utfärdandet av visningsförbud med dagens post tillstålla kollegerna i de nordiska länderna uppgifter om förbudet, motiven för detsamma etc. Dessa s. k. »vita lappar» gåve alltså utan dröjsmål besked om svåra bedömningsfall som det ofta vore av värde att känna till innan man erhöle ordinarie månadslistor från grannländerna.

Konferensen *beslöt* att antaga detta förslag.

*Hr. Nissen* förklarade, att innan man började realisera tanken på en enhetscensur borde man tänka på att söka få lagstiftningen i de olika nordiska länderna enhetlig.

b. Vad skulle vinnas genom anordnandet av internationell censurkonferens i exempelvis UNESCO's regi?

*Ordföranden* framhöll att i UNESCO's uppgifter ingår främjandet av konst och kultur, och därunder innefattas även filmkonsten. Vid samtal med UNESCO-representanter hade talaren erfarit att det funnes intresse att söka åstadkomma en konferens för utbytande av erfarenheter. Om ett förslag till deltagande i en sådan kongress väcktes vore det av värde att veta om grannländerna hade intresse härför.

*Hr. Nissen* ansåg icke en sådan konferens vara nödvändig. Censuren befinner sig på så vitt skilda plan i världens olika länder, att man knappast kan tänka sig uppnå någon slags enhet, sade han.

*Hr. Vetti* meddelade, att man i Danmark alls icke behandlat denna fråga, och att han personligen var mycket tveksam beträffande värdet av en sådan konferens.

*Hr. Passivuori* betonade, att han trodde det vore mer angeläget att först söka sammanknyta de skandinaviska ländernas censurmyndigheter.

*Ordföranden* framhöll att han och hans kolleger också varit tveksamma beträffande det praktiska resultatet av en sådan konferens, men att man på andra sidan vore villig att för sin del acceptera en eventuell inbjudan.

Denna inställning bekräftades även från de övriga nordiska länderna.

**Sammanfattning av överensstämmelser och avvikelser vid filmgranskning i  
de nordiska länderna juli 1952—juli 1953**

*Kategori 1: Skådespel, farsor, komedier*

Antal jämförda filmer = 246

Överensstämmelser	163 = 66 %
Avvikelser	79 = 34 %
Strängast bedömda i Danmark:	
gula med klipp, utan klipp förövrigt	1
gula där, röda förövrigt	1 = 2
Strängast bedömda i Finland:	
vita där, gula förövrigt	2
gula m. klipp, utan klipp förövrigt	3
gula där, röda förövrigt	2 = 7
Strängast bedömda i Norge:	
gula m. klipp, utan klipp förövrigt	6
gula där, röda förövrigt	11 = 17
Strängast bedömda i Sverige:	
vita där förövrigt	1
gula m. klipp, utan klipp förövrigt	9
gula där, röda förövrigt	18
röda m. klipp, röda u. klipp förövrigt	4 = 32

*Kategori 2: Krigsfilmer*

Antal jämförda filmer = 23

Överensstämmelser	14 = 61 %
Avvikelser	9 = 39 %
Strängast i Danmark	1
» » Finland	1
» » Norge	2
» » Sverige	6

*Kategori 3: Skräckfilmer*

Antal jämförda filmer = 2

Strängast bedömda i Sverige	2
-----------------------------	---

*Kategori 4: Äventyrsfilmer — Spännande upplevelser*

Antal jämförda filmer = 71

Överensstämmelser	22 = 31 %
Avvikelser	49 = 69 %

Strängast i Danmark	0
» » Finland	5
» » Norge	11
» » Sverige	23

*Kategori 5: Dokumentärfilmer*

Antal jämförda filmer = 7

Överensstämmelser	6 = 86 %
Avvikelser	1 = 14 %

Norge bedömde »Under Södra Korset» som gul

*Kategori 6: Gangster-, kriminal- och Vilda Västern-filmer*

Antal jämförda filmer = 113

Överensstämmelser	55 = 49 %
Avvikelser	58 = 51 %
Strängast i Danmark	1
» » Finland	7
» » Norge	8
» » Sverige	29

*Kategori 7: Musik- och revyfilmer*

Antal jämförda filmer = 10

Överensstämmelser	10 = 100 %
-------------------	------------

*Kategori 8: Barnfilmer*

Antal jämförda filmer = 4

Överensstämmelser	2 = 50 %
Avvikelser	2 = 50 %

»Mr. Bugs goes to town» klipptes i Finland,  
 »Fun and Fancy free» i Sverige

BIHANG 3

**Filmkontrollsjef B. A. Nissens rapport fra det nordiske filmsensormøte i Stockholm  
 i dagene 3.—5. september 1953**

Deltagerne i det nordiske filmsensormøte var følgende:

Fra Danmark:

Byråchefen i Justitiedepartementet Erik Vetli.  
 Skuespilleren Arne-Ole David.  
 Fru Gertrud Christmas-Møller.

## Fra Finland:

Ordföranden i statens filmgranskningsbyrå, magister Arvo Paasivuori.  
 Redaktør Toini Aaltonen-Autio.  
 Regjeringssekretær K. G. Rein.  
 Magister Kaisa Salonen.  
 Sekretær fru Sirkka Koski.

## Fra Norge:

Kontrollsjef Bernt A. Nissen.  
 fru Karen Bøe Skaug.

## Fra Sverige:

Direktör Jan-Gunnar Lindström.  
 Fru Birgit Hedström.  
 Överläkaren Gunnar Klackenbergh.  
 Docent fil. dr Torsten Eklund.  
 Redaktör Greta Bolin.  
 Dr med. lic. Allan Grönwald.

Møtet begynte med at det fra svensk side ble lagt fram en statistisk sammenlikning av filmer bedømt i de forskjellige nordiske land i tiden juli 1952 til juli 1953. Resultatet av denne sammenlikning var at størsteparten av de filmer som ble behandlet i denne tiden, ble bedømt temmelig ensartet i alle nordiske land. Jeg tillater meg å vedlegge et sammendrag av hovedresultatene hvorav det viser seg at det for 246 filmers vedkommende er 163 tilfelle hvor det er overensstemmelse i sensurbedømmelsen og bare 79 tilfelle (34 %) hvor det er avvikelser.

På bakgrunn av denne statistikk ble det en generell debatt, hvori det bl. a. fra finsk side ble gjort merksam på at filmsensuren i Finland har vært utsatt for meget sterke angrep i pressen med den begrunnelse at den har vært altfor streng. Disse angrep er imidlertid vesentlig begrenset til hovedstadspressen og visse intellektuelle kretser. Den finske representant, herr Rein pekte på at filmsensuren i Finland er ganske streng sammenliknet med sensuren i de øvrige nordiske land. Det viser seg best i antallet av forbudte filmer som for årene 1951—53 omfattet 38 filmer, mens det i Sverige i samme tidsrom bare ble forbudt 7, i Norge 3 og i Danmark 2. Herr Rein framholdt videre at han ikke trodde det ville være heldig å slappe på sensuren i Finland. Han nevnte også at man må regne med en ganske sterk religiøst farget opinion i de finske landdistrikter.

Fra dansk hold ble det av sjefen for den danske filmkontroll, herr Vetli hevdet at også den danske sensur hadde vært utsatt for skarp kritikk først og fremst i hovedstadspressen. Det spørsmål som først og fremst var aktuelt i Danmark var spørsmålet om i hvor høy grad filmen kan tenkes å virke forrående på ungdommen. Han nevnte at det fra det danske politis side var hevdet at Wild West-filmer delvis var ansvarlig for den økete ungdomskriminalitet, skjønt noe vitenskapelig bevis for dette kunne ikke framleg-

ges. Spørsmålet om en strengere filmsensur mente herr Vetli var av vital betydning i de nordiske land. Han nevnte således et par filmer som han for sin personlige del mente burde ha vært forbudt, mens resultatet var at de ble tillatt med en del klipp.

Jeg gjorde for Norges vedkommende oppmerksom på at den norske filmsensur umiddelbart etter krigen hadde funnet det nødvendig å lempe noe på praksis av hensyn til de mange tildels voldsomme krigsfilmer av dokumentarisk art som det i denne tid var nødvendig å la passere. Forutsetningen var imidlertid at man såsnart denne periode var over skulle se å komme tilbake til den gamle standard fra før krigen. Et hovedmotiv for den norske filmkontroll var å se sin virksomhet som et ledd i passifisering av hele samfundslivet. Naken vold og brutalitet motvirker den passifiseringsprosess som er nødvendig.

Fra svensk side ble det i denne forbindelse framholdt av direktør Lindstrøm at den svenske filmsensuren så sitt arbeide som en sosialhygienisk oppgave, idet man såvidt det var mulig forsøkte å holde borte fra markedet film som bidrar til å rive ned respekten for menneskeverdet og derved bidrar til å gjøre samfundslivet farligere. Hva spørsmålet om en skjerpning av sensuren angår hevdet direktør Lindstrøm at man i Sverige ikke hadde planer i den retning, men at man søkte å opprettholde den linje man hittil hadde arbeidet etter. Derimot var man inne på tanken om å gjøre arbeidet noe smidigere og forankre selve sensurvirksomheten i selve det svenske samfundsliv. Etter den svenske filmkontrolls mening burde ingen film forbyes uten at en representativ samfundsgruppe først hadde sett den og sagt sin mening. En slik meningsytring skulle imidlertid bare være av rådgivende natur.

Den svenske medisinske sakkyndige dr. Grönwald understreket at han som lege og psykiatriker mente at det var muligheter for at en person som var kriminelt belastet kunne påvirkes av gangsterfilm. Blandt de personer som oppgir at de har vært påvirket av filmer finner man ofte folk som intellektuelt står på et lavt trinn, men også mange som kan grupperes som hysterikere. Det er denne kategori av publikum som er mest utsatt for å bli påvirket av opphissende bilder. Man må imidlertid være oppmerksom på at denne gruppe bare er en minoritet av publikum. De intellektuelt dårligst utrustete representerer derimot en meget større gruppe enn man skulle tro. Å beskytte denne gruppe er en meget viktig oppgave.

Den annen av de svenske medisinske sakkyndige uttalte at i de tilfeller hvor han hadde vært med på forbud mot gangsterfilm, hade motiveringen i alminnelighet ikke vært faren for at filmen skulle virke forvirrende på rettsbegrepene eller gi impulser til forbrytelse, men det hadde vært de nakent brutale og sadistiske opphissende scener som etter hans mening hadde vært skadelig.

Den finske representant herr Rein etterlyste i den følgende debatt spør-

målet om behandlingen av narkotikaproblemet. Dette problem hadde ikke den samme aktualitet som f.eks. i Amerika, men det var et spørsmål om ikke narkotikafilmer burde forbys for derved å hindre at opplysning om narkotika ble spredt vidt omkring.

Under konferansen ble også spørsmålet om appell drøftet og det ble fra de forskjellige land gitt en framstilling av hvordan forholdet er på dette område. Det fremgikk at man i Danmark har innført en ordning hvorved sensurens avgjørelser kan innankes for et filmråd og tilslutt bringes inn til endelig avgjørelse for Justisdepartementet. Filmrådet er et særskilt organ som representerer forskjellige grupper innen befolkningen, læreryrket, arbeiderbevegelsen, pressen, kvinneorganisasjonene og en rekke andre. Statistikken viste at appell til Justisdepartementet i meget få tilfeller hadde ført til at filmkontrollens avgjørelse var blitt forandret.

Fra finsk hold ble det opplyst at man også har en appellordning, idet man der har 3 instanser, nemlig sensuren, filmnemnden og den høyeste forvaltningsdomstol.

I Sverige eksisterer det siden 1911 en ordning som gir adgang til å appellere til Kongen. I slike tilfeller blir den påankete avgjørelse forelagt for eklesiastikministeren som sammen med andre medlemmer fra sitt departement ser den film anken gjelder. I alle tilfelle hittil har regjeringen fulgt filmkontrollens avgjørelse.

Under konferansens videre forløp ble eventuelle sensurproblemer i forbindelse med televisjonen også tatt opp til drøftelse. Det hele problem er foreløpig svevende, men man kan gå ut fra at det særlig når det gjelder barn og ungdom vil bli av stor interesse i den nærmeste framtid.

Et av de problemer som også sto på dagsordenen var spørsmålet om en enhetssensur for hele norden kan være tenkelig. I denne forbindelse ble også spørsmålet om en internasjonal sensurkonferanse i UNESCOs regi bragt på bane. Det ble her fra alle hold pekt på de store praktiske vanskeligheter som ville reise seg når det gjaldt å etablere en nordisk enhetssensur og de fleste uttalelser gikk i retning av at det første skritt i alle tilfelle måtte være å gjøre den nordiske lovgivning på dette område så ensartet som mulig.

Fra Norges side ble det gjort rede for den innstilling som foreligger om revisjon av kinematografloven og de nye aldersgrensebestemmelser som er blitt aktuelle i forbindelse med den.

I Sverige er det samme spørsmål også aktuelt og den tidligere svenske sakkyndige, dr. Klackenbergs redegjorde for den svenske oppfatning. Det svenske forslag som foreligger omfatter ikke forbud for barn under 7 år, men det har i Sverige lenge vært følt som et behov å få en ny aldersgrense ved siden av den på 15 år som man hittil har hatt. Det svenske forslag skiller seg fra det norske på den måte at det setter en ny grense ved 11 år istedet for 12.

Den finske sensurlov opererer med glidende aldersgrenser og det hadde vakt interesse hos den svenske komité! Men resultatet var at man i Sverige festet seg ved en aldersgrense ved 11 og 16 år, og bakgrunnen for dette var bl. a. endel systematiske undersøkelser som er gjort ved det filmologiske institutt i Paris. Av disse undersøkelser framgår det at først i 11-årsalderen skulle barn helt kunne forstå filmens språk, dvs. den moderne filmteknikk som vekselvis arbeider med detalj- og avstandsbilder, tilbakeblikk og hurtig overflytninger fra miljø til miljø vekselbilder o. s. v. Yngre barn fester seg bare ved detaljene og sammenhengen går tapt. En lykkelig slutt eliminerer ikke angstinntrykk. Den øverste aldersgrense ved 16-årsalderen faller etter det svenske forslag sammen med bestemmelsen i Norge og Danmark. For å sikre en best mulig sakkyndig bedømmelse av de filmer som skal vises for barn, ønsker komiteen at det i den svenske filmkontroll blir ned-satt en barnepsykolog som sensor.

Den danske sensor, fru Christmas-Møller framholdt at når det ikke var mulig i Danmark å innføre grenser ved 5 eller 7-årsalderen, skyltes det de sosiale forhold, først og fremst boligforhold. I Danmark har man forøvrig drøftet om det ikke skulle være mulig å forhøye aldersgrensen fra 16 til 18 år, særlig på grunn av hensynet til pubertetsalderens vanskeligheter. Det ble en lengere diskusjon om dette, men den alminnelige mening var at det neppe var mulig å gå til en forhøyelse av aldersgrensen til 18 år.

En rekke problemer ble også drøftet, således beskatningsspørsmål og spørsmål om bedre barnefilmer. Den hollandske psykolog, J. Bouman holdt for konferansens deltakere et foredrag om undersøkelser som var gjort i Frankrike med hensyn til filmens påvirkningsevne. Han gjorde også rede for Norman Mc.Larens eksperiment med non-figurative filmer og for undersøkelser som var blitt gjort i Stockholm med hensyn til filmens virkninger. Bl. a. var det blitt vist sensurklipp for et publikum bestående av 200 høyskolestudenter og deres reaksjoner målt før og etter foredrag i forbindelse med fremvisningen. Et meget interessant eksperiment til belysning av identifikasjonsprosessen ble gjort ved Sorbonne i Paris også med 200 studenter som studieobjekter.

Under den etterfølgende diskusjon ble spørsmålet om en sentralisering av liknende undersøkelser og studier bragt på bane og det ble opplyst at UNESCO var interessert i dette.

Oslo, 16. november 1963

*B. A. Nissen*



### Pressmeddelande efter femte nordiska filmcensormötet i Stockholm 1953

Det femte nordiska filmcensormötet avslutades i Stockholm på lördagen. Bland de ämnen som behandlats märkas censurproblem i förbindelse med barn och film och särskilt spørsmålet om åldersgränser vid barnförbud. Denna fråga dryftades närmast på grundval av de föreliggande sakkunnigbetänkandena från Norge och Sverige. Hittills framkomna forskningsresultatet med hänsyn till filmens påverkningsförmåga på barn och vuxna blev samtidigt föremål för behandling, varvid man enades om behovet av att sådana undersökningar fortsättas. Det konstaterades att större delen av de filmer som de senaste åren censurerats i de nordiska länderna behandlats ensartat. Tanken på inrättandet av en enhetscensur för hela Skandinavien ansågs dock ännu icke mogen för genomförande, icke minst av praktiska skäl, men beslut fattades om utvidgat samarbete på detta område. Vidare diskuterades censurproblemen i samband med televisionen, den tredimensionella filmen och den s. k. vidfilmen.

Konferensen uttalade sin tillfredsställelse över att statsmakterna flerstädes beaktat de rekommendationer att överväga frågan om tillgången på god barnfilm som det tredje censormötet i Köpenhamn på sin tid uttalat. Man underströk dock vikten av att de olika planer på stödåtgärder som framkommit snarast möjligt realiseras. För filmcensurerna är det nämligen uppenbart att anlitaandet av censur icke löser barnfilmsproblemet utan att positiva insatser för en ökad produktion av god film är av nöden.

### Saklista för det nordiska filmcensormöte i Oslo den 8—9 september 1955

1. Redegjørelse for den norske lovrevisjon. I forbindelse hermed inlegg fra dansk side om retningslinjene for barnesensur og forskjellen i bedømmelse av barnefilm mellom Danmark og de andre nordiske land.

2. Foreslått av Sverige: Filmcensuren og filmerotikken. Inlegg til diskusjon om »ærbærhetsproblemet».

3. Spørsmålet om filmsensurens rett til å skride inn mot filmtekster, film-dialog og filmtitler. Foreslått av Sverige.

Sensurering av trailers. Foreslått av Danmark.

4. Retningslinjene for totalforbud. Foreslått av Danmark.

5. Spørsmålet om sensur hvor konflikt mellom mentalhygienisk og kunstneriske (artistiske) hensyn. Foreslått av Sverige.

6. Spørsmålet om hensiktsmessigheten av å tillate for barn scener fra dokumentarfilm med fremstilling av boksing, tyrefekting, bilrace med kollisjoner og slapstick med voldsomme innslag. Foreslått av Sverige.

7. Filmsensuren og bilder av kirurgiske operasjoner i spille- og opplysningsfilm. Foreslått av Sverige.

8. Spørsmålet om hva som skal ansees som instruktivt eller tilskyndende i forbryterfilm. Foreslått av Sverige.

Sensurens betydning for fremvisningen av kriminalfilmer for ungdom og barn. Foreslått av Finland.

9. Kan en med sensurpolitikk fremhjelpe bedre internasjonal forståelse? Foreslått av Finland.

BIHANG 6

**Ett antal »skräckfilmer» eller liknande 1957—1961 och deras censurbedömning i Norden**

*Listan förelagd Nordiska filmcensormötet i Stockholm december 1961*

Filmens namn	Filmfärgen i			
	Danmark	Norge	Finland	Sverige
1. The curse of Frankenstein	Pröve, vit	vit	vit	vit
2. The incredible shrinking man	gul		gul	gul
3. Invasion of the Body Snatchers				gul
4. The vampire			gul	gul
5. The monster that challenged the world			gulu. 12	gul
6. Dracula	Pröve	gul		vit
7. The revenge of Frankenstein	Pröve		vit	vit
8. Blood of the vampire	Pröve vit			vit
9. Fiend without a face				vit
10. I was a teenage Frankenstein		vit	vit	vit
11. Rodan	gul	gul	gul	gul
12. The amazing colossal man	gul			gul
13. Cat girl				gul
14. The black scorpion	gul		gul	gul
15. The werewolf of London				gul
16. Screaming Mimi			gul	gul
17. The fly	gul	gul	gul	gul
18. Kvinna i leopard		gul	gul	gul
19. Frankenstein	Pröve			gul
20. The Trollenberg terror				gul
21. Frankenstein 1970	Pröve			gul
22. Macabre	gul			vit
23. House on haunted hill	gul	gul		vit
24. Curse of the undead			vit	vit
25. Jack the Ripper	Pröve	vit		gul
26. The four skulls of Jonathan Drake				vit
27. The fantastic disappearing man				vit

Filmens namn	Danmark	Filmfärgen i		
		Norge	Finland	Sverige
28. Horrors of the Black Museum	Pröve		gul	vit
29. The man who could cheat death		vit	vit	först vit nu gul
30. Rymdinvasjon i Lappland				gul
31. The H-man, Bijo to ekitai-mingen			gul	gul
32. First man into space		gul	gul	gul
33. Return of the fly	gul		gulu. 18	gul
34. The mummy	Pröve		vit	gul
35. The lost missile				gul
36. I married a monster from outer space			vit	gul
37. The stranglers of Bombay	gul		vit	vit
38. The Split			vit	vit
39. The leech woman			vit	vit
40. L'amante del Vampiro				vit
41. The fall of the house of Usher	gul	vit	gul	gul
42. Honeymoon of terror	Pröve			vit
43. Invisible invaders			gul	gul
44. Le Testament du Docteur Cordelier	gul		vit	gul
45. Face of fire				gul
46. The bat	gul			gul
47. 4 D man	gul		gul	gul
48. Psycho	gul	gul	gul	gul
49. Village of the damned	gul	gul	gul	gul
50. Earth vs the spider				gul
51. The screaming skull				gul
52. The brides of Dracula	Pröve	gul	vit	vit
53. Terror of the tongs	gul		vit	vit
54. Gorgo		gul	gulu. 12	gul
55. Doctor Blood's coffin	Pröve		vit	vit
56. The curse of the werewolf	Pröve		vit	gul
57. Phantom of the circus				vit
58. Les yeux sans visage				gul
59. Homicidal	Pröve			vit
60. Konga	Pröve			gul
61. Frankensteins daughter				vit
62. Peeping Tom	gul		vit	vit
63. The two faces of Dr Jekyll			vit	gul
64. Mr Sardonicus	Pröve			vit
65. The Shadow of the cat			gul	gul

BIHANG 7

## Statistik rörande censurerade filmer

## D a n m a r k

I perioden 1/11 1958—31/10 1963 censurerade filmer

Fra 1/11 1958 til 31/3 1960 censureredes 529 film fordelt på:

234 (44,3 %) røde = tilladt for børn

290 (54,8 %) gule = forbudt for børn under 16 år  
 5 ( 0,9 %) hvide = totalt forbudt  
 529 (100,0 %)

Fra 1/4 1960 til 31/10 1963 censureredes 1 210 film fordelt på:

358 (29,6 %) røde = tilladt for børn  
 652 (53,9 %) gule = forbudt for børn under 16 år  
 184 (15,2 %) grønne = forbudt for børn under 12 år  
 16 ( 1,3 %) hvide = totalt forbudt  
 1 210 (100,0 %)

## Norge

### I perioden 1959—63 censurerede filmer

År	gule	m/klipp	grønne	m/klipp	røde	m/klipp	hvide	(kopier)	Total
1959	228	43	58	7	107	4	6	226	399
1960	178	27	63	5	82	3	4	232	327
1961	240	55	67	4	102	4	2	238	411
1962	219	40	56	10	98	5	4	221	377
1963	238	62	64	12	61	2	2	245	365
Sum	1 103	227	308	38	450	18	18	1 162	1 879

Fra 1/1 -59—31/12 -63 ble censurert 1 879 film fordelt slik:

1 103 (58,7 %) gule (tillatt over 16 år)  
 308 (16,3 %) grønne (tillatt over 12 år)  
 450 (24 %) røde (tillatt over 7 år)  
 18 ( 1 %) hvide (helt forbudt)

Av 1 103 gule filmer i perioden 1959/1963 blev det klippet i 227 stk.

1962. Langfilmer gule 606 631 m hvorav klippet 592 = 1 0/00

1963. Langfilmer gule 684 908 m hvorav klippet 1 018 m = 1,5 0/00

Av de 18 hvite filmer var 14 forbudt som forrående (voldsfilm). I var ren »sex» og 3 stk. »sex and crime».

BIHANG 8

### Likt og ulikt i nordisk filmsensur

Av Sigurd Evensmo<sup>1</sup>

»Mens Danmark og Sverige følger en utpreget liberal linje, inntar Norge og Finland nærmest et konservativt standpunkt», skriver den finske kritiker Jerker A. Erikson i en artikkel om nordisk filmsensur, gjengitt i Norsk Filmblads julinummer.

<sup>1</sup> Ur Norsk Filmblad 1964: 8, s. 191.

Jeg tror at herr Eriksson ville få det meget vanskelig med å dokumentere denne rause klassifiseringen. Som han selv nevner, har kontrollinstansene i de nordiske land gjennom en lang årrekke regelmessig utvekslet sensurrapporter, og dette materialet gir ingen dekning for en generell karakteristik som den siterte. Det må og være tillatt å peke på at de få eksemplene han trekker fram, så langt fra begrunner hans gruppering at de rett og slett markerer avvikelser nettopp mellom *Finland* og *Norge*: Finland totalforbød de svenske filmene »Jomfrukilden», »Tystnaden» og »En søndag i september». Samtlige er tillatt i Norge, den siste uten klipp, de to første med klipp på henholdsvis 9 og 32 meter. Videre nevner herr Eriksson at Finland har »funnet flere av moderne fransk films mest interessante arbeider uegnet til fremvisning, i motsetning til Danmark og Sverige, der de er tillatt». Meg bekjent har det heller ikke i Norge skjedd noe som helst inngrep av samme art som i Finland. Og når han endelig nevner forbudet av »491» som eksempel på Norges »konservative» linje — motsetning til Sverige og Danmark — vil jeg minne om at filmsensuren i Sverige traff samme avgjørelse som vi, men fikk den omstøtt av regjeringen.

I den utstrekning det foreligger ulike avgjørelser i de nordiske land (avvikelsene er mindre enn enkelte synes å tro), har de i årenes løp ikke hatt noen ensidig tendens, men stadig gitt eksempler på at landene veksler i rollene som »liberale» eller »konservative» ved disse tusener av skjønsmessige bedømmelser. Enhver generell sammenligning nasjonene imellom er vanskelig, og iallfall er det intet grunnlag for å plasere Sverige og Norge i hver sin bås med forskjellige merkelapper. Kontrollinstansene i disse to landene står snarere særlig nær hverandre i sine vurderinger, både når det gjelder prinsipielle synsmåter og de enkelte avgjørelsene.

Forøvrig: Skulle vi ikke være litt varsommere med bruken av betegnelsene »liberal» og »konservativ» i denne forbindelsen? Ialffall er det for meg et tankekors at det skal være »liberalisme» å slippe igjennom f.eks. grovt sadistiske spekulasjonsprodukter, mens klippinngrep og forbud i slike tilfelle representerer »konservatisme».

#### Norske filmbyråers sammenslutning:

— — — tillater vi oss å meddele at vi har ingen bemerkninger å gjøre bortsett fra at vi skulle anta at det ville ha positiv betydning.

Oslo, 14. juli 1964

Norske Filmbyråers Sammenslutning

*Erling Bergendahl*

### Norsk barnefilmnemnd:

Norsk barnefilmnemnd vil fremholde at det i spørsmål som gjelder barn, ungdom og film, og vurderingen i sensurøyemed for forskjellige aldersgrupper, alt eksisterer et visst nordisk samarbeid:

1. mellom de nordiske sensurinstitusjoner som regelmessig utveksler sensurlister og også holder regelmessige nordiske møter.

2. mellom Dansk barnefilmnævn, Finlands barnfilmcentral, Norsk barnefilmnemnd og Svenska barnfilmkommittén som alle er representert i Den Nordiske Barnefilmnemnda, et organ som har regelmessige møter ca. hver 18.de måned og som opprettholder kontakt også innenfor et Nordisk Filmkunnskaps- og kursutvalg, som er opprettet etter initiativ av Den nordiske barnefilmnemnda.

Stort sett har myndighetenes og den offentlige opinions oppfatning av hvilket arbeid disse institusjoner burde utføre vært følgende:

#### *Sensuren*

Det påhviler sensuren — ifølge sine foreskrifter — å påse at filmer som ville kunne påvirke barn og ungdom på en skadelig måte ikke blir vist for disse og at en ved bedømmelsen av en film tar hensyn til, hvilken aldersgruppe filmen er egnet for.

#### *Barnefilmnemndene*

Det påhviler barnefilmnemndene — ved hjelp av forskjellige anbefalinger og tilak — å prøve å legge til rette forholdene for og å oppmuntre til en produksjon og import av gode filmer for barn og ungdom samt til skattelettelser og en økt interesse på kinohold for slike filmer. Videre skal barnefilmnemndene stimulere foreldres og læreres interesse for filmer av positiv art og skal støtte opp om et arbeid som kan medføre at det blir gitt undervisning i filmkunnskap til barn og ungdom. Barnefilmnemndene plikter også å holde seg orientert om og å delta i et internasjonalt samarbeid til fremme av positive tiltak på barnefilmens område. I det siste har barnefilmnemndene også begynt å interessere seg for forholdet barn, ungdom og fjernsyn.

Det er sannsynlig at den hittilværende kontakten mellom representanter for sensurinstansene og for Barnefilmnemndene ikke er fyldestgjørende, selv om f. eks. Justisdepartementet er representert i Norsk barnefilmnemnd. I dagens situasjon og i den nærmeste fremtid ser det ut til at spørsmål som f. eks. eventuelle endringer av aldersgrensene i sensurforeskriftene, en økt forskningsinnsats som grunnlag for en vurdering av film for barn og ungdom både i negativ, sensurerende retning og i positiv, anbefalende retning, betydningen av en undervisning i filmkunnskap i skolen som kan bidra til at det unge publikum selv inntar en mer aktivt utvelgende og kritisk vurde-

rende holdning til filmer vist på kino og i TV, og reglene for visning av film i fjernsynet, er av like stor interesse for sensurinstansene og for barnefilmnemndene og vil komme til å berøre arbeidsoppgavene til begge.

Norsk barnefilmnemnd mener derfor at en første praktisk åtgjerd til fremme av en større likhet i filmbedømmelsen innenfor de nordiske land ville være:

a. i hvert enkelt land å etablere en fortløpende utveksling av dokumenter mellom sensuren og barnefilmnemnda samt f. eks. 1—2 ganger i året å arrangere et møte for sensuren og barnefilmnemnda, hvor problemer av felles interesse står på dagsordenen.

b. ved de nordiske sensurmøter og ved de nordiske barnefilmnemndmøter å gjøre det til regel å invitere som observatører representanter for henholdsvis barnefilmnemndene og sensurinstansene.

På bakgrunn av den spesielle, aktuelle situasjonen, hvor Norge har tatt opp problemet med en eventuell ankeinstans når det gjelder sensurens beslutninger og Finland forbereder en ny sensurlov, og hvor en i Sverige og Danmark har hatt en sterk opinion til fordel å avskaffe sensuren for voksne og derfor også har fått en diskusjon om den øverste aldersgrense, og med henblikk på de ønskemål som er fremkommet i medlemsforslaget til Nordisk Råd, mener Norsk barnefilmnemnd at Nordisk Råd burde fremme tanken om at det snarest mulig blir innkalt til et fellesmøte mellom de nordiske lands sensurorganer og de nordiske lands barnefilmnemnder. I alle barnefilmnemnder, unntatt den svenske, er respektive lands kino-organisasjon representert, mens Fjernsynet også er representert i den norske og den finske barnefilmnemnda. Det ville sannsynligvis være rimelig at en til et slikt møte også inviterte Svenska filminstitutet — som samleorgan for den svenske film- og kinobransjen — og at dansk og svensk fjernsyn kunne være representert ved sine barne- og ungdoms-, eller ved sine filmavdelinger.

Norsk barnefilmnemnd mener at et slikt møte ville kunne få en umiddelbar betydning for sensurens og fjernsynets behandling av filmer med henblikk på barne- og ungdomspublikummet og for en gradvis tilnærming av holdningen i de forskjellige land, når det gjelder så viktige avgjørelser som totalforbud av en film. Møtet ville også være til hjelp for igangsettelsen av et permanent, nærmere samarbeid mellom sensurinstansene og barnefilmnemndene, slik som antydnet under punkt a. og b. ovenfor.

Norsk barnefilmnemnd sympatiserer med medlemsforslagets ønske om forskningstiltak når det gjelder filmens og fjernsynets påvirkning av tilskuerne, og da særskilt av barn og ungdom. Nemnda beklager at en i Norge ikke har foretatt andre undersøkelser enn dem som er blitt gjennomført av enkeltpersoner som et ledd i deres pedagogiske utdanning (Tønnesen, 1948, og Hallen, 1964). Samtidig som barnefilmnemnda gjerne ser at Norge aktivt blir med i nordiske forskningsprosjekt på dette område, vil en imidlertid advare mot forestillingen at felles nordisk undersøkelse, som den som blir an-

tydet i medlemsforslaget, vil kunne gi et uttømmende og holdfast grunnlag for en fastlegging av felles nordiske sensurregler. Forskningen om massemedienes påvirkning representerer et meget komplisert område, hvor den innflytelse som er til stede må måles både isolert og som en del av et større påvirkningsfelt, både med henblikk på umiddelbare reaksjoner og en virkning over et lengre tidsrom. Som det vil fremgå av en bibliografi, som Unesco utga for et par år siden over de undersøkelser som alt er foretatt i forskjellige land når det gjelder barn, ungdom og film, må en være ytterst forsiktig med de slutninger en trekker. Forskning er nødvendig til belysning av de problemstillinger som ligger gjemt i vårt ønske om at film og fjernsyn skal få spille en positiv rolle i barnas liv. Men det ville være farlig om vi innbilte oss selv og andre, at et ergjerrig felles-nordisk forskningsprosjekt på dette område ville forsyne oss med en endelig løsning på de vesentlige problemene i forbindelse med en sensurering av film i de nordiske land.

I en artikkel, publisert i Norsk Filmblad nr. 7, årgang 32, viser fil. lic. Jerker A. Eriksson, medlem av den finske filmgranskingsbyrå, til at en i Danmark og Sverige inntar en liberal holdning ved sensureringen av film og at filmen i disse to land også generelt blir respektert som en kunstart, noe som ikke i samme utstrekning er tilfelle i Finland og Norge. Iakttagelsen turde være riktig. Den gir et fingerpek om at også andre forhold enn uvitenhet og usikkerhet om, hvordan barn og ungdom kan påvirkes av film, ligger til grunn for en manglende nordisk »enhetlighet» i bedømmelsen. Fordi, som Jerker Eriksson uttrykker det, »en neppe kan forlange at Danmark og Sverige skal skjerpe sin sensur for å være Norge og Finland til lags», vil det isteden bli en oppgave for det offentlige, og da særlig de myndigheter som steller med kulturspørsmålene, i de to sistnevnte land å styrke alle tiltak som kan bidra til at den ennå svært primitive og følelsebetonte instillingen til filmen blir erstattet med en fordomsfri og kyndig vurdering av filmens kunstneriske egenart og dens muligheter å virke som en vesentlig kulturfaktor. Dette ville for Norges del innebære at det blir skapt en gedigen yrkesutdanning for filmyrket, at studiet av film og fjernsyn blir en integrerende del av lærerutdannelsen, at forskere og kritikere som vil vie filmen oppmerksomhet kan få en utdanning på universitetsnivå, at Norsk Filminstitutt blir satt istand til å spille en grunnleggende rolle i alt dette undervisningsarbeidet og at den frivillige filmklubbvirksomhet og undervisningen i filmkunnskap i skolene blir gitt de beste vokstmuligheter.

Oslo, 13. juli 1964

*Elsa Brita Marcussen*

#### **Kommunale kinematografers landsforbund:**

Det foreliggende forslag er av betydelig interesse for hele kinobransjen og Landsforbundet vil gjerne være med å støtte tanken om å få gjennomført



en undersøkelse av filmens innvirkning på tilskuerne, med sikte på å finne fram til mest mulig enhetlige regler for filmkontrollens arbeid i Norden.

Oslo, 17. juni 1964

Kommunale kinematografers landsforbund

*Gunnar Germeten*

Styrets formann

*Egil B. Fonn*

### Norsk Riksringkasting:

Norsk Riksringkasting har ikke hittil foretatt noen spesiell undersøkelse av filmenes innvirkning på barn og ungdom. Vi følger imidlertid med stor interesse de undersøkelser som Sveriges Radio har satt i gang på dette felt. I vårt nære samarbeid med de øvrige nordiske fjernsynsinstitusjoner blir de problemer filmene reiser stadig tatt opp til drøfting, og våre filmfolk vurderer sammen med nordiske kolleger valg av filmer og filmserier.

NRK har ved visning av film alltid tatt hensyn til at filmene kan nå alle grupper av seere, også barn og ungdom, og vi har ved utvelgelsen av film fulgt retningslinjer som vi her skal gi nærmere rede for:

For spillefilmers vedkommende vil det alltid bli undersøkt i Statens filmkontroll hvilken sensur filmene i sin tid fikk. Dersom sensuren var »gul» blir det opplyst i Programbladet og i annonseringen av filmen at den ikke passer for barn. Filmer som har fått »hvit» sensur (dvs. ikke tillatt) blir ikke sendt i NRK.

Samtlige spillefilmer — med unntak av spillefilmer for barn — sendes kl. 21.00 eller senere.

Når det gjelder filmer som er spesielt produsert for fjernsyn, og således ikke har vært gjenstand for sensur ved Statens filmkontroll, følger vi generelt sett filmkontrollens normer med hensyn til nedklipping av scener som ikke ansees passende (voldscener, brutalitet, nakenscener, barnemishandling, dyremishandling). Vi går imidlertid lenger enn filmkontrollen i vår beskjæring og refusjon av filmer. Dette er nødvendig fordi vi vender oss til et fjernsynspublikum som er anderledes sammensatt enn tilskuerne i en kinosal.

Oslo, 28. juli 1964

*Otto Nes*

**Sverige****Statens biografbyrå:**

Den svenska lagstiftning som genom beslut av 1911 års riksdag infördes om en statligt ordnad förhandskontroll av biografilm har varit mönsterbildande för motsvarande åtgärder i Danmark, Norge och Finland. Utmärkande för samtliga de nordiska ländernas lagstiftning på området är att den främst bygger på vissa mentalhygieniskt betingade normer, vilka de nordiska länderna sinsemellan företer principiellt föga väsentliga skiljaktigheter. Avvikelser är att Sverige och Finland har granskningsnormer betingade av försvars- och säkerhetssynpunkt samt av hänsyn till angelägenheten att upprätthålla fredliga förbindelser till främmande makt, varemot sådana normer icke intagits i de inbördes tämligen likartade danska och norska filmkontrollförfattningarna. Bestämmelserna om åldersgränserna för barns tillträde till offentlig biografvisning företer också vissa differenser. Härom hänvisas till de olika författningstexterna.

Nu påpekade skiljaktigheter i granskningsnormerna är naturligtvis en av anledningarna till att en och samma film kan bli olika bedömd i censuravseende i Norden. Det sagda gäller dock praktiskt taget endast de s. k. spel- eller långfilmerna och företrädesvis de spelfilmer som bedöms från synpunkten av deras lämplighet för visning inför auditorier av äldre eller yngre barn. Med tanke på att årligen mellan 300 och 400 långfilmer anmäls till granskning av de nordiska filmkontrollinstitutionerna är dock differenserna i bedömningsresultaten varken numerärt eller ur annan synpunkt så »uppseendeväckande» som undertecknarna av det remitterade medlemsförslaget synes vilja göra gällande.

Frågan blir då, om en större likformighet i utformningen av hithörande kontrollbestämmelser skulle komma att på ett påtagligt sätt avspegla sig i bedömningsutslagen. Det är möjligt och kanske också troligt under förutsättning, att vissa enhetliga direktiv beträffande tillämpningen av de gällande reglerna meddelas och efterföljes. Det kan diskuteras, huruvida en sådan likriktning är möjlig eller ens eftersträfvansvärd men bortsett därifrån torde dock de nordiska folkens inbördes (om ock ej betydande) olikheter i lynne och nationalkaraktär liksom beträffande ålders- och befolkningsutveckling samt i fråga om sociala, kriminalpolitiska eller andra förhållanden föranleda att man även med i stort sett likformiga normeringsbestämmelser måste räkna med ett visst mått av avvikelser i censurpraxis de nordiska länderna emellan.

Klar är likväl, att åtskilliga principiella och praktiska spørsmål inom området för de nordiska filmcensorerens verksamhet med fördel låter sig diskutera mellan de olika kontrollinstitutionerna. I sådant syfte förekommer

sedan 1930 ett månatligt utbyte av skriftliga underrättelser om meddelade censurbesked och deras innehåll liksom i förekommande fall telefon- eller brevkontakter om censurspörsmål. På initiativ av statens biografbyrå hölls i Stockholm i december 1930 en första konferens mellan företrädare för de fyra nordiska filmkontrollinstitutionerna, varvid olika överläggningsämnen av samordningstyp diskuterades. Liknande konferenser mellan de nordiska filmcensurerna har därefter förevarit i Oslo november 1935, Köpenhamn juni 1946, Helsingfors september 1948, Stockholm september 1953, Oslo september 1955, Köpenhamn september 1957, Stockholm december 1961<sup>1</sup> och Oslo oktober 1963. Förhoppningen är att dessa konferenser, som givit goda resultat till gagn för det praktiska nordiska samarbetet på hithörande område, skall kunna få regelbundet upprepas med intervaller om högst två år.

Mot bakgrunden av sålunda anförda fakta om förekommande samråd och samarbete mellan de nordiska filmkontrollinstitutionerna under en lång följd av år är det för biografbyrån överraskande att i det remitterade medlemsförslaget läsa om Nordiska kulturkommissionens regeringsframställning 1960 med uttalande, såvitt här är fråga, om önskvärdheten av regelbundna möten mellan filmcensurerna m. m. De konkreta åtgärder som efterlyses har förevarit, varom biografbyrån redan 1960 kunde ha meddelat upplysning, därest omnämnda framställning hade remitterats till biografbyrån för yttrande.

Erinras må slutligen, att olika sidor av filmkontrollverksamheten är föremål för prövning eller uppmärksamhet i samtliga de fyra nordiska länderna. En ny lagstiftning i ämnet har i Finland nått fram till avslutande beredningar, och i Danmark torde den kommitté som där under något år varit sysselsatt med utredning om den danska filmcensurans ställning snart komma att framlägga ett betänkande. Den norska filmkontrollens bestämmelser är föremål för kritisk uppmärksamhet, närmast med tanke på att filmkontrollen i Norge är sista instans, vars beslut följaktligen inte kan överklagas såsom fallet är i de övriga nordiska länderna. I Sverige har innevarande års riksdag nyligen — med bifall till väckta motioner härom — hemställt om KM:ts tillsättande av en förutsättningslös utredning om den statliga filmcensurans ställning och därmed sammanhängande spörsmål. Alla åtgärder från Nordiska rådets sida i syfte att söka åvägabringa en sammanjämkning av sålunda framkommande förslag, till gagn för det nordiska samarbetet på filmkontrollens område, vill biografbyrån hälsa med tillfredsställelse.

Vad slutligen angår förslaget om tillsättande av en internordisk forskargrupp för undersökningar om filmens inverkan på åskådarna, finner biografbyrån värdet av en sådan åtgärd något tveivelaktigt. I sammanhanget må erinras, att i Sverige förberedande undersökningar i ämnet pågår sedan nyåret genom en forskargrupp, utsedd av den årsgamla stiftelsen Svenska

<sup>1</sup> Saklista från mötet i Stockholm: se Bihang.

Filminstitutet som enligt avtal mellan svenska staten och den svenska filmbranschens organisationer har att verka för ändamål inom filmens område.

Stockholm den 3 juni 1964

För Statens Biografbyrå

*Erik Skoglund*

BILAGA

#### Saklista vid Nordiska filmcensormötet i Stockholm 1961

1. Tillämpningen av 11—12-årsgränsen för barns tillträde till offentliga biografföreställningar.
2. Det aktuella förslaget till revision av stadgandena om filmgranskningen i Finland.
3. Filmcensuren och ungdomsbrottsligheten.
4. Censurproblem i samband med skräck- och science-fiction-film.

#### Övriga frågor:

5. Om ändring av filmtitlar.
6. Om granskning av annonsfilm.
7. Filmreklamen
8. Utvidgat utbyte av informationer

#### Statens filmgranskningsråd:

Filmgranskningsrådet anser i likhet med förslagsställarna att det för åstadkommandet av ett livligt samarbete på filmens område i Norden vore önskvärt att film kunde visas i de nordiska länderna enligt i stort sett enhetliga principer. Den snabba utvecklingen av televisionen understryker ytterligare detta önskemål.

Likartade bestämmelser för granskning av film kan i och för sig tänkas medverka till större enhetlighet i censurbedömningen. Förslagsställarna har emellertid också framhållit att vissa skiljaktigheter synes föreligga mellan de nordiska länderna beträffande inställningen till filmen, dess konstnärliga värde och framför allt dess inverkan på åskådarna. I det senare avseendet delar rådet förslagsställarnas uppfattning att förutsättningarna för uppnående av större enhetlighet vid granskningen av film är bättre kändedom om hur film påverkar sin publik. Möjligheten till ökat samarbete på nordisk basis när det gäller forskning på detta område bör därför kunna prövas. Ett

kontinuerligt utbyte av informationer och erfarenheter mellan de samhällsorgan i de nordiska länderna som har att handlägga frågor rörande film borde också vara av ett betydande värde för att befrämja en enhetligare bedömning.

Om sålunda större enhetlighet kan vinnas med åtgärder av ovan angivet slag förefaller det å andra sidan rådet orealistiskt att räkna med att alla skiljaktigheter vid bedömningen av film skall kunna avlägsnas ens med gemensamma bestämmelser. Även om dessa bestämmelser kan grundas på resultatet av en intensifierad forskning kommer med all sannolikhet utrymmet för subjektiva värderingar vid tillämpningen av bestämmelserna även i framtiden att vara betydande. Inom ramen för detta utrymme skall exempelvis den hänsyn tagas till en films konstnärliga värde som de svenska bestämmelserna förutsätter. Att eftersträva en nordisk likriktning i bedömningen av konstnärliga värden på filmens område förefaller rådet lika omotiverat som när det gäller andra konstarter.

---

Stockholm den 14 augusti 1964

*Svante Lundkvist*

Ordförande

*Nils Bergsten*

Sekreterare

**Svenska filminstitutet:**

Vi tackar för Ert brev av den 6 ds och Er vänlighet att ge oss tillfälle att yttra oss över förslaget om förenhetligande av förhandsgranskningen av film.

I yttrandet [*se Bihang*] anför vi bl. a. ett exempel på den bristande konsekvensen vid bedömning av olika filmer i olika länder. Det exempel vi valt gäller för övrigt bedömningen av tre nordiska länder.

I detta sammanhang framhåller vi emellertid samtidigt att denna bristande konsekvens enligt vår uppfattning är strukturell för själva censurinstitutionen. I själva verket behöver man inte ens jämföra censurutslag från olika länder för att fastställa att så är fallet. Hos varje enskild censurinstitution kan denna brist på konsekvens konstateras.

Eftersom vi anser godtycke och brist på konsekvens strukturell för själva censurinstitutionerna är vi skeptiska mot tanken att kunna »förenhetliga» deras arbete. Därmed motsätter vi oss emellertid ingalunda det här aktuella medlemsförslaget. Varje försök att införa en fast metodik för censurens arbete, en förutsättning för det i förslaget önskade förenhetligandet kommer enligt vår uppfattning att leda till en större förståelse för de inte bara principiellt utan även sakligt orimliga principer som gäller för censurinstituti-

nerna. Den i det aktuella förslaget önskade utredningen kan därför bli ett lämpligt steg till den insikt som uttrycks i filminstitutets bifogade yttrande, nämligen »att filmcensuren inte har en positiv uppgift att fylla i vårt samhälle».

I det aktuella medlemsförslaget hemställs även om en undersökning av filmens inverkan på åskådarna, särskilt barn och ungdom. I förslaget hänvisas bl. a. till att dylika undersökningar även äger rum i Svenska filminstitutets regi.

De undersökningar som vi initierat är synnerligen omfattande och påkostade. Ämnet är emellertid så pass komplicerat att inte ens våra betydande ekonomiska ansträngningar på detta område tillnärmelsevis räcker till för att penetrera detsamma.

Vi vill därför livligt tillstyrka de i medlemsförslaget förordade undersökningarna men samtidigt framhålla önskvärdheten av att all forskning på detta område koordineras så att inte bara våra begränsade ekonomiska resurser utan även våra lika begränsade personella resurser utnyttjas så effektivt som möjligt.

För en koordination av detta slag kan vår medverkan påräknas så långt det överhuvudtaget är möjligt inom ramen för den forskningsfrihet, som vi garanterat de vetenskapsmän som leder vårt arbete.

Stockholm den 19 maj 1964

Svenska filminstitutet

*Harry Schein*

Verkställande ledamot i styrelsen för Svenska filminstitutet

*BIHANG*

**Remissvar från Svenska filminstitutet i anledning av motioner om filmcensur, väckta vid 1964 års riksdag**

Riksdagens allmänna beredningsutskott har i skrivelse av den 11 och 20 februari 1964 erbjudit Svenska filminstitutet att yttra sig över motionerna I: 316 och II: 459 om utredning rörande filmcensur.

Enligt avtalet mellan staten och den svenska filmbranschen har Svenska filminstitutet bl. a. till uppgift »att främja värdefull svensk filmproduktion» och »att . . . sprida kunskap om filmen». Det är naturligt att filminstitutet måste se på filmcensurens verksamhet i första hand mot bakgrunden av de här citerade, filminstitutet ålagda, uppgifterna.

Filminstitutets strävan att höja den svenska filmkulturen genom att främja värdefull svensk filmproduktion och sprida kunskap om svensk och

utländsk kvalitetsfilm motverkas naturligtvis om och när filmcensuren förbjuder konstnärligt värdefulla filmer eller beordrar klipp i desamma.

Från filmcensuren sida hävdas visserligen, att övervägande flertalet förbud eller klipp sker i fråga om filmer, som ej kan tillerkännas konstnärligt värde. Filminstitutet hoppas, att detta påstående är riktigt, även om det med hänsyn till själva censurinstitutionens karaktär är omöjligt att kontrollera. Filminstitutets förhoppningar i detta avseende är emellertid motiverade redan i det förhållandet, att antalet konstnärligt synnerligen värdefulla filmer utgör en förhållandevis liten minoritet i filmrepertoaren. Även en censur på t. ex. böcker eller tidningar skulle sannolikt endast i ett relativt mindre antal fall drabba konstnärligt synnerligen värdefulla produkter.

Av intresse i detta sammanhang är emellertid det absolut sett stora antalet ingrepp mot konstnärligt och allmänskulturellt värdefulla filmer, som man har kännedom om. Detta gäller i första hand utländska filmer, vilka emellertid är lika viktiga för den svenska filmkulturen som svenska filmer.

Till de filmer, vilka helt eller delvis förbjudits för visning i Sverige hör en rad av filmkonstens klassiker. Många av dem har släppts efter något eller några decennier. Denna omprövning från censuren sida tolkas ofta som ett tecken på en fortlöpande liberalisering av censurinstitutionen. Denna tolkning bör emellertid ses mot bakgrunden av att antalet ingrepp icke undergår en påtaglig minskning (1962 gjorde censuren ingrepp mot var femte film). Detta sammanhänger med den i motionen I: 316 angivna omständigheten, att olika mänskliga och samhällliga problem »utsätts för analys och debatt av allt mer hänsynslöst inträngande och realistisk karaktär».

Det är rimligt att antaga, att en del filmer, mot vilka ingrepp göres idag, kommer att släppas om tio eller tjugo år. Lika rimligt är det emellertid att antaga, att man om tio eller tjugo år icke kommer att förstå varför ingrepp överhuvudtaget gjorts mot dessa filmer idag, lika litet som vi idag kan förstå, varför sådana betydande konstverk som »Pansarkryssaren Potemkin» eller »Winterset» förbjudits för visning före kriget.

Utifrån de intressen, som filminstitutet representerar, är det sålunda lätt att påvisa de missgrepp, som svensk filmcensur har gjort sig skyldig till. Dessa missgrepp bottnar emellertid inte i någon särskild oskicklighet i just den svenska censuren arbete. Snarare är de konstitutiva för själva censurinstitutionen.

Den danska filmcensuren t. ex. anses vara en av de mildaste i världen, medan den finländska filmcensuren anses vara synnerligen sträng. (Bl. a. har Ingmar Bergmans filmer »Jungfrukällan» och »Tystnaden», den sistnämnda även efter klippning, förbjudits för visning i Finland.) Den svenska filmen »Raggare», regisserad av Olle Hellbom, och av kritiken i Sverige mottagen som en seriös och ambitiös film, blev, enligt uppgift från filmens producent, helförbjuden i Danmark, men visas utan klipp i Finland.

Denna här exemplifierade bristande konsekvens vid bedömningen av olika

filmer även hos utländska censurinstitutioner är en följd av det godtycke, frånvaron av bevisprövning, som vidlåder själva censurinstitutionen.

Den svenska filmcensuren inrättades före det första världskriget. Dess tillkomst då bör ses mot bakgrunden av dåvarande samhällsförhållanden. Filmen ansågs på den tiden vara en enkel, för att inte säga tarvlig underhållning för enkelt folk och det dåvarande överhetssamhället ansåg sig böra skydda det enkla folket mot moraliskt förfall.

Samhället har ändrats sedan dess och filmen har blivit accepterad som en betydande konstart. På samma sätt har instruktionerna för filmcensuren undergått en viss förändring och det är numera av departementschefen explicit utsagt, att det inte bör vara fråga om en moralcensur, utan om en censur, grundad på mentalhygieniska bedömningar.

Dessa nya instruktioner till filmcensuren borde således i viss utsträckning eliminera dess godtycklighet, och skulle otvivelaktigt göra det, om mentalhygien hade varit en exakt vetenskap, som kunde tillåta enkla bedömningar av vad som t. ex. är »förråande» eller »skadligt upphetsande». Så är emellertid icke fallet. Flertalet av de ingrepp, som äger rum efter påstådda mentalhygieniska överväganden förklaras ofta av flertalet mentalhygieniska experter som omotiverade. Samtidigt är det även för en lekman uppenbart, att vissa ingrepp, icke minst i erotiska avsnitt, icke är dikterade av mentalhygieniska överväganden, utan av moraliska bedömningar. Den »fortlöpande liberalisering» som berörts här ovan borde vara rimlig mot bakgrunden av en ständigt föränderlig samhällsmoral, men är orimlig mot bakgrunden av en något mindre ombytlig mentalhygienisk vetenskap.

Ett exempel belyser denna glidning mellan moral och mentalhygien. För några år sedan beordrade censuren ingrepp i den danska filmen »En främling knackar på», av de danska filmkritikerna utsedd som det årets bästa danska film. Ingreppet gällde filmens centrala scen, ett erotiskt avsnitt, tämligen realistiskt men utan inslag av våld, sadism eller annan perversion. Åklagarmyndigheterna i New York ingrep mot samma scen, icke av mentalhygieniska skäl, utan därför att den ansågs strida mot tukt och sedlighet. Det är uppenbart att samma motiv förelåg för den svenska filmcensuren. Högsta domstolen i New York gick emellertid emot åklagarmyndigheten. Moralcensuren bromsades i New York — men maskerad till mentalhygien vann den i Sverige.

Från många håll, bland såväl anhängare som motståndare av censurinstitutionen, har man varit medveten om vår bristande kännedom om filmens mentalhygieniska verkan. Man har yrkat på mera forskning på detta område. Filminstitutet instämmer självfallet i kravet på ökad forskning och har för övrigt själv initierat en för svenska förhållanden synnerligen stort upplagd undersökning på detta område under anlitande av vårt lands främsta sociologiska, pedagogiska, psykologiska och barnpsykiatriska expertis.

Å andra sidan bör man i kravet på mer forskning inte glömma den forskning på området, som redan har ägt rum. I själva verket har flera hundra-



tal artiklar om filmens påverkan på sin publik blivit publicerade, några av dem även i Sverige. Flertalet av dessa undersökningar visar att film onekligen påverkar sin publik. Inte en enda av de undersökningar, som fyller normala vetenskapliga kriterier, tyder emellertid på att film kan påverka en normal publik på det skadliga sätt, som impliceras i censurinstruktionen.

Filmen påverkar en normal publik i huvudsak genom attitydförändringar. Dess roll därvidlag är emellertid icke unik. Även litteraturen, tidningar, tecknade serier och i sista stund livet självt och medmänniskorna påverkar varje person. Vissa komparativa studier, senast i Leif Furhammars licentiatavhandling vid pedagogiska institutionen i Uppsala (Film — attitydpåverkan — förhandspreparation 1964), ger vid handen att filmen i fråga om attitydpåverkning ingalunda är starkare än det tryckta ordet.

Filmens attitydpåverkningar kan naturligtvis vara skadliga. I sista hand beror detta emellertid på vad man menar med skada. Ur social synpunkt torde således en alltför ytlig verklighetsflykt och en alltför primitiv idoldyrkan eller framgångskult kunna anses skadliga. Skada av denna typ accepteras emellertid i vårt samhälle i åsikts- och tryckfrihetens namn. För vårt vidkommande anser vi det betydelsefullt att motverka dessa skador. Det är vår uppfattning att detta lämpligast sker i form av ökad upplysning å ena sidan, och stöd av produktion, distribution och konsumtion av kvalitetsprodukter å andra sidan.

Av betydelse i censursammanhang är emellertid, att den icke ingriper mot skadliga attitydpåverkningar av här antydd art. Genom att ingripa mot konstnärligt värdefulla filmer, försvagar den i själva verket ett av de medel vi har att motverka dessa skador. Mentalhygienisk expertis har t. ex. i det aktuella fallet »491» hävdad att denna film skulle verka avskräckande på en ungdomlig publik med höjelse för våldshandlingar eller sexuell promiskuitet, en höjelse, som sannerligen icke motverkas av många dussinfilmer, mot vilka inget ingrepp sker från censurens sida.

De argument som här framförts mot filmcensuren utesluter emellertid ingalunda att filmer *kan* vara mentalhygieniskt skadliga. Som redan tidigare framhållits är filminstitutet i själva verket synnerligen angeläget, att genom ökad forskning få större kunskap om hela den därmed sammanhängande problematiken. Skulle det kunna påvisas, eller, efter rationella överväganden hållas för sannolikt, att vissa typer av film verkligen vore mentalhygieniskt skadliga, så bör, enligt filminstitutets uppfattning, samhället överväga att ingripa mot dylika filmer i form av lagstiftning. Prövning huruvida en viss film uppfyller i lagen fastställda kriterier skall emellertid icke ske genom filmcensur utan genom ett domstolsliknande förfarande, företrädesvis vid ett centralt organ.

Filminstitutet kan i varje fall inte se någon anledning till att film i här berörda avseenden skall behandlas annorlunda än t. ex. teater, TV, tidsningspressen eller litteraturen. I fallet »491» har t. ex. filmcensuren bl. a. åberopat strafflagen 18 § 13 trots att den roman, som filmen grundar sig

på, och som i de avseenden som berörs i strafflagen är betydligt mindre återhållsam än filmen, aldrig ifrågasatts för åtal. Enligt regeringens beslut i frågan skall *texten* i en viss scen göras ohörbar trots att samma text tillåts i romanen. Strafflagen gör ingen distinktion mellan film och andra media och det är därför olämpligt att genom andra metoder institutionalisera en olikhet inför lagen.

Eftersom hittills publicerade vetenskapliga undersökningar icke ger skäl att antaga att film verkar mera skadligt än andra media och det är vidare obestridligt att filmcensuren hindrat den svenska publiken att se värdefulla filmer, tvingas filminstitutet dra slutsatsen att filmcensuren inte har en positiv uppgift att fylla i vårt samhälle.

En avveckling av filmcensuren aktualiserar emellertid en rad problem, av vilka några redan berörs i motionerna. Filminstitutet syftar i första hand på ansvarighetsfrågor och procedurfrågor vid eventuella ingrepp mot film. Det torde av praktiska skäl vara nödvändigt, att, i analogi med vad som är fallet enligt tryckfrihetsförordningen, dels fastställa ansvarighetsregler för film, dels skapa ett centralt åtals- och domstolssystem för sådana filmer som påstås vara skadliga.

Filminstitutet vill därför ansluta sig till motionärernas krav på en allsidig och förutsättningslös utredning av de frågekomplex som aktualiseras vid en avveckling av filmcensuren.

En dylik utredning bör särskilt beakta vissa för film särartade ekonomiska problem. Möjligen bör i stället för censuren ett organ etableras, hos vilket t. ex. en filmimportör eller en filmproducent kan skaffa sig förhandsbesked när det gäller filmer med ur strafflagens synpunkt tvivelaktiga inslag. Ett dylikt organ skulle skilja sig från filmcensuren därigenom att det icke skulle erkännas rätt att vägra offentlig visning av film. Sådan visning skulle således kunna stå fri för varje filmägare som vill ta risken av ett åtal och prövning av detsamma vid domstol.

En avveckling av censuren aktualiserar även behandlingen av filmer, vilkas visning »anses olämplig med hänsyn till rikets förhållande till främmande makt eller vålla men för försvaret eller skada rikets säkerhet». Filminstitutet vill i fråga om det förstnämnda rekvisitet förorda största möjliga frihet — d. v. s. en likställighet även i detta avseende mellan film och andra media. I fråga om de båda andra rekvisiten bör ett centralt prövningsorgan, t. ex. i försvarsstaben kunna ersätta de funktioner som i dessa avseenden för närvarande fylls av censuren.

I den allmänna debatten kring filmcensuren har från många håll hävdats att filmcensuren för vuxna personer visserligen bör kunna avvecklas, men att den måste behållas för barn och ungdomar. I detta sammanhang har frågan om lämpliga åldersgränser aktualiserats.

Filminstitutet vill framhålla att inte heller filmens mentalhygieniska effekt på barn och ungdomar är vetenskapligt utredd eller fastställd. Åtskilliga undersökningar tyder på att film inte heller på barn och ungdomar är

mentalhygieniskt skadlig så som detta begrepp bör uppfattas enligt gällande censurinstruktion.

Å andra sidan är det uppenbart att barn och ungdomar är lättare mottagliga för attitydförändringar och attitydpåverkningar än vuxna personer. Filminstitutet tillåter sig upplysa Beredningsutskottet, att den inom institutet påbörjade vetenskapliga utredningen fått i uppdrag att särskilt ägna sig åt dessa problem och studera bl. a. frågan om lämpliga åldersgränser. Filminstitutet vill ansluta sig till kravet på en förutsättningslös utredning rörande filmens förhållande till barn och ungdom och de åtgärder som samhället bör vidtaga på detta område.

Det är önskvärt att en dylik utredning tillsätts i så god tid att den under en viss tid får arbeta parallellt med filminstitutets filmforskningsgrupp. Mellan en statlig utredning med parlamentarisk och juridisk representation och filminstitutets vetenskapliga filmforskningsgrupp torde sannolikt en värdefull ömsesidig stimulans kunna påräknas.

I kravet på en förutsättningslös utredning impliceras uppfattningen att det i och för sig ännu inte är fastställt om filmcensuren är ett lämpligt instrument. Just i fråga om attitydförändringar på barn och ungdomar har filminstitutet här ovan framhållit hur effektiv ökad filmkunskap och filmundervisning kan vara. Lika viktigt är stödet till kvalitetsfilm, i synnerhet kvalitetsfilm för barn. Filminstitutet anser det angeläget, att en utredning av här ifrågasatt art tar upp även dessa aspekter och utreder på vilket sätt en vidgad konsumentupplysning på filmens område kan ersätta filmcensuren även för barn och ungdomar. I det nya klimat, som skapats på filmens område genom 1963 års filmreform, kan man i ett sådant sammanhang säkerligen räkna med filmbranschens positiva inställning och samarbete inför varje konstruktivt förslag. Filmbranschens medverkan är dessutom nödvändig vid varje omprövning av eventuella åldersgränser, ett problem, som inte bara har en mentalhygienisk innebörd utan även praktiskt administrativa aspekter.

Sammanfattningsvis vill Svenska filminstitutet, under återopande av vad som ovan anförts, ansluta sig till det i motionerna framförda kravet på en utredning av den statliga filmcensurens ställning.

I utformningen av detta yttrande har hela styrelsen för Svenska filminstitutet deltagit.

Stockholm den 13 mars 1964

Svenska filminstitutet

*Krister Wickman*

Ordf. i styrelsen  
för Svenska Filminstitutet

*Harry Schein*

Verkst. ledamot i  
styrelsen för Svenska  
filminstitutet

**Sveriges biografägareförbund:**

---

Vid de vartannat år anordnade konferenserna mellan representanter för de fyra nordiska ländernas biografägareorganisationer, har frågan om filmcensuren varit föremål för ingående överläggningar. Enligt vad oss är bekant har också filmcensurerarna i de nordiska länderna under flera år sammanträtt för gemensamma överläggningar och av de informationer som delgivits oss från dessa överläggningar synes alltjämt svårigheter föreligga för genomförandet av en enhetlig bedömning som skulle kunna bli gällande för de nordiska länderna. I betraktande av att det årligen till granskning anmäls omkring 400 spelfilmer i vart och ett av länderna, synes det oss som skiljaktigheterna i bedömningen icke skulle vara särskilt markanta.

Att frågan om filmcensur, särskilt under senaste åren i hög grad aktualiserats, framgår bl. a. av vid årets riksdag inom såväl I:a som II:a kammaren väckta motioner, över vilka Sveriges biografägareförbund beretts tillfälle att avgiva yttranden. Riksdagen har också nyligen — med bifall till de väckta motionerna — hemställt om tillsättandet av en förutsättningslös utredning om filmcensurens ställning och därmed sammanhängande spörsmål. Även i Danmark, Finland och Norge är frågan om filmcensuren föremål för de lagstiftande myndigheternas uppmärksamhet.

Nordiska rådets benägna medverkan till sammanjämkning av de förslag som från skilda håll må framkomma till gagn för ett nordiskt samarbete på detta område, hälsar Sveriges biografägareförbund med största tillfredsställelse.

Beträffande förslaget om tillsättande av en internordisk forskargrupp med uppgift att utreda filmens inverkan på biografpubliken, vill vi erinra om att för Sveriges del förberedande undersökningar i ämnet pågår genom en forskargrupp tillsatt av Svenska filminstitutet.

Stockholm den 22 juni 1964

Sveriges biografägareförbund

*Eric A. Pettersson*

**Sveriges radio:**

---

Sveriges radio är väl medveten om den speciella omsorg, som måste nedläggas vid granskning och bedömning av filmer för televisionssändningar. Det är av största vikt, att urvalet av filmer görs mot bakgrunden av att en mycket stor del av den unga publiken med förkärlek ser kvällarnas vuxenprogram i TV.

Genom speciella undersökningar, som nyligen börjat genomföras av Sve-

riges radios avdelning för publikundersökningar och som i sitt slag torde vara unika i världen, följs dessa frågor med största vaksamhet och intresse av programledningen. De aktuella undersökningarna gäller ett stort antal barn i olika åldrar samt familjer i hela landet.

Vid programplaneringen tillämpas så långt det är möjligt den principen, att program, som kan befaras innehålla moment av för unga människor olämpligt slag, och som på olika sätt är alltför avancerade för barn och ungdom, placeras på sändningstider efter kl. 21.00. Genom att placera den typen av program, som ju inte helt kan undandras den vuxna publiken, på så sen tid, hoppas man kunna markera för föräldrar och andra ansvariga vuxna, att det kan vara fråga om »inte barnvänliga» program.

Beträffande förhandsannonsering om att program ej anses lämpliga för barn följer Sveriges radio — i de fall vederbörande program tidigare visats på biograferna — i stort sett Statens biografbyrås lista över barntillåtna resp. barnförbjudna filmer. I de fall då det är fråga om filmer, som tidigare ej visats på svenska biografer, följer Sveriges radio ungefär samma principer som statens biografbyrå. Vår bedömning måste dock bli strängare och mera restriktiv, bl. a. därför att TV-publiken befinner sig i en helt annan situation, då programmet tas emot, än en biografpublik. TV-publikens heterogena sammansättning och TV-programmets speciella förmåga att påverka sin publik är också faktorer att räkna med vid denna bedömning. Frågan om vad som kan anses verka förråande eller nedbrytande på en publik — särskilt en ungdomlig sådan — är viktig och värd att vetenskapligt undersökas. De utländska undersökningar i den vägen som gjorts har närmast sysslat med vad som skrämmer och oroar barn. Däremot har man inte i nämnvärd grad undersökt frågan om vilka värderingar och djupare liggande föreställningar, som kan skapas t. ex. av våldshandlingar i filmer.

På det nordiska planet har Sveriges radio ett mycket intensivt och givande samarbete med grannländernas radio- och TV-företag. Vid regelbundet återkommande konferenser diskuteras frågor av gemensamt intresse och givetvis har problemen kring ungdomen och vuxenprogrammen i TV debatterats livligt. I stort sett föreligger väl en likartad uppfattning, då det gäller bedömning av film, även om nyanser beträffande moraliska och konstnärliga uppfattningar förefinns mellan de olika länderna.

Stockholm den 25 juni 1964

*Olof Rydbeck*

*BILAGA 2*

**Uttalande vid Nordiska barnfilmnämndens möte i Helsingfors  
den 2—4 oktober 1964**

-----

Nordiska barnfilmnämnden har med intresse noterat, att man i flera av de nordiska länderna önskar att ta upp de gällande censurregler till revision för att eventuellt främja en ny lagstiftning på detta område. Barnfilmnämnderna i de nordiska länderna har utfört ett omfattande arbete, när det gäller att avpassa filmrepertoaren för olika åldersgrupper, att genom filmkunskap uppöva ungdomen själv till ett ställningstagande till filmerna de ser och att befordra forskning om barns och ungdoms förhållande till film och TV. Nordiska barnfilmnämnden räknar därför med att man under arbetet med en revision av censurreglerna kommer att etablera ett nära samarbete med respektive länders barnfilmnämnder.

-----

Helsingfors den 4 oktober 1964

*Saga Sundqvist*

*BILAGA 3*

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartet censur af film. Forslaget har været behandlet på juridisk udvalgs møder i Lund den 12. oktober 1964 og i Oslo den 8. december 1964. På mødet i Oslo var til stede foruden udvalgets medlemmer justitsminister K. Axel Nielsen, justitieminister J. O. Söderhjelm, statsråd O. C. Gundersen og statsrådet Herman Kling.

1. Medlemsforslaget

Baggrunden for medlemsforslaget er den offentlige debat, der for nogen tid siden blev ført i anledning af, at filmcensuren i de respektive nordiske lande havde indtaget afvigende standpunkter til samme film. Samtidig peges i forslaget på de problemer, som forevisning af film i TV frembyder,

navnlig fordi TV-programmerne i et vist omfang udsendes over grænserne. Da en ensartet bedømmelse af film i de forskellige lande imidlertid forudsætter kendskab til, hvorledes film indvirker på tilskuerne, navnlig børn og unge, og da der ikke i de nordiske lande foreligger nogen grundlæggende undersøgelser af dette spørgsmål, foreslås en sådan gennemført på fælles-nordisk basis.

## 2. Gældende bestemmelser og praksis

De gældende censur-bestemmelser i Norden forfølger stort set samme formål: Film, der kan stride mod lov og ærbarhed eller virke forrående eller moralsk nedbrydende, må ikke vises. Ved censurering skal endvidere tages hensyn til, om vedkommende film kan påvirke børn i skadelig retning, i hvilket tilfælde filmen ikke tillades for børn under en nærmere angivet alder. I praksis er der etableret et vist samarbejde mellem censurmyndighederne, bestående i fællesmøder hvert andet år og udveksling hver måned af oplysninger om censorafgørelser samt øjeblikkelig underretning om forbud mod film. Uanset dette samarbejde, der ikke er omtalt i medlemsforslaget, forekommer der dog ikke sjældent afvigelser i censurmyndighedernes afgørelser fra land til land.

Om bedømmelse af film i TV er der ikke fastsat regler, men i praksis udøver TV-foretagenderne en vis censur.

De gældende bestemmelser om censur af film er i hovedtræk følgende:

### *Danmark*

(Lov nr. 117 af 13. april 1938 om biografteatervæsenets ordning.)

Censurering foretages af Statens Filmcensur bestående af 3 medlemmer. Normalt bliver en film kun censureret af én censor. Censurens godkendelse kan betinges af, at filmen ikke forevises for børn under en bestemt aldersgrænse, der i det enkelte tilfælde fastsættes til enten 12 eller 16 år. Censuren må ikke godkende film, såfremt deres forevisning skønnes at krænke ærbarhed eller virke forrående eller på anden måde moralsk nedbrydende. Film, der skønnes egnede til på skadelig måde at påvirke børns sind eller retsbegreber, må ikke godkendes til forevisning for børn.

Censorerens afgørelser kan indbringes for justitsministeren.

### *Finland*

(Lag om förehandsgranskning av biografteater och lag om granskning av biografteater av 29 november 1945.)

Censurering sker af filmgranskingsbureauet, der består af 8 medlemmer. Mindst 2 deltager i en censurering. Film må ikke godkendes til forevisning, såfremt de indeholder noget, der strider mod lov eller gode sæder, eller ellers er egnede til at virke forrående eller demoraliserende. Det sam-

me gælder film, som kan være en fare for den almindelige orden og sikkerhed eller landets forsvar eller skade forholdet til fremmed magt. Film må ikke tillades for børn, såfremt de kan virke skadelige på deres fantasi eller give denne en uheldig retning, eller på anden måde virke skadelig på deres sunde åndelige udvikling. Der er kun én aldersgrænse for børn, nemlig 16 år. Denne grænse kan dog i særlige tilfælde fraviges.

Filmgranskningensbureauets afgørelser kan indbringes for filmnämnden, der består af 10 medlemmer, hvoraf mindst 5 skal deltage i afgørelser.

Nämndens afgørelser kan indbringes for »högsta förvaltningsdomstolen».

### *Norge*

(Lov av 25. juli 1913 om offentlig forevisning av kinematografbilleder.)

Censuren udøves af statens filmkontroll bestående af 2 medlemmer. Film kan godkendes til forevisning i uændret stand af 1 medlem af filmkontrollen. Film må ikke godkendes, hvis forevisning vil stride mod lov eller krænke ærbarhed eller virke moralsk forrående. Film må endvidere ikke tillades for børn, hvis de er egnede til at påvirke børns sind eller retsbegreber på skadelig måde. Film godkendt alene for voksne må ikke forevises for personer under 16 år. Det skal i hvert enkelt tilfælde afgøres, om filmen må forevises for børn mellem 12 og 16 år eller også for børn under 12 år. Børn under 7 år har ikke adgang til at se offentlige filmforevisninger, medmindre de er begyndt skolen.

Der er ingen bestemmelser om anke af filmkontrollens afgørelser.

### *Sverige*

(Förordning med särskilda bestämmelser om biografreställningar m. m. av 5 juni 1959.)

Censur foretages af statens biografbyrå, der består af en direktør og 3 faste filmcensorer. Mindst én censor skal medvirke ved censurering. Film må ikke forevises, hvis de på grund af den måde hvorpå hændelserne skildres eller den sammenhæng, hvori de forekommer, kan virke forrående eller skadeligt ophidsende eller forlede til forbrydelser. Det samme gælder film, der kan virke uheldigt på forholdet til fremmed magt, eller som kan give oplysninger til skade for forsvaret eller i øvrigt for rigets sikkerhed. I øvrigt kan film forbydes, hvis de er lovstridige. Film må ikke godkendes for børn under 11 år eller for børn mellem 11 og 15 år, hvis filmene kan påføre børn i disse aldersgrupper psykisk skade.

Censurens afgørelser kan indbringes for regeringen.

## 3. Remissudtalelser

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:



- Danmark:* Justitsministeriet  
 Ministeriet for kulturelle anliggender  
 Sammenslutningen af kortfilmproducenter
- Finland:* Undervisningsministeriet  
 Statens filmgranskingsbyrå  
 Finlands barnfilmcentral  
 Nordiska barnfilmnämndens Finlands-afdeling  
 Finlands filmkammare  
 Finlands kritikerförbund  
 Finlands rundradio
- Norge:* Justis- og politidepartementet  
 Kirke- og undervisningsdepartementet  
 Statens filmkontroll  
 Norsk barnefilmnemnd  
 Norske filmbyråers sammenslutning  
 Kommunale kinematografers landsforbund  
 Norsk rikskringkasting
- Sverige:* Statens biografbyrå  
 Statens filmgranskingsråd  
 Svenska filminstitutet  
 Sveriges biografägareförbund  
 Sveriges radio.

Sammenfatningsvis fremgår følgende af disse udtalelser:

Alle remissinstanser kan tilslutte sig forslaget om at foretage en undersøgelse af filmens virkninger, men fra flere sider peges på, at man befinder sig på et felt, hvor det er vanskeligt at drage sikre slutninger af undersøgelsesmateriale (f. eks. *Justisdepartementet*, *statens filmkontroll*, *statens biografbyrå*). *Kirke- og undervisningsdepartementet* mener, at et forskningsprojekt på dette felt bør fremlægges for Nordisk Kulturkommission.

Forslaget om ensartet censur af film tiltrædes fra dansk side af *Justitsministeriet*. *Ministeriet for kulturelle anliggender* henholder sig til en erklæring fra *Børnefilmnævnet*, hvorefter en sådan ensartethed vel må stille sig naturlig, men at man ikke kan bortse fra, at forholdene i de nordiske lande er så forskellige, at der er saglig begrundelse for afvigende ordninger. Samtlige *finske* myndigheder og organisationer tiltræder forslaget. Fra *Norge* stiller *Justisdepartementet* sig tvivlende over for muligheden af at indføre ensartede bestemmelser, og endnu større tvivl nærer man om muligheden for at opnå helt ensartet praksis, medens forslaget støttes fra øvrige norske instanser (*Kringkastingen* udtaler sig dog ikke om spørgsmålet). For *Sveriges* vedkommende tiltrædes ligeledes forslaget, men *statens biografbyrå* og *Svenska filminstitutet* stiller sig skeptiske over for muligheden for ensretning af censuren.

TV's stilling er berørt i flere udtalelser. Bl. a. redegør *den norske og svenske radio* for deres praksis på dette felt. Heraf fremgår det, at hvis en film

tidligere er censureret som forbudt for børn, tilkendes det i programmer og ved annoncering, at den ikke passer for børn. Film som har fået »hvid« censur, d. v. s. ikke tilladt, vises ikke i TV. For såvidt angår film, som ikke tidligere har været undergivet censur, følges samme principper som censurmyndigheden anvender, dog med en noget strengere bedømmelse. *Finlands filmkammare* tilslutter sig, at der bør gælde samme bestemmelser for biograf og TV, mens *Finlands kritikerförbund* mener, at TV ikke behøver at censureres.

Censurlovgivningen er for tiden under revision i samtlige nordiske lande. For Norges vedkommende undersøges dog kun spørgsmålet om indførelse af adgang til at efterprøve censurmyndighedens afgørelser.

#### 4. U d v a l g e t

Udvalget lægger til grund, at der fortsat i de nordiske landes lovgivninger vil findes bestemmelser om en forhåndscensur af film, navnlig af hensyn til børn og unge. Medlemsforslaget tager ikke stilling til, hvilket indhold en censurlovgivning bør have, og udvalget finder ikke anledning til at komme nærmere ind på dette spørgsmål.

Med hensyn til de 2 punkter i rekommandationsforslaget skal udvalget anføre

##### *ad 1. Undersøgelse af filmens virkninger*

Efter de foreliggende oplysninger findes ikke for tiden nogen grundlæggende undersøgelse på nordisk basis af filmens indvirkning på tilskuerne. Udvalget stiller sig noget tvivlende over for, hvilke resultater en sådan undersøgelse i påkommende tilfælde vil kunne fremvise, og udvalget peger i så henseende navnlig på vanskelighederne ved overhovedet at foretage en videnskabelig holdbar undersøgelse af, hvorledes den eller de bestemte film har virket, navnlig da virkningerne kan indtræde meget længe efter forevisningen af vedkommende film og virkningerne ikke nødvendigvis er de samme på publikum fra de forskellige nordiske lande eller fra forskellige egne af et land. Udvalget vil imidlertid ikke afvise, at en undersøgelse som den foreslåede vil kunne bidrage til forståelsen af, hvorledes censurreglerne bør udformes, eller til forståelsen af filmen som massemedium i det hele taget, og udvalget finder herefter at kunne anbefale, at en sådan undersøgelse, hvis nærmere omfang og sigte formentlig bør drøftes i Nordisk Kulturkommission, bliver foretaget.

##### *ad. 2. Ensartet filmcensur*

Udvalget finder anledning til at bemærke, at der trods væsentlige ligheds-punkter i opfattelsen af censurproblemet i de nordiske lande antagelig er sådanne forskelligheder fra land til land, hvad angår sociale og andre forhold,

at en helt ensartet lovgivning og praksis vedrørende filmcensur vanskeligt lader sig gennemføre.

Udvalget anser det imidlertid for ønskeligt, at der, i det omfang det er muligt, gennemføres ensartethed på dette område. Man vil i så henseende fremhæve værdien af, at de nordiske censurmyndigheder har det snævrere mulige samarbejde med henblik på ensartet praksis. Det eksisterende samarbejde vil antagelig med fordel kunne udbygges f. eks. ved hyppigere møder og yderligere udveksling af materiale vedrørende trufne afgørelser og grundlaget for disse, eventuelt tillige ved samråd inden afgørelse træffes vedrørende mere kontroversielle film. Endvidere vil udvalget understrege betydningen af, at man ved kommende lovrevisioner så vidt muligt når frem til ensartede regler i de nordiske lande. Som anført foran er censurlovgivningen i Danmark, Finland og Sverige, samt — delvis — Norge under revision, og udvalget mener, at der må lægges megen vægt på, at denne revision foregår på fællesnordisk basis, i første række således at arbejdet i vedkommende af regeringerne nedsatte komiteer koordineres.

Hvad særlig angår censur af film i TV, er det udvalgets opfattelse, at man ikke nødvendigvis bør udvide gældende censurbestemmelser til at omfatte TV. Det afgørende må være, at der gælder ensartede bestemmelser for de respektive landes TV-føretagender. Disse forudsættes i øvrigt — som det fremgår foran af de norsk-svenske oplysninger om praksis — at rette sig efter tidligere censurafgørelser med hensyn til allerede censurerede biograf-film.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne

I. i fællesskab at lade føretage en undersøgelse af filmens indvirkning på tilskuerne, særlig børn og unge;

II. at træffe foranstaltninger med henblik på at tilvejebringe størst mulig ensartethed i Norden ved censur af film.

Oslo, den 8. december 1964

*Emil Ahlqvist*

*Ingrid Gärde Widemar*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvold*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

Vice förman

*Johan Møller Warmedal*

*Peter Nielsen*

*Gösta Rosenberg*

*H. C. Toft*

Stockholm, den 13. januar 1965

*Lis Groes*

*Erkki Hara*

**Reservation**

Jeg nærer de samme betenkeligheter som det norske Justisdepartement gir uttrykk for, overfor muligheten av å innføre ensartede bestemmelser og om muligheten av å oppnå ensartet praksis, når det gjelder sensur av film. Jeg foreslår,

at rådet ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Oslo, 8. desember 1964

*Knut Toven*

## Medlemsförslag om nordisk preskriptionslagstiftning

(Väckt av Emil Ahlqvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Ragnar Lassinantti, Johan Møller Warmedal, J. O. Söderhjelm och Knut Toven)

Det gældende lovgivning om forældelse af fordringer udviser betydelige forskelligheder i de respektive nordiske lande. Hovedprincipperne er følgende:

*Danmark:* Der gælder i almindelighed en forældelsesfrist på 20 år regnet fra fordringens stiftelse. Fristen kan afbrydes ved påmindelse af skyldneren.

Desuden gælder for dagliglivets krav, nærmere opregnet i lovgivningen, en forældelsesfrist på 5 år regnet fra fordringens forfaldstid. Fristen kan — bortset fra skyldnerens anerkendelse — kun afbrydes ved anlæg af retssag.

*Norge:* Der gælder i almindelighed en forældelsesfrist på 10 år.

Desuden gælder for dagliglivets krav en frist på 3 år.

I begge tilfælde regnes fristerne fra forfaldstiden, og bortset fra skyldnerens anerkendelse kræves anlæg af retssag til afbrydelse af fristen.

*Finland* Forældelsesfristen er 10 år regnet fra fordringens stiftelse.  
*og Sverige:* Fristen kan afbrydes ved påmindelse.

I 1951 blev det efter forudgående fælles nordiske drøftelser overdraget særlige sagkyndige at gennemgå de gældende regler og fremkomme med forslag til en fælles nordisk lovgivning om forældelse, og i 1957 blev der afgivet betænkninger indeholdende forslag til en fælles nordisk lovgivning herom. De næsten enslydende forslag, hvoraf den danske tekst er gengivet i vedhæftede bilag (*Tillägg*) indeholder tildels ret komplicerede regler om forældelsesfrister og deres beregning samt om særfrister. Hovedprincipperne i forslagene er følgende:

Der indføres en almindelig forældelsesfrist på 10 år og en forældelsesfrist for dagliglivets fordringer på 3 år. Fristerne regnes fra forfaldstiden, og der kræves anlæg af retssag til afbrydelse af fristen. Desuden foreslås en forældelsesfrist på 20 år for visse krav.

Betænkningernes forslag har været gjort til genstand for fælles nordiske drøftelser, uden at det har været muligt at nå frem til enighed mellem de respektive landes justitsministerier om fremsættelse af forslag om ensartet nordisk lovgivning, jfr. bl. a. Nordisk Råd, 10. session, side 912.

Efter vor mening må det være muligt at nå frem til en ensartet lovgivning på grundlag af de foreliggende betænkninger. Da en forældelseslovgivning bør være så enkel og klar som mulig, bør de foreliggende forslag dog sikkert forenkles, navnlig således at de foreslåede tillægsfrister så vidt muligt undgås.

Vi foreslår, at den fremtidige forældelseslovgivning gøres til genstand for drøftelser i Nordisk Råd. Ganske vist er det ikke muligt for rådet at tage stilling til detailbestemmelser i en lovgivning som den her omhandlede, men rådet kan over for regeringerne give udtryk for, efter hvilke hovedlinier en lovgivning på dette område bør udformes.

Efter vor opfattelse bør der gennemføres en lovgivning med 10 års forældelse i almindelighed og en 3 års forældelse for dagliglivets krav, således at fristen regnes fra forfaldstiden og således at der ved den korte forældelsesfrist kræves anlæg af retssag til afbrydelse af fristen, medens simpel påmindelse er tilstrækkelig ved den lange frist. Der bør i øvrigt gælde færrest mulige særregler for specielle retsområder.

Selv om betydningen af en fælles nordisk lovgivning på dette område ikke er den samme som betydningen af den fælles nordiske lovgivning vedrørende køb, aftaler, kommission, afbetaling og gældsbreve, forekommer det dog særdeles ønskeligt med en ensartet lovgivning også på dette område af formueretten, og den praktiske betydning af en fælles nordisk forældelseslovgivning træder navnlig frem på baggrund af den stadig stigende samhandel mellem de nordiske lande.

Vi foreslår derfor, at

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk forældelseslovgivning i overensstemmelse med de af os foreslåede hovedprincipper.

Helsingfors den 9. maj 1964

*Emil Ahlkvist*

*Holger Eriksen*

*Ingrid Gärde Widemar*

*Erkki Hara*

*Nils Hønsvald*

*Ragnar Lassinantti*

*Johan Møller Warmedal*

*J. O. Söderhjelm*

*Knut Toven*

## TILLÄGG

**Förslag till lag om fordringspreskription**

Till innehållet likartade förslag till preskriptionslagar avgavs åren 1957 och 1958 av sakkunniga i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Det danska förslaget återgives här nedan.

**Lov om forældelse af gældsfordringer**

## § 1.

Fordringer på penge eller andre ydelser forældes efter reglerne i denne lov.

Ved forældelsen mister fordringshaveren sin ret til at kræve opfyldelse.

*10-årig og 3-årig forældelse*

*Forældelsesfristerne.*

## § 2.

Forældelsesfristen er 10 år, når ikke andet er bestemt.

Når fordringen er fastslået ved retsforlig eller andet eksigibelt forlig, jfr. retsplejelovens § 478, stk. 1, nr. 2, ved dom eller anden retsafgørelse, eller når der for fordringen er udstedt gældsbrief, er forældelsesfristen 10 år, selv om fordringen iøvrigt ville være underkastet en kortere forældelse. Dette gælder dog ikke fordring på senere forfaldende ydelser af den i § 3, nr. 2 og 3, omhandlede art.

## § 3.

For følgende fordringer er forældelsesfristen 3 år:

1. Fordringer, der vedrører
  - a. Salg eller anden overdragelse af løsøre,
  - b. Brug af fast ejendom eller løsøre,
  - c. Ophold, fortæring eller undervisning,
  - d. Befordring af personer eller gods,
  - e. Arbejde eller personlig virksomhed af enhver art.
2. Fordring på rente eller på udbytte fra aktieselskab eller andet selskab med begrænset ansvar.
3. Fordring på pension, livrente, aftægtsydelse, underholdsbidrag eller andre ydelser, der forfalder med bestemte mellemrum og ikke er afdrag på skyldig hovedstol.
4. Fordring på erstatning for skade tilføjet uden for kontraktsforhold.

5. Fordring, som uden for tilfælde af svig haves på betaling af, hvad nogen har ydet i urigtig formening om, at forpligtelse hertil påhvilede ham.
6. Fordring på skat, gebyr eller anden afgift af offentligretlig natur.

#### § 4.

Undtaget fra forældelse ifølge §§ 2 og 3 er fordring på bank, sparekasse eller offentlig kasse i anledning af indskud eller værdier, som er givet i forvaring. Med banker sidestilles de institutioner og personer, der ved kongelig anordning sidestilles med banker, jfr. § 54 i checkloven nr. 69 af 23. marts 1932.

#### § 5.

Forældelsesfristen regnes fra den dag, da fordringen er forfalden, når ikke andet er bestemt.

Er fordringens forfaldstid afhængig af opsigelse, påkrav eller lignende skridt fra fordringshaverens side, regnes forældelsesfristen fra den dag, til hvilken fordringshaveren tidligst kunne have bevirket, at fordringen forfaldt. Er fordringen på grund af skyldnerens misligholdelse forfalden, eller kan den ifølge aftalen bringes til at forfalde før den ellers bestemte tid, regnes forældelsesfristen dog først fra den tid, da fordringshaveren har meddelt skyldneren, at han gør forfaldsgrunden gældende, eller fra det tidspunkt, hvortil fordringen er opsagt.

#### § 6.

Ved erstatningskrav uden for kontraktsforhold regnes forældelsesfristen fra den dag, da skadelidende fik kundskab om skaden og den ansvarlige, eller da han ved anvendelse af rimelig agtpågivenhed ville have fået sådan kundskab.

#### § 7.

Er aftale indgået om sådanne tilbagevendende ydelser, som omhandles i § 3, nr. 3, og der er forløbet 10 år fra den dag, da den sidste ydelse betales eller, om ingen betaling har fundet sted, fra den dag, da den første ydelse forfaldt, er ethvert krav ifølge aftalen forældet.

#### § 8.

Når en fordring er sikret ved forløfte, bestemmes forældelsesfristen over for forloveren ved de for forældelse af fordringen på hovedskyldneren gældende regler. At fyldestgørelse først kan kræves hos forloveren, efter at betaling forgæves er søgt hos hovedskyldneren, kommer ikke i betragtning ved fristens beregning.

Forældelse, der er indtrådt over for en af flere skyldnere, der over for fordringshaveren hæfter een for alle og alle for een, er uden indflydelse på dennes krav mod de øvrige, medmindre andet er aftalt. Denne regel finder også anvendelse på fordring ifølge forløfte, selv om kravet mod hovedskyldneren er forældet.



## § 9.

Når flere skyldnere hæfter én for alle og alle for én, og en af dem har indfriet sin forpligtelse, indtræder han i henseende til forældelse af krav på medskyldnere i fordringshaverens retsstilling. Er kravet på medskyldnerne ikke forældet på det tidspunkt, da en af disse har opfyldt fordringen, eller forældelsen er afbrudt over for ham, forældes det tidligst 6 måneder efter indfrielsen eller afbrydelsen.

Har skyldnerne i forening forpligtet sig ved aftale, forældes krav på nogen medskyldner i anledning af fordringens indfrielse tidligst 3 år, efter at indfrielse er sket.

## § 10.

Den, som inden 10 år fra forfaldsdag har anmeldt for skyldneren, at et for fordringen udstedt massegælds-brev er bortkommet, og som antagelig-gør sin ejendomsret, kan efter fristens udløb forde gælds-brevets beløb betalt.

Tillsvarende gælder om rente- eller udbyttekuponer, når anmeldelse er sket inden 3 år.

Er der ved fordringens stiftelse gyldigt truffet aftale om en særlig forældelsesfrist, gælder i stedet denne frist.

Krav på betaling i henhold til stk. 1—3 forældes på 3 år.

*Tillægsfrister.*

## § 11.

Såfremt skyldneren forsætligt har givet urigtige oplysninger eller undladt at meddele pligtig underretning om omstændigheder, hvoraf fordringens tilværelse eller forfaldstid er afhængig, indtræder forældelse ikke, før der er forløbet 3 år, efter at fordringshaveren er blevet bekendt med de nævnte omstændigheder.

## § 12.

Dersom skyldneren ved kravets opståen eller senere har haft bopæl eller fast ophold i landet, og han derefter har forladt landet, eller hans bopæl eller opholdssted ikke kan efterspores, indtræder forældelse tidligst 1 år, efter at fordringshaveren fik eller ved anvendelse af rimelig agtpågivenhed ville have fået kundskab om, at skyldneren har fast ophold i landet, og om hans opholdssted, dog senest 20 år efter den i stk. 2 nævnte anmeldelse.

Det er dog en betingelse for den i stk. 1 fastsatte forlængelse af forældelsesfristen, at fordringshaveren før forældelsesfristens udløb skriftligt har gjort anmeldelse om fordringen til Københavns byret. Fordringen bliver da at indføre i en dertil indrettet bog. Har skyldneren bekendt bopæl i udlandet, giver retten ham meddelelse om anmeldelsen i anbefalet brev.

Nærmere forskrifter om, hvorledes anmeldelsen skal være affattet og

om førelsen af den i stk. 2 omhandlede bog, kan gives af justitsministeriet.

### § 13.

Dersom skyldneren eller fordringshaveren dør inden udløbet af forældelsesfristen, eller dersom fordringshaveren inden samme tidspunkt forsvinder eller bliver umyndiggjort, eller hans bo bliver taget under konkursbehandling, indtræder forældelse tidligst årsdagen efter den nævnte begivenhed.

Forældelsesfristen kan dog ikke på grund af flere sådanne begivenheder forlænges ud over et år fra den dag, da den efter lovens øvrige bestemmelser ville være udløbet.

### § 14.

Er der inden forældelsesfristens udløb af skyldneren eller i hans bo udfærdiget proklama eller anden offentlig indkaldelse, hvorved fordringshaverne opfordres til inden en vis tid at anmelde deres krav, indtræder forældelse ikke før udløbet af den i indkaldelsen satte frist.

Er der inden forældelsesfristens udløb åbnet forhandling om tvangsakkord for skyldneren, indtræder forældelse ikke før afholdelsen af det i lov nr. 225 af 14. april 1905 § 6 omhandlede møde.

Er — uden for tilfælde af offentlig konkurs- eller skiftebehandling, jfr. § 20 — anmeldelse betimelig sket i henhold til stk. 1 og 2, indtræder forældelse ikke, før der er forløbet 1 år efter indkaldelsesfristens udløb eller afholdelse af det nævnte møde.

### § 15.

Såfremt skyldneren er væрге eller fuldmægtig for fordringshaveren, og fordringens forældelse af den grund må anses som uforenelig med skyldnerens pligt til at varetage fordringshaverens interesser, indtræder forældelse ikke, før der er forløbet 3 år efter hvervets ophør eller det tidligere tidspunkt, da fordringshaveren eller den, der iøvrigt kan gøre kravet gældende på fordringshaverens vegne, er blevet bekendt med de omstændigheder, hvorpå kravet støttes. Tilsvarende gælder om fordring, som af selskab, forening, stiftelse eller lignende haves mod bestyrelsesmedlem i samme.

Den i stk. 1 omhandlede udskydelse af forældelsen gælder også for den i §§ 16 og 17 omhandlede forældelse.

### *20-årig forældelse*

### § 16.

Fordring på erstatning uden for kontraktsforhold såvel som andre fordringer, for hvilke der ikke er fastsat bestemt forfaldstid, forældes i hvert fald, når der er forløbet 20 år fra fordringens stiftelse. Det samme

gælder for de i § 4 omhandlede fordringer, selv om de måtte have bestemt forfaldstid.

Bestemmelsen i stk. 1, 1. pkt., finder dog ikke anvendelse på fordringer, der forfalder ved nogens død, eller på fordringer på sådanne tilbagevendende ydelser, som omhandles i § 3, nr. 3. Det samme gælder forpligtelse ifølge massegældsbrief.

#### *Om forældelse af forpligtelse til indskud i selskaber*

##### § 17.

Forpligtelse i henhold til selskabskontrakt til at gøre indskud i selskabet forældes 10 år efter medlemsforholdets ophør.

#### *Afbrydelse af forældelse*

##### § 18.

Forældelsen afbrydes, når skyldneren over for fordringshaveren udtrykkeligt eller stiltiende anerkender sin forpligtelse, såsom ved løfte om betaling eller erlæggelse af rente.

##### § 19.

Forældelsen kan endvidere afbrydes ved, at fordringshaveren foretager retslige skridt mod skyldneren til erhvervelse af retsforlig, dom eller anden retsafgørelse.

Indtales fordringen ved domstol, er det afgørende, at stævning er indleveret til retten, eller at fordringen er gjort gældende under retssag.

Er det vedtaget, at tvist om en fordring skal afgøres ved voldgift, eller er anden særlig afgørelsesmåde hjemlet, afbrydes forældelsen, når fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har iværksat, hvad der fra hans side skal gøres for at sætte sagen i gang, og derefter fremmer den uden uforholdent ophold.

##### § 20.

Er skyldnerens bo taget under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, afbrydes forældelsen, når anmeldelse af fordringen er kommet frem til skifteretten. I konkurstilfælde regnes afbrydelsens virkning, når anmeldelse er sket inden udløbet af det i boet udstedte proklama, fra konkursens begyndelse. Afbrydelsen har også virkning i forhold til skyldneren eller hans arvinger.

##### § 21.

Er en fordring fastslået ved dom eller eksigibelt forlig, afbrydes forældelsen, når begæring om udlæg er indkommet til fogeden inden udløbet af forældelsesfristen, og forretningen derefter bliver fremmet.

Når fordringen kan inddrives ved udpantning, afbrydes forældelsen, når udpantning er foretaget inden udløbet af forældelsesfristen.

## § 22.

Hvis den af fordringshaveren iværksatte forfølgning ikke fører til erhvervelse af forlig, dom eller anden retsafgørelse eller til tvangsfuldbyrdelse, og dette ikke skyldes forsættligt forhold fra fordringshaverens side, vedvarer virkningen af den betimelige påtale i 6 måneder, efter at fordringshaveren har fået meddelelse om, at forfølgningen er afsluttet. Har han ikke fået sådan meddelelse inden rimelig tid, regnes fristen fra det tidspunkt, da fordringshaveren fik kendskab til forholdet eller burde have søgt oplysning derom.

Tilsvarende gælder, dersom fordringshaveren inden forældelsesfristens udløb har indgivet konkursbegæring, uden at konkurs er påfulgt, eller dersom forfølgningen fører til en retsafgørelse, der kan indbringes for domstol eller anden myndighed, uden at der herfor er fastsat nogen særlig klagefrist.

Inden for den i stk. 1 fastsatte frist står derhos særskilt påtale mod skyldneren eller hans arvinger fordringshaveren åben, dersom fordringen er anmeldt under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, men den her ikke har opnået at blive anerkendt.

## § 23.

Når forældelsen afbrydes, løber en ny forældelsesfrist i overensstemmelse med reglerne i denne lov.

Sker afbrydelsen ved forfølgning efter § 19, regnes den nye frist fra den dag, da retsforlig er indgået, dom er afsagt eller anden retsafgørelse truffet. Er fordringen anerkendt under offentlig konkurs- eller skiftebehandling, regnes den nye frist fra bobehandlingens slutning. Sker afbrydelsen ved tvangsfuldbyrdelse efter § 21, regnes den nye frist fra forretningens slutning.

## § 24.

Hæfter flere skyldnere én for alle og alle for én, og fordringshaveren rettidigt har indledt retsforfølgning, jfr. § 19, mod en af dem, skal fordringen mod de øvrige anses som betimelig påtalt, når han inden udløbet af forældelsesfristen har givet dem varsel om forfølgningen på den i lov om rettens pleje for forkyndelse af stævninger bestemte måde, og han derhos forfølger sin fordring inden 6 måneder, efter at sagen er afsluttet ved forlig, dom eller på anden måde.

Samme regel gælder, når fordringen afhænger af et retsforhold, hvorom sag er rejst af eller mod fordringshaveren.

## § 25.

Dersom forældelsens afbrydelse bliver umuliggjort som følge af uovervindelig hindring (indenlandsk eller udenlandsk lovforskrift eller andre tilfælde af vis major), indtræder forældelse tidligst 6 måneder efter hindringens ophør.

*Om erstatningskrav i forbindelse med straffesag*

## § 26.

Erstatningskrav, der udspringer af en strafbar handling, kan uanset fordringens forældelse fremsættes under en straffesag, hvorunder skyldneren findes skyldig i den handling, der medfører erstatningsansvar, eller ved særskilt søgsmål anlagt inden 6 måneder, efter at fældende dom i straffesagen er blevet endelig.

*Virkningen af forældelse*

## § 27.

Forældelse af en fordring omfatter også rente og lignende ydelse.

## § 28.

Uanset fordringens forældelse bevarer fordringshaveren aftalt modregningsret og ret til modregning mod krav, der udspringer af det samme retsforhold som den forældede fordring, og som er stiftet, inden forældelse indtrådte.

## § 29.

Tilbageholdsret og håndpanteret berøres ikke af fordringens forældelse. Det samme gælder om underpant i fast ejendom, når panthaveren har overtaget pantet til brug.

Panteretten for hovedstolen ifølge tinglyst pantebrev for en bestemt angiven sum i fast ejendom eller registreret pant i skib eller skibspart forældes ikke. Det skal derhos have sit forblivende ved de hidtil gældende regler om forældelse af fordringer sikrede ved tinglyst skifteekstrakt.

Iøvrigt bortfalder den for en fordring stiftede panteret, når fordringen forældes.

En sælgers ejendomsforbehold over leveret løsøre taber sin virkning, når hans ret til købesummen er faldet bort ved forældelse.

Af rettigheder, der som grundbyrder hviler på fast ejendom, er alene de enkelte forfaldne ydelser genstand for forældelse.

*Almindelige bestemmelser*

## § 30.

Vedtagelse af, at forældelse ikke skal indtræde i overensstemmelse med reglerne i denne lov, er uforbindende for skyldneren. Efter fordringens stiftelse kan aftale om fristforlængelse dog træffes med virkning for indtil 3 år ad gangen, regnet fra aftalen.

Forældelsesfristen for fordringer efter massegældsbreve kan forlænges eller forkortes ved udtrykkelig bestemmelse i gældsbrevet.

Forældelsesfristen for fordringer ifølge rente- eller udbyttekuponer kan forlænges ved aftale, men kan ikke forkortes.

Aftale, hvorefter forældelse kan indtræde tidligere end efter denne lov, kan tilsidesættes helt eller delvis, såfremt det måtte findes utilbørligt eller klart stridende mod god forretningsskik at gøre den gældende.

### § 31.

Til frister efter denne lov medregnes den dag, der efter sit tal i måneden svarer til den dag, hvorfra fristen regnes. I mangel af tilsvarende dag udløber fristen på den sidste dag i måneden.

Udløber fristen på en helligdag eller på grundlovsdagen, forlænges fristen til den næstfølgende søgnedag.

### § 32.

Selv om en fordring iøvrigt skal bedømmes efter fremmed ret og efter denne ikke er forældet, forældes den desuagtet efter denne lov, når skyldneren i hele forældelsestiden har haft bopæl eller ophold her i riget.

### § 33.

Når der i lov er fastsat særlige forældelsesfrister eller andre særlige bestemmelser om forældelse for visse fordringer, kommer denne lovs regler til anvendelse i den udstrækning, hvori ikke andet følger af vedkommende lov eller af forholdets særlige beskaffenhed.

### *Ikrafttrædelse m. v.*

### § 34.

Denne lov træder i kraft den 1. januar 1960. Den kommer til anvendelse også på tidligere stiftede fordringer, der ikke inden den nævnte dag er forældet efter de hidtil gældende regler. Dog skal forældelse i medfør af denne lov i intet tilfælde indtræde før udgangen af året 1962, medmindre fordringen også ville være forældet på et tidligere tidspunkt efter de hidtil gældende bestemmelser.

Afbrydelse af forældelse, der har fundet sted før lovens ikrafttræden, bevarer virkning lige med afbrydelse efter denne lov, selv om den ikke er sket på den i loven foreskrevne måde.

### § 35.

Fra lovens ikrafttræden ophæves D. L. 5-14-4, lov nr. 274 af 22. december 1908 om forældelse af visse fordringer, lov nr. 111 af 31. marts 1926 om tingslysning § 42, lov nr. 127 af 15. april 1930 om ikrafttræden af borgerlig straffelov § 16 og lov nr. 146 af 13. april 1938 om gældsbreve § 25 og kap. 6.

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**


---

Gennemførelse af ensartede regler om forældelse i de nordiske lande ville betyde en naturlig videreførelse af det hidtidige arbejde med indførelse af ensartede regler på centrale områder af formueretten. Som anført i medlemsforslaget foreligger der da også i Danmark, Finland, Norge og Sverige betænkninger med udkast til en sådan lovgivning, og justitsministeriet ser gerne, at forældelseslovgivningens hovedprincipper drøftes i Nordisk Råd.

Med hensyn til spørgsmålet om en ændring af de gældende regler finder man anledning til at fremhæve, at der om den i 1957 afgivne danske betænkning blev indhentet udtalelser fra en lang række myndigheder og erhvervsorganisationer m. v., og at et flertal af erhvervsorganisationerne udtalte sig imod den foreslåede forkortelse af de gældende forældelsesfrister. Det blev endvidere anført, at i hvert fald kun ønsket om nordisk retsenhed kunne motivere en ændring af reglerne, og det fremhævedes i denne forbindelse, at forældelse i Danmark kun giver anledning til få retssager. På denne baggrund må man fra justitsministeriets side nødvendigvis stille sig skeptisk med hensyn til mulighederne for i det hele taget at gennemføre videregående ændringer af de her i landet gældende forældelsesregler.

Med hensyn til indholdet af en eventuel ny lovgivning er det i øvrigt justitsministeriets opfattelse, at de i medlemsforslaget angivne hovedprincipper ud fra danske synspunkter vil være et brugbart udgangspunkt for drøftelserne. Man skal imidlertid understrege, at der, således som det også antydes af forslagsstillerne, må ske en meget væsentlig forenkling af reglerne, såfremt betænkningernes lovudkast skal danne grundlag for lovgivning i Danmark.

København, den 19. august 1964

P. m. v.

*Vilhelm Bous*

*Niels Madsen*

**Handelsministeriet:**


---

Handelsministeriet har om sagen brevvækslet med de interesserede erhvervsorganisationer m. v. og er gjort bekendt med den af justitsministe-

rikt i skrivelse af 19. august 1964 til statsministeriet om spørgsmålet afgivne udtalelse.

Handelsministeriet skal herefter for sit vedkommende udtale, at man kan tilslutte sig de af justitsministeriet fremsatte synspunkter, idet man skal tilføje, at hensynet til erhvervslivets interesser ikke synes at kunne motivere en gennemførelse af en ændring af de gældende regler om forældelse.

København, den 28. september 1964

P. m. v.

*Knud Agbo*

Afd. chef

*C. Steinø*

Eksp. sekr.

*Industrirådet har i skrivelse den 30 juli 1964 hænvisat till rådets uttalande av den 19 september 1957 i anledning av Justitsministeriets »Betænkning om ændring af reglerne om forældelse af gældsfordringer» (se Bihang).*

BIHANG

**Uttalande av Industrirådet i anledning av »Betænkning om ændring af reglerne om forældelse af gældsfordringer»**

— — — tillader Industriraadet sig at udtale, at der ikke fra industrivirksomheders side har været rejst kritik mod den gældende lovgivning om forældelse af gældsfordringer.

Da det nu foreliggende forslag er et resultat af et nordisk samarbejde, vil man imidlertid ikke udtale sig imod, at forslaget søges gennemført her i landet under forudsætning af, at de andre nordiske lande har en tilsvarende positiv indstilling til forslaget.

København, den 19. september 1957

P. r. v.

(*sign.*)

**Håndværksrådet:**

— — — at man principielt finder det ønskeligt, at alle muligheder for en fællesnordisk lovgivning på forældelsesreglernes område bør undersøges.

Rådet finder ikke anledning til at gennemgå det omfattende lovforslag,



men ønsker at tilslutte sig medlemsforslagets udtalelse om, at en eventuel fremtidig lovgivning bliver så enkel og klar som muligt.

København, den 18. september 1964

P. r. v.

*Erik Ross Pedersen*

**Danske Bankers Fællesrepræsentation:**

— — — — kan vi meddele, at fællesrepræsentationen tidligere har afgivet en udtalelse til det med medlemsforslaget identiske udkast til lov om forældelse af gældsfordringer, der indeholdtes i betænkningen afgivet af den ved justitsministeriets skrivelse af 13. april 1961 udpegede delegerede. Idet vi i det hele kan henvise til denne udtalelse, som vedlægges sammen med en udtalelse af 9. februar 1959 vedrørende § 16 i betænkningens lovudkast [*se Bihang 1—2*], bemærkes, at fællesrepræsentationen for sit vedkommende ikke har yderligere at tilføje til disse.

København, den 2. september 1964

*A. Skjoldager*

*P. Schlegel*

*BIHANG 1*

**Uttalende av Danske Bankers Fællesrepræsentation i anledning av »Betænkning om ændring af reglerne om forældelse af gældsfordringer»**

— — — skal vi næst at udtale, at der for bankerne i praksis ikke har vist sig behov for en ændring af de hidtidige regler på dette område, meddele, at den omhandlede betænkning har givet organisationen anledning til at fremføre følgende betragtninger:

Det væsentlige nye i udkastet i forhold til gældende dansk ret er:

1. Forkortelse af forældelsesfristen.
2. Ændringer i udgangspunktet for beregningen af forældelsen.
3. Ændringer i reglerne for afbrydelse af forældelsen.

**ad. 1**

A. Bankerne kan næppe have væsentlige indvendinger at gøre imod en forkortelse af 20 års forældelsesfristen, således at denne som almindelig regel sættes til 10 år, der regnes fra fordringens forfaldstid.

B. Vi vil heller ikke rejse indvending imod en forkortelse til 3 år af den for visse krav gældende 5 års forældelsesfrist, selv om vi synes, at en 3 års frist er kortere end rimeligt for rentekravs vedkommende.

*ad. 2*

A. Vi er enig i, at forældelsesfristen regnes fra forfaldsdagen som nærmere anført i § 5. Vi forstår § 5, jvf. § 16, således, at et gælds-brev, der afdrages over f. eks. 40 år, holdes i kraft for de afdrag, der ikke er forfaldne, uanset om forfaldne afdrag for en lang årrække er forældede, og at man altså eksempelvis kan tænke sig det tilfælde, at de første 25 års afdrag er forældede, uden at dette berører de resterende afdrag.

B. Vi er noget betænkelige ved, at § 8, stk. 1, i slutningen åbner mulighed for, at kravet imod den simple kautionist eller en tabskautionist kan være forældet, forinden betingelserne er til stede for at gøre det gældende. Det kan godt tænkes, at der forløber lang tid, forinden kravet mod kautionisten kan gøres gældende, f. eks. når kravet mod hovedmanden bestrides og derfor nødvendiggør et måske langvarigt søgsmål i flere instanser.

Med de foreslåede regler om afbrydelse af forældelsen vil det kunne være nødvendigt at anlægge et fastsættelsessøgsmål imod kautionisten. Et sådant vil formentlig kunne gennemføres, men det medfører i hvert fald omkostninger, der — navnlig når det drejer sig om store beløb — kan blive kostbare. Hvis man opretholder kravet om, at afbrydelsen af forældelsen i mangel af anerkendelse fra kautionistens side normalt kræver retsskridt, kunne der formentlig være særlig grund til at gøre en undtagelse i dette tilfælde, f. eks. i form af en tillægsfrist, der løber en vis tid efter den endelige afgørelse af størrelsen af kravet imod kautionisten, forudsat at der gennem en lovlig forkyndelse over for kautionisten er givet denne underretning om retsforfølgningen imod hovedskyldneren (se § 24, hvor man vil tillægge en over for en solidarisk skyldner foretagen varsling af forfølgning imod en anden solidarisk skyldner afbrydende virkning).

*ad. 3*

Medens loven af 22. december 1908 med hensyn til afbrydelseshandlinger ligger på linie med de regler, der fastsættes også for fordringer, der ikke er undergivet den korte forældelse, er det efter dansk ret tilstrækkeligt til afbrydelse af forældelsen, at der sker en påmindelse til skyldneren. For bankernes vedkommende har det haft en vis betydning at kunne opretholde et krav på denne simple måde. Eksempelvis kan nævnes, at en skyldner kommer i en sådan økonomisk stilling, at kravet imod ham anses for uerholdeligt. Efter en årrækkes forløb kan det meget vel tænkes, at skyldneren ikke vil medvirke til afbrydelse af forældelsen gennem en anerkendelse af gælden, netop fordi han ikke tror, at banken vil have besværet og udgifterne ved de af loven anviste retslige skridt; men kommer han senere til penge, vil det dog være naturligt, at han ordner sig med banken, og det vil sikkert findes meget uretfærdigt, at den gæld, om hvis eksistens der ingen tvivl er, og som skyldneren måske gennem bankens opgivelser er fuldt bekendt med, skal falde bort, fordi afbrydelseshandlerne var fundet for besværlige og bekostelige.

Vi ville derfor mene, at en forældelsesafbrydelse gennem en bevislig påmindelse (f. eks. forkyndelse ved stævningmændene) burde være tilstrækkeligt til afbrydelsen. Men vil man, eventuelt af hensyn til den nordiske retsretshed, ikke dette, må vi anbefale, at der åbnes mulighed for på en nem og lidet bekostelig måde at foretage en retslig afbrydelse.

Vi skal i øvrigt gøre følgende mindre væsentlige bemærkninger:

Med hensyn til de i loven indeholdte regler om afvigelse fra de normale

forældelsesfrister har vi ikke noget særligt at bemærke, dette gælder også bestemmelserne om »tillægsfrister».

§ 30, 2. og 3. stk., synes teoretisk at muliggøre en kortere forældelse af et massegælds-brev end for fordringer ifølge rente- og udbyttekuponer. Dette stemmer med gælds-brevloven.

København, den 5. februar 1958

*J. Green*

*Erik Krogstrup*

BIHANG 2

**Uttalende av Danske Bankers Fællesrepræsentation i anledning av lagforslaget i  
»Betænkning om ændring af reglerne om forældelse af gældsfordringer»**

Således foranlediget kan fællesrepræsentationen meddele, at såfremt reglen i lovudkastets § 16, stk. 1, 1. pkt. kan forstås således, at garantier for lån med en løbetid på over 20 år vil kunne forældes, før lånet kontraktmæssigt vil være afviklet, må vi være enige med Forsikringsrådet i, at reglen ikke er hensigtsmæssig.

Fællesrepræsentationen er imidlertid i tvivl om, hvorvidt en sådan forståelse af bestemmelsen er rigtig på baggrund af bestemmelsen i lovudkastets § 8, stk. 1, 1. pkt. sammenholdt med § 5, stk. 1.

Ifølge bemærkningerne til lovudkastets § 16, stk. 1, 1. pkt. (betænkningen side 30) er hensigten med bestemmelsen at undgå stedsevarende forpligtelser. Dette fremgår også af det i bemærkningerne vedrørende garantiforpligtelser anførte eksempel, der alene omhandler garantier for fordringer med ubestemt forfaldstid.

Fællesrepræsentationen vil derfor finde det mere nærliggende at fortolke bestemmelsen således, at den ikke omfatter garantiforpligtelser, der knytter sig til fordringer med bestemt forfaldstid, men at sådanne forpligtelser forældes efter reglen i § 8, stk. 1 sammenholdt med § 5, stk. 1. Fællesrepræsentationen tillader sig i denne forbindelse at henvise til skrivelse herfra af 5. februar 1958 under ad 2, hvor vi bemærker, at vi forstår § 5, jfr. § 16 således, at et gælds-brev, der afdrages over f. eks. 40 år, holdes i kraft for de afdrag, der ikke er forfaldne, uanset om forfaldne afdrag for en lang år-række er forældede, og at man altså eksempelvis kan tænke sig det tilfælde, at de første 25 års afdrag er forældede, uden at dette berører de resterende afdrag.

Såfremt det ovenfor anførte er rigtigt, må forældelsesfristen for garantiforpligtelser for fordringer, der afdrages til forud fastsatte tidspunkter, begynde at løbe fra afdragenes forfaldstid og forældelse indtræde successive i forbindelse med afdragenes forældelse.

Da der imidlertid kan herske tvivl om den rette forståelse af § 16, stk. 1, 1. pkt. skal fællesrepræsentationen henstille, at bestemmelsen tydeliggøres.

Fællesrepræsentationen finder sluttelig anledning til at pege på, at reglen i lovudkastets § 16, stk. 1, 2. pkt. sammenholdt med bestemmelsen i § 4 til-

syneladende kan medføre, at indskud på en indeksskonto i medfør af lov nr. 260 af 2. oktober 1956 i tilfælde, hvor der ikke er indbetalt på kontoen i 20 år, forældes før udbetalingerne i henhold til kontrakten forfalder.

København, den 9. februar 1959

*Poul Ingholt*

*Erik Krogstrup*

#### **Danmarks Sparekasseforening:**

— — — skal man udtale, at sparekasseforeningen ikke har væsentlige indvendinger mod de af initiativtagerne i Nordisk Råd skitserede retningslinier for en ny forældelseslovgivning.

Såfremt det nu iværksatte initiativ skulle give anledning til, at der udarbejdes et udkast til lov om forældelse af gældsfordringer, anmoder foreningen om at få lejlighed til at udtale sig derover.

Man skal i øvrigt henvise til foreningens skrivelse af 6.2.1958 vedrørende den i 1957 afgivne betænkning om ændring af reglerne om forældelse af gældsfordringer.

København, den 1. september 1964

*M. Boding*

*Dalgas Rasmussen*

#### **Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation:**

— — — skal man meddele, at Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation ikke udfra erfaringer vedrørende det kommercielle samkvem inden for de nordiske lande finder begrundelse for at ændre de danske forældelsesregler, der fungerer fuldt ud tilfredsstillende for dansk engros-handel.

Særlig fremhæves, at man må advare imod at ændre de gældende frister på henholdsvis 20 år og 5 år, og en reduktion af den 5-årige forældelsesfrist til 3 år vil direkte stride imod dansk engros-handels interesser.

København, den 9. september 1964

P. f. v.

*Chr. Saugman*

*B. Høegh-Guldberg*

**Danmarks Juristforbund:**

Juristforbundets forretningsudvalg har på et møde, afholdt den 4. september d. å. behandlet disse henvendelser. Der var enighed om på det bedste at anbefale alle bestræbelser for i det videst mulige omfang at opnå nordisk retsfællesskab, og at man derfor også ser med stor sympati på de bestræbelser, som Nordisk Råd udfolder for dette mål. Hvad særligt angår de konkret forelagte fællesnordiske lovgivningsspørgsmål, er det Juristforbundets opfattelse, at der først og fremmest bør sættes ind på opnåelsen af nordisk retsenhed på erstatningsrettens område under hensyn til dette retsområdes store praktiske betydning, men også spørgsmålet om retsenhed med hensyn til reglerne om prækription må anses for betydningsfuldt, og man er enig i, at det ville være ønskeligt, at reglerne blev gjort så enkle og klare som muligt.

København, den 9. september 1964

*W. E. v. Eyben*

*Ove Madsen*

Direktør

**Finland****Justitieministeriet:**

I anseende till att de hitintills gjorda försöken att åstadkomma en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning misslyckats har justitieministeriet ej något att erinra emot, att huvudprinciperna för sagda lagstiftning tages såsom en samnordisk fråga upp till diskussion i Nordiska rådet.

För finskt vidkommande kan konstateras, att något egentligt behov att reformera ifrågavarande lagstiftning ej förefunnits, enär stadgandena i gällande lag är klara och lättfattliga. Såsom enda brist kan man anse den omständigheten, att det ej finns någon allmän bestämmelse om kort preskriptionstid för vissa s. k. vardagslivets fordringar. På grund härav är ministeriet, churu man är tillfreds med gällande lags stadganden om allmän 10 års preskriptionstid, berett att förena sig i de strävanden, som syfta till att åstadkomma en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning.

De i medlemsförslaget angivna principerna kan för finsk del anses vara godtagbara i övrigt utom i fråga om att tiden för tio års preskription skulle räknas från den dag fordringen förfallit. Enligt gällande finsk lag räknas nämnda tid från fordringens tillkomst. Denna regel har under lagens snart hundraåriga giltighetstid djupt rotat sig i det allmänna medvetandet och något speciellt behov att ändra regeln har ej yppat sig. Ministeriet är lik-

väl villigt att överväga godkännande av de i medlemsförslaget angivna principerna under förutsättning, att den nordiska preskriptionslagstiftningen därigenom kan förenhetligas.

Helsingfors den 3 november 1964

Minister *J. O. Söderhjelm*

Avdelningschef *Kai Korte*

#### **Sparbanksförbundet i Finland<sup>1</sup>:**

---

Sparbanksförbundet har år 1958 till justitieministeriet lämnat utlåtande om lagförslagen om preskription av tillgodohavande och preklusion. I detta utlåtande framförde förbundet med anledning av lagförslagen vissa anmärkningar, men uttalade dock som sitt allmänna omdöme tillfredsställelse över, att ifrågavarande lagförslag på samnordiskt initiativ hade kommit till stånd samt ansåg verkställigheten av förslagen vara av synnerligen brådskande natur. Enär dessa förslag inte har lett till lagstiftningsåtgärder anser Sparbanksförbundet det vid Nordiska rådets session gjorda medlemsförslaget om preskriptionslagstiftning motiverat.

Helsingfors den 2 september 1964

Sparbanksförbundet i Finland

*Lauri Levämäki*

*M. Ali-Melkkilä*

#### **Centralhandelskammaren, Bankföreningen i Finland, Finlands industriförbund, Finlands grossistförbund och Detaljhandels centralförbund<sup>1</sup>:**

---

De allmänna stadgandena angående preskription av fordran ingår i den i vårt land år 1868 givna förordningen om preskription i fordringsmål och om årsstämming. Hårtill har i olika lagar stadgats vissa från de allmänna preskriptionssstadgandena avvikande särskilda bestämmelser. Detta preskriptionssystem har i praktiken fungerat relativt väl. Det har till sin natur varit enkelt och lättfattligt, och på så sätt naturligt fogat sig till vår hävdvunna folkliga rättsordning.

Man har dock kunnat konstatera, att ovan nämnda lagstiftning i någon mån förblivit bristfällig och av denna anledning har den juridiska forskningen och rättspraxis på tolkningsväg fått ifylla luckorna i lagen. Likaledes har stadganden om preskription under årens lopp fogats till lagstift-

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

ningens olika delar, t. o. m. till den processrättsliga lagstiftningen, såsom stadgandena om preskription av borgensförbindelse utvisar. Detta har givetvis förorsakat en opåkallad splittring av ifrågavarande bestämmelser.

Av nämnda skäl finner organisationerna det önskvärt att reformera ifrågavarande lagstiftning. Såsom inom andra områden av civil- och handelsrätten är det även för preskriptionslagstiftningens del lämpligt att överväga ett reformarbete på samnordisk bas.

Organisationerna önskar dock redan i detta skede understryka, att stadgandenas grundprinciper på grund av preskriptionslagstiftningens natur borde vidröras med varsamhet. Särskilt borde onödig komplicering av stadgandena undvikas. Enligt vår uppfattning bör därför förslagsställarnas bifogade tidigare förslag anses vara alltför detaljerat och invecklat, i synnerhet vad beträffar de däri ingående många olika fristerna.

Vad det nya förslaget i övrigt beträffar, anser organisationerna i likhet med förslagsställarna, att en frist om 10 år fortfarande borde gälla som huvudregel för preskription. Härjämte kan en frist om 3 år även förordas närmast med tanke på vissa fordringar som hör till det dagliga livet, där ett förlängande av gäldförhållandet på grund av fordringens obetydlighet, obestämdhet eller speciella art skulle leda till orimlighet. Såsom preskriptionsfristens begynnelsestid torde man även kunna godkänna gäldens förfallodag i stället för nu gällande bestämmelse enligt vilken fristen börjar löpa från den dag fordran tillkom. Såsom åtgärd att avbryta preskriptionen borde däremot enligt vår uppfattning även för den treåriga preskriptionstidens del godkännas en formfri åtgärd. Det är nämligen orimligt att fordra, att det för det dagliga livets mindre fordringar skulle krävas inledande av rättegång för att fordran inte skulle preskriberas.

Organisationerna anser det icke mera i detta skede vara nödvändigt att ingå på detaljerna i det till medlemsförslaget bifogade tidigare lagförslaget. De hänvisar blott till det ovan framförda samt till sitt med anledning av förslaget avgivna gemensamma yttrande, vilket tillställdes handels- och industriministeriet den 1 december 1958.

Organisationerna förutsätter även, att de då lagförslaget i sinom tid föreligger färdigt, beredes tillfälle att yttra sig även om de detaljer, vilka inte ingått i det i Rådet väckta medlemsförslaget.

Helsingfors den 1 oktober 1964

Centralhandelskammaren

*Matti Virkkunen*

*Matti Mäenpää*

Bankföreningen i Finland

Finlands industriförbund

*Raimo Ilaskivi*

*Sakari T. Lehto*

Finlands grossistförbund

Detaljhandelns centralförbund

*Kaarlo Arve*

*P. Paaermaa*

**Häradshövdingarnas i Finland förening:**

---

Det gjorda förslaget är väl utarbetat och huvudprinciperna äro motiverade och kunna förordas av föreningen. Dock bör man ställa sig något tveksam, så vitt förslaget gäller om 3-års preskription för en stor grupp av fordringar. Då den nuvarande preskriptionstiden är 10 år enligt finsk rätt synes övergången till 3 års preskription kanske alltför tvär.

Helsingfors den 29 september 1964

Häradshövdingarnas i Finland förening

*Arvo Helminen*

**Finlands advokatförbund:**

---

Såsom det framgår av medlemsförslaget samarbetade justitieministerierna i Finland, Danmark, Norge och Sverige under åren 1951—1956 i beredningsarbetet för förslagen till lag om fordringspreskription. De lagförslag, som sålunda utarbetats, vilka särskilt för Finlands och Sveriges del avvek i hög grad från den gällande preskriptionslagen, har emellertid inte som sådana ansetts vara lämpade att genomföras. I de utlåtanden, som införskaffats om förslagen, framfördes ett antal anmärkningar och tvivel om behovet av den nya lagstiftningen. Bl. a. fästes uppmärksamheten på olika håll vid det förhållande, som även omnämnes i medlemsförslaget, att reformförslagen delvis innehöll synnerligen detaljerade och rigorösa bestämmelser om preskriptionens olika delfrågor.

Trots att preskriptionslagstiftningen inte är av så central betydelse som många andra privaträttsliga institut och trots att en reformering av denna lagstiftning knappast utgör ett trängande och brådskande behov, måste man ändå konstatera att den allmänna preskriptionslagen i Finland inte är tidsenlig. Då vår allmänna preskriptionslag från 1860-talet endast känner en preskriptionstid på 10 år, som räknas från och med fordringens uppkomst, har man i speciallagstiftningen varit tvungen att utfärda ett stort antal från den allmänna regeln avvikande och sinsemellan mycket olika preskriptionsstadganden. Detta har haft till följd en brokighet inom lagstiftningen, som blott tycks tilltaga. Det är uppenbart att det skulle behövas en enhetlig lagstiftning, genom vilken sådana i det dagliga livet förekommande fordringars preskription, i samband med vilka det inte är fråga om egentlig kreditgivning och i vilka en snabb utredning av fordringsförhållandena i allmänhet är önskvärd, skulle regleras. Finlands Advokatförbund anser att det närmast föreligger ett behov av ett sådant tillägg till den gällande lagen, som så allmänt som möjligt skulle tillgodose



behovet av en avveckling inom rimlig tid av de i det dagliga livet förekommande gäldförhållandena.

De svårigheter som uppstått vid reformarbetet inom preskriptionslagstiftningen torde bero på att man försökt nå en även i detalj relativt långtgående enhetlighet inom de olika ländernas lagförslag. Då preskriptionslagstiftningen ansluter sig både till den materiellrättsliga och till den processuella lagstiftningen, som delvis är avvikande i de olika länderna, är en långtgående enhetlighet inte lätt att förverkliga. Å andra sidan har svårigheterna förorsakats av att man har haft för avsikt att utsträcka preskriptionslagen även till olika offentligrättsliga rättsförhållanden, i fråga om vilka från den allmänna lagen avvikande stadganden kan behövas. Genom att begränsa enhetlighetskravet till preskriptionslagstiftningens huvudprinciper och genom att lämna svåra specialfall utanför lagstiftningen, torde man kunna komma framåt på basen av det redan utförda beredningsarbetet. I detta arbete synes de i medlemsförslaget omnämnda principerna, den allmänna preskriptionstiden om 10 år, räknad från fordringens uppkomst, samt tre års preskription för fordringar i det dagliga livet räknat från deras förfallodag, vara acceptabla. Likaså verkar regeln, enligt vilken fordringsägarna skulle kunna avbryta en kort preskription endast genom processuella åtgärder, vara ändamålsenlig.

Helsingfors den 21 september 1964

Finlands advokattförbund

*Mauri Hakapää*

*Matti Ylöstalo*

#### Finlands juristförbund:

---

Enligt Finlands juristförbunds uppfattning har det nordiska lagstiftningssamarbetet i praktiken visat sig vara en mycket viktig och fruktbringande samarbetsform. Förbundet anser därför, att detta alltjämt borde fortsättas och utvecklas till att omfatta alla de rättsområden, på vilka man kan anta förutsättningar finnas att uppnå antingen fullständig eller åtminstone största möjliga enhetlighet i alla de nordiska länderna. Som ett lämpligt föremål för samarbete måste man därvid även anse lagstiftningen om preskription. Till samarbete och förenhetligande föreligger enligt Förbundets mening så mycket större skäl, som på ifrågavarande område för närvarande råder stor brokighet, vilken ej kan motiveras med sakskalet.

Med stöd av det ovan anförda förklarar sig Finlands juristförbund förorda föreliggande förslag, vars huvudprinciper synes väl ägnade som grundval för ett lagstiftningssamarbete angående preskription. Till detaljerna i

ifrågavarande lagstiftning anser sig Förbundet icke kunna ta slutlig ställning i detta skede.

Helsingfors den 22 september 1964

Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund r. y.

*Jaakko Uotila*

Styrelsens ordförande

*Martti V. Mustakallio*

Verksamhetsledare

## N o r g e

### Justis- og politidepartementet:

Medlemsforslaget har vært forelagt for følgende foreninger og institusjoner m. v.: Den norske sakførerforening, Den norske dommerforening, Den norske bankforening, Sparebankforeningen i Norge, Finansdepartementet, Norges handelsstands forbund, Norges grossistforbund og Norges industriforbund.

Man har mottatt uttalelser fra Den norske dommerforening, Norges handelsstands forbund og Norges industriforbund [*se nedan*].

I høve medlemsforslaget skal Justisdepartementet uttale:

I Norge har det ikke vært følt noe vesentlig behov for en alminnelig revisjon av vår foreldelseslov fra 27. juli 1896, men man har ansett det ønskelig å få loven revidert på enkelte spesielle punkter.

Når spørsmålet om å revidere foreldelseslovgivningen ble tatt opp til utredning i 1951, var formålet fra norsk side først og fremst å forsøke å nå fram til felles nordiske foreldelsesregler som en naturlig videreføring av arbeidet med å innføre ensartete rettsregler på formuerettens område. Fra norsk side har en vært tilfreds med det felles lovforslag som de nordiske komitéer la fram i 1957. Man har på den annen side ikke noe å bemerke til at de foreslåtte regler søkes forenklet.

Justisdepartementet ser gjerne at hovedprinsippene for en mulig felles nordisk foreldelseslovgivning blir drøftet i Nordisk Råd.

På et vesentlig punkt kan en imidlertid fra norsk side vanskelig godta det prinsipp som er lagt til grunn i medlemsforslaget. Det gjelder forslaget om at det skal være tilstrekkelig med påminning for å avbryte den foreslåtte 10-årsfrist. Norsk rett bygger på at det kreves søksmål for å avbryte fristen (om ikke skyldneren erkjenner forpliktelsen). Dette er så vidt vites også den alminnelige ordning i de fleste fremmede land vi naturlig kan sammenlikne oss med, bortsett fra Finland og Sverige. Kravet om søksmål gjør at kreditorer får valget mellom å tvinge fram et oppgjør eller å risikere

at den angivelige fordring faller bort. Den avviklende funksjon foreldelsesreglene på denne måte tjener, vil ikke i samme grad kunne oppfylles dersom en påminning skal være nok til å avbryte fristen.

Justisdepartementet kunne likevel under eventuelle nye nordiske forhandlinger som et mulig kompromiss være villig til å overveie om det kanskje bør gis adgang til å avbryte 10-årsfristen ved påminning for en begrenset tid. Forutsetningen for dette burde trolig være at fristen reknes fra fordringens stiftelse, og det burde i alminnelighet ikke være mulig å avbryte fristen ved påminning lenger enn høyst 20 år fra stiftelsen eller — om fordringen først forfaller etter dette tidspunkt — ut over 10 år fra dens forfallstid.

Oslo, 14. september 1964

*Stein Rognlien*

*Rolv Hellesylt*

#### **Den norske dommerforening:**

Det pekes i redegjørelsen på at spørsmålet har vært utredet av sakkyn-dige komitéer uten at det hittil er blitt noe resultat. Det foreslås at Nordisk Råd henstiller til regjeringene på grunnlag av et fremlagt forslag å gjøre fortgang med saken.

Utvalget er enig i at man tilstreber en løsning på et nordisk grunnlag, og finner det foreliggende forslag vel egnet.

På styremøte den 6. ds. vedtok Dommerforeningens styre å erklære seg enig i utvalgets uttalelse.

Oslo, 9. september 1964

*(Sign.)*

#### **Norges handelsstands forbund:**

Vårt forbund er enig med forslagsstillerne i at det bl. a. av hensyn til samhandelen i Norden er ønskelig med en ensartet nordisk preskripsjonslovgivning.

Vi har heller ikke noe å bemerke til de hovedlinjer som er foreslått lagt til grunn for en enhetlig lovgivning, og som i det alt vesentlige svarer til gjeldende norsk rett.

Oslo, 4. september 1964

*(Sign.)*

**Norges industriforbund:**

Vi har intet å bemerke til at det søkes oppnådd ensartet preskripsjonslovgivning i de nordiske land, og er for så vidt enig i at et slikt spørsmål tas opp til utredning. Vi vil anta at en slik utredning bør foregå ved samarbeidende nasjonale komitéer. Vi finner det imidlertid prinsipielt uriktig at det fra Nordisk Råds side fremlegges et fullstendig forslag til ensartet lov som mer eller mindre måtte legges til grunn for det forutsatte utredningsarbeide. Utredningen bør etter vår mening skje på fritt grunnlag.

Oslo, 5. august 1964

(Sign.)

**S v e r i g e****Svea hovrätt:**

Såsom framgår av medlemsförslaget har det hittills icke varit möjligt att nå fram till enighet mellan respektive nordiska länder om framläggande av förslag om likartad nordisk preskriptionslagstiftning på grundval av de i slutet av 1950-talet i Danmark, Finland, Norge och Sverige offentliggjorda kommittébetänkandena med förslag till bestämmelser om preskription av fordringar.

Hovrätten finner att vad sålunda förekommit icke behöver lägga hinder i vägen för fortsatta strävanden mot en på detta område enhetlig nordisk lagstiftning som är i och för sig önskvärd, icke minst med hänsyn till att ifrågavarande svenska bestämmelser äro i behov av översyn.

I medlemsförslaget angivas några huvudprinciper för en nordisk lagstiftning på det berörda rättsområdet. Vad i sådant hänseende upptages i medlemsförslaget synes icke nu böra föranleda ett ställningstagande av hovrätten.

Stockholm den 22 september 1964

*Yngve Linder*

*Jan Oldin*

**Bankinspektionen:**

Frågan om gemensam nordisk preskriptionslagstiftning var föremål för internordiska förhandlingar åren 1952—1956. Dessa resulterade i huvudsakligen likalydande lagförslag som år 1957 publicerades i de olika län-

derna, för Sveriges vidkommande i betänkande om fordringspreskription m. m. (SOU 1957: 11). Över nämnda betänkande och lagförslag yttrade sig bl. a. dåvarande bank- och fondinspektionen samt sparbanksinspektionen. Dessa yttranden bifogas härmed [*se Bihang*].

Härav framgår att båda inspektionsmyndigheterna var kritiska mot förslaget och ansåg att det i dåvarande skick ej kunde läggas till grund för ny lagstiftning i ämnet. Bank- och fondinspektionen fann sålunda att önskemålet om en gemensam nordisk lagstiftning på området tillmätts alltför stor betydelse och betecknade förslaget med dess olika preskriptionstider och många specialregler som invecklat och svåröverskådligt, vilket skulle vålla besvärligheter för allmänheten och ökat arbete för myndigheter och kreditinrättningar. Liknande synpunkter framfördes av sparbanksinspektionen, som uttryckte tveksamhet beträffande lämpligheten av förslagets realiserande, enär den nuvarande enkelheten i reglerna skulle försvinna och ersättas med ett svåröverskådligt komplex av bestämmelser, som delvis även föreföll vara ganska svårtolkade. Sistnämnda inspektionsmyndighets yttrande utmynnade därför i att förslaget borde göras till föremål för översyn främst i förenklande riktning.

Förslagsställarna i Nordiska rådet utgår från de år 1957 framlagda förslagen och anser att dessa bör kunna förenklas så att minsta möjliga antal specialregler bibehålles.

Bankinspektionen vill för sin del hänvisa till de bifogade utlåtandena, av vilka framgår att förslagen måste bli föremål för en genomgripande omarbetning om de skall kunna läggas till grund för ny lagstiftning.

---

Stockholm den 16 september 1964

*K. Wulff*

*K. W. Ström*

BIHANG

**Remissvar från bank- och fondinspektionen i anledning av betänkande om preskription (SOU 1957: 11)**

---

Gällande regler om preskription har i stort sett varit oförändrade under närmare ett sekel. Det remitterade förslaget berör följaktligen ett område av rättslivet, där allmänheten har en klar rättsuppfattning och fasta handlingsvanor. Detta manar till försiktighet i lagstiftningsarbetet. Varje ändring av de på området gällande reglerna, som innebär krav på skärpt uppmärksamhet eller ökad aktivitet för bevarande av välfångna rättigheter,

kan lätt leda till rättsförluster. Ändringar bör därför icke vidtagas med mindre de motsvarar verkliga behov och nya regler måste — särskilt med tanke på att de berör en mycket vid allmänhet — utformas på ett klart och otvetydigt sätt. I dessa avseenden lämnar emellertid förslaget enligt inspektionens mening rum för kritik. Några krav på ändringar i nuvarande regler från vare sig myndigheter eller enskilda har sålunda icke redovisats i betänkandet, och inspektionen har sig icke bekant att klagomål mot gällande rättsregler eljest framförts. Det huvudsakliga motivet för ändringsförslaget synes fastmera vara önskemålet om en gemensam nordisk lagstiftning på förevarande område. Även om det internordiska samarbetet på lagstiftningsområdet i många fall varit till stort gagn, vill det förefalla som uniformitetssynpunkterna i detta fall tillmätts alltför stor betydelse. Beträffande härefter utformningen måste förslaget med sina olika preskriptionstider och många specialregler betecknas som invecklat och svåröverskådligt, och detsamma kommer helt säkert, om det genomföres, att vålla besvärligheter för allmänheten och ökat arbete för myndigheter och kreditinrättningar. Särskilt i de — ingalunda sällsynta — fall, då borgenär och gäldenär står till varandra i ett mera invecklat affärsförhållande, torde differentieringen av preskriptionsfristen vålla komplikationer. Ej minst bankernas och fondkommissionärernas verksamhet lämnar några exempel på sådana invecklade affärsförhållanden.

Till de allmänna reflektioner ifråga om förslagets principiella uppläggning, som gjorts i det föregående, vill inspektionen foga några erinringar mot dessa detaljer i förslaget.

I betänkandet föreslås en förkortning av preskriptionstiden till tre år ifråga om bl. a. räntefordringar (3 § 2.). Att ränte- och utdelningskuponger till s. k. masspapper för närvarande preskriberas på tre år enligt bestämmelse i 25 § skuldebrevslagen är enligt inspektionens mening icke tillräckligt skäl att tillämpa den kortare preskriptionstiden även ifråga om ränta å andra skuldebrev. I förra fallet har fordringen på ränta respektive utdelning konkretiserats i en kupong och därigenom på ett mera påtagligt sätt skilts från huvudfordringen. Kupongutfärdarnas berättigade intresse av att de talrika småfordringar som kupongerna representerar avvecklas inom skälig tid har under sådana omständigheter kunnat tillgodoses. Samma skäl kan emellertid icke eller i vart fall i endast begränsad omfattning åberopas beträffande andra fordringsförhållanden. I och för sig synes systemet med olika preskriptionstider för kapital och ränta vara förenat med olägenheter och dessa kommer särskilt till synes vid s. k. annuitetslån. Låter man huvudregeln om tioårig preskription gälla även ränta å skuldebrev i allmänhet, uppnår man väl icke att räntan i alla fall preskriberas samtidigt med huvudfordringen men likväl en betydande kongruens i detta avseende.

Till det sagda vill inspektionen foga påpekandet, att förslaget sådant det utformats icke i praktiken kommer att resultera i en likformig behandling av räntefordringar i preskriptionsavseende. Om exempelvis återbetalningen av en skuld skall ske efter annuitetsprincipen, skall sålunda enligt den sakkunnige en uppdelning ske så att räntedelen preskriberas efter tre år, medan preskriptionstiden för amorteringsdelen bestämmes av kapitalfordringens karaktär. Vid inlåning på bankräkning åter, där räntan enligt insättningsvillkoren lägges till kapitalbeloppet vid varje räntetermins slut, anses räntan som en del av kapitalet och skall följaktligen vara underkas-

lad den för insatta bankmedel föreslagna 20-åriga preskriptionen. På grund härav synes ovisshet lätt kunna uppstå huruvida för ränta löper den korta eller den långa preskriptionstiden, vilket är ägnat att verka förvillande för allmänheten.

För fordringar på bankaktiebolag eller annan inrättning, som äger driva bankrörelse, i anledning av där insatta medel skall enligt förslaget gälla särskilda preskriptionsbestämmelser. Som skäl härför har anförts, att sådana medel ofta får stå orörda under mycket lång tid utan att insättarna tillser, att banken erkänner gälden och därmed åstadkommer preskriptionens avbrytande. Inspektionen kan vitsorda att så är förhållandet och att det sammanlagt är icke obetydliga belopp, som varje år preskriberas i bankerna. Då det för ifrågavarande institut med dess ordnade bokföring knappast kan innebära någon nämnvärd olägenhet, att fordringar kvarstår längre tid än tio år, synes dessa rättsförluster för insättarna onödiga och obilliga. I verkligheten har bankerna också själva regelmässigt ansett sig böra utbetala insättningar utan avseende å preskription. Inspektionen har därför för sin del icke något att erinra mot den föreslagna utsträckningen av preskriptionstiden i detta fall. Emellertid vill ämbetsverket fästa uppmärksamheten på ett detaljspörsmål.

Vid tillämpning av 4 § i lagförslaget måste avgöras, huruvida gäldenären är att hänföra till de företag som äger driva bankrörelse, d. v. s. »sådan verksamhet, i vilken ingår inlåning från allmänheten på räkning som av bank allmänligen begagnas». Enligt den innebörd detta uttryck ansetts äga har till bankrörelse ej hänförts den inlåning på räkning, som vissa kreditinrättningar bedriver, ehuru verksamheten reellt — om också ej formellt — är att betrakta som sådan rörelse (se SOU 1952: 2, sid. 86—90). I utlåtande den 13 maj 1952 över 1949 års banklagssakkunnigas betänkande (nämnda SOU) yttrade inspektionen bl. a.:

Det kan, enligt ämbetsverkets mening, icke råda någon tvekan om att — förutom ett antal s. k. kreditföreningar — sådana organisationer som exempelvis Kooperativa förbundet och H.S.B:s riksförbund genom sin sparkasserörelse i realiteten driva bankrörelse och det bör framhållas, att särskilt de sistnämndas verksamhet skapat ett prejudikat, som kan uppmuntra andra stora organisationer att inleda liknande verksamhet. Ett exempel härpå utgör den av pingströrelsens ledande män nyligen startade kreditinrättning — »Allmänna spar- och kreditkassan» — som står öppen för varje person, vilken vill inbetala en inträdesavgift av 100 kronor, och som därefter i obegränsad utsträckning mottager inlåning från sina medlemmar; de inlånade medlen utnyttjas för kreditgivning åt allmänheten oberoende av medlemskap i kassan.

Den av nämnda organisationer bedrivna bankrörelsen faller, såsom ovan nämnts, icke under banklagen och därmed ej heller under 4 § i förevarande lagförslag. Därav följer att fordran på medel, som insatts i organisationernas sparkasserörelse, icke är underkastad den för bankmedel föreslagna 20-åriga preskriptionen utan skall preskriberas på den kortare tiden av tio eller tre år beroende på om fordran grundas på skuldebrev (motbok) eller ej. Inspektionen frågar sig om denna konsekvens av förslaget, som ej berörts i betänkandet, är rimlig. Enär dessa kreditinrättningar bedriver i sak samma slags inlåningsverksamhet som bankerna, skulle det för all-

mänheten verka förvirrande och svårförståeligt, att medel insatta hos sådana inrättningar skulle preskriberas på avsevärt kortare tid än motboksmedel i bank. Inspektionen vill därför ifrågasätta huruvida icke ifrågasättande kreditinrättningar och den av dem bedrivna bankrörelsen borde inordnas under 4 §, varigenom en enhetlig 20-årsfrist komme att gälla för alla på »bankräkning» inlånade medel.

De med nuvarande ordning i sak överensstämmande reglerna i 29 § första och andra styckena att panträtt och retentionsrätt består, även om fordringen preskriberas, gäller ej förlagsinteckning, som ju endast medför en förmånsrätt. Det till grund för förlagsinteckningen liggande skuldebrevet måste sålunda bevakas före tioårsperiodens utgång. Inspektionen vill emellertid ifrågasätta, huruvida det icke av praktiska skäl vore motiverat att i preskriptionshänseende jämställa förlagsinteckning med panträtt. Skulle detta förutsätta ändringar i förlagsinteckningens konstruktion (jfr Lögdberg: Studier över förlagsinteckningsinstitutet, sid. 282 ff.), torde frågan böra upptagas i samband med den revision av bestämmelserna om förlagsinteckning som påkallats från olika håll.

Vad slutligen angår förslaget till lag om preklusion är det avsett att fordran på insatta medel i bank eller annan inrättning som äger driva bankrörelse skall undantagas från preklusion (7 §). Att detta, såsom den sakkunnige förmenat, skulle kunna ske utan olägenhet är knappast riktigt. Har vid likvidation av affärsbank, sparbank eller centralkassa för jordbrukskredit kallelse å okända borgenärer ej ägt rum, kan sålunda visshet icke vinnas om att okänd gäld ej sedermera yppar sig. Anledning till att skulden icke upptagits i bankens räkenskaper kan bl. a. vara, att vederbörande tjänsteman till döljande av tillgrepp underlåtit att anteckna av honom mottagen inbetalning. För att vara på den säkra sidan måste då en försiktig likvidator dröja med skifte av företagets tillgångar, till dess den 20-åriga preskriptionstiden utgått.

Denna nackdel är väsentlig och uppväges icke av den med förslaget förenade fördelen, att insättarna-borgenärerna icke behöver upptagas å förteckningen över känd gäld. Nämnda fördel torde emellertid till väsentlig del kunna bevaras, även om medel insatta på bankräkning liksom för närvarande förblir underkastade preklusion. Inspektionen förutsätter här att rörelsen regelmässigt kommer att i en eller annan form överlåtas å annan kreditinrättning. Därvid torde följande tillvägagångssätt kunna användas. Likvidator dröjer med ansökan om proklama, till dess något halvår eller år förflutit från det överlåtelsen trätt i kraft. Under mellantiden torde de flesta insättarna nås i samband med insättning eller uttag eller räntepåföring, varvid motboken förses med påstämpling om att betalningsansvaret övertagits av annan bank eller kreditinrättning. När kallelse å okända borgenärer sedermera sökes, kan förteckningen begränsas till de borgenärer med vilka kontakt ej erhållits under uppskovstiden. Härigenom skulle utan ändringar i övrigt möjliggöras den uppmjukning av skyldigheten att förteckna samtliga insättare som 1949 års banklagssakkunniga ifrågasatte.

---

Stockholm den 24 september 1957

Underdånigst

*K. Wulff*

*K. W. Ström*



**Kommerskollegium:**

Förslag om gemensam nordisk preskriptionslagstiftning framlades åren 1957 och 1958, för Sveriges del i ett betänkande om fordringspreskription m. m. (SOU 1957: 11) avgivet av en inom justitiedepartementet tillkallad sakkunnig. Kollegium avgav ett utförligt yttrande över betänkandet den 4 oktober 1957 och framställde härvid erinringar mot lagförslaget, i huvudsak innebärande, att detta icke utan omfattande bearbetning borde läggas till grund för lagstiftning. Inom Nordiska rådet synes man numera ha övergivit tanken att på grundval av nämnda förslag nå enighet om gemensam nordisk lagstiftning på området. De i medlemsförslaget nu föreslagna riktlinjerna för sådan lagstiftning innebär väsentliga förenklingar i jämförelse med 1957 års förslag.

Såsom framgår av de till kollegium inkomna utlåtandena bryter sig dock alltjämt meningarna om lämpligheten av att ansluta sig till medlemsförslaget. En del organisationer hävdar, att överhuvudtaget anledning saknas att för svenskt vidkommande frångå nuvarande ytterst enkla regler medan det från andra håll framhålls att det ökade nordiska handelsutbytet gör det motiverat att även på detta område söka få till stånd en enhetlig lagstiftning.

Kollegium finner för sin del, att det nu framlagda medlemsförslaget fått sådan utformning att kollegium med hänsyn till angelägenheten av ett nordiskt samarbete kan tillstyrka att förslaget lägges till grund för en blivande nordisk lagstiftning. Kollegium vill dock erinra om sin förut uttalade uppfattning att preskriptionstiden för det dagliga livets fordringar bör vara fem år och icke — såsom föreslagits — tre år. En femårig preskriptionstid för dessa fordringar skulle enligt kollegii mening innebära en godtagbar kompromisslösning i förhållande till nu gällande regler; tiden överensstämmer med vad som f. n. gäller i Danmark och innebär en mindre långtgående förändring i förhållande till gällande rätt i Sverige och Finland.

Stockholm den 24 september 1964

*Anders Lindstedt*

*Laila Larson*

*Till kommerskollegium har remissvar inkommit från nedanstående handelskamrar samt från Kooperativa förbundet och Sveriges allmänna exportförening.*

**Stockholms handelskammare:**

Det förslag till huvudlinjer för en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning, som nu framlagts, överensstämmer i väsentliga delar med 1957 års sakkunnigförslag. Till detta ställde sig berörda näringsorganisationer vid remissbehandlingen av det svenska betänkandet (SOU 1957:11) i princip avvisande. Stockholms handelskammare erinrade för sin del om att preskriptionsinstitutet i vårt land bibehållits oförändrat sedan 1862; vad beträffar preskriptionstidens längd hade denna varit densamma ända sedan år 1800. Reglerna hade trängt in i det allmänna medvetandet även utanför affärsvärlden. De hade visat sig klara och lättillämpade och därför skänkt trygghet åt parterna i fordringsförhållanden. Med hänsyn härtill krävdes enligt Handelskammarens uppfattning mycket starka skäl för införandet av nya regler. Den undersökning Handelskammaren låtit göra bland ett stort antal företag inom kammarens verksamhetsområde i syfte att erhålla kännedom om huruvida något behov av förändrade regler gjort sig märkbart hade givit vid handen, att trots den snabba utvecklingen inom affärsvärlden under det senaste halvseket några mera påtagliga olägenheter icke framkommit vid tillämpningen av 1862 års preskriptionslagstiftning.

Till detta kom att den föreslagna lagändringen skulle innebära tillskapandet av olika preskriptionstider. För den icke juridiskt skolade måste de föreslagna reglerna te sig betydligt mera invecklade än de gällande särskilt som uppdelningen på de olika preskriptionstiderna lätt skulle kunna ge upphov till gränsdragningsproblem. Handelskammaren vände sig även mot att preskriptionstid endast skulle kunna avbrytas genom anlitan- de av rättegång. För borgenären skulle detta innebära onödigt arbete och ökade kostnader. Proceduren skulle också kunna otillbörligt utnyttjas av en insolvent gäldenär som — genom att vägra erkännande av en i realiteten ostridig fordran — skulle kunna undandraga sig sina förpliktelser; borgenären torde i beskrivna situation knappast vara hågad att ytterligare öka sina redan värdelösa fordringar med kostnader för en rättegång. Särskilt betänkliga föreföll de föreslagna reglerna Handelskammaren, därigenom att preskriptionstiden för det alldeles övervägande antalet fordringar i det dagliga livet skulle förkortas till tre år. I synnerhet för större affärsföretag med ett betydande antal kunder skulle reglerna därför komma att leda till väsentligt ökade kostnader. Fordringens fastställande genom rättegång skulle dessutom medföra en offentlighet, som i regel icke vore önskvärd ur borgenärens än mindre ur gäldenärens synpunkt. Förslagetets genomförande skulle härjämte föranleda en ytterligare ökning av arbetsbördan hos domstolarna.

Oaktat övervägande skäl enligt Handelskammarens uppfattning talade

mot genomförandet av förslaget erkände Handelskammaren dettas betydelse såsom uttryck för strävandena att skapa en enhetlig nordisk lagstiftning, vilka strävanden kammaren alltid givit sitt fulla stöd. Om kammaren ändock ställde sig tveksam, berodde detta på — förutom de skäl som ovan redovisats — att preskriptionslagstiftningen icke utgjorde en så central del av den förmögenhetsrättsliga lagstiftningen, att några väsentliga nackdelar skulle uppkomma därest för Sveriges vidkommande tillämpades ur borgenärens synpunkt mer fördelaktiga regler än i de övriga nordiska länderna.

Väl kan måhända sägas, att den internordiska handelns utveckling efter 1957 med en gemensam nordisk marknad på väg att förverkligas inom EFTA:s ram ökat skälen för ett förenhetligande av den nordiska lagstiftningen över huvud och därmed också lagstiftningen på preskriptionsområdet. Mot detta bör dock allttjämt vägas att åtminstone för Sveriges vidkommande övergången till det i medlemsförslaget skisserade systemet såsom redan påpekats skulle medföra betydande olägenheter. Med hänsyn härtill och då trots det ökade handelsutbytet frånvaron av likformiga preskriptionsregler enligt vad Handelskammaren erfarit icke visat sig förorsaka några egentliga problem anser sig kammaren icke ha anledning tillstyrka medlemsförslaget.

Stockholm den 17 augusti 1964

Stockholms handelskammare

*Gösta Bohman*

*Ulf Magnusson*

#### Östergötlands och Södermanlands handelskammare:

---

Enligt handelskammarens förmenande vore till stor fördel om bestämmelserna rörande preskription av fordringar vore ensartade i de nordiska länderna. Det framlagda förslaget innebär dock genomgripande förändringar i förhållande till de bestämmelser, som nu gäller i vårt land. Konsekvenserna av ett genomförande av det väckta förslaget kan på grundval av det föreliggande materialet icke bedömas. Handelskammaren vill därför föreslå att frågan om ändring av de svenska reglerna om preskription i överensstämmelse med förslaget göres till föremål för särskild utredning.

Norrköping den 13 augusti 1964

Östergötlands och Södermanlands handelskammare

*Lars Gabrielson*

*Gunnar Lundén*

**Smålands och Blekinge handelskammare:**

— — — får handelskammaren härmed giva till känna, att handelskammaren finner det i och för sig önskvärt, att preskriptionsreglerna göres enahanda inom de nordiska länderna samt att handelskammaren icke funnit anledning till väsentliga anmärkningar mot det framlagda förslaget.

Jönköping den 21 juli 1964

*Bengt H. Skantze*

*Gotlands handelskammare har i skrivelse den 12 augusti 1964 förklarat sig vilja avstå från att kommentera medlemsförslaget.*

**Skånes handelskammare:**

Såsom erinras i medlemsförslaget avgavs år 1957 i de nordiska länderna betänkanden med förslag till gemensam nordisk lagstiftning om fordringspreskription innefattande bl. a. en treårig preskriptionstid för det dagliga livets fordringar. Vid remissbehandlingen av det svenskt betänkandet (SOU 1957: 11) uttalades starka betänkligheter mot förslaget från näringslivshåll, däribland av Skånes Handelskammare i dess den 17 september 1957 avgivna remissyttrande, vilket bifogas [*se Bihang*].

I nämnda yttrande underströk handelskammaren, att det sannordiska lagstiftningsarbetet haft och har en utomordentligt stor betydelse. Beträffande speciellt preskriptionsinstitutet ifrågasatte handelskammaren likväl, om det skulle medföra några större fördelar att ha överensstämmande nordiska regler; åtminstone hade handelskammaren icke förspott att skiljaktigheterna mellan de nordiska ländernas preskriptionslagar föranlett några olägenheter.

Det kan visserligen göras gällande, att skälen för en enhetlig nordisk lagstiftning även på preskriptionsområdet under åren efter 1957 vuxit i styrka i takt med att en gemensam nordisk marknad med därmed följande utvidgat varuutbyte är på väg att förverkligas inom ramen för EFTA. Likväl vill handelskammaren ifrågasätta om den ytterligare ökning av varuutbytet mellan de nordiska länderna som hittills skett och som är att vänta i och för sig kan anses påkalla en likformighet i preskriptionslagstiftningen, om en därmed följande omläggning av de olika ländernas nu gällande lagstiftning befinnes medföra påtagliga olägenheter med hänsyn till respektive lands interna förhållanden. I sitt tidigare yttrande redovisade handelskammaren utförligt sin inställning ej minst i sist angivna hänseende till det då föreliggande förslaget, vilket i väsentliga delar utgör grundval för de i medlemsförslaget nu uppdragna riktlinjerna. I nu förevarande sammanhang vill

handelskammaren därför inskränka sig till att helt kort sammanfatta sina i remissyttrandet framförda synpunkter på lagförslaget.

Först må därvid erinras om att gällande svenska rättsregler på preskriptionsområdet är enkla och klara och kommit att tillhöra de rättsgrundsatser som icke blott juristerna utan även lekmännen är förtrogna med. En ändring av reglerna skulle i betraktande härav under en sannolikt lång övergångstid leda till risker för rättsförluster, vilka risker uppenbarligen skulle bli särskilt påtagliga just på grund av preskriptionslagstiftningens syfte att bringa rättigheter att upphöra. En uppdelning i olika preskriptionstider kommer vidare att medföra betydande gränsdragningsproblem, vilka — även om de självfallet lagstiftningsvägen kan lösas — dock kommer att vålla svårigheter särskilt för lekmannen i den praktiska tillämpningen i handel och vandel. Förslaget att en treårig preskriptionstid av borgenären skall kunna avbrytas endast genom stämning kommer bl. a. att medföra risk för onödiga processer vid en tidpunkt, då väckande av talan med hänsyn till gäldenärens betalningsförmåga framstår som ekonomiskt meningslöst. Mot den förordade regleringen bör också erinras att en fordrans förfallodag, vilken dag vid införande av korttidspreskription rimligen måste tagas som utgångspunkt för preskriptionstiden, i motsats till tidpunkten för fordringens uppkomst i åtskilliga fall är svår att fastställa, något som kan medföra oklarhet om preskriptionstidens utgång.

Handelskammaren har alltid varit en varm förespråkare för ett förenhetligande av den nordiska lagstiftningen på civilrättens område. Såvitt gäller just preskriptionslagstiftningen synes det handelskammaren likväl som om önskemålet om nordisk enhetlighet ej bör tillmätas större betydelse än de olägenheter som skulle uppkomma åtminstone för vårt lands del vid en övergång till det förordade systemet. Då det härjämte vid de överläggningar, som efter 1957 i ärendet ägt rum mellan de berörda länderna, icke visat sig möjligt att framlägga ett gemensamt lagförslag anser sig handelskammaren icke böra tillstyrka bifall till medlemsförslaget.

Malmö den 14 augusti 1964

Skånes handelskammare

omfattande Skåne och södra Halland

*S. Hammarskiöld*

*Lars C. G. Samzelius*

**Remissvar från Skånes handelskammare i anledning av betänkande om  
preskription (SOU 1957:11)**

Regeln om tioårig preskription har gällt i vårt land i mer än halvtan-  
nat århundrade. Under årens lopp har visserligen en hel del regler om  
kortare preskriptionstid tillskapats, men dessa har rört tämligen speciella  
rättsområden, och bestämmelsen om tioårig preskriptionstid kan fort-  
farande med fog sägas gälla för fordringar i allmänhet. Regeln är enkel  
och klar. Den har kommit att höra till de rättsgrundsatser, som inte blott  
fackmännen-juristerna utan även folk i allmänhet är förtrogna med. Från  
rättssäkerhetssynpunkt är detta en stor fördel, eftersom en allmän kän-  
nedom om preskriptionsreglerna motverkar att dessa leder till rättsför-  
luster.

Innan en ny lagstiftning hinner bli allmänt känd uppstår lätt rättsför-  
luster genom att människor i handel och vandel utgår från att de gamla  
bestämmelserna fortfarande är i kraft. Detta gäller väl beträffande ny lag-  
stiftning på många olika områden. Riskerna för att ändringar i lagstift-  
ningen skall leda till rättsförluster är emellertid enligt handelskammarens  
mening särskilt påtagliga i fråga om preskriptionslagstiftning, eftersom  
denna just går ut på att bringa rättigheter till upphörande och dessutom  
kan beröra praktiskt taget alla människor.

Av dessa allmänna synpunkter drar handelskammaren den slutsatsen,  
att man bör gå varsamt fram med reformer på preskriptionsrättens områ-  
de. En reformering av preskriptionsinstitutet bör ske endast om de gäl-  
lande reglerna föranlett påtagliga olägenheter eller om eljest den nya lag-  
stiftningen skulle medföra väsentliga fördelar.

Även en annan allmän synpunkt bör enligt handelskammarens mening  
tillmätas rätt stor vikt vid bedömningen av förslaget, nämligen att en even-  
tuell ny lagstiftning bör vara så enkel som möjligt, så att man kan räkna  
med att även de nya reglerna i sinom tid kan bli allmänt kända och för-  
stådda. Genom att differentiera reglerna kan man visserligen få dem bättre  
avpassade till de skiftande förhållanden som beröres av dem, men reg-  
lerna blir samtidigt mera invecklade och man kan inte vänta sig att kän-  
nedomen om dem lika lätt skall spridas bland allmänheten.

Det föreliggande förslaget företer en bild av tämligen långtgående dif-  
ferentiering av preskriptionstiderna och de därtill anknutna bestämmel-  
serna. Formellt bibehålles visserligen den tioåriga preskriptionen som hu-  
vudregel. Regeln genombrytes emellertid av bestämmelser om korttids-  
preskription för en mängd fordringar, och till bestämmelserna om preskrip-  
tionstiderna anknyter dessutom ett system av tilläggsfrister. Därjämte har  
bestämmelser om tjuugoårig preskription tillskapats. Till en del kan vis-  
serligen den ökade differentieringen sägas vara skenbar, eftersom man  
redan nu — fast i speciella lagar — har bestämmelser om avvikande  
preskriptionstider. Differentieringen sträcker sig emellertid i förslaget även  
till den stora grupp fordringar, som hittills lytt under en enhetlig preskrip-  
tionsregel, vilket gör att man knappast kan annat än i formell mening

urskilja någon huvudregel för preskriptionstidens längd. Den relativa enhetlighet och enkelhet, som kännetecknar gällande lag, synes således ha gått förlorade. Att detta kommer att öka riskerna för att människor genom misstag och okunnighet om preskriptionsbestämmelserna utsättes för rättsförluster synes handelskammaren vara ofrånkomligt.

Vad beträffar förslaget om införande av korttidspreskription för vissa fordringar anser handelskammaren att det i och för sig kan vara rimligt med en kort preskriptionstid för flertalet av det dagliga livets fordringar, eftersom dessa i de allra flesta fall är avsedda att avvecklas på mycket kort tid. Såvitt handelskammaren känner till har emellertid inte vare sig för handelns och andra näringars eller i övrigt uppstått några nämnvärda olägenheter genom den tioåriga preskriptionstiden. Fordringarna i fråga är nämligen inte endast avsedda att avvecklas på kort tid, utan de avvecklas också i praktiken regelmässigt på kort tid. Undantagen torde främst hänföra sig till fall där gäldenären är insolvent eller har betalningssvårigheter. Med tanke på sådana fall har man emellertid anledning att ifrågasätta om det är någon vinst att preskriptionstiden förkortas. Härtill kommer, att en såpass genomgripande ändring i preskriptionsreglerna kan befaras medföra en hel del rättsförluster, inte minst genom att den berör många, som inte i egenskap av yrkesmän eller av annan särskild anledning kommer i kontakt med lagstiftningen angående fordringar och därför kan förmodas i större utsträckning skaffa sig kunskap om densamma. Från denna synpunkt sett synes det handelskammaren vara betänkligt att även civila köp, där säljaren inte är köpman, föres in under bestämmelserna för korttidspreskription. Någon begränsning av reglernas räckvidd till t. ex. handelsköp synes emellertid av andra skäl inte böra komma i fråga.

Handelskammaren anser det vara riktigt, att tioårspreskriptionen såsom föreslagits blir tillämplig på fordringar, för vilka skuldebrev utfärdats, även om fordringarna eljest skulle varit underkastade förslagets bestämmelser om kortare preskriptionstid. Det faktum att ett skuldebrev utfärdats lär nämligen i regel tyda på att parterna tänkt sig att kreditförhållandet skall bli av mera varaktig natur och att således de förutsättningar, som ligger till grund för bestämmelserna om korttidspreskription, inte är för handen. Att tioårig preskriptionstid skall gälla för alla fordringar, som kommit till uttryck i skuldebrev, för emellertid med sig att gruppen av fordringar med tioårig preskriptionstid griper in i gruppen av fordringar med korttidspreskription. Av fordringar, som härrör från exempelvis försäljning av lös egendom, kommer sålunda en del att preskriberas efter tre år, medan andra fordringar av samma art preskriberas först efter tio år. Den olikhet i fråga om preskriptionstidens längd, som sålunda kommer att finnas för fordringar av samma art, förminskar i viss mån värdet av korttidspreskriptionen.

Vidare kan med tanke på de enkla skuldebrevens roll gränsdragningen mellan fordringar med tioårig preskriptionstid och fordringar med treårig preskriptionstid i praktiken bli tämligen vanskligen. Ett vanligt affärsbrev, som innehåller en betalningsutfästelse, kan sålunda vara ett enkelt skuldebrev men behöver inte vara det. Villkøder som är fallet kan ofta vara svårt att avgöra. Svensk rätt innehåller inte någon definition på skuldebrev och de krav som i rättslitteraturen uppställs för att en skriftlig handling skall betraktas som ett skuldebrev är väl huvudsakligen endast fackmännen på området förtrogna med. Huruvida en handling skall be-

traktas som ett enkelt skuldebrev eller ej kommer emellertid att avgöra om fordringen skall preskriberas efter tre eller efter tio år. Häri ligger en källa till misstag om preskriptionstidens längd med ty åtföljande rättsför-luster.

Slutligen bör beaktas, att skuldebrevsregeln öppnar en möjlighet att disponera över preskriptionstidens längd. I och för sig ligger väl denna möjlighet i linje med de tankar, som föranlett förslaget om tioårspreskrip-tion för de fordringar, som kommit till uttryck i skuldebrev, nämligen att utfärdande av skuldebrev tyder på att kreditförhållandet är avsett att bli av mera varaktig natur, och bestämmelsen kan enligt handelskammar-rens mening inte undvaras. Om förslaget lagfästes får man väl emellertid räkna med att borgenärer kommer att i en hel del fall utverka skuldebrev av sina gäldenärer endast för att förebygga att fordringarna preskriberas på tre år, således utan att det vid skuldebrevets utfärdande föreligger nå- gon avsikt att kreditförhållandet skall bli mera långvarigt. Därigenom kringgås bestämmelsen i förslagets 30 § om att avtal om längre preskrip- tionstid inte kan träffas i förväg. Sålunda kan exempelvis en avbetalnings- säljare visserligen inte med bindande verkan vid köpslutet träffa avtal med köparen om att köpeskillingsfordringen skall preskriberas först efter tio år, men han kan nå alldeles samma resultat genom att låta gäldenären un- derteckna ett skuldebrev på köpeskillingsfordringen.

Under förutsättning, att förslaget i vad det avser korttidspreskription godtages, synes man enligt handelskammarens mening även få acceptera, att preskriptionstiden inte längre skall räknas från tiden för fordringens uppkomst utan i princip från fordringens förfallodag. Preskriptionstiden för fordringar som är underkastade treårspreskription och förfaller först någon tid efter deras uppkomst bleve eljest alltför kort. Ju längre preskrip- tionstiden är, dess mindre skäl finns det emellertid att med hänsyn till dylika fordringar med framskjuten förfallodag låta förfallodagen bilda utgångspunkten för preskriptionsberäkningen. Om man bibehåller regeln om tioårig preskription, överväger enligt handelskammarens mening för- delarna av att räkna tiden för fordringens uppkomst som utgångspunkt för preskriptionstiden. Att preskriptionstiden börjar löpa vid tiden för fordring- ens uppkomst ger nämligen på ett helt annat sätt en enhetlig och fast ut- gångspunkt för beräkningen av preskriptionstiden. Som det nu är kan fö- retag och enskilda tämligen riskfritt göra sig av med kvitton och affärs- handlingar, som är äldre än tio år, eftersom de inte behöver räkna med att så gamla handlingar kommer att behövas som bevismedel. I den mån de berörda fordringarna inte skulle ha likviderats eller preskriptionsavbrott skett, är de nämligen preskriberade. Om förfallodagen i stället får bilda utgångspunkt för beräkningen av preskriptionstiden kan man inte på sam- ma sätt räkna med att fordringar av en viss ålder är preskriberade eller att affärshandlingar efter förloppet av en bestämd tid inte längre behöver förvaras för att användas som bevisning vid eventuella krav. Fordringar kommer nämligen att preskriberas vid skilda tidpunkter — från tre, fyra och fem upp till tjugo år efter deras tillkomst. De konsekvenser som kort- tidspreskription i detta hänseende för med sig talar enligt handelskammar- ens mening för ett bibehållande av gällande regler.

Handelskammaren har således funnit den föreslagna korttidspreskriptio- nen vara förbunden med en hel del olägenheter. De fördelar differentie- ringen av preskriptionstiderna i andra hänseenden kan medföra synes han-



delskammaren icke vara så stora, att de — i betraktande särskilt av att några nämnvärda olägenheter av de nuvarande bestämmelserna icke påvisats — motiverar den föreslagna, genomgripande ändringen av gällande bestämmelser.

Likaså finner handelskammaren övervägande skäl tala emot förslaget att krav eller erinran inte längre skall få preskriptionsavbrytande verkan. Förslaget härom kommer att få till följd att en borgenär, som inte lyckas utverka att gäldenären erkänner skulden, ställes inför valet att antingen anhängiggöra talan mot gäldenären — kanske vid en tidpunkt, då en sådan talan med hänsyn till gäldenärens betalningsförmåga ter sig tämligen meningslös — eller också avstå från sin fordran. Erfarenheten lär, att det ofta är svårt att få en gäldenär, som har betalningssvårigheter, att erkänna en skuld, även om fordringen mot honom är klar. För borgenärerna kan därför det nya systemet medföra extra besvär och kostnader. En olägenhet av mera allmän natur är att det befordrar uppkomsten av processer. De nuvarande reglerna synes handelskammaren på ett bättre sätt tillgodose båda parter berättigade intressen genom att de å ena sidan ger borgenären möjlighet att utan formaliteter genom krav och erinran avbryta preskription, medan de å andra sidan ger gäldenären möjlighet att väcka talan för att få rättmätigheten av anspråket prövat och därigenom förebygga att preskriptionstiden förlänges, om fordringen är tvistig. Att möjligheten till sådan talan endast sällan utnyttjats kan helt enkelt bero på att de fall, då krav framställts mot slutet av en tioårig preskriptionstid och gäldenären haft anledning att bestrida kravet, har varit sällsynta.

Beträffande den föreslagna regeln att en säljares rätt på grund av ägareförbehåll att återtaga försålt gods skall preskriberas med köpeskillingsfordringen vill handelskammaren understryka den sakkunniges uttalande, att det kan ifrågasättas, om något större behov av en dylik regel föreligger. Som den sakkunnige anför lär avbetalningssäljare i regel tillse, att deras fordringar på förfallna poster hålles vid liv. Den praktiska effekten av regeln kan därför förmodas bli ringa. Möjligen kommer den att leda till att säljarna kommer att lägga ner större omsorg på att undvika preskription, exempelvis genom att sörja för att köpeskillingsfordringen kommer till uttryck i ett skuldebrev. Handelskammaren kan därför icke se något bärande motiv för att man i fråga om äganderättsförbehållen skulle i svensk rätt nyskapa en preskriptionsregel med sakrättslig verkan. Handelskammaren avstyrker således den föreslagna bestämmelsen om preskription av rätt att återtaga gods, som sålts under ägareförbehåll.

Sammanfattningsvis får handelskammaren anföra följande. Bestämmelsen om tioårig preskriptionstid är nu så väl känd och inarbetad att den icke bör ändras annat än om starka skäl talar härför. Ökad splittring i regelsystemet bör såvitt möjligt undvikas. Kammaren medger att vissa skäl talar för införande av bestämmelser om korttidspreskription för »det dagliga livets fordringar». Något praktiskt behov av en sådan reform har handelskammaren emellertid icke funnit föreligga. Reformen är tillika förbunden med en hel del olägenheter, och vid en helhetsbedömning överväger enligt handelskammarens mening olägenheterna. Förslaget att krav eller erinran icke längre skall tillmätas preskriptionsbrytande verkan anser handelskammaren vara ägnat att leda till onödiga processer och även i övrigt olämpligt. Inte heller kan handelskammaren ansluta sig till förslaget att en säljares rätt på grund av äganderättsförbehåll skall preskriberas med köpeskillingsfordringen.

Bedömes reformen från internt svenska synpunkter talar sålunda enligt handelskammarens mening övervägande skäl mot densamma. Eftersom förslaget tillkommit genom samnordiskt lagstiftningsarbete och utgör ett led i strävandena att närma de nordiska ländernas lagstiftning till varandra, bör emellertid även nordiska synpunkter föras in vid bedömningen. För handelskammaren står det klart att det samnordiska lagstiftningsarbetet har haft och har en utomordentligt stor betydelse. När det gäller speciellt preskriptionsinstitutet ifrågasätter handelskammaren emellertid om det medför några större fördelar att ha överensstämmande nordiska regler. Åtminstone har handelskammaren inte förspört att skiljaktigheterna mellan de nordiska ländernas preskriptionslagar föranlett några olägenheter. Handelskammaren är därför icke övertygad om att överensstämmelse mellan de nordiska preskriptionsbestämmelserna är så viktig att den utgör tillräckligt skäl för Sverige att ändra sin preskriptionslagstiftning.

Malmö den 17 september 1957

Skånes handelskammare

omfattande Skåne och södra Halland

*S. Hammarskiöld*

*Ingemar Rehnberg*

#### **Handelskammaren i Göteborg:**

-----

Tanken på en gemensam nordisk lagstiftning om preskription är — såsom framgår av det remitterade förslaget — icke ny. Redan i början på 1950-talet igångsattes de utredningar, som sedan ledde till att man inom de nordiska länderna kunde framlägga, visserligen formellt olika, men i sak väsentligen likartade förslag till nya preskriptionslagar i respektive land. Handelskammaren har, liksom förslagsställarna i Nordiska Rådet, den uppfattningen, att starka skäl föreligga för att nu söka genomföra gemensamma nordiska regler på preskriptionens område. Det är givetvis ett önskemål, att därvid sådana förenklingar i fråga om reglernas utformning, som förslagsställarna antytt, skall kunna komma till stånd, men samtidigt må beaktas, att kravet på överensstämmande regler länderna emellan otvivelaktigt medför vissa komplikationer. Handelskammaren menar därför, att om man hyser uppfattningen, att en gemensam nordisk lagstiftning på preskriptionens område är ett åtråvärt mål, man ej får låta sig hindras härifrån av det förhållandet, att de gemensamma reglerna måste bli ganska differentierade och måhända något invecklade.

I fråga om det år 1957 framlagda förslaget till ny lagstiftning om fordringspreskription m. m. har handelskammaren den 24 september 1957 avgivit yttrande till Kungl. Kommerskollegium, och kammaren kan därför, när det gäller detaljer i lagstiftningen i stort sett hänvisa till de synpunkter som då anfördes av kammaren.

Under återopandande av vad som nu anförts, får Handelskammaren tillstyrka, att Nordiska rådet i enlighet med det föreliggande förslaget riktar en hemställan till de nordiska regeringarna om införande av en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning.

Göteborg den 10 augusti 1964

För handelskammaren i Göteborg

*B. Thorburn*

*R. Uddenberg*

#### **Västergötlands och norra Hallands handelskammare:**

Handelskammaren anser det vara av intresse att i så stor omfattning som möjligt få till stånd ensartade regler om fordringspreskription i de nordiska länderna och självfallet är det av vikt att dylika regler bliva enkla och klara som möjligt. Kammaren ser därför gärna, att denna fråga blir föremål för överläggningar inom Nordiska rådet.

Ett par huvudlinjer ha upptagits i den remitterade skrivelsen och handelskammaren kan med anledning därav redan nu uttala, att det icke synes vara något att erinra mot förslaget att förfalldagen tagas som utgångspunkt för beräkning av preskriptionstid. Ej heller synes det föreligga någon anledning till erinran mot de föreslagna tiderna 10 år och 3 år liksom icke heller däremot att i fall av tioårspreskription avbrott skall kunna ske genom påminnelse (erinran). Däremot ställer sig handelskammaren tveksam mot en bestämmelse att i fall av treårspreskription skall krävas väckande av talan för preskriptionstidens avbrytande.

Slutligen vill handelskammaren framhålla, att problemet uppenbarligen icke kan lösas utan vissa specialbestämmelser för särskilda fall men instämmer i önskemålet att dessa må så hårt som gärna kan vara möjligt begränsas till antalet.

Borås den 24 augusti 1964

Västergötlands och Norra Hallands Handelskammare

*E. Grenfors*

#### **Handelskammaren i Karlstad:**

Det förevarande medlemsförslaget är till sitt innehåll helt överensstämmande med de likalydande förslag till preskriptionslagstiftning, som år 1957 framlades i de olika nordiska länderna. Över det svenska förslaget (SOU

1957: 11) avgav handelskammaren yttrande till Kollegium den 26 september 1957. Yttrandet återfinnes i »Meddelanden från handelskammaren i Karlstad», 1957, s. 4—6.

Handelskammaren har vid sin förnyade prövning av frågan icke funnit anledning att i något avseende frångå sin tidigare intagna ståndpunkt till de spörsmål, som ånyo aktualiserats.

Som svar å föreliggande remiss vill kammaren sålunda blott återropa, vad kammaren tidigare till Kollegium uttalat i ärendet.

Karlstad den 15 september 1964

För handelskammaren i Karlstad

*G. Malmström*

*Per-Olof Esping*

**Handelskammaren för Örebro och Västmanlands län har i skrivelse den 11 augusti 1964 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.**

#### **Handelskammaren i Gefle:**

Förslaget bygger helt på de utredningar och likalydande förslag till preskriptionslagstiftning, som år 1957 framlades i de nordiska länderna. Således yrkas, att principiellt en gemensam fordringspreskriptionstid om 10 år skall gälla, dock att för det dagliga livets fordringar en förkortad preskriptionstid om 3 år bör införas. Dessutom föreslås en 20-årig preskriptionstid för vissa slag av fordringar samt hemställes att kraven för brytande av preskription kraftigt skärpes.

Över det svenska förslaget 1957 till fordringspreskription (SOU 1957: 11) avgav handelskammaren sitt yttrande den 9 september 1957. Kammaren bilägger här nämnda yttrande och återopar detsamma som yttrande rörande nu aktuell hemställan [*se Bihang*]. Kammaren motsätter sig således icke en förkortad preskriptionstid för »det dagliga livets» fordringar men vill i detta sammanhang framhålla, att den nu förordar en 5-årig i stället för 3-årig preskriptionstid för dylika fordringar. Handelskammaren önskar återigen betona, att den ställer sig ytterst skeptisk mot de skärpta krav för brytande av preskription som det gemensamma nordiska lagförslaget rekommenderar. Utöver gäldenärens erkännande av skulden skall enligt förslaget endast borgenärens hänvändelse till offentlig myndighet för erhållande av dom eller liknande avgörande få preskriptionsavbrytande verkan. Enligt handelskammarens mening bör nuvarande svenska regler, som innebär att det räcker med en skriftlig eller muntlig påminnelse från borgenären för att 10-årsfristen skall avbrytas bibehållas, åtminstone för de fordringar, som avses omfattas av den längre 10-åriga preskriptionstiden.

Utöver vad kammaren härövan anfört hänvisas till det bifogade yttrandet från år 1957.

Gävle den 10 augusti 1964

Handelskammaren i Gefle  
för Gävleborgs län, Uppland och Dalarna

*Sven Engwall*

*Hans Undin*

BIHANG

**Remissvar från handelskammaren i Gefle i anledning av betänkande om  
preskription (SOU 1957: 11)**

Det dagliga livets fordringar såsom handlandes och näringsidkares fordringar för varor, arbetstagares och hantverkares anspråk för fullgjort arbete, läkares och advokaters honorar, fordringar för kost och logi och ersättning för transport av personer eller gods skall enligt förslaget vara underkastade 3 års preskriptionstid mot tidigare 10 år. Den sakkunnige anför, att skulder av denna typ ofta äro så bagatellartade, att det för gäldenären efter några år är svårt att med bestämdhet erinra sig om han verkligen fått den prestation, för vilken han kräves och om han i så fall icke redan betalt den. Ur såväl gäldenärens som borgenärens synpunkt är det vidare önskvärt, att dylika småskulder klaras av så snabbt som möjligt, då de annars lätt komma att undergräva vederbörandes ekonomiska ställning. Handelskammaren har icke något att erinra mot förslaget i denna del; så mycket mer som en kort preskriptionstid för fordringar av denna art sedan längre är internationell praxis.

I detta sammanhang vill handelskammaren påpeka, att den nya lagen jämförd med vissa specialförfattningar kommer att leda till dubbla preskriptionstider. Sålunda stadgas i lagförslagets § 3 1 b tre års preskriptionstid för »fordringar, som härröra från nyttjande av fast eller lös egendom». I NBJ 2: 41 och 3: 41 stadgas emellertid en preskriptionstid på 2 år räknat från arrende- resp. hyresavtalets upphörande. Om dessa sistnämnda bestämmelser kvarstå blir följdén givetvis den, att arrende- och hyresfordringar härrörande från sista avtalsåret löpa med kortare preskriptionstid än äldre dylika fordringar. Detta synes handelskammaren knappast vara rationellt. Kammaren kan icke se någon olägenhet av att de särskilda preskriptionsbestämmelserna i NBJ upphävas i samband med preskriptionslagens ikraftträdande. Resultatet skulle då bli, att samtliga arrende- och hyresfordringar löpa med tre års preskriptionstid räknat från deras respektive uppkomst.

Huvudregeln beträffande preskriptionstidens längd skall enligt förslaget alltså vara 10 år, och denna regel skall enligt § 2 gälla då icke annat ut-

såges. I detta sammanhang fastslås även att när en fordran blivit fastställd genom dom eller liknande avgörande skall preskriptionstiden vara 10 år, även om fordringen eljest skulle vara underkastad kortare preskriptionstid. Denna förlängning av preskriptionstiden anser handelskammaren väl motiverad, då en fordran, som dragits inför domstol, icke är att betrakta såsom »alldaglig». I de inskränkningar, som den sakkunnige gör till denna föreskrift saknar emellertid handelskammaren ett klart angivande av att förlängd preskriptionstid icke skall gälla dom om tvistig fordran i konkurs. Att så är fallet framgår av den sakkunniges motivering men borde även stå att utläsa ur lagtexten, varför kammaren förordar att de inskränkande bestämmelserna i 2 § kompletteras och förslagsvis ges följande lydelse: »Vad sålunda stadgas gällde dock icke i fråga om därefter förfallande fordringar som i 3 § under 2. och 3. avses icke heller mot gäldenär enligt dom om tvistig fordran i konkurs.»

Som utgångspunkt för preskriptionstiden skall enligt förslaget gälla »den dag fordringen förföll». Handelskammaren har i princip icke något att erinra mot denna nya bedömningsgrund men vill understryka, att bestämmelsen medför, att fastställandet av förfalldagen blir av utomordentlig betydelse. Stadgandena i 12 § Köplagen och 5 § i Lagen om skuldebrev få härvid anses ge uttryck för allmänt erkända obligationsrättsliga principer. I regel kommer förfalldagen att på ett naturligt sätt sammanfalla med fordringens tillkomst; för vissa fordringar torde dock frågan om leveransdag bli mer komplicerad. För advokater, läkare o. dyl. är det ofta icke möjligt att veta när den åtgärd vidtages, som senare visar sig vara den sista i fallet. Ett förtydligande — åtminstone i motiven — av begreppet förfalldag synes handelskammaren i dessa fall önskvärt, då annars rättsförlust lätt kan uppstå.

I § 12 stadgas om förlängd preskriptionstid i det fall, då gäldenären vid eller efter fordringens tillkomst »haft hemvist eller uppehållit sig här i riket» men sedermera uppehåller sig utomlands eller å okänd ort. Det synes handelskammaren, som om lagtexten illa harmonierar med den sakkunniges motivering, vari framhålles att gäldenären skall ha haft viss lokal anknytning till Sverige »av icke alltför kort varaktighet». Enligt kammarens mening borde därför lagtextens »uppehållit sig här i riket» utbytas mot förslagsvis »eller eljest varit här i riket bosatt».

Gentemot de skärpta krav för brytande av preskription, som den sakkunnige föreslår, ställer sig handelskammaren tveksam. Ett frångående av nu gällande bestämmelser för preskriptionsavbrott fordrar mycket starka skäl. De föreslagna ändringarna synas kammaren onödigt formkrävande och ekonomiskt betungande. Det kan nämligen icke anses befogat, att en rättegång skall behövas för att stadfästa fullt bevisbara krav. Det är heller icke rimligt, att våra redan nu alltför arbetsbelastade domstolar skola än ytterligare betungas. Enligt handelskammarens mening kommer en avkortning av preskriptionstiden för de mest vanliga typerna av fordringar till 3 år samtidigt som kraven för brytande av preskription skärpas att för gemene man medföra mycket betänkliga konsekvenser i form av ökade kostnader och rättsförluster. De gamla begreppen i dessa frågor ha sedan länge vuxit in i det allmänna rättsmedvetandet.

Å andra sidan har emellertid inom handelskammaren påpekats, att huvudstadgandet om preskriptionsavbrott finnes i 18 §. Det naturliga sättet för ett preskriptionsavbrott rörande det dagliga livets fordringar synes därför vara, att borgenären mot slutet av preskriptionstiden tillställer gäldenären ett kravbrev tillika med ett formulär till erkännande av skulden och an-

håller att få detta åter vederbörligen undertecknat. Skulle gäldenären vägra eller icke låta sig avhöra synes detta vara ett memento för borgenären att i eget intresse skaffa en exegibel dom. Därjämte torde man väl kunna räkna med att borgenären långt tidigare än inför preskriptionstidens utgång finner sig ha anledning att skaffa en exekutionstitel. De fall, då behov föreligger av enbart preskriptionsavbrott utan att samtidigt exegibel dom erhålles, synes handelskammaren komma att bli relativt sällsynta.

Handelskammaren uttalar vidare sin förvåning över att de nya bestämmelserna — som den sakkunnige förutsätter — skulle givas retroaktiv verkan. I ett rättssamhälle sådant som det svenska borde man inte behöva räkna med överraskande och förlustbringande lagändringar.

Mot förslaget till lag om preklusion vill kammaren endast erinra mot 4 § 2 st., vari stadgas, att innan kallelse å borgenärer sökes, bouppteckning skall ha förrättats. I de för övrigt rätt sällsynta fall, då s. k. årsstämning sökes av dödsbo kan en slutgiltig bouppteckning icke upprättas förrän resultatet av preklusionsförfarandet visat sig. Om nu i detta fall sterbhuset nödgas förete och låta registrera — vilket torde vara den sakkunniges mening — bouppteckningen redan i preklusionsärendet, måste man räkna med att tilläggsbouppteckning blir erforderlig. Då denna sannolikt kommer att minska boets behållning blir resultatet, att restitution av stämpelmedel måste begäras med den omgång detta medför för såväl myndigheter som enskilda. Handelskammaren kan ej finna annat än att det jämväl i detta fall liksom enligt gällande rätt bör räcka med förteckning över kända borgenärer ävensom givetvis dödsbevis. Utfärdande av proklama bör vidare automatiskt medföra förlängning av lagstadgad tid för boupptecknings ingivande, så att ej särskilt anstånd behövs.

Av vad ovan anförts framgår att handelskammaren icke reser invändningar mot förslaget om att preskriptionstiden för »det dagliga livets fordringar» förkortas från 10 till 3 år. Däremot ställer sig kammaren tveksam gentemot de föreslagna skärpta bestämmelserna för preskriptionsavbrott och motsätter sig bestämt att dessa bestämmelser givas retroaktiv karaktär. Med tillfredsställelse hälsar handelskammaren, att lagförslaget på ett erkännansvärt sätt strävar efter att anpassa de svenska föreskrifterna i hithörande frågor till internationella förhållanden. Det ger även klara bestämmelser på ett flertal punkter, där prejudikat och praxis hittills varit avgörande rättsnören.

Gävle den 9 september 1957

Handelskammaren i Gefle

för Gävleborgs län, Uppland och Dalarna

*Sven Engwall*

*Birger Bellander*

#### Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare:

Förslaget om en nordisk preskriptionslagstiftning aktualiserades redan i början av 1950-talet. I slutet av 1951 tillsattes en utredningsman, som skulle verkställa en översyn av bestämmelserna rörande preskription av

fordringar. Efter samarbete med representanter från de övriga nordiska länderna presenterades ett förslag till en ny lag om preskription (SOU 1957: 11). Betänkandet remissbehandlades under mitten av 1957, varvid ett flertal instanser ställde sig tveksamma till förslaget. Handelskammaren, som avgav sitt yttrande den 7 september 1957, framförde bl. a. att det ej förelåg något trängande behov av en reformering av preskriptionsbestämmelserna, även om det naturligtvis, när det gällde en lag från 1862, i vissa stycken kunde behövas en översyn.

Förslaget, som nu lagts fram inom Nordiska rådet, är identiskt med det förslag, som lades fram 1957. Situationen synes dock ej ha förändrats så mycket, att det skulle vara motiverat med en omprövning av då framförda synpunkter. Handelskammaren får därför återropa sitt den 7 september 1957 dagtecknade yttrande i ärendet [*se Bihang*].

Sundsvall den 11 augusti 1964

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

*Fr. Ramström*

*Per-Richard Molén*

BIHANG

**Remissvar från Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare i anledning av betänkande om preskription (SOU 1957: 11)**

Inledningsvis vill handelskammaren konstatera, att de nu gällande preskriptionsreglerna icke synas ha medfört några olägenheter av större betydelse. Ur praktisk synpunkt föreligger därför enligt handelskammarens uppfattning icke något trängande behov av en reformering av preskriptionsbestämmelserna. Å andra sidan är det självklart, att en lag, som gällt i huvudsak oförändrad sedan 1862, i vissa stycken blivit föråldrad och därför bör överses.

Med utgångspunkt från denna målsättning för en översyn synes lagförslaget enligt handelskammarens uppfattning syfta till en alltför radikal förkortning av preskriptionstiderna för de vanligast förekommande handelsfordringarna samtidigt som möjligheterna att på ett enkelt sätt åstadkomma preskriptionsavbrott avsevärt begränsas. Trots otvivelaktiga förtjänster, såsom exempelvis de förändrade reglerna om utgångspunkten för preskriptionstidens beräkning och moderniserade bestämmelser om verkan av preskription i solidariska gäldsförhållanden, synes lagförslaget icke utan viss omarbetning böra läggas till grund för ny lagstiftning i ämnet.

Ehuru lagförslaget bibehåller huvudregeln om en 10-årig preskriptionstid, begränsas för vissa fordringar preskriptionstiden till tre år. Sålunda



föreslås tre års preskriptionstid bl. a. för fordringar, som härröra från försäljning eller annan överlåtelse av lös egendom, nyttjande av fast eller lös egendom, transporter samt utförande av arbete eller personlig verksamhet. Tre års preskriptionstid föreslås vidare för fordringar på ränta och vinstutdelning i aktiebolag eller ekonomiska föreningar ävensom för periodiskt förfallande pensionsbelopp och liknande fordringar. Den sakkunnige har ansett, att behovet av en kort preskriptionstid vore särskilt stort för det dagliga livets fordringar. Av den exemplifiering å fordringar av denna beskaffenhet, som den sakkunnige i anslutning härtill lämnat i betänkanudet, framgår att han därvid närmast haft konsumtionsfordringar i blickpunkten. De skäl, som den sakkunnige därvid åberopar för förkortning av preskriptionstiden, synes handelskammaren bärande såvitt fråga är om konsumtionsfordringar. Förslaget har emellertid utformats sålunda, att den kortare preskriptionstiden införts icke bara i fråga om dylika fordringar utan jämväl för fordringar, som härröra från försäljning eller annan överlåtelse av kapitalvaror. De skäl, som kunna åberopas för införandet av en kort preskriptionstid för konsumtionsfordringar, synes emellertid enligt handelskammarens uppfattning icke lika bärande, då fråga är om kapitalvarufordringar. De sistnämnda äro nämligen av en helt annan karaktär och uppgår mången gång till betydande belopp, vilket i sin tur medför att de för sin avveckling kräva betydligt längre tid än konsumtionsfordringar utan att detta därför kan anses såsom någon osund företeelse inom affärlivet. Nuvarande skärpta läge inom kreditmarknaden accentuerar ytterligare detta förhållande. Särskilt må härvidlag pekas på byggnadsindustrien, där bristen på långsiktigt kapital torde ha medfört avsevärd utsträckning av betalningstiderna för byggnadsmaterial och liknande. Samma torde ofta vara förhållandet med fordringar i vissa främmande länder, där valutasituationen eller politiska omständigheter kan medföra längre betalningstider. Inom sådana näringsgrenar, som äro starkt beroende av naturförhållandena eller arbete inom glesbebyggda områden med växlande arbetskraftstillgång, kunna också betalningstiderna mången gång bli förskjutna. Så är ofta fallet inom skogsbruket, där oväntade naturhinder och arbetskraftsvårigheter kunna förskjuta avtalade leveranser och betalningar ett eller flera år. En förkortning av preskriptionstiden för kapitalvarufordringar samt inom näringsgrenar av ovan berörd art till tre år torde därför mången gång komma att medföra utökat arbete samt i vissa fall till och med rättsförlust. Huvudsakligen av bl. a. dessa skäl vill Handelskammaren för sin del avstyrka införandet av en så kort preskriptionstid som tre år. Då emellertid en så lång preskriptionstid som tio år å andra sidan torde vara onödigt lång, föreslår handelskammaren att man vid de fortsatta överbäganden, som handelskammaren förutsätter skola äga rum innan förslaget blir föremål för lagstiftning, undersöker huruvida preskriptionstiden för sådana fordringar som angivas i 3 § i den föreslagna lagen om preskription icke lämpligen bör sättas till fem år.

De olägenheter en till tre år förkortad preskriptionstid medföra för fordringar av nu berörd art skärpas ytterligare genom förslaget att preskriptionsavbrott endast skall kunna åstadkommas — förutom genom gäldenärens erkännande av skulden — i princip genom offentlig myndighets medverkan och under förutsättning tillika att det inledda förfarandet leder till ett för borgenären positivt resultat. Visserligen ligger det en fördel däri att genom de föreslagna bestämmelserna fullständig klarhet skapas dels om preskriptionstiden avbrutits eller ej och dels om fordringens be-

slånd och belopp. Å andra sidan kan en borgenär numera i de flesta fall på ett enkelt sätt skaffa sig bevis för att gäldenären fått del av hans krav genom rekommenderat brev med eller utan mottagningsbevis. Skäl synas salunda icke föreligga att ur bevissynpunkt föreskriva offentlig myndighets medverkan vid preskriptionsavbrott. Beträffande frågan om fordringens bestånd och belopp torde i de flesta fall någon meningsskiljaktighet härom icke finnas mellan kontrahenterna. Medverkan av offentlig myndighet i dessa fall synes därför endast leda till en ytterligare belastning av domstolarnas arbetsbörda, en omständligare och kostsammare procedur för borgenären samt en offentlighet, som i många fall icke är önskvärd vare sig för borgenären eller gäldenären eller motiverad ur samhällets synpunkt.

Endast i sådana fall, då fordringen är stridig, föreligga skäl för offentlig myndighets medverkan för att bringa klarhet beträffande fordringens bestånd och belopp. Självfallet är det härvidlag ur olika synpunkter av ett visst värde att tvistiga fordringar snarast möjligt bli föremål för fastställelse mellan kontrahenterna. Å andra sidan förflyter i regel viss tidrymd innan parterna få klart för sig, att fordringen är tvistig, varjämte anhängiggörande av talan eller liknande förfarande kräver viss förberedelse tid. De skärpta reglerna kunna också i många fall medföra, att borgenären för att bevara sin fordran tvingas att väcka talan även i sådana fall då det vid tiden för talans anhängiggörande synes ovisst huruvida gäldenären kan gälda sin skuld. I dessa fall synas de föreslagna reglerna endast medföra ytterligare kostnader för borgenären. Enligt handelskammarens uppfattning skulle därför införandet av en treårig preskriptionstid i många fall föra med sig onödiga och stundom oöverlagda processer utan egentlig nytta för vare sig borgenär eller gäldenär. Vad ovan sagts gäller, ehuru i mindre mån, om preskriptionstiden för fordringar av förevarande art fastställes till fem år. Såvitt handelskammaren kunnat finna har den sakkunnige icke heller kunnat åberopa tillräckligt bärande skäl för en skärpning av nu gällande regler. Handelskammaren avstyrker därför den sakkunniges förslag i nu angivet hänseende och föreslår, att nu gällande regler för preskriptionsavbrott bibehållas i en kommande lagstiftning.

Den sakkunniges förslag i fråga om utgångspunkten för preskriptionstidens beräkning samt om verkan av preskription i solidariska gäldsförhållanden synes handelskammaren välmotiverat. Förslaget i dessa delar synes därför väl lämpat att läggas till grund för blivande lagstiftning. Om, såsom handelskammaren föreslagit, preskriptionstiden för de i 3 § i den föreslagna lagen om preskription avsedda fordringarna utsträckas till fem år och de nuvarande möjligheterna till preskriptionsavbrott bibehållas, torde emellertid till utgångspunkt för preskriptionstidens beräkning vid utomobligatoriska skadeståndsanspråk utan olägenhet kunna tagas tidpunkten för skadans inträffande. Under samma förutsättning torde även bestämmelserna om förlängning av preskriptionstid kunna helt utgå eller i varje fall avsevärt inskränkas. Härigenom skulle reglerna erhålla större klarhet och enkelhet.

Sundsvall den 7 september 1957

Västernorrlands och Jämtlands läns handelskammare

*A. Enström*

*L. J. Haara*

**Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare:**

---

Handelskammaren finner det önskvärt, att lagstiftningen på hithörande område samordnas. För Sveriges del skulle — om det bifogade förslaget till lag om fordringspreskription genomfördes — det bl. a. innebära införande av 3-års preskription för vissa fordringar. En sådan nyhet på förmögenhetsrättens område måste nödvändigtvis föregås av särskild utredning, så att konsekvenserna bli allsidigt belysta och där strävan bör vara att undantagen från huvudregeln blir så få som möjligt.

Sammanfattningsvis tillstyrker handelskammaren att en nordisk preskriptionslagstiftning kommer till stånd.

Luleå den 21 augusti 1964

Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare

*Folke Burström*

*Åke Tåhlin*

**Kooperativa förbundet:**

---

Den 11 november 1957 avgav förbundets styrelse till Kungl. Maj:t yttrande över ett av inom justitiedepartementet tillkallad sakkunnig avgivet betänkande med förslag till lag om preskription m. m. (SOU 1957: 11)<sup>1</sup>. Det medlemsförslag till lag om nordisk preskriptionslagstiftning, som nu framlagts, överensstämmer i stort sett med 1957 års lagförslag.

I sitt yttrande över 1957 års förslag gjorde styrelsen inledningsvis några allmänna jämförande reflexioner beträffande den nu gällande och den föreslagna lagstiftningen på detta område. Styrelsen framhöll därvid, att de i 1862 års förordning intagna bestämmelserna angående tioårig preskription i stort sett får anses enkla och klara. Dessa bestämmelser är kända icke blott av juristerna utan även av folk i allmänhet. Styrelsen framhöll vidare, att en lagstiftning som den ifrågavarande, som i stort sett förblivit oförändrad under nästan 100 år, givetvis kunde vara i behov av översyn och modernisering för att komma i paritet med den utveckling, som ägt rum på olika områden i vårt samhällsliv. En sådan omarbetning av lagstiftningen ville styrelsen också förorda. Men styrelsen förklarade sig anse, att man, med hänsyn till att det icke förmärkts några större praktiska olägenheter i fråga om de rättsprinciper, varå preskriptionsförordningen uppbyggts, borde iakttaga stor varsamhet, om man skulle gripa sig an med att revidera denna lagstiftning. De ändringar beträffande rättsreglerna om preskription, som före-

<sup>1</sup> Tryckt i: *Kooperativa förbundets yttranden och skrivelser. 1957: 25.*

slagits i 1957 års betänkande, var enligt styrelsens mening mycket vittgående och måste i praktiken komma att medföra en hel omläggning av stora delar av det nuvarande preskriptionssystemet, som på det hela taget befunnits fungera väl. Om en sådan genomgripande förändring av lagstiftningen skulle kunna godtagas, måste enligt styrelsens mening synnerligen starka skäl härför kunna åberopas.

Styrelsen framhöll ytterligare att enligt utredningsmannens motivering hade flera av de föreslagna lagändringarna tillkommit för att uppnå enhetlighet i den nordiska lagstiftningen. Styrelsen hade — vilket styrelsen också framhållit vid många tillfällen — principiellt en starkt positiv inställning till nordiskt samarbete på olika områden, inte minst då det gällde det rättsliga. Styrelsen ansåg därför, att man om möjligt borde söka åstadkomma en enhetlig nordisk lagstiftning på rättsgebit, där sådant samgående kunde anses angeläget. Styrelsen kunde också acceptera, att man för uppnående av dylik enhetlig lagstiftning i speciellt betydelsefulla fall gjort vissa eftergifter och frånginge en del önskemål från svensk sida.

Emellertid framförde styrelsen tvivelsmål om preskriptionsfrågorna vore av sådan internordisk betydelse, att en enhetlig lagstiftning på detta område kunde anses särskilt angelägen. Såvitt styrelsen kände till hade icke i nämnvärd omfattning försports, att de olika konstruerade preskriptionsbestämmelserna i de nordiska länderna orsakat komplikationer. Såsom styrelsen förut anfört, ansåg styrelsen, att de i 1957 års förslag framförda lagändringarna vore av så genomgripande natur, att de, om de godtoges, skulle medföra, att den rättsordning beträffande preskription, som nu gäller här i landet och som i hög grad trängt in i allmänhetens rättsmedvetande, i stort sett skulle omläggas, i varje fall då det gällde lagstiftningens mest betydelsefulla avsnitt. Detta skulle enligt styrelsens mening under lång tid framåt medföra avsevärda risker för rättsförluster. Det skulle nämligen dröja länge innan medborgarna i allmänhet, vilka helt naturligt vore starkt inriktade på de nu gällande reglerna om preskription, komme att lära känna och förstå de nya, i flera hänseenden komplicerade preskriptionsreglerna och under tiden skulle säkerligen åtskilliga bevakningsåtgärder — särskilt sådana som erfordras för avbrytande av preskription — till följd av okunnighet och misstag komma att försummas. Styrelsen ville alltså såsom sammanfattning av dessa allmänna reflexioner göra det uttalandet, att styrelsen ansåge, att den nuvarande preskriptionslagstiftningen, vilken i stort sett visat sig tillfredsställande, borde bibehållas i princip och att det framlagda förslaget av år 1957 icke borde i dåvarande skick läggas till grund för lagstiftning.

Efter att ha framfört dessa allmänna synpunkter på lagförslaget granskade och diskuterade styrelsen innehållet i vissa av de i förslaget upptagna bestämmelserna.

Såsom ovan angivits överensstämmer det lagförslag, som nu skall framläggas inför Nordiska rådet i väsentliga delar med 1957 års sakkunnigför-

slag. Den uppfattning styrelsen i sitt yttrande år 1957 framförde beträffande sistnämnda lagförslag är alltså gällande. Styrelsen anser sig därför icke vilja tillstyrka, att ifrågavarande medlemsförslag om nordisk preskriptionslagstiftning antages att gälla här i landet.

Stockholm den 31 augusti 1964

Kooperativa förbundet

Styrelsen

*Carl Albert Anderson*

*Mauritz Bonow*

*Nils Köhler*

### Sveriges allmänna exportförening:

---

I ett den 31 december 1956 avgivet betänkande rörande fordringspreskription m. m. (SOU 1957: 11) framlägga förslag till ny lag om preskription. Med detta i det väsentliga likalydande lagförslag framlades under 1957 eller 1958 i Danmark, Finland och Norge. I det svenska förslaget har upptagits de huvudprinciper, som är gällande i dansk och norsk preskriptionslagstiftning, vilket för svensk rätts vidkommande skulle innebära åtskilliga — och i vissa hänseenden väsentliga — nyheter.

Huvudprinciperna i förslaget är följande. Det införes en allmän preskriptionstid om 10 år samt, för det dagliga livets fordringar, en om 3 år. I båda fallen räknas tiden från fordringens förfallodag. Det kräves väckande av talan för preskriptionsavbrott för såvitt gäldenären icke erkänt skulden. För vissa krav föreslås en preskriptionstid om 20 år.

Vid det remissförfarande, som genomfördes i anledning av lagförslaget (Exportföreningen var icke remissinstans vid detta tillfälle) framfördes från näringslivets organisationer starka betänkligheter mot att upphöja förslaget till lag. Man framhöll bl. a. att de gällande preskriptionsreglerna, som i vårt land bibehållits i stort sett oförändrade sedan 1862, vore klara och entydiga och att de hade vunnit fast förankring i det allmänna rättsmedvetandet. Några olägenheter, som påkallade ändringar i lagstiftningen, hade veterligen icke yppats. Vad gällde förslagens enskildheter påpekades, att parterna i ett fordringsförhållande skulle komma att få beakta förekomsten av tre olika preskriptionstider, vilket kunde medföra gränsdragningsproblem och ge upphov till viss rättsosäkerhet. Härjämte anfördes, att det föreslagna sättet för avbrytande av preskription — väckande av talan för såvitt gäldenären icke erkänt skulden — skulle vara otympligt för borgenären och verka arbetsbelastande på berörda offentliga myndigheter. Organisationerna stödde strävandena att sammanjämka de nordiska lagstiftningarna på bl. a. förmögenhetsrättens område, men tillräckligt vägande skäl syntes ej ha före-

bragts för att genomföra så avsevärda förändringar i den gällande svenska preskriptionslagstiftningens huvudprinciper, som det här vore fråga om.

I de härövan redovisade synpunkterna vill Exportföreningen för sin del gärna instämma.

De nordiska kontaktmännen i denna fråga beslöt i september 1961 att rekommendera de berörda justitieministrarna att låta frågan om nordisk preskriptionslagstiftning bero. I Sverige har förslaget tills vidare icke gjorts till föremål för lagstiftning.

Det i Nordiska rådet väckta förslaget om införande av en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning bygger på ovan omnämnda förslag till preskriptionslag i Danmark, Finland, Norge och Sverige. Förslagsställarna anser det emellertid önskvärt med en förenkling av reglerna i dessa förslag och föreslår i detta syfte att endast två preskriptionstider skall förekomma — en på 10 år och en på 3 år — den sistnämnda avseende det dagliga livets fordringar. Båda preskriptionstiderna skulle räknas från fordringens förfallodag.

Det torde icke råda delade meningar om värdet av fortsatta strävanden att förenhetliga lagstiftningen i Norden inte minst på förmögenhetsrättens område. Härför talar bl. a. den ökande nordiska samhandeln (för Sveriges del gick 1963 mer än 1/5 av den totala varuutförseln till Danmark, Finland och Norge). Emellertid bör i dessa sammanhang också beaktas de olägenheter som ändringar i gällande rättsregler kan medföra. De skiljaktliga reglerna i de nordiska preskriptionslagarna har icke — såvitt är Exportföreningen bekant — vållat svenska exportörer särskilda olägenheter. Med hänsyn härtill förefaller det Exportföreningen tveksamt om tillräckliga skäl förebragts för så genomgripande ändringar av huvudprinciperna i den svenska preskriptionslagstiftningen som det här vore fråga om. Föreningen anser sig därför icke kunna ansluta sig till innehållet i det i Nordiska rådet väckta förslaget om en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning.

Stockholm den 14 augusti 1964

Sveriges allmänna exportförening

(Sign.)

*Hans Stenberg*

#### Överståthållarämbetet:

-----

Ifrågavarande rådsmedlemmar ha i sitt förslag om nordisk preskriptionslagstiftning dragit upp de riktlinjer, efter vilka en lagstiftning på detta område bör utformas. Dessa överensstämmer i huvudsak med principerna i ett av tillkallad sakkunnig den 31 december 1956 avgivet betänkande med förslag till lag om preskription m. m. (SOU 1957: 11). Över

betänkandet avgav överståthållarämbetet den 28 september 1957 yttrande till Kungl. Maj:t. Ämbetet, som i tillämpliga delar hänvisar till innehållet i detta yttrande [*se Bihang*], vill särskilt framhålla följande.

Rådsmedlemmarna föreslå en lagstiftning med 10 års preskription i allmänhet och en preskriptionstid av 3 år beträffande det dagliga livets fordringar. I förslaget framhålles att lagstiftningen bör innehålla så få undantagsbestämmelser som möjligt »for specielle restområder». Ämbetet avstyrkte i sitt förenämnda yttrande förslaget om en förkortning av preskriptionstiden, såvida icke vid en överarbetning av förslaget kunde ernås enkla regler med ett mycket begränsat antal undantag. Den kortare preskriptionstiden borde i så fall omfatta i första hand de fordringar, som avses i 3 § 1. i förslaget. Överståthållarämbetet tillstyrker rådsmedlemmarnas förslag i denna del under de förutsättningar, som sålunda angivits i ämbetets tidigare yttrande.

Preskriptionstiden föreslås, i likhet med vad som angivits i nämnda betänkande, böra räknas från den dag fordringen förfallit. Denna regel står i överensstämmelse med gällande dansk och norsk lagstiftning på detta område. Överståthållarämbetet avstyrkte i sitt föregående yttrande frångående av den svenska regeln att fordringens tillkomst får bilda utgångspunkt för preskriptionstiden. Ämbetet, som på de skäl, vilka angivits i yttrandet, vidhåller däri intagen ståndpunkt, vill emellertid framhålla att ämbetet i och för sig finner den föreslagna principen om fordringens förfallodag såsom utgångspunkt för preskriptionstiden tilltalande. Med hänsyn till att en sådan bestämmelse knappast torde kunna tillskapas utan att man samtidigt, av framför allt praktiska skäl, föreskriver ett flertal undantag från denna och därmed går miste om den enkelhet, en regel av dylik karaktär enligt ämbetets mening bör uppvisa, anser sig ämbetet icke kunna tillstyrka densamma.

Vad slutligen angår förslagets regler rörande preskriptionens avbrytande avvika dessa från vad som föreslogs i förenämnda betänkande såtillvida som att rådsmedlemmarna endast beträffande den kortare preskriptionstiden kräva anlitande av domstols- eller exekutionsmyndigheter för att få preskriptionstiden avbruten. Överståthållarämbetet, som ävenledes beträffande denna fråga på huvudsakligen de skäl, som framförts i ämbetets tidigare yttrande, vidhåller sin uppfattning att erinran och tillkännagivande samt enskilt krav fortfarande böra tillerkännas preskriptionsavbrytande verkan, vill framhålla att denna princip i vart fall bör gälla den kortare preskriptionstiden.

Stockholm den 14 september 1964

*Georg Thulin*

*Lennart Bylund*

**Remissvar från överståthållarämbetet i anledning av betänkande om preskription  
(SOU 1957: 11)**

---

*Förslag till lag om preskription*

Det framlagda lagförslaget har tillkommit i nordiskt samarbete. På de betydelsefulla punkterna har saklig överensstämmelse uppnåtts mellan de fyra delegationernas förslag. Till största delen har emellertid denna överensstämmelse nåtts genom att Sverige och Finland övergivit de principer som utmärka deras nuvarande preskriptionslagstiftning och anslutit sig till den danska och norska rättens ståndpunkt.

Om intresset att få till stånd en gemensam nordisk lagstiftning på detta område anses böra väga över eventuella invändningar i sak, även om de senare äro i och för sig befogade, och om det kan förutsättas att de övriga ländernas förslag accepteras i ungefär oförändrat skick, skulle för remissmyndigheterna återstå endast att undersöka, huruvida i förslaget insmugit sig inadvartenser, som förbigått alla fyra ländernas delegationer. Ämbetet har emellertid antagit, att remissförfarandet avser att få till stånd en remissgranskning i vanlig ordning och att intresset av en nordisk samlagstiftning och avvägningen av detta intresse mot från svensk sida eventuellt framkomna kritiska synpunkter böra beaktas först vid den fortsatta behandlingen av lagstiftningsfrågan.

Preskriptionsreglerna i 1862 års förordning äro mycket enkla. En borgenär behöver för praktiskt bruk knappast veta mera än att preskriptionstiden är 10 år, att den räknas från fordringens tillkomst och att preskriptionen kan avbrytas genom enskilt krav hos gäldenären. Det föreliggande lagförslaget är däremot svårtillgängligt. Den vidlyftiga och mera differentierade regleringen ger upphov till en rad tolkningsproblem, av vilka den sakkunnige visserligen i motiveringen sökt ange lösningen av några, medan om andra ovisshet kvarstår. För de olika regler som föreslagits ha i allmänhet i varje särskilt fall anförts goda skäl. Med erkännande härav anser dock överståthållarämbetet, att den sakkunnige — trots uttalandet nederst å s. 25 i betänkandet — alltför litet beaktat risken av rättsförlust för borgenären vid en utformning av preskriptionsreglerna i enlighet med lagförslaget. Just när det gäller preskriptionsinstitutet är det enligt överståthållarämbetets mening bättre att lagreglerna äro mera schematiska men samtidigt lätta att överblicka för en lekman än att de söka uppfånga även mindre schatteringar i rättsläget med påföljd att rättsförluster uppstå på grund av bristande lagkännedom eller i vart fall att uppkomsten av tolkningstvister främjas.

Såsom huvudpunkter i den nu gällande preskriptionslagstiftningen ha förut angivits: 10-årig preskriptionstid; denna räknas från fordringens tillkomst; möjlighet att genom enskilt krav hos gäldenären avbryta preskriptionen. På samtliga dessa punkter intager förslaget en annan ståndpunkt: för de flesta fordringar blir preskriptionstiden tre år; denna tid



räknas i princip från fordringens förfallodag; om gäldenären ej själv erkänner skulden, måste borgenären i en eller annan form anlita domstols- eller exekutionsmyndigheter för att få preskriptionstiden avbruten.

Att fordringens förfallodag valts till utgångspunkt för preskriptionstiden har av den sakkunnige motiverats med att en borgenär icke skall behöva vidtaga åtgärd för preskriptionens avbrytande förrän fordringen kan indrivas. Denna synpunkt har onekligen mycket som talar för sig. Men genom föreskriften i 5 § andra stycket första punkten har principen om förfalldagen såsom utgångspunkt blivit modifierad i sådan grad att den knappast längre kan betraktas som huvudregel; de flesta fordringar torde nämligen förfalla vid anfordran, och den för dessa fall relevanta tidpunkten — den dag, till vilken borgenären tidigast kunnat bringa fordringen att förfalla — blir i realiteten liktydig med fordringens tillkomstdag. Utom den nu berörda föreskriften har föreslagits ett flertal andra undantagsföreskrifter, varigenom den enkelhet som är önskvärd beträffande utgångspunkten för preskriptionstiden gått förlorad. För sin del finner ämbetet den nu gällande regeln i detta hänseende praktiskt överlägsen förslaget system, varför ämbetet *avstyrker frångående av att fordringens tillkomst får bilda utgångspunkt för preskriptionstiden.*

I fråga om »det dagliga livets fordringar på betalning för varor och arbete av olika slag» har den sakkunnige anfört ett flertal skäl för en kort preskriptionstid, vars längd föreslagits till tre år. Vissa av de framförda synpunkterna verkar ganska pressade — exempelvis att gäldenären vid längre preskriptionstid samlar på sig så många förpliktelser att hans ställning blir ohållbar eller att borgenären binder sitt kapital genom onödigt lång kredit — medan i fråga om andra synpunkter — t. ex. att gäldenärerna icke föra räkenskaper över sina skulder eller att de icke taga kvitto — olägenheterna vid en kort preskriptionstid ej komma att försvinna utan endast bli mindre accentuerade. Vid sitt resonemang om behovet av en kort preskriptionstid hänvisar den sakkunnige ej till att några påtagliga olägenheter med nu gällande preskriptionstid försports. Ämbetet förmodar därför att nuvarande system med en enhetlig preskriptionstid av tio år fungerat utan att ge upphov till missnöje. Ehuru ämbetet sympatiserar med tanken på en förkortning av preskriptionstiden, är ämbetet därför tveksamt om tillräckliga skäl finnas att rubba på preskriptionstiden. Denna tveksamhet förstärkes vid en genomgång av de olika varianter som förslaget upptager i fråga om preskriptionstidens längd. Till belysning av vad förslaget härutinnan innebär kan följande uppräknade tjäna:

1. Som huvudregel föreskrives en preskriptionstid av 10 år (2 § 1 st.).
2. Om skuldebrev utfärdats eller fordringen blivit fastslagen genom dom är preskriptionstiden 10 år, även om fordringen eljest enligt undantagsbestämmelser har kortare preskriptionstid (2 § 2 st. 1 p.).
3. Bestämmelsen under 2. gäller icke i fråga om »därefter» förfallande fordringar enligt 3 § 2. och 3. (2 § 2 st. 2 p.).
4. Beträffande ett stort antal särskilt uppräknade fordringar av allmänt förekommande beskaffenhet är preskriptionstiden endast 3 år (3 § 1.—5.).
5. Reglerna i 2 och 3 §§ gälla icke fordringar å banktillgodohavanden (4 §).
6. Särskilda bestämmelser gälla beträffande preskription av grundfordringen vid vissa periodiska prestationer på grund av avtal (7 §).
7. Preskriptionstiden för borgenärs fordran mot löftesman bestämmes

efter de för preskription av fordringen mot huvudgäldenären givna bestämmelserna (8 § 1 st.).

8. Solidariskt ansvarig gäldenärs återgångskrav mot medgäldenär preskriberas tidigast sex månader efter det han infriat gälden eller efter det preskriptionsavbrott inträffat i förhållande till honom (9 § 1 st.).

9. Återgångskrav, när flera samfällt åtagit sig gäld, för vilken de svara solidariskt, preskriberas tidigast tre år från infriandet (9 § 2 st.).

10. Fordringar på grund av masspapper preskriberas på 3 år (10 §).

11. Om gäldenären uppsåtligen lämnat oriktiga eller vilseledande uppgifter m. m. beträffande fordringen inträder preskription i intet fall förrän efter tre år sedan borgenären fått kännedom om förhållandet (11 §).

12. Om gäldenären begivit sig utom riket eller hans uppehållsort är okänd inträder preskription tidigast ett år från det borgenären erhållit eller bort erhålla kunskap om att gäldenären uppehåller sig å känd ort inom riket såvida han gjort anmälan om fordringen före preskriptionstidens utgång (12 §).

13. En maximal preskriptionstid om 20 år efter anmälningen gäller för de under 12. angivna fallen (12 §).

14. Om gäldenären eller borgenären dör eller borgenären är borta eller förklarar ommyndig eller försättes i konkurs inträder preskription icke före ett år efter händelsens inträffande (13 § 1 st.).

15. Om flera sådana händelser inträffa som i 14. sägs, föreskrives en maximaltid av ett år från preskriptionstidens vanliga utlöpande (13 § 2 st.).

16. Därest före preskriptionstidens utgång kungörelse om tid för anmälan av fordran utfärdats i anledning av att gäldenären försatts i konkurs eller inlett offentlig ackordsförhandling eller i anledning av att kallelse söks å gäldenärens borgenärer, inträder preskription icke före utgången av den i kungörelsen utsatta tiden (14 § 1 st.).

17. Om fordran i de under 16. angivna fallen — dock icke där gäldenären är försatt i konkurs — anmäles inom den i kungörelsen utsatta tiden, inträder preskription icke före ett år efter anmälningstidens utgång (14 § 2 st.).

18. Om gäldenären är förmyndare eller god man för borgenären inträder preskription icke före tre år efter det förmyndarens eller gode mannens befattning upphört (15 § 1 st.).

19. Under 18. omnämnd förlängning inträder även om fordringen är preskriberad enligt den allmänna subsidiära 20-årspreskriptionen enligt 16 § (15 § 2 st.).

20. Fordran enligt 3 § 4. samt annan fordran, för vilken bestämd förfallotid icke fastställts, preskriberas i allt fall efter 20 år från dess tillkomst (16 § 1 st. 1 p.).

21. 20-årspreskriptionen gäller för fordran å banktillgodohavanden, ändå att dess förfallodag är bestämd (16 § 1 st. 2 p.).

22. 20-årspreskriptionen gäller ej för fordran, som förfaller vid någons död, eller på sådana fullgörelser, som avses i 3 § 3., eller å fordran på grund av obligation (16 § 2 st.).

23. Fordran hos aktieägare eller medlem i ekonomisk förening på tillskott av aktie- eller insatskapital preskriberas 10 år efter det att medlemskapet upphört (17 §).

24. Om preskription avbrutits genom stämning eller ansökan om verkställighet men hinder möter mot erhållande av dom eller verkställighet

förblir i vissa fall verkan av åtgärden i sex månader från det förhållandet blev eller bort bliva borgenären kunnigt (22 § 1 st.).

25. Motsvarande vad under 24. sagts gäller vid ansökan om gäldenärens försättande i konkurs, utan att beslut om egendomsavträde meddelats (22 § 2 st.).

26. Borgenär, som anhängiggjort talan mot en av solidariskt ansvariga gäldenärer, har sin rätt förvarad jämväl mot annan av gäldenärerna om han före preskriptionstidens utgång kungör denne sin åtgärd enligt 14 kap. 13 § rättegångsbalken och därjämte vidtager åtgärd mot honom till preskriptionens avbrytande inom sex månader efter det att saken avslutats genom dom eller annorledes (24 § 1 st.).

27. Vad under 26. sagts skall äga motsvarande tillämpning när talan anhängiggjorts av eller mot någon, och denne, om han tappar saken, kan mot tredje man framställa anspråk på skadestånd eller återgångskrav eller annat dylikt (24 § 2 st.).

28. Vid force majeure inträder preskription tidigast sex månader efter preskriptionshindrets upphörande (25 §).

29. Utan hinder av inträdd preskription kan anspråk å skadestånd på grund av brott upptagas till prövning i brottmålet och, sedan delta avgjorts genom lagakraftlägande dom enligt vilken den misstänkte sakerförklarats, även i särskilt mål, om talan väckts inom sex månader där-  
efter (26 §).

Överståthållarämbetets förut gjorda uttalande om önskvärdheten av en minskning av antalet särregler bestyrkes genom denna uppräknings i sådan grad att ämbetet nödgas bestämt avstyrka förslaget, därest det icke på denna centrala punkt kan vid en överarbetning av förslaget ernås enkla regler med endast ett mycket begränsat antal undantag; det är enligt ämbetets mening i annat fall vida bättre att låta 1862 års förordning kvarstå i oförändrat skick. Under denna uttryckliga förutsättning vill ämbetet icke motsätta sig tanken att tillskapa en kortare preskriptionstid för vissa slag av fordringar, i första hand de i 3 § 1. omnämnda fordringarna. Detta bör kunna realiserast, även om förslaget ändras därhän att fordringens tillkomst får bilda utgångspunkt för beräkningen av preskriptionstiden, då ifrågavarande slag av fordringar förfalla vid anfordran och således även enligt förslaget ha tillkomstdagen som utgångspunkt för preskriptionstiden.

I fråga om borgenärens preskriptionsavbrytande åtgärder anför den sakkunnige, att preskriptionsinstitutets ändamål att fordringsförhållanden skola avvecklas inom rimlig tid motverkas genom det svensk-finska systemet, vilken medger en borgenär möjlighet att dröja med att utkräva en kanske bestridd fordran, om han blott vart tionde år avbryter preskriptionen genom att erinra gäldenären om fordringen eller tillkännage fordringen hos honom. Ett sådant medvetet förfaringssätt från borgenärs sida ligger utanför överståthållarämbetets erfarenhet, och enligt ämbetets förmenande kan det i praktiken förekomma endast om borgenären, då preskriptionstiden närmar sig sitt slut, anser fordringens indrivande meningslöst till följd av gäldenärens insolvens men har anledning räkna med att gäldenärens ekonomiska situation längre fram kan förbättras. Skulle emellertid vad den sakkunnige anført icke vara endast en teoretisk konstruktion, må anmärkas, att förslaget icke innebär någon spärr mot att fordringar genom manipulationer av borgenären förbli gällande under lång tid. Om exempelvis en butiksinnehavare vid treårstidens slut skaffar sig

dom å en huvudfordran och tio år därefter söker utmätning hos kunden, synes fordringen, ehuru den tillhör det slag av fordringar, som bör regleras utan alltför långt dröjsmål, förbliva i kraft under tretton år.

Å andra sidan är det — i varje fall om en preskriptionstid av tre år genomföres för ett stort antal fordringar — stötande om borgenär icke skulle kunna avbryta preskription genom enskilt krav utan härför nödgas stämma gäldenären eller söka framtvunga ett dennes erkännande av skulden. Ett exempel må belysa konsekvenserna av förslagets ståndpunkt. En studerande inköper ett för studierna nödvändigt bokverk av en person, som avslutat sina studier och därför ej längre behöver detsamma. Köparen, som ej har pengar att betala bokverket med, får kredit på obestämd tid av säljaren, som räknar med att få betalt när köparen efter avslutade studier får förvärvsarbete. Köparen har emellertid tre år efter köpet ännu ej avslutat sina studier. Om köparen är lojal, lämnar han visserligen på anfordran ett erkännande av skulden; avbrytandet blir emellertid då endast formellt en gäldenärens åtgärd. I annat fall nödgas borgenären anhängiggöra en talan, som aldrig behövt väckas, därest enskilt krav verkat preskriptionsavbrytande.

Enligt ämbetets mening innebär förslagets ståndpunkt ett gynnande av den illojala gäldenären. En lojal gäldenär vägrar icke att på anfordran erkänna en flerårig skuld. Men en illojal gäldenär kan spekulera i att, om erkännandet uteblir, borgenären är ohägad att låta saken gå till rättegång.

Av nu anförda skäl anser överståthållarämbetet att erinran och tillkännagivande samt enskilt krav fortfarande bör tillerkännas preskriptionsavbrytande verkan.

Överståthållarämbetet har icke ansett sig böra ingå i en detaljgranskning av förslaget i vidare mån än beträffande de stadganden som direkt anknyta till en exekutiv åtgärd, eller reglerna om preskriptionsavbrott på grund av verkställighet i 21, 22 och 23 §§.

Enligt 21 § skall verkställighet — liksom vad nu gäller — vara preskriptionsavbrytande. Beträffande tidpunkten då preskriptionen härvid skall anses avbruten skiljes mellan två fall. Skall verkställigheten ske efter ansökan av borgenären, avbrytes enligt första stycket preskriptionen genom ansökan till den exekutiva myndigheten. Om verkställigheten däremot äger rum utan särskild ansökan, avbrytes enligt andra stycket preskriptionen genom verkställighetsförrättningen.

Beträffande ansökningsfallet torde några särskilda problem icke uppkomma — enligt kungörelserna den 14 december 1917 om landsfiskals och stadsfogdes dagbok i utsökningsmål m. m. samt angående dagbok i mål, som avses i lagarna om införsel i avlöning, pension eller livränta och om förbud för vissa underhållsskyldiga att avflytta från riket m. m. skall i dagböckerna införas dagen då mål inkommit till utmätningssmannen.

Annorlunda ställer det sig emellertid i de fall verkställighet sker utan särskild ansökan. I betänkandet ha på s. 114 angivits några kortare riktlinjer beträffande tolkningen av lagtextens uttryck »verkställighetsförrättningen». Så utsäges att vid indrivning av restförd skatt preskriptionsavbrott får anses ha ägt rum, då utmätning fullbordats därhän, att realisationen säkerstälts, eller beslut meddelats, varigenom införsel beviljats. Beträffande det fallet att det vid en utmätningförrättning visar sig, att gäldenären saknar utmätningssbara tillgångar, förklaras att preskriptionsavbrott får anses

ha ägt rum genom förrättningen. I en nästa punkt framhålles, att utmätningen vidare bildar preskriptionsavbrott i en del andra uppräknade fall av verkställighet utan ansökan.

Vad beträffar indrivning av restförd skatt uttalas vidare å s. 79 i betänkandet, att översändandet av restlängderna icke bör verka preskriptionsavbrytande, utan med hänsyn till indrivningsförfarandets specifika karaktär bör preskriptionen för en fordran å restförd skatt icke anses avbruten förrän i samband med verkställighetsförrättningen.

Det synes överståhållarämbetet egendomligt att icke i något av dessa uttalanden resonemanget anknuter till föreskriften i 71 § uppbördsförordningen. Utan vidare torde av 33 § lagförslaget följa, att den femåriga preskriptionstiden enligt uppbördsförordningen icke beröres av förslaget. Likaså torde utgångspunkten för preskriptionstiden fortfarande böra räknas på sätt som stadgas i uppbördsförordningen. Enligt ämbetets förmenande måste detsamma också gälla i fråga om det stadium i verkställighetsproceduren som måste vara passerat för att preskription ej skall inträda. Det synes därför i detta hänseende gälla att tillämpa, icke, såsom den sakkunnige hävdar, 21 § andra stycket i lagförslaget, utan 71 § uppbördsförordningen, enligt vilken skatten preskriberas, därest icke inom den stadgade preskriptionstiden åtgärder vidtagas för uttagande av skatten. Beträffande innebörden härav när fråga är om skattskyldig i konkurs har uttalande gjorts i proposition 100/1953, s. 473. Något motsvarande uttalande om den avgörande tidpunkten vid verkställighet genom utmätning eller införsel är icke ämbetet bekant. Såvitt avser införsel, uttages — enligt vad ämbetet inhämtat av Stockholms stads indrivningsverk — icke någon skatt efter femårsperiodens slut, även om det beslut, varigenom införseln beviljats, ligger inom femårsperioden. Uttages skatten genom utmätning, är tidpunkten för utmätningen den avgörande. Ämbetet har velat göra dessa påpekanden, men finner icke anledning att därtill föga någon hemställan om ändring i själva lagförslaget.

Såsom förste stadsfogden framhåller, kan i de fall utmätning skett viss tveksamhet föreligga huruvida utgångspunkten för preskriptionsavbrott skall vara själva utmätningen eller om avbrottet skall anses föreligga först då utmätningen blivit fullbordad på sätt som i 77 § utsökningslagen sägs. Av intresse kunna härvid även vara fullföljdsbestämmelserna i 201 § samma lag, där klagotiden för gäldenär bestämts med utgångspunkt från det utmätningen fullbordats eller blivit i fall, varom i 75 § sägs, hos gäldenären verkställd. I likhet med förste stadsfogden finner överståhållarämbetet den förstnämnda tolkningen enklast ur tillämpningssynpunkt, och densamma synes även bäst stå i överensstämmelse med den i betänkandets motivering uttalade uppfattningen. Då det torde vara svårt att erhålla ett för alla här förekommande verkställighetsfall täckande uttryckssätt, synes någon erinran icke vara att göra mot den föreslagna lagtexten.

Bestämmelserna i 22 och 23 §§ i förslaget förefalla ämbetet opraktiska och i vissa hänseenden oklara. Det är till att börja med föga lyckligt att frånga den nuvarande regeln att tidpunkten för preskriptionsavbrott och påbörjandet av ny preskriptionstid sammanfalla. Även i fråga härom bidrager lagförslaget till att öka riskerna för missförstånd beträffande fordringens giltighet. Det gäller ju att rätligt beräkna två tidpunkter, och ej ens om motiven tagas till hjälp blir förslagets innebörd entydig; det är att märka, att reglerna här — liksom i lagförslaget i övrigt — i första hand skola tjäna såsom rättesnöre för vederbörande borgenärer och icke för domstolar

eller exekutiva myndigheter. — Enligt 23 § andra stycket räknas vid preskriptionsavbrott jämlikt 21 § den nya tiden från verkställighetsförrättningens avslutande. Tillämpning av detta stycke kan givetvis ej ifrågakomma, om verkställigheten lett till avsett resultat, då fordringen i så fall blivit betald. Har gäldenären befunnits sakna utmätningsbara tillgångar, synes det ämbetet ligga nära till hands att anse att hinder mött mot verkställighet och att alltså fallet skulle regleras på det sätt 22 § stadgar. Av motiveringen (s. 115) framgår emellertid, att detta ej är avsikten. Lagtexten behöver därför förtydligas, så att det klart framgår hur detta synnerligen vanliga fall — liksom ock det där verkställigheten lett till att fordringen blivit delvis gulden — är att bedöma. Därest mot vad ämbetet förordat förslaget ståndpunkt att upphäva det nuvarande sambandet mellan preskriptionsavbrott och påbörjandet av ny preskriptionstid skall bibehållas, behöver förtydligandet även avse frågan om den tidpunkt då ny preskriptionstid skall börja löpa.

I de fall verkställighet sökts men hinder möter mot denna, skall enligt 22 § i förslaget den preskriptionsavbrytande åtgärden förbliva i sex månader från det förhållandet blev eller bort bli borgenären kunnigt, dock endast under förutsättning att borgenären ej uppsåtligen föranlett hindret. Den föreslagna bestämmelsen bör ses mot bakgrunden av den ovan berörda principen att den preskriptionsavbrytande verkan av den sökta verkställigheten går förlorad, om ansökningen icke lett till verkställighet, och den avser att bereda möjlighet för borgenären att begagna sig av andra honom eventuellt till buds stående medel för att bevara sin rätt. Förste stadsfogden har i sitt yttrande kritiserat de vagt angivna bestämmelserna för avgörandet om någon frist överhuvud skall få ifrågakomma eller — därest så finnes böra vara fallet — för beräkandet av utgångspunkten för fristens löpande. Överståthållarämbetet ansluter sig i huvudsak till vad förste stadsfogden härvid anfört och åberopat; att låta preskriptionen bestämmas av sådana diffusa faktorer som att borgenären uppsåtligen föranlett ett verkställighetshinder eller vid vilken tidpunkt ett visst förhållande bort bli för borgenären kunnigt kan icke anses tillfredsställande.

Överståthållarämbetet vill beträffande det framlagda förslaget till lag om preskription — med erinran om vad ämbetet anfört i ingressen till detta yttrande — sammanfattningsvis uttala, att ämbetet finner sig böra avstyrka förslaget i dess föreliggande skick; därest en ny särskild preskriptionslag anses böra komma till stånd bör förslaget enligt ämbetets mening underkastas en genomgripande revision i ändamål att åstadkomma *dels* en ändring av de grundläggande preskriptionsbestämmelserna i av ämbetet härövan föreslagna riktning åsyftande ett bibehållande i stort sett av nu gällande regler beträffande utgångspunkten för preskriptionstidens löpande och sättet för dess avbrytande *dels* en betydande nedskärning och förenkling av förekommande särregler.

### *Övriga lagförslag*

Överståthållarämbetet har icke något att erinra mot de framlagda förslagen till lag om preklusion samt lagar angående ändring *dels* i 7 § lagen den 24 mars 1927 om gälds betalning genom penningars nedsättande i all-

mänt förvar och dels i 1 § lagen den 29 maj 1942 om preskription av rätt till medel som innestå hos offentlig myndighet.

Stockholm den 28 september 1957

Underdånigst  
*Martin Wahlbäck*

*Gert Boëthius*

*Till överståthållarämbetet har remissvar inkommit från Stockholms stads indrivningsverk.*

**Stockholms stads indrivningsverk:**

Förslaget är i stort sett likalydande med ett förslag, som en inom justitiedepartementet tillkallad sakkunnig efter nordiskt samarbete avgav år 1957. Över sistnämnda förslag avgav indrivningsverket bifogade yttrande [*se Bilag*].

Indrivningsverket har icke funnit behovet av enhetliga nordiska regler på ifrågavarande område särskilt påfallande. I fråga om indrivning av underhåll anser verket dock att det kan vara önskvärt att enhetliga regler skapas. Enligt svensk rätt torde anses att själva rätten till underhåll icke alls preskriberas men att av de periodiskt utgående bidragsbeloppen varje särskilt bidrag preskriberas var för sig efter tio år räknat från beloppets förfallodag. Då utmätning skall ske å äldre svenska domar eller avtal visar sig ofta att det är oklart hur betalade belopp krediterats eller rätteligen bort krediteras och att det därför är svårt att avgöra i vad mån de särskilda förfallna beloppen blivit preskriberade eller ej. Om det är fråga om underhåll som fastställts i annat nordiskt land kan det ibland bli ytterligare komplicerat genom att där råder andra preskriptionsregler eller att bidragen där förfaller i annan periodicitet. Det kan tilläggas, att om en nordisk översyn av preskriptionsreglerna beträffande underhåll sker, så kan det måhända vara lämpligt att i sammanhanget även överväges större enhetlighet i fråga om förefintliga särskilda begränsningar av rätten att för underhållets uttagande erhålla införsel eller utmätning; beträffande Sverige åsyftar indrivningsverket 6 § införsellagen och 54 a § andra stycket utsökningslagen.

Indrivningsverket har emellertid självfallet intet att erinra mot att det göres en nordisk översyn av preskriptionsreglerna överhuvud. I så fall synes det verket att som lämplig utgångsprincip lägges Nordiska rådets förslag att det skall finnas en tioårig preskriptionstid för fordringar i allmänhet och en treårig preskriptionstid för det dagliga livets fordringar samt att preskriptionstiden i allmänhet räknas från fordringens förfallodag.

Beträffande de preskriptionsavbrytande åtgärderna synes verket, såvitt gäller den treåriga preskriptionstiden, principiellt lämpligast att preskriptionsavbrott — såsom ock föreslås i såväl det gemensamma förslaget av år 1957 som i Nordiska rådets förslag — får ske — förutom genom gäldenärens erkännande — endast genom sådana åtgärder av borgenären, som kräver offentlig myndighets verkan. Såvitt gäller den tioåriga preskriptionstiden synes det verket böra övervägas, huruvida det kan finnas tillräckliga skäl att — såsom föreslagits i 1957 års förslag men däremot icke i Nordiska rådets förslag — icke längre låta enskilda krav och därmed jämförliga åtgärder verka preskriptionsavbrytande.

Nordiska rådet har uttalat, att en preskriptionslagstiftning bör vara så enkel och klar som möjligt och att därför 1957 års förslag säkert bör förenklas. Indrivningsverket vill kraftigt instämma häri. Verket vill i fråga om behovet av förenklingar hänvisa till vad verket anfört i sitt yttrande över 1957 års förslag. Verket anser sig icke till någon del böra frångå vad verket däri anfört.

Stockholm i indrivningsverket den 31 augusti 1964

*Olof Beck-Friis*

Tf. exekutionsdirektör

BILAG

**Remissvar från Stockholms stads indrivningsverk i anledning av betänkande om  
preskription (SOU 1957: 11)**

På sid. 30 längst ned och sid. 31 överst anföres, att förslaget icke tar ställning till frågan, om domstolen i rättegång ex officio skall beakta att en fordran är preskriberad, att för svensk rätts vidkommande denna fråga i vart fall utanför speciallagstiftningen torde böra besvaras nekande, att de danska, norska och svenska delegerade ansett, att frågan icke bör regleras i förevarande lag, eftersom den är av processuell natur, samt att det för svensk rätts vidkommande sålunda får överlämnas åt rättstillämpningen att avgöra, om de korta preskriptionstider, som enligt förslaget avses skola införas, påkalla att preskription i vissa fall skall beaktas ex officio. Vad sålunda anföres ger icke ledning för bedömande av den närliggande frågan, huruvida, när verkställighet sökes, utmättningsman ex officio skall beakta, att en fordran är preskriberad. Utmättningsmännen torde i allmänhet anse att sådant beaktande åligger dem. Anledning till tvekan torde emellertid finnas. Även om jämväl beträffande denna fråga skulle kunna sägas, att den såsom varande av processuell natur icke bör regleras i förevarande lag, vore det dock önskvärt om något auktoritativt uttalande i frågan kunde göras i det föreliggande sammanhanget.

Vad som i lagförslaget är av särskilt intresse för utmättningsmannen är



givetvis bestämmelserna om preskriptionens avbrytande, när borgenären för sin fordran kan erhålla utmätning eller annan verkställighet. Jämlikt 21 § i förslaget avbrytes preskriptionen genom ansökan härom till exekutiv myndighet (första stycket) eller, där verkställighet sker utan ansökan, genom verkställighetsförrättningen (andra stycket). Att preskriptionen avbrytes innebär enligt 23 § första stycket att ny preskriptionstid börjar löpa. Den nya tiden räknas enligt 23 § andra stycket, när avbrottet sker jämlikt 21 §, från verkställighetsförrättningens avslutande. Har åtgärd vidtagits, som i 21 § sägs, men möter mot verkställighet hinder, förblir enligt 22 § dock, där ej borgenären uppsåtligen föranlett detta förhållande, verkan av åtgärden i sex månader från det förhållandet blev eller bort bliva honom kunnigt. Det synes mig böra övervägas, huruvida de i de sålunda föreslagna bestämmelserna förekommande tidsangivelserna kunna anses vara så klara, att svårigheter icke behöva uppkomma vid bestämmelsernas tillämpande i praktiken.

Någon svårighet att fastställa tidpunkten när en ansökan om verkställighet inkommit föreligger otvivelaktigt icke, eftersom anteckning skall göras i exekutionsdagboken, då målet inkommit till den exekutiva myndigheten. Däremot kan det vara tveksamt, vilken tidpunkt, som skall vara avgörande, när preskription enligt 21 § 2 stycket avbrytes »genom verkställighetsförrättningen». Av den speciella motiveringen till 21 § 2 stycket framgår, att den sakkunnige icke tänkt sig, att preskriptionsavbrottet skall ske redan genom förrättningens inledande. Den sakkunnige uttalar nämligen i motiveringen, att preskriptionsavbrott får anses ha ägt rum, då utmätning fullbordats därhän, att realisationen säkerställts, eller beslut meddelats, varigenom införsel beviljats. Frågan är emellertid, när realisationen skall anses ha säkerställts vid utmätning. Är det tillfyllest att egendomen förklarats tagen i mät? Genom en sådan förklaring är realisationen så till vida säkrad, att straffansvar jämlikt 10 kap. 12 § strafflagen kan inträda för den som med vetskap om den gjorda förklaringen skingrar godset. Eller skall man möjligen för preskriptionsavbrott fordra, att utmätningen — i enlighet med vad som i 77 § utsökningslagen kräves för erhållande av förmånsrätt — blivit så verkställd, som i 73 § samt 74, 75 och 76 §§ utsökningslagen sägs? Frågan kan icke anses betydelslös, eftersom den tidrymd, som förflyter mellan utmätningens förklaringen, och utmätningens fullbordande i nyss angiven ordning kan komma att överskrida ett dygn. Beträffande utmätning av rättighet kan det till och med anses normalt, att den delgivning av förbudsprotokoll, som erfordras för utmätningens fullbordande, icke sker samma dag som utmätningens förklaringen. För frågans bedömande synes lämpligt att göra en jämförelse med det fall att förrättningen icke lett till utmätning utan endast till ett konstaterande av att utmätningens tillgångar saknas. Den sakkunnige uttalar, att även i ett sådant fall får genom förrättningen preskriptionsavbrott anses ha ägt rum. Antag nu, att utmätningens mannen vid förrättningen omedelbart kan konstatera, att gäldenären visserligen har en obetydlig utmätningens tillgång men att denna uppenbarligen icke förslår till den aktuella skuldens gäldande. Det förefaller naturligt, att preskriptionen då skall anses avbruten redan genom utmätningensmannens konstaterande, att gäldenären saknar tillräckliga tillgångar för den aktuella skuldens täckande. Det vore väl onaturligt, om preskriptionsavbrottet skulle ske först genom fullbordandet av utmätningen av den uppenbart otillräckliga tillgången. Men finnes egentligen något skäl att i avseende å den tidpunkt, då preskriptionen skall anses avbruten genom verkställighetsförrättning, skilja mellan å ena sidan det fall, då det från början är uppenbart, att den utmäta tillgången

icke förslår till skuldens täckande, och å andra sidan det fall, då det vill synas som om full betalning skulle kunna erhållas genom utmätningen. Det synes mig kunna ifrågasättas, huruvida icke bestämmelsen i 21 § andra stycket ifråga om utmätningförsök bör givas den innebörd, att preskriptionen avbrytes, när verkställighetsförrättningen kommit så långt, att utmätningssmannen kan till protokollet anteckna, *antingen* att viss egendom förklaras utmätt *eller* *ock* att ingen egendom kan utmätas, när gäldenären befunnits sakna utmätningbara tillgångar.

Vad härefter beträffar den föreslagna bestämmelsen, att den nya preskriptionstiden skall räknas från verkställighetsförrättningens avslutande, så uttalar den sakkunnige i den speciella motiveringen till 23 §, att det lärers få avgöras från fall till fall, när en förrättning skall anses avslutad. Härutöver finner sig den sakkunnige blott böra anmärka, att såvitt angår utmätning av fast egendom, förrättningen icke torde kunna anses avslutad, förrän i anledning av försäljningen köpeskillingsfördelning ägt rum. Jag vill ifrågasätta lämpligheten av att utan närmare anvisningar överlämna åt utmätningssmannen att från fall till fall avgöra, när »verkställighetsförrättningen» skall anses avslutad. Om det icke anses möjligt att i lagtext eller motiv klart fixera vid vilken tidpunkt det exekutiva förfarandet i olika fall skall anses avslutat, så torde böra övervägas, om icke, när preskriptionsavbrottet sker jämlikt 21 §, den nya tiden bör räknas från preskriptionsavbrottet.

Vad ifråga om tidsangivelserna slutligen beträffar den föreslagna bestämmelsen i 22 § om förblivande av verkan av åtgärd enligt 21 §, så uttalar den sakkunnige bl. a., att den tid, inom vilken borgenären bort erhålla kunskap om att myndigheten skilt saken från sig, givetvis blir föremål för ett skönmässigt bedömande, och att det får avgöras från fall till fall, om borgenärens nya preskriptionsavbrytande åtgärd vidtagits inom den i paragrafen stadgade fristen. I den mån det är meningen att låta domstol eller överexekutor företaga ett dylikt skönmässigt bedömande, finnes måhända ej anledning till erinran. Emellertid torde ifrågavarande bedömande mestadels bliva utmätningssmannens uppgift. För att preskriptionsavbrott genom ansökan om verkställighet skall hava kunnat ifrågakomma, måste ju som regel hava förelegat en dom eller liknande avgörande å betalningsskyldighet. (Det kan väl knappast vara meningen att en borgenär, som icke alls har någon dom eller något liknande avgörande, skall kunna genom en verkställighetsansökan skaffa sig en sexmånadersfrist enligt 22 §. Sådant fall måste väl jämföras med uppsåtligt föranledande av hinder.) Har det alltså meddelats en dom eller liknande avgörande å betalningsskyldighet, kan den därefter löpande preskriptionstiden icke avbrytas genom inledande av ny rättegång (sid. 117 i betänkandet) utan borgenären har ingen annan möjlighet att avbryta preskriptionen än att utverka ett erkännande av gäldenären eller att hos utmätningssmannen söka verkställighet av domen. Och frågan är då om det icke för utmätningssmannen kan komma att uppstå alltför stora praktiska svårigheter, när han i förekommande fall skall skönmässigt bedöma från vilken tidpunkt sexmånadersfrist enligt 22 § 1 stycket skall räknas. Svårigheterna skulle kunna undvikas, om fristen städse finge räknas från tidpunkten för ansökan om verkställighet. Det torde kunna ifrågasättas, om icke en sådan enklare regel skulle kunna anses innefatta ett tillräckligt hänsynstagande till borgenärens berättigade krav att icke oförskyllt åsamkas rättsförlust genom ett hinder mot verkställighet. Som regel blir det ju inom tämligen kort tid efter ansökan klarlagt om det möter något hinder mot verkställighet eller ej.

I 33 § anges, att genom den föreslagna lagen ej göres ändring i vad i annan lag eller författning kan vara särskilt stadgat om preskription av fordran. I anslutning härtill må framhållas önskvärdheten av en allmän översyn av vad som ifråga om preskription bör gälla beträffande den mängd av olika slag av avgifter och andra liknande medel, som det enligt 38 § i Kungl. kungörelse den 16 oktober 1953 med vissa föreskrifter angående tillämpningen av uppbördsförordningen åligger utmätningsmän att indriva (Se Lundberg, Handledning för exekutorer och stämmingsmän sid. 233 och följande). Bestämmelserna i uppbördsförordningen om preskription anses icke automatiskt tillämpliga beträffande dessa avgifter och medel utan man har att i tillämpliga delar rätta sig efter allmän lag eller de särskilda bestämmelser som kunna gälla i det enskilda fallet. Ett övervägande torde måhända även böra göras ifråga om vad som bör gälla om preskription av straffskatt och vederlag med flera brottspåföljder, beträffande vilka uttryckliga bestämmelser för närvarande saknas.

Stockholm den 31 augusti 1957

*Olof Beck-Friis*

Förste stadsfogde  
t. f. exekutionsdirektör

#### Svenska bankföreningen:

Bankföreningen delar förslagsställarnas uppfattning att det skulle vara till fördel om preskriptionsreglerna i de nordiska länderna kunde göras i stort sett enhetliga.

Även vad angår principerna för genomförande av en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning kan bankföreningen ansluta sig till vad förslagsställarna uttalat.

Bankföreningen finner sålunda bärande skäl föreligga för en till tre år förkortad preskriptionstid för fordringar som stiftas i handel ochandel och som med hänsyn till sin natur bör avvecklas snabbt. Det är emellertid av vikt att lagen i så fall utformas på sådant sätt att ingen tvekan behöver uppkomma till vilken kategori en fordran i det särskilda fallet är att hänföra. Eljest uppstår nämligen en allvarlig risk för rättsförluster.

Förslagsställarnas önskemål att särregler för speciella rättsområden så långt möjligt bör undvikas är enligt bankföreningens mening i hög grad beaktansvärt. I det svenska sakkunnigförslag till ny lag om preskription, som framlades år 1957, hade upptagits bl. a. en undantagsbestämmelse om att fordran å bank på grund av att medel insatts eller egendom lämnats i förvar skulle preskriberas först tjugu år efter fordringens tillkomst. Ehuru från bankernas egna intressesynpunkter ingenting är att erinra mot en sådan undantagsregel, torde den likväl av andra skäl icke vara lämplig. Det händer nämligen ej alltför sällan att en insättare försvinner och att begäran om att få lyfta hans tillgodohavande senare framställs av

någon, som uppger sig ha t. ex. arvsrätt efter honom men icke kan till fullo styrka detta. Om sökanden då kan visa sannolika skäl för sin rätt till medlen, kan hans begäran bifallas sedan preskriptionstiden utlöpt. Det är uppenbarligen önskvärt att väntan härpå icke blir alltför lång, detta särskilt som man i situationer av nu åsyftat slag ej sällan har att göra med personer i knappa omständigheter.

Stockholm den 14 september 1964

För Svenska bankföreningen

*Tore Browaldh*

*Sven Strömberg*

**Svenska sparbanksföreningen:**

---

I anledning av remissen vill föreningen, med instämmande i förslagets syfte, uttala allenast att det synes föreningen angeläget att för de nordiska länderna gemensamma rättsregler rörande preskription kommer till stånd.

Stockholm den 14 september 1964

Svenska sparbanksföreningen

*Sven G. Svenson*

*Stig Balk-Möller*

**Sveriges grossistförbund:**

---

Frågan om en samordning av den nordiska preskriptionslagstiftningen har för svenskt vidkommande senast behandlats i samband med en inom justitiedepartementet verkställd utredning, som år 1957 resulterade i ett betänkande med förslag till lag om preskription m. m. (SOU 1957: 11). Detta betänkande byggde på de huvudprinciper, som varit vägledande för preskriptionslagstiftningen i Danmark och Norge. Lagförslaget innefattade sålunda dels en allmän preskriptionstid om 10 år och dels en kortare preskriptionstid om 3 år för flertalet av det dagliga livets fordringar, bl. a. näringsidkares fordringar för varor, arbetares och hantverkares fordringar för arbeten, läkar- och advokathonorar etc. För vissa krav föreslogs en preskriptionstid om 20 år.

När vårt förbund den 15 oktober 1957 avgav ett remissyttrande över berörda förslag, hade vi anledning framhålla, att den gällande svenska lagstiftningen med en enhetlig preskriptionstid om 10 år i tillämpningen icke vållat några väsentliga olägenheter. Lagreglerna hade visat sig klara och entydiga och därigenom kanske i högre grad än många andra obligationsrättsliga bestämmelser funnit en stark förankring i det allmänna medvetandet. Reglerna i det remitterade förslaget var — underströk vårt förbund — betydligt mera invecklade och måste, inte minst för den stora allmänheten, framstå som svårtolkade. Särskilt måste förekomsten av tre olika preskriptionstider medföra komplikationer, då det knappast syntes möjligt att i lagtexten eller eljest exakt ange vilka fordringsförhållanden som skulle bli underkastade olika preskriptionsregler.

Med hänsyn till nu berörda och andra i remissyttrandet berörda förhållanden fann vi anledning att i yttrandet framföra våra starka betänkligheter mot de föreslagna nya reglerna för fordringspreskription. Frågan har därefter, såvitt vi kunnat finna, här i Sverige icke blivit föremål för ytterligare officiella överväganden.

I likhet med 1957 års svenska förslag bygger det nu inom Nordiska rådet väckta förslaget om införande av en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning i princip på den i övriga nordiska länder rådande lagstiftningen. En förenkling i förhållande till det tidigare svenska förslaget har emellertid ansetts påkallad i det att man förutsätter, att endast två preskriptionstider skall förekomma, en på tio år och en på tre år.

I fråga om önskvärdheten av att på handelslagstiftningens område sträva efter en enhetlig nordisk lagstiftning råder väl i princip ej några delade meningar. Självfallet måste man dock i förekommande fall väga värdet av en sådan enhetlig lagstiftning mot de nackdelar, som mer eller mindre vittgående förändringar i vår svenska lagstiftning kan medföra. Enligt vår erfarenhet har de skiljaktigheter som för närvarande råder mellan de nordiska preskriptionslagarna icke vållat några särskilda olägenheter i samhandeln mellan de nordiska länderna. Å andra sidan gäller alltså att en ändring i den svenska lagstiftningen i angiven riktning skulle vara förenad med vissa uppenbara olägenheter. Tillräckliga skäl har enligt vårt förmenande icke förebragts för att genomföra så genomgripande principiella förändringar i den svenska preskriptionslagstiftningen som nu ånyo föreslagits. Vårt förbund kan därför icke biträda ett genomförande av det inom Nordiska rådet nu väckta förslaget.

Stockholm den 4 september 1964

Sveriges grossistförbund

*Einar Kördel*

*B. Cedercrantz*

**Sveriges köpmannaförbund:**

Med anledning av det år 1957 i nordiskt samarbete utarbetade betänkandet om fordringspreskription m. m. (SOU 1957: 11) hade förbundet tillfälle att framföra synpunkter på hithörande frågor. Som framgår av bilagda yttrande [*se Bihang*] avstyrkte förbundet då den föreslagna lagstiftningen. De huvudsakliga erinringarna, som förbundet anförde mot det dåvarande förslaget, var i korthet följande.

1. Förslaget kan medföra rättsosäkerhet och rättsförluster.
2. Förslaget kommer att medföra skärpning i relationerna mellan borgenärer och gäldenärer.
3. Förslaget kommer att medföra kostnadsfördyringar.
4. Förslaget innebär väsentliga avsteg från grundläggande principer för preskriptionslagstiftning.

Även om förslagsställarna till medlemsförslaget om nordisk preskriptionslagstiftning uttalat sig för vissa modifikationer i förhållande till 1957 års förslag — bl. a. att tidigare föreslagna tilläggsfrister bör undvikas — menar förbundet att de synpunkter, som anfördes 1957, i stort alltjämt äger giltighet.

Inom ett flertal ämnesområden har förbundet hävdats att en harmonisering av den nordiska lagstiftningen bör eftersträvas, men kan den svenska detaljhandeln icke, när det gäller preskriptionslagstiftningen, förorda de avsteg från nu gällande principer för den svenska preskriptionslagstiftningen, som föreslås i medlemsförslaget.

Stockholm den 8 oktober 1964

Sveriges köpmannaförbund

*Tord Brotæus*

BIHANG

**Remissvar för Sveriges köpmannaförbund i anledning av betänkande om preskription (SOU 1957: 11)**

Mot bakgrund av den utveckling som i Danmark och Norge skett på preskriptionslagstiftningens område, har det från svensk sida bedömts vara önskvärt, att de svenska preskriptionsreglerna bliva föremål för översyn och att på sätt som skett inom andra områden av förmögenhetsrätten en så vitt möjlig gemensam nordisk lagstiftning kommer till stånd. Översynen av i vårt land gällande bestämmelser om preskription av fordran har därför verkställts i samarbete med delegerade från våra nordiska grannländer.

Överläggningarna ha också lett till att i de nordiska länderna framlagts lagförslag som nära överensstämma i fråga om såväl principerna som detaljuiformningen.

De svenska preskriptionsreglerna ha i huvudsak bestått oförändrade sedan 1862 och den allmänt gällande preskriptionstiden fixerades redan 1800 till 10 år. Nuvarande preskriptionstid och preskriptionsbestämmelser ha därför fått en fast förankring i det allmänna medvetandet. Att så blivit fallet beror icke blott på reglernas långa bestånd utan även på att de äro förhållandevis få till antalet samt klara och lättillämpliga. Allt detta har medfört att dessa regler medföra den trygghet som det är lagstiftningens och rättstillämpningens uppgift att skänka. I betänkandet har icke heller anförts härande skäl för att gällande preskriptionslagstiftning i praktiken medfört sådana olägenheter att en revision nu skulle vara påkallad. Detta gäller även preskriptionstidens längd, oaktat på denna särskilda punkt vissa skäl kunna anföras för en kortare preskriptionstid än 10 år. Det föreliggande förslaget sträcker sig dock avsevärt längre än till en avkortning av giltighetstiden för den alldeles övervägande massan av fordringar — förslaget innebär kort sagt en fullständig omgestaltning av det preskriptionsinstitut, som vi sedan länge är ovana vid i vårt land. Mot bakgrunden av det nyss sagda, synes en så långt gående åtgärd innebära större förändringar av lagstiftningen än vad behovet påkallar. Den enda väsentliga förklaringen till förslaget härom torde vara att söka i de i och för sig vällovliga strävandena att söka få till stånd en gemensam nordisk lagstiftning på området.

Ehuru härvid enligt förbundets mening alltför stor hänsyn tagits till lagstiftningen i Danmark och Norge bör naturligen diskuteras, huruvida önskemålen om en internordisk lagstiftning ha sådan tyngd att eljest tillbörliga hänsyn till vår egen gällande lagstiftning böra vika. Ett eventuellt realiserande av de aktuella planerna på en gemensam nordisk marknad talar otvivelaktigt för en enhetlig nordisk lagstiftning på det i vidsträckt mening ekonomiska området. För att komma fram hårtill kan det också framstå som naturligt, att det land, vars regler underkastats de minsta ändringarna, anpassar sig till de regler som i övriga länder befunnits bäst svara mot det moderna livets krav. Emellertid har den anpassning som presenteras i det framlagda betänkandet drivits så långt, att för vårt lands vidkommande både rättssäkerheten kan försvagas och rättsförluster uppstå. Förbundet finner därför att förslaget i berörda delar icke kan godkännas. Därvid kan ifrågasättas, om inte övriga nordiska länder skulle kunna vara benägna till en sådan anpassning att — genom lämpliga kompromisser — den eftersträfvade internordiska lagstiftningen bleve en realitet. Skulle sådana kompromisser icke kunna ske, synes det vara nödvändigt att konstatera att rimliga förutsättningar för en gemensam lagstiftning icke föreligga. I sådant läge framstår det icke heller såsom överhuvudtaget önskvärt att underkasta vår egen lagstiftning den revision som förslaget innebär. De huvudsakliga erinringarna som förbundet — utan att göra anspråk på fullständighet — önska anföras mot förslaget äro i korthet följande.

### 1. Förslaget kan medföra rättsosäkerhet och rättsförluster

Lagändringen innebär att inte mindre än *tre olika preskriptionstider* införas. Härigenom uppstå svårigheter att dra gränsen mellan de fordringar som skola underkastas olika preskriptionsfrister. De fordringar som skola falla under *den treåriga preskriptionstiden* äro fullständigt uppräknade, var-

av följer att ytterligare tolkningssvårigheter uppstå. Systemet med *tilläggsfrister* skulle göra det svårt att bedöma, om preskription faktiskt inträtt i det särskilda fallet.

## 2. Förslaget kommer medföra skärpning i relationerna mellan borgenärer och gäldenärer

Borgenärs skriftliga eller muntliga krav, tillkännagivande av eller erinran om fordringar skulle icke längre åga preskriptionsavbrytande verkan. *Avbrott* kan enligt förslaget blott ske genom sådan åtgärd från borgenärens sida som kräver offentlig myndighets medverkan, därvid förutsättes att åtgärden fullföljs till positivt resultat. En sådan ordning kommer otvivelaktigt att allmänt skärpa relationerna inom affärsvärlden. För detaljhandels del bör särskilt framhållas, att de goda relationerna mellan köpmannen och hans kundkrets kunna allvarligt skadas genom de föreslagna avbrottsbestämmelserna och detta i all synnerhet som preskriptionstiden för det stora flertalet av de fordringar, varom här är fråga förkortas till tre år. Förbundet anser den föreslagna begränsningen vara både opåkallad och olämplig.

## 3. Förslaget kommer att medföra kostnadsfördyringar

Dess nyssnämnda begränsningen av borgenärs möjligheter att åsradkomma *preskriptionsavbrott* kommer att för honom medföra onödigt arbete och onödiga kostnader. Så blir särskilt fallet när den föreslagna proceduren för att hålla fordringen levande måste lillgripas mot en veterligen insolvent gäldenär. För vissa grenar av detaljhandeln kan kostnadsfördyringen bli avsevärd. Även de skärpta föreskrifterna för *kvittning* — nämligen att de fordringar som få kvittas, måste härröra från samma rättsförhållande — komma att göra det nödvändigt att åvägabringa *preskriptionsavbrott* genom myndighets medverkan med avsevärda kostnadsfördyringar som följd.

## 4. Förslaget innebär väsentliga avsteg från grundläggande principer för preskriptionslagstiftning

Så är bl. a. fallet med det skärpta kravet för *kvittningsrätt*. Det synes icke finnas anledning att fråntaga borgenär hans nu existerande möjligheter att annorledes än genom *preskriptionsavbrott* bereda sig betalning för fordran. — Enligt förslaget skulle *ägareförbehåll* vid försäljning av lös egendom och förbehåll att återtaga sålt lösöre förlora sin verkan när säljarens fordran på köpeskillingen preskriberas. Härigenom skulle även en sakrätt bli föremål för *preskription*. Förbundet ifrågasätter starkt lämpligheten av att i svensk rätt införa *preskriptionsregler* med sådan verkan, i all synnerhet som något behov för en sådan ordning icke påvisats.

Med stöd av vad ovan anförts avstyrker förbundet den föreslagna lagstiftningen.

### Sveriges industriförbund:

---

Såsom omnämnes i motionen framlades 1957 ett i nordiskt samarbete utarbetat betänkande angående fordringspreskription m. m. (SOU 1957: 11). I sitt den 15 oktober 1957 avgivna yttrande uttalade Industriförbundet, att det framlagda förslaget enligt förbundets mening icke borde läggas till



grund för ny lagstiftning; samma ståndpunkt intogs f. ö. av ett flertal andra näringsorganisationer. Till stöd för sin uppfattning anförde förbundet bl. a., att de sedan lång tid tillbaka i landet gällande preskriptionsreglerna var klara och entydiga till sin innebörd och hade fått fast förankring i det allmänna rättsmedvetandet. Vidare hade man på industrihåll i allmänhet ej funnit några egentliga praktiska olägenheter av de gällande reglerna. Den omständigheten att parter i fordringsförhållanden enligt förslaget hade att räkna med icke endast en utan tre olika preskriptionstider måste medföra rättsosäkerhet och vara ägnad att komplicera hela preskriptionsinstitutet. Den föreslagna ordningen, enligt vilken preskriptionsavbrott skulle kräva offentlig myndighets medverkan, skulle vidare få betungande konsekvenser. Dels skulle den medföra betydande kostnader och arbete för borgenären, när han ville göra sin rätt gällande, dels skulle den förorsaka de redan hårt arbetstygda domstolarna en ökad arbetsbörda. Det föreslagna systemet med tilläggsfrister kunde väntas få till följd en ökad osäkerhet beträffande tidsgränserna och än större svårigheter att överblicka olika fordrings existens.

Med erinran om att 1957 års förslag ej lett till resultat föreslås i det nu remitterade medlemsförslaget, att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att genomföra en likartad lagstiftning för Norden på grundval av de år 1957 avgivna betänkandena. Dock föreslås en förenkling och modifiering i vissa avseenden av 1957 års förslag. Sålunda uttalar förslagsställarna bl. a., att man, såvitt möjligt, borde undvika de föreslagna tilläggsfristerna.

Trots de föreslagna modifikationerna äger de synpunkter Industriförbundet anförde 1957 i stort alljämt giltighet. Ehuru förbundet principiellt hyser den uppfattningen, att en harmonisering av den nordiska lagstiftningen på olika områden bör eftersträvas, bör gällande regler ej ändras, om olikheterna i lagstiftningen ej inneburit några egentliga nackdelar och ändringarna skulle medföra risk för betydande olägenheter. Som framhölls 1957 har den svenska preskriptionslagstiftningen trängt väl in i det allmänna rättsmedvetandet och såvitt Industriförbundet känner till fungerat tillfredsställande. För Sveriges vidkommande torde den ändring av gällande rätt, som ett antagande av det i medlemsförslaget skisserade systemet skulle innebära, komma att medföra betydande olägenheter. Då jämväl frånvaron av likartade regler på detta område, som ovan antytts, icke visat sig innebära några egentliga nackdelar, har förbundet ej ansett sig böra tillstyrka det framlagda förslaget.

Stockholm den 23 september 1964

Sveriges industriförbund

*Lennart Körner*

### Sveriges hantverks- och industriorganisation:

Organisationen hyser den principiella uppfattningen, att ett vidgat nordiskt samarbete bl. a. bör inriktas på gemensam lagstiftning inom olika områden. Genom det under senare år kraftigt ökade handelsutbytet mellan de nordiska länderna framträder behovet av gemensam handelslagstiftning särskilt starkt. Av denna anledning torde en gemensam nordisk preskriptionslagstiftning vara värdefull.

Enligt föreliggande förslag bör huvudregeln även framgent vara att preskriptionstiden är tio år. För Sveriges vidkommande är frågan i detta sammanhang närmast, huruvida en kortare preskriptionstid på tre år i enlighet med förslaget bör genomföras för vissa slag av fordringar. Erfarenhetsmässigt kan sägas, att för vissa vardagliga affärsöverenskommelser, exempelvis beträffande försäljning eller byte av lös egendom, personliga tjänster etc., en preskriptionstid på tre år synes vara tillräcklig. I vissa fall kan en längre preskriptionstid t. o. m. innebära praktiska olägenheter, exempelvis i fråga om fordringar på skiftade dödsbon. Vidare torde det sammanlagda beloppet av förfallna fordringar, som regleras mellan tre och tio år efter förfalldagen, vara förhållandevis obetydligt. Normalt torde nämligen en förfallen fordran göras till föremål för rättslig åtgärd inom kortare tid från förfalldagen än tre år.

Sveriges hantverks- och industriorganisation vill med stöd av ovanstående synpunkter tillstyrka en nordisk preskriptionslagstiftning av föreslagen innebörd.

Stockholm den 17 september 1964

Sveriges hantverks- och industriorganisation

*Hans Grundström*

*Verner Hette*

### Sveriges advokatsamfund:

Över det år 1957 framlagda förslaget till lag om preskription m. m. (SOU 1957 :11) har styrelsen tidigare avgivit yttrande, vilket publicerats i »Tidskrift för Sveriges advokatsamfund», 1957, s. 401 ff. Styrelsen får hänvisa till vad som sålunda tidigare anförts.

Enligt medlemsförslaget skulle en gemensam nordisk lagstiftning innehålla bestämmelser om en allmän tioårspreskription och en treårspreskription för det dagliga livets krav. I båda fallen skulle preskriptionstiden räknas från förfallotiden. I fråga om den kortare preskriptionstiden skulle avbrott endast kunna ske genom anhängiggörande av talan, medan i övrigt preskriptionsavbrott skulle kunna ske genom erinran om fordringen.

Såsom styrelsen anfört i ovan angivna remissyttrande kan det beträffande ett flertal fordringar hänföra sig till det dagliga livet vara befogat med en kort preskriptionstid. Emellertid föreligger här betydande svårigheter att draga gränsen mellan vad som menas med fordringar, uppkomna i det dagliga livet, och andra fordringar, speciellt när det gäller fordringar uppkomna genom köpeavtal. Om en kortare preskriptionstid skall införas, måste denna begränsas till vissa bestämda, skarpt avgränsade rättsförhållanden.

Beträffande utgångspunkten för preskriptionstiden vill styrelsen hänvisa till vad som av styrelsen tidigare anförts i detta hänseende. Styrelsen måste bestämt motsätta sig en sådan ändring, att den vanliga tioårspreskriptionen räknas från förfalldagen.

Även om det över huvud är möjligt att ange vissa bestämda typer av fordringar, som skall vara underkastade en kortare preskriptionstid, föreligger det icke någon anledning att denna skall räknas från annan utgångspunkt än den vanliga tioårspreskriptionen. Grunden för den kortare preskriptionstiden är ju att ifrågavarande fordringsförhållanden regelmässigt skall vara avvecklade inom en kort tid, och det förefaller då naturligtast att räkna preskriptionen från tiden för fordringens uppkomst.

Vad till sist angår frågan om sättet för avbrytande av preskription måste styrelsen bestämt avstyrka att preskription i vissa fall endast skall kunna avbrytas genom anhängiggörande av talan. Utöver vad styrelsen i detta hänseende förut anfört kan tilläggas att styrelsen anser det vara ur samhällets synpunkt önskvärt att antalet rättegångar nedbringas, detta med hänsyn till kostnaderna för såväl det allmänna som parterna. Att för svensk rätts del utöka de fall då rättegång måste anhängiggöras för undvikande av rättsförlust, kan icke tillstyrkas.

Helt allmänt vill styrelsen anföra att enligt styrelsens erfarenhet någon påtaglig olägenhet icke föreligger med hänsyn till de olika preskriptionsregler som gäller i de skilda nordiska länderna, varför något större behov av en ny lagstiftning icke torde föreligga.

Stockholm den 4 september 1964

För Sveriges advokatsamfunds styrelse

*P. A. Westlin*

*Holger Wiklund*

#### **Föreningen Sveriges häradshövdingar:**

I förslaget påpekas att inom de nordiska länderna gällande lagstiftning om fordringspreskription företer betydande skiljaktigheter länderna emellan samt erinras om, att bl. a. i syfte att åstadkomma största möjliga överensstämmelse emellan lagstiftningarna på detta område i de nordiska

länderna — år 1951 i dessa länder tillkallades sakkunniga för utarbetande av förslag i förevarande lagstiftningsfråga, att år 1957 inom angivna länder framlades betänkanden med förslag till lagar om fordringspreskription, som nära överensstämde med varandra, men att det ännu ej varit möjligt att nå fram till ensartad nordisk lagstiftning inom ifrågavarande rättsområde. Förslagsställarna framhåller nu att det enligt deras mening borde vara möjligt att på grundval av 1957 års förslag — dock med vissa däri gjorda förenklingar — nå fram till en gemensam nordisk lagstiftning i ämnet efter de huvudlinjer, som förslagsställarna i anslutning till 1957 års förslag i korthet angivit, samt föreslår att rådet hos respektive regeringar hemställer om införande av dylik gemensam lagstiftning.

De ovan berörda förslagen till lagar om preskription, som utarbetats under samarbete mellan delegerade från Danmark, Finland, Norge och Sverige, överensstämde, som ovan angivits, nära med varandra. Överensstämmelserna hänförde sig sålunda såväl till principerna som till lagarnas detaljutformning, och även i redaktionellt hänseende uppnåddes stor likformighet. Det svenska förslaget, vari upptagits principer som gäller i dansk och norsk preskriptionslagstiftning, framlades av presidenten Mauritz Wijnbladh som tillkallad sakkunnig. Föreningen avgav efter nådig remiss den 18 september 1957 underdånigt yttrande över detsamma. Yttrandet återfinnes i föreningens årstryck 1957, nr 6.

Såsom av yttrandet framgår ställde sig föreningen positiv till det framlagda förslaget och dess grundläggande principer under framhållande dock, att tvekan kunde råda om lämpligheten av att på så radikalt sätt som föreslagits införa nya grundsatser på ett rättsområde, där den dittillsvarande lagstiftningen vunnit lång hävd och fungerat i stort sett tillfredsställande. Vissa remissinstanser ställde sig emellertid avgjort kritiska till förslaget, så Sveriges advokatsamfund (se Samfundets tidskrift, 1957, s. 401 ff) och Svenska sparbanksföreningen (se Svensk sparbankstidskrift 1957, s. 379 ff).

Föreningen har vid sitt förnyade ståndpunktstagande i frågan ej funnit anledning frågå den inställning, som kommit till uttryck i föreningens yttrande år 1957. Den inom vårt land gällande preskriptionslagstiftningen är otvivelaktigt i behov av översyn och modernisering, och föreningen finner det vara en uppenbar fördel om samtidigt härmed inom de nordiska länderna kan vinnas största möjliga överensstämmelse på detta rättsområde. Ifråga om det år 1957 framlagda förslaget vill föreningen dock — i likhet med förslagsställarna — framhålla att detsamma, om förslaget skall läggas till grund för lagstiftning, måste i sina enskildheter avsevärt förenklas och överhuvudtaget givas en för lekmannen mera lättillgänglig och lättolkad avfattning.

Trollhättan den 18 september 1964

Föreningen Sveriges häradshövdingar

*Erik Alexanderson*

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist et medlemsforslag om nordisk forældelseslovgivning. Forslaget har været behandlet ved juridisk udvalgs møder i Lund den 12. oktober 1964 og i Oslo den 8. december 1964. På mødet i Oslo var til stede foruden udvalgets medlemmer justitsminister K. Axel Nielsen, justitieministern J. O. Söderhjelm, statsråd O. C. Gundersen og statsrådet Herman Kling.

**1. Medlemsforslaget**

Der har tidligere — på grundlag af fællesnordiske komitéindstillinger afgivet i 1957 — været gjort forsøg på et gennemføre en ensartet nordisk lovgivning vedrørende forældelse af fordringer, og ensartede nordiske bestemmelser på dette område synes da også så meget mere naturlige, som den grundlæggende formueretlige lovgivning igennem en meget lang årrække har været ensartet.

Det foreliggende medlemsforslag har fremdraget dette spørgsmål påny med angivelse af nogle hovedprincipper for en fællesnordisk lovgivning. Først og fremmest anføres det i forslaget, at en forældelseslovgivning bør være så enkel og klar som mulig, et krav som komitéforslagene fra 1957 ikke opfylder. Dernæst foreslås det til dels i overensstemmelse med betænkningerne fra 1957, at der bør gælde 2 forældelsesfrister på henholdsvis 10 og 3 år, sidstnævnte for dagliglivets krav, f. eks. krav der udspringer af køb og salg af løsøre, brugsforhold, befordring eller arbejdsforhold, og således at forældelsen regnes fra forfaldstiden. Forældelse skal kunne afbrydes ved påmindelse af skyldneren for så vidt angår den lange forældelsesfrist, men kun ved retssag for så vidt angår den korte frist.

**2. Remissudtalelser**

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

*Danmark*

Justitsministeriet

Handelsministeriet

Industrirådet

Håndværksrådet

Danske Bankers Fællesrepræsentation

Danmarks Sparekasseforening  
Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation  
Danmarks Juristforbund

*Finland*

Sparbanksförbundet i Finland  
Centralhandelskammaren  
Bankföreningen i Finland  
Finlands industriförbund  
Finlands grossistförbund  
Detailhandelns centralförbund  
Häradshövdingarnas i Finland förening  
Finlands advokattförbund  
Finlands juristförbund

*Norge*

Justis- og politidepartementet  
Den norske dommerforening  
Norges handelsstands forbund  
Norges industriforbund

*Sverige*

Bankinspektionen  
kommerskollegium  
Svea hovrätt  
Överståthållarämbetet  
Svenska bankföreningen  
Svenska sparbanksföreningen  
Sveriges grossistförbund  
Sveriges köpmannaförbund  
Sveriges industriförbund  
Sveriges hantverks- och industriorganisation  
Sveriges advokatsamfund  
Föreningen Sveriges häradshövdingar

Af de indkomne besvarelser fremgår følgende:

*Danmark*

Indledningsvis bemærkes, at en gennemførelse af principperne i medlemsforslaget vil betyde følgende for dansk lovgivning:

1. Forældelsesfristerne nedsættes fra 20 og 5 år til henholdsvis 10 og 3 år.
2. Fristerne regnes i alle tilfælde fra forfaldstiden, medens den lange forældelsesfrist nu regnes fra fordringens stiftelse.

*Justitsministeriet* ser gerne, at spørgsmålet om ensartede forældelsesfrister drøftes i rådet, men stiller sig skeptisk med hensyn til mulighederne for at gennemføre videregående ændringer i de danske regler og henviser til, at et flertal af erhvervsorganisationerne tidligere har udtalt sig mod en forkortelse af forældelsesfristerne. Medlemsforslagets hovedprincipper kan efter ministeriets opfattelse være et brugbart udgangspunkt for drøftelserne om

en fællesnordisk lovgivning. *Handelsministeriet* tilslutter sig justitsministeriets udtalelse, men tilføjer at hensynet til erhvervslivets interesser ikke synes at kunne motivere ændringer af de gældende bestemmelser. *Industrirådet* udtaler, at der ikke har været rejst kritik mod de gældende bestemmelser, men man har intet imod at forslaget gennemføres. *Håndværksrådet* finder det ønskeligt, at mulighederne for fællesnordisk lovgivning undersøges. *Danske Bankers Fællesrepræsentation* henviser til en tidligere afgivet udtalelse om fællesnordisk forældelseslovgivning, hvoraf det fremgår, at der vel ikke har vist sig praktisk behov for ændringer, men at man intet har imod en forkortelse af fristerne eller mod, at fristerne regnes fra fordringernes forfaldstid. Ej heller *Danmarks Sparekasseforening* har noget imod medlemsforslaget, medens *Den danske Handelsstands Fællesrepræsentation* (der repræsenterer en groshandelen) ikke finder begrundelse for ændringer og direkte advarer mod en forkortelse af fristerne. *Danmarks Juristforbund* støtter forslaget.

### Finland

En gennemførelse af principperne i medlemsforslaget vil betyde følgende:

1. Der indføres en ikke tidligere kendt kort forældelsesfrist for dagliglivets krav. Denne frist kan kun afbrydes ved anlæg af retssag.
2. Fristerne regnes i alle tilfælde fra forfaldstiden, medens den gældende 10 års frist regnes fra fordringens stiftelse.

*Justitieministeriet* har intet imod, at det foreliggende spørgsmål tages op i rådet. Noget egentligt behov for reform findes ikke at foreligge, bortset fra at der ikke for tiden gælder nogen kort forældelsesfrist for hverdagslivets krav. Medlemsforslagets principper for en forældelseslovgivning kan accepteres, men det påpeges dog, at en regel om at 10 års-forældelsesfristen regnes fra forfaldstiden ikke stemmer med gældende finsk lovgivning. *Sparbanksförbundet* udtaler tilfredshed med forslaget. *Centralhandelskammaren*, *Bankforeningen*, *Finlands industriförbund*, *Finlands grossistförbund* og *Detaljhandelns centralförbund* finder det ønskeligt at reformere den gældende lovgivning, men påpeger at det tidligere udarbejdede fællesnordiske udkast var alt for indviklet og detaljeret. Forslaget om en 3-årig forældelse kan tiltrædes, men man finder, at også denne frist bør kunne afbrydes blot ved påmindelse af skyldneren. *Häradshövdingarnas förening* anbefaler forslaget, omend man stiller sig tvivlende over for forslaget om 3-års forældelse. *Finlands advokatförbund* anbefaler ligeledes forslaget, herunder også forslaget om en kortere 3-årig forældelse, men man synes at gå ud fra, at den 10-årige forældelse bør regnes fra fordringens stiftelse. Også *Finlands juristförbund* anbefaler forslaget, hvis hovedprincipper man finder vel egnede som grundlag for en fællesnordisk lovgivning.

### Norge

Princippet i medlemsforslaget afviger fra gældende lovgivning derved, at den 10-årige frist skal kunne afbrydes ved påmindelse af skyldneren, medens der nu — bortset fra skyldnerens anerkendelse — kræves anlagt retssag.

*Justisdepartementet* anbefaler medlemsforslaget, men kan dog på ét punkt vanskeligt godtage forslaget, nemlig for så vidt som det foreslår, at der ikke kræves retssag til afbrydelse af den 10-årige forældelse. Departementet er dog villig til på dette punkt at overveje en kompromisløsning. *Dommerforeningen, Norges handelsstands forbund og Norges industriforbund* anbefaler ligeledes medlemsforslaget.

### Sverige

En gennemførelse af principperne i medlemsforslaget vil betyde det samme for Sveriges vedkommende som for Finland, jfr. ovenfor.

*Bankinspektionen* henviser til sin udtalelse om betænkningen fra 1957, hvoraf det fremgår, at det tidligere forslag karakteriseredes som indviklet og uoverskueligt. Man pegede endvidere på, at der ikke var fremsat kritik mod den gældende lovgivning, og at de nordiske synspunkter syntes at være tillagt alt for stor betydning. *Kommerskollegium* har indhentet udtalelser fra 12 handelskamre samt fra *Kooperativa förbundet og Sveriges allmänna exportförening*. Af disse udtalelser fremgår, at en del organisationer hævder, at der i det hele taget savnes anledning til at gå bort fra de nugældende yderst enkle regler, medens andre hævder, at det øgede nordiske handels-samkvem gør det motiveret at indføre ensartet lovgivning også på dette område. *Kommerskollegium* finder, at medlemsforslaget kan lægges til grund for en nordisk lovgivning, men vil dog mene, at den korte forældelsestid bør være 5 og ikke 3 år. *Svea hovrätt* finder en ensartet nordisk lovgivning ønskelig og peger i denne forbindelse på, at den svenske lovgivning bør revideres. *Överståthållarämbetet* understreger betydningen af enkle regler på dette område og kan tiltræde en 3-årig forældelse. Endvidere finder man princippet om at forfaldsdagen skal være udgangspunktet for forældelsesfristens beregning, tiltalende, men vil dog fortsat gå ind for, at fristen bør regnes fra fordringens stiftelse. Med hensyn til afbrydelse af fristen anser man påmindelse for tilstrækkelig. *Svenska bankföreningen og Svenska sparbanksföreningen* kan tilslutte sig medlemsforslaget. *Sveriges grossistförbund* mener derimod ikke, at der er tilstrækkelig grund til gennemgribende ændringer i den svenske lovgivning og kan ikke anbefale forslaget. Tilsvarende standpunkt indtages af *Sveriges köpmannaförbund og Sveriges industriförbund*. Derimod tiltræder *Sveriges hantverks- og industriorganisation* forslaget og de foreslåede principper for nordisk forældelseslovgivning. *Sveriges advokatsamfund* vil bestemt modsætte sig en ordning, hvorefter den sædvanlige 10-års forældelsesfrist regnes fra forfaldsdagen og er ligeledes imod



forslaget om at forældelse i visse tilfælde kun skal kunne afbrydes ved retssag. I det hele mener advokatsamfundet, at der ikke er nogen væsentlig ulempe forbundet med forskellige forældelsesregler i de respektive lande, hvorfor noget større behov for en ny lovgivning ikke menes at foreligge. Endelig anfører *Sveriges Håradshövdingar*, at den svenske forældelseslovgivning utvivlsomt bør moderniseres, og at man i forbindelse hermed bør søge gennemført størst mulig overensstemmelse mellem de nordiske landes bestemmelser på dette område, men komitéforslaget fra 1957 bør forenkles væsentligt og gives en mere lettilgængelig affattelse.

### 3. Udvalget

Udvalget finder det velmotiveret at søge gennemført en ensartet lovgivning på det her omhandlede område.

En ensartet lovgivning forudsætter, at de nationale lovgivninger i et vist omfang ændres, og i så henseende kan der i flere remissudtalelser konstateres en vis modstand mod at ændre det bestående. Det er udvalgets indtryk, at modstanden mod fællesnordiske regler på dette område i første række skyldes frygten for gennemførelse af alt for detaljerede og komplicerede bestemmelser på grundlag af 1957-forslaget. Udvalget vil stærkt understrege vigtigheden af klare og enkle forældelsesregler, og hvis dette hovedsynspunkt fastholdes under udarbejdelsen af fællesnordiske bestemmelser, må det være muligt at opnå nordisk enighed om en lovgivning.

Det er udvalgets opfattelse, at en sådan lovgivning bør baseres på 2 forældelsesfrister, en længere, almindelig forældelsesfrist — formentlig på 10 år — og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav. En kort forældelsesfrist findes ikke for tiden i Sverige og Finland, hvilket efter visse remissudtalelser at dømme synes at have medført ulemper. Den korte forældelsesfrist kan, som i Norge, være 3 år, men det må påpeges, at der i Danmark for tiden gælder en kort forældelsesfrist på 5 år og i Island en kort forældelsesfrist på 4 år.

I medlemsforslaget er angivet nogle principper for forældelsesfristens beregning og afbrydelse. Det vil sikkert give anledning til en del overvejelse at nå frem til ensartede nordiske regler på dette punkt, og udvalget finder det rettest, at der ikke i rekommandationen tages stilling til hvilke regler, der på dette punkt bør gælde.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at Nordisk Råd i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en

længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

Oslo, den 8. december 1964

<i>Emil Ahlkvist</i>	<i>Ingrid Gärde Widemar</i>	<i>Sven Högström</i>
<i>Nils Hønsvald</i>	<i>Magnús Jónsson</i> Næstformand	<i>Ragnar Lassinanli</i>
<i>Johan Møller Warmedal</i>	<i>Peter Nielsen</i>	<i>Gösta Rosenberg</i>
<i>H. C. Toft</i>		<i>Knut Toven</i>

### BILAGA 3

#### I efterhand inkommet ytrande

#### Island

##### Dóms- og kirkjumálaráðuneytið (Justitie- och kyrkoministeriet):

— — — — skal man oplyse at i Island gælder i almindelighed en 10 års forældelsesfrist. På et afgrænset område gælder en 20 års forældelsesfrist. Desuden gælder for dagliglivets krav en frist på 4 år. Fristen afbrydes kun ved anlæg af retssag eller ved skyldnerens anerkendelse.

Der er ikke grund til at tro at der fra islandsk side skulle være vanskeligheder for indførelse af ensartede præskriptionsregler, idet de gældende islandske regler menes at ligge ret nær til de foreslåede reglers hovedpunkter.

Reykjavík, den 22. januar 1965

P. m. v.

*Baldur Möller*

## Medlemsförslag om förlängning av giltighetstiden för resepass

*(Väckt av Gunnar Helén)*

Enligt gällande bestämmelser i Finland, Norge och Sverige kan resepass utfärdas för en tid av högst 5 år med möjlighet i vissa särskilda fall till kortare förlängning, medan i Danmark giltighetstiden för sådana pass nyligen fastställdes till 10 år. Det kan ifrågasättas om icke de tre förstnämnda länderna borde följa Danmarks exempel och besluta om en förlängning av den allmänna giltighetstiden för pass till 10 år. Åtskilliga fördelar synes vara förknippade med en sådan åtgärd.

Det ganska omständliga förfarandet vid utfärdandet av pass leder till att myndigheterna vid de tidpunkter på året, vanligen under våren och sommaren, när efterfrågan på pass kulminerar, utsättes för en mycket stor arbetsbelastning. Allmänheten blir lidande härav bl. a. på så vis att vänteliden ofta blir mycket lång. Att dylika olägenheter uppkommer torde under nuvarande förhållanden vara ofrånkomligt. Det låter sig nämligen ej göra att överdimensionera de passutfärdande myndigheternas personella och andra resurser under huvudparten av året blott för att de tillfredsställande skall kunna klara en toppbelastning under några månader. Å andra sidan har del ej heller visat sig vara möjligt att förmå allmänheten att i någon nämnvärd grad utsprida sina ansökningar om pass till för myndigheterna mindre arbetstungda perioder.

Under sådana omständigheter skulle betydande praktiska fördelar stå att vinna, om giltighetstiden för vanliga resepass förlängdes till 10 år. Med en giltighetstid för passen på 10 år skulle man kunna minska arbetet med utfärdande av pass åtskilligt. De, för vilka passen utlöpt, skulle reduceras avsevärt i antal och trycket på myndigheterna därigenom lindras. Man kunde också tänka sig att passen gavs en sådan ej i hela år räknad giltighetstid, att de ej utlöpte vid samma årstid som den då de utfärdats.

Med stöd av ovanstående synpunkter får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte överväga att rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att i likhet med

Danmark utsträcka giltighetstiden för resepass till 10 år  
eller annan motsvarande tidsrymd.

Stockholm den 28 april 1964

*Gunnar Helén*

## Ändringsförslag om lättnader vid passutfärdande

*(Väckt av Svend Horn och Aksel Larsen)*

Efter at Nordisk Råd's rekommandation nr. 17/1962 er gennemført, for så vidt som identitetskort til indlændinge, udstedt af myndighederne i Forbundsrepublikken Tyskland, Østrig, Frankrig og Schweiz og nu yderligere Liechtenstein, godkendes som rejselegitimation ved indrejse til og ophold i de nordiske lande i indtil tre måneder, rejser sig naturligt det spørgsmål, om indførelse af identitetskort i de nordiske lande ville kunne medføre væsentlige lettelser for nordiske statsborgere ved rejser i ikke-nordiske lande.

Vi er af den opfattelse, at der ikke foreligger tilstrækkelig begrundelse for at indføre identitetskort til statsborgere i de nordiske lande alene med det formål, at disse skal tjene som rejselegitimation ved rejser til visse europæiske lande i stedet for pas.

Den ved den europæiske konvention af 13. december 1957 om persontrafik indførte adgang for statsborgere i de kontraherende stater (Beneluxlandene, Frankrig, Tyskland, Østrig og Italien samt med visse forbehold Grækenland og Tyrkiet) til at benytte identitetskort som rejselegitimation ved rejser i en anden kontraherende stat må ses på baggrund af, at der ifølge disse staters lovgivning foreligger enten en pligt for landets statsborgere til at være i besiddelse af identitetskort eller i hvert fald en adgang til efter begæring at få udstedt identitetskort. Tilsvarende lovregler findes ikke i de nordiske lande, hvor identitetskort ikke kendes.

Hertil kommer, at identitetskort ifølge den nævnte konvention kun giver adgang til ophold i en anden kontraherende stat i indtil tre måneder og ikke giver ret til at tage arbejde. I disse tilfælde skal en person være i besiddelse af pas, der ligeledes i almindelighed er nødvendigt ved rejser til lande, der ikke har tilsluttet sig den nævnte konvention. De lettelser, som er indført i de nordiske lande, er kun gældende for indehavere af identitetskort for fem ikke-nordiske lande, og man kan derfor næppe forvente, at et nordisk identitetskort uden videre vil blive godkendt i lande, hvis identitetskort ikke godtages her.

Identitetskort kan således ikke i almindelighed erstatte pas, der er det eneste legitimationsdokument, der godkendes som rejselegitimation i alle

lande og under alle forhold, og hvori der — i modsætning til identitetskort — er mulighed for at indføre stempler og viseringer.

Vi vil imidlertid foreslå, at udstedelsen af pas i de nordiske lande bliver gjort så let som muligt, og kan derfor ganske tilslutte os det af rigsdagsmand Gunnar Helén fremsatte forslag om forlængelse af gyldighedstiden for pas.

Yderligere finder man anledning til at foreslå, at der ikke afkræves et større gebyr for udstedelse af pas end, hvad der medgår til dækning af omkostningerne i forbindelse med udstedelsen, ligesom det bør tilstræbes, at ekspeditionstiden ved udstedelse af pas bliver så kortvarig som overhovedet muligt.

Under henvisning til foranstående foreslår vi, at rådet vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gøre erhvervelsen af pas så let som muligt, dels ved at udvide gyldigheden til ti år, dels ved at der ikke kræves et større gebyr for pasudstedelse end, hvad der medgår til dækning af omkostningerne ved pasudstedelsen, og dels ved at udnytte eventuelt foreliggende muligheder for en nedsættelse af ekspeditionstiden af pasansøgninger.

Stockholm, den 18. juni 1964

*Svend Horn*

*Aksel Larsen*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget och ändringsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

1. Ved § 6 i justitsministeriets bekendtgørelse nr. 114 af 30. marts 1963 om pas m.v. er med virkning fra den 1. april 1963 fastsat, at pas udstedes med gyldighed i indtil 10 år for personer, der er fyldt 18 år, medens pas til personer under 18 år udstedes med en gyldighed i indtil 5 år.

2. Ved lov nr. 392 af 19. december 1962 om ændring i lov om pas til danske statsborgere m.v. er med virkning fra den 1. april 1963 fastsat, at der for pas, der udstedes af politiet, betales et gebyr på 20 kr., idet justitsministeren dog kan fastsætte et mindre gebyr for pas, der udstedes for kortere tid end sædvanligt. Ifølge § 10 i justitsministeriets ovennævnte bekendtgørelse om pas m.v. udgør gebyret for pas, der udstedes til personer, der er fyldt 18 år, 20 kr., medens gebyret for pas, der udstedes til personer under 18 år, udgør 10 kr.

Gebyret for pas udgjorde før den 1. april 1963 10 kr. Baggrunden for den ved loven gennemførte forhøjelse af pasgebyret var den stigning, der i de senere år var sket i statskassens udgifter vedrørende pasordningens administration.

3. I forbindelse med folketingets behandling af det lovforslag, der resulterede i den ovenfor under 2 nævnte ændring af lov om pas til danske statsborgere m. v., forespurgte folketingsudvalget justitsministeren, om det burde fastsættes, at begæring om udstedelse af pas i månederne maj til september i almindelighed skulle afgives med mindst 1 uges varsel. Efter at justitsministeriet havde oplyst, at ekspeditionstiden for pas i København androg 3 dage og uden for København varierede mellem 2 og 5 dage, idet den dog i højsæsonen visse steder kunne stige til 1 uge, fandt udvalget ikke anledning til at foretage videre i sagen.

Efter justitsministeriets opfattelse sker udstedelse af pas her i landet inden for de rammer, som forslaget tager sigte på.

Det tilføjes, at der ikke for tiden ses at foreligge yderligere muligheder for at lette udstedelsen af pas.

København, den 28. august 1964

*Hans Hækkerup*

*Niels Andersen*

**Finland****Ministeriet för inrikesärendena<sup>1</sup>:**

Stadgandena angående utrikespass bör vara sådana, att anskaffningen och användningen av pass förorsakar minsta möjliga besvär och olägenhet och att utfärdandet av pass kan ske utan oskäligt mycket arbete för passmyndigheterna. Samtidigt bör det dock tillses, att missbruk av pass förhindras. I ett utrikespass bör finnas ett fotografi av innehavaren, med stöd av vilket hans identitet med säkerhet kan fastställas. I det fall att passet utfärdas för 10 år, torde det kunna anses klart, att passinnehavarens utseende i många fall med åren förändras så mycket, att passgranskningsmyndigheterna icke mera under de sista giltighetsåren med tillräckligt stor säkerhet kan identifiera passinnehavaren med stöd av fotografiet. Detta skulle naturligtvis medföra olägenheter framför allt för passinnehavaren själv men i många fall även för medresenärerna samt för myndigheterna.

I vissa länder gäller veterligen bestämmelser, med stöd av vilka utrikespass kan ges för en tid av 10 år sålunda, att innehavaren av passet efter 5 år från den passet utfärdats uppvisat det för myndigheterna, vilka konstaterar huruvida innehavaren av passet med stöd av passfotografiet tillräckligt väl kan identifieras och i jakande fall gör anteckningar i passet om dess giltighet för de följande 5 åren. Om fotografiet icke mera kan godkännas, kan passets giltighetstid icke heller förlängas. Ej heller detta förfarande kan anses vara en lycklig lösning, då det är ägnat att åsamka såväl myndigheterna som resande allmänheten extra besvär.

United Nations Conference on International Travel and Tourism som hölls i Rom den 21 augusti—5 september 1963 behandlade bl. a. utrikespassets giltighetstid. Efter att ha övervägt saken beslöt konferensen för deltagarstaterna rekommendera en giltighetstid på 5 år. I konferensen deltog bl. a. de nordiska länderna.

Trots att en förlängning av giltighetstiden för pass kanske i någon mån skulle minska myndigheternas arbete, är den nytta detta medför ringa i jämförelse med de olägenheter som en förlängning av passets giltighetstid medför. Därför anser ministeriet för inrikesärendena, att det icke torde föreligga grundat skäl att förlänga utrikespassets giltighetstid utöver nuvarande 5 år.

Helsingfors den 27 augusti 1964

Minister *Arno Hannus*

Äldre regeringssekreterare *Antti Ojko*

<sup>1</sup> *Yttrandena översatta från finska.*



I sitt utlåtande här ovan — — — har ministeriet för inrikesärendena som sitt utlåtande meddelat, att det icke vore skäl att förlänga utrikespassets giltighetstid från nuvarande 5 år. Till denna del ber ministeriet att få hänvisa till sitt ovannämnda utlåtande.

Enligt ändringsförslaget skulle medlemsstaterna rekommenderas att skapa lättnader vid anskaffningen av pass bl. a. sålunda, att man skulle sträva till att förkorta passets anskaffningstid. Enligt av ministeriet för inrikesärendena införskaffade uppgifter är anskaffningstiden för utrikespass i Finland i allmänhet 1—3 dagar, men i brådskande fall försöker man utfärda passet samma dag anhållan sker. En rekommendation om kortare passanskaffningstid torde sålunda för Finlands del vara obefogad.

Till den del förslaget berör nedbringande av kostnaderna vid utfärdandet av pass anser ministeriet för inrikesärendena, att det icke kan avgiva utlåtande angående storleken av stämpelskatten för pass. Frågan om storleken av lösensbeloppet vid utgivning av pass bör prövas med beaktande av att lösen för skilda handlingar utgör en del av landsortspolismyndigheternas lön, och en minskning av dessa avgifter skulle tydligen förorsaka, att ifrågavarande polismyndigheters löneförmåner till andra delar samtidigt i motsvarande grad borde ökas.

Helsingfors den 27 augusti 1964

Minister *Arno Hannus*

Äldre regeringssekreterare *Antti Okko*

#### Länsstyrelsen i Nylands län<sup>1</sup>:

Förlagsställaren har med hänvisning till att giltighetstiden för utrikespass nyligen i Danmark fastställts till 10 år medan utrikespass enligt gällande bestämmelser i Finland, Norge och Sverige kan utfärdas för en tid av högst 5 år hemställt, att Nordiska rådet måtte överväga att rekommendera regeringarna i sistsagda länder att i likhet med Danmark utsträcka giltighetstiden för utrikespass till 10 år eller annan motsvarande tidsrymd. På så sätt skulle man dels kunna minska den stora ökning av arbetet, som de passutfärdande myndigheterna blir utsatta för vanligen under våren och sommaren, då efterfrågan på pass kulminerar, samt dels undvika en alltför lång väntetid för den passökande allmänheten. Vad först vidkommer förlängningen av giltighetstiden för vanliga utrikespass utöver 5 år har de myndigheter länsstyrelsen hört i ärendet med hänvisning till den rekommendation United Nations Conference on International Travel and Tourism

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

benämnda konferens vid sitt möte i Rom den 21 augusti—5 september 1963 gav de däri deltagande, bl. a. samtliga nordiska stater, att man för åstadkommande av ett enhetligt förfarande och för underlättande av passkontrollen skulle utfärda endast 5 års pass, samt till polisiära synpunkter, vilka närmare framgår ur deras utlåtanden, enhälligt motsatt sig en förlängning av passens giltighetstid till 10 år. Med beaktande därjämte av att expeditionstiden för pass, efter det utfärdandet av desamma medelst den den 4 februari 1960 givna passförordningen, vilken trädde i kraft den 1 därpåföljande april, överförts till de lokala polismyndigheterna, blivit relativt kort, exempelvis i Helsingfors året runt trenne arbetsdagar, förenar sig länsstyrelsen om den ståndpunkt som intagits av de i ärendet hörda passutfärdande myndigheterna och anser att det åtminstone i detta skede icke föreligger skäl till den föreslagna förlängningen av giltighetstiden för utrikespass. Vad slutligen vidkommer möjligheterna att lindra det arbetstryck de utrikespass utfärdande myndigheterna regelbundet blir utsatta för på våren och sommaren, kan man genast konstatera, att genom en sänkning av stämpelskatten för pass skulle i detta avseende många fördelar ernås. På grund av att passen är dyra skaffar allmänheten vanligtvis sina pass och oftast endast 1 års pass först i sista minuten före avresan för att de om möjligt ännu vore i kraft under sommarmånaderna det år giltighetstiden utgår. Ifall stämpelavgiften för pass skulle sänkas skulle allmänheten anskaffa sina pass i god tid och till och med under vintern samt dessutom helt säkert 5 års pass i större utsträckning än nu. För den händelse förutom nedsättningen av stämpelavgiften passens giltighetstid dessutom i allmänhet skulle utgå kalenderårets sista dag, exempelvis sålunda, att giltighetstiden för de år 1965 för längsta möjliga tid utfärdade passen skulle utgå den 31 december 1970, skulle den som ansökte om pass under de stillsamma månaderna i början av året vinna såväl tid som pengar. Stämpelavgifterna för pass borde i detta fall fastställas så, att för ett pass på högst 2 år skulle uppbäras exempelvis 10 mark och för ett pass på högst 6 år 30 mark. Genom ovan föreslagna åtgärder kunde enligt länsstyrelsens åsikt arbetsbördan för de passutfärdande myndigheterna fås jämnare fördelad på de olika årstiderna.

**Helsingfors den 22 augusti 1964**

På länsstyrelsens vägnar:

Landssekreterare *V. O. Rekola*

*T. f. länsråd Pehr Johansson*

*Länsstyrelsen i Nylands län har i särskild skrivelse den 22 augusti 1964 påpekat, att ovanstående remissvar även avser ändringsförslaget.*

**Länsstyrelsen i Åbo och Björneborgs län:**

— — —får länsstyrelsen som sitt utlåtande högakttningsfullt anföra, att det inte torde vara någon anledning till sådan förändring.

Ifrågavarande förändring skulle naturligtvis avtaga polismyndigheternas arbete, men de för 10 år sedan utgivna passen är inte mera tidsenliga och kan inte uppfylla passets ändamål med sina föråldrade uppgifter och fotografier. Då länsstyrelsen gav passet, kunde det utfärdas under ett dygn och i synnerligen skyndsamma fall till och med under tio minuter, så att man knappast kunde tala om allmänhetens orimliga olägenheter i detta hänseende. Enligt gällande passförordning kan finsk medborgare få pass för högst fem år. Polisnrättningen i Åbo har delgivit, att den har före 26 augusti i år utfärdat, utom sjömans- och sällskapspass, 1889 pass, varav 62 procent är för ett och 38 procent för fem år, vilket utvisar, att allmänheten övervägande begagnar kortvariga pass.

Åbo i augusti 1964

Landshövding *Esko Kulovaara*

Yngre landssekreterare *Reino Keinonen*

**N o r g e****Justis- og politidepartementet:**

---

**I.**

I § 8 i instruks om reisepass av 4. april 1952 er det bestemt at reisepass skal gjøres gyldige for et tidsrom av 5 år så framt ikke særlige forhold tillier at det fastsettes en kortere gyldighetstid. Gyldighetstiden kan i særlige tilfelle forlenges for et tidsrom av 3 måneder.

Inntil 4. april 1952 ble reisepass gjort gyldige for et tidsrom av 2 år, men det var adgang til å forlenge gyldighetstiden med 2 år ad gangen. Den samlede gyldighetstid for et pass måtte dog ikke overstige 10 år.

Innføringen av femårige pass i 1952 innebar en lettelse for publikum som etter de nye bestemmelser bare behøvde å vende seg til passmyndighetene hvert femte år. Dette resulterte igjen i at pågangen på passkontorene ble mindre og det gjorde det mulig i vesentlig grad å redusere det tidsrom pass-søkerne måtte vente på å få utstedt pass. Endringen tok videre sikte på å avbøte de uheldige følger av at gamle pass først ble ombyttet i nye etter ti år. En tenkte da særlig på at det ved utløpet av en ti års termin ikke sjelden vil være vanskelig å kjenne igjen passinnehaveren på fotografiet i passet og på at passene etter så lang tid ofte ikke lenger var i pre-

sentabel stand. Da det ble innført pass med femårig gyldighetstid ble det også lagt vekt på at en hadde innført denne ordning i de øvrige nordiske land.

Det er seinere foretatt endringer i passinstruksen av 4. april 1952 ved kongelige resolusjoner av 20. mai 1960 og 19. juni 1964. Det har ikke framkommit noe forslag om å innføre pass med ti års gyldighet og departementet har ikke av eget tiltak funnet å burde foreslå noen slik endring. Det har i den forbindelse spilt en vesentlig rolle at en har gått ut fra at de øvrige nordiske land fortsatt gir sine pass en gyldighetstid på fem år. Det er først nå en er blitt kjent med at dette ikke lenger er tilfelle for Danmarks vedkommende.

Justisdepartementet antar for sitt vedkommende at innføring av pass med en gyldighetstid på ti år i noen grad vil svekke passenes verdi som legitimasjons- og identifikasjonsdokument, men antar at denne ulempe — i alle fall delvis — kan avbøtes ved at det åpnes adgang til i tillegg til det opprinnelige pass fotografi å få satt inn i passet et nyere bilde i tilfelle hvor endret utseende har ført til at likheten med pass fotografiet er blitt liten. I så fall bør det antakelig ved passutstedelsen vedlegges en slipp e. l. med oppfordring til å gjøre bruk av denne adgang. En slik ordning vil imidlertid i noen grad gjøre det lettere å forfalske pass. Uten å ha kunnet vurdere disse muligheter nærmere finner departementet det vanskelig å ha noen sikker formening om hvorvidt denne løsning bør velges.

Justisdepartementet peker ellers på at en ved å innføre pass med ti års gyldighetstid, må regne med å få flere pass som er i en lite presentabel stand. Denne betenkelighet er imidlertid ikke så tungtveiende nå som i 1952. Dette er dels en følge av at det i 1955 ble tatt i bruk nye passblanketter av betydelig bedre kvalitet enn de tidligere og dels av at en i reisebyråer, banker o. l. kan få passomslag av plast. En viser også til at det i passinstruksens § 10 er bestemt at pass kan inndras når de er så skadd, tilsmusset eller slitt at de ikke egner seg til fortsatt bruk.

Overfor forslaget om innføring av tiårige pass kan nok også anføres at det da vil bli noe vanskeligere enn hittil å hindre at noen er i besittelse av gyldig norsk pass uten at de fyller vilkårene for dette. Det kan f. eks. være at vedkommende ikke lenger er norsk borger eller at vedkommende har forlatt Norge for lengere tid uten å betale ilagte skatter, uten å stille sikkerhet for bidragsplikt, uten å ha sonet ilagt straff eller uten å ha utført pliktig militærtjeneste. Etter at adgangen til å tilbakekalle utstedte pass er blitt utvidet senest ved kongelig resolusjon av 19. juni 1964 er også disse betenkeligheter blitt redusert.

På den annen side vil det åpenbart være en fordel for publikum å få pass som er gyldige for et tidsrom av ti år. Innføring av tiårige pass vil også minske arbeidspresset for passmyndighetene og derved gjøre det lettere å korte ytterligere ned på den tid publikum må vente for å få pass.

Såvidt en kjenner til, er imidlertid nå ikke ventetiden noe sted i Norge lengere enn en uke selv i rusjperioden om sommeren. I en rekke byer er det også vanlig at de som har et påtrengende behov for pass får dette utstedt på dagen. Uavhengig av spørsmålet om innføring av tiårige pass arbeides det også med en ytterligere rasjonalisering av passutstedelsen. En viser i den forbindelse til de vedlagte uttalelser fra politimesteren i Oslo om at en fra høsten av regner med for framtiden som hovedregel å kunne utstede pass på dagen.

Justisdepartementet har — som nevnt — ikke av eget tiltak funnet å burde foreslå innføring av pass med ti års gyldighetstid. Departementet finner imidlertid ikke at de ulemper som den foreslåtte forlengelse av gyldighetstiden vil føre med seg er så tungtveiende at en av den grunn vil tilrå at de framsatte medlemsforslag blir avvist. Innføring av tiårige pass vil også som nevnt by på fordeler. Departementet anser det som gunstig at gyldighetstiden for pass igjen blir den samme i alle de nordiske land, og vil derfor tilrå at en i Norge går over til tiårige pass hvis en også i Sverige og Finland finner å kunne gjøre dette.

## II.

Gebyret for utstedelse av reisepass er i Norge ti kroner og en antar at dette ikke er mere enn det som medgår til dekning av omkostningene ved utstedelse av pass.

## III.

Som det framgår av det som er anført under I vil en legge vekt på å oppnå en ytterligere forkortning av ekspedisjonstiden for pass-søknader.

Oslo, 1. september 1964

Etter fullmakt

*A. Irgens*

*J. Traugstad*

### Oslo politikammer:

---

Endringsforslaget om forlengelse av gyldighetstiden for pass fra 5 til 10 år er begrunnet med det store arbeidspress for passkontoret under høyseongen (som i Oslo er i månedene mai/juni og tildels i juli) og med at publikum lider under dette arbeidspresset ved at ventetiden ofte blir lang.

I de siste 2 år synes imidlertid arbeidet ved Passkontoret i Oslo å ha gått tilfredsstillende. Noen kødannelse av betydning har man ikke hatt. Alle søkere har fått sine pass i løpet av en uke, og de som har hatt behov for kor-

tere leveringstid har man også kunnet tilfredsstille. Klager har man ikke fått de siste 2 årene.

I likhet med det som er anført av forslagstilleren, har man også her for-gjeves gjennom pressen forsøkt å oppfordre folk til å skaffe seg pass i den stille årstid. Problemet med den ujevne arbeidsmengde har man løst ved å ta inn ekstrahjelp i mai—juli og dessuten la funksjonærene arbeide overtid i en viss utstrekning. Det har i de siste år ikke vært vanskelig å skaffe slik egnet ekstrahjelp.

I forbindelse med innflytting i nye lokaler til høsten vil arbeidet ved Passkontoret bli ytterligere effektivisert, slik at publikum i størst mulig utstrekning vil kunne få sine pass på dagen og uten ventetid av betydning.

I Oslo har man således f. t. ikke noe særlig behov for å forlenge gyldighetstiden som foreslått, og det kan også reises visse innvendinger mot forslaget, nemlig:

1. Forslaget vil utvilsomt øke muligheten for gjennom et tilsvarende lenger tidsrom å unndra seg straffeforfølgning og økonomiske forpliktelser, f. eks. bidragsplikt.

2. Jo lenger gyldighetstid, desto mindre »à jour» blir passbildet.

3. Tapte pass vil være gyldige i tilsvarende lenger tid, og nødvendigheten av utskiftning av slitte og/eller tilgrisede pass før gyldighetstidens utløp vil øke.

Ingen av disse betenkeligheter synes imidlertid særlig tungtveiende. Det skulle således neppe være tilstrekkelig grunn til å foreslå forslaget avvist, selv om man antar at den någjeldende ordning, alle forhold tatt i betraktning, vil være den beste.

Oslo, 10. august 1964

*J. Gjerde*

*H. Helle*

Politijadjuvant

Man har intet å innvende mot det fremsatte forslag om å gjøre ervervelsen av pass så lett som mulig ved å utnytte de foreliggende muligheter for en nedsettelse av ekspedisjonstiden av passøknadene. Man viser til den uttalelse som ble gitt i brev herfra av 10.ds., hvorav det vil fremgå at man i forbindelse med innflytningen til nye lokaler i løpet av høsten vil søke å få gjennomført en arbeidsrutine slik at publikum i størst mulig utstrekning vil kunne få sine pass på dagen og uten nevneverdig ventetid.

Det gebyr som f.t. kreves for passulstedelse synes å være svært rimelig og man kan ikke se at det er noen grunn til å endre på dette.

Oslo, 18. august 1964

*J. Gjerde*

*G. Topp*

**Bergen politikammer:**

En viser til uttalelse av 27. juli fra sekretær Einar Heggen, Passkontoret i Bergen [*se nedan*].

Alle forhold tatt i betraktning finner en å kunne tilrå at gyldighetstiden for pass blir forlenget til 10 år.

Når det gjelder forslaget til Nordisk Råd om å gjøre erverv av pass så lett som mulig, tiltrer en forsåvidt også det, i og med at en sier seg enig i forslaget om at gyldighetstiden for pass forlenges til ti år. Hvis dette forslag går igjennom, vil ervervlsen av pass bli betraktelig lettet, idet passene blir gyldig i dobbelt så lang tid som nå og arbeidspresset ved passkontorene av denne grunn bli minsket. En er videre enig i at det også bør tas sikte på å effektivisere ekspedisjonen ved passkontorene slik at ventetiden på pass kan bli kortest mulig.

Bergen, 13. august 1964

*E. Brinchmann*

*Olav Kartvedt*

**Passkontoret i Bergen:**

Forlengelse av gyldighetstiden for pass til 10 år vil utvilsomt gi store fordeler for det pass-søkende publikum og for Passkontoret. Arbeidspresset ved Passkontoret i vår- og sommermånedene vil bli lettere og for publikum vil dette bety kortere ventetid. Likeledes vil funksjonærene ved Passkontoret få bedre anledning til å ta seg av publikum og yte en bedre service enn hva der ytes i dag.

Ulempene ved å gi pass gyldighet for 10 år er bl. a. at pass-fotoet for barn og ungdom i løpet av en 10 års periode ikke vil beholde sin portrettlikhet. I slike tilfelle kan det bli spørsmål om å begrense gyldighetstiden, jfr. pass-instruksens § 8, eller en kan ved utlevering av pass til barn og ungdom gi beskjed, enten muntlig eller ved å vedlegge en skriftlig meddelelse i passet med opplysning om at dersom passet skal benyttes senere år og passfoto ikke lenger har portrettlikhet, må passet innleveres til

Passkontoret med nytt foto. Dette nye foto innsettes i passet på en av de blanke sider med påtegningsattestasjon. Det gamle foto i passet blir stående uendret. Jeg har likeledes inntrykk av at passkontrollen i de vanlige »Ferieland» Vest-Europa m. v. ikke er så streng som tidligere, så selv om enkelte reisende skulle komme til å reise med pass hvor foto og signalement ikke er av helt ny dato, tror jeg neppe de vil få noen vanskeligheter.

Fra et politimessig synspunkt vil det neppe være noen fordel med 10 års gyldighet for pass. De forskjellige avdelinger innen politiet melder fra til Passkontoret og ber om å bli underrettet dersom personer som er ettersøkt eller er under forfølgning for et eller annet straffbart forhold, skulle henvende seg til Passkontoret med søknad om pass. Passforbud. I flere tilfelle er disse personene i besittelse av gyldige pass, og med pass som blir gjort gyldig i 10 år blir muligheten til å komme i kontakt med disse personer og få dem stoppet mindre.

Jeg vil likevel foreslå at forslaget om 10 års gyldighet for pass blir anbefalt. Fordelene for Passkontoret og den store masse av pass-søkere vil bli så store, og de nevnte ulemper av mindre betydning i forhold til det en vil oppnå med 10 års passgyldighet.

Bergen, 27. juli 1964

*Einar Heggen*

#### **Stavanger politikammer:**

I 1963 utstedte Stavanger politikammer 3 660 pass. Av dette antall fall 1 708 pass eller ca 45 % på tidsrommet 1. juni til 1. september. De oppgaver som foreligger for 1964 synes å vise at denne tendens vil bli ytterligere forsterket.

Det er derfor riktig som nevnt i forslaget at utstedelse av pass er konsentrert til sommermånedene og at denne konsentrasjon betyr en belastning på politikamrets administrasjon hvis effektivitet er svekket på grunn av feriefravær. For å få avvirket toppbelastningen har det derfor vært nødvendig å ta inn sommervikarer. På denne måte har det lyktes å redusere ventetiden — utenfor de presserende tilfelle — til maksimum 1 uke. Politikamret har heller aldri mottatt noen klager fra publikum i denne forbindelse.

Jeg er enig i at det ville være en fordel med en mere jevn arbeidsmengde ved passkontoret, men jeg tviler på at forslaget om 10 års gyldighets tid vil føre fram. Det er klart at man vil oppnå en reduksjon i antall pass de første 5 år, men siden vil forholdene bli som nå og uten at man har oppnådd å få vekk toppene i sommermånedene. Det avgjørende er imidlertid at forslaget vil redusere passets verdi som legitimasjons- og identifikasjons-dokument. Jeg vil da heller tilrå den subsidiære ordning



at utløpstiden for pass alltid blir satt til årets utgang, 31. desember, som ventelig vil føre til at man unngår en del av toppbelastningen i sommermånedene.

Stavanger, 16. juli 1964

*Olav R. Lea*

*Øistein Strøm-Olsen*

Politiadjutant

---

Når det gjelder anbefalingen om å forlenge gyldighetstiden for pass til 10 år, viser jeg til uttalelse av 16. juli 1964 — — —.

Det samme gjelder leveringstiden for pass ved dette politikammer. Jeg tviler på at det er mulig å redusere denne ytterligere i sommermånedene. Dette vil i første rekke bero på bemanningen ved passkontoret og vil således være et bevilgningsspørsmål.

Forøvrig antar jeg at det ligger utenfor politiets kompetanse å vurdere gebyret for pass.

Stavanger, 19. august 1964

*Olav R. Lea*

*Øistein Strøm-Olsen*

Politiadjutant

### **Trondheim politikammer:**

---

Forlenger man passenes gyldighetstid fra 5 til 10 år, vil selvsagt antall av passutstedelser gå noe ned. I hvor høy grad dette vil minske arbeidsmengden for passkontoret er imidlertid ikke lett å si uten grundige undersøkelser. Det er imidlertid helt klart at godt over halvparten av alle pass utstedes til personer som ikke før har vært i besiddelse av pass. Og det er en uttalt tendens til at stadig yngre personer skaffer seg pass.

Det tales i forslaget om »det ganske omstændliga förfarandet vid utfärdandet av pass . . .» Her tenker forslagsstilleren formentlig på forholdet i sitt eget land. I Norge kan man neppe tale om at prosedyren for publikum med å skaffe seg pass er noe besværlig eller omstendelig. Det kan i den forbindelse merkes at antall utstedte pass ved dette politikammer siste år var over 3 tusen, men til tross for at dette tall i år er merkbart stigende, er ventetiden for det passøkende publikum aldri over 2—3 dager og sjømannspass utstedes som regel alltid på dagen.

Å innvende mot forslaget om forlengelse av gyldighetstiden er ellers at

det jo er helt klart at en persons ytre og ansiktstrekk i regelen forandrer seg betraktelig i løpet av en 10 års-termin, slik at det meget ofte vil være vanskelig ved slutten av gyldighetsperioden å gjenkjenne passinnehaveren på pass fotografiet. Dette er neppe noen uvesentlig innvending. Forøvrig har man erfaring for at passbøkene ofte behandles så skjødesløst eller oppbevares under så lite gunstige forhold, at de i løpet av en 5 års-periode viser seg å være i en elendig forfatning. Dette gjelder ikke minst sjøfolk. Skulle nå gyldighetsfristen forlenges til 10 år, vil forholdet på dette område selvsagt bli enda verre. — Som en konklusjon vil man anføre at man ikke kan tilrå at gyldighetsfristen for pass forlenges ut over de nåværende 5 år.

Trondheim, 16. juli 1964

*Erling Østerberg*

*Trondheim politikammer har i særskild skrivelse den 13 augusti 1964 forklarat, att ovanstående remissvar även avser ändringsförslaget.*

**Troms politikammer:**

Ved Troms politikammer utstedes ca. 1 200 pass pr. år. Pågangen etter pass er størst i vår- og sommermånedene.

Den vanlige praksis her er at passene blir utlevert til passøkerne dagen etter at søknaden er innlevert. Noen ventetid på pass uten om dette forekommer vanligvis ikke.

For ordens skyld bemerkes at i de tilfellene da passøkerne grunnet reise e. l. ikke har hatt anledning til å hente passene dagen etter, har en hittil vært i stand til å gjøre passene ferdige samme dag som søknaden ble innlevert.

En del passøknader blir også mottatt gjennom distriktets lensmannskontorer og passene utlevert gjennom disse.

Det vil uten tvil være en viss lettelse for publikum om passene fikk en gyldighetstid på 10 år, samtidig som det vil være en del arbeidsbesparende for politiet. På den annen side antas det også å være visse betenkeligheter med å gi passene en så lang gyldighetstid.

For Troms politikammers vedkommende er pågangen etter pass, på det nuværende tidspunkt, ikke så stor at en av den grunn finner å ville anbefale at passene gis en gyldighetstid på 10 år.

Tromsø, 13. august 1964

*S. Engen*

*Idar Mork*

Ved Troms politikammer er passkontoret, fremmedkontrollen og overvåkingstjenesten slått sammen til en arbeidsenhet og har kontorer sammen. Dette medfører at en i en viss utstrekning kan disponere arbeidskraft etter behov også til passutstedelse. Omkostningene ved passutstedelsen er det meget vanskelig å anslå. En antar imidlertid at det i høy grad er tvilsomt om det nuværende passgebyr kr. 10,—, dekker de samlede utgifter til passutstedelsen.

Forøvrig tør en vise til vårt skriv av 13. ds. — — —.

Tromsø, 25. august 1964

*S. Engen*

*Idar Mork*

#### Den norske reisebyråforening:

---

Saken ble tatt opp til behandling på Den norske reisebyråforenings medlemsmøte i Oslo 3. august d. å., og der ble enstemmig besluttet å uttale at en forlengelse av gyldighetstiden for pass til 10 år var å anbefale.

Den formulering som er nevnt i endringsforslaget fra Svend Horn og Aksel Larsen synes å dekke godt vår mening i denne sak.

Oslo, 12. august 1964

Med vennlig hilsen

Den norske reisebyråforening

*Erik Myhre*

Formann

#### Landslaget for reiselivet i Norge:

---

I betraktning av alle de lettelser de forskjellige land innfører for turister, vil vi ikke ha noe imot at gyldighetstiden for pass forlenges fra 5 til 10 år.

Oslo, 15. juli 1964

Med vennlig hilsen

Landslaget for reiselivet i Norge

*(Sign.)*

**Sverige****Rikspolisstyrelsen:**

-----

Frågan om förlängning av passtiden har under senare år varit föremål för förslag och överväganden, därvid skäl såväl för som emot en sådan ändring har anförts.

Åt 1962 års polisberedning har den 31 maj 1963 uppdragits att närmare undersöka lämpligheten av att decentralisera handläggningen av passärendena. Då frågan om giltighetstiden för pass torde vara ett spörsmål som lämpligen borde bli föremål för undersökning i samband med polisberedningens utredning i övrigt av passärendena anser rikspolisstyrelsen att frågan om giltighetstiden för pass även bör överlämnas till polisberedningen för övervägande, därvid beredningen i så fall torde komma att hålla kontakt med vederbörande myndigheter i övriga nordiska länder.

Stockholm den 4 september 1964

*Carl G. Persson*

*Å. Magnusson*

**Överståthållarämbetet:**

-----

Antalet passansökningar vid överståthållarämbetet har sedan länge oavbrutet ökat. Antalet uppgick sålunda år 1959 till 40 183, 1960 till 45 894, 1961 till 53 786, 1962 till 55 409 och 1963 till 61 452. För år 1964 beräknas antalet ansökningar till omkring 67 000. Den stora ärendefrekvensen har varit svår att tillfredsställande bemästra, helst som ansökningarna tidigare till stor del var koncentrerade till några månader under våren och sommaren. Olägenheter uppstod i form av långa väntetider för allmänheten vid ansökning om pass och i viss mån även vid avhämtning av färdiga pass. Vidare var expeditionstiderna långa och pressen på personalen stor. Genom olika rationaliseringsåtgärder har emellertid vid överståthållarämbetet läget kunnat efter hand i hög grad förbättras. Lokalerna för mottagning av passansökningar vid ämbetet har utvidgats, personalen har utökats bl. a. genom anlitande i ökad utsträckning av »hemskriverskor» (hemmafruar, som mot ackordsersättning utskriver pass), åtgärder har vidtagits för att informera allmänheten om angelägenheten att söka pass i god tid och arbetsrutinerna har översetts och förbättrats. Under innevarande år har vidare efter ändring i passkungörelsen mottagning av passansökningar och utlämning av pass kunnat ske jämväl vid polisstationer i staden. Under tiden den 27 april—den 31 juli 1964 har sålunda i de fyra polisvaktidistrikten i förorterna mottagits och diarieförts 10 673 passansökningar och i

stort sett samma antal färdiga pass utlämnats; handläggningen i övrigt av ansökningarna har skett centralt vid passexpeditionen. Genom dessa olika åtgärder har väsentliga förbättringar i allmänhetens betjäning erhållits. Framhållas må särskilt att under det senaste året vunnits en påtaglig utspridning av passansökningarna så att den tidigare besvärande koncentrationen till ett fåtal månader minskat. Väntetiderna i samband med ansökning om och avhämtning av pass har år 1964 varit tämligen obetydliga och expeditionstiderna har icke ens under den mest belastade tiden överstigit 14 dagar. Möjligheterna att utfärda pass med förtur har vidare blivit väsentligen förbättrade. Bärande erinringar kan kort sagt enligt överståthållarämbetets mening ej längre riktas mot handläggningen av passärenden i Stockholm.

Vad sålunda anförts bör givetvis icke hindra att ytterligare åtgärder överväges för att än mer förbättra läget. Frågan om förlängning av passens giltighetstid till tio år var för något år sedan uppe till intern diskussion inom överståthållarämbetet. Men sedan ämbetet tagit del av ett av inrikesministern den 22 mars 1963 i riksdagens andra kammare i ämnet givet interpellationssvar förföll för det dåvarande frågan om framställning från ämbetet om sådan förlängning. Givetvis skulle en fördubbling av passens giltighetstid vara till stor fördel för allmänheten och i hög grad underlätta arbetet för passmyndigheterna. Såsom inrikesministern framhållit i interpellationssvaret måste dock säkerhetskravet självfallet tillmätas stor vikt. Överståthållarämbetets erfarenhet är emellertid att de pass, vilka nu efter den femåriga giltighetstidens utgång återställes till ämbetet i samband med ansökning om nya pass, regelmässigt är i gott skick. De är således i regel icke på grund av slitage otydliga och ägnade att förfalskas eller eljest missbrukas. Givetvis förändras passinnehavarnas utseende med åren men, därest pass med giltighetstid om tio år får utfärdas allenast för personer över förslagsvis 20 år, torde passens värde såsom legitimationshandling alltså få anses vara tillfredsställande. Överståthållarämbetet biträder därför — med nyss angiven begränsning — förslaget om förlängning av giltighetstiden för pass till tio år. Anses dylik förlängning böra genomföras, torde böra undersökas huruvida nuvarande bestämmelser i passkungörelsen om återkallelse av pass är tillräckligt effektiva. Vid en tioårig giltighetstid torde exempelvis pass, utfärdat för person, som sedermera intagits å sinnessjukhus eller på försök därifrån utskrivits, böra kunna återkallas därest vederbörande läkare påkallar det (jfr 6 § fjärde stycket passkungörelsen).

Vad härefter angår den föreslagna rekommendationen att för pass icke skall uttagas större avgift än vad som åtgår för att täcka kostnaderna för passutställelsen ser överståthållarämbetet icke skäl till sådan rekommendation, vilken skulle sätta passen i särskild klass i förhållande till andra expeditioner. Överståthållarämbetet kan ej heller finna fog för förslaget om rekommendation till regeringarna att eventuellt föreliggande möjligheter

att nedsätta expeditionstiden för pass skall utnyttjas. Såväl regeringarna som myndigheterna torde opåmindra på allt sätt söka tillgodose allmänhetens intresse av så kort expeditionstid som möjligt i vad gäller såväl pass som andra expeditioner.

Stockholm den 24 augusti 1964

*Allan Nordenstam*

*Herbert Hökeberg*

### Polischefen i Stockholm:

— — — får undertecknad t. f. polismästare med avseende å de delar av förslagen, som beröra polisiär befattning med passärendena, anföra följande.

För Stockholms vidkommande är handläggningen av passansökningarna numera en angelägenhet icke allenast för kriminalpolisen utan har efter de från och med den 4 april 1964 genomförda ändringarna av 4 och 8 §§ passkungörelsen fått aktualitet jämväl för ordningspolisens del. Med stöd av denna författningsändring har nämligen enligt ämbetets beslut den utvidgningen av servicen beträffande dessa ärenden skett att under sommarhalvåret mottagning av passansökningar och utlämning av färdiga pass äger rum, förutom såsom tidigare hos ämbetet, jämväl å förortsdistriktens polisstationer.

För kriminalpolisens del skulle den föreslagna förlängningen av giltighetstiden för resepass medföra en väsentlig lättnad i det arbete, som nedlägges på undersökning om hinder för utfärdande av pass föreligger (slagning), ävensom en kostnadsbesparing genom att det slagningsarbete, som nu utföres på övertid för att hålla arbetsbalansen nere, skulle komma att avsevärt minska eller möjligen bli obehövligt. Allmänhetens väntetid på pass, som visserligen i Stockholm genom vissa rationaliseringsåtgärder numera icke är lång, skulle med en giltighetstid för passen på tio år och det i samband därmed minskade arbetet med utfärdande av passen ytterligare nedbringas. En olägenhet skulle uppkomma genom att passfotografiernas identitetsvärde minskar genom den sålunda förlängda giltighetstiden. Passen komma dock fortfarande att vara bättre identitetshandlingar än t. ex. körkort, som ofta är försedda med betydligt äldre fotografier.

Även för ordningspolisens del i Stockholm skulle den längre giltighetstiden medföra arbetsminskning genom den lägre frekvensen av passansökningar och utfärdade pass.

Med hänsyn till nu angivna fördelar av en utsträckning av giltighetstiden för resepass till tio år tillstyrker jag den föreslagna förlängningen.

Tanken att giva passen en icke i hela år räknad giltighetstid, så att de ej skulle utlöpa vid samma årstid som den då de utfärdats, synes däremot ej

hava praktisk betydelse, enär enligt vad erfarenheterna giva vid handen allmänheten ej i större utsträckning söker nya pass omedelbart då giltighetstiden för de gamla passen gått ut utan väntar med ansökningen tills ett verkligt behov av pass föreligger.

Vad avser expeditionstiden för kriminalpolisens redovisning av passärenden har under innevarande år slagning utförts på fritid och på ackord av dels kvinnliga befattningshavare vid registeravdelningen och dels av landsfiskalsaspiranter. Härigenom har redovisningen i stort kunnat ske inom 2—3 dagar, därest vederbörande passökande icke förekommer i centralregistret och passhinder sålunda ej föreligger, samt eljest inom en vecka. Anledningen till att redovisningstiden beträffande dem, som förekomma i registret, är i stort sett fördubblad i förhållande till de »rena» fallen beror på att av registerkorterna icke kan utläsas vad angivet anmälningsnummer eller notis i Polisunderrättelser (PU-notis) avser utan för att få vetskap härom måste man gå till anmälan respektive aktuell PU-notis. Å registerkortet för en person förekommer därjämte ofta flera anmälningsnummer och (eller) PU-notiser. Sålunda erforderliga undersökningar måste med hänsyn till passfrågans vikt göras med omsorg och taga därför med nödvändighet sin tid. Till följd härav synes rådande personalresurser ej medge ytterligare reduktion av redovisningstiden för passärendena, i varje fall ej under den anhopning av passansökningar, som alltid kommer att uppstå under sommarsemestertid och månaderna närmast därföre.

Stockholm den 24 juli 1964

*Axel Danielson*

t. f. polismästare

*Hans Fogelberg*

#### Länsstyrelsen i Malmöhus län:

I likhet med förslagsställarna finner länsstyrelsen, att bestämmelserna om utfärdande av pass böra utformas så att i möjligaste mån de olägenheter förebyggas, som för närvarande föreligga för såväl allmänheten som myndigheterna. Som lämplig åtgärd i sådant syfte har bland annat föreslagits en förlängning av den allmänna giltighetstiden för pass till tio år i likhet med vad som sedan någon tid gäller i Danmark.

Genomförandet av den föreslagna åtgärden skulle otvivelaktigt medföra vissa fördelar i avsedd riktning men måste — såsom även påpekats av de av länsstyrelsen hörda polismyndigheterna — antagas komma att samtidigt medföra nackdelar. Passets värde som legitimationshandling torde sålunda, om giltighetstiden utsträcker så mycket som till tio år, komma att — i många fall bland annat beroende på passinnehavarens ålder vid tidpunkten

för passets utfärdande — minskas genom försämrade möjligheter att fastställa passinnehavarens identitet. Som följd härav kan passkontrollen komma att försvåras och bli mera tidskrävande till olägenhet för såväl allmänheten som myndigheterna. Vidare torde man böra räkna med att risken för att pass användes för obehörigt ändamål kommer att öka.

Med hänsyn till vad nu anförts anser sig länsstyrelsen icke kunna tillstyrka en generell förlängning av giltighetstiden för resepass på sätt föreslagits. Möjligt är emellertid att en förlängd giltighetstid kan medgivas för vissa åldersgrupper utan större olägenheter som följd.

I sammanhanget vill länsstyrelsen framhålla, att lättnader av det slag, som här avses, torde kunna vinnas genom en utökning av passmyndigheternas antal. Genom polisväsendets förstatligande och i samband därmed genomförda omorganisation synas förutsättningar ha skapats att år polismyndigheten inom varje polisdistrikt uppdraga att vara passmyndighet.

Malmö i landskansliet den 28 augusti 1964

På länsstyrelsen vägnar:

*Sten Lundberg*

*Ivar Hinnefors*

*Till länsstyrelsen i Malmöhus län har remissvar inkommit från landsfogden i Malmöhus län, statspolisen i Malmö och poliskamrarna i Malmö, Lund och Hälsingborg samt från 1:e polisassistent M. Dreifaldt, Lund.*

#### **Landsfogden i Malmöhus län:**

— — — får jag hänvisa till bifogad skrivelse den 7 juli 1964 från t. f. föreståndaren för statspolisen, sektion 3, Malmö (se nedan).

Jag anser mig kunna instämma i de i nämnda yttrande anförda synpunkterna.

I förslaget har framförts tanken att man skulle kunna låta passens giltighetstid utlöpa vid annan tidpunkt på året än den, då de utfärdats. Detta synes kunna ge viss möjlighet att undvika toppbelastningen under turist-säsongerna.

I övrigt föranleder förslaget ej något landsfogdens yttrande.

Malmö i landsfogdens expedition den 10 juli 1964

*Lennart Larsson*

t. f. landsfogde



**Statspolisen i Malmö:**

Förslaget äsyftar, att Nordiska rådet måtte överväga att rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att i likhet med Danmark utsträcka giltighetstiden för resepass till tio år eller annan motsvarande tidsrymd. Den egentliga motiveringen till ifrågakvarande förslag synes vara, att myndigheterna vid de tidpunkter på året — vanligen våren och sommaren — när efterfrågan på pass kulminerar, utsättas för en mycket stor arbetsbelastning. Den passökande allmänheten blir lidande härav genom att väntetiden i regel utökas. De passutfärdande myndigheternas personella och andra resurser kunna nämligen icke överdimensioneras under huvuddelen av året blott för att de tillfredsställande skola kunna bemästra en toppbelastning under några månader. Det har ej heller visat sig vara möjligt att förmå allmänheten att i nämnvärd grad utsprida sina ansökningar på pass till för myndigheterna mindre arbetstygda perioder. Förslaget omnämner, att betydande praktiska fördelar skulle stå att vinna, om vanliga resepass utställdes med en giltighetstid av tio år. Därigenom skulle bl. a. arbetet minskas med utfärdandet av pass, enär antalet pass med utlöpt giltighetstid avsevärt skulle reduceras.

Det framlagda förslaget innebär emellertid, att resepasset med hänsyn till stadgeenligt fotografi av innehavaren undergår en väsentlig försämring såsom legitimationshandling. Resepasset är den resandes personliga legitimationshandling vid utrikes resa. Det skall innehålla de uppgifter, som erfordras för att fastställa innehavarens identitet, bl. a. välliknande fotografi (Passkungörelsen § 5). Ett personfotografi, som är tio år gammalt, är nära nog undantagslöst otjänligt såsom hjälpmedel vid identifiering av personen, och ett dylikt foto kan icke anses uppfylla förenämnda krav. Betydelsen av välliknande fotografi, åsatt reselegitimation, framgår även i Utlänningskungörelsens stadgande (§ 4) om hitresande utlännings reselegitimation. Det föreskrives däri bl. a., att å denna skall finnas anbragt ett under senaste tiden taget fotografi av innehavaren. Liknande krav återfinnas i de bestämmelser, som gälla för utfärdandet av legitimationskort, som i förekommande fall brukas inom riket av svenska medborgare.

Passmyndigheternas arbetsbelastning och den passökande allmänhetens irritation över lång väntetid vid de tidpunkter då efterfrågan på pass kulminerar äro kända förhållanden. I regel föreligga två skäl för ansökan om nytt pass, nämligen att passets giltighetstid utlöpt eller att antalet sidor i passet (32 sid.) förbrukats. Nuvarande uppåtgående turistfrekvens på utlandet bidrager därjämte till stor anhopning av passansökningar hos myndigheterna. Önskemålet om ett smidigare förfaringssätt vid ansökan om pass har ofta påtalats i dagspressen, och det inkomna medlemsförslaget, vari föreslås utökad giltighetstid för resepass, utgör tydligen ett förslag till problemets

lösande. Mot förslaget att lösa den uppkomna frågan genom utställandet av resepass med en giltighetstid av tio år talar förenämnda försämring av passet såsom legitimationshandling. I sammanhanget må även omnämnas, att Nordiska rådets rekommendation nr 17/1962 angående förslag om att bl. a. pass, vars giltighetstid utgått, skulle godkännas såsom reselegitimation, icke bifölls av de svenska delegaterna. Rekommendationen innebar i sin helhet förslag till godkännande av identitetskort och ogiltiga pass såsom reselegitimation i det nordiska passområdet för vissa väst-europeiska länders medborgare. Passen, som hade en giltighetstid av fem år, föreslogs gälla såsom reselegitimation i Norden under ytterligare fem år.

Statspolisens sektion 3 i Malmö får i stället föreslå följande lösning i frågan:

1. Att i svenska resepass intages en särskild sida avsedd för anteckning om förlängning av passets giltighetstid och utökning av sidantalet.

2. att å denna sida finnes särskilt utmärkt utrymme för anbringandet av nytt foto vid förlängning av passets giltighetstid.

3. att polismyndighet (hemortens eller vistelseortens) bemyndigas förlänga passets giltighetstid, förslagsvis upptill fem år, samt vid behov på lämpligt sätt utöka passets sidantal, samt

4. att vid förlängning av giltighetstiden nytt foto av passinnehavaren anbringas i passet av den passförlängande polismyndigheten.

Malmö den 7 juli 1964

*Knut G. Nilsson*

T. f. kriminalkommissarie

*C. Ljung*

Förste kriminalassistent

#### Poliskammaren i Malmö:

---

Poliskammaren kan för sin del icke finna några mera vägande skäl tala emot en förlängd giltighetstid i enlighet med förslaget. En sådan reform torde från svensk sida kunna genomföras oberoende av den inställning, övriga av förslaget berörda länder, Norge och Finland, kan tänkas intaga i frågan.

En viss nackdel torde den föreslagna reformen dock icke kunna undgå att medföra. Med en förlängd giltighetstid för pass torde fotot i passhandlingen få vidkännas en reducerad betydelse som identifieringsmedel. Härigenom kan förfälskningar underlättas och — vad som kanske i sammanhanget mera bör uppmärksammas — besvärigheter icke osannolikt ibland möta svenska resande i främmande länders passkontroller. En förlängning

av giltighetstiden av pass kan därför möjligen behöva förknippas med att svenska passinnehavare uppmärksammas på riskerna härvidlag.

I övrigt har poliskammaren intet att erinra i anledning av förslaget.

Malmö i poliskammaren den 10 augusti 1964

*R. Albin*

#### **Poliskammaren i Lund:**

Man torde ha anledning räkna med att samtliga 119 polismästare i fortsättningen komma att bli passmyndigheter. Därigenom komma helt naturligt hittills påtalade olägenheter att i stor utsträckning försvinna. Skulle trots detta en förlängning av giltighetstiden för pass bedömas önskvärd — en sådan torde dock icke kunna genomföras utan ökade svårigheter för passkontrollen — borde emellertid pass för barn och ungdomar, som ännu icke nått full fysisk utveckling, icke böra omfattas av de nya reglerna.

Önskvärt vore emellertid, om erfarenheterna från Danmark, där ändringen just genomförts, kunde avvaktas, innan man från svensk sida tog definitiv ställning till frågan.

Lund i poliskammaren den 4 augusti 1964

*Bertil Åkerman*

Polimästare

#### **1:e polisassistent Martin Dreifaldt, Lund:**

Förslagsställaren anser att betydande praktiska fördelar skulle erhållas, därest giltighetstiden för vanliga resepass förlänges att omfatta tio år. Genom åtgärden skulle av förslagsställaren påtalade olägenheter undanröjas; myndigheternas arbete med pass skulle minska och väntetiden för passökanden förkortas.

En ändrig till bättre förhållanden både för den passökande allmänheten och de myndigheter, som nu ha att handlägga sådana ärenden, äro i högsta grad önskvärda — för att inte säga nödvändiga, och alla synpunkter i berört avseende böra beaktas. En utsträckt giltighetstid för resepassen medgiver emellertid endast ett tillfälligt undanröjande av påtalade olägenheter. Därest giltighetstiden fastställes omfatta tio år, räknat t. ex. från den 1 januari 1965 sker ingen ändring av nuvarande icke önskvärda förhållanden förrän den 1 januari 1970. Först då inträffa de förbättringar, som angivits av förslagsställaren, och antalet passökande reduceras genom att endast ett fåtal utbyten av pass behöver äga rum under perioden fram till den 1 ja-

nuari 1975. Vid sistnämnda tidpunkt utlöper under given förutsättning den första »tioårsperioden» varmed följer, att de under år 1965 utfärdade passen skall bytas ut samtidigt med att pass kommer att utfärdas till »förstagångssökanden». Arbetsbördan ökar ånyo och blir en årlig företeelse. Samtidigt ökar väntetiden för passökanden, vilka vid utbyte av pass drabbas av denna olägenhet vart tionde år. Alltså en mindre förändring till det bättre. Av ovanstående framgår sålunda, att en förlängning av ett pass giltighetstid endast i ringa omfattning medgiver en förbättring av nu rådande förhållanden. Förslaget att passen skulle givas en »ej i hela år räknad giltighetstid» kan icke heller anses som någon lösning på problemet. Detta så länge skyldighet icke föreligger för innehavare av pass att utbyta legitimationshandlingen, då giltighetstiden utlöper.

Påtalade olägenheter synas emellertid helt kunna undanröjas genom att behörighet att utfärda pass — efter statens övertagande av polisväsendet — utvidgas att omfatta samtliga polischefer. I den framtida polisorganisationen kommer polisdistrikten att bli större än de är för närvarande, och det kan utan tvivel antagas, att polischeferna i den nya organisationen kan komma att ha samma förutsättningar att bedöma passfrågor, som de nuvarande polismästarna i stad med poliskammare med rätt att utfärda pass. Genom en sådan åtgärd skulle antalet passmyndigheter öka från nuvarande 31 (överståthållarämbetet, 24 länsstyrelser och 6 poliskammare) till 144. Resultatet härav skulle bli en avsevärt större fördelning av arbetsbördan och ökad snabbhet vid behandling av passärenden. En annan omständighet som talar för en utvidgad rätt att utfärda pass enligt ovan är den, att det för närvarande är polismyndigheten i passökandens hemort, som — efter kontroll jämlikt 6 § passkungörelsen — genom avgivet yttrande de facto avgör huruvida pass skall tilldelas sökanden eller icke. Utan sådant yttrande från nämnda polismyndighet kan vare sig överståthållarämbetet eller länsstyrelsen utom i ett fåtal fall utfärda en passhandling.

Med hänvisning till vad som ovan framförts får undertecknad sålunda föreslå:

att behörighet att utfärda pass skall tillkomma alla polischefer i den nya polisorganisationen samt

att giltighetstiden för pass fastställas omfatta tio år för personer, som uppnått en levnadsålder av 25 år.

Före nämnda levnadsålder inträffar under en tioårsperiod ganska stora förändringar i den kroppsliga utvecklingen. Ett pass, utfärdat för ett barn i 10—15 års åldern, torde knappast fylla sin uppgift som legitimationshandling för en person i 20—25 års åldern, och vederbörande i sistnämnda åldrar skulle med stor sannolikhet icke vilja uppvisa ett pass, försett med barnfoto och innehållande uppgift om en dvärglik kroppslängd.

Beträffande förslag att införa särskilda identitetskort att gälla i stället för

pass ansluter sig undertecknad helt till de synpunkter, som framföras i översänd skrivelse.

Lund den 28 juli 1964

*Martin Dreifaldt*

1:e polisassistent

### Poliskammaren i Hälsingborg:

Angiven fråga har under år 1962 varit föremål för riksdagens revisorers intresse och poliskammaren anförde i begärt yttrande bl. a. följande:

Poliskammaren anser att passkungörelsen bör ändras så, att ett redan utfärdat pass, som är i gott skick och med välliknande fotografi och signalement, bör kunna förlängas på en tid av ytterligare 5 år genom att en för passbyråerna enhetlig stämpel användes eller genom att passformulären förses med en extra sida vid tryck av nya serier. Kostnaden för förlängningen bör vara mindre än för utfärdandet av ett nytt pass. Härigenom vinner allmänheten tid och expeditionen blir smidigare, mindre arbetskrävande och avsevärt billigare. Många pass skulle kunna med denna ordning förlängas med några minuters expeditionstid. Givetvis skall sökanden liksom hittills ifylla någon form av ansökningsformulär för att centralregistret skall kunna hållas aktuellt.

Poliskammaren förmenar, att passmyndigheterna genom skisserat förfarande kommer att ha en effektivare kontroll över de utfärdade passens duglighet som legitimationsbevis än om pass generellt utfärdas på 10 år såsom väckts i förslaget. Bl. a. kan erinras om, att utseendet förändras ganska fort å yngre och äldre personer. Det är kanske icke alltid så lätt att känna igen en tvååring enligt fotot i passet efter en 8—9 år.

Vad beträffar frågan att passen skulle utlöpa vid olika årtider för att eliminera s. k. »toppfrekvenser» så torde detta i praktiken icke ha så mycket att betyda. Det är nämligen nu de facto så, att folk söker pass, när behov föreligger d. v. s. vid högsäsong för utlandsresor. Vid poliskammaren i Hälsingborg har vi en expeditionstid av pass, som icke överstiger *14 dagar*.

Att möjlighet finns att upprätthålla en sådan expeditionstid beror på att passbyrån har ett extra anslag, som möjliggör anställande av tillfällig förstärkningspersonal under topptiderna. Hittills har detta fungerat bra, och det är att hoppas, att även efter förstatligandet av polisväsendet denna möjlighet kommer att finnas.

Hälsingborg i poliskammaren den 26 juni 1964

*Olle Walle*

Polisintendent

Poliskammaren anser, att införande som reselegitimation av identitetskort istället för pass med den begränsade användning som ifrågasatts i väckt förslag synes knappast innebära sådana praktiska fördelar, som tillnärmelsevis skulle kunna uppväga vissa nackdelar. Poliskammaren är av den uppfattningen, att allmänheten säkerligen är bättre betjänt av en legitimationshandling utan begränsning — pass — än en sådan som förslaget omfattar med begränsad användning — identitetskort. För myndigheterna synes därjämte förslaget knappast innebära en rationaliseringsvinst.

I övrigt får poliskammaren vördsamt hänvisa till yttrande den 26 juni 1964 i väckt fråga om förlängning av giltighetstiden för resepass.

Poliskammaren i Hälsingborg den 16 juli 1964

*O. Walle*

Polisintendent

### Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:

Det ligger i sakens natur att pass icke bör kunna utfärdas att gälla tills vidare eller för mycket långa tidsperioder. Med hänsyn till bland annat inträffade förändringar i passinnehavarens levnadsförhållanden, risken för bortfall av någon eller några av de materiella förutsättningarna för utfärdande av pass ävensom den så småningom inträdande oöverensstämmelsen mellan passinnehavarens utseende och passfotografiet bör passets giltighetstid begränsas till ganska kort tidsrymd. Enligt länsstyrelsens mening skulle — med hänsyn till vad ovan anförts — den föreslagna giltighetstiden, tio år, vara alltför vidsträckt. Den i svensk rätt föreskrivna giltighetstiden, fem år, synes — även om skäl kunna anföras för viss kortare utvidgning av densamma, exempelvis till sju år — väl avvägd.

Länsstyrelsen finner sig sålunda, med hänsyn till vad ovan anförts, icke kunna tillstyrka införande i svensk rätt av en föreskrift att pass för utrikes resa må utfärdas för tio år.

Härutöver får länsstyrelsen — med anledning av att två rådsmedlemmar väckt ändringsförslag om lättnader vid passutfärdande — framhålla följande.

Antalet av länsstyrelsen årligen handlagda passärenden har sedan 1950-talets början ökat högst väsentligt. Som exempel må nämnas att antalet av länsstyrelsen under år 1953 utfärdade pass uppgick till omkring 15 000 medan motsvarande antal år 1963 utgjorde 34 048.

Länsstyrelsen har genom rationaliseringsåtgärder samt genom anställning av extrapersonal under den del av året (månaderna april—juni), då arbetsbelastningen å passavdelningen är särskilt pressande, sökt bemästra

de organisatoriska svårigheterna. Dylik extrapersonal har brukat rekryteras bland universitetsungdom och liknande kategorier. Det har dock stundom visat sig svårt att under vårmånaderna, medan undervisningen vid läroanstallerna ännu pågår, erhålla erforderlig personalförstärkning. Härtill kommer att passavdelningen under de senaste åren haft alltför trånga lokaler. Större och mera rationella lokalutrymmen torde dock år 1966 komma att ställas till avdelningens förfogande, varjämte, som ett provisorium, viss utvidgning av de nuvarande lokalerna torde komma till stånd innevarande höst.

Expeditionstiden för pass vid länsstyrelsen har genomsnittligen utgjort två veckor. Under den mest arbetstygda delen av året har dock expeditionstiden brukat uppgå till tre veckor. Länsstyrelsen har dock varit liberal med beviljande av förtur, i brådskande fall brukar därvid expeditionstiden då i en del fall nedbringas till en eller ett par dagar.

Genom en innevarande år vidtagen ändring i passkungörelsen har föreskrivits, att passansökan må ingivas, icke endast till passmyndigheten eller polismyndighet, utan också — efter passmyndighetens beprövande — till polisvaktkontor. Ett utnyttjande av denna föreskrift torde på många orter komma att bli till gagn för den passökande allmänheten. Härvarande länsstyrelse har emellertid av bland annat polisorganisatoriska skäl ännu icke kunnat utnyttja det bemyndigande föreskriften innefattar.

Det skulle möjligen vara till gagn för allmänheten om svenskt pass, inom utgången av femårsperioden, kunde förlängas en gång, förslagsvis för högst fem ar. Länsstyrelsen vill för sin del förordna att detta spörsmål göres till föremål för närmare utredning.

---

Göteborg i landskansliet den 28 augusti 1964

På länsstyrelsens vägnar:

*Erik Axelsson*

*Ebbe R:son Mark*

*Till länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län har remissvar inkommit från statspolisen i Göteborg och poliskammaren i Göteborg.*

Statspolisen i Göteborg:

---

Förslaget synes i den utformning det fått, nämligen att det allmänna gil-tighetstiden för pass bör förlängas till 10 år, icke böra tillstyrkas.

Skäl för ett avstyrkande av förslaget torde i första hand vara, att den

föreslagna förlängningen av giltighetstiden för pass skulle ha ogynnsamma verkningar ur kontrollsynpunkt. All försiktighet till trots i samband med utfärdandet av pass kunna dessa nämligen komma i orätta händer. Sådana omständigheter, som omförmåles i 6 § i den s. k. passkungörelsen (KK 31 maj 1940) och som ev. föranleda, att ansökan om pass ej bifalles, kunna uppstå efter det ett pass utfärdats. Visserligen äger passmyndighet enligt nämnda kungörelses 14 § återkalla ännu gällande pass, då myndigheten erhåller kännedom om förhållanden, som redan före passets utfärdande eller därefter förelegat och som äro av den art, att pass icke bort utfärdas, om myndigheten före passets utfärdande haft kännedom därom. Ett dylikt återkallande kan emellertid många gånger icke ha den äsyftade effekten, nämligen om vederbörande passinnehavare förklarar, att passet förkommit för honom. Det straff, som vid en oriktig uppgift i dylikt avseende hotar vederbörande, torde ej ha en alltför avskräckande verkan.

Därest giltighetstiden för ett pass, redan då det utfärdas, skulle fastställas till 10 år, skulle den tid, under vilken passet vore undandraget kontroll, förlängas till den dubbla mot vad nu är fallet.

En annan synpunkt är, att vid en giltighetstid av 10 år passinnehavarens utseende före utgången av denna tid kan så avsevärt förändras, att någon likhet mellan innehavaren och i passet anbringat foto ej längre förefinnes. Detta torde väl särskilt vara fallet, då pass utfärdas för minderåriga, som ej ha pass gemensamt med föräldrarna eller någon av dem och som sålunda ha egna pass.

Då man emellertid ej kan bortse ifrån, att en viss otymplighet vidlåder nu gällande bestämmelser betr. utfärdande av pass, särskilt då med avseende å den långa tidsutdräkt, som en passökande, vilket ju även förslagsställaren framhållit, får finna sig i, innan passet kommer vederbörande tillhanda, kunde en lämplig avvägning ligga i att giltighetstiden för redan utfärdade pass förlänges ytterligare 5 år. Den passutfärdande myndigheten skulle då i många fall slippa den omständliga proceduren med utskrift av en ny handling, som i stället endast behövde förses med en anteckning om den förlängda giltighetstiden samt myndighetens stämpel.

Innan en dylik förlängning av ett pass skedde skulle helt naturligt kontroll ske av att inga hinder av det slag, som enligt passkungörelsens 6 § kan föranleda, att ansökning om erhållande av pass icke må bifallas, ej föreligga. Vidare skulle den passutfärdande myndigheten förvissa sig om, att i passet anbringat fotografi är välliknande.

Förlängning av ett redan utfärdat pass skulle också lämpligen kunna anförtros åt polismyndigheten på orten, varigenom en viss avlastning skulle kunna ske av arbetsbördan hos de myndigheter, som för närvarande handha utfärdandet av pass.

Någon förlängning av giltighetstiden för pass utöver en period på 5 år synes ej kunna tillrådas.



Det hit remitterade förslaget har före yttrandet diskuterats med representanter för vederbörande passkontrollmyndigheter i Stockholm och Göteborg.

Göteborg, SP 3 s den 30 juni 1964

*Gustaf Ekman*

Kriminalkommissarie

### Poliskammaren i Göteborg:

En förlängning (fördubbling) av passens giltighetstid skulle innebära en välkommen minskning av antalet passökande i synnerhet under våren och försommaren, då antalet vanligtvis är skrämmande stort och visar benägenhet att öka från det ena året till det andra. Minskningen av antalet passökande kommer dock icke att bli märkbar förrän tidigast fem år efter den förlängda giltighetstidens ev. införande.

Följande synpunkter tala *mot* en förlängning av passens giltighetstid.

1. Passet skall vara en legitimationshandling. På ett pass med tioårig giltighetstid stämmer foto och signalement under senare delen av giltighetstiden säkerligen icke överens med utseendet på innehavaren. I synnerhet torde detta gälla barn, som i mycket unga år fått ut egna pass.

2. Namnbyten på grund av giftermål eller annan orsak liksom titeländring gör att nytt pass utfärdas oftare än vart tionde år.

3. Passen bli i större utsträckning än nu fullskrivna och fullstämplade, varför komplettering oftare än nu måste ske med extra blad eller nytt pass utfärdas.

4. I mycket större utsträckning än nu kan passhinder uppkomma under giltighetstiden.

5. Riskerna för obehörig användning av pass ökar med giltighetstiden.

Då passhinder icke föreligger, bör pass icke utfärdas för annat än helt antal år.

Förslaget avstyrkes.

Göteborg i poliskammaren den 24 juli 1964

*J. E. N. Westlin*

T. f. polismästare

*Helge Malmsten*

### Statens utlänningskommission:

Som kommissionen närmare utvecklat i sitt till Nordiska rådet den 30 juni 1960 avgivna yttrande över ett av Per Hækkerup m. fl. medlemmar av rådet väckt förslag om ytterligare pass- och gränslättnader<sup>1</sup> är ett ordinärt

<sup>1</sup> Sak A 20/1960 (8:e sess., s. 261—263).

pass vida överlägset ett identitetskort som reselegitimation. Kommissionen framhöll därför i sitt yttrande, att Sverige icke borde ansluta sig till Europaråds-konventionen den 13 december 1957, som bl. a. innebär skyldighet för konventionsstat att som pass godtaga i annan konventionsstat utfärdat identitetskort. I stället borde enligt kommissionens mening åtgärder vidtagas för att göra passet lättare åtkomligt för allmänheten utan att säkerheten därvid eftersattes samt avgiften bestämmas till den lägsta möjliga. Kommissionen ifrågasatte vidare, om icke giltighetstiden för pass utfärdade till personer över en viss åldersgräns borde kunna höjas, exempelvis till 10 år.

I ett till statsrådet och chefen för det svenska finansdepartementet den 12 december 1961 avgivet yttrande över ett betänkande om stämpel- och expeditiionsavgifter underströk kommissionen ytterligare värdet av att kostnaden för ordinärt pass hölles så låg som möjligt och föreslog att beloppet, i stället för föreslagna 30 kronor, måtte fastställas till 10 kronor.

I Danmark utfärdas f. n. pass gällande för 10 år om innehavaren är fyllda 18 år, eljest för 5 år. Kostnaden är i förra fallet 20 kronor och i det senare fallet 10 kronor.

De här ifrågavarande inom Nordiska rådet väckta förslagen står i överensstämmelse med vad kommissionen som framgår av vad ovan anförts tidigare förordat, och kommissionen får i princip tillstyrka detsamma. Vad gäller hr Heléns förslag om att passen bör givas en sådan giltighetstid att förfallotiderna sprides över hela året ställer sig kommissionen emellertid något tveksam huruvida man därigenom skulle kunna undvika de långa expeditionstiderna under sommarmånaderna. Det torde nämligen vara realistiskt att räkna med att en utlandsresenär i allmänhet söker pass i anslutning till en resa och icke redan då giltighetstiden för passet utlöper. Vederbörande resenär torde också kunna göra anspråk på att få sitt pass gällande för hela den tid, för vilken han erlägger avgift.

Stockholm den 27 augusti 1964

Statens utlänningskommission

*Nils Hagelin*

*S. Bundsen*

**Svenska resebyråföreningen:**

— — — och får föreningen med anledning därav tillstyrka att Nordiska Rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att utsträcka giltighetstiden för resepass till 10 år eller annan motsvarande tidsrymd.

Stockholm den 8 juni 1964

Svenska resebyråföreningen

*B. Loman*

Svenska resebyråföreningen har i skrivelse den 7 september 1964 förklarat sig tillstyrka ändringsförslaget.

**Tjänstemännens centralorganisation (TCO):**

---

Förslagen innebär att den nuvarande giltighetstiden för resepass, som är 5 år, förlänges till 10 år. I ändringsförslaget har dessutom framförts förslag om att kostnaderna för resepass inte skall sättas högre än vad som erfordras för att täcka de verkliga kostnader som är förenade med utfärdandet av pass samt att väntetiden för erhållande av pass i största möjliga utsträckning nedbringas.

TCO har i andra sammanhang uttalat sig för åtgärder ägnade att underlätta möjligheterna för människor att fritt röra sig över gränserna. Från denna utgångspunkt hälsar TCO med tillfredsställelse alla förslag som är ägnade att främja dessa syften.

Stockholm den 1 september 1964

Tjänstemännens centralorganisation (TCO)

*Otto Nordenskiöld*

*Harry Breidensjö*

**Landsorganisationen i Sverige:**

---

Enligt gällande bestämmelser i Finland, Norge och Sverige kan resepass utfärdas för en tid av högst 5 år medan i Danmark giltighetstiden för pass är 10 år.

Genom att utsträcka passens giltighetstid till 10 år skulle betydande fördelar, såväl för den enskilde som för myndigheterna, vinnas. Antalet passansökningar har sedan länge oavbrutet ökat och medfört långa väntetider för allmänheten. Vid en förlängning av passens giltighetstid till 10 år måste säkerhetskravet tillmätas viss vikt. En passinnehavares utseende förändras givetvis med åren, men med en regel som innebar att 10-års pass skulle utfärdas endast för personer exempelvis över 20 år, torde kravet på passens värde som legitimationshandling ändå bli tillgodosett.

Beträffande frågan om avgifter för passutställelse, anser LO att passen i avgiftshänseende inte bör inta någon särställning i förhållande till andra expeditioner.

Med beaktande av vad ovan anförts vill LO för sin del i övrigt tillstyrka medlemsförslagen.

Stockholm den 12 oktober 1964

Landsorganisationen i Sverige

*H. Blomgren*

*Stig Gustafsson*

## BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget  
och ändringsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om udvidet gyldighedstid for rejsepas med ændringsforslag. Sagen har været behandlet på udvalgets møder den 18. juni, den 29.—30. september og den 18. december 1964.

**1. Forslagene**

I medlemsforslaget, fremsat af Gunnar Helén, henstilles udvidelse af gyldighedstiden for finske, norske og svenske pas til ti år. I det af Svend Horn og Aksel Larsen stillede ændringsforslag foreslås lettelser ved pasudstedelse, dels ved at udvide gyldighedstiden for pas til ti år, dels ved ikke at opkræve større gebyr end der medgår til dækning af omkostningerne ved pasudstedelsen og dels ved at udnytte eventuelt foreliggende muligheder for en nedsættelse af ekspeditionstiden.

**2. Nuværende regler**

Den længste gyldighedstid for pas er for øjeblikket som følger:

*Danmark:* 10 år

*Finland:* 5 år

*Island:* 3 år

*Norge:* 5 år

*Sverige:* 5 år

For udfærdigelse af pas udtages følgende afgifter:

*Danmark*

For pas med en gyldighedstid af 5 år, 10 dkr.

For pas med en gyldighedstid af 10 år, 20 dkr.

*Finland*

For pas med en gyldighedstid af 1 år, 10 mark

For pas med en gyldighedstid af 5 år, 30 mark

*Island*

For pas med en gyldighedstid af 3 år, 150 isl. kr.

*Norge*

For pas med en gyldighedstid af 5 år, 10 nkr.

*Sverige*

For pas med en gyldighedstid af 5 år:

- 10 svkr. for svensksproget pas
- 11 svkr. for pas på svensk + et fremmed sprog
- 12 svkr. for pas på svensk + to fremmede sprog
- 13 svkr. for pas på svensk + tre fremmede sprog

## 3. R e m i s s u d t a l e l s e r

Vedrørende forlængelse af passenes gyldighedstid til 10 år har i Finland de myndigheder, der har haft forslagene forelagt, udtalt sig imod en forlængelse, navnlig under henvisning til, at indehaveren i nogle tilfælde næppe vil kunne identificeres efter fotografiet i passet.

Nogle norske myndigheder fraråder også en forlængelse af passenes gyldighedstid, men alt i alt er udtalelserne fra myndighederne i Norge en betinget tilslutning til forslaget. *Justis- og politidepartementet* tilråder således, at Norge går over til 10-årige pas, hvis også Finland og Sverige finder at kunne gøre det, og flere myndigheder gør deres tilslutning betinget af, at 10-årige pas ikke udstedes til ganske unge personer. De hørte norske organisationer har givet forslaget deres tilslutning.

*Rikspolisstyrelsen* i Sverige har foreslået, at spørgsmålet om gyldighedstiden gøres til genstand for en undersøgelse af »polisberedning», som blev nedsat i 1962 med den opgave at undersøge, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt at decentralisere ekspeditionen af passager; »polisberedningen» skulle i givet fald holde kontakt med de pågældende myndigheder i de øvrige nordiske lande. *Politikammeret i Lund* har fundet, at man fra svensk side bør afvente erfaringerne i Danmark, inden der tages endelig stilling til spørgsmålet. — I øvrigt er der fra de svenske myndigheder modtaget udtalelser både for og imod en forlængelse.

## 4. U d v a l g e t

I begge de foreliggende forslag går forslagsstillerne ind for, at den i Danmark fra den 1. april 1963 indførte ordning, hvorefter pas kan udstedes med gyldighed indtil 10 år, også gennemføres i de øvrige lande.

Ved en gennemgang af argumenterne imod forslaget om en forlængelse af gyldighedstiden for pas ses det, at den væsentligste indvending vedrører risikoen for, at pasindehaveren ikke kan genkendes efter det indsatte fotografi. Fra flere sider har man dog ment at kunne tiltræde en 10-årig gyldighedsperiode, hvis en sådan ordning ikke kommer til at gælde for personer under en vis alder. Alt taget i betragtning — herunder også den eksisterende adgang til at inddrage pas, der er slidte eller tilsmudsede — finder trafikudvalget,

at pas for personer, der har nået en vis alder, bør kunne udstedes for en 10-årig periode, og at det bør overvejes, hvorvidt denne alder kan fastsættes til 18 år i overensstemmelse med de nye danske regler.

Kun for Finlands og Islands vedkommende kan gebyret siges at overstige omkostningerne ved udstedelsen. Ministeriet för inrikesärendena i Finland har i denne anledning oplyst, at den stempelafgift, der opkræves ved udstedelse af forskellige dokumenter, bl. a. pas, udgør en del af lønningerne til politiets tjenestemænd i landdistrikterne, og at en nedsættelse af afgiften derfor må forudsætte, at den lønnedgang, der herved fremkommer, må kompenseres på anden måde.

Udvalget er af den principielle opfattelse, som der er givet udtryk for i ændringsforslaget, nemlig at der for pasudstedelse ikke bør opkræves gebyrer, der er større end omkostningerne ved pasordningens administration, og finder derfor, at der i Finland og Island bør søges andre muligheder for at skaffe dækning for det indtægtstab, en nedsættelse af afgiften på pas vil medføre. Forskellen mellem gebyret for femårspas og gebyret for tiårspas i Danmark synes ikke motiveret.

Af de indkomne udtalelser fremgår, at ekspeditionstiden ved udstedelse af pas de fleste steder er relativ kort. De længste ventetider synes at findes i Sverige, men udvalget vil under henvisning til, at der er igangsat en undersøgelse af mulighederne for at decentralisere pasudstedelsen i Sverige, og idet man forudsætter, at de pågældende myndigheder vil have opmærksomheden henledt på mulighederne for en nedsættelse af ekspeditionstiden, foreslå at denne del af forslaget ikke medtages i en rekommandation til regeringerne.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget og ændringsforslaget vedtager følgende rekommandationer:

I. Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at udvide gyldighedstiden for pas til ti år.

II. Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Island, at der ved pasudstedelse ikke opkræves større beløb i gebyr, end der medgår til dækning af omkostningerne i forbindelse med udstedelsen.

Stockholm, den 18. december 1964

*Jean Braconier*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Harry Klippenvåg*

*Aksel Larsen*

*Lars Larsson*

*Jon Leirfall*

*Birger Lundström*

Formand

## **Medlemsförslag**

### **om norsk-svenskt samarbete i fråga om utbyggnad av vattenkrafttillgångarna**

*(Väckt av Hans Gustafsson, Nils Kellgren och Harald Løbak)*

Samarbetet mellan Norge och Sverige på vattenkraftsområdet har gamla anor. Den första överföringsledningen tillkom 1920 för matning från Porjusverket av bandelen Riksgränsen—Narvik. Sedan dess har en rad samkörningsförbindelser etablerats, och kraftutbytet mellan länderna är numera mycket livligt. Utbytet bygger i första hand på att betingelserna i Norge är gynnsammare än i Sverige för vattenreglering och magasinering. Sommartid kan Sverige leverera elkraft till Norge, som då sparar sitt vatten för att under vintern med hjälp av detta leverera »lagringskraft» till Sverige.

Samarbetet har även varit av finansiell art. Under senare år har sålunda norska stats- och kommunobligationslån för utbyggnader i Norge kunnat placeras i Sverige mot avtal om långfristiga elleveranser till Sverige eller om säsongmässiga och temporära kraftutbyten mellan länderna. Under perioden 1956—1962 placerades sålunda i Sverige norska kraftverkslån till ett belopp av 186 milj. svenska kronor.

Mycket tyder på att ett radikalt ökat samarbete mellan länderna skulle erbjuda betydande fördelar för dem båda. Detta kunde få den formen att de svenska insatserna inom norsk vattenkraftutbyggnad kraftigt intensifierades på så vis att en del av de svenska medel, som avses för vattenkraftinvesteringar, placeras i projekt i södra Norge såsom lån eller förskott mot kraftleveranser i stället för i en mera kostsam utbyggnad av återstående älvar i övre Norrland.

Ett närmare studium av de geografiska och ekonomiska förutsättningarna för vattenkraftutbyggnad i de båda länderna visar, att ett sådant förslag är väl grundat. Nedanstående tabell hämtad ur en vetenskaplig undersökning visar tydligt att kostnaderna för utbyggnad av den kvarvarande vattenkraften är betydligt lägre i Norge än i Sverige.

*Antalet kWh i miljarder inom olika kostnadsklasser för den resterande utbyggnadsvärda norska vattenkraften år 1960 och den outbyggda svenska vattenkraften år 1967, landsdelvis. De norska värdena enl. 1960 års priser och de svenska enl. 1961 års priser, uttryckta i norska ören.*

	Anläggningskostnad per kWh årsproduktion				Totalt
	< 22 n. öre	22—36 n. öre	37—50 n. öre	> 50 n. öre	
<b>NORGE</b>					
Östlandet	8,6	12,5	7,5	1,7	99,1
Agderfylkene	6,5	3,5			
Vestlandsfylkene	27,0	9,5			
Trøndelag	2,1	3,1			
Nord-Norge	10,1	7,0			
S:a miljarder kWh	54,3	35,6	7,5	1,7	99,1
		< 34,5 n. öre	34,5—48,3 n. öre	> 48,3 n. öre	Totalt
<b>SVERIGE</b>					
Övre Norrland	3,7	12,4	4,1	20,2	
Mell. o. nedre Norrland	1,2	3,3	2,0	6,5	
Övriga Sverige	—	0,7	1,2	1,9	
S:a miljarder kWh	4,9	16,4	7,3	28,6 <sup>1</sup>	

<sup>1</sup> Därtill 2,2 miljarder kWh för utvidgning och ombyggnad samt 6,2 miljarder utan kostnadsberäkning.

Källa: Godlund, S., och Wärneryd, O., Vattenkraften och dess utbyggnad i Norge i jämförelse med motsvarande förhållanden i Sverige, Medd. från Göteborgs universitets geografiska institution nr 71, Stockholm 1964.

Även om siffrorna inte är helt jämförbara framgår det klart, att huvudparten av den norska utbyggnadsvärda vattenkraften ligger i kostnadsklassen »mindre än 22 norska öre per kWh» årsproduktion, medan tyngdpunkten i den svenska fördelningen är i kostnadsklassen 34,5—48,3 norska öre per kWh årsproduktion. För de större kraftverk, som för närvarande är under utbyggnad i Norge, är anläggningskostnaden ungefär 20 norska öre per kWh årsproduktion, vilket med 9 procent per år för amorteringar, räntor och driftkostnader m. m. ger en energikostnad på ungefär 1,8 norska öre per kWh »vid stationsväggen». Motsvarande tal för Sverige kan beräknas till lägst ca 35 norska öre respektive 2,5 å 3,0 norska öre.

De svenska förhållandena framstår än ogynnsammare, om man beaktar, att största delen av Norges återstående outbyggda vattenkrafttillgångar ligger i landets södra delar, medan den resterande utbyggnadsvärda vattenkraften i Sverige framför allt är lokaliserad till norra Norrland (jfr tabellen ovan), samtidigt som energibehovet är störst i landets mellersta och södra delar. Att detta har en avgörande inverkan på transportkostnaderna är uppenbart. En överföringsledning från de mest vattenrika fylkena i Sydnorge — med låga utbyggnadskostnader — till mellersta Sveriges industri-



områden, blir ungefär 400 km lång. En överföring till samma område från norra Sverige kräver en i det närmaste 800 km lång ledning. I det första fallet får man räkna med en ungefärlig ökning av kraftpriset med 0,4 à 0,6 norska öre per kWh, i det senare med ca 1,0 norska öre per kWh. Vad detta betyder för priset på mottagen kraft framgår av nedanstående kalkyl:

*Kalkyl över kraftpriset i Mellansverige vid leverans från  
Sydnorge all. Nordsverige*

Vid leverans från	kostnad vid stationsväggen n. öre/kWh	överförings- kostnad n. öre/kWh	kraftpris i Mellansverige n. öre/kWh
Sydnorge	1,8	0,4—0,6	2,2—2,4
Nordsverige	2,5—3,0	1,0	3,5—4,0

Kalkylen visar, att den resterande utbyggnadsvärda vattenkraften i Sverige torde kosta i runt tal 1,5 à 2,0 gånger mer per kWh att bygga ut och föra fram till Mellansveriges konsumtionsområden än att bygga ut motsvarande kraft i Norge och därifrån hämta energin.

En ökning av kraftexporten från Norge till Sverige skulle vidare verksamt bidra till att förbättra Norges ogynnsamma balans i varuutbytet med Sverige. Under senare år har handelsbalansen mellan de två länderna visat en betydande norsk deficit, för närvarande överstigande 1 000 miljoner norska kronor.

*Norges handel med Sverige 1957—1962, milj n.kr.*

	1957	1958	1959	1960	1961	1962
Import	1 474	1 494	1 525	1 663	1 884	2 021
Export	589	520	554	763	811	924
Handels- balans	— 885	— 974	— 971	— 900	— 1 073	— 1 097

Sammanfattningsvis kan konstateras, att den föreslagna ökningen av kraftexporten skulle gynna båda länderna. Dels skulle Sverige tillförsäkras betydligt billigare vattenkraft, dels skulle Norges handelsbalans med Sverige undergå en kraftig förbättring. Förslaget ligger helt i linje med artikel 19 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen, i vilken bl. a. stadgas:

»— — — De fördragsslutande parterna böra som ett led i ett vidare internationellt samarbete eftersträva att uppnå en ändamålsenlig arbetsfördelning mellan länderna i fråga om produktion och investeringar.»

Vi är väl medvetna om den rad svåra avvägningsfrågor som här måste lösas — varav angelägenheten av en betryggande självförsörjningsgrad på elkraftområdet i Sverige är en — men anser att samarbetet kan erbjuda så stora ekonomiska fördelar, att frågan är väl värd att närmare undersökas.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att närmare undersöka förutsättningarna för ett ökat samarbete på vattenkraftutbyggnadens område efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

Oslo och Stockholm i maj 1964

*Hans Gustafsson*

*Nils Kellgren*

*Harald Løbak*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****NORDEL:**

Vi tillater oss hermed å meddele at ovennevnte sak ble drøftet på NORDEL's møte i Åbo, Finland, den 9. oktober 1964.

Til møtet var fremlagt gjenpart av en uttalelse fra Departementet for industri og håndverk, Norge, av 16. september 1964 til Nordisk Råd, den norske delegasjon og gjenpart av en uttalelse fra Vattenfall, Sverige, av 1. september 1964 til stadsrådet och chefen för kungl. kommunikationsdepartementet. Det ble videre opplyst at de private elektrisitetsverker i Sverige hadde uttalt seg i samme retning som Vattenfall.

Om resultatet av behandlingen på møtet kan meddeles følgende:

NORDEL konstaterte at det ikke var noen interesse hverken på norsk eller svensk side for den foreliggende sak. Da det var gitt uttalelser fra offisielt hold i begge land ble en egen uttalelse fra NORDEL funnet å være overflødig, idet det henvises til det internordiske samarbeide på elektrisitetsforsyningens område som er igangsatt og kontinuerlig pågår.

---

Oslo, 2. november 1964

Ærbødigst

*C. B. Blydt*

Formann

**N o r g e**

**Departementet for industri og håndverk:**

---

En sender vedlagt uttalelser fra norske fagmyndigheter og organisasjoner: Hovedstyret for Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen av 11. september d. å., Industridepartementets industriavdeling av 20. august d. å., Finansdepartementets planleggingsavdeling av 13. august d. å., Finansdepartementets økonomiavdeling av 24. s. m., Norges bank av 24. s. m., Bransjerådet for elektroteknisk industri av 11. s. m., Norske elektrisitetsverkers forening av 22. s. m., Norges industriforbund av 31. s. m. og fra Norske verksteders landsforening av 3. september d. å.

Som det vil fremgå, finner ingen av de forespurte instanser å kunne an-

befale en norsk krafteksport etter de retningslinjer som er nevnt i medlemsforslaget.

Industridepartementet vil ellers få bemerke:

Under det samarbeid som hittil har funnet sted, har det fra de norske myndigheters side vært et hovedsynspunkt ved behandlingen av spørsmålet om krafteksport, at man må reservere tilstrekkelige kraftmengder for dekning av det innenlandske behov på lang sikt. For industrireisingen i de strøk av landet som ligger etter i den økonomiske utviklingen og for hele den norske industris framtidige ekspansjon og konkurransedyktighet vil det være av meget stor betydning at de resterende, nyttbare vannkraftressurser, og da spesielt de som hører til de billige prisklasser, ikke blir beslaglagt for varig krafteksport.

En radikal øking av krafteksporten fra Norge til Sverige, slik som medlemsforslaget tar sikte på, vil — som påpekt i de innhentede uttalelser — reise en rekke tvilsomme spørsmål av teknisk/økonomisk og energipolitisk karakter.

Industridepartementet finner ikke å kunne gi sin tilslutning til de i medlemsforslaget oppstilte retningslinjer. Derimot vil departementet ikke ha noe å innvende mot at det blir iverksatt nærmere undersøkelser om eventuelle forutsetninger for et økt samarbeid på vannkraftutbyggingens og elektrisitetsforsyningens område.

En nevner i denne sammenheng at det er dannet et nordisk samarbeidsorgan (NORDEL) som har fått til oppgave kontinuerlig å følge utviklingen innen elektrisitetsforsyningen i de nordiske land på kortere og lengre sikt, spesielt for å se om det kan være muligheter for et utvidet samarbeid vedrørende produksjon og utveksling av elektrisk kraft. Departementet anser det derfor naturlig at det svensk-norske medlemsforslag i første omgang blir drøftet av NORDEL på internordisk basis.

Oslo, 16. september 1964

Etter fullmakt

*Dagfinn Mellum*

*J. S. Giverholt-Hansen*

---

Handelsdepartementet uttaler som det vil ses, at den avgjørende forutsetning for et utvidet svensk-norsk samarbeid bør være at det finnes egne kraftkilder utover det som er nødvendig for å imøtekomme det antatte nasjonale behov i den nærmeste 15—20 års periode.

Dette departement tillater seg i denne sammenheng å vise til at Hovedstyret for vassdrags- og elektrisitetsvesenet i sitt brev av 11 september

d. å. har uttalt at det er lite som taler for noen særlig økning i krafteksporten fra Norge i de nærmeste år, hvis en skal gi prioritet til den innenlandske behovsdekning.

En har ellers intet å tilføye til det som er uttalt i dette departements brev av 16. september d. å.

Oslo, 2. november 1964

Etter fullmakt

*Dagfinn Mellum*

*J. S. Giverholt-Hanssen*

**Departementet for industri og håndverk, Industriavdelingen:**

-----

Saken har vært forelagt Bransjerådet for elektroteknisk industri [*se nedan*]. Industriavdelingen slutter seg i det vesentlige til de synspunkter som der er fremholdt.

Industriavdelingen er for øvrig av den oppfatning at beregningene og argumentasjonen i medlemsforslaget er lite overbevisende når det gjelder de fordeler Norge kan ha av det antydede samarbeid i vannkraftforsyningen. Industriavdelingen har imidlertid intet å innvende mot at det foretas nærmere undersøkelser om forutsetningene for et slikt samarbeid som er skissert i medlemsforslaget.

Oslo, 20. august 1964

Industriavdelingen

*E. Slåtto*

*Finn Osc. Svendsen*

**Departementet for handel og skipsfart:**

-----

Handelsdepartementet vil peke på det allerede eksisterende svensk-norske samarbeid innenfor vannkraftsektoren, både når det gjelder reising av nye anlegg og kraftutveksling. Det er naturlig å fremheve Trøndelags-avsnittet hvor svenskene har ytet betydelige finansieringsbidrag i forbindelse med utbyggingen av Nea og Tunnsjø-Tunnsjødal, og hvor lånene tilbakebetales med kraftleveranser med en kontraktstid på omkring 15 år, og hvor Norge står fritt m. h. t. forlenget kontraktstid. Følgende lån er opptatt av Trondheim Kommune i forbindelse med utbyggingen av Nea:

Lånebeløp	Kontraktår	Rentefot	Løpetid
s. kr. 32 mill.	1956	5 %	20 år
» 32 »	1958	5 1/2 %	18 »
» 35 »	1961	6 %	22 »
» 10 »	1962	5 1/2 %	21 »
» 15 »	1964	6 1/4 %	20 »
s. kr. 124 mill	): n. kr. 171 mill.		

Videre ble det som ledd i det svensk-norske kraftsamarbeid opptatt et 6 % statslån i 1960 skr 62 mill. (n. kr. 86 mill.) i forbindelse med utbyggingen av Tunnsjø-Tunnsjødal. Lånet har 20 års løpetid.

Hvorvidt rammen for samarbeidet bør utvides er et annet spørsmål. Underskuddet på handelsbalansen med Sverige er i denne forbindelse ikke et relevant argument. Betalingene mellom Norge og Sverige er forlengst multilateralisert. Det avgjørende må være hvorvidt en har egnede kraftkilder utover det som er nødvendig for å imøtekomme det antatte nasjonale behov i den nærmeste 15—20 års periode. I den utstrekning dette er tilfelle vil Handelsdepartementet støtte et utvidet svensk-norsk kraftsamarbeid etter mønster av Nea-avtalene.

Oslo, 13. september 1964

For Handelsministeren:

*Chr. Brinch*

*Tor Stokke*

#### Finans- og tolldepartementet, Planleggingsavdelingen:

Forslaget bygger på to forutsetninger. For det første at vi har store mengder unyttet vannkraft her i landet og for det annet at kraften kan produseres til lav pris. Det er riktig at vi har store mengder vannkraft, men de er på ingen måte ubegrensede. Om det nåværende utbyggingstempo opprettholdes, vil de aktuelle kraftressurser være fullt utbygd om ca. 20 år. Det har vært en meget sterk øking i behovet for elektrisitet her i landet i de senere år og den utviklingen vil sikkert fortsette. Ved disponeringen av vannkraftressursene i dag må vi reservere tilstrekkelige kraftmengder til å kunne dekke det innenlandske behov på lengre sikt. Anvendelse av kraft til eksport i større omfang vil derfor være et alternativ til annen anvendelse av kraften.

Prisen på elektrisk kraft har vært holdt lav her i landet og investeringene i kraftverk har stort sett gitt vesentlig lavere direkte avkastning enn andre investeringer. De store investeringer i kraftverk har likevel vært fornuftige ut fra en helhetsvurdering bl. a. fordi de har muliggjort industrireising i strøk av landet som har ligget etter i den økonomiske utviklingen. Dersom

en skulle anvende ressurser for utbygging av vannkraft med sikte på eksport, burde en imidlertid ta sikte på å holde priser som var avpasset etter prisen på andre energiformer. Det *kan* tenkes at de priser en kan oppnå i utlandet for elektrisitet er så gode at de vil gi tilfredsstillende avkastning av investeringer i vannkraftutbygging, men det er ikke gitt på forhånd.

Forslagsstillerne framhever at et samarbeid om eksport av vannkraft fra Norge til Sverige vil være en fordel for Norge fordi underskottet på handelsbalansen med Sverige dermed kunne bringes ned. I den nåværende situasjon anses det som en fordel om vi kan redusere det samlede underskott i utenriksøkonomien, men det er ikke noen målsetting for den økonomiske politikk å oppnå balanse i samhandelen med de enkelte land. Det forhold at eksport av kraft til Sverige bringer underskottet ned vis å vis Sverige, kan derfor ikke anses å være en spesiell fordel. Krafteksport er bare en fordel for Norge hvis vi oppnår avsetningsbetingelser som gir god avkastning av investeringene i kraftverk.

I det hele kan ikke Planleggingsavdelingen anbefale et samarbeid om kraftutbygging i Norge og krafteksport til Sverige på de premisser som forslagsstillerne har lagt fram. Imidlertid skulle det være muligheter for å bygge videre ut det samarbeid som er innledet for å få en bedre utnyttelse av overskuddsvannkraft i Norge og varmekraften i Sverige til fordel for begge land.

Oslo, 13. august 1964

Planleggingsavdelingen

*Björn Larsen*

**Finans- og tolldepartementet, Økonomiavdelingen:**

---

Saken har vært forelagt Norges bank, som har avgitt uttalelse [*se nedan*].

Økonomiavdelingen vil for sitt vedkommende understreke at det norsk-svenske samarbeide må skje innenfor en langsiktig plan for disponeringen av våre gjenværende kraftkilder, slik at en ikke binder seg til kraftleveranser for lengre tid fremover som senere vil nødvendiggjøre utbygging av dyrere kraft til dekning av norske behov.

Oslo, 24. august 1964

*Hermod Skånland*

### Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen:

Etter avtale med Industridepartementet, Vassdragsavdelingen, har Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen (NVE) overtatt behandlingen og koordineringen av denne saken.

Ingen av de forespurte instanser vil anbefale en norsk krafteksport etter de retningslinjer som er nevnt i medlemsforslaget.

Hovedstyret vil uttale:

Pr. 1. januar 1964 hadde vi i Norge følgende mengder ikke utbygd, men utbyggbar vasskraft (1 GWh = 1 million kWh).

	Prisklasse I Utbyggings- kostnad under 22 öre/kWh	Prisklasse II Utbyggings- kostnad 22—36 öre/kWh	Prisklasse III—IV Utbyggings- kostnad over 36 öre/kWh
Östlandet	6 500 GWh/år	11 600 GWh/år	
Agder	6 300 »	3 600 »	
Vestlandet	25 200 »	9 300 »	
Trøndelag	1 100 »	3 200 »	
Nord-Norge	8 900 »	6 900 »	
	48 000 GWh/år	34 600 GWh/år	8 300 GWh/år

Vi må regne med at hensynet til naturvern og andre interesser i vassdragene vil utelukke en del kraftkilder fra å bli utbygd. Dermed vil vår resterende nyttbare vannkraft i alle prisklasser være noe mindre enn tabellen viser. I betraktningene nedenfor har vi imidlertid ikke tatt hensyn til dette.

Vi bygger for tiden ut ca. 3 000 GWh pr. år i gjennomsnitt, i det alt vesentligste fra den laveste prisklasse. En regner med at dette utbyggings-tempoet må holdes i flere år framover, eller muligens ökes, for å holde tritt med behovsstigningen innen landet. Med samme utbyggingstempo som nå vil vi i slutten av 1970-årene ha nyttet praktisk talt alt det vi har igjen av billig vannkraft. Etter hvert må vi regne med at elektrisk energi framstilt på annen måte, f. eks. ved konvensjonell varmekraft eller atomkraft, blir mer og mer konkurransedyktig i pris med det vi til enhver tid har igjen av utbyggbar vannkraft.

Teknisk sett er det i og for seg ikke noe til hinder for å öke utbyggings-tempoet for landets vannkraft. Spørsmålet har vært overveiet i NVE, bl. a. i forbindelse med forespørsler om kraftleveranser for en ytterligere ökning i utbyggingstempoet for den særlig kraftkrevende industri. Et av problemene som i denne sammenheng melder seg, er dekningsmulighetene for kapitalbehovet. Som Norges bank påpeker i sitt brev av 24. august d. å. [se nedan], må dette delvis sökes löst ved langsiktig finansiering i utlandet. Men det er også andre hensyn å ta, bl. a. koordinering av kraftut-



byggingen med den økonomiske aktivitet totalt sett og spesielt i de distriktene hvor de større reservene av utbyggbare kraftkilder ligger.

Enkelte distrikter er allerede kommet i den situasjon at de beste og billigste kraftkilder med det første er bygget ut. I Syd-Norge gjelder dette i første rekke Trøndelagsfylkene og Østlandsområdet. Vestlandsfylkene har mesleparten av de store kraftreservene. Hvis man skulle gå inn for en økning av krafteksporten på faste kraftleiekontrakter, ville overføringsnettet i Syd-Norge måtte bygges ut langt sterkere enn ellers.

Etter Hovedstyrets oppfatning vil det ikke være riktig å øke utbyggings-tempoet for vår vannkraft noe særlig utover det nåværende. En viser her til uttalelser fra Bransjerådet for elektroteknisk industri, Norges industriforbund og Mekaniske verksteders landsforening [*se nedan*]. I hvilken utstrekning det kan bli spørsmål om nye langsiktige eksportavtaler, kan bare avgjøres i hvert enkelt tilfelle. Det er imidlertid lite som taler for noen særlig økning i krafteksporten i de nærmeste år hvis en skal gi prioritet til den innenlandske behovsdekning.

Det er hittil sluttet langsiktig eksportkontrakter med svenske kraftavtakere for et kraftkvantum på nærmere 1 milliard kWh årlig. Dessuten er det i henhold til avtaler mellom Kungliga Vattenfallsstyrelsen og NVE kommet i stand svensk-norsk kraftutveksling i Ofoten-området, Rana-området, Trøndelag og Østlandsområdet. I samband med den økning av samarbeidet i Norden på elektrisitetsområdet som er kommet i stand i de senere år, er det dannet et nordisk samarbeidsorgan (NORDEL) som har fått til oppgave kontinuerlig å følge utviklingen innen elektrisitetsforsyningen i de nordiske land på kortere og lengere sikt, spesielt for å se om det kan være muligheter for et utvidet samarbeid vedrørende produksjon og utveksling av elektrisk kraft.

Inntil videre er ellers Hovedstyret mest stemt for at en stiller seg noe avventende når det gjelder utvidet kraftsamarbeid med andre land til man får erfaring med hva de kontrakter og avtaler som allerede er inngått, fører til.

Saken er behandlet i hovedstyremöte 7. september 1964.

Oslo, 11. september 1964

*Halvard Roald*

*Reidar Goyer*

#### Norges bank:

Norges bank er i prinsippet enig i at Sverige og Norge samarbeider om å utnytte de tilgjengelige vannkraftkilder i Norge ved at man fra svensk side bidrar til å finansiere norske kraftverksprosjekter mot å få avtaler

om strømleveranser. Et slikt samarbeide vil i praksis måtte innebære at man vurderer og tar standpunkt til en rekke spørsmål av teknisk/økonomisk og energipolitisk karakter.

Norges bank vil for sitt vedkommende begrense seg til å understreke betydningen av at de finansieringsproblemer som oppstår som følge av kraftutbyggingen og tilknyttede industriprosjekter, må bli løst delvis ved å oppnå langsiktig finansiering i utlandet. En stor grad av utenlandsfinansiering vil i praksis være en forutsetning for å holde et høyt utbyggings-tempo for kraftforsyningen.

Oslo, 24. august 1964

Norges bank

*Arne Lie*

#### **Bransjerådet for elektroteknisk industri:**

---

Bransjerådet antar at det gjennom Nordisk Råd reiste spørsmål om et samarbeide mellom Norge og Sverige om en raskere utbygging av vannkraftkilder blir et spørsmål om eksport av elektrisk kraft vesentlig fra Norge til Sverige. Rådet er kjent med at det om dette spørsmål har hersket atskillig prinsipiell uenighet innen vårt land, og antar at motstanden mot krafteksport fortsatt har holdt seg, selv om kjennskapet til de fremtidige muligheter for relativt billig produksjon av atomkraft vel har redusert betenkelighetene ved krafteksport. Rådet har imidlertid ikke funnet noen grunn til å gå inn på spørsmålet om krafteksport, men vil bare forsøke å vurdere betydningen av det foreliggende forslag sett ut fra den elektrotekniske industris interesser.

Sterkest interessert i spørsmålet blir den del av industrien som fremstiller materiell for kraft og transformatorstasjoner og elektriske kraftledninger, idet behovet for den slags materiell vil øke med øket byggetempo. Den øvrige del av den elektrotekniske industri vil bare bli interessert i den utstrekning graden av elektrifisering innenlands blir øket på grunn av et eventuelt samarbeide som det påtenkte. En slik økning av elektrifiseringsgraden innenlands på grunn av samarbeidet, er vel imidlertid mindre sannsynlig hvorfor Rådet nedenfor knytter sine betraktninger vesentlig til den førstnevnte del av den elektrotekniske industri.

Nevneverdig eksport av kraftstasjonsmateriell m. v. fra Norge, er det formodentlig ikke realistisk å regne med, idet de norske bedrifter vil få svært vanskelig for å imøtekomme de krav om kreditter og finansieringsassistan-

ser som en stort sett ma regne blir stilt fra de lands side som har stort behov for materiell til vannkraftstasjoner. Tidsvarende norsk industri er derfor sterkt avhengig av hjemmemarkedet, og den har innrettet seg på å dekke det behov på hjemmemarkedet som er kjent idag. Industrien må også se det faktum i øynene at med det utbyggingstempo som allerede rår i Norge så vil de gode kraftkilder relativt fort bli utbygget, hvilket deretter vil måtte resultere i synkende avsetningsmuligheter. Det er derfor ikke uten videre opplagt at et øket tempo i utbyggingene vil bli i industriens interesse, sett på et lengre sikt, selv om det økede tempo i utbyggingene blir holdt uforandret en rekke år fremover. Dersom det påtenkte samarbeidet skulle føre til at utbyggingstempoet blir øket i få år for deretter å falle tilbake på et lavere nivå, så ville dette være til skade for den norske industri. Industrien ville da ikke kunne innstille seg på å dekke det kortvarige, økede varebehov, og den ville derfor måtte se på at eventuelle fremtidige beskjeftigelsesmuligheter ble utnyttet av utenlandske bedrifter.

Svensk finansiering av norsk vannkraftutbygging i form av lån eller forskuttering av kraftleie, vil vel uvegerlig bli fulgt av ønsker fra svensk industris side om å sikre seg leveranser til de angjeldende kraftverker. I hvilken utstrekning det vil bli nødvendig eventuelt å etterkomme slike ønsker, kan ikke rådet ha noen mening om, men det må peke på at dersom norsk industri skulle få annet enn ulemper av det påtenkte samarbeidet, så måtte den ha samme sjanse til å oppnå bestillinger fra slike svenskfinansierte eller fellesfinansierte kraftverker som fra hvilke som helst andre utbyggingsforetagender her i landet.

Alt i alt antar ikke Rådet at et samarbeide som foreslått vil være noe særlig ønskelig sett i fra den elektrotekniske industris synspunkt, med mindre dette skulle være den eneste mulighet for å få opprettholdt et noenlunde jevnt utbyggingstempo i årene fremover. Det antar også at noenlunde tilsvarende betraktninger vil kunne gjelde også for konsulenter, entreprenører og andre som har innstilt seg på utbyggingen av vår vannkraft.

Dersom samarbeidet kunne tenkes å føre til en øket elektrifiseringsgrad innenlands i form av flere kraftforbrukende industrier eller liknende, så vil markedet utvides for den del av den elektrotekniske industri hvis produkter har mere karakter av vanlige forbruksvarer. Denne del av industrien ville da i tilfelle få fordel av samarbeidet.

Bransjerådet vil bare få peke på disse forhold, og vil unnlate å ta noe konkret standpunkt for eller imot det foreslåtte samarbeidet med Sverige. idet rådet er klar over at det i den forbindelse kommer inn en hel rekke momenter av både positiv og negativ karakter som rådet ikke har hatt tid til og delvis ikke har kompetanse til å uttale seg om. Skulle departementet imidlertid allikevel ønske en videre uttalelse fra rådet, vil det ta saken opp igjen. Det ville eventuelt være ønskelig med et fyldigere grunnlag med bl.

annet mere konkrete opplysninger om saken og tempo i den påtenkte øking av utbyggingene.

Oslo, 11. august 1964

For formannen

A. Aasen

Sekretær

### Norske elektrisitetsverkers forening:

---

Etter vår mening er de nå gjeldende kontrakter om utveksling av elektrisk energi, og likeså den utveksling av tilfeldig energi som foregår mellom Sverige og Norge, gunstig for begge parter. Vi mener også at det kan være ønskelig å utvide dette samarbeid. Imidlertid kan vi ikke tilegne oss den oppfatning at det vil være mulig, eller fra norsk synspunkt ønskelig, å eksportere så store kvanta elektrisk energi til Sverige at det kan få noen innflytelse av betydning på handelsbalansen mellom de to land. Vi skal nedenfor punktvis nevne våre innvendinger mot det foreliggende medlemsforslag:

1. Forutsetningen er at den foreslåtte økning av krafteksporten fra Norge til Sverige skulle sikre Sverige betydelig billigere vannkraft, og at Norges handelsbalanse med Sverige skulle gjennomgå en kraftig forbedring.

På grunnlag av den kalkyle som er stilt opp i forslaget, kan forskjellen i selvkost mellom svensk og norsk elektrisk energi levert i Mellom-Sverige rundt regnet settes til 1,5 n. øre/kWh. Denne prisdifferanse levner ikke mulighet for noen stor fortjeneste for Norge. Men for å kunne gjøre et overslag, kan det regnes med at energien blir betalt med gjennomsnittlig 3 n. øre/kWh for kontraktsalg og salg av tilfeldig energi.

Betydningen av uttrykket: »en kraftig forbedring» av handelsbalansen kan diskuteres, men forbedringen kan neppe være under 30 % om den skal anses for kraftig. 30 % av handelsbalansen utgjør omkring 300 mill. kr. For å oppnå en slik bruttoinntekt ved eksport av elektrisk energi etter den antydde pris av 3 øre/kWh, må det leveres en energimengde på 10 000 GWh, dvs. fjerdeparten av vår nåværende elektrisitetsproduksjon. Vi kan ikke anse det for regningssvarende for Norge å tappe landet for så store energimengder til en så liten fortjeneste. Eventuell eksport av betydelige mengder elektrisk energi må etter vår mening skje til land som

vesentlig har basert sin elektrisitetsforsyning på varmekraft og derfor kan betale bedre.

2. Salg av varer produsert ved hjelp av vår vannkraft vil styrke vår økonomi i en langt høyere grad og føre til en bedring av vår totale handelsbalanse. Bruk av elektrisk energi til varmemål med tilsvarende reduksjon av importert brensel, vil også gi samme resultat.

3. For tiden bygger vi årlig for eget behov vannkraftverk med en produksjon på ca. 3 000 GWh, og denne utbyggingstakt ventes å øke. Omkring 1980 vil vi derfor ha bygd ut den vannkraft som må anses forsvarlig å bygge ut. Etter den tid vil vi trenge all vår vannkraftproduksjon selv. Eventuelle kontrakter om eksport av elektrisk energi måtte derfor bli kortvarige. Eksport av energi i den størrelsesorden som er nevnt under pkt. 1 i et rimelig antall år, ville medføre at vår utbyggingstakt minst måtte fordobles i de nærmeste år, og dette er neppe mulig.

4. Det må antas at vår verkstedindustri, som produserer maskiner og annet utstyr for vannkraftverker, ikke vil kunne fordoble sin kapasitet i løpet av meget kort tid. Den antydende sterke forsering av vår kraftutbygging måtte derfor baseres på import av maskiner og apparater i langt større utstrekning enn i dag. Svekkingen av vår totale handelsbalanse på grunn av slik import vil i utbyggingsperioden bli like stor som bedringen i balansen ved eksporten av elektrisk energi. Hvis de kraftverk som skal levere energi til Sverige, bygges ut for svensk kapital — enten som lån eller som forskudd på energilevering — må tilbakebetalingen komme inn i bildet, og del blir da bare nettofortjenesten og driftsutgiftene utenom kapitaltjenesten som kan forbedre handelsbalansen.

5. Den foreslåtte storstilte energiekspport vil kreve flere overføringslinjer fra vest til øst. Når eksporten om få år vil opphøre fordi vi selv trenger all vår elektrisitetsproduksjon ved vannkraft, ville enkelte av disse linjer ikke bli regningssvarende, selv om en eventuell avtale om varmekraftreserve i Sverige skulle gjøre det aktuelt å sikre mulighetene for overføring av denne reserve. Overføringslinjene må derfor avskrives i løpet av relativt kort tid, og av den grunn er den beregnede overføringskostnad på 0,4—0,6 øre/kWh for lav.

6. Det er ikke bare økonomiske grunner til at det i Sverige er ønsket å la en del av de gjenværende vassdrag bli liggende utbyggt, også hensynet til naturvern kommer sterkt inn i bildet. De samme hensyn må vi ta i Norge. Fra naturvernhold er det reist sterk motstand mot mange av våre prosjekter for utbygging til eget behov. Det er derfor lett å tenke seg hvilken reaksjon og langt sterkere motstand det ville bli om den nåværende utbyggingstakt skulle fordobles av hensyn til eksport av elektrisk energi.

Dersom var vannkraft bare bygges ut i den takt som er nødvendig for

å dekke vårt eget behov, er det større sjanse for at priskurvene for vannkraftenergi og annen energi vil skjære hverandre på et tidspunkt som gjør det økonomisk forsvarlig å spare en del av våre vassdrag. \*

På grunnlag av disse overveielser vil Styret i Norske elektrisitetsverkers forening bestemt frarå at det foreliggende forslag om en storstilet eksport av elektrisk energi blir gjennomført.

Oslo, 22. august 1964

Ærbødigst

Norske elektrisitetsverkers forening

*Fr. Prytz*

Formann

*Finn Wilhelmsen*

Adm. direktør

**Norges industriforbund:**

---

Vi vil innledningsvis få bemerke, hva vi også muntlig har gitt uttrykk for, at vi finner det lite tilfredsstillende at fristen for uttalelse er satt så kort som den er. Det har derfor ikke vært mulig å få gitt spørsmålet den grundige behandling som det har krav på, og som vi har ansett ønskelig. Vi har dog at nedennævnte bemerkninger, som gir uttrykk for vårt prinsipielle syn, vil være av verdi og bli tatt hensyn til ved den videre behandling.

Vi kan til en viss grad være enig i en ren kraftutveksling, og den evaluering som ligger i en slik samkjøring for begge parter, men tar absolutt avstand fra en utbygging av den størrelsesorden som forslaget antyder for levering av elektrisk energi til Sverige.

Som det vil være kjent, vil de kraftkilder som kan utbygges med rimelige omkostninger være fullt utnyttet innen 1975, og tilbake står da de dyrere prosjekter. Etter vår oppfatning må industrien gis anledning til å utnytte de billige kraftkilder og få leilighet til å nedskrive anleggene for de dyrere må angripes, og for konkurransen fra annen billig energi slår ut for fullt. Det er innlysende at for ekspanderende industri vil en utbygging av de dyrere kraftkilder bremse dens ekspansjon på et tidligere tidspunkt hvis et utbyggingssamarbeide med Sverige blir etablert. Særlig for kraftkrevende industri vil en forskyvning av tidspunktet være av stor betydning.

Vi vil også peke på at en utbygging av det omfang som forslaget tar sikte på i meget sterk grad vil berøre vår natur. Etter vår mening er det ingen grunn til å akselerere denne utvikling.

En krafteksport til Sverige bör ikke skje, unntatt i helt spesielle tilfelle hvor forholdene ligger til rette, som f. eks. ved grensekraftverk.

Oslo, 31. august 1964

Ærbødigst

Norges industriforbund

*Knut Hald*

Adm. direktør

*Hans J. Knap*

### Mekaniske verksteders landsforening:

Forslaget er bl. a. begrunnet med at »Sverige tillförsäkras betydligt billigare vattenkraft» og at »Norges handelsbalans med Sverige undergår en kraftig förbättring». Etter hva vi kan se er det i forslaget ikke foretatt noen avveining mellom disse to målsettinger. Heller ikke er det gitt noen antydning av hva som forstås med en »kraftig förbättring» av handelsbalansen med Sverige. Men dersom hensikten er å gi Sverige »betydligt billigare vattenkraft» er det etter de opplysninger som foreligger liten grunn til å vente noen vesentlig forbedring av handelsbalansen. Vi vil imidlertid presisere at problemstillingen ikke bør være handelsbalansen overfor et enkelt land, men hva som vil gi størst utslag på den totale handelsbalanse, enten eksport av elektrisk kraft eller innenlandsk anvendelse av den økede kraftmengde til industri, oppvarmingsformål o. l.

Den mekaniske industri i Norge er naturlig nok først og fremst interessert i hvilken virkning den norsk-svenske kraftutbygging vil få på maskinleveringene i årene fremover. Kraftutbyggingen for norsk forbruk skjer for tiden etter planer som tilsvarer en ny installasjon av ca. 600 MW pr. år. Med dette tempo vil utbyggingen være avsluttet i løpet av 20—25 år for de anlegg som idag ansees økonomisk realiserbare og med rimelig hensyn til naturvern. Hvis vi i tillegg til dette skal foreta en vesentlig utbygging for svensk regning, vil tidspunktet da vi må gå over fra vannkraftanlegg til varmekraftanlegg rykke tilvarende nærmere.

De norske produsenter av turbiner, generatorer, transformatorer og annet utstyr til kraftutbyggingen, kan idag dekke det norske behov, tilsvarende en utbygging på 600 MW pr. år. Hvis en gjennomføring av det fremsatte forslag skulle medføre en relativt kortvarig utbygging av betydelig omfang, ville dette virke høyst uheldig. De norske bedrifter vil neppe finne grunnlag for de nødvendige investeringer for utvidelser for et toppbehov av mere forbigeandende art. Det nødvendige utstyr måtte da importeres. Vi tror det er viktig at kraftutbyggingen foregår mest mulig jevnt, for derved også å

sikre en jevn beskjeftigelse av alle kategorier folk innen kraftutbyggingen. Selv om verkstedsindustrien kunne være interessert i en intensivering av kraftutbyggingen i Norge, tør det være kjent at vi har en begrenset kapasitet når det gjelder erfaren teknisk hjelp og egnet arbeidskraft. Allerede nu mener vi at det delvis skorter på trenet personale når det gjelder utbyggingsplaner og også når det gjelder detaljplanlegging av de anlegg som skal bygges.

Skulle det nevnte forslag mot formodning bli gjenstand for realitetsdrøfting, tør vi be om å få anledning til å avgjøre en mere utførlig uttalelse. Vi vil likevel allerede nå presisere at man må søke å unngå at en svensk finansiering av den norske utbygging innskrenker adgangen til å velge norske leverandører til anleggene. Både når det gjelder større og mindre enheter er det idag i vårt land meget store økonomiske og sysselsettingsmessige interesser knyttet til kraftutbyggingen.

Oslo, 3. september 1964

Med hilsen

Mekaniske verksteders landsforening

(Sign.)

**S v e r i g e**

**Sveriges riksbank:**

---

I medlemsförslaget om norsk-svenskt samarbete i fråga om utbyggnad av vattenkrafttillgångarna pekas inledningsvis på det sedan länge etablerade samarbetet mellan Norge och Sverige på vattenkraftsområdet. Med hänvisning till vissa siffermaterial angående skillnader mellan Norge och Sverige i anläggningskostnader för utbyggnad av vattenkraft framhåller förslagsställarna den samhällsekonomiska vinning som skulle ligga i att Sverige i större utsträckning deltog i utbyggnaden av samt täckte en större andel av sitt energibehov från de relativt mindre resurskrävande norska vattenkraftstillgångarna. Medlemsförslaget utmynnar i en hemställan, att Nordiska rådet ville rekommendera de norska och svenska regeringarna att närmare undersöka förutsättningarna för ett samarbete på vattenkraftsutbyggnadens område.

Som bekant förekommer redan nu ett samarbete på vattenkraftsområdet mellan norska och svenska myndigheter, kommuner och företag. Det ger påtagliga fördelar åt båda parter, och det råder inga tvivel om att norsk energi till konkurrenskraftiga priser kan finna avsättning i Sverige samtidigt som lån från den svenska kapitalmarknaden bidrar till vattenkrafts-



utbyggnadens finansiering. Mera direkta svenska insatser, t. ex. av teknisk eller organisatorisk art, är däremot knappast nödvändiga för ett rationellt utnyttjande av de norska vattenkraftresurserna, eftersom normmännen själva torde ha minst lika goda förutsättningar som motsvarande svenska instanser för arbetet på detta område. Det kan därför, enligt fullmäktiges mening, ifrågasättas om en rekommendation enligt medlemsförslaget skulle lämna ett effektivt bidrag till samarbetets utveckling.

Stockholm den 8 oktober 1964

*Krister Wickman*

*Karin Winberg*

#### Vattenfallsstyrelsen:

---

I förslaget redovisas anläggningskostnader för norsk och svensk vattenkraft. Kostnaderna anges till ca 20 resp. 30 norska öre per kWh. Kostnaderna avser pågående, större utbyggnader. Kostnaden för den svenska vattenkraften överförd till Mellansverige, 3,5—4,0 N öre/kWh, synes rätt väl uppskattad och motsvarar för vattenfalls del utbyggnader som blir aktuella under första hälften av 1970-talet. Det bör påpekas, att det högre värdet samtidigt rätt väl motsvarar produktionskostnaden för värmekraft som, med nu aktuell kostnadsbedömning, begränsar den utbyggnadsvärda svenska vattenkraften. Kostnaden för den norska vattenkraften synes däremot för lagt angiven. Eftersom redan beslutade svenska utbyggnader täcker det svenska kraftbehovet till omkring 1970, är det efter 1970 återstående norska tillgångar, som bör läggas till grund för jämförelserna.

Elförbrukningen i Norge beräknas enligt stortingsproposition nr 1 1963/64 stiga med 31 TWh under perioden 1960—70. Härav samt av de i förslaget redovisade norska tillgångarna inom olika kostnadsklasser framgår, att en stor del av den norska vattenkraften med en anläggningskostnad under 22 N öre/kWh kan väntas bli tagen i anspråk till 1970 och tiden närmast där-efter för att täcka den inhemska förbrukningen. Härtill kommer, att överföringskostnaderna kan vara proportionsvis något högre inom Norge beroende i första hand på landets topografi. Dessa förhållanden medför, att kostnadsdifferensen mellan svensk och norsk kraft, aktuell för utbyggnad i början av 1970-talet, är väsentligt mindre än som anges i medlemsförslaget.

Frågan om kraftexport från Norge till Sverige eller Danmark har länge tilldragit sig intresse och många projekt har diskuterats under årens lopp. Bland de mer omfattande kan nämnas de undersökningar om ett danskt-norskt-svenskt kraftsamarbete, som pågick under åren 1948—52, samt de förhandlingar om export till Jylland via en likströmskabel från Sydnorge,

som fördes i slutet av 50-talet. Intet av dessa projekt har som bekant kunnat realiseras.

Det första avtalet om en fast kraftleverans från Norge träffades 1955 efter långvariga förhandlingar mellan Stockholms Elverk och Vassdragsvesenet och avsåg export från kraftstationen Nea i Trøndelagen. Detta avtal har senare följts av flera liknande överenskommelser innebärande att euskilda svenska kraftföretag köper kraft från kraftstationer i Trøndelagen så att den svenska kraftimporten därifrån för närvarande uppgår till ca 1 TWh/år. För huvuddelen av leveranserna är kontraktstiden 15 eller 20 år, vilket innebär att de upphör i mitten av 1970-talet eller början av 1980-talet. Köpen är i allmänhet förknippade med svenska lån till motsvarande norska utbyggnader. Under 1963 var medelpriset vid aktuella norska kraftverk drygt 3,5 N öre/kWh. Inklusiv överföring till Mellansverige motsvarar detta en kostnad om ca 4,6 N öre/kWh.

Inom vattenfallsstyrelsen har konstaterats, att kraftköp i Norge på ovan angivna villkor är oförmånligare än utbyggnad av de egna tillgångar, som ännu finns tillgängliga. Skulle däremot möjligheter yppa sig att utnyttja norsk vattenkraft på villkor, som ter sig klart förmånligare är för motsvarande inhemska kraftproduktion, är vattenfallsstyrelsen givetvis intresserad av att en prövning av de praktiska möjligheterna att nå en överenskommelse härom kommer till stånd.

Stockholm den 1 september 1964

*Erik Grafström*

*J. V. Norrby*

#### **Kommerskollegium:**

---

Såvitt kollegium kan finna är det ett gemensamt norsk-svenskt intresse att samarbeta vid fortsatt utbyggnad av vattenkrafttillgångarna i Norge och Sverige. Kollegium kan helt ansluta sig till de synpunkter som anförts härom i medlemsförslaget. Betingelserna för utbyggnad av krafttillgångarna är gynnsammare i Norge än i Sverige och den outbyggda norska vattenkraften är också välbelägen i förhållande till aktuella svenska kraftbehov, varigenom överföringskostnader kan antagas bli lägre och markintrånget mindre än om ytterligare norrlandskraft skall utbyggas och överföras. Genom ett samgående kan kraftkostnaderna bli lägre för aktuella behov inom södra Sverige och den norska handelsbalansen gentemot Sverige förbättras genom att norsk vattenkraft utbyggs tidigare än eljest skulle skett och under denna tid får avsättning i Sverige. Vissa fördelar kan även tänkas uppstå genom samkörning av vattenkraftstationer inom så vitt skilda geogra-

liska områden som nordliga Sverige och sydliga Norge, varigenom lorrärs-säkerheten ökar vid samma utbyggnadsgrad. I och med att utbyggnads-kostnaderna för norrlandskraft stiger ändras de ekonomiska förutsätt-ningarna för värmekraftproduktionen i södra Sverige. Vid ett samgående kan behovet av ökad värmekraftproduktion och senare även av atomkraft-produktion förutsättas förskjutas längre fram i tiden vilket när det gäller atomkraft kan vara av speciell betydelse med hänsyn till den snabba tek-niska utvecklingen.

Ett samgående vid utnyttjande av tillgänglig vattenkraft förutsätter byg-gandet av kraftledningar mellan Norge och Sverige, vilka kan få en vidare användning i ett senare skede när andelen av vattenkraft i den gemensam-ma kraftproduktionen minskar och produktionen inriktas på ökad andel konventionell värmekraft och senare även atomkraft. Även i ett sådant skede torde ett samgående vid utbyggnad av då aktuella kraftstationstyper kunna ge ett lägre produktionspris genom att enheterna kan väljas större och lokaliseras gynnsammare i förhållande till kraftbehoven.

Såsom framgår av det anförda anser kollegium det framlagda förslaget vara av intresse och anser anledning finnas att närmare utreda möjligheter-na till ett norsk-svenskt samgående på detta område.

Stockholm den 16 september 1964

*Anders Lindstedt*

*Dag Lychou*

*Claës Ekblom*

#### Sveriges industriförbund:

---

Förbundet ansluter sig till det av Svenska vattenkraftföreningen avgivna utlåtandet i ärendet och vill därutöver framhålla följande [*se nedan*].

I Norge föreskrives vid meddelande av koncession för kraftverksbyggen att koncessionshavaren vid byggande och drift av anläggningen företrädes-vis skall använda norska varor, om dessa kan erhållas till ett pris, som icke med mer än 10 procent överstiger det pris med tillagd tull, för vilket varor-na kan erhållas från utlandet. En förutsättning för ett ekonomiskt samar-bete vid utbyggnaden av norsk vattenkraft måste vara, att dylika diskrimi-nerande regler undanröjes och att svenska leverantörer får konkurrera på lika villkor med de norska företagen.

Stockholm den 22 september 1964

Sveriges industriförbund

*Lennart Körner*

*Ulf Mattsson*

## Svenska vattenkraftföreningen:

I förslaget har en jämförelse gjorts mellan kostnaden för norsk vattenkraft, överförd till mellersta Sveriges industriområden, och kostnaden för vattenkraft i norra Norrland överförd till samma områden. Jämförelsen har givit följande resultat.

Vid leverans från	Kostnad vid stationsväggen n. öre/kWh	Överföringskostnad n. öre/kWh	Kraftpris i Mellansverige n. öre/kWh
Syd Norge	1,8	0,4—0,6	2,2—2,4
Nordsverige	2,5—3,0	1,0	3,5—4,0

Denna jämförelse är emellertid av följande skäl icke rättvisande.

Den vattenkraftsutbyggnad i Norge som nu sker eller kommer att påbörjas under den närmaste tiden avser att täcka förbrukningsökningen inom landet. Export till Sverige i större omfattning kräver betydande tid för planering, projektering och utbyggnad och skulle knappast kunna komma till stånd förrän i början av 1970-talet. Hur den svenska kraftproduktionsapparaten bör byggas ut under 1970-talet för att produktionsekonomin skall bli optimal har belysts i Centrala Driftledningens (CDL) kraftbalansstudie 1962. På grund av stigande utbyggnadskostnader för vattenkraften och sjunkande kostnader för värmekraften kommer vattenkraftutbyggnaden att fortlöpande minska. Enligt CDL-studien torde kunna antagas att det under 1970-talets första hälft endast kommer att byggas ut 1,2 TWh/år och under senare hälften 0,8 TWh/år. Till alldeles övervägande del är denna vattenkraft belägen i Norrland. Under samma tid beräknas förbrukningen av elkraft i Norrland komma att öka med ca 1,0 resp. 1,3 TWh/år. Den genom vattenkraftutbyggnader i Norrland utvunna kraften motsvarar således i allt väsentligt förbrukningsökningen därstädes och bör därför i detta sammanhang endast i ringa utsträckning påföras kostnader för överföring. Å andra sidan synes den kostnad, som i förslaget angivits för norsk kraft, alltför låg. Det är väl sannolikt att större delen av den billigaste norska vattenkraften kommer att byggas ut för de egna behoven innan utbyggnad för export till Sverige kan bli aktuell. Vidare synes överföringskostnaden vara alltför lågt upptagen. Skillnaden i kostnad mellan den norska och svenska vattenkraft, som kan komma i fråga för utbyggnad efter år 1970, är således långt mindre än man kommit fram till i förslaget.

Det framgår av tillgängliga prognoser att man i Norge inom två eller tre decennier kommer att få behov av all ekonomiskt utbyggbar vattenkraft. En upplåtelse till Sverige lär därför endast kunna bli av samma temporära natur som den kraftexport som nu sker. Vattenkraft som byggs ut inom Sverige är däremot tillgänglig för all framtid. Detta förhållande

måste påverka bedömningen liksom även sysselsättningsförhållandena i Norrland och beredskapssynpunkterna.

Vad i det föregående sagts innebär inte att förutsättningar skulle saknas för ett vidgat kraftsamarbete med Norge, innebärande även investeringar i norsk vattenkraft. Vissa strömfäll kan ligga särskilt gynnsamt i förhållande till avsättningsområdena i Sverige, exempelvis i Värmland. Norska och svenska kraftföretag kunna vidare ha sådana kraftbalansförhållanden och utbyggnadsplaner att ett mer eller mindre temporärt kraftsamarbete kan vara värdefullt för båda parter. Om ett vidgat kraftsamarbete skall kunna komma till stånd, måste dock de gynnsamma norska utbyggnadsförhållandena avspeglas i de ekonomiska villkoren för samarbetet.

Kraftsamarbetet med Norge har under årens lopp efter hand utvecklats och ett fastare organisatoriskt samarbete har kommit till stånd genom bildandet år 1963 av den nordiska samarbetsorganisationen NORDEL. Denna organisation jämte de nära förbindelser som på andra sätt etablerats mellan svenska och norska kraftföretag synes väl borga för att alla realistiska möjligheter till gemensamt utnyttjande av vattenkraftresurserna blir tillvaratagna.

Stockholm den 15 september 1964

Svenska vattenkraftföreningen

*Ulf Glimstedt*

*Bengt G Sterne*

**Svenska elverksföreningen:**

---

Svenska vattenkraftföreningen har i sitt yttrande till Eder av den 15 september 1964 och statens vattenfallsverk i sitt yttrande till Statsrådet och Chefen för Kommunikationsdepartementet av den 1 september 1964 framfört vissa synpunkter på ovan nämnda förslag som i allt väsentligt äro samstämmiga. Elverksföreningen vill härmed meddela, att den delar de i dessa yttranden framförda synpunkterna.

Stockholm den 15 september 1964

Svenska elverksföreningen

*Olof Berg*

*Hugo Månsson*

**Svenska bankföreningen:**

Enligt bankföreningens bedömande bör ett vidgat norsk-svenskt samarbete på vattenkraftområdet, i huvudsaklig överensstämmelse med de riktlinjer som skisserats i motionen, kunna tillföra båda länderna betydande ekonomiska fördelar. Bankföreningen ser därför gärna att förutsättningarna för ett sådant samarbete närmare undersökes.

Stockholm den 14 september 1964

För Svenska bankföreningen

Dess styrelse:

*Tore Browaldh*

*Sven Strömberg*

**BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över  
medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om norsk-svenskt samarbete i fråga om utbyggnad av vattenkrafttillgångarna. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten den 26 oktober 1964 i Helsingfors och den 30 november 1964 i Köpenhamn.

**1. Inledning**

I medlemsförslaget framhålls, att vattenkraftsamarbetet mellan Norge och Sverige har gamla anor. Kraftutbytet har väsentligen bestått i att Sverige sommartid levererar el-kraft till Norge som då sparar sitt vatten för att under vintern med hjälp av detta leverera lagringskraft till Sverige. Samarbetet har även varit av finansiell art. Under senare år har sålunda norska obligationslån för utbyggnader i Norge kunnat placeras i Sverige mot avtal om långfristiga el-leveranser till Sverige eller om säsongmässiga utbyten mellan länderna.

Förslagsställarna framhåller, att ett radikalt ökat samarbete mellan länderna skulle erbjuda betydande fördelar för dem båda. Detta föreslås få formen av en kraftig ökning av de svenska insatserna inom norsk vattenkraftutbyggnad, möjliggjord genom att en del av de svenska medel som avses för vattenkraftinvesteringar placeras i projekt i södra Norge så-

som lån eller förskott mot kraftleveranser i stället för i en mer kostsam utbyggnad av återstående älvar i övre Norrland. I förslaget påtalas att huvuddelen av den norska utbyggnadsvärda vattenkraften ligger i kostnadsklassen »mindre än 22 norska öre per kWh årsproduktion» medan tyngdpunkten i den svenska fördelningen är i kostnadsklassen 34,5—48,3. Det understrykes, att de svenska förhållandena framstår som än ogynnsammare, om man beaktar, att största delen av Norges återstående outbyggda vattenkrafttillgångar ligger i landets södra delar, medan den resterande utbyggnadsvärda vattenkraften i Sverige framförallt är lokaliserad till norra Norrland, samtidigt som energibehovet är störst i Sveriges mellersta och södra delar. I medlemsförslaget kalkyleras kraftpriset i Mellansverige i norska öre per kWh räknat till 2,2—2,4 vid leverans från Sydnorge och till 3,5—4,0 vid leverans från Nordsverige. Enligt kalkylen kostar alltså den svenska kraften 1,5 å 2 gånger mer per kWh. I förslaget framhålles vidare, att en ökning av kraftexporten från Norge till Sverige skulle verksamt bidra till att förbättra Norges ogynnsamma balans i varuutbytet med Sverige. Handelsbalansen mellan de två länderna har under de senaste åren visat ett norskt deficit på mer än 1 000 miljoner nkr.

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att närmare undersöka förutsättningarna för ett ökat samarbete på vattenkraftutbyggnadens område efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

## 2. R e m i s s y t t r a n d e n a

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från 19 berörda myndigheter och organisationer, nämligen

### NORDEL

#### *Norge*

Departementet for handel og skipsfart  
 Departementet for industri og håndverk  
 Departementet for industri og håndverk, Industriavdelingen  
 Finans- og tolldepartementet, Planleggingsavdelingen  
 Finans- og tolldepartementet, Økonomiavdelingen  
 Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen  
 Norges bank  
 Bransjerådet for elektroteknisk industri  
 Norske elektrisitetsverkere forening  
 Norges industriforbund  
 Mekaniske verksteders landsforening

#### *Sverige*

Vattenfallsstyrelsen  
 Sveriges riksbank

Kommerskollegium  
Sveriges industriförbund  
Svenska vattenkraftföreningen  
Svenska elverksföreningen  
Svenska bankföreningen

NORDEL konstaterar, att det varken från norsk eller svensk sida finns intresse för förslaget. I övrigt hänvisas till det ickenordiska samarbete som redan bedrivs på kraftförsörjningsområdet.

Samtliga norska remissinstanser ställer sig mycket tveksamma till förslaget. *Departementet for handel og skipsfart* anför, att underskottet i handelsbalansen med Sverige inte är ett relevant argument i sammanhanget. Det avgörande är huruvida Norge har kraftkällor utöver vad som är nödvändigt för att möta det väntade nationella behovet under de närmaste 15—20 åren. Om så är fallet understöder handelsdepartementet ett utvidgat norsk-svenskt samarbete efter mönster av Nea-avtalen. *Departementet for industri og håndverk* framhåller, att det ur norsk synpunkt är av största betydelse att man reserverar tillräckliga kraftmängder för att täcka det inhemska behovet på lång sikt. För industrialiseringen i de delar av landet som ligger efter i ekonomisk utveckling och för hela den norska industrins framtida expansion och konkurrenskraft, är det av mycket stor betydelse, att de resterande utbyggnadsvärda vattenkrafttillgångarna och då speciellt de som ligger inom de billiga prisklasserna inte reserveras för varaktig kraftexport. Liknande synpunkter framföres också av *Norges industriforbund*. *Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen* framhåller, att praktiskt taget all billig norsk vattenkraft med nuvarande utbyggnadstakt kommer att vara utbyggd vid slutet av 1970-talet, varför det anses olämpligt att nämnvärt öka utbyggnadstakten utöver den nuvarande.

*Bransjerådet for elektroteknisk industri* framhåller, att den norska elektrotekniska industrin är starkt beroende av hemmamarknaden och att den har anpassat sig för att täcka det i dag kända hemmamarknadsbehovet. Med nuvarande utbyggnadstakt kommer de goda kraftkällorna relativt snart att vara utbyggda, vilket kommer att resultera i sjunkande avsaltningsmöjligheter. Skulle det påtänkta samarbetet leda till en kraftig kort-siktig ökning av utbyggnadstakten, skulle detta vara till skada för den norska industrin.

*Finans- og tolldepartementet, Planleggingsavdelningen* framhåller, att de norska elkraftpriserna hållits på en låg nivå bl. a. för att möjliggöra industrialisering i delar av Norge som legat efter i ekonomisk utveckling. Vid en utbyggnad av vattenkraften med sikte på export bör man emellertid ta sikte på att anpassa vattenkraftpriset efter priserna på andra energiformer.

*Finans- og tolldepartementet, Økonomiavdelningen*, tar inte direkt ställning till förslaget, men understryker, att det norsk-svenska samarbetet



måste planeras så, att Norge inte binder sig för långsiktiga kraftleveranser, som senare nödvändiggör utbyggnad av dyrare kraft för täckning av det inhemska behovet.

*Norges bank* stöder i princip förslaget. Banken understryker betydelsen av att de finansieringsproblem, som uppstår i samband med kraftutbyggnaden och därmed sammanhängande industriprojekt, delvis löses genom en långsiktig utlandsfinansiering.

*Norska elektrisitetsverkens förening* anser det knappast möjligt och ur norsk synpunkt icke önskvärt att exportera så stora kvantiteter elektrisk energi till Sverige, att det kan få någon större inverkan på handelsbalansen mellan de två länderna. En rimlig vinst för Norge förutsätter ett pris på ungefär 3 norska öre per kWh. En 30-procentig förbättring av handelsbalansen motsvarar ungefär 300 miljoner nkr per år eller en leverans av 10 000 GVH d. v. s. ungefär fjärdedelen av Norges nuvarande elektricitetsproduktion. Föreningen framhåller vidare att den norska verkstadsindustrin, som tillverkar maskiner m. m. för vattenkraftverken, inte kan öka sin kapacitet i motsvarande grad på så kort tid. Den antydda kraftiga ökningen av kraftutbyggnaden måste därför baseras på import av maskiner och apparater i långt större utsträckning än för närvarande. Försvagningen av den totala handelsbalansen till följd av en dylik import kommer under utbyggnadsperioden att bli lika stor som förbättringen genom el-kraftexporten, framhåller föreningen. Liknande synpunkter framfördes också av *Mekaniska verksteders landsförening*.

Även de svenska remissinstanserna är genomgående tveksamma. Enligt *vattenfallsstyrelsen* är kostnaden för den norska vattenkraften angiven för lågt i medlemsförslaget. Eftersom redan beslutade svenska utbyggnader täcker det svenska kraftbehovet till omkring 1970, är det efter 1970 återstående norska tillgångar som bör läggas till grund för jämförelserna. En stor del av den norska vattenkraften med en anläggningskostnad under 22 norska öre per kWh väntas bli tagen i anspråk 1970 och närmast därefter för att täcka den inhemska förbrukningen. Vattenfallsstyrelsen framhåller, att nu löpande norsk-svenska avtal om kraftleveranser ger Sverige kraft till en kostnad av cirka 4,6 norska öre per kWh. Inom vattenfallsstyrelsen har man konstaterat att kraftköp i Norge på dessa villkor är oförmånligare än utbyggnad av svenska vattenkrafttillgångar. Inte heller *Svenska vattenkraftföreningen* anser att de kraftpriser som redovisas i medlemsförslaget är rättvisande. Export till Sverige i större omfattning kräver betydande tid för planering, projektering och utbyggnader, varför leveranserna knappast kan påbörjas förrän under 1970-talet. De svenska utbyggnader som planeras för 1970-talet avser till övervägande delen Norrland. Den genom vattenkraftutbyggnaden i Norrland utvunna kraften svarar emellertid i allt väsentligt mot förbrukningsökningen i denna landsända och bör därför inte påföras kostnader för överföring. Vattenkraftföreningen uttalar vidare, att

man i Norge inom två eller tre decennier kommer att få behov av all ekonomiskt utbyggbar vattenkraft. En upplåtelse till Sverige lär därför endast kunna bli av samma temporära natur som den kraftexport som nu sker. Vattenkraften som byggs ut inom Sverige är däremot tillgänglig för all framtid. *Svenska elverksföreningen* delar de synpunkter, som framförts av vattenfallsstyrelsen och vattenkraftföreningen. Även *Sveriges industriförbund* ansluter sig till vattenkraftföreningens utlåtande. Förbundet understryker, att en förutsättning för ett ekonomiskt samarbete vid utbyggnaden av norsk vattenkraft måste vara, att svenska leverantörer får konkurrera på lika villkor med norska företag.

*Sveriges riksbank* framhåller, att det redan existerande samarbetet mellan norska och svenska myndigheter, kommuner och företag ger påtagliga fördelar åt bägge parter. Mera direkta svenska insatser, t. ex. av teknisk eller organisatorisk art, anses däremot knappast nödvändiga för ett rationellt utnyttjande av de norska vattenkraftresurserna, eftersom norrmännen själva torde ha minst lika goda förutsättningar som motsvarande svenska instanser för arbetet på detta område.

En klart positiv hållning intar *kommerskollegium*, som helt ansluter sig till de synpunkter som anförs i medlemsförslaget. Kollegiet framhåller dessutom, att ett samgående vid utnyttjande av tillgänglig vattenkraft förutsätter byggandet av flera kraftledningar mellan Norge och Sverige. Dessa kan få en vidare användning i ett senare skede, när andelen vattenkraft i den gemensamma kraftproduktionen minskar och produktionen alltmer inriktas på värmekraft och senare även atomkraft. *Svenska bankföreningen* ser gärna att förutsättningarna för det i medlemsförslaget nämnda samarbetet närmare undersökes.

Även om flertalet remissinstanser tar avstånd från de långtgående förslag som framlagts, har vid remissbehandlingen framkommit åtskilligt som talar för en viss ökning av samarbetet och för en utredning av förutsättningarna för en framtida samverkan. *Departementet för industri och händverk* jämte *Industriavdelningen* inom samma departement har inget att invända mot att en närmare undersökning göres av de eventuella förutsättningarna för ett ökat samarbete på vattenkraftsutbyggnadens och elektricitetsförsörjningens område. *Finans- och tolldepartementet*, *Planleggingsavdelningen*, uttalar, att det borde vara möjligt att bygga vidare på det samarbete som har inletts för att få ett bättre utnyttjande av överskottsvattenkraften i Norge och värmekraften i Sverige till fördel för bägge länderna. *Svenska vattenkraftföreningen* uttalar, att vissa norska strömfall kan ligga särskilt gynnsamt i förhållande till avsättningsområdena i Sverige exempelvis i Värmland. Norska och svenska kraftföretag kan vidare ha sådana kraftbalansförhållanden och utbyggnadsplaner, att ett mer eller mindre temporärt kraftsamarbete kan vara värdefullt för både parter.

### 3. Utskottet

Medlemsförslaget bygger på tanken att i Norge finnes ett betydande överskott av vattenkrafttillgångar, som kan utbyggas till betydligt lägre kostnader än förefintliga svenska krafttillgångar. Ett norsk-svenskt samarbete i fråga om utbyggnad av dessa billiga norska vattenkrafttillgångar — ökad svensk finansiering samt ökad norsk kraftexport till Sverige — skulle, enligt medlemsförslaget, erbjuda betydande fördelar för bägge länderna.

Vid remissbehandlingen av medlemsförslaget har emellertid framkommit, att i varje fall huvuddelen av den billiga norska vattenkraften på längre sikt kommer att reserveras för norska behov. Vid nuvarande utbyggnadstakt beräknas den billiga kraften vara utbyggd redan vid slutet av 1970-talet. En stor och permanent ökning av kraftexporten till Sverige anses därför inte möjlig.

Mot bakgrund härav måste starkt ifrågasättas huruvida grundförutsättningen, existensen av ett betydande överskott av billig norsk vattenkraft, varpå medlemsförslaget väsentligen bygger, föreligger. En ökning av kraftsamarbetet efter de riktlinjer, som föreslås i medlemsförslaget, är enligt utskottets mening knappast genomförbar, i vart fall icke som en mera bestående ordning.

Detta förhållande hindrar naturligtvis inte en mer begränsad ökning av kraftsamarbetet, som kan vara värdefull. Norska och svenska kraftföretag kan exempelvis ha sådana kraftbalansförhållanden och utbyggnadsplaner att ett mer eller mindre temporärt samarbete kan ge betydande fördelar för båda parter. I detta sammanhang bör dock framhållas, att förslagsställarna i sina kraftpriskalkyler uppenbarligen inte beaktat förekomsten av ett naturligt norskt vinstintresse. De norska kraftpriserna har hållits nere främst för att möjliggöra industrialisering i de delar av Norge, som legat efter i ekonomisk utveckling. Vid export av vattenkraft blir pris-sättningen givetvis en annan. I svenska vattenfallsstyrelsens remissyttrande framhålles exempelvis att kraftköp i Norge enligt nu löpanade norsk-svenska avtal för Sveriges del är oförmånligare än utbyggnad av svenska vattenkrafttillgångar. Här blir fråga om affärsmässiga uppgörelser, på vilka Nordiska rådet knappast kan inverka.

Spörsmålet om en temporär, mer begränsad ökning av samarbetet blir under dessa omständigheter, enligt utskottets mening, närmast en förhandlingsfråga, där initiativet får tas av berörda kraftföretag, kommuner och myndigheter.

Under återopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets ekonomiska utskott föreslå,

att rådet icke företager sig något i anledning av medlemsförslaget.

Köpenhamn den 30 november 1964

*Georg Backlund*

*Hans Gustafsson*

*Henning Gustafsson*

Förman

*R. Lysholt Hansen*

*Trond Hegna*

*Sigurður Ingimundarson*

*John Lyng*

*Finn Moe*

*Poul Møller*

*Bertil Ohlin*

*Kaarlo Pitsinki*

*Bent Røiseland*

*Karl Skytte*

*V. J. Sukselainen*

*Sven Sundin*

## Medlemsförslag

### om en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden

*(Väckt av Emil Ahlkvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Ragnar Lassinantti, Gösta Rosenberg, J. O. Söderhjelm, Knud Thestrup och Knut Toven)*

Frågan om ett nordiskt samarbete på patenträttens område upptogs till utredning redan 1949—50 av en särskild nordisk kommitté, bestående av danska, norska och svenska delegerade. I kommitténs betänkande, som avgavs 1952, lades huvudvikten vid att undersöka möjligheterna för en nordisk patentgemenskap på det administrativa området. I första hand förordades ett system med nordiska patent till närmare utredning.

Den fortsatta utredningen slutfördes i december 1963 och resultatet finns redovisat i Betenkning angående nordisk patentlovgivning (Nordisk utredningsserie 1963: 6). Utredningsförslaget tar sikte på att den, som vill erhålla patent i samtliga nordiska länderna, skall kunna vända sig med en patentansökan, s. k. nordisk patentansökan, till endast ett av de nordiska patentverken, som därvid i stort sett ensamt behandlar ansökningen och äger meddela patent med giltighet även i de övriga länderna.

1949 års utredning diskuterade möjligheterna att bygga ut systemet med nordiska patent med en gemensam nordisk besvärsinstans i patentfrågor. Man tänkte sig, att ansökningar om nordiska patent i första instans skulle behandlas av de nationella patentverken men att talan mot ett av denna instans fattat beslut skulle få föras hos en gemensam nordisk besvärsinstans, som därvid skulle ersätta eventuella nationella klagoinstanser. Den gemensamma klagomyndigheten skulle utgöra sista instans i den administrativa prövningen. En gemensam instans ansågs möjliggöra större likformighet i praxis de nordiska länderna emellan. Till en viss grad skulle man därigenom kunna på ett enklare och billigare sätt och med mindre rubbning i bestående förhållande nå de fördelar, som särskilt åberopats till förmån för ett gemensamt nordiskt patentverk. Utredningen ansåg emellertid att nordiska patent utan påbyggnad av en gemensam besvärsinstans torde kunna förverkligas med mindre ingrepp i gällande lagstiftning, varför man åtminstone till att börja med borde nöja sig med detta alternativ.

Frågan om inrättande av en dylik klagoinstans diskuteras ej närmare i

det nu föreliggande belänkandet. Utredningsmännen har haft starka sympatier för tanken men ansett att det nu framlagda förslaget om en förenhetligad patentlagstiftning ej borde fördröjas av frågan om en gemensam klagoinstans, vilket spörsmål lämpligen kunde upptagas till särskild behandling. Uppenbarligen bör också det nu föreliggande förslaget till nordisk patentlagstiftning omedelbart genomföras.

Hinder föreligger emellertid ej för att man redan nu lager upp tanken på en gemensam nordisk klagoinstans i patentfrågor till närmare debatt. Många skäl talar onekligen för en sådan. Viktigt är att, då nu lagstiftningen på området blir enhetlig och nationella patentmyndigheter får möjlighet att besluta om patent med verkan för hela Norden, praxis hos de nationella myndigheterna blir enhetlig. Händelseutvecklingen får icke bli den, att det visar sig enklare att erhålla patent av visst slag i ett land än i övriga eller att ett lands myndighet ställer andra fordringar t. ex. på nyhetskravet än vad övriga myndigheter gör. En enhetlig praxis kan lättast säkerställas genom inrättande av en gemensam klagooch slutinstans. Arbetet i en sådan myndighet kommer säkerligen också att i och för sig verka för ökad samordning av praxis på patentområdet.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att närmare utreda frågan om inrättandet av en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden.

Helsingfors och Köbenhavn i maj 1964

*Emil Ahlkvist*

*Holger Eriksen*

*Ingrid Gärde Widemar*

*Erkki Hara*

*Nils Hønsvald*

*Ragnar Lassinantti*

*Gösta Rosenberg*

*J. O. Söderhjelms*

*Knud Thestrup*

*Knut Toven*

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## D a n m a r k

## Statsministeriet:

— — — — skal man meddele, at handelsministeriet den 7. oktober 1964 har udtalt, at ministeriet ikke mener det muligt at tage stilling til det pågældende forslag, førend der fra den danske, norske, finske og svenske regerings side er taget stilling til spørgsmålet om, hvorvidt man i de respektive parlamenter vil forelægge forslag om nye patentlove i overensstemmelse med de udkast, der er indeholdt i den i foråret af samarbejdende danske, finske, norske og svenske komiteer afgivne betænkning angående nordisk patentlovgivning, Nordisk udredningsserie 1963:6. Såfremt man fra de pågældende regerings side er indstillet på at søge gennemført nye patentlovgivninger med den i udkastene indeholdte ordning, hvorefter hvert enkelt af de 4 landes patentmyndigheder kan udfærdige patenter gældende for alle 4 lande, vil man fra handelsministeriets side anse det for meget ønskeligt, at der iværksættes en nordisk udredning af spørgsmålet om etablering af en fælles nordisk klageinstans i overensstemmelse med det nævnte medlemsforslag.

København, den 9. oktober 1964

P. m. v.

E. b.

(*sign.*)

## Industriraadet:

— — — — skal man først gøre opmærksom på, at Industriraadet ved skrivelser af 31. oktober 1962 og 23. juni 1964 over for henholdsvis den danske komité for nordisk patent og Handelsministeriet klart har understreget, at det i betænkningen om nordisk patentlovgivning indeholdte forslag til et nordisk patentansøgningssystem (lovudkastets kapitel 3) ikke bør indføres. ligesom Industriraadet fremsatte en række argumenter for dette standpunkt [*se Bihang 1—2*].

Selv om Industriraadet er enig i den betragtning, der blandt andet ligger til grund for det nu fremsatte medlemsforslag om en fællesnordisk klage-

instans i patentsager: at et system med nordiske patentansøgninger ikke bør indføres, uden at der samtidig institueres en fælles klageinstans, forekommer det, under hensyn til, at patentlovudkastet ventes fremsat i de nordiske parlamenter i den kommende parlamentssamling og at blandt andet dansk og norsk industri er modstandere af systemets indførelse, uhensigtsmæssigt at nedsætte en kommission til at behandle spørgsmålet om en fælles klageinstans, før det har vist sig, om det foreliggende lovudkast vil kunne gennemføres i parlamenterne. Der henvises iøvrigt til de nordiske industriforbunds stilling vedrørende dette spørgsmål i disses fællesskrivelse af 12. juni 1964 til de respektive ressortministerier i de nordiske lande [*se Bihang 3*].

København, den 7. juli 1964

P. r. v.

E. b.

*Ernst Klæbel*

BIHANG I

**Skrivelse från Industrirådet till den danske komité för nordisk patent  
angående nordiskt patentansökningssystem**

Komiteerne har som et af argumenterne for indførelse af systemet med nordiske patentansøgninger gjort gældende, at dette skulle betyde en væsentlig nedsættelse af det antal patentansøgninger, der årligt skal forprøves i Norden, og at dette igen skulle bevirke en nedsættelse af den lange ekspeditionstid for patentansøgninger. Dette har været af særlig betydning for Sveriges vedkommende, fordi antallet af ikke færdigbehandlede ansøgninger er meget stort i dette land. Det er imidlertid rådets opfattelse, at det ikke af komiteerne er sandsynliggjort, at indførelsen af nordiske patentansøgninger vil bevirke den forudsete formindskelse af det samlede antal patentansøgninger i Norden og at der derved opnås en reel arbejdsbesparelse. Dette spørgsmål behandles nærmere i bilag 2 [*se Bihangstillägg 1*] til nærværende skrivelse.

Komiteerne har efter rådets opfattelse, selv under det givne kommissorium, noget for ensidigt interesseret sig for det fælles ansøgningsinstituts betydning for rationaliseringen af patentvæsenernes arbejde og helt undladt at påpege, at overgangen til dette system, selv i tilfælde af den af komiteerne forudsete nedgang i det totale antal ansøgninger, vil bevirke en stærkt forøget årlig tilgang af udstedte patenter med gyldighed for hvert af landene Norge, Finland og Danmark. For Danmarks vedkommende drejer det sig om betydeligt mere end en fordobling og snarere en femdobling med deraf følgende indskrænkninger i dansk industris bevægelsesfrihed. Det bør fremhæves, at en så stor forøgelse af antallet af patenter ikke kan komme på tale for Sveriges vedkommende. Dette i forbindelse med det



svenske patentvæsens særligt store antal ubehandlede patentansøgninger gør det forståeligt, at det særligt er fra dette land, man presser på for at få gennemført systemet med de nordiske patentansøgninger.

Overgangen til det foreslåede system vil uvægerligt blive en økonomisk belastning for dansk erhvervsliv.

Under disse omstændigheder vil den besparelse i ansøgningsudgifterne, forslaget medfører for de relativt få nordiske ansøgere, forståeligvis ikke kunne betragtes som udslagsgivende.

Samtidig med at Raadet på grundlag af ovenstående må afvise betimeligheden af at indføre systemet med nordiske patentansøgninger, bortfalder strengt taget begrundelsen for at revidere patentloven netop nu.

København, den 31. oktober 1962

#### BILAGSTILLÆGG I

##### Systemet med nordiske patentansøgninger

###### 1. Antallet og arten af ansøgninger fra ikke-nordiske ansøgere

I sine beregninger af systemets indflydelse på antallet af ansøgninger er komiteerne gået ud fra to vigtige forudsætninger, der er baseret på et skøn:

1. Alle ikke-nordiske ansøgninger i Danmark, Finland og Norge i dag er dubletter af tilsvarende ansøgninger i Sverige.

2. En indførelse af det nordiske patentansøgningssystem vil medføre et antal ikke-nordiske ansøgninger, der svarer til tallet for Sverige med tillæg af 10 %.

Hvis den første forudsætning skulle vise sig at være urigtig, vil dette influere væsentligt på det resultat, komiteerne er kommet til.

På dette punkt behøvede komiteerne iøvrigt ikke at lade sig nøje med et skøn, idet det måtte kunne undersøges, i hvilket omfang de ikke-nordiske ansøgninger, der blev indgivet i 1960 i hvert af de fire nordiske lande, er identiske.

Hvad den anden forudsætning angår må det erindres, at ca. 75 % af samtlige ansøgninger er ikke-nordiske og at en ændring i disses antal derfor er af afgørende betydning for, om det påtænkte system vil medføre en besparelse eller ikke.

I komiteernes hypotese på pag. 75 i betænkningen for året 1960 er det antaget, at antallet af ikke-nordiske ansøgninger ville være faldet med 6 400 svarende til 41 % af det i dette år faktisk indgivne antal ansøgninger, hidrørende fra lande uden for Norden, medens antallet af nordiske ansøgninger kun er antaget at blive reduceret med 1 850 svarende til 21 % af samtlige ansøgninger fra Norden.

Efter komiteernes skøn ville det totale antal ansøgninger i Norden i 1960 have udgjort 16 150, såfremt systemet da havde været indført. Dette svarer med de fire nordiske landes samlede indbyggerantal på 20 mill. til 808 ansøgninger pr. mill. indbyggere.

I det nævnte år var de faktiske tal imidlertid:

	Ansøgninger	Mill indb.	Patentansøgninger pr. mill. indb.
Danmark	5 195	4,5	1 154
Finland	2 158	4,4	490
Norge	4 329	3,6	1 203
Sverige	12 744	7,5	1 699

Det forekommer på forhånd usandsynligt, at indførelsen af det nordiske patentansøgningssystem ville have bevirket en så afgørende nedgang i antallet af patentansøgninger pr. mill. indbyggere i forhold til det faktiske tal i Danmark, Norge og Sverige i det pågældende år. Tallet er i realiteten ca. 34 % lavere end det aritmetiske gennemsnit for området, selv under medinddragelse af Finlands ekstremt lave tal, og endog lavere end det tilsvarende tal for Storbritannien, der ellers i den internationale statistik figurerer med et af de mindste tal, jfr. underbilag A, indeholdende statistik vedrørende antallet af udstedte patenter og indgivne patentansøgninger i året 1960 i en række lande, udarbejdet af det svenske patentværk.

Komiteernes skøn forekommer derfor lidet overbevisende, og en fejlagtig vurdering af selve systemets indflydelse på den interesse, landene uden for Norden måtte vise for patentansøgninger vedrørende dette område, vil kunne føre til afgørende og efter alle nordiske synspunkter uheldige tilstande.

Hvis totaleffekten af systemet blot skulle blive en ansøgningsintensitet svarende til den, der var gældende i Danmark i 1960 — d. v. s. under det aritmetiske gennemsnit for Norden — vil man komme op på 16 340 ansøgninger udefra for hele området (hvilket man kommer til på basis af tallet 3 675 ansøgninger fra »øvrigt udlændinge« i Danmark i 1960, svarende til 817 ansøgninger pr. mill. indbyggere og multipliceret med Nordens befolkningstal). Hertil kommer 6 950 ansøgninger indefra, altså ialt 23 290 ansøgninger.

Regner man i stedet med den ansøgningsintensitet, der var gældende i Sverige i 1960, kommer man gennem tilsvarende udregninger til 29 150 ansøgninger.

Det sandsynlige tal ligger formentlig et sted mellem resultaterne af udregningen på basis af disse to lande, og dermed er i hvert fald den af komiteerne beregnede arbejdsbesparelse ved indførelse af systemet med nordiske ansøgninger på godt 30 % totalt forsvundet og dermed den eneste væsentlige begrundelse for systemets indførelse.

Endvidere henledes opmærksomheden på, at Norden i patentmæssig henseende vil blive vurderet anderledes af patentansøgere udefra, og dette vil på afgørende måde ændre arten af ansøgningerne. Det må her erindres, at mindre betydningsfulde opfindelser giver forbehandlerne uforholdsmæssigt større arbejde end de mere betydningsfulde. Ansøgere udefra, der hidtil kun har dækket Norden med opfindelser af sidstnævnte karakter, må i tilfælde af systemets indførelse også formodes at indgive ansøgninger på et antal mindre betydningsfulde opfindelser. Dette forhold kan i sig selv være ubehageligt nok, men hertil kommer virkningen inden for sådanne tekniske områder, hvor Norden i patentansøgernes øjne rykker fra den kategori af lande, hvor man slet ikke søger om patent, til den kategori, hvor man i hvert fald søger patent på de vigtigere opfindelser. Der vil her blive tale om ansøgninger, der i vidt omfang vil komme fra virksomheder i brancher, der hidtil ikke har været patentmæssigt aktive i Norden, og dette vil naturligvis give forbehandlerne ganske særlige vanskeligheder.

Det forhold, at udøvelse i eet nordisk land må forventes at blive tilstrækkeligt til at forhindre tvangslicens i hele Norden på grund af manglende udøvelse, samt undtagelsesbestemmelsernes eventuelle bortfald vil givet fremme de ikke-nordiske patentansøgernes interesse i det nordiske område.

I betænkningen anføres det pag. 76, spalte 2, første afsnit: »För de patentsökande, som önskar patent i mer än ett av de nordiska länderna, medför systemet med nordiska patentansökningar en påtaglig fördel genom att

kosnaderna för patentombud och även patenteringskostnaderna i övrigt reduceras.»

Det er rigtigt, at systemet medfører en »påtaglig fördel», men man savner en klar understregning af, at det for 75 %'s vedkommende er ikke-nordiske ansøgere, der vil opnå denne »påtagliga fördel», jfr. skemaet på betænkningens pag. 75.

## 2. Antallet af udstedte patenter med gyldighed for Danmark, beregnet på basis af betænkningens skøn

Medens man hidtil har beskæftiget sig med problemet om antallet af ansøgninger under det foreslåede system med nordiske patentansøgninger — det eneste aspekt, der har haft interesse for komiteerne under vurderingen af systemets virkninger — vil man nu på grundlag af betænkningens eget skøn behandle spørgsmålet om, hvilket antal udstedte patenter der under det nye system vil kunne forventes årligt at blive udstedt med gyldighed for Danmark — den virkning, der må antages at være den mest betydningsfulde for dansk industri.

Af Dansk Patenttidende fra 1960 fremgår det, at der i dette år udstedtes 1 854 patenter, og selv om det ikke er de samme ansøgninger, der førte til disse patenter som de nævnte 5 195, der indleveredes samme år, giver forholdet mellem disse tal dog et begreb om *udstedelsesprocenten*, der altså beregnet på denne noget summariske måde er 36 %. Hvis systemet med nordiske patentansøgninger havde været indført i 1960, ville antallet af ansøgninger fra lande uden for Norden ifølge betænkningen være blevet 9 200.

Det må formentlig være rimeligt at antage, at 90 % af de nævnte 9 200 ansøgninger ville være indgivet som nordiske patentansøgninger. Det giver 8 280 i stedet for det faktiske tal 3 675, jfr. fremdeles betænkningen pag. 75. Hertil kommer Danmarks andel af de sidste 10 % = 220 med tillæg af 1 000 indenlandske ansøgninger og — under forudsætning af at inlandsansøgningerne i de nordiske nabolande for 75 %'s vedkommende bliver indgivet som nordiske patentansøgninger — 4 450 ansøgninger fra de pågældende lande.

Det samlede antal ansøgninger om patent med gyldighed i Danmark ville herefter i 1960 være blevet 13 950 i stedet for 5 195. 36 % af 13 950 giver 5 000 patenter med gyldighed i Danmark. I forhold til de 1 854 patenter, der faktisk blev udstedt i 1960, drejer det sig om en stigning på 170 % eller mere end 2 2/3 gange så mange patenter om året som i 1960 — med 1960-tallene som basis. Af disse vil langt den overvejende del tilhøre udenlandske patenthavere.

En så stor forøgelse af det årligt udstedte antal patenter med gyldighed for Danmark, som man i henhold til ovenstående kommer til på grundlag af betænkningens optimistiske skøn, vil allerede være en meget betænkelig indskrænkning i dansk industris bevægelsesfrihed.

Når man blot op på et årligt antal nordiske patentansøgninger på 25 000, som man alvorligt må frygte efter det tidligere i dette bilag anførte, vil det årlige antal patenter stige til 9 000 svarende til en 5-dobling af tallet for 1960.

Virkningerne heraf vil blive ganske uoverskuelige, og man kan risikere, at patenterne i vidt omfang vil kunne lamme industrien gennem forbud mod fabrikation eller gøre den ukonkurrencedygtig gennem licensbyrder, som den hidtil på grund af landets ringe størrelse har været fri for.

Dette resultat vil være opnået alene gennem en upåkrævet indtørelse af

systemet med nordiske patentansøgninger, der efter det foran anførte hverken tjener patentvæsenernes eller industriens interesser.

Betænkningen har som nævnt hovedsagelig beskæftiget sig med de fordele, patentmyndighederne mente at kunne opnå gennem det nye system.

Det må efter det her anførte antages, at antallet af patentansøgninger stort set vil blive uforandret efter en eventuel indførelse af systemet. Skulle der indtræde en begrænset reduktion i antallet af patentansøgninger, bliver den i hvert fald af ringe omfang, og virkningen, der øvrigt må anses for sekundær, vil blive så ubetydelig, at den på ingen måde bør komme i betragtning over for de oplagt skadelige virkninger for den danske industri med refleksvirkninger for det danske samfund, som mere end 5-doblingen af den årlige patentudstedelse med virkning for Danmark uvægerligt må medføre.

Som kompensation herfor opnår industrien absolut intet.

København, den 31. oktober 1962

BILAGSTILLÄGG 2

**Patent och patentansökningar 1960**

	A Antal patent	M Befolkning (miljoner)	A/M Patent pr. milj. invånare
<i>Patent</i>			
Danmark	1 885	4,5	412
England	26 775	52,2	513
Finland	709	4,4	161
Holland	3 530	11,3	312
Norge	2 022	3,6	562
Sverige	3 799	7,5	507
USA	47 354	177,7	266
Väst-Tyskland	19 666	52,8	372
Österrike	6 067	7,0	867
Norden enl. Ring <sup>1</sup> (1965)	10 000	16,6	602
<i>Patentansökningar</i>			
Danmark	5 195	4,5	1 154
England	44 914	52,2	860
Finland	2 158	4,4	490
Holland	12 629	11,3	1 118
Norge	4 329	3,6	1 203
Sverige	12 744	7,5	1 699
USA	79 721	177,7	449
Väst-Tyskland	57 123	52,8	1 082
Österrike	9 861	7,0	1 409
Norden enl. kommittéerna <sup>1</sup> (1960)	16 150	20,0	808
Norden enl. Ring <sup>1</sup> (1965)	28 000	16,6	1 687

<sup>1</sup> Beräknat antal ansökningar, om systemet med nordiska patentansökningar varit infört.

**Uttalande av Industrirådet i anledning av betänkandet »Nordisk  
patentlovgivning» (NU 1963: 6)**

*Systemet vedrørende nordiske patentansøgninger*

Ved skrivelse af 31. oktober 1962 med bilag til den danske komité for nordisk patent vedrørende den foreløbige betænkning angående nordisk patentlovgivning gav Industriraadet udtryk for, at det foreslåede system med nordiske patentansøgninger, der også i den endelige betænkning af komiteerne er anbefalet til vedtagelse i de nordiske parlamenter, er uantageligt, dels fordi det må anses for særdeles tvivlsomt, om det opfylder sit af komiteerne alene tilsigtede formål at virke arbejdsbesparende for de nordiske patentvæsener og dermed nedsættende på den lange ekspeditionstid for patentansøgninger, dels og navnlig fordi en overgang til dette system vil medføre en stærkt forøget årlig tilgang af udstedte patenter med gyldighed for Danmark og Norge. Sidstnævnte forhold gør sig næppe gældende for Sverige, der har det højeste antal årligt udstedte patenter, og i mindre grad for Finland på grund af de særlige krav, der som følge af det finske sprogs særegenhed stilles til en nordisk patentansøgning, der omfatter dette land.

Industriraadets indstilling til det nordiske patentansøgningssystem er i det hele uændret. Raadet finder fortsat, at systemet vil få en samlet skadelig indflydelse på dansk industri, og at selv muligheden for en betydelig lettelse i det danske patentdirektorats arbejdsbyrde og for en væsentlig nedsættelse af den tid, der medgår til behandling af patentansøgninger, ikke bør føre til eksperimenter, hvis øvrige konsekvenser som nævnt vil være til skade for en af landets hovednæringsveje.

Man kan ikke se det sandsynlige i de samarbejdende nordiske komiteers bemærkning i betænkningen pag. 87, venstre spalte, næstsidste afsnit, om, at udenlandske virksomheder, der under det foreslåede system naturligvis altid vil indgive patentansøgninger som nordiske, skulle undlade at oprettholde patenterne i noget af ansøgningen omfattet nordisk land som følge af betaling af årsafgifter. Sådanne årsafgifter beregnes for nogle af de nordiske lande ikke i de første patentår, og årsafgifterne er i samtlige nordiske lande i dag og forventes fortsat at blive af overordentlig beskeden størrelsesorden i den første trediedel å halvdel af patenttiden. Hertil kommer, at det næppe vil kunne undgå at influere på udenlandske virksomheders patentpolitik, at Norden i patentmæssig henseende i alt væsentligt kommer til at fremtræde som et fælles område med den deraf følgende øgede interesse for dette som marked.

I denne forbindelse skal man her henvise til den i bilag 2 til rådets tidligere nævnte skrivelse nærmere forklarede beregning, hvorefter antallet af udstedte patenter med gyldighed for Danmark groft udregnet vil komme til at ligge mellem 3 og 5 gange det hidtidige tal — helt bortset fra den vækst, der uafhængigt af systemets indførelse finder sted på dette område.

Det er iøvrigt rådets opfattelse, at de problemer, der allerede eksisterer og vil opstå inden for det danske patentdirektorat i relation til arbejdsbyrde og langsom behandling af patentansøgninger, bør løses ved en gennemgribende rationalisering og mekanisering af nyhedsundersøgelsen samt en for-

enkling af forbehandlingen og eventuelt en på grundlag af en ekspertundersøgelse foretaget indførelse af et system med provisoriske patenter.

Det skal sluttelig anføres, at en indførelse af det nordiske patentansøgningsystem vil betyde en diskrimination mod nordisk industri i forhold til udenlandsk industri, idet ingen anden gruppe af lande i dag giver nordiske patentansøgere en sådan mulighed for på grundlag af een patentansøgning at opnå patenter i flere lande som den, udenlandske patentansøgere efter forslaget vil få i de nordiske lande. Selv om det herimod kan anføres, at det nordiske område sammenlagt er mindre end et betydeligt antal enkeltlande, må det erindres, at vore landes lidenhed på en lang række punkter gør vore industrier mere følsomme over for udenlandsk konkurrence, og at disse forhold ikke på nogen måde ændres gennem skabelsen af det foreslåede system.

Det nordiske patentansøgningsystem lider også af den svaghed, at det, een gang indført, vil være meget vanskeligt at få ophævet, selv om de fra dansk industris side fremførte bemærkninger om dets uhensigtsmæssige og skadelige virkninger viser sig at holde stik, ligesom det vil være vanskeligt at få gennemført hensigtsmæssige eller påkrævede ændringer i selve patentlovgivningen, når det kræver vedtagelse af fire landes parlamenter.

Industriraadet skal med de anførte motiveringer indtrængende henstille til Handelsministeriet at udelade lovforslagets kapitel 3 helt under fremlæggelsen af det patentlovforslag, der iøvrigt forventes fremlagt i folketinget i næste folketingssamling. Såfremt dette som følge af forpligtelser, den danske regering måtte have indgået over for de øvrige af lovforslagets kapitel 3 omfattede nordiske lande, ikke måtte være muligt, skal Raadet henstille, at lovforslaget forsynes med bemærkninger, der klart giver udtryk for en enig dansk industris afvisning af systemet med nordiske patentansøgninger som værende til ensidig skade for dette hovederhverv.

København, den 23. juni 1964

BIHANG 3

**Gemensamt remissvar från Industrirådet i Danmark, Finlands industriförbund, Norges industriförbund och Sveriges industriförbund i anledning av betänkandet »Nordisk patentlovgivning» (NU 1963: 6)**

---

### *Nordiska patentansökningar*

Vad beträffar förslaget om ett system med nordiska patentansökningar har enighet mellan organisationerna ej kunnat uppnås. Sålunda ställer sig de finska och svenska industriorganisationerna positiva till detta förslag, medan de danska och norska organisationerna avstyrker detsamma. De finska och svenska organisationerna har därvid i enlighet med kommittéernas uppfattning utgått från att systemet skulle medföra en önskvärd rationalisering. De danska och norska organisationerna har betvivlat, att systemet skulle medföra en arbetsbesparing vid patentmyndigheterna och

befarat att antalet utländska patent skulle komma att kraftigt öka till men för den inhemska industrin. De senare organisationerna har bl. a. därvid föreslagit, att i första hand andra möjligheter för uppnående av kommittéernas rationaliseringsssyfte måste prövas. Organisationerna är emellertid ense om att, för det fall att systemet med nordiska patentansökningar skulle komma att genomföras, en gemensam nordisk besvärinstans samtidigt måste inrättas.

I övrigt vill organisationerna i denna fråga hänvisa till vad från respektive organisation anföres i separata skrivelser.

København, den 12. juni 1964

Industriraadet	Finlands industriförbund
Norges industriforbund	Sveriges industriförbund

**Dansk Forening for industriel Retsbeskyttelse:**

— — — kan det meddeles, at forespørgslen har været til behandling i foreningens bestyrelse.

Der er i denne enighed om at udtale, at foreningen anser det både for ønskeligt og nødvendigt, at spørgsmålet om en nordisk ankeinstans gøres til genstand for en grundig behandling, inden systemet med de nordiske patenter gennemføres.

København, den 2. oktober 1964

Med venlig hilsen

*Povl Heegaard*

**Dansk Patent- og Varemærkekonsulentforening af 1953:**

— — — meddele at Foreningen ganske kan tilslutte sig medlemsforslaget om oprettelse af en fælles nordisk klageinstans i patentanliggender, såfremt der bliver indført en institution: Nordisk Patent, som forudset ved det nu foreliggende nordiske patentlovforslag. Foreningen bemærker yderligere, at den må anse oprettelse af en sådan fælles nordisk klageinstans for en nødvendighed for at institutionen Nordisk Patent overhovedet vil kunne fungere, idet praksis med hensyn til meddelelse og afslag af patenter og med hensyn til deres omfang og udformning er så varierende i de nordiske lande, at man må være betænkelig ved at indføre instituttet Nordisk Patent, såfremt der ikke bliver truffet effektive forholdsregler til at mindske disse forskelligheder. Foreningen ser ingen anden mulighed for

at formindske disse forskelligheder end netop oprettelsen af en fælles klageinstans.

København, den 1. oktober 1964

Med venlig hilsen

p. f. v.

*J. Kjerulf Petersen*

Sekretær

### **De danske Patentagenters Forening:**

— — — vil foreningen gerne allerede nu udtale sin store glæde over dette initiativ, som efter foreningens mening er af den allerstørste betydning for en hurtig og effektiv gennemførelse af det på foranledning af Nordisk Råd forberedte nordiske patentsamarbejde.

Som det fremgår af uddrag af foreningens udtalelser af august 1962 (U 62) og maj 1964 (U 64), har foreningen indgående beskæftiget sig med dette spørgsmål, og dens hovedsynspunkt: at en fælles nordisk patentankeinstans må anses for en nødvendig forudsætning for det nordiske patentsamarbejde på grundlag af de foreliggende lovudkast, falder, som det vil ses, nøje sammen med motiveringen for det her omhandlede medlemsforslag:

#### *U 62*

Ordnningen med »nordiske patentansøgninger» synes efter foreningens opfattelse som en nødvendig forudsætning at have en fælles nordisk ankeinstans, uden hvilken ensartethed i behandlingen og bedømmelsen ikke vil kunne opnås.

#### *U 64*

Foreningen mener imidlertid, at den foreslående ordning med »nordiske patentansøgninger» ikke kan forventes at fungere ensartet, hvis der ikke samtidig tilvejebringes en fælles nordisk ankeinstans. Erfaringerne viser, at patenterbarheden af én og samme opfindelse set på baggrund af teknikkens på ensartet måde dokumenterede stade vurderes forskelligt i de forskellige lande.

Den adgang, der (i det danske lovudkast § 25, stk. 3, i det norske § 24, stk. 4, og i det finske og svenske § 25, stk. 2) gives til i visse henseender at få prøvet de respektive ankeinstansers afgørelser ved en domstol i det pågældende land, kan ikke sikre den ensartethed i behandling og afgørelser, som er nødvendig, for at de forskellige landes patentinstitutioner udadtil kan virke som ækvivalente. Den i artikel 4 i udkast til overenskomst vedrørende nordiske patentansøgninger omhandlede kommission, som skal fremme en ensartet nordisk praksis i behandling af patentsager, har kun til opgave at følge gennemførelsen af den nye lovgivning, at medvirke til udveksling af erfaringer om denne, samt i øvrigt at behandle spørgsmål af fælles interesse på patentområdet.

Foreningen må derfor meget kraftigt støtte Komiteernes i B 64, s. 13, venstre spalte, givne anbefaling, at spørgsmålet om indførelse af en for de



nordiske patentmyndigheder fælles ankeinstans snarest optages til særskilt udredning af dertil udpegede sagkyndige.

Foreningen tilråder i øvrigt, at ankeafgørelser så vidt muligt altid offentliggøres, idet der herved kan skabes et bedre grundlag for opnåelse af større ensartethed.

Foreningen vil derfor gerne udtale håbet om, at dette forslag snarest muligt vil blive gennemført, og er meget gerne til tjeneste med — såfremt det måtte ønskes — at stille yderligere oplysninger til rådighed.

København, den 16. juni 1964

P. f. v.

*P. O. Langballe*

Foreningens formand

## Finland

### Patent- och registerstyrelsen<sup>1</sup>:

Patent- och registerstyrelsen ber såsom begärt utlåtande i rubricerade angelägenhet få framhålla följande:

Den nordiska patentlagstiftningen har nu passerat sitt förberedande stadium och kommittéerna för nordiska patent har färdigställt sitt gemensamma betänkande vari ingår kommittéernas lagförslag. Den mest betydelsefulla nyheten i betänkandet är systemet med s. k. nordiska patentansökningar, vilket, om det realiseras medför att fast nordiskt samarbete som kontinuerligt kommer att bli allt fastare. Såvida det nämnda patentansökningssystemet blir godkänt i alla nordiska länder och patentlagarna i dessa länder stiftas på denna grund är det ofrånkomligt att alla nordiska patentmyndigheter tillämpar en lika praxis i enlighet med gemensamt godtagna principer. Detta har även framhållits från många olika håll under den tid lagförslaget förbereddes.

Kommittéerna för nordiska patent konstaterar i betänkandet att deras mandat icke omfattat uppgörandet av ett förslag till en gemensam nordisk besvärsinstans men anser det nödvändigt att en sådan besvärsinstans inrättas. Såvida systemet med nordiska patentansökningar godkännes bör frågan om en gemensam nordisk besvärsinstans snarast utredas. Denna utredning bör föreligga senast då de nya patentlagarna träder i kraft. Bl. a. bör den angiva vilka åtgärder är av nöden för att en finskspråkig sökandes rättsliga ställning blir lika med sökanden med annat nordiskt modersmål. Dessutom borde något samarbetsorgan, redan innan lagarna träder i kraft och även därefter, grundligt överväga och förbereda de administrativa och praktiska åtgärder som systemet med nordiska patentansökningar förutsätter. Ett sådant samarbetsorgan omnämnes i 4 art. kommittébetänkandet på finska 1964: B 27 om förslag till konvention om systemet med nordiska patentansökningar.

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

Tanken på en gemensam nordisk besvärinstans, vilken skulle bli övernationell, kan till en början föranleda tvekan emedan detta organ skulle komma att fatta avgöranden som i väsentlig grad skulle inverka på medborgerliga rättigheter. Sannolikt kan man emellertid utgå från att, om inom området för detta organs befogenheter enbart skulle falla nordiska patentansökningar sökande, då han gör sådan ansökan, samtidigt giver sitt bifall till att ett övernationellt organ avgör hans rätt. Enligt ämbetsverkets uppfattning borde endast nordiska patentansökningar falla inom området för denna besvärinstans' befogenheter, varför det nuvarande besvärssystemet för inhemska patentansökningar skulle bibehållas. En gemensam besvärinstans för nordiska patentansökningar vore nödvändig även därför att dess avgöranden samtidigt skulle leda lagarnas tolkning samt praxis i samma riktning. Den skulle även avgiva utlåtanden. Detta vore av stor betydelse även vid handläggning av nationella patentansökningar enligt den nya kommande patentlagen.

Helsingfors den 23 september 1964

Generaldirektör *Erkki Tuuli*

T. f. sektionschef *Pauli Laurila*

**Finska föreningen för industriellt rättsskydd:**

— — — får föreningen värdsamt meddela, att föreningen i flere olika sammanhang varmt förordat en gemensam nordisk besvärinstans i patentärenden. Senast har så skett i föreningens utlåtande av den 15 september 1964 om det slutliga förslaget till nordiska patentlagar. Därvid konstaterade föreningen, att systemet med s. k. nordiska patentansökningar i varje fall synes förutsätta, att ett dylikt organ bildas.

Finska föreningen för industriellt rättsskydd rf får sålunda omfatta rekommendationen, att de nordiska regeringarna måtte närmare utreda frågan om inrättande av en gemensam nordisk besvärinstans i patentärenden.

Helsingfors den 25 september 1964

Finska föreningen för industriellt rättsskydd r. f.

Viceordförande *Sten Finne*

Sekreterare *Keijo Heinonen*

**Centralhandelskammaren, Finlands industriförbund och Finlands grossistförbund<sup>1</sup>:**

I de yttranden, som organisationerna för Finlands näringsliv avgivit i anledning av det samnordiska förslaget till patentlag, har de biträtt åstadkommandet av ett s. k. nordiskt patent. Det föreslagna systemet skulle ju innebära att patentansökan kunde göras gemensamt antingen för samtliga fyra

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

nordiska länder eller endast för Danmark, Norge och Sverige. Ansökningen skulle granskas och patentet beviljas av ansökningslandets patentmyndighet, men det beviljade patentet skulle träda i kraft såsom ett nationellt patent i samtliga i ansökningen åsyftade länder.

En förutsättning för det nordiska patentsystemet är enligt organisationernas åsikt dock att förfarandet inom de olika ländernas patentmyndigheter samt domstolspraxis förenhetligas. Om en dylik koordinering inte företages, synes möjligheterna till ett lyckligt genomförande av systemet osannolika. Sålunda kan t. ex. kraven på uppfinningshöjd, vilka utgör en väsentlig förutsättning för patenterbarhet, skilja sig från varandra i de olika ländernas patentmyndigheter. Detta med desto större skäl emedan det här är fråga om uppfinningens individuella tekniska egenskaper, vilka inte i detalj kan definieras i lag. Avvikelser kan likaledes uppstå beträffande uppfinningens användningsområde, vilket preciserar patentskyddets omfång, ävensom i flera andra tekniska och praktiska frågor. Dessa skiljaktigheter kan leda till att patentskyddet blir olika i de olika nordiska länderna. De kunde även föranleda att patentansökningarna riktas till patentmyndigheten i det land, där kraven på uppfinningshöjd är lindrigast eller patentets skyddsområde mest omfattande.

Av denna anledning understöder organisationerna det i Rådet väckta medlemsförslaget och anser, att det för att uppnå en enhetlig praxis borde inrättas en gemensam nordisk rättsmedelsinstans för ärenden som angår nordiskt patent. Denna domstols befogenhet skulle omfatta både besvär i ärenden beträffande ansökning hos patentmyndighet och ändringssökande vid rättstvister i samband med nordiskt patent. Synnerligen angeläget vore likaså, att rättsmedelsinstansen även kunde fungera som ett speciellt organ, vilket skulle avge utlåtanden i patentansökningsfrågor beträffande nordiskt patent.

Då det nordiska patentet i själva verket gäller såsom vanligt nationellt patent i vart och ett av de nordiska länderna, är det uppenbart, att praxis även för de övriga nationella patentens del bör strävas att förenhetliga. Annars kunde det genom nordisk ansökning givna patentet till sina rättsverkningar bli olikt det genom nationell ansökning beviljade. Därför förelägger organisationerna ännu till övervägande, huruvida den föreslagna samnordiska instansen kunde fungera såsom högsta rättsmedelsinstans även i nationella patentärenden både i frågor beträffande ansökningsförfarande och patenttvister.

Helsingfors den 1 oktober 1964

Centralhandelskammaren

*Matti Virkkunen*

Finlands industriförbund

*Sakari T. Lehto*

*Matti Mäenpää*

Finlands grossistförbund

*Kaarlo Arve*

**Suomen Patenttiasiamiesyhdistys r. y. — Finska patentombudsföreningen:**

-----

Besvärinstansens verksamhet i patentangelägenheter kommer i praktiken att vara särskilt nära ansluten till det invändningsförfarande, som följer om tredje man framställer anmärkningar mot godkännandet av kungjord patentansökan.

Invändning mot dylik patentansökan kan enligt förslaget till ny patentlag (32 §) inlämnas till vilket som helst nordiskt patentverk, men bör alltid ledas vidare för behandling i det patentverk, till vilket den nordiska patentansökan (primäransökan) ursprungligen inlämnades.

I det beslut, som det invändningen behandlande patentverket fattar, kan enligt lagförslaget (24 §) ändring sökas. Enligt rådande uppfattning behöver dylik ändringsansökan respektive besvär icke inlämnas för behandling till samma patentverk, som ursprungligen mottagit ansökan, utan kan lämnas till vilket som helst nordiskt patentverk respektive till patentverket i det land, där invändaren eller patentsökanden önskar avgörande med hänsyn till patentansökan.

Konsekvensen av ett dylikt system är självfallet att olika ämbetsverk kunna komma att handlägga samma problem. Detta befrämjar ej en ensartad handläggning av patentärenden, vilket vore särdeles viktigt. En gemensam internordisk besvärinstans skulle däremot just giva bästa förutsättningar för ensartad handläggning av patentärenden och därför borde enligt Finska Patentombudsföreningens åsikt grundandet av ifrågavarande besvärinstans icke skiljas från grundandet av systemet med nordiska patentansökningar.

För att emellertid icke föranleda dröjsmål med godkännandet av den nya patentlagen föreslår Finska Patentombudsföreningen, som, såsom antytts, understöder grundandet av den gemensamma besvärinstansen, att de bestämmelser i patentlagförslaget, som berör nordisk patentansökan, skulle utskiljas till ett skilt, även bestämmelserna om besvärinstansen innefattande lagförslag för separat vidare bearbetning senare. De övriga delarna av förslaget till ny patentlag skulle handläggas vidare nu omedelbart enligt det aktuella tidsschemat.

Helsingfors den 15 september 1964

Finska patentombudsföreningen

*L. Ruska*

Ordförande

*T. Nordqvist*

Sekreterare

## N o r g e

## Departementet for industri og håndverk:

Medlemsforslaget har vært forelagt Styret for det industrielle rettsvern, Norges industriforbund, Norsk oppfinnerforening, Norske patentingeniørers forening og Norsk forening for industriell rettsbeskyttelse. Uttalelse er innkommet fra de tre førstnevnte institusjoner [*se nedan*].

De utkast til nye patentlover som er lagt fram av de samarbeidende nordiske komiteer, omfatter et system med nordiske patentsøknader. I Norge er det fra flere hold -- bl. a. fra Norges Industriforbund -- kommet sterke innvendinger mot denne del av lovutkastene, og det er fra norsk side ennå ikke tatt standpunkt til om man vil gi forslaget sin tilslutning. En avklaring vil formentlig kunne foreligge i løpet av høsten. Såfremt resultatet blir at Norge går inn for systemet med nordiske patentsøknader, er Industridepartementet enig i at spørsmålet om opprettelse av en felles nordisk klageinstans blir tatt opp til utredning.

Oslo, 12. september 1964

*Karl Trasti*

*Knut Dæhlin*

## Norges industriforbund:

I vår uttalelse til Det kgl. departement av 19 juni d. å. vedrørende utkastet til ny patentlov henstillet vi til Det kgl. departement å ta opp til utredning spørsmålet om en felles nordisk ankeinstans för man eventuelt overveiet å sette det nordiske patentansøkningsssystem ut i livet. Vi er derfor i og for seg enig i at dette spørsmål blir tatt opp til utredning. Det forekommer oss imidlertid ikke naturlig at dette utredningsarbeide tas opp för de administrative myndigheter i de respektive land på bakgrunn av det materiale som nå foreligger eventuelt er kommet til at det nordiske patentansøkningsssystem vil bli sökt realisert. Det er som kjent dette system som overhodet har gjort spørsmålet om en felles nordisk ankeinstans aktuelt.

Oslo, 7. august 1964

Norges industriforbund

*Jan Didriksen*

*Chr. Bergwitz-Larsen*

## Styret for industrielle rettsvern:

Som det fremgår av det nevnte medlemsforslag, har de nordiske patentkomiteer i sin betenkning (NU 1963: 6) hatt sterke sympatier for tanken om en felles nordisk ankeinstans i tilknytning til det foreslåtte system med nordiske patentsøknader. I de uttalelser som i Norge er innkommet til betenkningen fra berørte institusjoner og organisasjoner, er det flere som går inn for opprettelsen av en slik ankeinstans, og noen har sogar likefrem gitt uttrykk for at det foreslåtte system med nordiske patentsøknader må ha som forutsetning at en sådan instans opprettes.

Da det imidlertid ennå ikke er på det rene om man fra norsk side kan slutte seg til forslaget om nordiske patentsøknader — det er som kjent kommet til dels kraftige innvendinger bl. a. fra Norges Industriforbund — er det i øyeblikket ikke mulig å si noe om hvorvidt det nevnte utredningsarbeidet bør igangsettes. Det er dog sannsynlig at Norges stilling til systemet med nordiske patentsøknader vil være avklaret i løpet av oktober måned. Skulle man fra norsk side gå inn for systemet, vil man anbefale at utredningsarbeidet angående en felles nordisk ankeinstans igangsettes snarest.

Som det vil være det Kgl. Departement bekjent, er det bare Norges stilling som ennå er uklar når det gjelder systemet med nordiske patentsøknader. De andre nordiske land er alle beredt til å gå inn for det.

Oslo, 27. august 1964

*Johan Helgeland*

## Norske patentingeniørers forening:

I de bemerkninger som vår forening har avgitt til såvel den preliminære som den endelige Betenkning angående Nordisk Patentlovgivning, hvor vi sterkt har frarådet det foreslåtte system med »nordiske patentansøkninger», har vi tillatt oss å påpeke at systemet uomgjengelig nødvendig krever en felles ankeinstans som i alle tilfelle bør komme för »nordiske patentansøkninger». Uten hensyn til om, eller når, et slikt system måtte virkeliggjøres, vil vi umiddelbart anse en utredning om, eventuelt gjennomføring av, en felles ankeinstans som meget betydningsfull i bestrebelsene for å oppnå mest mulig lik vurdering av patentspørsmål og ensartet lovanvendelse og -fortolkning i de fire nordiske land.

Oslo, 2. september 1964

Ærbødigst

Norske patentingeniørers forening

*Erik Bugge*

P. t. formann

**Norsk oppfinnerforening:**

— — — har Norsk oppfinnerforenings styre behandlet saken og gir vi herved vår fulle tilslutning til forslaget, idet vi mener at en klageinstans kan bli av stor betydning for norske patentsøkere.

Oslo, 4. september 1964

For Norsk oppfinnerforenings styre

*Leif Krogstad*

**Sverige****Patent- och registreringsverket:**

I sitt betänkande Nordisk patentlovgivning (NU 1963: 6) avgivet av samarbetande danska, finska, norska och svenska kommittéer har förordats att en gemensam nordisk besvärinstans för patentansökningsärenden inrättas. Kommittéerna har rekommenderat att frågan om införande av en för de nordiska patentmyndigheterna gemensam besvärinstans måtte snart upptagas till utredning av därför utsedda sakkunniga (betänkandet s. 13). I yttrande över kommittébetänkandet den 29 maj 1964 har patentverket uttalat som sin bestämda mening, att en gemensam nordisk besvärinstans bör finnas för att åvägabringa och vidmakthålla en enhetlig nordisk praxis vid patenterbarhetsbedömningen, och framhållit såsom synnerligen angeläget att den föreslagna särskilda utredningen ofördröjligen måtte komma till stånd.

Patentverket kan helt ansluta sig till uttalandet i medlemsförslaget om vikten av att — då nu lagstiftningen på patentområdet blir enhetlig och nationella patentmyndigheter får möjlighet att besluta om patent med verkan för hela Norden — praxis hos de nationella myndigheterna blir enhetlig. Ämbetsverket delar också uppfattningen att händelseutvecklingen icke får bli den, att det visar sig enklare att erhålla patent av visst slag i ett land än i övriga eller att ett lands myndighet ställer andra fordringar t. ex. på nyhetskravet än vad övriga myndigheter gör. Patentverket delar vidare uppfattningen att en enhetlig praxis lättast kan säkerställas genom inrättande av en gemensam klagoinstans. Verket tillstyrker således att en utredning härom äger rum och anser alltså att det är angeläget att utredningen snart kommer till stånd.

Stockholm den 11 september 1964

*Åke v. Zweigbergk*

*Claës Uggla*

**Ingeniörsvetenskapsakademien:**

— — — vill akademien framhålla, att förslaget enligt akademiens uppfattning är i hög grad beaktansvärt. Akademien har tidigare i skrivelse till Svenska kommittén för nordiska patent den 31 augusti 1962 och i skrivelse till Statsrådet och chefen för Kungl. handelsdepartementet den 12 juni 1964 uttalat, att en klagoinstans av angiven art är en nödvändig förutsättning för en rationell nordisk patentgemenskap. Motiven härför återfinnes i de nämnda skrivelserna [*se Bihang 1—2*].

Stockholm den 10 september 1964

*Håkan Sterky*

*Sven Brohult*

*Gregory Ljungberg*

BIHANG I

**Remissvar från Ingeniörsvetenskapsakademien i anledning av »Preliminær betenkning angående nordisk patentlovgivning»**

Det ifrågasatta samarbetet mellan de nordiska patentverken väcker förhoppningar om gynnsamma resultat. Skola dessa uppnås, kräves emellertid en fast samordning. I det framlagda lagförslaget har detta faktum uppmärksamrats, men konsekvenserna av detsamma ha icke framhävts med tillbörlig skärpa. Redan en erinran om den fundamentala bestämmelsen i 28 § torde göra detta påstående berättigat.

Enligt den nämnda bestämmelsen skall nordiskt patent kunna meddelas på ansökan i vilket som helst av de nordiska länderna. Bestämmelsen är emellertid hållbar endast under förutsättning att en pålitlig grund skapas för likartad bedömning av patentansökningar, som inkomma till de ifrågasvarande patentverken. Skulle ett av dem vara mera liberalt än de andra, komme nämligen ansökningarna snart att finna vägen till detta patentverk, de övriga skulle vinna en obefogad arbetslättnad, och de lägsta anspråken på patenterbarhet skulle bli normgivande.

Den sistnämnda olägenheten är icke den minsta, ty en sänkning av patentens genomsnittliga kvalitet är icke tolerabel. Det är tvärt om angeläget, att en höjning av densamma kommer till stånd. Detta påpekas i kommentarerna till lagförslaget, men sambandet mellan mål och medel utredes icke. Här föreligger en brist, som bör fyllas.

Entydiga och uttömmande regler för uppfinningars patenterbarhet kunna icke uppställas än mindre lagfästas. Längre än till vägledande principer, sådana som de i lagförslaget angivna, torde man icke kunna komma. Utslagsgivande i många stycken blir därför den praxis, som utbildas genom prejudicerande beslut. Skola dessa bli vägledande för flera patentverk, måste bakom besluten stå ett för patentverken gemensamt, dem överordnat rättsorgan. Tillkomsten av ett sådant organ bör därför betraktas



såsom ett villkor för det eftersträvade samarbetet. Men även av processuella skäl är ett överordnat rättsorgan behövt. Hur det skall vara sammansatt och fungera bör utredas, och bestämmelser härom böra intagas i lagen.

Den rättighet att bifalla ansökningar om nordiskt patent, som tänkts skola förlänas vart och ett av de berörda patentverken, måste självfallet förenas med befogenheten att avslå dylika ansökningar, och räckvidden av det meddelade beslutet måste i båda fallen bli densamma. Härav följer, att det måste förhindras, att en patentsökande, som förvägrats nordiskt patent i ett av de ifrågavarande länderna, upprepar sin anhållan i något av de övriga. För denna samordning kräves uppenbarligen en sådan kommunikation patentverken emellan, att de fortlöpande hålla varandra underrättade om alla händelser av berörd art. Här föreligger en angelägenhet av sådan vikt, att den bör avspeglas i lagstiftningen. Vid bristfällig kommunikation inträder nämligen risk icke blott för dubbelarbete utan även för motstridiga beslut, varigenom det avsedda samarbetet skulle undermineras.

Med de inskränkningar i rättigheten att fullfölja talan, som av praktiska skäl kunna befinnas vara försvarliga, bör varje patentsökande vara oförhindrad att i alla instanser, alltså till sist i det överordnade rättsorganet, anföra besvär emot beslut, som gått honom emot. Enahanda befogenhet bör tillkomma varje invändare, ty genom motsatsförhållandet mellan uppfinnare och invändare befrämjas en sund balans mellan pådrivande och återhållande krafter inom patentområdet.

Parternas likaberättigande till besvärstalan hos ett överordnat rättsorgan har stor betydelse även i det avseendet, att det nämnda organet just därigenom beredes möjlighet att på ett tillfredsställande sätt fylla sin uppgift som sammanhållande och normgivande institution. Endast samspelet mellan uppfinnare, invändare och det överordnade rättsorganet skapar nämligen förutsättningar för en likformig och sund återhållsamhet vid patentgivningen.

Stockholm den 31 augusti 1962

*Donovan Werner*

*Sven Brohult*

*Folke Lindgren*

BIHANG 2

**Remissvar från Ingeniörsakademien i anledning av betänkandet  
»Nordisk patentlovgivning» (NU 1963: 6)**

Anspråken på uppfinningshöjd måste utformas genom praxis, vilken, i avseende på de nordiska patenten, måste bli ensartad i de nordiska länderna. Häruti framträder ånyo behovet av ett för patentverken gemensamt högsta forum, hos vilket besvär över deras beslut skall kunna anföras, och av vilket prejudicerande besked skall kunna utverkas. Betydelsen av ett

sådant forum blir än mer påtaglig, om vägen till detsamma hålles öppen för både uppfinnare och invändare, ty härigenom bör en naturlig och eftersträvansvärd balans mellan stridiga intressen kunna åstadkommas. Nu gällande ordning, enligt vilken rättigheten att föra talan är mera begränsad för invändare än för uppfinnare, och patent över huvud taget lättare kan medgivas än avvisas, är till men för en sund utveckling och bör därför omgestaltas. Framkomna, härtill syftande förslag bör väl tillvaratagas och vidareutvecklas i instruktioner och reglementen.

Mål rörande patent, som hänskjutas till allmän domstol, kan för närvarande icke bli föremål för adekvat behandling i de nordiska länderna. I utformningen av deras rättsväsende föreligger nämligen avsevärda olikheter, och erforderlig samordning saknas. Detta är en brist, ty naturligt vore, att ett nordiskt patent finge åtnjuta likartat rättsskydd i de nordiska länderna, och att förutsättningarna för dess bestånd således bleve lika goda i vart och ett av dem.

Då det torde vara omöjligt att inom överskådlig tid uppnå uniformitet inom rättsväsendet, ter det sig så mycket mera angeläget, att patentverken fyller sin uppgift på sådant sätt, att klander emot nordiska patent sällan skulle behöva uppstå. Härav skärpes anspråken på samarbetet och dess förankring i ett för patentverken gemensamt, överordnat forum.

---

Vad ovan anförts om den planerade nordiska patentgemenskapen gäller i stort sett även patentväsendet inom varje särskilt land. Även där fordras likvärdig bedömning av alla patentanspråk, tillfredsställande uppfinningshöjd, restriktiv patentgivning, balans mellan stridiga intressen, väl utbildad praxis och — såsom normgivare för det hela — en rationell besvärsordning. För den nordiska patentgemenskapen tillkommer såsom särbetingelse egentligen endast villkoret, att den högsta besvärsinstansen skall vara gemensam för samtliga patentverk. Detta villkor är emellertid av så stor betydelse, att det är att betrakta som oeftergivligt. Ingeniörsvetenskapsakademien vill avslutningsvis understryka detta.

Stockholm den 12 juni 1964

*Sven Malmström*

*Sven Brohult*

*Gregory Ljungberg*

#### **Svenska föreningen för industriellt rättsskydd:**

---

Föreningen avgav nyligen yttrande över det i medlemsförslaget omnämnda betänkandet med förslag till patentlag m. m. (NU 1963: 6). Föreningen förklarade sig därvid hålsa med tillfredsställelse, att lagstiftningskommittéerna fullföljt sin mening, att det skulle strida mot de nordiska ländernas intressen att uppskjuta den planerade nordiska patentgemenskapen av hänsyn till det pågående lagstiftningsarbetet inom EEC. Föreningen framhöll i anslutning härtill önskvärdheten av att det nordiska lagstiftningsärendet icke försenades på grund av utvecklingen annorstädes. Föreningen berörde även den i betänkandet framförda tanken på en gemensam nordisk besvärs-

instans och uttalade, att den för sin del gärna stödde kommittéernas förslag att frågan snarast måtte upplagas till särskild utredning.

Föreningen, som vidhåller sin uppfattning, att den planerade nordiska patentgemenskapen snarast bör genomföras, finner den i medlemsförslaget upptagna frågan angelägen och vill understryka betydelsen av vad som i förslaget anföres om vikten av att praxis i patentärenden utvecklar sig enhetligt i Norden. I avsaknad av närmare utredning är det emellertid svårt att bilda sig en närmare uppfattning om hur en gemensam nordisk klagoinstans till säkerställande av en enhetlig praxis bäst gestaltas. Föreningen vill förty för sin del tillstyrka medlemsförslaget hemställan om ytterligare utredning.

---

Stockholm den 28 september 1964

För Svenska föreningen för

industriellt rättsskydd

*Seve Ljungman*

*Ulf Bernitz*

**Svenska uppfinnareföreningen:**

---

I sitt remissyttrande år 1962 beträffande »Preliminärt Betänkande angående Nordisk Patentlagstiftning» har föreningen i yttrandets punkt 26 och 27 anfört följande av intresse i hithörande angelägenhet:

26:o) Förslag om gemensamt nordiskt patentinstitut med gemensamma domstolsinstanser för nordiska patent i egentlig mening har förut varit föremål för behandling.

Ett dylikt institut skulle väl ansluta sig till de nu aktuella europeiska integrationssträvandena.

27:o) Sammanfattningsvis vill Svenska Uppfinnareföreningen, under hänvisning till de ovan anförda synpunkterna, förorda att kommittéernas arbete fortsattes med inriktning på ett gemensamt nordiskt patentinstitut med gemensamma domstolsinstanser, under hänsynstagande till, men icke nödvändigtvis i avvaktan på, samtidigt pågående arbete rörande internationella patentfrågor inom EECs ram, varvid lämplig samordning med bestämmelser och pågående arbeten inom immaterialrättens övriga områden givetvis är eftersträvansvärd.

Vid utarbetandet av sitt i år avgivna remissyttrande beträffande Nordisk patentlovgivning, NU. 1963: 6, har föreningen härvidlag bland andra beaktat följande synpunkter:

De i 25 § föreskrivna formerna för besvär över beslut av patentmyndigheten innebär att man upprätthållit ett system med tre instanser nämligen

anmälningsavdelningen som första instans, besvärsavdelningen inom patentverket som andra instans och slutligen Konungen (i regeringsrätten) såsom tredje instans.

Föreningen anser att ett tre-instanssystem är riktigt men anser att man inte kan frångå det från många olika sakkunniga håll redan vid det preliminära förslaget remittering yttrade kravet på, att en gemensam nordisk besvärsinstans måste instiftas. Det är att betrakta som en ren orimlighet, att olika högsta besvärsinstanser i de fyra länderna skall kunna fatta olika beslut som var för sig skall vara prejudicerande. Man kan exempelvis anta, att en viss principfråga avgörs av regeringsrätten i Sverige på ett sätt och av högsta förvaltningsdomstolen i Finland, vilken till sin konstitution liknar regeringsrätten i Sverige, på ett annat sätt. Patent, som därefter beviljas i Sverige måste uppenbarligen behandlas, under hänsynstagande till de i regeringsrätten givna prejudikaten, och patent, som beviljas i Finland måste lika uppenbart behandlas enligt av högsta förvaltningsdomstolen där givna prejudikat. Dessa prejudikat kan ju gå i diametralt motsatta riktningar och icke desto mindre skall ett patent, som beviljats i Sverige under hänsynstagande av regeringsrättens prejudikat, kunna ha giltighet i Finland och vice versa. Fråga uppkommer hur ett patent skall bedömas, vilket blivit beviljat i Finland för att gälla i Sverige om beviljandet står i klar strid mot ett av regeringsrätten givet prejudikat. — Vilka som helst tänkbara kombinationer av prejudikatdiskrepanser kan uppstå mellan godtyckligt valda två länder bland de fyra länderna, Danmark, Finland, Norge och Sverige.

Upprätthållandet av bestämmelserna i 25 § i här berörda hänseende måste därför ovillkorligen leda till icke blott en utan så småningom en hel serie av omständigheter, som kommer att leda till den allra yttersta rättsosäkerhet. För undvikande av denna rättsosäkerhet är det uppenbarligen nödvändigt att man instiftar en gemensam besvärsinstans.

Det har upplysts föreningen, att svårigheter uppkommit från olika länders sida, då det gällt frågan om hur denna gemensamma besvärsinstans skulle vara sammansatt. Föreningen anser, att uppkomsten av sådana svårigheter icke får föranleda att man söker gå en genväg, som med nödvändighet måste leda till rättsosäkerhet i kommande tider. Svårigheter av denna art skall i stället övervinnas med god vilja till samarbete mellan de fyra nordiska länderna.

Det är även föreningens uppfattning att man som ett framtida mål skall kunna komma fram till inrättandet av en gemensam patentinstitution med ej blott en gemensam besvärsinstans vid behandlingen av patentansökningarna utan även en gemensam behandling av redan beviljade patent med möjlighet till ogiltighets- och fastställelsetalan.

I remissyttrandet har föreningen i punkt 8:o) sammanfattat sina synpunkter sålunda:

Av stor betydelse anser föreningen besvärfrågan enligt § 25 vara. Det må erinras om att Ingenjörsvetenskapsakademien endast tillstyrkte det preliminära förslaget under förutsättning av ett för Norden gemensamt överordnat organ. Konstruktion med nordiska patent anser föreningen fordra ett gemensamt organ, där klagan kan föras. Det synes därför lämpligt att tillsätta en kommitté som får utreda förutsättningen och organisationen för en gemensam besvärinstans och om denna skall vara högsta instans eller ej.

I inledningen till yttrandet har föreningen ifrågasatt ny lagstiftning om ändring icke vidtages vad beträffar tre särskilt nämnda andra punkter. Även beträffande nu omhandlade fråga anser föreningen att, om den icke löses på ett tillfredsställande sätt, man kan ifrågasätta lämpligheten av ny lagstiftning.

Föreningen vill uttala sin tillfredsställelse över förslagsställarnas initiativ och hävdar att inrättandet av en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden bör föras till beslut innan det nu föreliggande förslaget till nordisk patentlagstiftning genomföres.

Stockholm den 15 september 1964

Svenska uppfinnareföreningen

*Gunnar Dalén*

Svenska uppfinnarkontoret:

---

Frågan om en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden har kontoret behandlat i sina yttranden över »Preliminær betenkning angående nordisk patentlaggivning» och det slutliga betänkandet »Nordisk patentlaggivning». Kontoret anförde därvid följande:

*Beträffande »Preliminær betenkning angående nordisk patentlaggivning»*

Kontorets största betänkligheter beträffande förslaget om nordiska patentansökningar, sådant det nu föreligger, vållas emellertid av tvivel på att det med förslagets nuvarande utformning skall vara möjligt att i praktiken uppnå en likvärdig behandling av patentärendena vid de olika patentverken. Ett väsentligt villkor för att nordiska patentansökningar skall kunna accepteras måste vara att de icke får medföra en sänkning av tillförlitligheten och kvaliteten hos beviljade patent. Kontoret har svårt att tänka sig att detta skulle kunna uppnås utan att ett för patentverken gemensamt, överordnat rättsorgan kommer till stånd, och ansluter sig i denna fråga helt till de utförliga synpunkter som anförts i Ingenjörsvetenskapsakademiens yttrande<sup>1</sup>. Införandet av nordiska patentansökningar kan därför tillstyrkas endast under förutsättning att ett gemensamt överordnat rättsorgan samtidigt skapas.

<sup>1</sup> Se Bihang 1 till Ingenjörsvetenskapsakademiens remissvar ovan.

*Beträffande »Nordisk patentlovgivning»*

*Gemensam nordisk besvärsinstans.* Kontoret ansåg sig kunna tillstyrka införandet av nordiska patentansökningar endast under förutsättning att ett gemensamt överordnat rättsorgan samtidigt skapades. Önskvärdheten av en gemensam nordisk besvärsinstans underströks även i åtskilliga andra remissyttranden över det preliminära betänkandet. I det nu föreliggande slutliga betänkandet har kommittéerna emellertid efter nio års utredningsarbete fortfarande icke kommit till någon definitiv klarhet på denna punkt. De anbefaller nu, att frågan upptages till särskild utredning av därför utsedda sakkunniga.

Enligt kontorets mening är en gemensam besvärsinstans särskilt betydelsefull under initialstadiet, då handläggningsregler och bedömningsgrunder för de nordiska patentansökningarna skall utformas i praktiken. Kontoret vidhåller därför sin uppfattning, att införandet av nordiska patentansökningar kan tillstyrkas endast under förutsättning att en gemensam besvärsinstans samtidigt inrättas.

I sammanfattningen av sina synpunkter angående den föreslagna patentlagens 3 kap. »Nordisk patentansökan» framhöll kontoret i yttrandet (s. 19), att enligt dess mening den konvention med övriga nordiska länder, enligt vilken kapitlet om nordiska patentansökningar skulle sättas i kraft icke borde undertecknas innan beslut föreligger om inrättandet av en gemensam nordisk besvärsinstans. Ett uppskov på denna punkt behöver ej fördröja antagandet av den nya patentlagen.

I anslutning till det anförda vill kontoret instämma i medlemsförslagets hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att närmare utreda frågan om inrättandet av en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden.

Kontoret vill tillägga, att det icke delar den i medlemsförslaget framförda asikten, att förslaget till nordisk patentlagstiftning uppenbarligen omedelbart bör genomföras, om därmed menas, att kapitlet om nordiska patentansökningar ävenledes omedelbart skall sättas i kraft. Det är visserligen önskvärt att en reviderad patentlagstiftning genomföres så snart som möjligt, men förfarings sättet med nordiska patentansökningar bör icke börja tillämpas innan en gemensam besvärsinstans har inrättats. Detta låter sig mycket väl göra, eftersom lagkapitlet om nordiska patentansökningar börjar med en paragraf innehållande särskilda föreskrifter om under vilka förutsättningar bestämmelserna i detta kapitel skall gälla.

Ett uppskov med införandet av nordiska patentansökningar i väntan på att en gemensam besvärsinstans skall kunna träda i funktion skulle visserligen innebära, att patentverket får vänta ännu någon tid på de lättnader i ekonomiskt och personellt hänseende, som de nordiska patentansökningarna skulle kunna medföra, och de patentsökande ännu någon tid få betala ansökningskostnaderna i varje nordiskt land. Ett motsatt förfarande, där under en ovisst utredningstid patent härrörande från nordiska patentansökningar skulle kunna beviljas utan garantier för enbetygighet beträffande fordringarna för deras beviljande och de juridiska reglerna för deras giltighet och

upphävande, skulle enligt kontorets mening för såväl uppfinnare som näringsliv innebära risker och nackdelar av betydligt allvarligare slag. Skadeverkningarna därav skulle också komma att sträcka sig över årtionden.

Stockholm den 31 augusti 1964

Svenska uppfinnarkontoret

*Benk Ulofot*

*H. Romanus*

**Svenska industriens patentingenjörers förening:**

I sitt den 29 maj 1964 daterade, till svenska handelsdepartementet ingivna yttrande över de nordiska patentkommittéernas betänkande »Nordisk Patentlovgivning» (NU 1963: 6) har föreningen bland annat framhållit, att för att det med det i betänkandet avgivna förslaget avsedda förenhetligandet av nordisk patentpraxis verkligen skall kunna ernås, behovet av en gemensam nordisk besvärsinstans torde vara särskilt påtaglig i inledningsskedet, och att föreningen finner det ytterst angeläget att en sådan besvärsinstans börjar fungera samtidigt med att lagförslagets 3 kapitel angående nordisk patentansökan träder i kraft.

I överensstämmelse med föreningens till grund härför liggande uppfattning vill föreningen uttala, att den helt delar den inom Nordiska rådet framförda uppfattningen, att många skäl, av vilka en del anförts i förslaget, tala för en gemensam nordisk besvärsinstans i patentfrågor. Föreningen finner det också synnerligen angeläget, att inrättandet av en dylik klagoinstans snarast möjligt upptages till närmare debatt, varför föreningen på det livligaste tillstyrker förslaget, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att närmare utreda frågan om inrättandet av en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden.

Stockholm den 4 september 1964

Svenska industriens patentingenjörers förening

*Nils Bergling*

Ordf.

*Frith. Lindström*

Sekr.

**Svenska patentombudsföreningen:**

— — — hänvisas till det yttrande, som Föreningen avgivit den 27 juni 1962 över det preliminära betänkandet angående nordisk patentlagstiftning. I samband med kapitel 3, nordisk patentansökan, har sålunda följande uttalats:

Den institution, som här föreslås, synes Föreningen under vissa förhållanden vara väl ägnad att föranleda och förbilliga förfarandet för sökandena och att samtidigt minska arbetsbördan för patentmyndigheterna under förutsättning dock att icke vissa särbestämmelser kommer att för mycket tynga det rent praktiska handhavandet och i större eller mindre grad upphäva den väntade vinsten. Härtill återkommer Föreningen nedan i samband med speciella yttranden till de olika paragraferna.

För att systemet skall fungera tillfredsställande, är det emellertid ett oavvisligt krav, att samma patenterbarhetsvillkor gäller i de olika länderna samt att myndigheternas praxis blir enhetligt och fullt likvärd. Detta har kommittéerna givetvis också utgått ifrån och förklarar exempelvis redan i den inledande översikten (s. 70, v. sp., 2:a st.) att förslaget innebär garantier för enhetlig administrativ praxis. Man framhåller också (s. 78, v. sp., 2:a st.) vikten av att enhetliga stadganden beträffande patenterbarhetsvillkor i praxis tillämpas på ett likartat sätt. Man anser vidare, att skiljaktigheter i dessa avseenden mellan de nordiska länderna nu föreligger, uttalar att enhetlighet i praxis måste åstadkommas och framlägger därför utkast till gemensamma tillämpningsföreskrifter.

Föreningen måste här framhålla, att det ej räcker med att praxis är likartad, ty den måste obetingat vara likvärd. Enbart lika lagstiftning och gemensamma tillämpningsföreskrifter kan ej räcka för att åstadkomma detta. Exempelvis kan frågan om huru stor uppfinningshöjd, som skall krävas, aldrig avgöras genom lagstiftning eller föreskrifter — den blir alltid beroende på en rent subjektiv uppfattning.

Det må i detta sammanhang erinras om det samarbete mellan de nordiska patentmyndigheterna, som ägt rum sedan 1953, jfr. betänkandet, s. 73, högra spalten, första stycket. Sådant samarbete har alltså redan ägt rum i 8—9 år, men dessvärre måste det sägas, att det för patentombud, som har erfarenhet av praxis i de nordiska länderna, är svårt att spåra något säkert resultat av detta samarbete. Det vill alltså synas, som om uppnående av en enhetlig och likvärd praxis i sådana frågor även med intensifierat samarbete måste bli en sak som på sin höjd kan vara tänkbar på mycket lång sikt.

Man frågar sig då, hur myndigheterna inom överskådlig tid kan hoppas uppnå en enhetlig praxis, särskilt en likvärd bedömning av sådana patenterbarhetsfrågor, som har med uppfinningshöjd att göra. Såvitt Föreningen kan se, finns det blott en möjlighet att nå detta resultat, nämligen att enligt den redan i SOU 1952: 43, s. 64, prövade tanken inrätta en gemensam besvärinstans. Oaktat kommittéerna haft ögonen riktade på denna fråga och trots att det enligt uppgift även inom kommittéerna finns starka sympatier för en sådan institution, jfr. betänkandet, s. 70, vänstra spalten nederst och högra spalten, första stycket, framlägges emellertid icke något sådant förslag, vilket måste betecknas som en mycket allvarlig brist. Föreningen betraktar denna fråga som en av de viktigaste i hela den föreslagna institutionen. Det är ej blott så, att frånvaron av gemensam besvärinstans kan äventyra hela institutionens funktionsduglighet och anseende — det kan också tänkas, att just härigenom uppkommer tendenser till sådan snedbelastning av patentmyndigheterna, som det varit kommittéerna angeläget att förebygga. T. o. m. en viss bristande överensstämmelse i praxis kan mycket lättare accepteras, om det finns en gemensam riktigt dimensionerad och utrustad besvärinstans, hos vilken sökande och invändare kan få sin sak prövad.

För att undvika onödiga upprepanden vill Föreningen i frågan om gemensam besvärinstans hänvisa till den utmärkta och klarläggande redogö-



relse i saken, som lämnats av chefen för den norska patentmyndigheten, direktören Johan Helgeland, i NIR 1959, s. 80—92, och till den ävenledes i NIR, s. 141—164, refererade diskussionen. Här rådde praktiskt taget enighet om att direktören Helgeland hade fullkomligt rätt, då han uttalade:

»En felles ankeinstans vil sannsynligvis være det eneste middel til virkelig sikring av at det i de nordiske land utvikler seg en ensartet, konsekvent og kompetent patentpraksis. Behovet for en slik instans vil i tiden fremover melde seg med stadig stigende styrke.»

Föreningen understryker kraftigt, att direktören Helgelands ovan citerade uttalande är riktigt och vill för sin del framhålla, att denna fråga måste lösas senast samtidigt med införandet av nordiska patentansökningar. Det må vara, att det kan vara åtskilliga svårigheter att lösa frågan men det är icke desto mindre nödvändigt att det sker. Oöverstigligen kan och får dessa svårigheter ej vara. Föreningen kan nämligen icke instämma i kommittéernas yttrande i betänkandet, s. 248, högra spalten, fjärde stycket, att »samma skydd åtnjutes naturligtvis oberoende av om ansökningen handlägges av den ena eller den andra nordiska patentmyndigheten».

Kravet på en gemensam besvärinstans gör sig så mycket mer gällande som kommittéerna anser en skärpning i kravet på uppfinningshöjd önskvärd, betänkandet s. 78, högra spalten, andra stycket, och anser att denna skärpning hör komma till stånd genom en ändring av praxis vid patenterbarhetsbedömningen. Det förefaller uppenbart, att det vid ändring av praxis blir ännu svårare att uppnå enhetlighet vid bedömningen än det är för närvarande, då man trots 8—9 års samarbete ej lyckats nå märkbara resultat i detta avseende. Det kunde lätt inträffa, att vad man t. ex. i Finland eller Norge skulle betrakta som en stark skärpning av kravet på uppfinningshöjd ej ens för upp till nuvarande nivå i Danmark eller Sverige. En gemensam besvärinstans, som fastställer riktlinjer för alla fyra myndigheternas bedömning, ter sig därför utan tvekan som en bjudande nödvändighet.

Den gemensamma besvärinstansens avgöranden och yttranden torde också bli normgivande för de berörda ländernas domstolar.

Utan en sådan besvärinstans torde det väsentliga syftet med den nordiska patentlagstiftningen icke uppnås.

Stockholm den 15 september 1964

Svenska patentombudsforeningen

*Nils Larfeldt*

Ordförande

#### Sveriges industriförbund:

I likhet med förslagsställarna anser förbundet, att genomförandet av ett system med gemensamma nordiska patentansökningar kräver garantier för en enhetlig praxis vid de olika ländernas patentmyndigheter. Enligt förbundets mening är de av de nordiska kommittéerna föreslagna åtgärderna i detta syfte ej tillfyllest. Förbundet anser därför att förslag om en gemensam nordisk besvärinstans i patentärenden skyndsamt bör utarbetas.

Förbundet, som i övrigt vill hänvisa till sitt här bifogade yttrande över de nordiska kommittéernas slutliga betänkande angående nordisk patentlagstiftning<sup>1</sup>, får alltså tillstyrka det remitterade medlemsförslaget.

Stockholm den 21 september 1964

Sveriges industriförbund

*Lennart Körner*

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om en fælles nordisk klageinstans i patentsager. Udvalget har behandlet forslaget ved sit møde denne dag.

#### 1. M e d l e m s f o r s l a g e t

Såfremt patentkomiteernes forslag om en nordisk patentlovgivning gennemføres fuldt ud, kan der i ét nordisk land erhverves patent gældende også for de øvrige nordiske lande. Dette indebærer, at afgørelser vedrørende patentspørgsmål f. eks. afvisning af klager over meddelt patent, truffet af administrative myndigheder eller af domstole i et land kan have umiddelbar virkning i et andet land. Da prøvelsen af betingelserne for udstedelse af patent foretages i ét land alene og til dels beror på en efterhånden udviklet praksis kan det endvidere næppe undgås, at de nordiske landes patentmyndigheder ikke udviser samme strenghed i bedømmelsen, hvilket atter kan bewirke, at en afgørelses udfald kan være afhængig af, hvilket lands patentmyndigheder der behandler vedkommende patentsag. For at råde bod på en sådan forskel i praksis fra land til land og for at undgå modstrid mellem afgørelser truffet af forskellige landes myndigheder om samme spørgsmål, har etablering af en fælles nordisk overordnet instans for patentsager været drøftet i forbindelse med overvejelserne om et system med nordisk patent. Bestemmelser om et sådant organ findes ikke i de foreliggende udkast til en fælles nordisk patentlovgivning, men det foreslås i betænkningen, at spørgsmålet herom tages op til overvejelse.

I medlemsforslaget henstilles, at Nordisk Råd rekommanderer regeringerne nærmere at udrede spørgsmålet om oprettelse af en fælles nordisk klageinstans for patentsager.

<sup>1</sup> *Här ej tryckt.*

## 2. R e m i s s u d t a l e l s e r

Udtalelser er indhentet om det foreliggende medlemsforslag fra følgende myndigheder og organisationer:

*Danmark*

Statsministeriet  
 Industriraadet  
 Dansk Forening for industriel Retsbeskyttelse  
 Dansk Patent- og Varemærkekonsulentforening af 1953  
 De danske Patentagenters Forening

*Finland*

Patent- och registerstyrelsen  
 Finska föreningen för industriellt rättsskydd  
 Centralhandelskammaren  
 Finlands industriförbund  
 Finlands grossistförbund  
 Finska patentombudsföreningen

*Norge*

Departementet for industri og håndverk  
 Norges industriforbund  
 Styret for industrielle rettsvern  
 Norske patentingeniørers forening  
 Norsk oppfinnerforening

*Sverige*

Patent- och registreringsverket  
 Ingeniörsvetenskapsakademien  
 Svenska föreningen för industriellt rättsskydd  
 Svenska uppfinnareföreningen  
 Svenska uppfinnarkontoret  
 Svenska industriens patentingenjörers förening  
 Svenska patentombudsföreningen  
 Sveriges industriförbund

I udtalelserne støttes fra alle sider tanken om en fælles nordisk klageinstans i patentsager, for så vidt angår industriorganisationerne i Danmark og Norge dog med den modifikation, at industrien i disse lande principielt er imod indførelse af et system med nordisk patent. I flere udtalelser anføres det ligefrem, at en nordisk klageinstans er en nødvendig forudsætning for indførelse af nordisk patent.

## 3. U d v a l g e t

Der er endnu ikke i de nordiske lande truffet endelig beslutning om fremsættelse af lovforslag vedrørende ny patentlovgivning, men det er udvalgets håb, at de bestræbelser, der nu gennem mere end 15 år har været

udvist for at søge gennemført et system med nordisk patent, må krones med held.

Under overvejelserne om at indføre en fælles nordisk klageinstans på dette område vil man straks komme ind på principielle drøftelser af beti- meligheden af i det hele taget at indføre fælles nordiske organer med be- sluttende myndighed. Efter udvalgets opfattelse bør det være en naturlig konsekvens af gennemførelsen af et system med nordisk patent, at en fælles nordisk klageinstans som den omhandlede etableres. Der synes her at fore- ligge et praktisk behov på et vigtigt område, og det er udvalgets håb, at der i de respektive lande måtte være forståelse for et sådant organs betydning, således at en på fælles nordisk basis foretaget undersøgelse af, hvorledes et sådant organ kan indrettes og fungere, må munde ud i et konstruktivt for- slag til bedste for retsenheden i Norden på dette område.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgen- de rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne nærmere at ud- rede spørgsmålet om oprettelse af en fælles nordisk klage- instans i patentsager.

Lund, den 12. oktober 1964

*Emil Ahlkvist*

*Ingrid Gärde Widemar*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Ragnar Lassinantti*

Fung. formand

*Johan Møller Warmedal*

*Gösta Rosenberg*

## **Medlemsförslag**

### **om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt**

*(Väckt av Ingrid Gärde Widemar, J. O. Söderhjelm, Knud Thestrup  
och P. B. Thisted Knudsen)*

Vid en sammankomst i Oslo i november 1946 godkände justitieministrarna i Danmark, Norge och Sverige ett av delegerade från de tre länderna uppgjort program för det fortsatta nordiska lagstiftningssamarbetet. Av de på programmet upplagna frågorna ansåg de delegerade frågan om skadestånd utanför kontraktsförhållanden liksom också statens och kommunernas skadeståndsansvar för sina tjänstemäns handlingar vara bland de ämnen, som först borde komma under övervägande för nordiskt lagstiftningssamarbete. Justitieministrarna fann emellertid för sin del skadeståndsrätten vara ett så vidsträckt och omfattande område att en utredning borde komma till stånd rörande vilka ämnen inom området som lämpade sig för lagstiftning i nordiskt samarbete och vilka riktlinjer ett sådant samarbete borde följa, innan ett mera detaljerat samarbete inleddes. Med utgångspunkt från detta bedömande utsågs i ett vart av de tre länderna en sakkunnig att företaga den preliminära utredningen rörande det skadeståndsrättsliga samarbetets uppläggning. Dessa sakkunniga sammanträdde under 1948 och 1949 samt avgav 1950 en var sitt betänkande samt därutöver vissa gemensamma rekommendationer angående lagstiftningssamarbetets utformning.

Rörande principfrågan om lagfästande av skadeståndsrättens utveckling förordade de sakkunniga att skadeståndsrätten upptoges till nordiskt lagstiftningssamarbete. Beträffande de olika lagstiftningsämnen anvisades följande ordning. En revision av lagstiftningen om ersättning för skada orsakad av motorfordon borde komma till stånd i första hand. Därvid borde bl. a. frågan om det strikta ansvaret på detta område närmare utredas. Som en andra uppgift för samarbetet uppställdes frågan om statens och kommunernas skadeståndsansvar, framför allt emedan både i Norge och Sverige starkt behov av lagregler i ämnet framträtt. Vidare förordades utredning om en mera allmän lag om skadestånd utanför kontraktsförhållanden. I detta sammanhang skulle bl. a. frågan om culpa-regeln tagas under omprövning. De särskilda reglerna om ersättning för skador vållade av barn och själsligt abnorma personer borde samtidigt upptagas till prövning.

En fjärde fråga gällde skadeståndsansvar för annans handling, det s. k. principalansvaret. Denna fråga bedömde emellertid de sakkunniga som ej särskilt lättlost. De sakkunniga fortsatte i sina rekommendationer att utpeka ytterligare en rad olika områden, där skadeståndslagstiftning på nordisk bas kunde ifrågakomma.

Utredningsarbetet inom skadeståndsrätten har följt detta program. I enlighet med de sakkunnigas förslag har först frågan om ersättning för skada vållad genom motorfordon utretts. Någon gemensam ståndpunkt har man dock inte lyckats nå fram till på detta område, i det Norge och Finland har accepterat principen om strikt ansvar oberoende av culpa, medan man i Danmark och även i Sverige ej velat övergiva tidigare lagstiftning i princip baserad på culpa-regeln.

Lika litet framgång hade de förslag, till vilka utredningarna rörande det allmännas skadeståndsansvar ledde fram. Oaktat de sakkunniga på detta fält kunde enas om relativt likartade regler, har någon lagstiftning ej kommit till stånd. Därtill har måhända bidragit, att det inom Nordiska rådet hävdades att lagstiftningen i högre grad än enligt de sakkunnigas förslag borde bygga på ett strikt ansvar för stat och kommun. I den mån felaktiga beslut träffats eller felaktiga åtgärder vidtagits, vilka föranlett skada för enskild, borde dennes ersättningsrätt ej bero av att någon tjänsteman kunde utredas ha förfarit culpöst.

Det senaste resultatet av det nordiska lagstiftningssamarbetet är utredningen om barns skadeståndsansvar. Hittills har betänkande avgivits endast av den svenska kommittén. I övriga länder väntas sådana inom kort. Lagförslagen baseras alltjämt på culpa-regeln. I Nordiska rådet har det förnuftiga i att tillämpa denna princip på ifrågavarande område satts i fråga utifrån den betraktelsen att den större eller mindre graden av i varje fall minderåriga barns oaktsamhet knappast lämpar sig såsom kriterium vid ersättningsfrågornas avgörande. I stället har i rådet förordats ett system med strikt ansvar och obligatorisk försäkring.

Den sedan århundraden gällande principen för skadeståndsfrågors lösende har varit den att, om en skada inträffat och någon som vållat densamma kunnat påvisas, denne skadevällare har att belata den skadelidande ersättning. I övriga fall har den skadelidande själv fått bära den förlust skadan framkallat. Denna s. k. culpa-regel har varit avpassad för ett relativt utvecklade agrarsamhälle, där uppkomna skador vållade av enskild person vanligtvis varit av relativt begränsad omfattning.

Emellertid har genom teknikens utveckling läget helt förändrats. Genom denna har en mängd nya skaderisker uppkommit. Den invecklade tekniska apparatur, av vilken människorna nu till dags betjänar sig i sitt dagliga liv, medför risk för skador i helt annan grad än förut. De skador, som uppkommer, blir därtill ofta av mycket betydande omfattning och avser stora värden. Anmärkas bör vidare, att en obetydlig ouppmärksamhet eller

vårdslöshet kan framkalla skador av en storleksordning som ej står i proportion till den ouppmärksamhet som kan läggas skadevällaren till last.

Culpa-principen är knappast lämpad att lösa dessa nya situationer. Ser man frågan ur den skadelidandes synpunkt, blir resultatet ofta, att möjligheten att utfå ersättning ter sig slumpartad. Avgörande blir om man kan uppleta någon som kan anses ha förfarit oaktsamt. Vällas exempelvis skada av ett litet barn, utgår i många fall ingen ersättning. Är däremot den som vallat skadan i ett helt likartat fall mera till åren erhålles måhända ersättning. Skadorna blir vidare i många fall så stora, att den skadelidande, även om en skadevällare kan anträffas, ej kan utfå den ersättning, till vilken han i och för sig är berättigad, enär skadevällaren ej är i stånd att betala ersättningen.

Sett ur den skadevällandes synpunkt ger culpa-regeln ej heller tillfredsställande resultat. Även relativt obetydliga felsteg kan föranleda mycket betydande, måhända för hela livet ruinerande ersättningsplikter.

Denna utveckling som här antytts har också lett till att culpa-regeln på många punkter måst övergivas. Redan i början av detta sekel togs saken upp vad avser personskador uppkomna under yrkesutövning. Av sociala skäl var man ej beredd att låta den skadelidande i dessa fall stå utan ersättning, därest en skadevällare med betalningsförmåga ej fanns. Oavsett om någon skadevällare finnes eller ej, utgår numera vid olycksfall i arbete ersättning från en obligatorisk offentligt administrerad olycksfallsförsäkring. Denna lösning har sedermera utvidgats att tillämpas även på andra områden, där culpa-principen ursprungligen varit enda regel. Culpa-regeln har vidare måst frångås beträffande många former av farlig verksamhet. Blotta omständigheten att man driver en farlig verksamhet har i rättspraxis kommit att i stor omfattning medföra skyldighet att betala ersättning för skador uppkomna i verksamheten, oavsett om culpa kan läggas någon till last.

Den lösning man i stor utsträckning har nått fram till är försäkring. Ett sådant system innebär att den skadelidande alltid får ersättning och att skadevällaren i viss mån kan sprida risken för sin del försäkringsvägen. Denna ordning har tillämpats t. ex. vad gäller motorfordonstrafiken sedan länge, där en obligatorisk försäkringsplikt ålagts motorfordonsägare, vilken tryggar den skadelidandes rätt. Frågan är nu, om icke samhällsutvecklingen nått därhän att en vidare utveckling efter dessa linjer ter sig naturlig.

I det belänkande, som en av de ovan nämnda sakkunniga avgav — här åsyftas professor Ivar Strahls förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område (SOU 1950:16) — föres ett ingående resonemang om fördelarna av en mera generell övergång till försäkringsprincipen. Mot detta har i allmänhet ansetts tala, att skadeståndsskyldighetens preventiva effekt skulle avtrubbas genom ett sådant system. Män-

niskorna skulle bli mindre aktsamma, när de visste med sig att deras vårdslöshet ej komme att kunna medföra allvarligare ekonomiska efterräkningar. Denna olägenhet torde kunna mötas på två sätt, dels genom att straffansvar stadgas för mera påtagliga former av oaktsamhet och vårdslöshet, dels att regressrätt mot skadevällaren i mer extrema fall bibehålles.

Mot bakgrund av det anförda synes angeläget att man, innan man går vidare och måhända fogar ytterligare misslyckanden till de tidigare, på nordisk bas ånyo noggrant överväger vilka linjer lagstiftningen på skadeståndsrättens område bör följa. Otvivelaktigt försiggår genom domstolarnas praxis en gradvis förskjutning i riktning mot konstaterandet av ett strikt ansvar i åtskilliga situationer. Denna utveckling bör också beaktas. Den omständigheten att man hittills i stort sett misslyckats då det gällt det nordiska samarbetet på ett så centralt och i och för sig för samarbete så välägnat lagstiftningsområde som skadeståndsrätten, tyder på att någonting varit skevt i själva uppläggningsarbetet.

Mot bakgrund av det anförda synes angeläget att regeringarna, innan man fortsätter på nya områden av skadeståndsrätten, tager upp till övervägande efter vilka principer lagstiftningsarbetet bör läggas upp. Det finns därvid anledning att gå tillbaka och noggrant studera Strahls tankegångar från 1950. Måhända var Strahl före sin tid. Utvecklingen pekar dock här mot ett vidgat strikt ansvar kombinerat med försäkring på allt flera områden.

Den hittillsvarande ordningen, som lett till att utredningsresultaten i efterhand utsatts för kritik av principiell natur, synes knappast helt ändamålsenlig. En allmän genomgång av de bärande principerna på detta lagstiftningsområde bör därför nu komma till stånd.

Under återopande av det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att — innan samarbetet på skadeståndsrättens område fortsättes — för rådet lägga fram en allmän plan för detta samarbete angivande efter vilka huvudprinciper en kodifiering av skadeståndsrätten bör läggas upp.

Stockholm, Helsingfors och København i maj 1964

*Ingrid Gärde Widemar*

*J. O. Söderhjelm*

*Knud Thestrup*

*P. B. Thisted Knudsen*



*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

---

Gennemførelsen af medlemsforslaget vil betegne et brud på den linie, der tidligere er fastlagt med hensyn til samarbejdet inden for erstatningsretten, og det er efter justitsministeriets opfattelse tvivlsomt, om en almindelig plan med angivelse af hovedprincipperne for den fremtidige erstatningsret i det hele taget lader sig udarbejde på realistisk grundlag. Under hensyn hertil finder justitsministeriet ikke at burde tage stilling til forslaget, forinden dette har været drøftet med justitsministerierne i de øvrige nordiske lande. Det vil antagelig kunne ske på det førstkommende justitsministermøde, der forventes afholdt i januar 1965.

København, den 10. september 1964

P. m. v.

*Vilhelm Boas**Niels Madsen***Industriraadet:**

---

Det fremgår af bemærkningerne til forslaget, at det navnlig er spørgsmålet om culperegulens fortsatte anvendelse, der har været begrundelsen for forslagets fremsættelse, og Industriraadet ønsker i denne anledning at bemærke følgende:

Industriraadet er af den opfattelse, at culperegulen, således som den er udformet gennem en meget lang retspraksis her i landet, fortsat bør være den grundlæggende erstatningsregel inden for dansk ret med hensyn til skade uden for kontraktsforhold, ligesom Raadet er overbevist om, at det ikke uden væsentlig risiko for fejlagtige fortolkninger vil være muligt at kodificere denne erstatningsregel i en lovbestemmelse.

Noget andet er, at den tekniske udvikling ikke mindst inden for områder, hvor der er tale om udførelse af handlinger, der indebærer en øget risiko for skade, har medført og fremtidig i stadig stigende grad vil medføre, at der inden for sådanne områder indføres retsregler, der ændrer de almindelige regler om bevisbyrden, således som tilfældet allerede er f. eks. med hensyn til motorkøretøjer, jfr. færdselslovens § 65.

Det findes også i stigende grad at være nødvendigt, at der i sådanne tilfælde af »farlig bedrift» indføres pligt for udøveren til at tegne ansvarsforsikring, jfr. f. eks. færdselslovens § 66.

Derimod er Raadet, bortset fra tilfælde, hvor der foreligger risiko for ekstraordinært store skader, som atomdrift, af den opfattelse, at der ikke bør indføres regler om objektivt ansvar med begrænsninger i erstatningsansvaret ud fra det synspunkt, at den tekniske udvikling bør medføre øgede krav til udøverne af teknikken.

Dog finder Raadet det rigtigt, at der arbejdes hen på en mere generel forsikringsordning, således at man undgår de mange tilfælde, hvor skadelidte trods deres juridiske berettigelse til at få erstattet det lidte tab som følge af manglende midler hos skadevolderen faktisk selv må bære det. En sådan generel lovpligtig ansvarsforsikring bør som nævnt i medlemsforslaget kombineres med en regresret over for skadevolderen i tilfælde af forsæt og grovere former for uagtsomhed, men næppe med strafansvar.

Da en forsikringsordning som den skitserede først og fremmest må være et nationalt anliggende, har det formentlig kun sekundær betydning, om det forberedende arbejde til den finder sted inden for nordisk regi, og den grundlæggende forskel inden for problemet om objektivt erstatningsansvar mellem svensk og dansk retsopfattelse ville dér muligvis være til gene for det forberedende arbejde inden for alle de nordiske lande.

Hvad angår de i medlemsforslaget omtalte problemer vedrørende ansvaret efter Danske Lovs 5-19-2 og ansvaret for børn, har Industriraadet ingen ønsker om en ændring, bortset fra hvad der særligt for sidstnævnte problems vedkommende indeholdes i den fornævnte forsikringsstanke.

Hvad sluttelig angår spørgsmålet om stats og kommuners ansvar for skade som følge af fejl fra deres ansattes side, vil det være rimeligt, at stat eller kommune pålægges ansvar uden hensyn til embedsmændenes skyld, og stat og kommune må i så henseende kunne optræde som selvforsikrere. På dette område vil der således muligvis kunne være basis for et nordisk samarbejde.

København, den 25. september 1964

P. r. v.

*I. C. Thygesen*

#### Danmarks Juristforbund:

---

Juristforbundets forretningsudvalg har på et møde, afholdt den 4. september d. å. behandlet disse henvendelser. Der var enighed om på det bedste at anbefale alle bestræbelser for i det videst mulige omfang at opnå nordisk

retsfællesskab, og at man derfor også ser med stor sympati på de bestræbelser, som Nordisk Råd udfolder for dette mål. Hvad særligt angår de konkrete forelagte fællesnordiske lovgivningsspørgsmål, er det Juristforbundets opfattelse, at der først og fremmest bør sættes ind på opnåelsen af nordisk retsenhed på erstatningsrettens område under hensyn til dette retsområdes store praktiske betydning, men også spørgsmålet om retsenhed med hensyn til reglerne om prækription må anses for betydningsfuldt, og man er enig i, at det ville være ønskeligt, at reglerne blev gjort så enkle og klare som muligt.

København, den 9. september 1964

*W. E. v. Eyben*

*Ove Madsen*

Direktør

**Assurandør-Societetet:**

— — — — skal man udtale, at spørgsmålet om en reform af erstatningsretten således, at dennes funktioner i et vist omfang overtages af forsikringsordninger, sociale ordninger og straffebestemmelser, har været genstand for en indgående debat, både i den almindelige juridiske litteratur og i de i forslaget nævnte betænkninger fra sagkyndige udvalg.

Denne debat foregår stadig, og tænkeligt er, at den tekniske udvikling og udbygningen af borgernes økonomiske betryggelse ved pensionsordninger, ulykkesforsikringsordninger og på anden måde vil gøre enkelte ændringer i erstatningsretten naturlig inden for en overskuelig fremtid. Sådanne ændringer er i øvrigt sket ved vedtagelse af jernbaneloven, luftfartsloven og loven om nukleare anlæg.

Der er derimod efter Assurandør-Societetets opfattelse ikke grundlag for at tro, at en dybtgående almen reform vil kunne gennemføres i den nærmeste fremtid, og heller ikke for at antage, at en kreds af udpegede sagkyndige vil være i stand til at finde frem til generelle retningslinier, efter hvilke en sådan reform vil kunne ske.

Den nævnte almindelige debat blandt de særlig erstatningskyndige er, som det fremgår af tidsskrifter og litteratur, stadig levende, men debatten har ikke samlet sig om enkelte almindelige synspunkter, som kan ventes i en bredere kreds at findes egnet som grundlag for opgivelse af de hævdede erstatningsregler.

København, den 26. august 1964

Ærbødigst

(*sign.*)

**Finland****Justitieministeriet:**

I medlemsförslaget anses det, att regeringarna borde, innan samarbetet på skadeståndsrättens område fortsättes, för rådet lägga fram en allmän plan för detta samarbete angivande efter vilka huvudprinciper en kodifiering av skadeståndsrätten bör läggas upp. Enligt förslagsställarnas mening har utvecklingen i det moderna samhället lett till att området för det strikta ansvaret kombinerat med försäkring bör märkbart vidgas. Ett förverkligande av förslaget skulle innebära att den traditionella culpa-regeln överges och att man inom skadeståndsrätten skulle växla in på helt nya banor.

I anseende till sakens svårighet och att den har vittbärande verkningar anser sig justitieministeriet ej kunna närmare precisera sin ståndpunkt innan man överlagt om saken med de övriga nordiska justitieministrarna på justitieministermötet, som skall hållas i januari 1965.

Helsingfors den 3 november 1964

Minister *J. O. Söderhjelm*

Avdelningschef *Kai Korte*

**Socialministeriet<sup>1</sup>:**

I motiveringarna till det av medlemsförslaget om samarbetet rörande nordisk skadeståndsrätt har det hänvisats till, att det nordiska samarbetet på vissa områden av skadeståndsrätten hittills i stort sett skulle ha misslyckats, eventuellt beroende på, att samarbetets problemställning på något sätt varit felaktig. Med anledning härav har förslagsställarna uttalat, att ett fortsatt samarbete borde föregås av en allmän plan, vilken skulle omfatta de huvudprinciper, som tillämpas vid skadeståndsrättens kodifiering. Ytterligare har det i förslagets motiveringar hänvisats till den tendens i utvecklingen, att på allt flera skadeståndsområden det strikta ansvaret tagits som ersättningsgrund i stället för culpaprincipen samt att ansvaret täckts medelst försäkring.

Med beaktande av skadeståndsrättens omfattning och mångskiftande natur bör det konstateras, att anlitaandet av försäkring åtminstone för närvarande icke kan utvecklas till en allmän och vid alla tillfällen lämplig lösning vid utvecklandet av skadeståndsrätten. Vidare är det att märka, att culpaprincipen bör bevaras jämsides med det strikta ansvaret åtminstone i vissa fall och att allt personligt ansvar icke kan ersättas genom försäkring. Ehuru det samnordiska lagberedningsarbetet även inom skadeståndsrätten måste anses vara av synnerlig vikt, är det enligt socialminis-

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

teriets uppfattning likväl ifrågasatt, huruvida det är möjligt att finna sådana allmänna huvudprinciper, vilka kunde tillämpas på skadeståndsrättens alla områden. Såsom det i förslagets motiveringar konstaterats, har utvecklingen på många områden av skadeståndsrätten lett därhän, att det strikta ansvaret tagits som ersättningsgrund i stället för culpaprincipen, men det torde vara skäl att låta denna utveckling fortgå i takt med den tekniska och övriga utvecklingen på respektive områden utan att i förväg binda densamma för starkt vid allmänna principer. Av denna orsak torde det vara ändamålsenligast att fortsätta det nordiska samarbetet på tidigare basis, dvs. så, att detta samarbete skulle inrikta sig på vissa orråden av skadeståndsrätten.

Helsingfors den 23 september 1964

Minister *Juho Tenhiälä*

Regeringssekreterare *Veijo Lappalainen*

*Kanslern vid Helsingfors universitet har i skrivelse den 16 december 1964 förklarat sig instämma i yttrande från universitetets juridiska fakultet (se nedan).*

*Helsingfors universitets konsistorium har i skrivelse den 18 december 1964 förklarat sig instämma i yttrande från universitetets juridiska fakultet (se nedan).*

#### **Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet:**

I medlemsförslaget påminnes om att man på uppdrag av Norges, Sveriges och Danmarks justitieministerier under slutet av 1940-talet gjort en förberedande utredning beträffande lagstiftningsprinciperna för skadeståndsrätt. Denna utredning, i vilken Finland inte tog del, resulterade i en rekommendation till omarbetande i stor skala av skadeståndsrätten, därvid man noggrant borde överväga i vilken mån försäkring kunde ersätta skadeståndsinstitutets funktioner. Arbetet borde utföras på gemensam nordisk basis varvid utredningsuppgifterna skulle fördelas länderna emellan. Man skulle omedelbart uppta till beredning frågorna om ersättning för skador förorsakade av motorfordons användning i trafiken samt om statens och kommunernas skadeståndsansvar. Vidare upptog programmet för utredningsarbetet frågan om barns och föräldrars ansvarighet för skada samt arbetsgivares ansvarighet för skada förorsakad av arbetstagare ävensom en del andra uppgifter. Utredning beträffande samtliga nämnda frågor har satts i gång och i Finland och Norge har lag givits beträffande trafik-

skada på basen av det lagberedningsarbete som utförts i de olika nordiska länderna. Beträffande övriga nämnda frågor har lagförslag med motive-ringar beretts eller är under beredande.

I medlemsförslaget har särskilt framhållits, att samarbetet inte lett till en enhetlig lagstiftning i de nordiska länderna på motorfordonstrafikens område. För Finlands och Norges del bygger den nya lagstiftningen på en skadeståndsansvarighetsprincip utan culpa, medan i Danmark och Sverige fortfarande gäller den på culpa-principen byggande tidigare lagen. De förslag som berör statens och kommunernas skadeståndsansvar har inte lett till lagstiftningsåtgärder och det svenska förslaget angående barns ansvarighet, vilket alltså baserar sig på culpa-regeln har redan mötts av kritik. Den eftersträfvade enhetligheten i lagstiftningen har således inte uppnåtts, inte heller anser medlemsförslagens undertecknare att man i det utförda lagberedningsarbetet i tillräcklig grad beaktat möjligheterna att övergå till en objektiv ansvarighet och regler har inte heller givits för avvärjande av skaderisk genom försäkring. Förslagets upphovsmän anser att man i högre grad än hittills borde avstå från culpa-principen, som inte längre lämpar sig i synnerhet när det gäller att bedöma skadeståndsansvarighet i sådana situationer, där det obetydligaste förbiseende eller den minsta oförsiktighet kan leda till opropotionerligt stora skador. Därför borde en ny principutredning på skadeståndsrettens område företagas innan det nu pågående lagberedningsarbetet beträffande skadeståndsrettsliga frågor fortsättes.

På skadeståndsrettens område har utvecklingen i många länder försiggått i stor utsträckning i stöd av rättspraxis. Speciella skadeståndsrettsliga frågor har reglerats i lag när behov uppstått. Också i de nordiska länderna har utvecklingen gått denna väg. Följden har varit, att skadeståndsretten som helhet är ett område som är både svårtydligt och oenhetligt. Under sådana omständigheter är det uppenbarligen av behovet påkallat att de allmänna principerna på detta rättsområde utredes och att de som resultat av denna utredning möjligen erhållna huvudprinciperna ikläds lagform.

A andra sidan är det av vikt, att lagberedningsarbetena fortsättes på de delområden inom skadeståndsretten, där de redan igångsatts. Det vore ytterst angeläget för rättslivet i Finland att man hade mer precisa rättsnormer än för närvarande bl. a. i frågor beträffande barns och föräldrars skadeståndsansvar samt rörande den s. k. hushondsansvarigheten. Därför borde dessa områden regleras i lag utan inväntande av en eventuell principutredning, särskilt då en principutredning av skadeståndsretten är en synnerligen arbetsdryg och tidskrävande uppgift. Dessutom kan utredningar rörande avgränsade frågeområden ha betydelse för senare principutredningar.

På grundvalen av ovananförda anser fakulteten det vara angeläget att man på bred bas påbörjar beredningen av en allmän skadeståndsrag, vil-

ken dock borde begränsas att omfatta skador utanför kontraktsförhållanden; fakulteten anser det emellertid inte nödvändigt att pågående beredningsarbeten rörande enskilda områden avbrytes.

Helsingfors den 30 september 1964

För Juridiska fakulteten vid Helsingfors universitet

*Berndt Godenhielm*

*Matti Ylöstalo*

#### Folkpensionsanstalten:

— — — meddelar folkpensionsanstalten, att det till Edert brev fogade medlemsförslaget icke på annat sätt berör folkpensionsanstaltens verksamhetsområde än såtillvida, att en utvidgning av det objektiva skadeståndsansvaret från synpunkten av det subsidiära ersättningsansvar, som följer av 27 § 1 mom. sjukförsäkringslagen, vore till fördel för sjukförsäkringen.

Helsingfors den 14 september 1964

Folkpensionsanstalten

*V. J. Sukselainen*

*Veikko Katajainen*

#### Häradshövdingarnas i Finland förening:

Skadeståndsrätten omfattar ett vidsträckt område, som i vissa delar, t. ex. skadestånd för olycksfall i arbete, trafikansvarighet och ansvarighet för skador, som vållats av tjänstemän, redan ingående reglerats i finsk lagstiftning, medan däremot större delen av skadeståndsrätten icke kodifierats. Till följd av moderna tekniska utvecklingen har den gamla culpa-regeln i vissa delar blivit föråldrad och kan icke längre strikt tillämpas. Små misstag av den skadevällande kunna förorsaka skador, vilka icke stå i någon som helst proportion till skadan, t. ex. att en svetsare genom en ringa oaktsamhet eller ett barn genom en ovarsam lek åstadkommer en stor brand. Att strikt tillämpa culpa-regeln är knappast riktigt i ett sådant fall. En utveckling mot ett vidsträcktare obligatoriskt försäkringsskydd torde vara att förorda. Det är dock uppenbart att ett generellt ansvarsskydd komme att medföra större likgiltighet för vållande av skador och allmänare vårdslöshet än vad hittills är fallet. Ett straffhot hjälper icke mycket och har knappast icke någon preventiv inverkan, ty ett lindrigt vållande har i regeln såsom påföljd endast smärre böter, vilka icke avskräcka. Större effekt torde däremot bibehållandet av en viss regressrätt för försäkringsbolaget och införandet av en tillräckligt omfattande självrisk ha.

Ehuru ett enhetligt system i alla nordiska länder knappast kan införas inom rimlig tid, anser undertecknad förening dock att ett samarbete på detta område är önskvärt, men att samarbetet borde begränsas till vissa konkreta delar av skadeståndsrätten, i all synnerhet till sådana delar, där ett genomförande av en obligatorisk ansvarsförsäkring kunde vara möjlig.

Helsingfors den 29 september 1964

Häradshövdingarnas i Finland förening

*Arvo Helminen*

#### **Finlands advokatförbund:**

Principdiskussionen inom skadeståndsrättens område har varit synnerligen livlig i de nordiska länderna under de senaste årtiondena. Vid den nordiska juristkongressen år 1960 i Reykjavik diskuterades tanken på skapandet av en allmän nordisk skadeståndslag. Vid dessa diskussioner och under det redan utförda gemensamma beredningsarbetet har man även fäst avseende vid omständigheterna som omnämnes i medlemsförslaget. Å andra sidan har man observerat de svårigheter, som man stöter på i lagberedningsarbetet i synnerhet på skadeståndsrättens område.

Enligt Finlands advokatförbunds uppfattning är det knappast möjligt att leda rättsutvecklingen på den nordiska skadeståndsrättens område in på helt nya banor och lösgöra den från dess historiska grund och från dess vidare internationella sammanhang. Därför vore det inte önskvärt att det redan pågående lagberedningsarbetet skulle avbrytas i väntan på en principutredning, som skulle inledas nu och som det knappast är möjligt att genomföra inom en alldeles kort tid. Oberoende av deras stora praktiska betydelse är de flesta frågor rörande skadeståndsansvar, såsom t. ex. frågan om föräldrars och barns skadeståndsplikt och frågorna om arbetsgivares och arbetstagares skadeståndsansvar, begränsade och lämpade att regleras i lag som sådana.

Den i medlemsförslaget åsyftade utredningen av skadeståndsrättens allmänna principer kan, oberoende av ovan anförda anmärkningar vara av avsevärd betydelse för det kommande lagberedningsarbetet och för rättsutvecklingen. Såvida lämpliga personer finns att tillgå för ett så krävande arbete, förordar Finlands advokatförbund att en sådan utredning inleds.

Helsingfors den 21 september 1964

Finlands advokatförbund

*Mauri Hakapää*

*Matti Ylöstalo*



Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund:

---

Enligt Finlands juristförbunds uppfattning har det nordiska lagstiftnings-samarbetet i praktiken visat sig vara en mycket viktig och fruktbringande samarbetsform. Förbundet anser därför, att detta arbete alltjämt borde fortsättas och utvecklas till att omfatta alla de rättsområden, på vilka man kan anta förutsättningar finnas att uppnå antingen fullständig eller åtminstone största möjliga enhetlighet i alla de nordiska länderna. Som ett lämpligt föremål för samarbete måste man därvid även anse den skadeståndsrättsliga lagstiftningen. Som jämväl av motivering till föreliggande förslag framgår, förefaller det dock, som om utvecklingen på skadeståndsrättens område under de två senaste decennierna och den ständiga förändring av rättsuppfattningen i skadeståndsrättsliga frågor, som kommer till uttryck i rättspraxis, skulle ha medfört, att de samarbetsplaner, som i tiden uppgjorts, föräldrars och icke mera som sådana kunde läggas till grund för samarbetet.

Med stöd av det ovan anförda förklarar sig Finlands juristförbund förorda det föreliggande förslaget.

Helsingfors den 22 september 1964

Suomen lakimiesliitto — Finlands juristförbund r.y.

*Jaakko Uotila*

Styrelsens ordförande

*Martti V. Mustakallio*

Verksamhetsledare

Försäkringsjuristernas i Finland förening r. f.:

---

I motiveringarna till förslaget konstateras, att det av de av justitieminist-rarna i Danmark, Norge och Sverige utsedda sakkunniga föreslagna och i utredningsarbetet inom en rad specialområden av skadeståndsrätten följda programmet enligt förslagsställarnas uppfattning icke har lett till önskvärda resultat inom lagstiftningen. Sålunda har man i frågan om ersättning för skada vållad genom motorfordon icke lyckats nå fram till någon gemensam standpunkt, emedan man i Danmark och Sverige ej velat övergiva tidigare lagstiftning som i princip är baserad på culpa-regeln. Utredningen rörande det allmännas skadeståndsansvar har icke lett till lagstiftningsåtgärder, och lagförslagen rörande barns och föräldrars skadeståndsansvar baseras alltjämt på culpa-regeln fastän man inom Nordiska rådet har förordat ett system med strikt ansvar och obligatorisk försäkring.

Enligt förslagsställarnas uppfattning är culpa-regeln till följd av den

tekniska utvecklingen icke längre lämpad att utgöra huvudregeln för det moderna samhällets skadeståndsrätt, emedan man har varit tvungen att frångå den i bl. a. ersättningsfrågor som grundas på farlig verksamhet. Principen om s. k. strikt ansvar är fördelaktigare såväl ur den skadelidandes som ur den skadevållandes synpunkt om den kan kombineras med en allmän obligatorisk försäkring. Såsom exempel på ett dylikt system nämnes i förslaget bl. a. systemet för ersättande av olycksfall i arbete, varvid man för Finlands del felaktigt uttalar, att denna försäkring vore offentligt administrerad fastän den i vårt land tvärtom helt administreras av privata försäkringsanstalter. Enligt förslagsställarna har man skäl att ånyo studera det system, som framförts av den av Sveriges justitieminister utsedda sakkunnige professor Ivar Strahl i hans förenämnda utlåtande, vari han accepterat det strikta ansvaret som huvudprincip för skadeståndsrätten och föreslagit skapandet av en obligatorisk försäkring för att säkra möjligheten att utfå ersättning. Förslagsställarna föreslå därför, att rådet ville rekommendera regeringarna att för rådet lägga fram en allmän plan för fortsättandet av samarbetet med angivande av efter vilka huvudprinciper en kodifiering av skadeståndsrätten bör läggas upp.

Skadeståndsrätten intar otvivelaktigt en central ställning för konsolideringen och vidareutvecklandet av en enhetlighet inom det nordiska rättsystemet, och det föreligger ett verkligt behov av gemensam lagberedning på detta rättsområde. Det av professor Strahl i tiden framställda förslaget att i största möjliga utsträckning avlägsna skadeståndsskyldigheten och ersätta den med försäkring var dock ett uttryck för en rätt så radikal reformvilja. Då man diskuterade ämnet skadestånd och försäkring vid det 19:e nordiska juristmötet i Stockholm år 1951 med professor Strahl som referent, kritiserades hans förslag ur juridisk synpunkt främst därför, att det i så hög grad anlade sociala synpunkter på skadeståndsskyldigheten. För samhället hade det stor betydelse att var och en hade känsla av rättsligt ansvar för sina handlingar. Utvecklandet av skadeståndsrätten har sedermera ånyo varit föremål för nordiska juristers behandling bl. a. vid det 22:a nordiska juristmötet i Reykjavik år 1960. På basen av ett referat utarbetat av ordföranden i den skadeståndskommitté som tillsatts av Sveriges justitiedepartement, justitierådet Gösta Walin, diskuterades härvid det gemensamma reformarbetet på skadeståndsrättens område. Även denna gång uttalade sig majoriteten av diskussionsdeltagarna för tanken att bygga vidare på den gällande rättens grund med utvecklande och förbättrande av densamma.

Försäkringsjuristernas i Finland förening r. f. önskar vidare fästa uppmärksamheten vid, att sedan förslagsställarna inlämnat sitt förslag, man i Sverige och Danmark publicerat dessa länders skadeståndskommittéers förslag till lag om arbetsgivares och arbetstagares skadeståndsansvar. De i samarbete utarbetade motsvarande lagförslagen i Norge och Finland torde

komma att föreligga färdiga denna höst. I dessa lagförslag har man beträffande husbondeansvaret kunnat komma till en gemensam nordisk linje sålunda, att man i Sverige och Finland har gått in för att godkänna den i dansk och norsk lagstiftning redan tidigare existerande principen om ett utvidgat husbondeansvar. Ett godkännande av denna princip kan i Sverige och Finland baseras på gällande rättspraxis ifråga om utomobligatoriskt ansvar genom att acceptera regler som redan tidigare godkänts inom det kontraktsmässiga ansvaret. Utan att erkänna det strikta ansvaret såsom skadeståndsrättens huvudregel har man sålunda på den gällande rättens grund i praktiken nått fram till ett resultat, som ligger rätt nära det strikta ansvaret.

Försäkringsjuristernas i Finland förening r. f. anser det knappast möjligt att anvisa nya gemensamma grundprinciper, vilka kunde anses vägledande i avseende å kodifieringen av skadeståndsrätten. Föreningen anser det vara av vikt, att det samnordiska lagberedningsarbetet på skadeståndsrättens område fortsattes enligt det tidigare godkända programmet och enligt de på gällande rätt och allmän rättsuppfattning grundade principer, vilka de för skadeståndsrättens olika specialområden tillsatta sakkunnigkommittéernas utlåtanden grundats på. Uppenbarligen blir det i framtiden nödvändigt att göra allt flera undantag från culpa-regeln, men principen om strikt ansvar bör enligt föreningens uppfattning likväl icke accepteras såsom huvudregel inom skadeståndsrätten. Försäkringen har enligt föreningens åsikt en mycket stor betydelse för att skadorna verkligen blir ersatta, men icke ens en allmän obligatorisk försäkring kan helt ersätta skadeståndsrätten. Huru önskvärd en utvidgning av försäkringsskyddet enligt föreningens uppfattning än är, kan försäkringen dock icke utgöra den allmänna eller utslutande lösningen när det gäller skadeståndsrättens utveckling.

Helsingfors den 12 september 1964

Försäkringsjuristernas i Finland förening r. f.

*Erik Ingman*

## I s l a n d

Dóms- og kirkjumálaráðuneytið (Justitie- och kyrkoministeriet):

Island har som bekendt ikke dellaget i det udstrakte nordiske samarbejde på dette retsområde, som har pågået fra 1946. De sidste års erfaringer synes at vise, at endog på de stærkt avgrænsede områder, som ekspert-forslagene har vært koncentreret om, har forandringer i de enkelte landes retsregler på erstatningsrettens område haft vanskeligt ved at trænge igennem. Dette

sandsynliggør ikke at retsområdet er modernt til en radikal omvæltning på en bred front.

Reykjavik, den 22. januar 1965

P. m. v.

*Baldur Möller*

## N o r g e

### Justis- og politidepartementet:

Dette medlemsforslaget har vært forelagt for Den norske sakførerforening, Den norske dommerforening, Norske forsikringssselskapers forbund og Sosialdepartementet. Man har mottatt uttalelser fra Den norske sakførerforening, Den norske dommerforening og Norske forsikringssselskapers forbund [*se nedan*].

Justisdepartementet finner det vanskelig å ta standpunkt til realiteten i forslaget på det nåværende tidspunkt, men skal foreløpig uttale:

Det videre nordiske lovsamarbeid på erstatningsrettens område skal drøftes på neste møte mellom justisministrene, som trolig vil bli holdt i januar 1965. Man tar sikte på å få satt i gang komitéutredning av visse nye spørsmål etter justisministrenes nærmere bestemmelse. Det kan være naturlig å ovarlate til de komitéer som oppnevnes å utre spørsmålet om, og i tilfelle i hvilken utstrekning, det bør innføres objektivt erstatningsansvar og forsikringsordninger på de områder mandatet omfatter. Dette spørsmål vil da kunne overveies bl. a. i lys av det foreliggende medlemsforslag og eventuelle drøftinger i Nordisk Råd.

Etter Justisdepartementets oppfatning bør det i tilfelle ikke komme på tale å fastlegge bindende retningslinjer i komitéenes mandat når det gjelder innholdet av de lovregler utredningsarbeidet skal ta sikte på. Det vil være vanskelig å angi hvilke hovedprinsipper en kodifisering av erstatningretten bør følge, før spørsmålene er nærmere utredd. Det synes derfor verken realistisk eller tjenlig på det nåværende tidspunkt å søke å legge fram for Nordisk Råd en plan for samarbeidet med angivelse av hvilke hovedprinsipper en ny lovgivning skal inneholde. En slik framgangsmåte ville også kunne forsinke arbeidet.

Oslo, 14. september 1964

*Stein Rognlien*

*Rolv Hellesylt*

**Den norske sakførerforening:**

Sakførerforeningen ser med sympati på bestrebelsene med å skape rettsenhet i Norden. På grunn av de erfaringer man hittil har høstet med samarbeidet på erstatningsrettens område — særlig når det gjelder bilansvarsloven der det ikke lyktes å vinne frem til enighet — er det Sakførerforeningens oppfatning at man bør konsentrere samarbeidet om de felter innenfor erstatningsretten der det synes muligheter for å vinne frem til felles lovregler.

Oslo i september 1964

(*Sign.*)

*Den norske dommerforening har i skrivelse forklarat, att medlemsförslaget icke ger anledning till kommentar från föreningens sida.*

**Norske forsikringsselskapers forbund:**

Forslagsstillerne peker på at oppfatningen skifter fra land til land når det gjelder de bærende prinsipper i erstatningsretten. Dette er utvilsomt riktig. Erstatningsansvar på objektivt grunnlag ut fra risikobetraktninger har således fått en forholdsvis bred plass i norsk erstatningsrett, mens dansk erstatningsrett i første rekke bygger på culpabetraktninger. Vi har imidlertid liten tro på at denne forskjell i grunnsyn lar seg overvinne gjennom en utredning som foreslått. Sannsynligvis vil man lettere oppnå enighet om en felles nordisk løsning på konkrete og begrensede spørsmål.

Virkelig rettsenhet på erstatningsrettens område kan vanskelig oppnås uten en omfattende kodifisering som i selve lovsteksten forholdsvis spesifisert legger tilrette det grunnlag domstolene skal bygge på. En felles-nordisk lovttekst som overlater meget til domstolenes frie skjønn vil nemlig lett føre til forskjellig rettspraksis i de enkelte land, og derfor i virkeligheten ikke representere noe vesentlig fremskritt mot rettsenhet. På den annen side vil spesifiserte rettsregler kunne virke hemmende på rettsutviklingen. Også av den grunn kan det være riktig å gå skrittvis frem.

Av forslaget kan man få det inntrykk at skadelidtes mulighet til å få erstatning i våre dager »ter sig slumpartad» i høyere grad enn tidligere var tilfelle. Forholdet er imidlertid at publikum i stadig høyere grad sikrer seg mot tap gjennom forsikring av sin eiendom og økonomiske interesser. Utbyggingen av sosialtrygdene og det stadig større omfang av private livs- og ulykkesforsikringer sikrer skadelidte ganske betydelig erstatning ved personskade. I den utstrekning skadelidte får erstatning gjennom forsikring eller trygd forskyves spørsmålet om erstatningsansvar for skadevolderen til et spørsmål om regressansvar vis a vis forsikringsselskap eller trygdeinstitusjon. En ordning med obligatorisk ansvar kombinert med ansvarsforsik-

ring — som forslagsstillerne synes å gå inn for — vil i praksis innebære at det i de fleste tilfelle vil bli spørsmål om regressansvar for ansvarsforsikringsselskapet overfor et annet forsikringsselskap eller overfor en eller flere av de sosiale trygder. Ordningen vil nemlig ikke gjøre behovet for sosial trygd eller tings- og interesseforsikring mindre. Man må jo sikre seg erstatning også i de tilfelle hvor det ikke finnes en skadevolder og hvor tapet overstiger det beløp som er dekket gjennom skadevolderens ansvarsforsikring. Det prinsipp som forslagsstillerne skyver i forgrunnen vil således ikke kunne løse mange av de erstatningsproblemer som oppstår i det moderne samfunn og er vel derfor neppe egnet som grunnlag for en felles nordisk reform av erstatningsretten.

Oslo i september 1964

(*Sign.*)

## Sve r i g e

### Justitiekanslersämbetet:

När det nordiska lagstiftningssamarbetet återupptogs efter det andra världskrigets slut, ansågs det — och enligt justitiekanslersämbetets mening med all rätt — att skadeståndsrätten hörde till de ämnen som i främsta rummet borde komma i fråga för samnordisk lagstiftning. Såsom framgår av det förevarande medlemsförslaget har lagstiftningsarbetet, sett från samnordisk synpunkt, icke varit särskilt framgångsrikt hittills. Det är emellertid ännu för tidigt att söka fälla något slutligt omdöme om resultatet. Att karakterisera arbetet som en serie misslyckanden synes knappast riktigt. Enligt ämbetets mening vore det icke heller rättvisande att söka en förklaring till de svårigheter som mött i antagandet att utredningsarbetet skulle ha utgått från och byggt på förlegade principer, föga lämpade för dagens samhälle. Med större fog kan det göras gällande att vissa frågor som tagits upp till särskilda utredningar var för sig, närmast frågorna om stats och kommuns skadeståndsansvar och om principalansvaret i enskild verksamhet, hellre bort utredas gemensamt. Det har vidare hävdats, att bland annat vid det tjuogoandra nordiska juristmötet i Reykjavik 1960, man bort i högre grad inrikta arbetet på att åstadkomma en allmän skadeståndslag, som skulle innefatta en kodifiering av bestämmelser i olika särlagar och av praxis men därjämte upptaga vissa allmänna regler, t. ex. om jämkning av skadeståndsansvar. En sådan allmän lag skulle enligt denna mening också utgöra en naturlig utgångspunkt vid utformningen av speciallagstiftningen på vissa områden, där särskilda förhållanden motiverade andra lösningar (såsom regler om strikt ansvar, obligatorisk försäkring etc.). Enligt ämbetets åsikt är det mycket som talar för den nämnda linjen. Inför det fortsatta nordiska samarbetet på skadeståndsrättens område framstår det

därför för ämbetet som naturligt, att man närmare överväger de synpunkter och förslag som sålunda framfördes vid juristmötet i Reykjavik. Det förtjänar framhållas, att, om man inriktar arbetet på att åstadkomma en allmän skadeståndslag av antytt slag, detta arbete i hög grad underlättas genom de utredningar som hittills utförts. Avslutningsvis må också erinras om vikten av att lagstiftningsarbetet på skadeståndsrättens område ses inte endast ur nordisk utan även ur internationell synvinkel.

---

Stockholm den 14 september 1964

*Sten Rudholm*

#### Socialstyrelsen:

Förslagsställarna anför kritiska synpunkter på den hittills inom skadeståndsrätten tillämpade culpregeln. Socialstyrelsen biträder i huvudsak dessa synpunkter och speciellt förslagsställarnas uttalande att minderåriga barns oaktsamhet knappast lämpar sig som kriterium vid ersättningsfrågornas avgörande. Styrelsen har ingående behandlat denna fråga i remissutlåtanden den 29 oktober 1963 över skadeståndskommitténs betänkande Skadestånd I (SOU 1963: 33) och över medlemsförslag den 14 augusti 1963 till Nordiska rådet om lagstiftning rörande barns skadeståndsansvar. I förstnämnda utlåtande anförde styrelsen bl. a. följande:

Socialstyrelsen anser för sin del att mycket vore att vinna genom en obligatorisk ansvarsförsäkring för barn och anser att denna fråga bör utredas närmare. Socialstyrelsen delar nämligen i stort sett de betänkligheter beträffande kommitténs förslag som kommit till uttryck i ett av Ingrid Gärde Widemar och Knud Thestrup väckt medlemsförslag till Nordiska rådet om lagstiftning rörande barns skadeståndsansvar. Som förslagsställarna framhåller gör sig två motsatta hänsyn gällande i skadeståndsrätten, nämligen hänsynen till skadevällaren och hänsynen till den skadelidande. I denna intressekonflikt har kommittén låtit hänsynen till skadevällaren överväga. Intressekonflikten är, så vitt styrelsen kan förstå, olöslig, såvida man icke kan införa en obligatorisk ansvarsförsäkring. Kommitténs förslag ger vidare, liksom gällande rätt, anledning till åtskilliga processer och till rättsosäkerhet, särskilt som domstolarna för att uppnå ett i det enskilda fallet skäligt slutresultat ofta tvingas att i större eller mindre utsträckning våldföra sig på vedertagna rättsbegrepp.

Socialstyrelsen är väl medveten om de vanskliga frågor som uppkommer i samband med införandet av en obligatorisk ansvarsförsäkring. Hittillsvarande försäkringar omfattar ej skador orsakade av barn genom dolösa handlingar eller till följd av trafik med motorfordon. Det torde böra övervägas, huruvida ansvarsförsäkringarna lämpligen kan utvidgas till att omfatta även sådana skador. Dessutom måste man bl. a. fastställa den övre åldersgränsen för barn som skall omfattas av försäkringen. Socialstyrelsen är vidare medveten om att tidigare utredningar om införande av allmän skadeförsäkring icke lett till något resultat. Styrelsen anser emellertid att

erfarenheterna från dess verksamhet inom barna- och ungdomsvården visat ett så stort behov av obligatorisk ansvarsförsäkring att styrelsen förordar en utredning av frågan. Därest en utredning skulle föra fram till en allmän skadeförsäkring synes det socialstyrelsen böra övervägas att införa bestämmelserna därom i lagen om allmän försäkring.

I det ovan berörda utlåtandet över medlemsförslag den 14 augusti 1963 instämde styrelsen helt i förslaget att lagstiftningen om barns skadeståndsansvar skulle baseras på ett system med obligatorisk ansvarsförsäkring.

Förslagsställarna ställer sig positiva även till tanken på en mera generell övergång till försäkringsprincipen. De bemöter invändningen om att en försäkring medför risk för ökad vårdslöshet hos allmänheten genom hänvisning till att denna olägenhet kan mötas dels genom straffansvar vid anmärkningsvärd vårdslöshet och dels genom regressrätt mot skadevållaren i mer extrema fall. Mot bakgrunden av dylika synpunkter förordas att man ånyo noggrant överväger vilka linjer lagstiftningen på skadeståndsrättens område bör följa. Man hemställer att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att för rådet framlägga en allmän plan för samarbete i sådant syfte.

Socialstyrelsen anser att en allmän obligatorisk ansvarighetsförsäkring skulle — icke blott vad föräldrar och barn beträffar — i avsevärd utsträckning stärka tryggheten i samhället. Enär det icke heller kan anses uteslutet att man på de vägar förslagsställarna anvisat skall kunna i väsentlig grad eliminera riskerna för ökad dolös eller culpös skada tillstyrker socialstyrelsen det framlagda förslaget. Därest enighet icke skulle kunna nås i denna fråga vid det nordiska samarbetet, vill socialstyrelsen föreslå, att vi i vårt land separat upptar frågan om en allmän obligatorisk ansvarighetsförsäkring till närmare övervägande.

Stockholm den 10 september 1964

*Göta Rosén*

*Carl E. Sturkell*

#### Riksförsäkringsverket:

I de gemensamma rekommendationerna angående lagstiftningssamarbetets utformning, som delegerade från Sverige, Danmark och Norge år 1950 enades om, framhölls bl. a. att en väl utvecklad och rationellt ordnad socialförsäkring kunde få stor betydelse för en tillfredsställande lösning av de problem som inställde sig vid en revision av skadeståndsrätten. I den mån ersättning för personskada lämnades genom socialförsäkring avlastades



från skadeståndsrätten uppgiften att bereda ersättning för sådana skador. Såsom medel att bereda ersättning för personskador ägde socialförsäkringen bl. a. så till vida företräde framför skadeståndsrätten som ersättning från socialförsäkringen kunde beredas även i fall där någon skadeståndsskyldig icke funnes och även i fall där skadeståndsskyldig väl funnes men något skadestånd icke kunde utfås av denne. De delegerade ville därför fästa uppmärksamheten vid vikten av socialförsäkringen från skadeståndsrättslig synpunkt och angelägenheten av att sambandet mellan skadeståndsrätt och socialförsäkring beaktades vid reformer på det senare området.

De delegerade anförde ytterligare:

Huruvida socialförsäkringen kan avlösa skadeståndsrätt i fråga om skada å person, beror av omfattningen av de förmåner som försäkringen bereder. Det kan tänkas visa sig möjligt att låta skadeståndsskyldighet för personskada falla bort i de flesta fall, om det lyckas genom socialförsäkringsanordningar, som omfatta alla olyckstillfällen, giva de breda lagren en någorlunda god trygghet mot förlust som tillskyndas genom skada orsakad av tredje man. Också av hänsyn till skadeståndslagstiftningen är det därför mycket önskvärt att i nära framtid få till stånd en prövning, om ett sådant utbyggande av den sociala lagstiftningen bör eftersträvas och kan tänkas genomfört i en icke alltför avlägsen framtid.

Redan vid den tidpunkt då rekommendationerna avgavs lämnade socialförsäkringen i stor utsträckning ersättning vid sjukdom, invaliditet, ålderdom och försörjares död. Den för Sveriges del gällande lagstiftningen på området fanns huvudsakligen i 1916 års olycksfallsförsäkringslag, 1929 års lag om försäkring för vissa yrkessjukdomar, 1950 års militärsättningsförordning, 1931 års förordning om erkända sjukkassor samt 1946 års folkpensioneringslag. Lag om allmän sjukförsäkring hade antagits 1947 men ännu ej trätt i kraft. Nämnas må i sammanhanget även 1929 års lag om trafikförsäkring å motorfordon, som emellertid till skillnad från den egentliga socialförsäkringslagstiftningen lämnar ersättning endast i den mån skada uppstått som grundar rätt till ersättning enligt skadeståndsrättsliga regler.

Genom olycksfalls- och yrkessjukdomsförsäkringslagarna, numera ersatta av 1954 års lag om yrkesskadeförsäkring, blev i stort sett alla anställda tillförsäkrade viss ersättning för skada till följd av yrkesskada, inberäknat skada på väg till eller från arbetet, vare sig någon skadevällare fanns eller ej. Försäkringen, inrymmande även efterlevandeförsäkring, har successivt utvecklats till att omfatta många kategorier personer, vilka tidigare inte betraktats som anställda. Yrkesskadeförsäkringen är för närvarande föremål för utredning med anledning av lagstiftningen om allmän försäkring.

Sjukförsäkringen och folkpensioneringen samt den genom lag år 1959, vilken trädde i kraft den 1 januari 1960, tillkomna försäkringen för till-

läggspension regleras numera i 1962 års lagstiftning om allmän försäkring. Genom denna lagstiftning har de nämnda socialförsäkringsgrenarna, som saknar bestämmelser om regressrätt och som i likhet med yrkesskadeförsäkringen lämnar ersättning oberoende av om skada vållats av annan, väsentligt utbyggts i fråga om såväl personkrets som ersättningsförmåner. Utbyggnaden kan förutses komma att ytterligare fortgå. Bl. a. må anmärkas, att tilläggspensioneringens fullfunktionsstadium enligt i lagstiftningens inbyggda regler uppnås efter ett relativt kort övergångsstadium.

Successivt krymper sålunda genom socialförsäkringens utbyggnad området för skadeståndsrätt avseende personskada. Genom bestämmelser såväl i yrkesskadeförsäkringslagen (51 § första stycket) som i lagen om allmän försäkring (20 kap. 7 § första stycket) förutsättes emellertid att den försäkrade skall kunna göra gällande anspråk på skadestånd utöver den ersättning som till följd av skadan må tillkomma honom enligt nämnda lagar. Erinras må även att ersättning vid invaliditet är — på olika sätt — begränsad genom krav på viss lägsta invaliditetsgrad.

Avgörande för skadeståndsrättens gestaltning i fråga om personskada synes vara i vilken utsträckning compensation skall lämnas för liden skada. I sin förberedande utredning angående lagstiftning på skadeståndsrättens område (SOU 1950:16) har professor Strahl härom anfört bl. a., att den i utredningen skisserade tanken att försäkringsväsendet i största möjliga utsträckning borde utnyttjas för att bereda ersättning vid personskador skulle leda till ett system, enligt vilket uppgiften att bereda ersättning för personskador i princip helt skulle övertagas av försäkring. Skadeståndsrätt skulle kvarstå allenast i form av regressrätt och allenast i den mån så vore motiverat för att bibehålla skadeståndets preventiva effekt.

Sammanfattningsvis torde böra framhållas, att den ej blott i Sverige utan även i övriga nordiska länder pågående effektiviseringen av socialförsäkringens olika grenar synes utgöra en viktig omständighet att tas i betraktande vid uppdragande av riktlinjer för nordiskt samarbete på skadeståndsrättens område såvitt gäller personskada. I princip bör såsom fallet är i fråga om den allmänna pensioneringen och sjukförsäkringen i vårt land regressrätt från socialförsäkringens sida ej föreligga.

---

Stockholm den 9 september 1964

*Rolf Broberg*

*Helmer Sandberg*

Föredragande

**Skadeståndskommittén:**

Det är ett sedan länge framträdande önskemål, att en nordisk allmän skadeståndslag skapas. Ämnet har med hänsyn till sin stora praktiska betydelse tillvunnit sig stort intresse såväl bland jurister och inom försäkringsvärlden som hos allmänheten i övrigt. I ett sådant läge — när till synes fältet är fritt för nya uppslag — är det naturligt, att skilda meningar uttalats om hur en ny lag bör utformas i sina huvuddrag. En meningsriktning — hos oss företrädd i första rummet av Strahl — har pläderat för en försäkringsmässig ordning, särskilt såvitt rör personskador där sociala synpunkter främst gör sig gällande. Tanken synes i övrigt taga sikte allenast på utomobligatoriska förhållanden. Andra har ansett, att man med fördel kan bygga vidare på det system som tillämpas både i utom- och inomobligatoriska förhållanden och såväl beträffande person- som sakskador, liksom även beträffande allmän förmögenhetsskada som ej har samband med person- eller sakskada (se t. ex. Förhandlingarna vid nordiska juristmötet i Reykjavik 1960).

Kommittén skall ej här gå närmare in på de svårigheter som Strahls tankegångar möter, även om deras genomförande begränsas till personskada i utomobligatoriska förhållanden eller till personskador överhuvud. Enligt kommitténs mening kan aktuella reformbehov lättare tillgodoses utan att skadeståndsrätten intvingas i försäkringens former. Även denna åsiktsriktning vill emellertid tillgodogöra sig försäkringsväsendets fördelar, ehuru från delvis andra utgångspunkter. Ansvarsförsäkring och annan försäkring i modern gestaltning är fakta som kan både skapa trygghet för de skadelidande och eliminera riskerna för potentiella skadevällare av att bli utsatta för betungande skadestånd. Betydelsen härav kan ej över-skattas.

Vilket system man än väljer inställer sig alltid frågan, vilka händelser som skall utlösa rätt till ersättning (d. v. s. föranleda skadeståndsskyldighet resp. räknas som försäkringsfall). Detta problem kommer man icke ifrån. Uppsåt, vårdslöshet eller försummelse (culpa) torde alltjämt nästan undantagslöst anses vara skäl till att den som därav lider skada bör kunna resa ersättningsanspråk mot skadevällaren, arbetsgivare, försäkringsinrättning eller annan. Culpa kommer för visso att alltid ha sin betydelse som ersättningsgrundande faktor. Vid sidan härav har man redan nu casusfall som ersättningsutlösande ej blott inom försäkringsrätten utan även på begränsade områden inom skadeståndsrätten. Det objektiva ansvaret kan som erfarenheten visat byggas ut på lämpligt sätt utan att det behöver baseras på försäkringslagstiftning.

Särskilt på det mycket stora och växande område där försäkring finns

kan det på culpa grundade skadeståndsansvaret modifieras på olika sätt. Skadeståndet kan t. ex. höjas så att ersättning för personskada utgår utan jämkning på grund av medvållande, och det personliga skadeståndsansvaret — eller arbetsgivaransvaret — kan få bortfalla genom att förbud mot regress stadgas o. s. v. Utanför det fält som täcks av försäkring blir man hänvisad till skadeståndsrätten. Ingen torde emellertid kunna bestrida att, när det gäller att skilja mellan två intressenter av vilka den ena åsamkat den andra skada, hänsyn måste tagas till det sätt på vilket den förre handlat eller vad han försummat. Detta gäller både kontraktsförhållanden — ett företag har t. ex. gjort en vårdslös leverans eller transport — och utomobligatoriska förhållanden. Det bör framhållas, att kontraktsmässiga förpliktelser f. n. i mycket stor omfattning icke kan säkerställas genom försäkring. Ej heller synes det troligt att man kan eller bör övergå till en helt ny ordning i det hänseendet.

Man kan diskutera, om skadeståndsrätten bör utformas som ett enhetligt system, vilket spänner över hela fältet (d. v. s. alla former av mänsklig verksamhet), eller om skadestånd bör vara en påföljd som regleras på lämpligt sätt inom olika mer eller mindre specificerade områden vart för sig. Den senare vägen har man ju redan beträtt genom speciallagstiftning på ett antal områden. Praktiska behov torde, såvitt man kan överblicka, göra det nödvändigt att bibehålla systemet med speciallagstiftning på ett antal områden, men enligt kommitténs mening är det icke genomförbart att avstå från en gemensam bakgrund av vissa allmänna regler som speciallagstiftningen begränsar eller utvidgar. Culparegeln har varit en av de principer som bildat denna bakgrund.

Såsom bl. a. understrukits vid juristmötet i Reykjavik är skadeståndsrätten av stor internationell betydelse, både inom kontraktsrätten (internationella köp och avtal om transporter till lands eller sjöss eller med flyg m. m.) och i utomobligatoriska förhållanden. Kommittén anser det uteslutet, att Norden eller vårt land skulle vandra sin egen väg på området utan kontakt med förhållandena utomlands. Intresset av rättslikhet ökar snabbt med de allt livligare kommunikationerna och den fortsatta integrationen på det ekonomiska livets område. Det kan här bl. a. från senare tid erinras om den reviderade konventionen om internationell luftbefordran och den nya luftfartslagen samt om senaste konvention angående redaransvaret och dess begränsning och på grundval därav nyligen omarbetade bestämmelser.

Inom alla utvecklade industriländer utgör culpaansvaret fortfarande kärnan i skadeståndsrätten och dess ställning har under de senaste årtiondena snarare förstärkts än försvagats. Det s. k. principalansvaret för arbetstagarers vållande har blivit huvudformen för skadeståndsskyldighet vid industriell verksamhet. Ansvar helt oberoende av vållande är undantag, bortsett från vissa i och för sig viktiga specialområden. Även rörande den lämpliga formen för ansvar för skador av biltrafik är meningarna delade i åtskilliga län-

der, och motståndet mot att införa strängare ansvar än vållandeansvar är på många håll starkt. Domstolarna synes i de flesta länder blott undantagsvis ålägga skadeståndsskyldighet helt oberoende av vållande, när de saknar särskilt stöd i lag härför. Inom den skadeståndsrättsliga diskussionen representeras den ena ytterlighetsståndpunkten av dem som motsätter sig nästan alla reformer genom lagstiftning och så gott som helt vill överlämna utvecklingen till domstolarnas verksamhet. I sak innebär detta, att de vill förlägga utvecklingen inom culpaparegelns ram. Motpolen i diskussionen finner man bland dem som i växande omfattning och med växlande motiveringar vill ersätta skadestånd med försäkring, mer eller mindre i överensstämmelse med den tankegång som hos oss framförts av Strahl. En mellanställning intages av dem som — i likhet med sistnämnda grupp — betonar försäkringsväsendets betydelse för ersättningssystemet men vill fortsätta att bygga på skadeståndsreglerna och se bl. a. ansvarsförsäkring som ett naturligt komplement till skadestånd. Härmed förenas önskemål om objektivt skadeståndsansvar och utvidgat försäkringsansvar på därför lämpade områden. Denna framstegsvänliga mellanståndpunkt är av allt att döma den som kan tänkas ha framtiden för sig.

Ett inslag i den skadeståndsrättsliga debatten, som ännu ej finns offentligt tillgängligt men som snart kan väntas, är resultatet av ett antal undersökningar i U. S. A. rörande ersättningar till dem som lider personskada. För första gången kommer man genom dessa undersökningar att få empiriska belägg för hur skadeståndsreglerna faktiskt fungerar och för deras betydelse i jämförelse med andra ersättningsformer. Det är riktigt som Strahl understrukit att personskadorna intager en särställning, icke minst därigenom att offentliga och privata olycksfalls-, pensions- och livförsäkringar övertagit uppgiften att tillgodose de mest trängande behoven av ersättning med anledning av dylika skador. Skadeståndsrättens uppgift blir här till stor del att komplettera det skydd som dessa försäkringsformer ger, t. ex. när en arbetstagare blivit skadad i arbetet och gör gällande att företaget brustit i sin skyldighet att vidtaga föreskrivna skyddsanordningar. Vid saksador ligger det annorlunda till, men även där får skadeståndssystemet i hög grad utformas med hänsyn till förekommande ansvars- och andra skadeförsäkringar, naturligtvis ej minst de obligatoriska ansvarsförsäkringarna. Skadeståndet bibehåller här alltid sin supplerande funktion.

Inom Norden har de nordiska delegerade för lagsamarbete på sin tid förordat gemensamt arbete på utformande av en nordisk allmän skadeståndslag. I enlighet med rekommendationer av bl. a. Strahl vid verkställd principutredning tillsattes emellertid i stället — trots viss tvekan om det lämpliga i tillvägagångssättet — först särskilda utredningar om trafikansvaret samt stats och kommuns skadeståndsansvar. Det lär numera finnas en stark önskan, ej minst på försäkringshåll, att skadeståndsrätten blir föremål för en mera uttömmande lagstiftning. Ännu så sent som på det nordiska

juristmötet i Reykjavik uttalades emellertid av den danska korreferenten i ämnet, professor Gomard, skepsis i fråga om lämpligheten att skrida till lagstiftning. De nordiska regeringarna har valt att ge kommitterade i uppdrag att behandla speciella punkter inom den allmänna skadeståndsrätten. Och det lär vid blivande justitieministermöte komma att, på grundval av bl. a. synpunkter som inhämtats från nordiska kommitterade, övervägas vilka ämnen som skall sättas på dagordningen härnäst.

Detta tillvägagångssätt har i det nu aktuella medlemsförslaget föranlett, att en principdiskussion efterlyses om den framtida skadeståndslagstiftningen. Någon officiell ståndpunkt till de olika linjer som i Norden och utomlands hävdats i diskussionen har icke uttalats. Såvitt skadeståndskommittén kan bedöma har emellertid regeringarna bl. a. när de senaste utredningarna tillsattes givit sina direktiv från den utgångspunkten att man skulle bygga vidare på den traditionella skadeståndsrättens grund. Man har sålunda t. v. icke ansett sig i det praktiska lagstiftningsarbetet kunna satsa mera på Strahls och liktänkandes vittsyftande tankegångar såvitt angår den allmänna skadeståndsrätten. Eljest hade det ju varit meningslöst att åt skadeståndskommittéerna ge i uppdrag att upptaga speciella problem inom den allmänna skadeståndsrätten till behandling. Det val som skett förefaller också kommittén mycket naturligt i nuvarande läge, ej minst för att ej angelägna partiella reformer skall bli uppskjutna till en oviss framtid. Kommittén vill exempelvis understryka vikten av att sådana frågor som bl. a. principalansvaret för stat, kommun och enskilda arbetsgivare blir lösta så snart som möjligt. Vissa olägenheter är städse förenade med partiella reformer, men kommittén kan ej finna att de hittills varit särskilt framträdande på skadeståndsrättens fält annat än i fråga om principalansvaret. Där får det nog för Sveriges vidkommande anses ha utgjort ett missgrepp att låta utreda frågan om stats och kommuns ansvar innan man hos oss löste frågan om enskilda arbetsgivares principalansvar. En brist har det också varit, att frågan om en allmän jämningsregel icke ännu förekommit till behandling. Man har av den anledningen hittills fortsatt på vägen att föreslå jämningsregler där de syntts särskilt påkallade. Det förefaller önskvärt, att dessa speciella lösningar utan längre dröjsmål knyts ihop av en mera allmän reglering. Något hinder att komplettera befintliga speciella jämningsregler med nya sådana, där de finns påkallade, ligger dock uppenbarligen ej i sistnämnda önskemål.

Det är här på sin plats att framhålla, att även om de officiella direktiven för arbetet ej innehållit något ståndpunktstagande till spørsmålet om en mera genomgripande omvälvning av skadeståndsrätten, har likväl den principiella bakgrunden till de förslag som f. n. är aktuella blivit behandlad i olika sammanhang. Kommittén har i sitt senaste betänkande (Skadestånd IL SOU 1964: 31 s. 13 ff) i korthet erinrat om diskussionen på området. Enskilda medlemmar av kommittén har deltagit i den livliga debatten om ska-

deståndsrättens utveckling. Det må tillåtas att hänvisa till Walins skrift till juristmötet i Reykjavik 1960 och uppsats i festskrift till Karlgren 1964, som utkommer i dagarna, samt till Hellners bidrag till diskussionen i Norsk försikringsjuridisk forenings publikasjoner nr 41 och Scandinavian Studies in Law 1962. En försiktig ståndpunkt, som särskilt understryker vikten av en lugn utveckling, har nyligen från danskt håll redovisats av professor A. Vinding Kruse i den finska juridiska föreningens tidskrift 1964, s. 177 ff (jfr prof. Gomards ovan berörda inlägg).

I de nordiska länderna har efter 1946 års initiativ av de nordiska delegerade framlagts en serie kommittéförslag, för svensk del, fränsett Strahls principutredning, följande:

- 1) Trafikförsäkring, SOU 1957: 36
- 2) Skadestånd i offentlig verksamhet, SOU 1958: 43
- 3) Försäkringsgivares regressrätt, SOU 1958: 44
- 4) Atomansvarighet I, SOU 1959: 34
- 5) Atomansvarighet II, SOU 1962: 14
- 6) Skadestånd I. Allmänna bestämmelser. Föräldrars och barns skadeståndsansvar, SOU 1963: 33
- 7) Skadestånd II. Arbetsgivares och arbetstagares skadeståndsansvar, SOU 1964: 31

Av de lagförslag, som framlagts genom dessa betänkanden, är de, som rör trafikansvaret och atomansvaret principiellt, längst gående. Förslaget rörande trafikansvar har icke genomförts hos oss. Däremot har efter dess avlämnande försäkringsbeloppen höjts mycket inom trafikförsäkringen. Skadeståndskommittén vill framhålla, att även om man ej går just den väg som anvisats i förslaget, det låter sig göra att i trafikförsäkringen inkludera ett visst mått av objektivt ansvar (jfr i övrigt första lagutskottets utlåtande nr 36 vid 1935 års riksdag och Walins artikel i SvJT 1935, s. 477 ff). I fråga om atomansvar har den provisoriska lagstiftningen genomförts och torde komma att följas av permanent lagstiftning. Lagen om atomansvar är att betrakta som en starkt begränsad speciallag. Tydligt är det ogörligt att fortsätta efter dess mönster annat än för alldeles särskilda områden.

Återstående förslag kan sägas utgå från den mellanståndpunkt som i det föregående nämnts: att bygga på det beståendes grund samtidigt som försäkringsväsendets, särskilt ansvarsförsäkringens, möjligheter utnyttjas. Hur långt man därvid bör gå vidare i fråga om obligatorisk försäkring, är en avvägningsfråga, där den administration som krävs ställs i relation till de fördelar som kan uppnås. I fråga om barns skadeståndsansvar har kommittén t. ex. ansett att administrationen skulle stå i disproportion till vinsten av obligatorisk försäkring. Av de framlagda betänkandena torde Skadestånd I föranleda proposition till årets riksdag. Skadestånd II har ännu icke slutligt remissbehandlats. Förslaget om Skadestånd i offentlig verksamhet förutsätts komma att upptagas i samband med Skadestånd II. Kommittén kan härutinnan hänvisa till vad som i sistnämnda betänkande sägs om sam-

bandet mellan förslagen. I övrigt är det kommitténs förmodan, att även den viktiga frågan om skadevållares skydd mot regress från försäkringsgivares eller självförsäkrares sida upptages till behandling i anslutning till betänkandet Försäkringsgivares regressrätt (jfr dansk rätt på området).

Den principiella diskussionen är utomordentligt värdefull. På förevarande område har den medfört att frågeställningarna klarnat, en funktion liknande den som den s. k. Uppsalaskolan haft för det juridiska tänkandet i allmänhet. Självfallet bör och kommer diskussionen att fortgå. Det vore emellertid enligt kommitténs mening synnerligen beklagligt, om praktiskt angelägna förslag ställs i beroende av långsyftande planer som t. v. icke synes ha några utsikter att realiseras. Den mellanlinje på vilken man i Norden slagit in hindrar på intet vis en fortsatt utveckling av mera radikal art, om strömningarna skulle gå i den riktningen. Vad angår det aktuella behovet av en ny principutredning för Nordens del synes det t. v. huvudsakligen vara i fråga om tillämpningen av objektivt skadeståndsansvar under speciella betingelser som det är angeläget att upptaga mera vittsyftande diskussioner. Kommittén anser det önskvärt, att detta problem snarast penetreras i nordiskt samarbete. I övrigt kan framhållas, att det för bedömningen av skadeståndsrättsliga reglers verkan är av stort intresse att man släde har överblick av den snabba utvecklingen på socialförsäkringens område i de nordiska länderna. En inventering på det området synes aktuell även för fortsatta partiella reformer som kan komma att uppställas på dagordningen.

Stockholm den 10 september 1964

På skadeståndskommitténs vägnar:

*Gösta Walin*

#### Handelskarararnas nämnd:

-----

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att utarbeta en allmän plan angående de huvudprinciper, som det fortsatta nordiska samarbetet på skadeståndsrättens område skulle utgå från. I förslaget framhålls, att en av orsakerna till att tidigare utredningsarbete icke lett till någon gemensam lagstiftning torde vara, att oklarhet förelegat och att olika meningar gjorts gällande om, i vilken utsträckning skadeståndsrätten skulle grundas på culpa-principen eller utgå från ett strikt ansvar.

Handelskamrarnas nämnd vill understryka önskvärdheten av att en enhetlig nordisk lagstiftning kommer till stånd inom de olika områdena av skadeståndsrätten. En nödvändig förutsättning för att ett gemensamt utredningsarbete skall bli framgångsrikt torde emellertid vara, att enighet först uppnåtts inom de nordiska länderna om de grundprinciper, som skall



gälla inom skadeståndsrättens olika områden. Nämnden tillstyrker därför livligt, att i enlighet med medlemsförslaget de nordiska regeringarna rekommenderas att gemensamt fastställa dessa grundprinciper, innan utredningsarbetet inom de olika detaljområdena fortsättes.

Stockholm den 2 juli 1964

Handelskamrarnas nämnd

*Olof Leffler*

*Laila Kihlström*

**Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund:**

Med anledning härav vill organisationerna framhålla, att de ej funnit anledning att i detta sammanhang ingå på de olika principiella frågor rörande skadeståndsrätten, som berörs i förslaget. Utan att sålunda ha tagit ställning till de uttalanden härutinnan, som förslaget innehåller, vill organisationerna för sin del ej motsätta sig den hemställan om en allmän plan för det nordiska samarbetet inom skadeståndsrättens område, som medlemsförslaget utmynnar i.

Stockholm den 7 oktober 1964

Svenska arbetsgivareföreningen

*Curt-Steffan Giesecke*

*Erik Forstadius*

Sveriges industriförbund

*Lennart Körner*

*G. Gozzo*

**Svenska försäkringsbolags riksförbund:**

Riksförbundet har i flera remissyttranden över de betänkanden som under senare år utarbetats i Sverige rörande skilda lagstiftningsfrågor inom skadeståndsrätten framhållit angelägenheten av att de grundläggande principerna för en allmän översyn av skadeståndsrätten fastslås innan väsentliga nyheter — såsom upphävande av culpa-regeln eller införande av allmänna jämkningsregler — genomföres inom mera begränsade delar av detta rättsområde. Förbundet håller — liksom förslagsställarna synes göra — för sannolikt att denna brist på riktlinjer bidragit till att så starkt begränsa resultatet av hittillsvarande lagstiftningsarbete.

Riksförbundet får under hänvisning till vad sålunda anförts tillstyrka att den i förslaget ifrågasatta utredningen om huvudprinciperna för det

skadeståndsrättsliga lagstiftningsarbetet kommer till stånd. Det må understrykas att en sådan utredning — även om den icke i alla delar skulle resultera i nordisk enighet — ändå måste bedömas vara mycket angelägen för ett vart av de nordiska länderna och deras interna översyn av skadeståndsrätten. Den omständigheten att huvudprinciper för skadeståndsrätten fastställes först sedan lagstiftningsarbete rörande skilda specialområden pågått under lång tid behöver icke innebära att detta tidigare arbete icke skall kunna nyttiggöras i fortsättningen.

Stockholm den 27 augusti 1964

Svenska försäkringsbolags riksförbund

*Alvar Lindencrona*

Styrelsens ordförande

*Erik Bendz*

Verkställande direktör

### Sveriges advokatsamfund:

Förslaget går ut på att Nordiska rådet skulle rekommendera regeringarna att — innan det nordiska samarbetet på skadeståndsrättens område fortsättes — för rådet lägga fram en allmän plan för detta samarbete angivande efter vilka huvudprinciper en kodifiering av skadeståndsrätten bör läggas upp. Vad som skulle vinnas genom att en sådan plan framlades för Nordiska rådet framgår icke av förslaget — man frågar sig vilka åtgärder rådet efter planens framläggande skulle vidtaga — men förslagsställarna synes i allt fall hysa den uppfattningen att arbetet på skadeståndsrättens kodifiering skulle främjas genom att regeringarna i en eller annan form tillkännagav efter vilka principer nordisk skadeståndsrätt bör utformas. Förslagsställarnas önskan är tydligen att regeringarna därvid skulle förklara att culparegeln mer eller mindre radikalt skall slopas och skadeståndsrätten ersättas med något slags försäkringssystem efter mönster av professor Strahls i förslaget omnämnda betänkande.

Man måste — såvitt styrelsen kan se — utgå ifrån att en sådan plan som förslagsställarna tänker sig icke kan framläggas utan en föregående sakkunnigutredning under nordiskt samarbete. Det skulle väl alltså bli nödvändigt att tillsätta en eller flera nordiska kommittéer med uppdrag att utarbeta förslag till principiella riktlinjer på skadeståndsrättens område.

Det kan enligt styrelsens mening icke antagas att ett arbete efter nu antydda riktlinjer skulle främja eller påskynda arbetet på skadeståndsrättens kodifiering. Det torde icke vara möjligt att fastställa principer som mer eller mindre generellt skulle gälla inom hela det skadeståndsrättsliga området. En princip, som passar inom ett visst avsnitt av skadeståndsrätten, passar icke inom ett annat. Därtill kommer att man säkerligen icke

kan påräkna någon enighet om principerna, allra minst om dessa skulle utformas efter de linjer professor Strahl skisserat. Om det visat sig svårt att nå enighet inom de hittills utredda detaljavsnitten, lär det vara än svårare att nå sådan enighet om principer med någon grad av allmängiltighet.

Styrelsen befarar att ett försök att främja skadeståndsrättens kodifiering på det sätt som förslagsställarna tänkt sig snarast skulle vara ägnat att ytterligare fördröja praktiska resultat i form av lagstiftning. Styrelsen kan icke se annat än att det är mer ändamålsenligt att fortsätta arbetet efter hittills följda linjer utan något avbrott för överläggningar om principer.

På nu anförda skäl avstyrker styrelsen förslaget.

Stockholm den 4 september 1964

För Sveriges advokatsamfunds styrelse

*P. A. Weslien*

*Holger Wiklund*

#### Föreningen Sveriges häradshövdingar:

---

Föreningen har redan i sitt utlåtande den 1 november 1963 över skadeståndskommitténs betänkande »Skadestånd I» framhållit, att en genomgripande reglering av den allmänna skadeståndsrätten snarast bör företagas. Med detta påpekande har föreningen just åsyftat att huvudprinciperna för skadeståndsrätten måtte utredas och fastställas, givetvis i nordiskt samarbete. Detta gäller framför allt sådana frågor som culparegeln, strikt ansvar oberoende av culpa, förhållandet mellan försäkring och skadestånd samt statens eventuella primäransvarighet och frågan om en allmän jämningsregel m. fl. Det är med hänsyn såväl till den framtida rättsutvecklingen och det sociala framåtskridandet i vårt land som icke minst till det nordiska samarbetet och det internationella samarbetet överhuvudtaget exempelvis på trafikområdet angeläget att en sådan utredning snarast påbörjas och leder till en i möjligaste mån likartad reglering. Uteslutet är väl icke heller, att de till det gemensamma europeiska ekonomiska samarbetet hörande problemen, exempelvis utbytet av arbetskraft länderna emellan, kan komma att framtvunga vissa gemensamma skadeståndsregler. Även om arbetet med utarbetandet av en mera allmän plan nu påbörjas, måste emellertid befaras att detta arbete och planens genomförande kan bli tidsödande, särskilt med hänsyn till de kontroversiella meningar, som kan förväntas uppkomma. Av denna anledning kan föreningen visserligen tillstyrka utarbetande av plan men understryker att det angelägna lagstiftningsarbetet på speciella områden, exempelvis beträffande de frågor, vilka

behandlas i betänkandena Skadestånd I och II icke får på något sätt fördröjas. Det torde icke medföra större svårigheter att i fall av behov framdeles komplettera och ändra denna lagstiftning.

Trollhättan den 18 september 1964

Föreningen Sveriges häradshövdingar

*Erik Alexanderson*

Sveriges juristförbund:

---

Det nordiska lagstiftningssamarbetet på skadeståndsrättens område följer i huvuddrag de riktlinjer för samarbetets uppläggning, som särskilda sakkunniga rekommenderat. Sålunda har frågan om ersättning för skada vållad genom motorfordon utretts i första hand. Därefter har i enlighet med programmet förslag framlagts rörande det allmännas skadeståndsansvar samt om ersättning för skador vållade av barn. Sedan ifrågavarande medlemsförslag avlåtits till Nordiska rådet har vidare förslag avgivits av den svenska skadeståndskommittén om arbetsgivares och arbetstagares skadeståndsansvar m. m. (SOU 1964: 31).

Som motionärerna framhållit har svårigheter visat sig föreligga att uppnå överensstämmelse om principerna för ifrågavarande partiella reformer på skadeståndsrättens område. Medan man i Norge och Finland accepterat principen om strikt ansvar oberoende av culpa för skada vållad genom motorfordon har man i Danmark och Sverige icke velat övergiva tidigare lagstiftning i princip baserad på culparegeln. Beträffande statens och kommunernas skadeståndsansvar har de nordiska kommittéerna kunnat enas om relativt likartade regler men det oaktat har någon lagstiftning ej kommit till stånd. Motionärerna antar att den kritik som inom Nordiska rådet riktats mot kommittéernas förslag, nämligen att lagstiftningen i högre grad än som föreslagits borde bygga på ett strikt ansvar för stat och kommun, bidragit till detta misslyckande. Enahanda kritik har i Nordiska rådet riktats mot den svenska skadeståndskommitténs förslag rörande barns skadeståndsansvar.

I likhet med motionärerna anser förbundet samhällsutvecklingen motivera en omprövning av den av ålder gällande grundprincipen för skadeståndsprågors lösande. Den s. k. culparegeln har på vissa områden kommit att framstå som ett alltmer inadekvat medel för bestämmande av skadeståndsskyldighet. På dessa områden synes en övergång till ett försäkringsansvar med eller utan regressrätt mot skadevällare böra bli en konsekvens av utvecklingen. I yttranden över skadeståndskommitténs betänkande, Skadestånd I, har förbundet utvecklat synpunkter i denna riktning (över kommitténs senaste betänkande har förbundet ännu ej yttrat sig).

En allmän plan för det fortsatta nordiska samarbetet, av vilken framgår efter vilka huvudprinciper en kodifiering av skadeståndsrätten bör ske är i och för sig eftersträvansvärd. Den huvudprincip motionärerna i främsta rummet önskar få fastlagd torde avse huruvida culperegeln bör övergivnas och ersättas med regler om försäkringsansvar. Enligt förbundets mening ger resultatet av det hittills genomförda utredningsarbetet vid handen att förutsättningar knappast föreligger att utfinna någon enhetlig formel för hela skadeståndsrätten. En analys av förutsättningarna för övergång till ett försäkringssystem torde därför inte med fördel kunna ske annorledes än områdesvis för de olika delarna av den utomobligatoriska skadeståndsrätten. Det måste förutsättas att sådana analyser under alla förhållanden kommer till stånd. Vid sådant förhållande ifrågasätter förbundet huruvida den av motionärerna begärda rekommendationen skulle få annan effekt än att det pågående lagstiftningsarbetet försinkas. Förbundet vill därför för sin del avstyrka medlemsförslaget.

Stockholm den 5 oktober 1964

Sveriges juristförbund

*Styrbjörn von Feilitzen*

*Mats Börjesson*

## BILAGA 2

### **PM angående nordisk erstatningsretslovgivning**

*(Udarbejdet af juridisk udvalgs sekretær, kontorchef Poul Eefsen)*

#### *1. Indledning*

I 1946 besluttede justitsministrene fra Danmark, Norge og Sverige at lade delegerede fra de 3 lande undersøge, hvilke emner indenfor lovgivningen om erstatning for skadegørende handlinger uden for kontraktsforhold der kunne inddrages under et nordisk lovsamarbejde, og hvilke retningslinier man burde følge under et sådant samarbejde. Disse sagkyn- dige afgav betænkning i 1950 og foreslog, at man i første række tog spørgs- målet om erstatning for skade voldt af motorkøretøjer og om det offentli- ges ansvar op til fællesnordisk drøftelse. Videre tilrådede man, at arbejdet med en almindelig lov om erstatning uden for kontraktsforhold blev taget op, idet man samtidig angav, hvad en sådan lov burde indeholde, eksem- pelvis en almindelig bestemmelse om ansvarsgrundlaget, bestemmelser ved- rørende børns og sjælelig abnormes ansvar, ansvar for andres handlinger, lempelse af erstatningsansvar og regler om erstatningens beregning. Man

pegede endvidere på forskellige spørgsmål vedrørende forsikring (herunder ansvarsforsikring og social forsikring), som måtte berøres under overvejelserne angående en almindelig erstatningslovgivning.

## *II. Det fortsatte fællesnordiske udredningsarbejde og drøftelser i Nordisk Råd*

Det fællesnordiske erstatningsretlige samarbejde har i overensstemmelse med de nævnte forslag været fortsat med nedsættelse af komiteer til behandling af automobilansvaret og det offentliges ansvar, men komiteernes forslag til lovgivning på disse områder har dog hidtil ikke givet anledning til fællesnordisk lovgivning. Senest har nordiske komiteer i 1963—64 afgivet betænkning med forslag til bestemmelser om børns erstatningsansvar og om ansvar for andres skadegørende handlinger (principalansvaret).

I komitébetænkningerne angående det offentliges erstatningsansvar, afgivet i 1960, blev fremsat forslag til en lovgivning, hvorefter ansvaret baseredes på den almindelige culpa-regel, d. v. s. at der som grundlæggende betingelse for ansvars indtræden krævedes forsømmelse hos nogen, der handlede på det offentliges vegne. I anledning af komitébetænkningerne fremsattes i 1960 i Nordisk Råd et medlemsforslag, i hvilket det rekommanderedes, at der blev gennemført en fællesnordisk lovgivning på dette område, som byggede på en i forhold til betænkningens forslag øget anvendelse af objektivt ansvar uden påviselig forsømmelse hos nogen, der handlede i offentlig tjeneste. Forslaget stødte på stærk modstand bl. a. hos regeringerne og på sessionen i 1962 besluttede rådet ikke at foretage sig noget i sagen.

I 1963 afgav den svenske skadestandskomité betænkning med forslag til en lovgivning om børns erstatningsansvar. Dette forslag, der var udarbejdet i samarbejde med tilsvarende komiteer i de øvrige nordiske lande, baseredes på den almindelige culparegel og indebar ikke væsentlige afvigelser fra gældende lovgivning, men det fremgik af betænkningen, at det ikke var lykkedes at opnå enighed om helt ensartede nordiske forslag. Betænkningen gav anledning til, at der for rådet blev indbragt et medlemsforslag om gennemførelse af en helt ensartet lovgivning på dette område. I dette medlemsforslag, der endnu ikke er slutbehandlet i rådet, anfører forslagsstillerne, at en lovgivning ikke bør tage så vidtgående hensyn til det skadevoldende barn som foreslået i betænkningen. Til støtte herfor påpeges det, at hensynet til skadelidte vejer lige tungt, hvadenten skaden er påført af barn eller voksen og det er derfor ikke tilstrækkelig motiveret, at barnets ansvar skal kunne lempes, hvis det — som foreslået — findes rimeligt under hensyn til handlingens beskaffenhed, eller barnets alder eller udvikling. Forslagsstillerne foreslår en lovgivning baseret på objektivt an-

svar uden skyld og således at der bliver indført obligatorisk ansvarsforsikring for børn. I de remissudtalelser, der er indhøjet om forslaget fra myndigheder og organisationer i Norden og fra regeringernes side, konstateres ret stærk modstand mod de i forslaget anførte principper. Sagen blev behandlet på sessionen i 1963, og har siden været genstand for fortsat behandling i juridisk udvalg i lys af de siden sessionen fremkomne norske og danske komitébetænkninger om spørgsmålet.

I maj 1964 rejste medlemmer af rådet et nyt medlemsforslag om erstatningsretlige problemer. Ud fra den antagelse, at grundlaget for den århundredgamle culpa-regel er blevet forrykket i vore dages samfundsliv ved fremkomsten af helt nye skadesrisici, bl. a. som følge af den tekniske udvikling, foreslås det, at der — inden man går videre med det erstatningsretlige samarbejde på fællesnordisk basis — foretages en overvejelse af, efter hvilke retningslinier dette samarbejde bør ske. Forslagsstillerne henviser herved til, at der i de i 1950 afgivne betænkninger, jfr. ovenfor, særlig var henvist til den påvirkning, som erstatningsretten var udsat for som følge af forsikringsvæsenets stigende betydning. Forslaget går herefter ud på, at regeringerne bør fremlægge en plan for det fremtidige erstatningsretlige samarbejde med angivelse af, efter hvilke hovedprincipper en kodificering af erstatningsretten bør lægges op.

Dette forslag har været sendt til udtalelse hos myndigheder og organisationer i de nordiske lande. Herunder er følgende hovedsynspunkter kommet frem:

Forslaget om fremlæggelse af en plan med angivelse af fremtidige hovedprincipper for en lovgivning tiltrædes kun af ganske få: Finlands Juristförbund, Sveriges socialstyrelse, Handelskamrarnas nämnd, Svenska försäkringsbolags retsförbund og Sveriges häradsövdingar.

De fleste remissinstanser tager mere eller mindre afstand fra udarbejdelsen af en plan. Følgende synspunkter er fremkommet:

1. Det er tvivlsomt, om en plan overhovedet lader sig udarbejde (Justitsministeriet).

2. Det er urealistisk at søge at fremlægge en plan på nuværende tidspunkt, idet spørgsmålene først må udredes (Justisdepartementet).

3. En plan vil sinke det fortsatte arbejde med erstatningsretlige problemer. (Finlands advokatförbund, Justisdepartementet, skadeståndskommittén, Sveriges advokatsamfund).

4. Hvilken indflydelse forsikring bør have på den fremtidige erstatningsret må undersøges på hvert enkelt erstatningsområde (bl. a. Justisdepartementet).

5. En plan bør ikke udarbejdes, allerede fordi det er klart, at der ikke nu kan blive tale om en omvurdering af de principper, på hvilke den fremtidige erstatningslovgivning bør bygge. (Assurandørsocietetet, Försäkringsjuristerne i Finland, Sveriges juristförbund, Sveriges advokatsamfund).

6. Der er utvivlsomt tale om en udvikling i retning af øget forsikring,

men udviklingen bør ikke bindes af nogen principbeslutning (socialministeriet, Finland).

Med hensyn til forsikringens indflydelse ser enkelte remissinstanser gerne, at erstatningsretten helt domineres af forsikring (f. eks. socialstyrelsen, Sverige). Iøvrigt gives der i udtalelserne udtryk for, at forsikringstanken ganske vist vinder stadig større udbredelse, men at der fortsat bør bygges på den almindelige culpa-regel inden for erstatningsretten med visse modifikationer på specielle områder (objektivt ansvar ved farlig bedrift).

Det fortsatte erstatningsretlige samarbejde kommenteres fra forskellige side. Den svenske skadeståndskomiteé omtaler den i de senere år, bl. a. på det nordiske juristmøde i Reykjavík i 1960, førte diskussion om gennemførelse af en almindelig lovgivning om erstatning uden for kontrakt indeholdende visse almindelige principper, bl. a. om ansvarsgrundlaget (culpa-reglen) og om nedsættelse eller bortfald af erstatning i visse tilfælde. Skadeståndskomiteéen nævner tillige som eventuelt emne for fremtidige overvejelser spørgsmålet om indførelse af objektivt ansvar på visse områder.

De 2 her nævnte medlemsforslag og det fremtidige nordiske erstatningsretlige samarbejde har været drøftet i juridisk udvalg, bl. a. på dettes møde den 8. december 1964, i hvilket de nordiske justitsministre deltog. På grundlag af de foreløbige drøftelser var udvalget nået frem til følgende opfattelse, som udvalget forelagde for justitsministrene:

#### *Børns erstatningsansvar*

Uanset de divergenser, der består mellem komitébetænkningernes forslag, måtte det efter udvalgets opfattelse være muligt at nå frem til helt ensartede lovbestemmelser om børns erstatningsansvar. Under hensyn til den stærke skepsis, der dels i remissudtalelserne om medlemsforslaget, dels i komitébetænkningerne var fremkommet angående berettigelsen af at basere en lovgivning om børns erstatningsansvar på objektivt ansvar med obligatorisk ansvarsforsikring, var udvalget nærmest af den opfattelse, at en erstatningslovgivning efter det nævnte princip måtte afvente en bredere retssociologisk undersøgelse af forsikringsspørgsmålets indflydelse på erstatningsretsreglernes udformning.

#### *Det fremtidige samarbejde vedrørende erstatningsretlige problemer*

Udvalget måtte konstatere, at der i de indkomne remissudtalelser om medlemsforslaget var temmelig stor modstand mod tanken om udarbejdelse af en samlet plan for det fremtidige erstatningsretlige samarbejde med angivelse af hovedprincipperne herfor. En sådan plan måtte derfor formentlig opgives. Derimod kunne som anført en undersøgelse af forsikringsvæsenets rent faktiske indflydelse på erstatningsrettens udvikling være af værdi. Endvidere kunne udvalget tænke sig, at spørgsmålet om at gennemføre en almindelig erstatningsretslovgivning blev taget op.



Justitsministrene kunne ikke tiltræde nogen udredning af forsikrings-spørgsmålet og mente heller ikke — i hvert fald ikke for tiden — at kunne gå ind for gennemførelse af en almindelig erstatningslovgivning om ansvar uden for kontraktsforhold. Derimod var man sindet at fortsætte arbejdet med erstatningsretlige emner, og man var foreløbig indstillet på at tage spørgsmål vedrørende erstatning for invaliditet og tab af forsørger op til overvejelse. Yderligere oplyste den norske justitsminister, at der i Norge i efteråret 1965 kunne ventes fremsat lovforslag om børns erstatningsansvar, principalansvaret og det offentliges ansvar.

### *III. Problemstillingen vedrørende det fremtidige erstatningsretlige samarbejde*

#### *1. Forsikringsvæsenets indflydelse*

Allerede i betænkningerne fra 1950 påpegedes forsikringsvæsenets indflydelse på den moderne erstatningsret, en indflydelse som med tiden muligt kunne overflødiggøre erstatningsretlige bestemmelser, i hvert fald på visse områder.

Under det fortsatte erstatningsretlige samarbejde kan forsikrings-spørgsmål tænkes at fremkomme på flere områder. I denne sammenhæng kan følgende spørgsmål stilles:

a. Bør der indføres en obligatorisk ansvarsforsikring for børn?

Forslaget har mødt en del modstand, jfr. foran.

b. Bør der foretages en grundlæggende undersøgelse af, hvilken indflydelse forsikring bør have på fremtidig erstatningslovgivning, d. v. s. om forsikring i videst muligt omfang bør erstatte ansvarsbestemmelser, jfr. medlemsforslaget om en plan for det fremtidige arbejde?

Dette spørgsmål må antagelig besvares benægtende, jfr. de ovenfor refererede synspunkter fremsat mod medlemsforslaget.

c. Bør det i forbindelse med kommende fællesnordiske overvejelser angående erstatningsretlige emner undersøges, hvilken indflydelse forsikringsvæsenet bør have på reglernes udformning?

Dette må besvares med et klart ja.

d. Bør der, som af juridisk udvalg anført, foretages en undersøgelse af forsikrings rent faktiske indflydelse på erstatningsområdet?

En sådan undersøgelse kunne omfatte bl. a. følgende: beskrivelse af, på hvilke områder forsikring har erstattet tidligere traditionelle erstatningsregler (sociale forsikringer) og hvilken indflydelse dette forhold har haft på henholdsvis skadevolderes og skadelidtes stilling, herunder om der har kunnet konstateres en mindsket agtpågivenhed hos mulige skadevoldere, hvilke administrative vanskeligheder forsikringsordninger har givet anledning til, og hvilke lettelser for domstolene i form af færre erstatningssager, hvilken indflydelse forsikring har haft inden for områder, hvor erstatningsreglerne fortsat eksisterer (ansvarsforsikring), og om agtpågivenheden er mindsket ved ansvarsforsikring.

En sådan undersøgelse vil ganske vist være noget omfattende og kræve en del tid, men den må antages at ville være af stor værdi ved fremtidige

overvejelser om, i hvilket omfang forsikring bør træde i stedet for erstatning.

Spørgsmålet må derfor antagelig besvares bekræftende.

## 2. Almindelig plan

Bør der som foreslået i medlemsforslaget fremlægges en plan for det kommende arbejde, som en slags continuation af betænkningerne fra 1950?

Under hensyn til de foran anførte indvendinger herimod må spørgsmålet formentlig besvares benægtende.

## 3. Gennemførelse af erstatningslovgivning på enkelte områder

a. *Motorvoagnsansvaret.* Den fællesnordiske betæknings forslag om en ændring af erstatningsgrundlaget fra en culpa-regel til objektivt ansvar er gennemført i Finland og Norge. Sagen er stillet i bero i Sverige på, at trafikmålskomiteen afslutter sit arbejde. I Danmark er erstatningsbestemmelserne ændret i 1959, men de gældende regler om erstatningsgrundlaget (culpa-regel med omvendt bevisbyrde) er opretholdt.

Der synes ikke på nuværende tidspunkt udsigt til gennemførelse af ensartet nordisk lovgivning, omend en sådan synes velmotiveret.

b—d. *Det offentliges ansvar, børns ansvar, principalansvaret.* Som anført foran kan der ventes fremsat forslag om en lovgivning om disse spørgsmål i Norge. Det må synes en naturlig videreførelse af det nordiske samarbejde på udredningsstadiet, at betænkningernes forslag nu føres frem til en fællesnordisk lovgivning.

e. *Andre begrænsede emner.* Som det fremgår af foranstående er justitsministrene foreløbig indstillet på at lade spørgsmål vedrørende erstatning for invaliditet og tab af forsørger udrede. Medens de tidligere drøftede erstatningsretlige emner har angået grundlæggende regler for pådragelse af ansvar, er der nu tale om emner, som vedrører erstatningsudmålingen. Disse emner skal antagelig behandles i særlige komiteer, og nogen tid vil hengå inden der kan blive spørgsmål om at gennemføre en lovgivning. Regler herom vil let kunne indpasses i en almindelig erstatningslov, jfr. nedenfor.

## 4. En almindelig lovgivning om erstatningsansvar udenfor kontraktsforhold

Der findes ikke nogen almindelig lovgivning om erstatning uden for kontraktsforhold. Erstatningsretten har på dette område udviklet sig i retspraksis på grundlag af den almindelige culpa-regel. I visse tilfælde har domstolene fastslået et strengere ansvar, f. eks. for udøvelse af farlig bedrift, og på begrænsede områder er erstatningsretten blevet suppleret med positive lovbestemmelser, f. eks. vedrørende børns ansvar. I sidstnævnte henseende kan det iøvrigt anføres, at den svenske strafflag 6 kap., i hvilken bestemmelserne om børns ansvar er optaget, tillige indeholder visse almindelige bestemmelser om erstatning for skade voldt gennem en forbrydelse og bl. a. fastsætter,

at skade, som nogen ved en forbrydelse har påført en anden det være sig ved forsæt eller uagtsomhed, skal erstattes.

Spørgsmålet om at kodificere erstatningsretten har som anført været fremme i betænkningerne fra 1950. Det har endvidere fra tid til anden været til debat, bl. a. på det nordiske juristmøde i Reykjavik i 1960, hvor den svenske referent gik ind for tilvejebringelsen af en sådan lovgivning, medens der fra anden side, bl. a. af den danske korreferent, blev opponeret herimod. Den svenske referent havde udarbejdet en skitse til en sådan almindelig lovgivning indeholdende bl. a. regler om ansvarsgrundlaget (culpa), børns og sindssyges ansvar, principalansvaret, lempelse af ansvaret i visse tilfælde, erstatningens omfang ved personskade og død.

I den svenske skadeståndskommittés betænkning (SOU: 33) med forslag til ændrede bestemmelser af strafflagen 6 kap. er foreslået, at bestemmelserne indarbejdes i en almindelig lov om skadeerstatning, således at de gældende almindelige bestemmelser om erstatning for skader voldt ved en forbrydelse udvides til en almindelig bestemmelse om culpa-ansvar for skadegørende handlinger. Bestemmelser om børns og psykisk abnormes ansvar foreslås indarbejdet i loven, der tillige skulle indeholde visse bestemmelser om nedsættelse af erstatning, bl. a. ved skadelidtes medvirken og ved flere skadevoldere. Med dette forslag som grundlag er i det svenske justitiedepartement udarbejdet et forslag til »lag med allmänna bestämmelser om skadestånd», men forslaget er dog endnu ikke fremsat for riksdagen.

I den norske tilsvarende komitébetænkning (Indstilling I fra komiteen til a utrede spørsmålet om barns og foreldres og arbejdsgiveres erstatningsansvar m. m.) er som vedlegg 4 udarbejdet en skitse til en lov om skadeerstatning. En sådan lovgivning var tænkt at skulle indeholde i kap. I regler om ansvar i visse særlige forhold (børns og sindssyges ansvar samt ansvar for nødhandlinger), i kap. II regler om det offentliges og andre arbejdsgiveres ansvar m. v. og i kap. III visse almindelige bestemmelser om skadeserstatning (bl. a. erstatning for invaliditet, tab af forsøger og ærekrænkelser samt regler om skadelidtes medvirken, lempelse af ansvar, flere erstatningsansvarlige).

Det fremgår af foranstående, at man i Norge er rede til at søge gennemført lovgivning om børns ansvar, principalansvaret og det offentliges ansvar, og at man i Sverige har udarbejdet udkast til visse almindelige regler om ansvar i stedet for strafflagen 6 kap., men videregående for så vidt som reglerne også gælder ved handlinger, der ikke er forbrydelser.

På grundlag heraf kan man rejse det spørgsmål, om der ikke nu bør søges gennemført en almindelig nordisk erstatningslovgivning.

Tilvejebringelse af en almindelig erstatningsretlig lovgivning kunne have en saglig og systematisk betydning og set i relation til det fortsatte erstatningsretlige samarbejde kunne der ved en sådan almindelig lov, der foreløbig kun skulle indeholde de nedenfor angivne bestemmelser, skabes et

grundlag for videre udbygning med mere specielle regler, efterhånden som der på nordisk plan blev enighed herom.

Hvis disse synspunkter tiltrædes, kunne en almindelig lov om erstatning eksempelvis i første omgang indeholde følgende bestemmelser:

1. en almindelig bestemmelse om ansvarsgrundlaget (*culpa*), jfr. ovenfor om de svenske forslag,
2. nærmere afgrænsning af lovens område (person- og tingskade og i et vist omfang for anden skade),
3. børns og psykisk abnormes erstatningsansvar,
4. lempelsesregler,
5. flere skadevoldere,
6. principalansvaret og det offentliges ansvar, og
7. forskellige bestemmelser om erstatningens beregning.

København i januar 1965

### BILAGA 3

#### Betänkande av juridiska utskottet över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag i sag A 11 angående børns erstatningsansvar og medlemsforslag i sag A 29 angående samarbejde vedrørende nordisk erstatningsret. Forslagene har været behandlet på juridisk udvalgs møder den 12. oktober 1964 i Lund, den 8. december 1964 i Oslo og den 13. januar 1965 i Stockholm. I mødet i Oslo deltog foruden udvalgets medlemmer de nordiske justitsministre.

#### 1. I n d l e d n i n g

Medlemsforslaget i sag A 11 går ud på en rekommandation til regeringerne om i fællesskab at indføre ensartede bestemmelser i de nordiske lande om børns erstatningsansvar baseret på et system med obligatorisk ansvarsforsikring. Forslaget var genstand for behandling på sidste session, men den videre behandling af sagen udsattes til fortsat overvejelse i juridisk udvalg.

Medlemsforslaget i sag A 29 går ud på en rekommandation til regeringerne om — inden samarbejdet på erstatningsrettens område fortsættes — for rådet at fremlægge en almindelig plan for dette samarbejde angivende efter hvilke hovedprincipper en kodificering af erstatningsretten bør lægges op.

#### 2. R e m i s s u d t a l e l s e r

Over begge forslagene er der indhentet udtalelser fra myndigheder og organisationer i de nordiske lande. Remissudtalelserne i sag A 11 er trykt 12. session, side 995 ff., hvoraf et sammendrag findes i den juridiske nimbands-

komité's udtalelse (12. session, side 1026 ff.). Remissudtalelserne angående sag A 29, der er trykt foran, er resumeret i vedlagte af udvalgets sekretær udarbejdede P. M. Sammenfatningsvis kan det siges, at begge forslagene er stødt på en del modstand hos de forskellige remissinstanser.

### 3. Udvalget

Udvalget finder det meget ønskeligt at det nordiske samarbejde inden for erstatningsretten føres videre med henblik på tilvejebringelse af ensartet nordisk lovgivning. Udvalget har endnu ikke taget endelig stilling til de fremsatte forslag, men disse indeholder efter udvalgets opfattelse synspunkter, som kan være meget værdifulde for det fremtidige arbejde på dette område. Udvalget vil finde det hensigtsmæssigt, at de erstatningsretlige spørgsmål som medlemsforslagene har rejst gøres til genstand for drøftelse på den kommende session med henblik på senere endelig stillingtagen i udvalget og det samlede råd og til orientering for regeringerne under det fortsatte arbejde med disse spørgsmål. Til brug for denne drøftelse er udarbejdet vedlagte P. M. om problemerne vedrørende det fremtidige erstatningsretlige samarbejde i Norden. Til dette P. M. kan udvalget henvise.

Ovenstående vil udvalget hermed anmelde for rådet.

Stockholm, den 13. januar 1965

*Emil Ahlqvist*

*Lis Groes*

*Ingrid Gärde Widemar*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

Fung. formand

*Ragnar Lassinantti*

*Peter Nielsen*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

#### BILAGA 4

### Tilläggsbetänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget

Til juridisk udvalg er påny henvist medlemsforslag i sag A 29 angående samarbejde vedrørende nordisk erstatningsret.

Ved udvalgets behandling af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling, justitsminister K. Axel Nielsen og justitieministern J. O. Söderhjelm.

Endvidere har som sagkyndige deltaget statssekreterare Carl Holmberg, Sverige, og underdirektør Arne Christiansen, Norge.

Udvalget kan henholde sig til dets indstilling af 13. januar 1965, hvorefter sagen anmeldes for rådet med henblik på en drøftelse på sessionen, inden udvalget tager endelig stilling til forslagene.

Reykjavík, den 16. februar 1965

*Gunnar Edström*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

*Bjarne Lyngstad*

*Johan Møller Warmedal*

*Peter Nielsen*

*Carl Petersen*

*Dagmar Ranmark*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

Formand

## Medlemsförslag

### om stipendier till deltagare i Nordisk journalistkursus

*(Väckt av N. Chr. Christensen, Karl-August Fagerholm, Anselm Gillström och Berte Rognerud)*

Nordisk Journalistkursus tillkom 1958 i anledning av en rekommendation från Nordiska rådet och har sedan dess bedrivits inom ramen för den danska journalisthögskolan vid Århus universitet. Utgifterna för verksamheten har alltsedan begynnelsen finansierats genom statsmedel.

Journalistkursen tillkom i första hand i syfte att få till stånd en kvalificerad journalistutbildning i Norden genom att utnyttja de praktiska fördelar som ett nordiskt samarbete skulle innebära. Undervisningen sker i form av en tremånaders kurs om året. Antalet elever är cirka 15, rekryterade från samtliga nordiska länder. Även lärarna hämtas från olika nordiska länder.

Resultaten från de sju journalistkurser, som hittills avhållits i Århus, får betraktas som mycket goda. Härtill har säkerligen bidragit ett noggrant utväljande av eleverna och förmånen varje år av synnerligen kvalificerade föredragshållare. Ur denna synpunkt finns det berättigad anledning till tillfredsställelse med journalistkursens insatser. Emellertid är förhållandena ännu ej sådana, att möjligheter till deltagande säkrats för de elever, som kan anses mest lämpade härför. För närvarande måste nämligen som regel varje elev själv bekosta sitt deltagande såväl vad gäller resor och kursavgifter som beträffande uppehälle under de månader kursen pågår.

Då man vet att kursdeltagarnas medelålder är 30 år och att de i genomsnitt har 8 års yrkesverksamhet bakom sig, är det lätt att förstå att utgifterna för deltagande i kursen för många, icke minst för den som är familjeförsörjare, kan erbjuda svårigheter med en minskning av rekryteringsunderlaget som oundviklig följd. En anordning synes därför böra tillskapas, varigenom det blir ekonomiskt möjligt för envar kvalificerad och intresserad nordisk journalist att delta i Nordisk Journalistkursus. Stipendier från statsmakterna i de fem nordiska länderna synes därvid vara den bästa lösningen. Dessa stipendier torde lämpligen till en början kunna begränsas till att gälla en tredjedel av antalet elevplatser, d. v. s. till årligen

5 stycken, ett vart å förslagsvis 4 000 sv. kronor. Totalkostnaden för stipendieringen skulle härigenom kunna begränsas till cirka 20 000 sv. kronor, ett i beaktande av ändamålet skäligen blygsamt belopp.

Under återopande av vad som anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt årligen anvisa 20 000 sv. kronor för 5 stipendier till elever vid Nordisk Journalistkursus i Århus.

København, Helsingfors, Stockholm och Oslo i maj 1964

*N. Chr. Christensen*

*Karl-August Fagerholm*

*Anselm Gillström*

*Berte Rognerud*



*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordisk Journalistkursus:**

Hermed tilbagesendes den Nordisk Journalistkursus ved statsministeriets påtegning af 17. juli d. å. tilstillede skrivelse fra Nordisk Råds danske sekretariat af 4. juni d. å. vedrørende et medlemsforslag om stipendier til deltagere i Nordisk Journalistkursus, idet man skal udtale følgende:

Siden 1958 har ialt 104 journalister fra de nordiske lande gennemgået Nordisk Journalistkursus. Deres gennemsnitsalder var 30 år og den gennemsnitlige anciennitet 8 år. En sammenfattende karakteristik af deltagerne på samtlige hold må lyde på, at de på fuldt tilfredsstillende måde har deltaget i undervisningen og har ydet en god arbejdsindsats. Selv om kursus således har kunnet være tilfreds med at have dem som kursister, står det dog fast, at institutionens hovedproblem stedse har været at sikre den rette tilgang til Nordisk Journalistkursus. Dette beror på, at journalister i den aldersklasse og med de kvalifikationer, kursus kræver, sædvanligvis sidder med store økonomiske forpligtelser. Om kursisternes økonomiske forhold oplyses følgende:

For en journalist med 8 års anciennitet er tariflønningen i Danmark for tiden ca. 22 500 kr. årligt, og journalistlønningerne i de andre nordiske lande ligger på omtrent samme niveau. Hertil kommer, at journalister med de kvalifikationer, som er en forudsætning for deltagelse i Nordisk Journalistkursus, normalt oppebærer personlige tillæg udover tariflønningen.

Nogle af kursusdeltagerne modtager sædvanlig løn i kursusperioden. For deres vedkommende medfører opholdet stort set kun ekstraudgifter, hvis de har faste økonomiske forpligtelser at opfylde hjemme i kursusperioden, såsom skat, husleje m. m. Særlig for gifte journalisters vedkommende må det antages, at udgifterne hjemme ikke nedsættes væsentligt i kursusperioden, og deres samlede omkostninger bliver altså forøget med udgiften ved de tre måneders ophold i Århus.

For adskillige deltagere gælder det, at de må søge orlov uden løn fra deres blad i de tre kursusmåneder. For disses vedkommende er deltagelsen forbundet med en meget betydelig økonomisk belastning, tungest naturligvis for dem, der på grund af forsørgerstatus eller af andre grunde har faste økonomiske forpligtelser hjemme, som de ikke kan frigøre sig for i kursusperioden.

Ledelsen af Nordisk Journalistkursus sidder ikke inde med sikre oplysninger vedrørende hver enkelt kursusdeltagers økonomiske forhold i kur-

susperioderne. Skønsmæssigt har kun omkring 1/3 oppebåret fuld løn under opholdet i Århus, 1/3 har modtaget en del af lønnen eller har fået hel eller delvis dækning for den gennem stipendier, mens resten har båret omkostningerne ved hjælp af opsavede midler eller ved optagelse af lån.

Endvidere kan man oplyse, at der hidtil i et vist omfang har været stillet stipendiemidler til rådighed for deltagerne fra nogle af presseorganisationerne i de nordiske lande. Disse midler har dog langt fra kunnet dække et rimeligt behov, og der foreligger adskillige vidnesbyrd om, at interesserede og velkvalificerede unge journalister i de nordiske lande har afholdt sig fra at søge optagelse på Nordisk Journalistkursus på grund af økonomiske vanskeligheder. Det tilføjes, at spørgsmålet i de to sidste år har været løst for islandske deltageres vedkommende, idet den islandske stat har stillet stipendiemidler til rådighed for islandske journalisters deltagelse, og det vides, at også kursister fra Finland i et vist omfang har modtaget statsmidler til hjælp til opholdet i Århus eller til dækning af rejseudgifter.

Minimumsudgiften pr. deltager under opholdet i Århus kan anslås til ca. 3 000 kr. for hele kursusperioden. Lejen til værelse på Journalistkollegiet andrager nu 125 kr. om måneden, hvortil kommer kost, lommepenge m. m. Endelig er der rejseudgiften, som varierer meget efter deltagernes hjemsted.

Da de økonomiske vilkår således er vidt forskellige for de forskellige deltagere, vil det være meget ønskeligt, at en eventuel stipendieordning etableres på en sådan måde, at der ikke bliver tale om et antal stipendier af samme størrelse, men at de gradueres, eller at det enkelte stipendium kan fastsættes i overensstemmelse med modtagerens behov.

Inden for bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus er der enighed om, at der er et påtrængende behov for at etablere en ordning, som gør det økonomisk muligt for enhver kvalificeret og interesseret journalist fra de nordiske lande at søge Nordisk Journalistkursus. Man kan derfor ganske tilslutte sig de i det vedlagte medlemsforslag om stipendier til deltagere i Nordisk Journalistkursus fremførte bemærkninger.

Århus, den 1. august 1964

For Nordisk Journalistkursus

*Erik Reske-Nielsen*

Kursusforstander

**D a n m a r k**

**Statsministeriet:**

— — — skal man herved meddele, at bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus overfor statsministeriet har fremhævet, at der er et påtrængende behov for at etablere en ordning, som gør det økonomisk muligt for enhver

kvalificeret og interesseret journalist fra de nordiske lande at søge Nordisk Journalistkursus.

Statsministeriet kan for sit vedkommende tiltræde medlemsforslaget, dog således, at det ikke på forhånd fastlægges, hvor mange stipendieportioner der skal udredes af det samlede beløb, og man agter til sin tid at søge den til forslagets gennemførelse nødvendige bevilling.

København, den 10. november 1964

P. m. v.

E. b.

*Ruth Bruun-Pedersen*

*Danske Dagblades Fællesrepræsentation har i skrivelse den 22 juni 1964 forklarat sig icke ha några erinringar att göra i anledning av medlemsförslaget.*

*Dansk Journalistforbund har i skrivelse den 17 juni 1964 förklarat sig helt instämna i medlemsförslaget.*

## \* Finland

### Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund:

Från Finland har antalet deltagare i kursen i Århus årligen varit 1—2, vilket bör anses vara ringa. Emedan kursen pågår 3 månader i en följd är det naturligt, att ett deltagande i densamma förutsätter dels en av tidningsförlaget beviljad lång tjänstledighet, dels en anseelig utgift för en familjeförsörjande journalist personligen även i det fall, att förlaget utbetalar lön under tjänstledigheten.

En journalist bör i princip själv bekosta sin utbildning, men i enstaka fall har tidningsföretag i egenskap av arbetsgivare erlagt full lön åt deltagare i kursen i Århus, även om skyldighet härtill icke åvilat dem. I framtiden kan man dock ej räkna med ett dylikt frivilligt åtagande, emedan tidningarnas ekonomi blivit och fortfar att bli allt mera ansträngd. Även om lust härtill inte saknas, kan i detta nu jämförelsevis få tidningar bevilja medel av denna storleksordning för sina journalisters vidareutbildning. Då härtill kommer att — vilket har inträffat — journalister, som under kurs-tiden åtnjutit fulla löneförmåner, omedelbart efter återkomsten från kursen övergått till annan tjänst, ja t. o. m. till ett helt annat verksamhetsom-

råde, är det fullt förståeligt om arbetsgivaren inte i fortsättningen är benägen att intaga denna välvilliga ståndpunkt.

Denna kursverksamhet för journalister är i första hand till nytta för journalisterna själva i det den höjer deras kompetens. Det är av vikt, att samhället med allmänna medel bereder möjlighet till vidareutbildning av journalister. De i Århus föranstaltade nordiska journalistkurserna anser vi vara av hög klass och deras program till nytta för erfarna journalister även ur finsk synpunkt sett. Dessutom har vi inte i Finland någon motsvarande utbildning för journalister, även om en dylik vore av behovet påkallad.

För att de finska journalisterna i framtiden skall kunna delta i kurserna i Århus erfordras att förslaget om beviljande av stipendier förverkligas, varför vårt förbund understöder ifrågakvarande förslag.

I detta sammanhang vill vi dock framhålla vikten av att stipendierna utdelas till utvecklingsdugliga personer som — åtminstone för en bestämd tid — förbinder sig att kvarstå i tjänst efter kurstidens utgång. Detta kan uppnås genom att införskaffa utlatande förutom av vederbörande journalistorganisation även av det förslag i vars tjänst journalisten är eller senast har varit.

Helsingfors den 3 september 1964

Tidningarnas förbund

*Åke Heiniö*

#### **Suomen sanomalehtimiesten liitto — Finlands journalistförbund r. y.:**

Suomen sanomalehtimiesten liitto — Finlands journalistförbund r. y. förenar sig om förslagets motivering och önskar speciellt understryka den omständigheten, att det för tidningsjournalister med familj ställer sig — i synnerhet med beaktande av journalisternas i vårt land jämförelsevis låga lönenivå — ytterst svårt att lösgöra sig för en kurs utomlands under tre månaders tid. Då emellertid de nordiska journalistkurserna, som tar sikte på betydligt högre utbildning än grundskolning, är avsedda för yrkeskunniga journalister och sådana, som tjänstgör i ansvarig ställning vid redaktionerna, och då det inte är ändamålsenligt att volontärer, som nyligen inträtt på banan, deltar i kurserna, skulle stipendier från staternas sida åtminstone för Finlands del öka möjligheterna att på lämpligt sätt besätta platserna vid kurserna. Det kan nämnas att tre finländska deltagare (av vilka en företrädde den svenskspråkiga tidningspressen) och dessutom en mariehamnjournalist, som visserligen är svensk medborgare, men som på sätt och vis även företrädde landets tidningspress, deltog i årets kurs. Det i förslaget nämnda beloppet om 4 000 svenska kronor bör betraktas som skäligt, även om det inte kan anses ens närmelsevis täcka alla kostnader, som föranleds av deltagandet i kursen.

Med hänvisning till det förenämnda och till motiveringen för Nordiska rådets ifrågavarande medlemsförslag finner Suomen sanomalehtiemiesten liitto — Finlands journalistförbund r. y., som företräder både den finsk- och svenskspråkiga journalistkåren i vårt land, det synnerligen motiverat, att man från statsmakternas sida på i förslaget framställt sätt stöder journalisternas deltagande i Nordiska journalistkursen. Dessutom fäster förbundet uppmärksamheten vid att fördelningen av stipendier av förenämmt slag bör anses tillkomma kursstyrelsen för Nordiska journalistkursen eller vederbörande lands journalistförbund, varigenom stipendiefördelningen i praktiken uppenbarligen sker smidigast samtidigt som ändamålsenlighets-synpunkterna blir beaktade.

Helsingfors den 16 september 1964

Suomen sanomalehtiemiesten liitto — Finlands journalistförbund r. y.

*J. A. Juuti*

Ordförande

*Risto Varponen*

Ombudsman

#### Finlands svenska publicistförbund r. f.:

Nordisk journalistkursus har enligt vår uppfattning på ett förtjänstfullt sätt fyllt sin uppgift som högsta journalistiska utbildningsinstitution inom Norden. De tvivel beträffande finländska journalisters möjligheter att dra nytta av kursen som till en början yppade sig, har dessbättre inte besannats. Deltagare från vårt land har anmält sig till alla kurser hittills, senaste år hela fem stycken, av vilka dock endast fyra antogs.

Enligt vårt förmenande är det väsentligt att också tidningsmän från Finland ges chanser att bevista kursen i Århus. Under nuvarande förhållanden blir det dock ofta så att välkvalificerade lugade aspiranter avstår från kursen till följd av ekonomiska svårigheter. Vi instämmer därför med förslagsställarna i önskemålet om att en sådan ordning tillskapas som gör det möjligt för varje tillräckligt meriterad och intresserad journalist att bevista Nordisk journalistkursus i Århus. Det nu föreslagna stipendiesystemet löser visserligen inte alla svårigheter, men innebär dock att man kommer ett stycke på väg.

Vi ber alltså högaktningfullt att få förorda ifrågavarande medlemsförslag.

Helsingfors den 15 september 1964

*Christoffer Schildt*

Ordförande

*Sten-Olof Westman*

Sekreterare

**N o r g e****Kirke- og undervisningsdepartementet:**

I Norge er det etablert en generell stipendordning for skoleelever og studerende. Ordningen gjelder også elever og studerende ved utenlandske læresteder.

Kirke- og undervisningsdepartementet finner det naturlig at norske deltagere i Nordisk journalistkurs kommer inn under den generelle stipendordningen på linje med andre som studerer i utlandet.

Oslo, 26. oktober 1964

*Oddvar Lie*

*Erling Waaler*

**S v e r i g e**

*Svenska tidningsutgivareföreningen har i skrivelse den 24 juni 1964 förklarat sig tillstyrka medlemsförslaget.*

**Tidningarnas utbildningsnämnd (TUN):**

---

TUN vill i anledning härav som företrädare för nämnda organisationer anföra att den helt delar den positiva värdering av ifrågavarande kursverk-samhet som kommer till uttryck i nämnda förslag, samt att den i likhet med förslagsställarna finner det angeläget att de praktiska svårigheter som kan förefinnas beträffande rekryteringsunderlaget i möjligaste mån reduc-eras. Ett inrättande av stipendiemöjligheter för beivrande av nämnda kurser är således ett förslag som just frågan om journalistisk vidareutbild-ning inom pressen är ett område som i TUN representerade organisationer aktivt verkar för.

Stockholm den 7 september 1964

Tidningarnas utbildningsnämnd (TUN)

*C.-A. Nycop*

*M. Cloesson*

**Publicistklubben:**

---

Publicistklubben vill starkt understryka värdet av den kvalificerade jour-nalistiska vidareutbildning som ges genom denna kurs, liksom det synner-

ligen angelägna i att möjligheter till deltagande säkras för sådana elever som kan anses särskilt lämpade för att följa kursen.

Publicistklubben instämmer i den i förslaget framförda uppfattningen, att stipendier från statsmakterna i de fem nordiska länderna synes vara den bästa lösningen då det gäller att undanröja de ekonomiska hinder som nu gör det omöjligt för många kvalificerade och väl lämpade journalister att delta i kursen.

Publicistklubben tillstyrker därför den föreslagna rekommendationen till de nordiska regeringarna om anvisandet av ett gemensamt årligt belopp av 20 000 sv. kr. för fem stipendier. Publicistklubben vill dock framhålla, att den betraktar förslaget endast som ett första steg i avvaktan på en synnerligen önskvärd, mer omfattande stipendiering.

Stockholm den 30 augusti 1964

Publicistklubben

*Lennart Hirschfeldt*

Ordförande

#### **Svenska journalistförbundet (SJF):**

SJF instämmer helt i förslagsställarnas bedömning av värdet av Nordisk journalistkursus. Vi har, inte minst på grundval av våra deltagande medlemmars erfarenheter, fått den uppfattningen att kursen ger deltagarna värdefulla kunskaper och nya impulser, som är såväl de enskilda journalisterna som den svenska pressen till stor nytta. Inte minst viktiga är kontakterna med kolleger från de övriga nordiska länderna och de internationella, särskilt nordiska, överblickar som kursen ger.

Förslagsställarna har konstaterat att medelåldern för kursdeltagarna är förhållandevis hög. Detta rimmar väl med syftet med Nordisk journalistkursus. Kursen vänder sig i hög grad till kvalificerade deltagare med väl meriterad erfarenhet i journalistyrket. Den avses vara en avancerad vidareutbildning. Som också konstateras i förslaget är det för närvarande så att det är förbundet med stora ekonomiska uppoffringar för flertalet att delta i Nordisk journalistkursus samt att ett stort antal kvalificerade och intresserade journalister nu förmodligen ej ser sig i stånd att söka till kursen av ekonomiska skäl. Behovet av stipendiemedel för eleverna vid kursen kan därför utan vidare anses vara mycket stort, inte minst för att öka rekryteringsunderlaget. De hittillsvarande stipendiemöjligheterna har varit mycket små och har huvudsakligen bestått av mycket blygsamma belopp från SJF och i något fall från PK. Deltagarna har också försökt att i största möjliga utsträckning använda sin semester för kursen. I något enstaka fall har också tidningarna/arbetsgivarna lämnat bidrag, vilka då ofta varit

villkorliga med återbetalningsskyldighet om vederbörande slutat sin anställning vid företaget inom ett visst antal år.

Av vad här sagts framgår att SJF varmt tillstyrker det framlagda medlemsförslaget. Vi vill också understryka vikten av att varje stipendium utgår med så stort belopp att det verkligen gör det möjligt för en kvalificerad journalist att, även om han är familjeförsörjare, kunna delta i Nordisk journalistkursus utan alltför stora ekonomiska uppoffringar. Förbundet skulle även med glädje hälsa en utökning av antalet stipendier, nu eller framdeles, eftersom de nu föreslagna stipendierna väl i stort sett skulle komma att tilldelas en deltagare från vardera av de nordiska länderna. Det kan möta svårigheter att välja ut denna stipendiat från respektive land, eftersom övervägande antalet sökande torde befinna sig i stort behov av ekonomisk hjälp. Vi vill också framhålla att vi finner det framlagda förslaget vara helt i linje med såväl Nordiska rådets verksamhet som de strävanden som statsmakterna visar för att ekonomiskt underlätta kvalificerade studier på andra områden.

Slutligen vill vi understryka önskvärdheten av att stipendierna kungöres så tidigt som möjligt för att intresserade i tid skall kunna planera sitt deltagande i Nordisk journalistkursus.

Stockholm den 14 september 1964

Svenska journalistförbundet

*C. H. Hernlund*

#### **Journalistinstitutet i Stockholm:**

— — — får styrelsen för Journalistinstitutet i Stockholm tillstyrka medlemsförslaget om stipendier till deltagare i Nordisk journalistkursus. Styrelsen finner förslaget ytterst behjärtansvärt, detta så mycket mera som styrelsen tror sig veta att kursen ifråga är av synnerligt värde.

Stockholm den 14 september 1964

*Göran G. Lindahl*

Rektor

#### **Journalistinstitutet i Göteborg:**

Styrelsen för Journalistinstitutet i Göteborg — — — får härmed tillstyrka den i förslaget gjorda hemslällan, att Nordiska rådet rekommenderar berörda regeringar att gemensamt årligen anvisa 20 000 svenska kronor för fem stipendier till elever vid Nordisk Journalistkursus.



Såsom framhållits i medlemsförslaget är kursdeltagarnas genomsnittsalder 30 år, vilket gör att de under kurstiden har stora fasta utgifter på hemorten, utgifter för bostad, familj etc. Såvitt styrelsen kunnat inhämta har också svårigheter att klara den ekonomiska sidan lett till att intresse-rad och väl kvalificerad sökande nödgats avstå från deltagande.

Det förtjänar också framhållas, att tidningarnas företag — möjligen med undantag för de allra största — i dagens svåra kostnadsläge knappast har råd att betala full lön till en medarbetare som genomgår Nordisk Journalistkursus. I allmänhet måste nämligen tidningen anställa en kvalificerad vikarie för vederbörande kursdeltagare och företaget kan således inte beräknas bli befriat från någon lönekostnad under den tid en medarbetare deltar i den nordiska fortbildningskursen.

Det i medlemsförslaget äskade stipendiebeloppet är otillräckligt, med hänsyn till att de andra stipendiemöjligheter som står till buds för kursdeltagarna — i varje fall gäller detta i Sverige — är osäkra och klart otillräckliga. Man får därför förutsätta att nu föreslagna stipendiebelopp är tänkt som ett första steg på vägen mot ett så pass utbyggt stipendiesystem, att den som är kvalificerad och önskar genomgå Nordisk Journalistkursus inte skall hindras på grund av möjligheten att klara de med kursgenomgången förenade extra kostnaderna.

Göteborg den 15 september 1964

*Gösta Wilkens*

*Lars Alfvegren*

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om stipendier till deltagare i Nordisk journalistkursus. Utskottet som behandlat ärendet vid sammanträden den 5 och 6 juni 1964, den 25 och 30 oktober 1964 samt den 7 och 8 januari 1965, får i anledning härav avgiva följande betänkande.

#### 1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att gemensamt årligen anvisa 20 000 svkr för 5 stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus. I förslagets motivering

framhållles, att erfarenheterna av de sju nordiska journalistkurser, som avhållits i Århus, kan betecknas som mycket goda, vartill bidragit ett noggrant utväljande av eleverna och kvalificerade lärarförmågor från hela Norden. Emedan eleverna själva som regel måste bekosta såväl resor som upphålle och kursavgifter är förhållandena emellertid ännu ej sådana, att möjligheter till deltagande i kursen säkrats för de elever, som kan anses mest lämpade härför. Då kursdeltagarna i genomsnitt har åtta års yrkesverksamhet bakom sig och ofta är familjeförsörjare kan omkostnaderna i samband med kursen bereda svårigheter med en minskning av rekryteringsunderlaget som följd. Förslagsställarna anser därför, att statliga stipendier bör utverkas för att möjliggöra, att varje kvalificerad och intresserad nordisk journalist skall kunna delta i kursen. Dessa stipendier skulle till en början kunna begränsas till att gälla en tredjedel av antalet elevplatser, som varit ca 15, dvs. årligen fem stipendier à 4 000 svkr, varvid den sammanlagda kostnaden skulle utgöra 20 000 svkr.

## 2. R e m i s s y t t r a n d e n a

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

Nordisk Journalistkursus

### *Danmark*

Statsministeriet

Danske Dagblades Fællesrepresentation

Dansk Journalistforbund

### *Finland*

Sanomalehtien liitto — Tidningarnas förbund

Suomen sanomalehtimiesten liitto — Finlands journalistförbund r. y.

Finlands svenska publicistförbund r. f.

### *Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet

### *Sverige*

Svenska tidningsutgivareföreningen

Tidningarnas utbildningsnämnd (TUN)

Publicistklubben

Svenska journalistförbundet (SJF)

Journalistinstitutet i Stockholm

Journalistinstitutet i Göteborg

Samtliga remissinstanser tillstyrker varmt förslaget. Såväl från tidningsorganisationernas som journalistförbundens sida ges Nordisk journalistkursus mycket högt betyg som en form för högre utbildning av journalister. Kursen betecknas som en avancerad vidareutbildning, som vänder sig till

kvalificerade deltagare med väl meriterad erfarenhet i journalistyrket, ofta med ansvarig ställning vid redaktionerna. Remissmaterialet ger vid handen, att den omständigheten att kursen varar hela tre månader i en följd och därigenom är förenad med förhållandevis dryga omkostnader för deltagarna medfört att ofta välkvalificerade hugade aspiranter nödgats avstå från kursen. Härtill kommer att tidningsföretagen i dagens kostnadsläge endast i undantagsfall — och härvid endast de allra största tidningarna — har möjlighet att betala full lön till en kursdeltagare under den tid denne deltar i kursen. I allmänhet måste tidningen nämligen anställa en kvalificerad vikarie för vederbörande kursdeltagare. Några andra möjligheter till ekonomisk avlastning av den börda kursdeltagandet medför finns ej, fränsett vissa smärre stipendier och understöd från journalistorganisationernas sida.

Med avseende å det föreslagna stipendiebeloppets storlek framgår det av remissmaterialet, att ett belopp om 4 000 svkr kan betraktas som skäligt, även om det inte ens närmelsevis täcker alla kostnader. Vad beträffar antalet stipendier anför flertalet remissinstanser, att den nu föreslagna stipendielösningen endast kan betraktas som ett första steg på vägen mot ett utbyggt stipendiesystem, som tillförsäkrar mer än en deltagare från varje land möjlighet att delta i kursen utan stora personliga uppoffringar.

### 3. U t s k o t t e t

Kulturutskottet ansluter sig till de av de hörda remissinstanserna framförda omdömena om Nordisk journalistkursus' betydelse och värde som en form av högre utbildning för nordiska journalister, för närvarande den högsta som ges i Norden. Den utbildning Nordisk journalistkursus ger kommer inte enbart de deltagande tidningsmännen och de tidningsföretag, vid vilka de är anställda, till godo. Det måste anses utgöra ett allmänt samhällsintresse, att tidningarna som de främsta opinionsbildarna har tillgång till så kvalificerade medarbetare som möjligt.

Utskottet vill även understryka vikten av att kursen också framdeles kan hållas på en lika hög nivå som hittills. Kursen är inte avsedd för de yngsta volontärerna utan vänder sig till kvalificerade journalister, som redan dokumenterat anlag för journalistiken. Om möjligt bör tidningsmän i ansvarig ställning vid redaktionerna kunna förmas att deltaga i kursen. Kan dessa intentioner förverkligas, skapas också garantier för att de åtaganden de nordiska länderna iklätt sig genom att upprätthålla kursen och förse den med de bästa tillgängliga lärarkrafterna från hela Norden ger det bästa utbytet. För en kvalificerad journalist, som ofta redan intar en ansvarig ställning vid sin redaktion och vanligen också är familjeförsörjare, förutsätter emellertid ett deltagande i kursen under nu rådande förhållanden, då endast några av de största tidningarna i Norden förmår ekonomiskt underlätta hans kursdeltagande, stora och ej sällan oöverstigliga ekonomiska uppoffringar.

Utskottet finner det inte riktigt, att rekryteringsunderlaget för kursdeltagandet på detta sätt skall begränsas av ekonomiska orsaker. Lika litet kan det ur helhetens synvinkel anses ändamålsenligt, att de största tidningsföretagen av samma orsak har betydligt bättre möjligheter än mindre sådana att tillgodogöra sig den specialistutbildning kursen ger. De stora tidningarna har ofta även annars möjlighet att följa med internationella och nordiska frågor på ett helt annat sätt än t. ex. mindre provisionstidningar, för vilka och för vilkas läsekrets det kunde vara av den största betydelse om tidningens chefredaktör eller en av hans närmaste män kunde delta i Nordisk journalistkursus.

Utskottet anser därför, att synnerligen starka skäl talar för att statsmakterna genom aktiva åtgärder söker underlätta kvalificerade journalisters deltagande i Nordisk journalistkursus. Detta måste även anses stå helt i linje med de strävanden de nordiska länderna under de senaste decennierna aktivt gått in för i syfte att underlätta kvalificerade studier inom andra områden av den högre utbildningen.

Även utskottet vill se den nu föreslagna åtgärden som ett första steg mot ett successivt utbyggt stipendiestystem, som skall göra de möjligt för varje kvalificerad och intresserad sökande, som i övrigt uppfyller de krav som bör ställas på en sådan, att delta i Nordisk journalistkursus utan större personliga uppoffringar.

Utskottet har för sin del icke önskat taga slutlig ståndpunkt till frågan om antalet stipendier eller dessas storlek, emedan möjlighet att fördela medlen på ett så ändamålsenligt och smidigt sätt som möjligt bör finnas. Denna fråga torde bäst kunna lösas i samråd mellan ministerierna, kursledningen och vederbörande press- och tidningsmannaaorganisationer.

Under åberopande av vad ovan anförts får kulturutskottet föreslå,

att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt årligen ställa ett belopp av tillhoppa minst 20 000 svenska kronor till förfogande för stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus i Århus.

Oslo den 7 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Rann-irk*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

**BILAGA 3****I efterhand inkomna yttranden****D a n m a r k****Statsministeriet:**

— — — skal man herved meddele, at sagen af Statsministeriet har været forelagt Danske Dagblades Fællesrepræsentation og Dansk Journalistforbund, der har afgivet vedlagte udtalelser af henholdsvis 2. februar 1965 og 8. januar 1965, hvoraf det fremgår, at der ikke findes stipendier til deltagelse i Nordisk Journalistkursus samt at der ikke i øvrigt er stipendier, der kan anvendes til formålet.

*Statsministeriet* kan for sit vedkommende henholde sig hertil.

København, den 5. februar 1965

P. m. v.

E. b.

(*Sign.*)

**Dansk Journalistforbund:**

— — — skal Dansk Journalistforbund oplyse til det i Økonomiministeriets brev af 20. november i fjor til Statsministeriet omspurgte forhold, at der ikke er sikret danske journalister et antal stipendier fra presseorganisationerne til deltagelse i Nordisk Journalistkursus.

København, den 8. januar 1965

*Carsten Nielsen*

**Danske Dagblades Fællesrepræsentation:**

*ad 1:* Der findes ikke stipendier, der kan udnyttes til dette formål.

*ad 2:* Der er ikke fra pressens organisationer sikret særlige stipendier til Nordisk Journalistkursus.

Det Nordiske Journalistkursus søges fortrinsvis af mere modne journalister med særlig interesse for de nordiske spørgsmål. Hvis deres blade ikke bidrager til afholdelse af udgifterne i de 3 måneder, må de selv sørge herfor. I ganske enkelte tilfælde har Danske Dagblades Fællesrepræsentation dog givet et mindre bidrag. Fællesrepræsentationen er navnlig baseret på at

støtte Dansk Journalisthøjskole, hvor uddannelsen af de unge journalister foregår.

Bestyrelsen for Nordisk Journalistkursus, hvis formand er chefredaktør Engen, Oslo, har på et møde i Göteborg drøftet det ønskelige i, at der fra hvert af de nordiske lande blev givet et beløb på ca. 15 000 kroner til fordeling blandt de journalister, der deltager i Nordisk Journalistkursus. Man kan ikke forlange, at bladene skal afholde udgifterne, da de ingen garanti har for fortsat at beholde de journalister, der er på kursus. Anderledes stiller forholdet sig, hvor det drejer sig om de nationale journalisthøjskoler, som søges af elever, der er kontraktligt knyttet til bladene.

København, den 2. februar 1965

*Svend Aage Lund*

## **Medlemsförslag**

### **om nordisk fribrevsrätt**

*(Väckt av Karl-August Fagerholm)*

Det nordiska samarbetet förutsätter, med den omfattning det idag äger, en fortlöpande och synnerligen livlig korrespondens mellan de olika nordiska länderna. Enbart de permanenta statliga samlagsorganens verksamhet ger upphov till tiotusentals postförsändelser årligen. Därtill kommer hela den korrespondens, som försiggår mellan statliga myndigheter av olika slag i de nordiska länderna och som är stadd i ständig tillväxt, allteftersom det nordiska samarbetet intensifieras och utbreder sig till allt flera områden inom samhällsmaskineriet. Samtliga dessa organ åtnjuter på det nationella planet de förmåner den statliga fribrevsrätten erbjuder.

Sedan länge pågår ett intimt samarbete mellan postförvaltningarna i de nordiska länderna. Detta arbete har bl. a. inriktats på att skapa nordisk enhetlighet i fråga om taxor och viktgränser för olika typer av postförsändelser. Målsättningen har därvid varit att gällande inrikestaxor om möjligt skall tillämpas inom hela det nordiska området. Även Nordiska rådet har genom en rad rekommendationer verkat för större nordisk enhetlighet på detta område.

Kännetecknande för det officella nordiska samarbetet är numera att de statliga myndigheterna i de olika nordiska länderna alltmera övergått till att stå i direkt kontakt med varandra vid handläggningen av gemensamma angelägenheter. Denna utveckling har stadfästas i den nordiska samlagsöverenskommelsens 38 artikel, som föreskriver, att »myndigheter i de nordiska länderna äga *skriftväxla direkt med varandra* i andra ärenden än sådana som till följd av sin natur eller av annat skäl böra handläggas genom förmedling av utrikesförvaltningen». Stadgandet kan sägas innebära, att de nordiska länderna med avseende å de inbördes kontakterna mellan statliga myndigheter i samlagsfrågor de facto framstår som ett enhetligt förvaltningsområde.

Tidpunkten är nu inne att taga steget fullt på detta område och införa fribrevsrätt för statliga postförsändelser mellan de nordiska länderna. Avsevärda vinningar i form av tidsbesparing och rationalisering vid postbehandlingen kunde härigenom uppnås med den omfattning den ifrågavarande

skriftväxlingen har. Med beaktande av den ovan berörda enhetlighet i fråga om taxor och viktgränser för postförsändelser inom Norden, som uppnåtts. bör införandet av nordisk fribrevsrätt icke medföra några större förändringar i fråga om fördelningen av den ekonomiska bördan för den statliga skriftväxlingen rörande samarbetsfrågor mellan de nordiska länderna.

Under återopande av vad ovan anförts får jag hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vidtaga åtgärder i och för införande av fribrevsrätt för postförsändelser från statliga myndigheter och organ i ett nordiskt land till annat nordiskt land.

Helsingfors i maj 1964

*Karl-August Fagerholm*



## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## D a n m a r k

## Statsministeriet:

— — — skal man herved meddele, at *Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet* den 2. juli 1964 har tilskrevet statsministeriet således:

I anledning af ministeriets ovennævnte skrivelse meddeles herved, at man fra den kgl. svenske generalpoststyrelse i brev af 16. juni 1964 har modtaget forslag om, at spørgsmålet sættes på dagsordenen for den næste nordiske postkonference. Generalpoststyrelsen har samtidig oplyst, at man har været i forbindelse med Nordisk råds præsidium, der er gjort opmærksom på, at Den nordiske Postforening ikke kan ventes at tage stilling til spørgsmålet om portofrihed for statslige postforsendelser mellem de nordiske lande før på den næste nordiske postkonference, der er planlagt til afholdelse i september måned 1964.

Rådets præsidium har derefter over for generalpoststyrelsen udtalt, at man intet vil indvende mod, at foreningens udtalelse overleveres senere, om muligt dog senest den 15. oktober 1964.

Man vil herfra vende tilbage til sagen efter nævnte konferences afholdelse.

Statsministeriet skal på ny tilskrive Nordisk Råd, når den omhandlede udtalelse er modtaget fra generaldirektoratet.

København, den 7. juli 1964

P. m. v.

E. b.

*Ruth Bruun-Pedersen*

## Økonomiministeriet:

— — — skal man herved meddele, at *Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet*, den 23. oktober 1964 har afgivet følgende supplerende udtalelse:

I fortsættelse af skrivelse af 2. juli 1964 meddeles, at de nordiske landes poststyrelser har drøftet ovennævnte forslag på den i dagene 10.—12. september 1964 i Silkeborg afholdte ordinære, nordiske postkonference. Konferencen vedtog, at de enkelte poststyrelser hver for sig skulle svare den

myndighed, hvorfra forslaget var modtaget, idet der i de enkelte lande gælder forskellige indenlandske regler for portofrihed.

Generaldirektoratet skal i henhold hertil meddele følgende:

I Danmark gælder kun portofrihed i ganske enkelte tilfælde, nemlig for forsendelser, der udveksles mellem postale myndigheder, forsendelser fra postgirokontoret til postkontohavere, breve i særlige, betalbare konvolutter fra postkontohavere til postgirokontoret samt de i verdenspostkonventionen og overenskomsterne nævnte tilfælde (forsendelser mellem postale myndigheder, forsendelser vedrørende krigsfanger og civilinternerede samt blindetryksager).

Der er ikke i verdenspostkonventionen givet bestemmelser, hvorefter andre end ovennævnte forsendelser kan postbesørges portofrit, og generaldirektoratet vil allerede af denne grund ikke kunne gå ind for portofrihed for statslige forsendelser fra Danmark til øvrige nordiske lande. En sådan portofrihed måtte i øvrigt efter generaldirektoratets opfattelse ikke formodes at medføre lettelser for de pågældende institutioner, eftersom institutionerne ligesom andre danske afsendere må frankere deres indenlandske postforsendelser.

Da postvæsenets indtægter kommer fra mange små beløb, er en kontrol med porto for besørgede forsendelser meget vigtig, og for ikke at gøre kontrollen mindre effektiv, vil det være af allerstørste betydning, at antallet af portofri forsendelser er forsvindende, og at reglerne for portofrihed er så få og klare som muligt. Det bemærkes herved, at man på grund af den for tiden herskende personalemangel ikke kan gennemføre en helt tilfredsstillende portokontrol, og at en yderligere kontrol under postens behandling med, hvilke institutioner der måtte være berettiget til at sende ufrankerede forsendelser, idag ville være noget nær uigennemførlig.

Generaldirektoratet må derfor under henvisning til ovennævnte meddele, at man — alt taget i betragtning — ikke kan gå ind for det af Nordisk Råd til statsministeriet fremsendte forslag om portofrihed for statslige postforsendelser mellem de nordiske lande.

København, den 27. oktober 1964

P. m. v.

E. b.

*Axel Gormsen*

Eksp.sekr.

## **F i n l a n d**

*Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena har den 16 november 1964 meddelat, att ministeriet förenar sig om post- och telegrafstyrelsens yttrande (se nedan).*

**Post- och telegrafstyrelsen:**

Fribrevsrätt för tjänsteförsändelser i Finlands inrikes posttrafik har beviljats av statsrådet genom förordningen den 18 december 1942 (Förordn. 1019/42) och genom ett av statsrådet senare utfärdat beslut, samt av post- och telegrafstyrelsen i kraft av på densamma genom ändring, till vissa delar, av den 6.5.1949 (Förordn. 369/49) av förordningen den 26.4.1924 om fribrevsrätt och portofrihet (Förordn. 120/24) överförda befogenheter. Fribrevsrätt har beviljats såväl statliga som under vissa förutsättningar ifrågakommande kommunala och kyrkliga myndigheter och beviljas fortfarande enligt förordning och under förutsättningar, som framgår ur dess uttryckliga ordalydelse, på basen av i varje enskilt fall skett övervägande. Härav härleder det sig, att fribrevsrätt för tjänsteförsändelser icke beviljats alla statliga myndigheter, ej heller har framställning därom gjorts. Vid beviljandet av fribrevsrätt har man strävat att begränsa denna till sådana enskilda fall, där en viktig allmän fördel förutsätter sådan rätt. Fribrevsrätten har minskats och även slopats, då det bara varit möjligt. Det föreslagna allmänna utvidgandet av fribrevsrätten för tjänsteförsändelser skulle fullständigt strida mot det här ovan nämnda förfarandet vilket baserar sig på en framställning, som gjorts av den av kanslichef Klaus Häkkanen ledda kommittén.

Stadgandena om huruvida myndigheter har rätt att sända avgiftsfritt postförsändelser och i jakande fall, på vilka villkor, är i de nordiska länderna mycket olika. Sålunda har de statliga myndigheterna i Danmark och Island icke alls beviljats fribrevsrätt, utan postavgifter måste erläggas för statliga postförsändelser i enlighet med de allmänna bestämmelserna. Även i Norge gäller för statliga postförsändelser det som i allmänhet är stadgat för erläggande av postavgifter, dock så, att postförsändelserna från statsmyndigheter kan, fränsett vissa undantag, i stället för i allmänt bruk varande frimärke eller frankeringsstämpel förses med tjänstemärke (tjenestemerke) eller en motsvarande stämpel. I Sverige är med avseende på tjänsteförsändelser i huvuddrag samma system gällande som hos oss.

Då Nordiska rådets en huvudprincip är den, att samtliga nordiska länder skulle kunna tillämpa lika stadganden och förfaringssätt i fråga om varje enskild fråga, kan det förslag, som nu framställts av Rådets Finlands delegation om beviljande av fribrevsrätt i internordisk trafik åt statliga myndigheter, icke tillämpas reciprokt utan att en motsvarande fribrevsrätt tages i bruk i alla nordiska länders inrikes trafik och att stadgandena göres så enhetliga, att i praktiken ett övervakande av densamma i de nordiska länderna kan ordnas. Enligt post- och telegrafstyrelsens uppfattning finns inga som helst möjligheter för ett sådant förnyande som skulle beröra alla de nordiska länderna.

Samtliga nordiska postverk fungera i enlighet med affärsprinciper. Detta

förutsätter, att de bör få ersättning för utförda uppdrag. Även på grund härav borde avgiftsfrågan med avseende på den i framställningen avsedda skriftväxlingen ordnas på annat sätt än i form av en fribrevsrätt, som omfattar alla nordiska länder.

Åberopande det ovan sagda samt med hänsyn till det faktum, att endast Sverige med vissa förbehåll ställde sig jakande till det nu ifrågavarande förslaget vid den nordiska postkonferens, som hölls i Silkeborg, Danmark, i september detta år, har post- och telegrafstyrelsen, med beaktande av att befrielse från postavgifter enligt artiklarna 38—40 i världspostkonventionen beviljas endast i skriftväxlingen mellan postförvaltningarna och dessa underlydande anstalter, för krigsfångars och civil-internerades försändelser samt för försändelser, som innehålla blindskrift, äran meddela, att styrelsen för sin del icke anser sig kunna förorda förslaget om beviljande av fribrevsrätt för ettvarit lands statliga myndigheter i den inter-nordiska postutväxlingen.

Helsingfors den 12 november 1964

Generaldirektör *Oiva Saloila*

Direktör *T. Puolanne*

**N o r g e**

**Samferdselsdepartementet:**

Saken har vært forelagt Poststyret som uttaler at spørsmålet etter forslag fra Kungl. Generalpoststyrelsen i Stockholm vil bli ført opp på dagsorden for neste konferanse i Den nordiske postforening i september 1964. I likhet med hva som er avtalt mellom Generalpoststyrelsen og Nordisk Råds presidium ønsker også Poststyret å vente med å ta stilling til spørsmålet til nevnte konferanse er holdt.

Oslo, 26. august 1964

*Sigurd Lorentzen*

*John H. Paxal*

Forskriftene for frankering av statens post, som i medlemsforslaget har fått fellesbetegnelsen fribrevsrätt, er forskjellige i de nordiske land. I Norge har en et system med tjenestefrimerker som Postverket får betaling for.

Etter postloven av 1928, med senere endringer, kan slike tjenestefrimerker bare nyttes innenlands. Med den nødvendige lovendring skulle det dog være postalt mulig å nytte slike merker også for frankering av statens post til andre nordiske land etter avtale med disse. Det vil også være mulig å motta og befordre den slags sendinger fra andre nordiske land, selv om sendingene ikke er frankert i samsvar med gjeldende internasjonale avtaler. Det forutsettes at norske posttjenestemenn gis instruksjon om hvordan slike sendinger skal være utstyrt etter forskriftene i de respektive land. Det vil derfor være ønskelig at man i tilfelle får et likeartet utstyr og påtrykk m. v. på sendingene. All portokontroll vil måtte utføres i senderlandet.

For øvrig har Poststyret og departementet, med sikte på en rasjonalisering, arbeidet med spørsmålet om å gå over fra bruk av tjenestefrimerker til bruk av vanlige frimerker for post fra offentlige myndigheter. En slik ordning vil ikke være til hinder for at de andre lands fribrevsordninger kan gjelde for forsendelse til Norge etter de linjer som er nevnt ovenfor.

Oslo, 12. desember 1964

*Erik Himle*

*John H. Paxal*

## S v e r i g e

### Generalpoststyrelsen:

---

Svenska myndigheter åtnjuter inte fribrevsrätt i den meningen att postverket inte erhåller postavgifter för av dem avsända försändelser. De har emellertid tillerkänts s. k. tjänstebrevsrätt. Denna rätt innebär, att försändelser i tjänsteärenden ehuru avgiftspliktiga ej frankeras av avsändaren utan postverket erhåller ersättning enligt ett summariskt beräkningssystem. I fråga om de flesta tjänstebrevsberättigade får postverket ersättningen med ett gemensamt belopp från det på riksstatens sjätte huvudtitel uppförda förslagsanslaget till ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser. Televerket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, domänverket, försvarets fabriksverk och riksbanken betalar emellertid ersättning — även den summariskt beräknad — för sin tjänstepost av egna driftmedel.

Den tjänstebrevsrätt, som de svenska myndigheterna sålunda åtnjuter, gäller inte endast för inrikes försändelser utan också för försändelser till utlandet, i båda fallen utan begränsningar beträffande adressaten. Adressaten kan alltså vara myndighet o. d., enskilt företag eller enskild person. Tjänstebrevsrätten får emellertid som nämnts endast utnyttjas för försändelser i tjänsteärenden.

För de svenska myndigheternas del torde sålunda spørmalet principiellt ha fått en fullt tillfredsställande lösning genom tjänstebrevsrätten. För den händelse förslaget avser fribrevsrätt i den meningen att postverket ej skall erhålla ersättning för försändelserna i fråga, kan styrelsen för sin del ej biträda detsamma, främst av det skälet att försändelsen till annat nordiskt land rimligen inte bör åtnjuta bättre villkor i avgiftshänseende än som gäller vid befordran inom Sverige. Det förtjänar framhållas, att de internationella postfördragen medger sådan fribrevsrätt endast för försändelser i posttjänsten, krigs- och civillångförsändelser samt blindskriftsförsändelser. Beträffande de tre sistnämnda kategorierna har denna fribrevsrätt en rent humanitär bakgrund.

I den mån förslaget avser, att inrikesbestämmelser skall tillämpas så framgår det av vad ovan nämnts, att tjänstebrevsrätten principiellt är densamma för inrikes försändelser och för försändelser till utlandet. I praktiskt hänseende förefinnes dock en olikhet. Härom får styrelsen anföra följande.

Enligt 5 §, Kungl. Maj:ts förordning den 8 juni 1945 angående utgörandet av postavgifter för tjänsteförsändelser m. m. (nr 329), vars ordalydelse framgår av *Bihang (se nedan)*, skall belöpande postavgift för tjänsteförsändelser till utlandet, i motsats till vad som gäller för inrikes tjänsteförsändelser (4 §), uträknas för varje försändelse och utgöras medelst frankotecknen. Vid avlämnandet skall försändelserna vara förtecknade i postbok eller, då utlandsposten är av ringa omfattning, på särskilt reversal. Uträkning av porto liksom även försändelsernas frankering verkställles genom postverkets försorg. Postavgifterna bokföres och atteras kvartalsvis av den tjänstebrevsberättigade.

Den skillnad i inlämningsförfarandet för inrikes tjänsteförsändelser å den ena sidan och tjänsteförsändelser till utlandet å den andra, för vilken ovan redogjorts, har sin grund i de internationella postfördragens bestämmelser, som vid tidpunkten för den nuvarande tjänstebrevsförordningens tillkomst föreskrev obligatorisk frankering av avgiftspliktiga brev medelst frimärken eller frankostämplor. I detta sammanhang må dock nämnas, att de internationella bestämmelserna om frankeringssätt numera medger, att bl. a. även brev (tidigare blott trycksaker) frankeras med stämplor framställda medelst tryckpress eller annan tryckmetod och innehållande bl. a. exempelvis orden »Port Payé» (= Porto betalt). Den på svenska tjänsteförsändelser föreskrivna beteckningen »Tjänsteförsändelse» eller »Tjänste» — eller översättning därav — är sålunda varken enligt tidigare eller nu gällande bestämmelser internationellt godtagbar såsom bevis för att vederbörligt porto erlagts. I anslutning till nyssnämnda regeländring i den internationella utväxlingen avser generalpoststyrelsen emellertid att underställa Kungl. Maj:ts förslag till ändring av tjänstebrevsförordningen i syfte att förenkla behandlingen av tjänsteförsändelser till utlandet.

Såsom ovan sagts är expedieringen av tjänsteförsändelser till utlandet

f. n. förenad med ett visst merarbete såväl för de tjänstebrevsberättigade som för postverket. Vid bifall till det av styrelsen planerade förenklade inlämningsförfarandet kommer emellertid detta merarbete att i huvudsak elimineras. Några mera vägande skäl synes då knappast kunna förebäras till stöd för skilda rutiner för tjänsteförsändelser till de nordiska länderna och till utlandet i övrigt. Tvärtom torde en enhetlig behandling av samtliga tjänsteförsändelser till utlandet vara att föredra.

Generalpoststyrelsen vill i detta sammanhang nämna, att Nordiska rådets presidium genom generalpoststyrelsen även hänvänt sig till Nordiska postföreningen och hemställt om föreningens synpunkter på denna fråga. Med anledning härav har förslaget dryftats på en nordisk postkonferens, som avhölls i Danmark den 10—12 september. Med hänsyn till de inte minst ur principiell synpunkt olikartade förutsättningar, som råder i de nordiska länderna på detta område, avstod konferensen från att göra något gemensamt uttalande i frågan utan beslöt att varje förvaltning skulle var för sig och med beaktande av det egna landets förhållanden besvara eventuella hänvändelser i denna sak.

---

Stockholm den 1 oktober 1964

Generalpoststyrelsen

*Erik Swartling*

*Karl Axel Löfgren*

BIHANG

**Förordning angående utgörandet av postavgifter för tjänsteförsändelser m. m.;**

*given Stockholms slott den 8 juni 1945*

(Svensk författningssamling nr 329) med sedermera vidtagen ändring.

Kungl. Maj:t har funnit gott förordna som följer.

1 §.

Om postavgifter för försändelser, som i tjänsteärenden avlämnas till postbefordran från viss myndighet, tjänsteman eller annan, jämlikt hittills gällande bestämmelser eller av Kungl. Maj:t framdeles meddelade beslut skola gäldas av allmänna medel (tjänstebrevsrätt), skola de belopp, som erfordras till bestridande av dylika postavgifter, utgå från det å riksstatens sjätte huvudtitel uppförda förslagsanslaget till ersättning till postverket för befordran av tjänsteförsändelser; dock att beträffande televerket, statens järnvägar, statens vattenfallsverk, domänverket, försvarets fabriksverk samt riksbanken och dess avdelningskontor de i berörda hänseende erforderliga beloppen utbetalas av vederbörande myndighet på rekvisition av generalpoststyrelsen.

## 2 §.

Postavgifterna för samtliga under ett och samma kvartal avlämnade tjänsteförsändelser till såväl inrikes som utrikes orter gäldas med ett gemensamt belopp för alla de myndigheter m. fl., för vilka erforderliga medel skola utgå från det i 1 § omnämnda förslagsanslaget, samt med särskilt belopp för var och en av de myndigheter, för vilka erforderliga medel skola utanordnas av vederbörande myndighet. Beloppen utgå med viss procent av postverkets frankoteckensuppbörd, varvid varje sålunda beräknat belopp avrundas uppåt till jämnt hundratals kronor. Storleken av ifrågakvarnande procent bestämmas beträffande sistnämnda myndigheter av generalpoststyrelsen och vederbörande myndighet samt beträffande övriga tjänstebrevsberättigade av generalpoststyrelsen och riksrevisionsverket. Därest mellan generalpoststyrelsen och vederbörande utbetalande myndighet eller riksrevisionsverket enighet icke ernås angående procentens storlek, skall frågan härom underställas Kungl. Maj:t.

Undersökning huruvida fastställt procenttal bör ändras verkställas när sådant påfordras av generalpoststyrelsen respektive vederbörande utbetalande myndighet eller riksrevisionsverket.

## 3 §.

Å adressidan av tjänsteförsändelse skall genom avsändarens försorg medelst tryck eller stämpel eller ock skriftligen angivas försändelsens egenkap av tjänsteförsändelse samt avsändande myndighets namn eller avsändarens tjänsteställning. Härvid skall användas den benämning, under vilken den tjänstebrevsberättigade återfinnes i den förteckning över de tjänstebrevsberättigade, som utgives av generalpoststyrelsen. Om så anses erforderligt, bör jämte sådan benämning angivas en av vederbörande myndighet fastställd underrubrik, så att tvekan ej kan råda om varifrån försändelsen härrör.

Verkställas dessa anteckningar skriftligen, skall därunder anbringas avsändarens egenhändiga namnteckning.

## 4 §.

Postavgiften för tjänsteförsändelser till *inrikes* ort skall icke uträknas för varje försändelse och ej heller utgöras medelst frankotecken.

## 5 §.

1. För tjänsteförsändelser till *utrikes* ort skall belöpande postavgift uträknas för varje försändelse och utgöras medelst frankotecken.

2. Frankeringen av tjänsteförsändelser till utrikes ort skall verkställas genom postverkets försorg. Tjänstebrevsberättigad har att, då från postverkets sida så påfordras, hålla postbok, i vilken försändelserna skola vara förtecknade vid avlämnandet till postbefordran. I postboken skall mottagande postfunktionär varje gång post avlämnas anteckna beloppet av postavgifterna för de avlämnade försändelserna. Efter varje kvartals utgång erhåller den tjänstebrevsberättigade från inlämningspostanstalten en uppgift å sammanlagda beloppet av bokförda postavgifter för under kvartalet avsända tjänsteförsändelser till utlandet. Efter vederbörlig granskning har den tjänstebrevsberättigade att till postanstalten återställa uppgiften, försedd med attest av därtill behörig tjänsteman.

Då postbok icke hålles, skola försändelserna vid avlämnandet, med angivande av adressat och adressort för varje försändelse, vara antecknade å



särskilt reversal, vartill blankett tillhandahålles av postverket. Å dylikt reversal skall avsändande myndighets namn eller avsändarens tjänsteställning angivas på sätt i 3 § sägs. Portobeloppet för de å reversalet uppförda försändelserna antecknas av postfunktionären å reversalet, som behålles av postverket.

3. I 2 mom. avgivna belopp äger generalpoststyrelsen låta avföra i postverkets räkenskaper.

#### 6 §.

För försändelse, som är adresserad till tjänstebrevsberättigad och vilken enligt av Kungl. Maj:t meddelad föreskrift må till postbefordran avlämnas ofrankerad, utgår den postavgift, som, därest dylik föreskrift icke meddelats, skulle hava utgjorts vid försändelsens avlämnande. Sådan postavgift skall, där Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämt, gäldas på sätt ovan föreskrivits beträffande postavgifter för tjänsteförsändelser i allmänhet.

#### 7 §.

1. I 3 § omförmäld beteckning, varigenom försändelse angives såsom tjänsteförsändelse, får icke användas för andra postförsändelser än sådana, som i tjänsteärenden avlämnas till postbefordran från de myndigheter m. fl., som erhållit tjänstebrevsrätt.

2. Envar, som mottager postförsändelse, vilken är på i 3 § föreskrivet sätt betecknad såsom tjänsteförsändelse, bör, såvida icke försändelsen är försedd med frankotecken, tillse, att densamma är i tjänsteärende avlämnad till postbefordran från tjänstebrevsberättigad, samt, om så icke är fallet, anmäla förhållandet hos generalpoststyrelsen eller hos vederbörande åklagare.

3. Försändelse, vilken på grund av vikt, omfång eller beskaffenhet i övrigt icke lämpar sig för befordran med post eller som med tillämpning av gällande postavgifter vid dylik befordran skulle draga större transportkostnad än vid anlitande av annat befordringsmedel, må icke, därest annat försändningssätt kan användas utan att avsändaren därigenom vållas väsentlig olägenhet, avlämnas till postbefordran såsom tjänsteförsändelse.

För tjänsteförsändelse må hos postverket påfordras assurans, rekommendation, mottagningsbevis, ilbefordran eller expressutdelning eller begagnas annan särskild postanordning, för vilken viss tilläggsavgift är fastställd, allenast för den händelse sådant finnes oundgängligen erforderligt.

#### 8 §.

Tjänsteman eller annan tjänstebrevsberättigad, som överträder i 7 § 1 mom. stadgat förbud eller eljest sig eller annan till nytta missbrukar sin tjänstebrevsrätt eller genom grov försummelse vållar, att sådant missbruk sker av annan, så ock den som, utan att vara tjänstebrevsberättigad, betecknar av honom avsänd postförsändelse på i 3 § omförmäلت sätt i avsikt att få försändelsen befordrad utan erläggande av belöpande postavgift, straffes med dagsböter, såvida han icke enligt allmän lag är förfallen till svårare ansvar.

Böter, som ådömas enligt denna förordning, tillfalla kronan.

#### 9 §.

Generalpoststyrelsen äger meddela beslut rörande den omfattning, i vilken beviljad tjänstebrevsrätt må utnyttjas, samt även i övrigt meddela de

närmare föreskrifter, som för denna förordnings tillämpning kunna vara erforderliga, och har styrelsen därvid att, när så provas nödigt, samråda med riksrevisionsverket.

Det åligger tjänstebrevsberättigad att på anmaning lämna generalpoststyrelsen de upplysningar, som kunna vara till ledning vid bedömandet av tjänstebrevsrätts omfattning och utnyttjande. Därest generalpoststyrelsen för vinnande av utredning i berörda hänseende eller eljest av särskild anledning eller vid särskilt tillfälle finner skäl så föreskriva, skall tjänstebrevsberättigad vara skyldig att förteckna sina avgående tjänsteförsändelser i postbok eller på annat sätt, som av generalpoststyrelsen bestämmes, och att avlämna förteckningen till vederbörande postanstalt samtidigt med försändelsernas avlämnande till postbefordran.

Denna förordning träder i kraft den 1 juli 1945, från och med vilken dag förordningen den 5 mars 1920 (nr 130) angående utgörandet av postavgifter för tjänsteförsändelser skall upphöra att gälla.

Det alla som vederbör hava sig hörsamligen att efterrätta. Till yttermera visso hava Vi detta med egen hand underskrivit och med Vårt kungl. sigill bekräfta låtit.

Stockholms slott den 8 juli 1945.

GUSTAF

(L. S.)

(Kommunikationsdepartementet.)

*Fritiof Domö*

## BILAGA 2

### Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om portofrihed for statslige postforsendelser mellem de nordiske lande.

Forslaget har været behandlet ved udvalgets møder den 29.—30. september 1964, 18. december 1964 og 15. januar 1965. Ved mødet den 18. december 1964 deltog statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsråd Gösta Skoglund i behandlingen af sagen.

#### 1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget, som er fremsat af Karl-August Fagerholm, henstilles, at rådet vedtager en rekommandation til regeringerne om at indføre en ordning, hvorefter postforsendelser fra statslige myndigheder og organer i hvert af de nordiske lande portofrit kan sendes til modtagere i de øvrige nordiske lande. Som motivering er anført, at det nordiske samarbejde, med det omfang det i dag har nået, forudsætter en omfattende brevveksling mellem de nordiske lande, og at det derfor ville være naturligt at lade denne brevveks-

ling, der er stadigt voksende, nyde godt af de fordele, som »fribrevsretten» for statslige forsendelser udgør i de enkelte lande. Der peges endvidere på det nære samarbejde mellem de nordiske postforvaltninger, som i vidt omfang har muliggjort anvendelsen af de indenlandske posttakster, og på den i art. 38 i den nordiske samarbejdsoverenskomst omhandlede adgang til direkte korrespondance mellem myndigheder i de nordiske lande.

## 2. De gældende ordninger

### a. Indenlandske regler

I *Danmark* og *Island* må de statslige myndigheder betale porto for deres postforsendelse i fuldstændig overensstemmelse med de for alle gældende almindelige bestemmelser herom. Også i *Norge* må myndighederne erlægge porto efter de gældende takster. Dette sker som hovedregel ved anvendelse af almindelige frimærker eller frankeringsstempel; men i visse undtagelsestilfælde kan myndighederne benytte særligt tjenestefrimærke eller tilsvarende stempel.

I *Finland* er »fribrevsrätt» bevilget og kan stadig bevilges — på grundlag af i hvert enkelt tilfælde stedfunden overvejelse — til såvel statslige som under visse forudsætninger kommunale og kirkelige myndigheder. Dette betyder, at »fribrevsrätt» for tjenesteforsendelser ikke er bevilget alle statslige myndigheder, og anmodning herom er ej heller fremsat. Ved bevilling af »fribrevsrätt» har man tilstræbt at begrænse denne ret til sådanne særlige tilfælde, hvor en vigtig almen fordel afhænger heraf.

Alle myndigheder samt visse organisationer i *Sverige* har en såkaldt »tjänstebrevsrätt». Denne ordning indebærer, at forsendelserne i tjenestesager — skønt de er portopligtige — ikke forsynes med frigørelsesmidler, og at betaling til poststyrelsen fastsættes på grundlag af et summarisk beregningssystem.

### b. Internationale regler

Bortset fra de i verdenspostkonventionen og overenskomsterne nævnte tilfælde (forsendelser mellem postale myndigheder m. m.) kan der *internationalt* ikke etableres ordninger med portofrihed for myndigheders forsendelser. Den svenske »tjänstebrevsrätt» gælder dog også for forsendelser til udlandet uden begrænsninger med hensyn til adressaten og praktiseres på den måde, at den der har »tjänstebrevsrätt» til et postkontor indleverer forsendelserne sammen med et revers, og postkontoret frankerer herefter de enkelte forsendelser.

## 3. Udtalelser

Poststyrelserne meddelte efter medlemsforslagets fremkomst i foreløbige udtalelser, at spørgsmålet ville blive optaget til drøftelse på den kommende

nordiske postkonference, som skulle afholdes i Silkeborg den 10.—12. september 1964, og at der efter denne konference ville fremkomme endelige udtalelser.

Der er herefter modtaget følgende udtalelser: fra Ministeriet for offentlige arbejder, Generaldirektoratet for post- og telegrafvæsenet i Danmark (den 23. oktober 1964), fra ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena i Finland (den 16. november 1964), bilagt en udtalelse af 12. november 1964 fra post- og telegrafstyrelsen og fra generalpoststyrelsen i Sverige (den 1. oktober 1964).

Det fremgår af disse udtalelser, at *den nordiske postkonference* på grund af de forskellige forudsætninger, som på dette område er til stede i de nordiske lande, afstod fra at fremsætte en fælles udtalelse, men besluttede, at hvert lands poststyrelse skulle udtale sig på sine egne vegne.

Det danske *Generaldirektorat* går i sin udtalelse imod forslaget, bl. a. fordi verdenspostkonventionen ikke giver hjemmel til at indføre portofrihed for befordring mellem medlemslandene af myndigheders forsendelser. Det anføres endvidere, at direktoratet anser en kontrol med porto for besørgede forsendelser for meget vigtig; på grund af personalemangel kan man imidlertid knap gennemføre denne kontrol på helt tilfredsstillende måde, og en yderligere kontrol med, hvilke institutioner, der er berettiget til at sende ufrankererede forsendelser, må nærmest betragtes som uigennemførlig.

*Post- och telegrafstyrelsen* i Finland, udtaler sig ligeledes imod forslaget, idet man også henviser til verdenspostkonventionens bestemmelser. Forslaget er i øvrigt i modstrid med poststyrelsens politik, som går ud på i så vidt udstrækning som muligt at afskaffe eller indskrænke den i Finland eksisterende »fribrevsrätt».

*Generalpoststyrelsen* i Sverige, hvor »tjänstbrevsrätten» omfatter forsendelser såvel inden for landet som til udlandet, blot med den forskel, at forsendelserne til udlandet ved postvæsenets foranstaltning bliver takseret og frankeret hver for sig, bebuder at ville fremsætte forslag til ændring i »tjänstbrevsförordningen» med henblik på at forenkle ekspeditionen af tjenesteforsendelser til udlandet. Styrelsen er i øvrigt af den opfattelse, at der ikke bør etableres en særbehandling for så vidt angår tjenesteforsendelser til de øvrige nordiske lande, men at en ensartet behandling af samtlige tjenesteforsendelser vil være at foretrække.

#### 4. Udvalget

Udvalgets udgangspunkt ved behandlingen af sagen har været, at besørgelsen af postforsendelser mellem de nordiske lande bør foregå så let og ubesværet som muligt.

Man føler sig imidlertid ikke overbevist om, at den i forslaget angivne ordning vedrørende myndighedernes forsendelser — alt taget i betragtning

— vil være den mest rationelle. Det forekommer udvalget muligt, at det vil være lettere at lade afsenderne frankere forsendelserne ved brug af frankeringsmaskiner end at foretage beregninger — selv summariske beregninger — af de beløb, der skal bevilges eller betales til postvæsenene til dækning af omkostningerne ved befordring af »portofri» forsendelser. Udvalget har været opmærksom på den i den svenske poststyrelses udtalelse anførte oplysning om, at de internationale bestemmelser om frankeringsmåden nu tillader, at også breve frankeres ved trykning, og man forudsætter, at poststyrelserne udnytter de lettelser, som denne frankeringsmetode måtte muliggøre i den internordiske postudveksling, herunder af forsendelser fra de statslige myndigheder m. fl.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet ikke foretager sig noget i anledning af medlemsforslaget.

Stockholm, den 15. januar 1965

<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Karl-August Fagerholm</i>
<i>Raino Hallberg</i>	<i>Svend Horn</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Harry Klippenvåg</i>	<i>Aksel Larsen</i>	<i>Jon Leirfall</i>
		Formand
<i>Birger Lundström</i>		<i>Georg Pettersson</i>

## Medlemsförslag

### om enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen

*(Väckt av Birger Andersson, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Harald Løbak och Judit Nederström-Lundén)*

Olika bestämmelser reglerar i de nordiska länderna förhållandena angående märkning medelst etikett eller på annat sätt av brand- och hälsofarliga ämnen. Danmark har som varning den röda färgen, medan Sverige har gult och svart, vilka båda färger i Sverige även användes för varningsändamål i trafiken och i industriella sammanhang. I Norge användes dödskallemärke på förpackningar av vissa handelsgifter såsom ammoniak m. m. Denna symbol är så välkänd som varningssignal, att även mindre barn reagerar för den. Föräldrar är givetvis särskilt aktsamma med förpackningar med detta varningsmärke. I Sverige har man hittills använt sig av varningsföreskrifter med långa texter, vilka av utrymmesskäl måste skrivas i så liten stil att det är svårt att tyda texten. I Finland är bestämmelserna om brandfarliga ämnen å ena sidan och hälsofarliga ämnen å den andra inte förenade i samma lagstiftning. För närvarande användes där liknande etiketter som i Norge.

Med hänsyn till den betydelse, som den internordiska handeln numera fått särskilt i gränstrakterna, och till resandeströmmens allt större omfattning är det en betydande olägenhet, att märkningen av här angivna varuslag varierar i så hög grad i de nordiska länderna. Det torde ur konsumentens synpunkt vara av stort intresse att reglerna för signering och annan märkning av brand- och hälsofarliga ämnen blir enhetliga till förekommande av olyckshändelser. Farliga preparat bör behandlas med samma grad av försiktighet i hushållen oavsett var de inköpts. I synnerhet är det angeläget att den del av hithörande regler, som har direkt betydelse för allmänheten, koordineras. Etiketteringsföreskrifterna bör därför i första hand förenhetligas. En framställning av sådan innebörd har också ingivits till rådet från olika handelsorganisationer (*se Tillägg*).

Ur handelns synpunkt är det angeläget att för varorna kan brukas samma förpackning oavsett i vilket land varan skall säljas och brukas. Enhetliga regler på detta område är därför också att se som en handelsbefrämjande

rationaliseringsåtgärd. Önskvärt är att dessa regler kan förenhetligas på ett internationellt plan. Om de nordiska regeringarna tar upp denna sak, bör därför undersökas vad som kan göras för att åstadkomma internationellt godtagna bestämmelser på detta område.

Med hänvisning till vad sålunda anförts föreslås,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för enhetliga regler angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen.

Lahti den 24 maj 1964

*Birger Andersson*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Jørgen Jensen*

*Harald Løbak*

*Judit Nederström-Lundén*

## TILLÄGG

### **Skrivelse från Nordiska Detaljhandelsrådet till Nordiska rådet angående enhetliga bestämmelser om etikettering och annan märkning av brand- och hälsofarliga ämnen**

Vid sammanträde med Nordiska Detaljhandelsrådet den 26–27 augusti 1963 i Hangö, Finland, behandlades bl. a. de regler, som gäller i de fyra nordiska länderna beträffande handeln med brand- och hälsofarliga ämnen.

Utgångspunkten för diskussionen var det förhållandet, att det i de fyra länderna gäller i väsentliga hänseenden olika regler för den märkning genom etikettering eller på annat sätt, som skall ske vid handeln med dessa ämnen. Även när helt nya bestämmelser fastställdes i Danmark och Sverige beträffande signering av brandfarliga ämnen har man gått på sinsemellan olika linjer. Danmark har behållit den röda färgen såsom varning, medan Sverige gått över till gul och svart, som ju också används som varning i trafiken och industrin. I Norge används dödskallen på förpackningar av vissa handelsgifter såsom ammoniak, syror m. m. Denna symbol är så välkänd som varningssignal, att även småbarn reagerar, samtidigt som föräldrarna givetvis är särskilt aktsamma med förpackningar med detta märke. I Sverige har man hittills använt sig av varningsföreskrifter med långa texter, vilka i

och för sig är helt korrekta men som oftast måste utföras i så liten stil, att svarigheter att tyda texten föreligger. I Finland är bestämmelserna om brandfarliga ämnen å ena sidan och hälsofarliga ämnen å den andra inte förenade i samma lagstiftning och de är i praktiken svåra att efterfölja. För närvarande användes liknande etiketter som i Norge.

Med den betydelse, som den internordiska handeln numera fått, inte minst i gränstrakterna och med hänsyn till resetrafikens allt större omfattning och strävandena till nordisk samhörighet, är det uppenbarligen av olägenhet, att märkningen av här berörda varuslag är så olika i de olika nordiska länderna. Olägenheten är väsentlig för handeln. Indirekt måste det vara också ett konsumentintresse att få enhetliga regler för signering och annan märkning, så att i olika nordiska länder inköpta preparat kan komma att behandlas med samma grad av försiktighet i hushållen.

Detta är f. ö. desto mer angeläget, som det nästan dagligen kommer ut i handeln nya preparat av här ifrågavarande slag. Emballaget för och etiketteringen av dessa är mycket varierande, vilket lätt kan ge anledning till förväxlingar och därav föranleda olyckor och olyckstillbud.

Otvivelaktigt vore det därför önskvärt, att de statliga förordningar, som reglerar handeln på detta område, blir likartade för hela Norden. I synnerhet bör den del av dessa regler, som har direkt betydelse för den stora allmänheten, koordineras. Sålunda bör i synnerhet etiketteringsföreskrifterna göras enhetliga.

För det nordiska samarbetet måste åtgärder på detta område anses utgöra en konkret arbetsuppgift av stor praktisk betydelse. Vi hemställer därför, att Rådet på det sätt och i de former, som befinnas vara lämpliga, måtte föranstalta om åtgärder för att i de nordiska länderna enhetliggöra bestämmelserna om etikettering och annan märkning av brand- och hälsofarliga ämnen samt helst även övriga regler för handeln med sådana ämnen.

Den 30 december 1963

Butikshandelens Fællesraad  
i Danmark  
(Sign.)

Detaljhandelns centralförbund  
i Finland  
(Sign.)

Norges handelsstands forbund  
(Sign.)

Sveriges köpmannaförbund  
(Sign.)



## BILAGA 1

**PM i anledning av medlemsförslaget***(Upprättad inom svenska giftnämnden)*

Sedan den 1 januari i år gäller för Sveriges vidkommande en helt ny lagstiftning i fråga om hälsofarliga varor. Gifförordningen den 14 december 1962 (nr 702) indelar sålunda de hälsofarliga varorna i två grupper, nämligen *gifter* och *vådliga ämnen*, för vilka i vissa fall skilda regler gäller. I fråga om urvalet av de varor, som hänförs till den ena eller andra gruppen, finns en principiell skillnad mellan den nu gällande och den äldre lagstiftningen. Tidigare uttömmande förteckningar över hithörande varor har — med undantag för läkemedelsgifterna — ersatts med exemplifierande förteckningar, emedan numera varje ämne eller beredning, som med hänsyn till varans egenskaper och användning kan befaras förorsaka död, sjukdom eller kroppsskada hos människor, i princip faller under giftförordningens tillämpningsområde. Gifförordningen synes sålunda jämfört med den gamla giftstadgan ha en helt annan karaktär av flexibilitet och anpassningsförmåga till den snabba utvecklingen på området. Detta kan även i viss mån sägas komma till uttryck i fråga om märkningsbestämmelserna för hälsofarliga varor, vilka bestämmelser närmare angivits i kungörelsen den 28 juni 1963 (nr 441) om tillämpningen av gifförordningen.

Vid överlåtelse av såväl gift som vådligt ämne skall förpackningen vara märkt med varans namn och — om detta ej framgår av namnet — uppgift om vilket eller vilka ämnen, som förlämnar varan dess hälsofarliga egenskaper. För den senare uppgiften skall användas kemisk eller annan allmänt vedertagen entydig benämning. Vidare skall i märkningen ingå uppgift om säljarens och tillverkarens (för vådligt ämne förpackarens) namn eller firma samt postadress. För i utlandet tillverkad vara lämnas i stället motsvarande uppgift om importören. För båda varuslagen gäller även att förpackningen skall vara märkt med föreskrift, att varan skall förvaras oåtkomlig för barn. En betydelsefull särskiljande föreskrift är den, att i märkningen skall ingå uppgift om varans karaktär av gift respektive vådligt ämne.

Då det gäller gifter, där möjligheten till överlåtelse är begränsad genom gifförordningen, finns utöver vad här sagts endast ytterligare en märkningsföreskrift, nämligen att apoteken vid överlåtelse av gift till person, som endast kan förvärva sådant på apotek, skall äsätta varan uppgift om

det ändamål för vilket densamma överlåtits. Ordalydelsen kommer således här att variera från fall till fall.

I fråga om vådliga ämnen, vilka i princip utan hinder kan förvärfvas av vem som helst, skall förpackningen utöver vad som hittills sagts vara märkt med uppgift om de med varan förbundna riskerna, angiven i form av kortfattad varningstext.

För hälsofarlig vara, som överlåtes i större mängd för enbart industriellt bruk, finns ett förenklat märkningsförfarande. Utan hinder av de bestämmelser som angivits i det föregående, kan dylik vara få vara märkt endast med varans och säljarens namn samt uppgift om varans karaktär av gift eller vådligt ämne.

Vissa allmänna föreskrifter om märkningen ges i den tidigare nämnda kungörelsens 13 §.

Föreskrivna uppgifter på förpackningen till hälsofarlig vara skola vara avfattade på svenska språket samt vara på varaktigt sätt anbringade på framträdande plats med i ögonen fallande text i tydlig stilart. Uppgifterna skola genom färg, typografi eller dylikt tydligt skilja sig från övrig text, som förekomma på förpackningen.

Till skillnad mot tidigare lagstiftning, vilken innehållit detaljerade bestämmelser om ordalydelsen av en rad varningstexter, har föreskrifterna här fortfarande karaktär av rambestämmelser. Viss komplettering genom regler utfärdade i administrativ ordning förutses dock. Sålunda äger gift-nämnden meddelade närmare föreskrifter om utformningen av märkning av hälsofarlig vara samt då särskilda skäl föreligger, meddela befrielse från viss märkning. Genom gift-nämndens cirkulär den 17 december 1963 angående märkning av hälsofarlig vara m. m. gäller sålunda övergångsvis en rad detaljföreskrifter, som nära ansluter till tidigare gällande bestämmelser.

För sådana hälsofarliga varor, som utgör bekämpningsmedel, gäller bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962 (nr 703) med tillämpningsbestämmelser i stället för giftförordningen bl. a. i fråga om märkning vid överlåtelse. Här kan utgångspunkten sägas ha varit en helt annan. Emedan inga bekämpningsmedel får marknadsföras utan att vara registrerade hos gift-nämnden, är varje produkt av denna typ känd av myndigheterna i förväg, och märkningen kan på ett annat sätt bedömas i det individuella fallet. Enligt kungörelsen den 28 juni 1963 om tillämpningen av bekämpningsmedelsförordningen (nr 442) skall sålunda gift-nämnden vid registreringen av ett bekämpningsmedel fastställa viss påskrift för medlet. Sådan påskrift skall uppta

a. bekämpningsmedlets benämning, det nummer varunder medlet registrerats samt kortfattad uppgift om medlets användningsområde;

b. uppgift om den faroklass vartill medlet vid registreringen hänförts;

c. erforderlig varningstext eller annan märkning till skydd för människor, husdjur, vilt, nyttoinsekter eller nyttoväxter;

- d. från säkerhetssynpunkt erforderlig bruksanvisning;
- e. namn och mängd på verksamma beståndsdelar i medlet; samt
- f. därest nämnden inte finner skäl att bestämma annat, namn på övriga beståndsdelar hänförliga till gifter eller vådliga ämnen, i den mån dessa förlämnar varan hälsofarliga egenskaper.

Ovan nämnda påskrift jämte vissa andra i kungörelsen närmare angivna uppgifter skall åsättas förpackningen till ett registrerat bekämpningsmedel vid överlåtelse. En direkt motsvarighet till det för hälsofarliga varor tidigare citerade kravet på tydlighet i påskriften, text på svenska språket etc. finnes även i fråga om påskriften för bekämpningsmedel.

För brandfarliga varor gäller särskild lagstiftning. Den nu gällande grundförfattningen, förordningen om brandfarliga varor, utfärdades år 1961. I en särskild tillämpningskungörelse den 22 maj 1963 har kommerskollegium utfärdat vissa märkningsföreskrifter, enligt vilka för de vanliga handelspreparaten som regel endera av två olika texter skall användas beroende på vilken klass varan hänförs till. Viss minimivolym anges även. Texten skall vara svart på gul botten. — Brandfarliga varor har i princip undantagits från giftförordningens tillämpningsområde, dock att densamma skall gälla i den mån de brandfarliga varorna är hälsofarliga av annat skäl än som föranlett att de hänförs till nämnda varukategori.

I fråga om märkningsregler för Norge, Danmark och Finland må i korthet anföras följande.

I Norge antogs den 20 juni 1964 en ny lag som berör området hälsofarliga varor (lov om legemidler og gifter m. v.). Datum för lagens ikraftträdande har ännu ej fastställts. Såväl vad gäller grunderna för vad som skall räknas till »gifter» och till »helsefarlige stoffer» som märkningsföreskrifter förutsätter den nya lagen kompletterande bestämmelser, vilka är under utarbetande men ännu ej utfärdats. De äldre fortfarande gällande bestämmelserna innehåller en rad detaljföreskrifter om etikettering av olika handelspreparat. Den föreskrivna varningstexten skall i regel stå med svarta bokstäver på röd botten.

Även i Danmark har man relativt nya bestämmelser på det här aktuella området, i det att en »lov om gifte og sundhedsfarlige stoffer» av den 3 maj 1961 trädde i kraft den 1 oktober samma år. Hithörande ämnen är uttömmande förtecknade i bilagor till lagen. Med stöd av nämnda lag har sedan inrikesministeriet den 9 oktober 1961 utfärdat vissa tillämpningsföreskrifter, vilka i fråga om märkningen av de olika varugrupperna på vissa punkter är mycket detaljerade. Sålunda skall t. ex. gifter ha gul etikett innehållande vissa uppgifter samt ett separat eller på etiketten tryckt giftmärke. Detta märke är för särskilt farliga gifter ett dödskallemärke med texten »Stærk gift» i gult på svart botten samt av visst i författningen angivet utseende och med vissa angivna mått. För övriga gifter saknar märket dödskallemärke men har ordet »Gift» i gult på svart botten. »Sundheds-

farlige stoffer», vilka mera är att jämföra med vådliga ämnen i Sverige, skall på emballaget som regel ha röd etikett. Denna skall vara försedd med en rad uppgifter, bl. a. i vit skrift på svart botten orden »Forsiktig — farlig». I kraftig inramning skall vidare anges, att viss förvaring är straffbelagd samt att varan skall förvaras oåtkomlig för barn. Likaså skall de på listorna över hithörande varor eventuellt angivna särskilda påskrifterna återfinnas på etiketterna. För hälsofarliga organiska lösningsmedel gäller i viss mån särskilda bestämmelser.

I fråga om bekämpningsmedel har man i Danmark sedan åtskilliga år haft en särskild lagstiftning. Nu gällande lag bär datum den 3 maj 1961. Här finns många beröringspunkter med de nya svenska bestämmelserna. Hithörande preparat kan sålunda ej säljas eller yrkesmässigt användas innan de granskats av lantbruksministeriets giftnämnd, som kan föreskriva viss märkning till skydd mot skada på människor och husdjur.

Gällande lagstiftning i Finland är en förordning om gifter den 12 juli 1946. Varuområdet indelas här enligt farlighet i gifter av första och andra klass. Hithörande varor finns angivna på två olika förteckningar, vilka torde kunna betraktas som uttömmande. Vid överlåtelse av första klassens gift för annat ändamål än som läkemedel föreskrives, att förpackningen bör slutas med försäljarens sigill och att på densamma bör synligt, med tydliga och varaktiga bokstäver antecknas försäljarens firma eller varumärke, giftets namn, mängd och expeditionsdatum samt orden »(Finsk text) — Gift» och tre svarta kors. Vid försäljning av gift av andra klassen gäller i princip liknande påskrift men med varningen »(Finsk text) — Farligt att förtära». Härtill kommer att i förteckningen över andra klassens gifter i en rad fall angivits särskilda varningstexter, vilka åsättes respektive förpackningar. Det må nämnas att i ett fall mycket preciserade anvisningar givits rörande varningsetiketten, nämligen för natriumhydroxid för hushållsbruk. Etiketten finns avbildad i författningstexten, och dess mått för en 1-kilosförpackning har angivits. Den finska giftförordningen innehåller även vissa särbestämmelser för en rad varor, vilka i Sverige går in under rubriken bekämpningsmedel, t. ex. så kallade växtskyddsgifter, skadedjursgifter och farliga gifter för impregnering och konservering av trävaror och textilprodukter. Författningen anger här en exakt men ytterst kort påskrift. tvåspråkig, av typen »Växtskyddsgift. Endast till utrotande av växtförstörare.»

Av den översiktliga jämförelsen mellan de olika ländernas lagstiftning på området framgår dels vissa likheter eller smärre olikheter, vilka i och för sig torde kunna sammanjämkas, dels ock vissa väsentliga skillnader icke minst i fråga om de grundläggande bestämmelserna.

Vid varje diskussion om märkningsregler torde i huvudsak följande problemställningar vara aktuella, nämligen frågan om en eller flera varnings-

symboler, varningsfärg, varnings- och upplysningstext samt layout, typografi och placering av föreskriven märkning.

Betydelsen av varningssymboler i förevarande sammanhang är väl ej fullt utredd men torde inte böra överskattas. Ett stort antal symboler, vilka avses utvisa olika slag av fara, synes kräva en ofantlig propagandaapparat för att bli kända och ihågkomna av flertalet. Däremot torde ett par enkla symboler bidragande till distinktionen mellan vad i Sverige benämns gift å ena sidan och vådligt ämne å den andra vara av värde. Ett närmande mellan de olika nordiska länderna på denna punkt torde vara möjligt. Liknande synpunkter synes kunna läggas på frågan om varningsfärger eller färgkombinationer. Här skulle en viss färg eller snarare kombination av ett par färger, t. ex. svart på gult, kunna symbolisera fara över huvud taget och småningom komma att ingå i märkning av varor, som innebär olika slag av risker. Även här torde gälla, att enbart en färgmarkering knappast innebär tillräcklig varning för konsumenten eller den som eljest handskas med varorna. I varje fall i fråga om sådana hälsofarliga varor, som är mera allmänt åtkomliga och använda torde betydelsen av en symbol och en varningsfärg fr. a. ligga i att de drar uppmärksamheten till att varan är riskabel på ett eller annat sätt; de bör m. a. o. tjäna som incitament till läsning av den varningstext, som skall finnas på förpackningen.

I fråga om varningstext på en hälsofarlig vara torde det vara utom all diskussion, att densamma måste föreligga på landets språk. Varningstexten har en essentiell betydelse och det måste vara en strävan att få en kort, slagkraftig och i varje enskilt fall adekvat text, som verkligen läses av konsumenten. I Sverige har tidigare varningstexterna varit ordagrant fastställda och, vilket även framhållits i medlemsförslaget, många gånger otympliga, detta för att passa en rad olika produkter. Relativt statiska varningstexter synes även vara regel i de övriga nordiska länderna. Det torde därför vara av värde, att man vinner erfarenhet av de märkningsprinciper, som kommit till uttryck i den nya svenska lagstiftningen, och som utformats med tanke på den snabba tekniska utvecklingen. I proposition nr 184 år 1962 anförde föredragande statsrådet i denna fråga bl. a. följande:

— — — — För de i allmänna handeln tillgängliga hälsofarliga varorna skall vidare finnas uppgift om de med varan förbundna riskerna. Beträffande dessa varningsmärkningar har förutsatts, att vissa normer och bindande föreskrifter skall utfärdas av tillsynsmyndigheten men också att den som för varan i handeln inom ramen för givna normer skall ha frihet att i det enskilda fallet utforma texten på lämpligaste sätt. Jag finner det principiellt värdefullt med den elasticitet, som det nu föreslagna systemet innebär, då det betydligt smidigare än det nuvarande torde kunna anpassas till de praktiska förhållandena och på så sätt bidra att öka säkerheten. — — —

Statsrådet underströk också vikten av ett förtroendefullt och intimt samarbete mellan tillsynsmyndigheten och branschorganisationerna i syfte att uppnå så enhetliga märkningar som möjligt och tillade, att om den friare ordningen inte som avsett skulle visa sig öka intresset för en fullt adekvat märkning från säkerhetssynpunkt, frågan sedermera torde få tas upp till ny prövning.

Då det gäller märkningens tydlighet och läsbarhet i förhållande till övrig text på förpackningen dvs. placering, färgsättning, mått etc. kan i och för sig vissa regler tänkas. Detta synes emellertid vara en synnerligen svårbedömd fråga, där man även har att beakta utvecklingen och föränderligheten i fråga om reklamteknik, förpackningsmaterial och förpackningstyper. Eventuella detaljföreskrifter på detta område måste därför vara så utformade, att de ej motverkar sitt eget syfte.

Avslutningsvis skall något behandlas det internationella samarbetet i fråga om märkning av hälsofarliga varor. Här synes behovet av regler för internationella transporter först ha gjort sig gällande. Det kan t. ex. nämnas att flygorganisationen IATA fastställt vissa symbolmärkningar med bestämda färgkombinationer. Även andra internationella organ har ägnat frågan uppmärksamhet. Sålunda har fr. a. inom ILO ett stort arbete nedlagts på dessa problem och en serie symbolmärkningar har utarbetats för att indikera olika slag av fara. En annan relativt likartad serie symboler har utarbetats inom UNESCO. Även ISO (International Organization for Standardization) har tagit upp frågan om märkning av farligt gods i anslutning till sitt förslag om hanteringssymboler. Slutligen må nämnas att en s. k. Sub-committee on Industrial Safety and Health arbetar med samma frågor inom Europarådets ram under »a Partial Agreement» f. n. bestående av länderna Belgien, Frankrike, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Storbritannien och Västtyskland. Mer än 500 substanser har av kommittén klassificerats med hänsyn till kemisk struktur och olika slag av risker. Symbolmärkningar och varningstexter har fastställts.

Stockholm den 23 september 1964

*Ulla Swarén*

Sekreterare i giftnämnden

## BILAGA 2

## Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

Justitsministeriet:

-----

I anledning heraf skal man efter brevveksling med Dansk Brandværnss-Komité og justitsministeriets konsulent for brandfarlige stoffer meddele, at justitsministeriet kan anbefale medlemsforslaget.

København, den 28. august 1964

*Hans Hækkerup**Eefsen*

Indenrigsministeriet:

— — — skal man fremsende en fra Sundhedsstyrelsen indhentet erklæring af 11. august 1964, hvortil Indenrigsministeriet kan henvise [*se nedan*]. Man finder dog anledning til at gøre opmærksom på, at de i giftloven af 3. maj 1961 indeholdte regler om mærkning af gifte og sundhedsfarlige stoffer nu er ved at være indarbejdede hos forhandlerne og forbrugerne, hvorfor det kan være noget betænkeligt så hurtigt efter giftlovens ikrafttræden påny at ændre disse regler. I denne forbindelse kan det oplyses, at de regler, der afløstes af giftloven af 1961, i det væsentligste havde været uændret siden 1931.

Indenrigsministeriet må endvidere gøre opmærksom på, at en fuldstændig harmonisering af mærkningsreglerne inden for de nordiske lande næppe vil være hensigtsmæssig, idet kutyme og vaner formentlig er så forskellige i de enkelte lande, at helt ensartede etiketter m. v. næppe vil give forbrugerne og andre, der får med varerne at gøre, den samme forestilling om varernes farlighed. Ved en eventuel harmonisering bør derfor tages hensyn til de kutymer, der præger dette område i de enkelte lande. Hertil kommer, at en fuldstændig harmonisering ikke vil være mulig, da etiketternes tekst nødvendigvis må være affattet på det enkelte lands sprog, i særdeleshed fordi sprogbugen for en række af de stoffer, som lovgivningen omfatter, varierer ret stærkt fra land til land.

København, den 30. september 1964

P. m. v.

*Zeuthen**Louis Heegaard*

**Handelsministeriet:**

— — — skal man meddele, at der ikke under handelsministeriets område findes bestemmelser af den nævnte art for så vidt angår pakninger af brand- og sundhedsfarlige stoffer beregnet til omsætning i detailhandelen. For en fuldstændigheds skyld bemærkes, at for så vidt angår mærkning af farligt gods under transport til søs har Inter-Governmentet Maritime Consultative Organization (IMCO) i samarbejde med en af FN nedsat ekspertgruppe udarbejdet et udkast til mærkesedler til farligt gods, der foreslås optaget i udkastet til den internationale kode for transport til søs af farligt gods, således at reglerne på det pågældende område bliver ensartede for alle internationale transportformer.

København, den 23. oktober 1964

P. m. v.

*Erik Nielsen*

**Ministeriet for offentlige arbejder:**

— — — skal man efter stedfunden brevveksling med generaldirektoratet for statsbanerne, direktøren for luftfartsvæsenet og Landsforeningen danske Vognmænd bemærke følgende:

For så vidt angår international jernbanetransport af brand- og sundhedsfarlige stoffer forefindes allerede ensartede mærkningsregler, der anvendes i så godt som hele Europa, herunder også i de nordiske lande og om kort tid også vil blive anvendt i lokal dansk jernbanetrafik. De for den internationale jernbanebefordring anvendte faresedler for disse stoffer figurerer som henholdsvis fareseddel nr. 2 og 3 i bilag IX til Internationalt reglement for befordring af farligt gods på jernbaner (RID), der udgør bilag I til International konvention om befordring af gods på jernbaner (CIM).

På lufttransportens område følges i Danmark de af International Air Transport Association (IATA) udarbejdede bestemmelser for mærkning af farligt gods.

Idet medlemsforslaget navnlig synes at tage sigte på de omhandlede stoffers mærkning under handel og opbevaring bemærkes, at man må være af den opfattelse, at der fra dansk side kan være anledning til at støtte forslaget med henblik på at opnå ensartede mærkningsregler for såvel handel og opbevaring som for transport af de pågældende stoffer.

København, den 3. september 1964

P. m. v.

E. b.

*(sign.)*



**Sundhedsstyrelsen:**

— — — skal sundhedsstyrelsen udtale følgende:

[de danske regler vedrørende mærkning af *brandfarlige* væsker er fastsat i justitsministeriets bekendtgørelse af 27. februar 1937 om opbevaring og transport af brandfarlige væsker med ændringer og tillæg af 25. november 1939, 30. juni 1949, 2. august 1962, 15. maj 1963 og 12. august 1963. De danske regler vedrørende mærkning af *gifte* og *sundhedsfarlige stoffer* (herunder sundhedsfarlige organiske opløsningsmidler) er fastsat i lov nr. 119 af 3. maj 1961 om gifte og sundhedsfarlige stoffer, samt de i medfør af denne lov udstedte bekendtgørelser: indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 305 af 9. oktober 1961 om fremstilling, udlevering og opbevaring af gifte og sundhedsfarlige stoffer og indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 304 af 9. oktober 1961 om anvendelse af visse gifte og sundhedsfarlige stoffer.] Sundhedsstyrelsen skal i det følgende specielt omtale problemerne vedrørende gifte og sundhedsfarlige stoffer.

Indførsel af ensartede mærkningsbestemmelser forudsætter en ensartet afgrænsning af de varer, der skal henføres under bestemmelserne. Afgrænsningen af det vareområde, som henhører under den danske giftlovgivnings mærkningsregler, er foretaget ved på nogle lister at opregne en række stoffer, som i ren eller tilnærmet ren tilstand er omfattet af bestemmelserne. Men hertil kommer, at enhver vare, der er tilberedt af eller indeholder et eller flere af de på listerne nævnte stoffer, er omfattet af bestemmelserne, såfremt varen er i besiddelse af det pågældende stofs giftige eller sundhedsfarlige egenskaber i en sådan grad, at sædvanlig anvendelse af varen rummer fare for menneskers eller husdyrs sundhed. En vare, der efter sin sammensætning vil være omfattet af giftlovgivningens mærkningsbestemmelser, kan dog være undtaget fra disse, såfremt varens anvendelsesformål bringer varen ind under speciallovgivning. Skal varen anvendes som lægemiddel, gælder således de i medfør af indenrigsministeriets bekendtgørelse nr. 248 af 2. juli 1962 af lov om apotekervæsenet udstedte bestemmelser, og såfremt varen skal anvendes til bekæmpelse af f. eks. plantesygdomme, ukrudt eller skadedyr, gælder de i medfør af lov nr. 118 af 3. maj 1961 om midler til bekæmpelse af plantesygdomme, ukrudt og visse skadedyr samt om midler til regulering af plantevækst udstedte bestemmelser.

Gennemførelse af en ensartet afgrænsning af vareområdet kræver — foruden en koordinering af de nævnte lovgivningers område, herunder koordinering af giftlovgivningens stoffister — et løbende snævert samarbejde mellem de nordiske landes sundhedsmyndigheder med hensyn til ajourføring af listerne samt klassificering af varer, der er fremstillet af eller indeholder de på listerne optagne stoffer.

Ved en undersøgelse af spørgsmålet om mulighederne for indførelse af

ensartede mærkningsregler for gifte og sundhedsfarlige stoffer bør der tages stilling til, i hvilket omfang det vil være muligt at gennemføre ensartede mærkningsregler for varer, der indeholder gifte eller sundhedsfarlige stoffer, men som falder ind under apotekerlovgivningen eller bekæmpelsesmiddel­lovgivningen. Det bemærkes i denne forbindelse, at sundhedsstyrelsen er bekendt med, at landbrugsministeriets gift­nævn ved sin klassificering af bekæmpelsesmidlerne er i nøje kontakt — bl. a. ved årlige møder — med repræsentanter for modsvarende myndigheder i de andre nordiske lande.

Forsåvidt angår de nugældende danske mærkningsbestemmelser for de af giftlovgivningen omfattede varer, kan det oplyses, at stofferne er opdelt i følgende grupper:

Stærke gifte.

Gifte.

Sundhedsfarlige stoffer.

Sundhedsfarlige organiske opløsningsmidler af klasse A eller klasse B.

Sundhedsfarlige ikke-medicinske gasser.

For stærke gifte og gifte skal anvendes gulifarvede etiketter, mens der for de øvrige stoffer anvendes røde etiketter. Herudover skal stærke gifte mærkes med et giftmærke bestående af et dødningehoved og ordene »Stærk gift», mens gifte mærkes med et giftmærke bestående af ordet »Gift». For de øvrige af de af giftlovgivningen omfattede stoffer gælder, at de skal mærkes med forskellige advarsel­spåskrifter, hvoraf de fleste kræves udført i hvid skrift på sort bund.

Forsåvidt angår etikette, farver og symboler, vil en ensretning ret let kunne gennemføres. Advarsel­spåskrifter må imidlertid fortsat kræves affattet i det enkelte lands sprog, og en ensretning på dette område må derfor indskrænke sig til at omfatte det reelle indhold af advarslen, således at det uanset gennemførelse af ensartede regler formentlig fortsat vil være nødvendigt for fabrikanterne at fremstille etiketter for en bestemt vare i flere udgaver.

Vedrørende advarsel­spåskrifterne skal man iøvrigt bemærke, at de — for så vidt visse industrielt anvendte varer angår — har betydning for arbejderbeskyttelses­mæssige foranstaltninger, og at en koordinering med de i medfør af arbejderbeskyttelseslovgivningen udstedte bestemmelser derfor må foretages.

Sundhedsstyrelsen kan iøvrigt være enig i, at det vil være hensigtsmæssigt at søge gennemført ensartede regler på det omhandlede område. Man finder anledning til at henlede opmærksomheden på spørgsmålet om, hvorvidt det vil være hensigtsmæssigt at indføre ensartede regler for emballage til de pågældende varer.

Det tilføjes, at man ved den sidste danske lovrevision søgte at tilnærme de danske bestemmelser til de øvrige nordiske landes bestemmelser, og det er sundhedsstyrelsens indtryk, at man har udfoldet tilsvarende bestræbelser i

andre nordiske lande, jfr. herved de fornylig gennemførte svenske bestemmelser.

København, den 11. august 1964

P. d. v.

(*Sign.*)

#### Industriraadet:

— — — — tillader man sig at udtale, at man har bemærket, at der er stor uensartethed i mærkning af brand- og sundhedsfarlige produkter i de nordiske lande. Begrundelsen for forslaget, at ensartede mærkningsregler vil nedsætte faren for forvekslingsulykker og vil betyde støtte til rationaliseringsbestræbelser inden for handelen, kan man ganske tilslutte sig.

Tidspunktet for forslagets fremlæggelse er imidlertid uheldigt, fordi Norge, Sverige og Danmark inden for de seneste år har fået nye bestemmelser vedrørende gifte og sundhedsfarlige stoffer, og for så vidt angår brandfarlige stoffer foreligger der udkast til en ny bekendtgørelse i det danske justitsministerium.

Industriraadet kan imidlertid anbefale, at lovgivningen på disse felter i de nordiske lande søges harmoniseret, men således, at man samtidigt søger at harmonisere de kommende nordiske regler med mærkningsbestemmelserne i det europæiske fællesmarked, som man forstår også for tiden er under overvejelse. Ved en sådan fremgangsmåde burde man forsøge at få enslydende regler for en stor del af Europa.

København, den 24. september 1964

P. r. v.

E. b.

*Ernst Klæbel*

#### Danmarks Apotekerforening:

— — — — kan vi meddele, at Danmarks Apotekerforening gerne vil fremkomme med en udtalelse herom.

Forinden ønsker foreningen dog at få lejlighed til at drøfte spørgsmålet

med sine nordiske brødreorganisationer, hvilket vil kunne ske sidst i september måned.

Vi skal derefter snarest vende tilbage til sagen.

København, den 23. juli 1964

P. f. v.

*J. Koudal*

Generalsekretær

**De danske Handelsforeningers Fællesorganisation:**

— — — skal vi henvide til, at en ny lov om gifte og sundhedsfarlige stoffer, efter års forudgående arbejde er blevet gennemført ved lov nr. 119 af 13. maj 1961, og at ændringer i denne har medført at de handlende har måtte bortkaste alle tidligere anvendte etiketter, hvorfor vor stilling må være den, at såfremt der ønskes ensartede regler, må disse følge den danske lovgivning, så meget mere som denne har vist sig særdeles velegnet.

Hellerup, den 31. juli 1964

P. f. v.

*Jørgen Andersen*

Landsretssagfører

— — — skal fællesrepræsentationen oplyse, at den nuværende lov om giftige og sundhedsfarlige stoffer blev vedtaget den 31. maj 1961, og at der ved loven skete vidtgående ændringer i reglerne om etikettering og emballering.

Det vil derfor efter fællesrepræsentationens opfattelse ikke være rimeligt så kort tid efter gennemførelsen af den danske lov at søge disse regler ændret, medmindre de danske regler af hensyn til det danske erhvervsliv lægges til grund i videst muligt omfang.

København, den 4. december 1964

P. f. v.

*Chr. Saugman*

*B. Høegh-Guldberg*

**F i n l a n d****Ministeriet för inrikesärendena<sup>1</sup>:**

— — — värdsamt meddela, att ministeriet anser att ett förenhetligande av sättet för märkning av farliga ämnen träffar det riktiga, men enligt ministeriets åsikt finge förenhetligandet ej inskränka sig enbart till de nordiska länderna utan avse all internationell trafik.

Helsingfors den 13 augusti 1964

Minister *Arno Hannus*

Regeringsråd *Uuno Nevala*

**Handels- och industriministeriet<sup>1</sup>:**

— — — — —

I Finland finns ännu ej gällande allmänna stadganden med bestämmelser om på vilket sätt farliga ämnen och förpackningar innehållande sådana borde utmärkas frånsett dem, som utfärdats för järnvägstransporter. För statsjärnvägarnas vidkommande trädde den 1 mars 1964 i kraft »Bestämmelser om transport av farliga ämnen VAK». I dessa bestämmelser har även de tecken fastställts, som bör användas vid sändande av olika farliga ämnen med järnväg. Dessa tecken är med vissa smärre ändringar desamma som i den i Bern den 1 januari 1959 antagna internationella konventionen om järnvägstransporter »RID» (Règlement international concernant le transport des marchandises dangereuses). — För landsvägstransporternas vidkommande uppgörs för närvarande bestämmelser av en år 1964 tillsatt kommitté, som i fråga om de tecken som skall användas kommer att föreslå liknande bestämmelser som i VAK.

Genom de nu gällande stadgandena om brandfarliga och hälsofarliga ämnen har även utfärdats vissa bestämmelser om hur faran skall anges. Av dessa må följande nämnas:

Förordning ang. explosiva ämnen den 7 mars 1925 (93/25) 40 §.

Förordning om gifter den 12 juli 1946 (555/46) 30, 35, 36, 39 och 41 §§.

Förordning om brännbara vätskor den 2 augusti 1954 (335/54) 47 §.

Ministeriets för inrikesärendena beslut om strålskydd den 15 mars 1958 (119/58) 19 §.

Emedan bestämmelserna om ifrågavarande varningstecken utfärdats genom olika stadganden, tillsatte statsrådet den 20 april 1961 en kommitté med uppgift att undersöka möjligheterna att förenhetliga betecknandet av farliga ämnen med beaktande av internationella system samt uppgöra förslag

<sup>1</sup> Yltrandet översatt från finska.

till ifrågavarande stadganden. — Kommittén avgav den 30 september 1962 sitt betänkande<sup>1</sup>.

Emedan i Finland f. n. pågår planering och i olika kommittéer beredning av talrika stadganden om farliga ämnen eller revision av gamla stadganden, har det slutliga utfärdandet av bestämmelser om betecknande av farliga ämnen tillsvidare fått anstå. Avsikten är, att stadgandena om beteckningarna skulle kunna utfärdas i ett så tidigt skede som möjligt med beaktande av den på olika områden pågående utvecklingen.

Helsingfors den 13 juli 1964

Handels- och industriminister *Olavi J. Mattila*

Industriråd *Olli Ollila*

### Medicinalstyrelsen<sup>2</sup>:

---

Den av statsrådet år 1961 tillsatta kommittén (kommittén för märkning av farliga ämnen), som ägde undersöka möjligheterna att förenhetliga märkningen av farliga ämnen jämväl med beaktande av internationella system, avgav den 30 september 1962 sitt betänkande till statsrådet.

I betänkandet redogör kommittén för internationell praxis i fråga om vissa märkningsmetoder samt framlägger förslag till lag och densamma kompletterande förordning.

Enligt medicinalstyrelsens uppfattning är de i betänkandet föreslagna varningstecknen, som redan godkänts för användning bl. a. vid våra järnvägar, tydliga och ägnade att förebygga misstag. Medicinalstyrelsen anser, att strävandena att förenhetliga märkningsförfarandet träffar det riktiga, för såvitt överenskommelse kan nås om internationellt sett så enhetliga varningstecken som möjligt.

Helsingfors den 31 juli 1964

Överdirektör *Atto Virta*

Apoteksråd *Veli E. Krogerus*

### Suomen apteekkariyhdistys — Finlands apotekareförening:

---

Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen med varningsmärken är i Norden redan nu rätt allmänt: i bruk är flere symboler, vilka dock i viss mån skilja sig från varandra. Vi konstatera, att eventuell text i samband med varningsmärken icke har kanske större betydelse. Dock borde symboler och

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

<sup>2</sup> Yttrandet översatt från finska.

färger fås enhetliga. Beträffande de mest ändamålsenligaste färgerna och bilderna i sådana varningsmärken torde arbetsskyddsmyndigheterna bäst kunna uttala sig om. Härvid skulle undvikas den olägenheten att samma färger och symboler skulle användas för skilda ändamål.

Som framgår av ovannämnda anse vi förslaget positivt och understödja detsamma.

Helsingfors 1 oktober 1964

För Finlands apotekareförening

*Holger Peldán*

*Sven Jaatinen*

**Centralhandelskammaren, Finlands grossistförbund, Finlands industriförbund och Detaljhandelns centralförbund<sup>1</sup>:**

---

Ur det till delegationens skrivelse bilagda medlemsförslaget och därtill anslutna brev från några organisationer inom handeln framgår, att märkningsförfarandet beträffande brand- och hälsofarliga ämnen varierar i hög grad i de olika nordiska länderna. De motiveringar, som framförts för en koordinering, håller i alla avseenden sträck. Enligt vår uppfattning är det nödvändigt att vidtaga åtgärder för utredande av på vilket sätt det är möjligt att nå ett enhetligt märkningsätt för ifrågavarande ämnen.

I Finland såsom även i de övriga nordiska länderna har statsmakten vid olika tillfällen utfärdat förordningar och andra föreskrifter, vari direktiv lämnats beträffande märkningen av ifrågakommande ämnen. För Finlands del har dessa direktiv redovisats i ett betänkande av den 30 september 1962 av den för utredning av märkningen av farliga ämnen tillsatta kommittén. Däri har även konstaterats att man medels flere internationella avtal eftersträvat att åstadkomma en enhetlig märkningskutym. Enär föreliggande fråga med tanke på den internationella turiströrelsen och de allt vanligare transporterna från ett land till ett annat har en betydligt större än enbart internordisk bärvidd, önskar vi framföra såsom vår uppfattning, att vid frågans utredande jämväl internationella avtal och allmänt internationellt bruk på området borde beaktas. Vid märkningsreglernas uppgörande borde eftersträvas undvikande av allt för många märken ävensom möjligast lättfattliga och från varandra tydligt urskiljbara märken.

Emedan märkningen av brand- och andra farliga ämnen har stor bety-

<sup>1</sup> Yltrandet översatt från finska.

delse för näringsidkarna, förutsätter vi att oss beredes tillfälle att i sinom tid avge utlåtande beträffande resultatet av ifrågavarande utredningsarbete.

Helsingfors den 12 augusti 1964

Centralhandelskammaren

Finlands grossistförbund

*T. A. Wiherheimo M. E. Koskimies Kaarlo Arve*

*H. Kärkkäinen*

Finlands industriförbund

Detaljhandelns centralförbund

*Juha Rihtniemi*

*P. Paaermaa*

*Finlands industriförbund har i separat skrivelse den 20 juli 1964 instämt i medlemsförslaget.*

#### Centralförbundet för teknisk import<sup>1</sup>:

Även om förslaget ej direkt gäller den av oss företrädde sektorn av parti- och importhandeln finner vi anledning förorda åstadkommandet av de föreslagna enhetliga bestämmelserna. Vid deras uppgörande borde motsvarande, redan gällande bestämmelser rörande importörer, industrin och medicinalväsendet beaktas.

Helsingfors den 26 oktober 1964

Centralförbundet för teknisk import

*Klaus V. Vartiovaara*

#### Färgindustriföreningen:

Vid den IX Nordiska Färg- och lackfabrikantkongressen den 3 september 1964 i Köpenhamn behandlades rubricerade medlemsförslag gjort i Lahtis den 24 maj 1964. Kongressen godkände följande resolution.

»Den nordiske farve- og lakindustri finder, at der er et stærkt behov for at få gennemført ensartede regler for mærkning af brand- og sundhedsfarlige stoffer og vil — samlet til den IX Nordiske Farve- og Lakkongres i København 3. december 1964 — udtale forhåbningen om, at medlemsforslag af 24. maj 1964 om en undersøgelse af forudsætningerne herfor bifaldes.»

Vi har dessutom senare erfarit att inom den närmaste tiden en lag angående hälsofarliga färger torde godkännas både i Danmark och England



men att frågan icke ännu är aktuell hos oss, trots att ett kommittébetänkande givits den 30 september 1962, men när frågan i framtiden även blir aktuell i Finland borde likartade bestämmelser eftersträvas i alla de nordiska länderna.

Helsingfors den 17 december 1964

Högaktningsfullt  
Färgindustriföreningen

*E. Winkelmann*  
Ombudsman

Suomen osuuskauppojen keskuskuunta (Centrallaget för handelslagen i Finland)<sup>1</sup>:

-----  
Vi anser det såväl ur handelns som ur köparnas synpunkt sett vara synnerligen nödvändigt att åstadkomma en enhetlig praxis och kommer med nöje att göra vårt till för att saken må utvecklas i positiv riktning.

Helsingfors den 3 juli 1964

Suomen osuuskauppojen keskuskuunta

*K. E. Lampi*

*K. Sauvala*

N o r g e

Kommunal- og arbeidsdepartementet:

Saken har vært forelagt *Statens branninspeksjon* som har gitt følgende uttalelse:

Spørsmålet om merking av kledninger og andre materialer som det stilles branntekniske krav til har vært drøftet flere ganger gjennom lengre tid uten at det er blitt tatt noen endelig beslutning. En merking av materialene i den branntekniske klasse de er godkjent vil naturlig nok være av stor betydning både for byggherre, arbeidere og de kontrollerende myndigheter, og en endelig avgjørelse av dette spørsmål bør kanskje tas i og med utarbeidelsen av de nye byggeforskrifter.

De samme betraktninger kan kanskje også gjøres overfor materialer som i og for seg ikke er klassifisert, men som innebærer en større eller mindre brannfare under lagring og bearbeiding, og i første rekke kommer da de brennbare isolasjonsmaterialer. Når slike materialer i det hele tatt godkjen- nes i bygninger, er det fordi de skal være tilstrekkelig beskyttet med ikke

<sup>1</sup> *Yttrandet översatt från finska.*

brennbare kledninger e. l. når byggverket er ferdig, men inntil de har fått denne innkledning, har erfaring vist at de representerer en betydelig brannfare, og det har i de siste årene forekommet en rekke større og mindre branner i slike isolasjonsmaterialer.

Dette departement viser hertil. For övrig vil en söke spørsmålet tatt opp til nærmere dröftelse i Nordisk komité for bygningsbestemmelser.

Oslo, 12. august 1964

*E. Schulze*

*Johan L. Ditlefsen*

**Sosialdepartementet:**

---

Sosialdepartementet er av den oppfatning at det ville være hensiktsmessig med felles nordisk merking av brann- og helsefarlige varer. Sosialdepartementet administrerer bare bestemmelser som gjelder oppbevaring, sending og omsetning (herunder merking) av helsefarlige stoffer.

---

Oslo, 26. august 1964

*Olav Gjærevoll*

*Ottar Lund*

**Departementet for familie- og forbrukersaker:**

Departementet for familie- og forbrukersaker er enig i at spørsmålet bör utredes nærmere med sikte på å komme fram til felles regler. En vil imidlertid peke på at de nåværende uensartede regler neppe volder problem for særlig mange forbrukere og at innføring av et nytt merkingssystem for noen tid vil öke faren for forvekslinger.

Oslo, 16. juli 1964

*Rolf H. Bæröe*

*Odd Hekland*

Departementet for industri og håndverk har i skrivelse den 28 augusti 1964 förklarat sig icke ha något att invända mot medlemsförslaget.

**Departementet for handel og skipsfart:**

---

Spørsmålet om ensartede merkingsbestemmelser, varedeklarasjoner m. m. er tatt opp til behandling i EFTA. Det foreligger et dansk forslag om etablering av en egen arbeidsgruppe til å arbeide videre med saken, som angår industrielle varer i sin alminnelighet og er ikke begrenset til brann- og helsefarlige varer. I EFTA-forslaget antydes det at medlemslandene bør la sikte på en »standstill» og en konsultasjonsprosedyre i slike saker.

Hva angår det foreliggende medlemsforslag av 24. mai d. å. til Nordisk Råd vil Handelsdepartementet for sitt vedkommende ikke motsette seg at forutsetningene for ensartede regler vedrørende merking av brann- og helsefarlige varer blir utredet nærmere, men nødvendig med hensyn bør tas til det samarbeid som eventuelt vil bli resultatet av behandlingen av spørsmålet om ensartede merkingsbestemmelser og varedeklarasjoner innenfor EFTA.

Medlemsforslaget til Nordisk Råd har av Handelsdepartementet vært forelagt Norges Industriforbund, som i brev av 13. august d. å. hvorav avskrift vedlegges, meddeler at forbundet ikke har noe å bemerke til at de nordiske lands regjeringer tar opp til utredning spørsmålet om utarbeidelse av ensartede regler for merking av brann- og helsefarlige varer.

Oslo, 18. august 1964

*Tor Stokke*

*Paal Djønne*

**Helsedirektoratet:**

---

Etter Helsedirektoratets oppfatning ville det være hensiktsmessig med felles nordisk merking av brann- og helsefarlige varer. For ordens skyld gjør en oppmerksom på at Helsedirektoratet bare administrerer bestemmelser som gjelder oppbevaring, sending og omsetning (herunder merking) av helsefarlige stoffer.

Oslo, 7. august 1964

*J. Bjørnsson*

*B. Jøldal*

**Norges apotekerforening:**

---

Man anser det også ønskelig för svar avgis å få diskutert saken med representanter for Apoteksforeningene i de övrige nordiske land. Saken vil

i tilfelle bli tatt opp til drøftelse på den årlige formannskonferansen som skal holdes sist i september i Helsingfors. Man vil deretter straks komme tilbake til saken.

Oslo, 29. juli 1964

Norges apotekerforening

*Leif A. Brendel*

**Norges apotekerforening:**

— — — har vært behandlet av Norges apotekerforenings hovedstyre og på Nordisk formannsmöte i Finland i denne måned.

Særlig under det sistnevnte möte ble det fremholdt ønskeligheten av at man fikk en større tilnærming når det gjaldt merking av emballasje, spesielt når det gjaldt figurbetegnelse m. v., men at man anså det ønskelig å få spørsmålet løst på inter-europeisk eller internasjonal basis, ikke bare med ensartede regler de nordiske land imellom.

Forslagsstillerne har ikke påvist noen forøket fare eller at det er voldt konsumentene alvorligere eller hyppigere skader ved den grensehandel som pågår landene imellom, enn ved den tilsvarende innenlandske handel.

Hvorvidt hensynet til industriens markeds- og merkantile interesser skal tillegges vesentlig vekt i denne sak, har man ikke grunnlag for å uttale seg om. Sikkerhetshensyn synes dog å tale for at bruksanvisning og advarseltekster på brann- og helsefarlige varer blir trykket på vedkommende lands språk.

Man er i tvil om at spørsmålet er av den betydning at det for tiden bör ofres spesiell oppmerksomhet på det. Under enhver omstendighet må det i tilfelle undergis en nærmere bearbeidelse för man kan ta endelig standpunkt til de konkrete sider av saken.

Oslo, 30. september 1964

*L. Schmidt*

*Leif A. Brendel*

**Norsk medisinaldepot:**

Etter Norsk medisinaldepots mening vil det være hensiktsmessig med felles nordisk merking av disse varer.

Dersom det blir utarbeidet forskrifter vil vi gjerne få disse til uttalelse før de blir godkjent.

Oslo, 24. juli 1964

For Norsk medisinaldepot

*Magne Moe*

**Norges farmasøytisk-kjemiske industriforening:**

Til det foreliggende forslag om ensartede nordiske regler om advarselsmerking av brann- og helsefarlige stoffer kan vi p. t. ikke si mere enn at vi for vår del selvfølgelig ikke vil motsette oss en ordning hvorved disse regler blir mest mulig uniforme i de nordiske land, men vil gjerne få lov å uttale oss før konkrete vedtak om disse regler blir foretatt.

Oslo, 24. august 1964

(sign.)

*Norges industriforbund har i skrivelse den 13 augusti 1964 forklarat sig icke ha några kommentarer att göra i anledning av medlemsförslaget.*

**S v e r i g e****Medicinalstyrelsen:**

Av de exempel, som anförs i Nordiska rådets förslag, synes framgå, att rådet önskar påverka märkningen av förutom brandfarliga varor främst sådana handelsgifter, som försäljas i öppna handeln. Trots att utformningen av nämnda varugrupper signering ej åvilar medicinalstyrelsen, vill styrelsen likväl framhålla följande.

Det mest betydelsefulla vid märkning av en vara, vars användning kan vara förenad med säkerhetsrisker, är att lämna förbrukaren uppgifter om varans innehåll, funktion samt rätta handhavande. Det torde vara nödvändigt att uppgifterna återfinnas på förbrukarens modersmål. Effekten av varningsfärger eller symboler torde icke böra överdrivas. På läkemedelsområdet utmärker t. ex. enligt gällande bestämmelser röd färg på en etikett, att medlet är avsett för utvärtes bruk, medan vit etikett skall brukas för invärtes medel. Trots att dessa regler gällt under åtskilliga decennier torde allmänheten fortfarande i mycket ringa utsträckning känna till eller uppmärksamma den information, som färgen avser att ge. Beträffande det av detaljhandelsrådet nämnda dödskallemärket kan nämnas, att vid undersökningar som gjorts med barn mellan 4 och 8 år (ej läskunniga), de flesta ej uppfattat den varning, som åsyftats med märket.

Varnings- eller informationstext måste ges en sådan utformning att den uppmärksammas och läses. Då fabrikantens synpunkter angående utformning av etikettens layout i många fall kunna vara mycket bestämda, torde syftemålet att ge förbrukaren erforderliga upplysningar endast kunna uppnås om viss text måste åsättas förpackning genom separat märkning.

Stockholm den 11 augusti 1964

*Arthur Engel*

*Roland Ericsson*

*Celie Enhörning*

**Statens farmaceutiska laboratorium:**

I Sverige utfärdas numera detaljbestämmelser om signering av brandfarliga varor av kommerskollegium, samt om signering av gifter och andra hälsofarliga varor av giftnämnden. Däremot har medicinalstyrelsen hand om signeringen av läkemedel. Det förefaller som om medlemsförslaget endast åsyftade de båda förstnämnda varugrupperna, i vilket fall statens farmaceutiska laboratorium icke har anledning göra några kommentarer. För den händelse diskussionen även skulle komma att beröra läkemedlen må dock följande sägas.

I det sedan gammalt existerande samarbetet mellan de läkemedelskontrollerande organen och mellan farmakopémyndigheterna i Norden har det gång på gång framhållits att större likformighet i signeringsbestämmelserna för läkemedel borde eftersträvas. I någon mån kommer sådana enhetliga bestämmelser till stånd vid ikraftträdandet av den Nordiska farmakopén. Specialitetskontrollorganen har vid sina årliga konferenser försökt få fram så stort förenhetligande av de farmaceutiska specialiteternas märkning, som gällande bestämmelser medger. Stort intresse för problemet har även visats av en del läkemedelstillverkare. Den sedan början av år 1963 arbetande Nordiska läkemedelskommittén bearbetar även frågan om enhetliga bestämmelser och praxis för märkning av farmaceutiska specialiteter i Norden. Svårigheterna har därvid visat sig störst för varningspåskriften. Detta betingas dels av att nu gällande bestämmelser är i grunden olika, dels av att en systematisk, vetenskaplig bearbetning av det sakliga underlaget för varningsföreskrifter saknas, dels av att varningsföreskrifter alltid bör skrivas på det lokala språket.

Det är för närvarande icke fullt klart i vilken omfattning Nordisk läkemedelskommitté kommer att ägna sig åt frågan om varningsföreskrifter på läkemedel. Personligen har jag den uppfattningen, att kommittén borde föranstalta om den vetenskapliga (praktiskt-toxikologiska) utredningen om behoven av varningsföreskrifter. En sådan har gemensamt värde för alla de nordiska länderna, även om språksvårigheterna och de trots allt existerande stora skillnaderna i läkemedelssortimenten gör nedskrivandet av gemensamma bestämmelser svårt. En utväg — som även antydes i medlemsförslaget — är att genom färger och symboler åstadkomma varningar, som förstås oberoende av språket.

Det finns enligt laboratoriets mening skäl för samarbetsorganen på olika nivåer att befrämja tillkomsten av grundläggande utredningar och praktiska hjälpmedel för att utvidga och underlätta förståendet av varningspåskrifter på läkemedel.

Stockholm den 29 juli 1964

*Hans Hellberg*

**Statens provningsanstalt:**

Statens provningsanstalt finner det synnerligen önskvärt att enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen kommer till stånd. Som ett viktigt led mot en internationellt enhetlig märkning synes enhetlig märkning inom Norden kunna tjäna.

En omfattande inventering av nuvarande märkningsföreskrifter inom de nordiska länderna såsom skeppnings- och transportmärkning, giftmärkning, radioaktivitetsmärkning, hälsoriskmärkning av typ Ysam-grupp för färger och lacker torde bli nödvändig att genomföra innan fastare former av samordningsarbetet kan ta sin början.

En icke ringa del av här inbegripet arbete torde ha karaktären av standardiseringsarbete, varför det synes rimligt att standardiseringsorganen i de nordiska länderna gives tillfälle att yttra sig över förslaget. De nordiska centralorganen för standardisering har sedan 1952 ett internordiskt samarbete under beteckningen INSTA.

Provningsanstalten har genom Nordiska arbetsgruppen för materialprovning och forskning ett likaledes etablerat nordiskt samarbete med officiella provningsanstalten i de nordiska länderna.

För märkningsfrågans ytterligare belysning bör yttrande även inhämtas hos den nyligen inrättade giftnämnden.

Stockholm den 6 augusti 1964

Statens provningsanstalt

*Lennart Simonsson*

*Gösta Perla*

**Kommerskollegium:**

— — — får kollegium — som är chefsmyndighet för sprängämnesinspektionen — efter hörande av denna myndighet anföra följande.

Jämlikt förordningen om brandfarliga varor (SFS 568/1961) åligger det kollegium att utfärda de tillämpningsföreskrifter som erfordras i anslutning till förordningen. Bland annat gäller detta om märkning av behållare m. m. för förvaring av brandfarlig vara (jfr 48 och 52 §§ förordningen). Däremot har kollegium ej några befogenheter, när det gäller hälsofarliga varor. Med hänsyn härtill får kollegium begränsa sitt yttrande till att avse de brandfarliga varorna. Allmänt anser dock kollegium att vad i det följande anföres beträffande dessa varor i tillämpliga delar bör gälla också de hälsofarliga.

Genom kungörelse den 22 maj 1963 (kollegii författningssamling Ser. B nr 5/63 har kollegium fullgjort sin skyldighet att utfärda närmare bestäm-

melser rörande märkning, såvitt avser märkning av behållare, vari brandfarlig gas eller brandfarlig vätska klass 1 och 2 är innesluten, ävensom av höljet till förpackad dylik behållare. Av bestämmelserna framgår, att märkningen skall utgöras av närmare angiven kort text på svenska språket, varvid texten skall utföras i svart på gul botten.

Vad först angår märkningsfärgerna må framhållas, att föreskriften om gul och svart färg tillkom efter ingående överläggningar med företrädare för olika myndigheter och näringslivet. En undersökning visade att i samtliga nordiska länder den regeln gällde, att förekommande varningstext beträffande brandfarliga varor skulle utföras på röd botten. Samtidigt framkom emellertid att ISO utfärdat en rekommendation för sina medlemmar (nr 507), enligt vilken bottenfärgen skulle vara gul. Med hänsyn härtill och då enligt tillkommen svensk standard varningsmärkning skulle utföras med svart text på gul botten beslöt kollegium, med ändring av dåvarande regler, att föreskriva dylik märkning. I sammanhanget bör även uppmärksammas, att den röda färgen enligt samma standard är förbehållen brandskyddet, något som i Sverige torde ha trängt in i det allmänna medvetandet.

Självfallet finner kollegium angeläget, att bl. a. märkning av brandfarliga varor blir enhetlig för så många länder som möjligt. Frågan har nu också uppmärksamats både inom EFTA:s ministerråd och Nordiska rådet. Det synes kollegium som om strävandena inom dessa båda internationella organisationer lämpligen böra inriktas på att åstadkomma en märkning av det slag som gäller inom Sverige, eftersom denna ansluter sig till ISO:s rekommendation.

Vidkommande härefter frågan om själva märkningstexten får kollegium som sin mening uttala, att det med hänsyn till språkskillnaderna torde vara svårt att åstadkomma en gemensam märkning för de nordiska länderna. Sälunda synes det vara uteslutet att — även om de fyra länderna skulle kunna ena sig om att märkning beträffande brandfarlig vara skall utföras t. ex. i svart text på gul botten — en etikett på det finska språket skulle kunna godtagas i de övriga tre länderna; varje land kommer säkerligen att kräva att en vara, som tillhandahålles i landet, har en etikett skriven på det egna språket. Detta medför att exportörerna i de olika länderna knappast torde ha något att vinna i kostnadshänseende, för den händelse enighet kunde nås om vissa märkningsfärger. Härför förutsattes att kravet på varningstext eftergives samt att i stället en symbol får användas, t. ex. en flammande låga. Det är dock föga troligt, att en sådan ordning skulle godtagas. Det visar sig emellertid att ett svenskt företag komponerat en etikett, upptagande bl. a. samtliga de märkningstexter som krävas i de fyra nordiska länderna (*se Bihang*). Kollegium utgår från att etiketten kommer att godtagas av samtliga dessa länder; i allt fall finnes från svenskt håll intet att erinra mot att etiketten användes här i riket. En etikett av detta slag kommer otvivelaktigt att förbilliga märkningen för de nordiska



exportföretagen på området, och därigenom synes syftet med medlemsförslaget vara delvis tillgodosett.

Slutligen får kollegium erinra om att Kungl. Maj:t nyligen bemyndigat chefen för kommunikationsdepartementet att tillkalla ett antal sakkunniga med uppgift att verkställa utredning angående befordran av farligt gods på väg m. m. Av direktiven för denna utredning framgår att de sakkunniga bl. a. böra *dels* utreda frågor rörande märkning av farligt gods och *dels* etablera samråd på det internordiska planet för gemensam behandling av spörsmål inom förevarande ämnesområde. Det bör då också nämnas att kollegium — i anledning av en utav Sveriges exportförening hos Kungl. Maj:t gjord framställning av huvudsakligen samma innebörd som förevarande medlemsförslag — förordade att exportföreningens framställning jämte inkomna yttranden i saken skulle överlämnas till denna utredning för att beaktas vid utredningsuppdragets fullföljande. En sådan åtgärd skulle kunna leda till att de problem som medlemsförslaget belyst behandlades i ett större sammanhang och löstes i den riktning förslaget avser.

Stockholm den 24 september 1964

*Anders Lindstedt*

*C.-A. von Krusenstierna*

*Laila Larson*

## Etikett med fyrspråkig märkningstext

Svart text på  
röd bottenRöd text på  
vit bottenINFLAMMABLE  
FEUERGEFÄHRlich  
INFLAMMABLESvart text på  
gul botten**MYCKET BRANDFARLIGT****Giftnämnden:**

För motverkande av de risker som är förenade med hälsofarliga varor är det nödvändigt med tydlig varningsmärkning på förpackningarna. Utan tvivel skulle det vara en fördel, om sådan märkning kunde bli mer likartad i olika länder än den nu är. Det måste emellertid beaktas att erforderlig varningstext ovillkorligen måste vara avfattad på respektive länders eget språk. Fullständig överensstämmelse beträffande märkningen torde därför endast kunna erhållas såvitt angår symbolmärkning. Vidare kan givetvis

en viss enhetlighet i fråga om varningstextens innehåll och uppställning avvägbringas. Även ett sådant begränsat förenhetligande av varningsmärkingen har givetvis sin betydelse, även om den olikartade lagstiftningen i Norden måste medföra, att tillämpningen i det enskilda fallet icke alltid leder till sammanfallande resultat.

Som framgår av promemorian [*se ovan Bilaga 1*] har man i skilda internationella sammanhang bearbetat frågan om enhetligare varningsmärking för farliga varor. Det torde böra övervägas, om man inte borde söka intensifiera ansträngningarna på detta område på en bredare bas än den nordiska, så mycket mer som det här ofta rör sig om produkter från andra ursprungsländer än de nordiska.

Giftnämnden hyser sålunda en viss tvekan om lämpligheten att nu bearbeta detta frågekomplex genom en nordisk utredning. Skulle en sådan likväl komma till stånd, finner nämnden det angeläget att bli representerad i utredningen.

---

Stockholm den 29 september 1964

Enligt giftnämndens beslut:

*Rune Lönngren*

*Ulla Swarén*

#### **Giftinformationscentralen vid Karolinska sjukhuset:**

Giftinformationscentralen anser sig endast kunna ge vissa principiella synpunkter på här avsedda frågor. En samordning av varnings- och märkningsföreskrifter för brandfarliga och hälsofarliga ämnen anses i hög grad önskvärd.

Samordning av märkningsföreskrifter speciellt med hänsyn till ämnens hälsofarlighet förutsätter, så vitt vi förstår, en ganska långt gående samordning av underliggande lagstiftning. Detta gäller speciellt med avseende på hälsofarliga ämnen gruppering efter graden och arten av giftighet.

Giftinformationscentralen vill i första hand framhålla önskvärdheten av klarhet och entydighet i namnsättning och eventuell innehållsdeklaration av varor och preparat. Detta innebär bl. a. att man eftersträvar en enhetlig nomenklatur.

En aspekt på märkningsfrågan är att påskriften på ett preparat visserligen i första hand skall ge allmänheten respektive konsumenten uppgift om preparatets namn och funktion men att den också i fall av befarad förgiftning skall ge vederbörande läkare sådana uppgifter om preparatets art och innehåll som är nödvändiga för att läkaren skall kunna vidtaga erforderliga åtgärder.

Uppgiften i Nordiska rådets förslag, att de i Sverige använda varningsföreskrifterna av utrymmesskäl måste skrivas med så liten stil att texten är svår att tyda är icke adekvat. Mycket ofta tycks fabrikanter avsiktligt göra varningsföreskrifterna så små och så föga iögonfallande som möjligt, sannolikt med den förhoppningen att konsumenten icke skall avskräckas av preparatets farlighet.

Påskriftens eller etikettens utformning uppfattas som väsentligare än eventuella varningsfärger.

Bedömningar om olika färgkombinationer, som har avskräckningseffekt är till stor del subjektiva. Den i Danmark använda röda färgen utgör stoppsignal i trafik, ingår i diverse förbudsskyltar och har dessutom ett symbolvärde därigenom att det associeras med eld. Gult och svart torde de flesta associera med information såsom vägvisare eller namnskyltar. Färgblindhetssynpunkten kan knappast anses spela någon roll.

Som symboliskt avskräckande figur är dödskallen allmänt accepterad även om den kan uppfattas som makaber och som regel associeras med våra farligaste gifter.

Vid sidan om enhetliga föreskrifter om en adekvat påskrift eller etikettering torde även enhetliga regler om märkning med varningsfärg eller symbol vara berättigade. Om samma regler skall gälla för både brandfarliga och hälsofarliga ämnen förefaller det lättast att införa bestämmelser om en enhetlig varningsfärg. Likväl är det sannolikt att allmänheten genom en symbol lättare uppmärksammar ett preparats hälsofarliga egenskaper. Enligt svensk lagstiftning om hälsofarliga ämnen skiljer man ju mellan gifter och vådliga ämnen. Det är diskutabelt att använda samma varningssymbol på båda grupperna. Ett alternativ är att införa en varningssymbol för brandfarliga ämnen, en för gifter och en för vådliga ämnen.

Giftinformationscentralen den 15 juli 1964

*Bengt Karlsson*

Leg. läk.

#### Statens konsumentråd:

---

Det ökade antalet resor utomlands av svenskar gör att svenska konsumenter får en ökad kontakt med varor i främmande länder, det må nu vara för förbrukning i Sverige eller för förbrukning utomlands. Detta gör det till ett angeläget konsumentspörsmål att, till förekommande av olyckshändelser, enhetliga regler gäller för signering och annan märkning av brand- och hälsofarliga ämnen.

Olika bestämmelser gäller emellertid härutinnan i olika länder. Inom Nordiska rådet har väckts förslag om åtgärder för att bringa reglerna till

överensstämmelse inom de nordiska länderna. Statens konsumentråd vill instämna i förslagsställarnas allmänna målsättning men vill peka på att åtgärder i här avsett syfte inte enbart är en internordisk angelägenhet utan att arbetet på en likformighet av märkningsreglerna bör bedrivas i ett större internationellt sammanhang.

Beträffande brandfarliga ämnen finns ett förslag till internationell standard som är utarbetad av den internationella standardiseringsorganisationen ISO och rådet vill framhålla det angelägna i att ett nordiskt samarbete på detta område sker i överensstämmelse med dessa internationella strävanden.

Beträffande hälsofarliga ämnen åligger det Giftnämnden att meddela närmare föreskrifter om utformningen av märkningen av hälsofarliga varor. Det är enligt rådets mening av största vikt att detta arbete bedrivs med den internationella aspekten för ögonen.

---

Stockholm den 25 augusti 1964

*Rudolf Meidner*

*Christer Bergman*

#### **Statens institut för konsumentfrågor:**

---

Institutet instämmer med förslagsställarna i att det med hänsyn till alltmer utvidgat nordiskt handelsutbyte är mycket önskvärt att märkningen av brand- och hälsofarliga ämnen sker efter enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna. Samtidigt vill institutet dock understryka det väsentliga i att, så vitt möjligt är, internationell enhetlighet nås och att vid behandling av dessa frågor det pågående internationella standardiseringsarbetet beaktas, så att ej en nordisk standardisering göres som strider mot vad övriga länder accepterar som standard.

Vad beträffar märkningen av brandfarliga ämnen önskar institutet citera vad direktören för Sveriges standardiseringskommission (SIS) civilingenjör O. Sturén säger i Teknisk tidskrift nr 27 av den 5 augusti 1964 i en artikel med rubriken: Standard som handelshinder. I kapitlet om »Färgmärkning» sägs: »Ett annat problem är att internationella förslag inte genomförs samtidigt i alla länder — det blir av olika skäl en färförskjutning. Den svenska författningen för märkning av brandfarliga varor har nyligen omarbetats. Den nya författningen fastställdes 1963. I den har hänsyn kunnat tas till föreliggande förslag till internationell rekommendation för varselmärkning och till fastställd standard som överensstämmer med denna rekommendation. Det innebär bl. a. att tidigare använd röd varningsfärg utbyts mot gul färg. Det

ta är en viktig ändring, eftersom enligt svensk standard den röda färgen numera är förbehållen brandskydd dvs. det rakt motsatta mot brandfarliga varor. I våra nordiska grannländer har man emellertid ännu inte hunnit anpassa sig till den internationella rekommendationen utan föreskriver fortfarande röd varningsfärg för brandfarliga varor. Inte endast för handeln mellan länderna utan kanske ännu mer med tanke på den öppna nordiska arbetsmarknaden kan detta skapa säkerhetsproblem.»

Institutet har informerat SIS om föreliggande medlemsförslag med hänsyn till att det så nära berör SIS arbete. Med hänvisning till ovan givna citat synes det närmast vara väsentligt att efterhöra huruvida övriga nordiska länder är beredda att acceptera det internationella standardiseringsförslaget, som för närvarande är utsänt av den internationella standardiseringsorganisationen ISO. Vidare synes det angeläget utreda i vad mån detta standardiseringsförslag skulle erfordra någon komplettering med nationella normer och i så fall att uppdraga åt de nordiska standardiseringsorganen att undersöka i vad mån det är möjligt att göra dessa kompletteringar enhetliga eller likartade i Norden.

Beträffande märkningen av hälsofarliga ämnen önskar institutet framföra följande synpunkter.

I medlemsförslaget framhålles beträffande dödsskallemärket, som används i Norge på förpackningar av vissa handelsgifter att denna symbol är så välkänd som varningssignal, att även mindre barn reagerar för den. Mot detta påstående talar den undersökning, som redovisats av docent S. Sandels i Socialmedicinsk tidskrift nr 4, 1962 och som återges på sid. 2—4 i bifogade nummer 1, 1964 av institutets tidskrift Råd och Rön. Docent Sandels skriver bl. a. att »Undersökningen tyder — trots sin ringa omfattning — på att förskolebarn inte kan skyddas för gifter genom etiketter på flaskor och dylikt. De måste skyddas genom att giftiga ämnen förvaras inlåsta och utom räckhåll för dem». Institutet önskar helt instämma i denna slutsats och finner sålunda att det väsentliga är att märkningen av hälsofarliga ämnen görs så att ungdomar och vuxna lätt observerar och förstår den. En av svårigheterna är emellertid att det icke räcker med endast en märkning i form av ett tecken eller en färg utan det måste i någon form klart anges i vad avseende och under vilka omständigheter en vara är farlig t. ex. om den är farlig att förtära eller inandas, om den kan skada huden eller ögonen eller om varan först vid beröring av annat ämne t. ex. vatten blir farlig. Graden av farlighet varierar också. Sålunda är givetvis ett stort antal rengöringsmedel och andra i hushållet förekommande kemikalier farliga för små barn medan de är ofarliga för vuxna eftersom de inte skulle komma på idén att förtära dem, medan t. ex. vissa insektsbekämpningsmedel redan vid oförsiktigt handhavande kan vara farliga för vuxna. Skriven text förde därför i allmänhet vara ofrånkomlig och man kommer då genast in på de språksvårigheter, som även de nordiska länderna emellan kan vara betydande.

I medlemsförslaget anföres, att man i Sverige hittills använt sig av varningsföreskrifter med långa texter, vilka av utrymmesskäl måste skrivas i så liten stil att det är svårt att tyda texten. Institutet vill med anledning därav erinra om att det i tillämpningsföreskrifterna för giftförordningen stadgas följande: »Föreskrivna uppgifter på förpackningar till hälsofarlig vara skola vara avfattade på svenska språket samt vara på varaktigt sätt anbringade på framträdande plats med i ögonen fallande text i tydlig stilart. Uppgifterna skola genom färg, typografi eller dylikt skilja sig från övrig text, som må förekomma på förpackningen.» Vidare skall också förpackning av vådligt ämne vara märkt med uppgift om de med varan förbundna riskerna, angivna i kortfattad varningstext.

Är alltså varningstexten inte tydligt markerad och läsbar är detta ett mot författningen stridande förfarande vilket tyvärr kan förekomma men ej är regel (se även Råd och Rön 1, 1964 sid. 4 och följande).

Då enlig uppgift Giftnämnden för närvarande studerar frågan om märkning av hälsofarliga ämnen föreslås att nämnden i sitt arbete uppmanas att i den mån så är möjligt beakta önskemålet om för Norden enhetliga normer samt att också önskemålet framföres till Sveriges standardiseringskommision för benäget beaktande i deras arbete.

Stockholm den 10 augusti 1964

Statens institut för konsumentfrågor

*A.-G. Hybbinette*

*Margit Neymark*

#### Handelskamrarnas nämnd:

---

Bristen på enhetliga märkningsregler inom Norden och — vilket är minst lika viktigt — på det internationella planet medför i flera hänseenden uppenbara olägenheter, inte bara för konsumenterna utan även vid tillverkning av och handel med nu ifrågasvarande ämnen. Alla åtgärder som är ägnade att förbättra förhållanden är därför i och för sig att hälsa med tillfredsställelse. En väsentlig förutsättning är dock att man inte inom Norden skapar alltför många särbestämmelser utan i stället strävar efter att, så långt det är möjligt, nå en anpassning till det internationella samordningsarbetet som pågår och som kan förväntas bli accentuerat vid en ökad allmän ekonomisk och handelspolitisk integration. En ökad internationell samordning bör för övrigt ej inskränkas till enbart märkningsreglerna. Tvärtom är det önskvärt att även grundläggande bestämmelser — exempelvis de viktiga reglerna om klassificering av varor i faroklasser m. m. — får internationell räckvidd. För den internationella handeln med exempelvis petroleumprodukter, vilka till

stor del tillverkas utanför Norden, skulle sålunda särbestämmelser för ett så förhållandevis litet konsumtionsområde som Norden kunna medföra betydande praktiska olägenheter.

Lika litet för konsumenterna som för industri och handel kan det vara till större gagn att märkningsbestämmelserna blir ändrade alltför ofta. Helt nyligen har vi här i Sverige fått nya lagar och förordningar om brandfarliga varor och om gifter och hälsovådliga ämnen. En ändring redan efter kort tid av dessa bestämmelser synes icke vara eftersträvansvärd med mindre ändringarna kan förväntas bli av mer definitiv karaktär. Under alla förhållanden är det av största vikt vid ändringar av märknings- och därmed sammanhängande regler, att övergångsbestämmelserna göras så smidiga som möjligt med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna av ändringar av detta slag.

Handelskamrarnas nämnd hemställer att det nu anförda måtte beaktas vid ärendets vidare behandling.

Stockholm den 4 september 1964

Handelskamrarnas nämnd

*Olof Leffler*

*Lars Almström*

#### **Apotekarsocieteten:**

Därest förutsättningar finns för tillskapandet av mera ensartade inter-nordiska bestämmelser inom de aktuella områdena synes sådana önskvärda och ägnade att tillgodose de i förslaget angivna syftemålen. Då frågan är en gemensam angelägenhet för de nordiska ländernas apotekarorganisationer önskar vi, innan slutligt yttrande avgives, diskutera hithörande problem med representanter för dessa organisationer. Sådana överläggningar beräknas kunna ske tidigast i september innevarande år.

Stockholm den 12 augusti 1964

Apotekarsocietetens direktion

*Lennart Olsson*

---

Som tidigare meddelats har aptotekarsocieteten velat samråda i frågan med motsvarande organisationer i de övriga nordiska länderna och detta är skälet till att vårt svar icke kunnat avlämnas före den av presidiet angivna tidpunkten. Sedan ovannämnda samråd nu ägt rum får vi anförda följande.

Helt enhetlig kan med all säkerhet märkningen av de avsedda varorna icke göras. Det är självfallet av allra största vikt att varningspåskrifter,



bruksanvisningar o. dyl. äro avfattade på språket i det land där varan försäljes. Viktigare än att dessa påskrifter äro enhetliga är dessutom att de är klara och kortfattade, anpassade till just den aktuella varan och dess användningssätt, samt i typografiskt hänseende lämpligt utformade.

Om alltså värdet av ett förenhetligande av påskriften kan ifrågasättas, kan det däremot vara av betydelse att samma varningstecken och varningsfärger användes för de varor som medför de största riskerna. En enhetlig sådan figur- och färgmärkning bör om möjligt eftersträvas inte bara inom Norden utan helst internationellt. Det är också tänkbart att enhetligt utformat emballage av speciell typ för vissa särskilt hälsofarliga varor skulle kunna innebära fördelar.

Apotekarsocietetens direktion får med hänvisning till det anförda meddela att vi ansluter oss till tanken att de i medlemsförslaget behandlade frågeställningarna närmare utredes.

Stockholm den 13 oktober 1964

På direktionens vägnar:

*Sven Eklund*

*Lennart Olsson*

#### **Sveriges köpmannaförbund:**

---

Förslaget går ut på att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för enhetliga regler angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen. Då förbundet jämte motsvarande organisationer i Danmark, Finland och Norge stod som undertecknare till den framställning av den 30 december 1963 från vilken medlemsförslaget utgått, torde inte behöva framhållas att förbundet stöder förslaget och finner det angeläget såväl att den föreslagna rekommendationen utfärdas som att denna snarast möjligt leder till åsyftat resultat.

Förhållandena är nämligen otillfredsställande på ifrågavarande område. Om inte effektiva motåtgärder vidtages, torde dessutom situationen snabbt komma att förvärras till men för både allmänheten och näringslivet. De viktigaste omständigheterna, som förbundet grundar denna sin uppfattning på, är följande.

Till följd av utvecklingen på det kemiska och det kemisk-tekniska området kommer i marknaden allt flera varor som är brand- eller hälsofarliga eller på annat sätt riskabla. Sådana farliga varor hanteras i allt större

mängder och får en allt vidare spridning bland allmänheten. Den växande internationella handeln medför att de farliga varorna i ökad omfattning sprids från land till land.

Samtidigt som allmänheten sålunda utsätts för ökade risker bör med den stigande standarden i våra nordiska länder ställas större krav på säkerhet mot kropps- och egendomsskador m. m. Vidgad medicinsk forskning leder ofta till att tidigare obeaktad hälsofarlighet kommer i dagen och påkallar upplysningsbehov och försiktighetsföreskrifter.

Varningsmärkningen är en av de åtgärder med vilka samhället söker förebygga eller begränsa skadeverkningarna hos varor som vid olämpligt handhavande kan vara farliga i ett eller annat avseende. För att märknings-systemet skall fullgöra sin uppgift måste det vara lättfattligt, enkelt och konsekvent utformat samt kunna följsamt anpassas till utvecklingen. Dessa krav måste uppfyllas både inom varje särskilt land och inom grupper av länder mellan vilka handel förekommer.

En förutsättning för att det i medlemsförslaget uttryckta önskemålet om enhetliga nordiska regler för märkning av brand- och hälsofarliga varor skall kunna förverkligas, är motsvarande enhetlighet i fråga om de varuområden som skall varningsmärkas. Utredning jämväl av denna sida av problemet bör därför inrymmas i Nordiska rådets rekommendation till de nordiska ländernas regeringar.

Varningsmärkningens betydelse har påtalats även i andra sammanhang. Särskilt aktuell är en framställning som Sveriges allmänna exportförening gjorde den 26 februari 1964 till det svenska handelsdepartementet och som avser bl. a. bottenfärgen i varningsmärkning till brandfarliga varor i de nordiska länderna [*se Bihang 1*]. Framställningen har remitterats till kommerskollegium som i sin tur begärt yttrande från Sveriges standardiseringskommission och därefter från Sveriges färgfabrikanters förening (Sveff). Standardiseringskommissionens yttrande den 4 april 1964 och Sveff:s av den 4 maj 1964 bilägges [*se Bihang 2—3*]. Exportföreningen har i brev den 8 juni 1964 förklarat sig dela den i yttrandet från Sveff uttryckta uppfattningen om vikten av samordning av olika åtgärder på säkerhetslagstiftningens område [*se Bihang 5*]. Kemisk-tekniska fabrikant- och leverantörförbundet har ävenledes i skrivelse den 1 juli 1964 [*se Bihang 5*] understrukit vikten av att åstadkomma en förbättrad samordning i fråga om märkning av brandfarliga varor. Kommerskollegiums utlåtande har ännu ej avgivits.

I det nämnda yttrandet från Sveriges färgfabrikanters förening omtalas även ett av statens järnvägar på remiss utsänt förslag till bestämmelser för transport av brandfarliga vätskor med järnväg. I detta förslag har frågan om varningsmärkning endast underordnat intresse men avviker beskrivningen av varuområdet starkt från den enligt svensk lagstiftning gällande. Detta gör att det finnes skäl att i förevarande sammanhang återge

vissa delar av ett yttrande över förslaget som avgivits gemensamt av Sveriges färgfabrikanters förening, Sveriges färghandlares riksförbund, Kemisk-tekniska fabrikant- och leverantörförbundet samt Svenska plastföreningen den 30 juni 1964 [*se Bihang 5*].

Av vad här anförts torde framgå att det finns en av många delad önskan om en bättre ordning på säkerhetslagstiftningens område. Visserligen har förbundet huvudsakligen åberopat svenska förhållanden, men en tillfredsställande lösning av märkningsfrågan efter internordiska linjer måste innebära ett betydande framsteg såväl inom Sverige som de övriga nordiska länderna.

Stockholm den 10 juli 1964

Sveriges köpmannaförbund

*Tord Brotæus*

*BIHANG 1*

**Framställning från Sveriges allmänna exportförening till handelsdepartementet  
angående nordiska regler för märkning av brandfarliga varor**

En av våra medlemmar, som bedriver export av eldfarliga produkter till bl. a. de nordiska länderna, har hos oss uttryckt önskemål om medverkan för ernående av gemensamma regler för eldfarlighetsmärkning i de skilda nordiska länderna. Man framhåller, att ny lagstiftning på detta område nyligen antagits i Sverige, varvid bl. a. tidigare använd röd färg utbylts mot gul. I våra grannländer gäller emellertid märkning med röd färg, men det framhålls att skiljaktighet föreligger även i andra avseenden. Vår medlem framhåller för sin del, att en eventuell samordning av bestämmelserna på detta område möjligen kan falla inom ramen för Nordiska rådets arbete.

Vi skulle värdesätta, om Departementet ville studera denna fråga och vidtaga möjliga åtgärder för ett tillgodoseende av det framlagda önskemålet. Vi bifogar en sammanställning över de bestämmelser, som i huvudsak gäller i respektive land [*se Bihangstillägg*].

Stockholm den 26 februari 1964

Sveriges allmänna exportförening

*B. Nyrén*

**Sammanfattning av bestämmelser angående märkning av brandfarliga varor**

Danmark		Röd etikett: »Meget Brandfarlig: Maa icke komme i nærheden af ild eller aabent lys»
Finland	Finlands förf.s. 1954, nr 335	Klass, kärlostorlek samt »Tulenarkaa/Eldfarligt» på röd botten eller med röda bokstäver.
Norge	Sprengstoffinspeksjonen rundskriv 16.2.31 nytryck februari 1951	Röd (skär) trekantsetikett med 5 cm sida  Text »Meget ildsfarlig» (samt förvarings-föreskrift, fabriken's namn och varunamn) (För småförpackningar tillåtes röd text »Meget ildsfarlig» enbart)
Sverige	K. K. förf.s. 1963 nr 5, serie B	Klass 1: »Mycket brandfarligt» Klass 2: »Brandfarligt» Svart text på gul botten. Etikett bör vara rektangulär.

BIHANG 2

**Yttrande av Sveriges standardiseringskommission i anledning av Sveriges allmänna exportförenings framställning angående märkning av brandfarliga varor**

Den svenska författningen är sedan 1963. I den har därför hänsyn kunnat tas till svensk standard för varselmärkning (fastställd 1953) och till föreliggande förslag till internationell rekommendation för varselmärkning. Enligt såväl den svenska standarden som förslaget till internationell rekommendation skall i det åberopade exemplet användas gul färg. Det är därför troligt, att förordningarna i Danmark, Finland och Norge vid kommande revidering blir anpassade till den internationella utvecklingen och således till den svenska förordningen.

Som bekant har EFTA:s ministerråd beslutat tillsätta en särskild arbetsgrupp med uppgift att rekommendera åtgärder genom vilka regeringarna i respektive EFTA-länder skulle kunna påskynda tillämpningen av internationella rekommendationer. Via denna arbetsgrupp kan det därför bli lämpligt att aktualisera frågan om en revidering av de här aktuella bestämmelserna i Danmark, Finland och Norge. Självfallet skall den svenska bestämmelsen också korrigeras för den händelse den slutliga internationella

rekommendationen, som beräknas föreligga nästa år, på någon punkt kommer att avvika från den del av nu gällande svenska standard som återopats i den svenska förordningen.

Stockholm den 6 april 1964

Sveriges standardiseringskommission

*Olle Sturén*

BILAG 3

**Yttrande av Sveriges färgfabrikanters förening (Sveff) i anledning av Sveriges allmänna exportförenings framställning angående märkning av brandfarliga varor**

Den sålunda väckta frågan utgör en detalj i ett frågekomplex, för vilket Sveff under senare år fått upprepade anledningar att intressera sig. Det är därför naturligt att Sveff finner Exportföreningens framställning behjärtansvärd. Emellertid vore det enligt vår uppfattning icke rationellt om utredning och därav föranledda åtgärder snävt begränsades till den av Exportföreningen påtalade skillnaden i färg för varningsmärkning. Även i andra därmed sammanhängande avseenden är behovet av samordning starkt. Det är Sveffs övertygelse att det icke går att skjuta undan samordningsfrågan hur länge som helst och att svårigheterna att finna en lösning blir större ju längre man tövar.

När Sveff nu övergår till att redogöra för några delfrågor i frågekomplexet är det därför att vi tror att mer än Exportföreningens konkreta fråga bör finnas med i bilden. Däremot tror vi inte att det är möjligt att på en gång lösa alla problemen.

De ökade och alltjämt växande kraven på säkerhet i skilda avseenden har lett till en omfattande lagstiftning med ett invecklat system av detaljföreskrifter på olika områden. Just genom denna rikedom på föreskrifter äventyras själva ändamålet, den ökade säkerheten.

Den nu väckta frågan rör som sagt den färg som används vid varningsmärkning av brandfarliga varor. Nu är förhållandena t. o. m. inom Sverige mera invecklade än vad som framgår av Exportföreningens hemställen och Standardiseringskommissionens yttrande. Förordningen om brandfarliga varor innehåller intet preciserat stadgande på denna punkt. Men med stöd av bemyndiganden i förordningen har tillämpningsföreskrifter utfärdats. Den myndighet som först begagnade sig av sådant bemyndigande var sjöfartsstyrelsen som i en kungörelse den 21 december 1962 föreskrev att märkningen vid inrikes sjöfart skall göras på röd bottenfärg. Den 22 maj 1963 förordnade kommerskollegium att märkningen av behållare vilken transporteras såsom stycke gods eller yrkesmässigt saluhålles eller försäljes skall utföras i svart på gul botten. Hos järnvägstyrelsen är under utarbetande motsvarande föreskrifter att gälla vid järnvägstransport, och förslag har nyligen utsänts för yttrande. Enligt detta skall vid internationell trafik märkningen göras med svart på orangefärgad botten i överensstämmelse

med RID. Vid inländsk trafik synes särskilt krav på färg inte uppställas. För internationell lufttrafik gäller IATA:s regler enligt RAG med »Flammable» i svart på röd botten då det gäller brandfarliga gaser och vätskor samt på gul botten då det gäller brandfarliga ämnen i fast form.

För att det över huvud taget skall bli möjligt för alla vederbörande att efterleva gällande regler och alltså för att det avsedda säkerhetskravet skall tillfredsställas måste man såsom eftersträfvade mål uppställa enkelhet och enhetlighet i reglerna a) inom Sverige, b) inom Norden, c) i större internationella sammanhang.

Vad som här sagts om märkningen av brandfarliga varor har samma vikt och aktualitet även i fråga om vissa andra varor av karaktären »farligt gods» eller »farliga varor». Den 1 januari 1964 trädde en ny svensk giftlagstiftning i kraft och f. n. pågår arbete med föreskrifter om varningsmärkning i anslutning till denna. Man har anledning räkna med att ett icke obetydligt antal varor kommer att anses som både brandfarliga och hälsofarliga. Även här anmäler sig sålunda ett samordningskrav.

Sveff har tidigare, bl. a. i yttrande den 24 mars 1961 till chefen för handelsdepartementet över förslag till förordning om brandfarliga varor, föreslagit att bestämmelser om varningsmärkning på varor tillhörande olika kategorier, bl. a. brandfarliga och hälsofarliga varor, skulle brytas ut ur de olika författningarna och samlas i en gemensam märkningsförfattning. Den ovan påvisade utvecklingen framhäver ytterligare önskvärdheten av att de svenska märkningsreglerna samlas i *en* publikation.

Såsom ett mera avlägset mål ser vi normalisering av föreskrifter även när det gäller annat än varningsmärkning, i första hand emballagets (behållarnas) beskaffenhet. Även här står de brandfarliga varorna till tjänst med exempel, eftersom bl. a. de förutnämnda myndigheterna, kommerskollegium, sjöfartsstyrelsen och järnvägsstyrelsen, uppställt fordringar som delvis inte sammanfaller med varandra.

Skulle det av Exportföreningen uttalade önskemålet kunna tillgodoses, t. ex. i den form Standardiseringskommissionen antyder, nämligen att grannländerna ansluter sig till en internationell rekommendation, hade man kommit en god bit på väg mot enhetlighet. Men ändå skulle det fattas en bit eftersom den klassificering som ligger till grund för märkningen inte är identisk i de nordiska länderna. Och, vad som för svenska förhållanden är ändå mera oroande, den av järnvägsstyrelsen föreslagna varuindelningen sammanfaller inte på alla punkter med den enligt förordningen om brandfarliga varor gällande. Inte ens när järnvägsstyrelsens förslag innehåller skilda flampunktgränser vid internationell och inländsk trafik uppnås med avseende på den sistnämnda att brandfarliga vätskor vid järnvägstransport blir detsamma som brandfarliga vätskor enligt förordningen.

Vi har här med några exempel antytt ett problem vars lösning säkert kommer att bjuda på många svårigheter. Det har uppmärksamrats på skilda håll i världen. Sålunda togs det för några år sedan upp av Förenta Nationerna under medverkan av bl. a. sprängämnesinspektör Billberg. Internationella Arbetsorganisationen (ILO) är också verksam på området. Kommerskollegiets kungörelse den 21 december 1955 om transport till sjöss av farligt gods ansluter sig till internationellt arbete på sjöfartens område och järnvägsstyrelsens ovannämnda förslag till föreskrifter bygger på internationellt samarbete angående järnvägstrafik (CIM med RID). För luftfarten gäller internationella regler enligt IATA (RAG). I Exportföreningens framställning antydes att frågan kunde falla inom ramen för Nordiska

Rådets arbete. En hemställan om att rådet »måtte föranstalta om åtgärder för att i de nordiska länderna enhetliggöra bestämmelserna om etikettering och annan märkning av brand- och hälsofarliga ämnen samt helst även övriga regler för handeln med sådana ämnen» ingavs den 30 december 1963 av Sveriges Köpmannaförbund och motsvarande organisationer i Danmark, Finland och Norge. I yttrandet över Exportföreningens framställning nämner Standardiseringskommissionen internationella strävanden för gemensam varselmärkning och samordningsinitiativ inom EFTA.

Vi anser det således angeläget att Exportföreningens framställan föranleder en utredning och att densamma icke begränsas till det av Exportföreningen påtalade förhållandet utan utvidgas i olika hänseenden på sätt som ovan utvecklats.

Stockholm den 4 maj 1964

Sveriges färgfabrikanters förening

*C-E Dahlqvist*

BIHANG 4

**Meddelande från Sveriges allmänna exportförening i anledning av yttrande av Sveriges färgfabrikanters förening angående märkning av brandfarliga varor**

Vi har med stort intresse tagit del av Edert yttrande och delar Eder uppfattning om vikten av samordning av olika åtgärder på säkerhetslagstiftningens område. Vår medverkan i de aktioner, som kan bli aktuella i ärendet, kan därför påräknas, ehuru vi dock till en början nu gärna avvaktar resultatet av vår framställning och de synpunkter Ni framlagt.

Stockholm den 8 juni 1964

Exportföreningens tullbyrå

*B. Nyren*

BIHANG 5

**Uttalande av Kemisk-tekniska fabrikant- och leverantörförbundet i anledning av yttrande av Sveriges färgfabrikanters förening angående märkning av brandfarliga varor**

Sveffs yttrande innehåller viktiga synpunkter beträffande märkningsföreskrifterna för brandfarliga varor. Även bland KTF-företagen har vid flera tillfällen framförts önskemål om en bättre samordning av olika märkningsföreskrifter. Vi vill därför instämna i de av Sveff framförda syn-

punkterna och även från vår sektor understryka vikten av att åstadkomma en förbättrad samordning i fråga om märkning av brandfarliga varor. I den mån någon samfällid aktion planeras är vi beredda att medverka vid behov.

Stockholm den 1 juli 1964

*Lars Ekman*

BIHANG 6

**Yttrande av Sveriges färgfabrikanters förening, Sveriges färghandlares riksförbund, Kemisk-tekniska fabrikant- och leverantörförbundet och Svenska plastföreningen över förslag till föreskrifter för transport av brandfarliga vätskor på järnväg, framlagt av svenska järnvägsstyrelsen**

---

I samband med tillkomsten av förordningen om brandfarliga varor diskuterades en fråga som berör både denna förordning och åtskillig annan säkerhetslagstiftning, nämligen konkurrensen mellan olika lagstiftningsområden och skilda myndigheters kompetensområden. Sådan konkurrens är i flera hänseenden betungande för näringslivet och den har därjämte förutsättningar att försvaga eller förinta effektiviteten hos lagstiftningen i fråga. Problemet ägnades betydande uppmärksamhet i den utredning vari kommerskollegium 1961 framlade det förslag som sedan genomfördes i form av förordningen om brandfarliga varor. Kollegium ansåg sig ha funnit en lösning i det system för samråd mellan myndigheter som finnes inskrivet i 14 § 1 mom.

Redan i remissbehandlingen av kommerskollegiets förslag uttalades från näringslivets sida tvivel på att det i och för sig mycket värdefulla samrådsystemet skulle visa sig tillräckligt för att undanröja olägenheterna. Både vid 1961 och 1962 års riksdagar framfördes motionsledes yrkande om åtgärder till vinnande av enkelhet, enhetlighet och samordning på säkerhetslagstiftningens område. Vid bägge tillfällena uttalade riksdagen att konkurrensproblemen vore värda uppmärksamhet och att det funnes fog för översyn av lagstiftningen. Någon särskild utredning fann dock riksdagen inte erforderlig. *Första lagutskottets utlåtande* (nr 17) som godkändes av 1962 års riksdag, innehåller i sin avslutning följande:

Vid angivna förhållanden är det enligt utskottets mening riktigare att översyn av ifrågavarande lagstiftning får äga rum fortlöpande såsom led i förberedelserna till de särskilda lagstiftningsåtgärder som företages på berörda områden. Härigenom torde de av motionärerna påtalade svårigheterna från fall till fall kunna begränsas utan vidlyftigare utredning. I själva verket har lagstiftningsarbetet redan kommit att erhålla den antydda inriktningen. Konkurrensproblem av olika slag ägnades stort intresse under förarbetena till den nyligen utfärdade förordningen om brandfarliga varor. Förordningens system för samråd mellan be-



rörda myndigheter och företrädare för särskilda intressen har skapats bland annat för att motverka uppkomsten av olägenheter som har sin grund i konkurrenssituationer. Utskottet finner sig kunna förutsätta att hithörande spörsmål jämväl i fortsättningen kommer att omsorgsfullt beaktas.

Uppenbart är att riksdagens förväntningar inte har infriats ens inom det begränsade område som lagstiftningen om brandfarliga varor upptar. Härom vittnar de ovannämnda bestämmelser som sjöfartsstyrelsen meddelat för transport till sjöss av brandfarliga varor, vilka bestämmelser i flera hänseenden skiljer sig från motsvarande föreskrifter som kommerskollegium utfärdat. En tredje grupp av regler, i många och väsentliga avseenden olik de bägge övriga, skulle etableras därest statens järnvägars förslag bleve genomfört i föreliggande skick.

Hur grotesk en sådan situation är kan förklaras med få ord: det kan mycket väl hända att ett och samma varuparti bestående av brandfarliga vätskor skall förvaras, hanteras, försäljas och transporteras med bil eller spårvagn (föreskrifter enligt kommerskollegium) samt transporteras med båt i inrikes fart (sjöfartsstyrelsens bestämmelser)<sup>1</sup> samt transporteras med statens järnvägar (statens järnvägars bestämmelser). I sådant fall torde finnas endast ett praktiskt möjligt handlande, nämligen att vissa bestämmelser betraktas som icke existerande.

---

Angående påskrifter och varningsetiketter på kollin stadgas i marginalnummer 307. För inländsk trafik föreskrives orden »Mycket brandfarligt» eller »Brandfarligt» vilket överensstämmer med vad kommerskollegium föreskrivit enligt 48 § förordningen om brandfarliga varor (KFS Ser. B 1963 nr 5). Statens Järnvägar har liksom kollegium angående färgen på denna märkning föreskrivit svart text på gul botten. Men i ett avseende brister enhetligheten. Statens Järnvägars förslag innehåller nämligen inte de undantag för små behållare som kommerskollegium medger och ej heller någon inskränkning av märknings skyldigheten när det gäller andra vätskor tillhörande klass 2 b än motordrivmedel, bränsle eller lösningsmedel.

Även i fråga om märkningsföreskrifterna bör alltså förslaget omarbetas så att det helt överensstämmer med förordningen om brandfarliga varor och de tillämpningsföreskrifter som kommerskollegium utfärdat.

Det finns skäl att här erinra om att likartade problem kan väntas uppkomma även när det gäller andra slag av farligt gods, t. ex. brandfarliga gaser, hälsofarliga varor och explosiva varor. Såväl myndigheter som allmänhet kommer att ställas inför svårigheter om gällande märkningsregler är spridda i ett flertal författningar och tillämpningsföreskrifter m. m. Vid flera tillfällen har detta förhållande påvisats och har föreslagits att märkningsbestämmelser för olika slag av farliga varor samlas i en gemensam märkningsförfattning.

---

Stockholm den 30 juni 1964

Sveriges färgfabrikanters förening Sveriges färghandlares riksförbund  
 Kemisk-tekniska fabrikant- och Svenska plastföreningen  
 leverantörförbundet

<sup>1</sup> Vid internationell sjötransport är det däremot kommerskollegium som bestämmer.

**Sveriges färgfabrikanters förening:**

Föreningen har i frågan varit i tillfälle att samarbeta med Sveriges köpmannaförbund, som i sitt yttrande av den 10 juli 1964 också åberopat av föreningen till kommerskollegium och statens järnvägar i ärendet framförda synpunkter. Eftersom dessa fortfarande återspeglar föreningens ståndpunkt i ärendet, anser vi oss kunna hänvisa till Köpmannaförbundets yttrande jämte bihang [*se ovan*] med vilket vi således solidariserar oss.

Som nytt bevis på önskvärdheten av att en samordning av bestämmelserna för varningsmärkningen i Norden kommer till stånd, återger vi här nedan en av 9. Nordiske Farve- og Lakkongres antagen resolution:

Den nordiska färg- och lackindustrin finner att det föreligger ett stort behov av att få genomfört enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och vill — samlad till IX Nordiske Farve- og Lakkongres i Köpenhamn den 3 september 1964 — uttala förhoppningen om att medlemsförslaget av den 24 maj 1964 om en undersökning av förutsättningarna härför av Nordiska rådet bifalles.

Föreningen finner det vara värdefullt om Nordiska rådet skulle vilja taga detta första steg för att hos regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige söka vinna förståelse för behovet av enhetliga regler angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen. Vi vill emellertid samtidigt understryka att frågan endast är ett delproblem av lagstiftningen på säkerhetsområdet. Av stor betydelse är naturligen att förordningarna även i övrigt samordnas så att de bl. a. kommer att omfatta samma varuområden och samma indelning av varor i förekommande riskgrupper.

Stockholm den 4 november 1964

Sveriges färgfabrikanters förening

*C.-E. Dahlqvist*

I anslutning till vårt yttrande av den 4 ds i rubr. ärende vill vi meddela, att efter vad vi underhand erfarit skulle i Danmark pågå en revision av där gällande lagstiftning på området brandfarliga varor. Vi har icke fått uppgiften bekräftad, men skulle densamma, som vi har anledning förmoda, vara riktig, ifrågasätter vi om det icke finns anledning för Nordiska rådet att redan på detta stadium undersöka möjligheterna av att samordna den danska lagstiftningen med den svenska och detta icke endast beträffande varningsföreskrifter och dylikt utan även på övriga punkter såsom exempelvis gemensamma flampunktgränser och sättet för bestämningen av dessa.

Stockholm den 23 november 1964

Sveriges färgfabrikanters förening

*C.-E. Dahlqvist*

**Kooperativa förbundet:**

Förslaget avser att Nordiska rådet skall verka för att de statliga förordningar, som reglerar handeln på detta område blir likartade för hela Norden. Som motiv för förslaget anföres i första rummet den betydelse den internordiska handeln numera fått, inte minst i gränstrakterna, samt rese- trafikens allt större omfattning. I betraktande av att märkningen är olika i de nordiska länderna åsyftar förslaget att i första rummet föreskrifterna om etikettering och annan märkning måtte göras enhetliga; det siktar emellertid även till att övriga regler för handeln med brand- och hälsofarliga ämnen måtte samordnas.

Styrelsen ansluter sig i princip till avsikten med förslaget men vill framhålla, att dess genomförande erfordrar en mycket omfattande genomarbetning av detaljbestämmelserna i eventuella enhetliga förordningar. I vissa avseenden syns ett förverkligande av intentionerna vara förenat med avsevärda vanskligheter.

Bland sådana hälsofarliga ämnen, som är hänförliga till gifter men kan tänkas medföras i resetrafik och möjligen också gå i gränshandel mellan de nordiska länderna faller sådana som t. ex. betningsmedel, insektsutrottningsmedel, växtskyddsmedel och en del andra kemisk-tekniska artiklar. De detaljerade föreskrifter, som ansetts nödvändiga för att ifrågavarande artiklar förvaras och användas på ett ur hälsosynpunkt betryggande sätt, har i vårt land måst göras mycket ingående och omfattande. Också de föreskrivna etiketteringarna och anvisningarna för begagnandet har måst formuleras ganska utförligt. Då beträffande dylika giftiga ämnen i förordningarna för vårt land ingår straffbestämmelser — och detta torde vara fallet också i andra nordiska länder — syns också dessa få göras enhetliga i en för samtliga länder gällande lagstiftning.

Förslagsställarna syns i första rummet emellertid ha avsett sådana hälsofarliga ämnen, som mera allmänt används i hushållen. En enhetlig märkning av dylika artiklar kan innebära en förbättring av hälsoskyddet och styrelsen kan därför förorda medlemsförslaget. En gemensam märkning och formulering av anvisningarna för användningen, som kan omedelbart fattas och förstås inom hushållen i samtliga nordiska länder, oavsett skillnader i språk och hanteringsvanor, kan, såsom förslagsställarna framhåller, mana till särskild aktsamhet vid förvaring och i ökad utsträckning förebygga att särskilt farliga ämnen som t. ex. vissa rengöringsmedel, syror, etc. råkar i händerna på barn och förtäres eller i övrigt blir föremål för misstag eller orätt bruk.

Åtskilliga varor, som vid orätt bruk är i allmän mening hälsofarliga eller t. o. m. livshotande, försäljs i detaljhandeln också i viss utsträckning i lös vikt eller i förpackningar utan särskilda etiketteringsföreskrifter. När det

gäller uppenbara förväxlingsrisker, påpekas dock i allmänhet dessa på originaletiketten eller också gäller lagstadgade föreskrifter för etikettering och märkning. Dessa lagbestämmelser torde variera mycket i de olika nordiska länderna. Gemensamma nordiska märkningsföreskrifter kan förutses komma att som helhet väsentligt utvidga märkningskyldigheten. Sådana bestämmelser för det mycket stora antal artiklar, som vid misstag eller orätt bruk hotar hälsa eller liv, torde dock inte ha avsetts av förslagsställarna och torde vara mycket vanskliga att genomföra.

Vad som här anförts om hälsofarliga ämnen gäller i princip också för brandfarliga vätskor, som t. ex. bensin, bensol, fotogen, etc. Dessa får i detaljhandeln i vårt land endast utlämnas i slutna förpackningar med erforderliga anvisningar för köparen för deras hantering, medan försäljning i lös vikt är förbjuden. Enhetliga anvisningar för hanteringen av eldfarliga vätskor och andra brandfarliga artiklar kan anses vara av stor vikt i avsett hänseende för hushållen, även om de i allmänhet, med undantag för motor drivmedel i resetrafi ken, inhandlas i hemorten.

Straffbestämmelser för säljaren torde genomgående ingå i de olika nordiska ländernas förordningar om brandfarliga ämnen. En enhetlig nordisk lagstiftning syns därför erfordra också enhetliga straffbestämmelser.

Styrelsen vill slutligen framhålla, att både vad gäller hälso- och brandfarliga ämnen allvarlig risk föreligger för att säkerhetsföreskrifterna åsidosättes genom att köparen i stället för de etiketterade och märkta originalförpackningarna använder omärkta, närmast tillgängliga hushållskärl, t. ex. glas- eller plastbehållare, för förvaring av artiklarna. Straffbestämmelser gent emot köparen-innehavaren torde hittills inte ha principiellt tagits i betraktande i de nordiska länderna för att begränsa denna risk och torde heller inte vara i mera omfattande grad genomförbara.

Styrelsen vill med stöd av vad ovan anförts förorda, att frågan om enhetlig märkning och etikettering i de nordiska länderna av sådana brand- och hälsofarliga artiklar, som allmänt går i detaljhandeln och används av hushållen, blir föremål för en allsidig utredning genom Nordiska rådets föranstaltande i den utsträckning statliga föreskrifter gäller för etikettering och märkning i de skilda länderna.

Stockholm den 15 augusti 1964

Kooperativa förbundet

*Carl Albert Anderson*

*Mauritz Bonow*

*Thorsten Odhe*

**Sveriges grossistförbund:**

-----

Inom de till vårt förbund anslutna grossistbranscher, som bedriver handel med brand- och hälsofarliga ämnen, har man i princip ställt sig positiv till den föreslagna utredningen rörande förutsättningarna för enhetliga nordiska märkningsregler. Man är även övertygad om att, i varje fall på längre sikt, genomförandet av enhetliga bestämmelser kan medföra fördelar icke endast för allmänheten och detaljhandeln utan även för leverantörerna.

Det bör emellertid framhållas, att enhetliga märkningsbestämmelser på en del hithörande varuområden sedan rätt avsevärd tid övervägts i vidsträckt internationella sammanhang. För vår del framstår det såsom naturligt och angeläget att man från nordisk sida redan på utredningsstadiet noga följer dessa överväganden så att i förekommande fall en ändamålsenlig samverkan kan komma till stånd med andra organ, som på ett internationellt plan sysselsätter sig med berörda frågor. En fullt tillfredsställande lösning av dessa synes nämligen på betydelsefulla varuområden icke kunna komma till stånd med mindre överenskommelse träffas inom en vidare samarbetsram än den nordiska.

Från petroleumbranschens sida har understrukits, att denna bransch är i hög grad internationellt betonad, varför särbestämmelser inom ett så relativt litet konsumtionsområde som de nordiska länderna i vissa avseenden skulle kunna medföra svårigheter och ökade kostnader. Man har särskilt framhållit att petroleumprodukter avsedda för konsumtion tillverkas utom Norden och förpackas enhetligt samt att särbestämmelser rörande märkning för den nordiska marknaden vid dylik tillverkning bör undvikas. Eventuella beslut om enhetlig märkning i de nordiska länderna måste därför under alla förhållanden förenas med bestämmelser, som innefattar en tillräckligt lång övergångstid respektive möjligheter att i vissa fall lämna dispens.

Det kan slutligen framhållas, att utformningen av märkningsbestämmelser av ifrågavarande slag alltid måste grundas på ett komplicerat utredningsarbete, som bör ske i nära kontakt med berörda branscher. Vi förutsätter för den skull att, om den föreslagna utredningen skulle komma till stånd, representanter för vederbörande grossistbranschsammanlutningar lämnas tillfälle att från början medverka i utredningsarbetet.

Stockholm den 24 juli 1964

Sveriges grossistförbund

*B. Cedercrantz*

*Sveriges industriförbund har i skrivelse den 20 augusti 1964 hänvisat till remissvar från Sveriges kemiska industrikontor (se nedan).*

**Sveriges kemiska industrikontor:**

Det framlagda förslaget har motiverats med att den internordiska handeln numera fått ökad betydelse, särskilt i gränstrakterna, och att det med hänsyn härtill och resandeströmmens allt större omfattning är en betydande olägenhet att märkningen av berörda varuslag varierar i hög grad i de nordiska länderna. Till förekommande av olyckshändelser anses det särskilt ur konsumentens synpunkt vara av stort intresse att reglerna för signering och annan märkning av brand- och hälsofarliga ämnen blir enhetliga i Norden.

Kemikontoret delar i och för sig förslagsställarnas uppfattning att olägenheter kan vara förknippade med den bristande överensstämmelse hithörande regler uppvisar, både de nordiska länderna emellan och — än mera — på ett vidare internationellt plan. Varje åtgärd, som är ägnad att medföra en förbättring i detta avseende skulle därför vara att hälsa med tillfredsställelse, och Kemikontoret har i och för sig inget att erinra mot att en utredning av föreslagen art kommer till stånd.

Som ovan nämnts motiveras förslaget med allmänhetens inköp av ifrågasvarande varor i detaljhandeln, i första hand i gränstrakterna och under resa i grannländerna. Om än detta argument har viss relevans, kan man dock ej därav — som förslagsställarna — dra den slutsatsen att det särskilt ur konsumentens synpunkt är av stort intresse att hithörande regler koordineras. Ifrågasvarande varor skall — i vart fall här i landet — oavsett ursprunget vara märkta enligt de inhemska bestämmelserna innan de saluföres. Olägenheterna av de disparata märkningsreglerna är väsentligt större för den reguljära utrikeshandeln än för den nordiska gränshandeln. För hela Norden gemensamma föreskrifter skulle således vara av större betydelse för tillverkarna, grosshandeln och transportörerna än för allmänheten. En utredning på detta område måste därför omfatta märkningsreglerna för de båda varuområdena i dess helhet och ej enbart detaljhandelsledet.

Kemikontoret kan emellertid ej underlåta att i sammanhanget erinra om att för de berörda varuområdena svenska bestämmelser angående märkning nyligen utfärdats. Således gives i de förra året utfärdade tillämpningsbestämmelserna till gift- och bekämpningsmedelsförordningarna vissa föreskrifter om märkningen av hälsofarliga varor. I Kommerskollegii likaledes i fjol utfärdade tillämpningsbestämmelser till förordningen om brandfarliga varor ges motsvarande föreskrifter för denna varugrupp. Med hänsyn till de ekonomiska konsekvenser, som en omläggning av märkningsrutinen ovedersägligen har för berörda företag, är det enligt Kemikontorets uppfattning nödvändigt att upprepade ändringar i dessa bestämmelser undvikas.

I den mån de internordiska bestämmelser, som må bli följden av den föreslagna utredningen, kommer att skilja sig från nuvarande svenska föreskrifter är det, med hänsyn till vad nyss anförts, angeläget att de får en så definitiv karaktär som möjligt. Kemikontoret måste därför också erinra om det

vidare internationella arbete som pågår på berörda områden. Särskilda föreskrifter angående märkning av såväl brandfarliga som hälsovådliga varor vid internationella transporter har redan utarbetats, och i både FN:s och ILO:s regi har sedan länge pågått ett arbete med förenhetligande av de allmänna bestämmelserna rörande märkning av bl. a. dessa varor. Det synes organisationen väsentligt att eventuella gemensamma nordiska bestämmelser i första hand anpassas till detta arbete. Särskilda nordiska bestämmelser, som är oförenliga härmed, bör icke nu införas. Med hänsyn till det utomnordiska handelsutbytet riskerar man då att ånyo få vidtaga en omläggning, den gång det bredare internationella arbetet krönes med framgång. Det kan enligt Kemikontorets mening med fog ifrågasättas, om upprepade ändringar i reglerna för märkning av brand- och hälsofarliga varor verkligen gagnar konsumenterna. För tillverkare och hantverkare förorsakar de i vart fall väsentliga extra kostnader.

Stockholm den 20 augusti 1964

Sveriges kemiska industrikontor

*E. Brandt*

*Bo Helmerson*

#### Sveriges standardiseringskommission:

---

Standardiseringskommissionen tillsatte år 1951 en standardkommitté för varselmärkning. Som ett resultat av denna kommittés arbete fastställdes 1953 svensk standard SIS 90 00 01—90 00 06. Denna standard tillämpas i mycket stor utsträckning på svenska arbetsplatser såväl inom industri som annorstädes. Enligt standarden är den röda färgen förbehållen brandskydd, medan varningsfärgen är gul.

Sedan den svenska standarden fastställts togs frågan om varningsfärger upp internationellt. International Organization for Standardization (ISO) bildade en särskild teknisk kommitté, ISO/TC 80. Arbetet inom denna kommitté är i det närmaste färdigt. De ISO-rekommendationer som väntas bli resultatet överensstämmer i allt väsentligt med den svenska standarden. Under arbetet har intimt samråd ägt rum mellan standardiseringsorganen i de nordiska länderna. De principer som presenteras i den svenska standarden är därför gemensamma för de nordiska länderna.

När de svenska bestämmelserna för brandfarliga varor omarbetades 1963 bereddes Standardiseringskommissionen tillfälle att medverka. Härigenom har de svenska bestämmelserna i vad avser märkning kommit att överensstämma med den sedan över tio år tillbaka gällande standarden. Detta be-

dömdes som väsentligt med hänsyn till den vidsträckta tillämpning standarden har i Sverige. Någon motsvarande kontakt mellan myndigheterna och standardiseringsorganen i övriga nordiska länder har såvitt oss är bekant inte kommit till stånd.

Det hittillsvarande svenska och internationella arbetet har inte sysslat med hälsofarliga ämnen. Standardiseringskommissionen har emellertid nyligen beslutat att återuppliva sin gamla standardkommitté för varselmärkning. Den nya kommittén skall utarbeta standard för vissa symboler, ljus- och ljudsignaler, för vilka vi ännu inte har svensk standard. Den skall emellertid därjämte även behandla hälsofarliga ämnen.

Mellan de nordiska standardiseringsorganen finns ett organiserat standardiseringsarbete under beteckningen INSTA. I Sveriges nya standardkommitté för varselmärkning kommer representanter för de nationella standardiseringsorganen i övriga nordiska länder att beredas tillfälle att delta. Enligt Standardiseringskommissionens mening finns goda förutsättningar för att genom detta samarbete åstadkomma de enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen som Nordiska rådets medlemsförslag efterlyser.

Sveriges standardiseringskommission

*Olle Sturén*

### *BILAGA 3*

## **Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess sammanträden i Lahti den 24 maj 1964, i Visby den 29 augusti 1964, i Köpenhamn den 16 november 1964 och i Stockholm den 16 januari 1965.

### **1. Inledning**

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda förutsättningarna för enhetliga regler angående märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen.



## 2. G ä l l a n d e r ä t t

I *Danmark* regleras förhållandena beträffande gift- och hälsofarliga varor av lov 3. maj 1961 om gifte og sundhedsfarlige stoffer. Till denna lag har utfärdats vissa tillämpningsföreskrifter, vilka i fråga om märkningen på vissa punkter är mycket detaljerade. Sålunda skall t. ex. gifter ha gul etikett, innehållande vissa uppgifter, samt ett separat eller på etiketter tryckt giftmärke. Detta märke är för särskilt farliga gifter ett dödskallemärke med texten »Stærkt gift» i gult på svart botten. För övriga gifter saknas dödskallemärket men användes ordet »Gift» i gult på svart botten. »Sundhedsfarlige stoffer», vilka torde kunna jämföras med vådliga ämnen i den svenska lagstiftningen, skall på emballaget som regel ha röd etikett samt vara försedd med en rad uppgifter, bl. a. i vit skrift på svart botten orden »Forsiklig — farlig».

I fråga om bekämpningsmedel har man i Danmark en särskild lagstiftning likaså av den 3 maj 1961.

Frågan om märkning av brandfarliga ämnen regleras i justitsministeriets bekendtgørelse af 27 februari 1937 om opbevaring og transport af brandfarlige væsker med ändringar och tillägg senast 1963. Märkningen av brandfarliga ämnen sker på röd etikett.

Gällande lagstiftning om gifter är i *Finland* en förordning av den 12 juli 1946. Varuområdet indelas här enligt farlighet i gifter av första och andra klass. Vid överlåtelse av första klassens gift för annat ändamål än såsom läkemedel föreskrives bl. a. att på förpackningen bör synligt med tydliga och varaktiga bokstäver antecknas försäljarens firma eller varumärke, giftets namn, mängd och expeditionsdatum samt orden »(Finsk text)-Gift» och tre svarta kors. Vid försäljning av gift av andra klassen gäller i princip liknande påskrift med varningen »(Finsk text)-Farligt att förtära». Den finska giftförordningen innehåller även vissa särbestämmelser för en rad varor, vilka i andra länder bl. a. i Sverige hänföres till lagstiftningen om bekämpningsmedel.

I Finland, där bestämmelserna om varningstecken för brand- och hälsofarliga ämnen återfinnes inom olika lagstiftningar, pågår för närvarande planering och i olika kommittéer beredning av talrika stadganden på detta ämnesområde eller revision av gamla stadganden. Bl. a. har en kommitté haft i uppgift att undersöka möjligheterna att förenhetliga betecknandet av farliga ämnen med beaktande av internationella system. Det slutliga utfärdandet av bestämmelser om betecknande av farliga ämnen har tills vidare fått anstå i avvaktan på resultat av pågående arbete.

I *Norge* antogs den 20 juni 1964 en ny lag, som berör hälsofarliga varor (lov om legemidler og gifter m. v.). Såväl vad gäller grunderna för vad som skall räknas till »gifter» och till »helsefarlige stoffer» som märkningsföreskrifter förutsätter den nya lagen kompletterande bestämmelser, vilka för

närvarande är under utarbetande. De äldre fortfarande gällande bestämmelserna innehåller en rad detaljföreskrifter om etikettering av olika handelspreparat. Den föreskrivna varningstexten skall i regel stå med svarta bokstäver på röd botten.

Beträffande märkning av brandfarliga ämnen regleras de norska förhållandena av Sprengstoffinspektionens rundskriv 16. februar 1931, nytryck 1951, vari bl. a. föreskrives att märkningen skall ske på röd trekantsetikett.

I *Sverige* gäller sedan den 1 januari 1964 beträffande hälsofarliga varor gifftförordningen den 14 december 1962. De hälsofarliga varorna uppdelas i två grupper, nämligen gifter och vådliga ämnen, för vilka i vissa fall skilda regler gäller. De närmare bestämmelserna om märkning av hälsofarliga varor återfinnes i kungörelsen den 28 juni 1963 om tillämpningen av gifftförordningen. Vid överlåtelse av hälsofarliga varor skall förpackningen bl. a. vara märkt med varans namn, uppgift om säljarens och tillverkarens namn och föreskrift om att varan skall förvaras oåtkomlig för barn. I märkningen skall ingå uppgift om varans karaktär av gift respektive vådligt ämne. Vissa allmänna föreskrifter om märkningen gives i den ovan nämnda kungörelsen. Uppgifterna på förpackningen till hälsofarlig vara skall således vara avfattade på svenska språket och tydligt anbringade på förpackningen samt genom färg, typografi eller dylikt tydligt skilja sig från övrigt text, som kan förekomma på förpackningen.

För sådana hälsofarliga varor, som utgör bekämpningsmedel, gäller bekämpningsmedelsförordningen den 14 december 1962. En direkt motsvarighet till det här ovan nämnda kravet för hälsofarliga varor på tydlighet i påskriften, text på svenska språket etc. finnes även i fråga om påskriften för bekämpningsmedel.

För brandfarliga varor gäller i Sverige förordningen om brandfarliga varor den 1 december 1961. I en särskild tillämpningskungörelse den 22 maj 1963 har utfärdats vissa märkningsföreskrifter, enligt vilka för de vanliga handelspreparaten som regel endera av två olika texter skall användas, beroende på till vilken angiven klass varan hänföres. Texten skall vara svart på gul botten.

### 3. R e m i s s y t t r a n d e n a

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

*Danmark:* Justitsministeriet, Indenrigsministeriet, åberopande yttrande av Sundhedsstyrelsen, Handelsministeriet, Ministeriet for offentlige arbejder, Industriraadet, Danmarks Apotekerforening och De danske Handelsforeningers Fællesorganisation;

*Finland:* ministeriet för inrikesärendena, handels- och industriministeriet, medicinalstyrelsen, Finlands apotekarforening, centralhandelskammaren,

Finlands grossistförbund, Finlands industriförbund, detaljhandelns centralförbund, centrallaget för handelslagen i Finland och centralförbundet för teknisk import;

*Norge:* Kommunal- og arbeidsdepartementet, Sosialdepartementet, Departementet for familie- og forbrukersaker, Departementet for industri- og handverk, Departementet for handel og skipsfart, Helsedirektoratet, Norges apotekerforening, Norsk medisinaldepot, Norges farmasøytisk-kjemiske industriforening och Norges industriförbund;

*Sverige:* kommerskollegium, medicinalstyrelsen, statens provningsanstalt, statens farmaceutiska laboratorium, statens konsumentråd, statens institut för konsumentfrågor, giftnämnden, giftinformationscentralen, apotekarsocieteten, handelskamrarnas nämnd, kooperativa förbundet, Sveriges färgfabrikanters förening, Sveriges köpmannaförbund, Sveriges grossistförbund, Sveriges industriförbund, åberopande yttrande av Sveriges kemiska industrikontor, och Sveriges standardiseringskommission.

Flertalet remissinstanser ställer sig positiva till medlemsförslaget och framhåller såsom önskvärt att med hänsyn till ett utvidgat nordiskt handelsutbyte märkningen av brand- och hälsofarliga ämnen sker efter enhetliga bestämmelser.

Dock erinras i detta sammanhang om att frågan om enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen icke endast bör bedömas ur internordisk aspekt. Med hänsyn till den ständigt ökande internationella handeln och turistutbytet synes det angeläget att ifrågavarande spörsmål bedömas även ur internationell synpunkt. Sålunda framhåller *centralhandelskammaren, Finlands grossistförbund, Finlands industriförbund* och *detaljhandelns centralförbund* i gemensamt yttrande bl. a. att, då föreliggande frågor med tanke på den internationella turiströrelsen och de allt vanligare transportererna från ett land till ett annat har en betydligt större räckvidd än enbart nordisk vid frågans bedömande jämväl internationella avtal och allmänt internationella bruk på området bör beaktas.

*Industriraadet, medicinalstyrelsen i Finland, Departementet for handel og skipsfart* samt *statens konsumentråd, giftnämnden, apotekarsocieteten, handelskamrarnas nämnd, Sveriges grossistförbund* och *Sveriges kemiska industrikontor* understryker likaså betydelsen av att frågan om enhetliga märkningsregler anpassas till de internationella strävandena för en samordning av reglerna på ifrågavarande område. *Sveriges grossistförbund* konstaterar i detta sammanhang, att enhetliga märkningsbestämmelser på vissa hithörande varuområden övervägts sedan rätt avsevärd tid i vidsträckt internationella sammanhang samt att det framstår som naturligt och angeläget att man från nordisk sida redan på utredningsstadiet noga följer dessa överväganden, så att i förekommande fall en ändamålsenlig samverkan kan komma till stånd med andra organ som på ett internationellt plan sysselsätter sig med berörda fråga.

Krav bör kunna ställas på att från samhällets sida alla åtgärder vidtages för förebyggande av risker för olycksfall i samband med handhavande av brand- och hälsofarliga ämnen. *Sveriges Köpmannaförbund* framhåller, att förhållandena är otillfredsställande på ifrågavarande område och att, om inte effektiva motåtgärder vidtages, situationen torde dessutom snabbt komma att förvärras till men för både allmänheten och näringslivet. Till följd av utvecklingen på det kemiska och det kemisk-tekniska området kommer, enligt förbundet, ut i marknaden allt fler varor som är brand- och hälsofarliga eller på annat sätt riskabla. Sådana farliga varor fabriceras i allt större mängder och får en allt vidare spridning hos allmänheten. Samtidigt som allmänheten sålunda utsätts för ökade risker, bör enligt köpmannaförbundets uppfattning med den stigande standarden i de nordiska länderna ställas allt större krav på säkerhet mot kropps- och egendomsskador m. m.

Beträffande frågan om varningsmärkingen är flertalet remissinstanser eniga om att erforderlig varningstext måste vara utformad på respektive länders eget språk. Fullständig överensstämmelse beträffande märkingen torde därför kunna erhållas endast såvitt avser synbolmärkning och varningsfärg. *Indenrigsministeriet* och *Sundhedsstyrelsen*, *Finlands apotekarförening*, *Norges apotekarforening* samt *kommerskollegium*, *giftnämnden* och *apotekarsocieteten* framhåller särskilt dessa synpunkter. Säkerhetsskäl talar för att bruksanvisning och varningstext måste vara utformad på respektive länders språk. *Kommerskollegium* påpekar i detta sammanhang, att ett svenskt företag komponerat en etikett, upptagande bl. a. samtliga de märkningstexter som krävs i alla nordiska länder. *Kommerskollegium* utgår från att etiketten kommer att godtagas av alla nordiska länder; från svensk sida finnes inlet att erinra mot etikettens användning i Sverige.

*Sundhedsstyrelsen* och *kommerskollegium* uttalar, att en förutsättning för att det i medlemsförslaget uttryckta önskemålet om enhetliga nordiska regler på ifrågavarande område skulle kunna förverkligas, är motsvarande enhetlighet i fråga om de varuområden som skall varningsmärkas. Utredning jämväl av denna sida av problemet synes böra ske enligt dessa remissinstanser.

*Indenrigsministeriet* och *de danske Handelsforeningers Fællesorganisation* uppmärksammar, att de i giftloven af 3 maj 1961 intagna reglerna om märkning av »gifte og sundhedsfarlige stoffer» först nu inarbetats hos affärsmännen och förbrukarna, varför det kan anses betänkligt att så snart efter giftlovens ikraftträdande på nytt ändra dessa regler. *Handelskamrarnas nämnd* och *Sveriges kemiska industrikontor* hyser motsvarande uppfattning. Den förstnämnda uttalar, att det lika litet för konsumenterna som för industri och handel kan vara till större gagn att märkningsbestämmelserna blir ändrade alltför ofta. Helt nyligen har nya lagar och förordningar om brandfarliga varor samt om gifter och hälsovådliga

ämnen tillkommit i Sverige. En ändring redan efter kort tid av dessa bestämmelser synes icke vara eftersträvansvärd, med mindre ändringar kan förväntas bli av mer definitiv karaktär. Under alla förhållanden, fortsätter handelskamrarnas nämnd, är det av största vikt vid ändringar av märknings- och därmed sammanhängande regler, att övergångsbestämmelserna göres så smidiga som möjligt med hänsyn till de ekonomiska konsekvenserna av ändringar av detta slag.

#### 4. U t s k o t t e t

Såsom framgår av ovanstående översiktliga redogörelse för de nordiska ländernas lagstiftningar om märkning av brand- och hälsofarliga ämnen föreligger många olikheter i ländernas bestämmelser på förevarande områden. Utskottet anser i likhet med flertalet remissinstanser det angeläget att, med hänsyn till den ökade internordiska handeln, till de allt talrikare kontakterna i gränstrakterna och till det internordiska turistutbytet allt snabbare tillväxt, alla åtgärder vidtages för att undanröja de olägenheter som är förenade med att skiljaktiga märkningsregler beträffande brand- och hälsofarliga ämnen gäller inom Norden.

Olägenheterna synes väsentliga såväl för detaljhandeln och leverantörerna som för allmänheten. Ur konsumentens synpunkt torde vara av stor betydelse att reglerna för märkning av ifrågavarande ämnen göres enhetliga till förekommande av olyckshändelser.

Till följd av utvecklingen på det kemiska och kemisk-tekniska området kommer i marknaden allt flera varor, som är brand- eller hälsofarliga eller på annat sätt riskabla. Sådana farliga varor hanteras i allt större omfattning av och får en allt vidare spridning bland allmänheten. Det växande handelsutbytet länderna emellan medför att de farliga varorna i ökad omfattning sprids från land till land. Enligt utskottets uppfattning bör farliga preparat behandlas med samma grad av försiktighet, oavsett var de inköpts. Sålunda synes särskilt angeläget, att den del av gällande regler om märkning av brand- och hälsofarliga ämnen som är av direkt betydelse för allmänheten förenhetligas.

Samtidigt som allmänheten sålunda genom den växande tillgången på brand- och hälsofarliga ämnen utsätts för ökade risker, bör med den stigande standarden i de nordiska länderna större krav ställas på garantier för att medborgarna icke utsättes för risker för kropps- och egendomsskada. Vidgad medicinsk forskning leder ofta till att tidigare obeaktad hälsofarlighet uppmärksammas och påkallar upplysningsbehov och försiktighetsföreskrifter.

Varningsmärken är en av de åtgärder, med vilka samhället söker förebygga eller begränsa eventuella skadeverkningar av varor, som vid olämp-

ligt handhavande i ett eller annat avseende kan vara farliga. För att märkningssystemet skall fullgöra sin uppgift måste det vara lättfattligt, enkelt och konsekvent utformat samt kunna följsamt anpassas till utvecklingen. Dessa krav måste uppfyllas inom varje särskilt land och inom grupper av länder, mellan vilka handel med dylika varor förekommer.

En förutsättning för realiserande av förslagsställarnas hemställan om enhetliga nordiska regler för märkning av brand- och hälsofarliga varor torde vara motsvarande enhetlighet i fråga om de varuområden som skall varningsmärkas. Avgränsningen av de varuslag, som skall anses såsom brand- och hälsofarliga, torde därför böra ske efter enhetliga normer i berörda länder. Denna sida av saken måste beaktas vid en eventuell utredning angående gemensamma nordiska märkningsregler på ifrågakvarande ämnesområden.

Vad därefter angår frågan om märkningsregler torde huvudsakligen följande problemställningar vara aktuella, nämligen spörsmålet om en eller flera varningssymboler, varningsfärg, varnings- och upplysningstext, samt layout, typografi och placering av föreskriven märkning.

Såsom framgår av de olika ländernas bestämmelser på hithörande område användes såväl dödskallemärket som tre svarta kors såsom varningssymbol. Betydelsen av varningssymboler i förevarande sammanhang synes icke vara fullt utredd men torde enligt uttalande i promemoria, upprättad inom svenska giftnämnden och införd såsom bilaga 1 till medlemsförslaget, inte böra överskattas, en uppfattning som även kommit till uttryck i remissyttrandet från Statens institut för konsumentfrågor, vari åberopas en undersökning angående minderåriga barns reaktion inför vissa varningsmärken, bl. a. dödskallemärket. Ett stort antal symboler, vilka avser utvisa fara, synes kräva en omfattande propagandaapparat för att bli kända och ihågkomna av flertalet personer. Däremot torde ett par enkla symboler, bidragande till distinktionen mellan å endera sidan gift och å andra sidan s. k. vådligt ämne, vara av värde. Ett närmande mellan de olika nordiska ländernas regler på denna punkt torde enligt uttalande i ovannämnda promemoria vara möjligt. Liknande synpunkter torde kunna läggas på frågan om varningsfärger eller färgkombinationer. Här skulle en viss färg eller kombination av ett par färger kunna symbolisera fara överhuvudtaget. I fråga om sådana hälsofarliga varor, som är mera allmänt åtkomliga och använda, torde betydelsen av en symbol och en varningsfärg framför allt ligga i att de drar uppmärksamheten till att varan på ett eller annat sätt är riskabel; de bör således stimulera till läsning av den varningstext som skall finnas på förpackningen.

Flertalet remissinstanser understryker betydelsen av att varningstexten på farliga varor utformas på respektive lands språk. Med hänsyn till språkskillnaderna är det uppenbarligen ogörligt att åstadkomma en gemensam

märkning för de nordiska länderna. Enär varningstexten har väsentlig betydelse, måste det vara en strävan att få en kort, slagkraftig och för varje enskilt fall avpassad text, som verkligen läses av konsumenten.

Då det gäller märkningens tydlighet och läsbarhet i förhållande till övrig text på förpackningen, kan i och för sig vissa regler tänkas. Utformningen av dessa synes emellertid vara en svår uppgift, vid vars lösande man har att beakta utvecklingen och växlingar i fråga om reklamteknik, förpackningsmaterial och förpackningstyper.

Flertalet remissinstanser framhåller att frågan om enhetliga märkningsregler icke skall bedömas enbart ur nordisk synpunkt. Spörsmålet anses ha betydligt större räckvidd och bör med hänsyn till den ständigt ökande internationella handeln och turistutbytet ses även ur internationell aspekt. Utskottet är av samma mening härvidlag och vill särskilt understryka vikten av att arbetet med frågan om enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen bedrivs under hänsynstagande till det arbete som på detta område pågår i större internationella sammanhang.

Såsom framgår av vissa remissyttranden har ifrågavarande spörsmål ägnats intresse inom ett flertal internationella organ. I första hand synes behovet av märkningsregler gjort sig gällande beträffande internationella transporter. Här kan som exempel nämnas att flygorganisationen IATA fastställt vissa symbolmärkningar med bestämda färgkombinationer. Även inom ILO har ett stort arbete nedlagts på ifrågavarande problem och en serie symbolmärkningar utarbetats för att utmärka olika slag av fara. En annan serie relativt likartade symboler har utarbetats inom UNESCO.

Också ISO (International Organization of Standardization) har tagit upp frågan om märkning av farligt gods i anslutning till sitt förslag om hanteringssymboler. Enligt uttalande från Sveriges standardiseringskommission har det hittillsvarande svenska och internationella standardiseringsarbetet icke sysslat med hälsofarliga ämnen. Standardiseringskommissionen har emellertid nyligen beslutat återupptaga tidigare arbete med varselmärkning, varvid bland annat kommer att behandlas även hälsofarliga ämnen. I detta standardiseringsarbete kommer representanter från övriga nordiska länders standardiseringskommissioner att beredas tillfälle att delta. Ett sådant nordiskt samarbete torde enligt standardiseringskommissionens mening ge goda förutsättningar för skapande av enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen.

Till slut må nämnas att frågan om varselmärkning även behandlas av en s. k. Sub-committee on Industrial Safety and Health inom Europarådets ram. Symbolmärkningar och varningstexter har där fastställts beträffande ett antal ämnen.

Med hänsyn till att arbetet med förenhetligande av de allmänna bestämmelserna rörande märkning av bl. a. ifrågavarande ämnen är aktuellt inom ett flertal internationella organ vore det värdefullt, om eventuella gemen-

samma nordiska bestämmelser i första hand anpassades till vad som uppnått vid detta arbete. Särskilda nordiska bestämmelser, som är oförenliga med de internationella strävandena på området, bör icke införas.

I likhet med vissa remissinstanser vill utskottet framhålla det ofördelaktiga i alltför ofta förekommande ändringar beträffande märkningsbestämmelserna. I Danmark och Sverige har nyligen antagits nya lagstiftningar på ifrågavarande område. En ändring redan efter kort tid av dessa bestämmelser synes med hänsyn till de ekonomiska konsekvenser, som en omläggning av märkesrutinen otvivelaktigt har för berörda parter, icke eftersträvasvärd, med mindre de nya reglerna kan förväntas bli bestående under längre tid.

Sammanfattningsvis vill utskottet uttala, att utskottet finner förverkligandet av medlemsförslagets tanke önskvärt. Dock vill utskottet understryka vikten av att vid utarbetande av gemensamma nordiska märkningsregler för brand- och hälsofarliga ämnen de internationella strävanden, som gjort sig gällande på ifrågavarande område, beaktas.

Under åberopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen.

Stockholm den 16 januari 1965

*Birger Andersson*

*Kjell Bondevik*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Jørgen Jensen*

*Urho Kähönen*

*Harald Løbak*

*Niels Mørk*

*Judit Nederström-Lundén*

Vice förman



*BILAGA 4***I etterhand inkommet yttrande****N o r g e****Maling- og lakkfabrikkenes forbund:**

Den nordiske maling- og lakkindustri finner, at det er et sterkt behov for å få gjennomført ensartede regler for merking av brann- og sunnhetsfarlige stoffer og vil — samlet til den IX nordiske Maling- og Lakk-kongress i København 3. september 1964 — uttale forhåpninger om, at medlemsforslaget av 24. mai 1964 om en undersøkelse av forutsetningene herfor bifalles av Nordisk Råd.

Tilsvarende henvendelse er blitt gjort til de øvrige lands representanter i Nordisk Råd fra de øvrige maling- og lakkfabrikantorganisasjonene i Danmark, Finland og Sverige. Vi tør be de norske representanter i Nordisk Råd positivt å gå inn for ovennevnte sak idet vi er overbevist om at ensartede retningslinjer på de nevnte områder vil by på store praktiske fordeler.

Oslo, 17. desember 1964

Maling- og lakkfabrikkenes forbund

*E. Henriksen*

Direktor

## **Medlemsförslag**

### **om samarbete på näringsforskningens område**

*(Väckt av Birger Andersson, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Magnhild Hagelia, Gunnar Henriksson, Jørgen Jensen, Harald Løbak och Judit Nederström-Lundén)*

Betydelsen av näringsforskning har under de senaste årtiondena blivit alltmer uppenbar. De vetenskapliga resultat, som framkommit på detta område, har inte minst under och efter sista världskriget kunnat i hög grad utnyttjas och verksamt bidragit till att det allmänna hälsotillståndet hos stora befolkningsgrupper då ej blev lidande trots minskade livsmedelstillgångar. Även i tider med normal livsmedelstillgång får emellertid näringsforskningens resultat alltmer ökad betydelse. De ger bl. a. underlag för bedömandet av förändringar beträffande kostsammansättning och kostval.

Frågan om ett nordiskt samarbete på detta forskningsområde aktualiserades redan 1956, då Nordiska rådet rekommenderade regeringarna att tillsätta en gemensam expertkommitté för undersökning av möjligheterna för ett samarbete mellan existerande nordiska institutioner på näringsforskningens olika områden samt lämpligheten av att inrätta ett samnordiskt institut för näringsforskning. I enlighet med rådets rekommendation tillsatte regeringarna i Danmark, Norge och Sverige år 1956 en kommitté kallad Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning. Finlands och Islands företrädare i kommittén hade ställning som observatörer. Kommittén avgav i december 1956 ett betänkande (tryckt i Statens offentliga utredningar 1957: 1), vari kommittén avstyrkte förslaget om att upprätta ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. I stället rekommenderades ett intimt samarbete mellan instituten i de skilda nordiska länderna. Kommittén föreslog vidare inrättandet av en permanent kommitté för nordisk näringsforskning, som skulle ha till uppgift att främja samarbetet på näringsforskningens område i vidsträckt bemärkelse (inbegripet näringsfysiologi, klinisk medicin, forskning om råämnen och deras förädling), samt rekommenderade de i detta samarbete deltagande länderna att inrätta nationella kommittéer med representanter för ifrågavarande centralförvaltning, det näringsfysiologiska forskningsarbetet, den kliniska medicinen, rå-

ämneshörande områden med beaktande av förhållandena i det egna landet.

I anledning av kommitténs betänkande avgav rådet 1957 en ny rekommendation i frågan (rekommendation nr 5/1957). Rekommendationen hade följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

År 1961 ansåg sig Nordiska rådet föranlåtet att avskrivna rekommendationen såsom slutbehandlad för rådets del, enär inga konkreta resultat i anledning av densamma uppnåtts. Av regeringarnas meddelanden under åren 1958—1961 hade framgått, att regeringarna såväl i Danmark som i Norge var positivt inställda till förslaget. Indenrigsministeriet, Danmark, meddelade sålunda 1958 att förslaget förelagts Fiskeriministeriet, Handelsministeriet, Landbruksministeriet och Undervisningsministeriet, vilka samtliga ministerier stödde förslaget. Norges regering meddelade samma år att en norsk nationell kommitté bestående av medlemmarna i ernæringsutvalget inom statens ernæringsråd jämte en representant från helsedirektoratet utsetts som ledamöter av den norska nationalkommittén. År 1959 meddelade emellertid Sveriges regering att frågan om näringsforskningens ställning i Sverige tagits upp till utredning inom en särskild kommitté, benämnd 1953 års lärarinneutbildningskommitté. Svenska regeringen ansåg det därför inte lämpligt att taga ställning till Nordiska rådets rekommendation förrän lärarinneutbildningskommitténs arbete slutförts.

Eftersom Sverige utsetts som koordinerande land för rådets rekommendation, hände inget vidare i anledning av densamma.

Lärarinneutbildningskommitténs betänkande avgavs i november 1963 (SOU 1963: 77), och kan förmodas föranleda proposition till svenska riksdagen år 1965. Kommittén konstaterar att avsevärda insatser erfordras för att Sverige skall kunna hålla jämna steg med den internationella utvecklingen på området. Enligt kommitténs mening kan behovet av ökad forskning och akademisk undervisning i denna vetenskapsgren på längre sikt täckas endast genom inrättande av en näringsinstitution och en institution för klinisk nutrition vid vart och ett av de akademiska lärosätena i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå. Utbyggnaden av de nämnda institutionerna anses böra ske successivt och på så sätt, att i första hand inrättas näringsinstitutioner och institutioner för klinisk nutrition i anslutning till befintliga institutioner, institut eller sjukhus, där forskning och undervisning inom näringslärans område bedrivs eller där resurser härför skyndsamt kan ställas till förfogande.

Kommittén föreslår vidare att från och med den 1 juli 1965 skall inrättas bl. a. en nämnd för näringsforskning med anknytning till de statliga forskningsråden och med uppgift att svara för samordningen av forskningen på näringsområdet. Nämnden föreslås bestå av åtta ledamöter, av vilka medicinska forskningsrådet, naturvetenskapliga forskningsrådet, jordbrukets forskningsråd och tekniska forskningsrådet vard för sig utser två ledamöter. Nämnden anses böra administrativt sortera under ett av forskningsråden, förslagsvis det medicinska. Kommittén framhåller i detta sammanhang att för den händelse i enlighet med 1956 års nordiska näringsforskningsutrednings förslag, i Sverige skulle inrättas en nationell kommitté för näringsforskning, den föreslagna nämnden torde böra fungera såsom sådan nationalkommitté.

I övrigt uttalar sig lärarinneutbildningskommittén över huvud taget inte om möjligheterna till och lämpligheten av ett nordiskt samarbete.

Av lärarinneutbildningskommitténs betänkande framgår klart, att det för Sveriges del föreligger ett stort behov av utvidgad forskning på näringsområdet. Det finns skäl förmoda att förhållandena är i stort sett samma i de övriga länderna. Mot bakgrund härav samt det faktum att man tidigare i både Danmark och Norge ställt sig mycket positivt till ett nordiskt samarbete på området bör frågan om ett vidgat samarbete de nordiska länderna emellan på näringsforskningens område upptagas till förnyad behandling. De förslag beträffande samarbetets utformning, som framlades av 1956 års nordiska näringsforskningsutredning och som i väsentliga delar fortfarande torde ha aktualitet har aldrig blivit prövade. Frågan om en gemensam institution bör ånyo övervägas. Angeläget är att samarbetsmöjligheterna noggrant genomgås, innan man i Sverige fattar slutliga beslut i frågan.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att upplaga ett samarbete på näringsforskningens område i lämpliga former.

Lahti den 24 maj 1964

*Birger Andersson*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Jørgen Jensen*

*Harald Løbak*

*Judit Nederström-Lundén*

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## D a n m a r k

## Indenrigsministeriet:

*Sundhedsstyrelsen* har i en over sagen afgivet erklæring udtalt, at styrelsen er bekendt med en af Statens institut för folkhälsan afgivet redegørelse af 27. august 1964 om fællesnordisk samarbejde på næringsforskningens område [*se nedan under avd. Sverige*], og at styrelsen fuldt ud kan tilslutte sig de i denne redegørelse fremførte synspunkter, hvorefter man ikke kan anbefale oprettelsen af et fælles ernæringsforskningsinstitut.

I denne anledning skal man meddele, at *indenrigsministeriet* er enig i det af sundhedsstyrelsen anførte, og at man fortsat kan henholde sig til de synspunkter, der er fremsat i den af Den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning i 1956 afgivne betænkning om Nordiskt samarbete inom näringsforskningen, hvori der tages positiv stilling for et udvidet nordisk samarbejde på dette område, men hvori der samtidig tages afstand fra tanken om oprettelsen af et nordisk ernæringsforskningsinstitut.

København, den 4. november 1964

P. m. v.

*Zeuthen*

*Blom-Hansen*

*Handelsministeriet* har i skrivelse den 29 september 1964 förklarat sig icke ha några invändningar att göra mot medlemsförslaget.

## Landbrugsministeriet:

Sagen har været forelagt *Den kgl. veterinær- og landbohøjskole*, der i overensstemmelse med derom indhentet udtalelse fra skolens veterinærvidenskabelige fagråd har udtalt, at en intensivering af det nordiske samarbejde inden for ernæringsforskningen formentlig bedst gøres gennem en udvidet bevilling af fællesnordiske midler til løsning af fælles opgaver samt til afholdelse af nordiske symposier og udveksling af forskere.

Landbrugsministeriet kan henholde sig hertil.

København, den 7. november 1964

(*Sign.*)

**Fiskeriministeriet:**

— — — skal man meddele, at fiskeriministeriet for sit vedkommende fortsat er af den opfattelse, at ernæringsforskningen i første række bør udføres på de enkelte landes nationale institutter, og at et nærmere samarbejde mellem disse institutter bedst lader sig realisere gennem personlige kontakter, ved besøg og afholdelse af faglige møder.

På fiskeriministeriets forsøgslaboratorium foretages bl. a. undersøgelser, hvis resultater er af almen betydning ved vurderingen af fisk som ernæringsmiddel, og man finder, at tilsvarende institutioner i de andre nordiske lande i overensstemmelse med foranstående bør søge kontakt med hverandre med henblik på en udbygning af samarbejdet.

Gennemføres et sådant udvidet samarbejde, ser fiskeriministeriet intet behov for etablering af et centralt nordisk institut, der vil kunne befrygtes at ville blive hæmmet af administrative og organisatoriske svagheder.

København, den 2. september 1964

P. m. v.

E. b.

**Undervisningsministeriet:**

— — — skal man udtale, at nærværende ministerium kan anbefale, at spørgsmålet om et nordisk samarbejde på ernæringsforskningens område tages op til fornyet overvejelse.

Det tilføjes, at ministeriet har forelagt medlemsforslaget for universiteterne. Københavns universitet, der iøvrigt henviser til sine tidligere afgivne erklæringer, vil ikke udtale sig imod nedsættelsen af en permanent nordisk komité for ernæringsforskning, hvorimod man ikke kan tiltræde tanken om oprettelse af et fælles nordisk forskningsinstitut for ernæringslære.

Århus universitet giver udtryk for stor interesse for, at det i 1956 fremsatte forslag om et nordisk samarbejde på dette område tages op til fornyet behandling.

København, den 8. september 1964

E. b.

*E. Drostby*

**Industriraadet:**

---

En i Sverige nedsat lærerinde-uddannelseskomité afgav i november 1963

en betænkning, der anbefalede øget forskning og akademisk undervisning på nationalt plan, uden at spørgsmålet om internordisk samarbejde overhovedet blev berørt.

Efter Industriraadets opfattelse er det en ganske naturlig og selvfølgelig opgave for de medicinske fakulteter i Danmark at give den bedst mulige undervisning på ernæringsfysiologiens område, ligesom forskning på dette område sideløbende bør foregå i passende omfang.

Det forekommer ligeledes naturligt, at der finder et samarbejde sted mellem de nordiske forskningslaboratorier inden for det nævnte område, og et sådant samarbejde foregår formentlig allerede.

Ud over det her anførte er der næppe behov for instituering af særlige, permanente komiteer eller samarbejdsorganer med faste periodiske møder.

København, den 3. september 1964

P. r. v.

E. b.

*F. Hjort Hansen*

*Arbejderbevægelsens Erhvervsråd har i skrivelse den 10 juli 1964 förklarat sig instämna i medlemsförslaget.*

#### Håndværksrådet:

— — — skal Håndværksrådet udtale, at man fuldt ud kan støtte det med skrivelsen fremsendte medlemsforslag fra Nordisk Råd om samarbejde på ernæringsforskningens område, idet man finder et sådant koordineret forskningsarbejde værdifuldt.

Rådet forventer at få sagen forelagt påny til udtalelse, når samarbejdets former og organisation skal drøftes.

Det tilføjes, at Håndværksrådet ønsker at udtrykke forbavselse over, at der ikke — i lighed med, hvad der har været tilfældet for andre erhvervsorganisationer — direkte fra Nordisk Råds danske delegation er tilgået rådet meddelelse om medlemsforslaget, da der indenfor håndværket findes flere fag, som beskæftiger sig med fremstilling af næringsmidler, således f. eks. slagtere og bagere.

København, den 14. august 1964

P. r. v.

*Erik Ross Pedersen*

*Landbrugsraadet har i skrivelse den 14 juli 1964 förklarat sig instämna i medlemsförslaget.*

**Forbrugerrådet:**

---

Rådet har med stor interesse studeret medlemsforslaget og vil tilslutte sig tanken om nedsættelse af et fællesnordisk ernæringsforskningsinstitut.

Det er forbrugerrådets opfattelse, at levnedsmiddelinstittet med det toksinologiske institut og dets virksomhed vil blive et betydningsfuldt organ indenfor skandinavisk ernæringsforskning.

København, den 14. december 1964

Med venlig hilsen

*Viola Nørløv*

Formand

**Den danske Dyrlægeforening:**

---

Selv om den næringsforskning, der omhandles i det stillede forslag, ikke synes umiddelbart at omfatte de veterinære fagområder inden for næringsforskningen, ser Den danske Dyrlægeforening gerne, at den danske regering fastholder sin hidtidige stilling i spørgsmålet. Skulle emnet blive udvidet til også at omfatte sådanne levnedsmiddelhygiejniske områder, der i Danmark — og i de andre nordiske lande — varetages af veterinære levnedsmiddelhygiejnikere, er Den danske Dyrlægeforening villig til at stille sin sagkundskab til rådighed.

Det bemærkes, at de nordiske veterinære levnedsmiddelhygiejnikere allerede igennem mange år har stået i et snævert samarbejdsforhold, ligesom de nordiske veterinærorganisationer iøvrigt er i snæver kontakt med hinanden. Samarbejdet har bl. a. manifesteret sig ved afholdelse af de nordiske veterinærmøder, af hvilke det 9. afholdtes i København i 1962, og i udgivelsen af de fælles nordiske tidsskrifter: Nordisk Veterinærmedicin og Acta Veterinaria Scandinavica.

Hellerup, den 28. august 1964

P. b. v.

*B. Horne Jensen*

*B. Jensen*

De samvirkende danske Husmandsforeninger har i skrivelse den 15 juli 1964 förklarar sig vilja avstå från att ta ställning till det väckta medlemsförslaget.



**Fiskerirådet:**

Det blev vedtaget [ved møde den 11 ds.], at vi skulle svare Dem, at under henvisning til det internationale arbejde, der er påbegyndt bl. a. gennem nedsættelse af Codex Alimentarius mener vi ikke, at der på nuværende tidspunkt er brug for et specielt nordisk samarbejde på næringsmiddel-forskningens område, og vi mener, at man bør afvente hvilke resultater de internationale kommissioner kommer til på dette område, før der træffes endelig afgørelse.

København, den 16. september 1964

P. r. v.

*Axel Jensen*

*De danske handelsforeningers Fællesorganisation har i skrivelse den 5 september 1964 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.*

*De samvirkende Købmandsforeninger i Danmark har i skrivelse den 8 september 1964 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.*

**Grosserer-Societetets Komité:**

— — — — skal man meddele, at komiteen intet har at indvende imod, at en almindelig udveksling af erfaring og en udbygning samt en koordinering af forskningen inden for dette område finder sted. Derimod er man fra komiteens side betænkelig, såfremt det er tanken at tage et lovgivningsinitiativ med henblik på udarbejdelse af ensartede nordiske regler på levnedsmiddelområdet. Man henviser i den forbindelse til at der inden for Codex Alimentarius-kommissionen udføres et arbejde på internationalt plan med henblik på indførelse af ensartede regler på levnedsmiddelområdet, og man mener derfor fra komiteens side, at et nordisk lovgivningsinitiativ vil være overflødig.

København, den 9. september 1964

P. r. v.

*Chr. Saugman*

Formand

*B. Høegh-Guldberg*

Generalsekretær

**Provinshandelskammeret:**

— — — skal Provinshandelskammeret udtale, at Handelskammeret må anse det for naturligt og ønskeligt, at der på det bestående institutionelle grundlag finder en almindelig udveksling sted mellem de nordiske lande på det nævnte område i det øjemed at udbygge og koordinere den løbende forskning.

Derimod må Provinshandelskammeret under hensyn til, at Danmarks stilling til fællesmarkedet stadig er et åbent spørgsmål, nære betænkelighed ved, at man på nuværende tidspunkt binder sig for stærkt gennem oprettelse af fælles institutioner eller lignende lovgivningsskridt til at fastlægge fælles retningslinier sammen med de øvrige nordiske lande.

Dansk Eksportør- og Kødgrossistforening har overfor os oplyst, at der for tiden finder en stærk udvikling sted i fællesmarkedets lande, der resulterer i forslag og vedtagelser om ensartede retningslinier på levnedsmiddellovgivningens område.

Selvom disse vedtagelser ikke er bindende for Danmark, så længe vi ikke er indtrådt i fællesmarkedet, siger det sig selv, at en sådan lovgivning er af afgørende betydning for danske eksportinteresser.

Under hensyn hertil mener vi, at det ikke vil være klogt at lægge os for fast i et nordisk samarbejde, da visse resultater muligvis ville kollidere med fællesmarkedets vedtagelser.

Efter den anledning sagen giver, skal vi tillade os til det høje ministeriums overvejelse at henstille, om det ikke ville være hensigtsmæssigt eventuelt via den danske mission i Bruxelles at fremskaffe en oversigt over det arbejde, der inden for fællesmarkedet er foregået for ensartede retningslinier på levnedsmiddellovgivningens område og derefter lade disse oplysninger gå videre til interesserede danske kredse.

København, den 2. september 1964

P. p. v.

E. b.

A. Ross

**F i n l a n d**

*Ministeriet för inrikesärendena har i skrivelse den 13 augusti 1964 förklarat sig instämna i medlemsförslaget.*

*Lantbruksministeriet har i skrivelse den 8 september 1964 hänvisat till remissvar från lantbruksstyrelsen och statens näringsråd.*

**Handels- och industriministeriet<sup>1</sup>:**

Näringsforskning bedrivs i vårt land i institutioner underlydande undervisnings-, lantbruks-, inrikes- samt handels- och industriministerierna. Då den således är fördelad mellan fyra ministerier anser handels- och industriministeriet det befogat, att man i vårt land i enlighet med Sveriges föredöme skulle tillsätta en permanent ny kommission för handhavande av det nordiska samarbetet på näringsforskningens område. Ministeriet närsluter Statens tekniska forskningsanstalts utlåtande [*se nedan*] och hemställer, att de i utlåtandet framförda synpunkterna måtte tagas i beaktande och att i kommissionen envar av de fyra forskningsgrenarna dvs. den naturvetenskapliga, agrikulturella, medicinska och tekniska forskningen måtte företrädas av två representanter. Ministeriet föreslår, att representanterna för den tekniska forskningen måtte utses bland företrädare för Statens tekniska forskningsanstalt.

Helsingfors den 2 november 1964

Handels- och industriminister *T. A. Wiherheimo*

Livsmedelsöverinspektör *Vilho Aalto*

*Medicinalstyrelsen har i skrivelse den 17 juli 1964 förklarat sig icke ha några invändningar att göra mot det väckta medlemsförslaget.*

**Lantbruksstyrelsen<sup>1</sup>:**

Näringsforskningens främjande tillmäts i Finland synnerligen stor betydelse, liksom man även i de övriga nordiska länderna alltmer söker få till stånd en näringsforskning, på grundvalen av vilken man kunde främja den till folknäringen anslutna undervisnings- och rådgivningsverksamheten samt utveckla livsmedelsindustrin.

Nordiska rådet har antagit flera rekommendationer om åstadkommande av samarbete på näringsforskningens område i de nordiska länderna, men dessa har dock icke lett till utvecklandet av praktiska samarbetsformer. Den omständigheten, att något samarbete icke kunnat åstadkommas, beror uppenbarligen därpå, att förhållandena trots allt i de ifrågavarande länderna är så olika, att främjandet av näringsforskningen i huvudsak i varje land försiggår på nationell bas. På grund av de olikartade förhållandena i fråga om näringshushållningen kan en samnordisk forskningsanstalt ej förordas, däremot skulle annat samarbete i form av olika underhandlingar uppenbarligen vara ägnat att befrämja varje enskilt lands verksamhet. Då

<sup>1</sup> *Yltrandet översatt från finska.*

lantbruksministeriet nyligen på nytt tillsatt statens näringsråd, till vilket såsom medlemmar förordnats företrädare för näringsforskningen, näringsundervisningen samt näringsrådgivningen ävensom tjänstemän inom förvaltningen, får lantbruksstyrelsen, samtidigt som den uttalar, att den finner utvecklandet av det nordiska samarbetet på ifrågavarande område önskvärt, föreslå, att statens näringsråd skulle ges i uppdrag att företräda Finland i det nordiska samarbetet angående näringsforskning.

Helsingfors den 29 juli 1964

Å lantbruksstyrelsens vägnar:

Generaldirektörens ställföreträdare

Lantbruksråd *Matti Annila*

Hemekonomieråd *Sirkka Kouki*

#### Statens näringsråd<sup>1</sup>:

Statens näringsråd finner det nordiska samarbetet nyttigt och önskvärt och är redo att företräda Finland i det nordiska samarbete, som ansluter sig till näringsforskningen.

Helsingfors den 4 september 1964

Statens näringsråd

*Artturi I. Virtanen*

Ordförande

*Antti Mattila*

Sekreterare

#### Statens tekniska forskningsanstalt<sup>1</sup>:

De norska, danska och svenska regeringarnas och resp. kommittéers verksamhetsplaner angående det nordiska samarbetet på näringsforskningens område baserar sig i överensstämmelse med det ursprungliga år 1956 gjorda förslaget i ordets vida bemärkelse på samarbete mellan de olika områden, som i praktiken sysslar med dessa frågor. Sveriges förslag är efter långvarigt och grundligt arbete det mest fullständiga. Det förutsätter, att till den nationella kommitté, som skall sköta det nordiska samarbetet hör företrädare för den medicinska, naturvetenskapliga, agrikulturna och tekniska forskningen.

Enär lantbruksministeriet redan till Nordiska rådets Finlands delegation

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

avgett yttrande rörande vår till sagda ministeriums förvaltningsområde rörande närings- och näringsfysiologiska forskning konstaterar Livsmedelsindustrilaboratoriet, att ifrågavarande samarbetsrepresentation ännu är öppen på handels- och industriministeriets område och föreslår vördsamt, att från handels- och industriministeriets sida lämpligen befunna åtgärder måtte vidtagas för att den *naturvetenskapliga* och framförallt *tekniska forskningens* representation på det ifrågavarande samarbetets område för Finlands vidkommande skulle bli likvärdig med de övriga ländernas.

Otnäs den 5 oktober 1964

Statens tekniska forskningsanstalt

Livsmedelsindustrilaboratoriet

Lab.chef *O. E. Nikkilä*

**N o r g e**

**Sosialdepartementet:**

Sosialdepartementet har forelagt saka for Kirke- og undervisningsdepartementet, Landbruksdepartementet, Departementet for familie- og forbrukersaker, Almenvitenskapelige og Naturvitenskapelige forskningsråd, Statens ernæringsråd og Landsforeningen for kosthold og helse. Innen den fastsatte frist er det innkommet svar fra de 2 sistnevnte institusjoner, som begge støtter det framsatte medlemsforslag.

*Landbruksdepartementet, Veterinærdirektoratet*, har i brev av 12. august 1964 uttalt:

Veterinærdirektoratet har forelagt forslaget for de institutter ved Norges veterinærhøgskole som saken antas å berøre. Det framgår av foreliggende uttalelse at forslaget om et utvidet internordisk samarbeid på ernæringsforskningens område finnes meget verdifullt hva den veterinære ernæringsforskning angår.

Veterinærdirektøren slutter seg til det synspunkt som Norges veterinærhøgskole har gitt uttrykk for.

*Kirke- og undervisningsdepartementet* uttalte i brev av 15. august 1964:

Den del av ernæringsforskningen som administreres av institusjoner under dette departementet foregår ved Universitetet i Oslo. Innen den oppgitte tidsfrist er det ikke mulig å innhente uttalelse derfra. En vil oversende uttalelse fra Universitetet i Oslo så snart den foreligger.

Som en foreløpig uttalelse vil Kirke- og undervisningsdepartementet gjøre oppmerksom på at forslagsstillerne tydeligvis har oversett det nordiske samarbeid på dette felt som allerede er etablert, ved opprettingen av Nordisk husholdshøgskole.

Et par eksemplarer av statuttene for denne høgskole vedlegges, og en viser til disse og til Stortingsproposisjon nr. 67 for 1961/62.

Som en vil se er en av de tre linjer som der skal opprettes en ernæringslinje ved Universitetet i Oslo med en lærerstab av aktive forskere. Denne linje skulle da dekke utdanningen av studenter i dette fag fra alle de nordiske land. Undervisningen ved denne linje kan ikke komme i gang før det er reist et tilbygg til det bygg hvor ernæringsforskningsinstituttet nå holder til. Den første bevilgning til dette nybygg er allerede gitt, og bygget ventes å bli ferdig høsten 1966, slik at det første studentkull da kan tas opp.

Sosialdepartementet viser for sin del til resultatet av tilsvarende saks tidligere behandling, jfr. den historikk som er inntatt i innledningen til medlemsforslaget. Vilkåret for at saken på ny tas opp antas å burde være at den svenske regjering nå finner tiden inne for et mere formelt samarbeid enn det nå allerede foregår direkte mellom de interesserte forskningsinstitusjoner.

Sosialdepartementet antar, som tidligere, at et nordisk samarbeid på noen av ernæringsforskningens områder kan by på fordeler. Spesielt skal pekes på at enkelte epidemiologiske undersøkelser om sammenheng mellom spesielle kostholdsformer og vel definerte sykdommer muligens med fordel vil kunne fremmes i nordisk regi. Det skal imidlertid understrekes at ernæringens betydning for og rolle i en befolkningshelsetilstand i helt dominerende grad er avhengig av rent nasjonale, til dels lokale, forhold. Det er derfor de muligheter som skapes for den nasjonale ernæringsforskning og den nasjonale ernæringsforsknings resultater som i avgjørende grad vil måtte bestemme den ernæringsfysiologiske plattform for de enkelte lands kostholdspolitik.

Oslo, 24. august 1964

*Olav Gjærevoll*

*Ottar Lund*

## S v e r i g e

### Medicinalstyrelsen:

---

Medicinalstyrelsen hyser alltjämt den åsikten att även i vårt land äväga-bringandet av en utvidgad näringsforskning är av synnerlig vikt och aktualitet. För detta ändamål är det nödvändigt att resurserna för sådan forskning snarast utbygges, vilket även framhållits av 1953 års läraryrkesutbildningskommitté i dess betänkande: Forskning, undervisning och information inom näringslärans område (SOU 1963: 77).

I yttrande den 21 januari 1957 till Statsrådet och chefen för handelsdepartementet över en rapport från Den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning förklarade medicinalstyrelsen sig dela kommitténs

synpunkter om behovet av att utöver landets gränser vidga överblicken på här avsedda forskningsområde. Styrelsen fann de nordiska länderna utgöra en lämplig enhet och ett aktuellt behov föreligga av ett nordiskt samarbete på hithörande områden. Förutsättningar för ett sådant finnes och den gemensamma nordiska kommittén hade genom att försöka utreda och bestämma näringsforskningens uppgifter lagt en grund för upprättande av ett samarbete i mera preciserade former. Medicinalstyrelsen förordade därför då och förordar alltjämt en kommitté för nordisk näringsforskning som lämplig form för att främja samarbetet mellan de olika ländernas institutioner på området. Däremot finner styrelsen, då en rad viktiga och angelägna arbetsuppgifter för en utvidgad näringsforskning huvudsakligen hänförelse sig till förhållandena i vårt eget land, fortfarande ej skäl tillstyrka etablerandet av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut utan förordar ett nationellt sådant.

---

Stockholm den 10 augusti 1964

*Arthur Engel*

*Anders Rydén*

*Lennart Löfquist*

*Styrelsen för lantbrukshögskolan har i skrivelse den 27 augusti 1964 hänvisat till remissvar från högskolans lärarkollegium (se nedan).*

#### **Lantbrukshögskolans lärarkollegium:**

---

Lärarkollegiet har liksom högskolestyrelsen i remissyttrande över lärarinneutbildningskommitténs betänkande (SOU 1963: 77) tillstyrkt de däri framförda förslagen. Lärarkollegiet vill starkt betona vikten av att dessa förslag snarast genomföres och att skäl icke föreligger att därvid avvakta huru frågan om ett nordiskt samarbete på näringsforskningens område kan komma att lösas.

I detta sammanhang vill kollegiet betona nödvändigheten av omfattande kontakter mellan näringsforskningen och den på ett flertal platser inom vårt land bedrivna livsmedelsforskningen i vidsträckt bemärkelse. Kontakterna mellan näringsforskningen och livsmedelsindustrin måste också främjas. Detta, jämte behovet av en betydande utbildningskapacitet, gör det i hög grad olämpligt att koncentrera näringsforskningen till en enda nordisk institution. Sedan näringsforskningen väl utbyggs inom de olika länderna bör emellertid samarbetet mellan de nordiska institutionerna effektivt främjas. En gemensam nordisk forskningsenhet av rörlig typ för bearbetning av

någon delfråga inom näringsforskningen skulle därvid sannolikt ha större möjligheter att få ett tillfredsställande nordiskt underlag och även från andra synpunkter erbjuda betydande fördelar.

Lärarkollegiet vill sålunda framhålla att ett samarbete på näringsforskningens område mellan de nordiska länderna är önskvärt men att ett sådant samarbete ej har förutsättningar att bli effektivt förrän näringsforskningen utbyggts på ett tillfredsställande sätt inom landet. Ett snabbt genomförande av de förslag som framlags av lärarinneutbildningskommittén är därför synnerligen angeläget.

Uppsala den 27 augusti 1964

På lärarkollegiets vägnar:

*Lennart Hjelm*

*Ragnar Widén*

#### Jordbrukets forskningsråd:

Vi vill i detta sammanhang först hänvisa till vårt remissutlåtande till statsrådet och chefen för handelsdepartementet den 15 december 1955 över förslag till inrättande av ett svenskt institut för näringsforskning [se *Bihang 1*]. I detta tillstyrkte rådet i princip förslaget om inrättande av ett sådant institut samt framlade i anslutning härtill vissa kompletterande synpunkter. Rådet framhöll härvid bl. a. vikten av att frågan om samordning mellan de olika svenska institutioner, som redan var verksamma inom näringsforskningen, löstes så tillfredsställande som möjligt.

Vidare önskar rådet hänvisa till sitt remissutlåtande till Kungl. Maj:t den 29 september 1964 över 1953 års lärarinneutbildningskommittés betänkande »Forskning, undervisning och information inom näringslärans område» (SOU 1963: 77) [*Bihang 2*]. I detta utlåtande biträdde rådet i huvudsak de förslag, som framlagts i betänkandet. Liksom 1955 underströk rådet bl. a. samordningsfrågans betydelse, då det gäller de många svenska institutioner, i vars arbetsprogram näringsforskning redan i ganska stor omfattning ingår.

Varken i utlåtandet av 1955 eller i utlåtandet av 1964 tog rådet ställning till det nordiska samarbetet på näringsforskningens område på något annat sätt än att rådet generellt biträdde förslagen om att möjligast intima kontakt skulle hållas mellan näringsforskningsinstitutionerna i de olika nordiska länderna. Inom den nordiska jordbruksforskningen har emellertid på senaste tid ett nytt läge inträtt genom att ett nordiskt kontaktorgan på området tillkommit, vilket omfattar representanter för de svenska, norska och



finska jordbruksforskningsråden, för »Landbrugets forskning og forsøg» i Danmark, samt för Nordiska jordbruksforskarens förening. Kontaktorganet konstituerades på ett möte i Köpenhamn den 21 april 1964, och uppdrogs därvid också preliminära riktlinjer för verksamheten. I början av 1965 avses nu kontaktorganets uppgifter, sammansättning och befogenheter att definitivt fastslås, så att kontaktorganet därefter kan träda i funktion.

Eftersom nämnda nya organ enligt rådets uppfattning torde bli ett forum, som är väl ägnat att upptaga till diskussion, prövning och angelägenhetsgradering alla betydelsefullare förslag till nordiskt samarbete på jordbruksforskningens område — sålunda även nordiskt samarbete inom näringsforskningen — vill rådet föreslå, att man avvaktar det nya kontaktorganets inställning till samarbetsfrågorna på näringsforskningens område. Rådet finner det därför knappast motiverat, att man redan nu upptar frågan om ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut till förnyad behandling såsom hemställes i ifrågavarande medlemsförslag. Rådet vill här även erinra om att 1956 års gemensamma nordiska kommitté för näringsforskning 1957 avstyrkte förslaget om upprättande av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut (SOU 1957: 1). Rådet har däremot inget att erinra mot förslagsställarnas uttalande om att de nordiska samarbetsmöjligheterna bör noggrant genomgå, innan man på svensk sida fattar definitiva beslut i frågan.

Stockholm den 21 oktober 1964

För jordbrukets forskningsråd

*B. Fallenius*

*Kåre Frøier*

BILAG 1

**Remissvar från jordbrukets forskningsråd i anledning av »Förslag till inrättande av ett svenskt institut för näringsforskning»**

Genom remiss den 28 september 1955 har herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet anmodat jordbrukets forskningsråd att avgiva yttrande med anledning av förslag till inrättande av ett institut för näringsforskning. Forskningsrådet får med anledning därav anföra följande.

Forskningsrådet finner det föreliggande förslaget både intressant och beaktansvärt. Genom de stora landvinningar som forskningen gjort inom skilda områden har även vidgade kunskaper rörande näringens inflytande på folkhälsan vunnits och man har mer och mer kommit till insikt om behovet

av mera samlad insats på näringsforskningens område. Förslaget har på ett övertygande sätt redovisat skälen för behovet av vidgad forskning i nu ifrågavarande hänseende. Vikten av sådan forskning framhäves ytterligare genom livsmedelsindustriens snabba utveckling och genom den allt mera tilltagande användningen av konserverad och färdiglagad mat ävensom till följd av den utvidgade kollektiva bespisningen bl. a. inom vårt skolväsende. Då man numera på grund av denna utveckling torde få större möjligheter att påverka kostvanorna och näringstillförseln, är det av största betydelse att denna påverkan grundar sig på vetenskapliga rön och undersökningar. Det initiativ som föreliggande förslag innebär får därför hälsas med största tillfredsställelse. Om alltså forskningsrådet finner sig i princip kunna tillstyrka det framförda förslaget om inrättande av ett näringsforskningsinstitut i huvudsaklig överensstämmelse med vad i förslaget upptagits, vill forskningsrådet likväl i anslutning härtill framhålla vissa synpunkter och göra vissa påpekanden.

Såsom framgår av utredningen avses att det föreslagna nya institutet skall få synnerligen vittomfattande uppgifter, uppgifter som det självfallet icke är i stånd att ensamt upptaga till behandling med de resurser som enligt förslaget skulle ställas till förfogande. En begränsning av institutets verksamhetsområde synes därför nödvändig. Hur denna gräns skall dragas kan uppenbarligen vara föremål för delade meningar och den är, vilket ligger i sakens natur, synnerligen svår att draga på ett mera entydigt sätt utan att bli va onödigt stel och opraktisk. Hänsyn måste givetvis härvid tagas till önskemålen hos de organisationer eller företag som lämnat sitt stöd till institutet. Forskningsrådet vill emellertid framhålla att forskning beträffande råvaruprodukternas kvalitét för närvarande med stor framgång bedrivs vid flera redan befintliga institutioner — såsom lantbrukshögskolan och statens lantbruksförsök samt Alnarps och Svalövs institut för att nämna några av de institutioner som närmast beröra jordbruket. Vad nu sagts gäller forskningen och försöken på såväl växtodlingens som animalieprodukternas område. Vikten av att genom forskning erhålla tillräckliga resurser vill forskningsrådet särskilt understryka med hänsyn till dess betydelse för vårt jordbruks utveckling och framtida bärkraft. Forskningsrådet vill för sin del ifrågasätta om icke den forskning som bedrivs på nu berörda områden i vart fall i huvudsak bör bedrivas inom de institutioner som för närvarande ha hand om densamma. Givetvis bör dock hinder icke möta för det nya institutet att upptaga dylika spørsmål därest särskilda medel för detta ändamål ställes till förfogande just för detta institut.

Det är enligt forskningsrådets uppfattning av stor vikt att kvalitetsforskningen i fråga om jordbrukets råvaruprodukter bedrivs under beaktande av de resultat som vunnits inom human näringsfysiologi. Såsom forskningsrådet inledningsvis betonat måste denna forskning tillmätas stor betydelse. På detta område kommer det nya institutet att få sitt verksamhetsfält. Forskningen har på detta område bedrivits i alltför blygsam skala.

Vid tillkomsten av institut av ifrågavarande slag anmäler sig givetvis alltid frågan om hur detsammans verksamhet skall på ett tillfredsställande sätt samordnas och nyttiggöras för andra på närgränsande områden arbetande institutioner. Forskningsrådet har velat understryka vikten av att samordningsfrågan löses på ett i möjligaste mån tillfredsställande sätt. Densamma förefinnes ju emellertid på ett flertal andra vetenskapliga områden och kan där anses ha fått en godtagbar lösning. Ett sätt att lösa denna fråga vore

måhända att inom medicinska och jordbrukets forskningsråd inrättades en särskild kommitté, i vilken tillika ingingo representanter för jordbruket och näringslivet och institutet för folkhälsan.

En fråga som även syns forskningsrådet värd uppmärksamhet är den på vad sätt det nya institutet skall kunna utnyttjas i undervisningens och utbildningens tjänst. Problemet har också berörts i det föreliggande förslaget. Enligt forskningsrådets mening måste denna fråga lösas, då behovet av en fullgod högre undervisning på förevarande område är synnerligen trängande. För vidareutbildning av de från hushållsseminarierna utexaminerade lärarinnorna är det av vikt att näringsläran upptas som ett ämne för examina inom filosofiska fakulteten. En följd härav är att föreståndarna vid institutet kunna förordnas såsom examinators inom fakulteten och det torde bli nödvändigt att fordra att föreståndarna och forskningsledarna tillsättas efter sakkunnig bedömning. För undervisningen behövlige hjälpkrafter samt lokaler och andra resurser måste även kunna ställas till förfogande inom institutet. De med undervisningen förknippade frågorna torde böra bli föremål för ytterligare övervägande.

Slutligen vill forskningsrådet understryka vikten av att biträdande föreståndaren samt forskningsledarna erhålla sådana löneförmåner och anställningsvillkor i övrigt att verkligt skickliga forskare kunna knytas till institutet.

---

Stockholm den 15 december 1955

För jordbrukets forskningsråd

*B. Fallenius*

*Nils Winell*

LIIANG 2

---

**Remissvar från jordbrukets forskningsråd i anledning av 1953 års  
lärarinneutbildningskommittés betänkande (SOU 1963: 77)**

---

Betänkandet behandlar i huvudsak problem rörande forskning, undervisning och information inom näringslärans område. Utbildningskommittén har sett som en central fråga för den humana näringsforskningen människans behov av skilda näringsämnen under olika yttre och inre betingelser. Även vissa närstående problemställningar diskuteras såsom frågor rörande produktion, bevarande och kemisk karakterisering av för människan avsedda livsmedel. Kommittén uttalar, att den anser ådagalagt, att en förstärkning av forskningsresurserna är nödvändig även beträffande näringsforskning utanför den centrala delen av den humana nutritionsläran, t. ex. på produktionssidan. Emellertid har direktiven för utredningen varit sådana, att kommittén ansett sig böra begränsa sitt arbete till de centrala forsk-

ningsproblemen. Det synes rådet angeläget att ytterligare framhålla hur intimt näringsforskningen är förbunden med den *råvaruforskning*, som knyter an till den humana näringsläran. Betänkandet har därför av rådet enligt nedan väsentligen granskats med utgångspunkt från en sådan inställning.

Kommittén framhåller vid diskussion av den framtida näringsforskningen, att ett centralt problem måste vara undersökningar över sambandet mellan kost- och hälsotillstånd samt mellan kost och uppkomsten av olika sjukdomar. Detta är givetvis fullt riktigt. Kommittén framhåller därtill vikten av att förbättra råvarornas kvalitet och uttalar, att en forskningsverksamhet på detta område kan bli av stor betydelse för en diskussion av kostproblemen. Det föreligger självfallet ett mycket nära samband mellan kostens kvalitet och den använda råvarans kvalitet. Reellt torde det förhålla sig så, att *råvarans kvalitet blir avgörande för kostens värde som näring*. Detta betyder, att man för att rätt kunna diskutera kostproblemen måste vara synnerligen väl förtrogen med samtliga faktorer, som påverkar råvarornas kvalitet. Man bör sålunda enligt rådets mening se råvaruforskningen som en integrerande del av hela det humana näringskomplexet. Man kan också vänta sig, att en forskning rörande råvarornas kvalitet i framtiden kommer att ge resultat av betydande värde ur kostsynpunkt. Nya möjligheter har öppnats för att förändra och förbättra råvarukvaliteten. Växtförädlingen är bl. a. intensivt sysselsatt med undersökningar häröver och är sedan länge på viktiga områden inriktad på att så förädla våra kulturväxter, att de ur kostsynpunkt blir ännu värdefullare. Även genom andra åtgärder, bl. a. genom tillförsel av växtnäring, kan man åstadkomma förändringar av kvaliteten av icke oväsentlig betydelse. Till jordbruksforskningen beträffande råvarornas kvalitet hör också forskning rörande lagring och konservering. För detta område har rådet tidigare under en lång följd av år lämnat betydande anslag. Av det anförda framgår hur väsentligt det är, att man vid en upprustning av forskning och undervisning inom näringsläran även tillskapar möjligheter för en *intensifierad råvaruforskning med tillhörande studier av lagrings- och konserveringsteknik*.

Vad kommittén anför om behovet av högre utbildning i näringslära föranleder ej någon utförligare kommentar från rådets sida. Rådet vill blott kraftigt understryka behovet av en sådan utbildning, dock under erinran om att omfattningen av densamma bör vägas mot övriga behov, bl. a. avseende näringsforskningen.

I kapitel 8 diskuteras organisationen av forskning och undervisning i näringslära. I betänkandet föreslås inrättande av ett samordningsorgan för näringsforskningen, sammansatt av åtta ledamöter, vari bl. a. jordbrukets forskningsråd skulle vara representerat. Behovet av ett dylikt samordningsorgan synes rådet vara påtagligt varför dess inrättande tillstyrkes och att rådet skall vara företrätt i detta organ synes rådet självklart.

I kapitel 9 diskuterar utbildningskommittén utbyggnadsplanen för forskningen och undervisningen inom näringsläran. Rådet tillstyrker i huvudsak de där framlagda förslagen men understryker ånyo, att vid denna utbyggnad expansionsbehovet för all näringsforskning inklusive råvaruforskningen samtidigt bör beaktas så att lämplig avvägning åvågbringas.

I fråga om undervisningens ordnande synes ingen annan kommentar behövlig än förklaringen, att rådet livligt biträder förslagen (s. 105) om översiktskurser rörande human nutrition för veterinärstudier och agronomie studerande.

I kapitel 11 diskuteras anslag till näringsforskning. Utbildningskommittén förordar en uppräknig av forskningsrådsanslagen med 10 % för att anslagsbehovet avseende näringsforskning skall kunna tillgodoses. När det gäller jordbruksproblem inom råvaruforskning och tillhörande lagrings- och konserveringsforskning kan givetvis övervägas, huruvida dessa skall omhändertagas av en helt ny institution eller av redan befintliga institutioner. Då vi redan nu har en ganska väl utbyggd råvaruforskning vid Lantbruks-högskolan, Sveriges utsädesförening, Statens lantbrukskemiska kontrollanstalt, Veterinärhögskolan, Statens veterinärmedicinska anstalt samt även vid Weibullsholms växtförädlingsanstalt m. fl. institutioner, förefaller det rådet ej vara nödvändigt att nu organisera en särskild ny institution. Riktigare synes det rådet vara, att ökade anslag ställes till förfogande för redan befintliga institutioner. Mot bakgrunden av denna inställning anser rådet kommitténs förslag om en uppräknig av anslaget till jordbrukets forskningsråd vara befogat. Rådet vill emellertid härvid framhålla, att en uppräknig med 10 % icke motsvarar det reella behovet ens på kortare sikt sett.

I kapitel 12 diskuteras behovet av ökad information till allmänheten genom en särskild sektion vid Statens institut för folkhälsan. Rådet biträder detta förslag. I kapitel 13 föreslås vidare inrättandet av ett särskilt näringsråd vid institutet, vilket skall kunna tjänstgöra som rådgivande organ i skilda hänseenden. Det synes rådet angeläget, att man i första hand utbygger verksamheten vid institutet när det rör de centrala näringsforskningsproblemen. Inrättandet av det föreslagna näringsrådet tillstyrkes under förutsättning, att i detsamma kommer att ingå företrädare för råvaru-, lagrings- och konserveringsforskning.

I huvudsak kan rådet sålunda, som framgått av det föregående, biträda de förslag, som framkommit i betänkandet. Rådet vill emellertid avslutningsvis ännu en gång erinra om det intima sambandet mellan råvaruforskning och de centrala näringsforskningsproblemen och om den stora betydelsen av att detta samband kommer till klart uttryck vid den framtida utbyggnaden av såväl näringsforskningen som undervisningen i näringslära.

Stockholm den 29 september 1964

Underdånigst

På jordbrukets forskningsråds vägnar:

*B. Fallénius*

*Kåre Frøier*

**Statens institut för folkhälsan:**

---

I medlemsförslaget hemställes, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att upptaga ett samarbete på näringsforskningens område i lämpliga former. I motiveringen erinras om den rapport, som den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning år 1956 avlämnade till de nordiska regeringarna, om Nordiska rådets rekommendation år 1957 angående samarbete på näringsforskningens område och om de nordiska regeringarnas tidigare inställning i frågan. Skälen för den gjorda hemställan

torde få anses innefattade i medlemsförslagets uttalanden, att det av 1953 års lärarinneutbildningskommittés betänkande om forskning, undervisning och information inom näringslärans område klart framgår, att för Sveriges del ett stort behov av utvidgad forskning på näringsområdet föreligger, att det finns skäl förmoda, att förhållandena är i stort samma i de övriga länderna, att man tidigare i Danmark och Norge ställt sig mycket positiv till ett nordiskt samarbete på området, att de förslag beträffande samarbetets utformning som 1956 års nordiska kommitté framlade, aldrig blivit prövade, att frågan om en gemensam nordisk näringsforskningsinstitution änyo bör övervägas, samt att det är angeläget, att samarbetsmöjligheterna noggrant genomgås, innan man i Sverige fattar slutliga beslut i frågan.

Styrelsen vill till en början framhålla, att, försåvitt medlemsförslaget åsyftar att nordiska samarbetsmöjligheter skall genomgås och därvid spörsmålet om ett gemensamt nordiskt institut prövas, innan beslut fattas med anledning av lärarinneutbildningskommitténs betänkande, förslaget står i strid med den principiella ståndpunkt, som Nordiska rådet tidigare intagit. Det har ej heller stöd i vad regeringar i de nordiska länderna tidigare uttalat. I dessa hänseenden må följande bringas i erinran.

I sin rapport till regeringarna framhöll den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning beträffande näringsforskningen i allmänhet, att denna forskning tagen i vid bemärkelse spände över ett mycket brett område, som innefattade problem icke bara inom human näringsfysiologi utan även rörande råvaruprodukternas kvalitet, förädlingen av råvaruprodukter för konsumtion och social-medicinskt inriktade undersökningar med bl. a. inventering av det näringsfysiologiska tillståndet i olika landsdelar och rådgivning för dess förbättrande. Forskningen förutsatte olika utbildning, kunskaper och tänkesätt hos forskarna, vilka därjämte hade att arbeta vid olika typer av institutioner. Rörande det nordiska samarbetet yttrade kommittén, att problemställningarna inom näringsforskningen vore utomordentligt komplicerade och av sådan omfattning, att de oftast icke kunde lösas av enstaka forskare eller av till viss sektor begränsat forskarteam. Det vore många faktorer härrörande från forskningen inom den medicinska sektorn samt råvaru- och förädlingsområdet, som måste samlas och bedömas tillsammans för att man skulle lyckas åstadkomma några för livsföringen direkt påtagliga resultat. Verksamheten inom näringsforskningen och de praktiska framstegen i anledning därav skulle kunna avsevärt främjas genom en målmedveten och kontinuerlig samordning av forskningsresurserna och forskningsresultaten på den medicinska sidan och på livsmedelssidan. En dylik samordning borde i första hand komma till stånd redan inom varje land för sig. Det vore nämligen ofrånkomligt, att de praktiska tillämpningarna av de näringsfysiologiska principerna kunde variera avsevärt mellan olika länder och olika delar av samma land. Kommittén hade den uppfattningen, att det vore önskvärt, att de nordiska länderna var

för sig borde söka utbygga och rationalisera sina egna inhemska forskningsresurser. Kommittén ansåg emellertid också, att en koordination av det forskningsmässiga arbetet inom Norden måste vara av stor betydelse. Det vore av största vikt, att möjlighet bereddades till ett fortlöpande erfarenhetsutbyte och en arbetsfördelning beträffande vissa forskningsuppgifter mellan de nordiska ländernas nationella institutioner.

Angående ett gemensamt nordiskt institut för näringsforskning uttalade kommittén, att strävandena till nordiskt samarbete på det ekonomiska planet motiverades av att de nordiska ländernas samlade resurser ansåges kunna få högre effektivitet genom ett samgående. Den tanken låge nära till hands, att man även inom näringsforskningen skulle kunna uppnå fördelaktiga resultat genom ett forskningsinstitut. Kommittén betonade emellertid å andra sidan bl. a., att det funnes en viss storleksgräns för ifrågavarande institutioner, vilken icke borde överskridas på grund av då uppkommande effektivitetshämmande administrativa och organisatoriska svårigheter. Vidare hänvisade kommittén till att man inom näringsforskningen måste ha tillgång till forskningsresultat inom flera, väsentligt artskilda områden. Man kunde icke rimligen tänka sig att bygga upp ett näringsforskningsinstitut, som inom sig skulle kunna utöva all i sammanhanget erforderlig forskning beträffande medicinska frågeställningar, råvaruframställning och råvaruförädling. Ett näringsforskningsinstitut måste utformas så, att det baserades på möjlighet till samarbete med redan befintliga institutioner inom detta vida forskningsfält och därutöver gäve utrymme för viss fortsatt forskning på grundval av delresultaten från andra forskningsinstitutioner. Det vore kommitténs uppfattning, att näringsforskningen i första hand borde utvecklas nationellt. Endast på så sätt kunde på längre sikt säkerställas, att sakkunniga experter i tillräcklig omfattning stode till förfogande för vederbörande lands näringsforskning och administrativa myndigheter samt för dess råvaruproduktion och livsmedelsindustri ävensom för utbildning av personal. Erfarenheten hade vidare visat, att internationellt samarbete i och för sig förutsatte, att de däri deltagande länderna hade erforderliga fackinstitutioner på området. Detta gällde givetvis även det föreslagna samarbetet mellan de nordiska länderna. Härtill komme att det förelåge vissa olikheter mellan de nordiska ländernas kost- och produktionsförhållanden och att det vore ofrånkomligt, att det måste råda en viss balans mellan ett lands råvaruproduktion och landets forskningsresurser beträffande råvarans frambringande, förädling och användning.

I en sammanfattning angav kommittén, att den enhälligt ville dels deklarerat ett obetingat positivt ställningstagande till frågan om samarbete mellan existerande nationella institutioner inom näringsforskningen i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige, dels föreslå upprättandet av en kommitté för nordisk näringsforskning i syfte att främja ett samarbete inom näringsforskningen i vidsträckt mening däri innefattat forskning inom

såväl näringsfysiologin och den kliniska medicinen som forskning inom råvaruproduktion och råvaruförädling, dels rekommendera de i samarbetet deltagande länderna att för ändamålet inrätta nationella kommittéer, dels ock avstyrka att det då inrättades ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut.

Nordiska rådets beslut i frågan innehöll, att rådet rekommenderade regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisades i den gemensamma kommitténs rapport.

Vad angår de nordiska regeringarnas tidigare inställning må erinras, att ett uttalande av det danska Indenrigsministeriet anmäldes vid Nordiska rådets fjärde session 1956. Ministeriet åberopade ett yttrande av den danske medicinalstyrelsen, vari inrättande av ett gemensamt nordiskt institut avstyrktes.

Till rådets sjätte session 1958<sup>1</sup> meddelade den danska regeringen, att Indenrigsministeriet, Fiskeriministeriet, Handelsministeriet, Landbruksministeriet och Undervisningsministeriet anbefalldes, att saken främjades i överensstämmelse med rapportens förslag. Enligt meddelande vid samma tillfälle från den norska regeringen hade det norska socialdepartementet tillrätt, att Norge skulle förklara sig villigt att samarbeta i fråga om upprättande av den föreslagna nordiska näringsforskningskommittén. Till rådets nionde session 1961 meddelade den norska regeringen, att en norsk nationalkommitté utsetts i enlighet med rapportens förslag. Från finskt håll har berörts sammansättningen av en gemensam nordisk kommitté, därest en sådan skulle komma till stånd. Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelade till rådets sjunde session 1959, att 1959 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t anhållit om utredning, hur det förefintliga behovet av en på människans näringsproblem inriktad forskning lämpligast borde tillgodoses, att denna anhållan vore föremål för regeringens övervägande, samt att någon åtgärd med anledning av rådets rekommendation icke då syntes böra vidtas med hänsyn till att ett uppfyllande av rekommendationen skulle föregripa den av riksdagen begärda utredningen.

Av det anförda framgår, att 1956 års nordiska kommitté ansåg en förstärkning av näringsforskningen i första hand böra ske genom utbyggnad av de nationella resurserna. Kommittén avstyrkte därjämte, att man då inrättade ett nordiskt institut. Av de nordiska regeringarna har den danska på ett tidigt stadium tagit avstånd från tanken på ett nordiskt institut. Övriga regeringar har, såvitt Nordiska rådets handlingar ger vid handen, icke röjt något intresse för ett sådant institut. I nu angivna hänseende står alltså det nya medlemsförslaget icke i överensstämmelse med den principiella ståndpunkt, som Nordiska rådet tidigare intagit, och har icke stöd i några regeringsdeklarationer.

<sup>1</sup> Se Sak D 48/1958 (6. sesj., s. 1400).



Styrelsen vill i detta sammanhang ytterligare framhålla, att under tiden efter det att den nordiska kommitténs rapport utarbetades icke inträffat något, som — från de utgångspunkter kommittén haft — är ägnat att för-  
anleda till en ändrad bedömning av frågan om ett gemensamt nordiskt institut. Vidare må erinras, att i Finland finnes en särskild institution för forskning och undervisning i näringslära, nämligen den näringskemiska institutionen vid Helsingfors' universitet. I Norge är vid universitetet i Oslo inrättat ett institut för näringsforskning, där också viss undervisning meddelas. Det förefaller rimligt att räkna med att man i de nämnda båda länderna hyser föga intresse för att ekonomiskt engagera sig även i ett gemensamt nordiskt institut. Förutsättningar för en samlad insats kring ett dylikt projekt torde alltså för närvarande helt saknas, och anledning synes inte föreligga till antagande, att detta läge snabbt skulle förändras.

Det kan härjämte frågas, om ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut skulle fylla någon egentlig funktion. Näringsforskningen sträcker sig, som av det föregående framgår, över ett stort område. De av 1953 års lärarinneutbildningskommitté framlagda förslagen avser de centrala problemen inom den humana näringsläran. Forsknings- och undervisningsbehovet på detta område bedömes vara av den omfattningen, att det på längre sikt — förutom en näringsavdelning vid statens institut för folkhälsan — fordras en näringsinstitution och en institution för klinisk nutrition vid vart och ett av de akademiska lärosätena i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå. I Finland och Norge finnes, såsom förut anmärkts, särskilda näringsinstitutioner, vilka har samma inriktning som de för Sverige föreslagna. Vid sådana institutioner upptagna grundforskningsproblem bör givetvis som regel föras till sitt slut vid institutionerna och icke i oavslutat skick överlämnas till ett nordiskt institut. Därmed är givetvis inte uteslutet, att åt ett sådant institut skulle kunna anförtros vissa speciella, avgränsade forskningsuppgifter. I den mån en arbetsfördelning mellan olika forskningsorgan eftersträvas, måste emellertid problemet vidgas till att avse en arbetsspecialisering inom hela kretsen av institutioner i de nordiska länderna. Ett »nordiskt» institut skulle därvid knappast bli mera gemensamhetsbetonat än nationella institutioner som utförde uppdrag för samtliga länders räkning. Att lösningen av frågan om arbetsuppgifterna för ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut är förenad med vanskligheter, har också konstaterats inom Nordiska rådet. Vid sin nionde session 1961 beslöt rådet att betrakta spörsmålet om samarbete på näringsforskningens område såsom slutbehandlat för rådets vidkommande. I kulturutskottets utlåtande i frågan hade framhållits, att intet blivit åtgjort i denna sak sedan 1957. Detta var enligt utskottets mening att tillskriva det förhållandet, att ifrågavarande forskningsområde vore svårt att avgränsa. Utskottet förut-satte dock, att ett eventuellt närmare forskningssamarbete i framtiden kunde tagas upp till diskussion i samband med hela frågan om samverkan inom

högre utbildning och forskning. Slutligen må framhållas, att såvitt styrelsen är känt hittills icke inrättats något gemensamt nordiskt institut, som i likhet med det ifrågasatta näringsforskningsinstitutet skulle komplettera nationella institutioner med väsentligen samma uppgifter.

I anslutning till det sagda vill styrelsen uttala, att det enligt styrelsens mening kan starkt ifrågasättas, huruvida skäl över huvud föreligger för inrättande av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. För den händelse hänsyn likväl skulle tagas till möjligheten av att ett nordiskt institut kommer till stånd, bör beaktas, att institutets tillkomst endast i ringa mån skulle kunna påverka omfattningen av en näringsforskningsorganisation enligt lärarinneutbildningskommitténs förslag. Fackinstitutioner vid de akademiska lärosätena skulle under alla förhållanden fordras för både forskning och undervisning. Det väsentliga för Sveriges del är, att man snarast skapar nationella organ med forsknings- och undersökningsuppgifter inriktade särskilt på svenska förhållanden och med möjlighet att tillgodose föreliggande stora behov av personalutbildning för skilda samhällsområden, där insikter i näringsläran är av betydelse.

Nordiskt samarbete inom näringsforskningen kan i övrigt ske på olika sätt. Enligt vad ovan antytts kan en arbetsfördelning mellan de skilda institutionerna övervägas. Vidare kan forskarteam bildas, i vilka ingår vetenskapsmän från flera nordiska länder. Även eljest kan personalutbyten ske. Den nordiska tentamensgiltigheten ger möjligheter för de studerande att förlägga studierna till annat nordiskt land än hemlandet. Härtill kommer sedvanliga former för internationella kontakter: deltagande i kongresser, besök å institutioner, skriftliga meddelanden och informationer m. m. Samverkan främjas genom lämpliga regler för dispositionen av de nationella forskningsanslagen. Samarbetet kan i de särskilda fallen komma till stånd genom direkta initiativ från enskilda forskare eller institutioner men kan även ställas under ledning av ett samordnande organ. I utlåtande den 29 januari 1957 över den nordiska kommitténs rapport uttalade styrelsen, att det borde vara väl möjligt att kunna uppnå för näringsforskningen påtagliga vinster genom en viss koordination av verksamheten inom näringsforskningen i Norden. Under förutsättning att man inom det föreslagna nordiska samarbetet sökte hålla ett realistiskt arbetsprogram, koncentrerat till vissa klart avskiljbara forskningsuppgifter, ansåg sig styrelsen kunna tillstyrka, att man sökte främja det nordiska samarbetet genom att såsom föreslagits inrätta en gemensam nordisk kommitté. Styrelsen har alltjämt denna uppfattning.

Emellertid är det en förutsättning för ett nordiskt samarbete inom näringsforskningen — liksom inom andra naturvetenskapliga forskningsgrenar — att i samarbetet deltagande land förfogar över något slag av egna forskningsresurser. Ett aktivt deltagande i samarbetet kan givetvis icke ske utan tillgång till personal och materiella hjälpmedel. För att ett samarbete

av verklig betydelse — till omfattning och varaktighet — skulle kunna er-  
nås, fordras egna fackinstitutioner på området. Det nordiska samarbetet  
ställer dessutom krav på att inom deltagande land finnes något organ med  
överblick över det egna landets forskning på området och med befogenhet  
att verka för koordination inom denna. Lärarinneutbildningskommittén har  
föreslagit ett sådant organ, kallat nämnden för näringsforskning. Näm-  
nden skulle bestå av åtta ledamöter, av vilka medicinska forskningsrådet, na-  
turvetenskapliga forskningsrådet, jordbrukets forskningsråd och tekniska  
forskningsrådet vart för sig skulle utse två ledamöter. Kommittén har utta-  
lat, att för den händelse i enlighet med 1956 års nordiska förslag i Sverige  
skulle inrättas en nationell kommitté för näringsforskning den angivna  
nämnden borde fungera såsom sådan nationalkommitté. Styrelsen finner  
en sådan ordning lämplig.

Sammanfattningsvis vill styrelsen uttala, att styrelsen starkt ifrågasätter,  
huruvida skäl över huvud finnes att inrätta ett gemensamt nordiskt nä-  
ringsforskningsinstitut, att det — för den händelse hänsyn likväl skulle  
tagas till möjligheten av att ett nordiskt institut skulle kunna komma till  
stånd — bör beaktas, att institutets tillkomst endast i ringa mån skulle  
kunna påverka omfattningen av en näringsforskningsorganisation i enlig-  
het med lärarinneutbildningskommitténs förslag, att det väsentliga för Sve-  
rige är, att man snarast skapar nationella organ med forsknings- och un-  
dersökningsuppgifter inriktade särskilt på svenska förhållanden och med  
möjlighet att tillgodose föreliggande stora behov av personalutbildning, att  
styrelsen i övrigt i princip tillstyrker nordiskt samarbete på näringsforsk-  
ningens område i lämpliga former, att styrelsen emellertid anser inrättan-  
det av fackinstitutioner och ett samordningsorgan för näringsforskningen i  
Sverige vara en nödvändig förutsättning också för ett meningsfullt nordiskt  
samarbete med Sverige som deltagande part, samt att styrelsen följaktligen  
finner lärarinneutbildningskommitténs förslag böra upptagas till prövning  
utan avbidan på ytterligare överväganden i Nordiska rådet av spørsmålet  
om nordiskt samarbete på ifrågavarande område.

Stockholm den 27 augusti 1964

*Peter Fitger*

*Vidar Hellström*

*Stig Linell*

Statens institut för konsumentfrågor:

Som framgår av institutets yttrande över 1953 års lärarinneutbildnings-  
kommittés betänkande angående forskning, undervisning och information

inom näringslärans område, tillstyrker institutet i huvudsak de i ifrågavarande betänkande framförda förslagen.

Institutet finner en utvidgad svensk forskning på näringsområdet ytterligt angelägen och anser, såsom framhålles i medlemsförslaget, att ett nordiskt samarbete på området ifråga är mycket angeläget och bör befrämjas på bästa möjliga sätt.

Beträffande medlemsförslaget att ånyo upptaga till övervägande en gemensam nordisk institution för näringsforskning vill emellertid institutet avstyrka detta av följande skäl. Av lärarinneutbildningens betänkande framgår att särskilda näringsforskningsinstitutioner redan finns i såväl Finland som Norge och att näringsforskning också redan bedrivs i betydande utsträckning i Danmark. Vidare finner institutet att kommittén klart påvisat ett stort svenskt behov av vidgad forskning kombinerad med undervisning inom området och väl motiverat de i betänkandet framförda förslagen. Med den omfattning näringsforskningen redan har och enligt institutets mening i framtiden bör få är en gemensam nordisk institution helt otillfredsställande medan däremot ett nära nordiskt samarbete är ytterst väsentligt. Institutet önskar sålunda helt instämma i den Gemensamma nordiska kommitténs för näringsforskning 1956 (SOU 1957: 1) avstyrkande av förslaget om inrättande av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut.

Institutet har tillstyrkt lärarinneutbildningskommitténs förslag om inrättandet av en nämnd för näringsforskning och finner det väl motiverat att denna nämnd får som en särskild uppgift att fungera som nationalkommitté i näringsfrågor i enlighet med 1956 års nordiska näringsforskningsutrednings förslag och att också handha det nordiska samarbetet. Institutet vill dock i anslutning härtill understryka att det praktiska direkta samarbetet, liksom allt annat internationellt och nationellt forskningssamarbete bäst sker direkt mellan institutioner eller enskilda forskare. En nordisk kommitté bestående av representanter från respektive nationalkommittéer bör enligt institutets åsikt ha som sin främsta uppgift att underlätta samarbete genom t. ex. anordnande av specialistkonferenser, studiebesök, utbyte av forskare mellan institutioner m. m.

Statens institut för konsumentfrågor önskar sålunda avstyrka förslaget om omprövning av inrättandet av ett nordiskt näringsforskningsinstitut men tillstyrka inrättandet av såväl en nämnd för näringsforskning dvs. en svensk nationalkommitté som en permanent nordisk fackkommitté för främjandet av näringsforskningen inom de nordiska länderna.

Stockholm den 10 augusti 1964

Statens institut för konsumentfrågor

*A.-G. Hybbinette*

*Marit Neymark*

**Remissvar från statens institut för konsumentfrågor i anledning av 1953 års  
lärrarinneutbildningskommittés betänkande (SOU 1963: 77)**

Beträffande forskningen inom näringslärans område har kommittén ansett sitt uppdrag vara begränsat till frågan om den forskningsverksamhet som är helt inriktad på de centrala problemen inom humana nutritionen. Enligt betänkandet har dock från olika håll framförts att en förslärkning av forskningsresurserna även beträffande näringsforskning utanför denna centrala del t. ex. på produktionssidan är önskvärd. Institutet önskar med anledning därav föreslå att då det av kommittén behandlade forskningsområdet fått en tillfredsställande lösning en utredning görs om behov föreligger av ökade resurser även för forskning inom näringsområdet i dess vidsträcktare bemärkelse.

Institutet önskar helt instämma i vad som anförs av kommittén beträffande behovet av såväl utvidgad näringsforskning som högre utbildning inom den humana näringsläran.

Som framhålls i betänkandet har detta påtalats i ett flertal utredningar och vid remissbehandlingen av dessa samt i väckta riksdagsmotioner. I betänkandet finns en utförlig inventering av den forsknings- och undersökningsverksamhet som bedrivs på näringsområdet. Det framgår att betydande sådan verksamhet visserligen bedrivs vid olika institutioner, men att vårt land i motsats till andra kulturländer fortfarande saknar institutioner, där forskningen helt är ägnad den humana nutritionsläran med de centrala näringsproblemen som huvudsakligt forskningsobjekt. Detta har bland annat medfört att vi saknar regelrätt akademisk utbildning av specialister i näringslära och systematisk såväl grund- som målforskning.

Institutet delar kommitténs åsikt att det är nödvändigt att tillskapa särskilda institutioner inom detta område och att dessa bör utformas för såväl grundforskning som tillämpad forskning och sålunda samtidigt skapa förutsättningar för tillfredsställande undervisning och information inom ämnesområdet.

Enligt kommitténs mening kan det framtida behovet av ökad forskning och akademisk undervisning i den vetenskapsgren, som omfattar den humana nutritionsläran, på längre sikt endast täckas genom inrättande av en näringsinstitution och en institution för klinisk nutrition vid vart och ett av de akademiska lärosätena i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå.

Kommittén föreslår en successiv utbyggnad, varvid i första hand inrättas näringsinstitutioner med professur i näringslära vid karolinska institutet i Stockholm och vid universitetets medicinska fakultet i Uppsala samt en laboratur i klinisk nutrition vid universitetets medicinska fakultet i Göteborg. För den fortsatta utbyggnaden föreslås näringsinstitutioner i Lund och Umeå.

Institutet vill i princip tillstyrka utredningens förslag och vill framhålla det ytterst angelägna i att ett genomförande sker snarast möjligt. Institutet anser sig dock ej kunna uttala sig om i vilken takt de olika institutionerna

skall kunna inrättas, ej heller om detaljerna beträffande organisation, lokalbehov och ekonomi.

Kommittén föreslår inrättandet av en näringsavdelning vid statens institut för folkhälsan, som skall vara organisatoriskt samordnad med den föreslagna näringsinstitutionen vid karolinska institutet. Konsumentinstitutet instämmer i vad som anföres i utredningen beträffande fördelarna av en sådan samordning och vill tillstyrka förslaget.

Institutets livsmedelsavdelning har under alla år haft ett mycket givande samarbete med de olika avdelningarna vid statens institut för folkhälsan framför allt i frågor som rör förändringar i födoämnenas näringsvärde, tillagningen samt näringsvärdet i industriellt bearbetade produkter men även på andra områden. Med hänsyn till den av utredningen antydda uppbyggnaden av forskningen vid den föreslagna näringsavdelningen vid statens institut för folkhälsan hyser institutet förhoppning om att detta samarbete skall kunna fortsätta och intensifieras i frågor som faller under institutets livsmedelsavdelnings verksamhetsområde.

Då näringsforskning bedrivs i skilda sammanhang på ett stort antal arbetsställen inom landet föreslår kommittén inrättandet av en nämnd för näringsforskning såsom samarbetsorgan. Institutet önskar tillstyrka detta förslag, men vill samtidigt framhålla att institutet finner det befogat att i denna nämnd ingår en specialist som representant för konsumentforskningen inom näringsområdet.

Institutet önskar också tillstyrka att ifrågavarande nämnd skall fungera som nationell kommitté för näringsforskning. I denna fråga ber institutet få hänvisa till bifogade remissyttrande över det av medlemmar av Nordiska Rådet väckta medlemsförslaget om samarbete på näringsforskningsområde.

Vidare önskar institutet tillstyrka kommitténs förslag om viss ökning av anslagsmedel till forskningsråd för främjande av näringsforskningen.

Kommittén har påvisat behovet av högre utbildning i näringslära för ett flertal olika grupper.

Institutet hälsar med tillfredsställelse att kommittén, som institutet framförde i sitt remissyttrande över 1959 års nordiska utredning om högre hushållsundervisning, föreslagit att näringslära upptages som ett självständigt ämne i filosofiska examina. För vidareutbildningen i näringslära av hushållslärare och ekonomiföreståndare föreslår kommittén en tvåårig utbildning som skall leda till vad utredningen kallar hushållsvetenskaplig examen. Institutet har i princip intet att erinra mot uppbyggnaden och omfånget av denna utbildning, men anser ej att examen skall få ifrågavarande benämning. Vid den nordiska hushållshögskolan är en linje i näringslära föreslagen med förläggning till Oslo universitet. Den beräknas kunna starta hösten 1966 och skall leda till nordisk hushållskandidatexamen i näringslära. Enligt de av de nordiska ländernas regeringar godkända statuterna för högskolan kan »styret godkjenne undervisning på de opprettede linjer ved andre institusjoner under forutsetning av at undervisningsplanen svarer til den allerede godkjente».

Kurserna har sådan uppbyggnad att de bör kunna godkännas av styrelsen för nordisk hushållshögskola och leda till nordisk hushållskandidatexamen. Detta har utredningen också förutsatt.

Kommittén har diskuterat spørsmålet om värderingen av denna examen som grund för fortsatta akademiska studier men framlägger inte något

förslag utan anser att frågan bör lösas gemensamt av de nordiska länderna, eller för svensk del i vart fall först efter ett ställningstagande från den nordiska hushållshögskolans sida. Enligt institutets mening är det av betydelse att den frågan löses, innan utbildningslinjerna startar. Likaså är det av stor vikt för de hushållslärare som ämnar påbörja sin fortbildning att det utredes vilken lärarkompetens ifrågavarande examen ger vid läroanstalter. Det bör underlättas av att den sammanlagda studietiden och kursernas omfattning enligt gängse normer kan åsättas ett värde av fyra akademiska betygsenheter. Fördelen med att näringslära enligt kommitténs förslag upptages som ett självständigt ämne i filosofiska examina och att kurserna i näringslära i den för hushållspedagoger avsedda examen skall motsvara två betygsenheter, är den rörlighet och valfrihet i studiernas uppläggning som erbjudes såväl hushållslärare som andra lärarkategorier t. ex. kemi- och biologilärare, vilka önska fortbilda sig i näringslära eller medtaga ämnet i sin examen.

Kommittén framlägger förslag om ytterligare en ny utbildningslinje nämligen utbildningen av dietassistenter. Avsikten är att hushållslärare och ekonomiföreståndare skall kunna genomgå en specialkurs på 12 månader. Institutet finner behovet av dietassistenter väl motiverat och utbildningen i princip lämplig men kan ej bedöma storleken av utbildningsbehovet och ej heller tillgången på kompetenta sökande för utbildningen i fråga.

Vidare föreslår kommittén enterminkurs för vidareutbildning av hushållslärare och ekonomiföreståndare, varvid studentexamen uppställs som inträdeskrav till kursen. Institutet finner det mycket önskvärt med en påbyggnadskurs av denna omfattning, men anser att den bör läggas så att endast hushållslärary- eller ekonomiföreståndarexamen jämte viss lärartjänstgöring erfordras för inträde till kursen.

Kommittén erinrar om att informationsverksamheten i näringsfrågor till allmänheten är otillräcklig och föreslår därför inrättandet av en sektion för näringsinformation vid statens institut för folkhälsan. Sektionen skall förestås av en befattningshavare med god akademisk utbildning i ämnen med anknytning till näringsfysiologi och medicin, en redaktör, en assistent och en kansliskrivare. Med hänsyn till det stora ämnesområde det här gäller, finner institutet det väl motiverat att en särskild sådan sektion inrättas vid statens institut för folkhälsan för att samla och bearbeta informationsmaterial inom näringslärans område. Institutet ifrågasätter dock om denna sektion icke i huvudsak skulle begränsa sin direkta upplysningsverksamhet till att omfatta kvalificerad information till grupper som pedagoger, läkare, tekniker m. fl. I instruktionen för statens institut för konsumentfrågor står nämligen följande i 3 §. För upplysningsverksamheten skall institutet samla i första hand egna men även andra institutioners forskningsresultat och rön på konsumentvaruområdena och efter lämplig bearbetning bringa dem till allmänhetens kännedom. Vidare förutsättes institutet för detta ändamål utge en till allmänheten riktad tidskrift och har redan tidskriften Råd och Rön, som för närvarande trycks i en upplaga om 45 000 ex. Institutet skulle sålunda kunna tänka sig att den föreslagna sektionen för näringsinformation dels färdigställer populära originalartiklar för Råd och Rön, dels gemensamt med konsumentinstitutets upplysningsavdelning bearbetar och populariserar material som sektionen publicerat för den kvalificerade läsekretsen. Institutet anser dock att den föreslagna sektionen bör inrättas och få en storlek som kommittén föreslagit, då institutet anser att även ett samarbete av ovan föreslagen art kommer att kräva

den föreslagna personalstyrkan. Institutet utgår ifrån att lämplig samarbetsform kan utformas av de två institutionerna gemensamt om den föreslagna sektionen inrättas.

Slutligen önskar institutet tillstyrka inrättandet av det föreslagna näringsrådet för expertrådgivning med anknytning till statens institut för folkhälsan.

Stockholm den 11 augusti 1964

*Otto Nordenskiöld*

*A.-G. Hybbinette*

*Marit Neymark*

**Statens konsumentråd:**

---

Statens konsumentråd har i sitt yttrande över 1953 års lärarinneutbildningskommittés betänkande angående forskning, undervisning och information inom näringslärans område understrukt behovet av ökad forskning på näringsområdet.

Frågan om inrättandet av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut har tidigare varit föremål för överväganden. En gemensam nordisk kommitté, som tillsattes av regeringarna i Danmark, Norge och Sverige, avstyrkte i sitt betänkande i december 1956 upprättandet av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. Konsumentrådet finner att behovet av näringsforskning och till forskningen anknuten undervisning inom vart och ett av de nordiska länderna är så stort att en gemensam nordisk institution numera inte är tillräcklig. Rådet utgår ifrån att när lärarinneutbildningskommitténs förslag förverkligas, förhållandena i Sverige kommer att bli tillfredsställande lösta, varför en utredning rörande en gemensam nordisk institution för Sveriges del inte längre är aktuell.

I gengäld vill konsumentrådet understryka vikten av att ett intimt samarbete och en arbetsfördelning mellan forskningen i de skilda länderna kommer till stånd och att de utredningar som är nödvändiga för att finna lämpliga samarbetsformer snarast tillsättes. Ett alternativ som i detta sammanhang kan prövas är att samarbetet förläggas till en nordisk kommitté å området med uppgift att främja samarbete och samordning av forskningsarbetet på näringslärans område i de nordiska länderna.

---

Stockholm den 25 augusti 1964

*Rudolf Meidner*

*Christer Bergman*



**Sveriges lantbruksförbund:**

Som framgår av Lantbruksförbundets här bilagda yttrande över 1963 års lärarinneutbildningskommittés betänkande rörande »Forskning, undervisning och information inom näringslärans område» [*se Bihang*] tillstyrker förbundet i huvudsak de i ifrågasvarande betänkande framlagda förslagen. Ävenså framgår härav att det för Sveriges del i större utsträckning än beträffande övriga nordiska länder föreligger ett stort och påträngande behov av utvidgad forskning på näringsområdet. Förbundet finner det vidare ådagalagt, att jämväl undervisningen på området släpar efter. Detta talar för nödvändigheten av en väsentlig upprustning såväl på forsknings- som undervisningsområdena, vilken icke i samma snabba takt skulle kunna effektueras genom en gemensam nordisk institution. Ett nordiskt samarbete i dessa strävanden finner förbundet givetvis vara värdefullt.

Av angivna yttrande framgår slutligen att förbundet anser den föreslagna nämnden för näringsforskning lämpligen böra fungera som nationell kommitté för näringsforskning.

Stockholm den 25 augusti 1964

Sveriges lantbruksförbund förening u. p. a.

*Ture Bengtsson*

*C. W. Curtman*

*Oscar Westerlind*

*BIHANG*

**Remissvar från Sveriges lantbruksförbund i anledning av 1953 års  
lärarinneutbildningskommittés betänkande (SOU 1963: 77)**

I betänkandet understrykes kraftigt behovet av såväl utvidgad näringsforskning som högre utbildning inom den humana näringsläran och konstateras, att avsevärda insatser erfordras för att vårt land skall kunna hålla jämna steg med den internationella utvecklingen på detta område.

Dessa förhållanden har sedan länge stått fullt klart för Lantbruksförbundet, som därför mycket aktivt sökt verka för att problemen finner sin lösning. Bland annat har detta kommit till uttryck i förbundets yttranden över tidigare framlagda utredningar i ämnet. Endast genom resurser för avancerad forskning och undervisning kan erhållas förutsättningar för en reell bedömning av hur påverkan skall ske av livsmedelsråvarornas kvalitet, näringsmedlens beredning och konsumenternas näringsval.

Det av kommittén uppställda målet, att vart och ett av de medicinska lärosätena i landet förses med dels en näringsinstitution, dels en institution för klinisk nutrition, torde vara riktigt. Att full utbyggnad av sådant system i första hand sker i Uppsala och Stockholm anser Lantbruksförbundet vara fullt motiverat. Det tarvas nämligen, att ett intimt och smidigt samarbete mellan de nya institutionerna och dem som i viss mån redan är sysselsatta med ifrågavarande problem etableras redan från starten. Här åsyftas närmast statens institut för folkhälsan och lantbrukshögskolan. Vad gäller den senare må erinras om att högskolan har en tämligen väl utbyggd forskning och undervisning på den minimala nutritionens område och att dessa verksamheter är inriktade på livsmedelsråvarornas kvalitetsproblem, som i hög grad sammanhänger med produktionsförhållanden och produktionsmetoder, vilkas betydelse för nutritionsforskningen särskilt framhålles i betänkandet.

Kommittén har ansett sitt uppdrag vara begränsad till frågan om den forskningsverksamhet, som är helt inriktad på de centrala problemen inom den humana nutritionen. Enligt betänkandet har emellertid från olika håll framförts att en förstärkning av forskningsresurserna även beträffande näringsforskning utanför denna centrala del, t. ex. på produktionsidan, är önskvärd. Förbundet vill instämma i vad anförts härom och föreslår, att en följdning genom ännu en utredning så småningom sker rörande behovet av ökade resurser även för forskning inom näringsområdet i dess vidsträcktare bemärkelse.

Kommittén föreslår att undervisning i näringslära anordnas för filosofiska examina och hushållsvetenskaplig examen, ävensom för studier till andra examina, vari anses böra ingå viss utbildning i näringslära. Lantbruksförbundet tillstyrker detta. Särskilt bör understrykas riktigheten av kommitténs ställningstagande, att vid de näringsinstitutioner som kommer till stånd inom landet även bör meddelas undervisning i näringslära för hushållsvetenskaplig examen. Trots att det är möjligt att inom ramen för den år 1963 beslutade nordiska hushållshögskolan skulle kunna anordnas fullständig utbildning till hushållsvetenskaplig examen i Sverige vore olyckligt, om detta alternativ valdes. Som redan angivits kräves för Sveriges del stora insatser för att landet skall erhålla internationell standard ifråga om forskning och undervisning på detta område. Det framgår vidare av betänkandet, att särskilda näringsforskningsinstitutioner redan finnes i såväl Finland som Norge och att näringsforskning också bedrivs i betydande utsträckning i Danmark. Behovet av undervisning i näringslära torde därför vara större i Sverige än i övriga nordiska länder. Det finnes därför anledning antaga att denna utbildning kommer att locka ett stort antal sökande. Att denna utbildning enbart skulle meddelas av den nordiska hushållshögskolan vore under dessa förhållanden en eftergift för det nordiska samarbetet till men för det svenska dokumenterade behovet av utbildad personal på området. Emellertid har förbundet ingen erinran mot en eventuell diplomering av de godkända eleverna vid den nordiska hushållshögskolan.

Benämningen hushållsvetenskaplig examen anser Lantbruksförbundet vara mindre väl vald. Hushållsarbete innefattar så mycket mer än kost och näringsfrågor. De akademiska studierna i näringslära bör leda till en examen med ett namn som klart anger bakgrunden. Namnet kan inge den uppfattningen, att det här enbart är fråga om en högre utbildning för hushållslä-

rare. Såväl i dagens som i morgondagens samhälle bör en näringsvetenskaplig examen vara av största betydelse också för åtskilliga andra, t. ex. anställda inom livsmedelsindustrin.

Kommittén har diskuterat spörsmålet om värderingen av ifrågavarande examen — nordisk eller svensk — såsom grund för fortsatta akademiska studier men framlägger icke något förslag härom. Den anser att frågan bör lösas gemensamt av de nordiska länderna eller för svensk del i varje fall först efter ett ställningstagande från den nordiska högskolans sida.

Enligt Lantbruksförbundets uppfattning hade varit värdefullt, om denna fråga löstes i samband med undervisningsfrågan i övrigt, eftersom en slutgiltig uppläggning av studiegången inneburit större klarhet rörande värdet av utbildningen och de olika examina.

Det föreslås utbildning av dietassistenter, varmed avses att hushållslärare och ekonomiföreståndare skall kunna genomgå en specialkurs på 12 månader. Härigenom skulle tillfredsställas ett behov av personal med utbildning i näringslära hos sjukhus-, skolbarns- och militärbespisningar och andra storhushåll samt övervakande myndigheter. Lantbruksförbundet tillstyrker detta.

Kommittén diskuterar också en kortare fortbildning än den, som innefattas i utbildning för hushållsvetenskaplig examen och dietassistentexamen. Avsedd utbildning skulle omfatta en enterminkurs i allmän näringslära. Emellertid uttalar kommittén, att den kvalificerade utbildningen i näringslära i första hand bör genomföras och att spörsmålet om anordnande av kortare fortbildning bör upptagas till förnyat övervägande framdeles.

Härom vill Lantbruksförbundet anföra, att det f. n. finnes ett mycket stort behov av kortare vidareutbildning i näringslära bland hushållslärare, som undervisar i ämnet och vars seminariekunskaper är föråldrade, bland provkökspersonal och bland dem som måste ge information i kostfrågor, t. ex. journalister och hemkonsulenter. Enligt förbundets förmenande vore därför värdefullt, om nu angivna behov kunde tillgodoses snarast efter inrättandet av näringsprofessorerna.

Kommittén föreslår att vid statens institut för folkhälsan skall inrättas en näringsavdelning samt en informationssektion.

Lantbruksförbundet tillstyrker det förstnämnda men vill beträffande informationsverksamheten ifrågasätta om det icke vore rikligare, att denna verksamhet fördes till Konsumentinstitutets upplysningsavdelning, som nyligen omorganiserats för att samla såväl egna som andra institutioners forskningsresultat och rön på konsumentvaruområdena och efter lämplig bearbetning bringa dem till allmänhetens kännedom.

Som samarbetsorgan för den näringsforskning, som kommer att bedrivas i skilda sammanhang på ett stort antal arbetsställen vid universitet och högskolor, vid statliga och statsunderstödda forsknings- och undersökningsorgan samt vid enskilda företag, föreslås inrättandet av en nämnd för näringsforskning bestående av 8 ledamöter. Av dessa skall medicinska forskningsrådet, naturvetenskapliga forskningsrådet, jordbrukets forskningsråd och tekniska forskningsrådet vart för sig utse två ledamöter. Administrativt skall nämnden enligt förslaget sortera under ett av forskningsråden, förslagsvis det medicinska. Till ledamot av nämnden bör enligt kommitténs mening kunna ifrågakomma såväl ledmot av sådant forskningsråd, som har att utse ledamöter, som utomstående person representerande sakkunskap på näringsforskningens område eller praktisk verksamhet med anknytning till näringsproblem.

Lantbruksförbundet tillstyrker även detta förslag och uttrycker en förhoppning om att representationen i nämnden blir så bred som möjligt. Likaså tillstyrker förbundet förslaget om att nämnden skall fungera som nationell kommitté för näringsforskning.

---

Stockholm den 25 augusti 1964

Sveriges lantbruksförbund förening u. p. a.

*Ture Bengtsson*

*C W Curtman*

*Oscar Westerlind*

#### Hushållslärarnas riksförening (HLR):

---

att HLR är positiv till ett nordiskt samarbete inom näringslärans område, dock att det tidigare uppgjorda programmet måste ytterligare övervägas,

att HLR med hänsyn till utvecklingen inom det gällande området anser att samtliga länder var för sig måste få möjligheter till en intensifierad forskning och undervisning i egna institutioner, vilket dock inte omöjliggör samarbete mellan länderna enligt de normer som sker inom andra vetenskapliga fält.

Stockholm den 21 september 1964

för Hushållslärarnas riksförening

*Karin Fredrikson*

Ordförande

#### Stiftelsen Svensk näringsforskning:

---

I överensstämmelse med utredningen om Nordiskt samarbete inom näringsforskningen» (SOU 1957:1) anser Stiftelsen att ett vidgat nordiskt samarbete på ifrågavarande område i första hand bör befordras genom bildandet av en permanent kommitté för nordisk näringsforskning. Stiftelsen delar också nämnda utrednings uppfattning att inrättandet av nationella näringsforskningskommittéer utgör förutsättning för att en nordisk samarbetskommitté skall kunna komma till stånd.

Som medlemsförslaget anför har 1953 års lärarinneutbildningskommitté i sitt betänkande angående forskning, undervisning och information inom näringslärans område (SOU 1963:77) föreslagit att det skall inrättas en svensk nämnd för näringsforskning, vilken enligt kommittén borde kunna fungera som nationalkommitté vid nordiskt samarbete på det fält varom här är fråga.

Stiftelsen, som i remissyttrande över lärarinneutbildningskommitténs betänkande förordat att kommitténs förslag i sina huvuddrag förverkligas med minsta möjliga tidsutdräkt, ansluter sig till uppfattningen att en svensk nämnd för näringsforskning lämpligen kan tjäna som nationalkommitté i det nordiska samarbetet.

Utredningen om nordiskt samarbete inom näringsforskningen avstyrkte i dåvarande läge inrättandet av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. De grunder utredningen anförde för sitt avstyrkande finner Stiftelsen alltjämt äga sin fulla giltighet. Då därtill kommer, att något intresse för ett sådant gemensamt institut ej framkommit från de övriga nordiska ländernas sida, vill Stiftelsen för sin del bestämt avstyrka att under nuvarande förhållanden det från svensk sida tages något initiativ för åstadkommande av en gemensam nordisk näringsforskningsinstitution. Stiftelsen finner det utomordentligt angeläget att den svenska upprustningen på näringsforskningens område efter de linjer som uppdragits av 1953 års lärarinneutbildningskommitté ej fördröjes genom ytterligare utredningar rörande formerna för nordiskt samarbete på området.

Därest en gemensam nordisk kommitté för näringsforskning inrättas bör det enligt Stiftelsen närmast ankomma på denna kommitté att finna de ytterligare vägar som kunna befordra samarbetet.

Väl tillgodosedda nationella näringsforskningshärddar utgör enligt Stiftelsens åsikt det främsta nationella villkoret för att ett fruktbart internordiskt samarbete inom näringsläran skall kunna åvägabringas.

Sammanfattningsvis vill Stiftelsen tillstyrka, »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att upptaga ett samarbete på näringsforskningens område i lämpliga former», under förutsättningen att åtgärderna för sådant samarbete icke fördröjer den behövliga upprustningen av resurserna för näringsforskningen inom Sverige.

Stockholm den 4 september 1964

för Stiftelsen Svensk näringsforskning

*Waldemar Ljung*

Arbetsutskottets ordf.

### **Kooperativa förbundet:**

I förslaget hänvisas till den på rekommendation av Nordiska rådet av regeringarna i Danmark, Norge och Sverige år 1956 tillsatta »Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning», i vilken Finland och Island ingick som observatörer. Kommittén ansåg att näringsforskningsverksamheten i första hand borde utvecklas nationellt och avrådde från upprättandet av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. Man ansåg emel-

lertid att mycket skulle vara att vinna genom ett nordiskt samarbete på näringsforskningens område och föreslog bildandet av en kommitté för detta ändamål. Efter en rekommendation av den 21 februari 1957 av Nordiska rådet till regeringarna om utvecklandet av samarbetet på näringsforskningens område enades representanter från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar om att Sverige skulle vara koordinerande land för spørgsmålet om nordiskt samarbete på näringsforskningens område. Den svenska regeringen har sedermera (18 september 1959) meddelat Nordiska rådet att en av 1959 års riksdag föreslagen utredning om hur det förefintliga behovet av en på människans näringsproblem inriktad forskning lämpligast borde tillgodoses var föremål för regeringens övervägande och att regeringen icke kunde vidtaga någon åtgärd med anledning av rådets rekommendation för att inte föregripa den av riksdagen begärda utredningen.

Denna utredning ligger nu färdig i ett betänkande avgivet av 1953 års lärarinneutbildningskommitté, betitlat »Forskning, undervisning och information inom näringslärares område»; Kooperativa förbundets styrelse har beretts möjlighet att yttra sig över de framlagda förslagen. Kommittén föreslår en betydande upprustning av näringsforskningen i Sverige, vida överstigande de möjligheter som skulle erbjudas genom upprättandet av en gemensam nordisk näringsinstitution. Med avseende på önskemålet om ett nordiskt samarbete på detta område rekommenderar kommittén att, om dess förslag om inrättandet av en nämnd för näringsforskning blir verklighet, denna nämnd bör fungera som en nationell kommitté i en eventuell i enlighet med 1956 års nordiska näringsforskningsutrednings förslag upprättad nordisk nämnd för näringsforskning.

Kooperativa förbundets styrelse, som är varmt intresserad för nordiskt samarbete och som därför också i sitt remissvar på 1955 års näringsforskningsutredning föreslog om undersökning av möjligheterna att skapa ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut, instämmer i förslaget »att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att upptaga ett samarbete på näringsforskningens område i lämpliga former. Beslut härom bör träffas så snart det av 1951 års lärarinneutbildningskommitté (SOU 1963: 77) framlagda betänkandet föranlett åtgärder från statsmakternas sida.

Stockholm den 24 september 1964

Kooperativa förbundet

*Carl Albert Anderson*

*Torsten Ohde*

## BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott  
över medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om samarbete på näringsforskningens område. Utskottet har behandlat förslaget vid sina sammanträden i Lahti den 24 maj 1964, i Visby den 29 augusti 1964, i Köpenhamn den 16 november 1964 och i Stockholm den 16 januari 1965.

1. Inledning

I medlemsförslaget hemställas, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att upptaga ett samarbete på näringsforskningens område i lämpliga former.

2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

*Danmark:* Handelsministeriet, Fiskeriministeriet, Indenrigsministeriet, Landbrugsministeriet, Undervisningsministeriet, Fiskerirådet, Håndværksrådet, Industriraadet, Landbrugsraadet, Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Den danske Dyr lægeforening, De danske handelsforeningers Fællesorganisation, De samvirkende Køpmandsforeninger i Danmark, Grosserer-Societetets Komité och Provinshandelskammeret.

*Finland:* Ministeriet för inrikesärendena, lantbruksministeriet, handels- och industriministeriet, medicinalstyrelsen, lantbruksstyrelsen, statens näringsråd och statens tekniska forskningsanstalt.

*Norge:* Sosialdepartementet, Kirke- og undervisningsdepartementet och Landbruksdepartementet.

*Sverige:* medicinalstyrelsen, styrelsen för lantbrukshögskolan, åberopande yttrande av lantbrukshögskolans lärarkollegium, statens institut för folkhälsan, statens institut för konsumentfrågor, statens konsumentråd, jordbrukets forskningsråd, Sveriges lantbruksförbund, Hushållslärarnas riksförening, stiftelsen Svensk näringsforskning och Kooperativa förbundet.

Samtliga remissinstanserna, med några få undantag, ställer sig positiva till medlemsförslaget. Ett nordiskt samarbete på näringsforskningens område anses vara mycket angeläget och bör befrämjas på alla sätt. Många av remissinstanserna åberopar sina i ämnet tidigare avgivna positiva yttranden med anledning av det i medlemsförslaget omnämnda betänkandet

av den gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning, som deklarerat ett obetingat positivt ställningstagande till frågan om samarbete på näringsforskningens område (se SOU 1957: 1).

Negativa till medlemsförslagets genomförande är *Fiskeriministeriet* och *Industriraadet*, vilka uttalar som sin uppfattning, att näringsforskning i första hand bör utövas vid de olika ländernas nationella institut samt att det närmare samarbetet mellan dessa institut bäst realiserar genom personliga kontakter, besök och anordnande av fackliga kurser. Ytterligare samarbetsformer anses icke påkallade. Även *Fiskerirådet* ställer sig avvisande till medlemsförslaget.

*Jordbrukets forskningsråd* framhåller, att ett nordiskt kontaktorgan inom den nordiska jordbruksforskningen nyligen bildats samt att medlemsförslagets behandling borde anstå i avvaktan på att det nya kontaktorganet tagit ställning till samarbetsfrågorna på näringsforskningens område, varom uttalande torde kunna förväntas i början av år 1965.

I medlemsförslaget hemställes att frågan om en gemensam institution för näringsforskning på nytt bör övervägas. I många av de i övrigt positiva yttrandena till medlemsförslaget avvisas bestämt tanken på införande av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. Remissinstanserna framhåller däremot såsom lämplig samarbetsform det förslag, som den nordiska näringsforskningskommittén framlade i sitt betänkande, nämligen ett intimt samarbete mellan existerande nationella institutioner inom näringsforskningen i de nordiska länderna, upprättande av en kommitté för nordisk näringsforskning i syfte att främja ett samarbete inom näringsforskningen i vidsträckt mening samt inrättande av nationella kommittéer med representanter för berörda forskningsområden.

*Indenrigsministeriet* och *Undervisningsministeriet* ävensom *Provinshandelskammeret* avstyrker sålunda förslaget om inrättande av ett gemensamt institut och menar att ett utvidgat samarbete på näringsforskningens område bör komma till stånd efter de riktlinjer som uppdragits av den gemensamma nordiska näringsforskningskommittén.

Samtliga till medlemsförslaget positiva svenska remissinstanser, med undantag för Hushållslärarnas riksförening och Kooperativa förbundet, understryker, att ett stort och påträngande behov av utvidgad forskning på näringsområdet föreligger inom Sverige. Det nationella behovet av en utvidgad forskning på ifrågavarande område måste i första hand tillgodoses för att framåtskridandet inom näringsforskningen i Norden bäst skall kunna främjas. Det väsentliga för Sveriges del, uttalar *statens institut för folkhälsan*, är att man snarast skapar nationella organ med forsknings- och undersökningsuppgifter inriktade särskilt på svenska förhållanden och med möjlighet att tillgodose föreliggande stora behov av personalutbildning för skilda samhällsområden, där insikter i näringsläran är av betydelse. *Statens konsumentråd*, som anser en gemensam nordisk institution otillräcklig för



att läcka föreliggande behov av näringsforskning och därtill knuten undervisning, understryker vikten av att ett intimt samarbete och en arbetsfördelning mellan forskningen i de skilda länderna kommer till stånd och att de utredningar som är nödvändiga för att finna lämpliga samarbetsformer snarast tillsättes. Ett alternativ som i detta sammanhang kan prövas är, anser konsumentrådet, att samarbetet förlägges till en nordisk kommitté med uppgift att främja samarbete och samordning av forskningsarbetet på näringslärans område i de nordiska länderna. *Medicinalstyrelsen* förordar likaså en kommitté för nordisk näringsforskning som lämplig form för att främja samarbetet mellan de nordiska länderna på ifrågavarande område. Däremot finner styrelsen, då en rad viktiga och angelägna arbetsuppgifter för en vidgad näringsforskning huvudsakligen hänför sig till förhållandena i det egna landet, ej skäl tillstyrka etablerandet av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut utan förordar ett nationellt sådant.

Även *lantbruksstyrelsen* i Finland anser sig icke kunna förordna en samnordisk forskningsanstalt på grund av de olikartade förhållanden som föreligger i fråga om näringshushållningen i de nordiska länderna.

*Socialdepartementet* understryker likaså att näringslärans betydelse för befolkningens hälsotillstånd helt domineras av nationella, delvis lokala förhållanden. Departementet menar därför, att det är de möjligheter som skapas för den nationella näringsforskningen och den nationella näringsforskningens resultat, som i avgörande grad kommer att bestämma det näringsfysiologiska utgångsläget för det enskilda landets »kostholdspolitik».

I medlemsförslaget framhålles som angeläget att samsarbetsmöjligheterna noggrant genomgås, innan man i Sverige fattar slutligt beslut med anledning av det betänkande, som angivits av 1953 års lärarinneutbildningskommitté, angående forskning, undervisning och information inom näringslärans område. Häremot vänder sig *lantbrukshögskolans lärarkollegium*, *statens institut för folkhälsan* och *stiftelsen Svensk näringsforskning*, vilka menar att lärarinneutbildningskommitténs förslag bör upptagas till prövning utan avbidan på ytterligare överväganden i Nordiska rådet av spörsmålet om nordiskt samarbete på ifrågavarande område.

### 3. U t s k o t t e t

Under de senaste årtiondena har betydelsen av näringsforskning blivit alltmer tydlig. De vetenskapliga resultat, som framkommit på detta område, har inte minst under och efter andra världskriget kunnat utnyttjas och bidragit till att det allmänna hälsotillståndet hos stora befolkningsgrupper ej blivit lidande trots stora förändringar i livsmedelstillgångarna. Även i liden med normal livsmedelstillgång visar det sig, att näringsforskningens resultat får en alltmer ökad betydelse, bl. a. därför att ingripanden i kost-

sammansättning och kostval tenderar att bli både vanligare och mera omfattande än tidigare.

Det nordiska samarbetet på detta område aktualiserades 1955, då i Sverige förslag framlades om upprättande av ett svenskt näringsforskningsinstitut. Med hänsyn till de icke obetydliga kostnaderna för ett dylikt instituts upprättande och drift uppkom tanken på ett nordiskt samgående.

Nordiska rådet antog 1956 en rekommendation till regeringarna (rek. nr 14/1956) om att tillsätta en gemensam expertkommitté för undersökning av möjligheterna för ett samarbete mellan existerande nordiska institutioner på näringsforskningens olika områden samt lämpligheten av att inrätta ett samnordiskt institut för näringsforskning. I enlighet med rekommendationen tillsatte regeringarna i Danmark, Norge och Sverige år 1956 en kommitté, kallad Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning. Kommittén avstyrkte i sitt betänkande förslaget om inrättande av ett gemensamt nordiskt näringsforskningsinstitut. Kommittén rekommenderade i stället ett intimt samarbete mellan existerande nationella institutioner i de skilda nordiska länderna. Vidare föreslog kommittén inrättande av en permanent kommitté för nordisk näringsforskning med uppgift att främja ett samarbete inom näringsforskningen i vidsträckt mening, innebärande såväl forskning inom näringsfysiologi och klinisk medicin som forskning i fråga om råvaruproduktion och råvaruförädling. Kommittén rekommenderade även de i samarbetet deltagande länderna att för ändamålet inrätta nationella kommittéer med företrädare för ifrågakommande centralförvaltning, det näringsfysiologiska forskningsarbetet, den kliniska medicinen, råvaruforskningen, forskningen rörande råvaruförädling samt andra hithörande områden med beaktande av förhållandena i det egna landet.

I anledning av kommitténs betänkande avgav rådet 1957 en ny rekommendation (nr 5/1957) med följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

År 1961 ansåg sig rådet böra avskryva rekommendationen såsom slutbehandlad för rådets del, då några konkreta resultat i anledning av densamma icke uppnåtts. Av regeringarnas meddelanden under åren 1958—1961 hade framgått, att såväl regeringarna i Danmark som Norge var positivt inställda till förslaget. År 1959 meddelade Sveriges regering, att frågan om näringsforskningens ställning i Sverige tagits upp till behandling inom en särskild kommitté, benämnd 1953 års lärarinneutbildningskommitté. Sveriges regering ansåg det därför inte lämpligt att taga ställning till rådets rekommendation, förrän lärarinneutbildningskommitténs arbete slutförts. Efter-

som Sverige, som utsetts till koordinerande land för rådets rekommendation, förhöll sig passivt, förekom överhuvud ingenting i anledning av densamma.

Läroinnehållningskommitténs betänkande avgavs i november 1963 (SOU 1963: 77). Kommittén konstaterar, att avsevärda insatser erfordras för att Sverige skall kunna hålla jämna steg med den internationella utvecklingen inom näringsforskningen. Enligt kommitténs mening kan behovet av ökad forskning och akademisk undervisning i denna vetenskapsgren på längre sikt täckas endast genom inrättande av en näringsinstitution och en institution för klinisk nutrition vid vart och ett av de akademiska lärosätena i Uppsala, Lund, Göteborg, Stockholm och Umeå. Kommittén föreslår vidare bl. a. inrättande av en nämnd för näringsforskning med anknytning till de statliga forskningsråden och med uppgift att svara för samordning av forskningen på näringsområdet. I detta sammanhang framhåller kommittén att, för den händelse i enlighet med 1956 års nordiska näringsforskningsutredningsförslag i Sverige skulle inrättas en nationell kommitté för näringsforskning, den föreslagna nämnden torde fungera som sådan nationalkommitté. I övrigt uttalar sig läroinnehållningskommittén över huvud taget inte om möjligheterna för och lämpligheten av ett nordiskt samarbete.

Såsom framgår av ovanstående har frågan om nordiskt samarbete på näringsforskningens område varit aktuell inom rådet såväl 1956 som 1957 utan att några resultat uppnåtts. Den har nu på nytt aktualiserats genom här föreliggande medlemsförslag.

Socialpolitiska utskottet finner i likhet med flertalet remissinstanser angeläget, att ett nordiskt samarbete mellan existerande nordiska nationella institutioner inom näringsforskningens olika områden nu kommer till stånd.

Näringsproblemen är överallt inom den civiliserade världen föremål för en intensiv forskning. Problemställningarna är emellertid utomordentligt komplicerade och av sådan omfattning, att de oftast icke kan lösas av enstaka forskare eller av ett till en viss sektor begränsat forskarteam. Den allmänna uppfattningen inom hithörande vetenskapsgrenar torde vara, att det föreligger ett utomordentligt stort behov av att få till stånd ett samlande forum för näringsforskningen. Det är många rön från forskning både inom den medicinska sektorn och inom råvaru- och förädlingsområdet som måste samlas och bedömas gemensamt för att man skall lyckas åstadkomma några för utvecklingen framdeles direkt påtagliga resultat.

Verksamheten inom näringsforskningen torde avsevärt kunna främjas genom en målmedveten och kontinuerlig samordning av forskningsresurserna och forskningsresultaten på den medicinska sidan och på livsmedelssidan. En dylik samordning bör i första hand komma till stånd inom varje land för sig, för att en efterföljande koordination av forskningsarbetet inom Norden skall kunna ge önskat resultat. Enligt utskottets uppfattning är det betydelsefullt, att möjlighet beredes till fortlöpande erfaren-

hetsutbyte och till en arbetsfördelning beträffande vissa forskningsuppgifter mellan de nordiska ländernas nationella institutioner. Det synes utskottet därför uppenbart, att stora fördelar skulle vinnas genom ett nordiskt samarbete inom näringsforskningens område. Förutom fördelarna av ett till hela Norden vidgat arbetsfält och erfarenhetsområde skulle samtidigt ges förbättrade möjligheter för ett samlat Norden att erhålla kontakt med framstående icke-nordiska näringsforskningscentra.

Vid sitt övervägande av den lämpligaste formen för ett nordiskt samarbete på näringsforskningens område delar utskottet den uppfattning, åt vilken flertalet remissinstanser givit uttryck. Utskottet förordar sålunda inrättandet av en kommitté för nordisk näringsforskning i enlighet med det förslag, som år 1956 framlades av Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning. En sådan kommitté skall ha till uppgift att främja ett samarbete inom näringsforskningen i vidsträckt mening, däri innefattat såväl forskning inom näringsfysiologi och den kliniska medicinen som forskning i fråga om råvaruproduktion och råvaruförädling. En förutsättning för ett dylikt samarbete torde vara att ett vart av de nordiska länderna tillsätter en nationell kommitté för näringsforskning med representanter för ifrågakommande centralförvaltning, det näringsfysiologiska forskningsarbetet, den kliniska medicinen, varuforskningen, forskningen avseende råvaruförädling samt andra hithörande områden med beaktande av förhållandena i det egna landet.

Gemensamma nordiska näringsforskningskommittén ansåg sig icke kunna förorda inrättande av ett nordiskt näringsforskningsinstitut. I sin motivering härför framhöll kommittén bl. a., att man icke rimligen kan tänka sig att bygga upp ett näringsforskningsinstitut, som inom sig skulle kunna utöva all i sammanhanget erforderlig forskning beträffande medicinska frågeställningar, råvaruframställning och råvaruförädling. Ett näringsforskningsinstitut måste enligt kommittén utformas så, att det baseras på möjlighet till samarbete med redan befintliga institutioner inom detta vida forskningsfält, och så, att det därutöver ger utrymme för viss fortsatt forskning på grundval av de delresultat, som kunnat inhämtas från andra forskningsinstitutioner.

Socialpolitiska utskottet delar kommitténs här framförda synpunkter och finner icke skäl föreligga att för närvarande inrätta ett gemensamt nordiskt näringsinstitut. I stället bör en förstärkning av näringsforskningen i första hand ske genom utbyggnad av de nationella forskningsresurserna.

I flertalet remissyttranden uttalas ett positivt ställningstagande till frågan om ett vidgat nordiskt samarbete inom näringsforskningen. Under hänvisning härtill menar utskottet, att frågan om ett vidgat samarbete de nordiska länderna emellan på näringsforskningens område bör upptagas till förnyad behandling så snabbt som möjligt. Därvidlag får de ovannämnda nationella kommittéerna tjäna som utgångspunkt.

Under återopandande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige från Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

Stockholm den 16 januari 1965

<i>Birger Andersson</i>	<i>Kjell Bondevik</i>	<i>Sigrid Ekendahl</i>
<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Magnhild Hagelia</i>	<i>Gunnar Henriksson</i>
<i>Jørgen Jensen</i>	<i>Urho Kähkönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
<i>Niels Mørck</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i>	
	Vice förman	

### BILAGA 3

#### I efterhand inkommet yttrande

##### Finland

##### Statens näringsråd<sup>1</sup>:

Rådet finner det nordiska samarbetet och dess utvecklande på näringsforskningens område önskvärt. Det är dock svårt att i detta skede precisera samarbetets art, emedan denna är beroende närmast av gemensamma problem, som kan konstateras senare, och det behov av samarbete, som uppstår på basen av dessa. Inrättandet av ett gemensamt institut vill rådet i varje fall icke i detta skede förorda, emedan varje enskilt land har sina egna nationella problem, med utgående från vilka man borde söka utveckla i främsta rummet varje lands eget forskningsarbete. Däremot skulle ett utbyte av forskare mellan de nordiska länderna erbjuda fördelar för näringsforskningen. Statens näringsråd finner inrättandet av en gemensam kommitté önskvärt och är redo att företräda Finland i det nordiska samarbetet.

Helsingfors den 9 oktober 1964

Statens näringsråd

*Artturi I. Virtanen*

Ordförande

*Antti Mattila*

Sekreterare

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

## **Medlemsförslag**

### **om internordisk giltighet för recept**

*(Väckt av Sigrid Ekendahl och Einar Gustafsson)*

Redan vid sin andra session år 1954 tog Nordiska rådet upp frågan om internordisk giltighet för läkarrecept. Rådets socialpolitiska utskott uttalade då, att man borde söka nå fram till ett internordiskt godkännande av läkarrecept. Mot bakgrund härav antog rådet en rekommendation till regeringarna att närmare utreda spörsmålet om att vidareutveckla det nordiska samarbetet på läkemedelsområdet (rek. nr 15/1954). Till fullföljande av denna rekommendation har bedrivits ett omfattande arbete för att få till stånd en gemensam nordisk farmakopé.

Arbetet med frågan om internordiska recept har legat nere i avvaktan på att denna nordiska farmakopé skulle färdigställas. Enligt de uppgifter, som nu föreligger, kommer en enhetlig farmakopé att träda i kraft i de nordiska länderna senast den 1 april 1965.

Läkarrecepten torde för närvarande avse läkemedel av skilda slag. Tidigare ordinerades i recepten vanligen läkemedel med angivande av de olika beståndsdelar, varav läkemedlet var sammansatt. Vad angår sådana recept kommer nu möjlighet att föreligga, sedan en gemensam farmakopé kommit till stånd, att expediera ett recept utskrivet i ett land även i ett annat nordiskt land. Emellertid gäller recepten numera i ökad utsträckning färdiga preparat, s. k. farmaceutiska specialitéer, som ej sammansätts å apoteken utan produceras hos läkemedelsfabrikerna. Beträffande recept avseende sådana specialitéer kan möjligtvis hinder mot internordisk giltighet uppkomma, därest en receptbelagd specialité, som försäljes i ett nordiskt land, icke tillhandahålles i ett annat. På denna punkt sammanhänger frågan om internordisk giltighet för recept med det förenhetligande av bestämmelserna om farmaceutiska specialitéer, vilket försiggår på grund av Nordiska rådets rekommendation nr 12/1962.

Härutöver måste ytterligare ett spörsmål lösas, innan recepten kan få internordisk giltighet. Personalen på apoteken måste känna till att den, som utställt receptet, är behörig att ordinera ifrågavarande läkemedel. Hos apoteken måste därför finnas förteckning icke endast å behöriga läkare m. fl. i det egna landet utan även å motsvarande personer i de övriga nordiska

länderna. Det torde emellertid ej vara oöverkomligt att träffa sådana arrangemang, att alla nordiska apotek får dylika förteckningar. Listor av detta slag torde i åtminstone vissa länder tryckas årligen. Utsändas dessa till alla nordiska apotek, skulle åtminstone de grundläggande uppgifterna förefinnas hos dessa. Vid återkallelse av legitimation av läkare måste meddelande härom delges inte endast hemlandets apotek utan även grannländernas.

Med den raskt ökande resandeströmmen tilltager behovet av att läkarrecept ges internordisk giltighet i snabb takt. Ej minst sommartid, då många avlägger besök i ett grannland, kan det ofta vara svårt att överhuvud få kontakt med en lokal läkare som kan utställa ett nytt i vederbörande land gångbart recept. Här kan ej heller bortses från kostnaden för ett läkarbesök, som endast har till ändamål att omskriva ett recept. För den resande allmänheten skulle det innebära en stor lättnad om recept, de erhållit av läkare i hemlandet, kunde expedieras också av grannländernas apotek. Det är här fråga om en serviceåtgärd, varpå den resande allmänheten kan göra anspråk.

Under beaktande av det anförda bör nu aktiva åtgärder vidtagas för att, så snart den nya farmakopén träder i kraft, förberedelserna på övriga områden har förts så långt fram att regler kan meddelas, varigenom ett recept som utfärdats i ett nordiskt land kan expedieras också vid apotek i de övriga nordiska länderna.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att föranstalta om att ett recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, kan expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

Lahti den 24 maj 1964

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

— — — — skal man meddele, at sagen for tiden er genstand for overvejelse i sundhedsstyrelsen, men at endelig stillingtagen fra indenrigsministeriets side ikke vil kunne ske, forinden sagen tillige har været drøftet med bl. a. Den almindelige danske Lægeforening, Dansk Tandlægeforening, Den danske Dyrslægeforening, Danmarks Apotekerforening, Dansk Farmaceutforening, specialitetsnævnet og farmakopekommissionen.

Det bemærkes yderligere, at gennemførelsen af internordisk gyldighed af lægerecepter — foruden en harmonisering af de nordiske landes regler om medicinske specialiteter, der på foranledning af Nordisk Råds rekommandation nr. 12/1962 for tiden er til overvejelse i Nordisk Lægemedielkomité — vil forudsætte dels lovændringer, dels omfattende ændringer i de administrativt fastsatte regler om udlevering af lægemidler.

København, den 18. august 1964

(*Sign.*)

**Sundhedsstyrelsen:**

Da den nordiske farmakopé formentlig pr. 1. april 1965 er sat i kraft i samtlige nordiske lande, er tidspunktet også efter sundhedsstyrelsens opfattelse inde til, at man i videst mulige udstrækning søger at samordne reglerne vedrørende apotekernes ekspedition af lægemidler. Det er sundhedsstyrelsen bekendt, at den af indenrigsministeriet nedsatte nordiske lægemiddelkomité har inddraget dette spørgsmål i sine overvejelser og allerede har gjort et vist forarbejde i så henseende. Når komiteen har afsluttet sit arbejde og afgivet sin betænkning, bør de nordiske medicinalstyrelser snarest søge kontakt med henblik på en samordning af udleveringsreglerne og løsningen af de praktiske problemer, der opstår i forbindelse med spørgsmålet om internordiske regler for recepters gyldighed.

Sundhedsstyrelsen kan således ganske tilslutte sig tanken om, at en recept udstedt af en nordisk læge principielt bør kunne ekspederes på ethvert apotek. Selv om reglerne vedrørende ekspeditionen af lægemidler i et vidt om-



fang vil kunne koordineres, vil det dog være uundgåeligt, at visse nationale særregler forsat må have gyldighed. Dette gjelder for eksempel ekspedition af recepter på lægemidler, der er omfattet af loven om euforiserende stoffer, hvor det af hensyn til kontrollen med forbruget respektive misbruget af disse midler vil være nødvendigt at opretholde kravet om, at sådanne recepter skal være udstedt af en her i landet bosat autoriseret læge. Det må ligeledes forudses, at der ikke vil kunne opnås ensartethed, for så vidt angår ekspeditionen af recepter på sprit eller spritblandinger, da fiskale hensyn vil stille sig hindrende i vejen for opnåelsen af ensartede regler på dette område.

Ligeledes vil det formentlig ikke være muligt at give apotekerne tilladelse til at ekspedere telefoniske ordinationer på lægemidler fra ikke her i landet bosatte læger, da der dels ved indtelefoneringen på grund af sproglige forhold let vil indløbe misforståelser og fejlhøringer, og dels vil de praktiske vanskeligheder ved en verificering af ordinationernes ægthed blive alt for store.

Hvad angår ekspeditionen af recepter på sådanne medicinske specialiteter, som ikke er optaget i sundhedsstyrelsens specialitetsregister, men derimod i registret i et af de andre nordiske lande, bemærkes, at sådanne recepter ikke vil kunne ekspederes på et dansk apotek i henhold til bestemmelserne i apotekerlovens § 72, stk. 1, hvorefter en medicinsk specialitet kun må udleveres, når den er optaget i sundhedsstyrelsens specialitetsregister. For så vidt det nordiske samarbejde imidlertid skulle blive således udbygget, at der etableres et fælles nordisk specialitetsregister, vil denne hindring for udleveringen af et sådant præparat automatisk være fjernet.

Forudsat at reglerne for apotekernes ekspedition af recepter udstedt af læger i et af de andre nordiske lande i det hele og store vil kunne samordnes, vil det, for så vidt angår ekspeditionen af recepter udstedt af tandlæger i et andet nordisk land, være nødvendigt, at reglerne om tandlægers adgang til for deres patienter at ordinere lægemidler samstemmes med de tilsvarende regler i de øvrige nordiske lande, forinden sundhedsstyrelsen vil kunne foretage ændringer i reglerne for apotekernes udlevering af lægemidler i henhold til recepter udstedt af tandlæger.

Stuttelig skal man henlede opmærksomheden på, at ifølge bestemmelserne i apotekerlovens § 26, stk. 3, er forudsætningen for indførelsen af en ændring, hvorefter recepter, som er udstedt af en læge, tandlæge eller dyrlæge, der er autoriseret i et andet land, også må ekspederes her i landet, at de øvrige nordiske lande ligeledes tilslutter sig ordningen.

København, den 6. august 1964

P. s. v.

(Sign.)

**Danmarks Apotekerforening:**

— — — kan vi meddele, at Danmarks Apotekerforening gerne vil fremkomme med en udtalelse herom.

Forinden ønsker foreningen dog at få lejlighed til at drøfte spørgsmålet med sine nordiske brødreorganisationer, hvilket vil kunne ske sidst i september måned.

Vi skal derefter snarest vende tilbage til sagen.

København, den 23. juli 1964

*J. Koudal*

Generalsekretær

---

Danmarks Apotekerforening er i princippet enig med forslagsstillerne i, at det ville være ønskeligt at udvide gyldighedsbestemmelserne for recepter til at omfatte hele Norden. Med ikrafttrædelsen af den nordiske Farmakopé vil der være skabt større mulighed for en praktisk gennemførelse af et sådant forslag, men herudover vil det, efter foreningens opfattelse, være nødvendigt at løse en række vigtige spørgsmål, inden ensartede gyldighedsbestemmelser for recepter kan gennemføres. Foreningen skal i denne forbindelse især fremhæve vanskelighederne i forbindelse med:

**1. Udleveringsbestemmelserne**

Bestemmelserne om rekvirering og udlevering af lægemidler er meget forskellige i de enkelte lande, det gælder f. eks. så betydningsfulde ting som reglerne for en receipts udformning og gyldighed, antallet af tilladte ekspektioner, reglerne for, hvilke lægemidler der er receptpligtige, og hertil kommer ganske særlige specialbestemmelser for recepter på euforiserende stoffer med hensyn til kontrol af recepters ægthed.

Herunder må også peges på vanskelighederne ved en fortløbende underretning af alle apoteker om, hvilke personer der er berettiget til at udstede recepter, hvilke personer der eventuelt fratages denne ret, eller for hvem retten til udstedelse af recepter eventuelt indskrænkes.

**2. Udvalget af lægemidler**

Udvalget af forskellige lægemiddelpræparater varierer meget fra land til land.

Reglerne for registrering af fabriksfremstillede medicinske specialiteter og dermed forudsætningen for salget af disse er meget forskellige, hvorfor adskillige specialitetspræparater vil kunne sælges i ét land, men ikke i et andet, eller undertiden forhandles under ét navn i ét land og under et andet navn i et andet.

Salget af medicinske specialiteter andrager i Danmark ca. 60 % af salget af lægemidler efter recept. Den resterende del af salget udgøres dels af farmakopépræparater (herunder præparater fra Dispensatorium Danicum) og DAK-Præparater, dels af individuelt sammensatte kompositioner.

For præparater fra Dispensatorium Danicum og DAK-formelsamlingen gælder det, at disse næppe vil være almindeligt kendt i de øvrige nordiske lande, selv om tilsvarende monografier for en del præparaters vedkommende vil kunne findes i lignende formelsamlinger, dog ofte under et andet navn.

Tilsvarende vanskeligheder vil kunne forventes i Danmark ved ekspedition af recepter på præparater fra formelsamlinger, som ikke er almindeligt kendt her i landet.

Apotekerforeningen mener ikke, at dette spørgsmål kan løses ved, at samtlige nordiske apoteker udstyres med samtlige nordiske kompositionssamlinger. Gennem den konsultative virksomhed, som ydes de danske apoteker gennem foreningens laboratorium, DAK-Laboratoriet, er foreningen bekendt med, at det ofte kan være forbundet med vanskeligheder at finde et bestemt præparat i en af formelsamlingerne fra de øvrige nordiske lande, når dette har været nødvendigt for ekspedition af en recept.

Endvidere vil en sådan løsning nødvendiggøre, at der sker en kontinuerlig å jour-føring af alle disse formelsamlinger, hvilket vil betyde en mangedobling af antallet af apoteker, som skal underrettes om eventuelle ændringer.

Det vil måske være nærliggende i stedet at åbne mulighed for apotekerne til ved ekspedition af recepter fra andre nordiske lande at erstatte det ordinerede præparat med et tilsvarende synonympræparat. Danmarks Apotekerforening skal dog kraftigt advare mod en sådan løsning, idet den vil betyde et alvorligt brud med de retningslinier, som hidtil var været fulgt ved fastsættelse af regler for ekspedition og udlevering af lægemidler i Danmark.

Forsåvidt der ved udlevering skal ydes hel eller delvis refusion af udgifterne til visse lægemidler, skal apotekerforeningen henlede opmærksomheden på, at reglerne om sygekassers, sygeforeningers og andre sociale institutioners refusion er meget uensartede i de forskellige nordiske lande.

Der er således knyttet så store vanskeligheder til gennemførelsen af det fremsatte forslag, at dette formentlig ikke vil kunne gennemføres i øjeblikket.

Danmarks Apotekerforening finder dog forslaget betydningsfuldt og ser gerne, at der gennem Nordisk Råd etableres det nødvendige grundlag for en senere gennemførelse af forslaget.

København, den 5. november 1964

P. f. v.

(Sign.)

**Den alm. danske Lægeforening:**

— — — skal lægeforeningen meddele, at den for sit vedkommende gerne ser forslaget fremmet.

Hovedbestyrelsen skal dog ikke undlade at gøre opmærksom på, at en række praktiske forholdsregler nøje må overvejes, inden forslaget kan bringes ud i livet, i hvilken forbindelse hovedbestyrelsen specielt skal henvide til de forskellige regler for godkendelse af medicinske specialiteter i de nordiske lande samt, at det må være en nødvendig forudsætning, at apotekerne i de nordiske lande bliver kontinuerligt holdt à-jour med, hvilke personer der har ret til at udstede recepter, i hvilken forbindelse hovedbestyrelsen skal henvide til, at der i Danmark findes en del autoriserede læger, der kun har begrænset ret til receptudstedelse.

København, den 5. august 1964

*F. Bonnevie*

*A. H. Schleisser*

**Dansk Tandlægeforening:**

— — — skal man efter indstilling fra formanden for Dansk Tandlægeforenings medicinaludvalg, professor, odont. dr. J. J. Holst herved meddele, at Dansk Tandlægeforening kan anbefale det — — — rejste forslag. Man ønsker dog at gøre opmærksom på, at bestemmelserne angående tandlægers ret til ved recept for deres patienter at foreskrive lægemidler er forskellige i de nordiske lande. Dette vil formentlig nødvendiggøre, at samtlige nordiske apoteker råder over ikke alene ajourførte lister over til receptskrivning berettigede medicinalpersoner, men også over gældende bestemmelser vedrørende disse personers rettigheder.

København, den 15. september 1964

*Ib Dragheim*

Formand

*V. Stenning*

Den danske Dyrlægeforening har i skrivelse den 20 augusti 1964 förklarar sig icke ha några anmärkningar att göra mot det framlagda förslaget.

## Finland

### Medicinalstyrelsen<sup>1</sup>:

Apoteken i vårt land är skyldiga att företaga flera olika granskningar av recepten och detta skulle säkert vara svårt, om recepten skulle äga internordisk giltighet. Stundom är det omöjligt att expediera ett recept, ifall man inte från apoteket har möjlighet att t. ex. per telefon taga kontakt med den läkare, som utskrivit receptet. Ett förverkligande av förslaget med nu gällande bestämmelser är i praktiken svårt och det skulle i apoteken kunna förorsaka svårigheter, som kunde lända till men för patienten.

För det första bör man i apoteket kontrollera, att det företedda receptet är giltigt dvs. utskrivet av en legitimerad läkare eller en sådan medicine kandidat, som medicinalstyrelsen tillförordnat att tillfälligt handha någon läkarbefattning. Även om det såsom i förslaget anföres för de nordiska länderna skulle utfärdas en gemensam förteckning över legaliserade läkare, vore det svårt att hålla denna à jour, för att icke tala om tillkännagivandet av sådana läkares namn till alla apotek och läkemedelsförråd i de nordiska länderna som för viss tid tillförordnats att handha någon tjänst. Samma sak skulle vara fallet med tillkännagivandet av sådana läkares namn, i fråga om vilka medicinalstyrelsen utfärdat interimistiska förbud eller inskränkningar med avseende å läkaryrkets utövande.

I apoteket är det ibland svårt att tyda läkarens handstil och stundom till och med omöjligt att tyda läkarens namnteckning. Skulle internordisk giltighet införas för recept borde dessa skrivas på maskin och namnteckningarna förtydligas, emedan det skulle vara alltför besvärligt att förfråga sig om dem hos läkaren (såsom man nu då och då måste göra) ifall denne skulle befinna sig i ett annat land. Detsamma gäller kontrollen av eventuella överskridanden av maximaldoserna. Det händer ibland, att en läkare som överskrider maximaldosen i recept icke gör de i fjärde punkten av de allmänna bestämmelserna i statsrådets beslut angående fastställande av medicinaltaxan (121/63) föreskrivna anteckningarna, som utvisar att överskridandet är avsiktligt. I ett sådant fall kan receptet icke expedieras ifall det ej är möjligt att få kontakt med läkaren. Detta skulle förorsaka patienten olägenheter. Skulle förslaget bringas i verkställighet skulle det i varje fall bli lättare än f. n. att erhålla mediciner mot förfalskade recept.

I vårt land gäller även flera andra bestämmelser, genom vilka man sökt förhindra förfalskning av recept, missbruk av mediciner m. fl. inom medicinalvården eventuellt förekommande menliga företeelser och trygga en smidig medicinalvård. Narkotika och vissa med dem jämförbara ämnen

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

får från apotek expedieras endast mot originalrecept av ortens läkare eller sådan läkare, till vars ordinarie verksamhetsområde ifrågavarande apotek hör (medicinalstyrelsens cirkulär 1026/55, 1176/59, 1201/60). Detsamma gäller för spritrecept. Även i övrigt gäller i vårt land ett flertal andra in-skränkningar i fråga om expediering av sprit genom recept.

Vidare bör det vid planeringen av internordisk giltighet för recept beaktas, att urvalet av specialpreparat är olika i de olika nordiska länderna, likaså bestämmelserna om vilka mediciner som är underkastade recept-tväng. I vissa länder får förpackningar innehållande specialpreparat icke öppnas, i andra länder önskar läkarna, att endast den kvantitet (t. ex. av antibiotika) som de anser påkallade av vården skall expedieras och förpackningarna måste öppnas. Expediering av delrecept, vilket i vårt land är möjligt i fråga om andra än narkotika- och spritrecept, kan också förorsaka svarigheter och inbjuda till förfalskningar.

Med stöd av vad ovan anförts konstaterar medicinalstyrelsen, att det sannolikt är svårt att genomföra en internordisk giltighet för recept. Det vore dock skäl att först mera i detalj undersöka bestämmelserna om utfärdande och expediering av recept i de olika nordiska länderna, i vilka hänseenden de är överensstämmande och i vilka de avviker från varandra och därjämte huruvida en dylik internordisk giltighet för recept vore ägnad att öka förfalskningarna av recept och missbruket av narkotika. På basen av dessa undersökningar borde det sedan avgöras, om en internordisk giltighet för recept erbjuder sådana fördelar för allmänheten, att det skulle löna sig att genomföra den i praktiken.

Helsingfors den 21 augusti 1964

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Apoteksråd *Veli E. Krogerus*

#### Lantbruksministeriets veterinäravdelning:

— — — att avdelningen icke önskar ställa sig negativt till förslaget.

Enligt avdelningens åsikt har dock den nytta, som genom förslagets förverkligande kan ernås, i någon mån överdrivits. I synnerhet inom veterinärväsendet skulle denna nytta komma att bli ganska ringa. Dessutom skulle, i de fall i vilka exempelvis läkare eller veterinär har fräntagits rätt att ordinera någon särskild medicin, ett omedelbart meddelande härom till samtliga nordiska apotek kanske medföra svarigheter.

Helsingfors den 28 juli 1964

Tf. avdelningschef *T. Ora*

Tf. byråchef *A. Niemiahö*

**Eläinlääketieteellinen korkeakoulu — Veterinärmedicinska högskolan<sup>1</sup>:**

---

Veterinärmedicinska högskolans lärarkollegium har vid sitt sammanträde den 27 augusti 1964 behandlat ifrågavarande förslag.

Det av Nordiska rådet gjorda förslaget om gemensam nordisk receptskrivningsrätt bör anses vara befogat och aktuellt och bör kunna förverkligas när den gemensamma nordiska farmakopén träder i kraft i samtliga nordiska länder. Lärarkollegiet förordar nämnda förslag och förenar sig med den gjorda framställningen att Nordiska rådet skulle till de nordiska staternas regeringar rekommendera en sådan ordning att ett recept förordnat i ett av de nordiske länderna även skulle vara i kraft i övriga nordiska länder och skulle bli expedierat från dessa länders apotek.

Helsingfors den 10 september 1964

Rektor *V. Rislakki*

**Suomen lääkäriliitto — Finlands läkarförbund:**

---

Finlands läkarförbund anser att motionen i och för sig borde understöd-  
das, men att dess verkställande kan försvåras av bl. a. följande omständig-  
heter.

I de skilda länderna säljs identiska preparat under olika beteckning och det är möjligt, att man i de olika länderna saluför under samma namn medicinpreparat, vilka farmakologiskt skiljer sig från varandra.

Bestämmelserna i läkemedels- och sjukförsäkringslagstiftningen skiljer sig i de olika länderna väsentligt från varandra. Kontrollen av receptför-  
falskningar och missbruk av berusningsmedel kan medföra betydande svårigheter.

Under förutsättning av att man kan övervinna de praktiska svårigheter, som ställer sig hindrande för sakens verkställande, anser Finlands läkarförbund att motionen kan understöd-  
as.

Helsingfors den 12 augusti 1964

Finlands läkarförbund

Ordförande *M. J. Karvonen*

Bitr. verksamhetsledare *Tapani Kosonen*

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

**Suomen apteekkariyhdistys — Finlands apotekareförening:**


---

Vi stödja helt förslaget om internordisk giltighet för recept samt anse saken synnerligen viktig. De viktigaste grundförutsättningarna är redan för handen, emedan de vetenskapliga och yrkesmässiga standarden på medicinska och farmaceutiska områden inom de nordiska länderna torde vara tämligen enhetliga. Dessutom bör konstateras, att då den nordiska farmakopén nu föreligger färdig, ett viktigt steg har tagits mot förslagets förverkligande.

Trots detta återstår en del problem, vilka borde lösas och samordnas förrän en internordisk giltighet av recept kan tillämpas i praktiken.

Den viktigaste detaljen torde vara att de farmaceutiska specialiteter som förekommer i de olika nordiska länderna icke alltid är till salu i alla länderna. Dessutom bör konstateras, att det förefinnes synnerligen stora differenser beträffande expedieringsrätten av somliga preparat. Även äro bestämmelserna angående narkotika och därmed jämförbara ämnen olika i de olika länderna. I Finland är nu i kraft en läkemedelsregistrering och genom denna kan en samordning av dessa frågor kanske åstadkommas så långt det är möjligt. Beträffande sjukförsäkringen föreligger skiljaktigheter i fråga om ersättningen av medicinprisen. Denna sak bör beaktas, då internordisk giltighet för recept genomföres.

Hänvisande till ovannämnda konstaterar vi, att vår förening stöder förslaget.

Helsingfors den 1 oktober 1964

Finlands apotekareförening

*Holger Peldán*

*Sven Jaatinen*

**Finlands tandläkarförbunds läkemedelskommitté:**


---

I princip ställer sig Finlands tandläkarförbunds läkemedelskommitté välvilligt till det i Eder skrivelse framlagda initiativet och anser ett beslut motsvarande det gjorda förslaget önskvärt.

I tandvård kommer enligt vår uppfattning närmast ifråga tillgången av amalgam och antibiotika åt den resande allmänheten.

Helsingfors den 13 augusti 1964

Finlands tandläkarförbund

*Antti Kotiranta*

Ordförande

*Mikko Aaltonen*

Ordförande i  
läkemedelskommittén



Suomen eläinlääkäriyhdistys — Finska veterinärföreningen:

Finska Veterinärföreningen ställer sig positivt till förslaget. Behovet av internordisk giltighet för veterinärrecept är betydligt mindre än för läkarrecept, ty trafik med djur är av ringa omfattning. För införsel av däggdjur och fåglar kräves införseltillstånd av veterinärmyndigheterna, varvid veterinärintyg om djurets hälsotillstånd utfärdat av i exportlandet legitimerad veterinär och veterinärbesiktning i importhamnen erfordras. Undantag utgöres av hundar och katter, då de transporteras mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige. Dessa djur kan införas utan importtillstånd och veterinärbesiktning i importhamnen, om de medföljes av efter företagen klinisk undersökning på specialformulär utfärdat veterinärintyg. Den internordiska trafiken omfattar alltså endast friska djur, som inte är i behov av sådan kontinuerlig vård, som åsyftas i förslaget. Det kan visserligen tänkas, att t. ex. sällskapsdjur med kroniska åkommor kan medtagas vid resa. Om veterinärrecept har internordisk giltighet, kan i hemlandet påbörjad vård i dylika fall fortgå utan avbrott även i grannländerna.

Helsingfors den 12 augusti 1964

Finska veterinärföreningen

Ordförande *K. Korpela*

Sekreterare *T. J. Salmi*

N o r g e

Sosialdepartementet:

Förslaget har vært forelagt Landbruksdepartementet, Den norske lægeforening, Den norske tannlægeforening og Norges apotekerforening.

*Landbruksdepartementet* uttaler 13. d. m.:

I anledning av det forelagte forslag om inter-nordisk gyldighet for resepter kan meddeles at en ikke har noe å innvende mot at resepter utstedt av autorisert veterinær i våre naboland også gis gyldighet her i landet.

*Den norske lægeforening* uttaler 4. d. m.:

Det blir anmodet om en uttalelse fra Den norske lægeforening om det foreliggende forslag og med svarfrist til 5. august 1964. P. g. a. sommeren blir det ikke holdt noe sentralstyremøte i Den norske lægeforening før ultimo august 1964. Saken har imidlertid vært forelagt presidenten.

Den norske lægeforening har ingen egentlige innvendinger mot den foreslåtte ordning. Når det i forslaget anføres:

»Beträffande recept avseende sådana specialiteer kan möjligtvis hinder mot internordisk giltighet, uppkomma, därest en receptbelagd specialité, som försäljes i ett nordiskt land, icke tillhandahålles i ett annat»,

antar en at dette ikke betyr noen vesentlig innvending mot forslaget. Det medfører bare at et apotek ikke har vedkommende legemiddel på lager og derfor ikke kan levere det, noe som også forekommer med medikamenter som er registrert i landet.

En vil heller ikke unnlate å peke på at leger i Norge har anledning til å forskrive sammensatte apotekfremstilte preparater under navn som er opp-tatt i Resepthåndboken, tidligere *Formulae Norvegica*, som utsendes til alle norske leger og apotek. En resept lydende på slikt navn uten angivelse av sammensetningen, kan ikke forventes ekspedert i et annet nordisk land hvor ikke Resepthåndboken eller tilsvarende formelsamlinger fra andre nordiske land er distribuert til samtlige nordiske lands apotek.

Når det gjelder resepter på narkotiske midler i gruppe A, vil muligens en internordisk gyldighet vanskeliggjøre kontrollen med disse. Lægeforeningen finner ikke å kunne ta noe standpunkt til dette rent praktiske spørsmål.

*Den norske tannlægeforening, sekretariatet, uttaler 6. d. m.:*

Den norske tannlægeforening har ikke noe å bemerke til det forslag som er fremsatt til medlemmene av Det nordiske råd om inter-nordisk gyldighet for resepter.

*Norges apotekerforening uttaler 29. f. m.:*

Norges apotekerforening kan vanskelig avgi uttalelse i saken før fristen 5. august.

Man anser det også ønskelig for svar må avgis å få diskutert saken med representanter fra apotekerforeningene i de øvrige nordiske land. Saken vil i tilfelle bli tatt opp til drøftelse på den årlige formannskonferansen som skal holdes sist i september i Helsingfors. Man vil deretter straks komme tilbake til saken.

De to førstnevnte foreninger støtter, som det vil fremgå, forslaget, mens Norges apotekerforening på grunn av den knappe tid som er til rådighet, ikke har fått anledning til å behandle forslaget.

Spørsmålet om internordisk gyldighet for resepter ble tatt opp av Nordisk Råd allerede i 1954, men saken ble utsatt bl. a. i påvente av at arbeidet med utarbeidelsen av en felles nordisk farmakopé skulle fullføres. Den nordiske farmakopé foreligger nå ferdig trykt og vil tre i kraft i de nordiske land 1. april 1965. Samarbeidet på legemiddelområdet i de nordiske land er for øvrig kommet så langt at det etter Sosialdepartementets oppfatning nå vil være naturlig å ta forslaget om inter-nordisk gyldighet for resepter opp til behandling.

Oslo, 22. august 1964

*Olav Gjærevoll*

*Ottar Lund*

### Norges apotekerforening:

Det er en naturlig utvikling av det eksisterende nordiske samarbeid innen farmasi og medisin at resept på et legemiddel utferdiget i et av landene tillates ekspedert fra apotek i de øvrige nordiske land. Rent prinsipielt er derfor foreningen enig i at resepter, dog antagelig med en viss begrensning, bør ha gyldighet i Norden utenfor vedkommende lands grenser.

Med ikrafttreden av den nordiske framakopé oppnår man standardisering av et betydelig utvalg av råvarer som anvendes såvel av fabrikker som apotek i Norden ved legemiddelfremstilling. Enn videre standardiserer farmakopeen et visst utvalg av bruksferdige legemidler med hensyn til navn, styrke, kvalitet m. m.

Det store flertall av farmasøytiske spesialpreparater vil ikke direkte influere av Den nordiske farmakopé. Man vil fortsatt ha det forhold at en meget stor del av de legemidler som anvendes i de forskjellige nordiske land er spesialpreparater som er lansert i hvert enkelt land i henhold til landets spesialitetslovgivning. Da denne lovgivning ikke er ensartet er følgen blitt at man i dag ser meget store ulikheter når det gjelder de forskjellige lands registrerte spesialpreparater. Man finner også en betydelig ulikhet mellom de såkalte apotekfremstilte legemidler som de forskjellige lands apotekerorganisasjoner har lansert, i Danmark DAK-preparater, i Finland AV-preparater, i Sverige ACO-preparater og i Norge NAF-preparater.

Endelig har man en gruppe legemidler av eldre preparater som finnes i eldre formelsamlinger eller farmakopeer. Her er det også betydelig forskjell med hensyn til hva som anvendes i de enkelte land.

Man vil også peke på bestemmelsene angående resepters avfattelse og gyldighet som er meget forskjellig i de nordiske land.

Idet Norges apotekerforening vil henvise til den uttalelse som allerede er avgitt av Apotekarsocieteten i Stockholm under 10. juli d. å. (*se nedan*), vil man få uttale følgende.

Det er fremdeles, og vil også etter at Den nordiske farmakopé settes i kraft, bestå betydelig ulikhet med hensyn til materia medica og reseptlovgivningen i de nordiske land. Inntil denne ulikhet er fjernet, vil det ikke være mulig å bestemme at enhver resept utferdiget i ett nordisk land skal ha gyldighet i de øvrige.

Det som i tilfelle kunne gjøres forholdsvis raskt er følgende:

Det kan oppstilles en fortegnelse over fellesnordiske legemidler, innenfor hvilken legene må treffe sitt valg når de ønsker å utferdige »nordisk resept». Det kan gis særlige bestemmelser for disse spesielle resepter med hensyn til utferdigelse, gyldighet m. m., herunder bestemmelse om spesiell merking, eventuel! anvendelse av spesiell blankett.

Norges apotekerforening vil for sin del gjerne støtte et arbeid som har til mål å realisere »nordiske resepter».

Oslo, 29. september 1964

*L. Schmidt*

*Leif A. Brendel*

**S v e r i g e**

**Medicinalstyrelsen:**

---

Medicinalstyrelsen anser, att införande av internordisk giltighet för recept är en önskvärd reform. Enligt styrelsens mening bör dock genomförandet av reformen uppskjutas till en senare tidpunkt än den, som förslagsställarna åsyftat. Vid detta ställningstagande har styrelsen vägt de praktiska fördelar, som kunna förväntas uppnås vid den föreslagna tidpunkten, mot omfattningen av de åtgärder av administrativ natur som erfordras för genomförandet av reformen.

För att reformen skall kunna utnyttjas erfordras givetvis att de förskrivna läkemedlen finnas att tillgå på platsen eller kunna anskaffas snabbare än från det land, där receptet utfärdats. Som framgår av laboratorieföreståndarens yttrande är läkemedelsurvalet för närvarande endast till en mindre del gemensamt för de olika länderna. Införandet av den nordiska farmakopén är visserligen ett viktigt steg mot förenhetligande men kan icke förväntas komma att väsentligt påverka urvalet av receptförskrivna läkemedel. Större betydelse för tillskapande av en gemensam nordisk läkemedelsmarknad vill styrelsen tillmäta det arbete, som på Nordiska rådets initiativ bedrivs i syfte att åstadkomma en enhetlig lagstiftning för och kontroll av farmaceutiska specialiteter. Även sedan detta arbete slutförts, torde inverkan på sortimentet bli märkbar först sedan viss tid förflutit.

Såväl av förslaget som av ovannämnda yttrande framgår att ett flertal åtgärder av administrativ natur erfordras, för att reformen skall kunna genomföras. Delvis rör det sig här om förhållandevis komplicerade ändringar av gällande föreskrifter. Styrelsen skall här endast beröra frågan om ett förenhetligande av reglerna för utlämnande av läkemedel. De olikheter som här förefinnas gå i många fall tillbaka till skillnader i den grundläggande lagstiftningen eller i praxis. I vissa fall ha reglerna influerats av annan lagstiftning än den som direkt hänför sig till läkemedelsområdet, t. ex. spritlagstiftningen. Enligt styrelsens mening är det önskvärt, att man söker nå fram till så enhetliga bestämmelser som möjligt. Frågan har upptagits till behandling vid de samarbetskonferenser, som regelbundet äga rum på verks-

planet, utan att ha kunnat bringas till slutlig lösning. I såväl Danmark som Sverige arbetas emellertid för närvarande på nya utlämningsbestämmelser, varvid större enhetlighet kommer att eftersträvas.

Under åberopande av det ovan anförda vill medicinalstyrelsen förorda, att frågan om införandet av internordisk giltighet för recept icke sammankopplas med ikraftträdandet av den nordiska farmakopén utan ånyo upptages, när bättre förutsättningar föreligga.

---

Stockholm den 10 september 1964

*Karl-Eric Linder*

*Rut Nilsson*

#### **Statens farmaceutiska laboratorium:**

---

Såsom motionärerna själva antytt är frågan om internordisk giltighet av recept gammal. Det råder ingen tvekan om att undanröjandet av hinderna på detta område för internordisk samfärdsel är värt den största uppmärksamhet. Svårigheterna för det praktiska genomförandet är dock fortfarande många. Motionärerna har själva antytt en del av dem.

Införandet av den Nordiska farmakopén kommer att medföra gemensamma kvalitetsfordringar på råvaror och läkemedelsformer samt ett för-  
enhetligande av nomenklaturen i avseende å dessa. En central grupp av apoteksframställda beredningar kommer att intagas i farmakopén, men dessa representerar bara en del av de som förekommer. I vart och ett av de nordiska länderna existerar dessutom mer eller mindre officiella formelsamlingar med många för respektive länder karakteristiska preparat. De farmaceutiska specialiteterna, vilka numera dominerar i receptskrivningen, är icke gemensamma i den utsträckning man skulle tro. Vid en nyligen företagen undersökning visade det sig, att endast 20 % av de i Sverige försålda specialiteterna fanns tillgängliga båda i Danmark och Norge samt ytterligare 15 % tillgängliga antingen i Danmark eller i Norge.

Utlämningsbestämmelserna för recept skiljer sig avsevärt i de nordiska länderna. Reglerna för iteration och kvarhållande av recept är olika. Sätten för betalning av kostnaden eller viss del av kostnaden från samhällets eller sjukkassans sida är olika och låter sig säkerligen endast med svårighet göras internordiska. Problem skulle även uppstå rörande receptens äkthet och rörande receptutfärdarens förskrivningsrätt, vilket emellanåt skulle föranleda lång tidsutdräkt vid expeditionen.

Sjuka människor torde resa betydligt mindre än friska, varför behovet av en internordisk receptgiltighet icke kan vara så trängande.

Det synes sålunda laboratoriet som genomförandet av en internordisk receptgiltighet icke kan sättas alltför långt fram på dagordningen för det nordiska samarbetet på läkemedelsområdet. För att en sådan reform skall vara till verklig nytta måste mycket större enhetlighet ifråga om saluförda läkemedel föreligga, samt mera enhetliga regler för utlämnande av läkemedel och betalning för läkemedel skapas. Den internordiska receptgiltigheten är att betrakta som ett av slutstegen i den önskvärda utvecklingen mot en gemensam nordisk läkemedelsmarknad.

Stockholm den 29 juli 1964

*Hans Hellberg*

#### **Veterinärstyrelsen:**

---

Styrelsen har på begäran från medlemmen av styrelsens vetenskapliga råd, professorn Nils Lannek, erhållit en PM i ärendet. Synpunkterna i PM har inarbetats i föreliggande yttrande.

Förslagsställarna anför som främsta motiv för förslaget den ökande resandeströmmen mellan de nordiska länderna. Framför allt sommartid med de svårigheter som då föreligger att överhuvud få kontakt med en läkare ter sig den internordiska giltigheten för recepten enligt förslagsställarna som en serviceåtgärd, varpå allmänheten kan göra anspråk.

Förslaget avser uppenbarligen endast den humana sjukvården. Vad djursjukvården beträffar har det nya redovisade motivet icke samma tyngd även om sällskapsdjur i viss utsträckning medföres under semesterresor och fördelarna med internordisk giltighet för recept även skulle komma djurägarna till del.

Som framhålles i medlemsförslaget kräver dettas förverkligande utöver skapandet av den gemensamma grundval av läkemedel, som den enhetliga nordiska farmakopén kommer att innebära, också att bestämmelserna angående farmaceutiska specialiteter göres enhetliga. Granskning och godkännande av farmaceutiska specialiteter sker i Sverige för närvarande oberoende av om motsvarande specialitet är tillgänglig i övriga nordiska länder. Det är sålunda endast i begränsad utsträckning möjligt att få ett recept på en i Sverige tillgänglig specialitet expedierad i ett annat nordiskt land. Tänkbart vore att i stället ett synonympreparat expedierades men detta torde förutsätta, att apoteket når kontakt med den som utfärdat receptet vilket särskilt sommartid blir svårt att realisera. Tillgång till ett betryggande antal gemensamma farmaceutiska specialiteter är således enligt veterinärstyrelsens uppfattning en förutsättning för internordisk giltighet för recept.

Förslagsställarna har vidare berört frågan om apotekens information rö-

rande receptutfärdarens behörighet. Svårigheterna i detta hänseende torde enligt veterinärstyrelsens uppfattning bli betydligt större än förslagsställarna tänkt sig, i varje fall för veterinärt vidkommande. Den årligen utkommande veterinärkalendern skulle visserligen kunna tryckas i tillräckligt antal exemplar och distribueras till samtliga apotek i Danmark, Finland och Norge. Men därutöver måste uppgift lämnas om de varje månad förekommande nya legitimationerna. Under sommarmånaderna slutligen förordnas varje år mellan femtio och sextio veterinärkandidater att uppehålla huvudsakligen distriktsveterinärtjänster. Dessa vikarier har recepturrätt endast under förordnandetiderna och tillfredsställande information till apoteken beträffande dem synes endast kunna uppnås genom ett omfattande delgivningsförfarande.

Utöver vad ovan sagts må dessutom framhållas, att det inom veterinärmedicinen torde vara betydligt mer sällsynt än inom humanmedicinen att patienterna är föremål för kontinuerlig tillförsel av läkemedel under lång tid. Behovet av förnyade inköp av läkemedel på s. k. itererade recept, som medger flera inköp på samma recept, är alltså mindre.

Vidare torde svårigheterna att vid behov få kontakt med veterinär alls icke vara så stora som ifråga om läkare. I Sverige är så gott som samtliga statliga distriktsveterinärtjänster besatta även under sommaren och mycket få dubbleringar förekommer. Härutöver finns i städerna i allmänhet tillgång till privatpraktiserande veterinär i vart fall för sällskapsdjuren. I land där enbart privatpraktiserande veterinärer förekommer torde servicen icke vara sämre.

Sammanfattningsvis kan sägas att frågan om internordisk giltighet för recept synes böra vila till dess pågående arbete slutförts på att åstadkomma enhetliga principer för de farmaceutiska specialiteternas granskning och godkännande. För veterinärmedicinens vidkommande torde vidare enligt veterinärstyrelsens uppfattning fördelarna och behovet av internordisk receptgiltighet vara så ringa att de knappast motiverar de besvär och kostnader ett genomförande av förslaget härom skulle medföra.

---

Stockholm den 15 juli 1964

*Gösta Björkman*

*Sune Hydén*

**Riksförsäkringsverket:**

---

Jämlikt förordningen den 4 juni 1954 (nr 519) angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel skall läkemedel, varå recept utfärdats av läkare, som äger behörighet att här i riket utöva läkaryrket, å apotek tillhandahållas

kostnadsfritt eller till nedsatt pris enligt i förordningen närmare angivna regler. Dessa innebär bl. a. att den som är omfattad av sjukförsäkring enligt lagen om allmän försäkring och som lider av långvarig och allvarlig sjukdom äger, där Konungen ifråga om sjukdomen så bestämt, utan kostnad erhålla läkemedel, som enligt vad Konungen förordnat skall tillhandahållas kostnadsfritt vid sådan sjukdom. I andra fall än där kostnadsfria läkemedel erhålles äger vid sjukdom den, som är omfattad av sjukförsäkring enligt nämnda lag eller här i riket är i allmän eller enskild tjänst, vid inköp av läkemedel åtnjuta nedsättning av fastställt pris för läkemedlet med hälften av det belopp, varmed priset må överstiga tre kronor. Vad ovan sagts om kostnadsfria och prisnedsatta läkemedel gäller beträffande den som är bosatt utom riket endast för tid, varunder han vistas härstädes.

Enligt kungörelsen den 3 december 1954 (nr 735) med tillämpningsföreskrifter till förordningen angående kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel skall förskrivning av läkemedel, som enligt förordningen må å apotek utlämnas kostnadsfritt och som närmare angives i kungörelsen den 4 juni 1954 (nr 520) med förteckning över kostnadsfria läkemedel, ske å särskild receptblankett (läkemedelskort) enligt formulär, som fastställts av medicinalstyrelsen. Läkare, som utfärdar läkemedelskort, skall å detta intyga att förskrivningen av läkemedel gäller fall, som avses i förenämnda kungörelse den 4 juni 1954 (nr 520). Läkemedelskort skall för att vara giltigt även vara försett med bevis från allmän försäkringskassa, att den för vilken kortet är utfärdat, är omfattad av den allmänna sjukförsäkringen. Förskrivning av prisnedsatta läkemedel skall ske på av medicinalstyrelsen fastställt formulär, varå läkaren har att intyga, att ordinationen föranletts av sjukdom.

Medborgare i de övriga nordiska länderna äger enligt den s. k. nordiska trygghetskonventionen i Sverige åtnjuta förmåner enligt förordningen om kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel på samma villkor och efter samma regler som svenska medborgare.

Riksförsäkringsverket har för sin del intet att erinra mot förslaget att recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, även får expedieras vid apotek i övriga nordiska länder. Däremot synes ej rätten till kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel i Sverige böra utsträckas att gälla läkemedel, som förskrivits av läkare, som inte äger behörighet att här i riket utöva läkaryrket, då en sådan utvidgning av förmånsrätten inte synes påkallad av något mera angeläget behov och skulle medföra ej obetydliga administrativa komplikationer.

---

Stockholm den 10 september 1964

*Rolf Broberg*

*N. E. Ahlström*

Föredragande



**Sveriges läkarförbund:**

Internordisk gillighet för recept finner förbundet vara ett naturligt led i strävandena att åstadkomma en samordning av medicinsk och social verksamhet i Norden. Utbytet av läkare de nordiska länderna emellan är redan livligt. Åtgärder i olika former har vidtagits för att ytterligare underlätta detta utbyte, utredningar föreligger bl. a. om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och pågår om uniformering av fordringarna på specialistbehörighet. Härtill kommer en ständigt pågående utbyggnad av försäkringskyddet för medborgare vid vistelse i annat nordiskt land. Mot denna bakgrund vill förbundet i princip tillstyrka att utan dröjsmål erforderlig utredning företages om de åtgärder som är erforderliga för ett förverkligande av medlemsförslagets intentioner om nordisk giltighet för recept.

Förbundet kan icke underlåta att framhålla, att det ur teknisk synpunkt är svårt att redan nu genomföra den föreslagna reformen. Lagstiftningen angående handel med farmaceutiska specialiteter är i många avseenden olika i de nordiska länderna och specialitetsfloran är icke uniform. Utan en längre driven samordning av lagstiftningen på detta område än den för närvarande gällande erbjuder det svårigheter att konstruera ett tekniskt *enkelt* system för nordisk receptgiltighet. Härtill kommer de betydande skillnaderna mellan de nordiska länderna i bestämmelser rörande utlämnande av läkemedel.

En överarbetning av författningarna kan förväntas bli arbetskrävande men torde knappast erbjuda några större svårigheter på det principiella planet. I de avseenden förfarandet vid utlämnandet utgör ett led i den s. k. läkemedelsförmånen krävs självfallet överväganden som sammanhänger med samordningen av socialförsäkringsförmånerna mellan de nordiska länderna.

Kravet att apotek skall ha möjlighet lätt kontrollera i vad mån receptutfärdaren är behörig utfärda recept är en organisatorisk fråga som är nödvändig att lösa på ett tillfredsställande sätt, även om detta kan erbjuda svårigheter. Problemet är betydelsefullt, icke minst när det gäller att övervaka distributionen av narkotika och andra medel, som innebär risk för missbruk.

Stockholm den 1 oktober 1964

Sveriges läkarförbund

*Sture Järnmark*

*K. V. Eriksson*

**Apotekarsocieteten:**

Vi delar helt förslagsställarnas uppfattning rörande önskvärdheten att läkarrecept utskrivet i något av de nordiska länderna utan omgång kan expedieras i vilket som helst av de övriga länderna. De viktigaste grundförutsättningarna för en sådan anordning synes också förefinnas därigenom att den vetenskapliga och yrkesmässiga standarden på de medicinska och farmaceutiska områdena inom de nordiska länderna torde vara tämligen enhetlig. Som förslagsställarna själva framhåller har också ett viktigt steg mot möjligheten att praktiskt genomföra förslaget tagits i och med att den gemensamma nordiska farmakopén nu föreligger färdig.

Trots detta återstår — vilket också påpekats av förslagsställarna — åtskilliga samordningsproblem att lösa innan en internordisk giltighet av recept kan tillämpas. I huvudsak orsakas dessa problem av skillnader mellan de olika länderna ifråga om läkemedelssortimentets sammansättning, bestämmelser för receptexpedition och socialförsäkringsförmåner.

Läkemedelssortimentet domineras av de fabriksframställda farmaceutiska specialiteterna. Det kan t. ex. nämnas att 1963 80 % av de i Sverige mot recept expedierade läkemedlen utgjordes av sådana specialiteter. De övriga länderna torde uppvisa liknande förhållanden. Reglerna för registrering av specialiteter i de nordiska länderna och därmed förutsättningarna för preparatens försäljning skiljer sig emellertid starkt ifrån varandra och detta gör att stora delar av specialitetsfloran i ett land ej kan eller får expedieras i de andra. En samordning på denna punkt så att registrering i ett land automatiskt blir gällande också i de övriga har diskuterats, bl. a. inom Nordiska rådet, på vars initiativ frågan om harmonisering av specialitetslagstiftningen nu är föremål för utredning.

Även de bestämmelser, som närmare reglerar receptexpeditionen och som utfärdas av medicinalmyndigheterna i respektive länder, är i vissa avseenden mycket olika utformade och synes böra samordnas för att den internordiska giltigheten av recept skall kunna bli verklighet. Detta gäller sådana för det praktiska arbetet betydelsefulla detaljer som reglerna för receptets utformning och giltighetstid, för antalet tillåtna expeditionstillfällen, specialbestämmelser för recept upptagande narkotika etc. Vidare måste, som påpekas i medlemsförslaget, apoteken kontinuerligt hållas underrättade om legitimation och om inskränkningar i receptförskrivningsrätten.

Socialförsäkringen är när det gäller läkemedelsförmånerna mycket olika utformad i de nordiska länderna. Vid genomförande av nordisk giltighet av recept är detta ett förhållande, som kräver särskild uppmärksamhet.

Som framgår av det anförda anser apotekarsocietetens direktion medlemsförslagets förverkligande vara ett angeläget mål att arbeta för. Vissa betydelsefulla förutsättningar för genomförandet föreligger redan nu men i andra

avseenden återstår ännu betydande samordningsproblem att lösa, främst på lagstiftningens område. Icke minst genom Nordiska rådets initiativ synes dessa problem f. n. i stor utsträckning vara föremål för bearbetning.

Stockholm den 10 juli 1964

*Arnold O. Wilund*

*Sven Eklund*

**Svenska tandläkare-sällskapet och Sveriges tandläkarförbund:**

En internordisk giltighet för recept skulle innebära stora fördelar ej endast för patienter utan jämväl för tandläkare som praktisera i annat nordiskt grannland.

Emellertid är tandläkarnas rätt att förskriva läkemedel mycket varierande i de nordiska länderna. Läkemedelsnämnderna för tandläkareorganisationerna i samtliga nordiska länder sammanträder årligen för att diskutera bl. a. detta problem.

Svenska tandläkare-sällskapet och Sveriges tandläkarförbund måste därför med beklagande konstatera att Nordiska rådets värdefulla initiativ att ge internordisk giltighet åt recept utfärdade av tandläkare f. n. ej är realiserbart. Organisationerna skulle med tillfredsställelse se att enhetliga bestämmelser för tandläkares rätt att förskriva läkemedel voro gällande i de nordiska länderna och att dessa recept ägde internordisk giltighet.

Stockholm den 15 augusti 1964

Svenska tandläkare-sällskapet

*Sten Sture Lindholm*

Ordförande

Sveriges tandläkarförbund

*Thorsten Aggeryd*

Ordförande

*Gunnar Mårtensson*

Ordförande i STS  
Läkemedelsnämnd

**Sveriges veterinärförbund:**

Inför Nordiska rådets trettonde session har medlemmar hemställt, att rådet ville rekommendera regeringarna att föranstalta om att ett recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, kan expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

I sin motivering poängterar förslagsställarna den stigande resefrekvensen

mellan de nordiska länderna som ett väsentligt skäl för internordisk giltighet för recept. Detta motiv har självfallet icke samma tyngd inom veterinärmedicinen som inom humanmedicinen. Dock medföres sällskapsdjur, särskilt hundar i viss utsträckning under t. ex. semesterresor till grannländerna. De fördelar som förslagsställarna nämner för internordisk giltighet av recept skulle sålunda i princip även komma veterinärmedicinen till del.

Såsom vidare framgår av förslaget måste en för de nordiska länderna gemensam grundval av läkemedel tillskapas, innan man kan göra recepten giltiga över gränserna. Det framhäves i detta sammanhang, att den enhetliga nordiska farmakopén kommer att träda i kraft senast den 1 april 1965. Otvivelaktigt innebär detta ett viktigt steg mot för de nordiska länderna gemensamma läkemedel.

Liksom inom humanmedicinen utgör dock de s. k. farmaceutiska specialiteterna, vilka produceras på läkemedelsfabrikerna, en mycket stor del av de läkemedel, vilka bli föremål för receptskrivning. Granskningen och godkännandet av dylika sker i vårt land oberoende av om motsvarande specialitet är tillgänglig i de övriga nordiska länderna. Följaktligen är det inte annat än i viss utsträckning möjligt att få ett recept på en i Sverige försäld specialitet expedierat i ett annat nordiskt land. I en del av dessa fall kan hindret möjligen förbigås genom att ett synonympreparat expedieras, vilket dock förutsätter att apoteket når kontakt med den som har utfärdat receptet. Att detta blir mycket svårt att realisera mellan länderna är uppenbart.

Det måste sålunda konstateras, att internordisk giltighet för recept förutsätter, att i varje fall ett betryggande antal gemensamma farmaceutiska specialiteter står till förfogande. Enligt vad veterinärförbundet har sig bekant pågår dock arbete med syftet att få till stånd enhetliga principer för specialiteternas granskning och godkännande. När så skett torde frågan om receptens internordiska giltighet kunna aktualiseras.

Förslagsställarna har även berört frågan om apotekens information rörande receptutfärdarnas behörighet. Här torde svårigheterna bli avsevärda, nämligen när det gäller korttidsförordnanden t. ex. av veterinärmedicine kandidater, vilka förordnas att uppehålla tjänster under den ordinarie innehavarens ledighet m. m. I dessa fall är receptutfärdarens behörighet direkt sammanhängande med nämnda förordnande och utgår i och med att förordnandet utgår. Numera löses frågan så att förordnandet uppvisas för lokalapoteket. Om expedieringen sker vid andra apotek kan dessa genom telefonkontakt med veterinärstyrelsen förvissa sig om utfärdarens behörighet. Ett giltiggörande av recept över de nordiska ländernas gränser torde nödvändiggöra att samtliga ifrågakommande apotek informeras även om dessa korttidsförordnanden. Ett sådant förfarande är naturligtvis möjligt, men torde komma att innebära ett betungande arbete för den förordnande resp. behörighetsutfärdande myndigheten.

Sammanfattningsvis finner sålunda veterinärförbundet att förslaget om

internordisk giltighet av recept icke bör realiseras, innan större enhetlighet med avseende på de farmaceutiska specialiteterna har åvägabragts.

Stockholm den 12 augusti 1964

Sveriges veterinärförbund

*Ingmar Månsson*

*Folke Persson*

**Norden. svensk förening för nordiskt samarbete:**

Mot bakgrunden av den fria nordiska arbetsmarknadens införande och det internordiska turistutbytetts allt kraftigare tillväxt ter det sig naturligt att alla ansträngningar göres för att en nordbo, som vistas i ett grannland, i så ringa utsträckning som möjligt skall belastas med restriktioner sammanhängande med att han uppehåller sig utanför det egna landets gränser. Att ett i hans hemland utställt läkarrecept icke gäller i ett grannland hör till dessa restriktioner. Då numera framförallt genom Nordiska rådets verksamhet den ena reformen efter den andra genomförs i syfte att underlätta det folkliga samkvämet i Norden, ter det sig naturligt och önskvärt att också den detalj som gäller läkareceptets nordiska giltighet snarast regleras. När en enhetlig nordisk farmakopé inom kort träder i kraft är en av de viktigaste förutsättningarna härför för handen. En annan förutsättning, nämligen att varje nordiskt apotek har en förteckning icke blott över det egna landets utan även över grannländernas legitimerade läkare, torde utan alltför stora svårigheter kunna skapas. En tredje förutsättning, nämligen ett nordiskt förenhetligande av bestämmelser rörande farmaceutiska specialiteter, dvs. vid läkemedelsfabriker färdiggjorda preparat, har ju redan tagits upp av Nordiska rådet och borde relativt lätt kunna lösas.

Under hänvisning till det ovan anförda får sålunda Norden, svensk förening för nordiskt samarbete, livligt tillstyrka förslaget, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att föranstalta om att ett läkemedelsrecept, utfärdat i ett nordiskt land, kan expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

Stockholm den 28 augusti 1964

För föreningen Nordens centralstyrelse

*Yngve Kristensson*

Ordförande

*Arne F. Andersson*

Verkst. direktör

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över  
medlemsförslaget**

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om inter-nordisk giltighet för recept.

**1. Inledning**

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att föranstalta om att recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, kan expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder. Förslagsställarna har särskilt framhållit förslagets betydelse med hänsyn till den alltmer ökade resefrekvensen mellan de nordiska länderna.

Medlemsförslaget, väckt till Nordiska rådets trettonde session, har behandlats av rådets socialpolitiska utskott vid dess sammanträden i Lahti den 24 maj 1964, i Visby den 29 augusti 1964 och i Köpenhamn den 16 november 1964.

**2. Remissyttranden**

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer.

*Danmark:* Indenrigsministeriet, som åberopar yttrande av Sundhedsstyrelsen, Den almindelige danske lægeforening, Den danske Dyrlægeforening, Dansk Tandlægeforening och Danmarks Apotekerforening.

*Finland:* Ministeriet för inrikesärendena, åberopande yttrande av Medicinalstyrelsen, lantbruksministeriets veterinäravdelning, veterinärmedicinska högskolan, Finlands läkarförbund, Finlands tandläkarförbund, Finska veterinärföreningen och Finlands apotekarförening.

*Norge:* Sosialdepartementet, Lantbruksdepartementet, Den norske lægeforening, Den norske tannlægeforening och Norges apotekerforening.

*Sverige:* medicinalstyrelsen, riksförsäkringsverket, veterinärstyrelsen, statens farmaceutiska laboratorium, Apotekarsocieteten, Sveriges läkarförbund, Svenska tandläkare-sällskapet, Sveriges Tandläkareförbund, Sveriges veterinärförbund och svenska föreningen Norden.

Samtliga remissinstanser ställer sig i princip positiva till medlemsförslaget, som anses vara ett naturligt led i strävandena att åstadkomma en samordning av medicinsk och social verksamhet i Norden.

Särskilt erinras om betydelsen av den nu färdigställda gemensamma nordiska farmakopén för medlemsförslaget genomförande. Sålunda konstaterar *veterinärmedicinska högskolan* och *Apotekarföreningen* i Finland, *Socialdepartementet* i Norge liksom *Apotekarsocieteten* och *föreningen Norden* i Sverige att ett viktigt steg mot möjligheten att praktiskt genomföra medlemsförslaget tagits i och med att den gemensamma nordiska farmakopén nu föreligger färdig.

Från de *finländska och svenska apotekar-organisationerna* framhålles, att den viktigaste grundförutsättningen för en sådan anordning, som medlemsförslaget avser, synes förefinnas därigenom att den vetenskapliga och yrkesmässiga standarden på de medicinska och farmaceutiska områdena inom de nordiska länderna torde vara tämligen enhetlig.

Ur veterinärmedicinsk synpunkt anses medlemsförslaget mindre betydelsefullt. *Lantbruksministeriets veterinäravdelning* i Finland och *Finska veterinärföreningen* tillstyrker visserligen förslaget men påpekar liksom *veterinärstyrelsen* i Sverige och *Sveriges veterinärförbund*, vilka två sistnämnda intager en tills vidare reserverad ställning till medlemsförslaget, att den av förslagsställarna särskilt poängterade motiveringen till medlemsförslaget, nämligen den stigande resefrekvensen mellan de nordiska länderna, icke har samma tyngd inom veterinärmedicinen som inom humanmedicinen.

*Finlands tandläkarförbund* och *Den norske tannlægeforening* tillstyrker det framlagda medlemsförslaget liksom *Dansk Tandlægeforening* samt *Svenska tandläkar-sällskapet* och *Sveriges tandläkarförbund*. Från dansk och svensk sida påpekas de olikartade bestämmelser för tandläkares rätt att förskriva läkemedel som gäller inom de nordiska länderna. Enligt dansk uppfattning skulle medlemsförslagens förverkligande innebära att nordiska apotek skulle ha tillgång icke endast till aktuella listor över behöriga receptutfärdare utan även till gällande bestämmelser för dessa personer. Från svensk sida finner man medlemsförslaget innebära stora fördelar icke endast för patienterna utan jämväl för tandläkare som praktiserar i annat nordiskt land, men medlemsförslaget anses med avseende på tandläkare för närvarande icke realiserbart på grund av de skiljaktigheter, som gäller i reglerna för tandläkares receptförskrivningsrätt i de olika länderna.

*Den almindelige danske Lægeforening*, *Finlands läkarförbund*, *Den norske lægeforening* och *Sveriges läkarförbund* framhåller i sina principiellt positiva yttranden till förslaget de svårigheter som är förenade med förslagens realiserande på grund av olikartade bestämmelser för registrering av farmaceutiska specialiteter, för receptexpeditionen och för socialförsäkringsförmånerna i vad det gäller läkemedel. *Finlands apotekarförening* och *Apotekarsocieteten* i Sverige delar den uppfattning som här framförts av ländernas läkarorganisationer beträffande de tekniska och administrativa svårigheter som är förenade med medlemsförslagens förverkligande. Beträffande frågan om regler för registrering av farmaceutiska specialiteter framhåller

dock Apotekarsocieteten, att en samordning av de nordiska ländernas bestämmelser på denna punkt för närvarande diskuteras inom en på Nordiska rådets initiativ tillsatt utredning för undersökning av frågan om harmonisering av specialitetslagstiftningen. En sådan samordning av reglerna skulle innebära att registrering av en farmaceutisk specialitet i ett land automatiskt skulle bli gällande även i de övriga nordiska länderna. Vad frågan om regler för receptexpeditionen angår erinrar Apotekarsocieteten om att reglerna i detta avseende är mycket olika utformade i de olika länderna. En samordning av dessa synes nödvändig för att en internordisk giltighet av recept skall bli verklighet. En samordning bör avse bland annat reglerna för receptets utformning och giltighetstid, för antalet tillåtna expeditionstillfällen, specialbestämmelser för recept upptagande narkotika. Vidare måste, påpekar Apotekarsocieteten, apoteken kontinuerligt hållas underrättade om legitimation av läkare liksom om deslegitimation och om inskränkningar i receptförskrivningsrätten.

*Norges apotekarforening* uttalar sig i princip för att recept, dock med viss inskränkning, skall ha internordisk giltighet. Apotekarforeningen framhåller att genom ikraftträdandet av den gemensamma nordiska farmakopén uppnås standardisering av en ansenlig grupp råvaror samt en viss grupp av bruksfärdiga läkemedel. Farmaceutiska specialiteter kommer däremot till största delen icke att påverkas av den nordiska farmakopén. Bestämmelserna beträffande dessa regleras av varje land för sig, varför gällande regler om farmaceutiska specialiteter ter sig mycket olika inom Norden. Apotekarforeningen påpekar även de olikheter som föreligger beträffande de så kallade apoteksframställda läkemedlen, som lanserats av de olika ländernas apoteksorganisationer. Enligt apotekarforeningens mening kommer, även efter den nordiska farmakopéns ikraftträdande betydande olikheter att förefinnas beträffande materia medica och receptlagstiftningen inom de nordiska länderna. Först sedan dessa olikheter eliminerats, menar apotekarforeningen, att internordisk giltighet av recept är möjlig att genomföra. De åtgärder som för närvarande kan vidtagas är enligt apotekarforeningens uppfattning upprättande av en förteckning över gemensamma nordiska läkemedel, med ledning av vilken läkare kan utfärda »nordiska recept».

*Riksförsäkringsverket* har för sin del icke något att erinra mot förslaget att recept å läkemedel utfärdat i ett nordiskt land även får expedieras vid apotek i övriga nordiska länder. Däremot synes enligt riksförsäkringsverkets mening rätten till kostnadsfria eller prisnedsatta läkemedel i Sverige icke böra utsträckas att gälla läkemedel, som förskrivits av läkare, som inte äger behörighet att i Sverige utöva läkaryrket, då en sådan utvidgning av förmånsrätten inte synes påkallad av något mera angeläget behov och skulle medföra ej obetydliga administrativa komplikationer.

Som motivering till sitt positiva ställningstagande till medlemsförslaget anför *Svenska föreningen Norden* bland annat, att mot bakgrunden av den



fria nordiska arbetsmarknadens införande och det internordiska turistutbytets allt kraftigare tillväxt det ter sig naturligt att alla ansträngningar görs för att en nordbo, som vistas i ett grannland, i så ringa utsträckning som möjligt skall belastas med restriktioner, sammanhängande med att han uppehåller sig utanför det egna landets gränser.

Medlemsförslaget tillstyrkes även av *Den danske Dyrlægeforening* och *Landbruksdepartementet* i Norge.

*Sundhedsstyrelsen* i Danmark samt *medicinalstyrelsen* i Finland och *Sverige* anser i och för sig medlemsförslaget om införande av internordisk giltighet för recept värdefullt för utvecklingen mot en gemensam nordisk läkemedelsmarknad.

*Sundhedsstyrelsen* framhåller sambandet mellan frågan om internordisk giltighet för recept och frågan om förenhetligande av bestämmelserna om farmaceutiska specialiteter, vilken senare fråga, såsom här ovan angivits, för närvarande är föremål för utredning inom en särskilt tillsatt nordisk läkemedelskommitté. Enligt *sundhedsstyrelsens* mening bör frågan om internordisk giltighet för recept upplagas till behandling först sedan den nordiska läkemedelskommittén avslutat sitt arbete.

*Veterinärstyrelsen* i Sverige och *Sveriges veterinärförbund* delar *sundhedsstyrelsens* uppfattning att frågan om internordisk giltighet för recept bör vila i avvaktan på resultatet av den nordiska läkemedelskommitténs arbete.

Även om reglerna angående receptexpeditionen kan samordnas, är det enligt *Sundhedsstyrelsens* uppfattning oundgängligt att vissa nationella särregler bör äga fortsatt giltighet, exempelvis beträffande bestämmelserna om expedition av recept på läkemedel som omfattas av lagen om euforiserande ämnen, ävensom beträffande expedition av recept på sprit och spritblandningar.

*Medicinalstyrelsen* och *statens farmaceutiska laboratorium* i Sverige anser, att införande av internordisk giltighet av recept är en önskvärd reform. Genomförandet av reformen bör enligt *medicinalstyrelsens* mening dock uppskjutas till en senare tidpunkt, när bättre förutsättningar föreligger, och icke sammankopplas med ikraftträdandet av den nordiska farmakopén, som visserligen är ett viktigt steg mot ökad likformighet på detta område men som icke kan förväntas komma att väsentligt påverka urvalet av receptföreskrivna läkemedel. Större betydelse för tillskapandet av en gemensam nordisk läkemedelsmarknad tillmäter *medicinalstyrelsen* det arbete som på Nordiska rådets initiativ bedrivs i syfte att åstadkomma en enhetlig lagstiftning för och kontroll av farmaceutiska specialiteter. Även sedan detta arbete slutförts, torde enligt *medicinalstyrelsens* uppfattning inverkan på sortimentet bli märkbar först sedan viss tid förflutit. *Medicinalstyrelsen* berör även frågan om förenhetligande av bestämmelserna för utlämnande av läkemedel och anför i det sammanhanget att i såväl Danmark som Sverige

pågår för närvarande arbete med nya utlämningsbestämmelser, varvid större enhetlighet kommer att eftersträvas. Enligt uttalande av föreståndaren för *statens farmaceutiska laboratorium* torde genomförandet av en internordisk receptgiltighet icke kunna sättas alltför långt fram på dagordningen för det nordiska samarbetet på läkemedelsområdet. För att en sådan reform skall vara till verklig nytta måste större enhetlighet i fråga om saluförda läkemedel föreligga samt mera enhetliga regler för utlämnande av läkemedel och betalning för läkemedel skapas, anför laboratorieföreståndaren, och tillägger, att den internordiska receptgiltigheten är att betrakta som ett av ståtstegen i den önskvärda utvecklingen mot en gemensam nordisk läkemedelsmarknad.

*Medicinalstyrelsen i Finland* finner medlemsförslaget genomförande förenat med svårigheter särskilt på grund av inom de nordiska länderna gällande olikartade regler för receptexpedition. Medicinalstyrelsen uttalar farhågor för att internordisk giltighet av recept möjligen skulle kunna medföra ökning av narkotikamissbruk och receptförfalskningar. Kontroll av receptutskrivarens behörighet förutsätter tillgång till gemensam förteckning över sådana personer som äger receptbehörighet. Att hålla en sådan förteckning å jour måste enligt medicinalstyrelsens mening vara förenat med stora svårigheter med hänsyn till de förändringar som ständigt måste inträda i sådant sammanhang. Medicinalstyrelsen framhåller även, att urvalet av specialpreparat är olikartat inom de olika nordiska länderna ävensom att ländernas bestämmelser om recepttvång skiljer sig.

### 3. U t s k o t t e t

Det nordiska samarbetet på läkemedelsområdet har pågått under ett flertal decennier. Redan 1923 påbörjades mellan företrädare för de nordiska ländernas farmakopékommittéer ett samarbete, som 1936 ledde fram till beslut om utarbetande av en gemensam nordisk farmakopé. Farmakopéarbetet låg nere under andra världskriget men kunde 1948 återupptagas av den då bildade Nordiska farmakopénämnden, som arbetar efter en instruktion, fastställd av de medverkande ländernas regeringar. Arbetet med den nordiska farmakopén har nu avslutats.

Redan vid Nordiska rådets session 1954 uttalade rådets socialpolitiska utskott, att man borde söka nå fram till ett internordiskt godkännande av läkarrecept. Mot bakgrund härav antog rådet en rekommendation till regeringarna att närmare utreda spörsmålet om att vidareutveckla det nordiska samarbetet på läkemedelsområdet (rek. nr 15/1954). Arbetet med frågan om internordiska recept har legat nere i avvaktan på färdigställande av den nordiska farmakopén, som enligt föreliggande uppgifter kommer att träda i kraft i de nordiska länderna senast den 1 april 1965. Genom införandet av en nordisk farmakopé, som innebär ett viktigt steg mot en ge-

mensam nordisk läkemedelsmarknad, har möjligheterna för genomförande av internordisk giltighet för recept ökat.

Även beträffande de s. k. farmaceutiska specialiteterna, fabriksframställda läkemedel, kom ett samarbete i gång redan före det andra världskriget. Sedan 1938 har föreståndarna för de farmaceutiska kontrolllaboratorierna i de olika länderna haft årliga sammankomster bl. a. för att utbyta erfarenheter rörande olika analysmetoder. Detta samarbete har under årens lopp ytterligare utbyggts i syfte att åstadkomma en viss arbetsfördelning mellan de läkemedelskontrollerande organen. Ett led i utvecklingen av detta samarbete är den rekommendation till de nordiska regeringarna, vilken Nordiska rådet antog 1962, angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning samt vidareutveckling av samarbetet beträffande kontrollen av farmaceutiska specialiteter (rek. nr 12/1962). Med anledning av denna rekommendation tillsattes en nordisk läkemedelskommitté, som enligt uppgift beräknas avlämna sitt betänkande angående bland annat kontrollen av farmaceutiska specialiteter under förra delen av 1965.

Såsom ovan angivits har ett viktigt steg mot möjligheten att praktiskt genomföra internordisk giltighet av recept tagits i och med att den gemensamma nordiska farmakopén nu föreligger färdig. Införandet av den nordiska farmakopén kommer att medföra gemensamma kvalitetsfordringar på råvaror och läkemedelsformer samt ett förenhetligande av nomenklaturen å dessa. En central grupp av apoteksframställda beredningar kommer även att intagas i farmakopén, dock endast en del av dem som förekommer.

I varje nordiskt land existerar emellertid därjämte mer eller mindre officiella formelsamlingar med många för respektive länder karakteristiska preparat.

Läkemedelssortimentet domineras dock av de fabriksframställda farmaceutiska preparaten. Som exempel härpå kan nämnas att under år 1963 80 % av de i Sverige mot recept expedierade läkemedlen utgjordes av sådana specialiteter. De övriga länderna torde uppvisa liknande förhållanden.

Utskottet anser i likhet med flertalet remissinstanser medlemsförslagets krav på internordisk receptgiltighet angeläget. Mot bakgrunden av den fria nordiska arbetsmarknadens införande och det internordiska turistutbytets allt kraftigare tillväxt bör enligt utskottets uppfattning så vitt möjligt åtgärder vidtagas för att en nordisk medborgare, som vistas i ett grannland, i så ringa utsträckning som möjligt skall belastas med restriktioner, sammanhängande med att han uppehåller sig utanför det egna landets gränser. Att ett i hans hemland utställt läkarrecept icke gäller i ett grannland är ett sådant återhållande moment.

Införandet av internordisk giltighet för recept är enligt utskottet ett naturligt led i strävandena att åstadkomma en samordning av medicinsk och social verksamhet i Norden. Åtgärder i olika former har vidtagits för att underlätta det utbyte av läkare som redan förefinns. Utredningar före-

ligger sålunda färdiga bland annat om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare och för tandläkare; utredning pågår om skapande av enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare. Härtill kommer en ständigt pågående utbyggnad av försäkringsskyddet för medborgare vid vistelse i annat nordiskt land.

Utskottet delar den uppfattning som kommit till uttryck i remissyttrandena från veterinärmedicinskt håll, att medlemsförslagets förverkligande icke har samma betydelse för veterinärmedicinen som för humanmedicinen. Den stigande resefrekvensen, som bland annat åberopas som motivering till medlemsförslaget, har inom veterinärmedicinen givetvis icke samma tyngd som inom humanmedicinen. Dock medföres sällskapsdjur, särskilt hundar, i viss utsträckning under t. ex. semesterresor till grannländerna. De fördelar, som enligt förslagsställarna medlemsförslagets realiserande avses skola innebära, skulle sålunda i princip komma även djursjukvården till del.

Enligt utskottets mening är det önskvärt att läkarrecept utskrivet i något av de nordiska länderna utan omgång kan expedieras i vilket som helst av övriga länder. De viktigaste grundförutsättningarna för en sådan samordning synes förefinnas därigenom, att den vetenskapliga och yrkesmässiga standarden på de medicinska och farmaceutiska områdena inom de nordiska länderna torde vara tämligen enhetlig. Som ovan anförts har även ett viktigt steg mot möjligheten att praktiskt genomföra medlemsförslaget tagits i och med att den nordiska farmakopén nu föreligger färdig.

Utskottet vill dock i likhet med vissa remissinstanser framhålla att åtskilliga samordningsproblem återstår att lösa, innan en internordisk giltighet av recept kan tillämpas. I huvudsak orsakas dessa problem av skillnader mellan de olika länderna i fråga om läkemedelssortimentets sammansättning, bestämmelser för receptexpedition och socialförsäkringsförmåner.

Såsom ovan angivits domineras läkemedelssortimentet av de fabriksframställda farmaceutiska specialiteterna, som försäljes i varje land för sig i enlighet med för landet gällande regler på området. Reglerna för registrering av specialiteter i de nordiska länderna och därmed förutsättningarna för preparatens försäljning skiljer sig emellertid starkt från varandra, vilket medför att stora delar av specialitetsfloran i ett land ej kan eller får expedieras i de andra länderna. Frågan om en samordning på denna punkt av de olika ländernas regler så att registrering av en farmaceutisk specialitet i ett land automatiskt blir gällande även i de övriga länderna torde falla inom ramen för det arbete som bedrivs inom den här ovan nämnda nordiska läkemedelskommittén, som bland annat utreder frågan om förenhetligande av bestämmelserna om farmaceutiska specialiteter. Redan nu torde emellertid vara möjligt att sammanställa en förteckning över de specialiteter, som kan erhållas i alla de nordiska länderna eller flertalet av dem.

Såsom ovan angivits förekommer inom de olika länderna även apoteksframställda beredningar som är unika för varje land ävensom för respek-

tive länder karakteristiska preparat ur mer eller mindre officiella formelsamlingar.

Även de regler som närmare reglerar receptexpeditionen är i vissa avseenden mycket olika utformade och synes kräva viss samordning för att internordisk receptgiltighet skall kunna praktiskt genomföras. Detta gäller sådana för det praktiska arbetet betydelsefulla detaljer som reglerna för receptets utformning och giltighetstid, för antalet tillåtna expeditionstillfällen etc.

De olikheter som förefinnes i reglerna för utlämnande av läkemedel går i många fall tillbaka till skillnader i den grundläggande lagstiftningen eller i praxis. I vissa fall har reglerna influerats av annan lagstiftning än den som direkt hänför sig till läkemedelsområdet, t. ex. spritlagstiftningen. Det synes önskvärt att man överser dessa regler och på de punkter där olikheterna står hindrande i vägen för en internordisk receptgiltighet söker nå fram till så enhetliga bestämmelser som möjligt.

Beträffande narkotika och därmed jämförliga läkemedel finner utskottet, att recept upplagande sådana läkemedel i vart fall till en början icke bör omfattas av en blivande internordisk receptgiltighet. Med hänsyn till behovet av sträng kontroll av bruk respektive missbruk av narkotika och därmed jämförliga läkemedel vill utskottet förorda, att varje lands särregler tillsvidare upprätthålles på detta speciella område.

En annan omständighet att beakta är att apoteken måste ständigt hållas underrättade om vilka som har behörighet som receptutfärdare, något som kan vara förenat med vissa svårigheter särskilt i fråga om recepträtt vid kortare förordnanden. Samtliga aptotek i Norden måste ha tillgång till aktuella uppgifter över behöriga receptutfärdare icke endast i det egna landet utan även i övriga nordiska länder. Är man beredd att något pruta på kravet på fullständig aktualitet med avseende å alla korttidsförordnanden för läkare m. fl., torde dock dessa administrativa olägenheter icke vara av sådan omfattning, att de hindrar medlemsförslagets realiserande.

Socialförsäkringen är när det gäller läkemedelsförmånerna mycket olika utformad i de nordiska länderna. Från dessa förmåner bör emellertid enligt utskottets mening i detta sammanhang bortses. Inköp av läkemedel å recept utfärdat i ett annat land än det, där receptet utfärdas, bör icke berättiga till någon omedelbar rabattering av kostnaderna. I åtskilliga fall torde dessutom vara möjligt för patienten att via socialförsäkringen återfå vad som lagts ut på läkemedlet.

Såsom framgår av vad ovan anförts föreligger redan nu de viktigaste förutsättningarna för att giva recept internordisk giltighet. I vissa avseenden återstår likväl ännu vissa samordningsproblem att lösa. Utskottet anser dock att en lösning av frågan om internordisk giltighet av recept är så angelägen att hindren bör kunna övervinnas. De olikheter, som förefinnes i

ländernas lagstiftning och praxis på ifrågavarande område, är icke av sådan art och omfattning att man icke kan komma till rätta därmed.

I första hand bör det arbete, som för närvarande pågår inom den nordiska läkemedelskommittén i syfte att åstadkomma en enhetlig lagstiftning för och kontroll av farmaceutiska specialiteter, påskyndas. Olikheterna i ländernas bestämmelser för receptexpedition bör kunna elimineras. Även om en sådan överarbetning av gällande regler kan antagas bli arbetskrävande, torde den knappast erbjuda några svårigheter på det principiella planet.

I avvaktan på skapande av fullständig enhetlighet på området med en helt genomförd internordisk giltighet av recept vill utskottet förorda vissa provisoriska åtgärder. En förteckning över i Norden överallt tillgängliga läkemedel kunde upprättas. En sådan förteckning borde varje receptutfärdare ha till hands, då det blir fråga att utskryva recept, för vilket mottagaren önskar nordisk giltighet. För sådana »nordiska» recept kunde meddelas särskilda bestämmelser, avseende bland annat utfärdande, giltighet, speciell märkning och eventuell användning av särskild blankett. Den som sålunda vet att han skall företaga en resa till grannland, kan då i förväg förse sig med ett sådant recept, som berättigar honom till att på apotek i grannlandet få ut det läkemedel han kan behöva under resan.

Utskottet vill dock understryka, att en sådan ordning med »nordiska recept» för vilken här redogjorts endast avser att under en kortare övergångstid på ett relativt enkelt och snabbt sätt underlätta möjligheterna att erhålla läkemedel å recept, utfärdat i ett nordiskt land, å apotek i övriga nordiska länder.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, kan expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

Köpenhamn den 16 november 1964

*Nina Andersen*

*Sigurður Bjarnason*

*Kjell Bondevik*

Förman

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Jørgen Jensen*

*Nils Kellgren*

*Urho Kähkönen*

*Harald Løbak*

*Judit Nederström-Lundén*

*Harald Nielsen*

## Medlemsförslag om förenhetligande av straffarterna

*(Väckt av Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar och Knud Thestrup)*

I 1963 gennemførtes i de nordiske lande en ensartet lovgivning om samarbejde angående fuldbyrdelse af straf. Forud for lovforslagenes forelægelse for de respektive parlamenter var gået et omfattende arbejde på departementsplan, hvis resultater blev forelagt Nordisk Råd til udtalelse (sag B 2/1962). Ved denne lovgivning er der tilvejebragt hjemmel for, at bødestraf og frihedsstraf kan fuldbyrdes i andet nordisk land end domslandet.

De frihedsstrafformer, der er omfattet af denne lovgivning, er i Danmark: hæfte og fængsel, i Finland: fängelse og tukthus, i Island: hæfte og fængsel, i Norge: hefte og fengsel og i Sverige: fängelse og straffarbete (efter 1/1 1965 kun fängelse). En straffedom afsagt i et af de nordiske lande lægges uden prøvelse til grund ved fuldbyrdelse i andet nordisk land. Ved frihedsstraf sker en omsætning til en straf af tilsvarende straffearart i det andet land. Fuldbyrdelsen sker efter fuldbyrdelseslandets regler, selv om disse afviger fra domslandets.

Ved udarbejdelsen af den nævnte lovgivning er man gået ud fra, at de bestående forskelle i de bestemmelser, der gælder med hensyn til straffarterne, ikke er større end at det er forsvarligt at gennemføre lovgivningen. Det må dog konstateres, at der på flere væsentlige områder er sådanne forskelle i de respektive landes bestemmelser på dette område, at de kan give anledning til resultater, der må forekomme mindre rimelige. Her skal fremhæves nogle punkter, på hvilke sådanne forskelle består:

Ifølge den nævnte lovgivning ligestilles dansk hæfte med finsk fängelse, islandsk hæfte, norsk hefte og svensk fängelse, og dansk fængsel ligestilles med henholdsvis tukthus, fængsel, fengsel og straffarbete, men bestemmelserne om, for hvilke tidsrum disse straffe kan idømmes, er ikke ens. Således kan dansk hæfte idømmes fra 7 dage til 2 år, finsk fängelse fra 14 dage til 4 år, norsk hefte fra 21 dage til 20 år og svensk fängelse fra 1 måned til 2 år. På samme måde forholder det sig med den anden af de 2 frihedsstrafformer, idet dansk fængsel kan idømmes på livstid eller fra 30 dage til 16 år, finsk tukthus på livstid eller fra 6 måneder til 12 år,

norsk fængsel på livstid eller fra 21 dage til 15 år og svensk straffarbejde på livstid eller fra 2 måneder til 10 år. Hertil kommer yderligere det forhold, at der i Norge ikke anvendes hefte i praksis, og at man i Sverige fra 1/1 1965 går over til kun at anvende én form for frihedsstraf, betegnet fængelse.

De bestemmelser der gælder om fangernes rettigheder og pligter under afsoningen er forskellige i de respektive lande, omend de viser en del lighedspunkter.

Endelig kan det anføres, at bestemmelser om, hvornår prøveløsladelse kan eller skal ske, er forskellige i de respektive lande.

Som anført omfatter den her omhandlede lovgivning kun bøde og frihedsstraf. Derimod er for eksempel ungdomsfængsel og sanktioner af anden art, bl. a. over for psykisk abnorme, holdt udenfor. I praksis må der imidlertid antages at være behov for at udstrække loven til også at omfatte disse sanktionsformer, så meget mere som de særlige sanktionsformer finder stadig stigende anvendelse. Dette forudsætter dog ensartede bestemmelser i de respektive lande.

Spørgsmålet om at indføre ensartede bestemmelser angående strafformerne har været drøftet mellem de nordiske justitsministre og Nordisk Råds juridiske nimaniskomité på et møde i januar 1964 og påny mellem justitsministrene og Rådets juridiske udvalg i maj 1964. Fra ministrenes side blev der herunder givet oplysning om, at den nordiske strafferetskomité der for tiden overvejer spørgsmålet om ensartede bødereglere, senere vil gøre spørgsmålet om ensartede regler om anvendelse af særforanstaltninger til genstand for behandling. Gennemførelse af ensartede frihedsstrafformer måtte derimod forudses at være forbundet med meget betydelige vanskeligheder, og dette spørgsmål måtte derfor have sekundær prioritet i det nordiske strafferetlige samarbejde.

Efter vor opfattelse er gennemførelse af ensartede bestemmelser vedrørende sanktionsformerne i de nordiske lande et meget vigtigt emne, der bør tages op til overvejelse i de nordiske lande så snart det er muligt. Vi er klar over, at den ret begrænsede kvalificerede arbejdskraft, der er til stede, hindrer en hurtig løsning af alle de problemer inden for det strafferetlige samarbejde, der trænger sig på, men efter vor opfattelse bør det her omhandlede emne gives en høj prioritet i det strafferetlige samarbejde, og inden for sanktionerne bør man først og fremmest søge reglerne om frihedsstraffene gjort ensartede.

Den nordiske strafferetskomité har ikke noget egentligt sekretariat, og denne omstændighed er muligvis en af årsagerne til, at komiteens arbejde skrider så forholdsvis langsomt frem, som det er tilfældet. Med henblik på at intensivere arbejdet inden for komiteen foreslår vi, at regeringerne stiller de fornødne økonomiske midler til rådighed til oprettelsen af et sekretariat og udruster dette med det fornødne personale.



Under henvisning til det anførte foreslår vi,

at Nordisk Råd henstiller til regeringerne

1. at søge arbejdet i Nordisk straffretskomiteé fremmet mest muligt og med henblik herpå stille de fornødne økonomiske midler til rådighed til oprettelse af et sekretariat for komiteen og udruste dette med det fornødne personale og

2. at søge gennemført ensartede bestemmelser vedrørende straf- og sanktionsformer, i første række strafformerne.

København og Stockholm i juni 1964

*Holger Eriksen*

*Ingrid Gärde Widemar*

*Knud Thestrup*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska straffrättskommittén:**

---

Kommittén började sin verksamhet sommaren 1961. I överensstämmelse med de riktlinjer som uppdrogs för kommitténs arbete består arbetsuppgifterna till väsentlig del i att behandla straffrättsliga lagstiftningsfrågor som är aktuella i något av de nordiska länderna. Kommittéarbetet utförs i stor utsträckning på det nationella planet i det att erforderligt utredningsmaterial, statistik, lagförslag, rättsutredningar o. dyl. tillhandahålls av de enskilda kommittémedlemmarna — i förekommande fall med anlitan­de av arbetskraft inom det egna landets departement eller kommittéer. En sådan arbetsform rekommenderades i de för kommittén meddelade direktiven och synes vara den mest ändamålsenliga, framför allt med hänsyn till att insamlandet av arbetsmaterial kräver en ingående kännedom om det egna landets rätt och rättsutveckling. Inrättandet av ett fast sekretariat, förlagt till något av de nordiska länderna, låter sig mindre väl förena med denna arbetsform och synes icke ägnat att på ett tillfredsställande sätt tillgodose kommitténs behov av arbetskraftsförstärkning. Ett sådant förslag kan kommittén därför ej tillstyrka.

Under senaste tid har kommitténs arbete varit inriktat i huvudsak på frågor rörande bötesstraffet. Som nästa punkt på arbetsprogrammet står en översyn av preskriptionsreglerna. Därefter avser kommittén att upptaga spørsmålet om behandlingen av psykiskt avvikande lagöverträdare — visst förarbete har för övrigt nedlagts härutinnan. Vidare kan det förväntas att frågor rörande reaktionsformerna mot unga lagöverträdare senare kommer att tagas upp till behandling av kommittén. Av det sagda torde framgå att kommitténs aktuella arbetsprogram upptar frågor av väsentlig betydelse för möjligheterna att genomföra enhetliga bestämmelser i de nordiska länderna i de hänseenden som anges i medlemsförslaget. Kommittén är i så måtto ense med förslagsställarna att den anser att enhetliga bestämmelser om brottspåföljderna är en angelägenhet av vikt. Den tvekan förslaget inger hänför sig uteslutande till spørsmålet i vilken ordning reformarbetet bör bedrivas. I denna fråga vill kommittén framhålla följande.

Den gemensamma nordiska lagstiftningen angående verkställighet av

straff m. m. vilken trädde i kraft den 1 januari 1964, avser som bekant huvudsakligen böter, konfiskation, tidsbestämt frihetsstraff samt övervakning i samband med villkorlig dom och villkorlig frigivning. Med hänsyn till skiljaktigheterna i ländernas bestämmelser i dessa hänseenden stod det redan under förarbetena till denna lagstiftning klart att man måste noga följa dess verkningar samt att de genomförda lagarna troligen skulle behöva revideras inom en nära framtid. Den korta tid som förflutit efter ikraftträdandet tillåter ej några definitiva slutsatser, men så mycket torde kunna sägas som att erfarenheterna hittills av lagstiftningen är övervägande positiva. De komplikationer som uppstått vid tillämpningen synes till övervägande del ha berott på skiljaktigheterna i reglerna om villkorlig frigivning och, såvitt gäller böter, i bestämmelserna om preskription. Andra skillnader såsom beträffande straffarter, minimi- och maximitider för de ordinära frihetsstraffen samt beträffande reglerna för verkställighet har ej i samma grad föranlett svårigheter vid tillämpningen av den gemensamma lagstiftningen.

Enligt kommitténs uppfattning är de reformer som erfordras för uppnående av enhetliga regler om brottspåföljderna så långtgående och det arbete dessa reformer kräver så omfattande, att man knappast kan räkna med att sådan enhetlighet skulle kunna uppnås inom en nära framtid. Reformarbetet måste med nödvändighet bedrivas i etapper. Kommittén finner att det avgörande vid fastställandet av kommitténs arbetsprogram bör vara vilka reformbehov som i de olika länderna är mest framträdande och vilka frågor som erfarenhetsmässigt medför komplikationer vid tillämpningen av den nuvarande gemensamma lagstiftningen. Såvitt gäller de ordinära frihetsstraffen bör — i överensstämmelse med vad som nyss anförts om hittills vunna erfarenheter — reformarbetet koncentreras kring reglerna om villkorlig frigivning, och kommittén anser att frågan om förenhliggande av dessa regler bör upptagas till snar behandling. Som tidigare nämnts står en översyn av preskriptionsreglerna redan på kommitténs arbetsprogram. Däremot synes det mindre ändamålsenligt att nu — och med frångående av uppgjorda arbetsplaner — gripa sig an uppgiften att söka nå enhetlighet mellan länderna i fråga om straffarter och deras närmare innehåll. Några av reglerna härom griper djupt in i varje lands lagstiftning och man måste därför anta att genomförandet av enhetlighet kommer att stöta på mycket betydande vanskligheter och kräva lång tid.

Vad angår reglerna om verkställighet av frihetsstraff — vilka skiljer sig från varandra mera i detalj än i huvudsak och som administreras under stark ömsesidig påverkan länderna emellan — bör beaktas att de reformer som kan tänkas genomförda är beroende av bl. a. varje lands personella och byggnadstekniska resurser. Det inger också vissa betänkligheter att på nuvarande stadium sikta mot en fullt enhetlig lösning av verk-

ställighetsfrågorna; en sådan lösning skulle inte kunna byggas på en tillräckligt erfarenhetsmässig grund och skulle vidare hämma den nuvarande mera fria experimenterande utvecklingen inom ländernas fångvårdsväsen.

Stockholm den 5 oktober 1964

På nordiska straffrättskommitténs vägnar:

*Bengt Hult*

D a n m a r k

Justitsministeriet:

I anledning af en henvendelse fra Nordisk Råds præsidium har den nordiske strafferetskomité afgivet en udtalelse om medlemsforslaget [*se oven*]. Justitsministeriet kan fuldtud tiltræde strafferetskomiteens udtalelse.

Man finder således ikke, at der bør oprettes et fællesnordisk sekretariat for komiteen. Den fornødne sekretærbistand ydes mest hensigtsmæssigt gennem landenes justitsministerier.

Man mener heller ikke, at det vil være rigtigt på nuværende tidspunkt at udvide komiteens kommissorium til at omfatte det generelle spørgsmål om gennemførelse af ensartede straf- og sanktionsformer. Derimod er man ligesom komiteen af den opfattelse, at spørgsmålet om fastsættelse af ensartede regler vedrørende prøveløsladelse fra fængsel bør tages op til behandling inden for den nærmeste fremtid.

København, den 8. oktober 1964

P. m. v.

*Vilh. Boas*

*Niels Madsen*

F i n l a n d

Justitieministeriet:

I enlighet med vad även i förevarande medlemsförslag anförts är justitieministeriet av den åsikten, att regeringarna bör i mån av möjligheter stöda den nordiska straffrättskommitténs betydelsefulla arbete. På grund av skäl, som anföres i kommitténs yttrande den 5 sistlidna oktober till Nordiska rådet, anser ministeriet det likväl ej vara ändamålsenligt, att för

kommittén skulle inrättas ett fast samnordiskt sekretariat. Med beaktande av kommitténs nuvarande, redan stabiliserade arbetsform torde kommitténs arbete bäst kunna befrämjas genom ombesörjande av att straffrättskommitténs medlemmar i vederbörande länder erhåller av sitt justitieministerium all den hjälp, som är nödig för utförandet av uppdraget.

Beträffande frågan om förenhetligande av straffarterna förenar sig justitieministeriet i de synpunkter, som framgår av nordiska straffrättskommitténs ovannämnda yttrande.

Helsingfors den 3 november 1964

Minister *J. O. Söderhjelm*

Avdelningschef *Kai Korle*

### Helsingfors hovrätt<sup>1</sup>:

---

Vid de internordiska konferenserna under de år samarbetslagstiftningen förbereddes konstaterade man, att straffrätten och straffsystemen i de olika nordiska länderna visserligen företedde skiljaktigheter, men med beaktande av lagarnas principiella likheter befunnos skiljaktigheterna vara så obetydliga, att de icke utgjorde hinder för beviljande av internordisk verkställbarhet åt domar i brottmål, i varje händelse icke om de speciella reaktionsformerna för unga lagöverträdare, psykiskt onormala brottslingar och farliga återfallsförbrytare lämnades utanför de planerade lagstiftningsåtgärderna. Samtidigt som samarbetet tillsvidare begränsades till bötes- och frihetsstraff befanns det lämpligast att överlämna uppgörandet av lagregler om verkställbarhet för domar i dylika brottmål till varje nordiskt land skilt för sig med beaktande av överenskommelsen, att uttryckliga stadganden om eventuella verkställighetshinder icke i större utsträckning skulle intagas i lagarna. Då myndighet i verkställighetslandet förbehölls rätt att pröva luruvärd framställning om verkställighet skulle bifallas eller icke, ansågs detta vara tillfyllest som garanti för att fall av verkställighet, som från verkställighetslandets ståndpunkt sett vore kränkande, icke komme att förekomma. Man avsåg att som regel skulle gälla, att framställning om verkställighet bleve bifallen då framställningen fyllde i lag stadgade förutsättningar, om icke särskild anledning att avslå framställningen förelåge. Såsom framgår av regeringens proposition till riksdagen angående lagstiftning om samarbete mellan Finland och de övriga nordiska länderna vid verkställighet av domar i brottmål, till vilken proposition hovrätten hänvisar, har man icke under lagstiftningens beredningsskede ansett några sådana missförhållanden, som borde beaktas generellt, föranledas av att strängare och lindrigare

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

frihetsstraffarter bleve omvandlade till motsvarande straffarter i de andra nordiska länderna.

I medlemsförslaget fästes särskild uppmärksamhet vid att de nordiska ländernas skilda straffarter uppvisa en strafftid av olika längd i varje land, att fångarnas skyldigheter och rättigheter inom ramen för de olika straffarterna skilja sig från varandra och att det saknas enhetliga stadganden om tidpunkten för villkorlig frigivning. Även den omständigheten, att verkställigheten av speciella påföljder lämnats utanför samarbetslagen, anses i förslaget utgöra ett avsevärt missförhållande.

I vilken mån det förutsatta samarbetet vid verkställighet av domar å frihetsstraff i praxis kan föranleda åtgärder, som kräva rättelse, beror väsentligen på huruvida förvandlingsstadgandena i de olika nordiska ländernas samarbetslagar erhållit en enhetlig och mot de faktiska förhållandena svarande utformning.

Till en början må i avseende å frihetsstraffarterna konstateras, att tvenne slags dylika äro i bruk. I Norge förekommer en fängsel benämnd art av frihetsstraff och som lindrigare art hefte, vilken sistnämnda straffart icke mera användes. Till fängsel dömes på livstid eller på viss tid om minst 21 dagar och högst 15 år. I Danmark ådömes fängsel benämnt frihetsstraff på livstid eller på viss tid från 30 dagar till 16 år, medan som lindrigare straffart ådömes hæfte från 7 dagar till 2 år. Två dagar fängsel motsvarar tre dagar hæfte. Islands straffarter motsvara de danska straffarterna. I Sverige dömer man före det den nya brottsbalken den 1 januari 1965 träder i kraft till straffarbete på livstid eller på viss tid om minst 2 månader och högst 10 år, medan till fängelse dömes från en månad till 2 år. En dag straffarbete motsvarar två dagar fängelse. Enligt Sveriges nya brottsbalk ådömes endast en art av frihetsstraff, fängelse på livstid eller på viss tid om minst en månad och högst 10 år. I Finland dömes till tukthus på livstid eller på viss tid om minst 6 månader och högst 12 år, medan fängelse ådömes från 14 dagar till 4 år. Tre dagar tukthus motsvarar fyra dagar fängelse. Den omständigheten, att ländernas strafflatituder icke fullt motsvara varandra, torde icke vid tillämpning av förvandlingsstadgandena hava någon praktisk betydelse.

Inom den internordiska samarbetslagstiftningen äro däremot de olika ländernas förvandlingsstadganden av betydelse. Enligt lagreglerna omvandlas frihetsstraffen utan ändring av strafftidens längd, straffarterna av strängare slag i Danmark till fängsel och i Sverige före ikraftträdandet av den nya brottsbalken till straffarbete samt de lindrigare straffarterna i Danmark till hæfte och i Sverige till fängelse, dock sålunda att i Danmark straff av lindrigare slag om minst tre månader få omvandlas till fängsel med samtycke av vederbörande myndighet och att i Sverige frihetsstraff om mera än två år städse verkställas som straffarbete. I Norge, där hefte icke mera användes, omvandlas straff av motsvarande längd. Den svenska samarbetslagen har ändrats sålunda, att frihetsstraff, som skola omvandlas efter det

den nya brottsbalken trätt i kraft, verkställas som fängelsestraff av samma längd som de ådömda straffen. I Finland däremot bör straffet med bibehållen längd omvandlas till fängelse, om strafftiden utgör högst två år, och till tukthus, om strafftiden är längre.

Verkställigheten av lindrigare och strängare straffarter företer skiljaktigheter i de olika nordiska länderna. Dessa skiljaktigheter äro uppenbarligen icke i praxis särskilt betydande, ehuru de förvandlingstal, som i avseende å stränghet utvisa förhållandet mellan de nationella straffarterna inbördes, i de olika nordiska länderna avvika från varandra. Den minskade betydelsen beror på att verkställighetens faktiska innehåll inom den nutida fångvården bestämmas på grundvalen av andra kriterier än straffarten, varför verkställigheten av olika straffarter i praxis får en allt mera likartad utformning. Sistnämnda omständighet har ansetts utgöra en viktig grund för att övergå till en art av frihetsstraff. Hovrätten har dock icke tillgång till nödigt material för att kunna utföra en jämförelse av huru stränga frihetsstraffarterna i de olika nordiska länderna äro i förhållande till varandra. Blott och bart en granskning av skiljaktigheterna i ländernas formella verkställighetsstadganden är icke nog för att åstadkomma en användbar måttstock. I detta skede kan man dock konstatera, att de huvudsakliga skiljaktigheterna röra fångarnas rättigheter och skyldigheter samt den individuella behandlingen. Från den dömdes synpunkt kan man sålunda icke anse det likgiltigt huruvida ett honom enligt en lindrigare straffart ådömt straff, vid vars utmätning man haft straffarternas olika stränghet inför ögonen, blir verkställt i domstolslandet eller med samma strafftid men enligt strängare straffart i verkställighetslandet. I och för undanröjande av missförhållanden, som föränledas av dylika skiljaktigheter, borde enligt hovrättens uppfattning i första hand samarbetslagarnas förvandlingsstadganden underkastas ändring och förvandlingstal fastställas till efterrättelse som grund för bedömning av strängheten hos olika straffarter i förhållande till varandra.

I förslaget fäster man uppmärksamhet vid de skiljaktigheter, som föränledas av att de olika nordiska länderna upptagit delvis från varandra avvikande stadganden om fångars möjlighet och rätt till villkorlig frigivning. Stadgandena om villkorlig frigivning bygga visserligen i samtliga nordiska länder på samma huvudprinciper, men dessas tillämpning i praxis företer skiljaktigheter. I Danmark gäller villkorlig frigivning blott fængsel och i Norge fengsel, men i Sverige och Finland omfattar den bägge straffarterna i respektive land. Frågan om villkorlig frigivning bör i Danmark upptagas till prövning då den dömda avtjänat två tredjedelar av sitt straff, dock minst 9 månader. I Norge och Sverige äro motsvarande förutsättningar likaledes två tredjedelar av det ådömda straffet, dock minst 4 månader. Under vissa omständigheter kan i Danmark en dömd, som avtjänat hälften av sin strafftid, dock minst 4 månader, och i Norge en dömd, som avtjänat ett ådömt frihetsstraff om minst 3 år och sonat

hälften därav, villkorligen frigivas. I Finland kan en dömd, som avtjänat halva strafftiden och i fråga om återfallsförbrytare två tredjedelar av sitt straff, dock minst 6 månader, villkorligen frigivas. I Sverige och Finland kommer även s. k. obligatorisk villkorlig frigivning i fråga. Om i Sverige en dömd avtjänat fem sjättedelar av ett straff om minst 6 månader och i Finland en dömd avtjänat likaledes fem sjättedelar av sitt straff, dock minst 6 månader, bör den dömda villkorligen frigivas. Stadgandena om villkorlig frigivning i den nya brottsbalken motsvara nu gällande lagstiftning i Sverige. Såsom av det ovan refererade framgår förekommer i fråga om villkorlig frigivning skiljaktigheter, som kunna föranleda att den dömda i verkställighetslandet går förlustig en förmån, som skulle kommit honom till del om domen blivit verkställd i domstolslandet. Om icke stadgandena om villkorlig frigivning inom en nära framtid fås förenhetligade, vore det skäl att i samarbetslagen intaga stadganden, som göra det möjligt att man utan att behöva trygga sig till benådningssförfarande kan fullfölja verkställigheten så lindrad, att den motsvarar vad verkställighet i domstolslandet skulle hava inneburit.

Så vitt fråga är om villkorlig straffdom bör till en början konstateras, att denna straffform i de övriga nordiska länderna utvecklats till ett mångsidigare institut än motsvarande stadganden i Finland tillåta. Vår lagstiftning skiljer sig från de andra nordiska ländernas lagstiftning däri, att hos oss endast kan förordnas om anstånd med verkställigheten av ådömt straff och att övervakning kan förordnas blott för sådana dömda, som vid brottets begående ännu icke fyllt 21 år. Vid tiden för samarbetslagens stiftande kunde det i domen medgivna anståndet i övriga nordiska länder gälla antingen verkställigheten av ett i domen utsatt straff eller själva straffutmätningen och med den villkorliga domen kunde förenas övervakning oberoende av förbrytarens ålder. Nämnade skiljaktigheter hava vunnit beaktande vid stiftande av samarbetslag i Finland för att i andra nordiska länder avkunnade villkorliga domar skulle kunna inlemmas i vårt straffsystem. Då man förklarar den dömda förlustig honom medgivet anstånd med straffverkställigheten uppkommer vissa svårigheter. Om t. ex. i en villkorlig dom beviljats anstånd med utmätningen av straff för brottet, bör domstol, som anser att anståndet förverkats, utmäta straffet och i verkställighetslandet göra detta enligt verkställighetslandets straffstadganden. Motsvarande regler hava intagits i de olika ländernas samarbetslagar. Om brottet bestraffas lindrigare i det land, där det ursprungligen bestämts att brottet föranleder påföljd, än enligt verkställighetslandets lag, kan detta föranleda en försämring av den dömdes ställning. Det uppkommer även andra svårigheter i samband med förlust av anståndet med verkställigheten av villkorlig dom. Uppenbarligen kunna dessa missförhållanden åtminstone delvis avlägsnas genom ändring av samarbetslagarna.

Då Sveriges nya brottsbalk träder i kraft undergår situationen en vä-



sentlig förändring. I brottsbalken har man i stället för den tidigare villkorliga domen tagit i bruk tvenne olika reaktionsformer, av vilka den ena fortfarande går under namnet villkorlig dom och den andra benämnes skyddstillsyn. Vardera reaktionsformen kan användas då på brottet kan följa fängelsestraff. Den förstnämnda formen innebär, att man med viss prövotid avkunnar en villkorlig dom, som icke innehåller någon bestämd straffpåföljd, och i vissa fall kan man därjämte utdöma ett bötesstraff, som verkställs utan anstånd. Skyddstillsynen påminner i övrigt om villkorlig dom, men till den hör övervakning och kan höra behandling på anstalt. I brottsbalken har intagits detaljerade bestämmelser om huru man skall förfara då den villkorligt eller till skyddstillsyn dömd brutit mot honom till efterrättelse givna föreskrifter eller begått nytt brott. Domstolen kan besluta tilldela den dömda varning eller skrida till andra åtgärder, såsom t. ex. undanröjande av den villkorliga domen eller skyddstillsynen och bestämmande av ny påförjd. Den villkorliga domen och skyddstillsynen i Sveriges nya brottsbalk sakna direkt motsvarighet i de andra nordiska ländernas lagar. Brottsbalkens ikraftträdande har föranlett ändringar i Sveriges samarbetslag. Man har däri upptagit stadganden, som gör det möjligt att jämväl i Sverige med iakttagande av verkställighetsreglerna därstädes verkställa villkorliga domar, som ådömts i de andra nordiska länderna. Verkställigheten av i Sverige ådömd villkorlig dom eller skyddstillsyn kommer att vålla svårigheter i de övriga nordiska länderna, om icke samarbetslagarna kompletteras.

I förslaget nämnes såsom tilläggsmotiv för behovet av förenhetligande, att man därigenom skulle befrämja en utvidgning av samarbetet mellan de nordiska länderna till att omfatta jämväl verkställighet av speciella påföljder. Skapandet av förutsättningar för internordisk verkställighet av de reaktionsformer, som äro av nöden för att tillrättaföra unga och psykiskt onormala lagbrytare samt isolera farliga förbrytare och beträffande vilka reaktionsformer lagberedningsarbete redan pågår, torde dock åtminstone för Finlands del vara möjligt utan ingrepp i själva strafflagen. Då man för de förbrytare, som böra åtskiljas från vanliga lagöverträdare, med tanke på de förstnämndas särskilda behov måste utveckla speciella påföljder, torde det icke vara ändamålsenligt, att de i och för utvidgning av samarbetet påkallade reformerna alltför fast knyts till planerna på förenhetligande av straffsystemen i deras helhet.

Ett långtgående förenhetligande av frihetsstraffarterna och övriga reaktionsformer i de nordiska länderna bör i princip anses vara att rekommendera. För den händelse utgångsläget för detta förenhetligande hade varit detsamma som under samarbetslagarnas förberedelseskede, då man i enlighet med lagstiftningen i samtliga nordiska länder hade kunnat skrida till förenhetligande av frihetsstraffen med utgående från att tvenne straffarter bibehölles, skulle förutsättningarna för samarbete så vitt på Fin-

land ankommer varit gynnsammare än för närvarande. Den omständigheten, att Sverige i sin lagstiftning genomfört vad Norge redan tidigare gjort i praxis, nämligen övergången till ett slag av frihetsstraff, har för de länder, som fortfarande betjäna sig av tvenne dylika straffarter, avsevärt förändrat situationen. De föreslagna åtgärderna till förenhetligande av straffarterna innefatta antingen att man i samtliga nordiska länder bibehåller tvenne straffarter och gör dem var för sig likformiga i fråga om straffens längd och stränghet eller att man övergår till en straffart med lika grad av stränghet i varje land. Då man icke skäligen kan vänta att Sverige skall återgå till sitt tidigare system, skulle ett godkännande av medlemsförslaget närmast innebära, att man omfattade en övergång till ett slag av frihetsstraff eller åtminstone till verkställighetsformer, som kunde förenas därmed. Ett internordiskt förenhetligande av straffen skulle dock effektivt genomfört förutsätta endast ett frihetsstraff, vid sidan av vilket man näppeligen i något nordiskt land skulle kunna bibehålla ett frihetsstraff av annan art och samtidigt bevara möjligheten att anknyta straffarterna till varandra med ett enkelt förvandlingstal. Ehuru skiljaktigheterna mellan verkställighet av tukthus- och fängelsestraff icke mera motsvara det lagstadgade förvandlingstalet och om än fångvårdssynpunkter tala för ett förenhetligande av våra frihetsstraffarter så, att man vid anstalts- och annan behandling av de dömda lättare och ändamålsenligare än för närvarande skulle kunna beakta individuella faktorer i fråga om fångarna såsom förstagångsöverträdelse, farlighet, benägenhet för rymning, anpassnings- och arbetsförmåga samt behov av yrkesundervisning, är det knappast att vänta, att slopandet av möjligheten till användning av tvenne i avseende å stränghetsgraden olika frihetsstraffarter för närvarande vinner nödigt understöd i Finland. Man torde icke så vitt angår grova brott och återfallsförbrytare vara villig att i Finland utan reservationer vare sig avstå från möjligheten att kunna ådöma straff i en straffart strängare än fängelse eller godkänna, att valet av verkställighetsform överlämnas till verkställighetsmyndigheterna. Utan att vidare gå in på vad man med allmänna kriminalpolitiska synpunkter inför ögonen kan anföra för och emot bibehållandet av en straffart, som är strängare än ett ändamålsenligt ordnat frihetsberövande, nödgas man i detta sammanhang särskilt hänvisa till den lagstiftningstekniska sidan av frågan om förenhetligande. Frihetsstraffarternas tudelning har i vår nuvarande straffrätt och i vårt straffsystem en till den grad central och bl. a. i fråga om strafflatituderna utslagsgivande betydelse, att ett förenhetligande icke hos oss skulle kunna åstadkommas utan synnerligen vidsträckta lagändringar med därtill hörande beredningsarbete.

I medlemsförslaget förordas snabbare och effektivare lagberednings- och lagstiftningsverksamhet till förenhetligande av de nordiska ländernas

straffarter och andra brottspåföljder än tillsvidare planerats samt hänvisas till de svårigheter, som möta tillämpningen av samarbetslagarna, i avsikt att vidkommande frihetsstraffen vinna ändring i den för samordningsåtgärderna överenskomna prioritetsordningen. Hovrätten får med hänvisning till ovan redan framförda synpunkter högaktningfullt som sitt utlåtande anföra, att till avlägsnande av i praxis konstaterade missförhållanden borde i första hand själva samarbetslagstiftningen justeras och i andra hand skridas till partiella reformer i fråga om straffarter och verkställighet.

Helsingfors den 28 september 1964

På Helsingfors hovrätts vägnar:

*Konrad Gyllström*

*Jaakko Kalliokoski*

Suomen kriminalistiyhdistys — Kriminalistföreningen i Finland:

---

Under den tid nordiskt samarbete ägt rum på straffverkställighetens område har det visat sig att det föreligger ett behov av att förenhetliga straffarter och straffverkställighet; det vore därför skäl att ytterligare utforska utvecklingsmöjligheterna för detta samarbete.

Beträffande de egentliga frihetsstraffen kan konstateras, att övergång till en enda frihetsstraffart redan har skett bl. a. i många västeuropeiska länder. Bland de nordiska länderna övergår Sverige den 1.1.1965 till ett system med en enda frihetsstraffart. I Norge har — såsom undertecknarna av medlemsförslaget även påpekat — den andra frihetsstraffarten (hefte) fallit ur bruk. I Finland har skillnaden mellan de två förekommande arterna av frihetsstraff (fängelse och tukthus) i praktiken blivit allt mindre. Det har nämligen ej ansetts ändamålsenligt att bestämma straffverkställighetens enskildheter enligt den ådömda straffarten utan däremot med hänsyn till t. ex. fångens arbetsförmåga, farlighet och andra liknande individuella omständigheter.

Beträffande andra påföljdsformer än frihetsstraff kräver det föreslagna nordiska förenhetligandet en synnerligen grundlig utredning, vars grundförutsättning är en med samnordiska krafter utförd koordinerad jämförelse och klarläggning av de ifrågavarande påföljdsformernas väsentliga drag.

Emedan utförandet av ovan i korthet berörda och i samband därmed stående uppgifter under de närmaste åren uppenbarligen kommer att krä-

va ett grundligt och omfattande arbete, vore det viktigt och önskvärt, att man i fråga om detta arbete skulle visa fortsatt förståelse genom att reservera medel och nödig personal härför.

Helsingfors den 25 september 1964

Suomen kriminalistiyhdistys — Kriminalistföreningen

i Finland r. y.

*Sakari Sohlberg*

*Jyrki Vihma*

**N o r g e**

**Justis- og politidepartementet:**

Medlemsforslaget har vært forelagt for Den Norske saksførerforening, Den norske dommerforening, Riksadvokaten samt formannen i Straffelovrådet og norsk representant i Den nordiske strafferettskomité, soren skriver Ole F. Harbek.

Man har mottatt uttalelser fra Den Norske saksførerforening og Riksadvokaten [*se nedan*].

Justisdepartementet slutter seg i alt vesentlig til uttalelsen fra Den nordiske strafferettskomité [*se ovan*].

Når man ikke har gitt uttalelse innen den fastsatte frist, skyldes dette at man fant ikke å burde ta realitetsstandpunkt til forslaget, før man hadde gjort seg kjent med komiteens uttalelse. Denne ble først mottatt en tid etter fristens utløp.

Oslo, 12. oktober 1964

*Arne Christiansen*

*Finn Backer*

**Den norske saksførerforening:**

— — — Saken har vært forelagt Saksførerforeningens permanente lovutvalg for strafferett og straffeprosess. Utvalget har med brev fra formannen av 24. august 1964 d. å. avgitt sådan uttalelse:

Grunnlaget er at det nu finnes en fellesskandinavisk lovgivning om fullbyrdelse av nordiske dommer på straff, jfr. vår lov av 15.11.1963. I medlemsforslaget reises det spørsmål om de nordiske land ikke som følge herav bør utforme sine strafformer på ensartet måte. Forslagsstillerne nøyer seg med en henstilling til regjeringene i 2 punkter, i og for seg et beskjedent mål.

Utvalget er enig med forslagsstillerne i at en slik ensartet lovgivning ville være ønskelig. Utvalget har ingen betenkeligheter ved å støtte det begrensede forslag som er fremsatt.

Sakførerforeningen tiltrer utvalgets uttalelse.

Oslo, 4. september 1964

(*sign.*)

#### Riksadvokaten:

-----

Spørsmålet om at indføre ensartede bestemmelser angående straff-formerne har været drøftet mellem de nordiske justitsministre og Nordisk Råds juridiske nímandskomité på et møde i januar 1964 og påny mellem justitsministrene og Rådets juridiske udvalg i maj 1964. Fra ministrenes side ble der herunder givet oplysning om, at den nordiske strafferetskomité der for tiden overvejer spørsmålet om ensartede bödereglér, senere vil göre spørsmålet om ensartede regler om anvendelse af særforanstaltninger til genstand for behandling. Gennemförelse af ensartede frihedsstrafforformer måtte derimod forudses at være forbundet med meget betydelige vanskeligheder, og dette spørsmål måtte derfor have sekundær prioritet i det nordiske strafferetlige samarbejde.

Oslo, 10. september 1964

(*sign.*)

#### S v e r i g e

##### Justitiekanslersämbetet:

Såsom förslagsställarna uttalar bör den nordiska straffrättskommittén ha de personella och andra resurser som den behöver för att kunna fullgöra sina uppgifter. Justitiekanslersämbetet är emellertid icke övertygat om att inrättandet av ett fast gemensamt sekretariat är den lämpligaste lösningen, när det gäller att tillgodose kommitténs behov. Med hänsyn till de former i vilka kommittén arbetar synes den arbetskraftsförstärkning, som kan erfordras, hellre böra tillföras kommittén i vart och ett av länderna. Det torde sedan böra ankomma på kommittén själv att, om den finner lämpligt, utse huvudsekreterare för viss utredningsuppgift.

I likhet med förslagsställarna anser ämbetet vidare, att en större likformighet i fråga om straffarter och straffverkställighetsformer de nordiska länderna emellan bör eftersträvas. Av lätt insedda skäl måste dock detta reformarbete kräva åtskillig tid. Arbetet synes därför lämpligen böra bedrivas i etapper. Det kan därvid vara tveksamt i vilken ordning man bör taga upp de olika frågorna till behandling. Härvid bör tydligen beaktas erfarenheterna av 1963 års nordiska lagstiftning om samarbete angå-

ende verkställighet av straff m. m. Ämbetet saknar visserligen närmare kännedom härom, men det förefaller ämbetet antagligt att reglerna om villkorlig frigivning hör till de frågor som i första hand bör bli föremål för den nordiska straffrättskommitténs fortsatta arbete.

Stockholm den 24 september 1964

*Sten Rudholm*

*Riksåklagarämbetet har i skrivelse den 9 september 1964 förklarat sig instämma i medlemsförslaget, »därest tillgängliga resurser så medgiva».*

**Fångvårdsstyrelsen:**

Under år 1963 genomfördes i de nordiska länderna en likartad lagstiftning om samarbete angående verkställighet av straff. Beträffande de ordinära arterna av frihetsstraff likställdes härvid straffarten fængsel i Danmark, tukthus i Finland, fangelsi i Island och fængsel i Norge med straffarten straffarbete i Sverige samt straffarten hæfte i Danmark, fängelse i Finland, varðhald i Island och hefte i Norge med straffarten fängelse i Sverige. Rörande de olika straffarternas längd genomfördes inga gemensamma bestämmelser. Därom gäller följande.

- Danmark:* fængsel 30 dagar—16 år eller livstid,  
hæfte 7 dagar—2 år,  
fængsel 2 dagar motsvarar hæfte 3 dagar.
- Finland:* tukthus 6 månader—12 år eller livstid,  
fängelse 14 dagar—4 år,  
tukthus 3 dagar motsvarar fängelse 4 dagar.
- Island:* fangelsi 30 dagar—16 år eller livstid,  
varðhald 5 dagar—2 år,  
fangelsi 2 dagar motsvarar varðhald 3 dagar.
- Norge:* fængsel 21 dagar—15 år (vid sammanträffande av brott  
högst 20 år) eller livstid,  
hefte 21 dagar—20 år,  
fængsel 1 dag motsvarar hefte 2 dagar.
- Sverige:* straffarbete 2 månader—10 år (vid  
kumulering 12 år) eller livstid,  
fängelse 1 månad—2 år,  
straffarbete 1 dag motsvarar fängelse 2 dagar.

Norskt heftestraft förekommer numera icke i praxis. I Sverige kommer från och med den 1 januari 1965 blott att användas ett frihetsstraff, betecknat fängelse.

Vad gäller frihetsstraff intar förvandlingsstraff för böter en särställning. De bakomliggande reglerna om bötesstraffet och om ordningen för betalning och indrivning av böter i de berörda länderna företer betydande olikheter. Nämnade regler får betydelse för förvandlingsstraffet. Det framstår bl. a. med hänsyn härtill som önskvärt att bötesstraffet och reglerna om verkställighet av böter blir föremål för en gemensam nordisk översyn. Då det gäller den internordiska verkställigheten synes från praktisk synpunkt angeläget att förekomsten av mycket korta förvandlingsstraff nedbringas.

Beträffande tiderna för verkställighetspreskription utgör dessa, beroende på det ådömda straffets längd:

- i Danmark: lägst 2 år,
- i Finland: lägst 1 år,
- i Norge: 2—20 år,
- i Sverige: 2—25 år.

Av särskild betydelse från verkställighetssynpunkt är de regler som gäller möjligheterna att villkorligt frigivas från frihetsstraff före strafftidens utgång. Olika regler härom gäller i de berörda länderna. Det framstår såsom önskvärt att även dessa regler göres till föremål för en gemensam nordisk översyn i syfte att åstadkomma en enhetlig ordning.

De skiljaktigheter i de nordiska ländernas straffrättsliga påföljdssystem, som ovan antytts, kan då det gäller internordisk tillämpning få otillfredsställande följder i verkställighetshänseende. Mera enhetliga regler skulle uppenbarligen gagna det internordiska samarbetet angående verkställighet av straff.

Fångvårdsstyrelsen vill i detta sammanhang begagna tillfället att uttala att samarbetet mellan myndigheterna i de berörda länderna vid tillämpningen av den nordiska verkställighetslagen varit mycket gott.

Fångvårdsstyrelsen får under hänvisning till det anförda och med beaktande av att antalet nordiska verkställighetsärenden, såsom framgår av bilagda statistiska uppgifter, är betydande, för sin del förorda att möjligheterna till ett förenhetligande av straffarterna närmare utreds.

Statistikuppgifter rörande det internordiska samarbetet angående verkställighet av straff m. m. under en tidsperiod av sju månader biläggs [*se Bihang 1—3*].

Stockholm den 2 september 1964

På Fångvårdsstyrelsens vägnar:

*Erik Nyman*

*Göran Staaf*

**Sammanlagda antalet framställningar i ärenden om samarbete med Danmark,  
Finland, Island och Norge angående verkställighet av straff m. m.  
januari—juli månad 1964**

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	Till D	F	I	N					
rörande böter m. m.	474	1 192	3	376	170	446	0	60	2 721
		2 045							
frihetsstraff	13 (5)	50 (43)	0	25 (21)	25 (6)	28 (1)	0	9 (2)	150 (78) <sup>1</sup>
		88 (69)							
övervakning av villkorligt dömda					2	0	0	1	3
	D	F	I	N					
tillsyn över villkorligt frigivna	8	9	0	6	0	3	0	1	27
		23							
Summa		2 156			197	477	0	71	2 901

**Framställningar i ärenden om samarbete med Danmark, Finland, Island och  
Norge angående verkställighet av straff m. m.**

*Under januari månad 1964*

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	till D	F	I	N					
rörande böter m. m.	35	31	—	27	13	—	—	1	107
		93							

<sup>1</sup> De inom parentes angivna siffrorna avser framställningar rörande överflyttning av in-  
tagna till annat land.



	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	D	F	I	N					
frihetsstaff	2	4	—	5	5	—	—	—	16
	11								
övervakning av villkorligt dömda	från respektive övervakningsdom- stol				—	—	—	1	1
	D	F	I	N					
tillsyn över villkorligt frigivna	1	3	—	1	—	—	—	—	3
Summa:	107				18	—	—	2	127

*Under februari månad 1964*

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	till D	F	I	N					
rörande böter m. m.	85	167	—	85	7	—	—	21	365
	337								
frihetsstraff	3	3	—	—	3	2	—	3	14
	6								
övervakning av villkorligt dömda	från respektive övervakningsdom- stol				—	—	—	—	—
	D	F	I	N					
tillsyn över villkorligt frigivna	2	2	—	1	—	—	—	—	5
	5								
Summa:	348				10	2	—	24	384

*Under mars månad 1964*

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	till D	F	I	N					
rörande böter m. m.	51	153	—	59	53	80	—	7	403
	263								
frihetsstraff	3	11	—	1	3	3	—	—	21
	15								

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	från respektive övervakningsdomstol								
övervakning av villkorligt dömda	D	F	I	N	—	—	—	—	—
tillsyn över villkorligt frigivna	2	— 5	—	3	—	—	—	—	5
Summa		283			56	83	—	7	429

*Under april månad 1964*

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	till								
rörande böter m. m.	D	F	I	N	20	92	—	3	450
	95	176 335	1	63					
frihetsstraff	2	10 20	—	8	7	14	—	1	42
övervakning av villkorligt dömda	från respektive övervakningsdomstol				—	—	—	—	—
tillsyn över villkorligt frigivna	—	1 1	—	—	—	—	—	—	1
Summa		356			27	106	—	4	493

*Under maj månad 1964*

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	till								
rörande böter m. m.	D	F	I	N	22	93	—	3	315
	51	118 197	—	28					
frihetsstraff	3	3 9	—	3	1	6	—	1	17

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	från respektive övervakningsdom- stol								
övervakning av villkorligt dömda	D	F	I	N					
					1	—	—	—	1
tillsyn över villkorligt frigivna	3	1 5	—	1	—	—	—	—	5
Summa		211			24	99	—	4	338

*Under juni månad 1964*

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	till								
rörande böter m. m.	D	F	I	N					
		74	286 407	1	46	26	115	—	17
frihetsstraff	D	F	I	N					
	—	9 13	—	4	1	1	—	2	17
övervakning av villkorligt dömda	från respektive övervakningsdom- stol								
					1	—	—	—	1
tillsyn över villkorligt frigivna	D	F	I	N					
	—	1 1	—	—	—	3	—	1	5
Summa		421			28	119	—	20	588

*Under juli månad 1964*

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	till								
rörande böter m. m.	D	F	I	N					
		83	26 413	11	68	29	66	—	8
frihetsstraff	D	F	I	N					
	—	10 14	—	4	5	2	—	2	23

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	från respektive övervakningsdom- stol								
övervakning av villkorligt dömda	D	F	I	N					
tillsyn över villkorligt frigivna	—	3	—	—	—	—	—	—	3
		3							
Summa		430			34	68	—	10	542

BILAGA 3

## Framställningar rörande frihetsstraff

Under januari—juli månad 1964

	från Sverige				från Danmark	från Finland	från Island	från Norge	
	till								
<i>Strafftid</i>	D	F	I	N					
under 2 mån	3	4		4	15	1		5	32
2—3 »	5	3		1	4	7			20
3—4 »		3			1	4			8
4—5 »				2		2			4
5—6 »		10			1	5			16
6—7 »				3		1			4
7—8 »		2		3	1	4			10
8—9 »	1					1			2
9—10 »		3				1			4
10—11 »									
11—12 »									
1—2 år	2	19		8	2	2		3	36
2—3 »	1	4		3				1	9
3—4 »		1		1					2
4 år o. däröver	1	1			1				3
Summa	13	50	—	25	25	28	—	9	150

## Svea hovrätt:

Hovrätten finner i likhet med förslagsställarna det vara önskvärt att i de nordiska ländernas lagstiftning införas i möjligaste mån likartade bestämmelser på förevarande område. Förslaget om hemställan till regeringarna angående genomförande av dylika bestämmelser tillstyrkes därför.

Med hänsyn till tillämpningen av 1963 års lagstiftning om nordiskt samarbete på straffverkställighetens område synes det hovrätten vara särskilt angeläget att stadgandena rörande villkorlig frigivning från frihetsstraff förenhetligas.

---

Stockholm den 13 oktober 1964

På hovrättens vägnar:

*Sten Björklund*

*Anders Etowson*

#### Hovrätten över Skåne och Blekinge:

---

Det nordiska lagsamarbete, som pågår sedan mer än ett halvsekel tillbaka och som har lett fram till betydelsefulla lagverk med enhetlig prägel i de nordiska länderna, har haft sin tyngdpunkt på det familjerättsliga och förmögenhetsrättsliga området. Inom straffrätt och kriminalvård har väl mellan de nordiska länderna förekommit ett livligt utbyte av erfarenheter men ej ett lagsamarbete av samma slag. Detta förhållande har många gånger uppfattats som en brist och det har vid upprepade tillfällen föranlett överläggningar mellan de nordiska ländernas justitieministerier och inom Nordiska rådets organ om möjligheterna att utvidga det egentliga lagsamarbetet även till det straffrättsliga området. (Se bland annat SvJT 1947 s. 566 och Nordiska Rådet 1958 s. 985 och 1959 s. 1177). Det har därvid kunnat konstateras att man på detta område möter särskilt stora svårigheter att nå fram till mera enhetlig lagstiftning. Samarbetet har därför i första hand inriktats på mera speciella frågor, bland annat vissa specialstraffrättsliga områden såsom trafikbrottslighet, särregler om utlämning mellan länderna och regler om straffverkställighet i annat nordiskt land. Frågor om ett mera omfattande förenhetligande av strafflagarnas bestämmelser om de särskilda brotten och om brottspåföljderna har däremot i huvudsak fått ställas på framtiden.

Ebureau hovrätten delar motionärernas uppfattning att genomförande av enhetliga bestämmelser om brottspåföljder i de nordiska länderna är ett mycket viktigt ämne som bör behandlas så snart det är möjligt, anser hovrätten att en realistisk bedömning av detta arbetes svårighetsgrad bör leda till slutsatsen att det krävs mycket långvariga och mycket omfattande förberedelser innan ett enhetligt lagförslag i detta ämne kan åstadkommas. Svårigheterna synes vara så betydande att det, även om man icke uppger tanken att ett sådant, för den nordiska rättskulturen värdefullt lagverk en gång i framtiden skall kunna åstadkommas, måste hållas för osannolikt att detta mål skall kunna nås inom överskådlig tid. Därför synes det icke kunna göras några berättigade invändningar mot den planläggning av ar-

betet som enligt vad som uppgives i motionen skulle ha överenskommits mellan de nordiska justitieministrarna. Att såsom motionärerna förordar förse den nordiska straffrättskommittén med ett sekretariat kan sålunda — om än berättigat ur andra synpunkter, något som hovrätten saknar förutsättningar att bedöma — icke vara en åtgärd som är tillräcklig för att lösa den väldiga lagstiftningsuppgift det här är fråga om.

Införandet i de nordiska länderna av regler om verkställighet av frihetsstraff, ådömt i annat nordiskt land, innebär ett synnerligen betydelsefullt framsteg både ur rättsliga och ur humanitära synpunkter. Dessa regler torde vara utan motstycke i annan del av världen. De har väckt internationell uppmärksamhet och det kan finnas anledning antaga att den principiella inställning som de är uttryck för kan komma att påverka rättsutvecklingen i andra länder. För att nå detta framsteg har det emellertid varit nödvändigt att bortse från de skillnader som består mellan de nordiska ländernas bestämmelser om straffarter och verkställighetsformer. Man har väl kunnat säga sig att dessa skillnader icke är större än att det var försvarligt att med bortseende från dem genomföra den nya lagstiftningen. Man torde även ha resonerat så att ett försök att skapa jämförelsenormer som helt eliminerade skillnaderna skulle ha stött på så stora svårigheter att lagstiftningens genomförande skulle ha omöjliggjorts.

Hovrätten delar dock motionärernas mening att det är viktigt att den dömda icke genom dessa olikheter mellan bestämmelserna lider rättsförlust. Då emellertid hovrätten såsom redan angivits icke håller det för sannolikt att det är möjligt att inom överskådlig framtid avlägsna skillnaderna, vill hovrätten i stället föreslå att förekommande fall av straffverkställighet i annat nordiskt land noga följes och studeras i syfte att mera omfattande eller eljest ofta förekommande praktiska olägenheter av detta slag snabbt skall kunna minskas genom undantagsbestämmelserna. Materialinsamlandet härför synes lämpligen kunna i första hand ankomma på fängvårdsstyrelserna i de nordiska länderna. Övervägandet av eventuella jämkningar i gällande bestämmelser synes kunna ankomma på den i motionen angivna nordiska straffrättskommittén eller på annat särskilt organ och resultatet därav synes böra redovisas för Nordiska rådet.

---

Malmö den 24 september 1964

På Kungl. hovrättens vägnar:

*Björn Kjellin*

**Svenska kriminalistföreningen:**

---

Förslaget diskuterades vid föreningens styrelsesammanträde den 15 oktober 1964. Enligt styrelsens uppfattning har man genom ett intimt sam-

arbete de nordiska länderna emellan under de gångna åren redan nu lyckats utjämna de största olikheterna i straffrättsligt avseende, även om många problem fortfarande återstår att lösa. Styrelsen anser, att det ur principiell synvinkel är önskvärt att fortsatt arbeta i riktning av ytterligare enhetlighet på det straffrättsliga området men att detta arbete dock ej bör forceras på sådant sätt att enhetligheten i varje enskilt lands straffrätt blir lidande. Förenhetligandet på det nordiska planet bör sålunda ske såsom en naturlig konsekvens av en samstämmighet i den kriminalpolitiska utvecklingen i de enskilda länderna. Det kan t. ex. i dagens läge knappast vara tänkbart att i Sverige inom den närmaste tiden göra några förändringar i den brottsbalk, som träder i kraft fr. o. m. den 1 januari 1965, för att därigenom uppnå större enhetlighet med de övriga nordiska länderna.

Styrelsen anser, att det arbete som för närvarande bedrivs inom den nordiska straffrättskommittén ur svensk synvinkel får anses vara tillfredsställande. Kommittén har till behandling tagit upp en rad frågor av omedelbar praktisk betydelse, t. ex. bötesstraffet och behandlingen av psykiskt avvikande lagöverträdare. Enligt vad som har meddelats, kommer även den i medlemsförslaget upptagna frågan om förenhetligande av straffarterna att behandlas av kommittén.

Beträffande förslaget om inrättandet av ett fast sekretariat förlagt till något av de nordiska länderna vill styrelsen anföra, att ett sådant sekretariat säkerligen skulle vara av ett visst värde, men att det för närvarande knappast torde finnas tillräckligt med kompetenta personella resurser för ett dylikt sekretariat. Dessutom torde det medföra betydande fördelar, att fortsatt låta det nordiska arbetet ske i respektive justitiedepartements regi. Styrelsen anser sig därför icke kunna rekommendera inrättandet av ett sekretariat.

Styrelsen vill slutligen påpeka, att de olikheter de nordiska länderna framvisar t. ex. beträffande behandlingen av unga lagöverträdare och verkställigheten av frihetsstraff medför, att varje land kan inhämta kriminalpolitiska erfarenheter från de övriga länderna på de områden där olikheter finns. Så länge ovisshet råder beträffande effektiviteten av de olika straffrättsliga reaktionsmedlen, bör ett fullständigt förenhetligande av de nordiska ländernas straffrättsliga reaktioner icke forceras, utan bör problemet bero intill bättre erfarenhetsmaterial till bedömning av reaktionernas effektivitet föreligger.

Stockholm den 1 november 1964

På Svenska kriminalistföreningens vägnar:

*Nils Beckman*

*Knut Sveri*

## BILAGA 2

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist udsat medlemsforslag om ensartede straffarter. Forslaget har været behandlet på juridisk udvalgs møder i Lund den 12. oktober 1964 og i Oslo den 8. december 1964. På mødet i Oslo var til stede foruden udvalgets medlemmer justitsminister K. Axel Nielsen, justitieministern J. O. Söderhjelm, statsråd O. C. Gundersen, og statsrådet Herman Kling.

## 1. Medlemsforslaget

Forslaget går ud på en rekommandation til regeringerne om

1. at søge arbejdet i nordisk strafferetskomité fremmet mest muligt og med henblik herpå stille de fornødne økonomiske midler til rådighed til oprettelse af et sekretariat for komiteen og udruste dette med det fornødne personale og
2. at søge gennemført ensartede bestemmelser vedrørende straff og sanktionsformer, i første række strafformerne.

Den i forslaget nævnte nordiske strafferetskomité er oprettet i 1961 og består af en repræsentant for hvert land. Dens opgave er at behandle strafferetlige lovgivningsspørgsmål. Komiteen har ikke noget egentligt sekretariat, men dens sekretariatsarbejde udføres nationalt ved hjælp af arbejdskraft fra vedkommende nationale departementer. Komiteen beskæftiger sig for tiden med udredning af spørgsmål vedrørende bødestraf. Næste punkt på arbejdsprogrammet er præskriptionsreglerne i straffelovgivningen og foranstaltninger over for psykisk abnorme.

Motiveringen for 1. led af rekommandationsforslaget er ønsket om at fremme strafferetskomiteens arbejde mest muligt. Med hensyn til 2. led i rekommandationsforslaget er baggrunden den, at de gældende bestemmelser om straf- og sanktionsformerne, selv om de frembyder store ligheder, dog er så forskellige, at der bør søges gennemført mere ensartethed, navnlig af hensyn til den i 1963 gennemførte fælles nordiske lovgivning om fuldbyrdelse af straf i andet nordisk land.

## 2. Remissudtalelserne

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

Nordisk strafferetskomité

*Danmark*

Justitsministeriet



*Finland*

Justitieministeriet  
Helsingfors hovrätt  
Kriminalistföreningen i Finland

*Norge*

Justis- og politidepartementet  
Den norske sakførerforening  
Retsadvokatene

*Sverige*

Justitiekanslersämbetet  
Rikskanslersämbetet  
Fångvårdsstyrelsen  
Hovrätten över Skåne och Blekinge  
Svenska kriminalistföreningen

I remissudtalelserne er følgende synspunkter kommet til udtryk:

*Strafferetskomiteens sekretariatsbistand*

Der er enighed om, at sekretariatsbistanden bør styrkes, men det påpeges fra flere sider, at sekretariatsbistand bør tilføres komiteen i hvert af de deltagende lande, og strafferetskomiteen selv finder, at tanken om et fællessekretariat ikke er forenelig med den arbejdsform, som komiteen har valgt.

*Ensartede straf- og sanktionsformer*

Der er enighed om, at det — i hvert fald på længere sigt — er ønskeligt at gennemføre mere ensartede straf- og sanktionsformer. Der er imidlertid tale om et meget omfattende arbejde, som må gennemføres etapevis og det må være praktiske hensyn, der bør være afgørende ved beslutningen om, hvilke emner inden for straffelovgivningen der først må gøres til genstand for behandling i strafferetskomiteen. Som spørgsmål, der i praksis tiltrænger en gennemgang, peger strafferetskomiteen på bestemmelser vedrørende prøveløsladelse og vedrørende prækription af bødestraf, medens bestemmelser vedrørende strafarterne, minimums- og maksimumstider for de ordinære frihedsstraffe og vedrørende fuldbyrdelse af straffe ikke i samme grad har givet anledning til vanskeligheder i praksis.

## 3. Udvalget

Efter udvalgets opfattelse er det ikke afgørende, hvorledes strafferetskomiteens sekretariatsbistand tilvejebringes. I forslaget er peget på oprettelse af et fællessekretariat, men såfremt det er bedre foreneligt med strafferetskomiteens arbejdsform, at sekretariatsbistanden tilvejebringes nationall frem for ved oprettelse af et fællessekretariat, bør førstnævnte alternativ naturligvis vælges. Det afgørende må være, at arbejdet i komiteen fremmes bedst muligt, og når komiteen foretrækker den form, at arbejdskraft tilveje-

bringes nationalt, kan udvalget for sit vedkommende tilslutte sig denne fremgangsmåde.

Med hensyn til spørgsmålet om, hvilke arbejdsopgaver der bør tages fat på inden for den nordiske strafferet, kan udvalget tilslutte sig den opfattelse, at praktiske behov bør være afgørende. I så henseende finder udvalget ikke at kunne gå imod de synspunkter, der er fremført af strafferetskomiteen, og navnlig må det anses for en selvfølge, at de emner, f. eks. problemer vedrørende præskription og psykisk abnorme lovovertrædere, som komiteen allerede har nedlagt et forberedende arbejde i, bør slubehandles nu. Udvalget finder dog anledning til at understrege betydningen af ensartede bestemmelser vedrørende straf- og sanktionsformerne og går ud fra, at problemerne hermed underkastes nærmere overvejelse i en ikke for fjern fremtid. Udvalget vil endvidere pege på, at der på meget vigtige områder inden for strafferetten er behov for ensartede bestemmelser, hvorfor det er af betydning, at strafferetskomiteens arbejde fremskyndes så meget som muligt.

Udvalget finder det ikke ganske påkrævet eller hensigtsmæssigt, at der vedtages nogen rekommandation om, hvilke emner inden for strafferetten der bør behandles på nordisk plan med henblik på ensartede bestemmelser eller i hvilken rækkefølge de forskellige emner bør tages op. Herom henviser man til, hvad der foran er sagt om disse spørgsmål.

Derimod anser udvalget det for formålstjenligt, at der gennem en rekommandation fra rådet gives udtryk for, at arbejdet i strafferetskomiteen bør fremmes mest muligt, og at der derfor bør søges tilvejebragt den hertil fornødne sekretariatsbistand.

Udvalget indstiller herefter,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge arbejdet i Nordisk strafferetskomité fremmet mest muligt og med henblik herpå stille de fornødne økonomiske midler til rådighed til tilvejebringelse af sekretariatsbistand.

Oslo, den 8. december 1964

*Emil Ahlqvist*

*Ingrid Gärde Widemar*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

Næstformand

*Johan Møller Warnedal*

*Peter Nielsen*

*Gösta Rosenberg*

*H. C. Toft*

*Knut Toven*

## BILAGA 3

## I efterhand inkomna yttranden

## F i n l a n d

## Justitiekanslern:

Jag har till kännedom erhållit en avskrift av Nordiska straffrättskommitténs utlåtande till rådets presidium i samma fråga. Av orsaker, som närmare framgår av nämnda utlåtande, synes det vara mindre ändamålsenligt att i detta skede skrida till åtgärder för ett förenhetligande av straffarterna i de nordiska länderna. Jag förenar mig således för min del om de synpunkter, som framförts i sagda utlåtande.

Helsingfors den 7 december 1964

*Aarne Nuorvala*

*Tenho Autere*

## I s l a n d

## Döms- og kirkjumálaráðuneytið (Justitie- och kyrkoministeriet):

— — — vil man fremhæve, at fra islandsk side må man betragte Den nordiske strafferetskomité's udtalelse af den 5. oktober 1964 som et fyldestgørende referat af mulighederne for det fortsatte arbejde i den nærmeste fremtid og slutter sig til denne.

Reykjavík, den 21. januar 1965

P. m. v.

*Baldur Möller*

## Medlemsförslag

### om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafiken

(Väckt av Ragnar Lassinantti)

I 1956 vedtog Nordisk Råd en rekommandation til regeringerne (rek. nr. 16/1956) om på et passende tidspunkt at optage forhandlinger for at søge gennemført ensartede bestemmelser i de respektive landes lovgivning om misbrug af alkohol. I rekommandationen udtaltes, at det — uanset hvorledes de grovere former for alkoholmisbrug afgrænsedes — burde tilstræbes at finde en vis lavere på promilleregler baseret strafbarhedsgrænse.

Forud for denne rekommandation havde delegerede fra Danmark, Finland, Norge og Sverige i februar 1955 udarbejdet forslag til en i det væsentlige ensartet lovgivning om misbrug af alkohol. Forslagene byggede på indførelse af promilleregler med 2 forseelsestyper, den ene hvor strafbarhed indtrådte med en promille på 0,6, den anden og grovere hvor den lavere grænse var 1,2 promille. Fra finsk side kunne man dog ikke tiltræde en promilleregulering.

Ved drøftelserne om en ny lovgivning på dette område har man — som det også fremgår af det anførte — som et væsentligt punkt drøftet om man skal knytte det strafbare til det forhold, at alkoholindholdet i blodet overstiger en vis lavere promille. Sådanne regler findes for tiden i Norge og Sverige, men ikke i Danmark og Finland.

I 1957 blev der i Sverige nedsat en komité med den opgave at gennemgå de gældende regler om misbrug af alkohol, og denne komité har i december 1963 afgivet en betænkning (SOU 1963:72) indeholdende forslag til nye bestemmelser på dette område. Spørgsmålet om gennemførelse af ensartede nordiske regler har i de andre lande været stillet i bero på komiteens arbejde.

Det er komiteens hovedsynspunkt, at motorkøretøj overhovedet ikke må føres i tilslutning til alkoholindtagelse. Dog har man ikke turdet drage denne konsekvens fuldt ud, men har foreslået, at forseelser, der er ringe, er straffri, i hvilken forbindelse det siges i den pågældende bestemmelse, at en forseelse *kan* anses for ringe, hvis promillen ikke er højere end 0,4 under eller efter kørslen. Den gældende præsumptionsregel, hvorefter den

der har en promille på 1,5 skal anses for spirituspåvirket i lovens forstand, foreslås afskaffet. Betænkningens forslag går iøvrigt ud på følgende: For »onykterhet i trafik» straffes med fængselsstraf, når vedkommende har ført motordrevet køretøj efter at have indtaget alkohol i et sådant omfang, at der har foreligget »påtaglig fara» for trafikulykke under kørslen. Hvis forholdet er groft, straffes for »grov onykterhet i trafik», og straffen kan da stige til 2 års fængsel. Ved bedømmelsen af om »påtaglig fara» har foreligget, skal særlig tages hensyn til, om der før kørslen er indtaget et sådant kvantum alkohol, at det har ført til højere alkoholconcentration end 1 promille under eller efter kørslen. Hvis der iøvrigt i tilslutning til alkoholfortæring er ført motordrevet køretøj og forseelsen ikke kan anses for ringe, dømmes for »trafiknykterhetsförseelse», og straffen er da bøde. Forseelsen *kan* som anført anses for ringe, hvis der ikke er højere alkoholpromille under eller efter kørslen end 0,4.

Det er vigtigt, at der tilvejebringes en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken. Den svenske betæknings undersøgelser og forslag kan efter min mening danne udgangspunkt for fornyede overvejelser og bestræbelser med henblik på at gennemføre en sådan lovgivning.

Under henvisning til det anførte foreslås,

at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne om med udgangspunkt i den nylig afgivne svenske betænkning om »nykterhet i trafik» at søge gennemført en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken.

Stockholm i maj 1964

*Ragnar Lassinantti*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Justitsministeriet:**

— — — skal man meddele, at justitsministeriet er enig i, at der nu bør optages forhandlinger om tilvejebringelse af ensartet nordisk lovgivning på det nævnte område.

Under henvisning til medlemsforslagets formulering skal man tilføje, at det efter justitsministeriets opfattelse ikke vil være rigtigt uden nærmere undersøgelse og forhandling at tage stilling til, om en sådan lovgivning bør bygge på det forslag, der indeholdes i den omtalte svenske betænkning, eller på andre principper.

København, den 11. september 1964

*Hans Hækkerup*

*Niels Madsen*

**Forenede danske Motorejere:**

— — — tillader vi os efter aftale med KDAK at bemærke, at en for de nordiske lande fælles retstilstand på det pågældende område ikke efter vor opfattelse forekommer ubetinget nødvendig, hvortil kommer, at det synes vanskeligt at bringe de synspunkter, der traditionelt har dannet grundlag for den i dag bestående forskellige retstilstand i de skandinaviske lande i indbyrdes overensstemmelse.

For så vidt angår den svenske betænkning, der danner grundlag for forslaget, bemærkes, at der indtil dato ikke ses at være ført noget entydigt bevis for, at en fast promillegrænse er den bedst mulige løsning af problemet. Vi finder derfor for vort vedkommende ikke, at spørgsmålet om straf og dennes omfang udelukkende bør hvile på en blodprøveundersøgelse, men mener, at spørgsmålet fremdeles bør afgøres efter et samlet skøn over de relevante forhold i sagen, hvor promillen selvsagt må indgå som et væsentligt moment.

Vi henleder i denne forbindelse opmærksomheden på, at reglerne i de forskellige europæiske lande vedrørende spirituskørsel divergerer i væsentlig grad, og efter det oplyste overvejer man flere steder at foretage ænd-

ringer i den retlige behandling af disse sager. Det vil efter vor opfattelse være naturligt, om disse udenlandske overvejelser blev taget med i betragtning, forinden der foretages skridt til ændring af den nuværende retstilstand i de nordiske lande.

København, den 14. september 1964

*V. Lærkes*

#### Landsforeningen danske Vognmænd:

---

Det fra svensk side stillede forslag ligger så langt fra de danske retsregler på dette område, at en eventuel ændring af de danske bestemmelser efter landsforeningens opfattelse først vil kunne tages under overvejelse, efter at folketinget såvel som de kompetente administrative myndigheder påny har behandlet problemet og i forbindelse hermed har haft lejlighed til at anstille de undersøgelser, der måtte anses for nødvendige.

Uanset at danske bestemmelser og retspraksis vedrørende motorkørsel i spirituspåvirket tilstand næppe kan anses for fuldt tilfredsstillende, forekommer det landsforeningen meget tvivlsomt, om gennemførelse af det svenske forslag, der i givet fald vil bryde radikalt med dansk tradition på dette område, vil indebære forbedringer. Landsforeningen finder det således på det foreliggende grundlag ikke motiveret, at fælles nordiske regler bør følge de retningslinjer, der er foreslået fra svensk side.

Landsforeningen ser sig derfor ikke i stand til at anbefale det forelagte medlemsforslag.

København, den 22. september 1964

*Jørn Gundelach*

*Chr. Einfeldt*

#### F i n l a n d

#### Justitieministeriet:

Enligt justitieministeriets opfattning har man i förevarande medlemsforslag berört ett viktigt och aktuellt rättspolitiskt problem. Ministeriet anser, att frågan om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafiken åter borde göras till föremål för nordiskt lagstiftningssamarbete. För att samtliga i vederbörande länder kunna erfarenheter och verkställda undersökningar skall kunna beaktas vid utredningsarbetet i saken, anser

ministeriet, att ifrågavarande lagstiftningsuppdrag ej borde bindas vid några på förhand uppställda villkor.

Helsingfors den 3 november 1964

Minister *J. O. Söderhjelm*

Avdelningschef *Kai Korte*

*Ministeriet för inrikesärendena har i skrivelse den 18 september 1964 förklarat sig instämma i yttrandet från medicinalstyrelsen (se nedan).*

#### **Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:**

I Finland har frågan om revidering och komplettering av rattfylleribestämmelserna ofta varit före. Gällande stadganden om framförande av motorfordon under påverkan av alkohol ingår i lagen den 29 mars 1957 om vägtrafik medan på missbruk av alkohol i annan vägtrafik tillämpas stadganden i strafflagen. Nämnda lag om vägtrafik utarbetades av en kommitté under ledning av professor Reino Ellilä. Denna kommitté ansåg skäl icke föreligga att avvika från tidigare gällande stadganden angående rattfylleri för att övergå till en liknande reglering, som omfattats av Sverige och Norge. Ärendet har även sedan denna lagstiftning givits varit före i Riksdagen såsom hemställningsmotion och hemställde Riksdagen med anledning därav den 17 december 1963, »att Regeringen måtte följa med de resultat, som uppnås vid undersökningar i fråga om blodets alkoholhalt, och på basen av dessa vidtagna nödiga åtgärder för ändring av vägtrafiklagstiftningen sålunda, att rattfyllerifall, som medföra fara för trafiksäkerheten, i större omfattning än för närvarande skulle befordras till straff och att man sålunda effektivt kunde förverkliga kravet på fullständig nykterhet i trafiken». Denna Riksdagens hemställning är under beredning i ministeriet. Beredningen av ärendet är ännu i det skede, att det icke är möjligt att nu säga huruvida skäl förefinnes att taga i bruk en liknande promillegräns som i Sverige och Norge såsom bas för påföring av straff. Alkohol utgör ju endast en, fastän en avsevärd del av berusningsmedlen under vars påverkan vägtrafik utgör en fara för trafiksäkerheten. Det finnes många andra narkotika och läkemedel vars bruk under senaste tider ökat och för vars vidkommande nu gällande praxis i varje fall borde tillämpas. Bestämmande av en promillegräns torde därvid icke kunna komma i fråga. Det finns därtill vissa andra på ärendet verkande omständigheter, vilka måste klarläggas innan ståndpunkt kan fattas i frågan angående inställningen till en alkoholpromillegräns, som skulle utgöra grund för bestraffning. Ministeriet anser därför att tillräckliga förutsättningar



för förverkligande av förslaget i fråga icke ännu finnes, och kan därför icke tillstyrka förslaget. Ministeriet följer dock fortsättningsvis med de resultat, som uppnås, vid undersökningar i fråga om blodets alkoholhalt, och kommer i sinom tid att på basen av dem vidtaga nödiga åtgärder.

Helsingfors den 14 september 1964

Minister för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena *Grels Teir*

Regeringsråd *Mauno Satuli*

### Medicinalstyrelsen<sup>1</sup>:

Medicinalstyrelsen finner det önskvärt, att möjligheterna för åstadkommande av en samnordisk lagstiftning om alkoholmissbruk i trafiken undersöks. Med beaktande av de i Finland vunna erfarenheterna ifrågasätter medicinalstyrelsen dock, huruvida genom en sådan lagstiftning, enligt vilken straffbarheten väsentligen är avhängig enbart av siffertal för blodets alkoholhalt, det bästa möjliga resultatet kan uppnås. Härom anför ledamoten av medicinalstyrelsens vetenskapliga råd *professor Antti Alha*, i ett till medicinalstyrelsen 27 augusti 1964 avgivet utlåtande bl. a. följande:

Enligt gällande lagstiftning i Finland är vägtrafik med vilket fordon som helst och lufttrafik under inflytande av alkohol eller annat berusningsmedel eller i berusnings- eller trötthetstillstånd eller överlåtelse av fordon till person, som är i sådant tillstånd, en straffbar handling. Maximistraffet är för motorfordonsförare tukthus i 3 år, för förare av annat fordon fängelse i 1 år. Vid dödsvällande utgör maximistraffet tukthus i 8 år. Lagstiftningen i Finland känner icke någon gällande gräns för blodalkoholen, utan domstolarna har fri prövningsrätt. Blodalkoholkommittén föreslog år 1949 i sitt betänkande införande av en fällande blodalkoholgräns om 1 ‰, vilket således icke godkändes. Kommittémedlemmen, t. f. rättskemisten fil. mag. *Elsa Hjelt* framlade en avvikande åsikt beträffande den föreslagna fällande gränsen och ansåg, att för rattfylleri borde bestraffas, då trafiksäkerheten »sannolikt nedgått».

Den danska lagstiftningen innehåller icke heller någon fällande gräns för blodalkoholen.

I Sverige gäller två fällande gränser: 0,5 ‰ (»rattonykterhet») och 1,5 ‰ (»rattfylleri»).

I Norge gäller en fällande gräns om 0,5 ‰. Särdrag för lagstiftningen utgör abstinenssterminerna: personer i yrkesmässig trafik får icke under en tid av 8 timmar före körning intaga alkohol eller andra berusningsmedel; fordonförare får icke intaga ifrågavarande ämnen under en tid av 6 timmar efter körningen då det är uppenbart, att polisundersökning kan komma i fråga med anledning av körningen.

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

Nämnas må ytterligare, att den fällande gränsen i Väst-Tyskland utgör 1,5 ‰. Man försökte sänka den till 0,8 ‰, men förbundsdagen förkastade förslaget hösten 1962.

Förefintligheten av fällande gränser för blodalkoholen skulle i hög grad underlätta domstolarnas arbete i rattfyllerimål.

Beträffande stiftande av sådana kan anmärkningar dock framföras.

1. Om det finns en fällande gräns överläts det åt fordonsföraren att pröva intagandet av en direkt till körningen ansluten alkoholkvantitet; häri ligger en av själva lagstiftaren medgiven risk. Risken utgör en följd av den redan av små kvantiteter alkohol förorsakade uppmjukningen av hämningarna och det försvagade omdömet som kan leda till intagande av större kvantiteter alkohol. Med tanke på trafikmoralen borde man kräva absolut avhållsamhet från att intaga alkohol så, att alkohol icke skulle finnas i organismen under pågående körning. I enlighet med detta betraktelsesätt skulle en rattfylleriföreseelse föreligga så snart alkohol kan påvisas i blodet vid en under eller efter körningen företagen undersökning.

2. Skulle en fällande gräns vara föreskriven kunde handläggningen av rattfyllerifall i domstolarna kunna bli schematisk, och i gränsfall kunde t. ex. en divergens om 0,01 ‰ fälla avgörandet mellan straffbarhet och icke straffbarhet. Handläggningen av rattfyllerifall kunde bli baserad enbart på kemistens undersökningsintyg och domarens beslut utan medverkan av medicinskt-biologisk sakkunskap. Härvid skulle exempelvis föreligga möjlighet för att den kliniska berusningstillståndsundersökningens betydelse kunde undervärderas och t. ex. utredningen av medicin och narkotikafallen, de s. k. kemikalierattfylleristerna, kunde bli bristfällig (undersökningen av narkotika i urin, ev. även i blodet).

3. Statistiken över rattfyllerifallen i Finland ger vid handen, att a) ca 5 % icke har alkohol i blodet (av dessa fall är ca 10 % eller ett par tiotal fall årligen kemikalierattfyllerister), b) ca 17 % har alkohol men under 1,2 ‰ och c) hos ca 70 % överstiger alkoholen i blodet 1,2 ‰. Då blodalkoholen överstiger 1,2 ‰ har det enligt den fria prövningens princip vid domstolarna i allmänhet befunnits sannolikt, att vederbörande varit under inflytande av alkohol. De fällande gränsernas betydelse komme sålunda att gälla endast en förhållandevis ringa del av de fasttagna rattfylleristerna.

4. Särskilt från nykterhetsorganisationernas sida har i Finland fortlöpande föreslagits införande av fällande gränser i den övertygelsen, att dessa skulle inverka preventivt på rattfylleriet. Strafflagstiftningen i Finland för rattfylleri hör till de strängaste i världen. Det oaktat ökar antalet fall hela tiden starkt och proportionsvis mera än ökningen av antalet motorfordon. På rättskemiska avdelningen undersöktes år 1962 4 329 fall, men år 1963 4 920 fall. Situationen är densamma överallt i världen. Majoriteten av rattfylleristerna är asociala och starkt på glid i fråga om missbruket av alkohol. Det är icke antagligt, att införandet av fällande gränser väsentligen skulle förebygga rattfylleriet. Härvidlag bör i huvudsak andra vägar sökas (såsom upplysning och uppammande av en reservationslöst fördömande inställning hos den stora allmänheten till rattfylleri, samt förhindrande av att asociala element kan verka i trafiken).

5. Med avseende å fällande gränser för blodalkoholen frågar man sig, vilket på grundval av bedömning erhållet värde som skall betraktas som »blodalkohol» vid den rättsliga behandlingen? Är det t. ex. medeltalet av tre parallella analyser, eller skall från detta avdragas, såsom f. n. i Finland från

Widmark-värdet 0,15 ‰ såsom ett möjligt tredubbelt högsta värde för den s. k. fysiologiska blodalkoholen? Eller i vilken mån skall s. k. tillbakaräkning på basen av undersökningsresultatet beaktas, dvs. en på den konstanta nedgången av alkoholmängden i blodet baserad bedömning av blodalkoholen vid tidpunkten för händelsen? Vidare anmäler sig spörsmålet, huru man skall förhålla sig till storleken av blodalkoholen i de fall, då det påstås, att alkoholen inlagits eller verkligen tagits efter händelsen och före konfrontationen med polisen (vid rättskemiska avdelningen undersöktes 219 dylika fall år 1963)? Man bör kräva, att alla dessa frågor preciseras på ett allmängiltigt sätt, något som för en expert på blodalkoholundersökningar måhända kan bereda övermäktiga svårigheter.

6. Den för alkoholberusningstillståndet viktigaste faktorn utgör blodalkoholens storlek, som åter påverkas av den konsumerade alkoholdryckens art eller alkoholhalt och kvantitet samt dess eventuella utspädning, under hur lång tid den konsumerats, näringsomständigheterna samt de individuella faktorerna kroppsvikt, resorptions- och elimineringsnabbhet. Alkoholtoleransen varierar dock i hög grad. Då det individuella tröskelvärdet för blodalkoholen uppnåts uppträder funktionsstörningar. Tröskelvärdets nivå höjes av en skällig förtrogenhet med alkoholkonsumtion. Unga personer, åldringar och alkoholister har låg alkoholtolerans.

En annan betydelsefull faktor utgör berusningsskedet. Störningarna är starkast under stigande rus, mindre än 1—2 timmar efter konsumerandet. Vid jämförelser i Finland mellan storleken av blodalkoholen hos rattfyllerister och det kliniskt konstaterbara berusningstillståndet (Alha och Hjelt 1955) konstaterades, att över 50 % var påverkade a) under stigande rus med en blodalkohol mellan 1,0—1,2 ‰, men under sjunkande rus först då blodalkoholen låg mellan gränserna 1,2—1,6 ‰. På berusningstillståndets art kan inverka exempelvis de genomsnittliga nationella alkoholkonsumtionsvanorna. Det är allmänt känt, att man i Finland gärna konsumerar alkohol snabbt och häftigt. Alkoholvanornas uppenbara olikhet i de olika nordiska länderna reducerar jämförbarheten för fixerade fällande gränser för blodalkoholen.

Dessutom påverkas alkoholberusningstillståndet av talrika andra faktorer a) trötthet och nattvak samt tungt arbete, b) den allmänna konditionen, c) näringstillståndet, d) periodisk hypoglykemi, e) skador, f) många sjukdomar, särskilt socker- och fallandesjuka, g) mediciner, som avsevärt kan öka effekten av också helt små alkoholkvantiteter, h) sinnestillståndet, i) kronisk alkoholism, j) avvikande alkoholreaktioner såsom patologisk berusning och k) förgiftningar (såsom avgasos).

Vid sådant förhållande är graden av alkoholpåverkan i så hög grad beroende av talrika olika faktorer, att blodalkoholens storlek ej enbart kan betraktas som måttstock för berusningstillståndet eller graden av sådant. Domaren måste då han avgör saken ha tillgång till allt tänkbart bevismaterial.

I Finland och Danmark biträds domstolarna av specialister inom den rättsmedicinska alkoholbranschen eller särskilda instanser vid den individuella behandlingen av rattfyllerifall. Med den gällande fria prövningens princip ger handläggningen av fallen betydligt mera arbete än om lagstiftningen skulle innehålla fällande gränser för blodalkoholen. Man ställer sig frågan, huruvida man dock kan fästa avseende vid en dylik synpunkt då fråga är om ett brott, som bestraffas hårt, samt om individens rättsskydd.

Med hänvisning till allt vad ovan anförts borde det icke stiftas en lag, en-

ligt vilken enbart siffervärden avgör, huruvida dom skall fällas för olikgradigt rattfylleri eller icke.

Med hänvisning till det ovanstående finner medicinalstyrelsen, att frågan omsorgsfullt borde prövas vid gemensamma förhandlingar mellan de nordiska ländernas experter.

Helsingfors den 4 september 1964

Generaldirektör *Niilo Pesonen*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

**Olycksfallsskyddet r. f:s trafiksektion TALJA<sup>1</sup>:**

---

Alkoholmissbruket i trafiken är en ur trafiksäkerhetssynpunkt rätt central fråga och till följd härav bör naturligtvis allt göras för att få en positiv lösning till stånd.

Det är uppenbart, att en enhetlig lagstiftning i denna fråga vore ägnad att befrämja nykterheten i trafiken.

Då emellertid, såsom från Finlands sida redan tidigare i ett flertal olika sammanhang konstaterats, fastställandet av en fällande promillegräns i lagen knappast är att rekommendera, torde en enhetlig lagstiftning i de nordiska länderna på denna bas ej kunna komma ifråga. Enligt vår uppfattning ifrågasätter redan enbart den i vårt lands processrätt erkända principen om fri bevisprövning vid införandet i praktiken av en legal, fällande promillegräns.

Helsingfors den 14 september 1964

**TALJA**

*Arno Linnoila*

Verksamhetsledare

**Trafikförsäkringsföreningen** har i skrivelse den 30 juli 1964 förklarat sig finna medlemsförslaget i princip ändamålsenligt och tillstyrka detsamma.

**Finlands automobilkлубb:**

---

Vi anser, att nuvarande lagstadgande med absolut nykterhet vid ratten är det enda riktiga. Om lagen ändras så, att motorfordon får framföras under

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

lindrig alkoholpåverkan — fastän promillehalten skulle vara liten — så är det enligt vår mening ett steg mot det sämre. Föraren skulle i så fall före eller under körningen avnjuta alkoholhaltiga drycker i lagstadgad mängd. Då få vore i stånd att avgöra denna kvantitet rätt, är det uppenbart att rattfyllerifallen skulle öka.

Det finska systemet för att konstatera rattfylleri (blod- och kliniska prov) är rättvisare då det är vetenskapligt bevisat att man inte enbart kan stöda sig på mängden av blodalkohol som mått på berusningsgraden och att binda en dom vid ett schematiskt bestämt promilletal är orättvist.

Säkert är även att promillegränsen skulle försvåra vederbörande trafikövervakares verksamhet. Varje förare, som eventuellt förtärt alkohol, skulle man i så fall vara tvungen att föra till läkarundersökning, då det däremot nu t. o. m. på landsvägen utan specialundersökningar lätt går att skilja mellan en fullständigt nykter person och en alkoholpåverkad.

Finlands nuvarande lagstiftning är sträng men rättvis och erbjuder den oskyldige fullständigt rättskydd.

På grund av ovensagda anser vi, att det ej finnes någon anledning att införa bestämmelsen angående den s. k. fällande blodgränsen i vår trafiklag.

Helsingfors den 10 september 1964

Finlands automobilklubb

*Pauli Ervi*

Verkst. dir.

**Suomen kuorma-autoliitto r. y.: — Finlands lastbilsförbund:**

— — — — ber vi få meddela, att Suomen Kuorma-autoliitto finner det önskvärt, att även på detta område en enhetlig lagstiftning uppnås i de nordiska länderna, anlingen i enlighet med riksdagsman Ragnar Lassinantti's motion eller på annan bas, som anses lämplig med beaktande av förhållandena i Finland.

Helsingfors den 16 september 1964

Suomen kuorma-autoliitto r. y.

*Toivo Ruotsalainen*

**N o r g e**

**Sosialdepartementet:**

---

Forslaget har herfra vært lagt fram for Samferdselsdepartementet og Justisdepartementet.

*Samferdselsdepartementet* har uttalt:

Samferdselsdepartementet kan ikke se at det for tiden foreligger praktiske muligheter for å nå fram til ensartet nordisk lovgivning om misbruk av alkohol i trafikken. Dette departement ville likevel anse det nyttig om man kunne få en felles nordisk utredning av saken.

*Justisdepartementet*:

Dette departement har intet å bemerke til at spørsmålet om ensartet nordisk lovgivning om alkoholmisbruk i trafikken igjen blir tatt opp.

Det svenske forslag som opererer med 2 promillegrenser synes ikke å være uten interesse. Imidlertid vil en vanskelig kunne godta at straffbarheten skal avhenge av skjønsmessige vurderinger som skal ha betydning ved siden av promillegrensene. Dette vil føre til at håndhevingen blir vanskelig og uhensiktsmessig.

Det er innhentet uttalelser fra Norges automobil-forbund, Vegdirektoratet, Kongelig norsk automobilklub og Motorførernes avholdsforbund (*se nedan*).

*Sosialdepartementet* viser til det som fra norsk hold ble anført i samband med sak D 19 under sesjonen 1961<sup>1</sup>, der en bl. a. uttalte at en ikke hadde noe å innvende mot at spørsmålet om ensartet nordisk lovgivning om trafikkedrueligheten ble tatt opp igjen. Men en uttalte samtidig den forutsetning at dette ikke måtte medføre noen svekkelse av de nåværende strenge norske bestemmelser.

Sosialdepartementet har fremdeles det samme syn på forholdet og kan derfor ikke anbefale etablert slike lovbestemmelser som er foreslått av 1957 års svenske trafikknøyterhetskomite og som er nevnt i det medlemsforslag som nå er fremsatt. Departementet vil ellers særskilt vise til det som er uttalt av Motorførernes avholdsforbund (*se nedan*).

Oslo, 28. september 1964

*Ottar Lund*

*K. J. Öksnes*

Vegdirektoratet:

---

Vegdirektoratet er enig i at det er ønskelig å søke tilveiebrakt en ensartet nordisk lovgivning om misbruk av alkohol i trafikken. Man er imidlertid i tvil om det er hensiktsmessig å ta opp dette samordningsarbeid på det nåværende tidspunkt, dels under henvisning til de vansker som oppsto da man i slutten av 1950-årene søkte å gjennomføre ensartet lovgivning på dette område, dels under henvisning til den samordning av de nordiske lands trafikk- og skilteregler som for tiden er under behandling.

Man gjør for ordens skyld oppmerksom på at man her ennå ikke har

<sup>1</sup> *Se 9. sess., s. 889—890.*

mottatt den svenske komitéinnstilling (SOU 1963: 72), og derfor ikke har kunnet gjennomgå denne og eventuelt ta stilling til spørsmålet om komitéens arbeid kan danne utgangspunkt for et nordisk samordningsarbeid. Man peker videre på at norsk lovgivnings bestemmelser på dette området er meget strenge, og at man i hverfall fra Vegdirektoratets side ikke vil fremme noe forslag om lempning i disse bestemmelser når det gjelder utkast til ny vegtrafikklov.

Oslo, 29. august 1964

*R. N. Torgersen*

*K. Hagene*

*Kongelig norsk automobilklubb har i skrivelse den 1 september 1964 forklarat sig instämma i medlemsförslaget.*

**Norges automobil-forbund:**

Uten at vi på så kort varsel kan ta standpunkt til det foreliggende forslag, vil vi uttale at vi alltid har vært av den mening at det ville være av stor betydning å få ensartede bestemmelser i Norden på det område det her gjelder. Med den store økning i biltrafikken mellom de nordiske land er spørsmålet nå viktigere enn noensinne.

Oslo, 24. august 1964

Ærbødigst

Norges automobil-forbund

*F. Nagell-Erichsen*

Direktør

*Norsk motor klubb har i skrivelse den 26 september 1964 förklarat sig icke ha några erinringar att göra i anledning av medlemsförslaget.*

**Motorföörernes avholdsforbund:**

MA's forbundsstyre har såvidt dröftat denne saken, og vi kan på grunnlag av det gi følgende uttalelse. Vi vil dog gjerne komme tilbake til den senere når saken har vært grundigere gjennomgått av styret.

Som nevnt i forslaget har det tidligere vært gjort et forsök på å sam-

ordne de nordiske lovbestemmelsene om alkohol og trafikk. På et tidlig stadium i forhandlingene var det på det rene at det ikke ville lykkes å komme fram til en felles plattform, først og fremst fordi Danmark og Finland ikke ville innføre »promilleregelen». Den norske delen av den nordiske komitéen fortsatte likevel sitt arbeid og kom fram til et resultat som i hovedsaken muligens kunne blitt akseptert i Sverige. Men komitéens forslag møtte praktisk talt samstemmig motbör i Norge, i samtlige aviser som uttalte seg og av organisasjoner og andre hvis uttalelser er kjent. Det viste seg at det overhodet ikke var noe grunnlag for å lempe på de norske bestemmelsene, men at det tvert imot kom sterke krav om skjerping.

Siden den tid er den norske promillelovgivningen også blitt revidert og skjerpet på en rekke punkter. Denne revisjonen ble praktisk enstemmig vedtatt av Stortinget og godtatt av pressen. Den eneste dissens både i Stortinget og i pressen gjaldt spørsmålet om 4 eller 6 timers drikkeforbud etter kjøring som vedkommende forsto eller måtte forstå at politiet var interessert i å se nærmere på. Vi har således ikke grunnlag for å anta at det i Norge er interesse for å lempe på noe punkt av promillebestemmelsene. I hvert fall må Motorførernes Avholdsforbund på det mest bestemte advare mot noen revisjon av vår promillelovgivning som kan føre til svekkelse av bestemmelsene. Tvert imot mener MA det bör tas opp til overveielse hvorvidt vår promillegrense ligger for høyt. Når det brukes »sikkerhetsmargin» på 0,15 promille bör promillegrensen kunne senkes til 0,3 ‰.

Hvis nordisk samarbeid derimot kan føre til at de andre nordiske land gjennom en eller flere revisjoner kan nærme seg den norske promillelovgivning vil vi anse det som meget verdifullt.

Det kan i første omgang synes urimelig at Norge skulle gå til forhandlinger om saken på slike premisser. Men et samarbeid som fører til svekkelse av de norske lovbestemmelsene vil MA på det mest bestemte fraråde, og vil se det som en stor fordel om det allerede nå blir pekt på at den norske lovgivning på området bör danne mønster for den felles lovgivning man søker hen mot.

Oslo, 2. september 1964

Motorførernes avholdsforbund

*Steinar Hauge*

S v e r i g e

**Rikspolisstyrelsen** har i skrivelse den 26 augusti 1964 förklarat sig inte ha något att erinra mot medlemsförslaget.



**Medicinalstyrelsen:**

— — — anföra, att styrelsen finner ett förenhetligande av ifrågasvarande lagstiftning inom de nordiska länderna böra eftersträvas. Styrelsen har jämväl framhållit detta i sitt över 1957 års trafiknykterhetskommittés betänkande »Nykterhet i trafik» I: Vägtrafiken den 26 juni 1964 avgivna yttrande [*se Bihang*].

Stockholm den 7 augusti 1964

*Arthur Engel*

*Paul Lindström*

*Agneta Charpentier*

BIHANG 1

**Remissvar från medicinalstyrelsen i anledning av betänkandet »Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72)**

I betänkandet behandlas dels trafiknykterhetslagstiftningen för vägtrafiken, dels förfarandet vid körkortsåterkallelse i samband med brott.

Kommittén — som påvisar att frekvensen av hithörande brottslighet i stort sett icke stigit sedan 1957 men funnit anledning att antaga att övervakningsresurserna icke kunnat möta den kraftiga trafikutvecklingen — har utgått från grundregeln att alkoholförtäring överhuvudtaget är oförenlig med motorfordons förande; det nu utbredda »promilletänkandet», varigenom viss begränsad alkoholförtäring framstod som tillåten, borde motverkas. Förseelser som kunde anses som ringa borde dock undantagas från straffansvar; dylik ringa förseelse må enligt förslaget anses föreligga, då alkoholkoncentrationen i förarens blod uppgått till högst 0,4 promille under eller efter färden. Den föreslagna klassificeringen av brottstyperna i a) »trafiknykterhetsförseelse» b) »nykterhet i trafik» och c) »grov onykterhet i trafik» grundas på gärningens farlighetsgrad, icke såsom tidigare främst på graden av förarens påverkan. Den nuvarande presumptionsregeln, enligt vilken den som haft 1,5 promille skulle ådömas ansvar för rattfylleri, har ersatts med en anvisning att vid bedömandet av huruvida påtaglig fara förelegat för trafikolycka särskilt skall beaktas i vad mån alkoholförtäringen lett till högre koncentration än 1 promille under eller efter färden; detta promilletal har, liksom tidigare nämnda 0,4 promille, befunnits motiverat med hänsyn till den medicinska forskningens rön beträffande sambandet mellan promille och förtärd spritmängd.

Kommittén har vidare funnit att tidigare schablonmässiga straffmättningspraxis utgjort ett hinder för lagstiftningens effektivitet och därför föreslagit en större differentiering av påföljderna, varvid maximistraffet höjts från ett års till två års fängelse.

Ett särskilt stadgande har föreslagits för de fall där föraren varit påverkad av annat än alkoholhaltiga drycker; för straffansvar har därvid förutsatts att vederbörande insett eller bort räkna med att farlig påverkan skulle inträda.

I fråga om bevismedlen har kommittén betonat, att större betydelse än hittills borde tillmätas den kliniska läkarundersökningen; ett nytt protokoll härför har under utredningsarbetets gång fastställts av medicinalstyrelsen. I fråga om rätten att anordna prov å utandningsluft har kommittén icke ansett sig böra införa nya regler; dylika prov får liksom hittills endast tagas vid skälig misstanke om trafiknykterhetsbrott. Detta ställningstagande har föranlett en reservation, vari påyrkas att polisman utan angivande av särskilda förutsättningar skall tillerkännas rätt att föranstalta om utandningsprov. Dessa skulle sålunda bland annat få företagas rutinmässigt vid allmänna trafikkontroller.

Medicinalstyrelsen får i vad betänkandet berör styrelsens ämbetsområde anföra följande.

Styrelsen anser sig väl kunna dela den av kommittén hävdade grundsynen att alkoholförtäring i princip är oförenlig med förande av motorfordon, dock med den reservationen att inte all — således även den ringaste — alkoholkonsumtion i nämnt sammanhang bör stämplas såsom förseelse. Styrelsen vill därvid betona angelägenheten av att den enskilda individens ansvarskänsla successivt så kan påverkas, att en allt större majoritet av bilförare finner det naturligt att aldrig överskrida en mycket ringa alkoholdos i samband med förande av motorfordon. I anslutning härtill är det också viktigt att promilletänkandet kan motverkas. Även den föreslagna differentieringen av straffpåföljderna vid överträdelse anser styrelsen värdefull.

I fråga om sänkningen av promilletalen finner medicinalstyrelsen goda skäl tillstyrka ändringen från 1,5 till 1 promille. Styrelsen anser det däremot vara tveksamt om sänkningen från 0,5 till 0,4 promille är praktiskt motiverad. Styrelsen vill också framhålla att såvitt framgår av kommitténs redogörelse för utländsk lagstiftning intet land — fränsett vissa östeuropeiska stater samt Sovjetunionen där blodalkoholprov icke förekommer — tillämpar en lägre promillegräns än 0,5. Detta är av särskild betydelse i fråga om de nordiska länderna, för vilka enhetliga normer i detta hänseende bör eftersträvas.

Beträffande bevismedlen finner styrelsen liksom kommittén att graden av förarens trafikfarlighet måste särskilt beaktas. Förutom blodprovet, vilket måste anses som det förnämsta bevismedlet, torde vid bedömandet härav den kliniska undersökningen, särskilt om den företagits av en erfaren läkare, icke sakna betydelse. Styrelsen har också vid utarbetandet av det nya undersökningsprotokollet sökt medverka till att öka undersökningens värde ur bevisynpunkt och räknar med att fortlöpande omarbeta detsamma i anslutning till vetenskapens utveckling på området.

De så kallade utandningsproven skulle såsom kommittén även anför, i viss utsträckning kunna ersätta blodprov som bevis vid trafiknykterhetsbrott, vilket skulle innebära en avsevärd rationalisering. En förutsättning härför är emellertid att den använda apparaturen ej endast ger utslag för närvaron av alkohol utan även ger en uppfattning av alkoholhalten. Då, såsom framgår av professor Goldbergs bifogade yttrande, vissa nyare konstruktioner på området synes ha tillkommit, får styrelsen föreslå, att en utredning i fråga om utandningsproven företages. Då resultatet härav föreligger, torde lithörande frågor böra upptagas till förnyad prövning.

Allt flera fall av *påverkan av annat än alkoholhaltiga drycker* torde vara att vänta med hänsyn till det ökande bruket av läkemedel, som påverkar det centrala nervsystemet, icke minst sedativa och psykofarmaka. Vissa läkemedel, däribland några av de nämnda, ger dessutom i förening med alkohol en förstärkt effekt, något som även beaktas av kommittén. För att förhindra olycksfall är det av betydelse att allmänheten i större utsträckning upplyses om de risker, som är förenade med viss medicinering, särskilt om ordinerad dos överskrides. Straffansvarets inträdande har för övrigt av kommittén i hithörande fall gjorts beroende av att föraren insett eller bort inse att farlig verkan kunde inträda. I den medicinska expertredogörelsen framföres i detta hänseende önskemålet, att de fabriksmässigt tillverkade originalpreparat, som innehåller ämnen, vilka ogynnsamt kan inverka på förmågan att framföra motorfordon — även de, som blott erhålles mot läkarrecept — förses med tydlig varning för överdosering, riktad till motorfordonsföraren. Beträffande vissa medel mot rörelsesjuka har medicinalstyrelsen redan utfärdat anvisningar om att desamma i småförpackningar — vilka får försälas utan recept — skall vara försedda med varning mot förande av motorfordon. Medicinalstyrelsen är beredd att efter utredning överväga att utöka användningen av dylik påskrift. Styrelsen avser jämväl att i en särskild cirkulärskrivelse till läkarna rikta uppmärksamheten på den för bilförare menliga inverkan i form av sänkt vakenhetsgrad, nedsatt reaktionsförmåga m. m. som är förknippad med bruket av vissa läkemedel.

Styrelsen vill slutligen ifrågasätta om icke *dels* den hävdvunna benämningen »rattfylleri» borde bibehållas i stället för den föreslagna, mindre slagkraftiga beteckningen »onykterhet i trafik», *dels* trafiknykterhetsbestämmelserna utsträckas till att omfatta jämväl cyklister och fotgängare. Företagna undersökningar har nämligen visat, att cyklister och fotgängare, som skadas vid trafikolyckor, i stor utsträckning är spritpåverkade.

Då frågan om vilken myndighet, som är mest lämpad att besluta om körkortsåterkallelse i fall, då sådan åtgärd föranledes av brott, faller utanför medicinalstyrelsens ämbetsområde har styrelsen icke ansett sig böra uttala sig i denna del.

Stockholm den 26 juni 1964

Underdånigst

*Arthur Engel*

*Ivar Frostner*

*Ulla Blom*

**Remissvar från Karolinska institutets lärarkollegium i anledning av betänkandet  
»Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72)**

Kollegiet accepterar den grundsyn som företrädes av kommittén att en ny lagstiftning på detta område bör syfta till att främja trafiksäkerheten och att därvid tillgodose väsentliga såväl allmän-preventiva som individual-preventiva synpunkter. Lagstiftningen bör göra klart att alkoholförtäring och bilkörning äro oförenliga, därest maximal trafiksäkerhet är riktmärke.

Kommittén har avsett att tillgodose detta bland annat genom att knyta brottsbeskrivningen till förekomsten av påtaglig fara för trafikolycka och att försöka undvika ett schablonmässigt förfarande vid straffmätningen.

Dock är det klart att ej ens med den föreslagna indelningen och avgränsningen av de av kommittén föreslagna tre brottstyperna hänsynstagande till vissa fasta promillegränser går att undvika.

Den av kommittén föreslagna undre ansvarighetsgränsen — 0,4 promille efter avdrag för den statistiska säkerhetsmarginalen — är avsedd som en skärpning på denna punkt av den nuvarande lagstiftningens undre gräns — 0,5 promille —, som kommittén ansett vara alltför hög. Visserligen skola även andra omständigheter än blodalkoholhalten ingå i bedömningen huruvida brottet skall åtalsbeläggas, men diskussionen å sid. 70 i betänkandet av resultatet av alkoholbestämningar hos försökspersoner, som fått intaga varierande mängder alkohol, ge vid handen att den maximalt uppnådda blodalkoholkoncentrationen skall vara det viktigaste indiciet.

Det är emellertid svårt att bedöma huruvida kommitténs förslag innebär en straffskärpning, emedan det föreslås att straffet för det lindrigaste brottet — trafiknykterhetsförseelse — avsevärt mildras. Straffminimum skall vara 10 dagsböter och fängelsestraff skall ej få förekomma, medan för förseelse i detta område enligt nuvarande lagstiftning strafflatituden är betydligt större. Straffminimum är detsamma, men fängelse upp till 6 mån. kan utgå.

Som gräns mellan det kvalificerade och okvalificerade trafiknykterhetsbrottet — trafiknykterhetsförseelse resp. onykterhet i trafik — har kommittén bland andra kriterier valt en blodalkoholhalt av 1 promille, därmed ävenledes syftande till en avsevärd skärpning jämfört med nuvarande lagstiftning. Även i detta fall är det svårt att bedöma huruvida den föreslagna promillegränsen verkligen innebär en *skärpning* jämfört med gällande lag, enär enligt kommitténs mening även i denna brottskategori villkorlig dom jämte böter bör kunna förekomma i stor utsträckning, liksom kortare ovillkorligt fängelsestraff eller enbart dagsböter. Dock föreslås straffminimum här till 50 dagsböter jämfört med 25 dagsböter enligt nuvarande lagstiftning.

Betänkandet ger föga ledning rörande hur kommittén tänkt sig den praktiska tillämpningen vid brott inom denna kategori och de avkunnade domarnas effekt på allmänhetens uppfattning om lagen och dess syftemål.

Endast i fråga om de grövsta brotten, betecknade som »grov onykterhet i trafik» kan lagstiftningsförslaget säkert uppfattas som en skärpning ge-

nom att strafflatituden förskjutits uppåt. Bötesstraff kan icke tillämpas för de grova brotten och den övre gränsen för fängelse avses bli två år.

Ett frigörande från ett schablonmässigt följande av promilleregeln vid straffmätningen är i hög grad önskvärt och det är ävenledes önskvärt att undvika eller åtminstone minska betydelsen av den ofta osäkra tillbakaräkningen för bedömandet av blodalkoholhalten vid körningen. Kommitténs förslag är att bedömningen skall hänföra sig till den förtärda alkoholmängd, som under eller efter körningen leder till visst maximalt blodalkoholvärde. Härvidlag är att märka, att uppgifterna om förtärd alkoholmängd ofta äro ytterst otillförlitliga och måste kontrolleras — förutom genom eventuella vittnesuppgifter — genom den vid viss tidpunkt konstaterade halten av alkohol i blod och — i förekommande fall — i urin. Redan detta innebär ett tillbakaräkande, och därtill kommer att i vissa av de fall där blodprovet är taget under blodalkoholkurvans nedgående fas, den föreslagna lagtexten nödvändiggör ett tillbakaräkande för bedömande av kurvans maximinivå, som ju skall tillmätas stor vikt för brottets klassificering; kommitténs förslag uppftar ju två promillegränser, 0,4 och 1 promille, vilka ingå i definitionen av två av de tre brottskategorier som kommittén föreslagit.

Lärarkollegiet, som gärna vill ansluta sig till de grundprinciper som redovisats som bakgrund för den föreslagna lagändringen, finner sålunda att det är svårt att bedöma, huruvida i praktiken dessa mål komma att nås med den föreslagna lagen. För ett tillförlitligt bedömande vore det ytterst önskvärt att i ett tillräckligt stort antal typfall få en belysning av dels vad domen blivit enligt nu gällande lagar, dels av vad den kunde förväntas bli med tillämpning av kommitténs lagförslag. Därvid kunde man utgå från hela det material från något av de sista åren där blodalkoholanalys föreligger och gesom en representativ sampling utvälja fall där domen blivit fällande resp. frikännande eller där åtalseftergift förekommit. Med övervägande av alla kända omständigheter i dessa fall skulle straffmätningen enligt lagförslaget bedömas. En sådan studie skulle ge helt andra möjligheter än som nu föreligga att bedöma huruvida kommitténs syftemål med de föreslagna förändringarna skulle uppnås och även ge upplysning om i vad mån förslaget skulle innebära en straffskärpning eller ej. Det skulle även klarlägga vilka kategorier, som skulle drabbas av straffskärpning resp. straffflintring, och man skulle även kunna få upplysning om i vad mån den föreslagna lagstiftningen skulle bidra till att minska betydelsen av tillbakaräkning.

### *Läkarundersökning*

Kommittén framhåller att utfallet av läkarundersökningen skall tillmätas större betydelse än förut vid bedömandet av brottets svårighetsgrad. Detta finner lärarkollegiet vara betänkligt, med hänsyn till den betydande osäkerhet i utfallet av undersökningen som framkommit vid den av kommitténs experter gjorda analysen av läkarprotokollen och som bekräftat tidigare gjorda undersökningar av liknande slag.

Det synes likväl som om de nya läkarprotokollen medge en något bättre differentiering och skärpning av diagnostiken, och det måste uppfattas som en fördel att läkaren enligt det nya protokollet icke skall avfordras en förklaring huruvida den misstänkte på betryggande sätt kunnat föra motorfordon, utan endast huruvida den undersökte företett tecken på lätt, måttlig eller svår påverkan. Lärarkollegiet förutsätter att läkarprotokollets utformning fortlöpande följes i anslutning till vetenskapens utveckling.

### *Utandningsprov*

Kommittén diskuterar även användandet av apparatur för bestämning av alkohol i utandningsluften och möjligheten att polisens befogenheter skola utvidgas att rutinmässigt få ta dylika andningsprov, t. ex. i samband med fordonskontroll, ej blott vid skäligen misstanke på trafiknykterhet.

Lärarkollegiet finner denna fråga icke vara tillräckligt utredd. Ny apparatur har framkommit under de senaste åren, som på ett helt annat sätt än som tidigare varit möjligt medger bestämning av alkoholhalten i utandningsluften, även av låga halter. En god metod torde vara av värde som »screening test», d. v. s. som ledning för urvalet av de fall, som böra läkarundersökas och underkastas blod- och urinprovanalys. Den torde även få betydelse t. ex. i de fall då osäkerhet råder om att alkohol förtärts efter körningen eller i samband med denna, emedan den tillåter att följa alkoholhalten i utandningsluften med jämna mellanrum och därmed komplettera de uppgifter, som kunna härledas ur blod- och urinprov. Slutligen torde kännedomen om att polisen i större omfattning — som ett led i en ökad övervakning — är utrustad med en apparatur, som ute på fältet med viss grad av säkerhet kan konstatera ej blott närvaro av alkohol utan även ge en uppfattning om alkoholhalten, ha en psykologisk verkan och därmed bidra till det allmänpreventiva syfte som lagstiftningen på detta område eftersträvar. Enligt vad som uppgives i expertbilagan, utredes för närvarande hur Alcotest-provet, som endast ger ett kvalitativt svar, fungerar i praktiken.

Lärarkollegiet vill föreslå att denna fråga utredes närmare, t. ex. genom att dylik nyare apparatur, främst den av det brittiska medicinska forskningsrådet (British Medical Research Council) utvecklade Wright-Kitagawa Breath Analyser och den av Borkenstein i USA utvecklade Breathanalyser prövas under svenska förhållanden. En dylik prövning bör göras på ett större material och lämpligen avse en jämförande prövning av utfallet av andningsprov, analyserade med denna apparatur, och av blod- och urinprov, analyserade enligt gängse metoder. Därvid böra dels försökspersoner studeras, vilka fått kända mängder alkohol, dels bör en prövning göras under faktiska förhållanden av personer, misstänkta för brott mot trafiknykterhetslagstiftningen. Därest som ett led i en dylik vetenskaplig studie provtagningen med denna apparatur göres frivillig, kan även erfarenhet vinnas om en mera allmän användning är lämpad, eventuellt även om rätt att använda dylik apparatur rutinmässigt, i enlighet med den till betänkandet fogade reservationen, vore av värde.

---

### *Körkortsåterkallelse*

Kommittén har även övervägt en revision av nuvarande former för körkortsåterkallelse och utgår från förutsättningen, att återkallelse av körkort ej skall uppfattas som straffpåföljd utan som en åtgärd dikterad av trafik-säkerhetskänslighet. Kommittén föreslår att länsstyrelsens befattning med körkortsindragning skall minskas och att domstol skall besluta om dylik återkallelse i alla de fall där åtgärden föranledes av brott, dock ej när det gäller »vanligt» fylleri. Kommittén talar även om att straff och körkortsindragning skall kunna »jämkas» med varandra.

Lärarkollegiet kan icke finna att dessa förslag rimma med den givna

förutsättningen att körkortsindragningen ej skall uppfattas som en straffpåföljd utan som en säkerhetsåtgärd. Domstolen är enligt kollegiets mening icke det rätta organet för körkortsindragning. Den äger visserligen god kännedom om förhållandena i samband med det aktuella brottet, men torde ej äga samma ingående kännedom om alla de andra omständigheter, av medicinsk, trafikpsykologisk eller annan natur, som kunna påverka bedömningen av körkortsindragningen ur trafiksäkerhetssynpunkt.

Emellertid är även det nuvarande förfarandet ur många synpunkter otillfredsställande. Det synes föreligga en risk för schablonmässighet vid ärendenas bedömning. För närvarande synes återkallelse av körkort ske i så gott som alla fall även vid det lindrigare brottet, rattonykterhet, och länsstyrelserna torde endast i begränsad omfattning utnyttja möjligheten att anlita medicinsk och annan sakkunskap.

Det är icke utrett i vilken omfattning olovlig körning efter återkallelse förekommer; allmän erfarenhet talar för att detta icke är ovanligt.

Det bör enligt lärarkollegiets mening närmare utredas om inte körkortsåterkallelse borde handhas av en för riket gemensam instans, till vars föfogande stode ett riksomfattande körkortsregister, i vilket alla för bedömning av körkortets bibehållande eller återkallande relevanta fakta fortlöpande infördes; utvecklingen av den elektroniska databehandlingen gör att denna fråga i dag bör kunna angripas med helt andra förutsättningar än tidigare. En sådan central prövoinstans skulle förutsättas föfoga även över den medicinska, psykologiska och nykterhetsvårdande sakkunskap, som är nödvändig för den allsidiga belysningen och bedömningen av körkortsåterkallelse som en trafiksäkerhetsfråga. Ett sådant organ skulle handlägga alla körkortsåterkallelser, vare sig de föranletts av brottslig gärning eller icke.

Enligt lärarkollegiets mening bör återkallelsen av körkort ej schablonmässigt utdömas vid varje slag av trafiknykterhetsförseelse eller onykterhet i trafik. Det bör utredas om icke större effekt skulle kunna nås om t. ex. återkallelse av körkort förbehålles de fall som utgöra en verklig fara ur trafiksäkerhetssynpunkt. I dessa fall bör istället efterlevnaden av återkallelsen effektivare kontrolleras.

Möjligheten av en större differentiering med avseende på längden av återkallelse bör närmare utredas. Även villkorlig återkallelse bör komma ifråga, kanske i relativt stor utsträckning, t. ex. i de fall där vederbörande underkastar sig behandling för sin alkoholism och går under fortlöpande kontroll hos läkare. Erfarenhet från nykterhetsvårdande verksamhet talar för att en utsträckning av det villkorliga förfarandet är ett viktigt hjälpmedel i behandlingen av alkoholskadade individer. En icke ringa del av det klientel som begår trafiknykterhetsbrott utgöres av personer med kroniska alkoholskador.

Stockholm den 15 maj 1964

*C.-H. Alström*

*L. Goldberg*

*G. Inghe*

*N. Ringertz*

*Hj. Sjövall*

**Remissvar från professor Gunnar Biörck i anledning av betänkandet  
»Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72)**

Samband föreligger uppenbarligen mellan förtäring av stora mängder alkohol och vissa slag av brott såsom mord, dråp, våldtäkt och busaktig framfart i trafiken. Om förtärande av stora alkoholförbrukningar skall kriminaliseras såsom en frivillig sänkning av omdömesgraden i anslutning till förande av motorfordon, borde logiskt sett samma sak gälla överhuvudtaget, eftersom det befordrar brottslig aktivitet av skilda slag.

Betänkandet innehåller inga sakliga upplysningar, som medger ett bedömande av storleken av den alkoholförtäring eller den promillegräns, vid vilken väsentligt ökade risker för trafikolyckor kan sägas uppkomma, men förslaget att ytterligare dra promillegränsen nedåt måste uppfattas som en ny skärpning av den beklagliga tendens till »vardagslivets kriminalisering», som i så hög grad kännetecknar vårt nuvarande samhälle.

En samhällsutveckling, som karakteriseras av både ökat bilägande och ökad alkoholförbrukning — vartill statsmakterna själva uppmuntrat genom motbokens avskaffande — kan inte gärna förenas med kriminalisering av annat än uppenbart överdriven alkoholförtäring hos bilförare. Samhällsutvecklingen medför på många områden ökade hälsorisker, som emellertid synes föredragas med jämnmod av den allmänna opinionen.

En revision av trafiknykterhetslagstiftningen synes böra ta sikte på att klämma till den överdrivna alkoholförtäringen, men lämna den ringa och måttliga förbrukningen i fred, vid risk att annars komma i kollision med samhällsutvecklingen och den allmänna opinionen. Om detta är innebörden i betänkandet — eller motsatsen — har jag tyvärr, trots upprepade läsningar, inte kunnat bli på det klara med.

Stockholm den 24 mars 1964

*Gunnar Biörck*

Professor, medlem av  
medicinalstyrelsens vetenskapliga råd

**Remissvar från docent Curt Åmark i anledning av betänkandet  
»Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72)**

På ss. 56 ff diskuterar kommittén principerna för trafiknykterhetslagstiftningen och finner, att grundinställningen till frågan om alkohol och motorfordonsförande måste vara att alkoholförtäring är oförenlig med motorfordonsförande. Någon riskökning till följd av spritpåverkan hos motorfordonsförare kan därför inte godtagas. Kommittén kommer emellertid efter



ingående överväganden till det resultatet, att ett totalförbud mot förande av motorfordon under alkoholpåverkan svårligen kan upprätthållas och föreslår bibehållande av vissa promillegränser såsom avgränsning för det straffbara området för alkoholpåverkan. Kommittén föreslår att den nedre gränsen sänkes från 0,5 promille till 0,4 promille.

De vetenskapliga undersökningar, som under senare år har företagits rörande effekten av alkoholpåverkan på precisionsarbete, ger vid handen att en påtaglig minskning av förmågan att utföra precisionsarbete inträder redan efter förtärande av relativt små alkoholkvantiteter. Den moderna trafikens utveckling har lett till att förande av motorfordon numera måste betraktas såsom ett precisionsarbete. De höga hastigheterna samt trängseln på gator och vägar medför, att olycksriskerna ökar om förarens förmåga till precisionskörning påtagligt minskar. Mot bakgrunden av de vetenskapliga resultaten synes det inte vara någonting att erinra emot den av kommittén angivna principen, att alkoholförtäring och framförande av motorfordon är oförenliga. Någon riskökning till följd av förarens spritpåverkan kan sålunda inte godtagas. Om man accepterar denna princip, synes intel vara att erinra mot en sänkning av promillegränsen från 0,5 promille. Kommittén har stannat vid 0,4 promille, men om man önskar följa kommitténs grundprincip, bör en ytterligare sänkning av promillegränsen övervägas. Det finns skäl att anse, att en sådan påverkan som inkräktar på precisionsarbete inträder redan vid omkring 0,3 promille alkohol i blodet.

Kommittén föreslår nya beteckningar på trafikbrott under alkoholpåverkan. Då sådan alkoholförtäring, som medför fara för trafikolycka under färden har ägt rum, föreslås brottsbenämningen »onykterhet i trafik». För svårare grader av alkoholpåverkan eller försvårande omständigheter i samband med färden, användes beteckningen »grov onykterhet i trafik». Såsom grov onykterhet skall anses sådan alkoholförtäring, som har lett till en högre alkoholkoncentration i förarens blod, än 1 promille. För lindrigare förseelser användes beteckningen »trafiknykterhetsförseelse» och som sådan betecknas exempelvis färd som inte har skett på väg och alkoholförtäring som inte har lett till högre alkoholkoncentration i blodet än 0,4 promille. Kommitténs förslag innebär en sänkning av gränsen för alkoholpåverkan då det gäller svårare trafiknykterhetsbrott från 1,5 promille till 1 promille. Med hänsyn till kommitténs grundprinciper synes icke någonting vara att erinra emot denna förändring.

Det bör understrykas, att det enligt kommitténs grundprincip är alkoholförtäringen som sådan som är brottslig. Huruvida olyckshändelse eller tillbud till sådana har inträffat under färden, har därför endast ett bidragande intresse. Kommittén förordar en friare bevisprövning än som tidigare har kunnat äga rum vid bedömningen huruvida trafiknykterhetsbrottet skall anses såsom allvarligt eller inte. Eftersom grundprincipen är att alkoholförtäring överhuvudtaget icke kan godtagas i anslutning till förande av motorfordon, bör frågan om fri bevisprövning betraktas såsom underordnad. Det är emellertid angeläget att framhålla, att bevis, som är att betrakta som osäkra, inte får tillmätas betydelse. Av redogörelserna i betänkandet framgår, att läkarundersökningarna i anslutning till blodprovstagning på rattfyllerister visar högst skiftande resultat och att korrelationen mellan graden av påverkan, mätt med vid läkarundersökningen förekommande undersökningsmetoder, och promillehalten alkohol i blodet är låg. Detta beror inte endast på att läkarnas rutin och intresse skiftar, utan del sammanhänger också med att alkoholvana personer som regel företer en

mindre grad av påverkan än personer, som är ovana vid alkoholförtäring, även om promillehalten alkohol i blodet är densamma. Vidare kan man iakttaga att en höggradigt alkohelpåverkad person i en försökssituation skärper sig och utför relativt goda prestationer. Värdet av läkarundersökningen som bevis för graden av alkohelpåverkan måste därför betraktas såsom ringa.

Kommittén föreslår att påverkan av annat än alkoholhaltiga drycker, som medför påtaglig fara för trafikolyckor under färden, bedömes på likartat sätt som alkohelpåverkan. Det som ifrågakommer är vanligtvis olika slag av läkemedel, t. ex. av barbituresyretyp. Det är ingen tvekan om att förtäring av måttliga eller stora kvantiteter av dylika preparat nedsätter förmågan till precisionsarbete på samma sätt som alkoholförtäring gör. Mot kommitténs förslag på denna punkt synes därför intet vara att erinra.

Kommitténs förslag innebär, att trafiknykterhetsbrott skall anses föreligga endast om fordonet har framförts med tillhjälp av motor. Detta betyder, att förandet av ett bogserat fordon inte är straffbart som trafiknykterhetsbrott, och att förflyttning av motordrivet fordon i utförsbacke utan medverkan av fordonets motor inte heller är en straffbar handling. Det är tveksamt om detta bör godtagas, enär uppenbar fara för trafikolycka kan föreligga även vid framförande av motorfordon på sätt, som här berörts.

Kommittén föreslår att medverkan till trafiknykterhetsbrott skall kunna föranleda ansvar, men har undantagit trafiknykterhetsförseelserna från denna bestämmelse. Det kan emellertid diskuteras, huruvida det är mindre brottsligt att bjuda en förare på sprit, fastän promillehalten i förarens blod inte har uppgått till 0,4 promille, än att göra det med resultat att alkohollen överstiger detta värde. Det synes rättvist att bedöma medverkan till trafiknykterhetsbrott och trafiknykterhetsförseelse på samma sätt och att i båda fallen en sådan handling skall föranleda ansvar.

Vidare föreslår kommittén, att villkorlig dom i större utsträckning skall kunna förekomma vid trafiknykterhetsbrott. Den allmänpreventiva effekten av villkorlig dom kan diskuteras, men erfarenheten av den villkorliga domen överhuvudtaget synes ge vid handen, att den individualpreventiva effekten är god. Så länge erfarenhet om motsatta förhållandet från trafiknykterhetsbrottens område saknas, kan någon erinran mot kommitténs förslag icke göras.

Kommittén har inte velat godkänna polisens rättighet att i samband med allmänna trafikkontroller ta prov på förarnas utandningsluft med tillhjälp av s. k. alkotest. Samtidigt har kommittén påvisat, att övervakningen av trafiken ur nykterhetssynpunkt inte är tillfredsställande och att det ibland kan vara sluppen som gör, att en förare blir föremål för undersökning på grund av alkohelpåverkan. Polisens möjligheter att kontrollera trafiken ur här nämnd synpunkt torde böra utökas. En förbättring av denna kontroll kan uppnås om polisen i samband med allmänna trafikkontroller tillåtes ta prov på utandningsluft på alla förare, som passerar kontrollen. En ledamot i kommittén har reserverat sig mot kommitténs ställningstagande och föreslagit att polisen utrustas med rättighet att föranstalta om alkotest. Mot bakgrunden av kommitténs konstaterande, att kontrollen av trafiken ur nykterhetssynpunkt är bristfällig, torde reservantens yrkande böra tillstyrkas.

Kommittén föreslår att beslut om indragning av körkort i anslutning till trafiknykterhetsbrott meddelas av domstol i samband med domen. Domstolsbeslutet skall innehålla en minsta tid, under vilken körkortet skall

vara indraget, och denna kan utgöra minst 3 månader och högst 1 år. Sedan den av domstolen fastställda tiden har gått, kan den dömda automatiskt återfå körkortet. För närvarande sker körkortsindragningen efter trafiknykterhetsbrott efter undersökning och beslut av länsstyrelse. Körkortet kan inte återfås automatiskt utan först efter undersökning och prövning av länsstyrelsen.

Då en sökande erhåller nytt körkort, blir han föremål för ingående läkarundersökning samt för utredning beträffande nykterhetsförhållandena. Om en förare blir berövad körkortet på grund av sjukdom eller andra förhållanden, som inte har med trafiknykterhetsbrott att göra, kan han återfå körkortet först efter ingående undersökning och utredning och efter beslut av länsstyrelsen. Det synes föreligga skäl att förfara på likartat sätt också när körkort har indragits på grund av trafiknykterhetsbrott. Det kan nämligen föreligga förhållanden, som är kända av länsstyrelsen och som bör utgöra hinder mot återfående av körkortet, exempelvis fylleriförseelser av vanligt slag eller utredning och åtgärd genom nykterhetsnämnd. Det kan under sådana omständigheter inte anses vara riktigt att sökande automatiskt återfår körkortet efter indragningstidens slut. Det synes sålunda föreligga skäl att bibehålla prövning av länsstyrelsen, då en person har fått körkortet indraget efter trafiknykterhetsbrott och önskar återfå detsamma. Om denna princip godtages, synes det inte vara förenligt härmed att domstol får besluta om körkortsindragning på viss minsta tid. Den tid under vilken körkort skall vara indraget, tillkommer det länsstyrelsen att bedöma. Det kan därför anses vara tveksamt, om domstolen överhuvudtaget skall syssla med körkortsindragning i anslutning till trafiknykterhetsbrott.

Långbro sjukhus, Älvsjö den 27 maj 1964

*Curt Åmark*

#### **Försäkringsinspektionen:**

Värdet av en enhetlig lagstiftning på det ifrågavarande området ligger väl närmast däri, att en bilist, som gästar ett annat land, skall vara invand vid krav på nykterhet i trafiken liknande dem som gäller i detta land, och att det sålunda blir naturligt för honom att anpassa sig efter landets bestämmelser. Det finns ju eljest en viss fara för att bilister från ett land, där man ser mindre strängt på trafiknykterhet, vid besök i länder med sträng lagstiftning av vana kan vara mindre nogräknade och att de sålunda kan innebära ökad trafikrisk. Från dessa synpunkter framstår det, särskilt med beaktande av den ständigt ökade trafiken över gränserna, som ett önskemål att man kan komma fram till åtminstone i det väsentliga likartade regler. Detta gäller icke endast de nordiska länderna inbördes utan lika mycket andra länder, med vilka vi har stort trafikutbyte; det torde dock ej vara realistiskt att nu dra in dessa i sammanhanget.

Förslagsställaren erinrar om att delegerade från Danmark, Finland, Norge och Sverige redan 1955 utarbetat förslag till en i det väsentliga enhetlig lag-

stiftning i ämnet, vilket dock ej kom till genomförande. Sedan den tiden torde trafiken inbördes mellan de nordiska länderna ha ökat betydligt. Med all säkerhet får man också räkna med att den kommer att ytterligare väsentligt stiga sedan även Sverige infört högertrafik. Frågans betydelse har med andra ord växt sedan den senast var föremål för övervägande.

Av ovan anförda skäl kan inspektionen för sin del tillstyrka att man gör en förnyad ansats i det av förslagsställaren angivna syftet. Emellertid bör den svenska utgångspunkten vid ett eventuellt samråd i ämnet vara, att önskemålet om enhetlighet icke får leda till att vi får en mera släpphänt trafiknykterhetslagstiftning än eljest. Förslaget att 1957 års trafiknykterhetskommittés betänkande bör tjäna som utgångspunkt för en enhetlig nordisk lagstiftning ger också vid handen, att något sådant ej heller varit förslagsställarens avsikt.

Trafiknykterhetskommitténs betänkande i den del, som avser trafiknykterhetslagstiftningen för vägtrafiken, har av inspektionen i det stora hela tillstyrkts i det remissutlåtande, som inspektionen avgivit till Chefen för Kommunikationsdepartementet den 15 maj i år. Inspektionen förutsätter att de synpunkter på frågan, som inspektionen framfört i detta utlåtande, liksom också vad som anförts i övriga remissutlåtanden, blir bekant för den nordiska arbetsgrupp, som kan komma att utreda frågan.

Stockholm den 26 augusti 1964

*Richard Sterner*

*Gerdt Brunlin*

#### Statens trafiksäkerhetsråd:

---

I förslaget omtalas, att Nordiska Rådet år 1956 rekommenderat vederbörande regeringar att vid en lämplig tidpunkt inleda förhandlingar för att söka få till stånd likartade lagbestämmelser i de nordiska länderna om missbruk av alkohol.

I det remitterade förslaget föreslås, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att med utgångspunkt från det i Sverige nyligen framlagda betänkandet »Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72) söka genomföra en enhetlig nordisk lagstiftning om missbruk av alkohol i trafiken.

Trafiksäkerhetsrådet instämmer i medlemsförslagets huvudsyfte att få till stånd enhetliga nordiska lagbestämmelser i ifrågavarande ämne. Rådet vill emellertid i sammanhanget framhålla, att rådet i sitt yttrande den 8 juni 1964 i anledning av statsrådsremiss av ovannämnda betänkande »Nykterhet i trafik» riktat erinringar i väsentliga hänseenden mot de där framlagda förslagen, såvitt de gällde trafiknykterhetsbrotten. Rådet avstyrkte

förslagen och ansåg, att de icke kunde utan en genomgripande omarbetning läggas till grund för lagstiftning.

---

Stockholm den 17 september 1964

*Hans Hansson*

Länsstyrelsen i Malmöhus län:

---

Länsstyrelsen biträder självfallet strävandena att åstadkomma en enhetlig trafiknykterhetslagstiftning i de nordiska länderna. Emellertid synes det länsstyrelsen tveksamt, huruvida lagstiftningsarbetet lämpligen bör bedrivas med utgångspunkt från det av 1957 års trafiknykterhetskommitté avgivna betänkandet »Nykterhet i trafik». Mot de i detta betänkande framlagda förslagen till gränsdragning mellan straffbar och straffri alkoholpåverkan i samband med förande av motorfordon samt till utformning jämväl i andra hänseenden av den ifrågasatta nya lagstiftningen kan nämligen enligt länsstyrelsens mening riktas flera erinringar. Länsstyrelsen får härutinnan hänvisa till vad länsstyrelsen anfört i närlagda den 15 juni 1964 till Herr statsrådet och chefen för Kungl. kommunikationsdepartementet avgivna yttrande över berörda betänkande [*se Bihang*].

---

Malmö i landskansliet den 8 september 1964

På länsstyrelsens vägnar:

*O. Hultström*

*Lennart Nordbeck*

BIHANG

**Remissvar från länsstyrelsen i Malmöhus län i anledning av betänkandet  
»Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72)**

---

Med aktgivande på psykologiska skäl och med tanke på allmänhetens alkoholvanor läser ett totalt förbud mot framförande av motorfordon i anslutning till alkoholförtäring icke kunna ifrågakomma. Ett sådant förbud strider tyvärr mot det allmänna rättsmedvetandet. Vid sådant förhållande måste denna lagstiftning som fallet är för närvarande laborera med ett straffritt område. Därvid synes det länsstyrelsen uppenbart att gränsen mellan det straffbara och det straffria området alltför måste vara fast. Länsstyrelsen kan alltså icke biträda kommitténs förslag, att varje förande av motorfordon i spritpåverkat tillstånd skall vara straffbart, där gärningen icke är att

anse som ringa. En fast och av allmänheten som begriplig uppfattad gränsdragning mellan vad som är straffbart och vad som icke är straffbart är särskilt av nöden när det gäller trafiknykterhetsbrotten, närmast ur synpunkten av att lagstiftningen här som eljest måste äga bästa möjliga förankring i det allmänna rättsmedvetandet. Genomföres kommitténs förslag i denna del — med en bevisreglering där blodanalysens värde som mätare av en alkoholpåverkad bilförarens trafikfarlighet nedvärderas — måste såvitt länsstyrelsen kan finna en uppmjukning av nu gällande regler bli följden. Konsekvenserna härav får bedömas som mycket betänkliga i anslutning till den ansvallning av motorfordonstrafiken som kännetecknar denna trafiks utveckling.

Ehuru straffbarhetsgränsen 0,5 promille uppfyller alla krav på fasthet och enkelhet, får numera mot bakgrunden av alkoholforskningens rön en sänkning av gränsen till 0,4 anses väl motiverad. Länsstyrelsen biträder i denna del kommitténs förslag. Vidare har länsstyrelsen icke något att erinra mot kommitténs förslag att promillegränsen för svårare trafiknykterhetsbrott bestämmas till 1,00 promille i stället för som för närvarande 1,5 promille. Den sänkta gränsen bör emellertid fortfarande innefatta en klar presumtion för att föraren haft en straffbar grad av alkoholpåverkan, då det icke torde kunna förnekas att blodanalysen som mätare av påverkningsgraden ger en god och tillförlitlig bild av en alkoholpåverkad förarens tillstånd. Länsstyrelsen kan följaktligen icke biträda kommitténs förslag att på bekostnad av blodprovets värde som bevismedel, tillmäta klinisk undersökning och vittnesutsagor ökad betydelse. Med en lagtext, där rekvisitan »den förtärda alkoholmängden, föraruppgiftens svårighetsgrad» och »omständigheterna i övrigt» kumuleras, torde följa uppenbara bevissvårigheter, i fall då fråga är om förare, som gjort sig skyldig till »grov onykterhet i trafik». Mot denna bakgrund ifrågasätter länsstyrelsen behovet och lämpligheten av att uppdelna den svåraste typen av trafiknykterhetsbrott i två svårighetsgrader. En lindrig form av trafiknykterhetsbrott bör däremot alltfört accepteras. Den bör liksom det nuvarande rattonykterhetsbrottet vara förbunden med en undre straffbarhetsgräns, förslagsvis dragen som kommittén föreslagit eller vid 0,4 promille.

I likhet med kommittén anser länsstyrelsen befogat, att straff inträder även i fall då föraren uppnått här avsedd alkoholkoncentration i blodet först efter det att körningen avslutats, om blott alkoholförtäringen skett dessförinnan. Länsstyrelsen erinrar om 1949 års trafiknykterhetsutrednings förslag i förevarande ämne samt om samma utrednings förslag att införa en presumtionsregel, innebärande att alkoholförtäring skall anses ha ägt rum före eller under färden, för såvitt icke föraren visar att förtäringen i dess helhet skett först efter det att färden avslutats. En sådan presumtionsregel synes ändamålsenlig och befogad i avsikt att stävja ett — oftast avsiktligt — uttraderande av blodprovets värde som bevismedel.

Enligt kommitténs uppfattning bör »medverkan till trafiknykterhetsförseelse» icke straffas. Frånsett att under detta begrepp faller klart förkastliga fall, ifrågasätter länsstyrelsen lämpligheten av att reglera ansvaret för medverkan till trafiknykterhetsförseelse i trafikbrottslagen. Stadgandet i 23 kapitlet 5 § brottsbalken torde här böra tillämpas.

Vad härefter angår de i andra avdelningen i betänkandet behandlade frågorna rörande ändrad handläggning av körkortsärenden, vill länsstyrelsen inledningsvis understryka, att länsstyrelsen icke kan ansluta sig till kommitténs uppfattning att körkortsåterkallelse är en påföljd av brott, frånsett

de fall då sådan återkallelse ifrågakommer som påföljd i samband med sjukdom.

Enligt länsstyrelsens uppfattning innefattar körkortsinnehavet en rättighet, som bottnar i vederbörandes lämplighet som motorfordonsförare, alldeles som fallet är när det gäller innehav av behörighet som läkare, flygare och elektriker eller av tillstånd att innehava vapen och sprängämnen. Vid utformningen av gällande regler rörande återkallelse av körkort torde de av trafiksäkerhetsutredningen på sin tid framförda synpunkterna ha varit vägledande. Denna utrednings grundtanke var av allt att döma att envar, som i trafiken utgör en väsentligt större risk än genomsnittet av förare, icke skall betros med innehav av körkort. Varje art av ådagalagd olämplighet som bilförare innefattar ett kriterium på att återkallelse av körkortet bör äga rum eller att varning bör meddelas. Grunden för återkallelsen är olämpligheten, icke det begångna brottet eller den begångna förseelsen. De stadgade fallen av obligatorisk återkallelse är enligt länsstyrelsens uppfattning presumtioner. Genomföres kommitténs förslag om överflyttning till domstolarna av vissa körkortsärenden, sanktioneras tvivelsutan kommitténs uppfattning att körkortsåterkallelse i här avsedda fall är en påföljd av begånget brott. En ändrad uppfattning härutinnan måste få besvärliga följdverkningar i anslutning till handläggningen av andra typer av körkortsåterkallelser.

Även i andra avseenden torde uppdelningen av ärendena angående körkortsåterkallelser domstolarna och länsstyrelserna emellan vara ägnad att ingiva betänkligheter. Risken för kompetenskonflikter, exempelvis i fall då prövning av spörsmålet om återkallelse av ett och samma körkort ifrågakommer hos domstolen i anslutning till trafiknykterhetsbrott och hos länsstyrelsen på grund av onyktert levnadssätt kan icke förbises.

Såvitt rör kommitténs motiv för en ändrad handläggning av körkortsärendena framhåller kommittén att det muntliga och kontradiktoriska förfarandet inför domstol innebär tydliga fördelar för den enskilde i jämförelse med förfarandet inför länsstyrelsen. I den mån rättssäkerhetssynpunkter här är relevanta bör erinras om att enligt kommitténs förslag länsstyrelsen även i fortsättningen skall besluta om återkallelse i samband med fylleri eller onyktert levnadssätt eller då vederbörande på grund av personliga förhållanden i övrigt icke bör betros med att innehava körkort. Frågor om återkallelser av körkort i dessa fall innefattar ofta svåra bedömningsspörsmål, vilka ej så sällan tarvar en ingående och omfattande utredning. Då handläggningen av dessa svårbedömbara fall jämväl i fortsättningen skall ankomma på länsstyrelsen, synes det länsstyrelsen inkonsekvent att tillägga domstolen befogenhet att besluta i sådana fall av återkallelse, där flertalet gäller obligatorisk återkallelse. Länsstyrelsen har möjlighet att även i dessa fall införskaffa alla de handlingar i brottsmålet, som är relevanta i samband med prövningen av körkortsfrågan. Till det sålunda tillgängliga utredningsmaterialet kan genom polismyndighets och nykterhetsnämnds försorg fogas det vidare utredningsmaterial, som erfordras för en rätt bedömning av respektive fall. I anslutning till vad kommittén anfört därom att det muntliga förfarandet är att föredraga framför det skriftliga, förtjänar erinras om att muntlig handläggning, i den mån vederbörande aktualiserar en sådan, förekommer i länsstyrelsen även i samband med körkortsärenden samt att utvecklingen tränger till en reglering av det muntliga förfarandet inom bl. a. en sådan gren av den administrativa rättskipningen, som här är aktuell.

Slutligen bör erinras om de ojämnheter vid rättstillämpningen, som san-

nolikt måste bli en följd av överflyttningen till över hundralet domstolar. Än vidare synes de uppmjukade reglerna i anslutning till den föreslagna »minsta förlusttiden», liksom förfarandet jämlikt 33 § 3 mom. i förslaget till ändring av vägtrafikförordningen innefatta reformer av tvivelaktigt värde.

Med åberopande av vad sålunda anförts avstyrker länsstyrelsen, att kommitténs förslag lägges till grund för en ändrad lagstiftning, då enligt länsstyrelsens mening anledning saknas att genomföra en så genomgripande ändring av hithörande lagstiftning, som kommittén föreslagit.

---

Malmö i landskansliet den 15 juni 1964

*Gösta Netzén*

*B. Ulmén*

**Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:**

Länsstyrelsen är helt ense med förslagsställaren Lassinantti om vikten av att gemensamma lagbestämmelser rörande alkoholförtäring i samband med förande av motorfordon åstadkommes för de nordiska länderna. Med hänsyn till de allvarliga brister som bland annat denna länsstyrelse påvisat i 1957 års trafiknykterhetskommittés betänkande »nykterhet i trafik» (*se Bihang*) kan länsstyrelsen emellertid icke förorda att nämnda betänkande användes som utgångspunkt för arbetet med åstadkommande av sådana gemensamma rättsregler. Under alla förhållanden bör den lagstiftning, som betänkandet kan föranleda, avvaktas.

Göteborg i landskansliet den 24 september 1964

*Erik Axelson*

*Inger Kramer*

BIHANG

**Remissvar från länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län i anledning av  
betänkandet »Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72)**

*Beträffande trafiknykterhetslagstiftningen*

Kommittén betonar i olika sammanhang att dess målsättning varit att vinna ökad effektivitet åt trafiknykterhetslagstiftningen, särskilt genom en förhöjning av lagstiftningens preventiva verkan. Skärpta strafflatituder och sänkta promillegränser skulle ge belägg härför. I betänkandets första avsnitt diskuterade brottsbeskrivningar och konstruktioner ge emellertid ett helt annat intryck.



Nu gällande lagstiftning bygger principiellt och i allt väsentligt på 1941 års trafiknykterhetslagstiftning. Denna var som kommittén framhåller föremål för mycket delade meningar men det torde stå utom allt tvivel att lagstiftningen med åren vunnit hävd och i hög grad bidragit till att i det allmänna rättsmedvetandet inskräpa det förkastliga i ett samröre mellan spritförtäring och bilförande. Det skulle vara mycket olyckligt om allmänheten genom den nya lagstiftningen skulle bibringas en annan uppfattning och det kan ej bortses från att stor risk föreligger härför genom dels den brottsbeskrivning trafiknykterhetsbrotten givits i lagstiftningsförslaget, dels rekommendationen om en avsevärt ökad tillämpning av institutet villkorlig dom i fråga om dessa brott, dels nedvärderingen av blodprovet som bevismedel, och dels den förkortning av tiden för körkortsåterkallelserna som förslaget i praktiken kommer att innebära.

Enligt förslaget skall nämligen domstolen endast vid grov trafikovarsamhet eller grov trafiknykterhet ha att tillämpa en minsta förlusttid av ett år. För de vanliga trafiknykterhetsbrotten har latituden satts till 3 månader — 1 år. Enligt gällande bestämmelser stipuleras en legal minsta förlusttid av ett år. — Här bortses i viss mån från de brott som hänföra sig till den lägre promillegränsen, där i vissa fall varning kan förekomma. — Departementschefen betonade på sin tid med skärpa, att denna tid vore att anse som en minimtid, som ej sällan måste överskridas. Endast så att säga som en säkerhetsventil inrymdes åt körkortsmyndigheten befogenhet att vid föreliggande synnerliga skäl fastställa en lägre förlusttid ned till tre månader. Det är att förmoda att domstolarna vid tillämpningen av de föreslagna bestämmelserna i anslutning till vanlig straffprocessuell inriktning normalt kommer att väsentligt underskrida den till ett år maximerade förlusttiden.

I fråga om trafiknykterhetsförseelse, som, efter vad tidigare framhållits, i praktiken torde grundas på en blodalkoholhalt upp till en promille, stipuleras en fix förlusttid av tre månader, efter vars förlopp föraren skulle äga att utan vidare återbekomma körkortet.

I anslutning härtill kan även framhållas den uppmjukning som förslaget inrymmer i fråga om polismyndighetens omhändertagande av körkort. Den nu föreliggande obligatoriska omhändertagandeplikten har i förslaget ersatts av en befogenhet för myndigheten att ingripa. Med den konstruktion som bestämmelserna i övrigt erhållit med frångående av enkla legala presumptionsregler och därmed följande bevissvårigheter lär en viss hämning av polismyndighetens handlingskraft icke kunna uteslutas.

Kommittén, som i betänkandet varit angelägen framhålla att det framlagda förslaget genom en skärpning av den samlade samhällsreaktionen mot trafiknykterhet syftar till att för allmänheten framhålla lagstiftarens uppfattning att all alkoholförtäring är oförenlig med förande av motorfordon, synes dock själv hysa vissa farhågor för att förslaget kan komma att inge allmänheten en motsatt uppfattning. Som motivering för sänkning av nedre promillegränsen från 0,5 till 0,4 anför nämligen kommittén å sid. 69 bland annat följande: »Kommittén vill vidare anknyta till vad inledningsvis i detta kapitel sagts om vikten av att hos allmänheten inskräpa, att en reviderad lagstiftning, som ger vidgat utrymme för ett beaktande av alla omständigheter i de enskilda fallen, ej innebär en mildrad syn på trafiknykterhetsbrotten. Tvärtom bygger kommitténs både uppdrag och överväganden på ett av utredningens krav ytterligare skärpt allvar i betraktelsesättet. Att en sänkning av den nuvarande allmänna straffbarhetsgränsen i samband med en revision av nu tillämpade normer bör tillmätas en viktig pre-

ventiv funktion synes tydligt. Emellertid är det icke blott allmänhetens syn på trafiknykterhetsfrågan, som måste beaktas. Detsamma gäller även domstolsbedömningen. Då kommittén föreslår, att en promillegräns icke längre skall utgöra en ovillkorlig skiljelinje mellan brott av olika svårhetsgrad, är det angeläget, att detta icke leder till en mildare bedömning av fordonsförande under alkoholpåverkan. Kommittén återkommer till detta spörsmål i det följande men vill i detta sammanhang betona, att en utvidgning nedåt av ansvarsområdet för det ringare brottet måste vara ägnat att motverka en ogynnsam utveckling av domstolspraxis.»

Gällande lagstiftning anknyter till den abstrakta faran av att framföra motorfordon i spritpåverkat tillstånd samt på legalpresumtioner, knutna till redovisade promillevärden. Genom att förslaget låter dessa värden allenast bliva riktpunkter för den rättsliga prövningen, som skall taga sikte på den konkreta faran för trafiksäkerheten i det särskilda fallet med fritt beaktande av alla på frågan inverkan omständigheter, ställes icke blott mycket stora krav på polismyndigheter, åklagare och domstolar, utan lämnas också fältet fritt för allehanda invändningar från svarandepartens sida angående brister i påstått farorekvisit och dessa invändningar skola enligt vanliga straffprocessuella regler vederläggas av åklagaren. De fasta promillegränserna ha den fördelen att genom dem det straffbara området enkelt och klart angives. Det måste ur rättssäkerhetssynpunkt vara en fördel med objektivt konstaterbara gränser för det straffbara området. Det kan även starkt ifrågasättas om kommitténs förslag i detta hänseende kommer att medföra ett objektivt säkrare resultat än den nuvarande lagstiftningen. Ett torde emellertid vara säkert, nämligen, att kommitténs förslag utan någon större vinst för rättssäkerheten kommer att tillskapa tids- och arbetskrävande rattfylleriprocesser. Det föreligger stor risk för att våra domstolar samt åklagar- och polismyndigheter ej komma att vara i stånd att bemästra denna ökning i arbetsbördan. Det »grova trafikonykterhetsbrottet» har fått en lagteknisk konstruktion, som kan befaras starkt begränsa tillämpningsområdet. Troligen skulle domstolarna komma att tillämpa denna lagbestämmelse lika sällan som de nu tillämpa lagrummet om grov ovarsamhet i trafik. Vidare lär i praktiken gränsen mellan det »normala» trafikonykterhetsbrottet och trafiknykterhetsförseelse komma att dragas vid enpromillegränsen, vilket otvivelaktigt innebär en mildring i förhållande till vad som för närvarande gäller. Härtill kommer att sistnämnda förseelse förutsättes bliva föremål för ett summariskt bedömande i strafföreläggandets form, inkluderande jämväl en fixerad, mycket förkortad minsta förlusttid.

Kommittén har icke underlåtit att påpeka hurusom den nya ordningens genomförande förutsätter en skärpt trafikövervakning. Enligt länsstyrelsens uppfattning är här fråga om en kardinalpunkt, som bort bliva föremål för ett mera ingående övervägande även om frågan icke särskilt berörts i direktiven. Den ständigt ökade motorfordonstrafiken och den som följd därav stigande olycksfallsfrekvensen kommer att under den närmaste framtiden kräva betydligt större insatser från polismyndighetens sida. Det torde vara mera realistiskt att koncentrera de begränsade resurserna på en skärpt trafikövervakning än att utforma lagstiftningen så att polisen nödgas lägga ned en avsevärd tid för utredande av den konkreta faran i varje särskilt fall av trafikonykterhet.

På grund av ovan anförda och då nuvarande lagstiftning i huvudsak fungerat väl kan länsstyrelsen icke tillstyrka att kommitténs förslag i denna del lägges till grund för ny lagstiftning. Däremot förordar länsstyrelsen

vissa ändringar i gällande lagtext för undanröjande av en del mera påtagliga brister i densamma. Så t. ex. vill länsstyrelsen tveklöst ansluta sig till kommitténs förslag om en övergång från den nuvarande principen, enligt vilken förutsättes att angiven promillehalt uppnåtts under själva körningen, till ett system, enligt vilket den faktiska alkoholförtäringen beaktas oavsett om full påverkan hunnit inträffa före färdens avslutande eller icke. Länsstyrelsen vill vidare tillstyrka kommitténs förslag beträffande vad som skall avses med »förande av motorfordon» och att såsom ringa förseelse skall kunna anses fall, då färdens icke skett på väg.

### *Beträffande handläggningen av frågor om körkortsåterkallelse*

I detta avseende föreslår kommittén att återkallelse av körkort på grund av brott med undantag av fylleri skall överflyttas från länsstyrelserna till domstolarna. Kommittén anför härför tre skäl: bättre garantier för den enskildes rättssäkerhet, en förenkling av handläggningen med ty åtföljande arbetsbesparing samt möjliggörande av samordning och avvägning av den totala samhällsreaktionen genom att alla åtgärder i anledning av ett brott beslutas i ett sammanhang.

Då länsstyrelsen nu ingår på en närmare granskning av vad kommittén härutinnan anfört och föreslagit börjar länsstyrelsen med det sistnämnda skälet. Anledningen härtill är att tolkningen av vad kommittén härutinnan anfört och föreslagit har en viss betydelse för ställningstagandet till de övriga två skälen.

Länsstyrelsen vill därvid först framhålla att vad kommittén anfört och föreslagit i denna punkt är oklart och delvis motsägande. Kommittén åberopar för en samordning av samhällsreaktionen uttalande av 1957 och 1958 års riksdagar, innebärande att — om körkortsåterkallelserna prövades av domstol i samband med trafikbrottsmålet — domstolen vid straffmätningen borde kunna taga hänsyn till det men, den dömda lider genom förlusten av körkortet. I den offentliga diskussionen kring detta problem har också framhållits att en körkortsåterkallelse drabbade en yrkeschaufför eller annan, som för sin utkomst vore beroende av körkort, betydligt hårdare än en person, som ej alls eller endast i ringa mån för sin utkomst hade behov av körkort. Om såväl straffmätning som frågan om körkortsåterkallelse finge samtidigt avgöras av domstol förmenade man att möjlighet skulle finnas att utjämna denna skillnad. Argumenteringen låter vid första påseende bestickande men visar sig vid närmare penetrering beträffande de allra flesta fallen icke hållbar. Tre olika alternativ för uppnående av ovannämnda önskemål skulle vara tänkbara då det gäller att bestämma den samfällda reaktionen mot en körkortsinnehavare, som för sin utkomst är i behov av körkort. Antingen underlåter man att draga in körkortet och utdömer i stället ett strängare straff än brottet annars skulle föranlett eller ock bedömer man körkortsindragningen som hitintills men ådömer ett mildare straff eller ock utsätter man i dessa fall en kortare tid för körkortsindragningen och utdömer i gengäld ett strängare straff.

Kommittén avvisar själv de två förstnämnda alternativen därvid kommittén anför följande (sid. 172). »En konsekvens av kommitténs uppfattning är, att det grundläggande avgörandet i återkallelsefrågan icke bör på något sätt kunna sammankopplas med straffmätningen. Återkallelse skall aldrig underlåtas, om trafikfärdssäkerhetsskäl motiverar en sådan åtgärd. Icke heller kan det vara riktigt att ådöma vissa förare, t. ex. yrkeschaufförer, mildare

straff, därför att körkortsåterkallelsen drabbar dem särskilt hårt. Så grova försyndelser, som kan föranleda förlust av körkortet, måste nämligen framstå som särskilt allvarliga, då de begås av en person, som yrkesmässigt eller eljest i stor omfattning kör motorfordon.» Länsstyrelsen kan helt instämma i dessa synpunkter.

Kvar står av samordningsmöjligheterna endast det tredje alternativet, alltså det moment i samhällsreaktionen som avser bestämmandet av den tid, inom vilken ansökan om nytt körkort icke må upptagas till prövning, »minsta förlusttiden». Kommittén anser att detta avgörande i viss mån har karaktären av en straffmätning, och att om någon vägras att efter utståndet straff få prövat frågan om erhållandet av nytt körkort det är svårt att komma ifrån att körkortsreaktionen delvis får innebörden av tilläggsstraff. I detta sammanhang uttalar kommittén att en viss ömsesidig påverkan bör kunna förekomma mellan den egentliga straffmätningen och bestämningen av »minsta förlusttid». Kommittén synes härvid ha bortsett från att det väsentliga syftet med en viss minsta förlusttid är att man ur trafiksäkerhetssynpunkt vill underkasta vederbörande en prövotid, innan man på nytt anförtror honom körkort. Det är svårt ur denna synpunkt att vid t. ex. trafikonykterhet, vilken är den vanligaste återkallelseorsaken på grund av brott, försvara utsättandet av en kortare förlusttid därför att vederbörande är yrkeschaufför eller eljest särskilt beroende av sitt körkort. Ur trafiksäkerhetssynpunkt kan i dessa fall en kortare förlusttid ej kompenseras med ett något längre frihetsstraff. Resultatet blir ju för övrigt i stället att den faktiska prövotiden av vederbörandes skötsamhet i nykterhetshänseende ytterligare förkortas, då han ju har ringa möjlighet att under fängelsetiden visa skötsamhet i detta avseende. Däremot kan kommitténs argumentering ha berättigande då det gäller körkortsåterkallelse i samband med dom beträffande trafikovarsamhet, men antalet återkallelser på denna grund är procentuellt ringa.

Kommittén har icke närmare klarlagt hur förhållandet mellan de av domstol beslutade minsta förlusttiderna — här bortses från återkallelse vid »trafiknykterhetsförseelse» — och länsstyrelsens lämplighetsprövning vid frågan om utfärdande av nytt körkort kommer att bli. I nuvarande lagstiftning finnas utsatta vissa minimitider, ett respektive två år, före vilken tids utgång frågan om erhållandet av nytt körkort ej får upptagas till prövning. Länsstyrelsen kan dock »om synnerliga skäl äro därtill» bestämma en kortare tid, dock minst tre månader. I sistnämnda fall har detta i praxis tolkats så att om förlusttiden bestämts till mindre tid än ett år vederbörande är berättigad att efter den bestämda tidens utgång erhålla nytt körkort, om något ofördelaktigt ej föreligger under tiden efter det körkortet återkallats. I alla andra fall sker en omprövning av vederbörandes lämplighet, därvid den körkortsbeviljande myndigheten vid bedömning av om betryggande lång tid kan anses ha förflutit efter det körkortet återkallades har att ta hänsyn ej blott till vad som inträffat därefter utan även till omständigheterna vid brottets begående samt vad sökanden dessförinnan låtit sig komma till last, med andra ord det sker en fullständig omprövning av sökandens lämplighet. Detta var också en av huvudpunkterna i 1958 års ändrade lagbestämmelser, som i detta avseende innebar ett slopande av ditintills gällande regel att ett beslut om körkortsåterkallelse även skulle innehålla utsättandet av en bestämd återkallelsetid, efter vilken tids utgång vederbörande erhöll åter sitt körkort eller nytt körkort, därest han under tiden ej gjort sig skyldig till något som kunde hindra erhållandet av körkort. Det är oklart

om kommitténs förslag syftar till en återgång till de regler som gällde före den 1 juli 1958 med utsättandet i varje enskilt fall av fasta återkallelsetider. Kommittén försäkrar att avsikten ej är att frångå principerna i 1958 års lagändring och att utsättandet av en viss minsta återkallelsetid endast innebär att vederbörande efter utgången av denna lid ges möjlighet att förvärva nytt körkort. Detta skulle innebära att den körkortsbeviljande myndigheten, trots att sökanden under »minsta förlusttiden» ej låtit något ofördelaktigt komma sig till last, skulle vara icke blott berättigad utan skyldig att pröva om det av sökanden begångna brottet och vad mot sökanden i övrigt förekommit är av den beskaffenhet att det påkallar längre provolid än den av domstolen fastställda »minsta förlusttiden». En sådan lagbestämelse skulle vara mycket olycklig och i allmänhetens ögon skulle tillämpningen komma att framstå som om länsstyrelserna salte sig över domstols lagakraftvunna utslag, när länsstyrelsen vägrar utfärda nytt körkort efter utgången av den fastställda »minsta förlusttiden» trots att under denna tid något ofördelaktigt ej framkommit mot sökanden. Antalet besvär till regeringsrätten skulle säkerligen komma att öka betydligt.

Nu torde emellertid kommittén ej ha åsyftat sådan tolkning av bestämmelserna, som den ovan relaterade, utan fastmera — trots sin försäkran att förslaget ej innebär något frångående av principerna i 1958 års lagändring — ha syftat till en återgång till metoden att utsätta »fasta återkallelsetider» i varje särskilt fall i samband med att domstol beslutar om återkallelse. Konstruktionen med en samordning av straffmätning och bestämmandet av »minsta förlusttid» tyder onekligen härpå. Ur trafiksäkerhetssynpunkt innebär 1958 års lagändring i nu förevarande hänseende ett stort framsteg genom slopandet av fasta återkallelsetider i samband med körkortets återkallande och införande av nytt kompetensprov och förnyad lämplighetsprövning. Det skulle säkerligen vara olyckligt ur trafiksäkerhetssynpunkt med en återgång mer eller mindre till tidigare gällande bestämmelser, helst som de av kommittén föreslagna latituderna ovedersägligen innebära en avsevärd mildring i förhållande till nuvarande praxis.

Kommitténs förslag att i vissa fall domstol och i andra fall länsstyrelse äger besluta om återkallelse av körkort samt att prövningen av frågan om nytt körkort alltid åligger länsstyrelse skapar stor risk för kompetenskonflikter. Kommittén synes ha helt bortsett från dessa och därför ej ens antytt huru sådana kompetenskonflikter skola lösas.

Då det gäller rättssäkerhetssynpunkterna anför kommittén att det med fog kan hävdas att de rättssäkerhetsgarantier i form av besvärsrätt m. m., som ett administrativt förfarande kan erbjuda, icke kan betecknas som otillräckliga i och för sig och att frågeställningen närmast blir i vad mån det kan antagas att icke heller ett reformerat länsstyrelseförfarande kan skänka en sådan grad av trygghet för den enskilde, som kan anses tillfredsställande. Kommittén uttalar emellertid strax dessförinnan att kommittén icke funnit sig böra ingå på en närmare redogörelse för eller kritik av länsstyrelsernas handläggning av ärenden angående körkortsåterkallelser, då kommitténs uppdrag icke omfattar att föreslå reformer av förfarandet hos länsstyrelserna. För besvarandet av den av kommittén nyss ställda frågan, hade det emellertid varit av värde att så skett. Då det gäller brister i förfarandet hos länsstyrelserna hänvisar kommittén endast till vad justitieombudsmannen härutinnan anfört i sin ämbetsberättelse till 1955 års riksdag och i skrivelse till Konungen den 12 juli 1961. Justitieombudsmannens kritik gäller emellertid huvudsakligen den formella handläggningen, därvid justiti-

tieombudsmannen särskilt framhåller avsaknaden av varje författningsreglering beträffande förfarandet hos länsstyrelserna. Efter att ha konstaterat att rättssäkerhetssynpunkten alls icke gör sig gällande beträffande återkallelse av körkort på någon av grunderna 1 eller 2, där återkallelse är obligatorisk, uttalar kommittén att länsstyrelsen aldrig har bättre förutsättningar än domstol att avgöra om körkort skall återkallas på grund av brott, men att motsatsen kan vara fallet där fråga är om tillämpningen av grunderna 3, 4 eller 6: 1. Dessa senare fall utgöra emellertid endast 18 % av samtliga körkortsåterkallelser under det att t. ex. återkallelse enligt grunderna 1 och 2 utgöra 52 %. Kommitténs åberopande av rättssäkerhetssynpunkter för överflyttande av körkortsåterkallelserna på grund av brott till domstol är sålunda svagt underbyggt. Länsstyrelsen kan ej heller instämma i kommitténs påstående att vid prövning av frågan om återkallelse enligt grunderna 4 och 6: 1 endast vad i brottmålet blivit utrett får beaktas och att andra omständigheter såsom nykterhetsanmärkningar och visad bristande körskicklighet skulle vara ovidkommande. Då det gäller bedömningen av om en persons körkort skall återkallas eller ej och kanske i ännu högre grad, då det gäller fråga om bestämmandet av en fix tid för återkallelsen, blir bedömningen av helt annat slag än det avgörande, som avser frågan om straff för ett begånget brott. För det förstnämnda avgörandet torde länsstyrelsen ha samma förutsättningar som domstol.

Ur rättssäkerhetssynpunkt måste kommitténs förslag att domstols slutliga beslut om återkallelse av körkort icke får särskilt överklagas betecknas såsom betänkligt även om bestämmelsen i viss mån är en nödvändig följd av kommitténs olyckliga förslag om sammankoppling av straffmättningsfrågan och bestämmandet av »minsta förlusttid». Den föreslagna inskränkningen har ej — länsstyrelsen veterligt — någon motsvarighet på annat område inom vår lagstiftning.

Vidkommande slutligen det av kommittén åberopade skälet, »väsentliga arbetsbesparingar», rör sig kommittén med vaga antaganden och allmänna uttalanden. Någon närmare beräkning av förmodad arbetsbesparing har icke framlagts. Länsstyrelsen hyser för sin del den uppfattningen att — med hänsyn till att muntligt förfarande är obligatoriskt i såväl underrätt som hovrätt och i hovrätterna förnyad bevisupptagning sker — det av kommittén framlagda förslaget kommer att innebära en betydande arbetsökning för åklagare och domstolar utan motsvarande arbetslättning för de administrativa myndigheterna. Härtill kommer att den allmänna bedömningen av den åtalades lämplighet som förare, vilken bedömning måste göras i varje fall, då det gäller bestämmandet av »minsta förlusttiden», kräver en mera omfattande utredning än enbart införskaffande av körkortsregisterutdrag, som kommittén påstått. Utredningen kommer att delvis bli en annan än den som erfordras i själva brottmålet. Länsstyrelsen befarar att de allmänna domstolarna ej utan en icke obetydlig arbetskraftförstärkning skulle kunna gå i land med uppgifterna. Det vore således icke alldeles förvånande om det vid tillämpningen av kommitténs förslag, att ett provisoriskt beslut om körkortsåterkallelse gäller längst sex månader, icke sällan kommer att uppstå »glapp», då föraren efter nämnda tids utgång automatiskt återfår körkortet för att sedermera efter domstolens prövning åter berövas det samma. Kommittén har — mera i förbigående — påpekat angelägenheten av snabbare rättskipning utan att närmare belysa frågan. Denna länsstyrelse har under en följd av år vid sin handläggning av körkortsärenden haft anledning närmare uppmärksamma eftersläpningen vid domstolarna. Icke säl-

lan har upptill årslånga intervaller förekommit mellan tidpunkten för stämningens ansökans ingivande och huvudförhandlingen, vilket försatt länsstyrelsen i en ganska olustig situation vid prövningen av körkortsfrågan.

Kommittén har helt bagatelliserat nackdelen med utspridandet av körkortsåterkallelserna på grund av brott på omkring fem gånger så många myndigheter som nu. Nackdelarna accentueras ytterligare dels genom förslaget om rätt för domstolarna att variera tiderna i de enskilda fallen i större utsträckning än nu, dels genom att dessa tider erhålla en annan karaktär av fix återkallelsetid än vad nu är fallet och dels genom att underrätternas beslut komma att i stor utsträckning slutligen prövas av sex olika hovrätter. Härtill kommer att prövningar av interimistisk återkallelse av körkort tillagts åklagarna. Det torde ej råda någon tvekan om att grundkravet att lika saker skall behandlas lika bättre tillgodoses med nuvarande ordning än den av kommittén föreslagna.

I förslaget göres en väsentlig inskränkning i nuvarande möjligheter att ålägga en körkortsinnehavare, beträffande vilken skälig anledning finnes till antagande att han icke uppfyller de krav på skicklighet m. fl. förutsättningar, som gälla för erhållande av körkort, att inkomma med nytt kompetensbevis (33 § 1 mom. vägtrafikförordningen). Kommittén har ej motiveerat anledningen härtill men kommittén har tydligen funnit att bestämmelsen ej så väl låter sig samordna med kommitténs förslag om överflyttande av körkortsåterkallelser på grund av brott till domstol. Kommitténs tolkning av ovannämnda lagrum torde få betecknas såsom väl fri och länsstyrelsen kan ej dela densamma. Såsom framgår av närlagda avskrift av justitieombudsmannens promemoria har justitieombudsmannen en annan uppfattning om lagrummets innebörd än kommittén.

Om betydelsen av ifrågavarande bestämmelse vill länsstyrelsen endast hänvisa till vad departementschefen anförde i proposition 1958: 69 sid. 81 och 95.

Såsom ett slutomdöme får länsstyrelsen — under hänvisning till ovan anförda samt till nykterhetsnämndens och poliskammarens i Göteborg yttranden — uttala att på grund av de brister länsstyrelsen anser vidlåda förslaget, detsamma ej utan en genomgripande omarbetning bör läggas till grund för ändrad lagstiftning. Vid en sådan omarbetning anser länsstyrelsen det angeläget att till prövning även upptages frågan huruvida ett utbyggt förfarande i länsstyrelserna kan vara att föredraga framför en överflyttning av vissa körkortsåterkallelser till domstol. Det torde nämligen icke kunna bestridas att den nuvarande ordningen är behäftad med vissa brister. Framför allt saknas i lagstiftningen bestämmelser, som reglera handläggningsordningen i länsstyrelserna beträffande körkortsåterkallelserna. Vidare vill länsstyrelsen förorda att frågan om förstärkning av länsstyrelserna i dessa ärenden med trafiksakkunniga »lekmän» som deltagande i vissa beslut även blir föremål för närmare övervägande. Kontakt synes i dessa frågor böra tagas med den i arbete varande länsförvaltningsutredningen. Slutligen bör övervägas huruvida ej under tiden provisoriska bestämmelser böra utfärdas beträffande handläggningsförfarandet i dessa ärenden i länsstyrelserna i huvudsak enligt de riktlinjer, som justitieombudsmannen skisserat i sin ovannämnda skrivelse.

---

Göteborg i landskansliet den 26 juni 1964

*Per Nyström*

*Inger Kramer*

**Länsstyrelsen i Värmlands län:**

---

Länsstyrelsen anser en i förslaget åsyftad rättsgemenskap mellan de nordiska länderna med likartade regler på trafiknykterhetslagstiftningens område önskvärd. Den pågående trafikutvecklingen måste väntas medföra en ständig stegring av den redan betydande motorfordonstrafiken mellan de nordiska länderna och därmed öka behovet av likartade regler i trafiken också i förevarande sammanhang.

Länsstyrelsen tillstyrkte i remissyttrande den 8 juni 1964, att de förslag till ändrad trafiknykterhetslagstiftning, som 1957 års trafiknykterhetskommitté framlagt i betänkandet Nykterhet i trafiken (SOU 1963:72) lades till grund för lagstiftning. Länsstyrelsen finner förslaget lämpat att tjäna som utgångspunkt också för överväganden om en förenhetligad nordisk lagstiftning om alkoholmissbruk i trafiken.

På grund av vad nu anförts tillstyrker länsstyrelsen det hos rådet väckta medlemsförslaget.

Karlstad i landskansliet den 17 augusti 1964

*Gustaf Nilsson*

*Bengt Lovén*

**Länsstyrelsen i Norrbottens län:**

---

Det är uppenbart att de olika regler, som för närvarande gäller inom de nordiska länderna i fråga om trafiknykterhetsbrotten, försvårar myndigheternas handläggning av ärendena och dessutom väcker betydande irritation hos allmänheten. Förhållandet torde vidare komma att ytterligare accentueras jämsides med den pågående ökningen av trafiken länderna emellan.

Enligt länsstyrelsens mening är det i hög grad angeläget att lagstiftningen på detta område samordnas. Länsstyrelsen biträder därför den av Nordiska rådet i detta syfte gjorda rekommendationen.

Luleå i landskansliet den 4 september 1964

*Manfred Näslund*

*Börje Persson*

**Motorförarnas helnykterhetsförbund:**

I flera nordiska länder pågår för närvarande utrednings- och forskningsarbeten angående alkoholens roll som olycksfaktor i trafiken och nya



lagregler övervägs, varvid även de i förslaget aktualiserade samordningsfrågorna tagits upp.

MHF har i samarbetsorganet för de nordiska helnyktra motororganisationerna, NUAT, sedan länge arbetat med trafiknykterhetsfrågor på nordisk nivå och anslutit sig till tanken på en samordnad lagstiftning. Förutsättningen för en sådan måste dock vara, att de nu i några av de nordiska länderna gällande strängare reglerna icke uppmjukas genom generell lagstiftning.

Den i förslaget återopade svenska utredningen, som framlagts av 1957 års trafiknykterhetskommitté, kan dock enligt MHF:s uppfattning icke läggas till grund för en diskussion om en gemensam nordisk trafiknykterhetslag. Utredningen har nyligen varit föremål för remissbehandling, och under denna har många från utredningen avvikande synpunkter redovisats.

MHF har i sitt remissvar<sup>1</sup> anfört kritik mot väsentliga avsnitt i utredningsförslaget. På samma sätt har andra remissorgan rest invändningar mot förslaget, bl. a. beträffande den »fria bevisföringen»<sup>2</sup>. Det skulle förvåna, om den svenska regeringen framlade proposition baserad på utredningsförslaget. Enda troliga resultat av utredningen torde bli en sänkning av straffbarhetsgränserna från för närvarande 0,5 och 1,5 promille till 0,3—0,4 och 1,0 promille.

I Norge har för några år sedan diskuterats ett förslag, som innebar vissa eftergifter i den norska lagstiftningen och som föreslogs bli grund för en samordnad nordisk lag. Förslaget möttes med praktiskt taget samstämmigt motstånd i Norge och avvisades. Senare har den norska trafiknykterhetslagstiftningen reviderats och skärpts på ett antal punkter. Det finns därför icke anledning antaga, att de norska myndigheterna skulle godtaga en samordnad lagstiftning, om denna innebar eftergifter mot nu gällande bestämmelser.

I Finland diskuterades vid tiden för framläggandet av 1957 års trafiknykterhetskommittés förslag en lagstiftning med straffbarhet vid 0,3 promille alkohol i blodet. Det svenska förslaget synes ha hindrat ett fullföljande av diskussionen, vilken dock enligt erhållna informationer snart kommer att återupptagas.

Från Danmark har rapporterats att avsikter finns att inom kort tillätta en expertutredning för att pröva införandet av en promilleregulering i den danska lagstiftningen.

Läget är således för närvarande det, att Sverige, Norge och Island har en straffbarhetsgräns vid 0,5 promille, varvid dock bör observeras att diskussioner pågår i Sverige och Norge om en sänkning av detta gräns-

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

<sup>2</sup> Se artikel i *Alkoholfrågan 1964: 5*: Rune Andréasson & Roger Bonnichsen, Resultat av klinisk undersökning vid olika blodalkoholhalter.

värde. I Danmark och Finland förväntas överväganden om nya lagregler, baserade på straffsanktion vid viss alkoholkoncentration i blodet. Då således två typer av lagstiftning förekommer i Norden, torde det vara lämpligt att det i Danmark och Finland från nationella utgångspunkter överväges införandet av regler liknande dem i de övriga tre nordiska länderna.

Som också anfördes i förslaget till Nordiska rådet har frågan om en gemensam nordisk lagstiftning prövats av en särskild kommitté, men vare sig Danmark eller Finland kunde då ansluta sig till principen om straffbarhetsgräns vid viss alkoholmängd i kroppen.

I dagens läge skulle ett initiativ från Nordiska rådet enligt förslaget sannolikt verka försenande på det utvecklingsarbete av trafiknykterhetslagstiftningen, som pågår i de nordiska länderna.

I princip tillstyrker MHF, att den nordiska trafiknykterhetslagstiftningen samordnas. Tidpunkten för en framställning från Nordiska rådet i denna riktning bör dock väljas så, att nu pågående behandling och utredning av trafiknykterhetsfrågan icke försenas eller kompliceras.

Stockholm den 17 september 1964

Motorförarnas helykterhetsförbund

*Rune Andréasson*

Verkst. dir.

*Olle Fermefors*

#### Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande (NTF):

---

NTF har beretts tillfälle avgiva yttrande över det svenska betänkandet om »Nykterhet i trafik». NTF får därför i första hand hänvisa till detta yttrande av den 2 juni 1964<sup>1</sup>. Frågan om alkoholmissbruk i trafiken behandlas under rubriken »Trafikbrottslagen».

Av yttrandet framgår att NTF på vissa punkter haft väsentliga erinringar mot trafiknykterhetskommitténs förslag, varför NTF icke kan tillstyrka en gemensam nordisk lagstiftning på grundval av trafiknykterhetskommitténs förslag. NTF vill även framhålla att i det svenska betänkandet (s. 163) anförs, att de nordiska kommunikationsministrarna beslutat att upptaga överläggningar kring frågan om gemensam nordisk lagstiftning i ämnet.

NTF vill dock framhålla det angelägna och önskvärda ur trafiksäkerhetssynpunkt — sett mot bakgrunden av den ständigt ökade nordiska och internationella biltrafiken — i att en enhetlig nordisk lagstiftning

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

i denna fråga kommer till stånd och NTF uttalar önskvärdheten av att motionens syfte kan fullföljas.

Stockholm den 31 augusti 1964

Nationalföreningen för trafiksäkerhetens främjande

*Helge Berglund*

*Alvar Thorson*

**Sveriges trafikbilägares riksorganisation:**

Frågan om genomförande av en så långt möjligt gemensam nordisk lagstiftning på vägtrafikområdet är sedan åtskillig tid tillbaka föremål för utredning, vilken utredning, såvitt riksorganisationen har sig bekant, befinner sig i ett ganska långt framskridet stadium. Det synes riksorganisationen välbefogat, att man på enahanda sätt som sålunda blivit fallet i fråga om vägtrafiklagstiftningen även eftersträvar såvitt möjligt ensartade, nordiska normer när det gäller alkoholmissbruk i trafiken. Riksorganisationen anser sig därför böra tillstyrka det väckta förslaget i ämnet.

Stockholm den 1 oktober 1964

Sveriges trafikbilägares riksorganisation

*Arne Thorell*

**Kungl. Automobil Klubben (KAK):**

I sitt den 19 maj 1964 avgivna remissvar över det svenska betänkandet »Nykterhet i trafik» föreslog KAK att Sverige skulle ta initiativet till ett gemensamt nordiskt lagstiftningsarbete angående trafiknykterhetsbrott [*se Bihang*].

KAK tillstyrker således att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att söka genomföra en enhetlig nordisk lagstiftning om alkoholmissbruk i trafiken.

Stockholm den 15 september 1964

Kungl. Automobil Klubben

*Bengt Persson*

Tf. generalsekreterare

**Remissvar från Kungl. Automobil Klubben i anledning av betänkandet  
»Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72)**

Enligt KAKs mening är det icke förenligt med svensk rättsuppfattning att på sätt föreslaget först kriminalisera all alkoholförtäring och därefter göra undantag för de fall där förseelsen kan anses ringa. Ett dylikt stadgande kommer icke att finna gehör bland allmänheten, som kommer att sväva i okunnighet om brott begåtts mot lagen eller icke. Det kan icke vara riktigt att kriminalisera varje alkoholförtäring och samtidigt förbigå alla andra ämnen, vilka har samma verkan som alkoholen.

Den nuvarande lagstiftningen med en fast promillegräns för det straffbara området har visat sig lämplig från många synpunkter och det skulle vara olyckligt att införa nya bestämmelser, som helt och hållet skulle vända upp och ned på invanda begrepp. Därtill kommer att, såsom kommittén själv framhållit när det gällde ett straffsanktionerat totalförbud, både svårigheterna att åstadkomma effektiv övervakning och bevissvårigheterna skulle bli lika märkbara vid kommitténs förslag.

KAK kan icke finna att kommitténs synpunkter är praktiskt genomförbara och avstyrker därför att de läggs till grund för ändring av trafikbrottslagen.

Kommittén föreslår även att den nedre promillegränsen skall sänkas från 0,5 till 0,4 promille. Som kommittén själv framhåller har lagändringen 1957, då promillegränsen sänktes från 0,8 till 0,5 icke medfört någon nämnvärd ökning i antalet avdömda brott. Det finns således icke skäl antaga att en ytterligare sänkning av promillegränsen skulle medföra några förbättringar. Så vitt KAK kunnat bedöma har kommittén icke framlagt några bevis för att den föreslagna sänkningen skulle medföra en förbättrad trafiksituation eller påvisat att antalet trafikolyckor, vilka förorsakats av förare med en blodalkoholhalt på mellan 0,5 och 0,4 promille är oroväckande stort.

Om förslaget genomföres skulle polisen ställas inför stora svårigheter och allmänheten åsamkas onödigt tidspillan och omak. Redan genom sänkningen från 0,8 till 0,5 promille fick polisen svårighet att avgöra huruvida en bilförare var påverkad i lagens mening eller icke. Följden blev att polisen för säkerhets skull beordrar tagning av blodprov på samtliga som luktar sprit. Om nu promillegränsen sänkes skulle polisen ha än större svårigheter att avgöra graden av påverkan och därmed skulle ett större antal bilförare bli tvungna att underkasta sig blodprovstagning och tillbringa flera timmar på polisstationen i avvaktan på att blodprovstagningen skulle bli färdig. De praktiska vinsterna framstår såsom mycket ringa i förhållande till de nackdelar som skulle uppkomma genom den föreslagna sänkningen. KAK avstyrker därför förslaget.

När det gäller brottsbenämningarna delar KAK icke kommitténs uppfattning att ordet »rattfylleri» icke anknyter till gängse språkbruk. Benämningen har så vitt KAK kan bedöma vunnit allmänt gehör och det är därför icke motiverat att byta ut den mot en benämning, som i dagligt tal används för den lindriga förseelsen i nuvarande lag, nämligen »rattonykterhet». KAK

föreslår därför att för normalbrottet bibehålles »rattfylleri» och att det grova brottet betecknas »grovt rattfylleri». För det lindriga brottet kan den i lagen ej använda men allmänt accepterade benämningen »rattonycterhet» användas.

KAK delar kommitténs uppfattning att bestämmelserna om trafiknykterhetsbrott skall gälla samtliga motordrivna fordon. Därutöver vill KAK erinra om att i sitt remissvar över 1949 års trafiknykterhetsutrednings betänkande anförda KAK att reglerna om trafiknykterhetsbrott i princip borde gälla samtliga förare av fordon på väg.

Det synes KAK icke tillfredsställande att kommittén å ena sidan förordar långtgående kriminalisering när det gäller motorfordonsförarna medan den å andra sidan icke anser sig kunna inbegripa cyklister på grund av övervakningsproblemen.

När det gäller platsen för körningen har kommittén, som finner de av justitierådet Ekberg i betänkandet citerade synpunkterna väl grundade, icke ansett sig vilja förordna att undantag göres för körning, som icke skett på väg. Motiveringen är kommitténs lagkonstruktion.

KAK finner även de anförda motiveringarna starka och det synes vara ägnat att öka respekten för lagen om uttryckligt undantag gjordes för förseelser som icke påverkar trafiksäkerheten. KAK föreslår att i en eventuell lagändring undantag göres för förseelser, som icke begåtts på väg.

Enligt KAKs uppfattning innebär användande av så kallad alkotest sådant ingrepp i den personliga friheten att det icke bör få användas tvångsvis. KAK tillstyrker vad utredningen anför och avstyrker den till betänkandet fogade reservationen av herr Alemyr.

Det nuvarande systemet med fasta promillegränser har så vitt KAK kunnat utröna icke inneburit några påtagliga nackdelar när det gällt övervakningen. Vid domstolsprövningarna har de emellertid medfört en icke alltid önskvärd schablonisering vid straffmätningen. Det synes därför riktigt och ändamålsenligt att större vikt fästes vid övriga bevis. Det är uppenbarligen ej tillfredsställande för rättssäkerheten att den så kallade tillbakaräkningen är enbart avgörande för straffbarheten. Blodprovsanalyserna bör utgöra ett bevis bland andra, även om särskild hänsyn bör tagas därtill.

Om de i betänkandet gjorda förslagen genomföres skulle Sverige komma att inta en särställning bland de nordiska länderna och i Västeruropa. Detta synes icke svara mot de strävanden, som göres för att i första hand få till stånd enhetlig nordisk trafiklagstiftning och i andra hand på sikt gemensamma europeiska regler. KAK föreslår att Sverige tar initiativ till ett gemensamt nordiskt lagstiftningsarbete och att i avvaktan härpå föreliggande förslag till ändrad svensk lagstiftning icke måtte föranleda någon åtgärd.

### *Handläggningen av frågor om körkortsåterkallelse*

KAK har tidigare i olika sammanhang anfört att starka skäl talade för att ärenden om återkallelse av körkort skulle överflyttas från länsstyrelse till domstol. Det är därför med tillfredsställelse KAK hälsar att förslagen därom framlagts.

I och med att principen att återkallelse av körkort skall ske av domstol godtages, måste till prövning upptagas om nu gällande bestämmelser är tillfyllest. Enligt kommitténs uppfattning skall återkallelse av körkort betraktas från trafiksäkerhetssynpunkt och icke från straffpåföljdssynpunkt.

Härtill vill KAK framhålla att oavsett vilka uppfattningar och synpunk-

ter, som statsmakterna lägger på frågan om återkallelse av körkort, kommer allmänheten alltid att uppfatta den åtgärden som ett straff. KAK anser det icke vara möjligt att få den enskilde att förstå att återkallelsen av hans körkort är en preventiv åtgärd och icke ett straff. Av den anledningen kommer allmänheten icke att som rättvist betrakta ett system, som till sina verkningar drabbar så olika. Det är stötande för den allmänna rättskänslan att t. ex. yrkeschaufför, som för sin utkomst är beroende av att köra bil, skall straffas schablonmässigt med en påföljd, som berövar honom utkomst-möjligheterna, medan en person, som endast använder bilen privat, endast åsamkas ringa men vid samma påföljd.

Enligt KAKs uppfattning måste domstol vid sin prövning ha möjlighet att avpassa körkortsreaktionen dels i förhållande till det men som åsamkas den enskilde och dels i förhållande till straffmätningen i övrigt. Först då kan återkallelse av körkort bli ett smidigt instrument i trafiksäkerhetens tjänst.

KAK föreslår att domstol skall ges möjlighet att fastställa betydligt kortare minsta förlusttid än vad som nu är fallet.

Kommittén föreslår att domstol skall ges möjlighet att, i de fall där minsta förlusttid bestämts till högst ett år, ge befrielse från nytt förarprov. KAK finner att kommitténs motivering med samma styrka kan tillämpas även när förlusttiden överskrider ett år. Det framstår då som lämpligt att steget toges fullt ut och att domstol ges möjlighet att i samtliga fall medge befrielse från nytt förarprov.

KAK anser också att kravet på förarprov i många fall skulle kunna ersättas med antingen ett skriftligt teoriprov eller bevis från körskola om kompletterande körprov. En sådan ändring i nuvarande bestämmelser skulle medföra en avlastning i statens bilinspektions arbetsbörda.

När det gäller omhändertagande av körkort föreslår kommittén att som längsta giltighetstid för omhändertagandebeslut skall införas sex månader. Med hänvisning till vad KAK ovan anfört om det men den enskilde drabbas av genom förlusten av körkortet, ifrågasätter KAK om icke tre månader framstår som en lämpligare tidrymd.

KAK tillstyrker att handläggningen av frågor om körkortsåterkallelse i princip överflyttas till domstol. Då enligt KAKs uppfattning domstolarna härvid bör ges större möjligheter att fritt pröva och besluta med hänsynstagande till samtliga relevanta omständigheter, bör de föreslagna ändringarna i vägtrafikförordningen omarbetas i enlighet härmed.

Stockholm den 19 maj 1964

Kungl. Automobil Klubben

*Bengt Persson*

Tf generalsekreterare

*Motormännens riksförbund (M) har i skrivelse den 3 augusti 1964 med instämmande i medlemsförslaget hänvisat till sitt remissvar i anledning av betänkandet »Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72) (se Bihang).*

**Remissvar från Motormännens riksförbund i anledning av betänkandet  
»Nykterhet i trafik» (SOU 1963: 72)**

---

*A. Trafiknykterhetsbrotten*

§ 4.

Enligt första stycket i den föreslagna lydelsen av denna paragraf fordras, att påtaglig fara för trafikolycka skall ha förelegat, för att någon skall kunna fällas till ansvar för onykterhet i trafik. Den sålunda föreslagna lydelsen synes avgjort vara att föredraga framför presumptionsregeln i den nuvarande lydelsen av 4 § 1 mom. tredje stycket trafikbrottslagen. Det s. k. promilletänkandet har enligt Ms mening drivits för långt och har trots mång-årig tillämpning icke kunnat erhålla stöd i det allmänna rättsmedvetandet. Ett bortfall av denna konstruktion måste därför vara att hälsa med tillfredsställelse. Det förhållandet, att det måste komma att åligga åklagaren att styrka, att påtaglig fara för trafikolycka förelegat, är ytterligare ägnat att tillgodose rättssäkerhetens intresse.

Mot den i andra stycket av den föreslagna lydelsen intagna bestämmelsen, att vid bedömandet, huruvida nyss nämnd fara för trafikolycka förelegat, särskilt skall beaktas, om alkoholkoncentrationen uppgått till mer än en promille, är i och för sig icke något att erinra. Enligt Ms uppfattning får bestämmelsen emellertid icke få till följd, att domstolarna i praktiken kommer att fälla till ansvar, så snart alkoholkoncentrationen varit högre än en promille. Omständigheterna in casu måste sålunda beaktas, enär i annat fall påtaglig risk måste uppkomma för en tillbakagång till det nuvarande otillfredsställande promilletänkandet.

Då den föreslagna lydelsen av 4 § innehåller uttrycket »trafikolycka», synes det vara av vikt, att detta uttryck, vars innebörd icke är alldeles självklar, närmare definieras. Ordet återfinnes visserligen i den nuvarande lydelsen av 5 § trafikbrottslagen, men en mera exakt precisering av vad därmed i det aktuella sammanhanget skall förstås borde intagas i motiven till lagstiftningen.

De i den föreslagna lydelsen angivna särskilda omständigheter, som domstolarna skall beakta vid bedömandet, huruvida onykterhet i trafik skall anses såsom grov, finner M ur trafiksäkerhetssynpunkt väl motiverade.

Vad tredje stycket angår förutsätter M, att med ordet »annat» i sammanhanget »var föraren så påverkad av annat» icke förstås exempelvis psykisk påverkan utan allenast påverkan av annat berusningsmedel än alkoholhaltiga drycker.

I fråga om medverkansreglerna anser M det vara av vikt, att i motiven göres ett uttalande, att avsikten icke är, att dessa regler skall tolkas så, att de på ett för det allmänna rättsmedvetandet stötande sätt medför ingrepp i normalt umgängesliv eller någon form av övervakningsskyldighet.

§ 5.

Vad angår brottet trafiknykterhetsförseelse anser M det stå helt i överensstämmelse med välgrundat allmänt rättsmedvetande och sålunda vara fullt

riktigt, att möjligheter gives att bedöma förseelsen såsom ringa och därför straffri, om färden icke skett på väg.

§ 7.

M har icke heller något att invända emot den föreslagna definitionen av förarbegreppet.

Slutligen vill M, mot bakgrunden av målsättningen fullständig nykterhet i trafiken ävensom med hänsyn till resultaten av de vetenskapliga prov, som företagits, tillstyrka de föreslagna lägre promillevärdena 0,4 och 1,0.

*B. Handläggningen av körkortsåterkallelse*

M har sedan länge hävdad, att frågan om återkallelse av körkort på grund av brott bör handläggas av domstol samtidigt med brottmålet. M ansluter sig därför till de skäl som angivits av trafiknykterhetskommittén för att körkortsåterkallelsefrågorna överflyttas till domstolarna och tillstyrker helt förslaget härutinnan.

Enligt kommitténs förslag skulle återkallelse av körkort vara obligatoriskt även vid trafiknykterhetsförseelse. I jämförelse med gällande lagstiftning innebär detta en skärpning, enär möjligheten till varning utesluts. M vill föreslå, att körkortsåterkallelse vid trafiknykterhetsförseelse icke göres obligatorisk, samt att det således överlämnas till domstolen att med beaktande av omständigheterna i varje särskilt fall förordna, huruvida återkallelse av körkort skall ske.

M önskar vidare fästa uppmärksamheten vid det förhållandet, att enligt praxis brott mot den nuvarande lydelsen av 4 § trafikbrottslagen regelmässigt medför, att länsstyrelsen återkallar körkortet på en minsta tid av ett år, men att länsstyrelsen därefter under åberopande av bestämmelsen i 32 § 2 mom. vägtrafikförordningen icke anser sig kunna utfärda nytt körkort förrän två år förflutit från förseelsens begående. Länsstyrelsen stöder sig härvid på den i det sistnämnda momentet intagna bestämmelsen, att fylleri regelmässigt medför, att körkort icke får erhållas förrän två år efter det förseelsen begåtts. Detta är icke tillfredsställande. I stället bör den ordningen gälla, att nytt körkort utan dröjsmål skall utfärdas för sökanden efter utgången av den av domstolen bestämda återkallelsetiden, därest icke annat förhållande än det som föranlett återkallelsen kan medföra, att sökanden icke bör betros med körkort.

Stockholm den 8 maj 1964

*Nils Ahlgren*

*BILAGA 2*

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlemsförslaget**

Til juridisk udvalg er henvist medlemsforslag om ensartet lovgivning om alkoholmisbrug i trafikken. Forslaget har været behandlet på juridisk udvalgs møde i Lund den 12. oktober 1964 og i Oslo den 8. december 1964. På mødet i Oslo var til stede foruden udvalgets medlemmer justitsminister K. Axel Nielsen, justitieministern J. O. Söderhjelm, statsråd O. C. Gundersen og statsrådet Herman Kling.



## 1. Medlemsforslaget

Bestemmelserne i de nordiske lande om misbrug af alkohol i trafikken har tidligere været fremme til debat i Nordisk Råd, senest i 1956, hvor der blev vedtaget en rekommandation (nr 16/1956), der tilsigtede gennemførelse af ensartede bestemmelser på området. Det nu foreliggende medlemsforslag er foranlediget af en nylig udkommet svensk betænkning med forslag til ny svensk lovgivning om dette emne. I medlemsforslaget, der refererer principperne i det svenske forslag, henstilles, at der med udgangspunkt i denne betænkning søges gennemført en ensartet lovgivning.

## 2. Remissudtalelserne

Udtalelser om medlemsforslaget er indhentet fra følgende myndigheder og organisationer:

### *Danmark*

Justitsministeriet  
Forenede danske Motorejere  
Landsforeningen danske Vognmænd

### *Finland*

Justitieministeriet  
Ministeriet för inrikes ärendena  
Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena  
Medicinalstyrelsen  
TALJA  
Trafikförsäkringsföreningen  
Finlands automobilklubb  
Finlands lastbilsförbund

### *Norge*

Sosialdepartementet  
Vegdirektoratet  
KNA  
Norsk motorklubb  
Motorförernes avholdsforbund

### *Sverige*

Rikspolisstyrelsen  
Medicinalstyrelsen  
Försäkringsinspektionen  
Statens trafiksäkerhetsråd  
Länsstyrelsen i Malmöhus Län  
Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus Län  
Länsstyrelsen i Värmlands Län  
Länsstyrelsen i Norrbottens Län  
Nationalföreningen till trafiksäkerhetens främjande  
Motorförarnas helnykterhetsförbund

Sveriges trafikbilägares riksorganisation  
KAK  
Motormännens riksförbund

1 remissudtalelserne er navnlig spørgsmålet om ‰-regel eller fri bevisbedømmelse berørt. Herom er følgende hovedsynspunkter kommet frem:

*1. Den svenske betæknings forslag kan ikke anvendes, fordi forslaget bygger på ‰-regler*

*Forenede danske Motorejere og Landsforeningen Danske Vognmænd er tilhængere af fri bevisbedømmelse. Det samme gælder medicinalstyrelsen. TALJA og Automobilklubben i Finland.*

*2. Den svenske betæknings forslag kan ikke anvendes, fordi forslaget ikke er strengt nok*

*Finlands automobilklub anser det som »ett steg mot det sämre», såfremt motorkøretøj skal kunne føres straffrit med ringe alkoholpåvisning (jfr. det svenske forslag om alkohol ‰ under 0,4).*

*Sosialdepartementet og Motorførernes avholdsforbund, Norge, anfører, at man ikke er interesseret i at lempe de strenge norske regler. Samme udtalelse fremsættes af Vegdirektoratet, Norge.*

*3. Kritik mod den svenske betækning*

Forskellige svenske myndigheder har tildels under henvisning til en tidligere afgivet erklæring om den svenske betækning rettet *kritik mod dennes forslag til ændrede regler*. Således anfører bl. a. *medicinalstyrelsen*, at det er tvivlsomt, om en sænkning af ‰ fra 0,5 til 0,4 er motiveret. *Länsstyrelsen i Malmöhus län* mener, at den gældende præsumptionsregel, som betækningen foreslår afskaffet, bør bibeholdes, og at friere bevisbedømmelse vil medføre en lempelse. *Motorförarnas helnykterhetsförbund* vender sig ligeledes imod friere bevisbedømmelse. Også *KAK* vil fastholde de gældende ‰-regler, omend man tilsyneladende samtidig vil tillægge også andre bevismidler betydning.

Med hensyn til det principielle i medlemsforslaget: indførelse af ensartede regler i de nordiske landes trafiklove om misbrug af alkohol udtaler *Forenede danske Motorejere*, Danmark, at en fælles retstilstand på dette område ikke forekommer ubetinget nødvendig. Fra de øvrige remissinstanser rettes der derimod ikke nogen indvendinger mod tanken om en ensartet lovgivning; men det må i denne forbindelse bemærkes, at flere remissudtalelser alene beskæftiger sig med problemet: fri bevisbedømmelse ctr. ‰-lovgivning og efter en stillingtagen til dette og den svenske betæknings forslag når frem til ikke at kunne anbefale det foreliggende medlemsforslag.

## 3. Udvalget

Udvalget er klar over, at det er forbundet med store vanskeligheder at opnå ensartede nordiske bestemmelser på dette område. Imidlertid mener udvalget, at fremkomsten af den svenske betænkning og de undersøgelser og overvejelser, der ligger til grund for denne, påny har aktualiseret spørgsmålet om ensartet nordisk lovgivning, og efter udvalgets opfattelse bør der gøres et nyt forsøg på at opnå ensartede bestemmelser.

Udvalget mener ikke at kunne tage stilling for eller imod en  $\infty$ -lovgivning. Set fra et nordisk synspunkt er det vigtigste, at der tilvejebringes en ensartet lovgivning, og udvalget finder anledning til at understrege, at det i de senere år stigende trafikale samkvem har gjort dette spørgsmål mere aktuelt, end det var, da rådet sidst behandlede spørgsmålet.

Medlemsforslaget tager sigte på gennemførelse af en ensartet lovgivning, men udvalget vil erindre om, at de hensyn, der gør en ensartet lovgivning ønskelig, naturligvis også motiverer en ensartet anvendelse af denne lovgivning i praksis. I så henseende må det bemærkes, at der er ret store forskelle i straffeniveauet for de straffe, der i de respektive lande idømmes for overtrædelse af de nugældende bestemmelser om spirituspåvirkede motorførere. Medens således 1. gangs spirituskørsel i Danmark sædvanligvis vil medføre hæfte i 14—20 dage, er 1. gangs straffen i Finland for samme forseelse, 2—3 måneders fængsel. Det ville være ønskeligt, om også retspraksis i de nordiske lande på dette område kunne gøres mere ensartet.

Under henvisning til det anførte indstiller udvalget,

at der i anledning af medlemsforslaget vedtages følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken.

Oslo, den 8. december 1964

*Emil Ahlqvist*

*Ingrid Gärde Widemar*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnus Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

Næstformand

*Johan Møller Warmedal*

*Peter Nielsen*

*Gösta Rosenberg*

*H. C. Toft*

*Knut Toven*

## BILAGA 3

**Tilläggsbetänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över  
medlemsförslaget och meddelandena om rekommendation nr 16/1956**

Nordisk Råd har på sin 4. session i 1956 vedtaget en rekommendation til de nordiske lande angående lovgivning om alkoholmisbrug i trafikken (rek. nr. 16/1956):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vid lämplig tidpunkt upptaga förhandlingar för att söka förenhetliga de olika ländernas lagstiftning om trafikonykterhet, varvid bl. a. bör eftersträvas att — oavsett huru de grövre formerna av trafikonykterhetsbrotten avgränsas — finna en viss lägre på promilleregler grundad straffbarhetsgräns.

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 13. session afgivne meddelelser fra Finlands, Norges og Sveriges regeringer. Endvidere er til udvalget påny henvist medlemsforslaget i sag A 36 om ensartet lovgivning om alkoholmisbrug i trafikken.

Ved udvalgets behandling af sagerne har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling, justitsminister K. Axel Nielsen og justitieministern J. O. Söderhjelm.

Såfremt der vedtages en rekommendation i overensstemmelse med udvalgets indstilling af 8. december 1964, vil rek. 16/1956 kunne anses som færdigbehandlet i rådet.

Udvalget kan i øvrigt henholde sig til sin indstilling af 8. december 1964 og foreslår herefter:

I. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken.

II. at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 16/1956 til efterretning og anser denne rekommendation for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavík, den 16. februar 1965

*Gunnar Edström*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

*Bjarne Lyngstad*

*Johan Møller Warmedal*

*Peter Nielsen*

*Carl Petersen*

*Dagmar Ranmark*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

Formand

## BILAGA 4

**I efterhand inkommet yttrande****Nordisk union för alkoholfri trafik (NUAT):**

I flera av de nordiska länderna pågår utrednings- och forskningsarbete angående alkoholens roll som olycksfaktor i trafiken, och nya lagregler övervägs. Härvid aktualiseras också frågan om samordning av trafiknykterhetslagstiftningen i Norden.

I den isländska, norska och svenska lagstiftningen har fasta straffbarhetsgränser beträffande alkoholkoncentrationen i blodet angivits, medan man i Danmark och Finland fortfarande saknar sådana gränsvärden.

NUAT finner det vara angeläget med en samordning av lagstiftningen på detta område och vädjar till Nordiska rådet att ta initiativ till en samnordisk utredning av frågan, särskilt mot bakgrunden av att opinion till förmån för en straffbarhetsgräns vid viss alkoholkoncentration i blodet nu också finns i Danmark och Finland. NUAT uttalar dock, att ingen mildring må ske i nu gällande lagstiftning i resp. länder.

Stockholm den 15 februari 1965

*(Sign.)*

**I s l a n d****Dóms- og kirkjumálaráðuneytið (Justitie- och kyrkoministeriet):**

-- — — samtidig med at bemærke at der ikke var islandsk deltagelse i de forrige nordiske forhandlinger på området, at det synes at være af interesse at sådanne forhandlinger genoptages. På den anden side er det tvivlsomt om der er rigtigt at begrænse mandatet for undersøgelserne ved de synspunkter, som fremgår af det foreliggende forslag.

Reykjavík, den 21. januar 1965

P. m. v.

*Baldur Möller*

## **Medlemsförslag**

### **om samarbete på den ekonomiska politikens område**

*(Väckt av Ebon Andersson och Allan Hernelius)*

Till Nordiska rådets tolfte session i Stockholm 1964 väcktes en rad medlemsförslag, som syftade till ett förverkligande av den nordiska samarbetsöverenskommelsens stadganden. Vad gäller det ekonomiska samarbetet hade rådet bl. a. att taga ställning till förslag om liberalisering av kapitalrörelserna i Norden, om inrättande av en nordisk investeringsbank och om handelspolitiskt samarbete. Av samarbetsöverenskommelsens artiklar rörande det ekonomiska samarbetet är det nu endast en, som ännu inte föranlett initiativ i rådet, nämligen artikel 18, i vilken stadgas följande:

De fördragsslutande parterna skola, i avsikt att främja det ekonomiska samarbetet på olika områden, samråda i fråga om den ekonomiska politiken. Därvid bör uppmärksamhet ägnas möjligheterna att samordna åtgärder, som vidtagas i konjunkturutjämnande syfte.

Anledningen till att några förslag på detta område inte väckts är sannolikt, att en samordning av den ekonomiska politiken — i varje fall en mer radikal sådan — i allmänhet anses komma i fråga först vid en långtgående ekonomisk integration av berörda länder, vilken för dagen ej är aktuell i Norden.

Enligt vår mening kan emellertid starka skäl anföras för att de nordiska länderna redan nu i informationssyfte etablerar en effektiv kontakt mellan de i detta sammanhang berörda departementen/ministerierna och ämbetsverken. Det skulle, om så skedde, bli möjligt att från fall till fall bedöma, huruvida en samordning av t. ex. vissa konjunkturpolitiska åtgärder vore lämplig och möjlig.

En möjlighet vore därvid att till förebild för en sådan kontaktverksamhet taga samarbetet inom Europeiska ekonomiska gemenskapens s. k. monetära kommitté. Varje medlemsland har i denna två representanter, en från landets regering och en från dess centralbank. Dessa deltagare i kommittéarbetet som självständiga experter och kan antagas vara väl ägnade att i respektive hemland giva tyngd åt kommitténs rekommendationer samt tillse, att de ekonomiska åtgärder, som vidtages på det nationella planet, sker under hänsynstagande till eventuella återverkningar inom Gemen-

skapen. Samarbetet inom denna bedrivs också genom informella möten mellan finansministrarna och mellan centralbankscheferna.

Ett visst samarbete mellan de nordiska länderna borde även med fördel kunna etableras på utredningsplanet. Just på den ekonomiska politikens område måste allt utredningsarbete göras under beaktande av den internationella utvecklingen. Ett samarbete i fråga om bevakningen av de internationella händelserna och bedömningen av deras sannolika återverkningar torde därför vara effektivitetsbefrämjande och på sikt möjliggöra inte obetydliga rationaliseringsvinster.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att etablera ett samarbete på den ekonomiska politikens område efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

Stockholm i maj 1964

*Ebon Andersson*

*Allan Hernelius*

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## D a n m a r k

## Økonomiministeriet:

— — — skal økonomiministeriet på Udenrigsministeriets, Finansministeriets, Handelsministeriets og egne vegne udtale følgende:

Udbygningen af det økonomiske samarbejde mellem de nordiske lande sker under stadig iagttagelse af og tilpasning til de i samarbejdsoverenskomsten fastsatte målsætninger. Der er imidlertid store forskelle i den økonomiske struktur i de nordiske lande, og en tilpasning af den økonomiske politik de nordiske lande imellem må først og fremmest blive en koordineret tilpasning til og et konjunkturpolitisk samarbejde med de store lande i Vesteuropa og Amerika. Denne målsætning forfølges dels gennem Finlands, Danmarks, Norges og Sveriges deltagelse inden for EFTA/FINEFTA, dels gennem Danmarks, Norges, Sveriges og Islands deltagelse i OECD-samarbejdet, hvor der holdes kontakt mellem de nordiske repræsentationer.

Som anført i forslaget er forudsætningen for en reel samordning af den økonomiske politik i almindelighed, at de berørte lande indgår i en egentlig integrationsproces. Dette er ikke aktuelt for de nordiske lande i den nuværende europæiske markedssituation, og forslaget går da også ud fra, at samarbejdet for nærværende skal være af informativ karakter.

Et sådant samarbejde finder sted bl. a. derved, at de nordiske finansministre, når behov foreligger, afholder møder bl. a. med henblik på gensidig orientering om den økonomiske udvikling i de respektive lande. Endvidere må nævnes den i 1959 nedsatte ministerkomité for nordisk økonomisk samarbejde og det herunder hørende nordiske økonomiske samarbejdsudvalg. Udvalgets medlemmer er tjenestemænd, bl. a. fra handels-, finans- og udenrigsministerierne. Samarbejdsudvalget har nedsat specialudvalg, som indtager repræsentanter for f. eks. finansministerierne og centralbankerne i arbejdet.

Der er således allerede etableret institutionelle rammer, som under de nuværende forhold synes at give tilstrækkelige muligheder for et nuanceret samarbejde om de økonomiske problemer. Det er vor opfattelse, at man under de nuværende forhold især bør sigte mod en fastere koordinering af det arbejde, der allerede er igang. Skulle forholdene ændre sig, så et snævrere



konjunkturpolitisk samarbejde bliver påkrævet, vil det uden tvivl være muligt at tilpasse de institutionelle rammer til denne eventuelle nye situation.

København, den 23. oktober 1964

P. m. v.

E. b.

*Heinrich Schlebbaum*

**Industriraadet:**

— — — vil Industriraadet gerne udtale, at under hensyntagen til, at et omfattende samarbejde vedrørende den økonomiske politik allerede består mellem de nordiske landes regeringer og administrationer, og at yderligere et betydningsfuldt samarbejde på dette område finder sted inden for OECD, samtl endelig det endnu ret begrænsede omfang af den økonomiske integration mellem de nordiske lande inden for EFTAs rammer finder Industriraadet ikke, at der for tiden er baggrund for en udbygning af det nordiske samarbejde vedrørende den økonomiske politik. Et videregående samarbejde på dette område ville vel iøvrigt — når tiden måtte være inde hertil — ikke kunne begrænses til de nordiske lande, men måtte formentlig gennemføres ved samtlige EFTA-landes medvirken.

København, den 2. september 1964

P. r. v.

E. b.

*E. Carstens*

**Danske Bankers Fællesrepræsentation:**

— — — skal vi indledningsvis henvise til, at der mellem bankerne i de nordiske lande gennem en længere årrække har været et snævert samarbejde, hvorunder man bl. a. gennem bankforeningerne til stadighed har orienteret hinanden om økonomiske spørgsmål, ligesom man ved årligt afholdte nordiske bankkonferencer har drøftet en række problemer, herunder den økonomiske situation i de nordiske lande, likviditetsproblemer, bankernes rolle ved strukturrationalisering inden for næringslivet, regionale udviklingsprogrammer og finansieringsproblemerne i forbindelse hermed m. m.

Til det fremsatte forslag skal vi bemærke, at fællesrepræsentationen må

finde en fortsat udbygning af det økonomiske samarbejde også i Norden naturlig.

København, den 11. august 1964

Med venlig hilsen

*J. Green*

*A. Skjoldager*

**Arbejderbevægelsens Erhvervsråd:**

— — — føler man sig foranlediget til at udtale, at Arbejderbevægelsens Erhvervsråd finder, at det pågældende forslag bør nyde fremme.

Som en vægtig grund herfor kan anføres, at den internordiske samhandel i de senere år er steget meget kraftigt, fra 1959 til 1963 med ca. 90 pct., hvilket synes at have forøget behovet for en samordning af den karakter, som er angivet i forslaget.

Erhvervsrådets støtte til forslaget vedrører det principielle med hensyn til effektiviseringen af samarbejdsoverenskomstens artikel 18, idet man ikke mener at kunne udtale sig om, hvorvidt de i forslaget anførte konkrete foranstaltninger vil være den mest hensigtsmæssige måde at gribe sagen an på.

København, den 22. oktober 1964

P. r. v.

*Byrge Quist*

**F i n l a n d**

**Finansministeriet:**

De nordiska ländernas ekonomiska ministerutskott tillsatte redan för flera år sedan ett särskilt nordiskt utskott för behandling av finansfrågor. Medlemmar i sagda utskott är representanter för vederbörande ministerium, i allmänhet finansministeriet, samt centralbanken i varje land. Utskottet har under årens lopp behandlat flera för de nordiska länderna gemensamma finansfrågor, särskilt frågor rörande valutapolitik och kapitalärenden. Utskottet har sammanträtt kontinuerligt och i det är även för närvarande under behandling Nordiska rådets medlemsförslag om grundandet av en nordisk investeringsbank. Utskottet har icke någon permanent utformning. Nordiskt samarbete förekommer även på andra områden. Centralbankerna håller även årligen gemensamma möten.

Samarbetet i ekonomiska frågor blir lidande av att verksamheten icke centraliserats. Å andra sidan är en alltför långt gående centralisering i des-

sa ärenden svår att åstadkomma, då ärendena berör ett så vidsträckt område och myndigheterna i de olika länderna blir tvungna att endast specialisera sig på frågor inom ett visst begränsat område. Åstadkommandet av en så mångsidig representation som möjligt skulle sålunda kunna leda till ett organ, som skulle vara alltför stort och svårhanterligt.

Å andra sidan har betydelsen av de ekonomiska frågorna i samtliga nordiska länder alltjämt ökat. Svårigheterna är av likadan natur och avgöranden, som fattas i ett land, är av betydelse även för avgörandena i de övriga länderna. Möjligheterna till samarbete på den ekonomiska politikens område och särskilt formerna för samarbetets förverkligande borde dock grundligt undersökas innan man skrider till att fatta några slutliga beslut, och i detta sammanhang borde uppmärksamhet fästas vid frågan huruvida möjligheter förefinnes att utveckla de redan förefintliga samarbetsformerna.

Helsingfors den 16 oktober 1964

Minister *Erkki Huurtamo*

Äldre regeringssekreterare *Osmo Kalliala*

*Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena har i skrivelse den 1 september 1964 förklarat sig icke ha några anmärkningar att göra i anledning av det väckta medlemsförslaget.*

#### **Finlands bank<sup>1</sup>:**

De olika ländernas nationella ekonomiska politik håller tydligt på att bli allt mera långsiktig och planmässig, samtidigt som ländernas ekonomiska beroende av varandra ständigt ökar. Under rådande förhållanden är internationellt samarbete en nödvändig förutsättning för en framgångsrik ekonomisk politik på det nationella planet. Den föreslagna nordiska kommittén skulle därför säkerligen ha en viktig uppgift att fylla. Från Finlands synpunkt är förslaget särskilt betydelsefullt, emedan landet inte i samma omfattning som övriga nordiska länder deltar i det internationella ekonomiska samarbetet.

I fråga om utredningsarbetet råder nära kontakt mellan de olika forskningsinstituten i Norden. De positiva erfarenheterna härav ger oss anledning anta att det föreslagna, ökade samarbetet säkert skall visa sig vara givande för det ekonomiska utrednings- och forskningsarbetet i alla nordiska länder.

Helsingfors den 29 september 1964

Högaktningsfullt

Finlands bank

*Reino Rossi*

*J. J. Paunio*

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

**Bankföreningen i Finland<sup>1</sup>:**

Förslaget om upprättande av en internordisk ekonomisk-politisk kommittéverksamhet av informativ karaktär bör anses som en mycket tacknämlig och dagens situation välbehövlig åtgärd. De samarbetsmöjligheter till samarbete och de gemensamma mål som det ekonomiska arbetsfältet erbjuder borde utökas och med beaktande av det internationella läget och förändringarna i detsamma kunna ikläs en rekommendationsform, som tillfredsställer alla parter. Vad sammansättningen av kommittén angår borde den bildas på en bredare bas än den som nämnes i förslaget. Bankföreningen är av den åsikten, att i kommittén från varje land även borde inväljas experter inom den privata ekonomins olika områden. Om man går till väga på det sättet har man den största möjligheten att nå de effektivitets- och rationaliseringsvinster som eftersträvas.

Helsingfors den 24 augusti 1964

Bankföreningen i Finland

*Göran Ehrnrooth*

*Raimo Ilaskivi*

**Centralhandelskammaren<sup>1</sup>:**

Sedan Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar den 23 mars 1962 ingått en överenskommelse i syfte att vidareutveckla samarbetet mellan de nordiska länderna, har inom Nordiska Rådet behandlats flera förslag till praktiskt förverkligande av det ekonomiska samarbetet på olika områden. Det i och för yttrande översända medlemsförslaget strävar till att åstadkomma en samordning av den ekonomiska politiken i vissa punkter. Förslagsställarna påpekar visserligen, att en samordning av de olika staternas ekonomiska politik kan komma i fråga först då en långtgående integration är rådande. Under sådana omständigheter skulle samordningen inte vara aktuell i Norden i detta nu.

Nordens ekonomiska samarbetskommitté framhöll på sin tid i sitt betänkande, att en gemensam marknad för vissa viktiga områdens vidkommande innebär samordning även av den ekonomiska politiken. Kommittén intog då en mycket positiv ståndpunkt till möjligheterna att samordna den ekonomiska politiken i de olika länderna. Sedan planerna på en tullunion sedermera förfallit, kom man i praktiken inte att närmare dryfta saken. De nordiska ländernas deltagande i Europeiska frihandelssammanslutningen förutsätter inte heller nödvändigtvis åtgärder i dessa frågor.

Myndigheternas ekonomiska politik har en påtaglig inverkan på näringsarnas konkurrensbetingelser. Med tanke på en mera vittgående integration och ett friare handelsutbyte är det skäl för de nordiska länderna att

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

i samråd förbättra konkurrenskraften särskilt i jämförelse med andra europeiska företag och att skapa förutsättningar för en rask nationalekonomisk tillväxt. Av dessa skäl borde enligt Centralhandelskammarens åsikt de nordiska ländernas regeringar rekommenderas att vidtaga åtgärder för att undersöka möjligheterna att etablera samarbete i ekonomiskpolitiska frågor, därvid även beaktande strävandena till konjunkturutjämning.

Såsom samarbetsorgan föreslås i förslaget en kommitté i enlighet med Europeiska ekonomiska gemenskapens monetära kommitté. Centralhandelskammaren önskar inte motsätta sig ett upprättande av ett fristående nytt organ. Ländernas regeringar och centralbanker torde dock även på annat sätt kunna upprätthålla erforderlig kontakt för sakens utvecklande. I fall en särskild nordisk kommitté skulle bildas, borde varje land där företrädas förutom av en representant för regeringen och centralbanken även av en representant för näringslivet.

Helsingfors den 1 oktober 1964

Centralhandelskammaren

Ordförande *Matti Virkkunen*

T. f. överombudsman *Sakari Yrjönen*

#### **Finlands industriförbund:**

Det ekonomiska samarbetet de nordiska länderna emellan är redan nu synnerligen omfattande. Samtliga dessa länder har anslutit sig till EFTA-avtalet, varav följer ett allt mera utvidgat handelspolitiskt samarbete. Dessutom har de i princip en gemensam och fullt öppen arbetsmarknad. F. n. ligger ett flertal samarbetsfrågor under utredning i Nordiska rådet för ställningstagande, såsom liberalisering av kapitalmarknaden och grundande av en nordisk investeringsbank.

I förslaget hemställes att en effektiv kontakt i informationssyfte skulle etableras mellan de ministerier, som behandlar ekonomiskpolitiska frågor. Ett dylikt samarbete existerar redan nu. Det kan dock vara att en intimare kontakt än nu är fallet vore till nytta t. ex. med tanke på en effektivare skötsel av konjunkturpolitiken. Ytterligare föreslås att ett effektivitetsfrämjande samarbete skulle etableras jämväl på utrednings- och forskningsarbetets område. Även detta har inletts, ty t. ex. Nordiska transportforskningskommittén utreder möjligheterna till samarbete inom det transportekonomiska forskningsarbetet. Något hinder torde dock icke föreligga att effektivisera detta samarbete även inom ett mera vidsträckt ekonomiskpolitiskt område.

Beträffande utvidgandet av det ekonomiskpolitiska samarbetet över dessa gränser bör konstateras att ett avtal de nordiska länderna emellan i detta avseende kan begränsa ett enskilt lands möjligheter att tillgripa ekonomiskpolitiska medel. Detta förefaller åtminstone ännu i nuvarande skede, då förhållandena på det ekonomiska området är divergerande i de olika länderna, icke vara på sin plats.

Helsingfors den 8 oktober 1964

Finlands industriförbund

*Sakari T. Lehto*

N o r g e

**Finans- og tolldepartementet:**

Noenlunde samme spørsmål som det ovennevnte medlemsforslag reiser, er tidligere tatt opp på fellesmøte mellom Nordisk Råds presidium og statsministrene 13.—14. november 1962. Finansdepartementet utarbeidet den gang et notat til det Nordiske økonomiske utvalget [*se Bihang*]. Dette notatet dekker i det vesentlige Finansdepartementets synspunkter også i dag. En vil spesielt fremheve at en samordning av konjunkturpolitikken må finne sted på langt bredere basis enn Norden alene representerer.

Det første møte mellom finansministrene ble holdt i Stockholm sist februar i samband med Nordisk Råds sesjon. Man utvekslet der synspunkter og erfaringer om langtidsplanlegging. Det vil bli et nytt møte i høst i København der en vil ta opp skattepolitiske spørsmål, særlig med bakgrunn i den svenske skatteutredningen.

Finansdepartementet antar at det ikke nå bør etableres et nytt apparat for økonomiske drøftinger og utveksling av erfaringer. Hva særlig gjelder medlemsforslagets henvisning til Fellesskapets monetære komite, vil en peke på at forutsetningen for denne er den økonomiske integrasjon som det tas sikte på innen Fellesskapet. Uten denne forutsetning ville komiteen savnet sin berettigelse.

Oslo, 3. oktober 1964

*Hermod Skånland*

**Notat fra Finans- og tolldepartementet vedrørende drøftinger om den alminnelige økonomiske politikk og konjunkturpolitiske tiltak**

1. På fellesmøtet mellom Nordisk Råds Presidium og statsministrene 13.—14. november 1962 ble ovennevnte spørsmål drøftet. I møteprotokollen står anført:

Samråd ifråga om den allmänna ekonomiska politiken och åtgärder i konjunkturutjämnande syfte.

Statsministrarna ställde i utsikt att finansministrarna skulle gemensamt överlägga samsamarbetsmöjligheterna på detta område.

Presidiet har i brev av 19. 11. 62 foreslått at Norge skal stå for koordineringen av denne saken.

Det norske Finansdepartement har følgelig utarbeidet dette notatet som en gjerne ser blir drøftet i det Nordiske økonomiske utvalget med sikte på å få utvalgets syn på hvorledes arbeidet med denne saken bør legges opp.

2. Kontakt mellom finansministrene eller ledende tjenestemenn i finansministeriene i de nordiske land av den art som antydnet i protokollanførsel vil selvsagt alltid ha sin verdi. En bør på den annen side være oppmerksom på at statsrådenes tid er sterkt opptatt og det bør derfor vises varsomhet selv med hensyn til begrensede tiltak som vil bety en ytterligere belastning. Det må derfor bli et spørsmål om prioritering av tid og oppgaver i hvilken utstrekning det bør legges opp til en ny og fast samarbeidsform.

3. Det finner allerede i dag sted adskillig utveksling av erfaringer og synspunkter mellom de nordiske land når det gjelder økonomisk politikk. Dette skjer gjennom »Nordisk Kontakt», gjensidig utveksling av dokumenter og personlige kontakter både på de politiske plan og embetsmannsplanet (blant annet i samband med internasjonale møter). Likevel er det ikke usannsynlig at en bør ta sikte på en fastere ordning for kontakten mellom statsrådene. Ut fra de hensyn som er nevnt i foregående avsnitt bør det imidlertid neppe tas sikte på hyppigere møter enn en gang i året.

4. Internasjonal samordning av konjunkturpolitikken kan i dag bare skje på et plan der alle de større vestlige industriland deltar. Et slikt samarbeid foregår som kjent gjennom OECD. En samordning av konjunkturpolitikken spesielt for de nordiske land har neppe særlig hensikt eller mening. Et nordisk samarbeid på dette området kan best skje ved en nær kontakt mellom de nordiske representanter til møtene i OECD. Finnland står her i en særstilling for såvidt som landet ikke er medlem av OECD, men også Finnland vil i hovedsaken være avhengig av konjunkturutviklingen i hele den vestlige verden.

5. Eventuelle møter med de nordiske finansministre bør heller baseres på utveksling av erfaring og synspunkter om økonomisk politikk i sin alminnelighet, og særlig om bruken og effektiviteten av forskjellige økonomiske virkemidler, herunder også de konjunkturpolitiske.

6. Som mulige emner kan nevnes:

- a. Budsjettpolitikkenes innebygde stabiliserende effekt.
- b. Skattepolitiske og budsjettpolitiske inngrep.
- c. Byggereguleringen.
- d. Kredittpolitiske virkemidler.
- e. Diskonto- og rentepolitikk.
- f. Sparestimulerende tiltak.
- g. Spesielle sysselsettingstiltak.

For det eller de spørsmål man velger å ta opp på det enkelte møte, må ett av landene få i oppdrag å utarbeide et notat som gir en faktisk redegjørelse for anvendelsen av vedkommende virkemiddel i de enkelte land og trekker opp de hovedspørsmål en antar det kan være grunn til å drøfte nærmere.

7. Endelig vil det kunne være ønskelig å ta opp ad hoc spørsmål av særlig aktualitet og interesse. Som eksempler på slike kan nevnes:

- a. Bruken av omsetningsavgift.
- b. Harmonisering av avgiftsregler.
- c. Skattlegging av bedriftenes utgifter.
- d. Valget mellom en mobilitetsfremmende politikk på arbeidsmarkedet og en arbeidskraftorientert lokaliseringpolitikk.
- e. Organisering av økonomisk planlegging.
- f. Samarbeidsformer i forhold til arbeids- og næringslivet.

Også for slike emner må et enkelt land få som oppgave å forberede diskusjonen i likhet med hva som er nevnt under foregående punkt.

8. Den beste møtetid sett fra norsk synspunkt vil formodentlig være en gang i begynnelsen av året.

Oslo, 15. desember 1962

#### Departementet for handel og skipsfart:

Som det framgår av brev fra Finansdepartementet [*se ovan*] framhever Finansdepartementet at en samordning av konjunkturpolitikken må finne sted på langt bredere basis enn Norden alene representerer. Nevnte departement antar videre at det ikke bør etableres et nytt apparat for økonomiske drøftinger og utveksling av erfaringer. For øvrig viser Finansdepartementet til sitt notat av 15. desember 1962, som i det vesentlige fortsatt dekker departementets synspunkter.



Handelsdepartementet vil for sitt vedkommende slutte seg til Finansdepartementets uttalelse.

Oslo, 6. oktober 1964

*Tor Stokke*

*Paal Djønne*

## S v e r i g e

### Sveriges riksbank:

Medlemsförslaget om samarbeite på den økonomiska politikens område framhäver att av samarbetsöverenskommelsens artiklar rörande det ekonomiska samarbetet det nu endast är en som ännu ej föranlett initiativ i rådet, nämligen artikel 18, som talar om samråd på den ekonomiska politikens område i syfte att främja det ekonomiska samarbetet på olika områden, och som härvid fäster uppmärksamheten på möjligheterna att vidtaga åtgärder i konjunkturutjämnande syfte. Enligt förslagsställarnas mening talar skäl för att det i informationssyfte etableras effektiv kontakt mellan berörda organ i de olika nordiska länderna, varigenom underlag skulle erhållas för ställningstaganden om samordning av exempelvis vissa konjunkturpolitiska åtgärder. Såsom förebild för den organisatoriska enheten för detta utbyte av informationer tänker sig förslagsställarna EEC:s monetära kommitté.

Fullmäktige vill i denna fråga framhålla, att riksbankens erfarenheter från det penningpolitiska området och angränsande fält visar, att fullt tillräckliga kanaler för samråd och utbyte av information redan existerar genom löpande kontakter mellan centralbankerna, genom de nordiska centralbanksmötena och genom det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och dess finansiella utskott. Visserligen kan sägas att samarbetet i relativt hög grad kommit att gälla uppträdandet i internationella organisationer, såsom internationella valutafonden, internationella återuppbyggnadsbanken och olika OECD-organ, men det berör givetvis även ekonomisk-politiska frågor i övrigt och ger tillfredsställande möjligheter till ett utvidgat samråd i den mån de faktiska problem de nordiska ländernas konjunkturpolitik ställes inför gör detta önskvärt. Utvecklingen torde dock alltmer gå mot att samordningen av konjunkturpolitiken behandlas inom en vidare ram än den de nordiska länderna utgör, i första hand inom OECD. Fullmäktige finner det av dessa skäl icke motiverat att ett nytt organ skapas för samarbeite på konjunkturpolitikens område.

---

Stockholm den 8 oktober 1964

*Krister Wickman*

*Karin Winberg*

**Arbetsmarknadsstyrelsen:**

På arbetsmarknadspolitikens område föreligger sedan en följd av år ett organiserat samarbete mellan de nordiska länderna. Samarbetet regleras genom 1954 års konvention om gemensam nordisk arbetsmarknad och bedrivs bl. a. i det Nordiska arbetsmarknadsutskottet. Till dettas uppgifter hör att följa utvecklingen på arbetsmarknaden och arbetskraftens rörelser mellan staterna, utforma riktlinjer för samarbete mellan staternas arbetsförmedlingar, dryfta arbetsmarknadspolitiska åtgärder av gemensamt intresse och fastställa regler för informationsutbyte. Utskottet sammanträder minst en gång om året, och en återkommande punkt på dagordningen är rapporter om läget och den förväntade utvecklingen på arbetsmarknaden.

Erfarenheterna från detta samarbete är goda. Ett fast organiserat samarbete i arbetsmarknadsfrågor är också särskilt angeläget med hänsyn till det betydande utbyte av arbetskraft som förekommer mellan de nordiska länderna. Arbetsmarknadsstyrelsen utgår från att förutsättningarna för ett samarbete av den karaktär som antydes i medlemsförslaget varierar mellan skilda grenar av den ekonomiska politiken och i vilken utsträckning exempelvis finans- och kreditpolitiken ägnar sig härför undandrar sig styrelsens bedömande. För en eventuell utformning av ett sådant inter-nordiskt samarbete på de i förslaget åsyftande områdena torde emellertid värdefulla erfarenheter kunna hämtas från arbetsmarknadspolitikens område.

---

Stockholm den 25 september 1964

Arbetsmarknadsstyrelsen

*Bertil Rehnberg*

*Alvar v. Schulzenheim*

*A. Spendrup*

**Kommerskollegium:**

---

Behovet av samverkan mellan olika länder i frågor rörande den ekonomiska politiken får numera anses vara allmänt erkänt. Detta har också lett till att en dylik samverkan kommit till stånd inom ramen för den verksamhet som bedrivs inom olika internationella organisationer, såsom Internationella valutafonden och OECD. Även inom EFTA-kretsen förekommer visst samråd i hithörande frågor när så anses påkallat.

På det nordiska planet ges möjligheter till samråd i ekonomiskt-politiska

frågor inom ramen för den nordiska ministerkommittén, det nordiska samarbetsutskottet samt dess utskott för finansiella frågor men också genom informella kontakter i anslutning till verksamheten i OECD:s ekonomisk-politiska kommitté och inom EFTA. Såvitt kollegium har sig bekant sker också ett dylikt samråd när så anses erforderligt.

Kollegium delar förslagsställarnas uppfattning om betydelsen av en nära samverkan mellan de nordiska länderna i hithörande frågor och anser det också i och för sig önskvärt att redan etablerade kontakter vidgas och fördjupas. Med hänsyn till dels det samarbete som redan försiggår på en vidare internationell bas och dels de möjligheter till samråd mellan de nordiska länderna som redan nu föreligger finner kollegium det emellertid icke påkallat med nya organisatoriska åtgärder för det nordiska samarbetet på ifrågavarande område.

Stockholm den 7 oktober 1964

*Nils Malmfors*

*Rutger Croneborg*

*Åke Degerman*

#### Konjunkturinstitutet:

---

Enligt förslaget skulle etableras kontakt mellan de nordiska länderna för dels diskussion och bedömning av lämpligheten i en samordning av den ekonomiska politiken, dels för samarbete länderna emellan på det ekonomiska utredningsplanet. Förslaget är rätt kortfattat hållet och därför kanske något svårtytt. Institutet förutsätter dock att avsikten icke skulle vara att söka en samordning av de ekonomisk-politiska målsättningarna eller åtgärder att uppfylla sådana gemensamma mål. Möjligheterna att realisera en sådan samordning är svåra att bedöma och förutsätter bl. a. ett grundläggande utredningsarbete om vad mål och medel och effektivitet i den ekonomiska politiken betyder i detta speciella sammanhang. Det bör tilläggas att en *partiell* koordinering av mål och medel på t. ex. det monetära området snarast kan bli till en nackdel i den mån nämligen som den inhemska politikkoordineringen därigenom kan komma att försvåras. Ett samarbete däremot, vars syfte vore att till valda delar göra den *administrativa* och *tekniska* utformningen av de enskilda ländernas ekonomiska politik föremål för gemensam diskussion, skulle däremot enligt institutets mening sannolikt ge avsevärt utbyte (t. ex. exportkrediter, arbetsmarknadsåtgärder). På många områden har olika metoder och åtgärder prövats för att realisera i och för sig likartade mål — en systematisk poolning av erfarenheterna skulle otvivelaktigt kunna bli av värde för alla. Med hänsyn till att de nordiska ländernas näringsliv liksom deras politiska och administrativa system är så pass strukturella är det ju att förmoda att den optimala tek-

niska utformningen av respektive länders ekonomiska politik likaledes har många gemensamma drag. Ett internordiskt samarbete med politiksamordning i denna betydelse som riktpunkt skulle troligen kunna leda till betydande rationaliseringsvinster.

Institutet vill understryka önskvärdheten av att det framförda förslaget om samarbete på det ekonomiska utredningsplanet i första hand kanske bör avse löpande information för den ekonomiska prognosverksamheten. Ett dylikt samarbete kan visserligen sägas försiggå inom OECD i vars regi delegater från medlemsländerna ett par gånger årligen diskuterar det internationella konjunkturläget och konfronterar respektive länderprognoser. I detta sammanhang brukar mycken värdefull information kunna erhållas av informell förstahandsnatur. Emellertid kommer intresset och diskussionerna med nödvändighet att i främsta rummet kretsa kring konjunktursikterna och den ekonomiska politiken i de största medlemsländerna: Förenta staterna, Storbritannien, Västtyskland och Frankrike. De nordiska länderna diskuteras mer perifert och deras specifikt gemensamma konjunkturproblem inte alls. Detta innebär emellertid i viss mån en snedvridning av informationerna eftersom för vart och ett av de nordiska länderna de övriga nordiska länderna — vägda t. ex. med exportandelarna — spelar väl så betydande roll som nämnda stora länder. För Sveriges del gick t. ex. 1962 22 procent av totala exporten till övriga nordiska länder jämfört med för Västtyskland, Storbritannien, Förenta staterna och Frankrike respektive 15, 13, 6 och 4 procent. Eftersom en korrekt bedömning av konjunkturutvecklingen i andra länder är av intresse speciellt ur synpunkten av den egna exportutvecklingen framstår för ett nordiskt land förstahandsinformation och diskussioner om de övriga nordiska ländernas ekonomiska läge som högst betydelsefull. För Sveriges del accentueras denna betydelse av det förhållandet att information om den löpande ekonomiska utvecklingen framför allt i Finland och Danmark är ganska sparsam åtminstone i jämförelse med den rikhaltiga litteratur som finns t. ex. för Förenta staterna, Storbritannien och Västtyskland. Slutsatsen härav är att, såsom det inom Nordiska rådet väckta förslaget antyder, betydande fördelar borde kunna uppnås med en internordisk bevakning av de internationella händelserna och kanske framför allt av den ekonomiska utvecklingen i de nordiska medlemsländerna. Detta samarbete kunde så småningom utvidgas till att avse även gemensamma problem rörande prognosmetodiken. Det vore önskvärt att samarbetet formaliserades i form av regelbundna kontakter och konsultationer.

Stockholm den 23 september 1964

Konjunkturinstitutet

*Börje Kragh*

*Bengt Pettersson*

**Handelskamrarnas nämnd:**

Även för Nämnden synes det ligga nära till hands, att det mellan de nordiska länderna finns ett visst samråd då det gäller den ekonomiska politiken. Ett dylikt samråd torde i första hand få ske och förekommer väl redan också i form av allmänna konsultationer och informationsutbyte inom ramen för etablerade kontakter på regeringsplanet och mellan riksbanksledningarna. Med hänsyn jämväl till arbetet inom OECD på detta område och samarbetet inom EFTA synes det nämnden knappast erforderligt att tillskapa något särskilt organ enbart för de nordiska kontakterna i fråga om den ekonomiska politiken.

Stockholm den 24 september 1964

Handelskamrarnas nämnd

*Olof Leffler*

**Svenska bankföreningen:**

Erfarenheterna från efterkrigstiden har klart givit vid handen, att en internationell samverkan i fråga om utformningen av den ekonomiska politiken är av synnerlig betydelse för att skapa förutsättningar för en snabb ekonomisk expansion med bevarande av den samhällsekonomiska balansen. En sådan samverkan, i vilken Sverige deltagit, har också kommit till stånd i flera olika former. I första hand må erinras om det betydelsefulla arbete som kontinuerligt bedrivs i Internationella Valutafonden och inom OECD. Därjämte medverkar vårt land i det samarbete mellan centralbankerna som numera äger rum i form av regelbundet återkommande diskussioner. Även inom Efta har frågan om samordning på det ekonomisk-politiska fältet på senare tid fått ökad aktualitet.

Bankföreningen anser det vara av stort intresse att det sålunda inledda kontakt- och konsultationsarbetet kan vidgas och fördjupas. Ej minst är det önskvärt att Efta-organisationen utnyttjas för detta ändamål.

Om så blir fallet får man automatiskt ett forum även för inbördes nordiska överläggningar och det förefaller då knappast påkallat att dessutom tillskapa särskilda former för enbart nordiska åtgärder för samordning av den ekonomiska politiken. Snarare kan det befaras, att därigenom skulle förorsakas kraftsplittring och dubbelarbete.

Stockholm den 23 september 1964

För Svenska bankföreningen

*L. E. Thunholm*

*Sven Strömberg*

**Sveriges industriförbund:**

Förslagsställarna anser att det föreligger behov av ett närmare samråd mellan de nordiska länderna vid utformningen av den ekonomiska politiken och anför att berörda departement och ministerier bör etablera en effektiv kontakt för att främja detta syfte. Det hänvisas till EEC:s monetära kommitté som en tänkbar förebild för den organisatoriska lösningen av frågan. Ett visst samarbete på utredningsplanet rekommenderas också.

Förbundet anser att det internationella samarbetet i frågan om utformningen av den ekonomiska politiken, som vuxit fram och successivt förstärkts under efterkrigstiden, varit till stort gagn för berörda länder. Det har varit en av förutsättningarna för den fortgående snabba ekonomiska expansionen. Detta samarbete har tagit sig många skilda uttrycksformer. Framför allt kan härvid nämnas arbetet inom Internationella Valutafonden och OECD. Även de regelbundet återkommande sammanträdena mellan representanter för centralbankerna i ett antal länder har varit värdefulla. Vid de sammankomster som förekommer inom de angivna organen föreligger också möjlighet till närmare kontakter mellan representanterna för de nordiska länderna. Mellan de nordiska länderna har vidare ökat samarbete i ekonomisk-politiska frågor etablerats genom det samråd som förekommer mellan de nordiska ekonomiska samarbetsministrarna och de nordiska centralbankscheferna.

Sverige har hittills tagit aktiv del i de omnämnda samarbetsorganen. Enligt Förbundets uppfattning är det angeläget att så sker också i fortsättningen. Något behov av att i dagens läge tillskapa ytterligare samarbetsorgan på nordisk basis för diskussion av ekonomisk-politiska frågor synes dock enligt Förbundets mening inte föreligga. De organ som nu existerar förefaller vara väl lämpade att beakta de behov av närmare kontakter mellan de nordiska länderna i ekonomisk-politiska frågor som förslagsställarna framför.

Stockholm den 14 oktober 1964

Sveriges industriförbund

*Lars Nabseth*

*Lennart Grafström*

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över  
medlemsförslaget**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats medlemsförslag om samarbete på den ekonomiska politikens område. Förslaget har behandlats av utskottet vid dess möten den 26 oktober 1964 i Helsingfors och den 30 november 1964 i Köpenhamn. Vid det sistnämnda mötet deltog, förutom nedannämnda utskottsledamöter, statsråd Andreas Cappelen, finansministrarna Poul Hansen och Esa Kaitila, statsrådet Gunnar Sträng samt finansminister Gunnar Thoroddsen.

**1. Inledning**

I medlemsförslaget framhålles inledningsvis, att de nordiska länderna genom artikel 18 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen förbundit sig att samråda i fråga om den ekonomiska politiken samt att därvid ägna uppmärksamhet åt möjligheterna att samordna åtgärder som vidtagas i konjunkturutmattningssyfte. En samordning av den ekonomiska politiken anses i allmänhet kunna komma ifråga först vid en långtgående ekonomisk integration. Enligt förslagsställarna kan emellertid starka skäl anföras för att de nordiska länderna redan nu i informationssyfte etablerar en effektiv kontakt mellan i sammanhanget berörda departement/ministerier och ämbetsverk. Detta skulle möjliggöra en bedömning från fall till fall, huruvida en samordning av t. ex. vissa konjunkturpolitiska åtgärder vore lämplig och möjlig. Som en tänkbar förebild för samarbetet nämns i medlemsförslaget EEC:s s. k. monetära kommitté, i vilken varje medlemsland har två representanter, en från landets regering och en från dess centralbank. Förslagsställarna anser vidare att ett samarbete bör etableras på utredningsplanet. En gemensam bevakning av de internationella händelserna och bedömning av deras sannolika återverkningar torde vara effektivitetsbefrämjande och på sikt möjliggöra inte obetydliga rationaliseringsvinster. Förslagsställarna hemställer, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att etablera ett samarbete på den ekonomiska politikens område efter i medlemsförslaget förordade riktlinjer.

**2. Remissyttrandena**

Yttranden över medlemsförslaget har inhämtats från berörda myndigheter och organisationer, nämligen:

*Danmark:*

Økonomiministeriet  
 Arbejderbevægelsens erhvervsråd  
 Industriraadet  
 Danske Bankers Fællesrepresentation

*Finland:*

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena  
 Finlands bank  
 Bankföreningen i Finland  
 Centralhandelskammaren  
 Finlands industriförbund  
 Finansministeriet

*Norge:*

Departementet for handel og skipsfart  
 Finans- og tolldepartementet

*Sverige:*

Sveriges riksbank  
 Arbetsmarknadsstyrelsen  
 Konjunkturinstitutet  
 Kommerskollegium  
 Handelskamrarnas nämnd  
 Svenska bankföreningen  
 Sveriges industriförbund

Flertalet finska remissinstanser stöder medlemsförslaget. *Finlands bank* framhåller, att den föreslagna nordiska kommittén säkerligen skulle ha en viktig uppgift att fylla. Ur Finlands synpunkt anses förslaget särskilt betydelsefullt, emedan landet inte i samma omfattning som övriga nordiska länder deltar i det internationella ekonomiska samarbetet. *Bankföreningen i Finland* framhåller, att i kommittén även borde inväljas representanter för näringslivet i länderna. Denna åsikt förfäktas även av *Centralhandelskammaren*. Stöder förslaget gör vidare *Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena*.

*Finlands industriförbund* befarar, att det föreslagna samarbetet kan komma att begränsa de enskilda ländernas möjligheter att tillgripa ekonomisk-politiska medel. I övrigt tar industriförbundet inte någon direkt ställning till förslaget. Detta gör inte heller *Finansministeriet*, som emellertid understryker att frågan bör grundligt undersökas innan man fattar några slutliga beslut. Speciellt bör uppmärksammas möjligheterna att utveckla redan förefintliga samarbetsformer.

*Økonomiministeriet* framhåller, att redan etablerade organ under nuvarande förhållanden synes ge tillräckliga möjligheter för ett nyanserat samarbete, och avstyrker därför medlemsförslaget.

*Industriraadet* anser, att det för närvarande inte finns anledning att bygga ut det nordiska samarbetet. Det hänvisas bl. a. till det betydelsefulla sam-



arbete som redan bedrivs inom OECD och EFTA. *Arbejderbevegelsens erhvervsråd*, som stöder förslaget, framhåller, att den kraftiga ökningen av den nordiska samhandeln synes ha ökat behovet av den föreslagna samordningen. *Danske Bankers Fællesrepresentation* stöder förslaget.

*Departementet for handel og skipsfart* samt *Finans- og tolldepartementet*, Norge, anser att samordningen av konjunkturpolitiken bör ske på en betydligt bredare bas än den nordiska och anser därför att det inte bör skapas någon särskild nordisk kontaktapparat.

Av de svenska remissinstanserna stöds förslaget av *konjunkturinstitutet*. Institutet förutsätter dock att avsikten inte är att söka samordna de ekonomisk-politiska målsättningarna eller att besluta åtgärder för att uppfylla sådana gemensamma mål. Vad som enligt institutet skulle vara av värde vore att göra den administrativa och tekniska utformningen av de enskilda ländernas ekonomiska politik till föremål för gemensam diskussion. Institutet framhåller, att en korrekt bedömning av konjunkturutvecklingen i andra länder är speciellt betydelsefull vid uppgörandet av prognoser rörande den egna exportutvecklingen. Betydande fördelar borde därför kunna uppnås genom en internordisk bevakning av de internationella händelserna och kanske framför allt av den ekonomiska utvecklingen i de nordiska länderna. Enligt institutet vore det önskvärt, att samarbetet formaliserades i form av regelbundna kontakter och konsultationer.

Övriga svenska remissinstanser ställer sig tveksamma till förslaget. *Sveriges riksbank* framhåller, att bankens erfarenheter från det penningpolitiska området och angränsande fält visar, att fullt tillräckliga kanaler för samråd och utbyte av information redan existerar genom löpande kontakter mellan centralbankerna, genom de nordiska centralbanksmötena och genom det nordiska ekonomiska samarbetsutskottet och dess finansiella utskott. Riksbanken anser det därför inte motiverat att ett nytt organ skapas för samarbete på konjunkturpolitikens område. Liknande synpunkter anlägger *kommerskollegium*. *Handelskamrarnas nämnd* framhåller, att det knappast är erforderligt att skapa något särskilt organ enbart för den nordiska kontaktverksamheten. Samrådet torde i första hand ske i form av allmänna konsultationer och informationsutbyte inom ramen för etablerade kontakter på regeringsplanet och mellan riksbanksledningarna. *Svenska bankföreningen* hänvisar till det betydelsefulla arbete som etablerats på internationellt plan inom bl. a. internationella valutafonden, OECD och EFTA. Bankföreningen anser det knappast påkallat att vid sidan härav skapa särskilda former enbart för det nordiska samarbetet. Snarast kan detta enligt föreningen befaras förorsaka kraftsplittring och dubbelarbete. Likartade synpunkter anföres även av *Sveriges industriförbund*. *Arbetsmarknadsstyrelsen* tar inte direkt ställning till förslaget men framhåller, att ett eventuellt internordiskt samarbete lämpligen kan ha som förebild det samarbete som redan etablerats på arbetsmarknadsområdet inom det nordiska arbets-

marknadsutskottet. Detta har till uppgift att följa utvecklingen på arbetsmarknaden och arbetskraftens rörelse mellan staterna, utforma riktlinjer för samarbetet mellan staternas arbetsförmedlingar o. s. v.

### 3. Konjunkturbedömningen i Norden

#### *Danmark*

En række statsinstitutioner har behov for løbende at følge konjunkturudviklingen i udlandet. De støtter sig i dette arbejde på de konjunkturstatistiske publikationer, der regelmæssigt offentliggøres i USA, de nordiske lande og de vigtigste vesteuropæiske stater, og publikationer fra en række internationale organisationer (OECD, Den internationale Valutafond, Det europæiske økonomiske Fællesskab m. fl.). Desuden står et betydeligt materiale til rådighed i de indberetninger, udenrigsministeriet mottager fra de danske repræsentationer i udlandet.

Endelig har Det økonomiske Sekretariat<sup>1</sup> gennem sin medvirken ved møder i OECD lejlighed til at drøfte den internationale konjunkturudvikling med embedsmænd, som deltager ved udformningen af den økonomiske politik i andre lande.

Af de nævnte veje har man mulighed for at foretage en sammenfatning og afvejning af de bedømmelser af konjunkturudviklingen, som myndighederne i de enkelte lande og sekretariaterne i de internationale økonomiske organisationer fremkommer med. Derimod har man her i landet kun i beskeden omfang foretaget et mere selvstændigt studium af det økonomiske forløb i udlandet.

Det økonomiske Sekretariat udarbejder med mellemrum notater til regeringen om de udenlandske konjunkturer og det sandsynlige forløb i den nærmeste fremtid; i »Økonomisk Årsoversigt«, der udgives hvert forår, indgår en sådan undersøgelse. Også i enkelte andre grene af statsadministrationen, bl. a. handelsministeriet, foretages tilsvarende undersøgelser. Det kan desuden nævnes, at Det statistiske Departement hvert kvartal offentliggør en række tabeller, der belyser konjunkturudviklingen i udlandet.

Det økonomiske Råds sekretariat foretager til brug for formandskabets beretninger om den økonomiske udvikling en sammenfatning af det materiale, som foreligger om de internationale konjunkturer fra udenlandske publikationer og udenrigsministeriets indberetninger.

Der finder et samarbejde sted om disse opgaver, bl. a. gennem det stående udvalg vedrørende økonomiske oversigter under Det økonomiske Sekretariat, hvori alle de her nævnte institutioner er repræsenteret.

#### *Finland*

Inom den offentliga administrationen i Finland åligger konjunkturbedömningen avdelningen för folkhushållningen inom finansministeriet. Något

<sup>1</sup> Sorterar under økonomiministeriet.

särskilt konjunkturforskningsinstitut finns ej. Statistiska Centralbyrån gör ej heller analyser *ex ante* frånsett en sammanställning varje höst av de viktigaste kontona av nationalinkomstberäkningarna med en prognos för hela det löpande året. För internt bruk inom centralbanken har Finlands Banks institut för ekonomisk forskning utvecklat ett eget system för konjunkturanalys syftande till prognoser för sex månader till ett år framåt. Härvid ägnas särskild uppmärksamhet åt betalningsbalansen och betalningsmedelstillgången.

Folkhushållningsavdelningen publicerar kvartalsvis en kortfattad officiell konjunkturöversikt. Dessutom ingår i den preliminära nationalbudgeten i början av året samt i den ekonomiska översikten ansluten till regeringens statsförslag i början av september en redogörelse för det internationella ekonomiska läget och en analytisk granskning av det förväntade konjunkturförloppet. I den sistnämnda översikten göres en tentativ prognos även för det kommande årets nationella ekonomiska tillväxthastighet.

Utöver dessa översikter och analyser ställer avdelningen upp prognostiska antaganden rörande inkomst- och lönenivån samt den reala utvecklingen under de närmaste fyra åren för att härigenom ha en möjligast verklighetstrogen bas för det löpande statsfinansiella planeringsarbetet, som utmynnar i en s. k. grundbudget för det fjärde året efter det innevarande finansåret.

Av särskild betydelse för dessa konjunkturanalyser har visat sig vara att kunna göra en riktig bedömning av läget på trävaru-, cellulos- och pappersmarknaderna i Europa och Nordamerika samt av den egna tillgången på skogsråvaror. Också Finlands handel med Östeuropa intar en central plats i prognoserna rörande export och import. För övrigt baserar sig arbetet tillsvidare förutom på statistiska informationer i huvudsak på de mer eller mindre fullständiga översikter som sammanställts av OECD och andra internationella organisationer samt på rapporter om den ekonomiska utvecklingen i enskilda länder utarbetade inom Finlands utrikesrepresentation.

Kontakt med motsvarande organ i Sverige, Norge och Danmark upprätthålles av folkhushållningsavdelningen enbart på basen av ett utbyte av publikationer. Enligt avdelningens uppfattning vore det med tanke på den centrala betydelse utrikeshandeln intar i samtliga nordiska länder viktigt att de ekonomiska rådgivande organen och konjunkturinstituten i dessa länder kunde kollationera de till buds stående informationerna och prognoserna rörande den internationella konjunkturbilden. Avdelningen är därför för sin del intresserad i en intensifiering av samarbetet i form av regelbundna personliga kontakter mellan de ansvariga utredningsorganen i Norden.

*Norge*

De offentlige organer som i første rekke har behov for å foreta en konjunkturovervåkning er Handelsdepartementet, som fagdedepartement for utenriksøkonomien, og Finansdepartementet, som fagdepartement for opplegget av den generelle økonomiske politikk.

Innsamling og analyse av materiale for de forskjellige land skjer i første rekke i *Statistisk sentralbyrå*. Byrået utarbeidet månedlig (med enkelte unntak) en oversikt over konjunkturtrendene i de større vestlige industriland, vesentlig på grunnlag av en systematisk innsamling og gjennomgåelse av statistiske oppgaver og andre informasjoner. Denne oversikten blir offentliggjort i Statistisk ukehefte, som bl. a. går til avisene. Byrået utarbeider videre en årlig publikasjon som kommer ut i begynnelsen av året som gir en oversikt over den økonomiske utvikling i forgående år. (»Økonomisk utsyn over året 19 . . .»). I denne blir det gitt en bred oversikt også over den internasjonale konjunkturutviklingen og en vurdering av konjunkturtrendene ved årsskiftet.

*Handelsdepartementet* følger bl. a. med i konjunkturforholdene for viktigere norske eksportvarer. De har i dette arbeidet kontakt med bransjeorganisasjoner og større bedrifter og visse næringsdepartementer. Aviser og tidsskrifter gir mange nyttige opplysninger, og for enkelte sektorer kommer verdifullt materiale fra OECD og dets varekomiteer. Det utarbeides en månedlig stensilert rapport om forholdene til internt bruk og til bruk for Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå. Videre utarbeider Handelsdepartementet oversikter over konjunkturforholdene for såvel varer som skipsfartstjenester til bruk i nasjonalbudsjettarbeidet. I enkelte tilfeller blir det, når forholdene tilsier det, også utarbeidet spesielle oversikter til orientering for regjeringens medlemmer.

*Finansdepartementet* bygger i sin analyse av den internasjonale konjunkturutvikling på materiale fra Statistisk sentralbyrå og Handelsdepartementet med tillegg av opplysninger fra internasjonal statistikk, ambassaderapporter, utenlandske tidsskrifter og aviser og materiale fra internasjonale organisasjoner, i første rekke OECD. Det er departementets økonomiavdeling som er ansvarlig for dette arbeid. Et eget utvalg, Arbeidsutvalget for nasjonalbudsjettet, utarbeider månedlige rapporter til Regjeringen med vurdering både av den internasjonale og den innenlandske konjunkturutvikling. Arbeidsutvalget er sammensatt av representanter fra ulike grener av administrasjonen med økonomiavdelings sjef som formann. I den utstrekning utvalget selv finner det ønskelig, gir det også tilrådinger om hvilke endringer i den økonomiske politikk det mener utviklingen tilsier. — I forbindelse med de årlige stortingsmeldinger om nasjonalbudsjettet blir det utarbeidet en mer generell oversikt og vurdering av den internasjonale konjunkturutviklingen, mens det i de årlige stortingsmel-

dingar om genomföringen av nasjonalbudsjettet blir gitt en kortere oversikt og vurdering.

### Sverige

Arbetet med bevakningen av den internationella konjunkturutvecklingen är främst koncentrerat till utarbetandet av de översikter av det ekonomiska läget som vid tre tillfällen per år redovisas enligt följande: konjunkturläget, oktober (utkommer omkring 30/10), preliminär nationalbudget (utkommer omkring 10/1) samt reviderad nationalbudget (utkommer omkring 6/3).

Konjunkturläget utarbetas av konjunkturinstitutet, medan den preliminära och den reviderade nationalbudgeten utarbetas gemensamt av finansdepartementets ekonomiska avdelning och konjunkturinstitutet.

Resursåtgången har under perioden oktober 1963—oktober 1964 varit följande:

1 byrådirektör	35 dagar
1 forskningsassistent	210 »
1 »	110 »
1 kanslibiträde	35 »

Ovanstående arbetskraftsåtgång motsvarar en lönekostnad av ca 35 000 kronor.

### 4. U t s k o t t e t

Utskottet vill inledningsvis understryka, att en närmare samordning av den ekonomiska politiken i de nordiska länderna för dagen knappast är genomförbar, men att en sådan kan bli aktuell inom en ej alltför avlägsen framtid. I likhet med förslagsställarna anser utskottet det därför angeläget, att bästa möjliga kontakt etableras mellan de i sammanhanget berörda departementen, ministerierna och ämbetsverken. Enligt utskottets mening är det däremot inte i nuvarande läge nödvändigt att tillskapa ett särskilt organ för detta samarbete. Tills vidare torde det vara till fyllest att utveckla kontakterna mellan de nationella institutioner, som ansvarar för planläggningen av den ekonomiska politiken.

Flera konkreta förslag till vidgat samarbete har framkommit under remissbehandlingen av medlemsförslaget. Konjunkturinstitutet i Sverige anser sålunda att det vore av värde, om den administrativa och tekniska utformningen av de enskilda ländernas ekonomiska politik gjordes till föremål för gemensam diskussion. Utskottet förutsätter att man vid de nordiska finansministermötena, som enligt vad numera beslutits skall bli regelbundet återkommande, kommer att behandla dylika frågor och understryker tillika angelägenheten av att även de ämbetsmän, som på det nationella planet

sysslar med dessa spörsmål, inbördes ordnar ett regelbundet informationsutbyte.

Ekonomiska utskottet utgår från att regeringarna fortsatt söker förverkliga huvudtanken i artikel 18 i den nordiska samarbetsöverenskommelsen, vilken behandlar spörsmålet om samråd i frågor rörande den ekonomiska politiken. Olika uppslag att ge denna artikel konkret innehåll bör fortlöpande prövas. Någon allmän rekommendation är på denna punkt ej erforderlig i nuläget.

Ett särskilt område, som väl lämpar sig för nordiskt samarbete, avser den internationella konjunkturbedömningen. Av ovanstående redogörelse för organisationen av densamma framgår, att det nu förekommer ett betydande dubbelarbete i Norden. Här torde, enligt utskottets mening, någon form av arbetsfördelning böra övervägas. Arbetskraftsresurserna i varje enskilt land är ofta nog starkt begränsade. En uppdelning av vissa arbetsuppgifter skulle få gynnsamma konsekvenser i olika avseenden.

Verksamheten på detta område bedrivs efter likartade principer i alla fyra länderna — en särskild avdelning inom finansdepartementet/ministeriet resp. økonomiministeriet är närmast ansvarig för primärmaterialets insamlande och bearbetande. I Sverige har denna fått ställning som ett särskilt konjunkturinstitut. I samtliga länder sammanställs huvudparten av det statistiska bakgrundsmaterialet av de statistiska centralämbetsverken. De organisatoriska förutsättningarna för ett relativt långtgående samarbete synes därför vara goda. Det framgår vidare, att specialutredningar rörande den internationella ekonomiska utvecklingen företages relativt sällan. Konjunkturrapporterna i Norden baseras väsentligen på enskilda länders och internationella organisationers publikationer och statistiksammanställningar samt i någon mån på rapporter från egna beskickningar, exportföretag m. m. i utlandet. Det synes utskottet uppenbart, att en arbetsfördelning de nordiska länderna emellan skulle skapa möjlighet för specialutredningar m. m., som under andra omständigheter vore otänkbara. Vidare kommer vid ett samarbete bedömningen att vila på ett säkrare underlag, om slutsultatet kunde bygga på material, vid vars sammanställande fyra olika nationella instanser medverkat. Ett intensifierat samarbete skulle sålunda kunna leda både till besparingar och ökad säkerhet i bedömningarna.

De nordiska kontakterna vad gäller konjunkturbedömningen synes för närvarande vara begränsade till i huvudsak ett utbyte av publikationer. Regelbundna personliga kontakter bör också komma till stånd.

Under återopande av vad ovan anförts får ekonomiska utskottet föreslå,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för samarbete och arbetsfördelning

beträffande bevakningen av den internationella konjunkturutvecklingen.

København den 1 december 1964

*Georg Backlund*

*Hans Gustafsson*

*Henning Gustafsson*

Förman

*R. Lysholt Hansen*

*Trond Hegna*

*Sigurður Ingimundarson*

*John Lyng*

*Finn Moe*

*Poul Møller*

*Harald Nielsen*

*Bertil Ohlin*

*Kaarlo Pitsinki*

*Bent Røiseland*

*Karl Skytte*

*V. J. Sukselainen*

*Sven Sundin*

## **Medlemsförslag**

### **om enhetlig nordisk skolordning**

*(Väckt av Georg Backlund, Anselm Gillström, Håkon Johnsen  
och Nils Kellgren)*

I samtliga nordiska länder pågår för närvarande en kraftig utbyggnad av skolväsendet. Den moderna utvecklingen ställer ständigt nya krav på skolan. Behovet av utbildning ökar i snabb takt och det stoff som skall inläras tilltager hela tiden i omfattning. Samtidigt undergår det också en omvandling i den meningen, att de matematiska, tekniska och naturvetenskapliga facken samt det material, som behandlar samhällliga och internationella förhållanden, tilldrager sig allt större uppmärksamhet. I strävandena att göra skolan sådan att den förmår möta den nya tidens krav har man i de nordiska länderna gått in för att bygga ut den gamla folkskolan så, att den skall kunna giva alla medborgare en så gedigen allmän grundskolning som möjligt. På denna väg, som innebär genomförandet av en nioårig obligatorisk grundskola, har Norge och Sverige hunnit längst, medan Finland nyligen gått in för samma linje. Även i Danmark pågår en fortlöpande utveckling av den grundläggande skolan. Också den högre skolan, gymnasiet och motsvarande utbildningsformer, är föremål för en stark utveckling i de nordiska länderna.

På skolans område har sedan länge försiggått ett aktivt nordiskt samarbete, som speciellt tagit sikte på pedagogisk forskning och försöksverksamhet, undervisningens metodik och förenhetligande av undervisningen i särskilda fack. Ett grundläggande arbete har på detta område utförts av Nordiska kulturkommissionens sektion för skolfrågor och dennas expertutskott för pedagogisk forskning och försöksverksamhet. Som exempel på detta samarbete må här endast nämnas matematikundervisningen, som för närvarande för samtliga skolstadiers vidkommande är föremål för en i samnordisk regi bedriven modernisering, samt det samarbete, som avser en modernisering av läroböckerna i fysik och kemi.

Den i det föregående berörda utvecklingen mot en enligt liknande principer uppbyggd grundskola i de nordiska länderna samt det välinarbetade nordiska samarbetet om konkreta frågor på skolans område har skapat en grundval, från vilken det bör vara möjligt att söka samordna skolpoliti-



ken i de nordiska länderna för uppnående av ett såvitt möjligt enhetligt nordiskt skolsystem. Härmed avses icke en fullständig likriktning av de olika ländernas skola i fråga om form och innehåll. Men skolan bör i alla de nordiska länderna vara uppbyggd enligt en i huvudsak likartad struktur, och i ett flertal ämnen kan också strävandena för att göra undervisningen enhetlig föras mycket långt, utan att de krav, som uppställs av de olika ländernas nationella särdrag och speciella förhållanden, äventyras. Såsom dylika ämnen kan nämnas hela realämnesområdet, de främmande språken och övriga ämnen, där det nationellt betingade stoffet ej gör sig speciellt gällande. I fråga om inställningen till centrala etiska och religiösa normer kan däremot vissa skiljaktigheter förefinnas mellan de nordiska länderna, till vilka vederbörlig hänsyn bör tagas.

Frånsett det faktum, att en enhetlig nordisk skola utgör en naturlig grundval för strävandena att på lång sikt stärka den kulturella gemenskapen i Norden, ligger de rent praktiska fördelarna av en så långt som möjligt genomförd enhetlighet i fråga om skolans uppbyggnad och innehåll i de nordiska länderna i öppen dag. Den fria nordiska arbetsmarknad, som utbyggt under en följd av år, har bidragit till uppkomsten av en aldrig tidigare skådad rörlighet på arbetsmarknaden. Tiotusentals familjer har bosatt sig i ett annat nordiskt land och satt sina barn i skola i det nya landet. Ett byte av skola medför alltid större eller mindre anpassningssvårigheter, även om det sker inom det egna landet. Vid överflyttning till ett annat land tillstöter dessutom vanligen språkliga svårigheter och framförallt sådana, som betingas av olikheter i skolans struktur och undervisningens innehåll. Dessa kunde avsevärt reduceras, om skolan i de nordiska länderna vore uppbyggd enligt likartade principer. Ett enhetligt nordiskt skolsystem kan i själva verket sägas utgöra en naturlig konsekvens av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden.

En enhetligt uppbyggd grundskola i Norden bör fullföljas med en likartad utveckling av skolans högstadium, gymnasiet och andra utbildningsformer på motsvarande nivå. Först då kan det sägas, att förutsättningar skapats för att det omfattande samarbete skall bära frukt, som pågår för att göra hela Norden till ett enhetligt studieområde på det akademiska planet och vars mest påtagliga resultat är det nyligen fattade beslutet om införande av nordisk tentamensgiltighet. Inom yrkesutbildningen säger det sig självt, att en enhetlig skolutbildning och förskolning skulle erbjuda stora fördelar vid vidareutbildning i annat nordiskt land samt vid utbyte och överflyttning av yrkesutbildad personal mellan de nordiska länderna.

Enligt vår åsikt är den nuvarande situationen, då skolväsendet i alla de nordiska länderna är föremål för en omorganisation och uppbyggnad som ännu kommer att taga många år i anspråk, ytterligt gynnsam för åtgärder i här avsedd riktning. Det vore angeläget, att de nordiska länderna utan

dröjsmål skulle inleda ett kontinuerligt samarbete för att vid det fortsatta genomförandet av skolreformverksamheten genomföra största möjliga enhetlighet i fråga om skolans struktur och innehåll i Norden.

Under återopande av vad ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vid den fortsatta utbyggnaden av skolväsendet i de olika länderna verka för åstadkommandet av en enhetlig nordisk skolordning.

Trondheim den 6 juni 1964

*Georg Backlund   Anselm Gillström   Håkon Johnsen   Nils Kellgren*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Undervisningsministeriet:**

-----

I Danmark er skoleordningen fastlagt ved folkeskoleloven af 7. juni 1958. Medens man i Norge og Sverige bygger på princippet om en obligatorisk 9-årig enhedsskole, har man i Danmark valgt at udbygge den 7-årige hovedskole på frivillighedens grund, og der er nu en kraftig udvikling i gang inden for de frivillige klasser for 8., 9. og 10. skoleår.

I denne forbindelse bemærkes, at det ikke ses at have afgørende betydning, om der er forskelle med hensyn til struktur m. v. inden for uddannelsernes lavere trin. Det er mere afgørende, at den videregående uddannelse forskellige former er indrettet med henblik på den udvikling, der forventes at ville finde sted inden for de nordiske samfund. — Der er intet til hinder for, at man ad veje, der ikke er ganske de samme inden for de nordiske lande, kan nå frem til en udvikling, der med hensyn til generelle forudsætninger for videreuddannelse i realiteten er nogenlunde ens fra land til land.

Det væsentligste grundlag for samarbejdet inden for folkeskolerne i Norden er fællesskabet om hovedlinierne i skoleundervisningens indhold. I denne henseende har der længe, således som det også oplyses i medlemsforslaget, fundet en positiv udvikling sted, og undervisningsministeriet er enigt med forslagsstillerne i, at denne udvikling bør videreføres og fremmes stærkest muligt, sigtende imod en stadig større indbyrdes tilnærmelse af det indholdsmæssige i undervisningen i de nordiske lande både i de første 9 skoleår og på de senere stadier.

København, den 2. september 1964

*K. Helveg Petersen*

*E. Drostby*

**Danmarks Skoleinspektørforening:**

-----

Spørgsmålet indeholder så mange aspekter at indgående undersøgelser og drøftelser på mange områder er nødvendige; vi tør derfor ikke på nuværende tidspunkt tage endelig stilling til sagen.

Vi er helt enige med forslagsstilleren i, at nyordningerne i de nordiske lande i høj grad er gået ad de samme baner, og selvfølgelig er det en fordel for f. eks. bevægelsen af arbejdskraft fra det ene nordiske land til det andet, at de forskellige landes skoleordninger giver i nogen grad ens forudsætninger; imidlertid vil det måske alligevel ikke være det rigtige, hvis vi lader evt. skolestrukturændringer i højere grad være påvirket af hensynet til ensartethed i de nordiske lande, fremfor at det enkelte land indretter sig efter sit eget samfunds naturlige udvikling.

Esbjerg, den 1. oktober 1964

*Sv. A. Werborg*

### **Statsskolernes Rektorforening:**

Vi ser med stor sympati på et nordisk samarbejde inden for undervisningssektoren fra folkeskole til universitet, men tidspunktet er ikke velegnet til ændringer. Den danske skole er først for få år siden gået ind i arbejdet med gennemførelsen af 1958-lovene, for gymnasiets vedkommende er vi kun i begyndelsen af nyordningens andet år. Skolen er stillet over for meget nyt og over for betydelige vanskeligheder af såvel økonomisk som pædagogisk art og trænger til ro om skoleordningen, hvis opgaven skal lykkes.

Arbejdet for en ensartet struktur ville kunne blive en løftestang for en 9-årig folkeskole her i Danmark, hvad vi kan se som en fordel, uden at vi dermed på nogen måde vil anbefale, at gymnasieskolen kun skal være tre-årig, men forslagsstillerens tilsyneladende glæde over den norske og svenske ordning kan gøre en betænkelig. Den svenske skoleordning skulle nødvendigvis anses som en forbilledlig prototype på en fremtidig nordisk skoleordning.

Foreningen vil betone, at man må se med stor betænkelighed på ændringer, der ensidigt måtte blive dirigeret oppefra. Ved drøftelser om skolens struktur må skolens folk være med fra begyndelsen, og hele problemstillingen må nøje gennemarbejdes. Af forslaget fremgår ikke, om forslagsstillerne er skolefolk og i bekræftende fald, hvilken skoleform de tilhører. Ej heller er det oplyst, om det har været forsøgt at få en dansk stiller. Vi finder, at alle de nordiske lande og folk fra alle undervisningsformer må være repræsenteret i et eventuelt arbejde.

Det hævdes i afsnit 2, at der finder et nordisk samarbejde sted med hensyn til matematik, fysik og kemi. Vi er bekendt med, at det sker i matematik, men vi kender, trods forespørgsel hos fremtrædende lærebogsforfattere i fysik—kemi, ikke til det for disse fags vedkommende.

Vi ønsker, at det kulturelle fællesskab i Norden styrkes, men tror ikke, at et fælles nordisk skolesystem er en »naturlig konsekvens av den gemensamma nordiska arbetsmarknaden». Det er vort indtryk, at vanskeligheden

i første række ligger på det sproglige plan (mundtlig og især skriftlig beherskelse af det nye sprog), i langt mindre grad gælder det vanskeligheder ved forskellige kurser. Derimod kan fællesskab med hensyn til den videregående uddannelse på universiteter og andre højere læreanstalter siges at være en naturlig konsekvens af arbejdsmarkedet.

Foreningen ønsker som nævnt ingen øjeblikkelige ændringer i dansk skolestruktur, men kan anbefale, at der af regeringerne i de nordiske lande nedsættes et udvalg med den bredest mulige sammensætning og med den opgave at arbejde for, at der på lang sigt opnås nogenlunde ensartede uddannelsesforhold i Norden.

København, den 25. september 1964

P. f. v.

*Folke Roikjer*

#### **Gymnasieskolernes Lærereforening:**

---

Vi mener, at det på nuværende tidspunkt er alt for tidligt at søge indført en nordisk enhedsskole, idet skolestrukturen, læreruddannelsen samt kravene til lærernes kompetence er så forskellige, at en tilbundsgående undersøgelse af disse forhold må være en nødvendig forudsætning for en stillingtagen i et så omfattende spørgsmål.

Det er vor opfattelse, at den erfaringsudveksling, der finder sted såvel på officielt plan som på lærerorganisationsplan har præget og givet impulser til de udviklingsveje, de enkelte nordiske landes uddannelsessystemer følger. Der har været et betydeligt fremskridt i de sidste årtiers nordiske skolesamarbejde, et fremskridt, der bør understøttes ved udbygning af muligheder for yderligere udveksling af erfaringer, men det er vor opfattelse, at en direkte kopiering fra land til land ikke er mulig på nuværende tidspunkt og formodentlig heller ikke særlig ønskelig set fra et undervisningsmæssigt synspunkt.

København, den 10. september 1964

*B. Baunsgaard*

*Vagn Haarsted*

#### **De kommunale Gymnasieskolers Rektorforening:**

---

Vi er af den mening, at de i forslaget omtalte bestræbelser afgjort bør fremmes; men vi vil dog samtidig gerne understrege ordene »Härmed avses

icke en fullständig likriktning av de olika ländernas skola i fråga om form och innehåll.» Og ligeledes: »I fråga om inställningen till centrala etiska och religiösa normer kan däremot vissa skiljaktigheter förefinnas mellan de nordiska länderna, till vilka vederbörlig hänsyn bör tagas.»

Med dette forbehold kan vi varmt anbefale forslaget.

København, den 4. september 1964

P. f. v.

(*Sign.*)

#### Danmarks Realskoleforening:

Under hensyn til, at Folkeskoleloven af 1958 først med eksamensterminen 1964 kan siges at være fuldt gennemført, ønsker Danmarks Realskoleforening endnu ikke at afgive erklæring i sagen.

Vejle, den 7. september 1964

*Chr. Kjeldsen*

#### Danmarks Lærerforening:

---

Danmarks Lærerforening må understrege, at forslaget om enhetlig nordisk skoleordning indeholder en sådan række skolepolitiske problemer og perspektiver, at en endelig indstilling til forslaget først vil kunne foreligge efter en grundig undersøgelse og drøftelse af alle forslagets aspekter.

Danmarks Lærerforening skal dog i forbindelse med forslaget pege på visse vigtige punkter, som kan indgå i Nordisk Råds videre overvejelser.

Med urbaniseringen vil der opstå muligheder for en samordning af de nordiske landes skolevæsenet blandt andet vedrørende de mål, man vil sætte for de forskellige trin indenfor uddannelsesområderne.

Som det påpeges i forslaget, er der i den nuværende situation med strukturændringer af skolen i de nordiske lande åbnet muligheder for bestræbelser i retning af en begyndende samordning af de nordiske landes skolevæsenet. Denne situation betyder imidlertid også vanskeligheder ved at gennemføre ændringer af skolestrukturen efter fælles mønster, når man i de enkelte lande enten er i en strukturdebat eller netop har afsluttet en sådan.

Det vil ligeledes blive vanskeligt at indpasse de nordiske landes skoletraditioner i en samordning på baggrund af den forskellige økonomiske og kulturelle udvikling.

Imidlertid vil en samordning af de nordiske landes skolestruktur byde

på store fordele, som f. eks. større muligheder for et fælles arbejdsmarked for alle erhvervsgrupper og en bredere udveksling af videnskabelige forskningsresultater også på det pædagogiske område. Disse fordele gør en alvorlig overvejelse af forslaget berettiget.

Det skal dog fremhæves, at en væsentlig forudsætning for en fællesnordisk skoleordning må være, at det allerede eksisterende nordiske samarbejde på uddannelsesområderne yderligere udbygges og intensiveres.

København, den 10. september 1964

*H. E. Frank Hansen*

## **Finland**

*Undervisningsministeriet har i skrivelse den 11 september 1964 förklarat sig instämna i yttrande av skolstyrelsen (se nedan).*

### **Handels- och industriministeriet<sup>1</sup>:**

Emedan man i vårt land för närvarande förbereder synnerligen genomgripande skolreformer kommer man redan i samband härmed att taga i beaktande de i de övriga nordiska länderna rådande skolsystemen och de av dessa vunna erfarenheterna. Vid sådant förhållande kommer detta uppenbarligen inom sådana utbildningsområden, inom vilka samma skolsystem kan förverkligas oberoende av de i de olika nordiska länderna rådande specialförhållandena, att ske utan några som helst specialåtgärder. Med tanke på utvecklingen är det dessutom icke till förfång, ifall systemen i någon mån avviker från varandra, så att man genom jämförande av vunna erfarenheter fortgående kan sträva till bättre resultat.

Helsingfors den 25 september 1964

I ministerns frånvaro:

Överdirektör *Aarno Niini*

Äldre regeringssekreterare *Martti Nevalainen*

*Kansler för Helsingfors universitet har i skrivelse den 30 september 1964 meddelat, att han förenar sig om nedanstående utlåtande av konsistorium<sup>1</sup>:*

### **Helsingfors universitets konsistorium<sup>1</sup>:**

Konsistorium har i dag handlagt ärendet och finner, att det i förslaget framförda önskemålet om fortsatt samarbete mellan de nordiska länderna

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

är värt allt understöd, men är icke övertygat därom, att den största möjliga enhetlighet i skolsystemet vore i och för sig nödvändig eller ens i alla hänseenden ändamålsenlig. Det kan finnas omständigheter, i fråga om vilka olikhet och på denna baserade erfarenheter tvärtom kunde berika den nordiska kulturgemenskapen. Den omständigheten, att olikheter förefinns i högskoleundervisningen i de nordiska länderna, har exempelvis ej utgjort något hinder för införande av allmän giltighet för examina.

Konsistorium anser således, att fortsatt samarbete och utbyte av erfarenheter på skolväsendets område i alla hänseenden bör understödjas, men förhåller sig återhållsamt till det i slutklämman framförda önskemålet om åstadkommande av en enhetlig nordisk skolordning, med så mycket större skäl då det av förslaget ordalydelse ej med tillräcklig klarhet framgår, vad förslagsställarna avsett.

Helsingfors den 23 september 1964

*Erkki Kivinen*

*N. Malmberg*

#### Skolstyrelsen<sup>1</sup>:

Förevarande förslag avser, att man i de nordiska länderna skulle söka leda skolpolitiken så, att skolsystemets *struktur i dem alla skulle komma att vara i så hög grad som möjligt lika* och att man skulle sträva till att förenhetliga undervisningsinnehållet i fråga om läroämnena, särskilt realämnena och språken. Förslaget motiveras, förutom med att en enhetlig skola skulle skapa en naturlig grund för Nordens gemensamma kultursträvanden, särskilt med att anpassningen till de nya förhållandena skulle underlättas vid flyttning från ett land till ett annat, vilket numera, när arbetsmarknaden är fri, sker i en avsevärd utsträckning.

Skolsystemet är i alla de nordiska länderna i ett reformskede. I dem alla är huvudlinjerna för reformen likriktade. Då utgångspunkten är olika i de olika länderna och icke heller de ekonomiska förutsättningarna är likadana, synes det, att systemen med avseende på detaljerna blir i någon mån olika. Ett förenhetligande vore knappast ens ändamålsenligt i alla avseenden. Då skolreformen i varje fall medför betydande kostnader, borde varje land redan av denna orsak få utföra den så som är förmånligast med utgång från dess egna förutsättningar.

Skiljaktigheterna i planerna beträffande grundskolans låg- och mellanskolstadium är mycket ringa. Den viktigaste skillnaden gäller vilket främmande språk som först skall undervisas i grundskolan. På högstadiet torde

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finsk.



åter differenserna i studierna ordnas på olika sätt i de olika länderna, och de till buds stående valmöjligheterna kommer att vara flera i ett land än i ett annat.

Det främmande språk, som först undervisas i de övriga nordiska länderna, är engelska. I Finland kan det vara det andra inhemska språket eller något främmande språk. För närvarande läser omkring två tredjedelar av de elever i folkskolan, som läser språk, det andra inhemska språket och en tredjedel engelska. I mellanskolorna börjas så gott som regelbundet med det andra inhemska språket. Skulle ett förenhetligande av språkundervisningen eftersträvas, borde en förändring uppenbarligen ske i Finland. Da skulle säkerligen sådana barns anpassning till de nya förhållandena underlättas, som från de övriga nordiska länderna flyttar till Finland, och svenskspråkiga barns, som flyttar från Finland till annat nordiskt land. Från Finland till de övriga nordiska länderna flyttande finskspråkiga barn skulle uppenbarligen få det svårare att anpassa sig än vad nu är fallet. Det är knappast ens för övrigt möjligt att i Finland åtminstone tillsvidare avstå från undervisningen i det andra inhemska språket såsom första, främmande språk. I detta sammanhang vore det tvärtom skäl att pröva, huruvida möjligheterna att läsa grannländernas språk i de nordiska ländernas skolor skulle kunna ökas, så att återvändandet till hemlandet eller upprätthållandet av förbindelserna med detta skulle underlättas. Detta innebär från vår synpunkt sett närmast, att möjligheterna att läsa finska vid skolorna i Sverige borde ökas. Ordandet av differentieringsmöjligheter på högsta-diet är till en stor del även en fråga om kostnader. Likaså ansluter det sig till frågan om skolornas storlek, som icke på ett naturligt sätt kan avgöras på samma sätt i alla nordiska länderna.

Vad förenhetligandet av undervisningsinnehållet i fråga om de olika ämnen beträffar, vore det enligt skolstyrelsens åsikt skäl att fortsätta och utvidga det slag av samarbete, som påbörjats bl. a. i fråga om matematik- och historieundervisningen. Detta vore av vikt redan därför, att gemensamma överläggningar utvidgar synfältet i frågor som rör undervisningsplaner. Undervisningsplanerna kan dock icke uppgöras alldeles lika i alla realämnen. T. ex. i historia och geografi kan undervisningsplanen icke vara den samma, men grannländernas andel däri borde omsorgsfullt prövas. Det nordiska kultursamarbetets framgång förutsätter, att man får tillräckligt omfattande och riktiga uppgifter om grannländerna.

Helsingfors den 4 september 1964

Tf generaldirektör *A. Salmela*

*Avdelningschef Urho Somerkivi*

**Suomen valtionoppikoulujen opettajaliitto — Finlands statsläroverkslärarförbund:**

Strävandena att göra olika slag av institutioner i de nordiska länderna likartade böra i princip omfattas med välvilja. De nordiska ländernas på gemensam grund vilande kultur bör även såvitt möjligt utvecklas enligt gemensamma linjer beträffande form, innehåll och allmän grundsyn. En viss samstämmighet i undervisningsväsendet är otvivelaktigt av nöden, för att detta ideal skall kunna nås. Finlands statsläroverkslärarförbund skänker sin varma uppskattning åt det av förslagsställarna nämnda nordiska samarbete, som »speciellt tagit sikte på pedagogisk forskning och försöksverksamhet, undervisningens metodik och förenhetligande av undervisningen i särskilda fack», och hoppas, att detta samarbete i fortsättningen av de berörda ländernas myndigheter skall stödas ekonomiskt och ideellt, så att det kan leda till ännu betydelsefullare resultat än hittills. På detta sätt föreställa vi oss, att man småningom skall uppnå en allt större s. a. s. ideell samstämmighet mellan skolväsendena i de olika nordiska länderna. Denna kommer då att taga sig uttryck i att likartat lärostoff i varje land behandlas i ungefär likartad utsträckning enligt likartade metoder och utgående från en likartad kulturell grundsyn.

Beträffande det konkreta förslaget om rekommendation till regeringarna att verka för åstadkommandet av en enhetlig nordisk skolordning måste emellertid konstateras, att vårt förbunds inställning till frågan helt och hållet är beroende av vilken utformning man avser att giva det enhetliga skolsystemet. I motsats till förslagsställarna anse vi f. ö., att tidpunkten för en sådan rekommendation kanske icke i nuvarande skede är särskilt lämplig. I Sverige, Norge och Danmark har skolsystemet alldeles nyligen omdanats och befinner sig fortfarande mitt i en omdaningsprocess. Just nu är det omöjligt att veta, vilka erfarenheter man kommer att få av de förändringar i skolsystemet, vilka vidtagits i dessa länder eller om vilkas vidtagande beslut fattats. I brist på dessa erfarenheter förefaller det att vara ett famlande i blindo att försöka sträva efter gemensamma skolformer. — Den bästa inblicken har vårt förbund i det närmaste grannlandet Sveriges skolförhållanden, och det synes nu, som om erfarenheterna icke t. v. kunna sägas vara odelat positiva. Grundskolan har visserligen verkat endast en kort tid och haft att kämpa med många svårigheter, bl. a. otillräckligt antal och icke adekvat utbildade lärare. I varje fall ha hittills publicerade resultat av studierna visat, att denna skola i fråga om effektivitet icke kan mäta sig med den till det tidigare parallellskolesystemet hörande realskolan. De planer till nydaning av gymnasiet, som föreligga i Sverige, synas oss ge vid handen, att man räknar med att detta kommer att bli fallet även i framtiden. Detta inger betänkligheter mot en rekommendation om införande av ett allmänt grundskolesystem.

I Finland har man f. ö. genom samhällets insatser och enskild offervillighet lyckats bygga ut sitt parallellskolsystem så tätt, att till högskolorna ledande undervisning står till buds på hemorten eller i dess närmaste närhet för det stora flertalet elever. Den viktigaste förutsättningen för att detta har blivit möjligt, har dock varit, att gymnasiet har arbetat i kombination med mellanskolan, så att lärarpersonalen har kunnat sysselsättas i vardera stadiet. För Finlands vidkommande skulle ett lösryckande av gymnasiet ur dess organisatoriska sammanhang med mellanskolan med naturnödvändighet leda till en försämring av möjligheterna till gymnasiestudier. Lägges härtill den omständigheten, att studieresultatet i en skola av grundskoletyp med all sannolikhet komme att bli sämre än i en mellanskola, förefinnes för Finlands vidkommande enligt vårt förmenande ingen orsak att nu inlåta sig på äventyrliga experiment med nytt skolsystem, sålänge tillräckliga erfarenheter från de övriga nordiska länderna icke föreligga. Beträffande den del av skolsystemet, som tillkommit genom enskild offervilja, borde även pietetsskäl avhålla de makthavande från att ingripa i en organisation, som redan skapats. Det behov av god utbildning, som krävs i det modärna samhället, och som även förslagsställarna hänvisa till, är — icke minst i Finland — aktuellare än någonsin, och därför borde icke en eventuellt förefintlig lust att organisera utbildningsmöjligheter dämpas genom bryska ingripanden mot institutioner, som av vida kretsar omfattas med intresse och kärlek.

Av det ovarsagda framgår, att vårt förbund åtminstone icke för Finlands vidkommande kan rekommendera övergång till grundskolesystemet. De praktiska omständigheter, som anföras av förslagsställarna som motiv för ett gemensamt skolsystem, synas oss icke väga tungt nog. Vid överflyttning från ett land till ett annat betyda för en skolelev anpassningen till den nya språkmiljön, ovanan vid den nya omgivningen och åtskilliga andra omständigheter väsentligen mera än en eventuell olikhet i skolorganisationen. Detta torde särskilt gälla barn med finska som modersmål, vilka hamna i skandinavisk omgivning, och vice versa. Under sådana omständigheter har den i början av utlåtandet omtalade ideella samstämmigheten mellan de nordiska ländernas skolor så mycket större positiv betydelse.

Med ovanstående som motivering måste Suomen valtionoppikoulujen opettajaliitto — Finlands statsläroverkslärarförbund r. y. värdsammast avstyrka, att Nordiska rådet för de nordiska ländernas regeringar rekommenderar införandet av en gemensam skolordning av grundskoletyp. Måhända kan i ett senare skede, då vidlyftigare erfarenheter föreligga beträffande de nu i Sverige, Norge och Danmark vidtagna förändringarnas verkningar och dessa erfarenheter jämförts med erfarenheter från Fin-

land, en bättre grund förefinnas att rekommendera en gemensam skolordning av denna — eller kanske en helt annan — typ.

Helsingfors den 14 september 1964

Suomen valtionoppikoulujen opettajaliitto — Finlands statsläroverks-  
lärarförbund r. y.

*Urpo Kuuskoski*

Ordförande

*Åke Grundstroem*

Sekreterare

**Suomen kansakoulunopettajain liitto r. y. (Finlands folkskollärarförbund):**

-----

Samarbetet mellan de Nordiska länderna har under senare tider kraftigt ökat såväl inom alla näringsgrenar som inom olika områden av kulturlivet. I framtiden kommer detta samarbete att söka sig ständigt nya gebit ävensom att utvidgas och fördjupas inom sådana områden, som det härintills varit fråga om. Emedan skolväsendet skapar grunden för all senare verksamhet, vore det naturligt, att de Nordiska ländernas skolordningar skulle vara så pass förenhetligade, att olikheten inte i praktiken blir till förfång för samarbetet inom övriga områden. Den förslagsenliga enhetliga skolordningen, som torde erbjuda möjlighet att bibehålla nationella särdrag ävensom att beakta olikartade förhållanden, skulle enligt vårt förmenande befrämja utvecklingen av skolväsendet i Finland och därmed hela vår nationella kultur samtidigt som den skulle bidra till att befästa Nordens gemenskap. På grund av vad här ovan framförts anser vi önskvärt, att Nordiska rådet hos respektive regeringar i Norden förordar ett förenhetligande av skolordningen. I betraktande av att skolordningarna i alla de Nordiska länderna för närvarande håller på att reformeras, synes tidpunkten vara synnerligen väl ägnad att förverkliga ovanstående förslag.

Helsingfors den 14 september 1964

Suomen kansakoulunopettajain liitto r. y.

*Lauri Järvi*

Ordförande

*Antti Henttonen*

T. f. generalsekreterare

**Finlands svenska folkskollärarförbund:**

Det nordiska samarbetet har utvidgats på alla områden. Både i kulturellt, ekonomiskt och socialt hänseende strävar man till att bevara den nordiska enheten. Också på skolans område har sedan länge försiggått ett aktivt samarbete.

Den snabbt skridande utvecklingen framtingar förändringar, som också

riktas mot skolsystemen. En uppgift för regeringarna i de nordiska länderna är att tillse, att skiljaktigheterna inte blir för stora, enhetligheten bör bevaras.

En annan viktig omständighet är den fria, nordiska arbetsmarknaden. Tusentals familjer bosätter sig årligen i ett annat nordiskt land. Barnen rycks upp ur sin miljö och möter en ny skolform. De anpassningssvårigheter, som då uppstår, kunde avsevärt elimineras, om skolan vore uppbyggd efter liknande principer som hemlandets.

Finlands svenska folkskolläraryrkeförbund stöder helhjärtat förslaget om en gemensam nordisk skolordning.

Helsingfors den 25 september 1964

Finlands svenska folkskolläraryrkeförbund

*Runar Österlund*

Ordförande

*Isa Boström*

Sekreterare

#### **Privatskolornas förbund och Privatskolläraryrkeförbundet i Finland r. f.:**

I initiativet konstateras, att det i samtliga nordiska länder för närvarande pågår en nyorganisering av skolväsendet sålunda, att en 9-årig obligatorisk läropliktsskola blir grundskola, samt att Norge och Sverige kommit längst på denna väg. Förslagsställarna anser, att det nuvarande utvecklingskedet vore ytterligt gynnsamt för åstadkommandet av en enhetlig skolordning överallt i de nordiska länderna. Vidare konstateras, att det redan förekommer ett relativt livligt samarbete dessa länder emellan på skolreformens område, och som exempel härpå nämns samfälliga nordiska experiment med matematikundervisningen samt gemensam revidering av vissa läroböcker. Ett tredje motiv, som enligt förslagsställarnas åsikt tydligen är det viktigaste, vore att de nordiska länderna håller på att bli ett allt enhetligare arbetsmarknadsområde, vilket medför, att arbetskraft flyttar över från ett land till ett annat, framför allt från de övriga nordiska länderna till Sverige. Arbetslagarnas anpassning i de nya förhållandena skulle enligt initiativtagarnas uppfattning främjas av att deras skolgång vore likadan som den utbildning som kommit deras nya arbetskamrater till del.

Det som ovan konstaterats håller i stora drag streck. Det beträffande matematiken framförda påståendet, att det skulle pågå »en i samnordisk regi bedriven modernisering», är dock såtillvida felaktigt, att frågan blott är om utarbetande av vissa gemensamma experiment projekt och att även

dessa experiment sker i varje enskilt lands regi för att icke tala om att någon reform redan nu skulle avses. Beträffande den tredje punkten i förslagets motivering bör det konstateras, att en procentuellt blott mycket liten del av varje årsklass flyttar över till ett annat land och nödgas genomgå de anpassningssvårigheter, som där möter. Vid flyttning från Finland till de andra nordiska länderna och från dem till Finland inställer sig tydligen de största anpassningssvårigheterna, men de föranleds av språkliga orsaker. I förslaget utreds icke, vilka omständigheter i samband med skolgången, som vore av den art, att ett förenhetligande skulle ha avsevärd betydelse för främjande av anpassningen till den nya omgivningen.

Utvecklingen av skolväsendet befinner sig i varje nordiskt land i ett skede, då slutresultatet ännu inte kan skönjas. Den omständigheten, att reformerna i varje land genomförs på något olika sätt innebär för de nordiska länderna en ojämförlig fördel, emedan utvecklingen bäst främjas av en sådan mångsidighet. Fyra länders erfarenheter representerar ett avsevärt större material än blott i ett enda land vunna erfarenheter av experiment med en enhetlig skolordning. Då en fullständigt samordnad sådan med hänsyn till de divergerande förhållandena och behoven på olika orter icke är ett eftersträfvansvärt mål ens inom ett och samma land, är det desto mindre ändamålsenligt att uppställa den som målsättning för en skolreform i länder, där olika förhållanden råder. Till följd av den språkliga uppdelningen hos oss är det t. ex. i ingen händelse möjligt att förenhetliga läsplänerna.

I stället för förenhetligandet borde man ägna samarbetet mellan skolväsendet i de nordiska länderna fortsatt uppmärksamhet. För att nämligen ettvarit nordiskt land skall kunna dra full nytta av olikheten i skolväsendet, borde man på den pedagogiska forskningens, experimentverksamhetens och läroboksproduktionens områden få till stånd ett så livligt utbyte som möjligt av resultat och erfarenheter. Likaså borde undersökningar och experiment beträffande skolväsendet, när detta kan ske på ett lämpligt sätt, verkställas samfällt av de nordiska länderna. I detta syfte borde man även kraftigt stöda det nordiska samarbetet mellan olika lärarorganisationer.

På grund av vad ovan anförts får vi såsom avfordrat utlåtande värdsamt anföra, att det i Nordiska rådet väckta medlemsförslaget om enhetlig nordisk skolordning borde avböjas.

Helsingfors den 15 september 1964

Privatskolornas förbund r. f.

*Niilo Honkala*

Privatskolläraryöreningen  
i Finland r. f.

*S. Apajalahti*

**Pohjola-Norden r. f.<sup>1</sup>:**

Vår skolnämnd behandlade vid sammanträde den 6.10.1964 detta ärende och uttalade såsom sin uppfattning, att den icke äger tillräckliga förutsättningar för att avge ett motiverat yttrande i den ifrågavarande saken, som enligt nämndens åsikt syftar till ett med hänsyn till det nordiska samarbetet synnerligen berömvärt och eftersträvansvärt mål. Med hänvisning till de talrika nationella faktorer, som på ett avgörande sätt inverkar på förnyandet och utvecklingen av skolväsendet föreslår skolnämnden, att ärendet måtte överlämnas till Nordiska kulturkommissionen för allsidig utredning.

Pohjola-Norden-förbundets centralstyrelse har behandlat ärendet vid sammanträde den 9.10.1964 och förenar sig om de synpunkter, som förbundets skolnämnd framför i sitt yttrande. Med hänvisning härtill anser centralstyrelsen det vara bättre, att en allsidig utredning i frågan skulle verkställas exempelvis av Nordiska kulturkommissionen.

Helsingfors den 9 oktober 1964

Pohjola-Norden r. f.

*S. Mattsson*

Viceordf.

*Veikko Karsma*

Verkst. dir.

**N o r g e****Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Departementet har innhentet uttalelser fra følgende sakkyndige råd: Forsøksrådet for skoleverket, Folkeskolerådet, Undervisningsrådet (Gymnasrådet), Undervisningsnemnda for handelsgymnasiene og Lærerutdanningsrådet. Videre har en fått uttalelser fra Arbeidsdirektoratet, Norsk lektorlag, Norges lærerlag, Norges lærerinneforbund og Norden, norsk forening for nordisk samarbeid og fra Universitetet i Oslo.

Når det gjelder yrkesskolene for håndverk og industri — som ikke er spesielt omhandlet i de innhentede uttalelser — kan vi nevne at hovedmønsteret i Finland, Sverige og Norge er forholdsvis likt. Man tar sikte på å dekke grunnopplæringen i skoleverksteder, mens resten av opplæringen skjer på arbeidsplassene. Derimot er det visse forskjelligheter når det gjelder tekniske skoler eller ingeniørskoler, bl. a. er det ulike krav til forhåndspraksis. Men også på dette felt skjer det en tilnærming mellom skolesystemene.

Kirke- og undervisningsdepartementet mener de nordiske land bør kunne få en felles nordisk skoleordning. De nordiske land har et sterkt kulturelt

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

fellesskap å bygge på, og gjennomføring av felles nordisk arbeidsmarked gjør en harmonisering av skoleverket ønskelig.

Kirke- og undervisningsdepartementet mener at tidspunktet for et slikt samarbeidsprosjekt nå er gunstig, da skolesystemene i alle de nordiske land er under omforming og utbygging. Det gjelder her en omfattende og sentral sak og man finner det derfor naturlig at undervisnings- og kulturministrene tar opp til drøfting på hvilken måte man i praksis best kan organisere arbeidet med saken.

Oslo, 26. oktober 1964

Etter fullmakt

*Oddvar Lie*

*Trygve Tønnessen*

#### Universitetet i Oslo:

Det akademiske kollegium har sluttet seg til følgende uttalelse fra styren av *universitetets pedagogiske forskningsinstitutt*:

Med en enhetlig skolordning »avses icke en fullständig likriktning av de olika ländernas skola i fråga om form och innehåll. Men skolan bör i alla de nordiska länderna vara uppbyggd enligt en i huvudsak likartad struktur, och i ett flertal ämnen kan också strävandena för att göra undervisningen enhetlig föras mycket långt, utan att de krav, som uppställts av de olika ländernas nationella särdrag och speciella förhållanden, äventyras.»

Visse utviklingstendenser i retning av større enhet på skolevesenets område i de nordiske land har alt lenge kunnet merkes. Dette er delvis en frukt av det organiserte samarbeid som er etablert. Men det skyldes også at enkelte mer allmenne pedagogiske tankestrømninger i etterkrigstiden har øvd sin innflytelse i alle de nordiske land. Med økt kommunikasjon er det all grunn til å anta at denne utvikling vil fortsette hva enten man aktivt tilstreber den eller ikke.

Det tør uten videre være klart at likhet eller ensartethet i skoleordningene i de nordiske land fra praktisk synsvinkel vil være en betydelig fordel. Flytning fra et land til et annet vil være lettere. Det vil dessuten skapes nye og økte muligheter for å dra nytte av de forskningsresultater og erfaringer som innvinnes i det enkelte land. Samarbeidet omkring utformingen av skoleprogrammer, lærebøker og hjelpemidler vil kunne få nye perspektiver.

På den annen side kan man ikke se bort fra at de historiske forutsetninger og tradisjoner til dels er forskjellige, og at synet på hva som er riktig og hensiktssvarende i pedagogiske vurderingsspmål i mange tilfelle vil variere fra land til land. Dette vil nødvendigvis måtte få betydning for de



utviklingslinjer og det tempo som fastlegges. Det skulle imidlertid ikke kunne reises noen innvending mot at det gjøres bestrebelser for å oppnå større likhet i skoleordningene så langt dette er forenlig med de prinsipper som det enkelte land ser som vitale i videreutviklingen av sitt skoleverk. Slike bestrebelser vil særlig kunne ha betydning i en tid som preges av nytenkning, eksperimentering og omlegning, slik som tilfellet for tiden er i alle de land det her gjelder.

Oslo i oktober 1964

(Sign.)

### Forsøksrådet for skoleverket:

Det samarbeid som har foregått og som foregår i stadig stigende utstrekning — bl. a. gjennom kontakten mellom de sentrale administrasjoner, gjennom Nordisk kulturkommisjon, herunder Nordisk ekspertutvalg, gjennom lærermøter og ved uformelle drøftinger på alle plan — øver utvilsomt en normerende innflytelse på skoleutviklingen i de nordiske land. En kan i denne forbindelse minne om den betydning som de svenske skoleforsøk har hatt når det gjelder forsøkene med 9-årig skole i Norge. På samme måte ser det ut til at de nye norske forsøk med et »enhetlig» høgstadium helt til topps vekker interesse i de øvrige land. Videre kan nevnes at den nye danske og svenske gymnasstruktur studeres med stor interesse av det norske gymnasutvalg.

Det er mye som tyder på at alle de nordiske land vil ta sikte på en 9-årig mer eller mindre enhetlig grunnskole, og videregående »gymnasiale» skoleformer som innebærer varierte tilbud til de unge, men samtidig vil være karakterisert av samordning. Det videre arbeid henimot ensartethet bør derfor trolig være konsentrert om

1. innholds- og differensieringsspmåål i grunnskolen,
2. sammenknytningen av grunnskole og videregående skoleformer,
3. struktureringen av det videregående skolesystem.

Blant de spmåål som særlig er egnet for drøftinger på nordisk plan, kan nevnes:

#### 1. Innholds- og differensieringsspmåål i grunnskolen

a. spmåålet om en enhetskjerne av »redskapsfag» og »kompetansegivende fag» — morsmål, fremmedspråk og matematikk. Herunder bør både timetall, målsetting og innhold tas opp til drøfting.

b. spmåålet om differensieringsprinsippene i de nevnte fagene,

c. spmåålet om adgangen til å bruke et ekstra skoleår for å nå de mål en sikter mot i grunnskolen.

## 2. Sammenknytningen av grunnskole og videregående skoleformer

a. spørsmålet om hvorvidt det nivå eleven har nådd i grunnskolen, skal få betydning for adgangen til enkelte videregående skoler (jfr. 1 c), eller om de videregående skoler skal ta imot alle fra grunnskolen og selv sørge for en suksessiv utvelgning,

b. spørsmålet om hvorvidt tilvalgsfagene i grunnskolen skal gi forberedelse for bestemte videregående utdanningsformer eller være frittstående interessesentra uten tilsiktet sammenheng med differensieringen etter grunnskolen.

## 3. Struktureringen av det videregående skolesystem

a. spørsmålet om oppdeling i yrkesskole og allmennskole etter grunnskolen, herunder også spørsmålet om ulike nivåer med utgangspunkt i prestasjoner i grunnskolen;

b. spørsmålet om en felles kjerne av allmennkulturell orientering for alle elever på sekundærstadiet;

c. spørsmålet om kvalifisering for overgang til høyere nivåer og om overgang fra ett område til et annet;

d. spørsmål som gjelder overgang fra gymnasiale skoleformer til studier på universitets- og høgskolenivå;

e. voksenundervisningens, herunder deltidsundervisningens innpassing i systemet.

Med tanke på grunnskolens plass i skolesystemet kan det synes rimelig å legge hovedvekten på samarbeidet om denne. På den annen side er det vanlig erfaring at de videregående skoleformer øver en avgjørende innflytelse på grunnskolen og i visse tilfelle kan endre dennes innretning på tvers av planer og målsetting. Det vil derfor trolig være en fordel om en i første omgang kunne få prinsipielle drøftinger om målsettingen for *både* grunnskolen og de »gymnasiale» utdanningsformer, med tanke på ensartede hovedlinjer i den totale skoleutforming i de nordiske land. Dette skulle ikke være til hinder for samtidig å ta opp til drøfting visse detaljspørsmål, bl. a. de som er nevnt foran.

Oslo i desember 1964

(Sign.)

### Folkeskolerådet:

De hovedprinsipper som legges til grunn for skoleutbygging og skolereform i de nordiske land, viser seg å være de samme. Det gjelder i første rekke grunnskolen (den 9-årige skole), men de samme tendenser gjør seg også gjeldende i skoler for videre utdanning.

Pedagogisk forskning og forsøksvirksomhet er også samordnet i de nordiske land.

På bakgrunn av de erfaringer som er gjort, vil det være rimelig å sikte mot et mest mulig enhetlig skolesystem i Norden som en konkret målsetting

i den forestående utbygging av skolen. Dette vil kunne oppnås fordi siktepunktet ikke er en likeretting, men en enhetlig oppbygging som gir plass for nasjonale særdrag og forhold.

Det felles nordiske arbeidsmarked vil nødvendigvis før eller seinere framtvinge et enhetlig skolesystem.

Folkeskolerådet vil derfor i prinsippet slutte opp om det foreliggende medlemsforslag om ensartet nordisk skoleordning. Folkeskolerådet vil videre peke på at det haster med å få planleggingen inn i faste former fordi de enkelte land nå står overfor omorganisering og utbygging av skoleverket i sterkere grad enn noen gang før.

Framdrift i enhetlig retning vil være avhengig av at det finnes fram til samarbeidsformer og samarbeidsorgan som kan arbeide både raskt og effektivt.

Oslo i desember 1964

*(Sign.)*

#### **Undervisningsrådet:**

Undervisningsrådet støtter den hovedtanke som kommer til uttrykk i medlemsforslaget, og er enig i den argumentering som er gjort gjeldende for arbeid mot den »största möjliga enhetlighet i fråga om skolans struktur och innehåll i Norden».

Undervisningsrådet regner med at det departementale gymnasutvalg som skal drøfte struktur og innhold i det framtidige gymnas, er oppmerksom på det synspunkt som kommer til uttrykk i medlemsforslaget og tar det med i sine vurderinger.

Undervisningsrådet ser det slik at det samarbeid som er i gang i Norden innenfor fagene matematikk, fysikk og kjemi, må kunne utvides til å gjelde både språkfagene og samfunnsfagene. Det ville være av verdi om en kunne arbeide seg fram til en så vidt mulig målsetting, og til et — om ikke i alle deler likt — så i alle fall likeverdig kunnskaps- og ferdighetsnivå ved avslutning av gymnaset. Trolig ville det også ha store praktiske fordeler om en kunne nå fram til den samme evalueringsmåte, uttrykt gjennom en ensartet karakterskala.

Undervisningsrådet vil rå til at de som skal arbeide med våre nye undervisningsplaner og med våre eksamensreglementer, får etablert et samarbeid med tilsvarende skolemyndigheter i de øvrige nordiske land med et slikt siktepunkt.

Oslo i desember 1964

*(Sign.)*

**Undervisningsnemnda for handelsgymnasiene:**

Saken har vært forelagt våre medlemmer. Oppfatningene er noe delte. Til gunst for forslaget nevnes bl. a.:

Samarbeid om lærebøker og forskning innenfor skolesektoren er en nødvendighet for oss. En enhetlig oppbygging og en enhetlig skolestruktur vil også lette samarbeidet på høyere plan i undervisningen. Ensartethet vil videre gjøre den nordiske lærerutveksling til en lettere administrerbar og mer fruktbar institusjon enn den er i øyeblikket.

Men det er også innvendinger.

Hva vil en slik interskandinavisk utjammingsprosess koste? Hvilke verdier vil gå tapt? Verdier som de enkelte land har utviklet og som en vil tape i en slik nivelleringsprosess.

Saken har mange sider, og den vil kreve en mer inngående drøfting enn det har vært tid til.

Oslo i oktober 1964

(Sign.)

**Lærerutdanningsrådet:**

Ut fra en generell tilslutning til bestrebelsene for nordisk samarbeid innenfor utbyggingen av skolevesenet, skal det her kort pekes på de særlige muligheter som finnes for nordisk samarbeid når det gjelder lærerutdanningen.

Det skulle være realiserbart og samtidig sterkt ønskelig ut fra den tenkning som Medlemsforslaget er basert på, å planlegge og opprette en felles nordisk lærerskole som gir en generell klasselærerutdanning med sikte på lærerarbeid i de nordiske land. Det ville for de enkelte kandidater trenges noe spesiell innsiktning mot ett bestemt nordisk land, særlig når det gjaldt morsmålsundervisning og til en viss grad kristendomsopplæring. Likevel skulle det vesentlige av utdanningen kunne være felles for kandidater fra alle de nordiske land. Det gjelder særlig på det pedagogiske, det kunstneriske og det sosiale område av utdanningen. En felles forberedelse for lærerarbeid for de nordiske land ville kunne bety en berikelse og stimulans i utdanningen, og særlig gi en mulighet for langsiktige virkninger av ett enkelt tiltak av nordisk samarbeid.

En lang rekke problemer som gjaldt organisering av den felles utdanningen, kandidatenes kompetanse og mulige tilleggsutdanning, måtte tas opp til særlig vurdering før et ferdig forslag kunne legges fram. Norsk lovgivning — Lov om utdanningskrav til lærere — gjør et tiltak av denne art uten videre juridisk realiserbart.

Når det gjelder spesiell lærerutdanning, er det på mange områder prak-

tisk mulig og ønskelig å organisere felles nordiske tiltak. Det gjelder kanskje særlig på det spesialpedagogiske område. Innenfor utdanningen av døvelærere, blindelærere, lærere for barn med talevansker, med cerebral parese, med evnesvikt etc., er det behov for spesialistkunnskaper i lærerutdanningen på et stort antall felter, samtidig som antall lærere som i hvert land årlig skal ha sin utdanning, vil være lite. Et internordisk samarbeid på dette område vil kunne heve utdanningsnivået i hvert land betraktelig og effektivisere det enkelte utdanningstiltak.

Også når det gjelder andre spesialområder, som musikk lærerutdanningen og gymnastikk lærerutdanningen og særlig utdanningen av lærere for lærerskolene (seminarene) på disse felter, melder det seg et uttalt behov for samarbeid om vi i dag skal ha muligheter for å gi utdanning som kvalitetsmessig holder mål.

Oslo i oktober 1964

*(Sign.)*

#### Arbeidsdirektoratet:

Arbeidsdirektoratet slutter seg til forslaget om en gradvis tilnærming av de nordiske skolesystemer med sikte på å få mest mulig ensartede systemer.

I tilknytning til forslaget vil Arbeidsdirektoratet peke på ønskeligheten av å få bygd ut skoler på enkelte spesialområder i nordisk regi. Behovet for arbeidskraft i visse yrkesgrupper er så vidt lite at det ikke er økonomisk forsvarlig for et enkelt land å drive slike skoler. Ved drift i nordisk regi vil elevmassen være tilstrekkelig stor til å skape et positivt skolemiljø.

Oslo i oktober 1964

*(Sign.)*

#### Norsk lektorlag:

Det praktiske samarbeid i skolesektoren som allerede har funnet sted mellom de nordiske land, og som også nevnes i forslaget, vil Norsk Lektorlag anse det som en stor vinning å fortsette og å bygge videre ut. Framfor alt bør man ta sikte på utveksling av erfaringer og utvidet faglig kontakt i undervisningsspørsmål, f. eks. når det gjelder metodiske problemer. Slik kontakt har vist seg å være fruktbringende, ikke minst de nordiske lærerorganisasjonene imellom. En videre koordinering av landenes ressurser i pedagogisk forskning og forsøksvirksomhet, og særlig når det gjelder konkrete tiltak som utarbeidelse av lærebøker og produksjon av undervisningsmateriell, vil også by på åpenbare fordeler, og kanskje etter hvert tvinge seg

fram som en nødvendighet dersom vi skal holde tritt med utviklingen i de større samfunn.

Men det er grunn til å spørre om våre land vil være tjent med programmessig å få låst fast at formålet med den kontakt og det samarbeid vi bør sette mye inn på å videreutvikle, skal være å skape ens skolestruktur og likeartet undervisning i de nordiske land. I den nybrottsperiode skolevesenet i alle de nordiske land er inne i, skulle det være en fordel å kunne prøve seg fram hver for seg på grunnlag bl. a. av ulike tradisjoner og ulike naturlige vilkår, samtidig som man utnytter hverandres erfaringer og koordinerer kreftene på felter der det enkelte lands ressurser ikke strekker til — uten å være bundet av å nå fram til ensartede ordninger. Vi mener det vil virke berikende fortsatt å kunne arbeide ulikt i mange henseender. Vi finner det meget vanskelig bare på grunnlag av det som er sagt i forslaget, å forutse hvilke tiltak, eller omfanget av de tiltak, som vil bli nødvendige for å sette det ut i livet. Man må f. eks. minne om at enhver dyptgripende omlegging i skolestrukturen eller det faglige innhold i skolen nødvendiggjør endringer i lærerutdannelsen, og dessuten skaper et bredt og påtrengende behov for etterutdanning av det undervisningspersonale man allerede har. Dersom man skulle ta sikte på å nå fram til ensartet nordisk skoleordning — selv med de begrensninger forslagsstillerne nevner — i overskuelig framtid, måtte man være forberedt på en meget sterk innsats for å møte behovet for etterutdanning, som både i Norge og i de øvrige land i høy grad er til stede på forhånd.

Norsk lektorlags sentralstyre mener at man ikke bør betrakte det å nå fram til en ensartet nordisk skoleordning som et mål i seg selv. Det vil imidlertid være nyttig å få utredet hvilket grunnlag man har å bygge på for konkrete samarbeidstiltak. Nordisk Råd bør derfor sørge for at det blir foretatt en omhyggelig kartlegging og sammenligning av skoleforholdene i de nordiske land, også med henblikk på lærersituasjonen, lærerutdannelsen, samt lærernes lønns- og arbeidsvilkår.

Norsk Lektorlag vil videre sterkt tilrå at vårt land gjennom Nordisk Råd går inn for å bygge videre ut det praktiske samarbeid i skolesektoren, og særlig skape bedre muligheter for kontakt og utveksling av erfaringer, ikke bare på planleggingsstadiet, men også i rene undervisningsspørsmål, lærer og lærer imellom. Dette kan bl. a. skje ved utvidet adgang til stipend for lærer til studieopphold i de øvrige nordiske land, og ved arrangement av kurs for lærere i fellesnordisk regi.

Vi mener også, at det er viktig å legge forholdene slik til rette, gjennom leseplanene og på annen måte, at skolene kan bidra mer effektivt til å bedre kjennskapet til nabolandenes språk og litteratur. I denne forbindelse minner vi også om, og uttaler vår tilslutning til, det forslag som ble framsatt for Nordisk Råds 12. sesjon, om å be regjeringene stille et beløp til disposi-

sjon for en ordning med utveksling av morsmåslærere og for utvidelse av reiselektorvirksomheten.

Oslo i oktober 1964

(Sign.)

### Norges lærerlag:

I de nordiske land har det, takket være det språkfellesskap som rår, vært mulig å etablere visse former for samarbeid på skolens felt i snart 100 år. Det var behovet for kontakt og felles rådlegging som fikk sitt uttrykk i del første nordiske skolemøte i 1870. Senere har det, dels i samband med de nordiske skolemøter og dels i lærerorganisasjonenes regi, utviklet seg et fruktbringende og gjensidig inspirerende samarbeid i form av kurser og konferanser av nordisk karakter. Etterhvert har utvekslingen av røynsler gitt impulser til organisert pedagogisk forskning og forsøksvirksomhet i offentlig regi i de respektive land.

På tilsvarende måte har samarbeidet over landegrensene i Norden utviklet seg innafor andre greiner av kulturlivet, både på det materielle og det immaterielle område.

Dette mangfoldige samarbeid i Nordens land har gjort det mulig at en i de seinere år har kunnet sette i verk praktiske tiltak som stiller den ungdom som vokser opp i Norden i dag, i en helt annen situasjon enn tidligere generasjoner. Oppheving av passtvangen og felles arbeidsmarked er stikkord som gir den nye situasjon i et nøtteskall.

Det er helt naturlig at spørsmål om større samordning av skolestellet i de nordiske land melder seg i en slik situasjon, men det er også naturlig at visse reservasjoner melder seg med styrke all den stund idedebatten om skolens målsetting har artet seg forskjellig i de forskjellige land.

Arbeidsutvalget i styret for Norges Lærerlag er av den oppfatning at det finnes betydelige felter innafor skoleverket der en med fordel kan gjennomføre en samordning, som vil sikre ungdommen et jevnere konkurransegrunnlag i det felles arbeidsmarked i Norden, og arbeidsutvalget mener det er all mulig grunn til å fortsette reelle drøftinger av dette spørsmål. Forutsetningen for gode resultater vil imidlertid være at disse spørsmål blir gjenstand for offentlig utredning og åpen debatt, og at gjennomføring skjer bare i den utstrekning en når fram til bred oppslutning i de land samordningen gjelder.

Arbeidsutvalget i styret for Norges Lærerlag mener at det vil være en fordel for utviklingen i Norden om man kunne komme fram til ordninger som resulterte i felles eksamenskompetanse for de fags vedkommende der samordning ikke byr på nasjonale eller idemessige problemer.

Det vil sikkert også være områder der en — uten å gjennomføre full samordning — vil kunne enes om en ramme innafor hvilke de enkelte land har betydelig valgfrihet, men en ramme som allikevel representerer en viss samling.

### *Konklusjon*

Norges lærerlag vil gi tanken om full utredning av spørsmålet om felles nordisk skoleordning sin stølte.

Norges lærerlag vil be om at lærerorganisasjonene i de forskjellige skoleslag må bli oppfordret til å sende inn forslag til representanter i de utvalg som skal behandle saken.

Norges lærerlag vil be om at saken blir behandlet på en slik måte at den kan bli gjenstand for offentlig debatt før ordninger låses fast, og at alle interesserte instanser får høve til å uttale seg om eventuelle forslag.

Norges lærerlag ber om at saken må bli slik håndtert at norske myndigheter til enhver tid har hånd om innholdet i norsk skole, og at fellesordninger bare blir gjennomført i den utstrekning de har bred tilslutning i folket.

Oslo i oktober 1964

(*Sign.*)

### **Norges lærerinneforbund:**

Forslaget om ensartet nordisk skoleordning virker umiddelbart tiltalende — særlig med tanke på fritt arbeidsmarked i Norden.

Den utvikling som foregår innenfor skolesektoren i de nordiske land, viser også at de problemer en arbeider med, stort sett er de samme.

Som det er pekt på i forslaget, er det allerede i gang et meget aktivt nordisk samarbeid, både på det skolepolitiske og på det pedagogiske plan. Vi tror at dette samarbeid med fordel kan utvides til nye områder — særlig når det gjelder de praktisk metodiske opplegg av undervisningen — med direkte sikte på å oppnå større ensartethet innen for de nordiske land.

Den nåværende situasjon, med sterk utbygging av skoleverket i alle de nordiske land, gir en mulighet for samordning som vi vel tidligere ikke har hatt. Vi vil derfor gjerne støtte en oppfordring til de nordiske lands regjeringer om

att de nordiska länderna utan dröjsmål skulle inleda ett kontinuerligt samarbete för att vid det fortsatta genomförandet av skolreformverksamheten genomföra största möjliga enhetlighet i fråga om skolans struktur och innehåll i Norden.

Forslagets konklusjon som går ut på en henstilling til regjeringene i de nordiske land om

att vid den fortsatta utbyggnaden av skolväsendet i de olika länderna verka för åstadkommandet av en enhetlig nordisk skolordning finner vi imidlertid å være noe vidtgående.



De økonomiske og geografiske forhold er meget forskjellige i de nordiske land, og dette vil sette en grense for den enhetlighet det er mulig å oppna innen skolen.

En skal heller ikke se bort fra at tradisjonen spiller en stor rolle, kanskje ikke minst når det gjelder utbyggingen av skoleverket i et land. Men et sterkt nordisk samarbeid som bevisst har en større grad av enhetlighet som mål, vil uten tvil føre til at utviklingen etterhånden både organisatorisk og pedagogisk-metodisk vil komme til å få et mer ensartet preg.

Dette vil etter vår mening være den riktige og naturlige veien å gå.

Oslo i oktober 1964

(*Sign.*)

### **Norden, norsk forening for nordisk samarbeid:**

Det forslag som her foreligger — om ensartet nordisk skoleordning — faller helt i tråd med grunnideer i foreningene Nordens arbeid.

Den økende sambandel, trafikken landene imellom, de felles utviklingslinjer i teknikk, næringsliv, samferdsel, serviceyrker osv. gjør det stadig naturligere at de nordiske land følger samme opplegg i utdannelsen av sine borgere. Samtidig øker presset og påvirkningen fra de store lands materielle og åndelige kultur og truer med å utslette de små lands særpreg. Enkeltvis har de nordiske land neppe muligheter for å overleve kulturelt. Med en samlet kulturfront derimot kan en nordisk folkemengde på 18–20 millioner mennesker i allefall ha sjanser til å motstå presset og hevde sin egenart.

Det ter seg derfor ikke bare som et ønske, men simpelthen som en nødvendighet å finne fram til en felles plattform for hele vårt skoleverk. Det gjelder i særlig grad selve strukturen, men det kan og bør også gjelde en rekke grunnleggende fag og fagområder som f. eks. — slik forslagsstillerne peker på — alle realfagene, fremmedspråkene, de fleste sider av yrkesopp-læring og teknisk utdanning.

Derimot må man vel være varsom med å tilstrebe noen som helst uniforming av de spesielle nasjonale særdrag, av religiøse og etiske normer i de forskjellige nordiske land. Der bør hvert enkelt land følge sine tradisjoner.

I orienteringsfagene historie og geografi f. eks. vil det være naturlig at faget får egenfarge og tyngde fra den nasjonale utvikling, selv om man selv-sagt også der tilstreber størst mulig nordisk samordning.

I særlig grad bygger de religiøse, litterære og kunsteriske normer og tradisjoner på den spesielt nasjonale bakgrunn. Og nettopp når de får lov til uhindret å utvikle seg videre ut fra de enkelte lands særkultur, kan de be-frukte og berike både fedrelandets og de andre nordiske lands kulturliv.

Det er norsk natur og kultur som har gitt Bjørnson og Ibsen, Grieg og Nansen deres egenart, som Oehlenschläger, H. C. Andersen og Thorvaldsen er dansk, Strindberg og Fröding svensk, Runeberg og Sibelius finsk, og Laxness islandsk.

Med disse reservasjoner vil foreningen Norden gi sin tilslutning til de synspunkter som det foreliggende forslag springer ut fra.

Oslo i oktober 1964

(*Sign.*)

## S v e r i g e

### Arbetsmarknadsstyrelsen:

Medlemsförslaget framhåller betydelsen av ett enhetligt nordiskt skolsystem bland annat med tanke på den gemensamma nordiska arbetsmarknaden. Arbetsmarknadsstyrelsen kan helt ansluta sig till de synpunkter, som anföres i detta sammanhang, och får dessutom framlägga följande synpunkter.

Ett framsteg i det nordiska samarbetet var överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad, som trädde i kraft den 1 juli 1954. Svårigheter har emellertid förelegat att helt genomföra överenskommelsen, bl. a. på grund av hinder av formell och juridisk art. En del av dessa hinder har småningom kunnat avlägsnas, till stor del tack vare initiativ från Nordiska rådet. Beträffande stora områden av arbetsmarknaden — det gäller särskilt den offentliga sektorn — kan man ännu inte tala om att den nordiska arbetsmarknaden är helt fri. En del av de problem, som måste lösas, sammanhänger otvivelaktigt med utbildningsväsendets struktur i de skilda nordiska länderna. Det är därför riktigt och nödvändigt att angripa frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad från utbildningssynpunkt.

Givetvis är det önskvärt att börja från grunden och söka få till stånd enhetlighet i fråga om det obligatoriska skolväsendet. Från arbetsmarknads-synpunkt torde dock det postobligatoriska skolväsendet och den därpå följande fackutbildningen vara av lika stor betydelse.

Väsentligt är att kompetensvillkoren för anställning inom skilda yrkesområden får en så enhetlig utformning som möjligt. För närvarande är skillnaderna mellan de olika länderna i flera fall mycket stora beträffande den kompetens, som skolor och utbildningsanstalter leder fram till. Det förefaller också i andra fall råda stor osäkerhet beträffande vilken kompetens en utbildning i ett land kan ge i ett annat nordiskt land. Många restriktioner i samband med personalanställning beror på dessa förhållanden. Detta hindrar givetvis arbetskraftens rörlighet. Tydligt är, att enhetlighet i fråga om

kompetensbestämmelser ej kan komma till stånd i större utsträckning förrän utbildningen fått en någotsånär likartad struktur i de olika länderna.

Likartade principer för utformningen av yrkes- och fackutbildningen skulle få betydelse i olika avseenden. Mera enhetlig yrkes- och fackutbildning, som ger likartad kompetens, skulle möjliggöra för ungdomen att mera fritt än nu välja utbildningsort och sedan söka anställningar oberoende av de nationella gränserna. I detta sammanhang bör påpekas vikten av att sådana ekonomiska problem som statliga studiestöd får en tillfredsställande lösning. Vidare skulle, om grundutbildningen vore enhetlig, specialutbildning med gemensamma kursplaner kunna komma till stånd på flera områden än vad nu är fallet. Detta måste vara rationellt både av ekonomiska och pedagogiska skäl.

Gränsbygdernas utbildningsproblem skulle i flera fall kunna lösas om utbildningsväsendet i de olika länderna vore mera likartat. I gränsbygderna mellan Norge och Sverige skulle exempelvis kunna skapas vissa gemensamma utbildningsmöjligheter. Detta har betydelse både från skolsynpunkt och med tanke på andra förhållanden, t. ex. arbetsmarknaden.

En speciell fråga är lärarnas arbetsmarknad. Om utbildningsväsendet vore mera enhetligt uppbyggt i de olika länderna skulle utbyte av lärarkrafter kunna ske på ett enklare och effektivare sätt än nu. Vissa formella hinder, kvalifikationskrav o. dyl., som hittills verkat hindrande, går kanske lättast att komma tillrätta med. Ett utbyte av lärare mellan länderna i större utsträckning torde man dock ej kunna räkna med förrän utbildningsstrukturen blivit mera enhetlig.

Förverkligandet av en gemensam nordisk skolpolitik, som leder till skapandet av ett enhetligt utbildningssystem, är givetvis en sak på lång sikt. Det kommer att kräva ingående undersökningar och utredningar på olika områden. Det är dock enligt arbetsmarknadsstyrelsens mening angeläget att det kontinuerliga samarbetet när det gäller dessa frågor får en sådan utformning och ges sådana resurser, att åtgärder kunna vidtagas inom rimlig tid.

Med hänvisning till vad ovan anförts tillstyrker arbetsmarknadsstyrelsen medlemsförslaget att Nordiska Rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att vid den fortsatta utbyggnaden av skolväsendet i de olika länderna verka för åstadkommande av en enhetlig nordisk skolordning.

---

Stockholm den 3 september 1964

*Bertil Olsson*

*E. Neymark*

*Nils Karlman*

**Universitetskanslersämbetet:**

I alla nordiska länder pågår ett intensivt arbete för att omdana skolväsendet, ett arbete som omspannar det vida utbildningsområdet från primärskolan till skolformer som berättigar till universitetsstudier.

Samtidigt går, som förslagsställarna framhåller, utvecklingen mot ett ökat nordiskt samarbete på snart sagt alla områden, bl. a. mot en helt gemensam nordisk arbetsmarknad. Den relativt stora överensstämmelsen mellan de nordiska ländernas arbetsmarknadsstruktur har, i kombination med arbetskraftens ökade rörlighet, i åtskilliga fall medfört att elever påbörjar skolgång i ett nordiskt land och fullföljer den i ett annat. Universitetskanslersämbetet anser i likhet med förslagsställarna att, om skolsystemens struktur i de olika nordiska länderna bringades till större överensstämmelse, anpassningen till skolgång i annat nordiskt land i betydande grad skulle underlättas.

Även andra skäl synes tala för enhetlighet i skolsystemet. Därigenom skulle t. ex. kunna uppnås förbättrade möjligheter till utbyte av lärarkrafter, en större skolboksmarknad, förbättringar för gemensamt planerande och genomförande av utredningsprojekt på skolans område och ett intensivare utbyte av forskningsrön och skolorganisation.

Universitetskanslersämbetet ställer sig sålunda positivt till den grundsyn, som präglar medlemsförslaget. Å andra sidan framstår det som nödvändigt att söka undvika att de i och för sig väl motiverade strävandena mot ett förenhetligande leder till förseningar eller tröghet i det i samtliga länder intensiva reformarbetet inom skolväsendet.

En rekommendation av det slag förslagsställarna tänker sig kan konkretiseras på så sätt, att man kartlägger föreliggande skillnader och undersöker möjliga jämkningar och modifikationer. Med ledning härav kan sedan erforderliga ändringar i respektive lands skolförfattningar (motsvarande) successivt vidtagas. Därjämte kan enligt universitetskanslersämbetets mening den föreslagna rekommendationen leda till ett intensifierat samråd de nordiska länderna emellan, innan ställning togs till större reformförslag.

Även om det torde vara realistiskt att räkna med att ett förenhetligande av skolordningarna är ett mål på längre sikt, vill universitetskanslersämbetet tillstyrka en rekommendation av det slag som föreslagits.

Stockholm den 7 september 1964

*Nils Gustav Rosén*

*Sune Björklöf*

**Lärarnas riksförbund:**

---

I motionen framlägges det vittsyftande förslaget att skolorganisationen i de nordiska länderna skall ges en enhetlig uppbyggnad. Motionärerna hänvisar till det delvis intensiva samarbetet rörande pedagogisk försöksverksamhet och pedagogisk forskning, samt till strävandena att förenhetliga lärostoffet i enskilda skolämnen. Från detta samarbete, som rör undervisningens metoder och innehåll, är emellertid steget långt till en enhetlig nordisk skola.

LR vill kraftigt understryka vad motionärerna uttalar om nödvändigheten av att ta hänsyn till de enskilda ländernas särdrag och speciella förhållanden. Härtill kommer att mera omfattande ingrepp i undervisningens innehåll och skolorganisationen som regel tvingar fram följdreformer inom lärarutbildningen samt en fortbildning av den yrkesverksamma lärarpersonalen. Den utpräglade bristsituationen på denna arbetsmarknadssektor utgör ännu ett skäl mot de genomgripande förändringar som en nordisk skolreform kan väntas medföra.

Däremot vore det värdefullt att få klarlagt vilket underlag man har för konkreta samarbetsprojekt. LR föreslår därför att man företar en kartläggning av och en jämförelse mellan skolförhållandena i de nordiska länderna, vilken även omfattar lärarsituationen samt lärarnas löner och övriga anställningsvillkor. Det är också givet att man bör dra nytta av de erfarenheter som kan utvinnas av det reformarbete, vilket från delvis olika utgångspunkter och under skiftande nationella förutsättningar bedrivs i de berörda länderna. Förbundet vill slutligen tillstyrka en sådan intensifiering av samarbetet på det ämnestoretiska och praktiskt-pedagogiska planet som omtalas i förslaget.

Stockholm den 15 oktober 1964

Lärarnas riksförbund

*Olle Anderberg*

*Rolf Wikstrand*

**Sveriges lärarförbund:**

---

Förbundet vill allmänt uttala sin positiva inställning till att olika åtgärder vidtages som syftar till större sammanhållning mellan de nordiska länderna. Av grundläggande betydelse i allt nordiskt samarbete är helt naturligt enhetssträvanden på skolans områden. De skäl som anförts i föreliggande förslag för att i nuläget söka utbygga reformarbetet på detta område

finner förbundet bärande. I princip vill således förbundet varmt tillstyrka föreliggande förslag.

Bland de olika ämnesområden som enligt förslaget särskilt bör beaktas i dessa enhetssträvanden nämns realämnesområdet och de främmande språken. Inom båda dessa områden finner förbundet åtgärder vara både lämpliga och möjliga. Som exempel på önskvärda reformer kan nämnas större enhetlighet ifråga om terminologi, innehållet i grundkurser eller motsvarande beteckning på minimikurser och tidpunkt för införandet av olika moment. Förbundet vill i detta sammanhang även nämna angelägenheten av en utökning av undervisningen i övriga nordiska länders språk och litteratur.

I förslaget nämns att önskemålet om ett enhetligt nordiskt skolsystem icke avser en fullständig likriktning av de olika ländernas skola i fråga om form och innehåll men att skolan i alla de nordiska länderna bör vara uppbyggd enligt en »i huvudsak likartad struktur». Någon närmare redovisning av begreppet struktur i detta sammanhang eller vilken struktur som bör eftersträvas lämnas dock icke. Även om stora likheter kan spåras i de skolsystem som nu finns eller är under uppbyggnad i de nordiska länderna anser förbundet att vissa principiella olikheter förefinns. Förbundet anser icke att den enhetliga strukturen i och för sig är något mål utan endast ett medel att stärka samhörigheten samt underlätta befolkningsomflyttningar och gemensam arbetsmarknad. Mot denna bakgrund finner förbundet det i nuläget icke var ett förstahandsintresse att — måhända genom kompromisser av olika slag — eftersträva en samordning ifråga om t. ex. elevgruppering, tillvalsmöjligheter o. dyl. Mer väsentligt finner förbundet vara att söka åstadkomma en viss gemensam standard beträffande innehållet i slutmålet för den obligatoriska skolan.

Förbundet vill således sammanfattningsvis framhålla att mycket långtgående försök bör göras för att uppnå en större enhetlighet i skolsystemen i de nordiska länderna. I dagens läge anser förbundet dock att reformarbetet framför allt bör gälla utbildningens innehåll.

Sveriges lärarförbund hemställer att ovan anförda synpunkter måtte beaktas vid ärendets fortsatta handläggning.

Stockholm den 18 september 1964

För Sveriges lärarförbund

*Ingrid Lunde*

**Uttalande från en gemensam konferens i Danmark den 4—6 december 1964  
mellan förbundsledningarna i de nordiska lärarorganisationerna**

---

I enlighet med de yttranden som enskilda lärarorganisationer i respektive länder redan tillställt Nordiska rådets presidium uttalar konferensen sin tillfredsställelse över att frågan aktualiserats. En samordning av utbildningssystemen i de nordiska länderna är helt naturlig och måste uppfattas som ett avgörande steg mot än närmare samarbete och djupare förståelse mellan de nordiska broderfolken, vilka i så många hänseenden har en gemensam kulturell bakgrund och i stor utsträckning i princip är eniga rörande såväl innehåll i som målsättning för den obligatoriska skolan.

Denna skola bör således utgöra en organisatorisk enhet, omfatta alla barn och vara uppbyggd efter de demokratiska principer, till vilka alla de nordiska länderna ansluter sig.

Samtidigt som den obligatoriska skolans lärare i Norden uttalar sin positiva inställning till förslagets idé vill de emellertid understryka att en gemensam »i huvudsak likartad struktur» knappast bör uppställas som ett mål i sig självt utan hellre bli resultatet av en kontinuerlig och naturlig utveckling som bygger på varje lands kulturella och sociala förutsättningar.

I stället för att i dagens läge starta en strukturdebatt som, det visar erfarenheten, ofta blir både resultat- och perspektivlös, föreslår organisationerna en grundlig penetrering av och diskussion kring förslagets olika aspekter tillsammans med en insamling av det material som behövs för att belysa alla dess konsekvenser.

De nordiska lärarorganisationerna inom den obligatoriska skolan vill med glädje stödja åtgärder i sådan riktning.

København den 6 december 1964

**Målsmännens riksförbund (MR):**

---

MR instämmer med förslagsställarna i önskemålet att det aktiva nordiska samarbetet bör fördjupas och breddas. Skolans roll i detta samarbete måste ständigt beaktas och särskilt dess betydelse för en gemensam nordisk arbetsmarknad.

Då emellertid icke organisatoriska utan snarare av skolstrukturen oberoende förhållanden synas utgöra de väsentliga hindren vid barns och ungdoms överflyttning till främmande land, bör dagens samarbete inriktas på

sådana viktiga uppgifter som samordnad forskning, gemensam materielproduktion, vidgat pedagogiskt utbyte samt ömsesidig information om de nordiska ländernas skolväsen, gärna i form av broschyrer med uppgifter om vilka klasser i de olika länderna som svarar mot varandra och vad som är nödvändigt att komplettera vid flyttning.

För närvarande saknas möjligheter att realisera en samordning av den genomgripande art som förslagsställarna avser. Framför allt torde olikartade ekonomiska förhållanden i de nordiska länderna resultera i en ojämn reformtakt och variera betingelserna för rullande skolreformer som är förutsättningen för en lycklig utveckling på undervisningens område och som är bästa garantin för att en ändamålsenlig skola inrättas i samtliga nordiska länder.

Stockholm den 19 oktober 1964

Målsmännens riksförbund

*F. Åkerman*

Ordf.

*Rosa Hellström-Olsson*

Sekr.

**Norden, svensk förening för nordiskt samarbete:**

---

Att medlemsförslaget framlagts har inom föreningen Norden väckt stor tillfredsställelse, då frågan om ett enhetligt nordiskt skolsystem länge varit föremål för föreningens intresse och vid flera tillfällen tagits upp till överläggningar inom dess centralstyrelse och andra organ. Föreningen instämmer helt i medlemsförslagens syfte och ansluter sig till den argumentation, som där framföres. Föreningen vill emellertid framföra ytterligare några synpunkter.

Desvärre torde det praktiska genomförandet av en enhetlig nordisk skolordning i viss mån försvåras av att det nya svenska skolsystemet utformats i huvudsak på grundvalen av svenska geografiska och ekonomiska förhållanden, den svenska arbetsmarknadens behov och en analys av det existerande svenska skolsystemets brister. Sammanjämkningen av stridande synpunkter har varit en invecklad fråga, och det resultat som numera uppnåtts torde därför kunna betraktas som i hög grad låst. Med hänsyn till att utformningen av den nya skolan i Sverige redan hunnit så långt i alla beslutande instanser och redan genom grundskolans införande lett till ofrånkomliga konsekvenser för de därpå byggande skolreformerna torde den svenska attityden vid en nordisk sammanjämkning lätt kunna bli att för-



söka få övriga nordiska länder att i stor utsträckning anpassa sig efter Sverige, något som icke skulle te sig tilltalande eller vara nordiskt fruktbart.

Enligt angivna mål skall emellertid svenskt skolväsen vara dynamiskt. Detta kan innebära ett gynnsamt utgångsläge för försök och reformer, som syftar till nordisk samordning. En väg, som kunde leda till en gradvis sammanjämkning av de nordiska ländernas skolsystem, vore att ländernas högsta skolmyndigheter tillsatte några få experter, som skulle inventera olikheterna främst i kursinnehåll och examensfordringar och undersöka förutsättningarna för att nå fram till största möjliga likvärdighet.

Under åberopande av det anförda får sålunda Norden, svensk förening för nordiskt samarbete, livligt tillstyrka medlemsförslaget och samtidigt föreslå, att en för länderna gemensam expertgrupp tillsättes med uppdrag att undersöka möjligheterna att få till stånd största möjliga likvärdighet i kursinnehåll och examensfordringar i syfte att på längre sikt åstadkomma en i möjligaste mån enhetlig nordisk skolordning, vilket ter sig som en naturlig konsekvens inte minst mot bakgrunden av Helsinforsavtalet och överenskommelsen om en gemensam fri nordisk arbetsmarknad.

Stockholm den 16 oktober 1964

För föreningen Nordens centralstyrelse

*Bertil Kugelberg*

Vice ordförande

*Arne F. Andersson*

Verkst. direktör

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats ett medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning. Utskottet, som behandlat förslaget vid möten den 29 och 30 oktober 1964 samt den 7 och 8 januari 1965 och jämväl denna dag överlagt med de nordiska undervisningsministrarna i saken, får i anledning härav anföra följande.

Utskottet, som fäster stort avseende vid denna ur skolans i de nordiska länderna synpunkt principiellt betydelsefulla och centrala fråga, har på grundvalen av det i ärendet erhållna omfattande remissmaterialet funnit, att talrika delvis starkt divergerande åskådningar gör sig gällande i fråga

om både den principiella inställningen till och det praktiska tillvägagångssättet vid ett förverkligande av en enhetlig nordisk skolordning på sätt i medlemsförslaget avsetts. Utskottet har ännu ej varit i tillfälle att på ett sådant sätt fördjupa sig i denna vidlyftiga fråga, att utskottet hade varit berett att i detta skede för rådet framlägga ett slutligt ståndpunktstagande från utskottets sida.

För utskottets fortsatta behandling av saken vore det emellertid värdefullt, om en allmän debatt om undervisningens målsättning och innehåll i det moderna utbildningssamhället kunde hållas vid rådet instundande session i Reykjavik. Till underlag för en sådan debatt har rådets presidium den 28 november 1964 hos regeringarna anhållit om nationella översikter angående utbildningsväsendet och dess struktur i de olika länderna, vilka översikter bifogas (*Tillägg*).

Ovanstående har kulturutskottet velat anmäla för rådet.

Oslo den 8 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Ranmark*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

## BILAGETILLÄGG

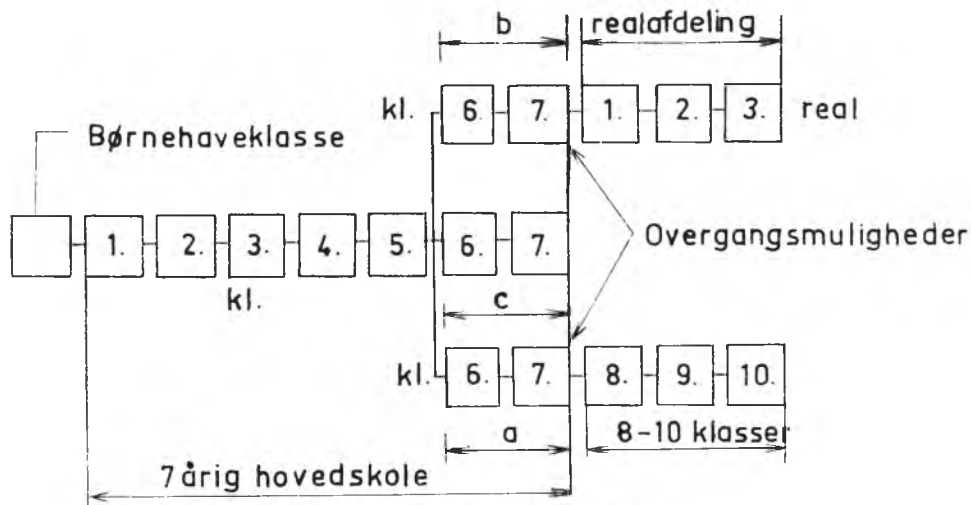
### Översikt över utbildningsväsendet och dess struktur i Danmark, Finland, Norge och Sverige

#### D a n m a r k

##### 1. Folkeskole og gymnasium

*Folkeskolen* består af en 7-årig hovedskole, 8.—10. klasser og en 3-årig realafdeling (*se Skema 1*).

Der er 7 års undervisningspligt (7.—14. år). Efter 5. klasse deles eleverne efter standpunkt, evner og interesser i almene klasser (a) og boglige klasser (b), hvis elevtallet er stort nok til oprettelse af parallelklasser, og hvis ikke et flertal af forældrene ønsker de oprindelige klasser fortsat som udelte (c). I 6. klasse undervises i ét fremmedsprog, i 7. klasse i to fremmedsprog og matematik.



SKEMA 1

Efter hovedskolen fortsættes undervisningen enten i 8.—10. klasser eller i realafdelingen. I 8.—10. klasserne gives der undervisning i såvel almene som erhvervsbetonede fag. Der er indført en række valgfri fag ved siden af de obligatoriske fag, blandt andet med henblik på elevernes overgang til almen eller faglig ungdomsundervisning og deres indtræden i erhvervslivet, uden at der dog må meddeles en egentlig faglig undervisning. En særlig undervisning fører frem til teknisk forberedelseseksamen, som giver adgang til kortere tekniske uddannelser, se nærmere herom nedenfor i afsnit II.

Eleverne kan underkaste sig frivillige afgangsprøver, når de forlader skolen efter at have gennemgået en eller flere af disse klasser. Afgangsprøverne efter 9. og 10. klasse er statskontrollerede. Tilgangen til 8.—10. klasserne er stadig stærkt stigende.

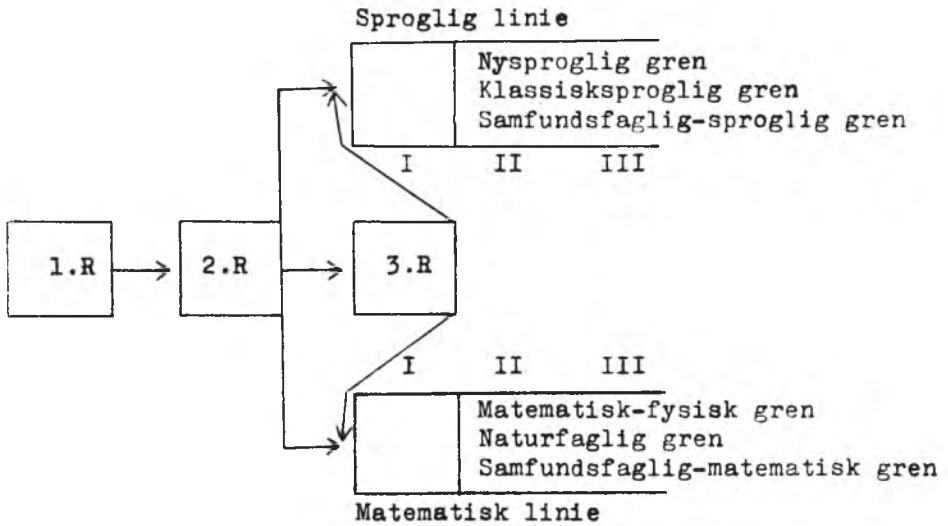
Elever, som af skolen skønnes egnede, og hvis forældre ønsker det, kan optages i realafdelingen. Ved udgangen af 2. realklasse afholdes skriftlige prøver i dansk, regning og matematik. Optagelse i gymnasiet (se skema 2) finder sted på grundlag af resultatet af de skriftlige prøver samt den afleverende skoles skøn over elevens egnethed for gymnasieundervisning. 3. realklasse afsluttes med realeksamen, som giver adgang til forskellige videregående uddannelser.

Kommunerne driver folkeskolen, der foruden den 7-årige hovedskole også kan omfatte 8.—10. klasse og/eller realafdeling. Privatskoler (friskoler og private realskoler) har tilsvarende opbygning og modtager betydelige stats-tilskud. De er oftest selvejende institutioner.

Gymnasiet (se skema 2), hvortil overgangen normalt sker efter 2. realklasse, men ellers efter 3. realklasse, består af en sproglig og en matematisk

linie. I 2. og 3. gymnasieklasse deles eleverne i noget under halvdelen af timerne til undervisning i specielle fagområder (grene): Nysproglig, klassisksproglig og samfundsfaglig gren af den sproglige linie og matematisk-fysisk, naturfaglig og samfundsfaglig gren af den matematiske linie. I den nysproglige linie kan nogle timer anvendes til et musikspeciale.

Gymnasieskolerne, der omfatter realafdeling og gymnasieafdeling (3 gymnasieklasser), drives af staten, kommunerne eller som privatskoler med statstilskud.



Skema 2

## 2. Ungdomsuddannelser

Ungdomsuddannelsernes forskellige skoleformer henvender sig til elever over den undervisningspligtige alder. Af de forskellige former, der her findes, kan eksempelvis nævnes:

Gymnasieskoler og realskoler som føromtalt.

Ungdomsskoler opbygget med 3 hovedlinier: 1) Erhvervsmæssige grunduddannelser (for unge, der ikke kommer i egentlige lærlingeforhold), 2) prøveforberedende undervisning (supplerende i forhold til 8.—10. klasserne, således at f. eks. en teknisk forberedelseseksamen kan »stykket» sammen med prøver aflagt i folkeskolen og prøver aflagt i ungdomsskolen), 3) fritidsundervisning. Ungdomsskolen er kommunal og skal af kommunerne tilbydes alle 14—17 årige.

Efterskoler, husholdningsskoler, folkehøjskoler og landbrugsskoler er

kostskoler, der drives privat, oftest som en selvejende institution, med kursus fra 3 til 10 måneder. Efterskolernes elever er 14—17 årige, husholdningsskolernes fra 17 år, højskolernes og landbrugsskolernes fra 18 år og opefter. Efterskoler og højskoler forbereder normalt ikke til bestemte erhverv eller rettighedsgivende eksaminer. Husholdnings- og landbrugsskoler giver en mere faglig betonet undervisning. Alle fire skoleformer støttes af det offentlige med direkte tilskud og elevstipendier.

Aftenskoler kan oprettes af alle oplysningsinteresserede kredse og af kommunerne. Aftenskolerne søges fortrinsvis af voksne, men med adgangsmulighed for unge. Der undervises i kulturelle og samfundsbetonede fag, i almindelige skolefag, i manuelle fag og i erhvervsbetonede fag, uden at undervisningen dog tager sigte mod rettighedsgivende eksaminer eller egentlige erhvervsuddannelser. Emnekredsen udvides stærkt i disse år, således at der også vil blive plads for egentlige uddannelser inden for det frivillige oplysningsarbejde. Staten dækker 2/3 af lærerlønningstudgiften, og kommunerne — eller sjældnere stedlige kredse — den resterende trediedel.

Lærlingeuddannelser, der omfatter såvel praktisk arbejde i virksomheder som teoretisk og praktisk undervisning, gives på særlige tekniske skoler (håndværk og industri) eller handelsskoler (butik-, handels- og kontorlag). Varigheden af læretiden er almindeligvis 3—4 år, og elevvalderen ved starten hovedsagelig fra 15 til 18 år, idet der også findes en del voksne lærlinge.

De kortere tekniske uddannelser, hvortil teknisk forberedelseseksamen og realeksamen giver adgang, er af forskellig struktur. Der findes tekniske uddannelser med krav om en forudgående faglig oplæring (lærlingeuddannelser) og uddannelser uden dette krav. De sidstnævnte tekniske uddannelser har som regel midt i studiet indlagt ét praktikantår, hvor eleven skal være praktisk beskæftiget i et i forhold til studiet relevant område. Varigheden af de kortere tekniske uddannelsers samlede teoretiske del på en teknisk skole er almindeligvis 1 år (ca. 1 800—1 900 undervisningstimer).

Søfartens uddannelser består af en 4 års praktisk uddannelse eller lærlingeuddannelse samt en teoretisk skoleuddannelse på 1 1/2—2 1/2 år, alt efter hvilken uddannelse der er tale om, styrmand, skibsfører eller maskinmester.

Den erhvervsmæssige uddannelse af ikke-faglærte er i disse år ved at blive bygget op inden for de brancher af erhvervslivet, hvor der skønnes at være behov herfor. Uddannelsen består af et eller flere kortvarige kursus, der hver normalt er af 3 ugers varighed. Kurserne, der normalt er dagkursus, står åbne for alle, der er fyldt 18 år, og som har eller søger beskæftigelse inden for det pågældende arbejdsområde. Der er udarbejdet undervisningsplaner for 11 brancheområder, omfattende 36 kursusrækker med i alt 111 kursustrin.

De enkelte branchers uddannelser tilrettelægges af brancheudvalg, og indtil nu er der nedsat 20 udvalg, dækkende ca. 80 % af de ikke-faglærtes ar-

bejdsområder. Koordineringen af dette uddannelsessystem og løsningen af en række fælles opgaver påhviler uddannelsesrådet for ikke-faglærte arbejdere, hvori arbejdsmarkedets hovedorganisationer er ligeligt repræsenteret.

Det offentlige yder tilskud til driften af uddannelsesinstitutionerne og udbetaler kursusdeltagerne godtgørelse for tab af indtægt eller arbejdsmuligheder og befordringsgodtgørelse.

### 3. Højere handels- og tekniske uddannelser, universitetsuddannelser m. v.

Gives på handelshøjskoler, teknika, universiteter, polyteknisk læreanstalt, ingeniørakademiet, tandlægehøjskolen, farmaceutisk højskole, landbohøjskolen m. fl.

Visse handelsskoler har undervisning, der på basis af realeksamen på 2 år fører eleverne frem til højere handelseksamen. På handelshøjskolerne er der adgang til såvel dag- som aftenundervisning på henholdsvis 3—4 år, og 5—6 år, der fører frem til uddannelser som H. A., H. D., cand. merc., lic. merc. og korrespondenter.

Teknika meddeler alene dagundervisning, der på 3 år fører frem til ingeniørexamen inden for følgende områder: Maskin-, elektro- og produktionsteknik, skibsbygning samt husbygning og anlægsvirksomhed.

Bortset fra handelsskolerne, der som regel drives af lokale faglige organisationer, bliver langt de fleste af de nævnte tekniske skoler og teknika drevet som selvejende institutioner. Der ydes omfattende statstilskud, op til 100 %.

Til universitetsstudierne giver kun studentereksamen adgang, medens en særlig adgangseksamen er ligestillet med studentereksamen som adgangsgivende til polyteknisk læreanstalt, ingeniørakademiet, tandlægehøjskolen og farmaceutisk højskole. For de sidstnævnte uddannelsesområder gælder, at der er begrænsning i antallet af studerende, det er muligt at optage.

### 4. G e n e r e l t

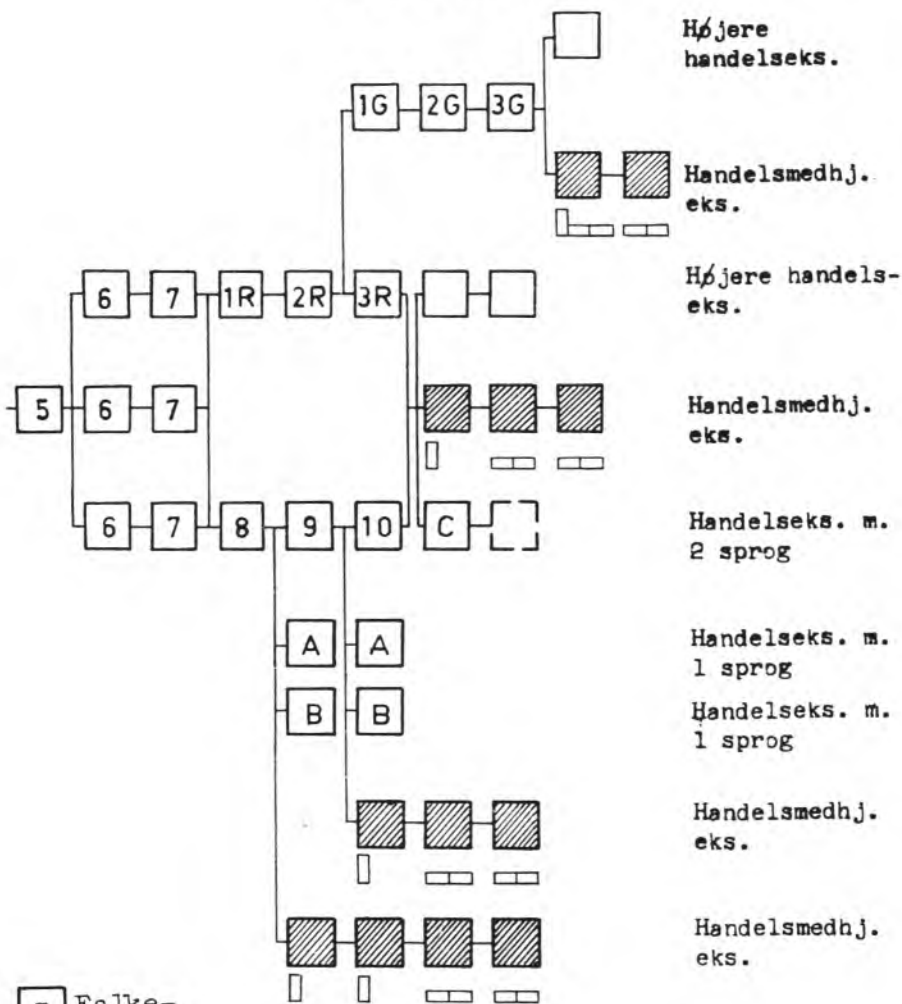
Generelt må fremhæves de stadige bestræbelser for at gøre hele skole- og uddannelsessystemet så fleksibelt og smidigt som muligt, så at man undgår blindgyder i systemet og i videst muligt omfang muliggør overgange fra det ene trin eller spor til det andet.

København, i Undervisningsministeriet i januar 1965

**Generel oversigt over uddannelserne i Danmark**

Alder	Skoleår	Efteruddannelser		
19				
	12 —	Teknika Handelsskoler	Universiteter Højere læreanstalter Seminarier	Aftenskoler Folkehøjsk. Landbrugssk. Husholdningssk. Specialarbejderskoler
18	10.—12.	Tekniske skoler Handelsskoler Kortere tekniske uddannelser	1.—3. g.	Efterskoler
17				Ungdomsskoler
16				Arbejdstekniske ungdomsskoler
16	8.—10.	8.—10. kl. Teknisk forb. eks.	1. 2. 3. real Teknisk realeksamen	Efterskoler
15				Ungdomsskoler
14				
13	1.—7.			
12				
11				
10				Hovedskole
9				
8				
7				

Handelsuddannelser



- 7 Folke- skole
- Højere handels- udd.
- 1 års læretid

- Forberedelseskursus (24 timer pr. uge i 10 uger)
- Handelsskole (6 timer pr. uge i 2 ggr 20 uger)



Tekniske uddannelser



1 år  
 [3] Teoretisk undervisning (Tallet angiver kl. e. sem.)  
 ■ Praktisk arbejde  
 ☒ Overgangsklasse  
 † Adgangsprøve

## De centrale uddannelsesformers procentvise andel af de respektive årgange

	7—13	14	15	16	17	18	19	20	21	24
<i>Hovedskole</i>	ca. 100									
8. kl.		42								
9. kl.			22							
10. kl.				1						
1. r.		38								
2. r.			37							
3. r.				29						
Efterskole		1	5	5						
Lærlinge, tekn. skoler			9	13	18	20	15	9	4	
Lærlinge, handelsskoler			10	13	18	9	6			
Kortere tekniske og merkan- tile uddannelser					2	2	2	3		
1.—3. g			1	9	9	7	2			
Høj- og landbrugsskoler							5	5	5	
Teknika								2	2	
Seminarier							4	5	4	
Universiteter							5	5	4	2
D.T.H. + D.I.A.							1	1	1	1
Andre højere læreanstalter							1	1	1	
I alt	100	81	84	70	47	38	41	31	21	3

Til tallenes udarbejdelse skal bemærkes, at man overalt har anvendt de senest foreliggende tal, hvilket for hovedskolens, 8., 9. og 10. klassernes, realafdelingens, gymnasiets og de højere læreanstalters vedkommende er ensbetydende med tallene fra 1964/65, medens man for de øvrige uddannelsers vedkommende har benyttet tal fra 1963/64. Ved udregningen af elevernes procentvise andel af årgangene har man benyttet de relevante årgange.

Det skal i øvrigt til oversigten bemærkes, at nøjagtigheden i de beregnede procenter aflager med stigende alder og højere uddannelsestrin, således at man for uddannelser, der omfatter årgangene indtil det 16.—18. år, arbejder med en acceptabel grad af nøjagtighed, medens man på de senere niveauer til en vis grad har måttet basere beregningerne på skøn.

## Finland

## 1. Skolsystemets legislative grund

Finlands nuvarande skolsystem grundar sig på lagstiftningen från 1860- och 1870-talen. Visserligen har den år 1866 givna och sedermera kompletterade folkskoleförordningen senare ersatts med flera lagar, senast med en

folkskollag, som trätt i kraft år 1958. Den år 1872 givna skolordningen angående läroverksväsendet är fortfarande i kraft, ehuru många gånger ändrad. Till de lagar som rör skolsystemet hör ytterligare lagen om statsunderstöd åt privata läroverk av år 1950, som år 1962 undergått genomgripande ändringar. Lagen om yrkesundervisningsanstalter, som trädde i kraft år 1959, hör även till detta lagkomplex. Lagarna om statsunderstöd åt folkhögskolor (år 1950), medborgar- och arbetarinstitut (år 1962) och studiecirkel (år 1964) torde redan delvis falla utanför det egentliga skolsystemet.

## 2. De ledande principerna för det gällande skolsystemet och deras tillämpning

### a. Parallellskolesystemet

Finlands skollagstiftning bygger fortfarande på den — låt vara vagt uttryckta — uppfattningen, enligt vilken i landet finns ett folkskolväsende närmast för förverkligande av läroplikten och den vanliga medborgarens behov av lägre allmänbildning samt vid dess sida läroinrättningar för högre allmänbildning och högre folkundervisning.

Enligt denna parallellskoleprincip finns i landet en obligatorisk folkskola, som grundar sig på 8-årig läroplikt och till vilken hör en 6-årig egentlig folkskola (ibland 7-årig) och på den byggande 2-årig medborgarskola (ibland 1-årig). Kommun kan utvidga medborgarskolan helt eller delvis till 3-årig. — Såsom folkskolans parallellskola verkar ett i allmänhet 8-årigt läroverk, som fördelar sig på en 5-årig mellanskola och ett 3-årigt gymnasium. Läroverket antar sina elever i allmänhet efter 4 år i folkskola på grundval av en särskild inträdesexamen och folkskollärares utlåtande. I landet finns även några 3-åriga mellanskolor, som bygger på folkskolans 6 klass. — Yrkesundervisningen bygger huvudsakligen på 8-årig folkskolundervisning eller på 5-årig mellanskolundervisning.

Parallella skolor är således å ena sidan folkskolan (medborgarskolan) och mellanskolan, å andra sidan yrkesläroanstalterna (seminarium, handelsinstitut, tekniskt institut, lantbruksinstitut) och gymnasiet, som i princip är den enda läroinrättning, vilken berättigar till studier på universitetsnivå.

### b. Kostnader som bestrids av barnets försörjare

Enär folkskolan utgör läropliktsskola är dess undervisning avgiftsfri, och den tillförsäkrar sina elever de ekonomiska och yttre förutsättningarna för skolgången oberoende av föräldrarnas boningsort och ekonomi. Även den på folkskolan byggande yrkesundervisningen, som ges genom samhällets försorg, är i allmänhet avgiftsfri.

Läroverksundervisningen har inte ens med avseende å mellanskolan ansetts höra till denna grupp, utan av eleverna har för undervisning m. m. såsom partiell ersättning (15—25 %) uppburits terminsavgift (i statens sko-

lor för närvarande 100 mk för två terminer eller ett läsår, i privatläroverken varierar avgiften mellan 100 och 200 mk och utgör i medeltal 200 mk per läsår). I läroverken bekostar eleverna själva sina läroböcker, skoltillbehör, skolmåltider och skolresor.

Enligt lagstiftningen i Finland måste föräldrarna i allmänhet deltaga i kostnaderna för läroverksundervisningen och stå för läroverkselevernans alla personliga omkostnader. Obemedlade eller mindre bemedlade (10—25 % av eleverna) kan på grundval av särskild ansökan och utredning rörande förmögenhetsförhållandena beviljas befrielse från terminsavgifterna. — I en undantagsställning är de s. k. kommunala mellanskolorna i avsidet belägna trakter, där eleverna åtnjuter fullkomligt samma sociala förmåner som folkskoleleverna.

Statens stipendiesystem är av tämligen ringa betydelse. Begåvade och mindre bemedlade elever i mellanskolans högsta klass och i gymnasiet har möjlighet att erhålla statsstipendium. Sådana har årligen beviljats till ett antal av ca 1 500, varför endast ca 3 per skola funnits att tillgå och dessa kunnat komma blott de mest ömmande specialfallen till godo. För yrkesstudier kan genom förmedling av socialministeriet erhållas stipendier, av vilka årligen beviljats 17 900.

Enskilda fonder för välgörande ändamål utdelar understöd, men dessa äger betydelse endast i enstaka undantagsfall.

### *c. Kostnader som bestrids av staten och kommunerna*

Folkskolväsendet är helt kommunalt. De privata folkskolorna är få till antalet (t. ex. språkliga minoriteters skolor och anstaltsskolor). Staten understöder kommunerna i upprätthållandet av folkskolväsendet. Understödet i clopp baserar sig huvudsakligen på kommunformen, delvis även på kommunens ekonomiska situation. Även i finansieringen av skolbyggen deltar staten genom att bevilja understöd och lån mot låg ränta. Statens andel av de årliga underhållskostnaderna varierar från 23 % (Helsingfors) till 93 % (Utsjoki), och utgör i medeltal ca 60 %.

Yrkesläroanstalterna tillhör antingen staten, kommun, kommunsammanslutning eller enskilda. Staten deltar i allmänhet i underhåll och uppförande av yrkesläroanstalter.

Läroverken är statliga eller privata. Statliga läroverk upprätthålls helt av staten.

Med privatläroverk förstås härvid skolor, som ägs av föreningar, aktiebolag, stiftelser och privatpersoner samt även skolor, som ägs av kommuner, när de grundats med stöd av stadgandena om privatläroverk. I skola, som verkar enligt lagstiftningen om privata läroverk, uppbärs terminsavgift. Sådant uppbärs ej i kommunal mellanskola, som visserligen med avseende å lärokursen motsvarar den statliga mellanskolan men i administrativt hänseende har samma ställning som folkskolan. De privata skolorna är i Fin-

land i allmänhet inte religiösa eller sociala specialskolor, utan de har inrättats för att tillgodose behovet av läroverksundervisning.

Staten understöder privatläroverken enligt ett system, som blivit mycket komplicerat. Sedan staten börjat erlægga understöd för underhåll och amortering av skolbyggnader, har statsunderstödens belopp stigit till 80—85 % av skolornas årliga omkostnader.

#### *d. Skolornas finansförvaltning*

Administrationn av statens läroverk tillkommer skolstyrelsen, som är ett undervisningsministeriet underlydande förhållandevis självständigt centralt ämbetsverk. Skolstyrelsen utövar tillsyn över folkskolornas och privatläroverkens verksamhet och användning av medel samt beviljar statsunderstöd.

Yrkesläroanstalterna underlyder beroende på undervisningsområdet olika ministerier och centrala ämbetsverk i princip på samma sätt som de skolor, som underlyder skolstyrelsen. Huvuddelen av yrkesskolorna underlyder handels- och industriministeriet samt lantbruksministeriet.

#### *e. Undervisningens administration*

Övervakningen av folkskolornas och läroverkens undervisningsarbete tillkommer skolstyrelsen. Folkskolorna åtnjuter i princip en rätt stor självständighet i fråga om ordnandet av undervisningen, men i praktiken följs i allmänhet skolstyrelsens rekommendationer. Läroplanen för statens läroverk är fastställd medelst förordning, från vilken avvikelser kan ske med tillstånd av undervisningsministeriet. Privatläroverken bör följa läroplanen för statens läroverk, men skolstyrelsen kan godkänna en läroplan och timfördelning, som avviker från de för statens läroverk gällande. Med avseende å undervisningen står privatläroverken under synnerligen sträng kontroll från skolstyrelsens sida jämlikt villkoren för statsunderstödet. Privatläroverken kan därför helt jämföras med statens skolor. Eventuella divergenser i fråga om standarden beror på lokala m. fl. omständigheter.

För folkskolornas förvaltning finns i landet 47 statliga folkskolinspektörer samt 20 folkskolinspektörer i stad. Läroverksväsendet har ingen territoriell förvaltning, utan skolorna underlyder direkt skolstyrelsen. Skolstyrelsen har ordinarie överinspektörer och tillfälliga inspektörer, som enligt förordande av skolstyrelsen verkställer inspektioner i läroverken.

#### *f. Lärarutbildningen*

Parallellskolesystemet reflekteras klart även i utbildningen av lärarna.

För utbildningen av folkskollärare svarar 4-åriga seminarier, som bygger på mellanskolan, samt 2-åriga lärarhögskolor, som bygger på studentexamen.

Lärare för medborgarskolan utbildas på så sätt, att egentliga folkskollärare erhåller en tilläggsutbildning om ca 1 år i något läroämne. För dem

som erhållit specialutbildning på något bestämt område (ekonomer, merkonomer, agronomer, tekniker m. fl.) har det anordnats pedagogisk-didaktiska kurser för vinnande av kompetens, vilka i allmänhet varat ungefär ett år. Personer, som avlagt akademisk slutexamen med tonvikt på det humanistiska, har genom dispens vunnit kompetens för lärartjänster i allmänna ämnen i medborgarskolan. Språklärare inom folkskolväsendet måste förutom folkskollärarexamen avlägga universitetsvitsord eller därmed jämförbar examen i det språk, i vilket vederbörande skall undervisa. Någon speciell småskollärarytbildning förekommer ej längre.

### 3. Nya strömningar i fråga om skolsystemet

#### a. Utvecklingsmöjligheter tillerkända i lagstiftningen

En strävan att skapa ett socialt mera rättvist skolsystem framgår av att man från år 1946 medelst tillstånd av statsrådet har kunnat inrätta till folkskolan hörande kommunala mellanskolor. Sådana har inrättats främst i fattiga och avlägsna trakter, undantagsvis i experimentsyfte även i centralare delar av landet. 1958 års folkskollag gjorde dessa skolor till en permanent del av folkskolväsendet. Genom den i stöd av lagen givna förordningen möjliggjordes försöksverksamhet inom skolväsendet men beviljandet av anläggningstillstånd blev fortfarande oberoende av ortens ekonomiska situation. År 1964 utvidgades åter möjligheterna att inrätta kommunala mellanskolor. Vid utgången av år 1964 verkade

	Finsk- språkiga	Svensk- språkiga	Samman- lagt
egentliga kommunala mellanskolor	80	2	82
kommunala försökmellanskolor inom ramen för skolsystemet	15	4	19
Sammanlagt	95	6	101

Strävan att utbygga den allmänna grundläggande utbildningen har tagit sig uttryck i utvecklandet av folkskollagen under de senaste åren.

Enligt 1958 års folkskollag blev det möjligt att meddela undervisning i ett främmande språk eller i det andra inhemska språket även i den egentliga folkskolan (i den s. k. fortsättningsskolan, som var en föregångare till medborgarskolan hade detta redan tidigare varit möjligt). Såsom en följd härav begynte en utveckling av språkundervisningen. I svenskspråkiga folk- och medborgarskolor började man undervisa i finska och i finskspråkiga i svenska eller i några fall i engelska. Enär man dock ej kunde anordna en effektiv språkundervisning inom ramen för ett frivilligt ämne, ändrades folkskollagen år 1954 så, att språkundervisningen gjordes till ordinarie läroämne och timantalet utökades. Samtidigt reglerades språklärarynas tjänste- och kom-

petensförhållanden. Utvecklandet av språkundervisningen i folkskolorna framskrider i rask takt.

1962 års ändring av folkskollagen avsåg ett utbyggande av den grundläggande utbildningen. Efter denna lagändring kan kommun inrätta en tredje medborgarskolklass eller ett nionde skolår. Ehuru anordningen är helt frivillig, har den utbrett sig till ungefär 70 kommuner (ca 12 % av totala antalet kommuner) och i kommunernas skolplaner beaktas i allmänhet det 9 skolåret.

Förutsättningarna för skapandet av ett nytt skolsystem ökas även av att kommunerna vid uppförande av skolhus beaktar möjligheten av en enhetskola och strävar att placera medborgarskolbyggnaderna i närheten av läroverksbyggnaderna. Även de gemensamma elevtransporterna och arbetet härför har befrämjat ett positivt tänkesätt om enhetsskolan.

#### *b. Utvecklingsplaner i fråga om skolsystemet*

Debatten om reformering av skolsystemet har varit synnerligen livlig sedan år 1959, då skolprogramkommitténs principbetänkande blev färdigt.

Det av skolprogramkommittén rekommenderade skolsystemet var följande: Man skulle skapa en 9-årig läropliktsskola, vars högre stadium skulle ha linjeindelning. Då denna skola inom sig skulle samla alla barn från ett bestämt område, skulle den skötas och upprätthållas av samhället: en i stöd av statsunderstöd verkande kommunal skola. Denna allmänna läropliktsskola skulle indelas i tre stadier; ett 4-årigt helt enhetligt lågstadium under ledning av klassläraren med samma undervisning för alla; ett 2-årigt för studiet av främmande språk i grupper indelat mellanstadium, inom vilket man förutom klasslärare skulle använda sig av ämneslärare; ett 3-årigt linjeindelad högstadium med ämneslärare, varvid eleverna skulle fördelas mellan en gymnasielinje med undervisning i två språk, en linje med undervisning i ett språk samt en praktisk linje, där främmande språk ej skulle läsas. Tillkomsten av en sådan skola skulle innebära en sammansmältning av folkskolan, medborgarskolan och mellanskolan till en ny läropliktsskola, vars elever skulle åtnjuta samma förmåner som den nuvarande folkskolans elever.

Såsom framställningen ger vid handen var skolprogramkommitténs förslag synnerligen försiktigt och syftade framförallt till att åstadkomma social rättvisa, en utökning av utbildningen och ett utvidgat undervisningsprogram. I fråga om tillämpningen av de egentliga enhetsskolprinciperna i skolans inre arbete åtnöjde man sig med förhållandevis litet för att underlätta övergången. I debatten om skolsystemet har också rests krav på en mera oförskräckt och konsekvent tillämpning av enhetsskolprinciperna.

Det svåraste problemet i frågan om skolsystemet utgör det stora antalet privatläroverk. Detta belyses av följande siffror för läsåret 1964—65:

	Skolor	Elever	
		Mellanskola	Gymnasium
Statens skolor	142	66 800	23 600
Privata skolor	343	120 000	32 200
Sammanlagt	485	186 000	55 800

Ett betydelsefullt avgörande i frågan om skolsystemet fattades den 22 november 1963, då riksdagen antog följande till regeringen riktade hemställan:

Riksdagen har beslutat hemställa, »att Regeringen skyndsamt måtte vidtaga åtgärder för reformering av vår grundskola i enlighet med enhetsskoleprincipen med beaktande av skolprogramkommitténs år 1959 färdigställda betänkande och resultaten av de experiment, som därefter föranstalts, samt till Riksdagen omedelbart överlämna lagförslag angående skolreformen.

Den 6 februari 1964 tillsatte regeringen den s. k. grundskolkommittén för att bereda förverkligandet av den av riksdagen antagna hemställan. I skrivelsen för kommitténs tillsättande angavs dess mandat som följer:

Kommittén bör

1. utarbeta förslag till stadganden, vilka

a. definierar den i skolprogramkommitténs betänkande och i riksdagens hemställan avsedda enhetsskolans grunduppbyggnad och fastställer genomförandet av enhetsskolsystemet som de närmaste årens skolpolitiska mål,

b. stadgar, på vilket sätt de olika skolformernas anpassande till enhetsskolsystemet sker, och vilken ställning gymnasiet intar i detta,

c. stadgar, på vilket sätt man både i avseende å folkskolan och läroverket kan förverkliga enhetsskolsystemets principer och målsättningar samt även på annat sätt befrämja övergången till detta system redan innan systemet slutgiltigt träder i kraft; samt

2. utarbeta en plan

a. för övergången till enhetsskolsystemet med beaktande av ekonomiska och andra på sak verkande omständigheter, och

b. för beredning av legislativa och andra reformer, som enhetsskolsystemets förverkligande förutsätter.

I debatten om skolsystemet har mycken uppmärksamhet ägnats de kostnader, som genomförandet av enhetsskolsystemet kommer att medföra. Även om det är svårt att exakt ange och ännu svårare att noggrant uppskatla dessa kostnader, tillsatte statsrådet den 5 juni 1963 en kommission för att utföra dessa beräkningar. Kommissionen slutförde sitt arbete den 11 november 1964. Av dess betänkande framgår, vilka utgiftsposter som kommer att undergå förändringar och utökas ävensom storleken av dessa.

Helsingfors den 22 januari 1965



## Island

### 1. Skolsystemets utformning

Det isländska skolsystemets nuvarande utformning bygger i huvudsak på lagstiftning från 1946. Från det året daterar sig följande lagar, vilka fortfarande gäller i grundläggande delar: 1. Lag om skolsystem och undervisningsplikt (nr. 22/1946). 2. Lag om undervisning av barn (folkskolelagen, nr. 34/1946). 3. Lag om realskoleundervisning (nr. 48/1946). 4. Lag om gymnasier (nr. 58/1946). 5. Lag om hushållsundervisning (nr. 49/1946). Av yngre datum är — i sin nuvarande form — bl. a. lagen om hantverkskolor (nr. 45/1955, ny lag under förberedande), om lärarutbildningen (nr. 23/1963), om teknisk skola (nr. 25/1963), samt om lantbruksskolor (nr. 55/1963).

Lagstiftningen 1946 innebar införande av en enhetsskola på Island. Enligt lagen om skolsystem och undervisningsplikt skall alla skolor, som bekostas eller understödes av allmänna medel ingå i ett enhetligt skolsystem, som omfattar följande fyra stadier:

1. Folkskolestadiet (»barnafræðslustig»)
2. Realskolestadiet (»gagnfræðastig»)
3. Gymnasie- och särskolestadiet (»menntaskóla- og sérskólastig»)
4. Universitetsstadiet (»háskólastig»).

*Folkskolestadiet* är 6-årigt och omfattar åldrarna 7 t. o. m. 12 år. Det avslutas med en examen kallad »barnapróf».

*Realskolestadiet* är 4-årigt. De två första årskurserna efter folkskolan kallas »unglingaskóli» (*ungdomsskola*) och avslutas med »unglingapróf». Treårig kurs kallas »miðskóli» (*mellanskola*) och avslutas med miðskóla-próf». Fyraårig kurs kallas »gagnfræðaskóli» (*realskola*) och avslutas med »gagnfræðapróf» (*realexamen*). Hela realskolestadiet skall principiellt vara uppdelat på två linjer, en »boklig» (teoretisk) och en praktisk linje. I åtskilliga mindre skolor saknas dock elevunderlag för en sådan uppdelning, medan de största realskolorna kan erbjuda flera grenar på den praktiska linjen.

*Skolplikten* omfattar 8 år. Den inträder det år då barnet fyller 7 år och avslutas det år eleven fyller 15. Det innebär, att varje barn skall efter folkskolan genomgå två årskurser på realskolestadiet, d. v. s. motsvarande ungdomsskolan. Lagen medger dock, att enskilda skoldistrikt med skolmyndigheternas tillstånd kan låta undervisningsplikten sluta ett år tidigare, d. v. s. vid 14 år. Dyligt tillstånd har beviljats åtskilliga skoldistrikt på landsbygden, men deras antal minskar allt efter som sammanslagningen till större distrikt med internatskolor fortskrider. Utsträckning av undervisningsplikten till 16:e året medges också i lagen, men har hittills icke genomförts i något skoldistrikt.

De examina som avslutar folkskolan respektive ungdomsskolan (»barnapróf» och »unglingapróf») är standardiserade i vissa centrala ämnen, d. v. s. uppgifterna är de samma för hela landet. Detta gäller i ännu högre grad om mellanskoleexamen på teoretisk linje, d. v. s. den examen som avslutar tredje årskursen på realskolestadiets »bokliga» linje. Denna examen, som allmänt går under benämningen »landspróf», är samordnad för hela landet, och ett visst minimumbetyg berättigar till inträde vid gymnasium eller Islands lärarskola (seminarium). Vissa fackskolor kräver också »landspróf» för intagning. I praktiken är det vid många realskolor endast vissa klasser inom tredje årskursen som genomgår »landspróf», medan andra tar en något mindre krävande examen, som icke är standardiserad på samma sätt som »landspróf». Det rör sig här bl. a. om sådana elever som antingen tänker fortsätta ett fjärde år i realskolan eller övergå till fackskolor, som inte har »landspróf» som inträdesvillkor.

Den grundläggande tanken bakom den samordnade mellanskoleexamen, d. v. s. »landspróf», är givetvis att ge alla elever, oavsett var i landet de går i skola, samma möjlighet att kvalificera sig för vidare studier, i första hand gymnasieutbildning.

*Gymnasiet* är fyraårigt. Då inträdet i gymnasiet principiellt sker efter 3 år på realskolestadiet, d. v. s. det år då eleven fyller 16 år, är studenterna normalt 20 år (eller på 20:e året) när de utskrivs från gymnasiet. Första gymnasieåret är icke linjedelat, men från och med andra årskursen uppdelas kursen på två linjer, en språklig och en matematisk. Studentexamen är dels skriftlig, dels muntlig, och eleverna provas i alla undervisningsämnen. — Det finns för närvarande tre gymnasier i landet: Ett i Reykjavík, ett i Akureyri, landets andra stad, och slutligen en internatskola på Laugarvatn, ett skolcentrum på Sydlandets landsbygd. Även gymnasiet i Akureyre har internatutrymmen för en del av sina elever. Studentexamen kan dessutom tas vid Islands lärarskola (fr. o. m. 1967) samt vid Islands handelsskola (Verzlunarskóli Islands), en privat skola som åtnjuter statsbidrag.

*Islands lärarskola* utbildar lärare för folkskolan och ungdomsskolan. Den är fyraårig fram till lärarexamen, men en tilläggsårskurs leder fram till studentexamen. För studenter, som vill ta lärarexamen, finns en särskild kurs på två år. — Lärarskolan har en särskild avdelning för slöjdlärare, medan teckningslärare utbildas vid Skolan för konst och konsthantverk (Handiða och myndlistarskólinn) och sånglärare vid Musikskolan (Tónlistarskólinn i Reykjavík. För idrottslärare finns en särskild utbildningsanstalt på Laugarvatn och för hushållslärare ett seminarium i Reykjavík.

Av särskolor i övrigt kan följande nämnas:

*Hantverksskolor* finns i de flesta större samhällen. De största är dagsskolor, medan andra arbetar med kvällskurser. — *Hushållsskolorna* är i allmänhet ettåriga internatskolor och finns både på landsbygden och i några städer. Nord- och Sydlandet har var sin *lantbruksskola*, vid den ena

finns en fortsättningskurs bl. a. för blivande lantbrukskonsulenter. *Statens trädgårdsskola* ligger intill Hveragerði på Sydlandet. — För sjömän finns i Reykjavík en *navigationsskola* samt en *maskinistskola* och en skola för *kockar* och *servitörer*. Maskinistskolan utbildar även yrkesfolk för arbeten i land och detsamma gäller servitörsskolan. — En *teknisk skola* för utbildning av ingenjörer har nyligen upprättats. Tills vidare ges endast första delen av en fullständig ingenjörskurs, varför eleverna måste avsluta utbildningen utomlands, men skolan skall med tiden byggas ut till att omfatta fullständig kurs. — På *handelns* område finns förutom den tidigare nämnda Islands handelsskola en tvåårig internatskola, som den kooperativa rörelsen driver. — En *sjuksköterskeskola* finns i Reykjavík, liksom även en *barnmorskeutbildningsanstalt* och en skola för *barntädgårdslärarinnor*.

*Musikskolor* finns på många orter i landet, den största i Reykjavík. Huvudstaden har två större *konstskolor* och på *teaterkonstens* område finns där bl. a. Nationalteaterns elevskola förutom ett par privata skolor.

## 2. Skolväsendets administration och finansiering

*Undervisningsministern* är högsta myndighet för det allmänna skolväsendet. Vissa särskolor sorterar under respektive fackministerier. Statens *undervisningsdirektör* har till uppgift att se till verkställandet av lagar och förordningar, särskilt på folkskole- och realskolestadierna. Han står i förbindelse med regionala skolinspektörer samt lokala skolnämnder och skolledare. En särskild tillsynsman utövar kontroll över skolornas ekonomiska administration. —

Landet är indelat i ett antal undervisningsområden («fræðsluhéruð») vilka i sin tur omfattar ett eller flera skoldistrikt («skólahverfi»). I varje skoldistrikt finns en skolnämnd, vars ordförande utnämnes av undervisningsministern, medan övriga ledamöter väljes av vederbörande kommunalstyrelse. (I städerna, vilka var för sig utgör ett undervisningsområde, handhar helt kommunala skolstyrelser skolnämndernas uppgifter.) — Skolledare och ordinarie lärare vid offentliga skolor är statsanställda, utnämnda av ministern (vid gymnasierna av presidenten), i allmänhet på förslag av statens undervisningsdirektör och vederbörande skolnämnd.

Gymnasierna är helt statliga. Folkskolan och realskolestadiets skolor däremot upprätthålles av staten och kommunerna gemensamt (utom vissa realskolor på landsbygden, som är helt statliga). Detsamma gäller hantverkskolorna och hushållsskolorna medan andra fackskolor i allmänhet är helt statliga. Musikskolorna drives vanligen av privata sammanslutningar men åtnjuter statsbidrag.

Utgiftsfördelningen vid de skolor som drives av staten och kommunerna gemensamt är reglerad i lag nr. 41/1955. Reglerna är något varierande beroende på om det gäller anläggnings- eller driftskostnader, samt på kate-

gorin av skolor och skoltyp (d. v. s. om det är internatskola eller ej). Statens andel uppgår till 50—75 % förutom lönen till fast anställda lärare, vilken betalas av staten (av folkskollärarnas löner erlägges dock en mindre andel av kommunen).

I alla skolor som till större delen bekostas av allmänna medel är undervisningen avgiftsfri.

Alla elever i den obligatoriska skolan äger rätt till fria läroböcker, utgivna av Statens skolboks förlag. Föräldrar, vilka har barn i skolpliktsåldern, erlägger en mindre avgift som går till skolboks förlaget.

### *Problem och utveckling*

Bland de problem man på Island har att brottas med på skolans område kan nämnas svårigheterna att säkra fullvärdig skolgång och undervisning för glesbygdens barn. Befolkningsunderlaget är i många lantkommuner för litet för en självständig skola, men man söker lösa problemet genom att flera skoldistrikt förenas om en internatskola.

Läraryrket är också kännbar, inte minst på de högre stadierna. För folkskolans del hoppas man att den upprustning av folkskolläraryrket, som dels följer av den nya lagstiftningen på området, dels möjliggöres genom uppförandet av en ny byggnad för Lärarskolan, skall medföra en betydande förbättring i detta avseende. En omorganisation och förstärkning planeras också av den s. k. B.A.-avdelningen vid Islands Universitet, som utbildar lärare för realskolorna.

En utredning om gymnasiet pågår för närvarande. Bland nödvändiga reformer där torde kunna påpekas åstadkommande av större variation i utbildningsvägarna samt en modernisering av undervisningen och kursinnehållet, åtminstone i vissa ämnen.

Yrkesundervisningen — särskilt inom hantverkets område — har varit föremål för utredning i en kommitté, som i sitt nyligen lämnade betänkande föreslår tämligen vittgående förändringar i det nuvarande utbildningssystemet.

Reykjavík den 5 februari 1965

## N o r g e

### 1. F o l k e s k o l e n (g r u n d s k o l e n)

Etter folkeskoleloven av 1959 begynner barna i skolen i det året de fyller 7 år. Den obligatoriske skoletid er 7 år, men med adgang for kommunene til å utvide skoleplikten til 9 år etter avtale med Kirke- og undervisningsdepartementet i hvert enkelt tilfelle. I skoleåret 1964—65 er det ca. 140 kom-

muner som er i gang med 9-årig skole. Disse kommunene har ca. 25 % av landets samlede befolkning.

Det er forutsetningen at 9-årig obligatorisk folkeskole skal være gjennomført i hele landet i begynnelsen av 1970-årene. En egen kommisjon (Folkeskolekomiteen av 1963) vil i løpet av våren legge fram forslag til lovregler for 9-årig skole som landsomfattende ordning.

Den 9-årige folkeskolen vil som den 7-årige, bli en enhetsskole med to avdelinger med forskjellig vanskelighetsgrad, en 6-årig barneskole og en 3-årig ungdomsskole med adgang for kommunene til også å innføre et 10. frivillig skoleår i tilknytning til den 9-årige folkeskolen. På enkelte steder vil det av hensyn til bosetting og vanskelige kommunikasjoner være hensiktsmessig å la det 7. skoleåret bli knyttet til barneskolen.

I barneskolen og det første år av ungdomsskolen skjer det ingen organisatorisk eller faglig differensiering. Ved slutten av det 7. skoleår må elever og foreldre velge mellom kursplaner for 8. skoleår i en del sentrale fag (norsk, matematikk og engelsk og tysk for dem som ønsker fremmedspråk nr. 2). Elever som ikke velger to fremmedspråk, tar andre fag. Kursplanvalget er fritt. Skolen gir råd om valg av kursplan, men elever og foreldre står fritt. Først ved utgangen av det 8. skoleåret kan skolen kreve at en elev skifter kursplan i fag der han eller hun ikke kan følge med.

I det 9. året har eleven fritt valg mellom praktiske faggrupper og allmenne fag.

Det 10. frivillige skoleår byr elever som ønsker det, videre opplæring på grunnlag av de kursalternativer som de har lest i ungdomsskolen. Kompetanse for videregående skoler blir knyttet til vitnemål fra avsluttet 9-årig skole. For opptak i en rekke videregående skoler vil det være nødvendig med de mest krevende kursplaner. Elever med mindre krevende kursplaner, vil kunne nytte det 10. året til å supplere sin kompetanse fra 9-årig skole.

## 2. Framhaldsskole -- realskole

Framhaldsskolen er ettårig eller toårig. Skoleårets lengde kan variere en del fra kommune til kommune. Den bygger på den 7-årige folkeskolen. En kommune kan gjøre framhaldsskoleloven obligatorisk i et år for ungdom som ikke tar annen utdanning. Framhaldsskolen gir både allmennutdanning og praktisk utdanning.

Realskolen er 3-årig eller 2-årig og bygger på avsluttet 7-årig folkeskole. Skolen er allmennutdannende. Elever som ønsker å gå videre til gymnasiet, kan gå over etter avsluttet annet skoleår (3-årig skole) eller etter fullført realskoleeksamen.

Etter hvert som den 9-årige skole bygges ut, faller framhaldsskolen og realskolen bort.

### 3. Videregående skoler

I framtida vil all videregående skolegang bygge på avsluttet 9-årig folkeskole, både de allmennutdannende og yrkesutdannende skoler.

#### a. Allmennutdanning

##### *Gymnaset*

Etter gymnasloven av 1964 er gymnaset 3-årig, men med samtykke fra Kirke- og undervisningsdepartementet kan det opprettes gymnas med avvikende kurslengde. Gymnaset skal gi grunnlag for studier ved universiteter og høyskoler og for annen videregående utdanning. Det har i dag følgende linjer: reallinje, engelsklinje, naturfaglinje, norrønlasje. Det drives også forsøk med andre linjetyper, blant annet med musikk og med russisk som hovedfag. Økonomisk gymnas kan enten drives som egne linjer ved gymnaset eller i egne skoler (handelsgymnas).

Gymnasets innhold og indre organisasjon er for tiden under utredning.

##### *Folkehøgskolen*

Folkehøgskolen er en allmennutdannende skole for ungdom i alderen over 17 år. Den har både vanlige vinterkurs og i mange tilfelle et andreaarskurs. Undervisningen ved disse skolene har en liten kjerne av obligatoriske fag, men står for øvrig fritt i sitt kursopplegg. Skolen er eksamensfri. Enkelte skoler har særlinjer, f. eks. for idrett og musikk.

#### b. Yrkesutdanning

Innen yrkesskoleverket har man en lang rekke forskjellige skoletyper: Yrkesskoler for handverk og industri, maritime skoler, merkantile skoler, husstelskoler, fagskoler for landbruket, skoler for helsestell og sosialt arbeid, etatskoler (blant annet post, telegraf, jernbane) og en del andre. Da det vil føre for langt i denne sammenheng å ta med alle disse skoletyper, følger nedenfor en kort oversikt over de mest sentrale skoler innen for dette feltet.

##### *1. Yrkesskoler for handverk og industri*

*Verkstedskolene.* Disse skolene gir både ettårig, toårig og treårig utdanning. Verkstedskolene skal gi ungdom systematisk, praktisk og teoretisk opplæring i handverk eller industrifag.

Den ettårige utdanning er en grunnopplæring for ungdom som vil gå inn i arbeidslivet som lærlinger. Det gis fradrag i læretid for fullført verkstedskole.

Den toårige verkstedsskole er aktuell både for fag der det er behov for å gi en mer omfattende skolemessig utdanning og i distrikter med små muligheter for de unge til å komme i lære.

Den treårige verkstedsskole gir full fagopplæring fram til fag- eller svenneprøve. Slik utdanning er bare etablert for noen få fag.

For ungdom som tas inn i lære uten å ha opplæring fra verkstedsskole, drives det lærlingskoler. Disse skolene er enten dagskoler eller kveldsskoler. I alminnelighet er de treårige.

Det blir stadig mer vanlig at ungdommen skaffer seg grunnopplæring ved yrkesskolene før de begynner i lære. Et utvalg arbeider med forslag til modernisering av den tradisjonelle lærlingordning.

*De tekniske skolene.* De tekniske skolene er treårige og bygger på kunnskapskravene for avsluttet 9-årig skole eller tilsvarende grunnutdanning. Undervisningen forutsetter videre at elevene har 14 måneders praksis som kan godkjennes. Skolene utdanner teknikere (ingeniører) for industrien, bygningsfagene, elektrisitetsforsyningen m. v. Kapasiteten ved disse skolene er for tiden under sterk utbygging. Fra høsten blir det satt i gang en egen toårig linje for søkere med studenteksamen. På denne linjen vil det ikke bli krevd forhåndspraksis.

## 2. Maritime skoler

For sjømannsyirket gis det undervisning ved navigasjonsskoler, maskinist-skoler, skoler for skipsradiotelegrafister og kokk- og stuertskoler. Utdanningstiden ved disse skolene varierer noe, og ved de to førstnevnte kreves det bestemte fartstider for å kunne delta i undervisningen for visse grader av sertifikater.

Fagutdanning for fiskere gis ved ettårige fiskerifagskoler. For å bli opp-tatt ved disse skolene kreves det fartstid og erfaring fra fiske.

## 3. Merkantile skoler

Den grunnleggende undervisning for handel og kontorarbeid gis i 1/2-årige eller ettårige handelsskoler. Etter at lærlingsloven er gjort gjeldende for handel og kontor-fagene, er det en stadig stigende del som tar ettårig grunnutdanning.

Foruten det før nevnte 3-årige økonomiske gymnas, er det også ettårige fagkurs for ungdom med studenteksamen.

## 4. Husstellundervisningen

Undervisning i husstell skjer enten ved egne skoler (husmorskolene) eller i egen linje ved en yrkesskole. Kursvarigheten er enten 5 eller 10 måneder. Undervisningen er både praktisk og teoretisk. Det finnes også en del kvinnelige industri- og husflidsskoler som gir praktisk og teoretisk fagopplæring i handarbeid. Hovedkursene er på 10 måneder.

### 5. Fagskolene for landbruket

Landbruksskolene har kurs som varer 1/2 til 1 1/2 år. Ved de halvårige kurs blir det bare gitt teoretisk undervisning, mens det i de lengre kurs gis både praktisk og teoretisk opplæring. For å bli tatt opp ved landbruksskole kreves det minst 1 års allsidig praksis etter fylte 15 år. Tittelen »agronom» er knyttet til utdanning av minst 1 års lengde.

Det er videre egne hagebruks- og gartnerskoler. Utdanningstiden er her 1 år eller 15 måneder.

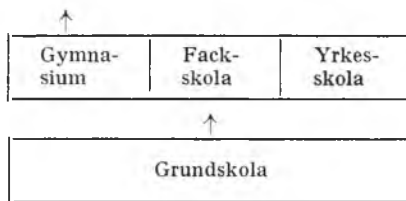
Skogskolene utdanner skogassistenter, skogvoktere, skogbestyrere m. v. Kurslengden er 1 1/2 år. For å bli opptatt kreves det minst 1 års allsidig praksis fra skogbruk og at søkeren har fylt 18 år.

Endelig nevner en at det gis yrkesutdanning for skogsarbeidere i kurs av 6 til 12 ukers varighet. Hovedvekten blir lagt på praktisk opplæring særlig i bruk av moderne redskaper og maskiner.

## S v e r i g e

### 1. A l l m ä n t

Det svenska skolväsendets — den obligatoriska grundskolans och de gymnasiala skolformernas — allmänna uppbyggnad åskådliggöres i följande mycket förenklade schema:



### 2. G r u n d s k o l a n

Genom riksdagsbeslut år 1962 (prop. 1962: 54) infördes en till innehåll och utformning väsentligt förändrad obligatorisk skola, benämnd grundskola. Skolplikten utsträcktes till nio år, mellan elevernas sjunde och sextonde levnadsår.

Grundskolan indelas i tre treåriga stadier: lågstadiet, mellanstadiet och högstadiet. Den är examensfri.

Låg- och mellanstadiet (årskurserna 1—6) arbetar helt utan organisatorisk differentiering. Som allmän regel för oppflytning av elever, tillämplig på de två första stadierna, gäller vidare, att elev vid oppflytning i årskurs får behålla sina lärare och klasskamrater. Även i fråga om högstadiet gäller, att eleverna i årskurserna 7 och 8 hålles samlade i sina ursprungliga klasser vid undervisning i timplanens gemensamma ämnen (med undantag

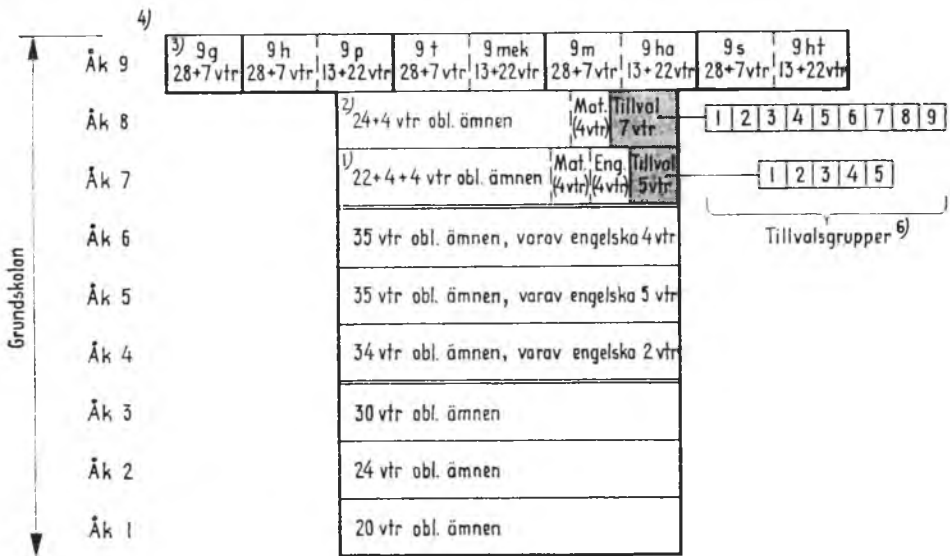


för de kursuppdelade ämnena engelska och matematik). För undervisning-  
en i tillvalsämnen, som upptar en mindre del av undervisningen, liksom i de  
nyssnämnda kursuppdelade ämnena sammanföres eleverna till undervis-  
ningsgrupper enligt sina tillval av ämnen och kurser.

Vid undervisningen i årskurs 9, där timplanen upptar en fullständig linje-  
delning (nio linjer), sammanföres eleverna på lämpligt sätt till klasser en-  
ligt sina val av linjer i årskursen. En för grundskolan på detta stadium ka-  
rakteristisk princip är det fullständigt fria valet av studieväg. (»Studieväg  
för elev i grundskolan väljes av föräldrarna efter samråd med eleven och  
sedan upplysningar lämnats av skolan», skollagen 25 §).

De nio linjerna omfattar en gymnasieförberedande linje (9g), en huma-  
nistisk linje (9h), en allmänpraktisk linje (9p), en teknisk linje (9t), en  
teknisk-praktisk linje (9tp), en merkantil linje (9m), en handelslinje (9ha),  
en socieekonomisk linje (9s) och en hushållsteknisk linje (9ht). De prak-  
tiskt inriktade linjerna har sålunda begränsats till fyra, alla med en brett  
upplagd grundutbildning siktande inte mot olika yrken utan mot breda sek-  
torer av yrkes- och näringslivet.

Härnedan ges en schematisk översikt över grundskolan:



Grundskolans genomförande har fortgått planenligt. (Det må erinras här,  
att försöksverksamhet med en nioårig enhetsskola pågått sedan år 1950.)  
Läsåret 1964/65 omfattar grundskolan cirka 66 % av landets kommuner.  
Invånarantalet i dessa kommuner uppgår till ungefär 80 % av landets folk-  
mängd. Fram till läsåret 1968/69 beräknas grundskolesystemet ha blivit ut-  
sträckt till att omfatta hela befolkningen. I början av 1970-talet beräknas  
samtliga skolpliktiga barn gå i grundskola.

### 3. Gymnaset

Under år 1964 (prop. 1964: 171) beslöt riksdagen att fr. o. m. den 1 juli 1966 ersätta de nuvarande gymnasiala skolorna (allmänna och tekniska gymnasier samt handelsgymnasier) med en kommunal skola, benämnd gymnasium. Samtidigt fastställdes den definitiva utformningen av en kommunal gymnasial skola, benämnd fackskola.

Gymnaset blir treårigt utom den tekniska studievägen, som blir fyraårig med en avgångsetapp efter den tredje årskursen. Tre års gymnasiestudier skall normalt leda fram till behörighet för studier vid universitet och högskolor.

Gymnasiets mål är bl. a. att utveckla elevernas kommunikationsfärdigheter i vid mening och att ge en vidgad och fördjupad orientering om samhälle, teknik, naturvetenskap och kultur. I detta syfte skall alla studievägar innehålla en gemensam kärna bestående av språk, historia, samhällskunskap, religionskunskap, psykologi, matematik och naturvetenskapliga ämnen.

Gymnaset organiseras enligt tillvalsprincipen med svag differentiering särskilt i första årskursen. Fem huvudstudievägar inrättas, fr. o. m. andra årskursen benämnda humanistisk, samhällsvetenskaplig, ekonomisk, naturvetenskaplig och teknisk linje. De ekonomiska och tekniska linjerna uppdelas på grenar i tredje resp. tredje och fjärde årskurserna. Därjämte skall inom vissa linjer och grenar kunna erbjudas varianter.

Den för eleverna i gymnaset normala undervisningstiden blir 34 veckotimmar i årskurs 1, 32 i årskurs 2, 30 i årskurs 3 och 35 i årskurs 4, vilket innebär en betydande reduktion jämfört med nuvarande gymnasium. Eleverna får möjlighet att öka sitt studieprogram genom tillval av frivilliga ämnen. Vidare skall i årskurserna 2—4 bortval av vissa ämnen kunna medges, om en elev har svårigheter att fullfölja det normala studieprogrammet. I sådant fall kan en s. k. förlängd undervisning förekomma.

Gymnasiets uppbyggnad framgår av följande schema:

GYMNASIUM				
HUMANISTISK LINJE /HUM/	SAMHÄLLSVETEN- SKAPLIG LINJE/Sh	EKONOMISK LINJE /Ek/	NATURVETENSKAP- LIG LINJE/Na/	TEKNISK LINJE /Te/

ÅRSKURS 4	<table border="1"> <tr> <td>I</td> <td>Te</td> </tr> <tr> <td>M</td> <td>Ba Sh Ek Di Ad Na</td> </tr> <tr> <td colspan="2">GEMENS. ÄMNE 5vtr</td> </tr> </table>	I	Te	M	Ba Sh Ek Di Ad Na	GEMENS. ÄMNE 5vtr		TOTALT 35vtr
	I	Te						
M	Ba Sh Ek Di Ad Na							
GEMENS. ÄMNE 5vtr								

ÅRSKURS 3	Hum	Sh	I Ek	Na	I Te	TOTALT 30vtr
	GEMENSAMMA ÄMNE 9,5vtr					

ÅRSKURS 2	Hum	Sh	Esp Ek	Na	Te	TOTALT 32vtr
	GEMENSAMMA ÄMNE 14vtr					

ÅRSKURS 1	Hum+Sh	Ek	Na	Te	TOTALT 34vtr
	GEMENSAMMA ÄMNE 23vtr				

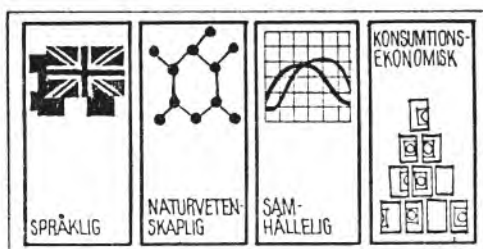
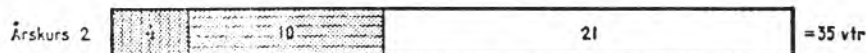
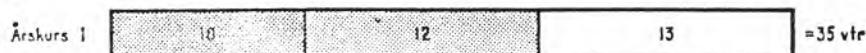
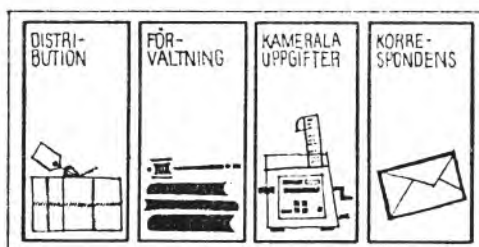
GRUNDSKOLA



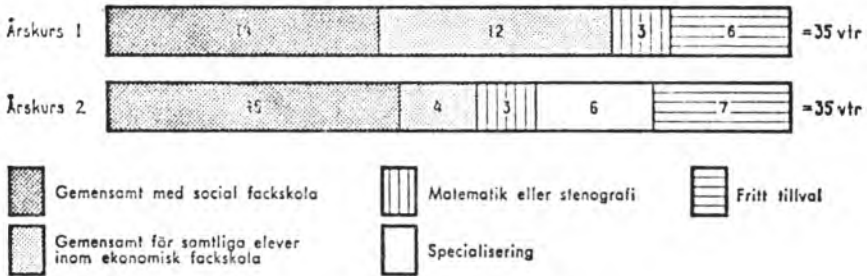
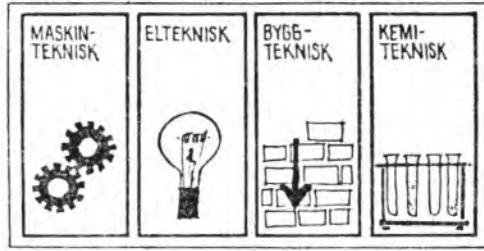
#### 4. Fackskolan

Fackskolan skall vara tvåårig. Åtskilliga drag blir i princip gemensamma med gymnasiet. Fackskolan avses sålunda ge en jämförelsevis bred grundutbildning med relativt stora inslag av allmän utbildning. Den skall emellertid snabbare än gymnasiet leda till yrkesverksamhet eller fortsatt mer specialiserad utbildning. Den för alla linjer gemensamma kärnan av ämnen är väsentligt mindre än i gymnasiet. De praktiska konkreta tillämpningarna ges betydande utrymme. Fackskolan blir differentierad på tre linjer redan från första årskursen, nämligen på social, ekonomisk och teknisk. Dessa linjer uppdelas vidare på grenar, främst i årskurs 2. Undervisningstiden blir 35 veckotimmar i vardera årskursen.

Fackskolans uppbyggnad åskådliggöres i följande schema:

*Social fackskola**Ekonomisk fackskola*

## Teknisk fackskola



### 5. Gymnasiet, fackskolan och yrkesskolan

Gymnasiet och fackskolan blir examensfria. Centralt utgivna, normerade prov skall genomföras i ett flertal ämnen och i skilda årskurser. Det nuvarande censorssystemet i gymnasiet ersättes av en gymnasieinspektion.

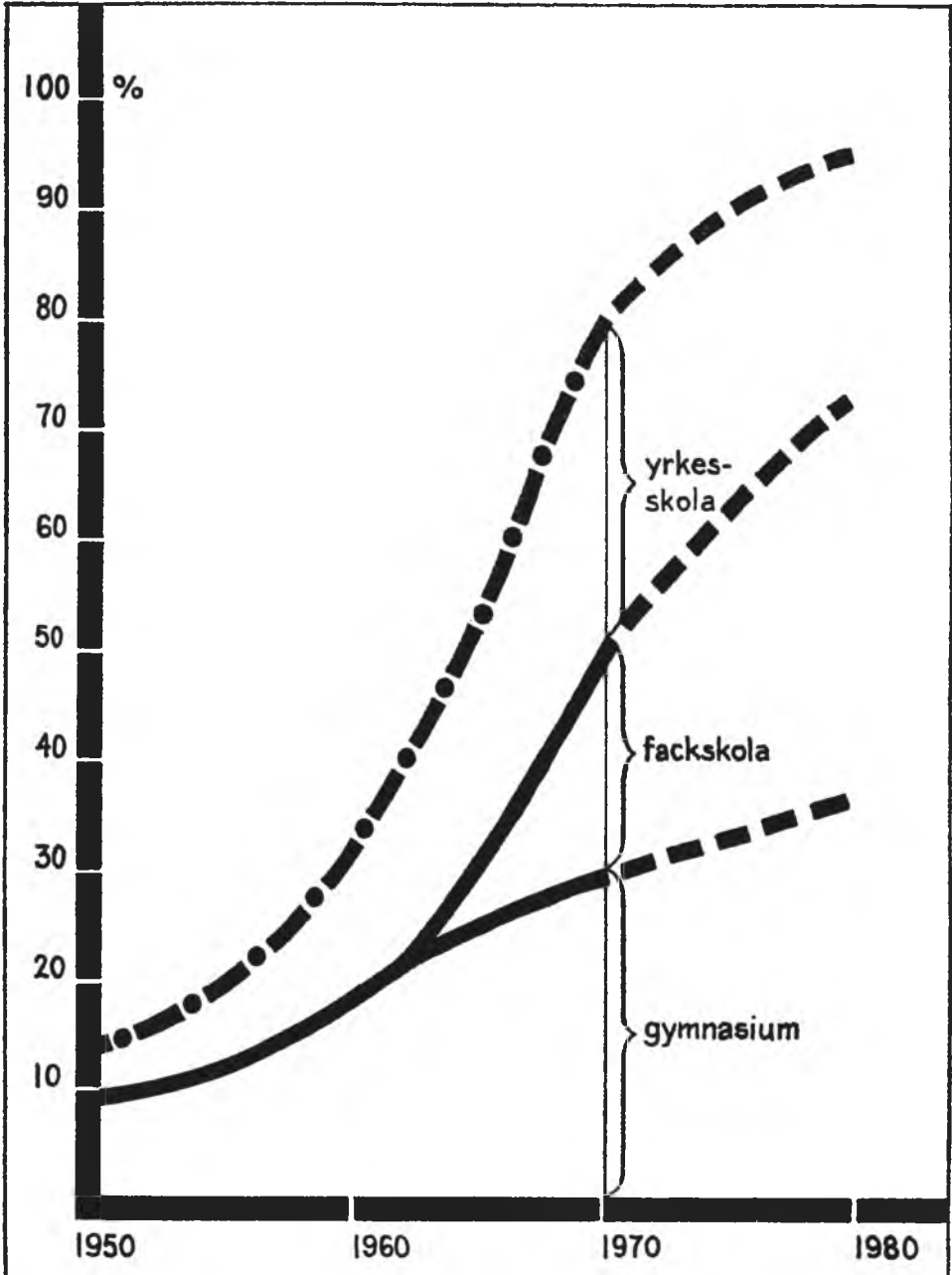
Frågan om en reformering av yrkesskolan är för närvarande under utredning.

I gymnasier och fackskolor intas för närvarande sammanlagt drygt en fjärdedel av årskullen. I yrkesskola går omkring femton procent av en årskull.

Med hänsyn till beräknad tillgång på personella och lokalmässiga resurser bör man kunna räkna med att vid 1970-talets början omkring tre fjärdedelar av årskullen kommer att kunna få utbildning på det gymnasiala stadiet. Den närmare innebörden av riktlinjerna för utbyggnadstakten under 1960-talet åskådliggöres i ett diagram, som visar yrkesskolans, gymnasiets och fackskolans utveckling.

Stockholm den 2 januari 1965

Andel nybörjare i gymnasium, fackskola och yrkesskola i procent av motsvarande årskull



## BILAGA 3

**Tilläggsbetänkande av Nordiska rådets kulturutskott över  
medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har för förnyad behandling hänvisats medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edelman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Utskottet har vid nu företagen handläggning icke ingått i sakbehandling av förslaget utan endast förberett den debatt in pleno om undervisningens målsättning och innehåll i det moderna utbildningssamhället, varom utskottet uttalat önskemål i sitt i ärendet avgivna betänkande av den 8 januari 1965. Utskottet har för avsikt att vid nästföljande möte återupptaga sakbehandlingen av frågan på grundval av det i ärendet tidigare hopbragta materialet, de av regeringarna avgivna översikterna angående utbildningsväsendet och dess struktur i de olika länderna samt de vid förenämnda debatt framkommande synpunkterna.

Ovanstående har utskottet velat för rådet anmäla och får i övrigt hänvisa till sitt i ärendet avgivna betänkande av den 8 januari 1965.

Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Per Borten</i>	<i>Trygve Bratteli</i>
<i>Anselm Gillström</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Veikko Hyttiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>A. C. Normann</i>
	Förman	
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>
	<i>Fridolf Thapper</i>	

## **Medlemsförslag**

### **om högre nordisk fiskeriutbildning**

*(Väckt av Georg Backlund, Veikko Hyytiäinen, Nils Jacobsen  
och Ólafur Jóhannesson)*

Fiskerinäringen har i samtliga nordiska länder en stor betydelse. För några av länderna kan den till och med sägas vara en av landets huvudnäringar. För att siffermässigt ange dess betydelse kan t. ex. nämnas, att det i Norge finns cirka 45 000 yrkesverksamma fiskare, i Danmark 13 000, i Sverige 9 000, i Island 7 000 och i Finland 3 000. Allra bäst framgår kanske näringens omfång av att de nordiska ländernas sammanlagda fiskeexport uppgår till över en miljard svenska kronor om året.

Fiskerinäringen präglas tillika av en snabb utveckling, som numera gjort det moderna fisket — särskilt storsjöfisket — med dess inriktning på stormarknader till en industrigren, vilken kräver stora kapitalinvesteringar och en hög teknik för att giva bästa resultat. Det står betydande värden på spel inom fiskerinäringen. Varje möjlighet att öka effektiviteten och produktionen inom fisket förtjänar därför att tillvaratagas.

Utsikterna att åstadkomma ett nordiskt samarbete på utbildningsområdet är därvidlag en viktig fråga. Det kan snabbt konstateras, att fiskeriutbildningen icke alls är organiserad på samma sätt i de nordiska länderna.

Sedan den danska fiskefolk högskolan i Middelfart lagts ned för något år sedan, finns det överhuvudtaget ingen organiserad fiskeriutbildning i Danmark med undantag för vissa specialkurser, t. ex. motorkurser för förare av fiskefartyg.

Finland saknar högre fiskeriutbildning men har viss lägre utbildning. Där finns nämligen för närvarande två fiskarskolor, en svenskspråkig och en finskspråkig, med vardera kurser om ett år för utbildning av praktiskt verksamma fiskare.

I Island finns viss kursverksamhet för fiskare.

I Norge sker praktisk och teoretisk utbildning av fiskare vid fem fackskolor utplacerade på lämpligt sätt längs den norska kusten. En sjätte är under bildande. Kursernas längd vid dessa skolor varierar mellan 5 till 10 månader och cirka 100 elever genomgår undervisningen varje år. Någon högre fiskeriutbildning finns icke i Norge, om man bortser från den fiskeriekonomiska linjen vid handelshögskolan i Bergen.



I Sverige finns, delvis kanske med anledning av det ringa intresse som kunnat konstateras för den typ av fiskeriutbildning, som enligt ovan bedrivs i Finland och Norge, icke någon grundläggande utbildning av yrkesverksamma fiskare. Däremot anordnar fiskeristyrelsen sedan 1951 med början vartannat år 21 månaders kurser för utbildning till fiskerikonsulenter. Varje kurs omfattar 10 elever.

Av betydelse ur fiskets synpunkt är givetvis den marinbiologiska och limnologiska forskningen som bedrivs i alla länderna. Inom marinbiologien finnes ett omfattande nordiskt samarbete. I förevarande sammanhang bortses emellertid från denna rent vetenskapliga utbildningen på universitetsnivå.

Av ovanstående framgår att stora olikheter finns mellan verksamheten för utbildning av fiskare i de nordiska länderna. Någon högre fiskerit utbildning, i bemärkelsen undervisning på högskolenivå med direkt inriktning på fiske finns överhuvudtaget icke, bortsett från nyssnämnda linje i Bergen. Utbildning på närmast lägre nivå av konsulenter inom fisket och liknande administrativ personal finns blott i Sverige. Yrkesutbildning av fiskare finns i några länder men ej i alla.

Ett av skälen till bristen på högre utbildning på detta område synes vara att elevunderlaget i vart enskilt land ej är tillräckligt för att kunna bära upp en nationell fiskerihögskola med de kostnader en sådan otvivelaktigt skulle föra med sig. Behovet av fiskeriutbildning på en högre nivå är emellertid ovedersägligt redan nu och torde med den fortgående snabba utvecklingen inom fiskerinäringen komma att göra sig alltmer märkbart i framtiden. En svårighet är att en sådan utbildning måste skära över traditionella fakultetsgränser och omfatta teknik, biologi och ekonomi.

Tanken att genom nordiskt samarbete få till stånd en fiskerihögskola har sedan flera år diskuterats inom fackkretsar men synes ej ha blivit prövat på allvar, bl. a. på grund av brist på medel hos de närmast intresserade organisationerna. Uppenbarligen är frågan om den högre fiskerit utbildningen nu i hög grad aktuell, ej minst i Danmark, där en kommitté arbetar med saken, och i Norge, där fiskeriministern i en debatt i stortinget den 20 maj 1964 uttalade sympati för att tillsätta en kommitté med uppgift att utreda möjligheterna att upprätta en fiskerihögskola.

Under sådana omständigheter synes tillfället lämpligt, att de nordiska länderna gemensamt tager upp frågan. Önskvärt vore att samråd kom till stånd mellan samtliga nordiska länder för att inventera utbildningsmöjligheterna på fiskeriområdet och för att undersöka förutsättningarna för att gemensamt ordna någon typ av högre fiskerit utbildning. Lämpligt synes vara att en kommitté utsåges med representanter för ettvarit lands berörda myndigheter för att närmare utreda saken.

Under återopande av vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt företaga en utredning av möjligheterna för att anordna en högre fiskeriutbildning på nordisk basis eventuellt i form av en fiskerihögskola.

Trondheim och Oslo den 6 juni 1964

*Georg Backlund Veikko Hyytiäinen Nils Jacobsen Ólafur Jóhannesson*

**BILAGA 1****Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Fiskeriministeriet:**

I overensstemmelse med de udtalelser, der af de danske fiskeriorganisationer er fremsat overfor Nordisk Råd finder Fiskeriministeriet for sit vedkommende, at det fremsatte forslag om en fællesnordisk højere fiskeriuddannelse er særdeles værdifuldt, men da der for tiden arbejdes med problemerne om en eventuel gennemførelse af en almen og grundlæggende uddannelse af unge fiskere i Danmark, mener man ikke, før dette spørgsmål foreligger mere afklaret, at kunne gå ind i drøftelser om en højere fællesnordisk fiskeriuddannelse.

København, den 30. oktober 1964

*J. Risgaard Knudsen*

*Gertrud Skibsted*

**Ministeriet for Grønland:**

Ministeriet for Grønland finder for sit vedkommende, at det fremsatte forslag om en højere nordisk fiskeriuddannelse er særdeles værdifuldt, men da der for tiden arbejdes med problemerne om en almen uddannelse af unge fiskere i Grønland, mener man ikke, før dette spørgsmål foreligger mere afklaret, for Grønlands vedkommende at kunne gå ind i drøftelserne om en højere fælles nordisk fiskeriuddannelse.

København, den 18. november 1964

*Carl P. Jensen*

*K. Budde Lund*

**Dansk Fiskeriforening:**

— — — anerkender det initiativ, som de pågældende rådsmedlemmer har taget ved på denne måde at påpege ønskeligheden af en fællesnordisk indsats for oprettelse af en fiskerhøjskole til afhjælpning af den mangel på en højere fiskeriuddannelse, der i øjeblikket med fuld ret må siges at være til stede i alle de nordiske lande.

Dansk Fiskeriforening vil dog ikke undlade at fremhæve, at vi fra vor organisations side samtidig med at vi erkender den ovennævnte mangel dog må anse manglen på en almindelig grundlæggende uddannelse for de unge, som ønsker at indtræde i fiskerierhvervet, som i hvert fald for Danmarks vedkommende endnu mere iøjnefaldende. Vi finder det derfor magtpåliggende, at denne bliver afhjulpet forinden vi for vort vedkommende medvirker til etablering af en sådan højskoleundervisning på mere alment og kulturelt plan, som i vore øjne vel er værdifuld, men dog kun et supplement til den almindelige grundlæggende faglige ungdomsuddannelse, som vi i første række bør tilstræbe etableret i Danmark.

Det er vort håb, at det arbejde, der i øjeblikket udføres indenfor den af fiskeriministeriet nedsatte fiskerikommission på fremskaffelse af muligheder for etablering af en sådan faglig ungdomsundervisning, som den vor organisation i første række må tilstræbe, vil kunne forløbe tilfredsstillende, således at vi også for vort vedkommende kan gå ind i et aktivt og positivt medarbejde — evt. på fællesnordisk plan — for etablering af den højere fiskeruddannelse, som efter vor mening på udmærket måde vil kunne supplere den grundlæggende faglige ungdomsuddannelse.

København, den 15. september 1964

*Henry Sørensen*

Formand

*G. L. Mourier*

Kontorchef

#### **Vestjysk Fiskeriforening:**

Ved et afholdt bestyrelsesmøde i Vestjysk Fiskeriforening den 10. oktober 1964 drøftede man fiskerhøjskole, samt skrivelsen fra Nordisk Råd. Konklusionen blev, at man ikke kunne gå ind for en nordisk højskole, når man ikke kan holde en dansk højskole blandt fiskerungdommen igang.

Grunden er denne, at de unge skal bruge et halvt år for at få deres skippereksamen, hvilket jo også er nødvendig for at få eget fartøj. Den lange soldatertid er også en hindring for et højskoleophold.

Da man har gjort flere forsøg med fiskerhøjskole ad frivillighedens vej, og ofret mange penge på det, tør vi ikke anbefale oprettelse af en nordisk fiskerhøjskole.

Esbjerg, den 17. oktober 1964

Med venlig hilsen

*Fr. Lodberg*

Formand

**Finland****Handels- och industriministeriet<sup>1</sup>:**

Fiskeriutbildningen sorterar under handels- och industriministeriet endast försåvitt fråga är om den personal, som behövs för storfisket i öppen sjö. Till denna del har någon grundlig utredning av saken ännu icke företagits av ministeriet. Förrän man i nordisk regi börjar utreda anordnandet av högre fiskeriutbildning borde man enligt ministeriets åsikt likväl undersöka det totala behovet av personer med utbildning för fiskerinäringen och möjligheterna att anordna utbildning i hemlandet.

Helsingfors den 25 september 1964

I ministerns frånvaro:

Överdirektör *Aarno Niini*

Äldre regeringssekreterare *Martti Hovilainen*

*Lantbruksministeriet har i skrivelse den 6 oktober 1964 förklarat sig instamma i lantbruksstyrelsens yttrande (se nedan).*

**Lantbruksstyrelsen<sup>1</sup>:**

I Finland finnes för närvarande tvenne fiskarskolor, en finsk- och en svenskspråkig. Kurstiden har i de bägge skolorna varit c:a 7 månader, men kommer kurstiden i den finskspråkiga fiskarskolan att förlängas till c:a ett år, varvid i kursprogrammet innefattas mera praktiska övningar särskilt med beaktande av moderna hjälpmedels och anordningars användning. Dessutom har man planerat anordna vissa år åtminstone vid den finskspråkiga fiskarskolan ett läseår omfattande fortsättningskurser för en del av de elever, som genomgått den första årskursen, speciellt för sådana, som ämna söka sig till fiskeriinstruktörer eller till motsvarande befattningar. Till den finskspråkiga fiskarskolan kan årligen antagas 15 elever, men har sökandenas antal varit närmare det dubbla. Sökandenas antal till den svenskspråkiga fiskarskolan har de senaste åren understigit fem. Den finskspråkiga fiskarskolan är sedan några år helt statens, varemot den svenskspråkiga skolan fungerar med statsunderstöd som en egen linje i samband med en privat folkhögskola.

För den i tjänst varande fältpersonalen, som genomgått fiskarskola, anordnas årligen en c:a en veckas fortsättningskurs och då vederbörande deltagit i ett bestämt antal dylika kurser samt avlagt ett godkänt förhör i olika fiskeriämnen och avfattat en studie över ett av examensnämnden god-

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

känt ämne, tilldelar fiskeriföreningen i Finland vederbörande betyg över avlagd fiskeriteknikerexamen.

För den högre fiskeriutbildningen finnes inom limnologiundervisningen vid Helsingfors universitet en speciell studieriktning.

Då man bedömer det gjorda förslaget om anordnandet av en gemensam högre fiskeriundervisning i de nordiska länderna ur finsk synpunkt, bör man först och främst komma ihåg, att även det fiske, som förekommer vid de finska kusterna, närmast är jämförbart med insjöfiske, som huvudsakligen bedrivs med små farkoster och stående redskap. Endast strömming, vassbuk eller brissling och lax fångas på öppna sjön. De fiskares antal, som bedriva fiske på öppna havet, är synnerligen litet. För närvarande har Finland ingen fiskexport och fiskindustrin är även ringa. Fiskeriförhållandena i Finland avvika således väsentligt från motsvarande förhållanden i Norge, Danmark och till stor del även Sverige. Endast fisket vid Sveriges ostkust, särskilt dess norra del, motsvarar det finska fisket. Yttermera bör ihågkommas, ett de finskspråkiga fiskarna icke förmå följa med en undervisning på de skandinaviska språken.

På grund av det ovan anförda och då vid en gemensam nordisk fiskeriskola eller -institut huvudvikten borde fästas vid högsjöfisket, kan man icke invänta många elever till en dylik skola från Finland, ifall vid skolan ej finnes en särskild linje för insjöfisket.

Då förslaget dock i princip bör understödjas, men fordrar en noggrannare utredning, föreslår lantbruksstyrelsen, att frågans mera ingående behandling och utredning ombetros de nordiska fiskeriministrarnas vartannat år återkommande konferens och det nordiska kontaktorgan för fiskerifrågor, som är verksamt tiderna mellan konferenserna.

Helsingfors den 26 september 1964

Å konsistoriums vägnar:

Generaldirektör *Hans Perttula*

Avdelningschef *D. Wikström*

*Kansler för Helsingfors universitet har i skrivelse den 30 september 1964 meddelat, att han förenar sig om nedanstående utlåtande av konsistorium och agritektur-forstvetenskapliga fakulteten.*

**Helsingfors universitets konsistorium<sup>1</sup>:**

---

Konsistorium har i dag behandlat ärendet och anser, i det konsistorium

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

ansluter sig till agrikultur-forstvetenskapliga fakultetens utlåtande [*se nedan*], att inrättande av en samnordisk fiskerihögskola icke nu är aktuell. Däremot finner konsistorium den i medlemsförslaget föreslagna undersökningen rörande möjligheterna att anordna en gemensam fiskeri- och fiskerihushållningsutbildning erforderlig.

Helsingfors den 23 september 1964

Å konsistoriums vägnar:

*Erkki Kivinen*

*M. Malmberg*

**Helsingfors universitets agrikultur-forstvetenskapliga fakultet<sup>1</sup>:**

-----

I det agrikultur-forstvetenskapliga fakulteten bifogar professor Reino Ryhärens utlåtande [*se nedan*] får fakulteten vördsamt meddela, att den i detta skede icke finner inrättandet av en egentlig samnordisk fiskerihögskola aktuellt, men anser, att det är av behovet påkallat att införskaffa den i förslaget föreslagna utredningen om möjligheterna att anordna en gemensam fiskeri- och fiskerihushållningsutbildning.

Helsingfors den 17 september 1964

(*Sign.*)

**Professor Reino Ryhänen:**

-----

I motiveringen konstateras till en början fiskerinäringens betydelse i de olika länderna. Det bör likväl framhållas, att betydelsen av fisket i Finland ej kan jämföras med de egentliga fiskeriländernas fiskerinäring enbart på grundvalen av antalet yrkesfiskare. Yrkesfisket i Norge, Danmark och Island är storfiske, jämförbart med storindustri, medan fisket i Finland däremot till största delen försiggår i Östersjöns vikar och insjövatten och i jämförelse med de föregående bör betraktas som småfiske och framförallt är ett fiske, som kräver betydligt mindre investeringar. Med ledning av fångst- och exportstatistiken skulle en helt annorlunda bild erhållas av förhållandet mellan betydelsen av fiskerinäringen i de olika länderna. Det kan betvivlas, huruvida i programmet för en nygrundad fiskerihögskola utan vidare skulle kunna inrymmas tillräckligt fiskeritekniskt, biologiskt och ekonomiskt specialstoff rörande insjö- eller ens Östersjöfisket vid sidan av det ekonomiskt mycket mera betydelsefulla högsjö-

<sup>1</sup> *Yttrandet översatt från finska.*

fiskets centrala stoff. Det vore också uppenbarligen svårt att ordna fiskeriutbildningen på den föreslagna nivån på ett sådant sätt, att denna allena skulle tillgodose samtliga nordiska länders behov av högre fiskeriutbildning.

Det avsnitt av förslaget, som gäller den nuvarande, lägre fiskeriutbildningen, vilken anförts som det näst följande motivet efter fiskerinäringens betydelse och i vilket anföres, att Finland saknar en egentlig utbildning av yrkespersonal för fiskerinäringen (frånsett den för fiskare avsedda utbildningen), är för Finlands vidkommande ej helt korrekt. De som genomgått Pernå svenskspråkiga och Virolahti finskspråkiga fiskarskola kan nämligen fortsätta sina studier med sikte på fiskerihushållningsteknikers examen enligt ett av Finska Fiskeriföreningen upplagt och lett utbildningsprogram. Fortbildning meddelas bl. a. vid årligen anordnade specialkurser. Denna undervisning torde motsvara den svenska fiskerikonsulentutbildningen.

Behov av högre fiskeriutbildning förefinns i samtliga nordiska länder även om det för Finlands vidkommande såväl med hänsyn till arten som kvantiteten avviker från undervisningsbehovet i de nordiska länder, i vilka storfångst bedrivs. I fråga om annan än på akademisk nivå meddelad undervisning bör även de av språksvårigheterna uppställda begränsningarna tagas i beaktande.

Den i och för sig synnerligen betydelsefulla frågan om samnordisk fiskeriutbildning borde skärskådas mera mångsidigt och i detalj än vad som varit möjligt i medlemsförslaget. Utbildningens nivå och de olika ländernas varierande förhållanden i fråga om fiskerinäringen, strävandena att ge vid olika högskolor avlagda examina giltighet i samtliga nordiska länder, utbildningsbehovet inom fiskförädlingsindustrin m. m. borde tagas i beaktande. Även om inrättandet av en egentlig fiskerihögskola i detta skede icke kan anses möjligt, är det av behovet påkallat att införskaffa den föreslagna utredningen med tanke på anordnandet av en eventuell gemensam fiskeri- och fiskhushållningsutbildning.

Helsingfors den 17 september 1964

*Reino Ryhänen*

Professor i limnologi

#### **Suomen kalastusyhdistys — Fiskeriföreningen i Finland:**

Ehuru fiskerihushållningen i de olika nordiska länderna uppvisar likheter och gemensamma intressen, bör dock jämväl de speciella förhållandena i de olika länderna beaktas. I detta avseende avviker Finland mest från de övriga berörda länderna. Sålunda är antalet yrkesfiskare, som nämns i förslagets motivering, inte för sig väl ägnat som kriterium på fiskerinä-



ringens relativa roll i de olika länderna. Siffrorna är i varje fall inte för Finlands del jämförbara. Vid en eventuell framtida utredning och planering måste sålunda de specifika förhållandena i vårt land från första början beaktas.

Vidare synes förslagsställarna Backlund m. fl. i motiveringen ej tillfullo ha noterat alla existerande utbildningsmöjligheter inom fiskerinäringen, vilket för övrigt svårligen låter sig göra i en så kort framställning. Mest uppmärksamhet har ägnats utbildningen av fiskare och lägre fiskeritjänstemän. Förslaget avser dock åvägabringandet av en högre fiskeriutbildning, varmed närmast torde menas högskoleundervisning, ehuru detta ej entydigt framgår.

I en eventuell högre nordisk fiskeriläroanstalt torde undervisningsspråken uppenbarligen komma att bli de skandinaviska. Man torde av denna anledning ej från finländskt håll kunna påräkna oreserverat stöd för annat än en egentlig högskola.

Vad sedan en regelrätt fiskerihögskoleundervisning beträffar är det uppenbart, att man i vårt land på grund av fiskerinäringens relativt ringa betydelse inte på länge kan emotse ett förverkligande av en allsidig egen akademisk fiskeriundervisning. Förslaget är därför för Finlands vidkommande speciellt beaktansvärt. Å andra sidan kan vi med tanke på våra egna behov effektivt tillgodogöra oss endast en del av undervisningsprogrammet vid en eventuell gemensam fiskerihögskola. Därvidlag torde närmast komma i fråga att blivande tjänstemän och befattningshavare inom fiskerid administrationen, -organisationerna, -forskningen, fiskindustrin, utbildningsanstalterna m. fl. kunde komplettera sina studier vid ifrågavarande högskola eller partiellt avlägga akademisk slutexamen därstädes. För ifrågavarande personer vore det synbarligen nyttigt, om de hittillsvarande ensidiga naturvetenskapliga studierna kunde kombineras med tekniska och ekonomiska studier, vilket även antydes i förslaget motivering. Nyttigt vore det också, om vederbörande finge bekanta sig med förhållandena i utlandet redan under sin studietid. Detta kunde vara betydelsefullt jämväl med hänsyn till det ökande internationella samarbetet, bl. a. den specialistservice, som bedrivs inom ramen för FAO:s arbete.

Refererande till ovanstående förordar Fiskeriföreningen i Finland medlemsförslaget att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt företaga en utredning av möjligheterna för att anordna en högre fiskeriutbildning på nordisk basis eventuellt i form av en fiskerihögskola.

Helsingfors den 30 september 1964

På Fiskeriföreningens i Finland vägnar:

*Paavo A. Viding*

Ordförande

*Gösta Bergman*

Fiskeribiolog

**I s l a n d****Fiskeriministeriet:**

-----

Ministeriet finder, at der her er tale om en interessant ide. På den anden side er det ikke helt tydeligt, hvordan den tænkes udført, og der er da også her tale om et samarbejde, som omfatter mange forskellige videnskabsgrene, der vedrører fiskeriet.

Det kan her nævnes, at en væsentlig del af de universitetsuddannede mennesker, der er beskæftiget ved fiskeriet, især undersøgelser heraf, har fået deres uddannelse i de nordiske lande.

Ministeriet anser for ønskeligt, at denne sag undersøges systematisk, og at man forsøger at blive klar over behovet for en sådan virksomhed, og hvilke muligheder der kunne være tale om for at dække dette.

Reykjavik, den 30. november 1964

På ministerens vegne

*Gunnl. E. Briem*

**Islands universitets forskningsinstitut — fiskeriafdelingen:**

-----

Det drejer sig her visse om en bemærkelsesværdig sag, men forslaget er utydeligt formuleret. Det er derfor en selvfølge, at sagen undersøges af et særligt udvalg, hvor det er naturligt, at Island repræsenteres.

Den højere uddannelse er her i landet for sømændenes vedkommende en del dårligere end den, som f. eks. norske sømænd har adgang til i de såkaldte »fiskarfagskoler».

Der er ingen tvivl om, at det ville være muligt at indføre noget lignende her i landet, selv om der ikke forelå noget nordisk samarbejde herom, og en sådan uddannelse må da også specielt tillempes islandske forhold og de særlige omstændigheder, der her findes.

På den anden side vil det være svært for os at yde andre en højere uddannelse på dette område, og af den grund er det en selvfølge, at det nøje undersøges, hvilken gavn islændingene kan have af en sådan skole.

Reykjavik, den 30. november 1964

*Jón Jónsson*

**Vragerdirektøren:**

Ifølge det høje fiskeriministeriums ønske følger hermed en kort beskrivelse af organisationen m. m. af de kurser, der afholdes for vrager og andre, der udfører særlige arbejder i fiskeindustrien.

Kurserne baseres på den gældende lov om vrugning (jvf. par. 12 i loven om vrugning og par. 1 i instrukserne til vrager). Og ligeledes det almindelige behov for oplysning til vrager og i det hele taget fiskeindustrien.

Kurserne hedder »Fiskeriministeriets fiskeindustrikursus«. De tilrettelægges og ledes af vragerdirektøren på ministeriets vegne.

Kurserne inddeles i hovedkursus og kortere kursus. Her følger en kort beskrivelse af begge former:

#### A. Hovedkursus

Lærerne ved hovedkurserne er, foruden vragerdirektøren, overvrager, en videnskabsmand i fiskeindustri og repræsentanter med specielle kundskaber fra fiskeproducenternes salgsgeselskaber.

Disse kurser varer 3—4 uger og slutter med eksamen efter omstændighederne. Undervisningen er både praktisk og teoretisk, og den teoretiske undervisning foregår hovedsagelig i form af forelæsninger, men desuden modtager deltagerne de foreliggende hjælpeklæder, som f. eks. reglementer og instrukser om vrugning og andre oplysninger, som findes på islandsk om de produktionsgrene, hvorom kurserne drejer sig.

Af hensyn til den korte kursustid sættes der den betingelse, at deltagerne har arbejdet nogle måneder eller længere ved vedkommende fag, hvilket da også bekræftes af overvrageren for det distrikt, hvor deltageren er bosat.

Den praktiske undervisning foregår således, at hver deltager vrager og indpakker et bestemt kvantum fisk på eget ansvar under lærernes vejledning. Denne del af undervisningen optager cirka 3 timer daglig. Der gives karakterer for disse arbejder fra den første undervisningsdag.

Desuden afholdes en såkaldt demonstrationsundervisning, hvor deltagerne fordeles i grupper mellem lærerne, som foreviser og forklarer forskellige punkter. En sådan demonstrationsundervisning varer sædvanligvis 30 minutter daglig med hver gruppe.

I den teoretiske undervisning afholdes der sædvanligvis tre forelæsninger om dagen. Hver forelæsning varer ca. 1 time, og deltagerne får en særlig tid til at stille forespørgsler efter hver forelæsning.

I slutningen af kursuset tager deltagerne en skriftlig eksamen, både teoretisk og praktisk. Eksamensspørgsmålene er skriftlige, og deltagerne besvarer dem skriftligt. Spørgsmålene drejer sig om hovedpunkterne i det underviste stof. Hver deltager skal svare på ca. 60—70 spørgsmål, hvoraf forelægges 10 i hver eksamenstime, og deltagerne får 1 time til skriftligt at besvare 10 spørgsmål. En sådan eksamen varer 2 dage.

Der gives karaktererne 1—10, der på eksamensbeviset inddeles som følgende:

Karakteren 9—10: Udmærket.

Karakteren 8,9—7: Godt.

Karakteren 6,9—5: Tilfredsstillende.

Karakteren 4,9—og derunder: Dårligt (Dårligt anses ikke for et tilfredsstillende resultat).

Efter bestået eksamen får eleverne lærernes maskinskrevne rigtige svar på alle spørgsmålene, der blev forelagt. Dette er en slags håndbog for deltagerne efter gennemført kursus.

Siden 1957 er der blevet afholdt 16 hovedkursus. De fleste af disse kursus er blevet afholdt angående vrugning og produktion af fisk, der fryses til eksport, men nogle er om vrugning af tørfisk og klipfisk.

### *B. Kortere kursus*

Disse kursus afholdes for vragerer, der forinden har deltaget i hovedkursus, og de varer 1—2 dage. De er beregnet på særlige vragningsområder og afholdes ikke regelmæssigt, men når vragningsdirektøren og vedkommende områdes overvragerer anser det for heldigt. Hovedpunkterne er de følgende, f. eks. angående vrugning af frossen fisk:

Overvrageren tager en prøve af hver fiskesort og hver form for indpakning, som frysehuset har fremstillet. (Prøverne vælges af overvrageren på slump af lagrene.)

Fisken i disse prøver optøs, og alle mærker fra vedkommende frysehuse fjernes. Alle de vragerer, der er beskæftiget ved vedkommende distrikts frysehuse, skal møde ved besigtigelsen af prøverne. Fisken fra hvert frysehus besigtiges og vurderes, og ingen anden end overvrageren og vragningsdirektøren ved, fra hvilket frysehus hver prøve stammer. Vragerne skal vurdere prøverne, og der gives rapport om besigtigelsen. Herved får man en sammenligning af de producerede varers kvalitet og behandling, og ligeledes af vragerernes arbejde.

Sådanne kursus forsøges afholdt så tit som muligt og helst i det mindste én gang om året, da tilsynet vanskeliggøres af samfærdselsforholdene. Lignende kursus er blevet afholdt om vrugning af tørfisk og klipfisk.

Hoslagt et eksamensbevis [*se Bihang*].

Reykjavik, den 5. juni 1964

Med højagtelse

*S. Á. Bergsteinsson*

**Eksamensbevis**

Guðjón Gunnar Ólafsson

født 21. jan. 1935 i Keflavík

har taget eksamen ved fiskeriministeriets fiskeindustrikursus året 19xx om vragning og tilvirkning af lynfrossen fisk til eksport med det følgende resultat:

I praktiske kundskaber, karakter: godt

I skriftligt, karakter: godt

**Navigationsskolen, skolebestyrelsen:**

I betænkningen der følger forslaget, tales der om behovet for at undersøge mulighederne for en højere uddannelse for fiskerne og andre, der er beskæftiget ved fiskeindustri, ved f. eks. at oprette en fællesnordisk højere skole for dette fag. Der vil dog her især være tale om en højere uddannelse for dem, der arbejder ved fiskeindustrien. Det kan ikke nægtes, at her i landet er lejlighederne for en uddannelse på fiskeindustriens område endnu sørgeligt få. Det må dog være klart, at en nation, hvis udkomme afhænger af fiskeriet i så stor grad som islændingenes, knap længere kan udsætte at skaffe de personer, der er beskæftiget ved fiskeindustrien, lejlighed til indenlands at få den nødvendige uddannelse på dette område, og der blev da også på det sidste Alting vedtaget en resolution angående mulighederne for oprettelsen af en fiskeindustriskole. Inden en sådan skole er blevet oprettet, kan der knap være tale om en virkelig tilgang af islændinge til højere skoler på dette område. Derimod er der næppe tvivl om, at en skole, som var en fortsættelse af fiskeritekniske skoler, er højst berettiget, og at det finansielt og praktisk ville være en fordel, at de nordiske lande forenedes om en sådan skole.

Da jeg forstår, at den her omtalte skole snarere må anses for en højere skole for fiskeindustrien end f. eks. en fortsættelse af navigations skolerne, anser jeg det for naturligt at indhente fiskeridirektørens mening om denne sag.

Reykjavík, den 27. november 1964

Ærbødigst

Jón Sigurðsson

**Maskinistkolens i Reykjavík skolebestyrer:**

Jeg anser, at det her drejer sig om en meget vigtig sag, der ville være af stor betydning for vi islændinges økonomiske udvikling i fremtiden. Jeg anser, at det er vigtigt, at det lykkes at indføre et nært samarbejde mellem de nordiske lande om fiskeriet, fangstens udnyttelse og dens salg.

Den uddannelse, hvorom forslaget handler, anser jeg for at omfatte fangstmetoder, fiskeriets driftsteknik og fangstens udnyttelse.

Fangstteknik ville omfatte kendskab til de metoder, der er anvendelige ved at fange fisken, kendte fangstredskabers og -instrumenters konstruktion og kendskab til de forsøg, der er blevet foretaget for at forbedre dem. Nye forslag om sådanne instrumenters konstruktion ville selvfølgelig blive afprøvet i dertil indrettede basiner, og der ville blive brugt modeller hertil. I disse er det muligt selv at bestemme bølgegangen og strømme i vandet. Desuden ville dette fag omfatte kendskab til nyttefisks levevis og vandringer i havet og endelig fangstens behandling om bord i fiskeskibene. Mange andre ting kan der være tale om, f. eks. fiskeregistreringsinstrumenter m. m.

Fiskeriets driftsøkonomi ville omfatte kendskabet til fiskeriets økonomiske grundlag, et passende kendskab til fangstmetoder, fangstredskaber, fangstens udnyttelse, økonomi og andet, som er nødvendigt for at have et godt overblik over et fiskeriforetagendes samlede drift.

Undervisningen i fangstens udnyttelse ville naturligvis være inddelt i forskellige fag.

De, der ville få deres uddannelse i Det nordiske Fiskeriinstitut, ville først og fremmest være lærerne ved navigationsskolen (i fangstmetoder) og konsulenter, desuden personer, beskæftiget ved fiskerederier og fiskeindustriforetagender.

Jeg anser det ikke for sandsynligt, at fiskerne selv ville gå på en sådan højere skole, der da også ville være så teoretisk, at deres grundkundskaber som helhed ikke ville være tilstrækkelige til et sådant studium. Dog ville jeg anse det for sandsynligt, at skibsførere på fiskerbåde med tiden ville gå på en sådan skole, særlig hvis den blev vellykket.

Det er af uhyre stor værdi for os islændinge at få andel i et sådant institut, og det spiller da ikke den største rolle, hvor eller i hvilket land det oprindelig ville blive oprettet. Det er vigtigst, at det snart bliver oprettet. Hvis vi var fuldgældige medlemmer, kunne vi øve nogen indflydelse, så der blev taget hensyn til vore særlige interesser. Vi ville sende unge dygtige mænd på denne skole, og de ville senere blive lærere og ledere hver på sit felt i Islands teknikum.

Reykjavík, den 25. november 1964

*Gunnar Bjarnason*

Skolebestyrer

**Islands Fiskeriforening:**

---

Vi anser, at der her er tale om en interessant ide. Det er ganske vist ikke helt klart, hvad der menes med ideen, d. v. s., hvad »en højere uddannelse» på fiskeriets område er, især da der samtidig tales om fiskerne selv. Dog synes man at kunne gå ud fra, at det her drejer sig om universitetsuddannelsen, således som den er udformet ved Det økonomiske institut ved handelshøjskolen i Bergen, hvor et fag er fiskeriøkonomi. Dette fakultet ledes af prof. G. M. Gerhardsen, der er velkendt her i landet, bl. a. for sine forelæsninger ved universitetet.

Angående universitetsuddannelsen havde man selvfølgelig kunnet omtale, at marinbiologer studerer i hvert fald ved universiteterne i Danmark, Norge og Sverige, og kemikere og ingeniører, der er beskæftiget ved fiskeriet ligeledes. I Island er der endnu ingen betingelser for disse parters studium.

Vi anser, at det er fornuftigt, at en nøjagtig undersøgelse bliver foretaget, hvad forslaget også går ud fra, og det vil da være lettere at komme til klarhed over, hvilke muligheder man bør vælge i denne sag, f. eks. om de nuværende universiteter bør fremmes på dette område, eller om der skal oprettes et særligt nordisk universitet.

Reykjavik, den 20. november 1964

(Sign.)

**Islands Sømandsforbund:**

---

Forbundets bestyrelse har sat sig ind i førnævnte forslag og de argumenter, der fremføres der for nødvendigheden af oprettelsen af en højere skole i disse sager.

Sømandsforbundet anser, at der fuldt ud er behov for oprettelsen af en højere skole på fiskeriets område, og da samtidig for fiskeindustrien, men en sådan skole må være dyr, ikke kun hvad angår bygningen og alt udstyr, men også for driftens vedkommende, og det er derfor for stor en opgave for hver enkelt nation at oprette og drive en sådan skole, i det mindste for os og finnerne. Det er derfor meget passende, hvis alle de nordiske lande i fællesskab kan bygge og drive en sådan skole, såfremt der opnås enighed om, hvor skolen skal være, og hvordan omkostningerne skal fordeles mellem landene.

Sømandsforbundet er af den mening, at denne mulighed gerne bør undersøges nøje, og at et sådant samarbejde bør finde sted, hvis det ifølge specialisterne menes anses for praktisk.

Reykjavik, den 2. december 1964

På Islands Sømandsforbunds vegne

Jón Sigurðsson

**N o r g e****Fiskeridepartementet:**

Fiskeridirektøren har nå avgitt uttalelse.

---

Spørsmålet om en høyere fiskeriundervisning i Norge vil bli utredet av en oppnevnt komite. Fiskeridepartementet finner derfor at det vil være lite hensiktsmessig på det nåværende tidspunkt å delta i et slikt utredningsarbeide på nordisk grunnlag. Når spørsmålet er nærmere avklart i Norge, vil en imidlertid komme tilbake til spørsmålet.

Under henvisning hertil anbefaler Fiskeridepartementet at det blir fremmet forslag om at den videre behandling i Nordisk Råd av omhandlede medlemsforslag utsettes.

Oslo, 28. oktober 1964

*J. Sellæg*

*Egil Kvammen*

**S v e r i g e****Fiskeristyrelsen:**

---

Med den i motionen åsyftade fiskeriutbildningen avses »undervisning på högskolenivå», varvid emellertid bortses från den »rent vetenskapliga utbildningen på universitetsnivå». För deltagande i ifrågavarande undervisning synes därför krävas förkunskaper ungefär motsvarande studentexamen.

Man kan fråga sig vilka svenskar det är, som skulle ha behov eller vara intresserade av en dylik högskoleutbildning.

I Sverige finnes inom den statliga fiskeriadministrationen ett antal tjänster av nivå högre än fiskerikonsulent. För dessa högre tjänster kräves akademisk examen (i princip fil. lic. för fiskeriintendenter och för laboratorer vid salt- och sötvattenslaboratorierna samt fil. kand. för rekryterings-tjänsterna). Dessa tjänstemän har alltså en grundläggande akademisk utbildning på främst det biologiska området (med stödämnena såsom genetik, kemi, geologi, geografi, statistik). Den erforderliga speciella kunskapen i fiskeribiologi och därmed sammanhängande ämnen som behöves har dessa tjänstemän i regel främst fått genom tjänstgöring å lägre tjänster inom styrelsen eller dess laboratorier.

Styrelsen är av den bestämda uppfattningen att man i vårt land icke bör frångå den på bred bas fotade akademiska utbildningen av högre fiskeritjänstemän. Det är denna utbildning som gör det möjligt för tjänstemän-



nen ifråga att i varje fall i stora drag kunna följa den utländska litteraturen inom alla de nya speciella fält som uppstått inom biologien. Understrykas må även att det just är under tiden för universitetsstudierna som den studerande kommer i kontakt med och får lära sig en del om de i hög grad skiftande biologiska förhållanden inom olika delar av vårt land, vilka det är nödvändigt att lära känna för den blivande fiskeritjänstemannen. Man torde knappast kunna räkna med att sådan kännedom och kunskap förvärvas vid en gemensam nordisk fiskerihögskola.

Med tanke på det omfattande tillskottet av vetande under senare år till inte minst fiskeribiologiens område, torde det vara klart att med den ringa tid, som vid våra universitet kan ägnas åt fiskeribiologien, det skulle vara värdefullt för berörda tjänstemän om de efter akademiska studier kunde genomgå jämväl en kurs vid en dylik högskola eller deltaga i viss undervisning vid densamma. Ur svensk synpunkt vore det härvidlag kanske främst värdefullt om vid denna högskoleutbildning undervisning meddelades rörande sådana ämnen som t. ex. beståndslära, tekniska hjälpmedel och ekonomiska aspekter på fisket.

Med tanke bl. a. på det relativt ringa intresse, som hittills visats från den svenska fiskarebefolkningens sida för en grundläggande fast utbildningsanstalt på fiskerinäringens område, synes det tveksamt om man kan räkna med att inom den svenska fiskarkåren kan komma att finnas något nämnvärt antal personer som har sådan grundläggande utbildning och som skulle vilja genomgå en dylik högskola för att därefter utnyttja det vunna vetandet under utövande av fiske. — Mera i förbigående må nämnas att läget förmodligen bör vara ett annat i sådana länder i Västeuropa, där det finnes ett stort antal verkligt stora trålare (på ex. omkring 200 fots längd eller mera), där fiskets resultat på ett helt annat sätt än hos oss är beroende just på skepparens kunskaper om fiske och vad därmed sammanhänger.

Under hänvisning till vad ovan anförts får styrelsen därför uttala att styrelsen icke motsätter sig den i motionen föreslagna utredningen.

Göteborg den 15 september 1964

*Jöran Hull*

*Sven Sahlén*

#### Universitetskanslersämbetet:

---

I ärendet har yttrande avgivits av biologisk-geografiska sektionen vid universitetet i Uppsala samt av matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universiteten i Lund, Göteborg och Stockholm [*se nedan*].

Det aktuella förslaget om en gemensam nordisk fiskerihögskola torde ut-

göra ett område där en samlad nordisk verksamhet vore utmärkt väl motiverad. Universitetskanslersämbetet tillstyrker — i likhet med ovan nämnda fakulteter och sektion — att en för de nordiska länderna gemensam utredning måtte tillsättas med uppgift att dels inom respektive land kartlägga behovet av högskoleutbildad personal inom fiskerinäringen dels närmare utforma utbildningens innehåll. Därvid bör de synpunkter beaktas, vilka anförts av de matematisk-naturvetenskapliga fakulteterna vid universiteten i Göteborg och Lund.

---

Stockholm den 28 september 1964

*Nils Gustav Rosén*

*Birgit Ahlberg*

*Biologisk-geografiska sektionen vid Uppsala universitet har i skrivelse den 14 september 1964 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.*

**Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet:**

---

Ett vidgat samgående mellan de nordiska länderna då det gäller fiskerinäringen är utan tvekan angeläget. Ett steg i rätt riktning kan inrättandet av viss gemensam fiskeriutbildning på högre nivå vara. Om denna undervisning skall bli kvalitativt tillfredsställande måste emellertid förutsättas, att den bygger på nödiga, vid universitet eller motsvarande förvärvade kunskaper i grundämnen, bl. a. biologi. Ett samråd mellan de nordiska länderna i form av en utredning av möjligheterna att anordna en högre fiskeriutbildning på nordisk bas tillstyrkes av fakulteten.

Lund den 2 september 1964

På Matematisk-naturvetenskapliga fakultetens vägnar:

*Åke Pleijel*

*Birgitta Eriksson*

**Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet:**

---

Fakulteten ställer sig positiv till Nordiska rådets medlemsförslag om en högre fiskeriutbildning. Behovet av en på högre nivå lagd fiskeriutbildning är redan nu påtagligt och torde med den fortgående utvecklingen inom fiskerinäringen komma att bli än större i framtiden.

Da det gäller den föreslagna högre utbildningen i fiskeribiologi bör denna bygga på det egna landets utbildning för biologer vid universiteten. Samverkan mellan de biologiska ämnena och oceanografi samt eventuellt ekonomi bör vara eftersträvansvärt vid den föreslagna utbildningen.

Beträffande lokalisering inom Sverige synes Göteborg vara den lämpligaste orten, då där samverkan mellan universitetets biologiska ämnen, oceanografi, ekonomi och fiskeristyrelsens förvaltningssentrum bör kunna ske.

Fakulteten tillstyrker alltså för sin del Nordiska rådets medlemsförslag, att en kommitté tillsättes med representanter för ett vart lands berörda myndigheter för att närmare utreda saken.

Göteborg den 4 september 1964

På Fakultetens vägnar:

*Sten Rudberg*

*Ernst Uddenberg*

#### **Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet:**

---

Behovet av en högre fiskeriutbildning är stort i de nordiska länderna, och betydande fördelar synes vara att vinna med en gemensam nordisk organisation för utbildningen. Fakulteten föreslår sålunda att den i förslaget begärda utredningen snarast bör komma till stånd.

Stockholm den 10 september 1964

Å fakultetens vägnar:

*Folke Fagerlind*

*Anne-Marie Rydell*

#### **Överstyrelsen för yrkesutbildning:**

---

Motionärerna har i korthet omtalat att fiskerinäringen, vilken i samtliga nordiska länder har en stor betydelse, för närvarande präglas av en snabb utveckling. Det moderna fisket har alltmer kommit att inriktas på stormarknader och härigenom utvecklats till en betydande industrigren, vilken kräver stora kapitalinvesteringar och en hög teknik för att ge bästa resultat. Den snabba utvecklingen och den strukturella omdaningen har haft som följd att det från de nordiska ländernas sida föreligger ett stort behov av att få

till stånd någon form av högre utbildning på detta område. Motionärerna har med anledning härav hemställt att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt företaga en utredning av möjligheterna att anordna en högre fiskeriutbildning på nordisk basis eventuellt i form av en fiskehögskola.

Överstyrelsen förstår att problemen är mycket stora, då det gäller att upp-  
rätta en dylik skola. Den finner det därför välbetänkt att en utredning för  
att inventera utbildningsmöjligheterna på fiskeriområdet och för att under-  
söka förutsättningarna för att gemensamt för de nordiska länderna ordna  
någon form av högre fiskeriutbildning kommer till stånd.

Stockholm den 4 september 1964

*Carl Söderqvist*

*Ulla Eliæson*

#### Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län:

Av motionen framgår att den grundläggande fiskeriutbildningen är helt olika organiserad i de nordiska länderna. Sålunda är dylik utbildning relativt väl tillgodosedd i exempelvis Norge och Finland medan lägre fiskeriutbildning helt saknas i Sverige. Att behov av grundläggande fiskeriutbildning föreligger även i vårt land är i olika sammanhang omvittnat. Frågan om möjligheterna att ordna dylik utbildning diskuteras av skolmyndigheterna men formerna härför är ännu ej klara.

Den tekniska utvecklingen inom fiskerinäringen har under senare år gått mycket snabbt framåt. Dagens storsjöfiskare använder sig av tekniskt fulländade instrument såväl för navigeringen som för att uppsöka fångstplatserna. Jämsides med de tekniska förbättringarna har fångstredskapen förbättrats och fångstmetoderna förfinats. Här berörda förhållanden har medfört att konkurrensen om råvaran år från år skärpts. Till detta kommer, att nationer vilka tidigare bedrivit storsjöfiske i relativt blygsam skala numera är i färd med att bygga upp betydande fiskeflottor vilka kraftigt konkurrera med de nordiska ländernas fiskare på dessas traditionella fiskevatten. Här berörda frågor talar för att behov föreligger av fördjupade kunskaper på en rad hithörande områden.

Men länsstyrelsen vill här också ta upp en annan fråga nämligen den om möjligheterna till ett bättre utnyttjande av fiskefångsterna. Påbörjade leveranser av svensk konserverad fisk (sill) till vissa u-länder har visat att betydande marknader finns för dessa produkter. Ytterligare forskning beträffande fiskens lagringsförhållanden m. m. skulle sannolikt öppna ytterligare marknader för de nordiska fiskarna.

Den nordiska fiskerinäringen står som bekant på en mycket hög teknisk nivå och detta har också uppmärksammats i internationella sammanhang. För närvarande är en representant för den svenska fiskerierorganisationen i Nordafrika för att som expert delge tunisiska fiskare våra erfarenheter beträffande teknik, fångstmetoder etc.

En utbildningsanstalt för högre fiskeriutbildning skulle vid sidan av sin ordinarie funktion, här kunna fylla en betydelsefull uppgift dels för utbildning av nordiska instruktörer för tjänstgöring i u-länder dels också för att delge personer från u-länder våra forskningsrön och erfarenheter.

Då ett av världens fiskrikaste områden ligger omedelbart väster om Skandinaviska halvön måste det anses vara ganska naturligt att en utbildningsanstalt för forskning och högre fiskeriutbildning förläggs till något av de nordiska länderna. Då frågan om dylik högre utbildning numera tycks vara högeligen aktuell i Danmark och Norge anser länsstyrelsen det befogat med en utredning angående möjligheterna att anordna högre fiskeriutbildning på nordisk basis. Länsstyrelsen anser dock att en eventuell utredning även bör ta i beaktande det behov av utbildning som finns inom de så kallade u-länderna och att vissa platser reserveras för elever från dessa länder.

---

Göteborg i landskansliet den 2 oktober 1964

*Per Nyström*

*Lennart Grönberg*

#### Sveriges fiskares riksförbund:

---

Behovet av yrkesutbildning för svenska fiskare har vid flera tillfällen omvittnats både från enskilda fiskare och från organisationerna. Frågan har också förts fram till statsmakterna, som visat förståelse härför och vilja att medverka till en lösning. De försök med särskilda fiskareskolor, som gjorts i både Danmark och här hemma har tyvärr icke varit uppmuntrande. Den ringa elevanslutningen kan naturligtvis bero på att underlaget för en tillfredsställande elevrekrytering varit otillräckligt. Ett samgående med övriga nordiska länder skulle därför enligt vår uppfattning medföra en ökning av möjligheterna för en ordentlig tillströmning av elever.

Den snabba utveckling, som äger rum på alla områden och icke minst inom fisket, ställer ökade krav på den enskilde fiskaren, både i egenskap av yrkesman och såsom medborgare i ett framåtgående och tekniskt väl rustat samhälle. En ordentlig utbildning är behövlig även ur dessa synpunkter.

Samma förhållande kan också sägas gälla ifråga om den högre fiskeriutbildningen. Här är också en upprustning på sin plats och eftersom frågan sy-

nes vara aktuell både i Danmark och Norge bör det även enligt styrelsens uppfattning vara lämpligt att undersöka möjligheterna för ett nordiskt samgående.

Med hänvisning till ovanstående vill styrelsen för Sveriges Fiskares Riksförbund tillstyrka, att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt företaga en utredning av möjligheterna för att anordna en högre fiskeriutbildning på nordisk basis eventuellt i form av en fiskerihögskola.

Göteborg den 12 september 1964

Sveriges fiskares riksförbund

*Hans Levin*

*Carl Zander*

#### Svenska ostkustfiskarens centralförbund:

För närvarande bedrivs utbildningen av fiskare i Sverige på frivillig basis, genom kurser som anordnas av Hushållningssällskapen med stöd av ett särskilt statligt anslag som fördelas av fiskeristyrelsen för ett år i sänder. Dessa kurser anordnas i regel vid tillfälliga avbrott i fisket på grund av ishinder, säsonguppehåll etc. Vid längre perioder av ishinder har även arbetsmarknadsstyrelsen, även via hushållningssällskapen, anordnat arbetslöshetskurser för fiskare.

Detta avser främst ostkusten, där perioder av långvariga ishinder regelbundet förekommer. Motivet för dessa arbetslöshetskurser har varit just behovet för fiskarna att vidareutbilda sig i det egna yrket med hänsyn till de ökade krav som utvecklingen av näringen har ställt.

Denna utbildning avser främst att fylla gällande kompetenskrav för förande av befäl på fiskefartyg av ett visst tontal (viktiga kompetenskrav vid storlekarna 20 och 100 ton), samt avläggande av skepparexamen, s. k. fiske-skepparexamen, enligt av sjöfartsstyrelsen fastställd befälsförordning. Vidare fartygsmekanikerexamen enligt samma förordning, där maskinläran alltmör ställer krav på grundliga kunskaper i materialkännedom, högtryckspumpar m. m., på grund av att fiskefartygen alltmera övergår till dieseldrift. Att AMS så långt varit görligt stött dessa kurser ekonomiskt såsom arbetslöshetskurser har haft en mycket stor betydelse vid längre driftsstopp på grund av ishinder, då de tillgängliga anslagen från fiskeristyrelsen ej varit tillräckliga för ett större antal kurser för fiskare.

Speciellt på grund av de alltmer ökade kraven på kompetens, orsakade av den snabba utvecklingen inom fiskerinäringen, har dessa kurser varit mycket populära och omfattats med ett stort intresse från fiskarna. Tendensen med det växande tontalet per enhet i fiskeflottan ställer den enskilde fiska-

ren och skepparen inför reella problem att skaffa sig kompetensbevis i form av fiskeskepparexamen, fartygsmekanikerexamen, certifikat för radiotelefo- ni, decca, radar etc. De ökade tekniska hjälpmedlen för navigering och fis- keriteknik ställer allt större krav på det tekniska kunnandet ombord, jäm- te gällande författningar, förordningar och bestämmelser.

Elektricitetslära och svagströmsutbildning för dessa tekniska hjälpmedel är eftersatt i utbildningen, just av den orsaken att fiskarna i Sverige genom gällande fartygsbefälsförordning i första hand går in för att fylla kraven för denna förordning, vilket i och för sig är mycket krävande.

Frivillig utbildning i navigation förekommer i stor utsträckning per kor- respondens via Nautiska brevskolan i Göteborg, som lagt upp särskilda brev- kurser för fiskeskeppare. En brevkurs och cirkelstudier i ämnet färskfiskens tillvaratagande ombord efter fångsten omfattas även av ett stort intresse.

Centralförbundet har även sig bekant, att inom Sveriges fiskares studie- förbund tidigare frågan om en gemensam nordisk fiskeriutbildning varit fö- remål för diskussion, och att Studieförbundet då uttalat sig för lämpligheten och värdet av en sådan gemensam utbildning.

Medlemsförslaget om högre nordisk fiskeriutbildning har varit utsänt till ledamöterna i centralförbundets arbetsutskott sedan den 23 juli, och då ar- betsutskottet sammanträdde den 23 september beslöts att helt tillstyrka en utredning om en gemensam nordisk fiskeriutbildning. De i medlemsförsla- get angivna riktlinjerna bör särskilt uppmärksammas med hänsyn till be- hovet av teknisk utbildning i form av en specialskola för fisket.

Stockholm den 30 september 1964

Svenska ostkustfiskarens centralförbund

*Per Mattsson*

Svenska västkustfiskarnas centralförbund:

En utbildningsanstalt för forskning och högre fiskeriutbildning placerad i något av de nordiska länderna har säkert en uppgift att fylla i framtiden. trots att de försök som tidigare gjorts med fiskeriutbildning i Sverige, Norge och Danmark visat ett mycket otillfredsställande resultat vad det beträffar antalet deltagare i undervisningen. Svenska västkustfiskarnas centralför- bund vill dock under förutsättning att hela verksamheten bekostas av stats- medel, tillstyrka att en utredning om möjligheterna för att anordna en högre fiskeriutbildning på nordisk basis företages.

Göteborg den 6 oktober 1964

Svenska västkustfiskarnas centralförbund

*Rune Johnsson*

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats medlemsförslag om högre nordisk fiskeriutbildning. Utskottet, som behandlat ärendet vid möten den 29—30 oktober 1964 samt den 7 och 8 januari 1965, får i anledning härav avgiva följande betänkande.

**1. Medlemsförslaget**

I förslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att gemensamt företaga en utredning av möjligheterna för att anordna en högre fiskeriutbildning på nordisk basis eventuellt i form av en fiskerihögskola. Förslagsställarna hänvisar till fiskerinäringens stora betydelse i samtliga nordiska länder samt framhåller att den präglas av en snabb utveckling, som numera gjort fisket med dess inriktning på stormarknader till en industrigren, som kräver stora kapitalinvesteringar och en hög teknik för att ge bästa resultat. Därför bör varje möjlighet att öka effektiviteten och produktionen inom fisket tillvaratagas. Som en sådan möjlighet ser förslagsställarna en effektivisering av fiskeriutbildningen och framhåller, att behovet av en högre fiskeriutbildning redan nu är oundersägligt och med den pågående snabba utvecklingen torde komma att göra sig alltmer märkbart i framtiden. Med hänvisning till de redan tidigare i fackmannakretsar dryftade planerna på en eventuell fiskerihögskola finner förslagsställarna det befogat, att de nordiska länderna gemensamt tar upp frågan om den högre fiskeriutbildningen i syfte att inventera utbildningsmöjligheterna på området och utreda förutsättningarna för att gemensamt anordna någon form av högre fiskeriutbildning.

**2. Remissyttrandena**

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

*Danmark*

Fiskeriministeriet  
Ministeriet for Grønland  
Dansk Fiskeriforening  
Vestjysk Fiskeriforening

*Finland*

Handels- och industriministeriet  
Lantbruksministeriet



Lantbruksstyrelsen  
 Kansler för Helsingfors universitet  
 Helsingfors universitets konsistorium  
 Helsingfors universitets agrikultur-forstvetenskapliga fakultet  
 Professor Reino Ryhänen  
 Suomen kalastusyhdistys — Fiskeriföreningen i Finland

*Island*

Fiskeriministeriet  
 Universitetets forskningsinstitut, fiskeriafdelingen  
 Vragerdirektøren  
 Navigationsskolan  
 Maskinistskolen i Reykjavíks skolebestyr  
 Islands Fiskeriforening  
 Islands Sømandsforbund

*Norge*

Fiskeridepartementet

*Sverige*

Fiskeristyrelsen  
 Universitetskanslersämbetet  
 Biologisk-geografiska sektionen vid Uppsala universitet  
 Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Lunds universitet  
 Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Göteborgs universitet  
 Matematisk-naturvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet  
 Överstyrelsen för yrkesutbildning  
 Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län  
 Sveriges fiskares riksförbund  
 Svenska ostkustfiskarens centralförbund  
 Svenska västkustfiskarnas centralförbund

De hörda remissinstanserna tillstyrker överlag att en sammordisk utredning företas angående förutsättningarna för en högre nordisk fiskerit utbildning i sammordisk regi. Angående behovet och arten av en sådan utbildning på olika nivåer anförs emellertid delvis avvikande synpunkter i de olika länderna.

*Danmark*

*Fiskeriministeriet*, som hänvisar till *Dansk Fiskeriforenings* och *Vestjysk Fiskeriforenings* yttranden, finner för sin del, att det väckta förslaget om en högre fiskerit utbildning är synnerligen värdefullt, men då man för närvarande är sysselsatt med frågan om ett eventuellt införande av en allmän och grundläggande utbildning av unga fiskare i Danmark önskar ministeriet icke förrän denna fråga är mera avklarad ingå i överväganden angående en högre sammordisk utbildning. *Ministeriet for Grønland* önskar likaså intaga en avvaktande hållning till dess att frågan om utbildning av yngre fiskare i Grønland lösts.

### *Finland*

*Handels- och industriministeriet*, som handlägger fiskeriutbildningsfrågor endast för såvitt fråga är om storfiske i öppen sjö, anser, att innan en nordisk utredning verkställs en utredning av utbildningsbehovet och möjligheterna att anordna utbildning i hemlandet först borde företagas. *Lantbruksstyrelsen*, om vars yttrande *lantbruksministeriet* förenat sig, ävensom *Helsingfors universitet*, framhåller att fiskeriförhållandena och därmed utbildningsbehovet i Finland väsentligen avviker från de i Danmark och Norge och till stor del även i Sverige, emedan fisket i Finland, även det fiske som bedrivs vid kusterna, är att betrakta som insjöfiske bedrivet med små farkoster och stående redskap. Enär huvudvikten vid en gemensam nordisk skola borde fästas vid högsjöfisket, kan från Finland påräknas endast ett fåtal elever för vilka dessutom en undervisning på de skandinaviska språken kan erbjuda svårigheter. Lantbruksstyrelsen föreslår, att frågans mera ingående utredning ombetros de nordiska fiskeriministrarnas vartannat år återkommande konferens och det nordiska kontaktorgan för fiskerifrågor, som är verksamt under tiderna mellan konferenserna.

*Fiskeriföreningen i Finland*, som även hänvisar till fiskerinäringens avvikande förutsättningar i landet, tillmäter förslaget om en samnordisk fiskeriutbildning på högskoleplanet stort intresse, emedan någon sådan undervisning på grund av fiskerinäringens relativt ringa betydelse i Finland inte på länge kan förmodas bli förverkligad på nationell basis. Föreningen anser, att det vore värdefullt om blivande befattningshavare inom fiskeriadministrationen, -organisationerna, -forskningen, fiskindustrin, utbildningsanstalterna m. fl. kunde komplettera sina hittills ensidigt naturvetenskapliga studier med tekniska och ekonomiska studier vid en samnordisk högskola, varvid nyttiga kontakter med förhållandena i andra länder även kunde erhållas. Föreningen, som tillstyrker förslaget om en samnordisk utredning i saken, hänvisar därjämte till det ökande internationella samarbetet, bl. a. den specialistservice, som bedrivs inom ramen för FAO.

### *Island*

*Fiskeriministeriet, fiskeriavdelningen vid universitetets forskningsinstitut, Islands fiskarforening och Islands Sømandsforbund* tillstyrker samtliga, att saken göres till föremål för en systematisk undersökning, varvid de speciella isländska intressena på detta område bör tagas i beaktande.

### *Norge*

*Fiskeridepartementet* meddelar, att frågan om en högre fiskeriundervisning i Norge kommer att utredas inom en härför tillsatt kommitté och att departementet får anledning att återkomma till frågan, när denna är närmare klarlagd för Norges del. I anseende härtill föreslår departementet, att den fortsatta behandlingen av förslaget inom rådet skulle utsättas.

### *Sverige*

*Fiskeristyrelsen*, som ifrågasätter ett större behov av egentlig högskoleutbildning på detta område, anser att den på bred akademisk, huvudsakligen naturvetenskaplig bas folade nuvarande utbildningen av högre fiskeritjänstemän inte bör frångås. Däremot vore det värdefullt om dessa tjänstemän efter avslutade studier i hemlandet vid en nordisk högskola kunde erhålla utbildning på sådana områden som beståndslära, tekniska hjälpmedel och ekonomiska aspekter på fisket. Styrelsen, som med hänsyn till det tidigare konstaterade ringa intresset för egentlig fiskarutbildning i Sverige, ej anser att förutsättningar finns för en dylik mera grundläggande utbildning, önskar emellertid icke motsätta sig en allsidig utredning i saken.

*Universitetskanslersämbetet*, som stöder sig på yttranden av *biologisk-geografiska sektionen vid Uppsala universitet* samt *matematisk-naturvetenskapliga Fakulteterna vid Lunds, Göteborgs och Stockholms universitet*, tillstyrker en för de nordiska länderna gemensam utredning med uppgift att dels inom respektive land kartlägga behovet av högskoleutbildad personal inom fiskerinäringen dels närmare utforma utbildningens innehåll. En sådan utredning tillstyrkes även av *överstyrelsen för yrkesutbildning*.

*Länsstyrelsen i Göteborgs och Bohus län* tillstyrker den föreslagna utredningen men vill samtidigt understryka betydelsen av att behovet av viss med fisket sammanhängande forskning, såsom forskning rörande konservering och upplagring av fisk, tages i beaktande. Länsstyrelsen hänvisar vidare till att det tekniskt högt utvecklade fisket i Norden tilldragit sig uppmärksamhet även i internationella sammanhang och anser, att en utbildningsanstalt för högre fiskeriutbildning vid sidan av sin egentliga uppgift kunde fylla en betydelsefull uppgift dels för utbildning av nordiska instruktörer för tjänstgöring i u-länder dels också för att delge personer från dessa länder här vunna forskningsrön och erfarenheter.

*Sveriges fiskares riksförbund och Sveriges ostkustfiskarens centralförbund* tillstyrker en utredning om en gemensam nordisk fiskeriutbildning. Det senare förbundet betonar särskilt, att behovet av teknisk utbildning bör beaktas i samband med utredningen.

### 3. U t s k o t t e t

I medlemsförslaget behandlas såväl den mera kvalificerade fackutbildningen av fiskare som utbildningen på akademisk nivå av fiskerikonsumenter och annan högre personal inom fiskeridadministrationen, -organisationerna, -forskningen och fiskindustrin samt vid utbildningsanstalterna inom fisket etc.

Vad först angår den mera kvalificerade fackutbildningen av fiskare synes denna vara bäst ordnad i Norge, där det för närvarande finnes fem och sannolikt inom en nära framtid sex olika fiskarfackskolor. Frågan om

huruvida möjligheter finnes att med utnyttjande av den norska skolorganisationens kapacitet — exempelvis genom stipendiatplatser för de övriga nordiska länderna — tillgodose åtminstone en del av dessa länders utbildningsbehov på detta plan bör enligt utskottets åsikt lämpligen kunna övervägas inom Nordiska kontaktorganet för fiskerifrågor, som torde besitta den erforderliga sakkunskapen på detta fält. Utskottet anser därför, att någon särskild rekommendation till regeringarna på denna punkt åtminstone i nuvarande skede ej är av behovet påkallad.

Beträffande härefter den högre utbildningen på akademisk nivå av personal inom fiskeriadминистраtionen m. fl. områden anser utskottet det med hänsyn till den stora betydelse fisket som näringsgren har i flera av de nordiska länderna värdefullt, att denna utbildning — liksom fallet är vad gäller jordbruk och skogsbruk — får en egen högre utbildnings- och forskningsanstalt, som kan erbjuda en lämplig miljö för samverkan mellan alla de olika discipliner inom biologin, oceanografin, tekniken och företagsekonomien, vilka måste sammanföras inom ramen för en akademisk utbildningsanstalt för fiskerifrågor. Det synes naturligt och ändamålsenligt att en akademisk anstalt av detta slag upprättas på nordisk basis. Det har för utskottet upplysts, att i Norge en kommitté skall tillsättas för att utreda med ifrågasavarande utbildning sammanhängande problem. I dess uppdrag väntas skola ingå att undersöka även frågans nordiska aspekter.

Under sådana omständigheter finner utskottet naturligt, att de övriga nordiska länderna på lämpligt sätt anknyter till den norska utredning, som nu skall sättas igång. En sådan kontakt kunde etableras i olika former. Efter tidigare mönster kunde exempelvis observatörer från övriga nordiska länder beredas tillfälle att medarbeta i den norska utredningen i vad avser dess arbete med ett nordiskt alternativ till fiskerihögskola.

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturutskott föreslå,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknytning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola.

Oslo den 8 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Ranmark*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

*BILAGA 3***I efterhand inkommet yttrande****D a n m a r k****Statsministeriet:**

— — — — skal man herved meddele, at sagen af rigsombudsmanden på Færøerne har været forelagt Færøernes landsstyre, der har udtalt, at det omfatter tanken om en sådan uddannelse med den største interesse.

I forbindelse med landsstyrets udtalelse har rigsombudsmanden henledt opmærksomheden på, at det i forslaget er anført, at der i Danmark findes 13 000 erhvervsfiskere. Dette tal omfatter næppe de færøske erhvervsfiskere, der udgør omkring 4 000 eller ca. 1/3 af den samlede mandlige befolkning på Færøerne.

Det tilføjes, at spørgsmålet om en fælles nordisk fiskerihøjskole har været omtalt i den færøske dagspresse med ønsket om, at en sådan højskole placeres på Færøerne.

København, den 14. januar 1965

P. m. v.

E. b.

*Ruth Bruun-Pedersen*

## Medlemsförslag

### om fria resor för Nordiska rådets ledamöter och suppleanter

*(Väckt av Nils Kellgren och Aksel Larsen)*

En av grundtankarna bakom Nordiska rådet är att i ett vart av parlamenten i de fem länderna småningom skall framväxa en grupp medlemmar, vilka genom deltagande i olika former i rådets arbete skolats i övriga nordiska länders särskilda problem och lärt sig anlägga nordiska aspekter på olika i det egna landets politik förekommande frågor. Förverkligandet av dessa tankegångar är en fråga på ganska lång sikt. Genom det praktiska arbetet i rådet och dess organ har man redan nu kommit en god bit på väg, men en fortsatt utveckling i denna riktning bör främjas. Av vikt därvidlag är att Nordiska rådets ledamöter får goda möjligheter att lära känna förhållandena överallt i Norden. Härigenom ökas deras förutsättningar att riktigt bedöma problem av nordisk karaktär.

Ett medel att nå det angivna målet är att skänka Nordiska rådets medlemmar och suppleanter rätt till fria resor i de nordiska länderna, i första hand på järnvägarna men också med andra kommunikationsmedel efter i huvudsak samma grunder som nu gäller beträffande parlamentariskernas resor inom landet.

En liknande fråga har tidigare varit uppe i Nordiska rådet. År 1957 behandlades sålunda ett medlemsförslag, som avsåg att rådet skulle rekommendera regeringarna »att framlägga förslag om att medlemmar i de nordiska parlamenten erhålla fria resor på järnvägarna i de nordiska länderna». Motiven var väsentligen desamma som de ovan redovisade, men konklusionen gick betydligt längre. I förslaget uttalades emellertid att, om reformen ansågs för vittgående, man borde till en början begränsa den fria reserätten till rådets medlemmar och suppleanter. Förslaget föll den gången, ehuru rådets trafikutskott uttalade sin anslutning till förslagets syfte, bl. a. av ekonomiska skäl.

De yttre villkoren för rådets arbete har emellertid ändrats ganska radikalt sedan 1957. Ännu vid denna tid var rådets arbete väsentligen koncentrerat till de årliga rådssessionerna. Numera arbetar mellan dessa rådets utskott, vilka sammanträder ettvart åtskilliga gånger om året. Vid rådets tolfte session har en sådan reform av rådets arbetsformer genom-

förts, att rådets arbete i ökad utsträckning skjuts över på de förberedande organen. Rådets medlemmar och åtskilliga av dess suppleanter kommer att ha att företaga ett flertal resor inom Norden under ett arbetsår. Önskvärt är att medlemmarna, i den mån deras tid det medger, företager resor i grannländerna, även utan omedelbart sammanhang med rådsmöten, t. ex. för föredragshållande och för andra insatser i det nordiska samarbetet.

Den fria reserätten inom Norden för dem, som av sina parlament särskilt anförtrotts att sörja för det nordiska samarbetet, ter sig som en naturlig konsekvens av den rätt till fria resor inom landet, som nu tillkommer varje parlaments egna medlemmar.

En närmare utredning rörande formerna för ett sådant system och om sättet för kostnadernas täckande torde kunna utföras genom rådspresidiets försorg.

På grund av vad som ovan anförts hemställas,

att Nordiska rådet beslutar uppdraga åt rådets presidium att förbereda en ordning, enligt vilken rätt till fria resor i de nordiska länderna för Nordiska rådets medlemmar och suppleanter införes.

Stockholm och Köpenhamn i juni 1964

*Nils Kellgren*

*Aksel Larsen*

**BILAGA 1****Yttranden över medlemsförslaget****D a n m a r k****Ministeriet for offentlige arbejder:**

— — — skal man oplyse, at den lovmæssige hjemmel for fribefordring på Danske Statsbaner indeholdes i § 58 i lov nr 210 af 11. juni 1959 (statsbaneloven).

I henhold til denne paragrafs stk 1 rejser Hans Majestæt kongen og kongehusets medlemmer frit på statsbanerne, og der udstedes årslrikort 1. klasse til statsbanerne for ministrene og folketingets medlemmer. Disse kort er med Danske Privatbaners godkendelse også gyldige til samtlige privatbanestrækninger i Danmark.

I henhold til samme paragrafs stk 2 udfærdiges der frikort til statsbanerne for embedsmænd m fl under hofstaterne.

Endvidere er der afsluttet overenskomst mellem Danske Statsbaner og Danske Privatbaner, mellem statsbanestyrelserne i Sverige, Norge, Finland og Danmark samt Svenska järnvägsföreningen (fællesorgan for samtlige svenske privatbaner) og mellem Danske Statsbaner og en række andre europæiske jernbanestyrelser om gensidig ydelse af fribefordring for ansatte under de pågældende styrelser.

Til redaktører af danske dagblade gives fribefordring i redaktionelt øje-med på særlige i overenskomster fastsatte vilkår.

Omfanget af den fribefordring, der ifølge § 58, stk 3, ydes statsbanernes personale og dets familier, er fastsat af ministeren for offentlige arbejder, og midlerne hertil bevilges på finansloven.

Endvidere bemærkes, at der er truffet aftale med undervisningsministeriet om fribefordring af skoleelever m fl, med socialministeriet om fribefordring af børn og unge fra anerkendte institutioner for børneforsorg m. v. og med forsvars- og indenrigsministeriet samt civilforsvarsstyrelsen om fribefordring eller befordring på særlige vilkår af personel under militæret og civilforsvaret, men for disse befordringer modtager statsbanerne betaling fra de pågældende ministerier.

For så vidt der skal ydes ikke-danske medlemmer og suppleanter af Nordisk Råd fribefordring på Danske Statsbaner og evt også på Danske Privatbaner, må det forudsættes, at bestemmelsen i ovennævnte § 58 stk 3, 2. punktum, bringes i anvendelse, således at de fornødne midler dertil bevilges på finansloven.



Efter nugældende takster koster et års-abonnementskort 1. klasse til statsbanerne 2 885 kr. Kortet gælder ikke til statsbanernes omnibusruter, men det giver på disse ruter adgang til at få udstedt enkelt- og dobbeltbilletter til halv pris. Det giver endvidere adgang til på de fleste privatbaner at få udstedt dobbeltbilletter til enkeltbilletspris.

Der findes ikke takster for et års-abonnementskort gældende til såvel statsbanerne som disses omnibusruter eller for et kombineret kort til statsbanerne og privatbanerne.

Såfremt der ønskes udstedt kort gyldigt til alle statsbane- og privatbanestrækninger, vil der formentlig kunne træffes aftale herom med Danske Privatbaners Fællesrepræsentation.

København, den 13. august 1964

P. g. v.

*L. Buus-Pedersen*

*Ove Einar Rude*

## Finland

### Riksdagens kansli Kommission<sup>1</sup>:

---

Kansli Kommissionen beslöt såsom sitt yttrande anföra, att beviljande av fria resor för Nordiska rådets ledamöter och suppleanter i de nordiska länderna skulle komma i fråga närmast på järnvägarna och att anordningen borde förverkligas så, att Nordiska rådets ledamöter och suppleanter skulle berättigas att resa fritt på järnvägarna i samtliga nordiska länder mot företeende av ett särskilt, av Nordiska rådet utfärdat härtill berättigande kort.

Helsingfors den 8 oktober 1964

In fidem:

*R. Lehtokoski*

**Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena** har i skrivelse den 1 september 1964 instämt i yttrande av järnvägsstyrelsen i Finland (se nedan).

### Järnvägsstyrelsen<sup>1</sup>:

---

De i förslagets motivering framförda synpunkterna är samtliga beaktansvärda och betydelsefulla. Statsjärnvägarnas i Finland rätt att bevilja fri-

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

biljetter begränsas emellertid av lagen den 19 maj 1950 om de allmänna grunderna för statsjärnvägarnas hushållning och stadgan den 22 december 1949 angående fribiljetter å statsjärnvägarna (förordning). Vid sådant förhållande har järnvägsstyrelsen icke någon omedelbar rätt att bevilja de föreslagna fria resorna. Det må nämnas, att icke ens riksdagsmännen i Finlands riksdag har fribiljetter på statsjärnvägarna, utan riksdagen köper av järnvägarna ett erforderligt antal årsbiljetter med 25 % rabatt.

Nordiska rådets uppgifter är dock så omfattande och med tanke på det nordiska samarbetet betydelsefulla, att en lösning av den aktuella frågan borde sökas på andra vägar. Det kunde t. ex. komma i fråga, att resekostnaderna skulle ersättas med budgetmedel eller att ett särskilt nordiskt rabattkort skulle instiftas för Nordiska rådets medlemmar och suppleanter. Saken bör dock ytterligare utredas.

Helsingfors den 26 augusti 1964

Generaldirektör *Erkki Aalto*

Chef för tariffavdelningen *Mauno Laisaari*

N o r g e

**Samferdselsdepartementet:**

Samferdselsdepartementet vil for sin del gå ut fra at det må være en forutsetning at frie reiser for Rådets medlemmer ikke skal gis vederlagsfritt av trafikkselskapene. En kan ikke se at det skulle være vanskelig å finne praktiske former for oppgjør med trafikkselskapene dersom man vil gjennomføre frie reiser for Rådets medlemmer også i andre nordiske land.

Oslo, 29. september 1964

*Erik Himle*

*Odd Brodahl*

S v e r i g e

**Fullmäktige i riksgäldskontoret:**

Förslagsställarna betraktar en fri reserätt inom Norden för Nordiska rådets medlemmar och suppleanter som en naturlig konsekvens av den rätt till fria resor inom resp. land, som nu tillkommer varje nordiskt parlaments medlemmar. I anslutning till detta uttalande vill fullmäktige erinra

om de bestämmelser som gäller för svenska parlamentarikers rätt till fria resor inom Sverige. Enligt dessa bestämmelser äger envar riksdagsman rätt till fria järnvägsresor inom landet, med något olika bestämmelser för sessions- resp. icke sessionstid. Rätten till fria flygresor är begränsad. Dylikt färd sätt får på det allmännas bekostnad begagnas endast under riksdags-session och då vid färd från flygplats i hemorten till flygplats i riksdags-orten eller omvänt.

Därest en fri reserätt på järnvägarna inom Norden skulle införas för Nordiska rådets medlemmar och suppleanter, vilket förslagsställarna i första hand äsyftar, torde det icke vara lämpligt att kopiera det i Sverige tillämpade systemet med årskort, enär det sannolika utnyttjandet av dylika kort icke skulle stå i proportion till priset på desamma.

Vad beträffar flygresor synes någon slags begränsning av en eventuell rätt att utnyttja detta kommunikationsmedel, i likhet med vad som gäller för de svenska riksdagsmännens vidkommande, böra stadgas.

Om en fri reserätt inom Norden införas för rådsmedlemmarna, vill fullmäktige beträffande den tekniska utformningen av densamma förorda, att varje land får bestrida sina rådsmedlemmars resekostnader, oavsett i vilket land resan företages. För de svenska rådsmedlemmarnas vidkommande synes täckning lämpligen böra ske av de styrkta verkliga färdkostnaderna enligt till Nordiska rådets svenska kansli inlämnad reseräkning. Här skisserade förfaringssätt skulle bl. a. medföra den väsentliga fördelen att någon kostnadsfördelning de nordiska länderna emellan ej skulle behöva göras.

---

Stockholm den 10 september 1964

*Gösta Renlund*

*Ingmar Jansson*

#### Järnvägsstyrelsen:

---

Som följd av en mellan å ena sidan järnvägsstyrelsen, Svenska järnvägsföreningen och generalpoststyrelsen och å andra sidan riksdagens ekonomibyrå träffad överenskommelse erhåller riksdagsledamöterna personliga årskort, gällande för obegränsat antal resor på statens och enskilda järnvägar samt på bussar tillhörande dessa järnvägar eller postverket. Avgift för årskorten, beräknad efter schablonmetod, erlägges av riksdagens ekonomibyrå halvårsvis i efterskott.

Under förutsättning att statens järnvägar för nu omhandlade resor erhåller ersättning efter i princip samma grunder som enligt ovan nämnd

överenskommelse är från järnvägsstyrelsens sida intet att erinra mot bifall till det framlagda förslaget.

Stockholm den 15 september 1964

*Arne Sjöberg*

*Anders Ekelund*

## BILAGA 2

### Översikt över frikort på järnväg i Norden

	Typ av kort	Pris	Förmåner
<i>Danmark</i>	Månadsfrikort	400 dkr/mån	Fria resor på samtliga danska järnvägar i valfri klass.
	Vid köp av 12 månadsfrikort samtidigt erhålles viss rabatt. Priset för 12 sådana kort, berättigande till fria resor i I klass, är 2 885 dkr och i II klass 2 300 dkr.		
<i>Finland</i>	Årsfrikort	1 500 fmk	Fria resor på samtliga finska järnvägar i II klass.
	Årsfrikort	2 250 fmk	Fria resor på samtliga finska järnvägar i I klass.
<i>Norge</i>	Årsrabattkort	500 nkr	Resor på samtliga norska järnvägar i valfri klass till halvt pris.
	Årsrabattkort	1 000 nkr	Resor på samtliga norska järnvägar i valfri klass till halvt pris och 50 % rabatt på tillägg för single i sovvagn.
<i>Sverige</i>	Årsfrikort	3 000 svkr	Fria resor på samtliga svenska järnvägar i valfri klass. Fri sovvagn. Fria bussresor på S.J:s bussar. Fritt resgods.

## BILAGA 3

### Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget

Till trafikutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om fria resor för Nordiska rådets ledamöter och suppleanter. Förslaget har varit föremål för behandling vid utskottets sammanträden i Stockholm den 18 juni 1964, i Köpenhamn den 30 september 1964 och i Stockholm den 18 december 1964.

Vid sistnämnda sammanträde deltog förutom utskottets medlemmar statsråd Erik Himle, minister för offentliga arbeten Kai Lindberg och statsrådet Gösta Skoglund i sakens behandling.

### 1. Medlemsförslaget

I förslaget, som väckts av Nils Kellgren och Aksel Larsen, hemställes, att rådet beslutar uppdraga åt presidiet att förbereda en ordning, enligt vilken rätt till fria resor i de nordiska länderna för Nordiska rådets ledamöter och suppleanter införes.

Efter hänvändelse från utskottet har rådets presidium behandlat medlemsförslaget vid sitt möte i Rajamäki den 12 augusti 1964, som därvid uttalade sig i den riktningen att — då ökade resemöjligheter för Nordens parlamentariker är en betydelsefull faktor för stärkandet av det nordiska samarbetet — man borde undersöka om icke den tänkta ordningen kunde utvidgas till att omfatta samtliga medlemmar av de nordiska ländernas folkrepresentationer och avse i första hand fria resor å järnväg. Den vidare utformningen av ett dylikt system förutsättes bliva beroende av de upplysningar, som kunde framkomma från ländernas järnvägsmyndigheter.

### 2. Gällande bestämmelser

För parlamentarikernas fria resor gäller för närvarande följande regler i Norden.

I *Danmark* äger medlemmar av folketinget enligt 58 § statsbaneloven fria resor på järnvägarna. Någon gottgörelse härför erhåller icke statsbanorna.

I *Finland* inköper riksdagen hos järnvägsstyrelsen till ett överenskommet förmånspris — ungefär 1 450 fm per biljett — s. k. riksdagsmannabiljetter, vilka berättigar innehavaren till fria resor i I klass på alla statsjärnvägarnas banor.

I *Norge* reser stortingsrepresentanterna gratis på I klass järnväg, på statsbanornas busslinjer, med flyg och med linjegående båtar. För järnvägs- och bussresor beviljar Stortinget varje år 300 000 nkr eller c:a 2 000 nkr per biljett som gottgörelse till järnvägen. Flygbiljetterna betalas av Stortinget, som erhåller en rabatt på 50 %. Båtresorna slutligen betalas av Stortinget till fullt pris.

I *Sverige* tillhandlar sig riksdagen från Statens järnvägar årskort för riksdagsmännen till en beräknad kostnad av cirka 2 700 kr. per kort. Årskorten ger rätt till fri resa i I klass med tåg och buss på såväl statliga som enskilda järnvägar. Se f. ö. översikten här ovan (*Bilaga 2*).

## 3. U t s k o t t e t

Det föreliggande förslaget syftar till att giva Nordiska rådets medlemmar och suppleanter ökade möjligheter att lära känna de nordiska länderna genom att dessa gives rätt till fria resor. Önskvärt vore också enligt utskottets mening att rådsmedlemmarna i större utsträckning än nu är fallet finge möjlighet till föredrags- och studieresor i grannländerna. Om en rätt till fria resor införes för sådant ändamål bör den emellertid ej begränsas till rådets medlemmar och suppleanter utan vidgas att gälla alla medlemmar i de nordiska ländernas parlament.

Parlamentarikerna torde i allmänhet vara så upptagna av nationella uppgifter, att de endast i begränsad omfattning kan få tid för exempelvis föredrags- och studieresor i grannländerna. Med hänsyn till att en fri reserätt kan komma att utnyttjas blott i relativt ringa grad, synes det utskottet ej motiverat att medlemmar av de nordiska parlamenten utrustas med frikort till järnvägarna även i grannländerna av samma slag som de, vilka varje land tilldelar sina egna parlamentariker.

I alla länder utom Danmark uppbär järnvägarna ersättning av staten för den förmån av fria resor som riksdagsmännen m. fl. erhåller. Man måste räkna med att ett eventuellt internordiskt frikort skulle komma att betinga ett tämligen högt pris, även om man utgår från en ganska låg utnyttjandegrad. Mot bakgrund härav synes det utskottet rimligare att nuvarande ekonomiska hinder för parlamentarikers resor i grannländerna undanröjes på så sätt, att i varje land medel avsättes för detta ändamål. I några länder överväges redan nu att ställa medel till förfogande för enskild parlamentarikers studieresa i utlandet. Några åtgärder från Nordiska rådet torde därför icke vara påkallade.

Trafikutskottet får, under åberopande av vad som ovan anförts, föreslå,

att Nordiska rådet icke företager sig något i anledning  
av medlemsförslaget.

Stockholm den 18 december 1964

*Jean Braconier*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jakobsen*

*Harry Klippenvåg*

*Aksel Larsen*

*Lars Larsson*

*Jon Leirfall*

*Birger Lundström*

Förman

## Medlemsförslag

### om inrättande av investeringsfond för Nordkalotten

(*Väckt av Olavi Lahtela, Jon Leirfall och Sven Sundin*)

Finlands, Norges og Sveriges Senterungsdoms-organisasjoner vedtok på en nordisk konferanse på Trollvasshytta i Norge 18. mars d. å. en uttalelse om opprettelse av et særskilt investeringsfond for Nordkalotten.

Uttalelsen lyder som følger:

Lokaliseringen av foretag och anläggningar är till mycket stor del beroende av att kapital ställes till förfogande. För att det lovvärda Nordkalotten-projektet skall kunna bli en realitet krävs, att möjligheter att låna upp kapital finns för dem som är intresserade av att investera. Därför vore det värdefullt om en särskild lokaliseringsfond för Nordkalotten inrättades. Fonden bör komma till stånd genom gemensamt bidrag från Norge, Sverige och Finland — ett bidrag som står i förhållande till nationalprodukten i respektive länder.

Vi mener at spørsmålet bør tas opp til overveielse av regjeringene. Et slikt fond vil kunne anvendes til felles tiltak på Nordkalotten som har betydning for to eller flere av de nordiske land.

Vi viser i denne sammenheng også til det medlemsforslag som ble vedtatt av Nordisk Råd i 1958 angående utbygging av veiforbindelsene på Nordkalotten, hvori rådet henstillet til regjeringene i Finland, Norge og Sverige i veibudsjettene å ta særlig hensyn til behovet for utbygging av veiforbindelsene i de nordlige områder og i den utstrekning det i vedkommende land skal fremmes slik veibygging å undersøke mulighetene for å få en særskilt post for internordiske veier på budsjettene. Et slikt fond ville kunne brukes til utbygging av internordiske veier.

Under henvisning til foranstående foreslås,

at Rådet henstiller til regjeringene i Finland, Norge og Sverige å utrede spørsmålet om et investeringsfond for Nordkalotten.

Helsingfors, Oslo og Stockholm i juli 1964

*Olavi Lahtela*

*Jon Leirfall*

*Sven Sundin*

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## F i n l a n d

## Finansministeriet:

Inom Nordiska rådet är alltjämt under behandling förslaget om inrättande av en allmän nordisk investeringsbank eller fond. Saken har varit under beredning i det av de nordiska ländernas ekonomiska ministerutskott tillsatta utskottet för finansärenden, men saken är ännu på hälft. Tills vidare vet man icke med säkerhet vilket avgörande, som kommer att fattas i detta ärende rörande inrättande av en allmän investeringsfond. Innan slutgiltigt beslut i detta ärende fattats, borde man enligt finansministeriets åsikt undvika att till behandling upptaga likadana ärenden.

Finansministeriet känner till de svårigheter, som existerar inom Nordkalottsområdet samt särskilt bristen på kapital inom detta område. I alla nordiska länder har dock under de senaste åren fästs särskild uppmärksamhet vid utvecklandet av Nordkalottens område, och stora anslag har årligen använts speciellt till utvecklande och förbättrande av vägnätet. Man har strävat till att sköta vägbyggnadsverksamheten genom samarbete mellan de olika nordiska länderna sålunda, att man länderna emellan överenskommit om vägnätets riktning och skyndsamt ordning för uppnående av bästa möjliga slutresultat.

Fördenskull, och då frågan om inrättande av en allmän investeringsfond ännu icke är avgjord, anser finansministeriet att skäl än så länge icke föreligger, att börja utreda inrättandet av en speciell för Nordkalottens område avsedd fond utan borde i detta skede även tillfredsställandet av detta behov tillgodoses inom ramen för utredningen om en allmän investeringsfond.

Helsingfors den 6 oktober 1964

Minister *Erkki Huurtamo*

Äldre regeringssekreterare *Osmo Kalliala*

## Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:

Vid Nordiska Rådets trafikutskotts tidigare sessioner har man från finskt håll påpekat, att de investeringar, som staten vidtagit i Norra Finland, icke formellt avviker från övriga statens investeringar. Alla dessa bör intagas i



budgeten samt ingående motiveras. Det är möjligt, att saken skulle alltmer försvåras, i den händelse en dylik fond inrättades. Enligt ministeriet är en sådan fond icke nödvändig åtminstone vad kommunikationsinvesteringar beträffar.

Helsingfors den 1 september 1964

Minister *M. Niskala*

Regeringsråd *Klaus Häkkänen*

#### Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen<sup>1</sup>:

Förslaget om inrättande av investeringsfond hör till väg- och vattenbyggnadsstyrelsens verksamhetsområde endast för den del som gäller byggande av vägförbindelser i norra Finland eller för den del förslaget gäller reserverande av ett särskilt allmänt anslag för samnordiska vägbyggen i vägbudgeten. Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anser för sin del att intagande av ett dylikt allmänt anslag i budgeten icke är ändamålsenligt emedan de relativt få ordinarie vägbyggnadsarbetena vilka för vårt lands vidkommande skulle komma i fråga borde intas i budgeten som fristående arbetsobjekt såsom fallet är för landets övriga delar. Däremot är det på sin plats att det anslag som årligen behövs för förbättrande av Lapplands gångstigar, varvid det är fråga om relativt små anslag för var sin fristående gångstig, intas som allmänt anslag i budgeten såsom det under många år redan gjorts i fall det icke varit fråga om förbättrande eller byggande av en gångstig av den storhetsklass att den borde intas i budgeten som ett särskilt arbetsobjekt.

Helsingfors den 17 september 1964

Generaldirektör *M. Niskala*

Chef för vägplanelägningsavdelningen, byggnadsråd *V. Skogström*

#### Länsstyrelsen i Uleåborgs län<sup>1</sup>:

Hänvisande till Eder skrivelse får länsstyrelsen äran såsom sitt uttalande i saken framföra följande.

Förslaget till inrättandet av en speciell investeringsfond för Nordkalottens behov kan anses ha träffat det rätta. I ett kapitalfattigt land såsom Finland skulle en sådan fond ha stor betydelse. I synnerhet med tanke på Nord-Finlands ekonomiska utveckling vore det viktigt att för detta område få nya företag, som skulle medföra nya arbetstillfällen. Grundandet av

<sup>1</sup> Uttrandet översatt från finska.

företag, som fordra stora kapital, är dock icke möjligt utan i någon form av samhället givet stöd.

Uleåborg den 13 oktober 1964

Landshövding *K. Määttä*

Länsråd *Eero Eho*

### Länsstyrelsen i Lapplands län<sup>1</sup>:

Den i norra Finland rådande kapitalbristen bromsar speciellt upp utvecklandet av småindustrin inom detta område. Här finns inte några sådana understödsfonder för detta ändamål som i norra Sverige och norra Norge, och det synes som om inrättandet hos oss av en separat understödsfond för norra Finland till stöd för småindustrin är synnerligen svårt att genomföra. Trots dessa olikartade finansieringsförutsättningar torde man kunna konstatera, att kalottområdet i sin helhet, för att snabbare kunna utvecklas, behöver mera kapital än hittills för främjande av den produktiva verksamheten.

En gemensam investeringsfond för kalottområdet skulle enligt länsstyrelsens uppfattning vara ägnad att främja speciellt småindustrins utveckling på hela kalottområdet. Fördenskull stöder länsstyrelsen det gjorda förslaget. Ifall dock som krav skulle uppställas, att fondens medel kan användas endast för främjande av två länders gemensamma företag, torde sådana objekt i praktiken inte förekomma alltför rikligt inom ramen för den egentliga industri- och småindustriverksamheten. Fördenskull borde övervägas, huruvida man icke borde avstå från en sådan inskränkning. Istället borde man vid beviljande av medel i erforderlig mån taga i beaktande vederbörande lands positiva insats för främjande av fondens verksamhetsmöjligheter. Ifall det för en sådan för kalottområdet gemensam investeringsfond skulle stå att få exempelvis utländskt kapital på mer förmånliga villkor än normalt skulle detta vara ägnat att främja fondens verksamhetsmöjligheter.

Vad beträffar det i förslaget antydda förverkligandet av internordiska vägar, broar o. a. planer av motsvarande storleksordning, anser länsstyrelsen, att investeringsfonden inte är lämplig för ändamålet, utan att man beträffande dessa frågor, såsom också hittills, i varje enskilt fall borde överenskomma skilt mellan länderna om de tillgångar man har för bygget, om den ordning, i vilken byggnadsarbetena skall äga rum och om fördelningen av kostnaderna mellan avtalsparterna.

Rovaniemi den 3 oktober 1964

Landshövding *Martti Miettunen*

Äldre landssekreterare *Vilho Haataja*

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

**Finlands industriförbund<sup>1</sup>:**

I medlemsförslaget som avser grundande av en investeringsfond för Nordkalotten har för behovet anförts tvenne motiv, nämligen dels att underlättandet av finansieringsmöjligheterna kunde öka produktionsinrättningarnas investeringar inom detta område samt dels att utbyggandet av vägförbindelserna länderna emellan på Nordkalottområdet mera ändamålsenligt kunde ske med stöd av en gemensam fond. Förslaget avser alltså att ekonomiskt utveckla ett begränsat område och initiativtagarna anser att nämnda utveckling bäst kan genomföras genom samarbete länderna emellan.

Med anledning av förslaget kan konstateras, att regionala utvecklingssträvanden kan stå i strid med en ekonomisk politik, som har maximal ekonomisk tillväxt såsom mål, när dennas förverkligande förutsätter så stor rörlighet som möjligt hos såväl arbetskraft som övriga produktionsfaktorer. Överförandet av finansieringskapital, varpå vi lider brist, till näringslivet i ett visst område i syfte att befolkningen på detta sätt kunde kvarhållas där, står därför ofta i strid med en ekonomisk politik som siktar till kraftig ekonomisk tillväxt. I detta avseende kan det ifrågasättas och är icke heller tillräckligt utrett, huruvida det ur nationalekonomisk synpunkt eller av andra vägande orsaker föreligger skäl att ens inom ramen för hela Norden särskilt utveckla Nordkalottsområdet.

För det andra bör konstateras att, om detta genomföres och den i medlemsförslaget avsedda utvecklingsfonden inrättas, blir grunderna för medlems användning ett synnerligen svårt problem. Om man fäster avseende endast vid nationalekonomisk lönsamhet, är det nämligen mycket sannolikt att de beviljade länen och finansieringen av vägprojekten främst skulle rikta sig mot Nord-Sverige, som torde vara det mest utvecklingsdugliga området inom Nordkalotten. Sverige torde för sin del icke vara nämnvärt intresserat av att genom en fond i form av understöd börja finansiera näringslivet i Nord-Finland eller Nord-Norge. Det förefaller överhuvudtaget svårt att tänka sig att länderna kunde nå överenskommelse om andra grunder för medlems användning än nationalekonomiska.

Enligt Industriförbundets uppfattning är det skäl att i allmänhet, därest särskilda skäl till en annan inställning ej föreligger, iakttaga försiktighet gentemot regionala utvecklingssträvanden av detta slag. I nu föreliggande fall har det enligt förbundets mening icke klarlagts att just Nordkalottsområdet med hänsyn till ekonomisk tillväxt vore ett sådant utvecklingsdugligt område, vars stödande lämpligen kunde ske genom finansiering av Sverige, Norge och Finland gemensamt. Av dessa orsaker och med beaktande av de svårigheter, som ansluter sig till grunderna för användningen av medlen i den föreslagna investeringsfonden, förefaller enligt Industri-

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

förbundets uppfattning skäl icke föreligga att åtminstone i detta skede grunda den i medlemsförslaget avsedda investeringsfonden.

Helsingfors den 5 oktober 1964

Finlands industriförbund

*Sakari T. Lehto*

**N o r g e**

**Utenriksdepartementet:**

---

Saken har vært lagt frem for interesserte norske fagmyndigheter og organisasjoner. Unntatt Industridepartementet konkluderer samtlige med at det ikke er tilstrekkelig grunn til å foreta en utredning av spørsmålet om opprettelsen av et felles nordisk investeringsfond for Nordkalotten.

Etter regjeringens oppfatning bør det neppe opprettes ytterligere organer for kanalisering av kapital til Nordkalottområdene. Det er neppe mangelen på slike organer som har forhindret realiseringen av utbyggingsplaner i disse områder. Opprettelsen av et slikt spesialfond ville videre gå på tvers av den utvikling vi har hatt i Norge, hvor Utbyggingsfondet for Nord-Norge er gått over i Distriktenes utbyggingsfond. Det er Regjeringens syn at landet som helhet er best tjent med at kapitalbehovene i de forskjellige utbyggingsstrøk bør sees under ett og i sammenheng.

Regjeringen er kjent med at det i Sverige arbeides med planer om en utbygging av økonomisk svake distrikter, som i vesentlig grad forutsettes å komme de nordlige områder tilgode. Når det både i Norge og Sverige er eller vil bli utviklet særskilte organer for distriktsutbyggingen, må det antas at prosjekter av felles betydning for landene på Nordkalotten best skulle kunne realiseres ved samarbeide mellom distriktsutbyggingsmyndighetene i de to land og sentralmyndighetene i Finnland. Et slikt samarbeid bør en derfor søke å fremme. Et særskilt investeringsfond skulle derfor være unødvendig for løsningen av de felles problemer i forbindelse med utbyggingen av de tre lands Nordkalott-områder.

Oslo, 12. oktober 1964

*Halvard Lange*

*Jahn Halvorsen*

## S v e r i g e

**Arbetsmarknadsstyrelsen:**

Arbetsmarknadsproblemen torde vara i stort sett likartade i de norra delarna av Finland, Norge och Sverige. För att komma till rätta med dem måste olika arbetsmarknadspolitiska åtgärder vidtagas. Bl. a. måste yrkesutbildningen och omskolningen intensifieras. Det är emellertid också önskvärt att i möjligaste mån bygga ut industrin i lämpliga orter. För att en sådan utbyggnad snabbare skall komma till stånd krävs särskilda stödåtgärder bl. a. i fråga om kreditförsörjningen. I Sverige lämnas för detta ändamål statliga lånegarantier, lån genom företagareföreningar, vartill kommer lån genom den särskilda Norrlandsfonden. Investeringarna underlättas också genom bidrag för uppförande av industribyggnader som beredskapsarbeten. Andra beredskapsarbeten som utföres är ägnade att förbättra lokaliseringsförutsättningarna för industrin.

Styrelsen anser det angeläget att de olika lokaliseringspolitiska medlen i de nordiska länderna utformas på ett sådant sätt att genomförande av projekt som har gemensam betydelse för länderna eller behöver gemensamma insatser inte försvåras. Främst synes detta emellertid vara ett samordnings- och samarbetsproblem. Styrelsen finner icke tillräckliga skäl föreligga för att nu jämväl inrätta en särskild investeringsfond för Nordkalotten.

Beslut i detta ärende har enligt verkschefens bestämmande fattats av understecknad Rehnberg, byrådirektör; och har i ärendets handläggning deltagit byråchefen Canarp och byrådirektören Buregren, föredragande.

Stockholm den 28 september 1964

Arbetsmarknadsstyrelsen

*Bertil Rehnberg*

*C. Canarp*

*Torsten Buregren*

**Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen:**

---

Av förslagstexten framgår att den tilltänkta fonden skulle användas till bl. a. vägbyggnader inom Nordkalotten, i första hand till de mellanstatliga vägarna. Beträffande detta slag av vägar gäller för närvarande, att gemensamma förhandlingar upplages mellan de berörda ländernas vägmyndigheter sedan något land tagit initiativ i frågan. Detta har sålunda varit förhållandet beträffande bl. a. utbyggnaden av Storlienvägen (väg E 75), förbättringen av Umbuktavägen (väg 361), utbyggnaden av Graddisvägen och frå-

gan om en eventuell vägförbindelse mellan Kiruna och Narvik samt de nu aktuella broförbindelserna över Torne och Muonio älvar. Finansieringen har i dessa fall gått (eller föreslagits gå) via varje lands vägbudget och under hänsynstagande till rådande arbetskraftsförhållanden.

Enligt de erfarenheter väg- och vattenbyggnadsstyrelsen hittills haft har denna form av underhandlingar och finansiering fungerat väl. Styrelsen finner därför icke skäl till sådana förändringar i rådande system som förslaget avser och avstyrker inrättandet av en speciell investeringsfond.

Stockholm den 3 oktober 1964

*Gust. Vahlberg*

*Per Olov Tjällgren*

#### Sveriges riksbank:

---

I medlemsförslaget om inrättande av en investeringsfond för Nordkalotten framhäves vikten av att upplåningsmöjligheter för lämpliga projekt finnes. För detta ändamål vore det enligt förslagsställarnas mening värdefullt, att en investeringsfond för Nordkalotten inrättades, i vilken ingick bidrag från Finland, Norge och Sverige, relaterade till nationalproduktens storlek i respektive länder. Det hemställs att de berörda regeringarna utreder frågan om en investeringsfond för Nordkalotten.

Fullmäktige vill för sin del framhålla, att en utredning i det angivna syftet för att vara meningsfull skulle förutsätta en gemensam lokaliseringspolitisk målsättning som innebar att näringslivets utbyggnad inom Nordkalottområdet framträdde såsom en för Norge, Finland och Sverige gemensam fråga. Det kan knappast hävdas att så f. n. skulle vara fallet, och en för detta område inrättad gemensam investeringsfond kan därför icke anses vara ett aktuellt projekt.

Stockholm den 8 oktober 1964

*Krister Wickman*

*Karin Winberg*

#### Länsstyrelsen i Norrbottens län:

---

Inom Nordkalottområdet i Sverige finnes för närvarande möjligheter att få lån och bidrag till startande av företag från Norrbottens Företagareförening och Norrlandsfonden. I höst kommer riksdagen därtill att föreläggas en proposition beträffande lokaliseringspolitiken innebärande ökade möj-

ligheter till lokaliseringspolitiskt stöd. En särskild lokaliseringsfond för hela Nordkalotten synes därför icke fylla något angeläget behov för den svenska delen av området.

Det förefaller länsstyrelsen administrativt enklare och mer realistiskt att finansiellt stöd för lokalisering av företag på Nordkalotten ordnas av varje berört land för sig. Samarbetet över gränserna vid förberedelser av företag med anknytning till varandra torde kunna äga rum oberoende av att finansieringen av företagen sker genom varje land för sig.

Länsstyrelsen anser sig icke böra tillstyrka förslaget.

Luleå i landskansliet den 12 oktober 1964

*Manfred Näslund*

*C. G. Wennberg*

#### Länsstyrelsen i Västerbottens län:

Vad beträffar stödet till ekonomisk utveckling inom den svenska delen av området, torde den framtida lokaliseringspolitiken komma att innebära, att möjligheterna till kapitalupplåning ökar. Därutöver finns medel tillgängliga i Norrlandsfonden m. fl. fonder, vilka är speciellt avsedda för norra Sverige. Även Norge och Finland har vidtagit åtgärder i syfte att främja näringslivet i respektive länders nordliga delar. Från denna synpunkt synes sålunda anledning icke föreligga att för sådant ändamål inrätta nu ifrågasatt fond. I den mån fråga är om för två eller flera länder gemensamma investeringar, såsom exempelvis vägförbindelser, torde samordningsproblemen kunna lösas på tillfredsställande sätt med nu tillämpad metodik, d. v. s. genom överläggningar i varje särskilt fall med berörda myndigheter.

Med anledning av vad sålunda anförts anser länsstyrelsen icke erforderligt, att frågan om inrättande av investeringsfond för Nordkalotten vidare utredes.

Umeå i landskansliet den 9 oktober 1964

*Filip Kristensson*

*A. Tollstorp*

#### Svenska bankföreningen:

Vad angår de svenska delarna av Nordkalotten har bankföreningen den uppfattningen att det knappast kan bli aktuellt med några investeringar, som skulle behöva finansieras på extraordinärt sätt.

Det vore säkerligen icke realistiskt att tänka sig, att i dessa områden skulle kunna utvecklas ett utbrett nät av småindustriella företag. I den mån en utbyggnad av industrin kan komma i fråga, torde det huvudsakligen komma att röra sig om enstaka större projekt, och det finns ingen anledning att anta, att de lånebehov som i samband därmed kan uppkomma ej skulle kunna tillgodoses på den reguljära kreditmarknaden. Nyligen verkställda undersökningar har visat, att kapitalknapphet icke utgjort någon avgörande faktor i det s. k. norrlandsproblemet. Skulle i något fall särskilt stöd finnas motiverat till ett mindre företag inom industrin eller turistnäringen, torde sådant kunna lämnas inom ramen för de lokaliseringspolitiska åtgärder som statsmakterna har för avsikt att inom kort sätta igång.

Förslagsställarna uttalar, att en investeringsfond skulle kunna utnyttjas för »felles tiltak» på Nordkalotten som har betydelse för två eller flera av de nordiska länderna. Vad som därmed åsyftas exemplifieras icke på annat sätt än att förslagsställarna anför, att fonden skulle kunna användas till byggande av internordiska vägar. Enligt bankföreningens mening skulle det emellertid vara olyckligt om vissa statliga vägbyggen skulle kunna undantagas från den angelägenhetsprövning av riksdagen som årligen verkställs vid väganslagens beviljande. Gränsvägarna i övre Norrland bör därför liksom hittills finansieras över budgeten. I vad mån andra samnordiska projekt än vägbyggen kan bli aktuella vet man icke i dag. Och för den händelse det skulle inträffa, förefaller det bankföreningen naturligtast och lämpligast att frågorna om medelsanskaffningen och kostnadernas fördelning mellan intressenterna får lösas från fall till fall efter hand som behoven gör sig gällande.

Under återopande av vad sålunda anförts avstyrker bankföreningen det remitterade förslaget.

Stockholm den 23 september 1964

För Svenska bankföreningen

*L. E. Thunholm*

*Sven Strömberg*

#### Sveriges industriförbund:

---

Det förslag som framlagts är enligt förbundets mening så allmänt hållet, att en mera preciserad bedömning av detsamma inte är möjlig. När det gäller de svenska delarna av Nordkalotten har emellertid Förbundet svårt att se att det i någon större utsträckning kan bli fråga om investeringar, som inte kan finansieras genom nu tillgängliga kreditkällor. Om det skulle gälla



ett enstaka större projekt kan detta sannolikt få sitt lånebehov täckt på den ordinarie kreditmarknaden. Ifråga om mindre investeringsprojekt har i den mån som dessa inte kunnat finansieras på kreditmarknaden det statliga kreditstödet till småindustri och hantverk fått särskild betydelse för de nordligaste delarna av landet. År 1961 bildades vidare Norrlandsfonden, som har till ändamål att främja näringslivets utveckling i Norrland, främst i Norrbottens län. Fonden kan lämna bidrag till forskning och industriellt utvecklingsarbete samt till utredningar och investeringar. Den kan vidare stödja industriell utbyggnad och företagsetablering genom fördelaktiga lån för toppfinansiering. Hittills har 18 miljoner kronor lämnats i lån till 41 företag, varav flertalet är lokaliserade i Norrbotten och Västerbotten. Genom den väntade propositionen i lokaliseringsfrågan kommer ytterligare statliga lånemedel att stå till förfogande för industriella investeringar i landets nordliga delar.

I förslaget sägs också att ifrågavarande investeringsfond skall kunna komma till användning vid »felles tiltak» på Nordkalotten. Vad som avses härmed framgår inte i annan mån än att fonden föreslås kunna användas för gemensamma nordiska vägprojekt. Enligt förbundets mening vore det olyckligt om vissa väginvesteringar i landet på detta sätt skulle kunna undgå den årliga prövning av väganslagets storlek och fördelning, som riksdagen utför.

Under hänvisning till vad som ovan anförts avstyrker förbundet det framlagda förslaget.

Stockholm den 23 oktober 1964

Sveriges industriförbund

*Lars Nabseth*

*Lennart Grafström*

#### Sveriges hantverks- och industriorganisation:

---

För att möjliggöra en önskvärd, fortsatt utbyggnad och förstärkning av näringslivet inom nordkalottområdet krävs självfallet ekonomiska resurser i tillräcklig omfattning. Vid bedömning av behovet av en särskild internordisk fond för ändamålet bör emellertid beaktas att den svenska regeringen numera tagit ställning till lokaliseringsutredningens förslag. Dessa har därvid i allt väsentligt bifallits från regeringens sida, vilket kommer att innebära att betydande ekonomiska resurser reserveras för lokaliseringspolitiska åtgärder i bl. a. övre Norrland. Då liknande lokaliseringsåtgärder är aktuella i såväl Finland som Norge, ifrågasätter vi, huruvida

icke en samverkan beträffande ev. gemensamma projekt bör ske genom överenskommelse mellan resp. regeringar och inom den ekonomiska ram, som för Sveriges del angivits i regeringens ställningstagande beträffande lokaliseringsutredningen.

Vad beträffar den fortsatta utbyggnaden av vägförbindelserna på Nordkalotten vill vi understryka värdet av goda kommunikationer som en positiv, lokaliseringsbefrämjande åtgärd. Det synes emellertid mest ändamålsenligt att förhandlingar i detta avseende äger rum mellan respektive länders kommunikationsdepartement.

Stockholm den 8 oktober 1964

Sveriges hantverks- och industriorganisation

*Stig Stefanson*

*Hans Grundström*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag om opprettelse av et investeringsfond for Nordkalotten. Forslaget har vært behandlet av utvalget på dets møter 26. oktober 1964 i Helsingfors og 30. november 1964 i København.

#### 1. Innledning

I medlemsforslaget foreslås at Nordisk Råd henstiller til regjeringene i Finland, Norge og Sverige å utrede spørsmålet om et investeringsfond for Nordkalotten.

#### 2. Uttalelser om medlemsforslaget

Uttalelser om medlemsforslaget er innhentet fra 16 berørte myndigheter og organisasjoner:

##### *Finland*

Finansministeriet

Ministeriet for kommunikationsvæsendet och allmänna arbetena

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen

Länsstyrelsen i Uleåborgs län

Länsstyrelsen i Lapplands län

Finlands industriförbund

*Norge*

Utenriksdepartementet  
Handelsdepartementet

*Sverige*

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen  
Arbetsmarknadsstyrelsen  
Länsstyrelsen i Västerbottens län  
Länsstyrelsen i Norrbottens län  
Sveriges riksbank  
Svenska bankföreningen  
Sveriges hantverks- och industriorganisation  
Sveriges industriförbund

Det overveiende antall instanser som har avgitt uttalelse om medlemsfor-  
slaget, går imot en utredning av spørsmålet om etablering av et investe-  
ringsfond for Nordkalotten under henvisning til bl. a. at prosjekter av felles  
betydning for de respektive land best vil kunne realiseres ved samarbeid  
mellom myndighetene for distriktsutbyggingen i Norge, de organer for di-  
striktsutbyggingen som ventes etablert i Sverige og sentralmyndighetene i  
Finland. Hva spesielt angår byggingen av internordiske veier, broer m. v.,  
uttales det at den nåværende ordning med investeringer over vanlige bud-  
sjett synes å være mest formålstjenlig.

*Länsstyrelsen i Uleåborgs län* støtter forslaget under henvisning til at i et  
kapitalfattig land som Finland, vil et slikt fond ha stor betydning. Reising  
av foretak som krever stor kapital, er ikke mulig uten at samfunnet gir støt-  
te i en eller annen form. *Länsstyrelsen i Lapplands län* antar at investe-  
ringsfondet vil være egnet til å fremme særlig småindustriens utvikling og  
støtter medlemsforslaget i denne forbindelse. Det bør dog overveies om fon-  
dets midler bare skal anvendes til fellesforetak hvor minst to land deltar.  
Som finansieringskilde for bygging av internordiske veier, broer m. v. me-  
ner länsstyrelsen at investeringsfondet ikke er velegnet.

De øvrige forespurte instanser i Finland finner ikke å kunna støtte med-  
lemsforslaget. *Finansministeriet* viser således til at spørsmålet om en nor-  
disk investeringsbank er under utredning. Inntil det foreligger vedtak om  
denne, bør en unngå å ta opp til behandling spørsmålet om investeringsfond  
for Nordkalotten. For øvrig vises det til det nordiske samarbeid om vegbyg-  
gingen, hvor landene har vært enige om vegenes retning og prioriteringen av  
gjennomføringen for å oppnå best mulig sluttresultat. *Finlands industriför-  
bund* peker på at regionale utviklingsbestrebelse kan stå i strid med en øko-  
nomisk politikk som har maksimal økonomisk vekst som mål. Det er ikke  
tilstrekkelig utredet om det ut fra nasjonaløkonomiske eller av andre hen-  
syn er grunnlag for enighet om innenfor rammen av hele Norden særskilt å  
utvikle Nordkalottområdet. *Ministeriet för kommunikationsväsendet och all-  
männa arbetena* og *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen* mener at investeringer

som staten vedtar til fordel for Nord-Finland ikke formelt bør avvike fra statens øvrige investeringer. Etablering av et investeringsfond er ikke nødvendig, i hvert fall når det gjelder kommunikasjonsinvesteringer.

*Utenriksdepartementet* i Norge uttaler at saken har vært forelagt interesserte norske fagmyndigheter og organisasjoner. Unntatt Industridepartementet konkluderer samllige med at det ikke er tilstrekkelig grunn til å foreta en utredning. Det er oppfatningen at ytterligere organer for kanalisering av kapital til Nordkalott-områdene ikke bør opprettes. Når det i Norge er opprettet og i Sverige vil bli utviklet særskilte organer for distriktsutbyggingen, må det antas at prosjekter av felles betydning for landene på Nordkalotten best skulle kunne realiseres ved samarbeid mellom distriktsutbyggingsmyndighetene i de to land og sentralmyndighetene i Finland. *Handelsdepartementet* viser i likhet med Finansministeriet i Finland til den pågående utredning om en allmen nordisk investeringsbank. Departementet uttaler for øvrig at det særlig i situasjoner med press på de nasjonale ressurser, synes nødvendig å se prosjekter i Nordkalottområdet i sammenheng med prosjekter lokalisert utenfor området, idet en ofte vil stå overfor et valg. Handelsdepartementet vil imidlertid ikke motsette seg at spørsmålet om etablering av et investeringsfond for Nordkalotten blir utredet.

I Sverige uttaler *Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, Arbetsmarknadsstyrelsen, Länsstyrelsen i Västerbottens län, Länsstyrelsen i Norrbottens län, Sveriges riksbank, Svenska bankföreningen, Sveriges hantverks- og industriorganisation og Sveriges industriförbund* seg imot forslaget om opprettelse av et investeringsfond. Den fremtidige lokaliseringspolitikken vil medføre økte muligheter for kapitalopplåning til støtte for den økonomiske utvikling innen den svenske delen av Nordkalotten. Med hensyn til utbyggingen av vegforbindelsene på Nordkalotten er oppfatningen at investeringene bør skje som nå over de vanlige budsjett, og samarbeidet bør skje mellom de respektive lands vegmyndigheter. Svenska bankföreningen kan for øvrig ikke tenke seg at det i disse områder skulle kunne utvikles et nett av småindustrielle foretak. I tilfelle utbygging av industrien skulle finne sted, ville det dreie seg om enkelte større prosjekter som skulle kunne finansieres gjennom de vanlige kredittinstitusjoner.

### 3. U t v a l g e t

En viser til de argumenter som flertallet av de forespurte instanser har anført mot medlemsforslaget. Det økonomiske utvalg antar at felles nordiske prosjekter best vil kunne realiseres ved samarbeid mellom myndighetene for distriktsutbyggingen i Norge, de særskilte organer for distriktsutbygging som ventes etablert i Sverige og sentralmyndighetene i Finland. Det er utvalgets håp at slikt et samarbeide vil bli begynt snarest mulig.

Da dessuten drøftelsene om en nordisk investeringsbank pågår og samråd

om en felles nordisk økonomisk politikk synes å være mulig, kommer spørsmålet om investeringskapital i denne forbindelse til å få en objektiv bedømmelse.

Medlemsforslaget foranlediger derfor ingen tiltak og utvalget innstiller,

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

København, 30. november 1964

<i>Georg Backlund</i>	<i>Hans Gustafsson</i> Formann	<i>Henning Gustafsson</i>
<i>R. Lysholt Hansen</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Sigurður Ingimundarson</i>
<i>John Lyng</i>	<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>
<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Kaarlo Pitsinki</i>	<i>Bent Røiseland</i>
<i>Karl Skytte</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>	<i>Sven Sundin</i>

## **Medlemsförslag**

### **om samarbete mellan luftfartsmyndigheterna**

*(Väckt av Vagn Bro, Svend Horn och Birger Lundström)*

En av förutsättningarna för att det skandinaviska samarbetet inom SAS skall kunna bedrivas på ett tillfredsställande sätt är att luftfartsmyndigheterna i de tre länderna nära samverkar. I artikel 1 i konsortialavtalet om SAS sägs sålunda bl. a., att de tre ländernas luftfartsmyndigheter skall samarbeta i utövandet av den kontroll över SAS' lufttrafik, som är erforderlig enligt gällande lagar, trafiktillstånd och internationella bestämmelser.

Som framgår av bifogad promemoria (*Tillägg 1*) försiggår det luftfartspolitiska samarbetet mellan luftfartsmyndigheterna inom ramen för s. k. luftfartsmöten, vilka regelmässigt hålles varannan månad. Vid mötena behandlas bl. a. frågor rörande tolkning och tillämpning av de skandinaviska ländernas luftfartsavtal med andra länder, om ändring av sådana avtal samt om slutande av nya avtal m. fl. luftfartspolitiska ärenden. För samarbetet på det tekniska området finnes ett särskilt organ, det s. k. OPS-udvalget.

Luftfartsmötet har ej befogenhet att fatta beslut, vilket ankommer på de nationella luftfartsmyndigheterna. Det kan endast utfärda rekommendationer, vilka emellertid i allmänhet godtages av de nationella instanserna. Resultatet av samarbetet mellan luftfartsmyndigheterna är sålunda gott. I praktiken uppträder de skandinaviska länderna också som en enhet och för en gemensam luftfartspolitik.

Här inställer sig emellertid frågan, om inte luftfartssamarbetet borde kunna rationaliseras betydligt. Luftfartsmötet borde med fördel kunna ges beslutande befogenheter på till en början vissa klart avgränsade områden. Redan nu förbereds mötenas ställningstaganden mycket noga — särskilda arbetsgrupper sammanträder före varje möte; vid mötena närvar regelmässigt ett betydande antal sakkunniga från departement/ministerier och berörda myndigheter i övrigt i de tre länderna. Det är alltså väl sörjt för att inga förhastade beslut fattas.

Efter en förslagsvis ettårig försöksperiod med en dylik begränsad delegering av beslutsbefogenheter kunde, om resultaten visade sig positiva, ett överflyttande av befogenheter i betydligt större skala övervägas.

Såsom inledningsvis angivits, är åtskilliga samsarbetsfrågor av rent tek-

nisk art. För att möjliggöra snabba och enhetliga avgöranden av dylika ärenden har inrättats det förutnämnda OPS-udvalget, bestående av cheferna för de tre ländernas luftfartsinspektioner. Kommitténs kompetens omfattar de fält, på vilka de ordinarie ledamöterna i kommittén har att besluta i sina respektive hemländer.

Enligt instruktionen (*Tillägg 2*) skall OPS-udvalget på de tre luftfartsmyndigheternas vägnar bl. a. behandla frågor, sammanhängande med den säkerhetsmässiga granskningen av SAS samt principiella frågor av gemensamt intresse för de tre luftfartsmyndigheterna, vad gäller de skandinaviska charterbolagens tekniska och operativa verksamhet. De sistnämnda frågorna skall, i den mån så krävas, behandlas i samarbete med luftfartsmyndigheten i Finland. Beslutanderätten ligger emellertid hos OPS-udvalget endast i begränsad utsträckning.

Överflyttningen av beredningen av de tekniska frågorna från luftfartsmyndigheterna till det gemensamma OPS-udvalget har inneburit en rationalisering. Verksamheten skulle emellertid kunna effektiviseras betydligt, främst genom att kommittén fick fastare arbetsformer och formell beslutanderätt. Den i viss mån bristande kontinuiteten inom organet bör på längre sikt avhjälpas, t. ex. genom tillsättande av en permanent sekreterartjänst och uppläggning av ett eget arkiv.

Av naturliga skäl har luftfartssamarbetet hittills omfattat främst Danmark, Norge och Sverige. Uppenbarligen bör emellertid nu övervägas att utsträcka det även till Finland och Island. Inte minst på det tekniska området skulle ett sådant samarbete kunna bli av stor praktisk betydelse.

Målsättningen bör vara att luftfartsfrågor efter hand skall handläggas av en nordisk luftfartsmyndighet. För första steget mot en sådan organisation är tiden nu mogen.

Under hänvisning till det anförda hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för att få till stånd ett gemensamt beslutande samarbetsorgan för luftfartsfrågor.

Stockholm den 18 juni 1964

*Vagn Bro*

*Svend Horn*

*Birger Lundström*

## TILLÄGG 1

**PM angående de skandinaviska ländernas luftfartssamarbete**

*(Upprättad inom den svenska luftfartsstyrelsen)*

Den 20 december 1951 ratificerades i Oslo ett avtal mellan Danmark, Norge och Sverige rörande samarbete på luftfartens område. Avtalet grundade sig på de tre regeringarnas uppfattning att en koordinering av de tre ländernas insatser på luftfartens område kommer att vara till ömsesidig fördel såväl ur trafikpolitiska som ekonomiska synpunkter samt på en önskan att etablera en ordning, som på rimligt sätt tillgodoser de tre ländernas nationella intressen inom samarbetet.

Avtalet föranleddes närmast av att regeringarna var för sitt vidkommande godkänt ett mellan Det Danske Luftfartsselskab A/S, Det Norske Luftfartsselskab A/S och Aktiebolaget Aerotransport träffat konsortialavtal, varigenom de tre lufttrafikföretagen överenskommit att bedriva lufttrafik inom ett gemensamt konsortium, benämnt Scandinavian Airlines System (SAS). Regeringarna ansågo, att detta konsortialavtal och de förutsättningar, som ligga till grund för detsamma, stå i överensstämmelse med regeringarnas förenämnda uppfattning och önskan.

För att främja angivna ändamål ha regeringarna avtalat (artikel 1), att de tre ländernas luftfartsmyndigheter skola samarbeta i utövandet av den kontroll över SAS' lufttrafik, som är erforderlig enligt gällande lagar, trafik-tillstånd och internationella bestämmelser.

Regeringsavtalet fastställer, att närmare bestämmelser rörande samsamarbetsformerna för detta samarbete skola, såvitt möjligt efter enhetliga linjer, fastställas av de tre regeringarna.

Enligt de »Bestämmelser rörande samarbete mellan luftfartsmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige», som i enlighet med regeringssavtalet fastställts, gäller följande:

Representanter för Danmark, Norge och Sverige skola sammanträda till luftfartsmöten, vilka skola avhållas med lämpliga mellanrum, dock minst en gång årligen. Såsom delegater vid luftfartsmöte skola närvara cheferna för de tre ländernas luftfartsmyndigheter. Såsom experter kunna närvara tjänstemän inom de tre luftfartsmyndigheterna. Härjämte kunna inbjudas representanter för vardera landets utrikes- och fackdepartement. Slutligen kunna representanter för exempelvis telegraf- och tullverket samt Scandinavian Airlines System och dess moderbolag tillkallas. Ordförande vid luftfartsmöte är, såvida ej annat överenskommes, chefen för den luftfartsmyndighet, i vars hemland mötet avhålls.

Luftfartsmöte är till sin natur en rådgivande församling och fattar beslut endast i vad avser mötes arbetsformer och andra procedurfrågor. Luftfartsmöte utfärdar rekommendation i administrativa, luftfartspolitiska, juridis-



ka, ekonomiska och tekniska frågor, som föranledas av SAS-samarbetet eller i övrigt kunna ha gemensam betydelse för de tre länderna. Rekommendationerna skola läggas till grund för de formella beslut, som snarast därefter skola fattas av luftfartsmyndigheterna i de tre länderna.

Detta samarbete mellan myndigheterna har nu fungerat i 12 år. Luftfartsmöten hållas regelmässigt varannan månad och däremellan sammanträda arbetsgrupper för att förbereda luftfartsmötena. Vid luftfartsmötena behandlas bl. a. frågor rörande tolkning och tillämpning av de skandinaviska ländernas luftfartsavtal med andra länder, spørsmål om ändring av sådana avtal och slutande av nya avtal ävensom andra luftfartspolitiska ärenden. Luftfartsmötets rekommendationer godtagas regelmässigt av respektive myndigheter i de tre länderna och föranleda verkställighet exempelvis genom gemensamma framställningar på diplomatisk väg till andra länder eller genom utseende av skandinaviska delegationer, vanligen ledda av en gemensam ordförande, för förhandlingar eller konsultationer i bilaterala avtalsfrågor. I praktiken uppträda de skandinaviska länderna utåt sasom en enhet och föra en gemensam luftfartspolitik.

På liknande sätt koordineras de skandinaviska ländernas politik i administrativa, juridiska, ekonomiska och tekniska frågor av gemensam betydelse för de tre länderna. Av särskild betydelse är därvid den särskilda kommitté (OPS-udvalget) bestående av cheferna för de tre ländernas luftfartsinspektioner, vilken inrättats för att åstadkomma ett snabbt och enhetligt avgörande av ärenden av luftfartsteknisk natur, såsom tekniskt operativa frågor, linjeinspektioner m. m. Denna kommittés kompetens svarar mot den av de ordinarie ledamöterna i deras respektive länder utövade beslutsanderätten.

Stockholm i luftfarstyrelsen den 26 maj 1964

## TILLÄGG 2

### Instruks for de skandinaviske luftfartsmyndigheders tekniske samarbejdsudvalg (OPS-udvalget)

Udvalget er nedsat i henhold til § 6 i bestemmelser om samarbejde af 1951 mellem Danmarks, Norges og Sveriges luftfartsmyndigheder.

#### I. Arbejdsopgaver

Udvalget varetager på samtlige tre luftfartsmyndigheders vegne:

1. Alle spørgsmål vedrørende det sikkerhedsmæssige tilsyn med Scandinavian Airlines System (SAS), med undtagelse af sådanne, for hvilke der, ved særlig overenskomst mellem de tre luftfartsmyndigheder, foreligger en delegeringsaftale.

2. Principielle spørgsmål af almen interesse for de tre myndigheder for såvidt angår skandinaviske charterforetagendernes tekniske og operative virksomhed.

*Anm.:* Behandlingen sker i den udstrækning det skønnes påkrævet i samarbejde med den finske luftfartsmyndighed.

3. Bearbejdning af ICAO's OPS- & PEL-Annex'er med henblik på en ensartet tilpasning i de tre lande samt behandling af spørgsmål, som måtte opstå vedrørende fortolkning af disse bestemmelser.

4. Øvrige tekniske spørgsmål i hvilke de tre myndigheder ønsker udvalgets synspunkter.

*Tilsynet med SAS omfatter hovedsagelig følgende:*

1. Undersøgelse af, om selskabets tekniske og operationelle organisation er sikkerhedsmæssig forsvarlig og har en klar arbejds- og ansvarsfordeling samt godkender på de tre myndigheders vegne organisationen.

2. *Vedrørende driften*

a. Undersøgelse af, om selskabets linieinspektionsafdeling er organiseret og bemannet på tilfredsstillende måde samt godkender på de tre myndigheders vegne linieinspektionen.

b. Behandling og godkendelse af selskabets trafikprogram i operativ henseende.

c. At driftsforskrifterne efterleves.

d. Behandling og godkendelse af selskabets forslag til instrukser, der i medfør af driftsforskrifterne kræver myndighedernes godkendelse.

e. Gennemgang af rapporter over linieinspektioner, driftsforstyrrelser, havarier og andre unormale hændelser af sikkerhedsmæssig interesse samt iværksættelse af sådanne foranstaltninger, som på grundlag af de indsamlede oplysninger måtte være nødvendige for at opretholde en forsvarlig sikkerhedsmæssig standard.

f. Koordinering af luftfartsmyndighedernes linieinspektioner og behandling af rapporterne over disse.

3. Overvågning af selskabets teoretiske og praktiske uddannelse af jord- og besætningspersonel.

4. *Vedrørende luftdygtighed/vedligeholdelse*

Behandling af sådanne principielle spørgsmål, som enten falder udenfor delegeringsaftalen (se nedenfor) eller indbringes for udvalget af een af de tre myndigheder uanset delegeringsbemyndigelsen.

*Anm.:* Tilsynet er i øvrigt delegeret de tre myndigheder indbyrdes, gennem særlig aftale tiltrådt af det danske luftfartsdirektorat i skrivelse af 16. maj 1958, af det norske luftfartsdirektorat i skrivelse af 4. juni 1958 samt af Kungl. luftfartsstyrelsen i skrivelse af 3. juni 1958.

## *II. Udvalgets sammensætning, arbejdsprocedure m. v.*

Udvalgets faste medlemmer er de funktionærer, som har ansvaret for det driftsmæssige og tekniske tilsyn med SAS, for tiden

I Danmark: Chefen for teknisk afdeling.

I Norge: Chefen for luftfartsinspektionen og chefen for flyteknisk kontrol.

I Sverige: Chefen för luftfartsinspektionen.

Til udvalgets møder har det enkelte medlem adgang til at medtage sagkyndig bistand.

Formanden udpeges af de tre landes luftfartsmyndigheder i fællesskab, normalt for 1 år ad gangen, og formandskabet skifter mellem de tre lande.

Repræsentanter for SAS og personaleorganisationer kan indbydes til udvalgets møder.

Såfremt det anses for påkrævet, kan der nedsættes særlige arbejdsudvalg til behandling af specielle sager, ligesom visse af udvalgets opgaver efter nærmere aftale kan delegeres til de enkelte medlemmer af udvalget. Sidstnævnte opgavers løsning eller behandling og afgørelse meddeles de øvrige medlemmer.

Udvalget afholder normalt 1 møde hver 3. måned eller ekstraordinært, når det til afgørelse af vigtige spørgsmål må anses for nødvendigt.

Mødestedet, der kan skifte mellem de tre lande, og mødetiden fastlægges efter forholdenes natur af formanden.

Hvor det er muligt at træffe nødvendige afgørelser ved korrespondance eller pr. telefon, anvendes sådan fremgangsmåde. Over udvalgmøderne føres en forhandlingsprotokol, og over spørgsmål og sager til behandling føres en særlig OPS-udvalgsjournal og arkiv, der skal bero hos udvalgets formand.

Såfremt enighed om afgørelse indenfor udvalget ikke kan opnås, vil § 13. i samarbejdsaftalen være at iagttage.

### *III. Kompetence*

Udvalgets kompetence svarer til den kompetence, der er tildelt de faste udvalgsmedlemmer af disses respektive landes luftfartsmyndigheder.

### *IV. Rapportering*

Udvalget aflægger normalt rapport over sin virksomhed til de skandinaviske luftfartsmyndigheder 1 gang om året, sædvanligvis i forbindelse med formandsskiftet.

September 1963

Skandinaviske Luftfartsmyndigheder

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Scandinavian Airlines System (SAS):**

---

Inledningsvis må här framhållas att SAS känner anledning till tacksamhet och haft uteslutande goda erfarenheter av de av de skandinaviska luftfartsmyndigheterna alltifrån SAS-samarbetets början tillämpade samarbetsrutinerna, vilka hittills på ett mycket effektivt men samtidigt flexibelt sätt tillsäkrat SAS intressen en objektiv behandling utan onödig tidsutdräkt.

Vi är emellertid medvetna om att SAS-ärendena, såväl de driftstekniska som de luftfartspolitiska, p. g. a. sin speciella natur, med samordnat hänsynstagande till tre suveräna staters intressen som fixerat riktmärke, ofta ställer våra luftfartsmyndigheter inför en mycket stor och kinkig arbetsbörda som kräver ett synnerligen omfattande engagemang såväl personal- som tidsmässigt.

Varje åtgärd ägnad att åstadkomma en sådan rationalisering att fragornas behandling, med oförminskad effektivitet och med den skandinaviska samarbetsaspekten betryggande tillgodosedd, kan genomföras med ett mindre personal- och tidskrävande engagemang från luftfartsmyndigheternas sida än hittills förtjänar därför enligt SAS mening all uppmuntran.

Det är mot denna bakgrund SAS finner sig varmt kunna välkomna det förslag som nu väckts inför Nordiska rådets 13:e session, och vars innebörd vi uppfattat vara en rekommendation till regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för att få till stånd ett gemensamt beslutande samarbetsorgan för luftfartsfrågor.

SAS ansluter sig också helhjärtat till den i förslagsrepresentationen formulerade tanken att en utsträckning till även Finland och Island av det luftfartssamarbete som hittills av naturliga skäl främst omfattat Danmark, Norge och Sverige inte minst på det tekniska området skulle kunna bli av stor praktisk betydelse och därför uppenbarligen nu bör övervägas.

---

Bromma den 24 september 1964

Scandinavian Airlines System

*Arne Wickberg*

## D a n m a r k

## Ministeriet for offentlige arbejder:

— — — skal man meddele, at *Direktøren for luftfartsvæsenet* om forslaget bl. a. har udtalt:

Samarbejdet mellem de 3 skandinaviske lande på den civile luftfartsområde foregår i dag under faste former og tilfredsstillende efter luftfartsdirektoratets opfattelse de krav til effektivitet, som med rimelighed kan stilles. I luftfartsmøderne, som afholdes ca. hver anden måned, deltager fast de 3 landes luftfartsdirektører, og møderne har i praksis besluttende myndighed, i det omfang alle 3 luftfartsdirektører har selvstændig kompetence og i øvrigt er enige. Dette indebærer trods forskellig fastlæggelse af luftfartsdirektørernes kompetence i forhold til trafikministerierne i de 3 lande, at luftfartsmøderne træffer beslutning i mangfoldige praktiske administrative og tekniske spørgsmål. Efter luftfartsdirektoratets opfattelse vil der intet være vundet ved formelt at fastslå denne luftfartsmødernes reelle kompetence, og en udvidelse af denne til at omfatte spørgsmål, der i dag ligger uden for en eller flere luftfartsdirektørers kompetence, ville føre til et mere tungt arbejdende samarbejde — og dermed formentlig skade dette, idet i så fald højtstående embedsmænd fra flere ministerier måtte deltage i møderne.

Hvad angår OPS-udvalget, er det rigtigt, at arbejdet i udvalget har været en del hæmmet af den eksisterende arbejdsordning, der ikke giver de bedste forudsætninger for kontinuitet i arbejdet. Det er muligt, at oprettelse af et fast sekretariat med arkiv på længere sigt vil vise sig hensigtsmæssigt, men heller ikke en sådan ordning vil være fri for praktiske vanskeligheder.

Med hensyn til spørgsmålet om inddragelse af Island og Finland i samarbejdet bemærkes, at de 3 skandinaviske luftfartsdirektører allerede i dag samarbejder med deres kolleger i Island og Finland i den udstrækning, der er gensidigt behov herfor. Eksempelvis kan nævnes forberedelse og gennemførelse af multilaterale forhandlinger i ICAO og ECAC, det årlige såkaldte nordiske flyvesikkerhedsmøde og, for så vidt angår Finland, charterrapporten.

For et mere fast samarbejde mellem de 5 landes luftfartsmyndigheder skønnes der ikke at være behov, før et betydeligt udvidet samarbejde på selskabsniveau kan indledes med Island og Finland, i hvilken forbindelse man skal erindre om, at spørgsmål i forbindelse med SAS-samarbejdet, som er det oprindelige og fremdeles væsentligste grundlag for de skandinaviske luftfartsmøder, ikke i almindelighed vil kunne behandles på luftfartsmøder, hvor islandske og finske luftfartsmyndigheder deltager.

Disse synspunkter kan ministeriet for offentlige arbejder tiltræde. Man mener således ikke, at der — i hvert fald for tiden — er behov for et fælles nordisk samarbejdsorgan på luftfartsområdet, og man må derfor fraråde at arbejde henimod oprettelsen af et sådant. Som følge heraf kan man ikke herfra tilslutte sig det fremsatte forslag.

København, den 30. oktober 1964

*Kai Lindberg*

*J. Bang Christensen*

**F i n l a n d****Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena:**

Utan att ingå på frågan huruvida det alls är möjligt att inrätta ett sådant samarbetsorgan, som hade slutlig beslutanderätt, bör konstateras att Finlands ställning i luftfartsfrågor är en helt annan än Sveriges, Norges och Danmarks. Dessa länder ha inrättat ett gemensamt flygtrafikföretag, SAS, som delvis flyger med Aero AB i gemensam pool delvis konkurrerande med sistnämnda bolag. Ett sådant samarbetsorgan skulle uppenbart gagna tekniska frågor.

Helsingfors den 1 september 1964

Minister *M. Niskala*

Regeringsråd *Klaus Häkkinen*

**Aero Oy<sup>1</sup>:**

I detta sammanhang önskar vi inte uttala oss om huruvida det överhuvudtaget är förenligt med Finlands lag att en sådan beslutanderätt överflyttas till övernationellt forum. Att undersöka en sådan fråga ligger utanför Aero Oy:s verksamhetsfält.

Ett nära samarbete mellan de olika ländernas luftfartsmyndigheter är naturligtvis till nytta för det internationella civilflyget och särskilt för lufttrafiken. I högsta grad av behov påkallat och viktigt är detta samarbete på det tekniska området i frågor, som berör flygsäkerheten samt vid behandlingen av formella och praktiska frågor som gäller flygbolagens operativa verksamhet samt standardiseringen av procedurerna. Samarbetet i dessa frågor mellan de nordiska länderna har varit utomordentligt och fruktbringande. Ifall ett gemensamt sekretariat hade i uppgift att centralt sköta dessa frågor inklusive forskning, förberedande arbeten, utredningar och verksamhetsrekommendationer skulle en viss fördel uppnås med tanke på arbetskraftstillgången och möjligheterna att erhålla en mångsidig expertis. En annan fråga är sedan huruvida beslutanderätten annat än helt begränsat kunde ges åt detta organ i andra ärenden än sådana vilka inte berör t. ex. staternas ekonomi, arbetsmarknadsfrågor, staternas egen lagstiftning och speciella förhållanden. Däremot kunde detta organ förslagsvis framträda som gemensam representant för de nordiska länderna, då det inom ICAO utarbetas allmänna internationella normer och rekommenderade förfaringssätt i flygtekniska och direkt operationella frågor.

Det är naturligt, att samarbetet inom SAS, vari Danmarks, Norges och

<sup>1</sup> Yltrandet översatt från finska.

Sveriges stater är delaktiga, har nödvändiggjort ett närmande mellan dessa länders luftfartsmyndigheter även i luftfartspolitiska frågor. Till följd av att Finland till sitt geografiska läge i förhållande till Västeuropa ligger bakom Skandinavien är vår luftfartspolitiska målsättning för trygghet och främjandet av den egna luftfartens existensvillkor inte densamma som de skandinaviska ländernas. Av denna orsak kan vi inte länka oss, att en eventuell nordisk luftfartsmyndighet skulle erhålla någon som helst form av beslutanderätt i luftfartspolitiska frågor. Inte heller kan vi tänka oss, att denna myndighet utåt skulle framträda som ett gemensamt luftfartspolitiskt organ.

Helsingfors den 2 september 1964

Aero Oy

*Jouko Wartiovaara*

N o r g e

Samferdselsdepartementet:

*Luftfartsdirektoratet* har 1. oktober 1964 gitt følgende uttalelse:

Samarbeidet mellom de skandinaviske land på den sivile luftfarts område foregår i faste former og tilfredsstillende etter Luftfartsdirektoratets oppfatning rimelige krav til effektivitet. Jfr. kgl. res. av 14. desember 1951 om samarbeid mellom de skandinaviske luftfartsmyndigheter i samband med dannelsen av SAS. I praksis har luftfartsmøtene, som i prinsipp holdes med to måneders mellomrom, beslutende myndighet i den utstrekning alle tre luftfartsmyndighetenes kompetanse i forhold til departementet er forskjellig i de tre land, er de saker som automatisk får sin avgjørelse etter en beslutning på det skandinaviske luftfartsmøtet begrenset til praktiske administrative og tekniske spørsmål. Det ville i og for seg være mulig å gi luftfartsmøtene selvstendig kompetanse på disse områder også formelt, men det kan vanskelig påvises praktiske fordeler ved en slik ordning. En eventuell utvidelse av en slik selvstendig myndighet til også å omfatte saker som ligger utenfor en eller flere luftfartsdirektørers kompetanse ville nødvendigvis føre til flere tjenestemenn på høyt nivå fra flere departementer måtte delta på luftfartsmøtene og slik gjøre apparatet unødig tungrodd.

Som uttalt i medlemsforslaget har arbeidet i OPS-utvalget vært en del hemmet av den eksisterende administrasjonsordning som ikke gir de beste forutsetninger for kontinuiteten. Man har drøftet forskjellige utveier for å råde bot med dette, m. a. opprettelse av et eget sekretariat med selvstendig arkiv. Det har også vært på tale å utvide sekretariatet slik at det kunne fungere som fast koordinator også for luftfartspolitiske og andre saker. Videre har det vært foreslått opprettelse av et interskandinavisk organ med selvstendig kompetanse til å føre tilsyn med SAS. Luftfartsmyndighetene i de skandinaviske land arbeider fortsatt med disse spørsmål og Luftfarts-

direktoratet kan for tiden vanskelig uttale seg mer presist om forslaget om opprettelse av fast sekretærtjeneste og eget arkiv for OPS-utvalget.

De skandinaviske luftfartsdirektører samarbeider med sine nordiske kolleger i Island og Finland i den utstrekning gjensidig behov er til stede. Som eksempel kan nevnes forberedelse og gjennomføring av multilaterale forhandlinger i ICAO og ECAC og de internordiske flysikringsmøter. Det antas imidlertid ikke å være behov for mer organisert samarbeid mellom de nordiske luftfartsmyndigheter før betydelig utvidet selskapssamarbeid eventuelt kan innledes med Island og Finland.

Som det fremgår er det et nært samarbeid mellom luftfartsmyndighetene i Danmark, Norge og Sverige. Samarbeidet foregår i praktiske former, og det blir tatt sikte på en ytterligere styrking av samarbeidet, særlig på det tekniske område.

De særlige forhold på luftfartens område gjør at samarbeidet mellom Danmark, Norge og Sverige går lengre enn det ville være praktisk grunnlag for om samarbeidet i samme grad skulle omfatte alle 5 nordiske land.

Innføring av beslutningsrett for et nordisk organ for luftfartsspørsmål ville reise kompliserte rettslige og administrative problemer. Selv om det kunne finnes løsning av disse spørsmål for enkelte avgrenste saksområder, anses det lite sannsynlig at det ville føre til en mer praktisk form for samarbeid. Samferdselsdepartementet er derfor ikke overbevist om at det vil være hensiktsmessig å sette i gang en bred utredning av de vanskelige prinsipielle og praktiske problemer som knytter seg til spørsmålet om beslutningsrett for et nordisk forvaltningsorgan for luftfartssaker.

Oslo, 6. oktober 1964

*Erik Himle*

*John H. Paval*

## S v e r i g e

### Luftfartsstyrelsen:

---

Till komplettering av den i medlemsförslaget lämnade redogörelsen för samarbetet mellan luftfartsmyndigheterna får luftfartsstyrelsen inledningsvis anföra, att ett icke obetydligt samarbete redan i dag förekommer mellan de 5 nordiska ländernas luftfartsmyndigheter. Detta hänför sig i första hand till verkställigheten av den internationella civila luftfartsorganisationens (ICAO) rekommendationer och beslut samt till de nordiska ländernas medverkan i övrigt i nämnda organisations arbete. För detta ändamål sammanträda cheferna för de 5 ländernas flygsäkerhetstjänst jämte medarbetare för närvarande en gång om året till ett nordiskt flygsäkerhetsmöte. Mötets förslag underställas därefter det skandinaviska luftfartsmötet för åtgärd såvitt angår de skandinaviska länderna.



Före varje möte med ICAO:s generalförsamling, vilken regelmässigt avhålls vart tredje år (nästa gång 1965), bruka cheferna för de finska och isländska luftfartsmyndigheterna inbjudas till ett skandinaviskt luftfartsmöte, vid vilket dagordningen för ICAO:s församlingsmöte och dokumentationen för de olika ärendena bli föremål för gemensam genomgång och diskussion.

Det torde vara lämpligt att de finska och isländska luftfartsmyndigheterna inbjudas att delta jämväl i de luftfartsmöten vid vilka det nordiska flygsäkerhetsmötets rapport behandlas.

Beträffande luftfartsmötets verksamhet må framhållas, att mötet i ett stort antal fall gjort bruk av sin befogenhet att tillsätta specialkommittéer för att inom olika ämnesområden förbereda och samordna handläggningen av förekommande ärenden. Exempel på sådana specialkommittéer äro nordkalottkommittén, charterkommittén, statistikkommittén och taxekommittén.

Den tekniska samarbetskommittén, det s. k. OPS-udvalget, har i praktiken tre underordnade arbetsgrupper för behandling av driftsfrågor, luftvärdighetsfrågor och certifikatfrågor bestående av fackcheferna för respektive områden. Dessa arbetsgrupper utreda och föredraga i OPS-udvalget dels i löpande fackärenden, dels enligt uppdrag från fall till fall. OPS-udvalget fungerar såsom beslutande teknisk myndighet i alla frågor, som beröra SAS' operativa verksamhet. Vid sidan om denna huvuduppgift fungerar, kan man säga, udvalget som samarbetsorgan för tre »regionalkontor», vilka vart och ett har möjlighet till viss regional anpassning i det gemensamma standardiseringsarbetet. För OPS-udvalget finnes upplagt ett särskilt arkiv, vars aktuella del jämte lista över oavgjorda ärenden överlämnas till den tillträdande vid ordförandeskiftet omkring 1 juli varje år.

Av det anförda torde framgå, att samarbetet såväl inom luftfartsmötet som inom OPS-udvalget är mera omfattande och förgrenat än som framgår av regeringsöverenskommelsen och utfärdade instruktioner.

Motionärerna ha påpekat, att luftfartsmötet endast kan utfärda rekommendationer. Dessa rekommendationer godtagas regelmässigt av de nationella instanserna. Ur saklig synpunkt torde därför något hinder icke böra möta mot att luftfartsmötet — liksom OPS-udvalget — erhåller formell beslutanderätt i frågor, som falla inom ramen för luftfartsmyndigheternas beslutanderätt. Sådana beslut torde endast kunna fattas enhälligt. I den mån frågor, som behandlas av luftfartsmötet måste underställas regeringsarnas avgörande, torde ur saklig synpunkt luftfartsmötet kunna lika väl rekommendera som besluta att förslag i ärendet skall avlätas till de tre regeringarna.

Luftfartsstyrelsen har goda erfarenheter av de olika samarbetsorganens verksamhet. Det ligger emellertid i sakens natur, att behandlingsformen är personalkrävande och kräver mycket tid och resor. Det ligger i luftfarts-

myndigheternas eget intresse att så långt möjligt rationalisera denna verksamhet och såväl luftfartsmyndigheterna som luftfartsmötet äga inom vida gränser besluta om samarbetets former och andra procedurfrågor.

Mot bakgrunden av vad ovan anförts får luftfartsstyrelsen uttala, att styrelsen icke har något att erinra mot att förutsättningarna undersökas för att ge luftfartsmötet beslutanderätt inom ramen för den beslutanderätt, som tillkommer de nationella luftfartsmyndigheterna. Styrelsen har icke heller något att erinra mot att de skandinaviska luftfartsmötet, då behov därav föreligger, utvidgas till att omfatta samtliga nordiska länder. Styrelsen anser att vid en sådan undersökning möjligheterna att åstadkomma en rationalisering av frågornas behandling bör tillmätas stor betydelse.

---

Stockholm den 22 oktober 1964

Luftfartsstyrelsen

*Henrik Winberg*

*S. Östlund*

#### Kommerskollegium:

---

Främst mellan luftfartsmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige har sedan flera år pågått ett nära samarbete i olika frågor av betydelse inom luftfartens område. Detta samarbete har också, som framhålles i den aktuella motionen, fungerat väl och otvivelaktigt varit av stort värde för de deltagande länderna. Med hänsyn bl. a. till den snabba utveckling som i dagens läge kännetecknar den internationella luftfarten icke minst på charterflygets område samt vidare till det gemensamma engagemanget i SAS finner kollegium det i och för sig angeläget att detta samarbete behålles och på lämpligt sätt även utvidgas och effektiviseras. Kan samarbetet därvid utsträckas till att i högre grad än tidigare omfatta Finland och Island anser kollegium detta naturligt.

Förslaget att överflytta den formella beslutanderätten från respektive lands luftfartsmyndighet till luftfartsmötet och OPS-udvalget har i motionen närmast motiverats med att en sådan åtgärd skulle innebära en betydande effektivisering av luftfartsmyndigheternas arbete. Några egentliga skäl för att åtgärden skulle leda till detta resultat har dock inte förebragts. Som framgår av motionen, godtas regelmässigt luftfartsmötets rekommendationer av luftfartsmyndigheterna i respektive länder. Det väsentliga i sammanhanget synes enligt kollegii mening vara att, som nu sker, de luftfartsfrågor som faller inom ramen för luftfartsmötets verksamhet blir före-

mål för gemensam beredning av representanter från de deltagande länderna och att luftfartsmyndigheten i respektive land sedan kan fatta ett snabbt beslut på grundval av de rekommendationer som mötet utfärdat. Liknande synpunkter synes kunna anföras även i fråga om samarbete inom OPS-udvalget och detta helst som denna kommittés kompetensområde omfattar de frågor beträffande vilka de i kommittén representerade myndigheterna har beslutanderätt i sina respektive hemländer. Såvitt kollegium kan bedöma, är den nu tillämpade formen för samverkan i väsentliga avseenden väl ägnad att tillgodose kravet på effektivitet. Kollegium — som härmed icke vill taga ställning till frågan om eventuella åtgärder för att öka effektiviteten inom ramen för de nu etablerade samarbetsformerna — får under återopande av det anförda avstyrka motionen.

Stockholm den 25 september 1964

*Anders Lindstedt*

*Rutger Croneborg*

*Åke Degerman*

*Till kommerskollegium har remissvar inkommit från nedanstående handelskamrar.*

*Stockholms handelskammare har i skrivelse den 15 september 1964 hänvisat till remissvar från Näringslivets trafikdelegation (se nedan).*

**Skånes handelskammare:**

---

Handelskammaren är angelägen understryka betydelsen av det samarbete som hittills ägt rum mellan luftfartsmyndigheterna i de nordiska länderna i form av luftfartsmöten samt inom det s. k. OPS-udvalget, en samverkan som ej minst med hänsyn till engagemanget i SAS är viktig såvitt gäller ländernas uppträdande på den internationella flygmarknaden. Det vill emellertid synas Handelskammaren, som om det hittills bedrivna samarbetet, vilket resulterat i rekommendationer till de nationella beslutande myndigheterna, fungerat på ett tillfredsställande sätt, och det förefaller svårt att bedöma, i vilken utsträckning en överflyttning av beslutanderätt på internordiska organ skulle leda till några mera betydande fördelar för samarbetet. Man kan också hysa viss tvekan i vad mån en dylik överflyttning för närvarande är från svensk synpunkt grundlagsenlig. I denna del må hänvisas till motiven till 4 kap. 9 § i författningsutredningens förslag till

regeringsform (SOU 1963: 17, s. 248 ff). Under alla förhållanden torde en eventuell överflyttning kräva ingående överväganden med hänsyn icke blott till de praktiska konsekvenserna utan även till exempelvis besvärsinstitutets tillämplighet på internordiska beslut.

Handelskammaren vill begagna tillfället att understryka vikten av att det nordiska samarbete som redan etablerats och som synes i hög grad fruktbarande även får komma till uttryck i en ökad strävan till nordiskt samarbete för att uppnå gemensamma bestämmelser för flygverksamhetens tekniska och operativa delar och garantier för en enhetlig tillämpning av sådana bestämmelser. Det är bland annat angeläget att en sådan ordning skapas att charterflygverksamheten i de nordiska länderna kommer att bedrivas på samma villkor.

Malmö den 1 september 1964

Skånes handelskammare

omfattande Skåne och södra Halland

*S. Hammarskiöld*

*Lars C. G. Sanzelius*

#### Handelskammaren i Göteborg:

---

Det föreliggande förslaget utmynnar i en hemställan, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna att få till stånd ett gemensamt beslutande organ för luftfartsfrågor. Såvitt handelskammaren kan bedöma, finns starka skäl för ett utvidgat och mera intensivt samarbete de nordiska länderna emellan på det luftfartspolitiska området. Den hårda internationella konkurrensen på flygets område gör det icke minst för de i SAS samarbetande tre länderna nödvändigt att åstadkomma en effektiv samverkan. Kan man vidare utsträcka detta samarbete även till Finland och Island, synes en sådan utveckling enbart böra hälsas med tillfredsställelse.

I och för sig är handelskammaren sålunda av den uppfattningen, att åtgärder, som är ägnade att befordra ett bättre och smidigare samarbete mellan de nordiska länderna på luftfartens område, bör främjas. Huruvida det i dagens läge är befogat att för detta ändamål skapa ett mera permanent organ på tjänstemannaplanet har handelskammaren emellertid svårt att bedöma. Redan nu torde det internordiska samarbetet på luftfartsområdet fungera ganska tillfredsställande, och det kan därför enligt kammarens mening ifrågasättas, om ett sådant permanent organ med beslutanderätt,

som föreslagits, bör organiseras, innan en klarare bild föreligger i fråga om samordningen av de marknadsmässiga och trafikpolitiska faktorerna.

Göteborg den 7 september 1964

För handelskammaren i Göteborg:

*B. Thorburn*

*R. Uddenberg*

#### Handelskammaren i Gefle:

Det luftfartspolitiska samarbetet mellan de nordiska luftfartsmyndigheterna sker för närvarande inom ramen för s. k. luftfartsmöten, vilka regelmässigt hålles varannan månad. För rent tekniska frågor finnes ett särskilt samarbetsorgan, det s. k. OPS-udvaiget. Dessa organ ha dock icke befogenhet att fatta beslut i de gemensamma frågorna, utan ligger beslutanderätten hos de olika nationella luftfartsmyndigheterna.

I likhet med motionären anser handelskammaren att verksamheten på här ifrågakommande område väsentligt skulle kunna effektiviseras om den formella beslutanderätten överläts på de gemensamma samarbetsorganen.

Handelskammaren får således för sin del tillstyrka medlemsförslaget.

Gävle den 24 augusti 1964

Handelskammaren i Gefle

för Gävleborgs län, Uppland och Dalarna

*(Sign.)*

**Handelskamrarnas nämnd och Sveriges industriförbund har i skrivelse den 15 september, resp. 16 september 1964 hänvisat till remissvar från Näringslivets trafikdelegation (se nedan).**

#### Näringslivets trafikdelegation:

Trafikdelegationen har vid behandling av ärendet funnit starka skäl för att samarbetet mellan de nordiska länderna intensifieras på det luftfartspolitiska området. Icke minst torde ett sådant samarbete vara betingat av nödvändigheten av att de tre i SAS engagerade länderna måste hävda sina intressen på den allt hårdare internationella flygmarknaden. Vid utbyggnaden av en dylik samverkan kan det te sig naturligt att denna så småningom utsträcker såsom antydes i motionen till i första hand Finland och Island.

Mot denna bakgrund intar Trafikdelegationen en positiv hållning till alla åtgärder, som är ägnade att till trafikanternas bästa medföra en smidig samordning av de nordiska luftfartsmyndigheternas arbete. Delegationen finner dock att redan nu det nordiska luftfartssamarbetet fungerar på ett i stort tillfredsställande sätt och ifrågasätter om för dagen särskilda åtgärder är av nöden på området. Delegationen har svårt att bedöma, om de nordiska luftfartsmyndigheternas verksamhet skulle kunna effektiviseras, om någon av tjänstemän från de olika myndigheterna sammansatt samarbetskommitté — såsom exempelvis det nu verksamma OPS-udvalget — utrustades med permanent sekretariat och erhöll formell beslutanderätt. Det förefaller dock delegationen för närvarande lämpligare, att överläggningarna såsom nu är fallet följes av rekommendationer, vilka regelmässigt godtages av resp. länders myndigheter.

Stockholm den 15 september 1964

*Gunnar Himmelstrand*

#### **Linjeflyg AB:**

Som inrikesflygbolag med primärinriktning och huvudintresse att bedriva reguljär flygtrafik inom Sverige, är det för bolaget inledningsvis nödvändigt att framhålla, att bolaget hittills sällan kommit i kontakt med interskandinaviska problem och därför i endast ringa grad har erfarenhet i frågan. Bolagets yttrande kan därför endast få en allmän inriktning baserad på praktiskt operationella synpunkter, vilka huvudsakligen ligger inom ramen för det s. k. OPS-udvalgets kompetensområde.

Förslagsställaren framhåller, att det s. k. luftfartsmötet ej har befogenhet att fatta beslut utan endast kan utfärda rekommendationer. Beslutsfattandet ankommer på de nationella luftfartsmyndigheterna. Förslagsställaren anger vidare, att de av luftfartsmötet lämnade rekommendationerna som regel godtagas av de nationella instanserna och drar därav mycket riktigt slutsatsen att samarbetet mellan de nationella luftfartsmyndigheterna är gott och borde kunna utnyttjas för förenkling genom att meddela beslutanderätt åt luftfartsmötet.

Bolaget är i princip positivt inställd till en sådan, försöksvis begränsad, ordning dock med vissa marginalanmärkingar och förbehåll, som enligt bolagets uppfattning måste göras.

A) Den nuvarande ordningen med luftfartsmötet som rekommenderande organ och beslutanderätten liggande hos de nationella luftfartsmyndigheterna ger enskilda luftfartsintressenter överklagningsmöjligheter mot rekommendationer som ingriper i dessa intressenters verksamhetsområde.

B) Ett medgivande av beslutanderätt för luftfartsmötet bör enligt bola-

gets upplåtning samtidigt kompletteras med skyldighet för de nationella luftfartsmyndigheterna, att vid förberedande av ärenden till luftfartsmötet samråda med berörda nationella luftfartsintressenter och ge dessa möjlighet att yttra sig.

C) Möjlighet till påverkan av ärendenas behandling, vilken torde motsvara den nuvarande överklagningsmöjligheten synes bolaget nödvändig som skydd för luftfartsintressena som helhet mot t. ex. alltför ensidigt exportbetonade beslut och åtgärder.

I anslutning till vad som ovan sagts, ser bolaget det även som angeläget att framhålla, att grunden till det år 1951 ratificerade samarbetsavtalet mellan Danmark, Norge och Sverige, nämligen koordineringen av de tre ländernas insatser på luftfartens område, numera förskjutits från att i huvudsak ha berört det gemensamma intresset SAS, till att nu även i mycket hög grad beröra även andra luftfartsintressenter. Därför bör de »Bestämmelser rörande samarbete mellan luftfartsmyndigheterna i Danmark, Norge och Sverige» som i enlighet med regeringsavtalet fastställts ändras i så måtto, att representanter även från andra flygbolag än SAS och dess moderbolag skall kunna tillkallas i frågor av allmänt luftfartsintresse.

Bromma den 9 september 1964

Linjeflyg AB

*Sven Östling*

*P. O. Olemyr*

## *BILAGA 2*

### **Skrivelse till de nordiska statsministrarna från norska och svenska ungdomsledare**

Svenske og norske ungdomsledere, samlet til konferanse på Voksenåsen, hilser med tilfredsstillelse at de nordiske statsministrene og Nordisk Råds presidium ved sitt møte på Harpsund, for første gang for alvor drøftet mulighetene for å opprette et overnasjonalt organ derved at de overveide mulighetene av å etablere et felles nordisk luftfartsorgan.

Konferansen uttaler som sin oppfatning at man også bør undersøke forutsetningene for i framtiden å opprette et felles nordisk kommunikasjonsdepartement, underlagt Nordisk Råd.

Vi håper at våre synspunkter kan tas til følge.

Voksenåsen ved foreningen Nordens svensk-norske ungdomslederkonferanse 25. oktober 1964

Etter oppdrag

*Nils Erik Bramsvik*

*Håkan Mankefors*

### *BILAGA 3*

#### **Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om samarbejde mellem luftfartsmyndighederne.

Sagen har tidligere været behandlet ved udvalgets møder den 18. juni, den 29.—30. september og den 18. december 1964. På det sidstnævnte møde deltog statsråd Erik Himle, minister for offentlige arbejder Kai Lindberg og statsrådet Gösta Skoglund i behandlingen af sagen.

#### 1. Medlemsforslaget

I medlemsforslaget som er fremsat af Vagn Bro, Svend Horn og Birger Lundström, henstilles, at rådet vedtager en rekommandation til regeringerne om at undersøge mulighederne for at oprette et samarbejdsorgan med besluttende myndighed i luftfartsspørgsmål.

#### 2. Det eksisterende samarbejde

Imellem Danmark, Norge og Sverige blev i 1951 ratificeret en aftale om samarbejde på luftfartens område for derigennem at opnå trafikpolitiske og økonomiske fordele. Baggrunden for dette nærmere samarbejde mellem de tre lande var først og fremmest dannelsen af SAS, som i videre udstrækning end hidtil gav landene en fælles målsætning.

Det bestemtes ved aftalen, at de tre landes luftfartsmyndigheder, med hensyn til SAS's virksomhed, skulle samarbejde ved udøvelsen af den kontrol, som den gældende lovgivning i landene og internationale bestemmelser foreskrive for lufttrafikken. I henhold til aftalen er endvidere fastsat bestemmelser vedrørende samarbejdsformerne. Ifølge disse bestemmelser



skal der mellem repræsentanter for Danmark, Norge og Sverige mindst én gang om året afholdes luftfartsmøder. På luftfartsmøderne, som er rådgivende, udarbejdes anbefalinger i administrative, luftfartspolitiske, juridiske, økonomiske og tekniske spørgsmål, som rejser sig i forbindelse med SAS-samarbejdet, eller som i øvrigt kan være af fælles interesse for de tre lande. Luftfartsmøderne afholdes nu regelmæssigt hver anden måned. Ved møderne behandles bl. a. spørgsmål vedrørende fortolkning og anvendelse af eller ændringer i de skandinaviske landes luftfartsaftaler med andre lande samt indgåelse af nye aftaler. Udadtill fører de skandinaviske lande en fælles luftfartspolitik og optræder gennem diplomatiske henvendelser og på internationale møder som en enhed. Også indadtill koordineres virksomheden, og der er til behandling af spørgsmål af luftfartsteknisk natur nedsat et særligt samarbejdsudvalg, det såkaldte OPS-udvalg. Dette udvalg samarbejder i et vist omfang med den finske luftfartsmyndighed.

Trafikministrene har over for udvalget anført, at SAS-samarbejdet bedst vil kunne varetages gennem det intime samarbejde, som finder sted gennem de nordiske luftfartsmøder i deres nuværende form. Ministrene har endvidere oplyst, at spørgsmål af interesse for alle fem nordiske lande fremtidig vil blive behandlet på ministermøder og embedsmandsmøder.

### 3. U d t a l e l s e r

Udtalelser i anledning af medlemsforslaget er afgivet af følgende myndigheder og selskaber:

Scandinavian Airlines System (SAS)

#### *Danmark*

Ministeriet for offentlige arbejder

#### *Finland*

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena og Aero Oy

#### *Norge*

Samferdselsdepartementet

#### *Sverige*

Luftfartsstyrelsen, kommerskollegium, Stockholms handelskammare, Skånes handelskammare, Handelskammaren i Göteborg, Handelskammaren i Gefle, Handelskamrarnas nämnd, Sveriges industriförbund, Näringslivets trafikdelegation og Linjeflyg AB.

Såvel ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena som Aero Oy understreger Finlands særstilling, som bevirker, at man fra finsk side ikke mener, at en eventuel nordisk luftfartsmyndighed skulle kunne tillægges nogen som helst form for beslutningsret i luftfartspolitiske spørgsmål og ej heller skulle fremtræde som et fælles luftfartspolitisk organ. Aero Oy fremhæver imidlertid behovet for et godt samarbejde på det tekniske område og anfører, at de nordiske landes samarbejde på dette område har

været særdeles frugtbart. Selskabet finder, at et fælles sekretariat, der centralt kunne behandle disse spørgsmål, herunder varetage forskningsopgaver, udføre forberedende arbejder og undersøgelser og tage stilling til selskabernes henvendelser, ville medføre visse fordele; dette organ burde dog kun have besluttende myndighed inden for et begrænset område, men det kunne optræde som fælles repræsentant for de nordiske lande i ICAO ved forhandlinger om internationale normer i flyvetekniske og direkte operationelle spørgsmål. — Det finske ministerium anfører, at et eventuelt fælles organ med besluttende myndighed blot skulle kunne tage stilling til tekniske spørgsmål.

Ministeriet for offentlige arbejder i Danmark finder, at det nuværende samarbejde virker tilfredsstillende, og at der derfor — i hvert fald for tiden — ikke er noget behov for et nordisk samarbejdsorgan på luftfartsområdet. Det frarådes at arbejde henimod oprettelsen af et sådant organ.

*Samferdselsdepartementet* i Norge har givet udtryk for lignende synspunkter som det danske ministerium.

I Sverige har *luftfartsstyrelsen* ikke noget at erindre imod en undersøgelse af forudsætningerne for at give det nordiske luftfartsmøde ret til at træffe beslutninger inden for de rammer, hvor de nationale myndigheder kan afgøre sager, ligesom styrelsen heller ikke har noget at erindre imod, at luftfartsmødet efter behov udvides til at omfatte samtlige nordiske lande. — *Kommerskollegium* fraråder forslaget under henvisning til, at den nuværende samarbejdsform virker tilfredsstillende. — *Handelskammaren i Gefle* anbefaler forslaget, medens *handelskamrarna i Skåne og Göteborg* finder, at der kræves indgående undersøgelser. *Stockholms handelskammare*, *Handelskamrarnas nämnd* og *Sveriges industriförbund* henviser alle til en udtalelse fra *Näringslivets trafikdelegation*, som finder det vanskeligt at bedømme, hvorvidt en formel beslutningsret til en fælles arbejdskomité ville effektivisere det nordiske luftfartssamarbejde; det forekommer dog delegationen mere hensigtsmæssigt at opretholde den nuværende ordning, hvorefter de respektive landes myndigheder godkender forslagene for det nordiske luftfartsmøde. Linjeflyg AB er i princippet positivt indstillet til en forsøgsvis, begrænset ordning, men giver udtryk for en række betænkeligheder og forbehold.

SAS anbefaler stærkt forslaget, også for så vidt angår Finlands og Islands deltagelse i luftfartssamarbejdet, især på det tekniske område.

#### 4. T r a f i k u d v a l g e t

Udvalget har med tilfredshed taget til efterretning, at luftfartsspørgsmål af interesse for alle fem nordiske lande i videre omfang end hidtil vil blive taget op til behandling på nordiske ministermøder og embedsmandsmøder. Efter udvalgets opfattelse vil rent tekniske spørgsmål, ikke mindst sådanne

som vedrører flyvesikkerheden, i almindelighed være af fælles interesse. Man finder derfor, at det bør overvejes, hvorvidt det ville være hensigtsmæssigt at lade disse spørgsmål behandles af et fælles permanent arbejdende organ, og at det også bør overvejes, hvorvidt der kunne opnås fordele ved at lade et eventuelt organ varetage forskningen og foretage undersøgelser på det tekniske område. Hvis det måtte findes rationelt at oprette et fælles organ, finder udvalget, at det endvidere bør overvejes at give organet ret til at træffe bindende beslutninger vedrørende tekniske spørgsmål, såfremt der i organet er enstemmighed herfor.

Udvalget indstiller,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at foretage en undersøgelse af forudsætningerne for at oprette et fælles organ vedrørende luftfartstekniske spørgsmål og for at give et sådant organ ret til at træffe endelige beslutninger.

Stockholm, den 15. januar 1965

*Leif Cassel*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Harry Klippenvåg*

*Aksel Larsen*

*Jon Leirfall*

Formand

*Birger Lundström*

*Georg Pettersson*

## **Medlemsförslag**

### **om nordisk utbildning av pappersingenjörer**

*(Väckt av Leif Cassel)*

Pappersindustrin har i många avseenden högt utvecklade tillverkningsmetoder och en motsvarande specialiserad maskinutrustning. Härav föranledes ett stort behov av ingenjörer med särskild pappersteknisk utbildning. Detta behov är främst lokaliserat till områden med en utvecklad pappersindustri. Ett sådant område utgöres av västra delen av Mellansverige och de angränsande fylkena i sydöstra Norge. Det finns därför skäl att överväga, huruvida icke detta gemensamma behov skulle kunna täckas genom norsk-svenska åtgärder för samnordisk specialistutbildning för pappersingenjörer, förlagd till angivna trakter.

Goda förutsättningar för att få till stånd en gemensam utbildning av angivet slag torde finnas i denna region. Vid de stora industrierna finns förnämliga laboratorier, och personal, lämpad som lärare, torde också utan svårigheter kunna uppbringas. Vidare kan nämnas, att i Karlstad och närbelägna städer flera av Sveriges mest betydande verkstadsindustrier för tillverkning av pappersmaskiner och andra maskiner i pappersindustrins tjänst är tillfinnandes. I Norge ligger den mest betydelsefulla pappersindustrin i Vestfold. Av värde är att en specialistutbildning av denna art kan ske regionalt och i nära anslutning till elevernas framtida sysselsättningsområde.

Utbildningen kan tänkas avse olika nivåer. Ett arbetskraftsbehov föreligger av såväl s. k. institutsingenjörer som högskoleingenjörer. Vad gäller den senare gruppen kan erinras om en i Sverige år 1963 av Kommittén för akademisk utbildning i Värmlands län till Kungl. Maj:t gjord framställning rörande akademisk undervisning i Karlstad (*se Tillägg*). I överensstämmelse med detta förslag skulle i Karlstad kunna inrättas en filial till Chalmers tekniska högskola i Göteborg och Norges tekniska högskola för specialutbildning av pappersingenjörer. Elevmaterialet skulle utgöras av vissa teknologer på de maskintekniska och kemiska avdelningarna, som skulle kunna förlägga det avslutande studieåret till Karlstad och omgivning. Lokaler kan erhållas t. ex. i tekniska gymnasiet i Karlstad.

Under åberopande av det ovan anförda hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för en till Karlstad eller annan plats i Värmland eller i sydöstra Norge förlagd specialistutbildning av pappersingenjörer.

Stockholm i juli 1964

*Leif Cassel*

## TILLÄGG

### **Utdrag ur »Akademisk undervisning i Karlstad», framställning till Kungl. Maj:t år 1963 från Kommittén för akademisk utbildning i Värmlands län**

#### *Speciellt behov av tekniker inom den skogliga och skogsindustriella sektorn Påbyggnadskurser och avslutande specialistutbildning*

Ett omfattande behov av akademisk utbildning kommer att föreligga i västra delen av Mellansverige, där Karlstad har förutsättningar att utgöra lokaliseringssort för den undervisning, som befinner lämplig att flytta ut från de befintliga universiteten. Emellertid föreligger ett speciellt behov av teknisk utbildning över gymnasienivå, som är motiverad att förläggas till Karlstad. Frågan aktualiseras redan i denna framställning men kommer dessutom att tas upp i särskilt sammanhang. Starka skäl talar nämligen för att en lösning härvidlag bör komma till stånd inom en relativt snar framtid.

TVå slag av högre teknisk utbildning är -- enligt industrins bedömningar -- motiverat att inrätta i Karlstad: dels av Kungl. överstyrelsen för yrkesutbildning arrangerade påbyggnadskurser för tekniska gymnasieingenjörer, dels en avslutande specialistutbildning för ordinarie studerande vid redan befintlig teknisk högskola. I det sistnämnda fallet kommer Karlstad att tjänstgöra som en högskolefilial.

De huvudsakliga skälen för en förlängning av högre teknisk utbildning till Karlstad emanerar från näringslivets utformning i dessa trakter, där bearbetning och förädling av produkter från skogsbruk och järnhantering är dominerande. Järnhanteringen har i Bergsskolan i Filipstad en värdefull rekryteringsbas, som för skogsindustrin motsvaras av den pappers-tekniska linje, som sedan några år tillbaka är förlagd till tekniska gymnasiet i Karlstad. Denna linje skall emellertid enligt 1960 års gymnasieutrednings förslag (SOU 1963: 42) avvecklas senast år 1967.

*Utbildning till pappersingenjör*

Skälen för inrättandet av den papperstekniska linjen framgår av »Tekniska skolutbildningen» (SOU 1955: 21), sid. 85—86, där det bl. a. framhålls, att »pappersindustrins i många avseenden unika tillverkningsmetoder och maskinutrustning medförde ett behov av ingenjörer med specialiserad pappersteknisk utbildning av olika kvalificering».

Vid valet av förläggningssort, som alltså blev Karlstad, talade närheten till de värmländska, dalsländska och mellansvenska stora skogsindustrierna, liksom det förhållandet, att i Karlstad och närbelägna städer arbetade flera av våra mest betydande verkstadsindustrier för tillverkning av pappersmaskiner och andra maskiner till pappersindustrins tjänst.

Det behov av pappersingenjörer, som utredningen konstaterade, har senare bekräftats, och skogsindustrin redovisar mycket goda erfarenheter av denna ingenjörskategori. Det vore därför olyckligt, om man nu i samordningens intresse skulle slopa möjligheterna till regional specialistutbildning av tekniker för en betydelsefull industrigren. Det kan framhållas, att tendensen inom amerikanskt skolväsende är snarast den motsatta. Där söker man uppnå intim kontakt med industrin och integrera den tekniska utbildningen med industrins rekryteringsprogram.

Till Karlstad bör av sagda skäl förläggas en specialistutbildning av pappersingenjörer på högskolenivå. Kommer den gymnasiala utbildningen på den papperstekniska linjen att avvecklas, bör istället anordnas påbyggnadskurser i papperstekniska ämnen avsedda för ingenjörer sysselsatta inom pappers- och cellulosaindustrin.

Karlstad skulle enligt detta förslag utgöra filial till Chalmers tekniska högskola i Göteborg ifråga om specialistutbildning till pappersingenjör. Elevmaterialet skulle utgöras av teknologer på den maskintekniska eller kemiska avdelningen, som efter tre ordinarie studieår i Göteborg skulle förlägga det fjärde avslutande studieåret till Karlstad. Utbildningen skulle förläggas till tekniska gymnasiet i Karlstad lokaler och påbörjas senast hösten 1967, när den nuvarande utbildningen för pappersingenjörer på gymnasienivån eventuellt är avvecklad. Dessförinnan skulle försöksverksamhet i form av påbyggnadskurser förläggas till Karlstad.

---

*Nordisk samverkan*

Ett nordiskt samarbete när det gäller undervisningsfrågorna, speciellt den högre utbildningen, har vid olika tillfällen föreslagits, bl. a. i Nordiska rådet. Önskemål i liknande riktning har under senare tid rests från Blivande lärares riksförbund, som även utarbetat ett konkret förslag rörande viss sannordisk undervisning. Det bör framhållas, att en akademisk läroanstalt i Karlstad genom sitt läge på ett utmärkt sätt kan tillgodose dessa intressen. Även vad gäller det aktuella behovet av viss teknisk utbildning — pappers-

och skogsingenjörer — blir närheten bl. a. till Norge av väsentlig betydelse. Skogsindustrins starka ställning i Värmland och Dalsland har nämligen sin motsvarighet på andra sidan riksgränsen. Det vore naturligtvis ett viktigt led i det nordiska samarbetet att inom samma näringsgeografiska område söka gemensamma lösningar på speciella utbildningsfrågor.

#### *Hemställan om beaktande av Karlstads förutsättningar*

Med hänsyn till kraven på goda utbildningsmöjligheter för ett växande antal studerande i västra Mellansverige — ett betydelsefullt och expansivt industriellt område — har en kommitté, sammansatt av företrädare för näringsliv och myndigheter inom Värmlands län, undersökt Karlstads förutsättningar som lokaliseringsort för akademisk utbildning. Resultaten av undersökningen, som redovisas i denna framställning, innebär enligt kommitténs mening, att Karlstad både regionalt och lokalt sett äger goda sådana förutsättningar. Ett kring Karlstad avgränsat upptagningsområde har en betydande folkmängd, vilken dessutom, enligt olika prognoser, befinner sig i tillväxt. Karlstad är vidare en välutrustad serviceort och har utmärkta kommunikationer till större centra i landet samt en kulturell miljö, som på skilda sätt är till gagn för den undervisning, som nu bedrivs, och för den undervisning, som kan komma att förläggas till staden.

Den speciella industristrukturen i det skisserade upptagningsområdets västra del, med starkt inslag av skogsindustrier, medför där ett behov av vissa slags tekniker, och i framställningen har redogjorts för en del förslag till åtgärder för att i Karlstad tillgodose detta behov. Det hör framhållas, att industrin har en liknande karaktär inom angränsande delar av Norge. En gemensam lösning på de speciella utbildningsfrågor industrins sammanställning här medför kunde bli ett viktigt led i strävandena att utveckla det internordiska samarbetet på undervisningens område.

Vad särskilt gäller lärarutbildningen vill kommittén betona, att det i detta hänseende i Karlstad finns en djupt rotad tradition, väl värd att föras vidare genom inrättande av akademiska utbildningsmöjligheter.

Kommittén hemställer att Eders Kungl. Maj:t vid den fortsatta utbyggnaden av universitetsväsendet i landet samt vid utarbetande av lärarhögskolans organisation och vid en eventuell utvidgning av den s. k. teknologie magister-utbildningen beaktar behovet av en välbelägen undervisning i västra Mellansverige och i det sammanhanget särskilt tar hänsyn till Karlstads förutsättningar som lokaliseringsort.

Karlstad den 25 november 1963

Underdånigst

*Gustaf Nilsson*

*Arvid Eskel*

Ordförande i Värmlands  
läns landsting

*Malte Eurenus*

Stadsfullmäktiges ordförande  
i Karlstad

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## D a n m a r k

## Handelsministeriet:

— — — skal man meddele, at sagen af handelsministeriet har været forelagt Den grafiske Højskole til udtalelse.

*Den grafiske Højskole* udtaler, at papirindustrien her i landet er relativ lille, navnlig sammenlignet med andre nordiske lande, og at behovet for ingeniører i denne industri og på ingeniører i virksomheder baseret på anvendelse af papir ikke er særlig stort og næppe kan ventes at stige væsentligt på længere sigt. Det hedder videre i højskolens udtalelse:

Det er derfor vort indtryk, at civilingeniøruddannelsen i Danmark ikke bør lægges om med henblik på et års studium specielt lagt an på papirfremstilling.

På den anden side vil højskolen, som netop i sit forskningsområde arbejder med anvendelsen af papir, være interesseret i et på nordisk basis oprettet uddannelsescenter, hvor vordende civilingeniører kan få en kortvarig uddannelse i papirfremstilling for så vidt de må ønske det, og hvor man kan henvise de uddannede civilingeniører til at søge supplerende uddannelse.

Handelsministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til den af Den grafiske Højskole afgivne udtalelse.

København, den 9. november 1964

P. m. v.

*Knud Agbo*

Afdelingschef

*K. E. Eriksen*

Eksp. sekr.

## Undervisningsministeriet:

— — — skal man meddele, at undervisningsministeriet kan henholde sig til følgende fra rektor for Danmarks tekniske Højskole indhentede udtalelse af 17. september, 1964:

På grund af den knappe tidsfrist og de meget få konkrete oplysninger har det ikke været muligt at detailbearbejde forespørgselen. Højskolen kan imidlertid udtale, at man med stor interesse vil søge at indpasse en specialisering til »Papiringeniør» som et sidste studieår for maskiningeniører, idet de nærmere muligheder må drøftes på grundlag af mere detaljerede



planer. Först på dette tidspunkt kan det overses, om også kemiingeniørstuderende kan indpasses.

København, den 25. september 1964

P. m. v.

E. b.

*E. Drostby*

#### Industriraadet:

— — — vil Industriraadet gerne udtale, at der ikke af hensyn til dansk papirindustri er behov for et særligt initiativ fra Nordisk Råds side med henblik på oprettelsen af en ny læreanstalt til uddannelse af »pappersingenjører». En sådan uddannelse måtte efter Industriraadets opfattelse gennemføres ved et samarbejde mellem de bestående tekniske højskoler i de nordiske lande.

København, den 5. oktober 1964

P. r. v.

E. b.

*E. Carstens*

#### Finland

##### Tekniska högskolan:

Utbildningen av pappersingenjörer i Finland är i jämförelse med de övriga nordiska länderna tillfredsställande ordnad. Tekniska högskolans träförädlingsavdelning som bl. a. omfattar studieriktningen för pappersindustri är i sitt slag den enda i de nordiska länderna. Man kan anse att utbildningen i sin nuvarande omfattning tillfredsställer behovet av ingenjörer inom vår pappersindustri.

Om också grundandet av en nordisk pappersteknisk läroanstalt otvivelaktigt ur de övriga nordiska ländernas synpunkt skulle vara motiverad, skulle nyttan för Finlands del troligen vara förhållandevis liten på grund av utbildningen i eget land, språksvårigheter och den planerade läroanstaltens ogynnsamma läge för Finlands del. På den grund anser tekniska högskolan att ett eventuellt grundande av en ny läroanstalt för specialutbildning av pappersingenjörer ur Finlands synpunkt inte är en så viktig fråga, att ett ekonomiskt understöd från vårt land skulle vara motiverat.

Ifall planerna förverkligas och läroanstalten blir på akademisk nivå vore det önskvärt att den skulle ansluta sig till det nordiska samarbete som redan existerar mellan de övriga högskolorna.

Helsingfors den 26 september 1964

Rektor *Jaakko Rahola*

Sekreterare *Martti Liesto*

**Kemisk-tekniska fakulteten vid Åbo akademi:**

-----

KTF hyser stort intresse för frågor som berör ingenjörutbildningen och dess utveckling i Norden. Detta gäller även utbildning av det slag som det för utlåtande föreliggande förslaget berör, ehuru sådan specialutbildning ej ingår i fakultetens ordinarie undervisning. Grunderna av pappersframställningens teori och teknik ingår emellertid i fackämnet Skogsprodukternas kemi och kemiska teknologi i diplomeringensexamen.

I det föreliggande förslaget konstateras att det finns ett stort behov av ingenjörer med särskild pappersteknisk utbildning och att detta behov är främst lokaliserat till områden med utvecklad pappersindustri. Ett sådant område utgör västra delen av Mellansverige och de angränsande fylkena i sydöstra Norge. Det finns därför skäl, enligt förslagsställaren, att överväga huruvida icke detta för Norge och Sverige gemensamma behov kunde täckas genom norsk-svenska åtgärder för specialutbildning inom nämnda område.

Då i detta förslag varken Finland eller andra nordiska länder är omnämnda handlar frågan uppenbarligen om en norsk-svensk angelägenhet. Fakulteten finner därför ej anledning att uttala sig i frågan.

I den mån frågan utvecklas på vidare bas lägger fakulteten stort värde på att hållas informerad om denna utveckling och vid behov uttala sig i frågan.

Åbo den 26 september 1964

På Kemisk-tekniska fakultetens vägnar:

*Anders Ringbom*

*Erkki Wänninen*

**AKAVA r. y.:**

-----

Enligt ifrågavarande förslag och den bifogade utredningen synes det vara möjligt att för Sveriges och Norges behov arrangera gemensam utbildning av pappersingenjörer så, att denna skulle förläggas till Värmland eller sydöstra Norge. Till detta har AKAVA ingenting att tillägga.

Vad special- och fortsättningsutbildning i allmänhet beträffar, önskar AKAVA poängtera, att en utbildning som arrangeras gemensamt för de olika länderna knappast kan leda till ett i alla avseenden tillfredsställande resultat, utom i vissa specialfall, emedan de särskilda förhållanden, som råder i de olika länderna, därvid inte i allmänhet kan beaktas i den utsträckning, som vore av nöden vid en utbildning som strävar till specialisering. Däremot vore det mycket nyttigt att arrangera samnordisk special- och fortsättningsutbildning i flera specialämnen. Som exempel kan nämnas utredning av något byggnadstekniskt problem på basen av erfarenheter och undersökningar i de olika länderna. Det vore med andra ord fråga om sådan kursverksamhet, där specialförhållanden, som grundar sig på geografiska differenser o. dyl., åtminstone inte i avgörande grad inverkar på de frågor som tas upp under utbildningen.

Helsingfors den 29 september 1964

AKAVA r.f.

Styrelseordförande *Kullervo Kuusela*

Verksamhetsledare *Aulis Lintunen*

**N o r g e**

**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Departementet viser til uttalelsene fra Norges tekniske høgskole, Horten tekniske skole, Den norske ingeniørforening, Papirindustriens tekniske forening og Treforedlingsindustriens yrkesopplæring [*se nedan*] og finner at det fra et norsk synspunkt ikke er behov for et slikt samarbeid i denne saken som Nordisk Råd har tatt opp i sitt forslag sommeren 1964. Så vel forskning som høgre undervisning i papirteknologi er meget godt utbygget ved Norges tekniske høgskole og for øvrig her i landet. Ellers vil vi vise til Norges tekniske høgskoles uttalelse hvor det fremgår at høgskolen om ønskelig kan stille inntil 10 studieplasser til disposisjon for andre nordiske studenter ved linjen for treforedlingskjemi og papirteknologi.

På denne bakgrunn kan departementet på det nåværende tidspunkt ikke anbefale forslaget fra Nordisk Råd om en felles utdannelse av papiringeniører i Karlstad.

Oslo, 26. oktober 1964

Etter fullmakt

*Leif J. Wilhelmsen*

*Dag Omholt*

### Norges tekniske høgskole:

Saken er her forelagt Kjemiavdelingen og Institutt for treforedlingskjemi til uttalelse.

Som det fremgår av nedenstående er såvel forskning som høgre undervisning i papirteknologi vel utbygget her i landet og ved Norges tekniske høgskole.

Vi går ut fra at papirindustrien og Papirindustriens forskningsinstitutt har fått denne sak til uttalelse, og at det av deres uttalelser fremgår hvor nødvendig det er å ha en egen, nasjonal, virksomhet på området.

Ved Norges tekniske høgskole ble i 1936 opprettet et professorat i *treforedlingskjemi* ved en donasjon fra A/S Borregaard. Dette professoratet har siden 1961 vært på det ordinære statsbudsjett. Det faste personalet ved Institutt for treforedlingskjemi består for tiden av professor, dosent, laboratorieingeniør, laborant og kontordame. Fra 1955 har instituttet disponert 1 1/2 etasjer i kjemiblokk 2. Høsten 1965 flytter instituttet til nye lokaler i kjemiblokk 4 (se nedenfor).

Undervisningen omfatter:

1. Et orienterende kurs for samtlige kjemistudenter. Dette inngår i faget industriell kjemi i 3. årskurs.

2. Et grunnleggende kurs i trekjemi med celluloseteknikk og papirteknologi. Dette inngår som obligatorisk fag for studenter på studieretning for treforedlingskjemi og er valgbart fag for studenter fra studieretningene for organisk kjemi, kjemiteknikk, industriell kjemi og teknisk elektrokjemi. Ca. 10 studenter pr. år har fulgt faget som valgbart fag.

3. Et særkurs i celluloseteknikk med prosjektering i celluloseteknikk som eget fag. Disse to fag er obligatoriske for studenter på studieretning treforedlingskjemi. Der har i gjennomsnitt vært 3—4 studenter pr. år.

4. Diplomarbeidet for studenter fra studieretning treforedlingskjemi. Dette omfatter et semester og krever avansert vitenskapelig eller teknisk utrustning.

I 1955 ble opprettet et professorat i *papirteknologi* ved en donasjon fra Skogsbrukets og Skogsindustriens forskningsforening. Donasjonen gjelder for fem år, hvorefter professoratet går over til statsbudsjett. Professoratet har blitt avertert ledig tre ganger. Mangel på kompetente søkere har gjort at det er ubesatt fremdeles. I og med at professoratet besettes, vil det bli fremmet forslag om at den permanente staben økes.

Undervisningen i papirteknologi har gjennom mange år blitt besørget av ekstralærere. Siden 1962 blir forelesningene holdt av professoren i treforedlingskjemi. Faget er obligatorisk for studieretning for treforedlingskjemi på kjemiavdelingen og er dessuten valgbart for studieretning for produksjonsteknikk og prosessteknikk på maskinavdelingen. Antall studenter på maskinavdelingen som har fulgt undervisningen i papirteknologi har vært gjennomsnittlig 5 år.

Siden 1958 har det blitt uteksaminert fem lic. techn. kandidater i treforedlingskjemi og papirteknologi. Alle disse har tatt Industriell varmeøkonomi som bifag ved maskinavdelingen. To licentiatkandidater har tatt treforedlingskjemi som bifag, en fra maskinavdelingen og en fra institutt for sosialøkonomi.

Forskningen ved instituttet bekostes for en vesentlig del av midler stilt til rådighet av Rådet for Reguleringsfondet for treforedlingsindustrien. Forskningsbidrag utenom høgskolens budsjett er omkring kr. 100 000 pr. år.

Fra og med høsten 1965 er instituttet for treforedlingskjemi og papirteknologi i nye lokaler i kjemiblokk 4 og vil der disponere 2 2/3 etasjer. Det er beregnet laboratorieplasser for 20 særkursstudenter (kjemi- og maskinstudenter), 10 diplomkandidater samt 15 licentiatkandidater og andre forskere. Det fast ansatte vitenskapelige personalet kommer samtidig til å økes. Denne ekspansjon av instituttet er en følge av beslutningen om å øke antallet uteksaminerte kjemiingeniører ved Norges tekniske høgskole til 100 pr. år i begynnelsen av 1970-tallet.

Ved utrustningen av de nye institutter kommer hovedvekten til å bli lagt på utstyr som er spesielt for cellulose- og papirtekniske laboratorier, mens kostbart hjelpeutstyr, som spektrofotometre UV og IR, elektronmikroskop og røntgen, ikke behøver anskaffes da slikt utstyr allerede forefinnes ved høgskolen. Det cellulose- og papirtekniske utstyr kommer til å bestå av:

1. Et vel utrustet våtlaboratorium.
2. Komplette utrustning for papirprøvning inklusive trykkpresse i laboratorieskala.
3. Utstyr for koking og bleking i laboratorieskala, 100 g—2 kg masse.
4. Halvteknisk utstyr for defibrering og maling. Dette utstyr omfatter fem forskjellige typer kverner og raffinatoreer.
5. Eksperimentpapirmaskin, 60 cm. bred, 100 meter/min., komplett med planvire, to presser, tørkeparti, limpresse, ettørtørker og maskinglett. Maskinen kan senere kompletteres med f. eks. rundvirer, inverform og yankeesynder.
6. Koker og blekeriapparat for fremstilling av masse til papirmaskinen. Laboratoriet ved Norges tekniske høgskole blir med dette det eneste laboratorium ved de nordiske høgskoler og et av de få i verden som kan utføre integrert forskning over hele registret: masseproduksjon — papirfremstilling.
7. Plass reserveres for bestyrkningsarbeider.

De totale utgifter for den vitenskapelige og tekniske utrustning dreier seg om 1 mill. kr. Dette inkluderer det utstyr instituttet for tiden har og har planlagt innkjøpt.

Fra og med høsten 1965 er altså situasjonen ved Norges tekniske høgskole som følger:

Institutt for treforedlingskjemi og papirteknologi kommer til å disponere over lokaler med en langt større undervisningskapasitet enn den nåværende. Studentantallet kan med letthet tredobles og dette dekker hele behovet for den norske cellulose- og papirindustrien.

Instituttet kommer til å være vel utrustet spesielt på den tekniske siden. Hva angår vitenskapelige spesialinstrumenter kan instituttet basere sin virksomhet på utstyr ved andre institutter på høgskolen.

Undervisningen er en integrert del av kjemi- og maskinstudiet. Det foreligger intet behov for en utdannelseinstitusjon nr. 2 innen sektoren cellulose og papir. Fra norsk synspunkt er det derfor ingen grunn til å utrede det fremlagte forslaget nærmere.

Til det ovenstående kan tilføyes følgende to momenter:

1. Det har ikke blitt gitt noen nærmere planer om papirinstituttet i Karlstad og det virker usannsynlig at det kommer til å utrustes på en slik måte at det der kan drives forskning på det nivå som kreves for undervisning på høgskolenivå. Den isolerte plassering vil også virke ugunstig både på forskningsmiljøet og på rekruttering av lærerkrefter. Et licentiatstudium kan ikke komme på tale uten nær kontakt med andre institutter, og uten licentiatstudenter kommer forskningsvirksomheten til å bli sterkt hemmet. Dersom avdelingen i Karlstad skal bringes på nivå med Stockholm og Trondheim kommer dette nødvendigvis til å kreve meget store initialomkostninger og høye løpende utgifter regnet pr. student.

2. Dersom det i Sverige foreligger et behov for å utdanne cellulose- og papiringeniører ved Chalmers tekniska högskola eller ved Tekniska högskolan i Lund, og dette behov ikke kan dekkes i Sverige, så kan det ordnes studie plass ved linjen på treforedlingskjemi- og papirteknologi ved NTH. En overflytting kan skje etter 3. årskurs ved CTH eller LTH uten komplette ringe r. Ved NTH skulle omkring 10 slike studie plasser kunne ordnes. Forslaget gjelder i første omgang kjemistudenter. For maskinstudenter vil kreves en nærmere undersøkelse.

På grunnlag av ovenstående mener vi at høgskolen kan være i stand til å dekke de foreliggende og fremtidige behov når det gjelder forskning og undervisning på området papirteknologi.

Riktig nok har høgskolen hittil hatt vanskeligheter med å få besatt lærerstillinger på fagområdet, men i så henseende vil en ny institusjon i Norden bety at personellsituasjonen forverres ytterligere for de bestående institusjoner.

Papirindustrien i Norge er av relativt stort omfang, og konkurransehensyn tilsier i dag at det legges vekt på en godt utbygget forsknings- og undervisningsvirksomhet for denne industrigren.

Norges tekniske høgskole finner derfor ikke å kunne anbefale det forslag som nå foreligger fra Nordisk Råd om en felles utdanning av papiringeniører.

Oslo, 17. oktober 1964

(Sign.)

**Horten tekniske skole:**

Siden 1954 har Horten tekniske skole hatt sin spesielle treforedlingslinje, drevet som 1-årig faglinje for elever med tidligere fullført 2-årig teknisk skole, maskin- eller kjemilinja.

Undervisningsplanen for den 1-årige linje omfattet hovedfaget treforedlingsteknikk for ca. 55 % av undervisningstiden, mens resten av denne omfattet hjelpefagene norsk, engelsk, nomografi, bedriftslære, elektroteknikk, varmelære, bygningsfag, rettslære og yrkeshygiene.

Etter at de 2-årige tekniske skoler nå er endret til 3-årig, fortsetter nevnte treforedlingslinje som 1/2-årig linje, kun i høstsemesteret, og med undervisning i hovedfaget treforedlingsteknikk, samt noe spesiell teknisk varmelære, og i reguleringsteknikk.

Denne undervisningsplan startet i 1963, og har fortsatt med nye elever i 1964.

Det er nylig utført grundige undersøkelser av en spesiell komite om nytten og verdien av en slik spesial-utdanning av teknikere med basisutdanning i maskin- og kjemiteknikk. Både disse undersøkelser og tallrike uttalelser av tidligere elever med årelang praktisk virke i den norske treforedlingsindustri viser at nevnte spesialutdanning er avgjørt verdifull. Det skulle ikke være tvil om at den må fortsette også i fremtiden.

Der skal da tilføyes at det laboratoriemessige utstyr for treforedlingslinjen er anskaffet for midler gitt av den norske treforedlingsindustri, gjennom Skogsbrukets og Skogsindustrienes Forskningsforening, Vinderen, Oslo. Fra samme kilde har linjens elever i alle år mottatt stipendier, godtgjort ekskursjonsutlegg o. a.

Videre skal nevnes: Den norske treforedlingsindustri har, med spesiell bevilgning fra Statsfondet for Skogsindustri og skogbruk instituert sin Treforedlingsindustriens Yrkesopplæring, TY, med eget styre (råd) og tilsatt rektor og daglig administrasjon. Det er alltid den beste kontakt mellom nevnte TY og Horten tekniske skoles treforedlingslinje.

Det er nødvendig med stadige forbedringer og forandringer ved en treforedlingslinje som har til oppgave å gi spesiell treforedlingsteknisk utdanning til norske ingeniører/teknikere med regulær basisutdannelse i maskin- eller kjemi-teknikk. Og Norge må selvsagt ikke eliminere denne norske utdanningsmulighet for erstatning med tilsvarende mulighet ved svensk »påbyggnadskurs» i Karlstad. Der kan antakelig bli aktuelt om noen år å flytte den nevnte treforedlingslinje til en annen norsk teknisk skole, med beliggenhet i mer utpreget treforedlingsindustristrøk enn Horten. Det vil særlig være fordelaktig med hensyn til det stadige behov for kvalifiserte lærere. Det er nettopp den gode lærer og undervisningsleder som først og fremst avgjør hvor vellykket og effektiv en slik spesialutdanning skal bli. Og muligheter for ekskursjoner til moderne industribedrifter og maskin-verksteder er også til stede i Norge.

Mitt forslag blir da:

1. Den norske tekniske skole må fortsatt drive en spesiell treforedlings-teknisk faglinje som gir utdanning av maskin- eller kjemi-ingeniører fra den 3-årige tekniske skole.

2. Et godt samarbeid med tilsvarende svensk faglinje er meget ønskelig, for gjensidig hjelp med hensyn til spesialforelesninger, lærebøker, laboratorier, film, etc., samt studiebesøk og kortere kurs i avgrenset fagemne.

Altså: behold og vern om det vi har i landet, men suppler med svensk-norsk samvirke.

Oslo, 24. september 1964

*(Sign.)*

#### **Den norske ingeniørforening:**

— — — er av den mening at det synes å være liten grunn til fra norsk side å støtte det fremsatte forslag all den tid N. T. H. vil få tilstrekkelig kapasitet til å dekke vårt samfunds behov for papir- og cellulose-ingeniører.

Vi finner det dessuten betenkelig å ta våre papiringeniører ut av det forsknings- og undervisningsmiljø som er utbygget, og som planlegges videre utbygget, ved N. T. H., og la dem avslutte sitt studium ved et spesialinstitutt henlagt til et sted hvor man ikke uten store omkostninger vil ha mulighet til å utvikle et lignende miljø.

Den norske ingeniørforening finner derfor ikke grunnlag for å anbefale det forslag som foreligger fra Nordisk Råd om en felles nordisk utdannelse av papiringeniører.

Oslo, 20. november 1964

*(Sign.)*

#### **Papirindustriens tekniske forening:**

— — — — —  
Vi legger stor vekt på at spesialutdannelsen for treforedlingsindustrien må drives i nær tilknytning til bransjens forskningsinstitutter, og at det er et forsknings- og høyskolemiljø på stedet.

Styret finner derfor ikke å kunne tilråde at det fremsettes forslag i Nordisk Råd om at dette skal anbefale regjeringene å undersøke forutsetningene for å anlegge en institusjon for spesialutdannelse av papiringeniører før behovet er grundig analysert og alle de berørte parter har avgitt sine uttalelser.



Vi vil i alle tilfelle legge vesentlig vekt på at vi allerede har institusjoner av denne art i Oslo, Trondheim og Horten hvor det er investert i betydelige beløp. Disse institusjoner har også i dag en ufullstendig utnyttelse av kapasiteten.

Oslo, 20. oktober 1964

(Sign.)

#### Treforedlingsindustriens yrkesopplæring:

Spørsmålet om en felles nordisk utdannelse av papiringeniører reiser en rekke omfattende spørsmål av faglig, økonomisk og lokaliseringmessig art. Forslagsstilleren har tydeligvis vært klar over dette, idet hans forslag bare går ut på at »Nordisk Råd anbefaler regjeringene å undersøke forutsetningene for spesialutdannelse av papiringeniører, henlagt til Karlstad eller annen plass i Värmland eller i syd-østre Norge».

Treforedlingsindustriens yrkesopplæring har intet å bemerke til at saken utredes, idet vi forutsetter at dette eventuelt vil skje i forståelse og samarbeid med de berørte norske interesser.

Dersom Nordisk Råd slutter seg til forslaget og således anbefaler at regjeringene utreder spørsmålet om en nordisk papiringeniørutdannelse, vil Treforedlingsindustriens yrkesopplæring gjerne fremkomme med sine kommentarer.

Oslo, 8. oktober 1964

(Sign.)

#### Sve r i g e

##### Universitetskanslersämbetet:

I ärendet har till universitetskanslersämbetet yttrat sig rektorsämbetena vid Stockholms tekniska högskola och Chalmers tekniska högskola, vilka i sin tur infordrat yttranden från de av förslaget berörda sektionerna för kemi och maskinteknik [*se nedan*].

Som framgår av handlingarna avstyrkes förslaget av såväl sektionerna som rektorsämbetena.

Enligt universitetskanslersämbetets mening bör en så specialiserad ingenjörsutbildning, som den här åsyftade, icke införas annat än som en form av påbyggnads- eller fortbildningskurser efter avlagd gymnasie- eller

civilingenjörsexamina med bredare inriktning. Dylika fortbildningskurser för civilingenjörer torde i första hand böra förläggas till teknisk högskola. Däremot bör påbyggnadskurser för gymnasieingenjörer, med inriktning på t. ex. pappersteknik, kunna komma till stånd vid tekniska gymnasier på sätt som gymnasieutredningen föreslagit.

---

Stockholm den 30 september 1964

*Nils Gustav Rosén*

*Sune Björklöf*

#### **Rektorsämbetet vid tekniska högskolan i Stockholm:**

---

I ärendet har yttranden avgivits av sektionerna för maskinteknik och för kemi vid högskolan [*se nedan*].

Som framgår av dessa yttranden anser sektionerna sig icke kunna tillstyrka ifrågavarande förslag. Med hänsyn till vad sektionerna anfört, ansluter sig rektorsämbetet till denna ståndpunkt.

Stockholm den 20 september 1964

*R. Woxén*

*Jesper Swedenborg*

#### **Sektionen för maskinteknik vid tekniska högskolan i Stockholm:**

---

Det synes klart att papperstekniken som i »Medlemsförslag om nordisk utbildning av pappersingenjörer» framhålles är i behov av ingenjörer med specialinriktad utbildning. Det fördjupande av kunskaperna och de ökade erfarenheterna om litteratur och andra informationskällor på specialområdet som den särskilda utbildningen kan ge är av största betydelse för ingenjörens arbetsinsats inom näringslivet. Sektionen anser emellertid samtidigt att det är svårt att finna starkare skäl för en specialbehandling av just området pappersteknik än övriga fackområden. I sektionens under arbete varande och i samråd med representanter för industrien — genom förutvarande avdelningsområdet M — utformade förslag till plan för sektionens framtida verksamhet framhålles bestämt värdet av en god teore-

tisk grund, en bred allmänteknisk orientering och ordentligt fördjupade studier i ett tekniskt tillämpningsområde. Fördjupandet av studierna inom specialområdet skall enligt förslaget ske under en längre sammanhängande arbetsperiod på en högskoleinstitution och med nyttjande av ett välutrustat bibliotek.

Tidigare har vid diskussioner inom sektionen av förslag till decentralisering av högskoleundervisningen genom inrättande på icke-universitetsort av små högskolor med ett fåtal professorer framhållits svårigheten att få till stånd den önskvärda kontakten över fackområdesgränserna och den för utbildningsresultatet nyttiga akademiska miljön. Sektionen anser dessa skäl talar mot inrättande av högskolefilialer.

Det synes sektionen mot bakgrunden av ovanstående som om pappersingenjörsutbildning på högskolenivå bör kvarligga på högskola. Givetvis är ett intimt samarbete med industrien av stort värde. Det synes emellertid sektionen svårt att få en god enhetlighet och stadga i undervisningen om denna skulle splittras upp att äga rum på skilda arbetsplatser.

Industriens välvilliga inställning att stödja högskoleundervisningen tas enligt sektionens mening bäst tillvara genom att industrien planerar och tillhandahåller goda praktikantplatser i erforderlig omfattning. Därutöver genom att industrien bereder plats för och ägnar uppmärksamhet åt examens- och licentiatarbetare, att de studerande får göra studiebesök enligt välplanerade program, och att föredrag av specialister från industrien anordnas i anslutning till den ordinarie undervisningen.

Ytterligare bör framhållas lämpligheten av att om en utredning i fråga om en utredning av frågan om pappersingenjörsutbildningen kommer till stånd denna bör ges en mera generell inriktning såväl beträffande lokaliseringen som beträffande undervisningens organisation. Det synes sektionen klart att utredningen lämpligen samordnas med det pågående planerandet av en eventuell fjärde teknisk högskola i Sverige. Sektionen har intet att erinra mot en undersökning om effektiviserande av pappersingenjörsutbildningen men kan icke ansluta sig till den snäva ramen för en sådan utredning som anges i det remitterade förslaget.

Stockholm den 25 september 1964

*H. Hallendorff*

#### **Sektionen för kemi vid tekniska högskolan i Stockholm:**

---

Sektionen vill till att börja med erinra om att överstyrelsen för yrkesutbildning redan tidigare i Karlstad arrangerat påbyggnadskurser för instituts- och gymnasieingenjörer i pappersteknik liksom i Härnösand i

cellulosateknik. För civilingenjörer föreligger möjligheten att såsom specialstuderande följa undervisningen i pappersteknik vid Tekniska högskolan i Stockholm. Institutionen för pappersteknik har en nära anknytning till Pappersindustriens centrallaboratorium och därmed även till svensk och utländsk pappersindustri. För kvalificerade instituts- och gymnasieingenjörer föreligger också en möjlighet att följa denna undervisning. Samtliga kategorier av ingenjörer från andra nordiska länder kan antas som extra eller specialstuderande i pappersteknik.

Enligt sektionens uppfattning är remisstiden alltför kort för att på grundval av det knappa materialet i medlemsförslaget rätt kunna bedöma ett så djupt ingripande förslag till ändrad utbildning av civilingenjörer. Såväl ur organisatorisk som miljömässig synpunkt måste det anses synnerligen olämpligt att förlägga en till Chalmers tekniska högskola knuten specialutbildning före civilingenjörsexamen till en så avlägsen plats som Karlstad. Som framgår av ovanstående finns dessutom redan nu möjligheter till den önskade specialutbildningen.

Sektionen ställer sig därför tillvidare avvisande till förslaget.

Stockholm den 18 september 1964

*Anders Rasmuson*

#### **Chalmers tekniska högskola i Göteborg:**

---

I det till förslaget fogade tillägget (utdrag ur framställning till Kungl. Maj:t år 1963 från Kommittén för akademisk utbildning i Värmlands län) framförs tanken, att i Karlstad inrätta en filial till Chalmers tekniska högskola för specialutbildning av pappersingenjörer. Enligt föreliggande förslag avses även att Norges tekniska högskola skall delta i karlstadsfilialens verksamhet. Elevmaterialet skulle utgöras av »vissa teknologer på de maskintekniska och kemiska avdelningarna, som skulle kunna förlägga det avslutande studieåret till Karlstad och omgivningar».

Förslaget, som endast är skisserat, innefattar en rad olika frågor, som var för sig bör närmare bedömas. På grund av bl. a. den korta remisstiden kan rektorsämbetet här endast ge några preliminära synpunkter i nära anslutning till verksamheten inom sektion K. Studieplanen vid CTH:s sektion K har under senaste år genomgått en tämligen genomgripande revision. Denna har syftat till en något fördjupad matematisk och tillämpat fysikalisk utbildning samt en något starkare betoning av de kemitekniska ämnen. Samtidigt har man beslutat sig för att ge teknologerna en bredast

möjlig kemisk och kemiteknisk grundutbildning utan allt för långt gående uppdelning på olika specialgrenar. Grupper av *valfria* ämnen, omfattande ca 15 terminsveckotimmar per grupp, förekommer sålunda i huvudsak först under sista (fjärde) studieårets hösttermin. Samtidigt upptar läro- och timplanen för fjärde årskursens hösttermin även två för samtliga teknologer *obligatoriska* ämnen, nämligen kemisk apparatteknik (allmän kurs) och elektrokemi (allmän kurs) med tillsammans 12 terminsveckotimmar. Fjärde årskursens vårtermin är i stort sett reserverad för examensarbete.

En av nyssnämnda valfria grupper avser att ge en viss specialisering inom cellulosateknik. Den omfattar en lärokurs i teknisk cellulosakemi samt härutöver minst två av följande lärokurser: organisk kemi (fortsättningskurs), kemisk apparatteknik (fortsättningskurs), värmeteknik och maskinlära (fortsättningskurs), textilkemi. Någon specialundervisning i pappers teknik bedrivs för närvarande ej vid CTH. Detta ämne är däremot företrätt av professur vid KTH.

Mot bakgrunden av nu anförda förhållanden vill rektorsämbetet helt allmänt betona, att det är svårt att inom ramen för fyraåriga studier bereda önskvärt utrymme för de lärokurser, som rimligen bör ingå i en modern högskolemässig kemiingenjörsutbildning även utan nämnvärd specialisering. Man kan därför fråga sig, om det är välbetänkt att begränsa den allmänna utbildningen till tre studieår och helt använda det fjärde året till någon snäv specialutbildning.

Det remitterade förslaget, som innebär att hela fjärde studieåret skall ägnas åt specialstudier i Karlstad, är icke förenligt med nu gällande förhållanden att vissa för samtliga kemiteknologer obligatoriska lärokurser ingår i K-sektionens studieplan för fjärde årskursens hösttermin. Till samma termin är vidare förlagda några av de valfria fortsättningskurser, vilka synes böra kombineras med specialutbildning av pappersingenjörer (kemisk apparatteknik, värmeteknik och maskinlära). Man bör därför undersöka, huruvida för de teknologer, som väljer den papperstekniska linjen, även nyssnämnda undervisning kan förläggas till Karlstad, eller om den papperstekniska utbildningen där skall begränsas till en viss del av fjärde årskursen. Problem av motsvarande art som de ovan berörda föreligger även i fråga om möjligheten att kombinera sektion M:s fjärde studieår med utbildning i Karlstad.

Sammanfattningsvis konstaterar rektorsämbetet, att det remitterade förslaget innefattar en intressant tanke avseende norskt-svenskt samarbete på den högre tekniska utbildningens område. Förslagets för- och nackdelar synes dock behöva närmare diskuteras. Särskild vikt bör därvid tillmätas de expertsynpunkter, som kan bli framförda av representanter för berörda värmlandsindustrier samt Norges och Sveriges tekniska högskolor. I så-

dant sammanhang bör betydelsen av befintliga resurser för undervisning i pappersteknik vid KTH även uppmärksammas.

Göteborg den 21 september 1964

*L. Rönmark*

*Ragnar Thun*

#### Överstyrelsen för yrkesutbildning:

Upplysningsvis vill överstyrelsen för yrkesutbildning nämna, att utbildning av ingenjörer för pappers- och cellulosaindustrin bedrivs i Sverige dels vid tekniska högskolan i Stockholm, dels vid tekniska gymnasiet i Karlstad. Vid gymnasiet i Karlstad anordnades 1959 och 1961 särskilda påbyggnadskurser i papperstekniska ämnen. Till dessa kurser hade på initiativ av Nordiska tekniker-kommittén inbjudits deltagare från de nordiska länderna. En dansk och en norsk ingenjör var elever vid kurserna. Tekniska aftonskolan i Karlstad anordnade 2 kvällskurser inom det papperstekniska området. Någon pappersteknisk linje finns ej vid de under överstyrelsens inseeende stående tekniska skolorna och instituten.

Överstyrelsen ställer sig i princip positivt till det väckta förslaget och finner det vara väl värt en närmare undersökning. Det gäller här en specialutbildning med numerärt begränsat rekryteringsunderlag, som skall förbereda teknisk arbetskraft för olika arbetsuppgifter i betydelsefulla industrier såsom produktion av pappersprodukter, konstruktion och tillverkning av här för behövliga maskiner och instrument. Genom samverkan och breddning av rekryteringsunderlaget kunde undervisningen, som kräver stora resurser, bli såväl billigare som bättre. Överstyrelsen kan i detta sammanhang hänvisa till sitt yttrande över Nordiska teknikerkommitténs betänkande.

Den svenska papperstekniska utbildningen kommer, förutom vid tekniska högskolan, att därest Kungl. Maj:t och riksdagen bifaller gymnasieutredningens förslag, ske genom särskilda påbyggnadskurser. Dessa påbyggnadskurser är enligt gällande bestämmelser (SFS 604/56) öppna för såväl gymnasieingenjörer som för ingenjörer med annan utbildning. Tekniska gymnasiet i Karlstad har erforderliga resurser i form av institutioner och lärare för anordnandet av dylika kurser i framtiden.

Den föreslagna undersökningen borde enligt överstyrelsens uppfattning penetrera formerna och villkor för i nordisk samverkan anordnade särskilda påbyggnadskurser i papperstekniska ämnen. En beräkning av det svenska rekryteringsbehovet av ingenjörer för pappers- och massaindustrin, uppförd vid tekniska gymnasiet i Karlstad bifogas<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Här ej tryckt. Det årliga behovet av gymnasieingenjörer inom massa- och pappersindustrin anses enligt denna bli för år 1965 62, 1970 75, 1975 83 och år 1980 95 ingenjörer.

Överstyrelsen finner icke anledning att ingå på frågan om utbildning av högskoleingenjörer i annan mån, än att överstyrelsen vill framhålla, att de institutions- och lokalmässiga resurserna i övrigt vid tekniska gymnasier möjligen kan bära ställas till förfogande för regional högskoleutbildning, om sådan befinnes bära komma till stånd. Givetvis får detta ej hindra gymnasiets egen undervisning. Det får naturligtvis ankomma på den för den tekniska högskoleutbildningen ansvariga myndigheten att avgöra, i vilken utsträckning tekniska gymnasiets resurser fyller de anspråk, som man på högskolehåll ställer.

---

Stockholm den 22 september 1964

*Carl Söderqvist*

*E. Waril*

#### Länsstyrelsen i Värmlands län:

---

Uddeholms AB och Bäckhammars bruk AB har yttrat sig över förslaget, vilka yttranden bifogas [*se nedan*]. För egen del får länsstyrelsen anföra följande.

I förslaget åberopas och citeras en av kommittén för akademisk utbildning i Värmlands län 1963 till Kungl. Maj:t gjord framställning rörande akademisk utbildning i Karlstad. Länsstyrelsen delar helt de synpunkter som där framförs vad gäller lämpligheten av såväl en nordisk specialistutbildning av pappersingenjörer som av undervisningens förläggande till Karlstad. Denna stad skulle därigenom komma att tjänstgöra som filial till den tekniska högskolan i Göteborg, vilket synes ligga i linje med de överväganden som numera göres i syfte att sprida den postgymnasiala undervisningen till andra platser än universitetsorter.

---

Karlstad i landskansliet den 29 september 1964

På länsstyrelsens vägnar:

*Nils Thyreen*

*Bertil Geijer*

*Bäckhammars Bruk AB har i skrivelse den 11 september 1964 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.*

**Uddeholms Aktiebolag:**

På grund av den snabba utvecklingen av den nordiska pappersindustrin råder för närvarande brist på utbildade pappersingenjörer. Det synes oss därför vara väl värt att pröva en specialistutbildning av pappersingenjörer på högskolenivå i enlighet med förslaget. En förläggning till Karlstad synes vara särskilt lämplig då det i Karlstadsområdet finnes en starkt koncentration av pappersindustrin och tillverkning av maskiner för pappersindustrin, vartill kommer närheten till motsvarande industrier i Norge. Vi vill därför gärna tillstyrka att utredning verkställas om möjligheterna till en utbildning av pappersingenjörer såsom anges i förslaget.

Skoghall den 23 september 1964

Uddeholms Aktiebolag Skoghallswerken

(*Sign.*)

**Svenska arbetsgivareföreningen och Sveriges industriförbund:**

Förslaget synes snarare ha utformats med hänsyn till lokaliseringsintressen än till pappersindustrins utbildningsbehov. För att gå utbildningsbehoven till mötes på ifrågavarande område finner organisationerna det angeläget att man tar till vara möjligheterna till variationer inom gymnasiets tekniska lärokurs enligt vad gymnasieutredningen förordat<sup>1</sup>, att påbyggnadskurser i erforderlig utsträckning görs tillgängliga vid de tekniska gymnasierna samt att de tekniska högskolorna erhåller tillräcklig utbildningskapacitet. Organisationerna får vidare allmänt uttala sig för att man följer regeln om fritt utbyte av studerande inom de nordiska länderna, speciellt på gymnasiestadiet då nuvarande bestämmelser om gymnasiernas upptagningsområden synes kunna motverka en elevrekrytering från andra nordiska länder. Nordiska rådet bör därför medverka till att skolöverstyrelsen undersöker denna fråga. Organisationerna får i övrigt ansluta sig till det yttrande i ärendet som avgivits av Svenska pappersbruksföreningen [*se nedan*].

Stockholm den 5 oktober 1964

Svenska arbetsgivareföreningen

Sveriges industriförbund

*Curt-Steffan Giesecke*

*Kurt Söderberg*

*Folke Haldén*

*Sune Andersson*

<sup>1</sup> Sid. 305 ff (SOU 1963: 42).



**Svenska pappersbruksföreningen:**

Till en början vill föreningen vitsorda vad som uttalas beträffande industriens speciella förhållanden respektive behov av teknisk personal på olika utbildningsnivåer. Industriens starka expansion efter kriget och alltjämt pågående utbyggnad kräver givetvis tillräcklig tillgång på goda tekniska krafter. Föreningen har därför medverkat till uppkomsten av Svenska träforskningsinstitutet, till professuren respektive institutionen för pappersteknik vid KTH, driver Pappersbrukens centrallaboratorium och har även i övrigt stött kraven på förbättrade utbildningsmöjligheter, som bl. a. tagit sig uttryck i den särskilda papperstekniska linjen vid Tekniska läroverket i Karlstad.

Föreningen har icke ändrat uppfattning angående motiven för inrättande av den papperstekniska linjen vid Karlstadsläroverket. Emellertid uttalas i SOU 1963: 42, 1960 års gymnasieutredning, del IV, sid. 302, att »med hänsyn till bl. a. den relativt ringa efterfrågan på ingenjörer med pappersteknisk utbildning en differentiering mot sådan utbildning ej bör ingå i den reguljära tekniska gymnasieutbildningen». I denna fråga måste statsmakternas ställningstagande avvaktas. Upplysningsvis må dock framhållas, att av 85 st. hittills på den papperstekniska linjen utexaminerade ordinarie elever 25 st. anställts vid pappersbruk, 18 st. vid KMW, 6 st. vid massafabriker, 6 st. vid industrier som betjäna pappersindustrien, 4 st. gått vidare till högre utbildning. Av de icke redovisade synes ett 10-tal för närvarande fullgöra sin värnplikt.

Skulle mot förmodan statsmakterna besluta indraga den papperstekniska linjen vid det tekniska läroverket i Karlstad, synes det nödvändigt, att en påbyggnadskurs för gymnasieingenjörer anordnas vid detta läroverk, så mycket mer som utrustning och kompetenta lärarkrafter finnas tillgängliga, vartill i övrigt komma de av Nordiska rådet anförda motiven. Därvid bör rimligen även möjlighet kunna beredas studerande från övriga nordiska länder att delta i sådan undervisning.

För den högre papperstekniska utbildningen i Sverige svarar kungl. tekniska högskolan, där särskild professur i ämnet upprätthålles, vartill kommer den efterutbildning av civilingenjörer som sker vid Träforskningsinstitutet och Pappersbrukens centrallaboratorium. Sådan utbildning står öppen även för utländska studerande. Denna institution har skapats och upprätthålles alltjämt genom betydande ekonomiska insatser från Statens och industriens sida. Fördelarna med denna koncentration av insatserna äro uppenbara och ha även visat sig fruktbärande. En utvidgning av denna papperstekniska högre utbildningsverksamhet till Chalmers tekniska högskola i form av en filial i Karlstad synes mot denna bakgrund bli förenad med mycket betydande kostnader respektive organisatoriska svårigheter. En mycket

ingående undersökning av förutsättningarna torde i varje fall få göras, vilket för övrigt synes utgöra förslagsställarens uppfattning.

Stockholm den 28 september 1964

Svenska pappersbruksföreningen

(*Sign.*)

Sveriges akademikers centralorganisation (SACO):

-----  
Enligt förslaget rekommenderas de nordiska regeringarna att undersöka förutsättningarna för en till Karlstad eller annan plats i Värmland eller i sydöstra Norge förlagd specialistutbildning av pappersingenjörer. Innan man kan taga ställning till detta förslag måste först diskuteras, om behov av sådan utbildning föreligger, om i så fall detta behov bäst tillgodoses genom någon ny typ av examen, och vidare, om denna utbildning bör förläggas till Karlstad eller annat område.

Vad de två första frågorna beträffar ger det väckta förslaget inget säkrare underlag för en bedömning av en utbildning av vare sig s. k. institutsingenjörer eller högskoleingenjörer. Innan man kan föreslå en ny typ av utbildning, måste således en närmare undersökning vidtagas rörande dels det arbetsmarknadsbehov som kan föreligga av personer med ifrågavarande utbildning, dels i vilken utsträckning en specialistutbildning är motiverad mot bakgrund av de olika slags ingenjörsutbildning som finns och kommer att finnas med tanke bl. a. på gymnasieutredningens betänkande och de med anledning därav avgivna remissyttrandena.

Vad beträffar den tredje frågan, nämligen utbildningens förläggning, menar förslagsställaren, att det behov som föreligger av pappersingenjörer i västra delen av Mellansverige och de angränsande fylkena i sydöstra Norge motiverar en förläggning av utbildningen till dessa trakter. SACO kan för sin del inte ansluta sig till en sådan premis. Någon anledning finns således inte att i dagens läge fatta beslut om förläggande av denna utbildning till Karlstad, innan frågan i dess helhet blivit utredd. Givetvis bör man i första hand söka utnyttja den utbildningskapacitet, som finns vid våra nuvarande högskolor. En utspridning av högre teknisk utbildning utöver Stockholm, Göteborg, Lund och Uppsala kan inte bli aktuell mot bakgrund enbart av det föreliggande förslaget.

Stockholm den 22 september 1964

Sveriges akademikers centralorganisation

*Harald Håkansson*

*Bert Fredriksson*

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats ett medlemsförslag om nordisk utbildning av pappersingenjörer. Utskottet, som behandlat ärendet vid sammanträde denna dag, får i anledning härav avgiva följande betänkande.

**1. Medlemsförslaget**

I förslaget hemställas, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att undersöka förutsättningarna för en till Karlstad eller annan plats i Värmland eller i sydöstra Norge förlagd specialistutbildning av pappersingenjörer. Förslaget tar sikte på ett förmodat stort behov av ingenjörer med specialiserad pappersteknisk utbildning i den västra delen av Mellansverige och de angränsande fylkena i sydöstra Norge, vilka områden har betydande verkstadsindustrier för tillverkning av maskiner för pappersindustrin samt en betydelsefull skogsindustri. Enligt förslaget skulle utbildningen avse såväl s. k. institutsingenjörer som högskoleingenjörer. I fråga om den senare gruppen baserar förslaget sig på en från lokalt håll gjord framställning om inrättande i Karlstad av en filial till Chalmers tekniska högskola i Göteborg och Norges tekniska högskola för specialutbildning av ingenjörer. Elevmaterialet skulle utgöras av teknologer på de maskintekniska och kemiska avdelningarna, som skulle förlägga det avslutande studieåret till Karlstad och omgivningar.

**2. Remissyttrandena**

Yttrandena över medlemsförslaget har inhämtats från följande myndigheter och organisationer:

*Danmark*

Handelsministeriet  
Undervisningsministeriet  
Danmarks tekniske Højskole  
Den grafiske Højskole  
Industriraadet

*Finland*

Tekniska högskolan  
Kemisk-tekniska fakulteten vid Åbo akademi  
AKAVA r. y.

*Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet  
 Norges tekniske høgskole  
 Horten tekniske skole  
 Den norske ingeniørforening  
 Papirindustriens tekniske forening  
 Treforedlingsindustriens yrkesopplæring

*Sverige*

Universitetskanslersämbetet  
 Rektorsämbetet vid tekniska högskolan i Stockholm  
 Sektionen för maskinteknik vid tekniska högskolan i Stockholm  
 Sektionen för kemi vid tekniska högskolan i Stockholm  
 Chalmers tekniska högskola i Göteborg  
 Överstyrelsen för yrkesutbildning  
 Länsstyrelsen i Värmlands län  
 Bäckhammars Bruk AB  
 Uddeholms Aktiebolag  
 Svenska arbetsgivareföreningen  
 Sveriges industriförbund  
 Svenska pappersbruksföreningen  
 Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)

*Danmark*

*Undervisningsministeriet* förenar sig om *Danmarks tekniske højskoles* yttrande, i vilket högskolan förklarar sig intresserad av att söka inpassa en specialiserad pappersingenjörsutbildning som ett sista studieår i maskin-ingenjörsutbildningen. De närmare möjligheterna härför liksom även frågan om också kemiingenjörstudierande kan medtagas i denna utbildning förutsätter emellertid mera detaljerade undersökningar än vad som varit möjligt på basen av förslaget. *Industriraadet* uttalar, att den danska pappersindustrins behov inte motiverar något initiativ från rådets sida för upprättande av en ny utbildningsanstalt för pappersingenjörer och att en sådan utbildning bör genomföras i form av samarbete mellan de bestående tekniska högskolorna i Norden.

*Den grafiske Højskole*, i vars utlåtande *Handelsministeriet* instämmer, uttalar sitt intresse för ett på nordisk bas upprättat utbildningscentrum där blivande civilingenjörer kan få en kort specialutbildning i papperstillverkning.

*Finland*

*Tekniska högskolan* anför, att utbildningen på detta område i Finland tillgodoser behovet av ingenjörer inom pappersindustrin, varför nyttan av

den föreslagna samnordiska utbildningen för Finlands vidkommande vore ringa, vartill kommer språksvårigheterna för studerande från Finland och läroanstaltens ogynnsamma läge för Finlands del. Med hänsyn härtill finner högskolan förslaget ej vara värt ekonomiskt understöd från Finlands sida. *Kemisk-tekniska fakulteten vid Åbo akademi* och *AKAVA r. y.* betraktar förslaget som en norsk-svensk angelägenhet och finner icke anledning att uttala sig i ärendet.

#### Norge

*Kirke- og undervisningsdepartementet*, som inhämtat yttranden av *Norges tekniske høyskole*, *Horten tekniske skole*, *Den norske ingeniørforening*, *Papirindustriens tekniske forening* och *Treforedlingsindustriens yrkesopplæring*, konstaterar, att såväl forskning som högre undervisning i pappersteknologi är mycket väl utbyggd vid Norges tekniske høyskole och i övrigt i landet, varför det ur norsk synpunkt ej finnes behov för ett sådant samarbete, som i medlemsförslaget föreslås.

*Norges tekniske høyskole* ifrågasätter möjligheterna att utrusta en utbildningsanstalt i Karlstad på ett sådant sätt, att den kunde erbjuda en forskningsmiljö i nivå med den i Stockholm och Trondheim samt framhåller, att för den händelse ej den nuvarande utbildningskapaciteten i Sverige är tillräcklig det finns möjlighet att bereda studieplatser för svenska studerande vid Norges tekniske høyskole. Högskolan, som finner, att den är i stånd att täcka det föreliggande och framtida forsknings- och undervisningsbehovet inom pappersteknologin, något som även aktuella konkurrenshänsyn tillstodjer, anser sig ej kunna tillstyrka det väckta förslaget.

*Horten tekniske skole*, som understryker betydelsen av att utveckla den ifrågavarande utbildningen på nationell bas, anser att den norska tekniska skolan fortsättningsvis bör driva en speciell träförädlings teknisk facklinje som påbyggnad till den treåriga tekniska skolan samtidigt som ett gott samarbete med motsvarande svenska facklinjer är mycket önskvärt exempelvis i form av specialföreläsningar, läroböcker, laboratorier, film etc.

Både *Den norske ingeniørforening* och *Papirindustriens tekniske forening* fäster stor vikt vid att specialutbildningen för träförädlingsindustrin sker i nära anknytning till branschens forskningsinstitutioner, som kan erbjuda en ändamålsenlig forsknings- och undervisningsmiljö.

#### Sverige

*Universitetskanslersämbetet*, som hänvisar till yttranden från *Stockholms tekniska högskola* och *Chalmers tekniska högskola*, anför, att en så specialiserad ingenjörutbildning, som den föreslagna, ej bör införas annat än som en form av påbyggnads- eller fortbildningskurser efter avlagda gymnasie- eller civilingenjörsexamina, varvid de i första hand torde böra förläggas till teknisk högskola.

*Rektorsämbetet vid tekniska högskolan i Stockholm* avstyrker med hänvis-

ning till yttranden av *sektionerna för maskinteknik och för kemi* förslaget. Sagda högskolas sektion för maskinteknik avråder från inrättande av högskolefilialer, vid vilka det är svårt att få till stånd den önskvärda kontakten över fackområdesgränserna och den för utbildningsresultatet nyttiga akademiska miljön. Sektionen anser därför, att pappersingenjörutbildning på högskolenivå bör kvarligga på högskola, samtidigt som industrins möjligheter att stöda utbildningen bäst tillvaratas genom att industrin tillhandahåller goda praktikantplatser och anordnar studiebesök för de studerande. Sektionen för kemi vid tekniska högskolan i Stockholm framhåller, att civilingenjörer samt kvalificerade instituts- och gymnasieingenjörer redan nu har möjlighet att såsom specialstuderande följa undervisningen i pappersteknik vid högskolan samt att detta gäller även ingenjörer från de övriga nordiska länderna. Sektionen anser även, att det såväl ur organisatorisk som miljömässig synpunkt måste anses synnerligen olämpligt att förlägga en till Chalmers tekniska högskola knuten specialutbildning före civilingenjörsexamen till en så avlägsen plats som Karlstad.

*Chalmers tekniska högskola* hänvisar till att det inom ramen för fyraåriga studier är svårt att bereda utrymme för de lärokurser, som rimligen bör ingå i en modern högskolemässig kemiingenjörutbildning även utan nämnvärd specialisering och ifrågasätter därför om det är välbetänkt att begränsa den allmänna utbildningen till tre studieår och helt använda det fjärde året till någon snäv specialutbildning. Högskolan anser, att förslaget icke är förenligt med de nu gällande kursplanerna och att dess för- och nackdelar erfordrar närmare utredning.

*Överstyrelsen för yrkesutbildning*, som icke yttrar sig över den del av förslaget som avser utbildning av högskoleingenjörer, ställer sig i princip positivt till förslaget och anser att det bör göras till föremål för en närmare undersökning, varvid formerna och villkoren för i samnordisk regi anordnade påbyggnadskurser i papperstekniska ämnen borde klarläggas.

*Länsstyrelsen i Värmlands län, Bäckhammars Bruk Ab, Uddeholms Ab, Svenska arbetsgivareföreningen, Sveriges industriförbund och Svenska pappersbruksföreningen*, vilka framhåller behovet av utbildning på ifrågavarande område, tillstyrker en närmare undersökning av saken. Den sistnämnda organisationen framhåller dock fördelarna av den nuvarande koncentrationen av den högre papperstekniska utbildningen till tekniska högskolan i Stockholm och anser, att inrättandet av den föreslagna till Chalmers anslutna filialen i Karlstad vore förenad med betydande kostnader och organisatoriska svårigheter. Även *Sveriges akademikers centralorganisation (SACO)* understryker behovet av en grundlig utredning av förutsättningarna för och behovet av en eventuellt utbyggd undervisning på det ifrågavarande området. SACO kan inte enbart på grundval av medlemsförslaget tillstyrka en förläggning av en dylik utbildning till Karlstad utan anser att man i första hand bör söka utnyttja de nuvarande högskolornas kapacitet.

## 3. U t s k o t t e t

Det föreliggande remissmaterialet ger vid handen, att en förhållandevis väl utbyggd utbildning på området redan förekommer vid de tekniska högskolorna i de olika nordiska länderna och att denna står öppen för studerande från alla nordiska länder. För Finlands och Norges vidkommande uppges utbildningen i hemlandet tillgodose det nationella behovet. Från dansk sida anmäls ej något behov av utökad utbildning på området i fråga.

Vid sådant förhållande synes den av förslaget aktualiserade frågan reduceras till att närmast bli en intern svensk eller måhända gemensam norsk-svensk angelägenhet. Det behov av samarbete i fråga om utbildningen av pappersingenjörer på instituts- och högskolenivå för tillgodoseende av behovet av dylik arbetskraft inom de i förslaget berörda regionerna, som eventuellt kan förefinnas, torde lämpligen böra utredas av nationella utbildningsorgan i samråd med företrädare för lokala näringsidkare med flera berörda parter, varefter måhända erforderliga åtgärder bör kunna vidtagas utan att något sammordiskt ståndpunktstagande erfordras från rådets sida.

Utskottet fäster i denna förbindelse uppmärksamhet vid det samarbete, som under de senaste åren kommit till stånd mellan de tekniska högskolorna i de nordiska länderna och som numera ledes av ett permanent nordiskt rektorskonvent bestående av rektorerna för dessa högskolor. Enligt utskottets åsikt hör den i medlemsförslaget berörda frågeställningen, försåvitt fråga är om utbildning på högskolenivå, ses som ett delproblem inom det pågående nordiska samarbetet mellan de tekniska högskolorna och därför prövas inom ramen för detta.

Utskottet önskar ytterligare understryka, att allvarliga principiellt och praktiskt motiverade betänkligheter anförts från högskolehåll, främst i Sverige, med avseende å förslaget att förlägga en del av den högre ingenjörutbildningen utanför de tekniska högskolorna, vilka förmår erbjuda en avsevärt bättre undervisningsmiljö än smärre s. k. högskolefilialer. Denna synpunkt bör ägnas allvarlig uppmärksamhet i samband med eventuella fortsatta överväganden i saken.

Under återopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturutskott föreslå,

att Nordiska rådet icke företager sig något i anledning  
av medlemsförslaget.

Horsens den 30 oktober 1964

*Georg Backlund*

*Per Borten*

*Anselm Gillström*

*Veikko Hyytiäinen*

*Håkon Johnsen*

*Helge Nielsen*

*A. C. Normann*

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

Fungerande förman

## **Medlemsförslag**

### **om samarbete mellan de centrala tulladministrationerna**

*(Väckt av Ebon Andersson)*

Mellan de nordiska tullmyndigheterna, såväl de centrala som de lokala, pågår sedan gammalt ett nära samarbete. Samarbetet mellan tullstyrelserna administreras sedan 1961 av ett särskilt samarbetsorgan, Nordiska tulladministrativa rådet, som består av cheferna för tullstyrelserna i de nordiska länderna. Syftet är bl. a. att söka åttstadkomma så likartade och enkla bestämmelser av tulladministrativ art som möjligt, att verka för förnklingar i tullkontroll och tullklarering och samarbete till förhindrande och uppdragande av brott mot tullbestämmelserna.

Till rådet är anknutna två permanenta utskott, allmänna utskottet och tariffutskottet. Allmänna utskottet har bl. a. till uppgift att under tid, då rådet inte sammanträder, verka för fullföljandet av det nordiska tullsamarbetets syften och att ägna uppmärksamhet åt internationella frågor av intresse för rådet. Tariffutskottets uppgift är att följa utvecklingen på tariffområdet inom de nordiska länderna och att verka för en enhetlig tillämpning av tulltarifferna.

Rådet håller minst ett sammanträde varje år, benämnt Nordiskt tullmöte. Rådet har inte befogenhet att fatta för de nationella tullmyndigheterna bindande beslut utan kan endast utfärda rekommendationer, vilka emellertid regelmässigt godtagas av de nationella instanserna.

Allvarligare invändningar torde under sådana förhållanden knappast kunna göras mot att Nordiska tulladministrativa rådet på lämpligt sätt ges beslutande befogenheter. I praktiken fattas redan nu besluten inom rådet. Handläggningstiden för de nordiska tullfrågorna skulle emellertid nedbringas avsevärt och verksamheten i allmänhet effektiviseras, om rådet även formellt finge beslutanderätt.

Frågan kompliceras av att de centrala tulladministrationernas kompetens inte är densamma i alla de nordiska länderna. I Finland, Norge och Sverige handläggs tullfrågorna av ett självständigt centralt ämbetsverk, medan ärendena i Danmark hör under finansministeriets departement for told- og forbrugsafgifter, men ett självständigt ämbetsverk är under uppbyggnad. I Island finns över huvud ingen centraladministration för tull-



väsendet. Som isländsk representant i Nordiska tulladministrativa rådet fungerar sålunda den lokale chefen för tullväsendet i Reykjavik. Dessa svårigheter reser emellertid icke avgörande hinder mot att ge rådet beslutsfunktion.

Under hänvisning till det anförda hemställes,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för att få till stånd ett gemensamt beslutande samarbetsorgan i tulltekniska frågor.

Stockholm i september 1964

*Ebon Andersson*

## TILLÄGG

### **Stadga för samarbete mellan de nordiska centrala tulladministrationerna (tullstyrelserna)**

De nordiska centrala tulladministrationerna (tullstyrelserna), som önska en utvidgning och en fastare organisation av samarbete mellan tullstyrelserna, ha den 9 september 1960, under förutsättning av regeringarnas godkännande, överenskommit om följande stadga för detta samarbete.

#### 1 §.

(3232) Samarbetet mellan tullstyrelserna har till syfte

att söka ernå så ensartade och enkla bestämmelser av tulladministrativ art som med hänsyn till omständigheterna kan finnas möjligt och lämpligt;

att verka för förenklingar i samfärdseln mellan de nordiska länderna i vad angår tullkontroll och tullklarering m. m.;

att verka för ett samarbete mellan de nordiska tullmyndigheterna till förhindrande och uppdagande av brott mot tullbestämmelserna;

att verka för ett utbyte av erfarenheter och synpunkter på det tulladministrativa området;

att giva tillfälle till dryftande och utredning av tullspörsmål av gemensamt intresse;

att giva kunskap om tullbestämmelserna i de nordiska länderna och att överhuvud taget verka för främjande av samarbetet mellan nordiska tullmyndigheter;

att ägna uppmärksamhet åt sådana internationella ärenden, som kunna vara av gemensamt intresse för de nordiska tullstyrelserna; samt

att hålla den kontakt med organen för annat nordiskt samarbete, som kan vara av värde för tullsamarbetet.

## 2 §.

(3233) Samarbetet mellan tullstyrelserna administreras av ett samarbetsorgan, benämnt Nordiska tulladministrativa rådet.

Rådet består av cheferna för tullstyrelserna i de nordiska länderna. Vad om chef för tullstyrelse sägs i denna stadga gäller vad Island beträffar tills vidare chefen för tullväsendet i Reykjavik.

Ordförandeskapet i rådet alternerar mellan cheferna för tullstyrelserna på sätt angives i 6 §.

## 3 §.

(3234) Till rådet äro anknutna två permanenta utskott, allmänna utskottet och tariffutskottet.

Därutöver tillsättes av rådet vid behov ett eller flera permanenta eller tillfälliga utskott.

Ledamöterna i utskotten utses av rådet.

## 4 §.

(3235) Allmänna utskottet har, utom vad angår tariffområdet, att under tid, då rådet icke sammanträder, verka för fullföljande av det nordiska tullsamarbetets syfte;

att följa utvecklingen inom de nordiska länderna på de områden, som ligga inom rådets verksamhetsområde;

att ägna uppmärksamhet åt internationella frågor av intresse för rådet; att taga initiativ till ärendens upptagande inom rådet, vare sig vid dess möten eller eljest;

att förbereda och utreda ärenden, som äro ämnade att upptagas av rådet vid dess möten eller eljest;

att utbyta erfarenheter och synpunkter med avseende å vad som faller inom rådets verksamhetsområde; samt

att, där så erfordras, under rådets möten fungera som allmänt arbetsutskott.

## 5 §.

(3236) Tariffutskottet har

att följa utvecklingen på tariffområdet inom de nordiska länderna;

att verka för en enhetlig tillämpning av tulltarifferna;

att utbyta erfarenheter och synpunkter med avseende å tulltarifferna; samt

att i övrigt inom utskottets arbetsområde fullgöra motsvarande uppgifter som allmänna utskottet.

## 6 §.

(3237) Rådet håller möten (Nordiska tullmöten) i tur och ordning i de nordiska länderna.

Sådant möte förutsättes äga rum minst en gång varje år.

Ordförande för rådet vid sådant möte är chefen för tullstyrelsen i det land, där mötet hålles. Mötet kan dock ledas även av annan medlem, som utses vid mötet.

Ordinarie ordförande vid tullmöte fungerar som rådets ordförande under tiden från nästföregående möte till och med nyssnämnda tullmöte.

Kallelse till tullmöte utfärdas av ordföranden.

Till rådets ordförande insändas förslag till sådana ärenden, som skola upptagas på tullmöte.

Rådets ordförande utser sekretariat vid tullmöte.

Vid varje tullmöte bestämmes det land, där nästkommande tullmöte skall hållas.

7 §.

(3238) Rådets utskott sammanträda mellan tullmötena, där så finnes erforderligt för fullgörande av utskottets uppgifter.

Som ordförande i utskott fungerar, där ej rådet annorlunda beslutar, ledamoten i det land, vars tullstyrelsechef är rådets ordförande.

Utskott sammanträder på kallelse av sin ordförande, som därvid har att först inhämta tillstånd från rådets ordförande.

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska tulladministrativa rådet:**

-----

Tullmötet enade sig om att i anledning av det till Nordiska rådet ingivna medlemsförslaget om samarbete mellan de centrala tulladministrationerna göra följande uttalande.

Vid ett eventuellt genomförande av den föreslagna beslutanderätten för Nordiska tulladministrativa rådet bör ställning tagas till bl. a. följande spörsmål, nämligen avgränsningen av kompetensområdet för fattande av gemensamma beslut i rådet, majoritetsbeslut eller enhälliga beslut, den folk- och statsrättsliga innebörden av besluten samt formen för delegaternas beslut i rådet.

Vad först angår kompetensområdet kan det konstateras att de centrala tulladministrationerna i de nordiska länderna för närvarande har en normgivande kompetens av mycket varierande innehåll och räckvidd. Då den ifrågasatta beslutanderätten måste utövas inom ramen för den kompetens, som enligt gällande lagar och författningar i de olika nordiska länderna tillkommer alla de centrala tulladministrationerna, kommer denna »minsta gemensamma nämnare» att för närvarande ge rådet tämligen obetydliga befogenheter. Att vare sig genom en begränsningsformel eller genom katalogisering i en konvention särskilt ange ett för de centrala tulladministrationerna gällande gemensamt kompetensområde torde bli vanskligt, om man icke begränsar sig till ett fåtal klart definierade ämnen.

Det synes icke vara lämpligt att pålägga någon av de i rådet deltagande centrala tulladministrationerna förpliktelser mot dess vilja, även om majoritetsbeslut måhända skulle kunna ge rådet större effektivitet. Endast enhälliga beslut i rådet synes därför böra komma i fråga.

Rådsbeslut synes icke böra vara statsrättsligt bindande. För att bli gällande i de olika nordiska länderna gentemot medborgarna bör sålunda beslut, grundat på rådsbeslut, i vanlig ordning meddelas av de olika centrala tulladministrationerna.

Formen för rådsbesluten liksom kompetensområdet bör regleras i en konvention, medan formen för rådsdelegaternas (administrationschefernas) deltagande i rådsbesluten bör regleras genom nationella föreskrifter.

Nu gällande stadga för Nordiska tulladministrativa rådet bör vid bifall till medlemsförslaget ändras och ändringarna underställas regeringarna.

Det kan dock vara lämpligt att den ändrade stadgan intages i vederbörande konvention.

Nordiska tulladministrativa rådet vill — även om den ifrågasatta beslutanderätten för rådet för närvarande icke skulle mer påtagligt främja effektiviteten i det nordiska tullsamarbetet — med tanke på den fortgående utvecklingen på det tulladministrativa området uttala sig för ett fortsatt övervägande av det föreliggande spørsmålet.

---

Stockholm den 7 oktober 1964

*B. M. Ericson*

## D a n m a r k

### Finansministeriet:

Det Nordiske toldadministrative Råd har drøftet forslaget på sit ordinære årsmøde den 6. og 7. oktober 1964 i Stockholm og er enedes om den udtalelse, der fremgår af vedlagte uddrag af protokollen fra mødet [*se ovan*].

Finansministeriet kan for sit vedkommende henholde sig til Det Nordiske toldadministrative Råds udtalelse.

København, den 9. oktober 1964

*Poul Hansen*

*N. P. Jacobsen*

## F i n l a n d

### Ministeriet för utrikesärendena:

I — — framför ministeriet som sin uppfattning, att med beaktande av den principiella betydelse det spørsmål, som ingår i förslaget ävensom dess räckvidd har, är det icke möjligt att i detta skede taga ställning till själva huvudsaken, men anser ministeriet frågan kunna vidare utredas.

Helsingfors den 3 november 1964

Minister för utrikesärendena *Ahti Karjalainen*

Avdelningschef *Max Jakobson*

Finansministeriet har i skrivelse den 23 oktober 1964 meddelat att ministeriet förenar sig i tullstyrelsens yttrande (*se nedan*).

*Tullstyrelsen har i skrivelse den 16 oktober 1964 henvisat til uttalande av Nordiska tulladministrativa rådet (se ovan).*

#### **Finlands utrikeshandelsförbund:**

Förbundet har tagit del av medlemsförslaget, som enligt dess uppfattning överensstämmer med allmänt godtagbara strävanden att effektivisera det nordiska samarbetet på olika områden. I detta fall är det fråga om en institutionalisering av ett fungerande samarbete, varför problemen enligt förbundets uppfattning närmast ligger på det statsrättsliga området. Med hänsyn till utrikeshandelns praktik skulle, så vitt förbundet kan bedöma, denna institutionalisering inte medföra några väsentliga förändringar. Huruvida de synpunkter, som i medlemsförslaget anförs beträffande det tulladministrativa arbetets rationalisering och effektivisering, motiverar att beslutanderätten överförs på ett samnordiskt organ undandrar sig vårt bedömmande.

Vi finner det i överensstämmelse härmed önskvärt, att frågan göres till föremål för ytterligare utredning.

Helsingfors den 24 oktober 1964

Finlands utrikeshandelsförbund

*Lennart Henrikson*

*C. G. Tollet*

#### **N o r g e**

##### **Finans- og tolldepartementet:**

Medlemsförslaget har vært forelagt *Tolldirektoratet*, som i brev av 13. oktober 1964 har opplyst at forslaget ble drøftet under Nordisk tolladministrativt råds møte i Stockholm den 6. og 7. oktober 1964. Det ble avgitt slik uttalelse som vedlagte utdrag av møteprotokollen viser. Tolldirektoratet henholder seg til den uttalelse som ble avgitt på møtet [*se ovan*].

Finansdepartementet skal bemerke at en ikke har noe å innvende mot at man undersøker forutsetningene for å få i stand et felles besluttende samarbeidsorgan i tolltekniske spørsmål. En vil imidlertid understreke det som Nordisk tolladministrativt råd uttaler om at rådsbeslutninger ikke synes å burde være statsrettslig bindende. Med de begrensninger for eventuelle rådsbeslutninger som rådet ellers stiller opp og som en er enig i, vil innføring av en slik beslutningsrett ikke kunne få noen synderlig betydning for gjennomføringen av det nordiske tollsamarbeide. Departementet har inntrykk av at dette fungerer bra under den nåværende ordning.

Oslo, 20. oktober 1964

*Leif Fjeld*

*Ivar Lundsten*

## S v e r i g e

## Generaltullstyrelsen:

Sedan Nordiska rådets presidium berett Nordiska tulladministrativa rådet tillfälle att avgiva yttrande över förslaget, har detta behandlats vid tulladministrativa rådets möte (tullmöte) i Stockholm den 6 och 7 oktober 1964 [*se ovan*].

Såsom framgår av nämnda uttalande har Nordiska tulladministrativa rådet ansett att, vid ett eventuellt genomförande av den föreslagna beslutanderätten för rådet, ställning bör tagas till bl. a. följande spörsmål, nämligen avgränsningen av kompetensområdet för fattande av gemensamma beslut i rådet, majoritetsbeslut eller enhälliga beslut, den folk- och statsrättsliga innebörden av besluten samt formen för delegaternas beslut i rådet.

Vad angår kompetensområdet kan tulladministrativa rådets uttalande för svenskt vidkommande kompletteras med följande upplysningar och synpunkter.

Generaltullstyrelsens kompetens är endast i vissa begränsade delar — som sakna intresse i förevarande sammanhang — angiven i Kungl. Maj:ts instruktion för tullverket. Inom styrelsens kompetens ligger självfallet att tillämpa i vederbörlig ordning utfärdade författningar. Äligger för styrelsen att övervaka efterlevnaden av berörda författningar (vilkas tillämpning ankommer på tullmyndigheterna) är intaget i instruktionen.

Den normgivande kompetensen för styrelsen är av mera begränsad räckvidd. De konstitutiva föreskrifterna beslutas av Kungl. Maj:t och Riksdagen eller av Kungl. Maj:t ensam. På styrelsen ankommer att utfärda författningar av tillämpnings- och anvisningskaraktär, i regel enligt av Kungl. Maj:t i vederbörlig författning meddelat bemyndigande.

Bestämmelser som röra enskildas rättigheter och skyldigheter kan styrelsen i regel icke utfärda. Styrelsens kompetens gäller i allmänhet mera interna bestämmelser men även vissa för den trafikerande allmänheten förpliktande ordningsföreskrifter.

Att mera allmänt ange styrelsens kompetens utöver vad nyss sagts synes icke vara möjligt. Ett närmare angivande av styrelsens kompetens fordrar en uppräknig av de grupper av ärenden och åtgärder, som ankomma på styrelsens handläggning.

Såsom exempel på styrelsens kompetens i fråga om ärenden och frågor, som behandlas inom Nordiska tulladministrativa rådet, kan följande nämnas.

Frågor om tull- och skattefrihet beträffande transportmedel och resande, inklusive frågor om s. k. tax-free shops, ligga i regel *icke* inom styrelsens kompetens. Styrelsen äger dock efter Kungl. Maj:ts bemyndigande besluta om vilka flyg- och fartygsrutter som skola behandlas såsom kortare rutter med begränsad tull- och skattefrihet.

Gränstullsamarbetsfrågor falla inom styrelsens kompetens, så vitt gäller särskilda föreskrifter som erfordras för tillämpning av Kungl. Maj:ts kungörelser i ämnet (SFS 1959: 591 och 1963: 2). Sålunda kan styrelsen bestämma om indragning och inrättande av gränstullstationer, beslut — i samråd med vederbörande grannstat — om tullkontroll och tullklarering skall äga rum vid svensk eller vid grannstatens tullstation, beslut om stickprovskontroll m. m.

Sättet för tullkontrollens och tullklareringens utförande ligger i regel inom styrelsens kompetens.

I fråga om formen för den centrala tulladministrationens beslut må, såvitt avser svenska förhållanden, nämnas följande.

Generaltulldirektören äger ensam beslutanderätt i alla ärenden, i vilkas prövning han deltar, med undantag för frågor som röra disciplinär bestraffning eller åtal mot tjänsteman samt oriktig ursprungsbezeichnung.

Ärende avgöres — utom i fall då beslutanderätten delegerats till byråchef eller annan tjänsteman — efter föredragning av byråchef, gränschefen eller särskilt förordnad föredragande. Generaltulldirektören kan dock, då han finner lämpligt, själv övertaga beredning och föredragning av ärende. I sådant fall äger vederbörande byråchef närvara. Under förutsättning att generaltulldirektören är i rådet åtföljd av vederbörande byråchef, kan således för generaltullstyrelsen bindande beslut fattas i rådet. En sådan ordning för besluts fattande synes emellertid vara tämligen opraktisk och är ej heller förutsedd i Kungl. Maj:ts instruktion för tullverket. Skulle rådet erhålla rätt att besluta med bindande verkan för samtliga centrala tulladministrationer torde det för svenskt vidkommande bli nödvändigt att i instruktionen för tullverket reglera formen för generaltulldirektörens beslut i rådet.

Stockholm den 9 oktober 1964

Generaltullstyrelsen

*Vidar Fahlander*

*Gun Ljungdahl*

#### Sveriges industriförbund:

---

I förslaget framhålles, att samarbetet mellan de nordiska tullstyrelserna sedan 1961 administreras av ett särskilt samarbetsorgan, Nordiska tulladministrativa rådet. Rådet har inte befogenhet att fatta för de nationella tullmyndigheterna bindande beslut utan kan endast utfärda rekommendationer, vilka emellertid regelmässigt godtages av de nationella instanserna. Enligt förslaget torde under sådana förhållanden allvarligare invändningar knappast kunna göras mot att Nordiska tulladministrativa rådet på lämpligt sätt ges beslutande befogenheter. Förslaget utmynnar i en hemställan, att Nor-



diska rådet måtte rekommendera regeringarna i de nordiska länderna att undersöka förutsättningarna för att få till stånd ett gemensamt beslutande samarbetsorgan i tulltekniska frågor.

Eftersom, som förslagsställaren själv framhållit, de av Nordiska tulladministrativa rådet gjorda rekommendationerna regelmässigt godtages av de nationella instanserna, synes det med hänsyn till de intressen Industriförbundet har att företräda inte vara av större betydelse om rådet gives beslutande befogenheter eller ej. Förbundet har emellertid ingenting att invända mot att den föreslagna undersökningen kommer till stånd, varvid särskilt bör undersökas bl. a. frågan om avgränsningen av kompetensområdet för fallande av gemensamma beslut.

Förbundet förutsätter, att det beredes tillfälle att längre fram få yttra sig över ett eventuellt förslag till gemensamt beslutande organ.

Stockholm den 19 oktober 1964

Sveriges industriförbund

*Curt Bose*

#### **Sveriges allmänna exportförening:**

-----

Av medlemsförslaget framgår bland annat, att samarbetet mellan tullstyrelserna i de nordiska länderna sedan 1961 administreras av ett särskilt samarbetsorgan, Nordiska tulladministrativa rådet, som består av cheferna för tullstyrelserna. Syftet anges vara att verka för likartade och enkla bestämmelser av tulladministrativ art, förenklingar i tullkontroll och tullklarering samt samarbete till förhindrande och uppdagande av brott mot tullbestämmelserna. Rådet har ej befogenhet att fatta för tulladministrationerna bindande beslut utan kan endast utfärda rekommendationer. I medlemsförslaget anföres vidare, att handläggningstiden för de nordiska tullfrågorna skulle nedbringas avsevärt och verksamheten i allmänhet effektiviseras, om rådet finge beslutanderätt. Med anledning härav hemställs, att regeringarna rekommenderas undersöka förutsättningarna för att skapa ett permanent beslutande organ.

Av medlemsförslaget framgår icke närmare, vilka fördelar som vore att vinna efter ett genomförande av den ifrågasatta beslutanderätten. Det talas endast rent allmänt om, att handläggningstiden skulle kunna nedbringas, och verksamheten effektiviseras. Utan tillgång till en utförligare redovisning av de omständigheter, som kan utgöra underlag för en dylik slutsats, finner föreningen det vara vanskligt att taga ställning till förslaget i detta avseende. Förslaget syftar emellertid i första hand till att den väckta frågan utredes, och det torde få förutsättas att i en eventuell dylik ut-

redning denna punkt närmare klargöres. Föreningen finner ej anledning motsätta sig, att den begärda utredningen kommer till stånd. Det är emellertid att märka, att förslaget synes avse tillskapandet av ett organ med överstatliga befogenheter. Om så är fallet, synes denna fråga böra belysas särskilt i utredningen.

Föreningen förväntar sig att — om utredningen kommer till stånd — bli försatt i tillfälle att avgiva yttrande över densamma.

Stockholm den 20 oktober 1964

Sveriges allmänna exportförening

*S. Cederbalk*

*B. Nygrén*

Svenska Turisttrafikförbundet (STTF):

-----

Då STTF som en av sina naturliga uppgifter ser att verka för ett underlättande av den internationella samfärdseln i vad avser Sverige vill förbundet gärna tillstyrka varje form av effektivisering av arbetet på gemensamma bestämmelser på det här berörda området.

Till detta frågekomplex hör enligt förbundets mening emellertid också statistikfrågorna. STTF har kunnat konstatera att brister föreligger i samstämmigheten i denna del. I Sverige förs sålunda genom tullverkets försorg en personbilsstatistik som icke är differentierad med hänsyn till nationalitet; i de redovisade kvantiteterna ingår i Sverige registrerade fordon vilket gör uppgifterna i fråga i mångt och mycket ointressanta ur turistisk synpunkt. I Danmark publiceras däremot en motsvarande tullstatistik som fullständigt redovisar bilarnas nationalitet och därigenom tillhandahåller ett för turistnäringens planerings- och investeringsarbete grundläggande material. Under återopande av det här anförda exemplet vill STTF framhålla det önskvärda i att en allsidig statistisk belysning och analys av resandeströmmens struktur inom det nordiska pass- och tullområdet kommer till stånd som ett led i strävandena att effektivisera det nordiska samarbetet på området.

För kännedom närslutes avskrift av en skrivelse i ämnet som förbundet överlämnat till finansdepartementet [*se Bihang*].

Med hänvisning till vad ovan sagts får STTF tillstyrka det av Ebon Andersson väckta medlemsförslaget.

Stockholm den 15 oktober 1964

Svenska turisttrafikförbundet

*R. Sachs*

*E. Schulze*

BILAG

**Skrivelse från Svenska turisttrafikförbundet till svenska finansdepartementet  
angående trafikstatistik**

Ungefär en tiondel av Sveriges befolkning reser numera utanför Nordens gränser varje år — under 1963 var antalet 746 000 — samtidigt som en flerfaldigt större ström av svenska resenärer besöker de nordiska grannländerna.

Turistströmmen till Sverige är av allt att döma än större. Enligt de beräkningar, som gjorts av Svenska turisttrafikförbundet (STTF) på basis av tillgängligt statistiskt material samt rapporter från förbundets tio utlandskontor, har antalet besök i Sverige från utomnordiska länder under 1963 uppgått till sammanlagt ca 900 000, varav ca 400 000 från Förbundsrepubliken Tyskland, ca 150 000 från Förenta Staterna, ca 100 000 från Storbritannien, ca 50 000 från Nederländerna, ca 40 000 från Frankrike samt 25 000—30 000 från vardera Schweiz, Italien och Österrike.

Genom den i och för sig synnerligen välkomna liberaliseringen av den nordiska passkontrollen, som genomfördes i maj 1958, bortföll dessvärre underlaget för den inresestatistik, som dittills gjort det möjligt att mycket noggrant följa utvecklingen av turisttrafiken till vårt land. Det kan i detta sammanhang noteras, att STTF redan på ett tidigt stadium föreslog åtgärder med syfte att på sannordisk basis åstadkomma en ersättning för den sålunda bortfallande inresestatistiken. I samråd med statistisk expertis (från Statistiska Centralbyrån) utarbetades ett enkelt system enligt den s. k. samplingsmetoden för insamling och bearbetning av erforderliga data om resandetrafiken till vart och ett av de nordiska länderna. Någon enighet kunde emellertid inte uppnås vid de diskussioner, som under 1957 fördes med de centrala turistorganen jämte berörda myndigheter i Danmark, Finland och Norge.

Sedan 1959 har Statens Utlänningskommission i samarbete med motsvarande organ i de övriga nordiska länderna kunnat sammanställa månatliga uppgifter rörande antalet in- resp. utresor över det gemensamma nordiska passkontrollområdets yttergränser. Ehuru dessa uppgifter är av värde när det gäller att följa utvecklingen av turisttrafiken till Norden i stort, ger de ej något direkt besked om Sveriges andel av den totala nordgående utlänningstrafiken eller om resandet mellan de nordiska länderna inbördes.

Det internordiska resandet har ej i sin helhet kunnat registreras sedan 1952, då passfriheten för nordbor genomfördes. Under 1951 registrerades sammanlagt över 2 milj. besök i Sverige av medborgare i Danmark (966 500), Finland (205 800), Norge (856 500) och Island (3 000). Vill man bilda sig en uppfattning om den sannolika storleken av den nuvarande trafiken från våra grannländer, kan det vara av intresse att notera, att den icke-nordiska persontrafiken hit sedan 1951 mer än fyrfaldigats, att persontrafiken över Öresund (båda riktningarna) under 1963 omfattade mer än 15 milj. resor och att enbart personbiltrafiken till Sverige under 1961 räknade ca 2 milj. fordon (inkl. i Sverige registrerade fordon).

För sin bevakning av turisttrafikens utveckling till Sverige erhåller STTF, utöver ovannämnda uppgifter från statens utlänningskommission,

1. årliga uppgifter från Sveriges riksbank angående våra resevaluta-

inkomster. (Insamlingsarbetet synes emellertid vara så tekniskt komplicerat att man torde böra räkna med en relativt stor osäkerhetsmarginal),

2. uppgifter från en rad rederier (direkt eller genom de regionala turistorganen) betr. passagerar- och fordonstrafiken på Sverige. (De uppgifter betr. sjötrafiken, som insamlas genom de olika hamnförvaltningarna och bearbetas av Statistiska Centralbyrån, presenteras tyvärr alltför summariskt och med alltför stor eftersläpning för att kunna vara av egentligt intresse),

3. vissa uppgifter från Luftfartsstyrelsen resp. SAS angående flygtrafiken till och från Sverige,

4. uppgifter från generaltullstyrelsen betr. in- resp. utpasserade motorfordon över Sveriges gränser. (Till följd av det utvidgade gränstullsarbetet med Norge har fr. o. m. 1962 uppgifter ej erhållits betr. trafiken av svensk-norska gränsen)<sup>1</sup>.

De upplysningar, som erhålles genom ovanstående källor är tillräckliga för att konstatera, att den utländska resetraffiken till Sverige numera tillför landet utländska valutor till ett värde av omkring 700 milj. kr. årligen och att denna trafik följaktligen är av väsentlig betydelse för det svenska folkhushållet. De tillgängliga uppgifterna är däremot alltför knappa och/eller osäkra för att man närmare skall kunna följa utvecklingen och strukturen av ifrågavarande trafik och därmed få en korrekt bild av denna mycket väsentliga del av den svenska turistnäringen.

Med tanke kanske inte minst på biltrafikens stora och ökade andel av den internationella samfärdseln synes det av flera skäl — t. ex. vid lokalisering av hotell, motell, campingplatser och andra serviceanordningar liksom för väginvesteringar och trafikanordningar — väsentligt att med tillräcklig säkerhet kunna registrera den inkommande motorfordonstrafiken över våra gränser. I nuvarande situation skulle en sådan statistik också utgöra ett värdefullt komplement vid bedömningen av den svenska utlänningsturismens omfattning och utveckling.

Med hänvisning till vad förut anförts, anhåller Svenska turisttrafikförbundet härmed

att departementet måtte vidtaga sådana åtgärder, att den nuvarande bristen på uppgifter om fordonstrafiken över svensk-norska gränsställen kan undanröjas,

att vid en eventuell ytterligare utvidgning av gränstullsarbetet med Finland resp. Danmark departementet bevakar möjligheterna att även i fortsättningen en tillförlitlig registrering sker av motorfordonstrafikens omfattning och struktur,

att ett ökat utbyte och en förbättrad samordning genomföres av redan förefintlig resestatistik samt

att departementet i övrigt verkar för en förbättring av möjligheterna att korrekt registrera resandetraffiken från de nordiska grannländerna.

Stockholm den 8 oktober 1964

Svenska turisttrafikförbundet

R. Sachs

E. Schulze

<sup>1</sup> För kort tid sedan har STTF genom Väg- och Vattenbyggnadsstyrelsen erfarit, att Det Statistiske Departement i Köpenhamn månadsvis sammanställer och publicerar (»Statistiske Efterretninger») uppgifter om motortraffiken mellan Danmark och Sverige resp. Norge med fördelning på danska, norska, svenska, finska, tyska och andra fordon. Dessa uppgifter, som utgör ett viktigt komplement till den svenska trafikstatistiken, har av allt att döma inte tidigare observerats av vederbörande svenska myndigheter.

**BILAGA 2****Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag om samarbeid mellom de sentrale tolladministrasjoner. Forslaget har vært behandlet av utvalget på dets møter 26. oktober 1964 i Helsingfors og 30. november 1964 i København.

**1. Innledning**

I medlemsforslaget henstilles at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i de nordiske land å undersøke forutsetningene for å få i stand et felles besluttende samarbeidsorgan i tolltekniske spørsmål.

**2. Uttalelser om medlemsforslaget**

Uttalelser om medlemsforslaget er innhentet fra Nordiska tulladministrativa rådet og følgende 10 nasjonale myndigheter og organisasjoner:

*Danmark*

Finansministeriet

*Finland*

Ministeriet för utrikesärendena

Finansministeriet

Tullstyrelsen

Finlands utrikeshandelsförbund

*Norge*

Finans- og tolldepartementet

*Sverige*

Generallullstyrelsen

Sveriges allmänna exportförening

Sveriges industriförbund

Svenska turisttrafikförbundet

*Nordiska tulladministrativa rådet* uttaler seg med tanke på den fortsatte utvikling på det tolladministrative området, for en fortsatt overveielse av det foreliggende spørsmål. Ved en eventuell gjennomføring av den foreslåtte besluttende myndighet for rådet bør det tas stilling til følgende spørsmål: avgrensning av kompetanseområdet for felles beslutninger i rådet, flertallsbeslutninger eller enstemmige beslutninger, det folke- og statsrettslige innhold av beslutningene, samt formene for delegatenes beslutninger i rådet.

De sentrale tolladministrasjonene i de nordiske land har en kompetanse

av meget varierende innhold og rekkevidde. For tiden vil dette derfor kunne medføre temmelig ubetydelige fullmakter for rådet.

Rådet uttaler videre at bare enstemmige beslutninger bør komme på tale og at de ikke bør være statsrettslig bindende.

Formen for rådsbeslutningene likesom kompetanseområdet mener rådet bør reguleres i en konvensjon, mens delegatenes deltakelse i beslutningene bør reguleres gjennom nasjonale forskrifter.

Uttalelsene fra andre instanser støtter medlemsforslaget og viser for øvrig til uttalelsen fra Nordiska tulladministrativa rådet.

### 3. Utvalget

En viser til uttalelsene fra ovennevnte remissinstanser som alle støtter medlemsforslaget. Det økonomiske utvalg ville anse det som en fordel for det nordiske samarbeid, om det kunne opprettes et besluttsende organ for tolladministrative saker.

Hvis rådet i en viss utstrekning får formell beslutningsrett, mener forslagsstilleren at saksbehandlingen av nordiske tollspørsmål vil kunne påskyndes og virksomheten i sin alminnelighet effektiviseres. Uten en utførligere begrunnelse for disse fordeler finner utvalget ikke å burde ta stilling til forslaget i dette henseende. Før en endring av rådets funksjoner eventuelt finner sted, bør det som fremhevet i uttalelsene fra rådet og andre instanser, tas stilling bl. a. til spørsmålet om avgrensning av kompetanseområdet for felles beslutninger, statsrettslig innhold av beslutningene samt formen for delegatenes beslutninger i rådet. Videre bør det foretas en analyse av de ulike tolladministrative samarbeidsprosjekter, som kan komme på tale.

Utvalget innstiller,

at rådet i anledning medlemsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk råd henstiller til regjeringene å undersøke forutsetningene for å få i stand et felles besluttsende samarbeidsorgan i tolltekniske spørsmål.

København, 30. november 1964

*G. Backlund*

*Hans Gustafsson*

*Henning Gustafsson*

Formann

*Lysholt Hansen*

*Trond Hegna*

*Sigurður Ingimundarson*

*John Lyng*

*Finn Moe*

*Poul Møller*

*Bertil Ohlin*

*Kaarlo Pitsinki*

*Bent Røiseland*

*Karl Skytte*

*V. J. Sukselainen*

*Sven Sundin*

## Medlemsförslag om dansk-svensk storflygplats

*(Väckt av Leif Cassel, Jørgen Jensen, Urho Kähkönen, Aksel Larsen,  
Poul Møller och Ingrid Segerstedt Wiberg)*

Flygplatsfrågorna i Öresunds-regionen har på sistone blivit föremål för mycken diskussion. Anledningen är, att såväl Kastrup som Bulltofta når sina kapacitetsgränser inom en relativt snar framtid. Till detta kommer flygbullerproblemet. Bägge flygfälten har bebyggelse i nära anslutning till rullbanorna, varför flygbullret redan nu är ett svårt problem för delar av Amager och Malmö. En utbyggnad ända till kapacitetsgränsen kommer därför att förorsaka betydande sanitära olägenheter.

Vad gäller Bulltofta tyder hittills gjorda undersökningar på att intensifiering av det allmänna flyget och det begränsade luftrummet kommer att leda till att allvarliga trafikstockningar måste uppstå redan under perioden 1975—1980. Flygfältets nuvarande enda rullbana väntas — trots eventuell förlängning och motsvarande ökning av övriga sektorers kapacitet — då inte längre vara tillräcklig. Frågan om ytterligare en rullbana (tvärbana) aktualiseras därför. En sådan har också skisserats i generalplanen för flygplatsen. Möjligheterna att realisera planerna måste emellertid betraktas som osäkra både av kostnads- och flygbullerskäl. Eftersom stationsbyggnaderna troligen skulle behöva flyttas till ett mer centralt läge kan totalkostnaderna för utbyggnaden väntas motsvara dem för en helt nyanlagd flygplats på billigare mark. 1956 års svenska flygbullerutredning (SOU 1961: 25) anser det vara klart olämpligt med en tvärbana på Bulltofta-fältet. Utredningen förordar en avlastning av den mest bullrande trafiken till en annan flygplats redan före 1970. Avlastningen kan vara partiell eller total och ske till någon redan befintlig flygplats — närmast Kastrup — eller till en ny.

Problemen är likartade för Kastrups del. En fördubbling av 1961 års kapacitet (210 000 flygplansrörelser per år) är tekniskt möjlig genom anläggande av en ny bana parallell med huvudbanan. Därmed är flygplatsens kapacitetsgräns nådd. Utförda trafikprognoser pekar emellertid mot 250 000 flygplansrörelser år 1980. Redan dessförinnan måste alltså avlastning ske till annan flygplats. Som tidigare nämnts, är redan nu flygbullerproblemet svårt för delar av Amager. Kastrups läge är dock i så måtto gynnsamt, som huvudrullbanans bullermatta till stor del berör endast vattenarealer. Det

existerande flygbullerproblemet samt Köpenhamns brist på tomtmark har emellertid medfört krav på ett snabbt nedläggande av Kastrup som flygplats.

Nya flygplatser är sålunda erforderliga såväl för Malmös som för Köpenhamns del. Naturligt uppkommer frågan om icke en gemensam storflygplats skulle kunna täcka kommande behov av flygplatsutrymme.

Det mest uppmärksammade projektet i detta sammanhang gäller förläggning av en ny storflygplats till Saltholmen i Öresund. Denna ö blir, då den södra fasta Öresunds-förbindelsen färdigbyggs, lätt tillgänglig från både Köpenhamn och Malmö.

Tillräckligt utrymme samt övriga tekniska förutsättningar anses finnas på ön, även om t. ex. dimfrekvensen ännu är en obekant faktor. En dansk kommitté undersöker för närvarande detta och andra viktiga moment vid en flygplats förläggning till ön, t. ex. frågan hur flygbullret fortplantar sig över vattnet mot Amager. Genom indämningar skulle flygplatsen lätt kunna ytterligare byggas ut i takt med växande behov. Nyssnämnda sydliga Öresunds-förbindelse förutsattes skola gå över öns sydspets, varigenom snabb landförbindelse erhålles med både Amager och Skåne.

En allvarlig invändning är dock, att Saltholmen ej skulle giva tillräckligt utrymme på längre sikt. Varken Kastrup eller Bulltofta kan tänkas som flygplatser parallellt med Saltholmen på grund av luftrumets begränsning (se tabellen). Om Saltholmen övertager båda dessa flygplatsers trafik, får den nya flygplatsen redan från starten (1980?) en belastning på kanske 300 000 flygplansrörelser per år, vilket överstiger den högsta av trafiksäkerhetsskäl rekommendabla belastningen (250 000). Behov skulle då föreligga av ytterligare en ny flygplats, redan när Saltholms-flygplatsen börjar tas i bruk. Normen 250 000 behöver dock inte vara relevant år 1980. Andra experter hävdar, att man redan nu kan planera flygplatser för 400 000 rörelser per år, utan att säkerhetssynpunkterna blir åsidosatta. Behovet av ytterligare en ny flygplats skulle därigenom kunna förskjutas något årtionde framåt.

Saltholmen-planen är emellertid endast ett av många alternativ. Oavsett vilka vägar man väljer, måste flygplatsfrågorna i Öresunds-regionen lösas genom dansk-svenskt samarbete. För Skånes del har en inventering av tänkbara alternativ presenterats i en utredning, betitlad »Storflygplats i Skåne» och utförd av Skånes regionplaneinstitut. Utredningens sammanfattning av tänkbar koordinering mellan skånska och danska alternativlösningar framgår av tabellen.





## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

## Scandinavian Airlines System (SAS):

-----

Först av allt vill SAS gärna få uttrycka sin uppskattning över att det genom Nordiska rådet tagits ett initiativ för att få belyst Skandinaviens behov av en storflygplats. Konsortiet är enigt med förslagsställarna om att frågan är av sådan karaktär och omfattning, att den endast kan lösas på interskandinavisk grundval.

Konsortiet önskar emellertid redan från början framhålla, att ingen lösning kan, på ett betryggande sätt, tillgodose den skandinaviska luftfartens intressen såvida inte samtliga skandinaviska länder, dvs. Norge likaväl som Danmark och Sverige, blir delaktiga i projektet. I det utredningsarbete som förutsatts i det nämnda medlemsförslaget bör därför, enligt Konsortiets uppfattning, alla tre länderna beredas tillfälle att medverka helt från begynnelsen.

De omständigheter man har att ta i betraktande är att projektet gäller en flygplats, som helt eller huvudsakligen kan överta den trafik, som i dag går via Kastrup. Följande exempel gällande SAS' Nordatlantrafik till och från Kastrup illustrerar den grad till vilken Kastrup nu tjänar som hela Skandinaviens huvudflygplats.

Passagerartrafik med skandinaviskt ursprung eller destination	100 %
härav trafik med danskt ursprung/destination	30 %
härav trafik med norskt ursprung/destination	28 %
härav trafik med svenskt ursprung/destination	42 %.

Med det trafikunderlag, som de tre länderna representerar, och med den reseverksamhet, som genereras av skandinaviskt turist- och näringsliv, har Kastrup blivit Europas i storleksordning fjärde flygplats, beräknat efter antalet passagerare.

Konsortiet är övertygat om att de ekonomiska och operationella fördelarna av en gemensam skandinavisk huvudterminal för transkontinental trafik under kommande år kommer att öka snarare än avtaga. Med interkontinentala plan, som kan ta 250, och senare kanske 500 passagerare, får biljettpriserna förutses komma att ytterligare sjunka. För att tillvarata de skandinaviska resenärernas intressen och för att säkra deras möjligheter att använda sig av de billigare färdställen måste SAS i sin planering inkludera anskaffandet av dylika plan. Förutsättningen är emellertid, att pla-

nen kan operera från ett område, där det finns erforderligt trafikunderlag.

Samma resonemang kommer att gälla, när tiden är mogen för anskaffning av överljudsplan.

Det är från dessa utgångspunkter som Konsortiet tillråder att alla de tre länder, som gemensamt äger SAS, göres delaktiga i projekteringen av storflygplatsen. På detta sätt kan varje nation försäkra sig om att dess intressen tillvaratas inom ramen för de möjligheter som föreligger, samtidigt som problemet får den skandinaviska, gemensamma värdering som Konsortiet anser utgöra en absolut förutsättning för en lyckad lösning.

Med hänsyn till läget för en ny skandinavisk storflygplats har SAS' tekniska avdelning gjort en undersökning som visat att ön Saltholm i Öresund erbjuder stora fördelar som andra alternativ saknar. Detta betyder inte att SAS tagit någon slutgiltig ståndpunkt i frågan huruvida Saltholm bör föredras. Konsortiet anser att ett ställningstagande bör avvakta det utredningsarbete, som nu ställts i utsikt. Som hjälp för att bedöma det framlagda medlemsförslaget ges emellertid här en resumé av huvudpunkterna i den undersökning, som SAS' experter har företagit, samt några korta kommentarer till desamma.

Trafikvolymen på den nuvarande huvudflygplatsen, Kastrup, beräknas i år (1964) uppgå till 100 000 operationer. Enligt SAS' prognoser kan man vänta sig att antalet operationer för det egentliga trafikflyget (reguljärt flyg och charterflyg) på Kastrup konservativt räknat kommer att stiga till 150 000 år 1980 och till 216 000 operationer år 2000. Det är huvudsakligen denna trafik, som kan väntas bli förlagd till en gemensam skandinavisk storflygplats, medan det växande antalet privat- och affärsflygplan med tiden förlägges till andra, därför speciellt avsedda flygplatser (»satelliter»).

Siffrorna ovan är som synes blygsammare än de som anförts i medlemsförslaget. Antagandet att Kastrup kommer att nå sin måltningpunkt år 1980 stämmer däremot överens med SAS' undersökning. Redan före denna tidpunkt kommer emellertid trafiken att ha nått en sådan omfattning, att det kan bli svårt att avveckla den på tillfredsställande sätt. En utbyggnad av Kastrup kan företas med två parallella banor för samtidig användning. En sådan lösning saknar emellertid värde efter år 2000, då behov kommer att föreligga för en tredje bana, för vilken det inte finns någon plats. En lösning av långt mer permanent karaktär framstår som önskvärd. Härför kräves ett landområde med möjligheter för utbyggnad till först tre, senare fyra parallella banor. I detta sammanhang vill SAS gärna anföra, att SAS är helt främmande med den i medlemsförslaget redovisade uppgiften att 250 000 operationer per år skulle utgöra säkerhetsgräns för en flygplats' användning. Vid ett så stort antal operationer på en flygplats har man normalt mer än två startbanor i samtidigt bruk. En del flygplatser i Förenta staterna har redan överskridit 300 000 operationer om året. Världens mest frekventerade flyg-

plats, Chicago, registrerade 424 314 operationer år 1963 och staden planlägger nu en utbyggnad av flygplatsen med ett tredje system av parallellbanor. För övrigt kommer större flygplatser inom en nära framtid att ta i bruk elektroniska hjälpmedel, vilka i hög grad kommer att medverka till ökad trafikfrekvens.

Det synes naturligt, att man söker lokalisera den önskade storflygplatsen i närheten av det område, där man har den största befolkningskoncentrationen. För Skandinaviens del är detta Öresundsområdet.

Vad som å andra sidan talar mot anläggandet av en storflygplats där befolkningskoncentrationen är störst är de bullerolägenheter, som orsakas i tätt befolkade områden. Här synes Saltholm erbjuda en helt enastående lösning, i det flygplatsen, omgiven av vatten, kommer att ligga ca 15 kilometer från Köpenhamns resp. Malmös centrala delar. Någon slutgiltig värdering är emellertid inte möjlig förrän nödvändiga bullermätningar företagits.

Såvitt SAS kan bedöma, finns det inget landområde i befolkningskoncentrationens relativa närhet med de utvecklingsmöjligheter, som Saltholm erbjuder.

Förutom att ön har nödvändig areal är markfundamentet också av den beskaffenheten, att det kan tåla vikten av de största flygplan, som inom överskådlig framtid kan väntas bli satta i trafik. Slutligen erbjuder Saltholm inflygningsförhållanden, som reservationslöst kan betecknas som särdeles goda.

Vad beträffar de alternativa lösningar som varit omnämnda i skandinavisk press, dvs. en utvidgning av antingen Bulltofta eller Kastrup, eller av båda, bör man komma ihåg, att bansystemen på Kastrup och Bulltofta inte är samordnade. Trafikledningens uppgifter skulle avsevärt kompliceras av en sådan alternativlösning. Däremot skulle en koncentration av hela trafiken till en välplanerad flygplats, med förutsättningar för framtida utvidgning, förenkla trafikens koordinering och därmed öka säkerheten i luften.

Anläggningen av en storflygplats på Saltholm förutsätter en bro- eller tunnelförbindelse till både danska och svenska sidorna av sundet. SAS önskar här hänvisa till sitt uttalande till det svenska Kommunikationsdepartementet av den 4 februari 1964, och citerar:

det (är) väsentligt att en eventuell fast förbindelse mellan Malmö och Köpenhamn utformas på sådant sätt, att hinder eller svårigheter icke uppkommer för att — — — förlägga en storflygplats till Saltholm. Detta innebär bland annat att vid sådan vägförbindelses anläggande hänsyn måste tagas till att en eventuell flygplats på Saltholm skall flygoperationellt kunna utnyttjas på mest rationella sätt, dvs. att en vägförbindelse, i den mån den lägges ovan vattenytan, icke anlägges så att den kommer att innebära några hinder ur flygsäkerhetssynpunkt.

Saltholmsprojektet skulle otvivelaktigt innebära många organisatoriska och driftsekonomiska fördelar för SAS. Den s. k. pendeln, som går mellan

Köpenhamn och Malmö och som representerar den mest orationella transportuppgift ett flygplan kan användas till, kommer att bli överflödig. Till detta kan fogas, att en gemensam flygplats för Malmö- och Köpenhamnsområdena kommer att medföra ett ökat antal dagliga flygförbindelser mellan Stockholm och dessa två städer genom en samordning av de förbindelser, som nu upprätthållas mellan dessa städer och Stockholm. En ytterligare fördel vid en gemensam lösning: Sydsverige och Norge blir närmare knutna till varandra.

I tiden framöver kommer otvivelaktigt flera direktförbindelser att upprättas mellan de större skandinaviska städerna och europeiska metropoler som London och Paris. Emellertid måste den sydgående trafiken även i fortsättningen i stor utsträckning gå via den gemensamma skandinaviska storflygplatsen, och den väsentligaste delen av den interkontinentala trafiken blir sålunda samlad till Öresundsområdet. Täta turer med jetdrivna luftbussar kommer att betjäna trafiken från respektive Stockholm, Oslo och Göteborg, och även andra städer blir med direkta flyglinjer förbundna med Öresundsbasen. Malmö och dess uppland tillsammans med Köpenhamn och Själland får härigenom de bästa tänkbara förutsättningar för förbindelser med alla internationella router, och SAS ställs inför möjligheten att kunna bygga ut en verklig skandinavisk knutpunkt. Också för Finlands internationella luftfartsförbindelser torde storflygplatsen bli av betydande värde.

De utredningar och överläggningar, som är nödvändiga innan ett principbeslut om en skandinavisk storflygplats kan fattas, planläggningsarbetet, och till slut själva genomförandet av projektet, kan komma att ta omkring tio år. Med de trafikökningsprognoser som tidigare nämnts är det inte mycket tid, som står till våra länders förfogande i denna viktiga fråga.

Därför vill SAS som en konklusion för det första ge uttryck åt förhoppningen, att utredningsarbetet på gemensam grundval kan börja inom en nära framtid.

För det andra vill Konsistoriet än en gång understryka nödvändigheten av att representanter för norska — liksom danska och svenska — intressen beredas möjlighet att ta aktiv del i projektet.

För det tredje är SAS med glädje villigt att ställa till utredningens förfogande resultaten av de undersökningar, som Konsistoriet hittills har förelagt.

Slutligen är SAS berett att delta i det förutsatta interskandinaviska utredningsarbetet, i egenskap av konsulent, eller på annat sätt som rådet och regeringarna må finna önskvärt.

Stockholm Bromma den 1 december 1964

Scandinavian Airlines System

*Karl Nilsson*

Verkställande direktör

**D a n m a r k**

*Erhvervenes Trafikudvalg har i skrivelse den 18 november 1964 förklarat sig instämma i medlemsförslaget.*

**Øresundsrådet:**

Danske og svenske kommuner og kommuneorganisationer i Øresundsregionen har til varetagelse af fælles interesser inden for området nedsat et rådgivende udvalg — Øresundsrådet.

Fra såvel dansk som svensk side i rådet er der blevet givet udtryk for, at kommunernes langsigtede dispositioner vanskeliggøres af, at spørgsmålet om placeringen af en eller flere storlufthavne i Øresundsregionen stadig ikke er afklaret.

Endvidere har man konstateret, at spørgsmålet om placeringen af eventuelle storflyvepladser i høj grad er et regionalt problem. For tiden er imidlertid ingen regionale interesser repræsenteret ved de forhandlinger og undersøgelser, som finder sted vedrørende lufthavnsspørgsmålets fremtidige løsning.

Kun i de tilfælde, hvor der er tale om kommuner, inden for hvis områder der allerede findes flyvepladser, tilspørges disse kommuner om placeringen. Lufthavnspørgsmålet må imidlertid ses som et vigtigt regional-økonomisk problem, og det må i denne forbindelse konstateres, at kommunerne ikke har fået tilbudt nogen rimelig repræsentation i de instanser, som behandler lufthavnsspørgsmålet.

Øresundsrådets arbejdsudvalg har i et møde den 1. september 1964 besluttet, at udvalget skal foretage en nærmere undersøgelse af problemerne, bl. a. herunder etablere en hidtil manglende koordinering af dette arbejde på begge sider af sundet.

Denne beslutning falder iøvrigt helt i tråd med det i september 1964 inden for Nordisk Råd fremsatte forslag til regeringerne i Danmark og Sverige om at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnspørgsmålet i regionen. I Nordisk Råds henstilling er det også fremhævet, at lufthavnsspørgsmålet i regionen må løses ved dansk-svensk samarbejde. Øresundsrådet er parat til straks at stille de resultater, der opnås for så vidt angår kommunernes område, til disposition for alle interesserede parter.

Under henvisning til ovenstående og i henhold til beslutning truffet af Øresundsrådet i et møde den 13. november 1964, retter arbejdsudvalget her ved henvendelse til de to landes statsmagter om at give plads for en passen-

de kommunal repræsentation inden for de kommissioner, udvalg m. v., som behandler Øresundsregionens lufthavnsproblemer.

København, den 21. december 1964

*Arne Pettersson*

Formand for Øresundsrådets  
arbejdsudvalg

*Urban Hansen*

Næstformand for Øresundsrådets  
arbejdsudvalg

#### **Boligministeriet:**

— — — oversendes vedlagt en fra Egnsplanskretariatet for Storkøbenhavn indhentet udtalelse af 27. november 1964, hvortil Boligministeriet for sit vedkommende kan henholde sig (*se nedan*).

København, den 12. december 1964

P. m. v.

E. b.

*Vagn Rud Nielsen*

#### **Handelsministeriet:**

— — — skal Handelsministeriet bemærke, at det for erhvervsudviklingen her i landet — herunder også turisterhvervets udvikling — må anses for særdeles betydningsfuldt, at de flyvetrafikale faciliteter til enhver tid er tilstrækkelige til at muliggøre en både kvantitativt og kvalitativt tilfredsstillende betjening af den danske hovedstadsregion med såvel udenlandske som indenlandske flyveforbindelser.

Handelsministeriet har ikke mulighed for at bedømme, hvorvidt tilvejebringelsen af de for en videreudvikling af flyvetrafikken nødvendige lufthavne kan øntages med fordel at kunne finde sted under et dansk-svensk samvirke, eller om det vil være mere hensigtsmæssigt at tilstræbe en løsning af problemet på national basis. Man kan fra Handelsministeriets side tilslutte sig tanken om, at sagen gøres til genstand for en nærmere undersøgelse, men man må antage, at spørgsmålet har en så nær tilknytning til de stedfindende overvejelser om bygning af en fast forbindelse over Øresund og om de til etableringen af en sådan forbindelse knyttede nødvendige eller ønskelige foranstaltninger, at en undersøgelse af lufthavnsspørgsmålet naturligt vil indgå i disse overvejelser.

København, den 26. november 1964

P. m. v.

(*Sign.*)

**Ministeriet for offentlige arbejder:**

— — — skal man meddele, at spørgsmålet om nødvendig flyveteknisk samordning af de forskellige lufthavnsspørgsmål i Øresundsregionen blev drøftet på et den 17. december 1964 i Stockholm afholdt nordisk trafikministermøde, hvor det besluttedes, at yderligere kontakter snarest skal tages mellem de berørte danske og svenske ministerier.

København, den 22. december 1964

P. m. v.

*Palle Christensen*

*Poul Andersen*

**Egnsplansekretariatet for Storkøbenhavn:**

På grund af de meget omfattende regions- og byplanmæssige konsekvenser lufthavnsspørgsmålet har, finder man det helt nødvendigt, at det dansk-svenske samarbejde om dets løsning udvides fra i dag kun at omfatte rent flyvetekniske forhold (luftrumsproblemer) til at omfatte alle aspekter af lufthavnsspørgsmålet, herunder også regions- og byplanmæssige spørgsmål, idet man herved skal pege på, at der på begge sider af Øresund foregår en regionsplanlægning.

Den regions- og byplanmæssige side af spørgsmålet udgøres i hovedsagen af to delvist modstridende faktorer: den positive, ønsket om den bedst mulige betjening af de flyverejsende og de mennesker, der har lufthavne og flyvning som deres arbejdsplads, og den negative, generne hidhørende fra lufthavnene, i første række støjgenerne. For en lufthavn til betjeningen af ruteflyvningen vil den betjeningsmæssige faktor have særlig vægt på grund af de store omkostninger, der er forbundet med transporten til lufthavnen, medens dette i mindre grad vil være tilfældet for flyvepladser for private og militære fly.

Der vil — alene af kapacitetsmæssige grunde — være behov for flere flyvepladser i regionen, og der vil, dels på grund af ovennævnte forskellige krav til beliggenheden, dels af kapacitets-, omkostnings- og sikkerhedsmæssige grunde, være store fordele forbundet med at planlægge en udstrakt arbejdsdeling mellem flyvepladserne. Det bør derfor undersøges om en sådan arbejdsdeling med fordel kan udstrækkes til at omfatte Københavnsregionen og Malmøregionen under ét.

For en primærlufthavn for Københavnsregionen finder man ved en afvejning af de betjeningsmæssige og de gennemæssige forhold, at tre muligheder, en udbygning af Kastrup og nyanlæg i Kongelunden eller på Saltholm, skiller



sig klart ud i forhold til de øvrige mulige placeringer dels ved nær beliggenhed i forhold til Københavns center dels ved kun at forvolde relativt moderate gener. Uanset hvilken af de her nævnte tre placeringer der måtte blive valgt, vil beslaglæggelsen af de nødvendige arealer til lufthavnsformål ikke forvolde vanskeligheder for hovedstadens videre vækst, idet der findes rigelige og velbeliggende arealer i andre dele af Københavnsegnen.

Denne københavnske primærlufthavn må antages også at betjene Malmøregionen for så vidt angår hovedparten af ruteflyvningen udover Skandinavien. Det må derimod anses for mere tvivlsomt, om det vil være hensigtsmæssigt, og om man i øvrigt fra svensk side vil finde det ønskeligt, at også indenrigs- samt charter- og privatflyvningen på Malmø betjenes af Københavns lufthavn (jfr. det i Nordisk Råds medlemsforslag gengivne skema fra Skånes Regionplaninstituts rapport »Jetflygplats i Skåne«). Man finder dog, at muligheden bør undersøges nærmere gennem et udvidet dansk – svensk lufthavnsplanlægningssamarbejde.

København, den 27. november 1964

*Roy Draiby*

#### Danmarks Rederiforening:

På sagens nuværende stade, hvor der ikke foreligger detaljer af nogen art med hensyn til Saltholmsplanens udformning, har vi for så vidt ingen egentlige kommentarer. Som i de tilfælde, hvor der har været tale om forlængelse af Kastrup Lufthavns start- og landingsbaner, vil man dog allerede nu fra skibsfartens side gøre opmærksom på faren for kollision mellem luftfartøjer under indflyvning og større skibe i Sundet, hvis mastehøjder kan overstige 40 m. Det er vel overflødigt at nævne, at følgerne af sådanne kollisioner vil være alvorlige.

Rederiforeningen finder det nødvendigt, at dette forhold bliver taget med ved sagens nærmere overvejelse.

København, den 20. oktober 1964

Med højagtelse  
Danmarks rederiforening  
*Kamper*

#### Turistforeningen for Danmark:

— — — skal man udtale, at Turistforeningen for Danmark må holde for, at der bør tilstræbes en løsning, hvorefter flyvepladsen placeres så nær ved Københavns centrum som gørligt, således at en forlængelse af

rejsetiden fra flyvepladsen til Københavns centrum undgås, eller at rejsetiden bliver så lille som muligt.

De publikumsreaktioner, Turistforeningen for Danmark har observeret, går ud på, at en flyveplads, der ligger langt fra centrum, eller hvor der er en lang rejsetid fra flyvepladsen til centrum, er turistmæssig uheldig. Man har især observeret denne reaktion, da den nye flyveplads Arlanda ved Stockholm blev åbnet.

Man skal på den givne anledning henlede opmærksomheden på, at man tidligere ved forskellige lejligheder har henvendt sig til myndighederne og påpeget, at den eksisterende lufthavnsskat virker stærkt irriterende på turisterne.

København, den 9. oktober 1964

*Sven Acker*

## **F i n l a n d**

*Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena har i skrivelse den 17 oktober 1964 förklarat sig icke ha något att erinra mot medlemsförslaget.*

## **N o r g e**

*Samferdselsdepartementet har i skrivelse den 31 oktober 1964 ansluttit sig till Luftfartsdirektoratets yttrande (se nedan).*

## **Luftfartsdirektoratet:**

Luftfartsdirektoratet kan slutte seg til uttalelsen om Københavns store betydning som trafikknutepunkt. Hva flyplasspørsmålet i Øresund-området angår, synes det — ikke minst på grunn av de geografiske og trafikkreguleringsmessige forhold som er tilstede her — nødvendig at dette blir løst i nært samarbeid mellom danske og svenske myndigheter. I den forbindelse synes det også nærliggende at en felles løsning av problemet blir overveiet.

Oslo, 27. oktober 1964

*É. Bøe*

*M. Ulvatne*

**Scandinavian Airlines System, Region Norge:**

— — — tillater vi oss å uttale at norske luftkommunikasjoner på grunn av landets trafikkgeografiske forhold har den største interesse av Københavns lufthavn. Uansett hvordan luftrutenettet til og fra Norge vil komme til å utvikle seg i fremtiden, vil, etter vår mening, alltid en betydelig del av trafikken passere København som også for lokaltrafikken mellom Danmark og Norge er av stor betydning. Det vil derfor fra et norsk kommunikasjonssynspunkt alltid være ønskelig at København lufthavn har en tilstrekkelig kapasitet, de best mulige operative forhold og hensiktsmessige ekspedisjonsfaciliteter.

Hva de konkrete prosjekter vedrørende en felles dansk-svensk løsning av flyplassspørsmålene i Øresund-området angår, finner vi fra SAS Region Norges side ikke å burde avgi noen uttalelse, idet dette uttvilsomt blir gjort fra SAS's hovedkontor. Vi vil imidlertid påpeke at det også for SAS knytter seg store trafikkøkonomiske interesser til København lufthavn og at disse på grunn av den norske deltagelse i konsortiet også er av betydning fra norsk side.

Oslo, 20. oktober 1964

Ærbødigst

Scandinavian Airlines system

*Johan Nerdrum*

**S v e r i g e****Lufftartsstyrelsen:**

---

Styrelsen vill till en början uppehålla sig vid de förhållanden som anförts i medlemsförslaget såsom bakgrund till förslagets framförande.

I förslaget behandlas först Bulltofta flygplats.

Lufftartsstyrelsen har framfört ett förslag att den befintliga startbanan på Bulltofta skall förlängas väsentligt så att den dels blir användbar för tunga jetflygplan, dels kan tillåta medvindsstarter som ur bullersynpunkt skulle företagas i riktning bort från staden. Kostnaden för denna utbyggnad inklusive angelägna förbättringar av landningshjälpmedlen (radio- och belysningsanläggningar) med exklusive markförvärv har beräknats till 21 Mkr. Härtill kommer för främst byggnadsbeståndet på flygplatsen successivt erforderliga investeringar, av vilka en del behövs inom de närmaste åren.

Antalet starter och landningar med trafikflygplan bedömes omkring 1975

kunna nå en sådan omfattning att den sålunda utbyggda banans kapacitetsgräns nås. Allmänflyget bedömes redan tidigare ha tillväxt så mycket att det blir nödvändigt att hänvisa en stor del av detta slags flyg till en särskild flygplats. I syfte att bereda möjlighet att avveckla trafiken på flygplatsen även efter det den utbyggda banans kapacitetsgräns uppnåtts har en tvärbana preliminärt inplanerats. Denna tvärbana ligger öster om den nuvarande flygplatsen och är icke densamma som 1956 års flygbullerutredning avstyrkt. Tillkomsten av tvärbanan skulle för Malmös del betyda en ytterligare och väsentlig förbättring ur bullersynpunkt och flygplatsens kapacitet skulle höjas i sådan grad att den skulle bli tillräcklig för mycket lång tid.

Det lämpligaste läget för tvärbanan har icke ännu kunnat exakt fastläggas. En inplanering av tvärbanan kräver vissa ändringar i den aktuella bebyggelse- och trafikledsplaneringen inom Malmö stad och eventuellt även i kringliggande berörda kommuner. Slutlig ställning till frågan huruvida banan skall byggas kan icke tagas förrän planerna för Köpenhamns flygplats fastlagts. Om flygplatsen skulle förläggas till Saltholm kan det sålunda icke ifrågakomma att bygga ut tvärbanan på Bulltofta.

Sedan planerna på en utbyggnad av Bulltofta stött på visst motstånd har luftfartsstyrelsen påbörjat en undersökning av möjligheten att finna ett lämpligt läge för en ny trafikflygplats i Malmötrakten. Då flygtrafikledningen i Köpenhamn—Malmö-regionen måste vara helt samordnad kan ett förslag till nytt flygplatsläge vid Malmö och till utformning av bansystem på flygplatsen icke framläggas utan samverkan med de danska myndigheterna. Frågan har dock ännu icke annat än orienteringsvis behandlats mellan myndigheterna.

Den livliga flygverksamheten på militärflygplatsen Ljungbyhed inverkar i hög grad på trafikledningsfrågorna i Köpenhamn—Malmöregionen och det torde inte ens vara möjligt att i en framtid, då den civila flygaktiviteten i regionen ökat väsentligt, samordna den civila trafiken med en verksamhet på Ljungbyhed av nuvarande karaktär och omfattning.

Skånes regionplaneinstitut har, såsom framhålles i medlemsförslaget, framlagt en utredning om en storflygplats i Skåne. I denna utredning behandlas dock trafikledningsproblemen och frågan om de lokala förhållandena vid varje redovisat flygplatsalternativ så schablonmässigt, att utredningen i vad avser dessa delar icke kan utgöra grund för luftfartsstyrelsens utredningsarbete.

Luftfartsstyrelsen är icke närmare insatt i det aktuella läget beträffande den i medlemsförslaget omnämnda utredningen om Köpenhamns flygplats i vidare mån än att styrelsen från tid till annan erhållit allmänna orienteringar därom genom den danska luftfartsmyndigheten. Från dansk sida har framställts önskemål om samarbete beträffande de frågor om luftrumets utnyttjande som uppstår i samband med denna utredning.

De svenska myndigheterna har i anledning härav föreslagit, att den s. k. Svedagruppen skulle få i uppdrag att biträda vid utredningen.

Svedagruppen är en dansk-svensk arbetsgrupp, som sedan ett par år är i verksamhet för behandling av trafikledningsproblem i Köpenhamn—Malmöområdet. Svedagruppens hittillsvarande uppgift begränsar sig dock till problem som sammanhänger med de befintliga flygplatserna.

Den ifrågasatta utvidgningen av Svedagruppens uppdrag har varit föremål för överläggningar mellan de danska och svenska myndigheterna men någon insats av arbetsgruppen har ännu ej påkallats.

Tankar på en gemensam flygplats i Köpenhamn—Malmöområdet har tidigare framförts bl. a. i betänkandet om Öresundsförbindelsen. Det heter där att »en sydlig förbindelse kommer att stärka förutsättningarna för en storflygplats, som kan betjäna både storköpenhamn och sydligaste Sverige». Luftfartsstyrelsen får i denna fråga återropa sitt yttrande över betänkandet om Öresundsförbindelsen, vari styrelsen bl. a. anför följande.

Styrelsen vill framhålla att kapacitetsfrågorna för flygplatserna i Malmö—Köpenhamnområdet är av stor betydelse för bedömandet. Kastrup är för närvarande den 4:e i ordningen bland de västeuropeiska flygplatserna mätt i antal på- och avstigande samt transiterande passagerare. Flygplatsens ban-system medger endast användning av en bana i taget och flygplatsens bankapacitet anses i det närmaste uppnådd. Även om en avlastning sker av den lättare trafik (allmänflyg) som förekommer på flygplatsen till någon annan flygplats i Köpenhamnsområdet torde det bli nödvändigt att i en nära framtid vidtaga åtgärder för höjande av flygplatskapaciteten. På dansk sida övervägs därvid bl. a. att bygga ut Kastrup med parallellbanor eller att anlägga en flygplats med parallellbanesystem på Saltholm. Ett sådant ban-system får en avsevärd kapacitet under förutsättning att erforderligt utrymme finnes i luften.»

»Det bör till en början framhållas att en sådan flygplats [gemensam storflygplats] i varje fall icke kan förutsättas betjäna all slags flygtrafik i Malmö—Köpenhamnområdet. Särskilda flygplatser måste förutses vid Köpenhamn och Malmö (Bulltofta) för bl. a. allmänflyget.

Huruvida man under en mera avsevärd framtid kan avveckla Malmö—Köpenhamnrådets tunga trafik på en gemensam flygplats kan icke utan ingående utredning bedömas. En sådan utredning måste bl. a. omfatta en långsiktig prognos över all flygtrafik i området även den militära trafiken. Av den civila flygverksamheten bör särskilt beaktas allmänflyget, som nu torde befinna sig i början av en betydande utveckling, och fraktrafiken, som enligt många bedömare kommer att öka i snabb takt. Utvecklingen av transittrafiken, som nu utgör en stor del av Kastrups trafik, är av särskilt intresse. Med ledning av den sålunda framkomna prognosen bör trafikledningsfrågorna i området studeras, varvid hänsyn bör tagas till de komplikationer som överljudsplanens för närvarande ej kända flygegenskaper kan komma att medföra i trafikledningshänseende.

Vägförbindelsen i Köpenhamn—Malmöområdet är en av förutsättningarna för att de båda städerna skall kunna gemensamt utnyttja en och samma trafikflygplats. Vägförbindelsen kan också på ett värdefullt sätt bidra till

att dels underlätta en ur tekniska och trafikala synpunkter rationell trafikfördelning mellan olika flygplatser i området, dels möjliggöra en effektivare användning av flygplatserna såsom tekniska alternativ för varandra.

Med hänsyn till de många outredda och olösta flygplatsfrågor, som sammanhänger med vägprojektet Malmö—Köpenhamn anser styrelsen det angeläget att dessa frågor blir föremål för fortsatt utredning.

---

Sammanfattningsvis får luftfartsstyrelsen uttala, att det ur luftfartssynpunkt synes komma att innebära en väsentlig fördel om öresundsförbindelsen utföres enligt Malmö—Köpenhamns-alternativet. De på dansk och svensk sida igångsatta utredningarna om flygplatsfrågorna och lufrummets indelning och organisation böra därför fullföljas i intimt samarbete mellan de svenska och danska myndigheterna, så att resultaten av dessa utredningar om möjligt kunna föreligga i sådan tid att de kunna tagas i beaktande vid den slutliga bedömningen av öresundsförbindelsens realiserande.

Av det anförda framgår att luftfartsstyrelsen anser det angeläget, att en utredning verkställs i nära samverkan mellan de svenska och danska myndigheterna beträffande de trafikala, organisatoriska och tekniska förutsättningarna för en utbyggnad av markorganisationen för civilflyget i Malmö—Köpenhamnsområdet. Utredningen bör i första hand klarlägga trafikutvecklingen på längre sikt genom utarbetande av prognoser för civilflygets omfattning och sammansättning i framtiden samt militärflygets behov. På grundval härav bör en långtidsplan utarbetas för utbyggnaden av flygplatser och trafikledningsorganisation. Härvid bör särskilt klarläggas huru många flygplatser som på längre sikt erfordras, om dessa flygplatser böra specialiseras för olika ändamål samt huru tillkomsten av en bro Malmö—Köpenhamn påverkar markorganisationens utbyggnad.

Utredningarna böra i övrigt bedrivas på sådant sätt, att det blir möjligt att överblicka storleksordningen av såväl investerings- som driftskostnader för markorganisationen i området.

Luftfartsstyrelsen har vid överläggningarna med den danska luftfartsmyndigheten erhållit uppfattningen att denna har en med den svenska överensstämmande syn på frågan om de i detta sammanhang erforderliga utredningarna och deras bedrivande.

Den skisserade utredningen bör bedrivas av de danska och svenska luftfartsmyndigheterna i samarbete. Styrelsen avser att i annat sammanhang återkomma till frågan om medelsanvisning för sin del av utredningsarbetet.

---

Stockholm den 30 oktober 1964

*Henrik Winberg*

*Jan Wessel*

**Sjöfartsstyrelsen:**

---

Enligt medlemsförslaget finnes många alternativ för lösningen av storflygplatsfrågan. Det mest uppmärksammade projektet gäller förläggning av flygplatsen till Saltholmen i Öresund. Saltholm är helt kringfluten av starkt trafikerade sjöfartsleder, Drogden, Flintrännen och tvärleder mellan dessa huvudleder (se sjökort nr 921). Den närmaste huvudfarleden framgår på omkring 2 200 meters avstånd från Saltholms västra strand. Dessa betydelsefulla sjöfartsförhållanden har bland annat föranlett de svenska och danska Öresundsdelegationerna att för bron över Flintrännen föreslå 45 meters segelfri höjd. För Drogden har vidare föreslagits en tunnel. Vid planering av en storflygplats i närheten av de nu nämnda sjöfartslederna, och särskilt dess start- och landningsbanor, måste hänsyn tagas till dessa förhållanden.

Sjöfartsstyrelsen, som i ärendet inhämtat utlåtanden från Sveriges Fartygsbefälsförening och Rederiföreningen för mindre fartyg, får anmäla att styrelsen icke har något att erinra mot att en gemensam dansk-svensk utredning igångsättes för att undersöka möjligheterna för en samfällad lösning av flygplatsfrågorna i Öresunds-regionen. Åberopande vad inledningsvis anförts anser styrelsen att i utredningen bör delta representant för sjöfartens intressen.

---

Stockholm den 26 oktober 1964

*C. G. Widell*

*F. Simonsson*

*Stig Sandberg*

**Länsstyrelsen i Kristianstads län:**

---

Utförda trafikprognoser peka på att så väl Kastrup som Bulltofta nå sina kapacitetsgränser om cirka 10 år. Till detta kommer flygbullerproblemet. Båda flygfälten har bebyggelse i nära anslutning till rullbanorna, varför flygbullret redan nu är ett svårt problem för delar av Amager och Malmö. En utbyggnad ända till kapacitetsgränsen kommer därför att förorsaka betydande sanitära olägenheter.

Förslag ha därför väckts om en avlastning av den mest bullrande trafiken å Kastrup och Malmö till andra flygplatser. Avlastningen kan vara partiell eller total och ske till redan befintliga flygplatser eller till nya.

Det stora problemet är då var flygplatserna skola förläggas.

Ett alternativ är att ha en storflygplats på Själland och en storflygplats i Skåne. Ur flera synpunkter är emellertid nämnda lösning icke realistisk. Ett annat alternativ synes vara att man nöjer sig med en storflygplats jäm-

te flera mindre flygplatser belägna på sådant avstånd från den förra att flygplatsernas buffertzoner icke kollidera. För detta alternativ kunna svenska och danska myndigheter icke var för sig åstadkomma en lösning. Det måste bli en gemensam undersökning för de båda länderna.

Länsstyrelsen tillstyrker en utredning rörande en samfälld svensk-dansk lösning av flygplatsfrågorna. Därvid räcker det icke med att undersöka Kastrups och Bulltoftas förutsättningar att i fortsättningen tjäna som flygplatser och att överväga nya flygplatser å Saltholmen eller å de orter, som angivas i Skånes regionsplaneinstituts utredning »Jetflygplats i Skåne». Vid övervägandet av ny flygplats i Skåne bör sådan lösning eftersträvas att — utan eftersättande av andra väsentliga intressen — trafikmöjligheterna för Skåne i dess helhet förbättras.

---

Kristianstad i landskansliet den 26 oktober 1964

På länsstyrelsens vägnar:

*G. Lundborg*

*T. Allard*

#### Länsstyrelsen i Malmöhus län:

---

Enligt länsstyrelsens mening är frågan om förläggningen av ett eller flera storflygfält inom Öresundsregionen en synnerligen betydelsefull fråga för hela denna region. Länsstyrelsen har berört vissa därmed sammanhängande problem redan i sin skrivelse till statsrådet och chefen för försvarsdepartementet den 12 juni 1962 i anslutning till 1956 års flygbullerutrednings betänkande angående flygbuller som samhällsproblem. I skrivelsen, vid vilken jämväl fogats ett av länsarkitekten i länet avgivet yttrande beträffande bullerstörningen vid Malmö Bulltofta flygplats anförde länsstyrelsen bl. a.:

Länsstyrelsen delar länsarkitektens uppfattning rörande angelägenheten av att flygtrafikproblemen för Sydsveriges del — såsom varande en inom ramen för den regionala utvecklingsplaneringen och för den lokala bebyggelseplaneringen synnerligen betydelsefull faktor — snarast blir föremål för utredning.

Enahanda synpunkter framförde länsstyrelsen i sitt den 30 december 1963 avgivna utlåtande över det av svenska och danska öresundsdelegationerna avgivna betänkandet rörande öresundsförbindelsen. Därin anförde länsstyrelsen bl. a.:

Å den danska sidan av Öresund intager Kastrups flygplats med dess avsevärda flygintensitet ställningen såsom en betydande internationell flyghamn. Inom den svenska delen av öresundsregionen finnes Bulltofta och



Ängelholms flygplatser. För både Kastrup och Bulltofta har stora svårigheter uppstått, när det gäller att lösa såväl kapacitets- som bullerproblemen. Angelägenheten av att snarast tillskapa ett nytt interkontinentalt flygfält kommer därför allt mera i förgrunden och de med placeringen av detta fält förenade problemen måste lösas inom en mycket nära framtid. Möjligheterna att utvidga Kastrup eller tillskapa en ny interkontinental storflygplats är för närvarande föremål för undersökningar på dansk sida. Ett alternativ är härvid anläggandet av en ny sådan flygplats å Saltholmen. Andra alternativ är placering av en storflygplats på Själland eller i Skåne. Oavsett vilket alternativ som väljes i syfte att tillskapa en gemensam dansk-svensk storflygplats, måste — med tanke på de problem som flygbullret i relation till både Kastrup och Bulltofta skapar — frågan om lokaliseringen av en ny storflygplats tillmätas den allra största vikt vid bedömningen av spörsmålet om läget för den fasta förbindelsen över Öresund.

De problem, som aktualiserats därigenom att flygplatserna Kastrup och Bulltofta är otillräckliga har numera starkt accentuerats på grund av flygbullerfrågan. Utan att i detta sammanhang ingå på den komplicerade frågan om ett eller flera storflygfält i Öresundsområdet anser sig länsstyrelsen böra understryka angelägenheten av, att frågan om ersättningsplats för Bulltofta-fältet — i syfte att undvika flygbullerstörningar och för tillgodoseende närmast av inrikesflygets behov inom Malmöregionen — snarast lösas.

Malmö i landskansliet den 27 oktober 1964

*Gösta Netzen*

*O. Hultström*

#### Kommerskollegium:

---

I motionen erinras om att såväl Kastrup som Bulltofta inom en relativt snar framtid når sina kapacitetsgränser. Mot den bakgrunden och med hänsyn till bl. a. flygbullerproblemet som vid en ytterligare utbyggnad av flygplatserna ansetts komma att medföra betydande sanitära olägenheter har nya flygplatser bedömts bli erforderliga både för Köpenhamn och Malmö. Tanken på en gemensam storflygplats för att täcka det kommande behovet har därvid väckts.

Motionärerna framhåller nödvändigheten av att flygplatsfrågorna i Öresunds-regionen löses under intim samverkan mellan danska och svenska myndigheter. I motionen hemställes därför att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att undersöka möjligheterna för en samfällid lösning i denna fråga.

Kollegium finner övervägande skäl tala för att frågan om en dansk-svensk storflygplats i Öresunds-regionen närmare utredes. I en dylik ut-

redning synes de av handelskammaren i Göteborg redovisade synpunkterna vad beträffar flygtrafikens framtida utveckling förtjäna att uppmärksammas.

Stockholm den 1 december 1964

*Nils Malmfors*

*G. Jansson*

*Å. Degerman*

*Till kommerskollegium har remissvar inkommit från Sveriges allmänna exportförening och nedanstående handelskamrar.*

**Sveriges allmänna exportförening:**

---

Föreningen får för sin del tillstyrka det av motionärerna framlagda förslaget till rekommendation.

Då flygplatsfrågorna nära sammanhänger med frågan om fasta förbindelser över Öresund synes det naturligt att i förevarande motion redovisade frågeställningar beaktas vid den samverkan som redan inletts mellan svenska och danska myndigheter för att lösa gemensamma kommunikationsproblem.

Exportföreningen vill i detta sammanhang understryka angelägenheten av att här berörda frågor behandlas så skyndsamt som möjligt.

Stockholm den 26 oktober 1964

Sveriges allmänna exportförening

*C. F. Cadde*

*Hans Stenberg*

**Stockholms handelskammare:**

---

Handelskammaren har ingen erinran mot att de i motionen angivna problemen närmare utredes, så att underlag erhålles för en mer ingående bedömning av frågekomplexet. För närvarande saknas tillräckligt material för ett ställningstagande; detta gäller bl. a. de samhällsekonomiska synpunkterna på frågan.

Då flygplatsfrågorna nära sammanhänger med frågan om fasta förbindelser över Öresund, synes det naturligt att i förevarande motion redovisade frågeställningar även beaktas vid den samverkan som redan inletts

mellan svenska och danska myndigheter för att lösa gemensamma kommunikationsproblem.

Stockholm den 30 oktober 1964

Stockholms handelskammare

*Olof Leffler*

*Gunnar Himmelstrand*

**Skånes handelskammare:**

Såsom erinras i förslaget har spørsmålet om en gemensam lösning av flygplatsfrågorna för Själland och Sydsverige under senare tid tilldragit sig ökad uppmärksamhet på båda sidor om Öresund. Utredningar pågår eller har slutförts på såväl danskt som svenskt håll. Icke minst har därvid Saltholmsprojektet väckt stort intresse.

Redan trafiksäkerhetens krav gör det erforderligt att planläggning rörande utbyggnad eller omplacering av flygplatser inom olika delar av Öresundsregionen sker under danskt-svenskt samarbete. Av icke mindre betydelse är emellertid — särskilt med tanke på den interkontinentala flygtrafiken — att Själland och Sydsverige gemensamt erbjuder ett omfattande trafikunderlag inom en begränsad geografisk yta, för vilket en samordnad lösning av flygplatsfrågorna i en eller annan form redan på förhållandevis kort sikt kan visa sig påkallade såväl från samhällsekonomisk synpunkt som med hänsyn till de möjligheter till förbättrad service som därmed kan komma att erbjudas. Därvid kommer även frågan om en fast förbindelse över Öresund med i bilden.

Handelskammaren, som sålunda anser att en samverkan för att uppnå en ändamålsenlig lösning av flygplatsfrågorna inom Öresundsregionen är i hög grad önskvärd, har också i likhet med förslagsställarna den uppfattningen, att ett dylikt samarbete bör inledas redan på ett förberedande utredningsstadium. Utan att i och för sig anse sig kunna uttala förord för någon viss lösning av de föreliggande problemen får handelskammaren alltså tillstyrka en rekommendation till regeringarna i Danmark och Sverige att undersöka möjligheterna för en samfäll lösning av flygplatsfrågorna i Öresundsregionen. Det är av naturliga skäl angeläget att en sådan undersökning kommer till stånd utan dröjsmål.

Malmö den 2 november 1964

Skånes handelskammare

omfattande Skåne och södra Halland

*S. Hammar skiöld*

*Lars C. G. Samzelius*

**Handelskammaren i Göteborg:**

Med hänsyn till den starkt ökade flygtrafik som kan väntas i framtiden, är det angeläget att flygplatsfrågorna ägnas stor uppmärksamhet. Detta gäller såväl ifråga om utbyggnad av redan existerande flygfält som beträffande anläggandet av nya sådana. För Öresundsregionen med dess redan nu betydande flygtrafik synes det naturligt att flygplatsfrågorna diskuteras gemensamt av svenska och danska myndigheter. Handelskammaren har därför icke något att erinra mot att jämväl frågan om en dansk-svensk storflygplats göres till föremål för en särskild utredning.

Närmast i anledning av de trafikprognoser för den danska storflygplatsen (Kastrup eller Saltholm), som redovisas i föreliggande medlemsförslag, anser sig handelskammaren böra framföra några kompletterande synpunkter beträffande den framtida flygtrafiken. Det är icke sannolikt att även framdeles huvuddelen av den svenska kontinentala och interkontinentala flygtrafiken skall gå över den danska storflygplatsen. Åtminstone den kontinentala och kanske också USA-trafiken till och från Sverige kan förutses komma att gå direkt från ett antal i förhållande till större befolkningscentra välbelägna svenska flygplatser. En teknisk-ekonomisk utveckling och rationalisering på lufttrafikens område i kombination med en ytterligare förhöjd levnadsstandard kommer att ge ett tillräckligt trafikunderlag för dessa direktförbindelser. En sådan strukturomvandling av den svenska utrikes lufttrafiken är i och för sig önskvärd. Det är därför enligt handelskammarens åsikt betydelsefullt, att man på svenskt håll alltid har sin uppmärksamhet riktad på vikten av att icke vidtaga eller medverka till åtgärder, som kan komma att försvåra eller fördröja den här skisserade utvecklingen på luftfartens område.

Göteborg den 30 oktober 1964.

För Handelskammaren i Göteborg:

*D. Sandén*

*Å. Segge*

**Handelskammaren i Gefle:**

Bland de många projekt, som framlagts för att lösa den framtida erforderliga flygplatsutbyggnaden i Öresundsregionen, har det s. k. Saltholmsprojektet med en gemensam dansk-svensk storflygplats väckt stort intresse. Utan att taga ställning i själva sakfrågorna dels om en gemensam storflygplats bör anläggas i Öresundsregionen, dels ock, om så anses vara nödvän-

dig, var en sådan storflygplats bör vara belägen, önskar handelskammaren framhålla, att en gemensam dansk-svensk utredning för att söka lösa flygplatsfrågorna vid Öresund är ytterst önskvärd. Motionärerna syftar med sitt förslag endast därtill att regeringarna i Danmark och Sverige bör undersöka möjligheterna till en samfällad lösning av hithörande spörsmål. Handelskammaren finner sig förty kunna tillstyrka förslaget. Kammaren vill dock i detta sammanhang framhålla, att vid en sådan gemensam undersökning från svensk sida bör uppmärksammas, att en fortsatt utbyggnad av svenska flygplatser såväl i aktuell region som annorstädes i landet oundvikligen måste genomföras även om planerna på en gemensam dansk-svensk storflygplats förverkligas. Det får nämligen anses vara av största vikt, att man inom landet utan alltför stor omgång och tidsutdräkt skall kunna nå flera svenska storflygplatser med direktförbindelse till åtminstone de större huvudstäderna å kontinenten.

Handelskammaren utgår från att den senare beredes tillfälle att yttra sig över en eventuell dansk-svensk utredning rörande av motionärerna väckt fråga.

Gävle den 26 oktober 1964

Handelskammaren i Gefle  
för Gävleborgs län,  
Uppland och Dalarna

*Tryggve Ahlgren*

*Hans Undin*

Västernorrlands och Jämtlands handelskammare:

---

Såväl Kastrup som Bulltofta har begränsade utsikter att öka sin kapacitet, när bebyggelsen ligger mycket nära flygplatsen. Bl. a. påpekade 1956 års svenska flygbullerutredning, att det vore olämpligt med en tvärbana på Bulltoftafältet och förordade, att den mest bullrande trafiken flyttades över till en annan flygplats redan före 1970.

Eftersom en ut- eller nybyggnad av dessa flygfält är aktuell både för Danmark och Sverige, synes det lämpligt med ett samarbete. Den ökade koncentrationen av befolkningen och produktionen i hela det dansk-svenska Öresundsområdet ökar givetvis kraven på en storflygplats, vilken kan betjäna hela eller övervägande delen av områdets flygtrafik på de längre avstånden.

Handelskammaren får därför tillstyrka, att Nordiska rådet i enlighet med motionärernas förslag måtte rekommendera regeringarna i Danmark och

Sverige att undersöka möjligheterna att gemensamt lösa flygplatsfrågorna i Öresundsregionen.

Sundsvall den 26 oktober 1964

Västernorrlands och Jämtlands  
läns handelskammare

*Ax. Enström*

*Per-Richard Molén*

**Norrbottnens och Västerbottnens läns handelskammare:**

-----

Med hänsyn till trafikflygets snabba tillväxt synes behovet av en lösning av flygplatsfrågorna i Öresunds-regionen vara överhängande. För resande från detta handelskammardistrikt gäller främst, att matarlinjernas ändpunkter inom Öresunds-regionen får ett sådant läge att efter påbörjad flygresan tiden på marken blir så kort som möjligt. Detta synes kunna uppnås genom att ändpunkten på matarlinje från Övre Norrland förlägges till en gemensam dansk-svensk storflygplats, eller att kommunikationerna mellan ändpunkten och någon storflygplats utbygges till snabbförbindelse — på marken eller i luften. Den för oss synnerligen tidskrävande omvägen över Bromma vid avresa från Arlanda är den beklagliga erfarenhet handelskammaren härvid har i åtanke.

Med hänvisning till vad ovan anförts får handelskammaren tillstyrka, att i medlemsförslaget framställd hemställan om undersökning snarast kommer till stånd. Denna synes höra ske oavsett hur planerna på en förbindelse på den markburna trafiken Skåne—Danmark fortskrider.

Luleå den 29 oktober 1964

Norrbottnens och Västerbottnens  
läns handelskammare

*John Törnqvist*

*Åke Tåhlin*

**Chefen för flygvapnet:**

-----

Den militära flygverksamheten är av operativa och tekniska skäl bunden till områden som är geografiskt beroende av bas- och stridsledningssystemens uppbyggnad. På grund av det nuvarande luftledningssystemets utform-

ning söder om latituden genom Stockholm kan erforderliga flygoperativa krav icke helt tillgodoses, framför allt icke i samband med tillämpade övningar. Med anledning härav framlade chefen för flygvapnet i december 1959 ett förslag till nytt luftledssystem, vilket i princip innebar att luftleden Röd 1 mellan Stockholm och Malmö/Köpenhamn skulle förflyttas västerut till en ungefärlig sträckning över Jönköping—Kullen.

Detta grundläggande motiv för den föreslagna revisionen av luftledssystemet gäller fortfarande.

Den flygtekniska utvecklingen har medfört att flygtrafikledningen måste kontrollera och separera flygplanen inom terminalområdena oavsett rådande siktförhållanden. För att möjliggöra detta erfordras i områden med stor flygfrekvens ett från kapacitetssynpunkt lämpligt routesystem.

Flygskolan vid Ljungbyhed, F 5, tillföres under 1966 modernare jetflygplan. För att kunna tillgodose flygsäkerheten är det nödvändigt att dels utöka och förbättra flygtrafikledningen vid F 5 och dels att skapa utrymme för ovan nämnda routesystem genom att flytta övningsverksamheten österut. För närvarande är luftrummet över F 5 alltför hårt belastat genom de begränsningar det nuvarande luftledssystemet medför.

För att utreda möjligheterna att genomföra det av chefen för flygvapnet framlagda principförslaget till nytt luftledssystem med hänsyn till trafiken på flygplatserna Bulltofta, Ljungbyhed, Ängelholm, Kastrup och Värmlöse samt härav berörda terminalområden och angränsande luftleder har en svensk-dansk civil/militär expertgrupp, benämnd SVEDA-kommittén, varit i verksamhet sedan något över ett år. SVEDA:s utredningsresultat torde föreligga inom någon månad.

På grund av osäkerheten beträffande storflygplatsfrågorna för Köpenhamn och Malmö, både då det gäller lokaliseringen och tidpunkten för färdigställandet, har SVEDA helt inriktat sitt arbete på trafikprocedurerna för befintliga flygplatser.

Från flygvapnets synpunkt är det av flygsäkerhetsskäl, internt och m. h. t. den civila luftfarten, synnerligen angeläget att nuvarande luftledssystem snarast revideras i enlighet med det redan 1959 framlagda principförslaget.

En dansk utredning pågår om storflygplats för Köpenhamn. Förfrågan till svenska myndigheter har skett angående möjligheterna att utnyttja svenskt luftrum vid en utbyggnad av Kastrup eller för en ny flygplats på Saltholm. När luftrumsproblem härvid skulle uppstå för Bulltofta och Ljungbyhed vid vissa banriktningsskombinationer har de svenska myndigheterna föreslagit, att SVEDA-kommittén skulle få i uppdrag att biträda den danska utredningen.

Utredning angående storflygplats i Skåne pågår, men trafikledningsproblemen ha ej kunnat bearbetas eftersom något definitivt förslag beträffande flygplatsens lokalisering ännu ej har presenterats.

Nordiska rådets förslag att undersöka möjligheterna för en samfällad lösning av flygplatsfrågorna i Öresundsregionen bör med hänsyn till de stora luftrumsproblemen för såväl civil som militär flygverksamhet ses som enda framkomliga väg vid den fortsatta planeringen.

Chefen för flygvapnet föreslår därför att varje planerad förändring av flygplatser i berört område i ett så tidigt skede som möjligt överlämnas till SVEDA-kommittén för utredning angående luftrums- och trafikledningsorganisationen. Härigenom kommer chefen för flygvapnet — med principiell inställning att på lång sikt är två flygplatser att föredraga framför en gemensam storflygplats — att automatiskt beredas tillfälle att under utredningens gång framlägga sina synpunkter.

Stockholm den 6 november 1964

På uppdrag av chefen för flygvapnet

*W. Wagner*

Chef för sektion I vid flygstaben

*B. Carlström*

#### **Sveriges industriförbund:**

---

I förslaget hemställs att rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att undersöka möjligheterna för en samfällad lösning av flygplatsfrågorna i Öresundsregionen. Motionärerna framhåller vidare bland annat att inom en relativt snar framtid nya flygplatser blir erforderliga såväl för Malmös som för Köpenhamns del och ifrågasätter om icke en gemensam storflygplats skulle kunna täcka kommande behov av flygplatsutrymme. I detta sammanhang nämns vidare förslag om att förlägga en ny storflygplats till Saltholmen i Öresund.

Förbundet anser att de i förslaget diskuterade spörsmålen är av stor betydelse och att de bör närmare utredas i dansk-norsk-svensk samverkan. Med hänsyn till att behovet av en ny storflygplats kan bli aktuellt relativt snart och till den betydelse en sådan kan få för samhällsplaneringen inom Öresundsregionen bör utredningen bedrivas skyndsamt. Enligt Förbundets uppfattning måste därvid även frågan om fast förbindelse över Öresund beaktas.

Stockholm den 10 november 1964

Sveriges industriförbund

*Tage Kahlin*

*Carl Anderberg*



**Sveriges redareförening:**

— — — får Sveriges redareförening meddela, att föreningen kan tillstyrka rekommendationen om att närmare undersöka möjligheterna för en samfällad norsk-svensk lösning av flygplatsfrågorna i Öresundsregionen. Härvid bör jämväl sjöfartens intressen beaktas. Sålunda bör en flygplats icke förläggas så nära allmän farled eller med startbanorna i sådan riktning att fara kan uppkomma för kollisioner mellan flygplan och fartygens övre konstruktioner.

Göteborg den 22 oktober 1964

*Nils Grenander*

*Hans Larsson*

**Linjeflyg AB:**

Linjeflyg är i princip positivt inställt till förslaget om anläggandet av en gemensam dansk-svensk storflygplats i öresundsregionen. I anslutning härtill vill dock bolaget framföra vissa speciella synpunkter, som främst berör det svenska inrikesflygets möjligheter att framdeles på ett tillfredsställande sätt kunna betjäna sydvästra och nordvästra Skåne.

Sålunda förutsättes att:

1. därest saltholmsprojektet blir ett reellt alternativ som storflygplats inom öresundsregionen, projektets till synes snäva utvecklingsmarginaler i avseende på det omkringliggande luftrummet för storflygplatsen och berörda flygplatser beaktas;

2. saltholmsprojektet får en fast öresundsförbindelse med Malmö och Köpenhamn;

3. storflygplatsen ges den högsta möjliga tekniska och kapacitetsmässiga standard, grundad på utvecklingsprognoser omspännande en tidsperiod av minst 30 år från flygplatsens färdigställande och innefattande även den belastning som det reguljära inrikesflyget medför;

4. det reguljära svenska inrikesflyget får oinskränkt rätt att trafikera flygplatsen och därmed möjlighet att tillgodose dels Malmö-regionens behov av inrikes flygförbindelser, dels behovet av direkta anslutningsförbindelser till de internationella flyglinjerna;

5. en eventuell storflygplats på Saltholmen planeras och anläggs så, att den operativt möjliggör ett framtida bibehållande av Bulltofta som lokalflygplats för kortdistans- och allmänflyget eller anläggande av annan lokalflygplats för inrikesflyget inom sydvästra Skåne. Kravet på central lokalisering, kort avstånd och tid för markförbindelser, när det gäller flygplatser, som skall betjäna inrikesflyget, får enligt bolagets mening icke åsidosättas i sammanhanget.

Med åberopande av ovanstående vill Linjeflyg tillstyrka att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att undersöka möjligheterna för en samfällad lösning av flygplatsfrågorna i öresundsregionen.

Bromma den 10 november 1964

Linjeflyg Aktiefbolag

*Sven Östling*

**Transair Sweden AB (TSA):**

---

Jämväl TSA är av den uppfattningen, att flygplatsfrågorna i Öresundsregionen med tvingande nödvändighet måste lösas under intim samverkan mellan danska och svenska myndigheter. TSA vill därför tillstyrka, att Nordiska rådet rekommenderar de danska och svenska regeringarna att undersöka möjligheterna för en samfällad lösning av flygplatsfrågorna i Öresundsregionen.

I anslutning härtill önskar TSA emellertid anföra vissa synpunkter på anläggandet av en internationell för Öresundsområdet gemensam flygplats på Saltholm i Öresund.

### *1. Kapacitet*

Med kännedom om att en flygplats i storlekskategori ICAO (International Civil Aviation Organization) Code Letter A, till vilken Saltholm torde komma att hänföras, icke kan absorbera fler än 250 000—300 000 flygplanrörelser per år, finner TSA det vara realistiskt att anlägga en helt ny flygplats på Saltholm, som enligt verkställda utredningar redan från ianspråktagandet kommer att bli maximibelastad, utan att sörja för att ytterligare minst två flygplatser anlägges i Örestadsområdet såsom komplement till flygplatsen på Saltholm.

TSA hävdar således, att en flygplats på Saltholm icke kan ersätta Kastруп och Bulltofta flygplatser.

### *2. Banor, belysning, hinder*

Saltholms areal, som i dag uppgår till 1 500 hektar, måste t. ex. genom dämning på 1 meters vattendjup och dikning, utökas till c:a 3 000 hektar (kostnad 15 mill. Dkr) för att möjliggöra anläggandet av rullbanor av erforderlig längd. Det har diskuterats att anlägga två, med huvudbanan på Kastруп parallella banor med en längd av omkr. 4 000 m samt en bana i ost-västlig riktning. Banändarna synas då komma att nå fördämningskanten. Då banorna givetvis måste utrustas med bl. a. inflygningsljus, måste anordningar för dylik belysning anläggas i vattnet, vilket synes medföra

vissa problem. Analoga problem synes kunna uppstå i vad avser anordnandet av navigationshjälpmedel (NDB, locators o. s. v.) för inflygning.

En fast förbindelse mellan Sverige och Danmark (Malmö—Köpenhamn) blir nödvändig om Saltholmsprojektet skall realiseras. Man synes i dagsläget ha stannat inför en broförbindelse. Höjden på en dylik bro, som ju måste korsa Saltholm och de för olika navigationshjälpmedel internationellt fastställda approach-, aerodrome- och missed approach-sektorerna, skulle enligt inhämtade informationer uppgå till 100—110 meter. Detta måste innebära, att minimivärden för molnhöjd och sikt för att tillåta landning blir så höga, att en acceptabel regularitet i flygverksamheten icke kan erhållas. Det bör även framhållas, att blotta närvaron av en högbro måste inge en viss otrivsamskänsla hos piloterna. Ovan angivna problem torde emellertid i viss mån kunna negligeras, när och om fullständig »automatiserad inflygning» introduceras.

### 3. Väder och väderminima

Enligt från den svenska väderlektjänsten inhämtade synpunkter torde generellt sett väderleksförhållandena på en mindre och isolerad ö vara sämre än på fastlandet. Vädret på en ö influeras av framför allt vindar och det omgivande vattnets temperatur. I Öresund gäller ju den regeln, att västlig vind i en dimsituation ger Kastrup bättre väder än Malmö och östlig vind Malmö bättre väder än Kastrup. Dessa flygplatser komplettera således varandra vid sådana för landning marginala väderförhållanden, som t. ex. dimma innebär. I detta avseende torde t. ex. Saltholm vara betydligt sämre än både Malmö och Kastrup.

### 4. Tjänstgöringstider för flygande personal

Avståndet fägelvägen från Saltholms mitt till Malmö centrum uppgår till 15 km. Med hänsynstagande dels till dagens trafiksituation, dels att resan till Saltholm sker medelst en broförbindelse till ett annat land (tull- och passkontroll), dels ock att tid måste åtgå till formaliteter såsom broavgift och dylikt, torde tiden med bil från Malmö centrum till Saltholm uppgå till mer än 30 minuter. Det torde därför vara att förvänta, att incheckningstiden vid terminalerna för t. ex. inrikestrafik måste fördubblas. Krav från besättningsstationerna på en utökning av inställetiden från nuvarande 45 minuter före start till kanske den dubbla tiden, under motivering av den långa restiden till flygplatsen, torde komma att uppställas. Detta torde innebära ett behov av flera besättningar och därigenom fördyrade kostnader för flygföretagaren.

### 5. Bullerproblem

S. k. bullermattor, som konstruerats med stöd av Bullerutredningens befätkande och under hänsynstagande till en ljudtrycksnivå av 85 dB-A, re-

presenterande en kritisk bullergräns, utvisar att bullerproblemen i Köpenhamn och Malmö icke kommer att helt elimineras, om en ny flygplats förlägges till Saltholm. Huvudbanornas bullermatta täcker sydöstra delen av Amager och tangerar den svenska kusten vid Barsebäck. Den ost-västliga banans bullermatta täcker de centrala delarna av Amager (inklusive Kastруп) samt den centrala hamnen i Malmö.

#### 6. Alternativflygplats

I diskussionen om anläggandet av en ny, för Köpenhamn och Malmö gemensam flygplats på Saltholm, får man icke åsidosätta behovet av en fullgod alternativflygplats i Örestadsområdet. Denna fråga är av yttersta vikt. Kastrup och Bulltofta har ju — som ovan anförts — kompletterat varandra i detta avseende.

#### 7. Katastroftjänst

Anordnandet av en fullgod katastroftjänst vid en flygplats på en isolerad ö av Saltholms storlek och geografiska struktur torde innebära vissa problem. Räddningsmateriel, som möjliggör verksamhet på såväl den sankna markytan som i de omgivande vattenområdena måste finnas tillgänglig (t. ex. terränggående fordon, båtar, amfibiebilar). Vidare måste en snabbt framkomlig transportväg till sjukhus vara säkerställd.

Malmö i november 1964

*Gösta Ellhammar*

Verkst. direktör

*C-O. Nordlander*

Flygchef

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Till trafikutskottet har hänvisats ett medlemsförslag om dansk-svensk storflygplats. Medlemsförslaget har behandlats av utskottet vid dess sammanträden i Stockholm den 18 december 1964 och den 15 januari 1965. Vid sammanträdet den 18 december 1964 deltog även ministern för offentliga arbeten Kai Lindberg, statsråd Erik Himle samt statsrådet Gösta Skoglund i sakens behandling.

#### 1. Medlemsförslaget

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att undersöka möjligheterna för en samfällid lösning av flygplatsfrågorna i Öresundsregionen.

## 2. Remissyttranden över medlemsförslaget

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Scandinavian Airlines System

### *Danmark*

Handelsministeriet

Boligministeriet

Egnsplansektariatet for Storkøbenhavn

Erhvervenes Trafikudvalg

Danmarks Rederiforening

Turistforeningen for Danmark

### *Finland*

Ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena

### *Norge*

Samferdselsdepartementet

Luftfartsdirektoratet

Scandinavian Airlines System, Region Norge

### *Sverige*

Luftfartsstyrelsen

Sjöfartsstyrelsen

Länsstyrelsen i Kristianstads län

Länsstyrelsen i Malmöhus län

Kommerskollegium

Sveriges allmänna exportförening

Stockholms handelskammare

Skånes handelskammare

Handelskammaren i Göteborg

Handelskammaren i Gefle

Västernorrlands och Jämtlands handelskammare

Norrbottnens och Västerbottens läns handelskammare

Chefen för flygvapnet

Sveriges industriförbund

Sveriges redareförening

Linjeflyg AB

Transair Sweden AB (TSA)

Samtliga remissinstanser stöder medlemsförslaget så till vida, att de anser att flygplatsfrågorna i öresundsregionen måste lösas genom ett samarbete mellan danska och svenska myndigheter. *Scandinavian Airlines System* ger uttryck för förhoppningen att ett utredningsarbete på gemensam grundval kan börja inom en nära framtid. Konsortiet understryker vidare angelägenheten av att delta i utredningsarbetet. *Luftfartsstyrelsen* anför, att från dansk sida framställts önskemål om dansk-svenskt samarbete beträffande de frågor om luftrumets utnyttjande, som uppstår i samband med utredningen om Köpenhamns flygplats. Styrelsen meddelar,

att de svenska myndigheterna i anledning härav föreslagit att den s. k. Svedagruppen skall få i uppdrag att biträda vid utredningen. Svedagruppen är en dansk-svensk arbetsgrupp, som sedan ett par år är i verksamhet för behandling av trafikledningsproblem i Köpenhamn—Malmöområdet. *Egnsplansekretariatet for Storkøbenhavn* framhåller, att det på grund av de mycket omfattande region- och stadsplaneringsmässiga konsekvenserna av flygplatsproblemet är alldeles nödvändigt, att det dansk-svenska samarbetet utvecklas från att i dag endast omfatta rent flygtekniska frågor till att avse alla aspekter av flygplatsspörsmålet, däribland också region- och stadsplaneringsfrågor. *Länsstyrelsen i Kristianstads län* anser, att det inte räcker med att undersöka Kastrups och Bulltoftas förutsättningar att i fortsättningen tjäna som flygplatser utan att nya flygplatser å Saltholmen eller å de orter, som angivas i Skånes regionplaneinstituts utredning »Jetflygplats i Skåne», måste övervägas. Vid övervägandet av ny flygplats i Skåne bör sådan lösning eftersträvas att -- utan eftersättande av andra väsentliga intressen -- trafikmöjligheterna för Skåne i dess helhet förbättras. *Chefen för flygvapnet* föreslår, att varje planerad förändring av flygplatser i det aktuella området i ett så tidigt skede som möjligt överlämnas till Svedagruppen för utredning av luftrums- och trafikledningsorganisationen.

Vad gäller lämpligheten av att lösa öresundsregionens flygplatsproblem genom att anlägga en dansk-svensk storflygplats, går meningarna delvis isär. Flertalet remissinstanser synes räkna med att en gemensam storflygplats kan komma att bli en realitet men tar inte direkt ställning till spörsmålet. Klart positivt till en sådan gemensam lösning är Scandinavian Airlines System (se nedan).

*Luftfartsstyrelsen* åberopar i sitt yttrande över betänkandet om öresundsförbindelsen, i vilket bl. a. framhålles, att en gemensam storflygplats i varje fall inte kan förutsätta betjäna all slags flygtrafik i Malmö-Köpenhamnsområdet. Särskilda flygplatser måste förutses vid Köpenhamn och Malmö (Bulltofta) för bl. a. allmänflyget. *Handelskammaren i Göteborg* har inget att erinra mot att frågan om en dansk-svensk storflygplats görs till föremål för utredning. Handelskammaren framhåller emellertid samtidigt, att det inte är sannolikt att även i framtiden huvuddelen av den svenska kontinentala och interkontinentala flygtrafiken kommer att gå över den danska storflygplatsen. Åtminstone den kontinentala och kanske även USA-trafiken till och från Sverige kan förutses komma att gå direkt från ett antal i förhållande till större befolkningscentra välbelägna svenska flygplatser. Det är därför betydelsefullt att man på svenskt håll alltid har sin uppmärksamhet riktad på vikten av att icke vidtaga eller medverka till åtgärder, som kan komma att försvåra eller fördröja denna utveckling. *Chefen för flygvapnet* redovisar som sin principiella inställning -- utan särskild motivering -- att på lång sikt två flygplatser är att föredraga fram-

för en gemensam storflygplats. *Skånes handelskammare* framhåller, att det särskilt med tanke på den interkontinentala flygtrafiken är betydelsefullt, att Själland och Sydsverige gemensamt erbjuder ett omfattande trafikunderlag inom en begränsad geografisk yta, för vilket en samordnad lösning av flygplatsfrågorna i en eller annan form redan på förhållandevis kort sikt kan visa sig påkallade såväl från samhällsekonomisk synpunkt som med hänsyn till de möjligheter till förbättrad service, som därmed kan komma att erbjudas. Även *Linjeflyg AB* är i princip positivt inställd till förslaget om anläggandet av en gemensam dansk-svensk storflygplats i öresundsregionen. *Turistforeningen for Danmark* framhåller, att det bör eftersträvas en lösning, där flygplatsen placeras så nära Köpenhamns centrum som möjligt.

Flera remissinstanser diskuterar möjligheterna att realisera den i medlemsförslaget omnämnda storflygplatsen på Saltholm. Som nämnts ovan får detta förslag starkt stöd av *Scandinavian Airlines System*. Konsortiet är övertygat om att de ekonomiska och operationella fördelarna av en gemensam skandinavisk huvudterminal för transkontinental trafik under kommande år kommer att öka snarare än avtaga. Med interkontinentala plan, som kan taga 250 eller senare kanske 500 passagerare, får biljettpriserna förutsättas komma ytterligare att sjunka. För att tillvarata de skandinaviska resenärernas intressen och för att säkra deras möjligheter att använda sig av de billigare färdsätten, måste SAS i sin planering inkludera anskaffandet av dylika plan. Förutsättningen är emellertid att planen kan operera från ett område, där det finns tillräckligt trafikunderlag. Det synes därför konsortiet naturligt att lokalisera en storflygplats i närheten av det område, där man har den största befolkningskoncentrationen, vilket anses vara öresundsområdet. En undersökning utförd av SAS tekniska avdelning har visat att Saltholm erbjuder stora fördelar, som andra alternativ saknar. Vad gäller bullerolägenheter synes Saltholm erbjuda en enastående lösning, i det flygplatsen, omgiven av vatten, kommer att ligga ca 15 kilometer från Köpenhamns respektive Malmös centrala delar. Vidare har ön, förutom nödvändig areal, ett markfundament av sådan beskaffenhet, att det kan tala vikten av de största plan, som inom en överskådlig framtid kan väntas bli satta i trafik. Saltholm erbjuder vidare inflygningsförhållanden, som konsortiet reservationslöst betecknar som särdeles goda. En koncentration av hela trafiken till en välplanerad flygplats med förutsättning för framtida utvidgning, anses förenkla trafikens koordinering och därmed öka säkerheten i luften. Konsortiet framhåller vidare, att flera direktförbindelser i framtiden otvivelaktigt kommer att upprättas mellan de större skandinaviska städerna och europeiska metropoler men att den sydgående trafiken även i fortsättningen i stor utsträckning måste gå via den skandinaviska storflygplatsen. Den väsentligaste delen av den interkontinentala trafiken blir sålunda samlad till öresundsregionen. Konsortiet förklarar sig

villigt att till en dansk-svensk utrednings förfogande ställa resultaten av de undersökningar, som konsortiet hittills företagit samt berett att deltaga i det förutsatta interskandinaviska utredningsarbetet.

*Linjeflyg AB* framhåller, att därest saltholmsprojektet blir ett reellt alternativ som storflygplats inom öresundsregionen, måste projektets till synes snäva utvecklingsmarginaler i avseende på det omkringliggande luft- rummet för storflygplatsen och berörda flygplatser beaktas. Linjeflyg förutsätter att saltholmsprojektet får en fast öresundsförbindelse mellan Malmö och Köpenhamn samt att det reguljära svenska trafikflyget får oinskränkt rätt att trafikera flygplatsen. En eventuell storflygplats på Saltholm måste vidare enligt bolaget planeras och anläggas så, att den operativt möjliggör ett framtida bibehållande av Bulltofta som lokalflygplats för kortdistans- och allmänflyget. *Transair Sweden AB* anser det orealistiskt att anlägga en helt ny flygplats på Saltholm, som enligt verkställda utredningar redan från ianspråktagandet kommer att bli maximibelastad, utan att sörja för att minst två flygplatser anlägges i öresundsområdet såsom komplement. En flygplats på Saltholm kan alltså enligt bolaget inte ersätta Kastrup och Bulltofta flygplatser. En fast förbindelse mellan Sverige och Danmark blir nödvändig, om saltholmsprojektet skall realiseras. *Transair* framhåller, att brohöjden enligt inhämtade upplysningar skulle uppgå till 100—110 meter, vilket måste innebära, att minimivärde för molnhöjd och sikt för att tillåta landning måste bli så höga, att en acceptabel regularitet i flygverksamheten inte kan erhållas. Generellt sett torde vidare väderleksförhållandena på en mindre och isolerad ö vara sämre än på fastlandet. Bolaget framhåller slutligen, att man inte får åsidosätta behovet av en fullgod alternativflygplats i örestadsområdet. Denna fråga anses vara av yttersta vikt. Kastrup och Bulltofta har ju kompletterat varandra i detta avseende.

*Danmarks Rederiforening* uppmärksammar faran av kollisioner mellan flygplan under inflygning och större fartyg, vilkas masthöjd kan överstiga 40 meter. Denna risk understryks även i *sjöfartsstyrelsen*.

### 3. Utskottet

Uppenbart är att flygplatsfrågorna i Öresundsregionen måste lösas i dansk-svensk samverkan. Motiven för en sådan samverkan är uppenbara. Luftrummet inom regionen är så begränsat, att isolerade nationella utbyggnader i praktiken är otänkbara.

Enligt utskottets mening måste emellertid perspektivet vidgas i vad gäller det centrala spørsmålet om en storflygplats och inriktas på Norden i dess helhet. Den interkontinentala trafiken kommer inom en tioårsperiod sannolikt att ombesörjas av utomordentligt stora och snabba flygplan, måhända av överljudstyp. Förutsättningen för att resenärerna från de nor-



diska länderna skall kunna utnyttja dessa nya färdmedel på ett effektivt sätt är främst att en flygplats med tillräckligt trafikunderlag finns att tillgå. Endast de nordiska länderna sammantagna eller i vart fall flera av dem torde kunna erbjuda ett sådant trafikunderlag. Vidare finner utskottet uppenbart, att en sådan storflygplats både av geografiska och andra skäl måste lokaliseras till Öresundsregionen. Redan nu är Kastrup den fjärde största flygplatsen i Europa och Nordens största. Utbyggnaden av en storflygplats i Öresundsregionen måste under sådana omständigheter bli en gemensam nordisk angelägenhet.

Det första spørsmålet, som reser sig, är självfallet en sådan storflygplats placering inom regionen. En på lång sikt tillräcklig utbyggnad av Bulltofta eller Kastrup är av allt att döma förenad med betydande, sannolikt oöverstigliga svårigheter. Inom en relativt snar framtid når bägge flygplatserna vad som i varje fall i dagens läge anses vara deras kapacitetsgränser. Redan en utbyggnad till denna kapacitetsgräns är för övrigt med hänsyn till flygbullret förenad med betydande sanitära olägenheter.

Under sådana omständigheter blir det naturligt att undersöka förutsättningarna för att anlägga en ny storflygplats, som verkligen blir i stånd att lätta kommande behov av flygplatsutrymme. I diskussionerna har nämnts ett flertal alternativ. En möjlighet är att utvidga Kastrup söderut, andra att på lämplig plats på Själland eller i Skåne anlägga en ny flygplats ytterligare. Ett alternativ är att anlägga den gemensamma storflygplatsen på ön Saltholm i Öresund. Enligt utskottets mening är det angeläget att de nordiska regeringarna gemensamt prövar de olika alternativa lösningarna av flygplatsproblemen i Öresundsregionen.

Såvitt utskottet nu kan finna, erbjuder saltholmsprojektet betydande fördelar, varför en samnordisk utredning lämpligen bör inrikta sig i första hand på en undersökning av detta alternativ. Därvid måste bl. a. utredas, huruvida en blivande saltholmsflygplats kan ges en på lång sikt tillräcklig kapacitet. Motstridiga uppgifter har på denna punkt framkommit vid remissbehandlingen av medlemsförslaget. Det synes vidare råda delade meningar om öns lämplighet ur flygbullersynpunkt. Genom bullermätningar måste klarläggas exempelvis, hur flygbullret fortplantar sig över de omkringliggande vattenytorna.

Frågan om en ersättningsflygplats för regionen måste också utredas, liksom i vilken omfattning andra flygplatser i närheten av Köpenhamn och Malmö skall bibehållas eller nyanläggas som lokalflygplatser för kortdistansflyg och allmänflyget.

Anläggandet av en gemensam skandinavisk storflygplats förutsätter att ett folkrättsligt avtal ingår beträffande denna. I ett sådant avtal bör lösas frågor om finansiering och uppbärandet av avgifter och tullar samt andra liknande spørsmål. Projektet involverar även en rad andra problem, t. ex. väderleksfrågor, tjänstgöringstider för personal samt anordnandet av ka-

tastroftjänst. Även dessa och liknande problem bör med det snaraste utredas. Med hänsyn till frågans lokala betydelse bör även berörda kommuner få tillfälle att medverka i utredningsarbetet.

Under återopande av det ovan anförda får trafikutskottet föreslå,

att Nordiska rådet i anledning av medlemsförslaget antar följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka möjligheterna för en samfäll lösning av flygplatsfrågorna i Öresundsregionen, varvid den eventuella storflygplatsens förläggning till ön Saltholm i Öresund i första hand bör undersökas.

Stockholm den 15 januari 1965

<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>	<i>Karl-August Fagerholm</i>
<i>Raino Hallberg</i>	<i>Svend Horn</i>	<i>Nils Jacobsen</i>
<i>Harry Klippenvåg</i>	<i>Aksel Larsen</i>	<i>Jon Leirfall</i> Förman
	<i>Birger Lundström</i>	

#### Reservation

Jag har för min del ansett frågan om en eventuell storflygplats i Öresundsregionen vara förenad med så många ouppklarade problem, att jag ej kan finna tiden ännu vara mogen för ett ställningstagande från rådets sida.

Jag får därför föreslå,

att Nordiska rådet beslutar återförvisa saken till trafikutskottet för fortsatta överväganden.

Stockholm den 15 januari 1965

*Georg Pettersson*

## BILAGA 3

**Tilläggsbetänkande av Nordiska rådets trafikutskott över  
medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist sag A 46, medlemsforslag om en dansk-svensk storlufthavn, hvorom udvalget afgav betænkning den 15. januar 1965.

I udvalgets behandling af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsrådet Gösta Skoglund og kommunikationsministern Grels Teir.

Desuden har statssekretæren Lars Peterson, Sverige, og riksdagsmanden Arne Petersson, Sverige, deltaget som sagkyndige.

Altingsmand Ásgeir Bjarnason meddelte, at Island kun havde ringe interesse i at deltage i udredningsarbejdet vedrørende en lufthavn i Øresunds-området, og at han derfor ville undlade at stemme for den foreslåede rekommandation.

Riksdagsmand Georg Pettersson ønskede at opretholde sin tidligere reservation.

De øvrige medlemmer kunne fuldt ud henholde sig til udvalgets betænkning af 15. januar 1965.

Udvalget indstiller derfor,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i de nordiske lande at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresunds-regionen, og herved i første række undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm i Øresund.

Reykjavík, den 16. februar 1965

<i>Ásgeir Bjarnason</i>	<i>Leif Cassel</i>	<i>K. Damsgaard</i>
<i>Karl-August Fagerholm</i>	<i>Raino Hallberg</i>	<i>Aksel Larsen</i>
<i>Nils Jacobsen</i>	<i>Kauno Kleemola</i>	<i>Svend Horn</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Birger Lundström</i>	<i>Jakob Remseth</i>
Formand		

**Reservation**

Med hänvisning till tidigare reservation föreslår jag,

att Nordiska rådet beslutar återförvisa saken till trafik-  
utskottet för fortsatta överväganden.

Reykjavik den 16 februari 1965

*Georg Pettersson*

## **Medlemsförslag**

### **angående gemensam medicinalstatistik**

*(Väckt av Gunnar Edström, Gunnar Henriksson, Urho Kähönen och  
Judit Nederström-Lundén)*

En ur medicinsk synpunkt ändamalsenlig lösning av ett lands hälsoproblem förutsätter en effektiv statistik, som möjliggör översikt över sjuklighet och dödlighet i landet, över de mest framträdande sjukdoms- och dödsorsakerna, över kategorier och antal av medicinsk personal, över medicinska institutioner samt över hygieniska och sociala åtgärder på hälso- och sjukvårdens område.

Medicinalstatistiken skapar underlag för avvägning av enskilda hälsoproblem i förhållande till varandra, så att de kan angripas på ett mer planmässigt koordinerat sätt under bästa utnyttjande av personella och materiella resurser.

Under lång tid har statistiska uppgifter angående epidemiska sjukdomar använts vid studium över sjukdomarnas orsaker och deras utbredning. Denna speciella statistik har väsentligt bidragit till att en rad tidigare ofta förekommande och farliga epidemiska sjukdomar nu kan bekämpas mer effektivt. Även för att komma till klarhet över de komplicerade orsaksförhållanden, som ligger till grund för vissa långtidssjukdomar som cancer, reumatiska sjukdomar, psykiska lidanden, vissa yrkessjukdomar och s. k. näringssjukdomar, spelar en detaljerad medicinalstatistik allt större roll.

Redan vid sin första session år 1953 antog Nordiska rådet en rekommendation till regeringarna i Danmark, Island, Norge och Sverige angående nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område. I enlighet med denna rekommendation framlade regeringarna för rådet vid 1954 års session en redogörelse över olika områden för fortsatt samarbete de nordiska länderna emellan på hälso- och sjukvårdens område. I anslutning till dessa regeringarnas redogörelser upptog rådet vid nämnda session olika hälsovårdsfrågor till behandling, vilka gjordes till föremål för rekommendationer. Bland andra antogs en rekommendation angående gemensam medicinalstatistik (rekommendation nr 11/1954).

Till fullföljande av denna rekommendation sammanträffade sakkunniga

från berörda länder i november 1955, varvid beslöts, att med hänsyn till rådande stora olikheter det vid dåvarande tidpunkt icke var praktiskt lämpligt att utarbeta gemensamma grunder för de nordiska ländernas medicinalstatistik. I syfte att få till stånd enhetlighet på vissa områden av medicinalstatistiken beslöt man dock att upptaga till behandling följande områden: likartade definitioner såvitt möjligt beträffande begreppen levande födda eller dödfödda samt andra medicinska företeelser av intresse för statistiken om födselar och spädbarnsdödlighet, statistiken beträffande akuta epidemiska sjukdomar, dödsorsaksstatistiken, olycksfallsstatistiken, sjukhusstatistiken samt statistiken rörande medicinalpersonalen.

Några mera konkreta resultat av detta arbete torde emellertid icke ha uppnåtts.

Även om numera den allmänna statistiken på förevarande område i stort sett torde vara ensartad i de nordiska länderna samt följer de internationella riktlinjer, som uppställts av Världshälsovårdsorganisationen, finnes alljämt på området olikheter, såsom i fråga om termer, tabelluppställningar m. m., som avsevärt försvårar det statistiska samarbetet de nordiska länderna emellan och minskar jämförligheten.

Värdet av de enskilda ländernas nationella medicinalstatistik torde bli betydligt större, om det blev möjligt att jämföra dem och sammanställa data från flera länder. Förutsättning härför är emellertid, att de definitioner, på vilka de statistiska uppgifterna bygger, är identiska.

Det synes angeläget att medicinalstatistiken, som utgör en viktig grund för ett vidgat utbyte av erfarenheter på hälso- och sjukvårdens område mellan de nordiska länderna, utformas så, att full parallellitet uppkommer, d. v. s. så att den omfattar samma grenar, bringas till samma utvecklingsgrad och använder samma begreppsbestämningar. Den bör omfatta både administrativ statistik och statistik över sjukdomar, dödsorsaker, olycksfall och därmed sammanhängande ting. Särskilt angeläget synes vara att den specifikt medicinska statistiken främjas. Den är för närvarande svagt utvecklad. Goda möjligheter finns att bygga ut denna statistikgren under samverkan länderna emellan. Det bör övervägas huruvida icke insamlande av primärmaterial och bearbetning eventuellt skulle kunna ske gemensamt och med tillämpning av viss arbetsfördelning, som skulle leda till bättre utnyttjande av tillgängliga resurser.

Det synes betydelsefullt att spørsmålet om gemensam nordisk medicinalstatistik på nytt upptages till behandling. En koordinering av den offentliga statistiken på hälso- och sjukvårdens område i de olika nordiska länderna i överensstämmelse med vad ovan antytts skulle kunna bli ett betydelsefullt led i rationaliseringsarbetet och underlätta erfarenhetsutbytet mellan ländernas medicinska organ.

Under hänvisning till det anförda får vi hemställa,

att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna.

Lund och Helsingfors i september 1964

*Gunnar Edström*

*Gunnar Henriksson*

*Urho Kähönen*

*Judit Nederström-Lundén*

*BILAGA 1***Yttranden över medlemsförslaget****Nordiska hälsovårdshögskolan:**

— — — får Nordiska hälsovårdshögskolans styrelse, som först nu fått tillfälle avge yttrande i ärendet, anföra att det även ur hälsovårdshögskolans synpunkt är av värde om en bättre samordning än nu av den nordiska medicinalstatistiken kan komma till stånd.

Styrelsen anser emellertid — i anledning av en tidigare privat skrivelse från föreståndaren till presidiets kanslichef — att en samordnande uppgift på detta område icke låter sig förena med hälsovårdshögskolans arbetsuppgifter.

Göteborg den 4 december 1964

*Rolf Bergman*

*E. Bunne*

**D a n m a r k****Indenrigsministeriet:**

*Sundhedsstyrelsen* har i skrivelse af 4. november 1964 med forslagsstillerne erklæret sig enig i, at såfremt der skal kunne foretages sammenligninger mellem de nordiske landes medicinalstatistikker, må der tilstræbes ensartede definitioner af de begreber, hvorpå de statistiske oplysninger bygger. *Sundhedsstyrelsen* føler sig ikke overbevist om, at en fuldstændig ensartethed vil kunne opnås på alle områder, men styrelsen tilslutter sig alligevel tanken om, at spørgsmålet om en fælles nordisk medicinalstatistik påny tages op til behandling.

*Indenrigsministeriet* kan for sit vedkommende henholde sig til det af *Sundhedsstyrelsen* udtalte.

København, den 11. november 1964

P. m. v.

*Zeuthen*

*Blom-Hanssen*



**F i n l a n d****Medicinalstyrelsen<sup>1</sup>:**

— — — får medicinalstyrelsen meddela, att det ifrågavarande förslaget om gemensam nordisk medicinalstatistik är motiverat och befogat samt att medicinalstyrelsen i mån av sina möjligheter kommer att medverka till den ifrågavarande samnordiska statistikens åstadkommande.

Helsingfors den 12 november 1964

Överdirektör *Aatto Virta*

Medicinalråd *P. Kuusisto*

**Statistiska centralbyrån:**

Det internationella förenhetligandet av hälso-, sjukdoms- o. dyl. statistik är ett av Internationella Hälsoorganisationens verksamhetsområden. Den viktigaste sidan i denna förenhelligande verksamhet är utvecklandet av den internationella nomenklaturen över sjukdomar- och dödsorsaker samt framläggandet av anvisningar om dess användning. Internationella Hälsoorganisationens verksamhet på detta område är fortlöpande och den kan väntas medföra, att de statistiska uppgifterna om olika länder med tiden blir allt bättre jämförliga.

Förhållandena i de nordiska länderna är så likartade, att möjligheterna att förenhetliga statistiken är större på nordisk än på världsomfattande nivå. Statistiska centralbyrån finner det önskvärt att ökad enhetlighet skapas i de nordiska ländernas hälso- och dödsorsaksstatistik. Centralbyrån anser emellertid, att detta mål kan nås endast genom samarbete under en längre tid mellan de myndigheter, som i de nordiska länderna uppgör hälso- och dödsorsaksstatistiken.

Den hävdvunna formen för nordiskt samarbete inom statistiken är att cheferna för de nordiska statistiska centralämbetsverken gemensamt tillsätter utskott för förenhetligande och annat samarbete inom olika grenar av statistiken. För undvikande av dubbelarbete, sinsemellan stridiga rekommendationer o. dyl. är det viktigt att allt nordiskt samarbete inom den officiella statistiken underställes dessa chefer. Statistiska centralbyrån finner det önskvärt, att hälso-, dödsorsaks- och annan dylik statistik inlemmas i fältet för detta samarbete vid följande nordiska statistiska chefsmöte, som hålles 1966. Arbete kunde dock redan tidigare inledas t. ex. så, att i något land det ämbetsverk, som uppgör hälso- och dödsorsaksstatistiken skulle åta sig att börja förbereda frågan och organisera samarbetet.

<sup>1</sup> Yltrandet översatt från finska.

I Finland uppgöres hälsostatistiken av medicinalstyrelsen och dödsorsaksstatistiken av Statistiska centralbyrån, som även uppgör nativitets- och dødlighetsstatistiken, vilka nära ansluter sig till de förstnämnda statistikserierne. Därför borde för Finlands del såväl centralbyrån som medicinalstyrelsen vara representerade i ett nordiskt samarbeitsorgan.

Helsingfors den 11 november 1964

Överdirektör *Eino H. Laurila*

Avdelningschef *Georg Luther*

#### **Finlands läkarförbund:**

---

Förslaget är värt understöd och ett förverkligande av det däri framförda syftet skulle i flera hänseenden vara nyttigt.

Enligt vår uppfattning är det dock icke lätt att uppnå detta syftemål. Åtminstone för Finlands vidkommande skulle en allvarlig strävan att uppnå det föreslagna resultatet förutsätta uppenbarligen avsevärda ändringar i medicinalstatistikens organisation, varförutom det skulle förutsätta användande av betydligt större medel för detta ändamål.

Helsingfors den 9 november 1964

Finlands läkarförbund

Ordförande *M. J. Karvonen*

Bitr. ombudsman *Tapani Kosonen*

#### **N o r g e**

##### **Sosialdepartementet:**

Siden forslag om felles medisinalstatistikk for de nordiske land ble framsett i 1954, er det i nordiske land skjedd en stadig utbygging av helsestatistikken. Dette gjelder både de offentlige publikasjoner på området og den statistikk som utarbeides for mer vitenskapelige formål.

Når det gjelder innsamling av statistiske data, nomenklatur og hvilke opplysninger den offisielle statistikk skal gi, er de nordiske land bundet av World Health Regulation No. 1 av 1948 med seinere endringer og av International Statistical Classification of Diseases, Injuries and Causes of Death. Både reglementet og klassifikasjonsbestemmelsene revideres etter behov, de siste med ca. 10 års mellomrom, og de nordiske land deltar i dette løpende revisjonsarbeid.

På grunnlag av de internasjonale bestemmelser vil de forholdsvis grove statistiske data som den offisielle statistikk gir, i stor utstrekning uten videre kunne sammenliknes fra land til land, forutsatt at statistikken publiseres.

I de henseender hvor statistikken ikke er regulert av internasjonale bestemmelser, og således ikke alltid gir det ønskelige grunnlag for sammenlikninger landene imellom, er forholdet til dels at de enkelte land i noen grad er nødt til å ta hensyn til spesielle forhold, herunder både framtidsplaner og tidligere anvendte registreringsmåter. I enkelte problemstillinger kan hensynet til sammenlikning bakover i tiden være viktigere enn hensynet til sammenlikning med naboland. For vårt land gjelder dette for tiden eksempelvis visse sider ved vurderingen av tuberkulosearbeidets resultater.

Parallellt med ønsket om koordinering går således ønsket om innen den felles ramme å bevare noen grad av frihet til å legge opp helsestatistikken i samsvar med forholdene og den helsepolitiske målsetting i det enkelte land. En for omfattende og detaljert avtale kan i enkelte spørsmål komme til å virke som en hemsko på utviklingen.

Da de internasjonale bestemmelsene tar sikte på å oppnå ensartethet i de henseender hvor sammenlikning mellom landene er av vesentlig betydning, er de områder som faller utenfor bestemmelsene i hovedsaken slike hvor behovet for sammenlikning er relativt mindre.

Departementet er av den oppfatning at dette også gjelder sammenlikninger mellom de nordiske land, også om en tar i betraktning de sammenliknende undersøkelser som er av interesse som følge av landenes innbyrdes naboskap og likhet i utviklingstrinn, sosiale vilkår m.v.

Dette innebærer på ingen måte at tiltak til koordinering av den offisielle helsestatistikk i de nordiske land ikke er av interesse også utover den samordning som skjer gjennom de nevnte internasjonale bestemmelser, men departementet finner at de behov for samordning som til enhver tid måtte melde seg, mer hensiktsmessig kunne imøtekommes ved direkte samarbeide mellom de sentrale helsemyndigheter, eksempelvis via de årlige møter av de nordiske lands helsedirektører.

Sammenliknende undersøkelser av mer spesiell natur som vanskelig lar seg gjennomføre innen rammen av den offisielle statistikk, bør fortrinnsvis tilrettelegges ved direkte samarbeid mellom vitenskapelige institusjoner i de enkelte land. Innen det samarbeide som er etablert mellom det norske og det finske kreftregister foreligger utmerkede eksempler på slike koordinerte undersøkelser.

Felles innsamling av statistisk primærmateriale og felles bearbeiding på enkelte områder støter på praktiske og prinsipielle vansker. Primærmaterialet til vår offisielle helsestatistikk fåes i det vesentlige fra legene. For å unngå unødig belastning av disse samt for å unngå at grensen for opplysningsplikten overskrides, er primærmaterialet hva det skjemamessige opp-

legg angår, gjort så konsentrert som mulig og lar seg for tiden vanskelig utvide. Materialet må av hensyn til den offisielle statistikk og helsemyndighetenes behov for til enhver tid å følge med i helsesituasjonen, bearbeides inngående her i landet før det eventuelt blir sendt til et annet nordisk land i form av hullkort eller i original. Felles nordisk bearbeidelse ville derved forsinkes i betydelig grad, hvilket ville forringe statistikkens aktualitet.

Det knytter seg dessuten prinsipielle betenkeligheter til å skulle sende ut av landet opplysninger som er omgitt med lovbestemmelser for å sikre konfidensiell behandling. Slik videresending kan tenkes å forårsake reaksjoner fra publikums side, både i form av åpen kritikk og på måter som kan influere på statistikkens kvalitet.

---

Oslo, 10. november 1964

*Jon Bjørnsson*

*Fr. Mellby*

#### Statistisk sentralbyrå:

Det finske forslag om koordinering av en felles nordisk medisinalstatistikk spenner over et vidt område med forskjelligartede statistiske oppgaver. Det er klart at et nærmere internordisk samarbeid på helsestatistikkens område vil kunne være fruktbart og gjøre den løpende statistikk mere jamnførbar. I sin alminnelighet vil også videre utbygginger og nyskapinger på helsestatistikkens område lettere kunne gjennomføres om opplegg og problemer kan drøftes i et videre forum.

Når det gjelder statistikken over fødsler, dødsfall og dødsårsaker, følger alle de nordiske land de retningslinjer som ble trukket opp av WHO. Innenfor denne rammen vil det forekomme enkelte praktiske tillempinger i de enkelte land. Fullt samsvar i registrerings- og koderegler og i definisjoner på disse områdene bør imidlertid vesentlig kunne oppnås ved etablering av nærmere samarbeid mellom de ansvarlige for utarbeidningen av statistikken. Særlig verdifull vil en slik direkte kontakt være ved hver revisjon av den internasjonale klassifikasjonsliste.

Når det gjelder dødsårsaksstatistikken ligger imidlertid ikke problemene med jamnførbare tall først og fremst på det statistiske plan. Her må det være eventuelle skilnader i primærmaterialet, og ikke i den statistiske bearbeidning, som skaper de største problemer når en skal sammenlikne statistiske oppgaver. Norge har lavere obduksjonsprosent enn de andre nordiske land, og kvaliteten av opplysningene på dødsmeldingene vil alltid bli ujevn i et land som Norge hvor en ikke liten del av befolkningen bor i områder som er svært spredt bebygd. Byrået vil for sin del støtte et hvert positivt forslag til en bedring av det statistiske grunnmaterialet.

Når det gjelder forslaget om en felles bearbeiding av de statistiske oppgavene er det Byråets bestemte mening at den primære bearbeiding av det norske materialet må foregå i Norge. Med de tekniske muligheter som foreligger i de nordiske land, vil det ikke være noe problem å bli enige om et felles nordisk opplegg som skaper tabeller som dekker de behov som er av felles nordisk interesse. En analyse av det felles nordiske tabellmaterialet fra tid til annen vil sikkert være verdifull, og det vil være tilstrekkelig at denne analysen foretas i ett av landene. Det må ellers stå hvert land fritt og utarbeide andre tabeller, både av hensyn til kontinuiteten i de statistiske rekker og av hensyn til hvert lands spesielle behov til en hver tid. I et land som Norge vil de årlige beregnede koeffisienter for en rekke dødsårsakers vedkommende variere helt tilfeldig på grunn av få dødsfall. I slike tilfelle sier ikke de årlige tall så meget, og det er behov for fyldigere 5-års oversikter.

Når det gjelder andre områder av helsestatistikken, f. eks. sykehusstatistikk, vil det utvilsomt være av verdi at det blir utvekslet erfaringer, slik at de land som på dette område holder på å bygge ut sin statistikk kan lære av land som allerede har fått erfaringer på området. Også på dette området bør en kunne utarbeide en del tabeller etter et felles nordisk opplegg.

Det nordiske samarbeidet på helsestatistikks område bør tas opp på de nordiske statistiske sjefsmøtene. De nordiske statistikksjefene har nedsatt en rekke underutvalg som forbereder arbeidet for sjefsmøtene. Hvorvidt samarbeidet på helsestatistikks område bør forberedes i et av de allerede eksisterende underutvalg, eller om det bør opprettes et nytt underutvalg som spesielt tar seg av helsestatistikken, vil byrået på det nåværende tidspunkt ikke ta stilling til.

Oslo, 15. desember 1964

*Petter Jakob Bjerve*

*Bjørnulf Bendiksen*

**S v e r i g e:**

**Medicinalstyrelsen:**

---

Styrelsen delar helt den uppfattning som ligger till grund för nordiska rådets rekommendation nr 11/1954 ävensom för det nu remitterade medlemsförslaget.

Styrelsen har i likhet med förslagsställarna funnit, att olikheter i statistiken över dödsorsaker, sjukdomar och administrativa förhållanden på hälso- och sjukvårdens område förekommer, som enbart beror på skiljaktig tolk-

ning av gällande internationella regler eller på sådana avvikelser i definitioner och framställningssätt, som alltid uppkommer, när samordning saknas.

Om därför nu, genom nordiska rådets förmedling, ett organiserat samarbete kunde komma till stånd, skulle styrelsen hälsa detta med största tillfredsställelse. Det är uppenbart, att rekommendationen av år 1954 icke lett till resultat, vilket torde berott på att formerna för samarbetet icke varit tillräckligt fasta. För att nå det av alla önskade målet bör man därför nu inrikta sig på att genomföra en praktisk organisation.

Styrelsen föreslår, att verksamheten organiseras på liknande sätt som det nordiska samarbetet på socialstatistikens område.

1. En nordisk kommité för medicinalstatistik bör alltså inrättas.

2. Kommittén bör sammanträda i regel en gång om året i något av länderna efter en på förhand uppgjord rotationsplan.

3. Det land, i vilket sammanträde hålles, bör av sin regering tilldelas medel för de sekreterargöromål som sammanhänger med de frågor, som föranlett sammanträdet.

4. Varje land bör utse högst tre personer att tillsvidare eller under bestämd period vara dess representanter i kommittén.

Kommitténs syfte skall vara att inom ramen för det av WHO rekommenderade medicinalstatistiska systemet verka för att fullständig enhetlighet uppnås beträffande definitioner av alla slags begrepp och tolkningen av dessa, såvitt möjligt också beträffande statistiska metoder och publiceringen av statistiska resultat. Främst bör man inrikta sig på att framlägga den löpande statistiken i publikationer med i princip samma innehåll och uppställning av text och tabeller. Där definitioner o. dyl. icke fastställts av WHO, bör kommittén i samråd med WHO sörja för att de kommer till stånd åtminstone för de nordiska ländernas behov.

Att kommittén i likhet med den socialstatistiska kommittén skall ge ut en egen publikation, vill styrelsen avstyrka. Om den ovan antydda uniformeringen av ländernas årsstatistik kommer till stånd, skulle en egen publikation bli överflödig.

Styrelsen anser självfallet, att representanterna i kommittén främst bör vara de som i resp. land sysslar med den fortlöpande medicinalstatistiken, då det är genom dessa som samordningen i praktiken skall ske. En ledamot från varje land bör besitta medicinsk skolning. Dessutom bör finnas möjlighet att adjungera ytterligare experter från läkarsidan för speciella medicinska frågor. Det bör därför i organisationen finnas utrymme även härför.

Vidare bör, parallellt med den samordning varom ovan talats, motsvarande verksamhet främjas på det rent medicinska planet genom de redan existerande nordiska specialistförbunden. Dessa bör stimuleras att diskutera exempelvis definitioner på de tillstånd, som upptages i WHO's klassifikation av sjukdomar och dödsorsaker i syfte att uppnå enhetlighet i tillämp-

ningen av klassifikationen. Detta kan lämpligen ske genom förmedling av den föreslagna kommittén och torde icke behöva belasta verksamhetens budget annat än genom resekostnader och dagtraktamenten då personlig kontakt är nödvändig.

Stockholm den 6 november 1964

*Arthur Engel*

*Erik Soop*

*Erik Salwén*

### Statistiska centralbyrån:

---

Till medicinalstatistiken torde i detta sammanhang kunna räknas statistik över födelser och dödsfall, den senare inkluderande dödsorsaksstatistik, vidare statistik över förekomst av sjukdomar, över verksamheten vid sjukvårdsinrättningar av skilda slag samt över medicinalpersonalen och dess verksamhet. Det nedan sagda gäller i första hand den hithörande statistik, som handhas av SCB, nämligen statistiken över födelser och dödsfall.

Enhetliga definitioner och regler är givetvis ett nödvändigt villkor för att jämförelser mellan skilda länder skall kunna företas. I fråga om statistiken över födelser och dödsfall är detta villkor så tillvida uppfyllt, som alla de nordiska länderna följer de av WHO och FN utfärdade rekommendationerna. Erfarenheten visar emellertid att den praktiska tillämpningen — trots dessa gemensamma regler — kan variera ganska avsevärt. Inte minst gäller detta fastställandet av primär dödsorsak. Som exempel kan nämnas självmord, där de i statistiken redovisade olikheterna mellan de nordiska länderna i första hand torde bero på skillnader i vad som räknas som självmord.

Förutsättningar torde finnas för att mellan de nordiska länderna uppnå en bättre grad av jämförbarhet än den som nu föreligger. SCB skulle därför med tillfredsställelse hälsa tillkomsten av en utredning, som syftar till att åstadkomma kompletterande regler i fråga om tillämpningen av de internationella reglerna över statistiken över födelser och dödsfall.

Den nyssnämnda frågan om bättre regler och definitioner hänger nära samman med frågan om en analys av resultaten samt om en presentation av sådana analyser. Även denna arbetsuppgift borde kunna behandlas på det nordiska planet. SCB vill i detta sammanhang erinra om att de nordiska länderna på detta område redan etablerat ett samarbete genom tillkomsten av den nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Sedan ett tiotal år har där hållits kurser för blivande tjänsteläkare och annan medicinalpersonal i bland annat ämnena biostatistik och epidemiologi. Därest denna högskola

erhåller resurser för ändamålet, borde det finnas en möjlighet att dit förläggas en analys av det nordiska medicinalstatistiska materialet.

Förslagsställarna synes även ha syftat till en utredning om möjligheterna att gemensamt insamla primärmaterialet och därefter bearbeta detsamma. Detta förslag synes i varje fall i dagens läge icke vara möjligt att realisera. Det måste nämligen av administrativa och språkliga skäl samt med hänsyn till att lagstiftningen är åtskild tillkomma varje land att själv övervaka insamlingen av primärmaterialet samt kontrollera de lämnade uppgifterna. Möjligen kan man tänka sig att ett visst samarbete kan etableras på det maskintekniska planet genom utbyte av maskinprogram o. d.

SCB förordar att hithörande problem utreds. Uppdraget kan tänkas ges åt det av det nordiska statistiska chefsmötet tillsatta utskottet för befolknings- och arbetskraftsstatistik, och kontakt bör under alla förhållanden tagas med detta utskott. I direktiven för utredningsarbetet bör utsägas, att uppdraget skall begränsas till en undersökning av möjligheterna att på det nordiska planet åstadkomma så vitt möjligt identiska definitioner och begrepp samt vidare viss gemensam analys och resultatbearbetning.

---

Stockholm den 10 november 1964

*Ingvär Ohlsson*

*Erland v. Hofsten*

#### **Statens medicinska forskningsråd:**

---

I förslaget till Nordiska rådet framhålles, att en koordinering av den offentliga statistiken på hälso- och sjukvårdens område i de olika länderna skulle kunna bli ett betydelsefullt led i rationaliseringsarbetet och underlätta erfarenhetsutbytet mellan ländernas medicinska organ. Mot den bakgrunden hemställer förslagsställarna, att Nordiska rådet ville rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en gemensam likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna.

Statens medicinska forskningsråd önskar från de utgångspunkter rådet har att bevaka understryka vikten av att medicinalstatistiken samordnas i de nordiska länderna. Även om Världshälsoorganisationen gjort betydande insatser för att åstadkomma internationell likformighet inom detta fält, finnes enligt vad rådet inhämtat fortfarande olikheter mellan ländernas medicinalstatistik, som bl. a. försvårar jämförelser länderna emellan. Det är emellertid enligt rådets mening angeläget, att de åtgärder, som kan komma att vidtagas i Norden med anledning av här framlagt förslag, ligger i linje med den målsättning, som Världshälsoorganisationen kan ha beträffande en allmän förbättring av den internationella medicinalstatistiken.



För att fullständiga jämförelser skall kunna göras av statistiska data om bl. a. hälso- och sjukvårdsförhållanden i olika länder förutsättes, att de definitioner, på vilka de statistiska uppgifterna bygger, är identiska. För att få till stånd god jämförbarhet i detta hänseende fordras mycket omfattande arbete med insamlande av primärmaterial och bearbetning av detta. Det vore även enligt rådets mening av värde, om detta arbete kunde ske gemensamt av de olika nordiska länderna och med tillämpning av viss arbetsfördelning, som skulle leda till bättre utnyttjande av tillgängliga resurser.

Statens medicinska forskningsråd är för sin del berett att i mån av medel medverka i det forskningsarbete, som måste ligga till grund för en på enhetliga definitioner byggd medicinalstatistik. Rådet vill erinra om att rådet redan är engagerat i arbete av motsvarande karaktär. Sålunda beviljar rådet anslag för internationellt upplagda undersökningar rörande vissa atherosclerosformers utbredning och svårighetsgrad i olika europeiska länder. Inom rådet har vidare diskuterats möjligheten att inom ramen för den nordiska samarbetsdelegationen för medicinskt forskningsarbete initiera undersökningar rörande coronarsclerosens utbredning i de nordiska länderna.

Göteborg och Stockholm den 8 januari 1965

För statens medicinska forskningsråd

*H. Hydén*

v. Ordförande

*Bengt Gustafsson*

Professor, sekreterare

Svenska landstingsförbundet:

---

Frågan om en nordisk samordning när det gäller statistiken för hälso- och sjukvården är utan tvekan synnerligen betydelsefull. En viss grundläggande samordning av de nordiska ländernas medicinal- och dödsorsaksstatistik uppnås redan genom det samordningsarbete Världshälsoorganisationen här utför. Speciellt skulle man därför vilja framhålla, att även statistik annan än den WHO begär av sina medlemsländer blir föremål för samordning. Här kan t. ex nämnas värdet av en enhetlig sjukhusstatistik. En statistik som tillåter jämförelse vad beträffar utnyttjande av sjukhusresurserna vore självfallet av största betydelse med tanke på de olika administrativa utformningar sjukvården fått i de olika nordiska länderna. Samma gäller statistiken beträffande medicinalpersonal och deras utnyttjande.

Ett närmare samarbete de nordiska länderna mellan kan också leda till att erfarenheter som vunnits i ett land kan komma andra länder till godo

som t. ex. varit fallet i fråga om det redan tidigt etablerade cancerregistret i Norge och den brett upplagda danska morbiditetsundersökningen i början på 50-talet. Försöksverksamhet pågår för närvarande i Sverige beträffande diagnosstatistik vid sjukhus och innan definitiva former fastställles borde rimligtvis undersökas huruvida enhetlighet kan uppnås mellan de nordiska länderna i detta avseende. Det gäller för hela fältet att om en uppdelning kunde ske länderna emellan beträffande utvecklingsarbetena skulle detta innebära ett bättre utnyttjande av tillgängliga resurser.

Svårigheter till samordning torde vara större när det gäller gränsområdet mot de sociala vårdformerna — t. ex. åldringsvård, barna- och ungdomsvård av olika slag, alkoholistvård, där olikheterna i de sociala systemen torde vara mer framträdande. Samma gäller den statistik som bygger på sjukförsäkringsmaterial i de olika länderna. Även om svårigheterna att uppnå enhetlighet inom dessa områden torde vara större, vore det värdefullt, om strävanden till samordning komme till stånd även här.

Förslaget talar om »gemensam» medicinalstatistik för de nordiska länderna. Innebörden härav är ej helt klar och kan möjligen leda till missförstånd. Om det avses att sjukvårdsstatistiken skall kunna komma att handhas gemensamt av en internordisk instans, torde ett flertal erinringar kunna göras. Lämpligt är däremot att sjukvårdsstatistiken i de olika nordiska länderna vad beträffar metodik, definitioner m. m. lägges upp efter enhetliga linjer, så att man kan göra för utvecklingen stimulerande kritiska jämförelser mellan verksamheterna i de olika länderna. Om så sker bör också bättre förutsättningar skapas för att man i utvecklingsarbetet gör viss fördelning mellan länderna av olika arbetsuppgifter.

Stockholm den 28 oktober 1964

För Svenska landstingsförbundets styrelse:

*Fridolf Thapper*

*Bengt Olsson*

#### **Sveriges läkarförbund:**

---

Sveriges läkarförbund anser att medicinalstatistik som är internationellt jämförbar är av största värde och därför bör eftersträvas. Förbundet skulle därför med tillfredsställelse hälsa införandet av gemensam nordisk medicinalstatistik förutsatt att detta inte skulle försvåra anpassandet av den svenska medicinalstatistiken till den internationella standard som eftersträvas av FN:s organ på området, WHO. För att det även efter en omläggning av den svenska medicinalstatistiken till en gemensam nordisk statistik skall vara möjligt att göra jämförelser bakåt i tiden förutsätts att om-

läggningen inte kommer att innebära, att nu förekommande uppdelning på undergrupper slopas.

Stockholm den 13 oktober 1964

Sveriges läkarförbund

*Sture Järnmark*

*Robert Nilsson*

#### Statistiska föreningen:

Förslaget berör den brist på överensstämmelse mellan de nordiska ländernas medicinalstatistik, som sammanhänger med skiljaktigheter i fråga om definitioner, bearbetningsmetoder och redovisningsprinciper. Visserligen arbetar WHO på en universell tillämpning av gemensamma definitioner och normer, men inom de föreskrivna reglerna finns — och kommer kanske alltid att finnas — visst utrymme för olika tolkningar.

Föreningen anser, att ett nära samarbete de nordiska länderna emellan skulle kunna leda till en avsevärd förbättring i berörda avseenden, om icke rent av till eliminering av rådande olikheter. Vinsten härav vore, sedd från statistikkonsumenternas synpunkt, väl värd den ansträngning som skulle erfordras. Såvitt föreningen kan bedöma, skulle ett samgående mellan de nordiska länderna också hälsas med tillfredsställelse av WHO. Ett sådant samgående skulle nämligen skapa ökade möjligheter för jämförelse mellan områden som har tämligen likartade omgivningshygieniska förhållanden samtidigt som vissa skillnader dem emellan föreligger i fråga om levnadsbetingelserna. Föreningen förutsätter naturligtvis, att samordningen sker inom den av WHO uppgjorda ramen och i övrigt under upprätthållande av kontakt med WHO:s ställiga organ.

Samarbetet skulle, som redan antytts, sträcka sig till överenskommelser i fråga om definitioner, tolkning av dessa och presentation av resultat. Beträffande bearbetningsmetoderna i övrigt torde samarbetet böra begränsas till givande och tagande av råd. Sålunda tror föreningen icke att tiden ännu är mogen för gemensam bearbetning av statistiskt material, vilket förslagsställarna antytt.

Det första föremålet för samarbetet torde böra vara den administrativa medicinalstatistiken, dvs. statistiken över hälso- och sjukvårdens organ, personal och kostnader. En svårare uppgift, som kräver längre tid, avser diagnosstatistiken. Här gäller det icke blott tolkningen av diagnosuppgifter på sjukjournaler och dödsbevis utan också att skapa en gemensam praxis för hur de som författar ifrågakavande aktstycken skall redovisa diagnoserna. Vidare gäller det vissa andra, härmed sammanhängande omständig-

heter, t. ex. de yttre orsakerna till sjukdom eller skadas uppkomst (olycksfall, självmord osv.). Här krävs medverkan av medicinska experter.

För att praktiska resultat skall kunna uppnås inom rimlig tid bör enligt föreningens mening tillsättas en internordisk kommitté med uppgift att lägga en grund för det fortsatta samarbetet. Denna kommitté skulle analysera de föreliggande problemen, framlägga samordningsförslag i de frågor som inte kräver långvariga utredningar samt upprätta planer för det fortsatta utredningsarbetet och för samordningen av den löpande verksamheten. Det är tänkbart att man härvid skall finna det önskvärt med ett permanent samordningsorgan efter mönster av den nordiska socialstatistiska kommittén, som består av en grupp representanter från länderna, utsedda för längre perioder och sammanträdande med regelbundna intervall.

Föreningen vill understryka betydelsen av att samordningssträvandena inom detta område på lämpligt sätt koordineras med den allmänna samordning av statistikproduktionen som sker genom den nordiska chefsstatistikorganisationen.

Föreningen vill vidare framhålla vikten av att både kommittén och ett permanent samordningsorgan erhåller tillräckliga kansliresurser, eftersom man icke torde kunna förutsätta att de enskilda ländernas statistiska organ är så dimensionerade, att de kan bära merarbetet med samordningsfrågorna.

Stockholm den 6 november 1964

För Statistiska Föreningen

*Tage Larsson*

*Knut Medin*

*Paul Garås*

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över medlemsförslaget**

Till utskottet har hänvisats ett medlemsförslag om likartad nordisk medicinalstatistik. Medlemsförslaget har behandlats av rådets socialpolitiska utskott vid dess sammanträden i Köpenhamn den 16 november 1964 och i Stockholm den 16 januari 1965.

#### 1. Inledning

I medlemsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att vidtaga åtgärder för att få till stånd en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna.

## 2. Remissyttrandena

Yttranden över medlemsförslaget har avgivits av följande myndigheter och organisationer:

Nordiska hälsovårdshögskolan.

*Danmark*: Indenrigsministeriet och Sundhedsstyrelsen.

*Finland*: Medicinalstyrelsen, Statistiska centralbyrån och Finlands läkarförbund.

*Norge*: Sosialdepartementet och Statistisk sentralbyrå.

*Sverige*: Medicinalstyrelsen, Statens medicinska forskningsråd, Statistiska centralbyrån, Svenska landstingsförbundet, Sveriges läkarförbund och Statistiska föreningen.

Flertalet remissinstanser ställer sig i princip positiva till medlemsförslaget. Frågan om en nordisk samordning av statistiken för hälso- och sjukvården anses vara synnerligen betydelsefull.

I remissyttrandena framhålles det av Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderade medicinalstatistiska systemet, som tillämpas av de nordiska länderna. Sålunda anför *Svenska landstingsförbundet* att en viss grundläggande samordning av de nordiska ländernas medicinal- och dödsorsaksstatistik uppnås redan genom det samordningsarbete WHO utför. Landstingsförbundet framhåller det angeläget att även annan statistik än den WHO begär av sina medlemsländer blir föremål för samordning. Som exempel härpå nämnes värdet av enhetlig sjukhusstatistik. En statistik som tillåter jämförelse vad beträffar utnyttjande av sjukhusresurserna vore självfallet av största betydelse med tanke på de olika administrativa utformningar sjukvården fått i de olika nordiska länderna, fortsätter landstingsförbundet, som även anser att samma förhållande gäller statistiken beträffande medicinalpersonal och deras utnyttjande.

*Statistiska föreningen* ävensom *medicinalstyrelsen*, *Statens medicinska forskningsråd* och *statistiska centralbyrån* i Sverige konstaterar i detta sammanhang, att förslaget berör den brist på överensstämmelse mellan de nordiska ländernas medicinalstatistik, som sammanhänger med skilljaktigheter i fråga om definitioner, bearbetningsmetoder och redovisningsprinciper. Visserligen arbetar WHO på en universell tillämpning av gemensamma definitioner och normer, men inom de föreskrivna reglerna finns — och kommer kanske alltid att finnas — visst utrymme för olika tolkningar. Inte minst, påpekar *statistiska centralbyrån* i Sverige, gäller detta fastställande av primär dödsorsak. Som exempel nämner byrån självmord, där de i statistiken redovisade olikheterna mellan de nordiska länderna i första hand torde bero på skillnader i vad som räknas som självmord.

*Statistiska centralbyrån* i Finland framhåller likaså WHO's arbete för ett förenhetligande av den internationella medicinalstatistiken. Den viktigaste sidan i denna WHO's verksamhet är utvecklandet av den internatio-

nella nomenklaturen över sjukdomar och dödsorsaker samt framläggandet av anvisningar om dess användning, menar centralbyrån, och konstaterar att förhållandena i de nordiska länderna är så likartade att möjligheterna att förenhetliga statistiken är större på nordisk än på världsomfattande nivå.

Även *Socialdepartementet och Statistisk sentralbyrå* i Norge åberopar de internationella rekommendationerna på ifrågavarande område. Socialdepartementet anser, att på grundval av gällande internationella bestämmelser kan de förhållandevis grova statistiska data, som den officiella statistiken ger, i stor utsträckning utan vidare jämföras från land till land, under förutsättning att statistiken publiceras. I de fall då statistiken icke regleras av internationella bestämmelser och således icke ger den önskade grunden för jämförelser länderna emellan, menar Socialdepartementet, att förhållandet delvis är att det enskilda landet i viss grad är nödsakat att ta hänsyn till speciella förhållanden, härunder både framtidsplaner och lidigare använda registreringsförfaranden. I vissa problemställningar kan hänsynstagandet till jämförelser bakåt i tiden vara viktigare än till jämförelser med grannland. Socialdepartementet framhåller att parallellt med önskemålet om en koordinering går således önskemålet om att inom den gemensamma ramen bevara någon grad av frihet att lägga upp hälsostatistiken i överensstämmelse med förhållandena och den »helsepolitiska» målsättningen i det enskilda landet. Alltför omfattande och detaljerade avtal kan i enskilda spörsmål komma att verka som en broms på utvecklingen, fortsätter departementet.

*Statistisk sentralbyrå* uttalar, att det framstår som naturligt, att ett närmare internordiskt samarbete på hälsostatistikens område kan vara givande och göra den löpande statistiken mera jämförbar. Beträffande statistiken över födelser, dödsfall och dödsorsaker, där samtliga nordiska länder följer de riktlinjer som uppdragits av WHO, kan vid den praktiska tillämpningen av dessa internationella regler förekomma olika tolkningsformer i det enskilda landet. Full överensstämmelse i registrerings- och kodregler samt i definitioner bör i väsentlig grad, enligt byråns mening, kunna uppnås genom etablerande av närmare samarbete mellan dem som har ansvaret för utformande av statistiken. Vad gäller dödsorsaksstatistiken, framhåller byrån, att det är skillnader i primärmaterialet och icke i statistisk bearbetning, som skapar de största problemen vid samordning av statistiska uppgifter. Norge har lägre obduktionsprocent än övriga nordiska länder, påpekar byrån, som stöder varje förslag att åstadkomma en förbättring av det statistiska grundmaterialet. Beträffande andra områden av hälsostatistiken, t. ex. sjukhusstatistik, finner byrån det även värdefullt att en samordning sker.

*Socialdepartementet* påpekar, att, då de internationella bestämmelserna avser att uppnå ensartade förhållanden i de avseenden då samordning

mellan länderna är av väsentlig betydelse, är de områden som faller utanför bestämmelserna i huvudsak sådana, där behovet av samordning är relativt mindre. Departementet anser icke, att en koordinering av den nordiska hälsostatistiken även utöver den samordning som sker genom de internationella bestämmelserna skulle vara utan intresse, men finner att de behov av samordning som efter hand uppkommer mera ändamålsenligt skulle kunna tillgodoses genom direkt samarbete mellan de centrala hälsomyndigheterna.

Beträffande formen för samarbete på ifrågavarande område förordar de statistiska centralbyråer, som yttrat sig över medlemsförslaget, att uppdraget bör överlämnas till något av de utskott som förbereder arbetet för det nordiska statistiska chefsmötet. För undvikande av dubbelarbete, sinsemellan stridiga rekommendationer o. dyl. anses det viktigt, att allt nordiskt samarbete inom den officiella statistiken underställes de statistiska ämbetsverkens chefer.

*Medicinalstyrelsen* i Sverige anser, att en nordisk kommitté för medicinalstatistik bör inrättas. Verksamheten bör organiseras på liknande sätt som det nordiska samarbetet på socialstatistikens område. Kommitténs syfte skall vara att inom ramen för det av WHO rekommenderade medicinalstatistiska systemet verka för att fullständig enhetlighet uppnås beträffande definitioner av alla slags begrepp och tolkningen av dessa, såvitt möjligt även beträffande statistiska metoder och publiceringen av statistiska resultat.

Även *Statistiska föreningen* menar, att en internordisk kommitté bör tillsättas med uppgift att lägga en grund för det fortsatta samarbetet på medicinalstatistikens område. Föreningen finner det tänkbart att ett permanent samordningsorgan efter mönster av den nordiska socialstatistiska kommittén blir den lämpligaste samarbetsformen. Föreningen understryker dock betydelsen av att samordningssträvandena på lämpligt sätt koordineras med den allmänna samordning av statistikproduktionen, som sker genom den nordiska chefsstatistikerorganisationen.

### 3. U t s k o t t e t

En viss koordinering av den offentliga statistiken på hälso- och sjukvårdens område i de olika nordiska länderna synes naturligen böra komma till stånd i den mån förefintliga olikheter i tabelluppställningar m. m. försvårar användbarheten av den nationella statistiken för komparativa ändamål. Det förutsattes därvid, att olikheterna ej är av den art, att de måste bestå av hänsyn till nationella specialintressen.

Sådana synpunkter framfördes redan vid Nordiska rådets första session 1953 i samband med att uppmärksamhet ägnades åt olika samarbetsfrågor inom hälso- och sjukvårdssektorn. En rekommendation till regeringar-

na i Danmark, Island, Norge och Sverige antogs också av rådet angående nordiskt samarbete på hälso- och sjukvårdens område. I enlighet med denna rekommendation framlade regeringarna för rådet vid 1954 års session redogörelser över olika områden lämpade för fortsatt samarbete mellan de nordiska länderna inom hälso- och sjukvården. I anslutning till dessa regeringarnas redogörelser upptog rådet vid nämnda session olika hälsovårdsfrågor till behandling, vilka gjordes till föremål för rekommendationer. Bland andra antogs en rekommendation angående gemensam medicinalstatistik (rekommendation nr 11/1954). Till fullföljande av denna rekommendation sammanträffade sakkunniga från berörda länder under hösten 1955, varvid konstaterades, att med hänsyn till rådande stora olikheter det vid dåvarande tidpunkt icke var praktiskt lämpligt att utarbeta gemensamma grunder för de nordiska ländernas medicinalstatistik. På vissa områden inom medicinalstatistiken ansågs dock enhetlighet kunna uppnås. Följande områden skulle upptagas till behandling: såvitt möjligt likartade definitioner av begreppen levande födda och dödfödda samt andra medicinska företeelser av intresse för statistiken om födselar och spädbarnsdödlighet, statistiken beträffande akuta epidemiska sjukdomar, dödsorsaksstatistiken, olycksfallsstatistiken, sjukhusstatistiken samt statistiken rörande medicinalpersonalen. Några mera konkreta resultat av detta arbete torde dock icke ha uppnåtts.

Spörsmålet har dock ingalunda under åren förlorat sin aktualitet. Behovet av en samordning av de nordiska ländernas medicinalstatistik understrykes av flertalet av remissinstanser, som yttrat sig över det nu föreliggande medlemsförslaget.

I samtliga nordiska länder torde den allmänna statistiken på ifrågavarande område i stort sett vara likartad, då samtliga länder följer ett av Världshälsoorganisationen (WHO) rekommenderat medicinalstatistiskt system. WHO strävar bland annat efter att skapa universell tillämpning av gemensamma definitioner och normer på sjuk- och hälsovårdens område. Inom de föreskrivna internationella reglerna finns — och måste förmodligen alltid finnas — ett ganska betydande utrymme för olika tolkningar och för skiljaktigheter i tillämpningen. De nordiska länderna har kommit att begagna sig av denna frihet, särskilt i fråga om tolkning av definitioner och normer. Konsekvensen härav har blivit en icke oväsentlig brist på överensstämmelse mellan de nordiska ländernas medicinalstatistik. Denna bristande överensstämmelse är ofta en frukt av tillfälligheter och icke djupare sakligt grundad.

Erfarenheten visar, att den praktiska tillämpningen av WHO's bestämmelser kan variera ganska avsevärt. Inte minst gäller detta fastställande av primär dödsorsak. Som exempel kan nämnas självmord, där de i statistiken redovisade avsevärda olikheterna mellan de nordiska länderna ej beror på mera djupgående skiljaktigheter i självmordsfrekvens utan mera



på skillnader beträffande vad som räknas som självmord. Olikheten går här tillbaka till själva primärmaterialet, vilket skapar problem vid jämförelse av statistiska uppgifter.

Utskottet finner det önskvärt, att medicinalstatistiken, som ger underlag för ett vidgat utbyte av erfarenheter på hälso- och sjukvårdens område mellan de nordiska länderna, utformas så att full parallellitet uppnås, d. v. s. så att den omfattar samma grenar, bringas till samma utvecklingsgrad och använder samma begreppsbestämningar. En koordinering bör omfatta både administrativ statistik och statistik över sjukdomar, dödsorsaker, olycksfall och därmed sammanhängande ting. Utskottet anser det värdefullt, att den specifikt medicinska statistiken främjas, då den nu synes vara svagt utvecklad.

Enligt utskottets förmenande torde förutsättningar finnas för att mellan de nordiska länderna uppnå en bättre grad av jämförbarhet av medicinalstatistiken än den som nu föreligger. Genom ett nära samarbete de nordiska länderna emellan i syfte att verka för att enhetlighet uppnås beträffande definitioner av alla slags begrepp och tolkningen av dessa, såvitt möjligt även beträffande statistiska metoder och publiceringen av statistiska resultat, skulle en avsevärd förbättring på ifrågavarande område kunna uppnås. En samordning av ländernas medicinalstatistik måste naturligtvis ske inom den av WHO uppgjorda ramen och i övrigt under upprätthållande av kontakt med WHO's statistiska organ.

Behovet av enhetliga definitioner och regler föranledes av en önskan att kunna samfällt analysera resultaten samt presentera dessa. Primärmaterialets insamlande torde få ske nationellt och även den första bearbetningen, men den mera utförliga materialbehandlingen skulle kunna behandlas på det nordiska planet. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om det samarbete, som redan etablerats mellan de nordiska länderna genom tillkomsten av Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg. Kurser hålles där för blivande tjänsteläkare och annan medicinalpersonal i bland annat ämnena biostatistik och epidemiologi. Möjligheter borde finnas att vid hälsovårdshögskolan bygga ut en medicinalstatistisk verksamhet grundad på vetenskaplig bearbetning och analys av nationellt medicinalstatistiskt material. Arbetet på den förebyggande hälsovården skulle ha mycket att vinna på att det baserades på ett rikt facetterat men hela tiden jämförligt material från olika nordiska landsändar. Hälsovårdshögskolan kan här fylla en uppgift.

Till formerna för samarbetet på förevarande område finner utskottet icke skäl taga ställning. Utskottet vill dock understryka vikten av att samarbetet ges fasta former genom en praktisk organisation så att därigenom konkreta resultat fortlöpande kan uppnås. Utan ett detaljerat statistiskt material kommer man icke långt i hygieniska sammanhang. En komparabel medicinalstatistik kunde här vara värdefull att ingå som ett betydelse-

fullt led i rationaliseringsarbetet och underlätta erfarenhetsutbytet mellan ländernas medicinska organ.

Under hänvisning till vad ovan anförts hemställer socialpolitiska utskottet,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utreda förutsättningarna för en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna.

Stockholm den 16 januari 1965

*Birger Andersson*

*Kjell Bondevik*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Jørgen Jensen*

*Urho Kähönen*

*Harald Løbak*

*Niels Mørk*

*Judit Nederström-Lundén*

Vice förman

## **Medlemsförslag**

### **om en nordisk litteraturhistoria**

*(Väckt av Jean Braconier och Paula Runtu)*

Det växande välståndet hos stora befolkningsgrupper världen över har i våra dagar framkallat krav på utbildning och kunskaper såsom aldrig förr. Möjligheterna att i snabb takt bygga ut resurserna i fråga om forskning och undervisning har därför i många länder kommit att stå i blickpunkten för statsmakternas intresse. Denna utveckling har naturligt nog i många fall kommit de små ländernas förutsättningar att var för sig tillgodose de dubbla kraven på en utbyggnad av undervisningsväsendet och av den allt dyrbarare forskningen att framstå såsom alltför små.

En klar strävan hos de nordiska länderna har därför varit att söka betrakta Norden såsom en enhet när det gäller högre undervisning och forskning. Denna strävan har tagit sig olika uttryck. Sålunda har man bl. a. infört nordisk tentamensgiltighet för åtskilliga ämnen. I den mån en sådan blir en realitet, ställs stora krav på läroböcker, som kan brukas i alla länderna. Planer har sålunda länge förefunnits att utarbeta en gemensam nordisk historia. Arbetet härmed pågår. Ett annat fält är litteraturforskningen.

Det förtjänar framhållas att någon samlad framställning av Nordens litteraturhistoria av verklig betydelse aldrig funnits, trots att en sådan utan tvivel skulle fylla ett stort behov för undervisningen i litteraturhistoria vid våra universitet. Den skulle också kunna verka i hög grad stimulerande på litteraturutbytet i Norden och kanske även i någon mån bidra till att återförmå den nordiska bokpubliken att betrakta de nordiska ländernas bokutgivning såsom en helhet.

De få verk, som genom tiderna utgivits med anspråk på att se den nordiska litteraturhistorien såsom en enhet, har mera blivit en uppräkningsverk av författare och verk i vart land för sig än en beskrivande och jämförande skildring av den nordiska litteraturhistorien. I ett sådant verk skulle de olika litteraturperiodernas nationella växelspel genom århundradena kunna komma till sin rätt och en helhetsbild av nordisk litteratur med djup och perspektiv kunna växa fram.

Att i dag skriva en sådan nordisk litteraturhistoria skulle givetvis bli en uppgift av stora proportioner. Frågan är för övrigt om den kan lösas av

en person. Snarare får man nog tänka sig att uppgiften fördelades mellan ett antal specialister från de olika länderna, vilka gemensamt period för period finge diskutera genom problemen.

Svarigheter torde ej föreligga att finna litteraturforskare villiga att försöka sig på att skriva en nordisk litteraturhistoria efter angivna linjer. För ändamålet erforderliga medel borde i första hand kunna hämtas ur de stora internordiska kultur- och samarbetsfonderna. Ytterligare erforderliga medel borde tillskjutas av statsmakterna i de fyra länderna.

Under hänvisning till vad som ovan anförts får vi hemställa,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta en nordisk litteraturhistoria i enlighet med vad som anføres i medlemsförslaget.

Malmö och Helsingfors i september 1964

*Jean Braconier*

*Paula Rautu*

## BILAGA 1

## Yttranden över medlemsförslaget

D a n m a r k

## Undervisningsministeriet:

----- skal man meddele, at undervisningsministeriet har forelagt spørgsmålet for de to universiteter.

*Århus universitet* kan anbefale forslaget.

I *Københavns universitets* erklæring udtales:

En samlet fremstilling af de nordiske litteraturers historie, med vægt på forbindelseslinjerne, er en stor og smuk opgave for én kompetent forsker og skribent. Stykkes opgaven ud til en række specialister, vil værket antagelig falde i alt for mange nationalt bestemte afsnit. Da de indbyrdes forbindelser mellem de nordiske landes litteraturer langt fra er studeret til bunds, vil arbejdets forfatter støde på store vanskeligheder. Det må desuden fremhæves, at bogen vanskeligt vil kunne autoriseres som lærebog ved Københavns universitet, allerede af den grund at man her inden for fagene dansk (som fag ved skoleembedseksamen) og nordisk filologi (som fag ved magisterkonferens) ikke har og ikke ønsker autoriserede lærebøger i litteraturhistorie.

Undervisningsministeriet kan på nuværende tidspunkt henholde sig til disse udtalelser.

København, den 4. december 1964

P. m. v.

E. b.

*E. Drostby*

## Det danske Akademi:

-----

Tanken har tidligere været fremført i Danmark, sidst i tidsskriftet *Vindrosen* maj—juni 1964 under en enquete om litteraturforskningens opgaver, hvor lektor Mogens Brøndsted har nævnt en samlet nordisk litteraturhistorie som et hovedønske, og hvor professor Sven Møller Kristensen har foreslået især en fremstilling af den samlede nordiske litteratur efter 1870. — Det danske Akademi mener, at tanken er rigtig, og at initiativet bør støttes, både i betragtning af de nordiske landes fælles historie og med henblik på

yderligere at stimulere det nordiske samarbejde i nutiden. Det er videre vor mening, at arbejdet i givet fald bør redigeres af et udvalg af lærere fra de nordiske universiteter.

Rungstedlund, den 27. oktober 1964

Deres ærbødige

*Karl Bjarnhof*

BILANG

#### Notat i anledning af medlemsforslag om en nordisk litteraturhistorie

»*Vindrosen*», Gyldendals litterære magasin begyndte i hefte 3/1964 et rundspørge om dansk litteraturforsknings fremtid, med undertitlen: »Hvilke forskningsmæssige opgaver savnes løst eller blot behandlet?»

Professor, dr. phil. *Gustav Albeck*, Århus universitet, svarer bl. a., efter indledningsvis at have efterlyst dels danske forfatterbiografier, dels en række periodeundersøgelser:

Der savnes endvidere tvær-skandinaviske arbejder. Skulde en forlægger en dag få den lyse idé at udgive en Nordens Litteraturhistorie, vilde han stille sine danske medarbejdere over for en næsten uløselig opgave. Der findes så godt som ingen forarbejder til et sådant værk. Jeg er overbevist om, at undersøgelse af forholdet mellem dansk og svensk digtning i f. ex. 1700-tallet vilde åbne såre interessante ånds- og litteraturhistoriske perspektiver — noget tilsvarende gælder en sammenligning mellem den københavnske romantik og Uppsala- og Åbo-romantikken. For slet ikke at tale om en fremstilling af den naturalistiske skandinavismes æra, som — paradoxalt nok — efter den politiske skandinavismes fallit kunde opvise et opbud af store norske, danske og svenske skribenter, der med Brandes som høvedsmand gjorde nordisk digtning til en markant faktor i tidens europæiske åndsliv. Og hvad måtte der ikke kunne komme ud af en undersøgelse af Nordens modernistiske lyrik fra Edith Södergran til vore dage?

Amanuensis, cand. mag. Mogens Brøndsted, Københavns universitet, giver dette svar, som vi citerer in extenso:

Den væsentligste indvending mod faget Nordisk litteraturhistorie, sådan som det bedrives ved vore universiteter, er den at det ikke svarer til sit navn. (Jeg ser bort fra, at det ene af de fire professorater tilfældigvis lyder på »dansk litteratur«.) Enhver er ganske vist sig selv nærmest, men i disse trekamptider skulle det ikke være uden interesse at sammenholde Sveriges og Norges litterære indsatser med Danmarks og inddrage dem i højere grad i litteraturstudiet. Vel kræves den svenske og norske litteraturhistorie kendt af de danskstuderende »i store hovedtræk«, men det bliver i bedste fald derved, dvs. uden at læsningen om forfatterne suppleres med synderlig læs-

ning af forfatterne. Det eneste som forlanges i eksamensopgivelserne, er nemlig — foruden sproglige tekstprøver — to norske digterværker (eller faglige værker) og siger og skriver ét svensk. I løbet af et studium på seks år.

Til sammenligning kan nævnes, at det tilsvarende studium i Sverige (fil. mag.-studiet med Nordiska språk og litteraturhistoria som fag), der tager 3—4 år, omfatter et pensum på ikke mindre end ca 2000 sider dansk, og ikke få opgiver endnu mere. Lad så være, at forholdene ude i skolerne er omvendt; her er dansklæsningen nemlig stærkt tilbagetrængt i svenske — såvelsom i norske — skoler (væsentlig på grund af besværlighederne ved det danske sprogs udtale), mens svensktimerne i de danske gymnasier er anderledes fast indarbejdet. Netop når dansklereren, med støtte i de gode litteraturudvalg der foreligger, stilles over for at skulle indføre sine elever i svensk og norsk digtning, er hans udrustning hertil fra universitetet for pauver.

Når et *nordisk* syn på de litterære strømningers historie er så lidet udviklet, hænger det sammen med, at der aldrig er skrevet nogen samlet fremstilling af Nordens litteraturhistorie. Der er kun gjort tilløb dertil: for middelalderens vedkommende i samleværket *Nordisk Kultur* og det uafsluttede kulturhistoriske leksikon, for tiden 1870—90 af svenskeren Gunnar Ahlström (»Det moderna genombrottet i Nordens litteratur», hovedsagelig en litteratursociologisk undersøgelse) og for tiden 1900—1940 i det populære oversigtsværk »Vor tids kunst og digtning i Skandinavien». Og eftersom Vilhelm Andersen i forrige hæfte af dette tidsskrift er blevet fremmanet fra de døde, kan der også mindes om de imponerende slutkapitler i hans bind af »Illustreret dansk Litteraturhistorie» om det 18. og 19. århundrede; det er skitser til en monumentalfrise af Nordens digtere gennem de 200 år. Denne sammenstilling af værker og forfattere, epoke for epoke, bliver en internordisk mandjævning, der i højeste grad stiller den enkelte nationallitteratur og dens særlige ydelser i relief. En sådan fremgangsmåde kan på den anden side risikere — som i Vilh. Andersens mere hæmmingsløse ungdomsarbejde »Bacchusøget i Norden» — at ende i en subtil tankeleg uden jordforbindelse. Overhovedet kan opgaven idag næppe løses af nogen enkeltmand: fremtidens *fællesnordiske litteraturhistorie* måtte skrives af specialister, som periode for periode gennemdrøftede problemerne. Så kunne virkelig Arrebo og Stiernhielm, Heiberg og Welhaven, Helge Rode og Obstfelder, Gustaf Munch-Petersen og Artur Lundkvist, Martin A. Hansen og Vesaas få lov at belyse hinanden, og de store enere — såsom Ibsen, Strindberg og Hamsun — træde behørigt frem. Men især kunne litteraturperiodernes nationale vekselspil komme til sin ret og forsyne helhedsbilledet med dybde og perspektiv. På Brandes' tid var de tre landes bogmarked nærmest en enhed; men også under 1940'ernes uvejr rykkede man tættere sammen, og svensk beredskabslitteratur og norsk modstandsdigtning integreredes med vor egen. Til andre tider går hvert land sine egne veje, og også det er af vigtighed at få konstateret og begrundet.

Nuomstunder, hvor det skandinaviske samarbejde er intensiveret både på forlagsområdet (»Scandinavian University Books», de nordiske boguger) og på biblioteksområdet (Scandiaplanen), skulle det ikke være umuligt at mobilisere et team af nordiske litteraturfolk til et sådant værk, især hvis Nordisk Råd gav det anbefaling og de store internordiske fonds ydede støtte (Fondet for dansk-norsk samarbejde, Fondet for dansk-svensk samarbejde, Det svensk-norske fond).

Jeg kan ikke se rettere, end at et standardværk af denne art må være et oplagt mål for nordisk litteraturforskning. Jeg ved i hvert fald, at savnet af det ofte er føleligt i universitetsundervisningen. Måske kunne det tilmed opflamme en dansk-studerende til at læse mer end ét svensk digterværk i sin studietid.

København, 28. oktober 1964

#### Det danske Selskab:

— — — at man efter samråd med sine afdelinger i udlandet kan anbefale forslaget på det bedste.

På baggrund af den betydelige interesse for nordiske sprog og litteratur i Holland og den flamske del af Belgien tillader Det danske Selskab sig at henstille, at det ved siden af udgaver på hovedsprogene også tages under overvejelse at udsende værket på nederlandsk.

København, den 31. december 1964

*Folmer Wisti*

#### Dansklærerforeningen:

— — — skal jeg herved på foreningens vegne udtale, at det uden tvivl ville være særdeles værdifuldt, om et større litteraturhistorisk værk kunne udformes ved et samarbejde mellem litteraturforskere i de nordiske lande, og på lang sigt ville et sådant værk kunne få stor betydning for forståelsen af fælles nordisk kulturarv, idet det ville blive en vigtig inspirationskilde for forfatterne af lærebøger i historie og litteraturhistorie til brug ved undervisning og folkeoplysning i Norden. Vi er imidlertid af den opfattelse, at man ved udformningen af den opgave, der skal løses, bør understrege, at der ved udformningen af en sådan litteraturhistorie må lægges afgørende vægt på at beskrive de nordiske litteraturer som en del af verdenslitteraturen, i et stadig spil mellem traditionen og fornyelser, der melder sig såvel indefra som udefra.

Et sådant værk vil det imidlertid tage lang tid at skabe, og dets virkning i større kredse vil lade vente endnu længere på sig. Vi tillader os derfor samtidig at pege på den betydning, det ville have, om der allerede nu kunne skrives en ganske kortfattet nordisk litteraturhistorie, som i meget store linier førte den fælles nordiske litteraturhistorie op til vort århundrede og gav en letfattet orientering i de fortrinsvis nyere forfatterskaber, som i dag kunne og burde være fælles læsning i de nordiske lande. En sådan bog kunne f. eks. udgives i samarbejde mellem foreningerne Norden og de nordiske radiofonier som en meget billig bog i forbindelse med udsendelses-serier. Jvf. bøgerne »Nordisk teater i TV».



Foreningen stiller sig meget gerne til rådighed med oplysninger eller assistance, som vi måtte kunne yde. I øvrigt vil vi gerne understrege den betydning, som modersmålsfaget i al almindelighed i de nordiske lande såvel som de særlige nordiske indslag i det altid må have for nordisk kultur. For denne vil enhver styrkelse af faget være af værdi, enhver svækkelse af faget en fare.

København, den 29. november 1964

(Sign.)

Det danske Sprog- og Litteraturselskab:

— — — — udtale, at man ville finde det ønskeligt, om der — helst udarbejdet af een mand — blev tilvejebragt en overskuelig fremstilling af de litterære bevægelsers forhold til hinanden og forskellige udformning indenfor de nordiske lande, idet man må mene, at en sådan redegørelse ville være af betydelig interesse for det litterært og kulturelt interesserede nordiske publikum.

København, den 23. november 1964

P. s. v.

(Sign.)

## F i n l a n d

Undervisningsministeriet har i skrivelse den 1 december 1964 förklarat sig instämna i yttrande från statens litteraturnämnd (se nedan).

Helsingfors universitets konsistorium har i skrivelse den 2 december 1964 hänvisat till yttrande från universitetets historisk-filologiska sektion (se nedan).

Helsingfors universitets historisk-filologiska sektion har i skrivelse den 20 november 1964 hänvisat till yttrande av professorerna Olof Enckell, Irma Rantavaara och Lauri Viljanen (se nedan).

Professorerna Olof Enckell, Irma Rantavaara och Lauri Viljanen:

Den inom Nordiska rådet väckta tanken på en omfattande samnordisk litteraturhistoria är i hög grad förtjänt av uppmärksamhet. Varje litteraturhistoriker är medveten om att de nordiska ländernas vitterhet under olika perioder i äldre och nyare tid stått i så nära växelverkan och blivit så genom-

sytrade av ömsesidiga impulser, att de tillsammans kan sägas utgöra en särskild och särpräglad enhet inom den stora allmänna litteraturhistorien. Denna ömsesidighet präglar — självfallet — i främsta rummet de språkligt befryndade danska, norska och svenska litteraturerna. Men den nära samhörigheten återspeglas upprepat i vårt lands finska vitterhet, och det i en utsträckning som endast fackmännen haft möjlighet att göra sig riktig föreställning om.

Den internordiska litterära samtrafiken och de i olika riktningar gående eggelserna inom nordisk vitterhet har nog, i enskilda fall, blivit granskade och uppmärksammade i specialmonografier. Men i de enskilda ländernas stora nationella litteraturhistoriska handböcker har de samnordiska synpunkterna blivit i påfallande grad försummade. Såsom ett aktuellt exempel kan vi här hänvisa till det nys utkomna första bandet av en Dansk Litteraturhistorie, — ett i och för sig förträffligt arbete —, där fönstren står på vid gavel mot den europeiska kontinenten, men där det viktiga samspelet med de nordiska länderna knappast någonsin blir uppmärksammat. En samnordisk litteraturhistoria, där konvergenser — och divergenser — i de olika ländernas vittra hävder skulle bli själva huvudtemat, kunde bli utomordentligt givande och värdefull för en ökad kunskap om och en fördjupad förståelse av den gemensamma nordeuropeiska kulturkretsen. Det inom Nordiska rådet väckta förslaget synes närmast syfta på en stort upplagd, allsidig och ingående samnordisk litteraturhistoria, där ett antal specialister skulle genomgå och diskutera de samnordiska vittra problemen period efter period. Ett sådant storstilat slutmål är förvisso eftersträvansvärt, men det kräver tidsödande förberedande forskningsarbete och kan knappast bli förverkligat inom en överskådlig framtid. Vi vågar därför hemställa, att man inom Nordiska rådet — eller inom av rådet tillkallade instanser — ville pröva möjligheten, att — i väntan på att det stora slutmålet småningom realiserar — med kortare varsel försöka få fram en mindre omfattande, översiktlig framställning av det internordiska litterära samspelet och den därmed sammanhängande idéhistoriska och vittra problematiken.

Helsingfors den 12 november 1964

*Olof Enckell*

*Irma Rantavaara*

*Lauri Viljanen*

Skolstyrelsen<sup>1</sup>:

---

Den nordiska litteraturen intar, med undantag för den finska, ej någon nämnvärd ställning vid de finskspråkiga läroverken, närmast endast i samband med antologier. Detta beror förutom på det tillbudsstående ringa antalet timmar även därpå, att nordiska skönlitterära arbeten ej finns att till-

<sup>1</sup> *Yltrandet översatt från finska.*

gå i lämpliga skolupplagor. Då ifrågavarande litteratur behandlas förhållandevis litet vid våra skolor, även vid de svenskspråkiga, kan en litteraturhistoria på akademisk nivå ej anses betydelsefull med tanke på läroverket. Däremot kunde en sådan, ifall den åstadkommes, anskaffas till skolornas bibliotek och användas som uppslagsverk till gagn för litteraturundervisningen.

Helsingfors den 10 december 1964

Generaldirektör *R. H. Oittinen*

Direktör för skolväsendet *Kauko Haahтеля*

**Statens litteraturnämnd<sup>1</sup>:**

— — — funnit det däri framställda förslaget synnerligen befogat såväl ur litteraturundervisningens som allmänhetens synpunkt. Enligt nämndens uppfattning bör man i främsta rummet länka sig ett mindre verk, av vilket skulle framgå det utan tvivel starka och synnerligen intressanta inbördes idéhistoriska o. a. inflytande, som kan konstateras inom den nordiska litteraturen. Verket kunde måhända även sammanställas av ett antal studier eller essäer, ifall författarfrågan ej annars kan lösas på ett lyckligt sätt. Verket bör utges på alla de nordiska språken. Det vore ägnat att märkbart underlätta förverkligandet av syftet med verket, om man samtidigt hade tillgång till sådana verk i billiga upplagor av författare från olika tider, i vilka sagda inbördes inflytande kommer till uttryck.

Nämnden förordar tillsättandet av en samnordisk expertkommitté för att vidareutveckla förslaget.

Helsingfors den 26 november 1964

Statens litteraturnämnd

*Lauri Viljanen*

Ordf.

*Aarne Laurila*

Sekr.

**Äidinkielen opettajain liitto (Modersmåslärarnas förbund):**

Modersmåslärarnas förbund understöder förslaget om utarbetande av en nordisk litteraturhistoria. Samtidigt meddelar förbundet, att det anser »Suomalaisen Kirjallisuuden Seura» vara den institution, som har de bästa förutsättningarna att genomföra planen för Finlands vidkommande. På uppdrag av Sällskapet har redan av landets förnämsta experter på området skrivits ett verk om Finlands litteratur (»Suomen kirjallisuus»).

Helsingfors den 1 december 1964

*Aulis Ojajärvi*

<sup>1</sup> Yttrandet översatt från finska.

**Suomalaisen kirjallisuuden seura (Finska litteratursällskapet)<sup>1</sup>:**

Förslaget kan hälsas med tillfredsställelse. Behovet av en litteraturhistoria av ifrågavarande slag har veterligen redan konstaterats i universitetsundervisningen. Sällskapet befattar sig ej närmare med denna sida av saken, som ankommer på andra organ, utan fästes avseende vid den synpunkten, att den finskspråkiga litteraturen skulle bli bättre bekantgjord än tidigare i Skandinavien. En på ett ändamålsenligt sätt upplagd framställning skulle säkert ge åtminstone en del av den läsande allmänheten i de övriga nordiska länderna — även de inflytelserika kritikerna — en noggrannare bild än hittills av vilken andel den finskspråkiga litteraturen har i den samnordiska utvecklingen. Tyngdpunkten skulle inte nödvändigtvis behöva ligga på den moderna litteraturen, låt oss säga exempelvis från realismen framåt, då den nordiska litteraturens gemenskap som känt var mest uppenbar. Avsnitt som skulle behandla dylika toppar, skulle givetvis äga en speciellt väckande inverkan. Men även ett av den äldre samnordiska litteraturhistorien väckt historiskt intresse och känsla av samhörighet skulle utan tvivel så småningom komma också vår tids litteratur till godo.

En särskilt viktig synpunkt utgör emellertid den, att en dylik litteraturhistoria borde förverkligas i en ändamålsenlig form. Det är i hög grad tvivelaktigt om exempelvis ett historiskt arbete i många band, som skulle kräva dryga omkostnader, arbetskraft och rundlig tid, är den bästa möjliga lösningen. Många vidlyftiga avsnitt komme synbarligen att behandla de olika ländernas separata litterära utveckling, upprepa sådant som ingår i vidlyftiga nationella litteraturhistoriska verk och skulle inte på ett naturligt sätt anknyta till de gemensamma litterära epokerna. En annan lösning skulle utgöras av en mindre lärobok, i vilken man skulle inskränka sig till de idéhistoriska förbindelserna för att inte nödgas presentera enbart namnförteckningar. En dylik lärobok skulle dock knappast vädja till några bredare intresserade kretsar, även om den vore lämpad t. ex. för universitetsundervisningen. Den bästa lösningen synes till en början vara ett slags essäsamling, i vilken ett antal nordiska experter företrädande olika länder och olika epoker skulle behandla den samnordiska litteraturhistoriens betydelsefulla knutpunkter och specialproblem utförligare än vad som vore möjligt ens i en vidlyftig kronologisk historia. En problemframställning av detta slag skulle bereda jordmånen även för en enhetlig historia, men dess främsta förtjänst vore dock, att den redan skulle fullgöra en uppgift som väckare: på ett annat sätt än en lärobok skulle den ge anledning till litterär debatt och ståndpunktstaganden i alla de nordiska länderna. Det skulle utan tvivel också

<sup>1</sup> *Utttrandet översatt från finska.*

lattare och snabbare gå att erhålla forskare-författare för ett sådant arbete än om man planerade en enhetlig litteraturhistoria.

Helsingfors den 18 december 1964

*Toivo Vuorela*

sekreterare vid  
Suomalaisen kirjallisuuden seura

### Svenska litteratursällskapet i Finland:

En viss överblick över Nordens litteraturhistoria 1900--1950 får man av de fyra band om Danmarks, Finlands och Sveriges litteratur, som förlaget Örnkrona gav ut 1956--1958. Men det norska avsnittet saknas, åtminstone t. v., framställningen hänför sig endast till en begränsad period och i de olika delarna har den litterära utvecklingen främst granskats ur resp. olika länders synvinkel. En direkt sammanfattande redogörelse för den litterära insatsen i Norden saknas också här.

För Finlands del kan framhållas att inflytandet från Sverige, Danmark och Norge på både svenskspråkig och finskspråkig litteratur hos oss alltid varit mycket stort, i synnerhet under tidigare litterära skeden. Detta förhållande har också belysts i flera specialarbeten om enskilda författare och om vissa litterära perioder; speciellt ur vår synpunkt vore det sålunda önskvärt att en allmän framställning av den litterära utvecklingen i Norden som helhet skulle komma till stånd. Ett sådant litteraturhistoriskt arbete vore av behovet påkallat med hänsyn framför allt till den finskspråkiga litteraturen; det skulle göra uppenbart för den stora läsekretsen i Skandinavien, som inte behärskar finska språket, hur nära den finska litteraturen hör samman med litteraturen i det övriga Norden och vittna om den avgörande roll de litterära inflytandena framför allt från Danmark och Norge har spelat för utvecklingen inom denna litteratur.

Ett hinder i detta sammanhang utgörs av svårigheten att få tag i litteraturhistoriska forskare, som behärskar hela det nordiska fältet under de olika litteraturhistoriska skedena. Det är en anmärkning, som är motiverad med tanke just på Finland, där de skönlitterära verken till största delen är utformade på ett språk, som helt skiljer sig från de skandinaviska språken. Man vågar dock hoppas att detta hinder skall kunna övervinnas.

Svenska litteratursällskapet i Finland ger sålunda sin bästa rekommendation åt tanken att en gemensam nordisk litteraturhistoria skulle utarbetas i enlighet med Nordiska rådets förslag.

Helsingfors den 24 november 1964

*Olav Ahlbäck*

Ordförande

*John E. Roos*

Sekreterare

**N o r g e****Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Departementet har bedt sakkyndige om uttalelse om medlemsforslaget. Av de uttalelser som hittil er kommet inn, går det fram at det hersker uklarhet blant annet om hvilke formål en slik litteraturhistorie i tilfelle bør dekke og om hvor omfangsrik den bør være. Det blir også pekt på en rekke andre spørsmål som må utredes og klarlegges nærmere.

Departementet vil uttale at selvom tanken synes å ha noe for seg, antar en at dette samarbeidsprosjekt bør utstå inntil videre.

Oslo, 7. desember 1964

*Oddvar Lie*

*Trygve Tønnessen*

**S v e r i g e****Universitetskanslersämbetet:**

---

Ett ökat nordiskt samarbete på litteraturforskningens område är också enligt universitetskanslersämbetets mening önskvärt. Förslagsställarna synes närmast syfta på en litteraturhistoria enbart för universitetsstudiet, men det synes finnas skäl att anta att också i gymnasiet och fackskolan, där undervisningen genom föreslagna reformer blivit mera internationellt inriktad, behov finns av en samlad historisk framställning av de litterära strömningarna i Norden.

Som förslagsställarna framhåller är emellertid projektet »en uppgift av stora proportioner». I förslagen skisseras ett sätt att genomföra arbetet: Man tänker sig närmast en arbetsplan, som skulle innebära att till specialister från de nordiska länderna överlåtes vissa områden, och att konferenser kontinuerligt anordnas för att få åsyftad samordning och enhetlighet.

Även andra samarbetsformer torde emellertid vara tänkbara, kanske med större utrymme för intressenter utanför litteraturforskarnas led. Här syftas närmast på lärare och folkbildare, men också andra kan tänkas vilja medverka.

Läro- och utbildningsdepartementet lade 1963 fram ett förslag till utbildning av lärare i svenska på grundskolans högstadium.

Two lösningar presenterades, det ena omfattande tre terminer, det andra två. Det utmärkande draget för dem båda var att ämnena nordiska språk och litteraturhistoria i utbildningsgången integrerats till en enhet. En läro-

bok som tillgodosåg såväl språkliga som kulturhistoriska aspekter borde kanske i detta sammanhang närmare diskuteras.

Universitetskanslersämbetet har med dessa synpunkter velat fästa uppmärksamheten på uppgiftens mångfacetterade karaktär. Det är således ämbetets mening att frågan ytterligare bör diskuteras och att eventuellt en mindre kommitté, förslagsvis inom Nordiska kulturkommissionen, kan böra tillsättas för att närmare överväga tänkbara alternativ.

---

Stockholm den 20 oktober 1964

*Nils Gustav Rosén*

*Sune Björklöf*

**Skolöverstyrelsen:**

Vikten av att den svenska historien, kulturutvecklingen och litteraturen sätts in och ses bl. a. i sitt större nordiska sammanhang har starkt understrukits i för olika skolstadier och skolformer gällande kursplaner och anvisningar. Det har också framhållits att lärarnas utbildning och fortbildning måste anpassas efter en sådan inriktning av undervisningen. Härför behövs goda hjälpmedel, och den föreslagna handboken i nordisk litteraturhistoria syns i detta sammanhang kunna fylla en viktig uppgift, om den kan ge den syn på det gemensamma och det skiljaktiga i de nordiska ländernas litteratur, som lätt går förlorad i separata framställningar.

Vid den akademiska undervisningen i litteraturhistoria på fil. kand- och ämbelsexamensnivå torde det emellertid vara nödvändigt, att det egna landets litteratur läses väsentligt mer ingående än grannländernas. En grundläggande handbok av ifrågavarande slag i litteraturhistoria måste då antingen göras så stor, att den är tillräcklig också som underlag för studiet av den egna litteraturen i varje land, varvid stora partier rörande grannländernas litteratur i varje fall inte kan krävas som normalkurs, eller ges sådant omfång att det som gäller grannländerna bör läsas och framställningen av den egna litteraturens historia kompletteras med ytterligare en handbok eller med på annat sätt sammanställt material. Från lärarutbildningssynpunkt torde det senare alternativet vara att rekommendera. Därtill kommer, att en mindre omfattande nordisk litteraturhistoria torde ha större utsikter än ett mera omfattande verk att bli läst i vidare kretsar och därmed att kunna tjäna bl. a. lärarfortbildningen. Även en sådan mindre omfattande litteraturhistoria bör emellertid, såsom föreslagits, utarbetas under medverkan av specialister från alla de nordiska länderna.

Under hänvisning till de anförda synpunkterna tillstyrker överstyrelsen,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att ta de initiativ, som fordras, för att en handbok i nordisk litteraturhistoria skall utarbetas.

---

Stockholm den 25 november 1964

*Hans Löwbeer*

*Gerhard Lundin*

Sveriges lärarförbund:

---

Förbundet har vid ett flertal tidigare tillfällen uttalat sig för att olika åtgärder bör vidtagas för att stärka samhörigheten inom Norden. Utöver detta syfte synes det förbundet rationellt att söka samordna tillgängliga resurser inom de nordiska länderna för att tillgodose angelägna utbyggnadsbehov inte minst inom forskningens och undervisningens område.

Här aktuella medlemsförslag upptager ett sådant projekt, nämligen utarbetandet av en gemensam nordisk litteraturhistoria. Förbundet anser att en beskrivande och jämförande skildring av den nordiska litteraturhistorien på sätt som föreslagits skulle vara av värde för undervisningen i litteraturhistoria inte minst för lärarutbildningen i ämnet. Förbundet vill därför varmt tillstyrka föreliggande medlemsförslag.

Stockholm den 1 december 1964

För Sveriges lärarförbund

*Martin Widén*

Förbundsordförande

*Ingrid Lunde*

Ombudsman

Svenska litteratursällskapet:

---

Sällskapet vill varmt instämma i motionens allmänna motivering för ett internordiskt företag på litteraturforskningens område. Det vore naturligt om strävandena till kulturell samordning inom Norden finge ett representativt uttryck på detta fält liksom också på det historiska. Förutom för skol- och universitetsutbildningen torde en samlad nordisk litteraturhistoria kunna fylla ett behov även för folkbildningsarbetet.

Beträffande motionärernas skiss till en sådan litteraturhistoria urskiljer Sällskapet två huvudlinjer, som lämpligen bör hållas isär i resonemanget.



I första hand tänker sig motionärerna en nordisk litteraturhistoria för universitetsbruk. En sådan lärobok, som åtminstone för ett- och tvåbetygsstadiet måste bli av måttligt omfång, bör kunna åstadkommas på relativt kort tid men måste å andra sidan disponeras med tanke på undervisningen, vilket kan medföra olägenheter ur mera allmän synpunkt. Dessutom fordras en motsvarande justering av nu gällande studieplaner för litteraturhistorien i de nordiska länderna. Möjligheten och önskvärdheten av en sådan nordisk samordning av kurserna är en fråga, som i första hand borde underställas berörda ämnesrepresentanter vid de nordiska universiteten.

Därjämte tänker sig emellertid motionärerna också ett verk som synes gå vida ut över ramen för en universitetslärobok för lågstadiet, »en beskrivande och jämförande skildring av den nordiska litteraturhistorien» som skulle utmynna i en »heltäckande bild av nordisk litteratur med djup och perspektiv». Uppenbarligen står man här inför ett projekt, som kräver ett tidsödande forskningsarbete för sitt förverkligande. Men Sällskapet vill dessutom ifrågasätta om den moderna litteraturhistoriska forskningen överhuvud har möjlighet att helt uppfylla motionärernas så formulerade förväntningar. Det är anmärkningsvärt att icke heller forskare av en äldre generation för vilka den nordiska tanken var utomordentligt levande — man kan särskilt tänka på dansken Vilhelm Andersen — lyckades åstadkomma en sådan syntes som motionärernas formuleringar utpekar. Sedan dess har litteraturforskningen liksom historisk forskning i övrigt blivit tämligen skeptisk inför perspektiv av denna art. Växelverkan mellan de nordiska litteraturerna kan sålunda med tillämpning av modern metodik skildras endast i den mån den har tagit sig konkreta uttryck. Exempel på sådana företeelser inom litteraturen som naturligt låter sig infogas i ett nordiskt perspektiv är runlitteraturen, balladdiktningen och i viss mån den moderna genombrottets litteratur. Men det är också ett faktum — man kan beklaga det — att den konkreta växelverkan under andra perioder har varit av mycket begränsad omfattning. Här är 1900-talets litteratur, inte minst vår egen tids, ett exempel. I sådana fall riskerar det nordiska perspektivet att delvis bli ett skenperspektiv.

Vad Sällskapet under sådana förhållanden skulle vilja rekommendera för att främja intresset för nordisk diktning genom tiderna är ett icke alltför omfångsrikt, översiktligt verk om de nordiska ländernas litteratur, avsedd för en vidare läsekrets — eventuellt också utanför Norden — där faktiska fall av växelverkan och parallellism givetvis tillvaratas i uppläggningsmen å andra sidan den nordiska synpunkten inte påtvingas materialet i sammanhang där den har ringa eller ingen relevans. Dessutom bör det allmänneuropeiska perspektivet inte glömmas bort. Det bästa sättet att belysa den nordiska egenarten, i den mån den existerar, torde ofta vara att ställa den mot en vidare bakgrund.

Planeringen av arbetet torde böra anförtros åt en redaktionskommitté,

bestående av representativa litteraturhistoriker från de nordiska länderna. Själva utförandet av den tänkta publikationen kan lämpligen ske genom härför ägnade bokförlag, vilka på ett tidigt stadium bör inkopplas i planläggningen.

Uppsala den 18 december 1964

För Svenska litteratursällskapet

*Gunnar Brandell*

Ordförande

*Ulf Wittrock*

Sekreterare

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över medlemsförslaget**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats ett medlemsförslag om en nordisk litteraturhistoria. Utskottet, som behandlat frågan vid möte den 7 och 8 januari 1965, får i anledning härav avgiva följande betänkande.

#### 1. Medlemsförslaget

I förslaget hemställs, att rådet måtte rekommendera regeringarna att lata utarbeta en nordisk litteraturhistoria. Enligt förslagets motivering avses härvid en beskrivande och jämförande skildring av den nordiska litteraturhistorien, i vilken de olika litteraturperiodernas nationella växelspel genom århundradena komma till sin rätt och en helhetsbild av nordisk litteratur med djup och perspektiv växa fram. Uppgiften skulle fördelas mellan ett antal specialister från de olika länderna, som gemensamt period för period finge diskutera genom problemen.

#### 2. Remissyttrandena

Följande myndigheter och organisationer har avgivit yttrande över förslaget:

##### *Danmark*

Undervisningsministeriet  
Københavns universitet  
Århus universitet

Det danske Akademi  
 Det danske Selskab  
 Dansk lærerforeningen  
 Det danske Sprog- og Litteraturselskab

*Finland*

Undervisningsministeriet  
 Helsingfors universitets konsistorium  
 Helsingfors universitets historisk-filologiska sektion (yttr. av professorerna  
 Olof Enckell, Irma Rantavaara och Lauri Viljanen)  
 Skolstyrelsen  
 Statens litteraturnämnd  
 Äidinkielen opettajain liitto (Modersmålslärares förbund)  
 Finska litteratursällskapet  
 Svenska litteratursällskapet i Finland

*Norge*

Kirke- og undervisningsdepartementet

*Sverige*

Universitetskanslersämbetet  
 Skolöverstyrelsen  
 Sveriges lärarförbund  
 Svenska litteratursällskapet

Remissinstanserna intar överlag en positiv inställning till det väckta förslaget. Från flera håll omvittnas vilken stor brist det utgör för forskningen och undervisningen att en jämförande framställning av den litterära utvecklingen i Norden ännu ej fåtts till stånd. Remissinstanserna ägnar stor uppmärksamhet åt frågorna om det föreslagna verkets omfattning, målsättning och sättet för dess utarbetande, varvid delvis avvikande synpunkter framförs.

Flertalet remissinstanser tar avstånd från den i medlemsförslaget antydda lösningen att utarbeta ett större verk, som kunde ge en »helhetsbild av nordisk litteratur med djup och perspektiv». Farhågor uttalas från flera håll om att ett sådant större verk skulle kräva dryga omkostnader, stor arbetskraft och rundlig tid. *Finska litteratursällskapet* i Finland framhåller, att många vidlyftiga avsnitt i ett sådant verk omfattande flera band troligen komma att behandla de olika ländernas separata litterära utveckling, upprepa sådant som ingår i vidlyftiga nationella litteraturhistoriska verk och inte på ett naturligt sätt anknyta till de gemensamma litterära epokerna. *Svenska litteratursällskapet* i Sverige ifrågasätter om ett dylikt större verk överhuvud är förenligt med den moderna litteraturhistoriska forskningens metodik, enligt vilken växelverkan mellan litteraturen i de nordiska länderna kan skildras endast i den mån den tagit sig konkreta uttryck, vilket i stort sett varit fallet i mycket begränsad omfattning frånsett några perioder som runlitteraturen, balladdiktningen och det moderna genombrottets litteratur. Det framgår även av yttrandena, att ett dylikt verk knappast i prakti-

ken kunde komma att tillgodose det behov av att utgöra kurslitteratur vid universitetsundervisningen, som förslagsställarna avsett.

Däremot tillstyrker flertalet remissinstanser varmt att ett mindre arbete tillskapas, som eventuellt i en framtid kunde följas av en bredare framställning av den nordiska litteraturen. *Finska litteratursällskapet* anser, att den bästa lösningen vore ett slags essäsamling, i vilken ett antal nordiska experter företrädande olika länder och olika epoker skulle behandla den samnordiska litteraturhistoriens betydelsefulla knutpunkter och specialproblem utförligare än vad som vore möjligt ens i en vidlyftig kronologisk historia. Sällskapet framhåller, att ett dylikt arbete skulle fullgöra en uppgift som väckare, ge anledning till litterär debatt och ståndpunktstaganden i alla de nordiska länderna. *Svenska litteratursällskapet* i Sverige anser, att ett dylikt mindre verk, som skulle rikta sig till en vidare läsekrets, främst borde belysa faktiska fall av växelverkan och parallellism utan att den nordiska synpunkten påtvingas materialet i sammanhang där den har ringa eller ingen relevans, varförutom det allmänuropeiska perspektivet inte får utelämnas. *Skolöverstyrelsen* i Sverige framhåller, att ett dylikt mindre arbete torde kunna fylla en viktig uppgift vid lärarutbildningen, inom vilken behovet av att sätta in kulturutvecklingen och litteraturen i ett större nordiskt sammanhang enligt nu gällande kursplaner för olika skolstadier starkt understrukt. Sistnämnda synpunkter vinner även stöd av *universitetskanslersämbetet* i Sverige, som anför, att undervisningen i gymnasiet och fackskolan genom föreslagna reformer blivit mera internationellt inriktad, varför behov finnes av en samlad framställning av de litterära strömningarna i Norden. *Universitetskanslersämbetet* understryker i likhet med ett flertal andra remissinstanser uppgiftens komplicerade och mångfacetterade karaktär och föreslår, att frågan ytterligare bör diskuteras och att eventuellt en mindre kommitté bör tillsättas för att närmare överväga olika tänkbara alternativ. Även *Kirke- og undervisningsdepartementet* i Norge, framhåller, att en räkka spörsmål i saken ytterligare bör utredas och klarläggas närmare, varför departementet antar, att förverkligandet av detta samarbetsprojekt borde få anstå tills vidare. *Svenska litteratursällskapet i Sverige* föreslår, i likhet med Statens litteraturnämnd i Finland, om vars yttrande undervisningsministeriet förenat sig, att planeringen av arbetet skulle anförtros en redaktionskommitté, bestående av representativa litteraturhistoriker från de nordiska länderna.

### 3. Utskottet

Utskottet önskar till en början för egen del understryka den stora betydelse tillskapandet av en nordisk litteraturhistoria skulle få ej allenast för den egentliga forskningen och universitetsundervisningen på litteraturens område i de nordiska länderna utan även för undervisningen inom skolan

och i folkbildningsverksamheten, särskilt lärarutbildningen inom de sistnämnda utbildningsgrenarna. Ett sådant arbete kunde också enligt utskottets åsikt förmodas verka stimulerande på det litterära utbytet i Norden, väcka intresse för nordiska litterära spörsmål i vida kretsar och ge upphov till litterär debatt i de olika nordiska länderna.

I sina överväganden angående det lämpligaste sättet att förverkliga ett arbete av angiven art har utskottet i likhet med flertalet remissinstanser kommit till att det bör nogt övervägas, huruvida ett på bred bas upplagt större jämförande verk om den nordiska litteraturens utveckling överhuvud skulle motsvara de stora insatser ett sådant verk skulle förutsätta i form av dryga omkostnader och långvarigt forskararbete. Utskottet förenar sig om de tankegångar, som går ut på utarbetandet av ett mindre verk belysande exempelvis betydelsefulla perioder och specialproblem inom den nordiska litteraturens utveckling, särskilt faktiska fall av litterär växelverkan och parallelism mellan de nordiska länderna. Ett sådant arbete kunde förhållandevis lätt och utan större tidsutdräkt åstadkommas och komme att fylla en viktig uppgift på många olika områden och i vida kretsar. Utarbetandet av ett dylikt mindre verk kunde måhända även lämna erfarenheter, som vore värdefulla vid ett eventuellt framtida förverkligande av planerna på en mera bred framställning av den nordiska litteraturens historia.

Utskottet anser därför, att åtgärder till en början borde vidtagas för utgivande av ett mindre verk av i det föregående nämnd art, varjämte samtidigt en utredning angående förutsättningarna för ett större litteraturhistoriskt arbete skulle inledas. Enligt utskottets åsikt torde ledningen av utredningsarbetet lämpligen kunna anförtros Nordiska kulturkommissionen.

Under återopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturutskott föreslå,

att Nordiska rådet antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta en kortfattad jämförande studie över centrala fall av växelverkan på litteraturens område mellan de nordiska länderna samt utreda förutsättningarna för utgivandet av en större nordisk litteraturhistoria.

Oslo den 8 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Ranmark*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

*BILAGA 3***I efterhand inkommet yttrande****I s l a n d****Islands universitet:**

Det ærede ministeriums brev af 23 dec. sidstafvigte, hvor man ønsker at indhente fakultetets mening om et forslag, der er blevet forelagt Nordisk Råd, angående forfattelsen af en nordisk litteraturhistorie, blev taget til behandling på fakultetets møde i går.

På mødet blev følgende resolution vedtaget:

Det filosofiske fakultet vil på det varmeste anbefale Nordisk Råd at vedtage Paula Ruutus og Jean Braconiers forslag om at lade en fælles litteraturhistorie for alle de nordiske lande forfatte. Som argument for at påbegynde et sådant arbejde er det tilstrækkeligt at henvise til forslagsstillernes redegørelse. Men det kan også fremføres, at en sådan litteraturhistorie, som bl. a. ville være beregnet på undervisning ved universiteter i de nordiske lande, ikke mindst ville være meget nyttig for islændingene, da det vides, at islandsk litteratur — især den nyere tids litteratur — som helhed kun er lidt kendt i de nordiske lande.

Reykjavik, den 14. januar 1965

Ærbødigst

*Hreinn Benediktsson*

Dekan

## **Medlemsförslag**

### **om fast Öresunds-förbindelse**

*(Väckt av Leif Cassel och Aksel Larsen)*

Fragan om fast förbindelse över Öresund har länge diskuterats i Nordiska rådet, som hittills avgivit två rekommendationer i saken. Den första, nr 4/1953, gällde igångsättandet av en gemensam dansk-svensk utredning, och den andra, nr 28/1963, innehöll en rekommendation till regeringarna att låta bygga en fast förbindelse.

För att frågan skall föras vidare är önskvärt att Nordiska rådet vid sin nästa session gör ett preciserat uttalande om den första fasta förbindelsens placering och dess finansiering m. m.

Under hänvisning till det ovan anförda hemställas,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Danmark och Sverige att taga initiativ till att principbeslut om den första fasta Öresunds-förbindelsens placering och finansiering ofördröjligen fattas samt att nödiga projekteringsarbeten igångsättes.

København den 28 september 1964

*Leif Cassel*

*Aksel Larsen*

*BILAGA 1***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget**

Til trafikudvalget er henvist medlemsforslag om en fast Øresunds-forbindelse, fremsat af Leif Cassel og Aksel Larsen. Forslagsstillerne fremhæver det ønskelige i, at Nordisk Råd på den forestående session afgiver en præciseret udtalelse om den første faste forbindelses placering og dens finansiering m. m.

Medlemsforslaget giver trafikudvalget anledning til at afgive følgende udtalelse:

1. Spørgsmalet om en fast Øresunds-forbindelse har været på dagsordenen på alle Nordisk Råd's sessioner. I anledning af et til 1' session i 1953 indbragt medlemsforslag vedtog rådet en rekommandation (nr. 4/1953), hvori det henstilles til regeringerne i Sverige og Danmark at foretage en undersøgelse af forudsætningerne for bygningen af en bro eller tunnel. I foråret 1954 besluttede de to regeringer at udpege sagkyndige fra hvert land, »Øresundsudvalget» i Danmark og »Svenska Öresundsdelegationen» i Sverige, i det følgende kaldet Øresunds-udvalgene, med den opgave at udrede forudsætningerne for etablering af en fast forbindelse mellem Danmark og Sverige i Øresund samt til regeringerne at afgive forslag foranlediget heraf.

Øresunds-udvalgenes arbejde, som Nordisk Råd har fulgt gennem de af regeringerne til rådssessionerne indsendte meddelelser om rekommandationen, blev afsluttet og betænkning afgivet til regeringerne i november 1962. Rekommandationen fra 1953 var hermed gennemført, og på Nordisk Råd's 11' session i 1963 blev det vedtaget at betragte spørgsmålet som færdigbehandlet for rådets vedkommende. Trafikudvalget fandt imidlertid, at en fast forbindelse bør bygges, og på grundlag af et tillæggsforslag og i overensstemmelse med udvalgets indstilling vedtog Nordisk Råd en ny rekommandation (nr. 28/1963), hvori det henstilles til regeringerne i Danmark og Sverige at lade bygge en fast forbindelse over Øresund.

Til rådets 12' session i 1964 forelå et ret fyldigt materiale i form af udtalelser fra myndigheder og organisationer vedrørende Øresunds-udvalgenes betænkning. Det oplystes, at regeringerne har nedsat en fælles arbejdsgruppe til at gennemgå og eventuelt supplere det foreliggende materiale og til at organisere bundundersøgelser i Øresund.

Bygning af en fast forbindelse over Øresund indgår som et led -- omend det mest aktuelle og omfattende -- i Øresunds-regionens udbygning, og Nordisk Råd har da også taget det omfattende spørgsmål om et nært sam-



arbejde vedrørende en fælles planlægning af regionens udvikling op. På grundlag af et medlemsforslag til 10' session i 1962 vedtog rådet en rekommandation (nr. 5/1962) med en henstilling til regeringerne i Danmark og Sverige om at indlede et sådant samarbejde. Af de til 11' og 12' session indkomne meddelelser fremgår, at et samarbejde er under udvikling, og man må med tilfredshed konstatere, at kommunerne på begge sider af Øresund er gået aktivt ind i arbejdet ved dannelsen af et Øresunds-råd.

For at give en alsidig orientering om de mange opgaver, der må løses for at opnå en hensigtsmæssig udvikling af regionen, indkaldte Nordisk Råd's præsidium til en Øresunds-konference i tiden 13.—15. april 1964.

På konferencen fremsattes indlæg vedrørende bygning af en fast forbindelse af generaldirektør E. Upmark, banechef Thorning Christensen, vejdirektør K. Bang, byråchef K. O. Wennerhorn, kontorchef F. Lage, professor Ulf af Trolle, direktør Allan Tänneryd, borgmester Sigurd Schytz, laborator Stig Nordquist, professor Stig Gustafsson, kst. overborgmester Edel Saunte, kontorchef Søren Hoff, fuldmægtig Chr. Einfeldt, civilingeniør Nils Kjellström, civilingeniør Knud Højgaard samt direktør Nils Hultgren. Disse indlæg, der er samlet i Nordisk udredningsserie 1964, nr 5, giver sammen med det tidligere foreliggende materiale trafikudvalget, som deltog i konferencen, og som senere på et møde i Stockholm den 18. juni 1964 har foretaget en grundig gennemgang af spørgsmålet, grundlag for nu at fremsætte en udtalelse i anledning af medlemsforslaget.

2. Indledningsvis ønsker trafikudvalget at fremhæve, at dets medlemmer tilslutter sig Øresunds-udvalgenes konklusion, at en fast forbindelse er bedst egnet til at løse de voksende trafikproblemer ved overfart over Øresund, og skal i øvrigt henvise til, at Nordisk Råd allerede tidligere har henstillet, at der bygges en fast forbindelse, jfr. den under punkt 1 nævnte rekommandation nr. 28/1963. Udvalget deler den opfattelse, at en sådan forbindelse vil medføre væsentligt forbedrede trafikforbindelser, såvel lokalt indenfor Øresunds-regionen som mellem Sverige og også Finland og Norge på den ene side og Danmark og landene på det europæiske fastland på den anden side. De forbedrede forbindelser vil til sin tid bidrage væsentligt til en integration af erhvervslivet i Danmark og Sverige og til en fortsat udvikelse af såvel vareudvekslingen som turisttrafikken mellem Norden og det kontinentale Europa. Udvalget går ud fra, at bygningen af en Storebæltsbro og en fast Øresunds-forbindelse samordnes.

3. Hvad angår den faste forbindelses lokalisering er Øresunds-udvalgene som bekendt enedes om at foreslå en kombineret vej- og jernbanebro mellem Hålsingborg og Helsingør (H—H alternativet) fremfor det andet alternativ: en kombineret bro og tunnel for vej- og jernbanetrafik mellem Malmö og København via Saltholm (K—M alternativet).

For så vidt angår en bedømmelse af spørgsmålet om den faste forbin-

delses lokalisering har det omfattende svenske remissmateriale og de oversigter over argumenter og diskussioner, som fremkom ved Øresunds-konferencen i april måned 1964, været til største nytte for udvalgets medlemmer, af hvilke for øvrigt flertallet personlig deltog. En udførlig argumentation fremkom derved for og imod de to hovedmuligheder.

Udvalget er særlig blevet påvirket af de opfordringer, som man fra forskellige side fremførte om en *snarlig* principbeslutning vedrørende placeringen af forbindelsen. Det er klart, at så længe der hersker usikkerhed herom, vanskeliggøres i høj grad planlægningen på en række væsentlige områder på begge sider af Øresund. Udvalget ønsker derfor først og fremmest, at de to nærmest berørte regeringer, den danske og den svenske, snarest muligt træffer en principaftale, dels om, at fast forbindelse skal etableres, dels om den geografiske placering.

4. For så vidt angår placeringen af forbindelsen har udvalget -- ligesom mange af de instanser, som har udtalt sig om Øresunds-udvalgenes forslag -- hæftet sig ved, at de to hovedmuligheder i og for sig begge har stor betydning, men delvis løser forskellige trafikproblemer. Ved bedømmelsen bør der derfor ifølge udvalgets mening ikke så meget være tale om en sammenligning mellem dem, men snarere om en prioritering med hensyn til tidspunkterne for de to projekters gennemførelse. Udvalget er nemlig ikke i tvivl om, at udviklingen til sin tid vil nødvendiggøre en iværksættelse af begge projekter.

Hvis begge projekter ikke kan realiseres samtidig, må der ske en vurdering af, hvilket af projekterne der først bør sættes i gang. Denne vurdering tilkommer det naturligvis i første række statsmyndighederne i Danmark og Sverige at foretage. Da udvalget imidlertid som ovenfor nævnt lægger stor vægt på, at der hurtigt træffes en principbeslutning, såvel vedrørende etablering som vedrørende lokalisering af den første forbindelse, har man tilstræbt at opnå enighed om en udtalelse, også om det sidstnævnte spørgsmål. En sådan udtalelse fra udvalgets side, som muligvis kunne få tilslutning fra Nordisk Råd i sin helhed, må nemlig anses for egnet til at bidrage til en snarlig dansk-svensk overenskomst om spørgsmålet.

5. Det har vist sig, at det overvejende flertal af de danske myndigheder og organisationer, som har taget stilling til spørgsmålet, er kritisk indstillet over for H-H alternativet, medens man på grund af den større nyttevirkning støtter og anbefaler K-M alternativet. På svensk side er meningene mere delte, således som det er fremgået af det svenske kommunikationsdepartementets oversigt over de på departementets opfordringer indkomne udtalelser over Øresunds-udvalgenes betænkning. Flertallet af de instanser, som har taget stilling til spørgsmålet, synes dog at anbefale K-M alternativet.

Udvalget har særligt hæftet sig ved kritikken af de omkostningsberegninger, som synes at have været en af de vigtigste årsager til Øresunds-

udvalgenes stillingtagen til fordel for H-H alternativet. Det forekommer åbenbart, at omkostningskalkulerne på ny må gennemarbejdes, bl. a. i lyset af resultatet af de igangværende bundundersøgelser i H-H linien. Nogle af instanserne har haft den opfattelse, at Øresunds-udvalgene ved bedømmelsen ikke i tilstrækkelig udstrækning har taget hensyn til den effekt fra et driftsøkonomisk synspunkt, som nærtrafikken har. Det er klart, at denne trafik vil få et helt andet omfang, hvis den faste forbindelse anlægges i K-M linien, end hvis den placeres i H-H linien. Et stærkt ønske, som er fremført fra dansk side, er, at den gennemgående trafik på landevej bør komme frem til Sjælland så langt mod syd som muligt, for at belastningen på trafiknettet i Nordsjælland og i Københavns-regionen ikke skal blive for stærk. Udvalget har endelig også hæftet sig ved det aspekt af lokaliseringsproblemet, som spørgsmålet om placeringen af en eventuel ny storlufthavn for København—Malmö området er, og herunder taget muligheden for at anlægge en sådan fælles lufthavn på Saltholm i betragtning.

Særlig fra et norsk og vestsvensk synspunkt ville en bro eller tunnel i H-H linien, der også omfatter jernbane, nok være at foretrække. Da det imidlertid ud fra et nordisk synspunkt må anses for ønskeligt, at der snart etableres en fast forbindelse, har de medlemmer, som af forskellige grunde kunne ønske at give en nordlig forbindelse prioritet, afstået fra nu at rejse spørgsmålet og give udtryk for særstandpunkter.

6. Under forudsætning af, at resultatet af de igangværende trafikøkonomiske og tekniske undersøgelser ikke ændrer det billede, som nu tegner sig, har udvalget — efter en nøje overvejelse af samtlige de omstændigheder, som de sagkyndige har anset for at være af betydning for bedømmelsen af den faste forbindelses placering — enstemmigt besluttet at anbefale, at den danske og svenske regering træffer aftale om at anlægge den første faste forbindelse over Øresund mellem København og Malmö via Saltholm. Det forekommer udvalget hensigtsmæssigt at indrette denne første forbindelse som en vejforbindelse med fire kørebaneer som tunnel mellem Kastrup og Saltholm og som bro mellem Saltholm og Limhamn.

Når man måtte finde det nødvendigt at bygge en fast forbindelse i H-H linien i stedet for at betjene sig af færgeoverførsel, vil udvalget henstille, at det af hensyn til skibsfarten overvejes at anlægge denne forbindelse i tunnel mellem Helsingør og Hålsingborg.

7. Udvalget har også berørt spørgsmålet om den mest hensigtsmæssige finansiering af projektet. På dette punkt vil udvalget blot udtale sin enighed med Øresunds-udvalgene i disses bedømmelse: at finansieringen sandsynligvis kun i en vis udstrækning kan ske ved statsmidler. Udvalget finder det endvidere naturligt, at anlægs- og driftsomkostninger finansieres ved opkrævning af broafgifter.

8. Udvalget vil til slut meget stærkt understrege, at tilvejebringelse af den faste forbindelse over Øresund er af største betydning for hele Norden.

og at man derfor forventer, at de pågældende regeringer og parlamenter søger arbejdet påbegyndt og fuldført inden for kortest mulig tidsfrist.

Trafikudvalget skal under henvisning til sin ovenstående udtalelse indstille,

at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige så snart som muligt at tage initiativ til, at der træffes principbeslutning om at anlægge den første faste forbindelse i Øresund mellem København og Malmö og om dens finansiering, samt til, at de nødvendige projekteringsarbejder sættes i gang.

København, den 30. september 1964

*Ásgeir Bjarnason*

*Leif Cassel*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Kauno Kleemola*

*Harry Klippenvåg*

*Aksel Larsen*

*Lars Larsson*

*Jon Leirfall*

*Birger Lundström*

Formand

Helsingfors i oktober 1964

*Karl-August Fagerholm*

## BILAGA 2

### Tilläggsbetänkande av Nordiska rådets trafikutskott över medlemsförslaget och ändringsförslaget

Til trafikudvalget er henvist et medlemsforslag om en fast Øresunds-forbindelse, sag A 50, hvorom udvalget har afgivet betænkning den 30. september 1964 og et af Georg Pettersson fremsat ændringsforslag om at udsætte behandlingen af denne sag, indtil udvalget på grundlag af yderligere oplysninger, jfr. nedenfor, har haft lejlighed til på ny at udtale sig om medlemsforslaget.

I udvalgets behandling af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsrådet Gösta Skoglund och kommunikationsministern Grels Teir.

Desuden har riksdagsmannen Arne Petersson, Sverige, deltaget som sagkyndig.

### 1. Ændringsforslaget

Forslagsstilleren finder, at den af trafikudvalget den 30. september 1964 afgivne betænkning om vedtagelse af en rekommandation om bygning af en fast Øresunds-forbindelse burde have været taget op til fornyet behandling og eventuel revision som følge af:

1. Meddelelse af 7. december 1964 fra Danmarks regering, hvoraf fremgår, at der er nedsat en særlig dansk-svensk arbejdsgruppe med den opgave at videreføre og ajourføre det af Øresundskommissionen tilvejebragte grundlag, herunder foretage yderligere bundundersøgelser og at gennemgå de efter afgivelsen af kommissionens betænkning fra forskellig side fremsatte synspunkter.

2. Den svenske rigsdags beslutning af 9. december 1964 om at afvente resultatet af de under 1 nævnte undersøgelser, inden der tages stilling i sagen.

3. Trafikministrenes oplysninger til trafikudvalget ved dettes møde den 18. december 1964.

I ændringsforslaget henstilles derfor, at Nordisk Råd ikke vedtager nogen rekommandation i anledning af medlemsforslaget om en fast Øresunds-forbindelse, men tilbagesender sagen til trafikudvalget med pålæg om at afvente resultatet af de igangværende undersøgelser, inden spørgsmålet om en eventuel rekommandation i sagen genoptages.

### 2. Trafikudvalget

Den 30. september 1964 afgav udvalget betænkning vedrørende sag A 50, medlemsforslag om en fast Øresunds-forbindelse, og indstillede heri, at Nordisk Råd skulle vedtage en rekommandation til regeringerne i Danmark og Sverige om så snart som muligt at tage initiativ til, at der træffes principbeslutning om at anlægge den første faste forbindelse i Øresund mellem København og Malmö og dens finansiering, samt til at de nødvendige projekteringsarbejder sættes i gang.

Trafikudvalget kan erklære sig enig med forslagsstilleren til ændringsforslaget i, at der ved den endelige afgørelse med hensyn til bygning af en fast Øresunds-forbindelse må tages hensyn til de forhold, der er anført i forslaget.

Men finder imidlertid, at disse forhold ikke skulle nødvendiggøre en fornyet behandling i trafikudvalget, som har afgivet sin betænkning af 30. september 1964 i bevidstheden om, at der var yderligere undersøgelser i gang, og derfor har afgivet sin betænkning med forbehold af, at resultatet af de

igangværende trafikøkonomiske og tekniske undersøgelser ikke ændrede det billede, som da tegnede sig for udvalget, jfr. betænkningens pkt. 6.

Der foreligger indtil nu ikke nye oplysninger eller undersøgelsesresultater, som giver udvalget anledning til at ændre sin opfattelse.

Udvalget skal derfor fortsat henholde sig til det i sin betænkning af 30. september 1964 vedrørende medlemsforslaget anførte og indstille,

1. at rådet i anledning af medlemsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige så snart som muligt at tage initiativ til, at der træffes principbeslutning om at anlægge den første faste forbindelse i Øresund mellem København og Malmö og om dens finansiering, samt til, at de nødvendige projekteringsarbejder sættes i gang, samt

2. at rådet således ikke foretager sig noget i anledning af ændringsforslaget.

Reykjavik, den 15. februar 1965

<i>Ásgeir Bjarnason</i>	<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>
<i>Karl-August Fagerholm</i>	<i>Raino Hallberg</i>	<i>Svend Horn</i>
<i>Nils Jacobsen</i>	<i>Kauno Kleemola</i>	<i>Aksel Larsen</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Birger Lundström</i>	<i>Jakob Remseth</i>
Formand		

#### Reservation

Med hänvisning till vad i ändringsförslaget anförts, föreslår jag,

att Nordiska rådet — med anledning av den bild, som numera tecknar sig — icke antager någon rekommandation i anledning av medlemsförslaget om en fast öresundsförbindelse (sak A 50) vid sin trettonde session utan återförvisar saken till trafikutskottet, som har att avvakta resultatet av pågående utredning, innan frågan om eventuell rekommandation i saken upplages till behandling.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Georg Pettersson*

## BILAGA 3

**I efterhand inkomna yttranden****Øresundsbrokonsortiet:**

Øresundsbrokonsortiet, som består af de 3 danske ingeniørfirmaer Christiani & Nielsen A/S, Højgaard & Schultz A/S og Kampmann, Kierulff & Saxild A/S og de tre svenske ingeniørfirmaer AB Armerad Betong, Byggnadsaktiebolaget Contractor og AB Skånska Cementgjuteriet, har siden 1936 bearbejdet problemet om tilvejebringelsen af en fast øresundsforbindelse mellem Sverige og Danmark. Konsortiet har foretaget indgående undersøgelser og beregninger og udarbejdet forskellige projekter; nærmere oplysninger om dette forberedende arbejde er meddelt i de af Konsortiet udgivne skrifter af 1936 og 1954, og repræsentanter for Konsortiet har haft lejlighed til på Nordisk Råds øresundskonference, som fandt sted den 13.—15. april 1964, at fremsætte mundtlige redegørelser om Konsortiets virksomhed.

Da man er vidende om, at Nordisk Råd på sit kommende møde vil behandle spørgsmålet, tillader Konsortiet sig herved at give nogle faktiske oplysninger om, hvorledes man mener at kunne medvirke til etablering af en fast forbindelse mellem København og Malmö, et anlæg, som foruden at udgøre et nødvendigt forbindelsesled i øresundsregionen, vil muliggøre bygningen af en skandinavisk storlufthavn på Saltholm.

Øresundsbrokonsortiet nærer intet ønske om at udøve trafikvirksomhed og fremsætter derfor ikke forslag om selv at drive Øresundsforbindelsen på koncessionsbasis; Konsortiet vil derimod kunne påtage sig den opgave at gennemføre de pågældende anlægs *projektering, finansiering og udførelse*. Konsortiet råder over teknisk sagkundskab og alle nødvendige ressourcer og kan yde fuld garanti for, at det såvel teknisk som økonomisk magter at løse den foreliggende opgave. De seks ingeniørfirmaer, som er medlemmer af Konsortiet, har ved deres anlægsvirksomhed såvel i indland som i udland godtgjort, at de på forsvarlig måde vil kunne løse alle de problemer, som står i forbindelse med de her omhandlede anlægsarbejder.

Konsortiet er under sit arbejde med øresundsforbindelsen kommet til den opfattelse, at det må være rigtigt at begynde med at anlægge en 6-sporet vejforbindelse i linien København—Malmö udført som tunnel og bro. I teknisk henseende vil bygningen af et sådant anlæg ikke være forbundet med særlige vanskeligheder, da Øresunds bundforhold i denne linie er endog særdeles gunstige, idet undergrunden består af kalksten, og vanddybderne er som bekendt ringe.

Det vil være muligt at gennemføre selve anlægsarbejdet i løbet af 5 à 6 år, og de forberedende projekteringsarbejder vil kunne tilendebringes i løbet af ca. 2 år. Anlægget — herunder de landvindingsarbejder, som vil være nødvendige for at muliggøre bygningen af en lufthavn på Saltholm — vil således kunne stå færdigt ved slutningen af det lidsrum, inden for hvilket det efter luftfartssagkyndiges mening vil være nødvendigt at bygge en lufthavn til afløsning af de nuværende lufthavne i Kastrup og Bulltofta.

Med hensyn til projekteringsarbejdet vil det naturligvis i givet fald blive nødvendigt, at Konsortiets tekniske organisation samarbejder med de to landes statslige myndigheder og med de byer og kommuner, som berøres af vejanlægget og dets mange forgreninger på begge sider af Øresund. Af hensyn til bebyggelsesplanerne såvel i Malmöområdet som på Amager vil det være ønskeligt, at der snarest muligt træffes bestemmelse om linieføring og behovet for arealer på land.

Finansieringssprogsmalet må selvsagt i princippet afgøres af de beslutende myndigheder i Sverige og Danmark. Konsortiet vil dog som sin opfattelse anføre, at det formentlig vil være naturligt at sikre anlægssummens forrentning og afskrivning derved, at der opkræves passende broafgifter.

På grundlag af de foreliggende trafikprognoser og beregninger kan man forvente, at anlægssummen vil kunne afskrives i løbet af en kort årrække. Forbindelsesliniens ejere — hvad enten det her kommer til at dreje sig om staterne eller de direkte interesserede kommuner — vil derefter være frit stillede med hensyn til anlæggets økonomiske udnyttelse.

Konsortiet mener imidlertid at kunne medvirke ved finansieringens gennemførelse derved, at de fornødne anlægsmidler fremskaffes af Konsortiet i samarbejde med førende danske og svenske banker på en sådan måde, at staternes og kommunernes budgetter ikke belastes med de pågældende finansieringsproblemer.

Sammenfattende vil Konsortiet fremholde, at dets medlemmer — ledende ingeniør- og entreprenørvirksomheder i Danmark og Sverige — er overbeviste om, at deres store erfaring og tekniske og økonomiske kunnen gør dem velegnede til at løse det foreliggende problemkompleks, og Konsortiet erklærer sig rede til med kort varsel at indgå i realitetsforhandlinger herom.

København, den 2. februar 1965

#### Øresundsbrøkonsortiet

AB Armerad Betong	Christiani & Nielsen A/S
Byggnadsaktiebolaget Contractor	Højgaard & Schultz A/S
AB Skånska Cemenigjuteriet	Kampmann, Kierulff & Saxild A/S



**Nordisk union för alkoholfri trafik:**

Frågan om fast förbindelse över Öresund har diskuterats i olika sammanhang under årens lopp. Även förslag till konkreta lösningar föreligger. Det är att beklaga, att något principbeslut ännu ej fattats om förverkligandet av en sådan förbindelse. Enligt MUAT:s uppfattning är det ur samlade nordiska synpunkter angeläget, att beslut fattas om projektets genomförande.

Stockholm den 15 februari 1965

*(Sign.)*

## Ändringsförslag

### angående uppskov med beslut om fast öresundsförbindelse

(Väckt av Georg Pettersson)

Nordiska rådets trafikutskott beslöt vid sitt sammanträde den 30 september 1964 förelägga Nordiska rådet vid sessionen i Reykjavik förslag till en rekommendation om byggande av en fast öresundsförbindelse i linjen Malmö—Köpenhamn. Sedermera har följande omständigheter inträffat, som bort föranleda en omprövning av utskottets ställningstagande:

1. meddelandet från de danska och svenska regeringarna av den 7 december 1964 rörande rekommendation nr 28/1963,

2. svenska riksdagens beslut den 9 december 1964 i anledning av statsutskottets utlåtande 182/1964 samt

3. kommunikationsministrarnas upplysningar till trafikutskottet vid dess möte den 18 december 1964.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställer jag,

att Nordiska rådet — med anledning av den bild, som numera tecknar sig — icke antager någon rekommendation i anledning av medlemsförslaget om en fast öresundsförbindelse (sak A 50) vid sin trettonde session utan återförvisar saken till trafikutskottet, som har att avvakta resultatet av pågående utredning, innan frågan om eventuell rekommendation i saken upptages till behandling.

Stockholm den 19 januari 1965

*Georg Pettersson*

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över ändringsförslaget**

*(Se Sak A 50/t: Bilaga 2)*

## Medlemsförslag

### om åtgärder för utökande av medlemsantalet i Interparlamentariska unionen

*(Väckt av Georg Backlund, Hertta Kuusinen, Judit Nederström-Lundén, Gösta Rosenberg och Aarne Saarinen)*

Som ett resultat av det andra världskriget uppstod i hjärtat av Europa tvenne parlamentariskt styrda stater: Tyska demokratiska republiken och Tyska förbundsrepubliken. Utvecklingen sedan dess har lett till att man i olika internationella sammanhang i allt högre grad erkänner och beaktar detta ofrånkomliga faktum, vilket man särskilt här i Norden med tillfredsställelse kan annotera. Detta sakförhållande bidrar också till att trygga freden och säkerheten i vår del av världen.

Samtidigt bör man dock inte blunda för följande. Så länge förhållandet mellan de båda tyska staterna å ena sidan och övriga stater å andra sidan inte helt normaliserats, så länge kommer även den tyska situationen att vara en källa till oro och osäkerhet. Det är sålunda påtagligt att det vore till uppenbar fördel för en fredlig lösning av alla internationella meningsskiljaktigheter och problem om de båda tyska staterna skulle beredas möjligheter att knyta kontakter med övriga stater inom ramen för olika internationella organ och organisationer i enlighet med folkrätten och principen om nödvändigheten av fredligt mellanfolkligt samarbete på livets alla områden. Än så länge saknar Tyska demokratiska republiken kontakter bl. a. med ett av de viktigaste organen, nämligen med Interparlamentariska unionen (IPU).

Det gamla Tyskland anslöt sig som känt i ett mycket tidigt skede till Interparlamentariska unionen och kvarstod som medlem där ända fram till år 1933. År 1951 blev Tyska förbundsrepubliken antagen som medlem av IPU, medan däremot Tyska demokratiska republiken, trots anhållan ännu inte vunnit inträde i nämnda organ. Att detta inte harmonierar med de höga mål som Interparlamentariska unionen arbetar för, nämligen att åstadkomma en bestående fred och full jämlikhet mellan folken och de olika staterna, synes uppenbart.

De nordiska länderna är sedan gammalt medlemmar av Interparlamentariska unionen och ända till och med år 1957 bildade de nordiska länder-

nas interparlamentariska grupper ett eget nordiskt interparlamentariskt råd med uppgift att bl. a. samarbeta för att främja Interparlamentariska unionens allmänna målsättningar och gemensamt dryfta folkrättsliga och andra spörsmål av betydelse för de nordiska ländernas förhållande till andra länder. Sedan Nordiska rådet hade grundats och fått den omfattning det i dag har, upphörde Nordiska interparlamentariska rådet i praktiken med sin verksamhet, och det var tydligen underförstått att Nordiska rådet därefter skulle omhänderta de uppgifter som tidigare hade skötts av ifrågasvarande råd.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställas,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att dessa, på sätt som de finner lämpligt, måtte verka för att länder med egna parlament vinner inträde i Interparlamentariska unionen.

Helsingfors den 11 januari 1965

*Georg Backlund*

*Hertta Kuusinen*

*Judit Nederström-Lundén*

*Gösta Rosenberg*

*Aarne Saarinen*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över medlemsförslaget**

Til det økonomiske utvalg er henvist medlemsforslag om tiltak for øking av antall medlemmer i Den interparlamentariske union. Forslaget ble behandlet av utvalget på dets møte den 14. januar 1965 i Stockholm og den 15. og 16. februar 1965 i Reykjavik. På sistnevnte møte deltok foruten nedennevnte utvalgsmedlemmer: statsministern Tage Erlander, undervisnings- og handelsministern Gylfi Gislason, økonomiministern Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie og handels- og industriministern T. A. Wiherheimio.

Forslagsstillerne fremholder at så lenge forholdet mellom Den tyske demokratiske republikk og Den tyske forbundsrepublikk på den ene siden og de øvrige stater på den andre siden ikke er helt normalisert, vil den tyske situasjon være en kilde til uro og usikkerhet.

Etter forslagsstillerens mening ville det være en fordel for en fredelig løsning av internasjonale meningsforskjeller og problemer om de to tyske statene kunne få mulighet til å knytte kontakter med de øvrige stater innen rammen av de ulike internasjonale organisasjoner. Den tyske demokratiske republikk har savnet kontakter bl. a. med Den interparlamentariske union (IPU).

I medlemsforslaget henstilles det at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene at de på den måte, som de finner passende, virker for at land med egne parlamenter oppnår adgang til Den interparlamentariske union.

Da medlemsforslaget ble fremsatt den 11. januar 1965, har det ikke vært tid til å innhente remissuttalelser.

Det økonomiske utvalg er av den oppfatning at medlemsforslaget vedrører forhold som faller utenfor Nordisk Råds naturlige saksområde. Dessuten mener utvalget at det formelt sett er uriktig å rette henstilling til regjeringene i en sak som først og fremst angår nasjonalforsamlingene.

Utvalget innstiller,

at Nordisk Råd ikke foretar seg noe i anledning av medlemsforslaget.

Reykjavík, 16. februar 1965

<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>	<i>Lis Groes</i>
<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>	<i>Sigurður Ingimundarson</i>
<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Finn Moe</i>
<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Bent Røiseland</i> Viseformann
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
	<i>Sven Sundin</i>	

#### Reservation

Undertecknad har inte kunnat förena sig om utskottsmajoritetens avvisande inställning till medlemsförslaget om åtgärder för utökande av medlemsantalet i Interparlamentariska unionen (Sak A 57 e) och föreslår därför med hänvisning till motiveringen i medlemsförslaget,

att rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att dessa på sätt, som de finner lämpligt, måtte verka för att länder med egna parlament vinner inträde i Interparlamentariska unionen.

Reykjavík den 16 februari 1965

*Georg Backlund*

## Tilläggsförslag om inrättande av nordiskt investeringsinstitut

*(Väckt av Asgeir Bjarnason, Sigurður Bjarnason, Sigurður Ingimundarson, Ólafur Jóhannesson, Magnús Jónsson, Nils Kellgren, Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, V. J. Sukselainen och Sven Sundin)*

Efter en rekommendation vid Nordiska rådets tolfte session (nr 9/1964) har det nordiska utskottet för finansiella frågor utarbetat en rapport om upprättande av en nordisk investeringsbank (Nordisk udredningsserie 1964: 7).

I rapporten konstateras, att de ekonomiska motiven inte synes vara tillräckliga för att ensamma läggas till grund för ett beslut om att inrätta ett dylikt organ. Enligt utskottet skulle en nordisk investeringsbank med största sannolikhet underlätta tillförseln av utländskt kapital till Finland och Island, medan den knappast skulle öka de tre övriga nordiska ländernas möjligheter till kapitalimport. Räntefoten för utländska statslån till de nämnda båda länderna torde ligga 1/2 à 1 % högre än vad som gäller för lån till de tre övriga länderna.

Enligt finansiella utskottets mening måste frågan om en nordisk investeringsbank i första hand bedömas ur politisk synpunkt. Utskottet hänvisar avslutningsvis till ett tidigare uttalande i spörsmålet, enligt vilket det givetvis kunde föreligga delade meningar om behovet av ett dylikt institut. Olika värderingar hade också kommit till uttryck i finansiella utskottet, som dock underströk att kapitalförsöljningen var ett av de fält, på vilka ett ekonomiskt samarbete i Norden kunde föras vidare. Om man önskade utvidga det nordiska ekonomiska samarbetet, skulle ett nordiskt finansinstitut med ett tillräckligt brett mandat och med en stark ledning kunna få viktiga arbetsuppgifter och stor betydelse.

Om det ekonomiska samarbetet i Norden skall kunna utvidgas med minst möjliga friktioner, bör den ekonomiska utvecklingen försiggå på sådant sätt att länderna i möjligaste mån håller jämna steg med varandra. Av grundläggande vikt därvidlag är att tillförseln av kapital är tillräckligt god för att överallt möjliggöra en snabb ekonomisk utveckling. Vad gäller kapitalförsörjningen intager Finland och Island i viss mån en särställning. Dessa länders egna kapitalresurser är relativt begränsade, och nya indu-



strier kan svårligen grundas utan tillskott av främmande kapital. De senaste årens utveckling på de internationella kapitalmarknaderna har visserligen möjliggjort en betydande ökning av de två ländernas upplåning, men denna har knappast varit fullt tillräcklig. Lånevillkoren har dessutom varit mindre gynnsamma än för övriga nordiska länders del.

Med utgångspunkt från vad nyss sagts måste det anses vara en gemensam uppgift för samtliga de nordiska länderna att medverka till en god kapitalförsörjning till dem alla. Skulle något land halka efter och bristande balans uppkomma, kommer denna situation att vara till skada ej endast för det närmast berörda landet utan även för övriga. En viss nordisk solidaritet ter sig i våra ögon naturlig på detta fält. I vart fall synes de bättre ställda länderna böra medverka åtminstone så länge några egentliga uppoffringar icke kräves från deras sida.

Tiden synes under sådana omständigheter nu vara inne att i vart fall försöksvis och i moderat skala förverkliga tanken på ett nordiskt investeringsorgan. Detta skulle kunna organiseras som ett kreditinstitut, vars förbindelser garanterades av de fem nordiska staterna. Institutet skulle få rätt att upptaga obligationslån på utländska kapitalmarknader inom en begränsad av medlemsstaterna bestämd ram. Upplånade medel skulle sedan återutlånas till länderna eller enskilda företag för bestämda ändamål.

Ett investeringsinstitut av denna begränsade typ torde kunna administreras utan stora omkostnader. Styrelsen kunde utses av de nordiska ländernas nationalbanker. Vidare bör dessas personal- och lokalmässiga resurser kunna utnyttjas. På detta sätt skulle erhållas en enkel och smidig administration som kunde sköta det löpande arbetet, vilket måste bli av relativt begränsad omfattning. Administrationskostnaderna skall givetvis bäras av institutet självt.

Vid remissbehandlingen av det tidigare medlemsförslaget i ämnet till Nordiska rådets tolfte session (Sak A 21/1964) anfördes från flera håll farhågor för att en nordisk investeringsbanks verksamhet skulle försvara de enskilda ländernas och nationella kreditinstitutens möjligheter att upptaga lån på de internationella kapitalmarknaderna. I finansutskottets rapport sågs bl. a.: »På enkelte markeder kan det til og med tenkes at bankens låneopptak vil gjøre det vanskeligere for de enkelte nordiske land å oppnå lån.» Enligt vår mening är dessa farhågor knappast grundade.

Väljes en lösning som den föreslagna, skulle av de länder, som i och för sig sakna större intresse för ett institut av denna art, icke fordras annat än att de medverkar genom sin kreditvärdighet. En insats av denna art synes icke orimlig med tanke på det gemensamma intresset av en förbättrad kapitalförsörjning till de områden som är i särskilt behov därav.

I detta sammanhang förtjänar också understrykas att tillkomsten av ett nordiskt verksamt organ på kapitalmarknaden kan ha en allmänt gynnsam inverkan på det ekonomiska samarbetet. Det är i och för sig värdefullt att

ha ett kreditinstitut med uppgift att verka för det samlade Nordens utveckling.

Frågan synes oss nu vara så väl förberedd, att ytterligare utredningar inte kan tillföra debatten mer sakmaterial. Tiden får med andra ord anses mogen för ett politiskt beslut.

Under återopande av vad ovan anförts hemställer vi,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att föranstalta om att principbeslut fattas om inrättande av ett nordiskt finansieringsinstitut samt om att erforderliga praktiska bestämmelser för ett sådant utarbetas.

Reykjavik, Helsingfors och Stockholm i december 1964

*Ásgeir Bjarnason*                      *Sigurður Bjarnason*    *Sigurður Ingimundarson*

*Ólafur Jóhannesson*                      *Magnús Jónsson*                      *Nils Kellgren*

*Kaarlo Pitsinki*                      *Juha Rihtniemi*                      *V. J. Sukselainen*

*Sven Sundin*

**BILAGA 1****PM angående tilläggsförslaget om inrättande av nordiskt  
investeringsinstitut**

Vid ekonomiska utskottets behandling av det aktuella tilläggsförslaget torde bl. a. följande spörsmål tas upp.

**1. Institutets upplåning**

Vid den tidigare behandlingen av förslaget har flera olika former för upplåningsverksamheten diskuterats.

**a. Institutet emitterar självt obligationer**

Detta är den ursprungliga tankegången, och härpå bygger såväl Nordiska ekonomiska samarbetsutskottets förslag från 1959 om upprättande av en nordisk investeringsbank, som den utredning Nordiska utskottet för finansiella frågor utfört (NU 1964: 7) i anledning av rådets rekommendation nr 9/1964.

Vid ekonomiska utskottets möte i Stockholm den 14 januari 1965 ansåg flertalet ledamöter att man genom en dylik ordning bäst skulle utnyttja de nordiska ländernas kreditvärdighet.

Av de tre alternativen synes det förstnämnda vara att föredraga. Kreditvärdigheten hos de nordiska länderna bör kunna utnyttjas maximalt. Den administrativa apparaten bör kunna vara relativt enkel.

**b. De nordiska länderna lånar vart och ett för sig och medlen tillföres en gemensam fond**

Tanken framfördes ursprungligen av den isländske finansministern vid utskottets möte i Köpenhamn den 1 december 1964. Enligt detta förslag skulle i första hand Danmark, Norge och Sverige svara för upplåningen och de anskaffade medlen i första hand ställas till Finlands och Islands förfogande. Från isländsk sida har man emellertid sedermera tagit avstånd från denna tanke och hävdad, att ett institut enligt a) ovan är att föredraga.

**c. De nordiska länderna lånar vart och ett för sig varvid de övriga ställer sig som garanter**

Enligt detta alternativ etableras alltså inte en gemensam fond och det låneupptagande landet förfogar suveränt över de anskaffade medlen. Övriga länder fungerar som borgensmän (kautionister).

## 2. *Institutets utlåning*

Frågan om formerna för institutets utlåningsverksamhet har ännu inte diskuterats mera ingående. Ställning måste här tas till en rad delspörsmål.

### *a. Vem skall få låna hos institutet?*

Här synes föreligga två olika möjligheter. Den ena är att de enskilda nordiska staterna lånar hos institutet för att därefter kanalisera medlen till på förhand angivna utvecklingsprojekt e. d. Den andra är att även kommuner och enskilda tillåtas låna direkt hos institutet för speciella projekt.

Det sistnämnda förfarandet synes vara att föredraga, inte minst med tanke på det ofta resta kravet på att sunda bankmässiga principer (se c nedan) skall vara vägledande för institutets verksamhet. Denna ordning bör möjliggöra den tillförlitligaste bedömningen av de olika projekt som kan komma ifråga. Även ur administrativ synpunkt synes denna ordning vara fördelaktigare.

### *b. Utvecklingshjälpprincipen*

En av grundtankarna bakom förslagen om nordisk investeringsbank/institut har varit och är, att tillkomsten av ett dylikt skall göra det lättare för Finland och Island att erhålla utländskt kapital. Riktlinjerna för ett eventuellt instituts verksamhet måste alltså utformas så att dessa två länder tillförsäkras lanemöjligheter hos institutet. På denna punkt kan säkerligen lätt uppstå konflikt med en annan princip, som även den ansetts böra vara vägledande för institutets verksamhet, nämligen

### *c. Sunda bankmässiga principer*

Under frågans tidigare behandling har vid upprepade tillfällen slagits fast att lån endast skall beviljas ekonomiskt sunda projekt. Det torde emellertid inte vara möjligt att genomgående bevilja lån till de »sundaste projekten» utan att utvecklingshjälpprincipen frångås.

## 3. *Institutets organisation*

Investeringsinstitutet torde endast kräva en blygsam organisation. Upplåningsverksamheten torde lämpligen omhänderhas av en till institutet mot arvode knuten specialist från bankvärlden. Hans uppgift skall vara att besöka de kapitalexporterande länderna för att söka placera institutets obligationslån.

Utlåningsverksamheten — beredning av inkomna låneansökningar m. m. — samt det administrativa arbetet i övrigt torde skötas av en likaledes arvodesanställd sekreterare, som lokalmässigt lämpligen kan knytas till centralbanken i någon av de nordiska huvudstäderna. Nödvändig skriv- och vaktmästarpersonal kan då hyras av centralbanken.

Institutets styrelse bör, enligt vad som framkommit under frågans tidigare behandling, bestå av representanter för centralbankerna i Norden.

Det är givetvis vanskligt att söka kostnadsberäkna den administrativa verksamheten utan att veta något om omfattningen av in- och utlåningsverksamheten. I nedanstående kalkyl har inlåningen förutsatts ligga på cirka 100 milj. svenska kronor per år. Antalet låneansökningar per år har förutsatts komma att bli ringa — cirka två till fem.

*Administrationskostnadskalkyl*

Pappers- och tryckningskostnader för obligationer	30 000 sv. kr.
Bankexperter, arvode	50 000 » »
» , resor	25 000 » »
Sekreteraren, arvode	30 000 » »
» , resor	5 000 » »
Skriv- o. vaktmästarpersonal m. m.	10 000 » »
	150 000 sv. kr.

*BILAGA 2*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslaget  
och meddelandena om rekommendation nr 9/1964**

Nordiska rådet har vid sin tolfte session år 1964 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående nordisk investeringsbank (rek. nr 9/1964):

Nordisk Råd henstiller til regjeringene snarest å utrede behovet og forutsetningene for opprettelse av en nordisk investeringsbank eller et finansieringsinstitut.

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets trettonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands och Norges regeringar jämte ett tilläggsförslag om inrättande av nordiskt investeringsinstitut. Tilläggsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möte den 14 januari 1965 i Stockholm.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit statsministern Tage Erlander, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie och handels- och industriministern Toivo Wiherheimo.

1. M e d d e l a n d e n a

Av meddelandena framgår, att den i rekommendationen förordade utredningen utförts av Nordiska utskottet för finansiella frågor på uppdrag av Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete. Utskottets betänkande (se NU 1964: 7) har av ministerkommittén överlämnats till rådet.

## 2. Tilläggsförslaget

I tilläggsförslaget hemställs, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att föranstalta om att principbeslut fattas om inrättande av ett nordiskt finansieringsinstitut samt om att erforderliga praktiska bestämmelser för ett sådant utarbetas.

## 3. Utskottet

Enligt utskottets mening är det primära syftet med tilläggsförslaget att åstadkomma en förbättring av de nordiska ländernas möjligheter att skaffa kapital i utlandet. Utskottet anser att detta syfte i dagens läge kan främjas om de nordiska länderna stödjer varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden. Utskottet anser att en dylik samverkan kan ses som ett led i en väsentlig utveckling av det ekonomiska samarbetet i Norden.

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena om rekommendation nr 9/1964 till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat;

II. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka huruvida och i vilka former de nordiska länderna såsom ett led i en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden kan stödja varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden med speciellt sikte på att öka kapitaltillförseln till de kapitalsvagare länderna.

Reykjavík den 15 februari 1965

*Georg Backlund*

*Margit Borg-Sundman*

*Erik Eriksen*

*Lis Groes*

*Trond Hegna*

*Allan Hernelius*

*Sigurður Ingimundarson*

*John Lyng*

*Sven Mellqvist*

*Finn Moe*

*Poul Møller*

*Bertil Ohlin*

*Bent Røiseland*

*Sylvi Siltanen*

*Karl Skytte*

Vice förman

*V. J. Sukselainen*

*Sven Sundin*

## Tilläggsförslag om nordiskt EFTA-samarbete

(Väckt av Bertil Ohlin)

Bland annat som en följd av tullavtrappningen inom EFTA har den nordiska samhandeln ökat utomordentligt kraftigt under de senaste åren. De nordiska ländernas import »från varandra» har sålunda sedan 1959 stigit med inte mindre än 78 procent. Motsvarande tal för exporten är 77 procent. Denna ökning är betydligt större än ökningen av den totala utrikeshandeln. Under nämnda period växte den totala importen med 39 procent och den totala exporten med 41 procent. Samhandelsutvecklingen belyses av nedanstående tabell, som visar den nordiska handelns andel av den totala år 1957 och 1963.

*Samhandelns andel av totalhandeln i procent 1957 och 1963*

	Import		Export	
	1957	1963	1957	1963
Danmark	14	18	15	19
Finland	9	16	6	9
Island	18	27	14	16
Norge	20	26	17	24
Sverige	9	12	17	24
Totalt	13	17	15	20

Vart och ett av de fem nordiska länderna har alltså hämtat en stigande andel av sin totala import från och skickat en stigande andel av sin totala export till de andra nordiska länderna.

Även handeln med de övriga EFTA-länderna har ökat betydligt. Detta framgår av följande tabell, som visar ökningen av de nordiska ländernas utrikeshandel sedan 1959.

*Ökning av de nordiska ländernas utrikeshandel*

1959 = 100	fr. samtl. länder	fr. Norden	fr. övr. länder	fr. EEC	t. samtl. länder	t. Norden	t. övr. EFTA-länder	t. EEC
Danmark	123	164	126	130	136	190	130	124
Finland	145	186	151	137	138	187	130	157
Island	124	176	200	150	155	154	280	296
Norge	138	168	163	117	132	171	116	137
Sverige	140	196	154	141	145	170	142	150

Det är angeläget att trygga en fortsatt tillväxt av de nordiska ländernas inbördes handel, vilken utvecklats så gynnsamt efter och genom EFTA:s bildande. Inte minst ur denna synvinkel sett framstår det som ett primärt nordiskt intresse att samarbetet inom EFTA vidareutvecklas och stärkes. Det finns anledning att mot bakgrund av erfarenheterna från de senaste årtiondenas nordiska samarbete pröva inom vilka områden ett vidgat EFTA-samarbete närmast kan ifrågakomma. En inventering av dessa möjligheter bör omedelbart komma till stånd.

Även om EFTA för närvarande befinner sig i ett svaghetsstillstånd, torde det vara ett nordiskt intresse att närmare överväga även frågan på vilka sätt den formella grunden för EFTA-samarbetet kan förstärkas, exempelvis genom en revision av EFTA-stadgan. Behovet av en utbyggnad av EFTA-sekretariatet bör likaledes utredas.

Nordens länder bör dessutom överväga vad som kan göras för att förstärka samarbetet mellan dem, även om ett förstärkande av detta samarbete till samtliga EFTA-länder ännu ej kan anses vara aktuellt. Skatte- och investeringspolitiken kan erbjuda utrymme för sådana initiativ, som möjligen längre fram kan bli betydelsefulla ur allmän EFTA-synpunkt. EFTA-traktaten utesluter ingalunda att enskilda medlemsländer går längre i samarbete än traktaten föreskriver som obligatoriskt för medlemmarna. Tiden synes vara inne för en översyn av möjligheterna i denna riktning, varvid bl. a. uppslag i samband med de nordiska tullunionsutredningarna bör beaktas liksom även erfarenheterna av tidigare initiativ från Nordiska rådet och av verksamheten inom Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete. Bl. a. synes spörsmål rörande den s. k. indirekta protektionismen genom administrations- och kontrollbestämmelser böra ägnas uppmärksamhet.

På längre sikt bör uppmärksamhet ägnas förutsättningarna att EFTA utvecklas till ett förhandlingsorgan i internationella ekonomiska sammanhang. Att så sker, kan bli av betydelse t. ex. om och när frågan om en samordning av EEC och EFTA på det handelspolitiska planet blir aktuell. Ur nordisk synvinkel ter sig en lösning av det västeuropeiska stormarknadsproblemet särskilt tilltalande och betydelsefull, när den sker under former som ger största möjliga trygghet för att Norden inte splittras på det sätt, som skulle



kunna bli fallet, om ett eller ett par av de nordiska staterna — men ej de övriga — inträder i EEC.

Med stöd av ovanstående hemställer jag,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att anmoda Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete att till skyndsam prövning upptaga frågan om en förstärkning av EFTA samt en utvidgning av det ekonomiska samarbetet inom EFTA och mellan de nordiska länderna inom EFTA:s ram.

Stockholm den 4 februari 1965

*Bertil Ohlin*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslaget**

Til det økonomiske utvalg er henvist tilleggsforslag om nordisk EFTA-samarbeid. Forslaget ble behandlet av utvalget på dets møte 15.—17. februar 1965 i Reykjavík. På møtet deltok foruten utvalgets medlemmer statsministeren Tage Erlander, undervisnings- og handelsministeren Gyłfi Gislason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie og handels- og industriminister T. A. Wiherheimmo.

I tilleggsforslaget henstilles at Nordisk Råd skal rekommandere regjeringene å anmode Nordisk ministerkomité for økonomisk samarbeid om å ta opp til rask vurdering spørsmålet om en styrking av EFTA, samt en utvidelse av det økonomiske samarbeid innen EFTA og mellom de nordiske land innen EFTA:s ramme.

Det økonomiske utvalg konstaterer at EFTA- og FINEFTA-avtalene har medført en meget betydningsfull utvikling av det nordiske varebytte og i det hele tatt sterkt fremmet handelen mellom samtlige medlemsland. Det er derfor i alles interesse at den tillitskrise som er oppstått innen EFTA blir overvunnet.

Spørsmålet ble behandlet på et nordisk ministermøte den 6. og 7. februar 1965. I kommunikéet fra møtet sies bl. a.:

Utgangspunktet for dessa överläggningar var de brittiska utfästelserna vid ministermötet i Genève i november förra året att den temporära 15-procentiga importavgiften skulle reduceras och avskaffas snarast möjligt samt att avsikten var att denna process skulle börja inom några månader. Sedan dessa utfästelser gjordes, har nu närmare tre månader förflutit. Ministrarna förväntade sig därför, att den brittiska regeringen till nästa EFTA-ministermöte ger till känna att den då är beredd att väsentligt reducera avgiften.

Etter utvalgets oppfatning vil det være et viktig bidrag til å opprette tilliten innen EFTA, hvis avviklingen av disse avgifter umiddelbart påbegynnes.

Under henvisning til ovenstående vil utvalget innstille,

at rådet i anledning av tilleggsforslaget vedtar følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

1. a. at regjeringene, i de nordiske land, som er tilsluttet EFTA, ved førstkommande møte i EFTA:s ministerkomité

i fellesskap virker for å sikre en hurtig og fullstendig utvikling av den britiske importavgift,

b. at de samme regjeringer virker for en utvikling av det økonomiske samarbeid — også vedrørende jordbruks- og fiskeriprodukter — innenfor EFTA under hensyntagen til hvert enkelt lands særlige forhold, og

c. at regjeringene undersøker alle muligheter for å sette EFTA i stand til aktivt å støtte bestrebelsene for å sikre en utvidet europeisk samhandel,

2. å fortsette bestrebelsene på å utvide det nordiske økonomiske samarbeid innen EFTA:s ramme.

Reykjavik, 17. februar 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>
Viseformann		
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

## **Tilläggsförslag**

### **om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet**

*(Väckt av Ragnar Lassinantti)*

Frågan om ett ekonomiskt samarbete i Finlands, Norges och Sveriges nordligaste områden har behandlats inom rådet i flera sammanhang. År 1957 antogs en rekommendation (rek. nr 12/1957) till de tre ländernas regeringar om att gemensamt överväga möjligheterna till samarbete i syfte att ekonomiskt utnyttja den s. k. Nordkalottens naturtillgångar samt att vidtaga de åtgärder, som härför befanns ändamålsenliga. Intresset kom att i första hand knytas till möjligheterna att upprätta en gemensam finsk-norsk kraftpappersfabrik i Kirkenes-området. Dessa planer kunde emellertid inte realiseraras. Vid Nordiska rådets session 1964 meddelade Finlands regering, att verkställda undersökningar av skogstillgångarna klarlagt, att från det område, som planerats som leveransområde för fabriken — vars produktion skulle basera sig på virkestillgångarna i norra Finland — inte kunde erhållas råvara i sådan mängd, som skulle motsvara cellulosafabrikens kontinuerliga behov (se Nordiska rådet 1964, s. 1604—05). Frågan föll alltså.

I rådets generaldebatt den 15 februari 1964 uttalade Finlands dåvarande statsminister Reino Lehto: »Jag är övertygad om att man inom nordkalottområdet kommer att finna andra samarbetsprojekt, vilka även ur strängt ekonomisk synpunkt är realiserbara». Sedan dess synes emellertid ännu ett norsk-finskt samarbetsprojekt ha gått i stöpet. Det lilla norska företaget A/S Karasjoklast, som i flera år köpt finskt timmer och baserat sin verksamhet härpå, har inte längre möjlighet att köpa timmer på den finska marknaden. Såväl finska staten som enskilda skogsägare i Finland har förklarat sig ej vilja sälja timmer till det norska företaget. Prisfrågor kan här spela in. Det kan anmärkas att A/S Karasjoklast har en mycket begränsad kapacitet i relation till skogstillgångarna i Enareområdet.

En rad andra exempel på samarbetssvårigheter skulle kunna nämnas. Enligt min mening är det nödvändigt att en inventering snarast kommer till stånd av de olika ekonomiska samarbetsmöjligheter som finns över landgränserna på Nordkalotten. Därvid måste man bygga på en relativt noggrann kartläggning av näringslivets struktur och betingelser i de tre ländernas nordligaste områden. Allt talet om samarbetet på Nordkalotten måste

ges ett konkret innehåll. Inom den ekonomiska sektorn torde det vara svårt att komma vidare utan en inventering av detta slag.

Under hänvisning till vad som anförts, hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Finland, Norge och Sverige att gemensamt inventera konkreta ekonomiska samarbetsmöjligheter inom Nordkalottområdet.

Stockholm den 5 februari 1965

*Ragnar Lassinantti*

## BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslaget**

Til det økonomiske utvalg er henvist tilleggsforslag om økonomisk samarbeid innen Nordkalott-området. Forslaget ble behandlet av utvalget på dets møte den 15. og 16. februar 1965 i Reykjavik. På møtet deltok foruten nedennevnte utvalgsmedlemmer, statsministern Tage Erlander, undervisnings- og handelsministern Gyflí Gíslason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie og handels- og industriministern T. A. Wiherheimo.

I tilleggsforslaget henstilles det at Nordisk Råd rekommanderer regjeringene i Finland, Norge og Sverige i fellesskap å undersøke de konkrete samarbeidsmuligheter innen Nordkalott-området.

Da tilleggsforslaget ble fremsatt den 5. februar 1965, har det ikke vært tid til å innhente remisuttalelser eller foreta noen nærmere vurdering av saken.

Utvalget vil derfor meddele til rådet, at fortsatt behandling av tilleggsforslaget vil finne sted etter 13. sesjon.

Reykjavik, 16. februar 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>
Viseformann		
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

## Tilläggsförslag

### om ett nordiskt Asien-institut

*(Väckt av Ingrid Segerstedt Wiberg)*

Nordiska kulturkommissionens sektion I beslöt i maj 1963 att inom ramen för det pågående nordiska samarbetet beträffande högre utbildning och forskning välja ut ämnesområdena afrikanska och asiatiska språk jämte litteratur, samhällsförhållanden m. m. och för dessa ämnen söka komma fram till kriterier för bedömning av utbyggnadsbehov och möjligheter till nordisk arbetsfördelning. Särskilda expertgrupper tillsattes, och i juli 1964 framlade dessa sitt betänkande »Afro-asiatiska studier i Norden». Betänkandet innehåller bl. a. förslag till utbyggnadsplaner av universitetens resurser i varje land inom ämnesområdena kinesisk/japanska, arabiska och hindi. Expertgruppen föreslog vidare, att ett nordiskt Asien-institut skulle upprättas i Köpenhamn. Institutet skall fungera som dokumentations- och informationscentrum för asiatiska studier i Norden samt anordna kurser och symposier i asiatiska frågor.

Vid sitt plenarmöte i november samma år antog kulturkommissionen en resolution till regeringarna, i vilken hemställdes, att åtgärder skulle vidtagas syftande till en utbyggnad av respektive länders resurser inom ämnesområdena afrikanska och asiatiska språk, varvid de förslag, som framförts i det av expertgrupperna utarbetade betänkandet, skulle läggas till grund för den vidare utvecklingen inom dessa områden samt att principbeslut skulle fattas om upprättande av ett nordiskt Asien-institut förlagt till Köpenhamn. För att undersöka hur detta institut närmare skulle utformas, borde en nordisk expertkommitté tillsättas.

Det är angeläget att expertgruppernas förslag snarast realiseras. Grupperna understryker i sitt gemensamma uttalande nödvändigheten av ett nordiskt samarbete i fråga om forskning och undervisning vad gäller asiatiska språk, om icke Norden skall sacka efter hela den övriga västliga världen i fråga om kunskaper om många av vår tids avgörande problem och deras lösningar. I det långa loppet, säger grupperna, kan det bli till skada för vårt ställningstagande till asiatisk historia, samhällsförhållanden, kultur och politik, om vi i vårt ställningstagande blir beroende av experter från

andra länder, vars politiska och kulturella förhållanden ofta skiljer sig från våra länders.

I anslutning härtill får jag hemställa,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att upprätta ett nordiskt Asien-institut i enlighet med förslag som framlagts i betänkandet »Afro-asiatiska studier i Norden».

Stockholm den 5 februari 1965

*Ingrid Segerstedt Wiberg*



*BILAGA 1***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslaget och meddelandena om rekommendation nr 16/1962**

Nordiska rådet har vid sin 10:e session år 1962 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående nordisk institution för sinologi (rek. nr 16/1962):

Nordisk råd anbefaler regjeringene å påse at det ved utarbeidelsen av en nordisk plan for fordeling av nye institusjoner for utdanning og forskning blir overveiet å opprette en institusjon for sinologi, samt å ta de nødvendige skritt for å få utredet spørsmålet om å opprette en sådan institusjon.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets trettonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar jämte ett tilläggsförslag om ett nordiskt Asien-institut. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Oslo den 8 februari 1965. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till Norges regering, som utsetts att vara koordinerande för spørsmålet, i vilken framhölls att utskottet vid genomgången av saken funnit angeläget att innan ställning toges till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller närmare upplysningar angående innehållet i den i meddelandena omnämnda av Nordiska kulturkommissionens sektion I färdigställda utredningen, »Afro-asiatiska studier i Norden»<sup>1</sup>, vilken utskottet önskar få sig tillsänd. Tilläggsförslaget har behandlats av utskottet vid dess möte den 15 februari 1965 i Reykjavík.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

**1. Meddelandena**

Av meddelandena framgår, att den av Nordiska kulturkommissionen, sektion I, tillsatta expertkommittén avgivit sitt betänkande »Afro-asiatiska studier i Norden». På grundlag av betänkandet har Nordiska kulturkommissionen i november 1964 antagit en till regeringarna riktad resolution, vari hemställas, att ämnena afrikanska och asiatiska språk ges utvidgade resurser i varje land och att beslut fattas om upprättande av ett nordiskt Asien-institut förlagt till Köpenhamn. Expertkommitténs betänkande har jämte skrivelse av den 9 februari 1965 från Norges regering överlämnats till rådet.

<sup>1</sup> *Nordisk utredningsserie 1965:5.*

## 2. Tilläggsförslaget

I tilläggsförslaget hemställas, att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna att upprätta ett nordiskt Asien-institut i enlighet med förslag som framlagts i betänkandet »Afro-asiatiska studier i Norden».

## 3. Utskottet

Utskottet finner, att den av Nordiska kulturkommissionen tillsatta expertkommittén företagit en förtjänstfull inventering av forskningsverksamheten och samarbetsmöjligheterna på ifrågavarande område. Enligt utskottets åsikt bör expertkommitténs betänkande utgöra en god grundval för det fortsatta bedrivandet av saken. Utskottet anser, att genomförandet av de i expertkommitténs betänkande framlagda förslagen bör inledas med att upprätta det i betänkandet föreslagna Asien-institutet, som snabbast torde kunna förverkligas och bäst stämma överens med de målsättningar, som för närvarande gör sig gällande i fråga om utbyggnaden av forskningsresurserna i Norden. Utskottet har därför beslutat förena sig om tilläggsförslaget.

Utskottet föreslår,

1. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session;

2. att rådet i anledning av tilläggsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att upprätta ett nordiskt Asien-institut i enlighet med det förslag, som framlagts i betänkandet »Afroasiatiska studier i Norden» (NU 1965: 5).

Reykjavik den 15 februari 1965

*Julius Bomholt*

*Per Borten*

*Trygve Bratteli*

*Anselm Gillström*

*Poul Hartling*

*Kuuno Honkonen*

*Veikko Hyytiäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

## BILAGA 2

**PM angående instruktion för Nordiska Afrika-institutet**

Instruktion för Nordiska Afrika-institutet fastställdes i Sverige av Kungl. Maj:t den 29 juni 1964 och trädde i kraft den 1 juli samma år.

Enligt instruktionen skall allmänna verksstadgan i Sverige av den 7 januari 1955, nr. 3 (senaste lydelse, se Svensk författningssamling 1957: 616) tillämpas med undantag av 3 § 1 och 22 §.

Institutet har till uppgift att i Norden främja studiet av afrikanska förhållanden samt verka för den internationella biståndsverksamheten i vad denna berör Afrika. Ledningen av institutet utövas av en styrelse. Chef för institutet är en föreståndare. Styrelsen består av rektor vid universitetet i Uppsala, tillika ordförande, överbibliotekarien vid universitetsbiblioteket i Uppsala, föreståndaren för institutet samt ytterligare nio av Kungl. Maj:t för högst tre år i sänder utsedda ledamöter. Av de icke självskrivna ledamöterna förordnas en efter förslag av regeringen i Danmark, en efter förslag av regeringen i Finland, en efter förslag av regeringen i Island och en efter förslag av regeringen i Norge.

Tjänsten såsom föreståndare tillsättes av Kungl. Maj:t efter anmälan av styrelsens ordförande. Övriga tjänster tillsättes och annan personal antages av styrelsen. Ledig tjänst kungöres till ansökning på sätt i allmänna verksstadgan föreskrives samt efter styrelsens bestämmande jämväl i Danmark, Finland, Island och Norge

Styrelsen består av följande personer:

Rektor Torgny Segerstedt  
Överbibliotekarie Tönnes Kleberg  
Sekretariatschef M. Boserup  
Ambassadör A. Tryggvasson  
Professor M. Juva  
Professor Sune Carlsson  
Direktör J. Sanness  
Direktör S. Rynell  
Utrikesråd T. Hagen  
Generalsekreterare E. Michanek

Suppleanter:

Sekretariatschef H. E. Kastoft  
Pol.mag. J. Iloniemi  
Förste sekreterare K. Ragnars  
Forsker E. Nord

Professor Å. Holmberg  
Missionssekreterare Arvid Stenström  
Rektor T. Ringmar  
Bankdirektör C. Nyman

Stockholm den 13 januari 1965

## **Tilläggsförslag**

### **om norsk-svenska mellanriksvägar**

*(Väckt av Ragnar Lassinantti)*

De för befolkningen och näringslivet i de nordliga delarna av Norge och Sverige vitala frågorna om byggande av fler mellanriksvägar har sysselsatt Nordiska rådet alltsedan dess tillblivelse. Dessa spörsmål har ännu ej fått en tillfredsställande lösning. Senast vid rådets 11:e session 1963 antogs en rekommendation (rek. nr 14/1963) i detta ärende riktad till de två ländernas regeringar av följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at påse, at der mellem landene snarest optages kontakt for at skabe en samordning ved bygningen af de aktuelle mellemriksveje.

I anledning av rekommendationen tillsatte de båda regeringarna ett kontaktutskott med uppgift att bl. a. framlägga förslag som kunde läggas till grund för en samordning av utbyggnaden av vissa mellanriksvägar.

I januari 1965 avgav utskottet sitt betänkande »Enkelte mellomriksveger mellom Norge og Sverige» (Nordisk udredningsserie 1965: 3). Utskottets förslag går i huvudsak ut på följande.

1. Att man tar sikte på att fullfölja den påbörjade utbyggnaden av Umbukta-vägen till helårsväg före utgången av år 1971.

2. Att det från norsk sida före sommaren 1965 tas ställning till utbyggnaden av Graddis-vägen med sikte på att få den färdig före 1974.

3. Att frågan om utbyggnad av vägförbindelsen Kiruna—Nordnorge tills vidare får vila.

4. Att ett svensk-norskt utskott tillsättes för att behandla frågor i samband med den koordinering av den fortsatta planeringen och utbyggnaden av de aktuella mellanriksvägarna.

Det är angeläget, att de förslag, som utskottet framlagt, snarast bringas under Nordiska rådets prövning i syfte att påskynda frågornas lösning. Med hänsyn härtill hemställs,

att Nordiska rådet måtte rekommendera regeringarna i Norge och Sverige att tillse, att de ifrågavarande vägarna bygges snarast möjligt.

Stockholm den 5 februari 1965

*Ragnar Lassinantti*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tillägsförslaget och  
över meddelandet om rekommendation nr 14/1963**

Nordisk Råd har ved sin 11. session i 1963 vedtaget en rekommandation til regeringerne i Norge og Sverige angående bygning af mellemrigsveje (rek. 14/1963):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Norge og Sverige at påse, at der mellem landene snarest optages kontakt for at skabe en samordning ved bygningen af de aktuelle mellemrigsveje.

Til trafikudvalget er henvist den til rådets 13. session modtagne meddelelse, der er afgivet af Norges regering på begge regeringers vegne samt et tillægsforslag om, at visse mellemrigsveje bygges snarest muligt.

I udvalgets behandling af sagerne har foruden udvalgets medlemmer deltaget minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsrådet Gösta Skoglund og kommunikationsministern Grels Teir.

Desuden har departementsråd Sigurd Lorentzen, Norge, deltaget som sagkyndig.

**1. Meddelelsen**

Af meddelelsen fremgår, at betænkning fra et af de norske og svenske regeringer nedsat kontaktudvalg for samordning af udbygning af visse mellemrigsveje er afgivet i januar måned 1965.

**2. Tillægsforslaget**

I tillægsforslaget, der er fremsat af Ragnar Lassinantti, henstilles at Nordisk Råd vedtager en rekommandation til regeringerne i Norge og Sverige om at påse, at de i forslaget i den ovennævnte indstilling (Nordisk udredningsserie 1965: 3) nævnte veje bygges snarest muligt.

**3. Trafikudvalget**

Trafikudvalget har modtaget kontaktudvalgets indstilling på et så sent tidspunkt, at der ikke har været mulighed for under sessionen at tage stilling til det deri fremsatte forslag.

Udvalget skal derfor indstille,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session,

ligesom udvalget skal anmelde,

at udvalgsbehandlingen af tillæggsforslaget fortsættes.

Reykjavik, den 16. februar 1965

*Ásgeir Bjarnason*

*Leif Cassel*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Kauno Kleemola*

*Aksel Larsen*

*Jon Leirfall*

*Birger Lundström*

*Georg Pettersson*

Formand

*Jakob Remseth*

## Ändringsförslag om nordisk kulturfond

*(Väckt av Helge Larsen, Bertil Ohlin, Paula Ruutu och J. O. Söderhjelm  
till 12:e sessionen 1964<sup>1</sup>)*

I ett regeringsförslag har danska regeringen anhållit om Nordiska rådets yttrande angående ett förslag om närmare undersökning av hur man skall få till stånd dispositionsanslag — inklusive ett anslag ställt till gemensamt nordiskt förfogande — till förmån för kulturellt nordiskt samarbete. I förslaget framkastas tanken att ställa ett belopp till förfogande som skall överlämnas till ett särskilt nordiskt organ att brukas för snabbt förverkligande av sådana nordiska projekt om vilka råder en allmän enighet.

Enligt vår mening bör rådet understryka riktigheten av denna tanke och närmare utveckla den. Det vore för det framtida nordiska samarbetet av värde, om de nordiska länderna vore beredda att besluta att till en gemensam fond årligen sammanskjuta belopp av tämligen avsevärd storlek. Fonden skulle fritt disponeras av ett gemensamt organ med parlamentariskt inslag för realiserande av angelägna nordiska samarbetsprojekt på det kulturella området. En konsekvens av tillkomsten av en sådan gemensam fond kan befaras skola bli att de anslagsbeviljande myndigheterna vid behandling av de nationella anslagen till kulturellt samarbete kunde frestas att hänvisa till att medel för nordiska ändamål bör tagas från det gemensamma anslaget. Med hänsyn till det stora intresset för det kulturella nordiska samarbetets utbyggande måste dock sådana farhågor vika. Riskerna bör kunna minskas genom vaksamhet från rådsmedlemmarnas sida vid arbetet i riksdagarna. Avsikten med den föreslagna fonden är, att den skall kunna brukas för att snabbt sätta i gång samarbetsprojekt, om vilka en betydande samstämmighet råder och därmed bl. a. undgå olägenheterna av att budgetåren och reglerna för budgetbehandlingen är olika i de nordiska länderna. I åtskilliga fall bleve det fråga om att finansiera sådana projekt under en första prövotid. Visar det sig bli en bestående verksamhet, torde anslagen sedermera böra överflyttas från fonden till de nationella budgeterna. Därigenom frigöras i så fall anslagen å den gemensamma fonden för nya ändamål. Erfarenheten får visa i vad mån så småningom förutsättningar för en starkare utvinning av en genom gemensamma organ bedriven nordisk kulturpolitik kan växa fram.

<sup>1</sup> Se Sak B 2, Ändringsförslag/1964 (12:e sess., s. 1404).



Under hänvisning till det anförda får vi föreslå,

att Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för tillkomsten av en nordisk kulturfond under gemensam förvaltning.

Stockholm den 15 februari 1964

*Helge Larsen*

*Paula Ruutu*

*Bertil Ohlin*

*J. O. Söderhjelm*

**BILAGA 1****Yttranden över ändringsförslaget****D a n m a r k****Undervisningsministeriet:**

— — — skal man meddele, at undervisningsministeriet for sit vedkommende støtter tanken om en nordisk kulturfond. Fra dansk side havde man oprindeligt overvejet at stille forslag på rådets forrige session om en sådan fælles fond, men efter drøftelser med de andre lande fandt man det hensigtsmæssigt i stedet for at fremsætte det forslag om nordiske dispositionsmidler, som gav anledning til Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1964. Denne rekommandation er nu genstand for en nærmere udredning i Nordisk Kulturkommission, og en endelig stillingtagen til problemerne vedrørende kulturfond og dispositionsmidler vil næppe være formålstjenlig, førend resultatet af kulturkommissionens udredning foreligger.

København, den 22. juli 1964

*K. Helveg Petersen*

*E. Drostby*

**Ministeriet for kulturelle anliggender:**

— — — skal man, bekendt med indholdet af undervisningsministeriets udtalelse af 22. juli 1964, meddele, at ministeriet for kulturelle anliggender ligeledes er af den opfattelse, at en endelig stillingtagen til problemerne om en nordisk kulturfond og nordiske dispositionsmidler bør afvente resultatet af spørgsmålenes behandling i Nordisk Kulturkommission. Ministeriet skal til den tid vende tilbage til sagen.

København, den 11. august 1964

P. m. v.

*Henning Rohde*

*Arne Belling*

**Norden, dansk forening for nordisk samarbejde:**

— — — — —  
Næstefter at erindre om, at foreningerne Norden selv i sin tid har stillet forslag om oprettelse af en stor nordisk kulturfond under fællesnordisk forvaltning, skal vi på grundlag af vore erfaringer i det nordiske kultursamar-

bejde fremhæve, at der meget ofte savnes fællesnordiske midler, der kan sættes ind med forholdsvis kort varsel.

Spørgsmålet om den nordiske kulturfond blev påny behandlet på foreningerne Nordens delegeretmøde i Helsingfors 4.—5. juli d. å., og efter at delegeretmødet havde konstateret, at forslaget om kulturfonden nu påny var bragt frem, og at det ville komme til behandling i Nordisk Råd anbefalede man »Norden»s hovedstyrelser, at disse skulle gå ind for ændringsforslaget, således som det nu er fremlagt.

Den danske forening Nordens hovedstyrelse sluttede sig i sit møde den 16. september hertil, og det er således på hovedstyrelsens vegne, at jeg anbefaler, at forslaget fremmes.

Uden her at pege på konkrete formål skal vi fremhæve, at manglen af fællesnordiske midler ofte har virket stærkt forsinkende og i flere tilfælde direkte har forhindret iværksættelse af samarbejdstiltag inden for kultursamarbejdet.

Det er efter den danske forening Nordens opfattelse væsentligt, at midlerne er til rådighed i tilstrækkeligt omfang og på en sådan måde, at der hurtigt kan disponeres af en fælles styrelse og uden at det er nødvendigt at afvente forelæggelse i flere instanser.

Foreningen Norden i Danmark giver derfor sin varmeste anbefaling til forslaget om, at Nordisk Råd henstiller til regeringerne at virke for oprettelsen af en nordisk kulturfond under fælles forvaltning.

København, den 23. oktober 1964

Med venlig hilsen

*Olaf Hedegaard*

Foreningens formand

N o r g e

**Kirke- og undervisningsdepartementet:**

Kirke- og undervisningsdepartementet anser det å være av betydning først å få klarlagt området for bevilgninger fra et fond som foreslått. En vil også fremholde betydningen av en så enkel administrasjon som mulig.

Spørgsmålet om et Nordisk kulturfond vil bli drøftet på det nordiske undervisnings- og kulturministermøte i Oslo 7.—8. januar 1965. Undervisnings- og kulturministrene vil også drøfte saken i fellesmøte med Nordisk Råds kulturutvalg og Nordisk Kulturkommisjons presidium 8. januar 1965.

Oslo, 15. desember 1964

Etter fullmakt

*Olav Hove*

*Ingeborg Lyche*

*BILAGA 2***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över ändringsförslaget**

Till kulturutskottet har för beredning hänvisats ett ändringsförslag om nordisk kulturfond. Utskottet, som behandlat förslaget vid möten den 5 och 6 juni 1964, den 29 och 30 oktober 1964 samt den 7 och 8 januari 1965, får i anledning härav avgiva följande betänkande.

**1. Ä n d r i n g s f ö r s l a g e t**

I ett inför rådets tolfte session av den danska regeringen väckt regeringsförslag (se Sak B 2, NR 1964 s. 1401) hemställdes om en undersökning av spörsmålet om avvägbringande av dispositionsmedel för kulturella samarbetsändamål. I ett med anledning av sagda regeringsförslag väckt ändringsförslag om nordisk kulturfond föreslås, att rådet måtte rekommendera regeringarna att verka för tillkomsten av en nordisk kulturfond under gemensam förvaltning. Förslagsställarna framhåller i ändringsförslagets motiveering, att det vore för det framtida nordiska samarbetet av värde, om de nordiska länderna vore beredda att besluta att till en gemensam fond årligen sammanskjuta belopp av tämligen avsevärd storlek och föreslår, att fonden skulle fritt disponeras av ett gemensamt organ med parlamentariskt inslag för realiserande av angelägna nordiska samarbetsprojekt på det kulturella området.

**2. T i d i g a r e å t g ä r d e r****1. Kulturfonder**

Inom Norden finns flera såväl bilaterala som multilaterala fonder för kulturellt samarbete, men systemet är icke på nära nejder fullständigt. Utgående från detta förhållande tog man år 1955 inom rådet upp tanken att bygga ut detta system med kulturfonder så att man finge till stånd ett hela Norden omfattande system med kulturfonder. En av föreningarna Norden år 1955 för utredning av denna fråga tillsatt kommitté konstaterade, att det skulle stöta på stora svårigheter att söka utbygga de existerande fonderna, och föreslog i stället, att de fem nordiska länderna skulle skapa en gemensam nordisk kulturfond med ett tänkt kapital av 30 milj. n. k. på så sätt att de deltagande länderna årligen över statsbudgeterna skulle tillskjuta ett belopp motsvarande 4 % årlig ränta å det tänkta kapitalet, dvs. 1,2 milj. n. kr.

Rådet antog år 1956 på grundvalen av förslaget en så lydande rekommendation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at anmode Nordisk Kulturkommission efter forhandling med foreningerne Norden om en udtalelse om det foreliggende forslag fra foreningerne Nordens komité i dets helhed og særlig med henblik på, hvilke hovedopgaver der skal tilgodeses af en nordisk kulturfond som den foreslåede.

Nordiska kulturkommissionen (NKK) konstaterade i sitt till 1958 års session framlagda förslag, att den ännu icke ansåg tiden vara mogen för att skapa en sådan stor nordisk kulturfond, som föreningarna Norden tänkt sig, och framlade istället följande konkreta handlingsprogram:

1. Anslag till nordiska kulturella samarbetsuppgifter av permanent karaktär borde beviljas i den utsträckning, som betingades av utbyggnaden av det nordiska kulturella samarbetet.

2. I ettvarrt av de nordiska länderna borde årligen beviljas anslag till aktuella, icke permanenta samarbetsuppgifter. Detta anslag föreslogs böra uppgå till 200 000 sv. kr. för Sverige och motsvarande belopp för de andra länderna.

3. En mindre del av det under 2. nämnda anslaget — förslagsvis 30 000 sv. kr. för Sverige samt 15 000 sv. kr. för Danmark, Finland och Norge — skulle ställas till NKK:s förfogande.

4. Bilateral kulturfonder borde upprättas mellan de länder, som ännu icke förfogade över sådana.

Systemet med kulturfonder mellan de nordiska länderna har under de senaste åren ytterligare utbyggt, men företer det oaklat fortfarande stora luckor. Även om denna gynnsamma utveckling skulle fortgå, så att sammanlagt allt större belopp komme att ställas till det nordiska kulturarbetets förfogande, är det uppenbart att dessa kulturfonder aldrig kommer att utgöra ett sådant vapen i de nordiska ländernas regeringars händer, som skulle ge dessa någon större rörelsefrihet att förverkliga det kulturella samarbete de själva eftersträvar. Ifrågavarande kulturfonder, som delvis hopbragts av statliga och delvis av enskilda medel, förvaltas nämligen av vanligen rätt självständiga styrelser, som förfogar över fondernas medel i stort sett oberoende av de statliga beslutande organen. Både rådet och regeringarna har därför gått in för att i stället söka frambringa egna medel för kulturella ändamål över statsbudgeterna dels genom att till regeringarnas förfogande ställa dispositionsanslag för kulturellt samarbete dels ock i form av anslag för enskilda konkreta samarbetsföretag.

## 2. Dispositionsanslag för kulturellt samarbete

Rådet anslöt sig år 1959 till kulturkommissionens förslag om anvisande av dispositionsmedel och antog en så lydande rekommendation (nr 22/1959):

Nordisk Råd anbefaler regjeringene

1. å realisere Nordisk kulturkommisjons forslag om midler til disposisjon i hvert av de nordiske land til felles kulturelle tiltak . . .

Det har emellertid inte lyckats för regeringarna att under de förflutna åren förverkliga det av NKK år 1958 framlagda förslaget om större disposi-

lionsanslag till regeringarnas förfogande i en sådan utsträckning, att det därmed avsedda syftet uppnåtts. Dylika anslag har beviljats i Danmark med 150 000 d. kr., i Finland med 10 800 d. kr., i Island med 80 300 d. kr., i Norge med 213 400 d. kr., och i Sverige med 40 000 d. kr. Medan man i Danmark, Island och Norge gatt in för att förverkliga tanken om större dispositionsanslag har man i Finland och Sverige åtnöjt sig med mindre speciellt för nordiska ändamål avdelade dispositionsanslag och i stället sökt tillgodose även nordiska anslagsbehov ur sådana i dessa länder tillbudsstående allmänna medel som lotteri- och tipsvinstmedel m. m. Detta förfaringsätt har dock visat sig i viss mån osäkert till resultatet; man har blivit beredd av andra aktuella anslagsbehov med vilka konkurrensen varit stor. Det är beklagligt, att förslaget om större dispositionsanslag ej fullföljts i samtliga länder, vilket medfört att ej heller de nordiska dispositionsmedlen kunnat bli ett sådant effektivt vapen i regeringarnas hand som man avsett.

Nordiska rådet har i olika repriser skänkt förslaget om dispositionsmedel sitt stöd, emedan dylika speciellt för nordiskt kulturellt samarbete avsedda medel skulle ha avhjälpt en av de största bristerna i det hittillsvarande systemet, avsaknaden av snabbt tillgängliga medel för verkställande av olika nya nordiska samarbetsprojekt och utredningar, om vilka beslut fattats av nordiska och nationella organ. Senast vid 1964 års session antog rådet samlunda på grundvalen av det förenämnda danska regeringsförslaget en rekommendation (nr 19/1964) av följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att företaga en närmare undersökning av spörsmålet om anskaffande av dispositionsmedel, härunder ett samnordiskt dispositionsbelopp, för kulturella samarbetsändamål.

Det bör särskilt observeras, att i rekommendationen innefattas tanken om att en del av de ifrågavarande medlen skulle avskiljas till ett gemensamt dispositionsbelopp, ett slags mindre samnordisk kulturfond.

Rekommendationen har genom regeringarnas försorg under senaste år varit föremål för utredning inom NKK. Vid sitt plenarmöte den 16—18 november 1964 uttalade kommissionen, som dock ej i detta skede önskade intaga någon slutlig ståndpunkt till frågan för kommissionen som helhet, bl. a. följande:

Det var fra alle sider enighed om, at spörsmålet om hurtig og effektiv finansiering af kultursamarbejdet er af største vigtighed og bør undersøges indgående med henblik på at finde frem til de bedst mulige finansieringsformer.

De av NKK föreslagna mindre dispositionsbeloppen, som skulle stå till kommissionens förfogande (jmf. ovan NKK:s förslag punkt 3), har sedermera beviljats i samtliga länder, vilket varit ägnat att ge detta organ större rörelsefrihet i sin egen verksamhet.

### 3. Anslag för enskilda konkreta samarbetsföremål

En genom ministeriernas/departementens försorg nyligen företagen undersökning ger vid handen, att det under de senaste åren varit betydligt lätt-

läre än tidigare att över statsbudgeterna få fram statsmedel för det kulturella samarbetet och att de summor som på detta sätt ställts till förfogande numera är betydande. Dessa medel används emellertid främst till samarbetsändamål, som blivit permanenta, och de är vanligen bundna till det ändamål, för vilket de beviljats. Även om det nordiska kulturella samarbetets starka expansion under de senaste åren sålunda har framtvungat avsevärda statsmedel, ger dessa dock ej regeringarna någon nämnvärd ökad rörelsefrihet med avseende å användningen av medel för nya kulturella samarbetsaker. Regeringarna kämpar liksom tidigare med stora svårigheter när det gäller att snabbt få fram pengar för att få i gång nya samarbetsformer eller för att realisera engångsprojekt. Vägen från det ögonblick då de nordiska länderna kommit överens om ett samarbetsföretag över budgetberedning, proposition och riksdagsbehandling till verkställighetsstadiet är mödosam och tidskrävande och mången gång osäker. Redan den omständigheten att finansåret inte sammanfaller i de nordiska länderna gör att denna procedur lätt råkar i otakt. Misslyckas man, t. ex. av finanspolitiska skäl, bara i ett av länderna i sina strävanden att få in pengarna i budgeten, uppskjuts verkställigheten i motsvarande mån med ett eller flera år. Först när pengarna föreligger i samtliga länder, kan verkställigheten av ett samarbetsprojekt inledas. Förutsatt att saken ej kräver någon mera omfattande utredning innan anslag kan äskas, vilket dock ej så sällan är fallet, kan man i gynnsamma fall räkna med att verkställigheten kan inledas ca två år efter det att de nordiska länderna kommit överens om saken, i bästa fall ett år därefter. Det finns exempel på fall där detta maskineri har fungerat snabbt, men betydligt talrikare är de fall, då en god sak blivit hängande i årtal av ovan anförda orsaker.

#### 4. *Sammanfattning av punkterna 1—3*

Även om sålunda idag avsevärt större belopp genom särskilda anslag över statsbudgeterna, smärre dispositionsanslag och de mellan de olika länderna upprättade kulturfonderna står till det nordiska kultursamarbetets förfogande än för bara ett tiotal år sedan hämmas ett planmässigt och raskt utbyggande av detta samarbete fortfarande av svårigheterna att snabbt få fram medel för att inleda verkställigheten av nya samarbetsföretag och utredningar, som de nordiska samarbetsorganen och regeringarna funnit angelägna. De av kulturfonderna disponerade medlen är förhållandevis oåtkomliga, dispositionsmedlen är otillräckliga och de egentliga kulturanslagen i statsbudgeterna är bundna till de ändamål, för vilka de anvisats.

### 3. Utskottet

Utskottet har härefter upptagit det aktuella problemkomplexet till allsidigt övervägande. Därvid har utskottet ansett sig kunna konstatera, att de nordiska länderna under det tiotal år frågan om frambringande av till-

räckliga medel för det kulturella samarbetet varit aktuell, även om sammanlagt betydligt större belopp i dag ställs till kultursamarbetets förfo- gande än tidigare, icke i nämnvärd mån lyckats förbättra situationen, när det gäller anskaffande av snabbt tillgängliga och smidigt användbara me- del för nya samarbetsföretag — till trots av att samtliga berörda parter, såväl nordiska samarbetsorgan som parlament och regeringar, insett nöd- vändigheten av att effektivisera det kulturella samarbetet och upprepade gånger deklarerat sin vilja därtill. Denna kom till klart uttryck ej minst vid den under Nordiska rådets tolfte session år 1964 förda kulturdebatten, som gestaltade sig till en enhällig, kraftfull manifestation av kulturell sam- arbetsvilja från de nordiska ländernas regeringars sida.

Utskottet önskar därjämte särskilt hänvisa till den samlade nordiska opinionsyttring, som kommit till uttryck i ett av föreningarna Norden vid deras kongress den 6—8 juli 1964 i Helsingfors antaget uttalande:

Anslagen för det nordiska samarbetets fortsatta utveckling på folkbild- ningens, teaterns, litteraturens och konstens område bör utökas. De hittills anspråkslösa dispositionsanslagen, som varje regering förfogar över, måste få helt andra dimensioner. Kongressen uppmanar länderna att förverkliga den i olika sammanhang framförda tanken på en gemensam nordisk kul- turfond, under gemensam administration och eventuellt med Nordiska rå- det som beslutande organ.

Enligt utskottets uppfattning kan sådana åtgärder som de i det föregåen- de berörda aktuella planerna på utökade dispositionsanslag ej medföra annat än en partiell förbättring i de aktuella svårigheterna. Fortsätter den pågående snabba expansionen på det kulturella samarbetets område, var- på alla tecken tyder, kan man dessutom räkna med att dessa svårigheter efterhand antager allt större proportioner. Tiden är synbarligen inne för ett radikalt steg, som verkligen skulle innebära en avgörande förbättring med avseende å förutsättningarna för att bedriva ett aktivt nordiskt kultur- samarbete. Om de nordiska ländernas medelsbeviljande organ, parlamen- ten, och regeringarna är ense om saken, bör det inte vara omöjligt att skapa en sådan grundval för det officiella nordiska kultursamarbetet, som dettas nuvarande omfattning och framtida uppgifter kräver. Den naturliga utvä- gen att få en avgörande ändring till stånd synes vara att de nordiska län- derna beslutar att tillskjuta tillräckligt stora belopp till en gemensam fond, som av ett särskilt nordiskt organ oberoende av den normala budgetord- ningen kunde utnyttjas för nordiskt kulturellt samarbete.

Utskottet anser, att en dylik nordisk kulturfond utgör det länge sakna- de ledet i det nordiska kultursamarbetets finansieringsmaskineri, utan vil- ket detta ej får erforderlig smidighet och aktionsberedskap. Kulturfonden skulle utgöra ett komplement till de redan förefintliga kulturella samar- betsmedlen, som härrör från olika bilaterala fonder, permanenta anslag och nationella dispositionsanslag av varierande storlek. Fonden skulle på ett



högst verkningsfullt sätt komplettera dessa medel, när det brister i samarbetet, och framför allt aktivt påskynda och stimulera detta.

Redan blotta förekomsten av en kulturfond bör enligt utskottets uppfattning vara ägnad att stimulera samarbetet och skapa ett ökat behov av medel härför, något som utskottet finner önskvärt och helt i linje med den officiellt godtagna inställningen till det kulturella samarbetet från de nordiska ländernas sida, uttryckt bl. a. i den nordiska samarbetsöverenskomsten.

*Fondens verksamhetsområde* skall avse det nordiska kultursamarbetet i vidaste bemärkelse: vetenskap, skola, konst och folkupplysning. Fondens medel bör kunna användas bl. a. för följande ändamål: 1) stipendieverksamhet, 2) utredningar, 3) engångsanslag, 4) försöksvis genomförda permanenta samarbetsföretag samt 5) informationsverksamhet rörande Norden.

*Punkt 1:* Beviljandet av stipendier och studieunderstöd åt enskilda personer för studie- eller praktikantvistelse i annat nordiskt land torde komma att utgöra en viktig uppgift för kulturfonden. Vi saknar än så länge en samlad nordisk stipendiefond för dylika ändamål. I dagens läge är det stundom på sina håll lättare att erhålla stipendier för studier i t. ex. U. S. A., Storbritannien och diverse andra europeiska länder än för studier i de övriga nordiska länderna. Det borde vara en strävan för de nordiska länderna att i så hög grad som är möjligt och rimligt tillse, att stipendiemedel för studier inom Norden finns att tillgå. De officiella nordiska samarbetsorganen och de nordiska ländernas regeringar har också upprepade gånger givit uttryck åt en sådan inställning. Här behöver endast hänvisas till konkreta åtgärder beträffande t. ex. tentamensgiltighet, professors- och lektorsutbyte, skolelevs- och praktikantutbyte m. fl. Vid undervisningsministermötet i Oslo år 1959 tillstyrkte ministrarna bl. a. ett förslag om tilläggsstipendier för universitetsstudier i annat nordiskt land. Förslaget har dock ej fullföljts, och avsaknaden av dylika stipendier får betraktas som en av orsakerna till att den nordiska tentamensgiltigheten i praktiken aldrig blivit vad man avsett.

*Punkt 2:* En väsentlig del av det nordiska samarbetet, speciellt inom den vetenskapliga sektorn, består i utredningar av olika slag och omfattning. I den mån dessa kan ombesörjas av NKK kan de vanligen inledas utan onödig tidsspillan. Men många utredningar försiggår vid sidan av kommissionen, och framför allt kräver de stundom så dryga kostnader, att kommissionens resurser eller andra tillbudsstående medel ej förslår för dessas täckande. Då måste medlen sökas på sedvanligt sätt i samtliga länder, vilket är tidsödande och onödigt omständligt, särskilt som medlen ofta nog behövs endast under en kortare tid, högst ett eller annat år.

Det vore betydelsefullt att snabbt kunna få fram de erforderliga medlen för igångsättande av dylika utredningar. En nordisk kulturfond kunde

speciellt i fråga om utredningar bli ett värdefullt hjälpmedel, ägnat att snabbt få i gång samt trygga ett ostört fullföljande av arbetet i detta betydelsefulla första skede, genom vilket förutsättningarna för ett eventuellt framtida permanent samarbete klarläggs utan att de berörda parterna ännu behöver slutligt binda sig för detta. Det är vanligen också betydligt lättare att uppnå enighet om en utredning än om etablerande av en permanent samarbetsform, varför ett delegerande av beslutanderätten i fråga om utredningar till ett gemensamt fondorgan inte borde vara otänkbart.

*Punkt 3:* Ofta förutsätter ett samarbetsinitiativ endast anvisande av ett engångsbidrag för att det skall kunna förverkligas. Bland dylika projekt kan nämnas olika kurser och konferenser, utställningar, utbytesverksamhet på teaterns, musikens och konstens område, utgivande av böcker och andra publikationer, beviljande av enstaka stipendier etc. I dylika fall framstår den normala ordningen för beviljande av medel ofta alltför mödosam och tidsödande. Resultatet blir ej så sällan otillfredsställande, emedan dylika engångsbehov — t. ex. understöd för deltagande i konferenser och kurser, tryckningsbidrag etc. — mången gång anmäls i ett så sent skede, att de inte kan beaktas inom ramen för den normala budgetberedningen eller finansförvaltningen. Här kunde en nordisk kulturfond göra en avgörande insats genom att snabbt kunna tillgodose även överraskningsvis framförda ad hoc-behov.

*Punkt 4:* Vid inledande av nya permanenta samarbetsformer och uppriktande av gemensamma institutioner är det stundom ändamålsenligt att till en början i försökssyfte kunna driva verksamheten i begränsad skala, exempelvis under en tidsrymd av tre år. Under denna tid bör en ny verksamhetsform kunna prövas, så att vid dess utgång ett väl grundat förslag kan framläggas för de beviljande instanserna. Det bör tillkomma dessa att på grundvalen av de under försöksperioden vunna erfarenheterna fatta slutligt avgörande om huruvida det föreligger grund för permanenta anslag. Besvaras denna fråga jakande, bör saken överföras från kulturfonden till den ordinarie statsbudgeten. En grundförutsättning för fonden måste nämligen vara, att fonden inte genom sin verksamhet får binda de nationella organen vid långvariga och kostsamma projekt. Då fråga är om sådana, bör saken genast underställas de normala statliga budgetorganen. Den stora fördelen med det föreslagna systemet vore, att det bleve möjligt att utan onödig tidsutdräkt i försökssyfte inleda verksamhetsformer, om vilka de nordiska expertorganen och fondens styrelse är eniga.

*Punkt 5:* Informationsverksamheten om Norden, nordiskt samarbete och nordiska angelägenheter ställer ständigt ökade krav på de statliga organen. Det har tyvärr ofta stött på svårigheter att snabbt få fram de belopp, som skulle ha behövts för att ge ut publikationer och sprida upplysningsmaterial. En nordisk kulturfond skulle ha möjligheter att på ett smidigt sätt bevaka och stöda denna speciella form av nordisk aktivitet genom att

bevilja resestipendier samt understöd för publikations-, film- och utställningsverksamhet, för anordnande av kurser och seminarier m. m.

Härutöver bör fonden på särskild ansökan kunna övertaga medelsfördelningen, om de nationella instanserna önskar betro fonden härmed, t. ex. inom lektorsverksamheten.

*Fondens medel och administration.* För att en nordisk kulturfond med en sådan målsättning, för vilken ovan redogjorts, på ett avgörande sätt skall kunna stärka det nordiska kultursamarbetet måste den ha medel av en viss storleksordning till sitt förfogande. Enligt det av det danska undervisningsministeriet ursprungligen uppgjorda men sedermera återtagna förslaget om en nordisk kulturfond skulle de nordiska länderna årligen över statsbudgeterna till fondens disposition ställa ett samlat belopp av 3 milj. d.kr., fördelat enligt ländernas befolkningstal på följande sätt: 23 % på Danmark = 690 000 kr., 22 % på Finland = 660 000 kr., 1 % på Island = 30 000 kr., 17 % på Norge = 510 000 kr. och 37 % på Sverige = 1 110 000 kr. Utskottet har funnit ett belopp av ovan anfört storleksordning rimligt och har därför lagt dessa kalkyler till grund för sitt förslag.

För att det främsta syftet med kulturfonden, effektivitet och smidighet, skall kunna uppnås, bör fonden ges en så stor rörelsefrihet som möjligt vid användningen av sina medel. Vidare bör undvikas, att beslut, som fattas av fondens beslutande organ, måste ytterligare underställas prövning av nationella instanser. Ett fondbeslut, som håller sig inom ramen för fondens befogenheter och resurser, bör vara slutgiltigt och kunna verkställas omedelbart.

Utskottet har ägnat frågan om fondens organisation särskild uppmärksamhet. Fondens beslutande organ bör ha en sammansättning, som tillförsäkrar den vida insikter om det nordiska samarbetet och speciell sakkunskap på det kulturella området. Garantier bör skapas för att fondens förhållandevis vidsträckt befogenheter utövas på bästa sätt. Det förefaller naturligt och ändamålsenligt att fondens beslutande organ förankras i de beviljande instansernas eget samarbetsorgan Nordiska rådet. Samtidigt måste emellertid också regeringarnas och deras fackorgans berättigade anspråk på delaktighet och insyn i fondens verksamhet tillgodoses. På regeringsplanet finns ett särskilt samarbetsorgan för kulturfrågor, Nordiska kulturkommissionen, som lämpligen kan tagas i anspråk på så sätt att kulturkommissionens presidium ingår i sin helhet i kulturfondens styrelse representerande regeringarna. Utskottet har sålunda stannat för en lösning, enligt vilken fondens styrelse skulle sammansättas av tio personer, nämligen en representant jämte suppleant från eitvart nordiskt land, vald av Nordiska rådet, samt av ordförandena för kulturkommissionens nationella avdelningar med vice-ordförandena som deras personliga suppleanter.

Styrelsen bör själv äga utse nödig sekretariatspersonal. Det förutsättes därvid att denna åtminstone till viss del väljes ur NKK:s sekretariat, vil-

ket i sin tur är nära förtroget med regeringarnas nordiska kultursamarbete. Risken för dubbelarbete skulle härigenom elimineras.

Vad i övrigt beträffar fondens organisation och funktioner får utskottet hänvisa till utkastet till statuter (*se Tillägg*).

Under åberopande av vad ovan anförts får Nordiska rådets kulturutskott föreslå,

att Nordiska rådet måtte antaga följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ingående av en överenskommelse mellan länderna om tillskapande av en nordisk kulturfond, som till sitt förfogande skulle årligen erhålla 3 000 000 danska kronor och som skulle ställas under gemensam nordisk förvaltning.

Oslo den 8 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Ranmark*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

## BILAGETILLÄGG

### Utkast till statuter för nordisk kulturfond

Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar, vilka vilja ytterligare utveckla det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna, ha enats om följande:

#### Artikel I

##### Upprättande av fonden

1. Med hänvisning till Nordiska rådets rekommendation nr /1965 om ha de fördragsslutande parterna gemensamt upprättat en nordisk kulturfond, i det följande benämnd »fonden».

2. Fonden skall förvaltas i överensstämmelse med dessa statuter.

## Artikel II

### Ändamål

1. Fonden har till ändamål att främja det kulturella samarbetet mellan de nordiska länderna i överensstämmelse med de riktlinjer, som uppdragits i den mellan Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige ingångna samarbetsöverenskommelsen av den 23 mars 1962.

2. Fondens verksamhetsområde skall omfatta det nordiska kultursamarbetet i hela dess vidd, avseende vetenskap och forskning, högre utbildning, skol- och yrkesutbildning, konst och folkupplysning. Av fondens medel skola bidrag kunna beviljas till ändamål av bl. a. följande art:

a) bidrag för forskare, lärare, studerande, praktikanter m. fl. för vistelse i studie- eller praktiksyrte i annat nordiskt land;

b) samnordiska utredningar;

c) samnordiska projekt, som för sitt förverkligande förutsätta beviljande av medel endast en gång (engångsbidrag) eller under en kortare tidsrymd;

d) i försökssyrte inledda samnordiska projekt av mera permanent art under en tid av högst tre år;

e) informationsverksamhet rörande de nordiska ländernas förhållanden och nordiskt kulturellt samarbete.

3. Åt fonden skall kunna uppdragas att på särskilt område av det kulturella samarbetet ombesörja fördelningen av de medel, som anvisats i de olika länderna för verksamheten på detta område.

4. Medlen skall i första hand brukas för samarbetsprojekt, som omfatta mer än två länder.

## Artikel III

### Fondens medel

1. De fördragsslutande parterna skola årligen senast den 31 januari tillföra fonden ett sammanlagt belopp av 3 000 000 danska kronor, fördelat i proportion till de enskilda ländernas befolkningstal.

2. Medel, som tillförts fonden, står till förfogande även efter utgången av det år, då inbetalningen till fonden skett.

3. Fonden må mottaga gåvor, även testamentariska, under förutsättning att med gåva icke är förenat villkor, som är oförenligt med fondens syfte-mål.

4. Om förvaltningen av fondens innestående medel beslutar styrelsen.

5. Kalenderåret utgör fondens verksamhetsår.

## Artikel IV

### Administration

1. Fonden skall förvaltas, dess medel fördelas och dess verksamhet i övrigt ledas av en styrelse, bestående av tio ledamöter, av vilka fem jämte lika antal suppleanter utses av Nordiska rådet, med iakttagande av att varje ledamot jämte suppleant skall företräda ett nordiskt land, och återstoden utgöres av ordförandena i Nordiska kulturkommissionens nationella avdelningar envar med vederbörande viceordförande som suppleant.

2. Av Nordiska rådet valda ledamöter och suppleanter skola utses för en tid av två kalenderår i sänder. Avgår sådan ledamot eller suppleant före mandattidens utgång, skall efterträdare utses för återstoden av mandat-tiden.

3. Styrelsen utser inom sig ordförande och viceordförande, vilka skola

företråda samma land. Ordförande och viceordförande utses vid möte med fondstyrelsen i november—december för nästkommande kalenderår och må omväljas en gång. Ordförande- och viceordförandeposterna skola innehavas av företrädare för samma land i två år. Valet för därpå följande år skall träffas bland företrädarna för det land, som följer närmast i bokstavsordning.

4. Styrelsen är beslutför om minst sju ledamöter äro närvarande, dock så, att företrädare för samtliga fördragsslutande parter böra vara närvarande.

Såsom styrelsens beslut gäller den mening, varom majoriteten av de närvarande förenar sig, och vid lika röstetal den mening ordföranden biträder.

Beslut av större principiell räckvidd eller större ekonomisk betydelse må ej fattas, därest ej företrädare för samtliga fördragsslutande parter biträda detsamma.

5. Styrelsens ledamöter äga rätt att uppbära rese- och traktamentsersättning enligt av styrelsen fastställda normer för resor i fondens ärenden.

6. Styrelsen må vid behov anlita sakkunniga för att avgiva yttrande angående fondens ärende. Sakkunniga ersättas enligt styrelsens bestämmande.

7. Styrelsen utser den personal styrelsen finner erforderlig för fondens handhavande.

8. Kostnaderna för styrelsens verksamhet och fondens förvaltning skola utgå ur fondens medel.

#### *Artikel V*

##### *Redovisning och revision*

1. Fondens styrelse skall årligen senast den 1 februari avgiva berättelse över sin verksamhet under pågående kalenderår till de fördragsslutande parterna och till Nordiska rådet.

2. Revision av styrelsens förvaltning skall verkställas av vederbörande ställiga revisionsverk i det land, vilket fondens ordförande under räkenskapsåret företräder.

#### *Artikel VI*

##### *Fondens hemort*

Fonden har sitt säte i det land, som omhänderhar ordförandeskapet för fonden.

#### *Artikel VII*

##### *Instruktion*

Fondens styrelse meddelar närmare bestämmelser om tillämpningen av dessa statuter.

#### *Artikel VIII*

##### *Ändring av statuterna*

Styrelsen må, om minst sju ledamöter äro eniga därom och beslutet biträdes av representanter för samtliga fördragsslutande parter, föreslå Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar ändring av dessa statuer, dock icke så, att fonden gives ett annat ändamål.

#### *Artikel IX*

##### *Ikraftträdandet*

Dessa statuter träda i kraft den dag de undertecknas.

Som skedde i etc.

*BILAGA 3***Tilläggsbetänkande av Nordiska rådets kulturutskott över ändringsförslaget och meddelandena om rekommendation nr 19/1964**

Till kulturutskottet har för förnyad behandling hänvisats ändringsförslag om nordisk kulturfond (sak B 1 Ä/k).

Till kulturutskottet har därjämte hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Norges och Sveriges regeringar samt ett tilläggsmeddelande från Danmarks regering i anledning av rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål. De förstnämnda meddelandena har behandlats av utskottet vid dess möte i Oslo den 8 januari 1965. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till Danmarks regering, som utsetts att vara koordinerande för spørgsmålet, i vilken framhölls, att utskottet vid genomgången av saken funnit angeläget att, innan ställning toges till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller tillgång till den förteckning över i de nordiska länderna beviljade anslag till nordiskt kulturellt samarbete, som utarbetats inom ministerierna.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason, statsråd Helge Sivertsen och justitieministern J. O. Söderhjelm.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit regeringsrådet Ragnar Meinander, Finland.

Kulturutskottet har tagit frågan om upprättande av en nordisk kulturfond under förnyat övervägande och därvid haft tillfälle att ingående diskutera frågan med de nordiska undervisningsministrarna. Vid dessa överväganden har allmän enighet rått om att en nordisk kulturfond bör tillskapas och att denna bör ställas under gemensam nordisk förvaltning. Utskottet har därför ansett sig kunna ånyo framföra sitt förslag till rekommendation om en nordisk kulturfond, såsom rekommendationstexten utformats i utskottets betänkande av den 8 januari 1965. Vid den nu företagna behandlingen har emellertid inom utskottet framförts vissa betänkligheter av principiell art angående de former för fondens förvaltning, som utskottet förordat i sin motivering till rekommendationen. Bland annat föreligger olika nationella uppfattningar om formerna för parlamentariska organs medverkan vid lösande av administrativa uppgifter. Vidare har vissa frågor, som berör Nordiska rådets funktioner i det nordiska samarbetet dryftats. Det har icke varit möjligt för utskottet att under den korta tid, som stått till buds, skapa full klarhet i dessa frågor.

Under sådana omständigheter har utskottet ansett frågan om den bli-

vande fondens gemensamma förvaltning böra bli föremål för fortsatt utredning. Denna utredning bör med hänsyn till frågans karaktär ske under medverkan av såväl representanter för de olika ländernas nationella organ som för Nordiska rådet.

Utskottet finner det emellertid angeläget, att fondens upprättande icke uppskjutes i avvaktan på förvaltningsfrågans slutliga lösning. Innan det utredningsarbete, som nyss angivits, kan slutföras, måste en provisorisk förvaltningsform tillämpas för fonden. Utskottet vill för sin del förorda att fonden tills vidare förvaltas av undervisningsministerierna efter samråd med kulturutskottet. Utdelande av bidrag i vart särskilt fall bör ankomma på ministrarna, medan kulturutskottet skall ha befogenhet att yttra sig över de allmänna riktlinjerna och till ministrarna inkomma med förslag om att medel skall anvisas till konkreta projekt.

Av meddelandena i anledning av rek. nr 19/1964 framgår, att Danmarks undervisningsministerium anmodat Nordiska kulturkommissionen att företaga en utredning av frågan om dispositionsmedel, härunder ett samnordiskt dispositionsbelopp, för finansiering av kulturella samarbetsprojekt. Kulturkommissionen har ännu ej tagit slutlig ståndpunkt till frågan, men enligt de uppgifter utskottet erhållit har angelägenheten av åstadkommandet av lätt tillgängliga medel för finansiering av brådskande kulturella samarbetsprojekt understrukits från kommissionens sida.

Danmarks regering anför i sitt tilläggsmeddelande, att det sammanlagda beloppet av de över statsbudgeterna beviljade anslagen för kulturella ändamål, som det varit möjligt att beakta, utgör ca 13 milj. danska kronor för ett år. Därutöver har forskningsråd och liknande organ enligt föreliggande uppgifter beviljat ca 2 milj. kronor för ett år till nordiska ändamål. Den samlade årliga avkastningen av de nio med statsmedel upprättade bilaterala nordiska kulturfonderna närmar sig 3 milj. kronor. Sammanlagt gör dessa poster således ca 18 milj. kronor per år och med beaktande av sådana poster, som det icke varit möjligt att exakt precisera, finner ministeriet, att det sammanlagda beloppet torde kunna anslås till ca 20 milj. kronor.

Utskottet anser, att den av ministerierna utarbetade sammanställningen över medel för kulturellt samarbete utgör ett värdefullt underlag för det fortsatta bedrivandet av detta samarbete samtidigt som den klart visar vilken omfattning detta antagit under de senaste åren. Enligt utskottets åsikt vore det för utskottets handläggning av nordiska kulturella samarbetsfrågor till stor nytta att även framdeles kunna göra sig förtroget med innehållet i dessa av ministerierna uppgjorda översikter.

Under återopande av vad ovan anförts får utskottet föreslå,

- I. att rådet lägger meddelandena i anledning av rekommendation nr 19/1964 till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session;



II. att rådet i anledning av ändringsförslaget antager följande rekommendation:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ingående av en överenskommelse mellan länderna om tillskapande av en nordisk kulturfond, som till sitt förfogande skulle årligen erhålla 3 000 000 danska kronor och som skulle ställas under gemensam nordisk förvaltning.

Reykjavik den 16 februari 1965

*Julius Bomholt*

*Per Borten*

*Trygve Bratteli*

*Anselm Gillström*

*Poul Hartling*

*Kuuno Honkonen*

*Veikko Hyytiäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

**Regeringsförslag**  
**angående nordiska patent**

*(Väckt av Sveriges regering<sup>1</sup>)*

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över justitiedepartementsärenden för denna dag (*se Tilllägg*), begära Nordiska rådets yttrande över frågan om ett snabbt genomförande av det i Nordisk udredningsserie 1963: 6 intagna utkastet till gemensam nordisk patentlagstiftning.

Stockholms slott den 4 december 1964

GUSTAF ADOLF

*Herman Kling*

*TILLÄGG*

**Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför  
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den  
4 december 1964**

Närvarande: Statsministern Erlander, ministern för utrikes ärendena Nilsson, statsråden Sträng, Andersson, Lindström, Lindholm, Kling, Edénman, Johansson, Hermansson, Holmqvist, Aspling, Palme, Sven-Eric Nilsson.

Chefen för justitiedepartementet, statsrådet Kling, anmäler fråga om inhämtande av yttrande från Nordiska rådet rörande förslag om snabbt genomförande av utkastet till gemensam nordisk patentlagstiftning samt anför därvid följande.

*Inledning.* Genom rekommendation nr 29/1954 hemställde Nordiska rådet till regeringarna att snarast söka genomföra ett system med nordiska patent. I Danmark, Finland, Norge och Sverige tillsattes med anledning härav sakkunniga, vilka som benämningar antagit respektive danska, finska,

<sup>1</sup> *Se rekommendation 29/1954.*

norska och svenska kommittén för nordiska patent. Island har icke önskat deltaga i utredningen men den isländska regeringen har under arbetets gång av den danska kommittén hållits underrättad om detta. Kommittéerna framlade i mars 1962 ett gemensamt preliminärt betänkande, som härefter utsändes på remiss. Sedan det preliminära betänkandet överarbetats med beaktande av remissinstansernas uttalanden och den fortgående internationella utvecklingen, publicerade kommittéerna i mars 1964 ett gemensamt slutligt betänkande med förslag till nordisk patentlagstiftning och nordiskt samarbetsavtal på patentområdet (*Nordisk utredningsserie 1963: 6*). Jämväl det slutliga betänkandet har utsänts på remiss till intresserade myndigheter och organisationer och är för närvarande föremål för överarbetning inom vederbörande departement och ministerier.

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

*Kommittéerna.* Kommittéernas förslag till nordiskt patentsamarbete innebär, att den som vill erhålla patent i de nordiska länderna skall kunna vända sig med en patentansökan, s. k. nordisk patentansökan, till endast ett av de nordiska patentverken, som därvid i stort sett ensamt behandlar ansökningen och äger meddela patent även för de övriga länderna. Ordningen förutsätter att patentlagstiftningen i de nordiska länderna i väsentliga delar förenhetligas. Kommittéerna har därför upplagit patentlagstiftningen i dess helhet till översyn, vilket i och för sig varit nödvändigt redan med tanke på den utveckling som skett sedan de nuvarande nordiska patentlagarna antogs, och utarbetat förslag till ny lagstiftning, avsedd att helt ersätta nu gällande patentlagar i Danmark, Finland, Norge och Sverige. För att systemet med nordiska patentansökningar skall kunna fungera på avsett sätt måste den nya patentlagstiftningen vara helt överensstämmande i allt som gäller patentbeviljandet. Även i vad avser övriga civilrättsliga bestämmelser är förslagen i allt väsentligt överensstämmande icke blott till sakinnehållet utan även till avfattningen. Av hänsyn till den allmänna lagstiftningen i de olika länderna har däremot regler av straff- och processrättslig natur icke kunnat förenhetligas i samma grad.

Det föreslagna systemet med nordiska patentansökningar, som saknar motsycke såväl i andra länders patentlagstiftning som inom andra rättsområden, har avseende endast på ansökningsstadiet. Det innebär att den, som vill erhålla patent på en och samma uppfinning i alla de av samarbetet omfattade länderna, kan göra en ansökan i ett av länderna, primärlandet, där patent kan meddelas även för övriga länder, sekundärländerna. Ansökningen leder till ett särskilt patent för varje land för sig och dessa patent är i och för sig lika oberoende av varandra som om de meddelats efter ansökan i varje land. Enligt förslaget finnes två typer av nordiska patentansökningar, den ena ledande till patent i Danmark, Norge och Sverige, den andra till patent i dessa länder och Finland. Vid den första typen erfordras

ej någon flerspråkighet vid utläggningen eller i patentskriften. Däremot måste, då patent meddelas även för Finland, text föreligga såväl på finska som på annat nordiskt språk, d. v. s. danska eller norska om Danmark respektive Norge är primärland och svenska om Finland eller Sverige är primärland. Systemet med nordiska patentansökningar beräknas medföra dels avsevärd arbetsbesparing för patentverken, som f. n. belastas av ständigt stigande balanser av oavgjorda ärenden, och dels kostnadsminskning för de patentsökande.

I fråga om patentverkens arbetsbelastning må här nämnas följande siffror.

*Antalet ansökningar under åren 1961—1963*

	1961	1962	1963
Danmark	5 265	5 692	6 116
Finland	2 312	2 344	2 596
Norge	4 049	4 277	4 451
Sverige	13 186	14 179	14 633

*Icke avgjorda ärenden vid slutet av vart och ett av åren 1961—1963*

	1961	1962	1963
Danmark	17 093	18 115	19 580
Finland	8 684	9 356	10 030
Norge	10 456	11 354	12 231
Sverige	50 548	53 964	55 240

Kommittéerna har gjort vissa beräkningar rörande den minskning av antalet patentansökningar som systemet med nordiska patentansökningar väntas medföra. År 1965 uppgår denna minskning för Danmark till 39 %, för Finland till 22 %, för Norge till 26 % och för Sverige till 37 %. För samtliga länder är minskningen 34 %.

Enligt kommittéernas förslag skall vid sidan av de nordiska patentansökningarna fortfarande kvarstå möjligheten att söka nationellt patent. I princip skall båda typerna av ansökningar behandlas på samma sätt. De föreskrifter som gäller för nationella patent och patentansökningar kan därför göras tillämpliga även på de nordiska ansökningarna. Bland förslagens viktigaste nyheter härvidlag må nämnas följande. Nu gällande undantag från patenterbarhet för bl. a. kemiska föreningar samt livs- och läkemedel avskaffas, beträffande livs- och läkemedel dock först efter en övergångsperiod. Kravet på uppfinningshöjd, d. v. s. att uppfinningen icke ligger nära till hands för en genomsnittsfackman, skärpes. Vid bedömningen av uppfinningshöjden måste hänsyn tagas till vad som blivit känt innan patentet söktes. Som känt skall enligt förslaget anses allt som blivit allmänt tillgängligt. Förslaget inför alltså ett krav på absolut eller generell nyhet till skillnad från vad som är fallet enligt de nuvarande nordiska ny-

hetsreglerna, vilka blott anger vissa omständigheter såsom medförande att uppfinningen ej får anses som ny. Handläggningen av patentansökningsärenden sker f. n. i stort sett under sekretess fram till dess ansökningsutläggas för allmänheten efter verkställd granskning. Kommittéerna föreslår en väsentligt utökad offentlighet. Sekretessen skall kunna bibehållas under högst 18 månader från ansökningsdagen, respektive den dag från vilken sökanden åtnjuter prioritet från en utomlands gjord ansökan på samma uppfinning. Slutligen har möjligheten att erhålla tvångslicens utökats.

*Remissyttrandena.* Kommittéernas förslag har såvitt det avser den egentliga patentlagstiftningen fått ett i huvudsak gynnsamt mottagande i remissyttrandena i samtliga länder. Förslaget anses allmänt ägnat att läggas till grund för en likformig nordisk lagstiftning på området.

I fråga om det föreslagna systemet med nordiska patentansökningar är tendensen i remissyttrandena icke lika enhetlig. De svenska remissinstanserna ställer sig över lag positiva och anser systemet väl ägnat att förkorta de nuvarande långa behandlingstiderna för patentansökningar. Även i Finland vill man i allmänhet tillstyrka att detta system införes. I Danmark och Norge är remissyttrandena icke lika positiva; framför allt har systemet här utsatts för kritik från industrihåll.

*Nordiska departementsöverläggningar.* Efter remissbehandlingen har hållits fortsatt nordiska överläggningar i ämnet mellan berörda departement och ministerier i Stockholm den 19—20 augusti 1964 och i Helsingfors den 23—26 november 1964. Därvid framkom att man i samtliga länder var beredd att i vad avser den egentliga patentlagstiftningen fortsätta lagstiftningsarbetet på regeringsplanet på grundval av det framlagda sakkunnigbetänkandet. Från dansk, finländsk och svensk sida uttalade man sin anslutning även till det föreslagna systemet med nordiska patentansökningar, medan man på norsk sida ännu icke tagit ställning till detta spørsmål. I fråga om systemets utformning förklarade de delegerade sig på finländskt förslag i princip beredda att förorda den modifikationen, att nordisk patentansökning skulle kunna omfatta antingen de fyra nordiska länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige eller blott tre av dessa länder. Finland skulle alltså — i motsats till vad kommittéerna föreslog — kunna medtagas i ansökning avseende endast tre länder.

*Departementschefen.* Såsom framgår av den tidigare redogörelsen är man i samtliga berörda länder beredd att fortsätta det gemensamma lagstiftningsarbetet på patenträttens område. Från dansk, finländsk och svensk sida har man uttalat sin anslutning även till systemet med nordiska patentansökningar, medan man på norskt håll ännu inte tagit ställning till denna fråga. Med hänsyn till den centrala roll detta system spelar i den föreslagna lagstiftningen vore det givetvis i hög grad önskvärt med ett gemensamt ställningstagande.

Helt allmänt skulle det vidare vara synnerligen värdefullt om det långtgående nordiska samarbete som ägt rum kunde resultera i att nordisk rättslikhet infördes på det för näringslivet väsentliga område som patenträtten utgör.

Härtill kommer att ett system med nordiska patentansökningar i dagens läge framstår som enda vägen att snabbt genomföra den rationalisering av arbetsförhållandena vid de nordiska patentverken, som visat sig alltför angelägen. En dylik rationalisering skulle komma de patentsökande till godo i form av väsentligt minskade behandlingstider och ett billigare förfarande. För patentverken skulle den leda till en betydande minskning i den nuvarande synnerligen betungande arbetsbelastningen. Enligt kommittéernas beräkningar skulle minskningen för år 1965 uppgå för Danmark till 39 %, för Finland till 22 %, för Norge till 26 % och för Sverige till 37 %. För samtliga länder skulle minskningen bli 34 %. Kommittéernas förslag skulle alltså medföra betydande besparingar för det allmänna och även vinster i nationalekonomiskt avseende genom att teknisk personal, som enligt nuvarande system skulle vara erforderlig för granskningsarbete i patentverken, skulle frigöras för uppgifter inom näringslivet.

I detta sammanhang må även erinras om att ett genomförande av den föreslagna gemensamma nordiska patentlagstiftningen utgör en förutsättning för realiserandet av den inom Nordiska rådet väckta tanken på införandet av ett gemensamt nordiskt beslutande organ för avgörande av besvär över patentmyndighets beslut.

Likaså må framhållas betydelsen av ett gemensamt nordiskt ståndpunktstagande i fråga om patentlagstiftningen när det gäller de vidare integrationssträvanden inom detta område, som i allt större grad kommit till uttryck inom andra internationella organ.

Då betänkandet om nordisk patentlagstiftning tillkommit på initiativ av Nordiska rådet, synes det lämpligt att rådande uppfattningar inom de berörda nordiska länderna i frågan om önskvärdheten av att snabbt genomförande av den föreslagna gemensamma nordiska patentlagstiftningen inhämtas genom att frågan underställes Nordiska rådet.

Föredraganden hemställer härefter, att Kungl. Maj:t i skrivelse till Nordiska rådet måtte begära dettas yttrande över frågan om ett snabbt genomförande av det utkast till gemensam nordisk patentlagstiftning, som omförmales i det föregående.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att till Nordiska rådet skall avlätas skrivelse av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

*Stig Granqvist*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslaget  
och meddelandena om rekommendation nr 29/1954**

Nordisk Råd har på sin 2. session i 1954 vedtaget en rekommendation til de nordiske landes regeringer angående nordisk patent (rek. nr. 29/1954):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at søge gennemført et system med nordisk patent.

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 13. session afgivne meddelelser fra Finlands, Islands og Sveriges regeringer samt et regeringsforslag om nordisk patent. Regeringsforslaget har været behandlet af udvalget på dets møde i Stockholm den 13. januar 1965.

Ved udvalgets behandling af sagerne har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling, justitsminister K. Axel Nielsen og justitieministern J. O. Söderhjelm.

Endvidere har som sagkyndig deltaget underdirektør Arne Christiansen, Norge.

**1. R e g e r i n g s f o r s l a g e t**

Af regeringsforslaget og den redegørelse, der er givet i det regeringsforslaget vedhæftede tillæg, fremgår det, at de fællesnordiske komiteer, der blev nedsat i anledning af rek. 29/1954, har afgivet en fællesbetænkning (NU 1963: 6) med udkast til en nordisk patentlovgivning, indeholdende bl. a. bestemmelser om nordiske patentansøgninger. Sveriges regering har herefter den 4. december 1964 begæret rådets udtalelse angående spørgsmålet om en hurtig gennemførelse af det nævnte udkast til en fællesnordisk patentlovgivning.

**2. M e d d e l e l s e r n e**

I meddelelserne er henvist til den nævnte betænkning. Af den islandske meddelelse fremgår det, at man i Island vil afvente den nye patentlovgivnings gennemførelse i de andre nordiske lande, inden der tages stilling til en ny patentlov i Island.

## 3. Udvalget

Såfremt de i kapitel III i udkastet til nordisk patentlov indeholdte bestemmelser om nordiske patentansøgninger gennemføres, vil det system med nordisk patent, som blev foreslået i rek. 29/1954 være en realitet. Udvalget udtrykker tilfredshed med, at der nu foreligger et af sagkyndige inden for patentretten udarbejdet udkast til en fællesnordisk lovgivning på dette område og vil for sit vedkommende anbefale, at forslaget gennemføres.

I udvalget er det oplyst, at den norske regering endnu ikke er rede til at søge bestemmelserne om nordiske patentansøgninger gennemført, men det er udvalgets håb, at der under de endnu ikke afsluttede fællesnordiske regeringsovervejelser om det foreliggende lovudkast må kunne opnås enighed om at søge gennemført en nordisk patentlovgivning, der også omfatter bestemmelser om nordiske patentansøgninger.

Udvalget foreslår,

I. at rådet i anledning af regeringsforslaget vedtager følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at søge gennemført det i Nordisk Udredningsserie 1963:6 indeholdte udkast til fællesnordisk patentlovgivning;

II. at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 29/1954 til efterretning og anser denne rekommandation for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavik, den 16. februar 1965

*Gunnar Edström*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

*Peter Nielsen*

*Carl Petersen*

*Dagmar Ranmark*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

Formand

#### Reservasjon

Idet det vises til de oplysninger som utvalget gir i nærværende innstilling om den norske regjeringens oppfatning i den foreliggende sak, er undertegnede medlemmer av utvalget ikke beredt til på det nuværende tidspunkt å stemme for den foreslåtte rekommandasjon.

*Bjarne Lyngstad*

*Johan Møller Warmedal*



## Berättelse

### om samarbeide på lagstiftningens område

(Överlämnad av Norges regering)

#### I. Familie- og arverett m. m.

##### A. Ekteskaplovgivning

###### 1. Almennelig revisjon av ekteskaplovgivningen

Utvalg arbeider med revisjon av ekteskaplovgivningen i *Danmark* (formann: høyesterettsdommer dr. jur. J. Trolle), i *Island* (formann: universitetsrektor, professor A. Snævarr), i *Norge* (formann: professor dr. jur. Carl Jacob Arnholm) og i *Sverige* (formann: justitierådet G. Walin). *Finland* deltar i samarbeidet ved observatør, lagstiftningsrådet P. Kurkela.

Det *danske* utvalg avga i november 1961 en delbetenkning med forslag til endrete regler om skifte mellom ektefeller i levende live. Det er vedtatt en lov på grunnlag av forslaget, som trådte i kraft 1. april 1964.

Det *norske* utvalg avga i juni 1963 innstilling I om mekling i ekteskapsaker. Utvalget ga videre i mars 1964 innstilling II om endringer i lov av 31. mai 1918 om inngåelse og oppløsning av ekteskap m. v., i juni 1964 innstilling III om endringer i lov om barn i ekteskap m. v. og i oktober 1964 innstilling IV om endringer i lov av 20. mai 1927 om ektefellers formuesforhold m. v.

Proposisjon på grunnlag av innstilling I ble satt fram våren 1964, og loven ble vedtatt 5. november 1964.

Det *svenske* utvalg har 1. august 1964 avgitt sin innstilling om Äkten-skapsrätt (SOU 1964: 34—35).

Den *finske* lagberedningen fikk i januar 1962 i oppdrag å utarbeide forslag til revisjon av bestemmelsene om ekteskapsinngåelse og oppløsning. Lagberedningen har også utarbeidet separate forslag angående mekling i separasjonssaker og angående foreldremyndighet over barn i ekteskap. Det førstnevnte forslag ligger til grunn for lov av 2. juni 1963.

###### 2. Medisinske ekteskaphindringer

Spørsmålet har tidligere vært gjenstand for særlig utvalgbehandling i nordisk samarbeid. Det vil bli overveid i departementene i samband med den almennelige revisjon av ekteskaplovgivningen.

### 3. *Domstolenes internasjonale kompetanse i ekteskapsaker*

På grunnlag av fellesnordiske drøftelser er det gjennomført ensartede regler i *Danmark* ved lov nr. 216 av 31. mai 1963 og i *Norge* ved lov av 21. juni 1963. Den danske bestemmelse skiller seg likevel fra den norske ved at sak kan anlegges i Danmark på grunnlag av ektefellenes statsborgerrett, forutsatt at saksøkte ikke setter seg mot sakanlegg ved en dansk domstol.

I *Finland* behandles et komitéutkast vedrørende internasjonal privatrett i Lagberedningen.

I *Island* behandles praktisk tatt alle ekteskapsaker administrativt. Administrasjonen anser seg ikke bundet av vernetingsregler for domstolsaker, og disse har derfor ikke stor betydning.

I *Sverige* har familierettskomitéen 8. april 1963 avgitt en innstilling som innebærer en viss tilnærming til domisilprinsippet, særlig når det gjelder statsløse og politiske flyktninger. På grunnlag av innstillingen er det den 27. november 1964 utferdiget lov om svensk domstols prøvning av Äktenskapsmål i vissa fall m. m.

### 4. *Fullbyrding av vedtak om foreldremyndighet og samværsrett*

Spørsmålet om fullbyrding av administrative vedtak som er truffet i et annet nordisk land om ektefellers rett til samværsrett med barn som den annen ektefelle har foreldremyndigheten over, er tatt opp til behandling i nordisk samarbeid i tilslutning til Nordisk Råds rekommandasjon nr. 8/1962. Spørsmålet behandles i *Norge* i Justisdepartementet. I *Danmark* er det overlatt til ekteskapulvalget og i *Sverige* til Lagberedningen i samråd med familierettskomitéen.

### 5. *Nordiske presters vigselmyndighet*

I *Sverige* kan — etter en lovendring i 1959 — prest i den danske folkekirke, i Finlands evangelisk-lutherske kirke eller den norske folkekirke bemyndiges til å foreta vigsel i Sverige på samme måte som en prest ved en svensk sjømannskirke kan bemyndiges til å foreta vigsel utafør Sverige.

I *Norge* kan Kongen — etter en lovendring 11. desember 1959 — bemyndige en prest i en utlandsk evangelisk-luthersk menighet til å foreta vigsel i Norge i samsvar med trosamfunnets regler, forutsatt at begge brudefolkene eller et av dem er statsborger i det land som trosamfunnet tilhører og at presten etter dette lands regler kan foreta en slik vigsel.

Etter *dansk* lovgivning er det ikke adgang til å la danske prester i utlandet foreta vigsel. Spørsmålet om lovendring aktes tatt opp i sammenheng med den alminnelige revisjon av ekteskaplovgivningen.

Den svenske sjømannsprest i Narvik fikk vigselrett i 1961, den norske sjømannsprest i Gøteborg i 1960 og den norske sjømannsprest i København i 1961. På tilsvarende måte fikk presten i Den norske Forsamling i Stockholm vigselrett i 1961.

## 6. FN-konvensjonen om samtykke til ekteskap, minimumalder for ekteskap m. m.

En konvensjon om samtykke til ekteskap og minimumalder for ekteskap m. v. er underskrevet av *Danmark*, *Norge* og *Sverige*, med forbehold når det gjelder konvensjonens regler om inngåelse av ekteskap uten at begge parter er til stede. Konvensjonen er tiltrådt av *Norge* 10. september 1964 med nevnte forbehold. For *Finlands* del har konvensjonen trådt i kraft med nevnte forbehold 9. desember 1964.

### B. Adopsjonslovgivning og annen lovgivning om barns rettsstilling

#### 1. Adopsjon

Nye regler er gjennomført i *Danmark* og *Norge* i 1956 og i *Sverige* i 1958. I *Finland* foreligger komitéinnstilling, som skal sendes på remis i begynnelsen av 1965.

#### 2. Barn i ekteskap

Nye regler er gjennomført i *Norge* i 1956, i *Finland* i 1957 og i *Danmark* i 1960. Ved disse regler er pater est-regelen i hovedsaken brakt i samsvar med den svenske regel i föräldrabalken av 1949.

#### 3. Barn utafør ekteskap

Ny lovgivning er gjennomført i *Norge* i 1956 og i *Danmark* i 1960. Disse regler er i det vesentlige samsvarende. Det er etter de nye lovene ikke lenger adgang til å pålegge en mann bidragplikt til et barn utafør ekteskap, med mindre han anses for å være far til barnet. I *Finland* trådte 1. januar 1964 i kraft en ny lov om blodtypeundersøkelser og andre undersøkelser vedrørende arvelige egenskaper i saker om barn i og utafør ekteskap. Det foreligger en komitéinnstilling angående ny lovgivning om barn utafør ekteskap.

I *Sverige* beror spørsmålet om lovendring i første rekke på gjennomføring av bestemmelser om etterlevende ektefelles rettsstilling, jfr. nedafor under C. I 1963 er det satt i verk en selvstendig utredning vedrørende reglene om farskap til barn utafør ekteskap.

### C. Arvelovgivning

I *Danmark* er det vedtatt en ny arvelov av 31. mai 1963. I *Finland* er en ny arvelov vedtatt av riksdagen i desember 1964. I *Island* er en ny arvelov gjennomført i mars 1962. Den *norske* arvelovkomité har avgitt innstilling i september 1962. Lovforslag ventes fremmet i 1966. I *Sverige* er spørsmålet om gjenlevende ektefelles rettsstilling behandlet i en betenkning avgitt 1. august 1964 av familierettskomitéen. (sou 1964: 34—35).

### D. Navnelovgivning

I *Danmark* er en ny navnelov gjennomført ved lov av 17. mai 1961, i *Norge* ved lov 29. mai 1964 og i *Sverige* ved lov av 11. oktober 1963.

## II. Formuerett

### A. Kjøpslovgivning

I *Finland* ble det i 1961 nedsatt et utvalg med justitierådet K. H. Brunou som formann med den oppgave å utarbeide et forslag til en lov om kjøp av løsøre.

Etter vedtak på justisministermøtet i Oslo i januar 1962 er det i *Danmark*, *Norge* og *Sverige* utpekt sakkyndige, som skal følge den finske komité's arbeid og gi den opplysninger. De sakkyndige skal videre, bl. a. i tilknytning til arbeidet med en ensartet lov om internasjonale løsørekjøp, overveie om det er grunn til å foreslå endringer i de øvrige lands kjøpslover.

Som sakkyndige er i *Danmark* utpekt professor A. Vinding Kruse og byrettsdommer E. Bjerregaard, i *Norge* professor Kristen Andersen og høyesterettsdommer K. Gaarder, i *Sverige* justitierådet G. H. T. Karlgren og professor J. Hellner.

Nordiske drøftelser har vært holdt i Stockholm i november 1963 om de forslag til internasjonal lovgivning som ble behandlet ved Haag-konferensen i april 1964, samt i Helsingfors i juni 1964 angående en promemoria vedrørende kjøpeloven, som den finske komité hadde utarbeidet.

### B. Kommisjonslovgivning

I *Finland* ble det i november 1961 nedsatt et utvalg med professor K. Telearanta som formann til å utarbeide en lovgivning om kommisjon, handelsagentur og handelsreisende.

Etter vedtak på det nordiske justisministermøtet i Oslo i januar 1962 er det i *Danmark*, *Norge* og *Sverige* oppnevnt sakkyndige som skal følge arbeidet i den finske komité og overveie om det er grunn til å endre kommisjonslovgivningen i disse land. Som sakkyndige er i *Danmark* oppnevnt professor A. Vinding Kruse og byrettsdommer E. Bjerregaard, i *Norge* professor C. Smith, i *Sverige* justitierådet G. H. T. Karlgren og professor J. Hellner.

Nordiske drøftelser har vært holdt i Helsingfors i oktober 1964 angående et utkast til lov om handelsrepresentanter, som den finske komité har utarbeidet.

### C. Godtroervert av løsøre

Etter vedtak på det nordiske justisministermøtet i 1959 er det oppnevnt sakkyndige til å behandle dette spørsmålet. I *Danmark* er oppnevnt pro-

fessor W. E. v. Eyben, i *Finland* professor S. Zitting, i *Norge* professor K. Robberstad og i *Sverige* professor H. Hessler.

De sakkyndiges drøftelser ble avsluttet i første halvår av 1964.

#### *D. Foreldelseslovgivning m. m.*

På grunnlag av de tidligere avgitte innstillinger om foreldelse og preklusjon er det tatt opp et *finsk-svensk* samarbeid på departementsplanet om muligheten for å nå fram til en ensartet lovgivning. De øvrige land holdes underrettet om resultatet av dette arbeidet.

Et medlemsforslag i Nordisk Råd om felles nordisk preskripsjonslovgivning har vært under høring i de forskjellige land og uttalelser til Nordisk Råd er gitt i september 1964. På justisministermøtet i Oslo i desember 1964 ble vedtatt at det skulle opptas fornyete fellesnordiske forhandlinger på departementsplanet.

#### *E. Motrekning i lønn*

På den 4. nordiske faglige arbeidsrettskonferanse i Stockholm den 26.—27. september 1962, hvor landsorganisasjonene i Danmark, Norge og Sverige deltok, ble det vedtatt en resolusjon som anbefaler innført regler som begrenser arbeidsgivernes adgang til motrekning i de ansattes lønnskrav.

Spørsmålet er tatt opp av de nordiske sakkyndige for utlegg og utpanting (se nedafor under XI B. 1).

#### *F. Lovgivning om internasjonal landevegtransport*

##### *1. Godstransport på landeveg*

I samsvar med vedtak på justisministermøtet i 1960 er det oppnevnt utvalg til å overveie spørsmålet om ratifikasjon av konvensjonen 19. mai 1956 om fraktavtaler ved internasjonal godstransport på landeveg, og til — i sammenheng med det — å overveie spørsmålet om hvorvidt det bør gis lovregler også om den interne godstransport på veg.

Utvalgenes formenn er i *Danmark* høyesterettsdommer H. Tamm, i *Finland* justitierådet V. Ebeling, i *Norge* høyesterettsdommer A. Endresen og i *Sverige* hovrättspresidenten K. Sidenbladh.

Utvalgene har i 1962 utarbeidet lovtekster til regler om internasjonal godstransport. I *Danmark* er innstilling avgitt i desember 1962 og i *Norge* i februar 1964. Spørsmålet om lovgivning vedrørende den interne gods-transport ble senest behandlet på et møte mellom utvalgene i København i desember 1963.

## 2. Internasjonale fraktavtaler ved landevegtransport av passasjerer og bagasje

På foranledning av Roma-instituttet har den italienske ambassade sendt forespørsel om de nordiske lands stilling til et konvensjonutkast om dette spørsmålet. Man vil trolig først kunne ta endelig stilling til utkastet når spørsmålet om reglene for internasjonal godstransport er avklart, jfr. foran under 1.

### III. Sjørett

Utvalg til å revidere sjølovgivningen er nedsatt i *Danmark* med professor C. Rasting som formann, i *Finland* med förvaltningsrådet R. Beckmann som formann, i *Norge* med professor S. Brækhus som formann og i *Sverige* med justitierådet E. Hagbergh som formann. I alle fire land er det avgitt innstilling om rederansvarets begrensning og om endrete regler om fordeling av bergelønn, om sjøforklaringer m. m. De nye regler om rederansvarets begrensning er vedtatt og trådt i kraft 1. juli 1964 i alle land. Arbeidet fortsetter i komitéene med bl. a. partrederi, befraktningsreglene og andre emner.

Det seneste fellesmøte av komitéene ble holdt i Gøteborg i august 1964. — Departementsdrøftelser om sjøforklaring før proposisjon om denne blir fremmet, er planlagt å finne sted vinteren 1964—65.

### IV. Luftrett

#### A. ICAO

Samtlige nordiske land er medlemmer av *International Civil Aviation Organization (ICAO)*.

ICAO's juridiske komité (Legal Committee) har først og fremst tatt opp spørsmål vedrørende luftprivatretten på sitt arbeidsprogram. På komitéens møter og mellom disse samarbeider de nordiske medlemmer av komitéen. Medlemmer har vært fra *Danmark*, fuldmægtig Johs. Jørgensen og fuldmægtig Erik Alsøe, fra *Finland* lagstiftningsrådet T. Autere, fra *Norge* høyesterettsdommer C. Stabel og fra *Sverige* hovrättspresidenten K. Sidenbladh.

#### B. Registrering av rettigheter i luftfartøyer

På grunnlag av Genève-konvensjonen av 1948 om internasjonal anerkjennelse av rettigheter i luftfartøyer, er ensartete regler gjennomført i *Danmark* i 1960, i *Norge* i 1952 og i *Sverige* i 1955.

### *C. Revisjon av luftfartloven*

I *Danmark* ble ny luftfartlov gjennomført i 1960, i *Norge* i 1960 og i *Sverige* i 1957. I *Finland* ble ny luftfartlov vedtatt av riksdagen i oktober 1964.

### *D. Skade tilføyd tredjemann på bakken*

Om dette spørsmål ble den såkalte Rom-konvensjon avsluttet i 1952. Konvensjonen er ikke ratifisert av noen av de nordiske land, bare et fåtall stater har ratifisert den. Konvensjonen er nå av ICAO besluttet tatt opp til revisjon og er ført på Legal Committee's sakliste.

### *E. Internasjonal befordring med luftfartøy*

(Haag-protokollen av 1955 vedrørende revisjon av Warszawa-konvensjonen av 1929).

Som følge av bl. a. at *Danmark, Island, Norge* og *Sverige* ratifiserte protokollen (i mai 1963), trådte denne i kraft den 1. august 1963. Fra samme tidspunkt ble de nødvendige lovendringer gjennomført i *Danmark, Norge* og *Sverige* ved at kap. 9 i de ovafor nevnte luftfartlover ble satt i verk.

### *F. Regler om internasjonal luftbefordring utført av andre enn den avtale-sluttende fraktfører*

Om dette emne ble det avsluttet en konvensjon i Guadalajara i september 1961. Den er ratifisert av *Mexico, Australia, Frankrike, Sveits, Nederland, Tyskland* og *England*. For at konvensjonen skulle tre i kraft krevdes ratifikasjon av fem stater, og konvensjonen trådte i kraft 10. mai 1964.

Konvensjonen er underskrevet av bl. a. *Norge* og *Sverige*, mens spørsmålet om hvorvidt *Danmark* skal skrive under, er under overveielse. Fellesnordiske drøftelser mellom vedkommende departementer om lovregler til innarbeiding av konvensjonen har vært holdt i *Stockholm* i april 1964 og i *København* i november 1964.

### *G. Luftfartøyers rettslige stilling, særlig spørsmålet om forbrytelser begått ombord på luftfartøyer og om luftfartøysjefens stilling*

På grunnlag av et utkast fra ICAO's juridiske komité ble en konvensjon om forbrytelser begått ombord på luftfartøyer m. v. vedtatt på en konferanse i *Tokio* i 1963. Konvensjonen er underskrevet av *Sverige*. På møtet i *København* i november 1964 drøftet en spørsmålet om konvensjonens innarbeiding i de nasjonale lover.

### H. Andre spørsmål som behandles innen ICAO

#### 1. Sammenstøt mellom luftfartøyer

En underkomité under ICAO's juridiske komité har i 1961 utarbeidet et utkast til en konvensjon. Dette utkast ble nærmere gjennomgått på Legal Committee's 15. sesjon i september 1964, uten at en dog kom fram til en definitiv tekst.

#### 2. Luftbefordring av atombrensel og atomavfall m. m.

Den juridiske komité følger ved en observatør det internasjonale samarbeid som er igang på området, hvor særlige regler eventuelt kan komme i kollisjon først og fremst med Warszawa-konvensjonen.

#### 3. Flytrafikkledelsens ansvar

Dette spørsmål er behandlet av en underkomité. Det ble drøftet på Legal Committee's 15. sesjon, og underkomitéen skal arbeide videre med saken.

#### 4. Nasjonalitet og registrering av luftfartøyer som brukes av internasjonale institusjoner

Man er innen ICAO innstilt på å undersøke disse spørsmål nærmere, dersom det settes fram ønske om det.

#### 5. Flysikkerheten når det gjelder luftfartøyer som er registrert i en stat og anvendes i et foretak som hører heime i en annen stat

Dette spørsmål behandles likeledes av en underkomité. Det ble drøftet på Legal Committee's 15. sesjon, og underkomitéen skal arbeide videre med saken.

### V. Aksjeselskapslovgivning

I Danmark og Finland arbeider utvalg med en fullstendig revisjon av aksjeselskapslovgivningen, med henholdsvis professor O. A. Borum og professor C. Olsson som formenn. Arbeidet følges av sakkyndige, fra Norge lagdommer H. F. Marthinussen og fra Sverige professor H. Nial.

Samarbeidet tok tidligere bare sikte på å oppnå ensartete regler på visse avgrensede områder. Etter de delegertes forslag, og i tilslutning til Nordisk Råds rekommendasjon nr. 12/1961, ble det i 1962 vedtatt å utvide samarbeidet til å omfatte utarbeiding av et forslag til en ensartet nordisk lovgivning om aksjeselskaper. I 1964 har det vært holdt møter i Stockholm den 12.—14. mars og i København 22.—27. juni.

Den danske komité har i 1964 lagt fram et fullstendig dansk lovutkast. Det har imidlertid vært forutsatt at en fra dansk side fortsatt skal delta i det nordiske samarbeid.



## V I. Å n d s r e t t m. m.

## A. Lovgivningen om opphavsrett

## 1. Den europeiske overenskomst av 15. desember 1958 om utveksling av programmer ved televisjonsfilm

Overenskomsten er ratifisert av Danmark, Norge og Sverige.

## 2. Den europeiske overenskomst av 22. juni 1960 om beskyttelse for fjernsynutsendinger

Overenskomsten er ratifisert av Danmark og Sverige.

## 3. Konvensjonen av 26. oktober 1961 om vern for utøvende kunstnere m. fl.

Konvensjonen er undertegnet av Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige og er ratifisert av Sverige.

## 4. Revisjon av Bern-konvensjonen

Etter at det i 1961 ble gjennomført ensartete lover om opphavrett i Danmark, Finland, Norge og Sverige, er det i *Sverige* satt i verk forarbeider til en revisjon av Bernkonvensjonen, som opprinnelig var planlagt å skulle finne sted i Stockholm i 1965. Revisjonen er senere utsatt til 1967. Arbeidet ledes av sjefen for justitiedepartementets internasjonale lagbyrå, hovrättsrådet T. Hesser, i samråd med sjefen for utrikesdepartementets rättsavdeling, utrikesrådet L. Kellberg. I arbeidet deltar videre særskilt utpekte eksperter.

Fra de øvrige land er utpekt observatører; fra *Danmark* kontorchef W. Weincke og fuldmægtig E. Jeppesen, fra *Finland* regeringsrådet R. Meinander og fra *Norge* byråsjef D. Værn.

Det har vært holdt en rekke møter som observatørene har deltatt i, og det er utarbeidet et foreløpig forslag til revisjonsprogram.

## B. Patentlovgivning

I rekommandasjon nr. 29/1954 henstilte Nordisk Råd til regjeringene å søke gjennomført et system med nordisk patent. Sakkyndige ble utpekt, i *Danmark* med kontorchef E. P. Tuxen som formann, i *Finland* med professor B. Godenhielm som formann, i *Norge* med direktør J. Helgeland som formann og i *Sverige* med justitieombudsmannen A. Bexelius som formann. De sakkyndige har avgitt sin innstilling, og denne behandles nå på departementsplanet. Det har vært holdt møter mellom departementene i Stockholm i august 1964 og i Helsingfors i november 1964. Svensk regjeringens forslag i saken avgis til Nordisk Råds 13. sesjon i februar 1965.

### C. Mønsterlovgivning

Det er nedsatt utvalg i *Danmark* med professor Torben Lund som formann, i *Finland* med professor B. Godenhielm som formann, i *Norge* med direktør J. Helgeland som formann og i *Sverige* med professor S. Ljungman som formann.

Møte mellom utvalgene har vært holdt senest i København i juli 1964. Innstillinger ventes avgitt i 1965.

De norske og svenske utvalg har dessuten hatt drøftelser om den opphavsrettslige beskyttelsestid for brukskunst, idet også dette spørsmål behandles av disse utvalg.

### D. Lovgivning om retten til arbeidstakeres oppfinnelser

Spørsmålet er i *Norge* utredd av et utvalg med ekspedisjonssjef E. M. Hammel som formann og i *Sverige* under ledelse av justitierådet S. Edling. I *Finland* ble spørsmålet først behandlet av det utvalget som utreder mønsterlovgivningen, men senere ble det oppnevnt en egen komité med professor B. Godenhielm som formann. I *Danmark* er avgitt en betenkning om spørsmålet utarbeidet av kontorchef E. P. Tuxen. På grunnlag av denne behandles spørsmålet nå i handelsministeriet.

I *Norge* har komitéen avgitt sin innstilling i januar 1964. Innstillingen behandles nå i Industridepartementet. I *Sverige* har utredningsmannen i oktober 1964 avgitt en betenkning (SOU 1964: 49) som i desember 1964 ble utsendt på remiss.

### E. Firmalovgivning

Det er oppnevnt utvalg; i *Danmark* med afdelingschef K. Agbo som formann, i *Finland* med justitierådet L. H. Lilius som formann, i *Norge* med høyesterettsdommer K. Gaarder som formann og i *Sverige* med professor G. Eberstein som formann.

Det seneste fellesmøte ble holdt i Oslo i mars 1963.

### F. Lovgivningen om illojal konkurranse

Det er nedsatt utvalg; i *Danmark* med professor W. E. von Eyben som formann, i *Finland* med överdirektøren N. Eerola som formann, i *Norge* med høyesterettsdommer K. Gaarder som formann og i *Sverige* med generaldirektøren Yngve Samuelsson som formann.

Det seneste fellesmøte ble holdt i november 1963 i Stockholm. Arbeidet ventes avsluttet i 1965.

## VII. Erstatning lovgivning

## 1. Bilansvaret og trafikforsikring

Komitéer i *Danmark*, *Finland*, *Norge* og *Sverige* avga i 1957 innstillinger med forslag bl. a. om å innføre objektivi ansvar i tilfelle hvor ansvaret dekkes av en obligatorisk trafikforsikring. I *Danmark* er det i 1959 gjennomført en endring i færdselslovens erstatningsbestemmelser. Loven holder imidlertid fast ved culpa som ansvargrunnlag.

I *Finland* og *Norge* er det henholdsvis ved lov av 26. juni 1959 og 3. februar 1961 gjennomført regler som i det vesentlige stemmer med komitéens forslag.

I *Sverige* er saken inntil videre stilt i bero i påvente av resultatet av trafikkmålkomiteens arbeid.

## 2. Det offentliges erstatningsansvar

Det er avgitt innstillinger i 1958 i *Danmark*, *Finland*, *Norge* og *Sverige*.

Ved det nordiske justisministermøte i Oslo i januar 1962 ble vedtatt at utvalgene som behandler arbeidsgiveres erstatningsansvar m.v. (jfr. nedafor under pkt. 4), skulle overveie en samordning av lovgivningen om arbeidsgiveransvaret og det offentliges erstatningsansvar for tjenestemenns handlinger. I *Sverige* er innstilling avgitt i juni 1964 (SOU 1964: 31)).

## 3. Atomansvaret

Det har vært nedsatt komitéer i *Danmark* med høyesterettsdommer P. Spleth som formann, i *Finland* med avdelningschefen, fil. dr. T. Pentikäinen, i *Norge* med høyesterettsadvokat J. C. Hauge, nå ekspedisjonssjef S. Rognlien som formann.

De danske og svenske komitéer avga innstillinger i 1961 og 1962, og den finske komité i desember 1962. I *Danmark* er det på grunnlag av komitéens innstilling vedtatt en lov om nukleare anlegg (atomanlegg), som trådte i kraft 1. juli 1962. I *Sverige* er gyldigheten av en tidligere gjennomført provisorisk lovgivning forlenget til utgangen av 1965. Den danske lov og det svenske lovutkast bygger på en konvensjon av 29. juli 1960 (Paris-konvensjonen), som er utarbeidet innen OECD. Denne konvensjon er underskrevet av Danmark, Norge og Sverige.

Som et supplement til Paris-konvensjonen av 29. juli 1960 ble det i Brussel den 31. januar 1963 avsluttet en konvensjon om erstatningsansvar for atomreaktor drift, også undertegnet av Danmark, Norge og Sverige. Videre ble det i Wien den 21. mai 1963 avsluttet en konvensjon om samme spørsmål. Denne konvensjon tilsikter å løse atomerstatnings spørsmålet etter ensartede regler i alle verdens land. Den er (ennå) ikke undertegnet av noe nordisk land.

Lovgivning som trengs for å ratifisere disse konvensjoner vil nå bli førebudd i samarbeid mellom de nordiske land. Innen OECD er det i 1963 under medvirkning av Danmark, Norge og Sverige utarbeidet forslag til endringer av Paris-konvensjonen for å tilpasse den til Wien-konvensjonen. Endringene ble vedtatt som en tilleggsprotokoll 28. januar 1964, undertegnet av bl. a. Danmark, Norge og Sverige. I *Danmark* er det nedsatt et utvalg med høyesterettsdommer P. Spleth som formann til å avgi innstilling om hvorvidt Danmark bør ratifisere konvensjonene av 31. januar 1963 og 21. mai 1963. I *Finland* er det høsten 1964 nedsatt en komité med jur. dr. T. Suontausta som formann, med det oppdrag å tilpasse komitéforslaget av 1962 til Wien-konvensjonen. I *Norge* fortsetter Atomlovkomitéen med bl. a. dette arbeidet.

#### 4. Arbeidsgiveres erstatningsansvar

#### 5. Lemping av arbeidstakeres erstatningsansvar

#### 6. Barns og foreldres erstatningsansvar

De emner som er nevnt foran under 4—6, har vært behandlet av sakkyndige; i *Danmark* professor A. Vinding Kruse og landsdommer H. Urne, i *Finland* justitierådet L. H. Lilius og professor M. Ylöstalo, i *Sverige* justitierådet G. Walin, professor J. Hellner og advokat P. A. Weslien og i *Norge* av en komité med professor Kristen Andersen som formann.

Forhandlingene mellom de sakkyndige er avsluttet. De svenske sakkyndige avga i 1963 innstilling om barns og foreldres erstatningsansvar (SOU 1963: 33) og 1964 om arbeidsgiveres erstatningsansvar og lemping av arbeidstakeres erstatningsansvar (SOU 1964: 31). De danske sakkyndige avga innstilling om spørsmålene i juni 1964. I *Norge* er innstilling om barns og foreldres erstatningsansvar avgitt i april 1964 og om arbeidsgiveres erstatningsansvar i desember 1964, (f. t. under trykning). I *Finland* ventes de sakkyndige å avgi sin betenkning i begynnelsen av 1965.

På justisministermøtet i Oslo i desember 1964 ble det vedtatt å ta opp forhandlinger på departementsplanet på grunnlag av betenkningene.

### VIII. Lovgivning om alkoholpåvirkete motorvognførere

I rekommandasjon nr. 16/1956 henstilte Nordisk Råd til regjeringene på et passende tidspunkt å oppta forhandlinger med det formål å oppnå ensartethet i de nordiske lands lovgivning om dette spørsmålet.

Norge og Sverige har faste promillegrenser, mens *Finland* og *Danmark* har fri bevisbedømmelse. I *Norge* er reglene ved en lovendring 19. juni 1959 skjerpet. Det er såleis forbudt for fører av motorvogn å innta alkohol eller annet rus- eller bedøvelsesmiddel de første 6 timer etter at kjøringen er

avsluttet, dersom han forstår eller må forstå at det kan bli iverksatt politietterforskning på grunn av kjøringen (motorvognloven av 20. februar 1926 § 17 3. ledd).

I *Sverige* arbeider en komité med landshövding O. Rylander som formann med en revisjon av lovgivningen. Komitéen har i desember 1963 avgitt en delbetenkning »Nykterhet i trafikk I Vägtrafiken» (SOU 1963: 72), som er remissbehandlet. Arbeidet ventes avsluttet i begynnelsen av 1965. Det er ikke truffet vedtak om hvordan det videre fellesnordiske arbeid heretter skal tilrettelegges.

## IX. Strafferett

### A. Det strafferettslige samarbeid i alminnelighet

Etter vedtak på det nordiske justisministermøte i 1960 ble oppnevnt en permanent komité, — Den nordiske strafferettskomité. Komitéen har til oppgave å forberede nordisk lovsamarbeid på strafferettens område og å drøfte prinsipielle kriminalpolitiske spørsmål. Medlemmer er fra *Danmark* professor Knud Waaben, fra *Finland* avdelingschefen Östen Elfving, fra *Norge* sorenskriver O. F. Harbek og fra *Sverige* justitierådet Bengt Hult. I tillegg til spørsmålene om konfiskasjon og strafferegistrering (nevnt nedfor under C og H), har komitéen fått til behandling spørsmålet om tiltak mot psykisk abnorme lovovertrедere, og bøtestraff og om revisjon av straffelovens regler om foreldelse.

### B. Kriminologisk samarbeid

På det nordiske justisministermøtet i 1961 ble vedtatt å opprette et nordisk kriminologisk forskingsråd. Følgende er medlemmer av rådet: Fra *Danmark* dosent K. O. Christiansen, kontorchef Niels Madsen og professor Knud Waaben. Fra *Finland* professor I. Anttila, professor E. Allardt og psykiater A. Westling. Fra *Norge* professor J. Andenæs, som er formann i rådet, høyesterettsdommer R. Ryssdal og dosent N. Christie. Fra *Sverige* chefläkare Gustav Jonsson, byrådirektör S. Rengby og docent K. Sveri.

### C. Konfiskasjonslovgivning

I rekommandasjon nr. 1/1955 henstilte Nordisk Råd til regjeringene å undersøke mulighetene for å gjennomføre større ensartethet i lovreglene om konfiskasjon. Komitéen la fram innstilling om spørsmålet den 20. mai 1963. I *Danmark* og *Norge* behandles spørsmålet heretter av straffelovrådene, i *Finland* og *Sverige* på departementsplanet. I *Danmark* har straffelovrådet avgitt betenkning i august 1964. Lovforslag som bygger på straffelovrådets innstilling, aktes fremmet i begynnelsen av 1965.

### D. Utleveringslovgivning

Den europeiske utleveringskonvensjon er nå ratifisert av *Danmark, Norge* og *Sverige*.

### E. Rettshjelp m. m.

#### 1. Nordisk samarbeid

Den nordiske rettshjelpsprotokoll av 1957 omfatter *Danmark, Norge* og *Sverige* og trådte i kraft i 1958.

Nordisk Råd henstille i rekommandasjon nr. 5/1956 til regjeringene å fortsette og utvide samarbeidet innen strafferetten, bl. a. med henblikk på rettshjelp på forundersøkellesstadiet. Videre foreslo rådet for regjeringene i rekommandasjon nr. 25/1958 å overveie forskjellige tiltak med det formål å effektivisere samarbeidet mellom landenes politi- og påtalemyndigheter. Disse spørsmål har vært behandlet på to embetsmannsmøter i Helsingfors i oktober 1959 og i København i juni 1960.

I *Danmark* mener en at lovgivningen allerede gir politi- og påtalemyndigheten tilstrekkelige muligheter til samarbeid med myndighetene i de andre nordiske land. Man har derfor ikke til hensikt å treffe ytterligere tiltak i anledning av rekommandasjon nr. 25/1958. Også i *Norge* anses lovgivningen for tilstrekkelig i denne henseende. Det overveies imidlertid å gi politi- og påtalemyndigheten nærmere retningslinjer for samarbeidet med de tilsvarende myndigheter i de andre nordiske land.

I *Finland* og *Sverige* har man ansett det for ønskelig at det vedtas lovbestemmelser som gir landets egne myndigheter et legalt grunnlag for å yte et annet lands politi- og påtalemyndigheter bistand. Det er innledet departementale forhandlinger om spørsmålet.

#### 2. Den europeiske rettshjelpskonvensjon

Konvensjonen er ratifisert av *Danmark* og *Norge*.

### F. Domstolenes kompetanse ved lovovertridelser begått av statsborgere i annet nordisk land

Dette spørsmålet ble behandlet på det nordiske justisministermøte i 1953, og omfattet av den foran nevnte rekommandasjon nr. 5/1956 om det nordiske strafferettslige samarbeid. I *Finland* er det i 1963 gjennomført en lovendring, slik at finsk jurisdiksjons kompetanse omfatter lovovertridelser i annet nordisk land. Etter den *norske* straffelovens § 12 gjelder norsk straffelovgivning i vid utstrekning også handlinger begått i utlandet av utlendinger når vedkommende er bosatt i Norge. Ved lov av 31. mars 1960 ble den *danske* straffelov endret, slik at dansk straffemyndighet omfatter lovovertridelser begått i utlandet av personer som har statsborgerrett eller

bopel i annet nordisk land, forutsatt at vedkommende oppholder seg i Danmark. I *Sverige* innebærer den brottsbalk som ble gjennomført høsten 1962 en utviding av svensk straffemyndighets kompetanse, som i hovedsaken svarer til den som er gjennomført i Danmark. Brottsbalken trådte i kraft den 1. januar 1965.

#### *G. Samarbeid om fullbyrding av straff og tilsyn m. m.*

I det vesentlige ensartete lover trådte i kraft 1. januar 1964 i *Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige*.

Et medlemsforslag til Nordisk Råd om ensartete strafformer (Sak A 35) har vært til høring i de nordiske land, og justisdepartementene har gitt uttalelser til Nordisk Råd om saken.

#### *H. Straffregistrering*

Spørsmålet om å oppnå ensartethet med hensyn til straffregistrering i de nordiske land har vært behandlet i Den nordiske strafferettskomité. Komitéen har avgitt en uttalelse i saken den 1. desember 1962.

I *Danmark* er det gitt et nytt sirkulære om straffregistrering den 5. desember 1962, og i *Sverige* er det i 1963 gjennomført ny lovgivning i emnet. I *Norge* behandles spørsmålet av Straffelovrådet.

#### *I. Trafikkforsøelser begått i annet nordisk land*

Spørsmålet behandles på departementplanet. Det drøftes i sammenheng med spørsmålet om undertegning og ratifikasjon av den europeiske konvensjon om straff for trafikkforsøelser. Det er holdt tre møter, senest i København i august 1963. Et møte til om spørsmålet vil trolig bli holdt i Oslo i januar 1965.

#### *J. Profesjonell boksing*

I rekommandasjon nr. 15/1963 henstilte Nordisk Råd til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å la foreta en fellesnordisk undersøkelse av boksingens skadevirkninger.

Det er det danske innenriksministerium som er koordinerende myndighet, og det er utpekt i alt 10 sakkyndige representanter fra de enkelte land, som vil bli innkalt til drøftelse av spørsmålet.

#### *X. Radioens juridiske ansvar*

I rekommandasjon nr. 18/1963 henstilte Nordisk Råd til regjeringene å undersøke muligheten av å lage en ensartet lovgivning om radioens juridiske ansvar. Spørsmålet er i *Sverige* behandlet i en betenkning fra 1962

(SOU 1962: 27). Det har vært holdt nordiske møter om spørsmålet i Helsingfors 30. september—1. oktober 1963 og 8.—9. januar 1964.

På det sistnevnte møte var det enighet om at det — bl. a. på grunn av betydelige ulikheter i de nordiske lands presselovgivning og i radioens organisasjonsformer — ikke var mulighet for ensartet lovgivning på området. Men det ble uttalt at det bør kunne innføres lover og regler i hvert enkelt land om ansvar for radioutsendinger etter grunnprinsipper og retningslinjer som i hvert fall i det vesentlige bør kunne være av likeartet innhold.

Spørsmålet om radioens ansvar behandles i *Norge* i Straffelovrådet.

Saken anses ferdigbehandlet i Nordisk Råd.

I *Sverige* er det i juni 1964 utpekt en sakkyndig for ytterligere utredning om radioens juridiske ansvar. Utredningsmann er häradshövdingen J. Björling.

## XI. P r o s e s s

### A. Konkurslovgivning

Konkurslovgivningen er under revisjon av komitéer; i *Danmark* med visepresident H. Topsøe-Jensen som formann, i *Finland* med professor T. Tirkkonen som formann, i *Norge* med professor S. Brækhus som formann. I *Sverige* behandles spørsmålet av lagberedningen under ledelse av justitierådet G. Walin.

Samtlige lands komitéer har lagt fram foreløpige utkast om forskjellige spørsmål innen konkurslovgivningen. I *Norge* er det på grunnlag av konkurslovkomiteens forslag vedtatt en ny lov 31. mai 1963 om fordringshaveres prioritet i konkurs.

Komiteene og den svenske lagberedning har senest holdt møte i Helsingfors i oktober 1964.

### B. Eksekusjonslovgivning

#### 1. Utlegg og utpanting

På justisministermøtet i 1960 ble vedtatt å oppnevne sakkyndige fra Danmark, Finland, Norge og Sverige til å overveie nærmere på hvilke områder innen eksekusjonslovgivningen det eventuelt kan skapes større ensartethet i de nordiske land. Som sakkyndige er i *Danmark* oppnevnt professor Bernhard Gomard, i *Finland* landshövdingen G. K. R. Ahlbäck, fra *Norge* sorenskriver Ole. F. Harbek og fra *Sverige* justitierådet Gösta Walin. De sakkyndige har senest holdt møte i Helsingfors i oktober 1964. Det ble her besluttet å gi de respektive regjeringer en redegjøring for samarbeidet hittil, og samtidig framføre visse synspunkter vedrørende det fortsatte samarbeid. I *Sverige* ble en slik redegjøring avgitt til justisministeren i november 1964.

Om arbeidet i de enkelte land kan opplyses:



I *Danmark* arbeider et utvalg med professor Bernhard Gomard som formann med revisjon av reglene om utlegg og utpanting. I *Finland* anses det mest aktuelle emne å være spørsmålet om innførsel i lønn (lønnstrekk?). Dette spørsmålet aktes behandlet i lagberedningen.

I *Norge* foreligger en innstilling om ny lov om tvangsfullbyrdelse, som ble avgitt i 1954 av en komité hvor sorenskriver Harbek var medlem.

I *Sverige* arbeider lagberedningen med en revisjon av eksekusjonslovgivningen. I 1961 ble det avgitt en innstilling: Utsökningsrätt I (SOU 1961: 53) med forslag til partielle reformer, særlig vedrørende utmåtningsinstituttet. På grunnlag av denne betenkning er det gjennomført visse provisoriske lovendringer. I 1963 ble det avgitt en innstilling: Utsökningsrätt II (SOU 1963: 28) angående reglene om lagsökning og betalningsföreläggande samt om de myndigheter som skal fungere i tvangsfullbyrdelsessaker. På grunnlag av forslaget er det nå vedtatt lov. Sluttelig er det i desember 1964 avgitt en betenkning, Utsökningsrätt III, som gjelder reglene om eksekusjon i lønn, skyldnerens beneficium m. m. (SOU 1964: 57).

Når det gjelder spørsmålet om fullbyrding av vedtak angående foreldremyndighet og samværsrett vises det til I. A. 4. ovafor.

## 2. Revisjon av den nordiske domskonvensjon

Under forhandlinger mellom kontaktmennene for nordisk lovsamarbeid har man vedtatt at de sakkyndige vedrørende eksekusjonslovgivningen skal overveie om det er behov for en revisjon av denne konvensjonen.

## 3. Den nordiske konvensjon om inndrivning av underholdsbidrag

En ny konvensjon av 23. mars 1962 er ratifisert og trådte i kraft den 1. juli 1963.

## C. Voldgiftslovgivning

I *Danmark* er oppnevnt et utvalg med høyesterettsdommer J. Trolle som formann med den oppgave å overveie hvorvidt det er anledning til å gjennomføre en lovgivning om voldgiftsavgjørelser i Danmark, og eventuelt utarbeide forslag til slik lovgivning. Utvalget skal ta hensyn til FN-konvensjonen 10. juni 1951 om anerkjennelse og fullbyrding av utenlandske voldgiftavgjør, ECE-konvensjonen 21. april 1961 om voldgift i internasjonale handelstvister på privatrettens områder og det arbeid som er i gang innen Europarådet med en Europa-konvensjon om ensartet lovgivning vedrørende voldgift.

Fra *norsk* side er som kontaktmann utpekt byråsjef B. O. Scherdin. I *Sverige* er som sakkyndig utpekt lagbyråchefen L. Brundin og byrådirektör V. Hellners.

Fra *finsk* side har lagstiftningsrådet H. Ådahl deltatt i forhandlingene. Nordiske forhandlinger har funnet sted i Stockholm i november 1962, i København i august 1963 og i Oslo i september 1963.

### D. Skiftelovgivning

I *Danmark* er det i 1963 oppnevnt et utvalg med professor Bernhard Gomard som formann med den oppgave å utarbeide et forslag til ny skiftelovgivning. Fra de øvrige land vil det bli oppnevnt sakkyndige til å følge arbeidet i det danske utvalg og gi opplysning om gjeldende rett i de øvrige land. De sakkyndige skal videre overveie om det finnes grunn til å foreslå endringer i de øvrige lands lover. Som *svensk* sakkyndig er utpekt lagbyråchefen O. Höglund.

## XII. Forvaltnings spørsmål

### A. Grunngiing av administrative vedtak

I *Danmark* ble det i november 1963 nedsatt et utvalg med nåværende direktør Poul Gaarden som formann. Utvalget har til oppgave å overveie om det bør fastsettes alminnelige regler for i hvilket omfang og i hvilken form forvaltningsvedtak skal ledsages av begrunnelse, og i tilfelle utarbeide utkast til slike regler.

I *Norge* inneholder forvaltningslovkomitéens innstilling av 13. mars 1958 forslag om lov om behandlingsmåten i forvaltningssaker, som bl. a. inneholder regler om grunngiing av forvaltningsvedtak. Proposisjon på grunnlag av innstillingen forutsettes fremmet for Stortinget 1964/65.

I *Sverige* har justitieombudsmannen den 23. desember 1960 avgitt en betenkning om plikt for forvaltningsmyndighetene til å grunngi deres vedtak. Betenkningen har vært til remiss-behandling. Spørsmålet har videre vært behandlet av »besvärssakkunniga», som i 1964 avga betenkning til »Lag om förvaltningsförfarandet» (SOU 1964: 27).

Nordisk samarbeidsmøte hvor også *Finland* var representert, ble holdt i Oslo 29. og 30. september 1964.

### B. Offentlighet i forvaltningen

I *Danmark* ble det ved lov av 13. mai 1964 gjennomført særlige regler om partsoffentlighet i forvaltningen. Den komiteinnstilling som lå til grunn for loven inneholdt et mindretallsframlegg om alminnelig offentlighet i forvaltningen. Dette spørsmål er stilt i bero bl. a. på nordiske forhandlinger.

For *Norges* vedkommende inneholder forvaltningslovkomitéens innstilling av 1958 forslag om innføring av så vel partsoffentlighet som alminnelig offentlighet. Den proposisjon som er nevnt ovafor under A, forutsettes å skulle inneholde regler om partsoffentlighet. Ved kongelig resolusjon 17. april 1964 ble nedsatt et særskilt utvalg til å overveie hvorvidt offentlighetsprinsippet for øvrig bør innføres i den offentlige forvaltning. Det er i

mandatet for utvalget forutsatt at det bl. a. bør søke samarbeid med danske myndigheter.

I *Sverige* behandler en komité spørsmålet om en revisjon av sekretesslagen, som inneholder unntak fra det alminnelige offentlighetsprinsipp. Komitéen har i 1964 lagt fram en trykt diskusjonspromemoria »Offentlighet och sekretess».

### C. Fullbyrding av vedtak om frihetsberøving truffet i et annet nordisk land

I *Sverige* har utredningen om administrativ frihetsberøving (med häradshövding Alexanderson som formann) hatt dette spørsmål til behandling i nært samarbeid med representanter for vedkommende departementer i Danmark, Finland og Norge. Det ble i begynnelsen av 1964 avgitt betenkning om nordisk fullbyrding av administrativ frihetsberøvelse (SOU 1963: 79). I betenkningen er som bilag tatt inn de forslag til lovtekster som var utarbeidet i Danmark, Finland og Norge. I *Finland* ble det i desember 1963 avgitt en komitéinnstilling. Etter slutført remiss-behandling behandles saken nå av lagberedningen.

Nordiske forhandlinger har senest funnet sted i juni 1962 i Oslo. Det er enighet om at det bør være adgang til å utlevere personer for å fullbyrde visse vedtak om frihetsberøving truffet i annet nordisk land. Utkast til i det vesentlige ensartete regler er utarbeidet. Den svenske komité har avgitt innstilling 31. desember 1963. Etter at denne er remiss-behandlet, ventes det holdt et møte til på departementsplanet.

### D. Statsborgerrettslovgivningen

I rekommandasjon nr. 12/1960 henstilte Nordisk Råd til regjeringene å søke gjennomført lempinger i adgangen for nordiske statsborgere til å erverve statsborgerrett i et annet nordisk land, bl. a. gjennom lemping av kravet om en viss tids opphold i vedkommende land. Etter forhandlinger på det nordiske justisministermøte i Reykjavik i september 1962 er det vedtatt at de sakkyndige som behandler denne rekommandasjon, også skal overveie hvorvidt de nordiske land bør tiltre FN-konvensjonen 30. august 1961 om begrensning av statsløshet, herunder spørsmålet om hvilke endringer i statsborgerrettslovgivningen som vil være påkrevd for det tilfelle at konvensjonen skal tiltres av de nordiske land.

Som sakkyndige er utpekt fra *Danmark* udskrivningschef K. Larsen, direktør K. A. Bjørklund Bertelsen og fuldmægtig Henrik Nielsen, fra *Finland* rikspolitichefen F. Jarva og byråchef A. Kovero, fra *Norge* høyesterettsdommer A. Endresen, ekspedisjonssjef A. Irgens og byråsjef J. Traagstad, og fra *Sverige* landshövding M. Wahlbäck. Kanslirådet R. Kihlgren, som døde i juni 1963 har bistått utredningen som ekspert.

Møter mellom de sakkyndige har vært holdt i Oslo i september 1963 og i København i oktober 1964. De sakkyndige har fått overlevert et svensk forslag til felles nordisk innstilling, som ventes ferdig i første halvdel av 1965.

### XIII. Det europeiske fellesskap

I samsvar med vedtak på det nordiske justisministermøte i Reykjavik september 1962 ble nedsatt et samarbeidsutvalg som skal undersøke forutsetningen for å bevare og utvikle det nordiske rettsfellesskap for det tilfelle at ett eller flere av de nordiske land blir medlemmer av eller på annen måte slutter seg til EEC. Medlemmer er fra *Danmark* fg. kontorchef N. C. Bitsch og fuldmægtig N. Ersbøll, fra *Norge* underdirektør A. Christiansen og førstesekretær L. T. Løddesøl, fra *Sverige* lagbyråchefen O. Rainer og byrådirektør L. Myrsten. Fra *finsk* side følges arbeidet av avdelningschefen Östen Elfving og fra *islandsk* side av departementschefen Baldur Møller.

Utvalget utarbeidet i oktober 1963 en oversikt over den aktuelle tilnærming mellom medlemsstatenes interne lovgivning i EEC.

### XIV. Haag-konferansen for internasjonal privatrett

#### A. Konvensjon om den lov som skal gjelde ved internasjonale løsørekjøp

Etter forhandlinger i Oslo oktober 1963 er det utarbeidet ensartete lover i *Danmark*, *Finland*, *Norge* (lov 3. april 1964) og *Sverige* (Lov 4. juni 1964). Konvensjonen er nå ratifisert av alle de nevnte land og trådte i kraft 1. september 1964, samtidig med de nordiske lover.

#### B. Konvensjon om anerkjennelse og fullbyrding av vedtak om underholdningsplikt overfor barn

På det nordiske justisministermøte i Oslo i januar 1962 ble vedtatt at denne konvensjon skal ratifiseres. Lovutkast er under utarbeiding i *Sverige*.

Nordiske forhandlinger om gjennomføring av konvensjonen ble ført i Stockholm mai 1964. I *Norge* arbeider man med gjennomføringsbestemmelser.

Det tas sikte på å få konvensjonen ratifisert av de nordiske land før 1. juli 1965.

#### C. Konvensjon om lovkonflikter vedrørende testamentformer

Forhandlinger om ratifikasjon av konvensjonen ble holdt i Stockholm i april 1961. I forbindelse med en eventuell ratifikasjon av konvensjonen bør trolig den nordiske dødsbokkonvensjon revideres. Denne revisjon vil først kunne skje når man har avsluttet dels den igangværende revisjon av

arvelovgivningingen i Norge (ventelig i 1966), og dels den nylig påbegynte revisjon av den internasjonale familierettslovgivningen i Sverige (f. t. under behandling i familierettskomitéen).

*D. Konvensjon om legalisering av utenlandske offentlige dokumenter*

I Danmark, Norge og Sverige behandles spørsmålet om ratifikasjon av konvensjonen i utenriksdepartementene.

*E. Konvensjon om vergemål for mindreårige*

For tiden er det ikke aktuelt å ratifisere denne konvensjonen i noen av de nordiske land.

*F. Konvensjon om løsning av konflikter mellom nasjonalitetsprinsipp og domisilprinsipp*

På det nordiske justisministermøte i Oslo i januar 1962 ble vedtatt at spørsmålet om ratifikasjon av konvensjonen skulle stilles i bero inntil Sverige har tatt stilling til spørsmålet, som behandles av familierettskomitéen.

## XV. Europarådskonvensjoner

*A. Konvensjonen om hotelleieres ansvar for gjesters eiendom*

*B. Konvensjonen om bekjempelse av vegtrafikkforseelser*

Det er ennå ikke tatt standpunkt til de nordiske lands ratifikasjon av disse konvensjoner.

*C. Utkast til konvensjon om ensartet voldgiftlovgivning*

Ekspertkomitéens endelige utkast til europeisk konvensjon om en ensartet voldgiftlov forelå i første halvår 1964 og ble sendt regjeringene til uttalelse med frist 1. november 1964.

Komitéen for juridisk samarbeid gjennomgikk på møte i november 1964 de da innkomne regjeringskommentarer og vedtok en rekke — stort sett redaksjonelle — endringer i utkastet. Den tyske forbundsrepublikk og Norge reserverte seg mot å ta endelig standpunkt til utkastet på dette tidspunkt. Mulige ytterligere endringsforslag må være innsendt innen 1. januar 1965 og vil i tilfelle bli behandlet på komitéens neste møte i mai 1965. Utkastet vil deretter — eller eventuelt allerede etter 1. januar 1965 — bli lagt fram for ministerkomitéen til godkjenning og undertegning.

Det endelige utkast har hittil ikke vært gjenstand for nordiske drøftelser.

Derimot har tidligere foreløpige utkast vært drøftet på de møter som er omtalt foran under XI C.

#### *D. Konvensjon om straff for vegtrafikkovertrедelser*

Konvensjonen ble åpnet for undertegning på møtet av utenriksministrenes stedfortredere 30. november—8. desember 1964.

Mens arbeidet med konvensjonen har pågått i Europarådet, har det vært tatt opp et nordisk samarbeid på departementsplan, bl. a. om hvordan konvensjonens regler best kan innarbeides i den interne lovgivning og om hvilke reservasjoner det vil bli nødvendig å ta. Møter har vært holdt av embetsmenn i justisdepartementene i Helsingfors august 1962, i Stockholm februar 1963 og i København august 1963. Nytt møte holdes i Oslo januar 1965. Samarbeidet vil ventelig kunne avsluttes i og med dette møtet.

Det er ennå ikke tatt standpunkt til de nordiske lands ratifikasjon av konvensjonen.

#### *E. Konvensjon om tilsyn med betinget dømte og prøveløslatte*

Også denne konvensjonen vil bli åpnet for undertegning på møtet av ministrenes stedfortredere 30. november—8. desember 1964.

Det er meningen å holde et nordisk møte samtidig med møtet om vegtrafikkonvensjonen for å få klarlagt de tilsvarende spørsmål for tilsynskonvensjonen.

Oslo i januar 1965

**Berättelse**  
**från Nordiska kulturkommissionen**  
*(Överlämnad av Danmarks regering)*

**I. Organisation m. m.**

*1. Kommissionens formål og opbygning*

Nordisk Kulturkommission (NKK) er et fællesnordisk udredende, initiativtagende og rådgivende organ for regeringerne i de nordiske lande.

Kommissionen er opdelt dels nationalt i 5 nationale afdelinger, dels efter arbejdsområder i 3 fællesnordiske sektioner: sektion I for højere uddannelse og forskning, sektion II for skole og sektion III for folkeoplysning og kunst.

De 5 nationale afdelinger har hver 6—9 medlemmer, udnævnt af vedkommende lands regering.

De 3 sektioner består hver af 10—15 medlemmer, nemlig fra hvert land 2—3 medlemmer.

Formændene i de 5 nationale afdelinger udgør kommissionens præsidium. Formandsskabet for præsidiets og dermed for hele kommissionen går på omgang mellem landene for 2 år ad gangen. Formandskabet for hver sektion skifter mellem landene efter kommissionens bestemmelse, uden fast åremål eller turnus.

Kommissionen har et nordisk generalsekretariat for præsidiets og kommissionens som helhed samt et nordisk hovedsekretariat for hver af de 3 sektioner. Derudover har de enkelte afdelinger nationale afdelingssekretaria-ter.

Kulturkommissionens statutter samt en skitse over kommissionens opbygning er optaget som Bilaga 1 og 2 til denne beretning.

*2. Præsidiets*

Præsidiets består af afdelingsformændene, som i 1964 har været:

*Danmark:* Siden oktober 1964 fhv. minister, folketingsmand K. Helveg Petersen, som efterfulgte fhv. departementschef Alb. Michelsen, der nu er afdelingens næstformand.

I 1964 og 1965 er den danske afdelingsformand tillige formand for præsidiets og for hele kommissionen.

*Finland:* Generaldirektør R. H. Oittinen. I en periode, da Oittinen var undervisningsminister, fungerede dog afdelingens næstformand professor Arvi Kivimaa som formand.

*Island:* Professor Olafur Björnsson.

*Norge:* Siden sommeren 1964 professor Johan T. Ruud, som efterfulgte stortingsmand Trond Hegna, der fortsat er medlem af afdelingen. Næstformand er fortsat departementsråd Olav Hove.

*Sverige:* Siden foråret 1964 statssekreterare Sven Moberg, som efterfulgte fhv. statssekreterare Hans Löwbeer, der er udtrådt af kommissionen. Næstformand er afdelingschef Roland Pålsson.

### 3. Ændringer i kommissionens sammensætning

I 1964 har kommissionen fået følgende nye medlemmer:

*Danmark:* I sektion I universitetsrektor Carl Iversen i stedet for professor P. Skautrup, som er udtrådt af kommissionen.

I sektion II undervisningsdirektør Sigurd Højby i stedet for fhv. folketingsmand Marius Buhl, som er udtrådt af kommissionen, samt fhv. minister, folketingsmand K. Helveg Petersen.

I sektion III undervisningsdirektør H. Engberg-Pedersen i stedet for fhv. forstander Uffe Grosen, som er udtrådt af kommissionen.

*Finland:* Professor Pekka Jauho er blevet udnævnt til suppleant for statsminister Johannes Virolainen, som fortsat er medlem.

*Sverige:* I sektion I har statssekreterare Sven Moberg afløst fhv. statssekreterare Hans Löwbeer, og byråchef Ulla Ahgren-Lange er indtrådt som medlem af sektionen.

Pr. 1. januar 1965 har kulturkommissionen følgende sammensætning:

#### *Danske medlemmer*

- Sektion I: Kontorchef Bjørn Brynskov  
Rektor, professor Carl Iversen  
Professor Hakon Stangerup
- Sektion II: Fhv. minister, folketingsmand K. Helveg Petersen  
Undervisningsdirektør Sigurd Højby  
Fhv. departementschef Albert Michelsen
- Sektion III: Undervisningsdirektør H. Engberg-Pedersen  
Kontorchef W. Weincke  
Redaktør Preben Wilmann.

#### *Finske medlemmer*

- Sektion I: Professor Pentti Renvall  
Byråchef Matti Aho  
Professor Pekka Jauho
- Sektion II: Generaldirektør R. H. Oittinen  
Professor Matti Koskenniemi  
Regeringsråd Ragnar Meinander



Sektion III: Kanslichef Heikki Hosia  
 Fil. dr Bo Carpelan  
 Professor Arvi Kivimaa

#### *Islandske medlemmer*

Sektion I: Professor Olofur Björnsson  
 Departementschef Birgir Thorlacius  
 Sektion II: Nationalparkinspektør Erikur Eiríksson  
 Altingsmand Sigurður Ingimundarson  
 Sektion III: Altingsmand Sigurður Bjarnason  
 Ambassadør Harulður Gudmundsson.

#### *Norske medlemmer*

Sektion I: Professor Johan T. Ruud  
 varamann: professor dr. Einar Molland  
 Statssekretær Enevald Skadsem  
 varamann: byråsjef Dag Omholt  
 Direktør Karl Stenstadvold  
 varamann: studiesjef Kjell Carlsen  
 Sektion II: Stortingsmann Trond Hegna  
 Departementsråd Olav Hove  
 Sektion III: Byråsjef Ingeborg Lyche  
 Forlagsdirektør Arthur Holmesland.

#### *Svenske medlemmer*

Sektion I: Statssekreterare Sven Moberg  
 Professor Ingvar Svennilson  
 Byråchef Ulla Åhgren-Lange  
 Sektion II: Byråchef Arne Sönnnerlind  
 Professor Yngve Norinder  
 Riksdagsman Stig Alemyr  
 Sektion III: Avdelningschef Roland Pålsson  
 Riksdagsman Stellan Arvidson  
 Landstingsman Erik Forslund

#### *4. Sektionerne*

I sektion I har statssekreterare Sven Moberg været sektionsformand i 1964. Pr. 1. januar 1965 overføres ledelsen af sektion I fra Sverige til Finland.

I sektion II har generaldirektør R. H. Oittinen været sektionsformand i 1964. I en periode, da Oittinen var undervisningsminister, har dog professor Matti Koskenniemi fungeret som sektionsformand. Pr. 1. januar 1965 overføres ledelsen af sektion II fra Finland til Sverige.

I sektion III har byråsjef Ingeborg Lyche været sektionsformand i 1964. Norge har pr. 1. januar 1965 fortsat ledelsen af sektion III.

#### *5. Møder*

Følgende møder er blevet holdt i 1964: sektion I i Helsingfors 24. september, sektion II i København 26.—27. maj, sektion III i København 5.—6. juni, samt plenarmøde med sektionsmøder i Helsingfors 16.—18. november.

### 6. Sekretariatene

Generalsekretær er f. t. den danske afdelingssekretær, ministersekretær Helge Thomsen, adr. Undervisningsministeriet, København K.

Hovedsekretær for sektion I er fra 1. januar 1965 fil. mag. Jaakko Numminen, adr. Riksplaneringsbyrå, Snellmanskatan 4—6, Helsingfors.

Hovedsekretær for sektion II er fra 1. januar 1965 budgetsekretære Ulf Larsson, adr. Ecklesiastikdepartementet, Fack, Stockholm 2.

Hovedsekretær for sektion III er fortsat den norske afdelingssekretær, konsulent Helene Andersen, adr. Det Kgl. Utenriksdepartement, Oslo-Dep.

Afdelingssekretærer i Finland, Island og Sverige er henholdsvis:

T.f. yngre regeringssekretære Zoe Lietz, adr. Undervisningsministeriet, Helsingfors.

Fuldmægtig Arni Gunnarsson, adr. Undervisningsministeriet, Reykjavik.  
Byrådirektör Ilmar Bekeris, adr. Ecklesiastikdepartementet, Fack, Stockholm 2.

Herudover er følgende knyttet til sekretariatene:

#### *Danmark*

Sekretær Ole B. Thomsen (sektion I).

Sekretær Rie Halleløv (sektion II).

Sekretær Niels Toft (sektion III).

#### *Finland*

Skolrådet Klas Wallin (sektion II).

Pol. kand. Sakari Kiuru (sektion III).

#### *Norge*

Fullmægtig Marit Willgohs (bitr. sekretær).

#### *Sverige*

Fil. kand. Gerhard Rundquist.

Budgetsekretære Bengt Konnander (sektion I).

Byrådirektör Birgit Assarson (sektion III).

I 1964 har byråchefen Ulla Åhgren-Lange og senere fil. kand. Gerhard Rundquist været hovedsekretærer for sektion I og skolrådet Klas Wallin været hovedsekretær for sektion II.

## II. Sager under præsidiat

### 1. Tillag for at styrke samhørigheden mellem det finsktalende Finland og de øvrige nordiske lande

Kulturkommissionen tog denne sag op i 1962 og betragter den som en af sine vigtigste, som holdes permanent på kommissionens dagsorden.

Kommissionen har både i samtlige sektioner og i plenum arbejdet med et helt kompleks af sager, som tilsammen og hver for sig er egnede til at fremme et mere intensivt samvirke mellem det finsktalende Finland og de

øvrige nordiske lande. Det drejer sig på den ene side om at styrke svensk-undervisningen i Finland, ikke mindst i skolerne og inden for læreruddannelsen. Men samtidig tilstræbes det også at udbygge studierne i det finske sprog i nabolandene, så at der i disse lande kan findes i det mindste et begrænset antal personer, som på forskellige områder inden for forskning, undervisning, administration, det frie kulturarbejde og forskellige næringsgrene kan virke aktivt som formidlere og kontaktpersoner mellem deres eget land og det finsktalende Finland.

Hertil kommer oversættelser af finsk litteratur, både faglitteratur og skønlitteratur, udvekslinger af kritikere inden for litteratur og kunst, øget informationsvirksomhed og adskillige andre tiltag.

Den aktuelle stilling i hele denne sag er angivet i et særligt PM, se bilag III.

## *2. Nordiske dispositionsmidler*

Det danske undervisningsministerium har anmodet Nordisk Kulturkommission om at foretage en udredning af spørgsmålet om tilvejebringelse af dispositionsmidler, herunder et fællesnordisk dispositionsbeløb, til hurtigere og smidigere finansiering af samarbejdsprojekter på det kulturelle område, jfr. Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1964. Præsidiet har indhentet oplysninger fra de nationale afdelinger, og spørgsmålet var genstand for principiel drøftelse på plenarmødet i november, hvor man ikke ønskede på det foreliggende grundlag at tage nogen endelig stilling til spørgsmålet, men besluttede at fortsætte udredningsarbejdet med tilvejebringelse af yderligere oplysningsmateriale til brug ved sagens behandling på det nordiske undervisnings- og kulturministermøde i januar 1965.

## *3. International information om NKK*

På plenarmødet i november blev det pålagt generalsekretariatet at sørge for, at der til brug over for internationale organisationer som Europarådet, OECD, Unesco etc. udarbejdes en engelsk version af NKK's årlige beretninger til Nordisk Råd. Endvidere vil man søge udarbejdet en mere almen publikation på engelsk om kulturkommissionen.

## *4. Fælles nordisk alfabet*

De nordiske studenterorganisationer har rejst spørgsmålet om indførelse af fælles æ/ä og ø/ö i de nordiske landes alfabeter. Sagen er for tiden under behandling i sektion I, der har anmodet sprognævnene om i fællesskab at drøfte spørgsmålet.

### III. Sager fra sektion I

#### Inledning

Sedan Nordiska kulturkommissionen omorganiserats och sedan nya statuter för kommissionen antagits, har planeringen av det nordiska samarbetet beträffande högre utbildning och forskning blivit en av huvuduppgifterna för sektion I. Sektionen har därvid funnit att de allmänna riktlinjerna för detta samarbete som de nordiska undervisningsministrarna enats om bör följas även i fortsättningen. Sålunda bör nordiskt samarbete på detta område vara grundat i och överensstämmande med den nationella politik som varje enskilt land bedriver. Utbyggnaden av de högre utbildningsanstalternas kapacitet i centrala ämnen betraktas — med hänsyn till den likartade efterfrågesituationen i alla länderna — i första hand som en nationell uppgift vilken varje land med all kraft måste söka lösa efter sin förmåga. Det är här i regel fråga om maximalt utnyttjande av de nationella resurserna. I den mån det i dylika sammanhang är aktuellt att i något land bygga upp utbildning och forskning inom nya specialområden bör dock de möjligheter utnyttjas som nordiskt samarbete kan innebära.

För ett sådant samarbete är det av fundamental betydelse att det finns regler för godkännande av nordiska tentamina och examina så att studier i ett nordiskt land utan vidare tillgödöräknas i hemlandet. Ett förslag om bestämmelser om nordisk tentamensgiltighet, som utarbetats genom kulturkommissionens försorg, förelades regeringarna i de nordiska länderna i slutet av år 1963. Förslaget godtog i huvudsak av de nordiska undervisningsministrarna vid deras möte i Helsingfors i januari 1964. Det är för närvarande under genomförande i de olika nordiska länderna. Därmed har grunden lagts för ett intensifierat utbyte av universitets- och högskolestuderande mellan de nordiska länderna.

Särskilt forskningen erbjuder ett viktigt fält för nordiskt samarbete, då Norden som helhet erbjuder en mer mångsidig och differentierad forskningsaktivitet än något land vart för sig. Redan har också åtskilliga institut eller samarbetsorgan, såsom den nordiska hushållshögskolan, den nordiska hälsovårdshögskolan, det nordiska institutet för sjö rätt, det nordiska kollegiet för marinbiologi, det nordiska institutet för teoretisk atomfysik, det nordiska Afrikainstitutet, det nordiska institutet för folkdiktning, det nordiska samarbetsrådet för kriminologisk forskning, den nordiska samarbetskommittén för studiet av internationell politik kommit till stånd för att på nordisk basis främja och utveckla specialiserad utbildning och forskning. Sektionen fattar det som en av sina mest betydelsefulla uppgifter att närmare undersöka de nya områden, där ett fruktbringande nordiskt samarbete av detta slag kan åvägabringas. Sålunda har under år 1964 nordiskt sam-

arbete efter förslag av kulturkommissionen etablerats inom terrester ekologi och isländsk geografi och geologi. Kulturkommissionen har även nyligen lagt fram förslag om upprättande av ett nordiskt kollegium för fysisk oceanografi och om ett närmare samarbete inom detta ämnesområde i Norden. Resultatet av den utredning om lämpliga samsarbetsformer rörande konfliktforskning som pågår inom en av regeringarna tillsatt särskild kommitté har framlagts i december år 1964. Sektion I har vidare avslutat en på behovsanalys grundad undersökning rörande utbyggnad i de nordiska länderna av utbildning och forskning inom det afroasiatiska ämnesområdet. På grundval av denna undersökning har kommissionen nyligen avgivit ett förslag om stärkande av de enskilda ländernas resurser inom detta ämnesområde och om upprättande av ett nordiskt Asieninstitut i Köpenhamn. Avsikten med denna undersökning har varit att försöka skapa en lämplig modell för den vidare utvecklingen av nordiskt samarbete i fråga om högre utbildning och forskning inom enskilda ämnesområden.

Enligt sektionens mening måste ett effektivt nordiskt samarbete på forskningens område ha som förutsättning ett välutvecklat samarbete mellan de forskningsråd eller motsvarande organ som nationellt har ansvaret för att utveckla forskningen inom sitt ämnesområde. Nordforsk utgör ett gott exempel härvidlag, och sektionen har fattat det som en av sina viktigaste uppgifter att få till stånd ändamålsenliga nordiska samsarbetsorgan mellan de forskningsråd vilka ännu ej har dylika.

Efter initiativ av sektionen bildades ett nordiskt samsarbetsorgan för de humanistiska forskningsråden under år 1963 och under år 1964 har likaledes ett nordiskt samsarbetsorgan kommit till stånd för de samhällsvetenskapliga forskningsråden.

Ett område som under senare tid kommit alltmer i blickpunkten, är efterutbildning av redan yrkesverksam arbetskraft. Särskilt vad gäller efterutbildning av akademiker, synes inom flera ämnesområden ett nordiskt samarbete erbjuda betydande fördelar. Flera projekt om ett nordiskt samgående i fråga om efterutbildning inom olika områden håller sålunda för närvarande på att undersökas. Sektionen låter för sin del genom en särskild expertkommitté utreda frågan om efterutbildning av psykologer.

Det nationella utbyggnads- och planeringsarbetet på den högre utbildningens och forskningens område har under 1964 omfattat i huvudsak följande.

I Danmark uppgick antalet studerande vid universitet och högskolor den 1 oktober 1964 till ca 29 000, varav 18 500 vid universiteten i Köpenhamn och Århus. Då man önskar uppehålla principen om fritt tillträde till studier, medför den starkt ökade tillströmningen av studerande att betydande investeringar, särskilt i lokaler, kommer att bli nödvändiga för de båda existerande universiteten under de närmaste åren. De markproblem, som hittills stått hindrande i vägen för en samlad lösning av Köpenhamns uni-

versitets lokalproblem, synes ha fått sin lösning genom en överenskommelse mellan staten och Köpenhamns kommun i september 1964.

1962 års universitetsplanlægningsudvalg, vars arbete påskyndats med hänsyn till den växande tillströmningen till högre studier, föreslogs att ett tredje universitet skulle upprättas i Odense med medicinsk, humanistisk och naturvetenskaplig fakultet. Förslaget antogs i juni 1964 av Folketinget. En särskild kommitté — Odense-udvalget — har tillsatts för att leda uppbyggnaden av det nya universitetet. Då permanenta byggnader tidigast kan börja uppföras under budgetåret 1966—67, undersöker kommittén för närvarande möjligheten att låta det nya universitetet börja sin verksamhet år 1966 i provisoriska lokaler.

Vidare har det under år 1964 beslutats att upprätta en arkitekt högskola i Århus. Dessutom övervägs att förlägga en avdelning av Danmarks ingenjörakademi till Ålborg från hösten 1965.

I samband med antagandet av lagen om Odense universitet tog man även upp frågan om det ytterligare behovet av studieplatser vid danska universitet. Då man ej önskar att Köpenhamns och Århus universitet skall växa ut ytterligare i någon nämnvärd omfattning och då man anser att de nya universitetens kapacitet bör vara omkring 5 000 studieplatser, räknar man med att det förutom universitetet i Odense kommer att uppstå behov av tre nya universitet i Danmark under 1900-talet. Detta under förutsättning av att del fria tillträdet till universitetsstudier bibehålles.

På förslag av 1962 års universitetsadministrationsudvalg har också inrättats Planlægningsrådet for de højere uddannelser, som skall bistå centraladministrationen vid planeringen av universitetens och högskolornas utbyggnad. Rådet skall sålunda utarbeta korttids- och långtidsprogram med förslag till prioritering. Vidare skall rådet taga ställning till om förväntade behov bäst kan täckas genom utbyggnad av befintliga institutioner eller genom upprättande av nya. Rådet skall enligt förslaget bestå av representanter för universitetsrektorerna, universitetens administration, studenterna och centraladministrationen samt ett antal representanter för olika delar av samhället.

Vidare föreslår universitetsadministrationsudvalget i sitt betänkande att olika samarbetsorgan skall upprättas för att främja samarbetet mellan universiteten och högskolorna, däribland ett kollegium bestående av rektorerna för dessa läroanstalter och 5 »faglige udvalg», som skall representera följande områden:

1. Humaniora, därunder även teologi och konstnärlig utbildning.
2. Samhällsvetenskaper.
3. Medicin, odontologi, farmaci och veterinärvetenskap.
4. Naturvetenskaper.
5. Tekniska vetenskaper.

Vidare har universitetsadministrationsudvalget föreslagit att ett »forsknings fellesudvalg» — med uppgifter ungefär motsvarande den svenska forskningsberedningen — upprättas sammansatt av forskare och representer för centraladministrationen och näringslivet.

Universitetsudvalget fortsätter nu sitt arbete med att undersöka universitetens och högskolornas interna administration för att framlägga förslag om en rationalisering och effektivisering av denna.

1963 beslöts att 1 000 studentbostäder skulle uppföras årligen under en tioårsperiod. Detta beslut kommer under år 1965 tagas upp till revision i avsikt att öka antalet årligen uppförda studentbostäder.

Genom beslut i juni 1964 har även anslaget till Ungdommens uddannelsesfond höjts från 67 mill. danska kronor till 115 mill. danska kronor. En betydande del av fondens medel utgår som stöd till studerande vid universitet och högskolor.

I Finland avlades år 1964 studentexamen av 11 700 personer, vilket är tre gånger motsvarande antal år 1950. Universitetens och högskolornas utbildningskapacitet motsvarar icke vad som skulle behövas för att ge alla dessa tillfälle till akademiska studier. Då det samtidigt på många områden råder brist på akademiskt utbildad arbetskraft, är frågan om en ökning av utbildningskapaciteten ytterst brännande. I juni 1963 tillsattes en planeringskommitté för högskoleväsendet med uppdrag att undersöka förutsättningarna för att öka utbildningskapaciteten vid landets högskolor samt ev. inrätta nya högskolor, särskilt en för östra Finland. Resultatet av denna planeringskommittés arbete avvaktas nu. En ny humanistisk fakultet vid socialhögskolan i Tammerfors har emellertid redan nu inlett sin verksamhet.

I fråga om planering som avser att främja forskning, har man i huvudsak förverkligat de talrika förslag, som kommittén för den vetenskapliga forskningens organisation i sina år 1960 och 1961 färdigställda delbetänkanden framlagt. Detta gäller bl. a. inrättandet av statens vetenskapliga kommissioner (motsvarar de svenska forskningsråden) och dessas utrustande med ökade medel för forskningsverksamhet. Kommittén har under år 1964 lagt fram sitt tredje och sista delbetänkande, vilket kompletterar dess tidigare framlagda förslag. I detta sista betänkande föreslås en rad åtgärder som syftar till en bättre koordination av existerande institutioners verksamhet och en mera effektiv planering av den långsiktiga forskningsutvecklingen. För att ge statens vetenskapsråd, som inrättades i februari 1963, (motsvarar den svenska forskningsberedningen) möjlighet till en effektivare insats skall sålunda till hjälp för dess sekreterare kunna inrättas en konsultativ sektion bestående av 8 vetenskapsmän. Kommittén understryker också betydelsen av forskningsutbildning och föreslår att ett särskilt tilläggsanslag beviljas de vetenskapliga kommissionerna för att de skall beredas möjlighet att anställa yngre personer med avlagd slutexamen. På detta sätt räk-

när man med att väsentligen kunna öka antalet forskare. Vidare föreslas att kommissionernas anslag över huvud höjes i enlighet med forskningsbehovet.

I *Island* uppgår antalet inskrivna studenter under innevarande läsår till 950, vilket innebär en ökning med drygt 26 % under de senaste fem åren.

Inom Islands universitet har utarbetats en prognos över behovet av lärare i varje fakultet under det närmaste årtiondet. På grundval av fakulteternas därvid framlagda önskemål har universitetet tillställt undervisningsministeriet förslag om inrättande av nya professorer fram till år 1973 enligt en bestämd tidsplan. Förslaget förutsätter inrättande av tre nya professorsämbeten 1964. Om ett av dessa — en professor i fysiologi — framlägges proposition i december 1964. I övrigt är förslaget under övervägande i regeringen. — Motsvarande förslag beträffande andra lärartjänster är att vänta från universitetet.

I samband med ovannämnda prognos har en beräkning gjorts av studenttillströmningen de närmaste 20 åren. Denna prognos tyder på att studentantalet vid Islands universitet kommer att tredubblas fram till 1983. Ökningen kan dock bli betydligt större i och med tillkomsten av nya fakulteter och läroämnen.

För den nytillkomna matematisk—naturvetenskapliga institutionen är en byggnad under uppförande, som delvis torde kunna tas i bruk under år 1965. Likaledes håller en ny byggnad på att uppföras, som skall inrymma universitetets avdelning för isländska studier och Islands handskriftsinstitution.

En särskild plan har framlagts angående ökning av utbildningskapaciteten för medicinska fakultetens tandläkaravdelning. Genom principbeslut av regeringen har utbyggnaden redan kunnat igångsättas.

Vidare förbereder man uppförandet av nya lokaler för studenternas föreningsverksamhet, för vilket ändamål betydande statsanslag har beviljats.

En proposition om organisationen av tillämpad forskning har förelagts Alltinget. Förslaget förutsätter en genomgripande omorganisation av den forskning som bedrivs i de olika näringsgrenarnas tjänst, bl. a. upprättande av ett utvidgat statligt forskningsråd.

Slutligen har regeringen föreslagit att Islands naturhistoriska museum skall få ändrad status som »Islands naturvetenskapliga institution», varvid den forskningsmässiga sidan av institutionens verksamhet kommer att starkare framhävas.

I *Norge* var antalet studerande vid universitet och högskolor hösten 1964 17 000, vilket är en ökning med 2 000 studerande från hösten 1963. Med fortsatt tillströmning i samma takt kommer elevantalet under 1970-talets första hälft att uppgå till ca 30 000.

I den utbyggnadsplan för universitet och högskolor, som Stortinget godkände våren 1963, föreslogs bl. a. utbyggnad av en utbildningsorganisation



på universitetsnivå i Tromsø med hänsyn till den fortsatta starka ökningen av antalet studerande. Den kommitté som tillsattes för att planera universitetsutbyggnaden i Tromsø, väntas lägga fram sitt förslag vid årsskiftet 1964/65.

Kommittén som utreder frågan om samordning av högskolorna i Trondheim och utveckling av en universitetsorganisation på denna ort, framlade sitt betänkande i januari 1964. Ett nytt universitet föreslogs bliva upprättat i Trondheim. Frågan kommer att föreläggas Stortinget under våren 1965.

I statsbudgeten för år 1965 har särskild vikt lagts vid högre undervisning och forskning. Anslagen för dessa ändamål har sålunda ökats med 40 % i jämförelse med föregående år.

Under år 1965 kommer vidare byggnader för universitet och högskolor till en total kostnad på ca 300 millioner norska kronor vara under uppförande.

Förutom den ökning i antalet rekryteringsplatser för forskare som normalt sker genom anslagen till de enskilda universiteten och högskolorna, kommer det under 1965 som första ledet i en ny rekryteringsplan av forskare att inrättas 25 nya gemensamma stipendiatbefattningar. Dessa kommer att fördelas på olika vetenskapliga institutioner i samråd med Norges almenvitenskaplige forskningsråd.

Vidare har för år 1965 25 millioner norska kronor beviljats för att upprätta en fond, som skall främja forsknings- och utvecklingsarbete inom industrin. Detta är ett led i arbetet på att öka forskningens indirekta verkan vid utveckling och utbyggnad av näringslivet.

Från och med årsskiftet 1963/64 fick Kirke- og undervisningsdepartementet ett eget planeringssekretariat för högre utbildning och forskning. De enskilda institutionerna kommer visserligen även i fortsättningen att ha ansvar för utbyggnad och utveckling, medan sekretariatet i första hand får utredande och samordnande uppgifter.

Dess första mer omfattande uppgift blev arbetet med den del av långtidsprogrammet 1965—1969 som behandlar utbildning och forskning. Fr. o. m. den 1 januari 1965 kommer det att organiseras som en egen departementsavdelning.

För att säkerställa koordinering och prioritering av centrala forskningsuppgifter, kommer det att upprättas ett »regeringsudvalg for forskning».

Den kommitté som har haft till uppgift att utreda frågor, som sammanhänger med »stipend- og låneordning for skoleungdom og studenter», framlade sitt betänkande under år 1964. Kommittén, som föreslår en rad ändringar i gällande system, går in för ett väsentligt ökat ekonomiskt stöd.

I *Sverige* har tillströmningen även under år 1964 till högre studier fortsatt att öka i snabb takt. Studerandeantalet har under den senaste tioårsperioden tredubblats. Särskilt de filosofiska fakulteterna har berörts av

denna expansion beroende på det fria tillträdet till studier i filosofiska ämnen.

Frågan om den fortsatta utbyggnaden av universitet och högskolor har utretts av 1963 års universitets- och högskolekommitté, som väntas framlägga sitt betänkande inom kort. Kommittén, som arbetat från förutsättningen av ett studerandeantal vid de högre läroansaltern av ca 80 000 vid 1970-talets början, har haft att i första hand ta ställning till spørsmålet om en ytterligare utbyggnad av utbildningsresurserna skall ske vid befintliga universitet och högskolor eller om ett eller flera nya lärosäten bör upprättas. Även frågan om decentraliserad akademisk utbildning har diskuterats av kommittén. Sedan betänkandet remissbehandlats, kommer en proposition om den fortsatta utbyggnaden av universitet och högskolor att kunna föreläggas 1965 års riksdag.

En reform i syfte att åstadkomma en effektivare organisation och förvaltning inom det högre utbildningsväsendet är för närvarande under genomförande, sedan riksdagen under våren 1964 prövat och godkänt de förslag som framlagts i en proposition baserad på 1955 års universitetsutrednings betänkande i ämnet. För universitets- och högskoleväsendets centrala ledning har fr. o. m. den 1 juli 1964 inrättats ett nytt ämbetsverk, universitetskanslersämbetet. Inom ämbetet har upprättats fem fakultetsberedningar, vilkas uppgift är att svara för planeringen av forsknings- och utbildningsresursernas utbyggnad.

Särskilda utbildningsråd har inrättats för att förmedla kontakt mellan utbildningsplaneringen och avnämarna av akademiskt utbildad arbetskraft. Den lokala universitetsförvaltningen har erhållit vidgade uppgifter. Var och en av läroanstalterna har ställts under styrelse av ett konsistorium, bestående av en vald rektor som ordförande och bl. a. fakulteternas dekaner som ledamöter. För ledningen av förvaltningarna i Uppsala och Lund har inrättats tjänster som universitetsråd och i övrigt tjänster som byråchef. Fakultetsindelningen har ändrats bl. a. såtillvida att särskilda samhällsvetenskapliga fakulteter inrättats. Vidare genomföres en sammanslagning av mindre institutioner till större enheter; varje institution ställes under ledning av en prefekt. För var och en av universitets- och högskoleorterna har tillsatts särskilda lokal- och utrustningsprogramkommittéer.

På forskningens område har de ekonomiska resurserna ökat kraftigt under de senaste åren. Sålunda har anslagen till de statliga forskningsråden uppräknats med ca 25 % under såväl budgetåret 1963/64 som budgetåret 1964/65. Den långsiktiga inriktningen av den svenska forskningspolitiken diskuteras av den sedan ett par år till regeringen knutna forskningsberedningen.

Ett nytt studiesocialt system för bl. a. studerande vid universitet och högskolor skall enligt statsmakternas beslut våren 1964, genomföras fr. o. m. år 1965. Alla nyinskrivna studerande och alla andra studerande, som upp-

fyller vissa krav på studielämplighet, skall under sin studietid, dock högst 16 terminer, kunna erhålla studiemedel för sitt uppehälle med för närvarande högst 6 720 svenska kronor om året jämte barntillägg med 1 200 svenska kronor om året för varje barn. Dock minskas storleken av studiemedlen efter särskilda regler med hänsyn till den studerandes egen och hans makes inkomst och förmögenhet. Med undantag för ett årligt bidrag av 1 750 svenska kronor per år är den studerande skyldig att återbetala de studiemedel han erhåller. Återbetalningsskyldigheten är dock så utformad att den vid varje tidpunkt kommer att vara anpassad till betalningsförmågan, mätt i beskattningsbar inkomst och förmögenhet. I allmänhet behöver någon återbetalning ej ske under ett år, då den återbetalningsskyldiges inkomst ej överstiger i dagens penningvärde 14 000—21 000 kr. Återbetalningstiden kommer normalt att bli 20—25 år. I syfte att åstadkomma en jämn belastning över hela återbetalningstiden har de avgifter, med vilka återbetalningsskyldigheten skall fullgöras, indexreglerats. Ränta utgår ej. Skulle likväl indexregleringen göra att återbetalningsskyldigheten blir ofördelaktigare för den återbetalningsskyldige än ett vanligt lån, äger denne rätt till återbäring av för mycket inbetalda avgifter. Är betalningsskyldigheten ej fullgjord det år då den återbetalningsskyldige fyller 65 år, bortfaller den del av skulden som ännu utestår. Återbetalningsskyldigheten upphör automatiskt, om den återbetalningsskyldige avlider.

Den inom sektion I bedrivna verksamheten rörande enskilda projekt redovisas i det följande.

## Utbildningssamarbetet

### 1. Studentutbytet

Vid kulturkommissionens plenarmöte i Stockholm antogs med utgångspunkt från en inom sektion I verkställd utredning en resolution, i vilken man föreslog regeringarna i de nordiska länderna att utfärda väsentligt förenklade regler för nordisk tentamensgiltighet. För den närmare innebörden av förslaget har en redogörelse lämnats i den berättelse, som kulturkommissionen avgav till Nordiska rådet över sin verksamhet under år 1963.

Resolutionen behandlades vid de nordiska undervisnings- och kulturministrarnas möte i Helsingfors den 13—14 januari 1964, varvid undervisnings- och kulturministrarna i princip beslöt att godkänna kulturkommissionens resolution om nordisk tentamensgiltighet samt förpliktigade sig att var och en i sitt land vidtaga åtgärder för genomförande av den nya ordningen.

Därefter har i denna fråga följande skett i de olika länderna:

I *Danmark* har undervisningsministeriet anmodat universitetet att gemensamt låta utarbeta förslag till sådana bestämmelser som är nödvändiga för ett genomförande av kulturkommissionens förslag.

I *Finland* har de föreslagna reglerna helt förverkligats.

I *Norge* förväntas en kunglig proposition i frågan inom kort framläggas.

I *Sverige* har efter vederbörligt remissförfarande Kungl. Maj:t den 14 maj 1964 uppdragit åt universitetskanslersämbetet att i huvudsaklig överensstämmelse med kulturkommissionens förslag utfärda bestämmelser angående rätt för studerande att för avläggande av examen vid svenska universitet och högskolor tillgodoräkna akademiska prov i ämnen inom filo-sofisk fakultet avlagda i de nordiska länderna.

## 2. Nordiska kurser i språk och litteratur

Under år 1964 har följande nordiska kurser i språk och litteratur anordnats:

i finska för 20 nordiska studerande i Tammerfors den 8 juni—5 juli 1964,  
i danska för 30 norska studerande i Århus den 11 maj—13 juni 1964,  
i norska för 20 finska studerande i Oslo den 10 maj—14 juni 1964,  
i norska för 15 svenska studerande i Bergen den 10 maj—13 juni 1964,  
i svenska för 33 danska studerande i Stockholm den 4 maj—13 juni 1964,  
och

i svenska för 40 finska studerande i Umeå den 2 juni—3 juli 1964.

Vid sektionens möte i Hässelby den 5 november 1963 behandlades en till Nordiska rådet ställd skrivelse av den 22 oktober 1963 från ledningen av de nordiska språk- och litteraturkurserna. I skrivelsen föreslogs bl. a. att kurser årligen skulle anordnas för ca 60 studerande i Danmark, Norge och Sverige samt att antalet stipendier för deltagande i dessa kurser skulle utökas. Ett realiserande av förslagen skulle innebära en fördubbling av den nuvarande verksamheten.

På grundval av en av sektionens sekretariat upprättad promemoria, vari bl. a. kostnaderna för såväl den befintliga som den föreslagna utvidgade organisationen beräknats, tog sektionen ånyo upp frågan till behandling vid sitt möte i Helsingfors den 24 september 1964.

Sektionen dryftade då även ett förslag om en kurs rörande Finlands kulturliv, som framförts av professorerna Virtaranta och Hulden. Med hänsyn till den vikt kulturkommissionen lagt vid att kontakterna mellan Finland och det övriga Norden stärktes, fann sektionen det värdefullt att en kurs av detta slag komme till stånd.

Beträffande den övriga kursverksamheten vitsordades vid sektionens sammanträde de positiva erfarenheter som den givit, varför sektionen var beredd att tillstyrka en utvidgning av kursverksamheten efter de riktlinjer som ledningen för densamma framfört i sin skrivelse.

I samband med att verksamheten utvidgades i så betydande grad, borde dock enligt sektionens mening ledningen för språkkursverksamheten ges en mera fast form, innan den helt överfördes till permanenta nationella organ i de nordiska länderna. Sektionen har för den skull låtit utarbeta ett utkast till instruktion för kursledningen.

Vid kulturkommissionens plenarmöte i Helsingfors den 16—18 november 1964 beslöt man att förelägga regeringarna i de nordiska länderna dels förslag om ytterligare utvidgning av språkkursverksamheten i enlighet med vad som framkommit vid sektion I:s behandling av frågan dels ovannämnda utkast till instruktion för ledningen för denna verksamhet.

### 3. Samarbete om efterutbildning

Frågan om efterutbildningen av psykologer är för närvarande under utredning inom en av sektionen tillsatt expertkommitté. Kommittén väntas i början av år 1965 avge ett slutgiltigt förslag.

Vidare har sektionen på uppdrag av den norska regeringen gjort vissa undersökningar i fråga om efterutbildning av samhällsplanerare närmast på grundval av det förslag »Nordisk etterutdannelse i by- og regionplanlegging» (NU 1964:2) som framlagts av en nordisk åttamannakommitté. Sektionen har därvid närmast undersökt möjligheterna att tills vidare anordna en nordisk kurs eller symposium för samhällsplanerare, för att det skulle bli möjligt att i mindre format pröva de idéer om vidareutbildning av samhällsplanerare som framläggts i ovannämnda betänkande.

## F o r s k n i n g s s a m a r b e t e t

### 1. Studier av afro-asiatiska ämnesområden

Vid sitt möte den 30—31 maj 1963 i Stockholm beslöt sektionen att inom ramen för det pågående nordiska samarbetet beträffande högre utbildning och forskning välja ut ämnesområdena afrikanska och asiatiska språk jämte litteratur, samhällsförhållanden m. m. och för dessa ämnen söka komma fram till kriterier för bedömning av utbyggnadsbehov och möjligheter till nordisk arbetsfördelning.

Sedan som ett första led i detta arbete sektionen anordnat en afro-asiatisk expertkonferens den 12 september 1963 i Köpenhamn beslöts vid sammanträde i Oslo den 17—18 oktober 1963, bl. a. att tillsätta *nordiska* expertgrupper för att konkretisera utbyggnadsplaner för ämnesområdena kinesiska/japanska, arabiska och hindi.

Dessa expertgrupper har sedermera utsetts och då kommit att bestå av såväl språkvetenskapsmän som personer för näringsliv och förvaltning vilka i sin dagliga gärning har anledning att syssla med problem rörande Afrika och Asien.

Ordförande i de olika expertgrupperna har varit i

Danmark: professor Søren Egerod

Finland: professor Pentti Aalto

Norge: professor Hans Vogt

Sverige: ambassadör Alva Myrdal, och då ambassadör Myrdal på grund av andra göromål varit förhindrad att delta i den svenska gruppens arbete, professor Dag Norberg.

Expertgrupperna har haft gemensamma sammanträden i Stockholm den 19 december 1963 och i Köpenhamn den 27 april 1964.

Genom kontakter med universiteten, biblioteks- och museimyndigheter, skolmyndigheter, näringslivets organisationer och olika organ för biståndsverksamhet har expertgrupperna sökt kartlägga de mest angelägna behoven av utbildning och forskning inom de berörda språkområdena. Man har vidare undersökt, vilka resurser som för närvarande finns inom de berörda ämnesområdena. I detta arbete har man biståtts av nordiska afrikainstitutet, som i enlighet med sektionens uppdrag vid sammanträdet den 17—18 oktober 1963 utarbetat listor över svenska experter på afrikanska och asiatiska förhållanden, vilka ställts till expertgruppernas förfogande.

På grundval av dessa undersökningar framlade expertgrupperna i sitt betänkande »Afro-asiatiska studier i Norden» den 6 juli 1964 förslag till utbyggnadsplaner av universitetens resurser i varje land ämnesområdena kinesiska/japanska, arabiska och hindi vilka enligt vad som framkom vid ovan nämnda expertkonferens i Köpenhamn ansetts så viktiga, att de bör vara företrädare vid universitetet i samtliga nordiska länder. De lade även fram förslag till utbyggnad av vissa andra ämnesområden, som är av en sådan betydelse, att de bör vara representerade vid åtminstone ett universitet i Norden. Därvid har även hänsyn tagits till det behov av bl. a. kortare kurser i dessa språk, samhällsförhållanden o. d. som redovisats av företrädare för utvecklingshjälpen till u-länderna och för näringslivet. Expertgrupperna har vidare föreslagit att ett nordiskt Asien-institut, som skall fungera som dokumentations- och informationscentrum för asiatiska studier i Norden och som skall anordna kurser och symposier i asiatiska frågor, upprättas i Köpenhamn.

Sektionen behandlade expertgruppernas förslag vid sitt sammanträde i Helsingfors den 24 september och fann därvid att de skisser och ramar för den nationella uppbyggnaden som framlagts, var, såvitt kommissionen kan bedöma, realistiska.

Vad gällde frågan om ett institut var sektionen i princip positiv till upprättande av ett sådant, men för att bilda sig en uppfattning om kostnaderna för ett Asien-institut ville man först hos experterna inhämta vissa ytterligare upplysningar.

Sedan dessa inkommit kunde kulturkommissionen vid sitt plenarmöte i Helsingfors den 16—18 november innevarande år antaga en till regeringarna i de nordiska länderna ställd resolution, vari hemställdes att åtgärder skulle vidtagas syftande till en utbyggnad av respektive länders resurser inom ämnesområdena afrikanska och asiatiska språk, varvid de förslag, som framförts i det av expertgrupperna utarbetade betänkandet, skulle läggas till grund för den vidare utvecklingen inom dessa områden samt att ett principbeslut skulle fattas om upprättande av ett nordiskt Asien-

institut förlagt till Köpenhamn. För att undersöka hur detta institut närmare skulle utformas, borde en nordisk expertkommitté tillsättas.

## 2. *Samarbete mellan forskningsråd*

Den av kulturkommissionen anordnade konferensen med de humanistiska forskningsråden den 27 oktober 1962 ledde till att ett nordiskt samarbetsorgan bildats under 1963, bestående av en representant för varje nationellt råd eller motsvarande organ.

Vid motsvarande konferens med de samhällsvetenskapliga forskningsråden den 26 oktober 1962 i Stockholm tillsattes en arbetsgrupp för att studera de lämpliga formerna för ett nordiskt samarbete.

Sektionen behandlade vid sammanträde den 30—31 maj 1963 arbetsgruppens förslag och fann det därvid angeläget, att de samhällsvetenskapliga forskningsråden utser ett nordiskt samarbetsorgan. Ett sådant organ kom till stånd i och med att ordförandena och sekreterarna i de nordiska samhällsvetenskapliga forskningsråden sammanträdde under ordförandeskap av professor Torgny Segerstedt i Uppsala den 24 januari 1964. Vid sammanträdet framlades rapporter om respektive forskningsråds ställning och dessa diskuterades. Man diskuterade även frågor sammanhängande med anslag och stöd till tidskrifter och publikationer. Man beslöt vidare att anordna ett symposium i demografi i Oslo hösten 1964 och att ett nytt sammanträde med denna grupp skulle äga rum i samband med detta symposium som sedermera har förberetts av en expertgrupp vid ett sammanträde i Uppsala den 10 mars 1964.

Samarbetsgruppens nästa sammanträde ägde rum i samband med det nordiska symposiet i demografi i Oslo den 12—13 oktober 1964.

## 3. *Nordiskt samarbete om studiet av internationell politik*

Detta projekt har i enlighet med den av sektionen vid mötet i Århus den 14—15 maj 1962 antagna resolutionen, i Sverige och Finland övertagits och finansierats av det samhällsvetenskapliga forskningsrådet.

I Danmark och Norge har frågan om finansiering genom forskningsråd eller motsvarande tills vidare ej fått en slutgiltig lösning.

NKK:s samarbetskommitté för studiet av internationell politik har under innevarande år fortsatt sin verksamhet enligt de uppdragna riktlinjerna. Sålunda har den 17—19 juni 1964 i Hässelby anordnats det tredje nordiska studieseminariet, som behandlade »säkerhetspolitisk forskning» och »regional integration».

## 4. *Samarbete om forskning i geologi och geografi på Island*

De av kulturkommissionen äskade medlen för anordnande av nordiska exkursioner till Island, vilket synes motsvara ett stort behov för undervis-

ning och forskning inom geologi och naturgeografi, har beviljats i samtliga de nordiska länderna.

Av kulturkommissionen utsedda representanter för geologer och naturgeografer i de nordiska länderna, som den 12—25 augusti sammanträdde på Island, drog upp riktlinjer för den kommande verksamheten, tillsatte en interimsstyrelse och utarbetade ett förslag till statuter. De första reguljära exkursionerna kommer att äga rum under sommaren 1965. Statutförslag och protokoll från sammanträdet har överlämnats till regeringarna i de nordiska länderna. Då verksamheten förutsättes bli av permanent natur med en exkursion årligen, menade sektionen vid sitt sammanträde i Helsingfors den 24 september, att överinseendet av verksamheten borde överföras från kulturkommissionen till lämpliga administrativa organ i de olika nordiska länderna.

### *5. Samarbete om terrester ekologi*

Det förslag till nordisk samarbetsplan för terrester ekologi, som expertgruppen för terrester ekologi överlämnade till kulturkommissionen, behandlades vid sammanträdet i Stockholm den 30—31 maj 1963. Vid detta sammanträde beslöts, att den i förslaget angivna treårsplanen skulle framskjutas ett år och sålunda påbörjas från och med den 1 januari 1965, samt att kostnaderna skulle uppdelas i nationella och gemensamma kostnader varvid de gemensamma kostnaderna skulle fördelas enligt den gängse kvoteringsprincipen. En resolution i frågan antogs och överlämnades jämte förslaget till de nordiska regeringarna. Dessa har sedermera beviljat medel till verksamheten och tillstyrkt förslaget om upprättande av ett nordiskt kollegium för terrester ekologi. Ett kollegium bestående av professor Christian Overgaard-Nielsen, Danmark, professor Ernst Palmén, Finland, professor Arne Semb Johansen, Norge, och professor Per Brinck, Sverige, sammankallande, har genom kulturkommissionens försorg bildats.

Kollegiet har sammanträtt den 11 juni 1964 i Mols på Jylland för att närmare planera verksamheten, som börjar fr. o. m. den 1 januari 1965.

### *6. Samarbete om fysisk oceanografi*

Sektionen har till behandling upplagit ett genom den norska avdelningens försorg av en expertgrupp utarbetat betänkande »Förslag om Nordisk samarbete i fysisk oceanografi».

Expertgruppen föreslog att de befintliga institutionerna i de nordiska länderna fick ökade resurser. Som grundval för det nordiska samarbetet föreslog experterna vidare att en nordisk miljö skapas genom anordnande av symposier och stipendiat- och forskarutbyte. I övrigt föreslog expertgruppen nordiskt samarbete inom två områden — gemensamma havsforskningsexpeditioner och gemensamt instrumentutvecklingsarbete. För att samord-



na den nordiska verksamheten föreslogs att ett nordiskt kollegium för fysisk oceanografi upprättades.

Sektionen fann att ämnesområdet fysisk oceanografi nu befann sig i en sådan utvecklingsfas att en fortsatt utveckling starkt pekade mot önskvärdheten av ett nordiskt samarbete. Samtidigt som sektionen underströk betydelsen av en utbyggnad av de nationella forskningsresurserna inom detta område, fann sektionen det särskilt viktigt att ökade kontakter och ökat utbyte av nordiska studerande och forskare kom till stånd inom ämnesområdet fysisk oceanografi.

För att leda och administrera verksamheten borde i likhet med vad som är fallet inom ämnesområdet marinbiologi, ett nordiskt kollegium upprättas.

Vid kulturkommissionens plenarmöte den 16—18 november innevarande år antogs en resolution, i vilken kommissionen hos de nordiska regeringarna hemställde om upprättande av ett nordiskt kollegium för fysisk oceanografi och om att tillsammans 100 000 norska kronor anslogs för att lägga grunden till en fortsatt utveckling och planläggning av samarbetet inom fysisk oceanografi. Medlen föreslogs fördelade på följande sätt

Nordiskt kollegium .....	10 000 n.kr.
Nordiskt utbyte av forskare och lärare .....	10 000 n.kr.
Symposier .....	20 000 n.kr.
Stipendier .....	60 000 n.kr.
	100 000 n.kr.

### 7. *Samarbete mellan de vetenskapliga biblioteken i Norden*

För att åstadkomma en bättre samordning och ett snabbare genomförande av den s. k. Scandiaplanen har den tidigare allmänna kommittén omorganiserats, så att en särskild huvudkommitté bildats, som handhar den centrala ledningen av utvecklingen av Scandiaplanen. Ordförande i kommittén är överbibliotekarien Gösta Ottervik, Göteborg.

Under denna sorterar så de 5 specialkommittéerna:

1. kommittén för universitets- och nationalbiblioteken (tidigare den allmänna kommittén),
2. kommittén för de medicinska biblioteken,
3. kommittén för de lanthruksvetenskapliga biblioteken,
4. kommittén för de tekniska biblioteken, och
5. kommittén för de parlamentariska biblioteken.

Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet, under vilket hela verksamheten med Scandiaplanen sorterar, har hos Nordiska kulturkommissionens sektion I anhållit om medel för avlönande av en deltidsanställd bibliotekarie under 3 år från den 1 januari 1965 för att koordinera och planera det fortsatta arbetet med Scandiaplanen. Kulturkommissionen har re-

kommenderat regeringarna i de nordiska länderna att bevilja erforderliga medel för detta ändamål.

*Andra samarbetsprojekt inom sektionens område  
Översättning av finsk och isländsk facklitteratur*

Kommittéerna för översättning av finskspråkig facklitteratur till svenska har under 1964 fortsatt arbetet beträffande redan utvalda projekt.

Sålunda har under år 1964 utkommit fyra arbeten. Ytterligare tre verk ligger redan färdiga för utgivning under år 1965, varjämte ett flertal projekt är under behandling inom kommittéerna.

Kommittéerna för översättning av isländsk facklitteratur till danska och norska har under året diskuterat vissa förslag angående översättning av några isländska kulturhistoriska arbeten.

#### IV. Sager fra sektion II

##### *1. Nordiska kommittén för teknisk utbildning*

Den av NKK:s II sektion tillsatta kommittén »Nordiska kulturkommissionens utredning angående viss teknikerutbildning» har överlämnat sitt betänkande och därmed slutfört sitt uppdrag. Kommittén har redan tidigare publicerat en första sammanställning av uppgifter om teknikerutbildningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige (Nordisk udredningsserie 1960: 1). Den har därefter insamlat uppgifter om all övrig teknikerutbildning under högskolenivå men har icke ansett sig kunna sammanställa materialet på grund av divergenserna mellan de olika uppgifterna. I stället har kommittén uttalat sig om det kontinuerliga samarbetet mellan de nordiska länderna på det aktuella området och föreslår inrättandet av ett särskilt organ »Nordiska kommittén för teknisk utbildning».

Vid ärendets behandling under plenarmötet i Helsingfors den 16—18 november 1964 omfattade sektionen den åsikten, att möjligheterna till kontinuerligt samarbete för yrkesutbildningens vidkommande måste beaktas men att man i första hand borde närmare utreda frågan, vilka konkreta arbetsuppgifter som för närvarande föreligger för nordiskt samarbete inom det aktuella gebitet. Sektionen beslöt därför tillsätta ett ad hoc-utskott med två medlemmar från varje land med uppgift att undersöka det konkreta behovet av eventuella samarbetsprojekt på yrkesutbildningens område och härvid beakta koordineringen med likartade projekt inom andra områden av skolväsendet.

##### *2. Studieutbytesresor mellan nordiska skolor*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige en rekommendation att i varje nordiskt land årligen

ställa avsevärt förhöjda medel till förfogande för studieutbytesresor så att en successiv utbyggnad av elevutbytesverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna blir möjlig.

I egenskap av koordinerande land för detta spørsmål har Danmark genom sitt undervisningsministerium anmodat Nordiska kulturkommissionen att undersöka och uttala sig om sagda rekommendation.

Det här avsedda studieutbytet avses ske genom ett utbyte av elever klassvis under ledning av lärare. Det bör skiljas från det system med individuellt beviljade gymnastistipendier till vilka medel funnits tillgängliga under de senaste åren. Utbytet omfattar eleverna i samtliga skolformer fr. o. m. det åttonde skolåret t. o. m. högsta klassen i gymnasiet.

Det bör understrykas, att det är reseutgifter för elever och lärare som skall täckas med statsmedel. Inkvarteringen av eleverna skulle lösas genom att dessa skulle bo hos elever i den skola vederbörande besöker. Det bör vara möjligt att utbetala dagtraktamente åt ledsagande lärare.

Studieutbytesresor har redan i försökssyfte anordnats av föreningarna Norden under de tre sistförflutna åren inom ramen för anslag som upptagits i statsbudgeterna. Dessa anslag har dock konstaterats vara för små för att kunna fylla det ständigt växande behovet.

Dessutom vore det angeläget att de olika länderna skulle ställa till förfogande belopp av ungefär samma storleksordning, eftersom dessa resor anordnas på reciprocitetsbasis.

För att skapa reella möjligheter för en enligt ovannämnda riktlinjer ordnad studieutbytesverksamhet har kulturkommissionen riktat en hemställan till regeringarna i de nordiska länderna att dessa måtte i första hand ta sikte på, om möjligt redan fr. o. m. budgetåret 1965—66 resp. 1965, att ställa i Danmark 106 000 kronor, i Finland 50 000 mark, i Norge 110 000 kronor och i Sverige 80 000 kronor till förfogande för möjliggörande av en i enlighet med Nordiska rådets rekommendation utbyggd elevutbytesverksamhet mellan skolorna i de nordiska länderna.

Anordnandet av studieutbytesresorna anses lämpligen kunna anförtros föreningarna Norden och försiggå i samråd med de centrala skolmyndigheterna med tillämpande av samma tillvägagångssätt som hittills.

### *3. Fortbildningskurser för lärare*

Kulturkommissionen anser samnordiska utbildningskurser för lärare vara synnerligen värdefulla. Många initiativ har också tagits av kulturkommissionen under de sistförflutna åren i syfte att åstadkomma samnordisk fortbildningsverksamhet utan att denna dock skulle ha nått en sådan omfattning, som önskvärt vore och som de gjorda initiativen skulle ha förutsett.

För att åstadkomma den möjlighet till fortlöpande kontakt länderna emellan som åstadkommandet och upprätthållandet av den ifrågavarande

fortbildningsverksamheten förutsätter tillsatte NKK:s II sektion senaste år ett expertutskott bestående av åtta experter, eller två representanter för respektive Danmark, Finland, Norge och Sverige med uppgift att framlägga förslag till lämpliga ämnesområden för samnordiska fortbildningskurser för i första hand grundskolans lärare. Detta expertutskott har skisserat upp den allmänna ramen för sagda kursverksamhet och medverkat till att en samnordisk kurs för lärare, som har undervisning i historia eller samhällskunskap i någon av årskurserna 6—10, anordnas i Sverige och en konferens för personer, som medverkar vid utbildningen av folkskollärare, anordnas i Danmark, vardera sommaren 1965. Utskottet fortsätter sitt arbete med att förbereda kurser för sommaren 1966 i resp. Finland och Norge.

#### *4. Utredning rörande skolans undervisning i de nordiska grannspråken*

Vid sektionens sammanträde i Köpenhamn den 26—27 maj 1964 förelåg en mängd initiativ med anknytning till ovanstående frågekomplex.

Nordiska rådet hade tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige dels en rekommendation angående utbyggd reselektorsverksamhet, dels en rekommendation angående stärkande av undervisningen i nordiska språk vid folkskoleseminarier och lärarhögskolor. Undervisningsministeriet i Danmark hade begärt NKK:s utlåtande angående rekommendationerna.

Föreningarna Nordens delegerademöte hade i en skrivelse till NKK hemställt, att denna måtte ta upp hela frågan om grannspråksundervisningens målsättning, skolornas kursplaner, ev. examensfordringar, undervisningsmetodik, lektorsatsverksamhet, lärar- och elevutbyte, lägerskoleverksamhet samt lärarutbildning till grundlig utredning.

Det nordiska seminaristrådet hade föreslagit upprättande av en nordisk högskola för blivande lärare i de nordiska länderna. Sektionen hade av det svenska ecklesiastikdepartementet anmodats att inkomma med utlåtande i ärendet.

Sektionen konstaterade vid sakens behandling i Köpenhamn den 26—27 maj 1964 att dessa frågor lämpligen borde bedömas i ett sammanhang och uppdrog åt sin svenska avdelning att utarbeta förslag till ett eventuellt utredningsarbete rörande skolans undervisning i de nordiska grannspråken.

Vid sammanträdet i Helsingfors den 16—18 november 1964 beslöt sektionen verkställa en utredning på basen av det svenska förslaget. Sektionen beslöt anförtro utredningsarbetet åt undervisningsrådet Evert Ullstad. Uppgiften ansågs kunna slutföras och redovisas på sex månader.

#### *5. Konferenser mellan företrädare för olika ämnesgrupper inom de centrala skolmyndigheterna*

Under plenarmötet i Köpenhamn den 12—14 november 1962 fattade Nordiska kulturkommissionen beslutet att hos regeringarna i de nordiska län-

derna hemställa om medel för anordnande av konferenser mellan företrädarna för olika ämnesgrupper inom den centrala skoladministrationen i de nordiska länderna.

Den första konferensen försiggick i Helsingfors i maj 1963 för representanter för undervisningen i främmande språk. I september år 1964 har en motsvarande konferens hållits i Norge på Voksenåsen kring ämnesområdet historia och samhällslära. Nästa år anordnas en likadan konferens i Sverige kring ämnesområdet modersmål.

#### *6. Rådgivningstjänsten i skolorna*

Pedagogiska expertutskottet hade inkommit med en promemoria, som sektionen översänt de centrala skolmyndigheterna i de nordiska länderna till kännedom tillsammans med en skrivelse, där det bl. a. konstateras, att rådgivningstjänsten har många aspekter och att den är i snabb tillväxt.

I sin skrivelse betonar sektionen särskilt, att det arbetsfält som rådgivningstjänsten representerar har en så stark anknytning till skolans hela verksamhet, att rådgivningstjänsten egentligen kunde ha varit en integrerande del av skolverket. Sektionen säger sig emellertid vara medveten om, att förhållandena i de nordiska länderna är så olika i fråga om detta verksamhetsfält att det knappast för närvarande är möjligt att fullständigt införliva detsamma med skolväsendet. Sektionen hemställer dock hos de centrala skolmyndigheterna att dessa måtte förete en närmare värdering av de konklusioner pedagogiska expertutskottet kommit fram till och i anslutning till utbyggandet av rådgivningstjänsten grundligt överväga, huruvida det icke vore förmånligast att överföra delar av detta arbetsfält till skolan.

#### *7. Nordiskt samarbete i fråga om utbildning av lärare för specialpedagogiska uppgifter*

Det kongelige Kirke- og Undervisningsdepartement i Norge har föreslagit, att sektionen till dryftning skulle uppta frågan om nordiskt samarbete beträffande utbildningen av lärare för följande områden:

1. undervisning av blinda elever och elever med nedsatt synförmåga,
2. undervisning av barn och ungdom med hjärnskador, speciellt cerebral pares och eventuellt epilepsi,
3. pedagogisk verksamhet i institutioner för psykiskt efterblivna.

Sektionen var ense med förslagsställarna att ett nordiskt samarbete skulle vara motiverat och att det kunde försiggå exempelvis medelst arbetsförmedling länderna emellan.

Kursleder Trygve Lie från Kirke- og undervisningsdepartementet i Norge, som vid sektionens möte i Köpenhamn i maj 1964 utsågs att utföra utredningen av denna fråga, har numera inkommit med en promemoria, i vilken han uppdrar riktlinjerna för utredningsarbetet.

8. *Gemensam nordisk utbildning av lärare i metodik och praktik vid anstalter, som utbildar gymnastiklärare och klasslärare i fysisk fostran*

På förslag av sektionen beslöt NKK vid plenarmötet i Helsingfors att till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige rikta följande hemställan:

Nordiska kulturkommissionen har på grund av inkomna önskemål låtit utreda frågan om anordnande av en gemensam nordisk vidareutbildning av lärare i metodik och praktik vid anstalter, som utbildar lärare i gymnastik och idrott. Utredningen har innefattat kvantitativa undersökningar av behovet, förslag till organisation och kursinnehåll samt kostnadsberäkningar.

Från sautliga länder har anmälts ett mycket stort behov av ifrågavarande undervisning.

Avsikten med denna vidareutbildning är:

att ge lärarna fördjupad kunskap i de grundläggande teoretiska ämnena, särskilt anatomi, fysiologi, psykologi, pedagogik och hygien;

att ge dem en uppfattning om hur forskningsrönen från de teoretiska ämnena kan tillämpas på fysisk fostran;

att speciellt diskutera målsättningen, ämnesinnehåll och arbetsmetoder mot bakgrunden av den moderna skolpedagogikens principer;

att med utgångspunkt från de teoretiska ämnena i detalj analysera några få övningsformer;

att utbyta erfarenheter från de olika nordiska ländernas utbildningsverksamhet och därmed inleda ett närmare nordiskt samarbete inom området för fysisk fostran.

Eftersom antalet lärare i metodik och praktik är relativt litet och utbildningen måste ligga på hög nivå med mycket goda lärarkrafter skulle det ställa sig dyrbart att ordna kurser för dessa små lärarkategorier inom varje land. Det kan därför anses befogat att anordna en gemensam nordisk kurs för dessa lärare, som av ovan nämnda orsaker inte tidigare erhållit utbildning för eller erfarenhet av hur man skall lägga upp undervisningen för blivande lärare i gymnastik.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer Nordiska kulturkommissionen vördsamt,

att regeringarna måtte ställa medel till förfogande för anordnande av vidareutbildning i försökssyfte för lärare som undervisar i metodik och praktik vid gymnastikhögskolorna, lärarhögskolorna och seminarierna.

Anslaget har för en kurs om 3 1/2 månad beräknats till ca 100 000 sv. kronor, varav i Danmark 26 700 Dkronor, i Finland 12 400 mark, i Norge 27 600 Nkronor och i Sverige 40 000 Skronor. Pågående behandling av ärendet kan komma att resultera i förslag om en kortare kurs eventuellt under ferietid, varför i så fall kostnaderna kommer att uppgå till lägre belopp.

9. *Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet*

Expertutskottet har till sektionen avgivit följande rapport angående sitt arbete under redovisningsperioden.

Expertutskottet för nordiskt samarbete i fråga om pedagogisk forskning och försöksverksamhet arbetar sedan den 1 januari 1962 i enlighet med den av Nordiska kulturkommissionen fastställda instruktionen och arbetsplanen, enligt vilken Finlands avdelning under treårsperioden 1962—64 handhar arbetsuppgifternas praktiska verkställighet. Presidiet och sekretariatet övergår fr. o. m. den 1 januari 1965 från Finland till Sverige.

*Organisation.* Expertutskottet har en nationell avdelning i varje land, bestående av en ordförande, tre ledamöter och en sekreterare.

Expertutskottet har samma sammansättning som föregående år (*se Nordisk Råd, 11. sesj. s. 927*).

*Verksamhet.* Pedagogiska expertutskottet höll sitt plenarmöte i Stockholm på Hässelby slott den 4—5 maj 1964. Vid mötet behandlades bl. a. följande ärenden:

Ordförandens rapport, sekretariatets rapport, redogörelse för expertutskottets ekonomi,

Rapport från arbetsgruppen kring lärarnas yrkesanpassningsproblem,  
Nordisk pedagogisk ordlista,  
Ordförandeskapet 1965—67,

Översikt av den pedagogiska forskningen, Review of Educational Research in Denmark, Finland, Norway and Sweden 1963—64,

Rådgivningstjänsten i skolan,

Konferensen kring skolans uppfostringsmål,

Budget för år 1965,

Naturvetenskapliga arbetsgruppens rapport,

Nordisk pedagogisk bibliografi,

Information om lärarnas fortbildning i Sverige.

I fråga om rapporten från arbetsgruppen kring lärarnas yrkesanpassningsproblem, ärendet om rådgivningstjänsten i skolan, konferensen kring skolans uppfostringsmål ledde behandlingen till överlämnandet av särskilda framställningar och skrivelser till NKK II inför sektionens möte i maj 1964.

Efter plenarmötet har sekretariatets verksamhet i huvudsak inriktats på fullföljandet av plenarmötets beslut i de olika frågorna samt förberedandet av följande specialmöten:

Arbetsgruppen för evalueringsfrågor sammanträdde i Stockholm efter plenarmötet under ordförandeskap av prof. Torsten Husén; vid mötet överlämnades verkställigheten av den s. k. gymnasiundersökningen till den forskargrupp bestående av forskare i varje land som anförtrotts uppgiften,

Gymnasiundersökningsforskargruppen sammanträdde omedelbart efter föregående arbetsgrupps möte under ordförandeskap av prof. Johs. Sandven.

Ett gemensamt möte med den naturvetenskapliga arbetsgruppens s. k. läroboksanalysgrupp och redaktionskommitté för lärarvägledningen i fysik och kemi kommer att försiggå i Oslo den 7 och 8 december 1964; vid detta möte kommer särskilt koordineringen mellan de båda projekten att diskuteras.

#### *10. Aktiveringen av undervisningen i svenska i finskspråkiga läroanstalter*

I november 1962 hemställde NKK att Finlands regering i de årliga statsförslagen måtte uppta medel att utdelas såsom gymnasiststipendier sålunda, att elever från finskspråkiga gymnasiers nästhögsta klass skulle få tillfälle till vistelse i ett nordiskt grannland under ca tre veckor. Samtidigt hemställdes om upptagande av medel till stipendier för samma ändamål åt elever vid finskspråkiga lärarhögskolor och seminarier.

Som en följd av den gjorda hemställan upptogs i statsbudgeten i Finland år 1964 resp. 4 000 mk och 2 000 mk för sagda ändamål. Med stöd av den erfarenhet som vunnits angående det praktiska anordnandet av ifrågasvarande elevers stipendievistelse i Sverige har Finlands regering funnit det befogat att i statsförslaget för år 1965 uppta resp. 35 000 och 6 000 mk.

#### *11. Nordiska språkskivor*

Expertutskottet för nordiska språkskivor har avslutat första etappen av sitt arbete omfattande undervisning i nordiska språk under 6:e och 7:e skolåren. Arbetet har nu utvidgats till att omfatta 8:e, 9:e och 10:e skolåren.

#### *12. Gemensam nordisk arbetsmarknad för lärare*

Det för ovan rubricerade uppgift tillsatta expertutskottet håller på att utarbeta en översiktlig handledning, varom beslut fattades vid sektionens sammanträde i Stockholm den 4—6 november 1963 (*se Nordiska rådet, 12:e sess. 1964, s. 1441—1442*). Textutkast föreligger och slutgranskningen pågår.

#### *13. Samnordisk utbildning av lärare i navigationsskolor.*

Frågan om anordnande av samnordisk utbildning av lärare i navigationsskolor upptogs av sektionen till preliminär behandling vid mötet i Helsingfors 16—18 november 1964. Ärendet bygger på ett tilläggsförslag till Sak D 39 vid Nordiska rådets 12 session 1964.

För närmare utredning av frågan hade regeringarna tillsatt en särskild expertgrupp, som funnit en hel del omständigheter motivera anordnandet av en för de nordiska länderna gemensam utbildning av navigationsskollärare.

Sektionen beslöt bordlägga ärendet för närmare utredning inom de nationella avdelningarna.



#### 14. Nordiska filmkunskapskommittén

Vid sektionens sammanträde i Helsingfors den 16—18 november 1964 förelag ett meddelande, att en nordisk filmkunskapskommitté bildats i Köpenhamn 7—8 mars 1964 på tillskyndan av bl. a. de nordiska barnfilmnämnderna. Kommittén har medverkat till att kurser i filmkunskap hållits i Danmark, Finland, Norge och Sverige sommaren 1964.

Kommittén anholder, att NKK vid anordnandet av nordisk kursverksamhet måtte ta hänsyn till behovet av nordiska lärar- och ungdomsledarkurser i filmkunskap och att NKK måtte överväga, vilka möjligheter som kan föreligga att ge ett visst ekonomiskt stöd åt den Nordiska Filmkunskapskommittén i dess egenskap av nordiskt koordinationsorgan.

Ärendet bordlades för närmare utredning.

### V. Sager fra sektion III

#### 1. Samarbeid på voksenopplæringens område

##### a. Videreføring av utredningsarbeidet

Etter oppdrag av Seksjon III er spørsmålet om nordisk samarbeid på voksenopplæringens område blitt utredet av kontorsjef dr. Brikt Jensen. Dr. Brikt Jensens utredning ble behandlet på Kommissjonens plenumsmöte i november 1963. I samsvar med vedtak på plenumsmøtet ble det i juni 1964 arrangert et ekspertmöte for å forberede en større nordisk konferanse om de hovedspørsmål dr. Jensen reiser i sin utredning.

På bakgrunn av ekspertmötets arbeid er det utarbeidet et P.M. beregnet på de sentrale institusjoner og organisasjoner på voksenopplæringens område, osv.

Konferansen skal behandle en rekke spørsmål som kan sammenfattes i følgende problemområder:

- a. Forskning och försök om behov och metoder (videreutvikling och koordinering),
- b. Utdannelse av ledere og lærere (kvalifikasjonskrav, videreutdanning, koordinering),
- c. Dokumentasjon (behov, videreutvikling, koordinering).

På grunnlag av arbeidet i de planlagte tre grupper og plenumsanbefalinger fra konferansen vil Seksjon III fortsatt arbeide med denne sak. Seksjonen går forøvrig ut fra at konferansen vil gi verdifulle impulser til de deltagende institusjoner og organisasjoner såvel som til undervisningsmyndighetene i de nordiske land.

##### b. Samarbeid med blindeforbundene

Ifølge vedtak fra plenumsmøtet i november 1963 ble det rettet en henvendelse til blindeorganisasjonene i de nordiske land med sikte på et sam-

arbeid om kulturelle spørsmål. Uttalelser fra Blindeorganisasjonenes nordiske samarbeidskomité samt forslag om et kurs for blinde ble drøftet på plenumsmøtet i november 1964, i nærvær av en representant for den finske blindeorganisasjon.

Seksjonen fant at det planlagte kurs om radioen som kulturfaktor for blinde burde kunne støttes som et nordisk kulturelt samarbeidstiltak, og at spørsmålet om støtte til sporadiske arrangementer burde kunne tas opp av blindeorganisasjonene i hvert enkelt tilfelle.

Retningslinjene for stimulering av samarbeidet mellom blindeorganisasjonene i de nordiske land forutsatte imidlertid ytterligere klarlegning. Blindeorganisasjonens nordiske samarbeidskomité ble derfor anmodet om å presisere følgende spørsmål:

a. Hvordan og i hvilken utstrekning finansieres kulturarbeidet for de blinde i de nordiske land?

b. Hvordan finansieres og administreres kultursamarbeidet for blinde mellom de nordiske land?

c. Hvordan ønskes dette samarbeid lagt opp, dersom det kunne oppnås økonomisk støtte over statsbudsjettene?

## 2. Kunstsamarbeid

### a. Nordisk ungdomsbiennale for bildende kunst

Som et ledd i den systematiske »opprustning» av det nordiske samarbeid innen de forskjellige kunstgrener har Seksjonen også tatt opp spørsmålet om administrasjon og finansiering av samarbeidet på den bildende kunsts område.

Et konkret forslag i denne forbindelse ble behandlet på plenumsmøtet i Helsingfors, hvor følgende resolusjon til regjeringene ble vedtatt:

Nordisk Kulturkommisjons seksjon III har behandlet spørsmålet om nordisk samarbeid på den bildende kunsts område, i samråd med Nordisk Kunstforbund og andre interesserte organisasjoner og institusjoner i de nordiske land.

På sitt plenumsmöte i Helsingfors 16.—18. november 1964 har Nordisk Kulturkommisjon vedtatt å fremme et forslag om etablering av en nordisk ungdomsbiennale for bildende kunst.

#### 1. Biennialens formål og ramme

Denne utstilling hvert annet år skal være et nordisk forum for unge bildende kunstnere.

Den fortusettes å alternere mellom de nordiske land fra og med året 1966.

Biennalen foreslås administrert av en utvalgelseskomité i hvert land, utpekt av Nordisk Kunstforbunds nasjonale seksjon eller annet egnet organ, og en felles jury. Sammensetningen av utvalgelseskomitéene og juryen skifter for hver biennale.

Utvalgelseskomitéen forutsettes å avgjøre valget av verker fra hvert land til biennalen, mens juryen avgjør hvilke kunsinere som skal premieres.

## 2. Deltakelse

Antall deltakere fra hvert land bør være maksimum 5, og omfatte alle grupper av bildende kunstnere (malere, grafikere, billedhuggere etc.). Hver kunstner bør kunne delta med inntil 5 verker.

## 3. Deltakernes alder

Aldersgrensen fastsettes til maksimum 30 år, med den motivering at biennalen skal være en mønstring av ung kunst og derved skille seg ut fra de øvrige nordiske kunstutstillinger.

## 4. Utvelgelseskomité

Ca. ett år før hver biennale forutsettes det i hvert land nedsatt en bedømmelseskomité bestående av 3 medlemmer som skal foreta utvelgelsen av verkene til biennalen.

Etableringen av disse komitéer bør skje i regi av Nordisk Kunstforbund, etter samråd med unge kunstneres organisasjoner i de land hvor slike finnes. Sammensetningen må sikre biennalens preg av å være en ungdomsbienale. Når deltakelsen er avgjort, utpeker komitéene en felles kommissær for biennalen.

## 5. Jury

Juryen skal bestå av ett medlem fra hvert land, utpekt av utvelgelseskomitéene, men ikke blant disses medlemmer. I tilfelle av stemmelikhet skal formannens stemme være avgjørende.

## 6. Premiestipend

Juryen får til sin disposisjon d. kr. 30 000,— som fordeles etter juryens skjønn i form av premiestipend (kfr. pkt. 7, siste avsnitt).

## 7. Budsjettoverslag

Etter samråd med Nordisk Kunstforbund kan kommisjonen fremlegge et veiledende budsjettoverslag. Erfaringen viser at inntekter i form av entrébilletter og salg av katalog er såvidt beskjedne i relasjon til utgiftene at de ikke bør medregnes:

Premiestipend	d. kr. 30 000,—
Innsamling, inn og utpakking samt retur av kunstverk	d. kr. 30 000,—
Assuranse	d. kr. 3 000,—
Transport tur—retur utstillingssted	d. kr. 15 000,—
Katalog	d. kr. 10 000,—
Plakat	d. kr. 1 000,—
Leie av utstillingslokaler	d. kr. 5 000,—
Honorar til kommissær	d. kr. 5 000,—
Honorar og reiseutgifter til utvelgelseskomité og jury	d. kr. 20 000,—
Montering og diverse	d. kr. 6 000,—
	d. kr. 125 000,—

Utgiftene forutsettes bevilget over statsbudsjettene hvert annet år, fordelt ifølge vanlige satser, hvilket utgjør 1/5 på henholdsvis Danmark, Finland og Norge med d. kr. 25 000,— og 2/5 på Sverige med d. kr. 50 000,—. Utgiftene for Islands vedkommende avtales i hvert enkelt tilfelle, men det antas at Island bør bære de direkte utgifter ved sitt lands deltakelse.

Forvaltningen av det samlede belöp forutsettes ivaretatt av Nordisk Kunstforbunds seksjon i det land hvor biennalen skal avholdes. Beretning og regnskap avgis til ministeriet i vedkommende land.

Eventuelt overskudd fra en biennale skal legges til stipendbeløpet for kommende biennale.

### 8. Tid og sted

Biennalen bör alternere mellom de nordiske land og forslagsvis arrangeres første gang hösten 1966.

### 9. Administrasjon

Vedkommende ministerium i hvert land anmoder Nordisk Kunstforbund eller annet egnet organ om å utpeke tre medlemmer av en utvelgelseskomité, som også skal ha ansvaret for administrasjonen av vedkommende lands deltakelse, sammen med en kommissær for biennalen, utpekt av utvelgelseskomitéene i fellesskap. Kommissæren bör være bosatt i det land hvor biennalen skal holdes. Utvelgelseskomitéene velger likeledes hver i sitt land et jurymedlem utenom sine egne medlemmer. Utdelingen av premiestipend arrangeres av juryen, eventuelt i samarbeid med Nordisk Råd.

### 10. Forslagets realisering

Dersom kultur- og undervisningsministeriene finner at forslaget bör realiseres, anbefaler kulturkommisjonen at det fremmes regjeringsforslag til Nordisk Råds sesjon i februar 1965. Rådet vil derved bl. a. kunne ta stilling til hvorvidt utdeling av premistipend til unge nordiske bildende kunstnere som deltar på ungdomsbiennalen, kan foretas i tilknytning til en sesjon i Nordisk Råd.

#### b. Andre samarbeidstiltak

Med henvisning til 1. avsnitt under punkt 2 a vedtok Kommisjonen på plenumsmötet i november 1964 ytterligere en resolusjon til regjeringene:

Nordisk Kulturkommisjons seksjon III har i de senere år arbeidet med spørsmålet om nærmere samarbeid og kontakt på den bildende kunsts område og i denne forbindelse innhentet opplysninger om Nordisk Kunstforbunds virksomhet.

På sitt plenumsmöte i Helsingfors 16.—18. november 1964 vedtok kulturkommisjonen følgende resolusjon til regjeringene i de nordiske land:

Nordisk Kunstforbund tar sikte på et bredt samarbeid som omfatter utstillinger, kontakt mellom kunstnere, foredrag, samt en rekke andre praktiske spørsmål vedrørende kunst og kunstliv i Norden.

Disse samarbeidsoppgaver er presisert i Nordisk Kunstforbunds vedtekter. Inidertid har Nordisk Kunstforbund overfor kulturkommisjonen påpekt at samarbeidsoppgavene bare i meget begrenset utstrekning har latt seg realisere som følge av utilstrekkelige økonomiske ressurser.

Den statsstötte Nordisk Kunstforbund har fått i de senere år, har i alt vesentlig vært anvendt til de store nordiske kunstutstillinger som arrangeres hvert annet år.

Nordisk kulturkommisjon finner at det samarbeid på den bildende kunsts område som Nordisk Kunstforbund har som formål er av vesentlig betydning for å styrke det nordiske kulturelle fellesskap.

Kulturkommisjonen vil derfor henstille til regjeringene, gjennom en betydelig økning av den statlige støtte, å sette kunstforbundet i stand til å gjøre en mer effektiv innsats.

Med resolusjonen fulgte Nordisk Kunstforbunds vedtekter, redegjørelse for Nordisk Kunstforbunds virksomhet, samt oversikt over statsstøtte til Nordisk Kunstforbund.

### 3. Litteratursamarbeid

#### a. Oversettelse av skjønnlitteratur

Planen om utgivelse av 15 bind av nordisk skjønnlitteratur i engelsk oversettelse utvikler seg tilfredsstillende. De forlagstekniske problemer er på det nærmeste løst, og oversettelsesarbeidet pågår. De første 3—4 bind ventes å være ferdig produsert sommeren 1965. Det amerikanske forlag, University of Wisconsin Press, har forøvrig henvendt seg til det kjente Heinemanns forlag i London med forespørsel om dette er villig til å stå som britisk forlegger for serien.

Seksjon III ønsker å avvente resultatene av dette initiativ for det eventuelt lanseres et nytt. Bortsett fra mulighetene for et fortsatt samarbeid med University of Wisconsin Press kan det bli aktuelt å ta opp til fornyet overveieelse en plan om utgivelse av »Scandinavian Classics» i samarbeid med Oxford University Press. Dette spørsmål er for tiden under overveieelse i samråd med de nordiske lands kultursendinger i London.

#### b. Nordisk dramaserie

Forslaget om utgivelse av en serie nyere nordisk dramatikk er fortsatt under utredning av Nordisk Teaterunion og vil bli tatt opp til fornyet behandling på Seksjonens neste møte.

#### c. Nordisk bibliotek

Seksjonen drøftet på møtet i København i juni 1964 mulighetene for å få etablert en form for samarbeid med nordiske forlag om utgivelse og distribusjon av skjønnlitteratur på nabolandenes språk.

Saken er overlatt Foreningene Nordens bokkomitéer til nærmere utredning, med adgang til å anvende spesiell sakkyndig assistanse, finansiert ved hjelp av disposisjonsbevilgninger.

#### d. Andre samarbeidstiltak

Seksjonen drøftet under plenumsmøtet i Helsingfors blant annet bokkomitéenes virksomhet. Det ble vedtatt å innhente nye beretninger om arbeidet og eventuelle ønskemål fra bokkomitéene, hvoretter saken vil bli drøftet på Seksjonens neste møte.

#### 4. Teatersamarbeid

##### a. Nordiske teaterbevilgninger

Faste bevilgninger til nordisk teatersamarbeid har nå vært gitt i ti år, og Seksjon III har vært løpende orientert om midlenes anvendelse.

På sitt møte i Helsingfors i november 1964 konstaterte Seksjonen at det ville være av interesse å få frem en samlet oversikt over virksomheten på dette område og å vurdere de vedtatte retningslinjer på nytt, i lys av de erfaringer som er høstet. For tiden gjøres enkelte unntak fra de vedtatte retningslinjer, blant annet når det gjelder teatergjestespill til Island.

Seksjonen vil derfor rette en henvendelse til Nordisk Teaterunion, med anmodning om å vurdere de erfaringer som er høstet i tiårsperioden og å vurdere hvorvidt de retningslinjer som ble vedtatt i Göteborg i 1953 eventuelt bør underkastes revisjon.

##### b. Nordiske teaterseminarer

På grunnlag av en resolusjon til regjeringene fra plenumsmøtet i november 1963 har det i 1963 og 1964 vært arrangert nordiske teaterseminarer for yngre instruktører, henholdsvis i Vasa og i Lund.

På sitt møte i Helsingfors i november 1964 gjennomgikk Seksjon III en redegjørelse fra teaterseminarenes ledelse og konstaterte at såvel seminarenes administrasjon som bidragene til driften nå synes å være tilfredsstillende løst. Spørsmålet om stipend til deltakelse fra hvert land bør ordnes på nasjonal basis, ut fra forholdene i de enkelte land.

##### c. Andre samarbeidstiltak

Seksjonen drøftet på sitt møte i Helsingfors i november 1964 hvorvidt det var ønskelig å behandle Nordisk Råds rekommandasjon om teatersamarbeid på Nordkalotten. Det ble konstatert at den ikke var anmodet av regjeringene om dette og at det ville være mest naturlig om denne sak ble løst gjennom et samarbeid mellom de tre land som berøres av rekommandasjonen.

#### 5. Musikkamarbeid

##### a. Nordiske musikkbevilgninger

Kulturkommissjonens forslag om årlige bevilgninger over statsbudsjettene til nordisk musikkamarbeid har vært gjennomført i de to siste år, og bevilgningenes størrelse er for tiden kr. 25 000,— i Danmark, mk. 9 000,— i Finland (mk 22 000,— foreslått for 1965), kr. 30 000,— i Norge og kr. 30 000,— i Sverige.

Seksjon III holder seg løpende orientert om midlenes anvendelse.

### *b. Andre samarbeidstiltak*

På møtet i Helsingfors i november 1964 behandlet Seksjon II to alternative forslag fra Nordisk Solistråd om nordisk solistpris for utøvende tonekunstnere. Det ene forslag går ut på en tildeling av musikkpriser på grunnlag av en nordisk konkurranse for utøvende kunstnere under 35 år, i samarbeid med de respektive lands radioselskaper (alternativ I). Det annet forutsetter en prisutdeling på linje med Nordisk Råds pris for skapende tonekunstnere og Nordisk Råds litteraturpris.

Seksjonen fant at forslaget om nordiske musikkkonkurranser med musikkpriser (alternativ I) ikke har noen sammenheng med Nordisk Råds musikkpris for skapende tonekunst, men heller må sees på linje med den foreslåtte ungdomsbiennale for bildende kunst.

Seksjonen vedtok å utsette behandlingen av alternativ II og arbeide videre med alternativ I til neste møte.

## *6. Fjernsyns- og filmsamarbeid*

### *a. Nordvisjonssamarbeid*

På plenumsmøtet i Helsingfors i november 1964 hadde Seksjon II til behandling en oversikt over Nordvisjonssamarbeidet, utarbeidet av Norsk Rikskringkasting.

Seksjonen drøftet Nordvisjonsprogrammernes betydning for kulturfellesskapet i Norden. Det var enighet om at et sterkere inuslag av kulturprogrammer i Nordvisjonen ville være ønskelig. Det ble vedtatt at hovedsekretariatet skulle få vurdert det foreliggende materiale, med sikte på å få frem kommentarer og forslag som kunne behandles på Seksjonens neste møte.

### *b. Ekspertutvalget for film*

På møtet i København i juni 1964 fremsatte Seksjon III et forslag til reorganisering av ekspertutvalget for film. Under plenumsmøtet i Helsingfors i november 1964 presiserte Seksjonen hvordan reorganiseringen skulle gjennomføres i praksis, etter at presidiets godkjennelse forelå.

### *c. Kurser for film- og TV-folk*

Nordisk Råds rekommandasjon nr. 21/1963, punkt 2, forelå til behandling på Seksjonens møte i København i juni 1964, hvor det ble konstatert at utredning av spørsmålet om en koordinert kursvirksomhet på dette område måtte være en oppgave for det reorganiserte ekspertutvalg for film (kfr. punkt 6 b).

### *d. Film om den nordiske folkehøyskole*

Til behandling på Seksjonens møte i København forelå et forslag fra film-ekspertutvalget om produksjon av en film om den nordiske folkehøyskole.

Seksjonen ønsket ikke å ta endelig standpunkt til forslaget før det hadde vært forelagt Det Nordiske Höyskoleråd til uttalelse. Denne uttalelse forelå til plenumsmötet i Helsingfors i november 1964, og Höyskolerådet foreslo en 16 mm opplysningsfilm beregnet på opplysningsorganisasjoner i de nordiske land, ett 35 mm utdrag av denne film til bruk som forfilm på kinoene, samt en særskilt film beregnet på utviklingsland og basert på et samarbeid med UNESCO.

Seksjonen konstaterte at det på dansk side foreligger planer om en folkehöyskolefilm og at det også har vært på tale å etablere et samarbeid med UNESCO om en slik film. Det foreliggende forslag blev avvist med den begrunnelse at man ikke fant en tilstrekkelig motivering for å lansere dette prosjekt.

### *7. Informasjonsarbeid*

#### *a. Informasjon innad*

Under plenumsmötet i Helsingfors i november 1964 behandlet Seksjonen i denne forbindelse en resolusjon fra Foreningene Nordens kongress 6.—8. juli 1964, samt et P.M. fra Kommisjonen finske avdeling om tiltak for å styrke samhörigheten mellom det finsktalende Finland og de övrige nordiske land.

Seksjonen uttalte i denne sammenheng at det ville være av stor betydning å få löst spørsmålet om kultur- og pressattachéer mellom Finland, Norge og Danmark.

#### *b. Informasjon utad*

Det foreligger for tiden ikke andre planer om informasjon overfor utenverdenen enn oversettelsesplanene og planen om en publikasjon på engelsk om Nordisk Kulturkommissjon.

#### *c. Kulturkritikerstipend*

Seksjon III vedtok på sitt möte i Köbenhavn i juni 1964 fölgende resolusjon, som etter vedtak i presidiet er forelagt regjeringene:

Nordisk Kulturkommissjon henviser til sin resolusjon om utveksling av litteraturkritikere, vedtatt på plenumsmötet i Stockholm 4.—6. november 1963 og oversendt regjeringene med skriv av 15. november 1963.

Kommisjonen er av den oppfatning at flere tiltak av tilsvarende art er nödvendig for å styrke kulturkontaktene mellom de nordiske land, idet såvel almenheten som fagfolk ofte er mangelfullt orientert om nabolandenes kulturliv.

I denne forbindelse er det av betydning å utnytte de muligheter som de forskjellige massemedia kan gi, særlig presse, radio og fjernsyn. Til disse organer er knyttet en rekke medarbeidere, enten i fast stilling eller på freelance basis. Ved å organisere kulturkritikere, vil det kunne gi verdifulle resultater i form av artikler og kronikker i presse og tidsskrifter, radio- og fjernsynsprogram etc. Man skal heller ikke se bort fra betyd-



ningen av å ha vel orienterte personer i disse viktige posisjoner som formidlere av kulturelle impulser og informasjoner.

Det antas at den foreslåtte ordning med utveksling av litteraturkritikere bør suppleres med dette nye initiativ, og at stort sett de samme retningslinjer bør legges til grunn for utvekslingen av kulturkritikere av andre kategorier.

Kulturkommisjonen vil imidlertid påpeke at dersom ordningen med kritikerstipend utvides til å omfatte alle kategorier av kulturkritikere, og stipendienes antall öker, vil det i praksis bli komplisert å administrere en ordning som forutsetter at stipendiene skal tildeles kritikere fra andre nordiske land. Det vil derfor være önskelig å endre ordningen for litteraturkritikerstipendiene vedkommende, slik at også disse stipend stilles til rådighet av hjemlandets myndigheter (kfr. punkt 4 i resolusjonen om litteraturkritikerstipend og punkt 3 nedenfor).

### *1. Bevilgningenes störrelse.*

N. kr. 15 000,— på statsbudsjettet i hvert av landene Danmark, Finland, Norge og Sverige.

### *2. Stipendmottakere.*

Stipendiene kan tildeles kulturkritikere på de forskjellige områder såsom billedkunst, tonekunst, scenekunst og miljøkritikk, samt til andre formidlere av generell kulturinformasjon innen presse, radio, fjernsyn, tidsskrifter, o. a. Det må være en forutsetning at vedkommende etter studieopphold i et annet nordisk land har anledning til å gjøre det innsamlende stoff kjent i sitt eget land gjennom ett eller flere av de nevnte media.

### *3. Administrerende organer.*

Stipendiene bör utlyses på vanlig måte i hvert av landene til det egne lands borgere. Kandidatene forutsettes utpekt etter innstilling fra Foreningen Norden i vedkommende land, etter samråd med sakkyndige instanser. Foreningene Norden forutsettes også å ta seg av det övrige administrative arbeid med stipendiene, som tilrettelegging av studieopphold osv. gjennom sin sösterorganisasjon i det land hvor stipendmottakeren skal bruke stipendiet.

Full stipend på n. k. 5 000,— forutsetter ca. 5 ukers opphold, således at stipendiene reduseres i forhold til oppholdets varighet, dersom det blir tale om kortere opphold. Det skal sendes melding til vertslandet om kandidatens kvalifikasjoner og önskemål, slik et vertslandets organer blir i stand til å ta seg av de gjestende stipendiater.

### *4. Islands deltakelse.*

En gang hvert 4. år, fortrinnsvis ifölge en turnusordning, skal ett av stipendiene i hvert land, n. kr. 5 000,— benyttes til invitasjon av en islandsk kritiker eller til besök av kritiker fra vedkommende land til Island.

Med henvisning til ovenstående vil Nordisk Kulturkommisjon med dette få anbefale at det i hvert av landene Danmark, Finland, Norge og Sverige bevilges n. kr. 15 000,— pr. år over statsbudsjettet til nordiske kulturkritikerstipend.

Köbenhavn, den 15. desember 1964

*K. Helveg Petersen*

*Helge Thomsen*

## BILAGA 1

**Nordisk kulturkommissions statutter**

## 1 §

Nordiska kulturkommissionen (NKK) är ett för regeringarna i de nordiska länderna gemensamt utredande, initiativtagande och rådgivande organ på det kulturella området.

Kulturkommissionen har till uppgift att på kulturens olika områden, såsom utbildning, forskning och folkbildning samt litteratur, musik, teater, film och övriga konstarter, verka för ett vidgat samarbete mellan folken genom att på grundval av de inom länderna uppdragna handlingslinjerna utreda och väcka förslag samt utöva rådgivande verksamhet i hithörande frågor.

I sin verksamhet har kommissionen att främja samordning av det internordiska arbetet med det samarbete, som nordiska länder bedriva inom andra internationella organisationer på kulturområdet.

Vid fullgörande av sina uppgifter bör kommissionen på lämpligt sätt upprätthålla erforderliga kontakter med övriga organ för nordiskt samarbete på det kulturella området.

## 2 §

Kommissionens organ äro — förutom kommissionen i plenum — dess presidium, nationella avdelningar samt sektioner.

Sektionerna äro tre, nämligen sektion I för akademisk utbildning och forskning, sektion II för undervisning och utbildning på skolans område samt sektion III för folkbildning och konst.

## 3 §.

*Kommissionen* består av ledamöter från varje land till ett antal av sex till nio efter landets bestämmande och utsedda av landets regering.

För ledamöterna må suppleanter utses.

Ordförande och vice ordförande i kommissionen skall vara ordföranden och vice ordföranden i den nationella avdelning som enligt kommissionens beslut innehar ordförandeskapet i kommissionen. Ordförandeskapet skall växla mellan länderna på så sätt, att varje land har ordförandeskapet i två år.

## 4 §

*Presidiet* består av ordföranden i de nationella avdelningarna. Är ordföranden hindrad att deltaga, inträder vice ordföranden i hans ställe.

Vid sammanträde med presidiet äga ordförande och vice ordförande i sektion, vilken ej är representerad i presidiet, rätt att närvara.

Presidiet behandlar kommissionens gemensamma angelägenheter samt ärenden som falla utanför sektionernas verksamhetsområden. Presidiet har vidare att sammankalla kommissionen, fördela arbetet på sektionerna, befordra kommissionens förslag och andra framställningar till regeringarna samt utarbета meddelanden om kommissionens verksamhet. Förslag av sektion må, om skyndsamt är påkallad, av presidiet överlämnas till

regeringarna utan föregående behandling vid sammanträde med kommissionen.

#### 5 §

Varje lands ledamöter i kommissionen bilda en nationell *avdelning*. Ordförande och vice ordförande i avdelning utses på sätt vederbörande regering bestämmer.

Avdelning skall i sitt land främja kommissionens arbete. Den äger hos kommissionen eller presidiet eller ock i annan ordning framlägga förslag och väcka frågor inom kommissionens verksamhetsområde.

#### 6 §

Ledamot av kommissionen är tillika ledamot av någon av sektionerna. Varje *sektion* består av ledamöter från varje land till ett antal av två eller tre efter landets bestämmande. Bland ledamöterna från varje land skall i varje sektion ingå en ämbetsman, som inom landet i ansvarig ställning arbetar med sådana frågor, vilka äro föremål för nordiskt och internationellt samarbete.

Kommissionen beslutar, efter förslag av presidiet, vilket land som för varje period skall ha ordförandeskapet i var och en av de tre sektionerna.

Inom sektion må finnas ett av sektionen utsett verkställande utskott, bestående av det antal ledamöter sektionen bestämmer. Sektion äger påkalla samråd med annan sektion samt tillkalla sakkunniga för att biträda i arbetet.

Sektion har att självant eller på uppdrag av kommissionen eller presidiet verkställa utredning och avgiva förslag i frågor inom kommissionens verksamhetsområde.

#### 7 §

Kommissionen och övriga organ inom kommissionen sammanträda så ofta omständigheterna det föranleda.

#### 8 §

Vid kommissionen skall finnas ett *generalsekretariat* under ledning av kommissionens ordförande. Sekretariatet skall, om ej annat beslutes, vara förlagt i det land som ordföranden representerar.

För de nationella avdelningarna och för sektionerna skola inom varje land finnas för utredningsarbetet och övriga uppgifter erforderliga sekretariat.

#### 9 §

Varje land svarar för sina utgifter för kommissionens arbete, däribland utgifter för det sekreterarbete som landet har att ombesörja.

Disse statutter trädte i kraft den 1 januar 1964.

## Skitse over Nordisk Kulturkommissions opbygning

*Præsidiets*

Medlemmer: De 5 nationale afdelingers formænd.

*Kulturkommissionen i plenum*

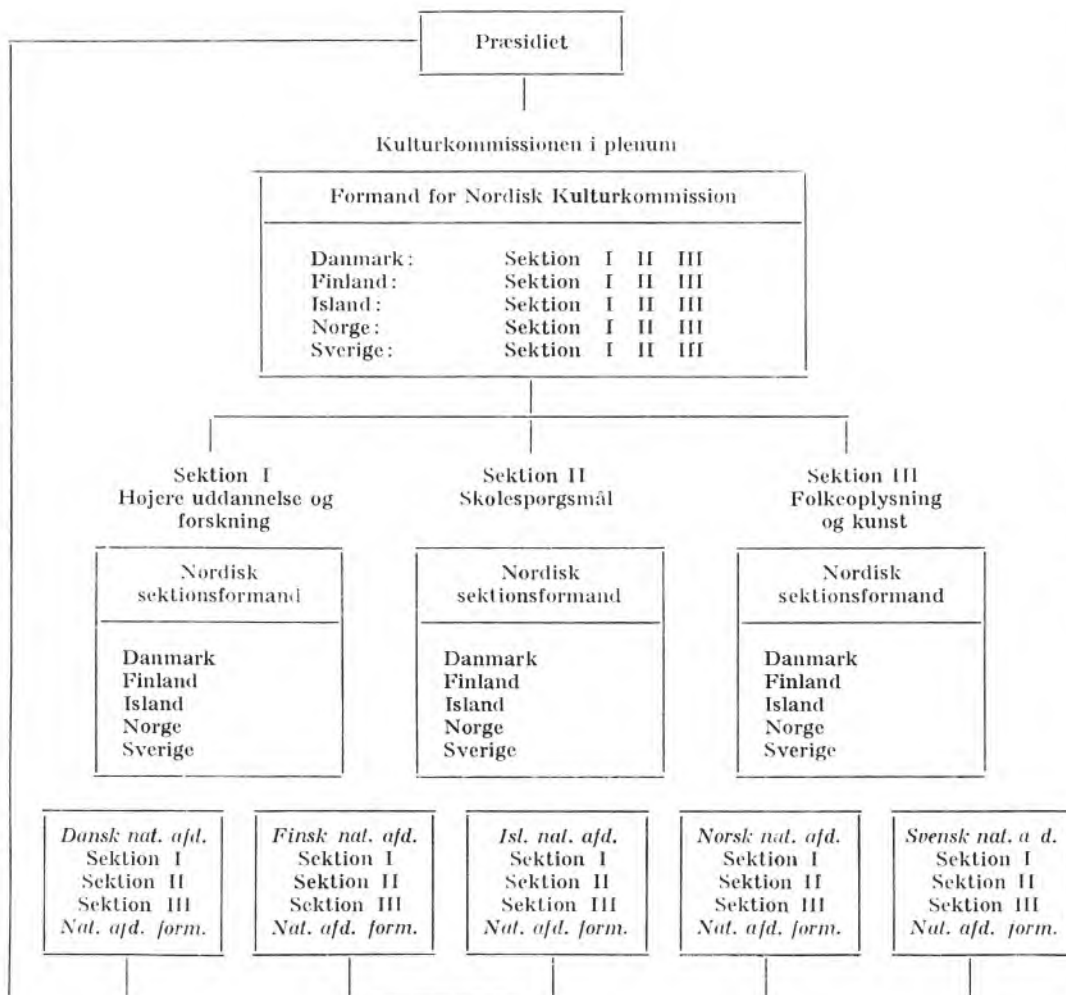
Fra 30 til 45 medlemmer — mindst 6 og højst 9 fra hvert land. Formand for kulturkommissionen er formanden i den nationale afdeling, som ifølge kommissionens beslutning har formandskabet. Formandskabet skifter mellem landene, således at hvert land har formandskabet i 2 år.

*Sektionerne*

I hver sektion fra 10 til 15 medlemmer — mindst 2 og højst 3 fra hvert land. Kommissionen beslutter, efter forslag fra præsidiets, hvilket land der til enhver tid skal have formandskabet i hver af sektionerne.

*De nationale afdelinger*

I hver national afdeling fra 6 til 9 medlemmer, mindst 2 og højst 3 til hver sektion, udpeget af de respektive regeringer.

*For præsidiets*

Sekretariater: Generalsekretæren med bistand af de nationale afdelingssekretærer.

*For kulturkommissionen i plenum*

Generalsekretæren med bistand af sektionsssekretærerne og de nationale afdelingssekretærer.

*For sektionerne*

For hver sektion: sektionsssekretæren med bistand af de nationale sektionsssekretærer.

*For de nationale afdelinger*

For hver national afdeling: den nationale afdelingssekretær. For hver national sektion: den nationale sektionsssekretær.

*BILAGA 3***PM om åtgärder för att stärka samhörigheten mellan det finsktalande  
Finland och de övriga nordiska länderna**

Vid Nordiska kulturkommissionens plenarmöten i Köpenhamn år 1962 och Stockholm 1963 utgjorde frågan om effektivisering av samarbetet mellan den finskspråkiga befolkningen i Finland och de övriga nordiska länderna en av huvudpunkterna på dagordningen och är det meningen att frågan fortsättningsvis skall stå på kulturkommissionens dagordning.

Vid Köpenhamnsmötet godkände Nordiska kulturkommissionen i ärendet en generell resolution till regeringarna, vilken utmynnade i följande klämmor:

Vid handläggningen av dessa frågor har Nordiska kulturkommissionen fastslagit, att åtgärderna för att stärka samhörigheten mellan det finskspråkiga Finland och folken i de övriga nordiska länderna i dagens läge utgör en av de viktigaste nordiska samarbetsuppgifterna.

Nordiska kulturkommissionen har därför beslutat uttala, att, i det Nordiska kulturkommissionen fäster uppmärksamheten vid de särskilda svårigheter av språklig art, som uppställer hinder för ett livaktigt kulturellt utbyte mellan det finskspråkiga Finland och de övriga nordiska länderna, Nordiska kulturkommissionen kraftigt önskar understryka nödvändigheten av att åtgärder i syfte att överbygga sagda svårigheter vidtas såväl i Finland som i de övriga nordiska länderna.

Härvid förutsättes dels åtgärder från finsk sida i syfte att sprida känndomen om den finska kulturen, men även att man från de andra nordiska ländernas sida genom ifrågakommande offentliga, ideella och andra organ ger konkreta uttryck för ett aktivt intresse för det finskspråkiga Finlands kultur och utbygger kontakterna med denna.

De flesta åtgärder inom nordiskt samarbete avser stärkande av kontakterna mellan de nordiska länderna och kan således anses antingen direkt eller indirekt stärka samhörigheten även mellan det finskspråkiga Finland och det övriga Norden. För åskådlighetens skull har därför i det följande även medtagits sådana punkter såsom den akademiska språkkursverksamheten, lärarutbytet, skolelevutbytet, kulturkritikerutbytet osv. vilket inkluderar även det svenskspråkiga Finland, men dock kan anses ha en alldeles speciell betydelse för det finskspråkiga Finlands närmande till de övriga nordiska länderna.

*Sektion I*

Till de viktigaste hithörande ärendena som antingen är eller varit anhängiga i Nordiska kulturkommissionens sektion I hör a. *de nordiska akademiska språkkurserna*, b. *undervisningen i finska språket vid universi-*

*teten i de övriga nordiska länderna, c. fortsatta studier i finska språket i Finland, d. utbyte av universitetslärare, e. översättning av facklitteratur samt f. frågan om en nordisk PR-tidskrift för information av finsk forskning.* Av dessa ärenden har endast frågan under punkt f under innevarande år varit föremål för behandling inom den finska sektionsavdelningen medan de övriga redan utvecklats så långt att de uppsugits av undervisningsministeriets administration eller handhas av speciella av undervisningsministeriet tillsatta organ.

*a. Nordiska akademiska språkkurser*

I den promemoria, som Finlandsavdelningen uppgjorde för senaste plenummöte, konstaterades bl. a. den stora betydelse dessa kurser bör tillmätas, genom att de årligen bereder ett betydande antal blivande lärare vid skolor i Finland möjlighet att komma i direkt kontakt med de övriga nordiska länderna och deras studiemiljö och att värdet av denna verksamhet på lång sikt inte kan överskattas.

Avsikten är att årligen anordna åtminstone en kurs i finska för nordiska studerande, en kurs i svenska för finländska studerande samt från år 1965 varje år en kurs i danska och en kurs i norska för finländska studerande samt vart tredje år en kurs i isländska.

Kostnaderna för kurserna dvs. uppläggnings- och undervisningskostnader samt vissa exkursioner bekostas av det land där kursen anordnas, medan kursdeltagarnas kostnader för resa och uppehälle ersättes antingen genom stipendier från deras hemland eller av dem själva.

Den 7 december 1963 tillsatte undervisningsministeriet på framställning av Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelning en särskild kommission för att för Finlands del under år 1964 handha ärenden rörande den nordiska språkkursverksamheten för studerande vid nordiska universitet och högskolor.

Den i ordningen andra kursen i finska språket och finsk kultur anordnades senaste sommar i Tammerfors i samband med Tammerfors sommaruniversitet. Kursdeltagarna, av vilka 16 från Sverige, 3 från Norge och 1 från Danmark, hade alla från sina hemland erhållit stipendium för resor och uppehälle, vilka dock ej täckte alla kostnader. Kursen försiggick nästan helt på finska. I sin årsredogörelse för år 1964 har språkkurskommissionen med anledning av de positiva resultaten framhållit det såsom önskvärt att de skandinaviska universitetens professorer i finsk-ugrisk språkforskning och finska språket på något sätt skulle beakta en av språkkursen godkänd repetitionstentamen, t. ex. genom att befria den ifrågakommande studenten från något moment i kursfordringarna. I anledning av detta har Finlandsavdelningen beslutat fästa uppmärksamhet vid frågan och föreslår att professorerna i finska språket vid de skandinaviska universiteterna måtte pröva huruvida de anser sig kunna beakta en sådan repetitionstentamen samt på vilket sätt detta kan ske.

Den i ordningen fjärde kursen i svenska språket för studerande i nordisk filologi vid Finlands universitet och högskolor anordnades i Umeå för 40 studenter. I detta sammanhang kan konstateras, att godkänt föredrag vid seminarieövningarna godkännes även som laudaturföredrag vid finska universitet och högskolor. Medelst ett budgetanslag om 10 000 mk kunde alla deltagarna erhålla stipendium.

Kursen i norska språket och norsk litteratur anordnades denna gång i Oslo med 20 finländska studerande i nordisk filologi. Medelst ett budgetanslag om 10 000 mk erhöll alla deltagarna stipendium, vilket skäligen täckte kostnaderna.

Sektionen har företagit en omfattande undersökning av denna sprakkursverksamhet, vilken närmare kommer att behandlas vid sektionens möte. Av denna undersökning framgår att för år 1964, försåvitt rör kursen i finska samt kurserna för finländarna har anslag beviljats om ungefär 70 100 mk. Finlands andel utgör härvid 28 000 mk.

Kursverksamheten tänkes förstörad i hög grad under år 1965. För Finlands del har anslaget i budgetpropositionen för år 1965 föreslagits förhöjt till 61 900 mk. Ökningen föranledes av en planerad utbyggnad av kursverksamheten, enligt vilken förutom kursen i finska en kurs i Finlands kulturliv skulle anordnas. I kursen skulle ingå en grundkurs i finska samt föreläsningsserie över finsk litteratur och folkdiktning, Finlands historia osv. ävensom exkursioner och samkväm med inbjudna författare och andra kulturpersonligheter.

#### *b. Undervisningen i finska språket vid universiteten i de övriga nordiska länderna.*

Den mest glädjande utvecklingen inom den akademiska undervisningen i finska utanför Finland har ägt rum i Sverige, där från den 1 juli 1964 vid Stockholms universitet inrättats en professur i finska språket och Finlands kultur. En annan glädjande omständighet är att lektoratverksamheten från den 1 september 1964 utsträckts även till Oslo. Lektorer i finska språket finnes nu vid universiteten i Lund och Uppsala, Stockholms högskola, universiteten i Köpenhamn och Århus (handhas av samma person) samt universitetet i Oslo. Finland erlägger åt dessa lektorer ett tilläggsarvode.

#### *c. Fortsatta studier i finska språket i Finland*

Av promemorian för senaste plenarmöte framgår att den finländska sektionsavdelningen framlagt förslag om att Finland årligen skulle bekosta ett forskarstipendium för längre hunna forskare och studerande om sammanlagt 6 400 mk och avse 8 månaders vistelse i Finland, att Sverige årligen skulle bekosta två stipendier à 1 600 mk för längre hunna studerande avseende 4 månaders vistelse i Finland och att Danmark och Norge vid behov skulle bekosta ett stipendium av samma storleksordning som det svenska.

Sektionen hade sedermera beslutat rekommendera att stipendier i finska språket måtte beviljas.

Finlands undervisningsministerium har för Finlands del förverkligat framställningen genom att åt en svensk forskare för år 1964 bevilja ett stipendium om sammanlagt 6 400 mk.

#### *d. Utbyte av universitetslärare*

Medelst ett anslag om 3 000 mk i Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelnings budget har under de senaste åren två nordiska professorer årligen beviljats stipendium för att under en månads tid gästföreläsa vid Helsingfors universitet samt vid Turun Yliopisto och Åbo Akademi. I budgetpropositionen för år 1965 föreslås detta anslag intaget direkt i statens budget.

#### *e. Översättning av facklitteratur*

Ärenden rörande översättning av finsk facklitteratur till svenska handhas sedan år 1961 av en av undervisningsministeriet tillsatt särskild nämnd. Under år 1964 har på försorg av nämnden följande finska verk utgivits på svenska:

Kaarlo Wirilander: Officerskåren i Finland under 1760-talet,  
Ella Kivikoski: Finlands förhistoria, och  
Det förgyllda stamträdet. Finska historiska uppsatser, valda av Pentti Renvall.

Det kan nämnas, att flera finska verk är under översättning.

Under innevarande år finnes för ändamålet reserverat ett statsanslag om 10 000 mk, vilket anslag även föreslås för nästa år till samma belopp.

#### *f. Fragan om en nordisk PR-tidskrift för information av finsk forskning*

Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelning har den 29 november 1963 på förslag av den finska sektionsavdelningen gjort framställning om att undervisningsministeriet måtte vidtaga åtgärder för utgivande av en nordisk PR-tidskrift för presentation av finsk forskning. Tidskriften tänkes verka i nära anslutning till statens vetenskapliga kommissioner. I ärendet har undervisningsministeriet införskaffat utlåtande av Delegationen för statens vetenskapliga kommissioner. I utlåtandet konstateras dock att alla de olika vetenskapliga kommissionerna ställt sig avvaktande, enär den planerade tidskriften skulle bli för omfattande för att intressera den enskilda läsaren och att det vore ändamålsenligare att utge en tidskrift för varje kommission. Enligt kommissionerna skulle dock en engelskspråkig tidskrift bäst tjäna bekantgörandet av finska vetenskapliga rön.

Den finska sektionsavdelningen har dock ansett saken vara av synnerlig vikt och fattat beslut om att utreda möjligheterna för erhållande av en lämplig



redaktör och publicering av tidskriften redan från början av år 1965. I detta skede kan konstateras, att förslaget hittills strandat i brist på medel, enär något anslag för tidskriften inte intagits i budgetpropositionen för år 1965.

## *Sektion II*

För förbättrande av samhörigheten mellan det finska Finland och det övriga Norden har under det gångna året på skolområdet vidtagits ett antal positiva åtgärder av vilka kan nämnas *a. utökning av undervisning i svenska skolor, b. utökning av lärarutbyte, c. inledande av reselektorsverksamhet, d. utökning av nordiska lärarkurser samt e. utökning av nordiska gymnastiststipendier och elevutbyte.*

### *a. Utökning av undervisning i svenska skolor*

För språkundervisningen i folkskolorna stadfäste Republikens President den 13 juli 1964 en lag, som utökar undervisningen i folkskolorna sålunda att utöver den frivilliga undervisningen i några ämnen kan undervisning i svenska eller främmande språk meddelas högst fyra timmar i veckan. Enligt samma lag kan undervisning meddelas i det andra inhemska språket och även i ett främmande språk eller i två främmande språk i medborgarskola utöver undervisningen i frivilliga ämnen.

I vilken grad undervisningen i svenska kommer att i praktiken utökas är ännu i detta skede svårt att säga. Enligt de möjligheter de ännu i kraft varande bestämmelserna om frivilliga ämnen ger erhöill från höstterminen 1963 76 272 elever frivillig språkundervisning eller 13 % av hela elevantalet. Av dessa läste 41 073 svenska (samt 11 540 finska i svenska skolor). En allmän uppfattning torde dock vara att undervisningen i engelska håller på att vinna terräng på bekostnad av undervisning i svenska.

### *b. Utökning av lärarutbytet*

I Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelnings budget har under årens lopp funnits ett mindre anslag om 6 500 mk för lärarutbytet (4 000 mk för läroverkslärare, 1 500 mk för folkskollärare samt 1 000 mk för folkhögskollärare). Detta belopp föreslås i budgetpropositionen för år 1965 intaget såsom ett särskilt anslag samt ökat med 13 500 mk eller utgörande sammanlagt 20 000 mk. Denna verksamhet kommer alltså i gång i större skala först i nästa år.

### *c. Inledande av reselektorsverksamheten*

För första gången föreslås ett anslag för reselektorer intaget i statens budget. Denna verksamhet kommer i gång först nästa år. Anslaget föreslås till en storlek av 5 000 mk.

Föreningen Pohjola-Norden har med stöd av Kulturfonden för Sverige

och Finland erhållit medel om 4 000 mk för att i försökssyfte inbjuda en rikssvensk reselektor till de finskspråkiga skolorna. Denna reselektor besökte vårt lands skolor under årets förra hälft och resultaten var överlag positiva.

#### *d. Utökning av nordiska lärarkurser*

Genom att svenska Skolöverstyrelsen utvidgat sin lärarkursverksamhet och genom att i statsbudgeten för innevarande år intagits ett förhöjt anslag om 9 000 mk, vilket är 5 000 mk mera än motsvarande anslag för 1963 för stipendier åt folkskolans svensklärare kunde 64 lärare delta i de s. k. Sigtunakurserna. Även Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelning kunde i någon må bidraga med stipendier. Dessutom har 17 svensklärare vid läroverken medelst stipendier från Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelning beretts tillfälle att genom vistelse i t. ex. folkhögskolor i Sverige förkovra sina praktiska insikter i svenska.

För år 1965 har det i Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelnings budget ingående anslaget om 5 000 mk för ifrågavarande resestipendier föreslagits såsom särskilt anslag intaget i statens ordinarie budget för år 1965, samt ett anslag om 34 200 mk intaget för av II sektionen föreslagna språkkurser för lärare från grannländerna. Dessutom föreslås anslaget för svensklärarna vid folkhögskolorna förhöjt till 10 000 mk.

#### *e. Utökning av nordiska gymnasiststipendier och elevutbyte*

Såsom en direkt verkan av kulturkommissionens resolution vid Köpenhamnsmötet intogs i statens budget för år 1964 ett anslag om 4 000 mk som svenskstipendier åt finskspråkiga skolelever på gymnasiets näst högsta klass. Genom anslaget som disponerats av Föreningen Pohjola-Norden kunde 14 gymnasister placeras i helpension hos familjer i Sverige under ung. 4 veckor. Med stöd av stipendier från Kulturfonden för Sverige och Finland kunde dessutom 10 mindre bemedlade finskspråkiga skolelever placeras på liknande sätt. Förutom dessa stipendiater inkvarterades hos familjer i Sverige 119 finskspråkiga skolelever, vilkas kostnader bestreds av föräldrarna. I en införskaffad skrivelse konstaterar föreningen Pohjola-Norden att intresset på finskt håll är stort och att årligen ung. 300 skolelever där föräldrarna är beredda att stå för kostnaderna söker sig till Sverige, och att detta antal avsevärt skulle stiga med en effektiviserad informationsverksamhet. Tyvärr måste föreningen konstatera att ökad informationsverksamhet inte är behövlig enär den svenska föreningen Norden, skolöverstyrelsen, olika dam- och andra organisationer trots sina strävanden inte lyckats skaffa placeringshem ens för alla 300 sökande. Nämnas bör, att regeringen i sitt budgetförslag för år 1965 höjt anslaget för svenskstipendier till 35 000 mk.

Förutom anslaget om 4 000 mk förekommer sedan tidigare år ett an-

slag om 13 700 mk för nordiskt skolelevutbyte för finländska skolelever under terminen och ett anslag om 10 000 mk för gymnasiststipendier åt finländska elever till de övriga nordiska länderna. Delaktiga av dessa två sistnämnda stipendier blir även finlandssvenska skolelever, varför de intensifierar kontakten inte enbart med den finskspråkiga befolkningen utan med hela Finlands befolkning. Föreningen Pohjola-Norden har även disponerat över detta anslag. I införskaffad skrivelse konstaterar föreningen att vårt lands skolor är mycket intresserade av skolelevutbytet under terminen, men att en utbyggnad härvid stöter på svårigheter, när de övriga nordiska länderna beviljat ringa anslag för ändamålet. I 1965 års budgetförslag föreslås anslaget för skolelevutbytet höjt till 50 000 mk. Även i detta avseende är raska åtgärder av nöden, för att anslaget skall kunna tillgodogöras på ett effektivt sätt.

I 1964 års budget beviljades för första gången ett anslag om 2 000 mk för studieresor till de nordiska länderna åt seminarie- och lärarhögskolelever. I budgetpropositionen för år 1965 föreslås anslaget höjt till 6 000 mk.

### *Sektion III*

Bland de viktigaste frågorna rörande kontakterna mellan det finskspråkiga Finland och det övriga Norden vilka är aktuella kan nämnas a. *kritikerutbytet*, b. *press- och kulturattachéförhållandena i de nordiska länderna* samt c. *översättning av finskspråkig skönlitteratur till andra nordiska språk*. Dessutom förekommer ett tämligen livligt samarbete på teaterns, den bildande konstens och musikens, folkhögskole- samt folkbildningsområdet.

#### *a. Kritikerutbytet*

Vid sitt senaste plenarmöte antog Nordiska kulturkommissionen en resolution om utbyte av litteraturkritiker, vilken översändes till regeringarna. Den 24.8.1964 översände Nordiska kulturkommissionen till regeringarna en rekommendation om att regeringarna måtte vidtaga nödiga åtgärder för beviljande av statsmedel om Nkr 15 000 per år för nordiska kulturkritikerstipendier, samt att bestämmelserna rörande litteraturkritikerna skulle ändras så att också dessa stipendier skulle disponeras av hemlandets myndigheter.

Det kan konstateras att undervisningsministeriet i Finland redan under en tid av ung. 5 år ställt medel till förfogande för utväxling av kulturkritiker. Under år 1964 har 2 finländska kulturkritiker besökt Danmark, 1 Norge och 1 Sverige. Dessutom har 2 norska, 1 dansk samt 2 svenska kulturkritiker besökt Finland. För kostnaderna, som föranletts av utbytet har Finland stått, med undantag för att Danmark bekostat den ena finlän-

darens besök i Danmark. Ytterligare kan nämnas att kritikerutbytet föreslås i budgetpropositionen för år 1965 få ett eget anslag om 6 000 mk.

Kritikerutbytet handhas i Finland av Finlands kritikerförbund, vilken representerar kritikerna på konstens olika områden. Samarbetssvårigheter med de övriga nordiska länderna har uppstått bl. a. på grund av att där ej finns någon motsvarande enhetlig organisation.

#### *b. Press- och kulturattachéförhållandena i de nordiska länderna*

På förslag av finländska sektionssavdelningen har Nordiska kulturkommissionens Finlandsavdelning den 25.4.1963 gjort framställning till undervisningsministeriet om vidtagande av åtgärder för förbättrande av Finlands officiella representation på press- och kulturområdet i de nordiska länderna, vilken representation inte kan anses tillfredsställande, när vi inte har någon pressattaché i Danmark och Norge. I skrivelsen konstateras att samma person kunde handha pressattachéåliggandena i båda de omförmälda länderna. Undervisningsministeriet har omedelbart tillställt utrikesministeriet en avskrift av avdelningens skrivelse samt framhållit det såsom viktigt att utrikesministeriet måtte vidtaga nödiga åtgärder.

I regeringens budgetproposition för år 1965 föreslås en pressattachébefattning inrättad. Finlandsavdelningen anser det önskvärt att plenarmötet måtte rekommendera att denna pressattachébefattning placeras antingen i Köpenhamn eller Oslo.

#### *c. Översättning av finskspråkig skönlitteratur till andra nordiska språk*

I den promemoria, som uppgjordes för senaste plenarmöte konstaterades bl. a. att frånsatt s. k. best-sellers översätts nyutkommen finskspråkig skönlitteratur endast sporadiskt till annat nordiskt språk och att det vore önskvärt att i varje fall i någon omfattning få till stånd en verksamhet genom vilken konstnärligt högtstående finskspråkiga skönlitterära alster kunde översättas med iakttagande av en viss planmässighet.

Det kan konstateras, att det finns ett anslag i statsbudgeten för främjande av den svenska litteraturen, vilket anslag i någon utsträckning använts för översättning av finsk skönlitteratur.

Vid finska författareförbundets konferens i Helsingfors den 22 oktober 1963 upptogs frågan om översättning av finsk skönlitteratur till behandling. Någon resolution antogs ej utan beslöt man hålla ett senare möte på bredare basis. Frågan är alltså fortfarande helt öppen.

En betydande form av verksamheten i att främja kontakterna mellan de nordiska ländernas befolkning bedrivs av fadderortsrörelsen, där man försöker få så många med som möjligt av olika samhällsklasser. Fadderortsrörelsen omfattar även den svenskspråkiga befolkningen i Finland. Uttryckligen den finskspråkiga landsorten och ungdomen intar en betydande plats i detta samarbete, konstateras i en redogörelse av Cen-

tralförbundet för fadderortsverksamheten Sverige-Finland. Av år 1964 verkställd undersökning framgår att 430 orter i vårt land bedriver varaktigt kulturellt samarbete med sina fadderorter.

Samarbetet bedrivs mellan kommuner, församlingar, fria medborgarorganisationer, skolor, idrottssällskap och körer i form av studieresor, språkövningar och skådespel, kulturella tävlingar osv. Av undersökningen har även framgått att av de svenska deltagarna i fadderortsdelegationer till Finland över 70 % för första gången besöker vårt land. Motsvarande tal på finskt håll utgör 50 %. De största grupperna utgör lärare, skolelever samt kommunalmän. En ny form av utbyte utgör länsbesöken, med vars hjälp man åter fått med i samarbetet sådana kommuner, som under de senare åren stått utanför samarbetet.

Helsingfors den 12 november 1964

## **Berättelse**

### **från Nordiska socialpolitiska kommittén**

*(Överlämnad av Islands regering)*

Den nordiske socialpolitiske komité har i året 1964 holdt to møder, det første i Helsingfors 27.—28. april og det andet i Oslo 27.—28. oktober. De hovedemner, som komiteen har beskæftiget sig med, er følgende:

#### *Harmonisering af sociallovgivningen, generelt*

De almindelige principper for harmoniseringsarbejdet har været drøftet på møderne i Helsingfors og Oslo. I spørgsmålet om forholdet til Nordisk Råds socialpolitiske nimanlskomité vedtog komiteen på mødet i Helsingfors at udnævne en kontaktsmand.

#### *Harmonisering af arbejdsløshedsforsikringslovgivningen (Nordisk Råds rekommandation nr. 13/1964)*

Komiteen vedtog på mødet i Helsingfors at henvise denne sag til Det nordiske arbejdsmarkedsudvalg.

#### *Uddannelse af højere social-personale (Nordisk Råds rekommandation nr. 14/1964)*

På mødet i Helsingfors vedtog komiteen at udnævne et underudvalg til at behandle denne sag. Udvalget holdt sit første møde i oktober måned 1964.

#### *Gensidig indkrævning af forfaldne forsikringspræmier*

Efter at have drøftet denne sag på møderne i Helsingfors og Oslo vedtog komiteen at henstille til regeringerne at tage op spørgsmålet om en ændring af reglerne for inddrivelse af skatter, således at de muliggør indkrævning af forsikringspræmier fra personer, som flytter fra et nordisk land til et andet.

#### *Harmonisering af arbejderværnlovgivningen*

Underudvalget til behandling af visse sider af arbejderværnlovgivningen (harmoniseringsudvalget) afgav sin første indstilling i november 1961, hvor konklusionen var den, at følgende emner egnede sig for ensartet regulering i de nordiske lande:

1. Tankforskrifter for arbejde ombord i skibe, som fører eller har ført olie.
2. Værneregler for laste- og lossearbejde.
3. Værneregler for dykkerarbejde.
4. Sikkerhedsregler for gasflasker.
5. Sikkerhedsregler for trykluftanlæg.

I april måned 1962 sluttede komiteen sig til udvalgets forslag og tilrødede, at det videre arbejde med disse spørgsmål blev fremmet i de respektive lande. Samtidig vedtog komiteen at anmode udvalget om at foretage en udredning af reglerne om arbejde af børn og unge i de nordiske lande og overveje mulighederne for harmonisering på dette område. Udvalget afgav sin indstilling (indstilling II) i marts 1963, og på mødet i Helsingfors 1964 vedtog komiteen at slutte sig til udvalgets forslag i indstillingens punkt 2 vedrørende mindstealder for sysselsætning af unge i speciel virksomhed.

På komiteens møde i Oslo i oktober 1964 blev harmoniseringsudvalgets to indstillinger grundlag for diskussion. Komiteen gentog sin tidligere vedtagelse om at tilråde vedkommende fagmyndigheder i de nordiske lande at arbejde videre med de sagsområder, som blev nævnt i udvalgets forslag i dets første indstilling, med sigte på at nå frem til regler, som er mest mulig ensartede for de nordiske lande. Vedrørende udvalgets anden indstilling pegede komiteen på, at den er kendt med de regelmæssige møder, som holdes mellem cheferne for tilsynsmyndighederne i de nordiske lande, og anmodede om, at de spørgsmål, som behandles i indstillingen, tages op til nærmere drøftelse på chefsmøderne med sigte på at fremme i størst mulig udstrækning en udvikling med ensartede regler i de nordiske lande, når det gælder arbejde af børn og unge. Endvidere vedtog komiteen at indstilling I og II fra harmoniseringsudvalget sammen med et notat om sagens behandling skulle sendes til Nordisk Råds socialpolitiske komité.

#### *Den nordiske konvention om social tryghed*

På mødet i oktober 1964 fremlagde Det nordiske pensionsudvalg en rapport angående samordning af enke- og invalidepensioneringen (Nordisk Råds rekommandation nr. 19/1962) samt en hovedrevision af konventionen om social tryghed. Bilag 1 til rapporten indeholdt udkast til ændringer i konventionens art. 4. Komiteen vedtog en opfordring til det danske socialministerium om at sørge for gennemførelsen af en revision af konventionen i overensstemmelse med udvalgets udkast. Komiteen vedtog endvidere at pensionsudvalget skulle udarbejde forslag til en hovedrevision af konventionen. Udvalget skal ved dette arbejde tage hensyn til den norske og andre nordiske landes nye lovgivning med sigte på, at den reviderede konvention kan træde i kraft samtidig med den nye norske lovgivning om folkepension.

*Oplysninger til myndighederne for social omsorg i andet nordisk land, henvendelse fra Nordisk Råd*

På mødet i Oslo vedtog komiteen at tilråde regeringerne, at der i hvert land angives et centralt organ, som i tilfælde af behov giver oplysninger til sociale myndigheder i andet nordisk land.

*Samarbejde om sysselsætning af personer med nedsat arbejdsevne*

På mødet i Oslo fremlagde udvalget for samarbejde om sysselsætning af personer med nedsat arbejdsevne en rapport, indeholdende oplysninger om Det nordiske seminar om arbejdsprøvning og arbejdsdiagnostik, som udvalget arrangerede i Finland i maj/juni 1964.

*Oplysningskrift beregnet på udlandet om nordisk samarbejde på det sociale område*

På mødet i Oslo blev det oplyst, at en engelsk og fransk udgave kunne være klar i første kvartal af 1965. Komiteen vedtog, at publikationen også udgives på tysk.

Reykjavík i januar 1965

**TILLÆG**

**Nordiska socialpolitiska kommitténs sammansättning våren 1965**

Danmark:	Departementschef Finn Nielsen Kontorchef P. Juhl-Christensen
Finland:	Kanslichefen Aarne Tarasti Regeringsrådet Olavi Alanko
Island:	Departementschef H. J. Vilhjamson Fullmäktig J. S. Ólafsson
Norge:	Departementsråd Ottar Lund Ekspedisjonssjef K. J. Øksnes
Sverige:	Statssekreteraren L. A. Åström Generaldirektören Ernst Bexelius Rättsavdelningschefen Bengt Hamdahl



## **Berättelse**

### **från Nordiska samfärdselkommittén**

*Berättelsen ingår i »Slutberetning fra Nordisk Samfærdselskomité» (Nordisk udredningsserie 1964: 9).*

## Berättelse

### från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete

*(Överlämnad av Norges regering)*

Nordisk Råds økonomiske utvalg forutsatte under Rådets 12. sesjon at Ministerkomitéen fortsatt ville avgi redegjørelser om sin virksomhet angående nordisk økonomisk samarbeid. I brev av 2. november 1964 har Nordisk Råds presidium anmodet om at rådet til sin 13. sesjon mottar en redegjørelse om de nordiske lands samarbeid innen rammen av EFTA. Det nevnes i brevet bl. a. følgende spørsmål som er tatt opp til behandling i EFTA: en multilateral dobbeltbeskatningsavtale, standardisering av industrinormer, monopoler og andre konkurransebegrensninger, harmonisering av kontroll- og sikkerhetsbestemmelser av forskjellige slag samt utvidelse av etableringsretten.

Ministerkomitéen vil i den anledning gi følgende redegjørelse om nordisk økonomisk samarbeid. I særskilt bilag til rapporten [*se Tillägg 3*] har en gitt en redegjørelse for samarbeidet i EFTA, GATT, UNCTAD og OECD. Hva spesielt angår de spørsmål som er reist i Presidiets brev viser en til avsnittet om EFTA i nevnte bilag.

Utviklingen av den nordiske samhandel fremgår av *Tillägg 4*.

Spørsmålet om opprettelse av nordisk investeringsbank er behandlet i *Tillägg 5*.

#### *Handelspolitisk samarbeid*

Etableringen av et felles marked for industrivarer mellom Danmark, Finland, Norge og Sverige vil snart være en realitet som følge av EFTA- og FINEFTA-avtalenes skrittvis gjennomføring av tollavviklingen. Om utviklingen i samhandelen mellom de nordiske land i perioden 1959—1963 henvises til *Tillägg 4*.

De nordiske land har et nært samarbeid i de forskjellige internasjonale organisasjoner som arbeider med det formål å fremme verdenshandelen. I denne forbindelse vises til *Tillägg 3* vedrørende EFTA/FINEFTA, GATT (Kennedy-runden), FN-konferansen for handel og utvikling og OECD. De nordiske ministre og embetsmenn møtes således vanligvis før deres deltakelse i forhandlinger i de internasjonale organisasjoner, og det er til sta-

dighet kontakt mellom vedkommende myndigheter i de respektive hovedsteder. Dessuten blir det ofte arrangert, bl. a. i hovedstedene, møter mellom de interesserte forut for deres deltakelse i drøftelser i angjeldende organisasjoner for så vidt mulig å samordne de nordiske lands holdning.

Videre kan nevnes det arbeid som pågår innenfor FN's regionale økonomiske kommisjoner. På det pengepolitiske og valutariske felt foregår et intimt samarbeid i Det internasjonale pengesfond og Den internasjonale bank. De nordiske representanter til slike organisasjoner og konferanser har som vanlig møttes til uformelle meningsutvekslinger for å samordne synspunkter og for å klargjøre de enkelte lands interesser i de ulike saker det skal forhandles om.

Samarbeidsministrene har som tidligere hatt drøftinger med hverandre, bl. a. når de har møttes ved ovennevnte konferanser. Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg har i 1964 foruten egne møter hatt to fellesmøter med representanter for de nordiske lands industriorganisasjoner om aktuelle EFTA-problemer, GATT-problemer og andre handelspolitiske spørsmål. Likeledes har sjefene for de handelspolitiske avdelinger i utenriksdepartementene hatt regelmessige møter.

### *Produksjonssamarbeid*

Som meddelt i forrige års redegjørelse har Ministerkomitéen gitt Samarbeidsutvalget i oppdrag å følge utviklingen av produksjonssamarbeidet i Norden. Samarbeidsutvalget har hatt kontakt med industriens organisasjoner. En har derved kunnet konstatere at utviklingen i retning mot et øket nordisk foretakssamarbeid over grensene har fortsatt i 1964. Fra industriforbundenes side har det vært fremholdt at det er gått for kort tid siden den forrige undersøkelse om det nordiske produksjonssamarbeid, til å foreta en omfattende og tidkrevende enquête blant foretakene i de nordiske land med sikte på nærmere å kartlegge den siste utviklingen av dette samarbeid.

Som tidligere nevnt har det i 1964 vært avholdt to møter mellom Samarbeidsutvalget og de nordiske industriforbund. Det er herved brakt på det rene at det for tiden ikke foreligger noen ønskemål fra industriens side om nye statlige tiltak som kan lette samarbeidet mellom nordiske foretak.

### *Samarbeid om eksportkredittgaranti*

I foregående års redegjørelse ble det meddelt at et samarbeid er etablert mellom garantiinstituttene for eksportkreditt i Danmark, Norge og Sverige som innebærer at eksportkredittgaranti for leveranser som to eller flere nordiske land deltar i, skal avgis av instituttet i hovedleverandørens land under forutsetning av at verdien av leveransene fra andre land ikke overstiger 30 % av kontraktsverdien. Dette samarbeid er nå utvidet til å omfatte også garantiinstituttet i Finland.

### *Garanti av investeringer i utviklingsland*

Samarbeidsutvalget har nedsatt et spesialutvalg for utredning av spørsmålet om garantier for investeringer i utviklingslandene. Med utgangspunkt i innsamlet internasjonalt og nordisk materiale vurderer spesialutvalget problemer som er forbundet med investeringsgarantiene for å finne fram til egnede former for samarbeidet.

Siden beslutningen om utvalgets nedsettelse ble truffet i desember 1963 er de internasjonale forhandlinger om etablering av et multilateralt investeringsgarantisystem blitt intensivert. Utvalget vil i sitt fortsatte arbeid følge utviklingen på dette område.

### *Statistisk samarbeid*

Samarbeidsutvalget har tidligere utarbeidet en rekke forslag angående samarbeid på næringsstatistikkens område, herunder en felles næringsstatistisk nomenklatur og visse felles regler for næringsstatistikkens utforming ellers. Disse forslag er siden lagt til grunn for utenrikshandelsstatistikken og i en viss utstrekning også den øvrige næringsstatistikk. Gjennom disse tiltak har en i betydelig grad oppnådd at de nordiske lands næringsstatistikk er jevnførbar. Erfaringene har imidlertid vist at skal denne jevnførbarhet kunne bibeholdes, må det skje en fortløpende koordinering mellom disse land i næringsstatistiske spørsmål. Formene for dette samarbeid har vært gjenstand for drøftinger mellom sjefene for de statistiske myndigheter i de nordiske land. Det er enighet om at innenfor rammen av det nordiske sjefstatistikkersamarbeid skal det tas opp til behandling forskjellige aktuelle næringsstatistiske spørsmål, f. eks. spørsmål vedrørende den felles nordiske varenomenklatur.

### *Samråd vedrørende den økonomiske politikken*

I Ministerkomitéens rapport til rådssesjonen i 1963 ble det gjort rede for det nordiske samarbeid på den økonomiske politikken område. I siste år er dette samarbeidet blitt utvidet med møter mellom de nordiske finansministrene. To slike møter har funnet sted i 1964.

### *Finansielt samarbeid*

Etter oppdrag av Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg har Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål utarbeidet en rapport om opprettelse av en nordisk investeringsbank, jfr. Nordisk Råds rek. nr 9/1964. Rapporten og Samarbeidsutvalgets uttalelse vedlegges som *Tillagg 5*.

Det finansielle utvalget har også hatt en foreløpig diskusjon om liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden, jfr. Nordisk Råds rekommendasjon nr. 16/1964. En instilling ventes å foreligge til sesjonen 1966.

Ved siden av arbeidet med de to ovennevnte utredninger har utvalget på sine møter hatt orienteringer og meningsutvekslinger om aktuelle interna-

sjonale betalings spørsmål og om de nordiske lands forhold til de internasjonale økonomiske organisasjoner, som arbeider med finansielle og valutatiske spørsmål.

Oslo, 23. desember 1964

På vegne av Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid

*Trygve Lie*

### **TILLÄGG 1**

#### **Medlemmar i Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete**

Økonomiminister Henry Grünbaum, København  
Handels- og industriminister T. A. Wiherheimo, Helsingfors  
Handelsminister Gylfi Gislason, Reykjavík  
Handelsminister Trygve Lie, Oslo  
Handelsminister Gunnar Lange, Stockholm

### **TILLÄGG 2**

#### **Medlemmar i Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet**

*Danmark:* Departementschef Otto Müller, Handelsministeriet  
Departementschef P. Gersmann, Finansministeriet  
Udenrigsråd Jens Christensen, Udenrigsministeriet

*Finland:* Avdelningschefen Reino Honkaranta, ministeriet för utrikes-  
ärendena, *ordförande*  
Överdirektören Kalervo Hentilä, handels- och industriministeriet  
Avdelningschefen Erik Törnqvist, finansministeriet

*Island:* Departementschef Thorhallur Asgeirsson, Handelsdepartementet  
Direktör Jónas Haralz, Ekonomiska institutet  
Departementschef Agnar Kl. Jónsson, Utrikesdepartementet

*Norge:* Expeditionschef T. Stokke, Handelsdepartementet  
Expeditionschef J. Halvorsen, Utenriksdepartementet

*Sverige:* Statssekreteraren G. von Sydow, handelsdepartementet  
Bitr. kabinettssekreteraren N. Montan, utrikesdepartementet  
Statssekreteraren K. Wickman, finansdepartementet

*Suppleanter:*

Byråchefen Å. Englund, handelsdepartementet  
Utrikesrådet G. Ryding, utrikesdepartementet  
Kommerserådet O. Lindqvist, kommerskollegium

*TILLÄGG 3***Samarbeid i internasjonale organisasjoner***EFTA*

I 1964 har EFTA's og FINEFTA's ministerråd hatt møter i Genève den 13. og 14. februar, i Edinburgh den 9. og 10. juli og i Genève den 19. og 20. november.

Samarbeidet innen EFTA fortsatte i 1964 etter de retningslinjer som ble trukket opp i de foregående år, inntil tidspunktet for innførelsen av den britiske importavgift på 15 %. Denne foranstaltning måtte naturlig dominere ministermøtet den 19.—20. november.

På møtet fremhevet de øvrige medlemsland at den alvorligste virkning av det britiske skritt var en dyp tillitskrise i EFTA-samarbeidet. Hvis tilliten skulle gjenopprettes, måtte Storbritannia med annet enn ord vise vilje til å bidra til en videreførelse av samarbeidet.

Fra britisk side benektet en ikke at avgiften var i strid med konvensjonens bestemmelser, men det ble fremhevet, at den trufne foranstaltning var mindre skadelig for EFTA-partnerne enn kvantitative restriksjoner, som er forutsett i konvensjonen i tilfelle av betalingsbalansevanskeligheter for et medlemsland.

Fra britisk side ble det forsikret at avgiften bare var en midlertidig foranstaltning og at den britiske regjering var fast besluttet på å redusere og oppheve den på tidligst mulig tidspunkt. Presset av de øvrige lands krav om en mer imøtekommende britisk holdning fremsatte de britiske ministre et kompromissforslag. Som resultat oppnåddes enighet om en tekst, hvor den britiske regjering erklærte som sin hensikt i løpet av noen måneder å påbegyane en avvikling av importavgiften.

En britisk beslutning om at eksportører, som før avgiftens innførelse har inngått kontrakter til faste priser, inklusiv toll og avgifter, ville kunne forhøye prisene med avgiftsbeløpet, ble ikke betraktet som tilstrekkelig. De øvrige land anmodet den britiske regjering om å akseptere bilaterale forhandlinger med medlemslandene om de konkrete tap, som de firmaer som har inngått kontrakter i tillit til konvensjonens bestemmelser, måtte lide.

Ministrene ble enige om nøye å følge den videre utvikling og vedtok at den

arbeidsgruppe som hadde avlagt rapport til ministermøtet om den britiske betalingsbalansesituasjonen og om de forholdsregler, den britiske regjering hadde tatt for å løse vanskelighetene, skulle fortsette sitt arbeid.

Det er videre nedsatt et utvalg som skal undersøke hvordan det nye britiske eksportrabattsystem virker i praksis, om tiltak av denne art er i samsvar med bestemmelsene i EFTA- og FINEFTA-avtalene og hvordan ordningen antas å påvirke de øvrige medlemsstaters og Finlands handelsinteresser. Ministrene vil på et møte i februar 1965 på ny overveie situasjonen.

Til slutt ble det vedtatt at det skal nedsettes en økonomisk komité med henblikk på i fremtiden å skape mulighet for mer dyptgående konsultasjoner vedrørende medlemslandenes økonomiske og finansielle politikk.

### *Tollavviklingen*

Hva tollavtrappingen angår er satsene i dag i prinsippet ved intra-EFTA handel 40 % av basistollen og pr. 31. desember 1964 vil satsene gå ned til 30 %. I henhold til tidstabellen skal tollene — og de kvantitative restriksjoner — i prinsippet være avviklet 31. desember 1966. Som supplement hertil er bestemt at beskyttelseelementet i landenes fiskaltollsatsler skal avvikles enten på en gang pr. 1. januar 1965, eller gradvis i takt med den alminnelige tollavtrapping.

I henhold til EFTA-konvensjonen kan fra og med 1. januar 1970 — det opprinnelig fastsatte tidspunkt for tollavviklingens gjennomføring — område tollbehandling nektes for varer, som det er ydet tollgodtgjørelse for av de medlemsstater hvor varene har gjennomgått de fremstillingsprosesser, som gir dem områdeopprinnelse. Under ministermøtet i Lisboa i mai 1963 ble mulighetene drøftet for å endre tidspunktet for reglens ikrafttreden til 31. desember 1966. På dette tidspunkt skal all toll for frihandelsvarer etter den akselererte avviklingsplanen i alminnelighet være avviklet. En analyse av omfanget og virkningene av opphevelse og bibeholdelse av adgangen til tollrestitusjon etter denne dato nærmer seg sin avslutning slik at avgjørelse om hva som skal skje fra 1/1 1967, ventes å bli truffet i løpet av 1. halvår 1965.

Spesiell interesse har vært knyttet til spørsmålet om tollavtrappingens virkning på konsumentprisene. Undersøkelser av dette spørsmål har tidligere vært utført i flere EFTA-land. For å få en samlet oversikt over problemene på dette område foregår nå tilsvarende undersøkelser innen EFTA's ramme.

### *Avviklingen av sekundære handelshindringer*

EFTA har lagt større vekt på de sekundære handelshindringer, etter hvert som avviklingen av toll og kvantitative restriksjoner gjennomføres. Under den aktivitet, som utfoldes innen EFTA på dette område, har de nordiske land til stadighet holdt nær kontakt med hverandre. Dette er skjedd mel-

lom hovedstedene, likesom det er alminnelig at de faste representanter i Genève og de til enkelte møter utsendte eksperter utveksler synspunkter og søker å koordinere de nordiske lands holdning. Videre har det forut for drøftelser i arbeidsutvalg i EFTA vært avholdt egne møter med deltakelse av representanter for samtlige nordiske land for så vidt mulig å oppnå en felles holdning.

Det ble på Ministerrådsmøtet i EFTA i Genève 13.—14. februar d. å. oppnådd enighet om at en arbeidsgruppe skulle opprettes for å undersøke hva EFTA kan gjøre vedrørende *industrielle standarder*.

På arbeidsgruppens møte i mai 1964 og på et senere rådsmøte i slutten av juni s. å. ble det oppnådd enighet om at EFTA burde støtte og oppmuntre de internasjonale standardiseringsorganisasjoners arbeid. Dette burde bl. a. gjøres ved i størst mulig utstrekning å ta hensyn til de anbefalinger og vedtak som blir truffet og ved å konsultere hverandre om problemer som ikke har funnet sin løsning innenfor det allerede eksisterende internasjonale samarbeid. En skulle også søke å styrke de nasjonale standardiseringsorganer. Medlemslandene var enige om å underrette hverandre før de setter i kraft nye eller endrede tvungne standarder (d. v. s. sikkerhetsbestemmelser, tekniske forskrifter etc.). Videre var det enighet om å holde hverandre orientert om utviklingen i Fellesmarkedet.

Det er ikke nedsatt noen permanent arbeidsgruppe på dette område, men det er ikke utelukket at standardiseringsekspertene kan bli innkalt på nytt senere for å drøfte spesielle konkrete spørsmål eller behandlingsmåten av slike saker i EFTA og i medlemslandene.

Det bør for øvrig nevnes at på standardiseringsområdet har det fra flere år tilbake funnet sted et regelmessig samarbeid mellom de nordiske land innenfor INSTA, som er de nordiske standardiseringsforbunds samarbeidsorgan. Videre kan nevnes det samarbeid som pågår når det gjelder standardisering av elektrisk materiell m. v., dels mellom de nordiske elmateriellkontrollanstaltene, dels innen den nordiske komité som har til oppgave å utarbeide forslag vedrørende en nordisk samordning av de statlige installasjonsforskrifter for elektrisk materiell.

Den danske delegasjon i Genève har i juli 1964 fremmet et forslag om en egen arbeidsgruppe i EFTA for *merkingsbestemmelser, varedeklarasjoner m. m.* Videre ble det antydnet at EFTA-landene burde ta sikte på »standstill» og en konsultasjonsprosedyre i slike saker for å hindre eller redusere handelshemmende virkninger av slike bestemmelser.

Mandatet for en eventuell arbeidsgruppe for merkingsbestemmelser er for tiden under diskusjon.

Arbeidsgruppen for *restriktive forretningsmetoder* i EFTA holdt sitt 3. møte i Genève i september 1964. Gruppen vil eventuelt holde sitt siste møte i januar 1965 for å drøfte det endelige utkast til rapport til Rådet. Formålet er å undersøke om andre eller ytterligere bestemmelser er nødvendige



i tilknytning til EFTA-konvensjonens art. 15 om restriktive forretningsmetoder. Mandatet pålegger arbeidsgruppen også å undersøke prosedyren for behandling av bestemte tilfelle innen dette område som ville kunne reises i henhold til Konvensjonens art. 31 om fremgangsmåten ved konsultasjoner og klager.

Drøftelsene i arbeidsgruppen har konsentrert seg om en gjennomgåelse av lovgivning og praksis i forbindelse med restriktive forretningsmetoder. Gruppen har også gjennomgått hypotetiske tilfelle for å klarlegge i hvilken utstrekning medlemslandenes nasjonale lovgivning og praksis setter dem i stand til å oppfylle Konvensjonens art. 15.

Gjennomgåelsen har vist at lovgivningen i flere land er mangelfull. Visse former for restriktive forretningsmetoder er ikke dekket av nasjonal lovgivning i en del land. Medlemslandene har dessuten ingen eller svake regler for å gripe inn mot restriktive forretningsmetoder som motvirker internasjonal handel.

Arbeidsgruppens rapport foreligger ennå ikke, og det er derfor for tidlig å uttale seg om resultatet av dens arbeid.

Fra nordisk side er det uttrykt ønske om å få en mer permanent rådgivende gruppe innen EFTA til å ta seg av saker om restriktive forretningsmetoder.

Arbeidsgruppen for *etableringsrett* i EFTA har i 1964 holdt to møter. Nytt møte vil antakelig finne sted medio januar 1965.

Formålet er å undersøke om andre eller ytterligere bestemmelser er nødvendige i tilslutning til Konvensjonens art. 16 om etableringsrett. Mandatet pålegger arbeidsgruppen også å undersøke prosedyren for behandling av spesielle tilfelle innenfor dette område som ville kunne reises med støtte i art. 31.

Arbeidsgruppen ble på sitt første møte i juni måned enig om å samle inn opplysninger om lover og praksis som har betydning for etablering av økonomiske foretak i medlemslandene. På siste møte i arbeidsgruppen drøftet en medlemslandenes svar.

De videre drøftelser i arbeidsgruppen vil bli fortsatt med eksamineringen av landenes bestemmelser og praksis på området. På etableringsrettens område har samråd mellom de nordiske lands representanter — foruten i forbindelse med arbeidsgruppens møter — funnet sted ved særskilte nordiske møter.

På ministermøtet i Genève den 19. og 20. november 1964 ble spørsmålet om et nærmere samarbeid mellom EFTA-landene på *patentområdet* tatt opp fra svensk side. Hensikten med dette initiativ er i første rekke å diskutere forutsetningene for en felles opptreden i de spørsmål som aktualiseres av arbeidet innen EEC om en felles patentkonvensjon. Ministrene ble enige om at spørsmålet skulle overveies nærmere innen EFTA's faste råd.

I denne sammenheng vil en minne om det samarbeid på patentområdet

som finner sted på nordisk basis. Således har samarbeidende nordiske komitéer fremlagt felles forslag til en ensartet nordisk patentlovgivning. Ved denne utredning er det tatt hensyn til det arbeid som er utført innen Europarådets ekspertkomité for patentspørsmål og det innen EEC-statene foretatte arbeid.

Første møte i Handelsekspertkomitéens undergruppe for *offentlig anbuds- og innkjøpspolitikk* i EFTA fant sted i november 1964 i Genève.

Undergruppens mandat er å undersøke de offentlige foretaks praksis i den utstrekning denne faller inn under Konvensjonens art. 14 om offentlige foretak. Gruppen skall analysere den aktuelle situasjon og de tiltak som medlemslandene måtte ha tatt eller har planlagt å sette i verk for å bringe gjeldende bestemmelser og praksis i overensstemmelse med art. 14 og fremsette forslag til Rådet om anbefalinger for å få i gang ytterligere tiltak fra medlemslandenes side.

Mandatet omfatter alle forhold som dekkes av art. 14, således all praksis som direkte og indirekte knytter seg til *kjøp og salg* av varer ved sentrale, regionale og kommunale myndigheter, statsmonopoler, statseide bedrifter, halvoffentlige foretak som av det offentlige er gitt enerett til kjøp eller salg av bestemte varer og enhver annen organisasjon hvorigjennom et medlemsland kan kontrollere eller vesentlig påvirke importen fra eller eksporten til et annet medlemsland.

Et spørreskjema vedrørende kjøp og salg av varer ved sentrale myndigheter var satt opp på Handelsekspertkomitéens møte i mars 1964 basert på OECD-undersøkelse men supplert med ytterligere spørsmål under hensyn til EFTA-forpliktelsene. Svarene på dette spørreskjema ble drøftet på undergruppens møte i november 1964. Her ble det også oppnådd enighet om et spørreskjema for nasjonaliserte industrier og halvoffentlige foretak. Svarene på sistnevnte skjema vil bli drøftet senere. På undergruppens neste møte i februar 1965 vil en antakelig også drøfte et oversiktsdokument som skal utarbeides av Sekretariatet over formelle og praktiske vansker i forbindelse med oppfyllelsen av art. 14.

Regler om gradvis avvikling av *subsidiert eksport av landbruksvarer*, som skader andre EFTA-lands interesser, jfr. art. 24,2 ble vedtatt i forbindelse med EFTA-ministermøtet den 19.—20. november.

Et medlemsland som erkjenner eller bringes til å erkjenne at subsidiert eksport av en bestemt jordbruksvare fra dets territorium skader et annet medlemsland, skal treffe egnede tiltak for å fjerne skaden. I andre tilfelle kan et medlemsland, som finner at subsidiert eksport av en bestemt jordbruksvare fra et annet lands territorium skader dets interesser, innbringe saken for EFTA's råd. Rådet skal straks undersøke saken og kan på grunnlag av flertallsavgjørelse gi anbefalinger til den anklagede part om hvilke tiltak den bør treffe for å fjerne skaden. Ved bedømmelsen om det foreligger skadevoldende subsidiert eksport, skal Rådet ta hensyn til en rekke

nærmere angitte faktorer, herunder om angjeldende eksport er tradisjonell.

Den spesielle komité som hvert år skal gjennomgå EFTA-landenes samhandel med jordbruksvarer, skal undersøke måter og midler til å unngå at skadevoldende subsidiert eksport fra EFTA-landene oppstår.

Innen utgangen av 1966 skal rådet undersøke om de vedtatte regler vil vise seg tilstrekkelige til å oppfylle formålet med konvensjonens bestemmelser på dette område.

Problemet i forbindelse med *ulike prisnivåer på landbruksråvarer*, som inngår i industrivarer, er blitt undersøkt av en spesiell arbeidsgruppe. Forholdet er at visse land mener det er umulig å innrømme andre EFTA-land områdetollbehandling for industrivarer hvori inngår landbruksråvarer, som har en lavere pris i vedkommende eksportland enn i importlandet. Derfor foreslår Sveits og Østerrike at det om nødvendig ved endring av EFTA-konvensjonen skal gis adgang til bruk av importavgifter på vedkommende industrivarer, mens især Danmark og Norge motsetter seg dette. I forbindelse med EFTA-ministermøtet den 19.—20. november ble Sveits og Østerrike innrømmet utsettelse med å avvikle den vedtatte 10 % tollnedsettelse pr. 31. desember 1964 for de berørte ferdigvarers vedkommende (sjokolade- og sukkervarer m. v.) inntil utgangen av juni 1965. Det ble samtidig besluttet at det innen 31. mars 1965 skal være truffet endelig beslutning om adgangen til bruk av importavgifter.

En spesiell komité har i samsvar med bestemmelsene i art. 25 foretatt den første årlige *oversikt av handelen med jordbruksvarer* og utarbeidet en rapport herom. Rapportens generelle konklusjon er at EFTA-handelen med landbruksvarer i de siste 3 1/2 år viser en økning som alt i alt svarer til den gjennomsnittlige tilvekstrate i EFTA-handelen i alminnelighet. Men utviklingen varierer betydelig fra land til land, og for så vidt Danmark angår lå økingen noe under gjennomsnittet. Denne ekspansjon i samhandelen med landbruksvarer skyldes ikke minst den import- og produksjonspolitik, som U.K., Sveits og Sverige har ført.

På tross av den generelle økning av EFTA-handelen med landbruksvarer viser rapporten at de åtte land har visse generelle og spesielle problemer. Disse problemer kan bli større i fremtiden, med mindre avhjelpende forholdsregler blir truffet. Særlig oppmerksomhet krever den av enkelte land førte selvforsyningspolitikk som fører til overskuddsproduksjon for visse varers vedkommende, især innenfor meierisektoren og eggsektoren. Hvis ikke endringer gjennomføres i denne politikk, må det ventes at økede overskudd vil oppstå og at vedkommende land må anvende ytterligere midler til eksportstøtte. En har derfor funnet det nyttig å undersøke nødvendigheten av den førte selvforsyningspolitikk. Videre har en funnet det ønskelig å undersøke spørsmålet om EFTA-samarbeid med hensyn til subsidiert eksport fra tredjeland til EFTA-området. Slik eksport finner allerede sted når det gjel-

der egg, og en undersøkelse av mulighetene for et samarbeid på dette område synes derfor å være et påtrengende problem.

Når det gjelder *handelen med fisk* ble hvalkjøttekstrakt fra 30. september 1964 tatt ut av den listen over fisk og andre marine produkter som ikke har frihandelsstatus.

EFTA-rådet nedsatte på møte den 3. mars 1964 en arbeidsgruppe med oppdrag å undersøke om det er teknisk mulig å opprette en multilateral *dobbeltbeskattnings-avtale* for EFTA-statene og fremlegge forslag om hvorledes spørsmålet bør behandles i EFTA.

På gruppens møte i mai 1964 var det enighet om at det fra et teknisk synspunkt synes mulig å gjennomføre en slik avtale innen EFTA.

På møte i juni 1964 besluttet EFTA-rådet at gruppen skal søke å utarbeide utkast til en avtale på grunnlag av OECD's konvensjonsutkast om dobbeltbeskatning.

Som et første skritt i dette arbeid har en overlevert til EFTA-sekretariatet detaljerte kommentarer vedrørende de endringer eller kompletteringer av OECD-konvensjonens forskjellige artikler som er nødvendig for opprettelse av en EFTA-avtale. Disse kommentarer ble gjennomgått av gruppen på et møte i januar 1965.

Den *økonomiske utviklingskomité* har bl. a. behandlet en rekke eksportfremmende tiltak. Et kollokvium har drøftet målsetting, virkemidler og organisasjoner i forbindelse med regional utbygging i EFTA-landene. Et nytt kollokvium vil drøfte spørsmålet om finansieringsteknikk i forbindelse med utbygging av industri.

### GATT

Hovedvirksomheten innen organisasjonen konsentrerer seg for tiden omkring »Kennedy-runden». Denne ble formelt åpnet ved et ministermøte i Genève 4. mai 1964. Under møtet var det enighet om at som arbeidshypotese for forhandlingene skulle en utgå fra en generell lineær tollsenkning på 50 %. Sluttoppgjøret skulle imidlertid være avhengig av løsninger på andre problemer som aktualiseres under forhandlingene, f. eks. forskjell i tollnivå i de ulike land, omfanget av unntakene, jordbruksproblemene og avviklingen av andre handelshindringer enn toll.

Det problem som henger sammen med forskjell i tollnivåene i de forskjellige land eller det såkalte disparitetsproblemet, er i første omgang blitt aktualisert av De Seks som hevder at en 50 %-reduksjon av en meget høy toll for en vare i ett land ikke kunne ventes å gi samme fordeler som en tilsvarende senkning for samme vare i et annet land der tollene før reduksjonen ligger på et relativt lavt nivå.

Forskjellige forslag til løsning av disparitetsproblemet har vært fram-

lagt under diskusjonene hittil, men noen endelig løsning er ennå ikke funnet.

Det kan ventes at en rekke land vil se seg tvunget til å unnta visse varer fra den generelle tollsenkningen. Det er imidlertid enighet om at slike unntak må begrenses til det absolutte minimum og være begrunnet med »overriding national interests». De ulike lands unntaksliste underkastes eksaminasjon. Med hensyn til de nordiske lands stilling har Danmark, Norge og Sverige ikke fremlagt unntaksliste i denne omgang, men har forbeholdt seg retten til å tilbakekalle fremlagte tilbud for å oppnå resiprositet. Finland har lagt fram en liste over visse varer som det kreves unntak for.

Flere land vil formodentlig annelde de tilfelle hvor man ønsker påberope seg disparitetsregelen. Omfanget av de alminnelige tollreduksjoner kan derved komme til å bli redusert ytterligere.

Under ministermøtet i GATT i mai 1963 var det enighet om under henvisning til jordbrukets betydning i verdenshandelen, at handelsforhandlingene skal ta sikte på akseptable betingelser for jordbruksvarenes adgang til verdensmarkedet. Spørsmålet om hvorledes landbruket skal inkluderes i Kennedy-runden er et viktig problem. Løsningen av landbruksproblemene vil selvsagt være en stor betydning for de landbruksseksporterende land. De Forente Stater har lagt vekt på at landbruksvarene i sin helhet inkluderes under forhandlingene for at de landbruksseksporterende land kan bli satt i stand til å delta i Kennedy-runden på like fot med de øvrige land. De Seks har på sin side lagt fram en plan om at landene skal forhandle seg fram til en binding, inntil videre for en 3-årsperiode, av den samlede støtte (montant de soutien), som ytes de enkelte landbruksvarer. Det er imidlertid reist tvil om slik binding av landbruksstøtten vil gi en tilfredsstillende sikkerhet for at de eksporterende land kan opprettholde sine leveranser i tradisjonelt omfang. Det har hittil ikke vært mulig å bli enig om hvilke regler som skal legges til grunn for forhandlingene i Kennedy-runden.

For visse varegrupper, f. eks. korn, kjøtt, meieriprodukter, diskuteres mulighetene for å treffe generelle arrangementer i form av verdensomspennende avtaler. For andre jordbruksprodukter undersøkes i hvilken utstrekning de automatiske tollsenkningsregler kan tillempes eller om særskilte regler skal fastsettes.

Det er ennå ikke klart hvordan handelen med fisk skal behandles. Fra norsk side er det med støtte fra de andre nordiske land foreslått at den generelle tollreduksjonsplan må bli gjort gjeldende for fisk og fiskevarer. De Seks hevder derimot at fiskerne får inntektsstøtte på samme måte som jordbrukerne og at det ikke er rimelig at fiskevarene gis industristatus.

Spørsmålet om utviklingslandenes deltagelse i Kennedy-runden er viet spesiell oppmerksomhet. Det er enighet om at det ikke skal forlanges full

resiprositet fra utviklingslandene, d. v. s. at utviklingslandene skal kunne være med i forhandlingene selv om disse land på sin side måtte komme til å yte lite. Industrilandene er oppfordret til å unngå å føre opp på sine unntakslistene varer som er av særlig betydning for utviklingslandenes eksport.

Når det gjelder andre hindringer enn toll pågår det drøftelser bl. a. vedrørende reglene for tollverdibestemmelsene, tekniske og administrative handelshindringer og statlige innkjøpsbestemmelser.

Det aksjonsprogram vedrørende bl. a. toll, interne avgifter samt kvantitative restriksjoner for løsning av utviklingslandenes problemer som våren 1963 ble vedtatt av GATT, var særlig drøftet i tilknytning til bestemte varer, men det skulle forutsetningsvis kunne utvides til andre varer som det oppnås enighet om. Det ble etablert en aksjonskomité for å følge opp gjennomføringen av programmet. I løpet av 1964 er det gjort visse fremskritt, riktignok i begrenset utstrekning. De resultater som er oppnådd og det arbeid som pågår i GATT må imidlertid sees på bakgrunn av og i sammenheng med FN-konferansen for handel og utvikling.

På en ekstraordinær sesjon av De Kontraherende Parter i GATT i november 1964 ble det vedtatt et forslag til tillegg til GATT-avtalen om forholdene til utviklingslandene. Forslaget er oversendt til godkjenning hos de kontraherende parters regjeringer. Det tas sikte på å gi en institusjonell og juridisk ramme for arbeidet med utviklingslandenes handelsproblemer. Forslaget trekker opp målsetting og prinsipper for dette arbeid, men innebærer dessuten konkrete forpliktelser som de utviklede land skal påta seg overfor utviklingslandene.

#### *FN-konferansen for handel og utvikling (UNCTAD)*

Konferansen fant sted 23. mars—16. juni 1964. Den ble sammenkalt for å vurdere de problemer som knytter seg til en utvidelse av den internasjonale handel som et ledd i økonomisk og sosial utvikling i verden som helhet, og for om mulig å treffe praktiske tiltak for å imøtekomme de særlige behov i utviklingslandene.

Konferansens resultater fremgår av en sluttakt som bl. a. inneholder et antall rekommandasjoner vedrørende dels vedtakelse av ulike tiltak med sikte på å bedre utviklingslandenes stilling, dels forslag til opprettelse av nye institusjoner innen FN's ramme for videre behandling av disse problemer. Sluttakten og rekommandasjonene går nå til FN's generalforsamling for godkjenning.

Arbeidet på konferansen foregikk i 5 hovedkomitéer. 1. komité drøftet råvareproblemer, 2. komité handelen med halvfabrikata og ferdigvarer, 3. komité finansielle spørsmål og tjenesteytelser, herunder skipsfarten, 4. komité behandlet institusjonelle løsninger, d. v. s. først og fremst spørsmålet om hvordan det arbeid som konferansen startet skal føres videre,

og endelig 5. komité utvidelse av handelen og dens betydning for økonomisk utvikling, og virkningene av regionale grupperinger.

På grunn av utviklingslandenes økonomiske struktur fikk råvareproblemene naturlig nok en fremtredende plass i diskusjonen ved konferansen. Disse land produserer ofte bare noen få råvarer, og landenes eksportinntekter er derfor direkte avhengig av avsetningsforholdene for disse produkter. Lave råvarepriser og ugunstig prisutvikling for råvarer er viktige årsaker til at utviklingslandenes betalingsunderskudd er blitt stadig større i forhold til de industrialiserte lands.

Spørsmålet er hvilke midler som — utover tiltak med sikte på å fjerne hindringer for avsetningen av utviklingslandenes råvarer — best kan nyttes. I praksis er det hittil bare internasjonale råvareavtaler som er kommet til anvendelse som internasjonale virkemidler. Det er vanskelig å vurdere i hvilken grad de eksisterende råvareavtaler og arrangementer har bidratt til å stabilisere råvaremarkedene.

Utviklingslandene krever at for råvarene skulle det i tillegg til avskaffelsen av handelshindringene, opprettes et system for kompensasjonsfinansiering, d. v. s. en inntektsoverføring fra industriland til utviklingsland til dekning av de tap som utviklingslandene lider ved sviktende bytteforhold.

Den annen hovedgruppe av vareproblemer omfattet handelen med ferdigvarer og halvfabrikata. De underutviklede land mener at like viktig som å treffe tiltak for å sikre avsetningen av råvarer og stabilisere og bedre råvareprisene, er det å utbygge utviklingslandenes produksjon og eksport av ferdigvarer. Selv om det lykkes å heve utviklingslandenes valutainntekter gjennom en bedring av bytteforholdet som følge av spesielle konsesjoner fra industrilandene og ytterligere å styrke tilgangen av kapital gjennom en internasjonal finansieringsordning, er problemene fortsatt store. Den industri som eventuelt reises ved hjelp av disse midler, må sikres markeder for sin produksjon.

Utviklingslandene krevet en opphevelse av hindringene for deres varer på industrilandenes markeder, så vel når det gjaldt toll som kvantitative restriksjoner og interne avgifter. Dette angikk både råvarer (herunder også matvarer og andre jordbruksvarer) og ferdigvarer. For ferdigvarene krevde utviklingslandene dessuten en preferert stilling for deres varer i forhold til importen fra industriland.

Fra svensk side ble det under konferansen lagt fram forslag om forhandlinger med sikte på avvikling av toll og andre handelshindringer for tropiske varer. Det ble fremholdt at om slike forhandlinger ikke førte til konkrete resultater i løpet av et år, så var en på svensk side beredt til å treffe unilaterale tiltak på dette område.

Som kompromissløsning når det gjaldt prisstabilisering og importliberalisering av råvarer ble industrilandene anmodet om å søke å løse utviklingslandenes problemer gjennom importliberalisering parallelt med råvareavta-

ler. Når det gjaldt ferdigvarene anga kompromissløsningen visse retningslinjer for avvikling av toll og andre handelshindringer. Spørsmålet om preferanser for ferdigvarene ble overlatt til en interstatlig komité for videre drøftelser.

Problemet om kompensasjonsfinansiering ble overlatt til Verdensbanken. Den skal bl. a. undersøke mulighetene for å gjennomføre et britisk/svensk forslag om langsiktig tilleggsbistand til land som får redusert sine eksportinntekter. Planen tar — som komplettering til de økte automatiske trekkrettigheter på Valutafondet — sikte på konvertering ved forfall av trekkene til lån i Verdensbankens søsterorganisasjon, Det internasjonale utviklingsfond (IDA), hvis vedkommende lands muligheter for å gjennomføre tiltak for økonomisk utvikling skulle gå tapt ved en tilbakebetaling til fondet.

Finansproblemene i forbindelse med en utvidet internasjonal handel var gjenstand for brede drøftelser. Utviklingslandene anerkjente verdien av den omfattende øking i utviklingshjelpen og hjelpens sammensetning, som har funnet sted i de senere år. På den annen side er de positive sider ved finansoverføringene blitt svekket. For det første har forverringen i bytteforholdet redusert utviklingslandenes importmuligheter for kapitalvarer. For det annet medfører de korte amortiseringsperioder og gjeldstjenesten for øvrig en betydelig byrde.

Et viktig vedtak når det gjaldt finansspørsmålet var anbefalingen om at hvert enkelt industriland skal søke å komme opp i en ytelse på 1 prosent av dets nasjonalinntekt som nettobidrag til utviklingslandene. I vedtaket om prinsippene for finansiell hjelp fremgår det at den, når det er mulig og høvelig, bør knyttes til økonomiske utviklingsplaner gjennom multilaterale institusjoner.

Konferansen drøftet alle vesentlige sider ved de økonomiske forbindelser mellom utviklingsland og industriland. Utviklingslandenes tjenestebalanseproblemer fikk herved også en sentral plass på konferansen. Dagsordenen omfattet poster som turisme, forsikring o. l., men det var sjøtransportspørsmålet som hadde størst interesse. En betydelig del av utviklingslandenes valutatilganger går til betaling av transportytelser med skip og utviklingslandene beskjeftiger om lag 20 % av verdenstonnasjen. Under konferansen har en rekke utviklingsland krevet en gransking av sjøtransportens betydning for utviklingslandenes betalingsstilling.

Konferansens vedtak i institusjonsspørsmålet innebærer at det skal opprettes et apparat under FN for handels- og utviklingsspørsmålene. Det skal bestå av en konferanse som sammenkalles ikke sjeldnere enn hvert tredje år, med et Handels- og utviklingsstyre som normalt skal tre sammen to ganger årlig.

En tør si at konferansen bare i begrenset utstrekning førte til resultater som umiddelbart er av verdi for utviklingslandene. Men konferansens beslutning i institusjonsspørsmålet er av stor betydning for utviklingslandene.



Det er med henblikk på drøftelsene i handels- og utviklingsrådet fram til neste konferanse innledet overveielser mellom de nordiske land om mulighetene for en felles linje i de foreliggende hovedspørsmål. De fem land har alle en prinsipiell positiv innstilling til de internasjonale bestrebelsler på å løse utviklingslandenes problemer. Det er også en betydelig overensstemmelse i synspunktene på spørsmål som avvikling av handelsskrankene for utviklingslandenes eksportvarer, inngåelse av internasjonale råvareavtaler og økning av den tekniske og økonomiske bistand til utviklingslandene. De innledete overveielser tar sikte på i første rekke å klarlegge hvor langt disse synspunkter kan få konkret uttrykk i en felles nordisk linje innenfor UNCTAD-arbeidet.

### *Det økonomiske samarbeid i OECD*

Målene for Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD) er å fremme en politikk som tar sikte på:

1. å oppnå en vedvarende høy økonomisk vekst og sysselsetting og en stigende levestandard i medlemslandene,
2. å bidra til en sunn økonomisk ekspansjon i utviklingslandene,
3. å fremme økt verdenshandel på et multilateralt ikke-diskriminerende grunnlag i overensstemmelse med landenes internasjonale forpliktelser.

Organisasjonen er et forum hvor høyere embetsmenn og fremstående eksperter i sentrale stillinger i medlemslandene legger fram materiale og utveksler synspunkter med sikte på å legge opp den politikk som landene hver for seg og i fellesskap bør føre for å realisere målsettingen.

Samarbeidet mellom medlemslandene i OECD om den *generelle økonomiske politikk* har vært en viktig faktor for de senere års uavbrutte økonomiske vekst. Gjennomføringen av vekstmålsettingen på 50 % for landene under ett i perioden 1960—1970 blir støttet av organisasjonens bestrebelsler for å tilrettelegge den økonomiske politikk på en slik måte at målsettingen kan realiseres.

Samarbeidet om den økonomiske politikken omfatter bl. a. diskusjoner om betalingsbalansesituasjonen, de internasjonale likviditetsproblemer og kapitalbevegelsene. Hensikten med diskusjonene er å hjelpe landene til å holde en rimelig økonomisk vekst og samtidig bevare prisstabilitet og utenriksøkonomisk balanse.

OECD's arbeid med økonomiske korttidsprognoser er en viktig nyskaping i samarbeidet om å overvåke konjunkturutviklingen.

Disse konsultasjoner og overvåkingen av den økonomiske utvikling i medlemslandene har i OECD skapt et instrument som har vist seg å virke med betydelig effektivitet. Det er således en stor forskjell fra forholdene i tidligere tider da landene ikke hadde tilsvarende mulighet for ved felles

innsats å fremme økonomisk vekst eller hindre spredning av inflasjon, deflasjon, arbeidsledighet eller annen utvikling til skade for andre land.

Det annet hovedområde for samarbeidet i OECD er *hjelpen til utviklingslandene*. OECD-landene står sammenlagt for over 90 % av den hjelp som i dag ytes i disse land. Formålet med samarbeidet er å utforske metoder til å øke og forbedre kapitaloverføringene til utviklingslandene, øke hjelpens effektivitet og koordinere de nasjonale hjelpeprogrammer. Gjennom samarbeidet søker en også å finne former for finansiell støtte som ikke skaper uoverstigelige gjeldsproblemer for utviklingslandene.

Organisasjonen arbeider også med å legge forholdene til rette for økte overføringer av privat kapital til utviklingsland gjennom forslag til skattelettelser for investeringer i utviklingsland, utkast til en konvensjon om beskyttelse av utenlandsk eiendom samt gjennom et forsøk på å etablere et multilateralt garantisystem for investeringer i utviklingsland.

OECD har iverksatt et spesielt program for teknisk samarbeid med medlemsland som har spesielle økonomiske utviklingsproblemer.

OECD's sentrale oppgave på det *handelspolitiske* område er å fortsette OEEC's arbeid for en stadig friere handel, både mellom medlemslandene og mellom medlemslandene og andre land. Internasjonal handel uten kunstige skranker anses for å være en avgjørende forutsetning for fortsatt økonomisk vekst.

En viktig oppgave i tiden fremover blir å koordinere medlemslandenes holdning under oppfølgingen av FN-konferansen for handel og utvikling (UNCTAD). Det er ventet at anbefalingene om råvarer og spørsmålet om tollpreferanser for utviklingslandene vil by på de mest sentrale problemer. Organisasjonen er også i ferd med å utbygge samarbeidet om de finansielle spørsmål som ble reist på konferansen og om prinsipper for verdenshandelen i relasjon til økonomisk utvikling. Finland deltar i samarbeidet om disse saker.

På det handelspolitiske område er videre medlemslandenes regler om offentlig anbuds- og innkjøpspolitikk for tiden gjenstand for en undersøkelse. Det knytter seg særlig interesse til de preferanseregler som praktiseres i De forente stater.

Andre sider av medlemslandenes handelspraksis som er gjenstand for spesielle undersøkelser, er tollprosedyren, importlisensieringsprosedyren og skattentjevningstiltak anvendt på eksport og import.

En ekspertgruppe behandler eksportkreditter og kredittgarantier. De viktigste spørsmål på denne gruppes dagsorden er en drøftelse av kreditter og garantier som løper i mer enn 5 år, og den statlige hjelps virkning på handelsvilkårene.

En felles gruppe for Handelskomitéen og Landbrukskomitéen drøfter endringer i medlemslandenes importreguleringer for jordbruksvarer og spørsmål vedrørende eksportstøtte for jordbruksvarer.

En ekspertgruppe for restriktive forretningsmetoder driver fortløpende kartlegging av lovgivning og praksis på dette området i medlemslandene og vil undersøke hvilke former for slike forretningsmetoder som har skadelige virkninger på den internasjonale handel.

OECD-landene har påtatt seg forpliktelser til å frita for restriksjoner de fleste viktige tjenestetransaksjoner. Bestemmelsene er samlet i *Koden for »usynlige» transaksjoner*. OECD har også en noe mindre vidtrekkende *Kode for liberalisering av kapitalbevegelser*. Begge koder er videreført fra OEEC.

Den europeiske valutaavtale (EMA) hører også inn under organisasjonen. Avtalen vil trolig bli revidert i lys av en revurdering av EMA's rolle innenfor rammen av det internasjonale pengepolitiske samarbeid i verden.

I mai 1964 vedtok OECD's råd en anbefaling til medlemslandene om å ta opp til vurdering den betydning en aktiv *arbeidsmarkedspolitik* vil kunne få med sikte på å fremme økonomisk vekst. Mens medlemslandene gjennom sin økonomiske politikk bør ta sikte på å opprettholde høyest mulig sysselsetting, vil det samtidig være behov for mer spesielle og selektive metoder som kan skape nye arbeidsplasser i visse tilbakeliggende strøk, og tiltak som kan oppmuntre til fraflytting fra andre tilbakeliggende områder til ekspanderende og produktive industristrøk. Det påpekes at en aktiv arbeidsmarkedspolitik vil kunne bidra til ekspansjon i sysselsetting og produksjon og virke anti-inflatorisk når det gjelder kostnader og priser.

Samarbeidet i OECD skjer også på de viktigste områder av næringslivet og innenfor undervisning og forskning. Denne virksomhet gjelder både den politikk medlemslandene fører nasjonalt og i fellesskap og en rekke praktiske samarbeidsoppgaver der hvor slike kan bidra til å styrke organisasjonens målsetting. I de senere år har arbeidet på disse områder hovedsakelig vært orientert mot økonomisk vekst.

## TILLÄGG 4

### Nordisk samhandel efter 1962

#### 1. Indledning

Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde besluttete på mødet i København den 1. december 1964, at deres beretning til Nordisk Rads 13. session i Reykjavik i februar 1965 skulle vedlægges en oversigt over den seneste udvikling i den nordiske samhandel på samme måde, som tilfældet havde været med beretningerne til sessionerne i Oslo i 1963 og Stockholm i 1964. Da der ikke i det forløbne år på det handelspolitiske område er sket afgørende ændringer for de nordiske lande, bliver oversigten en

umiddelbar fortsættelse af de foregående redegørelser omfattende henholdsvis perioden 1957—1961 og tiden efter 1961.

## 2. Handelsstatistisk grundlag

Det er af flere grunde naturligt i en generel oversigt over samhandelen mellem flere lande at give oplysninger pr. kalenderår. For tiden efter 1962 kan der imidlertid kun præsenteres oplysninger vedrørende kalenderåret 1963, men for at opnå så aktuelle oplysninger som muligt, er materialet for dette år udvidet med angivelser for handelen i de første 9 måneder af 1964. En direkte sammenligning mellem disse sidste angivelser med oplysninger for kalenderårene er ikke mulig, og en omregning til helårsbasis er der afstået fra af hensyn til de ikke ubetydelige sæsonsvingninger. Hvor en sammenligning er fundet påkrævet, er denne sket med angivelser for den samme 9 måneders periode i 1963.

I bilagene 1—10 gives for hvert af de 5 lande oplysninger om import og eksport i 1962, 1963 og 1964, januar—september.

Indekstal for årene 1962 og 1963 er denne gang beregnet på grundlag af tallene for 1959, medens 1957 er anvendt som basis i de tidligere oversigter. Sidstnævnte år er efterhånden mindre hensigtsmæssigt som basisår, når udviklingen går med så stærke skridt, som tilfældet har været. Anvendelsen af 1959 har den fordel, at dette år tillige er basisår for EFTA. Resultaterne med 1959 som basis vil således give ændringerne siden EFTA's ikrafttræden. Korrektion er foretaget for devalueringerne i Island i 1960 og 1961. Oplysninger gives for handelen med hvert af de nordiske lande og for Norden som helhed. Til sammenligning er vist bevægelsen i den totale import og eksport samt i handelen med udvalgte landegrupper som EEC, andre EFTA-lande og OECD..

For handelen med hvert af de andre nordiske lande, med Norden sammenlagt og for totalhandelen, er i de samme tabeller vist en opdeling i de sædvanligvis i handelsstatistikken anvendte hovedvaregrupper: levnedsmidler (S.I.T.C. kapitel 00—12, 22 og 41—43), råvarer og brændsel (S.I.T.C., kapitel 21 og 23—35) og bearbejdede varer (S.I.T.C., kapitel 51—95).

Bilag 11 indeholder oplysninger om det anvendte statistiske materiale og forskellige statistiske kommentarer.

## 3. Hovedtal for de nordiske landes indbyrdes samhandel og totale udenrigshandel

De nordiske lande importerede i 1959 for 5,75 milliarder d. kr. varer fra hinanden eller 12,4 % af deres samlede import fra alle lande på 42,9 milliarder d. kr. Måles handelen på eksportens, har de nordiske lande til hinanden i 1959 udført for 5,8 milliarder d. kr. eller 16,0 % af deres samlede eksport til alle lande på 36,3 milliarder d. kr.

Denne handel er i 1963 for importens vedkommende vokset til 10,25 mil-

liarder d. kr. svarende til 17,1 % af den totale import på 59,75 milliarder d. kr. I forhold til 1959 repræsenterer dette en stigning på ikke mindre end 78 %. I de første 9 måneder af 1964 androg de nordiske landes import fra hinanden 8,6 milliarder d. kr., hvilket indebærer en ny stigning på 19 % mod en stigning på kun 8,3 % året før. Den internordiske samhandels andel af totalimporten nåede herved 17,0 %, hvilket er en stigning på 4,6 procentenheder siden 1959.

Den internordiske handel i 1963 udgjorde for eksportens vedkommende ligeledes 10,25 milliarder d. kr. I forhold til året før er stigningen 1,25 milliarder d. kr. eller 14,0 %, men sammenlignet med 1959 er stigningen her hele 77 % nøje svarende til importstigningen. De første 9 måneder af 1964 viser en nordisk eksport til de andre 4 nordiske lande på 8,6 milliarder d. kr., hvilket indebærer en stigning på 18,2 %. Andelen af totaleksporten udgjorde herved ikke mindre end 20,6 %, hvilket er en stigning på 4,6 procentenheder i forhold til 1959.

#### 4. Stigningen i de nordiske landes udenrigshandel

De nordiske lande har altid haft en relativ stor udenrigshandel. Deres samlede import i 1959 udgjorde 5,9 % af den samlede import i hele verden (excl. østlande) og kun 5,3 % af den samlede eksport. Denne andel var i 1963 for importens vedkommende steget til 6,1 % og for eksportens vedkommende til 5,5 %.

Af følgende tabel bekræftes da også, at de nordiske landes udenrigshandel er steget noget mere end verdenshandelen som helhed.

#### Stigningen i verdenshandelen

1959 = 100	Import		Export	
	1962	1963	1962	1963
Danmark	133	133	119	136
Finland	147	145	132	138
Island	101	124	139	155
Norge	126	138	120	132
Sverige	129	140	132	145
Norden i alt	133	139	128	141
England	113	122	114	122
EFTA	123	133	120	130
Vesttyskland	143	152	133	146
EEC	146	164	134	147
USA	106	111	122	132
Japan	157	187	142	158
Hele verden (excl. øst)	124	134	122	133

På importsiden må erindres, at 1959 var det sidste år før den kraftige devaluering i Island i februar 1960 og derfor ikke er noget gunstigt sammenligningsgrundlag for dette land. Dette gælder i øvrigt også Danmark, som i

1959 havde den største stigning i såvel import som eksport i hele perioden 1957—1961.

Det mest bemærkelsesværdige i udviklingen fra 1962 til 1963 er i øvrigt, at Norden som helhed trods stagnationen i Danmarks og Finlands import, som til gengæld vokser meget stærkt i 1964, viser en anselig stigning og ligger langt foran lande som England og USA.

### 5. Stigningen i den internordiske handel

Forholdet mellem stigningen i de nordiske landes totale udenrigshandel og stigningen i den internordiske handel illustreres af følgende tabel:

*Stigningen i de nordiske landes udenrigshandel*

1959 = 100	I m p o r t 1963		E k s p o r t 1963	
	Fra alle lande	fra Norden	Til alle lande	til Norden
Danmark	133	164	136	190
Finland	145	186	138	187
Island	124	176	155	154
Norge	138	168	132	171
Sverige	140	196	145	170
Norden i alt	139	178	141	177

Det vil af tabellen ses, at stigningen i den internordiske handel i 1963 i forhold til 1959 på importsiden var nøjagtig dobbelt så stor og på eksportsiden næsten dobbelt så stor. Alene Island har for eksportens vedkommende en stigning, der ikke helt står mål med væksten i den samlede eksport, hvilket givetvis hænger sammen med, at Islands eksport helt overvejende består af fiskeprodukter, af hvilke der tildels er en betydelig produktion i de andre nordiske lande.

Af bilagene vil det i øvrigt ses, at den relative stigning i den nordiske samhandel i både 1962 og 1963 såvel for importen som for eksporten i de fleste tilfælde er større end til noget andet af de i tabellen viste landegrupper. Undtagelserne er: Island, hvor samhandelen med »andre EFTA-lande» (England) både i 1962 og 1963 er vokset stærkere, og på eksportsiden tillige handelen med EEC. Dette skyldes, at der har fundet en omlægning sted af eksporten, som er steget stærkt til EEC, Sydeuropa og England, medens eksporten til østlandene er gået ned. Endvidere havde Norge i 1959 en usædvanlig lav import fra England, hvorfor importen herfra nu ligger relativt højt, og i 1962 viser en større stigning end for Norden.

I følgende tabel vises den procentvise stigning i import og eksport, både totalt og for Norden såvel for 1963 sammenlignet med 1962 som for de første 9 måneder af 1964 sammenlignet med den tilsvarende periode året før:

*Stigningen siden 1962 i de nordiske landes udenrigshandel og i den internordiske handel*

	Import stigning i %				Eksport stigning i %			
	1962/1963		1963/1964		1962/1963		1963/1964	
	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden	Alle lande	Norden
Danmark	0	— 1	22	28	14	24	9	17
Finland	— 2	— 2	26	22	4	— 2	13	26
Island	23	42	17	17	12	— 1	24	81
Norge	9	24	7	6	10	6	24	21
Sverige	9	15	15	26	10	15	15	16
Norden	5	12	17	19	10	14	14	18

Med hensyn til 1964 vil det ses, at virkningerne af den kontraktive økonomiske politik i Danmark og Finland i 1963, som medførte stagnation af importen, nu er afløst af en meget betydelig stigning, navnlig for importens vedkommende. Finland har en særlig stor stigning i importen af råvarer, der jo kun i begrænset omfang kommer fra Norden, og totalimporten er derfor steget mest.

For Islands vedkommende synes den stærke eksportstigning i 1962, som i 1963 var afløst af en stagnation i eksporten til Norden, at skulle gentages i 1964.

Norge viser — omend i mindre udpræget grad — en tendens til i 1964 at gennemløbe samme udvikling, som Danmark havde i 1963. Importen viser således en forholdsvis beskedne stigning, medens denne er meget betydelig for eksportens vedkommende (skibe og metaller).

Sverige viser den mest stabile udvikling, omend en vis nedgang i eksporten af skibe til Norge spores i tabellen.

Hvorledes den internordiske handel angivet i danske kroner fordeler sig på de enkelte lande i 1963 og 1964 (9 måneder) fremgår af nedenstående tabel, i hvilken tillige er vist de enkelte landes handelsbalance over for de øvrige nordiske lande. Desuden er vist stigningen fra 1959 til 1963 i såvel import som eksport:

Mill. d. kr.	1963			1964, jan.—sept.			Stigning 1959—1963		
	Import fra Norden	Eksport til Norden	Balance	Import fra Norden	Eksport til Norden	Balance	Import	Eksport	
Danmark	2 611	2 487	— 124	2 407	2 036	— 371	816	724	
Finland	1 343	749	— 594	1 183	682	— 501	460	283	
Island	207	103	— 104	164	104	— 60	116	77	
Norge	3 266	1 741	— 1 525	2 407	1 491	— 916	461	473	
Sverige	2 803	5 181	2 378	2 403	4 283	1 880	973	1 243	
Norden i alt	10 230	10 261	31	8 564	8 596	32	2 826	2 800	

Medens Norge navnlig på grund af den store import af skibe, særlig fra Sverige, traditionelt er det land, der importerer mest fra de andre nordiske lande, skiftes Sverige og Danmark til at indtage andenpladsen. I 1964 står

de tre lande dog helt lige af førnævnte årsag. Sverige viser i forhold til 1959 den største stigning i den nordiske import, nemlig 1/3 af den samlede stigning, medens Finland og Norge hver har 1/6 af stigningen. Danmark, som nu har 30 % af stigningen, vil nok i 1964 indhente Sverige.

Af den samlede nordiske eksport til andre nordiske lande svarer Sverige for omkring halvdelen. Danmark næsten 1/4 og Norge ca. 1/6, medens Finland og Island tilsammen kun har 8—9 %. Denne fordeling svarer for Danmarks og Norges vedkommende også nogenlunde til deres andel i den samlede stigning, medens Finland og Islands andel her er lidt større og Sveriges lidt mindre.

Sverige er — som det vil ses — det eneste af de nordiske lande, der har overskud på sin samhandel med de andre nordiske lande. Overskuddet var i 1963 ca. 2,4 milliarder d. kr. og viser i 1964 tendens til yderligere stigning. Alle de øvrige lande har altså underskud på handelsbalancen over for de øvrige nordiske lande.

I 1963 fik Danmark uden importstigning reduceret sit underskud meget betydeligt, men dette viser på ny stigning i 1964. Norge og Island fik deres underskud væsentligt forøget i 1963, men har dog opnået nogen reduktion i 1964.

#### 6. Den internordiske handels andel i de enkelte landes udenrigshandel

Den stærke vækst i den internordiske handel er som ovenfor anført resulteret i en voksende andel i såvel totalimporten som totaleksperten. For alle 5 landes vedkommende er der — som det fremgår af følgende tabel — tale om en nettostigning i forhold til 1959 for såvel import som eksport.

##### *Import fra de fire andre nordiske lande i % af totalimport*

	1959	1962	1963	1964, jan.—sept.
Danmark	14,4	18,1	17,8	18,4
Finland	12,5	16,1	16,1	15,6
Island	19,4	23,7	27,4	25,8
Norge	21,3	22,9	26,0	24,6
Sverige	8,6	11,1	12,0	12,5
Norden i alt	13,4	16,2	17,1	17,0

##### *Eksport til de fire andre nordiske lande i % af totaleksport*

	1959	1962	1963	1964, jan.—sept.
Danmark	13,8	17,7	19,2	20,0
Finland	6,9	10,0	9,4	10,6
Island	15,9	17,9	15,8	19,6
Norge	18,2	24,3	23,5	22,9
Sverige	19,9	22,3	23,4	23,8
Norden i alt	16,0	19,4	20,1	20,6



Den konstant opadgående linie i tabellerne brydes på importsiden af Danmark i 1963 og af Finland i 1963 og 1964 af foran nævnte årsager.

På eksportsiden forklares den reducerede andel i 1963 for Finlands vedkommende ved nedgang i eksporten af træ til Norge og Sverige. Faldet i eksporten af sildeolie til Norge i 1963, der er genoprettet i 1964, forklarer den nedgang, som Islands eksporthandel viser i 1963. Norges nedgang i 1963 og 1964 hænger dels sammen med den ekseptionelt høje andel i 1962 (1961—22,1), der bl. a. skyldes eksport af flydende brændsel til Danmark, dels med den stærke stigning i eksporten af metaller og skibe, som navnlig går til ikke-nordiske lande. Sverige viser også her ligesom for importens vedkommende en jævn og stabil linie.

### 7. Den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupper

I nedenstående tabel vises et sammendrag af de i bilagene givne oplysninger om den internordiske handels fordeling på hovedvaregrupperne: levnedsmidler, råvarer og brændsel samt bearbejdede varer.

#### Importen fra de nordiske lande

Mill. d. kr.	1963				1964 jan.—sept.			
	Levneds- midler	Råvarer og brændsel	Bearbej- dede varer	I alt	Levneds- midler	Råvarer og brændsel	Bearbej- dede varer	I alt
Danmark	190	492	1 929	2 611	167	472	1 768	2 407
Finland	95	95	1 153	1 343	58	95	1 030	1 183
Island	6	14	187	207	7	10	147	164
Norge	176	270	2 820	3 266	160	224	2 023	2 407
Sverige	530	398	1 875	2 803	423	367	1 613	2 403
Norden i alt	997	1 269	7 964	10 230	815	1 168	6 581	8 564

#### Eksporten til de nordiske lande

Mill. d. kr.	1963				1964 jan.—sept.			
	Levneds- midler	Råvarer og brændsel	Bearbej- dede varer	I alt	Levneds- midler	Råvarer og brændsel	Bearbej- dede varer	I alt
Danmark	475	194	1 818	2 487	375	198	1 463	2 036
Finland	19	214	516	749	19	151	512	682
Island	91	10	2	103	97	6	1	104
Norge	175	274	1 292	1 741	140	219	1 132	1 491
Sverige	135	570	4 476	5 181	108	518	3 657	4 283
Norden i alt	895	1 262	8 104	10 261	739	1 092	6 765	8 596

*Index (1959 = 100)*

	Levnedsmidler	Import 1963			Levnedsmidler	Eksport 1963		
		Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt		Råvarer og brændsel	Bearbejdede varer	I alt
Danmark	167	145	170	164	167	192	196	190
Finland	186	235	183	186	134	135	228	187
Island	159	171	177	176	152	208	85	154
Norge	202	210	163	168	136	325	160	171
Sverige	150	212	210	196	177	172	170	179
Norden i alt	164	182	180	178	170	187	176	177

*Stigning i % 1963/1964 (jan.—sept.)*

Danmark	34	34	26	28	13	60	14	17
Finland	— 13	46	23	22	86	— 9	40	26
Island	28	— 16	19	17	84	50	72	81
Norge	40	27	2	6	13	11	24	21
Sverige	17	37	26	26	21	28	14	16
Norden i alt	21	34	17	19	21	22	17	18

Ved vurderingen af bevægelserne i samhandelen inden for de enkelte hovedvaregrupper må erindres, at den valgte opdeling er baseret på S.I.T.C.-nomenklaturen, der indtil videre er den eneste anvendelige for samtlige 5 lande. Denne opdeling svarer således ikke til den i EFTA anvendte opdeling i varer, for hvilke konventionens bestemmelser om afvikling af told og restriktioner gælder — populært kaldet industrivarer — på den ene side og varer i konventionens Annex D (landbrugsvarer) og Annex E (fiskeriprodukter) på den anden side. De her benyttede hovedvaregrupper, råvarer og brændsel og bearbejdede varer indeholder enkelte varer fra Annex D, medens gruppen levnedsmidler her indeholder en række i den nordiske samhandel ikke ubetydelige varer, der i EFTA behandles som industrivarer.

*Levnedsmidlernes* andel af importen fra andre nordiske lande udgjorde i 1963 9,7 % mod 9,6 % i 1962 og 10,6 % i 1959. Målt på eksporten udgjorde levnedsmidlerne i 1963 8,7 % mod 8,8 % i 1962 og 9,1 % i 1959.

I absolutte tal er der i 1963 en stigning på 114 mill. d. kr., der er nogenlunde lige fordelt på Norge og Sverige, medens en lille fremgang for Finland opvejes af en tilsvarende dansk tilbagegang. Da sæsonbevægelserne på dette område kan spille en ikke uvæsentlig rolle, kan udviklingen i 1964 ikke bedømmes, men intet tyder på en betydelig forandring.

Danmarks importnedgang i 1963 i denne gruppe falder på korn og foderstoffer særlig fra Finland og fisk fra Sverige, medens der er stigning på fedtstoffer, mejeriprodukter og æg fra Sverige. Den finske importstigning ligger på korn fra Danmark og Sverige. Norges stigning omfatter især sukker fra Danmark og korn fra Danmark og Sverige. Stigningen i den

svenske indførsel omfatter særlig fisk fra Norge, Island og Danmark samt fedtstoffer og sukker fra Danmark.

På eksportsiden fordeler stigningen i 1963 på 103 mill. d. kr. sig med omtrent 3/4 på Danmark, omfattende fortrinsvis sukker og korn og foderstoffer og 1/4 på Sverige særlig bestående af korn og fedtstoffer. Finlands eksportnedgang falder på korn.

På importsiden er i den nordiske samhandel levnedsmidlernes andel mindre end i hele udenrigshandelen, undtagen for Sveriges vedkommende, hvor den er 19 % mod 13 % i totalhandelen. Årsagen er, at Sveriges import af kød og fisk overvejende kommer fra andre nordiske lande. I disse er levnedsmidlernes andel i den nordiske handel fra 3—7,5 % mod 12—17 % i den totale import.

Levnedsmidlernes andel af eksporten ligger i den nordiske handel for de fire landes vedkommende lidt lavere end i totaleksporten (Finland og Sverige 3 % mod 4 %, Norge 10 % mod 17 % og Island 89 % mod 94 %), medens den for Danmarks vedkommende med 19 % er væsentlig lavere end totaleksportens 53 %.

I 1963 har *råvarernes og brændslets* andel i den samlede import fra andre nordiske land med 12,4 % og en nedgang på 40 mill. d. kr. fortsat den tidligere nedgang i forstærket grad, idet den i 1962 var 14,3 %. I 1964 kan på ny noteres en stigning, dog kun til 13,6 %. Eksportsiden viser en tilsvarende bevægelse fra 14,0 % i 1962, til 12,3 % i 1963 og 12,7 % i 1964.

Danmark har haft en stigning i eksporten på 28 mill. d. kr. omfattende træ og animalske og vegetabiliske materialer. På Danmarks importside har der været en betydelig nedgang på 64 mill. d. kr. for flydende brændsel fra Norge og træ fra Sverige og Finland, medens importen af papirmasse fra Finland og Sverige og af pelsskind fra Finland er steget.

For Finlands vedkommende er importen steget 4 mill. d. kr. Eksporten er gået yderligere 43 mill. d. kr. ned, og igen er det træeksporten til Sverige og Norge, som svarer derfor. Der er stigning i eksporten af træmasse, medens den stigende eksport af pelsskind til auktionerne i København ikke registreres som eksport til Danmark.

Med en nettonedgang i importen på 12 mill. d. kr. har Norge haft en formindsket import af træ fra Finland men en stigning i importen af træ og papirmasse fra Sverige. På eksportsiden hidrører et fald på 28 mill. d. kr. fra nedgang i eksporten af flydende brændsel til Danmark, som kun halvvejs har kunnet opvejes af stigning i eksporten til Sverige. Også eksporten af mineraler og træ viser nedgang.

Sveriges import af råvarer er steget 29 mill. d. kr., omfattende flydende brændsel fra Norge og Danmark, medens importen af træ fra Finland er gået ned. Eksporten er vokset med 39 mill. d. kr., særlig som følge af stigende eksport af papirmasse til Norge og Danmark og flydende brændsel til

Norge og Finland. En betydelig nedgang i træeksporten til Danmark opvejes kun halvt af en stigning på Norge.

For Danmarks vedkommende og for Norges eksport svarer råvarernes andel i den nordiske samhandel nogenlunde til den samlede udenrigshandel. For Sveriges og Finlands vedkommende og Norges og Islands import ligger den nordiske andel væsentligt lavere. Alene for Islands eksport er den væsentlig højere.

De *bearbejdede varers* andel af den nordiske samhandel i 1963 viser herefter ikke uventet en stigning til 77,8 % fra 76,1 % i 1962, men 1964 bringer et mindre fald til 76,8 %. Eksportsiden viser i 1963 en stigning til 79,0 % fra 77,2 % i 1962 og ligeledes en nedgang i 1964 til 78,2 %.

Mere imponerende virker stigningen i absolutte tal, der fra 1961 til 1962 var 819 mill. d. kr., sidste år 982 mill. d. kr. og i 1964 på 9 måneder har været hele 956 mill. d. kr. Alle fem lande har inden for denne hovedvaregruppe haft fremgang i eksporten til de andre nordiske lande såvel i 1963 som i 1964, Sverige lige så meget som de andre fire lande tilsammen og Danmark lige så meget som de resterende tre lande. Norges fremgang er næsten dobbelt så stor som Finlands, medens Islands stigning i denne forbindelse nærmest er symbolsk. Også på importsiden viser alle fem lande stigning i begge år, undtagen Finland i 1963, men Finland havde til og med 1962 den største stigning i denne varegruppe af samtlige fem lande. Norges stigning, der er den største, omend kun lidt større end Sveriges, ligger næsten helt i 1963, medens Danmarks stigning til gengæld overvejende kommer i 1964.

De to største poster i gruppen er transportmidler og maskiner med hver ca. 1/4. Derefter kommer i rækkefølge jern, stål og metaller, kemiske produkter, hvoraf 1/3 er kunstgødning, og tekstiler og beklædning med henholdsvis 11 %, 10 % og 9 %. Næste post herefter er papir med 5 %.

Transportmidlerne, hvoraf ca. 80 % er skibe, viste i 1963 en importstigning på næsten 600 mill. d. kr., hvoraf 3/4 falder på Norge, dog havde også Sverige og Island en anselig importforøgelse. I 1964 er der trods en nedgang for Norges vedkommende på ca. 150 mill. d. kr. sammenlagt kun en beskedne nedgang på 25 mill. d. kr. Sverige svarer for 3/4 af eksportmidler og Danmark og Norge for henholdsvis næsten 60 og 40 % af resten.

På maskinområdet havde Danmark og navnlig Finland en nedgang i 1963, som derfor totalt viste et mindre fald, der dog er afløst af en stigning på 125 mill. d. kr. i 1964. Norge er også største nordiske importør på dette område med ca. 575 mill. d. kr. i 1963, medens Finland, Sverige og Danmark hver importerede for 400—450 mill. d. kr. og Island for ca. 40 mill. d. kr. Sverige eksporterede knap 60 % og Danmark henimod 30 % af de maskiner, der går til andre nordiske lande.

Jern, stål og andre metaller viste i 1963 en importnedgang i Finland (be-

tydelig), Norge og Danmark, hvilket tilsammen betød en nettotilbagegang på ca. 75 mill. d. kr. Men her viser 1964 en stigning på 175 mill. d. kr. Sverige leverer også her hovedparten med ca. halvdelen, medens Norge svarer for 60 % af resten.

Kemikalier med plast og medicinalvarer viser stærk stigning i både 1963 og 1964 med henholdsvis 135 og 75 mill. d. kr., men gødningsstoffer, hvor Danmark er Norges største kunde, viser stagnation i begge perioder. Norge er her hovedeksportør med knap halvdelen.

For tekstiler og beklædning kan der noteres importstigning af alle fem lande i begge perioder, nemlig med tilsammen 112 mill. d. kr. i 1963 og 128 mill. d. kr. i 1964. Stigningen er størst i Sverige og Norge. Danmark er den største eksportør med ca. 40 %, men Sverige er ikke langt efter.

Også papirimporten viser stigning i begge perioder med henholdsvis 30 mill. d. kr. og 75 mill. d. kr. Danmark er hovedimportør med 80 % af importen og Sverige eksporterer halvdelen og Finland 60 % af resten.

Så godt som alle ikke nævnte varegrupper inden for denne hovedgruppe viser fremgang i handelen. Den er ret betydelig for finér og varer af træ, arbejder af sten, ler og glas, arbejder af gummi, møbler, fodtøj samt navnlig »andre forbrugsvarer«, der bl. a. omfatter varer af plast og køleskabe.

### 8. Sammenfatning

Konklusionerne af den i det foregående givne oversigt over den nordiske samhandel efter 1962 adskiller sig ikke væsentligt fra de slutninger, der er blevet præsenteret i de tidligere oversigter. Det må dog erindres, at der ikke på grundlag af undersøgelsen for 1964, der kun omfatter de 9 første måneder, kan drages sikre slutninger om det endelige udfald for dette år. Konklusionerne bliver derfor følgende:

1. De nordiske landes udenrigshandel er steget noget stærkere end verdenshandelen som helhed.

2. Stigningen i de nordiske landes indbyrdes samhandel er næsten dobbelt så stor som stigningen i deres samlede udenrigshandel.

3. Fire af de fem nordiske lande har efter 1962 hentet en større andel af deres samlede import fra de andre nordiske lande, medens stigning i 1964 næppe er sandsynlig for Finlands vedkommende.

4. Danmark og Sverige var i 1963 ene om at sende en større andel af den samlede eksport til andre nordiske lande end før, men 1964 vil formentlig vise en ny stigning for fire af de fem nordiske lande.

5. Levnedsmidlernes andel i den internordiske handel er forholdsvis lav og synkende.

6. Råvarer og brændsel har en forholdsvis lav andel i den nordiske samhandel, og denne andel er i nogen tilbagegang.

7. Den nordiske samhandel med bearbejdede varer ligger på et højt niveau og viser stigning over en bred front.

Den 20. januar 1965

## Bilag 1. Danmarks import

(mill. d. kr.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959 = 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	14 666	14 645	13 108	133	133	22
heraf: levnedsmidler	2 409	2 370	2 124	109	108	28
råvarer og brændsel	2 799	2 954	2 430	126	133	12
bearbejdede varer	9 458	9 321	8 554	144	141	24
<i>Finland</i>	294	309	313	148	155	43
heraf: levnedsmidler	15	1	1	.	.	80
råvarer og brændsel	111	130	126	112	131	73
bearbejdede varer	168	178	150	168	178	21
<i>Island</i>	21	21	27	150	150	104
heraf: levnedsmidler	18	16	23	132	118	111
råvarer og brændsel	2	4	3	320	800	200
bearbejdede varer	1	1	1	.	.	—
<i>Norge</i>	612	526	439	167	143	11
heraf: levnedsmidler	29	29	27	87	87	29
råvarer og brændsel	161	94	51	590	344	— 28
bearbejdede varer	422	403	361	138	132	20
<i>Sverige</i>	1 722	1 755	1 628	170	174	29
heraf: levnedsmidler	142	144	116	214	217	26
råvarer og brændsel	282	264	256	133	125	36
bearbejdede varer	1 298	1 347	1 256	177	184	28
<i>Norden i alt</i>	2 648	2 611	2 407	166	164	28
heraf: levnedsmidler	204	190	167	179	167	34
råvarer og brændsel	556	492	472	164	145	34
bearbejdede varer	1 888	1 929	1 768	165	170	26
Øvrige EFTA-lande	2 503	2 640	2 239	120	126	15
EEC	5 539	5 259	4 666	137	130	20
Øvrige OECD-lande	1 443	1 531	1 340	119	126	20
OECD + Finland i alt	12 133	12 041	10 652	136	135	20
Andre lande	2 533	2 604	2 456	122	125	32

**Bilag 2. Danmarks eksport**

(mill. d. kr.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959 = 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	11 316	12 947	10 205	119	136	9
heraf: levnedsmidler	6 127	6 811	5 265	106	118	7
råvarer og brændsel	812	868	766	147	158	31
bearbejdede varer	4 377	5 268	4 174	137	165	8
<i>Finland</i>	257	251	208	194	190	12
heraf: levnedsmidler	31	31	14	185	190	— 38
råvarer og brændsel	19	24	17	129	162	6
bearbejdede varer	207	196	177	205	194	21
<i>Island</i>	48	62	47	97	128	2
heraf: levnedsmidler	4	4	4	95	105	38
råvarer og brændsel	3	3	3	143	138	29
bearbejdede varer	41	55	40	95	129	— 4
<i>Norge</i>	588	797	575	135	182	8
heraf: levnedsmidler	68	104	70	128	196	8
råvarer og brændsel	49	45	38	204	188	27
bearbejdede varer	471	648	467	131	180	7
<i>Sverige</i>	1 106	1 377	1 206	159	199	23
heraf: levnedsmidler	289	336	287	137	159	19
råvarer og brændsel	95	122	140	158	203	84
bearbejdede varer	722	919	779	171	217	17
<i>Norden i alt</i>	1 998	2 487	2 036	152	190	17
heraf: levnedsmidler	391	475	375	137	167	13
råvarer og brændsel	166	194	198	164	192	60
bearbejdede varer	1 441	1 818	1 463	155	196	14
Ovrige EFTA-lande	3 142	3 459	2 930	118	130	18
EEC	3 199	3 749	2 864	106	124	8
Øvrige OECD-lande	1 141	1 172	888	116	119	3
OECD + Finland i alt	9 480	10 867	8 718	119	136	12
Andre lande	1 836	2 080	1 487	118	134	— 9

**Bilag 3. Finlands import**

(mill. mk.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959 = 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	3 931	3 867	3 520	147	145	26
heraf: levnedsmidler	483	603	426	113	141	— 3
råvarer og brændsel	643	666	627	130	134	38
bearbejdede varer	2 805	2 598	2 467	129	119	30
<i>Danmark</i>	116	119	94	196	201	4
heraf: levnedsmidler	16	15	7	249	233	— 35
råvarer og brændsel	7	9	9	117	155	26
bearbejdede varer	93	95	78	198	202	7
<i>Island</i>	9	11	8	187	222	2
heraf: levnedsmidler	8	9	7	171	201	2
råvarer og brændsel	1	2	1	420	543	5
bearbejdede varer	0	0	0	.	.	— 67
<i>Norge</i>	58	61	52	169	177	29
heraf: levnedsmidler	9	9	6	216	231	10
råvarer og brændsel	4	4	5	151	142	55
bearbejdede varer	45	48	41	164	173	30
<i>Sverige</i>	449	431	394	190	182	27
heraf: levnedsmidler	7	11	7	79	125	— 16
råvarer og brændsel	30	29	29	306	302	55
bearbejdede varer	412	391	358	189	180	27
<i>Norden i alt</i>	632	622	548	189	186	22
heraf: levnedsmidler	40	44	27	166	186	— 13
råvarer og brændsel	42	44	44	224	235	46
bearbejdede varer	550	534	477	188	183	23
Øvrige EFTA-lande	639	654	580	147	151	21
EEC	1 315	1 158	1 060	157	137	24
Øvrige OECD-lande	299	302	264	170	178	22
OECD i alt	2 885	2 736	2 452	161	153	23
Andre lande	1 046	1 131	1 068	119	128	34



**Bilag 4. Finlands eksport**

(mill. mk.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959 = 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	3 533	3 678	2 980	132	138	13
heraf: levnedsmidler	113	135	143	94	113	54
råvarer og brændsel	1 435	1 447	1 214	119	120	17
bearbejdede varer	1 985	2 096	1 623	147	155	8
<i>Danmark</i>	127	126	107	148	147	18
heraf: levnedsmidler	6	0	0	870	44	78
råvarer og brændsel	45	46	40	110	113	14
bearbejdede varer	76	80	67	170	179	21
<i>Island</i>	7	8	5	91	100	— 23
heraf: levnedsmidler	0	0	0	.	.	.
råvarer og brændsel	2	3	1	125	178	— 62
bearbejdede varer	5	5	4	79	81	3
<i>Norge</i>	44	30	24	231	157	12
heraf: levnedsmidler	1	1	1	278	556	22
råvarer og brændsel	23	9	4	277	102	— 39
bearbejdede varer	20	20	19	194	194	35
<i>Sverige</i>	176	183	180	243	253	35
heraf: levnedsmidler	6	8	8	97	133	97
råvarer og brændsel	49	41	25	217	181	— 24
bearbejdede varer	121	134	147	276	306	53
<i>Norden i alt</i>	354	347	316	191	187	26
heraf: levnedsmidler	13	9	9	189	134	86
råvarer og brændsel	119	99	70	163	135	— 9
bearbejdede varer	222	239	237	211	228	40
Øvrige EFTA-lande	728	809	723	117	130	25
EEC	1 012	1 095	891	145	157	14
Øvrige OECD-lande	280	302	260	155	167	22
OECD i alt	2 374	2 553	2 190	141	151	20
Andre lande	1 159	1 125	790	118	114	—

**Bilag 5. Islands import**

(mill. isl. kr.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959 = 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	3 843	4 716	3 950	101	124	17
heraf: levnedsmidler	510	561	506	109	120	26
råvarer og brændsel	693	788	515	88	100	— 7
bearbejdede varer	2 640	3 367	2 929	104	133	21
<i>Danmark</i>	291	378	290	97	126	9
heraf: levnedsmidler	21	25	27	102	117	47
råvarer og brændsel	21	22	17	125	133	— 1
bearbejdede varer	249	331	246	95	127	7
<i>Finland</i>	121	123	83	83	84	— 5
heraf: levnedsmidler	.	0	0	.	.	.
råvarer og brændsel	30	43	19	108	155	— 45
bearbejdede varer	91	80	64	77	67	19
<i>Norge</i>	267	475	434	207	368	48
heraf: levnedsmidler	6	10	12	407	691	18
råvarer og brændsel	4	5	7	278	332	59
bearbejdede varer	257	460	415	204	365	48
<i>Sverige</i>	231	315	211	145	198	— 6
heraf: levnedsmidler	4	5	3	152	185	— 40
råvarer og brændsel	16	17	17	320	333	11
bearbejdede varer	211	293	191	139	193	— 6
<i>Norden i alt</i>	910	1 291	1 018	124	176	17
heraf: levnedsmidler	31	40	42	126	159	28
råvarer og brændsel	71	87	60	140	171	— 16
bearbejdede varer	808	1 164	916	123	177	19
Øvrige EFTA-lande	541	723	597	150	200	8
EEC	803	988	730	122	150	1
Øvrige OECD-lande	591	615	746	89	92	66
OECD + Finland i alt	2 845	3 617	3 091	117	150	19
Andre lande	998	1 099	859	73	80	11

**Bilag 6. Islands eksport**

(mill. isl. kr.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959 = 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	3 619	4 046	3 319	139	155	24
heraf: levnedsmidler	3 389	3 806	3 156	140	157	24
råvarer og brændsel	171	157	105	112	102	25
bearbejdede varer	59	83	58	170	241	100
<i>Danmark</i>	117	113	141	168	161	116
heraf: levnedsmidler	99	91	124	148	135	119
råvarer og brændsel	15	17	11	119	139	140
bearbejdede varer	3	5	6	203	285	53
<i>Finland</i>	120	135	108	155	176	5
heraf: levnedsmidler	118	126	103	157	169	5
råvarer og brændsel	2	9	5	95	415	— 13
bearbejdede varer	—	—	0	.	.	.
<i>Norge</i>	116	120	207	188	196	215
heraf: levnedsmidler	113	117	205	197	205	214
råvarer og brændsel	—	0	0	.	.	.
bearbejdede varer	3	3	2	73	81	.
<i>Sverige</i>	294	272	194	143	132	56
heraf: levnedsmidler	260	234	170	149	135	59
råvarer og brændsel	34	36	24	132	138	48
bearbejdede varer	0	2	0	7	26	.
<i>Norden i alt</i>	647	641	650	156	154	81
heraf: levnedsmidler	590	568	602	158	152	84
råvarer og brændsel	51	62	40	170	208	50
bearbejdede varer	6	10	8	60	85	72
Ovrige EFTA-lande	761	868	708	246	280	44
EEC	626	818	518	227	296	— 2
Øvrige OECD-lande	714	778	755	137	150	22
OECD + Finland i alt	2 748	3 105	2 631	181	204	32
Andre lande	871	941	688	80	87	3

**Bilag 7. Norges import**

(mill. n. kr.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959= 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	11 885	13 007	10 104	126	138	7
heraf: levnedsmidler	1 434	1 632	1 246	117	133	3
råvarer og brændsel	2 196	2 243	1 791	162	166	10
bearbejdede varer	8 255	9 132	7 067	120	133	7
<i>Danmark</i>	547	778	565	130	185	9
heraf: levnedsmidler	70	108	77	132	203	13
råvarer og brændsel	46	41	30	216	193	4
bearbejdede varer	431	629	458	124	181	8
<i>Finland</i>	112	75	57	210	141	7
heraf: levnedsmidler	2	3	3	267	450	60
råvarer og brændsel	63	25	10	259	104	— 47
bearbejdede varer	47	47	44	167	167	33
<i>Island</i>	24	35	46	193	275	106
heraf: levnedsmidler	24	34	45	201	279	111
råvarer og brændsel	0	0	1	.	.	33
bearbejdede varer	0	1	0	.	.	— 40
<i>Sverige</i>	2 041	2 489	1 821	134	163	4
heraf: levnedsmidler	29	37	40	118	154	52
råvarer og brændsel	202	213	191	232	245	41
bearbejdede varer	1 810	2 239	1 590	128	158	0
<i>Norden i alt</i>	2 724	3 377	2 489	135	168	6
heraf: levnedsmidler	125	182	165	139	202	40
råvarer og brændsel	311	279	232	234	210	27
bearbejdede varer	2 288	2 916	2 092	128	163	2
Øvrige EFTA-lande	2 103	2 402	1 680	142	163	0
EEC	3 704	3 880	2 903	112	117	1
Øvrige OECD-lande	1 480	1 528	1 288	121	125	12
OECD + Finland i alt	10 011	11 187	8 360	125	140	4
Andre lande	1 874	1 820	1 744	132	128	27

**Bilag 8. Norges eksport**

(mill. n. kr.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959 = 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Forbrukslande</i>						
<i>Alle lande</i>	6 942	7 665	6 730	120	132	24
heraf: levnedsmidler	1 318	1 347	1 123	97	99	18
råvarer og brændsel	1 291	1 325	1 130	133	136	19
bearbejdede varer	4 333	4 993	4 477	125	144	27
<i>Danmark</i>	607	539	464	160	142	14
heraf: levnedsmidler	28	29	26	84	88	30
råvarer og brændsel	155	88	46	576	327	— 36
bearbejdede varer	424	422	392	133	132	25
<i>Finland</i>	122	139	108	125	143	10
heraf: levnedsmidler	17	19	13	200	218	20
råvarer og brændsel	8	8	10	119	116	78
bearbejdede varer	97	112	85	118	137	4
<i>Island</i>	38	72	70	174	324	35
heraf: levnedsmidler	0	1	0	.	.	— 50
råvarer og brændsel	0	0	1	.	.	67
bearbejdede varer	38	71	69	174	317	36
<i>Sverige</i>	924	1 050	900	167	189	25
heraf: levnedsmidler	132	132	106	143	144	11
råvarer og brændsel	149	187	169	280	350	34
bearbejdede varer	643	731	625	157	178	25
<i>Norden i alt</i>	1 691	1 800	1 542	161	171	21
heraf: levnedsmidler	177	181	145	133	136	13
råvarer og brændsel	312	283	226	359	325	11
bearbejdede varer	1 202	1 336	1 171	144	160	24
Øvrige EFTA-lande	1 322	1 522	1 551	101	116	44
EEC	1 872	2 064	1 763	124	137	18
Øvrige OECD-lande	928	967	811	125	130	18
OECD + Finland i alt	5 813	6 353	5 667	126	138	25
Andre lande	1 129	1 312	1 063	96	112	18

**Bilag 9. Sveriges import**

(mill. sv. kr.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959 = 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Oprindelseslande</i>						
<i>Alle lande</i>	16 154	17 542	14 436	129	140	15
heraf: levnedsmidler	2 084	2 295	1 860	114	126	17
råvarer og brændsel	3 259	3 516	2 772	119	128	9
bearbejdede varer	10 811	11 731	9 804	137	148	16
<i>Danmark</i>	769	985	847	157	200	25
heraf: levnedsmidler	216	254	205	134	158	16
råvarer og brændsel	59	83	103	154	215	100
bearbejdede varer	494	648	539	169	222	19
<i>Finland</i>	320	295	278	278	256	38
heraf: levnedsmidler	10	11	16	96	103	146
råvarer og brændsel	84	66	37	204	159	— 24
bearbejdede varer	226	218	225	359	346	53
<i>Island</i>	34	36	24	112	119	28
heraf: levnedsmidler	29	30	19	117	123	28
råvarer og brændsel	5	6	5	87	100	28
bearbejdede varer	—	0	0	.	.	.
<i>Norge</i>	699	783	651	161	180	22
heraf: levnedsmidler	95	102	77	140	151	6
råvarer og brændsel	128	143	130	234	261	34
bearbejdede varer	476	538	444	153	172	23
<i>Norden i alt</i>	1 822	2 099	1 800	170	196	26
heraf: levnedsmidler	350	397	317	132	150	17
råvarer og brændsel	276	298	275	198	212	37
bearbejdede varer	1 196	1 404	1 208	179	210	26
Øvrige EFTA-lande	2 910	3 265	2 751	138	154	16
EEC	6 567	6 823	5 440	136	141	11
Øvrige OECD-lande	1 954	2 091	1 785	128	137	19
OECD + Finland i alt	13 253	14 278	11 776	139	150	15
Andre lande	2 901	3 264	2 660	98	111	12

**Bilag 10. Sveriges eksport**

(mill. sv. kr.)

	1962	1963	jan/sept. 1964	1962 Index (1959 = 100)	1963	Stigning i % jan/sept. 1963 til jan/sept. 1964
<i>Forbrugslande</i>						
<i>Alle lande</i>	15 129	16 573	13 466	132	145	15
heraf: levnedsmidler	576	618	437	124	133	— 5
råvarer og brændsel	4 162	4 519	3 889	110	119	19
bearbejdede varer	10 391	11 436	9 140	145	160	14
<i>Danmark</i>	1 198	1 273	1 167	162	173	27
heraf: levnedsmidler	45	52	36	188	218	15
råvarer og brændsel	204	197	190	130	126	34
bearbejdede varer	949	1 024	941	170	184	26
<i>Finland</i>	689	716	633	182	189	24
heraf: levnedsmidler	13	21	15	92	146	— 9
råvarer og brændsel	44	48	47	202	220	43
bearbejdede varer	632	647	571	184	189	24
<i>Island</i>	27	38	24	139	197	— 20
heraf: levnedsmidler	0	1	1	200	300	50
råvarer og brændsel	2	2	2	150	170	53
bearbejdede varer	25	35	21	138	198	— 25
<i>Norge</i>	1 457	1 853	1 384	128	162	6
heraf: levnedsmidler	21	27	29	116	145	57
råvarer og brændsel	148	180	149	218	264	17
bearbejdede varer	1 288	1 646	1 206	122	156	4
<i>Norden i alt</i>	3 371	3 880	3 208	148	170	16
heraf: levnedsmidler	80	101	81	141	177	21
råvarer og brændsel	398	427	388	161	172	28
bearbejdede varer	2 893	3 352	2 739	147	170	14
Øvrige EFTA-lande	2 507	2 812	2 372	127	142	20
EEC	4 974	5 310	4 354	141	150	13
Øvrige OECD-lande	1 337	1 564	1 250	109	128	13
OECD + Finland i alt	12 189	13 566	11 184	135	151	16
Andre lande	2 940	3 007	2 282	122	124	10

**Bilag 11. Kilder og bemærkninger***Kilder*

- Danmark: Danmarks vareindførsel og -udførsel 1959, 1962 og 1963  
Vareomsætningen med udlandet september 1963 og september 1964
- Finland: Ulkomaan kauppa vuosijulkaisu 1959,  
Kuukausijulkaisu joulukuu 1962, 1963, lokakuu 1963 og syyskuu 1964
- Island: Verzlunarskýrslur Árið 1959,  
Hagtiðindi januar 1963, oktober 1963, januar 1964 og oktober 1964
- Norge: Norges handel 1959,  
Utenrikshandel 1962  
Månedstatistikk over utenrikshandelen, september 1963, desember 1963 og september 1964
- Sverige: Handel 1959  
Månadsstatistik över Handeln. Nr. 1—1963, Nr. 10—1963, Nr. 12: 2—1963 og Nr. 9—1964
- I øvrigt: United Nations, Monthly Bulletin of statistics June 1964

*Bemærkninger*

- Danmark: Indførsel til og udførsel fra Færøerne og Grønland er ikke inkluderet.
- Finland: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.
- Island: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer ikke Færøerne og Grønland. Indekstallene for 1962 og 1963 er under hensyn til devalueringerne den 20. februar 1960 med 133 % og den 4. august 1961 med 13 % korrigeret ved division med 2,46 ( $2,33 \times 1,054$ ).
- Norge: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.
- Sverige: Indførsel fra og udførsel til Danmark inkluderer Færøerne og Grønland.

*Valutakurser (paritetskurser) ultimo september 1964*

100 danske kroner	=	—	=	46,33 fm	=	622,54 isl.kr.	=	103,41 n.kr.	=	74,90 sv.kr.
100 finske mark	=	215,85 d.kr.	=	—	=	1 343,74 isl.kr.	=	223,21 n.kr.	=	161,66 sv.kr.
100 islandske kroner	=	16,06 d.kr.	=	7,44 fm	=	—	=	16,61 n.kr.	=	12,03 sv.kr.
100 norske kroner	=	96,70 d.kr.	=	44,80 fm	=	602,00 isl.kr.	=	—	=	72,43 sv.kr.
100 svenske kroner	=	133,52 d.kr.	=	61,86 fm	=	831,21 isl.kr.	=	138,07 n.kr.	=	—



*TILLÄGG 5***Opprettelse av en nordisk investeringsbank**

Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg vedtok 23. november 1964 på et møte i Oslo følgende uttalelse om opprettelse av en nordisk investeringsbank:

Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg ga i samsvar med den rekommandasjon som Nordisk Råd vedtok under sin 12. sesjon, Det nordiske utvalg for finansielle spørsmål i oppdrag etter nærmere angitte retningslinjer å utrede behovet og forutsetningene for en nordisk investeringsbank eller et finansieringsinstitutt. Det finansielle utvalg har i vedlagte rapport av 13. oktober 1964 avgitt en slik utredning basert på en økonomisk vurdering av de reiste spørsmål (*se NU 1964:7*).

Det nordiske økonomiske samarbeidsutvalg er i det vesentlige enig i de synspunkter som er fremført i rapporten og finner å kunne slutte seg til det finansielle utvalgs konklusjon.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över berättelsen**

Til det økonomiske utvalg er henvist rapport fra Nordisk ministerkomité for økonomisk samarbeid, innsendt av Norges regjering.

Ved utvalgets behandling av saken deltok foruten utvalgets medlemmer statsministern Tage Erlander, undervisnings- og handelsministern Gyłfi Gıslason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie og handels- og industriministern T. A. Wiherheimo.

Utvalget har gjort seg kjent med rapporten, hvor det er gitt en redegjørelse for det nordiske økonomiske samarbeid som har funnet sted på minister- og embetsmannsplan, samt mellom bedrifter og næringsorganisasjoner. Videre er det redegjort for nordisk samarbeid innen internasjonale organisasjoner som arbeider med det formål å fremme verdenshandelen.

Utvalget foreslår,

at rådet tar rapporten fra Nordisk ministerkomité for økonomisk samarbeid til etterretning.

Reykjavik, 16. februar 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>
Viseformann		
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

## Berättelse

### från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen (Nordiska transportforskningskommittén)

(Överlämnad av Finlands regering)

Nordiska transportforskningskommittén upprättades år 1957 av regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige efter rekommendation (nr 8/1956) av Nordiska rådet.

Föregående berättelse för kommitténs verksamhet, avseende tiden december 1962—november 1963, lämnades av kommittén den 18 december 1963.

För verksamhetsperioden december 1963—november 1964 får kommittén härmed lämna följande berättelse.

Kommitténs medlemmar, utsedda av respektive länders regeringar, har under ifrågavarande tid varit:

#### *från Danmark*

Kontorchefen Kai Lemberg

#### *från Finland*

Direktören Jukka Wallenius med överaktuarien Aarno Soivio som ställföreträdare

#### *från Norge*

Byråsjefen John H. Paxal

#### *från Sverige*

Kanslirådet Bruno Öhrn med budgetsekreteraren Bo Järmark som ställföreträdare

Såsom kommitténs ordförande under verksamhetsperioden har direktören Wallenius fungerat. Budgetsekreteraren Järmark har under samma tid tjänstgjort som kommitténs sekreterare.

Under perioden i fråga har kommittén avhållit två sammanträden, nämligen i Oslo den 10 juni och i Helsingfors den 3 och 4 november 1964. Vid sammanträdena har även deltagit experter på skilda transportforskningsområden. En särskild inom kommittén verksam arbetsgrupp — med upp-

gift att förbereda kommitténs behandling av inom Nordiska rådet upptagen fråga angående en utvidgad transportekonomisk forskning i Norden — har vidare under verksamhetsperioden haft ett flertal sammanträden. Ordförande i arbetsgruppen har varit kontorchefen Lemberg och som huvudsekreterare har tjänstgjort byrådirektören Ture Grahn.

Kommitténs huvudsakliga arbetsuppgift under den gångna verksamhetsperioden har varit utarbetandet av den av Nordiska rådet vid dess möte år 1963 begärda utredningen rörande den transportekonomiska forskningen inom Norden. Ett belänkande rörande ifrågavarande utredning har färdigställts vid kommitténs möte i Helsingfors och kommer att översändas till respektive regeringar inom kort<sup>1</sup>.

Vid sidan om utarbetandet av förenämnda utredning har i vanlig ordning informationer utbytt mellan kommitténs ledamöter rörande fortskridandet av transportforskningen inom respektive länder.

Helsingfors den 4 december 1964

*J. Wallenius*

*Bo Järmark*

<sup>1</sup> *Se Nordisk udredningsserie 1965: 1.*

## Berättelse

### från Nordiska arbetsmarknadsutskottet

*(Överlämnad av Norges regering)*

Det er i 1964 ti år siden avtalen om felles nordisk arbeidsmarked ble inngått og Nordisk Arbeidsmarkedsutvalg ble opprettet.

Arbeidsmarkedsutvalget kom sammen til møte i Os pr. Bergen i dagene 9.—11. september 1964. Utviklingen på arbeidsmarkedet og sysselsettingspolitiske tiltak i de forskjellige land ble inngående drøftet. Den rådende høykonjunktur har ført til høy sysselsetting og til dels mangel på arbeidskraft i Danmark, Sverige og Norge. Finland befinner seg i en annen stilling da småbruksnæringen der binder en betydelig arbeidskraft, beregnet til 300 000 personer, som ikke kan skaffes full sysselsetting i næringen og som må skaffes sesongmessig sysselsettingsarbeid. Avgangen av arbeidskraft fra jordbruket skjer imidlertid for tida i meget raskt tempo i Finland, og landet har — som Sverige og Norge tidligere — innført særlige tiltak til å fremme arbeidskraftens mobilitet.

Utvalget ventet at høykonjunktoren og den høye sysselsettingen ville fortsette. I alle de nordiske land vil det bli lagt vekt på ytterligere effektivisering av arbeidsformidlingen og stimulering av arbeidskraftens mobilitet.

Utvalget drøftet særlig utviklingen når det gjelder kvinnes deltakelse i arbeidslivet. I alle land ønsker en å legge forholdene til rette slik at kvinnene i større utstrekning kan delta i arbeidslivet. Særlig har Sverige kommet langt når det gjelder å få opp yrkesprosenten blant gifte kvinner, mens Norge ligger etter på dette område. En vanske en har støtt på i dette arbeidet er at deltidsarbeid hittil har møtt en viss motstand i de nordiske land, men en endring i synet har inntrådt i enkelte land og synes å være i gang i andre.

Etter framlegg fra et underutvalg vedtok Arbeidsmarkedsutvalget å foreslå at de fire land skulle rette likelydende henvendelser til de britiske myndigheter med sikte på å få i stand et samarbeid med den britiske offentlige arbeidsformidling om formidling av hushjelpere og »au-pair»-pikere. Både i Storbritannia og i Norden har de vilkår som disse pikene får, i de seinere år vært gjenstand for atskillig oppmerksomhet, og utvalget mener at en må søke i større utstrekning enn nå å yte service overfor den store gruppen det her gjelder.

Som følge av at det har forekommet en viss ulovlig privat arbeidsformidling av musikere mellom de nordiske land, ble arbeidsmarkedet for og formidling av musikere drøftet, og det ble oppnådd enighet om et samarbeid når det gjelder dette spørsmålet.

For øvrig drøftet en bl. a. arbeidskraftstatistikken. Det ble bestemt å nedsette en arbeidsgruppe som skal utarbeide en innstilling om hvorvidt det fra arbeidsmarkedsmyndighetenes synspunkt er behov for en felles-nordisk innsats når det gjelder arbeidsmarkedsprognoser.

Etter initiativ fra Nordisk Råd drøftet en spørsmålet om en harmonisering av arbeidsløysetrygden i de nordiske land og nedsatte et underutvalg som fikk til oppgave å legge fram et dokument som — etter innledningsvis å ha gitt en oversikt over den utvikling som har funnet sted og de resultater som foreligger av det nordiske samarbeid på arbeidsløysetrygdens område — skal gi en sammenstillende analyse av de viktigste delspørsmål innen arbeidsløysetrygden samt en nærmere begrunnet vurdering av på hvilke områder de nordiske land med fordel antas å burde tilstrebe likhet.

Utvalget ble invitert til å holde sitt neste møte i Finland. Møtet vil sannsynligvis finne sted i første halvdel av september 1965.

## TILLÄGG

### Förteckning över medlemmar i Nordiska arbetsmarknadsutskottet

- Danmark:* arbejdsdirektør H. Borreschmidt, Arbejdsdirektoratet  
departementschef Gunnar Coln, Arbejdsministeriet
- Finland:* regeringsrådet Jouni Hakkarainen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena  
regeringssekreteraren A. Olavi Koskinen, ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena
- Norge:* arbeidsdirektør Reidar Danielsen, Arbejdsdirektoratet  
ekspedisjonssjef Berger Ulsaker, Kommunal- og arbeidsdepartementet
- Sverige:* generaldirektören Bertil Olsson, arbetsmarknadsstyrelsen  
statssekreteraren Reidar Tilert, inrikesdepartementet

## **Berättelse**

### **från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor**

*(Överlämnad av Finlands regering)*

Det nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor tillkom våren 1957 efter beslut av de fem ländernas regeringar i enlighet med en av Nordiska rådet vid dess femte session i Helsingfors i februari 1957 antagen rekommendation nr 10/1957. Kontaktorganet har till uppgift att följa den allmänna utvecklingen och verksamheten på atomenergiområdet samt att främja de möjligheter till nordiskt samarbete, som därvid förekommer.

Var och en regering har utsett medlemmar i kontaktorganet och ytterligare nödigt antal sakkunniga och sekreterare. Kontaktorganet har under år 1964 hållit två plenarsammanträden och ett specialmöte, vars tema gällde förnyande av systemet för säkerhetskontroll av Internationella atomenergiorganisationen.

Vid plenarsammanträdena har under redogörelseåret liksom tidigare redogjorts för varje lands verksamhet på atomenergins område och medlemsstaternas kraftekonomiska utsikter samt utbytts åsikter om åtgärder vid Internationella atomenergiorganisationens (IAEA) och OECD:s atomenergiorganens i Paris (ENEA) kommande sammanträden.

Vid diskussioner inom kontaktorganet har man i många olika ämnen kunnat utbyta åsikter vilka senare lett till direkt kontakt mellan parternas institutioner på det praktiska arbetsfältet. De nordiska nationella institutionerna har för varandras räkning utfört olika materialbestrålningar. Forskningsarbete för rening av uran har utförts i Kjeller i Norge på basen av svensk-norskt samarbete. Mellan Danmarks atomenergikommission, Sveriges AB Atomenergi och Norges institutt for atomenergi har förhandlingar förts om en koordinering av forskningsverksamhet för utvecklande av tungvattenreaktorer med utnyttjande även av de nordiska ländernas industriella kapacitet i enlighet med den linje Nordiska rådet i februari 1957 rekommenderade de nordiska regeringarna. Mellan AB Atomenergi, Instituttt for atomenergi och vissa skeppsredar- och industrikretsar har ingåtts avtal om forskningsarbete rörande fartygsreaktorer.

Inom internationella atomenergiorganisationen (IAEA) har Norge till hösten 1964 och därefter Finland besatt den ettåriga styrelsepost, som är avsedd

för land som är i stånd att lämna tekniskt bistånd på atomenergins område. Denna plats har hittills cirkulerat mellan Danmark, Norge, Sverige och Finland.

Under redogörelseåret har inom Internationella atomenergiorganisationen företagits en mängd grundliga reformer. Organisationen har utvecklats genom inrättande av en ny särskild avdelning för tekniskt bistånd. Vid generalkonferens i september år 1964 godkändes för första gången ett program, där organisationens uppgifter anges för två år framåt. Arbetet för förnyande av organisationens säkerhetskontroll (Safeguard) till att omfatta även större atomkraftverk, så som den utveckling som ägt rum förutsätter, inleddes våren 1964, då organisationens styrelse för ändamålet tillsatte en kommitté under ordförandeskap av Gunnar Randers. Bland ledamöter i kommittén har till september år 1964 varit Norge och därefter Finland. Under slutet av våren 1964 hölls i Stockholm ett särskilt sammanträde av nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, där de nordiska aspekterna på förnyandet av kontrollsystemet behandlades.

Angående det forskningsprogram, som utfördes med den s. k. Haldenreaktorn vid Norges institutt for atomenergi ingicks från början av redogörelseåret ett nytt avtal, vari utom den norske värdinstitutionen deltar Danmarks atomenergikommission, Finlands atomenergikommission, Nederländernas Reactor Centrum, Sveriges AB Atomenergi, Schweiz förbundsregering och Förenade Konungariket Atomic Energy Authority. Därtill deltar Österrikes Studiengesellschaft für Atomenergie i verksamheten såsom associerad medlem. Vid underhandlingar mellan Förenta Staternas Atomenergikommission och vissa tyska industrigrupperingar har dessutom förberedelsevis överenskommit om dessas deltagande i forskningsprogrammet.

Beträffande de övriga samarbetsprojekten inom ramen för Europeiska atomenergiorganets (ENEA) verksamhet kan rapporteras att Eurochemics anläggning för bearbetning av bestrålat atombränsle vid Mol i Belgien nu närmar sig sin fullbordan. En överenskommelse har träffats mellan de tretton länder som deltar i projektet beträffande finansieringen av anläggningsarbetet, driften och forskningsprogrammet till och med år 1967. Dragonreaktorn har uppnått kritikalitet och invigdes i oktober 1964. Den kommer att gradvis föras upp till planerad effekt, bl. a. för utprovning av bränsle för gaskylda högtemperaturreaktorer. I det nu överenskomna programmet som varar till år 1967 ingår även fullskalestudier. Inom ENEA har slutligen satts upp två informationscentra inom atomenergiområdet. Vid det ena, som är beläget vid Euratoms forskningsstation vid Ispra, samlas beräkningsprogram för datamaskiner, vid det andra, som etablerats i anslutning till den franska forskningsstationen i Saclay, insamlas neutronfysikaliska data.



*TILLÄGG***Förteckning över medlemmar i kontaktorganet för atomenergifrågor***Danmark*

Departementschef H. H. Koch  
Direktør H. H. Stevenius-Nielsen

*Finland*

Professor E. A. Laurila  
Överdirektör P. J. Rekola

*Island*

Professor Magnús Magnússon

*Norge*

Høyesteretsadvokat Jens Christian Hauge  
Ekspedisjonssjef Odd Gøthe

*Sverige*

Statssekreterare Gunnar von Sydow  
Direktör H. A. B. Bryngelsson

## Berättelse

### om samarbete mellan språknämnderna

*(Överlämnad av Danmarks regering)*

Samarbejdet mellem nævnene er fortsat efter de samme retningslinjer som hidtil. Nævnene har udvekslet publikationer, meddelelser om deres rådgivningsvirksomhed samt mødereferater. Før spørgsmål af principiel betydning blev besvaret, har nævnene i adskillige tilfælde rådført sig med hinanden.

Indsamlingen og registreringen af nye ord i dansk, norsk og svensk er blevet fortsat, og meddelelser om arbejdet er jævnlig blevet udvekslet. En fyldig ordliste offentliggjordes i sprognævnenes fælles publikation »Nordiske sprogproblemer 1961 og 1962«, som udkom i juni 1964.

Foruden disse ordlister indeholder »Nordiske sprogproblemer 1961 og 1962« en kommenterende afhandling af professor K. G. Ljunggren om nye ord i de nordiske sprog 1961 og 1962, endvidere flere af de foredrag der blev holdt ved de nordiske sprogmøder i 1961 og 1962, samt en afhandling af professor Gösta Bergman, »Främmande geografiska namn i svensk skrift».

Den 6. og 7. april 1964 afholdtes i Oslo det årlige møde mellem nævnenes sekretærer, hvor man især drøftede programmet for sprognævnenes årlige møde som dette år skulle afholdes i København.

Det 11. nordiske sprogmøde afholdtes i København 26. og 27. august 1964. I mødet deltog 32 repræsentanter for de nordiske sprognævn, nemlig 13 fra Danmark, 4 fra Finland, 1 fra Island, 6 fra Norge og 8 fra Sverige.

Ved mødet aflagde de forskellige nævn rapporter om virksomheden siden det foregående nordiske sprogmøde. Herunder meddelte den islandske repræsentant at der i juli 1964 er oprettet et islandsk sprognævn der har til opgave at samarbejde med de andre nordiske sprognævn.

Derudover behandledes især følgende sager.

#### 1. Flygtermer

Der var ikke sket væsentligt nyt i bestræbelserne for større nordisk ensartethed i flytrafikkens terminologi.

Det vedtoges, at nævnene skulle optrykke hele den oprindelige liste med de af SAS accepterede ændringer under den forudsætning, at SAS var in-

teresseret i et større antal eksemplarer. I modsat fald skulle der blot i »Nordiske sprogproblemer» gives en redegørelse for sagens behandling og for de ændringer der var accepteret.

(Det er senere oplyst at SAS selv vil kunne mangfoldiggøre listen og ikke er interesseret i at aftage et antal eksemplarer som særtryk).

## 2. *Transskription af kyrillisk skrift*

På de fleste punkter var der opnået nordisk enighed med hensyn til transskription af kyrillisk skrift. Mødet vedtog en indtrængende henstilling til nævnene om at de snarest tog spørgsmålet op til endelig afgørelse, med henblik på at opnå nordisk ensartethed på de få punkter hvor der endnu var divergenser.

## 3. *Lister over nye ord i »Nordiske sprogproblemer»*

Mødet vedtog et forslag fra sekretærmødet om at man i højere grad end hidtil skulle kommentere de ord der medtoges i listerne (anbefale gode nydannelser, advare mod dårlige nydannelser, foreslå erstatningsord for disse, m. m.) samt at der i »Nordiske sprogproblemer» publiceres sammenfattende afhandlinger om fornyelsen af ordforrådet i dansk, norsk og svensk i de sidste 10—15 år.

## 4. *Afløsningsord for engelsk-amerikanske låneord*

Mødet henstillede til nævnene at fortsætte det påbegyndte arbejde med at lancere gode afløsningsord med henblik på mere konkret aktivitet, gennem påvirkning af journalister, reklamefolk, radio og tv.

## 5. *Nordisk samarbejde ved redaktion af officielle retskrivningsvejledninger*

Dansk Sprognævn forelagde til formulering af en række punkter (stort begyndelsesbogstav, orddeling ved linjeskifte, accenter, bindestreg, apostrof), med henblik på i størst mulig udstrækning at opnå ensartede regler i de nordiske lande. Mødet vedtog at de andre nævn skal tage stilling til disse forslag.

## 6. *Anvendelsen af elektroniske databehandlingsanlæg ved sproglige undersøgelser*

Professor Carl Ivar Ståhle aflagde rapport om det fortsatte dansk-svenske samarbejde med henblik på at tilvejebringe en såkaldt baglænsordbog (en liste hvori ordene er ordnet efter deres bogstaver i omvendt rækkefølge) og en morfemordbog (dvs. en ordbog hvor »opslagsordene» består af morfemer, sprogets mindste betydningsbærende enheder). Ved møder i København og Stockholm har man diskuteret principperne for maskinel fremstilling af

sådanne ordbøger, og der har været enighed om at de vil være af stor værdi såvel for det praktiske arbejde med sprogrøgt og med redaktionen af nye udgaver af retskrivningsordbøger som for teoretisk forskning. En omkostningsberegning blev forelagt og drøftet. Der kan opnås væsentlige besparelser ved nordisk samarbejde på dette område.

#### *7. Fremtidige opgaver for det nordiske samarbejde*

Mødet vedtog forslag om undersøgelser af turisttrafikkens og databehandlingens terminologi samt af nordiske person- og stednavne.

Siden det nordiske sprog møde er samarbejdet fortsat efter de retningslinjer der er angivet i mødets vedtagelser.

København i januar 1965

## Berättelse

### om Nordiska hälsovårdshögskolan juli 1963—30 juni 1964

(Överlämnad av Sveriges regering)

Styrelsen för Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg har under verksamhetsåret 1/7 1963—30/6 1964 sammanträtt fyra gånger nämligen den 5 augusti och 6 december 1963 samt den 21 mars och 13 april 1964.

Till föreståndare vid högskolan har styrelsen utnämnt professorn vid Aarhus universitet, Bengt Lambert. Förordnandet gäller tiden 1 april 1964—30 juni 1968. Assistentbefattningen har under verksamhetsåret uppehållits av cand.med. Ivan Mark under tiden juni—november 1963 och dr Lars E. Himmelmann under tiden februari—juni 1964. Kanslibiträdet Birgit Stenlöf har beviljats begärt entledigande från och med juni månads utgång 1964.

Undervisningen har omfattat:

En 2-månaders läkarkurs i socialmedicin under tiden 5 augusti—5 oktober 1963.

En 1-månads ingenjörskurs i vattenhygien under tiden 29 juli—28 augusti 1963.

En 1/2-månads kurs i omgivningshygien för hälsovårdskonsulenter under tiden 13 april—25 april 1964.

En 2-månaders läkarkurs i fysiologisk hygien under tiden 13 april—13 juni 1964.

Antalet deltagare i kurserna framgår av efterföljande sammanställning.

	Deltagare från					Summa deltagare
	Danmark	Finland	Norge	Sverige	Island	
Läkarkurs 5/8—5/10 1963	3	5	6	10		24
Ingenjörskurs 29/7—28/8 1963	1	7	5	7		20
Hälsovårdskonsulentkurs 13/4— 25/4 1964	2	5	5	8		20
Läkarkurs 13/4—13/6 1964	1	6	6	10	1	24
Summa	7	23	22	35	1	88

I de två läkarkurserna har på framställning av svenska medicinalstyrelsen mottagits tillsammans sju extra deltagare, för vilka högskolan erhållit särskild ersättning. Island har betalt kostnaden för sin deltagare i läkarkursen våren 1964.

Lärarkursen i socialmedicin hösten 1963 omfattade 289 timmar och 83 föreläsare anlätades. Läkarkursen i fysiologisk hygien våren 1964 hade 275 timmar, av vilka 160 ägnades föreläsningar och 115 avsåg seminarier, diskussioner, demonstrationer, exkursioner och filmvisning. 90 lärare anlätades. Ingenjörskursen omfattade 152 timmar och 43 lärare medverkade. Hälsovårdskonsulentkursen räknade 69 timmar och 25 föreläsare.

De fasta kostnaderna har under verksamhetsåret uppgått till 206 483: 82 sv. kr. och de rörliga kostnaderna till 280 650: 31 sv. kr. eller efter avdrag av ersättning för extra deltagare 245 472: 55 sv. kr. Summan för kostnaderna fördelar sig på respektive länder sålunda.

	Andel i fasta kostnader	Andel i rörliga kostnader	Summa för resp. land
Danmark	51 620: 95	22 040: 39	73 661: 34
Finland	51 620: 95	70 870: 31	122 491: 26
Norge	51 620: 95	69 757: 84	121 378: 79
Sverige	51 620: 97	82 804: 01	133 424: 98
Summa sv. kr.	206 483: 82	254 472: 55	451 956: 37

Kostnaden per kursdeltagare var för två-månaders läkarkurserna 7 592: — respektive 7 456: — sv. kr. och för en-månads ingenjörskursen 4 368: — sv. kr. samt för halvmånads hälsovårdskonsulentkursen 2 015: — sv. kr.

Göteborg den 3 december 1964

På styrelsens vägnar:

*Rolf Bergman*

*E. Bunne*

## BILAGA

**Räkenskapssammanställning för Nordiska högskolan i Göteborg  
verksamhetsåret juli 1963—juni 1964**

*Tillgångar vid årets början*

Kassabehållning	1 394: 53	
Innestående på postgirokonto	2 515: 94	
Innestående på checkräkning i bank	121: 38	
Innestående på kapitalsamlingsräkning i bank	107 747: 51	
Fordran av svenska medicinalstyrelsen	15 934: —	
Upplupen ej lyft ränta på kapitalsamlingsräkning för första halvåret 1963	3 890: 96	
Inventarier (inom linjen 19 809: 05)		131 604: 32

*Inkomster*

Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges inbet alningar till driftfonden	375 405: 02	
Ränta på kapitalsamlingsräkning i bank	4 503: 17	
Ersättning för extra elever, telefonutgifter, lokal- disposition m. m.:		
Hänförligt till fasta kostnader	5 630: 27	
Hänförligt till rörliga kostnader	35 177: 76	420 716: 22

*Skulder vid årets slut*

Obetalda räkningar	172: 65	
I förskott gjord inbetalning av bidrag till fonden för 1964/1965	5 609: 26	5 781: 91
Summa kr		558 102: 45

*Skulder vid årets början*

Arvoden till sakkunniga	6 000: —	
Obetalda räkningar	1 009: 34	7 009: 34

*Utgifter*

## Fasta kostnader:

Löner o. dyl., lokalkostnader, rese- och transport- kostnader, expenser, inventarier, tidskrifter och böcker m. m.	212 114: 09	
--	-------------	--

## Rörliga kostnader:

Arvode och resekostnader för föreläsare, exkursionskostnader, undervisningsmaterial, stipendier och resor för kursdeltagare

280 650: 31    492 764: 40

*Tillgångar vid årets slut*

Kassabehållning

1 353: 96

Innestående på postgirokonto

2 448: 63

Innestående på checkräkning i bank

2 329: 23

Innestående på kapitalsamlingsräkning i bank

38 510: 39

Fordran av svenska medicinalstyrelsen

13 040: 91

Fordran av Island

645: 59

Inventarier (inom linjen 27 674: 65)

58 328: 71

Summa kr

558 102: 45

Göteborg den 3 augusti 1964

*Roy Bergman*

Styrelsens ordförande

*E. Bunne*



## **Berättelse**

### **från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål**

*(Överlämnad av Norges regering)*

Kontaktutvalget har merket seg at Nordisk Råd har ønsket en fyldigere melding om de saker som har vært behandlet, et ønske som en selvsagt vil forsøke å imøtekomme.

Sammensetningen av Det nordiske kontaktutvalg for jordbruksspørsmål i 1964 framgår av vedlegg til denne meldingen.

Kontaktutvalget har i året 1964 hatt følgende plenumsmöter: i Stockholm 21. januar, i Helsingfors 21. april og i Reykjavík 1. august. Ved de to sistnevnte möter var delegasjonene ledet av de nordiske statsråder for landbruksspørsmål.

I samsvar med den praksis som er innarbeidet, har det forut for hvert plenumsmöte vært holdt möter der delegasjonsformennene og en representant for landbruksorganisasjonene i hvert av medlemslandene har deltatt. I formannsmøtene har en utarbeidet forslag til sakliste for plenumsmötene og forberedt disse mötene på annet vis.

I det følgende skal omtales de viktigste sakene som har vært behandlet i meldingsåret.

#### *1. Produksjonssituasjonen i jordbruket i de nordiske land*

Det nordiske kontaktutvalg for jordbruksspørsmål har ansett det for viktig at det gjensidig utveksles informasjoner om produksjons- og markeds-situasjonen for jordbruksprodukter i medlemslandene. Det har vært funnet praktisk å utveksle hovedrapporter om produksjonssituasjonen etter at vekstsesongen er avsluttet, d. v. s. på höst- og vintermöter. På de øvrige möter avgis bare supplerende rapporter, og da særlig om husdyrproduksjonen.

I samsvar med dette ble hovedrapporten om jordbruksproduksjonen i medlemslandene i 1963 avgitt på plenumsmötet 21. oktober 1963. Da det ikke har vært holdt höstmöte i 1964, vil den tilsvarende rapport for avlingsåret 1964 bli avgitt på neste plenumsmöte tidlig i 1965. På mötene i 1964 har det vært utvekslet avlingsprognoser og aktuelle data om husdyrproduksjonen.

I samband med produksjonsoversiktene har kontaktutvalget drøftet markedssituasjonen for jordbruksprodukter og herunder kommet inn på såvel samhandelen mellom de nordiske land som eksporten til tredje land. Særlig den danske delegasjon, som representerer Nordens desidert største eksportør av jordbruksprodukter, framsatte ønskemål og forslag med sikte på å stimulere den internordiske samhandel med jordbruksprodukter og samordne eksporten til land utenfor Norden. I denne sammenheng antydet den danske delegasjon at det burde nedsettes ekspertkomiteer for hvert av de viktigste vareområder, for å gjennomdrøfte handelsproblemene på vedkommende vareområde. Flere av de øvrige delegasjoner stilte seg skeptiske til dette forslag. Etter initiativ fra Nordiske Bondeorganisasjoners Centralråd, NBC, har bransjeorganisasjonene i de nordiske land tatt spørsmålene om bedre samordning av samhandelen og eksporten av jordbruksprodukter opp til behandling. Kontaktutvalget har derfor funnet det riktig å vente med eventuell videre behandling av denne sak til resultatet av bransjeorganisasjonenes og NBC's drøftinger foreligger. Spørsmålet om for-  
mene for det nordiske samarbeide på dette området står fortsatt på kontaktutvalgets dagsorden.

### *2. Spørsmål vedrørende »Kennedy-runden»*

På møte 21. april 1964 gav den danske delegasjon på oppfordring en analyse av visse spørsmål vedrørende forhandlingene i den forestående såkalte »Kennedy-runden» og konkluderte med forslag om mest mulig intimt nordisk samarbeid under forhandlingene. I den etterfølgende diskusjon ble det klargjort at samtlige nordiske land har særinteresser å ivareta under »Kennedy-runden». Alle delegasjoner stilte seg likevel villig til den danske henstilling, og lovt å legge saken fram for sine regjeringer.

### *3. Nordisk samarbeid om landbruksforskning*

Det ble vedtatt på møtet 27. april 1963 å be en representant for Nordiske Jordbruksforskernes Forening (NJF) om å gi en utredning om utvidet nordisk samarbeide innen landbruksforskningen som grunnlag for kontaktutvalgets drøftinger av saken.

I samsvar med dette gav generalsekretæren i NJF direktør John Ringen på møtet 21. oktober 1963 en utredning om saken.

I samband med direktør Ringens utredning, ble det opplyst, at de nordiske forskningsrådene for landbruk vil holde en nordisk konferanse for å drøfte det nordiske samarbeidet i landbruksforskningen. Kontaktutvalget har funnet det riktig å avvvente resultatene fra denne konferanse før det drøfter direktør Ringens konklusjoner nærmere.

På kontaktutvalgets møte i Reykjavik 1. august 1964 gav direktøren for

landbruksavdelingen ved Islands universitet, Petur Gunnarsson, en orientering om islandsk landbruksforskning og om Islands syn på spørsmålet om nordisk samarbeid i forskningen. Han fremholdt at alle nordiske land ville vinne på en utbygging av samarbeidet. Innen visse forskningsområder, som f. eks. deler av husdyrforskningen, burde det komme på tale å bygge felles forskningsinstitutter for hele Norden. Direktør Gunnarsson understreket betydningen av utveksling av forskere, og mente at utvekslingsvirksomheten burde utvides. Han fremholdt endelig at, etter hans mening, burde det opprettes et særlig kontaktorgan til å planlegge den felles nordiske innsats innen landbruksforskningen.

Det hadde som nevnt vært kontaktutvalgets forutsetning å drøfte forskningssamarbeidet videre, så snart resultatene av de nordiske landbruksforskningsråds behandling av saken forelå. Utvalget har også tilkjennegitt overfor NJF at et samarbeid om landbruksforskningen er av stor betydning og for øvrig nært sammenknyttet med andre spørsmål som utvalget behandler.

#### *4. Forenklete og harmoniserte veterinærbestemmelser for samhandelen i Norden*

Spørsmålet om forenklete og harmoniserte veterinærbestemmelser for samhandelen i Norden ble i sin tid reist av Kjøttbransjens Nordiske Union i form av forslag til regjeringene i de nordiske land om innføring av et felles nordisk veterinærsertifikat m. m. Med bakgrunn i dette tok et medlem i den svenske delegasjon saken opp ved kontaktutvalgets møte i Oslo 27. april 1963 og foreslo at kontaktutvalget skulle be veterinærmyndighetene i de respektive land om å utarbeide retningslinjer for et felles nordisk veterinærsertifikat. På dette grunnlag ble saken drøftet kort i kontaktutvalget uten at det ble gjort noe vedtak.

Senere ble spørsmålet om enhetlige nordiske veterinærbestemmelser for kjøttkontrollen, — d. v. s. et spørsmål som er nesten identisk med det som er nevnt ovenfor, reist i Nordisk Råd av den svenske representant til rådet, Hugo Osvald. Etter dette har saken vært drøftet på ny i kontaktutvalget både i 1963 og 1964.

Under drøftingene har forslaget om harmonisering av veterinærbestemmelsene fått støtte særlig av den danske, og også i noen grad av den finske delegasjon. Den danske delegasjon har således fremsatt forslag om at kontaktutvalget skal nedsette et spesialutvalg med såvel veterinær-medisinske, og om nødvendig handelspolitiske eksperter, til å utrede saken.

Den norske delegasjon hadde ikke kunnet akseptere det danske forslag, idet den hevdet at ved behandlingen av spørsmålet om harmonisering av veterinærbestemmelsene måtte en legge hovedvekten på de rent veterinærmedisinske spørsmål. Norge har ved betydelige ofre gjennom lang tid opp-

arbeidet en sunn husdyrbestand, noe som er et stort aktivum. Veterinærbestemmelsene er ikke bare et ledd i næringsmiddelkontrollen, men har også i høy grad som formål å verne om husdyrenes sunnhet. Norge hadde ikke noe imot harmonisering av veterinærbestemmelsene, men mente at harmoniseringen i tilfelle måtte skje på grunnlag av de strengeste någjeldende bestemmelser. Konklusjonen på drøftingene i kontaktutvalget ble at en skulle avvente behandlingen av saken i Nordisk Råd.

Etter at representanten Hugo Osvalds forslag ble nedstemt i Nordisk Råd (jfr. protokoll for 12. sesjon, møte 21. februar 1964, sak A 27), var flere av delegasjonene i kontaktorganet, deriblant den svenske og den norske, stemt for å la saken gå ut fra kontaktutvalgets dagsorden. Imidlertid hadde den danske delegasjon bedt om at drøftingene fortsatte, men begrenset til enkelte spørsmål av særlig betydning for den nordiske samhandel med kjøttvarer. Primært ønsket den danske delegasjon nedsatt et spesialutvalg av veterinærmedisinske eksperter til å utrede saken, om nødvendig supplert med tjenestemenn fra landbruksdepartementenes handelspolitiske avdelinger. Sekundært var den interessert i tosidige drøftinger med nabolandene, først med Sverige som er den største importør av kjøtt fra Danmark, og senere med de andre nordiske land. Kontaktutvalget ble enig om, at om nødvendig kunne landbruksdepartementenes avdelinger være representert når nordiske veterinærmyndigheter drøftet felles veterinærpolitiske saker utenom de vanlige møter mellom veterinærdirektørene.

##### *5. Nordisk forskningssenter for landbrukssamvirke*

Tanken om et nordisk forskningssenter for landbrukssamvirke ble første gang tatt opp i et styremøte i den økonomiske sesjon i NJF våren 1961. Grunnen til at seksjonen tok saken opp, var at spørsmålet om internasjonalt samarbeid om samvirkeforskning var blitt reist i et OEEC-møte i Paris sommeren 1959 for drøfting av høgskoleutdanning i landbruket. Drøftingene i NJF førte til at saken ble forelagt for Nordisk Råd (sak D 54/1964).

I kontaktutvalget ble saken første gang drøftet på møte i Oslo 27. april 1963. På dette møte la den norske representant i kontaktutvalget, Hallvard Eika, på oppfordring fram et promemoria om saken. Han konkluderte med å tilrå at de nordiske land gikk sammen om å reise et nordisk forskningssenter for landbrukssamvirke.

På oppfordring la den norske delegasjon til kontaktutvalget fram et nytt promemoria i saken på møte i Reykjavik 1. august 1964. Her foreslo delegasjonen at dersom kontaktutvalget var interessert i et forskningssenter for jordbrukssamvirke, skulle det nedsettes et nordisk utvalg til å utrede saken nærmere og komme med forslag til praktisk løsning. Det ble foreslått at utvalget sammensettes av to medlemmer fra hvert av de nordiske land og at

medlemmene ble oppnevnt av de respektive lands regjeringer. Forslaget omfattet også utkast til mandat for utvalget.

Det norske forslag er for tiden til drøfting i de enkelte lands delegasjoner for senere behandling i kontaktutvalget.

På alle møter har en hatt eventuelt-post på dagsordenen, der de enkelte lands delegasjoner har informert hverandre gjensidig om aktuelle spørsmål av jordbrukspolitisk og handelspolitisk art m. v.

Neste plenumsmöte i Det nordiske kontaktutvalg for jordbruksspørsmål forutsettes holdt tidlig i 1965.

Denne rapport blir etter avtale mellom delegasjonene avgitt av formannen for den norske delegasjon da neste möte skal holdes i Norge.

Oslo, 14. desember 1964

*Bjarne Robberstad*

## TILLÄGG

### Förteckning över medlemmar i Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor

#### *Medlemmer*

#### *Varamenn*

#### *Danmark*

- |   |   |
|---|---|
| 1. Kommitteret V. Brorson, Landbrugsministeriet, formand.   | 1. Ekspeditionssekretær J. Rønning-Petersen, Landbrugsministeriet.            |
| 2. Kontorchef E. Mortensen, Landbrugsministeriet.   | 2. Fuldmægtig P. Kr. Lau-Jensen, Landbrugsministeriet.                        |
| 3. Gaardejer C. Christensen, medlem af Landbrugsrådets præsidium og næstformand i De danske Mejeriforeningers Fællesorganisation. | 3. Direktør N. Kjærgaard, Landbrugsraadet.                                    |
| 4. Boelsmand Peter Jørgensen, formand for De samvirkende danske Husmandsforeninger.   | 4. Sekretariatchef Jørgen Pedersen, De samvirkende danske Husmandsforeninger. |

Fuldmægtig P. Kr. Lau-Jensen har fungert som sekretær for delegasjonen.

*Medlemmer**Varamenn**Finland*

- |   |  |
|---|--|
| <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Professor Samuli Suomela, Lantbruksekonomiska forskningsanstalten, representant for jordbruksförvaltningen i Finland, formann.</li> <li>2. Lantbruksrådet Eino Lähdeoja, representant for jordbruksförvaltningen i Finland.</li> <li>3. Agronomie- och forstdoktor Harri Rautavaara, representant for jordbruksorganisasjonene.</li> <li>4. Agronom Einar Winqvist, representant for jordbruksorganisasjonene.</li> </ol> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Ikke oppnevnt.</li> <li>2. Ikke oppnevnt.</li> <li>3. Ikke oppnevnt.</li> <li>4. Ikke oppnevnt.</li> </ol> |
|---|--|

I største delen av året 1964 var professor Suomela landbruksminister i Finland. I denne tiden fungerte landbruksråd Lähdeoja som formann for den finske delegasjon med magister Göran Engström som varamann.

*Island*

Island har ikke oppnevnt faste medlemmer i kontaktorganet, men har i stedet latt seg representere av ambassadören i vertslandet for hvert enkelt møte og/eller av landbruksattache Arni G. Rylands.

*Norge*

- |  |  |
|--|--|
| <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Departementsråd Bjarne Robberstad, Landbruksdepartementet, formann.</li> <li>2. Landbruksdirektör Aslak Lidtveit, Landbruksdepartementet.</li> <li>3. Bonde Hallvard Eika, formann i Norges Bondelag.</li> <li>4. fhv. odelstingspresident Jakob Pettersen, tidl. formann i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.</li> </ol> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Landbruksattache Helge Holager, Landbruksdepartementet, f. t. Brüssel.</li> <li>2. Konsulent Hermod Sande, Landbruksdepartementet.</li> <li>3. Konsulent Ottar Bergflödt, Norges Bondelag.</li> <li>4. Fylkesagronom Olav Moen, medlem i styret for Norsk Bonde- og Småbrukarlag.</li> </ol> |
|--|--|

Konsulent Olav Bakke, Landbruksdepartementet, har fungert som sekretær for delegasjonen.

*Sverige*

- |   |   |
|---|---|
| <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Statssekreterare Ivan Eckersten, jordbruksdepartementet, formann.</li> <li>2. Generaldirektör Robert Magnusson, statens jordbruksnämnd, varaformann.</li> </ol> | <ol style="list-style-type: none"> <li>1. Byråchef C. Senning, jordbruksdepartementet.</li> <li>2. Byråchef S. Larson, statens jordbruksnämnd.</li> </ol> |
|---|---|

*Medlemmer*

3. Advokat Ture Bengtsson, förbundsordförande i Sveriges lantbruksförbund.
4. Fungerande förbundsordförande Sigge Oscarsson, Riksförbundet Landsbygdens folk.

*Varamenn*

3. Direktör H. Håkansson, Sveriges lantbruksförbund.
4. Agr. lic. P. Grabö, Riksförbundet Landsbygdens folk.

Statssekreterare Eckersten er gått inn i stedet for statssekreterare V. Paulsson, som har trukket seg tilbake i samband med at han er gått over i ny stilling. Fungerande förbundsordförande Sigge Oscarsson er trådt inn i stedet for Edblom. Byråchef Senning har fungert som sekretær for delegasjonen.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott i anledning av  
berättelsen**

Till ekonomiska utskottet har hänvisats berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, överlämnad av Norges regering.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit statsministern Tage Erlander, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie och handels- och industriministern Toivo Wiherheimo.

Utskottet har tagit del av berättelsen, av vilken framgår, att kontaktorganet behandlat ett flertal frågor av betydelse för jordbruket i de nordiska länderna. Utskottet hälsar detta med tillfredsställelse.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger berättelsen till handlingarna.

Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>
Vice förman		
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>



## **Berättelse**

### **från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål**

*(Överlämnad av Danmarks regering)*

Kontaktudvalget har i 1964 afholdt 2 møder, hvori man har fortsat de i 1963 påbegyndte drøftelser af spørgsmål af fælles interesse for fiskeriet i de nordiske lande såvel i disses indbyrdes relation som i forholdet over for tredielande.

Følgende spørgsmål har været genstand for drøftelse i kontaktudvalget.

#### *1. Fiskerigrænseforholdene i Skagerak og Kattegat*

Fra nordisk råds økonomiske udvalg forelå en henstilling om, at spørgsmålet om fiskerigrænserne blev taget op med henblik på en ordning, for så vidt angår Skagerak og Kattegat. Spørgsmålet har efter behandling i kontaktudvalget været gjort til genstand for intern drøftelse mellem de nordiske fiskeriorganisationer, og på baggrund af den enighed på en række væsentlige punkter, som er resultatet af denne drøftelse, har udvalget vedtaget at anbefale over for de respektive regeringer, at der snarest søges optaget officielle forhandlinger med henblik på indgåelse af en dansk/norsk/svensk aftale om fiskerigrænsespørgsmålet i Skagerak og Kattegat.

#### *2. Kennedy-runden*

Spørgsmålet om fiskeriprodukternes behandling i Kennedy-runden har efter drøftelse i kontaktudvalget ført til en nordisk fællesaktion i GATT.

Man agter fortsat at holde nøje kontakt om den videre udvikling i sagen.

#### *3. Eventuel etablering af et konsolfyr på Jyllands vestkyst*

Udvalget har drøftet de eksisterende hjælpemidler for fiskere til brug ved navigation samt de planer, der foreligger om udvidelse af disse hjælpemidler. Udvalget har aftalt at stille sagen i bero, indtil man fra norsk side har tilvejebragt nærmere oplysning om, hvorvidt igangværende overvejelser i Forbundsrepublikken Tyskland måtte føre til etablering af en konsolstation på den nordtyske kyst.

#### 4. Redningstjenesten i Nordsøen

På baggrund af foreliggende oplysninger har udvalget kunnet konstatere, at mulighederne for etablering af et sydligt redningsskib i Nordsøen må anses for ret ringe på grund af manglende tilslutning fra andre lande, og at der ikke for tiden er anledning til at ændre den tidligere vedtagne position i den nordlige del af Nordsøen for redningsskibet »Store Knut».

#### 5. Udkastning af kasserede redskaber og forurening af havbunden med affald

Udvalget tillægger dette spørgsmål en stadig større betydning og er enig om, at der burde være mulighed for på internationalt plan at nå til enighed om bestemmelser, der kan tjene til at sikre fiskeriet mod de pågældende gener.

Man er samtidig opmærksom på, at den største vanskelighed må forudses at opstå i forbindelse med en kontrol med bestemmelsernes overholdelse.

Der er inden for udvalget enighed om, at spørgsmålet bør inddrages i de fortsatte drøftelser om fiskerireglerne for Nordatlanten (revision af 1882-aftalen om fiskeripolitiet i Nordsøen), og man i kontaktudvalget eventuelt bør afholde et møde til forberedelse af et udkast til eventuel forelæggelse på det kommende møde i London.

#### 6. Erhvervsfiskeriet i relation til lejlighedsfiskeriet

Udvalget har konstateret, at der foreligger ensartede problemer i Danmark, Norge og Sverige med hensyn til den konkurrence, der påføres erhvervsfiskerne af sports- eller fritidsfiskerne. Man har imidlertid endnu ikke fundet noget grundlag for en fælles løsning af dette problem.

#### 7. Planer om styrkelse af FAO's fiskeriafdeling

Der er inden for udvalget enighed om, at det ville være af betydning, at de nordiske lande søger at sikre sig repræsentation for fiskeriet i den ad hoc-komité, der skal forberede detaljerede forslag med hensyn til FAO's fremtidige behandling af fiskeriproblemerne. Det er aftalt, at man snarest tager indbyrdes kontakt med henblik på en drøftelse af dette spørgsmål.

#### 8. Standardisering af fiskekasser

Udvalget er blevet holdt løbende orienteret om de forhandlinger, der fortsat finder sted mellem nedsatte ekspertgrupper med henblik på en internordisk standardisering af visse kassetyper.

Som formand for kontaktudvalget for den kommende 2-årsperiode er valgt formanden for den svenske delegation.

København, den 14. december 1964

*J. Nørgaard*

*TILLÄGG*

**Förteckning över medlemmar i Nordiska kontaktorganet  
för fiskerispörsmål**

*Danmark*

Departementschef J. Nørgaard  
Kontorchef J. Hertoft  
Fiskeskipper Fr. Lodberg Jensen  
Fiskeskipper H. Sørensen

*Finland*

Fiskerirådet D. Wikström  
Magister G. Bergman

*Island*

Fiskeridirektör D. Ólasson  
Direktör S. Egilsson

*Norge*

Ekspedisjonssjef Gunnar Gundersen  
Fiskeridirektør K. Sunnanå  
Fiskebåtskipper E. Andreassen

*Sverige*

Statssekreteraren I. Eckersten  
Överdirektören J. Hult  
Ombudsmannen G. Åberg  
Direktören E. Lilja

**Berättelse**  
**om samarbete beträffande utrikestjänsten**

*(Överlämnad av Finlands regering)*

Vid Nordiska rådets 11:e session blev frågan om samarbete beträffande utrikestjänsten (rek. 6/1960) slutbehandlad, men det förutsattes bl. a., att rådet hålles underrättat om samarbetets utveckling. På grund härav och hänvisande till rådets skrivelse den 2 november 1964 får Finlands regering å samtliga regeringars vägnar meddela, att samarbetet inom utrikestjänsten fortsatts bl. a. genom regelmässiga möten mellan de nordiska administrativa cheferna. Byggnadsexperterna har förhandlat om samarbetet i byggandet av nya ambassader. De aktuella planerna för konsulärt samarbete har även vidare utvecklats och man har för avsikt att informera rådet, sedan dessa konkretiserats.

Helsingfors den 11 januari 1964

*Ahti Karjalainen*

## BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott i anledning av berättelsen**

Til det økonomiske utvalg er henvist beretning om samarbeid innen utenriktjenesten, innsendt av Finlands regjering på samtlige nordiske regjeringers vegne.

Ved utvalgets behandling av saken har foruten utvalgets medlemmer deltatt statsministern Tage Erlander, undervisnings- og handelsministern Gylfi Gislason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie og handels- og industriministern T. A. Wiherheimö.

Rek. nr. 6/1960 om samarbeid vedrørende utenriktjenesten ble ansett som ferdigbehandlet i 1963 for Nordisk Råds vedkommende. Det var forutsatt at samarbeidet skulle fortsette, at alle muligheter for en utvidelse skulle has for öye og at rådet skulle holdes underrettet om samarbeidets utvikling.

Utvalget konstaterer at samarbeidet innen utenriktjenesten har fortsatt bl. a. ved regelmessige möter mellom de nordiske administrative sjefer. Utvalget imöteser informasjonen om de aktuelle planer for konsulært samarbeid, samt underretning om samarbeid for övrig vedrørende utenriktjenesten.

Utvalget innstiller,

at rådet tar beretningen om samarbeid innen utenriktjenesten til etterretning.

Reykjavik, 16. februar 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>

Viseformann

*V. J. Sukselainen*

*Sven Sundin*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

*D a n m a r k s* regering (Handelsministeriet) meddelar den 6 november 1964:

Uden henvisning til den under 15. november 1963 fremsendte meddelelse<sup>1</sup> om, at spørgsmålet om en lempelse af de i aktieselskabsloven af 15. april 1930 § 49, stk. 3, indeholdte krav om indfødsret eller forudgående ophold her i landet for medlemmer af bestyrelsen i aktieselskaber fortsat er under behandling i den under 6. september 1957 nedsatte kommission, skal man udtale, at kommissionen nu har afgivet betænkning om revision af aktieselskabslovgivningen. I det af kommissionen fremsatte udkast til lov om aktieselskaber stilles der ikke længere krav om, at bestyrelsesmedlemmer og direktører skal have dansk indfødsret eller en vis tids forudgående bopæl her i landet. Af jurisdiktionsgrunde opretholdes derimod kravet om, at direktører skal have bopæl her i landet — bortset fra direktører, som bestyrer forretningsafdelinger i udlandet. For bestyrelsesmedlemmers vedkommende anses det derimod for tilstrækkeligt, at enten bestyrelsens formand eller flertallet af bestyrelsens medlemmer har bopæl her i landet.

Den særlige bestemmelse i aktieselskabslovens § 49, stk. 3, 2. pkt., hvorefter kravene til bestyrelsesmedlemmernes danske tilhørsforhold er strengere i selskaber, hvis navn indeholder en dansk sted- eller nationalitetsbetegnelse, foreslås samtidig slettet. Ligeledes har kommissionen fundet det ubetænkeligt at ophæve den særlige signaturbestemmelse i aktieselskabslovens § 49, stk. 4, for bestyrelsesmedlemmer, der er bosat i udlandet og ikke har dansk indfødsret.

*F i n l a n d s* regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 10 december 1964:

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1586.

Den i ministeriets meddelande 4 december 1960 till Nordiska rådet nämnda kommittén<sup>1</sup> har fortsatt sitt arbete, som till vissa delar ännu icke är slutfört, och ministeriet har följaktligen icke något annat att meddela i detta skede.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 5 december 1964:

Proposisjon til Stortinget om endringer i konsesjonsloven av 14. desember 1917 om erverv av vannfall, bergverk og annen fast eiendom er under arbeid, og vil bli fremmet i 1965.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Av tidigare meddelanden<sup>2</sup> framgår, att några lagstiftningsåtgärder i Sverige för genomförandet av rekommendationen i och för sig icke har bedömts vara nödvändiga och att den i rekommendationen föreslagna liberaliseringen av svensk praxis har genomförts.

Under år 1964 har etableringsutredningen avgivit utlåtande över det år 1962 framlagda betänkandet rörande den allmänna näringslagstiftningen och därvid i enlighet med betänkandet tillstyrkt att tidigare praxis lagfästes. Härefter har remissyttranden avgivits av myndigheter och andra remissorgan. Proposition i ärendet förberedes.

<sup>1</sup> Se 9. sess., s. 839.

<sup>2</sup> Se 11. sesj., s. 1035, och 12:e sess., s. 1587.

## BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Nordisk Råd vedtog ved sin anden sesjon følgende rekommandation:

Det Nordiske Råd henstiller til regeringerne at det ved anvendelsen av bestemmelsene om adgang for utlendinger til å drive næring, være styremedlem i aksjeselskap eller andre sammenslutninger etc., følges en slik praksis at kravet på lengre tids opphold i landet for innrømmelse av slik adgang oppmykes forsåvidt angår statsborgere i de nordiske land.

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om denne rekommandation, som er afgivet af Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringer.

Ved den her omhandlede rekommandation henstilles til regeringerne, at der ved anvendelsen af reglerne om adgang for udlændinge til at drive næring, være bestyrelsesmedlem i aktieselskaber eller andre sammenslutninger etc., følges en sådan praksis, at kravet om længere tids ophold i landet lempes for så vidt angår nordiske statsborgere. Af de af regeringerne indsendte meddelelser sammenholdt med tidligere års meddelelser fremgår det, at den i rekommandation nævnte liberalisering af praksis er gennemført.

Udvalget foreslår derfor,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for slutbehandlet.

Stockholm, den 13. januar 1965

*Emil Ahlkvist*

*Lis Groes*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Ragnar Lassinantti*

Formand

*Peter Nielsen*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

*Ingrid Gärde Widemar*



## Meddelanden

### om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent

*(Överlämnade av Finlands, Islands och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 17 augusti 1954 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Finlands patentkommittés finskspråkiga betänkande blev färdigt i början av år 1964, och olika myndigheter har gett sitt utlåtande om det. Representanter för ministeriet har deltagit i två nordiska möten vid vilka behandlats utlåtanden om betänkandet. Experterna har för avsikt att sammankomma till en gemensam diskussion åtminstone en gång under första hälften av år 1965.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 11 januari 1965:

Om denne rekommendation, som drejer sig om samarbejde i patentsager, henviser ministeriet til punkt 1 i sit brev til Nordisk Råds Islandsafdeling, dat. 8. febr. i fjor, hvori det hedder:

Skønt der ikke for Islands vedkommende har været tale om en direkte deltagelse i det udvalg, der i flere år har arbejdet på en revision af Danmarks, Norges, Sveriges og Finlands patentlovgivning, har Industriministeriet med opmærksomhed fulgt udvalgets arbejde og har fået tilsendt dets protokoller og forslag i den hensigt at indhente ministeriets udtalelse herom.

Det beregnes, at den islandske patentlovgivning, nr. 12/1923, vil blive revideret, efter at der i de øvrige nordiske lande er blevet indført en ny patentlov, og der vil da ved revisionen blive taget hensyn til disse love. På den anden side er det tvivlsomt at det vil anses for praktisk, at Island indgår som partner i en overenskomst om nordiske patenter og der regnes da heller ikke i de fire landes oprindelige tekst med Islands deltagelse.

Foreløbig har ministeriet intet at tilføje hertil. For Islands vedkommende stiller man sig afventende, indtil den forventede nye patentlov er blevet indført i de øvrige nordiske lande.

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

De danska, finska, norska och svenska kommittéerna för nordiska patent avgav i början av år 1964 gemensamt slutligt betänkande med förslag till nordisk patentlagstiftning och nordiskt samarbetsavtal på patentområdet för införande av en ordning med nordiska patentansökningar (Nordisk utredningsserie 1963: 6). Betänkandet har remissbehandlats i samtliga länder. Överläggningar rörande lagstiftningsfrågans fortsatta behandling har därefter ägt rum i Stockholm den 19—20 augusti 1964 och i Helsingfors den 23—26 november 1964. Med anledning av vad som framkommit vid överläggningarna avgives från svensk sida regeringsförslag till Nordiska rådets instundande session i Reykjavik.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över regeringsförslag  
angående nordiska patent och över meddelandena**

---

Udvalget foreslår,

---

II. at rådet tager meddelelserne om rek. nr 29/1954 til efterretning og anser denne rekommandation for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

---

*(Se även B 2/j: Bilaga)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 16 mars 1955 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

*Danmarks regering* (Justitsministeriet) meddelar den 25 november 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

De nordiske ægteskabsudvalg holdt et afsluttende møde i Stockholm den 25.—28. november 1963.

Det *danske* udvalg afgav i januar 1962 delbetænkning om skifte mellem ægtefæller ved separation og skilsmisse. Udvalgets forslag til ændring af skifteloven gennemførtes ved lov nr. 412 af 18. december 1963.

I september 1964 afsluttedes arbejdet med betænkning nr. 2, der vedrører ægteskabs indgåelse og opløsning samt forældremyndighed og samkvemsret.

I 1965 ventes det danske udvalg at afgive betænkning nr. 3, der vil vedrøre ægteskabets retsvirkninger.

*Finland* har, efter at statsrådet den 20. februar 1958 opløste komiteen for revision af ægteskabslovgivning, i begyndelsen væsentligst deltaget i det nordiske samarbejde ved observatør. Den 3. januar 1962 har lagberedningen fået til opgave at forberede sådanne forslag til revision af reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning som anses for nødvendige. Lagberedningen har ligeledes udarbejdet særskilt forslag om mægling i separationssager og vedrørende forældremyndigheden over ægtebørn, af hvilken førstnævnte er gennemført den 20. juli 1963. Endvidere har man i forening med de øvrige nordiske landes repræsentanter forberedt et forslag til ændring af den nordiske ægteskabskonvention.

Lagberedningen forventer at kunne afslutte arbejdet med reglerne om ægteskabs indgåelse og opløsning i løbet af 1965.

Derimod har man i *Finland* endnu ikke taget endelig stilling til de nordiske forslag vedrørende formueforholdet mellem ægtefæller, da forslaget om revision af arvelovgivningen og de dertil knyttede ændringer af ægteskabsloven endnu er under behandling i riksdagen<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> *Ny ärvdabalk har antagits och trätt i kraft.*

I *Norge* er der i 1964 vedtaget en lov på grundlag af den i meddelelsen til rådets 12. session<sup>1</sup> nævnte indstilling om ændring af reglerne om mægling i ægteskabsager. Det norske udvalg har endvidere i marts 1964 afgivet indstilling II, der angår ændringer i loven af 31. maj 1918 om indgåelse og opløsning av ægteskap m. v. I juni 1964 har udvalget afgivet indstilling III om ændring i lov om børn i ekteskap m. v. I oktober 1964 har udvalget afgivet indstilling IV om ændring i loven af 20. maj 1927 om ektefellers formuesforhold. Udvalget fortsætter herefter behandlingen af reglerne om enkepension og visse forsikringsretlige spørgsmål.

I *Sverige* har familjerättskommittén i augusti 1964 afgivet sin indstilling Äktenskapsrätt (SOU 1964: 34—35).

Under forhandlingerne er der tillige udarbejdet et udkast til ændring af den nordiske ægteskabskonvention.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1501.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande**  
**av lagstiftningen om trafiknykterhet**

*(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

Finlands regering förordar det av Nordiska rådets juridiska niomannakommitté i detta ärende den 28 januari 1964 gjorda förslaget<sup>1</sup>.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

För rekommendasjon nr. 16/1956 om ens bestemmelser i trafiklovgivningen om alkohol, viser vi til uttalelse fra den norske regjering i sak D 19 under sesjonen i 1961<sup>2</sup>.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Remissbehandlingen av 1957 års trafiknykterhetskommittés betänkande rörande nykterhet i vägtrafiken har avslutats och en sammanställning av remissvaren är under utarbetande.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1595.

<sup>2</sup> Se 9. sess. s. 889.

*BILAGA*

**Tilläggsbetänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över medlems-  
förslaget om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i  
trafiken och över meddelandena**

---

Udvalget foreslår,

---

— — — at rådet tager meddelelserne om rek. nr. 16/1956 til efterretning og anser denne rekommandation for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

*(Se även A 36/j: Bilaga 3)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsförsas problem

(Överlämnat av Finlands regering)

*Med godkännande av presidiets i skrivelse den 28 februari 1956 gjorda förslag har regeringarna enats om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (socialministeriet) meddelar den 15 december 1964 å samtliga regeringars vägnar:

Utskottet, som Nordiska socialpolitiska kommittén tillsatte för att behandla i rekommendationen avsedda frågor, anordnade under tiden 25.5—3.6. 1964 det i de tidigare meddelandena nämnda samnordiska seminariet för arbetsprövning. Seminariet började i Stockholm och överflyttade sedan till Oslo och Köpenhamn samt därefter till Helsingfors, där seminariets egentliga grupparbete utfördes ävensom sammanställandet av seminariets resultat. Till deltagare i seminariet hade från varje land kallats högst åtta personer, vilka i praktiken blivit insatta i arbetsprövningsverksamheten. I seminariet deltog ialles 31 personer från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Över seminariet utarbetas genom det ovannämnda utskottets försorg en rapport omfattande uppgifter över seminariets organisation, program och deltagare, samt föredragen som hållits, i sin helhet eller i sammandrag, ävensom arbetsgruppernas redogörelser och ett sammandrag av de allmänna diskussionerna. Ytterligare har ovannämnda utskott fortsatt revideringen av den av utskottet utgivna nordiska handboken i rehabiliteringsfrågor »Yrkesmässig rehabilitering i Norden», vilken blev färdig 1962, för att handboken fortsättningsvis skall kunna hållas dagsaktuell.

Vid sitt sammanträde i Helsingfors i april 1964 behandlade nordiska socialpolitiska kommittén bl. a. frågan om det ovannämnda utskottets framtida arbete och ansåg, att utskottet skulle till kommittén framkomma med ett förslag till arbetsprogram för den närmaste tiden. För utarbetande av förslaget har utskottet i december 1964 hållit ett möte i Stockholm.



## BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över  
meddelandet**

Nordiska rådet har vid sin fjärde session år 1956 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (rek. nr. 18/1956):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for et nærmere nordisk samarbejde om invalideforsorg og de partielt arbejdsføres (erhvervshennedes) problemer.

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats ett till rådets trettonde session avgivet meddelande från Finlands regering, som uttalar sig å samtliga regeringars vägnar.

Av meddelandet framgår, att det i tidigare års meddelanden omnämnda planerade samnordiska seminariet för arbetsprövning hållits under tiden 25 maj—3 juni 1964 med deltagare från Danmark, Finland, Norge och Sverige. Av meddelandena framgår vidare, att den år 1962 utgivna av ett expertutskott under Nordiska socialpolitiska kommittén utarbetade handboken om »Arbetsvård i Norden», varit föremål för revidering av expertkommittén i syfte att fortsättningsvis kunna hållas dagsaktuell.

Angående det fortsatta arbetet inom ovannämnda expertutskott, som tillsatts med anledning av ifrågavarande rekommendation, framgår av meddelandet, att utskottet skall till Nordiska socialpolitiska kommittén framlägga förslag till arbetsprogram för den nämnda tiden.

Att hittills endast begränsade resultat kunnat uppnås i anledning av rekommendationen torde bero på att arbetet med rehabilitering av partiellt arbetsföra i första hand måste bedrivas nationellt. Det är utskottets uppfattning att man i saken åtgjort vad som för närvarande kan anses möjligt på nordisk nivå.

Utskottet får därför föreslå,

att rådet måtte lägga meddelandet till handlingarna och  
anse spörsmålet för sin del slutbehandlat.

Stockholm den 16 januari 1965

*Birger Andersson*

*Kjell Bondevik*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Jørgen Jensen*

*Urho Kähönen*

*Harald Löbak*

*Niels Mørk*

*Judit Nederström-Lundén*

Fung. förman

## Meddelanden

### om rekommendation nr 1/1958 angående samordning av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter

(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

*Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 9 december 1964:

I förordningen den 13 juli 1964 om jakt på vissa villebrådsarter har de principer tillämpats, som berörts vid de för vederbörande ministerier gemensamma rådplägningarna med anledning av rekommendationen.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1964:

Fra det koordinerande land Sverige, har en fått melding om at det vil komme et initiativ i forbindelse med utarbeidelse av forslag til jakttider, slik som antydnet fra svensk side under Nordisk Råds sesjon 1964. En har overfor Sverige sagt seg rede til å videreføre drøftingene på det antydet grunnlag.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Inom kort väntas förslag från den nordiska kommitté, som haft till uppgift att utforma ett detaljerat forskningsprogram på viltforskningens område. Det torde dock redan nu kunna förutses, att ett dylikt program tar avsevärd tid i anspråk att genomföra och att det därför inte kommer att bli möjligt att på basis av kommitténs förslag vidta konkreta åtgärder för att tillgodose rekommendationens syfte inom en näraliggande framtid.

I anledning härav har den svenska regeringen den 6 november 1964 uppdragit åt domänstyrelsen att, i samband med utarbetande av förslag till jakttider, ta kontakt med berörda myndigheter i Danmark, Finland och Norge i syfte att åvägabringa likformighet beträffande jakttiderna, där så i fråga om viss djurart synes möjligt och lämpligt.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 19 januari 1965:

Den i meddelandet den 15 december 1964 förutskickade kontakten mellan domänstyrelsen och vederbörande i övriga berörda nordiska länder kommer att tagas inom den närmaste månaden. Frågan om vilka djurarter som eventuellt kommer att beröras av likformighet beträffande jakttider kan inte besvaras förrän denna kontakt ägt rum.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Nordisk Råd har på sin 6. session i 1958 vedtaget en rekommandation til de nordiske landes regeringer angående samordning af frednings- og jagttider for visse dyrearter (rek. nr. 1/1958):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att — för sådana djurarter, som uppehåller sig i olika nordiska länder vid olika tidpunkter och som är i behov av skydd — bestämma fridlysnings- och jagttider efter enhetliga principer.

Til juridisk udvalg er henvist de til 13. session afgivne meddelelser fra Finlands, Norges og Sveriges regeringer. Meddelelserne blev af udvalget behandlet på dets møde i Stockholm den 13. januar 1965. På mødet afsendte udvalget en skrivelse til Sveriges regering som koordinerende land for sagens behandling i regeringerne, i hvilken skrivelse det anførtes, at udvalget kunne ønske nærmere oplysning om hvornår den i den svenske regerings meddelelse nævnte kontakt med de øvrige landes myndigheder om sagen kunne ventes.

Som sagkyndig under udvalgets behandling har deltaget byråchefen Claes Senning, Sverige, der har oplyst at fællesnordiske drøftelser om sagen vil blive indledt inden udgangen af april 1965.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Reykjavík, den 16. februar 1965

*Gunnar Edström*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

*Bjarne Lyngstad*

*Johan Møller Warmedal*

*Peter Nielsen*

*Carl Petersen*

*Dagmar Ranmark*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

Formand

## Meddelanden

### om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.

(*Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar*)

*Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 25 november 1964:

Det forventes, at det danske udvalg vil afgive betænkning i 1965.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 30 november 1964:

Statens psykologkommitté avgav sitt betänkande den 12 maj 1964. Betänkandet, som innehåller förslag till lag och förordning om psykologer samt förslag till en konvention mellan Finland, Danmark, Norge och Sverige angående samnordisk arbetsmarknad för psykologer, har översatts till svenska och dess svenska upplaga torde utkomma före utgången av år 1964.

Enligt det av kommittén uppgjorda lagförslaget skulle utövandet av psykologyrket underkastas uppsikt av en undervisningsministeriet underlydande statens psykolognämnd. Yrkesbeteckningen psykolog finge nyttjas endast av personer, som denna psykolognämnd godkänt för införande i en av den förd psykologförteckning. Förutsättning för införande i denna förteckning vore, att vederbörande 1) icke är ställd under förmynderskap och att han till sina personliga egenskaper och i fråga om sitt levnadssätt är lämpad att verka som psykolog, samt att han 2) har avlagt filosofie kandidat- eller motsvarande examen och högsta vitsord i psykologi ävensom i anslutning därtill eller särskilt förvärvat praktik, som gjort honom förtrogen med psykologens arbete. Medborgare i ett annat nordiskt land, som i ett nordiskt land förvärvat legitimerad psykologs rättigheter, vore enligt förslaget till nordisk konvention berättigad att under i konventionen nämnda förutsättningar erhålla legitimation som psykolog även i Finland. Som

villkor för legitimation kunde oppställas, att vederbörande visat förtrogenhet med den lagstiftning, varom kunskap vid utövandet av psykologyrket är behövlig.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

Med anledning av rekommendationen rörande legitimation av psykologer m. m. tillsatte statsrådet den 29 mars 1961 en kommitté med uppdrag att utreda, hur legitimation av psykologer, skydd för missbruk av psykologernas testmateriel och psykologernas tystnadsplikt kunde ordnas i vårt land och hur den gemensamma nordiska arbetsmarknaden för psykologer kunde förverkligas. Kommittén tillhölls att eftersträva så enhetliga stadganden som möjligt med de övriga nordiska länderna och att i detta syfte stå i förbindelse med de organ, som utför motsvarande utredningsarbete i dessa länder. Kommittén har avgivit sitt betänkande till Statsrådet den 12 maj 1964 (Kommittébetänkande 1964: A 6). Undervisningsministeriet har av olika institutioner och organisationer inbegärt utlåtande om betänkandet före utgången av januari månad 1965.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

De utvalg som er oppnevnt i Finnland, Danmark, Sverige og Norge til å utrede spørsmål om felles regler for psykologers yrkesuløving m. v. har funnet at hvert utvalg bør avgi sin selvstendige innstilling, idet det under første møte mellom det svenske og det norske utvalg i Oslo i desember 1960 (utvalg fra de to øvrige land var på dette tidspunkt ikke oppnevnt), ble kart at det var vanskelig å komme fram til en felles innstilling. Det var særlig to grunner til dette. Før det første ble utvalgene i de forskjellige land nedsatt til meget forskjellig tid, og for det annet ble utvalgenes mandater forskjellig utformet.

Med dette utgangspunkt har utvalgene samarbeidet om å nå fram til så stor likhet som mulig når det gjelder forslag til lovbestemmelser m. v. På sentrale punkter er det i prinsippet oppnådd så stor grad av enighet at utvalgene som vedlegg til sine innstillinger vil legge fram enstydende forslag til overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for psykologer.

Det avsluttende møte mellom de nordiske utvalg ble holdt i Helsingfors høsten 1963. Det ble der enighet om at samtlige utvalg skulle søke å avslutte sitt arbeid i 1964.

Det svenske utvalg har imidlertid senere, i brev til den norske komite av 22. september 1964, meddelt at man har endret sitt tidsskjema, og avventer reaksjonen på en utredning om utdannelsen av psykologer i Sverige, før det innleverer sin innstilling.

Det norske utvalg har i møte den 16. oktober 1964 gjort ferdig det en-

delige manuskript til sin innstilling som vil bli avgitt innen utgangen av året.

Det norske Sosialdepartement vil ta kontakt med vedkommende departement i de øvrige land om den videre behandling av saken, slikt at den i tilfelle kan legges fram i de respektive nasjonalforsamlinger på samme tidspunkt.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Den särskilda kommitté, som i Sverige utreder frågan om legitimation av psykologer och därmed sammanhängande spørsmål, fortsätter sitt arbete. Kommittén väntas avlämna förslag till författningsreglering för Sveriges del under år 1965.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam**  
**arbetsmarknad för farmaceuter**

*(Overlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 27 november 1964:

Som bebudet i meddelelse af 22. november 1963<sup>1</sup> er et udkast til overenskomst mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige om et fælles nordisk arbejdsmarked for farmaceuter under 3. september 1964 udsendt til medlemmerne af den nedsatte embedsmandskomité, idet man har bedt oplyst, om man fra henholdsvis norsk, svensk og finsk side kan tænke sig, at det videre arbejde med sagen fremmes på grundlag af dette udkast.

Det kgl. socialdepartement, Helsedirektoratet, Oslo, har svaret under 16. november 1964, medens der endnu mangler svar fra svensk og finsk side.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Ärendet är fortfarande under utredning i Nordiska arbetsmarknadskommittén för farmaceutisk personal.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 28 november 1964:

Med brev av 3. september 1964 mottok Sosialdepartementet et dansk forslag til overenskomst som anses å være et godt grunnlag for det videre arbeid med saken.

Forslaget til overenskomst har vært forelagt Universitetets farmasøytiske institutt, Norges apotekerforening og Norges farmaceutiske forening [se *Bilagga*].

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1616.



Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Danska Indenrigsministeriet har utarbetat ett utkast till nordisk överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter, som har remissbehandlats i Sverige. Från svensk sida synes hinder inte möta att utkastet läggs till grund för en nordisk överenskommelse i ämnet.

*BILAGA 1***Norska yttranden över utkast till överenskommelse om nordisk  
arbetsmarknad för farmaceuter****Norges apotekerforening:**

Hovedstyret fant intet vesentlig å innvende mot det ovennevnte forslag som også har vært behandlet på det nordiske formannsmøte i Finnland i september 1964.

Til utformingen av artikkel 1 vil man dog bemerke at man ville finne det ønskelig at det fellesnordiske arbeidsmarked for farmasøyter (provisorer) utvides til å omfatte også dem som har avlagt dansk disipeleksamen, finsk farmaceutexamen eller norsk eller svensk reseptareksamen.

Man vil imidlertid fremheve den mangel på farmasøytisk arbeidskraft som for tiden hersker i alle de nordiske land og som kan reise visse betenkeligheter ved uten begrensning å gjennomføre felles nordisk arbeidsmarked på det nåværende tidspunkt.

Oslo, 6. november 1964

*L. Schmidt*

*Leif A. Brendel*

**Oslo universitets farmasøytiske institutt:**

Forslaget fra det danske Indenrigsministerium vil i praksis innebære at en farmasøytisk kandidat (provisor, apotekare) som har avlagt eksamen i en av de kontraherende stater, vil oppnå ekspedisjonsrett i Norge etter en nærmere fastsatt praktisk tjeneste på norsk apotek og etter å ha avlagt prøve i farmakopé- og lovkunnskap. Dette tilsvarer den ordning som tidligere ble praktisert overfor utlendinger som søkte om ekspedisjonsrett i Norge. Ordningen ble forlatt for ca. 5 år siden etter henstilling fra sensorene, som fant at en skriftlig prøve av 3 timers varighet ikke gir tilstrekkelig grunnlag for å bedømme en kandidats kvalifikasjoner. Hertil kommer at en rekke problemer som har sammenheng med farmakopé- og lovkunnskap (signering, resepters gyldighet, kontrollsystem) ikke egner seg for skriftlig eksaminasjon, men kan belyses best gjennom en praktisk prøve. Derfor praktiseres idag overfor søkere fra de nordiske land den ordning at kandidaten etter 3 måneders praksis på norsk apotek går opp til følgende prøver:

1. farmakopé- og lovkunnskap, skriftlig prøve
2. laboratoriearbeid, praktisk prøve
3. resepturarbeid, praktisk prøve

Ved bedømmelsen av prøvene kommer reglementets alminnelige bestemmelser om karaktergivning til anvendelse.

Instituttet har gode erfaringer med denne ordningen. Prøvene gir, slik de er lagt opp, et meget godt grunnlag for bedømmelse av kandidatenes kvalifikasjoner, og en mener det skal meget sterke grunner til for å fravike den etablerte praksis. Slik kravene blir stilt ved de nevnte eksamener skulle prøvene ikke bety noen stor ekstra belastning for kandidatene.

En vil pointere at det ikke først og fremst er kandidatenes teoretiske kunnskaper som skal prøves, da disse må anses tilstrekkelig dokumentert gjennom eksamen i hjemlandet. Prøvene tar først og fremst sikte på å føre kontroll med at kandidatene har tilegnet seg de praktiske kunnskaper som kreves for å arbeide på betryggende måte i norsk apotek.

Oslo, 22. oktober 1964

For Universitetets farmasøytiske institutt

*A. Nordal*

#### Norges farmaceutiske forening:

---

Forslaget til overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for farmasøyter gjelder bare provisorer på apotek. Som kjent arbeider der på apotek i alle de nordiske land også farmasøyter med lavere utdanning. Vår forening kan ikke se noen rimelig grunn til at sistnevnte personale ikke skal medtas i overenskomsten. Forholdstallet mellom provisorer og personale med lavere farmasøytisk utdanning varierer meget sterkt innen de nordiske land, og dersom forslaget skulle vedtas i den foreliggende form, vil det bety at prinsippet om full gjensidighet i realiteten ikke tilfredsstilles.

Som kjent er vårt land medlem av »Organization for Economic Co-operation and Development», og har her vedtatt en rekommandasjon om ikke å legge administrative hindringer i veien for medlemslandenes borgere når de ønsker å ta lønnet arbeid i Norge. For personer med utenlandsk farmasøytisk eksamen, har Sosialdepartementet i medhold av kongelig resolusjon av 5. oktober 1951 godkjent utenlandsk utdanning for ekspedisjonsrett i Norge etter innhentede uttalelser fra Universitetets Farmasøytiske Institutt, og etter at vedkommende har utført tjeneste på norske apotek og har avlagt tilleggsprøver. Såvel i teori som i praksis er det således her i landet åpnet adgang for utenlandske farmasøyter av alle kategorier til å arbeide på apotek etter utført praksis og avlagt eksamen. Det synes da også inkonsekvent å holde

farmasøyter med lavere utdanning utenfor et felles arbeidsmarked i en overenskomst mellom de nordiske land.

Det må etter vår oppfatning være en absolutt betingelse for overenskomster om felles arbeidsmarked at der blir etablert full og reell gjensidighet mellom de land overenskomsten skal omfatte.

Vi vil derfor foreslå at Artikkel 1 i overenskomsten utvides til å omfatte alle kategorier farmasøytisk personale som har ekspedisjonsrett, og at vårt lands ratifikasjon av overenskomsten utsettes til denne endring er foretatt.

Førøvrig har vi ingen bemerkninger til forslaget.

Oslo, 30. september 1964

For Norges farmaceutiske forening

*Brynjulf Prestegard*

*Aage Petersen*

## BILAGA 2

### **Betänkande över meddelandena av Nordiska rådets socialpolitiska utskott**

Nordiska rådet har vid sin sjätte session 1958 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (rek. nr 18/1956):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i apotekar- och farmaceututbildningen i de nordiska länderna fortsättes, samt

2. att lagregler antages i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för apotekare, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av apotekaryrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och om erforderliga kunskaper i vistelselandets social- och rättsfarmaci.

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets trettonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit såsom sakkunnig ministersekretær Johan Erichsen, Danmark.

Av meddelandena framgår, att ett förslag till överenskommelse om gemensam arbetsmarknad för farmaceuter utarbetats från danskt håll, samt

att förslaget översänts till respektive länders medlemmar i det nordiska arbetsutskottet för farmaceutisk personal. Av meddelandena framgår vidare, att från svensk sida icke synes möta hinder mot att utkastet lägges till grund för en nordisk överenskommelse i ämnet, ävensom att man från norsk sida i princip är positiv till förslaget. Dock framhålles i det norska meddelandet såsom angeläget att förslaget till överenskommelsen utvidgas till att omfatta all farmaceutisk personal med expeditorsrätt och att förslaget icke endast avser personal med högre farmaceutisk examen.

Inför utskottet har från danskt håll upplysts, att frågan angående en utvidgning av förslaget till att avse all farmaceutisk personal av Indenrigsministeriet överlämnats till Sundhedsstyrelsen för närmare övervägande. Med hänsyn härtill finner utskottet någon dess vidare åtgärd för närvarande icke påkallad. Utskottet vill dock uttala sin förhoppning om att rekommendationen med hänsyn till den tid, som förflutit, sedan den antogs, snarast kommer att leda till ett positivt resultat.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavík den 15 februari 1965

<i>Birger Andersson</i>	<i>Sigurður Bjarnason</i>	<i>Kjell Bondevik</i>
<i>Sigríð Ekendahl</i>	<i>Einar Gustafsson</i>	<i>Magnhild Hagelia</i>
<i>Gunnar Henriksson</i>	<i>Urho Kähönen</i>	<i>Harald Løbak</i>
Förman		
<i>Niels Mørk</i>	<i>Judit Nederström-Lundén</i>	<i>Harald Nielsen</i>
	<i>Poul Sørensen</i>	

## Meddelanden

### om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 december 1964:

Indenrigsministeriet henviser til meddelelse af 4. december 1963 til Nordisk Råds 12. session<sup>1</sup>.

Der arbejdes fortsat med problemerne omkring en autorisationsordning for medicinsk hjælpepersonale.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 februari 1965:

I skrivelse af 16. januar 1965 har Nordisk Råd anmodet om nærmere oplysning om, hvornår Danmark kan forventes at tage stilling til spørgsmålet om indførelse af en autorisationsordning for fysioterapeuter.

I denne anledning skal man meddele, at Indenrigsministeriet i samråd med Sundhedsstyrelsen for tiden er ved at udarbejde en fælles plan for udannelsen af hjælpemedicinsk personale. Baggrunden herfor er, at steds flere grupper af hjælpemedicinsk personale stiller krav om en statslig autorisationsordning samt om forbedret undervisning m. v. Den nævnte plan vil formentlig også omfatte gennemførelse af en autorisationsordning for fysioterapeuter. Planens gennemførelse er dog afhængig af bevillingsmyndighedernes stilling til sagen. Det tilføjes, at Indenrigsministeriet er villigt til allerede på nuværende tidspunkt at deltage i forberedende forhandlinger om et fællesnordisk arbejdsmarked for fysioterapeuter.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Hänvisas till regeringens meddelande av den 1 december 1962<sup>2</sup> och med-

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1617.

<sup>2</sup> Se 11. sess., s. 1094—1095.

delas, att ännu ej givits den förordning som förutsättes i 1 § 4 mom. lagen den 31 oktober 1962 om utövning av sjukvårdsyrke och genom vilken skulle stadgas angående rätt för person, som erhållit sjukvårdsutbildning i något av de övriga nordiska länderna, att utöva sjukvårdsyrke (bl. a. sjukgymnastyrke) i Finland.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 18 december 1964:

Arbeidet med denne sak har vært stillet i bero i påvente av at Danmark skulle innføre statsautorisasjon for sykegymnaster.

Dette spørsmål står etter de opplysninger som foreligger nå foran sin løsning, og de nordiske forhandlinger vil dermed kunne gjenopptas.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Frågan om gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster har vi lat i avbidan på införande i Danmark av en ordning med statsauktorisering för denna yrkesgrupp.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin sjätte session 1958 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (rek. nr 18/1958):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna,

1. att arbetet med att utjämna olikheterna i sjukgymnastutbildningen i de nordiska länderna fortsättes i syfte att bringa alla utbildningsanstalter upp på en för samliga länder godtagbar nivå,

2. att länderna efter samråd fastställer, vilka utbildningsinstitut som kan godtagas såsom grundval för auktorisation i Norden,

3. att länderna — i de fall då utbildningen icke kan anses likvärdig — utan tidsutdräkt söker att i samråd fastställa arten och omfattningen av den tilläggsutbildning som kan finnas erforderlig i varje land för sig, för att auktorisation skall kunna ges åt där verksamma sjukgymnaster, samt åtager sig att tillhandahålla sådan utbildning,

4. att en sådan ordning införes i Danmark, Finland, Norge och Sverige, som möjliggör för sjukgymnaster, vilka har avlagt vederbörlig examen för utövande av sjukgymnastyrket i ett av dessa länder, att erhålla behörighet för yrket även i de övriga länderna mot företeende av bevis om sin behörighet i examenslandet och — i förekommande fall — om genomgången tilläggsutbildning i vistelselandet.

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets trettonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar jämte ett tilläggsmeddelande från Danmarks regering. De förstnämnda meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Stockholm den 16 januari 1965. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till Danmarks regering, i vilken framhölls, att utskottet vid genomgången av saken funnit angeläget att, innan ställning togs till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller närmare upplysningar om när Danmark kan väntas komma att taga ställning till frågan om införande av en ordning med auktorisation av sjukgymnaster.

Frågan om en gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster har vilat i avbidan på införande i Danmark av en ordning med statsauktorisering för sjukgymnaster. Av det tilläggsmeddelande, som nu lämnats av den danska regeringen framgår att arbete pågår inom vederbörliga danska myndigheter med utarbetande av en gemensam plan för utbildning av hjälpmedicinsk personal. Denna plan torde även omfatta genomförande av en auktorisationsordning för sjukgymnaster. Planens genomförande är dock beroende



av bevillningsmyndigheternas ställning till saken. Från det danska Indenrigsministeriet förklarar man sig emellertid villig att redan vid denna tidpunkt deltaga i förberedande förhandlingar om en gemensam nordisk arbetsmarknad för sjukgymnaster.

Utskottet noterar med tillfredsställelse att man från dansk sida nu är beredd till förhandlingar angående frågan om införande av en gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster. Utskottet uttalar sin förhoppning om ett snart resultat i positiv riktning av dessa förhandlingar.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavík den 15 januari 1965

*Birger Andersson*

*Sigurður Bjarnason*

*Kjell Bondevik*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Urho Kähönen*

*Harald Løbak*

Förman

*Niels Mørk*

*Judit Nederström-Lundén*

*Harald Nielsen*

*Poul Sørensen*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer

(*Overlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar*)

*Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 8 december 1964:

I henhold til § 5, stk. 1 i lov nr. 58 af 4. marts 1964 om veterinærvæsenet samt om udøvelse af dyrlægegerning, der er trådt i kraft den 1. september 1964, meddeler veterinærdirektoratet efter begæring autorisation som dyrlæge til den, der

a. har bestået veterinæreksamen ved den kgl. veterinær- og landbohøjskole eller har bestået veterinæreksamen ved Norges veterinærhøgskole, Oslo, kungl. veterinärhögskolan, Stockholm, eller veterinärmedicinska högskolan, Helsingfors, og har gennemgået et kursus på den kgl. veterinær- og landbohøjskole i overensstemmelse med nærmere af veterinærdirektoratet fastsatte regler eller har bestået eksamen ved en statsanerkendt veterinærhøjskole eller et veterinært fakultet uden for Danmark, Finland, Norge og Sverige og har fulgt undervisningen ved den kgl. veterinær- og landbohøjskole og bestået en prøve i visse fag i det omfang, veterinærdirektoratet fastsætter i hvert enkelt tilfælde, samt behersker det danske, norske eller svenske sprog, og som

b. har aflagt et dyrlægeløfte, hvis ordlyd fastsættes af landbrugsministeren.

Rammerne for det kursus, som skal gennemgås af dyrlæger fra Norge, Sverige og Finland, vil blive fastlagt efter radslagning med kompetente myndigheder i de andre nordiske lande. Kursus vil formentlig højst blive af en måneds varighed, og såfremt lovgivningen i de skandinaviske lande, som det tilstræbes, gøres mere og mere ensartet, kan kursustiden formentlig nedsættes.

Den danske regering har således for sit vedkommende fulgt de henstillinger, der er givet i rekommendationens 2. og 3. punkt.

Den i tidligere meddelelser (12. sess., s. 1620 og 11. sesj., s. 1097) omhandlede undersøgelse af undervisningsfagene ved veterinærskolerne i de nordiske lande, der på foranledning af det veterinærvidenskabelige fagråd ved den kgl. veterinær- og landbohøjskole er foretaget af faglærerne ved højskolen ved henvendelse til kolleger i de øvrige lande, er på det nærmeste afsluttet. Det fremgår af undersøgelsen, at der bortset fra enkelte fag i hovedsagen ikke forekommer reelle og væsentlige forskelle fagene imellem ved de nordiske veterinærskoler.

I overensstemmelse med indstilling fra det af det veterinærvidenskabelige fagråd nedsatte arbejdsudvalg vil landbrugsministeriet søge nedsat et internordisk udvalg med repræsentanter for landbrugsministerierne, veterinærstyrelserne, veterinærskolerne og dyrlægeforeningerne, der på grundlag af de indhentede oplysninger kan arbejde videre med sagen med henblik på udjævning af uligheder i veterinæruddannelsen i de nordiske lande.

**F i n l a n d s r e g e r i n g** (lantbruksministeriet) meddelar den 9 december 1964:

Ministeriet hänvisar till vad från finsk sida tidigare anförts i ärendet<sup>1</sup> men finner det likväl vara skäl att invänta en eventuell ny framställning i saken.

**N o r g e s r e g e r i n g** (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1964:

Norges veterinærhøgskole har fulgt henstillingen om kontakt mellom faglærerne ved de nordiske højskoler. For de fleste fags vedkommende er arbeidet ennå ikke ferdig. Den kgl. veterinær- og landbohøjskole i Danmark vil, som koordinerende instans, kunne avgi fullstendig rapport om saken.

**S v e r i g e s r e g e r i n g** (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Utredningen om den svenska forskningen och undervisningen på veterinärområdet har framlagt sitt betänkande (SOU 1964: 12). Förslag grundade på vad i detta betänkande anförts torde komma att föreläggas 1965 års riksdag. Kontakter med övriga nordiska länder avses, liksom hittills, skola upprätthållas.

<sup>1</sup> Se 7:e sess., s. 1551, och 12:e sess., s. 1620.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna

*(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 26 november 1964:

Den kommitté som tillsatts för att utarbeta en allmän vattenrättskonvention mellan Sverige och Finland, har gjort förslag om fiskeavtal beträffande Torne älv och fortsätter med sitt arbete för utarbetande av vattenrättskonventionen.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 30 november 1964:

En viser til departementets brev av 4. januar d. å<sup>1</sup>.

Departementet har intet nytt å meddele i saken.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 12 januari 1965:

Den finsk-svenska gränsälvskommittén, som tillsatts för att utarbeta förslag till allmän vattenrättskonvention mellan Finland och Sverige, har fortsatt sitt arbete under 1964. I november överlämnade kommittén till respektive regeringar ett reviderat förslag till fiskeöverenskommelse och stadga för fisket i Torne älv.

Kabel har utlagts mellan svenska fastlandet och Læsö för den s. k. Konti—Skan-förbindelsen för överföring av högspänd likström från Sverige till Jylland.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1622.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 3 november 1964:

Til brug ved behandlingen af nærværende forslag ved Nordisk Råds 13. session kan skattedepartementet henholde sig til det i departementets meddelelse af 14. december 1960 udtalte<sup>1</sup>.

Finlands regering (finansministeriet) har i meddelande den 30 november 1964 hänvisat till tidigare meddelanden (7:e sess., s. 1809, 9. sess., s. 986).

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) har i meddelande den 14 december 1964 hänvisat till meddelande den 14 december 1960 (9. sess., s. 986).

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Beträffande denna rekommendation har finansdepartementet i sak intel att tillägga utöver vad som anförts i tidigare meddelande den 14 december 1963<sup>2</sup>. Departementet vill emellertid påpeka, att särskilda lösningar av frågan om avdrag för kommunala utskylder för den som föregående år ej blivit taxerad till kommunal inkomstskatt för närvarande är föremål för övervägande inom departementet.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 29 januari 1965:

I proposition nr 14 till 1965 års riksdag har föreslagits att avdrag för

<sup>1</sup> Se 9. sess., s. 986.

<sup>2</sup> Se 12:e sess., s. 1625.

kommunal skatt skall medges med visst schablonbelopp. Om de vid nästföljande års taxering påförda avdragsgilla skatterna överstigit schablonbeloppet medges avdrag med det faktiskt påförda skattebeloppet. — Schablonregeln är avsedd att tillämpas från och med 1967 års taxering (inkomståret 1966) och skall gälla alla fysiska (enskilda) personer utom dem som taxeras i Stockholm i det för riket gemensamma distriktet.

Schablonavdraget föreslås till en fjärdedel av den s. k. sammanräknade nettotinkomsten (summa inkomster av olika förvärvskällor minskad med avdrag för underskott i förvärvskälla), schablonavdraget skall dock enligt propositionen inte få överstiga 4 500 kr. för makar gemensamt och 2 250 kr. för ensamstående skattskyldiga.

Om förslaget antas av riksdagen, kommer schablon i regel att bli tillämplig även på dem som från utlandet flyttar till Sverige.

## BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Nordisk Råd har på sin 6. session 1958 vedtaget en rekommendation til de nordiske landes regeringer angående ret til fradrag for skatter betalt i andet land (rek. nr. 29/1958):

Nordiska rådet rekommenderar berörda regeringar att närmare undersöka spörsmålet, huruvida vid inkomstbeskattning en avdragsrätt för i annat land erlagda skatter är möjlig och lämplig att genomföra.

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 13. session afgivne meddelelser fra Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer. Meddelelserne er af udvalget blevet behandlet på dettes møde i Stockholm 13. januar 1965. På mødet afsendte udvalget en skrivelse til Sveriges regering som koordinerende land for sagens behandling i regeringerne, i hvilken skrivelse det anførtes, at udvalget kunne ønske nærmere oplysninger om, hvor langt overvejelserne angående indførelse i Sverige af regler om fradrag for betalte skatter ved fastsættelsen af indkomstskat var fremskredet.

I en senere meddelelse har Sveriges regering nu oplyst, at proposition i sagen er fremsat i januar 1965.

Efter de foreliggende oplysninger er arbejdet med den ovennævnte rekommendation nu ført så langt frem i de respektive lande, at sagen vil kunne anses som slutbehandlet for rådets vedkommende.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser sagen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavik, den 16. februar 1965.

*Gunnar Edström*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

*Bjarne Lyngstad*

*Johan Møller Warmedal*

*Peter Nielsen*

*Carl Petersen*

*Dagmar Ranmark*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

Formand

## Meddelanden

### om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo, den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 16 december 1964:

Der henvises til tidligere meddelelser<sup>1</sup>.

Sagen har været drøftet på Nordisk kulturkommissions møde i Helsingfors i november 1964, hvor kulturkommissionens sektion III vedtog at holde sig orienteret om arbejdet i de under Foreningen Norden nedsatte bogkomiteer. Bogkomiteerne ville blive opfordret til at indsende beretninger om virksomheden og fremkomme med eventuelle forslag til sektionens næste møde.

Den danske bogkomité har modtaget indstilling fra det under komiteen nedsatte udvalg og regner med på grundlag heraf at kunne fremsætte forslag til Nordisk kulturkommision i 1965.

Ad rekommandationens punkt 2 kan det oplyses, at ministeriet for kulturelle anliggender i 1964—65 har stillet 10 000 kr. til rådighed til udveksling af litteraturkritikere. Stipendierne vil blive uddelt efter indstilling fra bogkomiteen eller et udvalg under denne.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Undervisningsministeriet har år 1964 beviljat stipendier åt litteraturkritiker. För det andra i rekommendationen nämnda ändamålet har särskilt anslag icke funnits till förfogande, men biblioteken kan inom ramen för allmänna anslag anskaffa också nordisk litteratur.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 18 december 1964:

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1628—30.



I 1963 er stilt kr. 6 000 til rådighet til to utvekslingsstipend for kritikere a kr. 3 000. Stipendiene er tildelt en svensk og en finsk litteraturkritiker til studieopphold i Norge.

På statsbudsjettet 1964 er bevilget kr. 30 000 til tiltak til å øke kjennskapet til litteraturen i de nordiske granneland. Samme beløp er bevilget for 1965.

Kirke- og undervisningsdepartementet har stilt kr. 8 000 til disposisjon for Foreningen Norden til en stilkonkurranse i 1964 om grannelandslitteraturen. Tiltaket er anbefalt av Kirke- og undervisningsdepartementet ved rundskriv til skolene.

Av disposisjonsmidler til nordiske samarbeidstiltak i 1964 har Kirke- og undervisningsdepartementet bevilget kr. 3 000 til Den norske bokklubben til utgivelse av Nordisk poetisk årbok.

Av bevilgning på statsbudsjettet for 1964 er det gitt kr. 19 700 til Nordisk Rads litteraturpris. Samme beløp vil bli stilt til rådighet i 1964.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

#### *Rekommendationens punkt 1*

I denna del hänvisas till Nordiska kulturkommissionens berättelse, avsnittet om ärenden inom sektion III.

#### *Rekommendationens punkt 2*

*Stipendier för litteraturkritiker:* Under år 1964 har ett kritikerstipendium tilldelats en norsk litteraturkritiker. I enlighet med de riktlinjer för ett utvidgat utbyte av litteraturkritiker mellan de nordiska länderna, som framlagts av Nordiska kulturkommissionen, avser man från svensk sida efter framställning från Svenska Föreningen Nordens bokkommitté att av dispositionsmedel ställa ett anslag av statsmedel motsvarande 15 000 norska kronor till föreningens förfogande för inbjudan av litteraturkritiker från Danmark, Finland och Norge under år 1965. För budgetåret 1965/66 kommer specificerade medel att anvisas för kritikerstipendierna.

*Folkbibliotekens inköp av nordisk litteratur på originalspråken:* Dylig litteratur anskaffas inom ramen för statsbidragen till folkbiblioteken (kostnaderna för bokinköp ingår i bibliotekens statsbidragsberättigade kostnader).

*Uppsatsävlingar:* Frågan om att anordna tävlingar har ej aktualiserats av svenska Föreningen Norden under år 1964.

*Övrigt:* Sveriges författarförening har tilldelats bidrag av 7 000 kr. för främjande av samarbetet mellan de nordiska författarföreningarna under budgetåret 1964/65.

Institutionen Nordisk bokkonst har erhållit ett mindre bidrag till kostnaderna för en utställning under år 1964 av nordisk bokkonst.

Svenska föreningen Norden har tilldelats ett statsbidrag av 3 000 kr. för anordnande under oktober 1964 av en svensk-norsk författarkonferens.

*Rekommendationens punkt 3*

I denna del föreligger inga ytterligare upplysningar sedan meddelandet 1963<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1630.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelanden om rek. nr 30/1958 angående gemensam nordisk bokmarknad m. m., överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

**1. R e k o m m e n d a t i o n e n**

Rekommendation nr 30/1958 har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene

1. å gi Nordisk kulturkommisjon i oppdrag å foreslå praktiske tiltak med sikte på å skape et felles nordisk bokmarked,

2. å gjennomføre Nordisk kulturkommisjons forslag om bevilgninger i hvert av landene for å øke kjennskapet til nabolandenes litteratur, nemlig til

a. stipendier for litteraturkritikere på tilsammen n. kr. 6 000,

b. statsbidrag på n. kr. 30 000 til folkebibliotekene for innkjøp av nabolandslitteratur på originalspråket og

c. statsbidrag på n. kr. 8 000 til foreningene Norden til arrangement av stilkonkurranser samt

3. å sørge for at toll og importrestriksjoner på bøker, trykksaker, klisjéer og matriser blir sløyfet.

**2. M e d d e l a n d e n a**

Danmarks regering meddelar, att saken dryftats på Nordiska kulturkommissionens möte i Helsingfors i november 1964, varvid kommissionens sektion III beslöt att hålla sig underrättad om arbetet i de under Föreningarna Norden verksamma nordiska bokkommittéerna samt att dessa skulle anmodas att insända berättelser om sin verksamhet samt framkomma med förslag om åtgärder till sektionen.

I övrigt redovisas i meddelandena för ett flertal åtgärder innefattande beviljande av anslag för olika ändamål i linje med rekommendationens syftemål. Sålunda framgår av meddelandena bl. a., att regeringarna anvisat eller kommer att anvisa nödiga anslag för en utbyggnad av litteraturkritikerutbytet mellan de nordiska länderna i enlighet med de riktlinjer, som utarbetats av Nordiska kulturkommissionen.

## 3. U t s k o t t e t

Utskottet har i samband med beredningen av detta ärende företagit en granskning av den utveckling de i den ifrågavarande rekommendationen berörda frågorna under de senaste åren undergått i de nordiska länderna. Härvid har det framgått, att Nordiska kulturkommissionen, särskilt dess sektion III, fortlöpande befattat sig med bokmarknadsfrågorna, bevakat dessa och framställt förslag till olika konkreta åtgärder.

En särställning bland dessa åtgärder intar sektionens beslut att låta företaga en allsidig utredning av hela bokmarknadsfrågan. Denna utfördes av överbibliotekarien Ib Magnussen, Århus, som biträdades av expertis i fråga om tull- och importtekniska spörsmål. Utredningen har tryckts i Nordisk udredningsserie (NU 1962: 4). Denna utredning innebar en kartläggning av hela bokmarknadsproblematiken och genom den skapades en god grund för det fortsatta arbetet med saken.

Utskottet vill i det följande behandla de i rekommendationen berörda frågorna punkt för punkt.

*Ad p. 1*

Den Magnussenska utredningen utmynnar i en rad konkreta förslag avsedda att främja en nordisk bokmarknad. En central ställning bland dessa intar förslaget om tillsättande av s. k. nordiska bokkommittéer i de nordiska länderna. Dylika kommittéer har numera tillsatts i alla de fem nordiska länderna. De underlyder föreningarna Norden och är sammansatta av företrädare för föreningarna Norden, författarorganisationerna, förläggare, bokhandeln och litteraturkritikerna m. fl. berörda parter. Kommittéernas uppgift är att fortlöpande följa med den nordiska bokmarknaden, överväga åtgärder för att utveckla denna, göra framställningar härom till Nordiska kulturkommissionen och andra instanser samt själva verka för ett ökat litteraturutbyte mellan de nordiska länderna.

Genom tillskapandet av bokkommittéerna synes en god grund ha lagts för det fortsatta handhavandet av denna omfattande och svårgriplbara fråga. Kommittéerna bör enligt utskottets åsikt genom sin sammansättning och organisation kunna fungera som centrala nordiska berednings- och initiativtagande organ i bokmarknadsfrågor och på så sätt utgöra ett effektivt hjälpmedel i strävandena att främja en nordisk bokmarknad. Förutsättningar bör skapas för en verkligt effektiv insats från bokkommittéernas sida till förmån för den nordiska bokmarknaden. Bevakningen av den fortsatta utvecklingen av denna fråga tillkommer som en central uppgift Nordiska kulturkommissionens III sektion, till vilken de nordiska bokkommittéerna avger rapporter om sin verksamhet.

*Ad p. 2a*

Enstaka stipendier för utbyte av litteraturkritiker mellan de nordiska länderna har under de senaste åren beviljats främst i Norge och Finland. Nordiska kulturkommissionen beslöt senaste år hos regeringarna hemställa om att i ettvarrt av länderna Danmark, Finland, Norge och Sverige årligen skulle beviljas 15 000 n.kr. till nordiska stipendier till litteraturkritiker. Av dessa medel skulle årligen en del användas för litteraturkritikerutbyte med Island.

Det nordiska litteraturkritikerutbytet bör enligt utskottets åsikt tillmätas den största betydelse med hänsyn till spridandet av kännedom om grannlandslitteraturen och väckandet av intresse för denna hos de breda folklagren.

Av de föreliggande meddelandena framgår, att regeringarna beslutat anvisa de av kulturkommissionen föreslagna medlen, varför denna samarbetsform bör kunna inledas i avsedd utsträckning under år 1965.

*Ad p. 2b*

Särskilda anslag för inköp av nordisk litteratur på originalspråken till folkbiblioteken har beviljats endast i Norge. Det har emellertid av regeringarnas meddelanden i de övriga länderna framgått, att biblioteken redan med tillhjälp av de ordinarie anslag de åtnjuter kan införskaffa litteratur av ifrågavarande slag i den utsträckning behovet förutsätter, varför beviljande av särskilda anslag härför befunnits överflödigt.

*Ad p. 2c*

Något så stort behov av medel för anordnande av nordiska uppsatstävlingar har inte under de gångna åren anmälts att det hade varit befogat att anvisa särskilda statsanslag för detta ändamål. I enstaka fall har dylika tävlingar anordnats, varför understöd erhållits av disponibla statsmedel.

*Ad p. 3*

De tidigare tull- och importrestriktionerna för böcker, trycksaker, klichéer och måriser har under de senaste åren i stort sett avlägsnats mellan de nordiska länderna. De återstående hindren avlägsnas successivt inom ramen för EFTA.

*Nordiska rådets litteraturpris*

Kulturutskottet önskar i denna förbindelse ytterligare peka på den betydelse som i förevarande hänseende måste tillmätas Nordiska rådets litteraturpris. Genom priset fästes uppmärksamhet ej allenast vid den enskilde prisbelönade författarens verk utan vid hela ifrågavarande lands skönlitteratur. Erfarenheterna har visat, att litteraturpriset på ett märkbart sätt förmår stimulera litteraturintresset i Norden. Priset kunde tack vare snab-

ba åtgärder från regeringarnas sida instiftas utan dröjsmål och har sedan år 1962 årligen utdelats i samband med rådets session.

Utskottet kan sammanfattningsvis anföra, att de åtgärder, som under de gångna åren vidtagits som en följd av rekommendation nr 30/1958, verkat till förmån för en livligare växelverkan på litteraturens område mellan de nordiska länderna. Genom den Magnussenska bokmarknadsutredningen och tillsättandet av de nordiska bokkommittéerna har en fast grundval lagts för en fortsatt utveckling av det litterära samarbetet i Norden. I fortsättningen bör tillsynen över dessa frågor, som utskottet tillmäter den största betydelse med tanke på det kulturella utbytet i Norden, lämpligast kunna utövas av Nordiska kulturkommissionens sektion III. Nordiska rådet är för sin del i tillfälle att följa med sakens utveckling genom kulturkommissionens berättelser till rådet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 8 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Ranmark*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

## **Meddelanden**

### **om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 1 december 1964:

Som oplyst af den danske regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) i meddelelse af 1. december 1963<sup>1</sup> afholdtes i februar 1963 et møde med deltagelse af norske, svenske og danske repræsentanter for de pågældende landes undervisningsinstitutioner for uddannelse af havearkitekter samt for de ministerier, hvorunder disse institutioner henhører. Ved denne lejlighed var der enighed om, at man ønskede etableret en fælles højere uddannelse i havekunst som en overbygning til de forskellige landes normaluddannelse. Man vedtog desuden, at et arbejdsudvalg på 4 medlemmer på baggrund af et af ministeriet for kulturelle anliggender indsamlet materiale vedrørende de enkelte landes normaluddannelse skulle udarbejde et udkast til en fælles højere uddannelse for Norge, Sverige og Danmark. Materialet blev i november måned 1963 distribueret til de respektive lande med anmodning om, at der blev udpeget medlemmer til arbejdsudvalget.

Dette arbejdsudvalg blev herefter med en embedsmand fra ministeriet for kulturelle anliggender som formand nedsat i februar måned 1964 og udvidet til at bestå af 3 repræsentanter fra Sverige, 1 repræsentant fra Norge og 3 repræsentanter fra Danmark alle repræsenterende sagkundskab. Udvalget har i løbet af 1964 afholdt 4 heldagsmøder, hvorunder man har gennemgået og sammenlignet de tre landes normaluddannelser ud fra det indsamlede materiale og konstateret en så tilstrækkelig ensartethed i alle væsentlige detaljer, at det har været muligt at opnå enighed mellem Norge, Sverige og Danmark om formuleringen af et forslag til en fælles højere

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1632.

uddannelse i landskabs- og havekunst, der i givet fald kan udvides til at omfatte de øvrige nordiske lande.

Endelig beretning fra udvalgets sekretariat er under udarbejdelse og vil efter behandling i ministeriet for kulturelle anliggender i løbet af kort tid blive forelagt de respektive landes regeringer. Det er den danske regerings opfattelse, at sagen vil kunne bringes til afslutning i løbet af 1965.

**F i n l a n d s r e g e r i n g** (lantbruksministeriet) meddelar den 9 december 1964:

I Finland rekommenderar trädgårdsundervisningskommittén ett deltagande i den samnordiska fortsättningsutbildningen för trädgårdsarkitekter och föreslår att finska hortonomer, kandidater och andra personer, som erhållit yrkesutbildning på området, skulle kunna genomgå den planerade kursen och utföra sitt diplomarbete i Köpenhamn, varefter de skulle vara berättigade att använda titeln diplomträdgårdsarkitekt. I detta syfte deltog en finsk representant i de sakkunnigas möte i Stockholm 9 juli 1964. Finlands regering inväntar en närmare plan och kostnadskalkyl.

**N o r g e s r e g e r i n g** (Landbruksdepartementet) meddelar i januari 1965:

Dosent Odvin Reisæter ved Instituttet for dendrologi og planteskoledrift ved Norges landbrukshøgskole har overtatt etter professor Olav Aspesæter som norsk representant til Utvalget for felles nordisk høyere hagearkitektutdanning, og har deltatt i de fire møter som utvalget har holdt i København i år. Utvalget er kommet frem til den avsluttende fase av sin virksomhet. Det vises til rapporten fra Danmark, som har hatt den koordinerende oppgave.



## Meddelanden

### om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 15 november 1958 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 1 december 1964:

Under henvisning til tidligere meddelelser til Nordisk Rad vedrørende rekommendation nr. 32/1958 angaaende nordisk konvention om søfolks retsstilling, fælles sundhedstjeneste for søfolk m. m., senest meddelelse af 3. december 1963<sup>1</sup>, meddeles:

For så vidt angår rekommendationens pkt. 1 om indgåelse af en aftale mellem de nordiske lande med det formål at sikre national behandling på sømandslovens område af andre nordiske statsborgere er der som nævnt i handelsministeriets meddelelse af 3. december 1963 gennemført sådan ligestilling for så vidt angår svenske søfolk om bord i danske skibe, hvorhos det kan forventes, at tilsvarende ligestilling på gensidighedsbasis vil blive gennemført med hensyn til finske søfolk i danske skibe og danske søfolk i finske skibe fra den 1. januar 1965.

Med hensyn til rekommendationens pkt. 2 a. og b. om fælles nordisk helsetjeneste og regler for lægeundersøgelse af søfarende m. v. bemærkes, at gennemførelsen af de i Nordisk Udredningsserie 1962: 1 omhandlede regler for lægeundersøgelse af søfarende m. v. fortsat er under overvejelse.

Hvad endelig angår rekommendationens pkt. 2 c. om udarbejdelse af fælles nordiske regler for indholdet af skibsmedicinkister og en fælles nordisk lægebog for søfarende bemærkes, at der ved handelsministeriets bekendtgørelse af 6. oktober 1964 om skibes forsyning med lægemidler m. v. og den sig til bekendtgørelsen sluttende »Fortegnelse over skibsmedicinkisters indhold» er gennemført nye regler for disse kisters indhold, hvilke regler i så vid udstrækning som muligt følger den af det nordiske »medi-

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1636.

einkisteudvalg» udarbejdede fælles nordiske skitse vedrørende medicinisters indhold i nordiske skibe. Med hensyn til spørgsmål om en fælles nordisk lægebog for søfarende bemærkes, at en ny »Lægebog for søfarende» til brug i danske handelsskibe samt ved undervisningen i sundhedslære på navigationsskolerne forelå i november 1964, og at lægebogen i videst mulig udstrækning er tilrettelagt under hensyntagen til de retningslinier, der er afstukket i det nordiske »lægebogsudvalg».

I forordet til den nye lægebog er i overensstemmelse hermed bl. a. anført: »Ved skandinavisk samarbejde har man tilstræbt den størst mulige koordinering af medicinkister og lægebøger inden for Skandinavien».

**F i n l a n d s r e g e r i n g** (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

På bekostnad av Institutet för Arbetshygien i Finland har utkommit läroboken »Hälso- och sjukvård på fartyg», som utgivits och utarbetats för finska förhållanden av professor Leo Noro med den svenska läkaren Erik Werners verk »Hälso- och sjukvård ombord» som underlag och som godkänts av sjöfartsstyrelsen för användning av sjöfartsläroverk och fartyg.

**F i n l a n d s r e g e r i n g** (socialministeriet) meddelar den 10 december 1964 *angående punkterna 1 och 3 i rekommendationen*:

Den i det föregående meddelandet (*se 12. sess., s. 1637*) nämnda förordningen angående tillämpning även på sjömän av svensk eller dansk nationalitet av de punkter i den finska sjömanslagen, vilka enligt sagda lag under förutsättning av reciprocitet med stöd av förordning kan tillämpas även i fråga om utländska sjömän, torde komma att föredragas från socialministeriet före utgången av år 1964 och träda i kraft från början av år 1965.

Beträffande punkt 3 i rekommendationen hänvisas till det tidigare meddelandet i vilket redan konstaterades, att sedan sjukförsäkringslagen under år 1964 trätt i kraft, är denna punkt i rekommendationen genomförd i Finland beträffande sjukförsäkring. I fråga om övriga socialförsäkringsgrenar hänvisas till meddelandet angående rekommendation nr 2/1962.

**N o r g e s r e g e r i n g** (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 14 december 1964:

Rekommandasjonen i forhold til hvilken Norge er koordinerende land, behandles for tiden på norsk side innenfor Sosialdepartementet og Handelsdepartementet. Sistnevnte departement har igjen pålagt Direktoratet for sjömenn å treffe de administrative forføyninger av hensyn til utredningen av saken.

*Ad punkt 1. Gjensidighetsavtaler etter landenes sjömannslover*

Med hensyn til sjömannslovens område er stillingen at en i Sverige ved lov av 23/11 1962 har tilstått utenlandske sjömenn om bord i svenske skip

nasjonal behandling i relasjon til den svenske sjömannslovs bestemmelser. Dette initiativ er senere fulgt opp ved en kgl. anordning av 31. juli 1963 med likestilling av svenske sjömenn med danske i det omfang som den danske sjömannslovs § 85 hjemler. Som meddelt i den danske melding til Rådets 13. sesjon, datert 1. desember 1964, kan det dessuten ventes at en tilsvarende likestilling på gjensidighetsbasis vil bli gjennomført med hensyn til linske sjömenn om bord i danske skip og danske sjömenn om bord i finske skip fra den 1. januar 1965. I Norge har en på grunn av den sterke bevegelse som i de senere år har gjort seg gjeldende på sjömannslovgivningens område i Norden, ennå ikke funnet at tidspunktet er hensiktsmessig for oppfyllelse av rekommandasjonens formål. Det vises for så vidt til den norske melding til Rådets 12. sesjon.

Det er fortsatt bevegelse på det lovgivningsmessige felt. Nevnes kan i denne forbindelse at det fra svensk organisasjonshold er fremsatt krav om felles revisjon av landenes sjömannslover. Herom vises til den svenske melding til Rådets 13. sesjon om rek. nr 2/1962 angående nordiske sjömanns sosiale rettigheter, hvorav fremgår at Kommunikationsdepartementet allerede har utpekt sakkyndige til gjennomgåelse av sjömannsloven. Ifølge direktiver for de sakkyndige bör gjennomgåelsen skje i nært samarbeid med det utredningsarbeid som kan komme i stand i de övrige nordiske land.

Som anført i meldingen til Rådets 12. sesjon kan det etter omstendighetene fremstille seg som hensiktsmessig at en også på norsk side tar sikte på å oppfylle rekommandasjonens formål ved forföyninger på nasjonal basis. Spörsmålet har imidlertid ennå ikke ledet til spesielle tiltak og situasjonen er fremdeles den samme på dette område.

#### *Ad rekommandasjonens punkt 2. Felles helsetjeneste m. m.*

Sosialdepartementet (Helsedirektoratet) har i brev av 31. oktober 1964 meddelt fölgende om sakens stilling på dette tidspunkt:

#### *Ad rekommandasjonens punkt 2 a*

Spörsmålet om felles helsetjeneste i havner utenfor Norden ble siste gang behandlet på et nordisk möte i januar 1963. Opprettelse og drift av felles nordiske helsekontorer i utlandet hindres for tiden av lovbestemmelsene i de aktuelle land om legepraksis.

#### *Ad punkt 2 b*

Det medisinske samarbeid innenfor Norden har funnet sin form.

#### *Ad punkt 2 c*

Arbeidet med en felles lærebok i skipsmedisin er ikke lenger aktuelt for Norges vedkommende da det er utgitt nasjonale læreböker som dekket vårt behov.

Når det gjelder felles forskrifter om medisinkister har man i mai d. å. hatt et kontaktmöte i Oslo. Arbeidet med utarbeidelse av et forslag til slike forskrifter fortsetter.

*Ad rekommendasjonens punkt 3. Utredning av spørsmål om gjensidighet i sjömannstrygdene og om felles helsetjeneste for fiskere*

Når det gjelder spørsmålet om gjensidighet i sjömannstrygden har Sosialdepartementet vist til sin uttalelse i brev av 11. desember 1964 som er omhandlet i den norske melding vedrørende rådets rek. nr. 2/1962 angående nordiske sjömanns sosiale rettigheter.

Ellers har Sosialdepartementet opplyst at det ikke er noe nytt å meddele vedrørende spørsmålet om felles helsetjeneste for fiskere, jfr. i denne forbindelse den norske melding til Rådets 12. sesjon<sup>1</sup>.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 12 december 1964:

Beträffande *rekommendationens punkt 1* om överenskommelse inom ramen för gällande sjömanslagar må erinras om att syftet med denna del av rekommendationen förverkligats fr. o. m. den 1 januari 1963 för Sveriges del (*se 11. sesj. s. 1112*; jfr svenska regeringens meddelande den 12 december 1964 om rekommendationen nr 2/1962 angående nordiska sjömanns sociala rättigheter).

I fråga om *rekommendationens punkt 2* om gemensam hälsotjänst för sjöfolk m. m. kan meddelas, att kommittén för utarbetande av likartade bestämmelser om läkarundersökning av sjöfolk (den s. k. administrativa kommittén) avser att fortsätta sitt arbete med vissa hithörande problem a de nordiske fartygen sammanhängande med hälsovård och hygien ombord, såsom alkoholfrågan och dricksvattenförsörjningen etc. jämväl spørsmålet om samordning av verksamheten beträffande de nordiska ländernas »förtroendeläkare» i utländska hamnar torde aktualiseras. — I anslutning till lärobokskommitténs arbete har i Sverige utkommit en lärobok, benämnd »Hälso- och sjukvård ombord». Boken är idémässigt samordnad med motsvarande danska lärobok och översätts även till finska. Den är godkänd såsom lärobok i de svenska sjöbefälsskolorna och såsom handledning för skeppsapotek. — Skeppsapotekskommittén ämnar — efter samråd med representanter för lärobokskommittén — definitivt avsluta sitt arbete i början av år 1965, om möjligt i samband med ett gemensamt sammanträde med administrativa kommittén. Först därefter torde å svensk sida förslag om skeppsapotek komma att avgivas. Frågan om samordningen därvid med i Danmark i oktober 1964 utfärdade bestämmelser i ämnet kommer att upptagas till behandling.

Beträffande spørsmålet om försäkringsskydd för sjöfolk, behandlad i *punkt 3 rekommendationen*, hänvisas till meddelande från Norges regering.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1637.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön

(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 4 november 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Som omtalt i meddelelse af 1. december 1962<sup>1</sup> blev der på den i London i marts/april 1962 afholdte konference om ændringer i konventionen af 1954 angående foranstaltninger til undgåelse af forurening af havet med olie vedtaget ændringer, som bl. a. indeholder et forbud mod olieudtømmning i hele Østersøen og Nordsøen.

De pågældende ændringer i konventionen er nu godkendt af Danmark, Norge og Sverige, og det kan forventes, at Finland i løbet af kort tid ligeledes vil godkende ændringerne.

1954-konventionen er indtil nu ratificeret af 28 stater, og ændringerne er godkendt af 12 stater. Til ikrafttræden af ændringerne kræves godkendelse af ialt to tredjedele af de stater, der har ratificeret 1954-konventionen, således at der til ændringernes ikrafttræden på indeværende tidspunkt mangler 7 staters godkendelse. Det bemærkes herved, at ændringerne først træder i kraft 1 år efter, at det fornødne antal stater har godkendt disse.

Den mellemstatlige rådgivende søfartsorganisation (IMCO), som varetager konventionens sekretariatsforretninger, har ved forskellige lejligheder arbejdet for en generel tilslutning til 1954-konventionen. Endvidere har IMCO udfoldet betydelige bestræbelser for at tilvejebringe det tilstrækkelige antal godkendelse af ændringerne, for at disse kan træde i kraft, og har bl. a. foranlediget afholdt et uformelt møde i maj 1964 i London mellem de stater, der har tiltrådt 1954-konventionen, med henblik på at tilskynde de stater, der endnu ikke havde godkendt ændringerne, at gøre dette.

Generalsekretæren for IMCO har i overensstemmelse med det på mødet

<sup>1</sup> Se 11. sesj., s. 1127.

vedtagne tilstillet samtlige regeringer, der har tiltrådt 1954-konventionen, men endnu ikke har godkendt de i 1962 vedtagne ændringer, en note, hvori det indtrængende henstilles, at 1962-ændringerne snarest godkendes, ligesom generalsekretæren har henstillet til sådanne regeringer, som endnu ikke har ratificeret 1954-konventionen, i tilknytning til ratifikation af denne konvention også at godkende 1962-ændringerne for at fremskynde ikrafttræden af disse ændringer.

Således som forholdene har udviklet sig, synes det ikke længere hensigtsmæssigt, at de nordiske regeringer sideløbende med IMCO foretager fælles skridt med hensyn til 1954-konventionen og de i 1962 vedtagne ændringer i denne.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 12 december 1964:

Svenska regeringen hänvisar till det av Danmarks regering å samtliga regeringars vägnar den 4 november 1964 avgivna meddelandet.

På svensk sida har utrikesdepartementet, i anslutning till hemställan från Nordiska aktionsutskottet för oljeskydd till sjöss (*jfr. 12:e sess., s. 1612—1613*), i december 1964 genom svenska beskickningarna i ett antal länder, som anslutit sig till 1954 års internationella oljeskyddskonvention men ännu ej godkänt de år 1962 vidtagna ändringarna i konventionen, hänvänt sig till vederbörande land i fråga om ett sådant godkännande.

## BILAGA

**Betänkande av juridiska utskottet över meddelandena**

Nordisk Råd vedtog ved sin syvende sesjon følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne 1. i fællesskab at rette henvendelse om ratifikation af olieskadekonventionen af 1954 til de stater, der indtil nu ikke har ratificeret konventionen samt, 2. at optage spørgsmålet om en revision af konventionen med henblik på at gøre olieudtømning forbudt i hele Østersøområdet.

Til juridisk udvalg er henvist meddelelser om rekommandation nr. 4/1959, som er afgivet af Danmarks regering på vegne af alle regeringerne og af Sveriges regering.

Af disse meddelelser fremgår det, at der dels af den svenske regering, dels af den mellemstallige rådgivende søfartsorganisation (IMCO) er rettet henvendelse til de regeringer, der har undertegnet men endnu ikke ratificeret olieskadekonventionen af 1954 med henstilling om ratifikation. Konventionen af 1962, der supplerer konventionen af 1954, og bl. a. gør olieudtømning forbudt i hele Østersø-området, er godkendt af 12 stater, herunder Danmark, Norge og Sverige, medens Finland ventes i løbet af kort tid at ratificere. Rekommandationen kan herefter anses gennemført.

Udvalget foreslår derfor,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for slutbehandlet.

Stockholm, den 13. januar 1965

*Emil Ahlqvist*

*Lis Groes*

*Erkki Haru*

*Sven Högström*

*Ragnar Lassinan<sup>ti</sup>*

*Nils Hønsvald*

Formand

*Peter Nielsen*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

*Ingrid Gärde Widemar*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av exportdokument

*(Övertämnade av Finlands och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 7 november 1959 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 9 december 1964:

På grund av Nordiska rådets initiativ år 1959 (rekommendation nr 24/59) grundades den nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor, vars uppgift är att standardisera de officiella exportdokumenten och medverka till förenhetligande även av privata handelsdokument, samt att i ovan nämnda frågor samarbeta med vederbörande internationella organisationer.

Sedan enighet nåtts inom ECE i oktober 1963 angående utformningen av modellblankett för internationella handelsdokument, har den nordiska kommitténs för handelsdokumentfrågor arbete i första hand koncentrerats på införande av ECE:s handelsdokument-system i de nordiska länderna och på förenhetligande av handelsdokumenten i så stor utsträckning som möjligt. Kommittén har under detta år hållit ett möte i Helsingfors den 16 oktober och kommitténs expertgrupp har därtill sammankommit till möte i Köpenhamn den 2—3 mars och i Helsingfors den 8—9 juni.

Hittills har följande handelsdokument i de nordiska länderna eller åtminstone i något av de nordiska länderna anpassats till ECE:s modellblankett: konossement, lastningsdokument, bil- och järnvägsfraktsedlar, postblanketter, speditionshandlingar, tullens exportvaruanmälan, ursprungsbevis, importvaruanmälan, värdeförsäkran samt försäkringsdokument.

Tullstyrelsen i Finland fastställde sommaren 1964 exportvaruanmälningsblanketterna på basen av ECE:s rekommendation. De nya blanketterna togs omedelbart i bruk, men de tidigare blanketterna får dock användas tills vidare och åtminstone till utgången av år 1964 vid sidan av de nya.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:



Arbetet inom nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor har — sedan i oktober 1963 enighet uppnåtts inom ECE om utformningen av en internationell modellblankett för handelsdokument — i första hand inriktats på att i de nordiska länderna genomföra en anpassning till ECE:s dokumentsystem och en så långtgående samordning som möjligt av de i Norden använda handelsdokumenten. Det hittills uppnådda resultatet av detta arbete redovisas i nedanstående sammanställning, som innehåller uppgifter beträffande det aktuella läget för ifrågakommande dokument.

### *Transportdokument*

#### *Konossement*

En på ECE:s modellblankett baserad internationell konossementlösning (model B) har tagits i bruk i de nordiska länderna.

#### *Inlastningsdokument*

Till ECE-modellen anpassade lastsedlar och styrmanskvitton har tagits i bruk i de nordiska länderna.

#### *Bilfraktsedel*

En på ECE-modellen och CMR-konventionen baserad internationell bilfraktsedel har utarbetats. Denna fraktsedel är i användning i svensk kontinenttrafik och torde inom kort komma att tas i bruk i motsvarande finsk och norsk trafik. Möjligheterna att använda fraktbrevet i dansk kontinenttrafik är för närvarande föremål för undersökning.

#### *Järnvägsfraktsedel*

Prov pågår inom Norden med nya fraktgods- och ilgodsfraktsedlar för internationell järnvägsbefordran utarbetade på grundval av ECE:s modellblankett. Resultaten härav kommer att framläggas för de internationella järnvägsorganisationerna samt för den särskilda expertgrupp inom ECE, som har till uppgift att undersöka möjligheterna för en anpassning till ECE-systemet av landtransportdokument.

#### *Postdokument*

Vid världspostkongressen i Wien i maj 1964 framlade de nordiska länderna förslag till ECE-anpassade blanketter för internationellt adresskort och tulldeklaration för postpaket. Kongressen beslöt enhälligt att fr. o. m. den 1 januari 1966 godkänna förslagen för alternativ användning vid sidan av nuvarande internationella blanketter.

#### *Speditionsdokument*

På ECE-lösningen och internationella speditörorganisationens allmänna bestämmelser baserade blanketter för mottagnings- och transportcertifikat (FCT) har tagits i bruk i de nordiska länderna.

*Inrikes dokument*

Undersökningar beträffande möjligheterna för en nordisk samordning av de inrikes dokumenten har påbörjats.

*Officiella exportdokument**Tulldokument*

ECE-anpassade varuanmälningssblanketter för utförsel har tagits i bruk i Finland, Norge och Sverige. I Danmark pågår undersökningar beträffande möjligheterna för en sådan anpassning.

*Internationell tullansmälan för järnvägstrafik (TIF)*

På initiativ av ECE:s dokumentutskott har frågan om en anpassning av TIF-dokumentet till ECE-modellen tagits upp till behandling av tullexpertgruppen inom ECE:s inlandstransportkommitté. Vid tullexpertgruppens möte i juni 1964 framlades från svensk sida ett gemensamt nordiskt förslag till utformning av blanketten ifråga. Gruppen beslöt rekommendera ECE:s medlemsländer att den föreslagna blanketten fr. o. m. den 1 januari 1965 skulle få användas vid sidan av den i TIF-konventionen fastställda deklARATIONEN.

*Ursprungsdokument*

Enhetligt utformade blanketter för ursprungscertifikat och försäkran angående varas ursprung har tagits i bruk i Norge och Sverige. I Danmark är förslag till nya ursprungsdokument anpassade till ECE:s modellblankett under utarbetande.

Ursprungsdokumentet inom EFTA kan utan ändring samskrivas med dokument utformade enligt ECE-systemet.

*Veterinärintyg o. dyl.*

Undersökningar beträffande möjligheterna för en anpassning till ECE-systemet har påbörjats.

*Statistikdokument*

Separat utformade dokument för insamling av statistiska uppgifter över utförseln förekommer ej i Finland och Sverige; i Norge har detta dokument avskaffats i samband med tulldokumentens anpassning till ECE-systemet. I Danmark undersöks möjligheterna att avskaffa det särskilda statistikdokumentet i anslutning till frågan om en anpassning av tulldokumentet

*Officiella importdokument*

Till ECE-systemet anpassade blanketter för *införselanmälan* har kommit i användning i Danmark och Norge. I Sverige är frågan om en anslutning beroende av bl. a. pågående utredning angående ett nytt tullklareringsförfarande.

En på ECE-modellen baserad blankett för *värdeförsäkrans* är i användning i Norge. I Danmark förekommer ej denna blankett. I Sverige blir frågan om en anpassning beroende på bl. a. den nyss nämnda utredningen angående ett nytt tullklareringsförfarande.

### *Försäkringsdokument*

Frågan om en anpassning till ECE-systemet av försäkringsdokumenten är för närvarande föremål för behandling inom ECE. Från nordisk sida har förslag till försäkringsdokument överlämnats till ECE-sekretariatet. Ifrågasvarande dokument är i användning i Danmark och Sverige.

Såsom framgår av tidigare meddelanden till Nordiska rådet om rek. nr 24/1959<sup>1</sup> företogs under 1962 i samband med behandlingen av vissa från ECE:s sida framlagda förslag en nordisk expertutredning rörande handelsdokumentens utformning. Överenskommelse har senare träffats mellan de nordiska länderna om att — efter viss överarbetning — lägga denna utredning till grund för en teknisk handbok i ämnet. Arbetet med handboken beräknas kunna slutföras under 1965.

Island har under 1964 deltagit som observatör i handelsdokumentkommitténs arbete.

## **TILLÄGG**

### **Nordiska kommittén för handelsdokumentfrågor**

*(Oktober 1964)*

#### *Danmark*

Ledamot: Ekspeditionssekretær H. Dideriksen

Expert: Underdirektør Kai B. Olsen

#### *Finland*

Ledamot: Tullrådet H. Sandström

Expert: Jur. kand. S. Tammelin

#### *Norge*

Ledamot: Konsulent L. Blaaflat

Expert: Konsulent F. Grønn

#### *Sverige*

Ledamöter: Byråchefen S. Bergström

Förste kanslissekreteraren L. Marklund

Expert: Revisor G. Roos

<sup>1</sup> *Se 12:e sess., s. 1665—1667.*

## Meddelande

### om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land

*(Överlämnat av Sveriges regering)*

*Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Frågan om den svenska tilläggspensioneringens tillämpning på andra än svenska medborgare är föremål för övervägande inom en av den svenska regeringen tillsatt kommitté, pensionsförsäkringskommittén, som kan väntas slutföra sitt arbete under år 1965.

Frågan har emellertid även beröring med en allmän översyn av pensionsbestämmelserna i den nordiska konventionen om social trygghet, vilken för närvarande förbereds i ett underutskott till nordiska socialpolitiska kommittén.

## BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Nordiska rådet har vid sin åttonde session 1960 antagit en rekommendation till Sveriges regering angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (rek. nr 1/1960):

Nordiska rådet rekommenderar Sveriges regering att i samverkan med övriga nordiska länders regeringar närmare utreda möjligheterna på vad sätt medborgare i annat nordiskt land än Sverige, vilka arbetar i sistnämnda land, skall kunna erhålla likställighet med svensk medborgare med avseende å rätten till förmåner från allmänna tjänstepensioneringen i Sverige.

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets trettonde session från Sveriges regering avgivet meddelande.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets medlemmar närvarit socialministern Juho Tenhiälä, Finland.

Härjante har såsom sakkunnig deltagit expeditionschefen Gunnar Danielson, Sverige.

Det framgår av meddelandet och av vad i saken i övrigt upplysts, att frågan angående den svenska tilläggs pensioneringens tillämpning på andra än svenska medborgare är föremål för övervägande inom en av den svenska regeringen tillsatt kommitté — pensionsförsäkringskommittén. Kommitténs arbete beräknas slutföras under 1965. Frågan har även beröring med en allmän översyn av pensionsbestämmelserna i den nordiska konventionen om social trygghet. En sådan översyn förbereds för närvarande i ett underutskott till Nordiska socialpolitiska kommittén.

Inom utskottet konstateras angelägenheten av att en snar lösning av denna fråga kommer till stånd.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandet till handlingarna i avvaktan på nytt meddelande i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Birger Andersson*

*Sigurður Bjarnason*

*Kjell Bondevik*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Urho Kähkönen*

*Harald Løbak*

Förman

*Niels Mørk*

*Judit Nederström-Lundén*

*Harald Nielsen*

*Poul Sørensen*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 2 december 1964:

Indenrigsministeriet henviser til sin meddelelse af 29. november 1963 til Nordisk Råds 12. session<sup>1</sup>.

Overenskomsten er endnu ikke undertegnet.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Hänvisas till Sveriges regerings å samtliga regeringars vägnar givna meddelande angående denna rekommendation och tillägges, att ratifikation från finsk sida torde ske före den 1 juli 1966.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 18 december 1964:

Man har fra norsk side ingen innvendinger mot det nå foreliggende utkast til en nordisk avtale om felles arbeidsmarked for leger og antar at den vil kunne undertegnes i 1965.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Danmark, Finland, Norge och Sverige har förklarat sig beredda att underteckna den föreslagna överenskommelsen om gemensam nordisk arbetsmarknad för läkare. Från finsk sida har dock förklarats att någon finsk ratifikation inte är möjlig förrän tidigast 1966.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1670.

## **Meddelanden**

### **om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)*

*Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 9 november 1964:

Undervisningsministeriet har stillet det fornødne danske bidrag til rådighed til finansiering af den enquêteundersøgelse, som foretages af den nordiske samarbejdskommission for arktisk medicin. Man går ud fra, at spørgsmålet om oprettelse af et nordisk institut vil blive taget op til fornyet behandling, når resultaterne af enquêteundersøgelsen foreligger.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

Den samnordiska arbetsgruppen har under år 1964 hållit tvenne sammanträden, i Helsingfors den 6 februari och i Uleåborg den 6 november. Vid det sistnämnda sammanträdet beslöt arbetsgruppen anta namnet Nordiska samarbetskommissionen för arktisk medicin.

Vid sitt sammanträde i februari beslöt samarbetskommissionen att med nyttjande av frågeformulär verkställa en enkätundersökning angående befolkningens i de nordliga områdena hälsoförhållanden över huvud taget. Före den egentliga undersökningen, som gäller hela det ifrågavarande området, beslöts att verkställa en förundersökning i Finland, varigenom erfarenheter skulle inhämtas för den mera omfattande undersökningen. För förundersökningen godkände samarbetskommissionen ett kostnadsförslag, som uppgick till 26 000 mk. På framställning av undervisningsministeriet i Finland har undervisningsministerierna i Danmark, Norge och Sverige meddelat, att de är beredda att ett vart med en femtedel bidra till kostnaderna för förundersökningen, medan Finland erlägger två femtedelar av dess kostnader. Den mera omfattande undersökning, som planerats att

äga rum efter förundersökningen komme att avse förutom Nordskandinavien även Island och Grönland.

Vid sitt sammanträde i november kunde samarbetskommissionen konstatera, att förundersökningen gällande norra Finland redan delvis var utförd. Överläkare Juhani Vilkki har svarat för dess verkställande och verksamheten har skett i anslutning till medicinska fakulteten vid Uleåborgs universitet. Samarbetskommissionen tillsatte en mindre arbetsgrupp för att förbereda den mera omfattande undersökningen.

Vid behandlingen av de den anförtrodda uppgifterna har samarbetskommissionen konstaterat, att med hänsyn till dess fortsatta verksamhet en fastare organisation vore påkallad. Kommissionen anser det nödvändigt, att för den inrättas en befattning såsom samarbetssekreterare jämte erforderlig kanslipersonal. De årliga kostnaderna för ett sekretariat har uppskattats till 90 000 svenska kronor.

För samarbetskommissionen har framsätllts en del konkreta och enligt kommissionens uppfattning synnerligen värdefulla förslag om medicinska forskningsuppgifter. Kommissionen uttalar önskemålet, att understöd måtte kunna beviljas för genomförande av dessa.

Frågan om inrättande av ett samnordiskt institut för arktisk medicinsk forskning tas till övervägande, då på basen av de nu pågående undersökningarna en mera konkret uppfattning om ett sådant instituts uppgifter har kunnat ernås.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

En gav i brev 10. desember 1964 uttalelse om rekommandasjon nr. 17/1964 om forskning i arktisk medisin. Denne rekommandasjon omtaler spesielt opprettelse av et institutt for forskning i arktisk medisin.

Uttalelsen i brevet av 10. desember 1964 gjelder imidlertid også saken i sin alminnelighet, og for så vidt gjelder rekommandasjon nr. 11/1960, viser en til nevnte uttalelse.

## *TILLÄGG*

### **Förteckning över ledamöterna i Nordiska samarbetskommissionen för arktisk medicin**

#### *Danmark*

Professor Anders Tybjerg Hansen, København  
Amtslæge Preben Smith, Nykøbing F.



*Finland*

Generaldirektören, professor Niilo Pesonen, Helsingfors  
Professor Bror Ole Wasz-Höckert, Uleåborg  
Professor Jarl Axel Grönroos, Åbo

*Norge*

Professor L. Kreyberg, Bergen  
Overlege Terje Due Strand, Oslo

*Sverige*

Professor Håkan Linderholm, Umeå  
Professor Hans Ronge, Lund  
Professor Bengt Lambert, Göteborg (adj. ledamot)

**Meddelande**  
**om rekommendation nr 12/1960 angående revision av med-**  
**borgarskapslagstiftningen**

*(Överlämnat av Sveriges regering)*

*Vid möte i Reykjavik den 31 juli 1960 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vid sammanträde den 22 och 23 oktober 1964 i Köpenhamn har delegerade från Danmark, Finland, Norge och Sverige för utredning om den nordiska medborgarskapslagstiftningen nått enighet om utformningen av ett gemensamt nordiskt betänkande. I betänkandet, som beräknas komma att bli slutligt justerat i början av år 1965, kommer att framläggas förslag till vissa lättnader i de nuvarande möjligheterna för nordiska medborgare att vinna medborgarskap i annat nordiskt land. Därjämte kommer att behandlas frågan om ett tillträde från de nordiska ländernas sida till FN-konventionen den 30 augusti 1961 angående begränsning av statslöshet samt redovisas de ändringar i de danska, norska och svenska lagarna, som skulle bli erforderliga vid ett tillträde till konventionen.

## BILAGA

**Betänkande av juridiska utskottet över meddelandet**

Nordisk Råd vedtog ved sin attende sesjon følgende rekommandation;

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført lettere adgang for nordiske statsborgere til at erhverve anden nordisk statsborgerret, bl. a. ved lempelse af kravene om en vis tids ophold.

Til juridisk udvalg er henvist meddelelse om rekommandation nr. 12/1960, som er afgivet af Sveriges regering.

Da de i denne rekommandation omhandlede spørgsmål vedrørende lettelse i adgangen til at erhverve anden nordisk statsborgerret er optaget til behandling i forbindelse med rekommandation nr. 1/1964 vedrørende statsborgerretten kan rekommandationen nr 12/1960 for så vidt anses for slutbehandlet.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og anser rekommandationen nr 12/1960 for slutbehandlet.

Stockholm, den 13. januar 1965

*Emil Ahlkvist*

*Lis Groes*

*Erkki Hava*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Ragnar Lassinantti*

Formand

*Peter Nielsen*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

*Ingrid Gärde Widemar*

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen**  
**till utvecklingsländerna**

*(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)*

*Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Udenrigsministeriet) meddelar den 20 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Ministerkomiteen har siden tillägsmeddelelsen af 14. januar 1964 afholdt møder den 16. februar 1964 i Stockholm og den 26. august 1964 i Oslo. i tilslutning hertil har det under ministerkomiteen nedsatte embedsmands-udvalg ligeledes afholdt møder.

Tanganyika-projektets nordiske styrelse, som blev oprettet i henhold til den internordiske regeringsaftale af 15. januar 1963 og styrelsens byggekomité, har i årets løb holdt en række møder. Formandskabet i styrelsen, som efter aftalen skiftes mellem de nordiske lande, beklædtes til den 30. juni 1964 af rektor Hjalmar Seim, Norge og fra den 1. juli 1964 af professor Eino Saari, Finland.

Nedenfor redegøres for ministerkomiteens hittidige behandling af spørgsmål i forbindelse med Nordisk Råds rekommandation nr 3/61. En tillägsmeddelelse vil eventuelt blive afgivet inden Nordisk Råds næste session.

*1. Fællesnordiske projekter*

*a. Tanganyika*

I meddelelse af 20. december 1963<sup>1</sup> og tillägsmeddelelse af 14. juni 1964 til Nordisk Råds 12. session er der gjort rede for det nordiske Tanganyika-projekts virksomhed til sidstnævnte dato.

Anlægsarbejderne til projektets landbrugsskole påbegyndtes i slutningen af januar 1964, og skolen blev med tilhørende elevkvarterer og stabsboliger indviet den 20. juni 1964 af Tanganyikas præsident, dr. Julius K. Nyerere.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1680.

Ministerkomiteén var ved denne lejlighed repræsenteret af statsråd Aase Bjerkholt, Norge. Skolen er nu igang.

Anlægsarbejdene til den højere almene skole, som indgår i projektet, påbegyndtes i sommeren 1964. Skolen skal stå klar til modtagelse af de første 145 elever ved forårssemesterets begyndelse den 2. februar 1965. I fuld færdig stand vil skolen rumme 500 elever.

Sundhedscentret er færdigprojekteret og arbejdstegninger er i færd med at blive udarbejdet. Sundhedscentret ventes at være færdigt til efteråret 1965.

Projektets fællescenter indeholdende administrationslokaler m. v. er blevet færdigt i årets løb.

Der er udarbejdet et omfattende program for planlægningen og opførelsen af boliger for alle ved projektet fastansatte. Ca. 20 beboelseshuse er opført i årets løb og projekteringen af de resterende huse foregår i et fremskyndet tempo.

10 lærere ved projektets højere almene skole er blevet ansat i årets løb. Af disse er 6 blevet rekrutteret fra den gruppe af nordiske lærere som udsendtes i foråret 1963 inden for rammerne af de i forbindelse med projektet vedtagne umiddelbare hjælpeforanstaltninger i Tanganyika. De øvrige 4 lærere er rekrutteret direkte fra de nordiske lande.

Den økonomiske administration er i vidt omfang blevet lagt ud til projektet under ledelse af en af styrelsen udnævnt kontorchef.

I henhold til den i tillægsmeddelelse af 14. januar 1964 til Nordisk Råds 12. session nævnte bemyndigelse fra ministerkomiteen, har styrelsen ydet et bidrag på £ 10 000 til opførelsen af en station til modtagelse af fisk i Mwanza ved Viktoriasøens østlige bred. Styrelsen har endvidere i henhold til ministerkomiteens sammesteds omtalte bemyndigelse truffet aftale med de kooperative centralorganisationer i de nordiske lande om fælles finansiering af en udsendelse af kooperative eksperter til Tanganyika.

Ministerkomiteen drøftede på sit møde den 16. februar 1964 spørgsmålet om samordning af eventuel finansiel bistand til Tanganyika. Der blev ikke formuleret nogen beslutning, men komiteén var enig om, at projekter i Tanganyika - både tekniske og finansielle - i princippet burde være nordiske, men at et sådant projekt dog såfremt der ikke er basis for en sådan nordisk samordning, kan tages af et enkelt nordisk land.

#### *b. Et nyt nordisk fællesprojekt i Østafrika*

Ministerkomiteen besluttede på sit møde i Oslo den 26. august under forudsætning af regeringernes tilslutning at udstrække den nordiske udviklingshjælp til at omfatte et nyt nordisk projekt, formentlig i et østafrikansk, engelsktalende land og med særlig sigte på undervisning. Efter at man er enedes herom, har en, ligeledes efter ministerkomiteens forslag, nedsat arbejdsgruppe bestående af repræsentanter for de fire landes udenrigs-

departementer og styrelsen for udviklingshjælp samt Tanganyika-projektets eksekutivsekretær, påbegyndt arbejdet med at finde et passende projekt.

På mødet i august 1964 besluttede ministerkomiteen endvidere til arbejdsgruppens overvejelse at henvise et dansk forslag om et eventuelt nordisk bidrag til opførelse af et studenterkollegium ved FN-instituttet i Dakar i Senegal samt et finsk forslag om nordisk ekspertbistand til Tanganyika til udarbejdelse af en plan om at bygge en kanal fra Viktoriasøen til det indiske hav.

### *c. Mekongprojektet*

Som nævnt i meddelelse af 20. december 1963 til Nordisk Råds 12. session var der opnået enighed mellem de nordiske regeringer om at tilbyde en fælles-nordisk bistandsindsats ved det regionale udviklingsprojekt, som under FN's auspicer er iværksat i Mekong-området, og der blev efter forhandling i ministerkomiteen af de 4 nordiske lande givet tilsagn om en samlet teknisk bistandsydelse på ca. US \$ 50 000 til den under FN's økonomiske kommission for Asien og det fjerne Østen ECAFE, nedsatte komité for udvikling af ressourcerne i det nedre Mekong-område.

Den 14. maj 1964 undertegnede repræsentanter for de 4 lande, der gennemstrømmes af Mekong-floden — Cambodia, Laos, Thailand og Vietnam — samt repræsentanter for Mekong-komiteén og de 4 nordiske lande en operationsplan, hvorefter der udsendtes 4 nordiske eksperter for at undersøge muligheden for at oprette en papirmasse- og papirindustri i området omkring den nedre Mekong.

I begyndelsen af november 1964 udsendtes i samarbejde mellem de nordiske bistandsorganer et hold på fire nordiske eksperter til Thailand, hvorfra de efter drøftelser med ECAFE vil fortsætte til de øvrige nævnte lande omkring Mekong under et samlet ophold på 4—5 måneder. Den danske og den svenske ekspert er forstkandidater, og den norske og den finske sagkyndige er ingeniører, der har virket inden for papirindustrien.

## *2. Nordiske u-landsinstitutioner*

Det nordiske Afrika-institut i Uppsala har fortsat sin i 1962 påbegyndte virksomhed. Vedtægter for instituttet er trådt i kraft den 1. juli 1964. Der vil blive udnævnt medlemmer til en styrelse for instituttet til afløsning af den hidtidige interimsydelse. Fire medlemmer af instituttets styrelse vælges efter indstilling fra de øvrige nordiske landes regeringer.

Ved uddelingen af de stipendiemidler til forskning, som instituttet råder over, har forskere fra de andre nordiske lande adgang til at søge på lige fod med svenske statsborgere.

På sit møde den 19. februar 1964 besluttede instituttets styrelse at uddеле stipendier til 1 norsk og 5 svenske forskere.

Instituttets forstander har foretaget en tre måneders studierejse til en række lande i Øst- og Sydafrika.

I 1964 er udkommet instituttets første serie af skrifter omfattende 5 numre, der omhandler udviklingen i Afrika. Endvidere er udkommet et Newsletter på engelsk og fransk samt en oversigt over afrikansk litteratur i nordiske videnskabelige biblioteker.

Instituttet holdt sit årlige internationale seminarium den 14. -16. oktober 1964 med emnet »Development and Adult Educations». I tilslutning hertil arrangeres et specielt kursus for eksperter ved det nordiske Tanganyika-projekt. Instituttet har været besøgt af udenlandske gæsteforelæsere og af afrikanske stipendiater i Sverige.

### *3. Forskellige samordnende foranstaltninger i de nordiske lande*

Cheferne for de nationale administrationsorganer for teknisk bistand har fortsat den i 1962 indledte række af møder til drøftelse af spørgsmål af fælles interesse.

Det danske Råd for teknisk samarbejde med udviklingslandene, Rådet for norsk udviklingshjælp og nämnden för internationellt bistands råd har holdt møder med deltagelse af repræsentanter for de øvrige nordiske lande.

**D a n m a r k s r e g e r i n g** (Udenrigsministeriet) meddelar den 8 februar 1965 *å samtlige regeringars vägnar*:

Ministerkomiteen har siden meddelelsen af 8. december 1964 afholdt møde i København den 8. februar 1965. På mødet godkendtes det af den nordiske styrelse for Tanganyika-projektet forelagte budgetforslag for kalenderåret 1965, som viser en samlet udgift på 11 328 550 sv. kr. Endvidere vedtog ministerkomiteen under henvisning til Nordisk Råds rekommandation nr. 7/1958, at værtslandet for det nordiske sekretariat vil drage omsorg for nødvendig revision af projektet, og at udgifterne hertil bestrides af projektets midler.

Formanden for den af ministerkomiteen på mødet i Oslo den 26. august 1964 nedsatte arbejdsgruppe aflagde beretning om arbejdsgruppens overvejelser med hensyn til udformningen af en udvidet nordisk indsats i udviklingslandene. Ministerkomiteen tog arbejdsgruppens rapport til efterretning og vil på sit næste møde den 26. april d. å. træffe beslutning om indstilling til regeringerne om, i hvilket udviklingsland et nyt nordisk projekt bør søges placeret.

**N o r g e s r e g e r i n g** (Utenriksdepartementet) meddelar den 12 december 1964:

---

Fra dansk side er det utarbejdet forslag til melding om rekommandasjon

nr. 3/1961 som vil bli sendt Presidiet innen 15. desember d. å. Forslaget har vært forelagt for Utenriksdepartementet til uttalelse. Utenriksdepartementet på sin side har i den anledning hatt kontakt om saken med den norske representant i ministerkomiteén — statsråd fru Aase Bjerkholt -- samt Norsk utviklingshjelp.



## BILAGA

**Betänkande av rådets ekonomiska utskott i anledning av meddelandet**

Nordisk Råd vedtok under sin niende sesjon følgende rekommendasjon (nr. 3/1961):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast tillsätta en nordisk ministerkommitté för samordning av hjälpen åt utvecklingsländerna och att avvägbringa en sådan ordning, att representanter för de nordiska länderna ömsesidigt får möjlighet att taga del av och följa det utredningsarbete, som pågår i respektive länder.

Til det økonomiske utvalg er henvist en melding, som er innsendt av Danmarks regjering på samtlige regjeringers vegne. Ved utvalgets behandling av meldingen deltok foruten utvalgets medlemmer statsministern Tage Erlander, undervisnings- og handelsministern Gyflí Gíslason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie og handels- og industriministern T. A. Wiherheimo.

Utvalget konstaterer at arbeidet med det felles nordiske prosjekt i Tanganyika synes å fortsette på en tilfredsstillende måte.

Ministerkomitéen har under forutsetning av regjeringenes tilslutning besluttet å utvide den nordiske utviklingshjelp til å omfatte et nytt nordisk prosjekt, formodentlig i et østafrikansk engelsktalende land.

De fire nordiske land har tilbudt felles nordisk bistand til det regionale utviklingsprosjekt i Mekong-området. Nordiske eksperter undersøker nå muligheten for å opprette en treforedlingsindustri i dette området.

Det nordiske Afrika-institutt i Uppsala har fortsatt sin virksomhet. Internasjonalt seminar og ekspertkurs har vært avholdt.

Utvalget har inntrykk av at samordningen av hjelpen til utviklingslandene synes å foregå på en hensiktsmessig måte og vil uttrykke sin tilfredshet med de resultater som hittil er oppnådd.

Utvalget innstiller,

at rådet tar meldingene til etterretning og imøteser nye meldinger til neste ordinære sesjon.

Reykjavík, 16. februar 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlín</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>

Viseformann

*V. J. Sukseläinen*

*Sven Sundin*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 4 december 1964:

Til den af den svenske regering til Nordisk Råd fremsendte fælles nordiske redegørelse for forhandlinger den 25.—26. november 1964 i anledning af rekommendation nr. 8/1961 om fælles nordisk arbejdsmarked for søfolk, hvortil handelsministeriet kan henholde sig, skal føjes:

For så vidt angår det i redegørelsens pkt. 1 omhandlede spørgsmål om fælles nordisk uddannelse af navigationslærere, henvises til den af den danske regering under 16. oktober 1964 afgivne meddelelse om Nordisk Råds rekommendation nr. 18/1964.

Med hensyn til uddannelse af skibradiotelegrafister og fælles arbejdsmarked for skibradiotelegrafister, jfr. redegørelsens pkt. 2, bemærkes, at spørgsmålet om en udvidelse af radiotelegrafistuddannelsen er til overvejelse i handelsministeriet, bl. a. med henblik på at bibringe eleverne kendskab til bogføring og maskinskrivning m. v. Det bemærkes, at der ikke i dansk lovgivning stilles nationalitetskrav for udmønstring som skibradiotelegrafist.

Hvad endelig angår redegørelsens pkt. 3 om fælles nordiske stillingsbetegnelser for styrmænd i de nordiske handelsflåder og pkt. 4 om fælles nordisk arbejdsmarked for navigationsofficerer kan i det hele henvises til det i redegørelsen herom anførte.

Spørgsmålet om indførelse af fælles nordisk arbejdsmarked for dæksmandskab vanskeliggøres fremdeles af de i Danmark gældende regler for anvisning af arbejdskraft til danske skibe, hvorefter ledige hyrer af vedkommende faglige organisationer fortrinsvis anvises til medlemmer af anerkendte arbejdsløshedskasser, ligesom det i dansk lovgivning gældende

krav om gennemgang af kursus på en sømandsskole som betingelse for første udmønstring til dækstjeneste fra dansk havn vanskeliggør gennemførelse af denne del af rekommandationen.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 15 december 1964:

Finlands regering hänvisar till det gemensamma meddelande, som överlämnats av Sveriges regering, och tillägger att en granskning av utbildningen av radiotelegrafister för två år sedan har ombetrotts en kommission. Kommissionens arbete avser att effektivisera telegrafistutbildningen och väntas kommissionen få sitt förslag utarbetat under första hälften av år 1965.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 9 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Sammanträde för överläggningar om rekommandationen hölls i Stockholm den 25—26 november 1964 mellan representanter för ministerierna för sjöfartsärenden i Danmark, Finland, Norge och Sverige. I sammanträdet deltog även representant för det svenska ecklesiastikdepartementet.

Redogörelse för överläggningarna bifogas (*se Tillägg*).

Vad Sverige beträffar framgår av meddelandet den 14 december 1963 från svenska regeringen (*se 12:e sess., s. 1700*), att den för sin del är beredd att i princip godkänna i ovannämnda redogörelse omförmälda utkast till överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl. Utkastet innefattar för Sveriges vidkommande ett fastställande av den praxis, som råder vid den i redogörelsen angivna tillämpningen av 34 § andra stycket sjöbefälskungörelsen vid prövning av ansökningar från nordiska medborgare om behörighet att tjänstgöra såsom nautiskt befäl å svenska fartyg.

Angående spørsmålet om en gemensam nordisk arbetsmarknad för fartygstelegrafister hänvisas till punkten 2 i redogörelsen. Det kan konstateras, att — churu formella hinder ännu kvarstår även mellan de nordiska länderna i fråga om behörigheten på området — i praktiken, liksom är fallet med det nautiska befälet, en dylik arbetsmarknad föreligger. Arbetet med att avskaffa hindren fortsätter.

Skiljaktigheterna de nordiska länderna emellan i fråga om maskinbefälet (*se 11. sesj., s. 1240*) har ännu ej undergått sådana förändringar, att förutsättningar skapats för fortsatta undersökningar med syfte att utarbeta ett utkast till överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för maskinbefäl, liknande utkastet rörande visst nautiskt befäl.

I detta sammanhang må anmälas, att å svensk sida 14 § sjöbefälsskolestadgan enligt kungörelse den 29 juni 1964 (nr 532) ändrats därhän, att i sjöbefälsskola må intagas — förutom svensk medborgare — numera även medborgare i Danmark, Finland, Island eller Norge.

## TILLÄGG

**Gemensam redogörelse för överläggningar den 25—26 november 1964 i  
anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 8/1961 angående  
gemensam arbetsmarknad för sjöfolk**

Representanter för ministerierna för sjöfartsärenden i Danmark, Finland, Norge och Sverige höll i Stockholm den 25—26 november 1964 sammanträde för överläggningar med anledning av rekommendationen nr 8/1961. I sammanträdet deltog även representant för det svenska ecklesiastikdepartementet (vid behandlingen av punkterna 1. och 2. här nedan). Representant för isländsk myndighet hade icke tillfälle närvara vid överläggningarna.

Vid överläggningarna behandlades följande punkter.

1. Redogörelse för läget beträffande Nordiska rådets rekommendation nr 18/1964 om utbildning av navigationsskollärare.
2. Frågan om fartygstelegrafistutbildningen och om gemensam arbetsmarknad för fartygstelegrafister.
3. Frågan om införande av enhetliga beteckningar för styrmansbefattningar i de nordiska ländernas handelsflottor.
4. Frågan om gemensam arbetsmarknad för visst nautiskt befäl.

*Ad 1*

Det konstaterades, att i Sverige handläggningen av ärendena om sjöbefälsskolorna den 1 juli 1964/den 1 oktober 1964 överflyttats från kommunikationsdepartementet (sjöfartsstyrelsen) till ecklesiastikdepartementet (skolöverstyrelsen), att i Norge handläggningen av motsvarande ärenden från och med den 1 januari 1965 övertages av kirke- og undervisningsdepartementet från handelsdepartementet, att i Finland handläggningen inom handels- och industriministeriet av samma ärenden numera sker vid dess yrkesutbildningsavdelning samt att i Danmark navigationsskolärendena oförändrat handlägges inom handelsministeriet.

Det meddelades, att rekommendationen nr 18/1964 angående utbildning av navigationslärare, tillkommen efter finskt tilläggsförslag till rekommendationen nr 8/1961, till följd av det förändrade läget i fråga om navigationsskolärendenas handläggning i Norge från och med årsskiftet och i Sverige helt sedan den 1 oktober 1964 anmälts vid Nordiska kulturkommissionens sammanträde i Helsingfors den 16—18 november 1964.

Det uttrycktes förhoppning om att — i den mån rekommendationen nr 18/1964 kommer att i fortsättningen handläggas inom kulturkommissionen — man skulle finna lämpliga former för beaktande av sjöfartens speciella intressen.

Från svensk sida upplystes, att — i anledning av en av handels- och industriministeriet i Finland gjord förfrågan huruvida möjlighet funnes att sända högst fem finska deltagare till en i Sverige år 1965 anordnad navigationslärarkurs — Kungl. Maj:t enligt beslut den 13 november 1964 medgivit, att högst fem finska elever må inskrivas i ifrågavarande navigationslärarkurs, under förutsättning att de styrka sig besitta kunskaper motsvarande dem, som krävas av svenska medborgare för inträde i kursen.

#### Ad 2

Det erinrades om att frågan om en gemensam nordisk arbetsmarknad för fartygstelegrafister skulle göras till föremål för fortsatta undersökningar, därvid avsedda att utvidgas till att gälla även de arbetsuppgifter, som regelmässigt åläggas fartygstelegrafisterna vid sidan av den tekniska tjänsten (*se 12:e sess., s. 2095*).

Det anmäldes, att i Sverige handläggningen av ärenden om fartygstelegrafistutbildningen den 1 juli 1964/den 1 oktober 1964 överflyttats från kommunikationsdepartementet (sjöfartsstyrelsen) till ecklesiastikdepartementet (skolöverstyrelsen).

Vidare anmäldes från svensk sida, att International Radio Officers' Conference vid sammanträde inom International Transport Workers' Federation i London den 7—8 juli 1964 diskuterat frågan om kompletterad utbildning för fartygstelegrafister, att ärendet av Sveriges fartygsbefälsförning överlämnats till det s. k. sjöfartens utbildningsråd, som har sitt sekretariat i sjöfartsstyrelsen, att utbildningsrådet vid sammanträde den 16 november 1964 funnit anledning föreligga att närmare utreda spørsmålet om en förbättrad utbildning för fartygstelegrafister, samt att rådet i avvaktan på resultatet av denna utredning bordlagt det av fartygsbefälsförningen anhängiggjorda ärendet.

Representanterna å dansk, finsk och norsk sida upplyste, att i deras länder likaledes pågingo utredningar i ämnet.

#### Ad 3

Det erinrades om att Nordiska rådets presidium i skrivelse den 12 augusti 1964 till de nordiska regeringarna — med överlämnande av en från Nordisk fartygsbefälskongress inkommen skrivelse, vari anhålles att rådet ville till behandling upptaga frågan om införande av enhetlig terminologi vad gäller beteckningen av styrmän i de nordiska ländernas handelsflottor, och under återopande av vad socialpolitiska utskottet anfört i anledning av kongressens skrivelse — hemställt till regeringarna att upptaga nämnda fråga i samband med pågående överläggningar rörande en gemensam arbetsmarknad för sjöfolk.

Det upplystes, att undersökningar i ämnet inletts i de skilda länderna.

## Ad 4

Det erinrades om att läget beträffande frågan om gemensam arbetsmarknad för visst nautiskt befäl vid rådets 12:e session var följande (Nordiska rådet 1964, s. 1698—1711 o. 2094—2095):

Finlands och Sveriges regeringar är beredda att för sin del i princip godkänna utkastet till överenskommelse mellan Danmark, Finland, Norge och Sverige om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl (se Nordisk Råd 1963, s. 1239 o. 1245—1248). Den danska regeringen kan principiellt ge sin tillslutning till förslaget om att söka få till stånd en ordning, som innebär ett ömsesidigt godkännande av behörighetsbevis för nautiskt befäl i nordiska fartyg, och har i överensställelse därmed föranställt om överväganden av en rad olika problem, som tar sikte på att få till stånd de nödvändiga förutsättningarna för genomförande av en sådan ordning. Dessa överväganden väntas vara avslutade under år 1964. Från norska regeringens sida har man — sedan redarnas organisationer helt och Norsk styrmansforening delvis uttala sig mot ett godtagande av utkastet till överenskommelse — förklarat sig för närvarande icke böra ge uttryck för ett norskt ställningstagande till utkastet.

Det konstaterades, att — även om någon formell överenskommelse angående gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl ännu icke kommit till stånd — i praktiken en sådan arbetsmarknad numera, bl. a. såsom en följd av de undersökningar och det nordiska samarbete vartill rekommendationen givit anledning, i det väsentliga blivit genomförd i ett vart av de nordiska länderna på följande sätt:

I *Danmark* medför norska, finska och svenska nautiska behörighetsbevis samma rättigheter, som i utställselandet är knutna till bevisen. Efter ansökning från det rederi, hos vilket innehavare av sådant bevis söker anställning, meddelas denne, utan ytterligare prövning av hans kvalifikationer, enligt bemandingslovens § 40, stk. 2, tillstånd att tjänstgöra såsom nautiskt befäl å danska fartyg.

I *Finland* är förhållandet det, att medborgare från de övriga nordiska länderna tjänstgjort såsom visst nautiskt befäl endast i relativt enstaka fall i finska handelsflottan.

Enligt förordningen angående befäl på handelsfartyg den 29 oktober 1964 (nr 522) kan handels- och industriministeriet i enskilt fall godkänna även utomlands bedrivna sjöfartsstudier antingen såsom sådana eller på av ministeriet fastställt sätt kompletterade, ifall ministeriet anser, att vederbörande på grund av studierna innehar för behörighetsbeviset förutsatta kunskaper. Utfärdandet av behörighetsbevis förutsätter givetvis, att vederbörande fyller även övriga föreskrivna kompetensvillkor. Sjötjänst på utländskt handelsfartyg likställs med sjötjänst på finskt fartyg av motsvarande slag.

I *Norge* kan Handelsdepartementet enligt § 18, avsnitt II i lov av 10. oktober 1958 om navigatörer ge tillstånd bl. a. till att en innehavare av be-

hörighetsbevis såsom nautiskt befäl, vilken har avlagt utländsk examen, får tjänstgöra såsom underordnad styrman på norskt fartyg, såvida hans examen anses likvärdig med eller högre än norsk kystskippereksamen av 1. klasse eller fiskeskippereksamen. Förutsättningen härför är, att det icke kan anskaffas styrman med föreskriven behörighet. — För så vitt angår navigationsexamen, avlagd i de övriga nordiska länderna, blir dessa utan särskild prövning godkända såsom likvärdiga med norsk navigationsexamen mot bakgrund av den samlade värdering av behörighetsbevisen för nautiskt befäl i nordiska länder, som föreslagits av experter från dessa länder med anledning av rekommendationen nr 8/1961 och som innefattas i förut angivna utkast till överenskommelse.

Handelsdepartementets möjlighet till att ge sådant tillstånd som nämnts ovan har den 1 oktober 1962 delegerats till Sjöfartsdirektoratet och — i en viss utsträckning — också till mönstringsmyndigheterna i Norge och till norska myndigheter utrikes.

I *Sverige* äger enligt 34 § andra stycket sjöbefälskungörelsen den 3 juni 1960 (nr 487) sjöfartsstyrelsen medgiva, att den som — utan att ha fullgjort tjänstgöring och avlagt kunskapsprov som enligt kungörelsens kapitel om behörighetsbevis erfordras för erhållande av dylikt bevis — erhållit en därmed likvärdig utbildning, skall äga samma behörighet som följer med innehav av behörighetsbeviset. Detta stadgande tillämpas så, att för medborgare i något av de nordiska länderna, vilken innehar sådant behörighetsbevis som avses i utkastet till överenskommelse om gemensam nordisk arbetsmarknad för visst nautiskt befäl, regelmässigt utfärdas tillståndsbevis såsom behörig i den svenska handelsflottan på sätt i utkastet angives, under förutsättning att han kan visa sig ha inhämtat erforderliga kunskaper i det svenska läroämnet författningskunskap.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

*D a n m a r k s* regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 18 december 1964:

Styrelsen för det nordiske folkeakademi i Kungälv har konstitueret sig på et møde i maj måned 1964 med fhv. undervisningsminister Jørgen Jørgensen, Danmark, som formand og kontorchefen i ekklesiastikdepartementet Arne Sønnerlind, Sverige, som næstformand.

I byggeudvalget, der har afholdt tre møder i 1964, har man måttet konstatere, at byggeriets gennemførelse er blevet noget forsinket i forhold til de oprindelige planer, hvorefter man regnede, at byggeriet kunne gennemføres i årene 1964 og 1965. Man stiler nu imod, at byggeriet påbegyndes i løbet af 1965 for derefter at være tilendebragt ved udgangen af 1966.

*F i n l a n d s* regering (undervisningsministeriet) meddelar den 9 december 1964:

Finlands representanter i styrelsen för folkakademien, kanslichefen i undervisningsministeriet Heikki Hosia och skolrådet Klas Wallin har under året deltagit i styrelsens sammanträden och den sistnämnde även i byggnadskommitténs arbete.

*N o r g e s* regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1964:

Det beløp som er bevilget på statsbudsjettet for 1964, kr. 200 000,—, er utbetalt til formålet. Restbeløpet for Norges vedkommende, kr. 160 000,—, er bevilget på statsbudsjettet for 1965 og vil bli utbetalt i løpet av 1965.

Etter det departementet har fått opplyst, er byggeplanene for Nordisk folkeakademi godkjent av byggekomiteén og av styret for akademiet. Departementet regner da med at det vil bli gitt byggetillatelse og at arbeidet blir satt i gang, slik at anlegget kan fullføres i løpet av 1966.



Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Den under 1963 utsedda styrelsen för den nordiska folkliga akademien har den 14 maj 1964 hållit konstituerande sammanträde i Kungälv. Till ordförande utsågs därvid förre undervisningsministern Jörgen Jörgensen, Danmark. Vid sammanträdet tog styrelsen ställning till riktlinjerna för akademiens verksamhet.

Ett andra sammanträde med styrelsen har ägt rum den 9 november 1964, varvid bl. a. förslag till stadga för akademien diskuterades. Vidare behandlades planeringen för det fortsatta förberedelsearbetet. Tidpunkten för verksamhetens igångsättning beror i första hand på färdigställandet av den planerade gemensamma skolanläggningen för akademien och nordiska folkhögskolan. Huvudritningar för skolan har godkänts. Förberedelsearbetet i övrigt beräknas bli slutfört våren 1965, varefter byggnadsarbetena kan igångsättas, under förutsättning av att arbetsmarknadssituationen inte lägger hinder i vägen. Kan byggandet av skolan fortskrida på planerat sätt, kommer akademiens verksamhet i den nya anläggningen att kunna påbörjas den 1 januari 1967.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) har i meddelande den 30 november 1964 hänvisat till tidigare meddelanden (10:e sess., s. 1360 och 11. sesj., s. 335—358).

Finlands regering (finansministeriet) har i meddelande den 30 november 1964 hänvisat till tidigare meddelande (10:e sess., s. 1360—1361).

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 14 december 1964:

#### Ad 1

Direktøren for skattevesenet har i juni 1964 sendt ut en brosjyre: »Norske skatteregler. En orientering for arbeidssøkere fra andre nordiske land.» Brosjyren er sendt arbeidskontorene og ligningskontorene, hvor arbeidssøkere som måtte ha behov for det, skal kunne få utlevert et eksemplar. Brosjyren er også sendt til de norske ambassader i de nordiske land og til disse lands ambassader i Oslo.

#### Ad 3

Det utvalg som ble oppnevnt for å utrede hvordan en lønnskattordning bør utformes, har i sin innstilling av 13. oktober 1963 (s. 73 flg.) fremsatt forslag som innebærer at også personer som tar opphold i Norge i kortere tid enn 6 måneder, skal gis klassefradrag ved skattleggingen av lønnsinntekt som oppbæres under oppholdet.

Forslaget skal nå vurderes av Finansdepartementet.

Sveriges regering (finansdepartementet) har i meddelande den 14 december 1964 hänvisat till tidigare meddelande (12:e sess., s. 1754).

## Meddelande

### om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.

*(Överlämnat av Finlands regering)*

*Vid möte i Köpenhamn den 24 februari 1961 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 10 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Vid gemensamt möte i juni 1964 i Köpenhamn behandlade de nordiska sakkunniga ett på grund av tidigare underhandlingar uppgjort förslag till lagstiftning på ifrågavarande område. Härvid var de närvarande av den uppfattningen, att det på basen av förslaget borde vara möjligt att nå fram till en likartad lagstiftning på området i de nordiska länderna. I anseende till sakens stora omfattning kunde man dock ej ännu i detta skede enas om en slutlig ståndpunkt. Ordförandena för de sakkunniga i de olika länderna skall mötas i januari 1965 i Helsingfors, varvid tidpunkten för följande gemensamma möte mellan de sakkunniga fastslås.

**Meddelande**  
**om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap**  
**inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen**

*(Överlämnat av Danmarks regering)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Justitsministeriet) meddelar den 25 november 1964 å samtliga regeringars vägnar:

Fuldmægtig i det danske udenrigsministerium N. Ersbøll er indtrådt i udvalget i stedet for fuldmægtig Vagn Korsbæk.

I øvrigt fortsættes udvalgets arbejde efter de tidligere meddelte retningslinier.

## BILAGA

**Betänkande av juridiska utskottet över meddelandet**

Nordisk Råd vedtog ved sin tiende sesion følgende rekommandation;

Nordisk Råd rekommanderer regeringerne i fællesskab at overveje, hvorledes det nordiske retsfællesskab bedst kan bevares og udvikles, såfremt ét eller flere af de nordiske lande tilslutter sig Det europæiske økonomiske Fællesskab, og at træffe de efter regeringernes opfattelse i så henseende fornødne foranstaltninger.

Til juridisk udvalg er henvist en meddelelse om rekommandation nr 1/1962, afgivet af den danske regering på vegne af alle regeringerne.

Af denne meddelelse fremgår, at det samarbejdsudvalg, som regeringerne har nedsat til at undersøge de retslige spørgsmål ved en tilslutning til Det Europæiske økonomiske Fællesskab har fortsat sit arbejde. Efter udvalgets opfattelse findes ikke for tiden nogen anledning til, at denne sag verserer i rådet.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og anser spørgsmålet for slutbehandlet.

Stockholm, den 13. januar 1965

*Emil Ahlqvist*

*Lis Groes*

*Erkki Hara*

*Sven Högstrom*

*Nils Hønsvald*

*Ragnar Lassinantti*

Formand

*Peter Nielsen*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

*Ingrid Gärde Widemar*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 8 december 1964:

Når bortses fra det af sømandsloven dækkede område, henhører intet af de af rekommendationen omfattede spørgsmål direkte under Handelsministeriets forretningsområde, men ifølge oplysning fra ressortministerierne kan følgende oplyses, idet der vedrørende spørgsmålet om indgåelse af gensidighedsaftaler på sømandslovens område henvises til den af Handelsministeriet under 1. december 1964 afgivne meddelelse vedrørende rekommendation nr. 32/1958.

#### Ad 1

*Socialministeriet* har overfor handelsministeriet oplyst, at meddelelse til Nordisk Råd må forventes at blive afgivet af den norske regering (socialdepartementet) på samtlige regeringers vegne.

Hvad sømandslovenes område angår, blev der ved lov nr. 160 af 27. maj 1964 om ændring i den danske sømandslov bl. a. foretaget den ændring, at der ikke længere stilles nationalitetskrav for at oppebære hyre under arbejdsløshed som følge af skibsforslis (§ 41).

Fra dansk side har man fundet, at det er en forudsætning som omhandlet i rekommendationen, at det foreløbig på nationalt grundlag undersøges, hvorledes den syge sømands retsstilling i lys af gældende dansk lovgivning er i de forskellige relationer, navnlig i sygeforsikrings- og anden offentlig forsorgsretlig henseende, og hvilke ændringer der må anbefale sig på dette område, og der er i sommeren 1964 af socialministeriet nedsat et udvalg, omfattende repræsentanter for redere, søfarende og de interesserede samt

sygekassevæsenet til at udrede disse spørgsmål, under hensyntagen ikke mindst til ordningen i de andre nordiske lande.

*Ad 2*

Vedrørende spørgsmål om konsulær bistand til nordiske søfolk har *Udenrigsministeriet* med hensyn til spørgsmålet om gennemførelse af den nordiske samarbejdskonventions artikel 31 om konsulært samarbejde oplyst, at en af de nordiske landes udenrigsministerier udarbejdet instruktionskrivelse til de respektive udenrigsrepræsentationer om det omhandlede spørgsmål er under overvejelse i de nordiske udenrigsministerier, og at instruktionskrivelsen påregnes udsendt samtidig til de nordiske landes udenrigsrepræsentationer.

For så vidt angår det særlige spørgsmål om konsulær bistand til nordiske søfolk, kan henvises til det i handelsministeriets meddelelse af 6. december 1962 til Nordisk Råds 11. session<sup>1</sup> anførte. Den i den nævnte meddelelse omtalte nærmere undersøgelse af de henhørende problemer er endnu ikke afsluttet.

**F i n l a n d s r e g e r i n g** (socialministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Rådgivande kommissionen för sjömansärenden, som biträder socialministeriet vid behandlingen av sjömansärenden, har på framställning av de till Skandinaviska transportarbetareförbundet hörande finländska organisationerna fått i uppdrag att utarbeta förslag till ändring av vissa stadganden i den finska sjömanslagen, i vilket samband även frågan om dessa stadgandens tillämpning på de övriga nordiska ländernas sjömän, som tjänstgör på finländskt fartyg, tas upp till behandling.

I föregående meddelande<sup>2</sup> nämndes, att frågan om nordiska sjömäns sociala rättigheter är under behandling i ett underutskott, som i oktober 1960 tillsattes av nordiska socialpolitiska kommittén. Detta utskott har utarbetat två betänkanden rörande nordiska sjömäns ställning med hänsyn till sjukförsäkring. Vid möte i Oslo i oktober 1964 beslöt nordiska socialpolitiska kommittén dock med beaktande av att det skulle kunna vara möjligt att även i de övriga nordiska länderna avgöra saken så som man gjort i Finland, genom att innefatta nödiga bestämmelser i den internationella lagstiftningen, att låta frågan om sjukförsäkring bero tills vidare. För Finlands del hänvisas beträffande sjukförsäkringen till vad som uttalats i meddelandet angående rekommendation nr 32/1958.

I det föregående meddelandet nämndes vidare, att ovannämnda utskott i oktober 1962 av nordiska socialpolitiska kommittén erhöi fullmakter att utan att invänta resultatet av arbetet beträffande sjukförsäkringen börja be-

<sup>1</sup> Se 11. sesj., s. 1307.

<sup>2</sup> Se 12:e sess., s. 1761.

handla även andra socialförsäkringspengar. Vid möte i Helsingfors i april 1964 beslöt kommittén dock, att utskottet icke behövde befatta sig med detta uppdrag.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar den 14 december 1964:

Rekommandasjonen, i forhold til hvilken Norge er koordinerende land, behandles for tiden på norsk side innenfor Sosialdepartementet, Kommunal- og arbeidsdepartementet og Handelsdepartementet. Sistnevnte departement har pålagt Direktoratet for sjömenn å treffe de administrative forføyninger av hensyn til utredningen av saken.

*Ad punkt 1. Likestilling av nordiske sjömenn i relasjon til nasjonal sosiallovgivning*

Med hensyn til det allerede pågående arbeid om likestilling av nordiske sjömenn i forhold til landenes sjömannslover, tillater en seg å vise til den norske melding vedrørende Rådets rek. nr. 32/1958 om nordisk konvensjon om nordiske sjömenns rettsstilling, om felles helsetjeneste for sjömenn m. v.

Vedrørende likestilling i relasjon til de spesielle trygdeordninger for sjömenn har *Sosialdepartementet* i brev av 11. desember 1964 uttalt:

Vi viser til brev herfra av 20. desember f. å. og kan opplyse at Nordisk sosialpolitisk komite i sitt möte i Helsingfors 27. og 28. april d. å. vedtok at Utvalget for nordiske sjömenns sosiale rettigheter ikke behövde å arbeide med andre oppgaver, men at det skulle sende opplysninger til Komiteen om sykestrygd for sjömenn för neste möte. I sitt möte i Oslo 27. og 28. oktober d. å. vedtok imidlertid Komiteen også å stille spørsmålet om sjömenns sykestrygd i bero inntil videre. Komiteen pekte på den mulighet at sjömenns trygdeforhold kunne løses ved at nødvendige bestemmelser tas inn i de enkelte lands nasjonale lovgivning på liknende måte som det er gjort i Finland.

For så vidt angår arbeidsløysetrygden har Kommunal- og arbeidsdepartementet vist til en redegjørelse av 13. oktober 1964 fra *Arbeidsdirektoratet* hvori det heter:

Med heimel i lov om trygd mot arbeidsløyse § 1 punkt 2 er det ved Kgl. resolusjon av 7. februar 1964 foretatt endring av punkt 1 i forskriftene av 21. august 1959 om arbeidsløysetrygd for sjömenn i utenriksfart, slik at dette punkt fra 1. juli d. å. har følgende ordlyd:

Pliktig til arbeidsløysetrygd etter disse forskrifter er norsk statsborger eller person med fast bopel i Norge, Danmark, Finland, Island og Sverige, når han er tilsatt på norsk skip som vesentlig gar i utenriks fart. Bestemmelsene i lov om sykestrygd av 2. mars 1956 § 145 pkt. 1 litra a første ledd annet punktum og siste ledd får tilsvarende anvendelse.

Fra 1. juli d. å. er ikke-norske sjömenn som har fast bopel i et av de nordiske land fullstendig likestillet med norske statsborgere i forholdet til den norske arbeidsløysetrygd. For trygdeplikdens vedkommende gjelder



således likestillingen uten hensyn til om vedkommende arbeider på norsk skip i innenriks fart eller i utenriks fart. Retten til stönad i den norske arbeidsløysetrygd vil også være uavhengig av om vedkommende er norsk statsborger, dersom han har fast bopel i et av de nordiske land. Han vil i tilfelle også kunne heve stönad ved de norske utbetalingssteder for arbeidsløysestönad i utlandet, på linje med norske sjömenn.

*Ad punkt 2. Utvidelse av den konsulære virksomhet vedrörende sjöfolk*

Vedrörende dette spørsmål tillater en seg å vise til den norske melding til Rådets 12. sesjon hvor en fremholdt at rekommandasjonen i sin foreliggende form for dette punkts vedkommende neppe skulle foranledige særskilte forföyninger fra norsk side.

Ellers vil en i denne sammenheng ikke unnlate å henlede oppmerksomheten på det arbeid som innenfor landenes utenriksdepartementer pågår på bakgrunn av Nordisk Råds rek. nr. 6/1960 om samarbeid innenfor utenriktjenesten, jfr. også i denne henseende den nordiske samarbeidsavtale av 23. mars 1962, artikkel 31. Med hensyn til dette arbeid vises til den danske melding til Rådets 13. sesjon, datert 8. desember 1964.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 12 december 1964:

I anslutning till skrivelse i november 1963 från Svenska sjöfolksförbundet, Svenska maskinbefälsförbundet och Svenska stewardsföreningen, samtliga anslutna till Skandinaviska transportarbetareförbundet<sup>1</sup> har chefen för kommunikationsdepartementet den 9 september 1964 bemyndigats att tillkalla sakkunniga med uppgift att verkställa översyn av sjömanslagen. Enligt direktiven för de sakkunniga, vilka utsågs den 17 samma månad, bör översynen ske i nära samarbete med det utredningsarbete, som kan komma till stånd i de nordiska grannländerna.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1762.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom**  
**byggnadsforskningen**

*(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

Statsrådet tillsatte år 1961 en kommitté, vars uppgift var att utreda bestämmelser och normer inom byggnadsbranschen och deras nuvarande läge. I kommittébetänkandet som avgavs i mars år 1963 föreslås inrättande av en byggnadsnormbyrå i byggnadsstyrelsen. Byråns uppgift är att förbereda tekniska bestämmelser angående byggandet och att uppgöra tekniska tillämpningsdirektiv. Byrån har påbörjat sin verksamhet på hösten 1964.

Byggnadsnormbyrån kommer att samarbeta med NKB (Nordisk kommitté för byggnadsbestämmelser) genom sina representanter. Utredningen som ansluter sig till normeringen utföres av Statens tekniska Forskningsbyrå och andra inhemska forskningsanstalter, vilken å sin sida står i direkt kontakt med motsvarande nordiska inrättningar.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i december 1964:

Som før meddelt til Nordisk Råd skjer det nordiske samarbeid på det bygningstekniske område først og fremst i Nordisk komité for bygningsbestemmelser. Komiteens formål er bl. a. en koordinering av de nordiske lands byggeforskrifter.

I Norge er det nå under utarbeidelse forslag til nye byggeforskrifter som skal tre i kraft samtidig med en ny bygningslov. I de nye forskrifter vil det i størst mulig utstrekning bli tatt hensyn til de resultater som Nordisk komité for bygningsbestemmelser er kommet fram til.

Utgiftene ved Norges deltakelse i Nordisk komité for bygningsbestemmel-

ser har hittil i alt vesentlig bare omfattet reiseutgifter og har vært dekket av staten, idet de oppdrag Norge har hatt i komiteen har vært utført av sakkyndige institusjoner uten godtgjørelse. Spørsmål om dekning av framtidige utgifter til utredningsarbeider, sekretærhjelp til utvalgene, trykningsomkostninger m. v., vil bli tatt opp etter hvert som dette blir aktuelt.

Sve r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet) meddelar den 15 desember 1964:

Den nordiska samarbeidsgruppen, som är ett verkställande organ för de nordiska byggforskningsmötena, har hållit 3 sammanträden under året. Gruppen är även ett samordningsorgan för den nordiska byggforskningen och har bl. a. behandlat fukt- och brandforskning, som delvis sker med en gemensam nordisk finansiering.

Styrelsen för det svenska institutet har vid en resa i Danmark i maj 1964 för studier av industrialiserat byggande sammanträffat med representanter för styrelse och forskningsledare inom det danska institutet.

I december 1964 har i Oslo hållits ett möte med representanter för dansk, norsk och svensk stadsplaneforskning för diskussion bl. a. av forskningsprogram och gemensam efterutbildning. Det danska och svenska forskningsarbetet är förlagt till resp. byggforskningsinstitut medan det norska arbetet bedrivs inom ett Utvalg for byplanforskning.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan**  
**provvningsanstalter**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar i december 1964:

Under henvisning til meddelelse af december 1963, at der i den nærmeste fremtid i Statens materialprøveråd vil blive iværksat en undersøgelse af spørgsmålet om en udvidelse til andre områder af det på rådets foranledning mellem prøvningsanstalterne allerede etablerede samarbejde inden for bygningsområdet.

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 30 november 1964:

Det i Boligministeriets meddelelse af november 1963<sup>1</sup> omtalte samarbejde mellem de nordiske prøvningsanstalter og den nordiske byggeforskning er nu blevet fast organiseret, idet der i juni 1964 er oprettet »Nordisk samarbejdskomité for materialeprøvning og -forskning på byggeområdet» (NMB). NMB arbejder på registrering af prøvningsmetoderne i de nordiske lande, og komiteen har fornøden kontakt med andre organer, bl. a. Den nordiske komite for bygningsbestemmelser.

Iøvrigt forudsættes det, at Nordisk Råd fra svensk side underrettes nærmere om NMB's arbejde.

Boligministeriet betragter for sit vedkommende arbejdet med gennemførelsen af rekommendation nr. 4/1962 som lagt i de rette rammer med oprettelsen af NMB.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Med anledning av ifrågavarande rekommendation bildades vid mötet 1—2 juni 1964 i Finland en samarbetskommitté, och i enlighet med den

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1781.

ingångna överenskommelsen kommer Sverige såsom koordinerande land att lämna Nordiska rådet närmare meddelanden i saken.

**Norges regering** (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 22 december 1964:

Det kan meddeles at den norske hovedrepresentant i Nordisk samarbeidskomité for materialproving og -forskning (NM) har været professor A. Markestad ved Norges tekniske høgskoles materialprøvningsanstalt. Rapport over virksomheten utarbeidet av professor Markestad, datert 19. ds. vedlegges [*se Tillägg 1*].

Ovennevnte samarbeidskomité har oppnevnt en sektorkomité på byggeområdet (NMB), hvor direktør Birkeland har vært Norges kontaktperson. Det henvises til vedlagte rapport over arbeidet fra direktør Birkeland, datert 21. ds. [*se Tillägg 2*].

**Sveriges regering** (handelsdepartementet) meddelar den 4 januari 1965:

Arbetet inom Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och forskning har under 1964 främst inriktats på frågor rörande provning och metodutveckling inom det byggnadstekniska området. Kommitténs underorgan för byggnadstekniska frågor har under året haft två sammanträden, varvid bl. a. formerna för samarbetet ingående diskuterats och vissa regler härför fastställts. En närmare redogörelse för verksamheten inom denna underkommitté bifogas [*se Tillägg 3*].

Nästa sammanträde med Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och -forskning planeras äga rum i maj 1965.

## TILLÄGG 1

### **Samarbeid mellom materialprøvningsinstitusjonene—Byggeforskningsinstitusjonene i Norden**

*(Rapport ved direktør Øivind Birkeland)*

Ett av resultatene av det første møte som ble holdt mellom materialprøvningsinstitusjonene i Norden i mars 1963 etter at Nordisk Råd har uttalt seg for at et slikt samarbeid var ønskelig, var at man anså det hensiktsmessig at det ble opptatt et nærmere samarbeid mellom Byggeforskningsinstitusjonene og Materialprøvningsinstitusjonene i Norden. Som følge av dette ble det ført nærmere drøftelser mellom disse institusjonene i København den 29 mai 1963 og i Helsingfors 2 desember 1963. Det ble oppnådd enighet om et samarbeid etter følgende retningslinjer:

I hvert enkelt land opprettes et kontaktorgan. Dette kontaktorgan må organiseres forskjellig alt etter de interne forhold i de enkelte land. Dette

kontaktorgan utnevner medlemmer av en nordisk samarbeidskomite, som er det øverste organ for samarbeidet. Mellom møtene i denne nordiske samarbeidskomite fungerer kontaktmenn, 1 fra hvert land som et samarbeidsorgan. Også kontaktmann oppnevnes av det nasjonale kontaktorgan.

Som følge av disse beslutninger ble det i Norge innkalt til møte den 13. februar 1964 av de institusjoner og organisasjoner, som man antok var interessert i samarbeid. Til dette første konstituerende møte i det norske kontaktorgan møtte i alt 15 institusjoner. Møtet valgte professor Markestad ved Materialprøveanstalten ved Norges tekniske høgskole og direktør Birkeland ved Norges byggforskningsinstitutt til medlemmer av den nordiske samarbeidskomite, og inntil videre direktør Birkeland som norsk kontaktmann.

Det konstituerende møte i samarbeidskomiteen ble etter dette holdt i Helsingfors den 1. og 2. juni 1964. Her vedtok man bl. a. statutter for samarbeidet og satte i gang en del oppgaver. Det arbeid som hittil er i gang, består i en registrering av alle de prøvningsrutiner som brukes ved de tilsluttede organisasjoners laboratorier. Videre har man fremskaffet en oversikt over alle de eksisterende nordiske komiteer som utarbeider prøveметoder, og man har tatt opp til drøftelse dannelsen av nye slike komiteer, der hvor dette måtte være ønskelig. Målsetningen for det etablerte samarbeid er:

1. Å skaffe oversikt og beskrivelse av alle de prøvningsметoder som for nærværende er i bruk på byggeområdet i Norden.
2. Å koordinere de anvendte byggemetoder.
3. Å utvikle nye prøvemetoder.

Oslo, 21. desember 1964

*Øivind Birkeland*

## TILLÄGG 2

### **Nordisk samarbeid på området materialprøvning og forskning 1964**

*(Rapport ved professor A. Markestad)*

Som representant for NTH's materialprøvningsanstalt (NTHM) har undertegnede deltatt i alle hovedmøter for innledning av samarbeidet. Et praktisk resultat av dette er:

#### *A. Opprettelsen av Nordisk samarbeidskomité for Materialprøvning og -forskning (NM)*

Denne komité som består av lederne av de ställige prøvningsinstitusjoner, innså tidlig at den sektor som sterkest innbød til samarbeid var bygge-

området. Foruten at de statlige institusjoner her kunne bidra en god del selv, så har de respektive land sine byggforskningsinstitutter som har en relativt sterk virksomhet med kontakter over landegrensene. Disse krefter ble koordinert ved:

*B. Opprettelsen av en sektor-komité: Nordisk samarbeidskomité for Materialprøvning og -forskning på Byggeområdet (NMB)*

Norges kontaktmann i denne komité er direktør Øivind Birkeland som jeg viser til med hensyn til arbeidet på denne sektor.

Jeg vil dog nevne at det NTHM var istand til å yte måtte avsettes på denne sektor som jo skulle prioriteres. På møtet i Helsingfors la jeg således frem to stensilerte rapporter:

1. Orientering om det arbeid som pågår ved Norges branntekniske laboratorium vedr. utarbeidelse av egnede metoder for prøvning og klassifisering av plastmaterialer (14 sider).

2. Analyse av herdnet betong.

Det første arbeidet er understøttet av NTNF. Arbeidet har vakt stor interesse og de andre land vil benytte seg av NBL's spesialist på området. Han har således bl. a. den beste kontakt med svensk plastindustri som henvender seg her med sine problemer.

Det andre arbeidet førte til et vedtak om å søke avholdt et »20-manns» møte av forskere for belysning av enkeltproblemene som inngår. De enkelte land har nå utpekt sine representanter og undertegnede har tilstillet disse et spørreskjema for deretter å sette opp dagsorden. Møtet vil bli avholdt i Malmø i april—mai. Forøvrig vises til direktør Birkeland.

*Ad A: Virksomheten innen NM*

På grunn av begrensede resurser har metodeforskningen på andre områder enn byggesektoren vært liten. For NTHM har dog den skapte kontakt hatt stor praktisk betydning.

En oppgave det arbeides med er katalogisering av prøvningsmetoder. Dette er et stikkordregister utførlig nok til at man kan finne frem til metodene. Her har Finland nådd lengst og har levert et meget utførlig og vidtfaende hefte som vi kan få stor nytte av. Når alle får levert sitt bidrag, vil dette materialet bli bearbeidet av statens prøvningsanstalt.

En annen oppgave NM har tatt opp er felles regler for kontroll av prøvningsmaskiner og utstyr. Dette vil igjen føre til nærmere samarbeid vedr. anskaffelse av de ekstra kostbare kontrollinstrumenter som trengs for checking av det utstyr de enkelte land bruker.

For det tredje er et utvalg vedr. maling og lakk i emning under NM i det man forutser at arbeidet vil gå videre enn til byggesektoren. Neste møte i NM vil bli holdt i Oslo i mai 1965.

Oslo, 19. desember 1964

*A. Markestad*

## TILLÄGG 3

**Redogörelse för verksamheten inom Nordiska samarbetskommittén för materialprovning och -forskning inom det byggnadstekniska området**

*(Utarbetad av kommitténs svenske kontaktman)*

NMB:s organisation har diskuterats vid sammanträden med representanter för de officiella provningsanstalterna och byggforskningsorganen i de nordiska länderna i Köpenhamn den 25 maj 1963, i Stockholm den 2 november 1963 och i Helsingfors den 2 december 1963. Underlag för dessa diskussioner har utarbetats av Statens byggeforskningsinstitut i Danmark. Vid sammanträde i Helsingfors den 1—2 juni 1964 antogs följande stadgar för NMB.

*§ 1. NMB's formål og arbejdsområde*

NMB's formål er at virke for samarbejde om materialeforskning og -prøvning på byggeriets område.

*§ 2. NMB's organisation*

NMB's arbejde ledes af en nordisk samarbejdskomité, som består af repræsentanter fra de nordiske lande.

NMB's løbende arbejde udføres af en arbejdsgruppe, som består af en kontakmand fra hvert land.

Samarbejdskomiteen afholder møde ved behov, i reglen en gang om året. Hvert land har 1 stemme under vedtagelsen af beslutninger.

Mødet indkaldes og forberedes af det land, hvor mødet skal holdes, idet værtslandet tillige udpeger mødets ordstyrer og sørger for optagelse og udsendelse af mødeprotokol.

På samarbejdskomiteens møder aflægger kontaktmændene rapport om arbejdet siden sidste møde og fremlægger forslag til beslutninger om kommende arbejdsprogrammer.

I øvrigt skal kontaktmændene til stadighed have overblik over hele NMB's arbejdsområde, både for så vidt angår de opgaver, der løses i NMB's regi, og sådanne, der løses ved andre organers foranstaltning.

*§ 3. Regler for udpegning af nationale repræsentanter samt af kontaktmænd i NMB's nordiske samarbejdskomité*

Repræsentanterne til den nordiske samarbejdskomité samt kontaktmændene udpeges for hvert land af et nationalt kontaktorgan. Kontaktmændene skal i de respektive lande samråde med institutioner og andre, som kan bidrage aktivt til at fremme forskning og metodeudvikling på den byggetekniske prøvnings område.

*§ 4. Ændringer i NMB's vedtægter*

For at beslutninger om ændringer af ovennævnte bestemmelser kan blive gyldige, skal de være enstemmige og forslag herom udsendes senest 2 måneder før det møde, hvor beslutningerne skal vedtages.



Representanterna i samarbetskommittén samt kontaktmännen utses i varje land av ett nationellt kontaktorgan. Detta organ kan vara en existerande nationell institution eller kan upprättas genom avtal mellan institutioner och laboratorier i varje enskilt land. Varje land fastställer självt vilken form kontaktorganet skall ha. Kontaktorganet bestämmer hur länge de utsedda representanterna i samarbetskommittén och kontaktmannen skall fungera i respektive befattningar.

Kontaktmännen skall ständigt ha överblick över hela verksamhetsområdet, alltså även det arbete, som utföres utanför NMB. Vid samarbetskommitténs möten rapporterar kontaktmännen om det utförda arbetet och framlägges förslag till nya arbetsprogram.

För att genomföra bestämda arbetsuppgifter kan samarbetskommittén — eventuellt efter förslag från kontaktmännen — tillsätta arbetsutskott vilkas medlemmar inte behöver vara medlemmar i samarbetskommittén utan kan vara sakkunniga från offentliga eller privata institutioner och företag.

För att på längre sikt erhålla gemensamma provningsmetoder för alla byggnadsvaror inom Norden skall NMB i första hand ägna sig åt följande arbetsuppgifter.

1. Inventering och registrering av existerande provningsmetoder inom byggnadsfacket i Norden.

2. Koordinering av pågående normeringsarbete inom Norden så att provningsmetoderna antingen direkt blir gemensamma för Norden eller så att de kan accepteras av de enskilda länderna vid en kommande revision av vederbörande lands normer.

3. Utveckling av nya provningsmetoder inom angelägna områden.

Arbetet med dessa uppgifter har påbörjats samtidigt som organisationen har diskuterats. Danmark och Finland har således redan utarbetat sammanfattande förteckningar över tillämpade provningsmetoder och motsvarande arbete pågår i de övriga nordiska länderna.

NMB skall samarbeta med andra inom Norden verkande organ med liknande målsättning, såsom Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser, Internordiska standardiseringsorganet m. fl. NMB strävar inte efter att överta av andra organ påbörjat arbete rörande samordning av provningsmetoder utan avser endast att stimulera sådan verksamhet. På följande områden pågår redan nu nordiskt samarbete inom ramen för särskilda tekniska provnings- och forskningskommittéer: provningsmetoder för golvbeläggningar; mätning av värmeledningstal; provningsmetoder för träfiberplattor; puts- och murbruk; provningsmetoder för lättbetong; brandtekniska provningsmetoder; brandteknisk provning av plast; frostprovning; provningsmetoder för fuktgenomgång genom byggnadsmaterial; korrosionsproblem i byggnader; tillsatsmedel till betong; betong i havsvatten; provning av murtegel; plast som byggnadsmaterial; lätta, icke bärande

ytterväggar; färger och lacker; träkonstruktioner; skorstenar; samt typprovning av lyftöglor i betongelement.

Inom NMB har upprättats en förteckning över arbetsuppgifter, som bedömts vara särskilt aktuella och beträffande vilka NMB bör ta initiativ till att ett arbete påbörjas. Förteckningen upptar följande områden: träimpregnering mot röta och svamp; täthetsprovning av fogar vid stora byggnads-element; provning av betonggolv, kalibrering av provningsmaskiner; lagringsmiljö för provföremål; typprovning av eldstäder och värmepannor för bostäder; metoder för hållfasthetsprovning av väggar i full skala; tätningmaterial (fogmassor och tätninglistor); invändiga beklädnads-material; bestämning av volymvikt hos sand, kalk och liknande; analys av betong och bruk i hårdnat stadium; terminologi inom provningsområdet. På vissa av de angivna områdena har arbetet redan satts igång.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen

*(Överlämnade av Danmarks och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 23 december 1964:

— — — at der for stadigt flere forholds vedkommende er påbegyndt eller overvejes en fælles svensk-dansk planlægnings- og undersøgelsesvirksomhed. Et væsentligt fremstød til klarlægning af de fælles problemer blev foretaget ved Nordisk Råds Øresundskonference den 13. til 15. april 1964. Der henvises til den om konferencen udsendte betænkning (NU 1964: 5).

Det svensk-danske samarbejde finder dels sted mellem statslige myndigheder og dels gennem det (overvejende) kommunale Øresundsråd.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Under år 1964 har det svensk-danska kommunala samarbetsorgan, Öresundsrådet, varom förslag framlades år 1963, trätt i funktion. Rådet har enligt sina arbetsregler till uppgift att förhandla om och undersöka frågor av gemensamt intresse för kommunerna i Öresundsregionen och att framlägga förslag till berörda myndigheter. Rådet deltog i Nordiska rådets öresundskonferens i april 1964, då samhällsbyggandet i öresundsområdet debatterades. Sitt första möte höll rådet den 13 november 1964 i Lyngby, då lokaliseringen av en storflygplats i öresundsregionen och fritidsbebyggelsen utgjorde huvudämnen.

Beträffande planeringen av utbyggnaden i öresundsregionen har från svensk sida gjorts visst förberedande arbete i respektive länsorgan, i kommittéer, i Skånes regionplaneinstitut och i respektive kommuner. Sålunda föreligger nu generalplaner för hela kustzonen. Visst material om närings-

liv och befolkningsutveckling har samlats i samband med Skånes indelning i kommunblock. Länsarkitektkontoret i Malmö har påbörjat en översiktlig planering med sikte på fritidsbebyggelse och naturvård. Regionplaneinstitutet har fortsatt arbetet på allmänna riktlinjer för samhällsplaneringen i Skåne.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

En dansk-svensk kommitté för frågan avseende föreningen av Öresundsvattnet fortsätter planenligt sitt arbete. Kommitténs mandattid utgår den 30 juni 1965. I anledning härav kommer frågan om ett förlängt uppdrag att aktualiseras, varvid en redogörelse för de hittills vunna erfarenheterna torde kunna förväntas.

I övrigt torde i detta ärende få hänvisas till meddelande från kommunikationsdepartementet.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott i anledning av meddelandena**

Nordisk Råd har på 10. session i 1962 vedtaget en rekommandation til regeringerne i Danmark og Sverige angående udbygning i Øresunds-regionen (rek. nr. 5/1962):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at indlede et nært samarbejde om planlægning af udbygningen i Øresunds-regionen.

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 13. session fra Danmarks og Sveriges regeringer.

Ved udvalgets behandling af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsrådet Gösta Skoglund og kommunikationsministern Grels Teir.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Reykjavik, den 15. februar 1965

<i>Ásgeir Bjarnason</i>	<i>Leif Cassel</i>	<i>Kresten Damsgaard</i>
<i>Karl-August Fagerholm</i>	<i>Raino Hallberg</i>	<i>Svend Horn</i>
<i>Nils Jacobsen</i>	<i>Kauno Kleemola</i>	<i>Aksel Larsen</i>
<i>Jon Leirfall</i>	<i>Birger Lundström</i>	<i>Georg Pettersson</i>
Formand	<i>Jakob Remseth</i>	

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser**  
**mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 25 juni 1964:

Der er ikke siden den under 3. januar 1964 til Nordisk Råd herfra afgivne meddelelse<sup>1</sup> sket nogen ændring i den danske regerings synspunkt, hvorefter en gennemførelse af ensartede skandinaviske lovregler, der indebærer en opgivelse af den gældende danske promilleregulering, ikke for tiden findes velmotiveret.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

I § 27 1 mom. i luftfartslagen, som stadfästas av Republikens president den 1 december 1964, bestämmas:

Ej må någon göra tjänst ombord på luftfartyg, därest han är drucken eller påverkad av alkohol eller annat berusningsmedel.

Under beredning varande luftfartsförordning kommer att innehålla bestämmelser rörande övervakning av dylika förseelser samt verkställande av övervakning.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 11 januari 1965:

På sidste Alting, foråret 1964, blev der givet en ny lov om luftfart, der trådte i kraft 1. oktober i fjor, og som stort set ophævede den gamle luftfartlov nr. 32/1929.

I punkt 1:s første led i den nye luftfartlovgivning, nr. 34/1964 findes følgende bestemmelser om de i den nævnte rekommendation omtalte anliggender.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 104.

Ingen flyver må udføre noget arbejde i et luftfartøj, hvis han efter indtagelsen af spirituosa, stimulerende eller bedøvende medicin, eller på grund af sygdom eller træthed eller andre lignende årsager er uegnet til at udføre arbejdet på en forsvarlig måde. Hvis alkoholprocenten i pilotens eller anden flyvers blod overstiger 0.4 %, eller der findes alkohol i hans blod, som kan medføre et sådant kvantum spiritus i hans legeme, anses han for at være påvirket af spiritus og ikke egnet til at udføre et arbejde i et luftfartøj. Vedkommende bliver ikke frifundet, selvom han anser alkoholprocenten i blodet for mindre.

Ifølge andre bestemmelser i nævnte lovparagraf må piloten og flyvere, der tilhører en flyvemaskines besætning ikke nyde spiritus de sidste 18 timer, inden arbejdet begynder og heller ikke under arbejdet eller de næste 6 timer efter afsluttet arbejde, såfremt der er grund til at tro, at en offentlig undersøgelse vil blive foretaget på grund af deres optræden under arbejdet.

Norges regering (Sosialdepartementet) *har i meddelande den 15 december 1964 hänvisat till tidigare meddelande (se 11. sesj., s. 1348—1349).*

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

1957 års trafiknykterhelskommitté väntas under första kvartalet 1965 avge betänkande i ämnet. Sedan så skett, kommer överläggningar att upptagas mellan de nordiska kommunikationsministrarna.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott i anledning av  
meddelandena**

Nordisk Råd har på sin 10. session 1962 vedtaget en rekommandation til de nordiske landes regeringer angående ensartede bestemmelser mod alkoholmisbrug i luftfartslovgivningen (rek. nr. 8/1962):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at søge gennemført ensartede og fuldt betryggende bestemmelser i de nordiske luftfartslove angående misbrug af alkohol.

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 13. session afgivne meddelelser fra regeringerne. Af disse meddelelser fremgår det, at en svensk betænkning om lovgivning på dette område kan ventes at foreligge i begyndelsen af indeværende år. Når betænkningen foreligger, vil der blive indledt fællesnordiske drøftelser mellem trafikministrene om sagen.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Reykjavik, den 16. februar 1965

*Gunnar Edström*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

*Bjarne Lyngstad*

*Johan Møller Warmedal*

*Peter Nielsen*

*Carl Petersen*

*Dagmar Ranmark*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

Formand



## Meddelanden

### om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 24 november 1964:

Sagen er fortsat under udredning i et af Nordisk kulturkommission ned-sat ekspertudvalg, som forventes at ville fremlægge sit forslag i det nye år, jfr. kulturkommissionens beretning (Sak C 2).

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 30 november 1964:

Ärendet befinner sig fortfarande under behandling i ett av Nordiska kulturkommissionen tillsatt expertutskott under ordförandeskap av regeringsrådet Ragnar Meinander. Utskottet håller på att färdigställa en broschyr, vari avses att som vägledning för skolmyndigheter och för personer, vilka avser att söka lärartjänst i ett grannland, åskådligt visa, på vad sätt i ett land förvärvad lärarutbildning motsvarar lärarutbildning, som förvärvats i ett grannland. Därjämte komme broschyren att innehålla anvisningar om, huru den som önskar bli lärare i ett grannland skall förfara vid ansökan om tjänst och för att konstateras vara kompetent för sådan. Broschyrens text föreligger i ett utkast och vid ett sammanträde i början av januari torde utskottet kunna slutligt godkänna den. Enär utskottet konstaterat, att i de olika nordiska länderna gällande stadganden i fråga om godkännande av i ett grannland förvärvad kompetens redan är så smidiga, att de icke ställer hinder för att en lärare överflyttar från ett land till ett annat, har utskottet icke funnit det påkallat att uppgöra förslag till lagstiftningsåtgärder.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 10 december 1964:

Det vises til melding av 24. november 1964 fra det koordinerende land Danmark om at saken fortsatt er under utredning i det ekspertutvalg som er nedsatt av Nordisk Kulturkomisjon og at utvalgets forslag ventes i løpet av neste år.

Det er således for tida ikke noe nytt å meddele i saken.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Det av Nordiska kulturkommissionen tillsatta expertutskottet väntas avsluta sitt utredningsarbete under loppet av år 1965.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 10:e session år 1962 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående gemensam arbetsmarknad för lärare (rek. nr 9/1962):

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å etablere et felles arbeidsmarked for lærere ved at skolemyndighetene i de enkelte land utarbeider forskrifter i dette øyemed, i nært samarbeid med de tilsvarende myndigheter i de andre nordiske land.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets trettonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Oslo den 8 januari 1965. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till regeringen i Danmark, som utsetts att vara koordinerande land för spørgsmålet, i vilken framhålls, att utskottet vid genomgång av saken funnit angeläget att, innan ställning tages till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller närmare upplysningar rörande behovet av ändrade bestämmelser på området för rekommendationens genomförande.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edeman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit regeringsrådet Ragnar Meinander, Finland.

Av meddelandena framgår, att ärendet fortfarande befinner sig under behandling i ett av Nordiska kulturkommissionen tillsatt expertutskott. Utskottet håller på att färdigställa en broschyr innehållande uppgifter om på vad sätt i ett land förvärvad lärarutbildning motsvarar lärarutbildning, som förvärvats i annat nordiskt land samt anvisningar om förfarandet vid ansökan om tjänst i annat land ävensom angående konstaterande av kompetens härför. Enär expertutskottet konstaterat, att i de olika nordiska länderna gällande stadganden om godkännande av i ett grannland förvärvad kompetens redan är så smidiga, att de icke ställer hinder för att en lärare överflyttar från ett land till ett annat, har utskottet icke funnit det påkallat att uppgöra förslag till lagstiftningsåtgärder. Enligt de uppgifter kulturutskottet erhållit, beräknas förenämnda broschyr bliva färdig inom den närmaste framtiden.

Utskottet, som fortfarande önskar följa med i sakens utveckling, föreslar,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Julius Bomholt*

*Per Borten*

*Trygve Bratteli*

*Anselm Gillström*

*Poul Hartling*

*Kuuno Honkonen*

*Veikko Hyytiäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 11/1962 angående likartad**  
**livsmedelslagstiftning m. m.**

*(Overlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 december 1964:

I overensstemmelse med rekommendationen nedsatte Norge, der er koordinerende land, et embedsmandsudvalg med henblik på det videre fornødne vedrørende rekommendationens gennemførelse. Dette udvalg har udarbejdet forslag til samarbejdsaftale mellem Danmark, Finland, Island, Norge og Sverige vedrørende levnedsmiddellovgivning og levnedsmiddelkontrol, hvilket forslag af Indenrigsministeriet har været forelagt til udtalelse for Fiskeriministeriet, Handelsministeriet, Landbrugsministeriet og Sundhedsstyrelsen.

De indhentede erklæringer har givet udtryk for en ikke ringe betænkelighed ved en gennemførelse af det foreliggende udkast til en samarbejdsaftale mellem de nordiske lande vedrørende de omhandlede spørgsmål, idet det bl. a. fra flere sider er anført, at der efter nedsættelsen af Codex Alimentarius kommissionen ikke længere er det samme behov for en formel aftale om et specielt nordisk samarbejde på det her foreliggende område eller for nedsættelse af et nyt permanent nordisk organ uden om Codex Alimentarius kommissionen, hvorimod der intet vides at erindre imod etableringen af et nordisk samarbejde mellem de nationale Codex Alimentarius komiteer.

Indenrigsministeriet har herefter fundet rigtigst, inden der tages endelig stilling til det foreliggende udkast til samarbejdsaftale, at anmode det danske Codex Alimentarius udvalg om en udtalelse, hvilken udtalelse endnu ikke er modtaget.

Det tilføjes, at arbejdet i de nedsatte 3 underudvalg vedrørende ensartede bestemmelser for henholdsvis tilsætningsstoffer, vitaminisering og barnemad endnu ikke er afsluttet.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 10 december 1964:

Representantene for vedkommende departementer i Danmark, Finnland, Norge og Sverige er bemyndiget til å fortsatte utredningsarbeidet etter de retningslinjer som tidligere er trukket opp og arbeidet har fortsatt i nedsatte ekspertskomiteer for henholdsvis tilsetningsstoffer, vitaminer i næringsmidler og barnemat.

Det framlagte forslag til samarbeidsavtale mellom de nordiske land om næringsmiddelavgivning og næringsmiddelkontroll har vært forelagt de respektive lands myndigheter til uttalelse.

Fra Sverige er opplyst at forslaget er godkjent av de svenske remissorganene og at heller ikke Sosialdepartementet har noe å innvende mot forslaget. Beslutning om svensk godkjenning ventes å kunne skje når enighet er oppnådd om utgiftsfordelingen.

Fra Finland meddeles at Handels- og industriministeriet har undersøkt saken og understøtter inngåelse av avtalen.

Fra Danmark er meddelt at spørsmålet fremdeles er under vurdering.

I Norge har avtaleutkastet vært forelagt interesserte departementer som alle uttaler seg for inngåelse av en avtale som det framlagte utkast viser. Det er på statsbudsjettet for 1965 avsatt et beløp til dekning av Norges andel av mulige utgifter i forbindelse med det samarbeide som avtalen forutsetter.

Spørsmålet om utgiftsfordelingen (utfylling avtaleutkastets art. V) vil bli tatt opp med vedkommende myndigheter i de øvrige nordiske land. Så snart enighet er oppnådd på dette punkt antar man at en formell samarbeidsavtale om næringsmiddelavgivning og næringsmiddelkontroll vil kunne inngås av de nordiske land som har funnet å kunne godta den.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Sverige har förklarar sig kunna godta det förslag till samarbetsavtal om livsmedelsslagsliftning och livsmedelskontroll, som utarbetats av den nordiska kommitté, som bildats för att behandla den aktuella rekommendationen.

Kommitténs underkommitté för gemensamma regler om tillsatser till livsmedel har under år 1964 haft två sammanträden. De svenska medlemmarna har därutöver sammanträtt ett flertal gånger. Ett förslag till den närmare utformningen av dessa gemensamma regler har utarbetats i Sverige och utsänts till underkommitténs samtliga medlemmar för granskning.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning

(Överlämnade av Danmarks och Finlands regeringar)

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 27 november 1964:

Det under navnet nordisk lægemiddelkomité nedsatte samarbejdsorgan har i 1964 afholdt 2 plenarmøder — eet i Sverige og eet i Finland. — Der har endvidere været afholdt en række møder i de af komiteen nedsatte underudvalg. Der agtes afholdt plenarmøde i Danmark i januar 1965.

Komiteen agter at udarbejde en fælles nordisk konvention, som skal indeholde regler for registrering af og kontrol med medicinske specialiteter og har i forbindelse hermed beskæftiget sig med spørgsmålet om udarbejdelse af en fælles nordisk definition af lægemiddelbegrebet, fælles reklamebestemmelser m. v. Komiteen har endvidere beskæftiget sig med problemerne vedrørende etablering af et nærmere samarbejde mellem de respektive landes laboratorier, der fører kontrol med medicinske specialiteter, og der agtes udfærdiget nærmere retningslinier herfor.

Komiteen overvejer endelig at udarbejde udkast til statutter for et fælles nordisk fond, der skal yde støtte til uddannelse og forskning på lægemiddelområdet.

Man nærer håb om, at komiteens arbejde kan afsluttes i løbet af 1965.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Hänvisas till regeringens meddelande av den 15 december 1963<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1804

## **Meddelanden**

### **om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation**

*(Overtlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (lantbruksministeriet) meddelar den 9 december 1964:

Det år 1961 tillsatta nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor har ända sedan det grundades sammanträtt turvis i de olika nordiska länderna och vid sina möten behandlat många viktiga samnordiska jordbruksfrågor. De vid mötena meddelade informationerna rörande jordbruksproduktionens och konsumtionens utveckling samt exporten och importen av jordbruksprodukter har visat sig mycket nyttiga. Erfarenheterna av samarbetsorganets verksamhet är positiva och det måste anses ändamålsenligt att dess arbete fortgår.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i januari 1965:

Saken har vært drøftet i Det nordiske kontaktutvalg for landbruksspørsmål på utvalgets møter i år i Helsingfors i april og i Reykjavik i august. Kontaktutvalget har foreløpig ikke tatt noen avgjørelse om den videre behandling av saken. Som koordinerende organ for rekommendasjonen avventer den norske regjering (Landbruksdepartementet) kontaktutvalgets avgjørelse.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 8 januari 1965:

Som svar på Deres henvendelse av 8. d. m. kan opplyses at Nordisk kontaktutvalg for jordbruksspørsmål har fastsatt sitt neste møte til 13. mars i Oslo. Forslaget er for tiden til drøfting i de enkelte land, og det vil behandles på dette møte.



Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Såsom framgått av tidigare meddelanden i detta ärende<sup>1</sup> är rekommendationen föremål för behandling i Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor. I sammanhanget torde få hänvisas till den berättelse om verksamheten under år 1964 i organet, vilken avges av Norge.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1512.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 10:e session år 1962 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (rek. nr 14/1962):

Nordisk Råd anbefaler regjeringene å foreta en nærmere utredning av spørsmålet om et nordisk samvirkesenter for landbruket.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Finlands, Norges och Sveriges regeringar jämte ett tilläggsmeddelande från Norges regering. De förstnämnda meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte den 8 januari 1965 i Oslo. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till Norges regering, som utsetts att vara koordinerande för spørsmålet, i vilken framhölls, att utskottet vid genomgången av saken funnit angeläget att, innan ställning toges till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller närmare uppgifter angående i vilken riktning övervägandena i Nordiska kontaktorganet för jordbruksfrågor har gått.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Av meddelandena framgår, att rekommendationen behandlas i Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål, vars nästa möte kommer att hållas den 13 mars 1965 i Oslo. Förslaget, som för närvarande bereds i de olika länderna, kommer att upptagas till behandling vid detta möte.

Utskottet, som finner angeläget, att arbetet med rekommendationens genomförande påskyndas, önskar fortfarande följa med i sakens utveckling och föreslår,

att radet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Julius Bomholt*

*Per Borten*

*Trygve Bratteli*

*Anselm Gillström*

*Poul Harlling*

*Kuuno Honkonen*

*Veikko Hyytiäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. G. Normann*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

## **Meddelanden**

### **om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning**

*(Överlämnade av Danmarks och Norges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 21 november 1964:

De nordiske undervisningsministre og kulturministre besluttede i juni 1962 i princippet at søge etableret et nordisk samarbejde om forskning af international politik med særligt henblik på studiet af konflikterne mellem staterne, og ministrene nedsatte et nordisk udvalg med den opgave at undersøge og vurdere de forskellige samarbejdsmuligheder.

Dette udvalg, hvis formand er professor Sven Henningsen, er nu ved at afslutte sit arbejde. Udvalget påregner at holde sit afsluttende møde 7.—8. december d. å. i København og umiddelbart derefter at afgive sin indstilling til de nordiske undervisningsministre og kulturministre således, at disse vil kunne behandle indstillingen ved deres kommende møde i begyndelsen af januar 1965<sup>1</sup>.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 21 januari 1965:

Sagen blev drøftet på det nordiske undervisningsminister- og kulturministermøde 7.—8. januar 1965 i Oslo, hvor følgende udtalelse vedtoges:

Ministrene drøftede indstillingen fra det nordiske udvalg, som har undersøgt samarbejdsmulighederne, og fandt, at de fremlagte forslag forekommer realistiske og værdifulde.

Der var enighed om at understrege ønskeligheden af, at den nationale forskning på disse felter styrkes væsentligt som en nødvendig forudsætning for udviklingen af et effektivt samarbejde. Ministrene vedtog at fremskynde den fornødne nationale behandling af sagen mest muligt samt at lade departementerne — med det danske undervisningsministerium som koordineren-

<sup>1</sup> Se NU 1965:4.

de ministerium — udarbejde udkast til instruks for den nordiske samarbejdskomité, der indgår som etape I i den af udvalget foreslåede etapevise udvikling af samarbejdet.

Man vedlægger udvalgets indstilling, som nu i de enkelte lande vil blive forelagt de nationale organer og institutioner m. v. til udtalelse, hvorefter sagen vil blive taget op til endelig afgørelse.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1964:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til det som er utført i regjeringens melding 13. desember 1963 til Nordisk Råd<sup>1</sup>.

Etter de opplysninger departementet har mottatt, ventes utvalgets innstilling å foreligge i disse dager slik at den vil kunne behandles på det nordiske undervisningsministermøte i januar 1965.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1814.

*BILAGA 1***Utdrag av protokollet över utrikesdepartementsärenden, hållet inför Hans Maj: Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 11 december 1964**

Ministern för utrikes ärendena anför efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter.

Nödvändigheten av att öka vår kunskap om betingelserna för en stabil fred och för fredliga lösningar av internationella konflikter har under senare år framstått allt klarare. Företrädare för såväl naturvetenskaplig och teknisk som samhällsvetenskaplig forskning har pekat på behovet av ett mera systematiskt studium av dessa problem. Forskning med en sådan syftning kan sammanfattas under beteckningen freds- och konfliktforskning.

Den långvariga fredsperiod Sverige upplevt och vår strävan att föra en konsekvent neutralitets- och fredspolitik gör det naturligt att vi uppmärksammar problemet hur internationella konflikter uppstår, hur de skall kunna undgås och hur de skall kunna biläggas på fredlig väg. Det skulle ligga i linje med denna vår allmänna politik, om Sverige kunde lämna ett konstruktivt bidrag till den fortsatta utvecklingen av freds- och konfliktforskningen och därmed öka kunskapen om de internationella konfliktproblemens bakgrund, om möjliga vägar att mildra spänningstillstånd, undanröja oroshärdar och effektivt utnyttja Förenta Nationerna som ett värn för freden. Inte minst behövs forskningsinsatser för att lösa problem som aktualiseras i samband med såväl FN:s fredsbevarande verksamhet som förhandlingar om nedrustning. På detta område skulle Sverige måhända ha möjligheter att göra en insats genom att inrätta ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning.

Jag finner därför att en utredning nu bör komma till stånd för att undersöka möjligheten och lämpligheten av att i Sverige upprätta ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning. Utredningen bör söka ange allmänna principer för avgränsningen och inriktningen av det forskningsarbete, som skall bedrivas vid ett sådant institut. Det är synnerligen angeläget att det kan bli miljö för en forskning, vars internationella, strängt objektiva inriktning ej kan ifrågasättas. Det är även naturligt, att former bör sökas för ett intimt samarbete med den freds- och konfliktforskning som kan komma att organiseras på nordisk basis.

Utredningen bör framlägga förslag rörande den lämpliga organisationsformen för institutet. Avgörande blir därvid det nyss nämnda kravet att detta skall ha en internationell karaktär och att objektiviteten inte skall

kunna ifrågasättas. En lämplig väg att främja dessa syften vore att tillskapa en internationell styrelse eller nämnd för institutet. Utredningen bör närmare överväga ett sådant organs sammansättning, rekrytering och funktioner.

Styrelsens eller nämndens uppgifter bör närmast vara av allmänt riktningsgivande, konsulterande och övervakande karaktär. För de mera arbetskrävande och löpande uppgifterna att leda och följa institutets verksamhet torde erfordras något slag av arbetsutskott, vars medlemmar har praktiska möjligheter att på nära håll studera forskningsarbetets inriktning. Utredningen har att överväga den lämpliga ansvarsfördelningen mellan de styrande organ som kan komma i fråga samt framkomma med förslag om hur ett eventuellt arbetsutskott skall sammansättas.

Utredningen bör överväga de lämpliga formerna för verksamhetens finansiering. Utgångspunkten bör därvid vara, att Sverige skall lämna avgörande finansiella bidrag för institutets tillkomst och drift. Möjligheten av bidrag från andra stater, från vissa internationella organ eller från enskilda bör dock ej uteslutas.

Utredningen har också att överväga den lämpliga lokaliseringen inom Sverige av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning samt framkomma med alternativa förslag härom. De investeringar som kan bli nödvändiga för att lösa förläggningsproblemet bör hållas inom en måttlig utgiftsram.

Det bör förutsättas, att institutets verksamhet i varje fall i inledningsskedet får en relativt begränsad omfattning. Som riktpunkt kan länkas att man i utgångsläget för ett antal år engagerar en mindre grupp av högt kvalificerade forskare, medan en något större grupp forskare anställs för kortare tid eller för begränsade uppgifter. Utredningen bör framlägga alternativa förslag till organisationens omfattning i det första skedet, med hänsyn lagen till å ena sidan vikten av att en meningsfull forskningsverksamhet skall kunna bedrivas, å andra sidan angelägenheten av att inte skapa en stor och kostsam forskarorganisation på ett område, där arbetet tills vidare måste ha försökskaraktär.

Det förtjänar stulligen framhållas att tillkomsten av ett internationellt institut i Sverige för freds- och konfliktforskning inte är att betrakta som alternativ till en utbyggnad av nationella forskningsresurser på hithörande områden. Frågan om de behov som här kan komma att anmäla sig tillkommer det inte utredningen att pröva.

Utredningsarbetet bör bedrivas snabbt utan att därför kraven på ett grundligt inträngande i problematiken eftersättes.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte bemyndiga ministern för utrikes ärendena

att tillkalla högst sex utredningsmän för att utreda frågan om inrättande av ett internationellt institut för freds- och konfliktforskning.

att utse en av utredningsmännen att vara ordförande,  
att i mån av behov, tillkalla experter för att biträda vid utredningsarbetet,  
att förordna sekreterare åt utredningsmännen  
samt att förse utredningsmännen med annat erforderligt arbetsbiträde.  
Tillika hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreskriva  
dels att utredningsmännen skall äga att från verk och myndigheter er-  
hålla de upplysningar och utlåtanden, som de finner erforderliga,  
dels att utredningsmännen jämte experter och sekreterare skall, i de  
fall Kungl. Maj:t icke annorlunda bestämmer, äga åtnjuta ersättning för  
uppdraget i form av dagarvode enligt kommittékungörelsen,  
dels ock att kostnaderna för utredningen skall bestridas från tredje hu-  
vudtitelns kommittéanslag.  
Vidare hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte förordna, att statsrads-  
protokollet i detta ärende må offentliggöras.

---

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 10:e session år 1962 antagit en rekommenda-  
tion till de nordiska ländernas regeringar angående nordiskt institut för  
konfliktforskning (rek. nr 15/1962):

Nordisk råd anbefaler regjeringene å undersøke om det er grunnlag og  
behov for å opprette et nordisk institutt for konfliktforskning.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna medde-  
landen från Danmarks och Norges regeringar jämte ett tilläggsmeddelande  
konfliktforskning (rek. nr 15/1962):

från Danmarks regering. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess  
möte i Oslo den 8 januari 1965 samt i Reykjavik den 15 februari 1965.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter del-  
tagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman,  
undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge  
Sivertsen.

Härjämte har såsom sakkunnig deltagit ministersekretær Helge Thomsen,  
Danmark.

Det framgår av meddelandena, att den genom ministeriernas försorg till-  
satta expertkommittén slutfört sitt arbete och den 8 december 1964 avgivit  
sitt betänkande. Kommitténs förslag går ut på att ett vidare samarbete an-  
gående forskning i internationell politik, häri inbegripet internationella kon-

flikter, skulle utvecklas med utgångspunkt från den redan existerande nordiska kommittén för studier av internationell politik, som år 1959 tillsattes av Nordiska kulturkommissionen. Det planerade utvidgade samarbetet föreslås utbyggt successivt i fyra etapper.

Det av Danmarks regering överlämnade tilläggsmeddelandet innehåller en redogörelse för ärendets behandling vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Oslo den 7--8 januari 1965. Det framgår, att ministerrarna funnit de framlagda förslagen realistiska och värdefulla och beslutat gå in för att påskynda handläggningen av saken.

Utskottet konstaterar med glädje, att denna betydelsefulla sak nu synes gå mot sin lösning och uttalar förhoppningen, att ännu erforderliga beredningsåtgärder måtte företagas utan tidsspillan så att den egentliga forskningsverksamheten skall kunna inledas så snart som möjligt.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Julius Bomholt*

*Per Borten*

*Trygve Bratteli*

*Anselm Gillsström*

*Poul Hartling*

*Kuuno Honkonen*

*Veikko Hyytiäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*



## Meddelanden

### om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 23 november 1964:

Nordisk Kulturkommission har på sit plenarmøde 16.—18. november 1964 i Helsingfors vedtaget en indstilling til de nordiske landes regeringer om et nordisk forsknings- og uddannelsessamarbejde inden for området afro-asiatiske sprog m. m., herunder forslag om oprettelse af et nordisk centralinstitut for Asienforskning. Sinologien er en del af dette felt<sup>1</sup>.

Med hensyn til enkelthederne i forslaget, som nu er under behandling i de nordiske landes undervisningsministerier, henviser man til Nordisk Kulturkommissions beretning (*Sak C 2*).

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 30 november 1964:

Nordiska kulturkommissionen godkände vid sitt plenarmöte i Helsingfors den 16—18 november 1964 en till regeringarna riktad resolution, vilken baserar sig på det betänkande angående afro-asiatiska studier i Norden, som avgivits av en nordisk expertgrupp. Finlands regering har ännu icke kunnat ta ställning till de i resolutionen framställda förslagen.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Da spørsmålet om opprettelse av et nordisk institutt for sinologi av Nordisk Kulturkommissjon er satt i forbindelse med ekspertutredningen om afro-asiatiske studier, finner regjeringen at man må avvente uttalelser fra universitetet om denne utredning før det kan tas stilling til det mer spesielle fagområde sinologi.

<sup>1</sup> Se NC 1965:5.

Det kan opplyses at det ved Universitetet i Oslo er nedsatt to utvalg, det ene ved Det historisk-filosofiske og det annet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet for å behandle utredningen om de afro-asiatiske studier.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 februar 1965:

Ekspertutredningen om afro-asiatiske studier i Norden ble lagt fram for Nordisk Kulturkomisjon på dens møte i Helsingfors 16. til 18. november f. å. En resolusjon vedtatt av Kulturkomisjonen ble mottatt i departementet sammen med ekspertutredningen i slutten av desember 1964.

En kan videre meddele at denne sak var tatt opp til behandling på undervisningsministrenes møte i Oslo 7. til 9. januar 1965. Det ble der gjort følgende vedtak:

Ministrene slutter seg i prinsippet til Nordisk Kulturkomisjons tilråding om en nasjonal opprustning av studiene på det afro-asiatiske område, og om opprettelse av et nordisk Asia-institutt i København. Opplegget bør videre bearbeides i en komite som snarest skal nedsettes av ministeriene. Hvert ministerium skal i løpet av januar måned meddeles opplysninger om sitt medlem av komiteen til Undervisningsministeriet i Danmark.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 desember 1964:

På grundval av en konferens med eksperter inom ämnesområdena asiatiska och afrikanska språk och kulturer i Köpenhamn den 12 september 1963 beslöt Nordiska kulturkommissionen att tillsätta nordiska expertgrupper för att närmare undersöka behovet av forskning och undervisning i dessa ämnen i Norden och för att framlägga förslag om utbyggnad av de berörda ämnesområdena på såväl nationell som nordisk basis. Expertgrupperna har i sitt betänkande »Afro-asiatiska studier i Norden» föreslagit att universitetens resurser i varje land skall förstärkas i bl. a. ämnesområdena kinesiska och japanska samt att ett nordiskt Asien-institut skall upprättas i Köpenhamn. Med utgångspunkt från nämnda betänkande har kulturkommissionen vid sitt plenarmöte i Helsingfors den 16—18 november 1964 antagit en till regeringarna ställd resolution, vari hemställes att ämnena afrikanska och asiatiska språk ges utvidgade resurser i varje land och att beslut fattas om upprättande av ett nordiskt Asien-institut förlagt till Köpenhamn. Beträffande närmare detaljer i denna fråga må hänvisas till Nordiska kulturkommissionens berättelse, avsnittet ärenden från sektion I. Sveriges regering har ännu inte kunnat ta ställning till de i nämnda resolution framlagda förslagen.

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över tilläggsförslag  
om nordiskt Asien-institut och över meddelandena**

---

Utskottet föreslår.

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

---

*(Se även A 62/T/k: Bilaga)*

## Meddelande

### om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut

(Överlämnat av Sveriges regering)

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Sveriges regering (justitiedepartementet) meddelar den 15 december 1964 å *samliga regeringars vägnar*:

Såsom framgår av meddelande till Nordiska rådets 12:e session<sup>1</sup> har i anledning av förevarande rekommendation till utredning i nordiskt samråd upplagits frågan om verkställighet i annat nordiskt land av administrativa beslut rörande rätt till umgänge med barn. Saken har i Danmark och Finland hänskjutits till de sakkunniga, som tillkallats för översyn av äktenskapslagstiftningen. I Norge behandlas frågan inom justitiedepartementet och i Sverige av lagberedningen i samråd med familjerättskommittén. Utredningsarbetet pågår.

Det utredningsarbete rörande verkställighet av beslut om administrativt frihetsberövande i annat nordiskt land, som omnämnes i meddelandet rörande förevarande rekommendation till Nordiska rådets 11:e session, har numera slutförts. Den verkställda utredningen redovisas för Sveriges del i ett betänkande med förslag till lag om utlämning för verkställighet av vissa beslut om frihetsberövande i Danmark, Finland, Island och Norge (SOU 1963: 79). I betänkandet har såsom bilagor intagits de förslag till lagtext som utarbetats i Danmark, Finland och Norge.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1825

## Meddelande

### om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen

(Överlämnat av Danmarks regering)

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Socialministeriet) meddelar den 18 december 1964 å samtliga regeringars vägnar:

Ved rekommendation nr. 19/1962 opfordres regeringerne til at fortsætte og snarest muligt fuldende den påbegyndte undersøgelse angående samordningen af enke- og invalidepensionen.

Det af Nordisk socialpolitisk komité nedsatte underudvalg til overvejelse af disse spørgsmål (Det nordiske pensionsudvalg) har nu afgivet sin rapport til komiteen. I rapporten påpeges det, at den nordiske konvention om social tryghed af 15. september 1955 efter al sandsynlighed må gøres til genstand for betydeligere ændringer i en nærmere fremtid som følge af de ændringer i de enkelte landes pensionslovgivninger, som er og ventes gennemført, og at det derfor vil være mindre hensigtsmæssigt nu at foretage ændringer med henblik på en forkortning af ventetiden for invalide- og enkepensionister efter flytning fra et nordisk land til et andet. Pensionsudvalget har derfor foreslået, at man enten afventer de forestående nationale lovreformers færdiggørelse med henblik på at tage skridt til den her omhandlede ændring i konventionen, når denne alligevel skal underkastes gennemgribende ændringer, eller straks søger gennemført en ændring i konventionen af mindre vidtrækkende karakter, nemlig en bestemmelse om, at invalide- og enkepensionister skal have ret til efter flytning mellem de nordiske lande at beholde pensionen fra udflytningslandet, indtil de opfylder vilkårene for pensionsret i indflytningslandet, dog længst i 5 år. Den socialpolitiske komité har tilsluttet sig det sidste forslag, og de nordiske socialministre har overfor komiteen erklæret at ville søge dette forslag fremmet.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet

*(Överlämnade av Islands och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 11 januari 1965):

Året 1964 blev der igen åbnet et fælles oplysningsbureau for de nordiske lande i Rom, hvori Statens turistbureau deltog.

Mulighederne for, at Island kunne deltage i de nordiske landes fælles oplysningsbureau i New York er blevet diskuteret, og det forventes, at Statens turistbureau i år vil indgå som aktivt medlem af dette oplysningsbureau.

En udgave af et nordisk helhedskort og en fælles turistpjece er under forberedelse. Det påtænkes at udgive disse i et meget stort oplag, og det er meningen, at de udkommer tidligt i år.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964, i vad rekommendationen avser statliga eller statsunderstödda resebyråer:

Som framgår av tidigare meddelanden<sup>1</sup> har de skandinaviska järnvägsförvaltningarna DSB, NSB och SJ sedan 1952 gemensam representation i New York avsedd för USA-marknaden (Scandinavian Railways). Vidare drives den tidigare SJ-ägda »Schwedisches Reisebüro» i Hamburg fr. o. m. den 1 januari 1964 gemensamt av DSB och SJ under namnet Reisebüro Norden. Det ekonomiska samarbetet vid sistnämnda byrå räknas från angivet datum men samarbetet bekantgjordes för press och allmänhet den 1 juni 1964. Genom samarbetet fördelas intäkter och kostnader enligt särskilda beräkningsgrunder mellan de båda ägande förvaltningarna. Frågan om förutsättningarna för liknande gemensam representation på ytterligare plat-

<sup>1</sup> Se 11. sesj., s. 1382 och 1384—1385, och 12:e sess., s. 1827.

ser är föremål för kontinuerlig uppmärksamhet inom de nordiska järnvägsförvaltningarna.

Inom Scandinavian Railways Travel Bureau (SRTB), i vilken även de finska statsbanorna ingår, fortsätter de skandinaviska järnvägsförvaltningarna samarbetet mellan de olika förvaltningarnas resebyråorganisationer. Detta samarbete avser i första hand att träffa gemensamma avtal med utländska hotell och pensionat samt med utländska korrespondenter. Dessutom utarbetas en gemensam tariff »General Tariff» för resebyråtjänster, som beställs i de nordiska länderna av utländska samarbetande resebyråer.

Med hänsyn till det samarbete mellan de nordiska länderna som har etablerats på ifrågavarande område och med beaktande av att samarbetet genom de nordiska järnvägsförvaltningarnas försorg kan väntas bli utvidgat synes särskilda åtgärder från regeringarnas sida för närvarande ej vara erforderliga.

*Sveriges regering* (handelsdepartementet) meddelar den 22 december 1964, *i vad rekommendationen jämväl avser turistkontoren i utlandet, å samtliga regeringars vägnar:*

Nordiska turisttrafikkommittén (NTTK)<sup>1</sup> höll sammanträde i Köpenhamn den 19 augusti 1964 för överläggningar om frågan angående sammanflyttning av de nordiska turistkontoren i New York och de problem, som hänger samman därmed.

Vid sammanträdet beslöts enhälligt, att de danska, finska, norska och svenska turistkontoren i New York skall flytta samman i gemensamma lokaler därstädes. I anslutning till detta beslut har sedermera den 15 december 1964 godkänts vissa samarbetsregler, vilka bl. a. innebär, att följande gemensamma funktioner skall organiseras inom de gemensamma lokalerna, nämligen gemensam reception och upplysningstjänst, post, distribution och telefonväxel.

Vidare beslöts vid sammanträdet i Köpenhamn, att utgifter — t. ex. för hyra av gemensamma lokaler, omkostnader för gemensam distribution m. m. — skall delas enligt principen, att Danmark, Norge och Sverige betalar envar 2/7 av dessa utgifter och Finland 1/7. Samtidigt bestämdes, att varje enskilt nordiskt turistkontor i New York skall bibehålla sin kontors-tekniska apparat för chefen för kontoret och hans medarbetare samt att, enligt förslag av STC, sammanflyttningen skall ske den 1 juli 1965 (eventuellt tidigare eller senare efter nytt beslut i ämnet av NTKK). Verkställande direktörerna i de fyra turistorganisationerna i respektive hemland be-myndigades att i samråd med cheferna för turistkontoren i New York hyra lämpliga lokaler och ordna hyreskontrakt. Slutligen beslöts att i princip acceptera, att de gemensamma lokalerna skall omfatta ett utrymme av

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1827—1832 och 2133.

ungefär samma omfång som det, vilket de fyra nationella kontoren och STC för närvarande disponerar.

De praktiska och kontorstekniska spörsmålen i samband med själva sammanflyttningen, vilken beräknas draga en kostnad av 44 000 dollars, vartill kommer de eventuella särskilda utgifter för flyttning, som respektive kontor må ha, har — i enlighet med ett vid sammanträdet den 19 augusti 1964 fattat beslut — därefter varit föremål för överväganden av direktörerna för de fyra turistorganisationerna och cheferna för kontoren i New York. Övervägandena har bl. a. lett till framläggande av förslag till kontrakt, enligt vilket för de fyra nordiska turistkontoren i New York förhyres gemensamma lokaler i de båda översta etagerna — 15 och 16 våningarna — i fastigheten 505 vid 5th Avenue i hörnet av 42:a gatan.

Kontraktet har den 21 december 1964 undertecknats i New York av samtliga berörda parter. Inflyttningen i de nya gemensamma lokalerna beräknas kunna äga rum redan omkring den 1 juni 1965.

Från regeringarnas sida har man med stor tillfredsställelse konstatat, att frågan om sammanflyttningen av de fyra nordiska turistkontoren i New York nu lösts tills vidare.



## Meddelande

### om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

*(Överlämnat av Sveriges regering)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964 å egna och Finlands regerings vägnar:

I fråga om denna rekommendation hänvisas till meddelande om rekommendation nr 8/1964.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandet**

Nordisk råd vedtog ved sin tiende session følgende rekommandation (nr. 22/1962):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Sverige at undersøge mulighederne og behovet for at samordne arbejdet med oprettelse af hensigtsmæssige regulære færgeforbindelser for automobiltrafikken mellem Finland og Sverige, herunder forbindelser over Åland.

Til trafikudvalget er henvist en meddelelse, som er afgivet af Sveriges regering på egne og Finlands regerings vegne til rådets trettende session.

I meddelelsen er henvist til den meddelelse, som er afgivet vedrørende arbejdet med rådets rekommandation nr. 8/1964 om bilfærgeforbindelse mellem Finland og Sverige med tilknytning til Åland, hvor det omtales at arbejdsgrupper nu er igang med undersøgelser vedrørende færgeforbindelser mellem Finland og Sverige.

Trafikudvalget er tilfreds med at de ønskede undersøgelser er kommet i stand, og finder det mest hensigtsmæssigt, at videre meddelelser vedrørende den omhandlede forbindelse afgives under ét. Idet udvalget forudsætter, at der til 14. session afgives meddelelse om arbejdet med rekommandation nr. 8/1964, indstiller udvalget.

at Nordisk Råd tager meddelelsen om rekommandation nr 22/1962 til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. januar 1965

*Leif Cassel*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Harry Klippenvåg*

*Aksel Larsen*

*Jon Leirfall*

Formand

*Birger Lundström*

*Georg Pettersson*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 2 december 1964:

Den arbejdsgruppe med repræsentanter for de nordiske lande, der har gennemgået problemerne omkring gennemførelse af ensartede regler for specialistanerkendelse for læger, har på møde den 20. november 1964 underskrevet et forslag til overenskomst mellem de nordiske lande. På dette grundlag viderebehandles sagen af Sverige, der er koordinerende land i sagen<sup>1</sup>.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Hänvisas till Sveriges regerings å samtliga regeringars vägnar givna meddelande angående denna rekommendation och tillägges, att det av den gemensamma nordiska kommittén den 20 november 1964 gjorda förslaget skall inom närmaste tid avgivas till regeringarna.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 15 september 1964:

Utvalget som skal utrede spørsmålet om felles regler for godkjenning av spesialistutdanning for leger i Norden hadde sitt første møte i Stockholm 11. og 12. november 1963.

En mindre arbeidsgruppe av utvalget møtte så i København 17. januar 1964 for nærmere å diskutere prinsippene for den medisinske videreutdanning. På grunnlag av denne diskusjonen ble det satt opp et notat, som var gjenstand for nærmere drøftelser ved utvalgets ordinære møte i Oslo 20.

<sup>1</sup> Se NU 1961:6.

april 1964. Stort sett hersker det innen utvalget enighet om prinsippene for og kravene til utdanning for spesialistgodkjenning, og man antar at det vil være mulig for utvalget å fremme forslag for samordning av spesialistkravene i de nordiske land slik at kravene dekker samme realitet, uten at reglene derfor vil kunne bli helt identiske.

Utvalget holdt møte i Helsinki 11. og 12. september 1964, og helsedirektøren har fått opplyst at utvalget trolig vil kunne avgi sin innstilling innen årets utgang<sup>1</sup>.

Norges regjering (Sosialdepartementet) meddelar den 18 desember 1964:

Det nordiske utvalg som har arbeidet med spørsmålet om felles regler for godkjenning av spesialister har nå avgitt sin innstilling.

I det videre arbeid med denne sak vil Sosialdepartementet ta kontakt med Den norske lægeforening som er det organ som i Norge meddeler spesialistgodkjenning.

Sveriges regjering (socialdepartementet) meddelar den 15 desember 1964:

Den gemensamma nordiska kommittén har den 20 november 1964 underleeknat ett förslag till nordisk överenskommelse om gemensamma principer för läkares vinnande av specialistkompetens inom olika medicinska specialiteter (*se NU 1964: 6*).

<sup>1</sup> Tryckt i Nordisk utredningsserie som nr 6/1964.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 5 oktober 1964:

I Danmark er der i år tilvejebragt en finanslovbevilling på kr. 56 000 — til gennemførelse af Nordisk Kulturkommissions forslag om afholdelse af årlige sprogkurser for modersmålslærere fra nabolandene. Bevillingen anvendes dels til stipendier til danske deltagere i kurser i de andre nordiske lande, dels til gennemførelse af kurser her i landet i dansk for lærere fra nabolandene.

Virksomheden ledes fra dansk side af Danmarks lærerhøjskole, som i august d. å. har afholdt et dansk kursus for lærere fra nabolandene.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 30 november 1964:

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till budget för år 1965 har intagits ett i den av Nordiska kulturkommissionen vid plenarmötet i Stockholm år 1963 antagna rekommendationen förutsatt anslag om 34 200 mk för kurser i grannlänternas språk, avsedda för lärare. Genom detta anslag tryggas ett fortsatt anordnande av kurser i finska språket, motsvarande dem, som redan under några år arrangerats främst för lärare från Nord-Sverige och Nord-Norge. Ur detta anslag kan också understöd beviljas åt finländska lärare för deltagande i kurser, som ordnas i de övriga nordiska länderna.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 9 januari 1965:

Sommeren 1964 afholdt kulturministeriet kursus i det islandske sprog for norske gymnasielærere. Kursuset blev afholdt i Islands universitets lokaler

under ledelse af professor Bjarni Guðnason. På kursuset, som varede 3 uger, blev der lagt hovedvægt på undervisning i islandsk, men der blev også holdt forelæsninger om islandsk kultur og Islands natur.

Dette kursus var, som før omtalt, især beregnet på norske lærere på grund af undervisningen i islandsk i norske gymnasier. De norske deltagere var i alt 14, men desuden deltog en lærer fra Danmark og en anden fra Finland i kursuset, og ligeledes deltog en færing i en del af kursuset.

Omkostningerne ved selve kursuset blev betalt af islandske parter og ligeledes en del af omkostningerne ved deltagerens ophold, men desuden fik de understøttelse fra det norske kulturministerium.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 11 december 1964:

I skriv 30. november 1962<sup>1</sup> gav en melding om de kategorier av lærere som ville ha behov for språkkurs.

1. Lærere som sikter mot undervisning på barneskoletrinnet i et nabolands skoler. (Examen artiums nivå i språket.)

2. Lærere som skal lære elevene å lese nabolandenes språk — eller som skal bruke nabolandenes språk i sin undervisning i andre fag (muntlig bruk av språket).

3. Lærere som skal være faglærere i nabolandets språk (grunnfagsnivå).

Kurs nevnt under 1 og 2 i nabolandenes språk kan komme i stand innenfor statens kursvirksomhet for lærere. Grunnfagsundervisning i norsk gis ved universitetene.

I 1964 er det avholdt et kurs på 10 dager i samarbeid med Norges lærerhøgskole. Ved kurset var det danske og svenske deltakere. Tilsvarende kurs planlegges og vil bli avholdt også i 1965.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

I Sverige har åt skolöverstyrelsen uppdragits att — i samråd med berörda instanser i övriga nordiska länder — planera den kursverksamhet varom här är fråga. Kostnaderna för i Sverige anordnad kurs liksom för deltagande i en i annat nordiskt land anordnad kurs bestrides genom anslaget till lärares fortbildning.

I sammanhanget må även erinras om Nordiska kulturkommissionens förslag om en utbyggd kursverksamhet för studerande i nordiska språk.

<sup>1</sup> Se 11. sesj., s. 1404—1405.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 10:e session år 1962 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående kurser för språklärare (rek. nr 28/1962):

Nordisk Råd anbefaler regeringene i tilstrekkelig omfang å sørge for at det arrangeres kurser i nabolandenes sprog for lærere som underviser i vedkommende sprog.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Oslo den 8 januari 1965 samt i Reykjavik den 15 februari 1965.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Det framgår av meddelandena, att i samtliga länder förutsättningar skapats för genomförande av den ifrågavarande kursverksamheten i den omfattning Nordiska kulturkommissionen efter beredning av ärendet år 1963 föreslagit. De första kurserna har hållits under sommaren 1964.

Utskottet finner, att denna samarbetsform kommit väl i gång, varför någon ytterligare åtgärd från utskottets sida icke är påkallad.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spørsmålet för rådets del slutbehandlat.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Julius Bomkolt*

*Per Borten*

*Trygve Bratteli*

*Anselm Giltström*

*Poul Hartling*

*Kuuno Honkonen*

*Veikko Hyttiäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om**  
**sjukvårdsplanering**

*(Overlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 24 november 1964:

Indenrigsministeriet henviser til sin meddelelse af 29. november 1963 til Nordisk Råds 12. session<sup>1</sup>.

Den danske sundhedsstyrelse har i 1964 udvekslet oplysninger med centrala sjukvårdsberedningen i Stockholm med hensyn til spørgsmålet om, hvilke myndigheder og organisationer, der i Sverige og Danmark arbejder med sygehusplanlægning m. v.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 11 december 1964:

Det vises til uttalelse av 10. januar 1964 til det Nordiske Råds 12. sesjon<sup>1</sup>.

Man er fortsatt interessert i et samarbeid mellom de nordiske land på dette område.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Genom beslut den 30 november 1962 har den svenska regeringen uppdragit åt centrala sjukvårdsberedningen att efter samråd med berörda myndigheter och organisationer närmare utreda förutsättningarna och formerna för ett vidgat samarbete mellan de nordiska länderna på sjukvårdsplaneringens område.

De fyra ländernas medicinalstyrelseorgan ombads under år 1963 att kartlägga organen för delta samarbete. Sedan i november 1964 svar inkommit från samtliga länder utom Island har det konstaterats att samarbetet avse-

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1842.



vårt försvaras genom att jämbördiga samarbetsorgan inte finns i de olika länderna.

På förslag från centrala sjukvårdsberedningen överväger svenska regeringen att föreslå att man tillsätter en nordisk arbetsgrupp för att gemensamt med beredningen närmare granska frågan och med uppgift att lägga fram en plan för hur samarbetet skall bedrivas.

## **Meddelanden**

### **om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 26 november 1964:

Vedrørende den heromhandlede rekommendation kan man henholde sig til det i meddelelse herfra af 4. december 1962 udtalte<sup>1</sup>.

Man skal herudover tilføje, at lovgivningsarbejdet på skatteområdet i vid udstrækning foregår i udvalg og arbejdsgrupper. Man finder det rettest, at det overlades til disse udvalg m. v. at søge de fornødne kontakter med de organer, der arbejder med tilsvarende spørgsmål i de øvrige nordiske lande. Man skal dog herved bemærke, at sådanne værdifulde kontakter allerede i dag etableres.

Man finder endvidere anledning til at pege på, at samarbejdet på dette område mulig vil kunne lettes og styrkes derved, at finansministerierne i de nordiske lande giver hinanden underretning om direktiverne før de kommissioner og udvalg, der måtte blive nedsat i de enkelte lande med henblik på at ændre skatte Lovgivning og administration, ligesom det vil være praktisk, at der samtidig gives oplysning om sammensætning af de pågældende kommissioner og udvalg.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 30 november 1964:

En representant för finansministeriet deltog i den av företrädare för medlemsländerna sammansatta arbetsgruppens för undersökning av företagsbeskattningsarbete. Erfarenheterna av arbetet var synnerligen positiva. Representanter för ministeriet har även deltagit i de gemensamma rådplågningar, som förts mellan myndigheterna angående omsättningsbeskattningen

<sup>1</sup> Se 11 sesj., s. 1411.

pa basen av mervärdesbeskattningen. Finlands regering finner ett sådant fortsatt samarbete nödvändigt.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 16 december 1964:

Det er i tidligere meldinger<sup>1</sup> gitt uttrykk for at det allerede er etablert tilfredsstillende kontakt og samarbeid mellom de myndigheter, komitéer og sakkyndige i de nordiske land som arbeider med skattespørsmål. Samarbeidet foregår dels ved at man innhenter skriftlige opplysninger om de øvrige lands skatteregler om hvordan disse virker. Dels praktiseres kontakten ved at opplysninger innhentes ved reiser til de øvrige land.

Som koordinerende land har Norge bedt finansministeriene i de øvrige land fremkomme med eventuelle forslag angående det omtalte samarbeid. Det er ikke innkommet noe forslag, og det synes å foreligge enighet om at samarbeidet er tilfredsstillende. En antar derfor at saken bør henlegges.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Beträffande denna rekommendation vill svenska regeringen åberopa vad som anförts i meddelande den 15 december 1962<sup>2</sup>. Därutöver må framhållas följande.

Det med rekommendationen avsedda samrådet måste naturligen ske mellan de myndigheter, kommittéer och sakkunniga som handhar utredningen. I de flesta fall ter det sig naturligt för ett utredande organ att under utredningsarbetet studera de lösningar av föreliggande frågor som finns i övriga nordiska länder. Erfarenheterna visar att ett sådant studium ofta kan ske med hjälp av tryckta redogörelser för de olika ländernas skattelagstiftning. I andra fall däremot kan ett besök i annat nordiskt land för att på platsen diskutera problemen vara erforderligt. När en svensk kommitté på skatteområdet ansett sig böra företa en sådan studieresa, har medgivande därtill lämnats.

I de fall åter att ett visst problem därtill samtidigt utredes i flera nordiska länder har måhända kontakten mellan de utredande organen ibland varit bristfällig. I den mån så varit fallet kan detta förutsättas ha berott därpå, att man icke vetat om att samma fråga utredes jämväl i annat nordiskt land. En sådan situation torde lättast kunna undvikas, om de nordiska finansdepartementen håller varandra underrättade om vilka utredningar som igångsättes.

Från det svenska finansdepartementets sida kommer därför fortsättningsvis direktiv m. m. rörande utredningar på skatteområdet att tillställas övriga nordiska länders finansdepartement för kännedom.

<sup>1</sup> Se 11. sesj., s. 1411—1412, och 12:e sess., s. 1845.

<sup>2</sup> Se 11. sesj., s. 1412.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin tionde session år 1962 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående samarbete i fråga om skatteutredningar (rek. nr 30/1962):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att etablera nära samråd mellan de myndigheter, kommittéer och sakkunniga, som sysslar med utredning av skatteregler, som kan antagas vara av gemensamt nordiskt intresse.

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets trettonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit statsministern Tage Erlander, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gíslason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie och handels- och industriministern Toivo Wihorheimo.

Av meddelandena framgår, att en om också begränsad ökning av samarbetet har skett. Det nordiska finansministermötet synes sålunda ha blivit en institution. En förhållrad ömsesidig information beträffande direktiv m. m. för kommittéer och sakkunniga har vidare ställts i utsikt.

Ekonomiska utskottet förutsätter, att regeringarna även i fortsättningen prövar vilka möjligheter som finns att fördjupa samarbetet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser förslaget för rådets del slutbehandlat.

Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lies Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skjtte</i>
Vice förman		
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 31/1962 angående administration av**  
**gemensamma institutioner**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Økonomiministeriet) meddelar den 14 december 1964:

Det i regeringens tidigare meddelelser (11. sessj., s. 1413, og 12:e sess., s. 1347) nævnte embedsmandsudvalg har den 15. oktober 1964 afgivet betænkning, som udkommer i Nordisk Råd's udredningsserie (Nordisk udredningsserie 1964: 8).

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 9 december 1964:

Tjänstemannakommissionen, som handhaft beredningen av saken, har slutfört sitt arbete den 15 oktober 1964 och dess betänkande lämnas av Danmark såsom koordinerande land till Nordiska rådets 13. session [*se Nordisk udredningsserie 1964: 8*].

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 16 december 1964:

Det nedsatte embetsmannsutvalg har den 10. desember 1964 avgitt sin innstilling til det danske Økonomiministerium som denne sak sorterer under. En har ennå ikke mottatt innstillingen som vil bli trykt i Danmark.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

I fråga om rekommendationens punkt 2 (skatteförhållandena för anställda vid gemensamma institutioner) har finansdepartementet intet att tillägga utöver vad som anförts i tidigare meddelande den 14 december 1963<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1347.

**Meddelande**  
**om rekommendation nr 32/1962 angående revision av**  
**kommissionslagstiftningen**

*(Överlämnat av Finlands regering)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 5 januari 1965 å *santliga regeringars vägnar*:

I enlighet med sitt arbetsprogram har den för revision av lagstiftningen på ifrågavarande område tillsatta finska kommittén först behandlat lagstiftningen om handelsagentur. Sedan kommittén på våren 1964 färdigställt ett preliminärt förslag till lagstiftning om handelsagentur jämte motiv utsändes detta förslag till de sakkunniga i de övriga nordiska länderna. Den 9 och 10 sislidna oktober hölls i Helsingfors ett möte mellan sagda sakkunniga och den finska kommittén varvid förslaget och vissa med anledning av förslaget skriftligen före mötet gjorda anmärkningar från de sakkunnigas sida utgjorde basen för överläggningarna.

Vid nämnda möte utreddes till saken anslutna principiella spörsmål även som vissa specialfrågor. Den finska kommittén skall vidare överväga huruvida det är lämpligt att genomföra den av komittén planerade lagstiftningen om handelsagentur, som särskild lag, vilket förfaringssätt i systematiskt hänseende skulle skilja sig från de övriga nordiska ländernas lagstiftning på området. Därefter skall kommittén uppgöra ett reviderat förslag med beaktande av de anmärkningar, som framställts från de nordiska sakkunnigas sida. Detta reviderade förslag beräknas vara färdigt i början av år 1965, varefter det kommer att utsändas till de nordiska sakkunniga.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Helsingfors den 23 mars 1962 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Boligministeriet) meddelar den 22 december 1964:

— — — at det sagkyndige, nordiske 8-mandsudvalgs betænkning (Nordisk efteruddannelse i by- og regionplanlægning; NU 1964: 2) på foranledning af det norske kirke- og undervisningsdepartementet har været forelagt for Nordisk Kulturkommission. Kulturkommissionen har henvist den videre behandling af spørgsmålet til styrelserne i de enkelte lande, som i fællesskab skal drøfte forslaget. Norge, som koordinerende land, vil tage initiativet hertil.

Fra dansk side kan man principielt tilslutte sig tanken om en fælles, nordisk efteruddannelse af by- og egnsplanlæggere, idet man finder, at et sadant nordisk samarbejde vil give mulighed bl. a. for en bredere og mere systematisk efteruddannelse end det enkelte land alene vil være i stand til at tilvejebringe, og at de med et nordisk samarbejde om en efteruddannelse forbundne udgifter, f. eks. ved deltagernes ophold uden for deres hjemland, derfor kan være velbegrundede. For at kunne gennemføre en sådan fælles, nordisk efteruddannelse vil det formentlig som foreslået af 8-mandsudvalget være nødvendigt at etablere en fast organisation heraf i form af en nordisk institution. Denne institution, om hvis organisering og størrelse der må forhandles nærmere, skal som hovedformål have efteruddannelse, ikke forskning.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Pa finländskt håll har ansetts och anses alltjämt nödigt, att för samhällsplanerare anordnas vidare utbildning inom samnordisk ram så som

föreslagits i betänkandet »Nordisk etterutdannelse i by- og regionplanlegging», avgivet av den kommitté, som berett ärendet. Om man vid behandlingen av förslaget uppnår resultat, som skulle innebära en väsentlig avvikelse från de i betänkandet framställda riktlinjerna, vore det av allt att döma skäl att ytterligare remittera ärendet till nämnda kommitté för fortsatt behandling.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

På grunnlag av et medlemsforslag vedtok Nordisk Råd under møtet i Helsingfors i 1962 følgende rekommandasjon:

Nordisk Råd anbefaler en utredning av mulighetene for å gjennomføre en løsning på nordisk plan for utdannelse av by- og regionplanleggere og en nærmere koordinering av den nordiske byplanforskning.

I samarbeid med de nordiske byplanforeninger er det foretatt en utredning av saken. Et nordisk utvalg bestående av professor P. H. Bendtsen og professor, arkitekt P. Bredsdorff, Danmark, arkitekt Erik Kråkstrøm og rektor Magnus Kull, Finland, arkitekt Sven Erik Lundby og arkitekt Hans-Kjell Larsen, Norge, og fil. lic. Per Holm og professor Sune Lindstrøm, Sverige, med arkitekt Sven Erik Lundby som formann, har avgitt innstilling 11. januar 1964. Innstillingen er trykt i Nordisk udredningsserie (NU 1964: 2).

Når det gjelder grunnutdannelsen for arbeid med by- og regionplanlegging forutsetter utvalget at den skal foregå i hvert av de nordiske land, men det blir nevnt at det vil være en fordel om grunnutdanningen landene imellom på de forskjellige fagområder koordineres slik at den så vidt mulig fører opp til det samme nivå. Videre blir det pekt på at det vil være verdifullt om man i grunnutdanningen i samfundsvitenskapelige fag som økonomi, geografi, sosiologi, statskunnskap og statistikk kan gi en viss utdanning i planleggingsspørsmål innen område by- og regionplan.

Utvalget gjør oppmerksom på at det innen universiteter, høgskoler og forskningsinstitutt i de forskjellige land i dag drives en ikke ubetydelig forskning på by- og regionplanområdet.

Rekommandasjonens intensjon om at denne forskning bør koordineres slutter utvalget seg til, men konstaterer at det på nordisk basis allerede finnes særskilte organer for dette formål og vil derfor ikke foreslå opprettet noe nytt.

Når det gjelder *etterutdanning* av by- og regionplanleggere fastslår utvalget at man her står overfor et åpenbart behov, så vel for videreutdanning av et større antall fagfolk som for en mer dyptgående og avansert etterutdanning. Det blir nevnt at det i de forskjellige land foregår en viss etterutdanning i form av kortere kurs, og ved licentiat- og stipendordninger og at dette må fortsette. Men i tillegg til dette foreslår utvalget or-



ganisert en nordisk etterutdanning av by- og regionplanleggere av mer omfattende omfang. En nordisk løsning vil her være hensiktsmessig, ikke minst fordi den på avgjørende måte er avhengig av et meget avansert tverrfaglig miljø.

Utvalget foreslår at den nordiske etterutdanning blir organisert i form av en egen institusjon med selvstendig status og med et styre bestående av 8 medlemmer, to fra hvert av de fire land og en observatør fra Island.

Det foreslås at etterutdanningen utbygges på tverrfaglig grunnlag for en kapasitet på 60 deltakere pr. år og med en effektiv studietid på ca. 20 uker som veksler med intervaller med organiserte selvstudier på hjemstedet. Karakteren av undervisningen bør være slik at det dannes et vekselspill mellom det tverrfaglige i gruppearbeid og det fordypende studium innen de enkelte fag.

Den nordiske etterutdanning forutsettes å stå åpen for fagfolk med grunnutdanning og noe praktisk virksomhet bak seg. Utvalget har tenkt seg at institusjonen bør ha et fast utgangspunkt for sin virksomhet, men at kurser og møter kan forlegges annensteds.

Som budsjeitt for virksomheten anslår utvalget et beløp på 600 000 svenske kroner pr. år.

Innstillingen fra utvalget er oversendt myndighetene i de enkelte land for behandling. Videre er lagt fram for Nordisk Kulturkommisjon, Seksjon I som i møte i november 1964 uttaler følgende:

Sektionen har på begäran från den norska delegationen diskuterat frågan om vidareutbildning av samhällsplanerare med utgångspunkt från det förslag om »Nordisk etterutdannelse i by- og regionplanlegging» (NU 1964: 2), som framlagts av en nordisk åttamannakommitté.

Sektionen finner att det föreligger ett starkt behov av i alla de nordiska länderna av vidareutbildning av samhällsplanerare.

Sektionen finner vidare att ett nordiskt samarbete på området är både lämpligt och önskvärt. De många och omfattande problem som en utbildning av detta slag måste omfatta kan ges en bättre behandling, om expertis från hela Norden kan utnyttjas för kursuppläggnings och som föreläsare och kursledare.

Sektionen finner det önskvärt med hänsyn till föreliggande behov att åtgärder snarast vidtas för att i lämpliga former föra denna fråga vidare på nordisk basis.

I Norge har saken vært forelagt en rekke interesserte institusjoner og organisasjoner til uttalelse. Av svarene går det fram at det er allmenn tilslutning til utvalgets syn på behovet for etterutdanning og i prinsippet til forslaget om et nordisk samarbeid på dette område. Kommunal- og arbeidsdepartementet, som har ansvaret for den regionale planleggingsvirksomhet, uttaler bl. a.:

Det framlagte forslag synes etter dette departements mening å løse spørsmålet om etterutdanning av planleggere på en hensiktsmessig måte. Den kapasitet institusjonen vil få etter forslaget synes imidlertid liten i forhold til behovet.

Kirke- og undervisningsdepartementet mener det vil være av betydning at en mer omfattende og avansert etterutdanning for by- og regionplanleggere kan bygges ut på nordisk basis. Et samvirke vil gi en bredde i miljø og muligheter for innsats som ikke noen av landene enkeltvis kan by.

Selve studieopplegget, med vekslning mellom konsentrert undervisning og intervaller med organiserte selvstudier på hjemstedet, antar man vil være hensiktsmessig for folk på det nivå og i den alder det her er tale om. Ellers er en enig i de uttalelser som er kommet om at det, ved siden av en slik omfattende etterutdanning som vil gå over ett år, vil være behov også for kortvarige kurs. Disse blir det fortrinnsvis aktuelt å organisere på nasjonal basis, og for enkelte faggrupper om gangen, men det bør også nærmere vurderes om den foreslåtte nordiske institusjon kan bidra til en slik virksomhet.

Når det gjelder de nærmere enkeltheter i forslaget om utbygging av en nordisk etterutdanning for by- og regionplanleggere, antar en at de mest hensiktsmessig kan bearbeides videre av et utvalg som bør få i oppdrag å forberede igangsettelse av utdanningen. Både fagfolk og representanter for vedkommende departementer i de enkelte land må delta i et slikt utvalg. Utvalget må gi utkast til vedtekter for utdanningsinstitusjonen og også vurdere nærmere den budsjettmessige side av saken.

Sve r i g e s r e g e r i n g (eeklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Den nordiska åttamannakommitté, som tillsattes för att utreda frågan om vidareutbildning av samhällsplanerare, har i sitt betänkande »Nordisk etterutdannelse i by- og regionplanlegging» ((NU 1964: 2) föreslagit en blandad samhällsvetenskaplig och teknisk efterutbildning förlagd till ett särskilt institut i Stockholm. Förslaget har överlämnats till berörda myndigheter och organisationer. Remisstiden utgår den 1 januari 1965.

I enlighet med vad som föreslagits i den av riksdagen godkända propositionen 1964: 74 anordnas vid universitetet i Umeå fr. o. m. höstterminen 1964 utbildning av samhällsplanerare såsom ett alternativ inom ramen för filosofisk-samhällsvetenskaplig examen.

Vidare har till 1963 års universitets- och högskolekommitté, som bl. a. behandlar frågan om samhällsplanerarutbildning vid de tekniska högskolorna, för prövning överlämnats en inom svenska föreningen för samhällsplanering utarbetad promemoria om grundutbildning av samhällsplanerare. Kommittén väntas framlägga sina förslag i början av år 1965.

Sve r i g e s r e g e r i n g (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Svenska föreningen för samhällsplanering har under året överlämnat förslag till utbildning av samhällsplanerare till eeklesiastikdepartementet, till vars meddelande i övrigt hänvisas.

## **Meddelanden**

### **om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer**

*(Övertämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 december 1964:

Den fællesnordiske komité der er nedsat til at gennemgå problemerne vedrørende en fællesnordisk uddannelse af sykehusadministratører forventes at ville afgive betænkning i første halvdel af 1965<sup>1</sup>.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar i oktober 1964:

Sosialdepartementet meddeler at det utvalg som er oppnevnt til å utrede spørsmålet om felles nordisk utdanning av sykehusadministratører avholdt møte i Oslo 1. og 2. oktober d. å.

Fra norsk side møtste overlege Trygve Hauan, overlege Terje Due Strand og byråsjef Karl Berntzen, alle fra Helsedirektoratet.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 18 december 1964:

Det nordiske utvalg som arbeider med spørsmålet om å henlegge utdanningen av sykehusadministratører til Helsehøgskolen i Göteborg, venter å avgi sin innstilling våren 1965.

Når innstillingen foreligger, vil departementet ta standpunkt til det videre arbeid med saken.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Den nordiska kommitté, som tillsatts för att utreda förutsättningarna för en sammordisk utbildningsverksamhet avseende sjukvårdsadministration vid Nordiska hälsovårdshögskolan i Göteborg, har under året hållit 4 sammanträden. Ett förslag till överenskommelse väntas bli framlagt av kommittén under våren 1965.

<sup>1</sup> Se NU 1965:6.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 2/1963 angående samordning av kontrollbestämmelser rörande elmateriel

*(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 25 november 1964:

För att samordna bestämmelserna om radiostörningar, som berör provning av elmateriel, hölls ett möte i Köpenhamn i juni 1964, där de nordiska ländernas telegrafstyrelser och rundradioföretag var representerade. Man har ansett, att förenhetligande av bestämmelserna bäst kan uppnås så, att den internationella kommitténs för eliminering av störningar, CISPR, rekommendationer skulle bringas i en sådan form, att de skulle lämpa sig för efterrättelse i alla de nordiska länderna. I fråga om elektrisk apparatur har detta redan lyckats vid CISPR:s möte i augusti och de nya gränsvärden som därvid fastställdes torde kunna börja tillämpas i de nordiska länderna inom den närmaste framtiden. Däremot undersöktes i fråga om störningar som framkallas av televisions- och rundradiomottagare åstadkommande av sådana mätningmetoder, som kunde godkännas i de nordiska länderna och även i IEC:s internationella normer.

På kallelse av handels- och industriministeriet hölls den 14 januari år 1964 ett möte i Helsingfors, där vederbörande norska, svenska och finländska myndigheter var representerade. Vid mötet beslöts enhälligt tillsätta en nordisk kommitté med uppgift att förenhetliga säkerhetsföreskrifterna i de nordiska länderna till den del de inverkar på provningsbestämmelserna angående elmateriel. Denna kommitté, till vilken Danmark, Norge, Sverige och Finland utsåg representanter, har sammanträtt innevarande år i Stockholm 28 januari, i Köpenhamn 2 mars, i Oslo 15 juni och Helsingfors 28 juli.

Arbetet inom kommittén inleddes med en undersökning av i vilken omfattning de nordiska ländernas säkerhetsföreskrifter nödvändiggör avvi-

kelser från de kontrollbestämmelser för elmateriel som utarbetats inom den europeiska organisationen CEE, till vilken de nordiska länderna är anslutna. På grundval av uppgifter från de nordiska ländernas materielkontrollanstalter har kommittén gjort en sammanställning över sådana avvikelser. På basen härav kommer kommittén att utarbeta förslag till samordning av de nordiska ländernas säkerhetsföreskrifter till den del ett samnordiskt godkännande av elektrisk materiel kräver detta. Det har konstaterats, att sådana avvikelser från säkerhetsföreskrifterna förekommer i mindre grad än väntat. En stor del av undantagen i de nordiska ländernas kontrollbestämmelser är sådana som kan förenhetligas genom kontrollanstaltens beslut, varför de icke påkallar ändring av säkerhetsföreskrifterna. Kommittén har hänskjutit behandlingen av sådana avvikelser till ett gemensamt organ som kontrollanstalterna bildat sinsemellan och avvaktar dettas åtgärder samt fortsätter sitt arbete för förenhetligande av säkerhetsföreskrifterna.

Norges regering (Departementet for industri og håndverk) meddelar den 23 november 1964:

En viser til det som er uttalt i departementets brev 4. januar 1964<sup>1</sup>.

Når det gjelder nye meldinger om rekommandasjonen til rådets neste ordinære sesjon, sender en vedlagt til orientering:

1. Notat av 22 august 1964 fra Norges elektriske materiellkontroll om arbeidet med samordningen av de nordiske materiellkontrollanstalters prøvoforskrifter i forbindelse med den nye nordiske avtale fra møte på Gran 1963 mellom materiellkontrollanstaltene i Danmark, Finland, Sverige og Norge om prøving av elektriske produkter av nordisk fabrikat. [*Se Tilllegg 1.*]

2. Kopi av den nevnte avtale — den såkalte Gran-avtale av 21. februar 1963, som erstatter den tidligere Lifjellavtalen av mai 1955. [*Se 12:e sess., s. 1866—1867.*]

Granavtalen er nå ratifisert av de respektive lands prøvemyndigheter og trådte i kraft 1. juli 1964 for de grupper elektrisk materiell og apparater som er nevnt i notatet.

3. Kopi av det nevnte felles brev av 18. september 1962 fra de fire nordiske materiellkontrollanstaltene til Nordisk Råds økonomiske nimannskomité. [*Se 11. sesj., s. 292—293.*]

4. Notat av juli 1964 fra Norges elektriske materiellkontroll om arbeidet i den nordiske komité for samordning av de elektriske sikkerhetsforskrifter (installasjonsforskrifter m. v.) i de nordiske land. [*Se Tilllegg 2.*]

Som Norges representanter til nevnte komité har departementet ved brev av 5. juni 1964 oppnevnt fagsjef Alf Schønsee, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen, og overingeniør Alf Johansen, Norges vassdrags- og elektrisi-

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1864.

tetsvesen. Videre erklærte departementet seg innforstått med at det møter en representant for NEMKO som spesiell sakkyndig i den tid komiteen behandler samordning av de elektriske forskriftene som har innvirkning på prøvebestemmelsene for elektrisk materiell og utstyr.

Arbeidet i den nevnte komite antas også å få en viss betydning for det etablerte nordiske samarbeid på radiostøyområdet som hører under Samarferdselsdepartementet og Telegrafstyret.

Industridepartementet har 5. desember 1963 gitt nye forskrifter for elektriske anlegg med hjemmel i § 2 i lov om tilsyn med elektriske anlegg av 24. mai 1929, jfr. Norsk Lovtidend nr. 3 for 1964.

Ved utarbeidelsen av disse nye forskrifter har det vært samarbeidet mellom representanter for norske, danske, svenske og finske forskriftsmyndigheter og det har vært lagt vekt på — såvidt mulig — å oppnå ensartede bestemmelser i de nordiske land.

### *TILLÄGG 1*

#### **Notat om nordisk avtale mellom materiellkontrollanstaltene i Danmark, Finland, Sverige og Norge**

Nordisk Råds interesse for samordning av de nordiske materiellkontrollanstalters prøvoforskrifter for et par år siden førte til en forsening av arbeidet innen denne sektor, jfr. Den nye nordiske avtale fra møtet på Gran 1963.

Den reviderte avtalen gjelder pr. 1 juli 1964 for følgende grupper av materiell, ledninger og apparater:

- Installasjonsstikkontakter og -plugger
- Diazedsikringer
- Finsikringer
- Vernetransformatorer
- Gummiisolerte ledninger
- PVC-isolerte ledninger
- Koke- og varmeapparater
- Motordrevne apparater
- Håndverktøy
- Elektriske gjerdeapparater for batteritilkopling
- Radiomottakere for vekselstrøm
- Forsterkere og motortilbehør for elektroniske apparater, for vekselstrøm
- Fjernsynsmottakere

Felles nordiske prøvoforskrifter er, overensstemmende med avtalen, nå ferdig utarbeidet for de nevnte grupper. Arbeidet er utført i løpet av en rekke møter mellom prøveanstaltene.

De felles nordiske forskrifter samt de nasjonale avvikelser, som det er anledning til å ha i en kort overgangstid, er satt opp som avvikelser fra de aktuelle CEE-publikasjoner i felles nordiske (IN) dokumenter.

De felles nordiske forskrifter er i all vesentlig overensstemmende med beslutninger truffet i CEE og IEC under pågående omfattende revisjoner av forskjellige publikasjoner.

Det er vedtatt å utvide avtalen med gruppen glødelampebelysninger fra 1. juli 1965, i det man håper at CEE forskriftene for belysninger vil foreligge ferdig trykt i løpet av året. Det er meningen å benytte disse så godt som uten avvikelser.

Forøvrig vil området som avtalen gjelder for bli utvidet etter behov og avhengig av prøveanstaltens arbeidskapasitet og arbeidstempoet i de tilsvarende internasjonale organer.

For å unngå ulike tolkninger av samme forskrifter har det vist seg nødvendig å utarbeide kommentarer og forklaringer til forskriftene i form av felles nordiske prøveanvisninger for laboratoriene. Slike er foreløpig utarbeidet for komfyrer, kjøleskap, fryserer og plastisolerte ledninger, og er under forberedelse for TV apparater.

Allt dette koordineringsarbeidet krever en nitidig og systematisk innsats som kommer i tillegg til det egentlige arbeidet med prøving og nasjonale forskrifter.

Forøvrig vises til materiellkontrollanstaltens brev av 18. september 1962 til Nordisk Råds økonomiske nimanuskomité.

Følgende antall norske fabrikanttyper er prøvet og godkjent etter den nordiske avtale i løpet av august 1963: 55 ledninger, 2 komfyrer, 2 radiomottakere og 1 håndopptaker.

Samme år godkjente NEMKO følgende antall typer av nordiske, ikke-norske, produkter i henhold til avtalen: 10 komfyrer, 6 fjernsynsmottakere, 6 tørkehjelmer, 2 dypfryserer, 2 bordkokeplater, 2 brødristerer, 2 forsterkere, 1 stekeovn, 1 loddebolt, 1 platespiller, 1 vernetransformator og 1 plugg.

Interessen for den nordiske godkjenningsordning har vist en klart stigende tendens, særlig etter 1. juli i år, da den nye reviderte avtale offisielt trådte i kraft.

Oslo, 22. august 1964.

## TILLÄGG 2

**Notat fra Den nordiske komité for samordning av elektriske sikkerhetsspørsmål**

Nordisk Råds interesse for samordning av de nordiske materiellkontrollanstalters prøveforskrifter for et par år siden førte til en forsering av arbeidet innen denne sektor, jfr. Den nye nordiske avtale fra møte på Gran 1963, hvoretter nordisk godkjenning av nordiske produkter i alminnelighet (foreløpig for begrensede grupper av materiell, ledninger og apparater) kan gis etter prøving i ett nordisk land.

I et fellesbrev av 18. 9. 62 fra de nordiske lands materiellkontrollanstalter til Nordisk Råds økonomiske nimannskomiité ble bl. a. anført:

Forøvrig vil vi ikke unnlate å gjøre oppmerksom på visse andre komplikasjoner som er forbundet med samnordisk kontroll av elektrisk materiell. Dette gjelder f. eks. bestemmelser med hensyn til demping av radiostøy, offentlige forskrifter for elektriske installasjoner o. l., som ikke alltid er ensartet og gjør det unntaksvis nødvendig å foreta enkelte tilleggsprøver for bestemte produkter.

Nordisk Råd vedtok etter dette på sitt 11. møte i Oslo 1963 følgende anbefaling (Nr. 2/1963):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att tage initiativet til en sådan samordning av dels de olika ländernas bestämmelser rörande radiostörningar m. m., dels ock de i länderna gällande installationsföreskrifterna för elektrisk materiell, som utförs i ett land, kan få omedelbar giltighet även i övriga länder.

En nordisk komité for samordning av de nordiske lands radiostøybestemmelser var da allerede nedsatt. Fra norsk side deltar ved disse møter overing. Falk-Pedersen fra Telegrafstyret og overing. Iversen fra NEMKO.

I brev av 10. desember 1963 til de øvrige lands aktuelle departementer foreslår det finske handels- og industriministerium følgende, under henvisning til Nordisk Råds anbefaling nr. 2/1963:

att man tillsätter en gemensam kommitté för att samordna *säkerhetsföreskrifterna* i de nordiska länderna till den del, som inverkar på provningsbestämmelserna för elektrisk materiel.

Medlemmene i komitéen er oppnevnt av de respektive lands myndigheter som følger (i Norge av Industridepartementet).

**Danmark**

Overing. Tanggaard, Electricitetsrådet  
Avd.insp. Koføed, Electricitetsrådet



*Finland*

Direktør Heikinheimo, Elektriska inspektoratet  
Dipl.ing. Sarvas, Elektriska inspektoratet

*Norge*

Fagsjef Schønsee, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen  
Overing. Johansen, Norges vassdrags- og elektrisitetsvesen  
Sakkyndig Overing. Iversen, Norges elektriske materiellkontroll  
Varam. Avd.sjef Sjøholt, Norges elektriske materiellkontroll

*Sverige*

Kommerseråd Lychou, Kommerskollegium  
Avd.dir. Öhlén, Kommerskollegium

Departementets oppnevning av norsk sakkyndig var etter spesielt ønske fra NVE og har sin grunn bl. a. i at de norske installasjonsforskrifter synes å inneholde mindre materiellforskrifter enn de øvrige lands »sikkerhetsforskrifter».

Som sekretær er valgt distr.ing. Johnsson, Statens elektriske inspektion. Sekretærens kostnader dekkes av Sverige. Overing. Tennander, SEK, er ansatt som felles sakkyndig (konsulent). Utgiftene deles mellom landene. Kommerseråd Lychou er valgt som formann.

Komitéen har holdt følgende møter:

Helsingfors 14. 1. 64 (forberedende)  
Stockholm 28. 1. 64  
København 2.—3. 4. 64  
Oslo 15.—16. 6. 64

Neste møte er fastsatt til 28.—29. september 1964 i Helsingfors.

Pr. 1. juni 1964 var det utsendt 51 dokumenter innen komitéen. Siden — i forbindelse med Oslo-møtet — ble det utsendt en rekke nye saksdokumenter, samtidig som nye saker er under forberedelse.

Dokumentene er i noen grad ferdig behandlet.

Det er allerede vedtatt en rekke konkrete anbefalinger til de forskjellige lands myndigheter om endringer i forskriftene for oppnåelse av ens bestemmelser innen Norden.

Noen saker er henvist til materiellkontrollanstaltene som rette vedkommende

---

Oslo i juli 1964

## Meddelanden

### om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges  
regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

D a n m a r k s r e g e r i n g (Handelsministeriet) meddelar den 11 november 1964:

I skrivelse af 15. november 1962 meddelte handelsministeriet<sup>1</sup>, at danske rejsebureauers egne foreninger overvejede en ordning, der tænkte etableret på basis af en frivillig kontrol med virksomheder inden for branchen.

Under hensyn hertil samt til, at der fra forskellig side var fremført kritik over for en påtænkt lovgivning om rejsebureauvirksomhed, var der efter handelsministeriets opfattelse ikke for tiden behov for at gennemføre lovregler her i landet, der tog sigte på at regulere rejsebureauers virksomhed.

Handelsministeriet har herefter modtaget underretning om, at Danmarks Rejsebureau Forening og Dansk Rejsebureau Forbund har vedtaget en ordning, hvorefter hvert rejsebureau, der er tilsluttet foreningerne, skal tilvejebringe en garanti på 100 000 kr. til sikring af berettigede krav fra bureauets kunder. Denne ordning er trådt i kraft pr. 1. juni 1964.

Under hensyn til at den omhandlede garantiordning nu er trådt i kraft, finder handelsministeriet ikke for tiden anledning til at fremsætte lovforslag, der tager sigte på at regulere rejsebureauers virksomhed.

F i n l a n d s r e g e r i n g (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

Statsrådet har år 1962 tillsatt en kommitté, vars uppgift har varit att utreda nuvarande förhållanden inom resebyråbranschen, att pröva behovet av en särskild lagstiftning för resebyråverksamhet, och, i positivt fall, att göra förslag för åstadkommande av denna lagstiftning. Kommittén har i

<sup>1</sup> Se 11. sesj., s. 564.

maj 1963 fullbordat sitt arbete och till statsrådet avgivit sitt betänkande angående behovet av lagstiftning för resebyråverksamhet. I betänkandet rekommenderades bl. a. att resebyråverksamheten skulle stipuleras som tillstånd underkastad näring.

Ifrågavarande betänkande har översänts för utlåtande till vissa ämbetsverk, inrättningar och föreningar. Efter det utlåtandena inlutit till ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena prövar ministeriet behovet av resebyrålagstiftning för Finland. På basen av detta kan Finlands regering vidtaga åtgärder för samarbete beträffande åstadkommande av ifrågavarande samnordiska lagstiftning.

**Islands regering** (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 11 januari 1965:

I året 1964 blev der i Island givet lov om turisme, nr. 29/1964.

Ifølge denne lov, som trådte i kraft i foråret 1964, skal alle islandske rejsebureauer indhente trafikministeriets autorisation og stille en garanti på ikke mindre end isl. kr. 350 000.

De turistbureauer, der ved lovens ikrafttræden eksisterede, får et års frist til at omstille deres drift således, at de kan opnå ministeriets autorisation og stille den bestemte garanti.

Statens turistbureau, der blev oprettet i året 1936, fortsætter sin drift, men det monopol, det før havde, er nu bortfaldet.

**Norges regering** (Samferdselsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Utvalget for reisebyråbevilling behandler for tiden spørsmål om endring av loven av 4. november 1948 om reisebyråer. Blant de spørsmål som utvalget behandler er et forslag om å sløyfe administrasjonens adgang til å vurdere behovet for nye reisebyråer. Videre blir drøftet en betydelig forhøyelse av beløpene for den garanti som et reisebyrå må stille etter lovens § 4.

**Sveriges regering** (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Med anledning av rekommendationen hänvisar departementet till sitt meddelande den 14 december 1963<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1879.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Nordisk Råd har på 11. session i 1963 vedtaget en rekommandation til de nordiske landes regeringer angående lovgivning om rejsebureauvirksomhed (rek. nr. 3/1963):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at foretage en undersøgelse af, hvorvidt der måtte være behov for gennemførelse af rejsebureaulove i alle de nordiske lande og — såfremt regeringerne finder, at et sådant behov foreligger — at gennemføre en fællesnordisk lovgivning på dette område.

Til trafikudvalget er henvist meddelelser til 13. session fra Danmarks, Finlands, Islands, Norges og Sveriges regeringer.

Ved udvalgets behandling af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsrådet Gösta Skoglund og kommunikationsministern Grels Teir.

Udvalget foreslår,

at rådet lager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

Reykjavik, den 15. februar 1965

*Ásgeir Bjarnason*

*Leif Cassel*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Kauno Kleemola*

*Aksel Larsen*

*Jon Leirfall*

*Birger Lundström*

*Georg Pettersson*

Formand

*Jakob Remseth*

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse**  
**mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden**

*(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

Förbättringen av stigröden från Kaamanen till Sevettijärvi har fortsatt under år 1964. Plan för förbättring av stigröden Sevettijärvi—norska gränsen (Neiden) uppgöres för närvarande.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Anlegg av veg mellom den norske riksväg 50 ved Neiden og det finske vegenett over Sevettijärvi faller for den overveiende del på den finske side av grensen. Det vil derfor i første rekke måtte være de finske myndigheter som tar standpunkt til om en slik bilveg bør bygges, hvilken standard den kan gis, og når arbeidet skal fullføres. Prosjektering av den norske del av vegen kan foretas når det foreligger beskjed om hvilken standard vegen måtte få i Finland.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam**  
**trafiklagstiftning**

*(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

Nordiska vägtrafikkommitténs arbete för åstadkommande av en enhetlig sannordisk trafiklagstiftning fortgår. Under år 1964 har 6 gemensamma möten hållits. Kommittén har färdigställt ett delbetänkande angående för-  
enhetligandet av trafikmärken och om deras enhetliga användning från-  
sett föreskrifter angående märken för plankorsningar med järnväg, signal-  
anordningar och andra säkerhetsanordningar samt körbanemarkeringar  
och trafikljus.

Gemensamma möten hålles i början av januari 1965 i Helsingfors, under senare hälften av därpåföljande februari i Oslo och i månadsskiftet mars—  
april 1965 i Köpenhamn.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Nordisk Vegtrafikkomité's utkast til felles nordiske skiltregler ventes å foreligge våren 1965. Arbeidet med felles trafikregler vil bli påskyndet.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Nordisk vägtrafikkommitté väntas i början av 1965 avge betänkande rörande vägmärken m. m. samt under sommaren samma år betänkande med förslag till trafikregler.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen

(Overlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *Danmark* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

*Danmarks* regering (Landbrugsministeriet) meddelar den 1 december 1964:

Som koordinerande medlemsland har Danmark fra de øvrige af rekommendationen omfattede lande, Island, Norge og Sverige, indhentet udtalelser om den nugældende jagt- og fredningslovgivnings forhold til det omhandlede princip og om, hvilke overvejelser man måtte have gjort sig med hensyn til fornøden omlægning af lovgivningen.

Af de modtagne udtalelser fremgår,

at i *Island* er princippet allerede i den gældende lovgivning lagt til grund for så vidt angår fugle, men ikke for så vidt angår pattedyr, for hvilke der er ytret tvivl om, hvorvidt det vil være muligt at gennemføre en generel lov om fredning på grundlag af det nævnte princip,

at spørgsmålet i *Norge* er taget op til overvejelse, og at et sagkyndigt udvalg vil udrede sagen i forbindelse med en revision af den gældende jagtlovgivning, og

at der i *Sverige* foretages overvejelser vedrørende spørgsmålet i forbindelse med den igangværende revision af fredningsbestemmelserne.

I *Danmark* er princippet i den gældende lovgivning lagt til grund for så vidt angår fugle, og indenfor den danske jagtlovskommission — der forventes at afgive betænkning om revision af jagtlovgivningen i foråret 1965 — er der enighed om at foreslå princippet indført for så vidt angår pattedyr.

Danmark agter efter indhentelse af nogle yderligere oplysninger at rette henvendelse til de øvrige lande med henblik på muligheden for at nå frem til en fælles udtalelse med hensyn til gennemførelse af det af Nordisk Råd fremsatte forslag.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1964:

Fra det koordinerende land Danmark, har en fått melding om at det er innhentet en del ytterligere opplysninger om saken, og at det blir rettet henvendelse til de øvrige nordiske land for å nå fram til en felles uttalelse om gjennomføringen av rekommandasjonen.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Översynen av bestämmelserna rörande fridlysning av djur beräknas vara avslutad under år 1965. Utredningsmannen har uppgivit att det förslag utredningen därvid framlägger torde komma att gå i den i rekommendationen angivna riktningen.



## Meddelanden

### om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 9 november 1964:

Undervisningsministeriets læreruddannelsesudvalg har endnu ikke afsluttet sit arbejde, men det kan foreløbig oplyses, at et obligatorisk kursus i filmkundskab indgår i det forslag til en ny læreruddannelseslov, som udvalget er i færd med at udarbejde. Forslaget omfatter endvidere frivillige kurser, som skal kunne give særligt interesserede lærere og lærerstuderende en videregående uddannelse inden for film- og televisionskunskab.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 3 december 1964:

För främjande av film- och televisionskunskapen har undervisningsministeriet ekonomiskt understött Finlands barnfilmcentrals verksamhet. Centralen står i kontakt med bl. a. Internationella barnfilmcentralen och Nordiska barnfilmnämnden samt med andra finländska och utländska organisationer och inrättningar, vilka är verksamma på detta område.

Finlands barnfilmcentral ordnade den 12—14 juni 1964 i Jyväskylä i samband med Jyväskylä pedagogiska högskolas sommartermin en kurs i filmkunskap, avsedd för personer företrädande uppfostrans område och ungdomsarbetet.

Den 2—4 oktober 1964 anordnade centralen Nordiska barnfilmnämndens sammanträde i Helsingfors. I detta sammanhang ordnades även rådplägingstillfällen för fackmän på området. Därutöver har Finlands barnfilmcentral deltagit i och understött bl. a. undervisning i filmkunskap, som har anordnats i lärarhögskolorna och för ungdomsarbetare. Vid flera kurser har bl. a. nordiska experter nyttjats såsom föreläsare.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1964:

I løpet av sommeren 1964 har det vært holdt filmkunnskapskurs i alle de nordiske land. Kursene har vært lagt opp etter et koordinert system, tilrettelagt av Den nordiske filmkunnskapskomité.

Alle kurs har vært arrangert på nordisk basis og etter forskjellige retningslinjer. Det norske kurset ble holdt i Bø i Telemark, arrangert av Kurskontoret i Kirke- og undervisningsdepartementet. Det var et fortsettelseskurs på grunnlag av det første som ble holdt i 1963, og det var lagt an på å vise hvordan filmkunnskapsarbeidet kan drives praktisk i skolen.

Kirke- og undervisningsdepartementet har foruten økonomisk støtte til kurset også gitt tilskott til den norske representasjon i Den nordiske filmkunnskapskomité.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 22 januari 1965:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til den melding som er gitt til Nordisk Råd 17. desember 1964.

Foruten kursvirksomhet antar departementet at det er av stor viktighet at nødvendige læremidler til bruk i film- og televisjonskunnskapsundervisningen blir utarbeidet. Det gjelder først og fremst lærebøker, men også bildemateriale.

Det foreligger i dag et meget sparsomt utvalg til dette bruk. UNESCO har utgitt en bok av J. M. L. Peters: »Teaching about the film». Denne bok er så vidt vi vet oversatt til svensk og finsk og er under utgivelse på norsk ved Fabritius.

Vi antar at lærebokmaterialet til en viss grad må legges opp forskjellig i de nordiske land, mens derimot bildematerialet bør kunne utformes felles. Det siste er en viktig del av undervisningsmaterialet.

Som tidligere meddelt har den nordiske filmkunnskapskomité arbeidet med tilrettelegging av kursvirksomheten. Kirke- og undervisningsdepartementet ville finne det naturlig at man gjennom denne komité også fikk undersøkt mulighetene for et felles-nordisk opplegg i lærebok- og bildemateriale.

Konkrete tiltak på dette område kan rekne med økonomisk tilskott av de midler Kirke- og undervisningsdepartementet disponerer til filmformål, inn-til nærmere erfaringer er høstet om ønskelig omfang og innhold av en slik virksomhet. Forutsetningen er da at hvert enkelt prosjekt tas opp særskilt på forhånd, med fremlagt plan og oversikt over nødvendige utgifter.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Såsom meddelades den 27 december 1963<sup>1</sup> är utbildningen av klass- och ämneslärare föremål för utredning. I samband därmed torde även frågan om utbildning av lärare i film- och televisionskunskap komma att upptas till övervägande.

<sup>1</sup> *Se 12:e sess.. s. 1884.*

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 11:e session år 1963 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (rek. nr 8/1963):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt vidtaga åtgärder för att gemensamt utreda förutsättningarna för att vid ifrågakommande läroanstalter, såsom lärarutbildningsanstalter och socialhögskolor, införa utbildning i film- och televisionskunskap samt att som en första åtgärd anordna ett nordiskt sommarseminarium för lärare och andra ungdomsledare i berörda ämnen.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar jämte ett tilläggsmeddelande från Norges regering. De förstnämnda meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Oslo den 8 januari 1965. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till Norges regering, som utsetts att vara koordinerande för spörsmålet, i vilken framhölls, att utskottet vid genomgång av saken funnit angeläget att, innan ställning till frågan om rådets behandling av saken tages, rådet erhåller närmare upplysningar angående i vilken omfattning regeringarna bedömer, att utrymme finnes för nordiska samarbetsåtgärder inom rekommendationens område, utöver vad som framgår av meddelandena.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Meddelandena ger vid handen, att kurser i filmkunskap under sommaren 1964 anordnats i alla de nordiska länderna. Kurserna har varit upplagda enligt ett koordinerat system, uppgjort av den nordiska filmkunskapskommittén. Den norska regeringen pekar på det stora behovet av hjälpmedel för undervisningen i film- och televisionskunskap, främst läroböcker och bildmaterial, och finner det naturligt, att denna kommitté också finge undersöka möjligheterna för en samnordisk uppläggning av läroboks- och bildmaterialet.

Danmarks regering anmäler, att en obligatorisk kurs i filmkunskap ingår i det förslag till en ny lärarutbildningslagstiftning, som f. n. är under beredning i ett av undervisningsministeriet tillsatt lärarutbildningsutskott.

Enligt förslaget komme ytterligare frivilliga vidareutbildningskurser i film- och televisionskunskap att anordnas för särskilt intresserade lärare och lärarstuderande. Sveriges regering meddelar, att frågan om utbildning av lärare i film- och televisionskunskap torde komma att upptagas till övervägande i samband med utredningen angående utbildningen av klass- och ämneslärare.

Utskottet, som finner det angeläget, att åtgärder skyndsamt vidtages för att genomföra rekommendationen, föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavík den 15 februari 1965

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Per Borten</i>	<i>Trygve Bratteli</i>
<i>Anselm Gillström</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>A. C. Normann</i>
	Förman	
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>
	<i>Fridolf Thapper</i>	

## Meddelanden

### om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 24 november 1964:

— — — meddeles at i samsvar med Nordisk Råds rek. nr. 13/1962 er følgende oppnevnt som norske medlemmer i et nordisk samarbeidsorgan for same- og reindriftspørsmål.

Ekspedisjonssjef dr. jur. Henry Nærstad, Landbruksdepartementet  
Sjefredaktør Reidar Hirsti, Oslo  
Byråsjef Erland Aalde, Kirke- og undervisningsdepartementet  
Stortingsmann Harald Samuelsen, Øksfjord  
Konsulent Hjalmar Pavel, Landbruksdepartementet.

Oppnevningen er skjedd ved kgl. res. av 26. juni 1964.

Ved kgl. res. av s. d. er det også dessuten oppnevnt et internt Norsk Sameråd bestående av 8 medlemmer. Norsk Sameråd skal være et rådgivende og konsultativt organ for de regionale og sentrale myndigheter i økonomiske, sosiale og kulturelle spørsmål som særlig gjelder den samiske befolkning.

Man forutsetter at de to nevnte organer etterhvert vil ta opp de saker som er nevnt i rek. nr. 9/1963.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

En kurs i finska för tvåspråkiga lärare och andra befattningshavare i Norrbotten anordnades i Rovaniemi i juni—juli 1964. Drygt 20 svenska deltagare erhöill stipendiemedel för ändamålet, dels från ett av ecklesiastikdepartementet anvisat anslag, dels genom skolöverstyrelsen.

En vetenskaplig exkursion i svenska och finska Tornedalen ägde rum i

anslutning till föreningarna Nordens Nordkalottkonferens i Kemi i augusti 1964. Exkursionen avsåg att förbereda en kommande sociologisk, etnografisk och geografisk undersökning i Tornedalen. En exkursion med fyra språkforskare anordnades till svenska Tornedalen i september med uppgift att studera tvåspråkighetens problem.

Överhuvudtaget må här erinras om den verksamhet på detta fält som bedrivs av föreningarna Norden, bl. a. inom ramen för Nordkalottens kulturråd. Sålunda har den svenska föreningen under år 1964 bl. a. förmedlat utbyte av tvåspråkiga lärare i Norrbotten. Föreningarna har vidare under året framlagt åtskilliga konkreta förslag till regeringarna.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelanden om rek. nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten, överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

**1. R e k o m m e n d a t i o n e n**

nr 9/1963 har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att vid den fortsatta behandlingen av de speciella problemen, som sammanhänger med minoritetsbefolkningen i dessa länders nordligaste områden, ägna särskild uppmärksamhet åt de möjligheter som nordiskt samarbete erbjuder bl. a. i form av gemensam forskning och annat praktiskt samarbete såsom lärarutbyte.

**2. M e d d e l a n d e n a**

Av Norges regerings meddelande framgår, att i Norge dels utsetts medlemmar i ett nordiskt samarbetsorgan för samefrågor och renskötselfrågor och dels tillsatts ett internt norskt sameråd, vilka organ förutsätts ta upp de frågor som berörs i den aktuella rekommendationen. Sveriges regering redovisar i sitt meddelande för olika konkreta former av verksamhet i linje med rekommendationens syften särskilt med avseende å minoritetsfrågor i de nordligaste delarna av Sverige. I övrigt hänvisas till den verksamhet på detta fält, som bedrivs av föreningarna Norden, bl. a. inom ramen för Nordkalottens kulturråd.

**3. U t s k o t t e t**

Utskottet, som tillmäter de frågor som sammanhänger med de språkliga minoriteternas i de nordiska ländernas nordligaste delar förhållanden stor betydelse, ser med tillfredsställelse, att viss verksamhet i överensstämmelse med rekommendationens syften kommit i gång. Särskilt aktivt har föreningarna Norden under de senaste åren gått in för lösandet av dessa frågor, bl. a. genom att anordna regelbundet återkommande Nordkalottkonferenser samt inom ramen för Nordkalottens kulturråd, vilka samarbetsgrenar numera antagit permanenta arbetsformer.



Enligt utskottets åsikt synes förutsättningar ha skapats för ett lämpligt handhavande av de i rekommendationen behandlade frågorna, bl. a. inom ramen för ovannämnda verksamheter, varför utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 8 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Ranmark*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spørsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 20 november 1964:

Der er i år tilvejebragt en finanslovsbevilling til dansk deltagelse i de af Nordisk Kulturkommission og Nordisk Råd foreslåede exkursioner til Island. I den første exkursion, som fandt sted i sommeren 1964, har der fra samtlige nordiske lande deltaget ledende universitetsrepræsentanter, som i fællesskab på stedet har nærmere planlagt og forberedt de kommende års exkursioner.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 14 december 1964:

Finland var representerat vid en konferens i Reykjavik sommaren 1964, vid vilken organisationen av exkursionerna dryftades och ett preliminärt utkast till statuter för dem uppgjordes. Finlands undervisningsministerium är fortfarande berett att ställa erforderliga medel till disposition, så snart planerna är mogna att förverkliga.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 22 januari 1965:

Foråret 1964 nedsatte kulturministeriet et udvalg til på Islands vegne at behandle ovenfor anførte rekommendation.

I august i fjor kom en gruppe nordiske universitetsprofessorer og andre videnskabsmænd inden for geologi og geografi til Island for at forberede exkursionerne. De rejste rundt i landet med islandske videnskabsmænd og forberedte i samråd med dem regler angående arbejdets arrangement. Der regnes med, at den første exkursion vil blive foretaget sommeren 1965.

Nærmere opplysninger findes i Nordisk Kulturkommissions rapport, sektion I, til Nordisk Råd.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

I statsbudsjettet for 1965 er det regnet med inntil kr. 20 000 til reise, opphold og administrasjonsutgifter som Norges bidrag til felles nordiske ekskursjoner til Island av forskere og studenter i geologi og geografi.

På et møte i Island 12.—25. august 1964 med representanter for alle de nordiske land, ble det utarbeidet et forslag til statutter for disse ekskursjoner, samt forslag til midlertidig styre — inntil statuttene blir vedtatt — og det budsjettforslag for 1965 som bl. a. ble lagt til grunn for den norske bevilgning.

Forslaget er sendt Nordisk kulturkommisjon, som må avgi uttalelse om det før departementet kan ta standpunkt til saken.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Sedan för budgetåret 1964/65 begärda medel av svenska regeringen ställts till förfogande har verksamheten inletts med en exkursion till Island den 12—25 augusti 1964. Därvid planerades även de fortsatta exkursionerna, som avses kunna påbörjas fr. o. m. sommaren 1965. Medel härför har beräknats i 1965 års statsverksproposition.

I övrigt må hänvisas till Nordiska kulturkommissionens berättelse, avsnittet om ärenden under sektion I (*Sak C 2*).

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelanden om rek. nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

**1. R e k o m m e n d a t i o n e n**

nr 10/1963 har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene i de nordiske land, i overensstemmelse med Nordisk Kulturkommisjons forslag, snaest å stille de nødvendige midler til rådighet for gjennomføring av nordiske ekskursjoner i geologi og geografi til Island samt nedsette en ekspertkomité til planlegning av virksomheten.

**2. M e d d e l a n d e n a**

De av regeringarna överlämnade meddelandena ger vid handen, att den i rekommendationen avsedda verksamheten såtillvida redan inletts, att i Island under tiden den 12—25 augusti 1964 anordnats en första exkursion med deltagande av ledande universitetsrepresentanter på berörda områden från de nordiska länderna, varvid de kommande årens exkursionsverksamhet närmare planlagts och utkast till statuter härför utarbetats. Vidare framgår det av meddelandena, att nödiga anslag i samtliga länder ställts eller kommer att ställas till förfogande så att den permanenta kursverksamheten beräknas kunna inledas sommaren 1965.

**3. U t s k o t t e t**

Kulturskottet finner med ledning av de i meddelandena ingående uppgifterna, att den ifrågavarande samarbetsformen, genom vilken de särpräglade isländska naturförhållandena bildar grundvalen för en värdefull samnordisk utbildnings- och forskningsverksamhet samtidigt som ett närmare vetenskapligt samarbete mellan Island och de övriga nordiska länderna främjas, genom åtgärder från regeringarnas sida snabbt synes gå mot sitt förverkligande. Utskottet får vid sådant förhållande föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 8 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Ranmark*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruulu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande**  
**vetenskaplig dokumentation**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 11 december 1964:

Ministeriet for kulturelle anliggender afgav til Nordisk Råd's 12. session 1964 meddelelse<sup>1</sup> om sagen, hvori man understregede nødvendigheden af, at man i det videre samarbejde på dette område lagde vægt på at udnytte de allerede eksisterende muligheder inden for det videnskabelige biblioteksvæsen.

På grundlag af de synspunkter, der kom til udtryk i meddelelserne til rådets 12. session, har der været arbejdet videre med sagen på nationalt plan. Der er således på Danmarks Biblioteksskole påbegyndt en uddannelse for dokumentations- og informationspecialister, arrangeret og ledet af Dansk Teknisk Litteraturselskab med støtte fra Danmarks Teknisk-Videnskabelige Forskningsråd. Kurset er gennemført som en ren forsøgsordning, løbende foreløbig for et år fra 1. september 1964. På grundlag af de erfaringer, der bliver resultatet af forsøgskurset, agter biblioteksskolen at tage spørgsmålet om indførelse af en varig uddannelsesordning for dokumentalister op til overvejelse i samarbejde med de videnskabelige og faglige biblioteker.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 3 december 1964:

Sedan vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i juli 1963 beslut hade fattats, att man i alla de nordiska länderna skulle utreda behovet av vetenskaplig dokumentation och vilka åtgärder, som på detta område borde vidtas, uppmanade undervisningsministeriet nämnden för de ve-

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 190 f.

tenskapliga biblioteken att avge utlåtande i ärendet. I överensstämmelse med nämndens sedermera ingångna utlåtande tillsatte statsrådet den 30 januari 1964 en kommitté, år vilken uppdrogs att utreda, vilka behov och utvecklingsmöjligheter, som föreligger för den vetenskapliga dokumentationen på de områden, där sådan redan finnes, och i vad mån anledning föreligger att utvidga den till områden, inom vilka sådan ännu icke utövas, samt att på basen av sin utredning framställa förslag angående för utvecklandet av dokumentationen erforderliga åtgärder. Samtidigt förordnade statsrådet, att kommittén i sitt arbete skall ägna uppmärksamhet även åt möjligheterna till nordiskt och övrigt internationellt samarbete och åt de krav ett sådant samarbete ställer på den vetenskapliga dokumentationen inom vårt eget land. Ordförande i kommittén för vetenskaplig dokumentation är professor Edvard Wegelius.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Fra norsk side foreligger det ikke noe nytt materiale, og man har heller ikke fra vedkommende faglige instanser i de andre nordiske land mottatt opplysninger som på det nåværende tidspunkt kan medføre noen ytterligere kommentar ut over det som ble uttalt i brev av 19. desember 1963<sup>1</sup>, og det vises derfor til denne.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 februari 1965:

— — — vil bemerke at en fra norsk side fortsatt bedømmer prosjektet om opprettelse av et nordisk dokumentasjonssentrum slik det gikk fram av regjeringens meddelelse av 19. desember 1963<sup>1</sup>.

Det ble der vist til en lengre redegjørelse fra statens konsulent for de vitenskapelige og faglige biblioteker, overbibliotekar Tveterås, der det ble påvist at det ikke er noe vunnet ved å etablere et felles dokumentasjonssenter i Norden for alle områder innenfor vitenskap og forskning. Det er pekt på at man heller ikke i andre land har løst de praktiske problemer ved å bruke elektroniske databehandlingsmaskiner til dette formål, og en nordisk dokumentasjonssentral basert på mer tradisjonelle metoder vil i det vesentlige bli til nytte i det land hvor den blir plassert.

Det er så mange forskjellige områder som her skal dekkes at det er lite vunnet ved å samle alle saksområder i en sentral. På flere områder eksisterer det i dag praktisk samarbeid mellom de forskjellige biblioteker i de nordiske land, og det blir anbefalt at man oppfordrer til sterkere nordisk samarbeid innenfor litteraturtjeneste og dokumentasjon.

Kirke- og undervisningsdepartementet kan ikke se at det nå er lagt fram

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1905.

nye opplysninger som gjør at man kan bedømme forslaget om en nordisk dokumentasjonssentral anderledes enn i 1963.

Når det gjelder det samarbeid som faktisk foregår er det vanskelig å få gitt meddelelse om dette i konkrete data. Samarbeidet består vesentlig i daglige henvendelser mellom de forskjellige biblioteker i Norden, hver gang man søker litteratur man ikke har i sitt eget land. Det er et samarbeid som ikke egentlig er blitt formalisert og som heller ikke må bli for sterkt formalisert.

Dette saksområde henger nært sammen med en resolusjon om samarbeid mellom de vitenskapelige biblioteker i Norden som ble lagt fram for de nordiske undervisningsministerier i slutten av desember 1964 fra Nordisk Kulturkommisjon. Denne resolusjon nevner spesielt en såkalt »Scandiaplan», som går ut på å få til et samarbeid mellom de nordiske vitenskapelige biblioteker når det gjelder innkjøp og bytte av ikke nordisk litteratur. Hensikten er å komme overens om en interessefordeling mellom forskningsbibliotekene når det gjelder litteraturanskaffelser med sikte på å få den totale bokmasse i Norden så innholdsrik og mangesidig som mulig når det gjelder emner, geografisk spredning og språk. En slik interessefordeling innebærer i praksis, f. eks. at et bibliotek som blir tildelt et spesialområde eller et bestemt land påtar seg forpliktelsen til delvis å anskaffe så omfattende og systematisk som mulig litteratur på angjeldende område, og dels å stille denne litteratur til disposisjon for forskere over hele Norden, og dels å fungere som bibliografisk informasjonssentral på det tildelte område.

I første omgang er det spørsmål om tildeling av midler for videre utvikling av denne plan, og Kirke- og undervisningsdepartementet er for sin del innstilt på å gi bidrag til å gjennomføre dette utredningsarbeid.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

I enlighet med ett i propositionen 1964: 69 framlagt och av riksdagen godkänt förslag har statens medicinska forskningsråd innevarande år vid karolinska institutet låtit igångsätta vetenskaplig dokumentationsverksamhet på det biomedicinska området.

Inom den svenska forskningsberedningen har frågan om dokumentation dryftats på grundval av en inom beredningen upprättad promemoria rörande vetenskaplig dokumentation m. m. Denna promemoria har remissbehandlats genom ecklesiastikdepartementets försorg. I 1965 års statsverksproposition behandlas vissa hithörande frågor. Sålunda föreslås bl. a., att ettårig utbildning av dokumentalister skall fr. o. m. höstterminen 1965 anordnas på försök vid Uppsala universitet. Vidare aviseras, att en utredning kommer att tillsättas i syfte att pröva vissa utbildningsfrågor på biblioteksområdet, varvid även frågan om dokumentalistutbildning kan komma att beröras.



*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 11:e session år 1963 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (rek. nr 12/1963):

Nordisk Råd henstiller til regjeringene at det i forbindelse med det pågående utredningsarbeid om vitenskapelig dokumentasjon i undervisningsministrenes regi blir overveiet mulige former for nordisk samarbeid sett i relasjon til det internasjonale samarbeid på tilsvarende områder.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Oslo den 8 januari 1965. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till Norges regering, som utsetts att vara koordinerande för spørsmålet, i vilken framhölls, att utskottet vid genomgången av saken funnit angeläget att, innan ställning togs till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller närmare upplysningar angående i vilken omfattning regeringarna bedömer, att utrymme finnes för nordiska samsarbetsåtgärder inom rekommendationens område utöver vad som framgår av meddelandena.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Meddelandena ger vid handen, att man i de olika nordiska länderna arbetar vidare med saken på det nationella planet i enlighet med det beslut, som fattades vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i juli 1963.

Utskottet anser, att detta är ett område, som under de närmaste åren torde komma att undergå en snabb utveckling. Utskottet finner det därför angeläget, att den nordiska aspekten kan göra sig gällande i detta sammanhang.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Julius Bomholt*

*Per Borten*

*Trygve Bratteli*

*Anselm Gillström*

*Poul Hartling*

*Kuuno Honkonen*

*Veikko Hyytiäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 6 oktober 1964:

Der er i år tilvejebragt bevillinger til dansk deltagelse i et særligt rektor-konvent for Nordens tekniske højskoler samt deltagelse i nordiske konferencer og udvekslinger m. m. mellem de nordiske tekniske højskolars lærere.

Iøvrigt skal man henvise til undervisningsministeriets meddelelse til Nordisk Råds 12. session<sup>1</sup> samt — for så vidt angår samarbejdet på lavere niveau end højskoleniveauet — til Nordisk Kulturkommissions beretning.

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Kommittén för revision av stadgandena om tekniska högskolan har fortsatt sitt arbete för åstadkommande av erforderliga ändringar i lagen och förordningen om denna högskola. Högskolan har meddelat, att den alltjämt är beredd att årligen antaga högst fem nordiska studerande, som uppfyller högskolans inträdesfordringar, för att vid högskolan inleda regelbundna studier. För närvarande är antalet av dessa studerande fyra, och samtliga är isländare.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 10 december 1964:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til meddelelse av 14. desember 1963<sup>2</sup> om denne sak og kan nå meddele at Norges tekniske højskole har avgitt uttalelse om ekspertutvalgets utredning vedrørende samarbeid mellom de tekniske højskoler i Norden. I nevnte uttalelse fra højskolen er det blant annet sagt:

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1912.

<sup>2</sup> Se 12:e sess., s. 1913.

*Arkitektavdelingen* og *Allmennavdelingen* har ingen bemerkninger til utvalgets innstilling. Fra *Bygningsingeniøravdelingen* foreligger det ingen uttalelse.

*Bergavdelingen* uttaler at den kan oppta alminnelige studenter fra land som har bergfagene ufullstendig utviklet. Det gjelder da i første rekke danske studenter til linjene A og C, og kanskje i en viss utstrekning også til linje B.

Licentiatstuderende fra andre nordiske land vil selvsagt også være velkommen på Bergavdelingens linjer.

Et spesielt trekk ved NTH's Bergavdeling er at den har en linje for Teknisk Geologi, noe som ikke finnes for øvrig i Norden. Denne linje har to studieretninger, Malmgeologi og Ingeniørgeologi. Begge disse studieretninger formodes å gi en noe mer spesialisert undervisning enn tilsvarende studium ved høgskolene i Sverige og Finland.

*Elektroteknisk avdeling* finner at et samarbeid med hensyn til utveksling av kandidater ved licentiatstudium vil være nyttig, og at det i den forbindelse vil være ønskelig å få utarbeidet ensartede regler for licentiatgraden i de nordiske land.

Avdelingen vil også understreke den praktiske betydning de nordiske professormøter innen de forskjellige fagområder har vist seg å ha.

*Kjemiafdelingen* slutter seg til de anbefalinger som er utarbeidet av utvalgets flertall. Avdelingen vil fremheve som spesielt ønskelig at ordningen for videregående studier etableres så snart som mulig. Dette gjelder spesielt utvalgets anbefalinger angående licentiatstudiet, anbefalingene 6 og 7, Innst. s. 20.

*Maskinavdelingen* har foreløpig ikke avgitt noen uttalelse i saken. Vi er imidlertid kjent med at avdelingen har oppnevnt en komite som, på grunnlag av professor Woxéns innstilling, skal arbeide med spørsmålet om utdanning av flyingeniører for Nordens behov. Komiteen består av tre medlemmer, professorene Alming, Moe og Taylor, hvorav de to førstnevnte nylig har besøkt Sverige for å studere utdanningen av flyingeniører der. Maskinavdelingen finner det riktig å se dette spørsmål i sammenheng med samarbeid for øvrig mellom de tekniske høgskoler i Norden. En utførlig redegjørelse, som behandler begge de ovennevnte innstillinger, kan derfor ventes å foreligge fra Maskinavdelingen senere.

Som en konklusjon på avdelingenes uttalelser kan anføres:

1. Bergavdelingen kan ta imot så vel alminnelige studenter som licentiatstuderende fra de andre nordiske land.

2. Elektroteknisk avdeling og Kjemiafdeling slutter seg begge i prinsippet til de anbefalinger som er utarbeidet av utvalget når det gjelder ensartet reglement for og innhold og vanskelighetsgrad av licentiatstudiet. Elektroteknisk avdeling fremhever også betydningen av de nordiske professormøter innen de forskjellige fagområder.

Departementet viser til dette, og vil støttele høgskolens opplegg til nordisk samarbeid i denne saken. Man er således enig i at det bør utarbeides ensartet reglement, innhold og vanskelighetsgrad for licentiatstudiet i de nordiske land og vil -- som høgskolen -- også understreke betydningen av de nordiske professormøter innen de forskjellige fagområder. For øvrig skal vi meddele at Norge kan bidra til dette samarbeidet ved å stille studieplasser til disposi-

sjon ved Bergavdelingen (Norges tekniske høggskole) for så vel vanlige studenter som licentiatstuderende fra andre nordiske land.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 2 februari 1965:

Spørsmålet om gjennomføringen av de enkelte tiltak som er nevnt i ekspertutredningen, når det gjelder samarbeid mellom tekniske høggskoler i Norden, er blant annet avhengig av bevilgninger i de enkelte land. Norges tekniske høggskole har innenfor rammen av de bevilgninger den får hvert år, vært villig til å tilgodese tiltak som det her er tale om.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Det forslag om nordisk flygteknisk utbildning vid tekniska högskolan i Stockholm som framlades i 1964 års statsverksproposition har godkänts av riksdagen. Förslaget, som grundar sig på en undersökning utförd av numera generaldirektören Ragnar Woxén, innebär att fr. o. m. hösten 1966 femton nordiska studerande skall kunna intagas i tredje årskursen. Påföljande år ökar antalet till 30. Förslag till avtal med de övriga nordiska länderna om denna utbildning utarbetas för närvarande inom ecklesiastikdepartementet.

I sitt remissvar över det av samarbetsutskottet för de nordiska tekniska högskolorna avgivna betänkandet, del B, rörande viss gemensam nordisk utbildning vid de tekniska högskolorna har tekniska högskolan i Stockholm framhållit, att avdelningen för bergsvetenskap vid högskolan utbyggt, varvid ett 20-tal platser beräknats för studerande från de nordiska länderna.

Från svensk sida kan vidare medel ställas till förfogande för de svenska medlemmarnas deltagande i det nordiska tekniska rektorskonventets möten.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 11:e session år 1963 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (rek. nr 13/1963):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på grundval av det samlade utredningsmaterial, som nu föreligger, skyndsamt vidtaga åtgärder i och för genomförande av det planerade samarbetet mellan de tekniska högskolorna i Norden.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Oslo den 8 januari 1965. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till Norges regering, som utsetts att vara koordinerande för spörsmålet, i vilken framhölls, att utskottet vid genomgången av saken funnit angeläget att, innan ställning togs till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller närmare upplysningar angående hur framlagda förslag om samarbete mellan de tekniska högskolorna i Norden effektivast skall kunna realiseras.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Regeringarna redovisar i sina meddelanden för vissa åtgärder i linje med de i expertutredningen framlagda förslagen. Sålunda har i Danmark och Sverige förutsättningar skapats för deltagande i det planerade rektorskonventets verksamhet. För Finlands vidkommande pågår nödig revision av lagen och förordningen om Tekniska högskolan. Från Finlands, Norges och Sveriges sida anmäls möjligheter att mottaga studerande från de övriga nordiska länderna vid de högre tekniska läroanstalterna. Sveriges regering anför, att förslaget om nordisk flygteknisk utbildning vid tekniska högskolan i Stockholm godkänts av riksdagen. Enligt förslaget skall fr. o. m. hösten 1966 femton nordiska studerande kunna intagas i tredje årskursen och från påföljande höst trettio studerande.

Utskottet, som fäster stort avseende vid att förutsättningar för genomförande av de framlagda förslagen om samarbete mellan de tekniska högskolorna i Norden skyndsamt skapas, önskar fortsättningsvis följa med ärendets utveckling och föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Per Borten</i>	<i>Trygve Bratteli</i>
<i>Anselm Gillström</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>A. C. Normann</i>
	Förman	
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>
	<i>Fridolf Thapper</i>	

**Meddelande**  
**om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av**  
**mellanriksvägar**

*(Överlämnat av Norges regering)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 8 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Det av de norske og det svenske samferdselsdepartement oppnevnte kontaktutvalg for samordning av utbyggingen av visse mellomriksveger har fortsatt sitt arbeid. En regner med at utvalgets innstilling vil foreligge ved årsskiftet 1964/65 (*se Nordisk udredningsserie, 1965: 3*).



*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över tilläggsförslaget om byggande av mellanriksvägar mellan Norge och Sverige och över meddelandet**

-----  
Udvalget skal derfor indstille,

at rådet tager meddelelsen til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste ordinære session.

*(Se även Sak A 65/T/t: Bilaga)*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 27 november 1964:

Det danske Indenrigsministerium, der er koordinerende myndighed, har i december 1963 anmodet de øvrige nordiske landes regeringer om på linie med indenrigsministeriet at udpege sagkyndige repræsentanter til at overveje den nærmere planlægning af en fællesnordisk undersøgelse af de medicinske skader, som er forbundet med boksning, og regeringerne har på dette grundlag udpeget 10 specialister.

Ministeriet agter snarest at tage skridt til sammenkaldelse af specialisterne.

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 29 januari 1965:

Efter forberedende drøftelser med de fra dansk side udpegede særligt sagkyndige agtes der indkaldt til møde i 1. halvdel af kalenderåret 1965 med de fra svensk, norsk og finsk side udpegede særlige, på hvilket møde man vil drøfte problemerne i forbindelse med den praktiske tilrettelæggelse af undersøgelsesarbejdet.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Hänvisande till sitt meddelande av den 15 december 1963<sup>1</sup> konstaterar regeringen att det koordinerande landet Danmark icke har framställt förslag till Finlands regering. Finska statens idrottsnämnd har meddelat, att den anser det viktigt, att i olika länder skulle samlas undersökningsresultat

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1921.

angående boxningens eventuella skadeverkningar då dragande av tillräckligt pålitliga slutsatser endast på grund av inhemskt material knappast är möjligt. Denna verksamhet, vilken ännu är oavslutad, utföres av statens idrottsnämnd i samarbete med olika organ för fysisk fostran.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Danmark anmodade den 6 december 1963 Sverige att utse representanter till en nordisk kommitté för undersökning av boxningens skadeverkningar. Den 14 februari 1964 utsågs svenska ledamöter i kommittén. Kommittén har aldrig sammanträtt.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott över meddelandena**

Nordisk Råd har på sin 11. session 1963 vedtaget en rekommandation til regeringerne angående undersøgelse af boksningens skadevirkninger (rek. nr. 15/1963):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige at lade foretage en fællesnordisk undersøgelse af boksningens skadevirkninger.

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 13. session afgivne meddelelser fra Danmarks, Finlands og Sveriges regeringer. Meddelelserne blev af udvalget behandlet på dettes møde den 13. januar 1965. På mødet afsendte udvalget en skrivelse til Danmarks regering som koordinerende land for sagens behandling i regeringerne, i hvilken skrivelse det anførtes, at udvalget kunne ønske nærmere oplysninger om, hvornår den tilkaldte nordiske specialistkomité til udredning af boksningens skadevirkninger kunne ventes at påbegynde sit arbejde. I en senere meddelelse har den danske regering derefter oplyst, at de sagkyndige agtes indkaldt til møde i første halvdel af indeværende år.

Udvalget foreslår,

at rådet lager meddelelserne til efterretning og afventer nye meddelelser i spørgsmålet til næste session.

Reykjavik, den 16. februar 1965

*Gunnar Edström*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantli*

*Bjarne Lyngstad*

*Johan Møller Warmedal*

*Peter Nielsen*

*Carl Petersen*

*Dagmar Ranmark*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

Formand

## Meddelanden

### om rekommendation nr 16/1963 angående sommertid

*(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Statsministeriet) meddelar den 17 juli 1964:

Regeringen finder ikke at kunne lade en forsøgsvis indførelse af sommertid omfatte Danmark.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Sommertid på en time har vært praktisert i 1964 etter de samme retningslinjer som man har fulgt siden 1959. Sommertid ble i 1964 innført 15. mars og opphørte 20. september.

Ved Kongelig resolusjon av 29. mai 1964 er det bestemt at sommertiden i 1965 skal begynne noe seinere idet man har villet ta hensyn til de grupper i befolkningen som mener at sommertiden hittil har vært innført for tidlig om våren. Sommertiden vil i 1965 bli innført 25. april og opphøre 19. september.

Spørsmålet om fortsatt sommertid har i løpet av høsten 1964 vært forelagt samtlige departementer og landsomfattende organisasjoner til uttalelse. I oktober, november og desember 1964 har det dessuten på foranledning av Sosialdepartementet vært gjennomført meningsmålinger med sikte på å få klarlagt befolkningens oppfatning om sommertiden. En sammenfatning av de innkomne uttalelser og resultatet av meningsmålingene vil sammen med en oversikt over sommertidsspørsmålets ulike aspekter bli tatt med i en melding som vil bli framlagt for Stortinget i 1965.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Sveriges regering tillåter sig hänvisa till sitt meddelande den 20 december 1963<sup>1</sup>.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1024.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska**  
**flyttningsbetyg**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

---

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 27 november 1964:

Efter at der ved lov nr. 77 af 13. marts 1963 om ændring i lov om folkeregistre for Danmarks vedkommende er tilvejebragt hjemmel for gennemførelse af en ordning om udveksling af internordiske flyttebeviser, er man fra Danmarks side rede til at gennemføre ordningen.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 15 december 1964:

Genom en den 20 december 1963 utfärdad förordning om ändring av förordningen angående flyttningsbetyg ävensom utfärdande av bevis ur kyrkbok och annat motsvarande register samt om införande av särskilda uppgifter i sådant register bereddes finländska medborgare möjlighet att med bibehållande av sitt medborgarskap erhålla flyttningsbetyg till något av de andra nordiska länderna. En sådan överflyttning från Finland är alltså fullt möjlig redan nu med nyttjande av i Finland godkänt formulär för flyttningsbetyg. Det föreslagna sammordiska formuläret för flyttningsbetyg är ännu icke fastställt, emedan de övriga nordiska länderna icke tagit det i bruk.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 16 december 1964:

Statistisk sentralbyrå har i brev av 12. desember 1964 uttalt:

Det har vært en del korrespondanse med avtalelandenes faglige myndigheter om den praktiske gjennomføring av ordningen med internordiske flytteattester i samsvar med den vedtatte rekommandasjon. Det er fra svensk

side foreslått visse mindre endringer i formuleringen av det foreliggende utkast til avtaler om folkeregistreringen med internordiske flytninger. Statistisk sentralbyrå vil innkalle avtalelandenes representanter til møte i Oslo i januar 1965 for å drøfte den praktiske gjennomføring av ordningen.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Vid remissbehandlingen i Sverige av utredningen om internordiska flyttningsattester (Nordisk utredningsserie 1961: 4) framkom önskemål om att utkastet till internordiskt avtal i frågan skulle före undertecknandet ändras i vissa detaljer. På begäran från Norge, som är koordinerande land i denna sak, har finansdepartementet den 21 september 1964 till vederbörande i Norge översänt en promemoria rörande de frågor som ansetts böra ytterligare diskuteras. Från norsk sida har föreslagits ett möte i Oslo med representanter för avtalsländerna för en slutlig diskussion i saken så snart erforderligt material inkommit från samtliga länder.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av ett**  
**»Nordens hus» i Reykjavík**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 7 december 1964:

Ved udarbejdelsen af de endelige tegninger til »NORDENS HUS» i Reykjavík har det på grundlag af de drøftelser, der fandt sted i Helsingfors mellem arbejdsudvalget og professor Aalto, været påkrævet at foretage visse ændringer i det af ekspertudvalget foreslåede kubikmeterindhold i bygningen.

Ekspertudvalget havde beregnet bygningens m<sup>3</sup>-indhold til 3 650 m<sup>3</sup>, men havde overalt regnet med en loftshøjde på 3 m brutto (2,20 m netto), hvilket var for ringe højde i en række rum, ganske særligt i mødesal og bibliotek. Kubikmeterindholdet er derfor udvidet med 1 850 m<sup>3</sup> til 5 500 m<sup>3</sup>.

Dette i forbindelse med det stærkt stigende prisniveau i Island samt grundforholdenes særligt vanskelige beskaffenhed har bevirket, at en revision af anlægsudgifterne, der af det norske Statens bygge- og eiendomsdirektorat var beregnet til 1 750 000 kr., har været nødvendig.

Udgifterne er nu opgjort til 3 628 501 danske kr.

Island havde hidtil som sit bidrag skænket grunden, der foreløbig er ansat til en værdi af ca. 100 000 kr., men har under hensyn til den nævnte udgiftsstigning fremsat tilbud om at ville deltage i udgifterne på lige fod med de øvrige nordiske lande.

Grundet disse omkostningsstigninger har man måttet udskyde byggeriets igangsætning til det økonomiske grundlag var tilvejebragt.

Ministeriet for kulturelle anliggender har fået finansudvalgets principielle tilslutning til at afholde merudgiften, der for Danmarks vedkommende andrager 271 500 kr.

Det fællesnordiske arbejdsudvalgs drøftelser ventes fortsat i midten af



december måned 1964, hvor først og fremmest entreprisespørgsmål skal behandles og dispositioner træffes med hensyn til byggeriets igangsættelse snarest muligt.

**Finlands regering** (undervisningsministeriet) meddelar den 3 december 1964:

På grund af att byggnadskostnaderna för huset enligt justerade beräkningar åtskilligt kommer att överskrida det, som i de ursprungliga beräkningarna förutsattes, har i regeringens proposition till riksdagen med förslag till budget för år 1965 som tillägg till de i budgeterna för åren 1963 och 1964 ingående anslagen om sammanlagt 164 040 mk intagits ett belopp om 177 400 mk. Finlands andel i finansieringen av Nordens hus är därmed trygkad.

**Islands regering** (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 6 januari 1965:

Arbejdsudvalget, der blev nedsat 1963, har året 1964 fortsat sit arbejde med forberedelsen til bygningen af det nordiske hus. Ifølge et revideret omkostningsoverslag regnes der med, at husets byggeomkostninger vil andrage n. kr. 3 741 081.— Ifølge den islandske regerings bestemmelse fik arbejdsudvalget i juni 1964 meddelelse om, at Island ønskede at deltage i anlægsomkostningerne ligeligt med de andre nordiske lande (på grundlag af fordelingen: Danmark, Finland, Island og Norge 1/6 hver, Sverige 2/6). Halvdelen af det beregnede bidrag fra Island, kr. 1 900 000.— er blevet optaget på finansloven for året 1965.

**Islands regering** (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 22 januari 1965:

På de nordiske landes kulturministermøde i Oslo 7.—8. januar 1965 blev statutterne for Det nordiske hus udfærdiget, og der regnes med, at ministre ne ville underskrive dem i Reykjavík i forbindelse med Nordisk Råds 13. møde, såfremt de da overværer dette.

Arbejdet ved grunden for Det nordiske hus er nu blevet udbudt i licitation, og meningen er, at det inden kort tid kan påbegyndes.

**Norges regering** (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 10 december 1964:

I 1964 er bevilget kr. 50 000 til bygging av »Nordens Hus» i Reykjavík. For 1965 er bevilget kr. 324 000, som etter frandriftsplanen er tilstrekkelig til å dekke den norske del av byggekostnadene for dette år.

På saklisten for Undervisnings- og kulturministermøtet i Oslo 7.—8. januar 1965 er oppført til behandling:

Godkjenning av statutter og oppnevning av styre for »Nordens Hus» i Reykjavík.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

För uppförande av Nordens Hus har för budgetåret 1964/65 anvisats 125 000 kr. I enlighet med ett av Nordiska kulturkommissionens svenska avdelning framlagt äskande föreslås i 1965 års statsverksproposition, att 375 000 kr. ställes till förfogande under budgetåret 1965/66. Enligt uppgift torde de egentliga byggnadsarbetena kunna påbörjas under år 1965.

## BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 11:e session år 1963 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående inrättande av ett »Nordens hus» i Reykjavík (rek. nr 20/1963):

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å opprette et »Nordens Hus» i Reykjavik på grunnlag av den i Nordisk Kulturkomisjon vedtatte resolusjon av 14. november 1962.

Till kulturskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Oslo den 8 januari 1965 samt i Reykjavík den 15 februari 1965.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsminister Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Meddelandena ger vid handen, att de erforderliga anslagen för planeringen och inledandet av byggnadsarbetena på Nordens hus i Reykjavík använts i samtliga länder. De sammanlagda kostnaderna för husets uppförande har beräknats uppgå till 3 628 501 d.kr. Vid det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Oslo den 7 och 8 januari 1965 godkändes statuter för Nordens hus i Reykjavík. Dessa har den 14 februari 1965 undertecknats av de olika ländernas regeringsrepresentanter och träder i kraft den 15 februari 1965. Enligt vad utskottet erfarit har de inledande arbetena för husets uppförande nyligen påbörjats.

Utskottet uttrycker sin glädje över att detta samarbetsföretag, som kan förmodas bli av den största betydelse för ett ytterligare utbyggande av de kulturella förbindelserna mellan Island och de övriga nordiska länderna, tack vare snabba åtgärder från regeringarnas sida inom en nära framtid kommer att bli verklighet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Reykjavík den 15 februari 1965

*Julius Bomholt*

*Per Borten*

*Trygve Bratteli*

*Anselm Gillström*

*Poul Hartling*

*Kuuno Honkonen*

*Veikko Huuhtainen*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

D a n m a r k s r e g e r i n g (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 7 december 1964:

*For film- og fjernsynsuddannelsens vedkommende* skal man meddele, at der i november 1963 blev nedsat et underudvalg under den i ministeriets skrivelse af 27 november 1963<sup>1</sup> omtalte arbejdsgruppe vedrørende tilrettelæggelse af en uddannelse på det filmkunstneriske og filmtekniske område. Som resultat af underudvalgets arbejde er der i oktober 1964 fremsat en plan for en foreløbig filmuddannelse, som vil blive behandlet i den samlede arbejdsgruppe.

Ved lov nr. 155 af 27. maj 1964 om film og biografer, som træder i kraft den 1. januar 1965, er der skabt mulighed for af filmfondens midler at finansiere en uddannelse på filmkunstneriske og filmtekniske områder. Spørgsmålet om ydelse af bevillinger til denne uddannelse henhører fremtidig under den særlige filmfondsbestyrelse på 8 medlemmer, som er oprettet ved den nævnte lov.

For teateruddannelsens vedkommende skal man meddele, at det under 8. oktober 1963 nedsatte udvalg, der har til opgave at afgive indstilling til ministeriet om de sceniske uddannelser, har udarbejdet planer for en uddannelse for skuespillere og instruktører på et teaterakademi. Arbejdet i udvalget fortsættes, og det forventes, at der kan foreligge betænkning fra udvalget i slutningen af 1965.

F i n l a n d s r e g e r i n g (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Undervisningsministeriet har beviljat statsunderstöd för det år 1964 an-

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1939.

ordnade andra samnordiska teaterseminariet. Också resebidrag har beviljats finska deltagare i sagda seminarium.

På filmens och televisionens områden har inom ramen för Nordiska film- och televisionunionen dragits försorg om samverkan i utbildningsfrågor.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 21 november 1964:

Kirke- og undervisningsdepartementet viser til meldingen av 14. desember 1963<sup>1</sup>, og kan meddele at det nedsatte utvalg regner med å kunne legge fram innstilling i saken våren 1965.

Når det gjelder rekommandasjonens punkt 2 er det intet nytt å meddele om de planlagte kurs. Departementet har imidlertid på grunnlag av en studieplan fremlagt av Nordisk film- og TV-union ytet reisestipend til i alt 15 norske filmfolk til et studiebesøk i Italia. Dette studiebesøk foregår høsten 1964, og har deltakere fra alle nordiske land.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Grundläggande skådespelarutbildning i statlig regi äger sedan höstterminen 1964 rum vid tre statliga skolor för scenisk utbildning, en i Stockholm, en i Göteborg och en i Malmö.

I Stockholm meddelas undervisning endast på dramatisk linje medan i Göteborg och Malmö anordnas försöksvis även utbildning av lyrisk-dramatiska artister. Frågan om utbildning av övriga konstnärligt verksamma yrkesutövare på teaterns, filmens, radions och televisionens områden är föremål för utredning av under våren 1963 tillkallade särskilda sakkunniga, som också har att beakta utvecklingen på detta utbildningsområde i de övriga nordiska länderna för att kunna tillvarata möjligheterna till en nordisk samordning på längre sikt.

I övrigt må hänvisas till Nordiska kulturkommissionens berättelse, avsnittet om ärenden under sektion III (*Sak C 2*).

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1940.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare**  
**i internationellt samarbete**

*(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 23 december 1964:

I melding til Nordisk Råds 12. sesjon angående ovennevnte sak<sup>1</sup> meddeltes at spørsmålet om mulighetene for å organisere en kompletterende fellesnordisk utdanning og informasjon av tjenestemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt arbeid var til utredning i de nordiske land.

Nordisk Råd behandlet saken 18. februar 1964 og besluttet å be om nye meldinger til neste ordinære sesjon.

Som en del av utredningsarbeidet har man fra norsk side funnet det hensiktsmessig å få saken nærmere drøftet i et nordisk samarbeidsorgan, og den ble derfor forelagt Nordisk Kulturkommisjon til nærmere behandling.

Etter en foreløping behandling på Seksjon I's møte i Helsingfors 24. september 1964, ble det foreliggende materiale i saken bearbeidet, hvorefter saken ble tatt opp til realitetsbehandling av seksjonen under plenumsmøtet 16.—18. november 1964.

Av det foreløpige møtoreferat siteres følgende:

Av diskussionen framgick bl. a. att man från alla håll var tveksam till förslaget om såväl institut som särskilda kurser för utbildning av deltagare i internationellt samarbete. Behoven var av så skiftande art och ofta så speciella att något särskilt underlag för att upprätta ett nordiskt institut eller för att igångsätta nordiska kurser ej kunde anses föreligga. I den mån speciell träning eller särskilda förberedande åtgärder är nödvändiga kan sådana i regel bestridas inom det egna verket eller organisationen. Dessutom erbjuder de internationella organisationerna, såsom FN och ILO för att bara taga några exempel, genom egna institut, kurser och praktikantverksamhet numera utbildningsmöjligheter som är överlägsna det mesta av vad som kan åstadkommas i Norden. Bättre information om vilka möjligheter som

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1945

står till buds för utbildning i internationellt samarbete bör emellertid åstadkommas.

Sektionen fann att det för närvarande ej föreligger tillräckliga skäl att vidtaga någon åtgärd i anledning av det i Nordiska Rådet framlagda medlemsförslaget om nordiskt institut för utbildning av deltagare i internationellt samarbete.

Det synes således som Nordisk Kulturkommisjon er av den oppfatning at det på det næværende tidspunkt ikke er grunnlag for å forfølge saken videre. På bakgrunn av den relativt positive reaksjon fra annet hold, overveier imidlertid Utenriksdepartementet å forelegge uttalelsen fra Nordisk Kulturkommisjon for utenriksministeriene i de øvrige nordiske land til nærmere kommentar medmindre Nordisk Råd på grunnlag av uttalelsen fra Nordisk Kulturkommisjon ønsker å henlegge saken.

S v e r i g e s r e g e r i n g (utrikesdepartementet) meddelar den 5 januari 1965:

Sedan frågan närmare behandlats inom sektion 1 av Nordiska kulturkommissionen och denna därvid på grund av konstaterade svårigheter att genomföra projektet icke ansett sig kunna framföra några konkreta förslag, har från svensk sida ingen ytterligare åtgärd vidtagits med anledning av nämnda rekommendation. I övrigt må hänvisas till vad i denna sak meddelats av Norges regering.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin elfte session år 1963 anlagit en rekommendation angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete (rek. nr 23 1963):

Nordisk Råd henstiller til de nordiske lands regjeringer snarest mulig å organisere en kompletterende fellesnordisk utdannelse og informasjon av tjenestemenn og ervervsrepresentanter til internasjonalt samarbeid.

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets trettonde session av-  
givna meddelanden från Norges och Sveriges regeringar.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit statsministern Tage Erlander, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie och handels- och industriministern Toivo Wiherheimo.

Av meddelandena framgår, att spørsmålet genom den norska regeringens försorg förelagts Nordiska kulturkommissionen, som avstyrker förslaget om såväl institut som särskilda kurser för utbildning av deltagare i internationellt samarbete. Mot bakgrund av den relativt positiva reaktionen från annat håll överväger emellertid Utenriksdepartementet att förelägga Kulturkommissionens uttalande för utrikesministrarna i de övriga nordiska länderna.

Med hänsyn till att remissyttrandena över det medlemsförslag, som låg till grund för den nu aktuella rekommendationen, var övervägande positiva, anser ekonomiska utskottet att det vore värdefullt, om spørsmålet prövades på utrikesministernivå.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Inqimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Carl Skytte</i>

Vice förman

*V. J. Sukselainen*

*Sven Sundin*



**Meddelande**  
**om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga**  
**sjötrafikregler**

*(Överlämnat av Finlands regering)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (handels- och industriministeriet) meddelar den 15 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

I enlighet med det meddelande, som Finlands regering avgav till Nordiska rådets 12:e session<sup>1</sup>, har fortsatta överläggningar i ärendet ägt rum mellan representanter för sjöfartsmyndigheterna i Danmark, Finland, Norge och Sverige den 14 och 15 april 1964 i Stockholm samt den 29 och 30 september 1964 i Köpenhamn. Vid överläggningarna har i främsta rummet behandlats de i tillägget till ovannämnda meddelande uppräknade bestämmelserna om:

1. ljusföring på små fartyg med begränsad hastighet;
2. ljusföring på timmerflottar;
3. ljusföring på kättingsfärjor;
4. signalfigurer och ljusföring på fartyg, som går längre sträckor med aktern före;
5. signalfigurer, ljusföring och mistsignaler för mudderverk;
6. signal för fartyg, från vilket dykare är sysselsatt i undervattensarbete;
7. färd i trångt farvatten; och
8. ankring i allmän farled.

Vid mötet i Stockholm dryftades rekommendationen på basen av de i det tidigare meddelandet nämnda, av vederbörande myndigheter i Danmark, Finland och Sverige utarbetade utredningarna samt även ett i Norge senare uppgjort »Utkast till tekst for særskilte styringsregler for norsk (nordisk) innenlands farvann». För mötet i Köpenhamn hade ytterligare de danska myndigheterna på grundval av de resultat, som ernåddes vid förhandlingarna i Stockholm, utarbetat ett reviderat utkast till »Bekendtgørelse af ----- om særlige regler for sejlads m. m. i visse danske farvande».

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1947.

Vid överläggningarna i Stockholm och Köpenhamn kunde enhetlighet i sakligt hänseende ernås beträffande bestämmelserna i punkterna 2—6 och 8. Däremot kunde bestämmelserna i punkterna 1 och 7 icke samordnas. Dessutom kunde formell enhetlighet i vissa bestämmelser icke åvägabringas.

De bestämmelser i de nationella sjövägsreglerna, där saklig enhetlighet kunde ernås, och vilka således torde kunna gemensamt antagas, hänför sig till:

ljusföring på timmerflottar;

ljusföring på kättingsfärjor;

signalfigurer och ljusföring på fartyg, som går längre sträckor med aktern före;

signalfigurer, ljusföring och mistsignaler för mudderverk;

signal för fartyg, från vilket dykare är sysselsatt i undervattensarbete; och ankring i allmän farled.

1960 års internationella sjövägsregler träder i kraft den 1 september 1965. På grund av att dessa regler — liksom 1948 års regler på området — godkända av de nordiska länderna, kommer i stort sett enhetliga sjötrafikregler att gälla i dessa länder. På grund av olikheter i de inre farvattnens och i insjöfartens struktur har det dock, såsom framgår av ovanstående, icke varit möjligt att nå full enhetlighet. För att trots avsaknaden av helt ensartade sjövägsregler i görligaste mån underlätta i synnerhet smärre farkosters trafik i de nordiska ländernas inre farvatten övervägde man också möjligheterna av att vid sidan av varje lands författning om de nationella sjövägsreglerna ange i särtryck även de bestämmelser, i vilka enhetlighet icke kunde ernås, men vilka är specifika för de nordiska länderna.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att *D a n m a r k* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 11 december 1964:

I melding av 28. januar 1963 ga man uttrykk for at den nordiske institusjon for odontologisk materialprøvning — under forutsetning av fordeling av anleggs- og driftsutgiftene mellom landene i forhold til netto nasjonalinntekt — eventuelt kunne plasseres i Norge.

Spørsmålet om institusjonens opprettelse og plassering ble imidlertid tatt opp til ny overveielse på et møte mellom sakkyndige representanter for helsemyndighetene i Finland, Sverige, Danmark og Norge i København 4. mai i år. Man ble der enige om å foreslå institusjonen plassert i Sverige. Videre ble man enige om å foreslå drifts-, utstys- og inventarutgiftene fordelt etter brutto nasjonalinntekt, som betyr at Sverige vil måtte dekke ca. 50 %, Danmark ca. 20 % og Finland og Norge hver ca. 15 %, mens domsillandet fullt ut skal bekoste eventuelle byggeutgifter, dog slik at utgifter til forrentning og avskrivning av byggesummen blir tillagt driftsutgiftene og fordelt landene imellom.

På det etterfølgende nordiske sosialministermøte i Göteborg 17. juni i år ble det oppnådd enighet om å løse saken etter nevnte retningslinjer og å legge institusjonen i Göteborg. Det ble også bestemt at Sverige skulle være koordinerende land i saken istedenfor Danmark.

Saken ble tatt opp i Stortinget 18. november 1964 gjennom en interpellasjon fra representanten Sverre Løberg.

Det ble fra interpellanten så vel som fra andre representanter gitt uttrykk for beklagelse over at man fra norsk side hadde gitt sin tilslutning til forslaget om å legge institusjonen til Göteborg og uttrykt ønske om at det ble gjort et nytt forsøk på å få denne nordiske fellesinstitusjon reist i Norge.

Under disse omstendigheter finner regjeringen å måtte ta spørsmålet om institusjonens plassering opp til ny overveielse og vil ta kontakt med det koordinerende land om dette.

Interpellanten fremsatte for øvrig følgende forslag:

Stortinget hensliller til Regjeringen i dens melding til Nordisk Råd om rekommandasjon i forbindelse med nordisk odontologisk materialprøvning å ta opp spørsmålet om en fullstendig objektiv ledelse av en slik anstalt uavhengig av organisasjoners økonomiske interesser.

Dette forslag ble besluttet oversendt til regjeringen.

Sve r i g e s r e g e r i n g (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Vid ett nordiskt möte i Köpenhamn föreslogs att det tilltänkta institutet för odontologisk materialprovning skulle förläggas till Sverige. Samma ståndpunkt intogs vid ett möte med de nordiska hälsovårdsministrarna i Göteborg den 17 juni 1964. I samband därmed överflyttades uppgiften att vara koordinerande land på Sverige. Chefen för socialdepartementet har tillkallat en utredningsman med uppdrag att göra en översyn av det i 1961 års nordiska betänkande i ämnet framlagda förslaget till lokalprogram och personalplan för institutionen samt utarbeta ett reviderat förslag till avtal i frågan mellan de nordiska länderna.

**BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandet**

Nordiska rådet har vid sin elfte session 1963 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (rek. nr 25/1963):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i huvudsaklig överensstämmelse med det av Nordisk komité angående dentalmaterialer i Nordisk Udredningsserie, 1961: 7, framlagda förslaget upprätta en gemensam institution för provning av dentalmaterialer samt forskning i samband därmed.

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets trettonde session från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar avgivna meddelanden.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets medlemmar såsom sakkunniga deltagit departementsråd Otlar Lund, Norge, och expeditionschefen Gunnar Danielson, Sverige.

Av det meddelande, som Sveriges regering avgivit och till vilket regeringarna i Danmark och Finland hänvisat, framgår, att förslag framlagts av sakkunniga från de nordiska länderna om att det tilltänkta institutet skulle förläggas till Sverige, en ståndpunkt som delades av de nordiska hälsovårdsministrarna vid möte i Göteborg i juni 1964. Av meddelandet framgår även, att i Sverige en utredningsman tillkallats med uppdrag bland annat att utarbeta ett reviderat förslag till avtal i frågan mellan de nordiska länderna. Av det meddelande, som Norges regering avgivit, framgår, att enighet rådde mellan ländernas representanter angående det tilltänkta institutets placering i enlighet med vad ovan angivits. Norges regering meddelar emellertid, att frågan tagits upp i Stortinget, varvid givits uttryck för missnöje över att man från norsk sida anslutit sig till förslaget om det tilltänkta institutets placering i Sverige och samtidigt uttalats önskemål om att nytt försök göres för att få institutionen förlagd till Norge. Med anledning härav anser sig Norges regering höra upplaga frågan om institutets placering till ny provning.

Inför utskottet har från norsk sida upplysts, att en norsk kommitté tillsatts för att utreda frågan om möjligheterna att förlägga institutet till Norge.

Utskottet betonar vikten av att frågan om inrättande av ett nordiskt institut för odontologisk materialprovning så snart som möjligt kan nå sin lösning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavík den 15 februari 1965

*Birger Andersson*

*Sigurður Bjarnason*

*Kjell Bondevik*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Urho Kähönen*

*Harald Løbak*

Förman

*Niels Mørk*

*Judit Nederström-Lundén*

*Harald Nielsen*

*Poul Sørensen*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt

(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 4 december 1964:

Efter at Nordisk Råd i rekommendation nr. 26/1963 har henstillet til regeringerne, at der søges oprettet en overenskomst mellem de nordiske lande, hvorefter der ved ansættelse, som er forbundet med pensionsret efter statens pensionsordning i et af de nordiske lande, sker pensionsmæssig medregning af tilsvarende pensionsberettigende tjenestetid i et andet nordisk land, er der indledet drøftelser mellem repræsentanter for ressortmyndighederne i de respektive lande angående de problemer, som knytter sig til spørgsmålet om mulig tilvejebringelse af en herpå sigtende gensidig ordning.

Fra dansk side er man indstillet på at afvente udfaldet af videre drøftelser om sagen, førend der tages endelig stilling til det foreliggende spörsmål.

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 30 januari 1965:

I skrivelse af 16/1 1965 har Nordisk Råds socialpolitiske komité til brug ved Nordisk Råds behandling på rådets 13. session af sagen vedrørende medregning af pensionsberettigende tjenestetid i et af de nordiske lande anmodet om nærmere oplysning om, på hvilket omtrentligt tidspunkt en herpå sigtende nyordning kan forventes gennemført.

I denne anledning skal man meddele, at materiale til belysning af de statslige pensionsordningers indhold og virkeområde indenfor hvert af de nordiske lande ventes at ville foreligge i løbet af de nærmeste måneder. På grundlag heraf agtes drøftelserne mellem ressortmyndighederne i de respektive lande fortsat med henblik på overvejelser af, hvilke foranstaltninger der vil være påkrævede for at tilgodese hensynet til en rimelig løsning af det foreliggende spörsmål.

Man ser sig ikke på nuværende tidspunkt i stand til nærmere at angive, hvornår arbejdet med sagen kan ventes afsluttet.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 9 december 1964:

På begäran av Sverige, som handhaft sakens beredning, deltog Finlands representant i den sammordiska tjänstemannaöverläggningen i Stockholm 10—11 september 1964.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 22 december 1964:

Det ble i september 1964 holdt et møte i Stockholm til drøfting av de problemer som denne rekommendasjon reiser, og det ble der vedtatt at hvert av landene skulle arbeide videre med saka.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Från den svenska regeringens sida har det socialpolitiska utskottet under rådets session i Stockholm i februari 1964 erhållit en redogörelse i saken. Representanter för regeringarna har vid ett sammanträde i Stockholm under hösten 1964 planlagt det erforderliga fortsatta utredningsarbetet.

Sveriges regering (civildepartementet) meddelar den 30 januari 1965:

Med anledning av Nordiska rådets socialpolitiska utskotts skrivelse den 16 januari 1965 om inom vilken ungefärlig tidrymd pågående överväganden i anslutning till rådets rekommendation nr 26/1963 kan beräknas ha lett till att för rekommendationens genomförande erforderliga nya bestämmelser blivit utfärdade och trätt i kraft får civildepartementet meddela följande.

Som samordnande instans har civildepartementet samlat material för att sammanställa ett underlag för en konkret diskussion om möjligheterna till pensionstillgodoräkning vid övergång från ett nordiskt land till ett annat.

I fråga om den närmaste tidsplanen räknar departementet med att detta underlag skall vara klart före sommaren 1965. Arbetet därefter beror på möjligheterna att i de olika länderna genomföra ändringar i pensionssystemen. Som ledning för diskussionen härom får för de olika länderna föreliggande svårigheter vid alternativa lösningar preciseras.



*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets socialpolitiska utskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin elfte session 1963 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående tillgodoräkning av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (rek. nr 26/1963):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta samt antaga en överenskommelse mellan länderna, enligt vilken en i offentlig tjänst anställd och till den statliga pensionsordningen anknuten arbetstagare berättigas att i pensionshänseende tillgodoräkna anställningstid, som enligt annat nordiskt lands statliga pensionssystem berättigar till pension.

Till socialpolitiska utskottet har hänvisats till rådets trettonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar jämte tilläggsmeddelanden från Danmarks och Sveriges regeringar. De förstnämnda meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Stockholm den 16 januari 1965. Vid mötet avgav utskottet skrivelser till Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar, i vilka framhölls att utskottet vid sin genomgång av saken funnit angeläget att, innan ställning togs till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller närmare upplysningar om inom vilken ungefärlig tidrymd pågående överväganden kan beräknas ha lett till att för rekommendationens genomförande erforderliga nya bestämmelser blivit utfärdade och trätt i kraft.

Av meddelandena framgår att sammanträde ägt rum under hösten 1964 mellan representanter för regeringarna för diskussion angående de problem som sammanhänger med frågan om möjligheterna att få till stånd en enhetlig ordning på ifrågavarande område, varvid även planer uppgjorts för det erforderliga fortsatta utredningsarbetet. Beträffande utskottets förfrågan angående tidsplanen för rekommendationens genomförande framgår av tilläggsmeddelandena, att det svenska civildepartementet i egenskap av samordnande instans samlat material för att sammanställa ett underlag för en konkret diskussion om möjligheterna till pensionstillgodoräkning vid övergång från ett nordiskt land till ett annat samt att detta underlag skall vara klart före sommaren 1965. Arbetet därefter beror på möjligheterna, att i de olika länderna genomföra ändringar i pensionssystemen. På nuvarande tidpunkt synes icke möjligt angiva, när arbetet kan förväntas slutföras.

Utskottet finner frågan vara av synnerligen stort intresse för den gemensamma nordiska arbetsmarknadens förverkligande. Med hänsyn härtill uttalar utskottet sin förhoppning om att frågan snart skall få en positiv lösning.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Birger Andersson*

*Sigurður Bjarnason*

*Kjell Bondevik*

*Sigrid Ekendahl*

*Einar Gustafsson*

*Magnhild Hagelia*

*Gunnar Henriksson*

*Urho Kähönen*

*Harald Løbak*

Förman

*Niels Mørk*

*Judit Nederström-Lundén*

*Harald Nielsen*

*Poul Sørensen*

## Meddelande

### om rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresunds-förbindelse

(Överlämnat av Danmarks regering)

Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder) meddelar den 7 december 1964 å båda regeringarnas vägnar:

Efter aftale mellem den svenske og danske trafikminister er der i foråret 1964 med den opgave 1) at videreføre og ajourføre det af Øresundskommissionen tilvejebragte tekniske, statistiske og økonomiske grundlag, herunder at foretage yderligere bundundersøgelser, 2) at gennemgå de fra forskellig side efter betænkningens afgivelse fremsatte synspunkter på Øresundsforbindelsen, navnlig dens beliggenhed, nedsat en særlig svensk/dansk arbejdsgruppe.

Bundundersøgelser såvel i området Helsingør—Hälsingborg som i området København—Malmø er iværksat af arbejdsgruppen, bistået af et antal eksperter. Disse undersøgelser, som bl. a. skal danne grundlag for revision af overslagssummerne og bedømmelse af de fra teknisk side fremkomne bemærkninger, kan i hovedsagen ventes afsluttet og bearbejdet hen på foråret 1965.

På det færdselmæssige område er i sommeren og efteråret 1964 iværksat trafikanalyser til eventuel revision af Øresundskommissionens prognoser og til bedømmelse af det fra anden side herom fremførte. Materialet fra disse analyser bearbejdes for tiden. Man påregner endvidere eventuelt at udføre yderligere trafikanalyser i løbet af 1965.

Betænkningens afsnit om almindelige samfundsmæssige forhold, herunder erhvervs- og egnsplanmæssige konsekvenser, der også indgår i de fra forskellig side fremsatte synspunkter, gøres ligeledes til genstand for fornyet undersøgelse.

Arbejdsgruppen har til sig knyttet en række sagkyndige fra begge lande til undersøgelse af de forskellige tekniske, trafikale, erhvervmæssige og egnsplanmæssige spørgsmål.

Som det allerede vil fremgå af det om bundundersøgelser og trafikanalyser anførte, vil det arbejdsgruppen pålagte arbejde ikke kunne afsluttes i den nærmeste fremtid, idet arbejdsgruppens undersøgelser formentlig vil strække sig over hele 1965. Det skal i denne forbindelse tilføjes, at den afgørelse, der træffes med hensyn til Kastrup lufthavns fremtidige placering, eventuelt på Saltholm, vil kunne influere på overvejelserne om brospørgsmålet. Endvidere er en af Københavns kommune bebudet større samlet undersøgelse endnu ikke fremlagt.

Først når arbejdsgruppens tekniske og trafikøkonomiske undersøgelser og andre i øvrigt nødvendige undersøgelser er tilendebragt, vil det være muligt at påbegynde forhandlinger, bl. a. om forbindelsens lokalisering.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Nordisk Råd vedtog på 11. session i 1963 en rekommandation til regeringerne i Danmark og Sverige angående en fast Øresunds-forbindelse (rek. nr. 28/1963):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige at lade bygge en fast forbindelse over Øresund.

Til trafikudvalget er henvist en af Danmarks regering på begge regerings vegne afgivet meddelelse til 13. session.

Ved udvalgets behandling af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsrådet Gösta Skoglund og kommunikationsministern Grels Teir.

Under forudsætning af, at rådet antager en ny rekommandation om spørgsmålet i anledning af medlemsforslag A 50, foreslår udvalget,

at Nordisk Råd tager meddelelsen til efterretning og anser rek. nr. 28/1963 for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavik, den 15. februar 1965

*Ásgeir Bjarnason*

*Leif Cassel*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Kauno Kleemola*

*Aksel Larsen*

*Jon Leirfall*

*Birger Lundström*

*Georg Pettersson*

Formand

*Jakob Renseth*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Oslo den 22 februari 1963 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Finansministeriet) meddelar den 5 januari 1965:

Det i meddelelse herfra af 19. november 1963<sup>1</sup> omhandlede forslag om, at flyvning med mindre privatfly skulle kunne finde sted således, at enten afgang finder sted fra eller ankomst finder sted til en toldlufthavn, hvor toldformaliteterne på begge landes vegne påses, er fortsat genstand for forhandlinger, idet der er visse problemer vedrørende pasordningen, som først må løses.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 9 december 1964:

Underlättandet av gränsformaliteterna för nordisk flygtrafik har varit aktuellt i Finland redan före Nordiska rådets rekommendation i februari 1963. Frågan har efter rekommendationen blivit aktuellare än tidigare, och den behandlades vid en nordisk tullkonferens i Köpenhamn i augusti 1963 samt vid allmänna tullutskottets konferens i Helsingfors i oktober 1964. De nordiska tullförvaltningarna har beslutat, att samarbetet skall utexperimenteras först i flygtrafiken mellan Sverige och Norge, samt att på basen av erfarenheter därvid frågan skall upptagas till förnyad slutgiltig prövning vid en nordisk tullkonferens. En huvudprincip vid samarbetet borde vara, att tullklareringarna för båda ländernas räkning skulle handhavas anlingen av avgångslandet eller av ankomstlandet.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 16 december 1964:

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1961.

Finansdepartementet henholder seg til en fra Tolldirektoratet innhentet uttalelse av 10. desember 1964, hvor det opplyses følgende:

Spørsmålet om å forenkle grenseformalitetene for mindre flymaskiner har vært behandlet på Nordkalottkomitéens Kiruna-møte den 25 august 1964 og på møte i Det nordiske tolladministrative råd i Stockholm den 6. og 7. oktober s. å.

Det nordiske tolladministrative råd besluttet å gi rådets alminnelige utvalg i oppdrag å utarbeide forslag til regler for en prøveordning med et flytollsamarbeid på Nordkalotten og lengre syd mellom Norge og Sverige. Forslaget vil i sin tid bli forelagt for berørte svenske og norske myndigheter. Det alminnelige utvalg under Det nordiske tolladministrative råd vil komme sammen til nytt møte i begynnelsen av 1965.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 desember 1964:

Frågan om nordiskt flygtullsamarbete diskuterades vid Nordiska tullmötet i Stockholm den 6 och den 7 oktober 1964. Det uppdrogs därvid åt Nordiska tulladministrativa rådets allmänna utskott att utarbeta förslag till regler för prov med flygtullsamarbete mellan Norge och Sverige på Nordkalotten samt även längre söderut. Förslaget avses därefter bli underfällt berörda norska och svenska myndigheter.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 desember 1964:

Med anledning av rekommendationen hänvisar departementet till sitt meddelande den 14 desember 1963<sup>1</sup>, varav framgår, att möjligheter torde finnas att med bibehållande av nuvarande tillståndsgivning vid utförsel förenkla gränsformaliteterna i olika avseenden och på så sätt inom krigsmaterielkungörelsens tillämpningsområde uppnå lättnader för den privata flygtrafiken inom Norden av den art, som åsyftas i rådets rekommendation.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1965.

## Meddelande

### om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen

*(Överlämnat av Islands regering)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 14 december 1964:

Men hänvisning til et brev fra Nordisk Råds Islandsafdeling af 27. april sidstafvigte, angående rådets rekommendation nr 1/1964 om bevilling af statsborgerskab til borgere fra de nordiske lande skal det fremhæves, at såfremt der opnås enighed mellem de nordiske lande om at forandre de førnævnte regler i overensstemmelse med Nordisk Råds forslag, er ministeriet villigt til at henstille til Altinget, at den samme praksis benyttes her i denne henseende som i de andre nordiske lande eller at foretage i denne forbindelse andre foranstaltninger, der måtte anses for nødvendige.



## Meddelanden

### om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges  
regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för  
regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta  
spörsmål.*

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 14 december 1964:

Der henvises til tidligere redegørelse i Nordisk Råds tidende, *se 12:esess. s. 293—327.*

På det nordiske biblioteksmøde i Göteborg i august 1964 blev det besluttet at henvise den videre behandling af sagen — der fortsat er af den største interesse for biblioteksvæsenet — til Nordisk videnskabeligt bibliotekarforbund og Nordiske Folkbibliotekariers Råd, der vil afgive udtalelse herom til Nordisk Råd.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1964:

I anledning av rekommendationen har Norge som koordinerande land av Nordiska vetenskapliga bibliotekarieförbundet och Nordiska folkbibliotekariers råd inbegårt utlåtanden och förslag angående genomförandet av rekommendationen. Finlands regering avvaktar färdigställandet av dessa utlåtanden.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 22 januari 1965:

Ministeriet sendte ovenfor anførte rekommendation til landsbibliotekaren og statens litterære konsulent for at indhente deres mening. I *dr. Finnbogis Guðmundssons udtalelse* hedder det:

Nordisk Råds idé om et fælles arbejdsmarked for nordiske bibliotekarier er bemærkelseværdig og vil sikkert blive gennemført i de fleste henseender.

Islands deltagelse i en sådan plan er dog behæftet med visse vanskeligheder, hvoraf de vigtigste her vil blive omtalt:

Den islandske bibliotekarstand er meget fåtallig og derfor ikke så mobil som deres kollegers stand i de nordiske lande. Det er ikke så lidt større foretagende at rejse fra Island til de andre nordiske lande end mellem disse indbyrdes.

Det ville dog være meget gavnligt for islandske bibliotekarer, ikke mindst de yngre, nogen tid at kunne opholde sig ved biblioteker i de nordiske lande ved studium og arbejde, og der er ingen tvivl om, at der vil blive ydet dem hjælp, hvis man i denne hensigt henvender sig til institutioner i andre lande. I mange henseender ville det være vanskeligere for nordiske bibliotekarer at opholde sig og arbejde i Island, både på grund af sproget og lønforholdene.

Det kan derfor forventes, at denne udveksling mellem den islandske og de andre nordiske nationer i begyndelsen vil være af et beskedent omfang, men det er det rigtigste, at der i løbet af de næste år bliver foretaget nogle få forsøg i denne retning, at det således undersøges, hvordan det bedst ville være muligt at foretage en sådan udveksling.

*Den litterære konsulent* fremhæver i sin udtalelse, at islandsk statsborgerskab er en betingelse for ansættelsen af de bibliotekarer, der er statens tjenestemænd, og desuden ville solide kundskaber i det islandske sprog og kendskab til islandsk bibliografi og litteratur anses for en nødvendig forudsætning for ansættelse som bibliotekar ved et offentligt bibliotek. På den anden side anser han det for ønskeligt, at »der fra tid til anden kom bibliotekarer til Island fra de øvrige nordiske lande, som gjorde sig bekendt med islandske biblioteker, ydede her forskellige oplysninger om biblioteksanliggender og mødte på kursus her for bibliotekarer — og endog at man somme tider bekostede eller understøttede etårige ophold for disse mænd her, så at de ville få mulighed for at lære islandsk og sætte sig ind i islandsk kultur og de kulturelle forhold, samtidig med, at de ydede oplysninger om bibliotekarernes anliggender.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1964:

På bakgrunn av uttalelse fra Nordisk Råds kulturelle nimannskomite om medlemsforslaget (Sak A 1/1964), har Kirke- og undervisningsdepartementet forelagt rek.nr. 2 1964 for Nordisk vitenskapelig bibliotekarforbund.

---

Kirke- og undervisningsdepartementet vil anmode Nordisk Kulturkomisjon om å oppnevne et ekspertutvalg til å utrede mulighetene for en tilnærming mellom bibliotekarutdannelsen i de forskjellige nordiske land, idet en slik tilnærming synes å være en av forutsetningene for en praktisk gjennomføring av rekommendasjonen.

— — — skal meddeles at Kirke- og undervisningsdepartementet 9. februar d. å. mottok følgende brev fra Nordiske folkebibliotekarers råd:

— — — skal Nordiske folkebibliotekarers råd tillade sig at meddele, at der som anført i bilag 4 til Sak A 1 på Nordisk Råds 12. session 1964 (side 34) stadig findes følgende hindringer for gennemførelse af et fælles arbejdsmarked for folkebibliotekarer i Norden:

1. Finsk medborgerskab kræves ved ansættelse i finske kommuner. Dansk medborgerskab kræves ved ansættelse som dansk statstjenestemand samt ved ansættelse som kommunal tjenestemand i enkelte danske kommuner, f. eks. Københavns kommune.

2. Beherskelse af det finske sprog kræves ved ansættelse i finske kommuner.

3. Der mangler i øjeblikket fællesnordiske regler vedrørende overførsel af erhvervet løn- og pensionsanciennitet ved ansættelse i et andet nordisk land samt bestemmelser om overførsel af indbetalte pensionsbidrag mellem de nordiske lande. Rådet henstiller, at dette spørgsmål søges løst generelt for samtlige tjenestemænd i Norden.

Nordiske folkebibliotekarers råd er villig til at deltage i undersøgelser og drøftelser med det formål at søge ovenstående hindringer for et fælles arbejdsmarked fjernet i størst mulig udstrækning.

Kirke- og undervisningsdepartementet vil anmode Nordisk Kulturkommission om at det ekspertudvalg som kommissionen vil oppnevne i samsvar med uttalelsen av 17. desember f. å. også får i oppdrag å undersøke muligheten av å få fjernet — i den utstrekning det er mulig — de hindringer for et felles arbeidsmarked som er omtalt i brevet fra Nordiske folkebibliotekarers råd.

Sve r i g e s r e g e r i n g (eeklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Från svensk sida kan i detta hänseende speciellt hänvisas till att frågan om utredning angående utbildning av bibliotekspersonal inom såväl de vetenskapliga biblioteken som folkbiblioteken för närvarande överväges inom eeklesiastikdepartementet.

Sve r i g e s r e g e r i n g (inrikesdepartementet) meddelar den 12 december 1964:

Beträffande denna rekommendation, för vilken Norge är koordinerande land, och som väsentligen synes beröra utbildningsfrågor har inrikesdepartementet för närvarande inte något att meddela.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 9 december 1964:

Ministeriet har forelagt sagen for Dansk Forfatterfond, som den 18. november 1964 har afgivet den nedenstående erklæring, hvortil man skal henvise:

— — — skal man meddele, at spørgsmålet har været drøftet i bestyrelsens møde den 6. november 1964, og at man for så vidt angår muligheden for og ønskeligheden af at gennemføre en sådan ordning kan slutte sig til det af Statens bibliotekstilsyn i skrivelse af 3. september 1963 til Nordisk Råd udtalte.

For så vidt de dertil sigtende lovændringer måtte blive vedtaget og en fælles-nordisk afgiftsordning gennemført, vil forfatterfonden være rede til at påtage sig administrationen af en sådan ordning for Danmarks vedkommende.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1964:

År 1964 utdelades för första gången stipendier och understöd åt författare och översättare med stöd av lagen om vissa stipendier och understöd åt författare och översättare. Enligt sagda lag kan stipendier och understöd dock utdelas endast åt inhemska författare och översättare. Årligen utdelas åt författare och översättare 5 % av totalbeloppet av de under det föregående kalenderåret åt biblioteken beviljade statsbidragen. Stipendierna och understöden utdelas på grund av ansökan, och beviljandet av stipendium eller understöd är icke beroende av huruvida ifrågavarande författares bok eller böcker utlånats eller ej.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1964:

Som tidigare uttalt<sup>1</sup> er Kirke- og undervisningsdepartementet i prinsippet enig i at man bør utrede mulighetene for å gjennomføre en ordning slik at likestilling kan oppnås mellom nordiske forfattere når det gjelder erstatning til forfattere for biblioteklån.

Men henvisning til at Danmark er koordinerende land, vil Kirke- og undervisningsdepartementet foreslå for det danske Undervisningsministerium at Nordisk Kulturkomisjon anmodes om å utrede spørsmålet om mulighetene for å samordne bestemmelsene i de nordiske land om bibliotekavgift til nordiske forfattere.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Det svenska systemet med ersättning ur statsmedel till författare för det utnyttjande av deras verk som biblioteksutlåningen innebär tillkom 1964.

Till en början utgick ersättning endast för hemlån från bibliotek. År 1957 utvidgades systemet för biblioteksersättningen till att avse även ersättning för det utnyttjande av författares verk som sker genom användning av på bibliotek tillgänglig referenslitteratur som ej hemlånas. År 1961 utvidgades det ytterligare till att omfatta även till svenska översatt litteratur.

Enligt nu gällande grunder utgår ersättning för utlåningen med ett sammanlagt belopp, motsvarande fem öre för varje lån av verk i original och ett öre för lån av verk i översättning. Ersättning utgår vidare med tjugo öre för varje ersättningsberättigad volym av i bibliotekens referenssamlingar ingående originalverk och fyra öre för referensexemplar av översatt verk. De statliga anslagsmedlen tillföres Sveriges författarfond.

Rätt till individuell ersättning för biblioteksutlåningen tillkommer enligt gällande bestämmelser endast svenska originalförfattare. Av grundbeloppet om fem öre för hemlån tillfaller 2 1/2 öre författaren som författarpenning, förutsatt att den samlade utlåningen av hans verk uppgår till 500 lån — författarpenning understigande tio kr. utbetalas sålunda ej — och därutöver intill en övre gräns av 50 000 lån. För de boklån, som ligger över sistnämnda gräns reduceras författarpenningen med 60 procent. För verk med fler än tre författare utgår ingen individuell ersättning. Samma regler följs vid bestämningen av den individuella ersättningen till författarna för utnyttjande av referensexemplar. Sedan författarpenningarna utbetalats på grundval av den genom stickprovsundersökningar konstaterade bokutlåningen för varje enskild författare, har styrelsen för Sveriges författarfond att efter eget bestämmande använda fondens återstående behållning, fondens s. k. fria del, till pensioner och understöd åt författare och

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 785.

översättare samt deras efterlevande, till stipendier åt förtjänta författare, översättare och bokillustratörer samt till bidrag till särskilda ändamål berörande litterär verksamhet.

Förutsättningarna för likställighet mellan författare från samtliga nordiska länder beträffande ersättning för bibliotekslån kan från svensk sida icke bedömas förrän frågan övervägts av berörda instanser, närmast styrelsen för Sveriges författarfond.

## **Meddelanden**

### **om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten**

*(Överlämnade av Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Undervisningsministeriet har årligen till sitt förfogande anslag för gästspel av teatrar och regissörer. Av dessa anslag har beviljats understöd även för gästlande teatrar och teaterregissörer inom det i rekommendationen avsedda området.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1964:

I 1964 er det av bevilgningen på kr. 42 000 til nordisk teatersamarbeid stilt kr. 15 000 til rådvelde for Riksteatret til samarbeid med Riksteatern i Sverige. Riksteatret opplyser at kr. 13 790 av dette beløp er anvendt til besøk av Riksteatern i Troms og Nordland fylker.

Riksteatret arbeider med planer om en norsk forestilling (Othello), som skal besøke Nord-Sverige. Det er dessuten planer om en ny turné på samisk, på linje med »Under Karlsvognen», som besøkte Nord-Sverige og Nord-Finland i 1963.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

En del av de medel som sedan ett tiotal år tillbaka från svensk sida anvisats för nordiskt teaterutbyte har regelmässigt använts för verksamhet inom nordkalottområdet. I en framställning från Norrbottens bildningsförbund har emellertid påtalats behovet av ett ökat teatersamarbete inom området bl. a. i form av turnéverksamhet, gästspel av fasta teatrar i grannländerna samt utbyte av gästregissörer. I remissyttrande över fram-

ställningen framhåller teaterrådet, att frågan om hur den framtida verksamheten lämpligen skall utformas och bedrivas bör bli föremål för särskild utredning i samråd med vederbörande i Finland och Norge. Bidrag kommer under budgetåret 1965/66 att anvisas till fortsatt teaterverksamhet.

I övrigt hänvisas till Nordiska kulturkommissionens berättelse, avsnittet om ärenden under sektion III (*Sak C 2*).



## Meddelanden

### om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet

(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Norges regering (Utenriksdepartementet) meddelar den 30 november 1964:

Utenriksdepartementet henviser til de uttalelser som ble avgitt til 12. sesjon og som fortsatt har sin gyldighet<sup>1</sup>.

Saken koordineres av Sverige, som forbereder et møte av lederne for de institusjoner som i første rekke berøres av denne rekommendasjon.

Når det gjelder spørsmålet om et nordisk kultur- og informasjonssenter på USA's vestkyst, er dette tatt opp med den norske ambassade i Washington. Ambassaden har meddelt at det har vært drøftelser mellom kulturutsendingene om saken og forøvrig henvist til at også dette spørsmål koordineres fra svensk side.

Sveriges regering (utrikesdepartementet) meddelar den 18 januari 1965 å Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringars vägnar:

Med anledning av Nordiska rådets rekommendation nr 5/1964 om samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet hölls den 4 januari 1965 ett möte i Stockholm med representanter för samtliga nordiska regeringar. Nedan återges de synpunkter som därvid framfördes på rekommendationen.

Beträffande tanken att upprätta ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra delen av Förenta staterna konstaterades att ett intimt samarbete på de kulturella och upplysningsmässiga områdena redan äger rum mellan de nordiska ambassaderna i Washington samt mellan de konsulära representationerna och andra myndigheter i USA. Även inom andra institutioner, i vilka ett flertal eller samtliga nordiska länder är företrädde

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 371—381.

— exempelvis de nyligen upprättade skandinaviska turistkontoren i New York och Los Angeles, det huvudsakligen från privat amerikansk sida stödda American Scandinavian Foundation och den akademiska sammanslutningen Society for Advancement of Scandinavian studies — arbetas på nordisk basis.

Enighet rådde på mötet om önskemålet att ytterligare koordinera denna upplysningsverksamhet i USA. Det framhölls bl. a. att de tjänstemän på de nordiska representationerna, vilka huvudsakligen eller i stor utsträckning sysslar med kultur- och informationsfrågor, bör mötas mer regelbundet för att samordna de nordiska aspekterna på deras arbete. Å andra sidan påpekades att en större aktivering av det nordiska samarbetet på detta område sannolikt kommer att kräva en viss förstärkning av personalen vid redan bestående institutioner.

Man var också enig om att det mot denna bakgrund saknas förutsättningar att realisera tanken på att upprätta ett gemensamt nordiskt kultur- och informationscentrum i den västra delen av Förenta staterna. I de remissutlåtanden, som inhämtats av de danska, norska och svenska utrikesdepartementen från representationerna i USA, hänvisas till en rad svårigheter av praktisk och annan natur som måste lösas innan ett sådant centrum skulle kunna upprättas. Särskilt pekas på ett institut för att kunna fungera på ett tillfredsställande sätt skulle förutsätta en form av nordisk hemmaorganisation för produktion och distribution av informationsmateriel. Av uttalandena framgår vidare att de medel, som skulle anvisas till ett sådant centrum, med fördel skulle kunna användas för det redan pågående samarbetet mellan de redan existerande instanserna. Från Finlands sida meddelades att frågan hade behandlats på utrikesministeriet i Helsingfors, varvid man hade konstaterat att tillräckliga förutsättningar för att man skulle kunna engagera sig i ett dylikt projekt icke förefanns.

På publikationsverksamhetens område pågår redan, som den kulturella niomannakommittén påpekat i sitt uttalande den 14 januari 1964, ett samarbete som bör kunna fördjupas. Två samnordiska publikationer föreligger utarbetade i manuskript, dels Vegard Slettens skrift om nordiskt samarbete dels en översättning av vissa grundläggande texter om nordiskt samarbete. Båda publikationerna, som grundar sig på initiativ från Nordiska rådet och som kommer att utges genom de nordiska ländernas utrikesdepartement, väntas utkomma under 1965. Det konstaterades i detta sammanhang vidare att förarbetet för samnordiska publikationer ofta är tids- och kostnadskrävande.

På mötet underströks att begreppet publikationsverksamhet bör fattas i vidsträckt bemärkelse och även innefatta produktion av t. ex. film och föredragsverksamhet. Från flera håll hänvisades till upplysningsberedningens yttranden den 9 april 1963, enligt vilket det är rimligt att böcker i princip bör produceras för kommersiell distribution.

Vid mötet konstaterades att en rad samarbetsprojekt har kunnat realiseras eller planeras på andra områden än de av den kulturella niomannakommittén nämnda. En av de mest betydande nordiska samarbetsmanifestationerna blir således det gemensamma framträdandet på världsutställningen i Montreal 1967. Förberedelserna är långt framskridna och arbetet på den gemensamma paviljongen väntas bli påbörjat sommaren 1965. Den preliminära kalkylen visar en total kostnad på 12—15 miljoner kronor.

Det konstaterades vidare att det är önskvärt att de i utlandet arbetande lektorerna i finska och nordiska språk — också av annan nationalitet än nordisk — får tillfälle att delta i kurser och seminarier i sannordiska ämnen. Det uppdrogs åt den svenska representanten att ta kontakt med Föreningen Norden i Sverige för att närmare diskutera möjligheten av sådana för de utomlands arbetande lektorerna anordnade nordiska informationskurser. Det underströks i detta sammanhang även att det nordiska inslaget i för utländska deltagare avsedd kursverksamhet bör ökas.

Slutligen behandlades på mötet del av Nordiska rådets kulturella niomannakommitté i dess utlåtande den 14 januari 1964 väckta förslaget om fortlöpande kontakt mellan nordiska informationsorgan. I likhet med kommittén ifrågasatte de härvarande huruvida den lämpligaste lösningen av detta koordinationsproblem vore upprättandet av en sannordisk nämnd. Där emot rådde enighet om att söka åvägabringa fortlöpande konsultationer i konkreta frågor genom möten mellan ledande personer inom de institutioner, som sysslar med utlandsupplysning, med än mer regelbundna mellanrum än vad nu är fallet.

De remissuttalanden, som inhämtats av de danska, norska och svenska regeringarna bifogas (*se nedan*).

*BILAGA 1***Yttranden i anledning av rekommendation nr 5/1964 om samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet****D a n m a r k****Det danske selskab:**

Af de i nævnte rekommandation anførte forslag er der især tre, som berører Det danske Selskabs virkeområde, nemlig 1) oprettelsen af et fællesskandinavisk institut i Vestamerika, 2) ny, revideret udgave af værket *Scandinavian Democracy*, der udsendtes i 1959 som resultat af et samarbejde mellem Kontoret for kulturelt samkvem med utlandet, Oslo, Svenska Institutet, og Det danske Selskab, 3) Samarbejde mellem ovennævnte tre skandinaviske institutioner om videreførelsen af *Scandinavian American Teachers' SummerSchool*, som indtil nu har været gennemført tre gange af Det danske Selskab alene.

Vedrørende oprettelsen af det fællesskandinaviske kulturinstitut i den vestlige del af USA tillader man sig at henvise til, at Selskabet gennem sin virksomhed i årene 1948—49 og 1951—53 med henholdsvis Chicago og New York som udgangspunkt har hentet talrige beviser for, at der er en betydelig basis for dets arbejde i Amerika. På grund af utilstrækkelige bevillinger måtte Selskabet imidlertid afstå fra en permanent virksomhed i USA. Begge forhold har bragt Det danske Selskab på den tanke, at Selskabet som partner i en fælles-nordisk virksomhed ville kunne formindske de økonomiske krav uden at svække den saglige indsats.

At Det danske Selskab i øjeblikket råder over en bevilling på kr. 140 000,— til etablering af en ny post i udlandet kunne måske danne grundlag for at optage planen til positiv overvejelse. Ganske vist blev denne bevilling i 1962 givet med henblik på et arbejde i udviklingslandene (jfr. tillægsbetænkning for finansåret 1962/63 til lovforslag nr. 34, blad nr. 295, s. 285), og Det danske Selskab foretog en række undersøgelser vedrørende vilkårene for at virke inden for dette område og fik bl. a. lejlighed til at studere en af Udenrigsministeriet udarbejdet rapport fra en studierejse til en række af disse lande. Resultatet af undersøgelserne bragte imidlertid Selskabets styrelse i tvivl om, hvorvidt der i udviklingslandene fandtes de principielle forudsætninger for optagelse af et folkekulturelt oplysningsarbejde i vekselvirkning med det pågældende land. Hertil kom, at der i mellemtiden

blev oprettet et særligt kontor for Danmarks deltagelse i U-landsarbejdet og en højskole for udviklingslandene.

For Det danske Selskab at se ville det herefter for dette være en mere nærliggende opgave at forsyne de nyoprettede danske U-landsinstitutioner med de af Selskabet udarbejdede fremmedsprogede publikationer om social-pædagogiske emner samt tilrettelæggelse af studierejser i Danmark for fag-folk fra udlandet.

På baggrund af en sådan arbejdsdeling ville Det danske Selskab kunne koncentrere sin udlandsvirksomhed om de vestlige lande og i tilfælde af, at der kunne opnås tilladelse til, at den nævnte bevilling på kr. 140 000,— kunne anvendes til genoptagelse af Selskabets for tiden hvilende virksomhed i USA, ville Det danske Selskab være i stand til i samarbejde med Svenska Institutet, Det norske kontor for kulturelt samkvem med udlandet, det tilsvarende finske kontor og den pågældende islandske instans at medvirke til oprettelsen af det foreslåede skandinaviske institut i USA. Det er Selskabets opfattelse, at et årligt tillæg på ca. 60 % til den ovennævnte bevilling ville kunne dække den danske indsats, idet man må anslå den samlede årlige driftsudgift til ca. 100 000 \$. I positivt fald ville Det danske Selskab se det som sin opgave at bidrage til, at et sådant center for skandinavisk kulturarbejde i de midt- og vestamerikanske stater blev baseret på de udsendte personers aktivitet og praktiske udrustning.

Hvad angår værket »Scandinavian Democracy — Development of Democratic Thought and Institutions in Denmark, Norway and Sweden» er dette, som titlen angiver, en ideologisk fremstilling af den demokratiske udvikling i Norden med skildring af de politiske, administrative, økonomiske og kulturelle aspekter af nordisk demokrati. Værket indeholder tillige en udførlig redegørelse for nordisk samarbejde og om Nordens stilling i forhold til omverdenen.

»Scandinavian Democracy» behandler udviklingen i Danmark, Norge og Sverige. På mødet i Nordisk Råds kulturelle udvalg på Hässelby Slot i november 1963 henstilledes det til udgiverne at medtage Finland og Island i en evt. ny udgave.

Værket, der 1959 blev trykt i 3 000 eksemplarer er forlængst helt udsolgt. Med sine 438 sider kostede bogens udarbejdelse og trykning ialt kr. 60 000,—. En ny udgave, der også behandler Finland og Island vil kræve en gennemgribende bearbejdelse af stoffet med tilføjelse af nye kapitler. Indbefattet trykningen vil omkostningerne skønsmæssigt andrage kr. 90 000,—. Heraf måtte Det danske Selskab udrede ca. 30 %, idet Finland og Island næppe vil kunne bidrage på linie med de øvrige udgivere. I tilfælde af, at planen om nyudgave tiltrædes af ministeriet for kulturelle anliggender, ville Selskabet således være henvist til at søge en samlet bevilling på kr. 30 000,—.

Det skandinavisk-amerikanske lærerstævne har været afholdt i 1961, 1963 og 1964 med deltagelse af amerikanske lærere fra folkeskolen, seminarierne

og enkelte universiteter. Det er tilrettelagt således, at det begynder med foredragsrækker og diskussioner på Handelshøjskolen i Aalborg. Her mødes de amerikanske deltagere med skandinaviske kolleger, og dansk skolevæsen behandles i foredrag og gruppearbejde, og der drages amerikanske paralleller. Næste etape følger i Oslo, hvor norske skolefolk gør rede for skolevæsenet i Norge. I Sverige afholdes et kursus i svensk skolevæsen og kultur på Nordisk Institut Biskops Arnö, og arrangementet afsluttes på Krogerup Højskole med foredrag om folkehøjskolen og voksenundervisning i Norden. Da de andre nordiske lande i så høj grad indgår i programmet, ville det være naturligt — og en aflastning for Det danske Selskab — hvis Kulturkontoret i Oslo og Svenska Institutet dækkede honorarerne for de norske og svenske foredragsholdere samt påtog sig stævnets tilrettelægning i Norge og Sverige, således at Det danske Selskab kunne koncentrere sig om det danske program.

Hvis der kunne træffes aftale om et samarbejde mellem de betræffende norske, svenske, finske institutioner og Det danske Selskab om løsningen af de ovenfor anførte tre konkrete opgaver, ville dette givetvis føre til en fortsat frugtbar udbygning af samarbejdet mellem Svenska Institutet, Det norske kontor for kulturelt samkvem med utlandet og Det danske Selskab — i overensstemmelse med rekommandationen fra Nordisk Råd til de nordiske landes regeringer.

København, 28. september 1964

*Folmer Wisti*

#### Dansk ambassade i Washington:

Hvert enkelt af de nordiske lande byder på mange muligheder for amerikanerne og andre til at deltage i korte kurser, sommerskoler etc.

Et foreløbigt behov er efter ambassadens mening oprettelsen af en fælles-nordisk sommerskole for amerikanske studenter, der ønsker at studere Norden som helhed, og ikke blot et enkelt af landene. En sådan skole burde tilrettelægges efter det amerikanske princip:

»A Junior Year Abroad«, således at studenterne ville kunne få »credit« i deres amerikanske læresteder. Der findes for tiden kun een nordisk sommerskole, nemlig ved Oslo Universitet.

Muligheden for oprettelse af sommerskoler i København og Stockholm med henblik på, at amerikanske studenter frit skulle kunne vælge, hvilken af de tre sommerskoler de ville frekventere for et kursus på fire uger, efter hvilket de skulle kunne deltage i et otte dages kursus ved et universitet i de to andre lande, har tidligere været drøftet, bl. a. under møder, som kulturrådgiver Carlo Christensen havde med undervisningsministeriet og Rektor ved Københavns Universitet i sommeren 1959. Rektor udtalte uforbin-

dende, at han var interesseret i en sådan plan, men da det viste sig, at man fra norsk side var bange for, at der ikke ville være tilstrækkelig søgning til at opretholde sommerskole i alle tre lande, er tanken ikke hidtil blevet realiseret.

Tilbage bliver så spørgsmålet, om sommerskolen i Oslo eventuelt kunne omdannes til en nordisk sommerskole med et fakultet hentet fra de fem nordiske lande. En sådan skole ville utvivlsomt have gode muligheder for at eksistere og ville dække et stærkt behov.

#### *Lektoratsvirksomheden*

Som det vil være udenrigsministeriet bekendt, har der tidligere været planer om at udsende danske lektorer til amerikanske universiteter. Disse planer er hidtil strandet på, at der ikke har været de fornødne midler til rådighed.

Spørgsmålet har også været drøftet på nordisk plan, jfr. senest ambassadens indberetning nr. 1869 af 3. september 1958 vedrørende nordisk støtte til oprettelsen af et »Scandinavian Study Center» ved Harvard University. Siden indsendelsen af ovennævnte indberetning har sagen med mellemrum været drøftet mellem ambassaden og Harvard University samt også med direktør Just Lunning i New York, der i det store og hele har været formidleren mellem de nordiske landes ambassader og Universitetet.

Et »Scandinavian Study Center» ved et så anerkendt universitet som Harvard ville formentlig passe ind i rammerne af et kulturelt og undervisningsmæssigt nordisk fremskud i Amerika.

I forbindelse med et »Scandinavian Study Center» kunne arrangeres nordiske konferencer og seminarer.

#### *Publikationsvirksomheden*

Det ville være en naturlig opgave for den nordiske kulturkommission fortsat at yde støtte til udgivelse af moderne nordisk skønlitteratur i engelsk oversættelse (jfr. den overenskomst, som den nordiske kulturkommission har truffet med The University of Wisconsin Press), samt om muligt at udvide støtten til at omfatte klassiske værker. Der bør indledes et snævert samarbejde med nordiske regeringsorganer og andre institutioner om udgivelse af opslagsværker på linie med bøger som »Freedom and Welfare» og »The Nordic Council and Cooperation in Scandinavia». Sådanne værker, der nødvendigvis vil blive dyre at fremstille, kan ikke erstatte de enkelte landes publikationsmateriale, men være et supplement til dette.

#### *Kultur- og informationscentrum i det vestlige Amerika*

Ambassaden vil vende tilbage til dette spørgsmål, når de ambassaden underlagte repræsentationer er hørt i sagen.

Washington, den 17. april 1964

*K. Knuth-Winterfeldt*

**Dansk ambassade i Washington:**

Ved et møde den 16. juli 1964 — — — drøftede man spørgsmålet vedrørende forslaget om oprettelsen af et nordisk kultur- og informationscentrum i det vestlige Amerika. Der blev givet udtryk for — — — at fremfor at oprette et nyt organ i Amerika ville det tjene formålet bedre at udbygge de eksisterende skandinaviske konsulære repræsentationer og informationskontorer med nordisk oplysningsmateriale. Det blev ligeledes anført, at nordisk støtte med utvivlsom fordel kunne gives til andre bestående institutioner, der arbejder med fælles nordisk kultur- og informationsvirksomhed i USA, såsom American-Scandinavian Foundation, der foruden sit hovedkontor i New York har afdelinger i 15 amerikanske byer:

---

Endvidere blev det fremhævet, at støtte til organisationen: »The Society for the Advancement of Scandinavian Studies» utvivlsomt ville vise sig at være lønnende. Denne organisation, der omfatter praktisk talt alle universitetslærere, der er knyttet til de amerikanske universiteters skandinaviske afdelinger, udgiver tidsskriftet: »Scandinavian Studies».

Ambassaden har ikke på indeværende tidspunkt konkrete forslag vedrørende eventuel støtte til disse to organisationer, men det, man navnlig har i tankerne, er støtte til en udvidelse af American-Scandinavian Foundations publikationsvirksomhed samt støtte til begge organisationers foredragsvirksomhed.

---

Washington, den 29. juli 1964

P. a. v.

*Carlo Christensen*

**Dansk ambassade i Washington:**

Ambassaden har nu modtaget udtalelser fra generalkonsulaterne i Chicago, Los Angeles, New York og San Francisco samt Informationskontoret i New York vedrørende det på Nordisk Råds 12. mødesamling i Stockholm i februar stillede forslag om samarbejde mellem danske, norske og svenske institutioner for kulturel oplysning i udlandet.

Der er almindelig tilslutning til det synspunkt, at det formentlig, fremfor oprettelse af et nyt organ til udbredelse af kendskabet til de nordiske lande, vil være en bedre løsning at udbygge de allerede eksisterende skandinaviske kanaler til varetagelse af de pågældende opgaver. Ambassaden er enig i dette samt i betydningen af intensivering af det igangværende ret omfattende samarbejde såvel mellem de nordiske landes officielle repræsentationer i USA indbyrdes som mellem disse og andre organer, der arbejder med nordisk oplysningsvirksomhed — det være sig turistkontorer,



SAS eller institutioner som American Scandinavian Foundation og The Society for the Advancement of Scandinavian Studies.

En udvidelse af et sådant samarbejde kan imidlertid kun forventes at ville give de tilstræbte resultater, såfremt det nødvendige publikations-, films- og andet materiale — på national eller nordisk basis — er til rådighed.

Det vil yderligere være anbefalelsesværdigt, at der finder en udvidelse af lektoratsvirksomheden i USA sted, samt at der om muligt engageres lærerkræfter, hvis område dækker de skandinaviske lande.

Såvidt ambassaden bekendt, gives der ikke i øjeblikket tilskud fra dansk side til denne virksomhed i USA, men derimod fra norsk og svensk side. De universitetslærere, der er knyttet til amerikanske lærestalter med dansk sprog, litteratur, historie etc. som fagområde, er såvidt vides aflønnet fuldt ud af vedkommende lærestalter.

Det vil selvsagt i givet fald komme til at dreje sig om betydelige midler til udvidelse af det nordiske kulturelle informationsarbejde i USA, men ved at følge en fremgangsmåde som den her antydede vil man til gengæld spare udgifterne til oprettelse af et selvstændigt skandinavisk kulturcenter i Amerika, for hvilket der i så fald ikke vil være behov.

Som en foreløbig begyndelse burde man formentlig fra Nordisk Råds side koncentrere sig om f.eks. fælles nordisk publikations- og filmmateriale og stille dette til rådighed i et sådant omfang, at det vil være muligt for de skandinaviske repræsentationer i USA at imødekomme forespørgsler, som det måtte være i skandinavisk interesse at stille sig velvilligt overfor.

I sin oven citerede indberetning omtalte ambassaden, at den svenske kulturattaché under et besøg på vestkysten ville spørge professor Walter Johnson, Department of Scandinavia, University of Washington, Seattle, og med denne drøfte spørgsmålet om, hvorvidt denne organisation ville kunne bistå i bestræbelserne for en udvidelse af et fælles skandinavisk kultur- og informationsfremstød i USA. Professor Johnson gav under samtalen udtryk for interesse for tanken, men så sig ikke i stand til at stille egentlige forslag, idet han dog anførte, at det ville være af stor betydning for institutionen, om f.eks. de nordiske lande kunne aftage et vist antal eksemplarer af tidsskriftet »Scandinavian Studies«, der udgives af institutionen. Ved på denne måde økonomisk at støtte tidsskriftet, ville de nordiske lande kunne medvirke dels til, at det kunne gøres mere indholdsrigt, end det er i øjeblikket, og dels til at det kunne nå ud til en større gruppe af institutioner og enkeltpersoner. Det er ambassadens indtryk, at den svenske ambassade vil indberette mere udførligt til de svenske myndigheder om dette spørgsmål.

Washington, den 2. november 1964

*K. Knuth-Winterfeldt*

### Dansk ambassade i Paris:

Inden for det kulturelle oplysningsarbejde for så vidt angår Frankrig har der i de senere år fundet nogle fælles nordiske arrangementer sted. Af disse er der særlig grund til at fremhæve en i december 1958 til marts 1959 afholdt udstilling »Formes Scandinaves» på Musée des Arts Décoratifs i Paris. Der var for at gennemføre dette arrangement, som var ret omfattende, etableret et snævert samarbejde dels mellem kunstindustriorganisationerne i de fem nordiske lande, dels mellem de fem nordiske landes herværende ambassaders kulturafdelinger.

Udstillingen »Formes Scandinaves» blev særdeles vel modtaget af pressen, og der er ingen tvivl om, at den har givet resultater for samtlige nordiske lande.

Selv om der ikke i årene siden 1958/59 har været tilsvarende fælles nordiske arrangementer, har de fem landes herværende ambassaders presse- og kulturrådgivere, der alle står i venskabelig forbindelse, jævnligt mødtes, når der var anledning til at diskutere emner af fælles interesse.

Også om udsendelsen af publikationer af fælles nordisk interesse, som f.eks. »Freedom and Welfare», »L'Habitation dans les Pays Nordiques» og dr. Erica Simons disputats, har man samarbejdet.

Endelig bør det anføres, at der for så vidt angår Bibliothèque Nordique, der som det vil vides hører under det franske universitetsbibliotek Sainte-Geneviève, består et nordisk samarbejde, idet de udsendte bibliotekarer efter tur, som regel for en to-årig periode, hentes fra Danmark, Norge, Sverige og Finland.

I de senere år er der også indledt et samarbejde med Island, men der synes endnu ikke at være tale om udsendelse af bibliotekarer fra dette land.

Hvad specielt de i den omtalte rekommandation fremhævede områder angår, ønsker ambassaden at fremsætte følgende bemærkninger: Der findes ved en række franske universiteter lektorposter i dansk, norsk, svensk og, i begrænset omfang, i finsk og islandsk.

Danmark har sådanne lektorater i dansk sprog og litteratur ved universiteterne i Paris, Strasbourg, Nancy, Caen og Poitiers; alle disse poster er beklædt af udsendte lektorer, der er udvalgt af Lektoratsudvalget. Endvidere er Det danske Selskabs udsending i Lyon ulønnet lektor ved universitetet i denne by, og også ved universitetet i Clermont-Ferrand er der organiseret en undervisning i dansk af en derboende dansk dame.

Da undervisningen i dansk ved de nævnte universiteter mere er af sproglig end kulturhistorisk art, vil en ændring i den bestående ordning næppe være ønskelig. De nordiske sprog er, ikke mindst hvad udtalen angår, så forskellige, at den rent sproglige undervisning kun med virkelig fordel kan varetages af udsendte akademikere fra det pågældende land eller eventu-

elt en fransk lektor, der er specialist i det pågældende sprog. Selv om professoren i skandinaviske sprog og litteratur ved Paris' universitet underviser i alle de skandinaviske sprog, modtager han selvsagt i dette arbejde værdifuld støtte fra de udsendte lektorer fra de skandinaviske lande.

Såfremt man derfor som et led i et fælles nordisk oplysningsarbejde skulle ønske at oprette »nordiske lektorater» måtte sådanne embeders indehavere koncentrere sig om en mere teoretisk behandling af fælles nordiske emner. Denne opfattelse deles fuldt ud af professor Gravier, med hvem presse- og kulturattachéen ved flere lejligheder har drøftet dette spørgsmål.

Sammenfattende kan ambassadens opfattelse vedrørende et fælles nordisk samarbejde om kursus- og lektoratsvirksomheden resumeres derhen, at den bestående ordning bør opretholdes for så vidt angår lektorernes undervisning, som den nu finder sted, d. v. s. med overvejende vægt lagt på det sproglige, men at kurser og lektorposter i nordisk kulturhistorie meget vel kunne tænkes oprettet som et værdifuldt supplement.

Hvad publikationsvirksomheden angår, har der hidtil kun været tale om et beskednere samarbejde, og ambassaden mener for sit vedkommende, at den oplysningsvirksomhed, der udfoldes fra hvert enkelt af de nordiske landes side, er værdifuld, idet en lang række emner inden for netop dette område med størst fordel kan behandles i nationalt udsendte publikationer. Da imidlertid de nordiske lande er bundet sammen med talrige bånd og gennem hele deres historiske udvikling hører snævert sammen, ville en fælles nordisk publikationsvirksomhed formentlig være på sin plads ved behandlingen af emner, det vil være naturligt at se under en nordisk synsvinkel.

---

Paris, den 12. juni 1964

P. a. v.

*Mogens Hermansen*

#### Dansk ambassade i Bonn:

— — — tillader ambassaden sig indledende at bemærke, at der antagelig i forbundsrepublikken Tyskland udføres et mere omfattende oplysningsarbejde om nordisk fællesskab, end det i almindelighed er kendt. Eksempelvis har det folkeoplysende tidsskrift »Das Parlament» (oplag 100 000 eksemplarer) udsendt fyldige særnumre om de nordiske lande, og i disse er dette samarbejde blevet udførligt omtalt, i særnummeret om Danmark 21. september 1960 . . . . .

Til orientering om omfanget af oplysningsarbejdet om nordisk fællesskab kan det nævnes, at den finske handelsrepræsentation fornyligt til

pressen har udsendt vedlagte artikel om Nordisk Råd (Berichte aus Finnland Nr. 9:64), og at den svenske ambassade har truffet aftale om orientering om nordisk samarbejde til deltagerne i tyske journalistkursus.

I øvrigt er det nordiske fællesskab kommet til udtryk i adskillige tyske publikationer, således f. eks. »Skandinavische Erzähler von Andersen bis Strindberg», Schünemann Verlag Bremen, 1960, 648 s., og »Skandinavische Geisteswelt», Holle Verlag, Darmstadt, 1954, 340 s. Det kan tilføjes, at de engelsksprogede værker om nordiske forhold »Freedom and Welfare», 1953, »Scandinavian adult education», 1949 og 1953 og »Social Welfare in Scandinavia» 1953 ikke foreligger med tysk tekst.

Ligeledes turde samarbejdet mellem de nordiske landes herværende diplomatiske repræsentationer være mere omfattende, end det er kendt. Lejlighedsvis når aktuelle opgaver foreligger, antager det et øget omfang som f. eks. under oplysningsarbejdet om EFTA i denne organisations første år. Samarbejdet foregår sædvanligvis på kollegialt niveau, blandt missionscheferne indbyrdes, blandt handelsafdelingernes ledere etc. Sidst har presse- og kulturattachéerne samlet deltaget i de herværende, i øvrigt ikke særlig omfattende tysk-nordiske organisationers årsmøde.

Vanskelighederne ved et institutionelt nordisk samarbejde blev beklageligt demonstreret den 1. april d. å. ved ophævelsen af de nordiske landes turistforeningers fælleskontor i forbundsrepublikken. Denne for nordisk samarbejde uden for Norden bitre erfaring gør det nærliggende at tøve med forslag om tilvejebringelse af nye fællesnordiske institutioner og i stedet at nævne konventionelle muligheder for et sådant oplysningsarbejde, som vil kunne udføres for overkommelige midler, og som er egnet til at løse de opgaver, der omtales i rekommandationen fra Nordisk Råds 12. mødesamling om forøget information til udlandet om Norden.

Et oplysningsarbejde om nordisk fællesskab synes fortrinsvis med fordel at kunne fremhæve sådanne dele af dette, som er mindst kendt i udlandet. For forbundsrepublikken Tysklands vedkommende turde dette eksempelvis være de nordiske udenrigsministres halvårlige konferencer, der i så overordentlig grad er egnet til udadtil at karakterisere nordisk samarbejde, og det detaljerede fællesskab, der kommer til udtryk i Foreningen Nordens aktivitet, fælles nordiske brancheorganisationer etc.

Såfremt de nordiske udenrigsministre måtte være villige hertil, vil et oplysningsarbejde om deres fælles møder kunne foretages, således at eksempelvis et af de tyske fjernsyn indbydes til en samtale med udenrigsministrene efter afslutningen af deres næste møde. På basis af de ved en sådan fjernsynsudsendelse indsamlede erfaringer vil tilsvarende samtaler med presse, radio og fjernsyn kunne arrangeres i forbindelse med fremtidige møder.

Ligeledes vil udenlandsk presse, radio og fjernsyn kunne indbydes til *en mødesamling i Nordisk Råd* og herunder specielt til samtale med deltagerne i dette.

I denne forbindelse henledes opmærksomheden på muligheden af, at samtaler med henholdsvis udenrigsministrene og Nordisk Råds medlemmer kan indgå i et ordinært journalistbesøg, således at det land, i hvilket udenrigsministerkonferencen eller Nordisk Råds møde afholdes, afsætter en dag af et journalistbesøg til disse samtaler.

De af de respektive udenrigsministeriers presse- og informationsafdelinger forberedte brochurer dels om nordisk samarbejde og dels specielt om lovgivningsarbejdet kan blive et værdifuldt led i det samlede oplysningsarbejde, til hvis udførelse der kun foreligger lidet materiale på tysk, og kan muligvis suppleres med *en folder* af samme art som udenrigsministeriets om Grønland og om Færøerne.

En *vandreudstilling* om Norden vil kunne indgå i oplysningsarbejdet. Den kan være primitiv (fotografier, plancher etc.) til anbringelse i korridorer i skoler eller sammensættes på et højt kulturelt niveau til anbringelse i tyske museer.

Som det er ministeriet bekendt, ønskede en central folkeoplysende organisation for egen regning at versionere filmen »Noget om Norden» — — — for at bruge den som led i et oplysningsarbejde om europæisk fællesskab. Forhandlingerne, herunder om det til en versionering fornødne tekniske materiale, trak imidlertid så meget i langdrag, at organisationen frygtede, at en ny europæisk markedssituation måtte gøre filmen forældet, før en tysk version kunne foreligge — — — »Noget om Norden» var både underholdende og instruktiv, og en tilsvarende ny filmisk demonstration af fællesskabet i Norden vil kunne have en bredere basis ved udover fælles sociale goder at omtale rettigheder i henhold til anden lovgivning m. m.

En film om nordisk fællesskab vil kunne indgå i ambassadens depot (hvis film i 1963 blev set af i alt 900 000 personer) og den vil tillige kunne udlånes af de andre herværende nordiske repræsentationers filmtjenester, ligesom Det danske Selskabs udsending i Dortmund vil kunne gøre brug af den.

Med oplysningsmateriale som ovenfor nævnt vil det være muligt at aktivere *foredragsvirksomheden* om nordisk fællesskab. Flere af deltagerne i ambassadens foredragstjeneste kan antages at ville optage emnet blandt deres foredrag, såfremt de råder over fornødent, for dem egnet materiale. Også de andre herværende repræsentationers foredragsforbindelser, Det Danske Selskabs udsending, talere i de ovennævnte tysk-nordiske organisationer m. fl. kan ventes at ville gøre brug af materialet.

I denne forbindelse nævnes muligheden af en fremstilling af en egnet dias-serie med tilhørende udførlig tekst, således at denne i sig selv er et foredrag.

De nordiske landes *lektorer* holder lejlighedsvis foredrag udover deres forelæsninger og med rådighed over egnet materiale, er de sikkert villige til også lejlighedsvis at tale om nordisk fællesskab.

De herværende, finske, norske og svenske diplomatiske repræsentationer samler årligt de udsendte lektorer (den svenske ambassade lejlighedsvis tillige tyske lektorer i svensk) til en konference, og de er enedes om at søge disse konferencer tidsmæssigt koordineret, således at der vil være mulighed for et fælles møde med samtlige disse lektorer som deltagere. En sådan lektorkonference vil eksempelvis kunne organiseres således, at hver repræsentation for sig samler sine lektorer den ene dag, hvorefter de den næste dag samlet orienteres om nordisk fællesskab, hvorunder der også kunne holdes et foredrag med specielt henblik på lektorernes særlige arbejdsområde.

---

I forbindelse med ministeriets skrivelse har ambassaden med redaktøren af »Das Parlament» drøftet muligheden for udsendelse af et *særnummer* om nordisk fællesskab. Det er redaktørens opfattelse, at emnet har været så udførligt behandlet i særnumrene om de enkelte nordiske lande, at der ikke vil være tilstrækkeligt materiale til et særnummer alene herom. Derimod vil tidsskriftet gerne bringe en stor artikel, der placerer Nordisk Råd, dets sammensætning, dets funktion og dets resultater *i forhold til Europarådet og andre overstatslige parlamentariske råd i Europa*.

---

Samtalen med redaktøren af »Das Parlament» bekræftede en jævnlig erfaring fra oplysningsarbejdet, hvorefter det også i det foreliggende tilfælde er opgaven at se det nordiske fællesskab ude fra og med udlandets øjne. Meget muligt kan den til løsning af det foreliggende oplysningsarbejde bedst egnede film eller skriftlige fremstilling mest formålstjenligt *overlades en udlænding* i form af en beretning om en oplevelse af et for den pågældende hidtil ukendt omfattende nordisk fællesskab. Om så ønskes søger de herværende nordiske presse- og kulturattachéer gerne i fællesskab at udse hertil egnede forfattere af henholdsvis filmtekster og skriftlige fremstillinger.

Presse- og kulturattachéerne er enige om de ovenfor anførte synspunkter og er tillige enige om frem for alt at henstille, at en til oplysningsarbejdet om nordisk fællesskab egnet film søges fremstillet. En sådan film kan anses for at ville være et særdeles værdifuldt led i oplysningsarbejdet.

Bonn, den 13. maj 1964

*H. Hvass*

Dansk ambassade i Ottawa:

---

Som bekendt har Det danske Selskab ikke nogen repræsentant i Canada, og det samme gælder Svenska Institutet. Det norske udenrigsdepartements

kontor for kulturelt samkvem med udlandet har for så vidt en repræsentant i Canada, som kulturelle opgaver varetages af presseattachéen ved den henværende norske ambassade. Der er således ikke nogen baggrund for at tale om et nordisk samarbejde vedrørende informationsvirksomheden i Canada inden for de i rekommandationen nævnte rammer. Der er ikke for tiden udsendt nordiske lektorer til Canada. Danmark og Norge råder ikke over stipendier til canadiere, der ønsker at studere i Norden, hvorimod der i Montreal findes en Canadian-Scandinavian Foundation, som hvert år uddele enkelte stipendier; i indeværende år således et stipendium fra Svenska Institutet til otte måneders studium i Sverige og et andet fra Sweden-America Foundation, ligeledes til otte måneders studium i Sverige. Endvidere tilbydes der stipendier til deltagelse i International Summer School ved universitetet i Oslo.

Noget egentligt nordisk samarbejde på informationsvirksomhedens område er der således ikke store muligheder for at etablere. Det kan dog nævnes, at de fem nordiske ambassader i 1960 i fællesskab udsendte værket »The Nordic Council and Co-operation in Scandinavia». Det siger sig selv, at stipendier til studieophold i Norden, boggaver og udsendte lektorer ville blive modtaget med taknemmelighed og utvivlsomt stimulere Canada Council's interesse i at fremme det kulturelle samkvem med Norden gennem tilsvarende manifestationer herfra. Brochurer og i det hele taget oplysningsmateriale om Norden og det nordiske samarbejde vil utvivlsomt være af interesse for de talrige skolebørn, studerende og lærere, som daglig henvender sig til de nordiske ambassader i Ottawa. I denne forbindelse kan det nævnes, at filmen »Something about Scandinavia» hører til de mest efterspurgte i ambassadens filmsarkiv. Af de forespørgsler, som ambassaden modtager, fremgår det i øvrigt, at visse canadiske skolebøger arbejder med det geografiske område »Finno-Scandia» som et hele. Den fornødne koordination af fordelingen af fælles nordisk materiale til undgåelse af dobbeltekspeditioner vil i givet fald næppe frembyde vanskeligheder. Der er endelig grund til at minde om, at interessen for Norden som helhed må antages at ville blive kraftigt stimuleret gennem Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges deltagelse med en fælles pavillon i verdensudstillingen i Montreal i 1967.

Omindet det måske ligger lidt i periferien af den foreliggende anledning, vil jeg gerne benytte denne til at pege på en fællesnordisk opgave inden for informationsarbejdet i udlandet, som efter min mening frembyder mere end almindelig interesse, nemlig fremstillingen af en à-jour-ført, autoritativ, nordisk dokumentarfilm om Vikingerne. Ikke alene i Nordamerika, men overalt i udlandet vil der utvivlsomt være interesse for en bred fremstilling af denne periode i Nordens historie, i hvilken de nordiske folk i højere grad end det nogensinde siden har været tilfældet, satte deres præg, på godt og på ondt, på den vestlige verden. I katalogerne over de danske

kortfilm har jeg kun fundet »Nordens arkæologi» og »Vikingskibene i Roskilde Fjord», der behandler dette emne. Hvilke film, der måtte foreligge fra de øvrige nordiske lande, er mig ikke bekendt. Vikingetiden er et emne, som i særlig grad kalder på en nordisk fremstilling, hvortil kommer, at det righoldige materiale, der findes i de fem landes museer selv sagt i særlig grad vil kunne udnyttes med filmen som medium. De nyeste fund, f. eks. Roskilde Fjord (og andetsteds i Danmark), i Grønland og i Newfoundland er endnu ganske ukendte af offentligheden i udlandet. Måske vil det anbefale sig at fremstille en Vikingefilm i to eller tre let varierende udgaver, således at den engelsksprogede lægger vægt på fundene i Grønland, Newfoundland, England og Irland, den fransksprogede derimod på Vikingernes færden i Normandiet o. s. v. En Vikingefilm vil frembyde særlig interesse derigennem, at den samtidig skildrer en enestående periode i Nordens fælles historie og et afsnit af det pågældende fremmede lands historie. For Nordamerikas vedkommende ville en Vikingefilm have den særlige interesse, at den kunne yde et populært bidrag til den altid aktuelle diskussion om præ-columbianske opdagelser af det nordamerikanske kontinent. Rigtigt fremstillet ville filmen i samme grad kunne fængsle skolebørn og voksne.

Ottawa, den 24. september 1964

*John Knox*

#### Dansk generalkonsulat i New York:

Efter forudgående aftale har generalkonsulatet fra informationskontoret modtaget en genpart af sidstnævntes besvarelse af 23. september 1964 af ambassadens skrivelse af 29. juli 1964. Generalkonsulatet er enig med informationskontoret i, at man bør lægge vægt på at fremme det igangværende kulturelle samarbejde mellem de skandinaviske repræsentationer i USA fremfor at stille imod oprettelse af en yderligere institution, og man kan ganske tilslutte sig de af informationskontoret i denne forbindelse anførte argumenter.

---

En dygtig foredragsholder vil kunne aflaste såvel generalkonsulatet som informationskontoret betydeligt og samtidig bidrage til udbredelse af kendskabet til dansk kulturliv.

København, den 1. oktober 1964

*Viggo Jensen*



**Dansk generalkonsulat i Los Angeles:**

Generalkonsulatet kan være enig i, at der er behov for en udvidelse af den danske og i det hele taget den nordiske kultur formidling og informationsvirksomhed på Amerikas vestkyst. Midler, personale m. v. har længe været savnet til fremme af dette formål.

Da mange også her på vestkysten synes at behandle Norden som en enhed, kan den tanke ligge nær, at man også af økonomiske grunde lod denne kultur- og informationsvirksomhed formidle gennem et fælles-nordisk organ. På et begrænset område som turismen kan en sådan fælles-nordisk indsats være rationel, alt så længe der ikke er et økonomisk grundlag for et nationalt kontor af tilsvarende art. Det skandinaviske turistkontor i Los Angeles har i det store og hele løst sin opgave tilfredsstillende og har været af værdi for og en aflastning af generalkonsulatet. I denne forbindelse kan også nævnes det informationsarbejde, som udføres af SAS som en mindre del af det kommercielt-økonomisk begrundede samarbejde, der udføres inden for flyvningen, til løsningen af en opgave, som af økonomiske grunde ellers næppe ville kunne gennemføres på en ren national basis. Men for repræsentationen at se er informationsvirksomhedens primære formål fra dansk side at fremhæve Danmarks egen profil i USA eventuelt på en nordisk baggrund og at gøre befolkningen her sig Danmarks særpræg bevidst og kun i anden række at lade dette optage i et nordisk integreret billede.

Dette formål tilgodeses bedst inden for de bestående repræsentationsrammer fremfor gennem et nordisk fælles-organ, der vanskeligt vil kunne være orienteret om udviklingen m.v. i samtlige nordiske lande, og som på visse områder næppe vil besidde den samme kundskab som repræsentationerne.

Generalkonsulatet finder derfor, at man hellere må bruge flere midler til at udbygge det eksisterende apparat og på dette grundlag efter mulighed og behov at etablere mellem de skandinaviske repræsentationer det nødvendige samarbejde.

Med hensyn til de andre emner, som er behandlet i ambassadens indberetning nr. 699 af 17. april 1964, ville generalkonsulatet for sit vedkommende gerne fremhæve ønskeligheden af, at planer gennemføres til at udsende danske lektorer til vest-amerikanske universiteter.

Los Angeles, den 2. oktober 1964

*A. C. Karsten*

**Dansk generalkonsulat i Chicago:**

I besvarelse af ambassadens oven citerede skrivelser skal generalkonsulatet indledningsvis bemærke, at afvejningen af, om etableringen af et nordisk kultur- og informationscenter i det vestlige USA bør foretrækkes fremfor en styrkelse af de eksisterende skandinaviske konsulære repræsentatio-

ner og informationskontorers effektivitet som formidlere af det nordiske samarbejde, forudsætter et kendskab til behovet for et sådant kultur- og informationscenter, som nærværende repræsentation på grund af sin distriktsafgrænsning ikke besidder.

Generalkonsulatets bemærkninger kan således alene angå forholdene i de midtvestlige stater, hvor der for så vidt angår de udsendte danske, norske og svenske konsulære, repræsentationer i Chicago gør sig den omstændighed gældende, at de to førstnævnte ligger i samme bygning, det svenske i huset lige overfor. Denne placering betyder, at de tre repræsentationer, hvis embedsmænd i øvrigt er i næsten daglig kontakt med hinanden, samtidig med at bevare deres nationale identitet, over for den besøgende, der retter forespørgsel til dem med henblik på turistbesøg eller studier i Skandinavien, kommer til i praksis at virke bogstavelig talt som en enhed eller et fælleskontor.

En lignende understregning over for befolkningen i Midtvesten af praktisk skandinavisk samarbejde og enhed er i høj grad opnået gennem de i 1962 og 1964 gennemførte fremstød i stor målestok i et af Chicagos førende stormagasiner, Carson Pirie Scott & Co., hvor skandinaviske produkter udstilledes side om side, og hvor kunsthåndværkere fra såvel Danmark som Finland, Norge og Sverige kunne ses arbejde, ligesom stormagasinet vægge og udstillingsvinduer var dekoreret med plakater og kunsthåndværk fra de fire nævnte lande.

Som et andet initiativ, der for nylig på det praktiske felt har medvirket til at understrege det fællesnordiske præg, bør nævnes åbningen i april d. å. af den direkte SAS-rute mellem Chicago og København; en begivenhed, der blev gjort til genstand for omfattende presseomtale, og som utvivlsomt i høj grad har stimuleret interessen for og øget kendskabet til de nordiske lande.

Selv om generalkonsulatet som ovenfor nævnt mangler forudsætningerne for at bedømme behovet for et nordisk kultur- og informationscenter i det vestlige USA, kan man dog i denne forbindelse ikke undlade at anføre, at det formentlig, såfremt oprettelsen af et sådant center i USA viste sig finansielt gennemførlig, burde overvejes nøje, om placeringen burde være i det vestlige USA eller i Midtvesten, der med sin betydelige befolkningsmængde (ca. 60 millioner) og sin traditionelt stærke, etniske tilknytning til Skandinavien, hvorfra så mange af områdets beboere stammer, i mange måder måtte synes at kunne give et sådant center gunstige vilkår.

Principielt må generalkonsulatet i øvrigt under hensyntagen til afstande og befolkningstal i USA være af den opfattelse, at de særdeles betydelige investeringer, som etablering og drift af et sådant center, det være sig i det vestlige eller midtvestlige USA ville kræve, formentlig med bredere, omend måske mere overfladisk virkning ville kunne anvendes til at stille flere films, brochurer og lignende, behandlende de enkelte skandinaviske lande og Norden i almindelighed, til disposition for de nordiske ambassaders kulturaf-

delinger, informationskontorerne samt de udsendte og honorære konsulære repræsentationer.

Chicago, den 5. oktober 1964

*H. J. Assing*

fg. generalkonsul

#### Dansk generalkonsulat i San Francisco:

I besvarelse af det i ambassadens oven citerede skrivelse rejste spørgsmål om et nordisk kultur- og informationscenter i det vestlige Amerika tillader generalkonsulatet sig herved at indberette, at man kan tilslutte sig den opfattelse, som såvel udenrigsministeriet som ambassaden har givet udtryk for, og hvorefter der i stedet for oprettelse af et — — —.

Generalkonsulatet er ligeledes enig i, at det i sagens interesse vil kunne være hensigtsmæssigt med en udvidet nordisk støtte til American-Scandinavian Foundation, og man kan i denne forbindelse anføre, at denne organisations California Chapter i sin tid var særdeles virksom ved oprettelsen af Department of Scandinavian ved University of California i Berkeley. Endvidere gøres opmærksom på, at de nordiske lande for nylig har oprettet et fælles turistkontor i Los Angeles med informatoriske opgaver.

Generalkonsulatet har i øvrigt bemærket sig indholdet af ambassadens indberetninger til udenrigsministeriet i ovennævnte sag af henholdsvis 17. april og 29. juli 1964, hvis indhold man kan tilslutte sig. Hvad særligt angår lektoratsvirksomheden kan anføres, at den danskfødte cand. mag. Børge G. Madsen, der senere er blevet amerikansk statsborger, beklæder et professorat ved Department of Scandinavian ved University of California.

Det herværende norske generalkonsulat er ikke blevet anmodet om en udtalelse i anledning af Nordisk Råds vedtagelse om et samarbejde mellem de skandinaviske institutioner for kulturel oplysning i udlandet. Den norske repræsentation har imidlertid for nylig over for udenrigsministeriet i Oslo rejst spørgsmål om udsendelse af en vicekonsul, som skulle tage sig af informationsarbejdet.

Det herværende svenske generalkonsulat har fået forelagt Nordisk Råds omhandlede rekommandation, men vil først tage stilling hertil, når generalkonsulen i september måned vender tilbage fra orlov i Sverige. Den fungerende generalkonsul har dog underhånden oplyst, at indstillingen utvivlsomt vil være, at der ikke er basis for at oprette et nyt organ i veststaterne. Det svenske generalkonsulat fik for et års tid siden tildelt en særlig uddannet »Information Officer«, hvilken ordning man bl. a. med henvisning til Nordisk Råds førnævnte rekommandation vil søge opretholdt.

San Francisco, den 15. august 1964

*P. Von der Hude*

**Danish information office, New York:**

En udbygning og stimulering af det igangværende samarbejde mellem de skandinaviske ambassaders kulturrådgivere og mellem de skandinaviske konsulære repræsentationer og informationskontorer bør efter Informationskontorets opfattelse foretrækkes for en ny institution, der — efter de foreløbige planer — ikke vil blive etableret på homogen basis og følgelig fra starten være belastet med organisatoriske problemer, først og fremmest med hensyn til rapport- og kommandoforhold.

For yderligere at effektivisere det igangværende arbejde synes der ikke så meget at være behov for nye institutioner eller for en geografisk spredning af et evt. udvidet personale som for at få større midler og mere materiale til rådighed, samt i nødvendigt omfang at få udvidet medarbejderstabene ved bestående institutioner. Behovet på disse områder vil år frem i tiden givet kunne imødekommes for færre midler, end hvad der må skønnes nødvendigt at investere i en ny institution, hvis effektivitet, som ovenfor anført, fra starten vil være problematisk.

På baggrund af ovenstående synes Det Danske Selskabs rolle begrænset til evt. levering af forskellige publikationer.

Det kan anføres, at Informationskontoret har udmærket forbindelse med de øvrige skandinaviske informationskontorer i New York, specielt med henblik på oplysningsarbejdet om de årlige Holiday Courses, Scandinavian Seminars, Det Danske Selskabs sommerkurser i Aalborg og Holte, International Vacation Courses and Study Tours (Dr. Manniche), International People's College i Helsingør og American Field Service.

Informationskontoret er medlem af et syvmandsudvalg, »The Scandinavian Advisory Committee», som drøfter og arrangerer rejser til og besøg i Skandinavien for repræsentanter for presse, radio m. v., f. eks. i forbindelse med Ballet- og Musik-Festivalen og Scandinavian Design Cavalcade. Dette udvalg har virket i adskillige år og består af repræsentanter for de danske, norske og svenske informations- og turistkontorer samt Finlands turistchef i New York.

Lederen af Informationskontoret deltager også lejlighedsvis i møder i »Scandinavian Travel Commission».

Spørgsmålet om fælles nordiske publikationer har med mellemrum været drøftet, sidst ved et møde, som American-Scandinavian Foundation havde arrangeret for de skandinaviske informations- og turistkontorers repræsentanter den 17. marts 1964. Nævnte Foundation havde plan om en skandinavisk folder til fælles brug primært om det nordiske samarbejde, men også med afsnit om de enkelte lande. Man foreslog, at mansuskriptet burde gennemses af de respektive kontorer, men har siden intet hørt om planen.

De i Udenrigsministeriets Presse- og Informationsafdelings notat af 12.

februar 1964 bebudede to brochurer synes at ville imødekomme det uttalte behov, der er for oplysning om det nordiske samarbejde, og oplysning om de enkelte lande er raison d'être for de bestående informationskontorer.

Foranstående behøver naturligvis ikke at afskære f. eks. American-Scandinavian Foundation fra evt. fremtidig støtte til selskabets publikationsvirksomhed.

Informationskontoret kan i princippet tiltræde de synspunkter, der er anført i ambassadens indberetning nr. 699 af 17. april 1964 og nr. 1280 af 29. juli 1964 vedrørende kursus- og lektoratvirksomhed.

New York, den 28. september 1964

*Arne Christiansen*

## N o r g e

### Norske ambassade i Washington:

Den norske kulturråd, dr. Erling Christophersen, den svenske kulturattaché, Nils-Gustav Hildeman, den danske kultur- og informasjonsutsending, Carlo Christensen, og undertegnede har i løpet av sommeren og høsten hatt kontakt om spørsmålet.

Det var fra begynnelsen av enighet om at det burde innhentes nærmere opplysninger om saken, bl. a. fra de respektive lands konsulater og generalkonsulater i området og fra forskjellige amerikansk-skandinaviske institusjoner. Det ville formodentlig også vært ønskelig med en meningsutveksling om spørsmålet med de nordiske lands eksport- og reiselivsorganisasjoner m. fl.

Den svenske kulturattaché hadde i sommer anledning til å forete en studiereise til angjeldende områder og påtok seg herunder å sondere stemningen for det foreslåtte tiltak.

På grunnlag av de samtaler og den brevveksling som har vært ført, skal en nedenfor få gjengi Ambassadens syn på det foreslåtte tiltak, at syn som såvidt en forstår, i det vesentlige deles av de herværende øvrige skandinaviske ambassader.

Samtlige nordiske ambassader har understreket behovet for en utvidet informasjonsvirksomhet fra de enkelte lands side i De forente staters vestre områder, en del av USA som økonomisk og politisk stadig får større betydning. En har herunder fremhevet ønskeligheten og nytten av en koordinering av en slik virksomhet og de fordeler dette ville innebære for de nordiske land som helhet såvel som for de enkelte stater. En er oppmerksom på den naturlige samfølelse som finnes blant amerikanere av nordisk opprinnelse og på det faktum at en fra amerikansk side i stor utstrekning oppfatter de nordiske land som en helhet. Det skulle således i og for seg være en rimelig

tanke å gi dette og behovet for utvidet informasjonsvirksomhet fra de nordiske lands side i USA uttrykk i et nordisk kultur- og informasjonsentrum.

Når en likevel på det nåværende tidspunkt nærer tvil om hensiktsmessigheten av å opprette et slikt nordisk kultur- og informasjonsentrum, har det flere årsaker.

For det første finner en det betenkelig å opprette et slikt kontor eller sentrum »i marken» så lenge en ikke har utviklet en tilsvarende sentral institusjon som slike kontorer eller sentra kan sortere under, som kan trekke opp de nødvendige retningslinjer og skaffe til veie det nødvendige materiale av »nordisk» karakter. En er redd for at et sentrum som det foreslåtte, uten en slik sentral organisasjon, vil komme til å »henge i luften».

Informasjonsmateriale på engelsk (amerikansk) om »Norden» som helhet, om nordiske synspunkter og perspektiv, er hittil så begrenset at man ville ha lite å støtte seg til.

Dersom en imidlertid med et nordisk kultur- og informasjonsentrum snarere har i tankene et kontor med representanter fra hvert enkelt land og med disse som spesialitet, ville dette i realiteten ikke være svært forskjellig fra det prinsipp som det nå arbeides etter, selvom fremforalt Norge, hva informasjonsvirksomhet på De forente staters vestkyst angår, står ytterst svakt og bare er henvist til de enkleste ekspedisjoner som konsulatenes representanter kan påta seg i tillegg til sin øvrige konsulære virksomhet. Sammenliknet med denne tilstand for Norges vedkommende er det mulig at et nordisk informasjonsentrum, sammensatt av nasjonale representanter og f.eks. med en sjef fungerende etter turnusordning, kunne innebære en viss fordel og at den felles nordiske aspekt ved en slik ordning kunne komme mer til sin rett og en større koordinering av informasjonsvirksomheten finne sted.

En er likevel i tvil om det vil vise seg å være regningssvarende å gå til opprettelse av et slikt mer omfattende apparat så lenge det politisk, økonomisk og på annen måte ikke er utviklet mer konkret grunnlag for det på sentral nordisk basis.

En antar at det inntil så skjer vil være mer formålstjenlig, også fra nordisk synspunkt sett, å aktivisere informasjonsvirksomheten i De forente stater etter de retningslinjer som hittil har vært fulgt, men med en større grad av innbyrdes nordisk koordinering og muligens med en viss arbeidsdeling.

For å få et bilde av den kultur- og informasjonsvirksomhet som nå drives, skal en nedenfor gi en oversikt over de institusjoner og organer som er aktive på det amerikansk-skandinaviske felt.

En viss, men såvidt en forstår begrenset — iallfall gjelder dette for Norges vedkommende — informasjonsvirksomhet drives av de respektive nordiske lands konsulater og generalkonsulater i de vestre deler av De forente stater. Denne informasjonsvirksomhet må i det vesentlige karakteriseres

som nasjonal, selvom det ligger i sakens natur at den generelt sett og i enkelte tilfelle også kan komme de andre nordiske land til gode.

I tillegg til denne virksomhet finnes det enkelte institusjoner som tildeis kan betegnes som sannnordiske.

Til disse hører det nylig opprettede skandinaviske turistkontoret (Scandinavian Travel Commission) i Los Angeles, The American Scandinavian Foundation (ASF), som særlig beskjeftiger seg med student-, lærer- og forskerutveksling, og den akademiske sammenslutning Society for the Advancement of Scandinavian Studies (SASS).

Med sterkere støtte fra de nordiske land ville disse organisasjoner, fremfor alt på det kulturelle område, kunne utbygge sin virksomhet. Det burde herunder være mulig, gjennom koordinering, å tilgodese felles nordiske interesser og tilstrebe en viss balanse i virksomheten når det gjelder de enkelte land.

ASF utgir »American-Scandinavian Review», som (med 4 hefter pr. år) særlig tar sikte på å spre kunnskap om nordisk kultur, men dessuten også behandler — og i større utstrekning ville kunne behandle — politiske, økonomiske og sosiale emner. Tidsskriftet har allerede en solid posisjon på universitetsplan. ASF sirkulerer også mindre utstillinger.

SASS utgir »Scandinavian Studies», som likeledes utkommer fire ganger årlig og i hovedsaken er et organ for nordisk språk- og litteraturvitenskap. Tidsskriftet spiller en sentral rolle for alle i De forente stater som beskjeftiger seg med studiet av Norden og nordiske språk. Tidsskriftet har imidlertid, bl. a. på grunn av sin begrensede abonnementskrets, betydelige økonomiske vanskeligheter.

På den annen side ville tidsskriftet, med støtte fra de nordiske land, kunne utvide sitt område og sin virksomhet. En skal her bare peke på mulighetene for å gjøre nordisk litteratur mere kjent i USA, ved oversiktsartikler, prøveoversettelser, bilag e. l.

For å muliggjøre en større koordinering og balanse fra nordisk side og på nordisk basis i kultur- og informasjonsvirksomheten i De forente stater, og i det siste tilfelle når det gjelder USA's vestre områder, antar en at det ville være nyttig om de nordiske kultur- og informasjonsutsendingene i Washington kom sammen til regelmessige kontaktmøter, f.eks. 3 a 4 ganger pr. år. Liknende, eventuelt hyppigere kontaktmøter, burde finne sted mellom de involverte konsulater og institusjoner på vestkysten. Det antas at det også ville være hensiktsmessig for å aktivisere disse, føre dem ajour med tiltak og planer og likeledes gi dem anledning til å legge frem forslag, om de enkelte nordiske lands kultur- og informasjonsutsendinger fra tid til annen, samlet eller enkeltvis, fikk anledning til kontaktmøter med representanter for generalkonsulatene og konsulatene på vestkysten.

I forbindelse med Nordisk Råds Rekommandasjon nr. 5/1964 uttales:

En finner ikke å kunne gi sin tilslutning til opprettelse av et nordisk kul-

tur- og informasjonssentrum i De Forente staters vestlige områder (vestkysten) sålenge det ikke er utviklet en sentral »nordisk» institusjon som et slikt kontor kan sortere under og som er utstyrt med tilstrekkelig materiale og midler til å drive en slik virksomhet. En er redd for at et enkelt sentrum »i marken» uten en slik sentral institusjon vil komme til å henge i luften.

På bakgrunn av ønskeligheten av at de enkelte nordiske land, og kanskje i særdeleshet Norge, bør øke sin informasjonsvirksomhet i området, antar en at nordisk kultur- og informasjonsvirksomhet i De forente staters vestre deler inntil videre mest effektivt vil kunne fremmes ved aktivisering av og støtte til den virksomhet som allerede drives, delvis på nasjonalt grunnlag, delvis gjennom skandinavisk samarbeid, delvis gjennom amerikansk-skandinaviske institusjoner og organer. I tillegg til økonomisk og annen støtte bør det sikres bedre kontakt og større koordinering av denne virksomhet, både på sentralt nordisk plan og gjennom de nordiske lands kultur- og informasjonsutsendinger i De forente stater.

Washington, den 14. desember 1964

For Ambassadøren:

*Helge Groth*

Ambassaderåd

**S v e r i g e**

**Upplysningsberedningen:**

---

I skrivelse den 9 april 1963<sup>1</sup> gav opplysningsberedningen synpunkter på det ursprungliga medlemsförslaget. Därutöver finnes nu anledning att anföra följande.

Av förslagsställarna själva samt remissinstanserna och Nordiska rådets kulturella niomannakommitté har många värdefulla synpunkter och uppslag framförts, väl ägnade att bidra till en gynnsam utveckling av det nordiska samarbetet på detta område. Det kanske mest väsentliga anföres av niomannakommittén:

En effektivisering av det nordiska samarbetet på utlandsinformationens område borde lämpligen inledas med att de nordiska länderna gemensamt går in för att lösa ett antal konkreta projekt. Härvid komme ett naturligt samarbete att växa fram mellan vederbörande i de olika länderna i samband med genomförandet av ifrågavarande projekt. På detta sätt skulle en grund för ett framtida permanent samarbete automatiskt bli lagd.

Härom torde alla numera vara ense.

Från det snart förflutna året kan många exempel på sådana konkreta sam-

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 382—383.



arbetsprojekt nämnas. Ett antal mäss- och utställningsframträdanden har skett eller förberetts gemensamt. De har antingen kunnat förverkligas uteslutande på grund av den gemensamma insatsen eller genom denna blivit slagkraftigare. Under året har vidare de nordiska ländernas turisttrafikförbund enats om sammanflyttning av sina representationer i New York. Uppgårelsen underskrevs för endast några dagar sedan. Ett av de största nordiska samarbetsprojekten hittills blir det gemensamma framträdandet vid världsutställningen i Montreal 1967. Överenskommelse härom träffades först av Danmark, Finland och Sverige. Därefter har även Island och Norge anslutit sig. Förberedelserna är redan långt avancerade, och arbetet på den gemensamma paviljongen torde inledas under sommaren 1965. Den preliminära kalkylen visar en total slutkostnad av 12 å 15 miljoner svenska kronor.

De här anförda exemplen visar riktigheten i niomannakommitténs uppfattning om konkreta projekt som grundval för ett nordiskt samarbete i upplysningsfrågor. De visar emellertid också vilka möjligheter till ett utvidgat samarbete som föreligger inom ramen för redan existerande institutioner. I intet av de nämnda fallen har det nämligen visat sig nödvändigt att för ändamålet inrätta särskilda organisationer. Detta förhållande kunde vara motivering nog att avstyrka inrättandet av ett nordiskt institut i de västliga delarna av Förenta Staterna. Redan initialkostnaderna och de därefter följande fasta kostnaderna för en sådan institution satsade istället på konkreta punktprojekt skulle sannolikt leda till betydligt gynnsammare resultat. Därtill kommer att ett institut såsom det föreslagna med all sannolikhet skulle kräva en gemensam hemmaorganisation i Norden. Kostnaderna för ett sådant skulle bli betydande, och det finns varje skäl att anta att även dessa medel skulle kunna komma till effektivare användning i arbetet att sprida kännedom om Norden ute i världen.

Av det ovan anförda framgår att det saknas varken god vilja, organisation eller uppslag till nordiska samarbetsprojekt. Vad som fattas är pengar. Niomannakommitténs måhända främsta insats ligger i att den med exemplifiering visar vad som skulle kunna uppnås med tillräckliga resurser. Av dess allmänna resonemang synes framgå, att kommittén betraktar sina egna förslag snarare som indikationer på vad som kan uträttas än försök att binda eventuella anslag till på förhand klart bestämda projekt.

Upplysningsberedningen skulle gärna vilja bygga vidare på niomannakommitténs synpunkter och därvid föreslå följande. De nordiska ländernas regeringar träffar överenskommelse att var och en satsa en lika stor summa pengar, förslagsvis 100 000 kronor. Samtidigt bildar de fem länderna en arbetsgrupp med en medlem från varje land, utsedd så som vart och ett av dem finner lämpligt. Arbetsgruppen får i uppdrag att utarbeta ett program till informationsverksamhet om Norden. Programmets enskildheter fördelas på länderna, så att vart och ett på samtliga vägnar exekverar sin del av helheten. Metoden förutsätter givetvis ömsesidigt förtroende och även tolerans

mot andras misstag; detta synes emellertid vara en förutsättning för allt effektivt samarbete.

Med ett förfarande så som det här föreslagna kommer även de i medlemsförslaget, remissyttrandena och Nordiska rådets rekommendation nämnda projekten att underkastas prövning. Därmed saknas anledning att här ingå på dessa projekt. I ett avseende synes det dock angeläget att upprepa vad som anförts i upplysningsberedningens skrivelse den 9 april 1963 om önskvärdheten att organisera bokdistributionen kommersiellt och göra den i mesta möjliga mån självbärande. Från svensk sida gjordes för cirka fem år sedan ett försök att etablera ett förlag för svenska böcker på engelska i Förenta Staterna. Tanken var då att den nya distributionsvägen skulle stå öppen även för de övriga nordiska länderna. Planen byggde på undersökningar av en känd amerikansk förlagsman, som även var villig att satsa eget kapital i företaget och leda detsamma. Av olika skäl blev det omöjligt att då realisera planen. Tanken bör dock inte betraktas som död. När eller om tillfälle på nytt erbjuder sig torde även detta vara ett uppslag i hög grad värt att bearbeta.

Stockholm den 28 december 1964

*Kjell Öberg*

Svenska institutet för kulturellt utbyte med utlandet:

I skrivelse av den 29 maj har Svenska institutet anmodats yttra sig rörande förutsättningarna för att grunda ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra Förenta Staterna. Med anledning härav vill institutet framföra följande synpunkter.

Det är för ögonblicket svårt att konkret diskutera förutsättningarna för det ovannämnda förslaget, då inga yttranden föreligger från den existerande nordiska utlandsrepresentationen i västra Förenta Staterna angående behovet av ett nordiskt kultur- och informationscentrum. Så vitt man härifrån kan bedöma, ombesörjes denna verksamhet tillfredsställande för Sveriges del av generalkonsulatet i San Francisco. Om detsamma kan konstateras beträffande övriga nordiska länder, synes ingen direkt aktion vara tillräddig utöver intensifierat samarbete och eventuell koordinering av uppgifterna, som innebär dubbelarbete, så som sker i många andra länder t. ex. Storbritannien.

Vill man pröva idén om ett nordiskt institut i utlandet synes det bäst ske på en plats i världen, där intet av de nordiska länderna vart för sig anser sig ha resurser för sådan representation, men där en gemensam institution kunde upprättas till rimliga kostnader. Emellertid måste man därvid ägna särskild uppmärksamhet åt huvudmannaskapet för en sådan utlandsrepresen-

tation. Det förefaller som om det vore väl tidigt att inrätta nordisk utlandsrepresentation inom dessa områden, innan en fastare nordisk integration i hemländerna kommit till stånd.

Stockholm den 16 juli 1964

Svenska institutet

*Per-Axel Hildeman*

Svenska ambassaden i Washington:

---

För att få meningsyttringar från av förslaget berörda svenska eller svenskintresserade organ i USA har ambassadens kulturattaché dels inhämtat i handbrev meddelade synpunkter från generalkonsulerna i Chicago och Minneapolis (se bilagor), dels personligen dryftat frågan med de speciellt svenskorienterade professorerna i nordiska språk vid University of Washington, Seattle och University of California, Berkeley. Generalkonsulatet i San Francisco har den 14 september avgivit yttrande direkt till Utrikesdepartementet. Kulturattachén har vidare haft överläggningar i ärendet med danska och norska kulturråden i Washington, D. C.

I allt vad som skrivits och sagts av ovan angivna organ och personer har det varit ett genomgående tema, att ett starkt behov av ökad information föreligger men att det f. n. framstår som långt angelägnare att förstärka redan befintliga kultur- och informationsinstitutioner än att skapa nya.

Det har vidare från flera håll framhållits att informationsarbete på nordisk basis skulle bli svårt att genomföra, dels av hänsyn till i vissa fall motstridiga intressen, dels och framför allt därför att inget av de berörda ländernas utrikesministerier eller informationsorgan lär förfoga över någon personal, som är skickad att meddela all-nordisk information. Till detta kan fogas, att det engelskspråkiga informationsmaterialet om Norden som helhet, om nordiskt samarbete o. s. v. är långt ifrån tillräckligt. Innan ett nordiskt kontor upprättas i USA, bör man skapa en hemmaorganisation, som sörjer för produktion av all-nordiskt material och utbildning av personal med all-nordisk inriktning.

Ifall man tänkt sig, att det nordiska kontoret i USA skulle bestå av en representant från varje land med det egna landet som specialitet, anmäler sig invändningen, att denna anordning inte skulle innebära någon väsentlig skillnad jämfört med den nuvarande organisationen. Kansligemenskapen skulle möjligen medföra vissa besparingar men detta är ovisst, eftersom upprättandet av denna gemenskap endast skulle innebära ett utbyte av den

som informationsmännen nu kan dra nytta av inom respektive generalkonsulat eller konsulat.

Några i U. S. A. existerande institutioner kan i viss mening betecknas som sammordiska. Till dessa hör det nyligen upprättade skandinaviska turistkontoret (Scandinavian Travel Commission) i Los Angeles, den framför allt på student-, lärar- och forskarutbyte inriktade American Scandinavian Foundation (ASF) och den akademiska sammanslutningen Society for the Advancement of Scandinavian Study (SASS). Dessa organisationer kunde, var och en inom sitt område, under förutsättning av ökat stöd från de nordiska länderna utbygga sin informations- och kulturverksamhet.

Medan Scandinavian Travel Commission skulle kunna tilldelas mer omfattande uppgifter som distributör av information av turistkaraktär, borde för ASF:s och SASS:s vidkommande stöd åt deras respektive publikationsverksamhet i första hand komma i åtanke.

ASF utger American-Scandinavian Review, huvudsakligen ägnad åt att sprida kännedom om nordisk kultur men även inriktad på politiska, ekonomiska och sociala frågor. Tidskriften, som utkommer med fyra nummer om året, är redan nu ett utmärkt organ för att vidmakthålla och vidga intresset för Norden hos allmänt bildnings- och kulturintresserade läsare. Med stöd från Norden skulle kvalitén ytterligare kunna höjas och distributionen göras mera aktiv. — ASF cirkulerar också mindre utställningar.

SASS utger kvartalstidskriften Scandinavian Studies, en publikation för nordisk språk- och litteraturvetenskap. Denna tidskrift spelar en mycket central roll för alla som i U. S. A. sysslar med undervisning om Norden och i nordiska språk. Som sammanhållande faktor på det akademiska planet är den omistlig men brottas trots detta med betydande ekonomiska svårigheter på grund av prenumerantkaderns fåtalighet. Stöd åt denna tidskrift borde vara en sammordisk angelägenhet av första rangen på det kulturella området.

Även om de existerande nationella organen borde med skäligen förstärkning kunna tillgodose de enskilda ländernas behov av att sprida upplysning i U. S. A., föreligger naturligtvis en risk för att den sammordiska aspekten försummas, om ingen institution finns, som känner ansvar för *nordiskt* informationsarbete. De tre ovannämnda mer eller mindre sammordiska organisationerna kan bidra på olika sätt men täcker endast vissa sidor av verksamhetsfältet. För att på ett billigt och enkelt sätt skapa ett organ, som kunde ägna uppmärksamhet åt exempelvis sammordiska publikations-, film- och utställningsprojekt, vore det tänkbart att föranställa om regelbundna sammanträden, förslagsvis fem à sex gånger om året) i sådant syfte mellan de nordiska ambassadernas kultur- och informationsmän i Washington, D. C. En liknande anordning vore för västra U. S. A:s vidkommande möjlig i San Francisco och/eller Los Angeles. Givetvis samlas de tjänstemän det gäller redan nu ganska ofta till överläggning om gemen-

samma frågor av aktuellt intresse, men en viss institutionalisering av detta samarbete och en definiering av dess huvudsyften skulle ge denna samverkan en mera aktiv karaktär.

Under hänvisning till vad jag ovan anfört finner jag mig inte beredd att biträda tanken på att nu upprätta ett särskilt nordiskt kultur- och informationscentrum i västra U. S. A. Jag anser emellertid att tanken på nordiskt orienterad upplysningsverksamhet bör tas till vara, och att denna verksamhet tills vidare bör utnyttja redan existerande kanaler i U. S. A. Jag förordar sålunda i första hand följande åtgärder:

upprättande av en hemmaorganisation, som kan fungera som bas för all-nordisk upplysningsverksamhet i Förenta staterna;

stöd åt existerande organisationer av samnordisk karaktär, i första hand SASS och ASF i vad gäller deras publikationsverksamhet;

en viss institutionalisering av samarbetet mellan respektive utlandsrepresentationers informations- och kulturavdelningar i U. S. A.

Washington, D. C., den 23 november 1964

*Hubert de Besche*

#### **Svenska generalkonsulatet i San Francisco:**

För Sveriges vidkommande har hittills i hög grad detta generalkonsulat varit engagerat för arbete på detta område. Generalkonsulatets tjänstemän har under åren varit anlitade för föreläsnings- och föredragsverksamhet om Sverige på de flesta platser av betydelse på den amerikanska västkusten och till generalkonsulatets dagliga rutin hör att muntligen eller skriftligen besvara frågor om svensk kultur och svenskt samhällsliv. Nära kontakt är i detta sammanhang etablerad med de svenska lärarna vid de skandinaviska avdelningarna vid universiteten i Berkeley, Los Angeles och Seattle, med de härvarande svenskspråkiga tidningarna, American-Scandinavian Foundation samt det nyligen upprättade skandinaviska turistkontoret i Los Angeles. Dessutom tjänar de under generalkonsulatet lydande sju honorärkonsulaten som upplysningsorgan rörande Sverige. Generalkonsulatet utgör sålunda redan ett centrum för information om Sverige och sedan generalkonsulatet i samband med Sverigeveckan i San Francisco i februari innevarande år förstärktes med en informationsman har ifrågavarande upplysningsverksamhet kunnat ytterligare effektiviseras. Även härvarande danska och norska generalkonsuler är inne på tanken att i första hand till respektive utrikesdepartement föreslå en liknande förstärkning av sin informationstjänst.

Under sådana förhållanden synes det mig som om upplysningsverksamheten rörande Norden bäst fortsattes utefter redan utstakade linjer. Ett

nära samarbete äger ju automatiskt rum i gemensamma frågor mellan de nordiska generalkonsulaten på den amerikanska västkusten och något behov av att f. n. upprätta ett nordiskt kultur- och informationscentrum i denna del av USA synes ej påkallat. I varje fall torde frågan behöva ytterligare penetreras och ett mer konkret förslag rörande ett dylikt instituts arbetsuppgifter m. m. framläggas innan ett definitivt ställningsstagande sker.

San Francisco den 14 september 1964

*Per Anger*

## BILAGA 2

### **Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 12:e session år 1964 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet (rek. nr 5/1964):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att, för att möjliggöra en av förhållandena påkallad kraftigt ökad utlandsinformation om de nordiska länderna och om nordiskt samarbete, snarast undersöka möjligheterna för att etablera ett omfattande samarbete härom mellan de statligt finansierade eller understödda institutionerna, bl. a. om en utbyggnad av den nordiska kurs-, lektorats- och publikationsverksamheten samt om en undersökning av förutsättningarna för att grunda ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra USA, samt ställa nödvändiga medel till förfogande för ett gradvist genomförande av ett sådant samarbete.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möten i Oslo den 8 januari 1965 och i Reykjavik den 15 februari 1965.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsminister Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Av meddelandena framgår, att med anledning av rekommendationen ett möte den 4 januari 1965 anordnats i Stockholm med representanter för samtliga nordiska länders regeringar, vid vilket de i rekommendationen berörda frågorna dryftats. I fråga om förslaget att upprätta ett nordiskt kultur- och informationscentrum i västra delen av USA konstaterades vid mötet, att ett intimt samarbete på berörda områden redan äger rum mellan de nordiska ambassaderna i Washington samt mellan de konsulära represen-

tationerna och andra myndigheter i USA, varför enighet rådde om att mot denna bakgrund förutsättningar saknas att realisera tanken på ett gemensamt nordiskt institut. Däremot kunde den redan förefintliga upplysningsverksamheten i USA ytterligare effektiviseras. Likaledes ansågs det, att det samarbete, som pågår på publikationsverksamhetens område, bör kunna fördjupas. Mötet uttalade sig till förmån för tanken, att söka åvägbringa fortflöpande konsultationer i konkreta frågor mellan ledande personer inom institutionerna för utlandsupplysning.

Utskottet anser frågan om de nordiska ländernas informationsverksamhet i utlandet vara av stor betydelse. I likhet med Nordiska rådets kulturella niomannakommitté, som före den 12:e sessionen ägnade denna sak synnerligen stor uppmärksamhet, anser utskottet, att konkreta samarbetsformer bör kunna etableras, som vore ägnade att effektivisera denna upplysningsverksamhet. Utskottet vill hänvisa till det remissmaterial innehållande ett flertal positiva förslag om dylika åtgärder, som bifogats till regeringarnas meddelanden, och betonar vikten av att åtgärder vidtas som möjliggör en verklig effektivisering av de nordiska ländernas upplysningsverksamhet i utlandet.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Per Borten</i>	<i>Trygve Bratteli</i>
<i>Anselm Gillström</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>A. C. Normann</i>
	Förman	
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>
	<i>Fridolf Thapper</i>	

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av**  
**instruktionssjukgymnaster**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

**D a n m a r k s r e g e r i n g** (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 december 1964:

Indenrigsministeriet og den danske sundhedsstyrelse vil være villig til at overveje spørgsmålet om en fællesnordisk uddannelse af de instruktions-terapeuter (fysioterapeutinstruktører og beskæftigelsesterapeutinstruktører), som skal være lærere ved de institutter der uddanner terapiassistenter teoretisk, hvorimod man ikke vil mene, at uddannelsen af de instruktionsterapeuter, der skal medvirke ved fysio- og beskæftigelsesterapeuters praktiske uddannelse på særlige institutioner eller skoler, bør gøres fællesnordisk.

**F i n l a n d s r e g e r i n g** (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Finska statens budget innehåller anslag för sjukgymnasters fortsättningsutbildning, närmast för instruktionssjukgymnaster. Den första av dessa kurser har redan anordnats. Det är meningen att fortsätta kursverksamheten för de sjukgymnaster, vilka utövar undervisnings- och arbetsledningsverksamhet. På grund av vunnen erfarenhet skall kursernas program och längd utvidgas. Då tillräcklig erfarenhet erhållits skall man på finskt håll ta kontakt med vederbörande myndigheter i andra nordiska länder.

**I s l a n d s r e g e r i n g** (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 1 december 1964:

Efter at have modtaget Nordisk Råds Islandsafdelings brev af 27. april sidstafvigte angående Nordisk Råds rekommendation nr. 6/1964. om ud-



dannelsen af lærere i sygegymnastik, vil ministeriet her med fremhæve, at der i øjeblikket ikke er noget grundlag for oprettelsen af en skole her i landet, eller afholde kursus til uddannelse af lærere i sygegymnastik.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 11 december 1964:

Det foreligger ikke nye opplysninger i denne sak.

Sveriges regering (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Finland är koordinerande land i denna sak. Då inget initiativ tagits från finsk sida, har Sveriges regering ingenting att meddela.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad**  
**för tandläkare**

*(Overlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 1 december 1964:

Indenrigsministeriet har gennem udenrigsministeriet modtaget et af de svenske myndigheder udarbejdet forslag til overenskomst om et nordisk arbejdsmarked for tandlæger, hvilket forslag i det væsentlige svarer til det i nordisk udredningsserie 1962:6 indeholdte. Forslaget er til udtalelse i sundhedsstyrelsen, undervisningsministeriet og Dansk Tandlægeforening.

Det bemærkes at der antagelig i indeværende folketingssamling vil blive fremsat forslag til lov om ændringer i lov om udøvelse af tandlægevirksomhed. Forslaget indeholder bl. a. en bemyndigelse for indenrigsministeren til efter stedfunden ratifikation af en overenskomst om nordisk arbejdsmarked for tandlæger at træffe de til gennemførelse af overenskomsten nødvendige foranstaltninger.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Hänvisas till regeringens meddelande den 15 december 1963 och tillägges att genomförandet av de lagändringar, vilka är nödvändiga för genomförandet av denna konvention, torde kunna slutföras tidigast inom två år.

Norges regering (Sosialdepartementet) meddelar den 11 december 1964:

Det er i tidligere meldinger gitt uttrykk for at det fra norsk side ikke foreligger innvending mot å slutte seg til det forslag til overenskomst om felles nordisk arbeidsmarked for tannleger som ble utarbeidet av en nordisk komité i mai 1962.

Det er senere fra det svenske socialdepartement fremlagt et forslag til tekst til overenskomst som for et par mindre punkters vedkommende innebærer endringer i forhold til komitéforslaget. Sosialdepartementet har meddelt at man fra norsk side ikke har noe å innvende mot endringene.

Tilslutning til overenskomsten for Norges vedkommende gjør det nødvendig med et tillegg til § 9 i lov av 19. april 1927 om tannlægers rettigheter og plikter for å skaffe hjemmel til å kalle tilbake en autorisasjon som er gitt på grunnlag av autorisasjon i annen nordisk stat, dersom den opprinnelige autorisasjon kalles tilbake. Forslag til omhandlede lovendring forutsettes satt fram for Stortinget i inneværende sesjon sammen med forslag til en tilsvarende endring i lov av samme dato om lægers rettigheter og plikter.

Sosialdepartementet har overfor Utenriksdepartementet rådet til at det blir tatt de nødvendige skritt for undertegnelse av overenskomsten.

Sve r i g e s r e g e r i n g (socialdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Ett avtalsförslag i huvudsaklig överensstämmelse med förslaget i NU 1962: 6 har utarbetats. Åt svenska utrikesdepartementet har uppdragits att ombesörja att avtalet kommer till stånd.

I Sverige trädde en ny lag om behörighet att utöva tandläkaryrket i kraft den 1 januari 1964. Denna lag är så utformad, att Sverige kan ansluta sig till den föreslagna överenskommelsen.

## Meddelande

### om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige

(Överlämnat av Sveriges regering)

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964 å egna och Finlands regerings vägnar:

Enligt förordnande av ministeriet för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena respektive bemyndigande av Kungl. Maj:t tillsattes på våren 1964 en finsk respektive en svensk arbetsgrupp med uppgift att i samråd utreda frågor rörande färjeförbindelserna mellan Finland och Sverige via Åland. I förordnandet resp. Kungl. Maj:ts bemyndigande har åberopats Nordiska rådets rekommendation nr 8/1964 till regeringarna i Finland och Sverige att tillsätta en gemensam arbetsgrupp med uppgift att framlägga förslag till huvudsträckningen för en i Europavägsystemet ingående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige med anknytning till Åland.

Arbetet inom grupperna bedrivs för närvarande efter nedanstående arbetsprogram.

Följande studier avses att genomföras:

1. Utvecklingen av den hittillsvarande trafiken, varvid persontrafiken, personbilstrafiken och lastbilstrafiken behandlas var för sig.

2. Inventering av nuvarande trafikanordningar m. m. såsom fartyg, färjelägen, sanitetsanläggningar, väg- och parkeringsförhållanden, nautiska förhållanden, driftförhållanden, ägoförhållanden, gjorda investeringar, det allmännas engagemang i anläggningarna o. s. v.

3. Prognos för person-, personbils- och lastbilstrafiken.

4. Beräkning av kostnader för färjetransporter vid alternativa sträckningar av färjeförbindelserna exklusive kostnader för investeringar i vägar och fasta hamnanläggningar.

5. Investeringskostnader i vägar och fasta hamnanläggningar vid alternativa lokaliseringar av färjeförbindelserna.

6. Förslag till lokalisering av den framtida färjeförbindelsen samt sättet och formen för därvid aktuella investeringar från det allmännas sida.

Arbetet pågår med de under punkterna 1—5 angivna uppgifterna.

Den finska arbetsgruppen har hållit sju och den svenska arbetsgruppen fem sammanträden. Två av sammanträdena har varit gemensamma, därav ett i Finland och ett i Sverige. I samband med de sistnämnda sammanträdena har befintliga färjelägen och vägförbindelser studerats.

Arbetsgrupperna räknar med att arbetet skall kunna slutföras före utgången av år 1965.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 9/1964 angående nordisk investeringsbank

(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

*Danmarks regering* (Finansministeriet) meddelar den 21 december 1964:

Med hensyn til behandlingen af ovennævnte spørgsmål skal man tillade sig at henvise til den rapport, som den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbejde vil afgive til Nordisk Råds 13. session 1965. Rapporten indeholder materiale, der belyser behovet og forudsætningerne for opretelse af en nordisk investeringsbank [se *NU 1964: 7*].

*Finlands regering* (finansministeriet) meddelar den 9 december 1964:

Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete beslöt hänskjuta behandlingen av rekommendationen 9/1964 åt det ekonomiska samarbetsutskottet. Frågan har under år 1964 behandlats flera gånger i det av samlingsutskottet tillsatta särskilda finansutskottet, som avgav sitt betänkande i saken den 13 oktober 1964. Finansutskottets betänkande har därefter behandlats såväl i det ekonomiska samarbetsutskottet som i nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete, och saken kommer att ånyo upptagas till behandling vid Nordiska rådets nästa session i Reykjavik, där ett betänkande i saken kommer att framläggas ävensom de synpunkter, som framförts i ministerutskottet [se *NU 1964: 7*].

*Norges regering* (Handelsdepartementet) meddelar den 12. december 1964:

I anledning av Rådets anmodning om meddelelse om rek. nr. 9/1964, tillater en seg å vise til rapporten fra Den nordiske ministerkomité for økonomisk samarbeid. Rapporten vil bli sendt Rådet senere i denne måned [se *NU 1964: 7*].

*BILAGA*

**Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över tilläggsförslaget  
om inrättande av nordiskt investeringsinstitut och över meddelandena**

---

Utskottet föreslår,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna och  
anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

---

*(Se även Sak A 59/T/e: Bilaga)*

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala**  
**dubbelbeskattningsavtal**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Finansministeriet, skattedepartementet) meddelar den 25 november 1964:

Man er fra dansk side enig i, at spørgsmålet om indgåelse af en nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale bør tages op til overvejelse mellem de nordiske lande. Under hensyn til, at spørgsmålet om indgåelse af en multilateral dobbeltbeskatningsaftale mellem de lande, der er tilknyttet EFTA, er taget op inden for denne sammenslutning, vil man imidlertid mene, at spørgsmålet om en særlig nordisk multilateral dobbeltbeskatningsaftale bør afvente resultatet af overvejelserne inden for EFTA. Man skal herved fremhæve, at de nordiske lande, der er tilknyttet EFTA, vil holde sig i kontakt med hinanden om spørgsmålet.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 20 november 1964:

Finansministeriet i Finland anser frågan fortfarande vara aktuell, särskilt med hänsyn till att gällande bilaterala avtal mellan Finland och de nordiska länderna måste anses ha blivit efter i den snabba utveckling av avtalstekniken, som OECD:s modellavtal har förorsakat. Detta gäller dock icke Danmark, varmed ett nytt bilateralt avtal helt nyligen har ingåtts.

Man har å andra sidan med tillfredsställelse konstaterat, att frågan även har tagits upp vid EFTA och att Finland därvid beretts möjlighet att delta i förhandlingarna beträffande möjligheten att upprätta ett multilateralt avtalssystem inom sagda organisation. Dessa diskussioner skall fortsättas vid en därtill utsedd arbetsgrupps sammanträde i Genève den 9—10 nästkommande december.



Även om finansministeriet anser, att tanken på ett nordiskt avtal på detta område ej har förlorat sin aktualitet, anser ministeriet, att utredningsarbetet inom EFTA i praktiken innebär det samma som verkställandet av den ovannämnda rekommendationen skulle betyda. Därför anser ministeriet, att ett definitivt beslut beträffande åtgärder på grund av rekommendationen kunde anstå tills möjligheterna att lösa frågan inom EFTA är utredda. Med hänsyn till rekommendationens innebörd borde ett nära samarbete inom den nordiska gruppen dock anses vara mycket önskvärt.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 20 juli 1964:

Dette departement har tidligere gitt uttrykk for en viss skepsis med hensyn til spørsmålet om det er hensiktsmessig å ta skritt til inngåelse av multilaterale skatteavtaler — også mellom de nordiske land.

Årsakene til denne holdning er:

1. Det eksisterer allerede bilaterale skatteavtaler mellom Norge og henholdsvis Danmark, Finland og Sverige. Mellom Norge og Island er det 16. juni 1964 blitt parafert et avtaleutkast som med enkelte avvikelser er basert på OECD's mønsteravtale.

2. Selv mellom de nordiske land er skattelovgivningen av forskjellige grunner innbyrdes avvikende. Inngåelse av en multilateral avtale vil i tilfelle kunne innebære at to av statene, hvis lovgivning er mere ensartet enn de øvrige staters regler, må gå med på innrømmelser som ikke hadde vært nødvendige i en bilateral avtale mellom de førstnevnte stater.

3. Selv om en multilateral avtale gjeldende for en større region med ensartet tekst vil innebære fordeler både for publikum og myndigheter, vil det neppe oppveie de ulemper som en slik avtale medfører, særlig av den grunn som er nevnt under punkt 5. nedenfor. Et aktuelt spørsmål vedrørende internasjonal dobbeltbeskatning vil forøvrig sjelden berøre flere enn to av de kontraherende stater og de eksisterende avtaler (og utkast) — i alle fall mellom de nordiske land — er basert på de samme hovedprinsipper, selv om de er forskjellige i enkelte detaljer.

4. OECD's mønsteravtale innebærer selvsagt så mange fordeler sammenlignet med de eksisterende bilaterale avtaler at den er vel egnet som et forhandlingsgrunnlag for en multilateral avtale. Visse spørsmål er imidlertid utelatt i OECD's mønsteravtale. Dette gjelder særlig under hvilke betingelser en skattyter bør ha krav på å få fradrag i de skatter som utlignes i den stat hvor han er bosatt for underskudd ved næringsvirksomhet i en annen kontraherende stat. Spørsmålet hvor vidt fradrag for gjeld og gjeldsrenter knyttes til næringsvirksomhet i en annen stat enn der hvor skattyteren er bosatt kan eller bør undergis en begrensning, står i samme stilling. Ennvidere har man fra norsk side overfor OECD's skattekomité reist spørsmål om

fortolkning av artikkel 8 i mønsteravtalen i tilfelle hvor to sameiere, bosatt i forskjellige stater, i fellesskap utøver skipsfartsvirksomhet når et slikt sameie etter intern rett ikke anses som en juridisk person. Et aktuelt spørsmål er også fra norsk side blitt forelagt for de svenske myndigheter vedrørende fortolkningen av den tilsvarende bestemmelse i den svensk-norske skatteavtale og det fremgår av Riksskattenämndens brev av 30. juni 1964 at man på svensk side deler den norske oppfatning av bestemmelsen, som er i strid med forutsetningene for OECD's mønsteravtale. (Det kan også reises spørsmål om hensiktsmessigheten når det gjelder visse detaljregler, f. eks. hvor vidt flymannskaper bør likestilles med skipsmannskaper i artikkel 15, punkt 3).

Man er oppmerksom på at de eksisterende bilaterale avtaler ikke står i noen særstilling når det gjelder de spørsmål som er reist. Dette departement mener imidlertid at:

a. spørsmålene bør løses i forbindelse med inngåelsen av en multilateral avtale av de grunner som er nevnt under 5. nedenfor og fortrinnsvis av OECD.

b. at tidspunktet for forhandlinger om en multilateral avtale bør utsettes inntil de omhandlede spørsmål er løst av OECD.

5. En multilateral skatteavtale må åpenbart fortolkes og håndheves på samme måte av samtlige kontraherende parter. Mens fortolkningsspørsmål vedrørende en bilateral avtale kan løses forholdsvis enkelt og hurtig ved å følge den fremgangsmåte som er anvist i OECD's mønsteravtales artikkel 25, — også når det gjelder de spørsmål som er reist under punkt 4. foran — lar dette seg i praksis ikke gjennomføre når det gjelder en multilateral avtale. Dette departement anser det for en *vesentlig* ulempe ved en multilateral avtale at den reiser spørsmålet om etableringen av et overnasjonalt organ med oppgave å ta standpunkt til de fortolkningsspørsmål som måtte forekomme. Samtidig vil de nasjonale myndigheter bli påført et betydelig merarbeid med å holde det nevnte organ løpende underrettet om alle spørsmål av betydning for dets arbeid, og gi utredninger om saker som ikke har aktuell interesse for den enkelte stat og som berører to av de øvrige kontraherende stater. Dette arbeid vil kreve lang tid og derfor være til ulempe for publikum.

6. Det er nylig på grunnlag av rapport av 21. mai 1964 av en nedsatt arbeidsgruppe truffet beslutning av EFTA's Råd om at den nevnte gruppe utreder spørsmålet om hvor vidt det er hensiktsmessig og lar seg gjennomføre å slutte en multilateral skatteavtale mellom EFTA's medlemsland og Finland. En slik avtale vil eventuelt omfatte samtlige nordiske land, unntatt Island.

Dette departement vil anbefale at representanter for finansmyndighetene i de nordiske stater deltar i et møte til drøftelse av den foreliggende rekom-

mandasjon for å bringe på det rene hvor vidt det er grunnlag for å avgi uttalelser til Nordisk Råd i fellesskap, eventuelt etter de samme retningslinjer.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 11 november 1964:

På grunnlag av de drøftelser som fant sted under møtene i Stockholm 26. og 27. oktober 1964 mellom representanter for det ærede departement og finansministeriene i de øvrige nordiske land, går man ut fra at spørsmålet om forhandlinger om en multilateral skatteavtale som omhandlet i ovennevnte rekommandasjon blir stillet i bero inntil det blir bragt på det rene hvor vidt det lar seg gjøre å oppnå enighet mellom medlemsstatene i EFTA og Finland om et multilateralt avtaleutkast, basert på OECD's mønster for skatteavtaler.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 desember 1964:

I anledning av denna rekommendation har samråd ägt rum mellan representanter för de nordiska finansministerierna. Från finansdepartementets synpunkter framstår ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal mellan de nordiska länderna som ett naturligt led i samarbetet inom Norden och departementet ställer sig i princip positivt till rekommendationens syfte.

Frågan om ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal inom EFTA:s och FINEFTA:s ram har numera avancerat såtillvida att en särskild arbetsgrupp tillsatts för att på basis av OECD:s modellavtal söka utarbета ett multilateralt dubbelbeskattningsavtal mellan medlemsländerna. Arbetsgruppen skall avlämna en första rapport före utgången av år 1965. Det torde emellertid redan nu stå klart, att frågan om en multilateral konvention på skatteområdet inrymmer en rad tekniska problem, vilkas lösning kräver ett arbete på lång sikt.

Med hänsyn till det arbete som sålunda inletts inom EFTA synes det inte vara anledning att samtidigt påbörja ett motsvarande utredningsarbete inom den nordiska kretsen. Den närmare prövningen av möjligheterna till ett multilateralt skatteavtal mellan de nordiska länderna bör därför anstå till dess resultat föreligger av undersökningarna inom EFTA. Önskvärt är, att ett fortlöpande nordiskt samråd äger rum jämsides med utredningsarbetet inom EFTA för att om möjligt finna en gemensam nordisk standpunkt i de tekniska skattefrågor som uppkommer under utredningens gång.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

D a n m a r k s r e g e r i n g (Landbruksministeriet) meddelar den 22 december 1964:

Efter förslag fra jordbruksdepartementet i Stockholm har Landbruksministeriet den 11. november 1964 tiltrådt, at den svenske væxtförädlings-skyddsutredningen som kontaktorgan opretholder forbindelse med vedkommende instanser i de øvrige nordiske lande.

Det tilføjes, at bestemmelsen i den danske lov af 16. juni 1962 om beskyttelse af forædlerrettigheder for planter om, at loven skal optages til revision i folketingsåret 1964/65, ved lov af 9. december 1964 er blevet ændret, således at revisionen er udskudt til folketingsåret 1967/68.

F i n l a n d s r e g e r i n g (lantbruksministeriet) meddelar den 9 december 1964:

Med beaktande av att importen av utländska växtförädlingsprodukter till Finland i vissa fall är nödvändig och då å andra sidan lagstiftningen i de nordiska länderna såvitt möjligt borde förenhetligas finner Finlands regering det önskvärt, att man på basen av Nordiska rådets rekommendation skulle inleda fortsatta rådplågningar för åstadkommande av en samnordisk lagstiftning om skydd för växtförädlingsprodukter, likväl med beaktande av de verkningar ett eventuellt samarbete kunde medföra för den inhemska växtodlingen och växtförädlingen.

N o r g e s r e g e r i n g (Landbruksdepartementet) meddelar i december 1964:

Norge har ingen nasjonal lov om rettslig beskyttelse av vekstforedlingsprodukter. Spørsmålet om lovbestemmelser er på et forberedende trinn.

Landbruksdepartementet venter på en innstilling fra et utvalg under Norges Landbruksvitenskapelige forskningsråd med professor Håkon Wexelsen som formann.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

I Sverige utreds för närvarande skyddet av växtförädlingsprodukter och därmed sammanhängande frågor. Med hänsyn till att det ämne som omfattas av rekommendationen sålunda är föremål för ingående behandling har jordbruksdepartementet ansett det naturligt att den för ändamålet tillsatta utredningen, den s. k. växtförädlings-skyddsutredningen, anförtros vissa uppgifter i sammanhanget. Utredningen har även förklarat sig beredd att i sitt fortsatta arbete hålla nära kontakt med vederbörande instanser i övriga nordiska länder.

Jordbruksdepartementet har i oktober 1964 informerat vederbörande departement i de nordiska länderna om de svenska synpunkterna på rekommendationens behandling. Departementet har samtidigt hemställt om besked rörande inställningen i övriga länder och i förekommande fall uppgift om lämpliga kontaktinstanser. Svar har inkommit från Danmark och Norge, som därvid bl. a. förklarat sig kunna biträda de svenska synpunkterna.

Om samtliga nordiska länder kan ena sig om att rekommendationen tills vidare behandlas på angivet sätt kan det förväntas att en fortlöpande konfrontation av de synpunkter som gör sig gällande på detta område skall kunna åstadkommas.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 12/1964 angående samarbete rörande**  
**samespörsmål**

*(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 14 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Såsom av Finlands regerings meddelande om rekommendation nr 13/1962 till Nordiska rådets tolfte session<sup>1</sup> framgår, beslöt statsrådet den 4 december 1963 tillsätta en delegation, som fick i uppdrag att deltaga i det i Nordiska rådets ifrågavarande rekommendation avsedda samarbetsorganets för samespörsmål och renskötselfrågor verksamhet. Delegationens sammansättning har nämnts i sagda meddelande.

I Sverige har motsvarande delegation tillsatts genom beslut den 14 februari 1964, varvid till ledamöter förordnats expeditionschefen i jordbruksdepartementet Karl-Olof Wahlfisk, tillika ordförande, samt kanslirådet i jordbruksdepartementet Sven Härdén, nomadskoleinspektören Israel Ruong, överinspektören vid lantbruksstyrelsen Åke Wikman och folkhögskolläraren Nikolaus Kuhmunen.

Norges regering har genom resolution den 26 juni 1964 förordnat följande personer som norska representanter i samarbetsorganet: Ekspedisjons-sjef, dr. jur. Henry Nærstad, sjefredaktør Reidar Hirsti, byråsjef Erland Aalde, stortingsmann Harald Samuelsberg och konsulent Hjalmar Pavel.

Avsikten är, att samarbetsorganet, till vilket från de olika länderna förordnats sakkunniga, som är förtrogna med såväl samespörsmål som renskötselfrågor, vid sitt första möte skall uppgöra en verksamhetsplan för den närmaste framtiden. Samarbetsorganet torde senare kunna fortsätta sin verksamhet även sålunda, att de i dess verksamhetsplan upptagna samespörsmålen och renskötselfrågorna behandlas i olika sektioner.

<sup>1</sup> *Se 12:e sess., s. 1807—1808.*

Finska justitieministeriet har föreslagit, att samarbetsorganets första gemensamma möte skulle hållas i Helsingfors i januari 1965.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 27 januari 1965:

Det nordiska samarbetsorganet för same- och renskötsel frågor sammanträdde till sitt första möte i Helsingfors den 22 januari 1965. Därvid uppgjordes en verksamhetsplan för organet och beslöts hålla två plenarsammanträden årligen alternerande mellan Finland, Norge och Sverige antingen i huvudstäderna eller i ländernas nordliga områden. Angående samespörsmålen beslöts att först upptaga till behandling vissa gemensamma kultur- och skolfrågor. Angående renskötsel frågorna beslöts samarbetsorganet att tills vidare koncentrera sig på utredning och koordinering av sådana forskningsuppdrag, som har betydelse för renhushållningen. För behandling av båda ovan nämnda huvudgrupper tillsattes var sitt utskott. Dessa utskott berättigades att vid behov tillkalla sakkunniga. Det samiska kulturutskottet sammanträder under senare hälften av mars i Helsingfors och det andra utskottet i april likaså i Helsingfors. De nationella delegationernas ordförande håller kontakt sinsemellan och följande plenarmöte hålles i Oslo i september.

Norges regering (Landbruksdepartementet) meddelar den 12 december 1964:

Det foreslåtte samarbeidsorgan for samiske spørsmål er nå opprettet og i virksomhet.

De norske medlemmer er:

Ekspedisjonssjef dr. jur. Henry Nærstad, Landbruksdepartementet  
Sjefredaktør Reidar Hirste, Oslo  
Byråsjef Erland Aalde, Kirke- og undervisningsdepartementet  
Storlingsmann Harald Samuelsen, Øksfjord  
Konsulent Hjalmar Pavel, Landbruksdepartementet

Oppnevningen er skjedd ved Kgl. res. av 26. juni 1964.

Ved Kgl. res. av samme dato er det også oppnevnt et internt Norsk Sameråd som består av 8 medlemmer. Norsk Sameråd skal være et rådgivende og konsultativt organ for de regionale og sentrale myndigheter i økonomiske, sosiale og kulturelle spørsmål som særlig gjelder den samiske befolkning.

## BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets juridiska utskott i anledning av  
meddelandena**

Nordisk Råd har på sin 12. session i 1964 vedtaget en rekommandation til regeringerne i Finland, Norge og Sverige angående samarbejde vedrørende samespørgsmål (rek. nr. 12/1964):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Finland, Norge och Sverige att — med biträde av ett nordiskt organ för behandling av gemensamma samespørgsmål och renskötselfrågor — föra redan inlett samarbete på detta område vidare i syfte att stärka den samiska kulturen och förbättra den samiska befolkningens levnadsvillkor.

Til juridisk udvalg er henvist de til rådets 13. session afgivne meddelelser fra Finlands og Norges regeringer.

Ved udvalgets behandling af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget statsrådet Herman Kling og justitieministern J. O. Söderhjelm.

Desuden har som sagkyndig deltaget afdelningsschefen Kai Korte, Finland.

Af meddelelserne fremgår det, at det nordiske samarbejdsorgan for same- og rensdyrspørgsmål nu er etableret og har haft sit første møde i januar 1965. Udvalget konstaterer med tilfredshed, at der nu er etableret et samarbejdsorgan på dette område, og går ud fra, at samarbejdsorganet vil tage sig af de mange spørgsmål, såvel af økonomisk som af kulturel art, der rejser sig for den samiske befolkning. Efter at dette organ er etableret, finder udvalget, at rek. 12/1964 vil kunne anses som slutbehandlet for rådets vedkommende.

Udvalget foreslår,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser rekommandationen for slutbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavik, den 16. februar 1965

*Gunnar Edström*

*Erkki Hara*

*Sven Högström*

*Nils Hønsvald*

*Magnús Jónsson*

*Ragnar Lassinantti*

*Bjarne Lyngstad*

*Johan Møller Warmedal*

*Peter Nielsen*

*Carl Petersen*

*Dagmar Ranmark*

*Gösta Rosenberg*

*Knud Thestrup*

Formand



## **Meddelanden**

### **om rekommendation 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen**

*(Överlämnade av Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar den 5. december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Nordisk Råd vedtok 19. februar 1964 følgende rekommendasjon (nr 13/1964) om harmonisering av de nordiske lands lovgivning om arbeidsløysetrygd:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för en harmonisering av de nordiska ländernas lagstiftning om arbetslöshetsförsäkring.

På möte i Stockholm 21. februar 1964 ble representanter for regjeringene enige om at Norge skulle være koordinerende land for spørsmålet.

Rekommendasjonen ble behandlet på Nordisk sosialpolitisk komité's møte i Helsingfors 27.—28. april 1964. Komitéen besluttet å overlate den videre behandling av saken til Nordisk arbeidsmarkedsutvalg.

Nordisk arbeidsmarkedsutvalg behandlet saken på sitt møte i Bergen 9.—11. september 1964. Utvalget vedtok å nedsette et underutvalg som fikk til oppgave å legge fram et dokument som — etter innledningsvis å ha gitt en oversikt over den utvikling som har funnet sted og de resultater som foreligger av det nordiske samarbeid på arbeidsløysetrygdens område — gir en sammenstillende analyse av de viktigste delspørsmål innen arbeidsløysetrygden samt en nærmere begrunnet vurdering av på hvilke områder de nordiske land med fordel antas å burde tilstrebe likhet.

Sveriges regering (inrikesdepartementet) meddelar den 15 december 1964.

Vid Nordiska arbetsmarknadsutskottets sammanträde i Bergen den 9—11

september 1964 beslöts att ett underutskott skulle tillsättas med uppgift dels att lägga fram material som belyser de viktigaste delproblemen inom arbetslöshetsförsäkringen och dels överväga på vilka områden de nordiska länderna synes böra eftersträva likartade regler.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal

(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att *Finland* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

*Finlands* regering (socialministeriet) meddelar den 5 december 1964 å samtliga regeringars vägnar:

Nordiska socialpolitiska kommittén beslöt vid sammanträde 27—28 april 1964 tillsätta ett utskott för att utreda frågan. Varje nordiskt land skulle utnämna två medlemmar till utskottet. Utskottet fick i uppdrag att utarbeta en plan för sitt arbete och framkomma med förslag till kommittén. Utskottet har hittills sammanträtt två gånger, i oktober i Helsingfors och i november i Stockholm. Vid dessa sammanträden behandlades bland annat arten av utskottets utredningsuppgift och förutsättningarna för utbildningsverksamhet ävensom behovet av sådan, dess former och finansiering. Utskottet har för avsikt att få sitt utredningsarbete och förslag färdigt i god tid före Nordiska socialpolitiska kommitténs sammanträde våren 1965, för att sagda kommitté skall kunna behandla dem vid sitt sammanträde.

*Norges* regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Kirke- og undervisningsdepartementet ser det slik at grunnutdanningen av sosialarbeidere bør legges til rette ut fra forholdene i hvert enkelt land (lovgivning, trygdeordninger m. m.).

Spørsmål i forbindelse med den videregående utdanning innenfor den sosiale sektor, antar departementet bør bli gjenstand for nærmere utredning av Nordisk Kulturkommissjon.

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 15/1964 angående samordning av**  
**järnvägstaxorna för godstrafik**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Ministeriet for offentlige arbejder, generaldirektoratet for statsbanerne) meddelar den 1 december 1964:

— — — at der i nordisk godstarif fra 1. 4. 1964 blev indført en undtagelsestarif 1, som for trafikken mellem Danmark og Sverige indeholder enhedstakster for vognladningsgods.

Enhedstaksterne er udregnet på grundlag af det af Nordisk tariffkomité fremsatte forslag.

Fra samme tidspunkt er desuden indført undtagelsestarif 2 og 3, som indeholder lignende enhedstakster for vognladningsgods mellem Sverige og Norge henholdsvis mellem Sverige og Finland.

Man undersøger i øjeblikket hvorledes undtagelsestarif 1 har virket i den forløbne periode. Det kan dog allerede nu fastslås, at undtagelsestariffens formål, nemlig at stille jernbanerne gunstigere i konkurrencen med andre befordringsmidler, er nået.

Der foretages da også nu beregninger med henblik på at gå over til enhedstakster for alt vognladningsgods mellem Danmark og Sverige. En sådan fuldt udbygget enhedstarif påregnes indført i løbet af 1965.

Man kan i denne forbindelse oplyse, at svenske og norske baner allerede har besluttet sig for udelukkende at anvende enhedstakster i trafikken mellem Sverige og Norge. En fuldt udbygget enhedstarif omfattende alt vognladningsgods mellem Sverige og Norge indføres fra 1. 1. 1965.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

På initiativ av Nordiska Samfärdselkommittén tillsatte de danska, finska,

norska och svenska järnvägsstyrelserna den 2 juni 1959 en gemensam Nordisk Tariffkommitté, vars uppgift har varit att granska möjligheter för att åstadkomma en sådan godstariff, som kunde tillämpas vid användning av undantagstariffer och vid beviljandet av kundenliga nedsättningar. Denna tariffkommitté gav sitt delbetänkande till de nordiska ländernas järnvägsstyrelser den 20 augusti 1963. Kommittén föreslog däri ett förenhetligande av styckeagodstarifferna och för vagnslasternas del på försök i bruk tagandet av en enhetstariff. Enhetstariffen togs också i bruk fr. o. m. den 1 april 1964 mellan två grannländer eller Danmark och Sverige, Norge och Sverige samt Finland och Sverige. Den gäller tillsvidare endast gods tillhörande de dyraste vagnslastklasserna, men utvidgandet av samma system till att gälla även för gods tillhörande billigare klasser är under granskning.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 22 december 1964:

For sendinger på jernbane mellom de nordiske land er tidligere anvendt de såkalte snittakster. Dette innebærer at frakten for en sending ble beregnet ved å legge sammen hvert enkelt lands fraktandeler, basert på de respektive lands takster for innenlandsk trafikk. De innenlandske takster ble imidlertid redusert med et halvt ekspedisjonsgebyr. Snittakstsystemet betyr at taksternes avstandsdegressivitet, dvs. den med avstanden fallende kilometerpris, brytes ved grensene.

Den 1. april 1964 ble det iverksatt en prøveordning med et nytt fraktberegningssystem — enhetstariffer — for vognlastsendinger av visse godsslag mellom Norge og Sverige. I motsetning til det vanlige fraktberegningssystem i internasjonal trafikk, har grensen mellom landene ingen betydning for takstdannelsen i enhetstariffene.

Fra 1. januar 1965 utvides det nordiske enhetstariffsystem — NET — til å omfatte vognlastsendinger av alle vareslag mellom norske og svenske stasjoner unntatt malm fra Lappland og når sender- og bestemmelsesstedet ligger i samme land. Prøveordningen fra 1. april 1964 inngår i det nye system.

NET-tariffene kan medføre en fraktnedsettelse på opptil ca. 30 % på grunn av den med avstanden fallende kilometerpris. Den tidligere gods-klassifisering med 5 norske og 7 svenske tariffklasser bortfaller og erstattes av 4 NET-klasser. Kvantumsrabatt gis ved at hver tariff er oppdelt i 2—4 vektclasser. Taksten pr. tonn for en 20 tonns sending er således 45 % lavere enn for en 5 tonns sending. For ilgods i vognlaster beregnes frakten ved å forhøye fraktgodsfrakten med 20 %.

Disse takster mellom Norge og Sverige vil også kunne nyttes i tilslutning til danske og finske snittakster for sendinger til Danmark og Finland.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

I godstrafiken på järnväg mellan de nordiska länderna infördes den 1 april i år på försök s. k. nordiska enhetstariffer (NET-tariffer) för vagnlastsändningar av ett begränsat sortiment varor. Då erfarenheterna av de införda tarifferna varit goda, kommer reformen att utvidgas så till vida, att fr. o. m. den 1 januari 1965 införes enhetstariffer för all vagnlasttrafik (exkl. lapplandsmalm) mellan Sverige och Norge. Järnvägsstyrelsen undersöker f. n. i samarbete med de övriga nordiska järnvägsförvaltningarna möjligheterna att införa NET-tariffer i större omfattning också i trafiken med Danmark och Finland. Såvitt avser godstrafiken mellan Danmark och Sverige torde en utökning av tillämpningsområdet för NET-tariffer bli genomförd under år 1965.

## BILAGA

**Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Nordisk Råd vedtog ved sin 12. session følgende rekommandation:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark, Finland, Norge og Sverige, at de i overensstemmelse med et af Nordisk Tarifkomité i sommeren 1963 fremsat forslag forsøgsvis vil anvende et system af ensartede jernbanetakster for visse arter af gods som et første skridt henimod indførelse af en nordisk enhedstarif for jernbanegods.

Til trafikudvalget er henvist meddelelser om rekommandation nr. 15/1964 angående ensartede jernbanetakster, indsendt af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer.

Udvalget har med tilfredshed konstateret, at der ved ændringer i nordisk godstarif fra den 1. april 1964 er indført enhedstakster for visse arter af vognladningsgods i trafikken mellem Danmark og Sverige (undtagelsestarif 1), mellem Norge og Sverige (undtagelsestarif 2) og mellem Finland og Sverige (undtagelsestarif 3). Dermed er rekommandationen realiseret.

Man har endvidere med tilfredshed taget til efterretning, at der arbejdes videre med spørgsmålet med henblik på en fuldt udbygget nordisk enhedstarif for vognladningsgods, der forsendes mellem Sverige og et af de øvrige lande, og at en sådan ordning fra den 1. januar 1965 omfattende alt vognladningsgods (bortset fra Laplandsmalm) mellem Norge og Sverige er indført på prøve, samt at en lignende ordning forventes indført i løbet af 1965 for trafikken mellem Danmark og Sverige.

Udvalget finder, at samarbejdet mellem jernbanestyrelserne er i så god gænge, at man tør forudsætte, at alle muligheder for en udbygning af nordisk godstarif vil blive efterprøvet, således at der også indføres enhedstariffer i trafikken mellem Finland og Sverige. Man ønsker at henstille, at enhedstarifferne udvides til at omfatte stykgods og til også at gælde for forsendelse gennem flere af de nordiske lande.

Udvalget indstiller,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Stockholm, den 15. januar 1965

*Leif Cassel*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Harry Klippenvåg*

*Aksel Larsen*

*Jon Leirfall*

*Birger Lundström*

*Georg Pettersson*

Formand

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av**  
**kapitalrörelserna inom Norden**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands och Norges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Handelsministeriet, Finansministeriet, Økonomiministeriet og Udenrigsministeriet) meddelar den 15 december 1964:

Ovennævnte spörsmål er genstand for drøftelser i det under nordisk økonomisk samarbejdsudvalg nedsatte udvalg for finansielle spörsmål. Drøftelserne, der finder sted på grundlag af et dansk oplæg, er endnu ikke afsluttet; indstilling ventes at kunne foreligge til Nordisk Råds session i 1966.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 9 december 1964:

Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete beslöt hänskjuta behandlingen av rekommendationen åt det ekonomiska samarbetsutskottet. Frågan har under 1964 behandlats flera gånger i det av samarbetsutskottet tillsatta särskilda finansutskottet, vars betänkande i saken torde bli färdigt före Nordiska rådets nästa session i Reykjavik.

Norges regering (Handelsdepartementet) meddelar den 12 december 1964:

Det nordiske utvalg for finansielle spörsmål har fått i oppdrag å utrede spörsmålet om liberalisering av kapitalbevegelsene i Norden og har hatt en foreløpig diskusjon av saken. Utvalget venter å kunne avgi en innstilling til sesjonen 1966.



## Meddelanden

### om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 9 november 1964:

Undervisningsministeriet har stillet det fornødne danske bidrag til rådighed til finansiering af den enquêteundersøgelse, som foretages af den nordiske samarbejdskommission for arktisk medicin. Man går ud fra, at spørgsmålet om oprettelse af et nordisk institut vil blive taget op til fornyet behandling, når resultaterne af enquêteundersøgelsen foreligger.

Finlands regering (undervisningsministeriet) hänvisar den 11 december till meddelande om rekommendation nr 11/1960.

Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 11 december:

— — — vil ministeriet her med fremhæve, at der endnu ikke er blevet foretaget noget i denne sag her i landet.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 10 december 1964:

En viser til uttalelse av 16. desember 1963<sup>1</sup>, der det ble pekt på at spørsmålet om økonomisk støtte til forskning i arktisk medisin må vurderes i sammenheng med bidrag til medisinsk forskning i sin alminnelighet. Før dette kan skje, bør det foreligge konkrete forskningsprosjekter. Etter initiativ av den finske regjering blir det nå arbeidet med disse spørsmål.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 1673.

De finske eksperter har forberedt en rundspørring i forskjellige arktiske distrikter i Finland blant leger og annet helsepersonell for å bringe på det rene hvilke spesielle problemer som eksisterer, og som det kan være naturlig å ta opp til nærmere behandling. Norge har meddelt at en vil delta i deknningen av utgiftene ved denne undersøkelse.

Undersøkelsen er imidlertid ikke ferdig, og det foreligger ennå ikke noe konkret forslag om forskningsprosjekter som det foreløpig kan tas standpunkt til.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

I denna fråga må hänvisas till vad som anförts om rekommendation 11/1960.

## **Meddelanden**

### **om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationslärare**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Handelsministeriet) meddelar den 16 oktober 1964:

Spørgsmålet om gennemførelse af en fællesnordisk uddannelse af navigationslærere har været indgående overvejet i handelsministeriet, idet man til grund for overvejelserne har lagt det af den nordiske ekspertkomité under 16. maj 1963 afgivne PM vedrørende dette spørgsmål.

Handelsministeriet kan i princippet tilslutte sig tanken om en fælles nordisk uddannelse af navigationslærere, men under hensyn til de væsentlige forskelligheder, der i øjeblikket består mellem de i de nordiske lande gældende uddannelsesordninger, må man fra handelsministeriets side stille sig noget tvivlende med hensyn til værdien af en fællesnordisk uddannelse som skitseret.

Efter Handelsministeriets opfattelse må udgangspunktet for fortsatte drøftelser være ensartede uddannelser i de nordiske lande, således at bestræbelserne i første række bør koncentrerer om at bringe de nationale uddannelser på linie. Det bemærkes i denne forbindelse, at handelsministeriet anser den for danske navigationslærere etablerede uddannelse på Danmarks tekniske højskole for at være yderst værdifuld.

Den af ekspertudvalget foreslåede uddannelsestid på 8 måneder er efter handelsministeriets opfattelse for langvarig, idet ministeriet finder, at den fællesnordiske uddannelse alene bør være en overbygning væsentligst af teknisk karakter på en solid national uddannelse.

Endvidere bemærkes, at udgifterne til etablering og drift af et nordisk navigationslærerinstitut efter de af ekspertudvalget angivne retningslinier

forekommer meget høje, og at Danmarks årlige behov for navigationslærere er meget ringe.

Finlands regering (handels- og industriministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Från finskt håll kommer förutsättningarna och möjligheterna för förverkligande av gemensam nordisk utbildning av navigationskollärare att noggrant undersökas, och eventuella förslag till åtgärder i ärendet skall i sinom tid föreläggas rådet. Samtidigt konstaterar ministeriet med tillfredsställelse, att samarbete på området redan inletts mellan Sverige och Finland genom att Finland får sända fem läraraspiranter till en av Sverige anordnad lärarkurs, som börjar i januari 1965.

Islands regering (Samgöngumálaráðuneytið) meddelar den 28 november 1964:

Ministeriet har indhentet *Navigations skolens skolebestyrers* mening om sagen:

Som det fremgår, har Finlands regering i et brev til Nordisk Råd af 2. januar 1963 henledt rådets opmærksomhed på, at det ville være ønskeligt at oprette fælles kursus for de nordiske landes navigationslærere, og sådanne kursus måtte være særlig berettigede på grund af det lave antal navigationslærere, som hvert land for sig årligt behøver. Det ville, både finansielt og praktisk, være en fordel for de nordiske lande at oprette sådanne kursus.

De fire nordiske lande, Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer nedsatte et specialistudvalg på dette område, der skulle undersøge dette forslag nærmere. Udvalget holdt to gange møde i Stockholm, i januar og i marts 1963. Det er af den mening, at en fællesnordisk skole for navigationslærere er ønskelig og berettiget. Udvalget påviser bl. a., at det årlige behov for nye navigationslærere er lille i hvert land for sig og nævner som eksempel, at Danmark og Finland årligt behøver 2, Norge 12 og Sverige 4. Desuden har udvalget stillet forslag om optagelsesbetingelser ved en sådan skole og opsat et budget for skolens stiftelseskapital og drift. Endvidere angående pensum og timetal i hvert fag.

Denne skole er beregnet på navigationslærere ved skibsførerskoler i de nordiske lande, hvor skibsfører- og fiskerafdelingerne er adskilt. Der er derimod som bekendt kun en skole for begge disse afdelinger her, navigationsskolen i Reykjavík, som udskriver både skibsførere og fiskere. I lov om navigationsskolen i Reykjavík fremhæves det, at for at blive fastansat lærer i navigationslære må vedkommende have taget i det mindste en god styrmandseksamen ved en udenlandsk skole. Selv om kravene om navigationslærernes uddannelse ved skolen her er i overensstemmelse med den uddannelse, der kan ydes indenlands, er det selvfølgelig ønskeligt og vigtigt for skolen, at dens lærere har mulighed for en højere uddannelse. I denne hensigt og også for at en fastansat navigationslærer kan påtage sig ledelsen af skolen, har navigationslærerne fortsat deres uddannelse udenlands. Alle de nuværende lærere har f. eks. været i kystskipperafdelingen ved navigations-skoler i Danmark, da eksamenen fra denne afdeling er noget mere omfattende end skibsførereksamen her.

Som det fremgår af specialistudvalgets betænkning, regnes der med ret strenge optagelsesbetingelser ved skolen for navigationslærere. Først og fremmest går man ud fra, at ansøgeren har taget en eksamen, der svarer til styrmandseksamen på et handelsskib. Endvidere at han i matematik, fysik og kemi har lært det samme, som der kræves til studentereksamen ved den matematiske linje i gymnasierne i de nordiske lande. Det bliver derfor skolens opgave at være en fortsættelse af kystskipperafdelingerne i de nordiske lande, og skoletiden er en vinter. Det regnes med, at skolen er udstyret med alle de nyeste navigationsapparater.

Det må være klart, at det for navigationsskolen som andre skoler er vigtigt at have så godt uddannede lærere som muligt. Jeg ville anse det for meget ønskeligt, hvis skolens lærere fik lejlighed til at få deres læreruddannelse i en skole som den her omtalte. Angående optagelsesbetingelserne vil jeg nævne, at som det er ministeriet bekendt, foretages der nu en revision af loven om navigationsskolen i Reykjavik. Det udvalg, der foretager revisionen vil foreslå, at der foretages nogle ændringer af loven, bl. a. at pensum i afdelingen til skibsførereksamen på statens patruljebåde bliver en del forøget, især i matematik og fysik, og endvidere at denne afdeling særlig er beregnet på skibsførere på patruljebådene. Da skulle en eksamen derfra efter disse forandringer fuldt ud kunne sammenlignes med f. eks. kystskippereksamen ved danske navigationsskoler. En navigationsskolelærer, der havde bestået eksamen fra denne afdeling skulle da kunne opfylde optagelsesbetingelserne ved skolen for navigationslærere, og der regnes da også med et 2 ugers kursus i matematik, fysik og kemi hvert år ved denne skole, inden skoleåret begynder.

Ganske vist er islændingenenes årlige behov for navigationslærere en del mindre end de andre nordiske landes, men da det her drejer sig om en fællesnordisk skole, og Island deltager i nordisk samarbejde, må det anses for naturligt og efter min mening ønskeligt, at det som de øvrige nordiske lande deltager i dens oprettelse. Specialistudvalget har gjort et overslag over en sådan skoles stiftelses- og driftsomkostninger, og samtidig er udvalget af den mening, at hver deltagende stat oppebærer omkostninger i forhold til det årlige lærerbehov. Navigationsskolen i Reykjaviks lærerbehov ville jeg ansætte til 1 hvert 3. eller 4. år, og der regnes da med lærerbehovet for både skibsfører- og fiskerafdelingen, men jeg anser det for ønskeligt, at alle skolens fastansatte navigationslærere kan påtage sig undervisning ved fiskerafdelingen og afdelingen for skibsførere på statens patruljebåde.

Jeg har undersøgt oversigten over timetallet og pensum i hvert fag, som specialistudvalget har fremsat for den omtalte skole. Jeg kan ikke se noget betænkeligt ved denne oversigt, der da også er fremsat af de folk, der har bedst forstand på disse sager.

Ministeriet vil fremhæve, at det forslag om navigationsskolen, der omtales i skolebestyrerens brev, nu er fuldstændig udarbejdet og til overvejelse i ministeriet.

Norges regering (Departementet for handel og skipsfart) meddelar i december 1964:

Departementet viser for så vidt angår rekommandasjon nr. 18/1964 til

punkt 1 i den felles redegjørelse for de forhandlinger som fant sted i Stockholm 25.—26. november 1964 mellom representanter for ministeriene for sjöfartsanliggender og hvor spørsmål i tilknytning til felles arbeidsmarked for sjöfolk ble dröftet (jfr. Tilleg til melding om rekommandasjon nr. 8/1961 avgitt 9. desember 1964 av Sveriges regjering — kommunikationsdepartementet — på samtlige regjeringers vegne).

Sveriges regjering (ecklesiatikdepartementet) meddelar den 21 desember 1964:

I denna fråga hänvisas till meddelande om rekommendation nr 8/1961, tillägg, punkt 1, vilket meddelande avgivits av kommunikationsdepartementet.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål

*(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 23 november 1964:

Undervisningsministeriet, som er koordinerende ministerium i denne sag, har anmodet Nordisk Kulturkommission om at foretage en udredning af spørgsmålet om tilvejebringelse af dispositionsmidler, herunder et fælles-nordisk dispositionsbeløb, til finansiering af samarbejdsprojekter på det kulturelle område.

Kulturkommissionens udredningsarbejde er endnu ikke afsluttet, jfr. kommissionens beretning (*Sak C 2*).

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 2 februari 1965:

I tilslutning til meddelelse af 31. november 1964 skal man på foranledning af henvendelse fra Nordisk Råds kulturudvalg herved oplyse, at der inden for de nordiske landes undervisnings- og kulturministerier er udarbejdet en oversigt over visse tilskud til nordiske kulturelle formål. Oversigten, der i vidt omfang er af præliminær og skønsmæssig karakter, er et internt, fortroligt arbejdsdokument. Den omfatter alene bevillinger inden for statsbudgetterne, men er ikke udtømmende idet det i mange tilfælde er umuligt inden for en udgiftspost at udskille de specielt nordiske udgifter.

De tilskud af statsbudgetterne til nordiske kulturelle formål, som det har været muligt at opgøre, udgør efter de foretagne beregninger sammenlagt en 13 mill. danske kr. for et år. Forskningsråd og lignende organer har efter de for ministerierne foreliggende oplysninger bevilget ca. 2 mill. kr. for et år til nordiske formål. Også denne sum er dog givetvis langt fra udtømmende. Den samlede årlige afkastning fra de ni med statsmidler oprettede bilaterale nordiske kulturfonds nærmer sig 3 mill. kr. Tilsammen udgør disse til-

skudsydelser således ca. 18 mill. kr. pr år, og med hensyntagen også til de poster, som det ikke har været muligt at opføre, kan den samlede sum antagelig anslås til omkring 20 mill. kr.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Over statsbudsjettets kap. 392, Nordiske samarbeidstiltak, underpost 70: Til rådvelde for samnordiske tiltak, er for 1965 bevilget kr. 210 000 (1964: kr. 200 000).

Bevilgningen blir nyttet til dekning av utgifter i faglige og kulturelle nordiske samarbeidstiltak, og til den norske del av utgiftene i samband med utredningsarbeid i nordiske fellessaker. Kirke- og undervisningsdepartementet tar sikte på å nytte kr. 40 000 av bevilgningen som tilskott til den norske foreningen Norden.

Departementet vil nevne at denne rekommandasjon har nær sammenheng med regjeringsforslaget om et nordisk kulturfond. Denne sak er satt på saklisten for det nordiske undervisnings- og kulturministermøte 7.—8. januar 1965.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Frågan om anskaffande av ökade dispositionsmedel för nordiska kulturella ändamål har under året utretts av Nordiska kulturkommissionen. Enighet rådde därvid om att tillgång inom varje nordiskt land till dispositionsmedel kunde vara av betydelse för finansieringen av bl. a. projekt av engångskaraktär. För Sveriges del kan man räkna med att under budgetåret 1965/66 inemot 160 000 kr. kommer att ställas till förfogande för dylika ändamål, en ökning med över 100 000 kr. i förhållande till föregående budgetår. Anmärkas må, att dispositionsbeloppet anvisats utöver de budgetmedel som utgår för bestämda nordiska ändamål.

Den inom Nordiska kulturkommissionen företagna utredningen omfattade jämväl förslaget om ett samnordiskt dispositionsbelopp, ställt till ett nordiskt organs förfogande, eller med andra ord tanken om en nordisk kulturfond. Flertalet nationella avdelningar inom kommissionen, däribland den svenska, uttalade emellertid stark tveksamhet beträffande det ändamålsenliga i den föreslagna åtgärden. Sedermera dryftades tanken vid kulturkommissionens plenarmöte i Helsingfors i november 1964. Saken kommer vidare att upptagas under det nordiska undervisnings- och kulturministermötet i Oslo i januari 1965.



*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över ändringsförslaget  
om nordisk kulturfond och över meddelandena**

-----  
----- får utskottet föreslå,

I. att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

-----

*(Se även B 1/Ä/k: Bilaga 3)*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 9 november 1964:

Undervisningsministeriet har som koordinerande ministerium forelagt spørgsmålet for Nordisk kulturkommission, som i september 1964 har afgivet en indstilling til de nordiske landes regeringer. Det fremgår af indstillingen, at de årlige tilskud til nordiske udvekslingsrejser for skoleelever for tiden udgør i Danmark 15 000 dkr, i Finland 13 700 mk., i Norge 15 000 nkr. og i Sverige ca. 5 000 svkr. Kulturkommissionen foreslår en forhøjelse i hvert af landene til et beløb svarende til 80 000 svkr. Sagen er nu for Danmarks vedkommende under behandling i undervisningsministeriet.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1964:

I anledning av rekommendationen har regeringen i sitt budgetförslag för år 1965 föreslagit, att det för genomförande av skolelevsutbyten med de övriga nordiska länderna avsedda anslaget, vilket under de senaste åren utgjort 13 700 mk, måtte höjas till 50 000 mk.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 16 december 1964:

I 1964 er det av midler på dette departements fagbudsjett, kapittel 390, stipend og sosiale tiltak for skoleungdom og studenter, gitt følgende tilskott til utvekslingsreiser mellom nordiske skoler:

	Kroner
1. Utveksling av gymnasiaster, i alt 25 elever fra 23 skoler . . . . .	37 000
2. Skoleutvekslingsreiser, en klasse eller deler av klasse (ikke noe bestemt skoleslag) . . . . .	15 000
3. Klasser eller deler av klasser i folkeskolen . . . . .	24 900
4. klasser eller deler av klasser i lærerskolen . . . . .	9 600
i alt . . . . .	86 500

Tilskottene under punktene 1 og 2 er utbetalt til foreningen Norden, som administrerer tiltakene.

Til sammenlikning kan nevnes at det i 1963 ble gitt tilskott til disse formål med i alt kr. 62 300.

Kirke- og undervisningsdepartementet har fullmakt fra Stortinget til å gi tilskott til studieutvekslingsreiser også i budsjettåret 1965. Departementet vil overveie muligheten av innenfor budsjettets ramme, å øke tilskottene ytterligere til dette formål i 1965, under forutsetning av at det foreligger konkrete prosjekter som en finner bør støttes.

Det kan for øvrig nevnes at foreningen Norden i stor utstrekning har overtatt administrasjonen av disse studieutvekslingsreiser.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Sedan Nordiska kulturkommissionen i skrivelse till de nordiska regeringarna äskat medel för ändamålet prövas frågan i samband med behandlingen av anslagsäskandena för budgetåret 1965/66.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 12:e session år 1964 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor (rek. nr 20/1964):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att i varje nordiskt land årligen ställa avsevärt förhöjda medel till förfogande för studieutbytesresor, så att en successiv utbyggnad av elevutbytesverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna blir möjlig.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Oslo den 8 januari 1965 och i Reykjavik den 15 februari 1965.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Det framgår av meddelandena, att rekommendationen för beredning hänvisats till Nordiska kulturkommissionen, som i en resolution till regeringarna i september 1964 föreslagit, att för studieutbytesresor mellan de nordiska ländernas skolor i ettvar av dessa länder skulle beviljas ett anslag motsvarande 80 000 sv. kr. Åtgärder i syfte att genomföra kulturkommissionens förslag har vidtagits eller övervägs i samtliga länder.

Utskottet konstaterar med tillfredsställelse, att regeringarna snabbt gått in för att förverkliga rekommendationen. Utskottet vill dock fortfarande följa sakens utveckling och föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Per Borten</i>	<i>Trygve Bratteli</i>
<i>Anselm Gillström</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>A. C. Normann</i>
	Förman	
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>
	<i>Fridolf Thapper</i>	

## Meddelanden

### om rekommendation nr 21/1964 angående förbättrade tekniska förutsättningar för radio- och televisionsmottagning

(Överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Danmarks regering (Økonomiministeriet) meddelar den 15 december 1964:

— — — at ministeriet for kulturelle anliggender vedrørende Nordisk Råd's rekommendation nr. 21/1964 om forbedrede muligheder for modtagelse af radio- og fjernsynsprogrammer i de øvrige nordiske lande den 10. december 1964 efter brevveksling med Danmarks radio har meddelt, at ministeriet for tiden intet nyt kan tilføje til den meddelelse, man afgav den 23. november 1962<sup>1</sup> om Nordisk Råd's rekommendation nr. 6/1962 om udvidet nordisk radio- og fjernsynssamarbejde, hvorfor man kan henholde sig til den i denne meddelelse afgivne udtalelse.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 15 juni 1964:

Kirke- og undervisningsdepartementet har forelagt Nordisk Råd's rekommandasjon nr. 21/1964 for Norsk Rikskringkasting som i brev 30. mai 1964 viser til tidligere avgitt redegjørelse i ekspedisjon til departementet 18. februar 1964 hvor styret for Norsk Rikskringkasting anbefaler at spørsmålet om overføring av fjernsynsprogram fra de andre nordiske land til Norge stilles i bero til spørsmålet om overføring av fjernsynsprogram — utenom nord- og eurovisjonen — generelt er ferdig utredet av Den europeiske kringkastingunion (EBU).

Norsk Rikskringkasting viser videre til tidligere avgitt uttalelse i brev til departementet 12. september 1963<sup>2</sup>. Uttalelsen er referert i regjeringens melding til Nordisk Råd av 18. september 1963.

<sup>1</sup> Se 11. sesj., s. 1341.

<sup>2</sup> Se 11. sesj., s. 669—672.

I tillägg till det som tidigare er anfört, pekar Norsk Rikskringkasting i brev av 30. mai 1964 på att så vel antenneeffekt som sendefrekvens og plassering av våre sendere er regulert ved internasjonale avtaler, og at alle større norske sendere i lang- og mellombølgebåndet er utbygget med den maksimalt tillatte antenneeffekt i henhold til Københavnavtalen av 1948.

For övrig har en ikke noe nytt å anföre i saken.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Med anledning av rekommendationen har kontakter ägt rum mellan den svenska teleförvaltningen samt teleförvaltningarna i Danmark, Finland och Norge. Det har därvid konstaterats råda en enig uppfattning om att nu gällande internationella planer för olika sändarfrekvenser lägger hinder i vägen för att genom våglängdstekniska åtgärder förbättra mottagningsmöjligheterna i fråga om program, som distribueras via lång- och mellanvågsstationer. Möjligheterna att öka sådana stationers effektiva räckvidder blir därför beroende av vilka resultat, som kan uppnås vid en eventuell framtida våglängdskonferens. I fråga om ljudradio- och televisionsprogram utsända över ultrakortvågsstationer, hänvisas till den begränsning av stationernas räckvidder, som följer av de ultrakorta vågornas natur.

Sammanfattningsvis kan sålunda konstateras, att det åtminstone i nuvarande läge saknas möjligheter att i någon nämnvärd utsträckning genom tekniska åtgärder förbättra förutsättningarna för direktmottagning av andra nordiska länders rundradiosändningar. Ansträngningarna synes under sådana förhållanden i första hand få inriktas på ett ökat samarbete i fråga om programutbyte. Den utbyggnad av förbindelserna, som för närvarande pågår i de nordiska länderna, kommer i framtiden att vidga möjligheterna för ett sådant samarbete.

Det får bli en uppgift för de nordiska regeringarna ävensom givetvis för de nordiska teleförvaltningarna och rundradioföretagen att följa den tekniska utvecklingen och pröva de möjligheter till förbättringar, som denna successivt kan erbjuda.

## BILAGA

### Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelanden om rekommendation nr 21/1964 angående förbättrade tekniska förutsättningar för radio- och televisionsmottagning, överlämnade av Danmarks, Norges och Sveriges regeringar.

#### 1. R e k o m m e n d a t i o n e n

Rekommendation nr 21/1964 har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att snarast förbättra möjligheterna att i de nordiska länderna taga del av radio- och televisionsprogram från de övriga nordiska länderna.

#### 2. M e d d e l a n d e n a

Sveriges regering, som på samtliga regeringars vägnar redogör för resultatet av de kontakter som med anledning av rekommendationen etablerats mellan teleförvaltningarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige, konstaterar sammanfattningsvis, att det åtminstone i nuvarande läge saknas möjligheter att i någon nämnvärd utsträckning genom tekniska åtgärder förbättra förutsättningarna för direktmottagning av andra nordiska länders rundradiosändningar, varför ansträngningarna synes i första hand få inriktas på ett ökat samarbete i fråga om programutbyte. Den utbyggnad av förbindelserna, som för närvarande pågår i de nordiska länderna, uppges i framtiden komma att vidga möjligheterna för ett sådant samarbete.

#### 3. U t s k o t t e t

Utskottet beklagar att de tekniska förutsättningarna för direktmottagning av sändningar från grannländerna alltfjämt är ogynnsamma. Såsom anföres i svenska regeringens meddelande måste det vara en uppgift för de nordiska regeringarna att i samverkan med de nordiska teleförvaltningarna och rundradioföretagen följa den tekniska utvecklingen och pröva de möjligheter till förbättringar, som successivt kan erbjuda sig. Vid sådant förhållande synes saken nu få anstå för att upptagas då läget ljusnat.

Utskottet får under hänvisning till det anförda föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 8 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Ranmark*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*



## Meddelanden

### om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisions- samarbete mellan Finland och Sverige

(Överlämnade av Finlands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

Ärendet har behandlats vid ett gemensamt möte av representanter för de finska och svenska regeringarna i november 1964 i Stockholm. För närvarande undersöker finska och svenska tekniker möjligheterna för utvidgande av ett ömsesidigt samarbete.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Strävandena har bl. a. inriktats på att förbättra möjligheterna att se TV på Åland. Härmed sammanhängande problem behandlades vid ett möte mellan de finska och svenska kommunikationsministrarna i Stockholm den 9 november 1964. Därvid överenskoms att de finska och svenska teleförvaltningarna så snart som möjligt skulle göra de närmare tekniska utredningar, som erfordrades. Dessa beräknas bli klara till instundande årsskifte. Därefter kommer ytterligare överläggningar att äga rum i syfte att träffa en överenskommelse i frågan.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 7 november 1964:

På foranledning af denne rekommandation og rekommandation nr. 24/1964 om lærerudveksling og rejselektorvirksomhed har undervisningsministeriet anmodet Nordisk kulturkommission om at iværksætte en nærmere undersøgelse af de omhandlede spørgsmål og fremkomme med forslag til praktiske foranstaltninger.

Hele problemkomplekset omkring skoleundervisningen og læreruddannelsen i nabolandssprogene er herefter taget op af kulturkommissionens sektion II som genstand for en nærmere udredning.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 31 december 1964:

Nordiska kulturkommissionens II sektion har beslutit verkställa en utredning angående frågor i anslutning till undervisning i grannländernas språk. Då denna utredning omfattar även den i rekommendationen nämnda frågan, avvaktar undervisningsministeriet utredningens resultat.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 11 december 1964:

Det danske undervisningsministerium har som koordinerende instans i ovennevnte sak anmodet Nordisk kulturkommisjon om å iverksette en nærmere undersøkelse av det omhandlede spørsmål og fremkomme med forslag til praktiske foranstaltninger.

Kirke- og undervisningsdepartementet finner å måtte avvente resultatet av Kulturkommisjonens arbeide.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Nordiska kulturkommissionens sektion II har vid plenarmöte i Helsingfors i november 1964 beslutat att utreda frågan om grannspråksundervisningen i de nordiska länderna. I utredningens uppdrag ingår även att behandla de i rekommendationerna nr:s 23/1964 och 24/1964 upptagna spörsmål.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Undervisningsministeriet) meddelar den 7 november 1964:

Man henviser til meddelelse herfra af d. d. om rekommendation nr. 23/1964 vedrørende folkeskoleseminariernes nordiske sprogundervisning m. m.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 5 december 1964:

I anledning av rekommendationen har regeringen i sitt budgetförslag för år 1965 föreslagit, att det för lärarutbyte avsedda anslaget måtte höjas från 6 500 mk till 20 000 mk samt att i budgeten måtte intagas ett nytt anslag om 5 000 mk för reselektorsverksamhet. Regeringen har icke ansett det möjligt att omedelbart ställa de fulla i rekommendationen förutsatta beloppen till förfogande, då utbyggandet av utbytesverksamheten lämpligen bör ske successivt med nyttjande av de erfarenheter, som inhämtas under utbyggnadsskedet.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 11 december 1964:

I budsjetframlegget for 1965 har Kirke- og undervisningsdepartementet under kap. 385, post 70 Reisestipend for lærarar, blant annet uttalt:

Det vil og bli gitt stipend av løyvinga under denne posten til utveksling av lærarar mellom skolar i dei nordiske landa i samsvar med Nordisk Råds rekommendasjon nr. 24 for 1964.

Kirke- og undervisningsdepartementet skal videre meddele at det danske undervisningsministerium som koordinerende instans, har anmodet Nordisk kulturkommisjon om å inverksette en nærmere undersøkelse av dette spörsmål og av andre spörsmål. Kulturkommisjonens seksjon II har ifølge

det danske undervisningsministerium, tatt problemkomplekset opp til nærmere utredning.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

I denna fråga hänvisas till vad som anförts om rekommendation nr 23/1964.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin 12:e session år 1964 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående vidgat lärarutbyte (rek. nr 24/1964):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att årligen ställa envar ett belopp — i Sverige 100 000 svenska kronor och i de övriga nordiska länderna av motsvarande storleksordning — till förfogande för lärarutbyte mellan skolor i de nordiska länderna,

2. att årligen bevilja ett lika stort belopp för utbyggande av reselektorverksamheten mellan skolorna i de nordiska länderna.

Till kulturutskottet har hänvisats till rådets 13:e session avgivna meddelanden från Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar. Meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möten i Oslo den 8 januari 1965 samt i Reykjavik den 15 februari 1965.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason och statsråd Helge Sivertsen.

Av meddelandena framgår, att i Finland och Norge åtgärder vidtagits i syfte att ställa medel till förfogande för en utvidgad lärarutbytes- och reselektorverksamhet. Finlands regering förklarar dock, att den icke ansett sig omedelbart kunna ställa de fulla i rekommendationerna förutsatta beloppen till förfogande, då utvecklandet av utbytesverksamheten lämpligen bör ske successivt med nyttjande av de erfarenheter, som inhämtas under utbyggnadsskedet. Danmarks och Sveriges regeringar hänvisar till de meddelanden de avgivit i anledning av rek. nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk. Även om sistnämnda rekommendation med hänsyn till sitt allmänna syftemål är nära besläktad med den nu ifrågakvarande rekommendationen avses i den dock enbart utbyte av lärare mellan seminarier och lärarhögskolor och således ej dylik verksamhet inom det vidsträckta fält, som den egentliga skolan utgör.

Utskottet, som finner angeläget, att åtgärder skyndsamt vidtages för genomförande av den i den förevarande rekommendationen avsedda utbytes- och reselektorverksamheten, önskar för sin del fortsättningsvis följa med ärendets utveckling.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Julius Bomholt</i>	<i>Per Borten</i>	<i>Trygve Bratteli</i>
<i>Anselm Gillström</i>	<i>Poul Hartling</i>	<i>Kuuno Honkonen</i>
<i>Veikko Hyytiäinen</i>	<i>Ólafur Jóhannesson</i>	<i>A. C. Normann</i>
<i>Berte Rognerud</i>	<i>Paula Ruutu</i>	<i>Ingrid Segerstedt Wiberg</i>
Vice förman		
	<i>Fridolf Thapper</i>	

## Meddelanden

### om rekommendation nr 25/1964 angående nordiskt musikpris

*(Överlämnande av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender) meddelar den 21 december 1964:

Fra dansk side er der til det pågældende formål bevilget et beløb på ialt 20 350 kr. for finansåret 1964/65.

Heraf udgør 11 600 kr. Danmarks andel i de fælles udgifter. Resten er til dækning af de nationale udgifter.

Finlands regering (undervisningsministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Statsrådet har fastställt statuterna för Nordiska rådets musikpris och undervisningsministeriet å sin sida har fastställt instruktionen för bedömningsnämnden och utnämnt Finlands representanter i denna.

Islands regering (Menntamálaráðuneytið) meddelar den 22 januari 1965:

På de nordiske landes kulturministermøde i Oslo 7.—8. januar 1965 blev der underskrevet regler om Nordisk Råds musikpris for skabende musik. Det er meningen, at denne pris skal uddeles for første gang året 1965.

På Islands vegne er de følgende mænd blevet udnævnt til medlemmer af den fællesnordiske dommerkomité om prisen:

Den islandske statsradiofonis musikchef Árni Kristjánsson,  
organisten Páll Kr. Pálsson,  
Suppleant:

Den islandske folkekirkes sanginspektør dr. Robert A. Ottósson.

Norges regering (Kirke- og undervisningsdepartementet) meddelar den 17 december 1964:

På statsbudsjettet 1965 er under bevilgninger til kunstformål reservert kr. 20 000 til Nordisk Råds musikkpris for skapende tonekunst.



Som norske sakkyndige til bedømmelseskomitéen er oppnevnt:

musikksjef Kristian Lange, Norsk Rikskringkasting, professor Finn Benestad, med varamann: konsertmester Ernst Glaser.

For den tid professor Benestad er bosatt i Trondheim, fungerer konsertmester Glaser som medlem av bedømmelseskomiteen.

Fra norsk side er Nordisk Kulturkommisjons utkast til statutter godkjent. Endelig godkjenning av statuttene vil formentlig skje på Det nordiske undervisningsministermøte 7.—8. januar 1965.

Sveriges regering (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

I detta ärende hänvisas i huvudsak till Nordiska kulturkommissionens berättelse, avsnittet om ärenden under sektion III (*Sak C 2*).

För Sveriges del har statuterna för musikpriset (avfattade på svenska) godkänts genom beslut den 11 december 1964. Samtidigt har instruktionen för bedömningskommittén fastställts samt kapellmästaren Herbert Blomstedt och redaktören Folke Hähnel utsetts till ledamöter i den nationella bedömningskommittén.

*BILAGA 1***Statuter för Nordiska rådets musikpris**

## § 1.

Nordiska rådets musikpris för skapande tonkonst är instiftat av de nordiska ländernas regeringar gemensamt, i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 25/1964.

## § 2.

Musikpriset som utgör 50 000 d.kr. utdelas normalt i förbindelse med Nordiska rådets session, för ett musikverk av en levande tonsättare. Priset utdelas första gång år 1965 och därefter vart tredje år eller med kortare tidsintervaller såframt vid en revision efter utgången av den första treårsperioden enighet härom uppnås mellan de nordiska ländernas regeringar.

Med musikverk förstås i detta hänseende ett symfoniskt, kammarmusikaliskt eller musikdramatiskt verk eller annan komposition, som uppfyller höga konstnärliga krav.

Vid bedömningen tages i betraktande verk, som för första gången är uppförda under senare år.

## § 3.

Urvalet av de verk, som skall utmärkas med detta pris, förelages av en sammordisk, sakkunnig bedömningskommitté, bestående av 10 medlemmar, 2 från varje land.

Undervisningsministeriet i varje land — i Danmark Ministeriet for kulturelle anliggender — utser för 3 år i gången sitt lands medlemmar av bedömningskommittén, 2 ordinarie medlemmar samt 1 suppleant.

## § 4.

De för ändamålet behövliga medlen beviljas vid statsanslag i de skilda länderna. De gemensamma utgifterna delas mellan länderna i proportion till antalet medlemmar i vart och ett land i Nordiska rådet.

## § 5.

Närmare bestämmelser om dessa statuters tillämpning upptages i en av undervisningsministerierna (Ministeriet for kulturelle anliggender) i de nordiska länderna fastställd särskild instruktion för bedömningskommittén.

## § 6.

Frågan om eventuell ändring av dessa statuter skall innan utgången av 1968 framställas för de andra deltagarländerna av Norge, som är koordinerande land för den i § 1 nämnda rekommendationen.

## BILAGA 2

**Instruktion för bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris**

## § 1.

Bedömningskommittén består av 10 medlemmar, 2 från vart och ett av de nordiska länderna. Undervisningsministeriet (Ministeriet för kulturelle anliggender) i varje land utser för 3 år i gången 2 ordinarie ledamöter och 1 suppleant, som alla bör känna till hemlandets och i största möjliga omfattning också grannländernas skapande tonkonst. Återval kan äga rum.

I varje land utgör de 2 ordinarie medlemmarna och — efter undervisningsministeriets (Ministeriet för kulturelle anliggenders) närmare bestämmelse, jfr § 9 — eventuellt jämte suppleanten ifrågasvarande lands nationella kommitté.

## § 2.

Bedömningskommittén fattar sitt beslut om prisets utdelning på grund av förslagen från de nationella kommittéerna omfattande högst två verk från varje land.

## § 3.

Senast 3 månader före den 1 i den månad, i vilken prisutdelningen skall äga rum, skall varje nationella kommitté insända exemplar av det verk eller de två verk, som föreslås från ifrågasvarande land, till de andra nationella kommittéerna.

## § 4.

Bedömningskommittén som normalt håller möte en gång före varje prisutdelning, skall inom 2 veckor före öppningen av den rådssession, vid vilken priset skall utdelas, sända meddelande om sitt beslut samt motivering till Nordiska rådets presidium.

## § 5.

Bedömningskommittén väljer bland sina medlemmar för 3 år i gången en ordförande och en vice ordförande, som inte får vara från samma land. Ordförande- och vice ordförandeskapet sker mellan länderna i alfabetisk ordning.

## § 6.

Bedömningskommittén är beslutsför, när alla 5 deltagarländerna är representerade vid mötet.

Bedömningskommitténs beslut fattas med enkel röstmajoritet. Varje medlem har en röst. I det fall att rösterna fördelar sig lika faller ordförandens röst utslaget.

Vid bedömningskommitténs möten kan en suppleant delta i egenskap av ställföreträdare för en av sitt lands ordinarie medlemmar.

När en suppleant deltar har han rösträtt.

Över det som behandlats vid bedömningskommitténs möten förs ett protokoll, som undertecknas av ordföranden.

## § 7.

Sekretariatsärendena skötes av Nordiska rådets sekretariat sålunda att varje nationell kommitté bistås av Nordiska rådets sekretariat i vederbörande land, och att de gemensamma sekretariatsärendena skötes av Nordiska rådets norska sekretariat.

## § 8.

I vart och ett av deltagarländerna reserverar undervisningsministeriet i sin budget medel för de behövliga utgifterna för Nordiska rådets musikpris.

Varje land drar försorg om de egna nationella utgifterna samt en andel, jfr statuternas § 4, av de gemensamma utgifterna.

Nationella utgifter är: respengar och dagtraktamentet samt honorar för den nationella kommitténs medlemmar och suppleant, inköp och försändelse av partitur och skivor, m. m.

Gemensamma utgifter är: musikpriset.

## § 9.

Undervisningsministeriet (Ministeriet för kulturelle anliggender) i vart och ett av deltagarländerna kan fastställa speciella supplerande bestämmelser för vederbörande lands nationella kommitté.

## § 10.

Bedömningskommittén kan till de deltagande ländernas ministerier avgiva förslag till ändring av dessa bestämmelser.

*BILAGA 3***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över meddelandena**

Till kulturutskottet har till behandling hänvisats meddelanden om rek. nr 25/1964 angående nordiskt musikpris, överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar.

**1. R e k o m m e n d a t i o n e n**

Rekommendationen nr 25/1964 har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i de nordiska länderna att genomföra det av Nordiska kulturkommissionen i samråd med Nordiska komponistrådet framlagda förslaget om inrättande av ett nordiskt musikpris å 50 000 danska kronor att utdelas vart tredje år eller med kortare tidsintervaller, såframt vid en revision efter den första utdelningen år 1965 enighet härom uppnås mellan de nordiska ländernas regeringar.

## 2. Meddelandena

Av meddelandena framgår, att nödiga anslag reserverats i samtliga länder samt att Nordiska kulturkommissionens förslag till statuter för musikpriset godkänts och förslag till instruktion för bedömningskommittén fastställts. Därjämte har i samtliga länder ledamöter i bedömningskommittén utsetts, vilken börjat sitt arbete.

## 3. Utskottet

Nordiska rådets musikpris har instiftats i enlighet med rekommendationen, och åtgärder har vidtagits för utdelning av priset. Utskottet, som gläder sig åt rekommendationens snabba förverkligande, får därför föreslå,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna och anser spörsmålet för rådets del slutbehandlat.

Oslo den 8 januari 1965

*Georg Backlund*

*Julius Bomholt*

*Poul Hartling*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

*Dagmar Ranmark*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*

**Meddelanden**  
**om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av**  
**bolagsbeskattningen**

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

D a n m a r k s r e g e r i n g (Finansministeriet, skattedepartementet efter förhandling med handelsministeriet) meddelar den 26 november 1964:

Rekommendationen angår spörsgsmålet om, hvorvidt en harmonisering af aktieselskabsbeskatningens konstruktion og metoder er en anvendelig vej til at fremme de økonomiske forhold i Norden. Man har opfattet rekommandationen således, at den alene angår en harmonisering af de tekniske regler for opgørelsen af den skattepligtige indkomst for aktieselskaberne i de nordiske lande.

En sådan harmonisering vil formentlig kunne medføre visse fordele for aktieselskaber i de nordiske lande derigennem, at selskaberne lettere vil kunne overskue reglerne for opgørelsen af den skattepligtige indkomst i de enkelte lande. For en koncern bestående af aktieselskaber med forgreninger i flere nordiske lande vil en harmonisering således kunne lette indretningen af bogholderi og afslutningen af regnskab for filialerne i de enkelte lande. Herudover mener man ikke, at en ren teknisk harmonisering af skattereglerne kan virke fremmende på de økonomiske forhold i Norden.

F i n l a n d s r e g e r i n g (finansministeriet) meddelar den 5 februari 1965:

I anledning av Nordiska rådets ekonomiska utskottets skrivelse av den 14 januari 1965 får finansministeriet högaktningsfullt meddela, att från finsk sida anses det icke möjligt att börja överläggningarna beträffande harmonisering av bolagsbeskattningen i närmaste framtid. Finansministeriet kommer senare på våren att inkomma med förslag beträffande tidpunkten för sagda överläggningar.

Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 19 december 1964:

På møte den 21. februar i år mellom representanter for regjeringene ble Finland utpekt som koordinerende land for denne saken. I en henvendelse hertil av 27. november har det finske finansdepartement tatt opp spørsmålet om å finne et passende tidspunkt for en drøfting av saken mellom representanter for regjeringene. Finansdepartementet antar derfor at det ikke er grunn til å avgi noen uttalelse om realiteten i saken før slike drøftinger har vært holdt, men vil på et senere tidspunkt gjerne få komme tilbake til saken.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Från Finland, som är koordinerande land för detta spørsmål, har finansdepartementet den 5 december 1964 erhållit en skriftlig förfrågan när det från svensk sida kan anses lämpligt att diskussioner i ämnet upptages mellan representanter för de nordiska ländernas regeringar.

Finansdepartementet har som svar på denna förfrågan meddelat, att den svenska bolagsbeskattningen är föremål för översyn av en särskild utredning och att förslag i ämnet inte kan väntas under år 1965. Från svensk synpunkt synes därför en diskussion på nordisk bas för närvarande bli i huvudsak hypotetisk. Skulle det emellertid föreligga ett påtagligt intresse från övriga nordiska länder att överläggningar kommer till stånd vill finansdepartementet inte motsätta sig detta.

**BILAGA****Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin tolfte session år 1964 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående harmonisering av bolagsbeskattningen (rek. nr 26/1964):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige att utreda frågan, i vad mån en harmonisering av bolagsbeskattningens konstruktion och metoder är en lämplig väg att främja de ekonomiska förhållandena i Norden.

Till ekonomiska utskottet har hänvisats till rådets trettonde session avgivna meddelanden från Danmarks, Norges och Sveriges regeringar jämte ett tilläggsmeddelande från Finlands regering. De förstnämnda meddelandena har av utskottet behandlats vid dess möte i Stockholm den 14 januari 1965. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till Finlands regering, som utsetts att vara koordinerande för spørgsmålet, i vilken framhölls, att utskottet vid genomgången av saken funnit angeläget att, innan ställning toges till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller närmare upplysningar vid vilken tidpunkt de i meddelandena omnämnda överläggningarna kan beräknas komma till stånd.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit statsministern Tage Erlander, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie och handels- och industriministern Toivo Wihherheimö.

Av tilläggsmeddelandet framgår, att man från finsk sida inte anser det möjligt att börja överläggningarna beträffande en harmonisering av bolagsbeskattningen inom en närmare framtid, men att man under våren 1965 kommer att inkomma med förslag angående tidpunkt för överläggningarna.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørgsmålet till nästa ordinarie session.



Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Lis Groes</i>	<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>
<i>Sigurður Ingimundarson</i>	<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>
<i>Finn Moe</i>	<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>
<i>Bent Røiseland</i>	<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>
Vice förman		
<i>V. J. Sukselainen</i>		<i>Sven Sundin</i>

## Meddelanden

### om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning

(Överlämnade av Finlands, Islands och Sveriges regeringar)

Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Finlands regering (finansministeriet) meddelar 30 november 1964:

En representant för finansministeriet har deltagit i de med anledning av rekommendationen anordnade rådplågningarna på tjänstemannanivå.

Islands regering (Fjármálaráðuneytið) meddelar den 9 februari 1965:

Fra Islands side deltog finansministeren og departementschefen i finansministeriet i de nordiske landes finansministtermøde i København i dagene 30. november og 1. december 1964, hvor man især diskuterede merværdiskatten. På mødet udtrykte Island interesse for at følge de yderligere undersøgelser af og diskussioner om denne sag.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 14 december 1964 å *samtliga regeringars vägnar*:

Frågan om utformningen av huvudformerna för indirekt beskattning har varit föremål för diskussion mellan de nordiska ländernas finansministrar den 30 november 1964. Resultatet av dessa överläggningar redovisades för Nordiska rådets ekonomiska utskott den 1 december 1964.

Sveriges regering (finansdepartementet) meddelar den 29 januari 1965:

Den 14 december 1964 meddelade den svenska regeringen, att frågan om utformningen av huvudformerna för indirekt beskattning varit föremål för diskussion mellan de nordiska ländernas finansministrar och att resultatet av dessa överläggningar redovisats för utskottet den 1 december 1964. Upplysningar, utöver dem som utskottet sålunda erhållit, finnes icke att lämna från svensk sida.

**BILAGA 1****PM angående läget inom EEC beträffande mervärdesskatten**

I november 1962 framlade Kommissionen inför Ministerrådet ett förslag till direktiv angående harmonisering av omsättningsskatterna, utgörande ett principförslag till införande av mervärdesskatt. Detta förslag har sedan remissbehandlats av Europaparlamentet och Ekonomiska och sociala kommittén, varjämte det diskuterats med medlemsstaternas finansministrar och cheferna för de nationella skattemyndigheterna.

Kommissionen har som följd av vad härvid framkommit i medio av 1964 till Ministerrådet överlämnat ett reviderat förslag.

1. Enligt artiklarna 1—3 i det ursprungliga förslaget skulle mervärdesskatt genomföras senast vid slutet av övergångsperioden, d. v. s. den 31 december 1969. Under en första etapp skulle medlemsstater, som för närvarande har en kumulativ omsättningsskatt av typen kaskadskatt, ersätta denna med en icke-kumulativ skatt, dock ej nödvändigtvis av typen mervärdesskatt. Skyldighet att genomföra den senare skulle inträda först under en andra etapp. Sedan såväl Europaparlamentet som Ekonomiska och sociala kommittén uttalat sig till förmån för övergång till mervärdesskatt i endast ett steg, har Kommissionen i sitt nya förslag infört bestämmelse därom.

2. Kommissionen föreslår i sitt nya förslag sålunda, att erforderliga lagar skall ha antagits och utfärdats före den 31 december 1967, medan deras ikraftträdande kan uppskjutas till den 31 december 1969.

3. Det slutliga målet för harmonisering av omsättningsskatterna är att upphäva skattegränserna. I och med att tullunionen inom ett fåtal år kommer att ha fullständigt genomförts blir avskaffandet av den fysiska gränskontrollen aktuell. En förutsättning härför är dock att skattebeläggning respektive skatterestitution vid gränspassage inom EEC kan avskaffas. Enligt art. 4 i det ursprungliga förslaget skulle Kommissionen undersöka hur och när detta mål kunde nås och beskattning vid importen samt skatteåterbäring vid exporten upphävas, varvid man samtidigt skulle garanteras skattnenutralitet i handeln mellan medlemsstaterna. I princip har denna bestämmelse förblivit oförändrad i det nya förslaget, vari preciseras att Kommissionen skall framlägga förslag därom för Ministerrådet före slutet av 1968 och att Rådet skall fatta beslut före övergångsperiodens slut.

4. I art. 2 i det nya förslaget anges några huvudpunkter i det gemensamma systemet för mervärdesskatt.

- a. Skatten är till sin natur en allmän konsumtionsskatt.
- b. Den uttages enligt ett system med delbetalningar.
- c. Mervärde bestäms genom avdrag av ingående skatt.

Detaljerna rörande mervärdeskattens utformning samt tillämpningsbestämmelserna förutses bli behandlade i ett *andra direktiv*. Enligt art. 3 i det nu framlagda förslaget skall Kommissionen framlägga utkast till ett sådant direktiv före den 1 april 1965.

En av svårigheterna med det tidigare framlagda direktivförslaget har varit att vissa av medlemsstaterna ej ansett sig kunna göra erforderliga principataganden om övergång till mervärdeskatt, förrän de haft möjlighet att närmare studera och taga ställning till utformningen av det gemensamma skattesystemet. I samband med framläggandet av det nya förslaget har Kommissionen av hänsyn därtill avgivit ett betänkande rörande utformningen och tillämpningen av detta system för att medlemsstaterna skall kunna besluta om det första direktivförslaget med full kännedom om de allmänna principer som förutsattes gälla för det gemensamma systemet. Kommissionen anser det lämpligt att lämna dessa uppgifter även med hänsyn till medlemsstater som redan förbereder genomförandet av en mervärdeskatt. Kommissionen redovisar i detta betänkande — utöver nyssnämnda tre huvudpunkter — följande principer för utformningen av den blivande gemensamma mervärdeskatten:

a. Grundtanken bakom mervärdeskatten är att med en allmän konsumtionsskatt belasta varor och tjänster i exakt relation till deras pris oavsett antalet led i produktions- och distributionskedjan före tidpunkten för skatteuttaget.

b. I syfte att uppnå största enkelhet och konkurrensneutralitet måste mervärdeskattens tillämpningsområde göras så vidsträckt som möjligt. Undantagen måste därför strängt begränsas.

c. Mervärdeskatten skall tillämpas t. o. m. detaljhandelsledet. Medlemsstaterna skall dock äga begränsa den till att uttagas t. o. m. partihandelsledet. I sådant fall skall vederbörande medlemsstat underrätta Kommissionen i god tid om de begränsningsregler, som den avser införa i sin lagstiftning för detta ändamål.

d. Till dess att Rådet fattar enhälligt beslut om annan ordning, skall inläktena av mervärdeskatten tillfalla den medlemsstat, inom vars område varorna eller tjänsternas *slutliga konsumtion* äger rum.

e. Skatteplikten omfattar:

1. Tillhandahållande av varor och tjänster inom landet av skattskyldiga subjekt.

2. Införsel av varor.

f. Skattskyldighet skall åvila den som regelbundet eller tillfälligt utövar självständig verksamhet som tillverkare, försäljare eller som i sådan verksamhet utövar tjänster, vare sig det sker i vinstsyfte eller ej.

g. Avdragsmetoder. Den skattskyldige skall vara berättigad att från den utgående mervärdeskatten på omsättningen avdraga följande:

1. Ingående mervärdeskatt som har debiterats för levererade varor och utförda tjänster.

2. Ingående mervärdeskatt som har utgivits för importerade varor.

(Förutsättning för sådant avdrag är dock att varorna och tjänsterna är avsedda för den skattskyldiges näringsverksamhet. Ingående mervärdeskatt på anläggningstillgångar får avdragas från utgående mervärdeskatt under samma period som ifrågavarande tillgångar förvärvades — omedelbar avdragsrätt.)

h. Skattesatser och undantag. Med vissa undantag skall den normala skattesatsen, som gäller för tillhandahållande av varor, även tillämpas på tjänsteprestationer. Undantagen skall strikt begränsas. Kommissionen erinrar i sammanhanget om att så länge skattegränserna bibehålles, d. v. s. innan slutmålet för harmoniseringen av omsättningsskatten har uppnåtts, skall medlemsstaterna ej vara skyldiga att harmonisera skattesatser och undantag.

i. Tjänsteprestationer. Den gemensamma mervärdeskatten skall obligatoriskt gälla för alla tjänsteprestationer, vilkas kostnader märkbart inverkar på priset på varor, som kan förekomma i handeln mellan medlemsstaterna. Sådana tjänster skall anges i en lista, som fastställles genom enhälligt beslut.

j. Jordbruket. Jordbrukare och med dem likställda skall vara skyldiga att erlägga mervärdeskatt. I alla stadier skall emellertid jordbruksprodukter och med dem likställda varor, som anges i en gemensam lista, beskattas efter en reducerad skattesats beräknad till en bestämd del av den normala skattesatsen. Så länge skattegränserna mellan medlemsstaterna bibehålles, skall varje medlemsstat själv äga besluta om listan över nämnda varor samt om storleken av den reducerade skattesatsen och därjämte äga tillämpa eventuella förenklade metoder, t. ex. schablonberäkning, vid beräkning av skatt på jordbruk.

k. Småföretag. I förekommande fall skall varje medlemsstat beträffande småföretag, för vilka den normala skatteplikten skulle bereda svårigheter, tillämpa särskilda bestämmelser, som bäst motsvarar de nationella behoven och möjligheterna. Medlemsstat, som avser införa sådana särskilda bestämmelser, skall underrätta Kommissionen därom i god tid, så att denna kan rådgöra med medlemsstaterna i syfte att undvika att konkurrensförhållandena i handeln mellan medlemsstaterna förvanskas.

Som ovan nämnts utgör Kommissionens här referade förslag endast en omarbetning av det tidigare förslaget, som redan varit föremål för remissförfarande. Följaktligen är Ministerrådet ej skyldigt att remittera det nya förslaget till Europaparlamentet eller Ekonomiska och sociala kommittén, utan kan upptaga det till direkt behandling. Med hänsyn till den förbehållsamhet, som fortfarande finns bland medlemsländerna, torde man dock få förutse att behandlingen av Kommissionens förslag ännu kommer att ta lång tid i anspråk, innan Ministerrådet kommer fram till beslut om det *första direktivet*

angående skatleharmonisering särskilt med beaktande av att harmoniserad omsättningsskatt jämte ett slopande av skattegränserna inom EEC utan tvivel innebär ett steg mot en verklig ekonomisk gemenskap av minst samma vikt som införandet av gemensamma spannmålspriser.

Medlemsstaternas inställning i frågan kan helt schematiskt sammanfattas sålunda.

I *Frankrike* är man givetvis positiv till en mervärdeskatt, som nära ansluter sig till det i Frankrike tillämpade mervärdeskattesystemet. Däremot ställer man sig avvisande till ett slopande av skattegränserna, vilket å andra sidan av *Nederländerna* betraktas som ett oefftergivligt krav. Uppenbarligen skulle ett slopande av skattegränserna innebära en väsentlig begränsning av medlemsstaternas ekonomiska handlingsfrihet och suveränitet och kan således komma i konflikt med den nuvarande franska inställningen i integrationsfrågor. I *Tyskland* där en mervärdeskatt förväntas bli antagen inom en nära framtid är man givetvis positiv. Slopandet av exportrestitutioner inom EEC kan dock under vissa förutsättningar bli en kontroversiell fråga. Sistnämnda förbehåll torde alltså gälla för närvarande för Italiens vidkommande, vars exportrestitutioner redan nu har varit föremål för mycket kritisk granskning inom EEC. I övrigt ställer sig Italien tveksamt med hänvisning till systemets administrativa komplikationer för italiensk del. I *Belgien* råder relativ enighet om att den nu gällande indirekta beskattningen i landet är i stort behov av reformering och en mervärdeskatt av föreslagen typ torde betraktas med välvilja. På grund av den prekära balansen inom koalitionsregeringen har man emellertid hittills före årets val undvikit klara ställningstaganden.

Stockholm den 15 januari 1965

*Hans-Olle Olsson*

## *BILAGA 2*

### **Betänkande av Nordiska rådets ekonomiska utskott över meddelandena**

Nordiska rådet har vid sin tolfte session år 1964 antagit en rekommendation till de nordiska ländernas regeringar angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (rek. nr 27/1964):

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt undersöka förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning under särskilt beaktande av det system för denna beskattning som förberedes inom EEC.

Till ekonomiska utskottet har hänvisats ett till rådets trettonde session avgivet meddelande från Sveriges regering, som uttalar sig å samtliga regeringars vägnar jämte ett tilläggsmeddelande från Sveriges regering. Det förstnämnda meddelandet har av utskottet behandlats vid dess möte i Stockholm den 14 januari 1965. Vid mötet avgav utskottet en skrivelse till Sveriges regering, som utsetts att vara koordinerande för spørsmålet, i vilken framhölls, att utskottet vid genomgången av saken funnit angeläget att, innan ställning toges till frågan om rådets behandling av saken, rådet erhåller närmare upplysningar rörande vilka åtgärder regeringarna planerar för rekommendationens förverkligande.

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit statsministern Tage Erlander, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason, økonomiminister Henry Grünbaum, statsrådet Gunnar Lange, statsråd Trygve Lie och handels- och industriministern Toivo Wiherheimo.

Av meddelandena framgår, att upplysningar utöver dem utskottet erhållit vid sitt gemensamma sammanträde med finansministrarna den 1 december 1964 icke finnes att lämna från den koordinerande regeringens sida.

Utskottet vill understryka, att de upplysningar, som då erhöles endast avsåg läget beträffande eventuell övergång till mervärdesbeskattning i Danmark och Sverige.

Några upplysningar vad gäller rekommendationernas syfte, nämligen en undersökning av förutsättningarna för en internationell anpassning av de nordiska systemen för indirekt beskattning, har utskottet inte erhållit.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger meddelandena till handlingarna i avvaktan på nya meddelanden i spørsmålet till nästa ordinarie session.

Reykjavik den 15 februari 1965

<i>Georg Backlund</i>	<i>Margit Borg-Sundman</i>	<i>Erik Eriksen</i>
<i>Trond Hegna</i>	<i>Allan Hernelius</i>	<i>Sigurður Ingimundarson</i>
<i>John Lyng</i>	<i>Sven Mellqvist</i>	<i>Finn Moe</i>
<i>Poul Møller</i>	<i>Bertil Ohlin</i>	<i>Carl Petersen</i>
<i>Kaarlo Pitsinki</i>	<i>Juha Rihniemi</i>	<i>Bent Røiseland</i>
		Vice förman
<i>Sylvi Siltanen</i>	<i>Karl Skytte</i>	<i>V. J. Sukselainen</i>
	<i>Sven Sundin</i>	

## Meddelanden

### om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter

*(Överlämnade av Finlands och Norges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Finlands regering (finansministeriet) meddelar den 9 december 1964:

Nordiska rådet har den 20 februari 1964 rekommenderat harmonisering av vissa skatter och avgifter (Sak A 29). Rekommendationen har behandlats vid överläggningar mellan tjänstemän från finansförvaltningen i Danmark, Finland, Island, Sverige och Norge den 23 och 30 november 1964 i Köpenhamn.

Vid tjänstemannaöverläggningarna har man speciellt tagit i betraktande följande uttalande, som ingår i ekonomiska utskottets förslag n:o 12 av den 18 februari 1964: »Utskottet vill emellertid understryka, att den framtida harmonisering som här åsyftas endast avser de beskattningsregler som förorsakar särskilda olägenheter.»

Vid ovannämnda överläggningar har man jämfört särskattesystemen i Danmark, Finland, Sverige och Norge och undersökt utförsäljningspriserna och skattebelastningen för några representativa varor. Vid överläggningarna var man överens om, att det vore ändamålsenligt att fortsätta ifrågavarande arbete i en särskild arbetsgrupp, till vars medlemmar skulle utses representanter för skatteförvaltningen i de olika nordiska länderna.

Vid de hittills hållna överläggningarna har från flera länders sida framhållits, att de olägenheter, som lett till rekommendationen, inte i första hand kan anses ha uppkommit genom punktskatternas olikhet, det må sedan vara fråga om skattesats eller objekt utan därpå, att högt beskattade varor kan köpas skattefritt på persontrafiklinjerna mellan länderna samt därpå, att vissa varors pris i olika länder är resultat av sådana faktorer, på vilka punktskatterna ej har någon väsentlig inverkan.



Norges regering (Finans- og tolldepartementet) meddelar den 10 december 1964:

Rekommandasjonen har vært gjenstand for drøftelser mellom representanter for avgiftsadministrasjonene i Danmark, Finland, Island, Sverige og Norge. Man har tatt utgangspunkt i følgende uttalelse i redegjørelsen for rekommandasjonen:

Punktskatternas olikartade utformning har fått till följd, att skattebelastningen och därmed konsumentpriserna för flertalet av dessa skatter berörda varor avsevärt växla från land till land. Dessa skattemässigt betingade olikheter förhindrar en naturlig konkurrens mellan producenterna i de fall där en sådan konkurrens i och för sig ter sig naturlig. Vidare nödvändiggör dessa olikheter en rad särbestämmelser, som i sin tur framkallar ett omfattande kontrollsystem icke minst vid gränserna. Härigenom vållas ofta irritation mellan länderna.

Man har imidlertid også lagt vekt på følgende uttalelse i ekonomiska utskottets forslag nr. 12 av 18. februar 1964:

Utskottet vill emellertid understryka, att den framtida harmonisering som här åsyftas endast avser de beskattningsregler, som förorsakar särskilda olägenheter.

Ved ovennevnte drøftelser har man gått gjennom særavgiftssystemene i Danmark, Finland, Sverige og Norge og underøkt utsalgspriser og avgiftsbelastningen for enkelte representative varer.

Det er enighet om at det ville være formålstjenlig å fortsette dette arbeid i et særskilt utvalg med representanter for avgiftsmyndighetene i de nordiske land.

Under de drøftelser som hittil har funnet sted er det fra flere lands side gitt uttrykk for at de vanskeligheter som har foranlediget rekommandasjonen i høyere grad enn til forskjellen i selve punktbeskatningens høyde og utforming, må tilskrives dels at det i et visst omfang er muligheter for å kjøpe høyt beskattede varer avgiftsfritt under reiser mellom landene og dels at det på noen vareområder er betydelige forskjeller i vareprisene fra land til land av grunner som punktbeskatningen ikke influerer på.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Ministeriet for kulturelle anliggender og Boligministeriet) meddelar den 28 december 1964:

Nordisk Råd fandt ikke tiden moden til et forslag på om samordne lovgivningerne i de nordiske lande med hensyn til planlægningen af udnyttelsen af fritidsområder, hvorimod rådet anbefalede, at de pågældende myndigheder holdt sig i kontakt med hverandre.

I Danmark er planlægningslovgivningen genstand for indgående overvejelser dels i Naturfredningskommissionen og dels i Boligministeriets udvalg om planlægningslovgivningen af 1963.

Såvel ministeriet for kulturelle anliggender som boligministeriet har været i kontakt med tilsvarende myndigheder og udvalg i nogle af de andre nordiske lande med henblik på gensidig orientering om lovgivningsmæssige og planlægningsmæssige foranstaltninger. Denne gensidige orientering vil blive fortsat.

Finlands regering (ministeriet för inrikesärendena) meddelar den 10 december 1964:

Finlands regering har den 30 maj 1963 tillsatt en sakkunnigkommitté med uppgift att utarbeta förslag till lagstiftning angående allmänna friluftsområden och friluftsliv i övrigt. Kommittén, vars uppgift förutsätter vidlyftiga delutredningar, har hittills förberedelsevis bl. a. gjort sig förtrogen med motsvarande lagstiftning i de övriga nordiska länderna, såvitt sådan redan förefinns. Många till saken anslutna problem är dock veterligen ännu på utredningsstadiet även i de övriga nordiska länderna. Det vore därför uppenbarligen ändamålsenligt, att ifr. organ i respektive länder skulle stå i intim kontakt med varandra vid beredning av planer för reservering av för fritidsvistelse erforderliga områden.

Norges regering (Kommunal- og arbeidsdepartementet) meddelar i december 1964:

I uttalelsen herfra av 14. oktober 1963 til forslaget om rekommandasjonen<sup>1</sup> ble verdien av drøftinger mellom de nordiske land om samordnet politikk når det gjelder friluftsliv- og naturvernsakene framhevet. Det ble videre vist til at retningslinjene for arbeidet på dette felt her i landet var under drøfting. I utkastet til ny bygningslov (Ot.prp. nr. 1 for 1964/65) er det forutsatt et inngående samarbeid så vel på det kommunale som på det sentrale plan mellom friluftslivsmyndigheter, bygningsmyndigheter og andre interesserte fagmyndigheter. Grunnlaget skulle således være lagt for samarbeid med myndigheter i andre nordiske land når det gjelder friluftslivinteressenenes plass i planleggingen av grunnutnyttingen.

Fra 1965 vil det bli opprettet et nytt felles administrasjonsapparat for friluftsliv-, naturvern- og fjellplansakene under Distriktsplanavdelingen i Kommunal- og arbeidsdepartementet. Arbeidet på nordisk basis vil bli latt opp av den nye administrasjonen.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Under år 1964 har en särskild kommitté, 1962 års fritidsutredning redovisat resultaten av en undersökning om fritidsvanor och fritidsbebyggelse i Sverige. Utredningen väntas under nästa år framlägga förslag till riktlinjer för myndigheternas handlande i fråga om anläggningar för både det fasta och det rörliga friluftslivets behov.

Sveriges regering (handelsdepartementet) meddelar den 15 december 1964:

Statens friluftslivsnämnd är statens rådgivande organ i framför allt frågor om bidrag av statsmedel till uppförande av fasta anläggningar å friluftslivsområden. Friluftslivsnämnden samarbetar nära med statens naturvårdsnämnd, som är huvudorgan för frågor om förvärv av mark för friluftslivändamål, och får härigenom informationer om aktuella gemensamma nordiska markprojekt. Möjligheterna för nordiskt samarbete vid planering av friluftslivsområden i gränstrakterna med fasta anläggningar blir härigenom uppmärksammade.

Sveriges regering (jordbruksdepartementet) har i meddelande den 15 december 1964 hänvisat till kommunikationsdepartementets meddelande.

<sup>1</sup> Se 12:e sess., s. 652.

## Meddelanden

### om rekommendation nr 30/1964 angående en kommission för trafiksamarbete

*(Överlämnade av Danmarks, Finlands, Norges och Sveriges regeringar)*

*Vid möte i Stockholm den 21 februari 1964 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Danmarks regering (Økonomiministeriet) meddelar den 23 december 1964:

Spørøsmålet om omdannelse af Nordisk Samfærdelskomité, således at komiteen i overensstemmelse med rekommandationens ordlyd fremtidig skulle bestå af det nuværende sekretariat, har herfra været forelagt ressortministerierne i de øvrige lande. Da der imidlertid har været fremsat ønsker om, at spørøsmålet blev drøftet på et møde mellem repræsentanter for de fem landes trafikministerier, har omdannelsen af komiteen afventet en sådan drøftelse, som har fundet sted på et trafikministtermøde i Stockholm den 17. december 1964 og repræsentanter for ministerierne vil give en redegørelse vedrørende de fremtidige samarbejdsformer på Nordisk Råd's 13. session i Reykjavik i februar måned 1965.

Finlands regering (kommunikationsministeriet) meddelar den 11 december 1964:

Nordiska samfærdselkommittén tillsattes år 1957 och har sedan dess fungerat som samsarbetsorgan vilken valts av de fem nordiska ländernas regeringar.

Kommittén har dels behandlat samnordiska trafikärenden, som uppdragits åt den, dels motsvarande ärenden som kommittén på eget initiativ upptagit till behandling. Samfærdselkommittén har sedan början av år 1963 verkat som Nordiska rådets niomannakommitté. För att kommittén framgångsrikt kunde handhava denna sin uppgift, borde till dess medlemmar kallas de högsta tjänstemännen inom respektive förvaltningsgrenar. Som medlem borde åtminstone kallas ministeriets för kommunikationsväsendet och allmänna arbetena kanslichef. Det bästa resultatet upp-

nås genom att såsom kommitténs sekreterare fungerade sekreteraren för Nordiska rådets trafikutskott.

Norges regering (Samferdselsdepartementet) meddelar den 22 december 1964:

Samferdselsdepartementet har tidigare avgitt uttalelse i saken til Statsministeriet, København, og regner med at Danmark gir meddelelse om rekkommandasjonen på vegne av samtlige regjeringer.

I et møte i Stockholm den 17. desember mellom den norske, den danske og den svenske samferdselsminister og stedfortredere for den finske og den islandske samferdselsminister var det enighet om at samarbeidet mellom de 5 lands samferdselsadministrasjoner for fremtiden burde baseres på årlige ministermøter. Dersom det ikke blir gitt skriftlig melding om dette fra Danmark, som er det koordinerende land, vil en sørge for at det blir gitt muntlig opplysning om ordningen under Nordisk Råds møte i Reykjavik.

Sveriges regering (kommunikationsdepartementet) meddelar den 14 december 1964:

Kungl. Maj:t har den 4 december 1964 beslutat att de svenska medlemmarnas och sekreterarens uppdrag i den Nordiska samfärdselkommittén skola upphöra från och med utgången av år 1964.

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets trafikutskott över meddelandena**

Nordisk Råd har ved sin 12. session i 1964 vedtaget en rekommandation til de nordiske landes regeringer angående omdannelse af Nordisk Samfærdselskomité (rek. 30/1964):

Nordisk Råd henstiller til regeringerne, at Nordisk Samfærdselskomité omdannes således at komiteens parlamentariske medlemmer udtræder og komiteen herefter fremtidig alene består af det nuværende sekretariat.

Til trafikudvalget er henvist de til rådets 13. session af Danmarks, Finlands, Norges og Sveriges regeringer afgivne meddelelser.

Ved udvalgets behandling af sagen har foruden udvalgets medlemmer deltaget minister for offentlige arbejder Kai Lindberg, statsrådet Gösta Skoglund og kommunikationsministern Grels Teir.

Desuden har departementsråd Sigurd Lorentzen, Norge, deltaget som sagkyndig.

Fra trafikministrene i Danmark, Norge og Sverige modtog udvalget følgende meddelelse, dateret Reykjavik den 16. februar 1965:

Etter anmodning i trafikkutvalgets möte igår vil vi få meddele följende: Spörsmålet om formene for det administrative samarbeid mellom de nordiske land om trafikkspörsmål ble dröftat på et möte i Stockholm den 17. desember 1964. Trafikkministrene i Danmark, Norge og Sverige og stedfortrederne for trafikkministrene i Finland og Island deltok i disse dröftelsene.

Det var enighet om at samarbeidet mellom trafikkministeriene burde organiseres i form av årlige ministermöter, som burde holdes i tilknytning til at Nordisk Råds trafikkutvalg holder sitt hovedmöte til forberedelse av sakene til rådets årlige sesjon.

Det var videre enighet om at trafikkministrene burde utpeke stedfortredere som kan delta i ministermötene, holde andre möter etter behov og stå til disposisjon som kontaktmenn for Nordisk Råds trafikkutvalg, dets medlemmer og sekretariat.

Disse former for samarbeid vil fortsatt måtte suppleres med spesielle utrednings- og samarbeidsutvalg med representanter for trafikkministeriene eller myndigheter i de land som er interessert i de spesielle saker som utvalgene får i oppdrag å ta seg av.

Man har således ikke funnet det hensiktsmessig at samarbeidet mellom trafikkministeriene i de nordiske land skal skje gjennom sekretariatet i den tidligere Nordisk Samfærdselskomité. Heller ikke har man funnet noe behov for å opprettholde dette sekretariat som et bindeledd mellom Nordisk Råd og trafikkministrene. Man har derfor funnet at Nordisk Samfærdselskomité kan oppheves i sin helhet.

For ikke å bli misforstått presiseres at man med dette ikke har villet ta noe standpunkt til hvordan Nordisk Råds trafikktvalg bør organisere sitt sekretariat.

Udvalget indstiller herefter,

at rådet tager meddelelserne til efterretning og anser spørgsmålet for færdigbehandlet for rådets vedkommende.

Reykjavik, den 16. februar 1965

*Ásgeir Bjarnason*

*Leif Cassel*

*Kresten Damsgaard*

*Karl-August Fagerholm*

*Raino Hallberg*

*Svend Horn*

*Nils Jacobsen*

*Kauno Kleemola*

*Aksel Larsen*

*Jon Leirfall*

*Birger Lundström*

*Georg Pettersson*

Formand

*Jakob Remseth*

## Meddelanden

### om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder

*(Överlämnande av Danmarks, Finlands, Islands, Norges och Sveriges regeringar)*

Danmarks regering (Indenrigsministeriet) meddelar den 16 december 1964:

Under hensyn til at valgretsaldern i Danmark ved en folkeafstemning den 30. maj 1961 er nedsat fra 23 til 21 år, har man ikke fundet anledning til på indeværende tidspunkt at iværksætte selvstændige undersøgelser om en yderligere nedsættelse af valgretsaldern, men afventer resultaterne af de igangværende undersøgelser i de øvrige nordiske lande.

Finlands regering (justitieministeriet) meddelar den 10 december 1964:

Rösträttsaldern i politiska val sänktes til 21 år genom lagen den 24 november 1944 om ändring av riksdagsordningen. Därefter har till riksdagen (inlämnats talrika lag- och hemställningsmotioner, som har till syfte att astadkomma en sänkning av rösträttsaldern i politiska val till 18 år. Riksdagens grundlagsutskott har utan undantag intagit en avvisande ståndpunkt till dessa motioner och i sina betänkanden motiverat detta genom att hänvisa till det onaturliga förhållande som skulle uppstå, om privaträttsligt omyndiga personer skulle vara politiskt fullmyndiga.

Då de motiv på grund av vilka riksdagen hittills konsekvent har förkastat lag- och hemställningsmotionerna, fortfarande föreligger, har justitieministeriet ansett, att, innan en eventuell sänkning av rösträttsaldern företages, behovet av en revision av förmynderskapslagstiftningen bör undersökas och ställning tagas speciellt till de stadganden i lagen angående förmynderskap, som berör åldern för uppnående av privaträttslig fullmyndighet.

Frågan om åtgärder med anledning av förevarande rekommendation har behandlats vid nordiska justitieministermötet i maj 1964 i Helsingfors. På grund av de vid mötet framförda synpunkterna är det möjligt, att en utredning om behovet av en revision av förmynderskapslagstiftningen kommer att åtminstone delvis företagas i nordiskt samarbete.



Islands regering (Dóms- og kirkjumálaráðuneytið) meddelar den 17 december 1964:

— — — vil ministeriet fremhæve, at der ikke på ministeriets vegne er blevet taget nogen stilling til denne resolution.

Norges regering (Justisdepartementet) meddelar den 27 november 1964:

Spørsmålet om å senke stemmerettsalderen har i Norge vært utredd av et sakkyndig utvalg, som la fram tilråding i juni 1964. Et flertall i utvalget har foreslått at stemmeretsalderen settes ned til 20 år. Videre foreslår utvalget at alle som fyller minimumalderen i valgåret skal ha stemmerett, selv om de ikke har fylt år på valgdagen.

Utvalgets tilråding behandles for tiden av regjeringen som kommer til å sende den over til Stortinget ved en egen melding.

Sveriges regering (Justitiedepartementet) meddelar i januari 1965:

Rösträtt vid politiska och kommunala val tillkommer svensk man och kvinna, som senast under nästföregående kalenderår uppnått tjugooett års ålder. Rösträtt må dock icke utövas av den som står under förmynderskap. Bestämmelserna härom fick sin nuvarande utformning, för kommunala val år 1941 och för val till riksdagens andra kammare år 1945.

Riksdagen har i maj 1964 såsom vilande antagit förslag om nedsättning av rösträttsåldern vid riksdagsval, så att rösträtt skall tillkomma den som senast kalenderåret före valet uppnått 20 års ålder. Motsvarande sänkning av rösträttsåldern vid kommunala val beräknas bli genomförd i samband med att riksdagen antager detta förslag.

I detta sammanhang må även anföras, att justitieministern i december 1964 bemyndigats tillsätta en utredning för att verkställa en översyn av förmynderskapslagstiftningen. Utredningen, som är avsedd att ske i nordiskt samråd, skall enligt sina direktiv närmare undersöka verkningarna av och överväga skälen till en sänkning av myndighetsåldern med beaktande av myndighetsålderns förhållande till andra åldersgränser, däribland rösträttsåldern. Utredningen har ännu icke tillsatts.

## Rapport

### från Nordiska rådets presidium

Enligt 22 § arbetsordningen för Nordiska rådet åligger det rådets presidium att mellan sessionerna handha rådets löpande angelägenheter samt att till varje session avgiva rapport om sin verksamhet sedan senaste ordinarie session. Under hänvisning till detta stadgande får presidiet härmed till rådet överlämna en redogörelse för sin verksamhet mellan rådets tolfte och trettonde sessioner. Härjämte redovisas utskottens arbete mellan sessionerna i redogörelsen.

#### *I. Sammansättning, möten m. m.*

Vid rådets tolfte session utsågs till medlemmar av presidiet professor Bertil Ohlin, Sverige, såsom rådets president samt förutvarande partisekreteraren Harald Nielsen, Danmark, generaldirektören Karl-August Fagerholm, Finland, chefredaktör Sigurður Bjarnason, Island, och fylkesmann John Lyng, Norge, såsom rådets vicepresident.

Presidiet har sammanträtt i Stockholm den 20 februari 1964, i Köpenhamn den 13 och i Malmö den 14 april 1964, i Rajamäki den 12 augusti 1964, i Eskilstuna den 23—24 oktober 1964, i Oslo den 9 januari 1965 samt i Reykjavik den 12 februari 1965. Sigurður Bjarnason deltog icke i mötena den 13—14 april 1964. Vid mötet den 9 januari 1965 var Ohlin förhindrad närvara och ersattes av riksdagsman Birger Lundström. Härjämte sammanträdde presidiet och representanter för regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige den 21 februari 1964 i samband med rådets tolfte session i Stockholm; se härom nedan under II. Vid nämnda möte beslöts bl. a att avhålla en konferens i Sverige med deltagande av presidiets medlemmar och statsministrarna för överläggningar beträffande uppläggningsen av rådets trettonde session. På inbjudan av Sveriges statsminister ägde konferensen rum på Harpsund i Sverige den 24—25 oktober 1964; om denna se närmare under IV.

Presidiets medlemmar har härutöver stått i kontakt med varandra genom sekretariatet.

## II. Åtgärder i anledning av rådets beslut

1. Vid presidiets ovannämnda sammanträde med företrädare för regeringarna i Stockholm den 21 februari 1964 överenskomms, att beträffande envar av de vid rådets tolfte session beslutade rekommendationerna någöi lands regering skulle åtaga sig uppgiften att vara koordinerande och initiativtagande vid det fortsatta arbetet samt att rekommendationerna i detta syfte skulle fördelas mellan länderna på följande sätt:

Rekommendation nr 1 angående medborgarskapslagstiftningen.	Sverige
Rekommendation nr 2 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier.	Norge
Rekommendation nr 3 angående biblioteksersättning åt författare.	Danmark
Rekommendation nr 4 angående teatersamarbete inom Nordkalotten.	Finland
Rekommendation nr 5 angående samarbete mellan institutjoner för kulturell upplysning i utlandet.	Sverige
Rekommendation nr 6 angående utbildning av instruktions- sjukgymnaster.	Finland
Rekommendation nr 7 angående gemensam arbetsmarknad för landläkare.	Sverige
Rekommendation nr 8 angående bilfärjeförbindelsen mellan Finland och Sverige.	Sverige
Rekommendation nr 9 angående nordisk investeringsbank.	Finland
Rekommendation nr 10 angående multilaterala dubbelbeskatt- ningsavtal.	Sverige
Rekommendation nr 11 angående rättsskydd för växtföräd- lingsprodukter.	Sverige
Rekommendation nr 12 angående samarbete rörande same- spörsmål.	Finland
Rekommendation nr 13 angående harmonisering av arbetslös- hetsförsäkringslagstiftningen.	Norge
Rekommendation nr 14 angående högre utbildning för social- personal.	Finland
Rekommendation nr 15 angående samordning av järnvägs- taxorna för godstrafik.	Norge
Rekommendation nr 16 angående liberalisering av kapital- rörelserna inom Norden.	Danmark
Rekommendation nr 17 angående forskning i arktisk medicin.	Finland
Rekommendation nr 18 angående utbildning av navigations- skollärare.	Finland
Rekommendation nr 19 angående ökade dispositionsanslag för kulturändamål.	Danmark
Rekommendation nr 20 angående anslag till studieutbytesre- sor mellan nordiska skolor.	Danmark
Rekommendation nr 21 angående förbättrade tekniska förut- sättningar för radio- och televisionsmottagning.	Sverige
Rekommendation nr 22 angående radio- och televisionssam- arbete mellan Finland och Sverige.	Sverige

Rekommendation nr 23 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk.	Danmark
Rekommendation nr 24 angående vidgat lärarutbyte.	Danmark
Rekommendation nr 25 angående nordiskt musikpris.	Norge
Rekommendation nr 26 angående harmonisering av bolagsbeskattningen.	Finland
Rekommendation nr 27 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning.	Sverige
Rekommendation nr 28 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter.	Norge
Rekommendation nr 29 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål.	Norge
Rekommendation nr 30 angående nordisk kommission för trafiksamarbete.	Danmark
Rekommendation nr 31 angående sänkt rösträttsålder.	

Rekommendationerna jämte därtill hörande handlingar överlämnades av presidiet till regeringarna i början av april 1964. Härjämte har presidiet i skrivelser till regeringarna den 26 februari 1964 anmält, att till tolfte sessionen framlagda förslag till rekommendationer angående förenhetligande av veterinärbestämmelserna för köttkontroll, angående förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon och angående gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering efter omröstning förkastats av rådet.

Vid det nordiska hälsovårdsministermötet i Göteborg den 17 juni 1964 beslöts att Sverige skulle övertaga Danmarks uppgift såsom koordinerande land för rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning.

Förhandlingarna vid tolfte sessionen har redigerats av rådets redaktör, bibliotekarien Olof Wallmén, Stockholm, i överensstämmelse med tidigare tillämpade principer.

2. Förhandlingarna har tryckts vid Kungl. Boktryckeriet, P. A. Norstedt & Söner, Stockholm. Upplagan, vilken i sin helhet inbundits av firma M. F. Åkerdahl, Stockholm, har uppgått till 1 835 ex. Utsändandet ägde rum i november 1964, varvid förhandlingarna utdelades till de medlemmar av parlamenten i de nordiska länderna, som önskade erhålla dem, samt överlämnades till ministerier, departement och olika ämbetsverk, offentliga bibliotek och politiska partier, tidningar m. fl. institutioner samt vissa enskilda personer i de nordiska länderna. Vidare har förhandlingarna tillställts andra parlament, utländska bibliotek, vetenskapliga institutioner i utlandet, internationella organisationer m. fl.

3. I anledning av rekommendation 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning, vilken rekommendation rådet färdigbehandlade vid tolfte sessionen 1964, har Sveriges regering till rådet överlämnat ett meddelande om vissa åtgärder, som vidtagits såsom en följd av rekommendationen (*se Tillägg 1*).

4. Liksom tidigare år har Nordiska rådets svenska sekretariat i samverkan med övriga sekretariat fullgjort sekretariatsuppgifter åt den av regeringarna tillsatta Bedömningskommittén för Nordiska rådets litteraturpris, vilket pris instiftats i anledning av rådets rekommendation nr 1/1961. Bedömningskommittén har sammanträtt i Oslo den 1 februari 1965 och då beslutat tilldela författaren William Heinesen och fil. dr Olof Lagercrantz 1965 års pris med hälften vardera.

På enahanda sätt har enligt presidiets beslut rådets norska sekretariat med stöd av övriga sekretariat fungerat som sekretariat åt den av regeringarna tillsatta Bedömningskommittén för Nordiska rådets musikpris, vilket nyinstiftade pris av kommittén som sammanträtt i Oslo den 4 februari 1965, då tilldelades professor Birger Blomdahl. Priset har instiftats i anledning av rådets rekommendation nr 25/1964.

Båda prisen kommer att utdelas i Reykjavík den 16 februari 1965 under en festlighet i samband med rådets trettonde session.

5. Presidiet har genom sekretariatet följt behandlingen hos regeringarna och annorstädes av de olika frågor, i vilka rådet antagit rekommendationer eller beträffande vilka presidiet riktat hänvändelse till regeringarna, samt bistått vederbörande myndigheter vid handläggningen av dessa.

### *III. Organisatoriska och finansiella förhållanden*

Ordinarie val har under tiden sedan tolfte sessionen förrättats till rådets nationella delegationer. Resultatet av valen jämte senare ändringar framgår av medlemslistan vid rådets trettonde session. Följande förändringar efter tolfte sessionen, vilka ej framgår av medlemslistan till trettonde sessionen skall här antecknas:

*Danmarks delegation:* I den av Danmarks folketing den 7 oktober 1964 valda delegationen ingick bl. a. Holger Eriksen och Nina Andersen. Sedan den förre utträtt ur rådet, ersattes han den 28 oktober 1964 av Lis Groes. Till ny suppleant för A. C. Norman i stället för Lis Groes utsågs vid samma tillfälle Orla Møller. Nina Andersen utträdde ur rådet den 11 december 1964 och ersattes av sin suppleant Niels Mørk, vilken i sin tur fått Nina Andersen som suppleant. Suppleanten Axel Ivan Pedersen, som lämnat delegationen, ersattes den 26 januari 1965 av Peter Mohr Dam. Sedan suppleanten Chr. Madsen utträtt ur rådet, invaldes som suppleant i hans ställe Erik Sigsgaard.

*Finlands delegation:* Sedan Harras Kyttä lämnat riksdagen, ersattes han den 29 november 1964 av sin suppleant Veikko Hyytiäinen, för vilken i stället Armi Hosia inträdde som suppleant. Såsom ersättare för J. O. Söderhjelm, som den 12 september 1964 inträdde i regeringen, utsågs den 29 september 1964 Sven Högström, varvid till dennes suppleant valdes Georg Ehrnrooth. Den 13 oktober 1964 efterträddes Maria Lahti, som likaledes inträtt i regeringen, av Mauno Pohjonen.

2. Vid sina möten den 12 augusti och den 23—24 oktober 1964 diskuterade presidiet ingående de praktiska konsekvenser, vilka de vid tolfte sessionen antagna ändringarna i rådets arbetsformer kunde förväntas få för rådets arbete i olika avseenden. De frågor, som presidiet därvid i första hand uppmärksammat, gäller formen för samarbetet mellan rådets fem utskott och regeringsrepresentanterna, rådsrepresentationen vid olika ministermöten och de regler, efter vilka förnyad utskottsbehandling av saker under sessionen skall kunna medges.

Beträffande förstnämnda frågor framgår av § 13 arbetsordningen för rådet att utomstående personer har rätt att delta i utskottets förhandlingar i viss sak endast efter inbjudan av utskottet. Med utgångspunkt härifrån har presidiet beslutat att framgent samtliga regeringsmedlemmar, som är berörda av en viss fråga, upptagen på dagordningen för ett utskottsmöte, skall underrättas om utskottsmötet och härigenom beredas tillfälle att uttala önskan om att delta i mötet. I de fall ett utskott finner det vara av intresse för sakens behandling att viss regeringsmedlem deltar i dess möte, skall särskild inbjudan tillställas denne. Presidiet har vidare utgått från att gemensamma möten mellan utskotten och respektive fackministrar i allmänhet bör äga rum 2 å 3 månader före varje session. Vad gäller frågan om regeringsrepresentanterna skall kunna låta sig företrädas av ämbetsmän vid utskottsmöte har presidiet ansett att sådan representation normalt icke bör förekomma annat än efter utskottets egen önskan.

Vissa av de saker som under tiden sedan föregående session behandlats i något av rådets utskott kommer att av olika anledningar kräva förnyad utskottsbehandling under sessionen. Olika metoder kan tänkas tillämpade härvidlag; presidiet har funnit det lämpligast, att det självt, med stöd av de förslag utskotten framlägger och efter regeringarnas hörande, uppgör en lista över de av utskotten färdigbehandlade saker, vilka föreslås skola återremitteras till utskotten för förnyad behandling under sessionen. Presidiet har bedömt sig normalt vara det rådsorgan, som före session har den bästa överblicken över de faktorer som kan nödvändiggöra förnyad utskottsbehandling av vissa saker.

Rådsrepresentation vid ministermöten kan tänkas i form av antingen gemensamma möten mellan utskott och ministrar eller deltagande av två eller tre rådsrepresentanter vid ministermötena. Den senare kontaktformen har under senare år förekommit vid ett flertal tillfällen, då rådsrepresentanter deltagit såsom observatörer med yttranderätt. Presidiet har för sin del understrukit betydelsen av att rådet i tillräckligt god tid informeras om ministermöten och deras dagordningar samt att regelmässigt under ministermötena — i de fall frågor av vilka rådet har intresse skall behandlas — viss tid avsättes för gemensamma överläggningar mellan rådsrepresentanter och ministrarna.

3. Vid flera tidigare av de överläggningar, som årligen äger rum mellan

rådets presidium och de nordiska statsministrarna, har behandlats förslag om att regeringarna skulle till varje session framlägga en gemensam redogörelse för utvecklingen av det nordiska samarbetet under tiden sedan föregående session. En sådan redogörelse skulle bl. a. vara av intresse för rådet såsom lämpligt underlag för generaldebatten i rådet. Vid sitt möte den 23—24 oktober 1964 fann presidiet att en sådan rapport utan tvivel skulle vara av värde ej minst såsom upplysningskälla beträffande det samarbete mellan de nordiska länderna som för närvarande icke kommer till rådets kännedom. I anledning av ett vid Harpsundsmötet den 24—25 oktober 1964 fattat beslut (*se Tillägg 3*) har sekretariaten utarbetat förslag till formerna för en sådan redogörelses uppgörande, vilket förslag kommer att upptagas till behandling med statsministrarna i samband med trettionde sessionen.

4. Rådets sedan begynnelsen tillämpade praxis att i allmänhet icke mera ingående behandla frågor av försvars- och säkerhetspolitisk natur har under senare år vid flera tillfällen ifrågasatts. Vid tolfte sessionen aktualiserades denna fråga på nytt av ekonomiska utskottets förslag nr 16 och 17 avseende det förra medlemsförslag om gemensamma åtgärder mot rasdiskriminering och det senare medlemsförslag om de nordiska länderna som en atomvapen-fri zon.

I anledning härav diskuterade presidiet vid sitt möte den 12 augusti 1964 Nordiska rådets kompetens i försvars- och utrikespolitiska frågor på grundval av en inom rådssekretariaten uppgjord promemoria vilken bifogas (*se Tillägg 2*). Efter närmare övervägande fann presidiet att några principiella ställningstaganden rörande rådets kompetens i utrikes- och säkerhetspolitiska frågor icke bör göras. Enligt presidiets mening borde rådet även fortsättningsvis stå fritt att i varje särskilt fall taga ställning till i vilken omfattning rådet vill ingå i saklig behandling av utrikes- och säkerhetspolitiska spörsmål.

5. Efter tolfte sessionen framfördes viss kritik mot formerna för utdelning av Nordiska rådets litteraturpris, vilka ansågs böra göras mera högtidliga. För att tillgodose dessa enligt presidiets uppfattning i viss mån berättigade anmärkningar har presidiet såsom ovan nämnts beslutat att vid trettionde sessionen förlägga utdelningen av Nordiska rådets litteraturpris liksom utdelningen av rådets musikpris till en särskild högtidlighet.

6. Vid mötet i Sigtuna den 2—3 juli 1962 uttalade presidiet som sin mening att rådets växande arbetsbelastning krävde en utbyggnad av de nationella sekretariaten i varje land (utom Island) till att omfatta två kvalificerade heltidsanställda personer. Denna målsättning har sedan dess endast kunnat förverkligas i Finland och Sverige. Under sådana omständigheter har det varit nödvändigt att dels tillsätta gemensam personal, dels ytterligare utbygga det svenska sekretariatet för att i görligaste mån kunna behärska rådets kontinuerligt ökade arbetsbelastning. När presidiet den 12 augusti 1964 ånyo dryftade sekretariatsfrågan, anmäldes att en kom-

mitté med uppgift att överse den svenska kansliorganisationen tillsatts i Sverige i november 1963. Inom denna kommitte hade ifrågasatts att uppdelade den nuvarande svenska huvudsekreterartjänsten i två relativt likvärdiga tjänster, en kanslichef och en biträdande kanslichef. Kommittén hade emellertid icke ansett sig kunna taga ställning till detta och andra likartade förslag till utbyggnad av rådssekretariatet i Sverige utan att först ha inhämtat presidiets mening härom, enär en nationell sekreterarfragas lösning ansetts beröra även rådets verksamhet i dess helhet, för vilken presidiet bär ansvaret. I detta sammanhang upptogs till behandling den regel i rådets stadga, som anger att varje lands delegation anställer sin sekreterare. Med hänsyn till att presidiets möjligheter att leda rådets verksamhet är beroende av att sekreterarna såsom presidiets närmaste medhjälpare vid fullgörandet av denna uppgift äger tillräckliga kvalifikationer för sina uppgifter kunde nämligen ifrågasättas, om icke presidiet borde ha medinflytande vid sekreterarnas utseende.

Vad sistnämnda spørsmål angår fann presidiet för sin del det vara vanskligt att taga del i valet av nationella sekreterare, enär det knappast hade nödiga förutsättningar för att bedöma dylika personfrågor. Presidiet ansåg sig kunna utgå från att de nationella delegationerna vore fullt kompetenta i detta avseende. Vidare fastslog presidiet att en förhållandevis mycket stor del av arbetet i rådet för närvarande åvilade det svenska sekretariatet, vars organisation dock i jämförelse med de övriga ländernas sekretariat var i motsvarande grad mera omfattande. I anledning härav kunde vara rimligt att lösa arbetskraftsproblemen inom det svenska sekretariatet genom att i större utsträckning än för närvarande vore fallet fördela de gemensamma arbetsuppgifterna mellan alla sekretariaten. Presidiet har beslutat anmoda sekreterarna att överväga om en uppdelning av arbetsuppgifterna kan praktiskt genomföras. Dessa överväganden pågår. I övrigt fann presidiet den fortsatta utbyggnaden av det svenska sekretariatet vara en intern svensk angelägenhet.

7. Vid sitt möte i Eskilstuna den 23—24 oktober 1964 dryftade presidiet en inom sekretariatet sammanställd promemoria angående vissa ekonomiska frågor, sammanhängande med utgivandet av Nordisk Kontakt. Rörande inkomster och utgifter för tidskriften tillämpas för närvarande den ordningen att redaktionskommittén för tidskriften för varje räkenskapsår uppgör en årsbudget. Utfallet av föregående års budget ligger därvid till grund för beräkandet av inkomster och utgifter för det kommande året. Denna budget, vars omslutning för närvarande uppgår till ca 125 000 sv. kr., granskas ej av något annat rådsorgan utan fastställs av redaktionskommittén. Den enda ekonomiska kontroll, som utövas från rådets sida, är den revision av räkenskaperna för tidskriften, som årligen företages av två av rådet för ändamålet särskilt valda revisorer. Årsrapporten från redaktionskommittén om dess verksamhet, inklusive budgeten, jämte revi-



sorernas berättelse publiceras och föreläggs rådet såsom ett särskilt dokument, vilket intages i rådets tryckta förhandlingar. Rådet lägger regelmässigt rapporten till handlingarna utan utskottsbehandling eller annan granskning. I nämnda promemoria föreslog sekretariatet, att frågan om tidskriftens budget och om granskningen av redaktionskommitténs verksamhetsrapport skulle i högre grad än nu är fallet inordnas i rådets ordinarie arbetsrutin, lämpligen på så sätt att rapporten utskottsbehandlas i likhet med vad som sker med de i rådet anhängiggjorda sakerna.

Presidiet, som för sin del fann att redaktionskommittén för tidskriften kunde sägas arbeta utan någon kontakt med rådets övriga organ, beslöt följa sekretariatets förslag att inordna frågan om tidskriftens budget m. m. i rådets ordinarie arbetsrutin på så sätt, att den årliga rapporten från redaktionskommittén med förslag till budget för nästa år av rådet hänvisas till kulturutskottet, som därefter har att för rådet framlägga förslag till beslut. Den av rådet antagna budgeten skulle i stort angiva den ekonomiska ramen för tidskriften, dock med vissa jämningsmöjligheter för presidiet.

8. Med de nya arbetsformer för rådet som tillämpas sedan tolfte sessionen har utskottsarbete kommit att pågå hela tiden mellan sessionerna, medan arbetet i niomannakommittéerna bortfallit. Presidiet har vad angår utskottssekreterarnas arvode utgått från att utskottssekreterarna borde övertaga de arvoden, som tidigare utgått till niomannakommittéernas sekreterare. Då utskottsarbetet under sessionerna beräknas nedgå från två à tre dagar till en dag, uppkom fråga huruvida det till utskottssekreterarna traditionellt utbetalade arvodet om 1 000 sv. kr. för arbete utfört under sessionerna borde utgå även fortsättningsvis. Emellertid kan enligt presidiets mening utskottssekreterarnas totala arbete under ett år enligt den nya ordningen antagas icke komma att minska jämfört med det arbete som tidigare nedlagts i niomannakommittéerna och i utskotten under sessionerna.

Under angivna förhållanden har presidiet beslutat att utskottssekreterarna skall erhålla ett månadsarvode beräknat som en tolfedel av summan av tolv gånger 450 sv. kr. (det hittillsvarande månatliga niomannakommittéarvodet) och 1 000 sv. kr. Socialpolitiska utskottets sekreterare skall dock liksom hittills avlönas såsom för 2/3 arbetstid, med 1 600 sv. kr. för månad.

Det behov av extra arbetshjälp, som föreligger i ekonomiska utskottet, skall gottgöras med särskild ersättning allt efter erforderliga arbetsinsatser. För tiden 1/3—31/12 1964 har arvode utgått till en biträdande sekreterare med 265 sv. kr. per månad. Det samlade beloppet för sekreterararvodena skall fördelas mellan länderna såsom gemensam kostnad.

9. I anledning av en framställning från redaktionskommittén för Nordisk Kontakt har presidiet medgivit, att de nationella redaktörernas arvoden, som varit oförändrade sedan 1955, fr. o. m. den 1 juli 1964 förhöjes med 1 000 sv. kr. om året till 10 000 sv. kr. (för Islands del till 6 000 sv. kr.) samt

att redaktionssekreterarens honorar från samma tidpunkt höjes med lika-  
ledes 1 000 sv. kr. om året till 6 000 sv. kr.

10. I enlighet med rådets beslut vid tolfte sessionen om ändrade arbets-  
former för rådet har de tidigare niomannakommittéerna ersatts av rådets  
ordinarie utskott, vilka samtliga hållit tre å fyra möten sedan tolfte sessio-  
nen. Den nya ordningen har ännu ej tillämpats tillräckligt länge för att  
medgiva några säkra slutsatser om dess effektivitet. Angående utskottens  
arbete se VII.

11. För rådets gemensamma kostnader under 1965 har presidiet uppgjort  
nedanstående budget omfattande 400 000 sv. kr. (beloppen avser sv. kr.).  
För Nordisk Kontakt uppgöres särskild budget (*se Dokument 2*).

#### A. Arvoden och löner

1. Redaktör för förhandlingarna och utredningsserien	32 500	
2. Sekreterare i rådets utskott	43 000	
3. Redaktör för Statistisk årskrift	4 500	
4. Diverse utredningar	10 000	90 000

#### B. Resor för gemensam personal

15 000

#### C. Rådets tryck

1. Rådsförhandlingarna	195 000	
2. Nordisk Udredningsserie	50 000	
3. Statistisk årskrift	8 000	
3. Statistisk årskrift	12 000	265 000

#### D. Informationsmaterial

1. Nytt från Nordiska rådet	9 000	
2. Bildband	8 000	
3. Kalendariet	1 000	
4. Tryckkostnader för Franitz Wendts bok om nordiskt samarbele	5 000	
5. Diverse	7 000	30 000
Summa		400 000

12. I enlighet med det presidiebeslut, vilket presidiet — såsom redovisats  
i presidiets rapport till rådet vid femte sessionen (Nordiska rådet 1957, sid.  
658) — tidigare fattat, har presidiet under tiden sedan tolfte sessionen i  
överensstämmelse med den för året upprättade budgeten beslutat om vissa  
gemensamma utgifter, för vilkas täckande tillskjutits medel av de nationella  
delegationerna enligt bestämmelserna i § 21 arbetsordningen för rådet.

#### IV. Harpsundsmötet den 24 och den 25 oktober 1964

Såsom nämnts ovan under I, ägde en konferens mellan Nordiska rådets presidium och de nordiska ländernas statsministrar rum på Harpsund den 24 och den 25 oktober 1964. I mötet deltog samtliga medlemmar av rådets presidium och statsministrarna Jens Otto Krag, Danmark, Johannes Virolainen, Finland, Bjarni Benediktsson, Island, Einar Gerhardsen, Norge, samt Tage Erlander, Sverige, ävensom statsrådet Herman Kling, Sverige. Härjämte medverkade bl. a. rådsdelegationernas nationella sekreterare och Finlands och Islands statsministrars sekreterare.

Mötet godkände följande av presidiet uppgjorda förslag till dagordning:

1. Nordiska rådets nya arbetsformer i praktisk tillämpning, särskilt vad gäller arbetet i rådets utskott
2. Rådets deltagande i nordiska ministermöten
3. Gemensamma nordiska organ med beslutande myndighet
4. Byggande av fast förbindelse över Öresund
5. Andra huvudämnen för rådets trettonde session i Reykjavik i februari 1965
6. Regeringsrapporter som underlag för rådets allmänna debatter (från tidigare överläggningar uppskjuten fråga)
7. Tidigare rådsrekommendationer, vilkas genomförande bör påskyndas
8. Övrigt
9. Kommuniké och beslutsprotokoll från mötet

Till grund för behandlingen av dagordningens olika punkter lag inom Nordiska rådets sekretariat utarbetade diskussionspromemorier. Resultatet av mötet framgår av den av mötet godkända presskommunikén, vilken hade följande lydelse:

Överläggningarna ägnades till en början åt Nordiska rådets arbetsformer. Enighet rådde om att man måste säkerställa och vidareutveckla de goda kontakterna mellan Nordiska rådets organ och företrädare för regeringarna. Detta bedömdes såsom särskilt betydelsefullt med hänsyn till den omläggning, som i år på försök genomförts av rådets arbetsformer. Enighet uppnåddes om en rad praktiska åtgärder i detta syfte.

Överläggningarnas ändamål var i övrigt främst att fastställa vilka frågor som lämpade sig såsom huvudämnen för rådssessionen. Man var överens om att som centrala ämnen uppta det moderna samhällets utbildningsproblematik och frågan om gemensamma nordiska organ med beslutsfunktion på grundval av de i rådet anhängiga konkreta ärendena angående ett nordiskt investeringsinstitut, en gemensam klagoinstans för patentmål samt en nordisk kulturfond. Det av rådets trafikutskott nyligen framlagda förslaget angående Öresundsbronns placering aktualiserar också Öresundsbrofrågan som ett centralt ämne för sessionen. I samband med detta spörsmål kommer det i rådet väckta förslaget om en dansk-svensk storflygplats på Saltholm till debatt. Vidare borde vid sessionen diskuteras ett närmare nordiskt samarbete inom EFTA samt frågan om mervärdesskatten med särskild hänsyn till dess betydelse för utrikeshandeln. Enighet rådde om att arbetet på en nordisk vägtrafiklagstiftning i Nordiska vägtrafikkommittén skulle bedrivas

i sådan takt, att en gemensam lagstiftning kunde träda i kraft samtidigt med högertrafikens genomförande i Sverige under 1967.

Över mötets förhandlingar har sedermera upprättats ett protokoll vilket underskrivits av mötesdeltagarna (*se Tillägg 3*).

#### V. Deltagande i ministermöten

1. I samband med det nordiska justitieminstermötet i Helsingfors den 9 maj 1964 ägde samma dag en gemensam överläggning rum mellan justitieministrarna och rådets juridiska utskott. Från utskottet deltog därvid av dess medlemmar: Emil Ahlqvist, Holger Eriksen, Ingrid Gärde Widemar, Erkki Hara, Nils Hønsvald, Ragnar Lassinantti, Johan Møller-Warmedal, Gösta Rosenberg, J. O. Söderhjelm och Knut Toven. Härjämte deltog rådets sekreterare i Danmark, Finland, Norge och Sverige, direktör Frantz Wendt, vice häradshövding E. Hultin, byråchef Einar Løchen och hovrättsrådet Gustaf Petré samt utskottets sekreterare kontorchef Poul Eefsen.

2. Vid det nordiska fiskeriministermötet den 25 juni 1964 i Reykjavík företrädde rådet av altingsman Sigurður Ingimundarson och den isländska delegationens sekreterare Friðjón Sigurðsson.

3. Under andra dagen av det nordiska undervisningsministermötet i Oslo den 7—8 januari 1965 hölls en gemensam överläggning mellan undervisningsministrarna och rådets kulturutskott. Från utskottets sida deltog därvid av dess medlemmar: Georg Backlund, Julius Bomhoit, Poul Hartling, Ólafur Jóhannesson, A. C. Normann, Dagmar Ranmark, Berte Rognerud, Paula Ruutu, Ingrid Segerstedt Wiberg, Fridolf Thapper samt härjämte förutvarande rådsmedlemmen stortingsman Håkon Johnsen, Norge. Dessutom deltog rådets sekreterare i Danmark, Finland, Norge och Sverige, Wendt, Hultin, Løchen och Petré samt utskottets sekreterare notarie Hakan Branders.

#### VI. Förberedelserna för trettonde sessionen

1. Vid sin tolfte session beslöt rådet den 21 februari 1964 att förlägga nästa ordinarie session till Reykjavík med början den dag i mitten av februari 1965 som presidiet senare bestämde; i anledning härav beslöt presidiet vid sitt möte den 12 augusti 1964, att rådets trettonde session skulle taga sin början i Reykjavík den 13 februari 1965. I enlighet med reglerna i 1 § tredje stycket arbetsordningen för rådet underrättades regeringarna samt rådets valda medlemmar och suppleanter med skrivelse den 20 oktober 1964 om tidpunkten för trettonde sessionens början.

2. I skrivelse den 2 november 1964 till regeringarna framställde presidiet — i likhet med vad som fallet varit under tidigare år — till dessa vissa allmänna önskemål och förslag beträffande förberedelserna för trettonde ses-

sionen. Inledningsvis erinrade presidiet om att man vid det gemensamma mötet med statsministrarna och rådets presidium på Harpsund i Sverige 24—25 oktober 1964 utgått från att huvudfrågorna vid trettonde sessionen skulle komma att utgöras av:

a. Frågan om nordiska organ med beslutsfunktion; bland de i rådet anhängiga sakerna av denna art förordades att följande upptogs å saklistan för trettonde sessionen:

Nordisk investeringsbank eller -institut (rek. nr 9/1964)

Gemensam klagoinstans för patentsaker (Sak A 28/j)

Nordisk kulturfond (Sak B 1/Ä);

b. Öresundsbrofrågan (Sak A 50/t) och i anslutning till denna frågan om en dansk-svensk storflygplats på Saltholm (Sak A 46/t);

c. Det i rådet väckta förslaget om en nordisk skolordning (Sak A 38/k), på grundval varav en debatt om grundläggande principer för utbildningsväsendet skulle kunna föras;

d. Frågan om närmare nordiskt samarbete inom ramen för EFTA;

e. Mervärdskatteproblemen särskilt med hänsyn till dessas betydelse för utrikeshandeln (rek. nr 27/1964).

Presidiet sade sig i skrivelsen förutsätta att regeringarna i överensstämmelse med hittills tillämpad praxis vore villiga att tillstålla rådet berättelser rörande verksamheten inom alla viktigare permanenta nordiska samarbetsorgan för tiden efter det berättelse senast lämnats. Presidiet uttryckte önskemål om att rådet måtte erhålla berättelser från Nordiska kulturkommissionen, Nordiska socialpolitiska kommittén, Nordiska samfärdselskommittén (slutrapport), Nordiska ekonomiska samarbetsutskottet, Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor, Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål och Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål. Tillika sade sig presidiet skola sätta värde på att erhålla översikter över det nordiska lagstiftningssamarbetets aktuella läge och över samarbetet det senaste året mellan de nordiska språknämnderna samt redogörelse för utvecklingen av det administrativa samarbetet mellan de nordiska utrikesförvaltningarna.

Beträffande regeringarnas meddelanden i anledning av rådets tidigare rekommendationer uttalade presidiet, att det emotsåge sådana meddelanden dels beträffande de 31 rekommendationer, som antogs vid tolfte sessionen, dels rörande de rekommendationer, vilka antagits vid rådets elva tidigare sessioner och som ännu icke slutbehandlats. I en bilaga till presidiets skrivelse uppräknades samtliga ifrågavarande 102 rekommendationer.

I skrivelsen fästes regeringarnas uppmärksamhet på några rekommendationer, beträffande vilka meddelanden om eventuella framsteg skulle vara av särskilt värde för rådets arbete, nämligen:

rek. nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter,

rek. nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst,

rek. nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad,

rek. nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen,

rek. nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner,  
rek. nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning,  
rek. nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna,  
rek. nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg,  
rek. nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt.

Presidiet hemställde tillika, att berättelserna och meddelandena måtte inlämnas till rådet om möjligt ej senare än den 15 december 1964, och påpekade, att, därest något av intresse funnes att meddela angående vissa rekommendationer, tilläggsmeddelanden sedermera kunde insändas före sessionens början. I skrivelsen till regeringarna tillkännagav presidiet tillika att den ordningen avsågs skola tillämpas inför den kommande sessionen att, därest vederbörande utskott funne meddelandena i en sak ej giva tillräckliga upplysningar, utskottet skulle anhålla hos regeringarna om kompletterande meddelande att lämnas senast vid sessionens början.

Med avseende på regeringsförslag fäste presidiet uppmärksamheten på önskvärdheten av att eventuella förslag med hänsyn till sessionens närmare planering, anmäldes till rådets sekretariat i god tid.

Presidiet meddelade slutligen att preliminärt förslag till saklista för sessionen baserat på förslag från utskotten var att emotse vid årsskiftet 1964—1965 och skulle då tillställas regeringarna. Om vilka meddelanden som beräknades skola upptagas till behandling vid sessionen och uppföras på saklistan kunde dock upplysning lämnas först senare.

3. Utöver den under 2 omnämnda skrivelsen har presidiet avlåtit två ytterligare framställningar till regeringarna rörande särskilda punkter beträffande förberedelserna till trettonde sessionen.

Rörande frågan om samarbetet inom EFTA avlät presidiet en särskild framställning den 2 november 1964 till ministrarna för nordiskt ekonomiskt samarbete med begäran om att genom ministerkommitténs försorg erhålla en redogörelse för det nordiska samarbetet inom EFTA rörande andra förhållanden, som berör de internationella ekonomiska relationerna, än tullar och kvantitativa restriktioner. Vidare avlät presidiet en särskild skrivelse den 28 november 1964 till undervisningsministrarna med begäran om att till underlag för debatten om grundläggande principer för utbildningsväsendet erhålla nationella översikter angående utbildningsväsendet och dess struktur i de olika nordiska länderna.

4. Till uppföljande av rådets öresundskonferens under dagarna 13—15 april 1964 (se IX: 8) anmälde presidiet i skrivelse den 31 augusti 1964 till Danmarks och Sveriges regeringar att det med hänsyn till behandlingen av öresundsbrofrågan vid den kommande sessionen ur rådets synpunkt var angeläget att de ytterligare undersökningar i Öresund, som måtte erfordras innan slutgiltigt avgörande av förbindelsens förläggning kunde fattas, avslutades så snart som möjligt samt att redogörelse för resultatet av

dessa undersökningar i deras huvuddrag meddelades rådet före utgången av 1964.

5. Frågan om gemensamma nordiska organ med beslutanderätt behandlades i korthet vid mötet mellan presidiet och de nordiska statsministrarna i Oslo i november 1962. I mötesprotokollet utsäges härom att spørsmålet om smidigare arbetsformer än de traditionella borde upplagas i vart konkret fall, när behov därav uppkommer. Sedan till rådets trettonde session väckts en rad konkreta förslag om nordiska organ med beslutanderätt (central nordisk klagoinstans för patentärenden, gemensamt beslutsorgan på luftfartsområdet, Nordiska tulladministrativa rådet, nordisk investeringsbank, nordisk kulturfond) har presidiet funnit anledning att taga upp frågan på nytt vid olika möten till allsidigt bedömande.

Presidiet har i enlighet med vad som överenskoms vid överläggningarna med statsministrarna på Harpsund den 24 oktober 1964 förutsatt, att de allmänna aspekterna på frågan om nordiska organ med beslutanderätt lämpligen kan belysas under generaldebatten vid trettonde sessionen.

6. Vad gäller utsändande av rådsdokument avseende saker till medlemmarna beslöt presidiet den 12 augusti 1964 att tills vidare tillstå alla samtliga medlemmar alla trycksaker, a) när ett förslag har väckts och tryckts, b) när betänkandet från vederbörande utskott föreligger tryckt samt dessutom c) ett par veckor före varje sessions början.

Samtidigt rådde enighet om att på nytt pröva frågan om begränsning av utsändandet av tryck till medlemmarna efter någon tid, när bättre överblick vunnits över hur det beslutade systemet fungerade.

7. Såsom svar på en skrivelse den 21 februari 1964 från deltagarna i det seminarium som anordnades vid tolfte sessionen för de där närvarande representanterna för de politiska ungdomsobservatorerna angående bl. a. möjligheterna för rådet att finansiera ungdomsförbundens deltagande i sessionerna har presidiet i skrivelse den 15 januari 1965 meddelat, att rådet icke disponerar medel för dylikt ändamål. I sitt svar anmälde presidiet tillika att något seminarium för representanter för de olika politiska ungdomsförbunden tyvärr icke låte sig anordna vid trettonde sessionen med hänsyn till den begränsning av arrangemangens omfång som nödvändiggjordes av att sessionen var förlagd till Reykjavik. Seminariet skulle emellertid komma att återupplagas vid fjortonde sessionen.

I skrivelsen inbjöd slutligen presidiet ungdomsorganisationerna att sända representanter till trettonde sessionen.

8. Liksom skedde vid rådets tolfte session har rådets presidium inbjudit EFTA:s generalsekretariat att sända observatör till trettonde sessionen. Organisationens biträdande generalsekreterare Knut Hammarskjöld deltog som EFTA:s observatör i den tolfte sessionen i Stockholm.

9. I samband med rådets beslut om de ändrade arbetsformerna beslöt rådet uppdraga åt presidiet att hänvisa väckta saker till utskott. Denna be-

befogenhet har av presidiet delegerats till sekretariaten som fördelat inkomna saker på utskotten.

Förberedelserna av sakerna har därefter omhänderhaft av vederbörande utskott, dock att jämlikt 3 § arbetsordningen för Nordiska rådet presidiet haft att besluta om införskaffande av visst grundläggande utredningsmaterial genom förslagets utsändande till myndigheter och organisationer för uttalande. Utskotten har därefter avgivit sina förslag till rådet angående de hos dem anhängiga sakerna. Härjämte har utskotten för presidiet föreslagit vilka saker som bör uppföras på saklistan för sessionen, varefter presidiet — efter att ha inhämtat regeringarnas mening — har uppgjort ett slutgiltigt förslag till saklista, till vilket rådet enligt § 9 arbetsordningen för rådet har att taga ställning vid sitt första möte under sessionen.

I stor utsträckning har presidiet vid införskaffande av utredningar haft bistånd av myndigheter och organisationer. Därjämte har material sammanställts inom sekretariaten.

10. Vid sitt möte den 9 januari 1965 har presidiet, med utnyttjande av sin befogenhet enligt § 3 arbetsordningen för rådet, beslutat medgiva att fristen för ingivande till rådet av medlemsförslaget om åtgärder för utökande av medlemsantalet i Interparlamentariska Unionen (sak A 57/e) och av regeringsförslaget om nordiska patent (sak B 2/j) förkortas från två till en månad.

11. I anledning av den vid tolfte sessionen beslutade omläggningen av rådets arbetsformer har en genomgående numrering av samtliga dokument införts med begagnande av tidigare brukade bokstavsbetegnelser:

- A för av medlemmarna väckta förslag
- B för av regeringarna väckta förslag
- C för berättelser
- D för meddelanden

12. Presidiet har förberett de val, som skall företagas vid trettonde sessionen, och i övriga avseenden planlagt de yttre arrangemangen vid denna.

### *VIII. Utskottens verksamhet*

#### 1. Juridiska utskottet

Vid sin tolfte session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets juridiska utskott:

- Danmark:* folketingsmedlemmarna Holger Eriksen, Gustav Pedersen och Knud Thestrup.
- Finland:* riksdagsledamöterna Erkki Hara, Harras Kyttä och Gösta Rosenberg.
- Island:* alltingsman Magnús Jónsson.
- Norge:* stortingsrepresentanterna Nils Hønsvald, Johan Møller Warmedal och Knut Toven.



*Sverige:* riksdagsledamöterna Emil Ahlkvist, Ingrid Gärde Widemar och Ragnar Lassinantti.

Till förman har utskottet utsett Kyttä och till vice förman Magnús Jónsson. Sedan Kyttä i september 1964 lämnat rådet och därmed utskottet, har vid de tillfällen därefter, då Magnús Jónsson ej närvarit, utskottet utsett Hønsvald att leda förhandlingarna. Utskottets sekreterare har varit kon-  
torchef Poul Eefsen, Danmark.

De förändringar som sedan tolfte sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning har även påverkat juridiska utskottets sammansättning. Sedan Gustav Pedersen i samband med folketingsvalet i september 1964 lämnat folketinget och därmed utträtt ur rådet, har han ersatts med Peter Nielsen. Holger Eriksen lämnade rådet den 28 oktober 1964 och ersattes då med Lis Groes. I den finska delegationen har Harras Kyttä ersatts av Sven Högström.

Utskottet har hållit sammanträden i Borgå och Helsingfors den 8—9 maj 1964, i Lund den 12 oktober 1964, i Oslo den 8 december 1964 och i Stockholm den 13 januari 1965. I samband med mötet i Helsingfors deltog utskottets medlemmar i en överläggning med justitieministrarna (se ovan V: 1).

I dessa möten har deltagit följande medlemmar och suppleanter i rådet:

*I Borgå och Helsingfors:* från Danmark Holger Eriksen, från Finland Erkki Hara, Gösta Rosenberg, J. O. Söderhjelm (såsom ersättare för Kyttä), från Norge Nils Hønsvald, Knut Toven, Johan Møller Warmedal, från Sverige Emil Ahlkvist, Ragnar Lassinantti och Ingrid Gärde Widemar.

*i Lund:* från Finland Erkki Hara, Sven Högström, Gösta Rosenberg, från Norge Nils Hønsvald, Johan Møller Warmedal, från Sverige Emil Ahlkvist, Ragnar Lassinantti och Ingrid Gärde Widemar.

*i Oslo:* från Danmark Peter Nielsen, H. C. Toft (såsom ersättare för Thestrup), från Finland Sven Högström, Gösta Rosenberg, från Island Magnús Jónsson, från Norge Nils Hønsvald, Knut Toven, Johan Møller Warmedal, från Sverige Emil Ahlkvist, Ragnar Lassinantti och Ingrid Gärde Widemar.

I detta möte deltog även följande regeringsrepresentanter, justitieminister K. Axel Nielsen, Danmark, justitieminister J. O. Söderhjelm, Finland, statsrådet O. C. Gundersen, Norge, och statsrådet Herman Kling, Sverige, jämte vissa tjänstemän.

*i Stockholm:* från Danmark Lis Groes, Peter Nielsen, Knud Thestrup, från Finland Erkki Hara, Sven Högström, Gösta Rosenberg, från Norge Nils Hønsvald, från Sverige Emil Ahlkvist, Ingrid Gärde Widemar och Ragnar Lassinantti.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlems- och regeringsförslagen, berättelserna samt meddelanden.

## 2. Kulturutskottet

Vid sin tolfte session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar i rådets kulturutskott:

*Danmark:* folkelingsmedlemmarna Kaj Andresen, N. Chr. Christensen och Helge Larsen.

- Finland:* riksdagsledamöterna Hertta Kuusinen, Paula Ruutu och J. O. Söderhjelm.
- Island:* altingsman Ólafur Jóhannesson.
- Norge:* stortingsrepresentanterna Per Borten, Håkon Johnsen och Berte Rognerud.
- Sverige:* riksdagsledamöterna Gunnar Helén, Dagmar Ranmark (som tillfällig ersättare för Anselm Gillström) och Fridolf Thapper.

Till förman har utskottet utsett Ólafur Jóhannesson och till vice förman N. Chr. Christensen. Utskottets sekreterare har varit notarie Håkan Branders, Finland.

De förändringar som sedan tolfte sessionen skett i de olika delegationernas sammansättning har även påverkat kulturutskottets sammansättning. Sedan samtliga danska medlemmar utträtt ur rådet i samband med danska folketingsvalet i september 1964, har danska delegationen till nya medlemmar av utskottet utsett Julius Bomholt, A. C. Normann och Poul Hartling. I Finland ersattes J. O. Söderhjelm av Veikko Hyytiäinen, sedan den förre i september 1964 utsetts till justitieminister.

Utskottet har hållit sammanträden den 5 och 6 juni 1964 i Trondheim, den 29 och 30 oktober 1964 i Horsens samt den 7 och 8 januari 1965 i Oslo. I samband med det sistnämnda mötet deltog utskottet den 8 januari i en gemensam överläggning med de nordiska undervisnings- och kulturministrarna (se ovan V: 3).

I utskottens möten har deltagit följande medlemmar och suppleanter:

*i Trondheim:* från Danmark Kaj Andresen, P. B. Thisted Knudsen (såsom ersättare för N. Chr. Christensen), från Finland Georg Backlund (såsom ersättare för Hertta Kuusinen), Veikko Hyytiäinen (såsom ersättare för J. O. Söderhjelm), från Island Ólafur Jóhannesson, från Norge Per Borten, Håkon Johnsen, Berte Rognerud, från Sverige Jean Braconier (såsom ersättare för Gunnar Helén), Anselm Gillström, Nils Kellgren (såsom ersättare för Fridolf Thapper).

*i Horsens:* från Danmark Helge Nielsen (såsom ersättare för Julius Bomholt), A. C. Normann, från Finland Georg Backlund (såsom ersättare för Hertta Kuusinen), Veikko Hyytiäinen, Paula Ruutu, från Norge Per Borten, Håkon Johnsen, Berte Rognerud, från Sverige Anselm Gillström, Ingrid Segerstedt Wiberg (såsom ersättare för Gunnar Helén), Fridolf Thapper.

*i Oslo:* från Danmark Julius Bomholt, A. C. Normann, Poul Hartling, från Finland Georg Backlund (såsom ersättare för Hertta Kuusinen), Paula Ruutu, från Island Ólafur Jóhannesson, från Norge Berte Rognerud, från Sverige Dagmar Ranmark (såsom ersättare för Anselm Gillström), Ingrid Segerstedt Wiberg (såsom ersättare för Gunnar Helén), Fridolf Thapper.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlems- och regeringsförslagen, berättelserna och meddelandena.

## 3. Socialpolitiska utskottet

Vid sin tolfte session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets socialpolitiska utskott:

- Danmark:* folketingsmedlemmarna Nina Andersen, Jørgen Jensen (såsom tillfällig ersättare för Poul Sørensen) och Harald Nielsen.
- Finland:* riksdagsledamöterna Gunnar Henriksson, Urho Kähönen och Judit Nederström-Lundén.
- Island:* alltingsman Sigurður Bjarnason.
- Norge:* stortingsrepresentanterna Kjell Bondevik, Magnhild Hagelia och Harald Løbak.
- Sverige:* riksdagsledamöterna Birger Andersson, Sigrid Ekendahl och Einar Gustafsson.

Till förman har utskottet utsett Nina Andersen och till vice förman Judit Nederström-Lundén. Utskottets sekreterare har varit jur. kand. fru Birgitta Malmros, Sverige.

De förändringar som sedan tolfte sessionen skett i de olika ländernas radsdelegationers sammansättning har även påverkat socialpolitiska utskottets sammansättning. Nina Andersen, som utträdde ur rådet den 17 december 1964, har då ersatts av Niels Mørk.

Utskottet har hållit sammanträden i Lahtis den 23—24 maj 1964, i Visby den 28—29 augusti 1964, i Köpenhamn den 16 november 1964 och i Stockholm den 16 januari 1965.

I dessa möten har deltagit följande medlemmar och suppleanter i utskottet:

*i Lahtis:* från Danmark Jørgen Jensen (såsom ersättare för Poul Sørensen), från Finland Gunnar Henriksson, Urho Kähönen, Judit Nederström-Lundén, från Norge Magnhild Hagelia, Harald Løbak, från Sverige Birger Andersson, Sigrid Ekendahl och Einar Gustafsson.

*i Visby:* från Finland Gunnar Henriksson, Urho Kähönen, Judit Nederström-Lundén, från Norge Kjell Bondevik, Magnhild Hagelia, Harald Løbak, från Sverige Birger Andersson, Sigrid Ekendahl, Jan-Ivan Nilsson (såsom ersättare för Einar Gustafsson).

*i Köpenhamn:* från Danmark Nina Andersen, Jørgen Jensen (såsom ersättare för Poul Sørensen), Harald Nielsen, från Finland Gunnar Henriksson, Urho Kähönen, Judit Nederström-Lundén, från Island Sigurður Bjarnason, från Norge Kjell Bondevik, Magnhild Hagelia, Harald Løbak, från Sverige Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson, Nils Kellgren (såsom ersättare för Birger Andersson).

I detta möte deltog därjämte följande regeringsrepresentanter, socialminister Kaj Bundvad och indenrigsminister Hans Hækkerup, Danmark, socialminister J. Tenhiälä, Finland, arbetsminister Erling Dinesen, Norge, och statsrådet Sven Aspling, Sverige, jämte vissa tjänstemän.

*i Stockholm:* från Danmark Niels Mørk, Jørgen Jensen (såsom ersättare för Poul Sørensen), från Finland Gunnar Henriksson, Urho Kähönen, Judit

Nederström-Lundén, från Norge Kjell Bondevik, Magnhild Hagelia, Harald Løbak, från Sverige Birger Andersson, Sigrid Ekendahl, Einar Gustafsson.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena.

Fråga angående likställighet för nordiska medborgare i fråga om utövande av verksamhet som revisor, beträffande vilken fråga presidiet avgivit skrivelse till regeringarna, har diskuterats av utskottet. Inga åtgärder har hittills vidtagits av något land i denna sak.

#### 4. Trafikutskottet

Vid sin tolfte session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar i rådets trafikutskott:

- Danmark:* folketingsmedlemmarna P. B. Thisted Knudsen (som tillfällig ersättare för Johan Poulsen), Svend Horn och Aksel Larsen.
- Finland:* riksdagsledamöterna Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg och Kauno Kleemola.
- Island:* altingsmand Ásgeir Bjarnason.
- Norge:* stortingsrepresentanterna Nils Jacobsen, Harry Klippenvåg och Jon Leirfall.
- Sverige:* riksdagsledamöterna Leif Cassel, Birger Lundström och Georg Pettersson.

Till förman har utskottet utsett Jon Leirfall och till vice förman Leif Cassel. Utskottets sekreterare har varit ekspeditionssekreter Axel Gormsen, Danmark.

De förändringar som sedan tolfte sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning har även påverkat trafikutskottets sammansättning. Sedan Johan Poulsen utträtt ur rådet efter folketingsvalet i september 1964, har danska delegationen i hans ställe valt Kresten Damsgaard.

Utskottet har hållit sammanträden i Stockholm den 18 juni 1964, i Flensburg den 29 september 1964, i Köpenhamn den 30 september 1964 samt i Stockholm den 18 december 1964 och den 15 januari 1965. Mötena i Flensburg och Köpenhamn anordnades i samband med den resa som utskottet företog tillsammans med Nordiska samfärdselskommittén 29—30 september 1964 för beseende av den s. k. Fugleflugtslinjen Puttgarden—Rødby.

I dessa har deltagit följande medlemmar och suppleanter i utskottet:

*i Stockholm (18/6 1964):* från Danmark Svend Horn, Aksel Larsen, från Finland Raino Hallberg, från Sverige Leif Cassel, Lars Larsson (såsom ersättare för Georg Pettersson) och Birger Lundström.

*i Flensburg och Köpenhamn:* från Danmark Svend Horn, Aksel Larsen, från Finland Raino Hallberg, Kauno Kleemola, från Island Ásgeir Bjarnason, från Norge Nils Jacobsen, Harry Klippenvåg, Jon Leirfall, från Sverige Leif Cassel, Lars Larsson (såsom ersättare för Georg Pettersson) och Birger Lundström.

i *Stockholm (18/12 1964)*: från Danmark Kresten Damsgaard, Svend Horn, Aksel Larsen, från Finland Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, från Norge Nils Jacobsen, Harry Klippenvåg, Jon Leirfall, från Sverige Jean Braconier (såsom ersättare för Leif Cassel), Lars Larsson (såsom ersättare för Georg Pettersson), Birger Lundström.

I detta möte deltog därjämte följande regeringsrepresentanter, minister för offentliga arbeten Kai Lindberg, Danmark, statsrådet Erik Himle, Norge, och statsrådet Gösta Skoglund, Sverige, jämte vissa tjänstemän.

i *Stockholm (15/1 1965)*: från Danmark Kresten Damsgaard, Svend Horn, Aksel Larsen, från Finland Karl-August Fagerholm, Raino Hallberg, från Norge Nils Jacobsen, Harry Klippenvåg, Jon Leirfall, från Sverige Leif Cassel, Birger Lundström, Georg Pettersson.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlemsförslagen, berättelserna och meddelandena.

### 5. E k o n o m i s k a   u t s k o t t e t

Vid sin tolfte session valde Nordiska rådet följande personer till medlemmar av rådets ekonomiska utskott:

*Danmark*: folketingsmedlemmarna K. B. Andersen, Kresten Damsgaard (såsom tillfällig ersättare för Erik Eriksen), Poul Møller och Carl Petersen.

*Finland*: riksdagsledamöterna Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Aarne Saarinen och V. J. Sukselainen.

*Island*: alltingsmand Sigurður Ingimundarson.

*Norge*: stortingsrepresentanterna Trond Hegna, John Lyng, Finn Moe och Bent Røiseland.

*Sverige*: riksdagsledamöterna Ebon Andersson, Hans Gustafsson, Bertil Ohlin och Sven Sundin.

Till förman har utskottet valt Hans Gustafsson och till vice förman Bent Røiseland. Till sekreterare har utskottet valt konsulent Lars Blaaflat, Norge, och förste byråsekreterare Sven Holmstedt, Sverige. Den senare har efter sessionen biträtt Blaaflat, som fungerat som utskottets sekreterare, i sekreteraregöromålen.

De förändringar som sedan tolfte sessionen skett i de olika ländernas rådsdelegationers sammansättning har även påverkat ekonomiska utskottets sammansättning. I samband med det danska folketingsvalet i september 1964 lämnade K. B. Andersen rådet och ersattes med Karl Skytte.

Utskottet har hållit sammanträden i Helsingfors den 26 oktober 1964, i Köpenhamn den 30 november—1 december 1964 samt i Stockholm den 14 januari 1965.

I dessa möten har deltagit följande medlemmar och suppleanter av utskottet:

i *Helsingfors* (26/10 1964): från Danmark Lis Groes (såsom ersättare för Carl Petersen), Poul Møller, A. C. Normann (såsom ersättare för Karl Skytte), från Finland Georg Backlund (såsom ersättare för Aarne Saarinen), Kaarlo Pitsinki, V. J. Sukselainen, från Norge Finn Moe, från Sverige Ebon Andersson, Hans Gustafsson, Henning Gustafsson (såsom ersättare för Bertil Ohlin), Sven Sundin.

I detta möte deltog därjämte handels- och industriminister V. A. Wiherheimo, Finland.

i *Köpenhamn* (30/11—1/12 1964): från Danmark R. Lysholt Hansen (såsom ersättare för Carl Petersen), Poul Møller, Harald Nielsen (såsom ersättare för Erik Eriksen), Karl Skytte, från Finland Kaarlo Pitsinki, Georg Backlund (såsom ersättare för Aarne Saarinen), V. J. Sukselainen, från Island Sigurður Ingimundarson, från Norge Trond Hegna, John Lyng, Finn Moe, Bent Røiseland, från Sverige Hans Gustafsson, Henning Gustafsson (såsom ersättare för Ebon Andersson), Bertil Ohlin, Sven Sundin.

I detta möte deltog därjämte följande regeringsrepresentanter, ekonomiminister Henry Grünbaum och finansminister Poul Hansen, Danmark, finansminister Esa Kailila och handels- och industriminister V. A. Wiherheimo, Finland, handelsminister Gylfi Gislason och finansminister Gunnar Thoroddsen, Island, statsrådet Andreas Cappelen, Norge, och statsråden Gunnar Lange och Gunnar Sträng, Sverige, jämte vissa tjänstemän.

i *Stockholm* (14/1 1965): från Danmark Kresten Damsgaard (såsom ersättare för Erik Eriksen), Poul Møller, R. Lysholt Hansen (såsom ersättare för Carl Petersen), från Finland Kaarlo Pitsinki, Juha Rihtniemi, Aarne Saarinen, V. J. Sukselainen, från Norge Trond Hegna, John Lyng, Finn Moe, Bent Røiseland, från Sverige Ebon Andersson, Bertil Ohlin, som under del av mötet ersattes av Henning Gustafsson, Nils Kellgren (såsom ersättare för Hans Gustafsson), Sven Sundin.

Utskottet har behandlat de till detsamma hänvisade medlems- och regeringsförslagen, berättelserna och meddelandena.

### VIII. *Upplysningsverksamhet*

1. Presidiet har, liksom tidigare, under 1964 utgivit en stencilerad publikation »Nytt från Nordiska rådet» innehållande pressklipp och andra upplysningar i ämnen av intresse för nordiskt samarbete. Publikationen som redigeras av rådets redaktör Olof Wallmén har under 1964 utkommit med 12 nummer i en upplaga av cirka 800 exemplar.

2. I anledning av presidiets uppdrag till sekretariatet år 1963 att utarbeta ett sakregister över rådsförhandlingarna 1953—1964 har möjligheterna undersökts att i Köpenhamn finna en lämplig person för denna uppgift.

3. Den nordiska samarbetsöverenskommelsen av 1962 vilken tidigare översatts till engelska och franska språken har översatts även till tyska; översättningen befinner sig under tryckning.

4. Presidiet har beslutat att Nordisk statistisk årsbok skall tills vidare på försök utkomma årligen. Det har nämligen visat sig att årsboken för 1963 liksom den för 1962 rönt stort intresse både inom och utom Norden. Över-

skottsupplagan av årsboken för 1963 har tillställts OECD:s presstjänst i Paris i och för distribution till intresserade myndigheter och personer.

Årsboken redigeras av f. d. förste aktuarien i svenska statistiska centralbyrån, fil. lic. Yngve Fritzell. Årsboken för 1964 utkom i början av februari 1965.

5. Arbetet med den under VII: 5 i presidiets rapport till tolfte sessionen (Nordiska rådet 1964 s. 1983) omförmälda upplysningsskrift om det nordiska samarbetet på fem världsspråk, varom de nordiska regeringarna på förslag av presidiet fattade beslut under hösten 1963, har fortsatt under ledning av pressecheferna i de nordiska utrikesministerierna. En särskild upplysningsskrift innehållande bl. a. texterna på franska och engelska till viktigare nordiska konventioner har också förberetts av pressecheferna.

6. Det i föregående års presidierapport nämnda bildbandet i färg om Nordiska rådet och dess verksamhet har nu färdigställts i ett moderband, omfattande 60 färgbilder och med en visningstid av cirka 20 minuter. I samband med rådets trettonde session kommer detta band att förevisas för rådets medlemmar. Avsikten är att härefter även en norsk- och en finskspråkig version av bandet skall färdigställas. Bandet är i första hand avsett som hjälpmedel vid skolundervisningen. Arbetet har omhänderhafts av förste byråsekreterare Sven Holmstedt i samband med Aktiebolaget Nordisk Tonefilm.

7. Presidiet har beslutat att till trettonde sessionen utge en ny upplaga av den till tolfte sessionen för första gången föreliggande matrikeln över de vid sessionen närvarande rådsmedlemmarna (innehållande fotografier och uppgifter rörande olika personalia om medlemmarna).

8. Utarbetandet av en dansk version av den av Frantz Wendt 1959 utgivna skriften *Nordic Council and Cooperation in Scandinavia*, som påbörjades 1961, har fortsatt även under 1964. Parallellt härmed fortgår arbetet med att översätta boken till finska.

9. Presidiet har i skrivelse den 19 december 1964 inbjudit 12 europeiska organisationer eller världsorganisationer med säte i Europa att sända sammanlagt cirka 25 representanter till ett internationellt seminarium om nordiskt samarbete på Hässelby slott den 2—4 juni 1965.

Bland de inbjudna organisationerna märkes bl. a. ECE, CEE, EFTA, Europarådet, SEV och FAO. Avsikten med seminariet är att i föreläsnings- och diskussionsform ge de närvarande upplysningar om det nordiska samarbetets organisation och innehåll samt om de resultat, som hittills uppnåtts i nordisk samverkan.

10. I en skrivelse den 12 augusti 1964 har presidiet förhört sig hos styrelsen för Nordisk journalistkursus i Århus om denna kunde åtaga sig att upprätta en löpande informationstjänst för nordisk press (se *tillägg 4*). I anledning härav har styrelsen i skrivelse den 14 september 1964 förklarat sig redo att närmare undersöka frågan. Styrelsen har sedermera anmält i skri-

velse den 21 januari 1965 (se *tillägg 5*), att presidietts förslag ej kan realiseras.

11. För att utbygga kontakterna med pressen i olika nordiska länder har presidiet beslutat att låta sekretariatet undersöka lämpliga vägar att vidarebefordra nyhetsmaterial från rådet till pressen under beaktande av att utsänt material bör vara på mottagarens språk.

12. På begäran har visst material om Nordiska rådet översänts dels till en internationell utställning i Gent med titeln »Världen kräver fred», dels ock till Förenta Nationernas informationskontor i Köpenhamn i anledning av organisationens samarbetsår.

### *IX. Övrig verksamhet*

1. Under 1964 har följande nummer utkommit i den av presidiet utgivna »Nordisk Udredningsserie», vari sedan 1960 samnordiska betänkanden löpande publiceras (upplagans storlek angives inom parentes).

1. Teknikerutbildningen i Danmark, Finland, Norge och Sverige Del II (1 100 ex.)
2. Nordisk etterutdannelse i by- og regionplanlegging (1 450 ex.)
3. Nordiskt institut för elementarpartikelfysik (1 100 ex.)
4. Invalitetsvurdering, erstatningsfastsettelse, tabellsystemer m. v. i yrkesskadetrygdene i Norden (500 ex.)
5. Nordiska rådets Öresundskonferens den 13—15 april 1964 (1 500 ex.)
6. Specialistkompetens för nordiska läkare (ca 1 500 ex.)
7. Nordisk investeringsbank (2 000 ex.)
8. Personaleforhold m. v. ved fællesnordiske institutioner (1 500 ex.)
9. Slutberetning fra Nordisk Samferdselskomité (1 000 ex.)
10. Nordisk statistisk årsbok, 1964 (5 000 ex.)

Redaktör för serien har under året varit bibliotekarie Olof Wallmén.

2. Rådets kalendarium har under 1964 utkommit med 18 nummer i en upplaga av 500 exemplar. Det har tillställts intresserade personer och myndigheter. Redigeringen har ombesörjts av förste byråskreterare Sven Holmstedt.

3. Under 1964 har förberedelserna fortsatt för utgivande av en årlig publikation upptagande stadgar, instruktioner, reglementen och andra författningar avseende nordiska institutioner eller samnordisk verksamhet av något slag.

4. På inbjudan av EFTA:s generalsekretariat i Genève överlade rådets sekreterare i Danmark, Finland, Norge och Sverige samt sekreteraren i rådets ekonomiska utskott den 8—9 oktober 1964 i Genève med representanter för EFTA. Därvid avtalades preliminärt en vidare utbyggnad av samarbetet mellan Nordiska rådet och EFTA.

5. I Wilton Park-konferenserna, vilka avhålls i England, om »Industry and the developing countries, the rôle of education» den 5—18 april 1964 och



om »East-West relations; economic, political and defence aspects» den 8--21 november 1964 har genom presidietts förmedling deltagit vid det förra tillfället riksdagsman Evert Svensson, Sverige, och vid det senare stortingsman Finn Moe, Norge.

Med hänsyn till intresset att regelbundet kunna sända kvalificerade nordiska deltagare i Wilton Park-konferenserna har tanken övervägts att bilda nationella kommittéer i varje land för utväljande av nordiska deltagare till konferenserna.

6. Vid tolfte sessionen beslöt radet att utan utskottsbehandling lägga en rad regeringsmeddelanden till handlingarna. Samtidigt alades radets utskott att närmare granska dessa meddelanden. Denna uppgift har fullgjorts av utskotten som i ett flertal fall införskaffat ytterligare upplysningar utöver innehållet i meddelandena.

7. I VIII pkt 10 av presidietts rapport till rådets tolfte session (se Nordiska rådet, 1964, sid. 1986) anmäldes, att enligt de dåvarande niomanakommittéernas mening följande av rådet tidigare slutbehandlade rekommendationer borde ånyo tagas upp till behandling i rådet:

Rek. nr 1/1954 ang. rättslig likställighet för nordiska medborgare i fråga om yrkesfiske.

Rek. nr 4/1954 ang. lättnader vid försändande av upplysningsfilm.

Rek. nr 11/1954 ang. gemensam medicinalstatistik.

Rek. nr 15/1954 ang. samarbete i fråga om läkemedel.

Rek. nr 2/1955 ang. tullfrihet m. m. för barnfilm.

Rek. nr 7/1956 ang. in- och utförsel av upplysningsfilm m. m.

Rek. nr 5/1957 ang. samarbete på näringsforskningens område.

Rek. nr 9/1957 ang. förbättring av trafikförbindelserna mellan Island och övriga nordiska länderna.

Rek. nr 11/1957 ang. av Nordiska parlamentariska kommittén för friare samfärdsel m. m. framställda förslag såvitt angår a) paketportot, b) telefontaxenedsättning för gränstrafik samt c) fri gränspassage annorstädes än vid gränskontrollort.

Rek. nr 18/1959 ang. samverkan i fråga om vattenvårdsforskning även som

Presidietts skrivelse den 17 maj 1960 angående likställighet för nordiska medborgare i fråga om utövande av verksamhet som revisor.

Av de i dessa rekommendationer behandlade ämnena har under året följande återupptagits i rådet genom nya medlemsförslag, nämligen likställighet i fråga om yrkesfiske (sak A 44; rek. nr 1/1954), nordisk medicinalstatistik (sak A 47; rek. nr 11/1954), samarbete om näringsforskning (sak A 33; rek. nr 5/1957) och samarbete om vattenvårdsforskning (Sak A 17; rek. nr 18/1958).

Övriga ovannämnda rekommendationer kvarligger hos respektive utskott för fortsatt behandling.

8. I syfte att få till stånd en allmän översikt över de i rådet anhängiga saker, vilka berör olika aspekter av utvecklingen av Öresundsregionen,

anordnade presidiet en Öresundskonferens under dagarna 13—15 april 1964. Konferensen var den 13 april förlagd till Köpenhamn och den 14 april till Malmö. Förhandlingarna leddes den 13 april av medlemmen i rådets trafikutskott Svend Horn och den 14 april av landshövding Gösta Netzen, Malmö. Danska regeringen företrädde vid konferensen av ministern för offentliga arbeten Kai Lindberg och boligminister Carl Peter Jensen och den svenska av statsrådet Rune Hermansson. Den 15 april deltog ett antal av konferensdeltagarna, vilka totalt uppgick till ca 100, i en studieresa med buss till olika platser inom hela öresundsregionen.

9. Presidiet har beslutat anordna en nordisk forskningskonferens i Helsingfors den 25 och 26 april 1965. Konferensens huvuduppgift är att presentera de stora problem, som är förknippade med den snabba utbyggnaden av universitets- och forskningsväsendet i de nordiska länderna, och ge en bild av i vilken mån dessa problem kan lösas på nordisk bas ävensom att upplaga vissa konkreta samarbetsproblem sammanhängande med forskning till diskussion. Till konferensen har inbjudits representanter för Nordiska rådet, regeringarna, olika nordiska samarbetsorgan på forskningsområdet samt föreståndare för nationella anslagsbeviljande och verkställande organen samt för universitets- och forskningskretsarna.

10. Fran och med den 1 januari 1964 har Norden blivit ett gemensamt nordiskt ansvarsområde såvitt angår den obligatoriska trafikförsäkringen för icke-nordiska motorfordon. Denna åtgärd har inneburit en lättnad för såväl myndigheterna som för resenärerna. I en skrivelse den 14 april 1964 till regeringarna (*se Tillägg 6*) har presidiet hemställt om lättnader för den internordiska motorfordonstrafiken i ytterligare två avseenden. Enligt presidiets mening borde de nordiska länderna bilda ett gemensamt nordiskt område även vad beträffar temporär tull- och skattefrihet för icke-nordiska motorfordon. Vidare borde frågan om avskaffande av internationella försäkringshandlingar för motorfordon aktualiseras.

Nämnda skrivelse har besvarats av norska samfärdseldepartementet den 12 december 1964 (*se Tillägg 7*). Svenska regeringen har den 30 december 1964 meddelat, att presidiets framställning överlämnats till generaltulldirektören för att genom dennes förmedling upptagas till behandling i Nordiska tulladministrativa rådet.

11. I skrivelse den 12 augusti 1964 till regeringarna i de nordiska länderna har presidiet på socialpolitiska utskottets förslag hemställt, att de nordiska ländernas regeringar måtte utpeka ett centralt organ, till vilket socialvårdsmyndighet i ett nordiskt grannland kan vända sig för att erhålla behövliga upplysningar om person från det egna landet, för vilken vård i grannlandet ifrågakommer (*se Tillägg 8*).

12. I skrivelse den 12 augusti 1964 har presidiet likaledes på förslag av socialpolitiska utskottet hemställt hos regeringarna i de nordiska länderna att de måtte anmoda den arbetsgrupp, som tillsatts i anledning av rådets rekommendation nr. 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialist-

behörighet för läkare att upptaga till behandling jämväl den fragan, att läkarverksamhet som utövats inom annat nordiskt land än hemlandet skulle vid beräkningen av tjänstgöringar för utbildning och avlöning beaktas på samma sätt inom samtliga nordiska länder (*se Tillägg 9*).

Presidiets skrivelse, som av regeringarna överlämnats till nämnda arbetsgrupp, har beaktats i det av gruppen avgivna betänkandet, Specialistkompetens för nordiska läkare (NU 1964: 6).

13. I anledning av en skrivelse den 11 november 1963 till Nordiska rådet från Nordisk fartygsbefälkongress om införandet av enhetlig terminologi vad gäller beteckningen av styrmännen i de nordiska ländernas handelsflottor har presidiet den 12 augusti 1964 tillskrivit regeringarna och hemsläbt att de måtte upptaga denna fråga till behandling i samband med de pågående överläggningarna rörande en gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (*se Tillägg 10*).

På denna skrivelse har presidiet erhållit svar från Islands trafikministerium daterat den 28 november 1964 (*se Tillägg 11*). Det i trafikministeriets skrivelse återopade uttalandet från Islands Styrmandsforening bifogas tillika (*se Tillägg 12*).

#### X. Inkomna skrivelser

1. På bordet vilar alltjämt för fortsatt utredning bl. a. följande under tidigare verksamhetsår till presidiet inkomna framställningar:

a. skrivelse den 19 april 1962 från representanter för forskningen beträffande fräskydd (*se Nordisk Råd 1963, s. 1435*);

b. skrivelse den 24 juli 1963 från a/s Rustfri Staalmontage om likformighet för godkännande av tryckkärl (*se Nordiska rådet 1964, s. 1989*);

c. skrivelse den 6 september 1963 från cand. med. Jens Ljunghans om svenska bestämmelser rörande skyddsområde (*se Nordiska rådet 1964, s. 1989*);

d. skrivelse den 4 respektive 15 oktober samt den 3 november 1963 från polisintendent Uno Hernroth om tillträde för nordbor till danska utbildningsanstalter (*se Nordiska rådet 1964, s. 1989*);

e. skrivelse den 16 december 1963 från professor Gotthard Björling om intagning av nordiska studerande vid KTH:s bergsavdelning (*se Nordiska rådet 1964, s. 1990*); samt

f. skrivelse den 23 januari 1964 från musiker Jørgen Olsen om tilläggs-pension m. m. (*se Nordiska rådet 1964, s. 1990*).

2. Ett uttalande den 25 augusti 1961 från ungdomsledare från Kolding och dess nordiska vänskapsstäder om vissa aktuella ungdomsproblem har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat avskriva såsom färdigbehandlat, sedan undersökningen visat att ungdomsproblemen i huvudsak måste lösas genom nationella åtgärder.

3. En skrivelse den 12 mars 1962 från professor Hannes Hyrenius om forskning och undervisning i demografi har presidiet den 12 februari 1965

på kulturutskottets förslag beslutat att överlämna till Nordiska kulturkommissionen för fortsatt utredning.

4. En skrivelse den 15 mars 1962 från docent Carl-Erik Unnéus om utbildning av strålningsfysiker, speciellt sjukhusfysiker, har presidiet beslutat avskriva den 12 februari 1965, sedan i rådet väckts ett medlemsförslag om nordiskt sjukhusfysikersamarbete (se Sak A 52/s).

5. En skrivelse den 10 januari 1963 från ingenjör Erik Sandell om högerstyrning av bilar har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat översända till trafiksäkerhetsrådet i Sverige för vidare utredning.

6. En skrivelse den 30 maj 1963 från Nordiska kommittén för byggnadsbestämmelser (NKB) om NKB:s plan för verksamheten med långtidsprogram har presidiet — sedan det tagit del av skrivelsens innehåll — den 12 augusti 1964 beslutat att avskriva såsom färdigbehandlad.

7. En skrivelse den 3 oktober 1963 från Birger Heidenfors om internordiska recept har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan i rådet väckts medlemsförslag om internordisk giltighet för recept (se Sak A 34/e).

8. En skrivelse den 16 oktober 1963 från Nordiska samerådet om bildande av samarbetsorgan för samefrågor har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat att avskriva såsom färdigbehandlad, sedan regeringarna i enlighet med rådets rekommendation nr 13/1962 upprättat ett nordiskt organ för samespörsmål.

9. En skrivelse den 22 oktober 1963 från »Institut for Nordisk sprog og litteratur» vid Århus universitet om universitetskurser i nordiska språk och nordisk litteratur (tryckt i Nordiska rådet 1964, s. 1901—1903) har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan regeringarna anslagit medel för ifrågavarande kurser.

10. En skrivelse den 26 oktober 1964 från organisationen »Folkereising mot krig» om upplysning angående verkningarna av atomvapen har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad med hänsyn till att den i skrivelsen berörda frågan ligger utanför Nordiska rådets vanliga verksamhetsområde.

11. En skrivelse den 11 november 1963 från Nordisk fartygsbefälskongress om likartad beteckning för styrmän har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat avskriva såsom färdigbehandlad, sedan skrivelse avlåtits till regeringarna med hemställan att de måtte upptaga denna fråga till behandling i samband med de pågående överläggningarna rörande en gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (se ovan VIII: 13).

12. En skrivelse den 23 november 1963 från Finlands läkarförbund om tjänsteårsberäkning har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat att avskriva, sedan skrivelse till regeringarna avlåtits med hemställan att de måtte anmoda den arbetsgrupp, som tillsatts i anledning av rådets rekommendation nr 26/1962 om enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare att upptaga till behandling jämväl denna fråga (se ovan VIII: 12).

13. En skrivelse den 30 december 1963 från Detaljhandelns organisationer om handel med brand- och hälsofarliga ämnen har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat avskryva såsom färdigbehandlad, sedan i rådet väckts medlemsförslag om enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen (se Sak A 32/s).

14. En skrivelse daterad december 1963 från Nils Ygberg om högertrafik har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat att lägga till handlingarna utan åtgärd.

15. En skrivelse den 14 februari 1964 från Liberal Ungdom i Uppsala län om rasdiskriminering i Sydafrika har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat avskryva såsom färdigbehandlad, sedan rådets ekonomiska utskott vid trettonde sessionen vid behandlingen av ett medlemsförslag av liknande karaktär såsom sin mening uttalat att det inte är lämpligt, att rådet befattar sig med frågor av internationellt kontroversiell karaktär.

16. En skrivelse den 19 februari 1964 från Hjördis Jacobsen om norska sjuksköterskors rätt att arbeta i Sverige har presidiet den 23 oktober 1964 beslutat att avskryva, då närmare utredning om de påstådda missförhållandena ej kunnat införskaffas.

17. En skrivelse den 21 februari 1964 från Ungdomens Nordiska rådsseminarium om bl. a. finansiering av de politiska ungdomsförbundens deltagande i Nordiska rådets sessioner har presidiet den 9 januari 1965 beslutat avskryva såsom färdigbehandlad sedan den besvarats av presidiet (se VI; 7).

18. En skrivelse den 4 mars 1964 från Arnold Tweten om Leif Ericson Memorial Foundation med begäran om visst bidrag till stiftelsen har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat avskryva såsom färdigbehandlad, sedan skrivelsen besvarats med hänvisning till att rådet ej disponerade medel för dylikt ändamål.

19. En skrivelse av i juni 1964 från A. Timoskainen om nordisk lott- och tipsförening har presidiet den 12 augusti 1964 beslutat icke skola föranleda någon åtgärd med hänsyn till att den i skrivelsen berörda frågan ligger utanför Nordiska rådets verksamhetsområde.

20. En skrivelse den 26 maj 1964 från Radiofysiska institutionen i Stockholm med prognos om det radioaktiva nedfallet under 1964 har presidiet -- sedan det tagit del av dess innehåll -- den 12 augusti 1964 beslutat lägga till handlingarna.

21. En skrivelse den 23 juli 1964 från delegationen för nordisk alkoholstatistik har presidiet -- sedan det tagit del av dess innehåll -- den 9 januari 1965 beslutat lägga till handlingarna.

22. En skrivelse den 1 oktober 1964 från järnvägsstyrelsen i Sverige om norsk-svenska järnvägstaxor har presidiet --- sedan det tagit del av dess innehåll --- den 9 januari 1965 beslutat lägga till handlingarna såsom färdigbehandlad (se D 1965 rek. nr 15/1964).

23. Svenska turisttrafikförbundet har i skrivelse den 8 oktober 1964 upp-

tagit vissa fragor rörande turiststatistiken, vilken skrivelse hänvisats till trafikutskottet.

24. Sjökapten Carl Winck har i skrivelse den 26 oktober 1964 upptagit vissa frågor rörande Öresundsbronns förläggning, vilken skrivelse hänvisats till trafikutskottet.

25. Språkvetenskapliga sektionen vid Lunds humanistiska fakultet har i skrivelse den 27 oktober 1964 framställt vissa önskemål beträffande en professur i finsk-ugriska språk vid Lunds universitet, vilken skrivelse hänvisats till kulturutskottet.

26. Nordiska kommittén för konsumentfrågor har i skrivelse den 27 oktober 1964 anhållit att få uttala sig som remissorgan över i Nordiska rådet väckta förslag. Presidiet beslöt den 9 januari 1965 att lägga skrivelsen till handlingarna med anteckning om att framställningen skulle beviljas.

27. En skrivelse från Ørestadens Villaförbund den 27 november 1965 om bullerproblem i Öresundsregionen har hänvisats till trafikutskottet.

28. »Europavej 3; fællesskabet» har i skrivelse den 3 december 1964 framställt vissa önskemål om sträckningen av Europaväg 3, vilken skrivelse hänvisats till trafikutskottet.

29. Finlands barnträdgårdsläraryrkesförening har i skrivelse den 9 december 1964 framställt vissa önskemål om utbildning och forskning inom kindergartenväsendet, vilken skrivelse hänvisats till kulturutskottet.

30. En skrivelse från Öresundsrådet om flygplatsplanläggning av den 21 december 1964 har inkommit till rådet och hänvisats till trafikutskottet.

### *XI. Delegationerna och parlamenten*

1. Danmarks delegation har hösten 1964 avgivit berättelse rörande rådets tolfte session. Sedan berättelsen undergått första behandling i folketinget har den behandlats av ett särskilt utskott som avgav sitt betänkande den 4 december 1964.

I sitt betänkande över berättelsen framhöll särskilda utskottet att det med särskilt intresse hade noterat de ändringar som rådet företagit i sina arbetsformer. I det sammanhanget sade sig utskottet dela den oro, som kommit till uttryck i berättelsen, för att de nya arbetsformerna skulle försvaga det nära samarbetet inom rådets ram mellan de valda medlemmarna och regeringsrepresentanterna. Av denna anledning underströk utskottet de båda parternas önskan om att motverka en sådan utveckling genom att anordna gemensamma möten mellan utskotten och ministrarna.

Utskottet förklarade sig också dela den uppfattning som framfördes under behandlingen i rådet av förslaget om ändrade arbetsformer, nämligen att det skulle vara till fördel för såväl regeringarna som parlamenten om frågor med nordisk anknytning, vilka senare skall behandlas av parlamenten, dessförinnan förelades Nordiska rådet. En sådan procedur skulle tillika innebära att bestämmelsen i § 36 av den nordiska samarbetsöverenskommel-

sen uppfylldes, enligt vilken Nordiska rådet bör beredas tillfälle att yttra sig om nordiska samarbetsfrågor av principiell räckvidd, därest detta icke av tidsskäl är ögörligt.

Utskottet behandlade därefter de rekommendationer som rådet anlagit vid tolfte sessionen inom olika avsnitt av sitt verksamhetsområde. Avslutningsvis underströk utskottet de uttalanden som den danska delegationens ordförande framfört under generaldebatten om nödvändigheten av ett djupgående folkupplysningsarbete, bl. a. genom skolor, radio och television om betydelsen av nordiskt samarbete, om Nordiska rådets verksamhet och om förhållandena i övrigt i Norden.

2. Berättelsen från Finlands delegation rörande rådets verksamhet år 1962 behandlades av utskottet för utrikesärenden i dess betänkande nr 5 av den 10 april 1964. Utskottet sade sig därvid med tillfredsställelse ha konstaterat den positiva utveckling, som skett såväl i fråga om befästandet av Nordiska rådets ställning som i fråga om effektiveringen av rådets arbete. Rådets betydelse som centralt samarbetsorgan för de nordiska länderna hade sålunda ökat. Denna utveckling vore även överensstämmande med Finlands fördel. Såsom medlem av Nordiska rådet hade Finland möjlighet att främja det fredliga samarbetet inom det mellanfolkliga livet i allmänhet och i synnerhet inom Nordeuropa. På förslag av utskottet beslöt riksdagen den 17 april 1964 att översända utskottets betänkande till delegationen och till Finlands regering.

Berättelsen från Finlands delegation rörande rådets verksamhet år 1963 behandlades av utskottet för utrikesärendena i dess betänkande nr 8 av den 29 maj 1964. På förslag av utskottet, som icke hade något att anmärka i anledning av berättelsen, beslöt riksdagen den 5 juni 1964 att översända utskottets betänkande till delegationen och till Finlands regering.

3. Norges delegation avgav i oktober 1964 rapport rörande rådets tolfte session (Dokument 2/1964—65), över vilken utenriks- og konstitusjonskomitén avgav innstilling (Innst. S nr. 63 1964—65). Stortinget beslöt den 6 januari 1965 att lägga rapporten till handlingarna efter ett kort inlägg av rådets vicepresident Lyng, som uttryckte sin erkänsla över förutvarande presidiemedlemmen Hønsvalds insatser i presidiet.

4. Sedan Nordiska rådets svenska delegation till Konungen lämnat en skrivelse den 18 mars 1964 med redogörelse för rådets tolfte session, beslöt Kungl. Maj:t överlämna denna redogörelse till riksdagen med skrivelse den 3 april 1964 (nr 84).

I anledning av skrivelsen väcktes i första kammaren fem motioner nr I: 94, nr I: 780, nr I: 781, nr I: 782 och nr I: 783 samt i andra kammaren fem motioner nr II: 118 (likalydande med nr I: 94), nr II: 962, nr II: 963, nr II: 964 och nr II: 965 (likalydande med nr I: 782).

I motion nr I: 94 (nr II: 118) hemställdes att riksdagen måtte besluta vidtaga en sådan ändring i sin arbetsordning att tillfredsställande regler skapas

i fråga om behandlingen av redogörelserna för Europarådets och Nordiska rådets verksamhet, samt att vederbörande utskott måtte utarbeta den författningstext, som kan anses vara erforderlig. I sitt utlåtande (nr 28) om motionerna uttalade konstitutionsutskottet bl. a. att sedan förevarande motioner väckts, hade kamrarna genom hänvisning av Kungl. Maj:ts skrivelse med berättelse från Nordiska rådets svenska delegation till olika utskott förfarit på sätt, som till en del motsvarade motionärernas intentioner. Härigenom kom motioner väckta i anledning av redogörelserna för såväl Europarådets som Nordiska rådets verksamhet att få samma utskottsbehandling, som tillkom övriga motioner. I avvaktan på att erfarenheter vunnes av detta för första gången 1964 tillämpade nya arbetssätt fann konstitutionsutskottet ej anledning föreligga att nu föreslå någon ändrad ordning för riksdagens behandling av berörda berättelser. Med denna motivering hemställde utskottet att ifrågavarande motioner icke måtte föranleda till någon riksdagens åtgärd, vilket också blev riksdagens beslut.

I motion nr I: 780 hemställdes att riksdagen ville vid besvarande av skrivelse framhålla betydelsen av att möjligheterna till nordiskt samarbete tillvaratagas vid en förestående allmän skattereform.

I sitt utlåtande (nr 63) över denna motion liksom över avsnitten II A5 och II E1 i skrivelsen uttalade bevillningsutskottet bl. a. att alla åtgärder ägnade att skapa förutsättningar för ett bättre handelspolitiskt samarbete inom och utom Norden måste givetvis hälsas med tillfredsställelse. Utskottet kunde således uttala sin anslutning till ändamålet med de rekommendationer som behandlades i den till bevillningsutskottet hänvisade redogörelsen från Nordiska rådets tolfte session och vilka alla kunde sägas i viss mån syfta till att på sikt skapa sådana förutsättningar.

Utskottet framhöll också värdet av kontakter mellan de nordiska regeringarna i skattefrågor och erinrade om Nordiska rådets rekommendation nr 30/1962, vari regeringarna i de nordiska länderna rekommenderas att etablera nära samråd mellan de myndigheter, kommittéer och sakkunniga som sysslar med utredning av skatteregler, vilka kan antagas vara av gemensamt nordiskt intresse. Under återopande av det anförda anmälde utskottet för riksdagen att de delar av förevarande skrivelse, vilka hänvisats till bevillningsutskottet, icke föranledde någon erinran från utskottets sida, samt hemställde att motionen I: 780, i den mån den icke kunde anses besvarad genom vad utskottet anförde, av riksdagen lämnades utan åtgärd.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag den 9 december 1964.

I motion nr I: 781 hemställdes att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t an hålla att förutsättningarna för ett tillbakadragande av Sveriges reservationer till OECD:s kod för liberalisering av kapitalrörelser skyndsamt utredes. Motionen behandlades av bankoutskottet i ett sammanhang med avsnitten II E2 och E11 i Kungl. Maj:ts skrivelse.

I sitt utlåtande (nr 32) sade sig utskottet med intresse ha noterat den i



punkt E2 behandlade rekommendationen (nr 16/1964) att spörsmålet om en liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden skulle utredas. Beträffande motion I: 781, som hänvisade till nämnda rekommendation, erinrade utskottets majoritet om att yrkandet sammanföll i sak delvis med de yrkanden om ändringar i valutaförordningen respektive utredning om valutaregleringens omformning som framställdes i andra motioner till 1964 års riksdag. Liksom utskottet avstyrkt bifall till dessa motioner hemställde nu utskottets majoritet att motion I: 781 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottsmajoritetens förslag den 14 maj 1964.

I motion nr I: 782 (II: 965) hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t ville uttala angelägenheten av att erforderliga utredningar och överläggningar om en fast förbindelse över Öresund bedrivs i sådan takt, att frågan snabbt kan bringas till avgörande.

Motionerna behandlades av statsutskottet i ett sammanhang med motion nr II: 963 vari hemställdes att riksdagen vid besvarande av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 84 måtte anhålla att Kungl. Maj:t måtte för nästa års riksdag framlägga förslag till principbeslut om byggande av en fast förbindelse över Öresund mellan Malmö och Köpenhamn.

I anledning av det i motionen II: 963 framställda yrkandet erinrade statsutskottet i sitt utlåtande (nr 182) om att särskilda sakkunniga tillkallats med uppgift att ingå i en svensk-dansk arbetsgrupp för att ytterligare bereda frågan om en fast förbindelse över Öresund. Enär denna arbetsgrupp ännu icke avslutat sitt uppdrag och resultatet av utredningsarbetet självfallet borde avvaktas före ett definitivt ställningstagande till frågan om förverkligandet av något av de skilda alternativen, kunde utskottet för sin del inte biträda motionärens yrkande.

Med hänsyn härtill och då utskottet ansåg sig kunna förutsätta att utredningsarbetet bedrevs med skyndsambhet samt att därav föranledda förslag utan tidsutdräkt i vederbörlig ordning framlades kunde utskottet inte heller finna det motiverat att, såsom i motionerna I: 782 och II: 965 föreslagits, en särskild framställning i ämnet nu gjordes från riksdagens sida.

Under sådana omständigheter hemställde utskottet att motionerna II: 963 samt I: 782 och II: 965 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag den 9 december 1964.

I motion nr I: 783 hemställdes att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t hemställa att åtgärder snarast möjligt vidtoges i enlighet med Nordiska rådets rekommendation nr 22/1964 för att förbättra mottagningsförhållandena i Sverige för radio- och TV-sändningar från Finland och i Finland för motsvarande svenska sändningar.

I sitt utlåtande (nr 182) om denna motion hänvisade statsutskottet till att med motionsyrkandet sammanhängande frågor redan upptagits till be-

handling vid överläggningar mellan de båda ländernas representanter. Med hänsyn bl. a. härtill syntes någon särskild framställning i ämnet från riksdagens sida ej erforderlig.

Utskottet hemställde därför att motionen I: 783 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd. Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag den 9 december 1964.

I motion nr II: 962 begärdes att riksdagen ville hemställa att Kungl. Maj:t snarast måtte taga initiativet till en koordinering av de nordiska ländernas bestämmelser rörande jakt- och fridlysningsstider. Motionen behandlades av tredje lagutskottet i ett sammanhang med de likaledes till detta utskott hänvisade avsnitten avd II A3, A7, A8 och D7 i Kungl. Maj:ts skrivelse.

I sitt utlåtande (nr 42) härom erinrade utskottet först om ett uttalande av statsrådet Holmqvist vid rådets tolfte session, att en vetenskaplig undersökning vore påkallad på längre sikt för att ge den erforderliga grundvalen för utarbetande av likartade fridlysningsbestämmelser, men att en sådan undersökning likväl icke utgjorde något hinder för att redan nu genomföra en samordning av jakttiderna i begränsad omfattning. Med hänsyn till detta uttalande ansåg sig utskottet kunna förvänta att i enlighet med motionärens önskemål nödiga åtgärder vidtogs från svenska regeringens sida för att denna fråga skulle kunna bringas till en för berörda länder tillfredsställande lösning. Vid sådant förhållande menade utskottet att någon åtgärd från riksdagens sida i anledning av motionen icke var påkallad, vilket utskottet ville för riksdagen anmäla.

Riksdagen beslöt lägga denna anmälan från utskottet till handlingarna den 9 december 1964.

I motion nr II: 964 hemställdes att riksdagen vid besvarande av Kungl. Maj:ts skrivelse nr 84 måtte beakta vad i motionen anförts om anvisande av ett förslagsanslag för teaterutbyte inom Nordkalotten.

I sitt utlåtande (nr 182) om denna motion uttalade statsutskottet att det för egen del fann det angeläget att förutsättningarna för stöd åt ett utvidgat teaterutbyte inom Nordkalottområdet, liksom för nordiskt teatersamarbete över huvud taget, positivt prövades av Kungl. Maj:t. En möjlighet att ekonomiskt stödja nordiskt teaterutbyte syntes redan föreligga inom ramen för de medel som i riksstaten anvisades till särskilda kulturella ändamål under åttonde huvudtiteln. En del av dessa medel hade också kommit till användning för internordiskt teaterutbyte inom nordkalottområdet.

Under sådana omständigheter hemställde utskottet att motionen II: 964 icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag den 9 december 1964.

Beträffande de avsnitt av skrivelsen som hänvisades till utrikesutskottet (avd. I, II: A1, A4, E3—8, E12, F samt III och IV) uttalade utskottet i sitt utlåtande (nr 8) beträffande förslaget om ändrade arbetsformer för Nordiska rådet, att den föreslagna anordningen försöksvis borde prövas trots

uttalade farhågor för att samverka mellan de parlamentariska medlemmarna och regeringsrepresentanterna därigenom skulle försvåras.

I övrigt fann utskottet redogörelsen i vad den hänskjutits till dess behandling icke föranleda något uttalande.

Utskottet hemställde att riksdagen i anledning av skrivelsen måtte giva Kungl. Maj:tt till känna vad utskottet sålunda anförl.

Riksdagen beslöt i enlighet med utskottets hemställan den 9 december 1964.

De avsnitt av skrivelsen som hänvisades till första och andra lagutskotten föranledde icke några uttalanden från dessa utskotts sida, vilket utskotten anmälde för riksdagen i utlåtandena nr 46 respektive nr 70. Riksdagen lade dessa anmälningar till handlingarna den 9 december 1964.

Reykjavik den 12 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Karl-August Fagerholm*

*John Lyng*

*Harald Nielsen*

*Bertil Ohlin*

## TILLÄGG 1

### **Meddelande om rekommendation nr 10/1961 angående samarbete i fråga om högre utbildning och forskning**

*Sveriges regering* (ecklesiastikdepartementet) meddelar den 21 december 1964:

Frågorna rörande nordisk tentamensgillighet, samarbetet mellan forskningsråden och planeringen på utbildnings- och forskningsområdet behandlas i Nordiska kulturkommissionens rapport angående kommissionens verksamhet under år 1964. I Sverige har regeringen — efter remissbehandling av kulturkommissionens förslag om nya bestämmelser rörande nordisk tentamensgillighet — uppdragit åt universitetskanslersämbetet att i huvudsaklig överensstämmelse med kommissionens förslag utfärda bestämmelser om rätt för studerande att vid avläggande av examen i Sverige tillgodoräkna akademiska prov i ämnen inom filosofisk fakultet avlagda i de nordiska länderna.

Enligt statsmakternas beslut kommer fr. o. m. hösten 1966 utbildning av tandläkare att anordnas i Göteborg med ett totalt intag av 100 studerande per år. Därvid har — sedan kontakt tagits med Norges regering — 25 nybörjarplatser om året under en femårsperiod räknat från utbildningens början

reserverats för norska studerande. Förslag till avtal med den norska regeringen i denna fråga är under utarbetande inom ecklesiastikdepartementet.

Med hänsyn till att forskning och högre utbildning i nordisk medeltidsarkeologi under senare år kraftigt utvecklats vid Lunds universitet har i 1965 års statsverksproposition föreslagits, att en personlig preceptur (för docenten E. Cinthio) i medeltidsarkeologi inrättas vid Lunds universitet fr. o. m. den 1 juli 1965.

## TILLÄGG 2

### **PM ang. Nordiska rådets kompetens i försvars- och utrikespolitiska frågor**

1. Beträffande Nordiska rådets kompetens anges i § 1 i stadgan för rådet endast att rådet är ett organ för samråd mellan de nordiska ländernas parlament och deras regeringar i spörsmål, som avser samverkan mellan dessa länder eller mellan några av dem. Av denna formulering följer, att man velat ge rådet en mycket vidsträckt kompetens med möjlighet att upptaga praktiskt taget vilket spörsmål som helst med nordisk anstrykning.

Enligt hittillsvarande praxis har rådet emellertid avstått från att närmare diskutera säkerhetspolitiska och försvarspolitiska frågor enär med hänsyn till de nordiska ländernas skiljaktiga säkerhetspolitik någon samverkan i sådana frågor knappast ansetts kunna ifrågakomma. Man kan här närmast tala om en »gentleman's agreement». Denna praxis aktualiserades i samband med Finlands anslutning till Nordiska rådet vid dess fjärde session år 1956. Dåvarande finske statsministern Kekkonen yttrade därvid bl. a.:

»Redan vid rådets grundande har man förutsatt, att utrikespolitiska och militärpolitiska frågor, vilkas upptagande kan föranleda konflikter, lämnas utanför detta organs verksamhetsuppgifter. När vi finnar ansluter oss till Nordiska rådet, förutsätter vi, att man förfar på detta sätt också i framtiden.»

Detta uttalande föranledde ej några kommentarer från andra rådsmedlemmars sida.

2. Före 1956 års session hade rådet vid ett tillfälle kommit in på kompetensfrågan, nämligen vid behandlingen av ett förslag angående stöd åt Island i dess strävanden att vidga sitt fisketerritorium, väckt vid andra sessionen 1954. Ekonomiska utskottet uttryckte sig om förslaget på följande sätt:

»Nordiska rådet är till fullo medvetet om att det är ett intresse för alla länder som bedriva fiske utanför Islands kuster och ett livsintresse för Island, att åtgärder vidtagas i syfte att skydda fiskebeståndet i dessa trakter.

I den mån legaliteten av redan vidtagna åtgärder är föremål för tvist mellan Island och annan stat, tillkommer det icke Nordiska rådet att göra något uttalande. Rätta forum för en folkrättslig prövning om meningsskiljaktigheterna är Haagdomstolen, icke Nordiska rådet eller Europarådet.

Nordiska rådet beslutar överlämna detta uttalande till de i rådet deltagande ländernas regeringar.»

Ifrågavarande uttalande hade föregåtts av ingående överläggningar om rådets kompetens. Den politiska önskan att göra en sympatiförklaring till förmån för Island, men att samtidigt undvika ett ställningstagande dikterade utgången i förevarande fall.

3. Sedan 1953 har i rådet framlagts 24 förslag, vilka skilt sig från övriga förslag i så måtto, att de i en eller annan form syftat till samverkan ej mellan de nordiska länderna allena utan mellan dessa länder och en utanförstående part eller i varje fall i förhållande till sådan part. Dessa 24 förslag kan indelas i två grupper, dels en omfattande 6 förslag av direkt utrikespolitisk men ej handelspolitisk karaktär, dels ock en omfattande övriga 18 förslag.

Förslagen i den senare gruppen har avsett t. ex. utlandshjälp, europamarknadsfrågor, fiskefrågor etc. De har regelmässigt föranlett rekommendationer från rådet. Rådet får därmed anses ha för sin del stadfäst den i och för sig naturliga principen att det äger och bör befatia sig med utrikespolitiska frågor, i vilka gemensamma åtgärder te sig naturliga.

De 6 förslag, som sammanförts i den förstnämnda gruppen och rådets beslut i anledning av dessa framgår av nedanstående uppställning:

		Rådets beslut
A 31/1958	Medlemsförslag om utvidgat ekonomiskt samarbete med Sovjetunionen och de folkdemokratiska länderna	Rekommendation
A 27/1961	Medlemsförslag om upprättande av atomvapenfri zon i Norden	Avslag
A 40/1963	Medlemsförslag om utökad samverkan inom Nordkalott-området	Avslag
A 41/1963	Medlemsförslag om sammankallande av en världsomfattande ekonomisk konferens	Avslag
A 47/1964	Medlemsförslag om gemensamma åtgärder i enlighet med Förenta nationernas förklaring om avskaffande av rasdiskriminering	Avslag
A 49/1964	Medlemsförslag om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon	Avslag

De sammanlagt 35 förslagsställarna till dessa förslag fördelar sig efter parti på följande sätt: 23 folkdemokrater, 4 socialdemokrater (därav 1 »simonit»), 3 agrarer, samtliga från Finland, samt 4 danska folksocialister och 1 medlem av isländska folkalliansen.

Studerar man närmare rådets behandling av de fem avslagna förslagen finner man — förutom att de väckts vid de fyra senaste sessionerna — att motiveringen för avslag varierat, något som synes indikera att viss osäkerhet trots allt präglat rådets tillämpning av den ovan angivna praxis på området.

*Sak A 27/1961 om upprättande av atomvapenfri zon i Norden* togs upp redan i generaldebatten år 1961 av dåvarande utrikesminister Undén i ett kort anförande av principiell natur, till vilket en rad rådsmedlemmar med den danske, finske och norske statsministern i spetsen anslöt sig. Undén framhöll därvid att det visserligen ej förelåg formella hinder för rådet att behandla frågor av den art, som förslaget innehöll, men att det å andra sidan varit en allmänt utbredd uppfattning som kommit till uttryck i olika sammanhang, att Nordiska rådet icke vore avsett att vara ett forum för utrikespolitiska och militärpolitiska kontroverser, vilket lätt skulle kunna bli händelsen, om frågor av denna art togs upp. Endast en dansk och en finsk rådsmedlem hyste motsatt uppfattning mot herr Undén och menade att rådet med fördel kunde ta upp dylika frågor. Ekonomiska utskottets behandling av saken resulterade i förslag till rådet — att utan realbehandling av saken — besluta att icke företaga sig något i denna. Utskottet motiverade sin ståndpunkt med att det visserligen i och för sig ej låge utom rådets kompetens att behandla medlemsförslaget men att rådet likväl borde fortsätta hittillsvarande praxis att icke behandla utrikespolitiska problem, som har förbindelse med säkerhets- och militärpolitiska spörsmål. Rådet följde utskottets förslag efter en ganska lång debatt, varunder meningarna bröt sig mellan de rådsmedlemmar som stödde ekonomiska utskottet och de (endast folkdemokrater och folksocialister), som ansåg att medlemsförslaget borde föranleda en rekommendation eller i vart fall uppskjutas till en senare session.

*Sak A 40/1963 om utsträckt samverkan inom Nordkalott-området* kunde ej sägas vara av direkt försvarspolitisk karaktär. Å andra sidan hade det en så klar utrikespolitisk innebörd, att det för flertalet rådsmedlemmar förmodligen torde ha fallit in under det slag av ämnen, som rådet enligt praxis icke önskat realitetsbehandla. Emellertid fann ekonomiska utskottet sig böra ingå på en sakbehandling och fann — efter att ha redogjort för redan pågående samarbete inom Nordkalotten — att det ej fanns anledning för rådet att företaga sig något.

Det vid samma session väckta *förslaget sak A 41/1963 om en världsomfattande ekonomisk konferens* behandlades av ekonomiska utskottet på liknande sätt. Utskottet föreslog sålunda avslag på förslaget under motivering att en världshandelskonferens skulle komma till stånd på grund av beslut inom FN, varför något initiativ från rådet ej var påkallat.

Rådet fattade beslut i enlighet med ekonomiska utskottets förslag beträffande dessa båda medlemsförslag, utan att något av dem föranledde debatt.

Ett längre meningsutbyte i kompetensfrågan inträffade emellertid under generaldebatten vid tolfte sessionen i anledning av *sak A 47/1964 om förklaring av de nordiska länderna som atomvapenfri zon*. I likhet med vad som enligt ovan varit fallet vid nionde sessionen kände sig regeringsrepresentanter föranledda att i generaldebatten ge klart uttryck åt sin mening att dylika spörsmål ej hörde hemma inom rådet. I denna riktning uttalade sig bl. a. både Finlands och Sveriges statsministrar, den danske utrikesministern och ordföranden i norska stortingets konstitutions- och utrikeskommitté Finn Moe. Finlands statsminister förklarade, att Finlands rådsmedlemmar ej skulle delta i handläggningen av denna fråga, därest rådet i strid mot praxis skulle behandla den. Två rådsmedlemmar från Finland anmälde under debatten mot regeringarna avvikande meningar i kompetensfrågan. Trots denna principiella inställning ingick ett flertal talare, däribland den svenske statsministern och Finn Moe, i en ganska utförlig diskussion av saken. Tidigare hade även rådets ekonomiska niomannakommitté vid den förberedande behandlingen av förslaget på materiella grunder förordat avslag.

I sin motivering för avslag på förslaget hänvisade ekonomiska utskottet till behandlingen av det liknande förslaget vid nionde sessionen och fann att hittillsvarande praxis borde fasthållas och förslaget följaktligen avslås utan realbehandling av saken. Efter en kortare debatt beslöt rådet i enlighet med utskottets förslag. En reservation med hemställan om en rekommendation till regeringarna i ärendet lämnades av rådet utan bifall.

Beträffande *sak A 49/1964 vid tolfte sessionen om gemensamma åtgärder för avskaffande av rasdiskriminering* hyste majoriteten i ekonomiska utskottet den uppfattningen att det icke vore lämpligt att rådet befattade sig med frågor av denna internationellt kontroversiella karaktär bl. a. med hänsyn till den prejudicerande verkan för framtiden som ett initiativ från rådets sida kunde få. Utskottet föreslog därför rådet att icke företaga sig något i anledning av förslaget. Två medlemmar av utskottet, en svensk centerpartist och en folkdemokrat från Finland, reserverade sig mot detta beslut och menade att en rekommendation från rådet vore påkallad. Efter en längre debatt vid plenarmötet företogs votering, varvid rekommendationsförslaget förkastades. För detsamma röstade 15 medlemmar och mot detsamma 39 rådsmedlemmar. Två medlemmar avstod från att rösta. På grund av felröstning av två medlemmar, borde siffrorna rätteligen ha varit 13 för och 41 mot.

4. Formellt sett torde förevarande kompetensfråga vara helt klar. Därest någon medlem anser förutsättningar föreligga för samverkan mellan de nordiska länderna eller några av dem rörande någon säkerhetspolitisk fråga, är han i sin fulla rätt att taga upp den i ett medlemsförslag. Han har också samma rätt att få sitt förslag sakbehandlat som i varje annat fall. Med hänsyn härtill har icke heller förslag av denna art kunnat avvisas utan har näst behandlas på något sätt.

Uppenbarligen finns emellertid bland majoriteten av rådsmedlemmar en stark olust mot att syssla med förslag av denna typ. Med hänsyn härtill torde risk ej föreligga, att rådets tid till någon mera betydande del kommer att upptagas av nordiskt sett relativt betydelselösa säkerhetspolitiska debatter. Att nu förelaga stadgeändring, som skulle formellt utesluta säkerhetspolitiken från rådets kompetens, är ej tillrädligt. Lägen kan i framtiden uppkomma, där det ter sig naturligt, att rådet ägnar sig åt dylika frågor.

Det korrektaste och samtidigt enklaste sättet att behandla frågor av denna art vore att i förekommande fall vederbörande utskott föreslog att förslaget icke föranledde någon rådets åtgärd, enär enligt utskottets mening förutsättningar för samverkan i det angivna fallet under förhandenvarande omständigheter ej finnes.

### TILLÄGG 3

#### **Protokoll från mötet mellan de nordiska ländernas statsministrar och Nordiska rådets presidium å Harpsund den 24 och den 25 oktober 1964**

##### *Närvarande:*

*För de nordiska ländernas regeringar:*  
Statsminister Jens Otto Krag, Danmark,  
Statsminister J. Virolainen, Finland,  
Statsminister Bjarni Benediktsson, Island,  
Statsminister Einar Gerhardsen, Norge,  
Statsminister Tage Erlander, Sverige,  
Statsrådet Herman Kling, Sverige

##### *Nordiska rådets presidium:*

Folketingsmand Harald Nielsen, Danmark,  
Generaldirektör K. A. Fagerholm, Finland,  
Altingsman Sigurður Bjarnason, Island  
Fylkesmann John Lyng, Norge,  
Professor Bertil Ohlin, Sverige

##### *Nordiska rådets sekretariat:*

Generalsekretær Frantz Wendt, Danmark  
Äldre justitiesekreterare Eiler Hultin, Finland  
Kontorchef Fridjon Sigurdsson, Island,  
Byråsjef Einar Løchen, Norge,  
Hovrättsråd Gustaf Petrén, Sverige,  
Förste sekreterare Staffan Wahlquist, Sverige

##### *Övriga deltagare:*

Ambassadsekreterare Esko Vaartela, Finland



Vid mötet följdes bifogade av mötesdeltagarna fastställda dagordning.<sup>1</sup> Till dagordningens olika punkter hade inom Nordiska rådets sekretariat utarbetats diskussionspromemorior, vilka tillika bilägges.<sup>1</sup>

## § 1

Beträffande regeringarnas samarbete med Nordiska rådet radde mellan mötesdeltagarna enighet om följande:

a) Dagordningar för möten med Nordiska rådets utskott skola i god tid före möte tillställas vederbörande regeringsmedlemmar.

b) Beträffande regeringsmedlemmarnas deltagande i utskottsmötena skall den i 13 § arbetsordningen för Nordiska rådet angivna ordningen tillämpas. Samråd med företrädare för regeringarna förutsättes komma till stånd i utskotten åtminstone en gång årligen i varje utskott lämpligen vid ett möte två à tre månader före sessionens början.

c) Förslag till utskottsbelänkande i sak, som skall behandlas vid visst utskottsmöte, bör före detta tillställas berörda regeringsmedlemmar i sådana fall, då dessa kunna antagas ha intresse av att få i förväg laga del av förslaget.

d) Utskotten böra taga ställning till frågan om vilka saker som från utskottets sida föreslås skola upptagas till behandling vid en ordinarie session helst två månader och icke senare än tre veckor före sessionens början. Den slutliga saklistan fastställs av rådet vid sessionens öppningsmöte.

e) Om ny utskottsbehandling av saker vid själva sessionen beslutar rådet in pleno vid sessionens början på förslag av presidiet. Det förutsättes, att presidiet i förväg inhämtat bl. a. regeringarnas önskemål härutinnan. Härjämte har självfallet varje rådsmedlem (vald medlem eller regeringsrepresentant) möjlighet att vid det ifrågavarande plenarmötet påyrka förnyad utskottsbehandling av å saklistan för sessionen uppförda saker oavsett vad presidiet föreslagit.

f) Vad angår regeringarnas meddelanden rörande tidigare rekommendationer förutsätts utskotten få tillfälle att i god tid före sessionen genomgå dessa. I de fall, då utskotten så önska, kunna kompletterande upplysningar lämnas skriftligen senast vid sessionens början.

g) Berättelserna förutsätts skola uppföras å saklistan för ordinarie session endast i sådana fall då behandling av berättelsen i rådet är påkallad. I övrigt granskas berättelserna i utskotten.

## § 2

Vad angår rådsrepresentanters deltagande i nordiska ministermöten radde enighet om att stå fast vid det beslut i frågan som fattades vid det tidigare Harpsundsmötet den 6—7 oktober 1960.

Det konstaterades därvid att bl. a. med hänsyn till ministermötenas väx-

<sup>1</sup> Här ej tryckt.

lande karaktär formen för rådsrepresentanters deltagande måste variera från fall till fall. Statsministrarna godkände att kontakten kunde få den formen vid vissa ministermöten att några representanter för rådet bereddades tillfälle att överlägga med ministrarna rörande bestämda frågor av särskilt intresse för rådet.

### § 3

Bland mötesdeltagarna rådde enighet om att mera principiella synpunkter på frågan om nordiska organ med beslutsfunktion lämpligen kunde framföras under generaldebatten vid den förestående sessionen i anslutning till de konkreta förslag av denna art, som komme att stå på sessionens saklista.

Bland de i rådet för närvarande anhängiga sakerna av denna art förordade mötesdeltagarna att följande skulle upptagas å saklistan för trettonde sessionen:

nordisk investeringsbank/institut  
gemensam klagoinstans för patentsaker och  
nordisk kulturfond

### § 4

Enighet rådde om att Öresundsbrofrågan befann sig i det läget att den borde uppföras å saklistan för trettonde sessionen. I samband härmed förutsattes även förslaget om en dansk-svensk storflygplats på Saltholm komma under diskussion.

### § 5

Som huvudämnen för Nordiska rådets trettonde session beslöt man förordade

i § 3 nämnda förslag avseende gemensamma organ,  
Öresundsbrofrågan,  
förslaget om en nordisk skolordning, på grundval varav en debatt om grundläggande principer för utbildningsväsendet skulle kunna föras,  
närmare nordiskt samarbete inom ramen för EFTA samt  
mervärdesskatteproblemen särskilt med hänsyn till dessas betydelse för utrikeshandeln.

### § 6

Mötesdeltagarna funno tanken att till varje råds-session skulle sammanställas en kortfattad och överskådlig redogörelse för konkreta framsteg inom det nordiska samarbetet på det offentliga planet under närmast föregående år förtjänt att närmare övervägas. En sådan redogörelse förutsattes skola i första hand tjäna såsom underlag för rådets generaldebatt men även kunna brukas för upplysningsändamål (ev. i översättning till främmande språk). Olika melodier för redogörelsens upprättande diskuterades.

Enighet rådde om att upptaga frågan till förnyad överläggning i samband

med Nordiska rådets trettonde session i Reykjavik. Det förutsattes att rådssekretariatet efter samråd med statsrådet Kling skulle till nämnda överläggning utarbeta ett förslag i saken.

## § 7

Efter genomgång av vissa tidigare radsrekommendationer gjordes följande anteckningar:

a) Vad gäller patentfrågan (rek nr 29/1954) anmäldes från svenska regeringen att ett regeringsförslag avseende principerna för genomförande av ett nordiskt patent och vad därmed sammanhänger kommer att avgivas till trettonde sessionen.

b) Konventionen om en nordisk läkarmarknad (rek nr 2/1960) upplystes vara färdig för undertecknande i Danmark, Norge och Sverige samt i princip även i Finland.

För Island har förutsatts en särordning.

c) Konventionen om en nordisk tandläkarmarknad (rek nr 7/1964) upplystes vara i princip färdig för undertecknande i Danmark, Finland och Sverige.

För Island har förutsatts en särordning.

d) Beträffande konfliktforskningen — sådan bedrivs för närvarande bl. a. vid Nobelinstitutet i Oslo och vid Försvarets forskningsanstalt och utrikespolitiska institutet i Stockholm — förutskickade statsminister Erlander att en svensk utredning angående ett internationellt fredsforskningsinstitut komme att tillsättas inom kort. Kontakt skulle upptagas mellan denna utredning och den kommitté, som tillsatts av de nordiska undervisningsministrarna för utredning av frågan om ett nordiskt konfliktforskningsinstitut (rek nr 15/1962).

e) Enighet rådde om att arbetet på en nordisk vägtrafiklagstiftning (rek nr 5/1963) i Nordiska vägtrafikkommittén skulle bedrivas i sådan takt, att en gemensam lagstiftning kunde träda i kraft samtidigt med högertrafikens genomförande i Sverige 1967 samt att, därest så behövdes, erforderliga resurser för detta programs genomförande skulle ställas till vägtrafikkommitténs förfogande.

## § 8

En kommuniké från mötet antogs av mötesdeltagarna.

Harpisund den 25 oktober 1964

Ovanstående protokoll godkännes:

*Jens Otto Krag*

*Harald Nielsen*

*J. Virolainen*

*K.-A. Fagerholm*

*Bjarni Benediktsson*

*Sigurður Bjarnason*

*Einar Gerhardsen*

*John Lyng*

*Tage Erlander*

*Bertil Ohlin*

*TILLÄGG 4***Skrivelse från Nordiska rådets presidium angående presstjänst vid  
Nordisk Journalistkursus**

Under de senaste åren har kunnat konstateras ett ökat intresse i nordisk press för kulturella, ekonomiska och andra händelser i grannländerna. Viktigare evenemang refereras i regel relativt utförligt, vilket gjort det möjligt för stora delar av befolkningen i våra länder att följa med vad som sker i Norden, något som på längre sikt icke är utan betydelse för en förstärkning av den nordiska samhörigheten. Enligt Nordiska rådets presidiums mening bör en ytterligare utbyggnad av nyhetsförmedlingen mellan länderna eftersträvas.

Angivna bevakning av grannlandshändelser torde i allmänhet vara bättre genomförd för de stora huvudstadstidningarnas del än för landsortspressen. Enligt Nordiska rådets åsikt är det önskvärt, att särskilt landsortstidningarna får bättre resurser att följa viktiga händelser i grannländerna. Många olika åtgärder är därvidlag tänkbara. Rådets presidium vill här aktualisera ett uppslag.

En möjlighet att giva de tidningar, som så önska, bättre service på det nordiska området vore att inrätta någon form av nordisk presstjänst. En grupp journalister från de olika nordiska länderna skulle kunna anskaffa och sammanställa lämpligt material och även skriva smärre artiklar för utskick till pressen i samtliga länder. En sådan presstjänst skulle kunna förläggas till Nordisk journalistkursus i Århus, där tillgång finns till lämpliga lokaler, samt till det omfattande bibliotek och arkiv som där samlats för journalistkursus' räkning. Personellt skulle arbetet kunna läggas på eleverna vid Nordisk journalistkursus, som därigenom skulle fullgöra en praktisk arbetsuppgift i nordisk journalistik vid sidan av sin utbildning. Bland eleverna är alla de nordiska länderna företrädde och de skriva under sitt arbete en rad artiklar, vilka skulle få större betydelse, om de utarbetades med tanke på omedelbar publicering. Huvuddelen av stoffet finge måhända dock sammanställas utanför kursprogrammet. Kursen varar visserligen blott tre månader, men den nationella journalisthögskolan skulle eventuellt kunna medverka under andra delar av året.

Under återopande av vad som ovan anförts vill Nordiska rådets presidium föreslå styrelsen för Nordisk journalistkursus att undersöka förutsättning-

arna att etablera en nordisk presstjänst vid Nordisk journalistkursus i Århus.

Rajamäki den 12 augusti 1964

För Nordiska rådets presidium

*Bertil Ohlin*

*Gustaf Petré*

### TILLÄGG 5

#### **Skrivelse från forretningsudvalget for Nordisk Journalistkursus angående presstjänst vid Nordisk Journalistkursus**

I fortsættelse af skrivelse af 14. september 1964 skal jeg herved meddele, at forretningsudvalget for Nordisk Journalistkursus på et møde i Göteborg den 8. januar har behandlet præsidiets skrivelse af 12. august 1964 til styrelsen for Nordisk Journalistkursus.

Forretningsudvalget gennemdrøftede nøje den tanke, der er udtrykt i præsidiets skrivelse, og som har styrelsens største sympati. Man kom imidlertid til det resultat, at en tilfredsstillende løsning på spørgsmålet om en nordisk pressetjeneste næppe i øjeblikket kan opnås på den i præsidiets skrivelse foreslåede måde, men at de bedste muligheder under de forhåndenværende omstændigheder vil ligge i at fremme et samarbejde mellem de nationale nyhedsbureauer i de nordiske lande med henblik på en tiltrængt bedre nordisk stofdækning. I det omfang, Nordisk Journalistkursus er i stand til at bidrage til løsning af opgaven, vil man gøre det, ligesom man kunne tænke sig, at kursus i praksis kunne bistå ved at oprette et personalearkiv over interesserede nordiske journalister og deres specialeområder, således at ethvert nordisk blad gennem Nordisk Journalistkursus vil kunne finde frem til journalister, der kan løse nærmere fastlagte opgaver.

Derimod finder forretningsudvalget, at kursus næppe i sin nuværende form vil kunne løse de opgaver, der omtales i præsidiets skrivelse af 12.8. 1964, ligesom det kan tilføjes, at det må anses for udelukket, at elever ved Danmarks Journalisthøjskole vil kunne gøre det i perioder, hvor der ikke undervises ved Nordisk Journalistkursus. En eventuel videre udbygning af Nordisk Journalistkursus som et center for en alsidig videreuddannelse af

journalister fra de nordiske lande vil dog muligvis kunne ændre helhedsbilledet i en sådan grad, at sagen senere bør tages op til fornyet overvejelse.

Århus, den 21. januar 1965

*Asbjørn Engen*

Chefredaktor  
Formand for styrelsen

*Erik Reske-Nielsen*

Rektor ved Danmarks  
Journalisthøjskole  
Kursusforstander

## TILLÄGG 6

### **Skrivelse från Nordiska rådets presidium till regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige angående lättnader för internordisk motorfordonstrafik**

Från och med den 1 januari 1964 har efter rekommendation från Nordiska rådet (rekommendation nr 6/1963) genomförts ett gemensamt nordiskt ansvarsområde såvitt angår den obligatoriska trafikförsäkringen för icke-nordiska motorfordon. Kontroll av att dessa fordon är försedda med nödiga försäkringsinstrument sker alltså numera endast vid Nordens yttergränser, vilket innebär en lättnad för tullmyndigheterna, samtidigt som gränsövergångarna blivit smidigare för resenärerna. Lättnader torde emellertid kunna genomföras för den internordiska motorfordonstrafiken i bl. a. ytterligare två avseenden.

1. Det synes angeläget att ett gemensamt nordiskt område genomföres också vad beträffar temporär tull- och skattefrihet för icke-nordiska motorfordon, endast avsedda för tillfälligt bruk i införsellandet. Även här borde kontrollen med fördel kunna förläggas till Nordens yttergränser.

Enligt nu gällande bestämmelser åtnjutes i samtliga nordiska länder temporär tullfrihet för såväl privatfordon som kommersiella fordon under en tid av ett år, dock med möjlighet till viss tids förlängning. Temporär skattefrihet beviljas för privata motorfordon under ett år eller den längre tid, varunder temporär tullfrihet åtnjutes för fordonet. Inget av de nordiska länderna ställer här gentemot andra länder krav på reciprocitet. Detta är däremot fallet vad beträffar fordon avsedda för kommersiellt bruk i införsellandet.

Såväl gällande författningar som tillämpad praxis är uppenbarligen så lika i Danmark, Finland, Norge och Sverige, att allvarigare invändningar knappast kan resas mot genomförandet av ett gemensamt nordiskt område avseende temporär tull- och skattefrihet för icke-nordiska motorfordon.

2. Vidare bör frågan om avskaffande av internationella försäkringshandlingar för motorfordon aktualiseras. En utländsk bilist, som passerar det nordiska områdets yttergränser, måste nu teckna en särskild trafikförsäkring gällande under besöket i Norden, såvida han inte kan förete ett internationellt försäkringskort (s. k. grönt kort) utfärdad av hemlandets trafikförsäkringsförening. För närvarande används gröna kort av följande länder: Belgien, Danmark, Finland, Frankrike, Grekland, Holland, Irland (Eire), Italien, Jugoslavien, Luxemburg, Norge, Polen, Portugal, Schweiz, Spanien, Storbritannien med Nord-Irland, Sverige, Tjeckoslovakien, Tyska förbundsrepubliken, Ungern och Österrike.

Beträffande motorfordonstrafiken mellan de nordiska länderna har man gått ännu längre i strävan att underlätta resorna. Här tillämpas efter överenskommelse mellan de nationella trafikförsäkringsföreningarna en generell trafikförsäkringsgaranti, innebärande att de nordiska trafikförsäkringarna är giltiga utan vidare i samtliga nordiska länder. Tack vare denna garanti kan i något av de nordiska länderna registrerat motorfordon besöka övriga länder i Norden utan att tullen behöver företaga någon kontroll av försäkringsfrågan.

Inom Ekonomiska Europakommissionens landtransportkommitténs underkommitté för vägtransport har under flera år diskuterats frågan om förenklingar av kontrollen vid gränserna vad avser skyldigheten att inneha särskild försäkringshandling gällande i besökslandet (grönt kort eller däremot svarande handling, utfärdad vid gränsen). Dessa överläggningar har år 1960 resulterat i en rekommendation från underkommitténs sida att sluta bilaterala överenskommelser om slopande av sådan handling. Detta system är sedan åtskilliga år i tillämpning de nordiska länderna emellan.

Det synes lämpligt att de nordiska länderna i överensstämmelse med nämnda rekommendation gemensamt upptager bilaterala förhandlingar med icke-nordiska länder om slopande av de internationella försäkringshandlingarna även i vad gäller trafiken till och från Norden. Ett genomförande av en sådan ordning skulle innebära avsevärda fördelar för de nordiska tullmyndigheterna genom icke obetydlig arbetsbesparing och för såväl nordiska som icke-nordiska bilister genom att särskild försäkringshandling inte behöver anskaffas.

Nordiska rådets presidium får härmed hemställa,

att regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige till prövning upptager frågan om underlättande av den internordiska motorfordonstrafiken m. m. i enlighet med vad som i denna skrivelse anförts.

Köpenhamn den 14 april 1964

För Nordiska rådets presidium

*Bertil Ohlin*

## TILLÄGG 7

**Skrivelse från Norges Samferdselsdepartement till Nordiska rådet angående  
lättnader i den internordiska motorfordonstrafiken**

Henvendelsen fra Presidiet har vært forelagt *Finans- og tolldepartementet* som i brev av 2. november 1964 har uttalt:

Saken har vært forelagt Tolldirektoratet som i brev av 17. oktober 1964 har avgitt slik uttalelse:

Tolldirektoratet viser til at Kungl. Generaltullstyrelsen, Stockholm, den 26. juni 1964 har avgitt uttalelse om forslaget til sin regjering. Et eksemplar av uttalelsen følger vedlagt.

For så vidt angår forslagets *punkt 1* vil Tolldirektoratet for sitt vedkommende uttale at det for tiden synes å ha lite for seg å søke etablert et felles nordisk kontrollområde.

Det antas nemlig å ville oppstå en rekke problemer hvis en skal anse Norden som et felles kontrollområde i denne forbindelse og henlegge kontrollen til Nordens yttergrenser.

Som vilkår for midlertidig toll- og avgiftsfri innførsel gjelder bl. a. at kjøretøyet bringes med av person som ikke har fast bopel i innreiselandet eller av firma som ikke har sitt sete i dette land. Denne bestemmelse antas å måtte sees i relasjon til hvert enkelt land. En person som ikke har fast bopel i noen av de nordiske land, vil således etter de nå gjeldene regler kunne oppholde seg i ett år i hvert av landene. For hans vedkommende vil gjennomføring av forslaget medføre en begrensning til et *samlet* opphold i *Norden* til ett år. Å gjennomføre en slik begrensning vil kunne by på problemer.

En person som er bosatt i et nordisk land, vil kunne nytte medbrakt kjøretøy i de andre nordiske land under midlertidige opphold der. Med denne gruppen reisende vil tollvesenet fortsatt måtte føre kontroll ved Nordens innergrenser. For Norges vedkommende er denne kontroll meget aktuell bl. a. når det gjelder nordmenn som kjøper brukte biler i Sverige eller Tyskland.

Tollvesenet må fortsatt føre kontroll med at de reisende ikke bringer med seg mer varer enn det som er tillatt. At man da samtidig kontrollerer at vilkårene for bruk av medbrakt motorkjøretøy er til stede, antas neppe å medføre noen vesentlig ulempe for trafikantene. Det tas dessuten bare stikkprøver.

Det antas at forslaget bør stilles i bero inntil forholdene ligger bedre til rette for gjennomføring.

For så vidt forslagets *punkt 2* angår vises det til side 10 og 11 i forannevnte uttalelse fra Kungl. Generaltullstyrelsen, hvor det bl. a. er uttalt at det bør tilligge trafikksikringsforeningene i de nordiske land å iverksette den utredning og treffe de overenskomster med ikke-nordiske lands forsikringsforeninger som måtte foranlediges av forslaget fra Nordisk Råds Presidium.

Tolldirektoratet er kjent med at den svenske trafikksikringsforening og det norske trafikksikringsforbund ved brev henholdsvis 10. juni og 25. august 1964 har avgitt uttalelser vedrørende dette punkt.



*Finansdepartementet* slutter seg til Tolldirektoratets uttalelse.

*Trafikkforsikrings-Forbundet* har 25. august 1964 uttalt seg om mulighetene for å sløyfe internasjonale forsikringsbevis:

Vi har med takk mottatt Deres brev datert 21. ds. med skrivelsen fra Det Nordiske Råds presidium til regjeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige. Skrivelsen til regjeringene behandler flere spørsmål, og det er bare spørsmålet om eventuelle forhandlinger med ikke-nordiske land om sløyfing av det grønne kort som vi kan uttale oss om.

Før det kan inngås avtale mellom to land gående ut på at det grønne kort sløyfes, slik som forholdet idag er for de nordiske lands vedkommende, er det endel betingelser som må oppfylles.

For det første må motorvognene være forsikret, det må med andre ord foreligge obligatorisk forsikring for motorvogner i begge land. Dette medfører med en gang at det for vårt vedkommende ikke kan bli tale om å inngå slike avtaler med en flerhet av Europas land, således Holland, Spania, Portugal, Italia, Grekenland og Jugoslavia.

En videre betingelse er at de forsikringspliktige objekter i landene er ens. Vi kan således f. eks. ikke slutte overenskomst med et land hvor det ikke er plikt til å tegne forsikring for mopeder, idet man da ikke har forsikringsmessig dekning for de skader slike kategorier av motorvogner måtte volde. Forsikringsplikten må videre omfatte både ting og personskader — ikke som f. eks. i England hvor det bare er tvungen forsikring for personskader. Forsikringssummene må også være av den størrelsesorden at de dekker den tvungne forsikring i begge land.

Endelig må det være en betingelse at hjemlandets forsikring uten videre også er gyldig i det annet land. Som forholdet er idag er det flere land som anser at risikoen for kjøring i utlandet er større enn i hjemlandet, slik at det blir beregnet en tilleggspremie ved utstedelsen av grønt kort.

Av ovenstående fremgår at det kun kan bli tale om generell overenskomst med et fåtall land utenfor de nordiske, hvilket medfører at det grønne kort må beholdes for de fleste lands vedkommende. Noen få land kan det imidlertid med relativt små endringer komme på tale å slutte overenskomst med om generell garanti.

Prinsippet skulle da være at tolderne ved Nordens yttergrenser — etter å ha forvissnet seg om at en motorvogn hører hjemme i vedkommende land som det sluttet overenskomst med — slipper motorvognen over grensen uten å be om å få se noen forsikringsbevis. For å bringe på det rene om motorvognen er hjemmehørende i det land man har overenskomst med, er det imidlertid ikke tilstrekkelig å se på vognens nasjonalitetsskilt, for et slikt er ikke på noen måte beskyttet og kan fås kjøpt hvor som helst. De vanlige registreringskilt er det også meget vanskelig for tolderne å legge til grunn for å avgjøre hvorvidt motorvognen hører hjemme i vedkommende land, idet de fleste land har en rekke arter registreringskilt med forskjellige farger m. v. som kan være meget vanskelig å ha kjennskap til. Vi har således fått opplyst at det bare i Tyskland er over 30 kategorier av skilt som tolderne eventuelt må kjenne til. Når man vet at det til de nordiske land kommer langt over 1 million utenlandske biler i året, tror vi kontrollen på grunnlag av registreringskiltene vil bli meget vanskelig.

Den eneste praktiske kontroll er derfor at tolderne undersøker bilens registreringspapirer før den blir sluppet inn i de nordiske land. Men da er

man i grunnen like langt, idet det ikke er forbundet med mindre arbeide å kontrollere registreringspapirene enn det er å kontrollere det grønne kort.

Denne sak har flere ganger vært oppe til diskusjon mellom de nordiske trafikksforsikringsforeninger, som stort sett er enige i de synspunkter som her er kommet til uttrykk. Vi vil imidlertid ikke unnlate å nevne at den generelle garantioverenskomst som foreligger mellom de nordiske land nå har virket i over 30 år, og det er aldri noensinne oppstått vanskeligheter i praksis. Dette beror imidlertid utvilsomt på de stort sett ensartede regler som foreligger i de nordiske land og på den nære kontakt som består mellom våre trafikksforsikringsforeninger. Vi vil også med glede hilse en forenkling med hensyn til de andre europeiske land velkommen, men frykter for at en endring i øyeblikket ikke vil innebære noen forenkling. Etter vår mening kan dette neppe bli aktuelt før det er innført obligatorisk forsikring for motorvogner i alle europeiske land.

*Vegdirektoratet* har 11. september i år sluttet seg til Trafikkforsikrings-Forbundets syn.

Oslo, 12. desember 1964

#### TILLÄGG 8

### **Skrivelse från Nordiska rådets presidium till de nordiska ländernas regeringar angående kontaktmyndighet för socialvårdsfrågor**

Stundom föreligger behov för socialvårdande myndighet i ett nordiskt land att i sitt arbete på ett lätt och icke alltför tidsödande sätt kunna från annat nordiskt land införskaffa uppgifter angående sådana medborgare från det senare landet, vilka är föremål för vårdåtgärd från myndighetens sida. Särskilt på nykterhetsvårdens område har denna fråga betydande aktualitet. Även inom övriga socialvårdsområden uppstår emellertid ofta situationer, där kontakt över gränserna är behövlig för erhållande av upplysningar eller lämnande av sådana angående personer, som på ett eller annat sätt blivit föremål för socialvårdsmyndighets åtgärd i annat nordiskt land än hemlandet. Nordiska rådets socialpolitiska utskott som behandlat denna fråga, finner det önskvärt, att åtgärder vidtages för att underlätta arbetet för de socialvårdande myndigheterna i de nordiska länderna att erhålla uppgifter från varandra i fall som nu nämnts. Utskottet har i saken framfört följande synpunkter.

De kommunala myndigheternas skyldigheter att föra anteckningar om personer, som erhållit hjälp, varierar från land till land. Mest utförliga bestämmelser torde gälla i Sverige, där i varje kommun ett socialregister skall föras över hjälpverksamheten inom kommunen, avseende socialhjälp, nyk-

terhets-, barna- och ungdomsvård ävensom annan hjälp i den mån så anses lämpligt. I några av länderna ha myndigheterna ej plikt att företaga liknande registrering. Något *centralt* landsomfattande register finns ingenstädes. Under alla omständigheter måste sålunda hjälptagarens hemortskommun i grannlandet vara känd för den myndighet, som har att ingripa för att denna skall kunna begära och erhålla nödiga uppgifter om vederbörandes person och personliga förhållanden.

Av fylleriförseelser, som begås i ett nordiskt land, utgör en icke oväsentlig procent förseelser begångna av medborgare från annat nordiskt land. Det förmodas att, då dessas antecedentia oftast är okända för vistelselandets nykterhetsvårdande organ, återfallsfylleriet bland dem mindre ofta upptäcks än vad gäller det egna landets medborgare. För att objektivt riktiga och positivt verkande åtgärder skall kunna vidtagas i det enskilda fallet, måste den instans, som handhar fallet, kunna grunda sitt beslut på ingående kännedom om vederbörande och hans person. Härför nödiga sakuppgifter är ofta svårtillgängliga. Även om vederbörande hemortskommun är känd, föreligger ej sällan svårigheter att erhålla upplysningar från denna angående vederbörandes personliga förhållanden. I vissa fall motverkar språksvårigheter en effektiv och snabb kontakt. I andra fall kan uppgift överhuvud icke erhållas om vilken som är vederbörandes hemortskommun. Ett visst samarbete mellan de nordiska länderna på detta område skulle kunna väsentligt underlätta de socialvårdande organens praktiska arbete vad gäller personer, som åtnjutit vård i mer än ett nordiskt land, och möjliggöra att behandlingsformerna blir i varje särskilt fall så adekvata som möjligt.

Enligt socialpolitiska utskottets mening skulle upplysning om varifrån de för en socialutredning nödvändiga uppgifter angående en persons antecedentia kunna inhämtas samt hjälp med införskaffande av dylika uppgifter kunna förmedlas till vederbörande socialvårdande myndighet, som har vårdfallet omhand, genom ett centralt organ i respektive land. Nämnda myndighet skulle då kunna vända sig till detta organ. Det kan erinras om den möjlighet, som för närvarande finns på straffprocessens område, för myndighet i ett nordiskt land att erhålla utdrag av de i övriga nordiska länder förda straffregistren, när behov därav föreligger. I varje land borde kunna utpekas ett centralt organ, till vilket grannländernas socialvårdande myndigheter skulle äga vända sig för att få upplysningar i nu ifrågavarande avseende. Av vikt är emellertid inte endast att socialvårdsmyndighet kan erhålla upplysningar om en grannlandsbos person och personliga förhållanden för att möjliggöra det rätta bedömandet av lämpligaste åtgärd för hans behandling i uppehållslandet utan även att uppgift kan lämnas till vederbörande hemland om vad som förevarit i uppehållslandet. Den egna vårdmyndigheten kan då fortsätta resocialiseringsarbetet vid personens eventuella återkomst till hemkommunen.

Nordiska rådets presidium kan biträda den uppfattning, varåt rådets so-

cialpolitiska utskott sålunda givit uttryck. Presidiet vill därför, under åberopande av vad utskottet anfört, hemställa att de nordiska ländernas regeringar måtte upptaga till närmare övertägande att var och en i sitt land utpekar ett centralt organ, till vilket socialvårdsmyndighet i ett nordiskt grannland kan vända sig för att erhålla behövliga upplysningar rörande person från förstnämnda land, för vilken vård i grannlandet ifrågakommer.

Rajamäki den 12 augusti 1964

För Nordiska rådets presidium

*Bertil Ohlin*

*Gustaf Petré*

### *FILLÄGG 9*

#### **Skrivelse från Nordiska rådets presidium till de nordiska regeringarna i samband med utredning om specialistutbildning för läkare**

I en den 23 november 1963 dagtecknad skrivelse till Nordiska rådet har Finlands läkarförbund hemställt, att rådet ville upptaga till behandling vissa frågor i samband med läkarnas utbildning och verksamhet. Läkarförbundet framhåller härvid, att stadgandena om läkarnas förhållanden i nämnda avseenden — d. v. s. vad gäller utbildning och verksamhet — skulle förenhetligas på sådant sätt, att läkarverksamhet, som utövats inom annat nordiskt land än hemlandet, skulle vid beräkningen av värdet av tjänstgöringar för utbildning och avlöning beaktas på samma sätt inom samtliga nordiska länder. Härvid har särskilt framhållits förhållandena i samband med specialistutbildning i annat nordiskt land.

Skrivelsen har överlämnats till Nordiska rådets socialpolitiska utskott, som vid behandling av denna funnit, att saken torde vara av sådan art, att den lämpligen kunde behandlas inom ramen för det arbete, vilket för närvarande utföres av den arbetsgrupp, som tillsatts med anledning av rådets rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare. Utskottet har därför hemställt, att rådets presidium ville tillse att skrivelsen överlämnades till nämnda arbetsgrupp med begäran att ämnet upptoges till behandling av denna.

Presidiet biträder den uppfattning, åt vilken rådets socialpolitiska utskott sålunda givit uttryck, och hemställer till regeringarna att de måtte anmoda den arbetsgrupp, som tillsatts i anledning av rådets ovannämnda rekom-

mendation, att upplaga till behandling även de frågor om tillgodoräknande av tjänstgöring för erhållande av specialistbehörighet, som beröres i Finlands läkarförbunds här bifogade skrivelse.

Rajamäki den 12 augusti 1964

För Nordiska rådets presidium

*Bertil Ohlin*

*Gustaf Petré*n

TILLÄGGSBIHANG 1

### **Skrivelse från Finlands läkarförbund till Nordiska rådets Finlandsdelegation**

Inom de nordiska läkarförbunden har man under de senaste åren försökt undersöka möjligheterna till samarbete i fråga om utbildningen av läkare och utövandet av läkarverksamhet. För Finlands del har man härvid speciellt kunnat konstatera, att om en finländsk läkare t. ex. tjänstgör för specialisering vid ett sjukhus i ett annat nordiskt land, lönar det sig av ekonomiska skäl ej för honom att återvända till hemlandet, då man i Finland ej räknar tjänstgöring vid ett utländskt sjukhus en läkare till godo för specialisering eller vid bestämmandet av en assistentläkares löneklass. Samma missförhållande gäller uppenbarligen även ålderstillägg, semester- och pensionsförmåner, som står i samband med avlöningen. Dessa omständigheter bidrar sålunda indirekt till att öka vår brist på läkare.

Genom nämnda omständigheter försvåras på ett avgörande sätt de nordiska läkarförbundens strävanden att åstadkomma förutsättningar för enhetlighet inom de nordiska länderna i fråga om utbildningen av läkare och utövandet av läkarverksamhet.

Emedan avlägsnandet av dessa missförhållanden förutsätter samarbete inom alla de nordiska ländernas lagstiftning, föreslår Finlands läkarförbund härmed vördsamt, att Finlands delegation skulle inom Nordiska rådet göra en framställan om, att frågor i samband med läkarnas utbildning och verksamhet skulle undersökas, så att stadgandena om läkarna i detta avseende skulle kunna förenhetligas sålunda, att läkarverksamhet, som utövats inom något annat nordiskt land, skulle på samma sätt beaktas vid beräkningen av tjänstgöringsår för utbildning och avlöning.

Helsingfors den 23 november 1963

Ordförande *M. J. Karvonen*

Lagfaren sekreterare *Tero Talke*

**Skrivelse från Finlands läkarförbund till medicinalstyrelsens specialitetskommission  
i Helsingfors**

Redan under flera års tid har de nordiska läkarförbunden sinsemellan försökt utreda möjligheterna till ett nära samarbete i fråga om utbildningen av läkare och utövandet av läkarverksamhet. Speciellt intresse har man härvid fäst vid specialisternas utbildning och ansett såsom viktigt, att utbildningen och kursfordringarna skulle vara sinsemellan likvärdiga i de nordiska länderna. De nordiska läkarförbunden har tillsatt en speciell kommitté för att undersöka denna fråga. Bl. a. i Tidsskrift for den norske lægeforening nummer 8/1963 s. 753 ingår en omfattande promemoria, som nämnda kommitté utarbetat i frågan.

Kommittén har omfattat åsikten, att den sjukhustjänstgöring som utförs i specialiseringssyfte borde utföras efter legitimeringen och huvudsakligen inom ramen för en ansökt ordinarie tjänst.

Även inom Nordiska rådet har man uppmärksammat specialisternas utbildning i de nordiska länderna. Nämnda råd har i sin rekommendation nr 26/1962 rekommenderat, att de nordiska ländernas regeringar skulle försöka åstadkomma enhetliga principer för läkarnas specialutbildning.

Finlands Läkarförbunds styrelse anser det beslut, som specialitetskommissionen fattat angående utbildningsfordringarna för specialister inom röntgenologien och anesthesiologien, ej är förenlig med ovannämnda strävanden. Kommissionen har nämligen meddelat följande beslut: »för att man inom utbildningssektorn skall kunna lindra den rådande bristen på röntgenläkare och anesthesiologer beslöt man utfärda en undantagsbestämmelse, varigenom utbildningsfordringarna sänks inom dessa områden».

En medicine kandidat, som utfört alla kliniska kurser och som erhållit förordnande att omhänderha en assistent- eller avdelningsläkartjänst vid ett undervisningssjukhus, vid ett sjukhus med begränsad undervisningsrätt eller vid anesthesi- eller röntgenavdelningen i ett specialistsjukhus, får, om han specialiserar sig inom dessa områden tillgodoräkna sig såsom förutbildning eller specialutbildning enligt de allmänna bestämmelserna eller såsom båda-dera den tid han tjänstgjort inom ifrågavarande tjänst, dock så att den sammanlagda tiden ej överskrider 1/2 år.

Finlands Läkarförbund anser att denna undantagsbestämmelse ej är förenlig med de strävanden, som har målsättning att förenhetliga utbildningen i alla de nordiska länderna för att därmed förbättra samarbetet och skapa en gemensam marknad inom medicinen.

På grund av tvingande skäl är det möjligt att utan tvekan sänka kraven när man besätter röntgen- och anesthesiläkartjänster, men i fråga om spe-

cialisternas utbildningsfordringar bör man ej avvika från den nordiska nivån i sådan grad, att specialkompetens, som beviljats en finländsk läkare, ej kan godkännas i andra nordiska länder.

Med hänvisning till ovannämnda motiv föreslår Finlands Läkarförbund härmed vördsamt, att specialistkommissionen skulle justera sitt beslut i frågan.

Helsingfors den 21 november 1963

Ordförande *M. J. Karvonen*

Verksamhetsledare *V. Pensala*

#### *TILLÄGG 10*

### **Skrivelse från Nordiska rådets presidium till de nordiska regeringarna angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk**

I en den 11 november 1963 dagtecknad skrivelse till Nordiska rådet har Nordisk fartygsbefälskongress hemställt, att Nordiska rådet ville upptaga till behandling frågan om införande av enhetlig terminologi vad gäller beteckningen av styrmän i de nordiska ländernas handelsflottor.

Skrivelsen har av Nordiska rådets presidium hänvisats till rådets socialpolitiska utskott, som vid sin behandling av frågan funnit denna ha nära anknytning till rådets tidigare rekommendation nr 6/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk och lämpligen borde övervägas i samband med de överläggningar, som hålles mellan representanter för de nordiska ländernas departement/ministerier för sjöfartsärenden i anledning av denna rekommendation. Utskottet har därför föreslagit rådets presidium att hos ländernas regeringar hemställa om upptagande av frågan i angivna sammanhang.

Presidiet delar den uppfattning åt vilken socialpolitiska utskottet sålunda givit uttryck. Presidiet får därför, under återopande av vad utskottet anfört och med överlämnande av kongressens skrivelse, hemställa till regeringarna i de nordiska länderna att upptaga frågan om införande av en enhetlig terminologi i de nordiska länderna vad gäller beteckningen av styrmän i samband med pågående överläggningar rörande en gemensam arbetsmarknad för sjöfolk.

Rajamäki den 12 augusti 1964

För Nordiska rådets presidium

*Bertil Ohlin*

*Gustaf Petren*

**Skrivelse från Nordiska fartygsbefälkskongressen till Nordiska rådet angående  
benämning av styrmän**

På foranledning af Nordisk Råds arbejde for på så mange områder som muligt at tilstræbe en vis lighed indenfor de nordiske lande på såvel det sociale som økonomiske område og ikke mindst bestræbelserne for fri bevægelighed af arbejdskraft indenfor de nordiske lande har Nordisk Fartygsbefälkskongres drøftet spørgsmålet om indførelse af ensartede stillingsbetegnelser for styrmænd i hele Norden.

Til Deres orientering er idag følgende titler gældende.

<i>Norge</i>	<i>Sverige</i>	<i>Finland</i>	<i>Danmark</i>
overstyrmand	overstyrmand	overstyrmand	overstyrmand
1. styrmand	2. styrmand	1. styrmand	2. styrmand
2. styrmand	3. styrmand	2. styrmand	3. styrmand
3. styrmand	4. styrmand	3. styrmand	4. styrmand

Da der for øjeblikket er bestræbelser igang for at få de forskellige nordiske landes navigatorecertificater godkendt i andet nordisk land med de til stillingen svarende beføjelser, anser Nordisk Fartygsbefälkskongres det af betydning for at undgå misforståelser, at stillingsbetegnelserne gøres ensartede i de nordiske lande.

Nordisk Fartygsbefälkskongres anser Nordisk Råd for det rette organ til overfor de respektive nordiske landes regeringer at fremsætte et sådant forslag.

Nordisk Fartygsbefälkskongres skal således foranlediget stille følgende forslag:

At stillingsbetegnelsen for styrmænd i de nordiske lande bliver følgende:

Overstyrmand,  
1. styrmand,  
2. styrmand,  
og 3. styrmand.

I håb om Nordisk Rads velvillige behandling og fremskyndelse af nævnte sag, forbliver jeg

København, den 11. november 1963

(Sign.)



## TILLÄGG 11

**Skrivelse från Islands trafikministerium till Nordiska rådet angående  
enhetlig terminologi för styrmän i de nordiska ländernas  
handelsflottor**

Ministeriet har modtaget brevi manu fra Nordisk Råds Islandsafdeling et brev fra Nordisk Råds Præsidium af 12. august i år tillige med et bilag, angående en koordinering af styrmænds erhvervstitler på nordiske skibe.

Ministeriet har indhentet *navigationsskolens skolebestyrers* udtalelse om sagen, og han siger bl. a. i sit svar:

Uoverensstemmelsen i styrmændens erhvervstitler i de nordiske lande består i, at i Norge og Finland følger 1. styrmand næst efter overstyrmanden, i Danmark og Sverige 2. styrmand. I Island bruges erhvervstitlen overstyrmand ikke, men 1. 2. og 3. styrmand.

Jeg ville anse det for heldigt, at de samme erhvervstitler benyttedes i alle de nordiske lande, og styrmænd fra hvert land er da også beskæftigede på de andre landes skibe. Jeg anser, at den rækkefølge for erhvervstitler, som Nordisk Fartygsbefælskongres foreslår anvendt, for at være meget ønskelig. Dog ville jeg anse, at hvor der kun er to styrmænd på et skib, ville det være naturligt at erhvervstitlerne 1. og 2. styrmand.

Ministeriet har også ønsket at få Islands Styrmandsforenings mening om denne sag, og Islandsafdelingen vil få meddelelse om foreningens svar, når dette indkommer.

Reykjavík, 28. november 1964

På ministerens vegne

*Brunj. Ingólfsson*

*Gunnar Vagnsson*

## TILLÄGG 12

**Skrivelse från Islands Styrmandsforening till Islands trafikministerium  
angående enhetlig terminologi för styrmän i de nordiska ländernas  
handelsflottor**

Vi anser det for naturligt, at der skabes overensstemmelse mellem styrmænds erhvervstitler i de nordiske lande. Da der på mange islandske handels-skibe kun findes to styrmænd, anser vi det for rigtigst, at styrmændenes erhvervstitler bliver overstyrmand, 2. styrmand, 3. styrmand, 4. styrmand,

og begrundet vores mening med, at det næppe kan kaldes realistisk at tale om overstyrmand og 1. styrmand på et skib med to styrmænd, mens overstyrmand og 2. styrmand derimod følger logisk tankegang i dette tilfælde. Desuden ville det også være i overensstemmelse med foreningens gældende arbejds- og lønoverenskomster, da hvervstilleren overstyrmand da indgik i overenskomsterne i stedet for 1. styrmand, hvilket ikke behøvede at skabe nogen forandring af overenskomsterne, hvad derimod hvervstilleren 1. styrmand i stedet for 2. styrmand uden tvivl ville gøre.

Reykjavík, 4. december 1964

Ærbødigst

På Islands Styrmandsforenings vegne

*Halldór Sigurþórsson*

## Rapport

### från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»

Nordiska rådet utsåg vid sin tolfte session i Stockholm den 21 februari 1964 till medlemmar i Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» följande personer:

Danmark: folketingsmedlemmerne K. B. Andersen och Poul Møller.  
Finland: riksdagsledamöterna Georg Backlund och V. J. Sukselainen.  
Island: ambassadrådet Þorleifur Thorlacius.  
Norge: stortingsrepresentantene Erling Fredriksfryd och Trond Hegna.  
Sverige: riksdagsledamöterna Birger Andersson och Ingrid Segerstedt Wi-  
berg.

Medlemmarna i kommittén har ansett det dem lämnade uppdraget gälla till dess nytt val förrättas under Nordiska rådets trettonde session år 1965. Kommitténs förman har varit Birger Andersson.

Kommittén har sammanträtt den 16 och 19 februari 1964 i Stockholm. Nästkommande sammanträde är avsett att äga rum i Reykjavik den 14 februari 1965 i samband med rådets trettonde session därstädes.

Såsom redaktionssekreterare och ansvarig utgivare har inom redaktionen fungerat redaktören Ivar Arnö, Stockholm. Nationalredaktörer har liksom föregående år varit för Danmark redaktören Carl Kauffeldt, för Finland redaktören Harry Elg, för Island ambassadrådet Þorleifur Thorlacius, för Norge redaktören Oddvar Hellerud och för Sverige redaktören Åke Malmström.

Redaktörerna har den 29 och 30 augusti 1964 avhållit ett sammanträde i Bergen. Därvid genomgicks en rad frågor rörande tidskriftens redigering m. m.

De svenska medlemmarna av redaktionskommittén har enligt redaktionskommitténs bestämmande utövat den närmare tillsynen med tidskriftens redigering och utgivning. Uppmärksamhet har därvid särskilt ägnats åt olika tänkbara åtgärder, varigenom utgifterna för tidskriften skulle kunna nedbringas. Prenumerationspriset har under året varit 10 sv.kr. för år ( motsvarande belopp i övriga valutor ).

Nedanstående av de svenska medlemmarna utarbetade förslag till budget för år 1965 kommer att föreläggas redaktionskommittén vid ovan nämnda möte den 14 februari 1965. Förslaget är baserat på en utgivnings-

täthet av 15 nummer per år, ettvarvt om 64 sidor med en upplaga av 3 800 exemplar (beloppen i sv.kr.). Kostnadsfördyringarna beror huvudsakligen på ökade framställningskostnader för tryckning och bindning samt på av presidiet medgiven höjning av de nationella redaktörernas arvoden med 1 000 svenska kronor om året till 10 000 svenska kronor (för Islands del till 6 000 svenska kronor) samt av redaktionssekreterarens honorar med likaledes 1 000 svenska kronor om året till 6 000 kronor.

	1965		Utfallet 1964
<b>Inkomster</b>			
1. Försäljning	4 000		3 652:18
2. Anslag	151 000		137 885:82
	155 000		141 538:—
<b>Utgifter</b>			
1. Tryckning (3 300/nr + 1 000 för register m. m.)	50 500		45 665:25
2. Papper	8 500		7 951:33
3. Korrekturläsning (225/nr)	3 375		3 094:—
4. a) Översättning till finska (175/nr)	2 625		2 771:59
b) Andra översättningar	600		
5. Häftning och skärning (450/nr)	6 750		6 825:25
6. Inläggning (150/nr)	2 250		2 681:55
7. Porto (400/nr)	6 000		4 900:18
8. Adressering	900		924:07
9. Trycksaker	700		
10. Övriga omkostnader (tel. m. m.)	500	82 700	104:20
11. Arvoden:			
5 nationalredaktörer	47 000		43 292:12
1 redaktionssekreterare	6 000		5 000:—
kassagöromål m. m.	1 800		1 800:—
författar- och tecknararvoden	7 500		7 460:—
12. Resekostnader	10 000	72 300	9 068:46
		155 000	141 538:—
	Summa kronor		

Redaktionskommitténs medlemmar har varit verksamma för att anskaffa bidrag till ledarspalten och har även själva i viss utsträckning medverkat i denna del av tidskriften. Överhuvud har eftersträfvats att genom läsvärda ledande artiklar förhöja det allmänna intresset för tidskriften.

Efter förslag av redaktionskommittén avgav presidiet den 14 april 1964 en skrivelse till bokförlagen i Danmark, Finland, Norge och Sverige, i vilken dessas uppmärksamhet riktades på möjligheten att till tidskriften insända recensionsexemplar av nyutkommen politisk och historiepolitisk litteratur, politiskt intressanta memoarer o. d. Skrivelsen har slagit väl ut och den nya bokspalten väckt intresse.

Till revisorer för tidskriften omvalde rådet den 21 februari 1964 riks-

dagsmännen Leif Cassel och Anselm Gillström, Sverige. Dessa ha företagit revision av tidskriften för år 1964. Beträffande den ekonomiska förvaltningen under nämnda år får redaktionskommittén hänvisa till bifogade av revisorerna avgivna revisionsberättelse (*Tillägg*).

Stockholm den 5 februari 1965

På redaktionskommitténs vägnar:

*Birger Andersson*

Förman

## TILLÄGG

### Revisionsberättelse om »Nordisk Kontakt» för 1964

Undertecknade, som av Nordiska rådet utsetts att granska »Nordisk Kontakts» räkenskaper, får härmed avgiva följande berättelse beträffande den av oss företagna revisionen av »Nordisk Kontakt» avseende år 1964.

Under år 1964 utkom 15 nummer av tidskriften. Den har i likhet med föregående år tryckts hos Svenska reproduktionsaktiebolaget enligt upprättat kontrakt samt bokbinderibehandlats och distribuerats av M. F. Åkerdahl bokbinderi aktiebolag, båda i Stockholm. Numren har tryckts i 3 700—3 900 exemplar. Ett nummer har innehållit 72 sidor, tre nummer 68 sidor, fem nummer 64 sidor, fem nummer 60 sidor och ett nummer 56 sidor. Upplagan har fördelats mellan länderna på följande sätt: till Danmark 962 ex., till Finland 576 ex., till Island 183 ex., till Norge 721 ex. och till Sverige 1 296 ex. Till bibliotek och institutioner i utlandet har utgått 62 ex. Hos svenska sekretariatet kvarligger för efterbeställningar, reklamationer och propagandamål cirka 50 ex. per nummer.

Prenumeranternas antal har under år 1964 varit sammanlagt 513, fördelade på 137 postprenumeranter och 376 direktprenumeranter, (en ökning från föregående år med 129). Antalet lösnummerförsålda exemplar har varit 36.

Under året influtna inkomster, vilka redovisats till svenska sekretariatet, har uppgått till 3 652 kronor 18 öre.

De sammanlagda utgifterna har under kalenderåret 1964 uppgått till 141 538 kronor, varav i trycknings- och distributionskostnader 63 123 kronor 38 öre, i arvoden till huvudredaktör, nationalredaktörer och redaktionssekreterare 48 292 kronor 12 öre samt i resekostnader 9 068 kronor 46 öre. Kostnaderna för tryckning och distribution per nummer har uppgått till 4 208 kronor 23 öre.

Nettokostnaderna, d. v. s. de samlade utgifterna efter avdrag av inkomsterna, har fördelats mellan de olika länderna på följande sätt:

Danmark	20	%	av nettokostnaderna sv. kr.	27 577: 17
Finland	20	%	» »	27 577: 17
Island	5	%	» »	6 894: 29
Norge	20	%	» »	27 577: 17
Sverige	35	%	» »	48 260: 03

I övrigt hänvisar vi till bilagda tablå (*se Bihang*).

De utgifter, som utbetalats av Sverige, har granskats i samma ordning som tillämpas beträffande övriga för riksdagen och dess verk anvisade medel. De utgifter, som förskottsvis utlagts av övriga länder och påförts tidningens utgiftskonto, överensslämmer i huvudsak med vad som upptagits i budgeten för år 1964.

Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» har under 1964 hållit två sammanträden, nämligen den 16 och 19 februari 1964 i Stockholm. Nationalredaktörerna ha därjämte den 29 och 30 augusti 1964 sammanträtt i Bergen.

Revisionen har icke givit anledning till någon erinran från revisorernas sida, dock syns resekostnaderna böra hållas nere så långt som möjligt.

Stockholm den 4 februari 1965

*Leif Cassel*

*Anselm Gillström*

BIHANG

### Utgifterna för »Nordisk kontakt» under 1964 och deras fördelning (sv. kronor)

#### 1. Redaktionskostnader

##### Redaktörsarvoden

Danmark	(d. kr. 12 666: 54)	9 436: 57	
(kurs 31/12			
1964 74: 50)			
Finland	(nm 5 890: —)	9 447: 56	
(kurs 31/12			
1964 160: 40)			
Island	(isl. kr. 46 200: —)	5 613: 30	
(kurs 31/12			
1964 12: 15)			
Norge	(n. kr. 13 140: 75)	9 461: 34	
(kurs 31/12			
1964 72: —)			
Sverige: nationalredaktören	9 333: 35		
redaktionssekreteraren	5 000: —	14 333: 35	48 292: 12
Författar- och tecknararvoden			7 460: —
Korrekturläsning			3 094: —
Översättning			2 771: 59
Kassagöromål m. m.			1 800: — 63 417: 71

2. *Tryckningskostnader*

Tryckning av n:ris 1—15/1964	45 665: 25	
Häftning av n:ris 1—15/1964	6 825: 25	
Papper	7 951: 33	60 441: 83

3. *Expenser*

Distribution	1 666: 99	
Porto	4 900: 18	
Plåtslagning och adressering	924: 07	
Kuvert och påsar	1 014: 56	
Kontorskostnader		
Finland (nm 50: —) 80: 20		
Sverige 24: —	104: 20	8 610: —
	Summa	132 469: 54

Avgår: inkomst vid försäljning av »Nordisk Kontakt»  
(beloppet i sin helhet influtet i Sverige, i Norge  
under åren 1963 och 1964 influtna belopp  
ännu ej redovisade)

3 652: 18  
128 817: 36

4. *Resekostnader*

Danmark (d. kr. 1 918: 75)	1 429: 69	
Finland (nm 807: 19)	1 294: 73	
Island (isl. kr. 36 518: —)	4 436: 94	
Norge (n. kr. 957: 40)	689: 33	
Sverige	1 217: 77	9 068: 46

Brist att fördelas 137 885: 82

	Utlagda kostnader	Bristen 137 885: 82 fördelas sålunda	Differens
Danmark	10 886: 26	20 % 27 577: 17	— 16 710: 91
Finland	10 822: 49	20 % 27 577: 17	— 16 754: 68
Island	10 050: 24	5 % 6 894: 29	+ 3 155: 95
Norge	10 150: 67	20 % 27 577: 16	— 17 426: 49
Sverige	95 996: 16	35 % 48 260: 03	+ 47 736: 13

*BILAGA***Betänkande av Nordiska rådets kulturutskott över berättelsen**

Till kulturutskottet har hänvisats rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt».

Vid utskottets behandling av saken har förutom utskottets ledamöter deltagit undervisningsminister K. B. Andersen, statsrådet Ragnar Edenman, undervisnings- och handelsministern Gylfi Gislason, statsråd Helge Sivertsen och justitieministern J. O. Söderhjelm.

Utskottet har tagit del av rapporten och har för sin del intet att anmärka med anledning av innehållet i densamma.

Utskottet föreslår,

att rådet lägger rapporten till handlingarna.

Reykjavík den 16 februari 1965

*Julius Bomholt*

*Per Borten*

*Trygve Bratteli*

*Anselm Gillström*

*Poul Hartling*

*Kuuno Honkonen*

*Veikko Hygliäinen*

*Ólafur Jóhannesson*

*A. C. Normann*

Förman

*Berte Rognerud*

*Paula Ruutu*

*Ingrid Segerstedt Wiberg*

*Fridolf Thapper*



## BESLUT



## Rekommendationer

- Nr 1. *Auktorisation av optiker.*
- Nr 2. *Universitetskurser i de nordiska ländernas historia.*
- Nr 3. *Universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning.*
- Nr 4. *Statistiskt samarbete.*
- Nr 5. *Utbildning av arkitekter m. m.*
- Nr 6. *Nordiska skolresor.*
- Nr 7. *Viss revision av sjömansskattelagstiftningen.*
- Nr 8. *Nordisk giltighet för körkort.*
- Nr 9. *Motverkande av oljeföroreningar i havet.*
- Nr 10. *Nordisk namnlista över växter och djur.*
- Nr 11. *Undersökning av filmens inverkan på åskådarna.*
- Nr 12. *Förenhetligande av förhandsgranskning av film.*
- Nr 13. *Gemensamma preskriptionsregler.*
- Nr 14. *Giltighetstid för resepass.*
- Nr 15. *Kostnader för resepass.*
- Nr 16. *Stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus.*
- Nr 17. *Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen.*
- Nr 18. *Samarbete på näringsforskningens område.*
- Nr 19. *Fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt.*
- Nr 20. *Samordning av semesterlagstiftningen.*
- Nr 21. *Samordning av sociathjälpslagstiftningen.*
- Nr 22. *Nordisk giltighet för recept.*
- Nr 23. *Främjande av Nordiska straffrättskommitténs arbete.*
- Nr 24. *Ensartad lagsiftning om trafikonykterhet.*
- Nr 25. *Nordiskt samarbete inom EFTA.*
- Nr 26. *Samarbete beträffande bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen.*
- Nr 27. *Samarbete vid uppläning på den internationella kapitalmarknaden*
- Nr 28. *En nordisk kulturfond.*
- Nr 29. *Högre fiskeriutbildning.*
- Nr 30. *Bestutande organ för luftfartstekniska frågor.*
- Nr 31. *Bestutande organ för tulltekniska frågor.*
- Nr 32. *Likartad medicinalstatistik.*
- Nr 33. *Nordisk litteraturhistoria.*
- Nr 34. *Gemensam lösning av flygplatsproblemen i Öresunds-regionen.*
- Nr 35. *Fast förbindelse i Öresund.*
- Nr 36. *Nordisk patentlagsiftning.*
- Nr 37. *Ktagoinstans i patentärenden.*
- Nr 38. *Nordiskt Asien-institut.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *auktorisering av optiker*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (Sak A 10/s) med 54 röster. 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för införande av likartade regler angående auktorisation av glasögonoptiker samt att i anslutning härtill undersöka möjligheterna för en gemensam specialutbildning för denna yrkesgrupp.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Jöhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark

<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Remseth, Jakob</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Reykjavik den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *universitetskurser i de nordiska ländernas historia m. m.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (Sak A 12/k) med 59 röster. 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att

1. upprätta en nordisk kursverksamhet för studerande med ämnet historia som huvudfack i likhet med de kurser, som anordnas för de modersmålsstuderande, samt skapa en ordning, enligt vilken historiker från de andra nordiska länderna vid universiteten kunde meddela undervisning i sina respektive länders historia för övriga historiestuderande, samt

2. undersöka, huruvida behov av förstärkning av det nordiska inslaget i universitetsundervisningen genom exempelvis nordisk kursverksamhet eller beviljande av stipendier för studier i annat nordiskt land finnes inom andra ämnen med nära anknytning till den nordiska kulturtraditionen.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Backlund, Georg*, Finland  
*Bjarnason, Ásgeir*, Island  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borg-Sundman, Margit*, Finland  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Edström, Gunnar*, Sverige  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Eriksen, Erik*, Danmark  
*Fagerholm, Karl-August*, Finland

*Gillström, Anselm*, Sverige  
*Groes, Lis*, Danmark  
*Gustafsson, Einar*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland  
*Hartling, Poul*, Danmark  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Hernelius, Allan*, Sverige  
*Honkonen, Kuuno*, Finland  
*Horn, Svend*, Danmark

<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Ingmundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Kähönen, Urho</i> , Finland	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Leirfall, Jon</i> , Norge	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Lundström, Birger</i> , Sverige	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Lyng, John</i> , Norge	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Moe, Finn</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	

Reykjavík den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (Sak A 12/Ä/k) med 60 röster. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder i och för anordnande av nordiska universitetskurser för studerande i arkeologi och folklivsforskning.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Bjarnason, Asgeir</i> , Island	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark



<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Petersen, Carl</i> , Danmark	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Remseth, Jakob</i> , Norge	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Reykjavík den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *statistiskt samarbete*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (Sak A 13/e) med 60 röster. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att verka för en intensifiering av det nordiska statistiska samarbetet särskilt på de områden, där det raskt ökande nordiska samarbetet ställer växande krav på fullt jämförlig statistik.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark

<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Petersen, Carl</i> , Danmark	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Remseth, Jakob</i> , Norge	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Reykjavik den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Island skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *utbildning av arkitekter m. m.*

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (Sak A 14/s) med 60 röster. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna

1. att utreda förutsättningarna för en specialiserad vidareutbildning av arkitekter på nordisk bas,
2. att undersöka möjligheterna för tillskapande av en enhetlig benämning för kvalificerade utövare av arkitektyrket i Norden, samt
3. att vidtaga åtgärder för att tävlingar om lösande av statliga och kommunala byggnads- och stadsplaneuppgifter av större vikt måtte stå öppna för arkitekter från samtliga nordiska länder.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Backlund, Georg*, Finland  
*Bjarnason, Ásgeir*, Island  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borg-Sundman, Margit*, Finland  
*Bratteli, Trygve*, Norge  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Edström, Gunnar*, Sverige  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Eriksen, Erik*, Danmark  
*Fagerholm, Karl-August*, Finland  
*Gillström, Anselm*, Sverige  
*Groes, Lis*, Danmark

*Gustafsson, Einar*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland  
*Hartling, Poul*, Danmark  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Hernelius, Allan*, Sverige  
*Honkonen, Kuuno*, Finland  
*Horn, Svend*, Danmark  
*Hyytiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland  
*Hønsvald, Nils*, Norge  
*Ingimundarson, Sigurður*, Island  
*Jacobsen, Nils*, Norge

<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Jónsson, Magnús</i> , Island	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Kähönen, Urho</i> , Finland	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Leirfall, Jon</i> , Norge	<i>Runtu, Paula</i> , Finland
<i>Lundström, Birger</i> , Sverige	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Lyng, John</i> , Norge	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Løbak, Harald</i> , Norge	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Moe, Finn</i> , Norge	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Mørk, Niels</i> , Danmark	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Reykjavík den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiska skolresor*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (Sak A 16/k) med 39 röster mot 18. 3 medlemmar avstod från att rösta, och 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta undersöka, i vilken omfattning skolresor förekommer mellan de nordiska länderna och överväga åtgärder för förbättrad planering av dessa.

De 39 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Inqimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	

De 18 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Birger Andersson*, Sverige, *Leif Cassel*, Sverige, *Gunnar Edström*, Sverige, *Sigrid Eken-dahl*, Sverige, *Anselm Gillström*, Sverige, *Einar Gustafsson*, Sverige, *Erkki Hara*, Finland, *Aksel Larsen*, Danmark, *Ragnar Lassinantti*, Sverige, *Birger Lundström*, Sverige, *Sven Mellqvist*, Sverige, *Bertil Ohlin*, Sverige, *Georg Pettersson*, Sverige, *Dagmar Ranmark*, Sverige, *Bent Røiseland*, Norge, *Ing-rid Segerstedt Wiberg*, Sverige, *Sven Sundin*, Sverige, och *Fridolf Thapper*, Sverige.

De 3 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Margit Borg-Sundman*, Finland, *Lis Groes*, Danmark, och *Allan Hernelius*, Sverige.

Reykjavík den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *viss revision av sjömansskattelagstiftningen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (Sak A 18/s) med 56 röster mot 1. 2 medlemmar avstod från att rösta, och 10 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder — genom bilaterala avtal, genom en revision av dubbelbeskattningsavtalen och sjömansskattelagarna eller på annat sätt — för att kommunandelarna av sjömansskatteintäkterna måtte tillfalla den beskattade sjömannens hemkommun, för såvitt gäller skatt erlagd av nordisk sjöman, som är hemmahörande i kommun i nordiskt land.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Backlund, Georg*, Finland  
*Bjarnason, Ásgeir*, Island  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borg-Sundman, Margit*, Finland  
*Bratteli, Trygve*, Norge  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Edström, Gunnar*, Sverige  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Fagerholm, Karl-August*, Finland  
*Groes, Lis*, Danmark  
*Gustafsson, Einar*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland

*Hartling, Poul*, Danmark  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Hernelius, Allan*, Sverige  
*Honkonen, Kuuno*, Finland  
*Horn, Svend*, Danmark  
*Hyytiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland  
*Hønsvald, Nils*, Norge  
*Ingimundarson, Sigurður*, Island  
*Jacobsen, Nils*, Norge  
*Jóhannesson, Ólafur*, Island  
*Jónsson, Magnús*, Island  
*Klemola, Kauno*, Finland  
*Larsen, Aksel*, Danmark  
*Lassinantti, Ragnar*, Sverige  
*Leirfall, Jon*, Norge



<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>
<i>Lyng, John, Norge</i>	<i>Remseth, Jakob, Norge</i>
<i>Lyngstad, Bjarne, Norge</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>
<i>Mellqvist, Sven, Sverige</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Petersen, Carl, Danmark</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Peter Nielsen, Danmark.*

De 2 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *A. C. Normann, Danmark, och Bent Røiseland, Norge.*

Reykjavik den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk giltighet för körkort*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (Sak A 19/t) med 62 röster. 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at gennemføre fælles regler for erhvervelse, fornyelse og inddragelse af førerbeviser til motorkøretøjer med henblik på at give de i et nordisk land udstedte førerbeviser samme gyldighed i de øvrige nordiske lande.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Løbak, Harald</i> , Norge

<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Moe, Finn</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Petersen, Carl</i> , Danmark	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Remseth, Jakob</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Reykjavik den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *motverkande av oljeförroreningar i havet*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (Sak A 21/j) med 62 röster, 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge at tilvejebringe en effektiv kontrol med at olieudtømning i havet ikke sker i strid med olieskadekonventionen af 1954.

De 62 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige
<i>Backland, Georg</i> , Finland	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Iyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Inqimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Jönsson, Magnús</i> , Island
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland

<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Siltanen, Sglvi</i> , Finland
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Remseth, Jakob</i> , Norge	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Rognerud, Berle</i> , Norge	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Ruutu, Paula</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Reykjavík den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk namnlista över växter och djur*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (Sak A 22/k) med 61 röster. 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för utgivande av en nordisk namnlista över växter och djur.

De 61 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Bäcklund, Georg</i> , Finland	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jönsson, Magnús</i> , Island
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland

<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Sillanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Remselth, Jakob</i> , Norge	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Rognerud, Berle</i> , Norge	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Ruutu, Paula</i> , Finland	

Reykjavík den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *undersökning av filmens inverkan på åskådarna*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (Sak A 23/j) med 59 röster mot 1. 1 medlem avstod från att rösta, och 8 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i fællesskab at lade foretage en undersøgelse af filmens indvirkning på tilskuerne, særlig børn og unge.

De 59 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge



<i>Nederström-Lunden, Judit</i> , Finland	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Sillanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Remseth, Jakob</i> , Norge	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Runtu, Paula</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Røiseland, Bent</i> , Norge	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *Karl-August Fa-  
gerholm*, Finland.

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Georg Pettersson*, Sverige.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för  
regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta  
spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *förenhetligande av förhandsgranskning av film*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (Sak A 23/j) med 32 röster mot 27. 3 medlemmar avstod från att rösta, och 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at træffe foranstaltninger med henblik på at tilvejebringe størst mulig ensartethed i Norden ved censur af film.

De 32 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bjarnason, Asgeir</i> , Island	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

De 27 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Kjell Bondevik*, Norge, *Margit Borg-Sundman*, Finland, *Per Borten*, Norge, *Leif Casse*, Sverige, *Kresten Damsgaard*, Danmark, *Erik Eriksen*, Danmark, *Karl-*

*August Fagerholm*, Finland, *Einar Gustafsson*, Sverige, *Raino Hallberg*, Finland, *Erkki Hara*, Finland, *Poul Hartling*, Danmark, *Allan Hernelius*, Sverige, *Veikko Hyytiäinen*, Finland, *Sven Högström*, Finland, *Urho Kähönen*, Finland, *Jon Leirfall*, Norge, *Bjarne Lyngstad*, Norge, *Sven Mellqvist*, Sverige, *Poul Møller*, Danmark, *Harald Nielsen*, Danmark, *Bertil Ohlin*, Sverige, *Dagmar Ranmark*, Sverige, *Berte Rognerud*, Norge, *Bent Røiseland*, Norge, *Ingrid Segerstedt Wiberg*, Sverige, *Karl Skytte*, Danmark, och *Poul Sørensen*, Danmark.

De 3 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Johan Møller Warmedal*, Norge, *Georg Pettersson*, Sverige, och *V. J. Sukselainen*, Finland.

Reykjavik den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *enhetlig tid för fordringspreskription*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (Sak A 25/j) med 65 röster. 4 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at indføre en fælles nordisk lovgivning om forældelse af fordringer baseret på en længere almindelig forældelsesfrist på 10 år og en kortere frist for forældelse af dagliglivets krav.

De 65 medlemmar, som röslade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hegna, Trond</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Bjarnason, Asgeir</i> , Island	<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Ekendahl, Sigríd</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Moe, Finn</i> , Norge

<i>Møller, Poul</i> , Danmark	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Mørk, Niels</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Petersen, Carl</i> , Danmark	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Remseth, Jakob</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark
<i>Rognrud, Berte</i> , Norge	

Reykjavik den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillstått regeringarna i Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *giltighetstid för resepass*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (Sak A 26/t) med 64 röster. 5 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland, Island, Norge og Sverige at udvide gyldighedstiden for pas til ti år.

De 64 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige

*Petersen, Carl*, Danmark  
*Peltersson, Georg*, Sverige  
*Ranmark, Dagmar*, Sverige  
*Remseth, Jakob*, Norge  
*Rognerud, Berte*, Norge  
*Rosenberg, Gösta*, Finland  
*Ruutu, Paula*, Finland  
*Røiseland, Bent*, Norge

*Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sverige  
*Siltanen, Sylvi*, Finland  
*Skytte, Karl*, Danmark  
*Sukselainen, V. J.*, Finland  
*Sundin, Sven*, Sverige  
*Sørensen, Poul*, Danmark  
*Thapper, Fridolf*, Sverige  
*Thestrup, Knud*, Danmark

Reykjavik den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Finland och Island nedanstående rekommendation angående *kostnader för resepass*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 15 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (Sak A 26/Ä/t) med 64 röster. 5 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Finland og Island, at der ved pasudstedelse ikke opkræves større beløb i gebyr, end der medgår til dækning af omkostningerne i forbindelse med udstedelsen.

De 64 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Klemola, Kauno</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark



<i>Noimann, A. C.</i> , Danmark	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Petersen, Carl</i> , Danmark	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Sukseläinen, V. J.</i> , Finland
<i>Remseth, Jakob</i> , Norge	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Runtu, Paula</i> , Finland	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Reykjavík den 15 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 16 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (Sak A 30/k) med 54 röster, 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att gemensamt årligen ställa ett belopp av tillhopa minst 20 000 svenska kronor till förfogande för stipendier till elever vid Nordisk journalistkursus i Århus.

De 54 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hyttiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bjarnason, Asgeir</i> , Island	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Borien, Per</i> , Norge	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Dam, Peter Mohr</i> , Danmark	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige

<i>Remselh, Jakob, Norge</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Ruutu, Paula, Finland</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

Reykjavík den 16 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställit regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *märkning av brand- och hälsofarliga ämnen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 16 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (Sak A 32/s) med 56 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utreda förutsättningarna för enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen och för handeln med sådana ämnen i vad sammanhänger med märkningen.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Backlund, Georg*, Finland  
*Bjarnason, Ásgeir*, Island  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bomholt, Julius*, Danmark  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borg-Sundman, Margit*, Finland  
*Bratteli, Trygve*, Norge  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Dam, Peter Mohr*, Danmark  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Edström, Gunnar*, Sverige  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Eriksen, Erik*, Danmark  
*Fagerholm, Karl-August*, Finland  
*Gillström, Anselm*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland  
*Hariling, Poul*, Danmark  
*Henriksson, Gunnar*, Finland

*Hernelius, Allan*, Sverige  
*Honkonen, Kuuno*, Finland  
*Horn, Svend*, Danmark  
*Hyytiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland  
*Hønsvald, Nils*, Norge  
*Jacobsen, Nils*, Norge  
*Jóhannesson, Ólafur*, Island  
*Kleemola, Kauno*, Finland  
*Kähönen, Urho*, Finland  
*Lundström, Birger*, Sverige  
*Lyng, John*, Norge  
*Lyngstad, Bjarne*, Norge  
*Løbak, Harald*, Norge  
*Mellqvist, Sven*, Sverige  
*Møller, Poul*, Danmark  
*Møller Warmedal, Johan*, Norge  
*Mørk, Niels*, Danmark  
*Nederström-Lundén, Judit*, Finland  
*Nielsen, Harald*, Danmark  
*Normann, A. C.*, Danmark

*Ohlin, Bertil, Sverige*  
*Pettersson, Georg, Sverige*  
*Ranmark, Dagmar, Sverige*  
*Remseth, Jakob, Norge*  
*Rognerud, Berte, Norge*  
*Rosenberg, Gösta, Finland*  
*Ruutu, Paula, Finland*

*Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige*  
*Sillanen, Sylvi, Finland*  
*Skytte, Karl, Danmark*  
*Sukselainen, V. J., Finland*  
*Sørensen, Poul, Danmark*  
*Thapper, Fridolf, Sverige*  
*Thestrup, Knud, Danmark*

Reykjavík den 16 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samarbete på näringsforskningens område*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 16 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (Sak A 33/s) med 60 röster. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att utveckla samarbetet på näringsforskningens område i huvudsak enligt de linjer, som närmare redovisas i den i december 1956 framlagda rapporten till regeringarna från Gemensamma nordiska kommittén för näringsforskning.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige
<i>Bjarnason, Asgeir</i> , Island	<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Hyttiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Brütteli, Trygve</i> , Norge	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Dam, Peter Mohr</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hartling, Poul</i> , Danmark	<i>Møller, Poul</i> , Danmark

<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Mørk, Niels</i> , Danmark	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland
<i>Normann, A. C.</i> , Danmark	<i>Skytte, Karl</i> , Danmark
<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige	<i>Sukselainen, V. J.</i> , Finland
<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige	<i>Sundin, Sven</i> , Sverige
<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige	<i>Sørensen, Poul</i> , Danmark
<i>Remseth, Jakob</i> , Norge	<i>Thapper, Fridolf</i> , Sverige
<i>Rognerud, Berte</i> , Norge	<i>Thestrup, Knud</i> , Danmark

Reykjavik den 16 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *fiskerigränserna i Skagerack och Kattegatt*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (Sak A 6/e) med 56 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringene i Danmark, Finland, Norge og Sverige å undersøke mulighetene for en felles løsning av fiskerigrænsespørsmålene i Skagerak og Kattegat.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Backlund, Georg*, Finland  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bomholt, Julius*, Danmark  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borg-Sundman, Margit*, Finland  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Edström, Gunnar*, Sverige  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Eriksen, Erik*, Danmark  
*Fagerholm, Karl-August*, Finland  
*Gillström, Anselm*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Hernelius, Allan*, Sverige  
*Honkonen, Kuuno*, Finland  
*Horn, Svend*, Danmark

*Hyttiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland  
*Hønsvald, Nils*, Norge  
*Ingimundarson, Sigurður*, Island  
*Jacobsen, Nils*, Norge  
*Jóhannesson, Ólafur*, Island  
*Jónsson, Magnús*, Island  
*Kleemola, Kauno*, Finland  
*Larsen, Aksel*, Danmark  
*Leirfall, Jon*, Norge  
*Lyng, John*, Norge  
*Lyngstad, Bjarne*, Norge  
*Løbak, Harald*, Norge  
*Mellqvist, Sven*, Sverige  
*Moe, Finn*, Norge  
*Møller Warmedal, Johan*, Norge  
*Mørk, Niels*, Danmark  
*Nederström-Lundén, Judit*, Finland  
*Nielsen, Harald*, Danmark  
*Petersen, Carl*, Danmark  
*Pettersson, Georg*, Sverige



<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Remseth, Jakob, Norge</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Runtu, Paula, Finland</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

Reykjavik den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordning av semesterlagstiftningen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (Sak A 8/s) med 56 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om semester.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Ingunundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge

*Rognerud, Berte, Norge*  
*Rosenberg, Gösta, Finland*  
*Ruutu, Paula, Finland*  
*Røiseland, Bent, Norge*  
*Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige*  
*Siltanen, Sylvi, Finland*

*Skytte, Karl, Danmark*  
*Sukselainen, V. J., Finland*  
*Sundin, Sven, Sverige*  
*Sørensen, Poul, Danmark*  
*Thapper, Fridolf, Sverige*  
*Thestrup, Knud, Danmark*

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *samordning av socialhjälp-lagstiftningen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (Sak A 8/s) med 56 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att så långt som möjligt samordna de nordiska ländernas lagstiftningar om socialhjälp.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge

*Rognerud, Berle, Norge*

*Rosenberg, Gösta, Finland*

*Ruutu, Paula, Finland*

*Røiseland, Bent, Norge*

*Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige*

*Siltanen, Sylvi, Finland*

*Skytte, Karl, Danmark*

*Sukselainen, V. J., Finland*

*Sundin, Sven, Sverige*

*Sørensen, Poul, Danmark*

*Thapper, Fridolf, Sverige*

*Thestrup, Knud, Danmark*

Reykjavik den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk giltighet för recept*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (Sak A 34/s) med 50 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för att recept å läkemedel, utfärdat i ett nordiskt land, skall kunna expedieras vid apotek även i övriga nordiska länder.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige

*Siltanen, Sylvi*, Finland  
*Skytte, Karl*, Danmark  
*Sukselainen, V. J.*, Finland

*Sørensen, Poul*, Danmark  
*Thapper, Fridolf*, Sverige  
*Thestrup, Knud*, Danmark

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *främjande av Nordiska straffrättskommitténs arbete*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (Sak A 35/j) med 50 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge arbejdet i Nordisk strafferetskomité fremmet mest muligt og med henblik herpå stille de fornødne økonomiske midler til rådighed til tilvejebringelse af sekretariatsbistand.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lassinantli, Ragnar</i> , Sverige
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland



*Røiseland, Bent*, Norge

*Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sverige

*Siltanen, Sylvi*, Finland

*Skytte, Karl*, Danmark

*Sukselainen, V. J.*, Finland

*Sørensen, Poul*, Danmark

*Thapper, Fridolf*, Sverige

*Thestrup, Knud*, Danmark

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *likformig, enhetlig lagstiftning om trafikonykterhet*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (Sak A 36/j) med 55 röster mot 1. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at søge gennemført en ensartet nordisk lovgivning om misbrug af alkohol i trafikken.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge

<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Ruutu, Paula, Finland</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Siltanen, Sglvi, Finland</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Skytte, Karl, Danmark</i>	

Den medlem, som röstade mot rekommendationen, var: *A. C. Normann, Danmark.*

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt samarbete inom EFTA*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (Sak A 60/e) med 58 röster. 4 medlemmar avstod från att rösta, och 7 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene

1. a. at regjeringene i de nordiske land, som er tilsluttet EFTA, ved førstkommende møte i EFTA's ministerkomité i fellesskap virker for å sikre en hurtig og fullstendig utvikling av den britiske importavgift,

b. at de samme regjeringer virker for en utvikling av det økonomiske samarbeid — også vedrørende jordbruks- og fiskeriprodukter — innenfor EFTA under hensyntagen til hvert enkelt lands særlige forhold, og

c. at regjeringene undersøker alle muligheter for å sette EFTA i stand til aktivt å støtte bestrebelsene for å sikre en utvidet europeisk samhandel.

2. å fortsatte bestrebelsene på å utvide det nordiske økonomiske samarbeid innen EFTA's ramme.

De 58 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Bjarnason, Ásgeir*, Island  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bomholt, Julius*, Danmark  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borg-Sundman, Margit*, Finland  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Eriksen, Erik*, Danmark  
*Fagerholm, Karl-August*, Finland

*Gillström, Anselm*, Sverige  
*Gustafsson, Einar*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Hernelius, Allan*, Sverige  
*Horn, Svend*, Danmark  
*Hyytiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland

<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Ingmundarson, Sigurður, Island</i>	<i>Normann, A. C., Danmark</i>
<i>Jacobsen, Nils, Norge</i>	<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>
<i>Jóhannesson, Ólafur, Island</i>	<i>Petersen, Carl, Danmark</i>
<i>Jónsson, Magnús, Island</i>	<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>
<i>Kleemola, Kauno, Finland</i>	<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>
<i>Kähönen, Urho, Finland</i>	<i>Remseth, Jakob, Norge</i>
<i>Larsen, Aksel, Danmark</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Lassinantti, Ragnar, Sverige</i>	<i>Ruutu, Paula, Finland</i>
<i>Leirfall, Jon, Norge</i>	<i>Røiseland, Bent, Norge</i>
<i>Lundström, Birger, Sverige</i>	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>
<i>Lyng, John, Norge</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Lyngstad, Bjarne, Norge</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Løbak, Harald, Norge</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Mellqvist, Sven, Sverige</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Moe, Finn, Norge</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Møller, Poul, Danmark</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

De 4 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Georg Backlund*, Finland, *Kuuno Honkonen*, Finland, *Judit Nederström-Lundén*, Finland, och *Gösta Rosenberg*, Finland.

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *bevakning av den internationella konjunkturutvecklingen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (Sak A 37/e) med 60 röster, 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka förutsättningarna för samarbete och arbetsfördelning beträffande bevakningen av den internationella konjunkturutvecklingen.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hyttiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Högström, Sven</i> , Finland
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Møller Warmedal, Johan</i> , Norge
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark

*Normann, A. C., Danmark*  
*Ohlin, Bertil, Sverige*  
*Petersen, Carl, Danmark*  
*Pettersson, Georg, Sverige*  
*Ranmark, Dagmar, Sverige*  
*Remseth, Jakob, Norge*  
*Rognerud, Berte, Norge*  
*Rosenberg, Gösta, Finland*  
*Runtu, Paula, Finland*

*Røiseland, Bent, Norge*  
*Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige*  
*Siltanen, Sylvi, Finland*  
*Skytte, Karl, Danmark*  
*Sukselainen, V. J., Finland*  
*Sundin, Sven, Sverige*  
*Sørensen, Poul, Danmark*  
*Thapper, Fridolf, Sverige*  
*Thestrup, Knud, Danmark*

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *upplåning på den internationella kapitalmarknaden*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (Sak A 59/T/e) med 53 röster. 16 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att undersöka huruvida och i vilka former de nordiska länderna såsom ett led i en utvidgning av det ekonomiska samarbetet i Norden kan stödja varandra vid upplåning på den internationella kapitalmarknaden med speciellt sikte på att öka kapitaltillförseln till de kapitalsvaga länderna.

De 53 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Backlund, Georg*, Finland  
*Bjarnason, Ásgeir*, Island  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bomholt, Julius*, Danmark  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borg-Sundman, Margit*, Finland  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Edström, Gunnar*, Sverige  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Gillström, Anselm*, Sverige  
*Gustafsson, Einar*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Honkonen, Kuuno*, Finland

*Horn, Svend*, Danmark  
*Hyytiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland  
*Ingimundarson, Sigurður*, Island  
*Jacobsen, Nils*, Norge  
*Jóhannesson, Ólafur*, Island  
*Jönsson, Magnús*, Island  
*Kähönen, Urho*, Finland  
*Larsen, Aksel*, Danmark  
*Lyngstad, Bjarne*, Norge  
*Løbak, Harald*, Norge  
*Mellqvist, Sven*, Sverige  
*Moe, Finn*, Norge  
*Møller, Poul*, Danmark  
*Mørk, Niels*, Danmark  
*Nederström-Lundén, Judit*, Finland  
*Nielsen, Harald*, Danmark  
*Normann, A. C.*, Danmark  
*Ohlin, Bertil*, Sverige



<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>	<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>
<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Remseth, Jakob, Norge</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Ruutu, Paula, Finland</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att F i n l a n d skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk kulturfond*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (Sak B 1/Ä/k) med 55 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att vidtaga åtgärder för ingående av en överenskommelse mellan länderna om tillskapande av en nordisk kulturfond, som till sitt förfogande skulle årligen erhålla 3 000 000 danska kronor och som skulle ställas under gemensam nordisk förvaltning.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Backlund, Georg*, Finland  
*Bjarnason, Asgeir*, Island  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bomholt, Julius*, Danmark  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borg-Sundman, Margit*, Finland  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Edström, Gunnar*, Sverige  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Eriksen, Erik*, Danmark  
*Gillström, Anselm*, Sverige  
*Gustafsson, Einar*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Honkonen, Kuuno*, Finland

*Horn, Svend*, Danmark  
*Hyytiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland  
*Hønsvald, Nils*, Norge  
*Ingimundarson, Sigurður*, Island  
*Jacobsen, Nils*, Norge  
*Jóhannesson, Ólafur*, Island  
*Jónsson, Magnús*, Island  
*Klemola, Kauno*, Finland  
*Kähönen, Urho*, Finland  
*Larsen, Aksel*, Danmark  
*Lassinantti, Ragnar*, Sverige  
*Lundström, Birger*, Sverige  
*Lyng, John*, Norge  
*Lyngstad, Bjarne*, Norge  
*Løbak, Harald*, Norge  
*Mellqvist, Sven*, Sverige  
*Moe, Finn*, Norge  
*Mørk, Niels*, Danmark  
*Nederström-Lundén, Judit*, Finland

Nielsen, Harald, Danmark  
Normann, A. C., Danmark  
Ohlin, Bertil, Sverige  
Pettersson, Georg, Sverige  
Ranmark, Dagmar, Sverige  
Remselh, Jakob, Norge  
Rognerud, Berte, Norge  
Rosenberg, Gösta, Finland

Ruutu, Paula, Finland  
Røiseland, Bent, Norge  
Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige  
Sillanen, Sylvi, Finland  
Sørensen, Poul, Danmark  
Thapper, Fridolf, Sverige  
Thestrup, Knud, Danmark

Reykjavik den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *högre fiskeriutbildning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (Sak A 39/k) med 50 röster. 19 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att på lämpligt sätt samverka för att klarlägga förutsättningarna för inrättandet av en nordisk fiskeriutbildnings- och forskningsanstalt på universitetsnivå, förslagsvis i anknytning till den aktuella norska utredningen angående en fiskerihögskola.

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Bjarnason, Ásgeir*, Island  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bomholt, Julius*, Danmark  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borg-Sundman, Margit*, Finland  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Edström, Gunnar*, Sverige  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Eriksen, Erik*, Danmark  
*Gillström, Anselm*, Sverige  
*Gustafsson, Einar*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Hernelius, Allan*, Sverige  
*Honkonen, Kuuno*, Finland  
*Horn, Svend*, Danmark

*Hyttiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland  
*Ingimundarson, Sigurður*, Island  
*Jacobsen, Nils*, Norge  
*Jóhannesson, Ólafur*, Island  
*Jónsson, Magnús*, Island  
*Kleemola, Kauno*, Finland  
*Kähönen, Urho*, Finland  
*Lundström, Birger*, Sverige  
*Lyngstad, Bjarne*, Norge  
*Løbak, Harald*, Norge  
*Mellqvist, Sven*, Sverige  
*Moe, Finn*, Norge  
*Mørk, Niels*, Danmark  
*Nederström-Lundén, Judit*, Finland  
*Nielsen, Harald*, Danmark  
*Normann, A. C.*, Danmark  
*Ohlin, Bertil*, Sverige  
*Petersen, Carl*, Danmark  
*Pettersson, Georg*, Sverige  
*Ranmark, Dagmar*, Sverige

*Remseth, Jakob, Norge*

*Ruutu, Paula, Finland*

*Røiseland, Bent, Norge*

*Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige*

*Siltanen, Sylvi, Finland*

*Sørensen, Poul, Danmark*

*Thapper, Fridolf, Sverige*

*Thestrup, Knud, Danmark*

Reykjavik den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Norge skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *beslutande organ för luftfartstekniska frågor*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (Sak A 42/t) med 55 röster. 14 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at foretage en undersøgelse af forudsætningerne for at oprette et fælles organ vedrørende luftfartstekniske spørgsmål og for at give et sådant organ ret til at træffe endelige beslutninger.

De 55 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark

*Pettersson, Georg, Sverige*  
*Ranmark, Dagmar, Sverige*  
*Remseth, Jakob, Norge*  
*Rognerud, Berte, Norge*  
*Rosenberg, Gösta, Finland*  
*Ruutu, Paula, Finland*  
*Siltanen, Sylvi, Finland*

*Skytte, Karl, Danmark*  
*Sukselainen, V. J., Finland*  
*Sundin, Sven, Sverige*  
*Sørensen, Poul, Danmark*  
*Thapper, Fridolf, Sverige*  
*Thestrup, Knud, Danmark*

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *beslutande organ för tulltekniska frågor*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av ekonomiska utskottet (Sak A 45/e) med 57 röster. 12 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regjeringene å undersøke forutsetningene for å få i stand et felles besluttende samarbeidsorgan i tolltekniske spørsmål.

De 57 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Horn, Svend</i> , Danmark
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Borten, Per</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige



<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Remseth, Jakob, Norge</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Rognerud, Berle, Norge</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Ruutu, Paula, Finland</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>
<i>Siltanen, Sylvi, Finland</i>	

Reykjavík den 17 febrúari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 febrúari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *likartad medicinalstatistik*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av socialpolitiska utskottet (Sak A 47/s) med 60 röster. 9 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att skyndsamt utreda förhållandena för en likartad medicinalstatistik i de nordiska länderna.

De 60 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Jónsson, Magnús</i> , Island
<i>Bratteli, Trygve</i> , Norge	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige

<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>	<i>Siltanen, Sglbi, Finland</i>
<i>Remseth, Jakob, Norge</i>	<i>Skytte, Karl, Danmark</i>
<i>Rognerud, Berte, Norge</i>	<i>Sukselainen, V. J., Finland</i>
<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>	<i>Sundin, Sven, Sverige</i>
<i>Runtu, Paula, Finland</i>	<i>Sørensen, Poul, Danmark</i>
<i>Røiseland, Bent, Norge</i>	<i>Thapper, Fridolf, Sverige</i>
<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid, Sverige</i>	<i>Thestrup, Knud, Danmark</i>

Reykjavik den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Finland skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk litteraturhistoria*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (Sak A 48/k) med 56 röster. 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att låta utarbeta en kortfattad jämförande studie över centrala fall av växelverkan på litteraturens område mellan de nordiska länderna samt utreda förutsättningarna för utgivandet av en större nordisk litteraturhistoria.

De 56 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

*Andersson, Birger*, Sverige  
*Backlund, Georg*, Finland  
*Bjarnason, Ásgeir*, Island  
*Bjarnason, Sigurður*, Island  
*Bomholt, Julius*, Danmark  
*Bondevik, Kjell*, Norge  
*Borten, Per*, Norge  
*Cassel, Leif*, Sverige  
*Damsgaard, Kresten*, Danmark  
*Edström, Gunnar*, Sverige  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige  
*Eriksen, Erik*, Danmark  
*Gillström, Anselm*, Sverige  
*Groes, Lis*, Danmark  
*Gustafsson, Einar*, Sverige  
*Hagelia, Magnhild*, Norge  
*Hallberg, Raino*, Finland  
*Hara, Erkki*, Finland  
*Hegna, Trond*, Norge  
*Henriksson, Gunnar*, Finland  
*Hernelius, Allan*, Sverige

*Honkonen, Kuuno*, Finland  
*Horn, Svend*, Danmark  
*Hyttiäinen, Veikko*, Finland  
*Högström, Sven*, Finland  
*Hønsvald, Nils*, Norge  
*Ingimundarson, Sigurður*, Island  
*Jacobsen, Nils*, Norge  
*Jóhannesson, Ólafur*, Island  
*Jónsson, Magnús*, Island  
*Kleemola, Kauno*, Finland  
*Kähönen, Urho*, Finland  
*Larsen, Aksel*, Danmark  
*Leirfall, Jon*, Norge  
*Lyng, John*, Norge  
*Lyngstad, Bjarne*, Norge  
*Løbak, Harald*, Norge  
*Mellqvist, Sven*, Sverige  
*Møller, Poul*, Danmark  
*Mørk, Niels*, Danmark  
*Nederström-Lundén, Judit*, Finland  
*Nielsen, Harald*, Danmark

*Petersen, Carl*, Danmark  
*Pettersson, Georg*, Sverige  
*Ranmark, Dagmar*, Sverige  
*Remselh, Jakob*, Norge  
*Rognerud, Berte*, Norge  
*Rosenberg, Gösta*, Finland  
*Ruutu, Paula*, Finland

*Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sverige  
*Sillanen, Sylvi*, Finland  
*Skytte, Karl*, Danmark  
*Sundin, Sven*, Sverige  
*Sørensen, Poul*, Danmark  
*Thapper, Fridolf*, Sverige  
*Thestrup, Knud*, Danmark

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte í Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställtt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *storflygplats i Öresundsregionen*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (Sak A 46/t) med 40 röster mot 9. 5 medlemmar avstod från att rösta, och 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne at undersøge mulighederne for en fælles løsning af lufthavnsproblemerne i Øresunds-regionen, og herved i første række undersøge mulighederne for at lægge en eventuel storlufthavn på øen Saltholm i Øresund.

De 40 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige

*Siltanen, Sylvi*, Finland  
*Skytte, Karl*, Danmark

*Sørensen, Poul*, Danmark  
*Thestrup, Knud*, Danmark

De 9 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Birger Andersson*, Sverige, *Sigrid Ekendahl*, Sverige, *Anselm Gillström*, Sverige, *Einar Gustafsson*, Sverige, *Sven Mellqvist*, Sverige, *Georg Pettersson*, Sverige, *Dagmar Ranmark*, Sverige, *Sven Sundin*, Sverige, och *Fridolf Thapper*, Sverige.

De 5 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Ásgeir Bjarnason*, Island, *Kjell Bondevik*, Norge, *Magnhild Hagelia*, Norge, *Niels Mørk*, Danmark, och *Judit Nederström-Lundén*, Finland.

Reykjavík den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställit regeringarna i Danmark och Sverige nedanstående rekommendation angående *fast öresundsförbindelse*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 17 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av trafikutskottet (Sak A 50/t) med 40 röster mot 8. 6 medlemmar avstod från att rösta, och 15 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne i Danmark og Sverige så snart som muligt at tage initiativ til, at der træffes principbeslutning om at anlægge den første faste forbindelse i Øresund mellem København og Malmö og om dens finansiering, samt til, at de nødvendige projekteringsarbejder sættes i gang.

De 40 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kleemola, Kauno</i> , Finland
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Petersen, Carl</i> , Danmark
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Røiseland, Bent</i> , Norge
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige



*Siltanen. Sylvi*, Finland  
*Skytte, Karl*, Danmark

*Sørensen. Poul*, Danmark  
*Thestrup. Knud*, Danmark

De 8 medlemmar, som röslade mot rekommendationen, var: *Birger Andersson*, Sverige, *Sigrid Ekendahl*, Sverige, *Anselm Gillström*, Sverige, *Einar Gustafsson*, Sverige, *Sven Mellqvist*, Sverige, *Georg Pettersson*, Sverige, *Dagmar Ranmark*, Sverige, och *Fridolf Thapper*, Sverige.

De 6 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Kjell Bondevik*, Norge, *Trond Hegna*, Norge, *Harald Løbak*, Norge, *Niels Mørk*, Danmark, *Judit Norderström-Lundén*, Finland, och *Sven Sundin*, Sverige.

Reykjavik den 17 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavik den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Danmark skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordisk patentlagstiftning*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (Sak B 2/j) med 45 röster mot 2. 9 medlemmar avstod från att rösta, och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk Råd henstiller til regeringerne snarest at søge gennemført det i Nordisk udredningsserie 1963: 6 indeholdte udkast til fællesnordisk patentlovgivning.

De 45 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Hønsvald, Nils</i> , Norge
<i>Backlund, Georg</i> , Finland	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bomholt, Julius</i> , Danmark	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Leirfall, Jon</i> , Norge
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Fagerholm, Karl-August</i> , Finland	<i>Moe, Finn</i> , Norge
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Hegna, Trond</i> , Norge	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Remseth, Jakob</i> , Norge
<i>Hernelius, Allan</i> , Sverige	<i>Rosenberg, Gösta</i> , Finland
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Ruutu, Paula</i> , Finland
<i>Horn, Svend</i> , Danmark	<i>Segerstedt Wiberg, Ingrid</i> , Sverige
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Siltanen, Sylvi</i> , Finland

*Skytte, Karl, Danmark*  
*Thapper, Fridolf, Sverige*

*Thestrup, Knud, Danmark*

De 2 medlemmar, som röstade mot rekommendationen, var: *Johan Møller Warmedal, Norge*, och *Poul Sørensen, Danmark*.

De 9 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Ásgeir Bjarnason, Island*, *Sigurður Bjarnason, Island*, *Kjell Bondevik, Norge*, *Magnhild Hagelia, Norge*, *Ólafur Jóhannesson, Island*, *Magnús Jónsson, Island*, *Bjarne Lyngstad, Norge*, *Berte Rognerud, Norge*, och *Bent Røiseland, Norge*.

Reykjavík den 18 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att Sverige skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

Nordiska rådet har tillstållt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *gemensam klagoinstans i patentärenden*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av juridiska utskottet (Sak A 28/j) med 49 röster. 7 medlemmar avstod från att rösta, och 13 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordisk råd henstiller til regeringerne nærmere at udrede spørgsmålet om oprettelse af en fælles nordisk klageinstans i patentsager.

De 49 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger, Sverige</i>	<i>Hønsvald, Nils, Norge</i>
<i>Backlund, Georg, Finland</i>	<i>Jacobsen, Nils, Norge</i>
<i>Bomholt, Julius, Danmark</i>	<i>Kähönen, Urho, Finland</i>
<i>Borg-Sundman, Margit, Finland</i>	<i>Larsen, Aksel, Danmark</i>
<i>Damsgaard, Kresten, Danmark</i>	<i>Lassinantti, Ragnar, Sverige</i>
<i>Edström, Gunnar, Sverige</i>	<i>Lundström, Birger, Sverige</i>
<i>Ekendahl, Sigrid, Sverige</i>	<i>Løbak, Harald, Norge</i>
<i>Eriksen, Erik, Danmark</i>	<i>Mellqvist, Sven, Sverige</i>
<i>Fagerholm, Karl-August, Finland</i>	<i>Moe, Finn, Norge</i>
<i>Gillström, Anselm, Sverige</i>	<i>Møller Warmedal, Johan, Norge</i>
<i>Groes, Lis, Danmark</i>	<i>Mørk, Niels, Danmark</i>
<i>Gustafsson, Einar, Sverige</i>	<i>Nederström-Lundén, Judit, Finland</i>
<i>Hagelia, Magnhild, Norge</i>	<i>Nielsen, Harald, Danmark</i>
<i>Hallberg, Raino, Finland</i>	<i>Nielsen, Peter, Danmark</i>
<i>Hara, Erkki, Finland</i>	<i>Normann, A. C., Danmark</i>
<i>Hegna, Trond, Norge</i>	<i>Ohlin, Bertil, Sverige</i>
<i>Henriksson, Gunnar, Finland</i>	<i>Pettersson, Georg, Sverige</i>
<i>Hernelius, Allan, Sverige</i>	<i>Ranmark, Dagmar, Sverige</i>
<i>Honkonen, Kuuno, Finland</i>	<i>Remseth, Jakob, Norge</i>
<i>Horn, Svend, Danmark</i>	<i>Rognerud, Berte, Norge</i>
<i>Hyytiäinen, Veikko, Finland</i>	<i>Rosenberg, Gösta, Finland</i>

*Ruutu, Paula*, Finland

*Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sverige

*Siltanen, Sylvi*, Finland

*Skytte, Karl*, Danmark

*Sørensen, Poul*, Danmark

*Thapper, Fridolf*, Sverige

*Thestrup, Knud*, Danmark

De 7 medlemmar, som avstod från att rösta, var: *Ásgeir Bjarnason*, Island, *Sigurður Bjarnason*, Island, *Kjell Bondevik*, Norge, *Ólafur Jóhannesson*, Island, *Magnús Jónsson*, Island, *Bjarne Lyngstad*, Norge, och *Bent Røiseland*, Norge.

Reykjavík den 18 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att *S v e r i g e* skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.

Nordiska rådet har tillställt regeringarna i Danmark, Finland, Island, Norge och Sverige nedanstående rekommendation angående *nordiskt Asien-institut*.

Jämlikt 10 § stadgan för Nordiska rådet och § 20 i rådets arbetsordning översändes nedanstående rekommendation, som antogs den 18 februari 1965 av Nordiska rådet efter förslag av kulturutskottet (Sak A 62/T/k) med 50 röster. 1 medlem avstod från att rösta, och 18 medlemmar var frånvarande.

Rekommendationen har följande lydelse:

Nordiska rådet rekommenderar regeringarna att upprätta ett nordiskt Asien-institut i enlighet med det förslag, som framlagts i betänkandet »Afro-asiatiska studier i Norden» (NU 1965: 5).

De 50 medlemmar, som röstade för rekommendationen, var:

<i>Andersson, Birger</i> , Sverige	<i>Jacobsen, Nils</i> , Norge
<i>Bjarnason, Ásgeir</i> , Island	<i>Jóhannesson, Ólafur</i> , Island
<i>Bjarnason, Sigurður</i> , Island	<i>Kähönen, Urho</i> , Finland
<i>Bondevik, Kjell</i> , Norge	<i>Larsen, Aksel</i> , Danmark
<i>Borg-Sundman, Margit</i> , Finland	<i>Lassinantti, Ragnar</i> , Sverige
<i>Cassel, Leif</i> , Sverige	<i>Lundström, Birger</i> , Sverige
<i>Damsgaard, Kresten</i> , Danmark	<i>Lyng, John</i> , Norge
<i>Edström, Gunnar</i> , Sverige	<i>Lyngstad, Bjarne</i> , Norge
<i>Ekendahl, Sigrid</i> , Sverige	<i>Løbak, Harald</i> , Norge
<i>Eriksen, Erik</i> , Danmark	<i>Mellqvist, Sven</i> , Sverige
<i>Gillström, Anselm</i> , Sverige	<i>Møller, Poul</i> , Danmark
<i>Groes, Lis</i> , Danmark	<i>Mørk, Niels</i> , Danmark
<i>Gustafsson, Einar</i> , Sverige	<i>Nederström-Lundén, Judit</i> , Finland
<i>Hagelia, Magnhild</i> , Norge	<i>Nielsen, Harald</i> , Danmark
<i>Hallberg, Raino</i> , Finland	<i>Nielsen, Peter</i> , Danmark
<i>Hara, Erkki</i> , Finland	<i>Normann, A. C.</i> , Danmark
<i>Henriksson, Gunnar</i> , Finland	<i>Ohlin, Bertil</i> , Sverige
<i>Honkonen, Kuuno</i> , Finland	<i>Pettersson, Georg</i> , Sverige
<i>Hyytiäinen, Veikko</i> , Finland	<i>Ranmark, Dagmar</i> , Sverige
<i>Högström, Sven</i> , Finland	<i>Rognerud, Berte</i> , Norge
<i>Ingimundarson, Sigurður</i> , Island	<i>Runtu, Paula</i> , Finland

*Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sverige  
*Siltanen, Sylvi*, Finland  
*Skytte, Karl*, Danmark  
*Sukselainen, V. J.*, Finland

*Sundin, Sven*, Sverige  
*Sørensen, Poul*, Danmark  
*Thapper, Fridolf*, Sverige  
*Thestrup, Knud*, Danmark

Den medlem, som avstod från att rösta, var: *Svend Horn*, Danmark.

Reykjavík den 18 februari 1965

*Sigurður Bjarnason*

*Friðjón Sigurðsson*

*Vid möte i Reykjavík den 17 februari 1965 enades representanter för regeringarna om att D a n m a r k skulle vara koordinerande land för detta spörsmål.*

## Övriga beslut (utom val) m. m.

### A. Beslut att icke företaga sig något med anledning av:

*(den 15 februari)*

1. medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning (A 15/s)
2. medlemsförslag om enhetlig nordisk telefontaxa (A 20/t)
3. medlemsförslag om norsk-svenskt samarbete i fråga om utbyggnad av vattenkrafttillgångarna (A 27/e)

*(den 16 februari)*

4. medlemsförslag om nordisk fribrevsrätt (A 31/t)

*(den 17 februari)*

5. medlemsförslag om fria resor för Nordiska rådets ledamöter och suppleanter (A 40/t)
6. medlemsförslag om inrättande av investeringsfond för Nordkalotten (A 41/e)
7. medlemsförslag om nordisk utbildning av pappersingenjörer (A 43/k)

*(den 18 februari)*

8. medlemsförslag om åtgärder för utökande av medlemsantalet i Interparlamentariska unionen (A 57/e)

### B. Beslut att lägga till handlingarna

#### a. Som slutbehandlade spørsmål:

*(den 14 februari)*

1. meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring (D 1965/26/1964/j)
2. meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem (D 1965/18/1956/s)
3. meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m. (D 1965/30/1958/k)



4. meddelanden om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarlagstiftningen (D 1965/12/1960/j)
5. meddelanden om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska gemenskapen (D 1965/1/1962/j)
6. meddelande om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (D 1965/22/1962/t)
7. meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblemen inom Nordkalotten (D 1965/9/1963/k)
8. meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island (D 1965/10/1963/k)
9. meddelanden om rekommendation nr 15/1964 angående samordning av järnvägstaxorna för godstrafik (D 1965/15/1964/t)
10. meddelanden om rekommendation nr 21/1964 angående förbättrade tekniska förutsättningar för radio- och televisionsmottagning (D 1965/21/1964/k)
11. meddelanden om rekommendation nr 25/1964 angående nordiskt musikpris (D 1965/25/1964/k)

*(den 15 februari)*

12. meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeföroreningar i Östersjön (D 1965/4/1959/j)

*(den 16 februari)*

13. meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av ett »Nordens hus» i Reykjavik (D 1965/20/1963/k)

*(den 17 februari)*

14. meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet (D 1965/16/1956/j)
15. berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete (C 1965/5/e)
16. berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål (C 1965/11/e)
17. meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar (D 1965/30/1962/e)
18. meddelanden om rekommendation nr 9/1964 angående nordisk investeringsbank (D 1965/9/1964/e)
19. meddelanden om rekommendation nr 28/1963 angående fast öresundsförbindelse (D 1965/28/1963/t)
20. meddelanden om rekommendation nr 30/1964 angående en kommission för trafiksamarbete (D 1965/30/1964/t)

*(den 18 februari)*

21. meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent (D 1965/29/1954/j)
22. berättelse om samarbete beträffande utrikestjänsten (C 1965/13/e)
23. meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter (D 1965/29/1958/j)
24. meddelanden om rekommendation nr 12/1964 angående samarbete rörande samespörsmål (D 1965/12/1964/j)
25. meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare (D 1965/28/1962/k)

**b. I avvaktan på meddelanden i spörsmålet till nästa ordinarie session:**

*(den 17 februari)*

1. meddelanden om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land (D 1965/1/1960/s)
2. meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen (D 1965/8/1962/j)
3. meddelanden om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning (D 1965/27/1964/e)
4. meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen (D 1965/26/1964/e)
5. meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål (D 1965/19/1964/k)
6. meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående ulbyggnaden i öresundsregionen (D 1965/5/1962/t)
7. meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter (D 1965/14/1958/s)
8. meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster (D 1965/18/1958/s)
9. meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning (D 1965/25/1963/s)
10. meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknanande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt (D 1965/26/1963/s)
11. meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet (D 1965/3/1963/t)
12. meddelanden om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar (D 1965/14/1963/t)

13. meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning (D 1965/15/1962/k)

*(den 18 februari)*

14. meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna (D 1965/3/1961/e)
15. meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete (D 1965/23/1963/e)
16. meddelanden om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet (D 1965/5/1964/k)
17. meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordnande av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter (D 1965/1/1958/j)
18. meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar (D 1965/15/1963/j)
19. meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare (D 1965/9/1962/k)
20. meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation (D 1965/14/1962/k)
21. meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi (D 1965/16/1962/k)
22. meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap (D 1965/8/1963/k)
23. meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation (D 1965/12/1963/k)
24. meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna (D 1965/13/1963/k)
25. meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieturbyresresor mellan nordiska skolor (D 1965/20/1964/k)
26. meddelanden om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte (D 1965/24/1964/k)

**c. Anmälningar om fortsatt utskottsbehandling:**

*(den 16 februari)*

1. medlemsförslag om nordisk skolordning (A 38/k)

*(den 17 februari)*

2. medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt (A 29/j)
3. tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalott-området (A 61/T/e)
4. tilläggsförslag för norsk-svenska mellanriksvägar (A 65/T/t)

**d. Bemyndigande för utskotten att lägga berättelser och meddelanden till handlingarna:**

1. berättelse om samarbete på lagstiftningens område (C 1965/1/j)
2. berättelse från Nordiska kulturkommissionen (C 1965/2/k)
3. berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén (C 1965/3/s)
4. berättelse från Nordiska samfärdselkommittén (C 1965/4/t)
5. berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskning (C 1965/6/t)
6. berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet (C 1965/7/s)
7. berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor (C 1965/8/e)
8. berättelse om samarbete mellan språknämnderna (C 1965/9/k)
9. berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan (C 1965/10/s)
10. berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål (C 1965/12/e)
11. meddelanden om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen (D 1965/12/1955/j)
12. meddelande om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m. (D 1965/11/1958/k)
13. meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer (D 1965/19/1958/s)
14. meddelande om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna (D 1965/22/1958/e)
15. meddelande om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst (D 1965/31/1958/k)
16. meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälso-tjänst för sjömän m. m. (D 1965/32/1958/s)
17. meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av expordokument (D 1965/24/1959/e)
18. meddelande om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad (D 1965/2/1960/s)
19. meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin (D 1965/11/1960/k)
20. meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk (D 1965/8/1961/s)
21. meddelande om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi (D 1965/9/1961/k)
22. meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m. (D 1965/11/1961/j)
23. meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m. (D 1965/12/1961/j)
24. meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjö-mäns sociala rättigheter (D 1965/2/1962/s)

25. meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen (D 1965/3/1962/e)
26. meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter (D 1965/4/1962/e)
27. meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m. (D 1965/11/1962/s)
28. meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m. (D 1965/12/1962/s)
29. meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut (D 1965/18/1962/j)
30. meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen (D 1965/19/1962/s)
31. meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet (D 1965/21/1962/t)
32. meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare (D 1965/26/1962/s)
33. meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdsplanering (D 1965/29/1962/s)
34. meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner (D 1965/31/1962/j)
35. meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen (D 1965/32/1962/j)
36. meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare (D 1965/33/1962/k)
37. meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer (D 1965/1/1963/s)
38. meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående kontrollbestämmelser för elmateriel (D 1965/2/1963/e)
39. meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettijärvi och riksväg nr 50 i Neiden (D 1965/4/1963/t)
40. meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning (D 1965/5/1963/t)
41. meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen (D 1965/7/1963/j)
42. meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid (D 1965/16/1963/s)
43. meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg (D 1965/19/1963/j)
44. meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television (D 1965/21/1963/k)
45. meddelanden om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler (D 1965/24/1963/t)

46. meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik (D 1965/29/1963/t)
47. meddelanden om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen (D 1965/1/1964/j)
48. meddelanden om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier (D 1965/2/1964/k)
49. meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående bibliotekersättning till författare (D 1965/3/1964/k)
50. meddelanden om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten (D 1965/4/1964/k)
51. meddelanden om rekommendation nr 6/1954 angående utbildning av instruktionssjukgymnaster (D 1965/6/1964/s)
52. meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare (D 1965/7/1964/s)
53. meddelande om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige (D 1965/8/1964/t)
54. meddelanden om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala dubbelbeskattningsavtal (D 1965/10/1964/j)
55. meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättsskydd för växtförädlingsprodukter (D 1965/11/1964/j)
56. meddelanden om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen (D 1965/13/1964/s)
57. meddelanden om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal (D 1965/14/1964/s)
58. meddelanden om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden (D 1965/16/1964/e)
59. meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin (D 1965/17/1964/k)
60. meddelanden om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationsskollärare (D 1965/18/1964/s)
61. meddelanden om rekommendation 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige (D 1965/22/1964/k).
62. meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk (D 1965/23/1964/k)
63. meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter (D 1965/28/1964/e)
64. meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål (D 1965/29/1964/j)
65. meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt röst-rättsålder (D 1965/31/1964/j)

**C. Beslut i interna spörsmål:**

*(den 14 februari)*

1. att lägga rapport från Nordiska rådets presidium till handlingarna (Dokument 1)

*(den 18 februari)*

2. att lägga rapporten från redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt» till handlingarna (Dokument 2)

## **Val**

*(den 13 februari)*

1. Val av presidium
2. Val av medlemmar i utskotten
3. Val av medlemmar i redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»
4. Val av revisorer för »Nordisk Kontakt»



**PRESIDIUM, ARBETSUTSKOTT  
SEKRETARIAT, SAKKUNNIGA**



### **Presidium**

Sigurður Bjarnason, Island, president  
Karl-August Fagerholm, Finland, vicepresident  
John Lyng, Norge, vicepresident  
Harald Nielsen, Danmark, vicepresident  
Bertil Ohlin, Sverige, vicepresident

### **Arbetsutskott**

#### **Danmark**

Julius Bomholt  
Aksel Larsen  
Harald Nielsen, formand  
Carl Petersen, næstformand  
Karl Skytte  
Knud Thestrup

#### **Finland**

Karl-August Fagerholm, ordförande  
Gösta Rosenberg  
Veikko Hyytiäinen  
Juha Rihtniemi  
V. J. Sukselainen, viceordförande  
Sven Högström

#### **Island**

Sigurður Bjarnason, ordförande  
Sigurður Ingimundarsson  
Ólafur Jóhannesson

#### **Norge**

Per Borten  
John Lyng, formann  
Finn Moe, viseformann

**Sverige**

Birger Andersson, vice ordförande  
Leif Cassel  
Hans Gustafsson  
Bertil Ohlin, ordförande  
Sven Sundin

**Sekreteriat**

Kontorchef Friðjón Sigurðsson, huvudsekreterare, tillika isländska delegationens sekreterare  
Fuldmægtig Jóhannes Halldórsson  
Fuldmægtig Ólafur Ólafsson

Bibliotekarien Ólof Wallmén, redaktör

Kontorchef Poul Eefsen, sekreterare i juridiska utskottet  
Bitr. sekreteraren Hákan Branders, sekreterare i kulturutskottet  
Juris kandidaten Birgitta Malmros, sekreterare i socialpolitiska utskottet  
Ekspeditionssekretær Axel Gormsen, sekreterare i trafikutskottet  
Förste byråsekreteraren Sven Holmstedt, sekreterare i ekonomiska utskottet  
Konsulent Lars Blaaflat, sekreterare i ekonomiska utskottet

Generalsekretær Frantz Wendt, danska delegationens sekreterare  
Justitiesekreteraren Eiler Hultin, Finlands delegations sekreterare  
Byråsjef Einar Løchen, norska delegationens sekreterare  
Hovrättsrådet Gustaf Petrén, svenska delegationens sekreterare  
Förste sekreteraren Staffan Wahlquist, svenska delegationens biträdande sekreterare

**Sakkunniga**

*(Enligt presidiets beslut den 12 februari 1965)*

**Danmark**

Vejdirektør K. Bang  
Kontorchef N. C. Bitsch  
Ministersekretær Johan Erichsen  
Departementschef Paul Gersmann  
Direktør Ole Harkjær

Kontorchef P. Juhl-Christensen  
Departementschef Eigil Jørgensen  
Departementschef Otto Müller  
Fg. kontorchef Otto Møller  
Sekretær Inger Skydsgaard  
Ministersekretær Helge Thomsen  
Ministersekretær N. C. Tillisch  
Kontorchef Mogens Warberg

### **Finland**

Biträdande avdelningschefen Tankmar Horn  
Kanslichefen Heikki Hosia  
Kanslichefen Klaus Häkkänen  
Avdelningschefen Kai Korte  
Regeringssekreteraren Veijo Lappalainen  
Regeringsrådet Ragnar Meinander  
Avdelningschefen Esko Rekola  
T. f. byråchefen Esko Vaartela  
Byråsekreteraren Kurt Uggeldahl

### **Island**

Departementschef Þórhallur Ásgeirsson  
Afdelingschef Guðmundur Benediktsson  
Departementschef Gunnlaugur Briem  
Direktör Magnús Gíslason  
Fuldmægtlig Árni Gunnarsson  
Departementschef Brynjólfur Ingólfsson  
Departementschef Agnar Kl. Jónsson  
Departementschef Sigtryggur Klemenzson  
Departementschef Baldur Möller  
Departementschef Birgir Thorlacius  
Afdelingschef Guðlaugur Þorvaldsson  
Afdelingschef Páll Ásg. Tryggvason  
Departementschef Hjálmar Vilhjálmsson

### **Norge**

Generalsekretær Gerhard Arnesen  
Statssekretær Dagfin Juel  
Statssekretær Tønnes Andenæs  
Underdirektør Arne Christiansen  
Departementsråd Sigurd Lorentzen

2086

Departementsråd Ottar Lund  
Ekspedisjonssjef Tor Stokke

**Sverige**

Direktören Arne F. Andersson  
Expeditionschefen Gunnar Danielsson  
Byråchefen Stig Engfeldt  
Lagbyråchefen T. Hesser  
Statssekreteraren Carl Holmberg  
Byråchefen Lennart Klackenber  
Jur. dr Åke Larsson  
Byrådirektören Leif Leifland  
Förste kanslisekreteraren Lennart Marklund  
Statssekreteraren Sven Moberg  
Kabinettsekreteraren Nils Montan  
Statssekreteraren Lars Peterson  
Riksdagsmannen Arne Petersson  
Byråchefen B. E. Reuterswärd  
Byråchefen Claes Senning  
Statssekreteraren Gunnar von Sydow  
Statssekreteraren Reidar Tiler  
Byråchefen K. O. Wennerhorn

**SUPPLEMENT:  
UTDELNING AV NORDISKA RÅDETS  
LITTERATUR- OCH MUSIKPRIS**





## Inledningsanförande

### Nordiska rådets president Sigurður Bjarnason, Island:

Ærede forsamling, mine damer og herrer. Nordisk Råds præsidium byder Dem velkommen til denne højtidelighed. Det er os en særlig ære og fornøjelse at byde to kendte og udmærkede kunstnere velkommen hertil: Forfatteren, chefredaktøren Olof Lagercrantz og komponisten Karl-Birger Blomdahl. Det har desværre ikke været muligt for forfatteren William Heinesen at komme hertil fra Færøerne.

Anledningen til denne sammankomst er, at her bliver Nordisk Råds litteraturpris nu uddelt for fjerde gang. Denne pris er stiftet i henhold til rådets rekommendation fra 1961 og de nordiske regerings beslutninger på foranledning af rekommendationen.

Desuden foregår nu for første gang uddeling af Nordisk Råds musikpris i henhold til rådets rekommendation fra 1964 og de nordiske regerings beslutning. Musikprisen uddeles hvert tredje år for en komposition af en nulevende komponist i de nordiske lande.

Til slut vil de høre en redegørelse i anledning af opførelsen af »Nordens hus» i Reykjavik.

Nordisk Råds formål med prisuddeling til kunstnere er at styrke og opmuntre den skabende kunst blandt de nordiske folk og at udbrede kendskabet til nordisk kunst blandt befolkningen.

»Blindur er bóklaus maður» hedder det i et gammelt islandsk ordsprog. Den, der ikke har nogen bog, besidder intet, og han er blind.

Respekten for bogen, dens beretninger om menneskers og nationers skæbne, ligger de nordiske folk i blodet. Bogen forvarer menneskets sjæl gennem århundredernes omvæltninger. Den genspejler glæde og lidelser, visdom såvel som udmodenhed, de menneskelige følelsers dybeste ophav, tro såvel som tvivl.

Vi går sagte omkring i bibliotekets sale, som i en helligdom. Der hersker der en ro, der skaber en fredens stund i menneskets sind, fred for den daglige kamps rasen og forvirring i vort larmens århundrede.

Bogen er en stormagt, den er en kilde til kultur og modenhed. Vi nordiske folk kan derfor sætte vor lid til, at bogen og de, der i generationernes liv og kamp skaber den, er værdige til vor anerkendelse, og at det er vor pligt at opildne dem til dåd og virke.

Om musikkens plads i kunstens rige har man sagt, at den dér er dronningernes dronning. Dens muligheder for at fortolke menneskets følelser

kender ingen grænser. Den befrugter sindet og åbner en forjættet verden af skønhed og renhed. I tonerne åbenbares på én gang stormens kraft, småfuglenes kvidder og barnets leen eller gråd. Den viser os både den rene, klare sommerhimmel og uvejrets lynlimt og tordenbrag.

Selv de vulkaniske udbrud kan finde genklang i komponisternes værker.

Musikken fortolker såvel naturens stemmer som menneskesjælens dybeste følelser. Derfor ærer vi den som en dronning og tyer til den, når vi finder trang til opmuntring eller til hvile, til inspiration eller til et forfriskende stormpust, der fejrer dagligdagens lummerhed eller en smålig eller snæversynet tanke bort.

Det er en ære for Nordisk Råd og de nordiske landes regeringer at have kunnet tage initiativet til oprettelsen af de hæderspriser til nordiske kunstnere, der hér vil blive overrakt.

Det er vort ønske og vort håb, at den tid vil oprinde, hvor udøvere af andre grene af kunsten, som for eksempel den blomstrende billedkunst, vil få en lignende pris. Nordisk kunst er en uadskillelig del af den Nordiske kultur. Derfor vil vi styrke den, opmuntre kunstnerne, og give befolkningen lejlighed til at stifte bekendtskab med deres værker og til at nyde dem.

Ars longa, vita brevis, sagde de gamle romere. Livet er kort, kunsten er evig. Vi bringer i dag en hyldest til nordisk kunst og nordiske kunstnere -- vi nærer det ønske, at den skabende kunst fortsat må vokse og udvikle sig i Norden og give vor tilværelse stadig rigere indhold og værdi. I et vidt og retfærdigt samfund, hvor det nordiske menneskeværdsideal sidder i højsædet, og de skønne kunster er folkets fælles ejendom, vil den frie nordiske ånd fortsætte sin stræben mod modenhed og fremskridt

## Tal vid utdelningen av Nordiska rådets litteraturpris

### Professor Johs. A. Dale, Norge:

Åra 1655—1709 blir i færøysk historie kalla den gabelske tida, Gablatidin. Den tyskfødde kammerskrivaren Christoph Gabel hadde øyane i len av Frederik III, seinare av etterkommaren Christian V, mot ei årleg avgift på 1000 riksdalar. Lensherren sette aldri sin fot på Færøyane; men i Tors-havn hadde han ein landsfut, som kravde inn skattar og avgifter. Gabel hadde óg einretten til handelen, som han leigde ut til ein handelsforvaltar. På det vesle kastelet rådde ein holstensk kommandant. Festninga vart aldri ferdigbygd, men fylte sin funksjon som straffeanstalt. Gablertida har vorti ståande som den svartaste periode i færøysk historie. På den tida vart dei ordtaket skapt at »Få sørgjer over ein futedaude».

Denne tid og desse tilstand er det William Heinesen skildrar i romanen »Det gode Håb», i forkorting og såleis som tida og tilstanda er gjenopp-levde i ein diktande fantasi. Fiksjonen er den at teologen Peder Børresen, som har vorti prest i Torshavn, skriv lange brev til sin venn og studiekamerat Jonas, som er prest ein stad i Norge.

Denne Peder Børresen har ikkje gjort nokon stor karriere. Grunnen er »en overvælttes genegenhed for flydende vædsker», og nok andre veikskapar dertil. Han har reist til sjøs, han har vori præceptor for barna til ein embetsmann, har vori kappelan, men fekk avskil fordi han, etter kjent teologisk mønster, kasta eit blekkhorn i skallen på presten, vart så sjelesørgjar i »en forglemt dal udi Norriges gudsforladte fjelde», og har endeleg vorti forvist til den aller ytste utpost i kongeriket, til Færøyane, »et land der råber til himmelen om magerhed og armød».

I sine lange brev gjer han vennen Jonas kjend med — det vil seie: William Heinesen gjer sine lesarar kjende med — eit broket samfunn av embetsmenn, handelsmenn, soldatar, prelatar, fangar og fangevaktarar, nokre få meklige og rike, mange fattige, naudlidande og rettlause, vankunni-ge og ovtruiske. Høgast oppe er landsfuten Diderik Hindskou, »en koldsindig regnemester og samvittighedsløs røver», og kommandanten Claus Catlorp, ein mann med »et koldsindigt og tvært hjerte og ikke mere forstand end en tumpet pøg» — likevel ikkje verre, står der, enn så mange andre militære som »blindt parerer de ordrer, de får af deres foresatte, hvorved de mener sig for eget ansvar aflastede». Ein stad nedst på rangstigen står landsbøddelen Ole Sudering og dei spedalske i asylet på Arge. Der oppe går maktkampen og intrigespelet sin gang, der nede råder nauda, rettløysa og vanmodel.

Peder Børresen er ikkje nokon overlegen intelligens, ingen myndig prelat, og slett ikkje noko dydsmønster. Men tvert gjennom sine våte og mindre våte eventyr har han bevart sin rettferdssans, sitt moralske mod og ei fortvila tru på at det trass i alt kan nytte å stri mot uretten.

Det er ikkje noko klokt planlagt og friskt gjennomført felttog vi blir vitne til. Peder Børresens vegar er snirklete og underlege; dei fører til møte med landsfut og lagmann og kommandant, men også til skjenkestover og jentekammers, til sjukerom og fangehol, opp på fjellet og ut på fjorden. Heinesen lar oss følgje den travle presten på vegane hans, viser oss den tette rada av fargerike scenar, somme halssnørande i sin tragikk, andre grått kvardagslege, mange med ein humoristisk bitone.

I året 1670 — etter historia to år seinare — skjer det stordramatiske ting i Torshavn, ting som gjer at lesarane kan legge bort boka i trygg visse om at ein morgon er i ferd med å renne over øyane.

Ein færøyning som kjenner historia om øyane, ein skolekamerat og venn av Heinesen, har fortalt meg at hendingane i sine store drag er historiske, og at Heinesen har hatt førebilete til fleire av personane. Til Peder Børresen har han lånt mange drag frå den danskfødde presten Lucas Jacobsen Debes, som var til stor hjelp for færøyfolket i den vonde tida.

Men først og fremst er boka diktning. Og Heinesen har iallfall også hatt eit anna føremål med ho enn å gi eit historisk bilete. I eit av breva til sin venn Jonas skriv Peder Børresen:

Og dog må jeg ofte i mistrøstige stunder spørge mig selv om slige tilstande endda er så særegne for just dette afsondrede og upåagtede land i havet, men ikke også i mange henseender betegnende for vor usalige tid, ja måske ret beset for hele vort skrøbelige menneskelige køn, som immer plages og rides af havepsyge og magtgridske mænd, øjenskalke og krigskarle, det menige folks mængde til ulykke og fornedrelse!

Vi kan vel tenke oss at William Heinesen her har haldi ekstra godt fast i Peder Børresens penn. Han må ha vilja skildre striden mellom undertrykking og rettferd reint allment, men projisert ned i eit lite øysamfunn og tilbake til ei nokså fjern tid. Dette synet har komitéen gitt uttrykk for i grunngiinga for tildelinga av prisen; det er der sagt at romanen »gir eit frodig og fargerikt bilete av ein kriseperiode i nordisk historie og samtidig ei allmenngyldig skildring av striden mellom rettvis og undertrykking».

Heinesen har dessverre ikkje kunna komme hit for å ta imot prisen. Eg tillet meg å helse Nordisk Råd og oss alle frå han med desse liner av hans dikt »Stjernenat»:

Kulden begærer gløden i vort blod,  
den vrede vind vil mættes med vor vilje,  
det tomme hvælv vil fylles med vort mod.

Det blir ein gong i år — kanskje, det er ikkje heilt sikkert — 700 år sidan Dante Alighieri vart fødd i Firenze. Det høver da godt at Nordisk Råd

kan gi sin litteraturpris for ei bok som kjem så høveleg til den store minnehøgtida. Men dette samanfallet i tid er sjølvstykkt ikkje grunnen, ikkje eingong ein medverkande grunn, til at Olof Lagercrantz får prisen for boka »Från helvetet till paradiset», som har Divina Commedia til emne.

Lagercrantz har drivi årelange studiar i det namngjetne verket, men kallar seg likevel for amatør som Dante-granskar. Eg vil nok meine at han er ein god del meir. Men avgjerande er det at han har gjort lesinga av verket til ei djup personleg oppleving, og har gitt framstillinga av denne si oppleving ei slik form, at den som les boka hans, straks blir fanga inn og med glede og spaning følgjer han på ferda gjennom eit verk som for dei aller fleste er berre eit namn, og gjennom ei førestellingsverd som er så fjern og fremmed at mang ein lesar gir opp etter å ha talt seg fram gjennom nokre få songar. — Ved inngangen til skjærselden ber Dante musene kalle død poesi til nytt liv; det same må Lagercrantz ha sett seg til mål: »la mortla poesia risurga». Og det har i høg grad lykkas for han.

Vi får vite ein god del om Dantes ytre biografi — så særleg mykje er ikkje kjent — og vi får eit kursus i mellomaldersk kristen dogmatikk; men det er sikkert ikkje desse ting som har interessert Lagercrantz mest, det er ikkje innsikta i dette som har gjort studiet av Divina Commedia til det han kallar ein kunnskapsfest. Han har gjort den oppdaging at Dantes vandring gjennom helvetet, skjærselden og paradiset er ei vandring i menneskesjela, og at verket i høg grad vedkjem oss som lever i dag, det har ærend til oss, det er aktuelt. Det fins ingen avstand mellom Dante og oss, seier han.

Dantes helvete er oss rett fremmend som straffanstalt, skriv han, men velkjent som tilstand. Og han nemner menn i Sverige i dag som lever i dette tilstand, »i sin tids av oss alla eldada inferno». Skjærselden er ikkje ein anstalt der sjelene blir omskolerte etter døden, opphaldet på denne plagsame staden er heilt enkelt identisk med det livet vi lever her på jorda. Det er ei trøstande innretning, fordi vi der er vitne til ei smerte som løner seg, som Lagercrantz uttrykker det. Paradiset er inga sukkersøt søndags- evigheit med kvite nattsjorter og palmebladvifting, men ein stad der dei menneske samlas som har opplevd den nåde å bli tatt i bruk. Her er det også at pilegrimen Dante og lesaren av Divina Commedia opplever den store kunnskapsfesten, fordi det er ein lykkeleg kunnskap han får del i.

Når Lagercrantz set holken om paradiset høgast av dei tre delane, kjem han i motstrid med litteraturhistorikarane. Eg kan ikkje dømme mellom han og dei, men vil gjerne prise han for hans førarskap fram til trettiande songen, der Dante står saman med Beatrice og stirer inn i himmelrosa.

Siste avsnittet har Lagercrantz gitt overskrifta »Komedin som frihetsdrama». Ein skulle da kunne tenke seg at boka møtes med Heinesens, som frå ende til annan kan kallas eit fridomsdrama. Men likskapen er ikkje stor, fordi det er så ulike slag fridom det er tale om. Hos Heinesen

blir vi vitne til ein kamp for sosial og politisk frigjering; hos Lagercrantz er det først og fremst tale om ei sjeleleg frigjering, ved innsikt, kunnskap, sannkjenning, visdom.

I si grunngiing seier komitéen at Lagercrantz's bok er »ein kritisk studie av kunstnarleg rang, ein moderne diktars tolking av eit klassisk verk, som tillike formidlar ein personleg bodskap».

Eg trur ikkje eg tar mykje feil når eg meiner at det problemet som aller mest har egga han til det intense og langvarige studiet, er det vi kan samle i ordet lidning. Kvifor må menneska lide, somme av dei i ein grad som vel berre dei sjølve kan fatte? Er det noko samsvar, eller iallfall ein samanheng, mellom lidinga og misgjerninga, skulda? Med andre ord: Fins det rettferd til? Vi ser at Lagercrantz har funni trøst i Dantes verk, fordi han der er vitne til »en kamp mot føreställningen om det ondas allmakt och kanske en seger». Denne trøst vil han la gå vidare til lesarane sine. Det er hans bodskap.

I år blir prisen — for første og truleg for siste gong — delt mellom to forfattarar og to bøker. Derfor må eg til slutt få understreke, at om prisen i pengar blir delt, så får kvar einskild av prisvinnarane æra og vår takk heil og udelt.

### **Fil. dr Olof Lagercrantz, Sverige:**

Herr president, mina damer och herrar! Om den judiske mästaren Baalshem berättas det att han en gång tillfångatogs av rövare. Han var en vis man i besittning av starka trolldomsord med vilkas hjälp han med lätthet skulle kunnat befria sig. Men i denna stund blev han så förskräckt att alla ord flög ur hans huvud. Det enda han kunde erinra sig var alfabetet. Han började då läsa bokstäverna högt med stor kraft och innerlighet. Rövorna darrade medan de lyssnade till hans recitation och släppte honom under hedersbetygelser fri.

Denna sedelärande berättelse är lämpad för pristagare, tillfångatagna om också med ära i mäktiga råds krets. Jag har övervägt att intonera alfabetet men övergivit den tanken, även om jag inte betvivlar bokstävernas kraft och en lidelsefull föredragnings magiska verkan.

Jag finner det naturligtvis behagligt men också meningsfullt att jag har fått komma till Island för att motta ett pris för en bok om Dantes Gudomliga komedi. Jag önskar ivrigt att det på vägen mot Världens förenta stater finns en etapp som heter Nordens politiska förening. Vad behövs det för att en sådan nordisk stat skall uppstå? Visa statsmän som trotsar vintriga hav — vi har dem redan. Goda lagar, gemensamma ideal — de finns på plats. Gemensamma rötter och fäder som blandat blod, om än inte alltid på så fridsamt

sätt. En stor gemensam ordkälla langt borta men ännu rykande het — vi har den i de isländska sagorna.

Dante skrev en bok om ett rätt styrelseskick. Han var den förste som formulerade ett mål för mänskligheten beläget här på jorden. Meningen med människans liv är, sade han, att hon får utveckla alla sina känslomässiga och intellektuella möjligheter. För att detta skall kunna ske måste freden bevaras och människorna befrias från alltför tyngande materiella bekymmer. När detta är gjort börjar det egentliga äventyret, att väcka de döda och vidga livets ram.

Dante och hans tid såg tillvaron, naturen och historien som en bok skriven av Guds finger. Det gällde inte endast att se och uppleva utan också att förstå. Allt skapat har en mening och pekar utöver sig självt. Också för oss är det skapade tecken, även om vi inte tror på Gud. Vi tänker när vi ser stjärnorna, att det borde vara vår uppgift att söka skapa oss en stjärnvärld i vårt eget inre. Vi känner då vi ser de heta källorna ryka på Island en impuls att inom oss fostra underjordiska källsprång. Till och med ett åderförkalkat hjärta förstår att den brinnande valfischen Surtsey utanför Island inte endast betyder ett vulkanutbrott utan också är en demonstration och en symbol för skaparkraften.

Kulturlivet är i en av sina aspekter en fortgående förstelningsprocess där en gång levande djur muras in i evighetens sten och en gång surrande flugor hänvisas till bärnstenens fängelse. Vad det gäller för oss är att ständigt bryta förseglingarna, krossa formerna, ana det levandes art bakom det döda. Därför borde i Nordens förenta stater Island vara särskilt utvalt att representera bildningen och förnyelsen — och en diktarboning borde byggas på Surtsey, som ett erkännande av att skapandet vinner nytt land.

Jag har fått ett pris för konsten att läsa en bok, och det är jag glad över. Dikten har den egenskapen att den existerar fastän många människor inte tror det. Den gudomliga komedin, Nialsagan, Kivis Sju bröder, Wergelands dikter, Strindbergs dramer och Andersens sagor är samtida. Gå till bokhyllan och ni ser att de står bredvid varandra; ta ned dem och ni finner att orden talar i detta ögonblick till er. — Dantes vandring genom helvetet, skärselfelden och paradiset företogs inte bara en gång utan företas var gång någon läser boken. Konsten att läsa är därför konsten att förstå att de döda lever. Vid Dantes sida i dödsrikena vandrade Vergilius trots att han var död sedan många hundra år. I en fördjupad nordisk gemenskap är det sagans hjältar och gudar som måste befrias från det förlamande nät, som tiden och pedanteriet kastar över dem. De finns, burna i tidlösheten av bokstäverna.

Konsten att läsa, att väcka de döda, hör också till de nödvändiga konstarterna. Man lär, så säger statistiken, den konsten bättre på Island än någon annanstans i Norden. Därför har det känts så skönt att vara här och att här få mottaga ett nordiskt pris. Tack!

## Tal vid uddelingen av Nordiska rådets musikpris

### Professor Nils Schiørring, Danmark:

Det er en vigtig side af Nordisk Råds virksomhed at styrke og udbygge den fællesfølelse og de fællesinteresser på de kunstneriske områder, som findes de nordiske folk imellem. Men de mange fællestræk udelukker ikke, ja snarere understreger, at der i det hele billede af Norden som kulturområde indgår et væld af isolerede punkter og krydsende linier, og at det ofte er dem, der først og fremmest giver billedet farve og karakter.

På musikkens område har vi i dette århundrede hos nordmanden Grieg, som levede syv år ind i vort århundrede, hos finnen Sibelius og hos danskeren Carl Nielsen oplevet udtryk for et stærkt nordisk særpræg, så forskellige de end var. I årtier har vi alle draget næring deraf, og næsten alle nulevende nordiske musikere er bevidst eller ubevidst blevet præget af dem. Om ikke på anden måde så har arven fra dem haft betydning for dem i deres egen stillingtagen til hvad der er sket i europæisk musik, som den har udfoldet sig indtil dagen i dag.

For en dansk er det bemærkelsesværdigt at se, hvad Carl Niensens reaktion allerede omkring århundredskiftet mod den tyske senromantiske musik har betydet for de yngre slægtled. Man følte gennem sit slægtskab med ham, at man var aktivt med i den musikalske kulturdebat, selv om der kom et tidspunkt, hvor forankringen til Carl Nielsen kunne skabe en næsten selvglad følelse af at være garderet imod voldelige omvæltninger. Anderledes i Sverige, hvor tilknytningen til romantikken varede længere, men hvor til gengæld efterkrigstidens strømninger hurtigere satte sit præg på den skabende tonekunst.

Det er ganske indlysende i Sverige, de nye tendenser i europæisk musik, som de var vokset underjordisk frem i krigens år, først vandt indgang i Norden og tidligst forarbejdedes selvstændigt. Det skete i en bølge af begejstring. Hos nogle ukritisk, men hos de bedste klart på en sådan måde, at det assimileredes med en allerede fæstnet personlig udtryksform. Blandt dem det gik på denne måde var Karl-Birger Blomdahl.

Blomdahl var, da krigen sluttede, knap tredive år, men en af dem, man allerede da anede var forudbestemt til at præge Sveriges og Nordens musik. Sin tekniske kunnen havde han høstet hos Hilding Rosenberg og gennem studiet af Carl Niensens musik, og hos dem begge havde han lært at være åben over for hvad der skete på alle kunstneriske områder, så det var forståeligt, at han fangedes, da han følte, at han gennem tolvtoneteknikken fik mulighed for at realisere nogle af sine ubrugte kræfter. I sin tredje sym-



foni, kaldet »Facetter«, som fik sin første opførelse ved Det internationale selskab for ny musiks årsfest i 1951 i Frankfurt, foldede han sit talent ud med en sådan styrke, at dette værk blev et af musikfestens mest diskuterede og afgørende drog opmærksomheden mod dets skaber som stærkt personligt præget nutidskomponist.

I titlen »Facetter« ligger en tilståelse af, at symfonien er en art mosaik, men det væsentlige er, at de mange elementer holdes sammen ved en spænding, der strækker sig fra den indledende fløjte-episode gennem en heftig blæsersats og en strygerdel, der hensynsløst udnytter sekund-intervallet, og videre gennem en sats for det ganske orkester til en afspænding, der kommer som et spejlbillede af ekspositionen.

Blomdahls symfoni var et aktuelt bidrag til en aktuell diskussion: Diskussionen om tolvtoneteknik. Han havde i en tid, da Schönberg-elever, mere rettroende end profeten selv, med passer og lineal konstruerede det ene stykke musik efter det andet, skabt et værk, som nok er stærkt præget af tolvtoneteknikken, men uden at være hæmmet deraf. Blomdahl synes tværtimod at være blevet frigjort ved de konstruktive muligheder, den forkætrede teknik åbnede, og facetterne lader sig ikke alene tolke rent musikalsk: Betegnelsen kan også med held forstås om den sindets musikalske rigdom, der afdækkes i symfonien.

Karl-Birger Blomdahl beskæftigede sig i sine yngre år især med instrumentalmusikken. Men han nærmede sig netop på det tidspunkt, da hans symfoniske gennembrudsværk »Facetter« havde set dagens lys, de vokale genrer. Det skete først i den oratorie-agtige sonetkreds »I speglarnas sal« for solostemmer, kor og orkester, over 9 sonetter af Erik Lindegren, komponeret 1951—52, og nogle år senere i »Anabase« fra 1955—56, som bygger på franskmænden Saint-John Perses skildring af en legendarisk asiatisk rytterfolkskonge og hans undertrykkelseskrig, en moderne udlægning af Xenofons klassiske Anabasis set i lyset af den første verdenskrigs ødelæggelser. Værkets hele kunstneriske holdning og musikalske udtryksform gav anledning til en af de heftigste kulturdebatter i Norden i de senere år, men personlig kan jeg i dag vedstå mig de notarter, jeg dengang skrev ned efter mit første møde med værket: »Et værk af enestående ekspressivitet. Det dodekafone ikke gennemført med rigoristisk strengthed. Komponeret med bibeholdelse af den franske originaltekst, dels måske som led i bestræbelsen for en internationalisering af nordisk musik, der ifølge Blomdahl er provinsiel, dels måske i lignende hensigt som Strawinsky i »Oedipus Rex« og Carl Nielsen i »Hymnus Amoris«. Kritikken mod værket ret uforståelig. Det forekommer mig at være et af de betydeligste nyere nordiske musikværker, et værk af vidtspændende udtryksfuldhed, hvor det rytmiske, også i talekor, spiller en væsentlig rolle. Stilistisk har det lighedspunkter med Strawinsky og Honegger (»Jeanne d'Arc«). Kun hvis man mener at disse værker er forkastelige, kan man forkaste »Anabase«. Forståelsen af et sådant værk kan være umid-

delbar eller bunde i den forståelse, som er resultat af kendskab til udviklingen. Kun udstrækningen kan føles som en belastning.»

Det er ikke meningen ved denne lejlighed at omtale hele Karl-Birger Blomdahls produktion. Det er fuldt berettiget at indskrænke sig til omtalen af to så betydelige værker som »Facetter» og »Anabase», der viser hvordan Blomdahl, i modsætning til så mange andre, gennem sit møde med tolvtoneteknik, fik frigjort skabende kraft. Og i »Aniara», dagens musikværk, som er skabt over landsmanden Harry Martinsons digtecyklus af samme navn, oplever man, hvordan Blomdahls ekspressive lonesprog har fået nye dimensioner og hans tekniske sikkerhed yderligere er øget.

Harry Martinson har i sin digtecyklus skildret sin opfattelse af menneskelivets forarmelse gennem konsekvent kollektivisering i en kommende, mere og mere mekaniseret rumtidsalder. »Aniara» er navnet på et rumskib, som slås ud af sin bane på en færd mod en fjern klode, og hvis rejsende er dømt til evig fortabelse under deres halvt mekaniske, halvt menneskelige afgudsbillede Miman's bestemmelser. Der hersker en kunstig opstemt livsglæde blandt masserne, men intet kan forhindre, at den i sit inderste er pessimistisk til det tragiske.

Karl-Birger Blomdahl har givet Harry Martinsons episke fortælling — som noget håndfast er lagt tilrette til operabrug af Erik Lindegren — en musikalsk iklædning, der fremhæver de digteriske linier. Den understreger de billedskabende sceniske situationer og belyser de indre dramatiske elementer som finder udtryk i de optrin, hvor særlig repræsentanter for de få endnu eksisterende individuelle træk blandt masserne kommer til orde. I scenerne hvor Miman spiller afgørende rolle har komponisten på frapperende måde fundet anvendelse for elektroniske passager og demonstrerer herigennem, at han også på dette felt behersker nyere musikalske stilmidler uden at være afhængig af nogen »skole».

Som Karl-Birger Blomdahl har skabt sin opera på baggrund af Harry Martinsons tankevækkende digtning, og har fundet et stærkt virkende musikalsk udtryk for dets budskab, har han bragt et almenmenneskeligt perspektiv ind i et kompliceret digterværk. I nordisk musik står »Aniara» som det første og hidtil uovergåede værk inden for nyere operakunst, og heri ligger motiveringen for, at Karl-Birger Blomdahl netop for dette værk er udset til at modtage Nordisk Råds første musikpris.

### **Professor Karl-Birger Blomdahl, Sverige:**

Herr rådsresident! Jag ber att få uttrycka min stora glädje och tacksamhet över att personligen ha fått mottaga detta pris för ett av mina verk. Men — utan att för den skull vilja hyckla någon falsk blygsamhet ifråga om valet av tonsättare och verk (det vare mig fjärran i synnerhet efter professor Schiørrings övertygande framställning) — skulle jag framför allt

vilja ge uttryck för den allmänna tillfredsställelse och glädje, som jag känner över att musiken vid sidan av litteraturen fått komma med i detta betydelsefulla nordiska sammanhang.

Litteraturens betydelse för och inverkan på enskilda individer och samhället i stort är så uppenbar och direkt, dess del i de ständigt pågående förändringarna i människans villkor så oemotsäglich, att olika former av demonstrativt visad uppskattning av skönlitterära insatser a priori har en bred och naturlig förankring hos en stor allmän opinion.

Detta gäller knappast för musiken och just därför blir detta pris av så mycket större betydelse.

Det ligger i sakens natur, att musiken med dess mera abstrakta och specifika uttrycksmedel har ett mindre påtagligt och mera begränsat inflytande på de processer som omvandlar vårt samhälle och den enskildes liv. Därmed inte sagt, att inte musiken på ett personligt plan kan vara av den djupaste betydelse som kraftkälla och inspiration för många människor, som är aktivt och praktiskt engagerade i dessa omvandlingsprocesser. Men att de genomgripande förändringarna i samhället, i den enskilda människans situation, i våra värderingar, också avspeglas och uttrycks i tonsättarnas användning av de nya musikaliska medlen och de nya former de skapar, därom tycks mig bara ett fåtal vara medvetna. Endast ryktesvis torde en större allmänhet vara informerad, och, måste jag tillägga, mestadels vara pinsamt och chockerat medveten om vad som försiggår på den samtida musikkulturens slagfält.

Jag behöver väl bara nämna begrepp som elektronisk musik och öppen form, för att rysningar skall skaka många av de närvarande i deras innersta. Men det är ju självklart, att tonsättare inte endast nöjer sig med att passivt spegla förändringarna utan också aktivt ingriper för att bryta ned förbrukade konventioner och försöka skapa nya former för kontakt och samspel mellan musik och publik, mellan skapare och mottagare eller hellre medskapande, kort sagt mellan människor, former som svarar mot och är genuina uttryck för människans villkor och möjligheter i det dynamiska samhälle vi lever i nu. Därmed har jag inte sagt, att man nödvändigtvis måste anse att söndersägandet av pianon på konsertstraden eller diverse »street-happenings» är de djupaste och sannaste musikaliska uttrycken för vår tid. Sådant är väl snarare att betrakta som symptom på ett tillstånd av uppbrott, som utslag av skakande erfarenheter, specifika för oss, som lever just nu. De bär vittnesmål om en tidsmedvetenhet och ett djupt engagemang, ett — trots de ibland något bisarra formerna — i grunden socialt patos. En nästan desperat vilja till kontakt med omvärlden, en vilja att fungera i samhället. En öppenhet och en förutsättningslöshet, som står i hjärtaste kontrast till de autonoma, slutna skönhetsideal, som vi traditionellt förbinder med begreppet konstverk. En medvetenhet om att musiken kan ha en vidare uppgift än att endast vara sig själv nog som estetisk

njutning, som skönhet. Att musiken också på sitt sätt och med sina medel kan verka för att erövra och gestalta en ny frihet och nya möjligheter, för att därigenom berika tillvaron för många.

Det har alltid förefallit mig synnerligen onaturligt att när det gäller musik, den stora allmänheten främst söker sig till och nästan uteslutande serveras verk, som hör gångna tider till. Vore det inte naturligare, att vår tids människor lyssnade till och i första hand intresserade sig för den musik som skapas i och för vår tid av tonsättare som musikaliskt gestaltar vår tids väsentliga livserfarenheter? Strängt taget borde förutsättningarna för förståelse vara störst hos samtiden. Och vår oavlåtliga strävan måste vara att med alla tänkbara medel minska den bestående klyftan mellan vår tids tonkonst och den stora publiken. Och jag vill gärna se inrättandet av detta nordiska musikpris som ett verksamt stöd för en sådan strävan. Konsekvensen av en sådan syn mynnar för min personliga del ut i den fromma förhoppningen, att detta stora pris kommer att användas, icke för att ytterligare förgylla och premiera redan etablerade tonsättare med sitt livsverk bakom sig, utan för att ge ett avgörande stöd åt tonsättare, som står mitt i sin kamp för att erövra nya domäner i musikens alltmer vidsträckta värld.

## Anföranden om »Nordens hus» i Reykjavík

**Undervisningsminister K. B. Andersen, Danmark:**

En smuk sommerdag i 1960 blev tanken om et »Nordens Hus» i Island fremsat på foreningerne Nordens delegeretmøde i Allingshuset her i Reykjavík.

I dag — mindre end fem år efter — er »Nordens Hus» en realitet. Denne hurtige virkeliggørelse skyldes et forbilledligt samarbejde mellem foreningerne Norden, Nordisk Råd, Nordisk Kulturkommission, de nordiske ministermøder og de bevilgende myndigheder i vore fem lande. Det er et eksempel på nordisk samarbejde, som det er, når det er bedst — og enigheden ikke bare gælder enighed om at henlægge en sag.

Vedtægterne for »Nordens Hus» trådte i kraft i går. Tegningerne til »Nordens Hus» er udarbejdet af den verdensberømte finske arkitekt, Alvar Aalto. Reykjavík's kommune har skænket en grund på Universitetsområdet. Gravemaskinerne er gået i gang netop i disse dage, så vi fra trappen foran Universitetet, hvor vi holder vore møder, kan se direkte for vore øjne dette praktiske udslag af nordisk samarbejdsvilje og samarbejdsevne.

Hvad skal dette »Nordens Hus» så rumme? Hvad skal fylde rammerne med liv?

»Nordens Hus» skal virke som bindeled mellem Island og det øvrige Norden. Som en formidler af kulturstrømninger og af oplysning om samfundsliv og erhvervsliv, kort sagt nordisk dagligdag, — fra Finland, Norge, Sverige og Danmark til Island og lige så vel fra Island til det øvrige Norden.

»Nordens Hus» er altså — selvfølgelig — ingen ensidig sag. Her er ingen, der alene yder, og ingen, der alene modtager — det gælder også i rent materiel, økonomisk mening, hvor Island i høj grad bærer sin del. Her mødes fem landes kultur i fredelig kappestrid og i et samarbejde, som alle vore lande vil blive beriget ved.

»Nordens Hus» skal være rammen såvel om en videnskabelig indsats i direkte tilknytning til Islands universitet og i samarbejde med universiteterne i de andre nordiske lande, som om den folkeoplysning, der er et helt uundværligt led i det Norden, der blandt andet har som kendetegn sit rod-fæstede demokratiske livssyn, og hvis lande alle lykkeligt har gennemgået den udvikling, der ud af en almue med en til sogneskellet begrænset horisont skabte folk med åbent sind for samarbejde over grænserne — et samarbejde, der ikke, netop ikke, bygger på, at vi er eller tilstræber at være ens, men som får sin værdi i kraft af vore forskelligheder.

Men — midt i glæden og optimismen over dette nye »Nordens Hus»

skal der også advares. »Nordens Hus» må ikke blive et gravmæle. Det må ikke blive et mindesmærke: her hviler den nordiske tanke! »Nordens Hus» bliver uden idé, uden formål, den dag det nordiske samarbejde ikke er en levende realitet også uden for husets mure.

»Nordens Hus» fandt alt for længe udtryk, der ikke stod for virkelighedens prøve. Nu bygges det op fra år til år gennem mange hver for sig små skridt. »Nordens Hus» er Helsingfors-traktaten ført ud i praktisk handling. »Nordens Hus» er samarbejdet mellem vore universiteter og deres videnskabsmænd, mellem vore kunstnere, vore folkehøjskoler og andre skoler, mellem vore politiske partier og vore folkelige og faglige organisationer, vor presse — disse og mange flere organer må hver dag hver efter evne og hver ud fra sine særlige forudsætninger være med til at bygge det »Nordens Hus», der alene kan give det håndgribelige »Nordens Hus», vi i den kommende tid vil se rejse sig her i Reykjavík, mening og indhold.

Idet jeg på de øvrige nordiske regeringers og på de nordiske folks vegne overrækker »Nordens Hus» — ikke som en énsidig gave, men som en gensidig forpligtelse — til det islandske folk og den islandske regering, vil jeg give udtryk for et håb — næret af alle os, der er forsamlet her, og også af de mange i vore hjemlande, der glæder sig med os over, at denne store tanke nu føres ud i livet — håbet om, at det liv, der skal leves i dette hus, må tjene den nordiske sag, belyse dens fortid, være med til at give dens fremtid perspektiv og bygge bro mellem vore lande i den nutid, der for os nu engang må være den vigtigste, fordi det er den, vi lever i.

### **Undervisnings- og handelsminister Gylfi Gislason, Island:**

På den islandske regeringens og det islandske folks vegne har jeg det hvert at udtrykke vor tak til de øvrige nordiske regeringer og de øvrige nordiske folk for oprettelsen af »Nordens Hus» her i Reykjavík, og for de smukke ord som undervisningsminister K. B. Andersen nu har rettet til os i den anledning. Jeg tillader mig at gøre dette på det besynderlige, men bekvemme sprog, som man kalder for skandinavisk og som for mit vedkommende er dansk med islandsk udtale, og derfor måske lyder som en blanding af norsk og svensk og forhåbentlig forstås af finnerne. Mit sprog bliver altså en slags blanding af dansk, norsk, svensk og islandsk. Jeg beklager oprigtigt ikke at have nogen finske ingredienser at sætte i denne sprogblending, men årsagen er, at mit forhold til det finske sprog er det samme som mit forhold til min kone: Jeg elsker det, men jeg behersker det ikke.

Når jeg giver udtryk for det islandske folks glæde over at der nu skal rejses et »Nordens Hus» her i Reykjavík med det formål at styrke kontakten og de kulturelle bånd mellem Island og de øvrige nordiske lande, så er det ikke bare høflighed, ikke bare formalitet. Det er ikke bare ord som bliver

sagt i dag, men godt må glemmes i morgen. Bag dem står en stærk folkelig følelse, som ekki blot får næring af en tusindårig kulturtradition, men styrkes af moderne og praktiske synspunkter, — den følelse som besjæler islændingen: at i en verden, som stadig bringer folkene nærmere til hinanden, skal Island være stærkest knyttet til Norden.

Jeg synes at ideen om et »Nordens Hus« i Reykjavik, den velvilje, den overalt mødte, og den kendsgerning at den nu bliver gennemført er et af de virkelige smukke eksempler på nordisk samarbejde. Jeg har ikke kunnet undgå at det mindede mig om en lille historie fra vor gamle litteratur, som jeg gerne vil have lov til at genfortælle.

Der var en mand ved navn Audunn. Han ville ud at se andre lande, men før han rejste, solgte han størstedelen af sine ejendele for at sikre sin gamle moders eksistens, medens han var borte. Han sejlede først til Grønland hvor han købte en stor, hvid bjørn, et herligt dyr. Fra Grønland ville han sejle til Danmark og bringe kong Svend den prægtige bjørn som gave. Han gjorde ophold i Norge. Da kong Harald hørte om islændingen og hans store skat sendte han bud efter ham og ville købe bjørnen. Men den var ikke til salg skønt kong Harald tilbød mange penge. »Hvad vil du så gøre med dyret?« spurgte kong Harald. »Jeg agter at skænke det til kong Svend«, svarede Audunn. Da studsede kong Harald og sagde: »Er du så uforstandig at du ikke har hørt om vor krig med kong Svend? Og hvordan kan du tro at du kan få lov til at rejse herfra og bringe ham gaver, mens vi ligger i krig?« Audunn svarede: »Jeg ved at jeg er i din magt, konge. Gør som du vil.« Da sagde kong Harald: »Du skal frit rejse til Danmark, men kom tilbage og fortæl mig, hvordan kong Svend lønner dig gaven.«

Audunn tog til Danmark, skænkede kong Svend bjørnen og blev indbudt til at bo hos kongen. Men efter en tids forløb ønskede Audunn at forlade hoffet. Han ville på pilgrimsrejse til Rom. Kong Svend gav ham de nødvendige midler. Da han kom tilbage tilbød kong Svend ham at blive hos sig for bestandig. Men Audunn svarede: »Jeg må hjem til Island«. Kongen blev lidt fornærmet. Men Audunn sagde: »Min mor har nu opbrugt de penge jeg efterlod da jeg forlod Island. Hvordan kunne jeg leve her i vellevned, mens hun lider nød.«

Da gav kong Svend sit samtykke til rejsen og skænkede ham både skib og penge. »Men du kan miste både skib og penge«, sagde kongen. Derfor tog han en ring af sin arm og satte den på Audunns arm som et bevis på at han havde været kong Svends gæst. Og kongen bad Audunn aldrig give denne ring til nogen undtagen til en ædel mand, som han skyldte en særlig stor tak.

På vejen til Island gjorde Audunn ophold i Norge og opsøgte kong Harald som han havde lovet. Kong Harald fik at vide hvordan kong Svend havde lønnet den prægtige gave. Han erkendte at det var mere end han selv havde været villig til at betale. Men da sagde Audunn: »Det kostbareste kong Svend gav mig var denne ring, om hvilken han sagde, at jeg kun måtte give

den til en ædel mand som jeg ville vise dyb taknemmelighed. Du kunne tage både mit liv og bjørnen, men du lod mig rejse i fred til Danmark. Derfor vil jeg nu give dig denne ring.»

Kong Harald takkede ham og lønnede ham med mange smukke gaver. Derpå rejste Audunn til Island og blev en lykkelig mand.

Det var en gammel islandsk saga om ædelmodighed. Det er derfor den er dukket op i min erindring i forbindelse med rejsningen af »Nordens Hus«. Historien fortæller om hvordan nordiske menneskers omgang med hinanden kunne præges af visdom og respekt, af sympati og social retfærdighed, og at de derved blev lykkelige. Det er mit oprigtige ønske, at »Nordens Hus« i Reykjavik altid må være et arnested for disse idealer. Måtte det blive en sikker forandring for de bånd som for tid og evighed skal knytte Island til Norden.

Det islandske folk takker de nordiske brødrefolk for »Nordens Hus« i Reykjavik!



# REGISTER



**Översikt**  
**över sakernas behandling**

S a k	
nr	r u b r i k
<i>A. Medlemsförslag</i>	
A 6/e	Medlemsförslag om fiskerigränserna i Norden
A 8/s	Medlemsförslag om harmonisering av sociallagstiftningen i Norden
A 10/s	Medlemsförslag om enhetliga regler för legitimation av optiker m. m.
A 12/k	Medlemsförslag om universitetskurser i de nordiska ländernas historia
A 12/Ä/k	Ändringsförslag om universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning
A 13/e	Medlemsförslag om statistiskt samarbete
A 14/s	Medlemsförslag om samordnad nordisk utbildning av arkitekter och om enhetliga bestämmelser för utövande av arkitekturket i Norden
A 15/s	Medlemsförslag om arbetstagares rätt till trygghet i anställning
A 16/k	Medlemsförslag om förbättrad planering av nordiska skolresor i enskild regi
A 18/s	Medlemsförslag om viss revision av sjömansskattelagstiftningen
A 19/t	Medlemsförslag om internordisk giltighet för körkort
A 20/T/t	Tilläggsförslag om enhetlig nordisk telefontaxa
A 21/T/j	Tilläggsförslag om motverkande av oljeföreningar i havet
A 22/k	Medlemsförslag om en nordisk namnlista för växter och djur
A 23/j	Medlemsförslag om förenhetligande av förhandsgranskning av film
A 25/j	Medlemsförslag om nordisk preskriptionslagstiftning
A 26/t	Medlemsförslag om förlängning av giltighetstiden för resepass
A 26/Ä/t	Ändringsförslag om lättnader vid passutfärdande
A 27/e	Medlemsförslag om norsk-svenskt samarbete i fråga om utbyggnad av vattenkrafttillgångarna
A 28/j	Medlemsförslag om en gemensam nordisk klagoinstans i patentärenden
A 29/j	Medlemsförslag om samarbete rörande nordisk skadeståndsrätt
A 30/k	Medlemsförslag om stipendier till deltagare i Nordisk journalistkursus
A 31/t	Medlemsförslag om nordisk fribrevsrätt
A 32/s	Medlemsförslag om enhetliga regler för märkning av brand- och hälsofarliga ämnen
A 33/s	Medlemsförslag om samarbete på näringsforskningens område
A 34/s	Medlemsförslag om internordisk giltighet för recept
A 35/j	Medlemsförslag om förenhetligande av straffarterna
A 36/j	Medlemsförslag om förenhetligande av lagstiftningen om alkoholmissbruk i trafiken
A 37/e	Medlemsförslag om samarbete på den ekonomiska politikens område
A 38/k	Medlemsförslag om enhetlig nordisk skolordning
A 39/k	Medlemsförslag om högre nordisk fiskeriutbildning

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
231		155	19	2032		A 6/e
260		157	20	2034		A 8/s
			21	2036		
285		108	1	1996		A 10/s
297		108	2	1998		A 12/k
320		110	3	2000		A 12/Å/k
345		111	4	2002		A 13/e
375		112	5	2004		A 14/s
429		113			utan åtgärd	A 15/s
441		115	6	2006		A 16/k
474		117	7	2008		A 18/s
513		119	8	2010		A 19/t
521		119			utan åtgärd	A 20/T/t
534		121	9	2012		A 21/T/j
578		122	10	2014		A 22/k
592		123	{11	2016}		A 23/j
			12	2018}		
645		128	13	2020		A 25/j
723		129	14	2022		A 26/t
725		129	15	2024		A 26/Å/t
759		130			utan åtgärd	A 27/e
789		212	37	2068		A 28/j
821	42	159			(fortsatt behandling)	A 29/j
863		131	16	2026		A 30/k
879		132			utan åtgärd	A 31/t
894		132	17	2028		A 32/s
954		132	18	2030		A 33/s
998		163	22	2038		A 34/s
1031		164	23	2040		A 35/j
1060	42	165	24	2042		A 36/j
1110		167	26	2046		A 37/e
1136	42	136			(fortsatt behandling)	A 38/k
1200		177	29	2052		A 39 k

S a k	
nr	r u b r i k
A 40/t	Medlemsförslag om fria resor för Nordiska rådets ledamöter och suppleanter
A 41/e	Medlemsförslag om inrättande av investeringsfond för Nordkalotten
A 42/t	Medlemsförslag om samarbete mellan luftfartsmyndigheterna
A 43/k	Medlemsförslag om nordisk utbildning av pappersingenjörer
A 45/e	Medlemsförslag om samarbete mellan de centrala tulladministrationerna
A 46/t	Medlemsförslag om dansk-svensk storflygplats
A 47/s	Medlemsförslag om gemensam medicinalstatistik
A 48/k	Medlemsförslag om en gemensam nordisk litteraturhistoria
A 50/t	Medlemsförslag om fast Öresundsförbindelse
A 50/Ä/t	Ändringsförslag om uppskov med beslut om fast Öresundsförbindelse
A 57/e	Medlemsförslag om åtgärder för utökande av medlemsantalet i Interparlamentariska unionen
A 59/T/e	Tilläggsförslag om inrättande av nordiskt investeringsinstitut
A 60/T/e	Tilläggsförslag om nordiskt EFTA-samarbete
A 61/T/e	Tilläggsförslag om ekonomiskt samarbete inom Nordkalottområdet
A 62/T/k	Tilläggsförslag om ett nordiskt Asien-institut
A 65/T/t	Tilläggsförslag om norsk-svenska mellanriksvägar
<i>B. Regeringsförslag</i>	
B 1/Ä/k	Ändringsförslag om nordisk kulturfond
B 2/j	Regeringsförslag om nordiska patent
<i>C. Berättelser</i>	
*C 1/j	Berättelse om samarbete på lagstiftningens område
*C 2/k	Berättelse från Nordiska kulturkommissionen
*C 3/s	Berättelse från Nordiska socialpolitiska kommittén
*C 4/t	Berättelse från Nordiska samfärdselkommittén
C 5/e	Berättelse från Nordiska ministerkommittén för ekonomiskt samarbete
*C 6/t	Berättelse från Nordiska interimskommittén för samordning av transportforskningen
*C 7/s	Berättelse från Nordiska arbetsmarknadsutskottet
*C 8/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för atomenergifrågor
*C 9/k	Berättelse om samarbete mellan språknämnderna
*C 10/s	Berättelse om Nordiska hälsovårdshögskolan
C 11/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för jordbruksspörsmål
*C 12/e	Berättelse från Nordiska kontaktorganet för fiskerispörsmål
C 13/e	Berättelse om samarbete beträffande utrikestjänsten

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
	s.	s.	nr	s.		
1230		179			utan åtgärd	A 40/t
1239		179			utan åtgärd	A 41/e
1254		180	30	2054		A 42/t
1276		180			utan åtgärd	A 43/k
1304		181	31	2056		A 45/e
1319	42	184	34	2062		A 46/t
1357		181	32	2058		A 47/s
1379		182	33	2060		A 48/k
1399	42	184	35	2064		A 50/t
1410		184			utan åtgärd	A 50/Ä/t
1412		217			utan åtgärd	A 57/e
1416		173	27	2048		A 59/T/e
1423		167	25	2044		A 60/T/e
1428		167			(fortsatt behandling)	A 61/T/e
1431		222	38	2070		A 62/T/k
1437		209			(fortsatt behandling)	A 65/T/t
1440	42	174	28	2050		B 1/Ä/k
1458		212	36	2066		B 2/j
1465	42				(till handlingarna)	*C 1/j
1487	42				(till handlingarna)	*C 2/k
1534	42				(till handlingarna)	*C 3/s
1537	42				(till handlingarna)	*C 4/t
1538		167			till handlingarna	C 5/e
1579	42				(till handlingarna)	*C 6/t
1581	42				(till handlingarna)	*C 7/s
1583	42				(till handlingarna)	*C 8/e
1586	42				(till handlingarna)	*C 9/k
1589	42				(till handlingarna)	*C 10/s
1593		167			till handlingarna	C 11/e
1601	42				(till handlingarna)	*C 12/e
1604		220			till handlingarna	C 13/e

S a k	
nr	r u b r i k
	<i>D. Meddelanden i anledning av tidigare rekommendationer</i>
26/1954/j	Meddelanden om rekommendation nr 26/1954 angående nordiska medborgares rätt att driva näring
29/1954/j	Meddelanden om rekommendation nr 29/1954 angående nordiska patent
*12/1955/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1955 angående revision av den nordiska äktenskapslagstiftningen
16/1956/j	Meddelanden om rekommendation nr 16/1956 angående förenhetligande av lagstiftningen om trafikonykterhet
18/1956/s	Meddelande om rekommendation nr 18/1956 angående samarbete om invalidvård och de partiellt arbetsföras problem
1/1958/j	Meddelanden om rekommendation nr 1/1958 angående samordning av fridlysnings- och jakttider för vissa djurarter
*11/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 11/1958 angående enhetliga regler för legitimation för psykologer m. m.
14/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 14/1958 angående gemensam arbetsmarknad för farmaceuter
18/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 18/1958 angående gemensam arbetsmarknad för sjukgymnaster
*19/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 19/1958 angående gemensam arbetsmarknad för veterinärer
*22/1958/e	Meddelanden om rekommendation nr 22/1958 angående utvidgat samarbete vid utnyttjande av vattenkrafttillgångarna
29/1958/j	Meddelanden om rekommendation nr 29/1958 angående rätt att vid inkomstbeskattning göra avdrag för i annat land påförda skatter
30/1958/k	Meddelanden om rekommendation nr 30/1958 angående gemensam bokmarknad m. m.
*31/1958/k	Meddelanden om rekommendation nr 31/1958 angående gemensam högre utbildning i trädgårdskonst
*32/1958/s	Meddelanden om rekommendation nr 32/1958 angående gemensam hälsotjänst för sjömän m. m.
4/1959/j	Meddelanden om rekommendation nr 4/1959 angående förhindrande av oljeförorening i Östersjön
*24/1959/e	Meddelanden om rekommendation nr 24/1959 angående enhetlig utformning av expordokument
1/1960/s	Meddelande om rekommendation nr 1/1960 angående tjänstepensionsförmåner i Sverige för löntagare från annat nordiskt land
*2/1960/s	Meddelanden om rekommendation nr 2/1960 angående gemensam läkarmarknad
*11/1960/k	Meddelanden om rekommendation nr 11/1960 angående forskning i arktisk medicin
12/1960/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1960 angående revision av medborgarskapslagstiftningen
3/1961/e	Meddelanden om rekommendation nr 3/1961 angående samordning av hjälpen till utvecklingsländerna



Tryckt		Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	nr	nr	nr
1606		97				slutbehandlad	26/1954/j
1609		212				slutbehandlad	29/1954/j
1612	42					(till handlingarna)	*12/1955/j
1614		165				slutbehandlad	16/1956/j
1616		98				slutbehandlad	18/1956/s
1618		220				nya meddelanden	1/1958/j
1621	42					(till handlingarna)	*11/1958/s
1624		208				nya meddelanden	14/1958/s
1630		208				nya meddelanden	18/1958/s
1634	42					(till handlingarna)	*19/1958/s
1636	42					(till handlingarna)	*22/1958/e
1637		221				slutbehandlad	29/1958/j
1640		99				slutbehandlad	30/1958/k
1647	42					(till handlingarna)	*31/1958/k
1649	42					(till handlingarna)	*32/1958/s
1653		121				slutbehandlad	4/1959/j
1656	42					(till handlingarna)	*24/1959/e
1660		158				nya meddelanden	1/1960/s
1662	42					(till handlingarna)	*2/1960/s
1663	42					(till handlingarna)	*11/1960/k
1666		99				slutbehandlad	12/1960/j
1668		219				nya meddelanden	3/1961/e

S a k	
nr	r u b r i k
*8/1961/s	Meddelanden om rekommendation nr 8/1961 angående gemensam arbetsmarknad för sjöfolk
*9/1961/k	Meddelanden om rekommendation nr 9/1961 angående nordisk folkakademi
*11/1961/j	Meddelanden om rekommendation nr 11/1961 angående samordning av vissa avdragsregler vid inkomstbeskattning m. m.
*12/1961/j	Meddelande om rekommendation nr 12/1961 angående likartad lagstiftning om aktiebolag m. m.
1/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 1/1962 angående nordisk rättsgemenskap inom ramen för Europeiska ekonomiska gemenskapen
*2/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 2/1962 angående nordiska sjömäns sociala rättigheter
*3/1962/e	Meddelanden om rekommendation nr 3/1962 angående samarbete inom byggnadsforskningen
*4/1962/e	Meddelanden om rekommendation nr 4/1962 angående samarbete mellan provningsanstalter
5/1962/t	Meddelanden om rekommendation nr 5/1962 angående utbyggnaden i Öresundsregionen
8/1962/j	Meddelanden om rekommendation nr 8/1962 angående likartade bestämmelser mot alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen
9/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 9/1962 angående gemensam arbetsmarknad för lärare
*11/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 11/1962 angående likartad livsmedelslagstiftning m. m.
*12/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 12/1962 angående samarbete i fråga om läkemedelsforskning m. m.
14/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 14/1962 angående nordiskt forskningscentrum för jordbrukskooperation
15/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 15/1962 angående nordiskt institut för konfliktforskning
16/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 16/1962 angående nordisk institution för sinologi
*18/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 18/1962 angående verkställighet av administrativa beslut
*19/1962/s	Meddelande om rekommendation nr 19/1962 angående samordning av änke- och invalidpensioneringen
*21/1962/t	Meddelanden om rekommendation nr 21/1962 angående samarbete i fråga om resebyråverksamhet i utlandet
22/1962/t	Meddelande om rekommendation nr 22/1962 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige
*26/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 26/1962 angående enhetliga regler rörande specialistbehörighet för läkare
28/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 28/1962 angående kurser för språklärare
*29/1962/s	Meddelanden om rekommendation nr 29/1962 angående samarbete i fråga om sjukvårdplanering

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Antal beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1674	42				(till handlingarna)	*8/1961/s
1680	42				(till handlingarna)	*9/1961/k
1682	42				(till handlingarna)	*11/1961/j
1683	42				(till handlingarna)	*12/1961/j
1684		100			slutbehandlad	1/1962/j
1686	42				(till handlingarna)	*2/1962/s
1690	42				(till handlingarna)	*3/1962/e
1692	42				(till handlingarna)	*4/1962/e
1699		184			nya meddelanden	5/1962/t
1702		167			nya meddelanden	8/1962/j
1705		221			nya meddelanden	9/1962/k
1709	42				(till handlingarna)	*11/1962/s
1711	42				(till handlingarna)	*12/1962/s
1712		222			nya meddelanden	14/1962/k
1715		210			nya meddelanden	15/1962/k
1721		222			nya meddelanden	16/1962/k
1724	42				(till handlingarna)	*18/1962/j
1725	42				(till handlingarna)	*19/1962/s
1726	42				(till handlingarna)	*21/1962/t
1729		100			slutbehandlad	22/1962/t
1731	42				(till handlingarna)	*26/1962/s
1733		223			slutbehandlad	28/1962/k
1736	42				(till handlingarna)	*29/1962/s

S a k	
nr	r u b r i k
30/1962/e	Meddelanden om rekommendation nr 30/1962 angående samarbete i fråga om skatteutredningar
*31/1962/j	Meddelanden om rekommendation nr 31/1962 angående administration av gemensamma institutioner
*32/1962/j	Meddelande om rekommendation nr 32/1962 angående revision av kommissionslagstiftningen
*33/1962/k	Meddelanden om rekommendation nr 33/1962 angående gemensam utbildning av stadsplanerare m. m.
*1/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 1/1963 angående utbildning av sjukhusadministratörer
*2/1963/e	Meddelanden om rekommendation nr 2/1963 angående kontrollbestämmelser för elmateriel
3/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 3/1963 angående lagstiftning om resebyråverksamhet
*4/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 4/1963 angående vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg nr 50 i Neiden
*5/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 5/1963 angående gemensam trafiklagstiftning
*7/1963/j	Meddelanden om rekommendation nr 7/1963 angående ändrade principer för djurskydds- och jaktlagstiftningen
8/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 8/1963 angående utbildning av lärare och andra ungdomsledare i film- och televisionskunskap
9/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 9/1963 angående minoritetsproblem inom Nordkalotten
10/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 10/1963 angående geologiska och geografiska exkursioner till Island
12/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 12/1963 angående samarbete beträffande vetenskaplig dokumentation
13/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 13/1963 angående samarbete mellan de tekniska högskolorna
14/1963/t	Meddelande om rekommendation nr 14/1963 angående byggande av mellanriksvägar
15/1963/j	Meddelanden om rekommendation nr 15/1963 angående undersökning av boxningens skadeverkningar
*16/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 16/1963 angående sommartid
*19/1963/j	Meddelanden om rekommendation nr 19/1963 angående internordiska flyttningsbetyg
20/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 20/1963 angående inrättande av »Nordens Hus» i Reykjavik
*21/1963/k	Meddelanden om rekommendation nr 21/1963 angående gemensam utbildning för teater, film, radio och television
23/1963/e	Meddelanden om rekommendation nr 23/1963 angående utbildning av deltagare i internationellt samarbete
*24/1963/t	Meddelande om rekommendation nr 24/1963 angående enhetliga sjötrafikregler

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1738		172			slutbehandlad	30/1962/e
1741	42				(till handlingarna)	*31/1962/j
1742	42				(till handlingarna)	*32/1962/j
1743	42				(till handlingarna)	*33/1962/k
1747	42				(till handlingarna)	*1/1963/s
1748	42				(till handlingarna)	*2/1963/e
1754		208			nya meddelanden	3/1963/t
1757	42				(till handlingarna)	*4/1963/t
1758	42				(till handlingarna)	*5/1963/t
1759	42				(till handlingarna)	*7/1963/j
1761		223			nya meddelanden	8/1963/k
1766		101			slutbehandlad	9/1963/k
1770		101			slutbehandlad	10/1963/k
1774		224			nya meddelanden	12/1963/k
1779		224			nya meddelanden	13/1963/k
1784		209			nya meddelanden	14/1963/t
1786		221			nya meddelanden	15/1963/j
1789	42				(till handlingarna)	*16/1963/s
1790	42				(till handlingarna)	*19/1963/j
1792		134			slutbehandlad	20/1963/k
1796	42				(till handlingarna)	*21/1963/k
1798		219			nya meddelanden	23/1963/e
1801	42				(till handlingarna)	*24/1963/t

S a k	
nr	r u b r i k
25/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 25/1963 angående inrättande av nordiskt institut för odontologisk materialprovning
26/1963/s	Meddelanden om rekommendation nr 26/1963 angående tillgodoräknande av offentlig tjänst i nordiskt land i fråga om pensionsrätt
28/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 28/1963 angående fast Öresundsförbindelse
*29/1963/t	Meddelanden om rekommendation nr 29/1963 angående underlättande av gränsformaliteter för nordisk flygtrafik
*1/1964/j	Meddelande om rekommendation nr 1/1964 angående medborgarskapslagstiftningen
*2/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 2/1964 angående gemensam arbetsmarknad för bibliotekarier
*3/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 3/1964 angående biblioteksersättning till författare
*4/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 4/1964 angående teatersamarbete inom Nordkalotten
5/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 5/1964 angående samarbete mellan institutioner för kulturell upplysning i utlandet
*6/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 6/1964 angående utbildning av instruktionsjukgymnaster
*7/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 7/1964 angående gemensam arbetsmarknad för tandläkare
*8/1964/t	Meddelande om rekommendation nr 8/1964 angående bilfärjeförbindelse mellan Finland och Sverige
9/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 9/1964 angående nordisk investeringsbank
*10/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 10/1964 angående multilaterala dubbelbeskattningsavtal
*11/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 11/1964 angående rättskydd för växtförädlingsprodukter
12/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 12/1964 angående samarbete rörande samespörsmål
*13/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 13/1964 angående harmonisering av arbetslöshetsförsäkringslagstiftningen
*14/1964/s	Meddelanden om rekommendation nr 14/1964 angående högre utbildning för socialpersonal
15/1964/t	Meddelanden om rekommendation nr 15/1964 angående samordning av järnvägstaxorna för godstrafik
*16/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 16/1964 angående liberalisering av kapitalrörelserna inom Norden
*17/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 17/1964 angående forskning i arktisk medicin
*18/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 18/1964 angående utbildning av navigationsskollärare
19/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 19/1964 angående ökade dispositionsanslag för kulturella ändamål

Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1803		208			nya meddelanden	25/1963/s
1807		208			nya meddelanden	26/1963/s
1811		184			slutbehandlad	28/1963/t
1814	42				(till handlingarna)	*29/1963/t
1816	42				(till handlingarna)	*1/1964/j
1817	42				(till handlingarna)	*2/1964/k
1820	42				(till handlingarna)	*3/1964/k
1823	42				(till handlingarna)	*4/1964/k
1825		220			nya meddelanden	5/1964/k
1856	42				(till handlingarna)	*6/1964/s
1858	42				(till handlingarna)	*7/1964/s
1860	42				(till handlingarna)	*8/1964/t
1862		173			slutbehandlad	9/1964/e
1864	42				(till handlingarna)	*10/1964/j
1868	42				(till handlingarna)	*11/1964/j
1870		221			slutbehandlad	12/1964/j
1873	42				(till handlingarna)	*13/1964/s
1875	42				(till handlingarna)	*14/1964/s
1876		102			slutbehandlad	15/1964/t
1880	42				(till handlingarna)	*16/1964/e
1881	42				(till handlingarna)	*17/1964/k
1883	42				(till handlingarna)	*18/1964/s
1887		174			nya meddelanden	19/1964/k

S a k	
nr	r u b r i k
20/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 20/1964 angående anslag till studieutbytesresor mellan nordiska skolor
21/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 21/1964 angående förbättrade tekniska förutsättningar för radio- och televisionsmottagning
*22/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 22/1964 angående radio- och televisionssamarbete mellan Finland och Sverige
*23/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 23/1964 angående utbyggnad av folkskoleseminariernas undervisning i nordiska språk
24/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 24/1964 angående vidgat lärarutbyte
25/1964/k	Meddelanden om rekommendation nr 25/1964 angående nordiskt musikpris
26/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 26/1964 angående harmonisering av bolagsbeskattningen
27/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 27/1964 angående harmonisering av huvudformerna för indirekt beskattning
*28/1964/e	Meddelanden om rekommendation nr 28/1964 angående harmonisering av vissa skatter och avgifter
*29/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 29/1964 angående samordning av planläggning rörande begagnande av mark för fritidsändamål
30/1964/t	Meddelanden om rekommendation nr 30/1964 angående en kommission för trafiksamarbete
*31/1964/j	Meddelanden om rekommendation nr 31/1964 angående sänkt rösträttsålder

*Översikt över behandlingen av dokumenten utanför saklistan*

nr	Dokument rubrik	Tryckt s.	Behandl. s.	Beslut innehåll
1.	Rapport från Nordiska rådets presidium	1930	43, 75	till handl.
2.	Rapport från Redaktionskommittén för »Nordisk Kontakt»	1987	42, 224	till handl.



Tryckt	Behandling		Rekommendation		Annat beslut	Sak
s.	s.	s.	nr	s.	innehåll	nr
1890		224			nya meddelanden	20/1964/k
1893		102			slutbehandlad	21/1964/k
1897	42				(till handlingarna)	*22/1964/k
1898	42				(till handlingarna)	*23/1964/k
1900		224			nya meddelanden	24/1964/k
1904		106			slutbehandlad	25/1964/k
1910		172			nya meddelanden	26/1964/e
1914		172			nya meddelanden	27/1964/e
1920	42				(till handlingarna)	*28/1964/e
1922	42				(till handlingarna)	*29/1964/j
1924		210			slutbehandlad	30/1964/t
1928	42				(till handlingarna)	*31/1964/j

## Personregister

(Siffrorna hänvisar till sidor)

*Ahlkvist, Emil*, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Preskriptionslagstiftning: 645

Klagoinstans i patentärenden: 789

*Andersen, K. B.*, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Skolordning: 139

Kulturfond: 176

*Andersen, Nina*, Danmark (S)

Vald medlem till 11 december 1964

Medlemsförslag:

Sociallagstiftningen: 260

Legitimation av optiker: 285

Arkitektutbildning: 375

*Andersson, Birger*, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Legitimation av optiker: 285

Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: 894

Näringsforskning: 954

Yttranden:

Generaldebatt: 79

Medicinalstatistik: 181

*Andersson, Ebon*, Sverige (h)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ekonomisk politik: 1110

Samarbete mellan tulladministratio-  
nerna: 1304

*Bäcklund, Georg*, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Skolordning: 1136

Fiskeriutbildning: 1200

Medlemsantalet i Interparlamentaris-  
ka unionen: 1412

Ändringsförslag:

Universitetskurser i arkeologi  
och folklivsforskning: 320

Yttranden:

Skolresor i enskild regi: 115

Skolordning: 151

Medlemsantalet i Interparlamentaris-  
ka unionen: 217

*Benediktsson, Bjarni*, Island (Sj)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 51

*Bjarnason, Asgeir*, Island (F)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Investeringsinstitut: 1416

*Bjarnason, Sigurður*, Island (Sj)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Investeringsinstitut: 1416

Yttranden:

Inledningsanförande: 38

Avslutningsanförande: 225

*Bomholt, Julius*, Danmark (S)

Vald medlem

Yttranden:

Skolordning: 136

Nordisk litteraturhistoria: 183

Konfliktforskning: 210

*Bondevik, Kjell*, Norge (Kf)

Vald medlem

Yttranden:

Generaldebatt: 87

Förhandsgranskning av film: 126

Skolordning: 144

Sociallagstiftningen: 157

*Borg-Sundman, Margit*, Finland (Kok)

Suppleant

- Yttranden:  
 Förhandsgranskning av film: 127  
 Skolordning: 152  
 Investeringsinstitut m. m.: 173
- Borten, Per*, Norge (Sp)  
 Vald medlem  
 Ändringsförslag:  
 Universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning: 320  
 Yttrande:  
 Generaldebatt: 80
- Braconier, Jean*, Sverige (h)  
 Suppleant till 31 december 1964  
 Medlemsförslag:  
 Nordisk litteraturhistoria: 1379  
 Ändringsförslag:  
 Universitetskurser i arkeologi och folklivsforskning: 320
- Bratteli, Trygve*, Norge (A)  
 Vald medlem  
 Yttrande:  
 Generaldebatt: 90
- Bro, Vagn*, Danmark (V)  
 Suppleant till 7 oktober 1964  
 Medlemsförslag:  
 Samarbete mellan luftfartsmyndigheterna: 1254
- Cassel, Leif*, Sverige (h)  
 Vald medlem  
 Medlemsförslag:  
 Utbildning av pappersingenjörer: 1276  
 Dansk-svensk storflygplats: 1319  
 Fast Öresunds-förbindelse: 1399  
 Yttranden:  
 Telefontaxa: 120  
 Fast Öresunds-förbindelse: 192, 206
- Christensen, N. Chr.*, Danmark (V)  
 Vald medlem till 7 oktober 1964  
 Medlemsförslag:  
 Stipendier för Nordisk journalistkurs: 863
- Edenman, Ragnar*, Sverige (s)  
 Regeringsrepresentant
- Yttrande:  
 Skolordning: 147
- Edström, Gunnar*, Sverige (fp)  
 Suppleant  
 Medlemsförslag:  
 Medicinalstatistik: 1357  
 Skadeståndsrätt: 159  
 Yttrande:  
 Boxningens skadeverkningar: 221  
*Ekendahl, Sigrid*, Sverige (s)  
 Vald medlem  
 Medlemsförslag:  
 Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: 894  
 Näringsforskning: 954  
 Giltighet för recept: 998  
 Yttranden:  
 Trygghet i anställning: 114  
 Giltighet för recept: 163
- Eriksen, Holger*, Danmark (S)  
 Vald medlem till 28 oktober 1964  
 Medlemsförslag:  
 Preskriptionslagstiftning: 645  
 Klagoinstans i patentärenden: 789  
 Straffarterna: 1031
- Erlander, Tage*, Sverige (s)  
 Regeringsrepresentant  
 Yttrande:  
 Generaldebatt: 56
- Fagerholm, Karl-August*, Finland (Sd)  
 Vald medlem  
 Medlemsförslag:  
 Fiskerigränserna i Norden: 231  
 Stipendier för Nordisk journalistkurs: 863  
 Fribrevsrätt: 879
- Gillström, Anselm*, Sverige (s)  
 Vald medlem  
 Medlemsförslag:  
 Stipendier för Nordisk journalistkurs: 863  
 Skolordning: 1136  
 Yttrande:  
 Skolresor i enskild regi: 116
- Gíslason, Gylfi Þ.*, Island (A)  
 Regeringsrepresentant

Yttranden:

Generaldebatt: 65

Skolordning: 142

*Gustafsson, Einar*, Sverige (cp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Legitimation av optiker: 285

Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: 894

Näringsforskning: 954

Giltighet för recept: 998

*Gustafsson, Hans*, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Vattenkrafttillgångarna: 759

*Gärde Widemar, Ingrid*, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Förhandsgranskning av film: 592

Preskriptionslagstiftning: 645

Klagoinstans i patentärenden: 789

Skadestandsrätt: 821

Straffarterna: 1031

*Hagelia, Magnhild*, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: 894

Näringsforskning: 954

Yttrande:

Invalider: 98

*Hallberg, Raino*, Finland (Kok)

Vald medlem

Yttrande:

Bilfärjeförbindelse Finland—Sverige: 100

*Hara, Erkki*, Finland (Kok)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Statistiskt samarbete: 345

Preskriptionslagstiftning: 645

Klagoinstans i patentärenden: 789

Yttranden:

Generaldebatt: 63

Förhandsgranskning av film: 124

Straffarterna: 165

*Hartling, Poul*, Danmark (V)

Vald medlem

Yttranden:

Universitetskurser i historia: 109

Universitetskurser i arkeologi och

folklivsforskning: 110

Skolordning: 145

*Hegna, Trond*, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Universitetskurser i historia: 297

Yttranden:

EFTA-samarbete m. m.: 169

Skattefrågor: 172

Investeringsfond för Nordkalotten: 179

Utbildning för internationellt samarbete: 220

*Helén, Gunnar*, Sverige (fp)

Vald medlem till 31 december 1964

Medlemsförslag:

Resepass: 723

*Henriksson, Gunnar*, Finland (Sd)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Legitimation av optiker: 285

Förhandsgranskning av film: 592

Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: 894

Näringsforskning: 954

Medicinalstatistik: 1357

Yttranden:

Trygghet i anställning: 113

Tjänstepensionsförmåner i Sverige: 158

*Hernelius, Allan*, Sverige (h)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Ekonomisk politik: 1110

Yttranden:

Skadestandsrätt: 163

Samarbete mellan de centrala tulladministrationerna: 181

*Honkonen, Kuuno*, Finland (Skdl)

Suppleant

Yttrande:

Minoritetsproblem inom Nordkalotten: 101

*Horn, Svend*, Danmark (S)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete mellan luftfartsmyndigheterna: 1254

Ändringsförslag:

Lättnader vid passutfärdande: 725

Yttrande:

Fast Öresunds-förbindelse: 184, 204

*Hyttiäinen, Veikko*, Finland (Kp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fiskeriutbildning: 1200

Yttranden:

Radio- och TV-mottagning: 102

Skolordning: 150

*Hækkerup, Per*, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 46

*Högström, Sven*, Finland (Sv)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sjömansskattelagstiftningen: 474

Yttranden:

Radio- och TV-mottagning: 103, 105

Sjömansskattelagstiftningen: 118

Preskriptionslagstiftning: 128

Skadestandsrätt: 162

*Hönsvald, Nils*, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fiskerigränserna i Norden: 231

Sociallagstiftningen: 260

Preskriptionslagstiftning: 645

Klagoinstans i patentärenden: 789

Yttranden:

Klagoinstans i patentärenden: 213, 216

Patent: 213, 216

*Ingimundarson, Sigurður*, Island (A)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Investeringsinstitut: 1416

Yttrande:

Statistiskt samarbete: 111

*Jacobsen, Nils*, Norge (A)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fiskeriutbildning: 1200

Yttranden:

Järnvägstaxa för godstrafik: 102

Norsk-svenska mellanriksvägar: 209

*Jensen, Jorgen*, Danmark (KF)

Suppleant

Medlemsförslag:

Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: 894

Näringsforskning: 954

Dansk-svensk storflygplats: 1319

*Jóhannesson, Ólafur*, Island (F)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Fiskeriutbildning: 1200

Tilläggsförslag:

Investeringsinstitut: 1416

Yttrande:

Bokmarknad: 99

*Johnsen, Håkon*, Norge (A)

Vald medlem till 31 december 1964

Medlemsförslag:

Skolordning: 1136

*Jónsson, Magnús*, Island (Sj)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Investeringsinstitut: 1416

Yttranden:

Alkoholmissbruk i luftfartslagstiftningen: 167

Klagoinstans i patentärenden: 215

Patent: 215

*Kellgren, Nils*, Sverige (s)

Suppleant

Medlemsförslag:

Sociallagstiftningen: 260

Vattenkrafttillgångarna: 759

Skolordning: 1136

Fria resor för Nordiska radet: 1230

Tilläggsförslag:

Investeringsinstitut: 1416

*Kling, Herman*, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Regeringsförslag:

Patent: 1458

Yttranden:

Generaldebatt: 88, 90

Klagoinstans i patentärenden: 214, 216

Patent: 214, 216

*Kuusinen, Hertta*, Finland (Skdl)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Medlemsantalet i Interparlamentariska unionen: 1412

*Kähönen, Urho*, Finland (MI)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Dansk-svensk storflygplats: 1319

Medicinalstatistik: 1357

Yttrande:

Arkitektutbildning: 112

*Lahtela, Olavi*, Finland (MI)

Suppleant till 10 februari 1965

Medlemsförslag:

Investeringsfond för Nordkalotten: 1239

*Lange, Gunnar*, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 70

*Larsen, Aksel*, Danmark (SF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Sociallagstiftningen: 260

Fria resor för Nordiska rådet: 1230

Dansk-svensk storflygplats: 1319

Fast Öresunds-förbindelse: 1399

Ändringsförslag:

Lättnader vid passutfärdande: 725

Yttranden:

Generaldebatt: 90

Giltighet för körkort: 119

Fast Öresunds-förbindelse: 196, 207

Medlemsantalet i Interparlamentariska unionen: 218

*Larsen, Helge*, Danmark (RV)

Vald medlem till 7 oktober 1964

Medlemsförslag:

Universitetskurser i historia: 297

Ändringsförslag:

Kulturfond: 1440

*Lassinantti, Ragnar*, Sverige (s)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Giltighet för körkort: 513

Preskriptionslagstiftning: 645

Klagoinstans i patentärenden: 789

Alkoholmissbruk i trafik: 1060

Tilläggsförslag:

Telefontaxa: 521

Ekon. samarbete inom Nordkalotten: 1428

Norsk-svenska mellanriksvägar: 1437

Yttranden:

Generaldebatt: 84

Radio- och TV-mottagning: 105

Telefontaxa: 120

Förhandsgranskning av film: 123, 127

Alkoholmissbruk i trafik: 166

Fridlysnings- och jakttider: 221

*Leirfall, Jon*, Norge (Sp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Investeringsfond för Nordkalotten: 1239

Yttranden:

Giltighetstid för pass: 129

Fast Öresunds-förbindelse: 192, 200

*Lie, Trygve*, Norge (A)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Generaldebatt: 61

*Lindberg, Kai*, Danmark (S)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Fast Öresunds-förbindelse: 203, 205

*Lindblom, Olavi*, Finland (Sd)

Vald medlem till den 5 februari 1963

Medlemsförslag:

Sociallagstiftningen: 260

*Lundström, Birger*, Sverige (fp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Samarbete mellan luftfartsmyndigheterna: 1254

Tilläggsförslag:

Oljeföröreningar i havet: 534

- Yttranden:  
Samarbete mellan luftfartsmyndigheterna: 180  
Fast Öresunds-förbindelse: 199
- Lyng, John*, Norge (H)  
Vald medlem  
Yttranden:  
Generaldebatt: 49  
Medlemsantalet i Interparlamentariska unionen: 218
- Lobak, Harald*, Norge (A)  
Vald medlem  
Medlemsförslag:  
Vattenkrafttillgångarna: 759  
Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: 894  
Näringsforskning: 954  
Yttrande:  
Näringsforskning: 133
- Madsen, Chr.*, Danmark (SF)  
Suppleant till 7 oktober 1964  
Medlemsförslag:  
Sociallagstiftningen: 260
- Moe, Finn*, Norge (A)  
Vald medlem  
Yttranden:  
Generaldebatt: 67  
Utbildning för internationellt samarbete: 220
- Mohr Dam, Peter*, Danmark (S)  
Suppleant  
Yttrande:  
»Nordens hus» i Reykjavik: 135
- Møller, Poul*, Danmark (KF)  
Vald medlem  
Medlemsförslag:  
Dansk-svensk storflygplats: 1319  
Yttranden:  
Generaldebatt: 75, 97
- Møller Warmedal, Johan*, Norge (H)  
Vald medlem  
Medlemsförslag:  
Preskriptionslagstiftning: 645  
Yttranden:  
Oljeföreningar: 121
- Klagoinstans i patentärenden: 212, 215, 216  
Patent: 212, 215, 216
- Mork, Niels*, Danmark (S)  
Vald medlem  
Yttrande:  
Legitimation av optiker: 108
- Nederström-Lundén, Judit*, Finland (Skdl)  
Vald medlem  
Medlemsförslag:  
Legitimation av optiker: 285  
Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: 894  
Näringsforskning: 954  
Medicinalstatistik: 1357  
Medlemsantalet i Interparlamentariska unionen: 1412  
Yttranden:  
Sjömansskattelagstiftningen: 117  
Konfliktforskning: 210
- Nielsen, Axel*, Danmark (S)  
Regeringsrepresentant  
Yttrande:  
Skadeståndsrätt: 162
- Nielsen, Harald*, Danmark (V)  
Vald medlem  
Yttranden:  
Generaldebatt: 53  
Inbjudning till 14:e sessionen: 224
- Normann, A. C.*, Danmark (RV)  
Vald medlem  
Yttranden:  
Generaldebatt: 93  
»Nordens hus» i Reykjavik: 134  
Fiskeriutbildning: 177
- Ohlin, Bertil*, Sverige (fp)  
Vald medlem  
Medlemsförslag:  
Fiskerigränserna i Norden: 231  
Tilläggsförslag:  
EFTA-samarbete: 1423  
Ändringsförslag:  
Kulturfond: 1440  
Yttranden:  
Öppningsanförande: 35, 38

- Generaldebatt: 94, 97  
 EFTA-samarbete m. m.: 168  
 Fast Öresunds-förbindelse: 202, 205
- Osvald, Hugo*, Sverige (fp)  
 Vald medlem till 31 december 1963  
 Medlemsförslag:  
 Namnlista för växter och djur: 578
- Pettersson, Georg*, Sverige (s)  
 Vald medlem  
 Ändringsförslag:  
 Fast Öresunds-förbindelse: 1410  
 Yttrande:  
 Fast Öresunds-förbindelse: 188
- Pitsinki, Kaarlo*, Finland (Sd)  
 Vald medlem till 10 februari 1965  
 Medlemsförslag:  
 Trygghet i anställning: 429  
 Tilläggsförslag:  
 Investeringsinstitut: 1416
- Ranmark, Dagmar*, Sverige (s)  
 Suppleant  
 Yttrande:  
 Näringsrätt: 97
- Rasmussen, Hans*, Danmark (S)  
 Suppleant till 7 oktober 1964  
 Medlemsförslag:  
 Sociallagstiftningen: 260
- Rihtniemi, Juha*, Finland (Kok)  
 Vald medlem  
 Tilläggsförslag:  
 Investeringsinstitut: 1416
- Rognerud, Berte*, Norge (H)  
 Vald medlem  
 Medlemsförslag:  
 Stipendier för Nordisk journalistkurs: 863  
 Yttranden:  
 Skolordning: 140  
 Kulturfond: 174
- Rosenberg, Gösta*, Finland (Skdl)  
 Vald medlem  
 Medlemsförslag:  
 Klagoinstans i patentärenden: 789
- Medlemsantalet i Interparlamentariska unionen: 1412  
 Yttranden:  
 Generaldebatt: 82  
 Medborgarskapslagstiftning: 99
- Ruutu, Paula*, Finland (MI)  
 Vald medlem  
 Medlemsförslag:  
 Skolresor i enskild regi: 441  
 Förhandsgranskning av film: 592  
 Nordisk litteraturhistoria: 1379  
 Ändringsförslag:  
 Kulturfond: 1440  
 Yttranden:  
 Skolordning: 138  
 Nordisk litteraturhistoria: 182  
 Utbildning av lärare i film- och TV-kunskap: 223
- Røiseland, Bent*, Norge (V)  
 Vald medlem  
 Yttranden:  
 Generaldebatt: 64  
 Fiskerigränserna: 156  
 EFTA-samarbete m. m.: 171  
 Medlemsantalet i Interparlamentariska unionen: 219
- Saarinen, Arne*, Finland (Skdl)  
 Vald medlem  
 Medlemsförslag:  
 Trygghet i anställning: 429  
 Medlemsantalet i Interparlamentariska unionen: 1412
- Segerstedt Wiberg, Ingrid*, Sverige (fp)  
 Vald medlem  
 Medlemsförslag:  
 Arkitektutbildning: 375  
 Dansk-svensk storflygplats: 1319  
 Tilläggsförslag:  
 Asien-institut: 1431  
 Yttranden:  
 Stipendier för Nordisk journalistkurs: 131  
 Boxningens skadeverkningar: 221  
 Asien-institut: 222
- Sivertsen, Helge*, Norge (A)  
 Regeringsrepresentant



Yttrande:

Skolordning: 141

*Skoglund, Gösta*, Sverige (s)

Regeringsrepresentant

Yttranden:

Fast Öresunds-förbindelse: 195, 203,  
206

*Sukselainen, V. J.*, Finland (M)

Vald medlem

Tilläggsförslag:

Investeringsinstitut: 1416

*Sundin, Soen*, Sverige (cp)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Investeringsfond för Nordkalotten:  
1239

Tilläggsförslag:

Investeringsinstitut: 1416

Yttrande:

Generaldebatt: 43

*Söderhjelm, J. O.*, Finland (Sv)

Regeringsrepresentant

Medlemsförslag:

Preskriptionslagstiftning: 645  
Klagoinstans i patentärenden: 789  
Skadeståndsrätt: 821

Ändringsförslag:

Kulturfond: 1440

Yttrande:

Generaldebatt: 58

*Teir, Grels*, Finland (Sv)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Radio- och TV-mottagning: 104  
*Tenhiälä, Juho*, Finland (Kp)

Regeringsrepresentant

Yttrande:

Invaldvård: 98

*Thapper, Fridolf*, Sverige (s)

Vald medlem

Yttrande:

Musikpris: 106

*Thestrup, Knud*, Danmark (KF)

Vald medlem

Medlemsförslag:

Klagoinstans i patentärenden: 789  
Skadeståndsrätt: 821  
Straffarterna: 1031

Yttranden:

Skadeståndsrätt: 160  
Klagoinstans i patentärenden: 212  
Patent: 212

*Thisted Knudsen, P. B.*, Danmark (V)

Suppleant

Medlemsförslag:

Skadeståndsrätt: 821

*Toven, Knut*, Norge (Kf)

Vald medlem till 31 december 1964

Medlemsförslag:

Preskriptionslagstiftning: 645  
Klagoinstans i patentärenden: 789

*Valdimarsson, Hannibal*, Island (Ab)

Suppleant till 11 december 1963

Medlemsförslag:

Legitimation av optiker: 285

## Ämnesregister

(De kursiverade saknumren hänvisar till översikten över sakernas behandling, s. 2108—2121; övriga siffror hänvisar till sidor. Med \* markerade saker upptogs ej till behandling under sessionen. NU hänvisar till ett nummer i »Nordisk utredningsserie».)

- Administration av gemensamma institutioner: \*A 63/T/j, \*D 31/1962/j, 1942, NU 1965: 8
- Administrativa beslut, verkställighet av: \*D 18/1962/j
- Adoptionslagstiftning: 1467
- Afrika-institutet: 1435
- Afro-asiatiska studier: 1501, NU 1965: 5
- Aktiebolagslagstiftning: \*D 12/1961/j, 1472
- Alfabet, gemensamt: 1491
- Alkoholmissbruk i lufttrafik: D 8/1962/j, 1976
- i trafiken: A 36/j, 1476
- Alkoholstatistik: 1957
- Amerikanska länord: 1587
- Anglicismer: 1587
- Ansättningsstrygghet: A 15/s
- Anställningsstrygghet: A 15/s
- Arabiska språket: 1501
- Arbetskydd: 1534, NU 1964: 4
- Arbetslöshetsförsäkring: \*D 13/1964/s, 1534
- Arbetsmarknad för
- bibliotekarier: \*D 2/1964/k
  - farmaceuter: D 14/1958/s, 1941
  - lärare: D 9/1962/k, 1512
  - revisorer: 1953
  - sjukgymnaster: D 18/1958/s
  - sjöfolk: \*D 8/1961/s, 1955, 1956, 1983
  - tandläkare: \*D 7/1964/s
  - veterinärer: \*D 19/1958/s
- Arbetsmarknadsutskottet, Nordiska: C 7/s
- Arbetsrätt: 1469
- Arbetsstagares anställningsstrygghet: A 15/s
- uppfinningar: 1474
- Arkeologi, universitetskurser i: A 12/Å/k
- Arkitekter, utbildning av och bestämmelser för: A 14/s
- Arktisk medicin, forskning i: \*D 11/1960/k, \*D 17/1964/k
- Arvslagstiftning: 1467
- Asiatiska studier: 1501, NU 1965: 5
- Asien-institut: A 62/T/k, NU 1965: 5
- Atomenergifrågor, Kontaktorganet för: C 8/e
- Atomvapen, skadestånd: 1475
- , upplysningar om: 1956
- Atomvapenfri zon: 1932, 1935, 1966, 1967
- Automobil-: se Bil-
- Barnfilm: 1953
- Barnlagstiftning: 1467
- Barns skadeståndsansvar: \*A 11/j
- Bedömningskommittén för litteraturpriset och musikpriset: 1933
- Bergsingenjörer, utbildning till: 1955
- Beskattning
- avdragsregler vid inkomst —: D 29/1958/j, \*D 11/1961/j
  - dubbelbeskattningsavtal: \*D 10/1964/j
  - indirekt: D 27/1964/e
  - mervärdesskatt: 1915, 1939, 1941
  - samarbete vid skattereform: 1960
  - sjömansskattelagstiftning: A 18/s
  - skatter och avgifter på vissa varor: \*D 28/1964/e
  - skatteregler för bolag: D 26/1964/e, NU 1963: 5
  - utformning: \*A 7/e
  - utredningar: D 30/1962/e

- Beslutanderätt för nordiska organ: 1939, 1941, 1943
- Bibliotekarier, arbetsmarknad för: \*D 2/1964/k
- Biblioteksersättning: \*D 3/1964/k
- Bibliotekssamarbete: 1505
- Bilar, högerstyrda: 1956
- Bildband om Nordiska radet: 1951
- Bilfärjeförbindelse Finland—Sverige: D 22/1962/t, \*D 8/1964/t
- Bjergingeniörer: 1955
- Blindsamarbete: 1513
- Bokmarknad: D 30/1958/k
- Boksning, se Boxning
- Bolagsbeskattning: D 26/1964/e, NU 1963: 5
- Boxningens skadeverkningar: D 15/1963/j, 1479
- Brand- och hälsofarliga ämnen, märkning av: A 32/s, 1957
- By-: se Stad-
- Byggnadsforskning: \*D 3/1962/e, 1956
- Börne-: se Barn-
- Børnehave: se Kindergarten
- Civilrätt: 1465
- Danska läroanstalter, tillträde till: 1955
- Databehandling vid språkundersökning: 1587
- Demografi, skrivelse om forskning och undervisning i: 1955
- Dispositionsmedler til kulturelle samarbejdsformål: D 19/1964/k, 1491
- Djur, namnlista för: A 22/k
- Djurskyddslagstiftning: D 1/1958/j
- , principer för: D 7/1963/j
- Dokumentation, vetenskaplig: D 12/1963/k
- Dubbelbeskattningsavtal: \*D 10/1964/j
- Dyr-: se Djur-
- Dyrlæger: se Veterinär
- EEC, EFTA, handelspolitiskt samarbete: D 1/1962/j, 1484, 1542, 1593, 1601, 1915, 1952, 1960, se även Generaldebatten
- EFTA-samarbete, nordiskt: A 60/T/e, 1941, 1942
- Efterutbildning: 1501
- Ejendom, fast: se Fastigheter
- Ekologi, terrester: 1504
- Ekonomiskt samarbete: A 37/e, C 5/e, 1540, 1941, 1942, 1966, se även EEC och Generaldebatten
- , Ministerkommittén för: C 5/e inom Nordkalotten: A 61/T/e
- Eks-: se Ex-
- Eksamen: se Tentamen
- Elementarpartikelfysik: \*A 24/k, NU 1964: 3
- Elevutbyte: 1530
- Elmaterielkontroll: \*D 2/1963/e
- Engelsk-amerikanska lånord: 1587
- Enke-: se Änke-
- Erhvervs-: se Yrkes-
- Ernæring-: se Närings-
- Erstatning: se Skadestånd
- Etableringsrätt: D 26/1954/j
- Etnografi, universitetskurser i: A 12 Å/k
- Europarads-konventioner: 1485
- Europaväg 3, sträckning av: 1958
- Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna: \*A 1/j
- ekonomiska gemenskapen: se EEC
- Exekutionslagstiftning: 1480
- Exkursioner till Island: D 10/1963/k, 1503
- Exportdokument: \*D 24/1959/e
- Exportkreditgarantier: 1539
- Facklitteratur, översättning av: 1506, 1528
- Familjerätt: 1465
- Farmaceuter, arbetsmarknad för: D 14/1958/s, 1941
- Fartyg, upphävande av lotsplikt för mindre: \*A 9/T/l
- Fastigheter för fritidsbruk: \*D 29/1964/j
- Film, förhandsgranskning av: A 23/j
- och TV-kunskap, utbildning av lärare för: D 8/1963/k
- Filmkunskapskommittén, Nordiska: 1513
- Filmsamarbete: 1519
- FINEFTA: se EEC
- Finland, upplysningskrift om: 1528
- Finsk-ugriska språk, professur i: 1958
- Finska spraket, undervisning i: 1527
- Finskspråkig facklitteratur, översättning av: 1506

- Finskspråkiga läroverk, svenskundervisning vid: 1512
- Finsktalande Finland, samhörighet med: 1490, 1525
- Firmalagstiftning: 1474
- Fiskare, likställdhet för yrkes-: \*A 44/e, 1953
- Fiskerigränser: A 6/e, 1601
- Fiskerispörsmål, Kontaktorganet för: C 12/e
- Fiskeriutbildning: A 39/k
- Fjernsyn: se TV
- Flygplats, dansk-svensk: A/46/t, 1939, 1941, 1958
- Flygtermer: 1586
- Flygtrafik, underlättande av gränsformaliteter: \*D 29/1963/t
- Flyttningensbetyg: \*D 19/1963/j, 1942
- Flyve-: se Flyg-
- Folkakademi: \*D 9/1961/k
- Folkklivsforskning: A 12/Ä/k
- Folkskoleseminarier, undervisning i nordiska språk: \*D 23/1964/k
- Folkupplysningsarbete: 1959
- For-: se även För-
- Formuereätt: 1468
- Forskning i arktisk medicin: \*D 11/1960/k, \*D 17/1964/k
- i demografi: 1955
- om kindergården: 1958
- , transportekonomisk: \*A 64/T/t
- om vattenvård: \*A 17/k
- Forskningscentrum för jordbrukskooperation: D 14/1962/k, 1956
- Forskningsråd, samarbete mellan: 1493, 1503, 1963
- Forskningssamarbete: 1492, 1501, 1963, NU 1965: 7
- Forældelse-: se Preskription
- Fribrevsrätt: A 31/t
- Fridlysningsstider: D 1/1958/j, 1962
- Frihamn för Finland i Nordnorge: \*A 3/T/t
- Fritidshus: \*D 29/1964/j
- Fysioterapeuter: A 52/s
- Färdsel-: se Trafik-
- Färjeförbindelse Finland—Sverige: D 22/1962/t, \*D 8/1964/t
- Författare, bibliotekersättning till: \*D 3/1964/k
- Författningssamling, nordisk: 1952
- Förhandsgranskning av film: A 23/j
- Förskoleutbildning och -forskning: 1958
- Försvars- och säkerhetstekniska frågor: 1935, 1964
- Försäkring av icke-nordiska fordon: 1954
- Förvaltning: se Administration
- Förvaltningsrätt: 1482
- GATT: 1548, se även EEC
- Geografiska exkursioner till Island: D 10/1963/k, 1503
- Geologiska exkursioner till Island: D 10/1963/k, 1503
- Godstrafik på landsväg: 1469
- , taxor för: D 15/1964/t
- Godtrosförvärv av lösöre: 1468
- Gränsformaliteter vid flygtrafik: \*D 29/1963/t
- Gränspassage: 1953
- Gymnastiklärarutbildning: 1510
- Hage-: se Trädgårds-
- Handel med brand- och hälsofarliga ämnen: 1957
- Handelspolitik: 1538, se även EEC, Ekonomiskt samarbete och Generaldebatten
- Have-: se Trädgårds-
- Havsrättskonferensen i Genève: 233, 236
- Hindi-spraket: 1501
- Historia, universitetskurser i nordiska ländernas: A 12/k
- Hälsofarliga ämnen, märkning av: A 32/s, 1957
- Hälsotjänst för sjömän: \*D 32/1958/s
- Hälsovårdshögskolan, Nordiska: C 10/s
- Högerstyrda bilar: 1956
- Högertrafik, skrivelse om: 1957
- Illojal konkurrens: 1474
- Immaterialrätt: 1473
- Indirekt beskattning: D 27/1964/e, se även Beskattning
- Inkomstbeskattning, avdrag: D 29/1958/j, \*D 11/1961/j
- Institutioner, administration av gemensamma: \*A 63/T/j, \*D 31/1962/j, 1942, NU 1964: 8
- för kulturell upplysning i utlandet: D 5/1964/k

- Instruktionssjukgymnaster, utbildning av: *\*D 6/1964/s*
- Interinskommittén för transportforskning, Nordiska: *C 6/t*
- Internationell politik: 1503, NU 1965: 4  
— privaträtt: 1484  
— verksamhet, utbildning av deltagare i: *D 23/1963/e*
- Interparlamentariska unionen, medlemsantalet i: *A 57/e, 1944*
- Invalidentpensionering: *\*D 19/1962/s*
- Invalidentvård: *D 18/1956/s, 1536*
- Investeringsbank: *D 9/1964/e, 1941, NU 1965: 7*
- Investeringsfond för Nordkalotten: *A 41/e*
- Investeringsinstitut: *A 59/T/e, 1939, 1941*
- Ishavshamn: *\*A 3/T/t*
- Island, exkursioner till: *D 10/1963/k, 1503*
- Isländsk facklitteratur: 1506
- Jaktlagstiftning, principer för: *\*D 7/1963/j*
- Jakttider: *D 1/1958/j, 1962*
- Japanska språket: *D 16/1962/k, 1501*
- Jernbane-: se Järnvägs-
- Jord: se Mark
- Jordbrukskooperation, forskningscentrum för: *D 14/1962/k, 1596*
- Jordbrukspolitik, gemensam: *\*A 51/e*
- Jordbruksspörsmål, Kontaktorganet för: *C 11/e*
- Journalistkursus, Nordisk, presstjänst vid: 1951, 1972  
—, stipendier för: *A 30/k*
- Jämförande rätt, institut för: *\*A 49/j*
- Järnvägstaxor: 1957  
— för godstrafik: *D 15/1964/t*
- Kalendarium över nordiska möten: 1952
- Kapitalrörelserna inom Norden: *\*D 16/1964/e, 1960*
- Kindergarten-utbildning: 1958
- Kinesiska språket: *D 16/1962/k, 1501*
- Klagoinstans i patentärenden; *A 28/j, 1939, 1941*
- Kommissioner: se Utredningar
- Kommissionslagstiftning: *\*D 32/1962/j, 1468*
- Komparativ rätt, institut för: *\*A 49/j*
- Konfiskation: 1477
- Konfliktforskning, institut för: *D 15/1962/k, NU 1965: 4*
- Konkurrens, illojal: 1474
- Konkurslagstiftning: 1480
- Konst: 1514
- Konsumentfrågor, Nordiska kommittén för, som remissorgan: 1958
- Kortvågssändningar till utlandet: *\*A 53/k*
- Kriminologiskt samarbete: 1477
- Kringkasting: se Radio
- Kulturell upplysning i utlandet: *D 5/1964/k*
- Kulturfond: *B 1/Å/k, D 19/1964/k, 1939, 1941*
- Kulturkommissionen, Nordiska: *C 2/k*  
—, internationell upplysning om: 1491, 1520  
—, statuter för: 1522
- Kulturkritikerstipendier: 1520
- Kunst: 1514
- kurser i språk och litteratur: 1500  
— för språklärare: *D 28/1962/k*
- Kursverksamhet i nordiska språk: 1500, 1956
- Kyrillisk skrift, transkription av: 1587
- Köplagstiftning: 1468
- Körkort, nordisk giltighet för: *A 19/t*
- Köttkontroll: 1932
- Lagstiftningssamarbete: *C 1/j, NU 1965: 2*
- Landbrug: se Jordbruk
- Landsvägstransport: 1469
- Legitimation av optiker: *A 10/s*  
— av psykologer: *\*D 11/1958/k*
- Leif Ericson Memorial Foundation, bidrag till: 1957
- Levnedsmiddel-: se Livsmedels-
- Litteratur, nordisk, kurser i: 1500
- Litteraturhistoria: *A 48/k*
- Litteraturpris, Nordiska radets: 75, 1933  
—, utdelning av: 1935, 2087
- Litteratursamarbete: 1517
- Livsmedelslagstiftning: *\*D 11/1962/s*
- Lotsplikt, upphävande av, i Norge: *\*A 9/T/t*
- Lottförening, skrivelse om: 1957
- Lovgivning-: se Lagstiftnings-

- Luftfartslagstiftning, alkoholmissbruk i: *D 8/1962/j*
- Luftfartssamarbete: *A 42/t*
- Lufträtt: 1470
- Lånord: 1587
- Läkare, specialistbehörighet för: \**A 66/T/s*, \**D 26/1962/s*, 1955, 1956, 1980; NU 1964: 6
- Läkarmarknad: \**D 2/1960/s*, 1941
- Läkemedelsforskning: \**D 12/1962/s*
- Läkemedelssamarbete: 1953
- Lärare, arbetsmarknad för: *D 9/1962/k*, 1512
- i film- och TV-kunskap: *D 8/1963/k*
- , fortbildning för: 1507
- Lärarytbytte: *D 24/1964/k*, 1528
- Lärarytledning: 1509
- Läroanstalter i Danmark, tillträde till: 1955
- Lösöre, godtrosvörv: 1468
- Mark för fritidsbruk: \**D 29/1964/j* 1963/s, 1932
- Materialprovning, odontologisk: *D 25/*
- Medborgarskapslagstiftning: *D 12/1960/j*, *D 1/1964/j*, 1483, NU 1965: 8
- Medicin, forskning i arktisk: \**D 11/* 1960/k, \**D 17/1964/k*
- Medicinalstatistik: *A 47/s*, 1953
- Mellanriksvägar, byggande av: *D 14/* 1963/t
- , norsk-svenska: *A 65/T/t*, NU 1965: 3
- Se även Vägar
- Menneskerettigheter: \**A 1/j*
- Mervärdesskatt: 1915, 1939, 1941
- Minoritetsproblem inom Nordkalotten: *D 9/1963/k*
- Motorfordonstrafik: 1954, 1974, 1976
- Multilaterala dubbelbeskattningsavtal: \**D 10/1964/j*
- Musikpris: *D 25/1964/k*, 1933, 2087
- , utdelning av: 1935
- Musiksamarbete: 1518
- Mänskliga rättigheterna, Europeiska domstolens för: \**A 1/j*
- Märkning av brand- och hälsofarliga ämnen: *A 32/s*, 1957
- Mönsterlagstiftning: 1474
- Namnlagstiftning: 1468
- Namnlista för växter och djur: *A 22/k*
- Navigationsskollärare, utbildning av: \**D 18/1964/k*, 1512
- Neiden, väg till: \**D 4/1963/t*
- »Nordens hus» i Reykjavik: *D 20/1963/k*, 2101, NU 1963: 3
- »Nordisk Kontakt»: 1936, 1937
- , rapport från redaktionskommittén: 42, 1987
- , val av redaktionskommitté: 41
- , val av revisorer: 41
- »Nordisk statistisk årsbok»: 1950, NU 1962: 10, 1963: 8, 1964: 10
- »Nordisk udredningsserie»: 1952
- Nordiska radet
- Arbetsformer: 1934, 1939, 1958, 1962, se även Generaldebatten, bl. a. 79, 88—90
- Arbetsutskott: 2081
- Bildband: 1951
- Ekonomiska utskottet: 1949
- Forskningskonferens i Helsingfors 25—26 april 1965: 1954, NU 1965: 7
- Generalindex: 1950
- Harpsundsmötet 24—25 okt. 1964: 1939, 1968
- Hässelbykonferensen 2—4 juni 1965: 1951, NU 1965: 9
- Inkomna skrivelser: 1955
- Juridiska utskottet: 1944
- Kulturella utskottet: 1945
- Medlemmar: 10
- Ministermöten, deltagande i: 1934, 1939, 1940
- Nordiska radet och parlamenten: 1933, 1958
- Nordiska rådets tryck: 1932, 1943, 1944, 1950
- Pressinformation: 1951
- Rekommendationer, regeringarnas meddelanden om: 1941, 1953
- Rekommendationer, översikt över 1964 års: 1931
- Sekretariatens utbyggnad: 1935
- Socialpolitiska utskottet: 1947
- Trafikutskottet: 1948
- Ungdomsobservatörer vid sessionerna: 1943, 1957
- Upplysningsverksamhet: 1950—52
- Utskottsarbete: 1934, 1937, 1938, 1944

- Valda medlemmars politiska inriktning: 83  
 Wilton Park-konferenserna: 1952  
 Öresundskonferensen 13—15 april 1964: 1954, NU 1964: 5  
 13:e sessionen, förberedelser för: 1940  
   berättelser till: 1465, 1941  
   generaldebatt vid: 43—74, 75—97  
   kallelse till: 7  
   medlemslista vid: 8  
   presidentens avslutningsanförande: 225  
   presidentens öppningsanförande: 35  
   presidierapport till: 1930—1986  
   presidium vid: 38, 2083  
   protokoll vid: 33—227  
   rekommendationer vid: 1995  
   sakkunniga vid: 2084  
   saklista vid: 20, 1942  
   sekretariat vid: 2084  
   utdelning av litteratur- och musikpris: 2087  
   utskott vid: 40—41  
   översikt över: 31  
 14:e sessionen, tid och plats för: 224  
 »Nordiska rådet -- 13:e sessionen» (porträttmatrikel): 1951  
 Nordiska språk, folkskoleseminariernas undervisning i: \**D 23/1964/k*  
 —, kurser i: 1500, 1956  
 »Nordiska språkfrågor»: 1587  
 Nordkalotten  
   ekonomiskt samarbete: *A 61/T/e*  
   investeringsfond för: *A 41/e*  
   minoritetsproblem: *D 9/1963/k*  
   samarbete: 84, 1966  
   teatersamarbete: \**D 4/1964/k*, 1518, 1962  
   Se även Vägar  
 Nordsjön, räddningstjänst i: 1602  
 »Nytt från Nordiska rådet»: 1950  
 Näringsforskning: *A 33/s*, 1953  
 Näringslagstiftning: \**A 55/j*  
 Näringsrätt: *D 26/1954/j*  
 Obligationsrätt: 1468  
 Observatörer i nationella utredningar: \**A 54/j*  
 Oceanografi: 1504  
 Odontologisk materialprovning: *D 25/1963/s*, 1932  
 OECD: 1953  
 Oljeförening i havet: *A 21/T/j*  
 — i Östersjön: *D 4/1959/j*  
 Opfinningar: se Uppfinningar  
 Oplysning: se Upplysning  
 Optikerlegitimation: *A 10/s*  
 Paketporto: 1953  
 Pappersingenjörer: *A 43/k*  
 Partiellt arbetsföra: *D 18/1956/s*  
 Pass: se Resepass  
 Patentlagstiftning: *B 2/j*, *D 29/1954/j*, 1473, 1944, NU 1963: 6  
 Patentärenden, klagoinstans för: *A 28/j*, 1939, 1941  
 Pedagogisk forskning och försöksverksamhet: 1511  
 Pedagogiska expertutskottet: 1511  
 Pensionering  
   tilläggs pension, skrivelse om: 1955  
   tjänstepension: *D 1/1960/s*, *D 26/1963/s*, 1942  
   änke- och invalidpensionering: \**D 19/1962/s*  
 Planter: se Växter  
 Porträttmatrikel: 1951  
 Preskriptionslagstiftning: *A 25/j*, 1469  
 Presstjänst vid Nordisk journalistkursus: 1951, 1972  
 Processrätt: 1480  
 Produktionssamarbete: 1539  
 Professur i finsk-ugriska språk: 1958  
 Provningsanstalter: \**D 4/1962/e*  
 Psykologer, efterutbildning av: 1501  
 —, legitimation av: \**D 11/1958/k*  
 Pædagogisk: se Pedagogisk  
 Race-: se Ras-  
 Radio, beriktigande i: \**A 56/j*  
 — utbildning för: \**D 21/1963/k*  
 Radioaktivt nedfall: 1964, 1957  
 Radiomottagning, förutsättningar för: *D 21/1964/k*, 1961  
 Radions juridiska ansvar: 1479  
 Radiosamarbete: \**D 22/1964/k*  
 Radioutsändningar till utlandet: \**A 53/k*

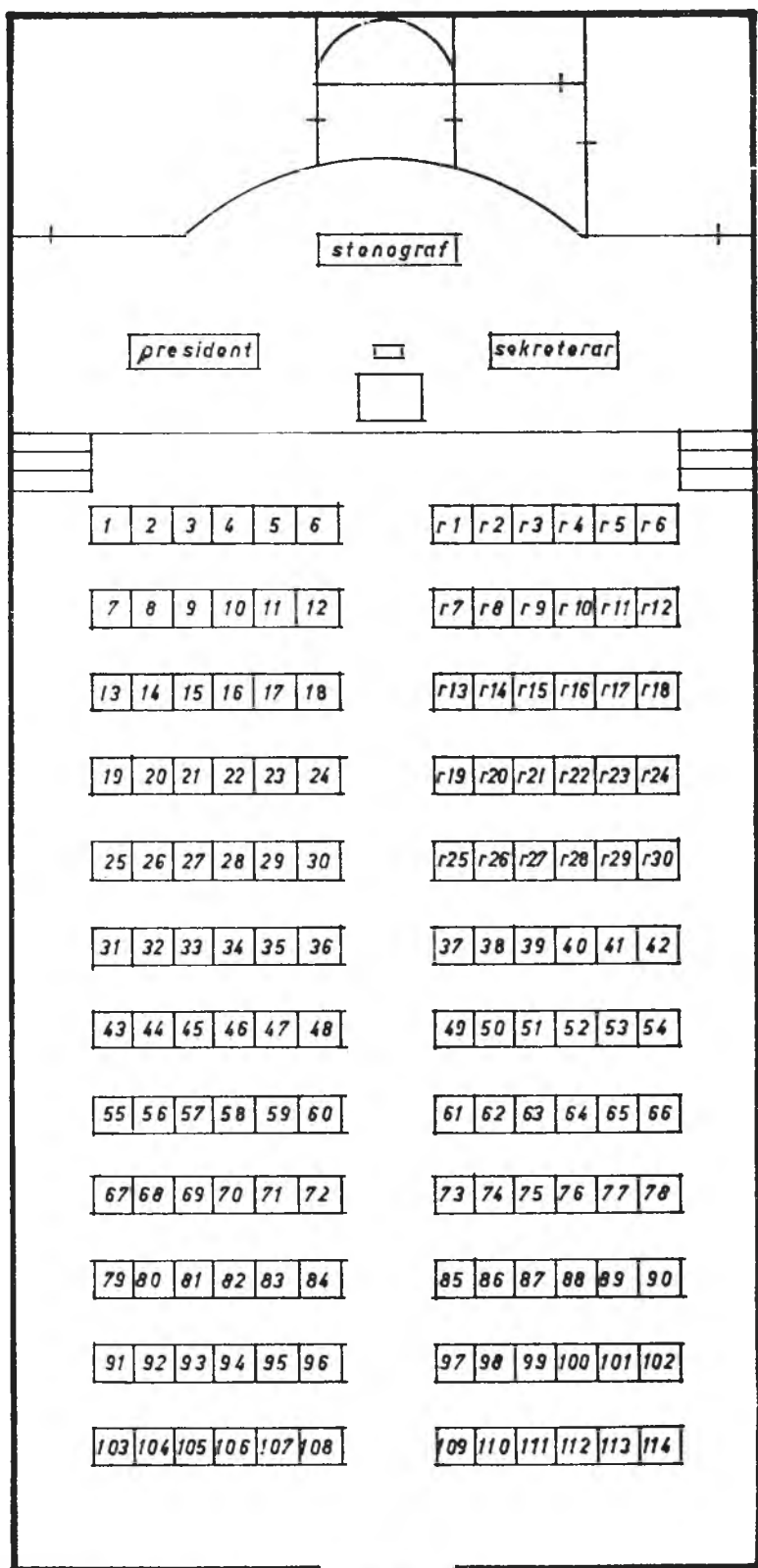
- Rasdiskriminering: 1932, 1935, 1957, 1967
- Receipt, giltighet för: A 34/s, 1956
- Rejse-: Rese-
- Renbeteskonvention: \*A 5/T/j
- Resebyråverksamhet: \*D 21/1962/t, D 3/1963/t
- Resepass, giltighetstid för: A 26/t
- , lättnader vid utfärdande: A 26/Å/t
- Resor, fria, för Nordiska rådets medlemmar: A 40/t
- Ret: se Rätt
- Revisorer, arbetsmarknad för: 1953
- Reykjavik, »Nordens hus» i: D 20/1963/k, 2101
- Räddningstjänst i Nordsjön: 1602
- Rättsgemenskap inom EEC: D 1/1962/j
- Rättshjälp: 1478
- Rättskrivningsböcker: 1587
- Rösträttsålder: \*D 31/1964/j
- Saltholm: se Storflygplats
- Samarbetsöverenskommelsen, allmänna, översättning av: 1950
- Samespörsmål: D 12/1964/j
- , organ för: 1956
- Samfärdselkommittén, Nordiska: C 4/t, NU 1964: 9
- Samhandel: 1555
- Sammenlignende: se Komparativ
- Semesterlagstiftning: 264
- Sevettijärvi, väg från: \*D 4/1963/t
- Sinologi, institution för: D 16/1962/k
- Sjukgymnaster, arbetsmarknad för: D 18/1958/s
- Sjukhusadministratörer, utbildning av: \*D 1/1963/s, NU 1965: 6
- Sjukhusfysikersamarbete: \*A 52/s, 1952
- Sjuksköterskor, norska, i Sverige: 1957
- Sjukvårdsplanering: \*D 29/1962/s
- Sjöfolk, arbetsmarknad för: \*D 8/1961/s, 1955, 1956, 1983
- , terminologi för: 1955, 1956, 1984
- Sjömansskattelagstiftning: A 18/s
- Sjömans sociala rättigheter: \*D 2/1962/s
- , hälsotjänst för: \*D 32/1958/s
- Sjörätt: 1470
- Sjötrafikregler: \*D 24/1963/t
- Skadeståndsansvar, barns: \*A 11/j
- Skadeståndsrätt: A 29/j, 1475
- Skatter och avgifter för vissa varor: D 28/1964/e
- Skatteregler för bolag: D 26/1964/e
- Skattutredningar: D 30/1964/e
- Skiftelovgivning: 1482
- Skolorning, nordisk: A 38/k, 1941, 1942
- Skolresor i enskild regi: A 16/k
- Skolutbytesresor: D 20/1964/k, 1506
- Skyddsområde, skrivelse om: 1955
- Social trygghet: 1535
- Sociala förmåner, sjömans: \*D 2/1962/s
- Sociallagstiftning: A 8/s, 1534
- Socialpolitiska kommittén; Nordiska C 3/s
- Socialutbildning, högre: \*D 14/1964/s, 1534
- Socialvårdssamarbete: 1954, 1978
- Sommarbostad: \*D 29/1964/j
- Sommarnöje, inköp av: \*D 29/1964/j
- Sommartid: \*D 16/1963/s
- Specialistbehörighet för läkare: \*A 66/T/s, \*D 26/1962/s, 1955, 1956, NU 1964: 6
- Speciallärare: 1509
- Specialpedagogiska uppgifter: 1509
- Språkkurser: 1500
- Språklärare, kurser för: D 28/1962/k
- Språknämnder: C 9/k
- Språkskivor: 1512
- Språkundersökningar, databehandling vid: 1587
- Språkundervisning: 1508
- Stadsplanerare, utbildning av: \*D 33/1962/k, NU 1964: 2
- Statistiskt samarbete: A 13/e, 1540
- Statsborger-: se Medborgar-
- Stipendier för kulturkritiker: 1520
- Nordisk journalistkursus: A 30/k
- Storflygplats, dansk-svensk: A 46/t, 1939, 1941, 1958
- Straffarter, förenhetligande av: A 35/j
- Straffdomar, verkställighet av: 1479, 1483
- Straffregisterutdrag: 1479
- Straffrättssamarbete: 1477
- Strålningsfysiker, utbildning av: 1956
- Studentutbyte: 1499
- Studieutbytesresor mellan skolor: D 20/1964/k, 1506
- Styrman, benämning för: 1955, 1956, 1984



- Sundhed:- se Hälso-  
Svenskundervisning vid finskspråkiga  
läroverk: 1512  
Sydafrika: 1957  
Syge-, Syke:- se Sjuk-  
Sø:- se Sjö-
- Tandläkare, arbetsmarknad för: \*D 7/  
1964/s
- Teater, utbildning för: \*D 21/1963/k  
—, samarbete inom: 1518  
—, samarbete inom Nordkalotten: \*D 4/  
1964/k, 1518, 1962  
—, seminarier om: 1518
- Teknisk utbildning: 1506  
— utbyggnad för radio- och TV-mot-  
tagning: D 21/1964/k, 1961
- Tekniska högskolan i Stockholm, utbild-  
ning av bergsingenjörer: 1955
- Tekniska högskolorna, samarbete mel-  
lan: D 13/1963/k, 1942
- Telefontaxa: A 20/T/t, 1953
- Television: se TV
- Tentamensgiltighet: \*A 4/k, 1963
- Terrester ekologi: 1504
- Tipsförening, skrivelse om: 1957
- Tjänstepension: D 1/1960/s, D 26/  
1963/s, 1942
- Told-, Toll;- se Tull-
- Trafikförbindelser med Island: 1953
- Trafikförseelse i annat nordiskt land:  
1479, 1485
- Trafikförsäkringsområde: 1954
- Trafiklagstiftning: \*D 5/1963/t, 1942
- Trafiknykterhetslagstiftning: 1476
- Trafiknykterhet: A 36/j, D 16/1956/j,  
1476
- Trafiksamarbete, kommission för: D  
30/1964/t
- Trafiksäkerhetsforskning: \*A 58/t
- Transitohamn i Nordnorge: \*A 3/Å/t
- Transkription av slaviska person- och  
stadsnamn: 1587
- Transportekonomisk forskning: \*A 64/  
T/t, NU 1965: 1
- Transportforskningskommittén, Nordis-  
ka: C 6/t
- Transportpolitik: \*A 2/t, \*A 2/Å/t,  
1469
- Tryckkärl, skrivelse om: 1955
- Trygghet i anställning: A 15/s  
—, social: 1535
- Trädgårdskonst, utbildning i: \*D 31/  
1958/k, 1941
- Träskydd, forskning om: 1955
- Tulladministrativt arbete: A 45/e
- Tullfrihet för barnfilm och upplys-  
ningsfilm: 1953  
— för motorfordon: 1954
- Turiststatistik: 1958
- TV, beriktigande i: \*A 56/j  
—, förutsättningar för mottagning: D  
21/1964/k, 1961  
— kunskap, utbildning av lärare i: D  
8/1963/k  
— samarbete: \*D 22/1964/k, 1519  
—, utbildning för: \*D 21/1963/k  
— på Åland: \*D 22/1964/k
- Tvångsfuldbyrdelse: se Utsökning
- U-länderna: se Utvecklingsländerna
- Ud(en)-: se Ut-
- Undervisning i nordiska språk vid folk-  
skoleseminarier: \*D 23/1964/k  
—, samarbete om: 1508  
— i svenska: 1512
- Ungdomsbiennal för bildande konst:  
1514
- Ungdomsledare i film- och TV-kunskap:  
D 8/1963/k
- Ungdomsproblem, skrivelse om: 1955
- Universitetskurser i arkeologi: A 12/  
Å/k  
— i folklivsforskning: A 12/Å/k  
— i nordiska ländernas historia: A  
12/k  
— för universitetsstuderande i nordis-  
ka språk: 1956
- Uppfinningar, arbetstagares: 1474
- Upphovsmannarätt: 1473
- Upplysningsfilm, tullfrihet för: 1953
- Upplysningssskrift om Finland: 1528  
— om nordiskt samarbete: 1951  
— i sociala frågor: 1536
- Upplysningsverksamhet: 1520  
—, kulturell, i utlandet: D 5/1964/k
- Utbildning  
av arkitekter: A 14/s  
av bergsingenjörer: 1955  
af byplanlagger: \*D 33/1962/k  
för börnehav: 1958  
i demografi: 1955  
för film: \*D 21/1963/k

- i filmkunskap: *D 8/1963/k*  
 fiskeriutbildning: *A 39/k*  
 av gymnastiklärare: 1510  
 för havekunst: \**D 31/1958/k*, 1941  
 av instruktionssjukgymnaster: \**D 6/1964/s*  
 för internationell verksamhet: *D 23/1963/e*  
 för kindergarten: 1958  
 av navigationsskollärare: \**D 18/1964/k*, 1512  
 av pappersingenjörer: *A 43/k*  
 för radio: \**D 21/1963/k*  
 sjukhusadministratörer: \**D 1/1963/s*  
 av socialpersonal: \**D 14/1964/s*, 1534  
 speciallärare: 1509  
 av stadsplanerare: \**D 33/1962/k*  
 strålningsfysiker: 1956  
 för teater: \**D 21/1963/k*  
 teknisk: 1506  
 i trädgårdskonst: \**D 31/1958/k*, 1941  
 för TV: \**D 21/1963/k*  
 i TV-kunskap: *D 8/1963/k*  
 i vattenvård: \**A 17/k*  
 Utbildning och forskning, högre: 1492, 1932, 1963  
 Utbildningsanstalter i Danmark, tillträdde till: 1955  
 Utbildningssamarbete: 1499  
 Utbildningsväsendet, principer för: 1941  
 Utbytesresor mellan skolor: *D 20/1964/k*, 1506  
 Utlämningslagstiftning: 1478  
 Utredningar, observatörer i nationella: \**A 54/j*  
 Utsökningslagstiftning: 1480  
 Utrikestjänsten, samarbete om: *C 13/e*  
 Utvecklingsländerna, hjälp till: *D 3/1961/e*  
 —, investeringar i: 1540  
 Valgret: se Rösträtt  
 Vand-: se Vatten-  
 Vattenkrafttillgångar, utbyggnad av: *A 27/e*, \**D 22/1958/e*  
 Vattenvård, forskning om: \**A 17/k*, 1953  
 Veje-: se Vägar  
 Verkställighet av administrativa beslut: \**D 18/1962/j*  
 — av straffdomar: 1479, 1483  
 Veterinärbestämmelser: 1595  
 — för köttkontroll: 1932  
 Veterinärer, arbetsmarknad för: \**D 19/1958/s*  
 Vigselrätt, nordiska prästers: 1466  
 Voldgiftslovgivning: 1481, 1485  
 Vuxenundervisning: 1513  
 Vägar  
 Byggande av mellanriksvägar: *A 65/T/t*, *D 14/1963/t*, NU 1965: 3  
 Sträckningen av E 3: 1958  
 Vägförbindelse mellan Sevettjärvi och riksväg 50 i Neiden: \**D 4/1963/t*  
 Vägtransport: 1469, 1470  
 Vägtrafiklagstiftning: 1939, NU 1965: 10—11  
 Vägtrafikolyckor: 1485, 1486  
 Växter, namnlista för: *A 22/k*  
 Växtförädlingsprodukter, skydd för: \**D 11/1964/j*  
 Yrkesfiskare, likställdhet för: \**A 44/e*, 1953  
 Ändsrett: 1473  
 Äktenskapshinder: 1465  
 Äktenskapslagstiftning: \**D 12/1955/j*, 1465  
 Änke- och invalidpensionering: \**D 19/1962/s*  
 Økonomisk: se Ekonomisk  
 Öresunds-förbindelse, fast: *A 50/t*, *A 50/T/t*, *D 28/1963/t*, 1939, 1941, 1942, 1958, 1961  
 Öresundsregionen, utbyggnad av: *D 5/1962/t*  
 —, bullerproblem i: 1958

**Plan**  
**över sessionssalen**



PLAN ÖVER SESSIONSSALEN



- r 1. K. B. Andersen  
 r 2. Bjarni Benediktsson  
 r 3. Andreas Cappelen  
 r 4. Ragnar Edenman  
 r 5. Tage Erlander  
 r 6. Einar Gerhardsen  
 r 7. Gyfi Þ. Gíslason  
 r 8. Henry Grünbaum  
 r 9. Guðmundur Í. Guðmundsson  
 r 10. Jóhann Hafstein  
 r 11. Rune Hermansson  
 r 12. Hans Hækkerup  
 r 13. Per Hækkerup  
 r 14. Emil Jónsson  
 r 15. Ingólfur Jónsson  
 r 16. Mauno Jussila  
 r 17. Herman Kling  
 r 18. Jens Otto Krag  
 r 19. Gunnar Lange  
 r 20. Trygve Lie  
 r 21. Kai Lindberg  
 r 22. K. Axel Nielsen  
 r 23. Jussi Saukkonen  
 r 24. Helge Sivertsen  
 r 25. Gösta Skoglund  
 r 26. J. O. Söderhjelm  
 r 27. Grels Teir  
 r 28. Juho Tenhiälä  
 r 29. Gunnar Thoroddsen  
 r 30. T. A. Wiherheimo
1. Birger Andersson  
 2. Georg Backlund  
 3. Ásgeir Bjarnason  
 4. Sigurður Bjarnason  
 5. Julius Bomholt  
 6. Kjell Bondevik  
 7. Per Borten  
 8. Trygve Bratteli  
 9. Leif Cassel  
 10. K. Damsgaard  
 11. Gunnar Edström  
 12. Sigríð Ekendahl  
 13. Erik Eriksen  
 14. Karl-August Fagerholm  
 15. Anselm Gillström  
 16. Lis Groes  
 17. Einar Gustafsson  
 18. Magnbild Hagelia  
 19. Raino Hallberg  
 20. Erkki Hara  
 21. Poul Hartling  
 22. Trond Hegna  
 23. Gunnar Henriksson  
 24. Allan Hernelius  
 25. Kuuno Honkonen  
 26. Svend Horn  
 27. V. Hyytiäinen  
 28. Sven Högström  
 29. Nils Hønsvald  
 30. Sigurður Ingimundarson  
 31. Nils Jacobsen  
 32. Ólafur Jóhannesson  
 33. Magnús Jónsson  
 34. Kauno Kleemola  
 35. Jakob Remseth  
 36. Urho Kähönen  
 37. Aksel Larsen  
 38. Ragnar Lassinantti  
 39. Jon Leirfall  
 40. Birger Lundström  
 41. John Lyng  
 42. Bjarne Lyngstad  
 43. Harald Løbak  
 44. Sven Mellquist  
 45. Finn Moe  
 46. Poul Møller  
 47. Johan Møller Warnedal  
 48. Niels Mørk  
 49. Judit Nederström-Lundén  
 50. Harald Nielsen  
 51. Peter Nielsen  
 52. A. C. Normann  
 53. Bertil Ohlin  
 54. Carl Petersen  
 55. Georg Pettersson  
 56. Sylvi Siltanen  
 57. Dagmar Ranmark  
 58. Margit Borg-Sundman  
 59. Berte Rognerud  
 60. Gösta Rosenberg  
 61. Paula Ruutu  
 62. Bent Bøiseland  
 63. Ingrid Segerstedt Wiberg  
 64. Karl Skytte  
 65. V. J. Sukselainen  
 66. Sven Sundin  
 67. Poul Sørensen  
 68. Fridolf Thapper  
 69. Knud Thestrup

